BALDI VBALDI PERVSINI IVRISCONSVLTI

Omnium suæ tempestatis celeberrimi, ingenio acutissimi, sensúq; profundissimi,

IN SEXTVM CODICIS LIBRVM Commentaria,

ALEXANDRI IMOLEN. ANDREÆ BARB. Celsi, Philippiq; Declj Adnotationibus Illustrata,

Necnon Summarijs, & Indice vno verborum, ac rerum locupletissimo vniuersas Digest. Cod. ac In[illegible] materiam complectente, cum PACTORVM etiam ac CONSTITVTI eiusdem Authoris Tractatibus, in studiosorum gratiam exornata.

Hac postrema editione summo studio, ac diligentia ab innumeris erroribus vindicata.

VENETIIS, Apud Hæredes Georglj Varisci, M DC XV.

Titulorum, qui in Sextum librum Codicis habentur, Tabula.

BALDI VBALDI PERVSINI

In Sextum Codicis librum Commentaria.

De seruis fugitiuis, & libertis, mancipijsque ciuitatum artificibus, & ad diuersa opera deputatis, & ad rem priuatam, vel domesticam pertinentibus, Rubrica.

1 *Seruus fugitiuus est fur sui ipsius.*
2 *Præmissa præstant euidentiorem intellectum.*
3 *Principia principiorum continuationem non habent.*

IN nomine Domini. Amen. Gl. continuat rub. ad præcedentia, & ordinat ad eam sequentia. Ad præcedentia sic continuatur: nam in superioribus tractauit principaliter de actionibus nascentibus ex contractibus, vel quasi. Nunc sequebatur videre de præcedentib. ex delicto, vt Inst. de obli. §. sequens. Sed quia furtũ est delictum naturaliter iure prohibitum, vt Inst. de obl. quæ ex deli. §. furtum a ideo sequebatur videre de furtis. Verum † quia seruus fugitiuus est fur suiipsius: ideo de hoc præmittit, de furtis postea generaliter tractaturus. Et sic continuatiue illa rubrica respicit superiora. Sic. n. se continuat Imperator in d. tit. Institu. de oblig. quæ ex delic. nas. in prin. sed præmissiue respicit futura. † Sæpe enim quędam præmittuntur, quæ sequentium prestant euidentiorem intellectum, vt ff. de ori. iur. l. 1. & ff. si cert. pet. l. 1. Vel ratione perfectę doctrinę, vt nihil relinquatur intactum, vt J. de cad. tol. l. vnica, §. & cum triplici; vel ratione ordinis causæ ad suum causatum, sicut facta obligationibus, & obligationes actionibus; vt no. sup. de rei vxo. act. in gl. in rub. Vel rõne dignitatis tractatuum. Vel rõne præpotentię, vt not. inf. de secun. tab. in prin. † In principijs autem principiorum continuationem nõ habemus, quia qđ primum est aliud ante se habere non potest: vt in prima constitutio. ff. quæ incipit, omnem, §. nos vero. ibi, quia quod primum &c. Nec singuli casus continuationem habent, vt no. ff. de lib. & posthu. l. Gallus in princ.

ADDITIO.

a B D. Furtum. n. 8. ad hlem uide Io. Fab. in §. omnium. Inst. de act. Et adde, quod furti nomine omnis rei alienæ vsurpatio intelligitur, de quo alias scripsi in l. si famil. ff. de iurisd. om. iu. furtum autem quotuplex sit, habes egregiam in hoc gl. in l. si te C. de infa. & ibidem per Bal.

LEX PRIMA.

1 *Seruus fugitiuus efficitur res furtiua.*
2 *Seruus fugitiuus suiipsius an furtum facere possit.*
3 *Homo quilibet est liber de iure naturali.*
4 *Primæ hominum calamitates incęperunt a bellis.*
5 *Res non censetur eadem corporali consideratione.*
6 *Præstans opem seruo suiipsius furtum facienti an teneatur furti.*
7 *Nemo obligatur ex consilio.*
8 *Scelerum magistri tanquam factionum capita, puniendi sunt.*
9 *Concursus plurium hominum facto interueniente, auget delictum.*
10 *Ex factis probatione cognoscitur, an quis esset alias facturus uel non delictum ad hoc vt præstans consilium obligetur.*
11 *Mandans delictum, magis delinquit, quam consilium prabens.*
12 *Animus trahit ad se corpus, vt vbi animus, ibi corpus esse videatur, mediante aliquo organo.*
13 *Mandans facere dicitur, & id qualiter.*
14 *Mitius punitur, qui ficte deliquit quam qui vere.*
15 *Sermones debent verificari secundum communem opinionem.*
16 *Falsitas imago est quod est valde longe a verisimili.*
17 *Mandare dicitur qui roganda optat se vlcisci.*
18 *Dicta loquentium, ex personis causis, & moribus considerari possunt.*
19 *Mandans delictum non debet puniri, nisi probetur orda temporis.*
20 *Consilium, ad bonum & ad malum interpretari potest.*
21 *Mandans non debet puniri tanquam faciens.*
22 *Legum interpretationes naturalibus conuenire debeat.*
23 *In adulterio non punitur mandatum, vt mandatum, & quare.*
24 *Principales in facto qui dicantur.*
25 *Officij. a perdatur per furtum, quando furtum est regulare,*
26 *Lucratur satis, qui contentatur.*
27 *Statutum puniens fugientes a carcere, non intelligitur de illis, qui exierunt animo reuertendi.*
28 *Veritatem probare concludenter, & præsumptionem veritatis coniecturaliter, differunt.*
29 *Negationes plures non possunt negare, quia inuicem se perimunt.*
30 *Præscriptio longi temporis non cadit in re mobili.*
31 *Vasalli præscribi, & alienari possunt.*
32 *Veritas & non fictio debet attendi in furto.*
33 *Præscriptio longa, an habeat locum in re mobili.*
34 *Seruus per fugam efficitur vilioris pretij.*
35 *Tenere & possidere, differunt.*
36 *Tenens præsumitur possidere.*
37 *Statuliber fugiendo, sui furtum facit.*
38 *Homo præscriptibilis fugiendo a facie superioris, sui furtum facit.*

a b SEruum. a Fuga seruum afficit, b vt vsucapi, vel præscribi nõ possit. hoc dicit. Tria facit. Primo enim ponit dictum. Secundo consequentiam. Tertio rationem consequentiæ, & hoc sm primam lecturam, vel sic dicas: quia primo ponit rationem, secundo principalis quæsiti determinationem, tertio, confirmat per aliam rationem. Partes patent, & casus patet in gl. † Not. primo, qđ seruus fugitiuus efficitur res furtiua, & ideo tempore non acquiritur. Secundo nota. quod vitium furtiuitatis solo cursu, etiam longi temporis, nõ purgatur. Tertio no. quod malitia seruorum non debet verti in præiudicium dominorum. Vltimo collige idem argum. in omnibus subditis, vt eorum malitia dominis suis præiudicare non debeat, quod not. & facit supra, vbi quis decurio, vel cohor. l. 1. † Oppo. & videtur, qđ seruus non possit facere furtum suiipsius, & arguo sic. Vbi non est contrectatio, ibi non est furtum, sed nemo seipsum furatur: quod nemo seipsum contrectet patet, quia inter personam contrectantem, & rem, quæ contrectatur, debet esse differentia, sicut inter contrahentem, & rem, super qua contrahitur, vt ff. de stipular. seru. l. a. valet similitudo. per l. omnem, ff. de iudi. Solut. aliud est in delicto, aliud in contractu: nam quis potest delinquere in seipsum, & punitur, sicut si in eadẽ specie delicti relinqueret in alium, ut ff. de bo. eo. qui ante senten. sibi mor. consci. l. fi. §. & merito. Sed nemo secum contrahere potest. i. persona extrinsecus non adhibita, & sic non obstat cõtrarium. Et si tu dicis, quomodo contrectat? Resp. omnis fugitiuus dicitur lautare, & istud est contrectare. † Secundo oppo. de iure naturali, quod consideratur in furto. omnis homo liber est; ergo recedere, & stare est in eius libero, & iusto arbitrio, vt ff. de condit. & dem. l. Titio centum. §. s. Sol. dicas, quod de iure naturali primæ intentionis omnes homines liberi nascebantur: secus de iure naturali secundæ intentionis. i. de iure gentium, quod incepit post bella, quæ seruitutes inuenerunt; ar. l. manumissiones, ff. de iust. & iur. Insti. de iu. nat. gentium, & ciui. §. ius autem gentium. Nam † primæ hominum calamitates cęperunt a bellis, vt J. de cad. tol. l. j. in prin. & in Auth. qui. mo. nat. effi. sui. §. 1. coll. 7. Tertio opp. si seruus iste cõsideratur, vt hõ, & vt res: ergo eadem diuerso iure censetur, & sic est argu. contra. ff. de vsucap. l. eum, qui ædes. Sol. corporali consideratione una res non censetur diuersimode; sed intellectuali consideratione intellectus diuiden-

tis

ADDITIONES.

a Seruum. Hanc l. habeo satis bene lectam per Mar. Sil. in lect. Guil. de Cug. per C. in fin. Alex.
b And. Barb. Afficit. uide Bal. in c. 1. ad fi. qui feu. da. poss. ubi dicit, quod uerba statuti non debent intelligi, ut verba legum, quia etiam imperator loquitur grosso modo, & ad hoc quandoque allegat istam l. 1.
c A. B. Aliud. No. quod delinquens in seipsum punitur, hinc est, quod bannitus, qui impune potest occidi, non potest seipsum occidere, an autem iure poterit puniri in personam, cum sit mortuus, unde Cy. & Bal. in l. 2. infr. qui testa. face. poss. Sed si clericus seipsum vulnerauit, an sit excommunicatus. unde Ange. post Guil. in l. sed si damnum, §. fi. ff. de pec.
Cels. Adde inquantum hic loquitur de clerico, qui se percutit, unde Bart. in l. transigere, numero 14. uers. item si ipsemet se percuteret. supra de transi. in prima lectur. drai post collectarum in c. fi. in fi. in uers. excommunicauit, extra de coe. ui. & no. plene Felin. in cap. contingit in vlt. no. extra de sent. excom.

tis, vbi concurrunt plures intelligendi formæ, tunc vnum, & idem æquipollent pluribus, vt hic, & argument ff. de adoptionibus, l. si consul. † Quæro oppo. & nunc intro gloss. si fugitiuus facit furtum in seipso; ergo præstans opem fugæ tenetur furti, vt ff. de furtis, l. is qui opem, sed lex dicit non teneri, & non est alia ratio; nisi quia, vbi non reperitur delictum, ibi non reperitur operis exhibitio, ff. de furt. lege, qui seruo, in principio. ergo male hic loquitur, vel saltem impropne. Solut. ibi non loquitur in ope, a sed in consilio. † Ex consilio autem nemo tenetur secundum gl. Dicitur authen. consulere b ille; qui verbo suadet: sed ille, qui aliquid administrat delinquenti, vel eum associat tempore delicti, dicitur præstare opem, etiam si nil aliud facit, nisi, quod ex proposito associet eum. Ad hoc extra de cle. percu. capit. continentia. quod præsumitur, si secum stat armatus c secundum Innocent. nam ille, qui se armat, præsumitur de rixa, vel de bello cogitare, vt nota. supra de pact. l. licet inter priuatos. in verbo, pergentes. Gloss. nostra reprehenditur; nam immo ex consilio d quis punitur, quando tendit in eius perniciem cum dolo, si ille, cui consilium datur, aut non erat alias facturus, aut non ita cito, aut non eo modo, quia non debet parci ei, qui alium ad delinquendum aut commouit, aut instruxit, eum docet ignorantem, vel dirigit dubitantem: † quia magistri scelerum tanquam factionum capita puniendi sunt, vt infra de malefic. & mathe. l. nemo, & l. culpa. Si autem ille, cui datum est consilium, sua motus industria atque præordinatione facturus erat, consilium, tanquam superuacuum, non nocet: vt not. Institut. de obligatio. quæ ex male, §. certe. quæ distin. non habet locum in ope. cum consilio. i. cum dolo præstita, ff. de verborum significat. l. sæpe. † quia concursus plurium hominum, facto interueniente, non minuit delictum, sed auget, vt ff. de iniurijs, l. si plures, & nulli est parcenda pœna, vt infra de his, quibus, vt indig. l. minori. † Et consilium, aut facto præstatur, aut verbo, aut simul facto, & verbo primo, & tertio casu indistincte punitur consulens, d. l. sæpe. Secundo casu distinguitur, vtrum principalis esset alias facturus e necne, vel dic, quod si etiam erat alias facturus, consulens punitur, saltem extra ordinem, quando sumus in atrocissimis; quia tractator punitur, & qui consulit tractat, ff. de adulte. l. & si amicis. Et idem uidetur in omnibus personalibus maleficijs, & iniurijs personalibus, vt ff. de iniur. l. non solum. §. Atilicinus. † An autem esset alias facturus, vel non, consistit in probatione facti; f vt not. ff. de exceptio. doli. l. apud Cellum, in princip. † In mandante etiam non videtur gloss. posse sustineri; quia magis delinquit qui mandat delictum, quam qui consuluit g quod sic probo. Ille, qui mandat, facit interpretatiue, vere enim nemo facit, nisi qui per se facit immediate, licet vere det, qui rem suam per ministrum dat. Nam iura possunt per alium vere administrari, vt ff. de manu. vindict. l. pater ex prouincia, facta autem non, vt C. de caduc. tollen. l. prima. §. ne autem & ideo tenetur ratificare sua contemplatione gestum: quia † animus trahit ad se corpus, ut vbi animus, ibi corpus esse videatur aliquo organo mediante, vt ff. de rel. l. scriptus. §. fin. Dici potest, quod etiam in mandante distinguatur h an mandatum fuerit causa delicti, an nihil habuit operari, vt dixi in consil. Nam vbi ille, qui mandat nõ operatur in actu, istud sub cõsi. remanet, quia non acceptatur in forma mandati. hoc tenet Iacob. But. ff. de eo, per quem factũ erit, l. prima, idem teneri i supra quod met. cau. l. metum. k vbi omnino videas, vbi dicit, quod per minas præcedentes mandatum, si minæ erant verisimiles, probatur, quod principalis erat facturus sine mandato aliquo, & ideo non tenetur mandans secundum Iac. But. & adde quod no. in auth. qua in prouincia. in verbo, eo autem. s. vbi de crim. agi opor. & statim dicam. Et idem si mandatum a princi l acceptatur, & postea spreto mandato ex interuallo m delinquitur, vt ff. de seruo corr. l. Neratius, & idem tenet glo. in d. §. certe. Inst. de obli. quæ ex malefic. nasc. Sed Inn. aliter dicit de hom. c. audientiam, & vr factum ex mandato, nisi sit reuocatum. Non obst. l. Neratius, quia ibi loquitur in delicto connexo, non in delicto mandato fieri, & ideo illud delictum non sequitur ex hoc mandato. † Sed contra hoc. oppo. n ille, qui mandat, facit saltem interpretatiue, vt no. in l. i. §. quoties, ff. de ui. & ui ar. si facit, ergo tenetur. nulla. n. distinctio cadit in faciente. Solu. † mandans concurrit ad actum facti ficte, & non uere, & mitius agitur, cum eo, qui ficte, & impropriie delinquit, quam cum eo, qui vere delinquit. Vel dic ideo non obstare, quia nunc o dicitur mandans concurrere ad actum delicti ficte, quando mandatum est finalis causa delicti; vel saltem impulsiua; mandans enim non concurrit cũ faciente, nisi concurrat, vt causa, vel occasio. Sed vbi aliud præcise est in causa, tunc mandatum non est causa finalis, nec impulsiua, sed nulla, vt si subditus mandaret Regi Frãciæ; quia minor debet esse minister domino suo, non e contra. Et ideo in quadam inquisitione fuit manifesta falsitas, in qua continebatur, quod familiaris mandauerit domino. † Nam verificari debent p sermones secundum communem opin. habentium intellectum, vt no. ff. de euic. l. si ita quis in fi. vbi dum dicit, quod vuque nemo sanus probauerit. Idem si dicatur, quod alius mandauit patri, vel minor frater maiori, quia experimentum verorum sermonum est, vt concordent cum rebus sensatis, vel verisimilibus, vt inf. de quæst. l. milites, §. oportet. † Nam id, quod est valde longe a verisimili, est quædam falsitatis q imago, Item opp. delictum mandantis, & mãdatarij est vnum substantia, & numero, vt J. si reus, vel accu. mor. fue. l. i. per Cyn. licet cadat in eis sub diuerso noĩe, nam sæpe vnum & idem habet diuersa nomina in diuersis personis, vt l. hæredib. ff. de dolo. sicut vnum flumen in diuersis locis & prouincijs. Rñde. non est vnum, nisi prout est in patiente, sed quo ad omnia alia sunt plura, tamen in proposito, ubi mandatum non est positum in executione, non obligat ui mandati, ut s. dixi. Et probatur mandatum, ut sicut per uerba imperatiui r modi, percute, ff. de his, qui no. inf. l. ob hæc uerba. in gl. & de pœnis, c. i. in cle. in gl. s verbum tñ imperatiui modi oñque ponitur permissiue, ut ext. de transl. ag. † Et ille dicitur mandare, qui etiam rogando optat se ulcisci. & si locutus est ad aurem, & secutum est factum illo instãti, & præcedit capitalis inimicitia, præsumitur mandatum, t ff. de acq. hæ. l. si quis mihi bona, §. si. per Bar. de pri. cre. l. si uentri, §. fin. per Bartol. & argumen. sup. de Rep. l. dubium. Et si erant pariter inimici, præsumam consilium, & sic in mitiorem partem, quia efficacius u & durius obligat mandatum, quam consilium, ut not.

ADDITIONES.

a Ope. Differentia inter opem, & consilium, vide per Bartol. in l. furti, §. final. ff. de furt.

b And. Barb. Dicitur autem consulere. Not. quia stans armatus prope percutientem, dicitur etiã præstare opem, vide Bald. in l. raptores, sup. de episco & cler. Idem etiã si clamoribus vicisses, secundum Bald. in l. is qui opem, ff. de furt. alias l. non solum, § mandato, ff de iniu. vide tex. in capit. sicut dignum, §. s. de homi. & ibi dris.

Cell. Adde Ant. Cor. sing. suis, in ver. suasionem, incip. si aliquis vadit ad occidendum, vbi alleg. illum hic referentem Imo.

c Armatus secundum Ino. in d. c. continentia, ad quod etiam vide Bal. in l. raptores, & ibi dixi, sup. de epis. & cler.

d Cels. Consilio. An quis puniatur ex consilio, & an sit adhibenda distinctio, an esset alias facturus, vel non, adde Bar. in l. non solum. §. si mandato. versicu. quæro vtrum in persuadente, ff. de iniu. & etiam in fin. & Bal. in l. data opera, in 13. col. inf. qui accu. non pos. & in l. i. ver. persuadere, de ser. cor. ff. opi. Bar. videtur verior, & vide de materia per Iac. de Bel. hic, per Can. in c. i. de off. dele. per Sal. in l. 2. sup. de rap. vir. per glo. & Doct. in c. nuper. de sent. exc. & cle. i. de pe. Adde Dyn. in regu. nullus ex consilio, & ibi posui in apo. per Collectarium, in c. sane, in fin. & ibi posui in apo. in ver. ex consilio, ext. de renunc. Bel. plene in ca. sicut dignum, col. i. ver. no. etiam vbi ponit reg. & fallentias, extra de hom. dixi post Bart. hic, num. i. in ver. ex consilio, & de hoc omnino per Dom. meum Ial. May. in §. omnes autem Inst. de act.

e Alias facturus. Vide gl. fi. an quis esset alias facturus, per Angel. ff. de eo per quem fact. erit, l. i.

f Facti. Adde Bal. in l. metum sup. quod me. cau. & quid in dubio vide per Bald. in l. data opera, in 13. col. l. qui acc. & vide Bal. inf. prox. col. & aliquid per Pau. de Ca. hic. & omnino Bal. in l. ob hæc verba, ff. de his, qui not. inf.

g Consuluit. Adde Io. An. in c. nullus ex cons. de reg. iu. lib. 6. quem refert Bald. in 3. colum.

h Distinguatur. Vide Bal. in l. non solum, §. mandato, ff. de iniur. & omnino per Pa. de Cast. hic.

i And. Barba. Et idem tenet. Vide tex. in Auth. vt nul. iu. §. quoniam vero, vbi si præs. suo consilio tulit iniquam sententiam, quod debet puniri, ideo assessores nunquã dicent sententiam latam suo consilio. Vide Ang. ibid.

k L. metum. Ibi etiam Bal. & vide inf. prox. col. in fi.

l A principio. Per Bal. in d. l. si mandato, versi. quæro, mandaui, in i. q.

m Ex interuallo. Tene menti, quod si mandatum sit ex interuallo, non tenetur mandans: item dicas, si mandatum fuit repudiatum, vide Bal. in l. per diuersas, supra manda. A. b.

n Sed contra hoc op. No. quod mandans delictum videtur illud facere interpretatiue, & sic non punietur statuto puniente delinquentem. vide Host. in c. fe. ant cun. cti, de elec. lib. 6. Bal. in l. pe. ff ne quis eum post Cy. & Ang. in l. si quis id, quod, ff. de iurisd. om. iud. Bal. in l. non solum, §. si mandato, ff. de iniu. & in l. non ideo minus, inf. de accu. & l. Gallus, §. quid si is, de lib. & posth. & Bar. in l. aut qualiter, §. si. quod vi, aut clam.

o Concurrere. Bar. in d. §. si mandato, i. q.

p And. Bar. Nam verificari debent. Nos. sermones verificari secundum communem modum loquendi, & si non est verisimile, quod filius mandet patri. pondera bene quia ex d. Io. Cal. in rep. c. mãdatum, de rescr. illud dictum Bar. redditur falsum in casum contingat. ver. ego reprehendo, de rescript. vide eundem Bald. in l. i. C. de edi. di. Adrian. tollen. sup. de prob. & in rub. de positio. pral. & in tract. testimatis. vide Bald. in l. scripturę, C. de fide instrum. vbi pulchre loquitur, & in capit. afferte. de præsumpt.

q Falsitatis. Adde tex. in c. quia verisimile, & ibi Doc. de præsump.

r Imperatiui. Adde Bar. in d. §. si mandato. ver. venio ad materiam, & quæ no. Bar. in l. i. in prin. ff. mand. & quæ ibi dixi. & per Io. Ant. in c. nam concupiscentiam, de const. extra.

Cels. Tu adde omnino ad propositum mandati in delictis, & per quæ verba fiat, Bar. in l. i. nu. 4. & ibi posui in apost. ad ipsum, in ver. vindicta, inf. de his, qui ut indig. do meus Iaf. hic, col. 6. Lud. Rom. sing. 704 incip. tu scis. Mathe. singu. 188. inci. No. quod ubi creditor. & Anto. Corse. sin. suis, in uer. præceptam. incipien. famulus cuiusdam nobilis.

s In gl. Quæ gl. est sin secundum Bal. in l. i. §. persuadere, ff. de seruo corru.

t And. Bar. Præsumitur mandatum. Et vide Bal. in c. 2. de pace iur. fir. in 10. coll. vbi in materia mandati singulariter loquitur, quem omnino vide, & in ca. i. §. si quis decesserit & de feu. sue. contro. & in c. veritatis, de dolo, & contu.

Cell. Adde do. coapostillatoris mei, eius compatriotam, & discipulum Anto. Cors. sing. suis in ver. præsumptio. inci. celeritas actus.

u Efficacius. Adde titum sup. ead. l.

nota. in capito. nullus ex consilio. per Ioan. And. de regulis iuris, libro sexto. Si autem non præcesserat causa, tunc nec causatum præsumo etiam si capitales minæ intercesserat: quia plura sunt,
18 quæ terrent, quam quæ nocent. † Ex personis denique, causis, & moribus, ac animositate loquentium dicta pensamus, ff. quod metus cau. l. metum non in iactationibus, ff. de act. & obli. l. fi. infra si quis Impera. male. l. j. ff. ad legem Iulia, ma. l. famosi. §. hoc tamen crimen. &. facit extra de præsumpt. cap. literas, in
a nouell. Ratione enim familiaritatis, a vel conuersationis non præsumitur quis præscius vel culpabilis, vt extra de restitu. spol. cap.
b cum ad sedem. Item qui eam præuidere non potuit, b non vi-
c detur dedisse fauorē, nec opem, vt 23. quæst. fi. c. fi. in glo. c ordin. nec ille, q non iuuat offensum, dicitur opem præstare, licet peccet, si commode potest iuuare, & non iuuat: vt no. ff. de regul. iu-
19 ris. l. culpa est. † Item nemo punitur de mandato, d nisi probetur
d ordo temporis, s. quod mandatum fuit ante factum, vel in facto, vt ff. mand. l. si vero non remunerandi, §. si post creditam, & adde quod no. supra de tran. l. sub prætextu. & idem dico in consilio, quod est no. quia de præteritis nullum potest esse consilium;
20 sed de futuris contingentibus consulitur. † Et nota quod consi-
e lium. e quando potest verisimiliter se habere ad bonum, & ad
f malum, ille qui dat cōsilium, potest illud interpretari, f vt ff. de re iudi. l. actorum verba, in gl. immo etiam sine interpretatione hominis lex interpretatur in meliorem partem, l. merito ff. pro so-
21 cio. † Et no. quod mandans non punitur tanquam g faciens, ni-
g si delictum posset sibi inesse per rerum naturam. Vnde si pupillus doli capax mandat falsum testimonium fieri, non punitur vt falsus testis, sed alias extra ordinem, quia in impuberem non cadit periurium, de quo dicam infra ad Syll. l. finali. Idem, si cæcus
22 mandat fieri falsam scripturam: quia † interpretationes legum nālibus conuenire debent: vt de interro. actio. l. confessionibus argumen. contra; quia cæcus testatur, quasi in scriptis. infra qui testamen. facere poss. l. hac consultissima, ergo & falsum in scriptis interpretatiue committere potest, sicut & purus laicus ne-
23 sciens literas, & hoc verius. † Porro in adulter. non punitur mandatum, vt mandatum, sed vt tractatus, vel consilium: quia naturaliter in illo actu non possunt concurrere plures simul ad delinquendum, & quia non perficitur, nisi naturalibus instrumentis. & quia est delictum, in quo idem agit in seipsum, non extra se: sed alia delicta sic in alium fiunt, vt nota. ff. de adulte. in gl. rubricæ. quia ergo requirit actum intrinsecum vtriusque partis, non potest fieri per alium: vt inf. de cad. toll. l. 1. §. ne autem, gl. in versi. vel vxorem ducere, & no. in l. j. §. quoties, ff. de vi, & vi arm. in vlt. Caue tibi, quia illa gloss. non dicit, quod non puniatur, sed dicit, quod non punitur, vt mandatum, & verum dicit; quia non punitur vt mandatum: sed ex alio capite. Nunc ad propositum reuertamur, & dicamus, quare in furto isto non tenet præstans consilium? Respōde, quia hoc est furtum irregulare, quod rem afficit, sed actionem non parit. Sed quid hoc ad rumbum? nam aliud est delictum, aliud pœna, aliud processus, vt supra de infa. lege decuriones, & supposito delicto, licet vna persona eximatur a pœna, vel iudicio, tamen alij tenentur, qui non reperiuntur exempti. Vnde aliquid fit impune ab vno, & punitur in alio, cui iuris vel facti excusatio non patrocinatur, vt ff. de vi, & vi arma. l. cum fundum, & ff. de iurisdict. omnium iudic. lege si quis id quod. §. fina. Solue, quod quandoque delictum est delictū cōsiderata persona tantum perpetrantis, & tunc alius non tenetur, vt hic, quandoque attenta persona alterius tantum & tunc ille punitur, & non principalis, quandoque neutra inspecta, & tunc neuter punitur: vt ff. de furt. l. si is qui. §. si iu Titium, quandoque vtraque inspecta, & tunc vtraque persona punitur, nec est vna obligatio accessoria, sed omnes sunt in obligatione principa-
h les, h licet in facto vnus sit sequela alterius principalis, vt no. Cy.
24 infra titu. j. l. j. in 3. oppo. † Sed quæro, qui ergo dicantur princi-
i pales i in facto? Respon. caporales in faciendo, siue in fieri faciendo, vt nota. ff. de ser. corr. l. in hoc, in versicul. Princeps. Et vide quod no. de comite Alberico, qui iuit in seruitium bannitorū Bononiensium, & tamen non dicitur caporalis: nec tenetur de eo, quod ipse non fecit: vt l. 2. §. si quis vi, ff. vi bonorum raptorū. in gloss. sed caporalis tenetur de eo, quod fecit tota sua familia, quia ipse eam conduxit, vt nota. infra ad legem Iulia. de vi, l. quoniam multa, & facit extra de iniur. capitu. in nostra. Quinto oppo. si iste seruus facit furtum sui: ergo dominus perdit possessionem eius, vt ff. de acquirenda possessione l. rem quæ nobis. Sed consequens est falsum, ergo & antecedens: vt ff. de acquirenda possessione. l. 2. §. per seruum qui in fuga, & ff. de rei vendicat. l. si a bonæfidei. nisi diu sit in libertate moratus, vt dicitur de spartano, in l. 3. §. si seruus, ff. de acquirenda possessione. Vel nisi sit facta uis in persona ipsius domini: ut supra si ser. expor. ue
25 nic. l. moueor. † Solue, quod per furtum perditur possessio, quādo est furtum regulare, secus in furto irregulari: vt hic. Item seruus iste nō est talis persona, quæ posset domino interuertere possessionem, immo iram, & vindictam in se producat, qui rebellatur: vt ff. ad Sylla l. & si certus. §. si appetitus. & ff. de re mil. l. omne delictum. §. contumacia, argumen. supra de inofficio. testam. l. liberi. ad fin. Domini enim nō dependent a subditis, qui possidentur inuiti. lege male agitur, C. de præscriptio. triginta annorum. nec eis nocet proditio subditorum: vt infra de acquirenda possessione. l. fin. j. de re iure deliberan. l. cum aliquis, & Spec. de feu. §. 1. versi. 28. quæritur. Plus dico, quod si seruus, vel subditus meus ab aliquo detinetur inuitus. ipse tamen reuocat subditum meum, & in eo, quod potest, gerit se pro subdito meo,
K ego non perdo possessionem incorporalem k in ipso, ff. de acquirenda possessione. l. si rem mobilem. versic. igitur, & de usufruc. l. arborib. §. idem tractat versic. sufficere, alias est l. etiam, §. fin. eodem titu. Quæro, quid de errone. idest instabili, qui nunc fugit, & nunc reuertitur, nec habet propositum firmum in malo, nec se gerit pro libero, sed sicut auis, quæ uolat de nido huc, & illuc, reuersura tamen, quando sibi videbitur. Dicit glo. idem
26 in errore, qui ad tempus intendit lucrari se sibi. † Nam satis lucratur, qui contentatur. ut nota. in l. penult. ff. de condit. ob causam. nam si furor rem tuam, alio die restituturus, fur tamē sum, eum temporis, &. vsus furtum fiat, vt ff. de fur. l. qui iumēta, nec est in potestate nostra post delictum desinere, cum cœperimus;
l vt no. ff. de fur. l. qui ex mente. In contrarium l videtur; quia non intendit fugere ille, qui aliquo momento facere vult se absentem, argumen. ff. de condition. & demonst. l. si quis ita legauerit.
27 dum vxor mea. † Et ideo si statutum punit illos, qui aufugerunt
m de carcere, m non includit illos, qui exiuerunt animo reuertendi, vt Institu. de rerum diuisio. §. Pauonum, scilicet si cito reuertantur, secus si non reuertantur cito, & ita intelligitur gloss. ad hoc, ff. de re milit. l. 3. §. emansor, & l. qui cum vno, §. edicto Germanici. Nunc venio ad secundam partem huius legis, dicitur hic, quod ideo seruus tempore non acquiritur, quia est factum furtum. Ostendo enim quod ista ratio non est bona, quia sicut ratio in specie debet concludere in propria specie, ita ratio generalis debet concludere in quolibet contento sub suo genere, alias talis rō est contingens, & non necessaria, vt ff. de legi. l. non omnium, in gloss. & ff. de offic. procu. Cesar. l. finali. Quare enim redditur ratio, nisi vt demonstret dictum? Itaque illa, quæ non demonstrat, ratio non est, sed quædam persuasio. Sed ratio legis nostræ est generalis; quia quandoque fit furtum, & tamen res vsucapi potest, vt ff. de vsucapio. lege sequitur, §. si rem, ergo ista ratio est impertinens, & nulla; quia non est ad propositum ostendendum. Solu. ratio est bona cum suppletione. dum enim dicit, quia facit furtum; supple, & efficitur res furtiua, & sic not. quod ratio est supplenda, & sic paria sunt rationem non reddere, & tūc in obscuro est ratio, vt infra de cadu. toll. l. vn. §. sed, & varietatu, & eam perfecte reddere, & tamen assignare imperfecte. nam vtroque casu, si potest iuuari benigna, & probabili suppletione, tunc dicitur ratio reddita, vt hic, quod est nota,

ADDITIONES.

a And. Barb. Ratione enim familiaritatis Nota. quod ratione familiaritatis non præsumitur quis conscius delicti, vnde si famulus delinquit, non præsumitur dominus mandasse, vide Bal. in l. 3. supra de episc. & cle. contra tamen tenuit Bart. in l. de pupillo, §. meminisse, & §. si quis ipsi pratori. de oper. nou. nunc.
Familiaritatis. Vide Bar. in l. 1. §. si. ff. quod ui aut clam.
b Potuit. Vide Bar. in l. 1. §. sed in eo, ff. ad Sylla.
c In glo. Alleg. etiam eam Bald. in l. data opera. in versicu. sed pone, qui accusa. non possunt.
d De mandato. Adde Bal. in l. hæc verba. ff. de infam. & Doct. in cle. 1. de pen.
e And. Barb. Et nota, quod consilium, quod potest se habere ad malum, & bonum, præsumitur ad bonum, hinc est, quod si quis ius iniquum impetrauit, est necesse, quod probet de dolo, vide gl. fin. secundum Abb. in c. super literis, de rescr.
f Interpretari. Facit contra no. per Barto. in l. si quis mihi bona, §. fin. ff. de acquiren. hæred.
g Tanquam. Plene in l. sed si vnius. §. seruus. ff. de iniur.
h And. Barb. Principales. Nota, q corporales tenentur de eo, quod faciunt socij, & sic excusatur comes Albericus, qui autem dicuntur corporales, & qui adhærentes & partiales, uide Ang. in auth. de hæred. & Falcid. in prin.
i Principales. Vide quod no. Bar. & Bal. in d. l. in hoc, & Bar. in d. l. 2. §. si quis, & in in d. l. quoniam multa.
K Possessionem incorporalem. Hoc sequitur Pau. de Cast. in d. l. 3. §. si seruus, ff. de acquiren. possess. not quod Bald. dicit incorporalem, idest quasi possessionem iur. vsusfructus, si in seruo habeo vsumfructum, ita loquitur l. arboribus, & pari ratione quasi possessionem iurisdictionis in subdito, sed possessionem corporalē perdo quia tex. in d. l. etiam, §. fin. dicit, quod ibi perdo possess. & de incorporali non est mirum, quia illa conseruatur, quicunque utatur nomine meo d. l. arboribus, §. non solum, ad l. si rem mobilem. respon. quod ibi non erat apprehensus.
l And. Barb. In contrarium. Vide Barto. qui notanter excusat fugientem in l. quis sit fugitiuus, §. 1. & §. apud Labeonem, ff. de ædil. edic. uide Sal. in lege admonendi, ff. iureiurando, uide duas glo. ualde peregrinas, in l. si pecuniam, ff. de cond. ob causam, & l. si ve certo, §. nunc uidendum, ff. commoda. & aliam in lege Corne. & ad Syll. & tex. singula. secundum Sal. l. 3. infra de exac. trib. lib. 10. & quod sing. dicit Guil. de Cun. & ibi Bal. in l. succurritur, ff. ex quib. cau. ma. in inte. rest. & uide tex. in l. si quis reum, ff. de cust. reo. & in l. consiliarios de assesso.
m De carcere. Adde not. per Bald. in l. 2. de ædil. act. vide tamen d. l. si quis sit fugitiuus.

ea.† Et facit, quod testis, *a* qui dicit scio, quia vicinus *b* probet pręsumptiue scientiam veritatis. Aliud est enim probare veritatem concludenter, aliud præsumptionem veritatis coniecturaliter: vt dixi in lege fin. supra familiæ erciscun. Soluit gloss. contrariũ secundo modo; quod in furto irregulari ratio textus nostri est omnino vera, secus in furto regulari, & sic non obstat contrarium: quia ibi loquitur in eo, qui non potest rem afficere: quia dominus, nam si afficeret ipso momento purgaretur, quia residet in potestate domini, hic secus.† Secundo opp. quod cum litera intendat negare, sufficiebat vna negatio, cum plures negationes non negent. quia inuicem se perimunt, vt ff. de verborum signific. l. duobus. Sol. hic altera abundat, secundum gloss. vel dic ꝙ duæ negationes affirmant, non tres, vbicunque est numerus, negationum dispar, tunc negant vt hic, & l. j, ff. de cada. puni. & cum sim. Tu dic, *c* ꝙ aut ille, qui loquitur intendit negare, & tũc omnes abundant præter primã, vt extra de iureiur. c. & si Christus, in verbo, non. Aut intendit dialecticare, & tunc in numero pari, si ad idem referuntur, affirmant, in dispari negant, si vero singulæ negationes, singulis determinationibus referuntur: tunc quælibet est singularis, & negat: qa per se stat in suo officio naturali, vt hic, aut dubitatur, & tunc considera ex causa intentionẽ. Nam si est causa negandi, tunc negant etiam in numero pari, vt detur enim geminata negatio ad maiorem negationem. Vnde si quis respondens positioni est rusticus, *d* & dicit nullo modo non est verum, ex mente loquentis negat, quia credit agentem perimere, & non fundare, vt ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta. §. vtrum, quod est no. inf. vnde liber. l. qui se patris, per Cyn. Tertio opp. sic, quæstio est dubitabilis, proposito interrogatiue facta, ff. ad Carbo. l. quod Labeo, & ideo vbi est casus legis, ibi non est quæstio, vt j. de fur. l. ancillę.† Sed casus est legis, quod in re mobili non cadit præscriptio longi temporis. vt infra in quib. cau. ces. long. temp. præscr. l. in seruorum, ergo fatue hic quæritur de præscrip. long. temp. cum loquatur in seruo. Solutio; hic loquitur de ascriptitio, quæ est portio fundi, & inter immobilia computatur, vt supra de sacrosanct. eccles. l. iubemus. & de lega. s. l. si quis inquilinos, Licet enim naturaliter sit corpus discretum a fundo, tamen seruus pars instrumentalis est fundi, hoc non contingit, in boue, vel in asino, nam etsi sunt instrumenta fundi, tamen mobilia sunt: vt infra de verborum signific. l. r. & a. Sed in solo homine contingit, ꝙ glebę annexus reputatur immobilis, dicamus ergo, ꝙ seruus ascriptitius longo tempore præscribitur, nisi esset res furtiua, ut hic. Sed hæc solummodo impugnatur sic, videlicet tu dicis, ꝙ ascriptitius præscribitur, si non sit furtiuus. Contra ascriptitius nõ potest alienari sine gleba: ergo nec præscribi, vt C. de agric. & cens. l. quemadmodum, lib. 11. Solue, quædam non possunt alienari *e* propter rem ipsam, vt homo liber, domus sacra, campus Martius, horti Salustiani, via publica, & similia. & ista præscribi non possunt, ut no. j. de libe. cau. l. nec si uolens, ff. de via publica, l. uiam publicam, & j. de lega. l. apud Iulianum, in fi.† Vasalli tamen possunt præscribi, & alienari: ut no. in d. l. nec si uolens, in glo. dummodo duriorem seruitutem inuiti non *f* patiantur, vt ff. de fideicom. liber. l. inuitus. Quædam sunt; quæ non possunt alienari, nec pręscribi propter fraudem, vt d. l. quemadmodum. Quædam sunt, quæ non possunt alienari propter priuilegia, & tunc pręscriptio non potest inchoari, nisi finita ratione prohibitionis, sed inchoata dudum ante potest confirmari: vt no. supra de iure dotium, l. in reb. §. si. & ff. de fun. dota. l. si fundum. Quędam non possunt alienari ratione ętatis, & dicunt, supra in quib. cau. in inte. rest. non est necess. l. fin. Quędam non possunt *g* alienari, nisi sub certa forma *h* puta cum decreto, & tunc pręscriptio habet vim decreti, vt ff. de adop. l. post mortem, & j. qui adm. l. j. & ff. de Publiciana. l. cũ qui, in princ. & sic pręscriptio iuuat pactum, facit ff. quemadmod. seru. amit. l. nam satis. §. i. & supra de dot. promiss. l. a. Item impugnatur, qa censetur immobilis: ergo non fit furtum.† Sol. in furto attenditur veritas, non fictio. unde cum vere sit res separata, siue discreta a fundo: ideo fit furtum. & sic in maleficijs magis attenditur veritas, quam similitudo, quod est no. Item infringitur ista opi. nam res immobilis non vsucapitur triennio, non quia furtiua, sed quia immobilis. Et sic dum euitas vnum contrarium, incidit in aliud, qua propter ista sol. est diuinatio, & ideo non placet glossatori. Et contrarium de l. in seruorum, soluit gloss. ꝙ hic loquitur primo de vsucapione rei, secundo loqtur de præscriptione, non rei, sed libertatis, quę non pręscribitur, quia fugitiuus semper est in dolo. Ista solu. non placet, quia non ponderatur vitium animi, vt mala fides, sed vitium *i* rei. vt furtiuitas. Et ideo soluitur tertio, ꝙ Imperator respondet quęrenti de vtroq; nam etiam si de casu legis queratur, respondendum est, sed non statuendum, vt l. ꝙ Labeo. ff. ad Carb. Tu dic, ꝙ aliquando in rem mobilem cadit vsucapio, & tunc superuacuatio quęritur de pręscriptione *k* long. tẽp. Aduerte quia nõ solum est superflua, sed immo est impossibilis, quia primo factus dominus est directo, non põt vtiliter effici, vt ff. de ad Treb. l. si hęres. An nõ procedit vsucapio, & tunc probabiliter quęritur de pręscriptione lon. tẽpo. vt no. ff. de vsucap. l. iusto. §. non mutat. Erat autem dubitã. si in vtroque par ratio: quia furtum irregulare illud esse dicitur, in quo res cum persona contenditur, tamen respondetur: vt hic vides.† Rich. *l* Malum. dicit, quod in re mobili habet locum lõga pręscriptio, licet non sit necessaria. Et nescit, quid dicat, quia existenti domino nihil operatur tempus, vt ff. de vsucapio. l. sequitur, §. lana. Quod enim semel perfectius acquisitum est, denuo, maxime imperfectius, acquiri non potest. Duabus denique causis concurrentibus celerior consumat effectum, vt ff. de verb. obl. l. si ita quis stipuletur siue nauis, & ff. de hęredibus institu. l. si ita quis scripserit, Titius, ibi. cum nõ prosit, &c. & l. si ita scriptũ, ibi plenior. &c. Nec tamen puto, quod si opponeretur exceptio longę pscriptionis, ꝙ esset inepta, quia includit in se actum, arg. ff. de seruit. l. si tã angusti. loquor iure vsucapibili. Et conclude, ꝙ in fugitiuo non cadit vsucapio temporis perfecti, nec plusquã perfecti, & hoc dicit lex nostra, & adde quod no. supra quod metus causa. l. 3. in gl. vltima. Nunc consequenter opp. contra dictũ, & rationem simul. quia video, ꝙ seruus fugitiuus vsucapitur, vt ff. de acq. poss. l. 1. §. per seruum, qui in fuga, & ff. de rei vendic. l. si a bonę fidei. Sol. ibi vsucapio erat cepta ante fugam, vnde procedit in suo processu: hic vero non erat ante inchoata: nam facilior est continuatio pręscriptionis, quam initium, sic not. infra, de vsuc. transfor. l. j §. hoc proculdubio, *m* secundum Nic. de Mata. Vel dic, quod leges contrarię loquũtur de pręscriptione eius, a quo fugit, hic vero de pręscriptione contra eum, a quo fugit, qa prius debet restitui, cũm furto sit spoliatus, vt ff. de vsucap. l. sequitur. Oppo. ꝙ non sit necesse reintegrari ei possessionem, cum duret possessio, vt d. §. per seruum, qui in fuga. Solu. ciuiliter possidet, non corporaliter, & detentiue, & hoc donec sit ab alio apprehensus, postea vero interrupta est sibi possessio, vt d. l. si rem mobilem. Opponi. cum seruus iste sit in sua potestate, ergo purgatum est vitium, sicut in re peculiari subtracta, vt d. l. sequitur, §. Labeo. Sol. seruus non est in peculio suiipsius, sed est res dominica. Et arbit. concessum sibi in peculium, non videtur concessum sibi in suam personam, quod est not. & facit ff. de pecu. l. dispoini. §. Stichus, & est arg. quod bannitus seipsum impune vulnerare non possit, licet statuto dicatur, quod bannitus possit impune offendi, quia ipse non est in banno.† Vlterius op. dicitr̃ hic, ꝙ fuga seruorum non nocet domino, cõtra. immo nocet, quia per fugam seruus efficitur vilioris pretij, vt ff. de condi. ob cãm. in l. si pecuniam. § plane. ibi dum dicit, vilior factus per fugam. Solue. ibi in sui ęstimatione potest damnificare dominum, sed non

ADDITIONES.

a An. Barb. Et facit, quod testis. No. quod probat testis, si reddat rationem, quia sum vicinus. vide Bal. in l. conuenticula, vbi tenet contra Bar. & post eum Sal. supra de episcop. & cler. & in l. data opera. inf. qui accu. non pos. & l. 1. C. de colla. eundem Bal. in c. 1. §. si tres, de pace ten. 10. col. & d. Sal. in l. 1. ff. si cer. pet. D. Ant. in c. in literis, de præsump. transit cum D. Bar. in l. 1. si cer. pet. sed D. Io. ibi dicit, quod forte non procedit, ex quo deponit de eo, qđ potest cadere plene in sensum testis, dicit tamen, quod forte in perito seruaretur opin. Bar. propter authoritatem eius.

b Vicinus. Per Bar. in l. a. ff. si cer. pet. per Bal. in rep. l. 2. de rescindenda venditione, supra.

c And. Bar. Tu dic. Vide hic & Cy. & Ang. & Bar. in d. l. duob. dec. gl. in c. & si Christus, & ibi dixi extra de iureiur.

d Rusticus. Adde Bal. in l. qui se patris, infra vnde lib.

e Alienari. An prohibita alienari possunt præscribi, per D. in l. vbi lex de vsu. io fio. Cels. Adde Bar. in l. filiusfam. §. diui Seuerus, vers. quarto, vtrum res prohibita alienari. ff. de leg. 1. Bar. Soc. in suo tract. fal. regu. 14. Pau. de Castr. consil. 290. & Alex. cons. 1. col. 6. vol 4.

f P. D. Non. Ad idem ipse Bal. in c. 5. vbi no. de capita qui cur. ven in usi. feud. & adde eundem in c. præterea. ducatus, §. insuper etiam uer. no. ꝙ dominus de prohib. feu. alie. per Fed. Et ad idem Doc. in l. inuitus, ff. de fideic. liber. & Specu. in titu. de feu. vers. 19. Et adde, quod Host. ait in c. dilecta. de maior. & obed. & ibidem Feli. quod vasalli inuiti per Francorum regem alienari non possunt, de quo per Alex. in lege prohibere, §. plane, quod vi aut clam. & per istũ in c. generali, si de feudo fuerit controuer. Et an veniant in generali venditione, uide per eundem in l. testamento, uer. & no. in d. c. 10 generali.

g And. Barba. Quædam non possunt. Not. quod præscriptio habet vim decreti. uide tex. in l. cum de in rem verso. ff. de usur. idem dicas in consuetudine. uide Bal. in rubri. qui feu. da. pos. col. 10. alias in c. 1.

h Certa forma. Adde Bar. in l. fi. supra in quibus causis. in integ. rest. non est neces.

i Vitium. Posset responderi, quia hic per vitium animi inducitur uitium rei, tamen Sal. & Ful. videntur dicere idem, quod Bal.

k Præscriptione. Illud quod dicis de præscrip. long. tempo. satis recidit in idem cum opinione, quam tenuit hic, ult. Cy. io addi. Pau. de Cast. qui hic approbat istã opi. quam ponit hic Bal.

l Rich. Malum. Opi. Richar. tenet Bar. in l. in seruorum, inf. quib. causis cess. long. tempo. præscri. si volet uti usucapionis beneficio, & redditur sen. ista lectu. secundum Ang. hic, & ibi, ad illam rationem Bal. potest responderi, quod opi. Rich. procedit ibi, quando ante completam usucapionem apparebat de animo, Ful. in alia ratione impugnat lect. istam Rich. dicit post eum hic.

m L. 1. §. hoc proculdubio. Vide Bar. in lege sequitur, §. de illo, ff. de usucapione. Bannitus. Facit l. si quis id ꝙ dom, ff. de her. inst. iuncta l. si quis, la 2. §. fi. ff. de pœnis. Sal. Pau. de Cast. hic dicunt idem quod Bal. hic.

non in sui alienatione, vel præscriptione, & est ratio: qa lex non potest plus quam possit. Non.n. potest ligare manus & pedes hominis; sed id, quod non potest exequi prohibendo, facit puniendo, & de iure obstando. 35 † Sequitur nunc vtilis quæstio. Quidam tenuit ascriptitium meum triginta annis, ego vendico eum, ipse dicit se præscripsisse eum, ego dico quod non est verum, qa aliud est tenere, aliud est possidere. Nã ego ciuiliter retinui possessionem huius hominis decem annis, ff. de vsucapio. l. sequitur & Insti. eo. §. quod autem, & sic vera possessio ciuilis, quæ requiritur in præscribendo, non fuit apud illum, nisi viginti annis, ergo infert glo. quod non sufficiat probare detentionem triginta annorum, & ita tenet Dyn. hic, & in cap. sine possessione de regulis iuris. lib. 6. & Cyn. hic, quod est. Sed Dom. Oldr. a dicit, quod sciens ab alio possideri, vt suspicatus, se posse repelli, & pdit possessionem, nisi tenens recognouerit ab eo: vt de præscriptio. 30. annorum. l. male agitur, allegat legem quamuis, ff. de acqui. pos. 36 † Inno. dicit, q ille, qui tenet, præsumitur b possidere; vt in capit. cum olim, extra de priuileg. Item tenet Archid. 7. q. 1. c. Pontifices. nam ex naturali possessione præsumitur ciuilis, vt no. de verbo. obl. l. stipso ista. §. hęc quoque. Et ex fructuum perceptione, vt l. Titia, ff. de sol. & ff. quib. mod. vsusfructu amit. l. Pomponius. Non obst. de prob. c c. licet causam, vbi possessio noua præsumitur clandestina, quia ibi loquitur, qñ paruo tempore possedit. Vel melius, ibi, vterque tenuit, & fecit factum possessoris, hic secus. Solu. Oldr. credo melius dicere, non quantum ad præscribẽdum rem, sed quantum ad præscribendum exceptionem spatio triginta annorum. cum omnis actio tanto tempore tollatur, nisi sit interim recognita, vel mota, nec requiritur vera possessio conuenti, sed mora petẽtis, vt inf. de pręscriptione triginta annorũ. l. sicut. Item scias, quod iura liberatoria sæpe ẽt sine possessione præscribuntur, vt ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. Item Innoc. non credit, q in admittenda d possessione sit necessariũ decennium, vt extra de restit. in integ. c. 2. & ideo qualitas actuũ perpendenda est, argu. de acquir. hær. l. pro hærede. de acquir. pos. l. si de eo fundo, & quod no. eo. tit. l. si is, qui animo, & est simile, ff. pro suo, l. si ancilla. Vbi autem a nemine possidetur; tunc bene requiritur decennium, quia non debet ibi suspicari, se posse repelli, cum nemo teneat, & ita intelligitur ista materia, quod est not. Quid in boue, & asino, an statim desinam possidere, quãdo aufugit? Certe statim, quod alius apprehendit, ego propter neglectam custodiam desino possidere, vt d. l. si rem mobilem. 37 † Quæro an statuliber fugiendo faciat furtum sui? Rñ. sic, quia seruus est, vt l. 1. §. serui, ff. ad Syllan. & l. statuliber a cęteris, ff. de statulib. & ff. de rei vend. l. non ideo, secundum Oldr. & Nic. de Mata. Liber autem homo non facit furtum sui, vt censiti, & ascriptitii, e & homines perpetuo alieni. de quibus not. Institu. de iure personarum in prin. in versi. aut serui, & adde quod no. inf. eodem. quicunque. in glo. fi. 38 † Et sic dicas theoricæ, quod omnis homo pręscriptibilis fugiẽdo a facie sui superioris, facit furtũ sui, secus in eo, in quo non cadit pscriptio, quia ille est ita persona, q non res, & sic non cõmittit furtum etiam irregulare, & hęc sunt valde no.

ADDITIONES.

a Old. Adde Bar. in l. de eo, § fi. ff. de acqu. pos.
b Præsumitur. Adde Bal. in l. pen. de excep. rei iud. & quæ dixi post Bart. in l. pen. de cond. insti.
c And. Bar. Non ob. de prob. Vide quæ dixi in c. quærelam. de elect. vbi alle. Bald. hic pro concor. Io. de Imo. ibi, quia, ipse tamen alle. Bal. hic, vide D. Abb. & alios in c. cum venisset, de restit. spo. & gl. Bar. & Mod. in l. si. de eo, §. 1. ff. de acq. pos.
d Admittenda. Quanto tempore inducatur obliuio, & amissio possessionis, Bal. & Angel. in lege licet in fine infra, de acq. pos. allegat Innoc. quod sit in arbitrio iudicis, vide per Bar. post glo. in l. si de eo, §. si forte, ff. de acq. pos. & gl. no. in l. furtum, §. 1. ff. de vsucap. & gl. in d. l. licet in fi. dicit de decennio.
e Ascriptitii. Et de ascriptitiis, qui faciunt furtum sui, est casus in l. cum satis inf. de agri. & censi. lib. 11. vbi dicit, quod sic, & uide de illis plenius per Guid. de Suza. & per Cyn. hic.

LEX II.

1 *Index, si suspicor res meas esse apud alium, copiam perquirendi mihi facere debet.*
2 *Seruus meus si de territorio meo aufugit, eum vbique perquirere possum.*
3 *Iudicis officium, quo iure petatur.*
4 *Seruus fugitiuus habens dominum, si ab eo quæstio dominij mihi referatur an sit audiendus.*

Requirendi. Officio iudicis conceditur dominis potestas persequendi seruos proprios fugitiuos in domibus alienis. h. d. Oppon. & vr̃, q non sit necesse propter hoc adire prętorem, cum sit ipso iure concessum, vt ff. eod. l. 1. §. hoc autem Senatus. Solu. etiam super eo, quod est ipso iure concessum, potest officium iudicis, si de facto expedit, implorari, vt not. in l. 2. supra de iure emphy. & infra de pign. l. 3. Nam tutius sit, quod authoritate iudicis fit, vt no. in Spec. in tit. de feu. §. 1. versi. 18. quęritur. Item in hoc debent iudices se faciles exhibere, & interdum sine citatione alicuius procedere, ne fuga instruatur, iuxta no. per Iac. But. infra quomodo, & quãdo iudex. l. consentaneum per Bar. in l. ait prætor, §. qui debitorem, ff. quæ in fraudem credit. facit quod idem no. in l. si quis in seruitute, ff. de fur. quod not. per Inn. extra de sent. excom. c. vt famæ, & c. cũ non ab homine, de iud. in nouella. Et sic iudex per modum voluntariæ iurisdictionis hoc concedit. facit quod no. Instit. de lib. §. multis. Ad hoc posset allegari, quod no. in simili. ff. de bonorũ poss. l. 3. §. penul. Tamen hoc non est proprie simile, quia ibi petitur actus fieri ut præsentem, non ut aliquis absentem. † Et not. ex hac l. & alia simili, ff. eo. l. 3. §. hoc autem, & l. diuus eodem tit. arg. quod a in reb. alij subtractis, quas suspicatur quis apud creditorem, vel alium, possum petere officium iudicis, vt mihi fiat copia perquirendi, & debet iudex hoc facere. Et ad hoc facit, quia iudicis est veritatem inquirere, & inuenire, vt no. s̄. de edendo. l. is apud quem; & infra de quæstioni. l. interrogari. Item prohibere ne maleficia b fiant, vt ff. de offic. pręsidis. l. illicitas. in prin. & l. congruit. Item vt facta puniantur etiam ex officio procurare debet, vt in Auth. de col. §. iubemus omnem, & infra de custo. reo. l. 1. & de aboli. l. fallaciter, & quia est hic eadem ratio, ideo idem ius censendum est, vt infra ad leg. Falc. l. fi. & ff. de verbor. obl. l. a Titio. in fin. primi responsi. & l. illud, ff. ad leg. Aquil. cum simi. & hoc credo verum cum Odof. gl. tamen dicit contrarium ff. e. l. 1. §. 3. Sed illud quod tenet Odof. credo uerius, nec ob. l. allegata per gl. pędictam, videlicet tex. Insti. de oblig. quæ ex delicto nasc. §. sed & hę. quia verum est, q actio c non competit, quę olim tali casu erat introducta, quæ appellatur actio furti prohibiti, & actio furti non exhibiti, quæ etiam pœnam imponebat, sed non dicit, q iudex non faciat officio suo potestatem perquirendi res furtiuas, vt hic statuitur in fugitiuis, secundum Nicol. de Mata. Quod est uerum, si apparent iudicia, q res subtracta sit in domo alterius. Si. n. pp indicia peruenitur ad tormenta personæ, ut inf. de quęstio. l. milites. §. oportet, multo magis potest perueniri ad perquisitionem, seu rimationem in domo, alias non. s̄. quando, & qui. quarta pars deb. l. 2. libro 10. & sufficient indicia etiam leuia; quia agitur de modico, vel nullo pręiudicio, sicut dicimus in descriptione bonorum, vt infra de iure fisci. l. defensionis facultas lib. 10. Et prędicta sunt uera, quando perquisitio fieret ad vtilitatem priuatam, sed si fieret ad publicam, permittitur indistincte, ut l. quosdam, infra de meta. lib. 10. l. omnis seruitus, infra de aquęduc. eodem lib. Et adde, quod ille, qui inuenit d rem meam in prædio suo delapsam, debet me monere, vt eam recipiam, vt ff. ad leg. Aquil. l. Quintus, in fi. 1. resp. nisi retineat causa iuris sui conseruandi, puta si inuenit alienum pecus in prædio suo, quod dedit sibi damnum. Nam potest retinere, quamdiu sciat, cuius est arg. ff. de adul. l. capite quinto, secundum Richar. Malum. 2 † Sed nunquid si seruus meus aufugit de territorio Paduano, & iuit Venetias, possim ipsum ibi perquirere? & dico, q sic authoritate legis, quæ ubicunque extendit suum vigorem, vt supra, ubi quis decuri. vel cohor. l. 1. Sed non authoritate iudicis Paduani. quia extra suum territorium nil potest, vt ff. de iurisd. om. iud. l. fi. & ideo si familia e potestatis cępit bannitum extra districtum, f talis bannitus debet relaxari, quia non est captus legitime. arg. ff. de off. procon. lege 2. ff. de bon. auth. iud. poss. lege cum unus, §. is qui. extra de verb. sign. c. ex parte, & quod no. 16. q. 1. c. quicunque: facit ad hoc quod no. ff. de edi. l. quis sit fugitiuus. §. Idem Celsus. Non. n. potest quis capere delinquentem in territorio alieno iure publico, i. tanq̃ publica persona; cum sit ibi redactus ad instar priuati. Et ideo est tradita forma a iure, quod scribat iudici territorii, in quo est capiendus, ut eũ capiat, & remittat, ut in auth. vt nulli iudic. §. si quis uero comprehensorũ.

Quæ

ADDITIONES.

a Arg. Quod in reb. Vide Cy. & Bar.
Celsus. Et adde quod notatur in apost. pręalle. Bar. nu. v. in uer. vera. ubi ampliat, ut procedat hæc opi. & in alieno territorio.
b And. Barb. Prohibere ne maleficia. No. quod iudex debet prohibere, ne maleficia fiant. Vide Bar. in l. omnes. C. de aquæduc. lib. 11.
c Actio non competit. Vel respon. quod ille tex. procedit, quod propria authoritate quis non potest perquirere. sed iudicis authoritate sic, ut in illo textu.
d Inuenit. Vide not. per Bart. & Doc. in l. hoc. amplius. §. de his, ff. de damn. infec. & Spec. in tit. de actore. in uers. sed pone inuenio pecudem, &c. & Io. An. & alios in c. si læserit. de iniur. & Bald. in d. l. quintus, & An. in l. ratis, ff. de incen. rui. nauf. Pau. de Cast. & Lud. Ro. in d. §. de his.
e And. Bar. Et ideo si familia. Quod si villa tenetur capere malefactores, & delictum est commissum inter cõfinia, an teneatur, videtur quod sic, quia si villa fuisset in secuta, forte potuisset illum capere, & talis captura fuisset licita. argument. l. quod ait. §. fin. ff. de adult. in l. prima, supra, ubi quis decu. uel cohor. quam ad hoc singulariter inducit Ang. in repetitio. l. nemo carcerem, Cod. de exact. tribut. lib. 10. vide Bald. in l. quis sit fugitiuus, §. idem Celsus, ff. de ædil. edic. alleg. Arc. 12. q. 3. c. frater, & tex. 11. c. 1. §. si iudex. de pace tene. n. in usib. feud. & sic limita dictum Bar. in l. si cui, §. fi. ff. de accu. vide Mod. in §. occisorum, l. 1. ff. ad Syllanian.
f Districtum. Vide Bal. in l. sicuti. §. Aristo. ff. si ser. uen. & in auth. Item nulla. in fi. supra, de Episc. & cler.

Quę tamen remissiones de consuetudine non fiunt, *a* nisi inter eos, quę sunt sub eodem *b* principatu:vt no.in ca. pastoralis,de re iu.in clem. Quid ergo,si Iudex contra sic illicite captum formauit *c* processum,vel fecit executionem, an tenet, quod dictū est? dico q̄ sic,nisi esset appellatum,ar. j.de app.l.si quis prouocatione,iudex tamen territorij,in quo fuit captus , potest suam iniuriam vlcisci,*d* vt d.c.ex parte.† Sed quæro: quo iure *e* petā a iudice hoc,quod dicit Legista? Dicunt quidā condictione ex l. ff. de condi.ex lege.l.1. Sed tu dic cum Odofr.quod iudicis officio, vt hic,cum dicit,præsidialis officij:& ad hoc,d.l.illicitas, in prin. & d.l.cōgruit,& quod no.ff.de interrog.acti,in rub. & adde quod dicam j.de coll.l.si soror. † Vlterius q̄ro,quid si inuēto *f* fugiuo,referatur mihi ab eo,qui eū habet quæstio dominij, & dicat eum suum,nunquid sit audiēdus? vī q̄ non: quasi spoliatus sim mea possessione.arg.s.de do.inter vi.& vxo.l.si maritus,& j. de agri.& censi.l.si coloni. Ecōtra q̄ sic, q̄a dolo facit, &c.ff. de dolo,exce.l.dolo. Sol. potest distingui secundum Odof. aut incontinenti vult probare occultator de dñio,& tunc audiatur,aut res habet altiorem tractatum,& tunc nō,arg. ff.ad exhib.l.3.§.Ibidem,ad Treb.l.ille a quo.§.j.& j.de edic.diu. Adri.toll.l.a. in gl. Nic.de Mata.dicit causam dirimēdam per tormenta serui, arg. j.eo.l.cum seruum.ibi,dum dicit terminus fiat,&c. Sed in alijs rebus subtractis posset dicta distinctio esse vera , sm eū. Tu dic, quod in flagranti crimine fugæ nulla ob.exceptio.q̄a non debet dari occasio spoliandi sub prætextu dñij, sed ea interuallo post fugam,si ordinarie agatur, & in figura iudicij ; tunc hēt locum discussio per tormenta.aut ergo spoliatus agit,& tunc serua p̄dictam distōnem:aut ne spolietur offm̄ iudicis imploiat, & tunc indistincte accommodandum est sibi:vt ff.de off.proc.Cæsa.l.fi. facit quod no.s.qd̄ cum eo.l.si seruus.per Iac.de Are. & Cy. & per Inn.in c.in præsentia.extra de proba.

ADDITIONES.

a Fiunt Adde Bar.in l.sepulchri,ff.de sepul.uio.
b Phil. Dec. Eodem. Et intellige, quando iudex originalis eum requirit , alias si non requiritur,potest ibidem puniri,ut not. per illum in addi. Spec.de comp. iud. adi. & uide,quę per illum not.in l.executorem. C.de exec.rei iud.in 7.& 8.col. tamen in delictis de consuetudine non fit remissio,nisi inter subiectos eidem ditioni, & Imperio,ut hic per illum,cui adde Card.in clem. pastor,§.denique,de re iud. Bar. & Alex.in l.sepulchri,de sepul.uio.& l.si cui,§.fi.de accus.per textum in l.2.de hę red.instit.2.colum.& in l.penul.9.colum.C.de exec.rei iud.
c Formauit. Cogita,quia forte potest opponi semper exceptio incompetentiæ.
d Vlcisci. Adde Bar.in l.si cui,§.cum sacrilegium,ff.de accu.
e Quo iure. Et idem dicit Barto.hic,qui dicit quod requiritur libellus.
f Inuenio. Facit quod no.Bal.in l.fin.infr.quę.ad li.proclam.non licet.

LEX III.

1 *Corporis membro quis puniri debet, cum quo principaliter deliquit.*
2 *Membrum nullum, excepta manu,mutilari debet hodie.*
3 *Motus ad actum mitius punitur,si non sequatur effectus.*
4 *Delictum nondum perfectum non debet puniri.*
5 *Pœnitentia delicti an alicui prodesse possit.*
6 *Iudex de similibus ad similia debet procedere.*
7 *Iudex si habet arbitrium,non debet esse nimis gratiosus.*
8 *Electio in pœnis criminalibus alternatiuis cuius esse debeat.*
9 *Membri amputatio dicitur hominis dilatio.*

Si fugitiui serui. Serui ad barbaros fugiētes,in actu fugę deprehensi , grauiter p̄ motu iudicis puniuntur,mutilatione.s.pedis,aut pęna metalli,vel simili.h.d. † Collige hic no. q̄ in eo membro corporis quis punitur, cū quo principaliter ipse deliquit. Vnde si cursor est dignus mutilatione membri,amputetur sibi pes: si testis, lingua: si scriptor, manus.arg.huius l.†Sed hodie,excepta manu , *a* nullū membrū dēt mutilari, vt in auth. sed nouo iure.j.eo. nisi aliter se haberet consuetudo,vt in Lōbardia.de furtis.l.de latronibus.& no. ff. de pęn.l.capitaliū.§.famosos. Op. & vī *b* q̄ trāsfuga puniatur pęna mortis.vt verbum sonat,ita vt anima a toto corpore separet, vt ff.de pœ.l.si quis aliquid.§.1.Sol. ibi transfuga erat deprehensus delicto consummato, *c* hic aūt delicto nondū consummato, & cū haberet adhuc locū pęnitentia consummandi delictum,ideo mitius punit. Sed cōtra hoc opp.*d* nam delictum transfugę est attrocissimum,vt patet ex genere pœnę , seu eius qualitate,vt ff. de publ.iud.l.2.& no.de transa.l.transigere.in 10.q.per Cyn. Sed in atrocissimis motus ad delictum punitur , ac si delictum esset consummatum;vt s.de episc.& cler.l.si quis non dicam rapere, & j.ad legem Corne.de sica.l.is qui cum telo.& l. si quis seruo. j.de furt.†Sol. hic ponitur *e* regula:quod mitius punitur motus ad actum, q̄ actus consummatus. Sed leges contrariæ loquūtur in casibus specialibus.s.quando quis attēdat pudicitiam, vel homicidium , procedendo ad actum suæ finali intentioni connexum. Vel dic contra, q̄ in legibus contrarijs ponitur regula, fallit in l.nostra,quia hoc casu lex vltra procedit distinguendo pœnas,inchoan.& ɔsummati delicti. Vel dic, quod in pęna sanguinis semper iudex dēt esse mitior , vt hic ; secus in alijs pœnis.attende hic, in pœnis statutorum *f* non habet locum.l.is qui cum telo.quia statuta disponunt de actu secundum effectum , non secundum affectum · vt no.in Spec.de accus.§.j.;& quia ista est generalis ɔsuetudo,nō indiget probatione, sic s. de iud.l. rem non nouam.& adde q̄ no.ff.de fideiuss.l.fideiussorem.per Bar. & qd̄ plene dixi in præalleg.l.si quis non dicam rapere. & quod j. sub dam statim .; † Iuxta ergo prædicta *g* quæritur,quid si in ciuitate est statutum, quod portantes bladum extra districtum,certa pęna puniantur, & inuenti sunt aliqui portātes, & capti sunt antequam essent extra districtum? vī q̄ puniri debeant: vt hic . econtra quod non,facit, quia delictum nondum est perfectum : vt ff. de fals.l.qui falsam.†Solue.si quidem confiteantur, q̄ portabant extra districtum, potest dici secundum Guil.quod puniantur; vt hic. Idem si negāt,sed capti sunt in limite districtus, forte per custodes: quia nec tunc negare sufficiunt; vt ff.de pęn.l.qui senten tiam. & s.de prob.l.sciant.ibi,vel indicijs ad probationem indubitatis,& ego idem puto,saluo,quod minor *h* pęna debet imponi,q̄ si portassent, vt ff.de extraord.crim.l.1.§.fin.& hic no. Si autem in alio loco fuerit deprehensus, de quo ire poterat ad alium locum non prohibitum,puta in via eundi ad molendinum; puto secundum Guil. quod ex qualitate personæ, quæ talia facere consueuit,vel non, & ea qualitate loci , in quo deprehensus est , & ea qualitate rei , quæ portabatur , & ex similibus coniecturis, iudex possit ferre sententiam quandoque condemnādo, & quā doque absoluendo, quando pęnam mitigando; vt ff. de re. mili. l.non omnes,§.a barbaris,ff.de pęnis l.respiciēdum , §.1. & l.aut facta.ff.de quæst.l.de minore.§.pen.ff.de ædil.edic.l.quis sit fugitiuus.§.apud Labeonem.ver.plane.ibi,& in ea cella. &c. in dubio tamen tali casu magis procedēdum est ad absolutionem, quam ad condemnationem, vt ff.de pęnis.l.absentem . Sed quid si post deprehensionem de se factam dicit se pœnitere , *i* an sibi proderit; & videtur q̄ sic; vt d.l.qui falsam. contra,quod non. vt ff.de ædili.edicto , l. quis sit fugitiuus, §.1. & §.idem Celsus ait si seruus,& quia quasi præuentus est, vt ff.de iud.l.si quis postea. & ff. de iure fisci.l.edicto.in prin.§.id autem . secundum Gui. de Suz. & Nic.de Mata. Adde tamen, *k* q̄ consideranda sunt verba statuti ; nam aut statuta loquuntur per verba significantia actū ex toto perfectum, vt quia dicit statutum, si quis extraxerit,& tunc pœna limitata a statuto non punitur quis , nisi delicto consummato,sed tamen punitur extra ordinem.*l* quia non est omnino absque delicto,qui delinquere inchoauit . Et cum non sit determinata pęna,punitur iudicis arbitrio, vt ff.de pœnis. l.hodie. & ff.de effra. & expil.l.1.§.expilatores. Aut statutum loquitur p verba,quæ habent significare vtrunque tempus delicti.s. tam pręteritum imperfectum,quam perfectum , vt quia statutum dicit, si q̄s extraheret,vt ff.de arb.fur.cęs.l.cædere, §. sublecare. ff.de iurisdictio.omn. iudi. l. si quis id quod,§.quod si dum proponitur, & quod no.ff.de vsufru.l.arboribus.in gl.,quæ dicit lapsus syluā , non tamen cauit,& tunc si quidem certum est , q̄ deprehensus habet animum consummandi delictum, quod potest esse certū per ipsius torturā;quia ratione itineris pręsumitur ɔcum , & ratione

ADDITIONES.

a Manu. Quid in statuto faciente mentionem de amputatione membri ? dic quod intelligitur de manu,secundum Bal.in l.data opera infra qui accu. non pos.
b And.Bar. Opp.videtur. No.quod transfuga punitur pęna mortis.l.3.§. transfugas. ff.de sic. Idem dicas in contumace tex.est no.in l.omne delictum , §. contumacia, ff.de re milit.an autem sit delictum,vide gloss.peregrinam. 4 q.1. in fin. & quod no.in l.2.ff.si ex nox.cau.ag. Bart.in l.in hac.§.cum filius,ff.de verb.obl.& quæ no tam plene in præalle.§.contumacia.
c Consummato. Adde Bal.inf.prox.& latius per Bart.in l. si quis non dicam rapere. in 7.oppos.sup.de episc.& cler.
d Sed contra hoc opp. Quid autem si pœna esset alternata ? vide Bal.in d.l.transfigere,& an poterit alterari,vide Host.in c.fin.de consu. Bar.& Imo.in l.fi.de pub.iud. & Bal.in d.l.transigere.
e And.Barb. Hic ponitur. An conuictus per testes dicatur deprehensus, vide glo.l.1.sup.vbi sena.vel cla.per Ang.hic vide Ludo.Rom.in cons. 148.de dictione,alias, in ordine meo.
f Statutorum. Adde Bar.in l.si rixa.ff.de sicar.limita,vt per Bald.inf. prox.col.& dicit Io. And.in c.in pęnis.de reg.iur.li. 6. quod delicto non consummato in pœna, quæ infligitur ipso iure,non habet locum c.perpetuę de ele.in 6 & Bal.in l. si quis non dicam rapere.sup.de epis.& cle.
g Iuxta ergo prædicta. Vide Bal.in l.cū proponas.sup.de nau.fœn. & Bar. in l.si quis non dicam rapere,sup.de episc.& cle.in l.cum ita.sup.de do.ante nup.& Bald.in l.arboribus.§.idem tractat.ff.de vsufru.& Io.And.in tit.de consi.§.1.in add.incip. sed hic incidit,& Cyn.hic, & quid si quis non corrupit iudicem, sed tentauit corrumpere,quomodo puniatur,vide Bal.in authen.nouo iure.de pęn.
h Minor. Minor pęna imponitur pro delicto non consummato.adde sup. eadem l.in prima oppo.& Bald.in l.si quis non dicam rapere ,sup.de episcopis & cle.in 7.opp.
i Pęnitere. An in delictis non consummatis sit locus pęnitentiæ , vide l. proxim. & Bal.in d.l.si quis non dicam rapere.
K And.Bar. Adde tamen. Vide Bal.in d.l.si quis non dicam rapere , & l. Arethusa. ff. de sta.ho.ver.ex hoc sequitur,licet dicat Bar.in d.l.damni,§. Sabin.de dam.infect. quod si quis est mortaliter percussus, potest interim puniri percutiens , quod non vendicat sibi locum de generali consuetudine,vt hic voluit Bal. & in l. is qui cum telo.ff.de sicar.
l Extra ordinem. Adde Bal.in l.cum proponas.sup.de nau.fœ.no.

tione loci, ea. l. ar. infra eo. l. cum seruum. & ff. de edil. edict. l. quę ro. §. si tūc debet puniri pena statuti, nec debet esse iudex clemētior lege, quia tunc faceret litem suam, vt supra de sacrisicus Pagano. l. nemo. Si autem non est certum, ut quia deprehensus poterat diuertere ad plura loca, tunc moderanda est poena, quia iudicatur ex presumptione, & ita intelligo dictum Nicol. de Matarell. Item si deprehensus dicat se penitere, non debet audiri, quia non est sui arbitrij, postquam in laqueo est, arg. ff. de acq. rer. dominio. l. in laqueum. Alias sic dicendo posset iudicem, & legem

6 deludere, quod est absurdum. † Quæro, hic dicitur, *a* aut quali-

a betalia *b* poena afficiantur, nunquid ergo posset iudex impone-

b re poenam decem librarum? Resp. non; quia intelligitur de simili poena ea qualitate relationis, & ex qualitate dictionis alternatiuæ, arg. ff. de vi. triti. & oleo lega. l. fin. §. cum dulcia, & de re. dub. l. j. Item quia per minimam penam non purgaretur delictū ma-

7 gnum, vt sup. de spor. l. j. † Et sic patet, quod qñ iudex habet arbitrium per alternatiuam dictionem, debet procedere de similib, ad similia. Item si habet arbitrium simpliciter, cauere debet, ne

c sit nimis gratiosus, *c* cum etiam in arbitrijs possit iudex commit-

8 tere dolum. in c. æterni. de re iud. lib. 6. in nouella. † Quæro, cuius sit electio in penis criminalibus alternatiuis? Quidam dicunt, ꝙ est electio iudicis, quia pro suo motu potest penam declarare, vt no. hic presertim quando alternatiua cadit inter poenam specialem, & generalem, seu incertam, quia reus nō est dñs membro-

d rum suorum. Alij dicunt, *d* ꝙ in poenis certis alternatiuis est ele-

e ctio *e* debitoris. Sed si poena sit indeterminata in iudicis arbitrio residet, quia reus non potest esse arbiter in propria causa. Tu die plenius, vt dicam. j. eod. l. quicunque, & vide c. sicut extra. de Iudæis, & extra, de vi. & ho. cler. c. a crapula, & no. quod qñ pars eligit, non requiritur causæ cognitio, secus quando eligit iudex, vt

f d. §. explicatores. per Bar. Cum enim eligat *f* vt iudex, & non secundum priuatam conscientiam, debet hoc facere causa cognita, & in figura iudicij sedendo, & non stando. per nota, supra vt quæ desunt aduoc. partium. l. 1. & infra de bono p ss. secundum

9 tabul. l. 1. & extra. de postul. prelat. cap. bonæ. † Vltimo no. *g* tex.

g dum dicit, pede amputato, debilitatio membri, *h* sit debilitatio

h hominis, l. totius corporis. Sed debilitatio vnius membri, est impeditio principalis, & proprij officij ipsius mēbri. Vñ oculus non dr̄ debilitatus, si quis videt, vt prius, licet pp ictum oculus sit aliqualiter deturpatus. Facit ad hoc, ff. de edil. edi. l. idē Officilius. in prin. Quod autem dicatur membrum hominis, dicam statim in auth. sed nouo iure.

ADDITIONES.

a A. B. Quæro. hic dicitur. Not. quod licet iudex habeat arbitrium ad poenam imponendam, debet procedere de similibus ad similia, an autem poterit imponere poenam capitalem, vide gl. sing. inst. de iniu. §. in summa, licet gl. sing. sit contra in ca. inquisitionis. de accus. secundum dom. Anto. in c. de causis. de off. deleg. an autem poterit imponere penam publicationis bonorum. vide Bal. in c. 1. de treu. & pace, & vide do. Car. in c. ex literis. de constit. & alleg. tex. sing. secundum Alb. de Ros. in l. fi. ff. de fur. vbi non potest imponere, nisi poenam temporalem. d. meus ibi tenet contra. & sequitur gl. & vide quod no. in l. la. 0 legij. ff. ad leg. Iul. repet. quam ibi alleg. Mod. & vide meliorem tex. in l. lex. Iul. § hodie. ff. ad leg. Iul. repe. sed vide tex. in l. 1. infra de his qui latro. vel al. criminibus re. oc. ubi potest imponere penā temporalem, & penam perditionis facultatum, quod est notandum.

b Alia. No. quod dictio, alia, importat similitudinem, adde tex. & ibi Bal. in l. fi. infra de his qui a non do. & hic dixi post Bar.

c Nimis gratiosus. Adde in l. quicunque infra eod.

d Alij dicunt. No. quod iudex debet arbitrari in penis alternatiuis, & non reus, vide tex. sing. l. aut damnum, §. 1. ff. de pen̄is.

e Electio. Vide infra, eo. in l. quicunque.

f A. B. Cum enim eligat. No. ꝙ iudex in arbitrando debet sedere pro tribunali. vide Bar. in l. 4. § hoc autem iudicium. ff. de da. infec. & gl. & Doct. in ca. bonæ, de postu. prela. sed est tex. in contrarium in l. uolunt, ad h. ff. de interro. act. pro cuius solutione vide Io. de Imo. in d. §. hoc autem iudicium.

g A. B. Vltimo nota. Tene menti, quod membrum deturpatum non dicitur debilitatum, quod est no. dignum pro statuto. vide casum valde nota. & ibi Ang. in l. non solum, ff. de rei vend.

h Amputatio membri. Vide Bar. in l. 2. §. is autem, ff. ne quid in loco pub.

AVTHENTICA.

1 *Membri mutilatio est meri Imperij.*

2 *Manus dicitur membrum.*

3 *Digitus non dicitur membrum.*

4 *Statutum disponens, vt si quis absciderit alicui membrum, simile membrum abscindatur ei habet locum in digito, & dente, quia digitum pro digito & dentem pro dente dabit.*

5 *Fur qualiter sit puniendus.*

6 *Furta de quibus non est cognitum propter temporis præscriptionem aggrauant furtum quod de nouo committitur.*

7 *Delictum tempore aboletur.*

8 *Furta plura eodem loco facta vt plura dinumerari possunt.*

9 *Confessus se commisisse plura furta diuersis locis, & temporibus si quis sit, confessioni sua non est standum.*

10 *Furta si fuerunt incognita non minus punitur delictum.*

11 *Statuta disponentia, quod accusatus de furto non comparens puniatur in banno sunt certum, sunt valida.*

12 *Fur si est captus ab vno præside, alter contra eum procedere non potest.*

13 *Robaria verbum qualiter sit intelligendum.*

14 *Assessores pro furibus insignibus non debent pati aliquem aduocare.*

15 *Manus latronis, si sit amputanda, quæ debeat amputari.*

16 *Manus si sit amputanda, & reus vnam tantum habeat manum, an ea amputetur, vel poena mutetur.*

17 *Habens duas manus quarum altera est inutilis, & condemnatus sit ad amputationem manus, quę sit amputanda, inutilis, vel altera.*

18 *Mutilatio manus, etiam inutilis est magna pęna.*

1 Sed nouo iure. Not † hic de poena mutilationis mēbri, quæ est meri imperij, cum in pęna sanguinis, vt no. ff. de iurisd. omni. iud. l. imperium. & locū te-

a nentes *a* de iure communi non possunt imponere hanc pęnam. §. de offi. eius qui vi. alte. gerit. l. suggerente. Et hoc verum quando est Locumtenēs authoritate hominis, secus si authoritate legis. Nam lex dat merum Imperium, magistratus, autem ipsum alteri conferre non potest: vt ff. de offi. eius cui man. est iuris. l. 1. De iure tamen canonico per Locumtenentes possunt expe-

2 diri, vt extra de rap. c. in Archiepiscopatu. † Secūdo nota *b* ꝙ ma-

b nus dicitur membrum. Quæ autem dicantur membra. Bar. not.

c sic declarat, dicens, membrum, *c* dicitur a metior metiris, quod est partiri, & diuidere. Vnde membrum dicitur quasi corporis pars, secundum Hugo. & sic largo modo sumendo, membrum dicitur quęlibet particula corporis, sicut quilibet lapis dicit̄ pars domus, vt l. eum qui ędes. ff. de vsucap. Sed proprie loquendo, illa dicuntur partes rei, quæ distinguuntur per partes officiorum, seu ministeriorum, vt in domo sunt multa membra, videlicet, aula, camera, & coquina, vt l. si finita. §. ex hoc edic. ff. de dam. in

d fect. Nunc ad propositum, *d* membra proprie dicuntur, quæ habent diuersa officia, vt pedes ad ambulandum: oculi ad videndum: manus ad tangendum, & similia. Alia vero quæ coadiu-

3 uant officium membri, † vt digitus, non proprie dicuntur membra, vt l. non sunt liberi. ff. de sta. ho. Et prædicta vera, nisi de mē-

4 te disponentia aliter appareat, vt † si statutum dicit, si quis absciderit alicui membrum simile membrum abscindatur sibi, certe si aliquis absciderit alicui digitum, similiter ei abscindi debet digitus ex qualitate relationis, vt ff. ad Trebel. l. non nunquam, secundum Bart. sic etiam si quis alicui extraxerit dentem, nam dentem pro dente dabit, vt in antiqua lege constitutum erat, sicut dicimus in poena talionis, ea natura comparitionis, vt no. in inst. de iniur. §. poena. Et ista quæ non proprie dicuntur membra debent tamen diminuto vocabulo appellari membrula: quia non est aliquis digitus in manu, qui officium proprium non habeat, sicut experientia docet, secundum diuersas artes ho-

5 minum, vt in scriptoribus & similibus. † Tertio not. de *e* poena

e furis, & dic, quod pro primo, & pro secundo furto quis ad furcas non suspenditur, sed pro tertio furto, quia qui delictum in consuetudinem deducit, ad furcas suspenditur de generali consuetudine, quæ eo ipso reputat publicum & famosum furem, ꝙ fecit tot, & tanta furta, vel saltem reputat eum grassatorem, vt ff. de poenis, l. capitalium, §. grassatores, & §. famosos, ego dico,

f quod pro vno furto multum enormi *f* quis potest suspēdi, quia sæpe

ADDITIONES.

a Locumtenentes. Adde Bart. in l. suggerente, supra de off eius qui vicem alte. obti. & in l. 1. §. hi quibus, ff. de leg. 3. & in l. 1. ad fi. ff. de off. eius cui man. est iur. & Bal. in authen. & omnino, supra ne fi. pro pa.

b And. Barb. Secundo no. Nota quid sit membrum, vide plene Angel. in Authen. vt nulli iudic. quia vero. col. 9.

c Membrum. Quid si statutum dicit simpliciter de membro, dic ꝙ intelligitur de manu, secundum Bald. no. in l. data opera. infra qui accus. & supra, l. prox. probatur hic in tex.

d And. Barb. Nunc ad propositum. An barba sit membrum, vide tex. in l. item apud Labeonem, §. generaliter, ff. de iniur. si capitur pro pilis, non est membrum, si autē pro mento, est membrum, vide Ang. in Authen. vt nulli. iudi. & quid sit labium.

e And. Barb. Tertio no. de poena. Not. quod pro tertio furto quis furca suspenditur, quia in consuetudinem deducit, vide tex. no. l. 3. ad fi. de episco. aud. & quod singulariter ibi dicit Bald. post Gui. quia si Princeps in contrarium rescribat, & non sit certioratus de consuetudine delinquentis, quod tale rescriptum est nullum.

Poena. Not. pro quo furto quis suspendatur, sed aduerte, quia Iac. But. quem sequitur Fulg. hic, tenet etiam, quod pro tertio furto nullus fur etiam famosus possit furca suspendi, quia non reperitur iure cautum, & §. famosos, loquitur in latrone, qui violenter furatur, & non solum delinquerat in rebus, sed in personam, nisi saluando glos. in §. famosos, dicas, quod secundum communem vsum loquendi hi fures vocantur latrones, præterea per perseuerantiam in crimine de quo alias esset poena solum extraordinaria, potest quis capitaliter puniri, vt l. 1. infra de superexa. l. 10. facit l. omnes, infra de dela. eo. lib. nam exactor tributorum, qui plus exegit, punitur extra ordinem, l. licitatio, §. quod illicite, ff. de publica. & qui plus exegit, committit furtum, l. etiam infra de fur. perseuerando in tali crimine, capite punitur, d. l. 1. infra de superex. facit l. 3. supra de epis. aud. in fi. per Mod. in c. fi. de fur.

f Enormi. Pro hoc dicto Bal. videtur tex. in l. si. ver. vt autem diuus Pius, ff. de bo. eorum, qui sibi ante sen. mor. consci. sed facit hic contra, & verius, quia ponderatur consuetudo furandi, non furtum, & ita contra Bald. tenet etiam Fulg. & Pau. de Cast. hic, per Mod. in c. fi. de fur. & dicitur enorme furtum, licet sit modicum, si tamen sit valde scandalosum, vt quia sequatur ex eo fractio pacis. c. 1. §. si quis quinque solidos, & ibi Bald. de da. te. col. 10. in usibus feu. & hic adde Bal. in c. 1. §. iniuria. de pa. iur. firman.

ſępe vnum magnum æquiualet tribus paruis, arg. ff. de exeu. tut. l. fi. in qui tres. §. fi. & quia propter enormitatẽ delicti permiſſum eſt leges tranſgredi, *a* vt no. Inn. extra. de conſt. c. 1, & ſ. de preci. imp. off. l. 1. Sed videtur *b* etiam, ꝙ pro furto quinq; ſolidorũ dẽat ad mortẽ puniri, vt in tit. de pace te. §. ſi quis quinque ſolidos, col. 10. Sol. ille §. non ſeruatur de gñali cõſuetudine. & iõ de illo §. non eſt curandum, ar. ff. de dolo. l. ad eſt vſq; & not. in tit. de pac. iur. fir. c. 1. §. iniuria. *c* col. x. Adde quod furta, *d* & alia delicta debent puniri ſecundum ꝯſuetudines & ſtatuta locorum, in quib. commiſſa ſunt, vt ff. de extraord. cri. l. ſaccularij. §. ſunt quædam. Nam magiſtratus locorum iurant ipſa ſeruare, vnde vinculo iuramenti ſubiacent, quia qui non habet iuriſdictionem, niſi ſecundum formam ſtatuti, præciſe tenentur ad obſeruantiam ſtatuti, & non ad obſeruantiam iuris communis, ar. ff. de re mil. l. cum vno. §. qui poſt. in ver. receſſum. Statuta tamen inferiorum iuriſdictionem ſuperiorum non limitant, ar. ſup. de ſpor. l. 2. & ſup. de iuriſ. om. iu. l. fi. in fi. & de ꝯſti. pec. l. 2. in fi. l. quia non poſſunt imponere legem ſuperiori, vt extra, de iure iur. cap. venientes.

6 † Sed dubitatur *e* nunquid furta, de quibus non poteſt cognoſci propter præſcriptionem tpis, aut, qa extra territoriũ ſint ꝯmiſſa; aggrauent *f* furtum, quod de nouo committitur, & cõnumeretur in numero furtorum? & videtur ꝙ non, quia paria ſunt commiſſa non eſſe, & de commiſſis iam cognoſci non poſſe. Nam ſi nõ põt cognoſci, ergo nõ pt ꝯſtare iudici, vt iudici ad hoc. ff. de fer. l. fi. in fi.

7 † Item delictum tempore aboletur, vt ff. de inio. leg. ſed ſi vnus. §. ſi ante iudicem. & ff. quod met. cau. l. ſi cum exceptione. §. 1. idem ſi quis pro præteritis furtis ſoluiſſet condemnationem, quia pro abſoluto debet haberi, ex quo ſoluit, vt ff. de iure pat. leg. diuus. Veſpaſianus. & not. ff. de except. rei iud. leg. ſi quis cum totũ. §. plane. In ꝯtrium vř. qa rõne aliorum remanet infamia, & de eo, de quo non poteſt principaliter cogoſci, cognoſcitur per ꝯſham ſeu per cõcomitantiam, arg. ſ. de iud. l. quoties, & hæc vera, vt no. in Auth. vt nulli iud. §. ſi qs vero ꝯprehenſorum. & ibi per Ia. de Bel. & ff. de ac. leg. ſi cui. §. cum ſacrilegium. per Bar.

8 † Vlterius quęro, *g* nunquid plura furta facta eodem loco & tpe dinumerentur plura. v. g. dicit ſtatutum, qđ pro tertio furto qs ſuſpẽdat. & dic ꝙ nõ, qa *h* mẽs ſtatuti intendit grauius puniri pp ꝯſuetudinem delinquẽdi, in qua ꝯſuetudine requiritur tpis interuallum. ad hoc. facit. ff. de fur. l. cum qui. §. Idem dicit, in gl. immo vř. & ibi per Bar. idem ſi vnam rem qs ꝯtrectauerit i diuerſis territoriis, licet in quolibet deprehenſus poſſit puniri, ex quo ibi ꝯtrectauit, vt no. ff. de fur. l. ſi dñium, p Bart. Tu non ſunt

9 proprie plura furta, ſed vnum, & idem ſæpius repetitum. † Sed pone, ꝙ qs ꝯfitetur *i* ſe feciſſe plura furta diuerſis locis & tpibus nunquid ſtandum eſt huic ꝯfeſſioni? Rñd. non qa ꝯfeſſio gñalis eſt incerta, cum non conſtet de rebus ſubtractis. ar. ff. ad Syl. l. 1. §. item illud. *k* Item qđ ſi ꝯfiteř, ſe feciſſe plura furta eodem loco diuerſis tpibus? Reſp. iſta verba, diuerſis tpib. ſunt obſcura, quia poteſt intelligi diuerſis temporib. continuatis & ſic non reputantur plura, vt not. ff. de act. & obl. l. nunquam actiones. Et pro confitente interpretamur in mitiorem partem. ff. de iud. leg. ſi quis intentione ambigua. & extra de ac. c. cum dilecti. niſi dicatur in confeſſione, cum temporis interuallo, *l* & hæc verba faciunt iudices poni, ſecundum Iacob. But.

10 † Sed quid ſi apparet *m* de furtis, ſed perſona, cui ſunt facta furta, eſt incognita tam iudici quam furi? Reſpon. non ideo *n* minus punitur delictum, vt

11 not. in ſimili. 2. q. 8. cap. libellorum. † Dubitatur de ſtatutis diſponentib. quod accuſatus de furto, non comparens puniatur *o* in banno furcarum, an valeat; & dic ꝙ ſic. per no. in Aut. de lenonibus. §. ſi quis autem. in uerſi. expellatur. Item dubitatur, an in eodẽ libello poſſit quis accuſari de homicidio & robaria. &

12 dic vt inf. de accuſ. leg. ſi quis homicidij. † Sed pone *p* in ciuitate Peruſij ſunt duo præſides, vnus capit furem, nunquid alter poterit procedere contra talem furem, dic quod non, quia eſt preuentus per talem capturam, vt ff. de iud. l. ſi quis poſtea. & leg. vbi *q* cæptum. proceſſus tamen valeret, ſi non opponeretur ante lit. cont. exceptio præuẽtionis. cum ſit exceptio declinatoria fo-

13 ri. facit quod no. extra de conſti. c. cum M. Ferr. per Inn. † Quæro etiam, qualiter intelligatur iſtud verbum, robaria: *r* Reſpon. Iſta verba, materialia & gloſſa intelliguntur ſecundũ quod uul-

14 gus intelligit, vt ff. de ſupel. leg. l. Labeo. † Item circa præſentem materiam not. quod aſſeſſores *ſ* non debent pati aliquẽ aduocare pro inſignibus furib. & latronibus, quorum periculi ſui

15 neſcia feruet inſania, vt ſup. de defenſ. ciuita. l. per omnes. † Deinum quæritur hic dicitur hic de pęna manus. gloſ. intelligit de debiliori. *t* Odofr. dicit de illa, cum qua deliquit, vt ſ. eo. l. ſi fugitiui, uel quod electio ſit rei puniendi, vt ff. de cond. indeb. l. cum *u* is. in fi. Ego credo verum, quod dicit glo. Quid ſi manum non habet? Reſpon. tũc punitur in alio membro, ar. infra vt intra certum tempus. l. 2. ibi, ſi perſona vilior. & l. quicunque. eod. Item

16 † quid ſi ſolam vnam habet? Reſpon. Guil. dicit illam amputandam, arg. ff. de contr. empt. l. ſi in emptione. §. pe. Sed hęc ſententia mihi dura videtur, quia grauior eſt pęna, perdere vnam manum ei qui vnam ſolam habet, quia per hoc fit omnino inutilis, ꝙ ei, qui habet duas, de quo hic loquiř. ar. ff. de pęn. l. interpretatione. & de offic. præſi. l. fi. & l. illicitas. §. ne tenuis. ibi, lumine unico, &c. & pęna non eſt aggrauãda ex interpretatione. d. l. in-*x* terpretatione, & ideo videtur pęna tunc debere mutari in aliud ſicut fit de pecunia in perſonam propter paupertatem, vt arg. l. quicunque. inf. eod. & ff. de pęnis. l. hodie. & eodem modo põt *y* reſponderi, ſi duas habet manus, ſed vna eſt prorſus inutilis, qa pro nulla habetur, vt ff. quod cuiuſ. vn. not. l. 1. §. 1. & ff. qui ſatiſd. co. l. quoties. Et hæc ſunt vera ante ſententiam. Sed quid ſi ſententia lata, a qua nõ eſt appellatum, iudicatum fuit vnam manũ abſcindendam, & iſte non habet niſi vnam? Reſp. tũc credo, ꝙ illa ſit abſcindenda, ar. ff. de contrahen. emp. l. ſi in emptione. §. pe. & vt ſententia habeat effectum, vt ff. de re. iud. l. quoties, quia iudex lata ſententia amplius eam mutare non põt. vt J. ſen. reſcin. non poſ. l. 1. Sed quid, ſi retento prædicto caſu, habet duas *z* manus, ſed vna eſt prorſus inutilis? Reſpon. vř, ꝙ inutilis *a* abſcindatur, vt d. l. interpretatione. E contra, quia maleficium erit

ſine

ADDITIONES.

a Tranſgredi. vide in l. 1. ſup. de preci. Imper. off. pro quo bene facit tex. in l. ſi quis filio exhæredato. §. hi aũt. & ibi Bal. & Doct. ff. de iniuſt. teſt. & in l. fi. §. nec tamen ſedum cõem intellectum ſup. de mo. mul. & c. felicis. ver. cæterum, de pen. lib. 6. licet quidam, vt Rom. in l. ſi vero. in §. de uiro. in 46. fal. ff. ſol. mat. dicat, ꝙ immo tunc debet conſuli ſuperior per tex. ſm eum ſing. in diuus. vltima ff. de fal. qui hoc non probat. & iſtum dictũ Bal. vř ſimpliciter ſequi Abb. in c. inter alia. in vlt. col. de immu. eccle.

b And. Barb. Sed videtur. Not. quod pro uno furto enormi quis ſuſpenditur, quia licet legem tranſgredi propter immunitatem delicti. vide gloſſ. ſi og. l. 2. ff. arb. fur. ceſ. & quid dicat Bald. in l. dies feſtos ſupra de fer. vbi die feriata punitur & facit l. ſi quis filio. §. hi autem omnes. ff. de iniu. teſt. Pondera, quia videtur, quod ſtatutum permittens furem furca ſuſpendi, non tenet, quia eſt contra. c. non licet. 23. q. 5. Bar. in conſi. incip. Statuto caſtri plebis tenet, quod valet ſtatutum, quo cauetur, ꝙ bannitus pro vno inſigni furto ſuſpendatur. vide eundẽ in l. oẽs popul. ff. de iuſt. & iur. pondera, quia extenditur, ſed in §. famoſos. l. capitalium. punitur furca famoſus, illa exce. extenditur. vide Modern. in rubr. de furt. pondera, quia non vř benedictum, ea eo quia. §. famoſos. conſiderat conſuetudinem in furtis, iſtud non cadit in vno furto, & ſic videtur recte loqui.

c §. Iniuria, Vide Ant. & Abb. in d. c. Inter alia de immu. eccle.

d And. Barb. Adde quod furta. Nota delictum puniri ſecundum conſuetudinem loci, vbi delinquitur. Vide Bald. in l. 1. C. de ſum. tri. & fide cath. & Bald. in l. fin. ff. de iuriſd. om. iu.

e And. Barb. Sed dubitatur. Not. quod delictum commiſſum extra territorium aggrauat delinquentem in territorio. vide quæ not. Bald. in aut. qui ſemel. C. quo modo & quando iudex. & do. Pet. in capitu. 1. de conſti. & repetentes in l. fi. ff. de iud. Tancre. in §. rub. q. 4. poſt. Guid. de Suza. tenet, quod non poteſt puniri de eo, quod alibi fecit. allegauit auther. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi opor. Sal. in l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de ui pub. ſequitur Barto. vide hic Ang. & Saly. & Moder. in capitu. 1. de cler. percuſ. do. Abb. in capitu. 1. de pæn. Bald. in l. fi. ff. de iur. omn. iud. vide capitul. 3. de adul. vbi licet vxor. fecerit pœnitentiam, vir non debet eam ſæpe admittere. vide Io. And. in rubr. de fur. in addi. Spe. vbi videtur tenere contra.

f Aggrauent. Vide Bald. in auth. qui ſemel infra quomodo, & quando iudex. Adde. Bar. hic in princ. & quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum eod. ver. Alb. de Roſ. in tract. ſtatutorum. q. 309. Angel. Aret. in tract. malefic. in ver. ueſtem. Alexan. in l. familia. ff. de iuriſ. om. iud. & Ant. Corſe. ſing. ſuis in ver. ſtatutum. incip. Statuto. cauetur, quod pro hom.

g A. B. Vlterius quæro. No. quod non ſufficit fieri delictum bis, vel ter incontinenti, ut inducatur conſuetudo, ſed debet eſſe interuallum temporis. vide glo. not. in l. ſi conuenerit. ff. de pig. ac. & Ang. in d. l. quibus. de leg. ff. & dom. Anto. in c. fin. extra de conſue. vide Bal. ubi dicit quod ſic. in l. qui furere. ff. de ſtatu. ho.

h Et dic ꝙ non. adde Bar. in d. l. cum qui. §. Idem. & uide quæ ſequuntur.

i Confitetur, Cogita. & vide per Pau. de Caſt. hic & per Ang. in l. certum, in princ. ff. de confeſ. Pet. de Anch. in conſi. 22. per Gand. in rubr. de præſum. & indicijs. dubi. ver. aliud etiam no. &c.

k Feciſſe. Facit quod no. Bart. in l. aduerſus. in ver. ſed pone quidam infra de furt.

l interuallo. Melius diceret diuerſis propoſitis, & nimis impetibus, vt no. per Bald. in l. nunquã plura. in 1. q. ff. de pri. deli. & per Bal. & Ange. in l. ſi cum exceptione. §. in hac actione. ff. quod me. cau. & in l. quoties. §. ſi quis nomen. & ibi Inno. de hær. inſt. ff. & Bal. in l. 4. §. ſi tibi de cond. ob tur. cau.

m A. B. Sed quid ſi apparet. No. furem puniri, licet non conſtet de perſona domini cuius eſt res & illam gl. no. quia eſt ſing. quam all. Bal. in l. quoties. §. ſi quis ff. de hær. inſt. vide aliam gl. in ſimili, in l. 1. §. item illud. ff. ad Syllani, & alia in l. ſi cum exceptione. §. in hac. ff. quod met. cau. quas tene menti.

n Ideo. adde Bald. in l. data opera. inf. qui accu. non poſ. Ange. in l. falſus. §. peo. ff. de fur. & ibi Bar.

o Dubitatur. Adde iſtum in l. 1. infra quomodo & quando iudex. dixi poſt. Bar. in l. 2. infra quorum appel. non reci.

p Sed pone. Vide Bal. in l. ſepulchra. ff. de ſepul. viola. & in l. ſenatuſconſulti. infra qui accu. non poſ. & Ang. in l. falſus. §. pen. ff. de fur. & ibi Bar.

A. B. Sed pone. No. pro l. vbi ceptum. vide quæ dixi in c. poſtulaſti. de homicid.

q Valeret. adde Bal. in l. peremptorias. in fi. infra ſent. reſcin. non poſ.

r Robaria. Adde Bal. in l. ſi re. ſupra de infam. & Bar. in l. capitalium. §. famoſos.

ſ Aſſeſſores. Adde Bal. in auth. habita ſupra ne fil. pro patre.

t Debiliori. Adde gl. in authe. vt nulli. iud. §. quia vero nos oportet.

u Quid ſi manum. Vide per Bar. in l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accu. & unde quę ſequuntur.

x Pæna tunc debere mutari. Sed Bal. hic in fi. videtur recedere ab hac opi.

y Reſponderi. Vide quæ ſequuntur inf. proxime.

z Inutilis. Vide Bal. ſup. proxime.

a Inutilis Quando aliquis hẽt vnam manum inutilem, an puniatur in ea quãdo venit puniendus in amputatione manus, vide p Io. de Im. in l. 2. 3. char. ff. de pub. iu. facit qđ no. Bal. in l. 1. ad fi. ſ. de ædi. ac. & in l. 2. inf. vt intra ce. temp. ſed vide Bald. ſu. pro. vř tenere, ꝙ iſto caſu pęna mutetur. Io. An. in regula, in pęnis. in mer. tenet ꝙ manus inutilis dẽt amputari, per regulã, d. c. in pœnis. & pro alia arg. q̃ ibi ut de per Ang. in l. de quib. ſu. de legi. in prin. & qđ ibi Bal. & p Bal. in l. conuenticula, multis verbis. ſu. de epiſc. & cler. Pau. in d. l. de quibus.

sine pœna, vel quasi, vt ℑ. vt intra certũ tps. l. 2. quod esse non debet, vt in l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. circa medi. Resp. mihi vr̃ quod si manus debilis est omnino inutilis, hęc snĩa sit vera, per hæc iura. Sed si aliquo modo sit vtilis, credo primam sententiã veram per prima iura. Sed si nullã haberet manum, & talis sententia est lata, dicemus talem snĩam nullam, quasi impossibilẽ, vt ff. quæ sen. sine ap. rescin. l. fi. Et ideo iterum esse iudicandum, snĩa habita pro nulla, vt ℑ. de accu. l. 4. secundum Nic. de Ma. hic in sua lect. Sed in eo, qđ dictum est, habenti vnam solam manum eam non amputandam, qa esset pęna grauior, potest dici contrarium, quia licet sit pęna grauior, contingit tñ istud casu, imo culpa ipsius delinquentis, quare iudex ex arbitrio, quod hẽt per l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de iufa. põt dictam pœnam imponere. Item in eo, quod dictum est de manu inutili, siquidem est a lege de certa manu dispositum, non vr̃ bene dici, quia solutione eius, ꝙ debetur tollitur omnis obligatio, & qa liberatur sol-
18 uendo rem talem qualis est. † Item non est dubium, quod licet manus sit inutilis, tamen eius mutilatio est magna pęna, & ideo sufficit illam amputari, & minimum soluendo liberatur,
a vt ff. de reg. iur. l. in obscuris. secundum Iaco. Butr. *a* Si autem iudex haberet arbitriũ in amputatione membri, quod sibi videatur amputandum, tunc teneo opi. Nic. de Mat.

ADDITIO.

a Secundum Ia. Butr. Hoc tenet do. Anto. hic, nam manus arida, manus est, ar. in fin. l. 3. ff. ar. fur. cel. vbi arbor arida arbor dicitur, & de hoc in text. in cap. sicut vegeri. 1. q. 1.

LEX IIII.

1 *Receptator latronum, ad hoc quod puniatur, dolus requiritur.*
2 *Ignorantia semper est præsumenda.*
3 *Scientia præsumitur in factis vicinorum.*
4 *Probare quadã non habemus necesse, tamen necesse habemus proponere.*
5 *Pœnæ duplicari debent propter geminationem delictorum.*
6 *Vulnerans licet occiderit, de vulnere debet puniri.*
7 *Plura interdum faciunt vnum.*
8 *Qualitas vna de duabus qualitatibus per concordiam potest aboleri.*
9 *Vnũ in rebus naturalibus ex materia & forma substantiali vnũ dicitur. Et in rebus artificialibus, quod ex materia & forma artificiali constat.*
10 *Quicunque dictio concipit fœminam.*
11 *Statutũ per verba, Quacunq; persona cõprehendit masculos & fœminas.*
12 *Auus, licet per statutum excludatur, non tamen excluditur auia.*
13 *Verba ad ius relata, comprehendunt ius commune & non statutum.*
14 *Bannitorum filia non expelluntur de ciuitate.*
15 *Statutum, quod punit euntes de nocte comprehendit etiam fœminas.*
16 *Pater si teneatur assignare legitimam filiis, non extenditur ad matrem.*
17 *Sorores minores sanctæ Claræ nõ cõtinentur appellatione fratrũ minorũ.*
18 *Statutum quod punit masculum propter abusionem, extenditur ad fœminam, cum distinctionibus.*
19 *Ratio naturalis dictat vt ad mortem puniatur qui multi delinquere.*
20 *Arbitrarium non dicitur, quod consuetum est fieri.*
21 *Iudex vbi habet arbitrari, debet inclinare in mitiorem pœnam.*
22 *Pœna augeri debet ex iteratione delicti.*
23 *Fur ad libitum aduersarij non est tenendus in carcere.*
24 *Negatiua ęque probatur per inuentarium bonorum sicut affirmatiua.*
25 *Facienti bona fide est parcendum.*
26 *Ignorantia parcitur, si ignorantiam non dissimulet.*
27 *Titulus honestus excusat a dolo præsumpto*
28 *Delicta si fuerint secreta, ad torturam potest perueniri.*
29 *Moneta ubi a lege est taxata de illa est statuendum.*
30 *Ius fisci facilius remittitur, quam ius priuati*
31 *Accusans falso, pœna legis Rhemię est puniendus.*
32 *Infamis est qui legis lationem infringit.*
33 *Hominum diuersę species.*

Quicunque. In ista l. plura bona dicam, hoc intẽdit. Suscipientes seruum fugitiuum scienter pro singulo seruo, & vice qualiber puniuntur, tamen de delicto tutoris, vel curatoris ipse punitur, & nõ dominus. Et qui nõ potest soluere in ære, luit in corpore. Erranti parcitur, & si a domino cepit malitia, punitur, seruo priuabitur, & veritas eruetur
1 per serui fugitiui torturam. h. d. † Not. ꝙ ad hoc, vt quis punia-
a tur de receptatione, *a* requiritur dolus & est ratio, qa receptatio est de natura boni, quia natura cognationem cõstituit inter homines, & vnum ad alterius subsidium inducit, vt no. ff. de iustit. & iur. l. vt vim. Dolus tamen præsumitur in eo, qui scire tenetur
b puta quia est publicũ *b* & notorium, vt in l. si tutor. de peri. tut.
2 † Et not. ignorantiam præsu. fallit vbi in contrarium fama laborat, nam fama facit opinionem, vt ff. de acq. hære. l. cum quidã. §. quod dicit. Et raro falsum inuenitur, quod vniuersi dicunt, vt no. 7. Ethicorum. Item fallit in facto proprio, vt ff. pro suo. l. fi. &
c si aliquando præsumamus errorẽ, tunc allegari *c* oportet, vt ff. de adult. l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. quia præsumptio ignorantiæ, quæ excusat aliquem in facto proprio, releuat ab onere probandi, quod est not. Sed in facto alieno non est necesse errorem allegare excusanti, sed scientiam impugnante
3 facit quod no. in l. 2. ff. de recept. † Item præsumitur scientia *d* in
d factis vicinorum, vt ff. loca. l. domus. & idẽ in factis consanguineorum, vt l. de tutela. s̃. de in integrum restit. mi. & domesticorum vt s̃. de rep. l. cõsensu. §. super seruis. Sępe tamen contrariũ euenit, nam nescit seruus, quid faciat dominus suus, l. eius qui in prouincia. in fin. ff. si cert. pet. & nescit soror, qđ ordinauerit frater, vt ℑ. de iure delib. l. quoniam sororem. Et nesciunt absentes,
4 quid faciant præsentes. l. e. fin. ff. de decre. ab or. fac. † Ex prædictis apparet, quod quædam non habemus necesse probare, tamen habemus necesse proponere, vt quando ex his agimus, vel excipimus, vt s̃. de non nu. pe. aut. hanc autem querelam. Vbi autem quis solo silentio tutus est, non est necesse sibi aliquid proponere, vel probare, quoniam silentis officium proprie est silere, vt
5 no. ff. de condi. insti. l. quę sub conditione. §. vl. † Secundo. not. *e*
e propter geminationem delictorum pœnas duplicari. Nec mirũ, quia nullum malũ impunitum, vt ff. de termi. mo. leg. agraria. Et istum est verum, quod vnumquodque delictum habet in se terminum, & finem, nisi rõne continuationis pro vno reputentur, & neque contumelia, neq; specie differunt, vt si eodem loco & continuato proposito sæpius quis cognoscat vxorem alicuius, aut viduam, vt no. ff. de fur. l. e. vulgaris. in prin. & ff. de act. & obl. l. pe. in gl. or. quasi. n. continuũ pro continuo reputatur, & censetur vnum & idem delictum, vt no. ff. de iureiu. l. eum qui. §. in popularibus. sed quando plura delicta, vel duo ordinant in vnum, tunc habet locum, quod hic dicitur, videlicet, quod ibi duo propter vnum, vtrobique semper vnum, & ideo ex mille vulnerib. vnum homicidium est, vt ff. ad leg. Aquil. l. illud. circa fin. Ex insultu & percussione vna percussio est, infra de accus. l. qui de cri-
6 mine. & l. nunquam plura, ti. de priua. delic. p glo. & Dyo. † Sed
f hic potest quæri de tali quæstione, *f* Statuto perusino cauetur, quod vulnerans quem in platea, puniatur pœna manus, sed extra plateam etiam pro homicidio sit pęna centum liberarũ. Mõtitius vulnerauit Seium in platea, & fugatum extra plateam occidit, quæritur, nunquid possit puniri pœna manus; & videtur ꝙ sic, quia absurdum est, quod pęna minuatur, eo quod plus deliquit, ad hoc induco, quod no. supra de incest. nupt. l. cum ancillis. in glo. Imo id, quod debet esse causa augmentationis pœnæ, non debet esse causa diminutionis eiusdem. Nã absurdum est, ꝙ maiora delicta minori pœna puniantur. Item facit ad quæstionem de eo, qui ad probandum in quæstione inducit falsos testes, & falsa instra, non a se confecta, & sic est delictum ratione vsus, nõ ratione fabricationis falsi, vt ℑ. de fal. l. si falsos. vt punia-
g tur pro vna falsitate, *g* licet in diuersis speciebus probationis cõmisit falsum. Nam si in eadem specie probationis, certũ est, qđ dici debet vnum falsum, & non plura, & ideo tantum punit̃ pro mille testib. falsis, quantum pro vno, quia totũ est vnum instructum. Item facit ad quæstionem de muliere, quæ eodem die sę
h pius inuenta est cũ vestibus prohibitis, vt semel *h* tm̃ puniatur. Hic est alia rõ, quia non est proprie delictum, sed quedam abusio, secundum Cy. in quodam suo consilio. Idem in Ludo azar-
i di, & pp istas leues abusiones *i* quæstus faciendi cã pauperes non sunt in corpore puniendi, vt ff. de offi. pręsi. l. illicitas, in fi. Absurdum. n. esset punire in corpore, nam qui parum transgredit̃ non vituperatur, nec flagellatur, vt ff. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. 2. §. fi. & ff. de condi. & demon. l. quamuis. Sicut dicimus in eo, qui ficus comedit de horto vicini, qui non punitur in aliquo, nisi quia

ADDITIONES.

a Receptatione. Vide Bar. in l. 1. ff. de recepta. adde eundem Bar. infra ea. l. & ibi collige limitatione.
b A. B. Puta quia est publicum, vide Bal. in d. l. si tutor. supra de periculo tu.
c Allegari. Error debet allegari. Facit in errore facti, & vide infra proxi.
d Præsumitur scia. Quando præsumitur scia, adde ꝙ præsumitur scientia, si me certiorare volentem noluisti audire, secundum Bal. inf. ea. l. in vlt. col.
e A. B. Secundo no. An ex geminato delicto gemina oriatur pœna, vide Bar. in l. vulgaris, ff. de fur. & in l. nunquam plura; de priua. deli. ff. & in l. 1. §. vnde quæritur ff. de publicanis & ibi d. Io. Bar. cons. quod incipit, Antonius commisit adulterium, vbi dicit, quod ani est idem delictum repetitum cum eadem persona, vt in adulterio, & tunc non apponit duplex pœna pecuniaria, vide eundem ibi omnino, & D. Pet. de Anch. in 4. cons. vbi singulariter dicit, ꝙ si punitur iteratio criminis, est verum, quando non refertur ad aliquem præcedentem titulum, puta, quia contraxit matrimonium illicitum, per quod decidit q. quam ibi vide omnino, vide d. Ab. in c. sicut dignum, de homi. c. mutare, 6. q. 1. vide tex. in c. sicut. de testi. vbi toties cõmittitur adulterium, quoties contrahitur copula cum eadem, facit c. ad apostolicę de re iud. li. 6. vbi toties quis est periurus, quoties venit contra iuramentum, vide ibi Arc. & d. Abb. in c. sicut. de testi. & quæ ibi dixi. & adde quod dixit Bal. in c. quęstioni. de ap. per eũ ibi. perinde, vide Ale. in l. si duo. §. semel. ff. de arbi. & Bar. cons. 17. inci. Antonius commisit adulterium, & Bal. in c. olim de rescri. ubi loquitur de eo, qui rasit rescriptum, & rescripsit aliud ibi, an puniatur ex duplici delicto, dicit quod pro vno per gl. d. l. pe. hic alle. Illud cõs. Bar. in ordine meo est primũ cons.
f Quæstione. Quæstio est no. quod quis potest teneri de vulnere, licet occiderit, adde Bar. in l. nunquam plura, hic alleg.
g Vna falsitate. Et quid si produxit instrumenta falsa, & testes falsos est vnum falsum, & adde Bar. in l. infitiando §. infans ff. de fur.
h Vt semel adde Bar. in d. §. infans.
i Leues abusiones. Vide quæ not. Bar. in l. 2. §. fi. in fi. ff. de pœnis & ibi scripsi de hac materia post Bar.

quia datur ei bibere aqua calida ad euomendum, vt supr. ex q. cau. infra arrog. l. verbum. † Et not. quod quandoque plura faciunt vnum, non coaceruatione, vt lapides acerum, sed vera substãtia vnitatis, vt syllabę dictionem vnam, quia vnũ diffinitum resultat ex omnibus ex aliqua vnione, vt ff. de vsucap. l. rerum mixtura. Et econtra quandoque vnum facit plura, vt si quis vno ictu descendente in plures partes corporis, inferat plura vulnera, quia nil refert quid ex ęquipollentibus fiat, an ex vno ictu, an ex multis, certe in passo multi sunt ictus, & pluralitas maleficiorum attẽditur in passo, sed pluralitas offendentium attenditur in personarum numero, vt ff. de iurisd. om. iu. l. si familia. Et ideo fuit consultum quod proijciens aquam putridam simul in gulam & faciẽ puniatur pęna faciei, & pęna gulę, considerato duplici loco corporis. s. partibus, in quas deliquit, & sic vna persona, vnus locus, & vnum tempus, & vnus motus non concludunt vnitatẽ delicti, si effectus fuerũt plures, quod est no. Vbi ergo plures fines, ibi plura delicta. † Item fuit consultum per Cyn. quod si de percussione in homine est pęna manus, & de cicatrice est pęna ducentarum librarum, & dicat statutum, quod non valeat concordia in cicatrice, quod isto casu si in homine fuit facta cicatrix, tollitur per concordiam pena manus, non pęna ducentorum. i. pęna cicatricis, quia de duab. qualitatibus, vna potest aboleri, arg. ff. de seru, vt. præd. leg. si domus. allegat. ff. de re milit. leg. non omnes. §. qui desertiorum cum glo. ff. de his qui deie. vel eff. leg. si vero. §. si id quod in fina. glo. & ista sunt quotidiana: & not. digna. † Et no. quod in reb. naturalibus, dicitur vnum ex materia & forma substantiali, vt homo. in reb. artificialib. dicitur vnum ex materia & forma artificiali, vt ff. com. præd. leg. si quis duas. In delictis dicitur vnum ex facto, & animo vel culpa. Nam in maleficijs dependentib. ex dolo, siue voluntas operis constans nomen formę delicti imponit, vt ff. de fur. leg. qui iniuriæ causa. Sed in dependentib. a minori culpabilitate, ipsa culpa est forma substãtialis delicti, quia forma est, quæ dat esse rei. plures tamen rationes & qualitates ad puniendum, connexę faciunt, vnum naturam factum esse plura *a* delicta, vt sup. de acc. leg. qui de crimine. Diuersę vero leges diuersas poenas faciunt, etiam sub vno titulo criminis. ff. de accusat. l. senatus. Et sic circa idem factum possunt esse diuersæ pęnæ propter diuersitatem legum, licet vna lege intentata, sit pręclusa via alias intentandis, vt not. in leg. 1. §. dixerit aliqs. ff. de publ. per Dyn. & sic interdum materia est diuersa, vt furtũ, vulnus, homicidium & robaria. Interdum est diuersa, forma, vt dolus, & minor culpa. Interdum qualitas naturalis criminis est diuersa, vt adulterium, & incestus. interdum qualitas contingẽs, vt nox & platea. Quicquid. n. aggrauat purum delictum qualitas est, siue sit qualitas temporis, siue loci, in quo, vt platea, siue loci in quem, vt facies. tempus autem est simplex concomitantia, non qualitas, & coarctat delictum. non autem qualificat, vt extra, de re iudi. cap. Abbate. & ff. de accu. leg. libellorum. & differentia loci in quo, reddit testes singulares, & quandoque falsos, & contrarios vt not. in leg. testium. de test. & de fide instr. c. cum lo. differẽtia ergo situs & temporis infringunt testimonia † Not. tertio, quod dictio, quicunque. *b* concipit fœmininum, hoc certe non est ex vi conceptionis generum, sed vi regulę, vt ff. de legi. leg. iura. vel vi substantiui homo, ut not. in leg. 1. ff. de reg. iur. uel ui rationis eiusdem, ut infra de iud. uidui. leg. fi. † Itẽ si statutum diceret, quecunque *c* persona, nam nomine personæ etiam masculi significatur, non ex conceptione generum, sed ex propria natura huius dictionis, persona, ut ff. quod me. cau. l. metum. §. animaduertendum. persona. n. dicitur uir & mulier. Item vniuersitas masculorum, & fęminarum, vel mixta, itẽ nomine vniuersitatis continentur masculi & fęminæ pariter, & nomine aquilæ continentur masculus & fœmina, quia ita antiqtus declinabatur, forte quia in illa specie fœmina dignior est: ecõtra distincta sunt iura, & nomine maris non significatur fœmina. inf. ad leg. Iul. maie. leg. quisquis. sed ibi lex & ratio vltra procedit distinguendo. secus si non procederet vltra, vt inf. de libr. præte. l. maximum vitium & J. de legi. hę. leg. fin. & inf. de col. le. illam. † Attende hic, *d* aliquo statuto cauetur, quod existente patruo, non succedat auus maternus, an succedat auia; dic, quod sic, *e* quia istud statutum non est rationabile, & ideo masculinũ non concipit fęmininum, qa non debet extendi, arg. ff. sol. mat. l. si vero. §. de viro. Sed quid si extat *f* auus & auia? Respon. auum beneficio auię admitti, arg. d. l. fi. J. de leg. hære. quia inclusus trahit ad se exclusum, nõ cõ. quod no. † Sed pone, statuto *g* cauetur, quod frater ab intestato excludat sororem, saluo quod debeat dotari, modo pater facit testamẽtum, & ita dixit, filios meos hæredes instituo in eo, quod eos tangit de iure, quæro, an includatur filia? & dico quod sic, sed in qua parte, an in statutaria, an in ea, quæ debetur de iure cõi? & dico, quod non in ea, quæ per statutum sibi datur, sed in ea ad quam de iure appellatur. s. in virili, quod verius credo, *h* quia ad ius se retulit, & sic intelligo de iure cõi, tanquam digniori, vt Inst. de iure natu. §. ius autem ciuile, & quia statutum loquitur ab intesta. non ex testamento, ad quod facit, quod not. s. de inoffi. test. l. fratres. † Sed pone, statuto cauetur, quod filij bannitorum expellantur de ciuitate, nunquid filię expellentur? & dico quod non, quia masculinum profertur causatiue, non demõstratiue. Ista sunt diuersa, vt non supra de proba. l. cum res. minor enim audacia est in mulieribus. dict. l. quisquis, Et sic non est eadem ratio pręsumenda. † Sed pone statuto cauetur, quod nullus vadat de nocte, *i* vtrum puniatur fœmina; isto casu dic, quod sic, quia magis delinquit, ar. l. 1. de ven. inspi. nam maxime mulier odit lucem, cũ male agit. Sed pone statuto cauetur, quod viri bannitarum expellantur de ciuitate. nunquid econtra expellentur vxores bannitorum; resp. quod non, quia odiũ irrationabile nõ debet extẽdi, ut s. de secun. nupt. l. fi. & ff. de cõtrata. l. 3. §. si emancipatus. † Item statuto cauetur, *K* quod pater teneatur assignare *l* legitimam filio in uita patris, quid in matre: dico non teneri, sed stari iuri cõmuni. ff. de legi. l. de quibus. t. resp. a prio sensu. † Quid si fit mentio de fratribus minoribus *m* an contineantur sorores minores sanctæ Claræ, dic quod illud fęmininum non est ex dicto masculino, quia alio iure uiuunt, & differunt in alio, quam in sexu, quia differunt in regula, & in specie, & adde quod no. in c. j. de elect. in clem. & in c. j. de regula, eadem compilatio. & in c. generali, de elec. li. 6. de uerb. sign. l. j. per Dy. & Bar. sol. & hic per Cy. & de elec. c. j. per Paul. de Leaz. in clemen. † Et in summa si statutum punit abusionem, punitur fęmina, sicut masculus, qa fęmina semper est abusio maior. Idem si punit uerum delictum, sed si punit pręsumptum delictum,

ADDITIONES.

a Plura. Vnum vide in l. si gemina ff. arb. fur. ce.

b No. tertio quod dictio quicunque. Et quid in rescriptis, dic quod masculinum cõcipit fœmininũ, c. significauit de rescri. quid in contractibus, Arch. tenet quod sic 33. q. 4. c. si quis suadente & l. cum mulier. C. de dona. ante nupt. & vide do. Io. vbi notanter loquitur in l. si ita scriptum. in princ. de leg. 2. & est not. dignum & in isto articulo melius dixit, quam aliquis. ita refert. Bald. in l. Gallus in princ. ff. de lib. & posthu. & vide Bald. in l. si quis in tantam infra vnde vi. ubi refert quendam vicarium fuisse punitum in syndicatu, quando statutum loquitur per verbum si quis, an comprehendat mulierem, & vi quod no. per Bar. ff. de legib. l. iura. & an sit de primo significatiuo, an de interpretatiuo, quod masculinum comprehendit fœmininum: vide glo. not. in l. 1. ff. de ver. sign. secundum Bald. in præall. l. Gallus, vide Bald. & ibi notata in l. 1. infra qui admit. vbi cauetur, quod minor non possit contrahere sine consensu propinquorum, non veniunt fœminæ. Et uide test. & ibi Nic. de Neap. in l. Lucius, §. quæsitum de leg. 3. vbi si fiat legatum fratribus, veniunt etiam sorores, vide Bald. in consi. inci. In Christi nomine amen de filio scriptum est vbi dicitur, quod masculinum concipit fęmininum ratione dignitatis & illa dicitur extensio, si ex affectione, dicitur coniectura, si ex identitate rationis dicitur expositio, & non extensio. Alij contra, sed ibi ipse dicit, quod si ratio, tacite & inuariabiliter dicitur expositio, l. scire §. sed & si maxima. de exc. tu. l. fin. de indi. vidui & l. his solis. de reuo. do. adde Ioan. And. in capitu. 2. de rescri. lib. 6. vbi per illam clausulam, quidam alij veniunt fęminę, licet aliter ibi dicat Io. de Lig. & Dom. & vide Barto. in l. iura ff. de le. & an genus fœmininum comprehendat masculinum, dic, quod non in materia pœnali. gloss. est in cle. credentes ver. recedisse. de sta. reg. & in cle. 1. de elec. text. in ca. quoniam. de simo. & ibi dixi, in l. si ita scriptum, de leg. 2. vide Pet. de Anc. in consi. 105. Ioan. de Imo. consi. 39. vbi tenet, quod non compręhenditur fœmininum in contractu, vide Lodo. Roma. consi. 90. & Bald. in l. multus. ff. de sta. homi. vbi dicit, quod si cauetur, quod nullus audiatur contra instrumentum, quod non comprehendis fęminam vtentem beneficio Velleiani, quod est ipsius sexus, sed si vellet opponere alias exceptiones, s. quod sit nudum pactum, nullo modo posset. quia tunc concipitur, alleg. not. hic, & in cle. 1. de electis & in l. fi. C. de indi. vidui. uide ibi Bal.

c Quæcunque. Vide Bal. in § animaduertendum hic allegato, cum concor.

d A. B. Attende hic No. quod licet statutum excludat auuum, nõ tamẽ excludit, sed includit auiam, quod est no. Vide Bald. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

e Dic quod sic faciunt not. per Cy. & Bald. in l. quisquis infra ad leg. Iuliam maie. & Doct. in c. generali. de elec. li. 6 & Arch. in c. si quis suadente 17. q. 4.

f Sed qui si extat. Vide no. per Bar. in l. 2. §. videndum, §. de Tertul. in l. si quis infra ad Tertu. per Bald. & quod dixi post Bar. in l. illam in prin. inf. de col.

g A. B. Sed pone, statuto. Tene menti, quod verba relata ad ius comprehendunt ius cõmune, & non statutum, & sic si partes volunt causam expediri secundum ius, intelligitur de iure cõi, non de statutario, vide Io. An. in tit. de arbit. & Aug. in q. duo ad inuicem litigantes vide Bal. in l. 3. de confess. infra, vbi dicit quod si in libello detatur, quem condemnari secundum ius, intelligitur secundum ius municipale, sed dic quod istud fit, ut actus valeat.

h Quod uerius credo. Vide pro hoc, quid in simili ponit Io. And. in addi. Spec. in ti. de arb. §. ea cipitur. versi. Item quod compromis, in addit. quæ incipit Guid. in additionibus suis, sed Petr. de Anc. in cap. canonum statuta. post medium, in ver. sed occurrit iuxta prædicta quæstio in notabilis. de consti. dicit, quod sibi videtur Bald. non bene dicere, per cap. quod dilecto. de consan. & affin. & quia ad vulgarem intelligentiam referenda sunt uerba capit. ex literis de spon. & uide etiam per Lud. Roma. in rubr. de arbitr. & uide similiter quæstio per Bald. in l. maximum uitium infra de libe. præter. contra Bald. etiam facit quod not. Bartol. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Tre. circa contrarium ibi formatum de l. pe. sup. imp.

i De nocte. adde Barto. in l. iura. ff. de leg. & Cyn. hic, & in l. 1. infra quæ sit lon. con consue.

K And. Barb. Item statuto cauetur. Not. quod si pater tenetur assignare legitimam filij, non extenditur ad matrem, an autem de iure rationabili teneatur pater assignare legitimam, est glos. sing. quod sic. in Authen. de hære. & falcid. prope princi. licet communiter reprobetur, tenetur tamen in casu singul. c. cum simus, de regula secundum Bal. in aut. ingressi. supra de sacrosan. eccle. sed propter statutum cogetur, vide glo. fin. secundum Docto. in rubr. de decre. decur. lib. 10. quod bene nota, vide remissiones in l. generaliter infra, de institu. & substitu.

l Assignare. adde Cy. & Bal. in l. quisquis infra ad legem Iul. maiesta.

m De fratribus minoribus. Vide quæ dixi post Bar. in l. Lucius §. quæsitum ff. de le. 3. & sequitur Petr. de Anch. in c. canonum statuta in ver. querela in casum quo sec. de consti.

ctum,mitius agitur cum fœmina,vt no.in l.vbi.in gl. super vers. nisi dolo malo proxima,ff.de eden. & ff.de adult. l.si adulterium cum incestu,quod not. Quæro de pęna alternatiua,circa quod sic dicas,aut est pęna alternatiua, aut arbitraria, aut mixta ex alternatiua,& arbitraria, aut est pœna simplex.primo casu,aut est pęna ciuilis ipsi parti applicanda, & electio est debitoris: nam si habet electionem in alternatiua fortis, quæ est fauorabilis, vt ff de iu.do.l.pleruneque,§.si.ergo & in alternatiua pęna, quæ est odiosa ita tenet hic gl. Aut est pęna criminalis, & pecuniaria fisco applicanda,& idem per l.interpretatione.ff.de pę. quia in dubio fit interpretatio in mitiorem partem , & mitior est pars, ꝙ reus eligat. Aut est pęna criminalis , & corporalis,puta manus,aut pedis,& tunc dicunt quidam,ꝙ est electio iudicis, siue procedatur per accusationem,siue per inquisitionem,xi.ff.de pę.l.hodie,
a quia ad eum pertinet causa cognita deliberare *a* de pęna , vt in l. quid ergo,§.pęna grauior,ff.de his qui no.J.Alij dicunt , ꝙ aut p condemnationem efficitur seruus pęnę,puta dicit statutum,decapitetur,vel suspendatur,& tunc est electio iudicis,quia seruus pęnæ non potest eligere,argu.ff.ad Treb.l.ex facto,§.si quis. Aut non efficitur seruus,pęnæ,& tunc electio est rei,secundum Andr.de Pisis.Ista ratio non placet, nam illa electio, non in iure,sed in facto consistit,vnde etiam seruo competit,quia nam commu nis est,vt ff.de accus.l.hos accusare,§.omnibus. Item distinctio
b inter *b* pęnam pecuniariam, & corporalem, non placet, cum in pęnis corporalibus mitius sit agendum, si presertim persona nō sit vilis. Item per l.interpretatione,præalleg. & ideo puto rei esse electionem,quia utraque pęna est certa, & purgat delictum , & de hoc ante sententiam interrogabitur per iudicem, & si nō eligit,tunc eliget iudex per potestatem sibi datam,per d.l.hodie.de pę.& sententia feretur certa, non alternatiua, cum trahere secū debeat executionem, vt ff.de pę.l.qui vltimo, quod alternatiua sententia non faceret,vt no.s̄.de rei vxo.ac.l.1.§ exactio. Non obstat,quod not.ff.de lega.a.l.Lucio. quia ibi loquitur in creditore fauorabili,hic in odioso,vt J.com.de leg l.si § 1. licet ergo statutum dicat,ꝙ iudex faciat extrahi oculum , vel amputari linguā, interpretabor tamen prout reus eligent.i. miserabili electione sibi tunc concessa.Quoniam illa est mitior pęna,quæ ipsi eligenti videtur mitior , vt intelligatur legislator aliquid misericordiæ inter asperrimas pęnas immiscuisse.Secundo casu,scilicet in pęna arbitraria , omnino iudicis arbitrium est , nam arbitrium in iudice nihil aliud est,nisi iurisdictio,quę priuato,&maxime reo non datur. Item si esset electio, & declaratio rei nunquam idoneam eligeret pęnam,ff.de effr.l.1.§.expilatores. Tertio casu.s. qn̄ est mixta,idem puta,ut s̄.l.proxima: nam tunc intelligitur de simili poena, sed assimilare pertinet ad iudicem, non ad partem,
c vt ff.de legi.l.non possunt.Quarto casu,*c* quando est vna sola pęna,ibi non cadit electio,sed dispēsatio, & ista ad iudicem ex causa pertinet, vt si statutum dicat de amputatione manus , & xl qs
d est ita puer,vel senex. *d* quod statim moreretur, potest iudex dispensare:tamen nec cogitur, nec propterea potest appellari,arg. ff.ad Syllan.l.qui posthumos, in fi. in ratione literæ,secus esset in
e hoc casu: dicit statutum,ꝙ occidens occidatur, *e* vt in eo,in quo deliquit puniatur. Modo culpa , non dolo te percussi , & mor-
f tuus,es vtique non debeo mori, & hæc est interpretatio , *f* non dispensatio,& a male interpretāte appellatur,nisi appellatio specialiter sit prohibita,vel interdicta ff.de orig. iur. l.2. §. postea ne
19 diutius,& ista interpretatio est de iure naturali, & ideo habet locum etiam in statuto.† Nam de ratione naturali est,ꝙ non puniatur quis ad mortem,qui noluit delinquere. Item non debet puniri æque dolus, & non dolus , vt ff.de sicar. l. 1.§.sed si claua. Item non est similitudo, occidit te non ex proposito,ego ex proposito occidar, nā sententiam mortis, nisi ex proposito iudicantis pati non possim . Item pro hoc. ff. ad legem Corn.de sicar.l. in lege. quia vbicunque de pœna corporali , vel capitali loquimur,subintelligitur dolus,vt not.in l.in actionib.ff.de in litem iurand.& Inst. de suspect.tuto. §.suspectus . secus in pœnis pecuniariis,quia ibi non subintelligitur dolus, sed subintelligitur cōditio,si culpabilis sit , ne innocens condemnetur vt supra de noxa.l.si serui vestri.& ff.ad Syllania.l.1.si quis in villa. Or lex & sta
g tutum non sunt intelligenda Iudaice, *g* vt nota.ff.de damno in-
20 fecto.l.damni.§.si ts.in gl.quidam iudaice. † Scias autem,ꝙ id, quod consuetum est fieri, non dicitur arbitrarium , sed necessarium,vt ff.de extraordinar.crimin.l.sæcularii,nota.in l.quid ergo.§.pęna grauior.ff.de his qui notant.infam.& quia consuetudo est actus practicus: ideo est seruandus ad vnguem, & hæc sūt
21 notabilia,& vtilia.† Scias etiam, quod in arbitrariis iudex debet
h inclinare in mitiorem pęnam,*h* vt extra de officio deleg.cap.de causis,per Bar. Non tamen debet esse nimis gratiosus, vt in cap.
22 primo,de re iudica.lib.6.& ibi Io.Andr in nou. † Nota quinto not.gl.quod ex iteratione delicti augetur pęna . Dicit Iaco. But. quod non augetur,quia nec intensiue,nec extensiue iterat. Sed bene dicit,quoad pœnam pecuniariam , sed quoad pęnam fustigationis acrius fustigabitur pro pluribus,quam pro vno. Item quoad pœnam criminalem iste, suscipiens seruum fugitiuum

pluries acrius punietur,quasi receptans furem. Inueterati enim malorum dierum sunt acrius puniendi, vt ff.de pœnis, l.si diutino.& l.aut damnum,§.quisquis,& supra de episcopali audient.
i l.3.& dixi supra auth.proxime lecta.cū simil.Sed dubitatur *i* nunquid propter istum excessum poterit mitti ad confinia.& dic qd sic,si iudex habet merum Imperium,alias non vt J.de sen.& interloc.om. iud.l. nullis. Sed quid si aduersarius non vult aliam
K vindictam,nisi quod teneatur in carcere,*k* donec soluat Respōdeo,aut fidem habebit de debito vsque ad pinguiorem fortunā, aut fustibus cędetur , & sic absoluetur : nam in carcere postquā de crimine constat,tenendus non est,ad hoc.ff.de iure patronat. l.Diuus Vespasianus,§.fi.& adde quod no.ff.de minor,l.quod si minor,§.si seruus,sed quid si quis vult potius detineri,donec soluat,ꝙ fustib.cedi,puta eum audiendum,facit quod no.J.de ces-
3 si bo.l.1.† Sed quid si est soluendo, & vult potius fustigari *l* quā
l soluere respondeo,cogetur omnino soluere,& bona sua vendere? vt ff de pol l.de pollicitationibus. Sed pone statutum dictat, ꝙ si homicida non poterit soluere mille, decapitetur, nunquid
m expectabitur diu, *m* vt possit soluere, dic ꝙ non, sed inspicitur si tempore sententiæ non potest, vel parum post,quia hic est actus qui non requirit moram temporis,simile no.J.de his, qui vt indig.l.1.& per Bar.ff.de hæ.inst.l.suus,debet ergo,an possit reus soluere dicta mille, iudex discutere accersitis amicis , & vicinis, vt J l.2.quando fiscus vel priuatus. Et dato discussore,vt l.2.de vsu. & fru.leg. & facit quod no.in l.2.J.quādo & quibus quarta pars
4 deb.lib.10.† Per Inuentarium *n* & bonorum æstimationem æq;
n negatiua,sicut affirmatiua probatur, ff.de probat.l.cum de leg. & in Authen.de hær. & fal.§.si vero absunt.adde quod no.ff.de susp tu.l.3.§.tutores q.& extr.de off.del.cap. P. & G. per Innoc.
25 † Not.6.in ver.si seruus,ꝙ parciturus est ei, *o* q facit bona fide. Et sic est ar. ꝙ si commodem alicui equum.arma, vel famulum, quia dicebat se velle ire in villam,& ille ibat ad occidendum hominem,ꝙ non teneor,quia non venit delictum in mentem meā facit quod no.J.de fur.l.apud antiquos in fi.& ff.de penis, l.Me-
26 trodorum.† Item facit ad statutum de tenente vxorem alterius
p ꝙ parcitur ignoranti,*p* si non dissimulet ignorantiam, vel cum aliquis vellet eam certiorare,noluit audire, vel hoc cognito, nō dimisit eam,vt de ince.nupt.l. qui contra, nam ex perseuerantia patet id iudicium animi fuisse , vt de re iu.l.quicquid calore , & ff.de adult.l.si adulterum cum incestu.§. Idem Pollioni. Et no.
q ꝙ in his,quæ sunt contra speciem honestatis *q* rusticitas non ex-
27 cusat,vt s̄.de inter.ma.l.1.† Vlterius vides,ꝙ propter honestum titulum quis excusatur a dolo præsumpt. pone Bertam vxorem Titij de facto desponsaui , & habeo inde instrumentum, certe excusor in dubio , secus si in colorato complexu eam cognoui. Sed pone,ꝙ non habeo instrm nec testes, sed ego dico, ꝙ accepi
r eam in vxorem scienter , & ipsa fatetur , nunquid creditur *r* ad

meam

ADDITIONES.

a Deliberare, Vide Bart.in l.1.ff.de effrac.
b And.Barb.Item distinctio.Vide text.sing. in l.aut damnum, §.1.ff. de pœnis, ponentem illam quæstionem,& pondera bene illum tex. si hoc probat. & vide quæ ante dixi in c.sicut de iudi.
c And.Barb.Quarto casu.Nota.quod iudex potest alterare pœnam, nisi ex illa pœna quis statim moreretur,quia esset puer,vel senex.Idem dicas si esset homo vilis, vide tex.valde sing.l.ad bestias,ff.de pœ.hinc est,quod propter eminentem industriam hominis receditur a statuto communi.ita singulariter dixit Bald.in l.sed & reprobari,§.pen.ff.de exc.tuto.quod bene not
d Puer vel senex Iudex potest dispensare pęnam manus in puero, vel sene ex causa, si tamen non dispensat,non potest appellari Ad primum,vide Bal.in l.1.§.sup.si aduer.delict.ad secundum vide in l.si qua pœna de verbo. sign. & vide gl.in l.quid ergo §.pœna grauior,ff.de his qui no.infa.
e Occidatur, Si statutum punit occidentem,hoc modo videlicet,vt qui occidit,occidatur.& sic vt in eo,in quo quis deliquit,puniatur,intelligetur dolo,& vide Bal. in l.data ope.inf.qui ac.non possunt,& in l.oēs populi ff.de iust. & iur.
f Hæc est interpretatio.Vide tex no.in l.ita fidei. in prin. ff. de iure fis. quod facies contra interpretationem l. facit contra ipsam legem , & sic singulariter loquitur, quod non valet statutum,quod statutum, vel lex non possit interpretari,ubi opus est Interpretatione vide Bal.in d.§.postea.
g Iudaice.Ita etiam dicit Bal.in l.omnes populi de iust.& iure.
h Mitiorem pœnam. Vide Bal.in l.fi.in prin.inf.de poe. iud. qui ma.iud.& in l. 1.in prin.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.& Bal.in l.si fugitiui. sup.eo.& dum hic all.c. de causis,de offic. deleg.dic vt in reg.in pœnis.de reg.iu.lib.6.
i Sed dubitatur. No.qd̄ pp excessum quis est ponendus ad confinia,quid aūt veniat appellatione excessus,vide tex.in l.si quis in hoc genus.C.de epi. & cle. & Bal.ibi.
K Carcere.No ꝙ quis non est perpetuo pro debito tenendus in carcere, vide Pau.de Cast.in l.fi.ff.de in ius uocan.& ibi Bal.
l Fustigari.adde quod not. Bal.in l.fi. ff.de in ius uo.
m Vt possit. Vide quod no. Bar.in d.l.1.infra,de his quib.vt ind.& no.hic de hac excussione,quam ponit hic Bal.& Adde hic Bal.in l.fi.ff.de in ius uocan.
n Inuentarium.adde Bar.in l.1.de uerb.obl.
o Parcitur.Per Bar.in l omnes,inf.de agr.& cen. & l.2.de uerb.obl.
p Parcitur ignoranti,uide supra,ea.l.in prin.
q Contra speciem honestatis. Vide Bald.in d.l.1.
r Cell. Nunquid creditur,adde de hac materia illum omnino in l.po.post.glo. ff.de fideiu ubi uidetur hoc dictum restringere,& quod posuit in add.ad Lanf.in c.quoniam contra §.confessiones,nu.7.uer.quarto Petrus & Berta.in uer.euitabunt condemnationem,extra, de prob.An. Are. in tract.mal. in uer. che has adulterata la mia donna char §.uer.pone,quod quidam, Bar. Cæp.cautę.44.& cons. 57.inc. super querela,& omnino Ale.cons.127.inc.ponderat.

meam excusationem, videtur quod sic, ipsa tamen est torquenda, vt l.hue.& videtur glo.ordi.j.de iidem l.l.pe.& illa glo.non est alibi. Septimo nota quod ille, a quo coepit malitia, non potest accusare de calumnia. Octauo not. quod in secretis delictis a tractatibus, & consilijs propter probationis difficultatem peruenitur ad torturam, & quandoque ad cōdemnationem & absolutionem ex solis indicijs, si sunt ita certa, quod vix denegare sufficiat infra de quæstio.l.milites.§.oportet.de excusa.tuto.leg. 2.per Dyn.† Deinde conuertens b ad notabilia colligenda ex gl.& not. quod vbi moneta c est diffinita siue taxata per legem, de illa est statuendum, vel intelligendum, non de moneta vulgari, seu currente. Et si dicatur illa antiqua est perempta. Responde, non est ita, quia id non est peremptum, quod in sua initia redigi potest, de leg.3. l. quæsitum. §.illud.& quia bonitas intrinseca est pondus, & perire non potest, & quia genus non perit, & quia æstimatio succedit, quæ perire non potest.vt l.cum quid & l.vinum.ff.si cer.pet.& in cap.fi.de deci.in clem.† Deinde no. d gl.ibi.Item not. quod ius fisci e facilius remittitur, quam ius priuatorum, adde s.de in ius vocando.l. venia. & ideo compositiones dominorum non officiūt iuribus subditorum, secus si sint compositiones vniuersorum, vt extra.de iniur.ca.in nostra.& hoc potest fieri per generale statutum populi, f vel per ducem belli, cui sit ab vniuersis commissum vt ff.de pactis.l.legitima, ea enim, quæ communiter omnibus prosunt præferuntur specialium personarum commodis, vt infra communia de lega.authe.res quæ.& j.de cadu.tol.l.1.§. hoc autem.ibi, sed communiter omnibus prodest &c. & vox publica præfertur priuatæ, vt de hered.insti. l. testimonio domini. vbi de hoc. † Deinde not. glos. quæ dicit aggrauati pœnam g propter sequens delictum, nam ille, qui falso accusat, tenetur lege rhæmia, sed si vlterius delinquit, producendo falsos testes, vel falsa instrumenta, fortius punitur, vt ff.ad l.Cor.de sic.l.1.& ff de fal.l.si quis obrepserit.quæ lex debet intelligi in obreptione probatoria, non in narratoria, quia illa pertinet solum ad l.rhæmiam, in qua prodest desistentia, sed in le. Cor.non prodest desistere, vt infra de fal.l.falsos,& sic producens falsam narrationem non tenetur falsi sed producens falsam probationem tenetur falsi, ista est veritas.& ideo ex falsa accusatione non tenetur in aliquo capite legis Corneliæ, sed ex falsa probatione sic. Aliquando qui nihil probauit, tenetur falsi, cum sine citatione in causa procedi non possit, & iste obrepsit faciendo reum citari, ergo semper tenetur falsi. secundum Bart. qui in hoc valde errauit, cur enim distincti sunt titu.de cal.quod fal.alias si falsa accusatio fieret ad pœnam. 10.librarum, puta de damno dato, vt ff.de pri.deli.l.fin. in gloss.talis calumniator puniretur valde vltra pœnæ similitudinem.l.Cor.de falsis.quod nemo sanus dicere potest, vt infra de acc.l.fin.& inst.in proœ. in versi. calumnientium. † Insanus enim est, qui legislatorem infringit, vt ff.de euic.leg.si ita quis. in fi.ergo non omnis obreptio falsitas & est, tamen est delictum,& introductum est crimen stellionatus.facit.ff.de his qui nota. infam.l.debuit. † Deinde not.vltimam glo.de diuersis h speciebus hominum, qui sunt quasi serui.& not.eam. & adde quod not. Insti.de iure perso.circa principium.

ADDITIONES.

a Secretis delictis. Vide quæ dixi post Bar.in l.absentem.ff.de pœnis.

b And.Barb. Deinde conuertens. No.ubi moneta est a lege taxata per legem perire nō potest. Vide Bal.in l.illud, supra de sacros.eccl.& quod not.in ca.quanto, de iureiu. vide tex.sing.l.cum certum.ff.de auro,& arg.leg.Lud.Ro consi.13.& 17. alias 18. & Bal.in c.conquerente.de offi.or. & ibi gl. Bal.in l.si duob.C.com.de le.dixi in c.quanto, de iureiu.

c Moneta. Vide in l.paulus, ff.de solu.& quæ ibi dixi,& Bal.in l.illud.vlt. col. supra, de sacrosan.eccl.& Bar.in l. quod te.ff.si cer.pe.

d And.Barb. Deinde no. Et vide gl.valde no ibi secundum Bal.quod ubi fiscus remittit pœnam, quæ partim applicabatur sibi,& partim parti.nō videtur remittere pœnā competentem parti.

e Ius fisci. Facit l.no puto, cum ibi no.ff.de iure fisc.

f Per generale statutum populi. Vide But.in l. Antiochensium.de priui.cre.ff.& Inno. in c.quæ in ecclesiarum.de const.& ibi etiam Ioan.And.in nouel.Ang.in l.bene a Zenone infra de quadri.præscri.

g Aggrauari pœnam. adde omnino Bal.in l.debuit.ff.de his qui not.infa.& Bal.le.si vt proponis la 2.infra quomodo & quando iu.& communiter Doc.hic op.tenent Bald contra Barto.& vide per Bar.in d.leg.si quis obrepserit.& vide quæ ibi dixi post eum.

h Diuersis. Quid in fidelibus & subiectis. Vide Bar. post gl. in l.scimus §. primo. ff. de vsufruc.

L E X V.

1 *Iudex, qui non vult libellum querimoniarum recipere, facit litem suam.*
2 *Iudex male iudicans tenetur insolidum.*
3 *Iudex si malum elegerit consilium, est in culpa.*
4 *Negligentia quanto tempore inducatur.*
5 *Officialis negligens an sit deponendus cum distinctionibus.*
6 *Priores habentes arbitrium non possunt absoluere potestatem a syndicatu.*
7 *Iudici soluenti litis extimationem nullum ius acquiritur.*
8 *Vis ablatiua dicitur maior, quam inquietatiua.*

Mancipia. Officialis in suo officio negligens condemnatur, nec potest absolutorium rescriptum impetrare, nec ista absolutio dat iudici regressum contra partem, cui fecit litem suam. hoc dicit. † Aduerte hic, quomodo iudex dicatur negligens, a nam si noluit recipere libellum querimoniarum, facit litem suam. & ex hoc vidi condemnari quendam, qui portauit accusationem sibi productam ad cameram suam, & noluit super ea procedere. Idem si recepit, sed noluit examinare testes productos, vt ff.de edendo l.argentarius.§.cū autem.versi.iudice. Idem si non fecit restitui furtum.damna dānum passo, vt hic, & talis negligentia est lata culpa, seu dolus præsumptus, & ideo tenetur insolidum, b vt hic. † Si autem iudex male iudicat, qualiter teneatur, certum est, quod insolidum, si cum dolo, & ideo si absque sententia damna infert: vt ff.de præscrip.& comm.rei vē.l.lectores.nisi ex causa efficiat, vt ff. quod met.cau.l.2.communi diui.l.si iscum quo.& de pig.act.l.fi.§.fi. Si autem se credit iniure facere, aut facit ex suo capite.& tenetur.l.2.quod quisque iuris.& l.si iudex.de vari.& extraor.cogn. Si autem ad id inducitur propter diuersitatem c opinionum, tūc si passus est multum subtilis & arduus, parcitur sibi, vel minus punitur, vt not. Insti. d de oblig. quæ ex quasi delict.in prin. forte, quod non teneatur, nisi ad purum damnum partis, & nō ad alius interesse.† Si autem ad id motus est propter consilium sapientes, e & tunc, aut ipse eligit sapientem, & ipse tenetur, quia mala electio est in culpa, aut partes eligunt, & tūc sibi imputēt partes.arg.ff.de re iud.l.si conuenerit.vel dic, vt ibi per Barto. & vide omnino de offic.dele. cap.si pro debilitate.per Inn.& Ioā. Andr.in nou.† Quæro quantum tempus inducat negligentiam Sol.vt not.infra de his quibus vt indi.l.1.& ff.ad Syll.l.in cognitione per Bart.† Quæro, an officialis negligens sit deponendus f. Rñdeo, quoddam est officium perpetuum, & tūc nō debet deponi, nisi culpa inducat depositionem, vt quia deliquit in officio, vt infra de susc.& arch.l.si aliquid.in gloss.lib.10.& ff.de his qui not.infa.l.3.§.miles.& talis dicitur extinctus, vt C.de Primicerio.l.præclaram,& ad id officium nunquam redire potest, g vt not.in Aut.de armis.in fi. coll.7. quoddam est officiū h ad tempus, vt officium potestatis, & tunc propter enormia cassari potest, vt infra ad l.Iul.rep.l.fi.hoc tamen non potest facere nisi solus superior, vt in Aut. de defenso.ci.§.interdum.pro minorib. autem culpis nō deponitur ab officio, sed punitur tempore syndicatus, vt supra, vt omnes tam ciuiles. legi. in authent. vt iudices sine quoquo suffragio. §.necessitatis.& §.oportet. & si est condemnatus in syndicatu, nunquam redibit vlterius, per dictam gloss. quæ est in dicta Authentic. de armis.nuncij autem communes possunt de facili remoueri ab officio, vt ff de sportu.l.secunda.Item procurator absentis, vt pupilli, vel similis personæ, si est suspectus, potest remoueri a Iudice quod est mirum vt supra de procura.l.cum qui.† Item nota argum. i quod priores k habentes arbitrium non pñt absoluere potestatē a syndic. cum Princeps non possit: nisi dicat nō obstante hac l.per clausulam derogatoriam, de qua dr in authen.inter liberos.j.de testa.& in auth.omnes peregrini.cum simi. † Item nota, quod Iudici l litis æstimationē soluenti, nullum ius acquiritur contra illum, cui iniuste fauit,& est ratio.quia quo ad Iudicem est mera pœna. quod perpetuo not.† Vltra not.arg.ad quæstionem. Statuto cauetur, quod

ADDITIONES.

a Negligens. Vide Inno.in c.significantibus.de offi.delega.extra.

b Insolidum. Bar.aliter loquitur in l.fi.de ua.& extraor.cog.

c Diuersitatem. Vide in l.1.infra, de pœ.iu.qui male iud.

d Vt no.Inst. Hanc gl.allegat Imo.in l.4.§ in eum.ff.de dam.infe.

e Sapientis. Facit quod not. in l.j.ff. quod quisque iur.& Bal.in rubr.de pœn.iud.qui male iudi.

f Deponendus. Facit quod not.Bald.in l.1.§. qui æs, in fin.ff.de offic.præfec.vr. vbi etiam propter seueritatem priuatur.l.j.& ibi Barto.in fi.& etiam Bal.& quod ibi dixi post Barto.ff.de his, qui sunt sui vel alie.iu. & propter delictum remouetur.l.2.& ibi Barto.supra de Ipor.& l.properandum.§ si autem vtraq;. sup.de iud. Vide Bal.in auth.statuimus.sup.de episc.& cle.per Bar.in l.j.in fi.ff.de his, qui sunt sui vel alie.iu.per Ang.in l.2.eo.ti.quæ dixi post Bar.in l.fin.ff.de uar.& extraord.cog.& Ro.in l.diem fu.ctio.ad si.ff.de offi.asses.

g Nunquam redire potest. Adde Cy.in d.l.si aliquid,& text.in l.j.supra si quacunque prædi.pote.Cy.& Bal.in c.1.§.si duo.de pace tenen.& in l.iudices inf.de dign.li.12.& quod ibi dixi post Bar.ex quo infert vnum no.Bal in l.2 inf.de vir.lib.& Barto.no.in l.2.in fi.de li.& eorum li.& illis adde l.si quos, supra de offi.præfe.præt.orien.

h And.Barb. Quoddam est officium. An autem iudex negligens magis puniatur quā male iudicans, vide Ang.ibi,& bonam gl.in l.argentarius.§.cū autem.ff.de eden. vide eundem.& ibi do.meum de Imo.in l.4.§.in eum, ff.de dam.infe.& l.j.ff. de appel.

i A B. Item no.ar. Vide no.limitationem ad hoc per Bal.in c.1.§.Iudices.de pac.iu.fir.10.col.& ibi plene de materia iudicis.

k Priore. Et est gl.supra l.proxi.

l Quod iudici. Dixi post Barto.in l.1.in fin.princ.ff.de appe.facit contrarium quod not Bartol in tra.represa.in 1.c.q.in 1.q.uide Ang. & Imo.in l.quis dolo.§.1.ff.de re iu.& omnino Ang. & Pau. de Cast.in l.si per alium. §. hoc iudicium. ff. ne quis eum, qui in ius vocan. ubi dicunt, quod quia est mera pœna, absolutio facta a iudice, non prodest illi, pro quo fuit lata iniqua sententia, argu.d.§. hoc iudicium.

a ꝙ turbãs a & expellens aliquem de possessione restituat possessionẽ, & soluat centum, quæritur, an turbans, sed nõ expellens turbatum, teneatur ad centum? dicit Iac. Bu. quòd non: quia statutum loquitur copulatiue, & si non habet locum vna pœna nec altera: vt hac l. secundum tex. & gl. Iac. Bu. Ego dico, quòd debet puniri in centum, late interpretando statutum, vel saltem procedendo de similibus ad similia: cum vis turbatiua quandoque criminaliter puniatur, vt ff. de act. & obli. l. seruus nõ in omnibus. arg. notatorum in l fi. de priua. delict. & possessorem in pace dimittet, vt de acqu. pos. l. per misceri, §. species. & de li. leg. l. Aurelius, §. centum, in gl. quia verba grossa intelliguntur grosso modo, vt de dona. ante nup. l. si cū ante. & quod ibi per Cy.

ADDITIO.

a Turbans. Vide gl. hic in ver. auocandũ. & pro hoc vide l. 1. in verbo, restitutorum, & ibi gl. & Bart. ff. quo. bo. & l. verbũ reddendi. de ver. sign. & l. cũ esset. & ibi Bal. de re. cre. sed in contrarium facit gl. in d. l. verbum. quę dicit ex interpretatione. & ideo forte verior est opi. Ia. Bu. Itẽ pro eo facit, q̃a maior est vis ablatiua, quàm inquietatiua, patet in l. si quis in tantũ. inf. vnde vi. & l. extat. ff. quod me. causa. prӕterea in pœnalibus nõ fit extẽsio ex identitate rationis, sed ex maioritate sic, secundũ Io. And. in c. odia, de reg. iur. in vj. & Ia. de Bel. in l. si quis non dicam rapere. sup. de Epis. & cle. & ad similem q. per An. & Imo. in rub. so. mat. in gl. fi. Sal. hoc tenet cum Iac. Bu. contra Bal. ita etiam Ful. sed Pau. de Ca. tenet cum Bal. Ad not. in d. l. j. cum simili. quo. bo. potest responderi, quod non potest adaptari.

LEX VI.

1 *Spoliatus est ante omnia restituendus.*
2 *In condictione ex lege venit pœna.*
3 *Rei vendicatione si ageretur hic, ita confestim non ageretur, licet in possessorijs celeriter procedatur.*
4 *Exceptio de iure tertij opponi potest. & quando, nu. 7.*
5 *Nemo excipere potest de non suo iure.*
6 *Excipiens dicitur agens.*
8 *Sententia lata, reus de iure tertij opponere non potest.*
9 *Opponere an possit quis de iure suo in processu alieno.*
10 *Inquisitor non est citandus in processu eiusdem, cum ab ipso processu appellatur.*
11 *Opponere an possit quis de eo, quod alteri est restituendum.*
12 *Exceptio iuris seruitutis tertij non admittitur.*

Cum seruum. Si repetẽdi seruũ fugitiuũ est pœna, quæstio dominij refertur p iniurã serui: illico aperta veritate lis dirimitur. hoc dicit. Opponitur, si
1 is a quo seruus fugitiuus aufugit, agit: ergo spoliatus agit. † sed
a spoliatus a est ante omnia restituendus, ergo sibi non põt referri quæstio dominij, vt infra, de agrico. & cẽsi. l. si coloni. libro xj. Solue. distinguitur modus agẽdi: aut enim agit ad solã possessionẽ reintegrandã, tanquàm spoliatus: & tunc ante omnia debet restitui, vt ibi, & infra, ad l. Iul. de vi publ. l. si quis ad se fundum, quia nõ debet spoliator delinquẽdo suã conditionẽ meliorẽ facere nec ex delicto lucrum consequi. Aut agit ad proprietatem rei venditæ: & tunc libello cætera consonat. & ideo est de pro-
b prietate b disputandum, vt hic. ¶ Et sic nota, quòd in lege nostra agebatur rei vendicatione, secundum glos. quæ reprobatur per Iacob. But. quia immo hic agebatur condictione ex l. qui
2 cunque. supra, eodem. † in condictioni ex lege venit pœna. & hoc probat textus dum dicit, quod reus hoc fecit, vt euitaret pœnam: at rei vendicatio non est pœnalis actio: ideo de ea non loquitur hæc lex, secundum Iacob. Butr. Cyn. etiam dicit, quod hic agebatur cõdictione ex lege vel officio Iudicis: sed dum dicit, vel officio Iudicis, male dicit: quia ex delicto oritur obligatio. & non officium Iudicis, nisi quando non subest materia sufficiens ex parte actoris, tamen æquitas suadet remedium dari,
3 vt no. de condi. fur. l. & ideo. §. Neratius. ¶ † Item si ageretur hic rei vendicatione, non ageretur ita cunctestim: licet in possessorijs celeriter procedatur, vt infra, vnde vi. l. momentaneæ. similiter si agitur de ecclesia, vt de beneficio, summatim proceditur: secus si vt de proprietate, vt not. in c. dispẽdiosam, de iudic.
c in ele. Et adde qđ modus agendi c semper est considerandus, vt nota. iij quęstio. vij. capi hæc quippe. Quæro, de quo dominio tractabatur hęc quæstio. vtrum de dominio rei contẽti, vel tertij.
4 respondet glossa quod etiam tertij. † Et sic nota quòd etiam de iure tertij potest opponi, ad hoc semper ista glossa allegatur.
5 † Sed contra d gloss. oppo. quòd de nõ suo iure nemo potest ex
d cipere, vt ff. ii ser. vendi. l. loci corpus. §. competit. nam ius tertij nemo potest intentare nec in iudicium deducere sine mãdato, & si lex diceret contrarium, esset lex fatua: nam si posset intentare. ergo succumbendo præiudicaret iuri alterius, quod es-
6 set absurdum, vt C. res inter alios acta, per totum. ¶ † Item excipiens dicitur agens: sed agens non potest intentare ius tertij. vt ff. si pars hære. pe. l. j. in princ. & ff. si vsusfru. pe. l. vti frui. ergo nec excipiens ¶ Item non interest opponentis: ergo non debet audiri: quia in opponente requiritur interesse, vt extra de test. c. veniens. Item exceptio, quæ non adiuuat excipientem, non debet admitti: sed exceptio de iure tertij non fauet excipiẽti: ergo non debet admitti tanquàm impertinens ¶ Item in opponendo de iure tert. i. requiritur mandatum, cessio, vel successio: ergo aliàs opponi non potest. argu. ff. de eui. l. si rem quam a Titio. ¶ Sol. aut ius tertij releuat opponentem: & tunc potest opponi de iure tertij, vt hic. aut non releuat opponentẽ: & tunc non potest opponi, vt in contrario. vel dic, quòd aut ius tertij pbatum eneruat probationem actionis, & tunc potest opponi, quia sine oppositione sufficit probari: aut non, & tunc nõ, nisi ille tertius haberet regressum contra non opponentem. nam tunc opponere potest, quia ex iure tertij dependet ius opponen-
7 tis, vt ff. ad Car. l. iij. § cũ extaret. sm Old. Vel dic, ꝙ † aut e talis exceptio, q̃ requirit ius opponentis. & tunc distingue: aut requirit ius opponẽtis ex forma sui, aut ex materia. si qdẽ ex forma sui requirit ius opponentis, & nõ põt excipi de iure tertij. exẽplũ in exceptiõe, dolo facis petere qđ restituturus es, vt ff. de exc. doli. l. dolo. nã ex forma sui debet continere ius opponẽtis, vt dolo facis, quia petis qđ mihi vel quasi mihi restituturus es, vt ff. so. ma l. si socer. §. Lucius, & de cõd. ob cau. l. si donaturus, § fi. Interdũ ex materia exigitur ius opponẽtis, vt d. §. cpetit. aut exceptio nõ requirit ius opponẽtis: & tunc refert, aut ius tertij positũ in esse excludit intentionem actoris a veritate esse: & tunc potest opponi & sine exceptionẽ probantem repellit actorẽ tanquã non probantem, vt hic. aut non excludit veritatem causæ agentis, nec venit negatiuè, sed obijcitur priuatiuè: & tũc, aut est priuatio facta ipso iure, & cũ effectu, & obijci potest, sicut obijcitur hæredi post restituta hæreditatẽ ex Treb. vt no. J. ad le. Fal. l. ex testamento. Aut ipso iure, sed non cũ effectu, & nõ potest obijci, vt ff si ager vect. l. ij. in gl. ff. fa. erc l. hisc õsequenter. §. j. si autem nec ipso iure, nec in effectu, sed solũ in spẽ, adhuc nõ potest obijci, ff. de rei vẽdi. l. nõ. ideo ff. de con. fur. l. si seruus, & J. vt in pos. leg. l. cum Archimedorã nisi propter ius tertij agentis interim sit suspen-
8 sum, vt J. communia de success. antequam. † Scias, ꝙ lata sententia reus nõ opponit de iure tertij, vt l. is a quo. ff. de rei vend. Ista sunt breuia verba. & vera secundum Bart. aliter se extendit de
9 excep. rei iudic. l. ij. ¶ † Econtra, nunquid in processu alieno possum opponere de iure meo. & dic, ꝙ aut oppono de iure personæ: & dic, vt l. Titia. sol. mat. aut de iure causæ, & dic, vt l. si suspecta. de inoffi. testa. aut de iure conscientiæ, vel famæ, & non possum, vt ff. man. l. Quintus. nisi processus tãgeret me propter factum meum in eodem processu, vt in teste, & Iudice qui defendunt factum suum & adhuc citandi sunt, non ex necessitate, sed ex honestate, vt ff de infa. l. Lucius. & de fo. compe. c. ve-
10 rum. per Inno. ¶ † Adde ꝙ etiam in processu inquisitoris, cum appellatur ab ipso, non est inquisitor citandus. nec est summus pars iudicij, nisi se apponat, vt extra de pro. c. in nostra. per Inn.
11 ¶ † Vltimo an possim opponere de eo quod alii restituturus
e sum. dic vt J. ad Tre. l. fi. & si pars hære. pe l. pe. ff. de dote præle. pater. & ff. de le. j. l. fideic. §. interdum & quando pluribus e teneor debeo conseruari indemnis per cautionem legitimam, vt ff ꝯmo. l. vnde quæritur, nisi ordo iuris me ipso iure seruet illæ-
12 sum, vt d. l. fi. quæ sunt no. ¶ Ex præmissis s. apparet ꝙ exceptio iuris seruitutis tertij non admittitur: sed de iure ꝓprietatis sic, si iudiciũ proprietatẽ desiderat, vt no ff. de con. ind. l. indebiti. §. si nummi. quid in iurisdictione. Respon. idem quod in dominio, ff. de sta. ho. l. qui furere & ade quod no. ff. de rei ven. l. fructus, licet sit quædã species seruitutis, esse sub alterius iurisdictione vt no. de vsufr. l. sicut, § j. si autem natura iudicij fundatur in cõtractu, & fide pactionis, non in dñio: tunc non obstat exceptio dominij, vt l. & ita. nau. cau. Et adde qđ no. so. ma. l. si alienam, J. de præsc. xxx. an. l. si quis emptionis, §. sed hæc super illis, & l. si quis conductionis. s. loca. & in c. qui ad agendum. per Dyn. de re. iu. li. vj. & l. nam & si fur. ff si cer. pe. per glos. & Guil. de Cug.

ADDITIONES.

a Spoliatus. Adde latius inf. eo. per Bald.
b Et ideo de proprietate Hic no. quòd licet spoliatus agat ad dominium, tamẽ ei potest obijci quæstio dominij, & adde Bal. in l. si quis ad se fundum. infra ad l. Iul. de vi pub. in ij. no.
c Modus agendi. Adde Bal. in l. etiam. in prin. inf. ti. i.
d Sed contra. Tractatur hic quando de iure tertij possit opponi, &c. vide apud Bal. aliquid pro ratione hic posita in l. ii. in prin. inf. quib. res iu. nõn no. & in l. indebiti. §. fi. de cond. inde. & in l. si status. inf. de ord. cog. & in l. ii. in ii. co. inf. de sen. Quid si actor confitetur positiones de iure tertij. vide Bal. in l. i. inf. de cons. & de materia vide etiam Bar. hic in fi.
e Pluribus. Quando pluribus teneor, debeo seruari indemnis per cautionem. facit in simili l. si pupillus. in prin. ff. de noua. & l. non solum. ff. de rei vend. & l. is a quo. ff eo. tit.

LEX VII.

1 *Pœna si apponitur per nomina respectiua, potest excedere quadruplum.*
2 *Pœna imposita p nõia multiplicatiua ponitur habito respectu ad ipsam rẽ.*

Si quis seruum. ¶ Qui occultat seruum fisci, pœna huius legis tenetur. h. d. ¶ Opp. ista pœna excedit quadruplum: & sic est contra, Insti. de act. §. oẽs,
i ¶ Sol §. dicit gl. ꝙ aut pœnæ apponitur per nomina respectiua: & tunc põt excedere quadruplũ, vt in pitario. aut apponi certa pœna &

pena: & tunc nō debet excedere quadruplum, vt hic. idem no. J. de sen. q̄ pro co. l. j. Et † est ratio differentiæ: quia pena quæ imponatur per nomina multiplicatiua, ponitur habito respectu ad rē ipsam. & ne in infinitum excedat, taxatum est vsque in quadruplum: sed vbi imponitur certa pœna, tunc talis pœna imponitur habito respectu ad delictum simpliciter. & ideo non commensuratur cum re: & per consequens non dicitur excedere quadruplum. quia excessus dicitur habito respectu ad suum positiuum, sed hic nullum est positiuum, ad quod referatur excessus. vel dic quòd §. omnes. loquitur in pœna debenda priuatis, hic in pęna fiscali.

LEX VIII.

1 *Filius sequitur conditionem patris.*
2 *Per consequentiam quis eum sequitur, quem alias non sequeretur.*
3 *Conditio matris in tribus temporibus proficere potest filio.*
4 *Nobilitas generis denominatur a patre, & non a matre.*
5 *Compositum omne participat de forma, & materia.*

Si qui publicorum. Si seruus publicis operibus deputatus cōnubium contrahit cum ancilla: ipse, vxor, & liberi in publicum retrahantur. 1 h. d. No. † quòd filius sequitur conditionem patris. ¶ Sed contra hoc opp. de l. partum. s. de rei vend. Sol. hic partus sequitur patrem siue per accidens, siue per medium, non immediate. Nam quia contubernalis mater sequitur quasi maritum: ideo filij per eundem modum sequuntur mediante. s. matre. nam mater accipit secum filios per consequentiam sui, vt ff. de leg. iij. l. vxorē. §. concubinæ, & ff. loca. l. sed addes. §. si quis mulierem. & l. cum 2 scimus. §. filij. de agr. & cens. lib xi. & sic † no. quòd per consequentiam quis sequitur eum, quem alias non sequeretur. sed quare magis sequitur quis (quo ad statum) conditionem ma- 3 tris, quàm patris. Item quare materia i. mater est potentior in hoc, quàm forma. i. pater. Resp. hoc est introductum fauore partus, nam conditio matris potest proficere ei tribus temporib. s. tempore conceptionis, natiuitatis, & medio tempore, vt ff. de statu hom. l. & seruorum. §. ingenui. sed si sequeretur conditionem patris, non possemus inspicere nisi tempus conceptionis: quia illo solo tempore, pater est causa efficiens, tractum 4 de cætero nullum habens. ¶ † Sed hic quæro,[a] an quo ad no- a bilitatem [b] generis, quis sequatur patrem, vel matrem? Res- b pondeo, nobilitas est quædam dignitas a parentibus deriuatiua, quæ denominatur a potentiori causa. certum est autem quòd potentior est forma, quàm materia: cum forma sit agens, materia vero patiens: & omne agens nobilius sit patiente. ¶ Item si mater quo ad dignitatem cedat marito: ergo & partus eius cedit, vt C. de dignit. l. mulieres. Sequitur ergo quòd non dicitur quis nobilis respectu generis materni, sed paterni, 5 loquendo simpliciter & præcise secundum quid. † tamen non est dubium, quod omne compositum participat de forma & c materia, vt xxxii. q. iiij. c. fi. in gl. & vide Spe.[c] de feu. §. quoniam. ver. v. quæro, &c.

ADDITIONES.

a And Bar. Sed hic quæro. Vide tex. no. & Bar. & quod singulariter ponit gl. vbi dixi. l. nec exemplo. inf. de decu. li. xi.
Cel. Adde quòd potest filius a matre denominari, quando est nobilior patre. ita no. in c. Raynutius. & ibi Panor. extra de testam. dixi post Ia. Reb. in l. nati. j. de decu. li. xi. & in l. filios. j. de munic. & ori. eo. lib.
b Nobilitatē. Vide no. per gl. & Bar. in l. assumptio. §. filius. & in l. i. ff. ad mu.
c Spec. Et ibi Spec. quærit, an vxor, & filij hominis mei efficiantur mei homines, & hoc enim per Cy. qui non decidit.

¶ De furtis, & seruo corrupto. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Contractus & delictum, quare non possint simul intentari.*
2 *Contrarietas dicitur esse in origine actionum.*
3 *Actiones incompassibiles, an simul opponi possint.*
4 *Probatio non debet esse dubia.*
5 *Dicens sententiam nullam, & si qua est appello: allegat contraria.*
6 *Causæ cognitio deducitur ad iudicem appellationis per appellationem.*
7 *Rei vendicatio cum Publiciana non potest cumulari in eodem libello.*
8 *Contraria in nouo iudicio, an allegari possint.*
9 *Testator dicens, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, est sibi contrarius.*
10 *Contrarietas an possit admitti in eadem scriptura.*
11 *Allegans contraria, aliquando auditur.*
12 *Reus allegans contraria, non est audiendus.*
13 *Contradictoria quædam sunt quorum necesse est vnum esse verum, & alterum falsum.*
14 *Actor quot modis dicatur sibi contrarius.*
15 *Reus quando dicatur sibi contrarius.*
16 *Contrarietas non dicitur quando negatio habet inducere euitationem cognitionis, cum fallentijs.*
17 *Contrarius sibi quis quandoque esse potest agendo, & excipiendo.*
18 *Sententia quæ continet contraria, an valeat.*
19 *Dictio, imo, est dictio electiua.*
20 *Conditionem suam deteriorem facere semper licet, non autem meliorem.*
21 *Terminus reo & actori assignatus ad probandum exceptiones contrarias reo currere non potest.*
22 *Priuatiua exceptio pure opposita fatetur habitum processisse.*
23 *Succumbens in contractu an ad delictum recurrere possit.*
24 *Pœna ratione mandati, quando crescere dicatur.*
25 *Priuilegium, & ius commune non dicuntur contraria.*
26 *Vxorem alienam tenenti, & ignoranti parcitur, si non dissimulet ignorantiam.*
27 *Agens fatuus esset si eligeret viam ad sua iudicia impugnanda.*
28 *Præscriptio, & priuilegium non sunt contraria.*
29 *Pœnitens, dicitur sibi contrarius, cum fallentijs.*
30 *Iurisdictiones possunt implicari.*
31 *Accusatio inquisitioni præfertur, & eius processum impedit.*
32 *Via ordinaria impedit extraordinariam si opponatur, alias vterque processus teneret.*

a Si ex pecunia. [a] Allegans contraria agendo non auditur. h. d. & ista lex sēper ad hoc allegatur. ¶ No quòd cōtraria cumulari non possunt. Item no. q̄ electo vno contrariorum, alterum perpetuo extinctum est. Item no. quòd non potest quis 1 agere ex contractu, & delicto simul. ¶ † Sed ad euidentiam, quæro, quare istæ actiones sunt contrariæ? Respondeo, quia efficacia contractus infringit delictum, & econtra, delictum infringit contractum: quia contractus approbatus, & satisfactio eius excludit rationem agendi ex crimine, nam quòd ex contractu actor habeat rem, & ex delicto pretium, est iniquum, quia haberet rē, & pretiū emptor. venditor vero non haberet rem, nec p̄tiū, & sic titulus onerosus fieret emptori, actori vero mere lu- 2 cratiuus, quod est impossibile. ¶ † Secundo quæro, an ista 9rietas sit in origine actionum, aut in earum exercitio. dicit Old. quod in origine. & verba Old. sunt hæc. Sed quomodo potest eligere, cum ambæ non sint simul natæ? nam aut habeo ratum, quod serui fecerunt, & habeo mandati; aut non habeo ratum, & habeo furti. Rñ. eligere intelligo quo ad natiuitatē, nā dominus cum primo incipit scire de facto seruorum, eligere potest quam actionem nasci faciat: nam si tantum habeat factum seruorum, facit nasci actionem mandati, sed nō facit nasci actionem furti, secundum Old. Sed nimis videtur errasse & contra casum legis dixisse, vt ff. cōmoda. in l. seruus meus rem. vbi dicit, quòd si simul nascuntur; ergo non sunt contrariæ in origine, secundū Ia. Bu. hoc probatur, nam toties actiones sunt contrariæ in origine, quoties prima principia. i. causæ actionis possunt simul esse vera, vt inofficiosum, & falsum; sed hic causæ sunt simul veræ. s. contractus & delictum; ergo obligationes, & actiones sunt natæ. Iac. de Are. dicit obligationes natas, sed non actiones, & dicit q̄ obligatio est actio in potentia, & hoc non est verum per d. l. si seruus. & quia licet actio egrediatur de potentia inuisibilis materiæ. i. oblōnis; tn̄ non sunt idē, sicut nō est idē humor terræ, & planta, quæ inde gignitur, vel generatur, & potentia materiæ non sufficeret, nisi ius ciuile daret actioni formam, vt ff. de origi. iur. l. ij. §. deinde. & ideo licet quædam obligationes sint de iure gentium; actiones tamen omnes sunt de iure ciuili, & omnia iudicia, vt Inst. de obl. in prin. dicas ergo aliter. s. quòd inspecta veritate, omnes sunt natæ, sed inspecta fictione, vna tantum fingitur efficaciter nata; quia ratificatio fingit delictum non perpetratum, vt ff. de fur. l. si vēdidero. ver. quòd si pecunia. certè ibi dicitur, q̄ resoluitur: sed tamen ex causa, quæ retro fingit, ideo bene dixi. Istis itaque paucis ad euidentiam præmissis 3 ad oppositiones veniendum est. ¶ † Oppo. ergo, & videtur q̄ ex cōtractu & delicto simul agi possit, & cum effectu, vt ff. pro soc. l. rei communis. cum l. seq & supra, depo. l. iii. & ff. man. l. si tibi mandauero. §. si tibi. ¶ So. hic est sibi contrarius: & ideo non auditur; ibi vero non esset sibi contrarius, nam ibi lex omnino impugnat factum aduersarij: hic autem vno modo approbat, altero impugnat: & ideo non debet audiri, nisi eligat; & ideo non ob. & ista est vera so. gl. Ad cuius intelligentiam scias quod per actionem pro socio depositi, & mandati, purgatur dolus, si venit dolus. & ideo si socius furatur rem communem, vel depositarius rem depositam, vel mandatarius pecuniā: istud delictum est causa & materia ex contractu actionis proponendæ. Item idem dolus est causa actionis ex delicto, vnde ex vna causa oritur duæ agendi formæ, & ideo non est contrarietas, sed consonantia, vt ff. de tute. & ratio. distra. l. j. §. in tutela. sed in l. nostra materia agendi ex contractu erat cōtraria materiæ agēdi ex delicto. sic ergo illa tria contraria vna solutione tolluntur. Secūdo ad id oppo. de l. si seruus. ff. commodati. Solutio, illa intelligitur secundum istam; nam confiteor quòd ambę cōcurrunt in natiuitate, sed nō in exercitio; & ideo altera debet eligi, vt hic: & ita no. in l.

ADDITIO.

a Si ex pecunia. Hanc l. habeo satis bene lectam per Marsil. post lect. Gui. de Cug. super C.

no.in l.contraria.& bene, secundum Iac.But. Attende hic. nam l.si seruus.in hoc habet aliquid commune cum l.nostra. nam in l.nostra res & actiones sunt contrariæ:nam res & pretium sunt relatiue opposita; vt ff.de rer.permut.l.1.& ff. de contrah.empt. l.1.sed in l.si seruus, eadem res a vertebatur in petitione persecutoria.tam in contractu, q̃ in delicto: vnde non est ibi rerum contrarietas, sed eadem res. Item ibi furtum fuit commissum in limine cõtractus, & purgatur per actionem vtranque: vnde cum per idem medium concludatur in vtraque, non est ibi contrarietas: pone enim rem peremptam: certe tenetur ibi commodatarius actione commodati, quia fuit in mora furtum faciendo, item furti, & conclusiue dico, ꝙ quando idem medium plurib. actionibus congruit, illæ non sunt contrarię, & si dicatur, agendo commodati, approbat commodatum: agendo furti, reprobat; ergo sunt contrarię actiones. non est verum, ꝙ dominus agendo commodati approbat, imo conqueritur: & tamen agit, de acquiren.rerum dominio.l.etiam inuitus. item potest qs approbare factum, & reprobare qualitatem eius. sup. a rb.tu. l. cum interdictæ. ff.de neg.gest.l.Pomponius scribit.& facit.ff. de condi.indeb.l.seruus cuiusdam. Tertio opp. b & videtur, ꝙ quis possit actiones incompatibiles simul proponere, vt ff. quorum leg. l.1.§.qui autem. Sol.ibi actor erat incertus, quæ actio sibi competeret ex contumacia rei, & contumaciam intelligo, quando non respondet ad illud, ad quod debet respondere de iure: tunc enim actor non tenetur eligere: alias sic; vt no.ff.de insti.l. quod in hæredem.in §.eligere. Quid ergo si reus est absens, & non potest interrogari, nec culpæ eius aliquid ascribi; & tunc propter dubitationem probabilem admittitur libellus duplex, scilicet implicitus, secundum Io.& alternatiuus, non copulatiuus, cum protestatione, de qua loquitur ibi, quam tacite inesse credo ex natura alternationis, quę vna solutione contenta est. similiter si probabiliter eligendo erat, redibit ad aliam, vt ff. quod cum eo.l.sed si ex parte.§.fi.& no.in d.§.eligere.nam si potest probabilitas erroris reuocare electionem, quod ibi cõceditur per glo. multo magis excusat ante quam fiat. facilius enim aliquid excusatur in fiendo, quam factum remoueatur, vt.ff.de min.l.verum §.ex facto.& hoc suadet abbreuiatio litium, ad quam lex principaliter intendit, vt s̃.in 1.consti.C.in prin.& in fin. nec ob.quod allegatur in contrarium.ff.de legat.3.l.cum filius.§. varijs. quia ibi probabiliter posset dubitari de rei vendica.non tamen dubitat, quę illarum competat, quia certus est secundum Ni.de Mata.hic in sua lectu.† Et not.quod idem, quod dixi in libello, est in positionibus c vt extra.de rescript.cap.ex parte. per Innocentium, secus vero in probationibus, quia probatio non debet esse dubia, vt no.ff.depo.l.1.§.si quis argentum. Item secus in sententia, quæ debet esse certa, & non alternatiua, vt not. Institu.de act.§.curare.secundum Pet.& Iacob. de Ray.vltramon. Item attende, quia actor habebat in d.§.quia autem, ius æque potens in qualibet actione, vnde erat certus de iure agendi, sed modus agendi, qui variatur ex facto rei, erat incertus, vnde actor habebat in se causaliter ius experiendi in omnem euentum. de actione vero formali erat dubium, non de causali. hæc verba intelliges per id qd no.Cy.in l.1.s̃.de ab.iud.mu.cau.fac. Item in habitu erat certum de iure actoris, sed circa actum exercitij erat dubium. hæc verba intelliges per not.in c.pro possessore. per Dyn. † Quarto opp. nam dicere sententiam nullam d, & si qua est appello, est contraria allegare, & tamen procedit libellus, vt infra quando prouo.non est neces.l.1.in glo. Sol. dicit Dyn. ꝙ talis libellus procedit in reo appellante, nõ in actore appellante, quia reo permittitur conditionalis, & alternatiua responsio, scilicet, defensio & allegatio, vt infra de except. l. si quidem. Sed actori e non permittitur. hoc reprobat Iacob. quia in causa appellationis non dicitur appellans proprie actor, cum communis sit appellatio actoris & rei, vt infra de ap.l.ampliorem; sed dicitur appellatus & appellans, sed do. Oldra. reprobat alia ratione, quia tacite inest appellationi nullitas. de iure pat.l.fi.& fami.ercisc.l. quædam mulier. & pro parte potest esse sententia nulla, vt cum diuidit libertos, qui nõ possunt mutari, & quia non possum permutare libertum tuum cum meo, ergo nõ possunt diuidi vasalli, tamen possunt diuidi, & alienari, sicut pecora campi. si ergo tacite inest, ergo in libello potest intentari secundum Oldrad. † Tu dic, quod per appellationem deducitur omnis cognitio causæ ad iudicem appellationis, qui examinando merita principalis causę necessario habet incidenter cognoscere de virib. primę sniæ, per quę patet, ꝙ per appellationis interpositionem & eius persecutionem, vtrãque iniquitatem deducit in iudicio tã f nullitatis, q̃ iniquitatis, vt j.de acc.l.4.iniquum s.n.est, & ꝙ nullũ est, & grauat partẽ valde, cũ ꝑ snia præsumat in dubio. libellus ergo iste non dicit aliud, nisi vt videantur merita principalis causæ, & pronuntietur de iure super ipsa causa, vnde nõ est hic ꝯrietas, sed vna eademque cognitio & notia ꝯnorum, & connexa in ventilatione, simul sunt connexa in propositione. Nam si cãæ cognitio ista nõ diuidit, ergo nec propositio causæ dẽt ea diuidere, & illi qui dĩt, ꝙ iste libellus cõtinet ꝯtia, nõ dicunt verum, cum vtroq; casu competat remediũ appellanti vnius effectus. s. nullitatis & iniquitatis sententiæ tollendæ vel per viam, reuocationis, vel per viam declarationis nullitatis. responsio autem Oldr. nõ placet, quia nullitatis intentatio non cõnnet appellationem, vt de inoff.testa.l.contra maiores.per Ia. & Cyn. † Quinto opp. g ꝙ in eodem libello cumuletur rei vendicatio cum Publiciana, vt de re iud.c. Abb.li.6. Sol. illud est de generali cõsuetudine introductum gratia litium expediendarum, nam frustra fit ꝑ plura, qd põt fieri per pauciora. ar.ff.de cond.indi.l. dñs rõnabilis, ergo consuetudo est, quia disceptatio est connexa, & probationes cohærent sibi adinuicem, sub vna tamẽ non continetur. alia, vt ff.de euic.l. minor. §.1.nisi ratio libelli gñalis sit, vt ff.de rei ven.l.Marcellus. Sexto op.extra.de i inte. resti.c.constitutus Sol.ille libellus de consuetudine & æquitate potius quam de iuris subtilitate tolleratur. † Septimo opp. h ꝙ licet allegare contraria saltem in nouo iudicio.sup.de inof.test.l.cum qui.& l.contra maiores. Solu. Aut quis est sibi contrarius quo ad verba & quo ad effectum; & tunc ratio contrariorum excludit ipsum; vt ff. de condi.& demon.l. Titiæ si nupserit. Aut est contrarius sibi quo ad effectum, sed non quo ad verba, & tunc idem, vt hic. aut est sibi contrarius quo ad verba, sed non quo ad effectum; & tunc sibi non præiudicat; vt in contrarijs. nam ibi non est contrarietas quo ad sententiam: cum per vtranque viam intendat dicere defunctum intestatum, & est ratio diuersitatis: quia magis est considerandа mens, quam verba; vt in l.scire.ff.de legi.& ff.de adimen.lega.l.3.§. conditio. secundum Oldra. Nicol. de Matarell. & Dy. Vel dic, quod in legibus contrarijs erant contradictoria, quæ in origine se compati non possunt, & ideo non cadit electio; quia non cadit nisi inter plura; sed in l.nostra erant contraria in exercitio, quæ in origine compatiuntur inter se, & ideo cadit electio; ergo prçiudicat, secundum Iacob.Butr. quia electio vim repudiationis hẽt, & cętera consumit; vt ff.de proc.l.si is q Stichum. † Octauo, contra istam solutionem oppo. certum est, ꝙ sic testator dicit; & si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. hic est in origine cõtrarietas; tamen vna via electa, siue proposita, ad aliam non est regressus; vt infra de codicil.l. fin. licet proprie ibi non sit electio Solu. ibi est speciale; quia ex eadem scriptura quis volebat probare contraria, quod non licet; vt ibi not. uel ibi tractatur de lucratiua acquisitione, hoc nõ placet: quia idem tractatur in l. contra maiores. † Nono oppo. nam in eadem scriptura admittitur contrarietas, vt ff.de lib. leg.l.Aurelius.§.1.Sol. debitum & legatum non sunt contraria, licet legatum sit inutile, legatum enim est, & est verum legatum in facti causa etiam subsistente debito; vnde ibi non est contrarietas causę, sed diuersus modus agendi. & si iudicatur cõtra contrectum, non tollitur actio ex testamento, cum de rebo & ui testamenti nihil sit intentatum. Quãdoq; ergo sunt aliqua ita contraria, ꝙ necessario vtranque simul ventilatur, quia contraria contrarijs cognoscuntur, & tunc imputet sibi agens, vt d.l.fi. quandoque non oportet simul ventilari, & tunc non nocet, vt ff.de verb. signific. l. verba contraxerunt. † Decimo oppo. quod quis possit allegare i contraria, nam si vendico a te rẽ, & tu iuras te emisse pro decem, & ideo absolueris, ego possum dicere me non dominum, quia vendidi, & agere ad pretium, & sic sum mihi contrarius, vt ff.de iureiu.l. si duo patroni.§.Marcellus, K Sol.ibi ius agendi nascitur ex noua causa. s.iuramẽto, vel snia, vt no. Inno.de iureiu.c.mulieri.& idem in qualibet contrarietate, vt no.Inn.extra de excep.c.cum venerabilis. dicam in l.alia inf.de his quib.vt indi. Vndecimo oppo. de c.nullus pluribus.ext.de reg.iu.li.6.Sol. ibi in reo, hic in actore. † Duodecimo op. ꝙ nec reo liceat allegare ꝯria vt in auth. ꝯ.q propriam.de non nu.pe.Sol.ibi spãle, qñ quis negat propriã scripturã, vel numerationem. Terdecimo op. ad idẽ in Aut.de triẽ.& semi. §.pe. & ff.de rei vẽ.l.fin.Sol. ibi est spãle, vt not.de reg.iu.l. nemo ex his.

† Vt

ADDITIONES.

a Eadem res. Sed certe plus placet, ꝙ in d.l.seruus. actiones sint contrariæ in exercitio, sicut hic, quia si ibi intentat actionem commodati, approbat factum serui, & sic non potest agere furti, quia esset sibi contrarius, & ita econtra, nec ob.id, quod hic dicit Bald. quod potest quis approbare factum, & reprobare facti qualitatem, illud n. est uerum, nisi reprobata qualitate, reprobaret factum iam reprobatum in consequentiam, vt hic.

b Tertio op. No. ad intellectũ, §. quia aũt, hic all.& vide inf. prox.versi. Itẽ attende.

c Positionibus. Vide Bal.in l.1.de sen.quæ sine cer.quant.prof.

d Sententiam nullam. Plene in l.si expressim.ff.de appel.

e Sed actori. In causa appellationis non dicitur proprie actor.& reus, vide Bald.in l. fi.inf.de fideicom.lib.

f Iniquum enim est l.scire oportet.§.fi.& ibi Bal.ff.de exc.tut.

g Quinto op. Procedit libellus continens rei vendicationem, & Publicianam, ut scripsi post Bar.in l.1.ff.de Publicia.

h Septimo op. Dum Allegat hic de inof. test.l.cum qui, uide glos.in l.prior, infra qui pot.in pig.habeantur, de qua facit mentionem Bar.hic in ꝯ.

i Allegare. Contra facit, quod no Bar.in l.per hanc in prin.inf.de temp.app.

K L.si duo patroni.§.Marcellus. Dic alias incipit, si quis iurauerit ob decem aliq habent pro l.aliqui habent pro §.& probat ille text. hoc subtiliter intelligendo ꝙ ille contra quem iuratum fuerit, negabat rem habere in pignus.

13 † Vt autem *a* materia contrarietatis tibi dilucidius innotescat, scias, quòd quaedam sunt contradictoria, quorum necesse est esse vnum verum, alterum falsum, vt si vnus testis dicat, me contradixisse, alter neget, nam de necessitate, vnus dicit verum, alter falsum, vt inf. de contrahen. & commit. stipu. l. optimam. tamen interdum neuter punitur, quia certum est, quòd vnus est falsus, tamẽ nescitur de quo, vt no. ff. de iureiuran. l. duobus. §. fina. Quaedam sunt contraria, in quibus testes vtriusque partis possunt esse falsi, vt si vnus, dicit omnes de capitulo interfuisse, alter vero dicit, quòd nullus: nam vterque potest puniri de falso, si quidam interfuerunt, quidam non, vt. ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta. §. utrum. Cõtraria ergo non põt simul esse vera, sed põt simul esse falsa. Quaedam vero sunt separata, siue diuersa, vt diuersa iura ex diuersis fontibus, vel personis nota, vt de pet. haer. l. haereditas materterae, & ideo quia allegat. §. sed nec impuberis, ad materiam contrariorum male allegat, sed bene allegaret, si allegaret ad mãm duplici iure vtentium, vt ff. de haeredib. instituendis. l. si vero. §. 1. de ser. vrb. praed. l. si domus. supra, de contrah. emp. l. si mater tua, & ff. de app. l. scio. Circa ergo propriam mãm contrarietatis large sumpto vocabulo, etiam pro contradictione (quia legistae nõ ita dialecticant in verbis, sed rerum ponderant exitus) tria principaliter videnda sunt. Primo de contrarietate actoris. Secundo de contrarietate rei. Tertio de reo, qui vnum dicit ut actor, contrarium vt reus, an scilicet admittatur, vel repellatur contrarietas.

14 † Circa primum, quandoque actor est sibi contrarius cumulando, quandoque emendando, quandoque prosequendo contrarias instantias successiue. Primo casu, aut sunt contraria, quae electione tolluntur, & non potest cumulare, sed cogitur eligere, vt hic, sin autem non tollerentur electione, & tunc, aut intentat cõtraria copulando, & non potest, ut de inoff. test. l. eum qui. aut alternando, & tunc, aut sunt connexa in ventilatione, & possunt simul proponi conditionaliter, vt in l. j. q̃n prouoc. non est necess. aut non sunt connexa, & tunc secus, vt d. l. eum qui. Secundo casu, aut elegit inter duo remedia, quae ex eadem materia nasci possunt, & non potest emendare, quia elegit: aut transit de remedio incompetenti ad remedium competenti, & potest emẽdare, vt in l. edita actio. s. de eden. si quis autem suum errorẽ prosequitur, sibi imputet, vt de lib. cau. l. cum precum. errans autem & errorem corrigens sibi non praeiudicat, ut ff. fam. ercisc. l. qui familiae. Tertio casu dic, ut dixi in 7. oppos. & not. in Auth. de trien. 15 semis. §. pe. 1. co. per Iac. de Bel. & hic per Pet. & Cyn. † Circa secundum, quando reus *b* excipit contrariatiue, vt dicendum, q̃d aut excipit assertiue, aut copulatiue, & non admittitur, quia non est tam contrarius actori, quam sibiipsi, ut no. Dyn. in d. reg. nullus pluribus. de re iu. lib. 6. aut excipit conditionaliter, & narratiue, & tunc auditur. Fallit *c*, quandocunque lex punit eum in exceptione perdenda ratione mendacij. Item fallit, quandocunq; opponit talem exceptionem, quae non compeni conuicto, vt in exceptione compensationis, glo. est in l. nemo ex his. ff. de regu. iur. Item fallit, vbi ratione mendacij fit de reo actor, vt d. §. pen. de trien. & semiss. regulariter vero reus mentiendo *d* non facit deteriorem conditionẽ suã, nisi in expẽsis, vt no. Insti. in proe-16 mio. † Fallit vero in infrascriptis casibus. Primo, quando negatio habet inducere cognitionis euitationem: vt si conuentus rei vendicatione negat se possidere, quia facit cognitionem possidẽdo, circa eam grauatur in petendo, nisi statim se poeniteat responsi. Item in personali, si negat se haeredem, cum sit pro parte tenetur respondere, & se defendere, vt haeres insolidum, vt qui fugere voluit cognitionem veritatis in parte eam sustineant in toto, & subeãt omnem haereditariam defensionem, ut de interro. act. l. de aetate. §. si cum esset, & l. si filius. Item in personali in rem scriptam, vt si noxali actione conueniatur, & per mendacium negat seruum esse in sua potestate, vel si conuenitur actione de pauper. & negat quadrupedem, quae dedit damnum, esse suam, & tunc punitur, ut beneficium noxae deditionis amittat, vt ff. si ea noxa. cau. agatur. l. s. §. a. & si qua. pau. fe. d. l. 1. §. interdum, vt qui voluit euitare cognitionem veritatis cum legis beneficio, illam sustineat sine eo, quia beneficium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. s. de Iudae. l. Iudaeos, vt dici solet, qui facit contra legem, non gaudet priuilegio legis, ut in auth. nauigia. in corpore, & in l. scimus, §. si vero postquam. j. de iur. delib. cum simi. Secundo principaliter fallit, quando negatio, haberet inducere rei incognitae, & non probatae absolutionẽ vt in casibus, qui sequuntur, primo in reali actione, si duo interuenerunt. s. quòd negauerit ius actoris agentis, & postea ea eodem auctore praetendat se habere potentius ius, nam propter mendacium, perdit in illa instantia, & possessionem restituit, qua restituta, si vult agendo prosequi ius suum, de quo non fuit cognitum, non prohibetur, quia eius negationem nec iudex, nec aduersarius est secutus, ut infra qui po. in pig. hab. auth. Item possessor. Secundo, in personali actione *e* quando quis habet beneficium propter speciem contractus, & negat contraxisse, nam conuictus perdit beneficium, ut de re iudic. l. sed hoc ita. de fideiu. l. si dubitetur. §. ita demum, ff. pro soc. l. verum, §. 1. Tertio, *f* in personali actione, quando reus negat originalem qualitatem, imo substantiam contractus: vt quia negat se contraxisse: & postea conuictus dicit, quòd contractus fuit cõditionalis, vel in diem, certe non auditur: quia ex primo mendacio circa substantiam contractus fingitur tunc mentiri in qualitate contractus vt ff. de ꝓb. l. cũ de indebito. in prin. & §. 1. si autem vis ex nouo pacto post contractum facto te defendere, tunc potes, j. de excep. si quidẽ. idem si conuentus cõditione sine cã negat numerationem. postea conuictus, vult probare datum ob causam: quam dicit esse secutam. adde no. de don. ante nup. l. si Praesidi. Quarto interdum mendax punitur in condemnationis duplicatione. l. in le. Aquilia, vt s. ad leg. Aquiliam. l. cõ. negantem. Item ꝑ nimiam perfidiam negantis cõctum tempore necessitatis, vt ff. depo. l. 1. §. merito. Item in auth. cõ qui propriam, s. de non num. pec. Item fauore religionis, vt Institu. de ob. quae ex quasi contractu. §. fi. Quinto, punitur mendax, qui confessus est *g* se occidisse, postea dicit hominem viuere. nam si constat eum occisum, punitur, nec potest allegare, se non occidisse sed alium illum occidisse, vt ff. ad legem Aquiliam, l. inde Neratius, §. fin. vel ibi in ciuili, secus in criminali, quia nõ dẽt homo mori propter vnũ mendacium, vt in l. 1. §. fi. de quaestio. Sexto punitur mendax, q negauit fidei suae commissum, postea de mendacio erubescens, dicit relictum sed non solenniter quia non auditur propter suum mendacium, vt j. de 17 fideicomm. l. fi. & dic vt ibi dicam. † Circa tertium *h* principale, quando quis est sibi contrarius excipiendo & agendo, dicas, aut ratione mendacij perdit ius litis & instantiae, & tunc nunquam auditur vlterius; vt d. auth. contra qui propriam, aut perdit ius instantiae, & non litis. i. causae, & tunc auditur facta executione pri-18 mi iudicij, & non ante; vt d. auth. Item possessor. † Iuxta praedicta quaero, nunquid *i* valeat sententia, quae continet contraria, & dic, aut continet cõtraria implicatiue, quia dicit condemnamus & absoluimus, & non valet, quia in nullo est sensus: aut correctiue, quia dicit condemnamus, imo absoluimus; vel econtra, & tunc valet sñia, quia standum est vltimo verbo, vt ff. de manu. test. l. Stichus. imo Pamphilus. & no. in decretis. 16. q. 1. in c. prae-19 dicatur, per gl. & diem in libello, quia † dictio imo, est dictio electiua. Et no. quòd interdum quis est sibi contrarius insistendo, & ꝓsequendo cõtria, & tunc dic, vt locutus sum. s. interdum desistendo, & tũc amplectimur desistere, & cõfutamus insistere, vt ff. de mino. l. si filius. interdũ respondẽdo, vt quia primo cõfitetur *K* vnam positionem, secundo aliam, repetendo idem per idem negat, & certe incontinenti *l* põt se corrigere, vt extra. de test. cog. c. praeterea, econtra vero si primo negat, postea fatetur, hoc põt quandocunque, vt d. auth. contra, qui propriam, & ff. de iureiu. l. 20 eum qui. † quia facit suam cõditionem deteriorem, quod semper licet, meliorẽ autem non licet, postquam ius fuerit firmiter quaesitum aduersario, in eodẽ tamen contextu, & antequam ad alia diuertat, potest se corrige, cum hoc liceat in teste, cuius imaginẽ gerit etiam confitens, vt j. de fideiu. l. fin. & facit ad l. nostram. 21 ff. de ope. lib. l. si ita stipulor, & bene not. omnia praedicta. † Sed pone,

ADDITIONES.

a Vt autem. No. tamen secundum Bal. in l. cum precum, de li. causa, quòd licet allegans contraria non debeat audiri, tamen si aduersarius non vult eum approbare in totũ sed vnum de contrarijs acceptare pro se, potest, secundum Bald. ibi, quod reputat notatu dignum. Ex quo dico, quòd etiam allegans contraria in dicto casu, admittetur in parte non acceptata, quia talis confessio non potest diuidi per aduersarium, per no. per eundem in d. l. cum precum. Item hanc regulam secundo limita, vt per Bar. no. in l. si res infra, de ord. cog. no. tamen, quòd licitum, est actori prosecutionem variare. & ideo not. dicit Bal. in l. per hanc, ver. quaero ergo egi &c. & in ver. praecedenti. inf. de temp. appel. quod si egi simpliciter rei vendicatione, & prosecutione dixi, quòd habebam dominium a Titio, in causa possum, dicere, quod habui a Sempronio, & ad id quod dixi an liceat in prosecutione variare, vide Bart. in l. 1. infra quando prouo. vers. simul. an autem sim.

b Quando reus. An reus sibi contrarius audiatur excipiendo, vide gl. in d. l. nemo ex his. ff. de re. iu. quae ponit istas fallentias, vel maiorem partem, & illud quod primo negaui, an possim postea confiteri. vide per Bar. in l. 1. infra, de confessis.

c Fallit. Adde Bal. in l. fi. in fi. de rei vend.

d Reus mentiendo. Adde Bal. melius, & clarius in auth. contra qui propriam, ver. e. de non nume. pec.

e And. Barb. Secundo in personali actione. No. de poena mendacis, vide Bal. in auth. contra qui propriam, sup. de non num. pec. Ang. in l. fi. ff. de rei. ven. Bar. in l. finaliter, ff. de rei. ven. & quod hic dicit Bal. de fidei. limita nisi diceret, negat narrata, prout narrantur, ita singulariter dicit Bar. in l. si dubitetur, §. ita demum, ff. de fideius. vide do. meum do. Imo. in l. sed hoc ita. ff. de re. iu. vide Bal. in l. contra negantem sup. ad le. Aquil.

f Tertio in personali actione. Quod in simili no. Bald. in l. per hanc. in princ. infra de temp. app. & in auth. contra, qui propriam, sup. de non nume. pec.

g Confessus est. No. sing. ad intellectum, l. inde Neratius, §. fi. ad leg. Aquil. & adde Bal. in l. 1. inf. de conf. & Imo. in l. is qui reus, de poena iudicis, qui ma. in fin. glos.

h Circa tertium, Vide Bar. hic in fi.

i Nunquid. Adde Io. An. in c. nullus ex cons. de re. iu. lib. 6. & glo. 11. q. 3. cap. si is qui praeest. §. cum ergo. in uer. possunt. & Bal. in 1. const. §. quib. & quod no. Bartol. in l. duo. la 1. in fi. ff. de re. iu. & in l. si pupillorum, §. quid ergo. ff. de re. eorum.

K Primo confitetur. Facit quod no. Bal. in l. 1. inf. de conf. intellige tamen vt per Bal. in l. cum falsa sup. de iu. & fac. ign.

l Incontinenti. Vide Bar. in l. edita. sup. de edendo. & vide quae hic proxime sequuntur.

pone,reus opposuit plures exceptiones,vnam negatiuam, quæ nihil implicat,aliam priuatiuam, quæ tacite implicat actionem competere,vel cōpetijsse,vt est exceptio liberationis, & terminus est assignatus simul actori & reo ad probandū,quatenus incumbit: vel simpliciter,nunquid reo currit simul terminus ad probandum contrarias exceptiones:gloss.ordi. dicit quod non. 33.q.2.c.vlt.nisi reus se astrinxisset.& uide Dyn.in cap.non licet actori.de regul.iur.leg. 6.† Sed nunquid priuatiua exceptio pure opposita fateatur habitum præcessisse:& dic, quod sic, si excipitur de iure,vt de liberatione,secus si excipitur de facto, vt de pacto de non petendo,vel de sententia absolutoria,vt l.fi. de iureiur.& de verbo.oblig.leg. decem. per Bart.† Sed nunquid in nostra lege.succumbens in contractu recurrat ad delictum, vel econtra:quidam dicunt,quod sic,per d.l. Aurelio §.fin. de li. lega.sed certe in d.l.non est contrarietas,sed inualiditas, quia non tenet vnum cum reliquo,vt Institu.de legat. §. si quis creditori puto etiam,quod non sit omnino inualidum legatum, quia inducit recognitionem debiti, & sic interrumpit præscriptionē.*b* Item quia facit indicium ad probationem contractus, vt cum vno teste sufficiat,sicut confessio inter absentes,vt de ædil.edict. l.quæro.§.fin. sed in casu legis nostræ est contrarietas, & ideo quod approbo, non reprobo, nec econtra, & quod est pro me ad agendum,sit contra me ad excipiendum.ff.de sol.le. dispensatorem.in fin.rem ra.hab,leg.quo enim.§.1.† Sed iuxta prædicta occurrit dubium,quando ratione *c* mendacij pœna crescit, vtrū si est actum simpliciter veniat pena sine nouo libello, & dic quod sic,si crescit actio,vt in l. Aquil.supra,ad l. Aquiliam.l.contra negantem, nisi esset talis actio, quę cresceret post primam sententiam,quia tunc est necessaria noua sententia, & per consequens noua petitio,vt ff.quod metus caus. l.si cum exceptione.§.hęc autem actio.Si autem non cresceret actio, sed officio iudicis crescit lis,vel aliena pœna imponitur,tunc ante litem cōtesta.est locus tali quali petitione: vt not. in Authen. *d* de trien, & semiss.§.pe.Si vero post litem contesta. tunc ad officium iudicis pertinet etiam nemine petente,vt ff.de ædili.edict.l.ędiles. §.Item sciendum.Et quia oportet cognoscere contraria, sciendum est † quod illa sunt contraria.inter quæ nulla est similitudo,est enim,similitudo in diuersis rebus eadem , vel similis qualitas,contrarietas vero est in eadem,vel diuersis rebus contraria qualitas, & incompatibilitas. † Vnde quęritur: vtrum priuilegium,& ius cōmune sint contraria,ita quod simul allegari non possint. videtur quod sic:quia priuilegium ad ius commune habet,se,sicut exceptio ad regulam,quæ est contraria regulę , vt ff. de regul.iur.l. 1.præterea priuilegium & ius commune differūt sicut priuatum & publicum vnde a iure publico id est a communi exceptuantur priuilegiati.vt in l.decurionibus.infra,de silentiarijs.lib,12.Exempti enim in verbis vniuersalibus non continentur,sed oportet per verba singularia facere mentionem de exemptis,de lega.1.l.legatorum. §.si plures.Prętereа quod a iure communi conceditur.frustra per priuilegium impetratur:cū tale priuilegium non sit priuilegium , sed ius commune: vt infra,de thesaur.le. 1.lib,10.Accedit quod not.in simili.ff.manda. l.qui mutuam.in princip.& in cap.1.de constit. libr. 6. Aut ergo quis intentat priuilegium secundum ius commune, aut contra ius commune:si intentat priuilegium secundum ius commune,& tunc non intentat nisi ius commune,aut intentat priuilegium contra ius commune, & tunc est sibi contrarius. Sed ad partes arguimr,quia priuilegium magis est. sup. ius commune quam contra ius commune.arg.de aqua quoti.le, 1.§.permittię & ideo agens non est sibi contrarius,sed fortificat ius omni modo,quo melius potest,† quia fatuus esset,si eligeret viam ad sua iudicia impugnanda,vt ff.de test.milit.le.3.cum enim priuilegiū sit prohibitum concedi , ergo est pręter ius commune, & non contra.iuata no.in simili.ff.de ver.oblig.le. stipulatio ista.§.alteri.& ff.de pac.l.iurisgentium.§.generaliter. Si enim esset prohibitum impetrare,non valeret concessio,vt supra si nup.ex rescr. petan.l.1.& l.2.& J.de repet.bona subla.leg.j.li. 10. nisi esset clausula. Non obstante. Vnum etiam scias,quia si essent plura obstātia,*e* non valeret clausula generalis,sed est opus de singulis defectibus facere mentionem,quia si remouet defectum,inducit effectum,ad quod facit quod notat.s.de inoff.test.l.si qñ.in princ. & J.communia de succes.auth.omnes peregrini.ff.de hęr.insti. l.si non lex.& quod no.in le.1.s.de do.promis. per Iacob.de Bel. Solu.credo simul intentari posse priuilegium cum iure cōmuni,quia intētantur,vt duæ leges circa eandem actionem,& exceptionem,non circa contraria,nam licitum est actionem & exceptionem roborare pluribus rationibus vel allegationibus iustis,nec supernacua probatio nocet,vt J.de fideicommiss. l. cum virum.in fi.ad hoc extra de pręscript.cap. auditis.† Item quæritur,nunquid pręscriptio,& priuilegium sint contraria? & dic q non,cum priuilegium possit esse causa pręscriptionis , etiam si erretur in iure,*f* quia auctoritas superioris bonam fidem inducit vt ff.de his quia non do.ma.l.fin.& ff.de noxa. le. generaliter. & idem in sentētia & pręscriptione; quia cum sententia possit esse causa præscriptionis.ergo non sunt contraria.& idem in consuetudine & præscriptione:cum ipsi consuetudini quædā præscriptio insit. Nam consuetudo generatur ex actibus temporis adminiculo concurrente, & non sine debito temporis cursu etiam si actus essent valde frequentati.arg. inf.de fideicom.l.j. † Nota etiam generaliter, quod omnis pœnitens est sibi contrarius. Circa quod adde quosdam casus, in quibus non potest quis esse contrarius. Primus, si quis produxit instrumentum, & renunciauit productioni,nam si vult pęnitere;& iterato producere non potest, vt supra, de fide instrum.l.2. Secundus casus est, si allegauit in iudicio se perdidisse instrumentum; & iō non fuit compulsus ad edendum , postea vult procedere ad probandum,non potest;vt s.de fide instru.l.fin. Tertius casus est , si quis approbauit personam in præparatorijs iudiciorum,non potest postea sibi esse contrarius reprobando, vt ff. qui satisd.cog.l. si arbitro.,& s. de testa.l.si quis testibus.nisi ea magna & superueniente causa vel iusto errore,arg. s.de sportulis.l.fin.& ff.de arbi. l.non distinguemus.§.cum quidam. Quartus est , si quis reuocauit aliquem actum,vel rōnem, postea vult reuocare reuocationem,quod facere non potest, *g* vt ā.de reb.credit.l.si quis iusiurandum.ne leges fiant ludibrio ; vt J. de bonis quæ libe.l.fin. Quintus, vbi quis vult esse sibi cōtrarius *h* ad lucrum consequēdum. Exemplum,dicit statutum *i*, quod confitenti maleficium remittatur tertia pars pœnæ, nā quia gratis remittatur, lucrum est, si quis ergo semel negauit, & postea confiteri vult, lucrum ex hoc non consequitur. Nam verba statuti intelliguntur de propria & immediata confessione ; vt ff. de verbo.signifi.l.bouem.§. hoc sermone.& qui & a qui.l.matrimonij.in fin.& hoc intelligo de confessione,per quam iudicium subeatur,id est,in ea,quæ fit litem contestando, si quis ergo ante litem contestatā excipiēdo negauit,postea litem contestando fatetur , beneficium hēt nūc quod tunc negando perderet;& est ratio drīæ;quia negatio ante litem cont.nō inducit actori onus probādi,sed solum ea,quæ fit in contestatione. Et scias. q tātum est dicere confitēti remittantur,quantum est dicere, si quis confiteatur,quia per datiuū. qui ęquipollet ablatiuo,sicut per ablatiuum fit conditio,vt ff.de cond.& demon.l.a testatore.& qui facit cōtrarium conditioni facit eam perpetuo deficere,vt J.de condi.infer.l.pe.sed ad damni euitationem potest negans confiteri re integra; vt no. Insti.de act.§.Itē mixta.& ff.de iureiu.l.eum qui.in prin.& licet, q est sibi ɔtrius,tacite alleget suam turpitudinem,tñ licet allegare suam turpitudinē ad desistēdum ab ea , non ad persistēdum in ea,vt ff. de lega.1. l.si seruus plurium. §.1.† Vltimo quæro circa iurisdictiones *k* an sit licitum implicare arbitria,quæ habent se, vt species oppositæ, puta quia procedit , vt ordinarius, & vt delegatus Principis; vtrum cumulādo has duas qualitates iurisdictionis sit sibi contrarius,& dic q nō est *l* sibi ɔtrarius,quia quælibet iurisdictio est necessaria, cui renunciare non potest;sicut dicimus in necessario hærede. Nam qđ fit ab eo valet inspecta veritate,licet non valeret inspecta opinione ; vt in l. eius qui in prouincia.ff.si cer.pet. vnde in iurisdictione necessaria nō cadit electio ; q nec refutatio cadit; vt no. Inn.*m* extra de præscri.c.cum ex officij. & dixi.

ADDITIONES.

a Et dic,quod sic.Idem dicit Bal.in l.1.J.de confes.& in l.si magnum.infra, qui acc non possunt.

b Interrumpit præscriptionem.l.cum notissimi.§. sed & si quis inf. de præsc.30 anno Item inducit confessionem absente parte factum,& sic facit semiplenam probationem,c.fi. de suc.ab intesta.& sequitur Pau.de Cast.in l.creditori,ff.de leg.3.

c Ratione mendacij.adde Bal.in auth.contra qui propriam,ubi etiam Bar. supra de non nu.pec.

d Vt no.in auth.De hoc vide Bar.in l.frater,ff.de rei ven.circa principium.

e Plura obstantia. Clausula generalis. Non obstante non sufficit,vbi plura sunt obstantia,vide Bar.in l.eam quam infra de fideic.& Io.And.in cap.1.de fil.presbyr. in vi.& quod no.Bal.in c.1.§.naturales.si de feu.fue. controuer. & in l. si non lex. ff.de hær.inst.Spe.in ti.de leg.§. nunc ostendendum ver.28.& Arch.56.dist.c.Cenomanensem.

f Si erretur in iure.Auctoritas superioris inducit bonam fidem , etiam si erretur in iure,vide quod dixi post Bal.in l.si quando.ff.de le.1.

g Non potest.adde Bar.in l.post legatum.ff.de his quibus vt indig.in prin.

h Sibi contrarius.Plene in l.eum qui.ff.de iniurijs.

i An.Barb.Dicit statutum. Not.si confitenti maleficium remittatur pœna , & quis negat,postea confitetur,non remittitur sibi pœna.vide Bald.qui ita loquitur in l. contra negantem.supra,ad leg. Aqui.& uide do.Pet.& ibi dixi in c.& si Christus de iureiu.

k Circa iurisdictiones. Adde quod dixi post Bartol.in l. Episcopalis.supra de Episco.au.

l A.B.Et dic q non est.No.q si iudex poterat procedere vt ordinarius , & processit vt delegatus,& processit cumulando,q actus eius est ualidus,vide Bal.in l.nō codicillum.de testa.Adde,q hanc opinio.tenet Inno.in c.cum ex officij.extra de præscr.contrarium tamen tenet Host.ibidem,quē sequitur ibi d.Ant.& opt.fuit Ang. in l.si per errorem.ff.de iuris.omn.iudi.& l.talius in repe. infra eo. ti.vide simile, quod consuluit I u. & o.consi.105.inc.viso themate, ubi loquitur de libello habēte capita duo,vnum habile,& aliud inhabile.

m Vt no.Inn.Vide Bal.in l.1.supra,qui pro sua iurisdic.

dixi §.qui pro suo iurisd.in l.1. Nec ob. de cōdi. & dem.l. multū interest, quia ibi loquitur in actu voluntario, vt ff.de reg.iu.l.in totum omnia, secus autem esset, si iudex vellet procedere ex accusatione, & inquisitione principaliter formata, non ad accusationem coadiuuādum; nam illa sunt iudicia, quę cumulari nō possunt rōne prælationis, non ratione cōtradictionis: quia † accusatio inquisitioni præfertur & impedit processum inquisitionis, vt not.in ca.factum legitima.de reg.iur.in 6. per Dyn. Non enim debet quæri de maleficio eiusdem hominis, nisi semel; quia vbi est vna causa, vna esse debet instātia; & † via ordinaria impedit extraordinariam, si opponatur, alias teneret vterque processus.argum.notatorum.infra de acc.l.si accusatoribus.nā quod fit, de facto, valet, si reus exceptionē declinatoriam omittit, vt ibi patet.

ADDITIO.

a Secus autem adde Bal.in l.edita.in ver.deinde quæro.sup.eo.

LEX II.

1 *Emptor bonæfidei emens rem, quæ fuit subtracta a non domino, primitus potest conueniri a non possidente.*
2 *Spoliatus ante omnia est restituendus.*
3 *Fur quis præsumitur, ex quo res furtiua inuenitur penes eum sine titulo.*

In ciuilem. Qui emit rem furtiuam, tenetur eam restituere, nec potest eam pro pretio retinere & solitus a pluribus emere, suspectus habetur.h.d. Not.bene quod dixi in summario. Sed oppo.ff.de rei vend. l.emptor.& J. si vendi.pig.aga.l.j. Sol.ibi erat pretium versum in vtilitatem domini secundum Cy.ad hoc, J.quod me.cau.l.3. secundum Nic. de Mata. † In hac.l.principaliter quæruntur duo, primo quæritur, si res fuit subtracta a non domino, & vendita per furem bonæfidei emptori, an iste emptor possit conueniri a primitus possidente: glo.dicit q sic; a vt.J.de agri.& censi.l. si coloni.lib.x.& de hoc not.J.eod.l.manifestissimi.§. sed cum in secundam.& ff. de cond.fur.l.& ideo.§. Neratius.& ibi glo.optima. Sed in l.rem quæ nobis, ff.de acq.poss. no.glo. quod pro re mobili subtracta nullum cōpetit possessorium, ergo non vr, quod ratione solius possessionis amissæ possit agi. Sed potest rñderi, quod verum est quod nullum competit possessorium. i.interdictum sed remedia possessoria bene competunt, vt l.1.& 2.de titi.& alia ad proprietatem, alia ad possessionem, vt d.l.si coloni.secundum An. de Pisis.sed Odofred.dicit in hoc distingendum; vt distinguitur in d.l.manifestissimi.§. sed cum in secundam. in gloss. sed qua actione. Nic.de Mata. dicit hoc esse verum contra furem; sed cōtra bonæfidei emptorem negat actionem dari; nisi agens agat, b ratione iuris, quod habet in re, puta si est dominus; b vel hēt rem obligatam ab alijs autem agentib. excusatur possessor propter titulum & bonam fidem; cum petitor nullum ius habet in re, nec aliquam personalem actionem contra istum, cum quo nullum negotium interuenit, vt ff.de condi.indebi.l.si in area, nec dolus auctoris ei debet nocere in tali casu; vt ff.de pub.l.eum q. c §.prætor. Sed dubitat ipse, nunquid hñs publicianam e tenebitur ille emptor bonæfidei, an ab eo excusabitur pp suum titulū & bonam fidem; & putat, q non excusatur, vt l.sine autem.§. hæc actio ff. de publi. nam ementi a fure non datur Publiciana propter reale vitium, ergo habēs Publicianam ei præfertur, sm Nicol.de Mata.facit.d.l.rem quæ nobis.inducendo eam sic. Nā dicitur ibi, q furtum passus dr spoliatus, ergo ante omnia est restituendus; vt J.si per vim vel alio modo.l.1.& ext.de rest.spo. c.sæpe.cum contra spoliatū non possit opponi, quod non habeat ius in re, vt J.de præsc.30.an.l. siquis emptionis.§.sed hoc super illis.& quod not.Inn.de præscr.in c.ad aures, vt J.ad l.Iul.de vi.ut l.si quis ad se fundū, & ff.de iudi.l. si de iu.& facit quod not.ff.de do.iol. Aquilius Regulus.& J.eo.l.apud antiquos.ver.nos.autē. & verius, & alius, in gl. quę incipit, sed & ipsam, & ff.ex qui.ca. ma.l.ait prætor.§.item ei.qui.& qđ not. in Auth. de man.princ. §.non permittas. † Conclusiue ergo tenet gloss. in quolibet spoliatio siue vi, siue furto, q debet ante oīa restitui, nā titulus a fure quæsitus hr pro nō nt. nec patrocinatur emptori, & facit qđ no. Inn.extra de iud.c.qa V. De multiplici aūt actione quæ cōpetit pro simplici possessione, vide qđ not.s. q le.per l.momentaneæ. † Scđo quærit, d nunqd eo ipso, q reperit res furtiua penes aliquem sine tit.aliquo, præsumat q sit fur? Pla.dicit q sic, arg.inf. ad l.Cor.de Fal.l.maiorē.gl.dicit cōtrarium, qa pōt esse res furtiua, & innocens possessor, & in dubio psumimus in mitiorē partē. arg.ff.pro socio.l.merito.& de infami.l furti. & hoc est verum, nisi pp frequentem negotiationem talium, vel pp crimina talia sæpe commissa contrarium præsumatur secundum gl. Nam propter qualitatem personæ, & frequentiam actus sæpe de aliquo male præsumitur, adeo quod, si iudici videbitur, potest veniri ad torturam.arg.ff de q.l.de minore.§.tormenta .& facit J. eo.l.ciuile. Si autem iudici non videtur persona torquenda; qa est persona grauis, & honesta; tunc ex possessione non præsumitur furtum.argum.ff.de re milit.l.non omnes. §.a Barbaris. Alias autem glossellas huius legis per te ipsum expedias.

ADDITIONES.

a Gl.dicit quod sic.item potest agere condictione ex leg.l.si me & Titium. ff. si cert. pe.secundum Bar.in d.l.si coloni.item condic.ex ca.redintegranda 3 q.1.secundum Io.An.in c.cum ad sedem.ext.de rest.spo.in nouel.quod est contra nos. item potest agere officio iudicis, de quo in l.vnica.§.de diuer.& temp.præscr.& Bar.in l. rem quæ nobis.ff.de acq.possess.

b A.B.Puta si est dña. Et vide Mod.in c.si diligenti.de præscri.vbi reprehendit Bart.

c Publicianam idem videtur velle expresse Bar.in l.manifestissimi.§.sed cum in secundam.inf.eo.in ver. sed quæro, quid ad aliquem &c.

d Secundo quæritur. No.quod licet res furtiua sit penes aliquem, non tamen præsumitur fur possessor. vide Bal.in l.fi.ff.de hær.instit. & adde glo.not.in d.leg. maiorem, & d.Sal. vbi si ostendo venditorem, præsumitur etiam, quod ignoranter emerim, & ibi vide An.Cy.quæ no.in tex.

Celsus. Adde quod posui in apost. Ad Bar.post eum in l.ciuile.in fi.in uer.fit suspectus.inf.eo.ti.vbi limitat hoc dictum.

LEX III.

1 *Animi destinatio non facit transire dominium in templum.*
2 *Pollicitatio nuda non transfert dominium in templum.*
3 *Promissio cum transit in contractum tunc transfert dominium.*
4 *Denominatio non recipitur ab eo, quod erit, sed ab eo quod est.*
5 *Sacrilegium non dicitur furtum.*
6 *Sacrilegium ad hoc vt fiat requiruntur duo.*
7 *Sacrilegium describitur sacræ rei violatio.*
8 *Statutum, faciens mentionem de sacrilegio intelligitur secundum ius ciuile.*
9 *Legatum a testatore factum de calice sine expressione pretij, & materia intelligitur de bonorabilis secundum consuetudinem ecclesiæ.*
10 *Qualitas rei, quæ tempore delicti est in actu, inspicitur, non quæ in potentia seu in ordine ad actum.*
11 *Animi destinatio non sufficit, vbi requiritur verum hominis factum.*
12 *Animi destinatio inspicitur, vbi sola intentio perficit actum.*

Si nondum. Per destinationem dedicationis nō transit res in templum, nec templo acquiritur actio.h.d.Iac. But.† Opp.& videtur q animi destinatio facit trāsire in templum dñium; vt l.fi.s.de sacros. eccl.& l.cum pr. ff.de le.2.§.surdo. Sol.trib.modis fit dedicatio, corde tm, & illa nihil operatur, quo ad legem fori iudicialis: quia non scrutatur conscientiam, sed actum. Item ore, † & tunc aut est nuda pollicitatio, & non transit dñium: vt no.in l.illud.s.de sacros.ec.& est rō: qa vna fictio non accipit aliam fictionem. vt hic per Cy.aut † est promissio transiens in contractum, & tunc transit dñium: vt d.l.fi.aut est vltima voluntas: & tunc idem, vt ff.de le.2.l.cum pr.§. surdo. a Item fit dedicatio a tempore, & tunc non est dubium, quia transit dñium, & possessio, vt ext.de consul.c.ex parte.† Et no.q aliquid non recipit denominationem ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est, iō licet testator mandet in domib.suis fieri eccliam, nō tn adhuc est eccla, & facit no.in cle.lras, de resc. Itē si ciuitas b interfe-

ADDITIONES.

a And. Barb. Fit dedicatio. An autem potest legari templo construendo. vide Bal. eleganter dicentem in l.seruos, de al.lega.& extra de testi.in c.nos quidem, & Ang. in consi.inci.in themate prædicto.

b A.B.si ciuitas, No.quod si ciuitas interficit electum, non dr interficere Epm, & sic not. pro licentiato qui nondum erat Doc. vide Bald.qui singulariter loquitur in leg.1.ff.sol.ma.& facit leg.pe.ff.de re mili.vbi omnino vide, sed in auth. habita, dicit, quod participat de vtroque, leg. falsa.§. 1. de condi. & dem.sed magis de natura scholaris, & ita sequitur d.Pet.de Anch.in proœ. 6.decretalium d.Io.dicit ibi, quod est tertia species, ideo in fauorabilibus habet vt scholaris. & ita tenet Bal. licet cū nō elleget in l.1.ff.sol.ma.in odiosis nō, & est æqua ista opi. tum secundū d.dominicum, ibid.sed pro Bal.facit gl.i cle.1.de reli.do.vbi appellatione Epi non uenit electus, & confirmatus, nisi sit consecratus, an aūt appellatione vxoris veniat sponsa vide d. Abb.in c.ex publico.de conuer. conīug. & in rub.de spons. Et vide Bald. in l.administrantes.ff.de exc.tut.vbi dicit, quod si potestas dēt ducere collateralē doctorē, tenet facere sic, q est Doctor, nō aūt de tpe, puta q tpe, quo eū duxit erat Doctor, uel post, sufficit.n.quod erat doctor, quod est no.dignū. & uide Bald. et paoret dicit Bar.in l præcipimus.§ sane si illustrium inf de appe.& uide Bald. in l.sed & reprobari.ad fi. ff de exc.tut.ubi nota.dicit, quod licentiati non gaudent priuilegio doctorum.& uide gl.& Bal.no.quod in materia iurisdictionis electus & confirmatus, licet non consecratus, ueniat appellatione episcopi, uide cle. 1.de for.compe.& Ang.& tex.l.bene a Zenone.C.de qua.præscr.in fi.uersic. insulas imperiales.post Iac.de Are.& uide glo.in uersic.doctoratu.iuncto tex.in cle.1. de mag.ubi appellatione Doctoratus non uenit examen priuatū etiam tanquam pars Doctoratus, & facit pro statuto loquēte de doctoratu, & si rector debet gratis doctorari, non comprehendit, quod gratis dēt examinari, sm Mod.ibi, & uide gl.fin cle.1.in uersi.Epm.de fo.comp.ubi priuilegium concessum Epis ur concessum electis & confirmatis, contra dicit gl.Cle.2.de cele.mis.pōt dici, qđ si est casus, in quo est eadem rō in utroq; procedit glo.Cle.1.facit tex.c.inter corporalia de transla.Epi.si aūt nō est eadē rō, quia priuilegium est datum ad honorē Epalis dignitatis, tunc nō comprehendit electū. & confirmatus, cū adhuc nō sit Eps, ut d.c.inter corporalia.& ita procedit gl.in Cle.2.secundum Mod.in Cle.de fo.cōp. uide Old.cons.13.ubi allegauit sing.quod Abbas ante benedictionem dr Abbas, & uacant sua beneficia, secus in non cōsecrato. unde, quia singulariter loquitur, no.in c.inter monasteriū.de re iu.quod appellatione abbatis uenit electus.& allegauit d.c.meminimus.de acc.& c.2.de transl.Epi.& uide d.c.2.de transl.Episcopi, in uer.nondum in Archiepiscopum, uide & ibi Car.uide c.illud.de præs.ubi appellatione uxoris sponsa ēt uenit, licet sit paria de paria, contrariū est manifestum uide Lud.Ro.cons.329.ubi constitutio loquēs de Doctore, non hēt locum in licentiato.adde c.inter monasteriū; de re iudi.ubi abbas non benedictus dr abbas, uide quæ ibi dixi.uide c.meminimus.de accus.c.cum te.de rescri. & c.cum in literis, de testi.& scribētes in c.accedentibus.de exce.prælatorum ubi dicunt de electo confirmato, ut possit dare indulgentias, facit c.nuper.de his quæ fi.a prælatis cap.nisi.de auct.& usu pal.& in c.inter corporalia.de transla.Epi.

5 perfecit electum, non tñ dicitur interfecisse Episcopũ. † Sed nunquid sacrilegium a est furtum? gl. dicit ꝙ non proprie loquendo, sed est crimẽ furto maius. ff. ad leg. Iul. peç. l. sacrilegij. post prin. & ff. de poe. l. aut facta. §. locus. & omnis pœna, quæ statuitur in furto, per legem municipalem, puta pœna bullationis in fronte, vt est hic, vel furcarum, habet multo magis locum in sacrilegio, quia quod pluris est, vtique tanti est: vt ff. de in litem iuran. leg. cum furti. † Quæro, quot requirantur b ad hoc, vt sit, seu fiat sacrilegium? Respondet gl. ꝙ de iure ciuili requiruntur duo. primo, ꝙ res sit sacra. secundo, quod auferatur de loco sacro, vt ff. ad leg. Iulia. pecu. l. diuus. de poe. l. aut facta. §. locum. sed Decretistæ aliter dicunt alterum. l. sufficere, vel rem esse sacrã, vel auferri de loco sacro: vt 17. q. 4. cap. quisquis. & est ratio, q̃a sacrilegium dicitur quasi sacri lędium, quia sacra lędit, † & potest sic describi, sacrilegium rei sacræ violatio, vel eiusdem vsurpatio; committitur autem sacrilegium tribus modis, quandoque ratione personę, vt si quis verberat clericum, vel religiosam personam, vt 17. quæstio. 4. cap. si quis suadente. item si q̃s coeat cum moniali. 17. quęstio. 1. cap. impudicas. & augetur sacrilegium ex persona eius, in quam committitur. de pœn. distin. 1. capitu. serpens. & de isto sacrilegio loquitur. leg. si quis in hoc. supra de epi sco. & cleri. quandoque ratione loci; vt ecclesiæ, vel cœmiterij violantur immunitates. 17. q. 4. c. frater. quandoque ratione rei, & hoc secundum canonistas tripliciter. primo, quando sacrum de sacro, & in hoc concordat etiam ius ciuile. secundo, cum sacrum de non sacro. tertio quando non sacrum de sacro. & vide quod not. de foro competenti. c. conquestus. de immu. eccle. ca. si. per Innocen. & no. ꝙ familia sacrilega legitimis actibus prohibetur, vt de elec. c. per venerabilem. & ibi per Inno. † Sed dubitatur, d si in statuto municipali fit mentio de sacrilegio, vtrum intelligatur stricte secundum ius ciuile, an large secundum ius canonicum. respon. ꝙ statuta ciuitatis sunt de iure ciuili, & ideo debent intelligi secundum ius ciuile, a quo confirmantur, & habent auctoritatem, vt supra de noxa. le. 2. sed si esset constĩ Episcopi, e tunc intelligeretur secundum ius canonicum, a quo dependet. & adde quod dicam in simili. infra de suc. edi. leg. si autæ. † Extra f no. ꝙ si testator g mandat in ecclesia vnũ calicem emi, nec exprimit precium nec materiam, quod intelligitur de calice honorabili secundum consuetudinem illius ecclesię, & facultates testatoris, q̃a in relictis incertis ad pias causas semper est connexum tacite arbitrium boni viri. argumen. ff. de fideicom. lib. l. fideicommissã. ad hoc ff. de auro & argen. l. Titia. §. fi. Item † no. ex hac l. quod in delictis inspicitur qualitas rei quę tempore delicti est in actu, non quę est in potentia, seu in ordine ad actum, facit quod no. ff. si ex noxa. cau. aga. l. pen. Item † no. quod nõ inspicitur destinatio animi, h vbi requiritur verum hominis factũ. vbi † tamen sola intentio perficit actum, ibi animi destinatio inspicitur, vt ff. de leg. 1. l. cętera, §. fin. i

ADDITIONES.

a Sacrilegium. Et vide etiam Bar. hic, & an statutum loquens de furto habeat locum in sacrilegio, & dicit quod sic, ad quod facit, quod no. Bal. in lege. de his, infra codẽ & quæ dixi post Bar. in lege si quis seruo. inf. eo.

b And. Barb. Quæro, quot requirantur, ad hoc vt fiat sacrilegium, vide domi. Card. in c. conquestus, de fo. comp. vbi allegauit dictum istud.

c Sacrilegium. Vide no. in l. diuus & in l. sacrilegij, la 2. & quod ibi Bart. ad leg. Iul. pec. ff.

d Sed dubitatur. Vide in simili Io. An. addi. Spe. in ti. de suc. ab inte. §. 1. per Lud. Ro. in l. 2. de suc. edic.

And. Barb. Sed dubitatur. No. quod si ius municipale loquitur de sacrilegio, intelligitur secundum ius ciuile, vide quod no. 2 l Bal. in l. fi. infra de suc. edi. adde, quæ dixit Bal. in l. si quando, C. de inoff. test. in prin. vide bonum tex. in cap. ex literis. de consti. & ibi d. Ant. & ibi dixi, vide Bal. in lib. qui bon. cede. pos. d. Ant. in c. cum sit. de fo. comp. vbi dicit, quod est mati iuris sacrilegium, quem vide, & q̃ ibi dixi.

e Constitutio Episcopi. Vide Bal. in lege si quando, in prin. sup. de inoff. test.

f An. Barb. extra. No. quod si testator mandauit calicem fieri in ecclesia, intelligitur secundum consuetudinem illius ecclesiæ, sed in contrarium facit, cap. ex parte, de censi. vide ibi d. Abb. & ibi dixi.

g Si testator. Vide Bar. in l. Titia. hic alleg.

h Destinatio animi. adde Bal. in l. sed deni. per illum tex. iuncta l. pręcedenti. in fina. ff. de rerum diui.

i L. cętera. §. fi. Et ibi plene per Bar.

LEX ~~art.~~ IV

1 *Delicta diuersis temporibus commissa diuersas infligunt pœnas.*
2 *Pœnis diuersis quis puniri potest propter diuersum titulum criminis.*
3 *Accusatio furti dicitur priuata.*
4 *Fiscus in criminali non dicitur creditor, nisi lata sententia.*
5 *Pœna serui corrupti, & pœna furti non confunduntur.*
6 *Accusatio quando est incerta, in humaniorem partem est interpretanda.*
7 *Arma qualiter cõsiderantur, quãdo statutũ punit percussorẽ cum armis.*

Aduersus. Pro seruo solicitato agitur serui corrupti. pro subtracto, furti, & vtraque ciuiliter potest per procuratorem exerceri. Iacob. Butr. † Not. ꝙ delicta cõmissa diuersis temporib. & maxime, cum non sint eiusdem speciei, diuersas infligunt pœnas. Not. ꝙ diuersę actiones ex diuersis delictis contractis etiam circa eandem rem descendẽtes põt cõcurrẽ proponi. Item no. ꝙ crimina ciuiliter põt per procuratorẽ moueri. Reuoco in dubiũ intellectũ literæ, ego habebã in aĩo furandi seruũ tuum, videns ꝙ non poterã hoc facere, nisi primo aufugeret; persuasi sibi fugam, & fugit; tandẽ ipsum furatus sum, & sic impleui primũ propositũ, q̃ro an puniat de vtroque? & vr̃ ꝙ non, vt ff. ad leg. Aquil. l. illud. in fi. ꝯriũ est verum, vt hic, 2 quia resultant duo tituli criminis e plurib. factis separatis. † Et a hic est arg. a ꝙ si per statutũ imponit pęna de liga, vel tractatu, & plures fecerint ligã, seu tractatum, postea ex interuallo processerunt ad actũ, ad quẽ finaliter tendebant, ꝙ puniat de vtroq; p̃ diuersum titulũ criminis, & propter interuallum temporis. per b notabilem legẽ. Oppo. ff. de pub. iu. b l. pen. §. ad crimen. Sol. ibi in criminali; hic in ciuili, & dic vt ibi not. & in §. publicæ. Iacob. Bur. dicit hic aut agitur ciuiliter. & potest agi per procuratorem vt hic, aut criminaliter; & tunc, aut est crimen publicum, & tũc ex parte actoris non potest interuenire procurator, sed nec in actione populari ciuili posset procurator constitui; vt in §. ad crimen. Iac. Butr. Ista ratio est falsa; quia qñ offensus principaliter, & priuatim agit actione populari ciuili, posset procuratorẽ constituere: secus tamen in publico crimine. Ex parte rei, dicit ipse, non distinguo, vtrum sit publicum, vel priuatum, sed si veniat imponenda pęna maior relegatione; tunc non admittitur procurator, si vero minor; tunc admittitur procurator, secundum 3 Iac. Bur. † Quæro, vtrum accusatio furti sit publica, c vel priuata. dic ꝙ priuata: vt no. in l. fi. de pri. delic. sic & accusatio de damno dato; vt ibi no. Alij dicunt, ꝙ si pęna est burlalis. i. pecuniaria, quilibet de populo potest accusare: non quia sit publicum crimen, sed quia pęna est Reipublicæ applicanda, secus si sit corporis afflictiua, vt no. de pop. act. in rub. sed illam gl. in quantum loquitur in criminali. Iacob. de Are. reprehendit per l. 3. in fin. de priu. delic. & per rationem illius literę, quia neque aliqua lege cauetur, vera est opi. Iaco. Non ob. l. 1. ff. de iu. fisc. in ver. aduersus. quia lex indistinctæ loquens debet intelligi secundum aliarum legum distinctionem. † Item in criminali d fiscus non est 4 creditor, nisi lata sententia. vt ff. de verbor. sign. l. si qua pœna. & ff. de iu. fis. l. eius qui post sententiam, ergo quilibet posset denunciare, quia est ius publicum. i. fiscale, sed ante sententiam nihil pertinet ad fiscum, ita ꝙ possit dici ei debitum. Item illa lex e non habet locum in alijs ciuitatib. e. l. ꝙ iura aliarum ciuitatum possint per quemlibet deferri, nisi lex municipalis, vel consuetudo aliud statueret, vt ff. q̃d cuiusq. vni. no. l. plane. & ideo in pœnis statutorũ pro certo maleficio loquitur Bar. in d. rub. de pop. 5 act. † Quæro hic, nunquid vna istarum pœnarum. s. serui corrupti, & furti, cum altera confundat? Respondet. glos. ꝙ no. per l. nunquam plura. ff. de priu. del. Andr. de Pisis dicit hoc verum, quãdo vnum delictum ab altero discernitur; sed quando simul vtrunque committitur, vna pœna in alteram commutatur, nisi quatenus vna excedit alteram, vt l. qui seruum. de ac. & obli. ad hoc facit, quod not. eo. tit. l. pe. & quod not. in simili. ff. de iu. om. iu. l. si familia. Alij tenent simpliciter & indistincte glo. per l. quicunque s. tit. 1. nec ob. ꝙ insultus confunditur cum vulnere, & osculum cum adulterio, quia illa sunt preambula ordinata naturealiter & ideo illa præambula non censentur per se, vt no. J. de accusa. l. qui de crimine. & iõ si insultus sequeretur post vulnus, 6 nõ confunderetur, quia non esset eius præambulum. † Sed pone, quidam est accusatus sub hac forma, ꝙ percussit, & insultauit Titiũ, & testes ita p̃bant formalr, modo q̃ro, vtrum reus possit ꝯdẽnari de vtroq; & vr̃ ꝙ sic, q̃a illud q̃d est prius in scriptura, pręsumit prius I ordine t̃pis. ar. l. quoties. de vsufr. & s. in prima Co- f dicis ꝯsti. §. q̃b. ꝯtriũ dico, f ista accusatio est ĩcerta, & iõ interpretor in

ADDITIONES.

a Et sic est ar. Vide in l. nunquam. plene facit tex. cum glo. r. c. tua nuper. de his quę fiunt a prala.

b A. B. Oppo. ff. de pub. iud. An autem in causa criminali poterit interuenire procurator. nota aliquas limitationes. Bal. in l. seruum quoque. §. publicę. ff. de procur. & Cy. ibi Bal. in l. reos. C. qui accus. non possunt.

c Publica Vide hic, quando quilibet potest accusare. & vide hic in fi.

d A. B. Item in criminali. No. ante sententiam bona delinquentium non spectare ad fiscum, postea autem sic. & vide quod not. Bal. in rub. J. qui accus. non pos. & dum in rub. ff. de pub. iu. vide Lu. Ro. consi. 150. qñ competit actio cuilibet de populo pondera. q. 1. in l. fi. ff. de fur. quæ dicit, quod fur accusatur ciuiliter, ergo intelligit ad pęnam pecuniariam ab eo, qui passus est furtum, ergo non competit cuilibet de populo, tu rñde, ꝙ non sequitur, passus furtum accusauit criminaliter, ergo criminosus ad commodum fisci non poterit accusare.

Cellus. Tu vide omnino de quæsito 4. an bona damnatorum intelligantur ipso iure confiscata, an vero post sñam. Bal. in l. fi. post princ. uers. quæro, utrũ bona ff. de bo. eo. qui ante sen. mor. sibi consci. vbi distingue per istũ. in l. 1. uer. de forma. aut. int. de hær. instit. & in auth. bona damnatorũ. inf. de bo. dam. & dic breuiter, quod hodie in casib. in quib. bona confiscantur, qñ quis perdit ciuitatem, perdit etiam bona sua sine aliqua publicatione. l. tutelas, §. item cum ciuitas, & ibi Bar. ff. de ca. di. & Spe. in tit. de actore. uer. item quod est deportatus.

e Locum in alijs ciuitatib. Per Bar. in l. 3. in prin. de iure fisc. ff.

f Contrarium dico. adde in simili, quod no. Bart. in auth. sed nouo iure. in uer. item quid si supra n. 1. & in terminis Bal. & Imo. in l. diuortio. ff. sol. ma. & in l. quoties §. si qua ita scriptetur ff. de hære. insti.

tor in humaniorem partem,ad hoc ff.de pet.hęr.l.si post mortē.

7 † Et prędicta faciunt ad quęstionem,si statutum punit portantem arma,& Titius percussit Seium cum armis, virum puniatur de delatione armorum, & de percussione,cum eisdem, dicendum est,quod non: quia in statuto, quod punit percussionē cū armis,non considerantur arma per se, nec percussio per se, sed vtrunq; simul, & sic resultat tm̄ vnicum crimen: vt in l.illud.§.fi.ff.ad leg.Aquil.& adde ad id,quod dixi de priuato crimine, supra vbi sena.vel cla.l.quoties.ibi, dum dicit, omne crimen publicum priuatumve, cui tamen per procuratorem respondere nō liceat,quem tex.ad illud no.ibi.

L E X V.

1 *Titulus possessionis nominari debet in iudicio.*
2 *Nominatio auctoris debet fieri ad euitandum suspicionem,quandoque ad instructionem nominatis.*
3 *Prebendatus titulum suum ostendere cogitur.*
4 *Confessus rem penes se fuisse,prasumitur hodie tenere.*
5 *Qui cum alio mercatur prasumitur eum habere notum.*
6 *Confessio facta per verba prateriti temporis an prasumptiue inferat de tēpore prasenti.*

Ciuile est. Possessor rei furtiuę auctorem suum ex vrbanitate tenetur in iudicio nominare,si vult euitare suspicionem,quę a bono viro debet esse remota.h.dici.

1 † No.quod quis tenetur in iudicio nominare,& dicere titulum suę possessionis. Oppon.supra de pę.hær.l.cogi.Sol.illud speciale propter illius actionis nām,vel dic,ꝙ in l.nostra erat sinistra suspicio contra possessorem,& iō indicitur purgatio, & purgat se hoc mō,quia nominabit auctorem suum in iudicio:vt hic.ergo

2 † nōiatio fit hic ad euitandam suspicionem, qñq; fit nominatio ad nominantis instructionem:ut supra ubi de crim.agi oportet auth.qua in prouincia, qñq; ad nominantis exonerationem, vt §.ubi in rem actio.l.2.vel dic tertio,ꝙ hic fit nominatio de vrbanitate,non de necessitate;circa quod sic distinguitur; aut quęritur ad petitionem partis, aut ex officio iudicis. primo casu possessor non tenetur dicere auctorem suum,vel titulum; quia nō tenetur instruere aduersarium suum;ut d.l.cogi. & ff.de rei vendi.l.in speciali.Secundo casu refert;aut est tale factum,quod pertinet ad iudicis inquisitionem; & potest esse tūc in criminalibus; vt l.congruit.ff.de off.pręsi.tunc permissum,est iudici inquirere,

3 & explorare,vt no.in l.idem,§.si tibi.de cond.ob turp. caus. † Itē

a in ciuilibus *a* hoc euenit interdum, vt si quis,beneficium tenet ecclesiasticum,cogitur ostendere titulum offō superioris; vt no.

b in c.1.de reg.in.lib.6.Idem si tenet rem aliquam,*b* cuius proprietas est alicuius ecclesię,cum de iuribus ecclesiarum possit inquiri,vt no.Inno.de iureiur.c.ad nostram. Si vero non est tale ius, de quo possit inquiri;tunc officio iudicis,& de plano nemo cogitur dicere auctorem suum, nec titulum; vt in legibus primo loco alle.nisi causatiue,ut l.siue,sup.de proba. Sed contra prędicta opponi. quia sępe Episcopi excommunicant scientes furtū, & non manifestantes,vt dicit gl.Sol.hoc debet intelligi de rebus furtiuis,& non de furtibus,ad quod facit extra de testi. co.c.dilectorum.

4 † Quęrit gl.nunquid si aliquis confitetur rem fuisse pe-

c nes se,*c* pręsumatur & hodie tenere? Placent.dicit,ꝙ sic; quia amittere possessionem est facti, & facta non pręsumuntur. gl.dicit contrarium,quia magis est facti possidere,quam non possidere,& ideo non pręsumitur continuatio circa poss.tu dic, ut dixi

5 ff.de in integ.restit.l.si minorem te, & sup.ti.1.l.1.ult.no. † quod qui cum alio mercatur, pręsumitur eum habere notum. facit,

6 ff.de reg.iur.l.qui cum alio. † Item habes hic de confessione facta per verba pręteriti temporis super possessione, utrum pręsumptiue inferat de prę senti tempore; quando autem fit super dominio,dic vt dixi in l.edita.supra de eden. & ff.de confes.l.certum.§.1.in glo.

A D D I T I O N E S.

a In ciuilibus. Adde Bal.in l.cogi.pręalleg.maxime in tertia,& 4.oppos.
b A.B.Item si tenet rem aliquam. Vide Ang.in l.in speciali,ff.de rei vend. & Bald.in d.l.cogit.
c Celsus.Rem fuisse penes se. Tu vide ad hoc propositum. Ludo.Rom.sing.suo 638. quod inci.scis quod confessioni mutui.in fi.pro quo facit secundum eum l.penes, ff.de verbo.sign.

L E X VI.

1 *Furtum & contrectatio non fit solo consensu, sed amotionē rei.*
2 *Tradens scienter rem alienam sine vitio furti tradere non potest.*
3 *Vendens rem alienam ab alio possessam per quasi traditionem non committit furtum.*
4 *Vendens rem alienam possidenti an videatur sibi tradere.*
5 *Intellectus l.quadam mulier.ff.de rei vendic.*
6 *Plagij nomen dicitur nomen criminis criminaliter intentandi.*

Alienum. Vendens, vel donans seruum alienum domino non pręiudicat, & si contrectat,furtum facit.h.d.Opp.& videtur,ꝙ non facit furtum,nam venditio per

1 ficitur consensu;sed contrectatio non fit solo cōsensu, † sed requiritur amotio,vel inclusio,quando est contrectare. ff. de acquirenda possessio.l.4.§.si rem.Sol.concedo,ꝙ delicta non contrahuntur consensu,sed alterius facti damnabilis interuentu,& ideo omnia delicta dicuntur re contrahi interuentu damnabilis facti vt ff.de fur.l.inficiendo.intelligas ergo,ꝙ hic furtum fit

2 interueniente contrectatione, & non aliter. † Modo quęro, v-

a trum possim vendere rem alienā *a* mobilem,& tradere scienter sine vitio furti,videtur ꝙ non; quia tradendo amoueo de mea persona in personam emptoris, & de loco ad locum; quia emptor secum portat.gl.dicit contrarium,quia talis vēditio potest fieri sine contrectatione, vt si vendat alicui rem penes eum constitutam,tunc enim non committitur furtum, tamen interuenit quasi traditio.istum passum plenius examinat glos. ff. de aliu.l.item si res.in prin.vbi glo.ponit duo exempla,vnum in patientia,& aliud in quasi traditione,in quibus venditor non dicitur contrectare: nec fit furtum,quę glo.est multum no. Ego dico,ꝙ aut interuenit vera traditio;& tunc fit furtum.vt ff.de contrahen.empti.l.si in emptione.§.item si emptor. aut interuenit

3 † quasi traditio, puta per patientiam, vt infra de acquir.possess.le.2. vel quia rem alienam tibi possidenti vendo;& tunc non fit furtum,secundum gl.ad hoc.ff.eod.l.falsus.§.si quis. Aut non interuenit traditio,nec quasi,sed solus titulus,& tunc non fit furtum.quia(ut dixi furtum contrahitur re,non consensu) vt Inst.

4 de do.in princi.† Reuoco in dubium,*b* si uendo tibi possidenti

b rem alienam,vtrum videar eam tibi tradere,& videtur ꝙ sic. ff.de rei ven.l.quędam mulier.& Institu.de rer. diui.§. interdum.

Sol.si res nullo modo spectat ad me, nec eam tibi commodaui, vel aliter in vsum concessi,tunc non uideor tradere, quia eam non habeo,nec quasi habeo,nec possum tradere, nec quasi tradere. Non obst.ff.de acquirenda possessio.l.quod meo. in princ. quia ibi a possidente bene potest transferri in alium, sed a non possidente,nec ius habente secus,vt infra de acquirenda possessione.l.finali.& quod dixi supra de pet.hęred. l.cogi versi.iuxta

5 hoc quęro,quidam &c.ergo † lex,quędam mulier cum si.debet intelligi in eo, qui potest conferre titulum effectualem, vel in eo, qui habebat possessionem vel quasi. Oppo. & videtur, quod ille,qui vendit seruum alienum scienter committat plagium,vt infra de plagia. lege si quis.Solue concedo quod com-

6 mittit plagium,vt ibi,& etiam furtum,vt hic.† Aduerte,hoc nomen plagii, est nomen criminis criminaliter intentandi,& illa criminalis non tollitur per hanc ciuilem,ad aliud proferendum. vt infra quando ciui.actio.l.s.

A D D I T I O N E S.

a Rem alienam. Vide quę no.Cy.& Bal.in l.1.infra pro emptione.& omnino gl.& Bal.in l.item si res quę etiam dicit,quod si habeo titulum,vel aliter puto rem esse meam,licet vendam,& res sit aliena,non committitur furtum & d. glos. sequitur nota. Bal.in l.1.in prin.infr.de sepul.vio.vbi vide & uide quę sequuntur,& Cy.hic limitat glo.in d.l.item si res nisi res esset in pręsentia.
b Reuoco in dubium. Si vēdo tibi possidenti rem alienam,an videar eam tibi tradere,si res est pręsens,& forte videtur tradita,l.1.§.si iusserim,ff.de acq. poss. & tunc forte non requireretur alia contrectatio, vt dicatur furtum l.falsus,§. sed & si is,ff.eo.uide Cyn.

L E X VII.

1 *Accipiens pecuniam alienam ad alium perferendam, tenetur furti, si in vsus suos conuertit.*
2 *Accipiens pecuniam pauperibus distribuendam sibi donare non potest.*
3 *Debitor mittens pecuniam creditori suo per fidum nuncium,si pecunia perdatur, an debitor liberetur.*
4 *Nuncij diem solutionis prorogare non possunt.*
5 *Casus fortuitos non tenetur prauidere ille, qui constituit procuratorem in iudicio,secus extra,secundum negocij naturam.*

Si is cui. Qui pecuniam, quam ad alium perferendam accipit,in vsus suos conuertit,furti tenetur.hoc di-

1 cit.† Quęrit gl.cui teneatur furti mittenti,an vero accepturo? & distinguit,aut erat nuncius recepturi;& tunc ipse agit condictione furtiua,quia statim res fuit eius effecta, postea contrectata. ff. eodem,l.eum qui.§.si epistola actio furti etiam competit recepturo,absque dubio ratione dominij, ut ff. eodem, l. si venditor. ver.alioquin.mittenti autem non competit, nisi sua intersit pecuniariter. Sola enim affectionis ratio in furti actione nihil operatur,quia affectio non potest duplari, nec quadruplari, & quia non consideratur,nisi in iudicis bonęfidei: vt ff.man. l. cum seruus. Aut erat nuncius mittentis, & tunc soli mittenti competit condictio furtiua,quia ante consummationem mandati dominus permansit;vt ff.de acq.poss.l.qui absenti,§. si quis, actio vero furti secundum gl.competit tam mittenti,(& de hoc non est dubiū) q̄ recepturo;quia sua interest secundum glo.quod non vē bene dictum,qm̄ ei,qui nunquam possedit,non datur actio furti,vt not.J.eod.l.si abducta.& J eod.l. manifestissimi. in princ. & ff.de vsuc.l.si homo,& certe tex. in d.§.si epistola aperte videtur determinare id,quod dicit glo.& dic, vt dicam in d.l.si abducta.

2 † Extra quęritur, *a* si trado alicui pecuniam, dicens, da cui vis, a vtrum ipse possit pro se retinere, vel quid debeat facere de illa pecunia? respond. dic, vt ff. man. l. si mandauero. §. si tibi. & facit 3 extra de test. c. cum tibi. † Quero nunquid *b* ille, qui debet ali- b cui pecuniam, mittendo eam per fidum nūtium liberetur, si pe- c cunia casu perditur *c* respon. aut erat debitor in genere, & non liberatur, vt l. incendium. supra si certum peta. aut in specie, & tunc, aut erat actum expresse, vel tacite, q ipsemet reportaret; & tunc non liberatur, quia non potest viceri diligens ille, qui venit contra formam pacti, vt not. ff. commo. l. eum qui. §. fi. idem si erat actum, vt mitteret per certum nūtium, & misit per alium vt ibi no. si autem de hoc nihil erat actū, tunc, aut nuntius erat familiaris & notus, & qui consueuerat esse bonus & diligens, & tunc excusatur mittens. vt ff. commod. l. argentum. nisi suscepisset in se periculum casus fortuiti, aut nō erat nuntius notus, vel cum posset mittere idoneum, misit minus sufficientem; & tūc non liberatur, vt nota. ff. pro soc. leg. non ob eam rem. & adde, quod not. per Dyn. in l. si quis vxorem. §. apud Labeonem. ff. de 4 fur. & facit, quod not. extra de pign. cap. significante. † Sed po d ne, *d* ego misi tibi nuntium cum quadam litera, in qua continebatur, q tu remitteres mihi codicem meum, nec exprimebatur per quem: tu vero dicto nuntio tradidisti librum, qui aufugit cū eo, an sis liberatus? & videtur q non; quia fuit nuntius ad requirendum, non ad recipiendum; vt ff. commo. l. si mei causa. §. fin. vbi est tex. not. & hoc bene notent mercatores, qui recipiunt literas. & adde quod not. per Barto. ff. de fideiussor. le. Lucius. & not. quod nuntij nō possunt prorogare diem solutionis. ff. de verbo. e obl. l. qui Romę. §. Callimacus. † Vltimo quæro, *e* an ille, q con- 6 stituit procuratorem, teneatur prętiidere casus fortuitos: respō. in iudicio non tenetur præuidere; vt s̄. qui pet. tu. l. cum matrib. per Inno. c. 1. extra vt li. non contest. & quod not. in regula, Imputari, per Ioan. Andr. sed in extraiudicialibus tenetur esse diligens secundum naturam contractus, vel officij, quod quis gerit: vt ff. man. l. idemq; §. si tutores, & satis patet ex legib. sup. all. adde, quod dicam in l. fallus. inf. eo.

ADDITIONES.

a And. Barb. extra quæritur. Si trado pecuniam alicui, vt ipse illam donet cui vult, quod non potest illam sibi donare, & est valde not. ad id, de quo pridie fuit interrogatus a dominis Ancianis Bononiæ, consilium enim dederat eis authen. augendi transferendi imperium & cę. ipsi volebant sibi transferre imperium eligendo se iterum, vide Mod. & Bal. in l. humanitatis. C. de impub. vbi pater potest filium substituere per ipsum, vide quod nota. Inno. in c. cum in iure. de electio. & aduerte, quia iure fuit practicatum, quod ipsi trásferrent imperium in alios qui postea tránstulerunt in illos primos. Tene menti, quia est optima cautela, & hodie occurrit mihi dubium. patroni erant discordes, vna pars volebat præsentare vnū de eis, alia nolebat, an ille talis posset dare vocem suam vni alij, qui postea eliget illum, & sic augentur voces, quod tene menti perpetuo, quia est magna limitatio ad c. per nostras. de iure patro. & uide Ioan. Cald. domi. Car. in d. cap. fi. de posthu. vbi reprehendit illam practicam, de qua supra, vide quæ dixi in ca. quia clerici. de iure patrona. facit ad id, quod voluit gl. in c. fi. de peni.
Celius Facit ad propositum illius, quod in prin. huius apo. dicitur. no. Odof. in fin. in l. si mandauero. §. si tibi centum. ff. man. & ibi per istum, & in l. id quod pauperib. ff. de Epis. & cle. Flo. in l. Titius. ff. si ser. ven. & Car. plene in cle. 1. q. 33. extra. de testi. vbi dicunt, executorem ad distribuendū bona inter pauperes per eum eligendos, non posse sibiipsi dare. & ad hoc vide, quod posui in apost. ad ipsum in l. habeat, nu. 49. in vers. suum filium. supra de sacrosc. eccl. in repet. l.
b And. Barb. Quæro, nunquid. Vide pro illa. l. argentum. gl. & Bar. in l. si finita. §. si iá fuerint. & Ang. ff. de dam. infe. & eundem in l. si a bonæ fide. ff. de rei vē. Io. And. in addi. Spe. in rub. de loc. & Lu. Ro. in l. si ex legati causa. in glo. de verb. obl. vide ibi dicta per me.
c Perditur. plene per Bar. post gl. in d. l. eum qui. §. fi. & vide quæ sequuntur.
d Sed pone. Vide etiam no. per Bar. in d. l. eum qui. §. fi. vbi idem dicit.
And. Bar. Sed pone. No. nuntios non posse prorogare diem solutionis. vide text. in contrariū in l. fi. §. si quis professus, ff. de publican. Bal. in l. pactum curatoris. supra de pact.
e And. Barb. Vltimo quæro. An constituens procuratorem, teneatur prouidere de casibus fortuitis, vide Bald. in l. si procurator. ff. si quis dicen. non obtemperau. Bald. & text. in l. præses infra de appellat. facit text. nota l. scire oportet. §. sufficit enim, de excusa. tutu. & l. . §. si ad diem & l. qui commentus. ff. de re mili.

L E X IX.

1 *Titulus actionis, famosæ inspicitur. & non titulus criminis.*
2 *Damnati per formam statutorum non sunt infames.*
3 *Bannum non infamat.*
4 *Condemnatus in absentia si fuit defensus per procuratorem, efficitur infamis.*
5 *Publicanus tenetur furti.*
6 *Officium delet maleficium præsumptum non liquidum.*

Etiam furti. Si publicanus pętextu officij aliquid aufert dolo malo, tenetur furti, & efficitur res furtiua, & non potest vsucapi. hoc dicit. Oppo. si tenetur furti, ergo condemnatus efficitur infamis: sed lex dicit contrarium, vt supra de inf. l. 2. Sol. ibi nō fuit proposita actio furti, sed actio 1 in factum ex edicto de publicanis, quæ nō infamat. † Ex hoc no. a quod *a* non inspicitur titu. criminis, sed tit. actionis famosę, facit quod no. in l. certi condictio. in prin. ff. si certum petat. nam modus agendi inspiciendus est, vt no. 3. quæstio. 6. ca. hęc quippe. & per Innocent. de rescrip. c. super literis. sed nunquid in criminali condemnatione distinguitur modus procedendi, sicut in ciuili; puta aliquis est damnatus ex inquisitione de furto, an erit infa- b mis, *b* sicut si esset damnatus ex accusatione? & videtur quod nō nisi genus pœnę subsecutum infamet, vt ff. de his qui no. infa. l. ictus fustium. nam cū inquisitio sit processus extra ordinarius sententia lata super inquisitione videtur potius interlocutoria, quam diffinitiua. argum. sup. de testi. l. nullum. sed interlocutoria, non infamat; vt ff. de his qui not. infa. l. quid ergo. §. quæsitū. Præterea nullo iure cauetur, q damnatus ex inquisitione sit in- 2 famis. argumē. ff. de priu. de lic. l. 3. in fin. in ratione sui. † Item istæ c inquisitiones *c* fiunt communiter per formam statutorum potius quam de iure communi, sed damnati per formam statutorum, non sunt infames, quia omnia statuta dicuntur esse leges priuatorum iudiciorum, & non publicorum. argumē. ff. de concus. l. 2. præterea est gloss. ord. ff. de suspec. tu. in l. 3. §. præterea. & idem ibi tenet Dy. & Cy. in l. fi. sup. de suspec. tu. & assignant talem rationem; quia inquisitor inquirendo grauat reū, cum omnis inquisitio sit contra ius cōmune; vt ff. de mun. & ho. l. rescripto. §. si quis accusatorem. reus ergo grauatus in vno debet in alio releuari; vt in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de his qui not. infa. In contrarium. quia habito fine, non curamus de modo, vt in l. ordo. ff. de publ. iud. & de neg. gest. l. actio negotiorum. sed hic habemus finem per sententiam diffinitiuam; ergo non curamus de ordi. Præterea, inquisitio succedit loco accusationis; ergo. idem debet operari, vt ff. si quis te. lib. esse ius. l. 1. §. hæc actio. præterea hoc videtur expressum ex coniunctione duarum legum, J. de cal. l. 1. quæ dicit, quem condemnari. de cal. ex offic. iudi. & ff. de his qui nota. infa. l. athletas. §. calumniator. quæ dicit talem condemnanim esse infamem, & hanc opi. tenet Odof. d Aut. de Pisis. & Bart. in l. infamem. ff. de pub. iud. Tu dic, *d* q aut iudex processit interloquendo; & non est infamis, nisi infamia proueniret ex genere executionis, siue pęnę, vt d. l. ictus. & l. nul 3 lam. & ideo † bannum non infamat; quia est interlocutoria, vt not. in l. 2. s̄. de mo. mul. etiam si statutum fingeret eum confessum; quia ficta confessio non infamat, quando lex fingit ex sola contumacia; quia non descendit immediate ex cā famosa, si autem quis est confessus ipso facto, sed confessio sic tacita, non expressa, tunc bene esset infamis: vt supra de inter. ma. l. si tutor. & ibi per Dyn. aut iudex processit diffiniendo; & tunc, aut contra præsentem tulit sententiam, & condemnatus efficitur infamis; quia est diffinitiue damnatus ex famosa causa, & non ob. ratio Cy. de §. pęna grauior, quia ibi loquitur, qñ grauamen est in genere pęnæ. sed hic non est grauamen pęnæ; quare ille. §. nihil fa 4 cit, aut est cōdemnatus † in absentia; tunc si quidem fuit defensus per procuratorem efficitur infamis; vt J. de iniur. l. fi. Si vero nullo modo fuit defensus, sed simpliciter ex forma statuti fuit condemnatus lit. non conte. ex sola contumacia; tunc non efficitur infamis, etiam si esset processum per accusationem, quia nec statutum h. d. nec ius commune, & non debemus excedere metam statutorum, vt not. Cy. in simili J. de hæ. insti. l. 1. nec ob. præcedenti membro. ff. de infam. l. furti. §. si quis alieno. quia ibi loquitur in ciuili condemnatione, non in criminali, vbi directe sententia formatur in personam dñi, vt not. s̄. de pecu. l. nihil arbi 5 tramur. † Nunc venio ad secundam oppositionem gloss. dicitur hic, q publicanus tenetur furti. contra. ff. vi bonorum rapto. l. 2. §. si publicanus. Sol. gl. q ibi publicanus fuit in errore, hic in dolo: vnde no. errantem dolo carere. Extra glo. opp. & videtur, qđ officium delet maleficium, & pęnam minuit, vt ff. de publi. l. si multi. & de admi. tuto. l. tutores. ad leg. Iul. pec. l. sacrilegij, & l. 3. 6 post prin. sol. † officium delet maleficium præsumptum, sed nō liquidum, vt J. de his qui. vt indig. l. Polla. & not. in d. §. calumniator. Idem non obst. illa lex si multis, quia ibi loquitur in illo edicto non in actione furti. & ff. de condi. fur. l. 1. & facit ad hanc l. ff. de peri. & commo. rei venditæ. l. lectos.

ADDITIONES.

a Ex hoc no. q adde etiam Bal. in l. eum seruum. supra tit. 1.
b Infamis. An damnatus ex inquisitione sit infamis, plene in l. infamem hic allegat.
c A. B. Item istæ inquisitiones. Vide gl. l. 3. supra de modo mul.
d Tu dic. Bannum & confessio ficta, an infamet, per Bart. in l. ictus. ff. de his qui not. infa. & uide, quæ hic sequuntur.

L E X IX.

1 *Fur in quibus casibus liberatur.*
2 *Mora præcedens, non potest transire in obligationem nouatam.*
3 *Rem suam a fure, an quis stipulari possit.*
4 *Stipulatio dandi cum fure videtur impossibilis, secus restituendi, quæ ualet, & tenet, & ratio.*
5 *Libellus contra furem ad dandum formatur re perempta.*

Subtracto. Rei furtiuæ, vel ui possessæ periculum ad furem & violentum pertinet, nisi moram 1 offerendo purgauerit. h. d. † Not. q omnis, qui tenetur ex maleficio, est in mora. facit de ui & ui arma. l. 1. §. rectissime. & uide quod not. ff. de do. l. fideiussor. Oppo. & uidetur q fur liberetur

per interitum rei subtractæ, etiam non præcedente oblatione, vt ff. de cond. fur. l. paruu. Sol. dic. q in trib. casibus liberatur. Primus, quando mora fuit purgata obligatione, vt hic. Secundus, quando mora fuit extincta nouatione voluntaria, vt in contra-
2 rio. † Ex hoc not. q præcedens morā nō transit in obligationem nouantem: & est ratio: quia stipulator videtur habere fidem de solutione futura, vt ff. si certum petatur. l. 1. Tertius casus, quando interuenit stipulatio: non animo nouādi, tamen res erat præsens, & solutioni parata, est ratio: quia tunc breui manu videtur soluta e a causa furtiua, & tandem reddita promissori, vt not. in
3 d. l. parui, p l. qui decem. §. idem respōdit. ff. de sol. † Ex hoc not. q quis potest rem suam a fure stipulari, quod intellige, si stipulatur sibi restitui. secus si stipulatur sibi dari, q a talis stipulatio non valeret, cum contineret impossibile, & rebus sic, extantibus ha-
4 bet causam perpetuam impossibilitatis. † cum id, quod meū est mihi dari non possit: vt ff. de verb. oblig. l. scire debemus. §. si a fure. de cond. & demon. l. mea. res & Instit. de ac. §. sic itaq; sed Bar. dicit in d. §. si a fure. q odio furis valet inepta stipulatio specifice continens rem suam sibi dari, sicut libellus procedit, in quo concluditur furi ad dandum, & liberabitur fur, restituendo de facto, vt in d. §. sic itaq; be. vnde contra furem degenerat stipulatio, & act. vt ff. vsufruct. quemadmo. cap. l. fi. secundum Bartol. sed alia opin. est tutior, quia lex quæ stipulationem format, eam simpliciter format, scilicet quicquid te dare facereve oportet, quæ verba sonant ius & factum, vt supra de transf. l. vt responsum. & ff. de accep. l. & vno. §. 1. nec est etiam tutum formare li-
a bellum contra furem ad dandum, a † nisi re prempta ad æstima-
5 tionem. l. in re furtiua. ff. de cond. fur. & si talis libellus sustineretur, verbum dari poneretur improprie, sic verbum dominus exponitur, idest possessor. vt infra eodem. l. de his. facit quod not. ff. si cer. peta. l. si quis nec causam. §. pen. de condi. tri. l. 1. in fin. & quod no. ff. de proc. l. Pomponius. §. sed & is. & Institu. de leg. §. si res aliena. in gl. no. caut. &c. Secundo oppo. de l. si cum exceptione. & l. quod si homo. ff. quod met. ca. Sol. ibi loquitur in vi compulsiua, & in casu moræ ad tempus suspensæ, hic in vi expulsiua. facit ad materiam huius legis, ff. de nouatio. l. si rem aliquam. & lege quoties. §. vnde Marcellus. & quod utrobique notatur. Baldus.

ADDITIO.

a Ad dandum. Nisi re perempta ad æstimationem. l. in re furtiua ff. de condit. fur. & vide de omnibus. in d. l. scire.

LEX X.

1 *Res furtiua vsucapi non potest.*
2 *Successor ad rem furtiuam an agere possit.*
3 *Iurisdictio oritur noua ratione territorij, sicut actio noua ratione dominij.*
4 *Maleficium trahitur ad suum principium.*
5 *Fur secum rem furtiuam portando videtur iurisdictionem prorogari de loco ad locum.*
6 *Actio non datur hæredi ex noua contrectatione.*
7 *Successor vniuersalis habet actionem furti duplici contrectatione.*
8 *Debilius est ius singulare, quam uniuersale.*
9 *Vsufru. si iuste possideat, pro furto sibi facto tam ipse, quam eius hæres potest agere.*
10 *Furtum fieri non potest hæreditati iacenti.*

1 Si abducta. Res furtiua non potest vsucapi, & successori debet restitui, hoc dicit. † Oppon. dicitur hic, quod res furtiua nō potest usucapi, nisi prius possessio ad dominium sit reuersa, contra, immo etiam si non sit reuersa vt ff. de vsucapio. l. sequitur. §. sed si vendicauero. & l. si fur. 1. respon. Solu. q hic dicitur, debet exponi vera, vel interpretatiue: nam idē operatur interpretatiua reuersio, quod vera, quia vtroque modo vitium purgatur. Secundo opp. & videtur, q non sit necesse, q reuertatur ad dominum. vt d. l. sequitur. §. pupilli. Sol subaudi, vel quasi dominum, seu tenētem locum domini, nam
a iudex operatur iuris intellectus, q ipsa veritas. † Tertio oppo. &
a videtur, a q successori nō detur actio, vt ff. de condi. fur. l. sed nec legatarius. in fin. Sol. aut loquitur in rei vendicatione: & illa datur cuilibet in dominio succedenti, siue sit successor vniuersalis, siue singularis: vt supra de pet. hære. leg. 2. in fin. & infra communia de leg. l. 1. aut loquimur in condictione furtiua: & tunc, aut est successor vniuersalis: & ei datur, quia trāsmissa est in ipsum. vt ff. de cond. fur. l. si seruus, in prin. & hoc verum, nisi facto testatoris dominium discesserit ab hærede: vt eod. titu. l. siue. §. tamdiu. Aut est successor singularis, vt legatarius, & tunc ei non datur cōdictio furtiua, quia cum sit actio personalis; non sequitur rem: vt d. l. nec legatarius. in fin. aut loquitur in actione furti, & tunc aut in vniuersali successore, & datur ei actio furti; vt ff. de fur. l. si dominium. in ver. hæredi. & bonor. possessori & patri. aut in singularem successorem; & tunc, aut quæritur vtrum ei det actio furti ex veteri contrectatione facta antequam legatarius esset dominus; & non datur, quia (vt dixi) actio personalis non sequitur singularem successorem, sed vniuersalem, & sic competit hæredi, & non legatario. aut vtrum ex noua contrectatione; & datur tunc legatario actio, non iure transmissionis, & ante apprehensam possessionem, post aditam tamen hereditatem, quia alio modo non succurritur heredi in crimine expilatæ hæreditatis, quia non datur post aditam, sed ex sua persona· vt d. l. si dominium, in ver. legatario, & 10 l. sed hæres, ff. de seruo cor. sed hic quæritur, quare ex noua contrectatione non datur legatario condictio furtiua; & datur actio furti? respondet gl. in d. l. sed nec legatarius, quia condictio furtiua est irregularis respectu aliarū condictionum: & ideo debet restringi ad originale tempus, seu principium delicti; sed actio furti non degenerat ab alijs actioni-
3 bus pœnalibus; & ideo latius patet. † Et prædicta faciunt b ad quæstionem, quod si ille, qui surripuit rem Perusij, defert eam Paduam, & ibi contrectat, quod ratione nouæ contrectationis potestas Paduana potest eum punire, nam cum iurisd. dicatur dominium, vt ff. de sta. ho. l. qui furere. ergo sicut ratione dominij noua oritur actio, ita ratione territorij, noua iurisd. ita dicit Bar. in d. l. si dominium, sed hoc nō videtur verum, nā si hoc oō esset, non deberet fieri remissio furis deprehensi cum re ad locum criminis primi perpetrati. Aeque enim & pari ratione esset iudex vnus, sicut alius, & par pari non tenetur cedere, immo
c quilibet in suo c territorio maior est; vt ff. de accu. l. si cui. §. fi. & ff. de manu. l. apud eum, sed lex dicit contrarium, scilicet, q debet remitti ad primitiuum locum delicti, vt in Auth. vt nulli iu-
d dicum. d §. si quis vero comprehensorum. † Præterea, arguo cō-
4 tra Bar. ex ratione sua, nam si iurisd. æquiparatur dominio, & ratione noui dominij non datur noua condictio furtiua, vt est dictum supra, ergo nec datur noua iurisdictio, sic ergo assimilabo iurisdictionem magis ei, quod dicitur de condic. furt. quam qđ de furti actione, & maxime si velit per inquisitionem procedere, cum talis processus sit extraor. & ideo restringendus. Præterea maleficium trahitur ad suum principium, & illud est inspiciendum potius, quam continuatio delicti; vt no. ff. de iureiurā. l. eum qui. §. in popularibus. Præterea. sequeretur quotquot locis fur transit tot ex concomitantia loci oriantur actiones; quia ex diuersis concomitantijs insurgunt diuersa facta; vt in c. Abbate. extra de re iud. libro 6. & ideo si per totum mundū fur iret cum re furtiua, posset de toto orbe fur banniri; & tot locis haberet se præsentare, si vellet se defendere, quod videtur absurdum. argumen. ff. de iud. l. hæres absens. Solu. sanius videtur iuridicum, & æquitati consonum, quod vbi fur deprehenditur; ibi debeat puniri, vel ad principalem locum delicti remitti, & maxime, quia sic discurrens videtur vagabundus; vt supra vbi de cri. agi opor-
5 tet. l. 1. & l. fi. Item rem † secum exportādo, iurisdictionem prorogare videtur de loco ad locum, & est prorogatio iuris, & de iure, vnde non habet locum pœnitentia, non obstat, quod dixi supra, in secunda ratione contra Bartol. quia iurisdictio æquiparatur dominio vniuersali, non singulari; vt in l. fi. supra ubi & apud
6 quos. † Secundo quæritur an hæredi e ex noua contrectatione
e noua detur actio? & glo. hic dicit, q non, & ratio est quia non videtur dominium mutatum, sed continuatum, præsertim in suos hæredes; vt ff. de libe. & posth. l. in suis; & de vsucap. pro hær. l. nihil. Item & possessio fingitur vna & eadem numero cum possessione defuncti in suis hæredibus; vt l. cum miles, ff. ex quibus, can. maio. Item hæres vtitur iure defuncti; sed defuncto ex assidua contrectatione non nascebatur noua actio; ergo nec hæredi eius. Pro hoc infra de ann. excep. l. 1. §. nemo itaque. ibi, & nō iteratis fabulis, & præterea fur possessionem continuat & vna est possessio, & non plures; ergo nec plura delicta, arg. ff. de acqui. pos. l. clam possidere. in prin. Præterea, subiectum patiens non intelligitur mutatum, cum hæres censetur eadem persona cum defuncto, vt in Auth. de iureiu. a mo. præsti. post prin. lega-
f tarius f autem non sic fingitur eadem persona. nisi impropriissime loquendo, vt ff. de vsuc. l. id tempus. §. j. nam ibi ponitur duplex ratio improprietatis ibi dum dicit, quodammodo, quasi velit dicere tex. q impropriissime, præterea pōt esse, q fur ignorat dominium mutatum, & sic quantum ad personam non habet

nouum

ADDITIONES.

a Et videtur. Vide etiam infra.
b And. Barb. Et prædicta faciunt. Nota quod ratione noui territorij oritur noua contrecta. Vide Bar. in lege si dominium. ff. cod. & Ang. ibi.
c Celius. Adde Lanfran. de Ona. in c. quoniam contra, §. confessiones, nu. 2. ver. quæro. Titius commisit furtum, in vers. potest procedi contra ipsum, extra de prob. no. Ale. cons. 75. col. 2. ver. quo ad aliud vol. 1. Sed ego puto, & credo verum esse, quod op. verius procedat, quando res furtiua contrectatur, non pretium, ita limitat Alex. in alleg. l. si dominium, alias secus, nisi esset vagabundus, vt per Alex. consil. 1012. incip. obijcitur carcerato.
d And. Barb. Quilibet in suo. No. quod quilibet potestas in suo territorio est maior omni alio, vide glo. quæ secundum Ang. alibi non reperitur in d. l. apud eum, vide ibi Ang.
e And. Barb. Vt nulli iudicum. Et no. quia Fran. de Are. in c. 1. de rapt. tenuit op. Bar. & pro ea dat casum in l. iusticiando. §. infans. ff. de fur. Mod. in d. c. 2. dicens, quod illa lex probat in arg. sed non est ibi casus. & d. l. tenuit op. Bar. in c. 1. §. 1. de pac. iuram. firman.
An hæredi. Vide quæ no. gl. & Bar. infra. l. proxi. quæ incipit, de his.
f Legatarius. Vide l. in conuentionib. ff. de verb. sign.

nouũ animum delinquendi.arg.l. Fulcinius, §. ꝙ si aduersus ff. ex quib.cau.in poss.ea. In ɔ̃rium determinat gl.in d. l. sed nec legatarius,& in d.l.si dominium.C.ꝙ hęredi ex noua contrectatione noua detur actio furti.& idem tenent hic Cy.& Bart.in d.l.si dñium.& hoc expedit scire pp pręscriptionem,arg.ff.de constit.

7 pec.l.item illa.§.1.† Et conclude ea prædictis, ꝙ vniuersalis successor hēt actionē furti ex duplici contrectatione; singularis vero tñ ea contrectatione noua. Condictionem vero furtiuam non hēt legatarius: neq; ex veteri contrectatione, neq; ex noua. & ita dēt summari gl.d.l.sed nec legatarius, secundum Rayn.de

8 For.† Ex prædictis ēt apparet, ꝙ debilius est ius singulare, q̃ vniuersale. Quarto opp ꝙ impossibile sit hæredi, uel legatario ex noua contrectatione actionem competere,& arguo sic, ei, qui nũquam possedit ea sua persona, actio furti non datur: vt ff. si quis test.li.iussus esse fue.l.1.§. Scęuola, sed hēs, vel legatarius nunquã posséderunt ergo eis non fit furium, & per consequens non cõpetit actio furti, vt expresse vr̄ hoc confirmari per l.ff.de vsuc.l.si homo.Sol.dicit gl.quod hęres,& legatarius possiderent nisi impediretur pp factum furi, vñ quia fur priuat eos potentia possidendi vr̄ ei priuare eos actu, quæ rō nõ placet per id, ꝙ no.infr.l.

9 prox.in 2.gl.& per d.l.si homo.† Dic ergo, ꝙ aut tpe subtractionis a nemo possidebat: & tunc non fit furium, vt in li.ɔ̃riis, aut aliquis possidebat,& tunc, aut cessio possessionis illius posset prodesse actori,& datur actio, aut non posset prodesse,& non datur, vt d.l.si hõ. Et ex hoc patet tibi intellectus illius no.l. nam si vsufructuarius possideat iuste, qa satisdedit, uel quia hēs consentit, tunc facto sibi furto agit tam ipse, q̃ hęres. si autem possidet iniuste, quia ex tali possessione vsufructuarij nihil accrescit hrdi, nec eius imaginem gerit; iõ non datur hæredi actio, & adde ꝙ legi.

10 & no.ĩ.vnde vi.l.fi.† Quærit gl. nunquid hrditati iacenti fiat furtum? & dicit, ꝙ non.per d.§.Scęuola.& est ratio.quia fur dr̄ spoliare, vt ff.de acqu.poss.l.rem quæ nobis.sed non pt̄ spoliari ille, q non possidet, neq; detinet, sed hrditas iacens non possidet, imo neq; detinet, ergo, &c. scias, ꝙ talis res hrditaria surrepta, eũ vsucapibilis, vt d.l.si homo.quam legem bene not.

ADDITIO.

a Subtractionis. Vide Bar.in l.si falsus, §.si iactum, ff.eo.& hic.

LEX XI.

1 *Nouerca an teneatur actione furti. & 4.*
2 *Possidens continens dicitur possidere contentum.*
3 *Crimen expilata hæreditatis dicitur furtum largo modo.*
4 *Nouerca expilata hæreditatis tenetur furti noua contrectatione.*
5 *Quandoque vnum factum, est unum, & idem simpliciter, & respectiue, quandoque plura.*

De his quę. Quod post aditam hęreditatem,& possessionem apprehensam nouerca abstulit.in

1 furti actione venit.h.d.Opp. † & videtur, ꝙ nouerca non teneatur furti: vt ff. de cri.expi.hæred.l.2.& l.fi.ff.de vsuc.l.si homo, Sol.in d.l.2.& fi.non erat adita hæreditatis. Item in d.l.si homo, erat adita hæreditatis: sed non erat apprehensa possessio, sed in l.nostra hæreditas erat adita, & possessio apprehensa, & sic tria tempora distingue ſm gl. Sed ɔ̃ hoc op.nã hęc vr̄ quędam diuinatio, quia in lr̄a non fit mentio de possessione, sed de dominio. Soluas ɔ̃riũ subaudiendo, vel exponē.lo.dñs, id est possessor, vel dic, ꝙ in suo hr̄de sufficit qualis qualis possessio, quæ in ipsum continuari vr̄, vt no.in l.in suis.ff.de lib.& posthu.pręcedens solutio uerior est,

2 & adde.s̃.fam.ercisc.l.aduersus.† Sed pone, a nunquid sit neces-

a se, quod hęres singularis res apprehendat, an sufficiat, ꝙ possideat domũ hæreditariam, vt per ɔ̃ñs possidere intelligat omnes res contentas in domo? Resp. qui possidet continens, possidet contentum, vt ff.de ɔ̃h. emp.l.clausib.& arg. de iure do.l.si ego. §.dotis ver.quid.n.interest.& s̃.ne vxor pro mar.l. ob maritoruũ. Sed nunquid nouerca pt̄ cogi ad iudicandas res mobiles, quas hęres vult ponere in inuentario? Dic ꝙ sic offõ iudicis, ut no.in

3 l.2.inf.qñ,& quibus quarta pars debetur.lib.10.† Quæro nunqd

b b crimen expilatę hęreditatis dicatur largo modo furtum? dicit. glo.hic, quod sic,& quod est improbius furtum, vt no.s̃.de infa.

c l.si te.& hoc est vtile.& no.ad statuta, c quæ loquuntur de furtis vt publicus,& famosus expilator hęreditatis, procedēdo de similibus ad similia, imo de minoribus ad maiora, seu de positiuo ad comparatiuum, per locum a minori, possit furca suspendi, vel alia pęna affici vigore statuti loquētis de furtis, qđ est notandũ.

4 † Quærit gl.nunquid nouerca, quæ expilauit heredi, teneatur actione furti ex noua contrectatione,& dicit ꝙ sic.sed ɔ̃dicit sibi ipsi, cũ superius dixerit, ꝙ ei, qui nunq̃ possedit, non datur actio furti, & expsse dicit ɔ̃ casum d.l.si homo, q̃ sup. proa.declaraui.

5 Nõ obst.infra eo.l.ancillæ.quia resp.& sol.ut ibi dicam.† Ex prędictis apparet, quod quãdoque vnum factum est unum, & idē simpliciter & respectiue, vt ff.eod.l.inficiando.§.Infans. qñque secundum quid sunt plura quod cõtingit vel mutatione dominij,& hoc quo ad partes, vel mutatione territorij,& hoc quo ad iudices,& adde quod dixi supra tit.j.l.quicunque.Bal.

ADDITIONES.

a Sed pone.vide gl.& Bar.in l.3.in princ.ff.de acquir.possess.contra Bal.multum facit.l.quis uniuersas.in prin.ff.de acquir.pos.nisi dicas, ꝙ ibi non habebat animum possidēdi in totũ.sed in quæstione Bal.sic per.d.l.3.in prin.vel melius, ut per Ang. in d.l. q. vniuersas. Fallit tamen decisio Bal.in casu.l.3.§. Neratius, ff de acqu.pos.

b And.Barb.Quæro nunquid.ista quæstio fuit de facto perusij, vide Mod.in l. gest. ff.de acquir.hæred.

c An statuta. Facit quod in simili not.Bart.in l.si nondum.supra, eodem.tamen crimen expilatæ hæreditatis non facit rem inusucapibilē, sed furtum sic.tex.est sing. in l.homo.ff.de usuc.sed glo.in l.si te.hic alleg.dicit contrarium eius, ad quod allegatur per Bald.& hic adde l.1.§.cum glo.in uersic.atrociores, ff.de effract.

LEX XII.

1 *Partus ancillæ furtiuæ dicitur furtiuus.*
2 *Quæstio dicitur propositio dubitabilis.*
3 *Alter, dictio est distributiua trium.*
4 *Neuter, dictio quid sit, Vterque, dictio ibidem.*
5 *Titulus excusat propter scientiam rei alienæ.*
6 *Hæres in vitium defuncti debet succedere.*
7 *Partus an vsucapi possit.*
8 *Authoris mala fides non nocet successori.*
9 *Publiciana per statutum non potest excludi, si res est habilis ad præscribendum & persona habilis.*
10 *Publiciana non est derogatum per ius canonicum.*
11 *Præscriptio est contra naturalem æquitatem.*
12 *Rei natura in aliquo non mutatur, quando tempus pro tempore ponitur.*
13 *Publiciana semper competit ei qui fuit bonæ fidei possessor.*
14 *Emens agrum pendentibus fructibus, habet titulum specialem in omnib.*
15 *Natura dedignatur, vt homo inter pecudes extimetur.*
16 *Possessor bonæ fidei qualiter fructus industriales faciat suos.*
17 *Fructus industriales, qui dicuntur, qui naturales, & qui mixti.*
18 *Possessor bonæ fidei tenetur de fructibus, quatenus factus est locupletior.*
19 *Partus ancillę furtiuæ dicitur vitiosus in quinque casibus.*
20 *Persecutoria excludit pęnalem.*
21 *Persecutoria pœnalem tollit.*
22 *Rei vendicatio tollit actionem vi bonorum raptorum.*
23 *Sorte electa an sit sublata pœna & quando, cum distinctionibus.*
24 *Excessus, vel minoritas an consideretur in pęnis.*
25 *Condemnatus, qui soluit, habetur pro absoluto.*

Ancillæ subtractę. Partus ancillæ furtiuę editus penes furem est furtiuus & non potest vsucapi: pro eo competit condictio furtiua, & rei vendicatio,& furti actio,& persecutoria non tollitur per pęnalem, nec econtra.& dicitur fur, etiam, qui a fure scienter mercatur.hoc dicit. Et diuide, quia primo ponit duplex dictum. secundo ponit illationem. Tertio ponit rationem illationis. Quarto ponit rationem rationis. Quinto ponit conclusionem per argumentum sumptum a minori. Secũda ibi, qua propter. Tertia ibi, cum altera. Quarta ibi, nam extra pœnam. Quinta ibi, cum etiam. casus

1 patet. † Not. primo, quod partus ancillæ furtiuæ furtiuus. est, & inusucapibilis & pro eo competit actio furti. Secundo nota

2 ꝙ actio persecutoria non tollit per pęnalem, nec econtra.† Ter-

a tio not a ꝙ vbi est casus, legis ibi nulla est quæstio, quia quæstio ɔ̃ dubitabilis propositio, vt ff de Carbo.edi.le. quod Labeo. Et

b ideo si statutum b dicit, ꝙ omnis quæstio debeat compromitti, intelligitur de quæstionibus facti, non de quæstionibus iuris, qa iura sunt certa, sicut dicimus in simili in l.ornamentorum.ff. de aur.& arg.leg.sed si mixta est quæstio in iure & facto, tunc propter factum debet compromitti, vt sup.de reb. cre. l. cum propo-

3 nas.† Quarto not.quod dictio, alter, c est distributiua trium, vt

c hic cum glo. quod contra regulam grammaticæ, secundum

d quam est distributiua duorum tãtum. Et facit ad quæstionem, d si sunt tres accusati in eadem accusatione de vulneribus, & est adiectum in accusatione, quod vnus alteri præstitit auxilium, & fauorem:

ADDITIONES.

a And.Barb. Tertio.no quod si quæstio debet compromitti, intelligitur de quæstione, quæ est facti, nõ quæ est iuris. uide quod no.in l.si.infra de iur.de lib. uide Bar. in l.non distinguemus.§.de liberali ff.de arbit.& an ueniat causa tutelæ. dic quod non. uide Bal.in l.cum proponas.C.de reb.cred.& gl.ibi.

b Si statutum. Facit quod no.Bal.in l.quæ ex relationibus, in fi.supra, de leg.& Imo. in l.si sic.la 1.de uerb.oblig.

c Dictio alter. No.de dictione alter.& uide per Bal.in l.si duo patroni.in princ. ff. de iureiurand.

d Et facit ad quæstionem. adde Bald.per illum tex.in l.1.infra, de dona.cau mor. & Bart.hic,& intellige dictum Bal.quando probationes similiter erãt obscuræ, sicut inquisitio, libellus uero bene procedit,& uerba improprіantur.l. sed etsi possessori.§.item si iuratero, ff.de iureiuran.& interpretaĩ pro libellãte.ita tenẽt Doc.hic,

fauorem: q pet hæc verba omnes complectantur, quia dictio al ter, potest dici de pluribus; sed contrarium videtur verius ex propria significatione vocabuli. Item cum ista verba possunt dupliciter intelligi, saltem accusatio non procedit in hac particula, quia
4 incerta, & ita fuit iudicatũ, & bene. † Quid autẽ de dictione neuter, vide gl. in l. pe. ff. rem rat. habe. de dictione vterque, vide gloss. de verbo. oblig. l. quidam cum filiũ, & ff. mand. l. creditor. §. duobus. & ad prædicta adde. ff. de rebus dubi. l. qui duos, in fi. principij, ff. de iudi. l. nonnunquam, ff. de arb. l. sed & interpellatur, §. si ab altera. de leg. 1. l. si ex toto. §. 1. de condi. ex cau. l. ea lege. & Instit. de rer. diuisio. §. quod si casu. † Vlt. not. quod titulum habẽs,
5 propter rei alienæ scientiam non excusatur, multo minus excusari potest ille, qui nullum titulum habet: nam si quod magis potest excusare non excusat, ergo nec quod minus. & econtra, si
6 quod minus videtur excusare, ergo & quod magis. † Opp. & videtur, quod partus possit vsucapi, licet mater sit furtiua; vt infra de vsuca. pro empt. l. si matrem. Sol. hic partus fuit editus apud furem, ibi apud possessorem bonæ fidei. Oppo. secundo & videtur, quod etiam si sit editus apud possessorem bonæ fidei, sit furtiuus, licet tunc non competat actio furti pro partu, vt l. qui vas. §. ancillæ ff. eo, ergo præcedens solutio est falsa. Solu. intellige, q partus non est furtiuus, scilicet quando concepit & peperit, penes bonæfidei possessorem, secus si apud furem concepit, & peperit, vel concepit tantum. vel peperit tantum, quia non potest vsucapi. Op. tertio, & videtur, quod licet concipiat apud furem; tamen si pariat apud bonæ fidei possessorem, quod possit vsucap. ff. de vsucap. l. si aliena, §. fi. Solu. aut concepit apud furẽ, & non potest vsucapi, aut concepit penes hæredem furis, sed postea peperit in domo emptoris. & tunc potest vsucapi, & ita intel
7 ligitur ille §. secundum Iacob. But. † Sed contra hoc oppo. 4. nã
a hæres a succedit in vitium defuncti, & eodem iure censetur cũ defuncto. ff. de public. l. si ego, §. partus. ver. sed hæres furis. Solut. hæres succedit in vitium quo ad seipsum, sed non quo ad singularem successorem habentem ab eo causam, vt ff. de public. l. cũ
8 qui §. proinde. † Sed contra hoc quinto instatur, quod mala fides auctoris officiat etiam singulari successori, vt inf. de præscriptio. longi temporis authen. malæ fidei. adeo quod, licet bonæ fi
b dei emptor sit, non vsucapit, nec habet Publicianam, b si cadit a possessione, quia a quo remouetur vsucapio, remouetur Publiciana, & cui competit vnum, competit reliquum, ff. de public. l. cum qui. & l. quicunque. & ff. de contrahen. empt. l. clauib. Solu.
c illa authen. c loquitur in re immobili, & sic non obstat. Item illa auth. non est simplex prohibitio, sed modificata permissio, permittitur enim domino sciente alienationem factam, & ius suũ, sed eo ignorante, non permittitur Publiciana, tamen bene conceditur bonæ fidei emptori, quia illa auth. facit esse vtilia illa tempora, quæ erant continua iure veteri, eod. tit. l. fin. & ideo nõ currit ignoranti, supposito, quod alienatio facta sit a malæ fidei pos
9 sessore. † In Publiciana autem, ex quo res est habilis præscribi, & persona est habilis præscribens, licet fieret statutum, quod præscriptio non curreret ignoranti, non propterea esset exclusa publiciana. potius enim debemus cõsiderare aptitudinem præscribẽdi, q̃ actum, & ideo dico, quod in Publiciana illa aut. nihil corrigat de iure veteri, licet gl. dicat contrarium. ff. de Publicia. l. cũ qui. §. prætor. in gl. super verbo, dolus: fuit opi. Iac. & est ipsa veri
10 tas. † Sed an per ius canonicum, d quod dicit, q mala fides sup
d ueniens impediat præscriptionem, est derogatum Publicianæ: & detur, q sic, nam nisi bona fide quis agat, audiri non debet vt d. §. partus. ver. si modo. In contrarium videtur per gl. ibi positam, & licet sciat rem esse Titij, tamen quo ad Seium, qui bona fide possidet, improbe agit, & ideo æquitas canonica, quæ tuetur dominum, ne contra eum præscribatur non propterea tuetur improbum possessorem, ne contra eum agatur, cum ipse non possit excipere de iure tertij, argu. de præscript. 30. an. l. si quis emptionis, & hæc est opi. Iac. de Rau. quam tenet Cyn. in suis addi. in d. §. prætor. Hoc fortifico, quia in Publiciana non nocet naturalis interruptio possessionis, interrumpens præscriptiones. ergo, non nocet interruptio ciuilis, nec canonica. Nõ minus enim potest natura, quam ars. ff. de vsucapio. l. naturaliter. Præterea statim q quis possideret momento bona fide, fuit nata Publiciana, causalis & in habitu, licet non formalis in actu, quæ oritur cum desinit possidere, non prius. l. 1. supra de alie. iud. per Cyn. ex quo semel nata fuit, & radicata, non desinit, imo incipit intentari posse. ar. ff. de iureiu. l. sed & si possessuri. post prin. & alias contingit, q actio, quæ est informis, postea recipit formam a casu, vt not. ff. de dolo. l. heredibus. & etiam inuenitur, quod actio formalis, vt rei vendicatio competens domino nõ possidenti, ab eo cessa, reuersa possessione ad dominum, potest contra eum intentari, licet non posset eam nunc cedere contra seipsum. ff. de rei vendi. l. si
11 culpa. & quod no. in l. fi. supra de hæred. vel act. vend. † Et confir
e matur e prædicta, quia præscriptio est contra naturalem æquitatem, sed Publiciana secundum naturalem æquitatem: quia tuetur eum, qui plus iuris habet, contra non habentem ius. Et ideo licet authent. malæ fidei. ponat nouum ius in præscriptione, nihil tamen corrigit de iure veteri, quod disponit in Publiciana, quia non est eadem ratio, & quia legum correctio est euitanda vt no. supra de sacrosan. eccle. l. authen. quas actiones, quia in d. auth. malæ fidei. non mutatur nisi tp̃s longum, & longissimum,
12 non autem mutatur qualitas iuris acquirendi, & quando † tempus pro tẽpore ponitur, natura rei in aliquo non mutatur, nisi in numero temporis, vt de vsucap. trans. l. 1. & ideo si per statutum omnia tẽpora præscriptionum essent alterata, tamen Pu
13 bliciana remaneret in suo esse. † Ex his conclusiue apparet, quod non solum, dubitanti an res sit sua, sed etiam scienti rem alienã esse tempore, quo agit, qui tamen in primo fuit bonæ fidei possessor, competit Publiciana, quicquid dicat glo. & Rofred. in libel. in titul. de actio. public. & hanc opin. tenent Iacob. de Raue. Cyn. & Rayn. de hoc per Guil. supra si aduer. credi. l. 2. Sexto op
f po. & f videtur, q partus non possit vsucapi, nam, vt dicit gloss. in d. §. partus. emptor matris non habet titulum in partu, sed sine titulo non procedit vsucapio, vt Instit. de vsucap. in princip.
g & d. l. 1. de vsu. transfor. Odofr. g recitat, Azo. dicere, quod titulo pro suo, ut ff. pro suo. l. 3. ipse tñ probat, q eo. titulo vsucapio partum quo vsucaperem matrem, vt d. §. partus, & si dicas, si partũ
h vsucapio titulo: ergo superueniens scientia non impedit h l. 1. infra de vsucap. transfor. quod est contra id, quod gloss. dicit. Respond. q in ueritate titulum non habeo, sed quantum ad vsucapionem lex fingit me titulum habere, vel licet non habeam titulum. habeo tamen quasi titulum, ut alias iusta causa est loco tituli, vt ff. pro lega. l. pro legato, secundum Nicol. de Matarell. Oldr. dicit, quod in partu, vel fructu non habet quis titulum specificum, vt ff. de euictio. l. si prægnans. & l. vaccæ, sed in consequen
14 tiam tituli specialis habet generalem titulum pro suo. † Ego dico, quod vbi quis emit ancillam, vel vaccam prægnantẽ, vel agrum pendentibus fructibus, quod tunc habet titulum specialem in omnibus, id est, non discretiue, sed concretiue, quia pretium concernit rem principalẽ cũ accessorio, vt ff. quæ in fraudem credito. l. fin. §. pen. Sed quando ancilla, vel vacca, vel fundus est vacuus tempore emptionis, tunc vera est opinio Old, & sic tunc titulus pro suo, est titulus emergens, & mala fides superueniens tollit ipsum titulum, non solum bonam fidem, & ideo abrupto titulo, & bona fide, simul ambo principia seu causæ vsucapionis sunt interruptæ, quia titulus pro suo est titulus accommodatus a iure, & non potest ei cõpetere, qui non possidet domini cogitatione, vt infra eodem. l. apud antiquos emptio vero, vel titulus contractus est facti, & semper remanet. & ideo super
i ueniens scientia eius effectum non tollit. Septimo oppo. & uidetur, quod nõ sit necessaria vsucapio, nam si peperit apud bonæ fidei possessorẽ, statim fit dñs; ergo non vsucapit. ff. de vsuca. l. sequitur. §. lana. & ff. de furtis. l. qui uas. §. ex furtiuis. Solut. ibi
15 in fructu seu fœtu. hic in partu. † Nunquam. n. homo inter pecudes æstimatur, quia natura dedignatur, vt ff. de vsufr. l. fœtus. Sed
K oppo. octauo. quod idem in fœtu, k quod in partu. d. l. qui uas. §. idem in pecudibus. Sol. ibi concepit bos apud furem. sed ego loquor vbi concepit, & peperit apud bonæ fidei possessorẽ, & sic no. quod ementes a furibus vaccas prægnantes, non faciunt ipsos fructus suos: nec vsucapiũt eos, si autem tunc non erant præ
16 gnantes, bonæ fidei possessor facit ipsos suos, † Sed dubitatur cum

---

ADDITIONES.

a Nam hæres. Vide Bald. in l. nihil. infra pro hæred.
b Publicianam. Vtrum successori in mala fide competat Publiciana, adde Bald. in l. nihil, inf. pro hærede. Bar. in d. l. cum qui, §. prætor, & ibi etiam Bald. & Ang. & Bald. in l. 2. infra si plur. vns sentent. sed quod competat, videtur velle Barto. in l. fin. § sed cum in secundam, in uersicu. quæro, quid si ad aliquem infra eodem, & quod not. Bald. in l. in ciuile, supra, eod. Anton. in cap. sæpe, de restitu. spol. transit cum Barto. in d. §. sed cum in secundam, glo. 3. in cap. Abbate sane, de re iud. in 6. tenet contra Barto. uide per Lud. Roman. in l. rem, quæ nobis, ff. de acquir. possess.
c Solut. illa authen. Vide Bar. in l. Pomponius. §. cum quis, ff. de acquiren. posse. uide infra eod. l. prox. & sequen. Bal. & Ang. in d. authen. malæ fidei. Item dicit Bald. hic, quod habet locum domino sciente. idem nota. Barto. in dicta lege, Pomponius, & Doctn. in d. authen. malæ fidei, uide quæ ibi dixi post Ang. & Salyc.
d Sed an per ius canonicum. Adde Barto. in dicta l. cum qui prætor, & ibi hoc tenet hic.
Celsus. Adde istum in l. quibus diebus, §. dominus, ff. de cond. & demonstra. Ang. & Imo. in l. sequitur, §. si uiam. ubi reprobatur opin. Bart. ff. de usuc. dixi post Guil. de Cun. in l. si quas actiones, nuner. 2. uersicu. requiritur bona fides, supra, de seru. & aqua. dixi post Dyn. in reg. possessor. in versic. non præscribit, & post Panorm. in ca. perueniti, num. 3. in uersicu. cum mala fide, extra, de emptio. & vend.
e Confirmatur. Ad auth. malæ fidei. uide sup. ead. l. in prox. dictis.
f Sexto opp. & adde istis Bar. in l. 1. cum seq. ff. pro suo.
g Odof. idem glo. in d. ff. partus, in uerbo, pactum.
h Impedit. L. 1. §. hic tantummodo. infr. de usuca. transfor. & sic not. ex istis, quod si quis possidet pro suo causato uero titulo, superueniens mala fides non interrumpit præscriptionem, clarius per Bal. in l. 1. de usu. trans. in uer. hic autem, intellige tamen ut hic.
i Septimo opp. Vide Bar. hic.
k In fœtu. Quid autem in alijs fructibus fundi. infra, eo. l. proxi. in uer. item dubitatur, quare si partus conceptus &c.

a cum fętus sint fructus naturales, e quia ibi non interuenit cultura, vel cura, quomodo bonę fidei possessor faciat suos? iam videtur obstare. quod no. ff. de rei vend. l. si fructus. Sol. hoc est propter impensas, imo etiam propter curã, quæ habetur in animalibus custodiendis, & alendis. † Et hoc scias, b qui fructus sint naturales, qui industriales, & qui mixti. Naturales fructus sunt poma, quæ si mutantur de sua materia in aliud materiatum, corrumpitur naturalis vsus eorum. Frumenta vero dicuntur fructus industriales, quia digressio de materia in materiatum non corrumpit, sed inducit finalẽ vsum rei, vel dic, quod fructus naturales dicuntur, qui sine semine proueniunt, vt in dicto exemplo de pomis, & idem videtur in lignis syluæ cędu(ę), & similibus. Sed contra hoc obstat, quod lex dicit de oliuis, & idem in vuis, quia sunt fructus industriales, vt ff. de rei uendi. l. si eius fundi, & ideo videtur considerandum, an sint tales fructus, qui requirant exactam, & diligentem culturam, vel in vsu eorum perspicacem industriam, an nullam, vel modicam, vt primo casu dicantur industriales, secundo casu dicantur naturales, cum natura in eorum productione, & vsu plurimum possit, & hęc est ueritas.

18 † Item dubitatur, cum bonæ fidei possessor teneatur de fructib. quatenus locupletior factus est, & teneatur officio iudicis, quod videtur durare triginta annis, vt infra de præscriptio. triginta annorum. l. sicut. ergo magis expediret sibi, quod non fieret dominus, cum vsucaperet triennio. Solu. etiam nunc vsucapit c triennio, non dominium. vt ff. de vsucapio. l. sequitur. §. lana. sed retentionẽ fructuum sic. ff. de capti. l. in bello. §. si quis seruum. † Item dubitatur, quare si capellu aliquem de possessione fundi fructibus pleni, & vendo bonæ fidei emptori, ille fructus percipiendo facit suos, & secus in fœtu? d Respondeo, quia possessio rei mobilis est vilis, & abiecta, & ideo non sic efficaciter operatur in fructuum acquisitione, sicut possessio rei immobilis. ff. de acquirenda possessio. l. si idem. & l. 3. §. ex contrario. Item dubitatur, quare si partus conceptus tantum e apud furem, est furtiuus, tamen non competit pro eo actio furti, vt ff. eodem. l. qui uas. §. sed si hoc; resp. quia non interuenit separata cõtrectatio. & in actione furti matris prægnantis etiam partus includitur. Si uero nascitur apud furem, ibi interuenit separata contrectatio; quia duo corpora sunt, & ideo est actio separata, vt hic, & facit. ff. de condictio. furti, l. si seruus. §. bonæ. Item dubitatur, an dicatur apud furem nasci, si post venditionem, & traditionem, casu ancilla redeat ad domum furis? & dic quod non. ff. de fundo instru. l. cum quidam. & l. cum de lanionis. §. Sabinus. & l. Seię. §. Pamphilæ. & ff. de auro, & argento legat. l. si vxori fundus. & ff. de pignor. l. debitor, & de hęredibus instituendis. l. ex facto, §. rerum. † Deinde

20 in ista materia conclude primo circa vitium ancillę furtiuę. & dic quod est vitiosus in quinque casibus. Primus, si ancilla fuit surrepta prægnans. Secũdus, si concepit, & peperit penes furem. Tertius, si concepit tantum. Quartus si peperit tantum. Quinto, si concepit, & peperit apud malęfidei emptorem. Secundo, circa actionem furti, dic quod pro partu non competit actio furti, nisi pro ipsius contrectatione expressa, vel tacita. Tertio circa vsucapionem, dic partum effectum vsucapi non posse, alias sic, secundum distinctionem. l. si ancillam. ff. pro suo. & sic secundum glossam conclude. Extra oppo. quod pro partu nunquam competat actio furti, quia nunquam possessus a domino, vt ff. de vsucapio. l. si homo. & dixi supra l. proxima. Solut. hoc est in consequentiã matris. argumen. ff. loca. l. sed addes. §. si quis mulierem. Vlterius opp. f dicitur hic, quod actio persecutoria cum executione non tollit pœnalem. contra, quia soluenti rem, vel interesse dimittitur pœna. l. si cum exceptione, §. satis clementer. ff. quod metus causa. Solutio, aut pœnis actio uenit in consequentiam persecutoriæ ex contumacia, vel mora, aut originaliter, & principaliter. Primo casu ignoscit prætor restituenti ante sententiam. Secundo casu non. Et est ratio, quia in primo casu cessat causa finalis pœnę, in secundo vero non cessat. Nam in primo delictum omissionis purgatur. in secundo delictum commissionis non purgatur, nisi pœna soluatur, & distingue vt hic per Iaco. de Are. Item oppo. quod persecutoria excludat pœnalem supra eod. l. 1. Solut. illud est ratione contrarietatis. Et dic, aut ciuilis persecutoria actio includit crimen, vt condictio furtiua, quæ includit furtum esse perpetratum, & tunc non tollitur pœnalis, vt hic. Aut excludit crimen, vt actio mandati, quando excludit crimen furti, & tunc tollitur pœnalis, vt in l. contraria. & ff. eod. l. si venditor. §. si Titius. Aut non tangit crimen, ut rei vendicatio, &

21 tunc non tollit pœnalem actionem, vt hic. † Item oppo. ad idem, quod persecutoria tollat pœnalem. l. Idem. §. fin. ff. naut. caupo. stabu. Solut. ibi est speciale, quia persecutoria erat ordinaria, pœnalis extraordinaria, remedia autem extraordinaria facilius tolluntur, quam remedia ordinaria, vt nota. institu. si quadru. pau. fecis. dica. §. fi. Oppo. nam si habeo actionem vi bonorum raptorum ad quadruplum, & detur receptio ad simplum, non vr̃ ad triplum esse prodita vulgaris formula, quia in quadruplũ formata est, ergo sine actione non potest experiri. ff. de fur. l. si seruus nauem. Nam forma edicti prætoris, nec supra modum suum aperte procedit, nec intra subsistit, vnde videtur libellus ineptus petendo triplũ, sicut petendo quintuplum, quia verbis edicti nihil potest addi, vel detrahi. Solu. qui petit residuum,

22 quod debetur, non dr̃ inepte agere, vt infra eod. l. post. † Opp. rei vendicatio tollit actionem vi bonorum raptorum quæ est pœnalis. ff. vi bonorum raptorum. l. 1. Sol. actio vi bonorum raptorum est mixta, quia includit rem & pœnam, & quantum ad rem ipsam tollitur, quia est persecutoria, sed quantum ad meram pœnam non tollitur, minuitur ergo, sed non perimitur in totũ. Sed contra hoc op. quia actio mixta, i. simul includens rem & pœnã impositam per nomina quotitatiua, tollitur per simplicem persecutoriam. ff. de act. & obl. l. qui seruum, §. fi. Sol. illa l. non dicit hoc, sed dicit de augmento sortis ex repetitione 30. dierum. nã illud augmentum non potest absque principali remanere. vnde illa pœna est diminutio sortis, non autem est pœna per se stans. nam & ille qui recipit rem deterioratam in pretio, videtur interesse renunciare, vt no. ff. de dolo. l. eleganter, §. non solum. Opp. vlterius, ff. de publica. l. 1. §. dixerit aliquis. Sol. vt ibi eleganter ha-

23 betur per Dyn. & per Iac. de Are. hic. † Oppo. quod electa forte, g pœna sit sublata, ff. si quis cau. l. a. §. 1. Solu. hic in pœna maleficiorum, ibi in pœna iudiciorum. Et dic, quod interdictum aliquando est sors & pœna legalis, vt hic. Interdum sors & pœna iudicialis, vt ibi. Interdum sors & pęna conuentionalis & extraiudicialis, & dic vt l. si pacto quo pœnam. supra de pac. per Cyn. interdum sors & pœna arbitralis, & tunc, aut pœna committitur, quia non sistitur, & hoc casu non tollit sortis persecutionẽ. quia non habet relationem, vt debitum soluatur, sed vt contemptus puniatur. ff. de arb. l. si quis rem. aut pęna committitur, quia non soluitur, & tunc est succedanea loco debiti, & ideo soluto debito euanescit pœna. ff. de arbitr. l. Celsus. & istud est, ex natura relationis, scilicet. quod succedat loco debiti, nisi esset clausula, Rato manente pacto, quia tunc non fit nouatio, sed accessio, & augmentatio, vt supra de transact. l. cum proponas. per Cynum.

24 † Opp. quod in pęnis nõ consideratur minoritas, vel excessus, vt ff. de inur. l. quod senatus. Sol. illud in pęnis ad vindictam inuentis, hic de re familiari. ergo in criminali sufficit soluere minorẽ pœnam, & statim est maior abolita. hoc verum, quando minor pęna est ordinaria, sed si extraordinaria, tunc non tollitur ordinaria, quæ est grauior. l. nullum. sup. de testi. l. 2. supra de spor. & ff. de offic. proc. l. si quid erit. alij dicunt, quod maior pęna nõ tollitur per minorem sed extenuatur, arg. ff. comm. l. vnde quærit, h de condic. fur. l. si seruus, §. boue. Alij h dicunt, q̃ si aliqua qualitas fuit omissa, tunc possit pœna suppleri, & integrari. arg. infra eo. l. post decisionem. 2. respond. quia ratione qualitatis omissæ potest denuo agi. & hoc quando prima pœna põt compensari, alias non, vt quia fuit manus amputata. nam hoc irrecuperabile est, scilicet mors hominis, vel membri mutilati redintegratio, vt no. ff. de verb. sign. l. si qua pęna. si autem non fuit omissa qualitas, sufficit semel. ff. de accusat. l. senatus. Quod verum credo, si non est collusum inter accusantem, & accusatum, alias ratione

25 solius qualitatis, non recte instituitur nouum iudicium, † cum condemnatus qui soluit, habeatur pro absoluto. ff. de except. rei iud. l. si quis cum totum, §. plane. & ad istam partem negatiuam consuluit Iac. But.

ADDITIONES.

a Fętus, sint fructus naturales. An fętus sint fructus naturales. est gl. & Cy. ibi per ar gu. in l. sequitur. §. fructus, ff. de vsur.
b Ex hoc scias. Plene in l. & ex diuerso. de rei vend. ff.
c Vsucapit. Vide gl. in l. sequitur, §. fructus, ff. de vsucap.
d Secus in fœtu. Dictum est supra in 2. opp.
e Conceptus. Idem tenet Bar. hic, & in d. l. qui vas.
f Vlterius op. Vide per Bar. in l. 1. §. dixerit. de publica. ff.
g Electa forte. Adde Bar. in l. ita stipulatus, in 11. op. vltimæ partis, ff. de ver. obl.
h Alij. Plene in l. senatus. ff. de accus.

L E X XIII.

1 *Transactio in dubio an sit intelligenda super toto facta.*
2 *Damna in guerris data an per communitates remitti possint.*
3 *Fur in foro pœnitentiali an teneatur ad aliud, quam ad rei restitutionem.*

Post decisionem. Transactio, non partis perceptio, impedit petitionem residui. hoc dicit. Concordat cum primo dicto ff. ad Treb. l. Lucius. §. fin. & diffinitio transactionis, quæ dicit, aliquo dato, vel retento, nec dicit quali, vel quanto, & ideo. l. Lucius. §. fi. fundatur super diffinitione trãsactionis, & facit, quod notatur supra de plus peti. l. 1. Cum secundo dicto concordat. ff. de leg. 2. l. qui solidum supra de transactio. l. si quidem. de inoffic. testam. l. si quando, §. 1. de excep. l. si ea maiore. quandoque tamen vnum recipitur, & aliud per consequentiam dimittitur, ut l. commissoriæ. de pactis inter empt. quandoque vnum defertur, & aliud in consequentiam aufertur. ff. loca. l. cum in plures. §. lege dicta. & ff. de præto.

a stipulatio. l. penultim. † Quæritur hic, an in dubio intelligatur super toto transactum. Sed dic, vt l. 1. ff. qua. re. act. non datur. Se-

cundo

eundo queritur, an super male ablatis & incertis possit transigi cum Episcopo. a Solu. dic vt no, in c.1. de poenis, in clem. per Paulum. † Tertio quæritur, an damna b data in guerris singularibus personis possunt per communitates remitti. Sol. vt no. extra de iniurijs. c. in nostra. per Inno. Quarto quæritur, c an in foro poenitentiali † fur teneatur ad aliud, quam ad rei restitutionem. & dic, qd non, vt no. 12. q. 2. c. fraternitatis, & 6. q. 1. c. imitare Petrū.

ADDITIONES.

a Transigi cum Episcopo. Et vide Ang. in disputa. Asten sis in 2. dubio.
b Damna. Vide per Bal. in l. bene a Zenone. inf. de quadr. præscript.
c And. Bar. Quarto quæritur. Not. quod in foro conscientiæ fur non tenetur restituere, nisi rem, tu vide pro illa gl. Bald. in auth. ad hæc, C. de vsur. & in l. iubemus, §. sane. de sacros. eccl. & l. id quod pauperibus. C. de epis. & cler. & D. Pet. in c. 2. de consti. & Ludo. Rom. in ru. ff. de acqu. hær. Abb. cap. primo, de constitut. & capitu. si egressus, de iniur. & c. audiuimus. de simo. & do. Ant. in c. 1. de dol. & contu. c. si. de præscrip. & vide quæ dixi in rub. ff. de acq. hær.

LEX XIIII

1 *Furtiuas res scienter receptaat tenetur furti.*
2 *Fœnerator accipiens in pignus res furtiuas tenetur furti.*

1 **Eos qui.** † Recipiens a in custodiam res furtiuas furti tenetur. Not. hanc l. contra sciēter receptātes b furtiuas res, & vidi ex hoc semel suspendi quandam mulierem, & 2 idem † dicas in feneratoribus, c qui scienter accipiunt pignori res furtiuas, vt ff. de condi. indeb. l. seruus cuiusdam.

ADDITIONES.

a Eos qui recipiens. &c. hanc doct. Bal. referunt & approbant hic Paul. de Castr. & Sal. pro qua est tex. in l. vnt. C. de crim. pecu. & ibi omnes, & vide eund. Bal. in l. data opera, col. 5. in fi. C. qui accu. non pos.
b Receptātes. Adde l. crimen & ibi Bal. inf. ad l. Iulia. de vi. & in l. 1. ff. ad l. Iulia pec.
c In fœneratoribus. Adde Bal. in l. seruus. hic alleg. & an præsumatur scientia, vide in l. 2. sup. eod.

LEX XV.

1 *Pœnalis actio non transit contra successorem.*
2 *Hæres tenetur ex delicto defuncti vsque ad vires hæreditatis.*

1 **Furti actione.** † Actio pœnalis non transit ꝫ successores, secus in persecutoria. h. d. Quæro nunquid a de iure canonico hæres teneatur ex delicto defuncti, si ex tali delicto nihil peruenit ad hæredem? & dic, quod sic, 2 tam in foro iudiciali, quam in foro pœnitentiali † vsque ad vires hæreditarias, & non vltra facto inuentario, vel nō facto, vt extra de vsu. c. q̄q̄. & est ratio, quia de iure canonico oīa bona delinquētis sunt tacite obligata pro satisfactione, arg. extra de sepul. c. parochiano & posito, quod non esset tacita obligatio rerū, tamen personalis obligatio transit in hæredem. de æquitate canonica.

ADDITIO.

a Quæro nunquid. Adde Bal. in l. 1. supra, si ex deli. defun. & vide gl. in cap. tua nos, de vsu. extra.
And. Barb. Quæro nunquid. Vide Lud. Roman. de ista q. plenissime in repet. authen. similiter. infra, ad leg. Falc. prope fi.

LEX XVI.

Si seruum. Si pastor efficitur lupus, tenetur furti. hoc dicit.

LEX XVII.

1 *Crimen expilatæ hæreditatis non potest intentari contra vxorem defuncti, sed rei vendicatio.*

1 **Quamuis.** † Crimen expilatæ hæreditatis non potest cōtra vxorem defuncti intentari, sed rei vendicatio intentabitur. hoc dicit. Adde quod dixi supra eodem l. de his. Bald.

LEX XVIII.

1 *Lex noua, licet nouam pœnam imponat, non tamen tollit pœnam legis antiquæ.*

In eum qui. Qui ex naufragio vel incēdio surripit, intra annum ad quadruplum; post annum 1 tenetur ad simplum, & poterit criminaliter conueniri. h. d. † No. in tex. ibi, dum dicit, præter pœnam olim statutam, quod licet noua lex imponat nouam pœnam pro delicto, non tamen per hoc tollitur pœna legis antiquæ, sicut patet ff. de act. & obl. l. quoties, & de sepul. vio. l. qui sepulchra. Nam certum est, quod plures leges pœnales possunt super eodem facto disponere, vt ff. de accu. l. senatus. & no. in l. 1. ff. de calum. quod dic, vt ff. de pœnis. l. sanctio legum. per Bar. & hoc est verum, nisi appareat aliud ex mente legislatoris, vt quia est certum, quod pœnam antiquam vult aggrauare, vel minorare, nam tunc recessum est a pœna veteri, vt ff. de re milit. l. qui cum vno. §. qui post. in ver. recessum. simile videmus in legis ministro pœnam alterante, vt l. quid ergo. §. pœ-2 na grauior. ff. de infam. In pœnis etiam statutorum a dico, quod si statutum loquitur imperatiue, dirigendo verba in ipsum iudicem, quod ipse iudex non potest imponere aliam pœnam quam pœnam statuti, quod seruare iurauerit. & adde quod dixi supra tit. 1. in auth. sed nouo iure.

ADDITIO.

a Statutorum. Vide per Bar. in l. 3. ff. vi bon. rapt.

AVTHENTICA.

1 *Res naufragiorum auferri non possunt prætextu alicuius consuetudinis, vel statuti.*
2 *Clausula, Non obstante, sufficit in constitutione Principis; quia non tenetur scire singulares consuetudines.*
3 *Pyratæ æquiparantur hostibus, & possunt a quolibet impune derobari.*

a 1 **Nauigia.** a Res † naufragiorum auferri non pñt prætextu alicuius consuetudinis, vel statuti, nisi essent res pyratarum, vel hostium Christiani nōis, vel imperij, & puniuntur in ꝯtrium transgressores. h. d. † No. ꝙ in ꝯstōne Principis b sufficit generalis clā. Non obstante, &c. quia non tenetur scire singulares consuetudines, & statuta, vt in cap. 1. de const. libro 6. c Item no. ꝙ consuetudines c & statuta, quæ sunt cassata a Principe, non valent, nec excusant transgressores a pœna. † Item no. ꝙ d pyratæ d æquiparantur hostib. fidei & Principis, & pñt impune a quolibet derobari, quia sunt ipso iure diffidati, facit s̄. de sacros. eccl. auth. cassa. & qd notat in 10. coll. de mili. vasal. q ꝯt. est. c. j. & in tit. hic finitur lex Conradi. c. dño guerrā faciente, colla. 10.

ADDITIONES.

a Nauigia. Ad istam auth. Vide c. excommunicationi. de rap. extra.
b No. ꝙ in constitutione Principis. Vide plenius Bal. in auth. omnes peregrini. infra, commu. de suc.
c Consuetudines. ita etiam allegat Bar. in l. 2. infra quæ sit longa consuetud. & vide etiam per Bar. sup. l. prox. & Bal. in auth. omnes peregrini. infra, commu. de succes. in prin.
d Item no. quod pyratæ. Vide quod dicit Bar. in l. 1. in fi. inf. qui bono. ced. poss.

LEX XIX.

1 *Procurator dicitur tripliciter falsus.*
2 *Factum procuratoris falsi per ratificationem conualescere non potest.*
3 *Nuncij falsi factum ratificari non potest.*
4 *Procurator falsus an sit procurator.*
5 *Exigere verbum qualiter sumatur.*
6 *Excipiendo verbum est gerundium.*
7 *Iuramento an quis se excusare possit.*
8 *Citra dictio quando super loco, & tempore apponitur, qualiter debeat interpretari.*
9 *Furtum qualiter dicatur manifestum.*
10 *Fur dicitur manifestus qui per clamorem interpellatus cū furto aufugit.*
11 *Decem hoīes faciunt manifestum, & maior pars populi facit notorium.*
12 *Hæresis. & vsurarum crimen est generale & probatur per specialia.*
13 *Procurator falsus, in quem est translatum dominium, an teneatur furti.*
14 *Condictio ob causam non oritur ex delictis.*
15 *Actio furti supponit interesse.*
16 *Mandatum quod legitime fuit reuocatum, non videtur durarē propter ignorantiam.*
17 *Ignorantia habet se pariter ad verum & ad falsum.*
18 *Duo si sunt delegati cum clausula, quod si ambo non poterunt, vnus exequatur, quomodo intelligatur.*
19 *Delegatus, ante receptionem literarum suæ delegationis non potest exercere iurisdictionem.*
20 *Procurator ante literas receptas non dicitur procurator.*
21 *Executor ignorans quod esset executor, si quid facit, an valeat quod per eum est factum.*
22 *Sententia scienter lata parte contumace, an valeat.*
23 *Factum a iudice reuocato valet ante acceptas literas reuocationis.*
24 *Priuilegia quæ non continent aliquid in se perfectum, sed ad aliquid faciendum conceduntur, sunt similia epistolæ.*
25 *Factum a nuncio reuocato eo ignorante, valet.*
26 *Factum a procuratore reuocato ratificari potest.*
27 *Solutum scienter procuratori reuocato repeti potest.*
28 *Procurator si producit generale mandatum, cum requiratur speciale, non valet iudicium.*
29 *Iurisdictio consistit magis in auctoritate iuris, quam in consensu.*
30 *Producens duo mandata diuersa in forma, vltimo statur, & quid si consonat, vel in vno sunt rasura.*
31 *Mandatum falsum, si est iudicio productum, an valeat iudicium.*
32 *Mandatum an possit probari per testes.*
33 *Mandatum dubium, non sufficit ad recipiendum solutionem.*
34 *Genus perire non potest.*
35 *Debitores expulsorum de ciuitate, possunt compelli soluere in commune.*
36 *Soluens sponte nunquam liberatur, nisi ciuitas, vel fiscus habeant nomen obligatum. 37.*
38 *Procurator, qui portat veras literas mandati sub falso sigillo, an sit falsus.*

a 1 **Falsus.** a Præmitte ad euidentiam, quod † falsus procurator b dicitur tripliciter, scilicet proprijssime, vt quia b nec

ADDITIONES.

a Falsus. Hanc legem habeo satis bene lectam per Mar. Syll. post lectu. Gul. de Cū. super C.
b Falsus procurator. Quot modis dicatur falsus procurator, adde Cald. in l. licet. sup. de procur. circa princip. & vide gl. in c. ex parte De. ani. de rescr. in hoc, quod si procurator habet veras literas mandatas cum falso sigillo, vel contra, an dicatur falsus procurator, vide Bar. infra, ea. l. in fi. hic, adde Archid. in c. qui ad agendum de procur. in 6. per Ang. hic in repet. in antep. col.

nec nomine, nec re est, vel fuit procurator, sed falso prætendit mandatum, quod nunquam habuit, & hoc est falsum mandatum, & falsa intentio. sed si non habet mandatum, sed credit se habere, falsum est mandatum; sed intentio est recta: vnde tu animo est veritas, extra mentem est falsitas, quod ergo nunquam habet originem veri proprijssime, & simpliciter dicitur falsum, merito, quia falsum, & nullum conuertuntur. ff. de sol. l. qui hominem. §. si nullo. & ff. de verbo. signific. l. Paulus. Istud est omni consideratione falsum, scilicet, origine, & effectu, adeo quod quicquid hoc prætextu fit, alias non facturo eo, qui facit, si sciret eum falsum procuratorem, ipso iure non tenet, vt supra de procurat. l. licet. extra de rescript. ca. ex parte Decani, & l. multũ, supra si quis alteri, vel sibi. Secundo modo dicitur falsus procurator ille, cuius mandatum apparet, sed post mandatum fuit legitime reuocatum, & iste non est falsus origine, sed perseuerantia, quia mãdatum est caducum. i. reuocatum, vel alias annihilatum expresse, vel tacite, ff. de sol. l. cum quis. in princ. & in §. 1. & l. si cum Cornelius. & ff. si cert. petat. l. eius qui, in princ. Iste est falsus, & proprie, quia vere caret mandato, tamen interdum secundum quid habetur pro vero. Nam origo veritatis multũ aliquãdo operatur de lega. 2. l. cum filius. §. hæres meus. Et pro vero interdum ponitur, quod est falsum. ff. de petiti. hæred. l. pro hærede. Tertio dicitur falsus procurator, qui habet mandatum, nec est reuocatum: sed est nullum ipso iure, nam non proprie hoc dicitur falsum, sed dicitur non solenne; vel insufficiens mandatum, sicut aliud est testamentũ esse falsum, aliud iniustum, aliud irritum, ff. de his qui. vt in d. l. post legatum, & ff. de iniust. testa. l. 1. ille etiam videtur non habere mandatum, qui non produxit ipsum, licet habeat, & iste nõ est falsus procurator, sed insufficiẽs appellatur, ff. de iniurijs. l. sed si vnius. §. procurator patris. Insufficiens enim dicitur, qui non est constitutus secundũ naturam causæ, vt in ca. 1. de procura. in cle. Insufficiens autem dicitur inhabilis. ff. de procuratoribus. l. neque femina. vel non satisdans. ff. de procu. l. minor. §. fin. † Secundo præmittit, *a* quod factum per falsum procuratorem *b* in audientia Principis non conualescit per ratificationem. d. c. ex parte, per Inno. argu. infra de his, qui a non do. manu. l. fi. propter vitium obreptionis, quia est valde detestabile in auditorio Principis. & ideo puniendum. Sed si alijs inferioribus obrepitur. si quidẽ re, & consilio dicunt quidam, quod non potest ratificari, nisi in præiudicium ratificantis, sed si bona fide, tunc bene potest ratificari, etiam citra suum præiudicium, de exce. rei iudicatæ. l. si mater. §. hoc iure. & l. si tutor. in quib. causis in integrum restitutio non est neces. per Cyn. nam si nõ potest *c* ratificari factum procuratoris reuocati. ff. de sol. l. dispensatorem. nisi in præiudicium ratificantis, ergo multo minus ratificabitur factum procuratoris funditus falsi. † Factum vero *d* falsi nuncij non potest ratificari, vt d. l. multum. per Petr. & Cyn. sicut nec factum coram vicinis, vt no. ff. de actio. & oblig. itio. l. consensu. & de sacrosanct. eccles. l. illud. quia vbi nil geritur, ratificatio nil inuenit, vbi figat pedes suæ confirmationis, nam confirmatio non est actus per se stans: dicitur enim confirmatio, quasi cum alio firmatio, ff. de liber. leg. l. Aurel. §. testamento. vbi ergo non est confirmabile, confirmatio non procedit, & maxime hic, quia omne falsum peccat in iure naturali, quia deficit consensus. His præmissis, uenio ad legem, quæ hoc intendit. Quod falso procuratori soluitur, tanquam a fure condicitur, & ad pœnam dupli tenetur. hoc dicit. Diuiditur in duas partes, nam primo dicit, in quod crimen labatur, secundo qua pœna, & quibus actionibus conueniatur, notabilia ea summario patent. † Oppo. litera dicit, falsus procurator. quod falsus non dicitur procurator, quia a quo remouetur diffinitio, remouetur & nomen, sed diffinitio remouetur a falso procuratore, ff. de procurato. l. 1. ergo si est falsus, non debet dici procurator, sed procurans, vel prætendens se procuratorem. Sol. hic est oppositio in obiecto. vt homo mortuus non est homo. quia nec iste est procurator, vt ff. de verborum significat. l. Paulus. nec ille homo, ff. de verborum obligation. l. si homo mortuus. & ff. de condictio. indebit. l. seruo manumisso, & sic obiectum destruit subiectum. † Secundo oppo. litera dicit, falsus procurator exigendo. *e* & sic implicat contradictoria. nam si falsus, ergo non potest exigere. quia nec mouere actionem. ff. de negoc. gest. l. si pupilli. §. penult. Solut. duplex est actio, vna per viam iuris, & ista non competit falso procuratori, alia per viam facti, & ista proprie dicitur extorsio, si fit ab inuito, sed si fiat a uolente, dicitur proprie protestatio, tamen largo modo etiam exactio dici potest, ut hic. Quapropter dubitatur, *f* vtrum procuratori constituto ad exigendum possit sponte solui extra iudicium, vel in iudicio per modum voluntariæ iurisdictionis, dicunt quidam, quod nullo modo potest solui, quia exigere ponitur pro agere. ff. soluto matrimonio. l. nõ solum: ergo est procurator litis, non contractus, nec distractus, idest solutionis, ff. de pactis. l. sed si rantũ. & ff. de sol. l. hoc iure. exigit ergo ministerium adhærendo compulsioni, non receptioni: vt ff. de procurator. l. si reus paratus. & hoc videtur *g* tenere Spec. in titulo de procuratori. §. vt autem. ver. notabiliter autem. Non obstat. ff. de institu. l. quicunque, & l. cum qui. si cer. pet. quia ibi erat præpositus cuidam vniuersitati, in qua huiusmodi includuntur, quia mandatum est vniuersale. Secundi dicunt, quod potest exigere ab his, quos facit per iudicem condemnari. ff. de lega. 3. l. vndecim, §. si rem. quia incidit mandato ad lites. Tertij dicunt, quod potest recipere ab omnibus, & facere eis instrumentum quietationis, non tamen potest cõfiteri, quia verbum exigere significat realem satisfactionem, vt infra de noua. l. non abstulit. ff. eodem. l. si debitorem. de pign. actio. l. solutum, §. solutam, ff. de sol. l. si quis seruo. hoc tenet Io. Gui. & Cyn. puto verum, maxime, quia mandatum est contractus bonæ fidei, & sic late debet interpretari, nisi faciat, quod dominus non esset verisimiliter facturus. ar. ff. mand. l. si hominẽ. & ff. de verb. obl. l. qui Romæ. §. Callimachus. Non ob. l. nõ solum. nam si arguis ex tex. ibi strictissime ponitur verbum; exigere. si vero arguis ex glos. illa non dicit aliud, quam dicat lex hac in re. Præterea, cum dicit, ad agendum, & exigendum, copula illa cadit inter diuersa, & debet ampliare mandatum, ff. de leg. 3. l. ea tamen. nec enim vnum verbum debet superfluere, si cœna duci potest sine superfluitate, & tandiu durat mandatum, donec sit effectu demandatum, vt extra de off. del. c. in literis, per Inno. & componitur exigo, ab. ago & ex, idest extra, vel intra agere, vt ait Catholicon. † Et not. hic in dictione. Excipiendo, quia hæc dictio est gerundium: *h* vt not. supra de eden. in rubric. Gerundia autem quandoque designant actum procedentem ab aliquo, vt associo te osculando, infra de his qui latro. l. 1. quandoque significat actum procedentem in aliquem, vt offendo te insultando, vel vulnerando. Et natura gerundij est, vt significet modum & formam rei, vt cum dico, talis immiscuit se diuinis, missam publice cantando. & interdum declarat actum verbi, vt loquor legendo, interdum informat actum verbi, vt vim facit exorando l. uim facit. de ui & vi arm. interdum transformat, & impropriat actum verbi, vt occidit consulendo, de officio delega. cap. secundo, in gloss. fideiussit mandando &c. de pact. l. in personam §. qui pecuniam. & sunt interdum gerundia communis significationis, scilicet actiuæ & passiuæ, ut no. in c. 1. de postu. lib. 6. in nouel. vt si dico, venio causa eligendi, vel causa testandi. nam duplex est electio, ut testamenti factio, scilicet actiua & passiua, sed in actiuo tantum, in passiuo non habet, nisi vnam significationem, ut uenit derobando. uel causa derobandi, quia significat actum procedentem ab ipso, & sic actiue. Item iste uenit causa patiendi, nam iste genitiuus gerundij meram, & absolutam passionem significat. Adde quod natura gerũdij est qualificare: tamen quandoque facit conditionem, ut cum iungitur cum futuro tempore, ut ff. de acqui. hære. l. si tu ex parte. in fin. & ibi per Bart. & not. ista, quia gerundia multum sunt in vsu, maxime in libellis accusationum, & dicuntur gerundia, quia gerunt vim uerbi. idest sumunt, uel transferunt, uel transumunt. Tertio opp.

ADDITIONES.

a And. Barb. Secundo præmitte. No. quod facta per falsum procur. in aditorio Principis non cõualescunt per ratificationẽ, vide d. Abb. in c. nõnulli, § extra de rescr. allegauit hoc dictum, & illud reprehendit do. Car. alle. ibi Bal. hic, & reprehendit do. Abb. & Io. de Imo. sequitur illum reprehendentem & Card. ibi cõtra Bar. Ang. hic in repe sequitur dictum Imo.

b Factum per falsum procuratorem. Plene in d. l. si tutor, & per Ang. in repe.

c Nam si non potest. Dixi post Bar. in l. si tutor, hic alleg. & latius Bal. infra ver. tertio quæritur.

And. Bar. Nam si non potest. An sententia lata falso procuratore poterit per dominum ratificari, vide Angel. dantem nouam opi. post Bal. in l. licet, ff. de iudic. vide Bal. in l. 2. supra qui pro sua iurisdictio. & d. l. si tutor. in quibus cau. in integ. restit. nõ est neces. ff. qui satisd. cog. leg. Iul. d. c. significasti. de fo. comp. & an quando dominus scit aliquem gerere se pro procuratore suo, & non contradicit præiudicet sibi, vide do. Abb. in c. ex parte Decani. de rescrip.

d Factum vero. Adde Bal. in l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de neg. gest. & Bal. alleg. Bart. & Bar. in d. l. multum. sup. si quis alteri, vel sibi. & Bar. in l. si procuratori falso. ff. de cond. ob caus.

e Exigendo. Quomodo sumatur verbum, exigere, vide hic etiam per Barto. licet glo. aliter dicat.

f And. Barb. Quapropter dubitatur. An procuratori constituto ad exigendum possit solui, vide Bald. in d. l. non solum. ff. solut. matr. l. 1. infra qui. res iud. non noc. l. item magistri. ff. de pac. l. quod quis supra de proc. Ang. in l. si proc. vide glo. 2. infra ad Carb. vbi exponitur verbum, exigere, a volente, & volente Pet. de Anchar. sequitur op. Bal. in c. qui generaliter, de procu. in 6. vide Mod. in l. non solum præalle. vide Bal. in l. 1. inf. qui. res iud. non noc. & ibi allegauit glos. l. 2. infra de Carb. edi. vide Pet. de Anch. in c. in nostra. de iniur. vbi dicit, quod procurator constitutus ad petendum non potest sponte recipere. Allegauit quod habetur in d. l. non solum ff sol. mat.

g And. Barb. Et hoc videtur. Sed pro opin. Spec. facit text. in d. l. non solum. & clarius l. fideicommissa, §. si rem. de leg. 3. & not. tex. l. 2. C. sol. matrim. vbi dicit, nec exigere, nec accipere, & hæc opi. fuit glos. in l. licet, & si lege §. quod ait, ff. de petit. hæred.

h Gerundium. Adde quod Bartol. etiam fecit tractatum de gerundijs scripsit post Imo. in d. l. si tu ex parte, hic alleg.

Celsus. Adde tu de gerundijs, & eorum potestate, & qualiter accipiantur per ist. ũ sup. in rub. de eden. nu. 3. & quod ibi posui in addi. in vers. importatur necessitas, & ibi etiam posui in apo. ad Bar. nu. 2. vers. quæro ergo in apo. in eo. verb.

opp.dicitur hic, quod furtum fit citra domini voluntatem, imo dēt dicere contra, non citra. Institu.de obli.quæ ex malef. §.j. Sol. hic ponitur citra, id est, ꝯ nam qui nescit, ꝯdicere; vr̄, ff. de fur.l.q 7 vas.§.vetare. † Sed quid si ipse dominus a dicat, ꝙ si sciuisset, cō- a sensisset, an est sibi credendum? Respondeo, si quidem aliqua causa etiam fragilis, vel leuis amicitiæ potest assignari, debet credi.l.fi.de crim.expi.hær. Si autem non apparet causa, aut hoc dicit suo sacramento, & tunc idem, quia est qō de animo, ad hoc quod no.in fin. J. de fideiuss.l.pen.ff. de acq.hæred. l. pro hærede, §.s.per lae.ff.de re.mili.l.non omnes, §. a Barbaris. scilicet si est persona fide digna. Si autem simplici verbo dicat, aut si persona de collusione suspecta, creditur sibi ꝯ se, sed non contra rempublicam, & adde quod no. Bar.ff.eo.l.inter oēs.§.recte. Vel dic, ꝙ dictio, Citra, est nota veritatis, quia q nescit, non ꝯsentit, nec dissentit, qa nec sentit, sicut furiosus, dormiens, & si.sed dictio ꝯ notat fictionē, vt in §.vetare. vel dic est qđ ꝯ volūtatē. s.implicitā & gn̄alem, qa p̄sumitur, ꝙ dn̄s velit rem suā ꝯseruare, non pro derelicto habere.inf.vnde vi.l.fi.& per hoc p̄cīnmitur, quod nolit quod sibi subtrahatur.sed non explicite, & singulariter, quia qui 8 non ꝯsentit, non dissentit. † Et nota de ista dictione, citra, b quod b aut apponit super loco & tempore & tunc apponitur, cum copula, & significat vnius extremi in alteram extēsionem, vt cum dico, possedit tale pondere a Brenta & citra, vel a paschate. & citra. si autem dictio ponitur sine copula notat separationem loci, & temporis.extra de proba.c.licet causam.per Inno. & Host. & transumptiue, ff.de vsuc.l.Celsus, per Bar.aut dictio, citra apponitur super consensu, & tunc, si reperitur probabilis medij dispositio per se sumpta, accipitur pro præter, vel accipitur in materia onerosa pro contra, sed in materia gratiosa accipitur pro volun- 9 tate, iuxta no.in l.multus, supra de proc.dic vt ibi.† Quarto, c op- c po.dicitur hic, hunc teneri furti non manifesti. contra, iste facit furtum præsenti, ergo est furtum manifestum, & sic pœna est quadrupli. Institu.de actio.§.sic itaque, ff.de cond.fur.l.fine.Sol. non est manifestum, quia nō fuit acclamatum. nec obuiā itum, imo dominus non intelligebat furtum sibi fieri. vnde nec vidisse videtur, qui rei non percepit effectum, vt Inst.de oblig. ex deli.§. manifestus.ideo ergo non est manifestum, quia est tacitum fur- 10 tum, & velatum non discoopertum. † Aduerte d, sicut verus & d manifestus contumax est ille, qui dicit, nolo venire, vel citatus, audito verbo arripit fugam, ita fur manifestus dicitur, qui interpellatus per clamorem obstinato animo fugit cum furto improbitatis suæ manifesta signa ostendens, ita quod actus corporis, ac etiam mens delinquendi manifestissima est, & velari non po- e test. Cæterum etiam mille oculis videntib. e non est manifestū sine contradictione furtum, & facit. ff. de vsu. l. qui solutioni. §. 11 mora. non obstat, ꝙ † decem homines faciunt manifestum, & maiori pars populi facit notorium, infra de accusa.l.ea quidem, quia ibi loquitur de notorio & manifesto, prout est qualitas probationis.hic prout est qualitas delicti probandi, alibi dicitur manifestum, ꝙ pluries frequentatum, multorum conscientiam latere non pōt, ita dicitur vsurarius manifestus, quasi abhominabilis & execrabilis, cuius testamentum non debet acceptari per bonos viros, nisi cauerit, vel manifesta signa volendi cauere, & pœnitere ostenderit.c.q̄q̄.de vsu. lib. 6. Alio ergo modo dicitur fur manifestus, quia consideratur actus singulariter, alio modo vsurarius manifestus, qui ex plurib. actib. pōt fieri manifestus, si- 12 cut hæreticus.† Nam vtrunque crimen, s. vsurarum & hæresia est generale, & probatur p specialia, qđ dic, vt dicam, J.de test.l.j, 13 † Quinto oppo.quod nullo modo teneatur furti.& arguo sic. In istum falsum procuratorem translatum est dominiū, ergo non tenetur furti, per l.pe.ff.de condi.ob cau.patet consequentia, maiorem probo, condictio indebiti præsupponit dominiū esse trāslatum, saltem pecuniæ, quæ soluitur in genere, & reperitur in genere.ff.de cōnd.ind.l.indebiti.§.fi.Sed lege cauetur, quod competit condi.indebi.l.creditori.supra de cond.inde.ergo est translatum dominium, & sic non est furtum, Sol. triplex est administratio.scilicet mera, l.nuda. Item propria. Item mixta. primo casu fit furtum. secundo non, vt not.ff.de condit. fur. l. parui. Item tertio casu non fit furtum, vt dum est procurator ad suum, vel mixtum commodum ipsius & constituentis, vt dicit Iac. in l.1. §.a.ad Trebel.vel dic in nudo ministro, quod aut debet reddere idem corpus nummorum, & tūc facit furtum. aut idem genus, non idem corpus; & tunc non facit furtum. ff. dep.l.Lucius, & ff.loca.l.in naue Saupheli, tamen etiam vbi facit furtum, tenetur cōnd.inde.ex generali materia, quia est indebitum, non ex materia speciali, id est appropriata condi.ind.& est ratio. quia omnis condictio degenerat ꝯ furem.l.fi.ff.vsuf.quemadmo. caue. quia est iure naturali prohibitum, & ideo meta æquitas iuris gen uū f ꝯsideratur, & procedit ꝯ furē libellus ineptus f in actione, si est aptus in causa, vt leg.& not. 1.q.4.c.quia prælulatus.& at.in l.illi- 14 citas in prin.ff.de off.præsi. † Sexto opp.certum est, quod ex delictis non oritur cond.ob causam; sed oritur ex contractib.innominatis, sicut actio præscriptis verbis.ff.de condi.ob cau.l.fin.de dun.cau.mor.l.Senatus, Item certum est, ꝙ ea contractib. non oritur actio furti.ff.de pact.l.si vnus. §. pactus. sed pactum. sed l. dicit, ꝙ falsus procurator teneatur condictio.ob caus.ff.de condition. ob caus. si procuratori falso. ergo tenetur ex contractu, non ex delicto, ergo non tenetur furti. Sol. falso procuratori interdum soluitur contemplatione falsi mandati, & non alia contemplatione, & tunc tenetur furti, vt hic. Interdum non soluitur obtentu mandati, sed quia promisit, quod dominus haberet ratum, & tunc si dominus non habet ratum, tenetur condi. ob cau. Item actione præscr. verb. ad interesse. Item si illa contemplatione sit solutum, quia dubitabat soluens de mandato, ideo voluit, quod procurator etiam promitteret de rato. & sic intelligitur l.contraria.ut ibi no.Bar.dicit, ꝙ eo ipso; ꝙ quis tanquam procurator recipit rem, videtur promittere, ꝙ aut procurationem monstrabit, aut ratum haberi curabit, & ideo si nō habebit ratum, tenebitur condi.ob causam. ſm eum. Sed hoc non est verum, quia falsus procurator non ꝯhit, sed decipit, alias sequeretur, ꝙ fieret dominus, quia datione ob causam, cuius impletio requirit factum, recipiens transfert dominium. ff. de donation.l.hoc iure.§.si qs dederit.quod falsum est, quia soluens non tam ꝯhit, q̄ decipit.argu.ff.de pac. l. tres fratres. & hoc recipit mala fide animo lucrandi. nam ipso limine solutionis ꝯtum est furtum: vt hic. Si autē bona fide, tunc haberet locum actio in factum subsidiaria, domino non ratificante, vel condictio si- g ne causa, g pecunia consumpta, vel rei vendicatio; re extante. h Scias tn̄, ꝙ immediate semper præsumitur h dolus, vt J. de fal.; 15 l.nec exemplum.† Septimo opp.& vr̄, ꝙ actio furti non det, & arguo sic actio furti supponit interesse. vt J.eo. l. manifestissimi. sed soluentis non interest, ergo non dat̄ probat̄ minor, qa liberatus est soluēdo, uel ipso iure, uel ope exceptionis, vt ff. de sol.l. cū quis.§.1.Solu. aut falsus procurator recipit bono aīo, & permansit in ipso, sed mutato animo cōtrectauit, tunc tenetur furti ipsi creditori, quia recipiendo, pro eo acquisiuit possessionem, & dominium, ex quo dominus habet ratum, quod fingitur retro. cum ergo postea ꝯctat, facit furtum domino, id est creditori, ſm gl. Aut a principio recipit mala mente: tunc non acquisiuit possessionem creditori, nec dominium. & ideo fecit furtum debitori, eidemque domino, tamen si debitor vult vti exceptione solutionis contra creditorem, debet ei cedere condictionem furtiuam, & actionem furti, alias non auditur in excipiendo, sic intelligitur d.l.cum quis.§.1.secundum gl. sic ergo in superiori casu nulla fit cessio; sed in hoc vltimo casu agēdum est iure ces- 16 sio. secundum glo. q̄ (nisi sic exponas) non intelliges. † Octauo, & vltimo opp. nam propter ignorantiam non ideo uidetur durare mandatum, quod fuerat legitime reuocatum, ergo soluens non liberatur, etiam ope exceptionis, Sol. non durat mandatum, sed durat effectus mandati fauore liberationis. Nam ex reliquiis præcedentis mandati nascitur ignorantia soluentis. ff. si cert.pet.l.eius qui in prouincia, sic videtur, ꝙ amoto Sole durant eius reliquiæ id est quædam uirtutes impressæ ab ipso, ut caliditas in lapide, & in aere. Itē simile, ff.de auctor. tu.l. si pluribus. in gl.& de resta.tut.l.si quis sub conditione. per Dyn. Nunc veniamus ad quæstiones, & nostri maiores meliora, & utiliora omiserunt. Ego uiam apertam quibusdam utilibus inuestigandis. & qa interdum qs hēt mandatum, non tn̄ valent ea, q̄ facit vigore mandati, hæc erit prima pars pertractanda p sex qōnes & qa interdum quis non hēt mandatum, habuit tn̄, & valent ea q̄ facit vigore mandati. Ista erit secunda pars pertractanda per quatuor qōnes. Interdum qs hēt plura officia, vel mādata, vnū vtile, aliud inutile, & ualat, qđ facit vigore vtilis mādati. Ista erit terna pars pertractanda per duas qōnes, & declarabitur, vtrum in officijs exercendis inspiciatur ueritas, vel opinio. Interdum quis non habet mandatum, & pronunciatur habere, an actus valeat. & ista erit quarta pars tractanda per quatuor quæstiones. Circa quæ not. quod officium prætenditur, aut a lege, aut

ADDITIONES.

a And.Barb Sed quid, si ipse dominus, num quis poterit suo sacramento se excusare: uide Bar. & ea, quæ ibi no. in l.inter omnes, §.recte, ff.de fur.& quod ibi no. nisi esset persona infamis, uide tamen gl.c.innotuit, de elect.

b Dictione citra. De qua per Bar.in l.Celsus, de vsuc.ff. Celsus, Adde de ista dictione quid importet, vel denotet, Guil. de Cun.in l.1. ff. de pig.act.eundem, & Alex. in l. & si post tres, ff.si quis cau. dias post illum in l. iudicia, num.7.in uer.& si copula, uer.sed numquid, supra de rei vend. & Bar. in l. ait prætor, §.quod autem, ff.de aqua quoti.& æstiu.

c Quarto. Adde Bar.in l.2.ff.eo.& hic.

d And.Barb. Aduerte. No.de verbo contumax, uide gloss.& Docto. & in l.pen.ff.ex quibus cau.maio. in integr.restitutio.& domin.meum de Imo.plenissime in l.ex consensu, §.6.ff.de appel.

e And.Barb. Mille oculis uidentibus. Quid dicatur manifestum, Vide Bart.in l.3.ff. eo.& Can.in c.quamquam, de vsu.in 6.& quid sit notum, & notorium, & uide gl. no.l.3.§.eiusdem, ff.de testi.& l.1.supra qui, & aduers.quos, & uide text.de notorio.& manifesto meliorem, de purg.cano.do.Ant.in c.uestra, de coha.cle.& mu. & ibi per eum plene.

f Libellus ineptus. Vide in l.1.ff.de eden.circa princ.

g Vel condi. sine causa. Cum ista potest concurrere condic. ob causam in l.1.ff. de condi.ob causam.

h Præsumitur, In dic, quod hic melius per Bart. quod colligitur ex ꝯnsectarijs.

aut a legis ministro, aut ab homine priuato, priuatæ fortunæ, vt a Philippo, Petro, Paulo, vel Socrate. Videndum est ergo de 17 singulis. Et primo circa primam partem tria quæruntur. † Primo, vtrum habens auctoritatem legalem, possit aliquid facere ignorans de ipsa. Secundo, quid si habet auctoritatem iudicialem? Tertio, quid si habeat auctoritatem conuentionalem, vel similem, vt ex vltima voluntate, vt quia executor vltimæ voluntatis, tamen nescit pro certo, sed dubitans dicit, facio sic, inquantum sim executor? Et quid si habet maiorem commissionem, vel econtra, & putat habere minorem, vel econtra? Et scias, quod aliud est ignorantia, aliud error, nam nullus error cōcurrit cum veritate, sed ignorantia habet se pariter ad verum, & ad falsum a & cum vtraque permiscetur. Ad primum *a* redeo, & subiicio tale thema. Adunantia populi concessit prioribus quoddam arbitrium, quod non est de ordinario officio ipsorum: ipsi credentes ex simplici vi prioratus illud posse, illud faciunt, non facta mentione arbitrij extra ordinem dati: quæritur, an valeat. Aduerte, quandoque aliquid conceditur alicui, in eum ius, & potestatem transferendo: & tunc non refert erret, uel non, quia valet, quod fit, etiam si faciens credat non valere, vt ff. de acqu. hær. l. qui se pupillum. & ibi notatur. quādoque conceditur aliquid simpliciter cōmittendo per modum nudi officij, & tunc aut actus exercitatus est dependens a voluntate, & nō valet, vt l. quæro. de eo qui pro tutore. Aut a necessitate; & tunc valet, vt b notat Innoc. *b* extra de præscri. c. cum ex officij. & ideo verum dixit Bartol. quod si dicti priores nomine officij prioratus contraherent, non essent vsi debita auctoritate, quia in contrahendo requiritur, quod quis intēdat consentire, actum vero necessarium, non voluntas. sed iuris auctoritas facit ratum. ff. de iud. 18 l. 2. §. 1. † Circa secundum *c* suppono tale thema. duo sunt dec legati cum clausula, quod si ambo non poterunt, vnus exequatur modo unus non potest: alter, cui hoc non constabat, processit solus: an valeat processus: & videtur quod non. ff. de condi. & demonstr. l. multum interest. Sed Ioan. Andr. disputauit contrarium in regula. Eum qui. lib. 6. in mercurialibus. quia veritas, & iurisdictionis auctoritas faciunt valere. argum. ff. de manu. vindict. l. si pater. §. j. & respondet l. multum interest. quod aliud est in aditione hæreditatis, quæ animo expletur, sed iurisdictio non expletur animo inferioris: sed iudicis superioris, secundum Ioan. And. quod verum credo. Nam iurisdictio ista residet apud duos etiam insolidum, quod ad inuisibilem iurisdictionem, sed exercitium debet esse commune. sic de od. inser. l. si plures. per istam ergo clausulam accrescit exercitiū, sed in iure accrescendi in diuiduis non requiritur scientia, quia ius accrescendi est de appendentijs rei principaliter scitæ. & iō valet, quod fit, sicut qñ accrescit per prorogationem, vt in d. l. 2. §. j. ff. de iu-19 dic. † Sed pone, *d* quod causa est mihi soli delegata, tñ nondum red cepi literas, vtrum possim exercere iurisdōnem: dic quod non. de rest. spol. c. ex conquæstione, per Inn. de proc. l. si is qui. per Archi. & ī. de his, qui veniam ætatis impe. l. 2. & iō nisi ante oīa fiat præsentatio rescripti, processus est nullus: et si sciat se delegatū, ita quod istud non est ratio ignorantiæ: sed quia eius iurisdō pēdet e ex productione rescripti, quod est notandum. Circa tertium, *e* est videndum de mandato inter uiuos, an procurator, qui contraxit, ut procurator, antequam reciperet literas, obliget dominum. & Cyn. consuluit quod sic. & incipit consilium, quidam nomine F. iuit ad partes Angliæ. & hoc per talem theoricam. nam interdum tractatur de præiudicio ignorantis: & sic ignorātia uitiat actum. Interdum unus ignorat, alter scit, & tractatur de præiudicio scientis: tunc ignorantia non vitiat actum: imo contra scientem reddit actum validum, vt ff. de cōtrah. empt. l. f liberi. & l. si in emptione. §. 1. Idē si debuit *f* scire. ff. de iur. & fac. ignorantia. l. regula. §. qui ignorauit. de manu. vend. l. si pater, §. quoties. pro emp. ī. l. 2 §. si sub conditione. secundum Dy. sed hoc non videtur bene dictum, quia multum refert, an aliqs faciat aliquid iure suo, an iure cōmissionis. Primo casu ualet inspecta veritate, secundo casu non valet. quia nō facit debito nomine, nec obtentu officij. vt l. 3. §. si quidem. ff. de sol. de eo. qui pro tut. l. quæro. ar. fam. ercis. l. quod hęres uer. & ideo. & si cer. pet. l. penul. Et ideo Bar. consuluit, quod non valet, quia est procurator: & dñs non tenetur habere ratum, nisi quod fecit, tanquam 20 procurator. † Sed ante literas susceptas, non est procurator. & allegat c. is qui. de proc. lib. 6. & in c. j. de procu. in cle. in gl. ordinaria. & de elec. ca. j. per Host. & Compostel. & in Specul. de g procu. §. 1. ver. sed quid. & incipit consilium Bar. *g* An procurator constitutus in absentia, &c. & probat tali ratione, quia mandatum inducit contractum mandati. ergo requiritur cōsensus vtriusq; partis. facit quod ponit Inn. in c. cum super de offi. dele. Ideo Bart. in d. consi. reprobat expresse dictum Dy. quia antequam recipiat literas falsus, vel imperfectus est procurator. Videntur ergo suspēsa procuratoris organa vsq; ad susceptionem literarum, & aperturam earū: sicut, & olim ante apertas tabulas non poterat hæres fungi animo adeuntis hęreditatem, & maxime si est data certa forma in literis. Nam scientia requiritur vbicunque seruanda certa est forma. ff. de conditio. & demonstrāt. l. 2. Sed pro dicto Dyn. facit: quia mortuo procuratore, posset habere ratum, ergo eo ignorante, seu antequam sciat. l. bonorum. ff. rem rat. habe. & quicquid sit de rigore, saltem de æquitate per doli exceptionem repelli debeo ego dominus veniens contra factum procuratoris. arg. ff. de donationi. l. si tibi. Puto, vbi est data certa forma, non valere, alias sic, & hoc quando in absentia procurator est constitutus, vt statim sit procurator. Sed si post nuncium, vel literas habitas sit procurator, tunc mandatum recipit effectum suum, non ex sola constitutione, sed ex præsentatione, & communi consensu, ideo non valeret ante factum, argum. ff. de acquirend. possess. l. qui absenti, §. si quis, & ff. de actio. & obligatio. l. consensu. In dubio autem quando actus perficitur inter absentes, nuncius non uidetur mitti ad substantiam actus, sed ad notificationem, tunc non refert qualiter quis sciat, dummodo sciat, quinimo etiam si nesciat, secundum Dyn. illud est nota. iusta credulitas cum fama habetur loco veræ scientiæ, si consonat etiam veritati. ff. de acquirenda hę-21 reditate l. quidam. §. quod dicitur. † Dubitatur de executore constituto in testamento, vel epistola, qui audito, quod esset executor, tamen hoc non viso, nec discusso fecit officium suum, an valeat? & videtur qđ non quia habuit certam scientiam, sed leuiter fuit motus ad credendum, licet crediderit verum. Si autem omnino ignorauit, tunc non est dubium, quod ignorans nihil agnoscere, nec acceptare potest, infra de donation. l. nec ignorans. & officium cum effectu non quæritur ignoranti, sicut nec aliud quicquam. ff. si certum petatur. l. proinde. & de conditio. insti. l. si quis ita hęredem. Solut. puto scientem etiam clausis tabulis, & non exhibitis sibi exequi posse, sed ignorantem suæ potestatis fundamentum puto exequi non posse: vt de 22 caducis tollend. l. 1. §. 1. & dict. l. multum interest. de condition. h & demonstration. † Item dubitatur *h* de iudice, qui citata, & contu-

ADDITIONES.

a Ad primum. Adde Bar. in l. ambitiosa. in fi. & ibi se remittit ad disputationem suā, quæ incip. adunantia generalis. ff. de dec. ab or. fac.

b Vt no. Inn. vide Bal. in l. 1. supra, qui pro sua iurisd.

c Circa secundum. Vide Bar. in d. l. multum. in fi.

d Sed pone. Dicit post Bar. in l. multum. de cond. & demonst. ff. & Bar. post Dyn. in l. mandatum. supra mandat. & in l. prima supra vt lite pendent. & in l. ea quæ, sup. de temp. in integ. rest. pe. facit quod no. Bal. inf. ea. l. in ver. nunc videndum. econtra vide aliquid per Roma. in l. sed & si de sua, alias in l. cum hæres, ff. de acquiren. hær. per Pau. de Cast. & Rom. in l. qui absenti, ff. de acq. poss. per Ang. in l. cum furiosus, ff. de iud. per gl. in cle. 1. in ver. reperiat. de off. deleg. & vide Bal. in l. nec quicquam, §. vlti. in vlt. ver. ff. de offic. procons.

And. Barb. Sed pone. No. delegatum ante receptionem literarum suæ delegationis nō posse exercere iurisdictionē. vide Ang. & Bal. in l. 1. ff. de procuratorib. & quod notanter dicit Bal. in l. 1. inf. de confes. & in c. 3. de dilat.

Celsus. Adde Bar. in l. multum, ff. de conditio. & demonstra. istum & Doctores in l. cum furiosus, ff. de iud. Innoc. in c. conquestus, extra de ferijs, & in c. pastoralis, extra de rescript. & dixi in apost. ad collectarium, in c. mandato, num. 3. in vers. ante notitiam literarum, extra de procur. & no. Dom. de Ro. decis. 356. incip. circa dubium &c. & decis. 356. incip. si vanis, in nou.

e Circa tertium. Adde Bal. Ang. & Imo. in l. qui testamento, ff. de testa. & quæ not. Bar. in l. si pupilli, §. 1. ff. de neg. gest. & Bal. in l. 1. infra de confes. & l. licet. in prin. infra de acqu. poss. per do. Car. in cle. non potest, in fin. de procur., vbi transit cum Bar. in illo consi. hic alleg.

And. Barb. Circa tertium. Vide do. Pet. in c. is, qui, de procur. in 6. vbi tenet opi. Cyn. vide Io. de Imo. post Bal. in l. qui testamento domini, ff. de testamen. vide Bar. in l. si pupilli, §. item si procurator. ff. de nego. gest. ubi tenent contra Dy. vide do. Pet. in c. cum ex officij, de præscrip. vbi transit cum Cyn. & vide Bartol. in cons. 159. incip. quæritur, an procurat. constitutus in absentia. vbi dicit procurator fuit constitutus in absentia, & fuit certificatus ab alio, quam a domino, vtrum valeat actus gestus ab eo, an probetur cōtra tertium, quod procurator, vide ibi, & an possit acceptare præbendam illo casu.

f And. Bar. Idem si debuit. An procurator ministrans ante receptionem mandati obliget dominum, vide Bal. in l. dummodo, ff. de procu.

g Incipit consilium Bartoli. Domini de Rota decisio 380. concludunt, quod non valet, in antiquis, nisi apponeretur clausula rati, quia ratihabitio pendet solum ex voluntate domini, sed quid si procurator recepit mandatum, sed non exhibuit in iudicio? vide Doct. in d. c. is qui. de procuratorib. in 6.

h And. Barb. Item dubitatur. An acta per iudicem parte existente contumace, licet sibi constet de contumacia sint valida, vide Barto. in l. si finita. §. Iul. ff. de damn. infect. & l. hoc autem, §. 1. ff. ex quibus caus. in possess. eatur. & d. l. multum, & facit, quod eleganter voluit in l. is apud quem, sup. de eden. quod si iudex tulit sententiam non visis actis, est nulla, unde tex. no. in l. cum hi, §. si prætor. ff. de transa. do. Ias. in c. ex tenore, de rescri. limitauit, nisi sententia esset a Principe lata, quia tunc tenet non expectata relatione nuncij, licet dom. Ant. contra ibi teneat, vide Bar. in l. sed & si de sua, §. cum autem, ff. de acqu. her. & ibi alleg. gl. in cap. sæpe. de appel. vide l. generaliter, §. is de præscrib. sup. de reb. cred. vbi est casus no. & ibi Bal. do. Pet. in cap. pastoralis, de rescr. vbi processus legitime habitus, vigore rescripti male intellecti valet, & tenet. Ita debet tenere illa sententia. tene menti, quia non consueuit ad hoc allegari. contra istam doctrinam, vide quæ dixi in cap. ex tenore. de foro compe. vide glo. & ibi do. Abb. & ibi dixi in cap. quoniam, de proba. in ver. dilationes Bal. in d. c. semper. & in l. properandum §. si quidem, sup. de iud.

cōtumace vna partium, hoc tñ non discusso, quia nuncius non retulit, tulit sententiam, an valeat: dicit Bar. q̄ non, in d.l. multū, quia licet habeat potestatem, tamen eam se habere nescit, & qa inordinate procedit, & hoc etiam dicit Bal. extra de appellat. c. ia pe. in glo. vlt. in fi. Sed Io. Andr. in dicta disputatione posita in regula Eum qui. lib. 6. in mercurialibus dicit, quod fauore sententiarum tenet factum inducussum etiam ab ignorante. Et si tu dicis, q̄ ordo peruersus est, nego hoc, quia relatio nuncij nō est de substantia. Vnde si iudici constaret, vndecunque, valeret, quod faceret, argum. de sent. excomm. cap. cum venerabilis, §. secus, hoc certe verum videtur, si forte periculum esset in mora, quia statutum arctabat iudicem ad pronunciandum, & forte nūcius erat corruptus, ideo non reportabat ambasiatā, vt d.l. 2. de sportu. Solu. si iudex credit eum citatum ex quadam præsumptione, a & informatione valet sententia, alias non valet, quia iudex, cui nihil constat, nihil decernit, vt infra de secund. tab. l. j. in gloss. Ex prędictis apparet, quod interdum quis habet potestatem, vel mādatum, & tamen non reputatur habere, & ideo vigore talis mandati, vel auctoritatis non valent ea, quæ facit & hæc fuit. 1. particula. 23 † Nūc videndum b est de secunda particula, & primo quęro, an valeat factum a iudice reuocato ante acceptas literas reuocationis: & dic, quod sic, quia nisi pręsententur sibi reuocatoriæ, durat iudex. Item quia impendere officium est sicut soluere debitum. Item hoc non est alienare, sed administrare. Item interim est in possessione. Item propter communem errorē, & idē in Episcopo deposito, vel translato, donec ignorat. ad hoc glo. in d.l. eius. ff. si cer. pet. extra de rest. spol. cap. audita. & in Auth. de tabel. §. 1. Item scias, c quod rescripta ad lites vim gerunt epistolæ, quod salutatio pręmissa ostendit, iuxta nota. in constit. omnē. d quæ est prima constitutio Digestorum. Priuilegia d etiam, quæ 24 non † continent aliquid in se perfectum, sed conceduntur ad aliquid faciendum, similia sunt epistolæ, vt id fieri non possit, nisi receptis literis, & inspiciatur tempus datæ, quo ad initium gratiæ, tamen quo ad eius executionem requiritur, quod literæ exiuerint de cancellaria, cum vero continet actum in se perfectum statim signata supplicatione est gratia perfecta, & plenum ius q̄situm, nec reuocatur morte concedentis, vt no. in procemio libri sexti in not. per Arch. tunc autem priuilegia habent vim constitutionis, & ius quæritur etiam ignoranti, quia gratiæ ęquiparantur legatis, de legat. 2. l. cum pater. §. surdo, & indulgentiis & remissionibus. ff. de iureiurā. l. Labeo. nimirum, quia apud solum collatorem remanet ius conferendi, sed facultas accepandi in suscipiente & disposito, siue supposito, ff. de acquir. hęred. l. si qa 25 filium. §. j. & de pręben. c. si tibi absenti. lib. 6. † Secundo quęrit e de mandatis priuatorum. e & primo quæro, nunquid factum a nuncio reuocato in absentia, & eo ignorante valeat? gl. dicit qđ sic. ff. de contrah. emp. l. fi. in fi. contrarium no. ff. quod iussu. l. j. §. si ego, & in c. j. de renun. in Clem. & in l. multum, §. si quis alteri, vel sibi. Solu. aut proprie est nuncius, & non valet, quia deest cōsensus dñi, & non adest consensus nuncij, tamen si ex hoc alius læditur, tenetur reuocans actione de dolo, vel iniuriarum, & crimine stellionatus. ff. de dolo. l. & eleganter. §. seruus pactionis. & f & l. item quandam. Aut est nuncius f improprie, vt si dico, facio te nuncium meum ad vendendum, qui facis verba in persona mea, vel impersonaliter loqueris, sicut faciunt nuncij, qui portant merces ad vendendum, tunc talis nuncius consentit, & valet actus, sicut in procuratore, sed in alio superiori casu nuncius nō consentit, sed refert consensum domini, quod etiam in inanimato organo fieri potest, vt cornu, vel tuba, si inuicē per hunc modum se intelligant contrahētes. arg. de sup. lega. l. Labeo. in fi. 26 ibi, in sono &c. † Tertio quęritur, nunquid factum a procuratore reuocato possit haberi ratum ad commodum ratificātis? & vr quod non ff. de solu. l. dispensatorem in fi. In ꝯrium vr. §. de reb. cred. l. nec filius. Solut. in pręiudicium ratificantis potest ratificari, vt ibi, sed an ad sui commodum; distingue, aut reuocauit mandatum ratione actus, aut ratione personæ, aut dubitat. Primo casu non potest ratificare, quia semel reprobauit actum, secundo potest. Item tertio potest, quia non plus operatur reuocatio, nisi quia mandatum de medio tollit, sed si nunquam habuisset mandatum, posset ratificari, ergo & tunc poterit, & ad id 27 facit, quod no. in l. quo enim, in prin. rem rat. ha. † Quarto quęritur, nunquid solutum scienter procuratori reuocato possit repeti; gl. dicit, quod sic in d. l. dispensatorem. In cōtrarium no. ff. eo. l. si procuratori falso. & de cond. ind. l. si non sortem, §. qui filio. & ff. pro empto. l. qui fundum. §. seruus meus. & hoc tenet g Dy. Sol. aut procurator nescit se reuocatum, g & tunc si non recipiat vt donatarius, potest ab eo condici pecunia consumpta, & extans vendicari. ff. si cer. pet. l. si ego. Aut tam procurator quā soluens scit eum reuocatum, & tunc aut procurator scit soluentem scire, & tunc per consequens scit sibi donari, & ideo non tenetur restituere, de regu. iu. l. cuius per errorem. aut procurator credit soluentem ignorare, & sic credit furtum facere, tunc h potest ab eo condici, h ne ex delicto pręmium consequatur. argumēn. ff. de nego. gestis, l. siue hæreditaria. reliqua dic, ut supra man. l. mandatum. per Cyn. & hæc de secunda particula princi-28 pali. † Ad tertiam particulam i venio. ponamus, quidam habet i mandatū generale & speciale, & articulus requirit speciale mādatum, tamen iste in iudicio producit generale, an valeat iudicium? Resp. non, si præclusa est via producendi speciale mandatum, licet enim vere sit aliquod, tamen pro nullo habetur defi-K ciente iure probandi, sed si potest adhuc produci k spēle mandatum. tunc iudicium apparet retro aliquod, uel saltem reconciliatur, quia ex causa de præterito reconualescit. arg. ff. de inof. testam. l. si non mortis. §. fi. Non ob. l. quęro. ff. de eo. qui pro tu. quia ibi tutela erat in habitu nudo, non vestito per cohærētiam debitæ formę, quę in administrando requiritur, ut l. fin. arb. tu. 29 & l. fi. de tu. & cur. qui satis non de. † Item non obst. Inn. in capitu. cum ex officij. per Innocen. extra de præscript. quia iurisdictio consistit in auctoritate iuris magis, quam in cōsensu, cum etiam dissentiens iurisdictionem non deponat. ff. de off. præsi. l. legatus. & idem in officio tabellionatus. nam renunciari non pōt, nisi in manu superioris, & attenditur potius ueritas, quam uoluntas, ut supra de defen. ciuit. l. nulli sæpe, tamen bona opinio facit ratum, quod alias esset inualidum, quod dic ut dicam. inf. de test. l. 1. Et gñaliter tñ duo sunt ꝯsideranda in rato esse, scilicet, iuris auctoritas, & uoluntas, ut §. de do. ante nup. l. cum re sponsæ.

ADDITIONES.

a Valet sententia. Pau. de Cast. in l. multum, de condi. & dem. videtur transire principaliter cum Bal & etiam Rom. in d. l. sed & si lux, ff. de acq. hær.

b Nunc videndum. Adde Bal. in l. mandatum, sup. mand. & quod ibi dixi, & Bald. in l. 1. sup. vt lite pen. facit quod no. Bar. sup. eo. l. 1. vers. sed pone causa, &c. dum dicit Bal idem esse in Episcopo deposito, adde eundem in l. 3. in vers. sed pone, quod ille, inf. de sent. & interloc. om. iudi.

c A. B. Nunc videndum. Not. factum a iudice reuocato, antequam sibi præsententur literæ reuocatoriæ, fore validum, vide Bal. in l. mandatum, sup. manda. vbi in hoc reprehendit Cy. & Pet. vide Gasparem de Cal. in tr. de offic. dele. in consilijs, vide gl. in Clem. cum potest, de proc. vbi si procurator habuit mandatum ad opponendum crimina, & defectus, tamen si suspectum non est adhuc mandatum non tenebit opposito facta. Dom. de Rota. decis. 30.

A B. Item scias. Et vide Bal. & Io. de Imo. plene in l. qui testamento, ff. de testamen. vide quod no. in c. audita, de rest. spol. vbi valet processus prioris iudicis, licet postea fuerit reuocatus per secundas literas, si et non fuerit notificatum, & quid si Papa eximit quem a iurisdictione ordinarij, an statim sortiatur effectum antequā ordinario innotescat? vide Imo. & Io. And. in ca. 1. de concess. præben. in 6. & quod no. Bar. in l. si pecuniam, ff. de condit. ob causam, Do. Pet. in cons. 380. vbi consuluit, quod qui fuit constitutus famulus Papæ in absentia, ante notificationem sibi factam, non potuit gaudere priuilegio famulatus, per l. absenti, ff. de donat. quod bene no. vide Dom. in capitulo 2. de præben. libro 6. ubi dicit, quod si Papa conferat beneficium vacans in curia alicui existenti extra curiam, & ille antequam acceptet, moritur, quod nihilominus beneficium habetur, ac si vacaret in curia, alleg. Io. And. in addi. Spec. vide ibi omnino, vide glo. & Ang. in l. fin. C. de sentent. pas. quod beneficium Principis quæritur absenti, & ignoranti. Et an quod beneficium collatum absenti sibi non prodest, antequam recipiat literas, vide Bart. in l. absenti. ff. de donat. vnde fuit consultum, ut referunt Moder. in l. qui absenti, ff. de acquir. poss. quod ciuilitas alicui ciui originario collata non sumat effectum, antequam sibi literæ præsententur, quod facit, quia legitimatio non prodest absenti, nisi in eius notitiam venerit, & ratificet. argum. eo. §. generaliter in Auth. quib. mod. nat. effic. sui, vide quæ dicit dom. Anto. in cap. fin. de confes. quod licet confessio per epistolam præiudicet confitenti, ut l. Publia, §. fi. ff. depos. procedit, quando epistola præsentatur viuo confitente, alias secus: quod dictum est dom. Io. ubi reputat singulare, & allegat Inn. in c. cum dilectus, de succes. ab intest. & Mod. in c. bonæ, de postul. præl. bene dicit Bald. quod ubi Prælatus concedit feudum alicui absenti, non potest peti inuestitura, ante præsentationem literarum, in rubric. qui succes. ten. quæ omnia nota. Item tu habes, quod dictum glo. in procemio Clem. quod constitutio, quæ emanat in modum priuilegij liget incontinenti, nec expectatur spatium duorum mensium, procedit, quando priuilegium venit in notitiā, per d. l. absenti, ita dicunt Moder. in cap. 2. de constitut. vide Ioan. de Imo. in cap. licet, de offi c. delega. ubi antequam præsentetur relatio superiori, ille potest ferre sententiam, & ita procedit dictum Barto. in l. 3. C. de rela. & ibi notatur. Post præsentationem autem non, quod est no. & vide quod no. Bar. in l. liberti, in 6. colum. C. de oper. lib. & Can. in cap. cum Layci, de iurepatron. & consului apud Fulum, & fuit conclusum, depositum dari Titio, quod antequam habeat ratum, non acquiritur sibi utilis actio. vide in alio consilio, & Barto. in l. 3. ff. de constitutio. pec. ubi concludit, quod priuilegium non acquiritur absenti ante notitiam, sed Bald. ibi dicit, quod immo acquirit ius, non autem exercitium iuris. Vide ibi, & Bart. in l. fi. C. de sent. pas. vbi dicit, quod restitutio procedit, antequam habeat notitiam restitutionis. Dyn. dicit idem quando datur libertas. Et vide Bal. in l. 1. C. quando lic. ab empt. disc.

d Priuilegia. Adde Bal. in l. humanam, in fin. de legi. sup.

e Priuatorum. per Bal. post Cy. in l. mandatum, sup. mand.

f A. B. Aut est nuncius. De contrahentibus ad sonum tubæ, vide quæ dixi in l. 1. in §. fi. ff. de uerbo obl.

g Reuocatum. Bene facit, quod no. Bar in l. 1. ff. de donat.

h Condici. Vide contra tex. in l. si ego, in princ. ff. si certum petatur, ubi uide etiam Paul. de Cast.

i Ad tertiam particulam. Vide Spec. de procur. §. primo, vers. sed quid si procuratorem, cum duobus, vers. seq.

K Adhuc produci. Pro hoc bene facit l. Iulianus, cum ibi no. ff. qui satisdat. cog.

l Item non ob. Vide Bal. in l. 1. sup. qui pro sua iurisd.

31 sponsæ. † Scias, tamen, ꝙ si quis producit duo mandata a diuersa in forma, vltimo statur, arg. ff. de acq. possess. l. si quis ante. & si sunt facta eadem die, & non apparet quid prius, forte neutrum valet, dic valere id, quod dat minorem bayliam. ff. de le. 2. l. Sempronius Proculo. Nam in minore ambo concordant. ff. de arbitris. l. diem proferre. §. si plures. Si autem omnino consonant, vnum tantum mandatum est, ff. de testa. leg. vnum. Et si in vno sunt rasuræ, in alio non, tunc vitiatur vtile propter inutile. l. fi. ff. de his, quæ in testa. delentur, & sic est verus procurator, & non reputatur falsus ratione rasuræ, quod tene menti, & hoc de tertia particula principali. † Venio modo ad quartam. producta est falsa charta b mandati, vel falsi testes in iudicio: vnde iudex pronunciauit procuratorem verum, quæritur an valeat iudicium, & dicit Inno. quod constito, quod charta sit falsa, vel testes falsi, ꝙ iudicium est nullum, de rescr. c. super literis, quia sententia si lata est in causa falsi, non nocet absenti. ff. de infa. l. Lucius, qui fil. siut legi. c. causam quæ, per Inn. nam talis sententia non habetur pro iure. secundum Inno. nil mirum, quia hic non fuit contradictor legitimus, cum falsus procurator non sit legitime contradictor. ff. de collu. deteg. l. cum non iuste, & hoc verum, nisi dñs sciebat, ventilari quæstionem de mandato, & tacebat, quia dissimulatio sibi nocet, argu. ad Velleianu m. l. si tiue, & in aut. qua in prouincia, c sup. vbi de cri. agi. opor. & per Inno. de rescr. ex parte Decani, quod est proculdubio verum, si dominus fuit citatus, d & receptis literis citatorijs non contradicit. ar. ff. ad 32 Maced. l. si filius. † Verum autem mandatum possit probari per testes, dixi sup. de procur. l. scias tamen, e ꝙ ad recipiendum solutionem, f non sufficit probare mandatum per testes, quia soluenti debet fieri plena securitas per instrũm publicum, vt l. plures apochis. sup. de fide inst. sed de mandato nõ apparet in instrumento. ergo non potest facere securitatem debitam per instru-33 mentum. sicut dicitur. J. de libe. cau. l. sicut. Vlterius † quæro, g & quod sequitur est Nic. de Mat. in sua lect. Quid si debitor per sententiam iudicis est coactus soluere falso procuratori? respondeo. si nunquam habuit mandatum a domino, nõ est liberatus soluendo. ff. de sol. l. qui hominem. §. si nullo. de pet. hær. l. si quid possessor. §. fi. quia cum domino nullum negotium gestum est, ff. de condic. indeb. l. si Vrbana, & de solut. l. filiæ. si autem habuit mandatum, sed obscurum, & ratione obscuritatis iudex fecit interpretationem ampliatiuam, cum forte debuisset facere arctatiuam, ideoque pronunciauit procuratorem idoneum ad recipiendam solutionem, cum non esset, tunc liberatur soluendo, quia causa erroris processit isto casu a domino, in cuius potestate fuit, clare & aperte loquitur ar. ff. de pac. l. veteribus, & idẽ in quocunque alio dubio iuris, vel facti, quod oritur culpa constituentis, quia sua culpa non debet esse alterius pœna, scdm Nic. de Mat. quod esset verum, nisi sententia esset nulla propter vitiũ suum expressum in ea. Nam nihil operat̃ auctoritas iudicis, vbi est expressa temeritas. ff. de exc. tut. l. qui testã. & cõpulsio facti cõpellentem excusat: licet compulsum non excusa. arg. ff. qđ met. cau. l. metum. §. sed licet. Si autem habuit mandatũ, licet fuit legitime reuocatũ & non notificatum per reuocantem, adhuc sibi non nocet iniuria facta debitori, arg. ff. de euic. l. si per imprudentiam. nam iniuria personæ rei cohæret, & non migrat in aliud subiectum. ff. de fideiu s. l. exceptione. Si vero domino posset aliqđ imputari, quia culpa sua casus sequitur, debet sibi obesse. ff. mã. l. si fideiussor. & ff. locati. l. si merces, §. culpæ. Si autem neutrius culpa deprehenditur, nec domini, nec soluentis, deterior est cõditio soluentis, quia in ipsum principaliter fit iniuria ad hoc ff. de neg. gest. l. soluendo, & de noua. l. si Stichum, §. fin. secũdum Nico. de Mat. hic in lec. Non ob. ff. de mino. l. ait prætor. §. permittitur, quia ibi reuera nulla fit iniuria, cum esset verum debitum, & plenissima liberatio sequitur per auctoritatẽ decreti. & ideo forte non posset ibi appellari, licet litera allegãdo innuat contra-h rium. Item non ob. h quod fal. tu. l. 1. §. Idem Pompon. quia ibi ad officium iudicis pertinet constitutio: hic sola declaratio, quia iudex non potest constituere procuratorem, cum procuratoris officium sit omnino priuatum, & non dependet a magistra-34 tu secundum Iaco. de Are. ibi, & Nico. de Mata. hic. † Caue tibi, quia vbi dictum est soluentem non liberari, i intelligas, si erat i debitor K generis, quia genus perire non potest, si vero erat de-K bitor speciei, ita quod casus fortuitus non spectat ad eum: tunc licet non sit liberatus, tamen cedendo creditori iura sua habet exceptionem doli, propter casum fortuitum, scilicet, iniustæ coarctationis, iuxta no. per Dyn. ff. de fur. l. si quis vxori, §. apud Labeonem. Nam sententia iniusta casibus fortuitis annumera-35 tur. ff. pro socio. l. cum duobus. §. fi. & ff. de her. vend. l. a. §. solet. † Et not. similem quæstionem in debitoribus expulsorum de ciuitate, qui compulsi sunt soluere in communi, de qua per Dyn. & alios, ff. de sol. l. creditor. supra, quod met. cau. l. 2. per Cyn. nam si est compulsus per viam iuris, prius confiscato creditore, tunc certum est, quod etiam antequam solueret erat liberatus ab eo, quia translata erat in fiscũ obligatio. ff. de ca. dimi. l. tutelas, §. si libertate. Si vero est compulsus per viam facti, tunc si adhibuit diligẽtiam quam potuit, ne solueret, tñ ꝫ superioris imperium nõ potuit resistere, si quidẽ de iure creditore erat expulsus, excusatus est soluens. Si aũt de facto erat debitor, & fuit expellens imputet sibi, sicut ille qui vi submisit. arg. §. solu. Si aũt nõ fuit de expellentibus, tunc excusatur, quia propter alium nõ debet malum pati. ar. ff. de neg. gest. l. nam & seruu. in prin. cum gl. sua, & etiam cũ sit debitor generis. nam inimicitia culpæ an-l numeratur, l & raro sine culpa ff. sol. mat. l. pe. ar. dictæ literę. secus tamen, quam in Repu. vel fisco, esset in priuato creditore quod alteri deberetur, quia magis parata sunt remedia ꝯ priuatum, quam contra ciuitatem, & ideo debitor non liberatur, vt d. l. qui hominẽ. §. si nullo. ff. de soluti. & facit de le. 3. l. Paulo. §. 6 fi. & vide ibi. Dy. † Spõte autem soluens nunquam liberatur, nisi ciuitas, vel fiscus habeãt nomen obligatũ, & ille, qui semel m fuit ob hoc incarceratus, m præsumitur soluere per metum, vt d. l. 2. per Cy. & etiam ille, qui soluit metu statuti penalis, videtur facere etiam iusto metu, secundum Bar. in d. l. creditor. arg. in l. 2. §. fi. quarum re. ac. non da. ff. ex quibus cau. ma. l. nec non. §. 1. & licet debitor suscepisset in se casum fortuitum, tamen liberatur, quia non intelligit de isto casu extraordinario, ex facto creditoris orto. ff. de contrahen. emptio. l. fistules. §. frumenta. In summa tamen dic, ꝙ debitor erga creditorem bonam fidem & lega-

ADDITIONES.

a Duo mandata. Faciunt no in l. 1. §. 1. ff. de bon. pos. secundum tab. Adde Bald. in l. scripturæ. sup. de fid. instr. & in l. cum proponebatur, de leg. 2. & in d. l. Imperator. de stat. homi. hoc intelligo, quando erat diuersitas in quantitate summæ, secus in qualitate, quia in vno non poterat procuratoris officium exercere, nisi in certo die in alio parte, & hoc per l. 1. sup. si stipulanti. de verb. obl. modo §. si quis simpliciter, no. in c. plus semper, de reg. iur. in 6. in glo. quia plus in qualitate non continet minus, & ibi in illo casu neutrum valebit, per no. in d. l. 1. §. non autem de bo. pos. secundum tab. Ibis adde Bal. & Imo. in l. si ita scriptum fuerit, de hæred. insti. ff.

b Falsa carta. Adde Bald. in l. licet, sup. de procur.

c Qua in prouincia. Sed D. Abb. dicit in c. ex parte decani. de rescr. esse casum singu. quod si rescriptum est nullum, & op. de nullitate, & iudex pronunciat super nullitate, statur sententiæ, si ab eo non app. quod est sing. notandum, nisi fuisset falsum. Dominus fuit citatus. No. ad intellectum Inn. in c. ex parte decani hic alleg. & dixi post Bar. in l. licet de procur.

d And. B. Si dominus. Not. quod si receptis literis citatorijs super facto procuratoris falsi dominus nihil dixit. videtur mandare vide Inn. in c. ex parte decani. de rescr. & Dom. de Rota. decis. 417.

e A. B. Scias tamen. No. ꝙ mandatum procuratoris potest probari per testes. Idem dicas de doctoratu, quod potest probari per testes, ꝙ quis sit Doct. vide Bald. in l. si solemnibus, supra, de fid. instru. an autem quando quis est in missus in poss. debet probari per testes, vide Bar. qui singulariter loquitur l. fi. inf. de edi. diu. Adr. col. in finalibus verbis, an autem dicta testium possint probari per iudicem, & notarium si non appareant in scriptis, vide sing. gl. l. prolatam, inf. de sent. secundum Bal. an gratia Papæ, vel Principis possit probari per testes, cogita, quia cum interrogatus esset dominus meus, ego ibidem præsens illa sibi allegaui, sed pro hoc vide tex. l. si probatorias, inf. de diuer. off. lib. 12. Bal. in ca. 1. §. Item sacramenta, de pa. iur. fir. Canonist. in procem. lib. 6. Bal. in l. 1. sup. de mand. prin. & an stipulatio probetur per epistolam, vide Bar. in l. ea quæ ff. de don. inter vi. & vxor. vide Bal. in l. gesta, inf. de reg. iur. vbi quærit, an mandatum procuratoris possit probari per testes, & de stipulatione, quæ potest per epistolam probari, vide tex secundum Bald. in l. 1. inf. de contrah. & commit. stipul. & vide Ang. qui loquitur melius, quam alibi in sciendum, ff de ædil. edic. An autem publicatio possit probari per testes, vide Ino. in c. Albericus, de testi. qui eleganter dicit, quod sic. & ibi sequitur Ioa. de Imo. An pactum appositum in compromisso potest probari per testes, & an compromissum, vide tex. quod sic, & ibi Ang. post Cy. in l. pe. sup. de arb. & vide do. de Rota in decisio. 423. vbi sententia potest probari per testes, & an commissio citationis possit probari per testes, vide d. Ant. in c. cum dilecti. de do. & contu. vbi per illum tex. dicit, quod sic, & alleg. Inn. in c. quoniam contra. de prob. Item exceptio poterit probari per testes secundum Bal. in l. scire oportet, §. fi. ff. de exc. tut. vide gl. c. si duobus, in vers. si non apparet, de rescrip. in 6. vbi gratia Papæ probatur per testes, vide Bald. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex, quod citatio potest probari per testes. Verum constitutio possit probari per testes vide plane do. Ant. in rub. de const. & Bal. in l. humanum. C. de leg. An gratia Papæ possit probari per testes, nota in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. vide eundem in l. siue apud acta. supra de trans. in prin. vbi pulchre loquitur. vide, quæ dixi in c. quoniam contra de prob. & in tex. l. quoniam, de hęret. vide Bal. in c. solicitæ de rest. spolia. vbi dicit, quod potest probari per testes renunciatio beneficij, & ibi etiam collatio. Vtrum autem clericus possit probare per testes tenorem instrumenti licentiæ datæ sibi ab Episcopo, dic quod sic, secundum Io. de Imo. in ca. fraternitate de cleri non resi. alle. cap. cum olim de priui. c. sicut, de re iud. vbi sententia probatur per duos testes. An delegatio possit probari per testes, uide plenissime Io. de Imo. in c. cum inter. de offi. deleg. vide l. exceptionem. de excep. ff. quod priuilegium debet probari per tenorem priuilegij, pro his, quæ dicit lex sequens, cõiuncta. l. apud vide Lud. Rom. consi. 341.

f Recipiendum solutionem. Facit quod no. Barto. in l. 1. in fin. de procur. vbi tenet, quod ad recipiendum solutionem non sufficit, si de mandato dubitetur, & etiam caueatur de rato. ista ratio Bar. est multum debilis, quia licet probaretur mandatum, aliter quam per instrumentum, non sequitur, ergo liberatio non potest fieri per instrumentum.

Cel. Adde quod istud dictum Bal. dum dicit, quod ad recipiendum solutionem non sufficit probare mandatum per testes, allegat pro fin. Fran. de Crema sin. suo 138. incip. procurator ad exhibendum, de quo dixi post collectarium in ca. 1. col. 11. in ver. debet plene probare, extra de procurat.

g Vlterius quæro. Facit quod no. gl. in c. licet, in vers. solent. supra de procu. & quod ibi no. Bar. in ver. suis, & quod etiam ibi Bal. in vers. vlterius quęro. & ibi Bar. in fi.

h Item non obst. Adde Cy. Bar. & omnes in d. l. licet. sup. de procu. & in l. non ad certo, §. cum postea, & ibi Bal. & Ang. de iud. & limita ex his quæ dixi prom.

i Soluentem non liberari. Vide Bal. in l. vrbana, ff. de cond. indeb.

K Debitor. No. bene, & isto casu poterit saluari, quod no. Bal. in l. si procuratori falso in 4. col. ff. de cond. ob cau. dum allegat. § seruum tuum imprudens.

l Annumeratur. Adde Bar. in l. exceptione, ff. de fideius.

m Incarceratus. Adde l. qui in carcerem, ff. quod met. cau. & in l. si quis in hoc genus, sup. de episc. & cler. per Bal.

legalitatem obseruet, & non nihil pro eo patiatur, antequam soluat vt passio sit fidei testimonium, non dico, quod tormenta patiatur, nec vilipendia, sed agat quicquid salute sua salua, & honeste potest. ff. de verb. sign. l. nepos Proculo. & de ope. li. l. hoc demum. & hęc omnia iudex habet considerare, & æquo suæ 37 mentis oculo ponderare. † Dubitatur, si erat duorum debi- a tor *a* insolidum, & vnus erat expulsus de ciuitate, & alter nō, & odio expulsi coactus soluere in communi, an liberetur ab eo, q expulsus non est? & est arg. quod non, ff. de cond. & demon. l. Titio centum. §. fi. nisi forte fecerit præsenti protestatione, & iste fuerit negligens, quia casum vr appetere, qui negligit. d. l. si fi- 38 deiussor. & l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. manda. † Dubi- b tari potest de eo, qui portat veras literas *b* mandati, tamē sub falso sigillo, vel vero sigillo cum falso themate, an sit falsus procurator? dic in primo casu, si quidem sigillum est de substantia mādati, vt extra de app. c. significante, est falsus procurator, si autē est ad apparentiam, non ad existentiam, est verus procurator. arg. no. in l. fina. ff. quemadm. testa. aper. Secundo vero casu est c omnino falsus procurator, quia sigillum per se nihil loquitur *c* vt cifra, vel chymera, vt J. de latu. li. tol. l. 1. & ff. de bon. pos. l. sed cum patrono. §. notis. & ideo signum sine subscriptione nihil d operatur *d* vt ff. de testam. l. ad testium, quia mortua, & abusiua, repræsentatio est plerunq; fallax, & incerta. Ad hoc facit, quod no. Barto. ff. de fideiuss. Lucius. & Archid. in c. quamuis de proc. in 6. & hęc dicta sufficiant, ne alijs legibus dos debita subtrahatur. Bald.

ADDITIONES.

a Duorum debitor. Facit quod no. Bar. in l. ex duob. in 12. q. ff. de duob. reis.
b Veras literas Adde quod in simili no. Bal. in l. 1. in ult. col. sup. de prob.
c Cels. Sigillum per se nihil loquitur. Vide istum in 1. consti. ff. quem a l hoc alle. An. Cor. fin. sum, in ver. epistola, in c. Aliquis fecit sic epistolam: apposuit autem proprium sigillum. & uide eundem Corsetum & te. quia facit materiam immediate sequen. app.
d Nihil operatur. Per Bar. in l. ad testium. §. si quis. in fi. ff. de testa.

LEX XX.

1 *Dictio tanquam est nota fictionis.*
2 *Veritas quando, & in quibus dicitur praualere.*
3 *Delictum interdum se extendit ad casum improuisum.*
4 *Actio serui corrupti est directa, & non utilis.*
5 *Constitutio pœnalis non dicitur extendi, quando extenditur ex mente eiusdem constitutionis.*
6 *Constitutio pœnalis habet locum in filio.*
7 *Absurdum est mala exempla non puniri.*
8 *Statuta trahuntur ad casus similes, quando casus est inclusus de iure communi.*
9 *Statutum trahi potest ad casum similem contra ius commune speciali ratione.*
10 *Ratio debet considerari in statutis.*
11 *Ius commune non trahitur ad maleficium fictum per statutum.*
12 *Excommunicatio episcopi pro furto indicta non habet locum in casu fictionis, quia non habet locum in delictis imperfectis.*

Si quis seruo. In delictis quæ possunt trahi in exemplum, punitur factum, licet non sit perfectum. h. d. vel sic, punitur delictum consummatum facto, & animo delinquentis, licet secundum veram diffinitionem delicti non sit perpetratum. h. d. Oppo. ff. de furtis. l. inter omnes, §. recte, & ff. de crim. expil. hæred. l. fin. vbi dicitur, quod in delictis non attenditur opinio delinquentis, sed ipsius rei natura, & veritas: hic autem attenditur opinio, & propositum potius, quam id, per quod circumscribitur delictum, quare male. Sol. hoc est speciale, & hoc patet, quia hęc lex fingit in odium tentantis cor- 1 rumpere, vt patet, in fin. legis, ibi, tanquam, &c. † Nam dictio, tā- 2 quam, est nota fictionis, seu improprietatis. † Circa quod dic. a aut veritas *a* & opi. habent se, vt contraria: aut habent se, vt excedentia, & excessa, aut vnum alteri consonat per omnia: si quidē habent se ut contraria, & tunc aut veritas est causa delicti, sed opinio non, & tunc magis consideratur opinio, quam veritas, vt d. §. recte. & de fals. l. impuberem. §. item. Si autem ex parte b opinionis est delictum, *b* non ex parte veritatis, & tunc veritas consideratur, vt ff. eo. l. falsus. §. qui aliena. & l. si seruum. §. ait prætor. ff. de acquiren. hæredit. Fallit in casu leg. nostrę. aut ex vtraque parte est delictum. & tunc, quod minus delictum inducit consideramus. l. scientiam, §. a. ff. ad leg. Aquil. & dict. l. fina. de crimin. expil. hęred. & hoc quando plus est in opinione, quam in veritate. Idem quando plus in ueritate, quam in opinione, vt l. item apud Labeonem. §. si quis uirgines. ff. de iniur. & l. si ignorans. ff. loca. Si uero habent se vt excedentia, & excessa, tunc aut opinio excedit veritatem, & consideratur neritas. ff. eo. l. vulgaris, §. si quis æs. Si autem ueritas excedit opi. & tunc, aut in diuersis delictis, & consideratur opi. quia uoluntas, & propositum &c. ff. eo. l. qui iniuriæ. aut in eodem delicto, & tunc aut in diuersis personis, & tunc consideratur opin. ff. de iniuriis. l. eum qui nocentem. §. cum aliquis. aut in eadem persona, & tunc consideratur veritas. ea. l. §. si iniuria. secundum Ant. de Pisis. Et hæc sunt vera in delictis, in quibus animus requiritur. Sed vbi animus non est de substantia delicti, ibi veritas inspicitur, dummodo delinquenti culpa possit imputari, ff. de vsufru. 3 l. si ius. §. de præteritis. † Item scias, quod delictum quandoq; se extendit ad casum improuisum propter ipsius facti naturā, quæ ad talem casum verisimiliter se extendit, vt in c. fin. de homicid. lib. 6. & inf. ad l. Iul. de vi. l. quoniam multa. Si vero veritas & opinio per omnia sibi consonant, tunc non est dubium, q vtrumq; inspicitur, & qualiter opinio probetur, vide quod not. in d. §. recte, & Inst. de ob. quæ ex delic. §. placuit. & facit. J. de his, qui sibi alieni. l. Senatusconsulto. & ff. de acqu. hęr. l. cum quidam, §. quod dicitur, & ff. de fun. instr. l. cum de lanionis, §. asinam. in fi. Secundo opp. & vr, q actio serui corrupti non possit competere domino, quia actio serui corrupti competit ad interesse, vt l. si quis, §. fi. ff. de ser. cor. sed domini non interest, quia seruus non est effectus deterior, ergo &c. Sol. fingitur īteresse, ac si esset corruptus. 4 † Dubitatur ergo, an actio serui corrupti in casu istius l. sit vtilis, vel directa, videtur q sit vtilis, quia procedit ex quadam fictione. In contrarium, q sit directa, quia procedit ex mente, & verbis huius l. ergo est directa, ut no. ff. de neg. gest. l. actio, & hoc est ne- c cessarium *c* scire, propter cessionem, quia si est directa, non separatur a cedēte oīno. si est vtilis, sic, ut no. ff. ad Treb. ex asse, & dic, q aut mens legis est certa per eandem leg. quę defert actionem, & tunc actio est directa, vt ff. de verb. sig. l. nominis & rei. §. verbum: aut per aliam legem, & tunc aut illa lex uenit declaratiue, & idem, ar. ff. de test. l. hęredes palam, §. sed si notam, & infra de indic. uidui. tol. l. fi. aut uenit extensiue, & tunc aut est omnimoda similitudo, vel maior ratio in casu, ad quem fit extensio, & nunc similiter est actio directa, vt l. illud. ff. ad legem Aquil. Aut d est minor ratio, & tunc actio est utilis, *d* ut l. pen. ff. si quadr. pauperi. dicatur, quare vr, q in le. nostra actio sit utilis, quia lex nostra procedit extēdendo actionem prætoriam ad casum, in quo est minor ratio, vt patet in tex. in vers. extendatur. Si autem non est assimilatio legis, sed iudicis, quæ inest magis interpretationi declaratiuæ, quam extensiuæ, cum ad iudicem non pertineat legem extendere. ff. sol. mat. l. si vero, §. de uiro. tunc dico, quod actio est directa, ut ff. de leg. l. non possunt. & in l. ideo, quia. & fa- 5 cit inf. de reuo. do. l. his solis. † Et adde, q constitutio pœnalis nō e dicitur extendi, *e* quando extenditur ex mente eiusdem consti- 6 tutionis, vt no. in c. si postquam, in fi. de elec. li. 6. in nouel. † Quærit gl. nunquid hęc constitutio habeat locum in filio? determinat gl q sic, & assignat rationem, quia est eadem æquitas. nam lex quantumcunque pœnalis dr̄ æqua, cum pro vtilitate communi polita sit, vt ff. ad l. Aqui. l. ita vulneratus, & ibi tex. dat istā doctri- f nam ad æquitatem cognoscendam, quod id dr̄ æquum, *f* cuius 7 contrarium est absurdum. † Est autem valde absurdum, mala exempla non puniri, quæ redundare consueuerunt in proprios auctores. Item alle. gl. l. ut tantum. §. 1. ff. de ser. cor. vbi dicitur q 8 pro filio corrupto utilis actio compet. † Ex hoc not. quod id, q g est statutum speciali ratione *g* contra ius commune trahitur ad casum similem. quod est contra l. q uero ꝯ rationem. ff. de legi. h Sed dic, q hic non deficit ratio: *h* enim sit oīno eadē, ad hoc de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si qs riuos. & q no. s. de sacros. eccl. l. illud, & hinc est, q statuta ciuitatis, licet sint stricti iuris. pñt trahi ad ꝑitatem, dummodo casus, ad quem trahūtur, non sit inclusus de iure cōi. probatur optime per l. de quibus. ff. de legi. secūdū Old. Sed Bar. dicit, q gl. nostra dicit verum, alia ratione, videlicet, qa illa l. non extendit per hoīem ad illū casum de filio, quia hoc non posset fieri: vt in d. §. de uiro. sed extenditur per regulā iuris antiqui, quæ dicit, q ea, quę dīr de seruo, habent locum in filio, 9 s̄m Bar. † Nec mireris, q regula antiqua trahatur ad casū nouæ legis. Nam in generali virtute legis continetur oīs eius spēs, vt l. 1. ff. de condi. ex lege, & sic ad futuros & improuisos casus extendit

ADDITIONES.

a Cels. Aut veritas. Adde quod no. in l. si quis non dicam rapere, sup. de epis. & cler. & de hoc late per Bal. in l. diuus, ff. de sic.
Adde tu an, quod, quando, & in quibus præualeat veritas op. cōi Car. nōno in cle. 2. §. 2. vbi remissiue hoc tractat, extra de pęnis, & remissiue dixi post Pan. in c. nuper, nu. 3. in ver. veritas, in lec. Ant. de But. extra de biga.
b Delictum. Adde Bal. in l. 1. inf. de sic.
c Necessarium. Vide plene in l. curatoris, sup. de neg. gest.
d Vtilis. De hoc est tex. & gl. in l. 1. ver. ostenditur, inf. de intendie.
e Extendi. Illud etiam tenet Cy. & ibi refert Bal. in l. 1. inf. de in tend. & ibi uide pulchras quæstiones.
f Æquum. Quid dicatur esse æquū. adde q no. Bal. in l. ementis, ff. de contrah. emp.
g Speciali ratione. Sequitur etiam Pe. de Anch. in c. canonum statuta. in vers. quærit etiam Bar. verum statutum &c. de const. & uide, quod no. ... fi. hic alleg.
h Ratio. Adde ad l. prospexit. ad quam etiā vide Bal. in l. 1. inf. quæ sit longa consue.

tendit se regula, secus in dispensatione, vel relaxatione, quia non respicit futuros casus, vt dixi sup. de leg. l. leges. † Ex his apparet, quod etiam in statutis consideranda est ratio, sed contra. ff. qui & a qui. l. prospexit. quidam dicunt, quod illa litera caret spiritu. i. ratione, quæ magis debet attendi, quam verba legis, quia mens est sicut anima; verbum est, sicut corpus, siue superficies, & ideo magis debet attendi intellectus, quam vocabulum. Nam dictum generale restringitur per subsequentem rationem expressam, vel tacite intellectam. & hoc est, quod vult dicere, quod dicitur quod generale dictum restringitur per subsequens, vt ff. de re mili. l. milites agrum. & de acq. poss. l. fratris qui animo. Ego dico, quod si l. prospexit, quo ad Vlpianum illius leg. latorem, habet in se rationem, quia ante legislator nihil commiserat iudici examinandum, sed simpliciter statuerat dilationem, & dilatio legis æquiparatur dilationi iudicis statutæ cum causæ cognitione, vnde nihil est innouandum interim, nisi pro tuitione dilationis, vt supra, de dila. l. siue pars, & extra de app. c. significante, per Inno. † Quæro nunquid ius commune trahat ad se maleficium fictum per statutum? & dic quod non, quia minor est fictio, quam veritas, ff. de nego. gest. l. 3. §. hæc verba. & quod oppo. ff. de leg. 1. l. talis scriptura. Quid econtra, nunquid dispositio in casu ficto trahatur ad verum casum? dic vt not. in c. sciant cuncti. de elec. li. 6. in nouell. Item scias, quod constitutio, quæ extenditur, non trahitur ad casus veteres, vt sup. mandati. l. ab Anastasio, secus si declarat factum terminis non mutatis, nec additis, nec detractis, vt no. in c. constitutionem de regulari. lib. 6. † Item vltimo quæritur, si constitutio Episcopi excommunicat facientes furtum (quod potest, quia pœnas spirituales potest adiicere temporalibus, vt in c. 2. de const. lib. 6.) An dicta pœna habeat locum in casu fictionis? dic quod non: quia pœna, sexcommunicationis vel censuræ quæ ipso facto imponitur non habet locum in delictis imperfectis, vt in c. perpetuæ, de elec. lib. 6. in nouell.

ADDITIONES.

a Innouandum. No. ad sim. l. siue pars. & est dictum Inn. in c. significante.
b Maleficium fictum. Sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in ver. circa tertium ... verum statutum trahatur ad casum fictum &c. de constit. vide hic in fine.
c Casu ficto. Vide Bar. in l. 2. §. lex Falc. ff. ad le. Falc. & in l. 1. §. & hæc autem. Senatuscon. ff. ad Sylla.
d Facientes furtum. Sequitur Pet. de Anch. in loco sup. proxi. alle.
e De quod non. Adde Bal. in l. si quis non dicam rapere, supra de Episc. & cler. & in ... ff. ...
f An. Bar. Quia pena. No. quod pena, quæ ipso facto imponitur, non habet locum in delicto imperfecto. vide Bal. in l. si quis non dicam rapere, sup. de epis. & cle. & l. data opera, C. qui accu. non poss. & in l. is qui cum telo, inf. de sica. & c. 1. §. iniuria, de pac. iur. firman. l. si fugitiui, supra præ. tit. & vide Ange. in l. 1. ff. quod quisque iur.

LEX XXI.

1 *Temporum distinctio scripturas facit.*
2 *Testis dictum continens tempus & non referens in ratione dicti tempus, tacite fit relatio temporis ad dictum, ne præsumatur varius vel falsus.*
3 *Argumentum a contrario sensu an dicatur a coniecturale.*
4 *Argumentum a contrario sensu, an decidatur per contrarium sensum.*
5 *Argumentum a contrario sensu, tam in contractibus bonæ fidei, quam stricti iuris sumi potest.*
6 *Possessor bonæfidei dicitur, qui domini cogitatione possidet.*
7 *Dominus non tenetur pro facto sui seruitoris.*
8 *Possessor bonæfidei soluens pro libero homine, quem putabat esse seruum, an repetere possit.*
9 *Dapifer qui hodie furatur vnam rem, & cras aliam, an furti conueniri possit.*

Apud antiquos. Pro seruo bonafide possesso conuenitur bonæfidei possessor furti noxali, dum eum possidet. h. d. vsque ad ver. Sin autem. Ipso vero desinente possidere, potest agi furti contra verum dominum. h. d. vsque ad §. de eo. Vltimo dicit, quod pro libero hoīe non habet locum actio noxalis. h. d. vsque ad fi. Et diuide l. istam in duas partes. Primo loquitur, quando seruus facit furtum. Secundo quando liber homo bonafide possessus, secunda incip. ibi, de eo. Item prima subdiuiditur, quia primo ponit duas quæstiones, vsque ibi, cum quo. generalis. secundo ponit applicationem cuiusdam regulæ ad d. q. secundum antiquos, vsque ibi, nunc autem tertio applicat dictam regulam ad q. secundum auctorem legis. Ex quo colligitur solutio quæstionis vsque ad finem primæ partis. Nota quod cum serui nomine quis tenetur noxali, secundum illud tempus non agit, sed potest vno casu teneri, & alio agere. fac. Butr. Iacio no. quod error antiquorum erat, quia regula antiquorum, quæ debebat intelligi secundum illud tempus intelligebatur simpliciter, & committebatur fallacia secundum quid, & simpliciter. † Item nota illam vulgatam propositionem, distingue tempora, & concordabis scripturas. Sed interdum interuenit totum contrarium, quia distingue tempora, & vitiabis scripturas, quod est, vbicunque requiritur idem contextus, vt infra de testa. l. cum antiquitas, & ideo diuersitas temporis vitiat testimonia, quia reddit testes singulares. licet interdum excuset eos a præsumpto vitio falsitatis, si dictum eorum potest diuersimode intelligi, vt extra de test. cum tu filii. & not. de pœn. dist. 1. cap. periculose. Si autem non potest diuersimode intelligi, tunc talis singularitas reddit testes contrarios, vt no. in l. testium. sup. de testi. quod dic, vt no. Bart. ff. quem ad test. aper. l. 1. & ff. de auct. tut. l. j. & ff. solu. matri. l. insulam. & ff. l. si cer. pet. l. 2. Et † no. quod si testis continet tempus in dicto, si in ratione dicti non refert tempus, quod tacite fit relatio temporis, ne testis præsumatur varius, & falsus, vt no. Barto. ff. de sup. legat. l. Labeo. † Item no. aliud dictum vulgatum. scilicet quod ar. a contrario sensu dicitur coniectura, alibi vero dicitur, quod sit tex. legis. ff. de testam. l. qui testamento. §. mulier. † Circa quod dic secundum Iaco. Butrig. aut casus, qui venit a contrario sensu, est decisus per alias leges, & tunc per contrarium sensum non deceditur, sed tanquam omissus ab illa leg. remanet sub dispositione iuris communis, & venit decidendus per alias leges, vt ff. sol. matr. l. si cum dotem. in princ. & l. extraneus. de cond. ob caus. Aut ille casus non est decisus per alias leges, & tunc argum. a contrario sensu venit decidendus ex mente seu interpretatione legis, potius quam ex verbis. alleg. ad hoc l. pecuniam, ff. si cert. petas. ibi, tanquam subsidiaria conditio, & e. quæ dictio tanquam no. improprietatem, vt l. si pater. §. qui duos. ff. de adopt. & sic potest intelligi ista gloss. † Et no. quod illud argum. sumitur etiam tam in contractibus bonæfidei, quam stricti iuris, vt d. l. pecuniam. & ff. de pac. do. l. inter. §. cum inter. & hoc est verum, si in casu contrario est ratio contraria, sed si est eadem, vel maior ratio, tunc sumitur argum. a simili, vel ab equipollentibus, non a contrario, vt d. l. si extraneus, nam quia ibi deficit causa finalis, nuptijs non contractis: merito datur repetitio, sicut si nuptijs contractis finalis causa resolueretur a suo esse, argum. ff. de condit. & demonst. l. Titio centum. §. ante nuptias, & de hac materia plene dixi in l. conuenticulam. de Episc. & cler. vbi videas. † Item no. quod bonæfidei possessor dicitur, qui possidet dominij cogitatione, quod semper præsumitur in eo, qui percipit fructus, & commoda. ff. de sol. l. Titia, quod dic, vt dicam in l. pen. J. de præscr. long. temp. Quid ergo si aliquis possidet pro parte temporis sine titu. & pro parte temporis cum ti. Respon. distingue tempora, vt hic per Cy. & adde quod no. ff. de rei vend. l. certum. & de pe. her. l. cogi. per Guil. & facit

ADDITIONES.

a And. Barb. Et nota quod ar. a contrario sensu dicitur coniecturale, vide quod no. in l. licet, de legi. & glo. no. in c. humanum genus, dicit quod est ex tacita mente legis, arg. a contrario sensu, & vide dom. Ric. de Salyc. in consi. quod incipit licet statutum disponat, quod statuto stante, quod in processu, vbi debet fieri certa conditio, si non fit, non vitiatur processus, si statutum aliter non procedit, quia hoc fieret arguendo a contrario sensu statuti, quod esse non debet, quia si illa conditio non fuit apposita, puta quod in processu satisdet, remanemus in dispositione iuris communis, prout dicit, quod satisdatio non debuit offerri, nisi petatur, l. fin. §. 1. ff. quo. leg. fatetur tamen, quod iudex potest ex officio petere satisdationem, ex quo fit ad municipij vtilitatem, quod perpetuo tene menti. Et an in statutis valeat ar. a contrario sensu, dic quod sic, iuxta ... nisi induceretur correctio alterius statuti. ita no. dixit Bar. in l. 1. §. per vim, ff. quod vi aut clam. Secundo, nisi statuentes incurrerent pœnam ex illo arg. gl. est sing. in clem. fi. de vsu. Bal. in aut. ad hæc de vsu. an autem valeat in rescripto, vide no. glo. in l. procuratorem, §. si ignorantes, in glo. a contrario sensu, ff. man. quid in sententia, vide quod no. in l. si cum dotem. ff. soluto matrimo.
b Arg. a contrario sensu. Et ista sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in ver. quid etiam dices, de ar. &c. de const. & etiam vide Bal. in l. conuenticula in prin. supra de epis. & cle. & per Barto. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure, quid si statutum dicit, quod statutum non recipiat absonum, vel subauditum intellectum, an tunc recipiat ar. a contrario sensu? & dicit Bal. in l. ex facto, de hære. instit. ff. quod non, & sequitur Paul. de Cast. in loco, supra alleg. ad finem, in versicu. de statuto, quo cauetur, &c. & idem dicit Abb. in c. cum apostolica, §. pen. de his, quæ fiunt a præla. per illum tex. in uerbo indirecte. per quem dicit, quod si statuto cauetur, quod statuta intelligantur plane, absque extraneo intellectu, & absque subauditione, non habebit locum ar. a contrario sensu, vide etiam quod in simili no. Bald. in l. maximum uitium, de lib. præte. Bar. in l. conuenticula, per illum tex. supra de epis. & cle. quod illud uerbum quod non respicit causam finalem non inducit ar. a contrario sensu, & ibi etiam Bal in prin. & illud dictum Bald. in d. l. ex facto, adde repetit ipsemet Bal. in l. 2. inf. de cond. inser. & ibi etiam in princ. ponit quando in statutis habeat locum tale arg. & ibi est tex. no, & glo. in ca. 1. in uerbo permittimus, de æta. & qual. in 6. & de illo ar. a contrario sensu, vide quæ scripsi post Imo. in l. si cum dotem, in si. princ. ff. sol. mat. & dicit Ang. in l. si ita, ff. de libe. & posth. quod si statuto cauetur, quod uerba statuti intelligantur, ut iacent, sub simplici non comprehenditur mixtum, & quando lex prohibet interpretationem, quod nihilominus possit interpretari, ponit Io. And. in regula possessore, in merc. quid si statuto cauetur quod uerba statutorum accipiantur proprie, vide Bal. in l. si non fine inf. de bo. quæ libe. Adde quod ar. a contrario sensu uenit indirecte, ca. cum apostolica, de his quæ fiunt a præla. siue cons. ca. dicitur tamen esse expressum illud, quod uenit a contrario sensu, ut glo. in d. c. humanum genus, & ideo sententia lata contra ar. a contrario sensu, est lata expresso iuris errore.
c Improprietatem. Adde Bar. in l. 1. in fi. ff. de officio ciuis cui man. est iurisd.
d Contractib. Quod intellige, ut hic, Adde Bar. in l. uendit, supra de actio. emptio. item limita, ut per Bal. in l. 2. inf. de fideic.
e Arg. a simili. Adde Io. An. in Spe. de dil. & alle. §. post hoc, super uer. non ob. facit quod no. glo. in l. cum prætor, in prin. in uerbo uidetur, ff. de re iud.
f Bonæfidei possess. dicitur. Vide per Bal. in l. post sententiam, inf. de sent. in uer. extra no. & Bar. hic.
g Pro parte. Vide Bar. hic.

facit.ff.de euic.l.si rem,quam,& faciunt oẽs leges,quę loquũtur de distinctione temporum,vt d.l.certum,& s. de pet. hæred.l.t. 7 cum si.† Item no.in fi.huius l.quod dominus pro facto a sui seruitoris liberi hominis non tenetur. concordat extra de restitu. 8 spol.c.cum ad sedem.† Modo quæro,quid si bonęfidei possessor soluerit aliquid pro libero homine,quem credebat esse seruum suum,an repetet ab eo:quidam dicũt ꝙ sic, per l. soluendo, ff. de nego.gest, alij dicunt contrarium, quia ea quo soluit putans rẽ suam esse, noluit sibi alium obligare: ergo non potest agere. ff. communi diuid.l.in hoc iudicio.gl.tenet,repeti posse, & hoc est verius,vt ff.de lib.cau.l.igitur.in fi.de pec.lega.l.Stichus.ver. quid.† Extra quæro b hic.si mercenarius siue dapifer hodie furatur vnam rem vtilem domino,& cras aliam, & ita multis vicibus multas res furatur,nunquid potens conueniri furti: dicunt quidam ꝙ non,vt ff. de pœnis.l.respiciendum. §. furta. sed tu dic contrarium secundum Io.& Odof.arg.s.de episc.aud.l.nemo in fi.& no.de pœnis. l. capitalium. §.crassatores. secundum quod dicit Nic.de Mat.

ADDITIONES.

a Dominus pro facto. Vide in l.1.familiæ.ff.de Publiciana.

b Anc.Barb.Quæro. Vide quæ dixi in c.testimonium, de test. ubi allegaui istud dictum,vide Bal.in c.1.de appe.& quæ ibi dixi,& eundem Bal. in c.1. in §. iniuria. de pa.iur.fir.ubi allegaui C.y.hic uide tex.in c.3.de adul.ubi dicitur, quod debet sæpe maritus admittere uxorem adulteram. facit §. criminis, alias eadem in a 1. dist.de peccato ueniali,facit quod voluit Bar.in l.sicut ff.de act.empt.

c Si mercenarius. No.pulchram lim.ad l.respiciendum,§.furta, ff.de pœnis. Adde Bal.in c.1.§.iniuria,de pace iur.fir.

L E X XXII.

1 *Actio furti datur ei,cuius interest.*
2 *Actio furti non datur ei,cuius non interest surripi.*
3 *Violentia dicitur iniuria personalis,*
4 *Possidens, & non vsucapiens actionem furti intentare non potest.*
5 *Delinquens non dicitur habere probabilem causam.*
6 *Actio furti inter proprietarium,& vsufructuarium.*
7 *Fullo domino inuito furti agere potest.*
8 *Ignorans,sicut eligere non potest,ita nec dubitans.*
9 *Dominus si de præsenti non uult eligere, sed differre, terminus ei assignari debet.*

1 Manifestissimi. † Quia furti actio dat̃ ei, cuius interest, & plurium põt interesse diuersis respectibus.cuiuslibet insolidum, ideo sunt hic dubitationes.an omnib.detur hęc actio furti.lex.h.d. Actio furti ei, cuius interest datur,& si res commodata subtrahatur, est in electione dñi,vtrum agat ꝯ furem: an ꝯ commodatarium, & vno electo ꝯ alium non põt agere,si fuerit sciens:secus si nescius,vel dubitãs, nisi sibi a commodatario fuerit satisfactũ. h.d. vsq; ad §. sed cũ in scdam.& diuidit vsq; ibi in tres partes principales. qa primo ponit rĩam,scdo mouet q̃dam dubia, & auget dubitationes ex opinionib.veterum,tertio determinat eam. partes patent in lr̃a. Et qa rĩa est fundamentum huius l.& recipit multas oppositiones.io gl.limitat rĩam multis modis, bñ tñ loquitur, sed vt cla-2 rius intelligatur.† op.dr̃ hic,ꝙ actio furti detur ei, cuius interest, nõ surripi. Cõtra,furis interest,nõ surripi sibi ab alio fure, qa tenetur de casu: tñ ei nõ dat̃ actio furti.vt ff. eo. l. itaq; fullo, quia nemo de improbitate sua quęrit actionem,ergo rĩa falsa. Solu. rĩa dẽt intelligi de interesse causato ex honesta causa, non ex dãnabili. Sed contra hanc solut. obstat. quia etiam ex damnabili causa possidens spoliatus agit,vt ff.de vi.& vi arm.l.1. §. qui ui a me. Sol.ibi agit ex delicto in se commisso, non a se: nam ibi loquitur in violẽtia,quæ est iniuria mixta personalis,& realis, hic in furto,quod est iniuria realis tantum,vt ff de pet.hære.l.at vbi. 3 † Et sic nota. a ꝙ violentia est iniuria personalis,furtum, nõ sed hæc solutio nõ videtur bona.quia sequeretur, quod actio vi bono.rapto.daretur furi. quod est falsum,vt l.2.§.generaliter. ff. vi bon.rapt.& ideo dic,ꝙ furi datur actio onerosa, idest ad repetitionem possessionis, quia causam onerosam habet delinquens, quia nullum delictum est sine onere, sed actio lucratiua ad pœnam non datur furi,& sic non ob.contrarium. Aduerte, ista so-b lutio, pręsupponit, b ꝙ fur ꝯ furem habeat actionem ad redintegrationem possessionis,& hoc tenet gl.ff.eo.l.inficiando.§. Infans.contrarium tamen tenuit eo.tit.l.qui rẽ.§. 1. Sed veritas est, quod habet triticariam.vt ff.de tri.l.1.& no.ff de reg. iur. l. cum par.quia furtum dicitur spoliatio quædam.ff.de acq.poss.l. rem quæ nobis. Secundo opp.principaliter ad idem.ff.eo. l. eum qui emit in prin. nam emptoris interest non surripi, & tamen ante traditionem non agit furti.Sol.ibi interesse non est coniunctum cum iure reali,nec cum possessione, vel detentione, licet cum mera personali obligatione, & ideo non sequitur fundum. arg. ff.ad Trebel.l.3.§. si hæres. Attende, quia sæpe quidam petunt c reuocari tenutas c concessas eis non citatis,& quærebatur, quare intereat eorũ,& dicebant,quia emerant rem, sed non receperant per traditionem. Sed Iaco.Bur. dicebat, eos non audiri debere,quia solus titulus non dat probabiliter interesse,sed ius rei vel possessoris,secundum eum in lec. quod est no.& verum, quia quod potest fieri per contractum, vt s.de rei vend.l. quoties põt fieri per iudicem, quia in iudicijs quasi contrahitur.arg.ff.de manu.l.seruus hac lege. & ff.de act.empt.l.Iulianus.§. idem Celsus. 4 † Tertio opp. ad idem de l.is cui.§.2.ff.eod. vbi ei, cuius interest, qa possidebat,& vsucapiebat, actio furti non datur. Solutio, interesse vsucapionis est interesse lucri cum iniuria tertij, & est incertũ,quia potuisset interrumpi vsucapio alijs modis. Vnde realis interesse lucratiuũ iniuria est depẽdens a casu & fortuna: ppea n considerat: secus autem dixit lex interesse hæreditatis delatæ, quia est fauorabile, & dependet a voluntate non ab insidijs fortunæ,& ideo consideratur,vt no.ff eo.l.si quis, §. 1. per gl. & Dy. Distingue ergo interesse,probabile,& non probabile,sm gl. Et si est interesse probabile, adhuc subdistingue: aut est interesse certum,& consideratur,aut non certum, & non consideratur, vt l. 5 2.§.portio.ff.ad l.Rhodiã de iac.sm Iac. † Quarto opp. quod ista oppositio est ꝯ gl. nam glo.dicit,quod fur habet probabilem causam,sed non honestam: nam nullus delinquens habet probabilẽ causam, vt ff.de minori.l.Papinianus exuli,& ff.cõi diuid.l. cõi diuidundo,§.inter prædones. & de noxa.l.non solum, cl 1. Præterea quæro,quam probabilitatem habet fur in re furtiua? Respõ. probabilitatem habet in possessione,non in causa possessionis,qa sunt diuersa secundũ Oldradum. Nunc venio ad ver.sed quære-6 batur, dicitur hic, quod dominus habet electionem. † Contra, imo videtur,quod vtrique detur actio, sicut in vsufructuario dicitur, & creditore,vt ff.eodem l.inter omnes.§.si seruus.& l.itaque,§.fin. Solut.aliud in creditore,& vsufructuario, aliud in cõmodatario;nam inter proprietarium,& vsufructuarium diuiditur actio, quia neutrius interesse concernit totã rem. Item nec creditoris interest,nisi crediti tenus, vt ff.eo.l.cum quem, §. Idẽ scribit, sed domini & commodatarij interest insolidum, cũ ad eos respiciat periculum totius rei, a quo periculo commodatarius liberatur fure electo per dominũ, & sic cessat in eo causa finalis agendi, & per ꝯ̃s ipsa actio.& ista est rõ l.nr̃æ. & adde l. si 7 fur.ff.de vsufr.† Quinto opponi.quia l.dicit,quod fullo agit furti, etiam inuito domino.vt ff.eo.l.Itaque fullo. Sol.aliud in fullone, & aliud in commodatario.nam commodatarius tractat de mero lucro, sed fullo prætendit onerosum contractum. & ideo licet actio furti sit lucratiua,tamen non concurrũt in eo duæ cãæ lucratiuę, sed in commodatario totum est merũ lucrũ, & ideo minus est ei sauẽdum. itẽ quia lucrũ commodatarij ad similitudinẽ precarij debet dependere potius a domino,quã lucrum fullonis,qui ex sua industria ius prætendit. arg.ff.ad l. Fal.l.si hæres, g deinde distinguẽdo concludit in materia,vt in glossa. † Vlterius nota in ver. Sin autem nescius,ꝙ sicut ignorans nõ potest eligere,ita nec dubitãs. Et est rõ, quia electio debet esse cũ intellectu, sed ille,qui dubitat,non clare percipit,ergo nõ intelligit, ut l.fin. de cond.

ADDITIONES.

g Et sic not. Et facit pro statuto puniente eum, qui non respondet simpliciter. vide Bart.in l.1.ff de vulg.& pup.& quod eleganter dicit in l.de ætate, §. quod autem. & §.nihil,& optima verba quæ ibi no.ad cum.ff.de inter.act.& vide Bal.in l.1. supra, de redhi.& quod notanter dicit Bar.in l.1.§.accusationem,ff.ad Tertul.& vide d.Ant.in c.dilecti.de iudi.vbi notanter loquitur, & Bar.in uer.summarie,in extrauag.ad reprimen.& vide quod no.in Spe.in tit.de depo.§.7.ver.11.& quando sit positio,quod Titius cognouit Titiam vxorem Sẽpronij carnaliter,si respondet simpliciter,quod cognouit Titiam carnaliter. videtur confiteri fore vxorem, & an sit necessarium,quod iudex eum cogat in termino respondere simpliciter, in hoc consuluit Bar.quod non videtur confiteri illam qualitatem,ut refert d.Roger.de pecu.secundum do.meum in tit.& vide quod ipse no.in l.gerit, ff.de acq. hær. in uersic. simpliciter.uide tex.c.1.de postu.præl.lib.6.& Doc.in c.1.de sum. trin. uide Bald. in l.si seruus plurium,§.fi.ff.de le.1.ubi alle.Bar.& Spe.in præal.q.in titu.de depo. §.7.uer.11.licet d Bal.non allegauit & uide Bal.in l.Gallus, §.1.de libe.& posthu. ubi dicit, quod si conditio inest ex natura rei, licet exprimatur, dicitur responsio simpliciter emanasse,quod est ualde no.pro statuto & uide tex.& Bal.in l.a. C.de don.promi.de ista dictione simpliciter, & de statuto, ut l.iubemus,inf.de app.uide tex in c.pe.de peniu.lib.6.& ibi per Do.glo.c.le sæpe,de uer.sig.in uer. simpliciter,uide tex.in c.scriptura,de consec.dist.2.Bal.in c.super literis,de rescr. & tex. in c.præterea,de offi.dele.c.cum contingat.eo.tit.uide c.2 de postu.in uer.semper,& in l.institato,ubi.de suis & legi. Raph.fu.de tem.Pau.de Cast. in d.§. si quis simpliciter.Ang.& Ioan.de Imo. in l.qui liberis,ff.de uulg.& pupil. quid si statutum dicit,quod simpliciter respondeat ad accusationem, & respondendo dicat fecisse ad suam defensionem? uide Ange.in d.§.si quis simpliciter. Bal.in d.l.iubemus,& in l.2.C.de confes.& in l.si quid C.de trans.Bar.in l. Aurelius, §.pen.ff.de libe.leg. Bal.in l.1.ff.de vulg.& pup.uide c.ueniens,de iureiur.in uer.simpliciter. c.ad audientiam,de app.insti.de le.ag.fuc.§ & hæc quidem,c.rescriptum, de consec.d.2. & insti.de fideic.hære.§.sed quia stipulationes,c.sic ut.de accu.c.postulasti.de homi.c.pe.de fal.

b Ista sol.præsupponit. Adde Barto.in dict.l.qui rem,& in dicto §. Infans, & in lege rem, quæ nobis, in princip.ff.de acquir.pos.& in l.itaque fullo,ubi plene,ff.eodem.

c Reuocari tenutas. Adde quæ no.Bar.in l.a diuo,§.si super,ff.de re iudi. Docto. in l. ob maritorum, supra, ne uxor pro ma.& uide Bald.in le. final.infra de edic. diui Adria.toll.& quod ibi Bar. dum tractat de citatione, & qui sit legitimus contradictor.

de cond.indeb.nisi poterat se de facili certificare, & noluit, vt ff.
a de acq.poss.l.locus.a Et prędicta sunt in arg.quod ille,qui omisit
b exceptionem b ratione dubitationis, videatur eam omisisse per errorem,& possit eam opponere,eum primum est de ipsa certificatus,vt extra de excep.c.pastoralis.secundum Iaco.de Aret.&
9 Cyn.† Quæro,quid si dominus non vult de præsenti eligere,sed differre? Respon.assignabitur ei terminus ad eligendum.arg. infra de inge.l.diffamari.ff.de accu.l.cum Titia.ff.de fideiuss.l.si contendat.ff.de acquir.hære.l.quamdiu.quod no.infra de succ.edic.in rubr.secundum Iac.de Are.& Cy.Sed quid si est datus terminus ad eligendum,& intra terminum non eligit? Respon.commodatarius poterit agere, & quod nomine pœnæ excussit, non tenetur domino restituere, vt infra eadem l.§.sed cum in secundam. Sed quid si est certum, quod non vult eligere, tamen terminus non est elapsus? Respon.expectandum est, q terminus labatur,cum interim posset mutare voluntatem & eligere.ad hoc facit quod not.extra de elect.c.vbi periculum.lib.6.& de eta.& quali.c.vt hi qui.& ff.de verb.oblig.l.cum stipulatus sum mihi a Proculo.per Bar.& hoc verum,nisi renunciasset electioni,vel iuri eligendi, nam tunc nō debet amplius expectari.arg. C.de pac.l.postquam. Extra no.quid est dictum simplr,vel simplicitas, & hunc tex.allegat Bar.ff.de verb.obl.l.j.§.si quis simpliciter.

ADDITIONES.

a Locus. Adde l.regula,§.sed facti,ff.de iur.& facti igno.
b Ille,qui omisit excep. Idem dicit Sal.in l.licet supra de procu.licet ibi gl.pen.aliter dicat,cum qua simpliciter videtur transire ibi Bar.

---

a *Commodatarius an habeat realem actionem.*
2 *Commodatarius furti actionem intentare non potest.*
3 *Cōmodatarius si litē cum fure fuerit contestatus,dominus non est audiēdus.*
4 *Sententia si super rei restitutione pro commodatario fuit lata, dominus nō potest petere eam mandari executioni.*
5 *Ambasciatores sibi donata non possunt cogi reddere ciuitati.*
6 *Varietas venit erubescenda.*

§.Sed cum in secundam.

Si commodatarius a fure rē & pœnam exigit, non tenetur domino pœnam reddere, quia suo periculo est expertus.h.d. Opp.quod iste §.præsupponat impossibile.
a a † Primo in eo, quod dicit, q commodatarius exigit
1 rem: nam cum non habeat ius in re, ergo nullam realem habet actionem. Item non possidebat,ergo non competit ei triticaria, nec aliquod possessorium,vt no.ff.de acquir. pos.l.rem quæ nobis.Sol.habet actionem in factum, quæ competit ex varijs figuris causarum,vel officium iudicis,quod ex mera æquitate competit,vbi obligatio deficit secundum Azo.arg.supra de arbi.l.ne in arbitris,§.pen.& supra de peti.hær.l.si.ver.q si petitor.& ff.de donatio.l.Aquilius Regulus.& quod no.ff.de cōd.fur.l.& ideo,
2 §.Neratius.& dic,vt dixi sup.eo.l.a.† Secundo opp.q iste §.præsupponat impossibile in furti actione, nam cōmodatarius non potest eam intentare, nisi prius exploratum sit, quam dominus eligat,vt supra,§.precedenti.& argum.de le.a.l.si tamen, & sup.qui tut.da.poss.l.quod dicis.Solu.hic contra furem de facto commodatarius agit,& ideo quod habet iudicis errore non restituit.ff.ad Trebel.l.creditor.§.fi.& hoc casu non tollit,quin dominus non possit agere contra furem.argum.ff.de interro.act.l.qui seruum.in princ.& licet fur patiatur iniuriam, hoc prouenit culpa sua,vel iudicis iniuria, & ideo aut de se, aut de iudice queri debet.ff.de eden.l.Argentarius,§.cum autem. vel dic, quod commodatarius agit de iure propter moram domini, & tunc clarus est intellectus huius §.& cessat quęstio gl. quia dominus non potest agere furti propter moram suam, & q soluendo fur cōmodatario est liberatus,argum.ff.commo.l.si ut certo.§.fi.cū l.seq.sed Nico.de Mat.dicit indistincte, quod postquā exigit commodatarius a fure, non est dicendum furem teneri domino, vt sic duplici pœna affligatur.argum.d.l.si ut certo.& de stipul.ser.l.1.§.r.Nec obest supra pro si.§.quia ibi nō erat facta exactio, sed Gui.de Suza.dicit furem forte a domino conueniri posse, nec ob.q fur duplici damno afficiatur, quia hoc non pcedit ex una culpa,sed ex duplici,vna in furando,alia in litigando, quia non excipit contra commodatarium: q dominus habebat electionem,arg.ff.de regu.iur.l.quod quis. Vel dic secundum eum,q si dominus non habet ratam exactionem, possit cōuenire furem, vt ī.§.tales.& fur repetat a cōmodatario,ut ff.de cond. sine cau-
3 sa.l.j.in fine.† Sed quid si lite contestata per commodatariū cum fure,veniat dominus,& velit agere cum fure, respondeo, quod si negligentia possit ei imputari ex eo, quod sciens passus est aliū contestari,non auditur,alias sic,vt ff.de adult.l.a,§.pe.& l.si maritus prętuenerit.§.pen.in fin.secundum Nic.de Mat. Sed Iac.de Are.tenet furem soluentem commodatario liberatum, qa purgatum est vitium furti secundum eum, quæ ratio parum valet, quia non est purgatum vitium,ita q sit sublata actio furti, vt supra eo l.ancillę.& ideo tu tene,quod in prin.dixi.nec est verū,qd dicit Guido de cond.sine causa:cum fuerit solutum per sententiam,quæ transiuit in rem iudi.vt ff.man.l.si fideiussor.§.in omnibus.Se posset dicere verum,si fuisset solutum sponte extra iu-
4 dicium. † Quæro si sententia fuit lata pro commodatario super rei restitutione,an dominus possit petere causa executioni mandari pro se,sine aliqua cessione; Cyn.dicit,q sic,q non puto ve-
5 rum,per l.In hoc iudicio,ff.fam.erc.† Item Cyn & Iac.de Aret.
b tangunt hic aliam quæstionem vulgarem,b de donatione facta
c ambasciatorib.c an teneantur donata reddere ciuitati, & est dicendum,q non in dubio.arg.ff.de vsufr.l.si.in fin.pro soc.l.socius
6 qui in eo.§.fi.cum sim.† Vltimo no.q Papinianus mutauit consilium:tamen erubescenda varietas est,vt sup. de modo mulc.l.eos.Et est arg.q ille, qui male consuluit,possit consilium emen-
d dare:d nam,& licet non emendet, non debet sequi iudex causæ errorem consultoris,vt ext.de arb.c.cum olim, & no.per Bart.in l.si conuenerit,ff.de re iud.§.1.& de bo.poss.l.tutor.

ADDITIONES.

a Præsupponat impossibile. Vide infra q.proxi.
b Quæstionem vulgarem. Vide per Bar.in l.socium,hic alleg. & idem dicit Bal.in l.qui proprio,§ procurator vt in cæteris, ff.de procur.
c A.B.De donatione facta. Not.de donatione facta ambasiatoribus,an teneantur illam restituere ciuitati,vide,ff.de vulg.& pup.l.sed si plures,§.ad substitutos.
Celsus. Adde de hac quæstione vltra alleg.hic Iaco.Rebuf.in l.vnica,& ibi posui in apo.in vers.remanere,infra pub.lætitię lib.12.dixi post Pan.in c.postulasti, nu.3.in vers.lucro eorum,ext.de concess.præb.& post Phil.Fran.in ca.a collat.nu.3.ext.de app.lib.6.& p illum omnino consi.58.vol.1.
d Emendare. Consultor potest emendare consilium, facit quod dixi post Bart.in l.si quis apud ff.quod quisque iuris,& adde tex.in Aut.vt infra.filij, in prin.de hac q.per Io.And.in addi.Spec.in tit.de requir.consi.in add.quæ incip.occurrit.

---

5 *Vxor si commisit furtum domesticum,non conuenitur furti, nisi in subsidiū.*

§.Cum autem.

Si marito res commodata ab vxore subtrahatur,si vxor a dño eligatur,conuenitur furti,si eligatur maritus,tenetur ei vxor actione in factum,pp res amotas: nec potest vxor eligi a dño rei, si maritus extiterit soluendo etiam si hoc affectauerit manus. hoc d.
1 † Nota singularem casum de isto furto domestico, quod fit per vxorem viro de re aliena, cuius periculum pertinebat ad maritum: q cō eam non agitur furti, nisi in subsidium. Item no.quod
a vxor dr coniuncta persona,a & est verum coniunctione sacramentali,& ita intelligitur,quod no.in l.quintus,in fi. ff.de auro,& arg.lega.& facit J.de lega.l.cum alienam, cum sim.

ADDITIO.

a Vxor dicitur coniuncta persona. Vide in l.4.& quod ibi Bal. & Doct.inf.vnde vir,& vxor in l.non ideo.infra de hære.insti.& videtur etiam tex.in l.1.§.si ubi uxor.cum seq.& quod ibi Bar.in §.affinitates,in fi.alias incipit,lex cui eorum, §.affinitates,de postul.& Bal.in d.§.fi.per Cy.& alios in l.maritus, sup.de procur.& ibi Iac.But.Franc.Tigri.& Saly.aliquid per Rom.in d.l.1.in princi.vnde vir,& vxor,& Sal.hic placet opi.sua.

De operis libertorum. Rubr.

1 *Opera non præstantur de nocte,nisi tempore necessitatis,*
2 *Opera quot modis dicatur.*
3 *Pater non potest indicere filio operas pro emancipatione.*

a ¶ Opera a dicitur diurnum officium,ff.eo.l.1.hoc est ab ortu solis vsq; ad occasum:nam hoc tempus est aptum ad operandū,& melior pars diei est mane, vt ff.de annu. leg.l.1.quia tunc ho-
1 mo est operosior, & clarior intellectu. † De nocte autem non sunt præstandæ operæ,nisi tempore necessitatis,vt ff.de verb.ob.l.continuus,§.cum ita,in ver.noctibus,& ff.eo. l.nec audiēdus,& hoc verum in operis,quæ non habent tps determinatum a iure, uel ab ipsarum operarum natura: nam si habent determinatum a iure,vel ab ipsarum operarum natura: nam si habent determinatas horas seu diurnas,siue nocturnas, illis horis exhiben-
2 dæ sunt,ut in c.a.de eta.& qual.in cle.† Quot āt b modis dicatur
b opera.no.ff.eo.in rub.& ff.de cond.inde.l.si non sortem.§.liber-
c tus, & quot modis dicatur c officium, perquirantur dictionarij in suis repertoriis. Quandoq;.n.dicit officium.i.publica auctoritas,vt s̄.de off. mag. off.patet per totum, & tunc offm idem est, quod potestas in se residens. Qnq; dr offm,i.actus,siue exercitium publicæ auctoritatis.ff.de iurisd.omn.iudi.l.1. & ff.de ædil.edi.l.ædiles.Quandoq; dicitur officium mādatum a lege, vel ab homine

---

ADDITIONES.

a Opera dicitur.Quid in opera,& an operæ sint præstandæ de nocte, vel de die,adde etiam Bar.in l.si non sortem,§.libertus,ff.de cond.indeb.& omnino.gl.Ange.& Imo.in l.stipulationes commodissimum,ff.de verb.obli.
b Quod autem. Adde quod dicitur in l.legatis seruis,§.si ex officin.de leg.3.per Ange.in l.1.in prin.ff.de iuris.omn.iud.
c A.B.Quot modis dicatur. Quot modis dicatur officium,vide D.Pet.in rub.de off.de leg.& in c.1.de consti.lib.6.vide D.Card.in c.1.de off.iud.ubi pulchre loquitur.

hominę susceptum, vt no.in l.fœminę.ff.de reg. iur. Quandoq; dicitur officium quidam actus naturaliter persuasus. vt C.de nego. gest.officio. † Quæritur nunquid pater a possit indicere filio operas pro emancipatione præstandas, & dic q non, l.penul.ff.si quis a pa.fue.manu.

ADDITIO.

a Quæritur nunquid pater. No. quod pater non potest indicere operas filio pro eo emancipando, etiam si accedat iuramentum, casus est sing. in l.pen.ff.de obsequ. pa.præst.

LEX PRIMA.

1 *Operæ tempore manumissionis impositæ exigi possunt.*
2 *Ius patronatus perditur propter auaritiam domini exigētis pretium operarum impositarum libertis.*
3 *Necessitas victus excusat patronum ab exactione pretij operarum liberti.*
4 *Libertus tenetur patrono ad operas obsequiales absque impositione.*
5 *Operæ qua actione petuntur.*
6 *Omne factum etiam formaliter designatum verbis est incertum.*
7 *Pactum nudum an vestiatur iuramento.*
8 *Relaxatio iuramenti præstiti in contractu simulato dicitur declaratio, quod iuramentum non teneat.*
9 *Actio ex iuramento nunquam nascitur si iuratur super pacto nudo.*
10 *Idem tempus intelligitur pro toto tempore operæ, seu actus necessarium, cui cohæret.*
11 *Donatum filio tempore emancipationis intelligitur, etiam ante. & post emancipationem incontinenti donatum.*
12 *Dominus suo subdito pro seruitijs operarum potest imponere charitatiuū subsidium.*

Si tempore. Operæ promissę debent pręstari, non earum pretium, nisi ex causa necessitatis. h. d. Diuide, primo loquitur, quando operæ sunt impositæ, an peti pñt, vsque ibi. solet. secundo an possit peti p̄cium operarū, vsq; ibi, cum, & si operę. Tertio loquitur, qñ operę non sunt impositę, vsq; ad fin. † No. q operæ impositę tp̄e manumissionis, pñt exigi, sed si exigatur precium, qd difficilius est pauperi; arg. j. de agri. & censi. l. dñi prædiorum. libr. 11. dñs, † vt eius auaritia puniatur. argum. s. de inof. test. l. si quis in suo, perdit iura patronatus, quæ lex ei propter libertatem cōcesserat, & hoc verum est † nisi in casu inopię, quia necessitas victus excusat. Opp. ad primum dictū. a dicit hæc lex, si operæ sunt impositę tempore manumissionis, &c. immo videtur. q tempus ante manumissionē & post manumissionem consideratur, argu. ff. de sol. l. Modestinus. Sol. eo tempore factum multipliciter intelligitur: primo eo tempore conclusum, ut l. contractus. supra de fide instrumentorum. Secundo modo incontinenti ante, vel post. ut l. petens, supra de pac. Tertio modo, quando tempus ante trahitur ad tempus post ea præcedēti prouidentia, vt ff. de pac. l. item quia. §. fi. Quarto modo, quando post trahitur ad antedicta, ut d. l. Modestinus. Quinto, quando eo tempore confirmatur, ut sup. de test. tut. l. 2. † Secundo opp. q operę etiam sine impositione debeantur, vt l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. inde. Sol. ibi in obsequialib. hic in alijs. infra titu. 1. l. fin. † Nunc quęro, qua actione petantur. b dicunt quidam, q aut interuenit solum iuramentū, & tunc agitur in factum. arg. supra de re. cre. l. actori, sed ibi loqtur in iuramento decisiuo, hic in iuramēto promissionis, quod non vestit pactum nudum, & ideo dic, q interuiatur officium iudicis, ut not. Inno. in c. cum venissent. extra. de insti. aut interuenit stipulatio, & tunc distinguendum est, quia aut pro certa opera, & tunc agitur certi cōdictione, aut pro opera incerta, & tunc agitur actione ex stipulatu secundum omnes, quod gl. reprobat, & bene, quia † omne factū est incertum, etiam si est formaliter designatum verbis, quia eius substantia, & natura est incerta, cum sit de futuro, & de futuris incerti sumus, vt ff. de ver. obl. l. ubi autem non apparet, §. qui id quod. & sic no. q vbi non est certa substantia, ibi non potest esse qualitas certa. † Modo solet dubitari, c nunquid quodlibet pactum nudum d vestiatur iuramento? & dic, q aut est nudum, id est sine consensu, & tunc non vestitur, & ideo † quando iuratur super contractu simulato, e ibi non est propie relaxatio, sed declaratio, q non teneat, licet ad Episcopum pertineat, secundum iura canonica, sed secūdum iura ciuilia pertineat ad iudicē causę, quia non hēt sup iuramento disponere, sed declarare. vt supra plus ua. quod agitur. l. emptione. & l. fi. de non num. pec. & nescio f quare Canonistę reuocent hoc ad suum Imperium in c. vlti. de so. comp. lib. 6. licet ipsi persuadeant sibimet, q ista causa sit spiritualis, sed non est verum, quia iuramentum, quod non habet consensum, non habet spiritum, & iudex secularis potest cognoscere super consensu, ergo est nostra cognitio super iuramento. Sed domini mei Canonistę dñt, q in dubijs spiritualibus ecclesia cognoscit, & quicquid est dubium trahunt ad suum forum, & in hoc facto communiter ecclesię defertur, & est pars tutior. Aut est nudum idest sine stip. vel alio vestimento, & tunc quidam dicunt vestiri per iuramentum, & sic probāt, nam potentius debet operari illud, quod ordinatur directe ad vnum effectum, q̄ illud, quod ordinatur oblique, vt l. precib. inf. de impu. sed iuramentum pmissorium ordinatur directe ad obligandum, ergo fortius, vel saltem ęque obligat, sicut iuramentum probatorium, vel confirmatorium. Ad hoc respondet Iac. But. quod in iuramento probatorio est alia ratio, scilicet litis decidendę ęquitas, quę responsio nihil valet, vt patet in iuramento voluntario, & confirmatorio. † Et ideo g tutius dic, q si iuretur super pacto nudo, nunquā ex iuramento nascitur actio, siue sit promissorium, siue declaratorium, siue cōfirmatorium. Nam speciale est in libertate, ergo in contrarium est ius commune. ff. eodem. l. iurisiurandi, & ff. de fideiuss. l. si quis pro eo. Non ob. aut. sacramēta, quia ibi iuramentum repręsentando legitimam ętatem, tollit impedimentum ętatis, sed non consensus, vt no. supra de rescinden. vend. l. 2. Ad secundam partem oppon. quod tex. sibi contradicat, dum dicit solet, &c. & licet &c. Sol. ut in glo. & tene illam solutionē, quod pretium pręteritarum operarum potest patronus petere, nō futurarum, secundum Iac. But. Item opp. q libertus non teneatur alere patronū, vt l. si quis a liberis. §. si quis. ff. de lib. ag. Solu. vt in gloss. Item opp. de l. libertus. ff. eod. Solue vt in gloss. secundum Iacob. Butr. litera legis hic est ęquiuoca. & ideo intelligitur dupliciter. scilicet in exactione operarum, & tunc exponitur diuersum, scilicet a iure succedēdi, vel exactione mercedis, & tūc exponitur ibi diuersum, scilicet, a reuerentia, vel dic, q in casu necessitatis, quicquid exigat patronus, nil perdit secundum Nico. h de Mat. extra no. h in glo. ubi. i. statim post, q qñ aliquid debet fieri certo tempore, intelligitur illo tempore factum, quod est immediate factum ante, vel post, † quia in iure nostro idem tēpus capitur pro toto tempore, quod actui est necessarium, & cohęrens. † Secundo no. i ea eadem gl. quod dicitur donatum K filio tempore emancipationis, quod donatur ante emancipationem, vel post incontinenti. facit de priui. cre. l. si ventri. §. fin. & q sit eodem die, & loco præsumitur factum eodem contextu: l qa non pręsumitur interuallum temporis, vbi habet actum vitiare, facit qđ no. ff. fa. erc. l. item Labeo. §. 1. & j. de col. l. vt liberis, in fi.

Vltimo

ADDITIONES.

a Oppo. Ad primum dictum. Vide inf. ad fi. huius leg.
b Petatur. Vide hic per Bar.
c And. Barb. Modo solet dubitari. An quolibet pactum nudum vestiatur iuramento. vide Mod. ff. de verbor. obligat. in l. 1. & Bal. in auth. sacramenta, supra si aduers. ven. Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Bal. in l. cum aliena, supra de arb. Angel. in l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pac. d. Ant. in capit. cum contingat, de iureiur. & not. quod pactum constitutum non conualidatur iuramento, nec dicas oritur actio si est nudum a causa l. iurisgentium, §. sed cum nulla, ff. de pact. Bal. in l. petens supra de pac.
d Pactum nudum. Vide quæ plene dixi post Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. sed quod vestiatur, videtur tenere Bal. in l. fi. infra de donat. In contrarium Bar. hic, q tenet, quod sit speciale in liberto, & quod non vestiatur, tenent etiam Bald. & Sa. hic. in auth. sacramenta, sup. si aduer. uen. & Inn. in c. cum contingat de iureiuran. in illa q. an oriatur actio ex iuramento, licet ibi Ant. contra, cum quo Ang. per rationem suam concor. cum And. in d. l. si quis pro eo. allegans Host. in c. quintauallis, de iureiur & l. si quis maior. sup. de trans. & Adde Bal. in c. 1. §. item sacramenta, de pa. iur fir. per Lu. Ro. in l. 1. de ver. ob. & ip. in rub. eo. tit. tenet, quod vestiatur per d. l. si quis maior. vide per Bar. in d. l. si quis pro eo. in 6. membro per Sal. hic.
e Contractu simulato. Et an declarare, quod tale iuramentum non valeat spectet ad Episcopum tantum, vel etiam ad iudicem secularem, vide Bal. in d. l. emptione, an causa iuramenti spectet ad iudicem secularem vel ecclesiasticum, scripsi in disput. mea Sigismundus in vlt. dubio, & per Io. An. in c. laicus, extra de foro comp. & adde, quod quando recurritur isto casu ad iudicem ecclesiasticum pro relaxatione iuramenti, quod etiam erit postea iudex super ipsa stipulatione & super contractu principali, secūdum Bar. no. in l. ordinarij, supra de rei ven. & Bal. hic, quod non requiratur relaxatio, adde Bal in l. neque, infra eo. & in l. 1. vlt. q. sup. de inoff. do. Adde tamen, quod vbi intercessit metus & nimia reuerentia, requiritur absolutio a iuramento secundum Bal. in l. pen. in 1. q. 1. de eo. & quod ratione iuramenti causa deuoluatur ad ecclesiam, vide Bal. in l. 1. cum concord. supra de reb. cred.
f And. B. Et nescio. No. quod ad iudicem secularem spectat cognoscere de iuramento præstito super contractu simulato, quod est not. dignum. licet secus de iure canonico, sed pro Bal facit, quia arbiter in consequentia cognoscit de causa iuramenti, tex. valde no. est secundum lec. glo. in l. cum proponas C. de iureiur. Item cognoscit de causa spirituali, vt singulariter voluit Bal. in l. 1. inf. de confes. in 10. col. quod an sit verum cogita. Item laicus cognoscit de matrimonio, vide Bald. in l. 1. inf. de lati. li. tol. & l. quoties, sup. de iud. & l. Titia. ff. sol. mat. & l. omni nouatione sup. de sacros. eccl. vide quæ no. ad Bal. in l. 1. infra de lati. lib. tol. vbi plene.
g And. Barb. Et ideo. Vide quod no. in c. per tuas, de arb. per Doc.
h Extra not. Vide Bar. hic, & Bal. sup. ea. l. in prin. & quæ hic sequuntur.
Extra no. Illud quod debet fieri eodem tempore intelligitur, etiam si parum ante, vel post fiat. uide tex. no. secundum Barto. in l. ab hostib. §. 1. alias fin. ff. ex quibus cau. maio. in integ. rest. vnde dixit, quod condito testamento, si incontinenti testator rogat testes, valet testamentum, quod est verbum no. dignum.
i And Bar. Secundo no. Et est mirabile illud pro quo alle. tex. & ibi Ang. in l. cum in testamento, §. hæc verba. ff. de hæ r. inst.
K Dicitur donatū. Adde Bar. in l. vt iurisiur. circa prin. ff. de oper. lib. & quod ibi dixi.
l Eodem contextu. Vide signanter Bal. in l. petens, supra de pac.

22 † Vltimo sumitur a ar. ex hac l. quod tempore necessitatis, p ser-
a uitijs personalibus dominus potest imponere suo subdito charitatiuum subsidium vsque ad valorem operarum, vel mandare
b subdito, quod seruiat alteri b in eisdem operis. ff. eodem l. si liber tus artem, liberum autem suum nemo potest vendere, sic nec permutare. ff. de præsc. ver. l. naturalis. in fi. ff. famil. ercisc. l. quædam mulier, & ff. de iure patron. l. Carmelia pia. & adde quod nota. ff. de fidei. li. l. inuitus.

ADDITIONES.

a Vltimo sumitur. Vide c. cum apostolus. de censi. an episcopus possit imponere charitatiuum subsidium, no. quod dominus propter necessitatem potest imponere subsidium, Vide Bal. in c. conquerente, de offi. ord. de charitatiuo subsidio Regis. Item creditor potest cogere debitorem, vt operetur pro eo, si non potest sibi soluere, glo. est no. l. pro hærede. §. si quid tamen. ff. de acqu. hær. & ibi no. Ange. & hoc per necessitatem, quæ non habet legem, vnde pater propter necessitatem vendit filium, l. 2. supra de pa. qui fil. dist. Item licet furtum committere propter necessitatem, in cap. 3. de furt. Item licet occidere, in Cle. 1. de homi. Item licet euertere alienam domum, l. si quis fumo. §. 1. ff. ad leg. Aquil. Item iudex potest ferre sententiam super equo. Bald. in l. 2. inf. de sen. ex breui. reci. Item potest quis capere per procur. debitorem fugientem, glo. est sing. in l. 1. sup. vbi decu. vel cohor. & vide tex. c. 2. de pig. vbi propter necessitatem res ecclesiæ pignorantur. vide ibi Io. de Imo. vide tex. in l. si alius, §. bellissime, & ibi Bar. ff. quod vi aut clam. vide glo. l. 1. ff. ad l. Rho. de iac. alias l. 2. vbi de habente panes in manu, vide Io. de Imo. in c. 1. de pig. facit ca. licet ex quadam. de testi. vide c. quoniam. de consuet. vbi d. Pet. & ibi dixi. vide quod no. in c. 1. de postu. quod clericus propter necessitatem victus potest aduncare coram seculari iudice. Adde c. licet, de fer. & quod ibi dixi. d. Pet. in consil. 180. dicit, quod non admittitur exceptio incompetentiæ propter necessitatem, quia debitor est fugitiuus, vide gl. in cap. veniens, de trans. & c. pastoralis, de offi. ord. & ibi propter necessitatem confitetur laico. vide c. 1. de cler. non ord. min. & c. 1. de fer. vbi propter necessitatem die b. dominicis metant, c. 2. de testi. vide c. licet ex quadam, de test. c. & si Christus de iureiur. & gl. vbi necessitas includit vtilitatem, facit c. in causis. de re iudi. uel. necessitate, uel utilitate, facit c. discipulos, de consec. dist. 5. loquitur de discipulis colligentibus spicas tempore necessitatis, ut ibi gl. c. nihil, de præscr. uide c. non minus, de immu. eccl. in ver. necessitas, uel utilitas.

b Alteri. No. pro limitatione ea, quæ no. Bal. in l. 3. infra de don. & adde quæ no. per Bar. in l. quam, §. fi. ff. de pig. & dicit Bal. in l. libertus nulla, in prin. sup. de sacros. eccl. quod priuilegium exemptionis non prodest in casu magnæ necessitatis Reipu. & quando etiam sine necessitate posset dominus mandare liberto uel famulo, quod alteri seruiat, uide Bar. in l. si non sortem, §. libertus, ff de condi. inde. in ult. col. an autem in casu necessitatis possit dominus uendere rem uasalli, uel sibi imponere collectas, uide Bal. & quod no. in l. pen. inf. de bonis, quæ lib. & hic adde Cyn. in l. 1. de noua.

LEX II.

1 *Præmium non meretur, qui aliquid facit ex necessitate.*
2 *Præmium quis habere non debet, nisi gratis & sponte faciat.*
3 *Omne officium de honestate exigit pecuniam.*
4 *Omni lucro abstinenti fidem præstare debemus.*
5 *Causa non requiritur in reali recognitione.*
6 *Ciuitas an recognoscere possit aliquem in superiorem, qui non est.*
7 *Libertus & vasallus dominum suum tractare debet, ut dominum, non ore tantum, sed opere.*

Manumissionis. Ex necessitate manumittens in seruitutem non reuocat, nec imponit operas. h. d. Ia. Bu. Non præstat beneficium, qui impendit debitum, & ideo præmiū non meretur, & erronea promissio operarum non valet. hoc dicit. ff. de ri. nup. l. proxime. & de hered. inst. l. si seruo fideicom missum, & ff. de leg. 2. l. vnum ex familia. §. 1.
1 † No. quod ille, qui facit ex necessitate, non meretur præmium, & sic
a præmium ordinatum a capienti bannitos, non debetur potestati, quia tenetur illud facere ex necessitate officij, vt ff. ad Sylla. l. 3. §. vtrum. nisi nominatim statutum loqueretur de officiali capiente.
2 † Nota ergo, quod non præmiatur, nisi sponte factum, & gratis,
3 non per pecuniam, vt inf. eo. l. si quam. quia † omne officiū exigit pecuniam de honestate. ff. de var. cogn. l. 1. §. proinde integrā.
4 Certe † abstinenti omni lucro fidē præstare debemus. ff. de neg. gest. l. qui sine vsuris. Opp. quod teneat promissio. ff. eo. l. Campanus. Sol. ibi sponte, & ex certa scientia, hic per errorem, vel metum, & præsumo metum, si in ipso actu manumittendi promisit, ff. quarum rerum actio non datur l. 1. §. quæ onerandæ, sed si post ex interuallo, præsumo quod sponte, quia tūc erat in suo arbitrio constitutus, nec metuebat, ne manumitteretur, quia manumissus e-
b rat. Quid si iurauerit b tpe manumissionis, an teneatur: & dic, quod non, per hanc l. quia prætor non vult eum tueri, & actio non pōt oriri, nisi oriatur ex edicto prætoris, sed ex edicto non pōt oriri,
5 quia prætor vetat, ergo &c. sin Iac. de Are. † Sed pone, pater meus habens vasallos mandauit mihi in testamento, quod liberarem A vasallum suum a seruitijs: ego liberaui, retētis mihi quibusdā seruitijs, quæ ipse mihi cum iuramento promisit, an teneat retento: dic quod non, per hanc l. & ar. ff. de le. 3. l. vxor. §. pater naturalis. & ff. de ver. obl. l. qui vsumfructum. Sed pone. A. recognoscit se sponte mihi teneri ad quædam seruitia, an valeat recognitio; & vr quod sic, vt d. l. Campanus. Item in reali recognitione non requiritur causa, sed in personali sic, vt de iur. & fa. c. ign. l. cū falsa. per
6 Cy. † Sed nunquid ciuitas, vel castrum possit recognoscere c aliquē
c in superiorem, qui nō est; & videtur quod sic. ff. de captiu. l. non dubito, sicut libertus & vasallus meus potest recognoscere & confiteri sed pluriū esse libertum, vel vsallum. Sol. si de iure, uel de commodo principalis, & veri dñi aliquid minuatur. talis recognitio non ualet. ut ff. de aqu. plu. ar. l. in concedendo. & ff. si qd in fraudem patro. l. j. §. si quis. cum etiam prorogatio simplicis iurisdictionis non teneat in præiudicium superiorum, vt no. extra. de iud. c. cæterum. in nouel. Si autem uasallus potest omnibus integraliter satisfacere, tunc ualet quo ad obligationē personalē, non quo ad realem, seu vasallaticam, quia quatenus est vnius, alterius esse non pōt, nec ēt quo ad possessionē, vt l. fin. de
7 acq. pos. de hoc in Spe. de feud. §. qm̄, vers. 11, quæritur. † Et no. quod libertus, & vasallus debent tractare suum dominū, vt dominum, non ore tantum, sed opere: quia tractare requirit verum factum hominis. ff. de verb. oblig. l. quidam cum filium. ibi, obseruare. idem est qd tractare, & tenere. Extra no. quod illud, qd qs non dat, vel coactus dat, non debet, nec potest auferre Bal.

ADDITIONES.

a And. Barb. Et sic præmium ordi. No. quod præmium, quod datur capienti bannitum nō comprehendit officialem. Vide Bar. in l. si quis, §. utrum, ff. ad Sylla. an autem cōprehendit illum, qui ad suam defensionem illum occidit, uide ibi Mod. an autem comprehendat ignoranter occidentem bannitum, uide ibi Mod. & quod no. Bal. in l. 1. ff. de leg. Ang. in l. inter omnes. §. recte, ff de fur. & uide solemnem, & singularem limitationem Bald. in l. ab hostibus, §. si uir, & vxor. sol. mat. quod si committitur media pœna occidenti bannitum, ille nunquam consequitur præmium. uide Bal. in consi. 10 c ip. In Christi nomine amen, Statuto ciuitatis Perusij cauetur, quod receptans ex bannitis puniatur in centum, cuius medietas applicetur communi, altera accu. l denunciatori, & eo statuto cauetur, quod syndici Castrorum teneantur denunciare tandem ibi consuluit, quod illud præmium debet habere ille denunciator. quicquid dixerit Bar. in d. §. verum, & uide ibi, quia pulchre loquitur. uide ea. quæ dixi in c. ad hoc de simo. & pro dicto Bar. in d. §. vtrum, uide [illegible] do. Abb. in c. ecclesijs. de censi.

b [illegible] iuramentum non arctat libertum promittentem operas illi, qui ex necessitate manumittit, & idem in hærede grauato, qui vult liberare vasallum a seruitijs, [illegible] etiam, uidetur esse contra libertatem, ut no. Bald. in l. nec si uolens, [illegible] cau.

c Ciuitas [illegible] castrum possit recognoscere. Vide Bald. & quæ ibi dixi post eum in l. nec si [illegible], infra de lib. cau.

LEX III.

1 *Præstatio operarum indebita conditur.*
2 *Manumissio facta acceptis ab extraneo nummis non recipit operas.*

3 Qui nummis. Operarum indebita † præstatio condicitur, h. d. vel sic. Et † qui manumittis acceptis ab extraneo nummis operæ non debentur. h. d.

LEX IV.

1 *Operarum actus dicuntur quinque.*
2 *Beneficium non est, quod fit mercede.*
3 *Mansum emptum a domino, non dicitur proprie beneficium.*
4 *Operæ quare potius sint permissæ, quam pecunia.*
5 *Libertus grauatur si consanguineus eius grauatur.*

a Si quam. Pretium operarū a promissum potest peti, tñ exigens perdit iura patronatus, & non tenet promissio facta cā libertatis onerandæ. h. d. Et no. hanc l. pro rusti-
b cis, & vasallis, b quod nō pñt facere instrā in præiudicium suæ liber-
1 tatis, ff. de offi. præsi. l. illicitas. † Circa hanc l. dic quod quinque sunt
c actus. c Primus est operarum impositio, & iste primus actus caret pœna. Secundus est operarum impositarum exactio, & iste secundus inducit pœnam solum in uno: quia facit. quod patronus perdit ꝫ tabulas. Tertius actus est conuentio de operis in mercedē, & iste tertius actus non punit. Quartus est ipsius mercedis exactio, iste actus punitur, quia perdit patronus omnia iura patronatus. Quintus actus est omnium istorum solutio liberalis, & iste quintus non punitur secundum Old. In tertio actu male dicit, quia perdit ius patronatus ex sola conuentione mercedis vt l. fi. ff. qui. & a quib. imo qui nouat, videtur recepisse. l. singularia. ff. si cert. pet. & l. parui. ff. de condit. fur. ideo punitur in eo, in
2 quo punitur exigens operas, non in alio, † quia non est beneficium, quod mercede fit. † Et sic est arg. quod si quia emerit d a domino mansum in feudum, quod illud non dicatur proprie beneficium, quia est mercenarium, non gratuitum. facit col. x. In quib. cau. feud. ami. c. Obertus. §. in primis, Et rationabile est, quod ita puniatur extorquens promissionem, sicut exactor. ff. de cal. l. generaliter. In quarto dic, aut præcedit mora liberti, & tunc conuentio pretij non ponitur, quia etiā lege debet ex mora, aut non præcedit mora, & tunc, aut extorquetur pretium per impressionē, aut p gratiosā nouationē, aut p casū necessitatis, primo casu punit, scdo. & tertio non, vt hic in gloss. † Sed quare potius sunt pmissæ operæ, q̄ pecunia. Rñ. opera est quodāmodo de nā actus, & iō non reputat inconueniens, vt extra de elec. c. significasti. Sed quid si non promittit libertus, sed quidam suus consan-

ADDITIONES.

a And. Barb. Pretium operarum. Vide Bald. in c. 1. §. fin. si de inuest. feu. con. fuerit. quomodo allegamus illam.

b Rusticis, & uasallis. Vide Bal. in l. nec si uolens, infra de lib. cau.

c Quinque sunt actus. No. in iteriam impositionis operarum, quid operetur. uide hic plene in glo. & de materia plena. inf. eo. l. liberti.

d Emerit. Quid sit beneficium, uide in d. §. in primis, & hic adde Bal. in ca. 1. §. 1. in tit. qui feu. da. poss. potest tamen feudum emi. ca. ad iuramentum, extra de empt. & uend. c. 1. de nat. feu. & Bald. in l. licet. infra de lib. caus. & in d. l. liberti. in ulti. col. intra eod. & quid sit beneficium, ultra hic dicta, per Bald. uide in d. §. sol. ano.

consanguineus. a dic fidem, quia ipse libertus vr grauari enim grauatur consanguineus eius. ff. in ius voc. vt eam.l.1.& a.ff.de cond.& dem.l.heres meus.§. quod in fraudem. & quod no.in simili.s.de spon.l.si per Cy.& no.extra eo.c. Gemina. in nouel.

ADDITIO.

a Consanguineus. Si grauatur consanguineus meus, dicor ego grauari, uide in d. l.heres,& Bar.in l.de pupillo,§.si quis ipsi pretori,de operis nou.nunc.in q.eum.

LEX V.

1 *Testator non potest disponere, quod heredi extraneo ex necessitate promittantur operæ manumittendi.*

Mater tua. Manumittens ex necessitate, operas non imponit, sed manumittens ante tempus. sicut facit gratia temporis, ita iterum imponere potest operas, in seruitutem tamen reuocare non potest.h.d.tex.& gl. Gl. oppo.de l.quę ex cā.ff.de bo.lib. Sol.ibi speciale in filio, quem pater verisimiliter vult habere plena iura patronatus, quia erga filium paterna affectio præsumitur esse plenaria, quod est not. †Quærit gl. nunquid testator possit disponere, quod heredi extraneo manumittenti ex necessitate, promittātur operę? & dic ꝙ non per l.Cerdonem, ff.eo.sic no.quod aliquid est, quod testator non potest.

LEX VI.

1 *Merces pro futuris operis interdum capi potest.*
2 *Merces pro præteritis operis an capi possit.*
3 *Patri sufficit quod habeat filium unum.*
4 *Libertus quibus de causis excusari potest.*
5 *Iuramentum qualiter per legem remitti potest.*
6 *Factum an debeatur præcise.*

Nec patronis. Pro operis futuris non licet mercedē accipere, pro pteritis sic, & duo filij ab operum prestatione liberant. † Opponitur, ꝙ licet accipere mercedē pro futuris operis: vt ff.eo.l.patronus. Sol.ibi hoc operatur persona, vel operatur qualitas, nam ex psona, & qualitate rei aliquid licet, quod alias non liceret. arg.s.fa.erc.l. si filius. †Secundo opp. & videtur ꝙ pro præteritis nihil debeat, ff. eo.l.libertus, qui post. Solu.ibi nō stetit per libertum, sed per casum.& ideo libertus non tenetur, etiam post casum cessantem vt ff.eo.l.interdum.uer.pereunt.secundum Guil. de Cun.gl.tñ sentit contrarium in d.l.libertus. Quia in eo, quod est reparabile post tempus, non inducitur liberatio ex casu, sed differtur pstatio.arg.ad hoc extra de dolo,& cont.c.cum dilecti.nisi dicatur, ꝙ qñ est opera incerta. & postea declarata cū limitatione temporis intelligitur superuenisse rei debitæ interitus. quia tēpus in specie non recipit mutationem, vt no.ff. de vulg. subst.l. ex facto.§.idem quæro argu.ff.ad Carb.l.ideoque.& quod not. per Bar.in l.Lucius.§.impuberem.ff.de leg.a.†Tertio op.quod sufficiat hēre vnum filiū: vt ff.eo.l.qui libertinus.§.1.Sol. ibi habuit plures, sed vnus interit lex autē non requirit nisi hēre, non perseuerare arg.J.de insti.& substi.l.si quis heredem. † Quarto op.ꝙ plura alia excusent libertum, vt ff.eo.l.interdum.in fin. & l.hę demum opere. Sol.ut in gl. Ex qua no. ꝙ dignitas superueniens efficit.ꝙ quis ad opera sordida cogi non possit, nec ad ea, per quę dignitas uilescit, quia dignitas excusat, & per hoc dicebat Iac.But.cum quidam scriptor, qui locauerat operas suas. esset factus rector medicorū, & peteret, ꝙ scriberet, sicut promisit; ꝙ dignitas rectoratus debet eum excusare a scribendo. b Sed forte contrarium dici potest secundum Iac.But.sed Iac.de Are.dicit in simili, ꝙ si notarius c fuerit adeptus dignitatem, ꝙ non tenetur recipere instrumēta de nouo, sed iam recepta debet perficere. J.de fal.l.si quis decur.& extra ne cler. uel mona. c.sicut.& vide quod no. in c.vt officium.in glo.quę incipit. per hanc literam.de hęr.lib.6. & infra de decurio.l.vniuersos.li.10. † Sed quęritur, cum operę debeantur per iuramentum, quo modo lex ciuilis potest remittere iuramētum d contra.c.ul.de fo.con.pe.lib.6.de iureiur.c.licet.& de pac. c.2.eadem compilatione. Sol. lex ciuilis potest remittere iuramentū ex cā, sicut pt remittere Papa, vt no.in l.adigere.§.fi.ff.de iure pat.vbi gl.dicit no.legem uim apostolici obtinere, vt iuramētum remittat, vel dic, ꝙ in tali iuramēto semper vr conditio liberorum excepta. & ideo iuramentum non relaxatur, sed ad casum liberorū non extenditur, ar.s.de non nu.pec.l. fi. Et quia fauor tertij vr a iuro excipi.arg.extra de iureiu.c.uenies. Lex.n.ciuilis pt interpretari iuramentum, & statuere, ne extendat se ad casus illicitos, ut ff.de legi.l.de quib.ff.de leg.1.l.si quis inquilinos.in fi.C.ne fide iu.do.den.l.1.& quod no.in l.inuitus.§.fi. ff.de re. iu.& in omni contractu ius ciuile vr reseruatum, nisi specialiter sit renunciatum: vt s.de inof.test.l.si qñ.§.1. In his etiam, in quib.lex præsumit simulationem, e non est necessaria probatio hominis,& iuramentum nihil operatur.nec est necesse adire Episcopum propter relexationem eius, vt ff.de probat.l.qui testamentum, & ff. de leg.3.l.cum quis decedens.§. Titio.& §.codicillis.& facit. ff. de pac.l.iurisgen.§.& generale.& l ult.ff.ad mun. †Scdo quæritur, an factum debeatur pręcise.& gl. colligit hic arg.ꝙ non: tamen alibi no.ꝙ sic.ff.de op.no.nunc.l.stipulatio.§.siue. vbi gloss. dicit, ꝙ scriptor cogitur precise, sed ibi est speciale propter publicam vtilitatem. vnde non in omni scriptore illa gloss. est vera, quia non in eo, qui promisit scribere tabulas Ioann. Boccatii de Florentia: dicit Old. f ꝙ si factum debetur ex precepto legis, tunc præcise quis cogitur. Idem si pertinet ad auctoritatē pretoris. g qa quo ad pretorem non potest succedere interesse, Sed vbi nō versatur publica vtilitas nec legis contemptibilis auctoritas, nec prætoris vilipendium, tunc interesse prestando quis liberatur. ff. de ver.obl.l.stipulationes non diuiduntur.§.Celsus dic, vt ibi nota.per Dy.& alios.adde quod no.Instit.de actio.§.actionum.& ff. eo.l.hæ demum operæ.in fi.

ADDITIONES.

a Ex qua no. Vide Bal.in l.quisquis,i fi.sup.de epis.& cle.& de scriptore, vide hic i fi.
b And.Bar. Excusare a scribendo. No.casum circa id, quod asserit, scriptorem fuisse factum rectorem medicorum, sed alio anno accidit legistis, quod quidam, qui fuerat famulus, sm aliquos scriptores, fuit electus in rectorem, an excusaretur a famulatu, vel a scribendo, & dic vt per Bal.hic, & no. quod notarius adeptus dignitatē tenetur complere instrumenta incepta ante adoptionem dignitatis. Idem dicas de notario, qui postea extitit monachus, vide Bar.eleganter dicentem.
c Notarius. Vide quod no.Bal.in l.1.inf.de tab.lib.10.& in l.vniuersos, hic alleg.& vide Ang.in l prætor,§.is etiam, ff.de eden.
d Iuramentum. An l ciuilis possit remittere iuramentum, vide Bal. in l.non dubiū, & quod ibi dixi, sup.de leg.
e Simulationem. Dixi post Bar.in l.si quis pro eo.ff.de fideius.& uide Bal.in l.pactū, inf.de col.& plenius in l.a sup.de resc. uend. & istud dictum hic sequitur Petr. de Anch.in c.canonum statuta, in 9.char.de const.& vide Bald.in l.1.sup.eo.
f Dicit Old. Vide sup.prox.l.& Bal.in l.una, inf.de sen.quæ pro eo, quod interest.
g An.Bar. Auctoritatem prætoris. Quid autem si interuenisset iuramentum, an modo præcise cogeretur ad factum, uide gl.fi.l.si pecuniam, ff.de cond.ob cau.quam sequitur do.meus l.hoc iure.§.si quis, de don.

LEX VII.

1 *Negari non oportet quod simpliciter est verum.*

Si tuis. Emptus suis nūmis,& manumissus, non dēt operas, nec reuocatur in seruitutē.h.d. Et est rō, quia pecunia sua dat sibi vitam, nam pecunia est vita hominis, a vt not. s.de aduo.diuer.iud.l.aduocati. emptor aūt est nudus minister, ff.de manumis.l.is qui.§.si ab ignoto.† Nota.b ex hac l. quod aliquid non oportet negari.quod est verum simpliciter. facit ff. de iure pa.l.si quis tutor,& quę no.in l.& si plurib.de auct.tut.

ADDITIONES.

a And.Barb. Vita hominis. No.quod pecunia est vita hominis, vide Bald.in l.a.de const. pecun.
b No.uide in l.si quis cum totum, ff.de excep.rei iud.

LEX VIII.

1 *Legis beneficio quis debet esse contentus.*
2 *Liberta, qua non operatur, vt liberta.debet operari, vt vxor.*

Libertę tuæ. Vxor non dēt operas marito, licet eo inuito non potest diuertere.h. d. † Not. ꝙ quis dēt esse contentus bñficio legis. Item debemus esse contenti pœnis lege pprehensis, vt ff.de verb.obli.l.eg.si ita stipulo facta. Scdo no.ꝙ liberta nupta patrono hr pro ingenua, quia capit status mariti,& oīs macula deletur, sicut si ab eo qs adoptetur, vt no.ff.de bo.lib.l.si filius.† Quæro, an cum non operetur vt liberta.dēat operari vt vxor,& dic ꝙ sic.ff.eo.l.sicut.& not. Insti. de Offici.§.1.sm gl.Old.& Iac.But.Scdo qro nunquid sol.mat. reincidat in oblonem operarum, & dic ꝙ non, qa tela succisa est,& non suspensa.vñ non reuiuiscit, vt ff.de sol.l.c. q res. §.areā sm Old.secus si nupsisset tertio de voluntate patroni, nam extincto principali.s.mrīmonio, extinguitur accessoriū.i.cōsensus. ff. eo.l.planc.& sic non nocet consensus, nisi quandiu durat actus principalis, quod est notandū. Quæro, p qñe actū intelligat patronus eius nuptiis ꝯsentire. Rñdeo, vt ff.de diuor.l.fi. Nā qualitas factorū describit qualitatē intellectus. In tex.ibi, dignitatē, i. statū,& sic ppriè ponit licet gl.dicat, ꝙ ponat improprie Old.

LEX IX.

1 *Fideicommissi onere grauari non potest, qui non honoratur commodo pecuniario.*
2 *Repetitio in quibus habet locum.*

Titius. Lex ista legitur duob.mod. sm primā lec.h.d.† Qui honorat ꝯmodo nō pecuniario, nō pt onere fideicōmissi grauari, p hoc litant a leges, q̄ dñr honoratū onerari, qa intelligunt, qñ honor recipit æstimonē, vt ff.eo.l. Cerdonē. & ff. de le.1.l.plane,& est rō, qa posset grauari in infinitū, quod est absurdū.legit scdo. Tps adiectū libertati vr repetitū ad limitandū pstationem in condictione libertatis adiectā.vel sic. Tps appositum principali disposito intellr repetitū in qualibet eius cohærentia vel appendice.facit s.le.c.l.si cū Hermes.† Et no.ꝙ repetitio proprie hēt locū in his, q̄ recipiunt limitationē extrinsecus, nā si intrinsece inest, ista est natura rei, non repetitio, dic ergo ꝙ repetitio

ADDITIO.

a Limitatur. Vide in l.3.§.fi.& ibi Bar.ff.de leg.1.& in d.l.plane,i a.§.fi.

re petitio fit ex natura interrogationis. ff. de interr. act. l. si defensor. §. 1. Item ex natura relationis. ff. de uerb. obl. l. vbi, §. illud ver. & ad huc. & l. triticum. Itē ex natura præambuli. ff. de pact. l. itē quia, §. Item ex natura copulę, vt no. insti. de rerum diui. §. item lapilli. & ff. de fundo instr. l. Seię. §. Caio. Item ex dictione. Hoc amplius. ff. de leg. 3. l. in repetendis. Item ex identitate rationis, ut l. nihil. ff. de coniun. cum eman. l. 1. & adde vt nota. supra de usu. l. per retentionem.

L E X X.

1 *Operæ debentur hæredibus.*
2 *Operæ extraneo præstari possunt.*
3 *Obedientia in faciendo, non dat possessionem obedienti.*
4 *Obedientia quid sit.*
5 *Limitata a iure non possunt trahi extra limites.*
6 *Honor debetur personæ, & pecunia cadit in cuiuslibet bursa.*
7 *Operæ qualiter diuidi possunt.*
8 *Hæreditatis aditio quare non dicitur opera.*
9 *Omnis scientia incipit a cognitione vocabulorum.*
10 *Promittens obedientiam non tenetur nisi ad mandatum.*
11 *Reuerentia est actus boni moris, & non requirit mandatum, nec potest pacto remitti.*
12 *Operæ officiales dicuntur tripliciter.*
13 *Operæ artificiales dicuntur, in quibus ars supplet naturam.*
14 *Operarum quod aliæ sint certæ, & aliæ incertæ, an bona distinctio fieri possit.*
15 *Omne quod multipliciter potest intelligi & declarari, illud est incertum.*
16 *Operæ incertę non transmittuntur ad hæredes extraneos.*
17 *Actus promitti potest in genere.*
18 *Debitor in his, quæ habet mittere ad creditorem, an teneatur se inscribere ad casum fortuitum.*
19 *Seruitia debent fieri secundum qualitatem personarum.*
20 *Cessio in obsequialibus operis an interuenire possit.*
21 *Opera eadem non potest esse ex diuersis temporibus.*
22 *Salarium occasione officij non debetur famulo potestatum infirmit.*
23 *Pater si emit redditum annuum ad vitam suam & filij, filius ius in eo non habet viuente patre.*
24 *Filius Regis nepote exclusiue succedere debet in Regno.*
25 *Castrum Titio concessum, & hæredibus suis an transeat ad agnatos.*
26 *Feudum si concedatur simpliciter, concessio dicitur realis.*
27 *Filij æqualiter in feudo instituti æqualiter succedere debent.*
28 *Filius renuncians hęreditati paternę potest habere bona emphyteutica, quę recepit pater pro se & filio.*
29 *Filius quando non requiritur, quod sit hęres & filius, an sufficiat quod sit hęres iure certo.*
30 *Masculus præfertur filiæ si sit statutum, quod filia succedat cum masculo.*
31 *Masculus si proprie & vere sit institutus, & filia improprie, an filia cum masculo succedere possit.*
32 *Pater si recipit emphyteusim simpliciter pro se & filijs, an filia comprehendatur.*
33 *Prohibitio in emphyteusi hęreditaria refertur ad emphyteutica.*
34 *Filia si sit instituta in sua legitimam, & dotem matris, an possit petere dotem maternam.*
35 *Clausula. Et plus petere non possit, quid operatur.*
36 *Legatum si est factum hęredibus Titij, filia an sit instituta in re certa.*
37 *Feudum acquisitum ex præscriptione an transeat ad hęredem.*
38 *Hęres feudatarij non præstans seruitia non dicitur periurus.*
39 *Clausula Concedo tibi & cuius quid importat.*
40 *Feudi via postquam est domino aperta, nunquam redit ad feudatarios.*
41 *Feudatarius ęquiparatur liberto.*
42 *Feudum quando dicatur improprie.*
43 *Masculi electio de iure, & facto refertur ad ascendentes.*
44 *Vasalli diuidi possunt inter dominos.*
45 *Iudex ecclesiasticus an cognoscere possit de omni feudo.*
46 *Creditor patroni cogere potest libertum vt sibi operetur.*
47 *Ius vasallorum capi potest ex primo decreto.*

Liberti libertæque. Operæ perinnā principaliter cōcernentes ad hæredem non transmittuntur extraneum, nec marito debentur ex 1 persona vxoris. hoc dicit. † Oppo. quod operę debeantur hæredibus infra eod. l. penul. secundo respon. Sol. ibi non vt hæredi, sed vt filio, nam etiam exhæredato habentur, nisi sit exhæredatus mala mente, vt ff. eo. l. vt iusiurandi. §. si liberti. & ff. de bo. lib. l. si patronus testamēto. §. siquis non mala mente, & est ratio differentiæ, quia exhęredatus mala mente, & cum effectus habetur pro mortuo. ff. de contratabu. l. 1. §. finali, quia indignus non habetur pro filio, vt l. filius. ff. de inrepar. sed exhæreda. bono consilio habetur pro filio. ff. de vulg. & pup. substitut. l. cum ex filio a in princip. In dubio autem præsumitur odium, a argumen. ff. de 2 manu. testament. l. testamento Centurio. † Oppo. quod extraneo debeantur operę. ff. de in ius vocan. lege, venia. Solut. opera in non faciendo debetur ei, sed opera in faciendo, non debetur ei, vt hic, & est ratio differentię, quia facilius, est abstinere, quam facere, & quia in faciendo proprie consistit obedientia, sed in nō faciendo non consistit proprie actus obedientiæ, sed magis cuiusdam reuerentiæ, quam maioribus nostris debemus, ff. de in 3 ius vocan. l. generaliter. † Et ideo dicit Innocen. b quod obedien b tia in non faciendo, non dat possessionem obedientiæ. de resti. spolia. c. olim, et secundo. Sed certe etiam per non fieri acquiritur possessio prohibenti, secus si non prohibeat, nam tunc per non fieri, nulla possessio acquiritur, vt l. secunda supra de seruitu. & aqua. vel ibi loquitur in rebus, secus in personis, vt l. quibus diebus, in princip. ff. de condic. & demonst. & sic saluatur dictum Innocen. & est no. Et est ratio, qa nō potest fieri multiplici intentione, & quandoque ad cautelam, quandoque ex odio, & interpretatio fit pro eo, qui est dominus sui actus. ff. de acqrend. 4 hæredi. lege, pro hęrede. §. papinianus. & leg. cum bonis. † obe c dientia autem c est actus intellectus, & voluntas humiliter obtemperans superiori ex debito, & consistit in mandatis. 83. distinct. in summa. & cę. si inimicus. de quibus non est exquirenda ratio a superiore, nisi quando contra ius mandat. de restit. in integ. c. 1. per Innocen. Nam quædam possunt mandari sine causa ab eo, qui habet iurisdictionem, vt quod quis compareat coram 5 se & quædam alia leuia. Item arbitraria, sed ea † quæ sunt limitata a iure non possunt trahi extra suos limites, vt infra commi. vel episc. per totum, & infra de fideicomm. l. quoties per Cyn. de accusa. c. licet, de rescriptis, c. cum contingat. per Innocent. nonnulla enim pertinent ad auctoritatem maiorum, in quibus iuris ratio non est inquirenda. ff. de annu. lega. l. Quintus, §. fin. & facit supra de iurisdictio. omn. iud. l. fi. in ver. præceptionem declinare, & ista obedientia debet esse cum reuerentia, & vt ait Orosus, reuerētia frenat animos, & vitia compescit, ergo si vitium induceret, & animos abduceret a recto, non esset obedientia, sed dementia, vt not. ff. de reg. iur. l. non videtur, §. qui iussu. & de actio. & obli. l. seruus non in omnibus. opp. tertio, quod d operæ debeantur extraneis hæredibus. d ff. eod. l. a duobus. Solu. hic de obsequiali opera, ibi de opera venali, & est ratio differen- 6 tiæ, † quia honor debetur personæ, & sine propria persona esse nō pōt, sed pecunia cadit in cuiuslibet bursa, & ideo rusticus dicit, tantum valet denarius meus, quantum denarius Regis, vt infra qui. mun. nemini liceat se excu. l. j. lib. 10. vel lex cōtraria loquitur de opera certa; hic de incerta, nam commisio declarandi incerta non transmittitur, quia nō est idem animi motus super incertis, & sic posset variari conditio obligationis. quod esse nō debet. leg. 2. ff. de verb. obliga tamen in operis lex dispensat cum filijs, quia præsumitur esse filius eiusdem voluntatis & affectionis cum progenitore, vt no. ff. eodem. l. si operarum actū. & certe sapientes ita opinantur, quia filij sunt imitatores progenito- 7 rum, vt infra ad le. Iul. maiest. l. quisquis. † Nunc est dicendum de materia operarum, & qualiter diuidantur, quomodo & qualiter, & quando petantur, & quomodo & qualiter, & vbi & cuius expensis soluantur, & qualiter transmittantur, qualiter condemnationes earum executioni tradantur, & an casus superueniens habeatur pro operarum, prętatione, de quibus aliqua tan e gam. Et scias, quod opera largo vocabulo dicitur e omne, quod quis facit, vel non facit gratia alterius, stricte vero dicitur diur- 8 num officium. ff. eod. l. j. † aditio tamen hęreditatis non dicitur opera, quia est actus momenti, & quia residet in adeunte, tanquam in Principe sui actus; non tāquam impedisse, quo & vero ministro, quia si non vult, non est infra de hęred. institu. l. 3. & ff. de acquirenda hęred. l. aditio. & hoc præmisso, pone distinctionem glos. in §. libertus. Guil. ibi dicit, quod operarum aliæ sunt reuerentiales, siue obsequiales, quæ consistunt in curialitate, & reuerentia. alię officiales, quæ sunt sine aliqua arte, aliæ artificiales, quas nescit homo naturaliter facere, sed discit eas arte & ingenio. ff. de leg. 3. l. Stichus. & l. legaris seruis. §. si ex officio. ff. de sol. l. inter artifices. & ff. de duobus reis. le. nemo est, qui nesciat. Iacob. de Are. dicit, quod opera reuerentialis non est opera, licet sit quidam actus, qui nō est diurnum officium, quod a mane incipit, & de sero definit, vt ff. de annu. legat. l. 3. vnde proprie loquendo, nō sunt, nisi duæ species operarum scilicet officiales, id est, rudes, & artificiales seu fabriles seu industriales, qui ista nomina scilicet artificiales, fabriles, & industriales, sunt sinonyma secundum Iaco. de Ra. nam faber est artifex, & artifex est industriosus, quandoque tamen plus, q̄nque minus, & sic magis dif- 9 ferunt discretione sensus, q̄ discretione nominis, & † qa omnis scientia

ADDITIONES.

a Odium, Exhæredatio in dubio præsumitur facta in odium, contrarium D. Bar. in l. vt iurisiurandi, §. si liberti. ff. eo.
b Inn. Quod obedientia. Adde Bal. in l. 2. sup. de ser. & aqua.
c Obedientia autem. Vide etiam de obedientia, inf. prox. col. ver. est n. obedientia & de honorificentia, vide inf. in verb. honorificentia autem ead. col.
d Extraneis hæredibus, Vide inf. in ver. ex natura ergo.
e Opera largo vocabulo dicitur. Vide Bar. in l. si non fortem, §. libertus, ff. de condic. inde. & Bal. in rub. sup. eo.

scientia incipit a cognitio[ne] vocabulorum, ideo oportet scire, quid significent vocabula, hoc est, quid sit proprie dictum, nam significare nihil aliud est, quam proprie, & vere exprimere, notificare, designare. impropria.n. locutio non dr significatio, vt plene dicam. j. de hær. inst. l. fi. Consignificare autem est preter principalem significationem dare aliquid aliud intelligere, vnde verba dñr consignificare, quia preter actum verbi denotant etiam tps verbi, ff. de nox. l. in delictis, §. si extraneus. Item consignificare .i. simul significare, sicut confirmatio consignificat, quia cum alio significat, vt l. Aurelius. §. testamento, ff. de lib. leg. item cõsignificare .i. ex adiuncto, & non per se significationem trahere, quoniam coniunctio, & aduerbium, & præpositio significat cũ alio, per se n. nihil. Legistæ tamen (& bene) omnem proprietatem vocabuli significationem appellant, quæ proprietas nascitur ex auctoritate prudentum, vel legislatoris, vel ex communi, & rõnabili intellectu. ff. de verb. sign. l. liberorum, & ff. de leg. 3. l. non aliter. §. j. & l. liberorum. §. quod tñ Cassius, & de supell. lega. leg.

30 Labeo. † Pone ergo. promitto *a* alicui obedientiam, certe nisi ad mandatum non teneor. est. n. obedientia mãdati executio, vt s. dixi, pra supponendo tñ, quod mãdans hẽat in hoc auctoritatem, vt s. qui pro sua iurisd. l. j. & vide, quod no. in c. non est sine culpa. de reg. iur. lib. 6. Reuerentia autem *b* non requirit mandatum, quia monente vltima legis, vel moris exhibenda est, licet superior dormiat, vel taceat, vel nesciat. ff. de in ius voc. l. venia, ff. eo.

31 l. quamuis. facit extra de cõsit. vtili, vel inut. cap. vlt. in fi. † Est autem reuerentia actus boni moris, & ideo non potest pacto remitti, vt l. fi. j. de bo. lib. Honorificentia autem est quidam cultus, quo inferior superiorem honorat, puta si canonici vadunt obuiam Episcopo suo, in fœlici eius ingressu processionaliter, sicut moris est, vel libertus associat patronum, vel lauat sibi pedes, vel seruit ei interdum in mensa. omnes autem has operas obedientiales, reuerentiales, honorificas lex vno generali vocabulo obsequiales *c* appellat. c s. de neg. gest. l. officio Nam sine suo motu libertus hoc faciat, siue rogatu, vel mandato patroni, obsequium est, vt s. de obseq. l. j. & si libertus negotia patri procurat, & vult operę pretium postulare, non potest, et si hoc faciat credens, se promisisse, nam sine promissione tenetũr ad quales quales operas in præmium acceptę libertatis. ff. de cond. ind. l. si non sortẽ. §. libertus, quamquam hę operæ alias talanum merẽtur, nam cura, & sollicitudo sæpe pretio æstimatur magis, quam fides, ff. de excus. tut. l. tutor petitus. §. qui tutorib. ff. de ann. leg. l. Seio. ff. de don. leg. Aquilius Regulus, de adm. tut. l. cum plures. §. in primis, & ff. vbi pu-

32 pil. edu. deb. l. qui filium, † Officiales operæ dñr tripliciter, Primo, quod ex cognatione naturali homo debet homini, vt leg. vt vim, ff. de iust. & iur. Secundo, quod ex consideratione sui homo impendit alteri. nam (vt ait Seneca) alteri oportet, vt viuas, si tibimet vis viuere, de his loquitur. s. de cond. ob ca. l. si repetendi, & ff. eod. l. 3. ibi, quamquam constat & c. & de istis nihil ad propositum, quia nulla necessitas est, cum seipsum negligere quis possit, vt no. de reg. iu. leg. culpa, & in hoc distat philosophia morum a philosophia iudiciorum, quia iudicia sunt de necessarijs, non de persuasis, j. de necess. ser. l. quidam. §. illo. Tertio, dicũtur operæ officiales quęddam rude factum, vt arare, coquinare grosso modo, & similia, & isto modo dñt operæ officiales in liberto, prout distinguuntur ab artificialibus, nam homo grossi capitis parum valet, sed ingeniosus plus valet. j. commun. de leg. l. fi. in

33 prin. † Artificiales operæ dñr, in quib. ars supplet naturam, conatur enim ars, & rõ facere optima ad similar naturæ, vnde conatur pictor pingere imaginem, quam pulcherrimam natura posset producere, vt Beatæ Virginis, operæ istæ ingeniales, seu intellectuales dñt artificiales ab arte, & libertus non tenetur ad eas, l. manumissionis, quia lex debet esse gñalis. ff. de legi. l. iura. sed ars non est gñalis, quia virtus intellectus habitat in paucis, sicut inter infinitas spinas vix vnum lilium reperies etiam quoddam miraculum est reperire inter infinitos infœlices vnum fœlicem, vt in cœno lapidem pretiosum. multi. n. sunt homines grossi, & rudes & pauci intellectus, tñ in nostra materia non est tractandum de intellectu. & sciẽtia nobili, sed mechanica, quę est rudior. tamen dña est (vt dixi) inter officium, & artificiũ, sicut inter grossum, & secem, (vt ita dixerim) & subtile, & distilatum, vt d. leg. legatis,

34 §. si ex officio. † Sed hic quæritur, an distinctio operarum, quod aliæ sint certę, aliæ incertæ sit bona distinctio, & vr quod non, quia omne factum est incertum, ff. de verb. obl. l. c. vbi autem non apparet. §. quid quod, no. in leg. j. s. eo. Sol. duplex est certitudo. s. designationis, & hoc modo quædam operæ sunt certæ, quædã incertæ, id est non designatæ. Alia est certitudo omnimoda in proprio esse rei, & hoc modo nullum factum est certum ante factum, sed demum post factum, ut dixi s. eo. leg. j. Sed oppo. quod nulla sit opera omnino incerta, cum intelligatur secũdum qualitatem personarum, & quia semper tenetur præstare operas, de quib. operatur, ut l. eius artificij, ff. de oper. lib. ergo satis est cer-

35 tum, arg. l. j. ff. de leg. 2. & hoc tenet Guil. in §. libertus. Sed † tu dicas, quod omne quod potest multipliciter intelligi, & multipliciter declarari illud est incertum, antequam declaret, & interdũ hęc perpetuam cãm incertitudinis, interdum temporalem, nam si non declaratur, & hẽns declarandi decedit, efficitur nullum. Si autem declaratur, *d* tunc fuit incertum, donec declaretur, non postea, & sic dubia causa incertitudinis apparet per declarationem temporalem fuisse, & quia voluntas .i. sui animi variabilis motus, non committitur alteri, cum inest, tanquam bono viro, vel absolute, vt ff. de arb. l. sicut, & l. 4. ff. loc. Ideo ius declarandi non transmittitur ad heredem extraneum, imo nec ius declarati, nisi transiuerit in rem iud. vt no. gl. in d. §. libertus; nam post sentẽtiam arbitrariam transeunt, & eorum effectus. argu. ff. de arbit. l.

36 diẽ proferre. §. si heredis, ver. nec vtimur. † Ex natura ergo principij, & ex natura personarũ operæ incertæ non recipiunt transmissionem ad hæredes extraneos, nisi post sententiam. ff. eo. l. si operarum, & ibi no, quia inseparabilibus a persona, non potest esse vera delegatio, neque transmissio, vt ff. de non. l. si vsusfru-

37 ctus, argum. ff. de duo. reis. l. si id quod. † Circa prædicta dubitatur, si libertus promittit mihi decem operas muratorias nõ designato loco, vbi debeat murare, quomodo valet ista promissio, vt ff. de eo, quod cer. loco, l. 3. §. si quis insulam? Resp. aut quis stipulatur opus, quod de sua natura *e* cohæret solo, & tunc non valet, aut operam, & tunc valet, quia refert se opera ad actum personæ, qui actus potest promitti in genere, ita dicit Bart. in d. §. libertus, tu dic, quod si libertus promittit ædificare domum patrono & sic promittit operam, & opus, tamen valet in liberto, quia tacite intelligitur de loco designando per patronum, & sic incertitudo loci non vitiat propter arbitrium declarandi a iure annexum, verum tamen cõcedo, quod aliud est opus .i. operatum, aliud est operõ, 1. Ethic. in prin. quia aliud est psona, aliud ars, aliud artificium, siue operarum, & ideo qui promittit opus, vt domum, debet facere omnibus suis expensis, *f* & fabris. ff. de verb. obl. l. continuus. §. item qui insulam, sed qui promittit operam seu artem, aut hoc facit ex mera curialitate, & debet recipere impendia. ar. ff. commo. l. in reb. §. possunt, aut non ex mera *g* curialitate, sed ex aliqua compensatione, & tunc debet se alere suo sumptu, ut ff. eo. l. suo victu, & ex hoc apparet, quod conducti ad aliquod laborerium debent facere sibimet expensas, nisi aliter se habeat consuetudo loci, quæ semper debet attendi, ut s. locati, l. licet. & idem videtur de vasallis, *h* & alijs debitoribus, qui omni

38 eorum sumptu tenentur impendere debitum. † Nunquid autẽ debitor teneatur ponere se in dilemmen perdẽdi id, quod ad creditorem debet mittere, vel deferre, tangitur, ff. de trans. l. cum hi, §. causæ. De familiaribus perpetuis: certum est, quod tenemur

39 eos alere, & uestire, ff. sol. matr. l. pen. §. 1. † Dubitatur, si est bannum, *i* quod vnusquisque vadat in exercitum, qualiter sit eundum? Resp. secũdum qualitatem personarum debent fieri seruitia, & ideo rusticus ibit pedes, nobilis ibit eques, secundum possibilitatem, & dignitatem suam, arg. ff. eo. l. hæ demum. ff. de vsu, & ha-

20 bit. l. plenum, §. equitij, ff. man. l. idemq; §. Labeo. † Item dubitatur, quidam promisit mihi scribere *k* librum, vel facere alium famulatum, volo eum delegare alteri, ipse reluctatur, quæritur qd iuris? Rñ. possum. si nihil ei nocet, ff. sol. mat. l. 2. secus, si ei nocet. ff. de fideic. lib. l. innitus, & hoc verum in facto, quod potest a persona separari, & alteri præstari, secus si sit factum inseparabile, d. §. libertus, ver. sed delegatus, per quem vers. videtur quod in obsequialib. operis non pt interuenire cessio, sicut nec transmittitur ad hæredem extraneum, arg. ff. de admin. tut. l. ex pluribus, & adde quod no. Instit. loc. §. fin. & quod no. sup. de seru. &

21 aqua. l. aquam. † Dubitatur ẽt, si conductus est ptãs *l* pro certo semestri, & non potuit uenire in termino, an dẽat postea recipi? & vr, quod ñ, ex eo videlicet, quia ñ est eadẽ opa ex diuersis tpib. vt d. §. libertus ibi, & Celsus. In ɔ̃num vr, *m* nam ille, qui promittit domum

ADDITIONES.

a A. B. Pone ergo, promitto. No. quod si promisi alicui obedientiam, non teneor nisi ad mandatum eius, vide quod no. in l. filius. C. de dec. lib. 11.

b Reuerentia autem. Quid sit reuerentia, vide sup. prox. colu. & quæ, inf. sequuntur, & dicit hic, quod non potest pacto remitti.

c Obsequiales appellat. Bar. in d. §. libertus.

d A. B. Si autem declaratur. An ius declarandi transeat ad hæredem extraneum, vide gl. no. l. Pomp. §. fi. ff. de rei vend. Ang. in l. inter stipulantem, §. 1. de verbo. obl.

e A. B. Quod de sua natura. Vide Ange. in d. §. libertus.

f Expensis. Per Bar. in d. §. libertus.

g A. B. Aut non ex mera. Vide Bal. in c. cum ex officij, de præscr. ubi dicit, quod vasallus non tenetur seruire domino suis expensis, sed male loquitur per d. l. suo victu.

h Vasallis. Vide Bal. in l. qui manumittuntur, inf. eo.

i Bannum. Adde Bar. in l. si non sortem, §. libertus, ff. de condi. indeb.

k Scribẽre. Vide Bar. in d. §. libertus, in vlt. col. & Bal. in l. 1. ad fi. sup. eo.

l Potestas. Adde Bar. in l. si stipulatus essem abs te, de verbo. ob. & Bal. inf. prox. q.

m A. B. In contrarium videtur. Pro hac quæst. vide Bart. in l. si prius, in 10. quæst. de oper. non. nuncian. & in l. si vno, §. item cum quidam, ff. loca. & in l. Senatusconsultum, § fin. ad Turp. & in l. si ita stipulatus sim, de verbor. obli. & ibi per Ang. & alios Dom. Ant. in c. fi. de iud. & in c. 2. de eo, qui mitti. in pos. notaui ad Bar. in d. l. vsumfructum, de vsufru. leg.

domum facere ad certum terminum, etiam postea faciendo liberatur. ff. de ver. ob. l. si insulam, & l. si ita stipulatus essem abs te cum l. seq. & ff. locati, l. si in lege, §. colonus. Paucis enim dieb. cessasse non nocet, maxime si fuit impeditus in veniendo, vel in suo itinere prosequendo, argum. ff. de publicanis. l. Cæsar. Solutio, cum quæritur, an ille debeat præstare operas, a quas si non præstitit vno tempore, possit præstare alio, sic dicas quandoque ex illis operis debet resultare aliquod certum corpus, cuius figura, & qualitas eadem esse potest vno tẽpore sicut alio, vt puta, promisi ędificare domum, vel scribere librum tunc, quia domus est eiusdem qualitatis, si postea fit, sicut prius, & liber est eiusdem substantię, & æstimationis, potest opera præstari post tempus, quia eius forma, vel qualitas non consistit in tempore, nec in commẽsuratione temporis: vt d. l. si insulam, & l. si ita stipulatus. Quandoque ex illis operis non debet resultare certum corpus, & tunc, aut est certum tempus limitatum operi, quo ad prin. & finem sui, ita quod sit de forma contractus, & tunc, quia pactum temporis est pactum formę, vitiat, nec potest poni tempus pro tempore, quando tempus dat esse rei, ergo potestas, de quo queritur, debet sibi imputare casum, ff. de condi. ob cā. l. si pecuniam, in prin. J. de re mil. l. I. lib. 12. Non obst. l. Cæsar, quia ibi casus allegatur ad accusationem, non ad alterius obligationem, & quod potestas, qui non venit in termino possit respui, nisi steterit per aduersarios, vt extra de iud. c. si ponit Bar. ff. de verb. obl. in l. & ideo hæsitatur, & quod non debeatur salarium, nisi post administrationem, ponit Bar. ff. de don. l. absenti, & quod qui non administrat, salarium non habeat, patet, ff. ad mun. l. Tiro medico. tamen debetur salarium etiam pro dieb. itinerum, quia pro diurna opera debetur, vt no. Bar. in d. l. suo uictu. ff. eo. Et est rō, quia tempus absentiæ pro seruitio computatur, vt not. ff ex qb. caus. maio. l. qui mittuntur, §. pen. non tamen si quis de sero discedat, b totum diem computat, vt ff. de ann. leg. l. 1. aut non est tempus operæ limitatum a contrahentibus, & tunc, aut est limitatum a natura, ita quod a tempore pendet effectus rei, & tunc nō succedit tempus tempori, secus si inde non pendet effectus. ff. de vsufr. leg. l. si vsusfructus mihi in biennium. ff. de cōh. emp. l. si debitor, §. verisimile. ff. de verb. obl. l. inter stipulantem. §. sacrā, ff. de statulib. l. seruus, §. seruus, J. de condict. insert. l. cum quidā, & ff. loc. l. si vno. §. item cum quidam, in fin. mag. glo. † De Berroariis siue famulis potestatum īfirmis occasione officij, vtrum illis debeatur salarium? dicit Bar. quod non in l. opera, ff. de vsufruct. leg. quia esset eis lucratum salarium, cum operas non impẽdant, quod est contra naturam contractus locationis, & conductionis, quæ vult implementum hincinde. Item quia opera consistit in futuro, & impedimentum contingens in futuris pertinet ad incommodum impediti, quasi nondum perfecto contractu, argumen. ff. de peric. & commo. rei vend. l. necessario, & quia videtur habere conditionem, & tacitam distinctionem tẽporis, scilicet, quatenus operatum sit, vt l. si seruus communis Męuij. §. fin. ff de stipul. seru. Nunc extra prædicta, quæ ad operas proprie pertineant, dat mihi Cyn. causam tangendi aliqua, quæ post eum per Barto. preceptorem meum fuerunt aliqualiter, sed non plenarie, tacta. † Quæro igitur primo de tali quæstione, pater emit quendam redditum ad uitam suam, & filij, quæritur, vtrum uiuo patre filius habet aliquod ius in reddito? dic, quod non. & idem in emphyteusi, & feudo, quia copula cadens inter ea, quæ habent in se ordinem temporis, & rationis, intelligitur secundum debitum ordinem, non simpliciter, ff. de lib. & posthum. l. Gallus. §. 1. & probatur, quia si pater stipulatur operas sibi, & filio, patre uiuente, nihil debetur filio, ff. eod. l. ut iurisiurand. §. si liberi. & l. nihil. Sed hic quæritur, si filius non est hęres patris, an mortuo patre aliquid filio debeatur? Respondeo in feudo dic, vt dicam, J. vnde lib. l. qui se patris. In emphyteusi; dic, sicut dixi, sup. de sacrosanc. eccl. authen. si quis ruinas. In alijs dic, vt l. si tibi, §. si pactus, ff. de pact. in gloss. [illegible]. † Sed dubitatur de tali quęstione, concessum est regnum c Domino Carolo, & suis hęredibus, ita quod semper perueniat ad primogenitum, modo primogenitus decessit superstite patre, & filio, deinde Rex decessit. Queritur quis succedit. an filius Regis, an filius primogeniti, qui est nepos Regis? Solutio dicit Richar. Malumb. & Cyn. & Bar. post eos, quod filius Regis succedit in Regno, excluso nepote, J. de bon. mat. l. si uiua matre, quia non debet nepos Regis pręferri filio Regis, per illum textum. d Sed hanc quæstionem. Nicol. de Matarel. aliter decidit in l. fin. de iurisdictio. omnium iudicum, in fine sui commenti, sic distinguens, quod aut sciri potest intentio concedentis ex verbis, vel ex consuetudine regionis, vel ex consuetudine cedentis, & tunc seruabitur, quod actum est. Si autem hoc apparere non potest, si quidem hęc iurisdictio est feudum, & iure feudi concessa tunc pertineat ad nepotem, quia sic est in quolibet feudo, vt nepos succedat auo in locum sui patris, vt in usibus feudorum, de successione feu. c. 1. circa principium, & ibi nota. Si autem non erat feudo data, tunc magis ad filium debet pertinere, quam ad nepotem, argumen. eius, quod dicitur de iure patr. vt ff. de bon. libe. l. si libertus præterito patrono. §. primo, de op. lib. l. a duobus, & de legi. tuto. l. tutela, §. si duo, quia talia non iure successionis, siue hæreditatis veniunt, sed ex proximitate liberorum, vt d. §. si liberi, secundum Nicol. de Matarel. cuius membra non videntur vera, cum in regno Siciliæ successerit Robertus, & non filius primogeniti, vt dicitur declarasse Bonifacium, & patet in cap. pastoralis, de re iudicata, in Clem. de hoc alibi late dicam, scilicet in lege, cum in antiquioribus, & ibi videas infra de iure deliberan. Item secundum membrum e non videtur verum, & contrarium fuit determinatum istis diebus de Regno Angliæ, nam ex persona filij debeatur tantus honor nepoti. Nam primogenitus viuo Rege, erat quodammodo Rex, & sedebat ad dexteram patris, vt nota. septima quæstio. 1. cap. quam periculosum & facit cap. grandi, de supplen. negligen. prælatorum, & de voto. cap. licet. Ista ratio habet locum etiam in feudo, ideo nescio, an Papa Bonifacius determinauerit veritatem, & ideo in illo cap. pastoralis, sunt quædam dicta quę sapiunt, & quædam quæ non sapiunt veritatem iuris, & Papa ibi fuit partialis, magis quam qualis esse debuerat. † Modo formatur hic alia quæstio. f Rex Francorum concessit cuidam nobili castrum in feudum dicens concedo tibi, & tuis hæredibus, qui nobilis decessit sine liberis superstitibus agnatis. g Dominus Rex dicit feudum ad se reuersum: agnati negant, quæritur quid iuris? glos. in l. ex facto, §. fin. ff. ad Trebellianum, est pro domino Rege. Idem Dyn. in l. in cōuentionibus, ff. de verborum sign. & probatur in cap. primo, §. & si clientulus, de alie. feu. colum. x. & Bart. in dicto, §. si liberi. Sed Iacob. & Petr. dicunt ad omnem hæredem transire, ubi nomen hæredis exprimantur ab homine, quia fit ad ampliandum, præcipue quando profertur a Rege, in quo præsumenda est liberalitas, argumen. ff. de donatio. l. filius. Sed si tacite intelligitur a iure ex natura feudi, tunc secus, vt in contrarijs, sed opin. glos. & Dyn. est verior, quia natura feudi semper videtur inesse, etiam si nomen hæredis exprimatur ab homine, nec est verum, quod fiat ad ampliandam, sed ad specificandam naturam feudi, argumen. ff. mandati. l. qui mutuam, & ff. de assignan. lib. l. alimentorum. † Denuo quæro. Imperator concessit cuidam nobili iurisdictionem in quodam castro, non dico in feudum, sed simpliciter, an intelligatur concessio realis, an ad vitam tantum? Bartol. dicit, quod realis h argum. de const. principum, l. beneficium, ita no. Bartol. in l. pater, ff. de seru. le. Tu dic, quod aut est simplex commissio, & est in personalis, de offic. del. c. vno delegatorum. Aut est concessio. & tunc aut est facta dignitati, & est perpetua. Idem si territorium territorio sit cōcessum, de inst. c. cum venisset. Aut est facta personę, & tunc est psonalis, ff. de seru. tit. gña. l. vt pomum, & de seruit. rust. pręd. lege pecoris. Aut dubitatur, & tunc

ADDITIONES.

a Operas. Adde Bart. in l. si vno, §. Item cum quidam, in fi. ff. loc.

b De sero discedat. Adde quod no. Bar. in l. de diuisione, in fi. ff. sol. mat. & ibi Dyn. alleg. illam l. ad id quod alleg. Barb. hic.

c Concessum est regnum. Vide Bartol. in authen. post fratres, infra de leg. hæred. & ibi dixi.
Cels. Tu dic ad quæst. De qua hic per modum summarij discursus, quod communis opin. est pro nepote contra filium, vt not. in l. maximum, de lib. præt. Card. in clem. pastoralis, extra de re iud. Fran. Por. in tract. de duobus frat. par. 3. q. 54. Ant. Cors. in tract. de succ. ab intest. col. 34. Pau. de Cast. cons. 159. licet Alex. consil. 4. vol. 4. dicat contra, & male.

d Sed hanc quæst. Vide de hac l. per Io. And. in add. Spe. in rubr. de feu.

e Andrea Barb. Secundum membrum, Vide Bald. in leg. ex hoc iure, ff. de iust. & iur.

f Alia q. Per Bar. in l. Gallus, §. Etiam si parente viuo, ff. de lib. & posth. & Bald. in l. etiam, & ibi Io. de Imo. in prin. ff. sol. mat. sed Iac. de Aren. ibi, & Pet. de Bel. Per. dicebant contrarium, quando dictum est de hæredibus, secus si simpliciter tibi conceditur feudum, & male, per c. 6. in tit. si de feu. fuer. contr. inter dom. & agn. & refert Bald. hic, & hic etiam per Cyn. ad cap. si posset responderi, prout hic respondet Cyn. ad l. ex facto, §. si hæres, ff. ad Trebell. placet mihi opin. communis per Innocen. per Bald. in d. l. etiam, & ad hoc adde Bald. in l. 2. in 49. q. ff. de rerum diu.

g And. Barb. Agnatis. Si conceditur castrum in feudum Titio, & hæredi suo, an transeat ad agnatos, vel ad hæredem extraneum? vide casum singul. secundum Bald. in cap. 1. hic alleg. & in l. etiam, ff. sol. matr. qui tenet opi. Iac. & Pet. quod trāseat ad hæredem extraneum, arg. l. sæpe. ff. de verb. sig. & contra eum Mod. in d. l. etiam, allegant text. in cap. 1. §. Titius, quod est si. si de feu. fue. contr. inter dom. & agn. vbi in contractu feudali fuit facta mentio hæredis, tamen intelligitur de filio quod no. Sed fallit, nisi fuisset dictum quibuscunque hęredibus, ita tenet Bald. in l. 2. ff. de rer. diu & c. 2. de prohib. alie. feu. per Fed. arg. l. in conuentionibus de verb. sig. & videtur in cap. 1. de feu. non habente naturam proprij feu. & fallit, nisi sit feudum pro quo quis non sit obligatus ad seruitium, quia in isto feudo succedit fœmina, quæ alias prohibetur, vt cap. 1. §. hoc autem notandum, qui feu. da poss. & cap. 1. de success. frat. & est casus sing. in c. 1. de cap. Conra & refert Bal. in cap. 1. §. est, & alia, quæ fuit prima causa benef. amit. quia ex quo succedit fœmina, eadem ratione extraneus, quando nisi præstetur seruitium reale. ita dicit Cyn. in authen. ingressi, sup. de sacros. eccl. quinto, nisi sit feudum emptionis iure quæsitum, vide Mod. in l. etiam, ff. sol. mat. Bal. in c. significauit, de rescr. Lud. Rom. consi. 358. ubi loquitur de fœmina tertij ordinis, an succedat in feudo. vide in consi. in fœmina succedat in feudo, & cons. 30.

h And. Barb. Quod realis. Si feudum concedatur simpliciter, an ista concessio sit realis, vide quod no. Bal. in l. omnes, sup. de sacros. eccl.

tunc vr potius commissio, q̃ concessio, quia talia non consueuerant concedi, nisi cum maxima deliberatione, vt no. in l. humanum, s̃. de legi. & quia in ardua videtur electa industria, & sicut merum imperium non delegatur, ita non transmittitur, & pro hoc facit. c. j. de feu. Mar. coll. x. Aut non est mera concessio, sed cessio, & vera translatio, vt si Baro vendit suum territorium, vel 27 donat, tunc est realis, vt leg. si pactum, de prob. cum sim. † Quæro, nunquid filij a inæqualiter instituti in allodialibus æqualiter succedant in feudo. dicit Iaco. de Are. quod sic, in d. §. si liberi, & 28 idem videtur in emphyteusi, vt inf. dicam. † Quæro ulterius b quid si filius renunciauit hæreditati paternæ, & vult bona emphyteutica, quæ pater recepit pro se, & pro filio, an potest? dic, q sic, de inof. test. aut. vnde si parens, argum. s̃. de vsufr. l. fin. secus si dixisset pro se, & suo hærede, in Auth. de non alien. §. emphyteusim. sed in feudo dic, vt dicam in leg. qui se patris, J. vnde lib. 29 † Sed an quando c non requiritur, q sit filius, & hæres sufficiat, quod sit hæres in re certa? Bart. consuluit, & in illa q̃one erãt, ut ipse refert, duo dubia. Quidam receperat emphyteusim pro se, suisque filiis legitimis masculis, & fœminis, quæritur an debeãt d pariter admitti, vel primo masculi, deinde his deficientib. fœminæ, in feudis est expeditum, quia fœminę admittuntur demum deficientibus masculis. a. coll. Episc. vel Abb. c. j. Sed illud est propter consuetudinem feudi, quæ inuenit numen & naturam feudi, non sine ratione, quia in virili officio, propter quod feuda sunt instituta, fœmina est extra ordinem, & ideo ordinarium auxilium præfertur fœminę, quæ, vt ita dixerim, est actio subsidiaria, sed in emphyteusi, sicut in locatione æqualiter par-30 tiuntur, ut ff. de pact. leg. tres fratres. † Sed quid e si est statutum, e q filia cum masculo patri succedat? Respõ. masculum præferri, quia verba 2ctus debent intelligi, secũdum ordinem iuris communis, vel municipalis secundum Bar. argum. ff. de acq. hęr. le. si duo. & quod no. Cy. J. de iure deli. l. fin. §. in computatione. Istud est uerum, si statutum disponit specialiter de forma succedẽdi in emphyteusi, sed si disponit de vniuersali successione, tũc, aut emphyteusis transit cum vniuersitate, & idem. Aut est propria dispositio per se stans a iure hæreditario diuisa, & tunc statutum nihil loquitur de hoc, vt ff. de verb. sig. l. verba contraxerunt, & ideo in themate prædicto male dicit Barto. si pro filio tanquam filio pater recepit. Si autem tanquam pro hærede, tũc ordo succedendi in hæreditate dat ordinem succedẽdi in emphyteusi. ſ. 31 ab intest. Ex testamento autem dic, vt statim dicam. † Secundum f dubium est ex testamento, si emphyteuta f masculum institui g t hęredem uere, & proprie g i. vniuersalem, filiam vero im-h proprie. i. in re certa, an filia succedat h cũ fratre. dicit Bar. q sic. et si pater prohibuit filiam plus petere, q̃a ista prohibitio non respicit bona emphyteutica, & si respiceret, pater non potest priuare eam lege 2ctus, nec grauare eam, ex quo non h̃et vltra legitimam, secundum Bar. Item quod illa verba, q plus nõ possit petere, intelliguntur de bonis defuncti, secundum Bar. in d. l. ut iu-32 risiurandi, §. si liberi, ff. de ope. lib. † Attende tu, si pater recipit emphyteusim pro se, & filijs simpliciter, non dicendo hæredib. non est vis, si sit filia instituta, vel non, & ideo qõ non procedit, q̃ñ nõ requiritur, q sit hęres. Si vero dicit, hæredib. sol. q. est falsa, quia cum verbum hęredib. intelligatur proprie. i. de quota institutione, ff. de eden. l. q̃dam, §. is autẽ. non continetur res certa hæreditati noĩe, quia nomen hoc. l. hęredib. non tam demonstrat, q̃ distribuit, & in nullo hẽs quotam nil põt proportionaliter distribuere, vel sortiri, J. de imp. & ali. subst. l. j. aut ergo qõ nulla, aut decisio Bar. falsa, & licet alleget Spec. non loquitur pbabiliter. facit quod no. s̃. de rei uen. l. cum a matre, & ideo mortuis masculis sine liberis, post emphyteusim eis infixam, res ad ecclesiam reuertitur libere, & filię institutę in re certa, tanq̃ non consorti, non accrescit, quia consortium est radix, & fundm iu-33 ris accrescẽdi. ff. de vul. inbst. l. ex facto, §. fin. † Item in eo, quod i dicit, q prohibitio non refertur ad emphyteutica, i non dixit verum in emphyteusi hęreditaria, quæ potest vni concedi per patrem, quia est ius patrimoniale, sicut nec dicit verum in superficiario, vel colono, vt s̃. loc. l. viam veritatis. Instit. de loc. §. adeo. sed si non per successionem, sed sola morte, i. quodam mortalitatis ordine defertur ex 2ctu, tunc illa verba, q non possit plus K petere, nõ obstant petenti ex alia cã, non ab hærede, k sed a dño qui concessit hanc emphyteusim, vel ab hęrede, nõ ut hr̃de, sed tanq̃ a quolibet possessore per rei uendicationem. ff. ad exhi. l. de eo. §. fi. de re iud. l. Nesennius. §. fundum, & de pet. hęr. l. nõ tm̃, 34 §. fi. † Sed dubitatur, an si sit filia instituta vltra legitimam suam, & dotem matris, & prohibita plus petere, possit petere dotem maternam? & vr̃, q nõ, pp animum compẽsandi, qui præsumit ex hac adiectione. s. de lę. ae. l. si adulta. Bar. dicit 2trium, q̃a petit vt æs alienum, vt d. §. si liberi. Pro Bar. alleg. l. p̃tor, §. emancipatus. ff. de coll. bon. ad hoc. s̃. de inof. test. l. si qñ. §. fin. & quod not. ff. de transl. de his. per Guil. de Cu. Attẽde tamẽ, q aut dixit simpliciter, q non possit plus petere, & tunc vr̃ animo compensandi relinquere, & clausula, uẽr aliquid operari. ad leg. Fal. l. si debi-l tor, aut apposuit verbũ super bonis suis, l & tunc, q̃a quod peut est extra bona testatoris, quia ista sunt æs alienum, non ur̃ phibitio trahi ad ęs alienũ, & ita põt intelligi dictum Bart. Vel dic, aut testator erat debitor speciei, & tunc non fit cõpensatio, aut quantitatis, & tunc, aut testator habuit respectũ ad bona ppria, ut quia dixit relinquo filiæ meę pro sua legitima centum, & q non possit plus petere, & tunc non phibetur petere dotẽ mẽnã. Aut dixit, relinquo centum pro oĩ iure, quod posset p̃tendere super hęreditate mea, & q non possit plus petere, & ce. & tunc nil petet. Si aũt res est in obscuro, cũ ista prohibitio sit q̃dam puisio facta hęredi vr̃, late eam interpretor, sicut p̃legatum. ar. ff. de re. iu. l. in testamẽtis. & sic aĩo 2pensandi factũ interpretor nõ obst. d. l. p̃tor, §. emancipatus, vbi noĩe bonorũ suorũ nõ includit dos vxoris, quia illud est s̃m significationẽ uerborum legis, sed hic sumus in interpretatione extẽsiua uerborũ testamenti, q̃ latius accipiunt. l. cogi. in prin. ff. ad Treb. & de dictione sup. uide J. cõia de leg. l. j. in uer. sup his. Si aũt testator diceret, non possit plus petere de bonis meis, tunc non includit, ne petat de alienis l. j. §. nũc uideamus. ff. de 2iun. cum eman. li. nã dictio, de significat decisionẽ. i. q ut aliqd decidit ab alio, vt frustũ a carne, sed dictio, super, significat accessionẽ, & ideo non sunt eiusdẽ significationis, qd ergo si filia cedit oĩa iura, q̃ hẽt super hęreditate, vel bonis patris, an uideatur cedere iura dotis maternę; & vr̃, q sic, si dicit super hęreditate, secus si dicit sup bonis, s̃m Bart. Tu dic hoc scdo casu, q̃ñ dixit sup bonis, q si nullũ ius hẽbat nisi dotis, illud ur̃ cedere, ne inutilis sit cessio, sic de fun. inst. l. fundus, q locatus. Si aũt habebat aliud ius, & tunc, aut cedit ius in bonis ex 2ctu stricti iuris, & restringit vocabulum bonorũ, vt non includatur ęs alienũ, aut ex bonęfidei, & tunc late interpretatur, qd̃ non placet, vt ff. de iur. do. l. mulier bona. & l. subsignatum. §. bona, ff. de verb. sig. & hoc uerum, nisi pro cessione sit datum pretium, nã tunc ex quantitate pretij ęstimar̃, ut no. ff. de super fil. l. 1. §. 1.

ADDITIONES.

a Filij. Vide tamen Bal. in d. § si liberi. & in auth. si quis, sup. de sacros. eccl.

b Quæro vlterius. Vide gl. & Bar. in l. item uidendum, §. fi. de pet. hęr. & in d. §. si liberi, & Bal. in auth. si quas ruinas, sup. de sacros. eccl. ubi late, sed pone, concedo tibi castrum, ut habeas pro te, & tuis descendentibus masculis, alias reuertatur ad me, decessisti cum unico filio masculo, qui decessit sine descendentib. masculis, an castrum reuertatur ad me? Cy. & Bal. in auth. sed & si quis, in 6. col. sup. de in eccl. imp. tenent, quod non.

Adde quid si ex conuentione in concessione feudi, facta, debeat esse filius, & hæres & ipse vult renunciare hæreditati paternæ, vide quod posuit in apostil. ad titulum in authen. unde si parens, num. 6. ver. inducitur, in versi. emphyteusim, supra de inoffi. test.

c Sed an quando. Vide plene no. per Bart. in d. §. si liberi, & Bald. in auth. si quas ruinas, sup. de sacros. eccl. & inf. videas.

d Pariter. Vide Barto. in d. §. si liberi, & scripsi post Imo. in l. Gallus, §. 1. ff. de libe. & posthum.

e Sed quid. Vide Barto. in d. §. si liberi, & mihi placet multum opi. Bald. hic, & uide Bal. in auth. si quas ruinas, in 6. col. sup. de sacros. eccl. & Sal. in l. 2. in 17. q. supra de iure emphyt. & Ang. in cons. 191. ubi tenet cum Bar. & no. q Doct. Bar. & sequaces, cum vr̃ esse contra communem opi. in l. Gallus, §. quidã recte, ff. de lib. & posth. dum alleg. c. Ray. & c. Raynal. extra de testam. contra quæ ista dixit Bart. in d. §. quidam recte, dixi in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Treb. & sic videtur melior Doct. hic Bal. & Sal. in l. 2. uide tamen Io. de Imo. in d. §. quidam recte, in fin. ubi post Ang. uidetur etiam dicere in contractibus, contra inductionem, quam fecit, de c. Raynal. sed ibi responde post Ang.

f Emphyteuta. Bar. ponit in d. §. si liberi, & Bald. in d. auth. si quas ruinas, & Bald. & Imo. in l. ex facto, [illegible] unde, in vers. vlterius iuxta prædicta, per duas col. ff. de hæred. insti. & ibi qu[illegible] filio instituto in legitima, & in l. Gallus, §. etiam si parente, vbi per Ang. & Imo. ff. de lib. & posthu. quid autem si fuit accepta pro se, & suis successor. Bald. in l. quædam, §. nihil, ff. de eden. dicit, quod non ueniret hæres in re certa, & uide Bald. inf. eod. l. ver. sed quid si quidem, & ver. sequ. & Pau. de Cast. in [illegible] nihil, & Imo. in c. potuit, extra de locato. & Ang. in consil. 191. & sequ.

g Proprie. Vide per Bar. inf. in antep. col. & fi.

h And. Bar. An si filia succedat. An filia instituta in re certa æqualiter succedat in emphyt. cum fratre. vel instituto, not. hic, de facto concessa fuit ciuitas [illegible]. & hæredibus suis legitime descendentibus, an ueniat filia instituta in dote, vr̃, q non, per id, quod hic dicit Bald. facit, quod not. Sal. in l. quoties, de hær. insti. infra vbi hæres institutus in re certa dr̃ quoddam medium inter hæred. & legatarium. ego consului per Doct. Bar. hic alle. & per eundem Bal. in l. ex facto, ff. de hær. inst. vbi dicit, q venit filius, vel filia insti. in legitima, licet hic aliter loquatur, quod perpetuo no. uide Fed. de Sen. in cons. 219. & D. Pet. de Anchar. in c. 2. de iu. pa. vbi filia instituta in testamento particulari potest eligere una cum fratribus in iu. pa. & uide quod pulchre no. Ang. ff. de pet. hær. sed Bal. in l. quædam, §. nihil, tenet contra, ff. de eden. vide quæ dixi in c. cum iclm, de iure pa. uide Ang. in l. quędam, §. nihil, de eden. ubi tenet, quod comprehenditur filia instituta in dote, in re quæ transit ad filios, vide pro ista q. quæ dixi in consi. hoc Ferrarię contra illos de Vayro. & quæ etiam dixi in consil. pro D. Ant. Maria scriptore apostolico, uide Bal. in auth. si quas ruinas, sup. de sacros eccl. in l. pen. sup. de hær. act. & in authẽ. unde si parens, sup. de inoff. testa. & in consil suo prope. fi. uide Ang. in cons. 181. D. Pet. in Clem. 2. de iure pa. & in c. potuit, de loc. & in cons. 119. & in cons. 319. & & in cons. 313. Io. de Imo. in d. c. potuit, ad fi.

i Emphyteutica. Vide quod no. Bar. in auth. si quas ruinas, sup. de sacros. ecc. & in l. quoniam nouella, sup. de inof. test. Pet. de Anch. in cons. 306.

K Hærede. vide Bal in l. 2. in fi. sup. de iure dot.

l And. Barb. Bonis suis No. de istis verbis, de bonis suis, uide Bal. in §. si pater, in l. 1. inf. de his quæ poen. nom.

35 §.1.† Sed an ista actio, & ꝙ plus petere non possit connexa vni a legato intelligatur reuocare alia legata eiusdem testamenti? dicit Bart. ꝙ sic, si sunt relicta vniformiter, secus si difformiter diuersis causis. & tpib. ff. de leg. 3. l. Paulo Callimacho. §.1. & l. fidei commissa. §. si quis ita, per Bart. Attende, quia ego dico, ꝙ legatū relictum in eadem voluntate, non intelligitur adimere, arg. ff. de cond. & dem. l. non ad ea, nisi expresse de legatis fecerat cōmemorationem, arg. l. talis scriptura, ff. de leg. 1. sed si esset relictum in alia voluntate, tunc præsumitur ademptio. nisi aliqua coniectura sit in ɔ̄trium, vt d. l. Paulo Callimacho, & facit quod 36 no. in simili, ff. de ɔ̄h. emp. l. pacta conuenta.† Sed quid b si quidam extraneus dicit ita, lego hæredib. Titij decem, an contineatur filia instituta in re certa? Rñd. ꝙ aut sensit de hærede. i. de vlt successore, & non continetur. de hær. inst. l. quoties. aut de hæredib. i. de filijs. & continetur, vt ff. de vsuf. accr. l. si quis Titio. Aut dubitatur, & tunc late intelligo vltimam volunt. vt intelligatur de filijs etiam ex re certa hęredibus, & fiat diuisio utiliter, ar. de inof. test. l. 3. & not. in Spe. de test. §. 1. ver. item pone. A. sed aliud in ɔ̄ctu, si quis recipit emphyteusim pro se, & suis hęredib. Nam ex tali ɔ̄ctu institutus in re certa, sicut non obligatur ad pensionem, ita non agit, vt sic nec actiue, nec passiue in eum descendat oblo, vt no. s̄. de rei vend. l. cum a matre, & d. l. quoties ne ɔ̄ctus claudicet, & ad hoc facit. ff. de verb. obl. l. continuus. §. fin. & ff. de 37 pact. l. auus, in gloss.† Quæritur c de eo, qui pręscripsit feudum, c vtrum feudum acquisitum ex præscriptione transeat ad hæredem? Rñ. cum præscriptio nō contineat qd diffinitum ab hoīe, sed contineat id, ꝙ diffinitum est a iure, vel consuetudine, qa ęquiparatur pacto tacito simplr, vt not. in l. 1. s̄. de ser. & aqua. & ideo hi tacite includuntur demum, q ueniunt ex nā feudi ɔcessi sim-38 plr. ar. de uerb. sig. c. super quibusdam. §. præterea.† Quæritur, an d hęs d feudatarij sit periurus non faciendo seruitia? dic, ꝙ nō, nisi ipse iurauerit. nam iurm̄ defuncti, non trāsit ad eum. de iureiur. c. veritatis per Inn. & ideo hæres dēt reuocare iurm̄. de vsufr. l. si cuius. in princ. in gl. Quid significant ista verba, concedo tibi, & cui dederis? Rñ. vt in c. fundum, si de feu. defuncti col. x. ar. ff. de 39 seru. urb. præd. l. cum oēs, §. fin.† Quid significant ista verba, cōe cedo tibi, & cui e uis dabis? Rñ nil aliud importāt, nisi puram, & meram feudi naturam, quia ad ius se retulit pactum, & uide in simili. ff. sol. mat. l. Caius, per Bart. & uide J. de ɔ̄hē. & com. stip. l. fin rñsum. per ista verba, prior de iure legis erit, prior ēt per legem conuentionis, vt l. qui mutuā, ff. mand. vbi gl. dicit, pactum tacitum ius cōe est. & facit, ff. de leg. 3. l. cum quis decedens. § pr̄ emancipato. Sed pone, ꝙ frater renunciauit fundum fratrib. postea illi decedunt absq; hēdib. an est aperta uia dño feudi? videt, ꝙ non, per not. in l. auus. ff. de pact. per Guil. in ɔ̄trium facit. s̄. de inof. test. l. si in hæredum. in fi. uide x. col. si de feu. fue. ɔtr. c. i. § si 40 Titius.† Et not. quod postq̄ est aperta f uia dño feudi, ex natura f feudi. nunq̄ redit ad feudatarios. x. col. de eo, q interfecit fratrem 41 dñi sui cap. 1.† Item no. g quod feudatarius æquiparatur libertis g facit quod no. de mil. vasal. c. 2. coll. 10. in glo. in verb. reuerentia, & ideo libertas uasallorum non pōt pœna constringi. ff. quare 42 act. nō da. l. 1. §. q̄ onerādæ. ff. de oper. lib. l. si ita stipulatus.† Item h no. ꝙ si in strm̄ dicit, concessam rem in feudum h pro annua quātitate frumenti, ꝙ istud non est proprie. feudum. sed magis est emphyteusis, vel ɔ̄ctus innominatus, ff. de p̄scr. verb. l. naturalis, §. at cum do. Et not. in auth. ingressi, de sac. sc. eccl. in antep. q. p Cy. & ideo ille dēt prestare iurm̄ fidelitatis nec eēsetur iure feu 43 datarij.† Quid ergo i si iste in isto instumēto dicit, quod est facta i concessio sibi recipienti pro se, & hęredib. suis masculis, an transeat ad hæredem suum extraneum masculum? & dicit, quod si quia adiectio masculi de iure, & de facto refertur ad ascendentes, de iure s. scripto, & de facto, s. de consuetudine. x. col. de eo, qui sibi, vel hæredib. suis. c. qui sibi. & vide Bar. ff. de lib. & posth. 44 l. Gallus. §. etiam si parente.† Quæro, K an vasalli possint diuidi K numero inter dños? & vř, ꝙ non, sicut nec liberi. ff. fam. ercisc. l. quædam mulier, de ɔ̄h. empt. l. & liberi. ɔ̄trium seruatur, cū sint in bonis. arg. s̄. commu. utrusq. iud. l. possessionem. sed liberi non 45 sunt in bonis matris. l. naturalis, in fin. de præscri. verb.† Sed l an iudex l ecclesiasticus possit cognoscere de omni fundo? videtur ꝙ sic, propter iuramentum. Tu dic, vt extra de iud. c. cęterum, & c. nouit. per Innoc. dic. ꝙ si dominus agit ɔ̄ vasallum de periurio, quia hoc est proprie crimen ecclesiasticum, ꝙ ecclesia potest de hoc cognoscere. c. fin. de fo. comp. lib. 6. Si autem agit de feudo, & tunc sequitur forum rei, vt l. 2. s̄. de iuris. omn. iud. in l. 2. s̄. vbi sena. vel cla. vbi de crim. agi opor. auth. quia in prouincia, ubi in rem actio. in l. fi. de hæred. actio l. 1. de rescr. c. statutū, §. cum autem. in glo. olim dicebamus. lib. 6. E contra autem dñs de periurio conueniri non potest, quia nihil iurat dominus vasallo, & ideo ecclesia se non intromittit, nisi dominus feudi nō recognosceret superiorem in temporalibus, vt Rex Francorū, 46 & Ecclesiæ denunciaretur ratione peccati, vt d. cap. nouit.† Du m bitatur, m vtrum creditor patroni possit facere capi libertum, vt operatur sibi, & præstet illas operas, quas debet præstare patro n no, & videtur ꝙ sic. n ff. de acq. hær. l. pro hærede. §. si quid tamē 47 & dic, vt ibi no.† Quid de vasallo, vtrum possit capi pro debitis domini, vt soluat creditori cētum, quæ debetur domino? & vř, o ꝙ sic pari ratione, seruato tamen ordine l. o a diuo Pio. ff. de re iud. Et si ex primo decreto ius vasallorum potest capi, ergo ex secundo decreto possunt vasalli dari insolutum, idest ius, quod dominus habet in eis, ad quod præstandum vasalli possunt cogi per capturam personæ, vt s̄. vbi de criminali, vel cohortali. l. 1. & adde huic l. quod dicam. J. tit. seq. l. 1. & l. fi.

ADDITIONES.

a And. Barb. Sed an ista. Tene menti, si testator multa legata fecerat Titio, postea dicit Titio esto contentus tali legato, nec plus petere possit, an videatur adempta facultas residuum petendi? Vide Bar. in l. fideic. §. si quis, ita de leg. 3. & l. Paulo Callimacho, §. 1. & l. vt iuris sint. §. liberi, ff. eo. quem vide omnino.

b Sed quid. Vide Bal. & Imo. in l. ex facto, ver. vlterius iuxta prædicta, per 2. col. ff. de hęr. inst. & quæ dixit idem Bal. sup. in ver. secundum dubium, & dixi post Bal. in l. in conuentionibus, ff. de verb. sig.

c Quæritur. Vide Bald. in l. 2. sup. de iure emph. & in l. 1. in 31. q. ff. de rer. diu. & aliquid per Lud. Rom. in l. 3. §. ex contrario, ff. de acq. poss.

d An hæres. Vide no. per Bal. in l. 1. sup. de reb. cred.

e Concedo tibi, & cui. Vide tex. in c. 1. de eo, qui fe. agn. & quod no. glo. in l. plane, ff. quod cuiusque vni. nom. & in c. 1. de feu. non habente, propr. naturam feu.

f Aperta. Bart. in l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quot. & ęsti.

g Item no. Differunt tamen, vt habes per Bal. in prox. ver. quæro, an vasalli.

h Feudum Vide per Bal. in add. Spe. in tit. de emphyteusi, & Bart. in l. 1. de iure emphy. & quod no. Bal. in rub. eo. tit. & in l. si quam, sup. eod. & expressius, de pace const. in ver. firmellarum, & Spec. in tit. de loc. §. nunc aliqua, ver. 4. in fi. & ver. 5. & Iac. de Bel. in prin. feud.

i Quid ergo, Vide quod no. Bal. & Imo. in l. Caius, ff. sol. mat. & Bal. in l. Gallus, §. et si parente hic alleg. sed secus de Imo. ibi tenet contrarium, & uide in l. ex facto, §. fi. ad Treb. & aduerte, quia Bal. hic continuando ad præcedentia loquitur in feudo. & vide, quod no. Bald. in auth. nisi rogati, inf. ad Treb.

K Quæro Vide Bal. in l. si plures, inf. de cond. insert. & quæ dixi post Bart. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. obl. in x. q.

l Sed an iudex. Vide Bart. & quæ ibi dixi post eum in l. 1. & plus operis, ff. de oper. noui. nunc.

m Dubitatur. Vide per Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de dam. infe. in 1. q. ad fi. & in 5. q. & Bal. in c. 1. §. rursus, de contr. inuest.

n Andr. Barb. Breuiter, ꝙ sic. No. ꝙ creditor patroni potest cogere libertum eius, ut sibi operetur, uide Ang. & do. meum de Imo. in d. l. pro hærede, §. si tamen, ff. de acq. hær.

o Ordine legis Imo. in subsidium, vt no. Imo. in d. l. si finita, § si de vectigalibus, de damno infec.

LEX XI.

1 *Matrimonium potentius, quam ius patronatus, ideo filij libertorum sunt ingenui.*

2 *Liberta nupta non tenetur ire ad domum patroni causa suspicionis uitandæ.*

1 Quod ex liberta. Filij† libertorum sunt ingenui, & potētius est matrimonium, 2 quā ius patronatus. Not.† quod causa vitādę suspicionis liberta nupta non tenetur ire ad domum patroni, & facit contra dominos suas subditas ad impudia inuitantes, nam per leg. retractare. C. ne fiscus rem quam vendidit, euincat. lib. x. ab omni superioritate ius honestatis videtur exceptum.

LEX XII.

1 *Vxor maritum vagabundum sequi non tenetur.*

2 *Vasalli tenetur sequi dominum, si vires feudorum suppetunt.*

Qui manumittuntur. Liberti possunt morari vbi volūt. & est argum. ꝙ postq̄ monachus est licentiatus, ꝙ transeat ad aliam religionem, non pertinet deinceps ad Abbatē primi monasterij inquirere vbi moraretur, nec eum ad monasterium reuocare, ma 1 numissus. n. est.† Quæro, si maritus est vagabundus, vtrum vxor possit morari, vbicunq; sibi placet, honeste, tñ, & uř, ꝙ non, quia tenetur seq virum, si pōt honeste, cum sit eius familiaris. & domestica, & sequitur virum expēsu uiri, vt ff. de ann. leg. l. Mæuia. a in l. fin. In ɔ̄trium vř, ꝙ non tenetur virum sequi, a vt ff. eo. l. quod nisi, in fi. Cy. dicit, s̄. eo. l. libertę tuę, ꝙ si vxor sciebat a principio virum esse huius propositi, quod debet ipsum sequi, alias vir nō tenetur eam alere, quia non est in eius obsequio, secus si ignorabat, arg. s̄. de spon. l. fi. nam tunc tenetur eam alere, quia non dr̄ stare per vxorem, sed per virum. idem no. Guil. in leg. obseruare, §. proficisci, ff. de off. proc. & hoc est verum, nisi de facili posset virum sequi, quia tunc tenetur sequi ipsum. Ad hoc extra de cōiu. lepro. c. 1. sm̄ Bar. qui ita no. in d. l. Mæuia, & ibi Dyn. ponit de a vasallis, qui tenentur sequi dominum, b ꝙ si vires suppetunt feub dorum, alias non, nisi sumptibus domini. adde quod dixi, s̄. eod. l. liberti, libertæque.

ADDITIONES.

a Andr. Barb. Virum sequi. An vxor teneatur sequi uirum uagabundum, vel bannitum, uide do. meum de Imo. alleg. gl. sing. 13. q. 2. alias 3. cap. 2 bron. alias incipit vnaquæque, in leg. 2. ff. sol. mat. bene facit glo. in c. 1. de coniugio lepro. & in cap. 1. qui ma. accus. poss. 32. q. 2. c. si quis ineuitabili, vide quod no. in l. quod nisi, §. sed qui dies, & l. libert. de oper. lib.

Cels. Tu vide omnino Ant. Cors. sin. sua, in ver. vagabundus, post med. ubi refert do. suum eo apost. meum alle. gl. hic per ipsum alleg. & Io. de Imo. vbi ēt ultra do. suum Bar. alleg. alias gl. & sic Imo. allam pro sin. alle. per errorem.

b Sequi dominum Vide quod no. Bar. in l. si non fortē, §. libertus, ff. de condi. ind. & Lud. Ro. in l. recusare, §. si quis alio, ff. ad Treb. Oldr. in cons. 334.

Adde dicendum, ut per Ant. Cor. in sua sing. in ver. uagabundus, in prox. præcedenti apost. alleg.

L E X XIII.

5 *Receptores bannitorum pro eis debitum soluere tenentur.*

In redhibitione. Qui alienum libertum occultat, tenet loco ipsius ad operarũ præstationẽ h.d. † Et est ar. a contra receptantes bannitos, & debitores, ad hoc vt non capiantur, nec soluant debitum, quod ipsi tenentur pro eis soluere, b ad hoc, j. de exac. tri. l. quoties, lib. xj. & s. de assci. leg. 3. Sed certe speciale est in casibus istarum legum, alias non tenentur ad debitum, nisi vt eximant. ff. ne quis eum, q in ius vo. est. l. pe. §. 1. alias titulus esset superfluus.

ADDITIONES.

a Et est arg. Vide tamen in l. 1. & 2. ff. de recepta. & Io. de Pla. in d. l. 2. & no. Bal. in l. addictos, sup. de epis. aud. per Io. Fab. in §. it. in aduersus, Inst. de act.

b And. Barb. Eis soluere No. q receptantes debitores, ne soluant debitum, tenentur soluere, vide casum sing. in l. 3. inf. de exact. trib. lib. 10. Sal. in leg. admonendi, ff. de iureiu. in rep.

De bonis libertorum, & iure patronatus. *Rubr.*

1 *Ius patronatus, an veniat in generali confiscatione bonorum.*

Super ista rubr. no. quot sunt iura patronatus, & dic, vt inf. eod. l. fi. Et es qb. cau. l. perdantur. ibid. in gl. mag. † Et an ius patronatus veniat g̃nali confiscatione. j. eo le. j. Et quot sint specialia in successione patronorum. j. si quid in frau. patr. l. j. Et an reuerẽtia & honor possit remitti. j. eo. l. fi. & liberto condemnato, quis preferatur, fiscus, an patronatus, ff. eo. l. ... libertus.

L E X P R I M A.

1 *Seruus quicquid acquirit, domino acquirit.*
2 *Ius patronatus non publicatur, sed filijs delinquentis reseruatur.*
3 *Fiscus non habetur loco liberorum.*
4 *Ius patronatus liberis connexum non potest confiscari.*
5 *Bona conditionalia veniunt in confiscationem.*
6 *Filius vasalli delinquentis, an possit feudum perdere.*
7 *Ius patronatus ecclesia vendi potest cum vniuersitate bonorum.*
8 *Pater non videtur remittere ius filiorum.*
9 *Ius patronatus in crimine lesa maiestatis potest transire ad posteros.*

MVltum. Datio pecuniæ, & pactũ de manumittendo cum futuro dño impedit cõtra tabulas. secus si cum præsenti. Item fiscus succedit in iure patronatus. hoc d. Diuiditur in duas part. Nam primo ponit quoddam dictum, cum distinctione, secundo infert ex secundo membro distinctionis, secunda ibi, & ideo, No. quod cũ quis suis nummis emitur, & manumittitur, tunc manumissor non habet ꝯtab. Secundo no. quod aliud est, si habens liberum dñium, & iam plenitudinem iuris fundatum accipit pecuniam, vt manumittat, nam tunc habet ꝯra. Tertio nota q si filius patroni, ad quẽ ius patronatus pleno iure deuenerat, vt hostis publicus condemnatur, q ius patronatus confiscatur, & fiscus habet ꝯtab. tanquã vetus patronus. † Opp. quod seruus non possit hr̃e suos nummos, quia quicquid acquirit est dñi, vt ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Sol. improprie dñr sui, sic ff. de cond. & dem. l. quibus, §. dominus, & ff. de manu. l. 4. Secundo opp. q dominus, qui accipit pecuniam a seruo pro manumissione, cogatur manumittere, & non dicitur beneficium præstare, quod est ꝯ rationem huius legis, & l. Titius, ff. de obseq. Vnde vr̃ huic legi obstare, j. de liberali cã. l. cum affirmes, Sol. vt in gl. adde quod no. s. de transl. l. interpositas, & ff. de ler. export. l. 3. Tertio opponitur, & videtur, q ius patronatus a nõ publicetur, sed filijs delinquentis reseruetur, vt ff. ad legem Iul. Maie. l. corũ Solutio. hęc lex debet intelligi, secundum illam, quia hic nõ habebat liberos, secundum Rog. sed hęc solutio non placet gloss. quia est diuinatio, & quia lex expresse dicit, q ius patronatus aufertur liberis delinquentis, ff. de interd. & releg. leg. cum qui. Et ideo dic, q aut condemnatio patris infert pœnam filijs, quia pater damnatur crimine perduellionis, & tunc filijs auferuntur iura patronatus, quia omni honore priuantur, vt inf. ad leg. Iul. maiest. l. quisquis. Aut est aliud delictum, ex quo proles innocens nõ damnatur, & tunc ius patronatus remanet filijs, vt in le. ꝯria. Sed ista solutio vr̃ falsa per l. iura, ff. de iure patr. Dic ergo, quod quædam sunt iura patrona. quæ ad hæredem extraneum non transeunt, & ista remanent liberis, quia fiscus non succedit in iure, in quo non possent succedere extranei, vt in legibus cõtrarijs. Quædam b vero sunt iura, quæ transmittuntur in extraneos, & ista confiscantur, vt hic. Non obstat, aut bona damnatorum, inf. de bonis dam. quia respondeas, quod hic loquimur in crimine lęsę maiestatis. † Ex prædicta ergo distinctione diligenter not. q fiscus, licet habeatur loco hæredis, c non tamen habetur loco liberorum, & adde quod notatur, ff. de nouat. leg. nouatio. † Ex hoc patet, quod quædam sunt iura, quæ non confiscantur, vt ius patron. connexum liberis. Item si quis est patronus d ecclesiæ vt notatur in cap. pastoralis. de re iud. in Clem. Item non confiscãtur vsusfructus, e vt s. de vsufr. l. corruptione. in fi. Item non confiscatur feudum. nec emphyteusis ecclesiæ, vt hr̃ in Authen. de alien. & emphyt. §. 1. Item non confiscatur legitima, f si filius delinquit uiuo patre. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si qua pœna. † Sed quæro, g an in publicationem bonorum veniunt bona conditionalia: & vr̃, q non, vt ff. de noua. l. quoties, argu. ff. de bon. lib. l. si bona, & ff. man. l. si tibi mandauero, §. is cuius bona. In contrarium h facit l. inter socerum. §. fin. ff. de pact. dot. Item non confiscantur dotes constante matrimonio, vt ff. de bonis damn. l. quinque legibus, & ibi no. & extra de pig. cap. ex literis. † Et prædicta faciunt ad quęstionem de vasallo delinquente, an pp̃ hoc filius perdat feudum. dici potest secundum Oldr. q aut feudum fuit auitum, vel proauitum, & non perdit. aut ab ipso delinquente habuit principium, & tunc, aut delictum est commissum in ipsum dominum feudi, & ad ipsum reuertitur, aut in extraneum, & tunc filijs defertur. facit s. coll. si vasallus feu. pri. c. 1. de hoc no. per Dy. in c. non debet aliquis, de reg. iur. lib. 6. & per Cyn. j. de lib. & eorum lib. l. 3. in vlt. q. & dic, ut ibi dicam. & oo. in d. l. cum qui, de interd. & rel. per Bart. & Dy. & j. de reuoc. don. l. 1. per Old. & Nic. de Mat. in gl. & si crimine, in fi. vel dic, secundum Odofr. aut libertus fuit auitus, aut proauitus, aut paternus. primo casu ex delicto patris non transit hoc ius patronatus in fiscum, vt l. ꝯria. secundo casu sic, vt hic, & in corpore, & hęc solutio potest probari, ff. de Sena. l. emancipatum, in fin. & de in ius voc. l. adoptiuum, & hoc est intelligendum de eo iure patronatus, quod transit ad extraneum hæredem, secundum distinctionem scriptam. ff. de cond. indeb. l. si nõ sortem, & libertus, de hoc fit mentio, s. ti. 1. l. libertatus, vt illud tale possit trãsire ad fiscum secũdum distinctionem prædictam. Aliud autem ius quod non transit ad hæredem extraneum, indistincte remanet apud liberos, quia non cadit in extraneum. Et eodem modo potest solui i alia quæstio, quæ est, si patronus remisit liberto iura patronatus, an talis remissio tenet in præiudicium liberorum, videlicet, si est libertus paternus, vel auitus non preiudicet libera. & ad hoc ff. eo. l. diui fratres, & de bo. lib. l. fi. & de adop. l. si arrogator, & ibid. hoc not. & hoc intelligo, nisi liberi sint hęredes remittentis, quia tunc esset secus, vt s. de restit. mil. l. ea quę a patre, & ff. de reg. iu. l. ex qua persona. † Et est hic K argum. quod ius patronatus ecclesię possit vendi cum vniuersitate, vendendo omnia bona, vel hęreditatem patris, & ad hoc est argum ff. de fun. do. l. j. de acq. rer. dom. l. quędam, & de ꝯh. emp. l. in modicis, & in Auth. de sanct. epis. §. si quis oratorij domum, secus si titulo singulari, cum sit res quasi sacra, vt Instit. de emp. & vẽd. §. fi. secundum Odof. Hodie tamen tales res nulli vendũtur, sed renunciatione perdũtur, vt j. ad legem Iul. maiest. l. quisquis, fm Nic. de Mat. hic. Quod Nic. dicit in remittente, non placet Petr. dicit enim, q conuentio patris nocet filijs in omni iure ad patrem deuoluto, vt j. eo. l. fin. & ibi per Cyn. † Tu distingue, q aut liberi sunt hęredes, aut non, & si sunt hęredes, aut in tota, aut in quota, aut in re certa, vt no. s. de rei vẽ. l. cum a matre. vel dic, q in dubio pater non intelligitur remittere ius filiorũ, sed proprium duntaxat. arg. ff. de lega. 1. l. seruum filij. in princ. Et quod dixi de iure patronatus ecclesię, dic vt latius dicam. j. de edi. diui Adr. toll. l. fin. † Item in eo, l quod dixi per l. quisquis, apparet, quod licet ius patronatus nõ esset ꝯfiscabile: tamen crimina lę- lę

ADDITIONES.

a Ius patronatus Vide infra.

b Quædam. Vide Barto. hic.

c And. Barb. Loco hæredis. Quod fiscus habeatur loco hæredis. intellige quo ad obligationem iam contractam, secus quo ad contrahendam. text. est no. in l. quoties. ad fi. ff. de noua. No. non haberi loco liberorum, licet habeatur loco hæredis gl. est fin. secundum Sal. l. intelligitur. §. cum ex causa ff. de iure fisci.

d Patronus. Facit quod no. Bal. in l. venia sup. de in ius uoc. & plene Imo. in l. insulã ff. sol. mat. & vnum uerbum ponit Bar. in l. si ita. §. fi. ff. de lib. & post.

e Vsufr. Vide in l. si finita §. fi de vectigalibus. ff. de dam. inf. & quę infra sequuntur & vide Bald. qui ponit unum Verbum in l. si ita. §. fi. ff. de lib. & posth.

f And. Bar. Legitima. No. q si filius deliquit uiuo patre, non cõfiscatur legitima, an autẽ teneat illã assignare p filio, si statutũ hoc dicat gl. est fi. in rub. de decur. li. 10.

g Sed quæro. Vide glo. & ibi Barto. & Imol. in l. quod traditum. ff. de condit. & dem. ibi dixi post Bar.

h And. Barb. In contrarium. Si condemnatus sit pater, an confiscatur peculium filij dico, quod non, casus est sing. cum gl. in l. 3. §. vtrum. ff. de mtuo. quid econtra vide casum. l. 3. infra de bon. pęscrip.

i Solui. Vide infra sequuntur.

K Et est hic. Vide gl. in l. modicis. hic alleg. & Ino. in c. ex literis. extra de iure pat. & Bar. in l. hanc legem. ff. de contrah. empt. & quod no. Bal. in l. si quis prioris. §. certum, supra de secun. nup. Et de hac q. quando ius patronatus transeat cum uniuersitate, vide plenius Bal. in l. fi. in 11. q. infra de edic. diui Adr. toll. & Pau. de Leaza. in q. inci. patroni ecclesie. & in commento. c. a nobis extra de sen. ex communic.

l And. Bar. Item in eo. Vide do. Ant. in Cle. pastoralis. de re iud. & quæ dixi in c. vergentis de hær.

a læ maiest. *a* non transit in posteros: sed remanent liberti sine patrono, & vr mirabile, quod sint liberti, & nullius tamen sint liberti, simile no. ff. de mino. & l. etiam ei, & l. 4. sed vtrum, & ff. de sol. l. Stichum aut Pamphilum, in prin. & apparet, q hodie correcta est l. eorum, & l. iura, quæ leges sunt superius allegatæ, in quã tũ dicunt in cri͞e læs. maiest. iura progenitorũ posteris reseruari.

ADDITIO.

a Læsæ maiestatis. No. quod hodie confiscatis bonis propter crimen læsæ maiest. licet non transeat in fiscum, secundum distinctionem sup. positam, & et ius patronatus, liberi tamen remanẽt apud filios patroni per l. quisquis, inf. ad l. Iul. maie.

LEX II.

Si liberti. Dissimulans pro consentiente habetur, & ius suum perdit. h. d.

LEX III.

1 *Remissio facta inter viuos, & in vltima voluntate æquiparantur.*
2 *Reuerentia remanet, si omnis reuerentia durat.*
3 *Restitutio natalium qualiter sit intelligenda.*
4 *Patronus beneficio, quod debetur patronis, non potest renunciare.*
5 *Artificialia debentur iure patronatus, & non naturalia.*

Si quis. Qui remittit ius patronatus omne ius perdit, pter reuerentiam, & ius reuocandi in seruitutẽ ob ingratitudinem. Sed restitutus natalibus, quasi meram ingenuitatem pˀsequitur, & in seruitutem reuocari non põt. h. d. † No. æquiparati remissionem factam in vltimis voluntatib. & inter vi- a uos. Secundo no. generali remissione *a* quædam excipi. Tertio no. fortius operari priuilegium, q̃ pactum. Quarto no. q perdentib. ius patronatus pp maleficiũ nullus remanet honor, nisi sint restituti a Principe, ut ff. de iu. pa. l. siue. in prin. Oppo. & vr per talem remissionem, q patronus nõ perdat successionem, vt ff. eo. l. Paulus, §. patroni. Sol. aliud est concedere liberam testamenti factionem stante iure patronatus, aliud abdicare a se ipso ius patronatus, primum non nocet patrono, quia stante causa, stat effectus, sñi nocet, quia radix incisa est, vt hic, & arg. j. de lati. liber. l. 1. in prin. s. de op. l. fi. Secundo opp. di͞ hic, q omnis reuerentia remanet, sed si omnis reuerentia durat, ergo nihil perdit, quod est ptex. Solue, vt in gl. Item opp. q cum multi sint alij casus, ex quibus competat mera libertas aliter, q̃ per restitutionem natalium, vt inf. qui ex cau. ser. pro præmio liber. acci. l. 1. & ff. ad Syl. si quis in graui. §. hi quoq;. Sol. vt in gl. Quæro quot sint iura pab tronatus. *b* Item qualiter perdantur? Resp. vt in gl. Ex qua tamẽ c no. q non omnis amissio iuris su dr̃ pœna, *c* nec omnis lex priuans dicitur pœnalis, sed tantum ea, quæ fit pp delictum, quod a est no. † Et ar. inde ad restitutionem natalium, quia dum dicit Princeps, restituo te natal. h. est dicere, quod restituat natalibus cõib. iuris nãlis, quo prisco iure omnes erant ingenui, & legitid mi, vt in Aut. quib. mod. nat. effic. legi. colla. 6. & ideo comites, *d* qui legitimant aliquem, non debent dicere, facio te legitimum, sed debẽt dicere, restituo te natalibus communibus, & præmijs iuris naturalis, & remoueo obstaculum iuris ciuilis, secundum Iac. Butr. hic in lect. adde quod dicam, in l. 1. j. de iure aureo. an- 3 nulo. † Extra quæro, *e* nunquid patronus possit renunciare exe presse beneficio huius legis. l. vt ob ingratitudinem non possit reuocare in seruitutem: & eadem quæstio fit in alijs donationib.? f & videtur *f* quod non: nam hoc pactum est donatio, ergo reuocatur. Item si non tenent principales, non tenent renunciationes, vt no. ff. si quid in frau. pat. l. si patronus, §. patronum. Item ne detur occasio delinquendi. Item pro hoc, ff. solu. mat. l. alia. §. eleganter, & quod no. in l. si conuenerit. ff. de re iudi. ad hoc facit, quod no. 10. col. de pace iur. firm. c. 1. §. Item sacramenta. Itẽ per hunc tex. in vers. reuerentia dicit Old. q monasterium exẽptum per Episcopum a iurisdictione Episcopali non erit exemptum a iure reuerentiæ. Et ideo si ea consuetudine clerici teneg bantur *g* processionaliter ire obuiam Episcopo, eodem modo tenebuntur illi de monasterio supradicto, & ita dicit Old. super 4 hoc consultus ab Archiepiscopo Rauennæ † Vltimo no. q de iure patronatus debentur artificialia, non naturalia. vt no. in l. a. ff. de interd. & rel. in gl. ord. excepta reuerentia, & gratitudine, q̃ de iure naturali debentur secundum Guil. in gl. magna. ibi, tertium, de reuerentia, & ibi, quartum, de reuocatione in seruitutẽ. h Sed quid *h* si illud est specialiter remissum: dic quod non valet, cum per hoc sit magis astrictus libertus patrono: nam vbi maius beneficium patroni, eõ maior est ingratitudo liberti arg. sup. de Episc. & cler. l. presbyteri secundum Nic. de Matarel.

ADDITIONES.

a A. B. Generali remissione. No. elegantem casum, quod in generali remissione iuris pat. non videtur remissum ius reuerentiæ. ita Oldr. respondit per istam l. Archiepiscopo Rauennat, quod exemptione iurisdictionis non vr exemptum ius reuerentiæ.
b Iure patronat. Vide tamen Bal. in l. 2. in fi. sup. de iure emphyt.
c A. B. Dicitur pœna. Not. q omnis amissio iuris sui dicitur pœna nec omnis. l. priuans dicitur penalis, vide tex. no. l. testã, Centurio, §. fi. ff. de manu. test.
d And. Barb. Comites, Vide quod no. in l. manumissionis, ff. de iust. & iur.
e Extra quæro, Vide Bar. & Bal. in l. fi. supra de pac. & dixi post Bal. in l. his solis, infra de reuocan. dona & vide hic in fi. & per Lud. Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta. in 1. char. ff. de verb. obl. & Ant. de But. in c. fi. extra de don. & Bal. in d. ca. 1. de feu. March. in fi. ibi, sed quid illud &c. & in l. 2. ff. de re. diui. in 2. q. Spe. in ti. de don. ver. quid si actum.
f And. Barb. Et videtur, An valeat pactum de non reuocando donationem, quid si fuerit iuramento firmatum, vide Bal. in l. fi. supra de pactis, vbi quæritur an valeat pactum de non reuocando donationem propter ingratitudinem & in cap. 1. de feu. guar. vbi dicit, q dominus potest dare feudum cum pacto de non reuocando propter ingratitudinem ex contractu orientem & in l. 1. ff. de rerum diuis. Quod vide ibi omnino. & an poterit firmari iuramento, puta de non reuocando vide Io. And. in ti. de dona. §. 1. versi. quid si pactum, vide plene, no. Io. An. in c. fi. de dona post Pe. de Anch. & alios.
g And. Bar. Clerici tenebantur, No. Ang. in l. sed si hac. §. pactionum, ff. de in ius voc. pro isto dicto hic.
h Sed quid. Vide supra in ver. extra quæro, & quæ hic dixi post Bar.

Si in fraudem patroni alienatio libertis facta sit. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Legitima patrono debita dicitur tertia pars bonorum liberti.*
2 *Legitima debita patrono debet esse sine onere legatorum, vel fideicommissorum.*
3 *Alienatio legitima quæ debetur patrono, reuocari potest.*
4 *Patronus fraude cessante legitimam potest reuocare.*
5 *Alienatio legitimæ patroni. etiam si non probetur fraus, potest reuocari.*
6 *Alienatio facta in fraudem hominis potest reuocari.*
7 *Dominium rei alienatæ in fraudem dicitur transferri in accipientem.*
8 *Patronus quando vult agere, excussio est necessaria.*
9 *Libertus si non alienat omnia bona, an alienatia possit reuocari*
10 *Alienatio omnium bonorum facta an possit reuocari.*
11 *Libertus, qui in fraudem alienarit, an in carcerem detrudi possit.*
12 *Sententia lata super Fauiana, & rescisso contractu dominium non potest transire in patronum.*
13 *Alienatio si est facta titulo lucratiuo afferendo æstimationem, res non possunt legitime retineri.*
14 *Actio Fauiana non competit contra legatarios, & fideicommissarios.*
15 *Vincens in ludo alearum non dicitur habere titulo lucratiuo.*

Si in fraudem. Alienata in fraudem patroni reuocantur vsque ad legitimam portionem, h. d. † Et dic ad euidentiam, q legitima debita patrono, est tertia pars bonorum liberti, si libertus est maior centenario. i. si habet in bonis vltra centum aureos, sed si est minor centenario, tunc patrono non debetur legitima. vt Insti. de success. libe. §. sed nostra. Et in ista legitima computatur quicquid est datum, & relictum ipsi patrono per se, vel per interpositam personam, quo quo relicti titulo, vt l. siue. in princip. & ibi not. ff. de iure patro. & hæc vera, si libertus non habet liberos, vel habet, sed tales, qui succedere non possunt. quia sunt iuste exhæredati, vel legitime præteriti. Nam tales non excludunt patronum cum habeantur pro mortuis, vt d. a §. sed nostra. & ar. ff. de contratab. l. 1. in fin. Et † istam legitimam debet habere patronus sine onere legatorum, vel fideicom. quinimo etiam sine onere æris alieni, licet etiam legitima, quæ debetur filijs, & parentibus æs alienum patiatur, vt j. eo. l. 2. & s. de rei vend. l. cum a matre, in gl. magna, ver. nec obstat de patrono, & s. de inoff. don. l. 1. in 6. quæstio. & Inst. quib. mod. ius patr. pot. sol ui. in gl. quæ inci. patronus, ver. item Caluisiana, vbi omnino videas, & omnes istæ glos. fundantur per vnam legem, s. ff. si a pa- rente quis fue. manu. l. non vsque adeo. Nũc venio ad tex. legis. 3 † Opp. *a* vr, q ipso iure sit nulla alienatio, & in totum reuocetur, a ff. de iure pat. l. si libertus minorem. Sol. ibi in fraudem legis, hic in fraudem patroni, & est ratio, quia durius agitur cum lege quam cum priuato, & quia quod fit in fraudem legis, ipso iure non valet. Nec obs. ff. de arb. l. Celsus, ubi durius agitur, cum homine, quam cum lege, quia ibi loquitur in ministro legis, non in priuato homine, & adde, quod no. ff. fam. erciscundæ, l. inter fi- 4 lios. † Secundo opp. q etiam fraude cessante patronus possit reuocare, vt l. 1. §. 1. ff. eo. Solu. ibi non erat facta alienatio inter viuos, sed per viam relicti, quod ipso iure defalcatur, vt sup. de inofficioso don. l. 5. primo respon. quia omne supremum iudicium, vel quasi. Falcidiam patitur, s. fam. erciscundæ, l. quoties. 5 & l. filij, & l. si cogitatione, & l. fin. † Tertio opp. *b* q etiam si non b probetur fraus, tamen fiat reuocatio, vt ff. quæ in frau. cred. l. omnes, §. Lucius. Solu. immo probatur fraus ex omnium bonorum

ADDITIONES.

a Opp. vide Bal. in l. hac edictali, §. omni supra, de secun. nup. & Bart. in l. si libertus, hic alleg.
b And. Barb. Tertio opp. No. q ex alienatione bonorum omnium præsumitur fraus, Idem dicas, si quis alienat meliorem rem, quam habet tex. est sing. secundum Arge. in l. summa cum ratione, ff. de pecu.

notum alienatione, quia probationes legum liquidissimæ sunt, vt nu. inst. de act. §. item si quis in fraudem, & s. de peri. tu. l. si tutor, ff. de prob. l. patronus. † Quarto oppon. & videtur, quod etiã in fraudem hominis reuocetur, vt ff. de leg. 2. l. Titia Seio. §. Imperator Alex. Solu. ibi loquitur in donatione inofficiosa facta in fraudem filij: hic vero loquimur, quando est alienatũ in fraudem patroni, & est ratio, quia de primæuo iure naturali legitima filij concernit omnia bona. arg. ff. de lib. & posth. l. in suis. ita dixit Rich. Malumb. in quadam sua disput. sed legitima patroni est de iure positiuo, & non naturali, & non est ita debita, vt no. ff. de fal. l. si quis legatum, §. fi. etiam patet ex ipso ordine plationis libertorum, vt in d. §. sed nostra. † Quæro nunquid dominium rei alienatæ in fraudem transferatur in accipiẽtem? & dic, quod sic, & ideo illæ actiones reuocatoriæ sunt in personam: vt no. in d. §. item si quis, per gl. & Dyn. † Item quæro, quando patronus *a* vult agere, an sit necessaria excussio, per quam apparet, quod in bonis alienatis non transit debita portio? & dic, quod sic, *b* vt no. in d. §. item si quis. nisi esset notorium ex figura ipsa alienationis, vel alio modo, vt no. in l. fi. ff. si certum per. & ff. de verb. ob. l. decem. Scias tamen, quod discussio non est de substantia ad natiuitatem actionis, sed de ordine, qui si omittatur, tamen processus valet, *c* nisi ante lit. contest. sit opposita exceptio præposterationis, vt s. com. diu. l. 2. & adde quod dicam, J. ad Treb. leg. pe. in fi. † Tertio quæro, quid si libertus *d* non alienat omnia bona, sed maiorem partem? dic, vt no. in l. nomẽ, §. j. ff. de lege. & J. de reuoc. don. l. si nunquam, facit ad id, quod no. J. de repub. hęr. le. 2. † Quarto *e* quæro, quid si minuatim alienauit omnia bona? *f* respon. vt d. l. si libertus. §. fi. & no. s. de inof. don. le. 1. in 6. q. nam ex omnibus fit reuocatio pro rata, quia ad fraudis intellectum omnia reducuntur. † Quinto quæro, an libertus, qui in fraudem alienat possit puniri, vel in carcerem detrudi? & dic, quod non, quia uiuo liberto, patronus nullum habet ius, vt ff. de libe. agn. l. sio. Sed ille, qui est debitor inter viuos, bene posset capi, si fraudem commisit consilio, secus *g* si re tantum, quod est no. vt no. in d. §. item si quis in gl. ord. per l. fi. in fin. gl. quę in fraud. cre. Et adde, quod no. ff. de suspect. tut. l. 3. §. tutores qui. in glos. quæ incipit, hæc tamen, quæ glos. est not. † Sexto quæro, an lata sententia super Fauiana, & rescisso contractu ipso iure transit domioium in patronum? & dicit gl. quod nõ, quia querela inofficiosi contractus transfert dominium ipso iure, cum contractus sit traditione subnixus, & ideo requiritur retraditio, ut not. in d. l. 1. de inoff. don. in fi. glos. magnæ, quæ subtiliter loquitur, & facit, quod no. ff. de don. l. 1. in gl. mag. † Septimo quæritur, nunquid ille, in quem facta est alienatio titulo lucratiuo, possit offerendo æstimationem legitime res retinere; & vĩ, quod sic, vt not. in d. §. itẽ si quis, per gl. & Dyn. tu dic, quod non, quia species dari petitur, non pecunia, vt s. de inoff. testam. l. scimus, §. repletionem. Non obs. d. gloss. quia loquitur in creditore generis. † Octauo quæritur, nunquid Fauiana competat ꝯ legatarios, & fideicommissarios? vĩ, quod sic, quia omnes debent contribuere ad legitimam, vt ff. de bon. liber. l. si libertus. Tu dic, quod non est necessaria Fauiana, quia ipso iure pro rata fit diminutio per contratabulas patroni, vel ius agendi ad supplementum, argum J. de inoffic. test. l. scimus, in prin. & d. §. sed nostra, & idem quod in legatis, est in don. causa mor. Scias tamen, quod in dubio donatio, quæ fit in fraudem præsumitur inter viuos facta, ut ff. eo. l. 1. §. 1. sicut est, cum bona fide fit, præsumitur potius actus inter viuos perfectus, quam suspensus in conditionem mortis, nisi sic sit facta mentio mortis per modum finalis causæ. l. Seia, ff. de dote præle. & in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fin. ff. de verb. obl. cum sim. † Extra quæro, *h* nunquid illud, quod quis vincit ad ludum azardi, vel ad alium ludum, dicatur hr̃e tit. lucratiuo? & vĩ, quod non, argum. s. de inoffic. testam. l. si pater. In contrarium, quod omne, quod maleficio quæritur, dicitur lucrum, vt ff. de excep. doli. l. apud Celsum, §. de auctoris autem. Ideo filij possunt reuocare ea, quæ pater perdit in ludo *i* usque ad legitimam ipsorum, quod dici põt esse uerum in ludo illicito, sed si ludus est de sua natura licitus, videtur secus, quod nec fuit fraudis consilium, sed vincendi propositum, nec causa lucratiua. argum. ad hoc, ff. de verb. obl. in l. executionibus. §. fin. in glo. ord.

ADDITIONES.

a Patronus. Vide Bal. & Bar. in l. de his, quæ in fraud. cred.

b And. Barb. Dic, quod sic. No quod requiritur excussio antequã patronus agat cõtra bona alienata, nisi esset notorium, uide quæ notaui. in l. decem. ff. de verb. obl.

c And. Barb. processus valet. Si omittitur ordo excussionis, tenet processus, si non opponitur, ante litem cont. uide gl. fin. l. si mancipium, ff. de euict. Bart. & Ang. in leg. cum quæritur. sup. de inof. test.

d Libertus Vide per Bal. in l. si nũquam, inf. de reuoc. don.

e Quarto. vide quod dixi post Bar. in l. nomen, §. filio, ff. de leg.

f And. Bar. omnia bona. No. quod donatio facta in fraudem præsumitur inter uiuos facta adde, quod si conceditur alicui, qud donet, intelligitur inter uiuos, est text. sing. in l. filiusf. ff. de don. uide quod ibi notaui.

g And. Bar. secus. Vide dom. meum in l. quæ dotis, ff. sol. mat. quod donatio præsumitur causa mortis inter uiuos Bal. in l. 2. sup. de ante not. in l. si mortis, & leg. in donationib. inf. ad leg. Falc. in l. fi. sup. de pact. vide tex. sing. in l. apud Celsum, §. Iul. ff. de do. excep. & alium no. in l. Seia, §. fin. ff. de dot. præl.

h Extra quæro. Facit quod no. Bar. in l. Marius, §. duobus ad fi. in ver. secundo pone. ff. de leg. 2. Vbi dicit, quod illud, quod quæritur ex cã pœnæ, dr̃ haberi tit. lucratiuo. adde tamen, quod immo uidetur hic dicendum, quod filij possint amissa in ludo reuocare in totũ, sicut poterat pater, ad hoc est l. 1. ff. de aleato nisi ex cõsuetudine, vel statuto permitteretur uincenti retentio, ut per Bar. in l. 1. sup. de cõdi. ob turp. caus.

i And. Barb. Perdit in ludo. No. quod si pater perdit in ludo illicito, filij possunt reuocare usque ad legitimam. vide Bal. in l. fi. sup. de cond. ob caut. ubi not. aliter loq̃tur vide Bal. in auth. defuncto, inf. ad Senat. Tert. de filio perdente legitimam in ludo.

LEX II.

Defuncto. Patronus hęres liberti potest per Caluistanam reuocare alienata in fraudem eius, nisi alienationem habuit ratam. h. d. † Opp. quod non potest plus hęres, quam defunctus, arg. ff. de reg. iur. l. hęredem, sed hic plus potest hęres, q̃ possit defunctus; ergo male hic loquitur. Sol. hęres, vt hęres non plus potest, q̃ defunctus, vt in ꝯrio, sed vt creditor, *a* vel quasi creditor plus potest, vt hic, & arg. de diuer. & tẽpor. præscr. l. an uitium, ver. ex facto. † Secundo opp. hæres non potest venire ꝯ factum defuncti, sicut nec ꝯ suum factum proprium, vt J. de libe. cau. l. ab eod. sic ur̃ ꝯrium, quare male. Sol. quod licet hæres non potest uenire ꝯ factum defuncti, *b* vt in ꝯrio, nisi sit factum in fraudem ipsius hæredis, vt hic. Vel solue, quod hæres non potest veniri ꝯ factum defuncti, quando est talis hæres, qui ex hæreditate aliquid lucratur, secus in hærede, cui hæreditas est debita, vt hic, & hoc voluit gloss. dum dixit, titulo lucratiuo. Tu solue tertio modo, quod aut ex ꝯctu defuncti descendit obligatio in hęredem, & tunc hæres non potest uenire ꝯ factum defuncti vt in ꝯrio. Aut nõ descendit ex tali facto obligatio in hęredem, & tunc hæres potest uenire ꝯ factum defuncti, ut hic, Ad hoc facit, quod not. ff. de prec. l. quęsitum, §. fina. quod est notandum. † Quęro, *c* an filius possit reuocare alienata in fraudem ipsius. dic, aut est impubes arrogatus, & potest, vt ff. si quid in frau. pat. l. fi. quia non potest arrogari, nisi ꝯcta fiducia. Aut est filius naturalis *d* tm̃, & non potest, ff. de ꝯtab. l. 1. §. j. in gl. Aut est filius legitimus, & naturalis, & tunc alienata per modum donationis potest reuocare, vel vsque ad legitimam, si donatio processit in alios liberos, vel in omnem portionem filio debitam intestato patre, vel eo testato solum in legitima, vt in auth. vnde si parens, C. de inoff. testam. & l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. 2. Sed alienata *e* in fraudem eius titulo onerosa, puta pater habens odio filium, tractauit tecũ de priuando filium: tu suasisti, quod omnia bona tibi venderet, & pretium prodigaliter consumeret, & ita facit, certe filius non reuocat, secundum leges. ff. si a pa. quis fu. ma. l. non vsq; adeo. sed de æquitate canonica reuocat vsq; ad legitimam. ne emptor sua malitia glorietur, vt extra de test. Ray. secundum Host. Item cum emptor *f* persuadendo sic, commiserit dolum, vĩ quod saltem teneatur actione de dolo, *g* arg. ff. de dolo. l. cum quis per Inn. extra de dec. c. dudum, & uide ibi Io. An. in fi. Vel dic, quod aut malitia incepit a patre, & tunc nocet filio, aut ab emptore, & tunc secus, argum. s. de ser. fug. l. quicunq;, §. fin.

Tu

ADDITIONES.

a And. Barb. Vt creditor. No. quod hæres, vt creditor potest plus quam defunctus, ut in simili tex. valde sin. secundum Bal. in l. fi. inf. de euict. it no. quod etiam si contractus essent pœnales, hæres conueniendo non incidit in pœnam, vide gl. no. in l. si patronus, § patronum, ff. ne quid in frau. pat. secundum Bal. in l. 1. sup. de inof. dom. idem si testator iurasset, vide Bal. in l. cũ quis decedẽs, §. Titia, de le. 2. Bal. in d. l. j.

b And. Barb. Factum defuncti. Et inde tex. no. & gl. in c. cum contingat, de iureiu. & ibi uide dom. Io. post prin. in gl. fi. vbi est casus no. quod si filij debebant succedere in dotẽ, & mater illam alienauit, & iurauit nõ cõtrauenire, quod nõ obstat iuramẽtũ, adeo quod reqrit reuocatoria p querela inofficio. & limitat sic totum tit. de inoff. don.

c Quæro. Vide per Bar. l. non usque, ff. si quis a pat. fue. ma. & ibi scripsi, per Bar. hic,

d And. Barb. Filius naturalis. Vide Bar. in l. Titia, §. Imperator, de leg. 2. Bal. in l. 1. su. de inoff. don.

e And. Barb. Sed alienata Vide gl. in l. 1. sup. de inof. don. vbi dr̃, quod potest sua bona projcere in mare, & vide cautelam valde sin. secundum Bar. post Dy. in l. hæreditarium, ff. de bo. auct. iud. pos.

f Andr. Barb. Cum emptor. Et postea, quod potest agere reuocatoria, pater met põt reuocare, quod sin. no. secundum Guil. de Cun. per text. l. Titia §. Lucius. de leg. 2. vide Bald. in l. 1. sup. de inoff. don. vel dicas si iurasset non tenet alienatio, adeo quod non est necessaria reuocatoria, & sic limitatur, §. item si quis. Insti. de act. quod intellige, quod alienat rem obligatam filio, vel hæredi, vel mulier alienauit dotem, ut est casus sin. secundum unum intellectum in cap. cum contingat, d e iureiur.

g De dolo. illud placet.

4 † Tu dic, vt dixi s̄.l.prox.§.quod non haber locum reuocatoria, quia si speciale est in impubere arrogato, cuius legitima transit a quasi in ꝯctum tacitum inter partes. Inst.de adop.§.si autem, & ff.de adop.l.non aliter, & l.si arrogator, §.sed an impuberi.ergo in ꝯtrium ius cōe, & sic induco pro ista parte, quod in ꝯtrium allegari consueuit.arg. l.vltimę, ff.si quid in fraud.pa. arguendo ꝑ locum a speciali, & quia non est nostrum constitutionem extendere, vt J.de coll.l.illam. Non obs.c.Rayn.quia illud.c.pręsupponit ius consuetudinarium, non ius cōe, vel ibi erat vēditio simulata, sed reuera erat donatio s̄m Bart. Sed pone *b* pater habens multos filios, omnia dissipat, filij non audent petere, ꝙ interdicatur bonis: sed petunt, ꝙ eis assignetur aliqua possessio patris pro eorum alimentis, quęritur an talis petitio procedat de iure? Rñ.interdum pater dissipat bona filiorum, & tunc aufertur sibi administratio. J.de sen.pas.l.fi. Interdum dissipat bona propria, subiacentia restitutioni filijs faciendę post mortem patris: tunc aufertur patri possessio, & datur filijs, vt tñ pater inde alatur. ff. ad Treb.Imperator.interdum pater dissipat bona sua propria, & libera, & tunc sisi credo, ꝙ filij possent petere sibi aliquid assignari, vnde uiuere possint, quia alere debet eos.

5 † Item hoc prodest tam patri, quam filijs. Interest.n.ipsius patris, ac etiam Reipublicę, ne male vtatur substantia sua, arg.ad hoc, s̄.de iu. dot. le. vbi adhuc.extra de do.post diuor.re.c.per vestras, & bona sic assignata sunt pro alimentis, & legitima, ita ꝙ forte per patrē alij obligari non possunt, arg.s̄.de rei ven.l.si quis sciens, vel saltem in naturali obligatione non ueniunt, arg ff.de min. le. denique.§. sed vtrū, vet.licet, & quod no.in leg. pe. J.qui bo.ced.poss. Quid c de filio *c* nō legitimo, an tanq̄ posthumus possit reuocare retro alienata; puto quod non.ar.no.in l.Gallus, §.& quid si tm̄, ff.de lib.& posth.& in c.q̄uis, de refer.lib.6. Non ob.J.de reu.don.l. si vnquam.quia ibi loquitur in posthumo facto naturę, hic in posthumo facto hominis, ar.ff.de lib.& posth.leg. filio quem pater. quo ad iura testamentorum legitimatus bene hr̄ pro filio, quia legitimatio prætendit confirmationem testamenti, quę fit post mortem defuncti, de hoc vltimo per Bar.in d. leg. Gallus.

6 † Sed dubitatur, cum legitimatio dicatur donum, vt in auth. si quis. s̄. de nat.lib.vtrum reuocetur per natiuitatem posthumorum legitimorum. Sol.dic, vt no. Dyn.in l.ex facto, in prin.ff.de vul.subst. Cætera quæ hic recitanda sunt, vide per teipsum in d. §. Item si quis in fraud.Inst.de actio.

ADDITIONES.

a Tacitum. Vide gl.in l.si arrogator, in ver.quartam, & ibi Bal.ff.de adop.
b Sed pone. Bene faciunt, quæ no. Io.de Imo.post Bar.in l si constante, super 9. & 10. q.prin.ff.sol.mat. Reperio ꝙ illud dictum sequitur Lud. Rom.in l. 3. §. quod si in patris, ff.solu.mat.simpliciter, & uide omnino Bal.forte melius loquentem in l.nō potest, ff.de adop. Sal.hic aliter dicitur. Lud. Rom.in l.Imperator.hic alleg. transit cum Bal.& ibi uide Pau.de Cast.& quæ ibi dixi.
c Quid de filio. Vide Bal.in l.1.sup.de inoff.test.

De obsequijs patrono præstandis. *Rub.*

L E X P R I M A.

CONTRA. Quæro qualiter ex causa famosa possit formari libellus nō famosus. Rñ.vt ff.de dolo. l.non debet.ff.si cer.pet.l.certi condictio, in princ. & per Bal in l.infamem, ff.de pub.iud. Et dixi in l.edita.s̄.de eden.

L E X II.

1 *Dictio aut, de sui natura ponitur disiunctiue, & quandoque ponitur pro etiam.*

1 a LIBERTÆ. No.† hic de dictione, aut, *a* qui quandoq; ponitr̄ pro etiam, vt in gl. propria, tamē naturalius est, vt ponatur disiunctiue.

ADDITIO.

a Aut. Vide in l.si is qui ducenta, §.verum, ff.de reb. dub. & no. in l.fi.inf. de verborum sign.

L E X III.

1 *Verbum, mero iure, quomodo intelligatur de mera libertate, & similibus.*

1 a ETIAM. No.† verbum, mero *a* iure, intelligi de mera interpretatione.s̄.de legib.l.fin. De mera libertate, de refer.c.statutum.§.in super.lib.6. De mera fide. J.de test. l.oīum. De mera subtilitate, ff.de adim.leg.l.Titia. De mera, & plena veritate, de acc.c.qualiter, el 1.in fi.& c.cum dilect. eo.tit. De mera pœna, ff.si quis ius dic.non obtem.l.vnica, in fi. De mero Imperio, de iurisd.om.iud.l.Imperium.

ADDITIO.

a Mero. De ista dictione mera, vide quod leg. & no.in l stipulationum aliæ, ff.de ver. oblig.

L E X IIII.

1 *Diffidatio præcedere debet libellum, & violentiam armorum.*

SI MANUMISSORI. Libertus nō debet ꝯ patronum vim, vel audaciā exercere sed sine atrocitate verborū ęquitatem suę petitionis exponere ius dicēti h.d. Adde quod no.de milite vas. c.1.§.fi.in gl.salua reuerentia. col.x. Not.hic in vero.fecit, ꝙ dñs facit seruū hominem.i.essentia iuris ciuilis. & sic quis deducitur de non esse in esse, secundū Oldr.facit ff.de cond.& dem.l.intercidit, & quod not. Inn.extra a de fi.instr.c.cum P.tabel. Item no.*a* ꝙ quis mouere debet summ maiorem, anteq̄ currat ad litigandum cum ipso, secūdum Gui. b quod tene menti.*b* † Adde extra, ꝙ in factis armorum, nunquā 1 debet perueniri ad bellum, *c* nisi pręcedat admonitio, & diffida c tio, vt no.in c.1.de hom.lib.6.per Io. And.*d* in nouella.& hoc est d dicere, indicere bellum.qñq; tñ lex indicit bellum, & tunc non est necessaria monitio, vt s̄.de fur.auth.nauigia, cum furtiue, & clam, quandoque liceat consulere damnis suis, vt not. in c.quia plerique, de immu n.eccl.per Inno.

ADDITIONES.

a Item no. Vide in l.debitores, inf.de pig.& plene per Abb.in c.licet Heli, ext. de si.
b And. Barb. Tene menti. Idem dicas, quando subditus conuenit fiscum, requiritur uenia, vide gl.bene no.in ver.iussionem, inf.de quad.præsc.uide gl.contra. & Bal. in c.1.de mil.uasal.
c Bellum. Vide Bar.in auth.item nulla communitas, sup.de epis.& cle.
d And. Barb. Io.Andr. Not.non debere perueniri ad bellum, nisi præcedat monitio Bar in c.1.qui mo.feu. amit.in ti.de pace Const.in ver.uasalli, qui & in auth.item nulla communitas, sup.de epis & cler. & l.2.C.de ser.

L E X VI.

1 *Patronus non potest carcerare libertum, nec pater filium emancipatum.*

1 LIBERTOS. Nut. † patronum non posse ponere libertum in uinculis. Idem in patre quo ad filium emācipatum, nisi esset furiosus, sed si est in potestate, vr̄ ꝙ possit cora ripere filium includendo *a* ipsum, arg. J. de pat.pot.l.congruentius, & J.de emen.propin.l.1.& ff.de off. presi.l.diuus.

ADDITIO.

a Includendo. Pater non potest filium ponere in compedibus, quid in liberto, quid in marito, uide gl. fi.in c.quemadmodum, extra de iureiur. & Ant.de Butr.in c.cū contingat, extra de foro comp.

L E X VII.

1 *Iudex in arbitrarijs debet considerare qualitatē personarum, et factorum*

NEQUE LIBERTIS. Priuignis, & filijs patroni debetur reuerentia, alias punitur liber1 tus.h.d.† No.quod in arbitrarijs iudex debet cōsiderare qualitatem personarum, vt hic. Item qualitatem factorum, vt sup.de oper.l.mater tua.

De libertis, & eorum libertis. *Rubr.*

L E X P R I M A.

1 *Iudicis officium dicitur remedium extraordinarium.*

NON EST. Qui ex necessitate manumittit, ius reuocandi in seruitutem nō habet. h.d.
1 a † Nota quod officium iudicis dicitur extraordinariū *a* remedium, qñ ex officio procedit ad aliquem puniendum, & sic probatur hic, quod inquisitio iudicis dicitur extraordinarium remedium.

ADDITIO.

a Extraordinarium. No.quod officium iudicis, & inquisitio dicitur extraordinarium remedium, vide l. vide l.cum filius, ff. si cer.pet.forte si inquisitio est permissa a statuto, est remedium ordinarium, uide Barto.in l.maritus, ff.de adul.& Abb.in rub. extra de iud.

L E X II.

1 *Feudum filio iam nato propter delictum patris non potest auferri.*
2 *Emphyteuta, qui facit contra naturam contractus, non soluendo canonem aperit uiam proprietario.*
3 *Offendens si sit hæres occisi, an possit sibiipsi facere pacem.*
4 *Collectiua in missione, quæ plures respicit, sufficit eorum maior pars.*
5 *Tutela est ius indiuiduum.*
6 *Pax non ualet, quæ habetur a mortifere uulnerato.*
7 *Pax fieri potest absenti nemine recipiente pro ipso.*
8 *Statutum, ꝙ reus læsæ maiestatis habeatur pro condemnato, ipse, & eius filij, qualiter intelligatur.*
9 *Doctor, qui propter delictum priuatur doctoratu, iterum doctorari non potest.*

1 SI MANUMISSUS. *a* Pro leui iniuria in faciendo commissa libertus reuocatur i serui

ADDITIO.

a And. Barb. Si manumissus. Allegans istum tex.glo.c.1.de hære.

seruitutem, quod non nocet filijs, ante natis, sed postea nascituris, nec poterit licentia Principis vlterius ad libertatem perduci, quia per sniam est priuatus, h.d. argum. ad idem, ff. de posth. l. 1. ff. de qua re, & d re iud. c. cũ te. p Inn. No. φ leuis culpa ex ipsius genere interpretatur multum grauis esse, & meretur maximã poenam, qñ continet in se ingratitudinem. Item no. φ maior est culpa in faciendo, q̃ in omittendo, sic. ff. sol. mat. l. si mora. Item no. φ delicta parentum non nocent filijs primo natis: sed postea

1 nascituris, quia ꝯhunt rubiginem a linea tam infecta. † Et est ar-
a gumen. a φ pp delictum patris non auferatur feudum eius filio tam nato, secundum glo. ad quod. ff. de iure pat. l. diui fratres, & dixi, sup. de bon. lib. l. 1. Sed ꝯrium est dicendum, quia in feudis delictum patris nocet filio, vt in libro feudorum:, si vasall. feu. priue. cui defe. c. 1. secundum Nic. de Mat. hic in lect. Sed Iac. de Rauen. & Petr. dicunt, φ qñ filius non poterat aliter venire, ad feudum, nisi de voluntate paterna, & ex patris prouidentia, tunc nocet filio. secus si filius poterat aliter venire ad feudum iure suo, vt quia fuit concessum patri, & filijs suis, & tunc pp delictũ patris filius etiam nasciturus non priuatur feu. quia ipsum habet iure suo, ff. de verb. obl. l. stipulatio ista, §. si quis ita, & facit, x. col. quæ fuit prima causa ben. amit. §. denique, & fi de feu. fuer. contr. c. 1. §. si vasallus, & s̄. de vsuf. l. fi. sed pro Nic. de Mat. facit de iure

2 fis. l. Statius. §. Cornelio. † Item quia sicut in emphyteusi ille, qui facit ꝯnãm ꝯctus non soluendo canonem, aperit viam proprietario, exclusis omnibus sequentibus, quia hæc tacita ꝯdõ infuit ab initio. arg. ff. loc. l. quæro. §. inter locatorem, ita in feudo. Nam ille, qui committit feloniam, facit ꝯ naturam ꝯctus: vnde ex tacita natura ꝯctus redit ad dominum, & hæc est ipsa veritas. Non obstat lex nostra, quia actus manumissionis est purus, nec habet in se tacitam conditionem. † Item non obst. d. l. fi. s̄. de vsufr. quia ibi filius in dispositione fuerat principaliter nominatus, & eius contemplatione ius quæsitum, hic non. Item non obst. d. §. si qs ita, quia ille, §. nihil aliud dicit, nisi φ est nouus vsusfructus in psona hæredis. non tñ dicit, φ si pater acquisiuit vsumfructũ pro se, & filijs suis sub certa conditione, puta sub animo censu, & pater non seruat ꝯctum, φ transeat ad filium, nam certe non transit, quia filius non potest vti ꝯctu patris, nisi cum sua causa, suisque vitijs, arg. ff. de manumiss. l. casus, ff. de pact. l. si autem, & ff. de reg. iu. ex qua persona, in gl. quid si plures, in fi. Primum probo, quia talis pęna non potest peti, nisi per omnes, licet aliam pęnam potest petere quilibet offensus, & in hoc est quilibet patronus insolidum, vt patet in l. ꝯria, secundum Nicol. de Mat. Ex hac gl. dicebat Dom. Fran. Doctor Vltramon. fuisse determina-

3 tam per Collegium Bon. talem quæstionem. † Statutum b est
b Bononiæ, & etiam Paduæ, φ si occisor intra certum tempus haberet pacem cum hęrede, occisi, & soluta certa pœna communi, trahitur de bãno. modo ex pluribus hæredib. interfecti, vnus facit pacem, alij non, quæritur nunquid iste interfector gaudeat
c beneficio statuti, & fuit determinatũ, φ non, c quia omnes sunt offensi, & communis iniuria est, ergo omnes remittere oportet secundum Oldradũ. Idem dixit Ruber. de Cremona, per l. 1. § denunciari, uer. si uero plures, ff. de uen. insp. Sed ꝯriũ refert Cy. ibi fuisse determinatum Paduæ, si statutum loquitur de hærede in singulari numero, ita φ uerba statuti possint uni conuenire, ut §. ad Treb. l. fi. Et hoc per talem rationem, quia hoc ius est indiuisibile, & ille, qui facit pacem vtitur iure suo, & ad eum vsum, ad quem est introductum, ergo potest inuitis alijs, argu. ff. fam. ercis. l. hæredes. §. an ea. & ff. de ser. rust. præd. l. via constitui. in fi. Sed huic dicto multum obstat. ff. commu. præd. l. fi. sed respondebatur per Oldr. quod ibi loquitur in iure indiuisibili, qđ est accessorium rei communis, quia respicit corpus hęreditariũ, quod est commune, & ideo tanquã in re communi melior est condĩ prohibentis, vt ff. communi diu. l. Sabinus, sed in casu nostro par est ius, quod non est accessorium rei communis, & est apud quemlibet insolidum, nec potest vnus vetare alium, quominus vtatur iure suo, secundum Oldr. & ita refert ibi Cy. & residet in hoc in suis add. Item si statutum loquitur de hærede, in singulari numero. Ista indefinita sumitur in aliquo, ergo verificatur in aliquo, quia indefinita æquipollet vñi contingenter, & non necessario, vt ff. de rebus dub. l. si is qui ducenta, §. vtrum, si vero statutum loquitur in plurali numero, ut quia dicit, si interfector habuit pacem ab hæredibus, & cæt. Tunc requireretur omnium consensus pp verba pluralis numeri, vt d. l. fin. ff. ad Treb. & s̄. fam. erciscun. l. quoties. Ex prædictis apparet, quod Oldr. vacillauit in ista q. sed Bar. in l. eadem, §. Cato, ff. de verbo. obl. dicit, φ est standum maiori parti hęredum, vt si maior pars, & dignior facit pacem, debeat haberi rata per omnes, alias non valet, per l. fi. J. qui bon. ced. poss. argu, s̄. de nup. l. in coniunctione, & l. viduæ, & ad hoc facit, ff. de tu. & cur. da. ab his, l. vbi. Item

4 † quia in collectiua mistione, quæ respicit plures, sufficit maior pars, sed nomen hæredis est nomen collectiuum, ergo sufficit maior pars, hæredum, argumen. extra de constit. capi. cum omnes, & licet hæredes non sint vniuersitas, tamen sunt quædam collectio, & plures socij, ut not. in simili, in l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom. & alijs mortuis ius in vnum recidit, l. sicut, in fine.

5 eo. ti. nec ob. argum. de iure diuidundo. † Nam tutela est ius indiuiduum, & tamen in eo per quod extingueretur ius contutorum, non sufficit vnius consensus, vt s̄. de author. præstan. le. fina. Item ius reliquorum esset hic frustra, si valeret pax vnius solius. ergo &c. arg. ff. de arb. l. ne in potestate, & ff. de iur. & fac. ign. l. ani quissimum. item in isto iure indiuisibili, isti cohęredes nõ sunt similes correis credẽdi, vt ff. de euic. l. rem hęreditariam, & nota. in l. 2. ff. de verb. obl. per Bar. ff. de uper. lib. leg. l. si operę. ergo vnus non potest recipere satisfactionem pro altero, cum non habeat mandatum: nec sit correus credendi. Tu dic secundum Cyn. φ aut indiuisibile accedit rei communi, & tunc rei communis hēt naturam, & melior est conditio prohibentis, & plus valet prohibitio vnius, quam multorum consensus, vt d. l. fin. communia pręd. & de ser. rus. præd. l. si vnus, & l. per fundum, & ibi not. Aut stat per se, & tunc, aut ius indiuisibile tendit ad percipiẽdum aliquod commodũ, & tunc omnes dẽnt requiri, sed si discordant, præfertur maior pars, vt ff. de pac. maiorem, & no. per Bar. ff. ad Treb. l. hęredes mei, §. peto. Aut ius indiuisibile tendit ad uindictam, & tunc præfertur magis idoneus, & cuius plurimum interest, vt ff. de sepul. vio. l. sepulchri. Aut tendit remissionem vindictę, & idem puto, quia fauorabilior est liberatio, quam vindicta, quia agitur de publ. vindicta, quã Respublica permittit, nec possunt cohęredes prætendere aliquam læsionem, quia nihil agunt, nisi vt officiant, arg. ff. de rei ven. l. in fundo, & ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. item Varrus. Item illa verba, si pacem habuit, &cę. non cõferunt ius aliquod hęredibus, quod possit dici extingui, quia verba conditionalia non disponunt, sed quandam simplicem facultatem denotant, vt ff. si quis omil. cã test. le. si quis sub ꝯdõne, & sic cessant omnia ꝯtra, quæ loquuntur de plurib. hæredib. ius habentibus. Qua pp concludo, φ si statutum loquitur per verba singularis numeri, φ sufficiat pax facta ab vno ex cohæredib. qui sit honesta persona, & eam fecerit bona fide. Nam & ius diuinum ad hoc hortatur offensum, vt no. ff. de infa. l. fur

6 ti. §. pactus, † Iuxta hoc quęro, nunquid sufficiat hēre pacem d ab
d ipso vulnerato morisere, & vr̃, φ non: e quia statutum loquitur
e de hęrede, non de testatore, arg. ff. sol. mat. l. si vero, §. de uiro, & ff. de test. tut. l. non ab hęrede. Et sic iste casus tanquam omissus a statuto remanet in dispositione iur. com. secundum quam talis pax non valet, vt no. ff. ad Syll. l. diuus. hoc ponit Bald. ff. de da. infe. l. damni, §. Sabini. nam cum in fauorem hęredis sit introductum, non potest testator remittere, vt le. 1. s̄. de vsufr. Item quia hoc non competit hæredi iure hęreditario, vt l. pro hęrede, §. fin. de acqu. hæred. per Bar. Sed contrarium dico, nam statutum, quod loquitur de hęrede, considerat personam defuncti, prout representatur ab hęrede, vt ipse Barto. no. in §. Cato. s d fortiter virtus est in representato, quam in representare, vt inf. de iurę deliberan. leg. cum aliquis. Item hęres tenetur habere ratum factum defuncti, vt s̄. fam. ercifcun. l. in ipsius, & ff. de iure dot. le. si ego, §. 1. & ideo hoc casu voluntas hæredis non debet requiri, ut s̄. de seru. exportan. l. 3. Patet etiam hoc naturali ratione, nam quicquid est causa causæ, est causa causati, iur. vulgar. sed defunctus est causa causę idest hęredis, vt ff. de leg. 2. l. codicillis, §. pen. igitur est causa causati, idest pacis, & sic pax ab eo dependet, & si potest per alium: ergo per seipsum, & multofortius, arg. ff. de mi. l. quod si minor, §. Scæuola, ver. multoq; parcius. Nõ ob. l. 2. s̄. de vsufr. quia illa cautio præstatur hęredi, vt dño, & sic recipit

cam

ADDITIONES.

a Et est ar. Vide plene per Bald. in l. eum qui, ff. de interdict. & releg. quando autem filius possit pro delicto patris puniri, vide Ioan. An. in regulã sine culpa, de reg. iur. in 6.

b Statutum. Sed quid si offendens est hęres occisi, an possit sibiipsi facere pacem, vñ de Benedictũ de Plumbino sing. in l. si statuliberа pęna, §. statuliber, ff. de statulib. ubi per illum tex. & per l. cum filio, ff. de leg. 1. tenet quod sic, & illa, adde Pau. de Cast. hic.

c Determinatum, quod non. Sed si statutum dicit, quod homicida, qui habet pacem cum hærede occisi, rebanniatur, modo bannitus habet pacem cum vno hæredum an rebanniatur, vide Bartol. & Mod. in l. 4. §. Cato, ff. de verborum obl. & an sufficiat habere pacem cum filio licet non sit hæres, ut le Bartol. & Mod. in l. si filius qui patri, ff. de vulga. & pupil. in l. quæsitum, ff. de sepulch. viol. & l. pro hærede. §. Pap. ff. de acqu. hæred. & an sufficiat habere pacem cum filia fœmina, vide glos. sing. secundum And. c. 1. §. cum vero, qui feu. da. pos. [illegible] c. cum omnes, de const. sequitur opin. Barto. ibi d. §. Cato, & remittit se ad dicta sua hic. Sed multum obst. huic opin. quia statutum considerat hæredem in singulari, prout in totum representat defunctum, sed quando sunt plures hæredes [illegible] in totum representant personam defuncti, ergo quia omnes simul representant defunctum debent omnes interesse, facit in l. secunda glo. & tex. ff. de pretor. stip. leg. pro hęreditarijs, supra de hær. act. l. ea quæ, C. fam. ercis. & l. prima, supra [illegible] tum per Ang. fuit in 3. opp. in d. §. Cato, est casus tamen pro op. [illegible] hær. in l. si quis hac, §. quoties ff qui & a quibus in vers. si sint eiusdem gradus, unde do. meum de Imo. in d. §. Cato.

d Pacem. Vide per Io. de Imo. in l. eadem, §. Cato, ad fi. ff de verb. obl.

e And. Barb. Quod non. An sufficiat habere pacem ab occiso, licet statutum loquatur de hærede, vide do. Io. de Imo. in d. §. Sabini.

eam tanq̃ quilibet proprietarius, non tanq̃ hæres, hic vero tanquam hæres, & repræsentans defunctum.† Sed dubitatur, nunquid pax possit fieri absenti, *a* nemine recipiente pro ipso, & vr ꝙ nõ. per l. si cum Cornelius, ff. de sol. in ꝯtrium sacit, ꝙ sic. ff. de lib. leg. l. non solum. §. libertus. Et hoc Cy. tangit in simili. s. tit. 1. leg. 1. in 8. q. Ego dico, ꝙ perfunctoria pax qualis fit in foro pœnitentiali, potest fieri inter absentes, vt no. Inst. de iniur. §. fin. sed pax solennis non potest fieri, nisi interueniente præsentia, vel medio organo, iuxta no. in l. illud. s. de sacros. eccle. & ff. de act. & obl. l. consensu, licet sit arg. ꝯ. ff. de iureiur. leg. Labeo. In gloss. ibi Seruius, vel dic proprie, secundum Old. ꝙ sit casus specialis, in quo filius quoad statum sequitur patrem, ut & alias, s. de ser. fug. l. fi. & j. de mun. leg. l. 1. & pro hoc est. j. eod. l. libertinę in eo, ꝙ dicit ibi, eorum filij, & sic in masculo.† Et est hic arg. ꝙ si statutum est hic in ciuitate, quod si aliquis fecerit factionem *b* in villa per decem annos, tenetur postmodum in perpetuum ipse, & eius filij facere factiones in illa uilla, qd talis præscriptio non debet filijs nocere, natis ante ipsam præscriptionem, sed de hac materia dic, vt no. j. de agr. & cens. l. cum satis. secundum Mar. de Fa. & Nic. de Mat. hanc quæstionem uidi de facto. *c* Nam Perusini receperunt quosdam Comitatēses ad ciuilitatem, postea fecerunt statutum, quod omnes trahentes moram in Comitatu, & eorum filij non gaudeant beneficio siue priuilegio ciuitatis: nam hoc non nocet filijs habitantium in Comitatu. si ipsi filij ducunt incolatum in ciuitate, quia est eis ius quęsitum, quod non potest auferri facto parentum. arg. ff. de ꝯtab. l. si post mortem, §. fi. & ff. de pact. l. fi. & s. loc. l. si cum Hermes, quod est not. Item no. quod distinctio huius l. de filijs natis, & nascituris, hēt locum in odiosis, *d* sed in fauorabilibus factum patris indistincte prodest filijs tam natis, q̃ nascituris, vt s. de nup. l. Imperialis, & ibi per Cy. & ideo recepto patre ad ciuilitatem, vel æstimum ciuium omnes filij gaudent priuilegio æstimi, vt no. in l. 2. q ęta. j. lib. x. quam tene menti.† Vlt. no. ex hac leg. nostra, quod Doctor *e* priuatus Doctoratu propter delictum, non potest iterum iterando examen re Doctorari. *f* vnde vr facilis descensus, &cę. Quem semel multa hortendis maculis infamia nigrat, ad bene tergendum laborat aqua. Item in quibus casibus fiat reuocatio ratione ingratitudinis libertatis in aliquem collatæ, vide hic glo. no. & de pœnis ingratitudinis eleganter loquentem, & facit cõtra exemptos, *g* ut ratione ingratitudinis possint in subiectionē pristinam reuocari.

ADDITIONES.

a Absenti. Vide Bart. in l. non solum, §. iniuriarum, ff. de iniur. & Imo. in l. eadem, §. Cato, in fi. de verb. obl.
And. Bar. In gl. Quid autem si patronus de ista ingratitudine nihil dixit, an hæres suus poterit ingratitudinem accusare, vide Bald. in cap. 1. in princ. quib. mod. feu. amit. Ang. in l. ab hostibus, vir vxorem, ff. solu. mat. vbi alle. l. cum emancipati, §. emancipatus, ff. de col. bon. Vide Bald. in l. omnimodo, sup. de inoff. test. & textum sing. secundum eum, l. cognatis, ff. de vnde cogn. vide gl. l. fideicommissum, inf. de fideicomm.

b Factionem. Item facit, ꝙ si statutum dicit, ꝙ reus criminis læsæ maiestatis habeatur pro condemnato ipse, & filij, intelligatur de filijs nascituris tantum. Cogita per l. quisquis, inf. ad legem Iul. maiest.

c And. Barb. Vidi de facto. Vide Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure, quia ius mihi quæsitum, non potest absque facto meo auferri, vide quod no. Bal. in l. si prædiū sup. de ædil. actio. l. 1. de tut. facit. l. ius nostrum, de reg. iur.

d Odiosis. Et facit ad quæst. de ciuilitate, patris, quod no. Doct. in l. Imperialis, hic alleg. & Bar. in l. fi. ff. de decur. & uide Bal. in l. 2. sup. de Epi. & cler. & Bar. in l. libertus, §. patris, ff. ad munic. & ibi quid de alijs priu.

e Doctor. Et ꝙ possit priuari, & quomodo, vide l. grammaticos, & quod ibi Bar. inf. de profes. & med. lib. x. & intelligit dictum Bald. nisi de conscientia Principis, per illam l. facit ad no. per Bal. in l. mancipia, sup. de ser. fug.

f And. Bar. Re doctorari. No. ꝙ doctor priuatus doctorato propter delictum, non potest iterum doctorari. Vide Bal. in l. 1. inf. de ma. vin. & Host. in sum. de pœn. §. cui confitendum, ubi dicit, ꝙ Cardinalis priuatus amplius non restituitur.
Celsus Adde, quod no. in apost. ad illum in l. 1. per illum tex. cum glo. sup. de vsu. ibi. nu. 2. in ver. deponitur ab officio.

g Exemptos. Et facit, quod no. Bal. in c. 1. §. filij nati, in fi. si de feu. fuer. contr.

LEX III.

1 *Actio ingratitudinis idem est, quod officium iudicis.*
2 *Hæredis nomen ponitur pro filio, in materia indifferenti.*
3 *Seruus, ergo nequam, vel seruus, ergo fur.*

Liberti. *a* Reuerentia debetur etiam hęredib. extraneis, & eis competit officium iud. p ingratitudine arcenda. h. d. † No. ꝙ actio ingratitudinis, idem est, quod iudicis officium. † Secundo not. ꝙ in materia indifferenti nomen hæredis ponitur pro filio, & alijs, sed in materia differenti ponitur pro filio, non pro alijs, qm̄ qñ materia inducit diuersitatē, tunc sermones sunt examinandi, secūdum subiectam mām. Et ideo qñque nomen hęredis ponitur pro filio tm̄, qñque vsque in tertiam gñationem, qñq; in omnem generationem in infinitū, ut in Authen. de non alienan. §. emphyteusi, ff. soluto matrimonio, l. etiam, & dixi, supra de oper. liber. l. liberti. † Tertio nõta quod si seruus, ergo nequam. alibi dicitur, quod si seruus: ergo fur. ff. de actio. empt. l. Iulia. in princip. in gloss. in ver. Item qui fur. Bald.

ADDITIO.

a And. Barb. Liberti. Vide dom. Card. in c. 3. de rebus eccl. non alien. pro intellectu illius l. in fine.

LEX IIII.

1 *Macula seu infectio patris aliqualiter inficit filium.*

Libertinæ. † Macula patris, seu infectio aliqualiter inficit filium, unde ingenuus filius liberti propter ingratitudinem suam, & patris qualitatem connexam reuocatur in seruitutem, quod est not.

De iure aureorum annulorum, & de natalibus restituendis. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Princeps solus aliqua propter excellentiam facere.*
2 *Populus non potest legitimare.*
3 *Statutum non potest facere spurium successorem.*
4 *Imperator non potest contra legem diuinam dispensare.*
5 *Ius Principis præscribi non potest.*
6 *Imperator non potest legitimare in terris ecclesiæ.*
7 *Legitimatio est similis arroganti.*
8 *Voluntaria iurisdictio potest exerceri inter subditos, extra locum iurisdictionis seu inter non subditos, & de rebus non subditis.*
9 *Legitimatio debet facere ius inter omnes.*
10 *Fictio interim tenet iura in suspenso.*

Natales. Ciuitas non potest quem natalibus restituere. h. d. Not. ex hac lege, quod populus non potest legitimare spurium, licet dicat nõ obstante aliqua lege. secundum Oldra. † Nota hic, quod aliqua sunt, quę pp excellētiam solus *a* Princeps facere potest, puta restituere natalibus, vt hic, & concedere iura aureorum annulorum, vt j. eo. l. 2. & cõcedere veniam ętatis, vt s. de his, qui ven. æta. l. 2. & interpretari legem generalem, vt s. de legib. l. fi. & ęquitatem non scriptam præferre rigori scripto, vt s. de legi. l. 1. & interponere decretum super arrogatione, vt j. de adop. l. x. facere gratiā de iuramento, vt l. fin. ad munic. & restituere spurium *b* natalibus, ut no. in Auth. quib. mod. na. effic. sui. § fin. Item aliud, vt s. vbi te. vel cla. l. quoties. Item aliud. ff. de pœn. l. diu. Item aliud, ff. de quæst. l. 1. in fin. Item aliud. ff. de fideicommiss. lib. l. itaque. Item aliud. ff. si lib. ingen. esse dic. l. 2. Item aliud, j. de testamen. l. omnium. secundum Nicol. de Matar. alia vero, vide per Inn. extra de fi. instrum. c. cum P. tabellio. † Ex prædictis *c* apparet, quod populus non potest aliquem legitimare, *d* cum legitimato sit natalibus restitutio. hoc tenet Iac. & Cy. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure, & Bart. ff. de testam. in l. 2. patet etiam in cor. quib. mo. na. effi. sui, circa fin. & ita disp. tenuit Pe. de Cre. quod verum puto, quia legitimatio est Principis donum, & nullius inferioris, vt in Auth. qui. mo. nat. effi. sui, §. si vero is qui solummodo. Nec mirum, qui legitimatio deducit de non esse ad esse, quod soli Principi licet. Et quia ōis spurius est infamis, & vilis cõditionis, vt s. de nat. lib. l. fi. & no. Azo. in sum. de insa. unde solus Princeps restituit, vt sup. de nup. l. Imperialis. † Sed

ADDITIONES.

a Solus. Quæ sunt reseruata principi, vide in l. rescripta, sup. de prec. imp. offer.

b Spurium. Vide Bald. in l. per hanc, inf. de temp. ap. & quæ hic sequuntur, princeps tamen de ordinaria potestate non potest legitimare, ut probatur in §. fin. hic alleg. vbi requiritur clausula non obstante, vt tamen, ꝙ inferior a Principe habens potestatem legitimandi, non possit sine causa legitimare spurium, ut scripsi post Bal. in l. rescripta, sup. de prec. Imp. offer.

c Ex prædictis. Vide l. 2. & ꝙ ibi Bald. in prin. inf. de adop. & Bart. in l. nõ ambigitur. ff. de legi. & uide illum, sup. in j. no. vbi dicit, ꝙ non sufficit etiam clausula, nõ obstante, & Imo. in l. 2. ff. de testi. & Ant. de Butr. in c. per uenerabilem, extra qui fil. sint leg. ubi non uidetur bene loqui.

d And. Barb. Legitimare. An populus poterit habilitare spurium ad succedendum, uide Bal. in l. 1. sup. de sum. Trin. & fide Cath. vbi refert disputationem Cal. vide Bar. in l. 3. ff. de testi. & Can. in c. fin. de consue. & Bald. in l. consulta diualia, infra quem ad test. ord. & quod nec Imperator, nec populus poterit facere legitimum illegitimum, vide Bald. in l. patrem sup. de nup. ubi dicit, ꝙ non allegat quod not. in c. statutum, de haer. lib. 6. in nouel. uide in d. gl. quod statutum potest habilitare ad succedendum. c. 1. §. ꝑ en. qui feu. da. pol. & ibi Bald. sed Bal. in l. omnes populi, de iust. & iur. dicit, ꝙ non valet statutum, quod quis non poterit opponere contra spurium, & in l. 1. inf. de his qui pęnę no. uide Bald. in c. 1. de const. & illam gl. limita secundum Bal. in auth. ex complexu. de incest. nup. non habere locum in ex phasijs, & incestuosis.

4 † Sed dubitatur, *a* nunquid statutum possit facere eum successibilem, non obstante, quod sit spurius, & vr, quod sic, quia hæreditates fiunt de iure ciuili: ergo possunt per statutũ deferri, ut ff. de leg. & Senatusc. l. j. nec est mirum, quod aliquis possit statuere de rebus non de statu, ut s. de ord. iudi. l. j. præsertim si pater non habet filios legitimos, sic Imperator legitimat *b* filios incestuosos, quo ad succedendum, ut ff. de rit. nup. l. qui in prouincia, §. 1. & tñ nõ potest contra ius diuinum inducere veram legitimationẽ, nec fictionem, quia licet sit quoddammodo Vicarius Dei in temporalib. 5 † tamen contra legem diuinam non potest dispensare, nisi ex magna cã argum. ff. man. l. si hominem. Præterea statutum potest differre successionem spurio, tanquam extraneo, argum. ff. de vulga. subst. l. si is qui. Præterea ius canonicum disponit, quod spurij possint hre alimenta, vt extra de eo, qui dux. in mat. quam pol. per adul. c. cum hret. ergo saltem pars hæreditatis eis deferri potest, argum. ff. de hær. inst. l. si quis solidum. In contrarium vr, quia quod prohibetur disponere in causa, vr prohiberi disponere in causato, & etiam per locum ab antecedenti destructo. arg. ff. de spon. l. oratio. Sol. dicit Iac. Butr. & est communis opi. quod statutum non valet, & est verum in natis ex damnato coitu, ut dicit text. s. de nat. lib. auth. licet, quia prohibita ex eis successio pp iustitiã publicæ honestatis, & ne detur mã delinquendi. In alijs uero spurijs, sicut valet statutum iuris cõmunis, quod succedant matri ita valet statutum municipij, quod succedant patri. Nam ubicũq; non est necessaria clausula, non obstante potest ius commune per statutum extendi, ut l. omnes populi, ff. de iust. & iu. de hoc dixi in l. cunctos populos, de summa Trin. & fide Cath. & quicquid c alij cantent, ita teneo, sed Iac. But. *c* vadit hic ad pacem Constantiæ, & dicit, quod populi Longobardi habent iurisdictionem imperialem ex capitulis illius pacis, sed non dicit uerũ nisi ex capitu-5 lis ibi specificatis. † Item, nec potest præscribi *d* ius singulad re, & proprium ipsius Principis, & solius, nec ius statuendi vbicunq; est necessaria clausula, non obstante, quia derogatoria Principis potentior est, q̃ derogatoria statuti in auth. nauigia. s. de fur. sed hoc forte fallit in populo Romano, vt J. de adop. l. 2. & vide quod no. in Authen. de defen. ciui. §. nulla, in fi. magnæ 6 gl. † Item quæro, nunquid Imperator possit legitimare *e* in terc ris ecclesiæ, idest in successione fienda in terris, & subditis ecf clesiæ, & dicit Iac. Butr. *f* quod non, quia in illis terris oĩs iurisdictio est fundata in Papa sm opi. plurimorũ, ut dixi in procemio huius libri. Et ego ita consului, quia diuisum Imperium cum loge Cæsar habet, unde caueat sibi Cæsar, ne plus sua parte iurisdictionem interponat, vt extra qui fil. sint leg. c. per venerabilem. & hoc sentit Bar. ff. de rit. nup. l. qui in prouincia. §. 1. arg. ad hoc ff. de acq. hær. l. duo fratres, & hæc est ipsa veritas, quia si non potest ei dare tutorem, vt s. qui tut. da. poss. l. neque, & s. ubi petan. tu. l. j. nec iudicem, vt s. qui pro sua iurisd. l. 1. ergo nec designa-7 re hæredem, quod faceret legitimando. † Item legitimatio est similis arrogationi. s. de nat. lib. l. iubemus. Sed decretum arrogationis non potest Imperator inter non subditos interponere, ergo nec legitimare. Sed idem Bar. to. consuluit contrarium in consilijs suis 81. consil. quod incipit uiso instrumento, quia successiones. sunt de iure imperiali, & in quocunque loco terrarum dantur, si exercens est ordinarius, sed si delegatus, vel locum tenens secus. ff. de off. procon. l. 2. allegat Io. Andr. in c. per venerabilem. Iac. de Bel. in auth. quib. mod. nat. effic. sui. in pub. disputatione. 8 † Tu dic, vt distinxi, quia aliud est disponere de loco, aliud in loco, nam inter subditos extra locum potest quis voluntariam iurisdictionem exercere, seu prouisionem. vt extra de offic. dele. c. nouit, sed inter non subditos, & de rebus non subditis secus, & maxime quod ad successionem intestati, in qua inspicitur forus rerum, siue realis, vt in l. cunctos populos, de summa Trin. 9 per Guil. & alios. † Et quia legitimatio ius debet facere inter omnes. ut ff. de lib. agn. l. 1. non potest dici, quod sit facta prorogatio, cum nõ consenserint omnes, de quorum præiudicio tractatur, vt ff. de adop. l. nam ita diuus. Et hoc maxime est verum g post aditam *g* hæreditatem per alios legitimos, ar. optimum. ff. ad Tert. l. filij mater. §. 1. in ver. antequam. & quod not. ff. de libe. & posth. in l. Gallus. in §. & quid si tantum, nam dñium est acquisitum de iure gentium, licet modus acquirendi sit de iure ciuili: vnde per priuilegium principis non perditur. vt s. de resc. uend. h l. ratas, cum sim. licet Dy. in quodã consi. *h* quod incipit. In Christi nomine amen. Qõ talis est. Quidam nomine G. & est in ordine consilium 12. dicat, quod legitimatio fingit retro, sicut postliminium. arg. l. si quis filio. ad fin. ff. de iniust. test. Sed (salua reueren-10 tia) non dicit verum, quia † fictio tenet interim iura in suspenso, vt J. de sent. pass. l. fi. secus in legitimatione futura, & ideo gesta interim habent plenum effectum irreuocabilem.

ADDITIONES.

a Sed dubitatur. Vide plene de q. ista per Pet. de Anch. in repet. cap. canonum. statuta in 3. quinterno. circa 6. folium. extra de constitut. Sed an statutum possit facere filium illegitimũ legitimum quo ad successionem, vide Bald. in l. neminem. supra de nup. dicit tamen Bald. in l. & si contra in fin. supra, de nu. p. quod Imperator potest per statutum facere, quod spurij succedant. & vide Bal. d hoc in l. eam quam inf. de fideic. & de q. Bald. uide plene Bart. in l. si testamentum, ff. de test. & quod non teneat statutum, firmat etiam Pet. de Anch. in d. c. canonum. ver. ad idem quæritur & c. post Bal. hic, sed an tale statutum possit validari respectu pœnæ impositæ contradicenti, vide Bal. quod non in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. fi. supra de na. lib. & vide quæ not. Bal. in l. consulta diualia. in fin. vers. sed quid dicemus infra de test. & Bart. in l. Seius, ff. ad legem Falcid. & Bald. in l. eam quam. C. de fideicomm.

b And. Barb. Legitimat. An Legitimatus excludat substitutum d. Pet. in c. canonum dicit illis diebus habuisse istam quæstionem, substitutus. n. alios eius fratres quidã, & si morerentur superstites sine filijs naturalibus, & legitimis &c. modo fuit legitimatus filius naturalis, an excludat substitutum, quidam ex mij Doct. dicebant quod non, ipse dicit contra, quia legitimatio a l. viua retrotrahitur, vt consuluit Dyn. vide ibi quæ alleg. Ang. in disputa. Nobiles quidam genere.

c And. Barb. Iac. But. Vide sing. in Aut. de defen. ciui. §. sed interim. Bald. in l. imperium, ff. de iuris. om. iud. Bar. in l. 1. de da. infect. l. summa. §. Labeo. de aqua plu. ar. & ibi Io. de Imo. c. 1. p. conquerente, de off. ord. & c. querelam, de ele. cap. 2. de capel. mona. & c. literas, de rest. spol.

d Præscribi. Probatur in c. super quibusdam. extra, de ver. sig. in no. d. l. vectigalia sup. noua nc. insti. non poss.

e Legitimare. Et quid econtra cum opi. Bal. hic, quod non tenuit glo. & Imo. in cap. per venerabilem, extra qui filij sint leg. & Spe. tit. de le. alias de disp. §. fi. ver. sed si hid quæritur, & glo. 10. dist. c. 1. licet Gasp. & Io. Cal. tenuerint contrarium etiam consulendo. Sal. hic dicit, quod Imperator hoc potest, sed si facit, est periurus, per cle. Rom. de iureiur. uide per Bal. in l. eam quam, in 12. col. inf. de fideic. cum sim. & Bal. in l. emancipati, & ibi Ang. ff. de adopt.
Cell. Adde quod plene, & diffuse, no. in add. ad istum, sup. in procem. nu. 2. in uers. sed Iac. de Bello. uisu ut etiam per Bar. cons. 75. inc. uiso instrumento locationis.

f And. Barb. Iac. But. An Imperator possit legitimare in terris ecclesiæ, uide Ang. in l. apud, ff. de ma. uin. & in cons. suis, & in trac. le. & Bal. in procem C.

g Post aditam. Legitimatio. n. non trahitur retro in præiudicium iuris acquisiti. & uide Bar. in l. eam quam, inf. de fideic.

h Consilio inc. In Christi nomine amen. quæstio talis est, quidam nomine, &c. & in ordine meo in 12.

LEX II.

1 *Imago non representat proprium esse, sed similitudinem.*
2 *Legitimationis instrumentum producens, probat se illegitime natum.*
3 *Ius originis non potest mutari, nisi per fictionem.*
4 *Ciuitas duplex, originaria, & in genere,*
5 *Gabellæ, & collectæ non sunt fraudandæ.*

Aureorum. Ius aureorum annulorum non est vera restitutio natalium: sed habet similitudinẽ 1 eius. h. d. Not. † quod imago non repræsentat proprium esse rei sed 2 similitudinem. † Item no. quod qui producit instrm a legitimaa tionis, ex hoc probat se illegitime natum, quia omnis dispensatio præsupponit veritatem in contrarium esse, quod est notatu dignũ. 3 † Et facit ad statutum, quod comitatini habeantur pro ciuitatensibus. nam hoc nomen ciuitatẽsibus, ponitur naturaliter, & ius originis non potest mutari, nisi per fictionem, vt ff. ad mun. l. assumptio. & J. de incol. l. fi. Sed Bar. dicit, quod illud statutum in veritate disponit, non in fictione, ff. de vsuc. l. si is quis pro emptore. 4 † Sed tu *b* dic, quod duplex est ciuilitas, s. origiuaria, & quo ad istam b est fictio, & ciuilitas in gñe, & quo ad istam; est ueritas, quia prædicatur de multis speciebus, & ideo species cõtenta sub gñe ex prope pria natura generis, inest ei secundum veritatem ego, & cæ. vt J. de incol. l. ciues. lib. 10. adde de verbo, habeatur. quod uut. ff. de vulg. 5 & pup. subs. leg. patris, & filij. † Tangit hic Iac. Butr. nunquid sit d licitum fraudare *d* collectas, & gabellas, quæ imponuntur per communitates terrarum, & dicit, quod non, præsupposita iurisdictione imponentium, alias sic. Idem tenet Bal. ff. de publica. l. uectigalia. hoc est uerum, nisi forte haberet in se magnam extensionem, & maxime quo ad forenses. argu. eorum, quæ not. extra de immu. eccl. c. quia plerique. per Inn.

ADDITIONES.

a Instrumentum. Legitimationis probat illegitime natum, sed Ludou. Roman. in l. 1. in princip. ff. de op. nou. nuntiatio. simpliciter dicit, quod illud dictum est falsum. Paul. de Castro. in l. decem, ff. de verborum obligat. hoc dictum sequitur, & ibi vide.

b Sed tu. Vide etiam Bald. in l. quæ fortuitis, sup. de pign. act. & in l. fine possidetis, sup. de probat.

c And. Barb. Est veritas. An autem ciuis ex priuilegio gaudeat immunitate data ciuibus uide sing. dictum Bar. in l. 3. §. emãcipatus, ff. de contra tab. & in l. omnes populi, ff. de iust. & iure, & l. si maritus, §. lege, ff. de adult. & l. si is qui pro emptore, de vsuc.

d And. Barb. Fraudare. An liceat fraudare gabellam. Vide Bal. in c. 1. quæ sint regalia, in l. veluti, ff. de iust. & iu. l. 2. C. de uect. & l. cum proponas. C. de nau. fœn. dom. Abb. in c. 1. de consuet.

AVTHENTICA.

1 *Seruo debet representare id, quod voce significat.*
2 *Ius patronatus nemo intelligitur remittere.*
3 *Habens ius aureorum annullorum tenetur eum deferre, vt dignoscatur ab ingenuis.*

1 Sed hodie. In tex. ibi, denuntiant. No. † sermones debere id, quod voce significant, repræsentare efficaciter. † Item not. quid est dicere ciuis Romanus. Item not. 2 quid est dicere regeneratio. † Item no. quod nemo intelligitur re-3 mittere ius patronatus. † Item no. quod habentes ius aureorum annulo-

annulorum tenentur eos deferre, vt ab ingenuis dignoscantur, vt no. in corpore huius auth. per Iac. de Bel.

Qui admitti ad bonorum possessionem possunt, & intra quod tempus. Rubr.

1 *Prætor quod non est tractatum in legibus, potest supplere.*
2 *Filius per authoritatem edicti habet successionem in bonis paternis.*
3 *Diffinitio essentiam, descriptio intelligentiam rei ostendit.*
4 *Possessio bonorum generalis non reperitur.*
5 *Donatio tacita non dicitur donatio insinuata*
6 *Iudicis præsentia vel propinquorum, vbi ad validitatem actus requiritur, debet ibi actus clare intelligi quia si actus esset simulatus, nō dicitur ibi præsentia interuenisse.*
7 *Possessio bonorum, non dicitur actio.*
8 *Actio præsupponit aduersarium.*
9 *Actio est instrumentum agendi.*
10 *Possessio bonorum non dicitur actio personalis.*
11 *Citatio non debet interuenire in bonorum poss. contra tabulas.*
12 *Agnitio simplex sufficit in bonorum posses. contra tabulas.*
13 *Appellatio suspendit in bonorum possessionem.*
14 *Iudicis authoritas requiritur in insinuatione.*
15 *Possessio bonorum an sit ius, vel factum.*
16 *Decreta alicui bonorū possessione an ille possit sua authoritate ingredi bonorum possessionem.*
17 *Possessiones bonorum, an sint necessaria vel utiles.*
18 *Possessio bonorum peti potest, infra annum si infra 30. annos hæreditas nō sit adita.*
19 *Tempora utilia tempore excommunicationis currere non possunt.*
20 *Hæreditas, si defertur infanti tutore carenti, amici eius possunt facere decerni bonorum possessionem.*
21 *Iudex potest supplere defectum absentis.*
22 *Remedium quod competit absenti in petenda bonorum possessione.*
23 *Statutum præsidis prouinciæ dicitur ius prætorium.*
24 *Tutor pro infante maiore hæreditatem nō adit, sed bonorum possessionem petit.*
25 *Agnoscens bonorum possessionem, non uidetur adire.*
26 *Agnitio cum creditoribus & legatarijs inducit quasi contractum.*
27 *Possessio bonorum est de iure prætorio.*
28 *Petens bonorum possessionem voluntatem declarat.*

a ¶ Circa hanc rubr. sciendum est, quod cum certi *a* habuerint potestatem condendi leges, vt populus, vt plebs, & alij, qui habuerunt a populo immediate, vel per aliquod medium, de quib. hēmus. Insti. de iure nat. §. constat, & §. seq. & ff. de orig. iur. l. 2. §. eo. tpe.
b Prætor *b* nunquam talem potestatem consecutus reperitur; verum, quia iurisdictionem habebat generalem reddendi ius, &
c magnus *c* erat defectus in iure, & magnæ duritiæ ibi reperiebantur, ideo assumpsit sibi proponere edicta generalia pro suo officio melius explicando ratione iurisdictionis, quā habebat, sicut hodie potestas ciuitatis proponeret sua banna, licet non posset facere statuta.
1 † Et per hoc supplebat, quandoque, quod non erat tractatum in legib. & Senatusconsultis, vt patet in tit. de dolo, & quod metus causa. & ff. Aliquando adiuuabat tractando ea, quæ per leges erant introducta, & condendo edicta super eis: vt patet in petitione hęr. & commodato, vt ff. si pars hær. pet. l. 1. ff. commod. l. 1. quandoque corrigebat duritiem legum iuris ciuilis, edicta proponendo contra id, quod leges nimis duræ statuerant, sicut hodie facit potestas in bannitis suis, quia quandoq; facit bannum, de quo nō est statum, nisi propter aliquā causam facit bannum, quod nullus portet
d aliqua arma, eundo per districtum ciuitatis. Quandoq; *d* de eo, quod est statutum, vt enim statutum sit, quod quilibet possit portare arma ad defensionem, proponit edictum siue statutum, quod quicunque vult portare arma talia, si petierit licentiam a potestate habebit eam, & quandoq; contra id, quod est statutum: vt statutū est, quod non licet alicui portare arma aliqua per ciuitatem, & ptās vidēdo, quod homines pp hoc occiderentur, proponeret bannum, vel edictum ex quadam æquitate, dicendo, quicunque petierit licētiam portandi arma ad defensionem, præstando bonam securitatem de non offendendo aliquem, ego cōcedam, & posito, quod non liceat per statutum, licebit per licentiam concessam ex authoritate edicti. Et hęc omnia faciebat prætor respiciendo solā æquitatem, & publicam vtilitatem, vt colligitur optime, ff. de iust. & iu. l. ius prætorium. Ideo dicit lex, quod magistratus authorita
e tem huic iuri dederunt. Inst. de iur. nat. §. prætor. Et quia Iurisconsulti, qui habuerunt postea authoritatem a Cæsare leges, & iura interpretandi, & ordinandi, vt Insti. de iure nat. §. responsa. viderūt hæc edicta prætorum respicere æquitatem naturalem, & publicam vtilitatem, fecerunt expositiones super eis, & ipsa edicta cum eorum expositionib. (retēto edictorum, & iurium ex eis descendentium nomine, & distinguēdo ea ab alijs iurib.) ordinauerunt, interserendo ea in compilatione huius scientiæ. Et ideo cum iure ciuili certę personæ vocabantur ad hęreditatem, & illæ dicebantur hęredes. Instit. de hęr. qual. & diff. §. fina. Aliquę autem repellebantur contra æquitatem naturalem, vt emancipati, cognati, & similes; ideo prætor edicta proposuit aliqua contra id, quod iure ciuili cautum erat dicendo, quicunq; liberi emancipati petierunt a me possessionem bonorum patris dummodo alij existētes in potestate proximiores non existant, patre mortuo ab intestato, ego concedam, vel similia verba, &
2 sic de alijs. † Sed adhuc ex vigore huius edicti filius emancipatus non habebat successionem in bonis patris, sed per authoritatem edicti poterat ire corā prætore, & poterat petere, quod ipse prętor vniuus hanc bonorum possessionem concederet, & quod prętor cognosceret, si erat in casu habendi bonorum possessionem & si reperiebat ipsam esse concedendam, concedebat, & ex tunc appellabatur bonorum possessor, & habebat hoc beneficium ex concessione prętoris vivi facta authoritate edicti; sicut sup. dictum est de licentia potestatis. Et quantum ad effectum erat hæres per hanc viam obliquam, quod non poterat prætor facere directa, quia non habebat tantam potestatem, vt supra dictum est. Et hoc voluit dicere text. Insti. de bon. pos. §. quos autem, & ibi hoc no. quod quis non pōt facere directo, pōt facere per obliquū, dum tñ illud in se habeat equitatem, & iustam causam. Et quia istud beneficium non erat secundum ordinem legis, sed ex quadam ęquitate per obliquum; ideo erat debilius, & certo tēpore tollebatur, & certis solennitatibus omissis perdebatur, vt ex inferioribus parebit hoc ti. & sequ. Et nomen assumpserunt istę bonorum possessiones, vel a principio edicti, quod sic incipiebat, vnde liberi, &c. secundum alios a mente, & affectu, quia dabatur venientibus ad successionem ea ea parte, vel ex eo iure vnde veniunt liberi. His ergo visis super rubr. ad intellectum huius materię, omnia quæ in hoc ti. dicentur, & sequenti, erūt magis intelligibilia, secundum Nic. de Mat. Adde tu, quod Impera
f tor dicturus de bonorum possessione in specie: *f* præmittit titulum generalem, vbi quæritur, an sit aliqua bonorum possessio gñalis, & vr̃ quod sic, nam bon. possessio diffinitur in gñe, ergo repe
g ritur in gñe. nihil. n. pōt diffiniri, quod nō sit. cum *g* diffinitio signifi
3 cat, quod quid est. Vnde dicit Boetius, † quod diffinitio essentiā, descriptio intelligentiam rei claudit, & fm hoc si quis comparet co-
h ram iudice, & dicit, domine delata *h* est mihi pos. bonorum in bonis Titij ex morte eius, quare putans mihi expedire eius successionem, ideo eam agnosco coram uobis, satis vr̃, per hoc bonorum possessio generalibus uerbis agnita. Cum enim eam sit
4 in genere reperire, ergo in genere potest agnosci. † In contrarium quia omnis bonorum possessio est ex aliquo capite edicti prætoris, ergo quęlibet est specialis, vt ff. si tab. test. nul. ex ta. l. 1. in princ. & ff. quis ord. in bonor. posse. ser. l. 1. & facit, quod not. ff. de

ADDITIONES.

a Certi. Et vide Ant. de But. in c. per. venerabilem. in 13. col. cum seq. extra qui filij sint legi.
b Prætor. Et ista omnia usque ad fin. seq. col. sunt verba Nic. de Mat. vt etiam dicit Bald.
c Et magnus. Quærit hic Pa. de Ca. cum ius prætorium dicatur uiua vox iuris ciuili, an etiam sit eius pars, quia multæ sint. l. ff. de iust. & iu. l. nam & ipsum, quare bo. pos. inuenta a prętore, non est ita efficax remedium, sicut remedium iuris ciuilis, quod est perpetuum, & facit hęredem directo, sed bono pos. utiliter respon. quod prætor non habebat potestatem legis condendæ per prius, sed per posterius, non in erat sibi data potestas condendi leg. in eo modo, quo Principi, vel plebi, vel senatui de senatusconsultis, sed data sibi erat potestas reddendi ius inter partes secundum leges scriptas, & in his in quibus illę deficiebant, secundum quod sibi uidebatur iustum, & ęquum, & ideo prætores in casibus iure ciuili non prouisis, ad hoc, vt quilibet se præmuniret, & scirent quale ius erant reddituri, faciebant edicta in paucis verbis, & illa ponebantur in albo publico, vt quilibet legere posset, & illa edicta postea per populum recipiebantur pro lege, si populo placebant, & sic per posterius, vt dixi. & hæc habentur in l. 2. §. eod. tempore ff. de orig. iur. ideo autem remedia prætorum erant annalia, quia eorum officium durabat solum anno, & tribuebat iura utilia, & non directa, quia non erat tantę authoritatis, sicut leges, postea per iurisconsultos interpretabantur edicta, & multa super eis, dicebantur. vnde multum fuit auctum ius ciuili per talia edicta in triplo plusquam esset per l. 12. tabu. vel per leges principum, vt patet in uolumine. ff. & illud quod hæreditatis aditio tribuit in effectu de iure ciuili, etiam tribuit bo. pos. de iure prætor. l. 2. ff. de bon. pos. secundum eum, ista etiam in effectu ponit Nicol. de Mat. hic vt refert Bald. licet per alia verba, & aliquid per Ful. in l. fin. in princ. in 4. q. vnde legit.
d And. Barb. Quandoque. Et sic unum statutum uno tempore est æquum, alio tempore iniquum, vide bonum tex. c. cum ad hæc, de cler. non resi. cap. non debet, de consan. & affi. & quod no. in cle. statutum, de elec.
e And. Barb. Dederunt. Et uide Bal. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. quod si potestas iurauit seruare statuta, si euenit casus inopinatus, populus potest eum absoluere a iuro antequam incidat in periurium. l. pe. ff. ad mun. quia princeps iurō habet uim apostolici, vt est gl. sing. l. adire. §. fin. ff. de iure pa. & si statuentes iurassent statutum, & pro bono publico postea reuocant, non sunt periuri, quia est reuocatum, sed si iurassent non reuocare, essent periuri, quia est iurata res, non statutum, vide eundem in c. 1. in princ. qui feu. da. pos. & D. Ant. in c. 1. de his quę fiunt a prælato sine consen. cap.
f In specie. Vide Bal. & Sal. in rub. unde legi. & Rayn. in l. fin. eo. ti. & quod de actione in generali notant Doc. & gl. in l. seruus communis Mauij, & Castrensis peculij, §. fi. ff. de stip. seru. & in l. 3. cum gl. fin. inf. unde legi.
g And. Bar. Non sit. Et scientia Philos. quia quod non est, sciri non pōt, nam scibile est de ente, in 1. Posteriorum, vide qd no. in l. si ex facto la. grā de ff. de hær. inst.
h Delata. Vide Bar. in l. fi. inf. eo. ubi aliter loquitur, & per Rom. hic.

de inoff.test.l.3.& sup.de dolo.l.2.per Cy. & ſm hoc non ſufficit dicere coram iudice, domine agnoſco bonorũ poſſeſſionẽ, niſi dicat, quam, & quare. Quod.n.requirit præſentiam iudicis, ſic dẽ fieri, q iudex intelligat, quid ſit coram eo, ignorans autem non intelligitur præſtare præſentiam nec conſenſum, ff.de verb.ſig. l.coram, ff.de arb.l.diem proferre.§.coram, ff.de teſta.l.heredes palam.§.in teſtamentis.in ver.certiorentur, & no.J.de bo poſſe. ſec.tab.l.1.† Et ideo de facto dicebam, cum partes ſimulant vendere, cum tacitam donationem celebrant, licet iudex interponat decretum, non tamen dicitur donatio inſinuata, quia non erat notum iudici, q intenderent celebrare donationem, aperte itaque, & intelligibiliter nam negocij exponenda eſt, & declaranda iudici, vt J.de edi.diui Adr.tol l.fi.alias non intelligitur factum cum præſentia eius, ad hoc, ff.eo.l.ſeruus, † & idem eſt, ſi in aliquo actu requiritur præſentia propinquorum, vel amicorũ nam debent factum clare intelligere, alias ſi actus eſſet ſimulatus, non dñr fuiſſe præſentes.h.d.gl.ff.eo.l.tutor.dum dicit, amicis eius, & iudice ſcientibus, q̃ gl.ſingulariter ad no. Non obſt. q bonorum poſſeſſio diffinitur in genere, nam genus ſicut quędã regula diffinitur, & animal, prout eſt genus, diffinitur, & tamen nullum animal, quod ſit ens, naturaliter inueniretur. extra ſuas ſpecies, ſed eſt quoddam abſtractum, & prædicabile intellectũ. † Secundo quæro, an bon.poſ.ſit actio, & vr̃, q ſic, quia bo.poſſ. eſt eius perſequendi, vt ff.eod.l.3.§.bonorum, ſed actio eſt ius pſequendi, vt l.nihil aliud, de actio. & obl.ergo bonorum poſſeſ. eſt actio.† In ꝯtrium, quia actio præſupponit aduerſarium, ſ. de alien.iud. leg. 1.ſed bonorum poſſeſſio non præſupponit aduerſarium, & ideo nemo citandus eſt, vt no.ff.eo.l.3.§.pen.in gloſ. & per Cy.J.eo.l.fi.ergo bonorum poſſeſſio non eſt actio.† Pręterea actio eſt inſtr̃m, quo proſequimur, ſed bonorum poſſeſſio non eſt inſtr̃m agendi: ergo bonorum poſſeſſio non eſt actio. † Pręterea non eſt actio perſonalis, quia ceſſat obligationis materia, nec edictalis, quia ceſſat dñium, vel quaſi, ergo non eſt actio, quia non habet principia inferentia in actionem, & hęc vera. Item edictalis poſſeſſio non eſt officium iudicis, nec eſſentialiter, nec quo ad implorationem, ſed decretalis olim erat officium decernentis, vt no.J.de ſec.tab.l.1.& J.ea.l.in gl.immo, & in gl.fi.in fi. Sed hodie ſufficit ſimplex agnitio, & ſic hodie bonorum poſſeſſio non eſt actio, nec officium iudicis. † Tertio quęritur, an aliquis ſit citandus in bonorum poſſeſſionem ꝯtab. & vr̃, q non, nam nemo læditur, niſi quatenus edictum prætoris lædit. Lex.n.& conſtitutio perit effectum ſuum abſque citatione. Si.n.ius alterius ſemper intelligitur ſaluum, & intelligit ſemper conditio, ſi preces veritate nitantur, vt ff.eo.l.3.§.bonorum, & l.1.inf.quo.bon.ergo nemo eſt citandus, quia nemini præiudicatur, ar.ff.de fideic.lib.l.ſi eum.§.fi.† Pręterea ſufficit ſimplex agnitio, & non requiritur libellus, nec aliquid concludit iudicij vel patri, ſed quædam declaratio voluntatis, quæ debet fieri coram iudice, vt videtur aliquid differre ab aditione hereditatis, quæ fit de iure ciuili. Nemo.n.poteſt impedire, ne voluntatem meã declarem, vt no.ff.de leg.j.l.Lucius.§ fi.& facit, quod no.in l.pen.in fi.inf.ad Treb.ad hoc facit, quod no.in l. fi. ff.de cur.fur. In contrarium videtur, q immo læditur hæres ſcriptus, cum teſtamentum reſcindatur.inf.de col.l.vt liberis. Item in bonorum poſſeſſionibus, quæ in ius non tribuunt, exigitur citatio, & diſceptatio: ergo multo fortius in his, quæ tribuunt. Pręterea iudex debet intelligere narrata ſibi eſſe vera, nam ſi non intelligit, non vr̃ eſſe pręſens, ſed non poteſt hoc ſcire, niſi partibus conuocatis, vt J.ſi per vim, vel alio modo.l.fi.† Pręterea appellatio bonorum poſſeſſionem ſuſpendit: ergo recipitur ꝯdictio, vt inf.de ſec.tab.l.1.pro hoc facit gl.inſti.eo.§.fin. in ver.dies vtiles. Præterea in poſſeſſorio facti requiritur iudicis interlocutoria, vt inf.de edi.diui Adria.toll.l.fi.§.ſancimus, ergo multo fortius in poſſeſſorio iuris. † Pręterea in inſinuatione requiritur iudicis auctoritas, ut in Auth.vt non fiant pig.§.fi.col.5.ergo hic ſaltem iudicis approbatio requiritur: alias quare iudex adiretur, ſi nullæ ſunt iudicis partes: omnis enim actus, qui fit coram iudice vr̃ redigi ad iudicis poteſtatem, vt ff.qui ſatiſd. cog.l.de die.per Iac. But. Vel dic, q quantum ad agnitionem, non eſt neceſſaria citatio aduerſarij, ſed quantum ad teſtamenti reſciſſionem, ſi comparet ꝯdictor opus eſt cognoſcere, & decernere, q non vr̃ verũ; quia cum agnitio non expectet poſt ſe decretum iudicis; ergo ipſa trahit ſecum ſuum effectum. Suus autem effectus eſt emendare vitium teſtamenti, & iſta ſunt connexa, & inſeparabilia. Dico ergo, q valet agnitio, & teſtamentum reſcinditur re vera, tñ apud iudicem non hr̃ pro reſciſſo, donec cauſa ꝯdictionis ſit per iudicem declarata, ff.eod.l.cum quidam, & hoc in emancipato prętermiſſo cum cã, ſed ſi abſq; cauſa, vel in ſuo prætermiſſo non eſt opus declaratione, quia non eſt cognoſcendum de cauſa in hoc articulo. Et in hoc apparet, q ſufficit iudicis pręſentia, nec requiritur eius auctoritas, ſic J.de teſ.l.omnium, hoc verum, niſi qñ iudicis ſuppletio eſt neceſſaria, quia tunc requiritur eius actus, & auctoritas, vt J.eo.l.bonorum, & J.de iu.deli.l.ſi infanti, in fi. Sed certe ibi auctoratur agnitioni, non tñ eſt neceſſe, q decernit bonorum poſſeſſionem.† Quarto quæritur, an bonorũ poſſ.ſit ius, vel factum? & vr̃, q ſit factum: primo, quia requiritur animus, qui eſt facti, ff.de acq.rer.dom.l.bonęfidei. Scdo, quia poſſeſſio plurimum facti hẽt, ff.ex quib.cauſ.ma.l.denique. In ꝯtrariũ. ff.eo.l.3.§.bonorum. Nec obſt.quod requiritur aĩus, quia requiritur quo ad acquiſitionem efficaciter faciendam, non quo ad eſſentiam.quam ex edicto metimur. Simile, quia modus rei diſtat a re, nã per viam, & modum facti acquirimus dñia, vt ff.de acqu.poſ.l.1.in prin.& tamen ipſa dñia iuris ſunt, vt Inſti.de re.cor.item non obſ.l.denique, quia illa loquitur in poſſeſſione rerum, non in bon.poſſeſ.prout eſt vna dictio compoſita, nã modus ſignificandi ei datus ab intellectu meram ius ſignificat.† Quinto quęritur decreta alicui bon.poſſ.an ille poſſit ſua auctoritate ingredi bon.poſſ.& vr̃, q ſic, quia prætor eum tueri debet. ff.ne vis fiat ei.l.ſi quis in ſſum, & ff.de carb.edic.l.1.dic, quod ſi poſ.vacat, licite põt ingredi, ſecus ſi non vacat, quia debet citari poſſeſſor, & nõ permittitur, q bon.poſſeſſor accedat ad fundum niſi cã cognita, vt no.J.quor.bon.l.1.de edic.diui Adr.l.fin.& de prob.ca.in pſentia.per Inn. † Sexto quæritur, an bonorum poſſeſſiones hodie ſint neceſſarię, vel vtiles, gl.dicit, q ſm tab.interdum eſt neceſſaria ꝯtabulas ſemp eſt neceſſaria. Item bon.poſſeſtio vnde uir, & vxor, eſt ſemper neceſſaria. inf. vnde leg. l.ceriuni, & no.Inſt.eo.§.fi. Ego dico, q aliquo caſu omnis bon.poſ.eſt neceſſaria: puta ſi ius ciuile repudiatum eſt, ſupereſt ius prætorium, unde ſi quis dixerit, repudio ius adeundi, vel nolo eſſe hęres de iure ciuili, poterit ſuccedere beneficio ptoris, vt inf.de iur.delib.l.ſuum hęredem ſecus ſi repudiaret ſimpl̃r, referendo ſe ad ipſam hęreditatem, non ad modũ ſuccedendi, vt no. Bart. ff.de acq.hęr.l.nec is.§.hæres.† Item ſi quis intra 30.annos, non adiuerit hæreditatem, ignorant ſibi delatam, poſt 30.ann.poteſt petere bon.poſſeſſionem intra annum, vel centum dies a die ſcientiæ, ut ff.quis ord.in bo.poſ.ſer.l.2.p Dy.† Item ſi iudex fuit excõicatus, nam tpe excõicationis iudicis vtilia tpa non currũt facit quod no.in l.1.de iur.& fac.ign.nam excõicatus auctorabilem pſentiam præſtare nõ poteſt.† Item ſi hęreditas defertur infanti carenti tutore poterunt venire amici corã iudice, & facere decerni infanti bo.po.ita q ſi infans moriẽ, trãſmittit.ff.eo. l.tutor.in gl.& l.pe.qđ remediũ nõ eſt in aditione de iure ciu. Item

ADDITIONES.

a Iudic. Vide quod no. Bald.in l.1.in 2.q.infra eodem, & Bart. in l.2.in fi.& quod ibi no.infra in u.2.

b Præſentia. Vide aliquid per Lud. Rom.hic, & no.pro declaratione horum, quæ dixit Bartol.in l.Modeſtinus, ff.de exceptio. dum dicit, quod non requiritur cauſæ cognitio.

c Bonorum poſſeſſio. Vtrum ſit actio, vel officium iudicis, vide gloſ.in l. Titia, §.bonorum, & ibi Bart.ff.de bon.poſſ.in generali, & Bar. in rub.ff.de oper. nou.nunc. & quod ibi dixi.

d Citandus Vide per Bart.in l.1.infra quor.bon.& an requiratur patris citatio, vide l.2.ff.de bon.poſſ.

e Agnitio. Vide Bar.in l.1.infra quo.bon.

f Non videtur eſſe præſens Aduerte, ne erres, quia ubi ex diſpoſitione ſtatuti, vel alias requiritur præſentia alicuius, vt in contractu minoris iudicis præſentia, quod non ſufficit, quod talis ſit præſens illi actui, niſi clare illum actum intelligat, ita decidit Cardinalis in c.un.extra de maior.& obedien.ubi alleg.Bald.hic, pro quo alleg.gloſ.fin.ſecundum eum in l.tutor, ff.de bon.poſ.in.generali refert, & ſequitur Conſ.ſing.lt.3, in verſ.minor, incip.Si ex diſpoſitione ſtatuti, & de hoc meminit ... dixiſſe in apoſt. ad ſtum in l.Ielium, nume. 5.in verſic.præſens, ſupra de teſt.

g Sui. Vide Bart.in l.2.ff.de bonorum poſſeſ.infan.vel furi, del.& aliquid per Roman.hic.

h Auctoritate Facit quod no.Bal.in l.fi.in ver quæro, an hæc lex, inf. eod.

i Neceſſarię.illa reaſſumit Pa.de Ca.in l.fi.inf.vnde leg.aliam vtilitatem, vide per Bal.in l.qui in alienatio, in.ff.de acq.hær.

K Neceſſaria. Si quis repudians ius adeundi, poteſt petere bon.poſ.de iure prætorio, & vide Bal.in l.2.curatione, infra qui accuſ.non poſ.& Bal.& Sal.& Ang. in l.ſuũ hæredem, infra de iure delib & not. Bald.in l.fi.in 7.col.infra vnde cog. in l.vnica, infra quando non peten.par.& iſta loquitur Pau.de Caſt.in l.ſi filius qui pa.ff.de vulg.& pup.in l.fi.infra unde legi.

l Intra annum de iure prætorio, vide Bal.in l.licet, in 4.col. verſ. aduerte, & verſicu.ſeq.infra de iu.del.& ſequitur Pau.de Caſt.in l.ſi filius qui pa.ff.de vulg.& pup.& in l.ſi fratru, infra de iure del.& Ful.in l.fi.infr.eo & Lud.Rom.hic. In contrariũ vide Fulg.in l.2.inf.eo.& in l.licet, inf.de iure del.ſed cum Bal.tenet Pau.de Caſt. in l.quandiu, inf.eo.& dicit illud eſſe ſingulare, & dic, q eſt dare aliam utilit.bon.poſ.quæ colligitur ex tex.l.ſuum, inf.de iure del.quia repudiato uno iure, non excluditur ab altero, ut ſup.prox.dixi, & cum Bal.hic concordat R.ph.in l.quandiu, l.2.ff.de acq.hær.& ibi Lud.Ro.idem tenet.

m Infanti. Vide quæ dixi poſt Bar.in l.pen.ff.eo & ſequitur Pau.de Caſt. in l.ſi infanti, inf.de iure del.& uide ibi tex. qui etiam promiſcue in iure adeundi, & dic, q l.ſi infanti loquitur, quando pupillus adit, hic quando alius nomine eius petebat, & uide per Ang.in l.ii.inf.unde legi.

n In aditione in qua non reperitur, quod iudex poſſit ſupplere defectum tutoris, quia aditio de ſui natura non requirit adiutorium iudicis.& ſic non refert, an interuenerit auctoritas iudicis, & idem no. in l. ſiue apud acta, ſupra de tranſa.& idem dicunt Pau.de Caſt.& Ang.in l.fina.infra unde legit.ubi loquitur in pupillo, ſed certe hæc deciſio uidetur contra legem ſi infanti, in fin.inf.de iure del.ubi pupillus per ſe adire poteſt cum auctoritate iudicis, ſed in infante petitur tantum in poſſeſ.q petente pro eo, acquiritur incontinenti abſque alia ratihabitione, d.l.pen.hic alleg.& ibi Bar.& hoc eſt, quod uult Bal.hic.

21 † Item si hæreditas sit delata absenti, qui vagatur per mundum & nescitur vbi sit: possunt amici comparere pro eo sine vllo mandato, & facere decerni ei bonorum possessionem, & si moritur, transmittit, si iudex intendit supplere defectum absentis, vt ff. eo. l. si seruus. secus si non intendit supplere pro absente, vt ff. eo. l. 3. §. acquirere. Vel dic, quod illud decretum valet, sicut beneficium collatum absenti, a non tamen acquiritur ius, nec transmittitur, nisi ratificetur, ff. de acq. hęr. l. Pantonius. & d. l. 3. §. acquirere, & poterit ratificare extra iudicium, quia trahitur ad locũ iudicij per fictionem, nam quod fingit in tempore, fingit in loco, quia istę duę concomitantiæ actus non possunt separari ab inuicem, de re iud. c. Abbate sane, lib. 6. & hęc verior. Item omnis bonorum possessio est necessaria absenti, b quia scit hęreditatem sibi delatam, nescit tñ an hereditas sit lucrosa, vel damnosa. Nam per se non vult adire, sed per procuratorem constitutum ad euodem hęreditatem, sub conditione, si hæreditas est bona non potest adire, quia sicut non potest per se conditionaliter c adire, sic nec per ministrum, ff. de reg. iur. leg. actus, & ff. de acqu. hęr. l. Paulus.

22 † Quod ergo erit sibi remedium? certe, quod constituat sibi procuratorem ad petendum bonorum possessionem, explorato prius, si hęreditas est idonea, necne. ff. eod. leg. 3. §. acquirere.

23 † Itẽ si statutum d Marchionis Marchiæ, vel Ferrariæ, vel Ducis Venetorum, vel Genuę, vel decretum Domini paduani deferat alicui successionem, est necessaria bonorũ possessio, quia statutum præsidis prouinciæ est ius prætorium, quod non defert hæreditatem e etiam iure ciuili, sed demum per bonorum possessionem, quod est not. vt habes per Bar. ff. eod. l. j. in fi. Sed si fieret statutum a prioribus locorum statuentib. vice, & nomine totius populi, licet cum pręsidis auctoritate, f esset ius ciuile, & ex eo posset perpetuo hęreditas adiri. item peti bonorum possessio, ex illo titulo, vt ex legibus Senatusueconsultis.

24 † Item solus tutor pro maiore infante non adit, sed bonorũ possess. petit, vt no. Doct. j. de iure delib. l. potuit. tu vides quanta vtilitas sit in bonorum possessione. reliqua dicam in d. leg. certum quo ad hunc cassum.

25 † Septimo quæritur, an ille, qui agnoscit bonorum possessionem, videatur adire g de iure ciuili? & videtur quod sic, j. de iure delib. l. puberem. & facit j. de testam. l. oĩum §. ne quid sane. alias non transmitteret in casu, qui sequitur. Pone. n. quod agnitio non tenuit, quia iudex erat excommunicatus. vel exauctoratus, nam si iste moritur, non transmitteret hęreditatem de iure ciuili, vel pretorio, nisi videatur agnouisse, quia paria sunt non factum, vel minus legitime factum, j. de suc. edi. l. 2. Et adde, quod no. j. de col. l. 1. in gl. pen. in contrarium. nam aditio defert iura directa, prætor autem vtilia, vt Inst. eo. §. quos autem. sed ius directum, & vtile sub nominib. istis directi, & vtilis in eadem persona simul non cadit. ff. ad Treb. l. si hęres. Item hoc tenet gl. ff. eodem. l. sed cum patrono. §. 1. non obst. si dicatur, quod habet animum adeundi, & ex solo animo fit hæres, quia non intendit adire de iure ciuili. Et actus agentium, &c. ut l. non omnis, ff. si cert. pet. & l. obligationum substantia, ff. de actio. & obl. illud ergo, quod quis eligit, illud quærit, ff. ad Treb. l. recusare. §. si Titius. Nam uia tua operi tuo nomen imponit, ut l. si mulier. §. fi. ff. quod met. cau.

26 † Octauo quæritur, an olim decernendo bonorum possessionem istud decretum induceret quasi cõtractum cum creditoribus, & legatarijs, & hodie idem faciat agnitio, vel quæ sit causa particularis, i. immediata obligationum istarum producendarum, i. extendendarum in bonorum poss. Istæ. n. obligationes originem habent ex semine, i. ex contractu originali in personam defuncti, sed uelut propagines in nouam terram extensi progrediuntur vsq; ad hęredem, & bonorum possessionem, vt no. ff. de bonorum poss. hęred. pet. l. fi. Quę est ergo causa extendens? Respon. sicut adeũdo hęreditatem quasi cõhitur, ita fictus cõtus initur ex tacito consensu, quia qui adit, consentit se teneri, quatenus teneri debet ex dispositione legali. & iste tacitus actus, non requirit pręsentiam aliorum, arg. s. de pact. l. 2. & quod ibi per Cyn. Sic & in bonorum possessione acquisita contingit iuris intellectu, & prætoris auctoritate. idem contingit ex restitutione Trebelliana, nam ibi quasi contrahitur ẽt cum absentibus, sed vbi est restitutio, sed non ex auctoritate senatus, tunc non quasi cõhitur cum absentibus. ff. de acq. hęr. l. qui in aliena. in princ. sm Bar. ibi, & quasi cõtus non habet locum, nisi in casibus expressis in iure.

27 † Nono quæritur, nunquid ius ciuile deferat alicui bonorum possessionẽ, & videtur, quod non quia omnis bonorum poss. est de iure prætorio. h ergo tribuit iura utilia. in contrarium vr, quod sic, vt ff. ex legi. Sen. veconsul. l. j. Sed prætor imitatur ius ciuile in fauorib. vnde vbicunq; lex, vel statutum successionem defert ibi pretor offert, i & tanquam in fauorem concurrit, quia omnis sucessio dicitur esse fauor, vt est tex. no. Inst. de bonorum pos. §. quos autem. Bonorum ergo possessio semper est de iure prætorio, aut intentione; aut imitatione, & ideo habet annum, vel centum dies, nam si esset de iure ciuili, esset perpetua, k iuxta no. Insti. de perpe. & temp. act. in prin. & licet omnis bonorum pos. sit prætoria tamen eius transmissio potest esse de iure ciuili, j. eod. l. emancipata, per Doct. & j. de his: qui ante aper. tab. l. 1. & ff. de cõtab. l. Illud, §. fi. cum. l. seq.

28 † Decimo quæritur, nunquid ille, qui petit bonorum poss. dicatur hre uoluntatem l defuncti. glo. dicit, quod sic, ff. de bonorum pos. l. sed cum patrono. §. 1. sed melius dic, quod aut præcedit aliqua ordinatio testatoris in cõtum, & non dr habere testatoris uoluntatem, vt no. j. vnde leg. l. certum. Aut non præcedit in cõtum ordinatio testatoris, & tũc dicit gl. j. pro a. alleg. aut talis potest succedere de iure ciuili, & tunc habet tacitam voluntatem testatoris, aut non potest succedere, nisi de iure prætorio, & tunc non dr habere ea tacita voluntate testatoris, sed prætor voluntatem, vt no. ff. de colla. bonorum. l. 1. §. vel maxime, & ibi est glo. solitaria, & per hoc dicendum uidetur, quod non dicatur alienare, m qui habet successionem de iure prætorio tantum. Sed dic, quod immo videtur alienare, quia vbi quis tenetur ad factum negatiuum realiter adimplendum, debet facere curare, ne id per legem, vel hominem fiat, ff. de leg. 2. l. codicillis. §. pe. ff. de verborum ob. l. si ita quis. §. ea lege, & ibi glo. ord. vnde prohibitus alienare. in A. est prohibitus alienare etiam si A. succedat. nedum ab intestato, sed per contratabulas. Bald.

ADDITIONES.

a Absenti. Alia vtilitas etiam resultat, quia solus tutor, sine pupillo potest petere bonorum poss. non autem adire potuit, inf. de iure deliber. & Bald. in l. bonorum, ini. eo.

b Absenti. Sed sequendo opin. Iac. de Rau. & eiusdem Bal. in l. j. in 29. & 30. opp. infra eodem, non erit isto casu necessaria bonorum possessio. & uide Bal. in l. qui in alienat. in princ. ff. de acquiren. hęred. & sequitur Pau. de Cas. in l. fi. inf. unde legi.

c Cõditionaliter. Ad hoc posse responderi, quod minister adhibit pure, licet detur ei mãdatum cõditionale, & tamen sustinetur dictum Bald. quia aditio pendet a mera volũtate animi, & non potest explicari per alium, vt plene Probat Bar. in l. Paulus, hic alleg. & ita Pau. de Cas. in l. fi. inf. unde legi. sed bonorum poss. bene potest agnosci per alium, vt no. in d. l. Paulus.

d And. Barb. Item si statutum. Vide Bar. & Ang. in l. stipulationem, ff. de verbor. ob.

e Hæreditatem. Vide Bal. in l. certum, inf. unde cogn. in ver. sequitur uidere, de bonorum poss. & Lud. Ro. hic, & per Bart. in l. 1. ff. de bon. pos. & Lud. Ro. in d. l. certum.

f Auctoritate. Vide Bar. & Bald. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. & Barto. in l. 1. in prin. ff. de verb. obl.

g Adire. Vide Bar. & Bal. in d. l. puberem, & Lud. Roma. hic ad fi. & Pau. de Cas. in l. certum, inf. unde cogn. vbi refert. Bal. hic, & dicit eum tenere, quod agnoscens bon. pos. non uidetur adire, ut tenet glo. secundum eum in l. sed cum patrono, hic alle. & in l. suum, inf. de iure delib.

a Prætorio. Vide Bar. in contrarium. in l. 3. in prin. in ver. uenio ad tertium, ff. de bo. pos. faciunt not. per Bal. in l. certum, in ver. sequitur uidere, de bono. pos. septima inf. vnde cog. & uide Fran. Tigr. hic.

i Offert. ista non est bona respõsio ad l. quæ expresse loquitur, quando ciuilis deferebat expresse bon. poss. absque prætore, & licet prætor hic de bon. pos. locutus fuerit & eam approbauerit, non per hoc desinit esse ciuilis, l. 1. in princ, cum gl. 1. ff. si pars hær. pet.

K Perpetua. Non est inconueniens, antequam remedia iuris ciuilis essent temporalia. vt no. Inst. de perpe. & temp. act. in prin. in ti. de conti. in fi.

l Voluntatem Vide Bar. in §. vel maxime, hic alle. & uide, quod si tempore mortis defuncti, quis non erat in primo gradu, sed ex post facto effectus est in primo, non dr habere uoluntatem defuncti, secundum gl. no. in d. l. non tultam, inf. ad Tre. & ibi Bal. ad fi. vbi etiam dicit, quod succedens de iure prætorio non habet voluntatem defuncti, per gl. hic alle. in §. vel maxime, & uide per Ludo. Roman. hic.

m Alienare. Vide Bal. in l. emancipati, in 8. opp. §. 1. de coll.

LEX PRIMA.

1 Possessio bonorum defertur filio.
2 Filium possessionem bonorum patre ignorante non potest agnoscere.
3 Possessio bonorum non potest peti tempore feriato.
4 Filiusfamilias, an habeat legitimam personam in petendo bonorum possessionem.
5 Iudiciorum strepitus non est dandus in bonorum possessione petenda.
6 Consensus partis in petitione, an requiratur, & an cõtradictor admittatur.
7 Libellus ciuilis, & criminalis potest afferri die feriato.
8 Libellus stans in meris finibus productionis potest offerri die feriato.
9 Possessor bonorum dicitur similis hæredi instituto.
10 Habilitas personæ debet actum, qui geritur, præcedere.
11 Prætor effectum rei considerat potius, quam merum principium, unde non facit differentiam inter iussum, & consensum.
12 Restitutio ex Trebelliano est de iure ciuili.
13 Fideicommissarius uniuersalis dicitur similis hæredi.
14 Adire dicitur, qui petit bonorum possessionem.
15 Filius patre nesciente, an possit adire.
16 Hæreditas dicitur profectitia, quando filius est institutus patris contemplatione.
17 Patris consensus in aditione est necessarius.
18 Filius sine patris auctoritate obligari non potest.
19 Patris iussus in aditione non requiritur de iure ueteri.
20 Pater sibi iubere non potest.
21 Pater an possit se gerere pro hærede.
22 Ratum habere non possum, quod nomine meo non est gestum.
23 Filius petendo bonorum possessionem, uidetur gerere negotium patris.
24 Filiusfamilias excluditur tempore præscriptionis.

25 Praescriptio currit habenti ius absque exercitio.
26 Restitutio datur illi, contra quem praescriptio currit.
27 Praescriptione currit ignoranti, nec restituitur ratione ignorantia.
28 Pater, qui non ratificat, excluditur tempore transacto.
29 Termini lapsus inducit acceptionem, & non repudiationem.
30 Filij negligentia non nocet patri.
31 Cursus temporis plus operatur, quam renunciatio.
32 Negligentia quaedam perdantur, quae non perduntur expresso consensu.
33 Poss. filia bonorum potest afferre patri emolumentum.
34 Pater ratificare non potest.
35 Haeres ubi animo meo fieri non possum, per procuratorem fieri possum.
36 Haereditas potest adiri ope, & consilio alieno.
37 Quaecunque gerimus, nisi in nostra persona principium sumant, inania sunt.
38 Agnosco dominium veram dicitur grosso modo.
39 Filius, qui exegit a debitore haereditario coram iudice, uidetur agnouisse contra tab. si erat emancipatus.
40 Legis auctoritas est considerunda.
41 Primatia quaedam dicitur iuris, & de iure.
42 Defensiones non confitetur non habere, qui renunciat defensionibus suis.
43 Pater dicitur persona secundaria, & non principalis.
44 Pater nomine proprio adire non potest, antequam sit exploratum, an filius adire velit.
45 Pater qua ad se perdit bonorum possessionem, si non velit ratificare.
46 Tempus inducit praesumptionem.
47 Praescriptio non potest currere contra bonorum possessionem decretalem.
48 Pater bonorum possessionem delatam qualiter possit perdere.
49 Filius putatiuus incerta patre iubente, an teneatur adire.
50 Monasterium sine monaca potest repudiare.
51 Monasterium sine monacho, an possit adire.
52 Extincta subiecta extinguuntur accidentia subiecti.
53 Ius adeundi in non suo haerede est quaedam facultas.
54 Ius adeundi est causa corpori cohaerens.
55 Ius adeundi non est in bonis sed extra bona.
56 Mors deducit rem de esse ad non esse non econtra.
57 Aditio haereditatis consistit iure, & in actu inseparabili a persona.
58 Mors naturalis, & ciuilis idem operatur.
59 Consanguineorum consensus, an possit ex post facto interuenire ratificada actam in qua non debuit interuenire.
60 Consensus subsequentes, an confirment aditionem haereditatis, cum distinctionibus.
61 Consanguineorum consensus dicitur de forma.
62 Potest verbum post negatiuam positum significat necessitatem.
63 Mulier haereditatem adire non potest sine consensu propinquorum, nec potest se obligare.
64 Decretum in bonorum possessione post actum potest interponi.
65 Decretum, an valeat hoc modo interpositum, & nos iudex interponimus decretum dicta aditioni, si de iure processit.
66 Mulieris consanguinei in interpositione decreti non sunt citandi.
67 Statutum si in interpositione decreti requirat citationem sunt citandi consanguinei.
68 Mulier si consentit, a decreti interpositione non potest appellare.
69 Consanguinei si consentiunt, & alij contradicunt, an praeualeat dissensus.
70 Statutum requirit praesentiam veram, & non fictam.

BOnorum. Filius ignorante patre potest bonorum possessionem sibi delatã petere, quę patri ratum habenti quaeritur, & cursu temporis non petita perditur. h.d. Et ponit tria dicta. secundum ibi, emolumentum. tertium ibi, amittitur, & habet duas lect. prima est in bonorum possess. ab intest. secunda est in bonorum possessione ex testamẽto. Casus secundum primam lecturã quidam meus cognatus decessit, ego sum filius familias coniunctus sibi per lineam maternam, unde de iure praetorio competit mihi bonorum possessio, quaeritur utrum a istam bonorum possess. possum petere a ego patre meo ignorante? Respondetur, ꝙ sic. usque ibi, emolumentum. Quęritur secũdo, si ego possum petere istã bonorum possess. patre meo ignorante, an patri aliquid acquiratur? Rñdeo, ꝙ sic, si ipse ratum habuit. h.d. usque ibi, amittitur. Quęritur, & tertio, ego filius non agnoui istam bonorum poss. intra tpe, quid erit de hoc? Respondetur, ꝙ amittitur elapso tpe. h.d. usq. ad fi. casus secundũ secundam lecturam. est in filio instituto, & quęritur, an patre ignorante possit petere secundũ tab. & respondeo, ꝙ sic. Secundo quęritur, an pater possit ratificare, & eam sibi acquirere? Rñd. ꝙ ratificando acquirit emolumentum eius. Tertio si non petit, uel petitam non ratificat, ĩ. debitum tempus, an perdat lapsu temporis, respon. quod sic. No. hic triа. s. petitionem, acquisitionem, & amissionem, seu praescriptionem. Item no. ꝙ filiusfamilias in petenda bonorum possess. habet integram, & legitimam personã. No. ꝙ patris ratificatio requiritur ad hoc, ut bonorum possess. per filium petitae emolumentum patri acquiratur. No. ꝙ pater ratificat, quod nõ est suo nomine gestum. No. quod lapsus termini exclusionem, & tacitam repudiationem inducit. No. ꝙ id, quod non sit intra terminum, post terminum fieri non potest. Item not. ꝙ praescriptio currit filiofam. & licet haec lex superficialiter 1 videatur leuis, habet tamen altã, & spaciosam materiam. † Opp. dr hic, ꝙ filio defertur bonorum possess. contra tab. immo defertur patri, qui eum praecedit in gradu, & ideo dum filius praecedit, petere non potest. ff. de bon. lib. l. si filius, §. quod sine dubio, & ĩ. de suc. edic. l. 1. & 2. in fi. Sol. hic loquitur in bon. poss. unde cognati, quae competit in bonis maternis, vel lineae maternę, q non attinet patri, sed filio, vt ĩ. unde vir, & vxor. leg. i. vel in bon. pos. unde legitimi, quae datur filio in bonis maternis sibi delatis per Senatusc. Orficianum, ac etiam ex generali capite edicti, unde legitimi, vt ĩ. unde legi. in rubr. vt ff. unde legi. leg. generaliter. Vel dic, ꝙ hic loquitur in bon. pos. secundum tab. vel ex alia causa aduentitia, puta secundum nuncupationem, in qua nõ attenditur gradus, sed series testamẽti, vt ĩ. de secun. tab. l. c. 2. & sic 2 non obst. † Secundo opp. & sequor ordinem tex. dr hic, ꝙ patre b ignorante potest bon. poss. per filium b agnosci. ꝯ ista bon. poss. petitur in iudicio, ff. quis ordo in bon. poss. ser. l. c. 1. §. bonorum. & §. dies versi, quod si ea, sed filius non habet legitimam perso-c nam r standi in iudicio sine consensu patris, vt ĩ. de bo. quae lib. l. fin. §. necessitate. ergo non potest in iudicio petere bonorum poss. patre ignorante, cum ignorantis nullus sit consensus. Solu. l. ꝯ na loquitur in uero iudicio, in quo requiritur actus trium personarum. s. iudicis, actoris, & rei? hic autem non est verum iudicium, quia hic proprie non est actor. nec reus, cum nemo sit ci-d tandus, d ut no. ff. de bon. pos. l. 3. † Tertio oppo. ꝙ immo sit ci-3 tandus aduersarius, & in sua contradictione (si compareat) est audiendus. primum patet, quia bon. pos. non potest peti tempore feriato, vt d. §. dies. Sed ferię fauore reorum, nõ fauore actorum considerãtur, vt ff. de fer. leg. j. Reus enim citatus est ille, qui allegat ferias, non actor, qui fecit eum citari; ergo ubi loquitur de feriis, tacite de aliquo citando facimus mẽtionem. Alioquin ubi non est ꝯdictor: ibi non sunt feriae, vt š. de fer. l. actus. Item ꝙ admittatur ꝯdictor, est expressum, ĩ. de secun. tab. l. j. nam si non reperiretur ibi ꝯtradictor; ergo litis pendentia in q. falsi non impediret bon. pos. secundum tab. cum exceptio litis pendentis nihil operetur. nisi opponatur, vt ff. de excep. l. generaliter, & opponi non potest, si non admittitur ꝯdictor, ergo filiusfam. non potest esse in hoc iudicio sine consensu patris. Sol. quidam con-e cedunt, ꝙ si appareat contradictor e filius non admittitur ulterius absque consensu patris, petitio tamen prius facta remanet valida. unde si filiusfam. offert libellum, & facit citari aduersarium, interrumpit praescriptionem, si talis est actio, quę competat filio, quo ad proprietatem, & usumfructum, alias secus, vt ĩ. de coll. aut. quod locum, & ĩ. de annal. excep. l. 1. in fina. Sed quia f in pręparatoriis f iudiciorum nõ indiget auctoritate patris, sed in contestatione litis, ff. sol. matrim. l. si eum dotem. §. eo autem tempore. & no. in d. §. necessitate. An ergo consideramus primordialem naturam petitionis bon. pos. aut accidentalem, quã assumit ex obiecto contradictionis. Si consideramus primordialem statum, non est necessarius consensus patris, si secundarium, sic, alteratur ergo ex oppositione contradictionis, & 4 plena iurisdictio efficitur contentiosa. † Sed quarto contra hoc opp. & vr, quod filiusfam. habeat legitimam personam in petendo bon. pos. non solum in princ. sed etiam in prosecutione usque ad fi. & arguo sic. Seruus habet legitimam personam tuã ad hoc. ff. de bonorum possessio. l. seruus, ergo & filius, consequentiam probo, nam non est seruus habilior, quam filius. 5 † Ex hoc infero quandam conclusionem, videlicet quod cum in bonorum possessione petenda, & consequenda non requi-g ratur iudiciorum strepitus, g vel figura, ergo non requiritur ordo, nec admittitur contradictor, quod sic confirmo, quando talis est actus, in quo non tangitur ius absentis, & in quo tus

ADDITIONES.

a Petere. Vide Bald. in l. certum, in versic. sequitur videre, an poss. unde liberi, & in vers. sequitur videre, an bonorum possess. unde legitimi, infra unde cogn.

b Filium. No. limitationem ad § necessitatem, & vide Bart. hic, & Bald. infra in proxi. oppo. & in 4. & 10. opp. in versic. filius potest in iudicio insinuare donationem, & vide Bal. in d. §. necessitate.

c And. Barb. Legitimam personam, Not. quod dicitur filium non posse esse in iudicio, est verum in proprio, secus si illud iudicium improprie est, idem dicas in beneficio, casus est sing. in c. fi. de iu. lib. 6.

d Citandus. Collige an in bonorum pos. agnoscenda sit dare contradictionem, & an requiratur partis citatio, & an si contradictor appareat, an audiatur, & an obsistent feriae, vide hic iuncta sequent. oppo. & haec continuatio ad §. necessitatem.

e Contradictor. Ita etiam tenet Salyc. & Pau. de Cast. hic, & probat Rom. hoc per l. eum filiusfamilias viaticum, ff. si certum pet. & etiam videtur de mente Bartoli hic, & uide hoc per Cyn. in 3. oppo. & facit ad hoc, quod no. Bart. in l. 3. §. si causa, ff. de bonorum pos. & vide Salyc. in l. 1. inf. n. 2. post Odofr. ubi tenet idem quod Bal. hic.

f Praeparatoriis. Vide Bald. in §. necessitatem, hic alle. ibi, no. etiam.

g And. Bar. Iudiciorum strepitus No. ꝙ in petenda bon. pos. non est requirendus strepitus iudiciorum, an autem sit in petenda legitime, uide no. tex. & ibi Bald. in l. si quis in suo, ff. de inoff. testam.

ius absentis reseruatum, & conseruatum videtur, ibi non requiritur citatio absentis, quod sic probo, citatio requiritur propter lęsionem. ff. de adoption. l. nam ita diuus. Sed hic nemo læditur, nec lædi potest. ff. de lega. præstan. l. filium. §. si quis. ergo nemo est citandus, & si nemo est citandus, ergo nemo aduersarius, & si nemo aduersarius, ergo nemo contradictor, nam omnis, qui ɔ̄dicit, aduersarium se facit, vt extra de exce. ca. cum
6 inter per Inno. † Et ex prædictis infero, quod in ipsa petitione nec patris consensus requiritur, nec impugnator admittitur. & hoc tenet Ia. de Rauen. & Cy. tamen officium iudicis implora tur, vt dicit gl. a. & glo. fi. & facit quod no. ff. de inter. act. in rub. Sed hodie qui bon. pos. agnoscit officium iudicis nō implorat, quia nō concludit iudici aliquid, & hoc in possessorio iuris. Sed in possessorio facti imploratur officium iudicis, quod oritur ex edicto Iustiniani, vt J. de edi. di. Adr. tol. l. fi. residet ergo oppositionis solutio superius factę de §. necessitate. in hoc, quia ibi loquitur in iudicio, sed hic non est iudicium, & confirmatur hoc per rationem, nam petitio bono. posses. non dirigitur contra aliquem, & maxime hodie, cum hodie non sit petitio, sed agnitio. Siue ergo olim consideremus actum procedentē ab eo, qui petit siue actum directum ad ipsum, quod petitur, id est decretum iudicis, cum non concludat aduersario, sed sibi petenti, non debet alius admitti ad properandum, vel opponendum, & hoc tenet Cyn. infra vnde leg. l. certum. Fallit si illi aliæ sint apertæ viæ per alium processum pręiudicialem iam inchoatum, vt d. l. 2. de soc. tab. nam pręiudicialis causas suas appendices silere facit. ar. ff. de excu. tut. l. dicimus. de exce. ff. l. fundum Titianum, & l. fundi. & ff. de noxa. l. si ad libertatem. ff. sol. mat. l. Titia. J. de iure delib. l. cum aliquis, §. fin. cum simi. Si ergo non est aduersarius, ad quid sunt inductę ferię? Rñd. quędam ferię sine vllo aduersario habent effectum ipso iure, vt ferię in honorem Dei, & repentinæ. Item iudex etiam nemine opponente, potest allegando ferias responsum non dare, vt dicta l. 2. §. in bonorum, ff. qs ordo
7 in bonorum possessionem se. † Sed quinto oppo. contra hoc, ꝙ feriæ non debeant obstare, nam vt non currāt tempora, sufficit sola petitio, sed libellus ciuilis, & criminalis potest offerri die feriato, vt l. j. supra de ferijs, ff. de adulter. l. miles, §. sexaginta. ergo & in petendo non debent esse ferię. Sol. non dicitur petere ille, qui eo tempore petit, quo sua petitio non potest consequi effectum, & ita est hic, quia iudex non pōt interponere partes suas tempore feriato. Non ob. l. contraria. scilicet. l. miles. §. sexaginta. quia ibi est speciale odio delinquentis, item non ob. l. j. supra de ferijs, quia ibi est speciale in causa appellationis. hæc solutio non placet, quia idem in causa criminali, & ciuili, vt satisfactū sit legi statuenti terminum ad libellum proponendum, vel producendum, etiam si tempore feriato hoc fiat, vt no. ff. de fer. l. 1.
8 in prin. 15. quæstion. 4. capit. placita secularia. † Et ideo dic, ꝙ vbi offertur libellus, simplex oblatio libelli stans in meris finibus productionis potest fieri die feriata, vt in contrarijs, sed ubi requiritur petitio, ipsa petitio plus operatur, q̄ sola libelli productio, sicut est hic, nam cum hic non requiratur figura iudicij, petitum dicitur da eo ipso, quod est postulatum, & qa non speratur litis cont. sequi. & ideo tunc non potest hoc fieri tempore feriato, vt d. l. 1. §. dies. ff. quis or. in bonorum possessionē seru. hic enim super petitione non oponet litem contestari: quia non est aduersarius: quia non est in figura iudicij, & sic petitio hēt quasi vim contestationis: merito tempus debet esse iuridicum. Sed ex hoc uideretur, quod nō deberent curari feriæ, quia non petitur, nec concluditur aliquid iudici, sed agnoscitur coram iudice, vnde cum sufficiat iudicis pręsentia absque causę cognitione, & absque decreti interpositione, ergo non sunt ferię, argum. infra de testamen. l. omnium. Sexto oppo. & est oppositio principalis dicitur hic, quod filius. petit bonorum posses. patre ignorante. contra, immo debet iussus patris pręcedere argu. ff. de acquirenda hered. l. si quis mihi bona. §. iussum. Solu. aliud in addi-
9 tione de iure ciuili, aliud in bonorum possession. vt hic. † Septimo contra hoc oppo, nam de similibus idem est iudicium, vt ff. ad leg. Aquil. l. illud. sed bonorum possessor similis est hęredi instituto, vt Institu. de bonorum possessione. §. quos autem, ergo idem in vtroque. Solut. nego similitudinem, & est ratio dissimilitudinis, quia aditio, & patria potestas sunt de iure ciuili, & ideo patria ptās plurimū ṗt ex his, in quibus ius ciuile cōsideratᷓ
10 & ideo persona filij dicitur inhabilis. † omnis enim habilitas personæ debet actum, qui geritur, pręcedere, & nō sequi. ff. de leg. 3. l. j. §. si filius. sed bonorū possessionem est de iure prætorio, in quo non consideratur ius ciuile, quia Prętor ius ciuile quandoque emendat, & supplet, nec procedit per easdem regulas, nam pręctor magis sequitur ęquitatem, quam iuris subtilitatem. Itē ius ciuile procedit per punctum rationis, & ideo requirit, quod
11 persona ab initio habeat potestatem in actu, sed † prætor considerat effectum rei potius quam merum principium, vnde prætor non facit differentiam inter iussum, & ɔsensum, vnde nō refert ante, vel post consensus concurrat superioris. Et scias, quod quando actus valet a principio, tamen potentia pręcedit actū, iste est debitus ordo consentaneus naturæ; Sed quando actus præcedit potentiam, vt quia non valet a principio, sed ratificatur, tunc est necessaria fictio, quæ signat retro, ꝙ potentia præcesserat actum suum, & sine ista fictione impossibile est actum con-
12 ualescere. † Octauo opp. contra hoc, nam restitutio ex Trebelliano est de iure ciuili, & tamen si fiat filiofa. potest ratificari, ergo non attenditur patris auctoritas, etiam in iure ciuili, sed sufficit ratificationis consensus, ff. ad Treb. l. seruo. in prin. Solu. aliud in aditione hǣditatis, aliud in fideicommissaria restitutione, quia hæreditatis aditio est actus magis solēnis, a quo dependent om-
a nia, sed fideicommissaria restitutio non est actus solemnis, ff. ad Trebellian. l. qui ita. §. 1. quia non quæruntur iura directa. sed vtilia. Item ibi testamentum est iam confirmatum hic confirmandum, & sic ibi est fundamentum, hic non, & magna pars rei est in fundamento. Item ibi restitutio magis dependet a restituente, quam a recipiente, sed aditio hæreditatis dependet ab hęrede, vnde tota habilitas debet inesse sibi, & ab ipso principio de rigore iuris ciuilis. Nam paruus defectus in princ. maximus fit in fi.
13 † Nono opp. contra hoc, nam fideicommissarius vniuersalis similis est hęredi. ff. quod cum eo. l. filius. ergo idem in vtroq;. Sol. similis est effectu, & secundum quid non simpliciter, nec in ꝓposito & est ratio, quia hæreditatis aditio est actus legitimus, & non recipit in sui esse dependentiam de futuro, nec conditionē, de reg. iur. l. actus. sed fideicommissaria restitutio nō est actus legitimus, & recipit conditionem. ff. ad Trebel. l. sed si ante. & si tu quæris vlterius, quare aditio hæreditatis est actus legitimus? respondeo, quia talis est natura sibi tradita a iure, nam debet trahere secum executionem suam, & cadere super pręsenti, & sup certo, vt creditores & legatarij certum habeant aduersarium, & non vacillent in iure suo ponendo, quia esset iniquum, quod ingereretur eis difficultas per hęredem: oportet ergo hęredem pure, velle, vel pure nolle, nec debent pendere, vt l. est receptum, ff. communia prædi. Item si tu quæris a me, quare lapis est lapis? respondeo, quia talis species est data sibi a natura, sic & ab arte natura datur, & ita est in proposito, & sufficit, quod ita placuit
14 dominis inuentoribus legum. ff. de leg. l. non omnium. † Deci-
b mo opp. b si filius potest petere bo. poss. ignorante patre, ergo sequitur, quod potest adire de iure ciuili, quod sic probo, nam qui petit bon. poss. dicitur adire etiam de iure ciuili, vt ff. de iure delib. l. puberem, & no. ff. de acqu. hæred. l. si quis mihi. §. sed quid si mandauerit. Sol. illud verum est si talis est persona, quæ de iure ciuili adire possit, sed hic non est talis persona, quæ possit adire de iure ciuili, ut ī d. l. si quis mihi bona. §. iussum. Ego dico, quod
c non videtur etiam ille, c qui est sui iuris adire de iure ciuili petendo bonorum possessionem. Quod probo iure veteri & nouo, nā si videtur adire & acquirere nuda voluntate iura directa, prætor non posset decernere iura vtilia, quia semel factus dominus nō potest vlterius fieri dominus, prima causa dominij perseuerante, sed ea mutata sic. ff. de hæt. inst. l. 5. §. qui fideic. Item si videretur acquirere iura directa, confunderentur vtilia, vt ff. ad Tre-
15 bellianum l. si hæres. & dixi supra eo. in rub. in vlt. quæst. † Vndecimo oppo. & videtur, ꝙ filius etiam potest adire patre nesciente, cum possit eo inuito infra de bon. quæ libe. l. cum non solum. Sol. per illam legem corriguntur iura antiqua, vt no. hic, & in §. iussum. & est ratio, quia ius patris correctū est in acquisitione, ergo & in iussione, nam hodie proprietas non quæritur patri, sed vsusfructus tm̄, & ideo non requiritur patris iussus. hodie tamē in vno est ampliatum ius patri, quod possit adire pater filio recu-
16 sante. quod olim non erat. † Duodecimo opp. d nam & hodie in-
d terdum quęritur proprietas, vt quando filius est institutus patris contemplatione, quia hæreditas est quasi profectitia. ff. de vulg. & pup. l. sed si plures, §. in arrogato. Sol. in hoc casu non corrigitur ius antiquū, sed stabimus d. §. iussum, vt no. ff. quis or. in bon.
17 poss. ser. l. fi. & hic. † Decimotertio oppo. quod semper sit necessarius ɔsensus patris inf. de iure delib. l. si infanti. §. fi. Solu. ibi loquitur ī filio pupillo, cui debet patris auctoritas suffragari ratio-
18 ne ætatis, hic loquor in filio ætatis legitimæ. † Decimoquarto
e opp. & videtur q̄d semp sit necessaria patris auctoritas: e nam cū pr̄ speret vsumfruct. ergo est legitimus administrator, ergo filius indiget eius auctoritate infra de bonis mater. l. 1. Sol. in alienādo vel augendo requiritur patris auctoritas vt ibi, sed in adeundo, vel acquirendo nō, vt hic. Decimoquinto opponitur, & videtur, quod

ADDITIONES.

a Solēnis. Istā rationem ponit Bal. & Pa. de Cast. in l. qui in aliena. l. fi. de acqu. hære.
b And. Bar. Decimo oppo. Nota pro l. puberem, de iure deliber. & Bar. hic.
c Adire. Vide per Bar. hic, & Bal. vsque ad ver. 19. opp. in eadem l.
d And. Barb. Duodecimo opp. An autem hoc sit verum. vide Bar. in l. fin. §. similique modo inf. de iure delib.
e Auctoritas. Vide Bar. in l. si infanti, in vers. item quæro patria potestas, inf. de iure deliber.

pupillo pater non possit auctorari in adeundo, quia filius auctoritate patris non potest obligari.ff.de verb.obl.l.fi. sed adeundo obligaretur, ergo &c. Solu. quędam est obligatio mera, & tunc pater non est legitimus administrator, quia ex ea non sperat vsumfructum, ita loquitur contrarium. Quędam est obligatio permissa acquisitioni, vt cum aditur hæreditas, & tunc, quia ea acquisitione pater sperat vsumfructũ, ideo est legitimus administrator, & potest auctorari, & ita intelligitur tex. & gl. in d. 19 l.si infanti. † Decimosexto opp. quod ẽt de iure veteri non requiratur iussus, vt l.si filius supra de petit.hære. Solu. ibi longa patien-20 tia habetur pro tacito iussu, & sic non obstant. Decimoseptimo oppo.ad idem, vt infra de iure deliber.l.filio. Solut. ibi pater ipse consentiente filio gessit se pro hærede, & ideo non est necessa-21 rius iussus, quia pater sibijpsi iubere non potest. † Decimooctauo oppo. quod pater non possit se gerere pro hærede, vt infra de iure delibera.l.renitente. Solu. ibi filius nõ consentiebat, sed differebat, & distingue, aut filius differt, expectans forte emancipari, & sibi quærere, & tunc pater nihil potest, vt ibi, nec debet cõpelli filius ad consentiendum, licet secus in seruo, vt infra de iure deliber.l.cum aliquis, aut filius repudiat, & tunc pater a adire potest nomine proprio ex iure sibi deuoluto per repudiationem filij, vt d.l.cum non solum, aut filius non excluditur repudiatione, sed morte, tunc si filius erat infans, patri defertur iure patris, d.l.si infanti, secundo respond. Si autem erat maior infante, tũc mortuo filio, cui delata est hęreditas, pater adire non potest, nisi adiret ex iure deliber.transmisso, vt l. cum in antiquioribus infra de iure deliber. nam extincto filio est sublata persona principalis, ergo persona patris, quæ est accessoria nihil operatur, sed de hoc dic, vt d.l.cum non solum. per Richard. Maluni, & Cyn.

22 † Decimonono opp. & est oppositio principalis, dicit hic quod si filius petit bonorum possessionem nomine proprio ipsius filij, quod potest pater ratum b habere cõtra, quod nomine meo non geritur, ratum habere non possum: vt ff.de preca.l.si seruus tuus. Solu. aut loquimur, an possim habere ratum, tanquam videatur a me gestum, & hoc non possum, si non est nomine meo gestum, quia nec ego gessi, nec minister meus, nemo autem aliquid facere potest, nisi aut per se, aut per aliquod medium organum, quod representat se, puta per ministrum suum. ideo visus ministrorum necessarius est.ff.de proc.l. 1.§.visus. Certum est autem, quod non est minister meus ille, qui suo nomine, & non meo intitulauit actum, vt d.l.si seruus, cum simil. Aut quæritur, an possim habere ratum, non tanquam dominus negocij, sed tãquam pater iure patriæ potestatis, vt per ratihabitionem meam firmem actum, & mihi acquiratur, & tunc possim, vt hic. & l.1. supra de furt. & de acquisitione fienda ex officio gestionis, non iure patriæ potestatis, loquitur lex contraria, nam aliter se habet filiationis obsequium, aliter se habet gestorum officium, & dic, quod interdum ratificatio fit ad actum certum in personam ratificantis dirigendum, & attribuendum sibi, vt causæ efficienti, & tunc habet regula negatiua locum, quod meo nomine nõ est gestum &c. vt in c.ratum de regu.iur.lib.6. Interdum ratificatio ordinatur ad commodum iure patriæ, vel dominicę potestatis cõsequendum, & sibi inferendum, vt causæ suscipienti, & tunc valet ratificatio, vt hic. Interdum ratificatio tendit ad alienandum, seu ad contractum celebrandum super re ratificantis confirmãda, & tunc dominus potest habere ratum, quod suo nomine nõ est gestum.ff.de pign.l.si fundus.§.primo. quia qui consentit sua iura perdit.ff.quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur.l.sicut.§.venditionis, & ff.de leg.2.l.codicillis, §.primo. & de administr.tut.l.cum quædam. & hoc verum, si ratificat ex certa scientia, secus si per errorem, vt notatur supra de rei vendicatione, l. mater. quia qui errat, non dicitur ratificare, vt ibi plene not. Vi-23 gesimo oppo. & videtur, † quod non sit necessaria patris ratificatio, nam filius petendo bonorum possessionem vtiliter gessit negocium patris: ergo pro rato debet haberi.ff.de neg.gest.l. Põponius. Solu. aut loquimur in dependentibus ab animo, & tunc necessaria est ratificatio, vt hic. & est ratio infra de iure deliber. l. nec emere. Aut in non dependentibus ab animo, vt si reficit domum meam, vel nutrit familiam meam: nam mihi etiam inuito commodum infigitur ex tali gestione, & tunc loquitur lex cõtraria in his ergo, quæ respiciunt voluntatis libertatem, loquitur lex nostra, sed in his, quæ respiciunt cohęrentem rerum quæsitarum vtilitatem loquitur lex contraria. & hæc sunt subtilia, & no. digna secundum Iac. de Rau. & Cyn. Vigesimoprimo oppon. & 24 est oppositio principalis. dicitur hic, quod † filiusfamilias pscriptione temporis excluditur. contra, filiofamilias non currit præ-c scriptio: c vt infra de anna.except.l.1.in fin. Solu. aut loquimur de præscriptione actionis, & ista non currit filiofamilias, quia agere non potest. cum exercitium resideat apud patrem, non apud filium, & sic filius non habet potestatem rem in iudicium deducendi: quia caret exercitio: & ideo ei merito non currit præscriptio. quia vbi non est exercitium ibi non est negligentia infra de iure delib.l.fi.§.donec. & ff.de iudi.l. 2.§.pen. aut loquimur in pscriptione temporis bonorum possessionem petendæ, quæ fit in figura iudicij. & talis præscriptio currit contra filiũfamilias, qa ius, & exercitium residet in eo principaliter, vt hic, & quia petere bonorum possessionem est potius impetrare, quam agere, & ideo non requiritur licentia patris. ar.ff. de in ius voc.l. libertus.

d la a. & ideo filius potest producere instrumentum d donationis animo insinuandi in iudicio sine consensu patris. & valet productio: & ita fuit consulium de facto per Bart. & per hanc rationẽ dico, quod filiofamilias currit pręscriptio in iure adeundi etiam inuito patre, quia patria potestas non impedit ius adeundi, nec actum, nec exercitium eius, ergo currit pręscriptio, argum. huius legis, & quod not. in d. l. fi. ff. quis ordo in bonorum possess. ser. & ita consuluit Barto. Vigesimosecundo oppo. & est op-25 positio incidens contra prædicta, & videtur. quod † habenti ius in habitu, absque exercitio tamen, currat pręscriptio, ff.de seruit. vrbanorum prædiorum.l.& Atrilicinus. nam si habeo seruitutem aquæ ducendę ex fonte, & fons desiccatus est, ita quod ducere non potui, tamen currit pręscriptio mihi, sed datur restitutio. Solu. ibi e est impedimentum facti: nam facti difficultas tenorem pręscriptionis nõ impedit, secus est quando est impedimentum iuris. de hoc supra de preci. Imper. off. l. quoties. per Cyn. & supra de pactis.l.pacta nouissima in penult. & vlt. quæ-26 stio. per Cyn. † Vigesimotertio oppo. contra hoc, & vr̃ † quod etiam si ius impediat, tamen pręscriptio currat, sed datur restitutio, vt ff.de offic. præsid.l.Senatuscon. Sol. ibi impedimentum erat causatiuum, non pręcisiuum. nam etiam contra illum, qui est in officio. pscriptio potest interrumpi; tamen quia periculosum est cõuenire, omittenti agere datur restitutio in integrum. Vbi autem est pręcisium impedimẽtum, submouens litis principium ipso iure interim non incidit, & inchoata retro tamen tunc non currit pręscriptio, vt in d. §. donec. Vigesimoquar-f to f opp. incidenter contra prædicta sic, ignoranti † currit pscri-27 ptio, nec restituitur ratione ignorantiæ, nisi sit ignorantia causata ex absentia tali, quæ beneficiũ mereatur, vt patet in his, quæ non dependent ex animo, vt in aditione hęreditatis, ut infra de iure deliberan.l.cum in antiquioribus. vltimo resp.ff. de acquirenda hæreditate.l. cum quidam. & l. Pantonius. Item apparet in his, quę non dependent ex animo, vt infra, de præscript.long. tempo.l.fin. & ff.de minoribus. l. etiam ei, & tamen non est dubium, quod ignorans est impeditus impedimento facti, & tamen non restituitur. Solu. aut in actu, de quo quæritur, conside-g ratur negligentia, g vel mora, & tunc ignoranti non currit præscriptio.ff.de ędilit.edict.l.cum tex.de calum.l.annus.ff.de excu. tutorum.l.quinquaginta. & no. infra de appella. authentica hodie. Aut non consideratur mora, sed aliud accidens: ut in transmittendo ius deliberandi, vbi scientia est de substantia, & iuris auctoritas requirit scientiam, & tamen non datur restitutio, quia hoc contingit, quia ius ita disponit, vnde non videtur circumscriptus, qui in re communi est vsus. & hoc est vbicunque lex procedit, & statuit ignorantem excludi, vt d.l.fin. de prætern ptio.longi tempor. & idem si lex vltra procedit, & statuit absentem excludi, vt dicta l.fin. & idem si lex vltra procedit, & statuit minorem excludi, puta a transmissione hæreditatis, vt infra de iure deliberan.l.si infanti. §. parente. & §. sequenti. secundum quod

ADDITIONES

a Pater. Quando pater adeat hæreditatem filio delatam, vide istum infra ead.l. ver. quo ad textum, & quid si statutus est terminus ad adeundum, & non adit, an pater possit tunc adire: vide Imo. in l.si paterfam. versic. quid autem in renunciatione tacita. ff.de hære. insti. & in l.is, qui.§.fin.ff.de acqui.hæred. post Barto. ibi, & quando pater solus possit adire. Bar. in l.si infanti, in versi. contra hoc oppo. de iure delib. & vide in materia magis ordinate per Cyn. hic in 1. quæst.

b Ratum. Quomodo intelligatur, quod non meo nomine est gestum, non possim ratum habere, vide Bald. in l. 1. infra quibus res iud. non nocet. & per Dyn. in reg. ratum de reg. iur. in 6. cum reg. seq.

c Pręscriptio. An filiofamilias currat pręscriptio? & dic quod sic in iure adeundi rei aduentitijs, & tempore insinuandi. sed in hoc vlt. contrarium dicit Bal. in l. minoribus supra, de dona. ante nup. sed illud videtur verius.

d Instrumentum. Vide Bald. in l. minoribus, supra de do. ante nup. faciunt dicta per Bal. supra in 2. in 3. & 4. oppo. & quod possit insinuare donationem, tenet Bald. in d.§. necessitate.

e Ibi. Vide Bal. & Ang. in l. sicut, inf. de pręscrip. 30. anno.

f Vigesimoquarto. Sed an iste talis, contra quem currit præscriptio, restituatur, vel non, vide Barto. in l. 1. §. si quis propter inundationem, & quæ ibi dixi post eum, ff. de itin. actuque priua.

A.B. Vigesimoquinto. No. quod ignoranti currit præscriptio, sed non restituitur, contra decidit Barto. in l. 1. §. si quis autem, ff. de itin. actuque priua. facit glo. in l. Senatus, ff. de offic. præsid. & quod no. Bar. in l. Aemilius, ff. de mino. & in l. ab hostib. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. caus. ma. & quod habetur in l. cum filius, §. in hac. ff. de verb. obl. & idem decidit d. Abb. in c. vigilanti de præscript. sed Bald. hic tenet contra dom. Pet. de Anch. in cons. 151. & exclamat singulariter de dicto Bal. hic contra Bar. & tenet contra Bar. vide ibi, quia eleganter loquitur. vide quæ dixi plene in d. c. vigilanti.

g Negligentia. Idem tenet Bar. in l. genero, ff. de infa. pro hoc etiam facit quod no. Io. An. in c. statutũ, de preb. in 6. & Paul. de Leaz. in reg. cum quis, de reg. iur. in 6.

a quod Iaco. *a* de Beluis. intelligit illum. §. quia non leditur ex negligentia, sed ex casu fortuito, & ex natura rei. Sed contra casum fortuitum non datur restitutio, vt ff. de minorib. l. verū. & quod mors sit casus fortuitus, ut patet ff. qui & a quibus. l. Iulianus. sed in hoc passu aliter not. ff. de rebus dubijs. l. qui duos. per Iacobum de Aret. & Bart. de quo dic, vt dicā in dicta l. si infanti
28 † Vigesimoquinto oppo. & est oppositio principalis. dicitur hic quod pater, qui non ratificat, excluditur tempore transacto. Idē si est tempus fiendi, & factum ratificandi, vt l. bonorum. ff. rem ratam habe. & ff. de appellatio. recipien. l. 1. in princ. contra, si factum filij nō nocet patri. ergo nec negligentia filij, qui forte nō certiorauit patrem, debet patri nocere, vt l. si filius. supra de pactis. hic autem dicitur contrarium, coniuncta. l. vlt. ff. quis ord. in bonorum possessionem ser. ergo male. Sol. in quęsitis filius non derogat patri, vt in contrario, sed in quęrendis p filium patri filius potest præiudicare patri. *b* inf. de acquiren. possess. l. fin. quia
b pater dependet a filio. & inde ius patris capit originem, ideo tali origine sublata, tollitur quicquid ordinatur ab illa, & qualis est
29 res ī origine, talis est in acquisitione. ff. de manu. l. Caius. † Vigesimosexto oppo. *c* & videtur quod termini lapsus inducat acceptionem non repudiationē, & sic eo ipso, quod labitur tempus
c petendę, aut ratificandæ bo. pos. habeatur pro agnita infra de iure deliberan. l. fi. §. si autem hic aliquis. Sol. aut assignatur alicui terminus a iure, & tunc lapsus termini habetur pro tacita repudiatione, vt ff. de neg. gest. l. si ego. Aut a iudice, & tūc. si ea lapsu termini inducitur acceptatio, est præiudicium negligenti, & videtur acceptare, vt in contrario. Aut esset ei fauor, & tunc videtur renunciare, quia mora præiudicium, & nō fauorem secum trahere consueuit, vt no. ff. de acquirenda hæred. l. quamdiu. Ex hoc no. q terminus iudicis operatur quandoque contrarium termini iuris, & quandoque plus agitur in termino iuris, quam in termino iudicis. hoc no. J. de iure delib. l. fi. in fi. ult. glo. Si autem effectus rei nō dependent ex tempore, tunc lapsus tempo-
30 ris neutrum inducit, vt J. de testam. l. sancimus. † Vigesimoseptimo oppo. & videtur, quod negligentia filij non noceat patri, qd sic probo: non plus operatur tempus, quam expressa renunciatio, quia non operatur plus negligentia, quam factum, nec operatur plus tacitum, quam expressum. ff. loc. l. qui ad certum. sed si filius expresse renunciaret, non noceret patri, vt J. de bonis q̄ libe. l. fin. in princ. ergo idem si negligit. Solu. in hoc corriguntur iura antiqua per illam legem, secundum Iac. de Bel. Alij dicūt,
31 † quod plus operatur cursus *d* temporis, quam renunciatio. ff. ad
d Treb. l. facta. § si quis bonorum, quia tempus excludit exclusio
32 ne legali. & quia † quędam perdūtur negligentia, quæ non perduntur expresso consensu, vt supra de vsur. l. aduersus. & ff. de uerb. obl. l. cum filius. §. in hac. cum sim. & facit in ratione sui. l. si seruus. ff. de vi bo. rap. sed renunciatio est exclusio hominis, & pendet ex animo, q minus operatur in præiudicium tertij, uirtus enim legis extendit se ad omnes, sed pactum, uel renunciatio nō nocet iuri tertiæ personę. ff. de pactis. l. si vnus. §. ante omnia. & facit, q no. s. in quib. cau. in integrum resti. non est necess. l. fi. ff. quemadm. ser. amit. l. nam satis. §. si ego. & ff. de ser. vrb. p̄dio. l. si inter me, & ic. vnde pactum excludit personam a iure, sed præscriptio excludit ipsum ius a personis omnibus, & est in rem. Et confirmatur: quia præiudicabatur olim patri pleno iure, id est patri in acquirendo, ergo multo magis p̄iudicatur hodie in iure semipleno, id est in vsufructu patri quęrendo, secundum Iacobum de Rauen. & Cyn. sed tu cōsidera, quod in patre reperitur duplex ius, scilicet, quęrendi vsumfructum per filium, & illud perditur per negligentiam filij, quia requiritur, quod penes filium sit proprietas, quæ causet patri vsumfructum formalem. Item quærendę proprietatis, cuius ius incipit cedere patri filio excluso, & ideo excluso filio pater non desinit, sed incipit, hoc ius habere. aut ergo pater prætendit solum vsumfructum, & non potest filio excluso, aut plenam successionē, & potest. Et si quæras quantum tempus dabatur patri? Respondeo, cū sit subrogatus in locum filij iure patrio tantum tempus denuo habebit, quantum filius, quia est eadem bonorum possess. numero, filij, & patris deuoluta in ipsum patrem, & ideo non mutata substantia, sed in aliam personam translata, & deuoluta est eiusdē vitę. argumen. ff. si quis can. le. si eum. §. qui iniuriarum. Ius. n. filij pater habet, & q est de re, est de tempore. ff. de testa. mil. l. milecta. vel melius dic, quod filius est prior, & pater posterior in eodem iure, & tempore, & sic cursu vnius. & eiusdē temporis est exclusa causa. l. filius. ergo, & effectus pendens ex ea, & sic sto in opi. Iac. de Rau. Sed istud argu. de causa, procederet in causa materiali, & formali, quæ sunt causę intrinsecę, sed non concludit in causa efficienti, nam quoties causa efficiens pluribus potest attribui, tunc vno remoto alteri psolidatur, & accrescit effectus, vt dicta l. cum nō solum. & ff. de contratab. l. si post mor-
33 tem. §. fin. & J. tit. 1. l. 1. † Vigesimooctauo opp. & videtur quod litera male loquatur. nam hic dicitur, quod bo. poss. affert emolumentum etiam patri, & sic implicat, vt det intelligere, q etiā filio, nam omnis implicatio requirit plura extrema, sed illud est falsum, quia de iure veteri filiofa. non quæritur emolumentum, cum nec momento remanet penes eum: vt ff. de acqu. hær. l. placet. & not. ff. de condi. indebiti. l. frater a fratre. Sol. speciale est in hæreditate materna, quod de iure veteri filiusfam. habeat ius in ipsa quo ad proprietatem, & hoc per hanc legem, & ff. de inoff. test. l. filius. s̄m Rich. Malum. quæ opin. falsa est, & reprobatur p gl. ff. de acq. hær. l. his qui hæres. §. fi. & per tex. eod. tit. in l. filiusfa. ducit vxorem, & per l. nostram, quia ratihabitio patris non esset
e de substantia, *e* si non acquireretur patri, nisi vsusfructus, nā solus vsusfructus non facit quem hęredem, nec ipso iure nec in effectu. cum ergo secūdum tempora huius l. ratihabitio patris sit de substantia, ergo apparet, q pleno iure quærebatur patri, & idō r̄ndet ad contrariū, q dictio, etiam, non implicat respectu emolumenti permanentis, sed respectu ordinis acquirēdi, quia primario acquiritur filio, secundario statim patri. & illa primaria acquisitio, quæ fit filio quādoque multum operatur, vt ff. de le. 1. l. cum filiæ: nam filius remittit titulum hæredis: & si pater ei ex Trebelliano restituit, non detrahit Falcidiā, duplici ratione, quia ius defalcandi debet sumere originem, a persona filij, quia lex Falcidia & Trebellianica hæredi scripta est, pater autem hęres non est. ff. de vul. & pup. sub. l. q liberis. § hęc verba. & ideo nisi adiuncta p̄sona filij pater non detrahit eam. Adiungere autem. i. applicare sibi filiū. i. representare filium contra seipsum filium non potest, nec ipsum filium retorquere, unde habet fontem & originem. ff. de excus. tut. l. amicissimos. §. Lucius, & ista est ratio Iuliani. sed reddit & alia ratio, nam per talem restitutionem filius non consequitur iura vtilia, sed confirmat directa. ff. ad Treb. l. si hęres. vnde istud est potius quoddā resignare, quam de nouo conferre, & directa iura institutionum vel substitutionum non defalcantur, vt l. si quis ad declinandam. in prin. s̄. de epis. & cler. & in c. si pa-
34 ter. de test. lib. 5. † Vigesimonono op. dicit hic, quod pater potest ratificare &c. q̄ ista sunt proportionabilia, posse aliquid ratificare, & posse mandari a principio, nam ratificatio quo ad effectum a sua assumit sibi nām mādati. s̄. mand. l. fi. Sed hr̄ditas per procu
f ratorem non potest quæri, *f* vt ff. de acq. hęr. l. Paulus. ergo nec ratificari. Item ratihabitio non debet esse iuri contraria. ar. ff. de le. 1. l. talis scriptura. in glo. & q no. in l. pe. s̄. de arbi. in vlt. q. per Cy. Sol. aut loquimur in ciuili acquisitione, & nō potest fieri per medium procuratorem, vt in contrario. Aut in acquisitione prætoria, & potest fieri per medium procuratorem, vel aliū ministrū, ff. eo. l. 3. §. & acquirere. Aut loquimur in acquisitione facti, seu possessionis, & potest fieri p procuratorē, & ministrum, ff. de p̄cur. l. sed & hæ. §. 1. Sed cur tam varia quæritur? Respōdeo, aditio hęreditatis fit solo animo, vt J. de iur. delibe. l. si auia. vnde hæres faciendo procuratorem ad adeundum facit actum, qui non pōt fieri citra ius & nomē hr̄dis, statim ergo fit hęres: Sed l. cauetur, q qn̄ facio procuratorē ad aliquem actū, & ego p me illū actum explico, q p̄curatoris officium p̄ueniens ipsum extinguo. & statim extinguitur mandatum. ergo procurator frustra interuenit, qa non pōt mihi adeūdo titulum duplicare, nec deliberando suspēdere, nec repudiādo rescindere, & frustra procurator interuenit, cū in actu isto nihil possit. ar. ff. de ↄ̄trab. l. qd̄ vulgo. in fi. in rōne sui. Et illud, q tacita voluntate possum per me solum, alij non committo. ff. de cond. insti. l. qa rō, quia nemo ↄmittit aī sui motum. ff. de arb. l. sicuti. in gl. ergo illa est hic, quia p meipsum explico, ergo officium procuratoris in ipso ortu mandati perimit, sed non est ita in bo. pos. qa requirit actū extrinsecū, scilicet aditionem iudicis, & non perficitur sola voluntate, sed per actū ex-
35 trinsecum, & ideo potest fieri per procuratorem. † Trigesimo contra ista sic oppon. ponamus, quod ego institutus heres nolo adire, quia nescio an hęreditas sit soluendo, sed facio quendam procuratorē sub ista forma, q adeat, si inueniat hæreditatem locupletē esse, certe hic cessat ratio p̄dicta, ergo vī valere mandatum, ff. de acq. hęre. l. eum qui dubius. §. filius, sed ibi non per ministrum, sed per principalem fit aditio. Item ibi in ea aditione, in qua requiritur factum extrinsecum, scilicet iussus, sed dici pōt,
g quod sicut per meipsum *g* adeundo non possum apponere cōditio-

ADDITIONES.

a Secundum quod Ia. Vt refert Bart. in l. qui duos. ff. de reb. dub. in q. de minore, an transmittat rest. in integ.

b And. Barb. Secundum quod Iac. No. quod mors æquiparatur casui fortuito. tu vide vnam gl. sing. secundum Ang. insti. de capi. di. quæ dicit, quod mors &c. vide text. sing. in l. milites, infra, de test. mil.

Patri. Idem tenet gl. Bar. & Doc. hic.

c Vigesimosexto. An ex lapsu termini quis dicatur acceptans, vel repudians, vide Mod. in l. quandiu. de acq. hære.

d Cursus. Vide Bal. in l. 2 infra, quando non pe. par. per Acc. & per Bar. hic ad fin.

e Substantia. Ista ratio non stringit, quia commodum vsusfructus non quæritur patri nolenti l. si infra de bonis quæ lib.

f Quæri. Vide no. per Bal. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acqu. hære.

g Meipsum. Ad hoc l. actus legitimi. ff. de reg. iur.

ditionem istam, adeo si hæreditas est soluendo, quia per aditionem quasi contrahitur cum absentibus, nec constat, quod illi cõsentiant in tali conditione extranea, & ideo non valet, sed ea, quæ naturaliter insunt, omnibus insunt, vt si debitum est conditionale, & tunc quasi contrahitur sub conditione, & sic natura rei facit conditionem inesse, sed non voluntas vnius. Solu. concedo, quod vbi non fio hęres animo meo, possum fieri hęres animo alieno, quia reputatur meus, secundum Iac. de Rau. a † Et secundum hoc potest quis adire hæreditatem ope & consilio alieno, nam possum facere procuratorem ad confitendum, & negãdum me hæredem. & tamen ex hoc resultet aditio vel repudiatio: ergo si per hanc cautelam possum, quare non possum simpliciter? & si dicis, ille qui facit procuratorem ad adeundum, videtur adire. Ego respõdeo, ꝙ hoc non est verum: vt l. serui electione. in glo. de le. i. vel dicam, ꝙ adeo, si certus sum, secus si incertus, & sic videtur vera opi. Iac. de Rau. Dicet aliquis, † quęcunque gerimus, nisi in nostra persona initium sumatur, inania sũt, ut ff. de act. & obli. l. quæcunque. sed illa aditio non potest sumere originem in persona procuratoris, nam tunc sequeretur, ꝙ procurator fieret hæres nomine dñi, & ꝙ dominus fieret hæres indirecte, non directe, quod est falsum. Rñdeo. hic actus sumit initium in persona procuratoris quantum ad nudum ministerium, non quantum ad iuris titulum, vnde dominus fit directe hæres ope ministerij, ipsa. n. aditio non potest fundari, nisi in hærede, & iuribus inseparabilibus a persona, ipsa iura in principalem personã diriguntur, ff. de manumis. vin. l. pater ex prouincia. Et ꝙ prius in casu pdicto dico sm Ia. qñ quis non vult statim fieri hæres, idem dico b in casu, qñ non põt nuda voluntate fieri hæres, vt in pupillo, qui facit procuratorem ad adeundum hæreditatem cum auctoritate tutoris, & in muliere, quæ sm consuetudinem loci, nõ potest adire sine authoritate coniunctorum, nam potest facere procuratorem ad hæc, secundum Barto. qui ita not. ff. de acquiren. hær. l. gerit in pen. q. Et sic no. ꝙ aut possumus adire per nosmetipsos simpliciter, & tunc habet locum lex, Paulus. Aut non possumus, nisi adminiculo, & ministerio alieno, & tunc procuratorem cõstituere possumus, & ideo ecclesia, fiscus, & Princeps possunt adire per procuratorem. l. 1. ff de off. procur. Cæs. & quilibet dominus, cuius mandatum habetur pro l. in suo territorio, quod est not. & sic vbi aliqua ratio aditionem suspendit, potest fieri aditio per procuratorem, sicut homo loquitur per organũ, vnde non fit hæres animo alieno, sed suo, nemo enim alieno animo fit hæres, vel exhæres, ff. de hæred. inst. l. pater. nec mireris, quia alteri sæpe committimus, quod per nosmetipsos facere nolumus, vt l. optimam. J. de cõtrah. & commit. stip. & sic aliud est committere, aliud est immediate facere, sicut dominus Papa, q multa committit, quæ per se non facit, licet dependeant ab animo suo solo & scias, quod quædam sunt, quæ sola voluntas ad esse deducit, perfectum, vt est aditio hęreditatis. quædam sunt, q̃ sola voluntas non deducit ad esse perfectum, sed requiritur certus modus, & certa forma, & tunc illa prætermissa, totum videtur omissum, infra vnde legi. l. non hoc. & ff. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. Flauius. Quæ ergo sunt de tali forma, possunt regulariter per coadiutorem nostrum seu procuratorem explicari, nisi solemnitas actus principalem personam desideret, vt J. de manumiss. vind. l. 3. cum simi. Amplius quędam sunt, quę volumus, & ea volendo possumus perficere, ita quod non est medium inter voluntatem & esse, vt d. l. Paulus. Quædam sunt quæ volumus, seu voluntate sola non possumus ea perficere l. quod si ab initio. ff. si cer. pet. Quædam sunt, quæ sub certis finib. volumus, & aliter non, & tunc si modus resistit naturę actus, non valet actus, alias sic, vt l. actus legitimi. ff. de regu. iuris. & ideo non valet ista aditio hæreditatis, adeo istam hæreditatem, si locuples est: quia aditio hæreditatis est fundamentum, & fundamenta non possunt pendere. Nunc venio ad quęstiones, & materia successionis filiifa. delatæ, in duo diuiditur, in acquisitionem & amissionem. Acquisitionis duplex est modus, scilicet de iure prętorio, & ciuili, amissionis similiter duplex ex persona, scilicet filij, & patris. Capitula sunt ista. Primum, qualiter filius acquirat bon. possessio. Secundum, qualiter filius acquirat hæreditatem de iure ciuili. Tertium, qualiter filius perdat bonorũ possessio. Quartum qualiter filius perdat hęreditatem. Quintum, qualiter pater acquirat bonorum possessio. filio suo delatam. Sextum, qualiter pater c acquirat hæreditatem filiof. delatam. Septimũ, qualiter pater perdat dictam bon. posses. Octauum, qualiter pater perdat dictam hæreditatem de iure ciuili, sicque ex habitu & priuatione patris, & filij tota materia complebitur. Postremo de putatiuo filio, qui cum patre simulato litigat de statu: & de monacho, qui est in tertia specie seruitutis idest nec est filius, nec est seruus, quid iuris sit diffinietur, & concludetur. † Circa primum d punctum quęritur primo de actu verbi, secundo de actu facti. Ecce filiusfamilias cõstitutus coram iudice, dicit, agnosco bono. pos. vel possessionem rerum, vel dicit, agnosco dominũ rerũ, vel dicit, domine iudex, volo esse dominus rerũ talis cognati mei, vel dicit similia verba, quæ rudes homines grosso modo pręferunt, quęritur, an videatur bono. poss. agnouisse. Et uidetur, e ꝙ f non, quia aliud est bon. pos. aliud possessio. bono. ff. eod. l. 3. §. 1. Dic contra, quia q̃ tendunt ad eundem finem debet idem operari. infra, de testamen. l. quoniam indignum. ff. de præt. stipul. l. 2. ff. de leg. 1. l. & eo modo. ff. de acq. hæreditat. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. † Sed pone g in actu facti emancipatus præteritus coram iudice recipit solutiones a debitoribus hæreditatis, an videatur agnouisse contra tabul. & dic, si iudex intelligebat hunc filium esse in casu agnoscendi, quod uidetur h agnoscere coram iudice, sicut econtra repudiasse. h ff. de contra tab. l. si prętcritus. & ff. de minor. l. si filius. sed si iudex hoc nõ intelligebat, non videtur factum coram iudice. nam non dicitur intelligere ille, qui causam ignorat. ff. de acquir. hæred. l. si is ad quem. & l. pupillus. Sciẽtia enim est certitudo cuiuslibet rei sensitiuæ, vel speculatiuæ, quam qs habet per se, uel per alium, ut ff. de bonorum possessio. l. in bonorum. † Circa secundum capitulum consideranda est iuris authoritas & uoluntas nõ clausa in mẽte, quę nihil ualet in actibus hominum, sed aperta uerbo & implicita factis. ff. de acquir. hæredit. l. cum bonis. & l. gerit. & infra de iur. delib. l. potuit. Animi enim cogitatio est, sicut posthumus in utero, qui si non nascitur, nihil est, nempe conceptum, sed non natum, imperfectum est infra de posthum. hæredita. instituen. l. si. de voluntate implicita facti, longus est tractatus qui alibi seruatur tractandus. Vnum tamen non est omittẽdum, quod qui possidet, i videtur adire, nisi negatiuam probet, quæ negatiua debet probari, quia in ea concluditur per affirmatiuas causas. ut quia alio titulo docet se possidendi causam, uel occasionem habuisse. ff. si quis omissa. cau. test. l. pen. & infra de rep. hæ. l. 1. Illud no. quod vna uoluntas trahit ad se aliam. ff. de acquir. hær. l. illud. & l. nec is. §. hęres. † Circa tertium capitulũ dic, quod quędam est priuatio iuris & de iure, ut per negligentiam & terminũ lapsum: & loquitur tex. nr̃ę. legis. quædam est repudiatio per renunciationem, & ista aut concernit iuaquęrẽdum, & loquitur inf. de bo. quæ lib. l. fin. K in princ. Aut ius inseparabile

ADDITIONES.

a Alieno. Hæc est opi. Iac. de Ra. volentis, quod ubi a principio constituo procuratorem ad adeundam hæreditatem, statim fiat hæres, & possit statim hereditas adiri per procuratorem meum, sed idem Bal. in rub. sup. eo. videtur tenere contrarium, dum vult, quod eo casu sit necessaria bonorum possessio, licet hic videatur inclinare in op. Iac. de Rau. tamen, inf. dum dicit, & sic no. &c. videtur inclinare in cõmunem opi. & vide hic Cy. in 1. oppo.

b Idem dico Pupillus, fiscus, mulier, ecclesia, princeps, & alij, qui per se soli nuda voluntate adire non possunt, poterunt tamen per procuratorem, & idem in quolibet domino, cuius mandatum habeatur pro l. in suo territorio. Idem vbi in additione hæreditatis ea forma statuti requireretur aliqua solemnitas, vel forma, vel falsa suspenderetur aliquo casu.

c Pater. Hic Bal. infra, prosequitur multas quæstiones, quæ hic enumerantur.

d Andr. Barb. Circa primum. An sufficiat grosso modo dicere, agnosco dominium rerum, licet aliqui hoc teneant per aliam rationem, videlicet, quod libellus impropriatur ad hoc, ne sit inualidus, & de illa impropriatione libelli, vide Bald. in l. recusari. ff. de acquir. hæred. vbi si quis dicit, quod contraxit matrimonium per verba de presenti, tenet libellus, quia impropriatur per verba indicantia consensum. Item in l. si seruus, ff. de acq. hære. impropriatur libellus, si post aditam hæreditatem hæres dicat, peto rem, vt hæreditariam. Sed in l. sed & si conditioni. §. penult. ff. de hæred. instit. dixit singulariter de facto cõsuluisse, quod si fideicommissarius petat rem hæreditariam, quam adiuit, libellus non tenet. Nam impropriatur libellus, vt not. Barto. de facto decidit in l. si olei. supra locati, vbi vide remissiones, quas dedi ad Bal. Et adde Bald. in l. Gallus. §. 1. ff. de libe. & posthum & ibi saluat vnum libellum, & vide Barto. plene in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiurand. & ibi salua etiam libellum, & vide quod singulariter dixit dom. Anto. in cap. cum venerabilis, de elec. vbi dicit Ioa. Andr. quod erat ibi tex. melior de iure, quod appellatione consuetudinis intelligitur de præscripta. d. An. dicit verum esse ad saluandum libellum, vide quæ not. de itine. actuque priua. l. 1. §. hoc interdicto. ad Bar. ibi plura bona notat & uide gl. in c. cum contin. de pign. vbi si quis in libello dicat se habere vsumfructum in pecunia, procedit libellus, licet proprie non sit vsusfructus. Et vide tex. ca. ex literis, & ibi d. Io. quod si quis in libello narret actionem sibi competere, & intentet iudicis officium, quod procedit libellus, licet Legistæ dicant contra, quia officium iudicis actionem reciperet, quod videtur intentare officium deseruiens illi actioni vide Bal. in l. 1. infra vnde lib. quod si quis in libello dicit se hæredem esse, verificatur in successione de iure prætorio. vide d. Anto. in capit. cum ad sedem, de restit. spol. qui dicit, quod vt saluetur libellus, subauditur verbum, spoliasti. vide in cap. olim eo. l. 3. de restit. spol. & ibi Dom. Cards.

e And. Barb. Et uidetur. Vide c. tertio loco. de præscript. in vers. per verba de præsenti pro illo no. quod dicit Bal. in c. mulieri. de iureiur.

f Aliud est. Vide Io. Fab. insti. de bo. pos. in rub. aliquid per Lud. Rom. hic, & Fulgo. in l. fi. infra eo. tex. & ibi Bald. in l. 1. infra vnde legi.

g And. Barb. Sed pone. Si filius emancipatus recipit pecuniam a debitoribus patris. videtur agnouisse contra tabulas, si iudex hoc cognoscebat; secus si ignorabat, vt est gl. sing. l. si tutor, ff. eo. secundum Bald. sup. eo.

h Repudiasse. Vide quod in fi. no. Bal. in rub. in 2. col. sup. eo.

i Possidet. Vide l. gerit, & ibi Bar. in prin. & l. cum bonis, ff. de acq. hære. & Bal. in l. non hoc. infra, vnde cog.

K And. Barb. l. fin. Et illum textum singulariter tene menti in materia renunciationis, secundum Ioa. in l. cum pridem, de renuncia. & publice Deo bene iuuante, fecit mihi honorem in conclusione, quam sustinui contra Bart. & sequaces, gl. l. non solum, in 1. §. si liberationis uerba. ff. de libe. lega.

parabile iam quęsitum, & tunc super iure inseparabili non tenet renunciatio. j.de rep.hær.l.suus & l.sicut.vbi est not. ꝙ siue hæreditas sit quæsita alicui per modum institutionis, siue p modum prætesitionis, siue per casum intestati, tamen non potest a repudiari, a vt dictis legib. licet si quis contra ius suum confiteatur, standum sit confessioni, ergo qui renunciat, non confitetur. 42 † Vnde si quis renunciat defensionibus suis, non tamen confitetur se defensiones non habere. vt d.l. sicut. Item renunciatio non nocet, si cum ordinaretur ad vnum effectum, illum nō potest sortiri, & ideo deficiente causa finali renunciationis, renunciatio est inualida, uel caduca, vt d.l.suus, & ista sunt bene no. & 43 declaratur simul cum tertio quartum capitulum. † Et ideo venio ad quintum capitulum, & præmitto, ꝙ pater est persona secundaria, & non principalis, quia semper in personis inter quas est relatio, illa est persona principalis, quæ est terminus a quo ipsius relationis, & illa est persona secundaria, quæ est terminus relationis, in quem dirigitur, omnis.n. finis suo principio subest, & causa posterior est, filius tamen, qui est principalis, potest ꝯsentiendo patri facere se accessorium, & valet aditio, vt inf. de iur. delib. l. filio. dico ergo in 5. cap. quod pater solus nomine filij agnoscere potest bon.pos. vt ff.eo.l.seruus, §.fi. q a in acquirendo est legitimus administrator, cum expectet vsumfructum sēdm hodierna iura, & olim erat dominus. Et in sexto puncto dico, quod pater non potest repudiare, quia in perdendo non sperat vsumfructum, vnde nō est legitimus administrator. ff. qs or. in bon.poss.ser.l.pe. alias l.antepen. & priuatio non potest incipere a causa secunda, a qua nec habitus per se incipit, & pater est secundum adiacens, vnde nisi in patrem per repudiationem filij ius totale defluxerit, repudiari nō potest, quia pater in repudiando non est legitimus administrator, vt j.de fidei.h.l. ex repudia- b tione. & facit quod no. ff.de aequ.hær.l.is pōt. Sed quare b dominus repudiat, & non pater? Respond. quia seruus nullam hēt spem acquisitionis, quia mors domini non facit eum liberum, sed filius habet spem, quia efficitur sui iuris saltem morte patris, & per hoc poterit filius sibi adire, vt j.de iure deli. l.remitte- 44 re per Cyn. † Quo ad sextum capitulum dico, ꝙ antequam exploratum sit, an filius velit adire, pater proprio nomine non adibit. arg. ff.de le.2.l.si tamen quibusdā. & ff. de in diem adie. l. necesse. quia est certus de substantia sui iuris. ignorantia enim circa substantiam. i. causam principalem, q̄ est fundamentum. nocet. i. circa deuolutionem in eum factam. sed circa appendices, & qualitas extrineas, non nocet. ff.de cond. & demonstr.l. multus interest. facilius enim est aliquid finire, quam totaliter con- 45 stituere. ff.de acq.hær.l.ꝙ si dubitet. & ff.de iudic.l.2.§.1. † Quo- c ad septimum capitulum, dicitur, ꝙ pater perdit bon.pos. quo ad se, si non ratificat. Sed nunquid cum esset decreta filio, euane- d scit decretalis? Respon. sic d olim, vt si filius emācipatur post tēpora decursa, non tamen prosit filio, vt sibi quęrat, hodie secus. vt d.l.cum non solum. & dic etiam olim idem, vt non noceat fi- e lio, vt hic in gloss.2. in 2. solutione contrarij. Sed quid e si pater, vel filius tenuerunt diu, alter sciente altero? dicit gl. ꝙ si filius te- f nuerit bo.pos. & diu possedit sciēte patre, f ꝙ ex tali diutina sciētia præsumitur ratificatio. & sic valet, & patri quæritur, arg. ff.de pet.hær.l.si filius. & ff.de acqu.hær.l.6. Sed contra hoc oppo. sic actus non potest ratus haberi eo tempore, quo non potest celebrari, ut l.si bonorum, inf.eod. Sed post centum dies, vel annum non potest bo.pos.peti. ergo nec ratificari, & ideo Iac. de Bel reprobat hoc, quod dicit gl. nostri Doct. saluant glo. quia hic non est ratificatio, sed pręsumptio prioris consensus ab initio temporis. & ad eius confirmationem venit, vt ff.de bo.poss.l.fi. & sic ratificatio inducta ex tempore, v̄r inducta a principio temporis. arg. ff.de usur.l. cum de in rem versic. & quia finis suum principium respicit, & et cōiungitur. operatur enim retro ab ipso principio, cū sit vnus, & in diuiduus effectus totius temporis l. eos. in princip. S. de viu. & l.si alienam. ff.de do. caus. mor. Et pbat sic, si nos fratres tenuimus bona tanquam diuisa per decenniū, p̄sumit̄ ab initio nos diuisisse, non autem dicimus nunc diuidere, non.n. diuidit tp̄s, sed consensus pręsumptus ab initio tp̄is, & ideo fructus medij tp̄is non veniunt conferendi. sup. communi diui.l.pen. & ff. pro soc.l. itaque. ergo ita in proposito, sic ex præsenti pręsumitur in pręterito, ut no. j.de apo.pub.l. quicunque. 46 lib.10. † Ea hoc infert Bar. ꝙ tempus inducit pręsumptionem non solum in pręstante, d.l. cum de in rem versic. ff. de usur. sed etiam in patiente, q̄d intellige, quādo agitur de modico præiudicio, uel de fauore magis, quam de pręiudicio. Vel dic, aut præsumptio venit ad certum actum firmandum, & præsumitur, vt hic. & d.l.si filius. & arg. ff.de prob.l. Procula. Aut non uenit ad confirmandum. i. cum alio firmandum, sed per se principaliter inducendum, & tunc non præsumitur, vt j.de præsc.30.ann.l.si quis emptionis. & ff.si ser.uendi.l.si quis diutino. Si autem est actus faciendi, & patiēdi, ut tu possides, & ego possideo, & præcedit materia ordinata diuisionis. i. communio, pręsumitur diuisio. ut d.l.pe. Si uis saluare opi. Iac.de Belu. dic, ꝙ ex futuro pręsumitur in pręteritum, scilicet pręcessisse cōsensum, nisi in medio tempore pręsumitur tacita repudiatio, vel dissensus, vt sit alteri quęsitum ius, vt l.potior. ff.qui po. in pign. hab. sicut est hic, quia negligentia taxati temporis tacitam repudiationem inducit, & ius deuoluit in alium, vt no. ff.de neg.gest.l.si ego. & in iure repudiato non habet locum poenitentia, maxime post annū, vt ff.ad Tert.l.filij mater.§.1. ad hoc ff.de sol.l.dispensatorem. & g j.de cond.inser.l.cum quidam.ver. ꝙ enim, & ideo opi.gl. g non videtur vera. sed pro gl. facit q a possessio nō facit currere tempus possidenti, vt ff.quibus ex cau. ma. l.si is cuius. sed hęc ratio non 47 valet, vt j.unde legi. † Sed hic quęritur, an cōtra bonorum possessionem decretalem pręscribantur? gloss. dicit hic, ꝙ non, quia non est adhuc, cum decreta non sit, sed contra edictalem pręscribitur, Tu dic, ꝙ possessio bonorū decretalis est duplex. s. causalis, & huic pręscribitur, in est enim edictalis, & formalis, & ista non tollitur, sed eius habitus impeditur. ff.de success. edict. l.1.§. decretalis. sic & in aditione hęreditatis, nam pręscribitur facultatiuam causatæ, & egredienti de potentia materię, ex qua succedi potest. infra de iure deli. l.licet. & no. eo. tit.l. cum in antiquio- 48 ribus. † Circa octauum capitulum, qualiter pater perdat hęreditatem filio delatam repudiatione propria, dic ut in d.l. cum non solum. j.de bo. quæ libe. qualiter perdat morte filij, dic vt in l. si infanti. j.de iur.deli. Sed hic est quęstio, qualiter morte patris, pone pater dotem vxoria suo filio non restituit. decessit, & pater, & fratres mulieris repetunt dotem, quæritur quid iuris? Bar. dixit, quod per non factum inducebatur tacitum factum, id est tacita aditio. ff.de pecu.le.l.si peculium §.sicut. Alij dicunt contrariū, h quia non apparent aliqua signa h vel indicia tacita facti, cū cessatio restituendi possit fieri citra nomen hr̄dis. Pone hr̄ditatem esse damnosam, certe qui est in mora, delinqt, tn̄ qui delinquit, i non v̄r, i nisi sit suus hæres, vt no. j.de repu.hęr.l.1. Non ob. K §. K si quis. quia ibi erat merus domini fauor, sed adire nō est merus l fauor. Insti. de auth.tut.§.nequam. Quo ad l nonum capitulum 49 de filio putatiuo, formatur quæstio, † an teneatur adire patre incerto iubente, & certe non tenetur adire, cum non est institutus eius ꝯtemplatione. j.de iu.delib.l.renitente. Si autem est institutus contemplatione patris incerti, v̄r, ꝙ compellatur, sicut seruus. inf.de iure delib.l.cum aliquis. Nam ibi dicitur, ꝙ compellitur seruus, de quo est lis, & tamen sine pręiudicio illius litis, & status. quia obedientia ibi præstatur potius iudici, quam domino. Item quia est compulsa obedientia. Item quia non est obedientia simpliciter, sed secundum quid, & propter quid, & ideo non constituit dominum in generali quasi possessione obedientiæ, sicut nec contra rebellio non nocet domino. Dicendum est, ꝙ iste filius simulatus compellendus non sit, quia non est habile medium ad acqrendum alteri. ff.de vsuc.l.iusto.in princip. & si compelleretur exacta obedientia, non est obedientia, nisi sit de- 50 bita. Quo ad decimum, & vltimum capitulum † de monacho cum ipse nunquam sperat existentiam sui iuris, videtur æquipasandum seruo, unde iura, quæ loquūtur de seruo hærede instituto,

ADDITIONES.

a Repudiari. Vide Bar. in l.interdum, ff. vt in poss. leg.
b Sed quare. vide gl. & Im. in l.is qui hęres, §.fi. ff. de acq. hær.
c Quo ad. Vide supra in 18. oppo.
d Respon. sic. Vide Sal. hic in 12. opp. & Fulg. hic contra.
e Sed quid. Vide Bar hic.
f And. Bar. Sciente patre. Not. si filius diu tenuit bon.poss. patre sciente præsumitur patris ratificatio interuenisse. vide Mode. in l.qui in aliena, §.interdum ff. de acqu. hæred.
g And. Barb. Opin. glo. Potest responderi, sustinendo glo. in casibus, & exemplis hic positis per Baldum non suberat causa præsumendi ex aliqua diuturna possessione, prout in casu d.l.si filius. verba tamen Baldi sunt subtilia. quia l.si filius, non loquitur in bonorum possessione, quæ pende's retur anno, nisi dicas, quod etiam poterat esse, quod filius prope finem 30. ann. adijt delatam sibi hęreditatem, & cępit possidere. & tamen possidēdo postea per longum tempus etiam post triginta annos, quibus præscribitur iuri adeundi. l.licet. infra de iure deli. præsumitur a principio adiuisse cum illa lex indistincte loquatur, ita debet esse hic, & vide hic Sal. in 11. opp. quæ col. ex dictis Bal. hic, licet de Bald. mentionem non faciat & pro hoc adducit quod leg. & no. in l.si indebitum, in §.si rem ratam habe. quam alleg. Barto. in d.l. bonorum. & propterea dicit Paul de Castr. hic, quod illa glos. est dubia. sed ad l.si indebitum, in §. cum glo. & ibi not. per Bar. potest responderi, quemadmodum respondent Doc. ad l. bonorum. videlicet. quod loquitur in ratihabitione, nos autem loquimur in casu, in quo lex præsumit ab initio interuenisse cōsensum, vbi aliud non apparet. & hic illa iura. & l.si partem §.fi. ff. quemadm. ser. amit. iuncta l.seruum filij, §.1. ff.de le.1. & etiam d.le. bonorum loquitur in actione, quia ratihabitio per fictionem trahit consensum retro ad principium, quod fieri non potest in præiudicium iuris quæsiti tertio. nos autem loquimur in presumptione iuris, d.le. qui in aliena. in verbo, credendes. & expresse nota. Bar. in d.l.si filius. non enim præsupponit, vt pro constanti, quod ibi pater non iusserit, sed dubitatur, & illa opi. proculdubio videtur verissima hodie, cum hodie agnatio filij sit efficax sine patre, quo casu non loquitur d.le. bonorum. & vide hic per Iaco. But. & Bar.
h Signa. Vide Bar. in l. gerit. ff. de acq. hær.
i Adire. Sed responde vt per Imo. in l.recusari, ff. de acq. hær.
K Non obstat. Respondeo, quod etiam Bar. dicit, quod si ille asserat se non aduisse eo, quia non vult teneri, non induceretur aditio.
l Quo ad. Facit l. qui in aliena. §.1. ff. de acqu. hære. quid autem in filio vero, vide glo. & Bar. in l.si quis mihi bona. ff. de acq. hær.

to, habent locum etiam in monacho. de priuil. c. cum olim. per Inno. & ideo monasterium videtur posse renunciare hæreditati delatæ monacho. *a* hoc tenet Bart. ff. de bon. poss. tutor. sed alibi tenet, quod monachus æquiparatur filio magis quam seruo. & sic eo recusante monasterium potest adire, & eo non recusante, non potest repudiare, vt no. Bar. in l. 1. ff. de vulg. subst. Ex quibus colligo, quod æquiparatur filio, & seruo, prout fauorabilius *b* est monasterio, & ideo libere monacho viuente, & in eodem statu manente, monachus potest adire, & repudiare in præiudicium ipsius monasterij hæreditatem sibi delatam, si tamen monachus efficeretur sui iuris, forte adeptus Episcopatum, vel factus de filio pater, idest Abbas, hæc repudiatio monasterij forte ei non præiudicaret. 18. q. 1. c. statutum. † Quid si monachus *c* decederet, antequam hæreditas sit repudiata? & videtur, *d* quod deficiat principalis persona, ergo, & persona secundaria, & accessoria, i. monasterium non poterit adire, & arguo sic, extincta persona principali, extinguitur accessoria. ff. loca. l. si quis domũ. §. pen. ff. de pign. l. ex vectigali, ff. de leg. 2. l. peto. §. prædium. & de peri. & commo. rei venditæ, l. necessario. §. fin. sed monachus est principalis persona, quod patet, quia est fundamentum, & origo: vt l. Deo nobis, C. de Epis. & cle. & l. cum filio. ff. de le. 1. & ipse est extinctus morte, ergo extincta persona principali, extinguitur eius imago, idest monasterium, causa enim originali rei sublata, extinguuntur omnia, vt infra de lati. liber. toll. l. 1. in prin. † Secundo arguo sic, extincto subiecto, extinguuntur accidentia subiecti, vt ff. de vsufru. l. 2. sed subiectum, in quo fundatur ius in causa aditionis, est ipse monachus, ergo eo extincto extinguitur, quicquid ex eo sequitur, vel ob id. Tertio arguo sic. † ius adeũdi, excepto quam in suo hærede, non est proprie ius, sed quædã facultas. ff. ad l. Falc. l. pretia rerum, sed mera facultas extinguitur extincta persona, vt ff. de serui. lega. l. pater. hinc est, quod si habitatio est concessa vxori tuæ, tu potes hospitari cum ea, non per modum iuris tibi concessi, sed per modum facultatis, si vxor tua moritur, tu perdes istam facultatem, ff. de vsu. & ha. l. certum. † Quarto arguo sic: ius adeundi dicitur causa corpori cohærẽs, quæ extinguitur cum corpore. ff. ad l. Aquil. l. proinde si seruum, §. fi. & l. inde Neratius. nec mirum, quia aditio hæreditatis animo proprio explicanda est, non alieno, ergo non transit ad alium, infra de cad. tollen. l. 1. §. in nouissimo, nisi transmittens sit suus, & necessarius hęres, sed monachus, qui non est in potestate patris, non est necessarius hæres, per not. ff. de mino. l. si ex causa. §. Papinianus, licet sit agnatus: vt d. l. Deo nobis. Quinto arguo, quod monasterium non possit adire, cum dependeat ex persona monachi, ergo mortuo monacho, hoc non potest. Et confirmatur ista ratio, quia nomine monachi, & non proprio debet monasterium adire, sed id quod debet fieri nomine alterius, eo mortuo, inchoari non potest, & pro non scripto est, si fiat, argumento. ff. de iure codic. l. quidam referunt. Sexto arguo monachus in monasterium transfert se, & sua, & illa demum acquiruntur monasterio, quæ sua, idest ipsius monachi sunt, sed nomine suorum non continetur † ius adeundi, quia non est in bonis, sed extra bona, vt d. l. pretia rerum. Septimo hoc probo, si ius adeundi acquireretur monasterio, aut in vita monachi, aut in morte, si in vita, sequeretur, quod licet monachus esset factus Episcopus, remaneret hæreditas monasterio semel ei quæsita, *e* quod falsum videtur. nam sicut seruus manumissus, & filius emancipatus adeundo sibi quęrunt: vt infra de iure delib. l. non est dubium. ergo idem in monacho, sed quod quæratur morte, hoc videtur falsum; † quia mors deducit rem de esse, ad non esse, non autem de non esse ad esse. ar. ff. de ope. lib. l. qui libertinus. §. posthumus. † Octauo confirmatur hoc, quod aditio hæreditatis consistit in iure, & in actu inseparabili a persona, vt infra de iure delib. l. potuit. in vers. ipsius. ergo in alium digredi non potest. argum. ff. de noua. l. si vsusfructus. Nono probatur, nam si monasterium mortuo monacho possit adire, ergo fingeretur super persona mortui, idest super isto monacho, quod adiuisset retro a tempore mortis testatoris. ff. de stip. seru. l. si ex re. §. fin. sed istud est impossibile, scilicet fingere habitum super persona iam extincta. ff. ad l. Aquil. huic scripturæ. † Decimo arguo sic, non minus operatur mors naturalis, quam ciuilis, imo magis operari consueuit. ff. de iur. fisci. l. Statius §. Cornelio fęlici. sed post mortem ciuilem quo ad ipsum monasterium, id est post manumissionem monachi, quia eum Abbas a sua manu dimisit, & alio translatus est, primum monasterium non retinet ius adeundi, ergo &c. nec eo naturaliter mortuo, & confirmatur per id, quod not. in Spec. de sta. mona. §. 1. vers. a. quęritur. vbi Spec. tenet quo ad hoc, vt acquiratur monasterio, ipsius monachi actus, & voluntas est necessaria, sed post mortem nemo habet velle, vel nolle, ergo monasterium tunc adire non potest. ad hoc facit, quod no. Cyn. in dicta l. cum non solum. in princ. secundum Richar. Malumb. & facit. ff. de acquiren. hered. l. is qui hęs. §. neque filius. & adde, quod dicam. J. de hær. institué. l. cum proponas, non obst. l. vlt. §. de vsufruc. quia illa loquitur in iure quęsito, nõ in iure quærendo. † Extra quęritur *f* statuto caueatur, quod *g* mulier non possit adire hæreditatem sine consensu *g* duorum proximiorum consanguineorum, modo quædam mulier adiuit sine consensu: sed illi consanguinei postea ratificant. † Quæritur, nũquid isti subsequentes consensus *h* confirment aditionem, & videtur, quod sic. argumen. legis nostrę. In contrarium videtur, nam considerandum est, quod in quibusdam actibus quædam sunt de forma, quædam ante formam, quædam præter formam, quædam sunt, quæ sequuntur formam, & habemus proprie exemplum in electionibus, *i* nam de forma est, quod in scrutinio requiparantur vota, & sigillatim, & diligenter omnium eorum, qui ius habent in electione de iure communi, & etiam de consuetudine, & per procuratorem absentium mox in scriptis redigantur, & scriptura est de forma. Item vt mox publicatio fiat, mox collatio, & electio, quodque consensus sint electiui, & capitulares, & non singulares, vt ext. de elect. c. ecclesia vestra. & c. in Genesi. Ante formam sunt, vt conuocatio omnium fiat, qui vocari possunt sine periculo, quia alias uocandi non sunt: vt extra de elect. c. bonę. & c. quod sicut. Item assignatio dierum, & loci: vt extra de rescript. c. nonnulli. Item expectatio absentium, vel eorum procuratorum, cum habeant potentiam veniendi. Pręter formam sunt, vt scrutatorum creatio, Itẽ quod sint tres, vel duo, aut plures, quia non dicitur esse formale id, quod non est præfixum, & habet veritatem in se. ff. de ann. leg. l. Seio, §. medico. Item quædam sunt, quę sequuntur formam, quę tamen non valent, nisi forma pręcedat publicatio populo, & positio cathedrę, & similia cæremonialia. † Nunc ad propositum reuertor, & dico, quod consensus consanguineorum est de forma, & dico, quod isti consensus accessiui, quando sunt de forma, nihil operantur, nisi interueniãt antequam diuertatur *K* ad alios actus extraneos, quia quę incontinenti fiunt, vĩr inesse, quæ aũt ex interuallo fiunt, nõ insunt, vt l. lecta. §. dicebam. ff. si cert. peta. & c. indemnitatib. §. si aũt nulla. de elec. lib. 6. nam consensus accessiui non valent, si principale est irritum: sed si est aliquod,

ADDITIONES.

a Delatæ monacho. Vide Bal. in l. bonorum. in ver. 5. & Cy. infra, eo. & Barto. in l. 1. ff. de vulga. & pup. in l. 3. ff. de cond. fur. & in l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. & in l. inde Neratius. §. 1. ff. ad l. Aqui. & Doct. in c. in presentia. extra de prob. & in l. tutor, hic alleg. Bal. in l. is, qui hæres, §. fi. ff. de acqu. hæ. vide quod tenet, quod Abbas, & capitulum possint repudiare sine monacho, sicut dominus sine seruo. & ibi per Rom. an solus abbas possit adire, de quo etiam per Bar. in l. ex repudiatione. infra de fideicom.

b Prout fauorabilius. Vide quæ scripsi post Lud. Ro. in l. 1. §. item acquirimus, ff. de acq. poss. & adde quod ita tenet Ro. in l. is, qui hæres, §. fi. ff. de acq. hære. 2. col. & no. per Cyn. in l. Deo nobis, supra de Episc. & cler. & quia in dubijs accipimus, quod fauorabilius est causę fauorabili, c. fi. extra, de re iud. & ad Bal. hic uide Bar. in l. 1. §. fi. ff. de bo. poss. secundum tab. per Bar. Bal. & Imo. in l. si quis mihi bona, §. seruus, ff. de acq. hæ. & Bal. in rub. supra, eo.

c Monachus. An monasterium possit adire, uide Bal. in l. Deo nobis, sup. de Episco. & cler. d. Imo. in l. 1. ff. de uulg. & pup. & ibi etiam Bar. & Ang. & Bar. in l. 3. ff. de cond. fur.

d And. Barb. Videtur. An monacho decedente monasterium possit adire hæreditatem, uide in hoc Bar. no. in l. is potest, ff. de acq. hær. & aliquid in l. 1. ff. de uulg. & pup. & plene per do. meum, ff. de hær. insti. l. si paterfamilias.

e Quæsita. Vide Bal. in l. Deo nobis, in vlt. q. supra de epis. & cler. & 18. q. 1. cap. 1. & Bal. supra prox. Cano. in c. in præsentia, extra de prob. Bal. Ang. & Imo. in l. si quis mihi bona, §. seruus, ff. de acqu hær. Imo. post antiquos in cle. dudum de sepulturis. Pau. de Cast. in l. non est dubium, inf. de iur. delib.

f And. Barb. Extra quæritur. Et no. quod etiam si partes non opponerent, quando lex, vel statutum dicunt actum non valere ipso iure, vt quando debet interuenire consensus propinquorum, & si non apponatur, ille actus est inualidus glo. est no. in c. 1. de rescrip. lib. 6. & in cle. 1. eo. ti. & c. dilectus de præb. uide ea. statutum, in gl. fin. uer. computatur. de rescri. lib. 6. & gl. cap. fin. de offic. dele. in 6. vide Io. de Imo. in l. ex facto, de vulg. & pup. Bal. in c. 1. qui succe. te. vbi non potest renunciari illi constitutioni, ex quo dat formam. vide Bal. in l. si infra, de edict. di. Adr. toll. vbi exceptioni, quæ oritur ex statuto, non potest renunciari, Sed uide Archi. & ibi Domi. in c. cum de beneficio, de præben. in 6. vbi dicit, si Papa concedit monachis, quod abbas non possit conferre beneficium clerico seculari, & apponitur decretum, & Abbas confert longissimo tempore secularibus, quod non erit consuetudo, uide ibi omnino, vide tex. in c. cum uenissent. de in integ. rest. ubi factum contra inhibitionem iudicis in instanti tenet, quoniam non est appositum decretum, & ibi d. Ant. Et pro istis ego allego tex. Gregorij, in c. denique. ad fi. ubi decretum non necessitatem facit, ubi uide omnino.

g Consensu. An consensus consanguineorum possit ex post facto interuenire ratificando actum, in quo debuit interuenire, uide Bald. in l. executorem, infra, de exec. rei iud. & Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum, ff. de acq. hæred. plene Imo. in c. cum vos, extra de his, quæ fiunt a præla. sine consen. c. & in d. §. iussum.

h And. Barb. Consensus. An subsequens consensus confirmet actum. vide do. Anto. c. cum consuetudinis, de consue. & glo. no. c. dilecto, extra, de præb. & quid si requiratur mandatum, uel consilium, uel iussum, uide Bar. & Mod. in l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hær. l. si autem plures, ff. de aqua plu. ar. Bar. in l. fi. C. ad Maced. c. ex patre, de consi. preb.

i Electionibus. Et hęc verba uidentur fuisse Io. And. in c. quanquam. super glo. de vsu. in 6. in nouel.

K Diuertatur. Tenet Ant. de Butrio, & Imo. in c. cum consuetudinis, extra de consue. sed Ang. contra in l. 1. § quæsitum, ff. ad Treb. & ibi refert Imo. in pe. col. Paul. de Cast. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. solu. matr. tenet idem, quod Bald. hic, & in l. si quis mihi bona, §. si coram, ff. de acq. hered.

quod, interdum augent effectum rei, vt in d.c. Indemnitatibus. §. si qua vero. in glo. quæ incipit, aduerte. nec obst. extra de iure pat. cap. cura. vbi consensus extraneus extra personam principaliter actum gerentem potest sequi, quia ibi loquitur in consensu confirmatorio, seu approbatorio, sed quæstio nostra quærit de formali. hoc etiam patet ex vi vocabuli, quia consensus dicitur simul sensus. ff. de actio. & obl. l. consensu. & no. supra de sacrosan. eccl. l. illud, & ff. de pac. l. 1. Idem si statutum requireret consilium, a tamen istud proprie nõ est de substantia, b quia potest interuenire ante factum, sed post factũ nihil operatur. de elect. c. cum in veteri. de arb. ca. cum olim. ne sed. vac. capit. vno. lib. 6. Idem si diceret de præsentia, c nam licet ratihabitio repræsentaret consensum, non tamen repræsentaret præsentiam corporalem. Idem si fieret mentio authoritatis, nam non potest post actũ interponi, vt no. in c. dubium. de reb. eccl. li. 6. Idem est, si fieret mentio de sententia, quia ea vi sermonis debet præcedere 62 actus, vt supra de sacros. eccle. l. 1. † Et confirmantur prædicta quia dictio d potest, post negatiuam posita, necessitatem significat. vnde actus aliter geri nõ potest. vt no. in ca. 1. de reg. iur. l. 6. in 2. gl. & facit infra de iu. fis. l. certa forma. li. 10. & infra no. lice. habi. metro. lib. 11. in rubro, & nig. & infra de commeatu. l. 1. lib. 12. & quod no. inf. de bon. quæ lib. l. fi. §. necessitate eum si. Adde quod no. ff. de exerci. l. 1. §. si plures. per Bar. & ff. de adm. tu. l. Ti- 63 tium, & Meuium, in princ. † Vlterius quæro: statuto e cauetur, quod nulla mulier possit se obligare sine iudicis decreto, modo quædam mulier adit hæreditatem coram iudice, qui interponit decretum, sub hac cõditione, si de iure debeo, & aliter non, quæritur an valeat. Bar. mouet istud dubium, & non determinat. ff. de auth. tut. l. si conditionalis. tu dic valere: f quia de iure dẽt interponere, ex quo petit, & sic se refert ad dispositionem iuris quæ certa est, quod nn. perpetuo. nam actus volũtariæ iurisdictionis quoad partem, est necessariæ iurisdictionis quo ad iudicem, cũ iurisdictio sit officium necessarium, vt patet in diffinitione iurisdictionis, ff. de iur. om. iud. l. 3. ff. de offic. procur. l. a. per Guil. & hoc est verum, si æquitas contractus suadebat decretum interponi, secus si dissuadebat. ar. ff. de transa. l. cum hi. §. si prætor, & 64 facit sup. si quis, vel vti. pub. l. fin. † Sed dubitatur, vtrum illud decretum debeat interponi post, g an ante? & qualiter notarius debeat scribere illud decretum. h nam tabelliones in fine consueuerunt dicere hæc verba, videlicet quibus omnibus, & singulis sic peractis dictus iudex suam authoritatem interposuit, & decretum. nam videtur potius, quod debeat scribi in princ. instrumenti, argum. no. supra ne lic. poten. l. 2. & ff. de min. l. at prætor. §. permittitur. in vlt. gl. In contrarium videtur, quia decretũ debet esse postrema, & cõclusa pars, vt s. arb. tut. l. fin. & no. gl. sup. de tut. & cura. illustr. perso. l. 1. super uer. decretum. Sol. non curo in quacunque parte eiusdem instrumẽti interponatur, dum modo ad omnia referatur. arg. ff. de lib. & posth. l. 3. extr. de app. 65 ca. 8. requiris. & infra de instit. l. penult. † Item dubitatur, an valeat decretum iudicis interpositum hoc modo, nos iudex interponimus decretum dictæ aditioni, si de iure processit, & videtur quod nõ, quia nondum processit. de iure ante decretum, & sic cõditio falsa est. In contrarium, quia quo ad partem processit de iure edictali, sicut cum intẽtatur edictalis, & petitur decretalis. totum enim hoc de iure processit. vt ff. de succes. edict. l. 1. §. de- 66 cretalis. & ita tenet Bart. de lega. præstan. l. cum propter. † Item dubitatur, an consanguinei i mulieris sint citandi, ex quo requiritur decretum, & videtur, quod sic, iuxta no. ff. de bon. possess. l. tutor quasi redactus sit ad instar minorum. arg. de rebus eor. l. magis puto. §. ne passim. & s. de nupt. l. in coniunctione contrarium dico, quia hoc statutum non exigit, ergo nec nos exigere debemus, ar. ff. de acquiren. hæredit. l. si seruum non dixi, & quia citatio eorum quorum non interest, dicitur leuis solemnitas, unde eius omissio non vitiat, vt ff. de uent. inspicien. l. 1. §. denunciari, 67 † Sed quid si statutum requirit citationem coniunctorum absentium, vel eorum præsentium? Respon. tunc sunt citandi, & citati expectandi, & quicquid fieret interim esset irritum ipso iure, vt no. in c. vbi periculum, in gloss. in verb. decem dieb. extra de electio. lib. 6. vtrum autem si statutum loquitur de coniunctis in masculino genere, sint citandæ fœminæ k coniunctæ patet ex his, quæ dixi s. de ser. fugi. l. quicunq; & puto quod non comprehendat fœminas. l arg. supra de testa. tute. l. 1. quia consilium & authoritas proprie est virorum, non mulierum, arg. ff. de admini. tut. l. quidam decedens. § Papinianus. Præterea si statutum facit mulierem habilem m in facto suo, non debet auctorari in alieno, vt supra de legi. l. fi. & per hæc nõ ob. quod no. in c. indemnitatibus, in fin. de elect. lib. 6. in glo. quæ incipit potest, puta religiosi. Sed nunquid tali decreto potest appellari? & videtur quod non: nam ipsemet mulier non appellat, quia consensit. vt supra de reb. cred. l. generaliter. §. 1. ver. quis enim alius autẽ nõ appellat, qui nõ læditur. n ff. de app. reci. l. 1. in princip. Item si posset appellari voluntaria iurisdictio efficeretur contentiosa, & contractus (vt ita dicerim) efficeretur iudicium, non ob. infr. de sec. tab. l. 1. nam ibi fuit appellatum a sententia, nõ a decreto, quod nondum erat interpositum. Credo, quod si statutum requirit præsentiam coniunctorum, & ipsi viderent per tale decretum lædi mulierem, quod ipsi possent a decreto appellare, quia si tacerent, esset eis præiudicium, nec est nouum, quod a decreto appelletur: vt d. §. permittitur, si autem consanguineorum præsentia non requiritur, nec actus ipsorum, tunc non appellant, quia nullum ius, & nullam causam habent cõtradicẽdi, vt ff. de min. 68 l. tutor vrgentibus. † Sed quid si statutum requirit consensum, quidam consanguinei o consentiunt, & quidam contradicunt: & videtur præualere dissensus: vt ff. de cu. fu. l. consilio. §. fi. In contrarium videtur: nam ex quo principalis consentit, maior pars videtur consentire, arg. ff. de pact. l. maiorem. Rñdeo, iudex arbitrabitur, vt supra de nupt. l. 3. l. viduæ. in fin. Sed de quibus con-

---

ADDITIONES.

a Consilium. Quando statutum requirit consilium, debet interuenire ante, sed non post. & vide Bal. in c. 2. de feu. sine cul. non amit. & in rubr. de exerc. & l. final. ad Macedo.

b Substantia. Sed ante factum, iuxta distinctionem, de qua sup. & de cõst. facit quod hic tenet Bar. & in l. autem plures, ff. de aqua plu. arcen.

c Præsentia. Præsentia non potest sequi actum. Idem tenet Ludo. Roma. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær.

d Dictio No. quod verbum potest, necessitatem importet, & vide Bal. in l. 1. ff. de ma. te. in c. sollicitans, extra de rescr. & Bar. in l. suus quoque. § sed & si filia. ff. de hær. instit. & Bal. in l. fi. inf. de fideic. & Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth.

e Statuto. Vide quæ infra sequentur, & quod no. Bal. in l. potuit. in 8. q. infra, de iure delib. & Lud. Ro. hic.

f A. B. D. c valere. No. si mulier non potest se obligare sine consensu propinquorum, non potest adire hæreditatem, vide quod no. Bar. in l. apud Iul. §. fi. ff. ex quib. cau. in poss. ea. & l. moræ. ff. de acq. hær. & gl. in c. fi. de fo. comp. an autem poterit renunciare, vide Bal. in l. pactum. sup. de col. vbi si prohibetur contrahere, non potest renunciare. & ex hoc infert, an de renunciatione potest solui gabella, vt de contractu: pro quo vide Bal. in l. quid ergo, §. contrarium. ff. de contrah. & vn. ac. tu. & an poterit contrahere matrimonium sine consensu propinquorum, vide tex. & Bald. in l. copulandis, sup. de nup. & an poterit contrahere cum patre, vide Bal. & in præal. l. pactum. & an poterit contrahere cum Principe, vide text. quod sic. & quod in simili dicit Ange. in auth. de alien. & empt. §. in prin. alias in §. 1. idem dicit, quod in republica, & an poterit testari. vide tex. sing. quod hic. in l. Aurelius, §. Caio. ff. de lib. leg. & Bal. in l. 1. §. 1. ff. de tut. & rat. distr. & an poterit facere acceptilationem, vide Bar. quod non. in l. de tute. de in integ. rest. min. & an poterit facere distractũ. vide l. vbi pactum sup. de transl. vide d. Abb. cons. 74. de q. in contractu, an habeat locum in statutis, & quando non habet iustam causam contradicendi, vide glo. c. 2. alias, 1. 65. dist. Dominicum. in c. 1. de const. l. 6.

g Interponi potest. Vide Bar. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hære. & quod decretum possit interponi post actum, videtur etiam velle Bald. in l. Modestinus, ff. de dona. vbi dicit, quod insinuatio potest fieri post donationem. & vide latina per Bal. in l. quicunque, infra de bon. quæ lib. & quæ no. Bar. in l. vt iusiurandi, in prin. ff. de ope. lib. & per Imo. plene in c. cum vos. extra de his, quæ fiunt, a præla. sine consensu ca. & per Bald. in l. fi. §. si autem. infra de bon. quæ libe. & per Roma. hic.

h Decretum. Vide Bald. & Imo. in c. cum vos extra de his, quæ fiunt a præla. sine consensu cap.

i Consanguinei. An in interpositione decreti sint citandi consanguinei, stante statuto, de quo supra, scilicet, quod mulier nõ possit adire sine decreto, & vide etiam hic, quia si statutum requirit citationem. & de ista citatione coniunctorum vide Bar. in l. hæc autem, § 1. ff. ex quib. cau. in possess. ea. & Imol. in c. cum vos, ext. de his quæ fiunt a præla. sine consen. c.

k Fœminæ. Et si statutum requirit citationem consanguineorum, non intelligitur de fœminis. & vide Bal. in l. si inf. de verb. sign.

l And. Barb. Comprehendat fœminas. Not. quod comprehendit et consensus mulieris. vide quæ dixi in cle. 1. de elect. sed in contra. facit lex bene a Zenone. de quadr. præscr. no. quod statutum requirens consensum propinquorum, non includit consensum mulieris propinquæ, quod est no. & sic masculinum non comprehendit fœmininum. vide mirabile dictum Areti. in c. si quis suadente. 17. q. 4. & Bal. in l. Gallus. de lib. & posth. vbi dicit, quod in contractu masculinum non comprehendit fœmininum, nec in rescripto. secundum aliquos, vide tex. in c. significauit. de rescr. & quod non debeat interuenire consensus mulieris, vel minoris, vide Ang. in l. fi. infra de verb. sign. vbi dicit ita determinatum fuisse eo existente aduocato. & vide eundem in l. 1. §. & quidam. ff. quod cuiusque uni. no. & si statutum loquitur de testamento, vel contractu secundum Ang. ibi, vide omnino. & Bal. in l. fina. inf. de verb. sign. Et quid si statuto cauetur, quod agnatus in contractu minoris interueniens sit bonæ opinionis & famæ, & est vsurarius: dic quod non debet inter[illegible], sicut dum Alb. de Rosa. in 2. parte statutorum, in q̃one fi. Et vide Bal. in rub. sup. de pac. vbi pulchre loquens, & ibi Sal. & in l. dudum. sup. de contrah. emp. & an requiratur proximior in gradu. Iac. But. tenet quod sic, vt refert Sal. in l. fi. inf. de testamen. mil. sed de consuetudine admittitur non proximior secundum eum, vbi omnino vide, quid si absentant se propinqui, ne præstent consensum. vide Bart. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore, ff. solu. mat. & quid si non habet consanguineos vide Raph. in l. 3. §. prætor ait. ff. de dam. infec. & quid de contrahente cum patre. vide Bal. in l. pactum quod dotali. inf. de coll. unde quod no. dixit Bal. in l. in coniunctione. & in l. 2. supra de nup. ubi si consanguineus se absentat sine causa, iudex potest pronunciare illum suspectum, & vide tex. & Bal. in l. 3. de contrario iudi. tute. vbi si cauetur, quod filiusfam. non poterit obligari sine consensu patris, & alias gessit negotia filij fa. sine consensu patris, obligatur filiusfam. in illo contractu. quod est no. An autem possit obligari sine consensu patris, & ex illa obligatione consequatur liberationem, dic quod sic gl. est sing. l. 2. ff. de accus. & vide Bald. fi. in rub. sup. de contrah. emp. vide tex. c. tuæ fraternitatis. de cler. non residen. & quæ no. in ca. nullus. de iur. patr.

m Inhabilem. Vide Ang. & Bal. in l. fi. inf. de uer. sig. et Imo. in c. cum uos extra de his quæ fiunt a præla. et Bar. in l. 1. ff. de legib.

o Non læditur. Vide quod in simili no. Bal. in l. 3. ad finem, sup. de nup. cum quo concordat et Imo. in c. a cum uos. ext. de his quæ fiunt a præla. sine consen. capit.

n Consanguinei. Facit quod in simili no. Bal. in l. cum infans, in fi. inf. de sent. et interlo. om. iud. et per Lud. Ro. hic, et Bar. in l. 1. et in l. uiduæ sup. de nup. quid si omnes dissentiant. uide Bar. in l. si cum dotem, §. 1. ff. sol. mat. et Bal. et Imo. in c. cum uos. extra de his quæ fiunt a præla. sine conse. cap.

a coniunctis *a* intelligitur statutum, quod loquitur de præsentia, nunquid intelligitur de pupillo? Et vr̃ q̃ sic, quia suffragia tutorum p̃nt interesse, vt ff. de arb. l. diem proferre. §. coram contra-
b rium vr̃, *b* q̃ debeant esse legitimæ ætatis arg. d. l. vlnmæ. de legi. tuto. vel q̃ saltem debeant esse adulti. nam cum eorũ præsentia requiratur, redacti sunt ad instar testium, ergo impuberes repelluntur propter lubricum consilium, vt ff. de test. l. 1. §. l. Iul. Sed
9 † an qui nolunt, vel non p̃nt interesse, possunt constituere procu-
c ratorem? *c* & dic quod non, quia statutum requirit præsentiam veram, & non fictam, arg. l. 1. sup. de his qui ve. æta. & scias quod aliqualiter a materia digressus sum propter quasdam appẽdices pertinentium quæstionum ad materiam legis, Bal.

ADDITIONES.

a Quibus coniunctis. Pro hoc facit singulare dictum eiusdem Bal. in l. 7. de legi. tut. quando in aliquo requiritur consensus, vel præsentia propinquorum, non intelligitur de multis, quod no. & vide eum in l. fi. inf. de verb. sig. & in l. in coniunctio. ne. in fi. sup. de nupt. & vide sup. in præcedenti col. in ver. vtrum autem &c. in quibus locis habes, de quibus intelligitur. & cum Bal. transit Pau. de Castr. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. mat. & vide Angel. in l. 1. §. & quidem, ff. quod cuiusque vniuer. nomi.

b And. Barb. Contrarium videtur. An sub præfato statuto comprehendantur pupilli, & quid stante dicto statuto, quod interuenians quatuor consanguinei, & interuenerunt sex? videtur quod contractus non teneat, quia non seruata forma, quam decidit dominus Pet. de Anch. in c. 1. de constit. & ita dicit vidisse consultum, quia ampliatio numerum non vitiat l. heredes palam, ff. de testam. item quia maior numerus numero minori inest. l. 1. §. si stipulanti. de verb. obl. item quia numerus ampliatus non diuersificat formam l. non sunt liberi. ff. de statu hom.

c Procuratorem. Vide Lud. Ro. hic facit l. minorẽ, ff. de prædijs mi. vbi est tex. sing. Bal. ibi secundum vnam lect.

L E X II.

1 *Termini natura est suum dispositum limitare.*
2 *Verba apposita causa limitandi habent suum inducere terminum.*
3 *Diligentia, quæ post extinctam prouidentiam venit est sera.*
4 *Iudicis comminatio ante cognitionem est interlocutio, & nil operatur, quia nunquam transit in rem iudicatam.*
5 *Productio quid sit, cum distinctionibus.*
6 *Reuiuiscentia quid sit.*
7 *Reconualescentia quid sit.*

1 Si bonorum. Bonorum possessio habet tempus a iure limitatum. h. d. Not. † quod natura ter-
a mini est suum dispositum limitare. *a* † Item verba limitandi cã
2 apposita habent inducere terminum, quem non licet excedere, ff. de contrah. emp. l. qui fundum. aduerte, quia aut limitatur potentia, aut actus præcedente potentia iam infixa. primo casu cõtra expirationem temporis nullum est remedium solicitudinis:
3 † nam sera est diligentia, quæ post extinctam prouidentiam ve-
b nit, vt ff. de fid. lib. l. Thais. §. intra. Secundo casu, *b* aut quis vult venire post terminum ad priuilegium consequendum, & nõ auditur, aut auditus nihil consequitur: vt ff. de excu. tu. l. sciie oportet. §. consequens. & no. Inst. de act. §. rursus. per Dyn. aut ius cõsequendum, & tunc dic vt no. infra qui accu. non poss. l. si ea. per Cy. & ff. de adoptio. leg. l. mancipiorum, & in c. sæpe. de ver. signi.
4 in cle. & tangitur supra vt nemo. inui. l. 1. in gl. Et † an aliquid o-
c peretur, si iudex comminatur, *c* se non auditurum post terminum, vel etiam interloquendo pronunciet, hoc not. Innoc. extra qui. mat. accus. pos. c. cum in tua. Tu dic, quod nihil operatur, quia quicquid iudex ante cognitionem fulminat, comminatio est, & nunquam transit in rẽ iudicatam, ut infra commi. vel epistola. l. interlocutio. & l. iudex. & p̃dicta sunt vera; nisi aliquod
5 ius extinctum faciat reuiuiscere, vt sup. de test. mil. l. 1. † Circa qđ considera, quid est productio, & certe quædam est productio ex nihilo in potentia, aut ex non contractu in contractum conditionalem, nam actus nullus. i. non existens, fit actus existens, habens in se potentiam in euentu conditionis; vt ff. de peri. & commo. rei vendi. l. necessario. quædam est productio, i. deductio potentiæ ad actum, vt ff. de nouat. l. cum enim. & proprie loquẽdo omnis productio est ad substantiam ductio, quod quadruplici causa contingit, scilicet efficienti, formali, finali, & materiali.
6 † Reuiuiscentia est quando actus iure naturali viuens, sed iure ciuili extinctus, resurgit, si autem est omni iure extinctus, non di-
7 citur reuiuiscere, sed de nouo produci. † Reconualescentia vero est, quando non est extinctus actus sed debilitatus, seu infirmatus, sed medulla iuris liberatus, & repositus in suis viribus, & hæc probãtur. ff. de pac. l. si unus. §. pactus. ff. de sol. l. qui res. §. areã. ff. de iure fisci. l. sed reuocata. ff. si ea noxa. can. aga. l. 2. §. fi. & Inst. de repl. in prin. cum si. nos legiste habemus curare infirmitatea actionum, & obligationum suffragio legum & rationũ, & ideo oportet cognoscere species ægritudinis.

ADDITIONES.

a Limitare. De temporibus petendæ bo. pos. vide quæ not. Bald. in l. fi. in 4. & 5. col. infra, vnde legi.

b And. Bar. Secundo casu. Quid autem si est datus terminus alicui, vt præsentet scripturas suas, an post elapsum terminum audiatur, dic quod non. gl. est valde no. in d. clem. sæpe, in versicu. non absente. quam tene menti. quia pridie per illam sic fuit decisum.

c Comminatur. Nota de comminatione, seu interlocutoria sine causæ cognitione. & vide Bal. in l. si ea in pen. col. inf. qui accusare non poss. Ludo. Roma. hic remittit ad nota. per eum in l. quandiu. la 2. ff. de acq. hære.

L E X III.

1 *Possessio quæ defertur furioso, dicitur iuris, & non facti.*
2 *Furiosus, si agnitione est læsus, curator nomine eius restitui potest.*
3 *Furiosus si est in patris potestate, pater bon. poss. potest agnoscere.*

Infantis. Bonorũ possessio infantis nomine agnita transmittitur ad hæredes. h. d. Op. q̃ non transmittatur, vt ff. de acq. hær. l. Antistius, §. fin. Sol. aut bonorum possessio est delata infanti, & transmittitur, vt hic, aut furioso, & non transmittitur, vt in contrario. Et est ratio diuersitatis: quia infanti defertur pleno iure, & ideo bonorum possessio eius nomine agnita tribuit ius, sed furioso non defertur pleno iure, sed interim dum viuit: vt sup. de cura. fur. l. fin. & ideo eo mortuo in furore, annihilatur, vt ff. de bo. poss. infanti fur. dela. l. 1. ratio rationis est, quia iura plenius deferunt successionem infanti quam furioso, ratio est, quia infantia non est vitium, furor sic. vnde furioso defertur miserationis causa, sed infanti defertur pleno iure. Item
a est ratio ex parte curatoris, *a* quia per curatorem non acquiritur hereditatis, sed per tutorem sic: quia tex. defert tutori plenitudinem administrationis, sed non curatori, ut ff. de appe. l. cum in
b vna. §. tutor. Quæro, *b* quid si idem sit infans, & furiosus, quod tamen difficile est ad discernendum, responde, vt ff. de tute. l. qui
1 habebat. † Secundo quæro vtrum bonorum possessio, quæ defertur furioso, sit iuris, vel facti, sicut est Carbonia. r̃ndeo, omnia
c bon. poss. quæ est de tali specie, quod proprium eius speciei *c* est ius tribuere, tribuit ius, tamen interdum fallit, vt s̃. de inof. test. l. filijs matrem, & l. 2. §. si sub conditione, ff. de sec. tab. & quod no. ff. de hær. inst. l. si quis instituat, s. quia quandoque nõ tribuit ius perfectum, & inseparabile, eo quod pendet ex aliquo euentu, vel cõdône, sic dico in proposito, nam furioso acquiritur bon. poss. quæ iuris est, vnde potest eius nomine agi. Item & conueniri tanquam bonorum possessor: & hoc respectu est iuris, sed nõ infringitur ei præcise, & hoc respectu est facti, & ita soluuntur gl. quæ ibi adinuicem videntur cõtriæ, quarum vna est, in d. l. 1. de bono. poss. infan. & furio. & alia est s̃. de cura. fur. l. fi. §. tali. l. 1. glos. quæ incipit, si ergo. & facit. ff. de le. 3. l. Lucius. §. fin. ff. ad Treb. l.
2 cum hæres instituta. † Tertio *d* quæro, si furiosus est læsus in tali
d agnitione pp molestiam creditoris, vtrum eius curator possit ĩ integ. rest. noĩe furiosi. Cy. dicit q̃ non. J. de iu. delib. l. si infanti. in 10. opp. sed Bar. dicit cõtrium, per no. per Dy. ff. de fideiuss. l. Marcellus: nam saltem restituitur ex cl'a gñali, si qua mihi iusta cã videbitur, s̃m Bar. in d. l. 1. de bo. poss. infan. fur. hæc opi. vera est per gl. 1. s̃. de cur. fur. in gl. 2. quæ est no. ad hoc. Dicit. n. quod omnia beneficia minorum furiosum trahuntur, facit in Auth. vt ij qui ob. circa medium, & quod no. de condi. indebi. l. interdum.
3 † Quarto quæro, quid si furiosus *e* sit in potestate patris, nunquid
e pater possit pleno iure agnoscere bo. pos. resp. sic, ut J. de bo. quæ lib. l. fi. in prin. & §. si autem pueriles, nec restituitur in inte. quia pater, qui est legitimæ ætatis, est oneribus subnixus.

ADDITIONES.

a Curatoris. Vide Bar. in l. 1. ff. de bo. poss. infan. vel fu. dela. & in l. si infanti. inf. de lib. & posth. Cy. & ibi Bal. & Sal. in 7. oppo. & Sal. Fulgos. & Lud. Ro. hic. & quæ scripsi post eum.

b Quæro. Vide Fulg. hic.

c Species. Vide etiam Bart. in l. 1. ff. de bon. poss. infan. furi. dela. & Ang. & Imo. in l. cum hæres instituta. ff ad Treb.

d Tertio. Si furiosus est læsus in agnitione bonorum possessionis utrum curator eius possit petere restitutionem in integrum, vide Bart. in l. Marcellus, ff. de fideiuss. & vide inf. prox. q. & Bar. in d. l. si infanti. hic alle.

e Furiosus. Et facit l. fi. in prin. supra de cura. fur. & vide per Bar. in l. si infanti. inf. de iure delib. & ibi Bal. in 7. opp. vbi sentit contrarium eius, quod tenet hic secundum Fulg. ibi, & etiam aliquid per Sal. in 7. oppo. et vide Fulg. et Lud. Rom. hic tenentem cum Bart. per rationem suam.

L E X IV.

1 *Bonorum possessio vnde liberi trasmittitur ad hæredes.*
2 *Qui non fecit, videtur neglexisse, nisi fuerit impeditus.*
3 *Possessio, quæ defertur libertis hæreditate non agnita, transmittitur ad posteros.*
4 *Publice vtile est ne testamenta rumpantur.*

1 Emancipata. † Bonorum pos. vnde liberi, transmittitur ad hæredes. h. d. Et est ratio, quia bon. possessio non agnita non trasmittitur, vt ff. eo. l. 3. §. deniq; rõ rõnis est, quia bo. pos. acquiritur per modum facti extrinseci, cũ exigat aditionẽ pturis, & eaq̃ facti sunt non transmittunt, & in hoc possessoriũ iuris hẽt similitudinẽ cũ possessorio facti. ff. si quis

3 quis test. ff. esse inf. fu. l. 1. §. Scęuola. Item † qui non fecit, videtur neglexisse, nisi fuerit in aliquo impedimento. ff. de acqu. hæred. l. cum quidam. in prin. & l. Pantonius. & sup. de restitut. mili. l. 1.

3 † Quęro nonquid hodie bonorum possessio, a quæ defertur libe

a ris, non agnita transmittatur ad posteros. gl. sentit quod sic, per l. 1. inf. de his qui ante apertas tab. sic iste titulus inducit transmissionem non solum de iure ciuili, sed de iure prætorio quod est no. Et hoc tenet Ia. de Ray. Pe. Cy. & puto hoc verum in fauorabili transmissione, secus in contra tab. ar. ff. de inui. test. l. filio prępterito. hoc. n. ex bono & ęquo non debet dilatari, sed potius coarctari.

4 quia † publice vtile est, ne testamenta rumpantur ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. quid si is, in gl. quę incipit, alias.

ADDITIO.

a Bonorum possessio. Verum l. 1. de his qui ante aper. tab. habeat locum in successione de iure prætorio. & dum Bal. hic dicit, quod non procedit in bon. possess. contra tab. quia est odiosa. adde quod ipsemet no. in l. filio præterito. in 14. col. & post cū Imo. ff. de inust. rup. & irri. test. vbi videtur tenere contrarium, dum voluit, quod per d. l. 1. transmittatur ius dicendi testamentum nullum. sed Salic. hic videtur tenere, quod nulla bon. poss. transmittatur ex beneficio d. l. 1. quia prætor, qui bon. poss. inuenit, hoc non disponit, nec etiam ius ciuile, sed Doct. communiter contra. & adde gl. in l. sed & si decesserit, ff. de bo. pos. contra tab. & quod ex potentia sui tatis bo. poss. non transmittatur, est tex. & ibi Bal. in l. 1. § ibidem, ff. de col. bon. facit l. 1. §. expetandi. ff. de bo. pos. secūdum tab. Ray. & Iac. But. tenent idem quod Bald. idem tenuit hic Pau. de Cast. quia cum sit necessarium ius petendi bo. poss. cum iure adeundi debet transmitti, arg. l. qui patri, ff. de acqu. hær. & l. femus si hæredi. ff. de statu lib. Fulg. hic tenet opi. Bald. Roman. hic contra communem opin. scripsit post Bar. hic.

LEX V.

1 *Ignorantia non labitur tempus agnoscendi.*
2 *Dormienti & ignoranti quo ad sui commodum currit tempus.*
3 *Tempus, quod currit cursu artificiali, non currit ignoranti, si requirit hominis factum.*
4 *Statutum certum tempus, quod habentes instrumenta ea ponant in memoriali, alias priuentur, non currit ignoranti.*

1 Quandiu. † Ignoranti non potest agnoscere, nec labitur tempus, & est argu. q si statutum est in ci-

2 uitate, q qui non posuerit in ęstimo a omnes suas res, non fiat ei ius per rem, quam non posuerit in æstimo, vel perdat illam, & aliqs per errorem factū licuit, q nō posuit vnam suam rem in ęstimo: propterea non debet illam perdere, vt hac l. cum si. Nic. de Mat.

b Extra opp. b q tempus currat ignoranti, vt ff. de infa. & ibi vide

3 Bar. in l. genero. Sol. † quo ad sui cōmodum currit dormiēti, & ignoranti, vt ibi; sed ad exclusionem alicuius iuris non currit: vt hic; & J. de his qui. vt indi. l. si ideo. & l. cum fratrem. Vel dic,

c q quoddā est tps, quod currit solo naturali c cursu, & hoc cur-

3 rit ignoranti, vt ff. de leg. 1. l. si cui legetur, quoddam † quod currit cursu artificiali: & tunc si quidem requirit hominis factum, vel moram: non currit ignoranti, vt hic, & l. fi. ff. de decre. ab or. fa. & ideo pretor statuit tempora esse vtilia. ff. de ędi. edi. l. cū lex. §. 1. ff. de exc. tu. l. quinquaginta, aut non requiritur factū, vel mora ignorantis; & tunc currit ignoranti, vt infra de pręscrip. longi. temp. l. fi. & ideo tempus, q ligat manus ordinariorum in conferendis beneficijs vacantibus in curia, currit Papę ignoranti, vt

4 no. in c. statutum. de preb. li. 6. † Statutum vero tempus, q habētes instrumenta, & non ponentes in memorialibus priuētur iu-

d re suo, non currit ignorantibus; d quia tractus temporis requirit etiam moram hominibus, & ideo intentanti priuationem, oportet facere positionem & probationem de scientia; & ita cōsuluit Bar. in statuto insinuationis Perusij. & adde quod dicam infra de insti. & subst. l. 1. in 8. q.

ADDITIONES.

a And. Bar. In æstimo. No. quod si aliquis per errorem probabilem, non posuerit aliquam rem in æstimo, non incidit in poenam. vide quæ no. Bar. & Bal. in l. genero, ff. de infam. Bal. in l. annus, ff. de calum. Bar. in l. pen. ff. si quis test. li. esse iuss. fue. & l. si quis in graui, §. vtrum, ff. ad Sill. & vide tex. valde sing. l. 1. §. si quis autem propter, ff. de min. ubique pena. vbi dicit, quod restituitur, licet sit similis. l. Aristicinus, ff. de serui. rust. præd. Et vide Bal. in l. fi. sup. de dolo, vbi determinat, quod tps actionis de dolo ignoranti currit. pro quo facit tex. l. fi. inf. de præscr. longi tempo. sed si tempus esset continuum, tunc curreret, vt voluit Bald. puta per statutum a populo, vel ciuitate, quia tunc tempus intelligitur continuum, vt no. gl. in rub. alias in l. 1. ff. de diuer. & temp. præscrip. aut fit ab habēte potestatem condendi ius prætorium, vt in Episcopo ciuitatis, & tunc in dubio præsumitur tempus vtile. gl. est sing. Insti. de perpe. & temp. actio. circa prin. & tene menti, quia Guil. de Cun. dixit, quod vbi agitur de odio finiendo, semper tempus intelligitur continuum, l. si cum exceptione, §. fatis. n. clementer. ff. quod metus causa. uide Bal. in d. l. genero. & adde quæ no. in l. capeatorias. de test. mili.

b Extra oppo. An tps currat ignorāti, adde contra distinctionē Bal. & hic. & in l. 1. ā a 4. oppo. sup. eo. dū dicit, q non requiritur mora, vel negligentia, ad hoc vt pscriptio currat ignoranti, non vt contra l. sicut in fi. inf. de præscrip. 30. ann. vbi pscriptio triginta ann. introducta est in odio & negligentia non petentis, vt no. in l. fi. inf. de edi. dum Adr. tol. & dī in regula, possessor, de reg. iu. in 6. tamen currit ignoranti, d. l. si cui. & ar. a maioritate rationis, in l. fi. inf. de præscr. long. temp. & ad idē l. si partem. §. 1. ff. quib. adm. seru. amit. & quod ibi no. Bal. Itē regulariter omne tempus debet esse continuum, l. 3. cum ibi no. ff. de diuer. & temp. præscrip. Item possumus dicere, q regula prima tradita hic per Bal. & in d. 24. op. sit vera. i. qd præscriptio inducta ex sola negligentia vel mora, vel mere in odium alterius non also respectu nunquam currat ignoranti, per iura. ibi & hic alleg. Fallit in præscriptione longissimi temporis, d. l. sicut. Aut præscriptio est causata ex alia, quam ea negligentia, & tunc, aut præscriptio est introducta a iure ciuili, & currit ignoranti, d. l. fin. de præscr. long. temp. aut a iure prætorio, & tunc aut cursus inducit fauorem, & est tēpus continuum, l. genero, ff. de infa. aut odium, & tūc est utile, Inst. de perpe. & temp. act. §. fin. & ibi not. aut nec fauorem, nec odium, & est continuum, l. nulli, supra de Epis. & cler. ista ultima verba fuerunt Bald. in disputatione sua incip. statuto cauetur, quod fœnerator. intellige hoc, nisi statutum expresse ligaret ignorantem, l. diuus. & ibi Barto. ff. de fal. & uide quod not. Bald. in princ. diuus l. & in l. qui procuratorem dat, in vlt. col. ff. de proc. & Bart. in l. fi. ff. si quis te. lib. esse iu. fue. An autem tempus implendi conditionem currat ignoranti, uide Barto. in l. 1. 9. quæst. infra de inst. & sub. cond. fac. an autem possit peti restitutio ratione ignorantiæ, vide Barto. in l. 1. ff. de itin. actuque priua. & ad argumentum sumptum a maioritate rōnis ex d. l. fin. inf. de præscrip. long. temp. posset responderi, vt colligitur ex no. per Bald. in ca. fin. de prohib. feu. alien. per Loth. & scripsi post Bar. in d. l. fi. & plenius per Bal. de hac materia in d. l. genero. ad hæc dicta uide Bal. §. fi. Inst. de perpe. & tempo. act.

c Naturali. Vide no. per Bal. sup. eo. l. 1. in 2. op. & plene in l. genero, ff. de infa. & ibi Saly. Bar. dicit idem quod Bald. uide eum.

d Ignorantibus. Vide Bald. in §. fin. Inst. de perpe. & tempo. act. & sequitur præcise Pet. de Ancu. in cap. canonum statuta, in ver. alibi quærit Bart. & Cy. extra de cōst. facit quod no. Bart. in l. quinquaginta, ff. de excu. tu. & in l. genero, ff. de infa. limita tamen ex no. per Bal. inf. l. prox. in fin. & hic adde Bal. in l. pe. supra de peri. tut. & eundem in d. l. quinquaginta. tamen tempus, quando currit testatori, computatur hæredi. l. fi. & ibi Bald. supra si min. fa. an autem statutum, de quo hic, sit validum, & in foro cōscientiæ seruandum, Io. Cald. q sic, in q. incip. Bononiensi statuto &c. per Bald. in c. 1. §. si quis per 30. si de feu. fuer. contro. & in c. licet. extra de sup. negli. prela. & in c. fi. extra de elec. uide tamen quod dixi post Imo. in l. facta. §. si quis bonorum, ff. ad Treb. & adde Bal. in l. item ueniunt, §. cum antequam ff. de peti. hære. & Lud. Roma. in l. 1. §. occisorum, ff. ad Syll. & Bal. in d. l. genero, & no. Guil. in l. is potest, ff. de acq. hære.

LEX VI.

1 *Mulier, si est in loco, vbi non sint periti, præsumitur pro ipsa.*
2 *Copia peritorum ibi præsumitur esse, vbi est locus causarum, & dicitur locus insignis, etiam si esset castrum.*
3 *Rustici, & mulieres sicut vadunt ad syluam pro lignis, & ad ciuitatem pro indulgentia, ita debent ire pro consilijs.*
4 *Mulier si propter ignorantiam consultorum habuit malum consilium, debet excusari.*
5 *Facilius inuenitur, quod a pluribus sapientibus quæritur.*
6 *Statutum quod concordia non ualeat, nisi producatur infra octauam diem, an si rusticus per errorem non produxit, excusetur.*

Iuris ignorantiam. In lucris, vel quasi lucris captandis iuris ignorantia mulierib. non prodest. h. d. concordat l. 3. §. de iuris & fa. igno. & ibi gl. ponit hoc mēbrum de quasi lucro. qd no. Et hoc verū, si mu-

a lier potuit a consulere peritiores. Secus si non potuit, vt ff. eod. l.

2 in bonorum. † Quæro, quis debet hoc probare, an mulier negatiuam, an aduersarius affirmatiuam: dicit Bat. q si mulier est in loco, vbi non sunt periti, tunc præsumitur pro ipsa, q nō potuit consulere peritiores, si sunt periti ibi, pręsumitur contra ipsam,

2 ut in c. statutum. de rescri. li. 6. † ibi autem præsumitur esse copia peritorum; vbi est merum & mixtū imperium, & locus causarum, nam iste dicitur locus insignis, etiam si esset quoddam castrum, & non ciuitas, vt ff. de exc. tut. l. si duas, §. decet, secundum

3 Barto. qui ita no. in d. l. in bonorū. Tu † dic, q mulieres b & rusti

b ci sicut vadunt ad syluam pro lignis, & ad ciuitatem pro indulgentijs, ita debent ire pro consilijs: nam hoc non est multū difficile propter loci vicinitatem. ff. de dam. infec. l. 4. §. si ita uicinū.

4 † Secundo quæro, quid si habuit consilium, sed malum propter ignorantiam consultorum, nunquid hoc probato excusetur: di-

c cit Barto. q sic, c quia non tenetur scire iura, secus in eo, qui tenetur scire iura. vnde assessorum impetitia alieni cōsilij non excusat, vt no. Bar. in d. l. in bonorum. tu dic, q debet habere consi

d liū d cum plurib. e sapientibus, quia † qd a pluribus sapientibus

e quæritur, facilius inuenitur, vt l. dubium. §. de repud. & licet sit

5 mulier, vel rusticus, tamen naturalis motus sibi dictat inquirere, q ignorat, quia omnes homines natura scire desiderant. 1. Ethi-

6 co. † Tertio quęro, statuto cauetur, quod non valet concordia, nisi producatur intra octauā diem, modo quidē rusticus per errorem

ADDITIONES.

a Potuit. Vide gl. in l. 3. ff de iur. & fac. ign.

b Mulieres. No. de rustico, & muliere, idem Ant. de But. & Imo. in c. 1. extra de consti. in vlt. col. & vide Cy. in l. fi. inf. de test. & limitat Rom. in l. si duo, ff. duo, ff. de acquir. hęr.

c A. B. Quod sic. Tene menti, q ignorantia assessoris, vel consultoris non nocet mulieri, secus si est persona, quæ tenetur scire iura, vide quod no. in l. 1. ff. quod quisq; iur. hinc est, quod iudex non tenetur sequi prauum consilium consultoris, vide quod eleganter dixit Bar. in l. si conuenerit, ff. de re iud. quod no. in l. ille, aut ille §. cum in verbis, de leg. 1 & Bal. in l. mancipia, de seru. fugi.

d Consilium. Vide tamen inf. prox. q. & sequitur Lud. Ro. in l. si duo, ff. de acq. hære. & idem dicit Sal. & Pau. de Cast. hic.

e Pluribus. Pro hoc etiam est tex. in c. statutum, de rescrip. in 6. qui loquitur in pluralis, nisi res esset modicę importantię, ar. l. mediterraneę, infra de anno. & trib. lib. 10. & quod ibi Docto. & faciunt no. per Barto. in proe. ff. perit. in arte. & idem Fulg. & Rom. hic. & limitat hoc per Rom. idem Raph. in l. si duo, ff. de acq. hęr. s. quod debet consulere plures, & prudentiores. & no. Ang. in l. utique. §. culpa, ff. de rei uendicat.

rorem Aduocati, nō produxit in termino, an excusetur propter iuris ignorantiam? & videtur ꝙ sic, ex iam dictis. Contrariū videtur, *a* quia omissio formæ vitiat, etiam si omittatur a rustico, & per errorem, vt J. de testa. l. fin. & l. ambiguitatem, in glo. quę incipit hodie, in fine quod est verius, quia in his, quæ pertinent ad rigorem, & formam iudiciorum, non attenditur sexus, *b* vel rusticitas, sed forma generaliter tradita, sicut nec attēditur ętas. sup. de iud. l. properādū. in fi. & in Auth. de hæ. & fal. §. pupillus.

ADDITIONES.

a And. Barb. Contrarium videtur. No. mirabile, ꝙ non parcitur rustico in his, quæ sunt de forma. ita vide Bart. in l. 1. §. nunciatio, ff. de ope. no. nunc. vbi non restituitur ad ea, quæ tendunt ad rigorem iuris conseruandum, tu alle. gl. elegantem 1. q. 4. c. ignorantia, & 38. dist. ignorantia.

b Sexus. No. illud dictum ad limitationem no. per Bal. sup. l. prox. in fi. sequitur hoc Pet. de Anchar. in c. canonum statuta. ver. sed hic quæro, statuto cauetur de constituit. extra alias limitationes posuit Bal. & ibi dixi post eum in l. 1. sup. de inter. ma. sed caue, quia contra dictum Bal. videtur fortiter facere, l. pen. inf. eo. secundū 1. lect. tamen pro Bal. hic facit id, quod ipse no. voluit in l. fi. in princ. in 3. q. infra de iure delib. expresse Bar. in l. 1. ff. de ope. no. nunc. in l. 1. sup. de iur. & fac. igno. & ibi dixi post Bar. Sal. idem tenet in l. quicunque, inf. eo. & Fulg. & Ro. hic, & limitat hic no. per Bal. ut per Bar. & Sal. in l. 1. circa medium, sup. de iur. & fac. ign. & per Fran. de Rampo. ibi vide Bal. in c. 1. ad fi. de controuer. inter do. & emph. & in c. 1. §. præterea si quis, de prohi. feu. alie. per Fed.

LEX VII.

1 *Iudex tutoris defectum potest supplere.*
2 *Iudicis factum temerarium, non habetur loco dispensationis.*
3 *Iudicis factum cum potest interpretari, & inferri ad ius commune, nunquam præsumitur dispensatum, nec inutile confirmatum.*
4 *Tutor solus coram iudice non potest adire.*
5 *Infans cum authoritate iudicis bon. pos. non potest adire.*
6 *Tutor solus bon. poss. pupillo damnosam non potest repudiare.*
7 *Tutor infantis cum authoritate iudicis an hæreditatem possit repudiare.*
8 *Hæreditas monacho delata per Abbatem repudiari potest.*
9 *Tutor solus non potest agnoscere bonorum possessionem, si pupillus tutori obligatur.*
10 *In facto proprio quis ad sui præiudicium potest authorari, & etiam ad sui commodum indirecte.*
11 *Pater filio authorari non potest, ut sibi donet causa mortis.*
12 *Iudex in iurisdictione voluntaria supplet de facto.*

Bonorum. Tutor potest agnoscere bonorum possessionē pro pupillo, non pupillus sine tutore, nisi defectū tutoris, suppleat iudex. h. d. † No. primo, quod iudex supplet *a* defectū tutoris, vt hic, & l. si infanti. J. de iur. delib. & hoc in contractibus. idem in quasi contractibus, vt l. si profectitia, §. 1. ff. de iure dotium. & facit supra de epis. aud. l. tam dementis, & in c. fi. de iud. li. 6. & qđ no. per Gui. in l. cum non solū. §. necessitatē. J. de bo. q̄ li. & ff. de min. l. aut prætor. §. permittitur. Et dic, ꝙ in voluntaria iurisdictione iudex potest supplere pro minore, quia ibi non requiritur certa distinctio personarum pro forma iudicij, secus in iurisdictione contentiosa, vt s̄. de auth. præstan. l. clarū. & s̄. qui dare tut. poss. in l. in vniuersis. & no s̄. de in int. restit. mi. l. si curatorem habens. † Secūdo no. tex. ibi, sciens, &c. q̄ docet practicam, *b* quod quādo iudex, vel alius superior admittit aliquem ad aliquem actum, quem non pōt facere, nisi dispēsatiue, semper opponatur ibi, quod facit ex certa sciētia, *c* & vide supra de preci. Impe. offer. l. vniuersis, & ff. de re iud. l. quidā consulebant. adde quod factum temerarium iudicis non hr̄ loco dispensationis, *d* vt no. Inn. d. a fil. presbyt. c. veniens, & Spec. de leg. §. qualiter autem, & quando ver. dicunt autem quidam. † Item adde, quod vbi factum superioris potest interpretari, *e* & inferri ad ius commune, nunquam præsumitur dispensatū, nec inutile confirmatum, vt no. extra de deci. c. dudum, in nouella. Opp. quod solus tutor non possit agnoscere possessionē bonorum pro pupillo maiore infante. vt J. de iure deli. l. potuit. Solu. fateor contrium secundum glo. vnde l. nostra intelligitur in infante. Ista gl. est falsa, q̄a imo aliud in bon. poss. aliud in aditione hæreditatis, nam bon. pos. indistincte solus tutor agnoscere potest & est ratio, quia hēt fomentum iudicis pręsentiæ, vt ff. eo. l. tutor. & l. pupillo. & no. in d. l. potuit. & l. impuberi. de tut. & cu. da. ab his. secundum Nic. de Mat. Dy. & Cy. licet quædam alia glo. concordet cum ista, ff. ad Treb. sed nec ipsi, sed vtraque gl. male loquitur. † Quæro, nunquid coram iudice tutor *f* solus poterit adire? & videtur ꝙ sic, quia eadem est ratio, sicut in bonorum possessione. argum. l. omnium, infra de testa. contrarium dico, quia præsentia non est de natura actus, & ideo propter præsentiam iudicis nihil accrescit. argumen. supra de transaction. l. siue apud acta. † Secundo quæro, nunquid solus infans cum authoritate iudicis possit agnoscere bonor. poss. gl. sentit, ꝙ sic. sed cōtrarium videtur, q̄a est defectus in iure naturali, cum infans nullum habeat consensum, vt ff. de ver. obl. l. mulier. & cōtra defectum iuris naturalis non cadit dispensatio, vt no. Inn. in fi. extra de rescrip. c. sciscitatus. † Tertio quæro, nunquid solus tutor possit repudiare bonorum possessionem damnosam pupillo? & vi. ꝙ non, quia est quædam alienatio vniuersitatis, & omnis talis alienatio vniuersitatis: quia est apta comprehendere mobilia & immobilia, æquiparatur alienationi rerum immobiliū & requirit eādem solemnitatem ex natura propriæ aptitudinis, quia saltem est dubium, vtrum sint aliqua immobilia, quæ includantur sub ipsa; & in casu dubij iuris solemnitas est seruanda, vt satisfiat cuilibet casu, qui potest includi. argum. ff. de ritu nupt. l. adoptiuus, vers. sed in re dubia. Solu. dicit Azo. quod hic tutor potest repudiare consentientibus coniunctis & amicis pupilli: & iudice causa cognita approbante & decretum super tali repudiatione interponente, ff. eod. l. tutor. hoc probat ibi Bar. ratio *h* tamen quæ fit per Bartol. quod videatur alienatio, non est vera, proprie loquendo, vt ff. de do. inter vi. & vxo. l. si sponsus, §. si quis, sed ipse accepit alienationem pro quadam abdicatione, seu extensione, vt l. proinde. ff. si cer. peta. Quarto † quæro, vtrum tutor infantis cum authoritate iudicis possit hæreditatem repudiare? Sol. vt no. inf. de rep. hæred. l. pen. per Cyn. † Quinto vlterius quæro, si hæreditas est delata monacho, vtrum possit repudiari per Abbatem *i* & capitulum. & dic, quod sic. tum quia monachus æquiparatur perpetuo infanti, cum nunquam sit habiturus consensum iuris, tum quia monasterium est in rem suā procurator; ideo pertinet ad ipsum plena dispensatio, sed aliud in seruo, quia seruus potest fieri liber a seruitute sed monachus non potest fieri liber a regula. de hoc dixi supra eodem l. 1. & ibi omnino videas in x. q. In glo. etiam sine. ibi, potuit. imo & tunc solus tutor agnoscit, vt no. in d. l. potuit. per l. tutor. ff. eod. & l. pupillo. secundum Nicol. de Matar. † Sexto quæritur, si per bonorum possessionem pupillus tutori obligatur, puta: quia tutor erat creditor testamentarius, an solus tutor possit agnoscere bonorum possessionem? & videtur quod sic; quia per indirectū potest esse author in causa, quæ ad eū secundario pertinet. vt ff. de [illegible] auth.

ADDITIONES.

a Supplet. De hoc vide late per Bar. in l. si curatorem habens, inf. alleg. per Bal. & vide Bal. inf. eod. l. in 2. q. sed vbi requiritur decretum iudicis, & authoritas tutoris, non posset iudex supplere, l. si. supra si propter pub. pensi. secundum Iacob. Butr. & Sal. hic.

b Practicam. Vide Bar. hic.

c Ex certa scientia. Ad dictum Bald. hic, vide Bald. in c. 1. per quos fiat inue. & adde quod idem si sciat, licet non exprimat, secundum glo. in d. l. in vniuersis, hic alleg.

d Dispensationis. Vide per Imo. plene in l. quidam consulebant, ff. de re iud. & idem dicit Sal. hic.

e Interpretari. No. quod Princeps non præsumitur vti suprema potestate. & Bal. hic alleg. Paul. de Cast. in cons. 161. incip. In causa quam magnifici, &c. addo ad hæc Inn. in c. innotuit. extra de elec. quem alleg. Bal. & Ang. in l. bene a Zenone. inf. de quadri. præscrip. ad idem tex. in l. quanquam, & ibi Bald. in l. in testamento, & ibi hoc etiam tenet Pau. de Cast. inf. de test. mili. & idem dicit no. Bald. in c. 1. §. Item sacramenta, de pace iur. firm. quod si Rex donat filio suo in potestate, quod facere potest propter authoritatem regiam, l. pen. supra de donatio. inter virum & vxor. si vult, quod donatio valeat authoritate Regia, debet hoc exprimere, arg. huius l. adde etiam l. si quando. & quod ibi Bal. sup. de inoff. testam. c. cum dilecta, extra de præscrip. & Ant. de But. & Imo. in c. quæ in ecclesiarum. extra de consti. Et prędicta fallunt, nisi esset apposita clausula non obst. his, quæ non possit Princeps, nisi de plenitudine potestatis, sed in his, in quibus possent inferiores, causa tamen cognita, hoc permittitur principi, etiam sine clausula non obstante, ita no. declarat Bal. in l. si testamentum, inf. de test. Item fallit vbi Princeps facere ex certa scientia, quia tunc intelligitur vti plenitudine potestatis. gl. no. in c. ad hæc. extra de rescrip. gl. & Bal. in l. eos, in prin. inf. de app. & cum Bal. hic trāsit simpliciter Pau. de Cast. in l. Centurio, ff. de vulg. & pup. & illud quod dicitur, quod Princeps non pręsumitur vti plenitudine potestatis, intellige secundum Pa. de Cast. in cons. 180. incip. In quæstione præsenti non intendo &c. quādo actus posset valere de potestate ordinaria, vel quando Papa errando in facto putaret valere de potestate ordinaria, secus si factum non poterat valere de potestate ordinaria ipso sciente, ar. lege si miles qui destinauerat. ff. de testament. milit. & argumen. l. in testamento. inf. de test. mil. iuncta l. Centurio, præal. & l. si quando, in prin. ff. de leg. 2. & vide Pau. de Cast. in l. princeps, ff. de legi. & quod scripsi post Moder. in d. l. quidam consulebat, hic alleg. & cum Bal. hic transit simpliciter Salic. & pro hoc text. in l. ex facto. in princi. ff. de vulgar. & pup. secundum Raph. ibi, & quod dixi, in d. l. si miles qui destinauerat, tenet etiam Pau. de Cast. in l. hac consultissima, §. ex imperfecto. inf. de test. & hoc ibi sentit glo. sed Fulg. ibi contra, quia leges speciales sunt factæ, quando voluit Principis actus valere contra ius commune, l. pen. inf. de do. inter virum & vxo. l. sancimus, §. excepetis, inf. de don. quæ leges alias fuissent superfluæ. & pro ista opi. vide quæ scripsi post Ro. in l. si testamentum, inf. de testam. & Ang. in d. §. ex imperfecto.

f Tutor. Idem tenet hic Paul. de Castr. & reputat menti tenendum. & vide Cyn. hic in pen. quæstio. idem Fulgo. hic tamen Pau. hic infideliter refert Bald. dicit enim quod Bal. tenet, quod solus pupillus cum authoritate iudicis supplentis non possit adire. hoc esset contra l. si infanti, infra de iure delibe. & per Salic. in l. potuit, eod. tit.

g Secundo quæro. Verum iudex possit supplere defectum in infante volente adire, & videtur probari in l. si infanti, in fi. a contrario sensu, inf. de iure delib. tamen dubito, & non videtur posse reddi sufficiens ratio differentiæ, & contra Bald. videtur gl. in l. pupillus, ff. de acq. hær. vbi infans potest adire cum authoritate tutoris. & distingue, vt ibi per Imol. posset tamen responderi, quod ibi aditio valeat saltem ex persona tutoris, qui solus poterat adire, vt ibi no. & ita intellige Bal. in l. potuit, in 1. q. inf. de iure delib. Sal. hic reliquit cogitandum, vide aliquid per Fulg. Lud. Ro. hic tenet contra Bald. & vide d. Ro. in l. pupillus, ff. de acqu. hær.

h Ratio. Ideo ibi non dicitur donatio, vel alienatio, quia vt ibi in fi. dicitur non prohibetur donatio, nisi illa, per quam fit diminutio patrimonij, vt no. gl.

i Abbatem. An Abbas poterit repudiare hæreditatem delatam monacho, & quid in prælato, vide Bal. in l. iubemus, sup. de sacros. eccl. & quæ no. ad Bart. in l. si quis in tantum, inf. vnde vi.

auth. tut. l. 1. In 2rium, quia bonorum possessionē petendo, quasi 2here cum seipso videtur, quod est impossibile. argum. l. a. ff. de stipul. seruo. & in cap. si vna, de reb. eccle. non alien. in cle. Solut. 10 † dum quæritur an in facto proprio *a* possit quis authorari, refert, aut authoratur in sui præiudicium, & potest. ff. de adop. l. si consul. & sic consentire potest. ff. de mann. vin. l. si pater §. fi. aut authoratur ad suum commodum, & tunc, aut commodum ptinet ad eum directe, aut indirecte. primo casu refert, aut authoratur ad præcedentis obligationis executionem, & potest, ff. de contrahen. empt. l. fistulas, §. fundum. aut ad nouę obligationis inchoationem, & tunc non potest, vt d. l. f. ff. de auth. tu. & quod not. supra de rebus cred. l. 4. & plenius in d. cle. si vna. Secundo casu potest, quia attenditur id, quod principaliter fit, & causa finalis magis, quam incidens. hinc est, q pater iubet & authoratur filio, *b* q adeat hęreditatem, & tamen per hoc quęritur patri, qa hoc procedit ex natura personarum, & ex authoritate legis. ff. de acq. hęr. l. placet. & l. si quis mihi bona. §. iussum. ad hoc infra de iur. delib. l. si infanti. & inf. de bo. quę li. l. fi. §. vbi autem pueriliis. 11 † Et ex prędictis determinatur q. vtrum pater possit authorari *c* filio in potestate, q donet causa mortis ipsi patri, vel eius seruo? & dicendum est, quod non, *d* quia hic principaliter agitur, vt ipsi authoranti quęratur, sed vt donet fratri potest pater authorari, tamen patri non quęritur vsusfructus, secundum gl. ego dico, q imo patri quęritur vsusfructus, quia hoc contingit ea iure personarum, non ea natura authoritatis, imo plus dicit Pet. quod etiam: vt donet ipsi patri, directe valet authoritas, nam multum refert, vtrum lex conferat alicui authoritatem ratione commodi reportandi, sicut concedit patri, & tunc potest authorari in re propria. Item ne illud, quod est concessum in fauorem patris, vertatur in eius lęsionem, an vero conferat ratione nudi ministerij, & defectus supplendi circa consensum, puta minori, vt ff. de acq. hęr. l. pupillus. & tunc in causa propria non possit directe authorari. alle. inf. de impo. lucra. descrip. l. 1. circa prin. lib. 10. & ff. de in rem ver. l. si pro parte. §. idem tractat. ibi, nisi donare &c. & ff. de fideiul. l. si quis pro eo. §. 1. ita dicit Pet. in d. l. 1. de author. tut. sed Dy. & Bar. *e* tenent gl. & ego teneo, pręterquam in eo, qd dicit in vsufructu nam puto vsumfructum patri quęri ea iure psonarum, & adde quod dicam ĩ. vnde vir & vxor. l. 1. † Vltimo 12 *f* not. sm gl. quod iudex supplet de facto, quod est verum in voluntaria iurisdictio. sed in contentiosa iurisdictione dic, vt dixi supra vt quę desunt aduo. patri. l. 1.

ADDITIONES.

a An. Bar. Facto proprio. An quis poterit in facto proprio authorari, vide Bal. qui ponit multa notabilia, in l. si consul ff. de adop.

b Filio. Vide Bal. post gl. in l. furiosi, ad fi. sup. de nup. & ibi das remedium, quod pater non auctoretur. sed loco eius interueniat decretum iudicis, & vide sup. prox. & Bal. in l. 1 in prin. inf. vnde vir, & vxor. & quod dicit Bal. de donatione, quæ fieret fratri, non videtur verum, per d. l. 1. ver. sed & si author, ff. de auth. tut. tenendo q pater ad propriam vtilitatem non possit consentire, & vide per Io. And. in titu. de instr. edi. § porro.

c Auctorari. Declara, vt per Bar. in l. frater a fratre, in fi. ff. de cond. inde. & in l. a. ff. de dona. in prin.

d And. Bar. Quod nõ. No. quod pater non pōt authorari filio, vt donet sibi causa mortis, vide gl. sing. & ibi Bar. in l. j. ad fi. ff de auth. tut. & Moder. l. 1. §. fuit quæsitum, ff. ad Treb. & do. Io. de Imo. in l. cum his, ff. de don. causa mortis, & uide quæ no. in l. si vxorem. inf. de cond. insert. ad Bal. vbi plene remittam.

e Bar. sed Bar. in d. l. 1. ff. de author. tut. tenet quod nec etiam in fructib. quæratur filio.

f Vltimo. Hanc gl. alle. Bal. in l. fi. in princ. inf. de poe. iu. qui male iud. quod iudex potest sequi suam conscientiam, quæ nemini noceat. vide Ang. & Sal. hic.

LEX VIII.

1 *Probabilis ignorantia facit, quod vtilia tempora non currant.*

Quicunque. Probabilis † ignorantia, seu iuris *a* siue facti, facit vtilia tẽpora nõ currere ignoranti. hoc dicit.

ADDITIO.

a Sine iuris. Caue, quia non videtur verum, quod in lucro iuris ignorantia toleretur in rustico, sicut nec in muliere, l. 3. & l. fi. sup. de iu. & fac. igu. nec ille tex. hoc dicit. & legitur tribus modis, vt in gl.

LEX IX.

1 *Decretum, si non requiritur, quare necesse est iudicem adire.*

2 *Actor renuncians termino statim terminus cedit reo.*

3 *Terminus quando datur alicui ad probandum, requiritur citatio intra terminum.*

4 *Iudicis factum requiritur in bonorum possessione, quæ datur gratia litis agnoscendę.*

5 *Petitio bonorum gratia litis agnoscendę exprimere debet, ex quo capite agnoscatur.*

Vt verborum. Sufficit bonorum possessionis agnitio, etiam sine interpositione decreti facta coram iudice competenti, & præpostera agnitio non tenet. h. d. 1 † Et no. quod quidam intelligunt, q sit sublata formula petendi, sed non decretum, alij dicunt, q vtrunque est sublatū, & hæc vera, vt no. s. de curia. furio. l. fi. §. 1. in gl. *a* quæ incipit, qa opus, sed quare est necesse adire iudicem. *b* si nõ requiritur decretum, quare non sufficit si fiat corã tabellione, & testib. Resp. quia creditores melius possunt scire ea, quæ fiunt apud acta, & quia non potest in actis ita de facili committi falsitas, vt ĩ. de donatio. l. in donationibus, & in ista agnitione non est aliquis citandus, quia iste actus consistit solum in consensu, & non in concertatione, & ideo non admittitur oppositor, *c* ne agnitio fiat. Sed quando petitur possessio corporalis, tunc bene admittitur contradictor, vt dixi supra eod. in rub. in 3. quæstio. & in 4. oppo. & hoc tenet Nicol. de Matarell. & ex hoc dicit Cyn. hic, quod in insinuatione donationis requiritur pręsentia iudicis, & non sufficit pręsentia tabellionis. Ego dico a simili, quod sicut in agnitione bonorum possessionis non requiritur citatio aduersarij, ita nec si ea causa donationis cedanẽ iura vltra quingentos aureos, requiritur citatio creditoris. nam cessio, quę potest fieri eo inuito, potest fieri eo ignorante, quod est not. Quæro, nunquid hęc lex habeat locum in bonorum possessione *d* contra tabulas, dic q sic, vt not. in d. l. fin. de cura. fur. in gloss. quæ incipit, solenni. & dixi s. eod. in rubr. *e* Quæro, an hæc lex habeat locum in bonorum possessionibus, quæ sunt facti? Respon. non, *f* quia ille bonorum possessiones trahunt secum executionem facti, quę nõ debet fieri, nisi citato possessore, *g* arg. s. si propter pub. pen. l. si deserta. l. cum miles, §. 1. ff. qui ex caus. ma. & in ca. cum quidam. de pręben. lib. 6. facit quod no. Inno. de eo, qui habet conferre, vel prouidere, extra de præsum. c. dudum, & quod no. in cle. 1. de offi. deleg. Quæro, quid est dictum, intra alienam vicem, *h* &c. gl. exponit dupliciter, secundum primã expositionem facit ad quæstionem, iudex statuit terminū. ita dicendo tibi actori statuo terminum x. dierum proxime venturorū ad pbandum intentionem, & tibi reo aliorum x. dierum post sequẽtium ad probãdum exceptionẽ, q si actor † renũciat suo termino statim cedit terminus reo. aut sm scdam exceptionem facit ad quęstionem, *i* q non est licitum pręuenire terminum iuris. nec est mirū, quia interim non habet ius, vt ff. de bo. li. l. si filius, §. cum filius. ver. sine dubio, ar. ff. de leg. 2. l. si ita sit scriptum, §. 1. dicit Bar. q veniens ante terminum, non videtur venisse, ff. de verb. ob. l. in illa. per Bar. nam paria sunt facere ante initium tẽporis, & post eius cursum, vt hic secundum Bar. qui ita no. ff. de uer. ob. l. q ante calendas. 3 † Quæro, K datus est alicui terminus, ad probandū, nunqd aduersario non citato poterit producere instru-

ADDITIONES.

a And. Barb. In gl. Es illam gl. tene menti, quia est sing. pro qua uide Bal. in l. 1. ff. de iurisd. om. iud.

b Iudicem. Hanc rationem reprehendit hic Pau. de Cast. quia secundum hoc idem debuisset statui in aditione hæreditatis, ideo dic, q hoc fuit inductum ob reuerentiam prætoris mortui, qui hoc beneficium inuenit, ut eius successor adeatur in memoriam prætoris mortui. Caue propter bonorum poss. a iure ciuili inuentam. Fulgo. tamen hic sentit rationem, quam ponit Pau. de Cast. & ad hæc dicta uide inf. eadem l. in penultima q.

c Oppositor. Vide per Rom. in rub. sup. eo. in 5 & 2. coll.

d Bon. poss. Vide Bal. in l. 1. in fi. inf. si de mo. pos. fue. app. & Bar. inf. quorum bon. l. hæreditatem. & in l. fi. §. 1. sup. de cur. fur. & ibi etiam Bar. & Bal. in rub. sup. eo. in q. 3. & Imo. in l. filio. ff. de inust. rup. & irri testam. & Bal. in l. 1. de iurisd. om. iud. & Bar. in l illud, in prin. ff. de contratab. Fran. Trg. in l. 1. sup. eo. glo. & Ang. in l. 1. ff. de bo. poss hę. pe. Imo. in l. ita tamen. §. quoties, in fi. ff. ad Treb. Bart. in l. 3. §. si causa cognita, ff. de bo. pos. Bal. in l. 1. si de mo. pos. fue. app. infra tenet contra glo. sed salua gl. vt per Bal. ibi, s. quando elegit petere decretalem, quia uia, quam sibi elegit, sibi pateat, l. si mulier, in fi. ff. quod metus causa, per Bal. etiam Instr. de bo. pos. §. fi. & Inst. de hæ. quæ ab intest. defe. in prin.

e Rubrica. In 3. q. & melius, supra eo. l. 1. in 4. oppo. uide inf.

f Respondeo non. Cy. tamen sentit contrarium in l. fi. inf. unde legi.

g Possessore. Facit quod no. Bal. sup. eo. in rub. in 6. q. & unde quod ipse no. in l. fi. uer. op. quod imo etiam, &c. uer. quod ad tertium, inf. unde cog. uer. uiso de bo. possess. limita, vt hic per Fulg. Pau. de Cast. transit cum Bal.

h Alienam uicem. Facit ad q. Bar. in l. Senatus, §. fi. ff. ad Turp. & dictum Bal. hic vr procedere, quando secunda dilatio commensuratur a cursu primæ, arg. l. a filia, §. alumno, ff. ad Treb. quod ibi no. secus si non commensuratur a prima, sed a fine temporis, & pro hoc videtur tex. in l. quod ita, ver. sed trium mensium, inf. de tempo. app. & quod no. Bar. in l. si ita stipulatus essem a bs te, ff. de ver. ob. sed per responsione considera illud, quod cessante causa dilationis, &c. tamen Pau. de Cast. hic, & in l. si quis hæres, ff. de acqui. hæred. uidetur tenere contra istam limitationem per d. l. a filia, in ratione sui. & tex in d. l. a. in ueritate non probat, & pro opi. Pau. de Cast. & Bal. bene facit l. is, cuius, §. ex Senat. iuncta l. si maritus, §. si nego uerint ff. de adu. & limita, ut hic per Fulg. & uide quæ scripsi post Paul. de Castr. in d. l. si quis hæres in a. & an requiratur, q de ista agnitione fiat scriptura apud acta, uide Cy. & Fulg. in l. fi. inf. unde leg. & Bal. inf. adde etiam, quod hodie potest peti decretalis, sicut olim, ut per Bar. in l. 1. ff. de iurisd. om. iud. facit l. quoties, ff. de act. & oblig. no. Bal. in l. 1. in fi. inf. si de mo. pos. fue. ap.

i Quæstionem. Vide quod no. gl. in cle. 2. de ap. & uide quod dixi post Bart. in l. de crimine, inf. de adult.

K And. Bar. Quæro. No. si datur terminus alicui ad probandum, quod requiritur citatio intra terminum, secus in fine termini, uide Bal. in cap. sancimus, quo tempore miles inuesti. alleg. gl. in cle. 2. de app. & uide eundem in l. 5. ff. si quis cau. & in l. si quando. C. de testi. Bar. in l. 2. inf. de temp. ap. & l. item, ff. de condit. de pe. & l. qui ante calendas, de verb. obl.

instrumenta dic q non. 3. q. 9. char. nisi producat in fin. termini: quia pro vltima parte terminis, semper intelligitur vtraque pars monita, sed interim non, vt no. Bar. ff. de consti. pecu. l. item. adde quod no. in c. a. de appell. in cle. in glo. no. ga. & licet in agnitione proprij iuris non sit necessaria citatio, vt dixi s. quia nemini concludit, nisi ipsi agnoscenti, tamen secus in probatione. quę a aduersario concludere a debet, s. de testib. l. si quando. in uer. testatio. & hoc est verum, si nullus cōtradictor apparet, sed si apparet contradictor. tunc dicit Odoff. q non sufficit seruare hanc b l. sed tunc iudex b cognoscere debet, & cum causæ cognitione procedere, & ipsam possessionem cōcedere, vel denegare. argu. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidem. & vt in possess. le. l. si is a quo. ff. quis ordo in bono. posses. seru. l. 1. §. bonorum, & ff. ad Carbon. l. 3. §. causę. & §. si duo. Sed hoc non credo verum, sed puto indistincte standū huic l. quia indistincte, & generaliter loquitur, argu. ff. de ali. indi. l. 2. §. 1. & de Publicia. l. de pretio, & in hoc non potest esse aliquod pręiudicium aduersario, quia postea cum intentabit interdictum quorum bonorum, vel bonorum posses. hæreditatis petitionem, vel aliud iudicium, necesse habebit probare se de iure agnouisse bono. posses. & successionem ad se de iure pertinere, vt j. quorum bonorum, l. 1. & sic est in aditione de iure ciuili, quam quis pōt facere, sicut vult solo animo. Inst. de hær. quali. & diff. §. fi. & ff. de acq. hær. l. si quis extraneus. §. 1. sed per hoc non præiudicat alij, imo petendo hæreditatem, debet probare se de iure adiuisse, & hęredē esse. ff. de iureiur. l. sed, & si possessori. §. fin. cum l. seq. sed nunquid hęc lex habebit locum in bono. possess. quæ sunt facti, vt Carboniana, & vētris nomine? Respondet Mart. de Fano. & dicit, q non, & ego hoc credo verum. quia in illis requiritur factum iudicis, vt ff. ex quibus caus. in possess. eatur. l. j. & ne vis fiat ei. l. pe. & fi. ff. de Carbo. edic. l. 3. §. missum. hoc autem factum non debet iudex facere. nisi multis inquisitis de quibus apparet inf. ad Carbo. l. 1. & 2. & per totum, & de ven. in poss. mit. l. 1. & per totum. Sed aliud est in alijs bonor. possess. quæ ius tribuunt, & repræsentant aditionem hæreditatis, vt di-4 ctum est. † Quid ergo de ea, quæ est gratia agnoscendæ c litis: cū c illa non tribuat ius, sed in facto consistat, vt no. j. vnde legi. l. fin.? Respondit idem Mar. de Fano, quod in illa bene hēt locum hæc lex, q̄a licet in factis ꝯsistat. i. ius nō tribuat: non m̄ est inductum q de facto mittatur in possessionē, vñ nō vr̄ alia rō. q̄ in illis, quæ in iure consistunt. & iō idem ius statuatur, vt ff. de ver. obl. l. a Titio. & s. de const. pe. l. fi. cū si. Et hęc interpretatio mihi placet cā minuendarū litiū, vt ff. si cer. pet. & l. quidam. & s. de nouo. C. fad ciendo. in prin. & in fi. Sed nūqnid dicemus idē in q̄rela d inofficiosi, q hic dicimus in bon. pos. ꝯtrab. vr̄ q sic. ar. ff. ad leg. Aql. l. illud. & j. de colla. l. vt liberis. sed tu dic ꝯ, ꝑ correctione legū vitāda, vt j. de app. l. ꝑcipimus, in fi. Itē quare fit coram iudice talis agnitio bo. pos. nonne sufficeret coram tabellione, vel testib.? sic vr̄, vt Inst. de bo. pos. §. fi. & q̄a iudex in hoc nihil operatr̄, q̄a nec e decernit, nec authoritatem interponit e ar. s. de non nu. pec. l. pe. §. in omni. & de ann. exce. l. vt perfectius. §. fin. & ff. qui bo. cede. pos. l. fi. Sed ꝯtrum puto ſm Mar. de Fano, vt hic, & est rō, q̄a hoc debet esse publicum, vt alij, quos negotium tangit, hoc melius scire possint; an intra tempus statutum bo. pos. fuerit agnita. arg. supra de Epis. & cle. anth. presbyteros. & j. de do. l. data. & etiam vt nō in totum derogatum sit authoritati Prętoris, & ideo saltem eius pręsentia sit loco decreti, qđ olim interponebat, argu. supra de preci. impe. offer. l. quoties. & j. de iure delib. l. fin. §. sed 5 q̄a q̄dam ibi, sed ne quis vos putauerit, &c. † Se nunquid in huiusmodi bon. posse. & agnitione possessionis debeat exprimi ex quo capite agnoscatur bo. pos. & vr̄, q non sit necesse. ar. j. de anna. exce. l. fi. & ff. de app. l. 5. sed pōt dici ꝯtriū, quia sic olim erat in decretali. j. prox. tit. & ff. in eisdem titulis. vbi vnāquanq; mām tractant per se. & hęc iudicialis est loco illius decretalis, arg. ff. si quis cau. l. si eū, §. q iniuriarū. & ar. ff. de transf. l. cum hi. §. In cā. f & j. de edic. diui Adri. toll. l. fi. §. 1. Ego f credo hoc esse verum, si fuerit de hoc a iudice interrogatus, alias teneo primā sn̄iam. & arg. eius quod dr̄ in teste, vt no. s. de test. l. solam. & ar. ff. de interrogan. actio. l. de ætate. §. nihil. & quia hic simpliciter dicitur, amplectendæ hæreditatis, &c. Bal.

ADDITIONES.

a Concludere. Secus si iudici concludere, secundum Bal. in l. fi. uer. item oppo. quod rmo. inf. unde cog.

b Iudex. Vide sup. ea. l. & Fran. Ti. in l. 1. sup. eo. ubi dicit idem, quod Odof. & alleg. no. in l. 5. §. si causa cognita, ff. de bo. pos. & uide quod ibi dixi post Bar.

c Agnoscendæ. Ista opi. esset uera secundum intellectum, & opi. Pet. & Cyn. in l. 2. sup. de inof. test. sed secundum opi. gl. & aliorum, quæ est communior in l. Papinianus, §. 1. ff. de inoff. test. requireretur factum iudicis, & actus facti in tali. bo. poss. & per consequens uideretur idem, quod est bo pos. Carboniana uentris nomine, de qua sup. & hoc uidetur tenere Ang. in l. 1. ff. de iurisd. om. iud.

d Querela. Vide Bal. in l. fi. inf. unde legit. & quod ibi no. Bar.

e Interponit. Vide Bald. sup. eo. l. 1. in princ. & Cyn. hic, & in l. fi. & ibi Fulgo. infra unde legit.

f Ego credo. Vide Bald. in rubr. sup. eo. Pau. de Cast. l. quandiu. sup. eod. dicit quod sibi uidetur, quod & si iudex interroget, nō hēt iste necesse exprimere, quia ex quo iudex non habet necesse interponere decretum, nihil habet ipse agere, sed non est necesse, quod ipse agnoscens bon. pos. dicat ex quo capite sibi delata est, alias sicut non posset adire. l. si is ad quem. ff. de acqu. hær. ita nec bon. pos. agnoscere. ad hoc dic l. quandiu. sup. eod. per quam bene dicit ibi Pau. quod ante istam l. bene habebat necesse ille, qui petebat bon. pos. exprimere ex quo capite. nec sufficiebat dicere talem esse defunctum, & quod eius bona sunt mihi delata, quare peto bo. pos. decerni. nam si hoc sufficeret, sequeretur quod in casu d. l. quandiu. ille non habuisset causam iustam ignorantiæ, quia non potuisset petere, licet ignorasset. & illa op. satis mihi placet, per illam l. ver. qualiscunq; testatio. & vltra prædicta potes respondere ad l. quandiu quod ille qui volebat petere bo. pos. puta frater ex capite unde legit. dubitabat an alteri competeret bo. pos. quia dubitabat an extarent liberi defunctæ personæ, & sic non poterat agnoscere bo. pos. sicut nec adire, vt no. in l. is potest. ff. de acq. hær. & est tex. in l. in bonorum. ff. eo. & exemplum de teste, quod adducit hic Bald. est multum a remotis, ibi. n. testis debet reddere rationem dicti sui per sensum corporeum, vt videat iudex quomodo in iudicando se fundare possit super illa probatione, sed in casu nostro iudex non habet super hoc aliquid pronunciare, & vide Bal. in l. 1. in prin. inf. vnde legi. & ibi hoc etiam sequitur Ro. opi. Pau. de Cast. vltra l. quandiu. probatur in l. fi. ff. de lib. & posth. & quod ibi Bal. & Imo. in ver. nihil agit. & ibi specifice notat Ray. & facit ad prædicta l. fi. de non. excep. quam etiam hic allegat Bal. bene facit etiam l. cum quidam, ff. de bo. pos. & vide in sim. Bal. in l. quoniam iudices, sup. de app. & Bar. in l. 1. inf. tit. 2. & Bal. in l. fin. inf. vnde legi. dum tractat de bon. pos. vnde liberi &c.

Quando non petentium partes petentibus accrescant.
Titul. X.

LEX PRIMA.

1 *Ius accrescendi habet locum cessante legitimo successione.*
2 *Causa finalis est illa, qua posito in esse ponitur voluntas disponentis.*
3 *Liberi succedunt linea materna per senatusconsultum.*
4 *Renunciatio indefinita, æquipollet vniuersali.*
5 *Ius sicut accrescit, an factum dicatur ita accrescere.*
6 *Filius quatuor modis patri, & ascendentibus potest succedere.*
7 *Linea materna succeditur per vnde legitimi.*
8 *Homo facit domum filio, & non mulier.*
9 *Quot qualitates quis habet, tot iura habet.*
10 *Qualitates non confunduntur, nec corrumpuntur in proprio subiecto.*
11 *Filij emancipati sunt cogniti quo ad alimenta.*
12 *Filius petens vnde legitimi, ex senatusconsulto dicitur succedere.*
13 *Tempus non mutat qualitatem hæredis.*
14 *Præscriptio ab obtinendo repellit ipso iure.*
15 *Præscriptio contra existentiam sui hæredis non potest currere.*
16 *Ius accrescendi an cesset, si ius sit agnitum.*
17 *Argumentum, non obrumpitur, quod in suspenso tenetur.*
18 *Iura directa præferuntur vtilibus.*
19 *Ea quæ facti sunt possunt restringi ad tempus.*
20 *Ius accrescendi excludit successorium edictum.*
21 *Ius accrescendi est duplex.*
22 *Filius legitimam ab hæreditate ea possit separare.*
23 *Ius accrescendi excludit, qui facit partem alteri.*
24 *Ius accrescendi si sit relictum, non dicitur accrescere.*
25 *Legata in testamento relicta, dicuntur accrescere.*
26 *Ius commune, quod de iure accrescendi loquitur, trahit se ad statutum.*
27 *Modi discrepantia capiendi legatum alterat sibi coniunctionem testatoris.*
28 *Coniunctio legalis attendi debet in dispositione legali.*
29 *Coniunctio naturalis, an in iure accrescendi debeat attendi.*
30 *Coniunctio & modus, an accrescant sicut relicta.*
31 *Ius accrescendi, potest prohiberi in legatis.*
32 *Iuri accrescendi renunciari potest.*
33 *Ius accrescendi de iure ciuili.*
34 *Ius accrescendi transmittitur ad hæredem.*
35 *Ius accrescendi non habet locum inter viuos.*
36 *Insolidum, dictio quid operatur in instrumento.*
37 *Adiectio vtilis minuit contractum.*
38 *Pater si emphyteusim pro se & liberis descendentibus recepit, si sine hærede moritur, fratri suo accrescit.*
39 *Ius accrescendi non est sublatum per contractum.*
40 *Emphyteusis reuersa ad dominum, non intelligitur tacite reuocari.*
41 *Ius accrescendi excluditur ad diuisionem, quam faciunt fratres.*
42 *Ius accrescendi non habet locum in iurisdictione ordinaria.*
43 *Ius accrescendi non habet locum in donatione causa mortis.*

a QVoties. a Hæc l. habet multum notabilem materiam, & hoc intendit in summa, inter bonorum possessores est locus, iuri accrescendi. vel sic. Si pluribus est delata bon. poss. & aliter acceptat, alter vero renunciauit, vel temporis lapsu excluditur, acceptanti totum acquiritur. h. d. No. 1. quod pretor defert, i. offert liberis bo. pos. Secundo no. quod liberi possunt eam acceptare, & omittere. Tertio not. quod si aliquis acceptat, & aliquis omittit, tunc portio omittentis accrescit acceptanti. Quarto no. quod decretum

ADDITIO.

a Quoties. Dicit Pau. de Cast. hic quod Bal. legit istam l. per aera & nubes.

decretum interpositum sup parte, trahitur ad totum per ius accrescendi, vt hic, *a* & l. 3. §. fi. cum seq. ff. de bon. pos. Vlt. no. exclusum nunq reuerti ad ius, a quo reperitur exclusus, cum alij accrescat. † Modo ꝯ hanc l. sic oppo. dr hic, ꝙ cessante legitima successione, hēt locum ius accrescendi, aut ergo iste ablatiuus ponitur in vim cāæ finalis, aut in vim ꝯdōnis, & argumenti a ꝯtrario sensu, aut in vim suppōnis terminorū. Primo casus sensus huius l. esset falsus, quod iō hēret locum ius accrescendi: quia cessat legitima successio. nam ēt inter eos, quos vocat ius ciuile, hēt locū ius accrescendi, vt l. si ex pluribus. ff. de suis & leg. & ꝯ. de cad. tol. l. 1. §. his ita. *b* Secundo casu sensus est falsa, per easdem ll. Tertio casu est sensus, ꝙ in liberis cessat legitima successio, quod est falsum quia successio liberorum est legitima, cū l. 12. tab. vocet liberos ad successionem parentum, vt Inst. de hęre. quæ ab inte. defe. §. item vetustas. & de lib. & posth. l. in suis, ff. de bo. dam. l. cū rō. Sol. dicit gl. in 1. lec. ꝙ ille ablatiuus, cessante &c. supponit pro casu, in quo cessat lrima successio, nam si legitima successio superforet, licet remedium prætoris esset omissum: tñ alteri non accresceret: quia quod non deficit, non accrescit. ff. si pars hær. per. l. s. & ideo non prius accresceret, q̄ exploratum sit neutro iure successurum. nam in iure retinendo, sufficit ex plurib. remedijs ꝙ vnum sit efficax. ff. de ope. lib. l. si filius. & ff. de seru. vrb. præd. l. si domus. Est ergo sensus literę iste supposito, quod cesset legitima successio, & supposito, ꝙ bñficium prætoris tpe vel consensu sit extinctum, accrescit alteri, in cuius persona non reperitur extinctū, & sic ponuntur isti ablatiui suppositiue. † Itē poni pñt in vim causæ finalis. nā causa fin. intelligēda est illa, qua posita in esse ponitur in esse voluntas disponentis, & ea cessante, cessat cō sensus. ff. de hęre. insti. l. fi. tñ cā siue rō finalis est duplex. q̄dam est influens effectum, quædam est remouens defectū. i. obicem siue obstaculū. cā. n. finalis quare accrescit, quæ. s. influit seu īfigit hoc ius accrescendi, est agnitio vnius, & repudiatio alterius. sed causa, quare hoc ius accrescēdi non recipit obstaculum, est: quia obstaculum posset recipere a iure ciuili, sed illud obstaculum tollitur per hoc, quod dicit, cessante legitima successione, & eodem mō pñt isti ablatiui stare in vim ꝯdōnis, si cessat, & in vim argumenti a ꝯrio sensu; quia secus si non cessat. Sed tunc qūo respōdes ad ꝯrium. nam si sunt liberi, ergo falsum presupponit. s. quod cesset legitima successio? Rñ. immo verum pręsupponit: quia loquitur in successione lineę maternę: quæ cū fiat iure cognationis, quia fœminæ nemo agnascitur descensiue, non erat huiusmodi successio cognita per l. 12. tab. Inst. de succes. cog. in princ. † Sed ꝯ istam lecturam, sic oppon. nam liberi succedunt lineæ maternæ per Senatusconsultum, ēt vulgo ꝯcepti, vt Inst. ad Orfi. §. nouissime. Sed successio ex senatusconsulto est legitima successio. ergo lectura est falsa. ff. de pet. hær. l. 3. Sustinendo glo. dic, ꝙ aut tu quęris, an cessat legitima successio facto legis, & dic ꝙ nō, quia lex defert, aut facto hoīs, quia filius repudiauit de iure ciuili, & tunc sic, nam ita pt esse in facto, ponamus ergo filium repudiasse de iure ciui. hoc non obstante poterat venire de iure ꝑtorio, quod ius ēt si omittit, accrescit alteri, & eo iure illi accrescit, quo iure partem suam agnouit, vt hic. Sed ꝯ hoc sic op. tu dicis, *c* quod omissa bo. pos. vel repudiata non vr̄ repudiatū ius ciuile, sed pretorium. ꝯ, ille, qui repudiat bonorum possessionem non vult se gerere pro hr̄de, ergo tacite ēt repudiat ius ciuile, vt ꝯ. de iure deli. l. puberem. inducendo eam per locum a ꝯrijs, quia a ꝯrijs ꝯria inferuntur. Rñ. nego maiorem. *d* & dico, ꝙ aut renūciat vni remedio, aut renūciatur bonis, aut successioni simpliciter. Primo casu remanet aliud remedium, cum possit vnū negligere, alterum amplecti. Scdo & tertio secus hęc probant inf. de iure deli. l. suum hęredē. & ꝯ. vnde lib. l. qui se patris. † Ex prędictis apparet, ꝙ indefinita renunciatio æquipollet vli. nam sicut ille, qui acceptat, vr̄ acceptare omni modo, quo melius potest, ita ille, qui absolute renunciat, vr̄ renūciare iuri & causę omni modo & forma, quib. melius pt. arg. s. de pac. l. postquam. Item qñ renunciat bonis, perdit omne ius. Quid aūt si non renunciat, sed confitetur se nō hr̄e ius, dic vt ff. de inter. act. l. si filius. Quid autē, si non renunciat bonorū possessioni; sed renunciat possessioni rerum, seu possessioni bonorum. Rñ. vr̄ totum renunciare, sicut econtra per possessionem probatur acceptatio, vt dicam inf. vnde leg. l. non hoc. nam perpetua renunciatio possessoria vr̄ esse renūciatio possessionis & iuris, arg. ff. de vsufr. l. 3. §. pe. non obst. ff. de rei ven. l. fi. q a ibi non est renunciatio, sed enunciatio. nam non oēs, q enunciant, renunciant, vt in auth. ꝯ qui propriam. s. de non nu. pec. & aliud est negare aliud priuare. infra de testa. l. verba. † Sed nunquid sicut accrescit ius, ita accrescit factum, i. possessio facti; pone. n. acceptantem esse missum in possessionē patris suæ per l. edicto inf. de edi. di. Adr. toll. deinde aliud repudiat, an sine noua apprehensione possessionis augebit iudicialis missio? non credo; quia nemo inuitus est possessor, licet inuitus sit patris accrescentis bonorum possessor, *e* ut hic. facit glo. l. cum miles. ff. qui ex cau. ma. & l. s. §. Scęuola. ff. si quis test. lib. esse iuss. fue. Sed p hoc apparet, ꝙ in Carboniana & alijs bonorum posses. facti habet locum ius accrescēdi in ipsa bonorum possessione, sed non in possessione bonorū: immo erit opus nouo hoīs facto: & est no. & pone exemplum in duob. impuberib. qbus mouetr qō status, & bonorum. & vnus acceptat Carbonianam, alter non. † Ex pdictis apparet lectura gl. quę legit hanc l. in successione lineę maternę vsq; ad illum ver. glo. incipientem, & iō dic, &c. Cā euidentioris intellectus recito illum uer. per qōnes, & quęro, qd in successione lineę paternę: Rñdeo, considera ꝙ filius patri, & ascendentib. masculis pt succedere quatuor nijs seu modis. Primo. n. pt succedere de iure ciuili, Secundo, per vnde liberi. Tertio per vnde agnati. Quarto, p vnde cognati. tunc ergo considero, aut nō vult ex aliquo capite uenire: & tunc accrescit consortib. vt hic, aut vult venire ex primo capite, in quo hēt cohæredes: & tunc alij non accrescit, siue acceptet de iure ciuili, siue de iure ꝑtorio, siue vtroq; iure. nam abundans cautela non nocet, vt ꝯ. de test. l. testīm non ideo. aut vult venire ex capite posteriori, & nō pt, cum alij admittant ex priori. ad caput *f* aūt, ꝙ qs repudiat, nunq̄ reuertitur, siue in eo capite hēt cohæredes, siue non: vt hoc probat ff. de suc. edic. l. 1. §. sed videndū. & Inst. de hæred. ab intest. §. admonendi. ff. vnde cogna. l. legitimis. & l. octaui. semperque teneas, ꝙ prior gradus sequentem excludit, ēt si quis ex primo gradu nitatur per ius accrescendi. vt hic. & hoc intendit dicere gl. a dicto ver. & iō dic, vsq; ad versi. & ꝙ dicit. in illo versi. reuertitur ad prin. gl. de linea materna, & recito per qōnes. † Quæro per quam bonorum possessionem succedatur lineę maternę? Respondeo per vnde legitimi, quæ imitatur Senatuscons. vt ff. de suis, & leg. l. generaliter. & excludit cæteros, qui senatusconsulto per liberos excluduntur. Item p vnde cognati, sed tunc non excludunt agnatos, vnde liberi autem non habent locum in materna linea, sicut nec contratab. Item nec vnde agnati: quia fœmina non procreat sibi agnatos; sicut. n. principia generationis magis attribuuntur patri, tanquā formę perfectiori, & nobiliori, ita iura genitorum efficacius patri attribuuntur, & iura familiæ, *g* quæ uocatur agnatio. Vnde homo facit domum, sed mulier non facit domum, nec cognominat domum filiorum, *h* quia ipsa non est princeps familię, sed masculus. ff. de verb. sig. l. pronunciatio. §. familiæ. Et ideo si statuto caueretur, ꝙ omne caput familiæ teneretur mittere in exercitum de frumento, non continentur mulieres domum regentes, puta viduę. qa non possent appellari caput familiæ, nisi abusiue, quę abusio non cadit in statutis. In contrarium vr̄, qa ista est domina quo ad regimen, vt no. s. si secundo nup. mulier auth. hoc locum. & hoc est verius. Reuoco in dubium, an filius, qui petit vnde legitimi dicatur succedere ex Senatusconsulto. gl. vr̄ dicere, ꝙ sic, quia vr̄ pro hęrede gerere. infra de iu. delibe. l. puberem, ibi dicam, & est expedita gl. vsque ad vers. vel † pone. Sed quare tot capita liberos vocant? Resp. quia quot qualitates quis hēt, tot iura hēt, qñ. s. qualitas est cā finalis iuris consequendi: nam iura stant in qualitatibus, & respectib. & est simile: nam ego, vt Bald. sum indiuiduum, vt homo sum species: vt animal sum genus, sic ff. de adop. l. si pater. §. qui duos. ita filius est spēs specialissima: quia filius. Item est species nō specialissima: quia de plurib. prędicatur. s. quia agnatus. Item, vt sic dixerim, est genus *i* quia cognatus, & oēs istę prędicationes sunt veræ: ergo q̄solibet qualitas suum retinet officium, & vim, & naturam; † quia qualitates non confunduntur nec corrūpuntur in proprio subiecto, vt insti. de hær. qua. & differ. §. sui, ff. de annu. leg. l. q Marco, & ff. de legatis primo. l. Titiæ textores, sed quia ista prima lectura arctat legem indefinite loquentem. ideo glo. transit ad secundam lecturam, ꝙ lex ista loquatur in successione lineæ paternæ:

ADDITIONES.

a Accrescendi, vt hic. Et expressius in l. 4. §. fi. cum l. seq. ff. de bon. pos.

b §. His ita. Vbi est tex. qui loquitur in successione ex testamento, quæ est legitima per l. 12. tab. l. lege obuenire, ff. de verb. sign. & istud contrarium format etiam hic Iac. But. & Bar. & licet ipsi finaliter non respondeant ad contrarium, tamen veritas est, quod hic tex. noluit dicere, quod inter legitimos cesset ius accrescendi, sed voluit dicere, quod si exclusus de iure prætorio, non potest uenire de iure ciuili per aliquod remedium ad hæreditatem, & sic ad legitimam successionem, quia tunc ex toto portio deficit, habet locum ius accrescendi. secus si ex toto non deficit. facit quod no. gl. in l. si duo patroni. in prin. in ver. iurasse, ff. de iureiur. & ista opin. quam format hic Iac. But. & Bar. bene adaptatur ad tertiam lecturam, sed non vere ad reliquas, vt dicit Pau. de Cast. hic.

c Tu dicis. Hic collige quomodo illa intellexerit Bar. hic in vers. ista solutio.

d Maiorem. No. ad l. suum, & adde Bal. in rub. sup. qui admit. in 6. oppo. & uide per Bar. in l. nec is, §. fi. ff. de acq. hær.

e Possessor. Facit l. cum heredes, ff. de acq. pos.

f Ad caput. Vide Barto. hic in fi.

g Famil. Vide l. quæ pronunciatio. in fi. cum l. seq. §. 1. & quod not. Barto. in §. fam. hic all. ff. de verb. sign.

h Nec cognominat domum filiorum. Et hoc fallit in casu l. nati. & ibi per Iac. Rebuf. nu. 1. ubi posui in addit. ad ipsum, inf. de nu. & ac. lib. 10. no. Bart. in l. 2. ff. de lib. & posthum. & Cano. in c. Raynutius, in princip. extra de test. i. quando mater est nobilior patre.

i Genus. Quia omnis agnatus cognatus est, l. inter agnatos, ff. vnde legi. & ista procedunt etiam hodie, quamuis sit sublata differentia agnationis, vt per Bal. in l. fi. in 2. col. inf. vnde leg. dum tractat de bonor. pos. vnde cognati. & facit ad unum quod posuit Bal. in rub. ex. de præscr.

ternæ, tñ liberi erant emancipati, & sic a iure ciuili ab intestato incogniti tempore istius l. Item si ponas, q non erant sui, nec emãcipati; sed (vt ita dixérim) neutrius generis, vt plures nepotes post emancipationem patris eorum concepti, qui eorũ pater prædecessit auo, vt no. infra de col. l. si emancipati, & hoc dr glos. vsque ad ver. vel dic. † Sed upp. emancipati sunt cogniti de iure ciuili in alimentis, ff. de capi. di. l. legatum, & etiam in dote cod. ti. l. eas ergo, & in legitima, quę surrogatur loco alimentorum *a* vt no. in l. sancimus, per Cy. s̃. de nup. Rñdeo, q illa simpliciter intellecta est falsa, vt patet in fratre, qui debet alimentari, vt l. qui filium, ff. vbi pup. edu. de. tamen sibi nulla debetur legitima rõr, vt in Authen. de hæred. & fal. §. primum. † venio ad ver, vel dic, & cã vtilioris intellectus, recito per qõnes sub tali forma. pater habens plures filios in potestate, decessit intestatus vnus liberorum agnouit bo. pos. vnde liberi, alter non q̃ritur vtrum elapso anno, vtilis portio agnita trahat ad se non agnitam iure accrescendi, & determinat gl. q nõ, duplici ratione. prima ratione actionis perpetuę. Secunda ratione successionis infixę, prima ratio stat in hoc. suus perpetuo põt se immiscere, & agere ratione hæreditatis, vt Inst. de perpe. & tempo. actio. in prin. ergo interim alij nõ accrescit, qa frustra accresceret. Præterea, ius accrescendi est irreuocabile, & ideo nemini irreuocabiliter potest accrescere, ff. si pars hęr. pet. l. 2. Secunda ratio stat in hoc nam filius in potestate est suus, & necessarius hæres de iure ciuili, & tempus non mutat qualitatem hęredis, quia tempus non est modus deferendi qualitatem hæredis, quoniam tempus est concomitantia, nõ causa actuum humanorum, producere autem effectum proprie attribuitur causis, & non temporib. ff. de ac. & ob. l. obligationum fere. §. placet. vnde etiam testator non potest ponere causam substantialem in tempore. ff. de le. 3. l. nemo potest nec dñs rei, ff. de seruitu. l. 4. Supposito ergo, quod necessarius sit semper necessarius hæres, ergo de iure ciuili portio sua numquam vacat, ergo non accrescit. Aduerte hic, nã prima rõ gl. infert. q post 30. annos accresceret. secunda rõ cõcludit, q nunquam accresceret, q ius immiscendi non tollatur spatio alicuius temporis. Vnde reuoco in dubium, an præscriptio sit causa iuris accrescendi. Secundo, an contra existentiam sui hæredis possit præscribi longissimo tẽpore. Tertio, an inter suos habeat locum ius accrescendi de iure ciuili. Quarto reuoco in dubium principale quæsitum. † Primę q. sic respondeo, *b* aut præscribitur contra ius adeundi, & tunc affert cõsortii ius accrescendi, quia ab obtinendo iure scripto repellitur ipso iure, quia hẽt vim efficacissimæ repudiationis, l. facta, §. si quis bonorũ. ff. ad Trebel. aut post aditam hęreditatem præscribitur contra ius agendi, & tunc non accrescit, quia agnitio a principio ius accrescendi sustulit, & quia tñ opem exceptionis dat præscriptio. & quia ipsius nominis hæredis intellectualis prædicatio. i. significatio non potest præscribi, quia nec istud mere intellectuale, & ab omni corpore abstractum potest possideri, & sic nomen hæredis non potest absorberi contra verum hęredem, quod. n. alteri non quæritur, non absorbetur, l. deniq; . ff. quib. ex cau. ma. Vnde ẽt mille annorum possessor non facit verum hęredem illum, qui non est, nec posset conuenire debitores hæreditarios, eo q prętenderet se hęredem factum pręscriptione. † Secundæ quæstioni *c* sic respondeo, q ɔ̃ existentiam sui hæredis, non põt pręscribi, *d* quia nec renunciatione expressa põt de iure ciuili induci, hoc ergo nec tempore; nam si hoc non potest fieri per consensum, qui est de iure naturali, ergo nec per tẽporis decursum, qui est mensura durationis de iure ciuili arg. in l. 3. §. qui fideicommissaria. ff. de hæ. insti. † Tertiæ *e* quæstioni respondeo, q aut loquimur in iure obtento, aut obtinendo, si. n. ius tñ est agnitum, tunc cessat ius accrescendi, nisi per restitutionem in integrum esset reparatum, ff. de re iudi. l. ex contractu. Si autem erat obtinendum per immistionem, & cessauit immistio, & superuenit actus immistioni ɔ̃rius, tunc est locus iuri accrescẽdi, etiam de iure ciuili, ff. de acq. hære. cum de hęreditate, vbi dr̃, q adeunti accrescit, tũc aut dices accrescere de iure ciuili, & hoc idem dico, aut de iure prætorio, & tũc sequitur, q pro parte qs erit hæres de iure ciuili pro parte de iure prætorio. Item quia diuerso iure, ergo diuersa forma, & sic habebit denuo agnoscere *f* bonorum possessio. ff. de bon. possessio. l. sed cum patrono, & sic non transmittet *g* interim, quod est falsum, ff. de suis, & leg. l. si ex plurib. ff. de acq. her. l. qui patri. considera hic qũo potest esse in portione accrescẽte necessarius, cum alius sit necessarius de iure ciuili? Rñ. ille necessarius est, quia est in ptãte, sed iste necessarius est ex alio capite, quia agnouit suam portionem, & sic idem nomen conuenit pluribus insolidum diuersa rõne, commodum autem insolidum nõ potest esse plurium. aduerte hic, quare prætor dedit beneficium abstinendi *h* & certe ex naturali ratione illius tituli, ne filius pro patre. Itẽ alia ratione, quia licet suus hæres necessaria dominii continuatione, ff. de acquir. poss. l. si quis vi, §. differentia, sit necessarius dominus. i. hęres tamen quia administratio erat noua, & post mortem motus fuit prætor, aut posset abstinere ab administratione, q̃ non retro, sed nunc primum post mortem patris defertur sibi. & ideo prætor de administratione in vita non infringenda sentit, & ius ciuile nil aliud adijcit in l. 1. s̃. si mi. se ab hæred. abstin. cessat ergo administratio in abstinente de iure prætorio, & hodie de iure ciuili, tñ aliud est administratio, aliud res ipsa administranda. & ideo ius ciuile approbans ius prætorium, non tollit omnino existentiam sui hęredis. sed Iac. Butrig. dicit ius ciuile esse iuris prætorij referendatium, non confirmatorium, quod nihil est. † Quartæ *i* qõni quando præscriptum est, bonorum possessioni petendę, sed non est pręscriptum hrẽditati adeundę de iure ciuili. an accrescat interim. dicit glo. quod non, quia non obrumpitur, *k* quod in suspenso tenetur, ergo portio non est caduca, sed ius accrescendi non procedit, nisi ex triplici capite, s. pro non scripto, quasi caduco, & vere caduco. quod lex appellat ius vacuatum, cum hic ergo non sit vacuatum, ergo non accrescit. In contrarium vr̃, quia de iure pręt orio est vacuatum ergo accrescit, vt interim saltẽ cõpetat bonorum possessio, quæ facti est, alias ptor deberet expectare per 30. annos, & creditores hęreditarij sitr, quod est absurdũ. Sol. non accrescit efficaciter *l* & irreuocabiliter, sed accrescit reuocabiliter, ar. ff. ad Car. l. si impubes. §. quęsitum. quia ius ciuile non suspendit edictum prętoris. interim ergo iste bonorum possessor administrabit omnia saltem de facto, & erit in possessione omnium bonorum, & si postea suus acceptet, irritabitur, quod factum est, & † iura directa vtilib. præferuntur. arg. ff. de ɔ̃trah. l. illud, §. fi. & de ven. in pos. mit. l. vbicunqoe, §. interdum. nam bonorum possessiones, quę non tribuunt perpetuum ius, conceduntur ad tps, quia † ea, quæ facti sunt, possunt restringi ad tempus, vt no. ff. de inof. test. l. si filius matrem, & latius per Bar. in l. 2. §. si sub conditione. ff. de sec. tab. Est & tertia lectura, quod ista verba, cessante &c. sint verba quęstionem proponentis, non ministerium seu consideratio respondentis. & sic Imperator, supposito themate, rñdet ad quęsitum. Est & quarta *m* lectura, q ista verba, cessante &c. ponantur remotiue. i. liberi succedunt remotis. i. repulsis agnatis transuersalib. † Et sic no. q ius accrescendi excludit edictum successorium, vnde ius accrescẽdi habebat locum in agnatis? & tñ successorium edictum non habebat locũ olim, vt in §. placebat, Insti. de leg. agna. succes. & dicam in l. qui se patris. & sic not. q ius accrescendi non dr̃ proprie deuolutio. qa facilius aliquid accrescit, q̃ deuoluatur, quia in habentib. symbolum facilior est trãsitus, quia illud facilius inducitur, in quo minor digressio reperitur. nam similitudo est causa generationis & augmenti, sed dissimilitudo non est causa contrarij, & hoc modo sit expedita tota gl. ponens lecturam huius legis. † Venio ad materiam. & ius accrescendi est duplex, scilicet vniuersale, & certæ rei. Et vniuersale est duplex, scilicet directum, & fideicummissarium: & directum non potest prohiberi vero hæredi, sed ficto hæredi, i. instituto *n* in re certa sic. Sed obliquum potest prohiberi, quia vbicunque dispositio sic potest limitari, quod non trahatur ad vniuersalem, ibi ius accrescendi potest prohiberi, inf. de test. mil. l. 1. & est ius accrescendi, quandoque de hæreditate

ADDITIONES.

a Alimentorum. Vide Bal. in l. fratres. in 3. q. sup. de inof. test.

b Respondeo. Vide Bal. in l. 1. sup. qui ad. & bonum tex. & ibi gl. in l. j. sup. de in integr. rest. & in l. si ea, inf. qui acc. non pos.

c Secundæ. Et ita potest intelligi gl. hic. & vide quod no. Imol. in l. filio præterito, ff. de iniu. ru. & irr. test. & quod ibi Bar. in vlt. col. vbi patet hoc esse verum, nisi filius veniret contra voluntatem defuncti. vide ibi Pau. de Cast. quia reprehendit istam gl. & dixi post eum.

d An. Bar. Præscribi. Ex necessitate suitatis non præscribitur, nec dicas ingenuitatis. gl. est fin. l. nemo, ff. de vsu. leg.

e Tertiæ. Vide latius Bart. in l re coniuncti, in fi. 3. q. prin. de leg. 3. & limita etiam, vt inf. per Bal. in 2 1. q. in vers. sed hic dubitatur, & ponit etiam Bar. in l. qui se patris, dum tractat, an in suis sit locus successorio edicto infra vnde liber.

f Agnoscere. Quæ non acquiritur, nisi in iudicio agnoscatur, l. fi. sup. eod. tit. 1. si aliquã aliam partem agnouit ipse de iure prætorio. hoc dico propter id quod notauit Bal. in prin. huius l. in 4. notab.

g Transmittet. Quia transmissio non agnita non transmittitur, l. emancipata, sup. qui admit.

h An. Bar. Abstinendi. No. quod ius prætoriũ induxit ius abstinendi ab administratione, non a suitate, q ius ciuile comprobauit. Bal. aliter sensit, quod imo de iure ciuili fuit inuentum hoc beneficium, per tex. sing. secundum eum in c. 1. an agn. vel cognati. x. col. idem sensit in l. fi. §. & si præfatam, & in §. 1. de iure delibe. idem Sal. in l. apud hostes, inf. de suis & legi. vide Mod. in l. necessarij, ff. de acq. hær.

i Quartæ. Vide Bal. in l. 1. inf. de his qui ante aper. tab.

k Obrumpitur. Vide quæ no. Bal. in l. 1. cum si. inf. de suis & legi. & hic ponit decisionem q. sup. formatæ.

l Efficaciter. Lud. Ro. hic circa gl. in prin. tenet contrarium. & vide hic Sal. in 2. q. & etiam quod no. Ful.

m Est & quarta. Et sic ius accrescendi non est proprie deuolutio hæreditatis. vide tamen inf. in 2. q. vbi. s. successorium edictum excludit ius accrescẽdi, & quod excludat successorium edictum, est tex. & ibi Bal. in l. meminimus, infra de legit. hær. & in l. cum emancipatus, §. qui duos, ff. de contr. tab. quam ad hoc alle. Fulg. in rubr. inf. de succ. edic.

n Instituto. De hoc vide plene in l. quoties. §. si duo, ff. de hær. instit. & inf. eo. in 4. q.

reditate ad hæreditatem, & hoc non tantum prouenit iure coniunctionis, sed iure connexionis hæreditatum, ff. de acquirenda hære. l. qui patri. Item de vna hæreditate ad se ipsam; & hoc est iure obseruationis regularum, ne quis habeat hæredem, & non habeat hæredem, siue quis pro parte habeat hæredem, & p parte non habeat hæredem: sicut. n. defunctus non potest diuidi, ita nec hæres potest repræsentare dimidiam partem personæ defuncti, & dimidiam non, quia indiuidua non recipiunt sectionem. Item ex re certa ad vniuersitatem, vt l. prima, §. si ea fundo, ff. de hæred. instit. hoc contingit propter naturam verbi, instituo, seu propter naturam institutionis, quę non minuitur per aditionē certæ rei, quia vlo verbo frustra fundus additur vel detrahitur, eodem tit. l. si quis hæres ita instituatur excepto fundo. Item ius est accrescendi de tempore ad tempus: vt l. hæreditas ex die. eodem tit. & est ratio, per l. miles ita. §. & quia, ff. de mil. testa. nam quod est vniforme realiter, debet esse vniforme secundum tempus. Quæramus igitur de aliquibus quæstionibus extra glo. quę glo. est puerilis; & primo, vtrum filio instituto in legitima accrescat ei inuito residuum. Secundo, vtrum vt in authē. præterea. vnde vir & vxor. habeat locum ius accrescendi. Tertio vtrum in l. 1. de secundis nuptijs, habeat locum ius accrescendi. Quarto, vtrum in successionibus statutorum habeat locum ius accrescendi. Quinto, vtrum ille, qui admittitur ex mera dispensatione contra ius generare habeat locum ius accrescendi. Sexto, vtrum attendatur coniunctio legalis. Septimo, nunquid attendatur coniunctio naturalis. Octauo, an in modis, & conditionibus habeat locum ius accrescendi. Nono, an ius accrescendi possit per testatorem prohiberi. Decimo, an ius accrescendi excludatur per successionem expressam. Vndecimo, an ius accrescendi habeat locum in vtili dominio, puta in emphyteusi & feudo. Duodecimo, an ius accrescendi habeat locum in iurisdictione, & alijs oneribus eorum fructibus, ac prouentibus, & temporibus.

22 a † Quo ad primam quæstionem, arguitur *a* ꝙ filio, qui agnouit legitimam, reliqua hæreditas non accrescat *b* inuito, quia legitima est portio exonerata, & non dicitur proprie pars hæreditatis, *c* vt no. supra de rei vendicatione, l. cum a matre vnde filius iste nunquam consensit succedere cum onere, & sic non cogitur inuitus subire onera, arg. ff. de leg. 1. l. & quidem totum, & ff. de lega. 2. l. miles, §. pro parte. Præterea hoc videtur expressum. nam patron. potest acceptare partem legitimam, & respuere reliquam hæreditatem onustam, ff. de bo. li. l. si libertus patrono. §. qd ergo. præterea filius directo iure venit ad legitimā, ꝗ scriptus hæres, ut l. omnimodo. supra de inof. testam. quia per condictionem ex illa l. ergo ei inuito non accrescit, ff. de bonorum pos. sed cum patrono, ff. de ado. l. arrogator. §. sed an impuberi. & l. 1. ff. de colla. bonorum. In contrarium videtur, nam legitima habet q̄dam onera annexa a lege, ff. sol. mat. l. si cum dotem, §. si pater. Sed ius accrescendi in hæredibus pari modo se habet ad onus, sicut ad commoda, *d* vt l. hæreditatem. ff. mand. cum etiam fauore creditoris sit inductum, ne habeāt diuidere petitiones suas in diuersos modos agendi, ar. notatorum infra de succes. edi. in rubric. Item de natura legitimæ est habere ius accrescendi, vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. cæterum, & filius acceptans eam, videtur acceptasse eam cum sua causa suisque vitijs, quia ea, quę sunt annexa, separari non possunt, ff. de leg. 1. l. neminem. & sic si eet de primaria intentione explicita non fuerit subire onera, tamen de implicita voluntate esse debuit acceptare cum sua natura. etenim qui partem indiuiduī vult, totum videtur velle, ff. de acqui. hæred. l. si ex asse. & no. eod. titu. l. 1. sed dico ei inuito, & ignoranti accrescere, si repudians cohęres scilicet vniuersalis nō habet substitutum vulgarem. sed si habet, & ille acceptat, cessat ius accrescendi propter substitutum vulgarem, l. pen. ff. de iniu. test. nam & si solus esset hęres institutus, habendo substitutum vulgarem, posset vniuersitatem repudiare, & legitimam acceptare, *e* & hoc teneo per d. §. quid ergo. nam cum paria sint filium a principio esse solum institutum, & ex post facto reduci ad solum per repudiationem cohęredis, merito est ibi casus notabilis huius quæstionis, & si dicas, in illo §. est speciale, quia patronus erat in proprio grauatus. Respondeo, idem metus est hic, quia non facto inuentario, grauamen extenderet se ad bona filij, sed cum acceptat solam legitimam, non indiget inuentario, quia nō obligatur legatarijs, vel creditoribus.

23 f † Quoad secundam *f* quęstionem, sciendum, quod omnis, qui facit alteri partem, excludit ius accrescendi illius, cui facit partem, sed ille, qui non facit partem, non excludit ius accrescendi. facit quod notatur in l. plane. ff. de leg. 1. per Dy. & in Auth. quibus modis natur. effici. sui. §. si vero filiorum legitimorū. hoc ergo pręmisso, ponamus ꝙ liberi repudiant, sed parentes acceptent ex successorio edicto, puto eos iuri accrescendi inopis coniugis obstare, & hoc casu caput successorium obstare iure accrescēdi, quia idem operatur aliquid non esse, vel reduci ad non esse, sed si a principio non extant liberi, tamen coniugem coarctant parentes, ergo idem liberis repudiantib. vel defectis. si autem coniunx non habet obicē. i. obstaculum, cōcurrentē, tunc totum ei accrescit, ergo hoc casu successorium edictum impedit ius accrescendi, quia quodlibet caput facit partem. quod est no.

24 g † Quoad tertium *g* punctum, considera quod l. 1. de secun. nup. prohibet relinqui vltra tertiā partem, & ideo si ius accrescendi dicitur relictum, certe non accrescit: *h* si vero non dicitur relictū. accrescit, quia non est prohibitum, & ꝙ dicatur tacite relictum. pater ff. de leg. 2. l. si Titio, & Męuio, §. fi. & ff. de hære. instit. *i* l. si te solū. nam dicitur relinquere qui dat capiēdi occasionem, ff. de leg. 2. l. codicillis. §. pen. & s. de secun. nup. l. si quis prioris. §. certum. sic alienare dicitur, qui occasionem præstat, ff. de verb. obli. l. si ita quis, §. ex lege. in glo.

25 † Quid ergo erit de legatis relictis ex testamento, in quo quid pro parte tantum valebunt: dicit gl. ibi, ꝙ accrescit, & sic in totū legata ualent, & quia si redderentur venientib. ab intest. ipsi venientes ab intest. non tenerentur ad legata. putat glos. hæreditatē fisco restituendam. Simile no. in l. proxime. ff. de his quæ in testa. delen. & l. nostram, de testa. infra. sed hoc est contra tex. illius legis primę, vbi dicitur, ꝙ illud, quod est inutile, quia contra bonos mores, non confiscatur. dico tamen legata deberi, vt J. de fideicom. l. eam quam, secundum vnam lecturam, & ar. ff. de hær. insti. l. fin. In hoc dici potest, ꝙ non accrescit, & hoc facit legis prohibitio. & limitata permissio, argu. l. Lucius, §. q habebat, ff. ad Treb. alij dicūt, ꝙ accrescit, ar. ff. ad Treb. l. cogi, §. hi, qui solidum, & arg. J. de test. mil. l. quamquam, sed ibi accrescit fauore fideicommis. non fauore ipsius scripti hæredis. Dic, q̄d interdum prohibetur finis propter principium, & tunc ex principio impossibili nihil sequitur. Quandoque prohibetur principium propter finem, & tūc recessus a fine prohibito, & digressio ad finem non prohibitum facit totum valere, vt ibi, & J. de testa. mil. l. si Rufinus, sed si effectus rei est prohibitus, tunc non valet intrinsecus effectus, si caperet ille, q non est capax, extrinsecus est, quando capit pro alio, non pro se. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. mulier, alias incipit, Sulpitus.

26 K † Quartæ *k* qōni respondeo, & dico, ꝙ ius commune, quod loquitur de iure accrescendi, trahit se ad statutum, ꝙ disponit de iure succedendi. & ideo si statutum præfert fratres sorori, & ex duobus fratribus vnus repudiat, totum accrescit alteri fratri, *l* & nihil sorori. & est ratio, quia portio accrescit portioni. priuationi vero nihil accrescit: quia accrescere est habitus, qui nō potest fundari super meram priuationem, vt no. in l. ex facto, §. fin. de vulg. subst. & l. 1. ff. de acqui. hæred. per Bar. & ideo sorori nihil habenti nihil accrescere potest, & tantum excluditur per vnum fratrem, sicut per multos, argum. l. nostrę. Ex hoc apparet, ꝙ ius accrescendi est eiusdem rationis, & conditionis, & prærogatiuę, cuius est suum principale, ff. de pac. dota. l. inter socerum, §. cum inter. Non obstat. ff. de cond. & dem. l. mulieri, & Titio. quia ibi coniuncti nō erant eiusdem rationis, & conditionis, hic sic. Item quia statutum in illo domicilio non est dispensatio, sed ius cōe.

27 m † Quintę *m* quæstioni respōdeo per d. l. mulieri, & Titio, & no. ꝙ discrepantia modi, & formę capiendi legatum, alterat sibi cōiunctionem testatori. nam ibi quos homo coniunxit, lex separat, & disiungit,

ADDITIONES.

a Arguitur. Vide per Bart. in l. quia poterat cum concor. ff. ad Trebel. & aliquid per Lud. Rom. in 1. q.

b And. Barb. Non accrescat. An filius poterit separare legitimam ab hæreditate, vide Bal. in l. 1. de vulg. & pop. & ibi Ioan. de Imo. Bal. in auth. si quas ruinas, sup. de sacrosan. eccl.

c Hæreditatis. Vide Bal. in l. pro hærede. §. seruos, in aliquib. lect. ff. de acq. hæred.

d Commoda. Sunt verba gl. in l. 1. §. ubi autem, inf. de cad. toll.

e A. B. Acceptare. An filius possit acceptare legitimam, & repudiare hæreditatem, uide Bar. in l. gerit, ff. de acq. hær. & l. quia poterat, ff. ad Treb. Bal. in l. hæres instituta, infra de impub. & hoc sequitur Bar. in præalleg. l. gerit, & in l. scimus, sup. de inof. test. qui tenet contra, & l. 3. ff. de acq. hær. quæ opi. sit verior cogita, uide Bal. in l. liberum, inf. ad Treb.

f Secundam. An in casu auth. præterea, inf. unde uir, & vxor. habeat locum ius accrescendi, ut si liberi repudiant, ueniant ascendentes per successorium edictum ad partem integram repudiatam, an uero mulier inops veniat per ius accrescendi, uide quæ not. Bald. in d. auth. in uer. quæro, quid si liberi, & pro Bald. facit quia quoties aliqui extant, qui admitti possunt de iure communi, nunquam admittitur uxor, uel alius de iure speciali per ius accrescendi. l. sed cum patrono. ff. de bo. pos. & quod habetur in l. mulieri, & Titio. ff. de cond. & dem. sed in proposito in hoc passu. s. quando quatuor filij, & tres repudiant, an sit locus iuri accrescendi inter illos fratres in legitima. Bal. hic. & in d. l. plane. & ibi Imo. & Bar. in d. auth. nouissima, de inof. test. dicunt, quod sic uide Bart. in contrarium in repeti. l. pater filium, ff. de inoff. testam.

g Quo ad tertium. Vide Lud. Rom. & Ful. in auth. præterea, infra unde uir. & vxor. qui non discrepant ab his, quæ dicit Bal. & bene.

h A. B. Non accrescit. Quando lex prohibet ultra legari, non habet locum ius accrescendi, ut in casu l. 1. C. de secun. nup.

i De hæredi. insti. Vtrum in casu l. 1. supra de secun. nupt. sit locus iuri accresc. uide ibi gl. & Doct. & Lud. Rom. hic.

K Quartæ. Vide per Ro. hic in 4. & 8. q.

l And. Barb. Alteri fratri. No. quod portio vnius fratris repudiantis accrescit fratri, & non sorori, propter statutum, uide Bar. in l. mulieri, & Titio, ff. de cond. & demon. quid in salario, an habeat locum ius accrescendi, uide tex. sing. & ibi Bald. in l. 1. alias 2. inf. de leg. Quid in pœnis, uide tex. sing. secundum Bal. in l. arbiter intra certum diem de arbi. ff. quid in alimentis, uide tex. sing. ff. de ali. lib. l. a.

m Quintæ. Vide per Bar. in l. re coniuncti, ff. de leg. 3.

stringit. quid ergo de minore, qui capit partem, quam ipse repudiauit ope restitutionis, & sic singular. beneficio. an habeat ius accrescendi? dic quod sic, quia istud beneficiũ ordinatur ad reparandum ius commune, vnde istud, licet sit ius singulare, vt no. in l. fi. §. fi. ff. de cond. ind. tamen ordinatur ad ius commune iam prædium consequendum. sed in l. mulieri, & Titio, ordinabat ad ius dispensationis simpliciter. 28 † Sextæ *a* quæst. respondeo, quod in dispositione legali attenditur cõiunctio legalis. Fallit in vsufru. ff. de lega. 1. l. & Proculo. vbi de hoc: aut in vsu. & directa institutione, & tunc attenditur, ff. de acq. hære. l. si seruus communis ab extero. & ibi no. & est rõ l. & Proculo. quia ius coniunctionis habet instar substitutionis. eo. tit. l. si Titio. §. Iulianus, sed in una persona non cadit copula, quia omnis copula requirit duo extrema, sicut requirit substitutio. l. fi. de vulg. subst. copula enim ipsa ostendit pluralitatem, cum habeat copulare diuersa. vt no. Cy. s. de secun. nup. auth. eisdem pœnis, & ideo proprie nulla est coniunctio, nisi iungat diuersa significata. constituitur. n. cõiunctio cũ suis extremis, nõ cum vno tantum extremo, & ideo natura copulæ est natura extẽsiua. hæc aũt copula necessaria est inter duo substantiua sub vno cõstructu posita. vt lego Titio, & Seio, sed inter adiectiuum. & proprium substantiuum non cadit copula. vnde officium adiectiui est officium qualitatis, non substantiæ, l. ea tñ, ff. de leg. 3. & si ponitur copula, tunc illud adiectiuum est adiectiuum alterius substantiui per copulam tacite repetiti, & non primi substantiui. vt ibi tenet, & determinatum fuit per Bar. in q. de legato facto mercatoribus. & artificib. artis lanæ. & facit ff. de leg. i. l. Titiæ textores. & in materia nostra illa est vera copula, quæ iungit plures personas vni verbo, & dr̃ copula coniunctione, verbalis autem dr̃ a verbo principali. Ex prædictis apparet, quod si sunt quinque filii, quorũ legitima est dimidia, *b* & vnus repudiat, quod legitima quatuor liberorum erit similiter dimidia, pp ius accrescendi: nam hic agitur de legali prouidentia, unde attenditur legalis coniunctio: nam si est locus iuri accrescendi in querela, ergo, & in actione ad supplementum: quæ subrogatur loco q̃relæ, & ita tenet Dy. in d. l. plane. quid ergo si iste quintus esset exhæredatus, an sua quinta accrescat fratrib. non exhæredatis? & dic quod non, quia veniunt in diuerso *c* iure, arg. ff. de contratab. l. filium, §. videamus. & quia exhæredatus nõ habetur pro coniuncto, sed pro mortuo, ff. de contratab. l. 1. in fi. nec partem facit nisi prolata querela: ergo ante non est coniunctus. quid de filia, quæ renunciat *d* cũ iuramento in vita patris? Respon. si dote contenta est, tunc facit partem, quia vr̃ hr̃e suam partẽ. si autem ex alia causa puta. quia sic placuit sibi facere, tũc hr̃ pro mortua in vita patris, & ideo non accrescit fratrib. aliquid ex connumeratione personæ sororis, quia cum suæ legitimæ dies nunquam cessent, pro nulla *e* debet haberi, non autem pro caduca, argu. ff. de ope. li. l. qui libertinus. in princ. & adde quod no. Bar. in d. l. 1. ff. de contratab. & de inof. test. l. pater filium. per Bar. tene quod hic dico, quicquid ipse dicat. 29 † Septimæ *f* quæst., nunquid naturalis coniunctio præferatur iuri accrescendi? dic quod si defertur ius succeedendi, tunc præfertur ius accrescendi, secus si ius succedendi non dependet a natura, sed ab hominis voluntate, exemplum de primo est, si sunt duo nepotes, & patruus, & vnus nepotum repudiat accrescit alteri nepoti, nõ patruo, quia respicit stirpem. *g* i. suum stipitem, Insti. de hære. ab inte. §. cum filius, exemplum de secũdo. si instituo fratres meos, nominando quemlibet cum vxore mea, & quod vnus fratrum meorũ repudiat, accrescit vxori meæ, sicut alteri fratri. & sic non habet aliquid in iis, eo quia frater: maior tñ coniunctio, puta per maiorem sermonis vnitatẽ, bene præfertur minori cõiunctioni, ff. de vul. subst. l. coheredi. §. qui discretas. *h* apparet aũt maior coniunctio, vbicunque vocantur præcise plures ad vnam partem, & vnus ad aliam. Nam illi plures sunt præcise, vt vnus, sic, ff. de coll. bon. l. si nepotes. vnde illi sunt magis coniuncti, quia vna voce magis ad inuicem sunt concreti, vt l. fi. ĩ. de impu. & ali. subst. 30 † Octauæ quæst., an modus, & conditio accrescant, sicut accrescunt relicta, v. g. legaui tibi sub conditione, si dederis Titio, & Seio decem, vel sub modo vt des Titio, & Seio decem: decessit Titius viuo testatore, an integra decem debent dari Seio, qui superuiuit? Resp. per l. qui duob. ff. de cond. & dem. & l. tales. & hoc quoad honoratum, cui debet impleri, sed quo ad grauatos, qui debent implere, dic vt l. si ita fuerit, ff. de manu. te. & hoc in coniunctis. sed in substitutis, dic vt ff de cond. & dem. l. quæ conditio. & l. sub conditione, ff. de hær. insti. 31 † Nonæ *i* quæstioni respondeo, quod in legatis potest ius accrescendi prohiberi, ff. de vsufru. l. dominus. sed in institutionib. aut trahitur ad vniuersum per iuris fictionem; vt in instituto in re certa. Nam quædam fictio est trahere ad vniuersum. arg. notatorum in l. apud Iulianũ, §. 1. ff. ad Treb. & sic potest prohiberi, ff. de hær. insti. l. quoties. §. si duo. Aut trahit ad vniuersum de necessitate, & tunc secus, ne decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, cum actus testandi sit indiuiduus, & nisi sit perfecta voluntas, non valet in aliquo, vt no. ĩ. q testa. fac. poss. l. furiosum. Quid ergo si tres sunt hæredes, & prohibuit, ne accresceret vni eorum? Respondeo, valet, & accrescit totum alteri quasi tacite substituto, ar. ff. de leg. 3. l. fideicom. §. interdũ. Sed an in fideicommisso vñ põt prohiberi ius accrescẽdi? dic quod sic. l. Lucius, §. quæ habebat, ff. ad Treb. 32 † Sed nunquid iuri accrescendi põt renunciari. *k* Rñdeo sic, in legatis & fideicom. secus in directa hæreditate. nec refert vtrum primo renunciet, & postea adeat an ecõ. l. 1. ff. de acq. hære. per Bar. sed ponamus quidam habebat bona *l* Paduæ, & Perusii, commisit homicidium, vnde lata fuit sententia de bonis confiscandis, hanc sententiam commune Paduæ acceptat, commune Perusii non acceptat. an accrescat communi Paduæ: & dic quod non, quia fiscus non est proprie hæres, ff. de noua. l. quoties. in fi. & l. nouatio. & aliud sunt bona, aliud hæreditas. dicit Bart. de acq. hær. in rub. 33 † Sed nunquid ius accrescendi est de iure ciuili? respondeo, sic in legatis, fideicõmissis, & hæreditatib. ff. de leg. 2. leg. Celsus, in fi. sed in bo. pos. est de iure prætorio, sed in pos. bonorum. i. corporum non habet locum, vt s. dixi. 34 † Decimæ quæstioni respondeo, aut idem est substitutus & coniunctus: & tunc simul stant in eodem subiecto, ĩ. de impub. & aliis substit. leg. testamento aut aliis, & tunc potentior est substitutio, *m* quam ius accrescendi. ff. de inin. test. leg. pe. & no. de acq. hær. l. qui patri. Sed nunquid substitutio, vel ius accrescendi transmittatur ad hæredem? dic quod substitutio nõ transmittitur rñr, antequam cedat eius condõ. Fallit in d. l. q patri. pp duplicem vnionem. s. duarum *n* hæreditatum, & substitutionis & iuris accrescendi. ius vero merum accrescendi bñ trãsmittitur, quia cohæret rei. ff. de suis & legitimis. leg. ex plurib. & facit ĩ. de cad. tol. l. 1. §. pro secundo. cum sim. 35 † Venio ad vndecimam quæstionem, & pro eius euidentia quæro, nunquid ius accrescendi habeat locum in cõtrib. inter viuos, vt si duob. est venditum, vel donatum, vel concessum in emphyteusim, vel in feudũ. Respon. *o* Odof. dicit, quod non, licet sit hic arg. contra ff. de inof. test. l. si proponas, § fi. & de pac. l. pactũ. & Inst. de lege Fusia can. tol. quia in his, quæ fiunt inter viuos in vno solo casu & specialiter est concessum. l. i. libera. im per. socius sine hærede decesserit, inf. leg. 1. lib. 10. ergo in aliis est prohibita, arg. ff. ad muni. leg. 1. in fin. sed in feudis *p* est expressum in vsib. feud. de fra. de nouo beneficio inuest. cap. 1. & hoc est verum, nisi de hoc pactum interuenerit, & tunc nunquid ex virtute pacti pars vnius accrescat alteri? Odof. dicit, quod sic. arg. s. de rer. permu. l. e. reb. & in feudo est expressum in vsib. feu. in prædicto titu. & in alio de duob. fra. a c. inue. in fi. Simuliter si de hoc fuerit cõsuetudo, seruaretur, cum habeat nim legis: vt ff. de legib. leg. de quib. & quæ sit longa consu. leg. 1. secundum Nic. de Ma. hic in lectura. hoc etiam tangitur hic per Cyn. multum succincte. & ff. de verb. obl. leg. si mihi & Titio. per Dyn. sed ibi latius per Barto. ego uero istum passum examinaui sup. de sacrosc. ecc. authen. si quas ruinas. tamen causa ampliandi materiam huius legis, pro repetentibus eam, aliquid addo. nam quandoque vnus recipit contractum conferendo in se & in alium, tanquam sibi in eadem acquisitione consortem. quandoque tanquam post se futurum, & futuros in ipsa re successores. Primus casus est expeditus per me in d. authen. & etiã secundus casus. sed restat tertius casus, s. quando cõtractus conceptus est per plures in eorum personam, & tandem una ex personis

ADDITIONES.

a Sextæ. Vide quæ no. Bar. in l. re coniuncti, in 5. q. prin. ff. de leg. 3.

b Dimidia. De hac quæstione vide per Bald. Ang. & Imo. in d. l. plane, §. si duobus, & Rom. hic in vlt. quæst. princ.

c Diuerso. Vide per Bart. in l. pater filium, hic allegata, & in l. 1. §. si pater in potestate, ff. de coniunct. cum eman. lib. dixi post Imo. in l. plane, §. si duob. ff. de le. 1. per Bal. hic in tex. in l. siue, § ex duobus, ff. de iure pat. q est sing. casus secundũ Bar. ibi.

d Renunciant. Vide per Bar. in l. 1. §. quidam filium, in 40. q. ff. de contratab. & Bal. in l. si defunctos, inf. de iuris & leg. & per Doct. in l. plane, §. si duob. ff. de leg. 1. & ibi per Bal. Ang. Imo. & Pau. de Cast. si autem renunciauit post mortem patris, & tunc ponit Bal. in auth. nouissima, in 7. q. sup. de inof. test. & sup. prox. & per Ro. hic dum tractat, an in legitima fit locus iuris accrescendi.

e Nulla. Hoc verum, nisi in testamento esset relicta legitima, quia tunc si postea renunciaret, videretur haberi pro caduca, l. vnica, § in primis, infra de cad. tol.

f Septimæ. Vtrum in iure accrescendi attendatur coniunctio naturalis, vide Imo. in l. cohæredi, §. qui discretas, ff. de vulg. & pup. subst.

g Stirpem. Vide Bart. in l. re coniuncti, in 2. & 3. q. 5. q. princ. ff. de leg. 3.

h §. qui discretas. Vide Bart. in l. re coniunctis in 2. q. princ. de leg. 3.

i Nonæ. Vide Bald. inf. ea. l. & Rom. hic in 2. q.

k Renunciari. Vide per Rom. in 8. q. per Bar. in l. re coniuncti, in 4. q. princ. de leg. 3.

l Bona. vide Bal. in l. ex facto proponebatur, & ibi Imo. ff. de hæd. inst. & Ro. hic in 6. q.

m Substitutio. Vide per Bar. in l. re coniuncti, in 2. q. 1. q. princ. de leg. 3.

n Duarum. An autem transmittatur ad successorem ex contractu, vide Sal. hic.

o Respond. Vide Bal. in l. vni. §. 1. infra de cad. tol. & in cap. 1. §. cum vero, qui feu. da. pot. & in c. 1. de benef. fra. & in cap. 1. §. filia vero, de succes. feu. & Bar. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obl. & vide infra in 12. q.

p Feudis. Vide infra in ver. sed quid si recepi & latius in vers. item super eo, & fallit in casibus positis in cap. 1. de benef. fra. & qualiter fra. in bene. fra. suc. Bartol. & Ang. in l. si id quod. ff. de duobus re. Bald. in terminis in c. 1. §. hic, ad fin. de succ. feu. & puto opin. Bal. veram, quia ubi apparet, quod termo disponentis voluit aliquos aliis reconiungere, & sic cuilibet insolidum rem tribuere, tunc habet locum ius non decrescendi, quamquam eadem res effectu pluribus insolidum præstari non possit, ad hoc alleg. no. per Barto. & Doc. in l. stipulatio ista §. ante qui, de ver. ob. & quæ no. Bar. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. & ponit Sal. hic in 11. q. qui idem tenet, & vide Pet. de Anch. in cons. 233.

sonis recipientibus efficitur caduca. v.g. duo fratres receperunt emphyteusim a quadam ecclesia eiusdem rei, coniuncti re & verbis, vel re tantum, vel verbis tantum, quia si omnino essent disiuncti non esset dubitatio, nam ex iure disiunctionis nō potest oriri ius accrescendi, cuius radix & fundamentum est coniunctio. modo pone, ꝙ unus eorum decessit sine hærede, nunquid superstiti accrescat. & dicendum est, ꝙ non, quia omnis acquisitio in contractib. fundatur magis in consensu acquirentis, quam in consensu permittentis. sed constat, ꝙ uterq; fratrū sibi, & posteris suis consensit, & non alteri, vt s. si cer. pet. cum te. & l. eo, quod, quia ergo vbi non est consensus expressus, vel tacitus personę dantis esse, & formam actui, non pōt ex tali actu acquisitio procedere, vt s. si cer. pet. l. 2. & 4. necessario sequitur ius accrescēdi cessare, quia cessat eius potentissima rō. Præterea, qn̄ plures sunt stipulantes, vel promittentes, natura pluralitatis in contrab. hæc est, qđ omnimodo diuisio inducitur inter eos, ff. de duob. reis, l. reos, §. cum in tabulis, & s. loc. l. si diuisa, & s. si cert. pet. l. si non sing. & eo. modo si mixta cum acquisitione est oblō, nam vnusquisq; seipsum cōcernit, & alter ius personarum nullo modo ꝑspicit, & ideo in personis eorum separatum est ius, & factum, & sic
36 cessat coniunctionis. † Sed hic dubitatur, quid si in instrumento dr̄, ꝙ est cōcessum tale prædium in emphyteusim Petro, & Martino fratribus, & cuilibet insolidum, an mortuo altero sine liberis accrescat superstiti? & vr̄, ꝙ non: nam illa aditio insolidum est imposita, vt l. si vt certo. §. si duobus vehiculum, ff. comm. Item cum vnusquisq; acceptauerit, exclusum est ius accrescēdi, nam si speciale est in vsufructu, quod ex re soluta acquisitione accrescat. ergo in contrm est ius cōe. Tu considera, ꝙ quædam habent
a perpetuam *a* causam acquisitionis, sicut sunt iura trāsmissibilia ad heredem, quædam habēt tpalem cām acquisitionis, vt iura trāsmissibilia. In primis post acquisitionem irreuocabilem extinguitur ius accrescendi, at in secundis non extinguitur, sed interim suspenditur, & sic successio iure concurrentis consolidat ius permanentis, idest personę superstitis. Item considera, quod duo rei insolidum possunt recipi respectu contus, & obligationis, & hoc satis procedere potest, arg. patris, & filię in dote. cuius dn̄ium non est penes ambos insolidum, ff. fam. erci. l. Pomponius Philadelphus, & l. fin. commu. vtr. iud. tā actio. sic. Item potest considerari respectu dominij, & tūc, aut cōsideras actum, & non possunt esse, aut aptitudinem, & tunc sic. hanc autem aptitudinem facit coniunctio contrahentium, quæ aptitudo est nata ex contu concernente quemlibet insolidum, & ex obligatione nata cuilibet insolidum & si dicas, illa obligatio est sublata, quia solutum est vtraq; voluntate vtriusq; concurrente. ar. notatorum
b in d. l. si non singuli, s. si cer. pe. R̄nd. non est sublata, sed cessat, *b* dum res apud vtrūq; est, sed altero deficiente excitat se quasi a somno, & reassumit in se ius nō decrescendi, quod ēt in contrib. habet locum. Attende hic, solutio, qn̄q; habet perpetuam causā liberationis, & tunc nunquam resurgit obligatio, qn̄q; non hēt perpetuam cām liberationis, & tunc resurgit non a morte, sed a somno, ar. ff. de iure fis. l. deferre, §. fi. & ff. de condi. ind. l. Neratius. Ex quibus concluditur superstitem admitti per ius non decrescendi, cum sermo prima figura quemlibet insolidum vocaret, de cad. toll. l. 1. §. sin autem ad deficientis, & potest concessor conueniri ad renouandū, quia oīs concessio in qua non trāsfert plena possessio, obligat concedentem ad patientiam successiuā
37 quæ nunquam finitur. l. corruptionem, sup. de vsufructu. † Sed
c quid si recepi emphyteusim *c* pro me, & fratre meo absente, & frater meꝰ nō vult ratificare, ro tota emphyteosis erat mea, an vero pars dimidia reuertatur ad dn̄m, an pars remaneat mihi? & vr̄, ꝙ tota in me resideat, ff. de contrah. empt. l. fundus ille. nam qui ex contu non admittitur ad partem, non facit partem. In contrm vr̄, quia inutilis adiectio minuit contū, & facit residere penes debitorem, ff. de act. emp. l. fundum cum mihi venderes. vbi falsa assertio minuit contum. Sol. aliud est minuere contractum excipiendo, vel reseruando, & tūc nō accrescit, quia contrm agitur, vt ibi. Aliud est adiungere personam totali obligationi, & tunc nihil residet contrahenti, qui concedit, & totum accrescit contrahenti, qui recipit, cum tota obligatio directa sibi iusit, ar. ff. de adm. tut. l. cum quæritur, & l. si absenti, s. si cer. pet. & istud est verum, nisi ratio concessionis inducat ius diminutionis, vt in feudo, nā quia ope-
d ra *d* vnius nō potest fungi vice duarum operarum diuersorum hominum, ff. de cond. in d. l. si non fortē, §. libertus, ideo si vnius non acceptat, tunc eius portio residet apud dn̄m. argu. d. c. 1. de duobus fratr. coll. x. quod dic, vt dixi in d. authen. si quas ruinas.
38 † Sed quid *e* in patre, qui recipit emphyteusim pro se, & filijs
e descendentibus, & mortuo patre, moritur unus sine hęred. an accrescat fratri suo, an vero redeat in ipsam proprietatem? Dicit Bar. ꝙ sic, idest, quod accrescit, & dixi in d. auth. sed repeto, vt aliquid addam. est ratio Bar. quia sunt coniuncti in vno stipite. i. in patre. Ista rō non vr̄ bona, quia est coniunctio legalis, vt l. Proculo, ff. de leg. 2. Alia ratio redditur, quia filij capiunt mortis cā, s. per mortem patris, ergo, & inter se est locus iuris accrescendi, quod habet locum in mortis cā capione. l. Thais, §. Stichus, ff. de fideic. li. & J. de cad. tol. in l. 1. in fi. Ista rō non vr̄ vera, quia
f consiteor in rebus hęreditarijs. sed ista nō est res hęreditaria, *f* s. de inof. test. auth. vnde si parens. ff. de verb. ob. l. e. stipulatio ista §. si quis ita, & s. de inoff. test. l. omnimodo. §. fi. vnde verum est, ꝙ capitur quodam ordine mortalitatis. sed non est verum, ꝙ sit mortis cā capio, & non defalcatur. ff. de verb. obl. l. quodcunque, §. 1. & J. de col. l. illud. §. fin. Tertia rō, quia si dicit, vsq; in tertiam gn̄ationem, ista dictio est respectiua de gn̄atione in gn̄ationem, & sic ex tpe semper innouat statum suum, vt l. si cum in annos, ff. qui. mo. vsusf. ami. sed ista rō non vr̄ bona, quia per istam repetionem prospicitur, vt rōne noui casus de nouo acquiratur, nō vt accrescat, quia id, ꝙ est semel amissum non accrescit, vt d. l. si cum in annos. Itē quod si non est ibi dictio vsque, sed dictio, in, vt puta, tibi & tuis liberis in infinitum, vel quid si dr̄, tibi. & posteris tuis, nec sunt alia verba repilogatiua. quid dicemus? aut ista emphyteusis descendit in posteros iure hęreditario, & tunc
g non potest accrescere *g* nisi cum vniuersitate, & ideo sicut hęreditas agnita non accrescit, sic nec ista emphyteusis. Redit ergo ad proprietatem pars obeuntis. Aut transit in posteros iure liberorum, non aūt in eos tanquam hęredes, & tunc accrescit superstiti, sed noua rōne, nam hoc nomen liberorum, est vniuersale, & ius uniuersitatis remanet in vno, vnde totum genus sal-
h uatur *h* in vno, & in illud recidit, l. sicut, in fi. ff. qđ cuiusq; vniu. ff. de rele. l. vel quæ paterfam. & de leg. 2. l. e. cum pater. §. libertus.
39 † Sed quid si dn̄s emphyteusim *i* paternam duob. fratr. renoua-
i uit, an per istum nouum contum est sublatum ius accrescendi, & videtur, ꝙ sic, quia debet inspici, quod nouissime factū est, ff. de acq. pos. l. si quis ante. In contrm vr̄, quia videtur tacite repetitum quicquid erat repetendum, ar. ff. de pact. l. item quia, §. fi. ff. solu. mat. l. pe. §. vxor. ff. de pact. dot. l. inter. §. cum inter. ff. loca. l. item quæritur, §. qui impleto, & ff. de arb. l. e. Labeo, quod verum credo, quia renouatio vr̄ facta ad confirmationem, non ad derogationem, auth. si quas ruinas, s. de sacros. eccl. & quia in præiudicium tertij non potuit dn̄s mutare formam antiquitus constitutam. arg. ff. de adm. tut. l. impuberi filio centurio. & quia innouatio vr̄ facta cum sua causa suisque vitijs, arg. ff. loc. l. si quis domum, & ff. de pig. l. lex vectigali. nam semper solum ius conce-
40 dentis vr̄ concessum, ff. de contrah. emp. leg. qui tabernas. † Sed
k nunquid *k* emphytesis reuersa ad dn̄m, intelligatur tacite reno
l uariꝰ dic, ꝙ nō. quia requirit scripturam, *l* d. §. qui impleto. nam cum scriptura sit de forma, & cessat forma, ergo cessat renouatio etiam si per scripturam apparet solutio censualis, nam hoc infert in concessione tacito modo, quia per obliquum, & non expresse, vnde non sufficit, nisi vt no. ff. de vsuris, leg. cum de in rem uerso. Item super eo, quod quæsitum est de feudis, dic ori-
m ginalem formam feudi inspici, nam si formam, *m* & originem assum-

ADDITIONES.

a Perpetuum. Vide sup. ea. l. in 6. & quod ibi dixi.
b Cessat. Vide Bal. in d. auth. si quas. & Bal. in d. l. si mihi.
c Emphyteusim. Vide per Bal. in d. l. si mihi. & Titio, qui videtur contrarium tenere sed plus placet opi. Bal. hic, intelligendo, secundum quod declarat Bar. in d. l. si mihi, in ver. quandoque conceditur vni tantum, & ita intellige Bal. in d. auth. si quas. quæ potest sic concordari, no. per Bar. vbi sup. iunctis no. per eundem in l. fundum mihi cum venderes, ff. de act. emp. nam acquiritur mihi portio fratris, per dict. l. si absentis, sed finitur in persona mea per mortem fratris mei decedentis sine liberis, comprehensis in inuestitura, per d. l. fundum, & per Pau. de Cast. in d. l. si mihi, in fi. vide Lud. Rom. hic in 12. q. qui tenet contra Bal. satis leuiter.
d Opera. Faciunt no. per Bal. inf. eo. Item super eo. & per Sal. hic in 11. q.
e Sed quid Vide Sal. hic, in fi.
f Hæreditaria. Immo ipsis tanquam hæredibus videtur stipulari, quando emphyteusis poterat ad hæredes transire, & merita non præcesserant, secundum Bartol. in l. quod dicitur, ff. de verb. obl.
g accrescere. Responde per Bar. in cons. inc. ex themate prædicto, dum alleg. l. si cum in annos. & Bal. in c. 1. in ver. decedenti, in ti. qui feu. da. poss.
h Saluatur Idem Bal. in c. 1. in ver. decedenti, in ti. qui feu. da poss. & bene.
i Emphyteusim. Vide Bar. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. ob. & Ro. hic in 11. q.
k Sed nunquid. Si emphyteusis est reuersa ad dominum, & dominus patitur illum continuare emphyteusim, an intelligatur tacite facta renouatio, vide Bar. & Doc. in l. 2. ver. quæro, quid si elapso, sup. de iu. emph. sed forte ibi ex eo, quia non petatur emphyteusi, nisi domino volente, non ipso iure, vt ibi no. secus si ipso iure, & ita intellige hic, vide Bal. in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. loc. in lect. antiqua, ubi idem tenet.
l Scripturam. L. 1. & ibi no. per Doct. sup. de iure emph.
m Nam si formam No. in feudis, an habeat locum ius accrescendi, & vide supra in prin. huius 11 q. & etiam in ver. sed quod si recepi in emphyteusim, & in cap. 1. an agn. vel filij. sed Bald. aduersatur hic dictis in cap. 1. §. cum vero Conradus, alias est, §. & quia vidimus, qui feu. dare possel. ubi dicit, quod in primo casu hic posito non habet locum ius accrescendi, sed successorium edictum, & est magna differentia, quia in iure accrescendi portio accrescit ipso iure, vt est gl. hic, & in l. sed cum patronus. ff. de bon. poss. sed successio non acquiritur, nisi petita. & sic posset præscribi. l. licet, J. de iure delib. & ponit Bal. in d. c. § 1. in ver. decedenti, & ibi vr̄ melius loqui per Bal. in c. 1. de fra. a Ca. mue. Bar. etiam in consi. inci. ex themate prædicto tria dubia oriūtur, videtur dicere iure successionis obueniat. & adde Bal. in leg. 11. sup. de iu. emph. & in l. 2. §. in primo, inf. de cad. toll. & in leg. si qua mulier, inf. ad Ter. & Ro. hic in 9. q. Sal. hic in fi. ēt videtur dicere, quod iure successionis obueniat, & idem dicit in emphyteusi.

assumpsit in vno esse, quia fuit concessum vni, & postea deuenit in plures, & ex illis pluribus. vnus casu mortalitatis de medio est sublatus, tunc alijs accrescit, & non redit ad proprietatem, quia sic a principio concessum est, vt per vnum possideretur totum feudum, & feudum magis inspicit stipitem suum, quasi formā suam naturalem & originalem, quam respiciat dominū, feudi & feudum, quandiu est de genere recipientis, aliquis masculus, non deficit, quia in masculina prole conseruatur, quia nō videt mortuus, qui reliquit similem sibi post se. est enim pars sui corporis præsens, l. cum scimus, §. fin. de agr. & censi. lib. xi. quandiu enim viuit vita feudi, nunquam intercidit, nec ad proprietatem redit, quia viuere viuentibus est esse, & posito aliquo in esse, nulla sequitur priuatio. x. coll. qui feu. da. poss. c. j. §. cum vero Conradus, & de grad. succ. in feud. c. j. si vero feudum plurib. a principio est concessum, si quidem erat feudum indiuisibile, accrescit superuiuenti, dico quod accrescit a quantum ad commoditates, & prouentus, sed quantum ad indiuisibilem iurisdictionem non dr̄ accrescere, sed dr̄ decrescere, l. aquam. ff. quē adm. ser. amit. si vero feudum erat ipso iure diuisum a principio. tunc ex post facto non integratur, quia non videtur vnum feudum, sed plura, vt d. c. j. de duob. fra. de nou. benef. inuest. coll. a.

41 † Sed an diuisio, b quā faciunt fratres inter se, excludat ius accrescendi? vr̄ quod non, ff. de verb. obl. l. qui Romæ, §. duo fratres. Contrarium no. ff. fam. erc. l. si familiæ. Sol. si nihil de feudo remansit superuiuēti, tunc nihil ei accrescit, quia portio debet accrescere portioni, sed si aliquid de feudo, vel aliquod ius feudi sibi reseruauit, tunc accrescit, quia inuenit aliam portionem, quæ hoc incrementum recipit. Non ob. primo d. §. duo fratres, quia ibi loquitur in iure substitutionis, vbi non desideratur alia portio. ff. de vul. subst. l. ex facto. §. fi.

42 † Duodecimę, c & vltimæ principali quæstioni d dico, quod in iurisdictione ordinaria habet locum ius accrescendi, e l. j. ff. de off. consul. l. inter collegas. secus in iurisdictione delegati, vel arbitri. f In vocibus etiam habet locum ius accrescendi morte, priuatione, & suspensione, & ideo qui nolunt congregari possunt eorum voce suspendi, & priuari, & sic non erunt de numero electorum, si sunt ex iusta causa suspensi, puta pp contumaciam, de const. c. ea literis, ff. de fideic. lib. l. c. si legatario. §. j. & sic potest facere rector scholarium, si duæ partes nolunt congregari, priuet contumaces, & tunc voces eorum erunt penes alios. i. potestas vocum, non dico translatio, quia ista est priuatio, non translatio, & sic rector facta vniuersitatis expediet.

43 † Posset etiam quæri, nunquid in donatione g causa mortis hēat locum ius accrescendi, v. g. donata est eadem res duob. coniunctim cā mortis, per stipulationem, vel nudum pactum, vt not. in l. cum pater. §. Męuio, ff. de leg. 2. vel per traditionem. ff. de do. cā mor. l. inter mortis. modo vnus istorum decessit viuo donatore, quæritur, nunquid eius portio accrescat superstiti? & vr̄, quod non, quia donatio causa mortis maiorem habet similitudinem cum contractibus, h inter viuos, quam cum testamentis, vt not. in l. a. ff. de dote pręl. & ideo interdictum quorum legatorum, non habet locum in ea, vt ff. quorum leg. l. j. §. si quis, ex mortis sed in contractibus, inter viuos, non habet locum ius accrescendi, ergo nec eius in simili. ar. ff. depo. l. 1. §. si quis seruum, nam quoties propriam naturam actus non habemus, recurrimus ad id, cui magis assimilatur, econtra videtur, quod sic, quia tenet naturam fideicommissi, & legati, vt infra de do. causa mor. l. j. & l. fi. & hoc tenebat. Nic. de Mat. in d. l. t. idem tenet Bar. per tex. inf. de cad. tol. l. 1. §. fi. & ibi videas, & hæc sufficiant in ista leg.

ADDITIONES.

a Accrescit. Sed Bal. in c. 1. de duob. fra. de nouo bene. inue. videtur tenere contrariū, vide per Io. And. in Spec. in tit. de feu. & vide Sal. hic in 11. q.

b Sed an diuisio. Vide quod no. Bar. in d. §. duo fratres, hic alle. in 11. q. & Bald. in ca. Imp. l. at & ibi gl. & ex ibi notatis patet Bal. hic male dicere, & vide Bal. in l. si familiæ, hic allegata. & Bar. in l. si mihi, & Titio, ff. de ver. obl. ex quib. apparet, quod quamuis non sper ius accrescendi, tamen ex natura inuestituræ, vel successionis non impeditur superstes venire, & vide per Bal. in l. 1. in 11. q. de re. di. Rom. hic sequitur illud, per l. interdum, ff. de vsuf. accr.

c And. Barb. Duodecimæ. An in iurisdictione ordinarij habeat locum ius accrescendi, vide tex. in l. Imperatores, §. 1. ff. de app. vide d. Petr. de Anch. in d. c. vno delegatorum, de off. del.

d Quæstioni. Vide per Rom. hic in 8. q.

e And. Barb. Accrescendi. An ius accrescendi in hæreditate possit prohiberi, vide Io. de Imo. in l. 1. §. ex fundo, de hær. inst. an in feudo sit locus iuri accrescēdi, vide Bal. in c. 1. qui feu. da. poss. Bar. in cons. inc. ex themate, & in l. si mihi, & Titio, de verb. ob. Bal. in l. 1. §. 1. inf. de cad. tol. vide eum in aut. si quas ruinas, sup. de sacros. eccl.

f Arbitri, c. uno delegatorum, extra de offic. del. & in iudicio ordinario, vide bonum tex. in l. Imperatores, §. si magistratus, ff. de appell.

g Donatione. Vide Bar. in l. re coniuncti, in fi. de leg. 3.

h Contractib. Quid in salarijs, an habeat locum ius accrescendi, vide Bar. per illum tex. in l. 2. inf. de le. lib. x. & Rom. hic post q. 5. quid in poenis: idem Bar. in l. arbitrij ita certum, ff. de arb. quid in executoribus, & commissarijs, vide Ang. & Imo. in l. Imperatores, §. si magistratus, cum concor. ff. de app. quid in tutoribus, vide in l. si sub conditione, in fi. ff. de test. tut. An inter duos filios habeat locum ius accrescendi, vide sup. quid in priuilegijs, vide Bal. in l. pen. inf. de cond. inser. quid in iure patronatus ecclesiæ, vide Pau. de Leaz in q. inc. patronatus ecclesiæ, &c.

De bonorum possessione secundum tabulas. a *Tit. XI.*

ADDITIO.

a Secundum tab. de ista bonorum posses. secundum tab. vide notum fin. quod posuit Bald. in l. fin. uers. quintę quęstioni, inf. unde legi. an habeat locum in testamento non solenni facto inter liberos, vel venientes ab intestato.

LEX PRIMA.

1. *Appellatio pendente, nihil est innouandum.*
2. *Actus iurisdictionis voluntariæ, per actum iurisdictionis contentiosæ suspenditur triplici ratione.*
3. *Possessio bonorum debet dari in forma iudicij.*
4. *Appellatio non suspendit possessorium.*
5. *Quæstio falsi non suspendit possessorium.*
6. *Testamentum dicitur falsum, si legitimus est certus.*
7. *Testamentum qualiter potest probari, quod non sit verum.*

PEndente. Donec cā falsi per appellationem disceptatur, bonorū possessio agnosci non potest. h. d. Quæro, quomodo sit ponendus casus in hac lege? Respon. quod quidam pducebat testm̄, quod dicebat se scriptum hęredem, sed proximus agnatus, vel cognatus dicebat hoc falsum, & iudex pronunciauit super dicto testamento, declarando dictū testm̄ esse falsum, a qua sn̄ia victus appellauit. nunc vero dictus agnatus idemque victor petit sibi decerni bonorum possessionem ab intestato, quæritur an possit? & determinatur. quod non, & redditur rō, quia interim non est certum, pp dubium litis euentum, an defunctus decesserit testatus, vel intestatus. h. d.

1 † No. quod pendēte appellatione nihil est innouandum, a quia appellatio oīa suspendit, quæ ipsum appellationem tangūt, & inde dependent. secus si essent oīno separata. vt s̄. de reb. cre. l. generaliter. §. sin aūt. b & §. seq. & ff. mand. l. creditor. in princ. ff. de adm. tu. l. chirographis, §. fin. argum. ff. de eac. tut. l. diximus. Si autem appellatio esset deserta, tunc non dr̄ innouari, quia non pēdet, vt j. de appell. l. eos. in princ. & ff. de pact. l. tale pactum, §. qui prouocauit.

2 † Quęro, quæ est rō, quod iste actus voluntarię iurisdictionis suspēditur per actum iurisdictionis contentiosæ? Rn̄deo, triplex est rō. Prima ordinis, vt j. commu. de succes. l. antequam. Secundo est natura appellationis, quæ nedum contentiosam, sed etiam volūtariam suspendit, quod est no. Tertia est ratio dubitationis, quæ impedit ea, quæ requirunt iuris, & facti certitudinem, vt s̄. tit. 2. l. quādiu.

3 † Vlterius quæro, quomodo agebatur hic de falso, nunquid principaliter, an incidenter? rn̄. principaliter, cum dicat hic, quod testamentum fuit pronunciatum falsum, vnde vel ciuiliter, vel criminaliter hoc principaliter fuit petitum, alias super incidenti non fuisset pronunciatum, ut no. s̄. de or. iudi. l. 1. alij dicunt incidenter, dicendo quod alio petente bo. possessionem secundū tabulas opposuit proximus de falso, & dicunt, quod pronunciatum fuit testm̄ falsum tacite. s. denegando bon. possessionem secundum tabulas. secundum hoc vr̄, quod bon. possessio c dari debeat in forma iudicij, cum super ea pronuncietur, & a tali pronunciatione appelletur, sed secundum hoc erat 9. ff. de bo. pos. l. seruus, & s̄. qui admit. l. 1. vbi bonorum possessio datur filio sine cōsensu patris, & seruo, qui alias in iudicijs esse non posset, ut s̄. de iudi. l. seruus, & j. de bo. quæ lib. l. fi. §. j. Sed ad hoc rn̄det Odofr. & dicit, in bono. possessione concedenda aliqn̄ interponitur decretum, & fertur diffinitiua sn̄ia, nam vbi petitur bonorum possessio, si quidem extiterit 9dictor, debet fieri litis contestatio, & ferri diffinitiua sententia, vt argum. de edic. diui Adr. toll. l. fi. §. si autem, & tunc non potest interuenire seruus, nec alius, qui non possit esse in iudicio, & ita fuit hic. Si autem non appareat 9tradictor, & tunc sine contradictione, & sine litis contestatione, & sine diffinitiua sn̄ia, cum causæ cognitione interponetur decretum, & decernetur bonorum possessio, & tunc prædictæ personæ possunt interuenire, quia non tractatur in forma iudicij, & ideo non appellatur, ut ff. de offic. procons. l. nec quicquam. §. vbi decretum, hæc est differētia inter decretum, & sententiam, & hoc posset esse verum secundum hęc tempora, sed hodie secus, vt dixi sup. titu. 2. l. fin. secundum Nicolaum de Mat.

4 † Opponitur, & videtur, quod appellatio, possessorium non suspendat, vt inf. si de momen. possessio. l. 1. Solu. hic in possessorio iuris, ibi in possessorio facti, secundum Cyn. & est rō; quia posses-

ADDITIONES.

a And. Barb. Innouandum. No. quod pendente appellatione nil debet innouari, debet limitari, nisi per tertium innouetur, gl. est fin. secundum Bal. in l. creditor, ff. man. & vide alias notabiles limitationes Bal. in l. si quis filio exhæredato, §. quod tamē ff. de inius. test. & Ang. in l. furt. ff. de his qui not. infa. & Bal. in d. c. 1.

b §. sin autem. Et ibi no. per Bart. in §. fi.

c Bon. poss. An audiatur contradictor, vide Bal. in l. 1. in 4 opp. qui admitti, & in rub. co. tit. in 3 q. & vide Sal. hic.

a sorium *a* iuris includit cām proprietatis. † Secundo opponitur,
5 ꝙ qō falsi non suspendat possessorium *b* etiam facti, vt ℑ.de edi.
b dum Adr.tol.l.a.Sol.ibi scriptus hæres petebat possessionem, secus si eam peteret legitimus, vt hic. Tertio opp. ff.de bon.posses. l.cum quidam. Solu.ibi quo ad transmissionem non nocet litis pendentia, tamen decretum interim non interponitur, vt hic.
6 † Quarto opponitur, & vr̃, ꝙ si legitimus est certus, ꝙ testm̃ sit falsum, ꝙ possit ab intestato succedere, sicut eꝫ scriptus, qui scit testm̃ verum, potest adire non obstante, ꝙ pendeat lis in cā falsi, vt ff.de acq.hær.l.cum falsum. Sol.ibi in additione de iure ciuili, in qua inspicitur solius adeuntis scientia, hic in bon. possessione, in qua inspicitur iudicis conscientia. aliter enim iudex nō
c potest decretum interponere, arg.ſ̃.de iud.l.certi iuris, quæ conscientia pendet ex actis, & facit extra de re iud.c.a.ab excommunicato, in rōne sui. Quinto opp. ꝙ non suspendatur bon.pos.qa si exigit disputationē fori, vt dixi s.tit.a.l.fi. Sol.ibi solut, & supe-
7 rius in hac eadem leg. † Quæro, extra, quomodo potest probari hæc negatiua, ꝙ testm̃ non sit verum? Rn̄d.per testes hoc deponentes, quib.creditur, licet non sint rogati, quia ad probandum testm̃, non ad reprobandum requiritur rogitus. Et aduerte, qđ qñ testis deponit negatiue, debet remouere actum a sensu, non sensum ab actu, hoc est debet dicere, talis actus non fuit factus, & ego hoc scio per sensum, & præsentiam meam, quia tali loco & tpe, vbi & qñ dr̃ actus fuisse celebratus, ego interfui, & re vera ille actus non fuit tunc celebratus, & non potuisset celebra-
d ri, quin ego vidissem, & audiuissem, nam sicut in facto ꝓprio *d* cadit vera scientia propositionis negatiuæ, vt ff.de acquir.hær.l. Pantonius, §.rei.ita in facto alieno sic coarctato, ꝙ virtus intellectiua, & sensitiua clare, & aperte percipit negatiuam, vt not.ſ̃. de ert.aduoc.l.2.per Cyn.in l.1.§.1.de inn.actuque priuato. Item
e negatiua potest directe probari per instrm̃, *e* vt ſ̃.de reb.cre.l.fi. ergo, & per testes, vt ſ̃.de fide instr.l.in exercendia, & ideo si restes affirmatiui referunt se ad instrm̃, & negatiui ad illud idem, cum per eandem cām reddant rōnem, æque probari potest negatiua sicut affirmatiua, vt d.l.fi. Si autem testes negando remouent eorum sensum ab actu, quod est, qñ dicunt non recordamur, vel non interfuimus, tunc nihil probant, quia qui nescit, non potest probare, vt ff.de furt.l.quædam, in fi. & ff.ad Carb.l.
f 3.§.duæ. Adde hic vnum verbum, ꝙ si testis *f* deponit de sua præsentia, vr̃ deponere de scientia, & sensu, qui requiritur in tali
g actu, licet non specificet *g* de ipso. secus si deponit de præsentia tertij, quia talis depositio non includit scientiam, vt ff.de author. tut.l.1.in fi.per Bar.quod est no. Ex hoc vr̃, ꝙ si testis dicat, scio
h quia *h* sensi, quod probat licet non specificet per quem sensum senserit, sed hoc non credo verum, quia nomen sensus qñq; ponitur pro intellectu, & ideo talis ratio est incerta, quia quod plurib.modis exponitur, eius veritas ignoratur secundum Boet.

ADDITIONES.

a Possessorium. Vide Bal.in l.post sententiam, inf.de sen.& inter.om.iu. latius in l.1.inf.si de mo.poss.fue.app.& vide sup.in prox.q.& conclude, ꝙ iste text.omnino probet opi.Cy.& Bal.hic, quia vt dicit ipse Bald.in d.l.post sententiam, hic non fuit pronunciatum super bon.pos.sed super falsitate principali intentata vide, & conclude, ꝙ aut bono.pos.sit decreta interueniente contradictore, & potest contradictor appellare, quia sibi infertur præiudicium, ex quo res secum gesta est, ut innuit gl.in l.3.§.bonorum, ff.de bon pos.l.acti l.& in maioribus, inf.de appel. & pro hoc facit ille tex.secundum vnum intellectum, quem ponit Bald.sup.prox.in ver.alij dicunt, sed vbi fuisset decretum interpositum sine contradictore, non videtur, ꝙ possit appellari, quia præiudicium non infertur tertio, vt no.in d.§.bonorum, ergo non appel.l.a sententia, in prin. ff.de app.l.1.ff.de appell.rec.facit ratio, quæ habet locum in casu l.1.inf.si de mom poss.fuer.appel. & illud videtur velle Bal.in l.1.sup.qui adm.in ver.sed nunquid a tali decreto, vbi alle.istam l.& ita saluatur opi.Bal.in l.1.inf.si de mo.pos.& illud sentit Bal.sup.prox.in præc.q.quam quam Sal.in d.l.1.inf si de mo.pos.fuer app.transeat cum Cy.
b Possessorium. Vide gl.& Doc.in l.cum falsum, ff.de acq.hær.& Sal.hic.
c Interponere. No.ergo ex gl.ꝙ iudex debet potius sequi suam conscientiam, quam partium, ita Bald in l.1.in prin.de pen.iud.qui male iud.
d Proprio. Vide Bar in l.1.§.si quis se neget, ff.quemadm.test.ape. Bal. Ang.Imo in l.si bene, ff.de inm.sup.& in tell.gl.& Doc.in §.si vero absunt.in Auth.de hære. & Fal.col.1.& Io.And.in c.ex tenore, extra de test. Bart post Iac.But. & Cyn.in l.actor, sup.de prob.Pa.de Cast hic reputat illa verba pulchra, & elegantia, & add. no.in c.tertio loco, extra de prob.& in c.bonæ, extra de elect.
e And.Barb. Per instrumentum. No.negatiuam posse probari per instrumentum, vide de ista negatiua plene Bar.& Mod.in l.in illa, & in l.hoc iure, ff.de verb.obl. & Bal.in l.actor, sup.de proba.
f Testis. Vide Bal.in l.testium, sup.de testi.in l.si non speciali, in princ.inf.de testa. & in l.a.inf de adulte.
g And.Barb.Non specificet. No.quod testis probat, si dicit, quod fuit præsens, adde tex.sing.hoc probantem, l.testium, in ver.præsto, sup de test. sed Bart. tenuit contra, quod non probat, in l.2.§.si sol.mat. & vide text.expressum, & ibi An.in Auth.de insi.cau.& si.prope princ.
h Scio. Vide Bal.in l.testium, sup.de testib.

LEX II.

1 *Testamentum debet probari per septem testes.*
2 *Solemnitas dicitur duplex.*
3 *Notarius, cui obysitur, quod est excommunicatus, sufficit, quod probet per duos testes se absolutum.*
4 *Testis si de se tantum testificatur, non probatur testamentum.*
5 *Testis vnus supplet alium.*
6 *Iuramentum suppletiuum in vltimis voluntatibus non habet locum.*

Bonorum. Vbi testm̃ est in scriptis, habet locum bon. possessio, secundū tabulas. vbi sine scriptis habet locum vtilis secundum tabulas, vel secundum nuncupa-
1 tionem, h.d.† Opp.sic, hæc lex dicit, ꝙ debeo ꝓbare, quod septē restes adfuerint. nec dicit per quot testes probem, ergo proba-
a bo per duos, *a* ꝙ septem interfuerunt, vt l.vbi numerus, ff.de tes. sed leges requirunt maiorem probationem in vltimis voluntatibus, vnde vr̃ obstare, l.hac consultissima. ℑ. de testa. huius ꝯrij timore Mar. confitetur oppositionem, & rn̄det ad ꝯrium, ꝙ aut volo probare solennitatem, & sufficiunt duo, vt hic, aut voluntatis veritatem, & tunc requiruntur tot ad probationem, quot requirunt ad testamēti compilationem, vt in ꝯrio, & hoc probat Mar. quia qñq; potest esse qō de mera solennitate, & tamen non refertur qō ad veritatem. Nam potest esse, ꝙ veniēs ab intestato confitetur testm̃ sic factum, sed dicit non solemniter factum, quia nō coram septem testibus rogatis, tunc si institutus probat per duos testes, ꝙ interfuerint septem rogati, sufficienter probat. si autem negetur testm̃ factum, tunc per duos testes nihil probat secundum Ma.Glos.tenet ꝯrium, quia quis non potest cognoscere qualitatem, nisi cognoscat substantiam, vt leg.
b eius *b* qui in prouincia, ff.si cert.pet. ergo oportet, ꝙ testes deponant de substantia testamenti, si debet de solennitate probare, sed substantia per duos non potest probari, etiam s̃m Matt.
c ergo nec solemnitas. *c* licet ergo possit esse qō de solēnitate, ita ꝙ non de ueritate, tn̄ probatio non pōt fieri de vno, quin fiat de
d alio. Preterea interrogabitur testis, quō scit, ꝙ testabatur, *d* vnde oportebit, ꝙ dicat de veritate rei, & vr̃ casus de fideic. l. qōnem, in fi.& si dicas, ex quo aduersarius confitetur de veritate, ergo amodo super veritate non egemur testibus. Rn̄de. immo, quia qui confitetur testm̃ non solemne, cōfitetur aliud testm̃, quam illud, s.solemne, de quo testes deponunt, & licet non præsumatur pluralitas testamentorum, illud est verum, nisi ex actis videāmr plura, nam solemne testm̃, & non solemne nō possunt esse vnū & idem numero. Vnde testes nullum adminiculum recipiunt ex confessione partis, quę dicta testium non contingit, s̃m Iaco. But.hic in lect. sed Nic.de Mat. vr̃ tenere, ꝙ si quidem est quęstio solummodo de numero solemni testium, i.an solennis numerus testium interuenerit, vt quia forte aduersarius alia oīa
e confitebatur, satis est, ꝙ duo testes *e* dicant talem solemnitatem interuenisse, quæ solummodo ad probandum veritatem introducta est, vt in iurib.primo inductis. Si autem est qō de ipso testamento, ꝙ negatur factum, vel de alia solemnitate, puta an testator nominauerit suo ore nomen hæredis, quod negatur, vel de alio sīl, tunc requiruntur septem, vt in iuribus. secundo loco inductis in gl.s̃m Nic.de Mat.in sua lect.tn̄ non rn̄det ad rōnes Iac.But.sed Bar.rn̄det in l.hæredes palam.ff.de testa. quia interrogabitur rn̄dens, an testator fecerit plura testamenta, an unum testm̃, & si dixerit, ꝙ unum testm̃, tunc testes necessario deponunt super illo, & sic probatur de fi.instr.ca. cum Ioannes Here-
a mita, & adde quod no.ſ̃.de err.adu.l.a.per Iac.But. † Ex his apparet, quod duplex est solemnitas, vna in uoluntate, alia in ꝓbatione. Solemnitas uoluntatis debet probari per tot testes, quot sunt necessarij in facto, sed solemnitas probationis potest probari per duos testes. Ex his resultat decisio aliquorum dubiorum, & primo quæritur. In quodam instrō reperitur, quod pr̃ filium instituit in oībus, filię fœminę reliquit quinque, & non dicit iu-
f re institutionis. *f* duo autem testes dicunt, ꝙ reliquit iure institutionis. dico, ꝙ ualet testamentum, quia duo testes supplent instrumentum in eo, quod coram duobus fieri potest, ut in §. ex imperfecto, secus si non potest fieri coram duobus. ff. de leg. 2. cum

ADDITIONES.

a Per duos Vide omnino. Bal.& Cy.in l.fi.inf.de fideicom.
b L.eius.ibi, possidendi animum haberet, & l.si seruum mihi, §.1.ff.de act.empt.
c And.Barb.Nec solemnitas. Et sic potius stari debet testibus affirmantibus, quam negantibus, l.diem proferre, §.si plures, ff.de arb.Inno.in c.super hoc, de renun. & p c.quod per nouale, de ver.sig.& limita nisi deponerent in criminalibus quia fauore absolutionis staretur negantibus, gl.est sing.8 1.dist.c.clerici, secundum Bal. in l data opera, inf.qui accus.non poss.
d Testabatur. Ista omnia sunt verba Iac.But. hic formalia.
e And.Barb.Duo testes. Per quot testes probetur solemnitas testamenti, & voluntas testatoris, vide Bar.& Io.de Imo.in l.hæredes palam, ff.de testam. in c.cum esses, extra de testam.
f Institutionis. Vide quod no.Bald.in l.pe.in ver.quid si testes dicunt, inf.de sen.quæ sine cer.quan.prof.& cum Bal.transit hic simpliciter Pau.de Cast.& istud facit ad no.per Bal.& alios in l.errore, inf.de testa.& sentit hic Bal.ꝙ verbum, relinquo, relatum ad filiam, non importat institutionem contrarium tenet ipse in l.quoties, inf.de hær.inst.& inspecta ratione prædictorum, uideretur, ꝙ etiam si coram duobus testib.non potuisset fieri tale testamētum, posset probari solemnitas per duos, postquam constat de voluntate, ad hoc facit, quod dicitur inf.in uer. pone, vide & quæ in simili ponit Bal.in l.non codicillum, ad fi.inf.de testam.

eum proponebatur. † Secundo queritur, pone obiicitur notario, quod est excommunicatus, & ideo non valet instrm̄, ipse per duos testes probat, se tunc fuisse absolutum. dico enim, ꝙ sufficit, quia valde remotum, & extraneū est ab vltima voluntate id, quod probatur, vnde stamus regulę, vt l. vbi numerus, ff. de testi. & in omnibus, quæ seorsum a testamento consistunt: dicendū est, quod ab eadem regula pendet, si obiiciatur testi infamia, vel testatori minor *a* ætas, ff. de min. l. de ætate, sufficiunt. n. duo testes, de ætate, & qualitate personæ deponentes, & si per consequentiam ex his connalidetur probatio testamenti, non est mirum, quia habilitas personarum non potest probari duob. testibus, sicut inhabilitas, quia est q̄ō de iure personę. Triplex ergo q̄ō esse potest, s. de iure voluntatis, de iure solemnitatis, & de iure, idest, habilitate personæ. Nam cum de personæ statu queritur, non quæritur de actu voluntatis, sed de potētia, quia sine habilitate nil potest fieri. Ista ergo habilitas pōt probari seorsum a testamento, nec sequitur est habilis, ergo fecit, & sic non, requiritur idem modus probandi, quia non est eadem rō, & conditio probandorum, quia non est q̄ō eorundem terminorum, sicut aliud est quærere de libertate, aliud de hęreditate, vt s̄. de pe. hęr. l. liber necne, s̄. de ord. iud. l. a. & l. a. s̄. de ord. cogn. Pone in instrumento *b* non continetur, ꝙ testes fuerint rogati, sed duo testes deponunt de rogitu septem testium ad suppletionem instr̄i, an probent? certe, sic quia solemnitas extrinseca probatur per duos testes. † Hic quæro, si septem testes testificantur, & quilibet dicit se fuisse pręsentem, & rogatum, vbi talis fecit testm̄, tali modo & non facit mentionem de aliis testibus, nunquid erit probatū testamentum, videtur, ꝙ non, quia per hoc non est probatum e septem testes fuisse pręsentes, quod hic requiritur, & j. de testa. l. hac consultissima. nam quilibet im̄ de se testificatur, vnde non sufficit, argum. extra. de elect. c. in Genesi. cō vr̄, ꝙ pręsumatur presentia argum. j. de c̄hen. stip. optimam, & Inst. de fideicom. hęr. §. fin. & maxime, vt testamentum teneat, argum. ff. de inoff. testam. l. si pars, & hoc approbat Mar. de Fano. secundum. Nic. de Mat. hic in lect. Hoc est verum, quia singularitas testium attenditur penes effectum rei, non penes modum sciendi, vt j. de pęnis, l. cum reis, omnis enim testis in sensu suo est vnicus, sed in re testificata est contestis aliis. l. a. ff. quemadm. test. aper. per Bar. † Sed quid si interrogatus, qui vel quot fuerint contestes, dicit nescio, *d* vel non recordor. R̄ndeo idem, quando vnus testis supplet alium, & quę non prosunt singula, multa iuuant, quia veniunt ad probationem alicuius rei, sicut vna hyrundo non significat ver. sed multæ significant veri. de excus. tut. l. a. & ex vno lapide non fit domus, sed ex multis aggregatis non disgregans l. j. s. qui numer. tut. & ex concordi. depositione præsumitur vnus actus, quia quę non differunt forma, *e* non præsumunt differre numero. Modo *f* aduerte ad caudam glossę, & quæro, si duo testes deponentes de veritate, & solemnitate testamenti, non probant, an saltem faciant rem dubiam, ita ꝙ hęreditas ab intestato non possit adiri. gl. dicit, ꝙ sic, sed c̄ glo. vr̄, quia probatio dubia nil operatur. de prob. c. in præsentia. Item si probatio est inualida, tunc veniens ab intestato per exclusionem scripti hæredis, est certus de iure proprio, ergo adire potest, quia lex est certa, ergo & ipse. Item detur, ꝙ scriptus possideat hæreditatem, an hęres ab intestato agens c̄ institutum repelletur, *g* quia non potest adire hęreditatem, certe non, quia testm̄ non est legitime probatum, & probatio non legitime facta, vel non plene (vbi plene probare est necesse) non facit rem de iure, vel de facto dubiam, ut no. ff. de infam. l. Lucius. ideo gl. non vr̄ uera, nisi dicas, ꝙ in summariis, quæ non fiunt in figura iudicii, probatio dubia facit rem dubiam. Teneo c̄ glo. quia probatio non concludens, non facit rem dubiam, & reb. sic se habentib. ista probatio intregim non releuabit, ita ꝙ ēt non facit iudicium, nisi inter liberos, vt l. fin. fam. erc. ergo nec modo releuat in aliquo. Et no. ꝙ in leg. nostra fit probatio lite non cont. quia fit non in figura iudicii, sed de plano. † Sed nunquid in istis causis vltimarum voluntatum, & donationibus causa mortis, si est semiplene probatū, & non deficit in probatione, nisi vnus testis, poterit deferri sacramentum *h* actori in subsidium probationis, vel reo in defectum probationis, & vr̄, ꝙ sic, qua loco vnius testis hr̄ iurans, vt notat. s. de reb. crę. l. in bonęfidei, & sic vr̄ numerus testium suppleri. Tu dic c̄, *i* quia ubi certus numerus testium est de substantia actus, & de forma probationis, omissio substantialis formæ uitiat, vt j. de testam. l. si vnus, & patet expresse, j. de fideicom. le. fi. & Insti. de fideicom. hęr. §. fi. præterea, tunc defertur sacrm̄ ex inopia probationis, quando iudex non est certus deberi, vel non deberi, sed hic iudex certus est non deberi, ergo non potest deferri iuramentum, & maxime in testamēto, vbi debent testes esse rogati, & ideo cum pars non possit rogari de testimonio, sequitur, ꝙ non potest surrogari loco testis rogandi. Nec obs. l. s̄. de reb. cred. leg. cum etiam. quia ibi loquitur in iur̄o iudiciali, non iurisdictionali. i. necessario, quod ex authoritate solius iudicis pō det ex inopia probationum, & facit supra si certum pet. l. fi. & in auth. ibi posita,

ADDITIONES.

a Minor. Cum Bal. transit Pau. de Cast. hic.

b Instrumento. Idem tenet Pa. de Cast. hic, & illud facit ad no. per Bald. & alios in l. errore, inf. de testam. contra illud uidetur tenere Bald. in l. hæredes palam, princ. ff. de test. & Pet. de Anch. in c. cum esses, extra de testa. sed Io. de Imo. ibi reprehendit illud, & bene.

c Probatum. Idem dicit Pa. de Cast. hic. & reputat hoc singulare, & dicit, ꝙ recordatur de hoc vidisse dictum Spe. in ti. de inquisi §. nunc tractemus, ver. idem sufficit. istum vers. non inuenim, sed puto, quod voluerit allegare, ver. qui incipit, super probatione autem infamiæ, &c. vbi Spec. ponit hæc verba in c. qualiter. & quando extra de accu. vbi tangit de his, quæ dicit Bald. in seq. quæst. Roma. hic tenet contra Bal. & male, ut post cum dixi, & uide quod sequitur, & Spe. in tit. de teste, §. 1. ver. item quod non fint rogati, &c.

d Nescio. Bene facit, quod not. Bald. in l. pen. vers. quid si testes, inf. de sent. quæ sine cer. quant. profer. uide quod dixi sup. prox. q. Roma. hic contra, & male, ut post eum dixi.

e Forma. vide Bald. in l. de quibus, ff de legib. & Pet. in locis alleg. in apost. uersic. probatum.

f Modo. Vide Bal. in l. pe. in princ. inf. de sent. quæ sine cer. quant. prof. & Imo. in ca. cum esset, extra de test am. ibi idem tenet, quod iste hic, & gl.

g Repelletur. Pau. de Cas. hic transit cum Bal. contra gl. & pro hoc alle. no. per Bald. in l. admonendi, in ver. quarto, quid si actor probauerit intentionem suam &c. ff. de iureiur. dum loquitur de probationib. contrariis, vide hic Sa. & Fran. Tig. Rom. hic transit cum Bal. & Ful. hic.

h Sacramentum. Vide Bal. in l. in bonæ fidei, ff. de re. cre. & in c. 1. §. item si uasallus, de cont. inue. & idem tenet Sal. in d. l. in bonæ fidei, & hic vide Ful. ad fin.

i And. Barb. Tu dic contra. An in causa vltimæ uoluntatis deferatur iuramentum, in defectum semiplenæ probationis, vide Barto. & Mod. in l. admonendi, ff. de iureiur. & Bald. qui eleganter loquitur in l. 1. supra de fide instru. & l. sicut iniquum, eo. ti. & in ca. 1. §. si quis per triginta, si de feu. fue. cont. in vs. feu. l. fi. sup. de proba & in l. 1. in fin. infra. de sen. quæ pro eo quod inter ibi est, qui non potest interesse, non potest deferri iuramentum, quod est not. Item quando probatur intrinseca, vt tenet Bald. per l. nostram, C. de test. Item quando quis incidit in pœnam non defertur iuramentum, ita tenet Bald. in l. j. infra de his, quæ pœ. nom. Item ad fundandum iurisdictionem iudicis non sufficit vnus testis cum delatione iuramenti, secundum Io. in c. Roma §. contrahentes, de fo. comp. lib. 6. & tenet Bal. in l. præscriptione, C. si contra ius vel util. pub. Item si pars non approbasset testes, vt in c. præsentium, de testi. & si unus testis probaret, & pater sibi deferri, non audietur, vide Io. de Imo. in d. c. præsentium, & ita bene no. Item quando quis prætenderet ignorantiam constitutionis, & probat per vnum testem, non debet sibi deferri iuramentum, sed sum sequitur do. Card. & uide Mod. in c. 1. de consti. & in gl. & dic, ꝙ semiplena probatio non prodest, vbi depr. ius alterius, & sic non defertur iurm. secus si defert, vide Io. And. in c. præsentium, de testi. ubi dr̄, ꝙ non defertur, quando testis dicit pro eo, qui est protestatus opponere contra suam personam, quia non vr̄ hoc facere ex alia causa, nisi quia timore dicit pro illo, vide sibi omnino. Et faciat, quod voluit Bal. in rubr. de prob. ubi dixit, ꝙ non defertur iurm̄, quando modo actus est indiuisibilis, & non dicit habere partem & ideo nō uidetur esse semiplena probatio, & idem dicit eo casu, quo in testamento sufficiunt duo testes, alleg. l. fi. C. fam. erc.

De bonorum possessione contra tabulas, quam prætor liberis pollicetur. Tit. XII.

L E X P R I M A.

1 *Legata debētur coniunctis personis ex testamento rupto per contratab.*
2 *Dictio, soli, est taxatiua, & exclusiua.*
3 *Ratio quare debeantur legata ex testa. rupto per cōtratab. est, quia vitiū est solum respectu institutionis.*
4 *Dictio, solus, non semper excludit, sed quandoque includit, quod est sibi connexum.*
5 *Auth. ex causa, an extēdat magis legata respectu præteritionis, quam edictum prætoris.*
6 *Legata non debentur a præterito.*
7 *Hæreditas petita per contratabulas non potest adiri ex testamento.*
8 *Quot actiones competant pro istis legatis priuilegiatis.*

Liberi. † Rupto testamento per c̄tabulas legata dēntur coniunctis personis. h. d. Opp. & vr̄, ꝙ hęc lex non dicat verū, nec de iure veteri, nec de iure nouissimo, de iure veteri, quia hic dicit, solis parentib. & liberis, † nam dictio, solis, *a* est taxatiua, & exclusiua. s. si aduuer. rem iud. l. aduersus, ff. de usu, & hab. l. a. ff. de condi. ind. l. his solis, sed certum est, quod alii plures continent edicto Pręctorum, ut ff. de leg. pręst. l. j. Item no. † de iure nouissimo, quia legata dēntur oibus, nam pręteritio non est vitiū nisi respectu instōnis, non respectu legatorum, ut in auth. ex cā, de lib. pręt. Sol. dico, ꝙ hęc lex procedit de iure ueteri, quia hęc dictio, solis, refertur ad edictum pręctorium, ibi dum dixit s̄m edictum, & ideo excludit, sed tacite refert cām edicti. ar. extra de verb. sign. c. Abbate. † Item hęc dictio, solus, non sp̄ excludit. vt ff. de condi. fur. l. j. & s̄. de legi. l. fi. Immo qn̄q; includit id, qđ est sibi connexum, unde per hęc uerba, solus Ep̄s non excludit capitulum ecclesiæ suæ, ut extra de accu. c. 4. per Arc. lib. 6. Itē dicit

ADDITIO.

a Solis. Quid importet, uide in l. cum notissimi, in prin. & ibi Ang. inf. de præscr. 30. ann. ista ponit Albe. in dictionario, in verbo, solus, & facit ad ea, quæ notat Bar. in l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. leg.

dicit Iac. Bu. ꝙ procedit de iure nouissimo, quia auth. ex cā. non loquitur de præteritione paterna, secundum eum. Sed sua hæc opinio est falsa, vt dicam in auth. ex cā. Dic ergo, ꝙ hodie debentur legata omnibus, per dictam auth. ex causa. natu cum legata possint valere sine institutione, ergo nō uitiantur per defectum institutionis, vt not. in l. j. ff. de vulg. subst. Item hodie sublata est dr̄ia præteritionis a paternæ, & maternæ, vbi præteritio fit sine cā, vt not. in Authen. de hær. & Falc. §. exhæredatos. † Sed hic restat dubium, vtrum authen. ex causa extendat b magis ad legata respectu præteritionis, non dico respectu personarum, quā faceret edictum prætoris, cuius interpretatio hr̄, ff. de leg. præstand. l. Saluius Aristo. vbi dr̄, ꝙ coniunctę personæ non potest plus deberi, quam præterito ex portione uirili. Dicit ibi Bart. ꝙ in hoc est cogitandū, sed tu dic, ꝙ eum authen. ex causa, confirmet legata, quod non est curandum de ęqua portione, sed de legitima, & Falcidia, ac si filius succederet ex dispositione paterna, quia quantum ad legata, & fideicommissa, non rescinditur testamentum, vt dicta auth. ex causa. † Secundo op. quod legata non debeantur a præterito, vt ff. de lega. 3. l. a. & j. de fideicom. l. pen. Solutio. ibi fuerunt relicta a persona præteriti, hic ab hærede scripto, argumē. ff. ad legem Falci. l. qui fundum, §. qui filios, vel hic est grauamen legis, ibi testatoris. vel dic, si testator grauat c præteritum sub conditione, si hæreditas ad eum peruenerit, valet, secus si eum non putat successurum, & tamen grauat. argum. ff. de leg. 3. l. sed si sic. † Tertio oppo. si petita est ɔ̄tabulas, hæreditas non potest adiri d ex testamento, vt no. j. de collatione. l. vt liberis. ergo legata non debentur, vt inf. de fideicom. l. eam quam Solutio. dicit Iac. But. j. l. proxima, quod uidentur tacite repetita ab intestato. sed falsum dicit, quia tunc deberent omnibus, nō beneficio edicti, sed ex ui clausulæ, & si diceretur ꝙ dicta clausula non operatur in casu pręteritionis, vt not. in d. authen. ergo nulli deberētur. Pręterea ab intestato non possunt deberi, nisi adita hæreditate ab intestato, vt no. ff. de hær. inst. qui filio, §. seruus, & ff. de fideicom. l. a. Sed ɔ̄tabulas est ex testamento, vt ff. de inoff. testamē. l. filio. §. ɔ̄ tabulas, & sic uirtute dictæ clausulæ nō possunt deberi legata, sed solum uirtute, & ope legis. Nec ob. l. eam quam. quia fallit hoc casu, & alijs plurib. vt ibi no. casus n. noster. tenet medium inter cām testati, & intestati, & ideo pretor mediam uiam elegit. hodie autem sicut maior fauor adhibetur pręteritis in succedendo, ita maius onus inducitur, iuxta illud, qui in vno grauatur, in altero releuatur. l. eum qui. ff. de iureiur. † Quæro, nunquid pro legatis istis priuilegiatis competant tres actiones? Respon. sic, vt j. commu. de lega. l. 1. versic. & præcipue.

ADDITIONES.

a And. Bar. Præteritionis No. quod sublata est differentia maternæ, vel paternæ præteritionis, & sic videtur innuere, quod pater debet relinquere filio iure institutionis, vt tenet Bald in auth. n. ex causa. hic alleg. & l. omnimodo, supra de inoff. testam. licet Barto in authen. nouissima, C. de inoff. test. teneat contra. sed prima opi. videtur verior per textum in l. nam & si parentibus in ver. non vtique, de inoff. testam. & in Authen. et cum de appellat. cogn. §. cæterum. & § & hęc quidē, & Mod. hic. Item allegant Mod. hic illum text. pro singulari, quod sicut scripto in testamentum nuncupatiuo datur bonorum possessio, ita præterito in testamento nuncupatiuo.

b Extendat. vide Bal. in auth. ex causa, in ver. tertio opp. & etiam in secunda oppo. primæ part.

c Testator grauat. In contrarium facit, quod no. Bal. in l. pen. inf. de fideic. dum dicit illam legem locum habere, etiam si apposita fuerit clausula codicillaris, & expresse vide Bal. in l. 1. ff. de leg. 3. & Ang. hic.

d Adiri. No. quomodo debeantur legata rupto testamento per contrata. & hic adde Bal. in l. fi. inf. unde l. g.

L E X II.

1 *Testamentum præterito tacente, an sit inualidum.*
2 *Præteritus perpetuo potest dicere testamentum nullum de iure ciuili.*
3 *Præteritus in præiudicium fratrum testamentum approbare non potest.*
4 *Præteritus si approbat testamentum, in quo fratres sui sunt instituti, an aliquod esse possit.*
5 *Testamentum valet in quo pauperes Christi sunt instituti.*
6 *Præterito approbante testamentum imperfectum, an alij possint hæreditatem adire æquitate scripta.*
7 *Testamentum vsurarij manifesti, an reconualescat per subsequentem cautionem de restituendo.*
8 *Factum tempore prohibita non conualescit nisi nouus consensus superueniat.*
9 *Prohibitio testandi vsurario absq; cautione c. quanquam, non concernit solum testatorem sed etiam testes prohibet interuenire.*
10 *Prohibitio legis debet consider ari si habet causam finalem de præsenti, & procedit annullando, aut de futuro, & tunc cessante causa cessat prohibitio.*
11 *Satisdatio vsurarij, an sit satisfactio, vel signum pænitentiæ.*
12 *Qui sunt prohibiti interesse, eorum pænitentia non possunt actum firmare.*
13 *Testamentum factum ab eo, qui tempore testamenti erat vsurarius, postea vero publice fœneratur, an valeat.*

Posthumos. Natiuitate posthumi præteriti testm̄ ipso iure rumpitur, & nihilominus p ɔ̄tabulas expugnatur. Oppo. si ruptum est, ergo vlterius rumpi non potest, quia quod nullum est, nihil est, & quod nihil est, rumpi non potest, ff. de iniusto tes. l. nam & si sub conditione. Rn̄. glos. ꝙ immo est aliquod de ęquitate prætoris, donec dicatur nullū, vel petatur ɔ̄ tabulas. cum ergo interim sit aliquod, merito rumpi potest. Aduerte, illud testm̄. in quo posthumus a est præteritus, est a principio aliquod vtroque iure, s. ciuili, & prætorio, sed nato posthumo est nullum de iure ciuili, & eo iure quo nullum est. non potest magis rescindi, sed de iure prætorio est aliquod, ꝑꝑ spem conualescentiæ, & ista spes rumpitur per ɔ̄tabulas, secundum Pe. Sed Bar. dicit, spem rumpi non posse, & petentem ɔ̄tabulas approbare testm̄, ut reprobet, vnde approbat, ut factū, sed non ut sic factum. Sed somniauit, quia eodem modo agens querela approbaret testamentum, & esset sibiipsi ɔ̄rius, ꝙ esset ridiculū. non obl. b leg. 3. §. falsus. ff. rem ratam hab. quia ibi approbatio est quo ad factum ꝓcuratoris, reprobatio uero, quo ad factum iudicis, & sic est circa diuersa. hęc autem esset circa unum, & idem, implicaret ɔ̄dictionem. † Sed opp. & uidetur, ꝙ etiam præterito tacēte testm̄ sit inualidum de iure prætorio, cū interim sit nata. bonorum possessio, unde liberi. ab intestato, q̄ datur non solum ipsi pręterito, sed fratribus. quibus. est aperta uia edicti, ut ff. si tabu. test. null. exta. l. 1. §. fin. Solu. gl. male dicit, ꝙ interim testamentum sit aliquod, quia immo est nullum, etiā de iure prętorio. Bene tn̄ concedo, ꝙ interim est spes, ꝙ possit deduci ad aliquod per approbationē pręteritionis, uel per moram non petentę ɔ̄ tabulas, secundum Iac. de Rauen. nam si præteritus non petit contra tabulas intra annum, potest scriptus petere, secundum tabulas, c vt ff. ad Carbon. l. si impubes, §. fin. per quam scriptus constituetur bonorum possessor, & acquiretur sibi ius, d commutabiliter tamen, nam † si præteritus dicat testamentum nullum de iure ciuili, quod potest perpetuo, euincet a scripto hæreditatem cum fructibus, licet Bart. in l. filio præterito, sentiat. e quod per lapsum anni testamentum inexpugnabiliter conualescat, quod non est verum, nam cum præteritus habeat petitionem hæreditatis, vt infra de repud. hær. l. suus, fatuū est dicere, ꝙ tollatur anno. infra de edic. diui Adr. toll. l. fi. vel saluando glos. dic, ꝙ testamentum f interim est aliquod aptitudine, non actu, cum interim non sit nata, secundum tabulas, vt ff. de sec. tab. l. æquissimum, §. expectandi. † Quæro nunquid præteritus possit approbare g testamentum in præiudicium fratrū, quibus non est aperta via, & videtur ꝙ sic, h quia illi non habent causam dicendi nullum, nisi ex iniuria aliena, vnde si principalis remittit iniuriam præteritionis, alij non debent posse allegare iniuriam tertij. Tu dic contra per l. si post mortem, §. fin. ff. de contratab. & ita tenet hic Cyn. quia fratres non ueniunt beneficio præteriti, sed beneficio edicti, nec habent causam a præterito, sed ab edicto prætoris, & stultitia testatoris. † Secundo quæro, i si præteritus approbat testamentum, in quo sunt instituti fratres sui, an testamentum sit aliquod de iure ciuili,

&

ADDITIONES.

a Posthumo. Vide limitationem, quam ponit Pau. de Cast. in l. filio præterito, in fi. hic alleg & ibi etiam ponit alias.

b Non obst. Ang. l. hic etiam tenet contra Bar. vide eum.

c Andreas Barbat. Petere secundum tabulas. Not. quod si præteritus intra annum non petit contra tabulas, post annum potest scriptus hæres petere, secundum tabulas, vt tenet hic Bald. & in leg. filio præterito, & ibi Ang. & D. Fran. de Ramp. & Sal. in l. 1. inf. de posth. hered. ubi allegauit textum, in l. a duo, in prin. & leg. in qui ff. de leg. præst. Secundo, quia est remissio iuris ciuilis, & sic perpetuum. Tertio quia annus datus a prætore, uidetur remittendus de iure prætorio. Quarto facit l. seruum, inf. de iure delib. Quinto est casus in leg. si impubes, §. fi. ad Carbon. licet Bar. pro se inducat. Et ita etiam dicit Ang. in præallegata leg. filio præterito. Sexto alleg. tex. in l. æquissimum, §. si sub conditione, ff. de sec. tab. Salv. in l. a. inf. de posthum. hær. quem omnino uide licet Bal. non alleget, unde l. 1. de suis, & leg.

d Ius. Vide glossam finalem in d. §. fi. ibi dum dicit, quod est bono. poss. tacit.

e Sentiat. Vide Bal. in l. 1. inf. de suis, & leg. & in l. fi. uer. est, & sciatis, inf. unde cogna. Ang. hic tenet contra Bart. & Sal. in l. 2. ubi uide Bal. inf. de posth. hær. inst. & Pa. de Cast. in d. l. filio præterito, hic alleg. & Rapha. Cum in repet. leg. si filius, qui in potestate, ff. de lib. & posth. & Ang. & Pau. de Ca. hic, qui omnes tenent contra Bar. & Rom. hic.

f Testamentum. Vide, Bal. in l. 1. inf. de suis, & leg.

g Approbare. Vide tamen Bartolum in d. leg. si post mortem, §. fi. hic alleg. quia sūt opi. inter glo. & Doct. & uide Baldum in leg. si pater, in 2. oppo. cum similibus, inf. de inst. & subst. sub cond. fact. & Salyc. in leg. 2. infra de posthum. hæred. & Pau. de Cast. in d. leg. filio præterito, ubi tenet illud, quod ipse tenet hic, & latius per Iason. ibi.

h And. Barb. quod sic. an frater poterit approbare testamentum in præiudicium fratris non præteriti Bald. hic tenet, quod non, sed contra tenet Sal. in leg. 2. sup. de pet. hær.

i Secundo quæro. Vide in 3. & 4. q. & seq. Bal. in leg. fi. vers. est quintus, inf. unde leg. & in l. si pater, in 1. & 2. oppo. inf. de inst. & subst. sub cond. fac. & Pau. de Cast. in leg. filius a patre, ff. de lib. & posthu. & ibi circa vltimam char. videtur tenere opinio. Bar. & ibi etiam per Raph. in rep. Pau. de Cast. hic transit cum opinio. Barto. unde hic per Rom. & quæ scripsi post Bar. in l. si duobus, §. si prius, ff. de contratab. per Sal. in l. 2. inf. de posthu. hær. inst.

& videtur quod non, cum necessaria sit hoc casu bonorum possessio, vt J. vnde legi. l. certum, & de inusto testamen. l. cum in secundo, ff. de contratab. leg. quod vulgo, & hic in glo. & no. ff. de
a per. hæred. leg. 1. in contrarium a videtur, quod sit aliquod, non de rigore: sed de æquitate iuris ciuilis, & non sit necessaria bonorum possessio, vt d. l. filio præterito, ff. de lega. præstand. l. si duo, & no. inf. de inst. & subst. leg. si patet, in glo. sed illa glos. non loquitur de omnimoda præteritione. sed de onerosa & conditionali institutione, de qua die, vt ibi dicam, quia non est totaliter
b præteritio sed secundum quid, quid dicemus? b Bart. in d. leg. filio præterito. tenet, quod de iure ciuili non conualescat, quod intelligit, quod loquatur solum de iure prætorio. Tu dic de iure ciuili conualescere, quandocunque sunt institutæ personæ, quæ possunt succedere de iure ciuili ex testamento imperfecto, ff. de contratab. leg. si duob. §. si prius, & d. leg. si duo, per Iac. de Aret.
5 & Dyn. † Tertio quæro, quid si instituti essent pauperes Christi, vel pia loca? Respondeo idem, ut conualescat de mera æquitate iuris ciuilis, licet secus esset de rigore, quia ex imperfecto testamento possunt hæreditatem adire, vt extra de test. cap. cum esset
6 & c. relatum. † Quarto c quæro, quid in aliis, qui non possunt suc
c cedere ex testamento imperfecto, an approbante præterito, poterunt perpetuo hæreditatem adire de æquitate scripta, vt d. leg. filio præterito, & communis opin. Moder. est, quod non, sed necessaria secundum tabulam bonorum possessio, ut patet in iurib. sup. alleg. aduerte, quæstio stat in hoc, an ista approbatio valeat de iure ciuili, dic mihi quæso, quare non. Cum enim suus possit aperire viam alteri de iure ciuili se abstinendo, vt dicam in leg. qui se patris, inf. vnde liberi, quare non potest aperire scripto hæredi, cum fauorabilior sit cã testati, quam cã intestati, ff. de libe. & posthu. leg. Gallus, §. quid si is. Item cum prætor permittit ei ius ciuile, idest, ius ciuilis acquisitionis repudiare, ergo retro fingitur non suus heres, quo ad efficacem suitatem, vt leg. proinde, ff. si certum pe. Item si consensisset ab initio ualeret, le. sicut, §. venditionis, ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. & no. sup. de inoff. testam. l. si quando. §. fin. ergo idem, si ratificat, & dicere contrarium, est ualde contra conscientiam, & naturalem æquitatem, & contra iudicium bonorum laicorum, sic s. de transac. l. si maior, & s. de dilationib. le. 2. & interdum subtilitas facit hominem errare, ff. de uet. obl. l. si seruum, §. sequitur. Quare enim testatorem offendimus, si præteritio non sauemus, nec est aliud testamentũ iustius, & sic nõ obstat, ff. de lib. & posthum. l. si filius, qui in potestate, & facit quod no. s. de inoffic. testam. l. scimus, in princ. in gl. ord. & facit ad hanc legem, s. de ord. iud. l. j. sed potest responderi pro opinione communi, quod hoc contingit, quia testator debuit scire leges habere locum in suo testamento, & ideo si legẽ spreuit, sibi imputet, ff. de leg. 1. l. nemo potest, ff. de adm. tuto. l. quidam decedens, in princ. & argumen. ff. de leg. 2. leg. codicillis,
7 §. fin. argum. extra de off. deleg. cap. cum super. † Dubitatur de
d testamento vsurarij d manifesti, vtrum reconualescat e per sub-
e sequentem cautionem de restituendo vsuras præstitas secundum formam, ca. quamquam, de vsur. lib. 6. Cyn. in l. 1. §. si filius, ff. de leg. 3. dicit, quod non reconualescit, quia quando forma requisitur certo tempore, si superuenit postea, nihil operatur, vt ff. de author. tut. l. obligari, §. tutor, & argumen. ff. de infam. l. quid ergo, in prin. sed requiritur certa forma, ante factum testamentum, vel in ipso fieri ipsius testamenti, alias prohibentur testes interesse, vt in d. c. quamquam, §. nullus. Item expresse ibi dicit, quod testamenta aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure, & not. quod dicit, irrita. nam quod est irritum propter delictum, non confirmatur, nisi recenti iudicio, vt no. ff. de secund. tab. l. 1. §. exigit. hoc etiam tenet Garsias, & Ioann. Mon. quia requiritur in testatore, quod habeat testamenti factionem duobus temporibus, s. tempore testamenti, & tempore mortis, vt d. §. si filius, sed iste non habebat testamenti factionem tempore testamenti, ergo nec mero iure, nec de æquitate testamentum conualescit, quod patet, quia quamquam edictum prætoris nitatur æquitate, tñ ex
8 tali testamento non datur bonorum possessio. Et † est rõ, quia est factum tempore prohibito, quia tempore inhabilitatis testatoris: vnde nisi superueniat nouus consensus, non conualescit, argum. ff. de seruis expor. l. si minor, & supra si rector prouinciæ, l.
9 1. §. fin. † Præterea ista prohibitio est non solum in persona testatoris, sed etiam testium, quibus est interdictum interessendi officium, vnde sicut si testes essent excommunicati, vel inhabiles, non valeret testamentum, vt ff. de testamen. l. ad testium, §. conditionem. Ita nec nũc valet, cum sint interdicti ab actu, quia deficit solemnitas testium, licet quantum ad scripturam, sufficiat sequens satisdatio, vt no. in cap. s. de vsur. in clemen. In contrarium, quod testamentum reconualescat, nota. Io. Andr. in d. ca. quamquam, in vltima glo. & idem tenet in nouella, per hanc rationem: quia istud testamentum non reconualescit solo temporis cursu, sed factum testatoris, in quo facto tacite includitur voluntas perseuerandi in iam dispositis, argum. ff. de mil. testamen. l. tribunus, §. fin. Item quia satisdatio facit cessare finalem
10 causam prohibitionis. † Vbi est considerandum, quod aut prohibitio legis habet finalem causam de præsenti, & tunc statim trahit secum suum effectum, an vero finalis causa est de futuro, & tunc cessante finali causa prohibitionis, dispositio conualescit, sed ita est, quod hic finalis causa prohibitionis est perseuerantia in crimine vsurarum, & notorietas criminis: ergo cessante causa, cessat prohibitio, argumen. ff. de re milita. l. milites, argument. in princip. ad hoc facit, quod not. in simili, supra de inoffic. donat. lege prima, in glo. magna, versicu. item Octauo.
11 † Præterea, ista satisdatio non est proprie forma, vel solemnitas, quod patet, quia non est necesse, quod interueniat eodem contextu, sed est quidam actus, qui requiritur in signum pœnitentiæ, & satisfactionis vsurarum, & fauore debentium recipere vsuras indebite solutas. Conualescit ergo, sicut diximus in l. si non lex Elaicentia, ff. de hæredi. instit. & l. qui soluendo non erat duos Apollonios, per quam l. ita disputando determinauit Nicol. de Mat. quem sequitur Bartol. in dicta lege filio præterito. tamen ad illam l. responderi potest, quia ibi non erat prohibitio propter vitium testatoris, & sic non ratione personæ, sed ratione materiæ, quia bona erant non soluendo. Item ibi actua erat solennizatus quo ad testium præsentiam, hic autem non,
12 a quia † prohibiti interesse non possunt præsentia eorum firmare actum, argumen. extra de electio. capit. Massana. & capitu. ecclesia, qua propter opinio Cyn. est verior de iure, quia cum testes sint prohibiti ab actu: ergo est remota solemnitas prohibitoria ab ipso actu, & sic non valet. Non obstat supra de precib. Imper. offer. l. vniuersa, quia ibi loquitur de cautione, quæ post rescriptum debet præstari, quia respicit executionem rescripti, non eius originem. Sed hæc ante factum testamentum, vel in ipso decretalis mandat caueri, & ad initium lex se retulit, & ideo inspicitur principium, vt dicta lege quid ergo. Item non obstat, quod cessat finalis causa prohibitionis, quia non sufficit hoc, vbi causa efficiens est nulla: quia primum fundamentum actus in persona debet consistere, vt supra de petitio. hæredit. l. liber. & ff. de iure cod. l. quidam referunt. Item non obstat, si dicatur: ista non est proprie solemnitas, sed quidam actus extraneus remotus a natura testamentorum, vt digestis, de verbor. significatio. l. verba contraxerunt, quia dico, quod hic deest persona, quia inhabilis, vnde videtur deficere etiam consensus, & sic non potest conualescere, nisi superueniat causa confirmans eiusdem generis, vt in reg. Catoniana. ff. de reg. Caton. l. j. nisi dicas, quod illa regula non haberet locum in nouis legibus
13 eodem tit. l. penult. † Quid econtra, f si tempore testamenti non
f erat vsurarius, vel erat, sed non manifestus, postea vero publice fœneratur? Resp. ipso iure rumpitur testamentum, per theoricam glo. scriptam in d. l. 1. §. exigit, ff. de bonorum possessione, secundum tab.

ADDITIONES.

a Andr. Barb. In contrarium. Et pro opin. Bal. Salyc. in l. 2. inf. de posthum. vbi allegat sca. in l. 1. §. fi. ff. si tab. test. nul. exta. ubi tuendus est frater, ac si nullas tabulas in contrarium condidisset, allegauit causam in l. nonnunquam, in princ. & in l. is qui, §. si solus, facit l. 2. inf. ad Tertull. vbi si quis vocatur alterius beneficio, illo nõ vtente iure suo, habetur ac si vocatus non fuisset, hoc suadet ratio absurdi, ne detur occasio malignandi, nam secundum tempora istorum, contra quæ non debebantur legata, fuisset absurdum, quod institutus per hoc medium potuisset euitare solutionem legatorum. Item quia si testamentum reconualescit, sequitur quod aditio præterita nunc declaratur nulla retro, per l. quamdiu, ff. de acq. hær. & hanc partem veram puto. respondeo ad contrarium, ad l. si post mortem, §. fin. vbi vsus fuit suo beneficio, quia testamento rupto, non posset, secus in casu nostro, nam litera ibi dicit, accipiant, & sic male dicit Bald. quod institutus non venit beneficio patris, quia omnino venit ex dispositione edicti, ad tex. l. primæ, §. fi. debet intelligi, quando venit vsus beneficio suo, vide Salyc. in præalleg. l. 2.

b Quid dicemus. In hoc passu, vide Bar. Bal. Io. de Imo. & Ange. in l. filio præterito, hic alleg. & Bal. in locis supra alleg. & Bar. in l. si filius qui in potestate, ff. de lib. & posth. & in l. si duob. §. si prius, ff de contratab. & in d. l. si filius, per Bal.

c Quarto. Vide sup. in 4. q.

d Vsurarij. Vide Bar. in l. 1. §. si filius, ff. de leg. 3. & in præall. l. filio præterito, in l. Gallus, §. ille casus, ff. de lib. & posthu. & vide Roman. hic.

e Reconualescat. An testamentum vsurarij reconualescat æquitate, vide Baldum, & ibi remisi plene, infra de excep. rei iud. & ibi adde Ang. plenissime in disputat. in c. Astensis miles, & ibi dixit, quod si quis præstitit cautionem, & facit testamentum, & postea exercet vsuras, nihil prodest sibi illa cautela, vel si postea confitetur in iudicio, quod exercuit vsuras, quia videtur in fraud. can. fac. l. 1. §. qui onerandæ, quarum rer. actio non da. & si hoc non dixit, allegauit glossam, Ange. in l. Fulcinius, §. quid sit latitare, ex quib. caus. in poss. eat. tenet ibidem, quod non potest donare causa mortis, dicit tamen quod potest donare, vt est dare voluntatem in genere, vt est gl. l. licet, sup. de pac. & per illum modum potest donare, & etiam ibi notanter dicit, quod si quis fecit vsuras, postea abstinuit, & in morte fecit testamentum, illud non valet, alle. tex. l. palam, §. quæ in adulterio, de ritu nupt. & quod ibi dicit Bar. & an dictum Bar. sit verum Ange. in multis locis illud recitat. Bal. tenet alibi contra, quod ego alibi plene notaui, uide Feder. de Senis, in §. cons. vbi notanter loquitur.

f Quid econtra. Vide in l. 2. ff. de fur. & quod notat Bal. in l. pen. de exec. rei iudi. & Imo. in l. filio præterito, in vlt. char. ff. de inusto rup. & ir. testa. & omnino Bald. in l. fi. inf. de sal. cau. adiec. leg.

De bonorum possess. contra tabulas lib. quæ patronis, liberisq; eorum datur. Tit. XII.

LEX PRIMA.

1 *Contra tabulas patroni non rescindit testamentum in totum, sed vsque ad eius legitimam.*

2 *Legitimam patronus non est opus, quod habeat iure institutionis.*

a LIcet. Patronos licet *a* ex fideicommisso manumiserit, aufert a scripto herede legitimam per ꝯtabulas, vel per ꝯ nuncupationem. h.d. No. † ꝙ ꝯ tabulas patroni non rescindit testm̄ in totum, sed b vsque ad eius legitimam *b* duntaxat, & facit, ff. de bon. poss. sed a eom patrono, & l. fine. §. excluditur, ff. de iure patro. nec † est opus, ꝙ patronus habeat istam legitimam iure institutionis. Itē c dicit ibi Bar. in legitima parentum *c* sed maledicit, & ꝯ veritad tem, vt alibi suo loco ostendam; cum valde fauorabilior *d* sit causa parentum, quam patronorum.

ADDITIONES.

a Licet. An iste tit. habeat locum in libertis ecclesiæ, vide Io. Fab. in §. sed nostra, cir ca fi. Inst. de succ. lib. [illegible] in c. de famulis, extra de seruis non ordinat.

b Legitimam. Circa hoc no. maxime in gl. posset quæri. an agnati ipsius liberti excludant agnatos ipsius patroni. Io. Fab. inst. de bonor. pos. §. cumque antea dicit, quod bene fecisset Imperator decidere, sed quod ipse putat, quod non.

c Parentum. An ascendentes debeant habere legitimam iure institutionis, & vide per Bar. in l. fine, §. excluditur, ff. de iure patro.

d Fauorabilior. Idem tenet Bal. in auth. ex causa, inf. de lib. præt. & in l. omnimodo, sup. de inoff. testam.

De bonorum possessione vnde libertis. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Hæredes dicuntur largo vocabulo, qui succedunt iure prætorio.*

a SI auus. Emancipati *a* filii intestato auo pro rata, i. in capita, seu pro virili succedunt. h.d. † No. ꝙ 1 succedentes iure prætorio, possunt quodam largo vocabulo se dicere hæredes, & facit ad libellos, nam permissum est b homini loqui eo modo, *b* quo loquitur lex siue proprie, siue improprie, nec potest redargui.

ADDITIONES.

a Emancipati. Sed an bon. poss. vnde liberi, competere possit nepoti existenti in potestate aui, in hæreditate patris ipsius nepotis, qui pater habebat bona castrensia, vel aduentitia. Fulg. decidit in l. 1. sup. qui admit. in prin. post Cy. ibi in 3. qu.

b Eo modo. Vide Bar. in l. 1. §. bonorum, ff. ad Treb. & ibi per Rom.

LEX II.

a *Dictio, nisi, excipit.*

2 *Liberi subrogati in locum patris sui, vt filij, nepotes, & similes, sunt in potestate.*

3 *Ratione emancipationis, & linea materna filij nō sunt sui, nec in potestate.*

4 *Hæredum qualitas triplex.*

5 *Lex nostra loquitur de successione nepotum ab intestato.*

6 *Edictum successorium, an hoc tempore habeat locum in suis.*

7 *Repudians hæreditatem patris, hæreditatem aui non potest habere.*

8 *Pater qui obstat nepoti de iure ciuili, non obstat ei de iure prætorio.*

9 *Negans se heredem videtur repudiare.*

10 *Filius, qui negat se nolle adire hæreditatem, tamē vsque ad annum potest adire.*

11 *Verbum, negat, de iuris intellectu in his, quæ dependent ab animo, inducit dispositionem.*

12 *Verbum, negat tripliciter intelligitur,*

13 *Verba enunciatiua de præsenti negatiue prolata non inducunt dispositionem abdicatoriam iuris in futurum.*

14 *Negatio duplex quandoq; non facit affirmationem.*

15 *Nepos hæreditatem separare potest, & paternam respuere, & auitam acceptare.*

16 *Filius suus tacens, si sine harede decessit, nepos ex persona filij hæreditatē non potest agnoscere.*

17 *Nepos de iure ciuili venire potest, si suus hæreditatem repudiauit.*

18 *Contra legis statutum non valet prætoris decretum.*

19 *Nepos vocatur, suis defunctis, aut abstinentibus.*

20 *Nepos, si est in potestate, non vocatur ad successionem de iure ciuili.*

21 *Hæredes iure pari, & directissimo duo insolidum non possunt esse.*

22 *Nomen nanum non debet tollere effectum.*

23 *Inclusio vnius inefficaciter facta non est exclusio alterius iure efficaciter facta.*

24 *Chimera non habet spiritum viuentem, & nihil significat entitatis.*

25 *Intellectus l. nostræ, secundum gl. & Bal.*

26 *Nepos ex persona sua succedit in feudo per auum acquisito pro se, & liberis suis, & simili iure.*

27 *Filius & pater propter culpam patris fiunt inimici domini feudi.*

28 *Vasalli filius retento feudo auito, paternam hæreditatem potest repudiare.*

29 *Hæredis nomen, in vsibus feudorum ponitur pro filio.*

30 *Pater vasallus repudians feudum, an præiudicet filijs.*

31 *Ius futurum in simplici consensu non potest absorberi.*

32 *Renunciare iuri non introducto in eius fauorem, quis non potest.*

33 *Filius acquirit feudum patri, qui efficitur monachus.*

34 *Princeps, qui pro feudo recepit pretium significat venditionem, & dicitur contractus irreuocabilis, & non priuilegium.*

35 *Filij mercatorum non possunt renunciare hæreditatem paternam.*

36 *Filius filij emancipati, post emancipationem conceptus, auo paterno non est agnatus.*

37 *Possessio bon. vnde parentes, an patri dari possit.*

38 *Possessio bon. datur nepoti concepto post mortem aui.*

Qui se patris. Nepos, cuius pater erat in medio tpe mortis aui, hæreditatem paternam repudians non succedit auo de iure ciuili, sed beneficio prætoris. h.d. Diuiditur in tres partes. In 1. ponitur thema, & tacita quæst. In 2. rn̄sio, inspecto iure ciuili. In 3. rn̄sio, inspecto iure prætorio. secunda ibi, moriui. tertia ibi, nisi. Casus in nube. Auus habens filium, & ex eo nepotem, obijt intestatus, deinde decessit filius super stite nepote, qui nepos considerans duas hæreditates sibi esse delatas, paternam, scilicet, & auitam, & ꝙ hæreditas sui patris est damnosa, hæreditas vero aui est lucrosa, hæreditatem paternam repudiat quæritur an auo succedere possit? Rn̄detur, ꝙ nō maxime emancipatus, & hoc verum de iure ciuili, sed de iure prætorio potest succedere petendo bon. poss. h.d. In tex. ibi hæredem. ibi, se quæritur, an possit succedere auo. Ibi moriui, hæc solutio quæstionis vera est de iure ciuili. Ibi, nisi, hæc solutio quæ- a stionis est vera de iure prætorio. Item † ista dictio, nisi, excipit, q. a in rn̄sione indefinite locutus erat, vel tam exceptiue, q̄ distinctiue loquitur, quia intentio literæ est facere dr̄iam inter ius ciuile, & ius prætorium, antequam veniam ad apicem illius legis, pmitt tam quædam euidentialia pro intellectu materiæ, & quædam 2 pro intellectu glo. † Venio ad primum, & præmitto, ꝙ liberorū quidam sunt sui, & in ptāte, vt filii, & nepotes legitime nati, subrogati loco patris sui, & similes, vt ff. de lib. & posth. le. in suis, & l. Gallus, §. in omnib. & ff. de iniusto testam. l. posthumorum, & ff. de hær. inst. l. suus, in princ. Quidam in potestate, non tn̄ sui, vt nepos, quem filius præcedit, vt hic, & Inst. de hær. qua. & diff. §. j. Quidam sunt sui, & nō in potestate, ut posthumi nati post mortem, nam viuo patre non fuerunt in eius potestate, quia non nati, vt ff. de coll. bon. l. fi. & ff. de assign. li. l. fi. nascendo tn̄ iura suorum adipiscuntur, quia antiqui libero ventri, ita prospexerunt, vt in tempus nascēdo oīa ei iura integra reseruarent, vt ff si pars 3 hær. pet. l. antiqui. Quidā † vero sunt nec sui, nec in ptāte, & hoc contingit, vel rōne emancipationis, vel quia linea est materna, ut no. j. de coll. l. si emācipati, vel quia per monachatum, vel dignitatem exiuerunt de ptāte, sed hoc non placet odoffr. quod isti desinant esse sui eom non sint capite minuti, quod dic, vt s. de 4 Epis. & clet. leg. Deo nobis. Secundo † præmitto, ꝙ triplex *a* est a qualitas hæredum, nam quidam sunt sui, & necessarii, quidam necessarii tn̄, qdam voluntarij, & sui necessarij possunt ex testō, & ab intestato, suitas autem defert eis successionem cum administratione. Necessitas aūt infert eis inuitis, & infigit ossib. eo- b rum, nisi quia per prætorem hn̄t beneficium abstinendi, *b* vt in §. sed his permittit prætor, & ff. si quis omis. cā test. l. s. §. qui sunt in potestate. & ff. de leg. 1. l. nā nec emancipatus. non tn̄ prætor eneruat sui hæredis existentiam. immo conseruat in fauoribus, & maxime in fauore hæreditatis transmittendæ operatur, ut dicam j. de iure delib. leg. si fratris. nam interest nostra successoris 5 hr̄e, vt ff. de interrog. actio. l. & quia. † Tertio præmitto, quod lex nostra loquit̄ de successione nepotis ab intest. sed leg. Gallus. loquitur de iure rumpendi, & l. si quis filium, s̄. de inoffi. testam. lo 6 quitur in querela. † Quarto præmitto, ꝙ successorium *c* edictū c hoc tpe non habet locum in suis. quia nō plene vacabat successio per abstensionem, vt ff. de suis, & legi. l. 1. §. sciendum, & hoc de iure ciuili, de iure prætorio bene habebat locum successoriū edictum, tn̄ erat necessaria bonorū possessio, vt in leg. nostra. sed in querela habeat locum successorium edictum d̄ iure ciuili, & est ratio, quia exhærædatus non est suus hæres, cum habeatur p mortuo, vt ff. de ꝯtab. l. j. in fi. sed de iure dicendi nullum ex causa præ-

ADDITIONES.

a Triplex. Vide melius per Bal. & Imo. in l. Eius hæres, ff. de lib. & posth.

b And. Barb. Abstinendi. Tamen Sal. voluit, quod immo Imperator, vel ius ciuile inuenit beneficium abstinendi, vt plene per eum in l. apud hostes, inf. de suis. & legit.

c Successorium. Vide Bar. hic late, & per Bal. in repe. l. in suis, xj. opp. ff. de libe. & posthu. scripsi post Bar. in l. si quis posthumos, §. 1. de lib. & posthu.

a sa præteritionis, non habet locum successorium *a* edictum, quia inspicitur tps mortis testatoris, vt l. si quis exhæredato, in princ. ff. de inius. test. & est ratio, quia ibi solemnitas attenditur, quæ post mortem non inquiritur, nec adhiberi potest, argumen. s. de inoff. testam. l. 3. Sed in ɔtabulas, vtrum habeat locum successorium edictum, dic vt ff. de inof. testam. l. pater filium, & l. filio. §. ɔtab. & l. si proponas. Nunc præmitto alia euidentialia pro intellectu gl. scias secundum Iac. Bu. & Bar. ꝙ gl. ī. magna repetit bis seipsam, & ibi dicit idem. rō fuit, quia glossator primo posuit gl. Iac. prout eam inuenit, postea inuenit glo. Hugolini, & eam ɔposuit ad cōtextum. Vnde diuide gl. magnam, principaliter in duas partes. Primo ponitur gl. Ioan. vsq; ad vers. Item ideo dixit maxime. Secūdo ponitur gl. Hugol. vsq; ad fi. & j. pars subdiuiditur, quia primo format vnam oppositionem vsq; ad vers. si ergo ponas. Secūdo examinat lecturam huius l. vsq; ad ver. nisi in duob. casibus. Tertio opponit ad illud, ꝙ hęc lex dicit expresse vsque ad ver. sed in eo, quod dicit. Quarto opponit ad illud, quod hic

7 lex dicit a ɔtrio sensu, vsq; ad fin. † Ex hac l. no. ꝙ qui repudiat hęreditatem patris, non potest iure hęreditatem aui, nisi de iure prę

8 torio. † Item no. ꝙ pater, qui obstat nepoti de iure ciu. non obstat

9 ei de iure prætorio. Item no. ꝙ † ille, qui se negat hæredem. vr̄ re-

b pudiare, *b* quia istud verbum, negat, ponitur in suo potissimo significato. Sed ɔ hoc opp. de l. filij mater. §. 1. ff. ad Tert. vbi dr̄, ꝙ

10 † filius, qui se nolle adire hæreditatem matris dixit, potest vsque ad annum adire, si alius interim non adijt. Paria n. sunt dicere, non sum hæres, & nolo adire. ergo sicut ibi non inducitur vera repudiatio, sic nec hic, cuius contrarium supponit hæc lex. Solutio. dicit gl. ꝙ hic negabat repudiando, ibi enunciando, non repudiando loquebatur. Certe illa l. filij mater, supponit illa verba inducere repudiationem, cum dicat ɔsequentem interim adire posse, ibi dum dicit, antequam consanguineus, vel agnatus adierit. Non enim posset adire, nisi filius repudiasset, vt ff. de bonis quæ lib. l. si filius, §. cum filius, ibi, quod sine dubio, &c. & si tu dicis ille, qui repudiauit, non admittitur postea? Rn̄d. fallit in filio secundum Dyn. vt not. in l. de rebus, ff. rer. amot. & dixi in l. 2. sup. de iur. & fac. ign. quare subauditio glossę, ad rem non vr̄ ne

11 cessaria, cum de † iuris intellectu verbum negat, in depēdentib. ab animo inducat dispositionem. Cy. dicit, ꝙ gl. dicit verum de mera natura verborum, quia non sequitur, non adeo, ergo repudio, nam deliberans, nec adit, nec repudiat, j. de iure delib. leg. cum in antiquiorib. item non sequitur, non sum heres, ergo repudio, quia ast inuenire medium, i. dum deliberat quis, sed de iuris intellectu talia verba proferēdo dr̄ repudiare. per d. l. filij mater. §. 1. idem tenet ibi Bar. per l. 1. §. si nemo, eo. ti. sed Iac. But. dicit, ꝙ ēt de iuris interpretatione ille, qui dicit, n̄ adeo, nō vr̄ repudiare, nisi postea labatur annus, vel aliud tps abbreuiatū a iudice ex causa, secūdum eum hic in sua lectura. cuius opinio Bononiæ seruatur in Palatio. Dom. autem Nic. de Mat. dicit, ꝙ si aliquis interrogatus in iudicio, talia verba respōdeat, potest vrgeri

12 vt declaret, cum uerba sint dubia, & obscura, quia † uerbum, negat, potest tripliciter intelligi, i. quia repudiat, quia non adit, & qa non dicit. ergo dēt declarare, quid sentit, ff. de confes. l. certū, in princ. Sed si hoc ab eo petitum non fuerit, postea in processu stabitur ei significationi, quæ vilior sit rn̄dendi, vt ff. de iud. l. si quis intentione, secūdum eum hic in sua lectura. Dici potest, ꝙ aut loquimur de uera, & incommutabili repudiatione, & nō inducitur per ista verba, quę remouent potentialitatem consensus ab actu aditionis, tn̄ non remouent potentialitatem in poste-

13 rum, nec ius adeundi a persona, & sic † ista verba enunciatiua de præsenti negatiue prolata, non inducunt dispositionem abdicatoriam iuris in futurum tendentis. Aut loquimur de interpretatiua, & commutabili repudiatione, & illam inducunt, tn̄ habet locum uariatio vsq; ad annum, vt d. leg. filij mater, & fm̄ hoc nulla specialitas est ibi in filio, sed est ius commune, vt not.

14 in d. l. 2. de iur. & fac. ign. † Et prædicta faciunt ad qōnem de ru

c stico, *c* qui rn̄dendo dixit, nego me non debere, quia exponitur sane, idest negādo dico, & sic non facit affirmationem duplex negatio secundum Cy. in lect. facit quod dicit s. de seruis fug. in

15 l. 1. † Secundo opp. dr̄ hic, ꝙ nepos potest separare hæreditates, & respuere paternam, & acceptare auitam. Contra, aut pater nepotis decessit immixtus, & tunc impossibilis est separatio, quia bona patris, & bona aui, vna bona esse cœperunt. ff. de vul. subs. l. sed si plures, § filio, & no. ff. de separa. l. 1. §. præterea. Aut decessit, abstentus, & tunc sine ministerio dicit, ꝙ nepos repudiat paternam, quia idem si adiret, cum a patre suo iam excluso nil iuris descendat in ipsum nepotem, & facta sit bonorum separatio per abstensionem, j. de iur. delib. l. cum in antiquiorib. Aut decessit deliberans, & tunc transmisit hęreditatem ad quoscunq; quia suus, vt l. apud hostes, ff. de suis, & le. vnde si nepos nō vult paternam, non poterit hr̄e auitam in alios transmissam, argu. s. de secū. nup. l. in quibus. Sol. dic, ꝙ pater nepotis se abstinuerat, tn̄ ius suitatis sibi infixum erat per le. 12. tab. ff. de fideicommis. liber. l. cum quasi. §. sed & si quis, & ideo non uidebatur, ꝙ nepos posset succedere quoquomodo, maxime repudiādo hæreditatem patris, cum patri sit hæreditas applicata de iure ciuili. Sed litera rn̄det, ꝙ nepos non uenit eod. iure, quo pater, i. per l. 12. tab. sed diuerso iure, i. iure prætorio, quo iure abstinens hr̄ ꝓ extraneo, ff. de leg. 1. l. nam nec emancipatus. Ego in scholis in

d discursu lectionis tentabam dicere, ꝙ filius tacens *d* non transmittit efficaciter in extraneos, si nepos est in medio, sed in ipsū nepotem transmittit, duplici rōne, i. suitatis, & sanguinis, vt l. 1. j. de his, qui ante aper. tabu. Vnde si nepos vellet uenire ex iure transmisso, veniret de iure ciuili ad hæreditatem aui, sed si vult venire ex propria persona, non potest de iure ciuili, nam l. 12. tabu. obstat ei, licet ueniat per bon. poss. & adde quod dicam in l. cum in antiquiorib. j. de iure delib. Nostri vero maiores com-

e muniter intellexerunt hanc l. qn̄ pater *e* nepotis abstinuerat: & ita etiam sentit gl. magna, in vers. item similiter. in suo ergo tacente non haberet locum hæc lex, nisi hi, in quos transmisisset,

16 repudiarent, ff. de acq. hær. l. si quis filium. † Quid ergo si filius suus tacens sine hęrede decessit, & sic nemo est, qui ius trāsmissionis prætendat? Dicit Nic. de Mat. ꝙ licet non reperiatur aliquis hæres patris nepotis, tamen cum acquisita sit patri ignorāti hęreditas. ff. de castren. pec. l. hęreditatem, §. 1. non potest ab illa separari, secundum eum. vult dicere, ꝙ hęreditas non separatur, nisi per aliquem repudiantem, sed hic nemo est, qui repudiet, ergo verum dicit Nic. ꝙ non vr̄ bene dictum, qa necessaria est immistio legis authoritate: non vero utilitate, & damnositate, secundum gl. Item de iure ꝑtorio nemo antecedit nepotē,

f ergo nepos *f* venit per bon. possessionem in casu isto. immo vr̄ in quolibet simili casu, quia filius bon. possessionem non trans-

g mittit *g* in extraneos: ergo uenit nepos ex edicto successorio. Pretor. n. sequitur edictum successoriū, nō ius ciuile, ff. ad Carb.

17 l. si impubes §. fin. & ff. de hęr. inst. in l. si quis instituatur. † Tertio opp. nam si suus repudiauit, ergo sequens, i. nepos potest ue-

h nire de iure ciuili, *h* præsertim, quia non solum repudiauit, sed ēt decessit, & sic extincta est persona, in qua fundabatur suitas, arg. ff. ad Tert. l. 2. §. si quis adita, & ff. de re iud. l. ex ɔtu. Sol. illæ leges loquuntur in voluntario hærede, qui abstinet post apprehensorem remedio restitutionis in integrum, quæ reponit oīa in pristinum statum, hic in necessario hærede, qui de iure nō potest desinere esse hæres, vt Inst. de bon. poss. §. quos autem. Item omnis sententia est de iure ciuili, vt not. Inst. de ob. in princip. & ideo prætor uiuus aperit uiam de iure ciuili, non prætor mortuus, vt hic. Non obst. & l. si sine, §. sed ꝙ Papinianus, ff. de minor. ubi dicitur, quod sententia non facit quem desinere esse hæredem, dico enim, quod contractus, & quasi, non tollitur per sn̄iam, sed effectus eius, & ideo non tollitur aditio, sed eius effectus. Simile habemus; ff. de donat. inter uirum, & vxor. l. cum hic

ADDITIONES.

a Successorium. Et etiam in querela, & in bonorum possess. contra tabu. plene per Doct. in l. si quis posthumos, §. 1. ff. de lib. & posthu. & ibi vide Paul. de Cast. & Angel.

b Repudiare. Et quid si dicat se nolle adire, vide Bald. in l. potuit, in 7. q. infra de iure delib. si autem dixit, se amplius nolle adire, propter illam dictionem, amplius uidetur renunciare, ut est gl. no. in l. postquam, & ibi Sal. sequitur, sup. de pac. & omnes approbant eam.

c Rustico. Idem dicit Salyc. hic, & Angel. in repet. in princ. per ea, quæ hic alleg. Cyn.

d Tacens. Vide Bald. in l. 2. infra ad Orf. & ibi dicit se melius dixisse, quam hic dicit Pau. de Cast. hic reprehendit Bald. & etiam Sal. sed dicit se alias tenuisse istam opin. & si vera esset opi. Bal. esset singularis limitatio ad iura, quæ uolunt, quod hęreditas patris non adita, per filium transmittatur ex potentia suitatis ad quemcunque extraneum hæredem, nā fallit in casu huius l. l. s. qn̄ nepos repudiaret hæreditatem patris sui, & vellet hæreditatem aui intestati non aditam per filiū, quia illa nepos præferretur ei, qui esset hæres patris sui, sed Cyn. & antiqui & Bart. hic tenet contrarium, dicit post Sal. hic.

e Pater. Vide Bar. hic. in ver. alij dicunt, & uide sup. in hac opp.

f Nepos. Pau. de Cast. hic tenet contrarium, quia sicut nepos hic non posset ex persona filij hæreditatem aui agnoscere, postquam nepos non est hæres filij, & ita nec potest ipse nepos ex persona filij hæreditatem aui repudiare, l. is potest, ff. de acq. hær. sicut ergo hæreditas filij, quæ non reperit adeuntem, deuoluitur ad fiscum & incipiunt dici bona uacantia, ita & hæreditas aui, quæ cum illa reperitur iūcta ratione suitatis, licet reuocabitur, nam, si fiscus vult eam adeat, si nō, repudianet deuolueretur ad nepotem, quicquid dicat Bartol. secundum Paul. de Castr. & vide Barto. in l. si quis filium, §. 1. ff. de acqu. hær. Item Paul. hoc non uidetur intelligere, vt Bald. & Ang. hic, nam ille dicatur decedere sine hæredetate, qui nullam habet successionem, i. nec fiscum, l. habere licere, ff. de euict. no. gl. in l. ex facto, §. si. ad Treb.

g Transmittit. Scilicet non aditam, l. emancipata, sup. qui admi. sed responde, quod non transmittit ius adeundi iure ciuili, & sic nepos per bonor. poss. non potest impedire fiscum uolētem adire de iure ciuili hæreditatem, ad hoc facit, quod not. gl. fi. in l. 1. sup. de bon. poss. contra tab. & vide quæ not. Bal. in l. 1. in 4. col. sup. quan. non pet. par. accr. & per ea, quæ ibi no. potest sustineri dictum Bal. hic, i. ꝙ iterum, donec fiscus adeat de iure ciuili, vel repudiet, poterit nepos agnoscere bon. poss. quæ operabitur, vt donec fiscus, vel alius adeat, tenebit bona. per l. si impubes, §. fi. hic alleg. Ang. hic in rep. circa med. tenet idem quod Bald. hic.

h Ciuili. An hodie ista lex sit correcta, vide Bald. in l. 1. in princ. inf. de his, qui ante aper. tabu.

hic status.§.fine. Ex prædictis videtur, quod immixtio hominis tolli 21 potest per infamiam, sed non immixtio rerum, & de iure, † quia contra sta-a tutum legis non valet decretum prętoris. † Quarto oppo. si seruus repudiauit, ergo nepoti non obijcitur de iure ciuili, ergo nepos succedit de iure ciuili. Cuius contrarium hic dicitur, probatur tota ratio cum conclusione, J. de leg. hæred. l. defunctis. vbi tex. dicit formaliter, quod defunctis suis, aut abstinentibus, vocatur sequens de iure ciuili, quia agnationis iure, ergo si vt agnatus venit, clarum est, quod venit per l. 12. tab. quæ considerat ius agnationis. Aduerte. illa lex confundit omnia, quia loquitur de iure veteri, ergo falsa est hęc lex de iure ueteri, & multo magis de iure nouo, illa lex, defunctis est de propria bursa domini Bar. per quam sustinetur gl. huius legis. Sed certe si illa lex intelligitur de iure ciuili, destruxit gl. & tex. nam glo. dicit aliud olim per hanc legem. Aliud hodie per Iustinianum, vt in §. placebat Inst. de leg. agn. succ. sed istud est falsum, quia idem ante Iustinianum, vt d. l. defunctis. Item tex. noster est falsus, quia idem de iure ciuili, & pro tio, vt d. l. defunctis, & ideo illa lex videtur interpretanda, & declaranda per istam, ut intelligatur per bonorum possessionem, non 30 de iure ciuili ueteri, vel nouo, dic de hoc, vt dicam inf. † Vt ergo intelligamus, rationem inueniamus, quæro ergo, quæ est ratio huius legis, quod nepos non uenit de iure ciuili, si est in potestate, vt includatur in dictione maxime; Respondeo, quia pater pręcedit cum ordine, & acquisitione, cum de iure ciuili sit suus, & necessarius hæres, ergo sequens excluditur. Itē quia in suis non habebat locum edictum successorium de iure ciuili. l. 1. §. scien-21 dum, ff. de suis, & leg. Item † quia non possunt iure pari, & directissimo esse duo in solidum hæredes, etiam nomine tantum, de reg. iur. leg. quod contra §. uni duo, & hoc de mera iuris subtilitate, sed de a æquitate *a* etiam iuris ciuilis est secus, cum edictum successorium habeat locus hodie in suis, vt in §. placebat, s. alleg. secundum Accur. & Hug. Non obst. dictus §. uni duo. quia illud debet intelligi de efficaci hęrede, non de hęrede solo nomine, vt d. §. si quis adita, & lex contra haa allegat Nicol. de Mat. & glo. in d. l. & si fine. §. sed quod Papinianus, & d. l. defunctis, quæ lex debet intelligi de ęquitate iuris ciuilis etiam antiqui, non de rigore iuris ciuilis, lex ergo nostra debet intelligi de rigore, sed de æquitate aperta est via, etiam de iure ciuili antiquo, & moderno ex constitutionibus Principum, vt d. l. defunctis, non ex responsis Prudentum, vt d. §. sciendum, & secundum hoc omnes, qui dicunt in hac l. esse necessariam bonorum possessionem, verum dicunt de mero rigore, sed de æquitate potest adiri hæreditas de b iure ciuili, non iure suitatis, sed de iure agnationis, *b* & quia de li-c beris, & sic iste nepos decedens *c* antequam adeat, posset transmittere ex illo titulo, de his, qui ante apertas tabulas, sed non in omnes, quia non est necessarius hæres, nam nulla lex fecit aliquem vnquam suum, & necessarium, nisi l. duodecim tab. quæ dominium continuauit in suum, ff. de lib. & posth. l. in suis. Sed iste nepos non pertinet ad l. duodecim tab. ergo non est suus, & d necessarius, propriè loquendo, abusiue *d* tamen potest dici suus tantum, quia in potestate, & de liberis, d. §. placebat, & sic est repetere suum voluntarium, ff. de cond. & demonst. l. conditionibus pupillus, ff. de hær. inst. l. Cornelius, & l. iam dubitari, & not. ff. de inoffic. testamen. l. Papinianus, §. quarta, & de liber. & posthum. l. si filius hæres, & quod ibi per Dy. & confirmo opinionem meam pluribus rationibus, maxime de iure hodierno, & e primo, & quia constitutio *e* Principis, & sic ius ciuile permittit suo abstinere, ergo de iure ciuili est abstentus. leg. i. C. si min. se ab hæred. abstin. ad hoc respondet hic Iac. Butr. quod ius ciuile refert prætorium edictum, non autem facit nouum statutum. sed si ita est, ut ait, tamen prætor filio permittit a iure acquisitionis ciuilis sibi delato abstinere. Abstentus ergo est a iure ciuili sibi delato, & sic ciuilis acquisitio efficax non est in eo, ergo potest alii inesse. Secūdo probo, quia §. placebat, loquitur in omnibus. agnatis, ergo & in suis, & quia non debet patere edictum transuersalibus, & denegari liberis: ista enim esset stultitia, non iustitia. Tertio, quia suitas non impedit ius ciuile, ex quo repudiata est. ff. de acqu. her. l. cum hæreditate coniuncta leg. Celsus. ff. de 22 lega. a. † Quarto, quia vanum nomen non debet tollere effe-23 ctum rei. ff. de acq. hær. l. pro hęrede. §. Papinianus. † Ex his apparet, quod inclusio vnius efficaciter facta non excludit alium iure efficaci. Quinto, quia repudianti ius mobile. i. separabile, fingitur retro ius non fuisse delatum, vnde saltem attenta fictione venit posterior, vt ff. si certum pet. l. proinde. Sexto, quia video, quod filius est directo hæres titulo nominis, & pater efficacia iuris ciuilis, ff. de leg. i. l. cum filio, de vulg. subst. l. qui liberis, §. hæc verba, & no. in l. frater a fratres, ff. de cond. indeb. Septimo, in hęrede, & fideicommissario vniuersali, ff. ad Trebell. l. ex asse. Octauo, in dente rei vendicationem, & cessionario, vt no. in l. i. in princ. ff. de eden. Nono, quia in dominio, quod habent plures, ita quód vnus post alterum, non repudiatur pluralitas, nec ratio pluralitatem impediens, quę no. ff. de act. poss. l. 3. §. ex contrario, & J. de 24 fideicom. authen. hoc amplius. † Decimo, quia non debent iura nostra fundari in chimera, quę nihil habet spiritus viuentis, &

quæ nihil significat entitatis, vt infra. de edi. diui Adr. toll. l. 1. Sed prædictis sic obijcitur. nam de nomine non curatur: ergo lex est fatua, quæ de fatuo nomine disponit, & esset ista lex vacua, sicut est cōcurbita, quod est temerarium dicere de legislatore, ff. de suic. l. si ita quis. Prætcrea multi effectus patent, ff. ad Treb. l. quia pinde. & de uulg. subst. l. ex facto, §. si. præterea sciendum est, quod dominium essendi hæres, de hęredib. institutien. l. his uerbis, est coniunctum cum obligatione actiua, & passiua, ff. man. l. hæreditatē, & ideo non potest ab ossibus separari, nec cedi, ff. de iure do. l. si mulier, §. ex asse, & ideo præter radicem inseparabilem necesse est remanere nomen. Pręterea hæreditas, & tutelæ uadunt pari modo, sed reliquæ testamentariæ tutelæ impediunt legitimam & ueniunt ad datiuam, ut no. de testam. tut. l. 1. ergo testamentariū nomen infixum, impedit legitimum nomen, & necesse est uenire ad hæredem datiuum, i. decernendum olim, ut in §. decretalis. Inst. de bonorum poss. Hodie sufficit pręroria præsentia. Præterea in nomine remanet habitus, & licet ei administrō detrahatur, non tamen est omnino nullum, quod aliqua sui parte adhuc uiuit, ut no. ff. ad authen. l. & si plurib. his rōnib. mdeant stu 25 diosi. † Tu enim teneas in l. nostra sententia glossatoris cum additis per me. Et ex prædictis est conclusa uera huius l. lectura, quia debet intelligi, quando pater nepotis erat in potestate, & abstinuit a beneficio prætoris. Si autem pater nepotis esset emācipatus, & nepos suus litera esset falsa. si autem vterque emancipatus, litera est superuacua, quia hoc tpe certum est emancipatos, non succedere ab intest. nisi per prætorem, J. ti. 2. l. non hoc, J. de iure delib. l. 1. & in §. emancipatos, Inst. de exhæred. lib. hodie secus, vt in Authē. de hær. ab intest. §. nullum vero, & hæc sufficiāt pro 26 examinatione glo. magnę. † Et collige ar. *f* secūdū Odof. quod si f auus meus acquisiuit feudum pro se, & liberis suis, vel simile ius, & pater meus commisit aliquid, pp quod cadere debeat a iure suo, quod nihilominus ego potero succedere in feudo, non ex g persona patris, sed ex persona aui. *g* & ad hoc arg. ff. de Senat. l. emancipatum, & de in ius voc. l. adoptiuum, in fi. & de iure pat. l. diui fratres. Sed licet hæc sit bona æquitas, & leges allegatę ad hoc prębeant arg. tñ secundum vsum feudorum, circa hoc distinguitur, quia aut vasallus deliquit in dominum, ita, quod debet perdere feudum, aut in alium. Primo casu feudum venit ad dominum, & non ad filios, nec ad agnatos vasalli, vt in vsib. feud. quæ fuit primæ cau. benef. amit. c. 1 §. denique. Secūdo casu feudum amissum non venit ad dominum, nec ad filios vasalli, sed venit ad agnatos vasalli: vt si de feud. fuer. controuer. c. 1. §. si vasallus culpam, & ibi no. & in c. 1. si vasall. feu. priu. cui deb. defer. 27 & ibi not. secundum Nicol. de Matar. in sua lect. † Et est ratio primi casus, quia propter culpam patris factus est filius a patre domini inimicus, argumen. l. 1. s. si quacunque præd. po. Secundi vero casus est ratio, quia non esset patri poena, si iret in filium eius, cum ita gaudeat de filio, sicut de seipso, nec dominus haberet meliorem vasallum, habendo filium quam patrem, & quia h vnum censetur *h* vtriusque patrimonium, l. a. qui ætate lib. deci-28 mo, & ff. de bonis quæ liberis, l. nihil. §. facilior. † Item quæri-i tur, *i* an filius vasalli, qui habet feudum auitum: possit repudiare hæreditatem paternam, retento feudo auito, vel pro auito. & videtur, quod non, cum istud feudum sit de hæreditate, & sic dēt venire in petitio hęreditatia, & in iudicio familiæ erciscundæ: argum. l. item pręedia, ff fam. erciscun. & de petitione hæred. l. & non tantum, & hęreditas non potest nisi, aut tota retineri, aut tota repudiari, vt inf. de iure deliberan. l. quidam, & ff. de ac-K quiren. hæred. l. 1. & a. Econtra, quod sic, *K* vt hic, & ff. de interdict. & relegat. l. 3. & supra si min. se ab hæred. abstin. l. secunda, & in

ADDITIONES.

a Aequitate. Vide inf. circa primam, & secundam columnam.
b Agnationis. Rayn hic concludit per l. secundam, §. sed si sint sui, ff. ad Treb. ibi, dū dicit, ne nudum nomen sui hæredis noceat matri, etc. in ratione sui.
c Decedens. Vide Bal in l. 3. §. in nouissimo, inf. de cad. tol. Idem dicit An. hic in rep. & dicit non esse dictum ab alijs.
d Abusiue. Vide in l. si filius hæres hic alle. et ibi Doct.
e Constitutio. Vide Bal. in l. 1. inf. de his, qui ante aper. tab.
f Ar. Vide plene per Bar. in l. eum qui, ff. de interd. et rel. et vide quod sequitur infra ubi quid in repudiatione.
g And. Bar. Ex persona aui. No. quod propter delictum patris nepos non priuatur feudo auito. Vide Bal. in l. emancipatum, præall. vbi distinguit, aut venit in patrem mortuo auo, et tunc delictum patris nocet filio, aut filius delinquit in uita patris, et tunc non aufertur nepoti.
h A. B. Vnum censetur. No. patrimonium patris, et filij censeri unum patrimonium vide gl. fin. d. l. 2. secundum Bal. et an priuilegium patris extendatur ad filium vide Bal. in l. 4. C. de sacros. ec. et l. 2. sup. de epis. et cler. et l. emancipatum, ff. de Senat.
i Item quæritur. Vide Bal. in l. 2. inf. de suis, et leg. et Bar. in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de ope. lib. et ibi de emphyteusi, et feu. cum sim. et vide Bald. in c. 1. si vasal. feu. priu. per Io. And. in add. Spe. in ti. de feu. §. quoniam, in add. inc. directe.
K A. B. Contra, quod sic. Et illum text. tene mente, quia aureus est, nam Bal. ibi dixit beneficium abstinendi erat de iure ciuili.

& in aliis legibus, in superiori quæstione inductus, & per has leges dicit Odofr. ipse hanc secundam partem veram, & specialiter per dicta l. 3. ff. de inter. & rel. Sed quicquid ipse dicat, verum est in agnato vasalli, qui vocatur ad hæreditatem, & ad feudum, sed filius vasalli non potest hoc facere, sed necesse habet, aut totam hæreditatem retinere, & paternis creditoribus satisfacere, aut in totum recuperare, nisi in casu, videlicet, quando agnatis vasalli consentientibus, dominus filium vasalli de nouo inuestiret de beneficio. Tunc enim posset filius vasalli feudum retinere, & hæreditatem patris repudiare, & creditoribus paternis non tenebitur respondere, vt in lib. feu. an ag. vel filii defun. possit feu. ret. capitu. 1. secundum Nicol. de Mat. in sua lectura. Et est ratio, cur agnatus, & non filius, quia agnatus venit iure contractus, & non censentur vna persona cum defuncto, sed filius venit, vt hæres, vt no. ff. ad Trebel. l. ex facto, §. finali, & supra 29 famil. erciscun. l. si familiæ. † Vnde in vsibus feud. nomen hæredis ponitur pro filio, & econtra, vt dixi supra de oper. liberti. Ratio autem, quare filius debet inuestiri agnato consentiente, est: quia habet per alium, quod per se habere non potest, ff. de 30 distr. pign. l. Aristot. † Item quæritur, a si vasallus perdit feudum a repudiatione, an dicta repudiatio præiudicet eius filiis, & descendentibus? Respondeo. dicit Nicol. de Matarel. infra de reuocand. donatio. lege prima, quod si feudum est nouum, præiudicat, quia redit ad dominum secundum consuetudinem feudorum. Sed si est antiquum, si quidem filius adiuit hæreditatem renunciantis, & tunc factum patris sibi præiudicat, s. de rest. mil. l. ea quæ a patre, & de rebus alienis non alienandis, l. si venditrici. nisi fecisset inuentarium solenniter, quia tunc non debet nocere aditio hæreditatis, ut j. de iure delib. l. fin. §. in computatione, & quod ibi notatur. † Si autem repudiat hæreditatem, & vult feudum retinere, & isto casu repellitur, alia ratione, scilicet, quia non licet filio repudiata paterna hæreditate, feudum retinere, nam a beneficio patris se facit alienum, secundum consuetudinem feudorum ille, quæ patris successionem repudiat, licet secus sit in agnato, vt in x. col. An filius, vel agnatus, cap. 1. & in tit. si vasall. feu. priu. c. 1. secundum Nic. de Matar. Tu ergo considera, ad pater consentit. aliquid in suum præiudicium, & non præiudicat filio, quia in simplici consensu non absorbetur 31 ius futurum, ff. quorum legatorum, l. 1. § quod ait. Sed † ius filii erat tunc ius futurum, ergo consensus non nocet. Aut renunb ciat, & idem, quia renunciatio b in iure creando, quod per mortem creatur, ante mortem facta, non consueuit obesse, ut no. ff. c de bonis, quę lib. l. fi. in gl. c quæ incipit, ut in auth. idem ergo si 32 simul consensit, aut renunciat, quia † iuri, quatenus non est eius fauore introductum, renunciare non potest, vt s. de sacros. eccl. l. iubemus, §. scientes, in gl. quę incipit, & renuncient, & s. de vsufruc. l. 1. & j. ut in possessio. leg. l. scire. Aut renunciat, & promittit, quod non venit contra renunciationem, & tunc promittit de se tantum, d & non impediuntur filii, d quia ex nouo iure agunt post mortem patris. dum tamen sint hęredes patris secundum naturam feudorum, argumen. ff. de leg. 2. l. cum pater. §. hęreditatem, & ff. de leg. 3. l. Paulo, §. 1. Aut promisit per se, & suos filios, & hęredes, & tunc distingue, ut distinguentes in aliis bonis filiis venditis, vel donatis a patre, vt not. in d. §. in computatione, & supra 33 de rei vendi. l. cum a matre. † Sed quid e si pater decedit in mo- e nasterio, ita quod feudum eius deficit per monachatum, iuxta not. ff. de legi. l. de quibus? Respond. idem quod in morte naturali, vt in authen. si qua mulier, supra de sacrosanct. eccles. In f emphyteusi vero dic, vt dixi in authen. ingressi. f Et adde quod no. 7. quæstione prima, capit. quam periculosum, & scias, quod licet renunciatio in manibus domini facta præiudicet renuncianti, tamen dominus etiam Imperator non potest auferre feudum sine causa, nisi sit feudum præcario concessum, argumen. g ff. de dolo. l. Lucius, seu per priuilegium, g quia speciale ius est h in Principe, h vt possit reuocare suum priuilegium, ex quo est alteri quæsitum, etiam sine causa, vt infra de omni agro deser. l. qui fundos, libro 11. Sed si non est priuilegium, sed conuentio, tunc non potest reuocare, nisi secundum ipsius rei naturā, 34 vt l. fundi. infra de fund. patr. libro 11. † Hoc scias, quod si Princeps recipit pretium, significat venditionem, & si vteretur verbo, indulgemus, vel simili verbo, esset irreuocabilis contractus, i & non priuilegium, argumen. infra de præt. cur. l. fin. i libro 10. & hoc tenet Nicol. de Matarel. supra de Iustiniano Cod. confir. K contra Guido de Suz. K qui dicebat, quod Imperator non potest reuocare priuilegium antecessorum, nec proprium, ex quo l efficaciter quæsitum, l dicens, quod per reuocationem fieret aliis iniuria, quæ maxime a Principe debet esse remota, argum. ff. de vulg. subst. l. ex facto. ff. de aqua quotidia. l. 1. §. permittitur, & j. vnde vi. l. meminerint. Sed Nicola. prædictus non credit illud esse verum, quia non facit iniuriam, cum nullo iure sit obligatus concedens priuilegium hoc seruare, nam sicut lex potest reuocari, ita & rescriptum, & etiam statutum, vt patet sup. de sacrosan. eccles. authen. quas actiones, nisi prætextu concessionis m concedens aliquid sit lucratus m a suscipiente, puta aliquam donationem, vel factum, quod habeat perpetuam commensurationem cum re concessa: nam tunc non potest reuocare, quia committeret dolum, vt ff. de dolo. l. si cum mihi. secundum eius opinio est vera in concessis, seu permissis. Aliud enim est permittere, aliud promittere, vt not. s. de act. & obl. l. si quidem. Item in cōcessis absque præiudicio superioris, vt in iurisdictionalibus, nam in eis semper authoritas superioris reseruatur, & nisi eius authoritate non potest exerceri, cum in eo resideat suprema potestas inseparabilis, vnde potest iurisdictiones supprimere aliorum, non solum singularium personarum, sed etiam ciuitatum, ut no. in l. omnes populi, per Doct. ff. de iust. & iu. In translatis vero quo ad directum dñium, vel vtile, non habet locum pœnitentia, cum de iure gentium teneatur ex suo consensu, vt no. per Cy. s. de legi. l. digna vox. hoc incidēter dictum est n super feudis ablatis, & renunciatis, & utrum talis priuatio, n vel renunciatio filiu noceat, nepoti quandocunque concepto, quia in singulari successione non attenditur concessio, vt not. Barto. o in l. Titius, ff. de suis & legi. quod dic, vt dixi in le. liberti, a liber- 35 tæque, supra de operis liber. † Dubitatur de tali casu. Statuto Florentiæ cauetur, quod filii mercatorum non possint renunciare paternam hæreditatem, modo decessit auus mercator,

---

ADDITIONES.

a Item quæritur. Vide Bart. in l. si in personam, inf. de fideicom. & dum hic dicitur, quod in feudo non valet renunciatio in præiudicium filiorum, hoc sane intellige, nisi feudum fuisset acceptum pro se, & filiis, quia tunc filii habēt iure contractus, l. quocunque, §. si quis, ff. de verb. obl. ita sing. tenent Bal. Dyn. & Ang. in l. apud Iulianum, §. si quis alicui, ff. de leg. 1. & quod ibi dixi post Imo. & ibi facit magnum festum Pau. de Cast. dicens se ita obtinuisse, licet tunc non haberet auth. in terminis, & tunc filius poterit repudiare hæreditatem, & acceptare feudum, vt per Bal. in c. 1. an agn. vel fil. & his adde Bald. in ca. 1. de ali. feu. pa. & ibi plenius per And. de Iser. & Bal. in c. 1. de vasal. decr. æta. in fi. & Ang. cons. 199. & Imo. in l. si domus, §. fi. in fi. de leg. 1. & Pau. de Cast. in cons. 122.

b Renunciatio. Adde, vide Iac. de Bel. in c. 1. §. hoc quoque, ad fi. & ibi Bal. de suc. feu. Imo. in c. fi. extra de feu. cum seq.

c L. fi. in glo. Hoc posset procedere in feudo recepto pro se, & liberis, secus si pro se, & hærede per no. per Bar. in l. 3. ff. de interd. & rel. cum sim. & quod ista sit mens Bal. patet infra cum dicit, aliis bonis filii, &c. & no. Pau. de Cast. post Bal. & Ang. in l. apud Iulia. §. si quis, ff. de leg. 1.

d Filii. Vide in contrarium, quod no. Bar. in l. si seruus, in prin. de cond. fur. & Bal. in l. fi. sup. de act. emp. & ibi dixi.

e Sed quid. De feudo, facit quod no. gl. & Bar. in l. a. sup. de leg. & per Bald. in auth. nisi, inf. ad Treb. cum seq.

f Ingressi. Et ibi dixi

g And. Barb. Priuilegium. No. quod si feudum sit concessum in priuilegium, Imperator potest sine causa, illud auferre, facit quod not. in c. ex multiplici, de dec. secus si ex conuentione, vide Bald. in c. 1. de natura feu. & dom. Petr. de Anch. in cons. 2. vbi dixit, quod si fuit concessa immunitas per commune Florentiæ, an per id commune possit tolli, videtur quod non, in c. 1. de prob. Bar. in l. omnes populi, de iust. & iure, & vide Bart. in l. fœminæ, ff. de sena. ad quod allegauit d. l. qui fundos.

h Principe. Vide Bart. in l. fœminæ, ff. de sena. & Bald. in l. omnes popul., in 3. q. 3. prin. ff. de iust. & iu. & quod no. Bal. in l. digna vox, sup. de leg. & vide quæ sequuntur, & Doct. in c. nouit, extra de iud. & quod dixi post Bald. in l. si quis curialibus, inf. quando, & qui. quar. pars deb.

i L. fi. Quod no. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de superf.

K Guido de Suza. Vide Specul. in titulo de instrument. edit. §. nunc autem, versicul. fin.

l And. Barb. Ius quæsitum. Et an possit reuocare feudum, vide tex. quod non, in c. 1. §. si qui feud. da. poss. in c. 1. de feu. sine culpa non amit. & in ca. 1. de nat. feu. & c. 1. quibus mod. feud. amit. & vide gl. & Bald. in cap. 1. §. item sacramenta, de pace iur. firm. vbi si Papa concedit beneficium vni, & postea alii, tenetur de simili prouidere illi primo, & commune vendit aliquam possessionem, & postea reuocat ab emptore, tenetur ad interesse, vt in c. 1. de natu. feu. vbi dicit, quod imperator, qui fecit commune Papiæ dominum in castris suis, non posset illud priuare sine causa, & arguit ibidem contra Celestinum, quod mane faciebat vni gratiam, postea de sero alteri conferebat, vide quod no. in cap. 1. §. fin. qui feud. dare poss. vide Bald. in l. venditor. §. si constat, communia præd. & de pace Const. ver. successores, Bart. in l. quod semel, de decr. ab ord. fac. & ibi per Franc. Tig. & per Ioan. de Fan. in c. 1. de const. in 6. & Bald. in l. fi. C. de sent. resc. non poss. l. digna vox. de legi. & ibi Cyn. & ego notaui plenas remissiones, in l. Titius, ff. de iure patr. in text. meo, vbi vide plene, & facit tex. valde no. cap. in nostra, de iniur. vbi licet statutū transeat in contractum, vel quasi tamen inter subditos superior potest illud reuocare, & hoc tenet dom. Ant. ibi, & est nunc in facto quæstio, inter Florentinum, & Pistorium & credo, quod scribam in illa quæst. quia hodie fui requisitus, vt scriberem, & no. quia tot remissiones non reperi allegari per d. consultores in Italia famosissimos, licet nunc sim minimus inter scholares, vide gl. & Bald. in c. 1. §. fi. qui feu. da. pos. & l. secunda sup. de lib. & eorum lib. vide do. Pet. in procem. sexti, vbi refert se consuluisse.

m Lucratus. Pau. de Cast. in l. si tibi, & tibi, §. fi. de lega. 1. in lect. Bon. dicit, quod contra Nicol. de Mat. hic, & Bald. facit l. Titius puerum, ff. de obseq. patr. præsta. ubi sit differentia inter seruum, an det pro libertate consequenda pecuniam domino suo, & tunc dominus dicatur vti liberalitate, an ab alio accipiat, & secus, ergo ita debet distingui, an superior concedat priuilegium subdito etiam habita pecunia, & dicitur vti liberalitate, & sic possit reuocare, sicut in simili no. in l. licet, ff. si quis omis. causa testa. posset saluari tamen, secundum eum illud dictum Bald. s. quod aut datur aliquid, quod sit æquiualens iis si immunitati concessæ, & non possit reuocari, vt dicit Bald. secus si non sit æquiualens, probatur in l. Titius. nam ibi non poterat esse æquiualens libertati, quæ est inæstimabilis, & pro hoc facit, quod no. in d. l. licet.

n Priuatio. Vide vlt. q.

o L. Liberti. Ibi nihil de hoc, sed per eum in l. si in personam, infra de fideicommiss.

cator deinde decessit filius, ignorans de morte patris, cuius hære ditatẽ nemo vult adire, modo quæritur, vtrũ nepos per bo. poss. possit hĩc hæreditatem aui, & dic, ꝙ non, sed erunt potius bona vacantia. Et scias, ꝙ hereditas vacans non conceditur occupãn, quia hæreditas non est corpus, quod occupari possit, licet corpo ra in se contineat, & ideo titulus pro derelicto, non hẽt locum in iure hæreditario. Item dubitatur, si statuto cauetur, ꝙ filius in ptãte possit hæreditatem patris renunciare, an talis filius mo- riens transmittet hæreditatem non agnitam? dic, ꝙ sic, quia fu- tura, licet sit in potentia ad non esse, tñ operatur interim trãsmis- a sionem, vt patet in habente cohæredem extraneum, a & substi- tutum vulgarẽ, J. de iure delib. leg. 3. Si autem iste filius repudiat b nepos venit de iure ciuili, quia prædictum statutum derogat b legib. 12. tab. & reducit filios ad iusgentium, quo iure, ac ẽt de iu re diuino, non sunt hæredes, si non volũt. 7. q. 1. c. quam periculo- sum, & illud dictum Apostoli, ad Gal 3. si filius, ergo hæres. in- telligitur, ꝙ hereditas filio defertur, non tñ infertur inuito. acce dit quod no. ff. de acq. hęr. l. necessarius. Modo venio ad secun- 36 dam gl. no. magnam, quæ quęrit. de duab. qõnib. † prima qõe c est, an filius filii emancipati conceptus, & natus post emancipa- tionem, sit agnatus auo paterno. gl. arguit, & soluit, ꝙ non, quia nec emancipatus est agnatus, ff. de cap. di. l. tutelas, ergo nec fi- lius ex eo. arg. s. de nat. lib. l. fi. in rõne literæ, qualitas. n. remota a cã anteriori, remouetur ẽt a posteriori, & vr expressum Insti. de leg. agn. suc. circa prin. & J de legi. hær. l. meminimus. Cõtra- rium no. ff. de adop. l. quem filius, & leg. legitimus, ff. vnde cogn. s. ꝙ de iure nouissimo durat agnatio, tanq̃ qualitas innata, non obstãte, ꝙ non sit in ptãte, sic s. de Epis. & cler. l. Deo nobis. Bart. tenet hanc gl. quia per emancipationem sunt sublata iura agna- tionis, & ideo tutela istorum dr̃ fiduciaria, non legitima, & dif- ferunt specie, vt Inst. de fiduc. tut. secundum Bar. tu tene gl. õtias per l. frater, s. de legi. tut. vel dic. ꝙ non sunt agnati, sed hẽnt iu- ra agnatorũ, d. l. meminimus, per Iac. But. vel dic, ꝙ directa agna tio cessat, sed vtilis agnatio durat. Item nõ est oĩno extinctum, ꝙ ad sua initia reduci potest, ff. de leg. 2. l. quæsitum, §. illud. sed d p ingratitudinem potest reduci ad d patriam ptãtem. d ergo &c. e & ideo in feudo, e in quo veniunt agnati. & isti veniunt, vt agna- f ti, f & si in statuto fit mentio agnatorum, & hi cõtinentur. noĩe agnatorum, & si non continentur proprissime loquendo, tamẽ g continentur in fauoribus, g de larga interpretatione vocabuli, & ideo si statutum dicit, ꝙ causæ inter agnatos debeãt compro- h mitti, h hoc statutum, reputo fauorabile, quia est odio litium in- 37 troductum, ff fam. erc. l. fi. & porrigitur ad istos. † Secundo quę- ritur, nunquid matri detur bon. pos. vnde parentes. quidã, ꝙ nõ, quia non cauetur lege. gl. dicit õ. quia cauetur rõne legis, nam li beri habẽt vnde lib. ergo, & parentes, ff. de inoff. test. leg. nam & si parẽtib. quia correlatiuorum eadem est paritas, J. de ind. vid. tol. l. fi. & s. de nat. lib. l. lege §. in posterum vers. cum nimis, & si dicatur, ergo pfertur matri, cui non datur vnde liberi, sicut nec õ. Rñd. non est verum, quia cum mater ex nouis legib. succedat cum patre, dicemus, ꝙ aut naturali noĩe, inspecto habeat bono. pos. vnde parentes aut septimam extraordinariam, quæ dat (vt ita dixerim) ex variis figuris cãsarum, vt Inst. de bon. pos. §. septi- 38 ma. † Restat vltimo quærere solum de vno, videlicet an lex no- stra habeat locum in nepote concepto post mortem aui. Pla- i cen. dicit, ꝙ sic, naturali æquitate inspecta, cum sit ex aui semine siue sanguine mediante filio procreatus, & quia vulgus nepo- i tem i eũ appellat, & si in õctibus, k priuilegiis, rescriptis, vel statu k tis fieret mentio de nepote, iste vtiq; includeretur, vt ff. de grad. l. Iurisc. & Inst. eod. post principium. neq;. n. alio noĩe sic ꝓprie appellari potest. & cui conuenit significatio nominis, conuenit significatio dispositionis, vt ff. de supel. leg. le. Labeo. Præterea pone, ꝙ sit conceptus mortuo auo, uiuente auia. Nam si non dr̃ nepos quo ad auum, ergo nec quo ad auiam, ar. ff. de ca. leg. 1. qđ est falsum. In õrium tenet gl. per d. l. Titius, & l. item prætor, ff. de suis, & leg. Sed Plac. rñdet, ꝙ ibi loquitur de rigore, secus de æquitate. Sed gl. damnat istam rñsionem, quia prętor nunquam loquitur nisi de æquitate, & tñ statuit, ꝙ qui non habuit iura na scendi uiuo auo, non habet ius succedendi eidem, & hoc firmat gl. J. ad Orf. l. fi. Quantum ergo ad vlem successionem inducen- dam in persona talis nepotis, siue ex veteri iure, siue ex nouis legib. deferaẽ, talis nepos non includitur. Et ideo si cautus. Ad- uocatus nepotis agentis, ꝙ faciat articulũ de conceptione in vi- ta aui, quia certum tps conceptionis non pręsumitur, cum sit facti, vt s. de prob. l. matrem tuam, & sic hẽs totam l. vltimã de- claratam, & adde quod dixi s. de inof. test. l. si quis filium.

ADDITIONES.

a Extraneum. Contra communem opi. in l. si filius heres, ff. de lib. & posth.
b Derogat. Hoc dictum, vt peregrinum sequitur Pau. de Cast. in l. ventre, ff. de acq. hęr. sed ipse de hoc dubitat in d. l. 3. inf. de iure delib. vide quæ dixi post Imo. in d. l. ventre, & ẽt post Pau. de Cast. ibi, & per Pau in l. 2. sup. si minor se ab hęred. abs.
c Prima q. Vide hunc in l. meminimus, inf. de leg. hæred. & Cyn. hic, & Bald. & in auth. in successi. inf. de su. & leg. & ibi Pau. de Cas. in l. 3. inf. comm. de succ. post gl. & per eundem in l. si ab eo, inf. de leg. hær.
d Potestatem. L. 1. inf. de ingrat. li.
e Feudo. Latius per Bar. & Pa. de Ca. in auth. in successione, inf. de leg. hær. & Fulg. hic, & Bal. in c. 1. an agn. vel fili. Iac. Alu. in c. 1. §. pen. ad fin. qui feu. da. pos. & Pa. de Cast. in l. si ab eo, inf. de leg. hær.
f And. Barb. Vt agnati No. de statuto, cum inter agnatos compromittitur, vide in l. congruentius, inf. de pat. pot. & ibi Bal.
g In fauorib. Vide ad hoc, quod no. Bal. & Sal. in l. 2. sup. de in ius uoc.
h Compromitti. In contrarium, vide Bald. in l. meminimus, inf. de leg. hær. & cum Bal. transeunt Pau. d. Cas. & Lud. Rom. hic, sed Ful. contra Sal. hic etiam uidetur transire cum Bal. & certe male potest sustineri opi. Bal. si statutum est correctori- um per no. in l. si verb §. de uiro, ff sol. ma. licet tale statutum concernat publicam utilitatem, vt per Bar. in 3 cõll. L. & in l. ambitiosa, ff. de decr. ab or fa. secus in sta tuto limitatiuo, sed Imo. tenent contrarium in l. 1. in antep. col. ff sol. mat. sed text. & Bal. hic non probant. facit tamen in argu. l. congruentius, inf. de pat pot. & Bal. in l. affinitatis, inf. com. de succ. idem dicit, quod hic, & Bar. sup. in d. 1. consil. Pau. hic reputat hoc dictum no. & quod sit fauorabile, tenet. Pet. de Anch. in cons. 107. quod in c. Apud me. tamen debet stricte interpretari, secundum Bal. in l. fi. inf. de de verb. sig. & in l. 1. inf. vnde uir, & vxor. Fulg. in l. 4. §. prætor, ff. de in ius voc. di- cit, quod est fauorabile, & large interpretandum, quia causa honestatis, & scan- dali euitãdi est introductum, & alle. gl. ibi in ver. parentes, & uide Ang. & tea ten ut hic, quia loquendo in agnatis est limitatiuum, et sic extendendum, secus si in omnib. quia tanquam correctorium non extenderetur.
i Nepotem. Vide sup. prox. et Bar. in l. 1. in fi. inf. de his qui ante aper. tab. et ibi etiã Bal. et gl. Bar. et Bal. in l. si qua, inf. ad Orfic.
k Contractibus. Vide Bar. in l. quod dicitur, ff. de verb. obl. et in l. item prætor, ff. de suis, et leg.

Vnde legitimi, & vnde cognati. Tit. XV.

¶ Legitimi dñr oẽs agnati, qui vocãtur ad successionem per l. 12. tab. vt Inst. de leg. agn. succes. & omnes illi, qui vocãtur per aliquod Senatusconsultum, vel aliam iuris ciuilis constõnem. omnib. n. his Prætor offert bon. poss. vnde legit. ideo gñalis est ista bon. posses. vnde legitimi, quoties lex, vel Senatusconsultũ statuit, quem succedere posse, & non defert nominatim bonor. poss. nam tunc Prætor defert bon. poss. unde legitimi. Si autem lex, vel Senatusconsultum nominatim deferat bon. poss. tunc datur bon. poss. vt ex legib. & nihilominus etiam datur vnde le- gitimi, vt ff. vnde leg. l. j. in fin. & l. generaliter, & facit ff. de cap. dim. l. tutelas, & ibi exempla perquire.

LEX PRIMA.

1 *Possessio bonorum verbis tantum coram iudice declaratis agnoscitur.*
2 *Possessio bonorum habet rei vendicationem directam.*
3 *Feuda singularia Regni Apuliæ sunt de directo dominio Regis.*
4 *Regnum Apuliæ est feudale ecclesiæ.*

CONsobrinorum. Consobrini succedunt inuicẽ per vnde cogna- n. h. d. † Not. text. ibi, dum dicit eorum possessionem agnouisti, quod sufficit coram iudice dicere, domine ego agnosco possessionem hæreditatis Martini consobrini mei defuncti, licet non dicat, agnosco bon. pos. quod no. simile, ff. de prętor. stip. l. 2. §. incertum. † Quæro, an bon. possessor habeat rei vendicationem directam, & rñdet glo. ꝙ sic pro reb. singula- ribus, licet ipsius uniuersitatis non sit directo dominus, sed vti- liter, & est argum. ꝙ † singularia feuda, quæ sunt in regno Apu- liæ, sint de directo dominio Regis, a licet ipsa maior uniuersi- tas, id est totum regnum, † sit feudale ecclesiæ, & ita tenuerunt antiqui Doctores regni, & bene.

ADDITIO.

a And. Barb. Dominio Regis. No. ꝙ feuda Regni Apuliæ sunt de directo dominio re gis, licet in uniuerso sit feudum ecclesiæ, et sic sequitur, ꝙ vtile sit apud vasallum, vide gl. in c. 1. §. præterea, de c. Cont. et ibi Bal. in proœ. feu. sed In. tenet contrariũ in cap. ad nostram, de reb. eccl. non alie. uide text. et glo. in c. 1. de contr. inter vas. et alium, et ibi Doct. vide tex. in c. 1. de inue. de real. fac. et in c. si diligenti, de fo. cõp. et ibi Doct.

LEX II.

Cum propriorem. Not. ꝙ bon. possessoria hære ditatis petitio, vocatur ven- dicatio.

LEX III.

1 *Nepotes ex filia succedunt auo in capita per vnde cognati.*

1 Nepotibus. † Nepotes ea eadem filia nati, succedunt auo in capita per unde cognati. h. d.

LEX IIII.

1 *Qualiter probetur quem hæredem seu bonorum possessorem.*
2 *Probato actu, quod fieri non potest, nisi sit hæres, tunc omnino erit hæres. 1. d.*
3 *Causa possessionis mutatur superueniente titulo.*
4 *Voluntate, & iuris authoritate, omnis actus de mundo conficitur.*

5 *Probatio quando debeat esse de necessitate concludens.*
6 *Indicium est coniectura, ex probabilibus, & non necessarijs ortis, a quibus veritas abesse potest.*
7 *Indicium tunc dicitur graue, & iuris præsumptioni æquiparatur, quando facile contingit adesse.*

Non hoc. Probatio debet esse concludens: nam quæ non potest concludere, nihil probat. ad hoc allegat, & secundum hunc intellectum pone casum. Conuenio Seium tanquam hęredem Sempronij, ipse negauit se hęredem, ego probaui, quod ipse possedit bona hæreditatis dicti Sempronij consanguinei sui, cuius eum hæredem assero, quæritur, nunquid ex hoc sit probatum, quod ipse sit hęres? Respondetur, quod non, sed debeo probare, quod hęreditatem adiuit, vel bonorum posses. vnde legitimi agnouit. 1 h.d. Qualiter ergo † probabo aliquem hęredem, vel bonorum pos. Respondeo, si probo eum aliquid fecisse eo animo, vt sit hęres, puta, agnouisse bon. pos. sibi delatam, tunc erit hæres, vel bo. poss. vt hic, & ff. de acq. hęr. l. pro hęrede. in prin. Si autem probatur eum gessisse alio animo, & non vt sit hęres, non erit hæres, vt d. l. pro hærede, §. 1. ff. de rel. & sump. fun. l. si quis, sed in dubio si aliquid factum est, & non appareat quo animo ab eo, cui hęreditas est delata, siquidem non contenditur hæres, sed bon. poss. & pręsumitur non esse bon. poss. nisi probetur eum agnouisse, secundum legem, s. qui admit. ad bon. pos. l. fi. ut probatur, i. de iure delib. l. r. est ratio, quia non est ea sola voluntate, sed in alia obseruatione consistit. Si autem contenditur hęres esse, cum hęreditas ei esset delata, si ignorabat eam sibi esse delatam, & tunc pręsumitur non hęres, quia adire non poterat, vt ff. de acq. hær. l. hęres institutus, & no. eo. titu. l. is potest, & in dubio ignorantia pręsumitur, vt ff. de prob. l. verius. Si autem erat sibi delata, & ipse sciebat, si iam eam repudiauerat, intelligitur non hęres, quia a modo hæres esse non potest, vt i. de rep. hęr. l. sicut, nisi sit suus vsque ad tres annos, reb. non venditis, vt i. de repu. hęr. l. fi. † Si autem non erat repudiata, vel erat repudiata a suo, & erat intra triennium, & res non erant alienatæ, siquidem facit aliquid, quod non poterat de iure facere, nisi esset hęres, puta, quia manumisit seruos hęreditarios, vel exegit debita, tunc omnino erit hęres, vt d. l. pro hęrede, §. Papinianus, ver. tunc itaque. Si autem fecit aliquid, quod potest facere hæres, & non hæres, puta possidere rem hæreditariam sibi obligatam, vel aliquid simile, tunc est in æstimatione iudicis, vt videat ex qualitate facti, & ex alijs coniecturis, si voluit esse hæres, vel non, vt no. in d. l. pro hærede, §. 1. in gl. 1. aliquid secundum Nic. de Mat. vel dic, quod aut rerum detentio allegatur ad constituendum hæredem, & tunc non sufficit, aut ad probandum hæredem, & tunc sufficit, vt i. de repu. hær. l. r. quia ex facto præsumitur ius, vt Inst. de hær. qual. & dif. §. fi. & hoc verum in hæreditate delata de iure ciuili; secus de iure prætorio, quia ibi est data certa forma agnoscendi coram iudice, vnde actus aliter facti non inducunt agnitionem debito modo, ut s. de cond. in d. l. si patre. secundum Iaco. de Are. vel dic, secundum Petr. quod quando est talis actus, qui simul stat cum aditione hæreditatis, & sine, vt nuda possessio, & possessor negat se hæredem, quod non præsumitur aditio. nam si negando se ciuiliter possidere non præsumitur animus possidendi, ita nec debet præsumi causa possessionis, quæ pendet ex animo Iac. de Are. in d. l. pro hærede. dicit de hoc stari iuramento ipsius, quia, in dubio defertur sacramentum reo. Quod verum credo, si iudici videtur ei deferendum ex personarum, & actuum qualitate, si. n. fecit actus, qui in iure consistunt, & non in mero facto, certum esset iuris interpretatione, quod gessisset pro hærede, quia ad ius conferendum requiritur ius conferentis, vt d. l. pro hærede, §. Papinianus, & l. gerit, & l. cum bonis, & l. duo fratres, & hæc sunt vera probantia illis, sine quib. quis hæres esse non potest, quod dic, vt ff. si pars hæred. peta. l. illud, in fi. & ibi gl. & per hanc l. videtur determinanda quæstio, vtrum pater, qui non restituit vxori dotem, præsumatur eius hæreditatem adiuisse nomine filiorum, & videtur quod non, quia ea sola retentione possessionis non præsumitur adiuisse, vt hic. In contrarium, quia 3 superueniente tit. statim mutatur causa † possessionis. ff. si pars hæred. pet. l. 1. & fi. & hoc tenet Bart. s. quod aliquandiu retinendo, videatur adiri potius, quam velle in mora constitui. arg. ff. de pec. l. si peculium, §. sicut. Si ergo hæreditas esset damnosa, implicaretur oneribus hæreditarijs solo silentio, quod mihi non placet, quia silentium non probat, quia non continet in se verum animi, vel 4 corporis actum, in quib. constat aditio. Nam † omnis actus de mundo duob. consistit. s. voluntate, & iuris authoritate, vt s. de don. ante nup. l. cum te, & quod abstinens, seu silens nihil gerat, facit i. de seru. & aqua. l. 2. Item quia quandiu restituat dotem, habet titulum dotis, vt s. sol. mat. l. dotis, vnde ex pręsenti tantum videtur possidere, non ea futuro, nisi forte diu, & decennio retinuerit, arg. s. de pet. hęr. l. si filius, quia ea longo tempore præsumitur quod vult tenere titulo pro suo, ac etiam velle iure perpetuo possidere, argu. si seru. vend. l. si quis diuturno, & ff. de acq. hær. l. 5. & quod no. sup. 5 comm. diu. l. pen. & dixi s. qui admi. l. 1. † Reuoco in dubium, an a probatio debeat esse de necessitate a concludens. Respondeo, aut agitur de plena, & vera probatione, & tunc debet de necessitate concludere, vt no. ff. de legi. l. ostium. l. fi. de off. proc. Cæs. Aut de probatione præsumptiua, & tunc, vbi lex præsumit, sufficit probare terminos, ex quib. lex præsumit, vnde vbi ex possessione præsumitur dominium, sufficit probare possessionem, vt no. ff. de cond. inst. l. pen. & ff si seru. ven. l. sicuti, §. sed si quæratur, siue respicit decisionem causæ, vt ibi, siue eius introductionem, vt fam. erc. l. 1. siue personę legitimationem, vt i. qui acc. non poss. l. non ignorat, si autem lex non pręsumit, tunc quo ad probanda indicia, sufficit proba- 6 tio verisimilis. † Est enim indicium coniectura ex probabilibus, & non necessarijs orta, a quib. potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis intantum perstringunt, vt cogant conscientiam iudicis iudicare secundum ipsa, vt no. s. de prob. l. neque natales, nec enim sine causa leges conscientię iudicis faciunt mentionem, nam vbi oportet iudicare per indicia, vel per animi motum, pręferre vnam probationem alteri lex conscientiam iudicis onerat, vt ff. de testi. l. 3. §. ni magis, & l. ob carmen, §. fin. interdum vero indicia sunt leuia, & magno spatio rationis distant a necessaria fide veri, vt sola fuga, colloquium, & his similia, & tunc indicia sunt minus, quam semiplena probatio, vt no. ff. de prob. l. cum probatio. Sed per quam theoricam possumus cognoscere hanc distinctionem. Respondeo per theoricam gl. huius legis. nam si frequenter, & facile hoc ab illo contingit abesse, tunc est leue indicium, vt not. s. de prob. l. cum 7 res, s. de furtis, l. in ciuile. Si † autem freqoenter, & facile contingit adesse, tunc est graue indicium, & ęquiparatur pręsumptioni iuris, vt not. sup. de dolo. l. meritum. per Cynum, & hæc vera, siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo, vt ff. ad legem Corn. de sicar. l. 1. §. sed si clam, & extra de homic. c. significasti.

A D D I T I O

a And. Barb. De necessitate, An probatio sit necessaria, an præsumptiua, vide Bart. in l. 1. de col. dot. & in l. data opera, inf. qui acc. non pos. & in l. 1. sup. de ser. fug. & in c. 1. §. si res, de treu. & pac.

L E X V.

1 *Possessio bonorum, vnde cognati, est necessaria.*
2 *Iura succedenti ab intestato ex bono, & æquo sunt introducta.*
3 *Nemo cogitur acceptare beneficium prætoris, & beneficium Papæ, vel Imperatoris.*
4 *Successor nemo dicitur necessarius de iure prætorio.*
5 *Possessio bonorum edictalis, non dicitur actus decretalis.*
6 *Resolutio ostendit nobis diuersitatem veram.*
7 *Possessiones bonorum, quæ tribuunt iura hæreditaria perfecta, dicuntur septem.*
8 *Ex, dictio, originem rei, & immediatam rationem significat,*
9 *Dupliciter aliquid ex aliquo nasci intelligitur, vno modo proprie, alio occasionaliter super accidens.*
10 *Possessio bonorum vnde liberi in successione matris, & auiæ, non competit liberis.*
11 *Agnati, qui dicuntur.*
12 *Possessio bonorum vnde cognati, est confusa in vnde agnati.*
13 *Possessio bonorum vnde legitimi, per se, non facit caput.*
14 *Successio defertur ex nouis legibus.*
15 *Stilus non viget generaliter, sed tantum in curia, in qua viget.*
16 *Possessio bonorum, vnde sponsus, & sponsa, non inuenitur in iure.*
17 *Possessio bonorum vnde soceri, non inuenitur in iure.*
18 *Maritus, & vxor de iure ciuili non succedunt ab intestato.*
19 *Tutor testamentarius succedit pupillo, alijs deficientibus.*
20 *Possessio bonorum causa litis agnoscenda, quæ dicatur.*
21 *Possessio bonorum datur liberis in infinitum.*
22 *Nulla est ciuilis agnatio inter patrem, & filium naturalem.*
23 *Possessiones bonorum qualiter dentur.*
24 *Possessio bonorum intra quæ tempora quæratur.*
25 *Possessio bonorum, quæ tribuit ius, an concurrat cum illa, quæ non tribuit.*
26 *Possessio bonorum contra tabulas, & vnde liberi, quando datur præterito excludit bonorum pos. secun. tab.*
27 *Præteritus per lapsum anni videtur consentire.*
28 *Posthumus per natiuitatem rumpit testamentum.*
29 *Declarare, & confirmare differunt.*
30 *Iudicia quinque testibus probata faciunt valere testamentum.*
31 *Papa potest concedere monacho licentiam testandi.*
32 *Testamentum apud acta factum valet de iure ciuili.*
33 *Spurius, qui instituitur si postea legitimatur, an reconualescat institutio.*
34 *Possessio bonorum contra tabulas, necessaria filio emancipato.*
35 *Possessio bonorum contra tabulas, redacit rem ad causam intestati.*
36 *Possessio bonorum, vnde agnati, vnde liberi, & vnde cognati, an hodie sint necessaria.*
37 *Possessio bonorum extraordinaria, an sit hodie necessaria.*

Certum. Cognati non succedunt ab intestato, nisi per bonorum possessionem, ad quam petendam 1 nemo compellitur, hoc dicit habet duas partes. † Nota, quod

bon.

a bonorum possessio, vnde cognati, est necessaria, *a* quia simplr, cognati erant incogniti per l. 12. tab. & ideo ista successio a iure ciuili originem non habuit, sed ex mera indulgētia ptoris. ff. eo. l. 1. in prin. Lex enim 12. tab. multum successiones coarctabat, & solum suis, vel agnatis deferebat, vt Inst. eod. §. quos autem, sed prętor ex bono, & æquo successiones dilatauit, vt ibi patet. 2 † Et no. ꝙ iura succedendi ab intest. sunt introducta ex bono, & ęquo. si ergo per statutum ciuitatis successio introducatur ex bono, sed non æquo, tale statutum dicetur odiosum, vt si p statutum masculus excludat feminam, nam istud statutum factū est pp publicum bonum conseruandarum familiarum. le. 1. de ventre insp. tñ non est ęquum, vt l. maximum vitium, J. de lib. præt. quicquid enim est ↄ iustitiam æquitatis, est odiosum: & vt 3 de J. de adul. l. 1. per Cy. No. † secundo, ꝙ nemo cogitur acceptare beneficium prætoris, idem in beneficio Imperatoris, vel Papę, quia nemo inuitus gaudet, vt no. ff. de neg. gest. leg. soluendo. 4 † Not. tertio, ꝙ de iure prætorio nemo est necessarius successor, concordat ad hoc, ff. de leg. j. l. nam nec emancipatus, & Inst. de hær. qua. & dif. §. sed his prætor. Et no. ꝙ ptor viuus debet imitari edictum pretoris mortui, potius, ꝗ ius ciuile, ar. ff. de hęr. insti. l. si quis instituatur. Ideoq; iudex neminem debet hr̃e pro hęrede, nisi probetur, s̃. eo. l. nō hoc. & ibi notaui. Oppo. ↄ primum notabile, quia sublata est dr̃ia agnationis, & cognationis, ut in Auth. de hær. ab intest. §. nullam vero. Sol. concedo ꝙ hodie est sublata dr̃ia, vnde inter agnatos, & cognatos hodie solius nominis dr̃ia remanet, & caput vnde cognati transfunditur in vnde agnati, & quasi de duob. fit vnum, & sic caput vnde cognati, hodie non est tertium caput, sed ſm, sicut vnde agnati, quod an sit verum, J. dicam. Nunc venio ad mãm leg. nostrę, quam glos. sic summat, & non incipit bono ordine, & ideo ego sic procedam, quia primo quęro, quot sint bonorum poss. Secundo, qb. dent. Tertio, quomodo dentur. Quarto, qñ dentur, i. quo tpe quinto, an bonorum poss. sint hodie necessarię. Et vr̃, ꝙ bona diuisio sit ista, quod bonorum poss. alia edictalis, alia decretalis. ff. de suc. edi. l. 1. §. decretalis. In ↄrium, quia istę duę non sunt duę, sed tm̃ vna bonorum poss. vt patet ex diffinitione. ff. de bonor. poss. le. 1. nam bon. poss. edictalis est sicut materia. Decretalis vero olim, vel iudicialis hodie, est sicut forma, & ex materia, & non forma non fit, nisi vnū numero, sicut ex potentia, & actu resultat vna res perfecta, & non plures, & h. d. gl. de bonorum poss. l. 3. §. a mu 5 nicipib. † vnde edictalis bonorum poss. non est decretalis actu, sed potentia, & cum postea superuenit actus mutat nomen edictalis, & acquirit aliud finale nomen: sed melius est dicere, ꝙ sicut aliud est oblo, aliud est actio, quæ olim impetrabatur a pontificib. ut l. 2. §. deinde. ff. de orig. iu. Ita aliud est bon. poss. edictalis, quæ a nullo impetratur. aliud est decretalis, quę olim a iudicib. impetrabatur, vel iudicialis, quæ hodie in iudicio agnoscitur 6 vt Inst. eo. §. fin. Et ꝙ sint diuersa, patet. † Nam resolutio ostendit nobis diuersitatem rerum, sicut philosophi dicunt, ꝙ resolutio in elementa dedit nobis cognoscere, ꝙ qualitates elemētorum sunt in mixto, video. n. resolui edictalē, & non decretalem, ff. qs ordo in bon. pos. ser. l. j. §. decretalis. ergo non sunt idem. Præterea, aliud est edictum prętoris mortui, aliud decretum prætoris viui. l. de pupillo. §. habet autem, ff. de op. noui nunc. & facit, qđ no. in simili. ff. de dolo. l. hæredib. Et hoc est uerum, non tamen debuit ista diuisio dari hic per edictalem, & decretalem, quia ñ attinet ad cognoscendum specificas dr̃ias, sed prima principia, 7 de quib. dixi s̃. de bonorum poss. in rubr. † Redeundo igitur ad gl. dico, ꝙ septem sunt bon. poss. efficaces, quę tribuunt iura hęreditaria perfecta, sicut uero hęredi tribuuntur per ius ciuile, vt Inst. eo. §. quos autem. nihil. n. minus facit prætor, quam ius ciuile, nisi quia non tribuit nomen, ita elegans, nec directam successionem, sed utilem, nec solo animo, quia prætor se adiri vult. cū qñq; quædam discrepationes emergant, quarum dñm iudicem oportet esse arbitrum, & de eius conscientia vult fieri, vt s̃. de secun. tab. l. 1. Sunt ergo duę ex testamento, s. secundum tab. & ↄ tab. Sed ↄ opp. quia immo sunt quatuor, s. secundum tabu. & secundum nuncupationem, s̃. de sec. tab. l. 2. & ↄtab. & ↄ nuncupationem, s̃. de ↄtab. lib. l. j. Sol. reducuntur ad duas. nec enim differunt potestate, & ordine, sed sicut scriptum, & non scriptum, b arg. ff. de legi. l. de quib. ver. nam cum ipse. Item oppo. *b* quod immo differant saltem in modo decernendi, quia ubi apparet testamentum in scriptis, sufficit testimonium scripturę, J. quemadm. test. ape. l. 2. & sufficit apparuisse in principio, qñ iudici fuit productum, licet postea casu sit perditum, vel destructum, vt ff. si tab. test. nullæ exta. l. j. vbi est tex. no. sed ubi non apparet scriptura, non requiritur testium informatio, quia aliter iudex conscientiam suam accōmodare non potest. Solu. concedo, vt ff. si tab. test. nullę exta. l. j. tñ qñ probatio concludit soli iudici, & non priuatæ personæ, non requiritur citatio, quia non oportet disputari, nisi cum iudice, ff. de bon. poss. le. 3. §. pen. & not. in hac l. per Iac. de Are. & idem est qñ Papa mandat aliquem exami- c nari, si est dignus, quia non est citandus *c* aliquis, cum sufficiat probationem concludere soli examinatori. nam hęc cōmissio potius est conscientialis ꝗ iudicialis, si tñ citaretur pars debet au- 8 diri, alias potest appellare, de inoff. deleg. c. 1. in cle. † Item opponitur, quod bon. poss. ↄtab. non debeat dici ex testamento, q̃a d dictio, ex, *d* significat originem rei, & immediatam rõnem, l. j. §. ex incendio, ff. de incen. rui. nau. & not. in l. si seruus ex terõ. sed ↄ 9 tab. est ↄ testm̃, ergo non ex testamento. Sol. † aliquid ex aliquo nasci potest intelligi dupliciter. vno modo proprie, & per se, secundo modo occasionaliter, seu per accidens, & hoc secundo modo accipitur hic. nam ↄtab. non esset, si testm̃ non esset, sicut pœna non esset si nō esset peccatum. Item op. quod plures sint bon. possessio. ↄtab. s. parentum, liberorum, & patronorū. Solu. concedo, sed omnes sunt eiusdem nominis, s. ↄtab. sed differunt penes subiecta. i. personas, quib. competunt. Item oppo. quod sit reperire quandam bonorum pos. secundum tab. iuris communis, quandam secundum priuilegium Principis, J. de testamen. l. si non speciali. quandam secundum consuetudinem, vel statutum. J. de testam. l. fi. Sol. addite quicquid ius confirmet p secundum tab. bonorum poss. est, quia non agitur ex confirmāte. s. l. sed ex confirmato. i. ex testamento, & inde nomē assumit. Est etiam reperire quandam bon. poss. extra ordinariam, vt quādo obliqua substitutio vertitur in directam. J. de fidei. auth. hoc amplius, & ff. de fideic. li. l. Antonius Pius, vel qñ tacita institutio uertitur in expressam. s̃. de inoff. testam. l. 3. vel qñ dubia substitutio interpretatur esse directa, J. de hær. inst. l. fin. vel qñ tacita substitutio hr̃ pro expressa, & sic ex intellectuali substitutione datur secundum tabu. nam lectio testamenti ipsam ostendit penes intellectum, ff. de vulg. subst. l. iam hoc iure. licet aliud sit legere, & aliud intelligere. l. j. ff. de his quæ in testamen. delen. nemo autem dixerit vllam bon. poss. esset præter tabulas testamenti, nam omnis bon. pos. quæ ad causam testamenti pertinet, aut testamento defertur, aut ↄriatur, & non est dare medium, q̃a inter causam testati, & intestati nullum est medium, & adde qđ dicam, inf. de coll. l. vt liberis. Sequitur de bonorum poss. unde liberi. Sed opp. & vr̃, ꝙ reperiatur bonorum pos. vnde parentes, vt no. s̃. ti. j. l. qui se patris. & Insti. eo. §. 2. Sol. concedo, sed ista dr̃ vtilis vnde liberi, secundum gloss. Sed ↄ hoc oppo. quia quatuor capita ordinaria habet edictum, & non plura, nunc autem haberet quinq; s. liberorum, parentum, agnatorum transuersalium. cognatorum, uiri, & vxoris. Sol. quatuor sunt capita; sed primū caput subdiuiditur in duo. quia omnis ordo succedēdi a liberis in c. quia hoc facit natura, & commune parentum votum, ff. unde lib. l. scripto. sed ordine turbato succedit pater filio, ff. de inoffic. testam. l. nam & si parentib. Sed ↄ hoc oppo. nam si est unde parentes, sub primo capite: ergo pater excludit prorsus fratrem defuncti ↄ auth. defuncto, J. ad Tertul. Sol. ibi de iure Authenticorum, secus de iure antiquo: Sed hic quæritur, cum frater, & fratris filius succedant cum parentibus defuncti, an sit reperire bonorum poss. vnde frater, vel vnde fratris filius. Respondeo, non puto, quia nulla lex. h. d. & non est nostrum inuenire plura capita, quam inuenerit prætor, quia capitib. legis contenti esse debemus. sed dicam, ꝙ habent bon. poss. vnde legi. ff. vnde leg. l. generaliter, quod non uidetur verum, quia illa est post caput vnde liberi. & ideo succedendo cum eo capite, non vr̃ esse bon. poss. vnde leg. sed septima extraordinaria, vel bon. poss. vt ex le- 10 gib. Certe ego non curo quomodo vocetur, sufficit enim quod competit. ff. de lib. & posth. l. Gallus §. si eius. † Sequitur videre, an bon. poss. vnde liberi, competat liberis in successione matris, & auiæ, & vr̃, ꝙ sic, quia hodie exæquata est successio linearum paternę, & maternę, ↄ. no. s̃. ti. j. in rub. & non sequitur, est correctū ius ciuile, ergo & ptoriū. si ergo filius dicat, ego agnosco bon. pos. vñ liberi in bonis matris meæ, nihil valet agnitio. nec transmittit, quia malo capite usus est. inf. ti. pa. l. 2. vel dic de noīe non curandū, sed de animi effectu. ar. not. s̃. fam. erc. l. quoties. vnde non facio uim in noīe, sed in cã, & qualitate petentis. 11 & vide no. J. de coll. l. i. † Sequitur videre de bon. pos. vnde agnati. sunt autem agnati, qui sibi attinent per legitimam lineam mascu-

ADDITIONES.

a And. Bar. Necessaria No. ꝙ successiones ab intestato, sunt ex bono, & æquo, & sic masculus excludit fœminam, vide Bald. in l. 2. sup. de in ius voc. & l. maximum vitium, inf. de lib. præt. Barto. in l. 5. ff. ad Tertul. Bald. in l. si quis filium: sup. de inoff. testam.

b And. Bar. Item opp. No. ꝙ sufficit semel tabulas ostensas esse pretori, licet postea sint deletæ, vide Bal. in l. si unus, inf. de testam.

c And. Barb. Citandus No. quod quando quis examinatur, si est dignus, non requiritur citatio aduersarij, uide Bald. in c. 1. de iud. ubi dicit, quod quando fit aliquid per iudicem pro sua conscientia, non requiritur citatio, consului pridie, uide quæ dixi, in capit. ne innitaris, de constitu. & in l. neque natales, C. de proba. Lud. Roma. in rub. ff. de arb. alleg. illud dictum, quod si committitur causa alicui, vt illam decidat, secundum suam conscientiam, non requiritur citatio in sententia ferēda.

d Andreas Barb. Dictio, ex. De dictione, ex, vide Bald. & Raph. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure, & Bar. in l. 1. §. ex incendio, ff. de incen. rui. naut. et quod ibi notauit.

masculinam, sine fœminæ interpositione. non. n. potest esse nisi per legitimam p̃ſnam, sed cognatio potest esse per illegitimam, ff. vnde cog. l. si spurius, & l. hac parte. & Inst. ad Orf. §. nouissime. Ex quo apparet bastardos a non esse de primo capite, s. vnde liberi, nec de secundo, s. vnde agnat. nec etiam sunt de tertio, s. vnde cognati, & in bonis patris bastardi nullam bon. pos. habent, s̃. de nat. li. l. fi. & s̃. quando mul. tu. of. fun. potest, l. fin. facit quod no. ff. de c̃tab. l. 1. §. 1. 12 † Sequitur videre de bon. pos. vnde cognati. an sit hodie confusa in vnde agn. & vr̃, q̃ sic, quia quando tertius ordo sit, secundus, altiori loco ponitur, & vetustate ordo confunditur, vt Insti. eo. §. sublata. sed hic. ponitur in eminenoori loco, ergo &c. & secũdum hoc exclusus ab vnde agnati non succedit ipse sibi per unde cognati, quia istud caput est cõfusum, quod non credo verum, vt est tex. ff. de suc. edic. l. 1. §. sed est videndum, & expedit nobis hr̃e plures vias, l. si domus, ff. de ser. vrb. præd. cum sim. 13 † Sequitur videre de bon. pos. vnde legitimi, an faciat caput per se, & dic, q̃ nõ, quia quãdoq; adhæret agnationi, quandoq; cognationi, vt in matre, & filio, d. l. generaliter, & ideo caput proprium, & per se non habet. 14 † Sequitur videre de bon. poss. septima extraord. & de bonorũ poss. vt ex legibus. in qua duo sunt necessaria. Primo, q̃ successio deferatur ex nouis legibus. Secũdo, q̃ nominatim in lege noua caueatur, quod bonorum pos. detur. ita not. Insti. eo. §. septima, & patet in d. l. generaliter. Pauca certe exempla in iure ciuili inuenies, sed in iure municipali potest poni exemplum, si Rector Marchiæ b faceret statutum super successione testati, vel intestati, q̃a istud statutum erit ius prætorium, non ciuile, & ideo bon. poss. necessaria est. nec oportet id aliter. l. caueri, q̃a ex ipso authore patet, vt dixi s̃. eo. in rub. Item vr̃ in consuetudine fori, quia consuetudo, s. stilus fori est ius prætorium. Consuetudo autem populi est ius ciuile, quo quilibet magistratus in suo populo vti debet, ff. 15 de postul. l. ex ea, in fin. † Stilus vero non viget generaliter, sed tñ in curia, in qua viget, vnde potestas nõ tenetur sequi stilum Ep̃alis curiæ. facit quod notat. in l. a. in fi. s̃. de const. pec. Sed nonne statutum populi debet confirmari, & examinari per rectorẽ prouinciæ, vt ff. quando appell. sit, l. j. §. solent, præsertim super solemnitatib. testamentorum, argumen. j̃. de test. l. fi. & alijs ar. duns, vt j̃. de legatio. l. si quid, lib. x. ergo tale statutum erit ius p̃torium, & sic absq. bon. poss. non succedetur? Respondeo, aliud est facere, aliud est cõfirmare, vt l. & quia ff. de iurisd. omo. iud. & s̃. de do. inter virum. & vxor. l. ex verbis. differunt. n. in cã efficiente, licet non in causa formali, idest in traditione formæ. sed ii statutum præsidis confirmat testamenta, & testamenta omnia sunt de iure ciuili, ff. de testamẽ. l. j. & l. testamenti factio, quare non potest succedi etiam de iure ciui? Rñdeo, quia causa causæ est prætoria. non enim sufficit testm̃ valere, nisi valeat ex eo 16 capite ciuili, vel prætorio. ex quo quis vult admitti. † Sequitur videre de bonorum pos. vnde vir & vxor, & quæritur an sit inuenire bon. pos. vnde sponsus, & spõsa, & dic, q̃ non. s. in sponse per verba de futuro, vel ante ætatẽ legitimam, vt ex ipso noĩe patet, quia aliud est vxor, aliud est sponsa, l. sancimus, s̃. de nup. arg. c̃. j̃. de bon. quæ lib. l. non sine, & facit ff. quod fal. tu. authẽ. l. 17 falsus, §. an etiam in patrem, alias est l. j. † Item quæritur, an sit inuenire bon. pos. vnde socer. & gener. dic, q̃ non. vnde ista bonorum poss. non continet nisi duas personas tm̃, s. viri, & vxo- 18 ris, ff. & C. unde uir & vxor. l. 1. & j̃. cõmu. de suc. l. affinitatis. † Itẽ c quæritur, cum tutor testamẽtarius, c vel datiuus succedat pupillo alijs deficientib. vt not. in l. quo tutela, ff. de reg. iur. an habet bon. pos. Respondeo non, quia nihil edicto cauetur, argu. ff. de aeq. hær. l. si seruum, §. non dixit. Item quæritur, an maritus, & vxor inuicem sibi succedant ab intestato de iure ciuili? Rñdeo non, sed solummodo per prætorem. sed forte hoc fallit in casu C. vnde vir & vxor. auth. præterea. nam ibi nihil dr̃ de bon. pos. & illa est constõ Iustiniani, ergo est ius ciuile: ergo perpetuum, 19 vt j̃. de iure delib. l. j. † Viso de bon. pos. in quib. consistit ius, & efficacia successionis, videamus de his, quæ non tribuunt ius, s. ventris noĩe, q̃ mulier debeat probare, uide in l. j. §. si ea, ff. de vẽtre in pos. mit. Item Carboniana, & quod sit probandum, vide d j̃. de Carb. edi. d. l. fin. & an pro possessione conseruanda, sicut p̃ adipiscenda possit implorari, & dic, q̃ sic. j̃. de Carb. edi. l. 1. & sic potest peti confirmatio pos. citatis aduersarijs noĩatim, si certi sunt, alias si qui incerti sunt, citantur in genere, l. 1. §. denunciari, ff. de uentre insp. & adde quod notatur, s̃. de do. inter virum. & vx. l. ex verbis, in fi. per gl. & Cyn. non obst. quod not. in l. 3. §. pen. de bon. pos. quia ibi loquitur in possessorio iuris, hic in pos- 20 sessorio facti. c. eum qui. de præb. lib. 6. † Est bon. poss. causa litis agnoscendæ, de qua in l. x. s̃. de inoff. test. & ff. eod. l. quemadmodum. quæ erat emancipato necessaria ad querelam præparãdam, & dabatur in signum, sine quo iudex super querela, quæ est de iure ciuili, eum audire non poterat: semper. n. emancipatus iure veteri ope prætoris indiguit tam mortui, quam uiuẽtis quia de iure ciuili nullus reputabatur, l. Gallus, §. & quid si tm̃, ff. de lib. & posth. & ideo non poterat intrare ad succedendum, 21 nisi intraret per hostium prætoris. † Quo ad secundum quæstionem quibus dẽtur bonorum possess. de liberis in infinitum. a Item parentibus in infinitum, s. quãdiu vita eorum produci potest, vel natura, vel Dei miraculo. Item agnatis vsq; ad decimũ gradum, & idem hodie in cognatis: naturalis. n. rõ communis est, vt in Auth. de hæred. ab intest. §. nullam, & argum. ff. de cap. dim. l. tutelas, & ff. de accus. l. hos accusare, §. omnibus. Sed opponitur, & vr̃, q̃ non succedant vsque ad tot gradus, vt s̃. de incest. nup. l. si quis incest. Solu. ibi est speciale odio contrahentiũ incestas nuptias, adde s̃. de secund. nup. l. r. & j̃. de bonis damnatorum, in auth. bona damnatorum. Qualiter autem gradus cõ- 22 potentur, no. j̃. u. 1. leg. fin. † Sed pone, bastardus genuit bastardum, nec superest alius, nũquid ille bastardus succedat patri ab intestato, & vr̃, q̃ non, quia nulla vr̃ esse ciuilis agnatio inter patrem, & filium naturalem, & hoc in spurio est certum, vt not. ff. vnde cogn. l. si spurius, & le. hac parte, vnde succederet fiscus filio spurio excluso, ut d. l. si quis incest. & de natu. lib. l. 1. Adeo, q̃ si legitimi successores nolunt facere gratiam spurio de ipsis bonis, vel remissionem, vel pactum intrinsecum, non possunt in præiudicium fisci, sed debent cum effectu dicta bona retrahere a spurio intra duos menses, vel saltem eum iudicio conuenire: alias venit fiscus, vt l. j. s̃. de natu. libe. & l. 1. in fi. s̃. de secund. nup. licet posset dici, q̃ istæ leges loquantur in certis casib. & non generaliter, licet enim quis habeat spurios, tamen agnati, & cognati succedunt ei usque ad decimum, gradum, cum intestatus decesserit, siue quia nullum condidit testamentum, siue de facto condidit, & est nullum, quia instituit spurium. de hoc dic, vt j̃. de hær. inst. l. si pater. Sed de filio naturali. dic, vt s̃. de natu. libe. auth. licet, & j̃. ad Orfician. l. si qua illustris, & Inst. eod. §. nouissime, & uide in l. fin. ff. de his quib. ut indign. per Bar. & Iaco. de 23 Bel. in quæst. disputata per eum in d. l. j. † Quo ad tertium, quæsitum. s. quomodo, & quo ordine dentur. certe olim impetrabantur a iudicibus, & hodie non, scilicet illæ, quæ ius tribunt, s̃. qui admit. ad bonorum poss. s. l. fin. & dic, vt ibi dixi, & Inst. eod. §. fin. & l. fin. s̃. de cur. furioso. nam quod est per l. concessum frustra impetratur, vt concedatur, ff. de cond. inst. l. quæ sub conditione, §. fina. & ideo non est opus petitione, sed sola iudicis præsentia, & actorum, uide vt hic per Cyn. Illæ autem, quæ ius non tribuunt, etiam hodie impetrandæ sunt, quia missio in possessionem requirit factum iudicis, ff. si mulier ven. nom. l. j. §. necessario, & imploratur quandoque in modum petitionis, quandoque in modum contradictionis, & exceptionis. j̃. de Carbon. edic. l. 1. ff. de contratab. l. si præteritus, & argum. ff. de inoffic. testamen. l. Papinianus, §. filius, & qualitercunque sint clausæ in iudicio, siue principaliter, siue incidenter, perpetuantur quo tempus. ff. de bonorum poss. l. cum quidam, & argumen. ff. de 24 min. l. intra vtile, & de excul. tut. le. si cum ipse. † Quoad quartum quæsitum, s. intra quæ tempora petantur, sciendum est, q̃ illæ, quæ tribuunt ius habent duo tempora, s. annum in descendentibus, & ascẽdentibus, & centum dies in transuersalib. & in viro, & in vxore, vt in l. 1. §. largius, ff. de succ. edic. sed illæ quæ non tribuunt ius, non videntur habere, nisi vnum tempus. s. anni, quia fauore liberorum introducũtur, ergo &c. vt d. §. largius, quæ datur ventri, non matris nomine. sed filij datur, idest, eius, qui in vtero est, & hoc est verum in his bonorum poss. quæ ex natura sua ius non tribuunt, non. n. loquor in bon. poss. secundũ tab. quæ est de specieb. bon. poss. ius tribuentium, tamen quandoque non tribuit ius perfectum, vt s̃. de inoff. testam. l. filijs matrẽ quia illud est per accidens, non ex natura propriæ speciei. sed loquor in Carboniana, & ventri nomine, quæ ex propria natura habent plurimum facti, & minimum iuris in bon. poss. causa litis agnoscendæ. quæ habet minimum facti, & minimum iuris. 25 † Sed hic quæritur, an bon. pos. quæ tribuit ius, concurrat cum ea, quæ non tribuit ius; puta cum Carboniana, & tex. est ff. ad Carb. l. si impuberes, §. quæsitum. vbi si pater pupillum filium præ-

ADDITIONES.

a And. Barb. Bastardos. No. bastardos dici cognatos, idem dicas, quod non dicantur coniuncti, & sic appellatione coniunctorum, non veniunt bastardi. tenuit Dyn. in consil. quodam, & uide Bald. in l quod pauperibus, supra de episcop. & cler.

b And. Barb. Si rector Marchiæ. No. si statuto rectoris Marchiæ deferatur hæreditas bon. pos. quia est ius prætorium. vide Bart. in l. 1. ad fi. de bon. poss. ti. generali, & l. 1. § satis acceptio, ff de verb. ob. Bald. in l. 2. sup. de const. pec. contra tenet, licet aliter loquatur in rub. sup. qui adm & l. id quod pauperibus supra de epis & cler. & l. omnes populi, ff. de iu. & iure, vide Bart. in l. fi. ff. de pœn. alias 2. §. fi. ff. de act. & obl. quia si potest probari, quod a statuto Episcopi currit ignoranti, iuxta ea, quæ notaui in l. captatorias, insf. de testam. mil. ad Bal. ergo æquiparatur iuri ciuili, iuxta no. in rub de diuers & temp. præscr.

c And. Barb. Tutor testamentarius. & no. quod tutor succedit pupillo alijs deficientibus, & per illam sin. gl. inuenta est cautela quod pater naturalis excludit fiscum faciendo tutorem filij naturalis, vide dom. Bald. in l. cum in eo, ff. de pact. vbi omnino vide.

d Andreas Barbat. De Carbon. edic. No. pro glos. l. 3. §. causa cognita, ff. de bonorum possess.

preterijt, estraneum instituit mouet extraneus pupillo qõnem de statu, ac hæreditate, pupilli noĩe petitur bonorum poss. Carboniana, sed sctiptus hçres petit secundum tab. quæritur quid iuris, & respondetur, ꝙ si constat, ꝙ est filius, ipse potest petere ꝯtab. & silet bonorum poss. secundum tabu. Item potest dicere nullum, & petere vnde liberi ab intestato, & adhuc silet secundum tab. Si vero non petit ꝯtab. intra annum vtilem, nec vnde liberi in sequentem annum vtilem, nec aliquo modo dicit testamentum nullum: tunc scriptus petit secundum tabu. quia prætor non expectat preteritos post tempora in edicto statuta. Si vero est dubium de filiatione, tunc rõne dubij datur Carboniana impuberi, & tñ scripto datur secundum tab. interim pp dubitationem vtroq; admisso, sed si apparebit in futurum eum esse filium. tunc secundum tab. decernetur non valuisse. Si autem non apparet postea ꝯrium, tunc declarabitur valuisse secũdum tabulam. Et sic no. aliquid fieri, antequam certum sit, an valiturum sit. lisr de pet. hęr. si putas. † Item no. quod ꝯtab. & vnde liberi, quando datur præterito, excludit bonorum poss. secundum tab. sed Carboniana non excludit secundum tab quia datur ex præsumptione. † Item not. plures admitti ad ꝯtrarias petitiones sub protestatione, s. prout fuerit iuris. Item no. præteritum vidẽs ꝯsentire per lapsum anni utilis, vel saltem biennij, si ponas tẽpus ꝯtab. & unde liberi non confundi. Vnde dicit glo. ꝙ nnn audit preteritus post annum, nisi petat restitutionem in integrum, sicut ibi, quia pupillus erat. sed hoc falsum est, quia ius dicẽdi nullum de iure ciu. est perpetuum, & ideo nõ inducitur consensus ex lapsu anni, cum perpetua sit ꝯdictio, nisi quo ad hoc, ut interim possit peti secundum tabu. quç tamen carebit effectu quotiescunq; fuerit dictum nullum. Concludo, ꝙ exclusus a iure ꝑtorio, & temporali, non excluditur a iure perpetuo, & ciuili. facit ff. de const. pec. l. item illa. §. quod adijcitur, & de don. causa mor. l. quod debitori. Item dubitatur, an substituto vulgari filij detur annus, sicut filio, & vr̃ ꝙ sic, quia tacite vr̃ repetitum tp̃s a substituto vulgari. dic ꝯ, quod inspicitur qualitas substituti. ff. de succes. edic. leg. 1. §. j. si quis autem, & est argum. ꝙ si per statutum est assignatum vnum tempus Capitaneo, aliud Potestati, & in aliquo casu Potestas sit substitutus Capitanei, ꝙ debeat iudicare secundum ordinamenta Potestatis, non secundum ordinamenta Capitanei. † Quo ad quintum principale, quo quçrebatur, an bonorum poss. sint hodie necessarie quæritur primo de bonorum poss. secundum tabu. Secundo de bonorum poss. contra tab. Tertio de bonorum poss. vnde liberi. Quarto de bonorum poss. vnde agn. & unde cogn. Quinto de septima extraordinaria. Sexto vnde uir, & vxor. Primę qõni respondeo, quod vbicunq; testamentum valet de iure prætorio, & non ualet de iure ciuili bonorum poss. secundum tab. est necessaria. ad hoc, vide textum Inst. eod. §. sed nostra. Et de hoc habes tres casus in l. posthumus. ff. de iniust. testam. primus, quando posthumus præteritus nascitur, & moritur uiuo testatore, nam iure ciuili ruptũ est testm̃, quia male ordinatum, sed prçtor non est ita facilis in testamento rumpendo, & ideo non rumpit proprio motu, sed demum si ob hoc ipsum aditus sit. Non. n. est facilior in testamento rumpendo, q̃ in confirmando, vnde sicut non confirmat, nisi adeatur, & petatur, ita nec infirmat. prætor. n. (vt dixi) se adiri desiderat, & vult examinare petentẽ, sicut summus Pontifex, qñq; vult videre impetrantes, & examinare eos summatim. Apparet ergo, ꝙ prætor mortuus vult adiri prætorem viuum, aliter testamentum non est rescissum. cum ergo posthumus patri pręmoriatur, non potest prętor adiri noĩe præteriti, ideo prætor non infirmat testamentum, & ille primus casus habet locum, quicunq; institutus sit hçres. Secundus casus est in iam nato præterito in testamẽto (pręmortuo postea antequam pater (in quo testamento erant instituti legitimi hçredes. nam & tunc mors facit conualescere, quod perperam fuerat ordinatum, pp duplicẽ fauorem. alias secus. quia hoc erat defectu fundamẽti, vt no. ff. de don. l. pen. & leg. a. ff. de hær. inst. Tertius casus est in testamento irrito, ꝙ reintegrato statu, resurgit ipso facto, si erant instituti hæredes legitimi, seu ab intestato successuri in totum, vel in partem. d. l. posthumus. uers. idem & circa, ff. de iniusto testam. alias necessarium esset recens iudicium. ff. de secun. tab. l. qui ex liberis. §. testamento. Est quartus casus in irrito testamento, quod conualuit nouo iudicio, vt d. §. testamen. nouum autem iudicium debet probari per quinq; testes, ut ibi patet. Si autem probaretur per septem testes, ageretur ea: cõfirmante, non ea confirmato: quia quando confirmanti virtuti inest totum esse rei, agitur ex confirmante. ff. ad Trebell. l. e. si qs priore, & ff. de testamen. mil. l. tribunus. §. fin. † Et not. quod differentia est inter confirmare, & declarare, quia aliquid potest declarari coram duobus testibus, non confirmari, vt l. heredes palam. §. Sed si notam. ff. de testamentis. Itẽ not. ꝙ in confirmatione testamenti iudicia quinque testibus probata faciunt testamentum ualere de çquitate prætoria, non de ciuili rigore, quia quod iure ciuili rumpitur, pro nullo habetur, & ideo hoc casu necessaria est bon. possessio, secundum tabu. In codicillis autem tam de iure ciuili, q̃ prætorio sufficiunt quinq; testes. l. 1. §. si filius. ff. de leg. 3. Item inter liberos sufficiunt duo, vt l. hac consultissima. §. ex imperfecto. J. de test. rẽr vero no. ꝙ nihil reperiatur nisi eadem solẽnitate, cum qua fit, vt l. si proponis, s̃. de nup. Fallit ergo in testamento, quia multũ testamentis fauemus, vt not. de lib. & posth. l. Gallus. §. qd si is. Et prædicta faciunt ad qõnem monachus fecit testm̃ ante professionem, & quia non instituit in aliquo monasterium, dicunt quidam rumpi testm̃. modo pone, ꝙ Papa postea concessit ei testari de oĩb. bonis collatis monasterio, & ille nõ fecit nouum testm̃: sed noluit primum remanere, & certe põt confirmare, q: potest de nouo ordinare. Istud † non est dubium, ꝙ Papa põt concedere monacho testandi licẽtiam, vt no. in authẽ. si qua mulier. in gl. s̃. de sacros. eccl. a Est quintus casus, qñ ꝑteritus b approbat testm̃ unã sicut valet, si cõsensit ab initio se preteriri, vt not. s̃. de inoff. testamen. l. si qñ §. fin. quia nulla iniuria fit volenti. ita si ex post facto ratificat, arg. l. fin. ad Mac. & licet Bar. in l. filio præterito restringat se, ut hoc casu, sit necessaria bonorum pos. secundum tab. quia iure ciuili inspecto, testm̃ est ciuiliter factum, de lib. & posth. l. Gallus, §. in omnib. & alle. plures authoritates pro ista parte, & maxime glo. l. cum in secundo. ff. de iniust. testam. ꝯrium tamẽ vr̃ esse verum in l. sicut, §. venditionis, ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. nam ꝑpter consensum, etiam de meo tu potes testari me volente, vt inf. de don. cau. mor. l. nec fratris, & ff. de leg. 3. l. cum quis decedens, in prin. de hoc tamen dic, vt s̃. de ꝯta. l. 2. & J. de inst. & subs. l. si pater. Est sextus casus, quãdo pręteritus tacet annovtili, vt no. ff. ad Carb. l. si impubes, in fi. considera hic, quia verum est, quod scriptus habet secundum tab. quæ tamen expugnari potest per ius dicendi nullum, vt l. suum, J. de iure delib. Quid ergo interim facit ista secundum tab. bon. poss. Rñdeo, scriptus interim potest agere ꝯ debitores, & lucratur fructus, quos consumit tanquam habens titulum, & quia percipit eos ex mora non petentis, arg. ff. ad Treb. l. mulier, §. alia causa, & præscribit per l. ff. de noxa. l. & generaliter. & sic præteritus est minor, restituitur ꝯ scriptum, non ad habendam hæreditatem, quia iure communi est tutus, sed propter istos fructus medij temporis, ff. de min. l. etiam et alias est l. in integrum. Est septimus casus, quando ꝯdõ institutionis iure prætorio relaxatur, & non ciuili, l. cum in secundo, ff. de iniust. tes. per Iac. de Are. & l. facta, §. si in danda, ff. ad Treb. & uide ff. de cond. inst. l. filius, & ins. de ins. & subs. l. a. Octauus casus est, ff. ad Treb. l. cum hæres instituta. nam curator furiosi hæredis instituti non potest adire, & restituere, de iure ciu. sed potest bon. pos. petere, & restituere secundum Cyn. & alios. ergo fideicõmissarius vĩs sit sagax, vt intra annum utilem faciat hoc fieri, antequam expiret tempus, vt hr̃ eo. ti. l. facta. §. si quis bonorum. Idem in demente puto, quod in furente. s̃. de nup. l. si furiosi. Nonus casus est generalis, vbicunque quis negat se hæredem de iure ciuili, reseruato sibi beneficio prętoris, nam tunc solum ius prætorium sibi patrocinatur: ergo si interrogatus, an velit esse hçres, dicit non volo, tamen potest per bon. pos. succedere, & adde quod dixi in l. qui se patris. † Decimo & vlt. quãdo pendente cõdõne petitur secundum tab. vt in l. æquissimum. §. si sub conditione. ff. de sec. tab. de inoffic. tes. l. filius matrem, s̃. & ff. de hær. inst. l. si quis instituatur. Et not. ꝙ testm̃ factum apud acta d valet de iure ciuili, vbicunque valet de iure prætorio, vt J. de testam. l. omnium. vnde quando testm̃ est insinuatum, idest, conditum apud acta per ipsum testatorem, non est necessaria bonorum poss. secundum tab. nec in casu. l. filio præterito. nec in casu l. posthumus, quod est not. dignum. Hic dubitatur, quid de prodigo, cui facto testamento, bonis est interdictum, an ex tali testamento, detur secundum tabu. & vr̃, ꝙ non, quia capite diminutus vr̃, sicut condemnatus, vt not. ff. de reg. iur. l. furiosi. contrarium est verum, quia non minuitur capite, vt nota ff. de secun. tab. l. 1. §. exigit, quod est not. & sic propter malos mores quis capite non minuitur, nec intelligitur quis condemnatus, licet

ADDITIONES.

a Idem uidetur sentire Ang. Io. de Imo. in l. si seruus communis Mæuij, ff. de stipulat. ser. & Arch. 16. quæs. 1 c. si monachus, vbi licet de fructibus, & redditibus non possit monachus testari regulariter. tamen si hoc fiat de licentia Papæ, potuit testari tanquam obedientiarius Papæ, & facit quod dicit Innoc. in cap. nisi, de pręb. super gl.

b And. Barb. Præteritus. Not. ꝙ quando præteritus approbauit testamentum, tenet de iure ciuili, unde Bal. in l. posthumo, sup. de contratab. Ang. in l. 1. ff. de pet. hær. Barto. in l. filio præterito hic alle. & ibi plenissime per Ang. in l. qui se patris, sup. vnde liber.

c Andr. Barb. Decimo. Et an tunc illa sit iuris, vel facti, vide Cyn. in l. si pater. inf. de inst. & subst. l. filijs matrem, sup. de inoff. tes. & Bar. in l. ęquissimum, §. si sub conditione. ff. de secun. tab.

d Andreas Barbat. Apud acta. Nota unus singulare, quando testamentum est factũ apud acta, vel insinuatum: per testatorem, non est necessaria bonorũ pos. etiam in casu l. filio pręterito, casus est sing secundum unam lec. glo. in omnium, inf. de testa. uide Ang. in d. l. filio præterito, & ibi Io. de Imo.

33 liber declaretur prodigus,nec retro fingitur. † Item dubitatur de eo, qui instituit spurium, & cum postea Princeps legitimauit, nam a princip. fuit institutio pro non scripta, ergo, videtur a necessaria,secundum tab.& nouum iudicium. Ego dico,ᵃ ꝙ in filio sufficit perseuerantia eiusdem iudicii,arg. ff.de prob.l.cum tacitum,nec obstat regula Caton.quia responden potest,ut no. in l.fi.de reg.Caton.Item dubitatur de vsurario, qui fecit testm̃ antequam esset vsurarius, postea facit vsuras publice postea autem fecit cautionem, an sine nouo iudicio conualescat, & dic 34 vt dixi,ꝟ.de bonorum poss.ꝯtab.l.2.† Secundæ q.an ꝯtab.sit hodie necessaria gl.dicit sicut olim.q.d. est necessaria filio emancipato.de hoc in l.Gallus,§.& quid si tantum,ff.de lib. & posthu. & dic,vt ibi dixi,& ꝟ.de colla.l.si emancipati,& sic qñ quæritur de iure rumpendi testamenta, adhuc hodie differentia est inter suos,& emancipatos. Nam sui præteriti dicũt nullum, siue sint preteriti cum causa,siue sine causa,sed emancipati,aut sunt preteriti sine causa,& dicunt nullum,aut cum causa, & oportet, ꝙ intra annum agnoscãt ꝯtab. vt no.in Auth.de hær. & falc.§.exheredatos,coll.1.& Dyn.in l.Gallus,& per Bar. in l.filio præterito.Considera hic:nam ista opi.quæ dicit, ꝙ in testamento inserta causa durat adhuc dñia emancipationis, & patriæ potestatis, concludit.ꝙ hodie emancipato exheredato cum causa,sit necessaria bonorum poss.causa litis agnoscendæ, ergo si intra vtilem annum per iuris imperitiam eam coram iudice non agnoscit, 35 exclusus est ab omni remedio querelę,quod est no. † Iuxta hoc quæritur,an ꝯtab.reducat rem funditus ad causam intestati, & dic,ꝙ sic.in suo,secus in emãcipato,qui sit preteritus cum causa, nam tunc subdistinguitur, aut ante aditam hereditatem, & perditam bonorum poss.ꝯtab.tunc vr̃ interdictum instituto,ne adeat,& sic non valet testm̃, aut post aditam hereditatẽ ꝯtabu. tunc remanet testamentum in nomine, sed nõ in effectu,vt no. ꝟ.de coll.l.vt liberis,& est vtile scire propter legata, vtrum petãtur tanquam ex testamento,an tanquam ab intestato. Et no.ꝙ Iac.But. in l.2.ꝟ.de ꝯtab.dicit, ꝙ legata relicta coniunctis personis,semper vñr ab intestato tacite repetita,sed non dicit verum, ideo suus præteritus non prestabat olim ea,etiam personis coniunctis, quod faceret si essent repetita, vt ibi dixi, & habes per Iac.de Are.ff.de leg.præstan.l.cum propter. Sed quęritur,quare agnita querela,non rumpitur testamentum,& agnita ꝯtratabu. stantim rumpitur,ut no.in l.fi.de cur.fur. Respondeo,quia querela est accusatio,sed ꝯtabu.non, ff.de inoff.testam.l.filio.§.ꝯtabu. Item querela est magis odiosa, & non potest moueri nisi adita hæreditate per scriptum,secus in ꝯtab,ꝟ.de inoff.testamen.l.scimus.§.pen.& ff.de contratab. l.quod vulgo. quando ergo in ꝯ- 36 tab.examinabuntur causę.† Rñdeo,examinabũtur postea in petitione hr̃ditatis, vt no. ꝟ. quorum bonorum, l.1.& l.3. §.pen. ff.de bonorum pos. & d.l.si impubes.§. quæsitum. Tertię qōni, an unde liberi,& quartę qōni, an unde agnati, & unde cognati sint hodie necessariæ respondeo,vt dixi in l.qui se patris, & Cy. hic tenet,ꝙ ibidem tenuit,licet teneat,ꝙ diuerso iure. Item an unus directo, alter vtiliter possint plures esse domini, & hæredes insolidum tu dicere potes,ꝙ quando ius directum non respicit corpus hæreditarium, sed est ius omnino separatum, & abstractum a reb.ipsis,& effectib.rerum, sicut est inanissimum nomen.suitatis,quia hoc non impedit alium esse dominum,& heredem directo:nam omnia abstracta.i.intellectualia,quę non sunt assecutiua dñij,sępe plurib. insolidum conueniunt, vt dixi in liberti, de ope.lib.plenius dic, vt dixi in l.qui se patris. Quintę qōni de septima extraordinaria,quæ est ex uanis figuris causarum,vtrum hodie sit necessaria respondet hic Cy.ꝙ est necessaria in omnibus casibus,in quibus est necessaria,secundum tabulas:ait enim,ꝙ in casib.illis secundum tabulas non descendit ex edicto pretoris,sed ex responsis Prudentum. vnde talis bon. posses.secundum tab.potest dici septima extraordinaria,secundum Cyn.quod non credo verum,quia immo ex edicto prętoris proficiscitur,& cum habeamus spãle nomen,ad generale,& extraordinarium non debemus confugere.Omne igitur testamentum ordinarium,secundum mentem prętoris parit secundum tab.sed si non imitatur pretorem ordinatio testamenti,vt inter liberos coram duob. testibus, vel inter alios successuros ab intestato coram quinque testibus,tunc datur septima extraordinaria,& est bon.poss.pp tab.sed non secundum tabul.quia non est de specificata mente prętoris, sed de confusa, quę subsequitur ius ciuile.ad hoc.l.si duob.§.si prius, ff.de ꝯtab.& de iniusto testam.vel dic,vt dicam, ꝟ.de test.l.hac cõsultissima §.pe. 37 † Sextę qōni de bon. poss.unde uir,& vxor.dic,ꝙ est necessaria, & habet locum ẽt,si nondum sit ad domum mariti mulier ducta,dum tñ sit verum matrimonium, arg.ff. rerum amo.l.nihil interest,& hęc dicta sufficiant.In gl.ibi,ff.de ꝯtab.l.1.hoc est verum,si præterito fiat inserta causa,quia tunc expugnandum est testamentum,sicut olim,& antiqua remedia locum habent,vt dicetur, ꝟ.de lib.præt.auth.ex causa.Si autem cũ causa legitima non esset inserta, non habet locum ꝯtab. sed ipso iure testm̃ est nullum,& legata debentur,vt in d.auth.& ibi dicetur.& hoc est verum in contratab.quę datur liberis,& parentibus sed in ea, q̃ datur patronis,nihil est immutatum,& ideo sicut olim habebãt locum,ita hodie,vt ꝟ.de appell. pręcipimus, in fi. Nic.de Mat. In eadem gl.in fi.sitr,& alia septima extraordinaria, in quib. casib. olim erat necessaria,& hodie est sitr,& in aliis trib. quæ non tribuunt ius,sed factum, dicendum est, ꝙ olim erant necessarię, & hodie sunt,quia in eis nihil est mutatum, secundum Odofr.& Nic.de Mat.hic in sua lectura.

ADDITIO.

a And.Barb. Ego dico Si instituitur spurius, qui postea legitimatur, an reconualescat institutio,vide Bar.in l.1.de reg.Cat.Bald.in l.eam quam,inf.de fideic.vbi concordantes.

De successorio edicto. Tit. XVI.

1. *Edictum successorium,de gradu in gradum,dicitur habere locum.*
2. *Edictum successorium quandoque est mixta consideratione gradus, & capitis.*
3. *Curator quando non debet constitui ad vendenda bona absentis.*
4. *Pars citari debet,quando ad eam principaliter spectat negocium.*

1 ¶ Ad euidentiam notãdum est,ꝙ successorium edictum Introductum est primo pp fauorem defuncti,vt sibi succedatur,& cito,quia interest defuncti hr̃e successorem,vt ff.de interr.act. leg. & quia hoc.item pp fauorem creditorum, vt habeant potestatem cito exigendi sibi debitum,ff.eo.l.1.ibi, vt maturius, & cęt. item pp fauorem agnatorum,& cognatorum sequentium, & hoc dupliciter.qñq;respectu graduum,qñq; respectu capitum. nam locum habet de gradu,i gradum, & de capite in caput.est autem gradus,dinumeratio in eadem linea per superius, & inferius,& ex latere,sed caput est digressio puta de agnatis ad agnatos, nam quatuor capita habet edictum,vt ff.si tab.testam.nullę extat.l.1.in prin.& in eadem persona concurrerent rationes diuersorum capitum,pro diuersis hr̃entur,& habet locum successorium edictũ de persona ad seipsam,sub diuersa rõne,& qualitate,vt ff.eo.l.1.§.sed uidendum.apparet ergo,ꝙ tria sunt. s. gra- 2 dus,caput,& persona.† Item qñque est successorium edictum, mixta consideratione gradus,& capitis,vt ꝟ.eo.l.1.Quæro, si tot sunt personę,& tot etiã gradus, qñ veniunt creditores ad suum debitum cõsequendum, nã pendente dilatione successiue data per edictum prætoris:non dẽt aliquid innouari per creditores,argum.ꝟ.de dil.l.siue pars.& l.fi.§.donec,de iure deli. ꝯtrium dicit gl.ꝙ implorabitur auxilium prętoris viui, qui ex æquitate poterit tpa edicti abbreuiare ad petitionem creditorum,ff.de iu- 3 re delib.l.1.Sed quidam non fatentur hoc,sed dicunt, ꝙ citabit, si quis velit esse hęres,vel bonorum possessor, & defendere bona.& si nemo ad defensionem compareat, tũc fit missio in possessionem ad instantiam creditorum,tãquam in bonis indefensis.Si autem comparet aliquis,cui competeret beneficium edicti,& imploraret illud, non debet sibi denegari. nam successores pręcipitandi non sunt.ff.eo.l.1.§.largius,ff.de hęredib.inst.le. si quis instituatur,& ꝟ.de iure delib.& le. si curatores, & ff.de iure delib.l.1.& a.& quod ibi per Iac.de Are.dici potest, ꝙ terminus abbreuiari potest ad instantiam creditorum, vt eo,cui delata est successio,non acceptante intra terminum, detur curator hęreditati,qui satisfaciat creditoribus,quorum debitum est liquidum:si aũt non est liquidum,stet cum eis in iudicio,ut no.in simili ꝟ.qñ fiscus,vel priua.l.si in causa,& l.seq.non tamen ppea perdit ius succedendi,vt ꝟ.de iure delib.l.cum in antiquioribus a secundum Iac Bu.sed gl.fi.quæ est.ff.de acq.hęr. l. quandiu ᵃ institutus,dicit,ꝙ ille,qui nõ repudiat intra terminum a iudice statutum ad instantiam creditorum,vr̃ adire fauore creditorum, quæ gl.non est vera in eo,qui nõ potest succedere, nisi per bon. pos.quia ibi requiritur verborum expressio apud acta,ut ff.ꝗ ad bonorum pos.l.fi.uel dic,ꝙ ex contumacia vr̃ ꝯfiteri se hęredẽ, sed hoc non prodest omnibus,sed solis creditoribus, ad quorũ peti-

ADDITIO.

a And.Barb.L. quandiu.Ang.autem in præalleg.l.quandiu.dicit, ꝙ quo ad emolumentum non est hæres, sed quo ad nudum nomen est hæres, & hoc probat text. valde no.coniuncta gl.l.si seruus,in gl.mag.ff.de bon.autho. iud.possid.& licet si hi appropriaret,tamen satis videtur sentire hic Bal. & tene menti, ꝙ si hęreditas est lucrosa,non habet locum talis dispositio,vt est glo.in l.3.ff.de iu.delib.in gl.in ver.pater,& ibi Bal.quem vide omnino, & istud habui a modernioribus, sed caue,quia gl.illa loquitur in legatario.do.Card.alleg.illud dictum Baldi,in ca. inter quatuor,de maioc & obed.vide glos.in c.quamuis,de pact.lib.6.& ibi Dom. vide tex.in c.fin.de dolo,& contu.ubi non fuerunt citati suffraganei, & tamen valuit actus,Bal.in l.obseruare,§.proficisci,ff.de off. procons. & vide Bart. cons.101 ubi allegauit tex.dictæ leg.primæ,§.denunciari,ff.de ven.insp. vide dom.Petr.de Anch.in c.a.de transact.[illegible] quærit,quia si abstinuit ab hæreditate, sed non solenniter petijt confirmari,utrum requiratur citatio creditoris,uide ibi.

petitionem est terminus assignatus, argu. ff. de inter. ac. l. de ætate. §. qui tacuit. vers. si contumax autem. & l. fin. † Et no. quod si est vera opinio, quod habeatur pro hærede quo ad creditores: tunc non possit dari curator bonis, tanquam iacentibus, vel vacantibus. Et no. quod nõ debet constitui curator ad bona absentis vendenda ad petitionem creditorum, nisi absente per verã contumaciam illo, cuius sunt bona, & hoc dẽt probari, alias cassaretur processus, bonis autem præsentis non datur curator, nisi constet, quod bonis suis superesse non possit, nisi in casu speciali, vt ff. de cura. fur. l. curator. & ibi per Dyn. & facit eodem titu. l. 3. & l. cuius bonis. & ff. qb. ex cau. in possessio. eat. l. si diu. & ff. de bon. auth. iudic. possi. l. si seruus. † Et an aliquis præsumatur indefensus. dic vt no. ff. de iud. sol. l. tertia, §. pe. & de generali, & speciali citatione absentium, dic vt s. si mu. le ab hæred. absl. auth. si omnes, & de cura. qui dator bonis absentis in eius fauorem, dic vt l. ab hostibus. in principio. ff. qui. ex cau. ma. & extra de iura. calum. capi. cæterum in glo. pen. Illud scias, quod hæreditas iacens non patitur secũdum decretum. a nam licet fundatur loco personę, fungitur loco personæ defuncti, non hæredis futuri. defunctus autem nec citari, nec latitare, nec decretum pati potest, nisi in vno casu, vt ff. qui sani d. cog. l. si decesserit. & ff. de fideicom. lib. l. cum quasi. in princ. In pęnas tamen ex contractu defuncti hæreditatis iacens incidere potest, vt ff. de neg. gest. l. debitor. tẽpora tamen vtilia hæreditati iacenti non currunt, vt nota. s. de temp. in integr. resti. l. ea quæ, & si quid in prædictis esset inordinate factum, statim esset reuocandum, vt no. ff. de euic. l. minor. in prin. & ff. si mulier ven. no. l. 1. §. debet, & no. per Guil. de Cug. ff. de minor. l. verum. §. ex facto, ff. de re iud. l. si cum nulla. non tamen dicitur factum inordinate, si omittitur leuis solẽnitas, id est abundans. sed non necessaria cautela respectu ordinis, vel citatorum, vt verbi gratia, quia non sunt citati amici, vel coniuncti genere, sed illi sunt citati, qui sunt a iure succedendi remoti, vt ff. de ven. inspi. l. 1. §. denunciari, arg. contra ff. qui. ex cau. ma. l. ergo, & ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. hęc autem, §. si autẽ. Sed illi casus sunt speciales. cęterum regulariter nemo est citãdus in causa, nisi qui ius habet in cã. b vt ff. de adop. l. nam ita diuus. & intellige, si habet ius in causa, tanquam pars, non si sua intersit, tanquam Iudex, vel testis, vt no. Inno. de fo. compe. c. verum, & de proc. c. in nostra. & ff. de infa. l. Lucius, quia de iudice, vel teste: per citationem non est facienda pars, seu contradictor, licet spõte se opponere possint. & tunc dicuntur ꝯdictores voluntarij. facit quod no. extra de excep. c. cum inter priorem. per Inn.

ADDITIONES.

a And. Barb. Secundum decretum. No. quod hæreditatis iacens non patitur secundum decretum, an autem patiatur primum decretum, vide tex. l. 4. §. toties, ff. de dam. infec. & ibi doc. an autem patiatur iudicium, Ang. eleganter dixit, in d. §. toties, quod non, an autem patiatur vsucapi, vide unum tex. singu. in iure secundũ Ange. & ibi do. meum de Imo. l. sed, & si conditioni, §. seruus alienus, ff. de hær. institucn. & vide Ang. qui sing. voluit in l. si seruus communis Meuij, ff. de stipul. seruor. quod si est aliqua hæreditas ex priuilegio, non dicitur hæreditas iacens, nec in ea continuatur vsus, nec datur curator realis hæreditati, quod est mirum, licet dom. Io. ibi contra tenet. & uide Io. in l. si seruus hæreditarius, ff. de stipul. seruo. quod habens instrumentum guarentigiatum non potest petere illud executionem mandari contra hæreditatem iacentem, nisi prius petat curatorem, uide Ang. in l. si quis ita hæres instituatur, ff. de hære. instit. & uide tex. sing. l. si homo, ff. de usuc. quod crimen expilatæ hæreditatis facit rem inusucapibilem, uide Bald. in l. licet, infra de iure delib. & l. si. inf. de testa. & quæ notaui ad Bar. in l. 4. §. prætor ait, de dam. infect. & vide bonum tex. l. debitor, prope finem, ff. de neg. gest. & quod no. in l. decem. de ver. ob. Item si hæres de lo tardaret adire uide Bald. in l. ea quæ supra de temp. in integ. resti. vide Bal. in l. 3 supra de non numerata pecu. vbi præscriptio illius tituli contra hæredem currit, & contra bona vacantia, vt si caueatur, quod creditor non petens debitum solui. intra decennium cadat, an comprehendatur hæreditatis iacens. vide Bal. quod non in l. omnes populi, de iust. & iure, vide do. Abb. in d. c. de quarta, de praescri. an currat præscrip. tio. & ibi dixit do. Ant. in c. cum non liceat, de præscripti. & uide c. cum parati. de appel. & per omnes in ca. cum specia. de appella. Innoc. in cap. indecorum, de transa. uide Bal. in c. quoniam frequenter, in princ. ut lit. non contest. ubi dicit, quod ille tex. habet locum in hæreditate iacente, uide Bald. in cap. 1. §. si uasallus, si de feu. fue. controuer. de hæreditate iacente, uide Bald. in cap. consultatio iii, de offic. deleg. vbi tangit an hæreditatis iacens patiatur primum, & secundum decretum, & in cap. contingit, de dolo, & contum. Ludo. Rom. consi. 158. si hæreditas patiatur secundum decretum. vide quæ dixi in cap. de quarta. de pręcip. & dom. Abb. post alios.

b A. B. Ius habet in causa. No quod pars tunc debet citari, quando principaliter ad eã spectat negotium, vide Bal. in l. nam ita diuus, ff. de adop. & l. si curatoris, inf. de iure delib. & tub. de rescrip.

LEX PRIMA.

1. *Patruus matris meæ est mihi patruus magnus, quod facit ad statutum dictans quod existente patruo non admittatur mater ad successionem.*
2. *Verbum simpliciter prolatum debet intelligi per prius, & non per posterius.*
3. *Verbum prolatum inciuiliter non extenditur per abusiuum modum loquendi.*
4. *Statutum faciens mentionem de nepote, non extenditur ad pronepotem, nisi in casibus fauorabilibus.*

SI mater. Excluso primo in ordine, admittitur sequens in gradu, vel in capite. hoc dicit. † No. hic, quod patruus matris meæ, est mihi patruus magnus. modo pone, quod statutum dicit, quod existẽte patruo defuncti, non admittatur mater ad successionem, nunquid patruus magnus excludat matrem, puto quod non. a quia dictio, magnus denotat quandam impropietatem, & statutum debet intelligi proprie s̃m Iac. Bu. vt ff. de suis & leg. l. item prætor. & ita consuluerunt multi Doct. Bononienses, & bene, sed non bona rõne, quia patruus magnus proprie & vere est patruus, & ista dictio, magnus, non notat impropietatem, sed d̃iam, sicut differẽtiam adueniens generi constituit speciem, vt ff. de adopt. l. 1. † Est ergo rõ, quia verbum simplr prolatum in materia indifferenti penes rõnem vel affectionem, vel in materia priuilegiata, debet intelligi per prius, & non per posterius, vt ff. de vulg. sub. l. qui liberis, §. hęc verba. cum ergo de patruo magno nihil sit cautum, stabo iuri cõi seu gñali. hoc no. in sim. l. in auth. mat. & auiæ. in j. gl. versic. item quid si est auus & aui, s. qñ mul. tu. offi. fun. p̃r. † Nec puto, quod per abusiuum modũ loquendi psonarũ illiteratarũ siue vulgariũ, verbũ prolatũ inciuiliter extendatẽ. Itẽ cũ istud statutũ sit stricti iuris restringã ad id, qđ minus hẽt absurditatis, & idẽ dico in casib. sim. alib. puta † si statutũ facit mẽtionẽ de nepote, nõ intelligã de pnepote, nisi sit casus fauorabilis & nemini noceat, vt ff. đ post. l. cui eorũ, §. si. & facit ff. de par. l. sed sciẽdũ.

ADDITIO.

a And. Barb. Puto quod non. No. quod si statutum loquitur de patruo, non intelligit de patruo magno, quod est no. dignum, vide quod no. dicit Bal. in l. hic edictali, §. quam obseruationem, sup. de se. cun. nup. & l. omnes populi. de iust. & iure, & Pet. de Anch. in c. 1. de consti. Bal in l. quod non, ff. de leg.

LEX II.

1. *Paria sunt nullo modo facere, & nullo modo agnoscere.*
2. *Nepos appellatur filius fratris.*
3. *Statutum loquens de nepote, an intelligatur de filio fratris.*
4. *Statutum disponens, quod nepotes militum habeantur pro magnatibus, nõ intelligitur de filio fratris.*
5. *Bastardus non venit appellatione coniunctorum.*
6. *Hæreditatem petenti quid incumbat.*
7. *Statutum prohibens aliquid in personis existentibus in gradu consanguinitatis, de quo gradu intelligatur.*
8. *Gradus excludens matrem a successione, vigore statuti, qualiter debeat cõputari.*
9. *Statutum potest fingere etiam contra veritatem, nedum seipsum exponere.*

SI auiæ. Si primus non agnouit bon. pos. vel agnouit, sed nõ vt debuit, sequens admittitur, secus si agnouit vt debuit. h. d. † Not. quod paria sunt nullo modo facere, vel inepte, & nullo modo agnoscere, vel ex capite nullo vel impertinenti agnoscere, & not. quod aliquid bene permutatur in aliud ex causa superueniente, vt ff. de secun. tab. l. 2. §. si sub conditione, & ff. de hær. instit. l. 3. q. qui fideicommissariam. Sed nihil id est, non ens non potest in aliquid permutari, vt l. ic, sed interdum fingit lex superuacuæ, vel inutiliter factum, esse factum vtiliter & rite. ff. de colla. do. l. filius emanci. & ff. de leg. præstan. l. nonnunquam. Sed ibi speciale fauore filiorum, secus in extraneis hæredibus, vt hic. † Vltimo nota, quod nepos appellatur filius fratris, & sic dicitur nepos tam respectu aui, quam respectu patrui. pro hoc l. illam inf. de colla. ff. de inoffi. test. l. si suspecta. §. de inoffi. test. ff. de in rem verso. l. nihil, qui. mo. feu. amit. c. 1. §. item si fratrem, & extra de consan. & affin. c. tua nos, & inf. de don. quæ sub mo. l. pen. & in c. foelici. §. cęterum, de pęn. lib. 6. & sic filius fratris vel filius sororis dr̃ nepos, sed s̃m primam significationẽ, nepos dr̃ filius filij, vel filiæ, & gradum descendentem signat, non collateralẽ. ff. de grad. l. iurisconsultus. & ff. de verb. signif. l. liberorum. sed ex cõi vsu loquendi, refertur etiam ad patruum, ita tenet Dy. in cõsilijs suis in cnnsi. quod incipit, Statutum ciuitatis pistorij, alias incipit, in Christi nomine amen, & diligenter considerata & inspecta forma ordinamenti, & statuti cõis Pistorij, & est consilium octauum. † Quid ergo si statutum dicit, quod filij & nepotes excludant fęminas, an intelligatur de filio fratris, & dic quod non. a Si aũt diceret, quod fratres & nepotes defuncti excluderent foeminas, tũc filius fratris dr̃ nepos ex nã copulæ, quam copulat ea, quæ sunt ex eodẽ gñe. ff. de fun. instr. l. cũ de lanionis, §. asinam. & ff. de vino tri. & oleo leg. l. fi. §. cui dulcia. † Quid si proferẽ absolute, puta, dicit statutũ, quod nepotes militũ pro magnatibus habeantẽ: & dic, quod nõ intelligitur de filio fratris, qa in eum nõ descendit qualitas patrui, cum nõ sit eius propago, sed intelligiẽ de filio filij, vt inf. ad l. Iul. maie. l. quisquis, & ita loquitur Eccles. 40. c. Nepotes impiorum nõ multiplicabunt ramos. Attenditur. n. hoc vitiũ ex radice, vt sup.

ADDITIO.

a And. Bar. Quod non. Statutum loquẽns de nepote, intelligitur de filio filij, & non fratris. vide Bal. in c. 1. §. similiter, qui. mo. feu. amit. & ita consuluit Feder. de Sen conf. 38. vide eũdem in l. si vxor. inf. qui acc. non pos. in l. 1. de leg. hær. in d. §. de inoff. no. in d. l. nihil. in l. si dotali. ff. sol. mat. & in d. c. 1. §. similiter.

§.de lib.& eorum lib.l.2.ff.de iurepa.l.diui fratres, statutu.n.notat nascentem, qualis ex matera corrupta, & illum affligit, non alium,& dicitur † nepos, quia natus post, & sic per propriã etymologiam, significat nascendi,& procedeodt ordinem sm superius & inferius,non ex latere, & ita consuluit Dyn. quod in materia statutorum pœnalium nomine nepotis, non includeretur nepos transuersalis. 18.alias 8.consi.ꝙ incipit diligenter. Ibi etiã consuluit,quod nomine nepotum non intelliguntur spurij, vnde si statutum dicit,ꝙ pater teneatur pro filio & nepote, non intelligitur de spurijs,secundum Dyn.In tex.ibi, velut ex testamẽto,arg.est hic secundum Mart.de Fano,† quod qui petit hæreditatem,debet dicere vtrum ex testamento,an ab intestato sit hæres,& ad hoc ff.de petitio.hæred.l.legitimam, & de inoffic. test.l. mater decedens,& J.de codic.l.in.Nico. de Mata.In glo. quod potuit,in fi. Iure autem canonico aliter fit computatio , quia vbi nos incipiendo computationem ponimus duos gradus , ipsi ponunt vnum. Nos.n.dicimus pater in primo, frater in secundo,ipsi incipiunt a fratribus , & dicunt frater in primo quantum ad transuersales,sed quantũ ad ascendentes & descendentes bñ cõputant sicut nos,quia patrem ponunt in primo gradu , & etiam filium,sicut nos, sed nos computando respicimus personas, pp quas fit computatio ad inuicem,vt patet in computatione,quæ fit in glo.Ipsi computant habito respectu ad centrum siue truncum,qui est in medio,& quantum distat a centro siue medio ille,qui longinquior est,tantum distat ab eo,de quo quæritur , vt v.g.nepos fratris distat a trunco in tertio gradu,quia dicitur frater in primo,filius fratris in secundo,nepos fratris in tertio,& tãtum dicitur distare a filio alterius fratris, & tradunt talem regulam.Inter ascendentes,& descendentes,de dicta linea,nulla cõiunctio matrimonij fieri pt,in quocunque gradu existant ꝯhentes cum primo.Inst.de nup.§.1.sed inter collaterales, si ꝯhentes sunt intra quartũ gradum ambo,secundũ prędictam computationẽ,matrimoniũ esse ñ pt,si aũt ambo,vel alter est extra quartum gradum,matrimonium esse põt.extra de ꝯsan.& affi.c.fin. † Sed hic quæro, a sic continetur in statuto, ꝙ nullus eligat officialem aliquem sibi coniunctum vsque ad tertium gradum,vel quod non eligitur rector ciuitatis,qui habet ibi propinquũ, vel affinem vsque ad talem gradum,vel si in contractu emphyteutico forte, vel alio continetur,ꝙ non alienet in aliquem sibi cõiunctum vsque ad quartum gradum , vniuersaliter sibi remotũ vltra talem gradum,de quo gradu intelligimus,nunquid secundum computationem iuris canonici, vel secundum computationem iuris ciuilis?super hoc vidi sępius dubitari, quia quartus gradus longinquior est de iure canonico,quam de iure ciuili,& ita de alijs gradibus ex latere,& vr intelligendum de gradu secũdum computationem iuris canonici, cum illud sit nouũ, id est posterius,& vltima derogant prioribus,tã in pactis, vt s̃.de pact. l.pacta.quam in vltimis voluntatibus,ff.de iure codi.l. Diui.§.fi. & in legibus,vt ff.de legib.non est nouum . Econtra nũc vr, qd secundum computationem iuris ciuilis, b quia cum statuta sint pars iuris ciuilis,& appellantur ius ciuile dius ciuitatis , vt ff. de iust.& iur.l.omnes popul., & etiam ꝯctus iure ciuili sint inducti & formati,appellando ius ciuile ad differentiam iuris canonici, non dico ad differentiam iuris gentium, aliqui enim a iure gentium, alij qui a iure ciuili sunt inducti , vt ff. de iust.& iur.l. ea hoc iure, & totum appellatur ius ciuile, vt ff.ad exhib.l.pen.merito dẽt intelligi secundum computationem iuris ciuilis,qd habet interpretari verba statutorũ,ff.de muner.& honor.l.vt gradatum,§.& si legem,& ẽt ꝯctum,vt ff.pro sol.l.quęstus.& ff.de reb.cred.l.2.§.appellata , cum multis alijs . Item quia illa computatio iuris canonici in speciali casu , scilicet matrimonij , est inducta, vnde in alijs standum est regulę & gñali iuri.arg.ff. de iud. l. cum prætor, secundum Nic.de Mat.hic in sua lectura.& ideo Iac.But. disputando determinauit talem quæstionem.† Statuto cauetur,ꝙ extantibus agnatis defuncti vsque ad quartum gradum,non possit mater succedere, quærebatur,qualiter deberent computari gradus,an secundum leges,an secundum canones ? & ait quod sm leges,quia proprie numerãt gradus,sed canones improprie. Itẽ in quodam consilio elegãter ait,ꝙ veram diffinitionem graduũ & naturalem significationem verborum ius canonicum nõ potuit simplr & gñaliter immutare,argu.ff.de vsufr.earum rerum quæ vsu consu.l.1.& 2.quia talis dinumeratio supponitur arithmeticæ,quæ est scientia naturalis,& per ista possunt determinari multæ similes qõnes. † Sed si statutum diceret expresse,ꝙ cõputatio debet fieri secundum ius canonicum, bene valeret statutum,quia statutum potest fingere c etiam contra ueritatem , nedum seipsum exponere,sed si hoc non dicit , attẽditur ius ciuile. tex.est ualde no.35.q.5.c.ad sedem.

ADDITIONES.

a And.Bar. Sed hic quæro. An autem appellatione coniunctorum veniat bastardus, vide Bal.in l.id quod pauperibus,post Dy.sup.de epis.& cler.

b And.Barb. iuris ciuilis. No.quod statutum loquens de gradu intelligitur secundum dispositionem iuris ciuilis,vide quod in fin. illi no.Bald. in l.si nondum. supra de fur.vide do.Pet.in c.canonum, in repe. de consti. vbi simpliciter transit cum Bal.& Bal.in consi.incip.eleganter ait,ut ibi refert do.Pet.uide Do.Pet.in d.cap. canonum,in 1.q.vbi alleg.Nic.de Mat.uide quod no. Bald. in l. si quando.sup.de inoff.testa.uide tex.c.ex literis,de consti. & ibi do. Ant.ubi constitutio Ecclesiastica recipit interpretationem a iure laicorum,unde Bart.in consi. incip. quæritur verum gradus.

c A.B. Potest fingere. Quod statutum possit fingere contra veritatem, licet gradus intelligantur secundum dispositionem iuris canonici , & an statutum poterit facere,ꝙ comprehendat casum fictum, vide Io.de Imo.in c.ad audientiam,de cler. non resi.Et scias,ꝙ est gl.fin Insti. de gra.§.6.gradu,quod licet Papa non poterit tollere computationẽ in gradu um quo ad ius ciuile , potest tamen quo ad specialia,& est casus,quem hic Bal.sing.all.vide Do.Pet.de Anch.in c.1.de consti. in repet. ubi allegauit illud dictum Bal.hic. uide quæ dixi in constitutione,uolentes.

De Carboniano edicto. *Tit. XVII.*

¶ Ad euidentiam huius tituli,scias,ꝙ quando mouetur pupillo quæstio de statu, & hæreditate , & talis pupillus non est institutus nec exhæredatus,& præsumptiue apparet, ꝙ sit talis,cui det̃ ꝯ tab.ꝙ interim differtur quæstio status, & bonorum in ips pubertatis,& decernitur ei Carboniana bo.poss. Si aũt pupillus esset institutus,haberet bo.pos.sm tab.si autem exhæredatus,neutram habet,ff.de inoff.test.qui de inoff.ff.eo.l.1.& s̃.de ord.iu.l. 1.Ab intestato quoque habet locum Carbonianum dilata quęstione principali in tẽpus pubertatis,si pupillo expedit differri,& sit talis pupillus, cui decernetur vnde liberi, nulla status mota quæstione,vt infr.eod.l.fin.& adde quod no. infr.eod.l. 1. in vltim glo.

LEX PRIMA.

1 *Edictum Carbonianum,dicitur adipiscenda possessionis.*
2 *Bonorum possessio decreta sine ordine est infirmanda.*
3 *Institutio supplet ius commune.*
4 *Carboniana bon poss datur exhæredato exhæredatione nulla existente.*
5 *Impubes nõ dicitur proprie vsufructuarius sed potius assimilatur vsuario*
6 *Edictum Carbonianum,ad hoc quod habeat locum quæ sunt necessaria.*
7 *Possessio bonorum ordinaria an concurrat cum Carboniana.*

SI tibi. Si filio impuberi mouetur qõ status,& bonorũ, differtur in tempus pubertatis,& interim datur, bono.poss.Carboniana,per quam præstita satisdatione,cõstituitur verus possessor , vel ei possessio confirmatur secus si satisdatio non pręstatur.h.d.† Et inducitur l.ista in argum.ad quęstionem,quis est in possessione hęreditatis,& vult se in possessione tueri edicto diui Adria.obijcitur ei,quod non potest, quia illud est adipiscendę possessionis.Sed certe imo potest, quia Carbonianum est adipiscendæ possessionis , & tamen tuetur possidentem,vt hic,& ff.eod.l.3. §. missum. & quod no. in l.3.§. sub ea.ff.de contra tabul.& l.2.§.apud. ff. de hæred. vend. & hoc verum,nisi esset inuasor,vt inf.vnde vi.l.authoritatem.& no. in l.si qua,infra,de fundis,& salt.rei dominicæ.lib.xi.† Item si sine ordine esset alicui decreta bono.possess.tunc est infirmanda, non confirmanda,vt l. si cum nulla, ff.de re iud.& l. cum vnus, ff. de bon.authori.iud.possid.& not. quod hæc l. legitur duobus modis, vno modo in filio possidente , alio modo in non possidente,cui consulitur,vt in petitorio non laboret, qa difficile est ei probare ꝯ potẽtiorem aduersarium , sed laboret in possessorio, in quo de facili obtinet ex leuibus probationibus.Op.ꝙ quęstio principalis non differatur , tñ super statu non pronuncietur , vt s̃.de ord.iud.l.1. Solutio aut qõ principalis mouetur ad impuberem,aut mouetur impuberi,primo casu nõ differtur,nisi de cõsilio legis pupillus velit suspenso petitorio, transire ad possessorium,vt d.l.1.& hoc sm vnam lect.secundo casu differt,si opponatur exceptio dilatoria ante lite contesta. & ita intelligitur hæc l.sm aliam lectu.expedit ergo excipere,vt supra, de probat.l.exceptionem,& faciat supra.de petit.hæreditat.l. si putas. Secundo oppon.& videtur,quod Carbon.non detur impuberi,qui negatur filius.vt ff.eo.l.1.§.Pompon.& l. cum fine. Solut. ibi erat institutus,vel exhæredatus,& hic pręteritus,& est rõ , qa † institutio supplet ius commune , exhędatus vero habetur pro mortuo, & ita gl. pertransit , pone ergo institutus est,sed opponitur per succedentes ab intestato,quod non valet institutio,quia institutus est,vt filius,& non est filius, & per hoc non valet institutio,vt infra,de hæred.instit.l.si pater.vel dicitur, quod est seruus, & sic non potest habere hæreditatem,quia institutus est,vt liber vt ff.de testa.mil.l.neque.§.1.& infra,de hæred.instit.l. cum proponas.nunquid enim cessabit Carboniana? videtur, ꝙ sic, vt in hac gloss.Sed ego hoc non credo, quia modo non habet secundum tabul.vt institutus ratione dubitationis , vt ff. eod.l. rescriptus,& de secun.tab.l.s.in prin.& pro hoc expresse facit ff. eo.l. 3.in princip.& l.1.§.Pomponius.in fin.vnde quod hic dicitur,& in legibus hic allegatis,intelligo quando institutio,& exhęredatio non reuocantur in dubium,sed si in dubium reuocãtur mouendo quæstionem de statu , & de bonis , tunc semper Carboniana

4 boniana obtinet, vt dixi sm Nic. de Mat.† Tertio op. & vr, q et exhæredato Carboniana detur, vt ff. eo. l. 1. §. idem ait. Sol. ibi exhæredatio fuit nulla, qa impubes fuit exhrdatus tanq extraneus, & sic inepta fuit exhrdatio, ff. de ver. obl. l. quidam cum filium. Quarto op. q questio non differatur, vt ff. eo. l. 1. §. fi. Sol. ibi quæstio non mouebatur impuberi, sed mri impuberis, eo. ti. l. 3. §. si mr. Quinto op. ad idem, ff. eo. l. 3. §. si duo, in fi. Sol. ibi impubes controuersiã facit, non aût patitur, & conclude, aut patitur tm, 5 aut facit tm, aut facit, & patitur.† Quæro, quæ satisdatio est illa, de qua loquitur hæc lex? Rñdeo, de restituendo, si apparuerit non filius, & de possidendo sine dilapidatione, & fraude, secundum Pet. non tñ est cautio fructuarii, qa impubes non est pprie fructuarius, sed magis assimilatur vsuario, arg. ff. eo. l. de bonis. §. 6 non solum.† Quæro, quot requirantur, vt hêat locum Carboniana? Rñ. vt ff. eo. l. de bonis. §. ita demû, & no. q nô hêt locum in bonis mrnis, vt d. l. de bonis. in prin. nec in fraternis, vt ff. eo. l. 7 3. §. si is. & l. cum sinc.† Quæro, nûquid bo. pos. ordinaria concurrat cum Carboniana? resp. vt in glo. vel dic, q aut loquimur, qñ sunt 9rie, & tunc per Carbonianam non differtur ordinaria, sed effectus eius, vt ff. eo. l. si impubes. §. fi. Aut loqmur, qñ côpetunt eidem, & tunc simul concurrunt, tñ Carboniana suspendit effectum ordinariæ, id est, vt interim nô possit agi vigore ordinariæ, vt ff. eo. l. 3. §. missum. & hæc autem.

LEX II.

1 *Testificatio coniunctorum admittitur in summaria cognitione.*
2 *Probatio filiationis potest fieri coram iudice seculari, quia est probatio perfunctoria.*

1 Carbonianum. Ea summaria cognitione puenitur ad Carbonianum. h. d. No. † q in illa summaria cognitione admittitur testificatio coniunctorum, vt ff. eo. l. 3. §. duc. sic ff. de proba. l. etiam matris, & per Bar. 2 de acq. hç. l. multum. & an summaria † probatio filiationis possit fieri coram iudice seculari? dic q sic, quia est pbatio perfunctoria non solennis, facit qd no. in Spec. de recon. §. nunc dicamus, vers. sed nunquid incidenter. & per Bar. in l. Titia. ff. sol. matrim.

Vnde vir, & vxor. *Rubrica.*

1 *Propinquitas non est inter virum, & vxorem, sicut nec affinitas.*
2 *Statutum quamuis loquatur de propinquis, loquitur tamen in vno propinquo.*
3 *Vir occidens vxorem non potest ei succedere.*
4 *Sponsus non succedit sponsæ.*
5 *Dos non potest esse sine matrimonio.*

LEX VNICA.

1 a b MAritus. Coniûctis deficiêtibus, vir, & vxor ab intestato vocantur a ex quarto capite edicti. hoc dicit.† Nota hic, quod inter vir. & vxo. non est propinquitas, sicut nec affinitas. b Et facit ad statutû de causis compromittêdis inter propin- 2 quos, & affines, vt non includantur vir, & vxor.† Item ad statu- c tum, c q mulier non possit 9here sine consensu proximioris ppinqui, q non includatur maritus, & iô si non hêt ppinquos, cû statutum seruari non possit, seruabitur ius côe, & si statutû dicit sine 9sensu ppinquorum, & non hêt, nisi vnû propinquû, regre- d tur illius 9sensus. d arg. ff. de ver. sig. l. non sine liberis, & de leg. j. l. Stichû, q meus erit. & si statutû dicit, q non possit vxor testari sine 9sensu viri, 9sulo, q si vxor vult instituere virum, vir renunciet iuri 9sentiendi, q pt, cû sit introductû in fauorê viri arg. no. e §. de test. l. 2. & tandem ad cautelã e côsentiat, vt ff. de manumis. vind. l. si pater, in fi. vt saltem de facto obseruetur tenor statuti. ff. de ver. obl. l. qdam cû filiû. Non obstat l. 1. in fi. ff. de autho. tut. qa ibi loqtur in authoritate, q exigitur fauore tertii. id est minoris, & iô non pt ei tutor renunciare. hic aût vr factû statutû in fauorem viri, arg. ff. de leg. 2. l. cû pr. §. liberis. Extra qro. nunquid 3 vir occidens † vxorem ei succedat? & vr q sic, vt ff. de bon. dam. l. f cû rô. in fi. & ff. fam. erc. l. his 9sequenter. §. fi. In 9riû, f ff. sol. mat. l. si ab hostib. §. si vir. & hæc vera, qa qui occidit, vr duertisse sua culpa. vñ nihil lucratur, vt l. 9sensu. §. de repu. Non obstant 9ria, qa loquuntur in iure succedendi connexô naturæ inseparabili, hic in iure, q respicit onera mrimonii. Scdo qro, an hæc l. hêat 4 locum in sponsã. & est arg. q sic infra, de bon. quæ lib. l. nô fine. In contrarium. ff. quod fal. tuto. author. l. falsus. §. an etiam in patrem. quod verius puto, quia non est affinitas perfecta. ff. de con dictio. ob cau. l. qd Seruius. & hoc in mera sponsa. secus in vxore, licet nô esset ducta supra de Episcop. & cle. l. Deo nobis, & l. nihil. ff. rerum amot. & de don. inter virum. l. cum hic status. §. si mulier, & maritus. Item quæro, si non extat vir. sed socer, an succedat per vtilem bonorû possessionem vnde vir? & dic q sic, quia nomen soceri a matrimonio deriuatur, argum. ff. de post. l. g cui eorum. & ita intelligitur glo. Instit. de g nupt. §. mariti, q incipit post natiuitatem eum seq. secus in affinibus transuersalibus, 5 & non ascendentib. l. affinitatis. j. côia de successio.† Quæro, qs præferatur, an collegium an vxor, dic, q vxor, vt inf. de hær. decu. l. 2. & hoc nisi bona essent expresse in ipsum collegium collata, vel tacite, vt d. l. Deo nobis. & ita intelligitur, qd no. ff. eo. l. j. & facit ff. de inust. testa. l. si quis filio. §. q si quis, in fi. in gl. l. si matrimonium, in fi. & sic est argu. q cum in statuto ciuitatis contineatur, q si mulier 9xit secundas nuptias, & de vtroque matrimonio filios habuerit, q dotem suam teneatur relinquere liberis vtriusque matrimonii æqualiter, sicut est Mutinæ, q si mulier, q est in tali casu, erat vidua tpe mortis, non teneatur ad istud statutum, quia tunc non est dos, cum dos sine matrimonio esse non possit, vt §. de do. ante nup. l. fi. §. fi. & ff. de iure do. l. 3. & pro hoc est l. prædicta. ff. eo. l. 1. & ff. de post. l. 3. §. 1. Nico. de Matar. in lect. §. tu dic 9, nam dotata dr et, quæ dotem recuperat sol. mat. vt §. communia vtri. iu. l. fin. & ff. pro soc. l. si socius pro filia, & inf. de col. l. filiæ. & quia ita se habet communis vsus loquendi.

ADDITIONES.

a An. Barb. Vocantur. An comprehendatur soror mortua filia, vide Bald. in l. suggestioni inf. de verb. sign.
b And. Bar. Nec affinitas. No. quod inter virum & vxo. proprie non contrahitur affinitas. An autem ex nuptiis proprie contrahatur propinquitas, vide quod sing. dixit Ang. in l. quod Seruius, ff. de cond. ob caus. & Bal. in l. fi. §. fi. supra de fur.
c An. Bar. Ad statutum. Vide Bar. in l. 4. § prætor ait, ff. de dam. infec. quod filius debet esse affinis, est verum si habet, alias secus.
d And. Bar. Illius consensus. Licet statutum loquatur de propinquis, verificatur tamen in vno propinquo, vide tex. l. filiusfam. §. cum quis. de leg. 1.
e And. Bar. Ad cautelam. Nota cautelam, vt maritus consentiat vxori donare sibi, vide tex. sing. quod non potest, in §. œconomus in Auth. de alie. & emphy. côll. 9. & ibi Ang. qui hoc tenuit, quod bene no. tu potes concordare secundum glos. & ibi Bal. in filio furiosi sup. de pa. et fi.
f And. Bar. In contrarium. No. quod vir non succedit vxori, quam occidit, quia ex delicto nô debet præmiari, hinc singulariter dixit Bald. in l. si ab hostibus. §. si vir vxorem, ff. sol. mat. quod si per statutum occidens bannitum puniatur morte, non debet habere præmium, cum sit delictum ex ipso statuto. Et intellige, nisi ex forma statuti liceret. & tunc maritus occidens vxorem, succederet in illo lucro legali, quod tenet Bar. & Ang. per glos. d. §. si vir. & tunc casum sing. in contra secundû Bal. in l. interdum, §. qui furem. ff. de fur. & do. malum, qui sequitur Bald. in d. §. si vir. & nota hic, quod limitat istud statutû in hermaphrodito, si dicatur, quod mulier non poterit testari, nisi cum consensu propinquorum, continetur hermaphro. secundum Bal. in l. omnes populi de iust. & iur.
g And. Bar. Glo. Inst. No. singulariter illam gl. quod socer excludit fiscum quid de côcubina, vide glo. sing. in Auth. de triente & semis. §. & hoc dicimus, an tutor excludat filium, glo. est sing. l. quo tutela, ff. de reg. iur. Imo in Auth. de trien. & semis. §. consideremus, gl. ibi dicit contra, videlicet quod concubina non succedit amasio

AVTHENTICA.

1 *Maritus si in testamento instituat solos filios, an vxor contra testamentum possit venire.*
2 *Descendentes si non sufficiunt, ascendentes non possunt sufficere.*
3 *Collaterales succedunt in dodrantem.*
4 *Inops quis dicatur.*
5 *Liberi primi matrimonii non impediunt prouisionem legalem extra coniugem.*
6 *Maritus superstes inops, etiam si magna sit dos, lucratur quartam partem.*
7 *Legatum relictum ab vxore marito, an computetur in quartam, quæ debetur ex forma statuti cum opinionibus.*
8 *Vxor superstes si habeat adeo dotem paruam, quod cum ea se nequit substêtare, an habeat locum authentica nostra.*

Præterea. Vbi matrimonium fuit sine dote, & alter côiugum præmortuus est in matrimonio locuples, & maxime ab intestato, alter vero, qui superest, inops est, succedit defuncto superstes, sm formam huius auth. h. d. Et per aut. hanc vxor. Alberti cognoscentis volebat succedere d. Albe. secundum Iac. But. modo reuocatur in dubium, an vt habeat locum ista auth. requiratur, q côiunx decesserit ab intestato. & vr q sic, cum hęc auth. veniat per interpretationê extensiuam ad l. C. ergo &c. vt in Auth. de fil. ante mtr. do. na. §. fi. Modo quæro, 1 † quid si maritus erat intestabilis, quia erat prodigus, cui erat bonis interdictû, vel vsurarius manifestus, qui decessit non præstita cautione, nunquid vxor tûc succedat. & vr q non, quia dicun- a tur proprie intestati, a qui mortui sunt intestabiles. nã l. aliam significationê attribuit intestato, aliã intestabili, vt ff. de iuis & leg. l. 4. sñ. 9rium credo, quia sicut in bo. pos. vnde vir & vxor. non est de substantia, q vir decesserit intestabilis, cû hoc nô cônumeretur inter substantialia. ff. eo. l. 1. ita nec in hac auth. sed vr, q hęc auth. hêat locum etiam ex testamento, vt in eadem authê. uer. imputatur. Solu. ille uer. dêt intelligi de legatis relictis ab intestato. Sed côtra hoc statim opi. nam si coniunx præmoriens prouidit superstiti

ADDITIO.

a An. Bar. intestati. No. quis dicatur proprie intestatus, vide Bal. in c. 1. de succes. feu. & l. in testamento, inf. de test. mili. quod no. glo. l. cum in antiquioribus, infra de iure delib. vide plene do. lo. in l. ex facto, ff. de vulg. & pup.

superstiti, ergo vr tacite exclusisse prouisionem legalem, vt §. de pac. conuen. l. fi. de procu. l. maritus, & ff. de vulg. subst. l. cum ex alio, §. filio. Sol. ad duas primas leges. respond. quia ibi quis pro alio fibi, hic alium, vbi cum fecerit in alterius fauorem, non debet retorquere in læsionem, secus si dixisset, quod nõ posset plus petere, quia tunc non hēt coniux beneficium huius authent. eo qđ voluntatem defuncti non potest rumpere. portio. n. quę pee hanc auth. assignatur, non continet debitum necessarium, sed disponit de quadam successione extraordinaria præter voluntatē testatoris, sola miserationis causa. vel dic, non obstantibus prędictis, ꝙ hęc auth. habet locum tam ex testamento, quam ab intestato. Quid ergo si decedens cum testamento instituat solos filios, nunquid vxor veniet contra testamentum, & quo iure petet? Respon. si decedit ab intestato, veniet vna cum liberis ad hæreditatem per hanc literam, cũ dicit, succedit. si vero filios in testamento instituat, siue coniugem omnino prætereat, siue aliquid ei relinquat, modo habebit coniux portionem hanc conditione ex l. ista, sic alias dicitur & intelligit §. de Episc. & cler. authen. presbyteros. Sed quid si extraneos instituat? Respõ. adhuc credo idem, scilicet quod coniux suam quartam portionem petet, etiam contra voluntatem defuncti argum. in auth. presbyteros. & in Auth. vt liceat matri & auiæ. §. qa vero lege. ibi, si vero talis mulier filios ex eo non habuerit &c. secundũ Nic. de Mata. & ita teneas, & sic apparet, ꝙ via succedendi per istam authē. est perpetuum quod est nor. dignum. † Quæro quid si liberi non superfsunt, sed ascendentes? Respon. superstitem in quartam vocari. Nam si descendentes non sufficiunt, ergo nec ascendentes, per locum a maiori sumptum negatiue. Præterea illa auth. duo facit, scilicet quia defert, & præfert, defert enim quartā, & in hac quarta p̄fert coniugem liberis. vnde licet coniux non existentibus liberis, non veniat ex iure prælationis, quia prelatio requirit sua extrema, venit tamen ex iure delationis, vt ff. de contra tabu. l. si post mortem, §. fi. & ff. de bon. possess. l. sed cum patrono. † Item quæro, quid si nullus ascendentium, nec descendentium superest, sed tantum transuersales? Respõ. gl. vxorem iure accrescendi præferri, secundum Bal. sed Pla. dicit, ꝙ non accrescit, qa non vocat, cum collaterales succedant in dodrantem, & hęc verba. sed si omnes collaterales renunciarent, bene accresceret vxori, iuxta no. supra, de secun. nup. l. 1. Sed Iaco. de Belu. in corpore illius auth. dicit, ꝙ non habet locum ius accrescēdi, quia veniũt diuerso iure, per dictam l. sed cum patrono. Nam interuenientes ex diuersis capitibus edicti, dicit ibi, ꝙ non habet locum ius accrescendi, quia illud caput edicti, quod agnitum non fuit, ius non tribuit. Sed illa lex habet locum tantum, quãdo succeditur per pretorem, non quando solo animo quis fit hæres, vt inf. de iur. delib. l. quidam eulogio. Denuo no. quod aliquid conceditur ratione inopiæ, quod alias non concederetur. Quæro ergo quis dicatur inops? Respon. aut lex facit mentionem de inopia respectu certi & determinati effectus, puta respectu debiti soluendi, & tunc ille dicitur pauper, cuius vires non suffi ciunt ad soluendum, vt in Auth. de fideiul. §. sed neque, & l. nam his. ff. de dolo. aut lex loquitur absolute, & tunc gl. dicit, quod est in arbitrio Iudicis, nam cum verbi significatio sit obscura, nec certificetur per relationem ad aliud, Iudex habet arbitrari, cuius arbitriũ erit secundum qualitatem personę, vt ff. de leg. 2. l. si filiæ. Et facit ad testamenta, in quibus mandat maritari pauperes virgines. Nam quæ sunt pauperes, bonus vir, id est executor testamenti arbitrabitur, vt ff. de dote præleg. l. Theopompus. Sed si male arbitraretur, recurritur ad Iudicem, vt l. 1. ff. de leg. 2. & l. hęreditas, in fi. de petitio. hęredit. Deinde habes hic ꝙ matrimonium constat sine dote, nec habetur delectus diuitiarum, vel paupertatis. Non obst. Instit. de nup. §. fi. quia ibi speciale quo ad legitimationem liberorum, vt talis solemnitas requiratur; caue tamē, quia quod ibi dicit, instrumenta dotalia, intelligũtur, id est matrimonialia, vt supra, de nupt. l. neque. & in l. Imperialis, super verbo, dotalibus, in glos. † Vlterius etiam not. quod prouisionem legalem erga coniugem non impediunt liberi primi matrimonii, qđ est menti tenendum, & est argumen. quod per l. hac edictali, sup. de secund. nupt. non impediatur lucrum dotis ex forma statuti veniens, licet in pactum deduci non posset. Sed contrarium facit, quia prohibitus alienare non potest per suum contractum introducere dispositionem legalem in oppositum: immo tenetur curare, ne id fiat, vt ff. de verbo. oblig. l. si ita quis. §. ea lege. in glos. ordin. dic vt dixi supra de inof. donatio. l. 1. † Extra quæro, quid si matrimonium est cũ magna dote, & maritus superstes est inops, an lucrabitur saltem quartam partem dotis per istam authenticam, & dicit Cy. quod sic, sicut si illa dos non esset dos, sed essent bona paraphernalia, vt supra, de iure dot. l. licet. post gl. per Cy. qđ non est alibi. † Restat modo a quoddam dubium quotidianum, pone quod per statutum ciuitatis maritus debet lucrari quartam partem dotis, legatum est ei relictum ab vxore nunquid debet illud sibi computari in partem illam? certe videtur, quod sic. per hanc literam. sed contra, quod non, quia sublatum est edictum de alterutro inter virũ, & vxorē, sup. de rei vxo. actio. l. j. §. sciendũ. Et hoc credo verius, nisi a testatore. hoc dictum esset, vt ibi dr̄. hic aũt ideo cõputat, quia l. ista hoc statuit. alias aũt non fieret. Nic. de Mat. in sua lect. Idem disputando tenuit. Fed. de Sen. nam si computeretur lucrum statuti in legato, sępe legatum esset inutile, & quia lucrum, quod statutum defert est debitum iam radicatum, & ęs alienum, ꝙ ideo legatum non computatur, vt ff. ad l. Falc. l. si debitor, & supra, de hæred. actio. l. si adulta. sed Iacob. de Aret. dicit ɔ̃trium in l. si cum dotē. §. si pater. ff. sol. matri. & idem tenet Ray. & Bart. ibidem, & eorum sequaces, & est ratio, quia in lucro, quod percipitur ex dispositione legali, confunditur legatum, vt patet in legitima filij, & patroni, vt ff. de iure patron. l. sicut. §. j. & §. de inoffic. testa. authen. nouissima. & certe inter virum, & vxorem vr̄ casus expssus huius auth. & ista opinio cõiter approbatur. sed prima opin. verior est, quia lucrum, quod percipitur ex forma statuti, magis prouidetur ex prouidentia viri, qui sibi de dote prospexit, vt ff. de probationibus, l. si pactum, q̃ prouidentia vxoris, legatũ vero procedit ex mera prouidentia vxoris. Causæ vero sunt separatæ, & diuerso tp̄e nascuntur, & ideo vna non euellitur de corpore alterius, sicut dicimus in materia duarum quartarũ. vt no. J. ad l. Falc. l. q̃q̃. Præterea non est verum, qđ istud sit proprie lucrum, qđ pp̄ onera matrimonij cõceditur, sicut nec fructus dotis, qđ vir lucratur. facit qđ no. ff. de cond. ob cau. l. si donaturus. in fi. Præterea istud lucrũ est ex pacto tacito. arg. ff. de acqu. hær. l. si duo. in fi. sed si proueniret ex pacto expresso, non computaretur legatum, vt ff. de leg. 2. creditores. ergo, & tacitum pactũ idem dēt operari, vt l. cum quid. ff. si cert. pet. Non ob. ɔ̃ria, quia non loquuntur in lucris sumentibus originem a ɔ̃tu oneroso, sed a cā originali mera lucratiua. Nam nec illa auth. considerat onera matrimonij cum prospiciat vxori, sicut viro, sed tm̄ ponderat inopiā. & hęc est rō finalis, quare extenuatur per legatũ, & ideo cõputatur legatum. In gl. quid si liberi, in fin. ego credo, ꝙ possit, & debeat hr̄e quartā, & non plus, quia nunq̃ fuit intentio legislatoris corrigere leges q̃ loquuntur de successione proximorum, nec hoc debemus intelligere in dubio ar. in Auth. qui mo. na. ef. sui. §. tribus. & J. de appe. l. pręcipimus. in fin. Dico ergo, ꝙ siue sint liberi, siue parentes, siue alij coniuncti, qui vocantur ad hęreditatem, vxor non admittitur, vt in l. codicis. saluo qđ in casu huius auth. hēt quartam, & nunq̃ plus ex authoritate huius l. quicunque veniat ad hr̄ditatem, minus aũt p̄t hr̄e pp̄ pluralitatem liberorum, sm̄ qđ hæc auth. statuit, & sic erit derogatũ iurib. antiqs. & in isto casu q̃tum ad istam quartam in alijs partibus erũt firma. Nic. de Mat. in sua lect. † Vltimo q̃ro, qđ si matrimonium erat cũ dote, sed adeo parua, ꝙ vxor superstes ex ea sustentari neqret, an hēat locum bñficium istius auth. l. vt succedat in quarta ɔ̃putata dote? & vr̄ ꝙ non, qa non est nostrum leges extendere, vt l. si vero, §. de viro. ff. sol. mat. & J. de coll. l. illā. & ff de acqui. hær. l. si seruum. §. non dixit. In ɔ̃trium vr̄, quia eadem est æquitas, ne coniux infęlix mendicare cogatur. Item satis dr̄ matrimonium sine dote, qđ est sine congrua dote. Item nihil, & parum ęquiparantur. ff. de ɔ̃d. & dem. l. quis, alias sequeretur absurdũ, ꝙ si esset dotata in vno nũmo, ꝙ excluderetur a beneficio istius auth. a quo nõ excluditur per modicum legatum, & pro hoc, qđ no. in simili. ā. qui da. tut. po. auth. minoris debitor, §. de excu. tut. l. paupertas, & l. athletæ, §. de rusticis, & hoc credo verius, & an sit parua dos, vel magna, statur arbitrio iudicantis, J. tit. 2. auth. quod locum. Et puto, ꝙ si sufficit ad victum, & vestitum congruum. quod non dicatur dos parua, alias sic.

A D D I T I O.

a A. B. Restat modo. An legatum factum ab vxore viro, computetur cum lucro, qđ vir accipit a statuto adde quod Bal. in dubio reliquit istam quæstionem, in l. si cũ dotem, § si pater, ff. sol. mat. Ang. ibi concordauit opi. vide do. Io. de Imo. ibidem, & quod no. in c. requisiti, & offic.), ext. de test. uide Bar. in l. huiusmodi, §. cum pater, de leg. 1. Io. de Imo. in l. cum pater, §. qui dotale, de leg. 2. & uide tex. singu. in ista materia, quem ad hoc subtiliter allegauit Bal. in l. fi. uxor tua, infra, de bo. auth. iud. possid.

De repudianda bon. poss. *Rub.*

L E X P R I M A.

1 *Aduocati præsentia non requiritur in repudianda bon. poss.*

1 Mancipatus. † In repudianda bonorum possessione non requiritur præsentia aduocati. h. d.

L E X II.

1 *Pater iura filij in iudicio, uel extra repudiare non potest.*

1 Filio delatam. Pater † non p̄t iura filii repudiare in iudicio, vel extra, vt hic, & J. de bo. quæ libe. l. cum non solum. dic vt plene dixi supra qui adm. ad bon. poss. l. 1.

De collationibus. *Rubrica.*

1 *Collationum materia ex edicto prętoris sumpsit originem.*

2 *Ratio collationum fuit, quia emancipatus auferebat partem suo cõtra ius ciuile, ergo conferre debet.*

3 *Collatio vt haberet locum requirebatur, quod omnes eo iure succederent, quod non est immutatum hodie.*
4 *Requirebatur &, vt emancipatus faceret deteriorẽ conditionem sui hæredis.*
5 *Collatio hẽt locum quoties emancipatus diminuit partem filij in potestate.*
6 *Dotem profectitiam suus tenetur conferre.*
7 *Donatio propter nuptias profectitia debet conferri.*
8 *Emancipatus tenetur conferre donata tempore emancipationis.*
9 *Nepos, & patruus, qui una successerunt & similes, tenentur conferre.*
10 *Computata in legitimam debent conferri.*
11 *Dos, vel donatio pp nuptias est præcipua, & non tenetur filius conferre.*
12 *Correctis principijs corriguntur ea quæ post principia sunt.*
13 *Collatio ita habet locum ex testamento, sicut ab intestato, nisi testator prohibeat, ne fiat.*
14 *Causæ sunt tres collationis, personæ vero diuersas habent combinationes.*
15 *Collatio non habet locum in successione collateralium.*

1 Collationum † materia, casus, modus, & forma ab edicto prætoris sumpserunt originẽ, vt ff. co. l. 1. in prin. & hoc fuit ius priorum in materia collationum, qd tunc hẽat locum, cum emãcipatus suo patrem faciebat per concursum veniendo ad successionem, per vnde liberi, vel per ꝯ tabulas: & huius iuris primæui 2 ratio fuit, quia † emancipatus partẽ auferebat suo ꝯ ius ciuile, ergo, & conferre debebat quicquid sibi acquisiuerat, qd patri acquisisset, si in potestate mansisset, non aũt debebat conferre castrensia, vel quasi, nec ea, quæ post mortem patris quæsiuit, vt ff. eo. 3 l. 1. §. nec castrense. & §. si emancipato, & §. si impuberi, & † vt talis collatio haberet locum requirebatur, ꝙ oẽs eo iure succederent, vt ff. de ꝯtabu. l. filium, §. videamus. secus si diuerso, vt ff. de collat. do. l. pẽ filium, & erat rõ, quare eodem iure debebãt succedere, quia debebant iungi in ipsa collatione, & ꝯiunctio non cadit in diuersis iurib. ff. de bo. poss. l. sed cũ patrono. Requireba4 tur † ẽr, ꝙ emancipatus succedendo faceret deteriorem cõdõnẽ sui hẽdis, secus si meliorẽ, vel non deteriorẽ, vt ff. eo. l. 1. §. toties. & hæc regula nõ fallit, nec est hodie correcta ſm Dyn. Sed quia rõa, qđ eodem iure, & non diuerso, qñq; ꝯtinebat iniquitatẽ, superuenit Scæuola, & introduxit casum, in quo fieret collatio, et si diuerso iure succederent. si tñ eodẽ iure succedere non possent, vt ff. eo. l. si filius, vñ ꝑ Scæuolã nõ inspicit, an succedãt eo5 dẽ iure, vel diuerso. † sed solum, an emancipatus diminuat partẽ filij in ptãte ꝯstituti, vt ff. eo. l. 1. §. pater filiũ, & ff. de ꝯtab. l. filiũ. §. videamus, & hoc fit ꝯñs, ſm Dy. sufficit ergo in eodẽ iure ꝯiunctio potẽtialis, licet in actu deducta non sit, & hoc est ſm ius, & interpretationẽ Scæuolæ, tãdẽ superuenit tertiũ ius. i. ꝯstitutio diui Pij, nam cũ per prætorem suus nihil conferret suo, vel emãcipato, eo qđ nõ hẽbat ꝓprium, vt ff. de acq. hę. l. placet. nisi castrẽ6 se, vel quasi, qđ nõ ꝯfertur. Cõsiderauit Imperator † ꝙ suus põt a hẽre proprium, a id est dotem profectitiam, vt ff. fa. ercis. l. Pomponius Phyladelphus, & iõ statuit eã cõferendã, vt ff. de col. do. l. 1. in princ. Tandẽ superuenit quartũ ius. s. ꝯstitutio Leonis quę considerauit, ꝙ sicut filiusf. hẽt dotẽ in sua proprietate, vt ff. de min. l. 3. §. sed vtrum ita, & filiusf. donationem pp nuptias. Et ita consolidatur vnum per mortem patris, sicut reliquum, vt sup. 7 de rei vxo. ac. l. vnica. §. videamus. idcirco statuit Leo † donationẽ pp nuptias ꝯferendam. Amplius ẽt statuit, qđ oẽs tam sui inter se, q̃ emãcipati, ꝙ nec sui, nec emãcipati, dotẽ, & donationẽ pp nuptias profectã ab eodẽ descendente masculo, vel fœmina 8 (de cuius successione tractat) inuicẽ ꝯferãt. † Itẽ qđ emancipati ꝯferant donata rpe emancipationis. & h. d. ℐ. l. vt liberis. Tandẽ superuenit quintũ ius Imperatoris Iustiniani, qui considerauit, 9 ꝙ ꝑ Leonẽ non erat determinatũ, an fieret collatio, † si nepos vno cũ patruo, vel alijs similibus succedat, & statuit inuicem ꝯferri, vt ℐ. eo. l. illam. Itẽ ꝯsiderauit, ꝙ nihil erat statutum, ꝙ nepos teneretꝯferre dotẽ mrĩs ꝑmortuæ, cui ipse successit, & ideo statuit eam ꝯferendã, sicut ꝯferret mater, in cuius locum successit. h. d. l. illã. ℐ. eo. Superuenit alia cõst. eiusdem Iustiniani, ad de10 clarationem materię emanãs, & statuens, ꝙ † omnia, q̃ computantur in legitimã, conferantur, non eẽ, & ꝙ simplex donõ, non ꝯferatẽ, nisi rõne inęqualitatis collationũ euitandæ, vel voluntatis donatoris seruãdę. h. d. l. illud. ℐ. eo. cui iunge l. vlt. cõia vtriusque 11 Ind. vbi dicitur, ꝙ † dos vel donatio pp nuptias ad partem reuersa ex l. vel pacto, dẽt esse pręcipua illius filii, vel filiæ, ꝑ quo vel qua data est extraneis hæredib. institutis, si vero alij filij fuerint instituti eatenus ꝑ eum, vel eam, pro quo vel qua datum est reuersum ad pr̃em, ꝑcipit, quatenus apud alteram partem datũ similiter perseuerat, eo qđ ea cedit cõiter diuidendo. Et no. ꝙ illa lex vltima principaliter tractat de iure pręceptionis, secundario de iure collationis: tamen sicut hodie id quod ibi dicitur ab intestato habet locum ex testamento in collatione, ita. & in pręceptione, vt ibi no. & est lex siog. demum superuenit alia const. 12 Iust. & considerans Iustinia. † ꝙ correctis principijs, corriguntẽ ea, quæ post principia sunt, vt ℐ. de latina libertate tollenda. l. prima. in principio. Ideo cum statuisset aduentitia patribus non q̃ri, per quandam consequentiam sequitur, quod non debẽt cõferri, vt infra eod. l. fin. Sequitur vltimum ius Iustiniani, qui cõsiderauit, quod æquitas collationis habet locum etiam ex testõ in casu a testatore non prouiso, qm quo ad illum casum decedit 13 intestatus, vt ff. de legit. tutor. l. intestato, & ideo statuit, † quod nisi testator disposuerit prohibendo, ne fiat collatio, ita fiat ex testamento, sicut ab intestato, vt inf. eodem. authen. ex testamento. Nam non semper testator recordatur omnium disponendorũ, præsertim cum vt plurimum testamenta fiant in articulo mortis, vt ff. de lega. 3. l. Pamphylo. §. propositum. & inf. qui testa. fac. pos. l. hac consultissima, §. at cũ humana, & ideo lex supplet id, quod verisimile esset patrem fecisse, si fuisset interrogatus. ar. ff. de pac. l. tale pactum, §. fin. nihil magis optans inter fratres, q̃ pacẽ, cuius materia, & forma est æqualitas. ar. ff. de leg. 2. l. cũ pr̃. §. cunctis, & ℐ. de bo. quæ li. cum oportet post prin. ibi, ꝙ etiam grauius &c. Et per hoc intelligi põt processus & æquitas legum de collatione loquentium. Secundo scias, quod aut tractatur de 14 causis, aut de personis, aut de rebus. † Causæ sunt tres, ex testamento, ab intestato, & per ꝯtabu. quæ participat de causa testati quo ad effectum, & de hoc tractatur ℐ. eo. l. vt liberis. & auth. ex testõ. cũ si. ꝑsonæ vero diuersas habent cõbinationes. s. suus suo, emancipatus suo emancipato, suus emancipato, emancipatus suo, nec suus nec emancipatus, nec suo, nec emancipato, dũ tñ 15 sint de liberis, vt in linea materna. † Nam inter collaterales superiores, vt patruos, ad inferiores, vt nepotes, vel econtra, de collateralibus inferioribus ad superiores collaterales, non hẽt locũ collatio in successione collateraliũ, sicut nec inter extraneos ꝑsius, quod dic vt dicã ℐ. eo. l. si emãcipati. & hr̃ ℐ. de legi. hær. l. 1. & est capsũ in d. l. fi. cõia vtriusq; iud. dũ loqtur de extraneis. Res vero sunt profectitiæ, aduentitiæ, castrenses, & quasi castrẽses, & dubię, & aliæ, q̃ post mortẽ parentum originem habuerunt acq̃sitionis, quarum oĩum hodie solę res profectitię, vel quę profectitiæ pręsumuntur, conferuntur, vt ℐ. eod. l. fi. qñque tñ collatio dr̃ resignatio rei cõmunis; & ista non est nostra materia, sed de hoc dic, vt inf. eo. si donatione, & sup. fam. ercis. l. certum.

ADDITIO.

a And. Barb. Habere proprium, an de iure. ff. filiusf. habeat bona pro studio, si quis ei legasset, Ang. eleganter tenuit, quod sic in l. 2. ff. sol. mat. & l. placet, de acq. h.

LEX PRIMA.

1 *Collatio cessat, vbi in effectu succeditur ex testamento.*
2 *Testator contulisse videtur id quod non ademit.*
3 *Voluntas testatoris non præsumitur mutata.*

1 EMancipatos. † Vbi ex testamento cum effectu succeditur, collatio cessat. h. d. Et est rõ, quia impediretur executio testamenti, si collatio posset peti, impediretur. n. executio ipsa. i. donec conferretur vt l. prætor. in princ. ff. de collatio. bon. 2 † Item quia videbatur testator contulisse, quod non adimeret, vt ff. de pecu. leg. l. denique. §. interdum, ff. de mili. test. l. tribunus, 3 §. fi. & arg. extra de priuileg. c. quia circa. † Item quia non præsumitur mutata voluntas, ff. de probatio. l. quinquaginta. Sed hoc hodie corrigitur per auth. ex testamento, & dic vt ibi.

AVTHENTICA.

1 *Dotis & aliorum ex testamento datorum vel ab intestato fit collatio inter liberos.*
2 *Filio in potestate datum regulariter non confertur, cum tribus fallentijs, hodie vero requiritur expressa remissio.*
3 *Aequalitas est seruanda inter liberos: & leges debent legib. concordare.*
4 *Donatio facta filio in ptãte hẽt vim relicti, & prælegati, ideo non confertur.*
5 *Tacite confirmat ille qui non infirmat.*
6 *Donatum exit de æstimatione donantis.*
7 *Mortis confirmatio non operatur plusquam confirmatio facta in vita.*
8 *Aliud est esse simile, aliud est esse idem.*
9 *Simplex donatio facta filio in potestate non exit de bonis patris.*
10 *Opinio vltimo loco posita videtur esse opinio glossatoris.*
11 *Donatio facta filio in ptãte contẽplatione meritorũ habet vim prælegati.*
12 *Probatum idem operatur quod specificatum.*
13 *Causa finalis illa est, qua cessante quis non esset facturus.*
14 *Labor sicut pretium rei videtur esse.*
15 *Donatio inter patrem & filium confirmatur morte si traditio præcessit.*
16 *Donatio simplex facta filij existenti in potestate habet vim relicti.*
17 *Donatio facta filio emancipato habet speciem contractus, non relicti, & confertur.*
18 *Donatio facta filio emancipato præsumitur in præmium emancipationis.*
19 *Donatio quando fit simpliciter, est nulla exceptis duobus casib.*
20 *Datum a patre filio in potestate præsumitur concessum in peculium, a matre vera donatio.*
21 *Pater emens filio in potestate vestimenta, non intelligitur donare.*
22 *Pater emens libros filio qui est Doctor, non intelligitur donare.*
23 *Filio in potestate quæritur actio ex mutuo, vel deposito per patrem eius nomine facto.*
24 *Fructus percepti ex rebus patris fiunt communes. & conferuntur.*
25 *Lucrum filiusfamilias non tenetur conferre, videlicet industriale, ideo etiã si negotiatur cum pecunijs patris, medietatem lucri nõ tenetur conferre.*

Filius

26 *Filius tenetur operari patri, sicut vxor viro in operibus obsequialibus.*
27 *Filius nomine proprio negotians lucra illicita patri non quærit, si vero patris nomine negotiatur patri non iure filiationis sed gestionis officiis.*
28 *Ludus taxillorum an aliquo casu sit licitus, remissiue.*
29 *Filius quando dicatur acquirere ex parentis.*
30 *Filiaf. nõ tenetur cõferre sibi donata a sponso si reuertitur ad domũ patris.*
31 *Sponsus, quando mittit localia sponsæ, videtur donare.*
32 *Sponsalia magni valoris non intelliguntur sponsæ donata, etiam si nuncius dicat, sponsus donat.*
33 *Filius dotem, quam ex forma statuti lucratus est, tenetur conferre.*
34 *Filiusfamilias fructus aduentitios confert.*
35 *Expensæ quæ in studiis sunt factæ, non sunt computandæ.*
36 *Condemnatio, quam pater soluit pro filio, an conferatur.*
37 *Filius si ad ludum alearum pecunias profundit, debet sibi imputare.*
38 *Filius dotans neptem de peculio aui, an debeat ipsi imputare.*
39 *Filia ar bona, quæ ad eam veniunt iure primogenituræ, non tenetur conferre.*
40 *Filius mercatoris, lucrata post mortem patris non tenetur conferre.*

1 **Ex testamento.** † Dotis & aliorũ datorũ ex testõ, & ab intestato, fit collatio inter li-
2 beros, nisi testator aliter prouiderit. h. d. Opp. † & vr, ꝙ nõ oĩa data conferant, quia data filio in ptãte non conferuntur ctr. Fallit in tribus casibus. Primus, rõne oneris collationis impositę a dãte. Secundus, rõne collationis reciprocæ, vt vitetur inæqualitas. Tertius, qñ non est aĩo donandi traditum, sed in peculium concessum. j. eo. l. illud. §. fi. & l. si donatione. Sol. dicit Mar. & Plac. ꝙ olim donõ simplex non ꝯferebatur, nisi in trib. casib. supradictis, hodie vero ꝯfertur sp, vt hic, nisi onus collationis sit expresse remissum, quia ista auth. loquit indefinite, ergo vr, ff. de mili. test. l. in fraudem. §. fin. ꝙ ergo dicit, datorum, intellige, vt iacet. i.
3 siue datorum ob cãm, siue simpľr donatorũ, quia † æqualitas est seruanda inter liberos, & inter partes, cũ debeãt esse pares in natura pari. & ſm hoc est correcta l. illud, §. fi. j. eo. l. qa, ꝙ ibi est ex-
a ceptio, hodie est rła. Alia est opi. a Azo & aliorũ, ꝙ non sit correcta, & ꝙ ista authẽ. intelligatur ſm illam legẽ, vt restringaĩ ad data ob cãm, puta donõnis pp nuptias, & militiæ, non aũt eaten daĩ ad correctionẽ d. l. illud. & hoc, quia leges dẽnt legib. concordare, s. de inof. do. l. 1. & veteres leges distinguunt nouas, ff. de leg. l. sed & posteriores, & una l. exponit aliã, & addit, detrahit, &
4 influit, ff. de coniung. cum eman. lib. l. nihil. & † quia donõ facta filio in ptãte, hẽt vim relicti, & relicta, quæ percipiuntur, non cõferunĩ, j. eo. l. a patre. ista ergo donõ filioꝝ facta p patrem de cuius hæreditate agitur, iõ non ꝯfertur, qa hẽt vim prælegati. Nam
5 vltra partẽ est, qđ p se seorsum donatur, & quia † tacite ꝯfirmat: ille, qui non infirmat, vt no. s. de don. inter virum & vxo. l. ea ner-
6 bis. Itẽ donatum exiuit destinatione donantis de bonis ipsius, ergo non cõnumeratur inter sua bona diuidenda, arg. de pec. leg. l. cũ dñs, §. fi. ergo non ꝯfertur, quia conferre est idem ꝙ ponere in diuisione, sed Martinus respondet, ꝙ donatio habet uim reli-
7 cti, sed non vim prælegati, nec plus † operatur mortis confirmatio, q̃ ꝯfirmatio facta in uita, puta p emancipationẽ, ar. ff. de libe. & post. l. Gallus, §. & quid si tm̃. q̃ confertur, j. eo. l. ut liberis, §. fi. Nec dẽt esse validus aliquid ex eo, ꝙ tardius confirmetur, cum confirmatio fingat retro. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. testõ. sicut declaratio, nam se reddit ad suum principium, de iniusto testam. l. si quis filio. §. pen. ff. de testa. l. hæredes palam, §. sed si notam. & ar. extra de accus. c. cum dilectus. præterea licet habeat uim relicti, ut inf. ad l. Falc. l. pe. non tñ est relictum, ff. de do. inter uir. & ux. l. si maritus tuus. nam ego possum habere uires Petri, licet non
8 sim Petrus, quia † aliud est esse sira, aliud est esse idõ, ut no. ff. de po. l. ꝙ Nerua. & ff. ad Car. l. si impub. in prin. Item non obst. si dicatur, ꝙ exiuit de bonis. nam concesso hoc, non tamẽ sequitur, ꝙ non conferatur, quia exiuit de bonis cum tacito onere colla-
9 tionis, & sic onus sequitur rem ipsam. Item simplex donatio facta filio in potestate non exit de bonis patris eo uiuo. l. 2. de inof. dona. sed morte ꝯfirmaĩ, cum sua causa, suisque uitiis. pterea si ꝯfertur donõ a principio ualida, ut j. eo. l. ut liberis, §. fi. ergo & a principio inualida ꝯfertur multo magis. arg. inf. de ead. tol. l. j. §. pscdo. præterea ista auth. fingit, ꝙ patria uoluntas sit, ꝙ conferaĩ, nisi pater expresse dicat ꝯtrium, ergo debet cõferri, & sic uera est opi. Mar. in qua gl. uidetur finaliter residere. Ex quo ultimo uer-
10 bo gl. colligo gl. tenere opi. ꝙ ꝯferaĩ, quia † opi. ultimo posita, uĩ esse opinio glossatoris, ut no. ff. ad Trebel. l. qui filium. in glo. s. de
11 testamento. uer. sñ. ibi, & ultimi &c. † Et idem dicunt Doct. de dictis Inn. ꝙ ultima opinio præsumitur approbata, tãquam sua. Tertia est opin. quod si pater donat filio in potestate contemplatione meritorum, distinguendum sit de ipsis meritis, quia aut uera, aut simulata, aut nulla, primo casu non confertur, quia propter meritum habet uim præcipiendi, idest uim prælegati, non ratione filiationis, sed ratione meritorum, ut supra de inoff. testam. auth. vnde si parens. & no. s. de inof. don. l. 2. Secundo vero casu & tertio confertur, quia sola naturali ratione ipsius filiationis facta videtur, non ad præcipiendum, sed in peculium, & ideo confertur, hoc tenet glo. infra eod. l. si donatione, secũdum Jac. de Ra. j. eo. l. si emancipati. in sua lec. Quarta est opin. quod aut est donõ remuneratoris, aut gratuita, primo casu non confertur, quia est inter viuos aduentitio iure quæsitum, inf. eo. l. si & de inof. test. auth. vnde si parens, & ibi gl. secundo casu, aut est mera donatio, & non confertur, quia habet vim relicti. Fallit in duobus casibus j. eo. l. illud, §. fi. aut est donatio in peculium, & tunc confert, infra eo. l. si donatione, in text. & glo. & hoc tenet. Jac. But. Quinta est opi. ꝙ si merita sint specificata, tunc videtur aduentitia donatio, secus si non specificata, quia tunc sunt incerta in re ipsa, & etiam in genere meritorum, & nihil operantur,
12 ad hoc, ff. de don. l. Aquilius Regulus. per Bart. sed † certe idem operatur probatum, ꝙ specificatum, s. de do. ante nup. l. si præsidi. in glo. & ideo in ꝯtu donationis non requiritur specificatio meritorum, sed vera existentia terminorum. opi. Dy. est, ꝙ simplex donatio facta filio in ptãte non conferatur, quia hẽt vim ꝓlegati iuris præsumptione, a qua præsumptione recedit in duobus casib. Primus, ne in collatione seruetur inæqualitas. Secundus, si appareret patris ꝯtria voluntas, & iõ l. illud, §. pe. nõ corrigit in filio in ptãte ſm Dy. Non ob. ista auth. q̃ dicit, & aliorum datorum, qa pr nunq̃ dedit, ex quo filius in ptãte erat: tñ dare destinauit, & sic non obst. illud verbum, datorum, quod supponit, ꝙ dans dñium suum transtulerit in recipientem, quod in filio in ptãte non cadit, vt in l. a. s. de inof. don. sed si donõ non est simplex, sed remuneratiua, tunc non confertur, qa aduentitia, ſm Jac. But. & Bart. quod est verum, si merita sunt loco finalis cãæ,
13 qa pr non erat alias facturus. Nã † diffinitio finalis cãæ hæc est, cã finalis est, qua cessante quis non esset facturus, sed inter ꝯiunctas personas ꝓsumit potius ex nãli affectu, & ea cã motiua, q̃ ex cã limitatiua, ff. de do. l. a. §. fi. & ff. mand. l. creditor, §. t. præsumptio. n. latissima est pp nãlem affectũ, vt ff. de li. leg. l. Aurelius, §. Titius. testõ. merita sũt non perfunctoria, sed digna munere inspicienda sunt. ff. de manu. vin. l. illud, & l. si tibi, si cert. pet. p Guil.
14 † nam labor b sicut pretium rei esse vr, de annu. le. l. Seio. & inter
b patrem, & filiũ ꝯsistit oĩs obligatio ex cã aduentitia. ff. de fideiu. l. si quis pro eo. §. 1. in gl. ergo talis donatio ob vera merita inter
15 pr̃em & filium, valet statim, & † non est necessaria tradõ: quia non requirit alia ꝯfirmatio p mortem, quia aduentitia. Sed ꝯ hoc facit, quia acquisitũ ex re patris, ex quacunq; opera filij, tñ est profectitium: sed hęc est res patria, ergo est profectitium, j. de bo. q̃ lib. l. cum oportet. Ad hoc tñ. quia cã facit esse aduentitium: quia non tanq̃ filius, sed tanq̃ quilibet, arg. ff. si quid j. patr. l. diuus, oportet ergo esse talem cãm, q̃ non tm̃ patrem flectat, sed bono viro ꝯcludat, & æquiponderet donatio meritis, vel saltem non sint ultra dimidiam iustæ censuræ, seu mensuræ, arg. l.
16 a. s. de rescin. ven. cum si. † Conclude ergo, ꝙ simplex donatio facta filio in ptãte donatoris existenti, hẽt vim relicti. Sed in hoc caue tibi, qa quantum ad insinuationem non hẽt vim relicti, vt s. de do. inter vir. & vxor. l. donõnes quas, nec q̃tum ad ꝯfirma-
c tionẽ p hr̃ditatis aditionem, qa ꝯfirmatur sola morte, c nec q̃tũ ad tres actiones q̃ ꝯpetunt noĩe relictorum, ut j. cõia de leg. l. 1. nec q̃tũ ad ꝯfiscationem p dãnationem donatoris ad mortem, vel seruitutẽ, arg. s. de don. inter vir. & vxor. l. res vxoris, & ff. de min. l. denique, §. sed vtrum, vers. nec eo. & quod no. j. q bo. ced. pos. l. pe. Itẽ ex tali donõne non orit condo ex l. si quis argentũ, q̃ est j. de don. qa non ꝯfirmatur, nisi quatenus interuenit traditio. l. 2. s. si quis alte. vel sibi, nec debetur euictio. l. r. de don. ante nup. per Cy. hac rõne. Ex donõne cã mortis inter patrem, & filium in potestate, non oritur condictio ex lege, sed inter eos, qui sunt habiles, oritur condictio ex lege, ut ff. de leg. 2. l. cum pater, §. Meulo. Sed donõ non simplex, sed ex iustis meritis facta inter viuos

ADDITIONES.

a And. Barb. Alia est opin. Azo. No. quod licet dicatur, ꝙ per subauditiones non debet induci correctio, ut est glo. fin. in c. cupientes, §. quod si per uiginti. de elect. in 6. tamen per subauditiones tollitur & euitatur correctio, ut hic nam subauditur ob causam, quod tene menti. tu vide tex. in c. cũ dilectus de consue. & qđ no. in l. fi. §. in computatione, inf. de iu. delib.

b An. B. Nam labor. No. ꝙ licet donatio inter patrem & filium confirmetur morte, si præcesserit traditio, ut est casus fin. l. Pap. ff. de don. inter uir. & uxo. uel aliud loco traditionis ut glo. no. in l. 2. sup. de don. cau. non nu. Fallit tñ si est remuneratoria. Item fallit si Princeps donaret filio, per tex. l. pen. alias fi. sup. de don. inter uir. & uxo. quod fuit dictum Old. in suis consi. uide Bald. in c. 1. §. item facta. de pac. iur. fir. Fallit si donatio esset simulata, ut tenet Ang. in l. si donatione, inf. eo. Fallit, si hẽret uim legati, qa non requiritur traditio gl. est fin. l. filiæ cuius, sup. fa. ercis. Fallit si essent nomina debitorum, q̃ tradi non pñt, ut singulariter dixit Bald. in c. 1. an mar. suc. xv. in bonis. Fallit nisi constitueret se pręcario noĩe possidere, quod intellige, quando deponit certa res. ita eleganter dixit Angel. in l. stipulatio hoc modo de uerb. ob. & vide Bald. qui eleganter loquitur in l. 1. sup. de do. ante nup. pro intellectu l. Pap. uide Bal. in l. 2. sup si quis alte. uel sibi.

c A. B. Sola morte. Tene menti, ꝙ licet donatio simplex facta filio in ptãte, habeat uim relicti, tñ quantum ad insinuationem hẽt uim donationis, nec quantum ad aditionem sola morte confirmatur, & an donatio ex mortis requirat aditionem ex testamento, uide Bald. in l. 2. ff. de lega. 1. & l. si mortis, inf. ad l. Falc. & ibi dedi remissiones, & an donatio confirmetur iure inter patrem & filium, uide Bald. in l. 1. in add. sup. de inof. do. & infra pro donato, l. fin. & ibi remiss. & an valeat quo ad dotem, vide text. l. Pompo. Phyladelphus. ff. fam. erc. & an valeat quo ad paraphernalia, uide text. fin ff. de iu. do. l. si ego, §. dotis. & Imo. in l. placet, ff. de acqui. hær. & Ange. in l. 1. ff. solu. mat. ubi dicit, ꝙ ualet donatio facta filio studenti, licet do. Jo. ibi aliter dicat.

viuos, valet inter patrem, & filium in ptãte, & statim, sumit effe-
a ctum nec requiritur insinuatio, a vt no. ff. de don. l. Aquilius Re
gulus, q dic, vt dixi sup. de sacros. eccl. l. illud. & hoc est primum
17 capitulum, qñ donatur filio in ptãte donatoris existẽs. † Scdm
cap. est, qñ donatur filio emãcipato, an talis donatio conferatur,
nam ista donatio habet speciem, & vim ɔ̃ctus, non relicti. Item
non potest intelligi facta in peculium, qa emancipatus non ha-
bet peculium. sup. de inof. test. l. fi. & no. j. eo. l. si donõne. est er-
go mera, & vera donatio, ergo confertur ea generalitate huius
verbi, datorum. Nõ ob. j. eo. l. illud. §. pe. quia in hoc. ille. §. corri
gitur, nam indistincte hodie confertur ſm Mar. Alij dicunt, vt
Old. ſm Iac. de Aret. quod emancipatus confert donationem q̃
accepit in pręmium emancipationis. i. obtentu emãcipationis,
nam ista non est simplex donatio, sed ob causam emancipatio-
nis, & iõ l. aut liberis. tractando de colla. datorũ ob cãm, subdit,
de donationibus in p̃mium emancipationis, nam qa filius patiẽ
do se emancipari, fit alienus a suba p̃ris, saltem quo ad continua
tionem dñij, in solatium eius tristitiæ recipit p̃mium largitatis
p̃rnæ. Item non p̃t emancipatus ita de cętero impugnare testm̃
vt suus. Item hoc p̃mium vr̃ recipere pro sua legitima, & iõ im-
putatur in legitima, ergo confert, vt d. l. pe. j. eod. Si aũt esset sim
plex, & mera donõ, non obtentu emãcipationis facta, tunc non
confert, nisi duob. casib. vt d. l. peu. Non ob. auth. ista, ex testõ. qa
intelĺr de datis ob cãm ſm Old. q dicit sępe ita cõsultũ Paduę p
se, & alios iurisperitos, & idẽ dt Nic. de Ma. in d. l. vt liberis, cui᷒
18 fuit dicta opi. licet Old. attribuat eam Ia. de Are. † p̃sumit aũt fa-
cta obtentu seu p̃textu emãcipationis, ẽt si sit simpl̃r facta, dum
mõ sit facta tpe ipsius emancipationis, secus si post ex interual-
lo, & ſm hãc opin. deleruimus lr̃æ d. l. vt liberis, dum dt, in ipsa
emancipatione, &c. sed tñ tex. q sequitur in eadem l. ibi, vel post
emanc. valde ob. sed p̃dicti Doct. intelligunt, dummõ donetur
in p̃miũ emanc. & si ob cãm, vt finis legis respiciat ob causã da-
tum vere, vel p̃sumptiue, sed ita restringere illum tex. est diuina
tio, & iõ tertia opin. est, q emancipatus conferat simplicẽ donõ
nẽ, & hoc tenet Cy. Dy. Bar. & eorum sequaces, & illa est veri-
tas. Nã facere dr̃iã, q aut donat̃ emãcipato in p̃miũ emãc. & tũc
ɔferat̃, aut simpl̃r, & tunc nõ ɔferatur, nõ est rõnabiliter dictũ,
cũ licet dicatur in p̃mium emanc. tñ talis donõ ita est simplex,
b sicut q̃libet simplex, & ita dẽt insinuari, b vt j. de do. l. data. p̃te-
rea p̃mium ẽt p̃ri ɔuenit, vt j. de bon. mat. l. si nua matre, & de
bo. q̃ lib. l. cũ oportet. dicas ergo. q lex grauat emancipatum ɔ-
19 ferendo simplicẽ dona. † Tertium cap. est, qñ donatur simpl̃r,
nec suo, nec emancipato, ut a m̃re, auo m̃rno, uel auia, & tunc
dic nõ cõferri, nisi in duob. casib. vt j. eo. l. illud. §. fi. & sic magis
grauat̃ emancipatus, p l. vt liberis, q̃ nec suus, nec emancipatus p
l. illud. §. & est rõ dr̃iæ, qa nec sui, nec emancipati magis parti-
cipiant de natura extraneorum, q sunt a collatione remoti, quã
emancipatus, in quo adhuc remaneret reliquiæ p̃cedentis ptã-
tis. ar. ff. de lib. & posth. l. filio quẽ p̃r. Adde qđ not. s. de do. inter
ui. & vxo. l. si ɔstãte, sed caue ubi ab illa gl. qa dicit ɔ̃ casum l. j. j.
20 de bo. q̃ li. & illud est tertiũ cap. † Quartum c. est de reb. simpl̃r
traditis filio in ptãte sine ɔmemoratione donõnis, an p̃sumatur
c donare? & dic q nõ, sed in peculium concedere, c vt s. de vxor. p
ma. l. 3. & ff. de pec. l. fi. Idẽ si p̃r dixit, dono in peculiũ, vt j. l. si do
21 natione. † Quintum cap. est de rebus emptis per p̃rem noĩe filij
in ptãte, & traditis filio, an videatur donare? & dic q si p̃r facit
hoc ex quadam nãli necessitate, vt qa emit filio vestimenta, nõ
intelĺr donare, vt l. legata. ff. de adim. leg. aut ex mera liberalita-
te, & tunc vr̃ donare, tñ talis donõ hẽt vim quodammõ relicti,
qa oportet, q ɔfirmetur p mortẽ donãtis, vt s. fa. er. l. filiæ cuius.
qd ergo de liberis? & vr̃, q nõ p̃sumat̃ donõ, qa p̃r ad hoc tenet̃
ex necessitate, vt no. s. ad Mac. l. Macedonianũ. nam si tutor ad
hoc tenet̃, ergo multo fortius p̃r. ar. ff. vbi pu. edu. de l. qui filium,
& ff. de admi. tu. l. cum plures. §. in primis, & ista opi. est vera, sup
posito, q p̃r teneat̃ de necessitate. quid. n. si filius haberet de suo,
unde posset emere? & tũc nõ tenet̃ p̃r de ꝓprio emere, vt l. fin. ff. de
pet. hę. Si ergo de ꝓprio emit, & tradit, ista est mera liberalitas,
ergo donõ, vt no. in d. l. filiæ, vel certe ſm Ol. dẽt distingui ex nu
mero liberorũ, vt ff. de le. 3. l. si filiæ. & hoc sępe contingit, qñ p̃r
22 emit libros filijs præbendatis. † Vnum scias, q si filius esset Do-
ctor, cui p̃r libros emit, qđ istud tanq̃ quasi castrense non uenit
in collõnem, vt ff. eo. l. 1. §. nec castrense, & j. eo. l. si donõne, per
Nic. de Mat. Sed qd si p̃r emit noĩe filij in ptãte, sed non tradi-
dit? p̃sumo emptionẽ pro patre, nõ pro filio, qui nunq̃ possedit,
vt s. de don. inter uir. & uxo. l. si filij tui. Pręterea talis donõ non
p̃t ɔfirmari, cum non sit aliquo iure munita. Nam non est mo-
nita uinculo obl̃onis, cum inter p̃rem, & filium in profectitijs
non cadat immediate obl̃o, ut no. in l. si quis pro eo. §. j. ff. de fi-
deius. licet mediate p alium fratrẽ caderet obl̃o naturalis, ut l. fr
a fratre, ff. de cond. indeb. Item non est traditione munita, ergo
imp̃fecta, unde non confirmat̃, ut dixi s. de inoff. dona. l. 2. & per
23 Cy. in l. j. s. de don. ante nup. † Sextum c. est de pecunijs mutua-
tis, uel depositis p patrem noĩe filij in ptãte, & dic, q filio quæsi-
ta est obl̃o ɔ̃ debitorẽ, q̃ hr̃ loco quasi traditionis, ut no. s. de do.
cau. l. 2. & iõ supposito, q sit donõ, confirmatur morte p̃ris, vel
emancipatione ipsius filij. sed an in dubio p̃sumatur donõ? dic vt
sup. dixi in rebus traditis. Septimum caput est in filio emancipa-
to, & alijs, qui non sunt in ptãte, & tunc aut agitur de donatione
p̃sumenda, aut confirmanda, primo casu dic idem, qđ in suis, vt
l. ad eum, §. auia, ff. de dona. & l. si p̃r. excepto, qđ non p̃t p̃sumi ɔ-
cessio in peculium in his personis, q̃ in ptãte non sunt, vt no. j. eo.
l. si donatione. Scdo casu dic, q non requiritur ɔfirmatio, quia
statim valet, vt ã. de inoff. don. l. a. Tertius vero casus determina
tus est superius. Octauum c. est de ɔmercijs inter p̃rem & filios,
24 & de hoc dic, vt dicã j. eod. l. fi. † Nonum cap. est de fructibus p-
ceptis ex rebus patris, & dic hos esse cões, vt l. certum, s. fa. er. se-
cus in fructibus aduentitiorum, quos conuenientibus p̃ris ocu-
lis, ipse proprietarius filius percepit, quia sunt proprij, & nõ cõfe
25 rendi, vt inf. de bon. q̃ lib. l. cum oportet. §. sin aũt res. † Decimũ
c. est de filio negotiatore cum pecunia p̃ris in negotiatione lici-
d ta. & Bar. dicit d q media pars lucri attribuitur operæ filij, & non
confertur, qa procedit ab industria. & alia pars attribuitur pecu-
niæ patris, & illa est cõis oĩum hr̃dum, tanq̃ patri acquisita, vt j.
eo. l. illud, & ar. l. 1. s. pro soc. & sic est sicut in socijs diuidendum,
quorũ vnus ponit pecuniã tm̃, alter operam tm̃, & ita dt Bar. ex
sui capitis æquitate, ego credo Iudicẽ æstimaturum ex qualitate
lucrantis, & quantitate pecuniæ. Quid. n. si lucratus est centum
pro centenario; nam nisi excellenti industria, vel prospera fortu-
na, hoc lucrum est impossibile. Et iõ credo, quod id, qđ cõiter lu
crantur mercatores ex pecunia & labore, sit diuidendũ æquali-
ter, vt dicit Bar. Reliquum vero sit filij, tanq̃ aduentitium. arg. ff.
ad l. Fal. si hr̃s, non. n. sunt socij p̃r & filius, nec ẽt filius est institor
p̃ris, cum p̃r tm̃ de peculio teneatur, cum in socio & institore te-
26 neretur insolidum, vt ff. si cer. pet. l. cum te. p Cy. Dicet † aliquis,
filius tenetur operari patri, sicut vxor viro, vt l. sicut ff. de ope. li.
Rñ. illud est verũ in operis obsequialib. sed nos loquimur in in-
dustrialibus, quas filius patri exhibere non tenetur, & ideo ex ta-
27 li opera q̃situm est ipsius filij. † Quid dices de vsuris acquisitis ex
pecunia p̃rna? Rñd. si filius noĩe proprio negotiatus est, talia lu-
cra illicita patri non q̃rit, vt ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. 1. Si
aũt p̃ris noĩe, quærit patri, non iure filiationis, sed officio gestio-
nis, vt ff. de procu. l. qui proprio, §. item quæritur, & per hoc appa-
ret determinatum consilĺr de omnib. illicitis quęstionibus vt de
obtentis ludo taxillorum, & de alijs, siue subiacent restõni, siue
non; primo casu non ɔferuntur, tanq̃ æs alienum, secundo casu
28 tanq̃ turpe. † Et an aliquo casu sit licitum vincere ad azardum,
vide Catholiconem super verbo, elem. 35. d. cap. ab exordio, &
de immu. ecc. c. quia plerique; vno tñ casu est licitus iste ludus, vt
qñ aliqd committitur iudicio sortis, siue fortunę, vt l. fin. cõia de
29 leg. † Vndecimum cap. est de reb. dubijs. s. qñ dubitatur, an filius
acquisierit ea re parentis, an ex fortunæ munere, an ex industria,
sufficit. n. filio, q nõ est ex re parentis, gl. est no. in l. cum oportet,
j. de bo. q̃ li. In hoc ɔsiderandum est, quid, quale, q̃tũ pater hẽat,
& qs, q̃tus sit filius, & qualis. de vẽto. n. nemo q̃rit, vt l. fi. s. de ali.
pu. præst. & an mater sit ẽt locuplex, & an alia administret, quã
paterna, & maxime fiscalia, vt no. i l. defensionis facultas, de iur.
fisci, li. x. Si nihil de his est probatũ, si quidẽ filius possideret, co-
geret̃ dicere cãm cui possidet. Si aũt p̃r vel fratres possident, co-
gũtur dicere cãm suę intentionis. i. petitionis, & probare eã, argu.
no. in l. si p̃fidi, de do. ante nup. & gl. in d. l. cum oportet. Ego circa
hũc articulum dico, q circa ꝓbõnem duplex est dubitatio, vna
est qs ꝓbet, scđa est, qualiter ꝓbet. in prima est vera ultima snĩa
gl. vt ille probet, q petit, & subaudit, vel onere petitoris fungitur,
ſm ea, q̃ tradunt̃, ff. de iud. l. in tribus, & l. seq. In 2. s. qualiter ꝓ-
betur, vera est snĩa Io. vt non tantum ex verbis & plenis probõ-
nibus hoc colligatur, sed ex coniecturis, considerata condõne p-
sonę, & qualitate vitæ, & alijs verisimilibus Iudex habeat præsu-
mere circa hoc. sicut alias dr̃ de do. inter ui. l. utrum. cum si. ſm
Nic. de Mat. in d. l. cũ oportet in sua lec. in prin. facit ff. de priui.
30 cre. l. si ventri. §. in bonis de pig. l. fi. & ad Mace. l. fi. §. vlt. † Duo-
decimum capitulũ est, si filiæ. sponsus dedit anulos & perlas, &
eo mortuo puella reuertit̃ ad domum p̃ris & fratrum, an acqui-
rat patri, vel conferat fratribus & dic, q aut ɔstat esse donata, &
nõ ɔfert, quia sunt aduẽtitia, aut nõ ɔstat, & ñ ɔfert, quia nõ sũt
suæ istæ res, sed hr̃dum mariti, vt ff. de pecu. l. id uestimentum, ff.
de do.

ADDITIONES.

a An. Bar. Insinuatio. No. quod donatio remuneratoria non requirit insinuationem, vt est gl. sing. in d. l. Aquilius. Item non reuocatur per ingratitudinem, vt est tex. in l. si pater, §. 1. ff. de dona.

b And. Bar. Debet insinuari. No. quod dona. facta in præmium emancipationis, requirit insinuationem & est uera do. ex paterna liberalitate, uide tex. sing. secundũ Bal. in l. fi. inf. de emanc. lib.

c A. B. Peculium concedere. Not. quod datum a patre filio in potestate præsumitur concessum in peculium a matre, & præsumitur donatio, casus est singu. in le. donationes, §. species. ff. de don. & Bal. in l. cum virum, inf. de fideicom.

d A. B. Bar. dicit. An lucrum factum per alium ex pecunia patris ueniat conferendũ. uide gl. in l. cum oportet, inf. de bo. quæ li. Bar. in l. 1. §. nec castrense, ff. eod. & in tract. suo de duo. fratr. uide Bal. in d. l. cum oportet.

de do.inter vi.l.sed si vir ex lana.& ff.commo.l.si vt certo, §.interdum, præsumuntur,n.concessę ad vsum,non ad dominium,nisi aliud appareat ex modo & genere impensæ.ff.de don.inter vi.& vxo.l.vtrũ.& hoc tenet Nic.de Mat.i l.cũ te.s.de do.ante nup.

31 in sua lec.& idem ibi per Rich.Mal.† Quæro a hic inquit Rich. a si marit⁹ mittit aliqua iocalia vxori suæ,puta corrigias,& his verbis vtitur nuncius,dicens sponsæ,sponsus salutat te, & mittit tibi hoc,vtrum sit donatio? & an consummato matrimonio, & dissoluto pp mortem possit repeti,vbi nõ ꝯstat de aliqua renunciatione facta? Resp.non repetuntur, sed apud vxorem vel sponsam remanere debent,siue fuit simplex donõ,q̃ nunquam repetitur,siue fuit sponsalitia largitas,quę non repetitur matrimonio dissoluto,vt l.cum te sponsæ, vsque ad l.cum veterum,& l.si a sponso.s̃.de don.ante nup.& ff.de do.inter virum & vxo.l.cum hic status.§.si sponsus Item q̃ritur,si sponsa antequam vadat ad viri domum eo tpe,quo debẽt celebrari nup.spõsus vadit ad domũ sponsæ,& subarrat eam, & dat ei duos vel tres annulos, vel etiam in facie ecclesiæ, cum debebat benedici antequam vadat ad domum viri,an sit donatio, & teneat? Respon.tenet donatio, & ita debet remanere penes vxorem, vt d.l.cum te.de don.ante nup.vbi ponitur iste casus;& ad hoc accedunt leges alle.in 1.q.

32 ista sunt verba Rich.Mal.† dic,ꝙ iocalia grandis valoris non intelliguntur sponsæ donari,etiam si nuncius vtatur his verbis,sp õsus vester donat vobis has res,& ideo non fiunt sponsæ,vt not.in d.l.1.§.nec castrense, secundum Bar.hoc verum,nisi constet,ꝙ

33 nũcius habuit in commissione, vt donaret,ff.de do.l.filius.† Decimumtertium capitulum est de dote, quam filiusf. lucratus est ea forma statuti propter mortem vxoris, vtrum habeat eam p̃- b cipuam, an conferatur b cum fratribus? Dy.dicit quod confert, ex quo matrimonium fuit solutũ viuo patre, secus si patre mortuo,vt refert Cy.in l.s.s̃.fa.er.gl.tangit in l.dotem, ff.de cast.pec. alij dicunt vt Tho.de For.& Bar.non conferri,quia lucrum hoc est aduentitium, j.de bo.quæ lib.l.1.inf.eo.l.fi.s̃.vnde vir & vxor. auth.præterea & cohęret personæ mariti lucrum, sicut causa finalis lucri.i.fœdus matrimonij,& ideo in tali lucro non habet ꝯsortem,vt l.si id,qđ ego.ff.de duo.re.ff.de stipu.ser.l.item si alter. & de mino.l.3.§.si quid.& licet pater sustinuerit onera nurus, ad hoc tenebatur propter filium,ff.solu.mat.l.si cum dotem,§. transgrediamur. Item ista onera sunt consumpta, & ideo non veniunt in colla.arg.ff.de coll.bon.l.dedit dotem. Attende hic, nam aut dos est data socero,aut viro, aut vtrique. primo casu, cum istud consistat in acceptatione & retentione, socer tãtum est obligatus,ergo socero tantum acquiritur, ergo est commune omnium hæredum.secundo casu solus maritus lucratur totum: tertio casu vterque lucratur pro virili, & sic virilis portio filij nõ diuiditur,sed virilis soceri diuidetur inter cohęredes, sed magis placet opi.ꝙ semper marito acquiratur lucrum,arg.ff.de pactis do.l.inter.§.cum inter.quia vir est causa fi.huius lucri, & immediata & proxima causa spectatur,arg.ff.de vul.sub.l.sed si

34 plures,§.in arrogato.& s̃.de vsu f.l.fi.in fi.† Decimumquartum capitulum est de fructibus aduentitiorum,quos filius patiente patre percepit,an ꝯferat eos fratribus glo.in l.dotem, ff.de cast. pec.dicit ꝯferri,nõ ea ti.de col.sed quia sunt hæreditarij, & hoc verum,si filius accepit hos fructus inuito vel inscio patre,secus si permisit ei habere, tunc non tenetur conferre, j.de bo.quæ li.l. cum oportet,§.sin autem.& idem dico in fructibus dotis filiof. socero portante onera matrimonij,vt l.contra virum.ff.rerum amo.Decimumquintum cap.est de expensis,quas pater fecit ꝓ-

35 pter filium,an computentur in sua portione.† Et primo quæritur de expensis studij,& dic,quod non computantur:quia non extant,sed de libris,qui extant,an sint conferendi,dic,vt supra dixi.& no.in l.quę pater,ff.fam.ercis.facit quod no.in l.6.ff.ad Mace. Secundo de expensis in nuptijs filij factis per patrem, & dic non imputari in legitimam,quia onera patris sunt,vt no.de mune.& hono.in l.qui origine. Tertio,de expensis doctoratus dignitatis, & dic non imputari,sed pręcipi ff.famil.ercíscun.l.si filius, §.Neratius. Quarto quæritur de talia, quam pater soluit pro filio capto in bello, & dic non imputari, quia pietatis causa sol-

36 uit,de capt.l.liber captus.† Quinto quæritur c de condemnatio- c ne, quam pater soluit pro filio, & dic, aut pater soluit ea intentione,vt imputet,& tunc imputat.argum.inf.eo.l.illud,§.fin.aut intuitu pietatis, & non imputat,d.l.liber. Aut dubitatur, & tunc aut soluit ea necessitate, & imputat,quia naturaliter pater tenebatur,ff.de cond.ind.l.frater a fratre. aut ea libera voluntate, & tunc aut filius erat soluendo, & naturaliter obligatur patri, & imputat sibi in sua portione, argu.ff.de pe.hær.l.fi.& ff.de pec.le, d l.Stichus,aut filius ea se laborat inopia, d & tunc pie egisse videtur,& non imputatur,quia non extat in bonis argu.d.l.liber.nisi pater esset in contrarium protestatus.argum.ff.ad l.Fal.l.cum quo.§.fi.sic intelligitur,qđ no.per Iac.de pec.le.l.Stichus, & ibi per Bar.in d.l.frater.per Gui.Aut pater nondum soluit, tunc ipse delinquens,non pater,nec fratres pœnam luunt, supra de fur. l.apud antiquos.§.fin.nisi statuto municipali contrarium statueretur,vt no.infra decr.decu.in rub.lib.10.& tunc intelligerentur esse taciti fideiussor.delinquentis, quia pro eo tenentur, & repeterent ab eo.& imputarent sibi in partem eius.ar.ff.de verb.obl.l.

37 cum filius,in prin.& ff.de li.cau.l.agitur.§.fin.† Decimumsextũ capitulum est de profusis ab ipso filio, vt quia lusit ad azardum, & dic.ꝙ sibi imputat, quia ludere est lata culpa, & ideo tenet̃, licet possidere desierit,in.f.eo.auth.quod locum, & l.pactum, ꝙ Cy.Idem sit in meretricando consumpsit, quia meretricari est dolus,ff.mand.l.si vero.§.si adolescens. Item de his,quæ viuo, vel mortuo patre pro suis culpis, & excessibus soluit, nam sibi

38 soli imputat.ff.pro soc.l.cum duob.§.fi.† Decimumseptimum capitulum est de dotibus,& primo,vtrum filius dotans neptem de peculio aut illud sibi in portionem imputet,vel conferat? & dic,ꝙ non,quia non habet penes se.ff.de coll.bo.l.filium emancipatum. Secundo,quid si dotat sororem ex vtroque parente natã,an imputet sibi,vel conferat fratribus?dic ꝙ non,quia non fecit dolo,nec culpa,sed ductus naturali charitate,l.cum plures §.fi.ff.de admi.tut.& hoc quando viuo patre fecit: si autem pa- c tre mortuo,nihil potest facere e in præiudicium fratrum, nisi eis consentientibus, nec filiam suam dotando, nec quicquã aliud faciendo, nisi essent adeo socij, ꝙ hæc licerent per expressa capitula societatis.ff.pro soc.l.si socius pro filia. Tertio quæro,si auus dotet neptem, an imputetur in portionem patris neptis, & dic,ꝙ non.ff eo.l.dedit dotem. Quarto quæro,an filio instituto in re certa debeat conferri dos? & vĩ ꝙ non, si illa res facit legitimam ,etiam dote computata inter bona morientis, alias videtur conferri ad legitimam fratris per filiam dotatam, sicut per cęteros.ar.ff.de bo.lib.l.si libertus sub cond.§.1. Intelligo,si ista filia sit hęres vĩs,sed si est contenta sola dote, non confert, ff. de

39 de col.do.l.fuit quęstionis.† Decimumoctauum capitulum est de his,quę veniunt ad filios iure primogenituræ, vtrum veniũt ꝯferenda? & dicendum est,ꝙ non,q̃a ea forma deferunt̃,vt non diuidantur,nam talia iura non recipiunt separationẽ,& ideo ea ꝯferri impossibile est,arg.fa.erc.l.quędam mulier. de iu.patro.l. Carmelia Pia,extra,de voto.c.licet.7.q.1.c.quam periculosum, si tamen esset dubium facti,i.quis esset primogenitus,apud ambos simul resideret administrõ dñij,vel imperij,arg.no.ff.de sta.ho.l.Arethusa.Nec nouum, nã & duos simul legimus fuisse administrantes imperium,vt no.7.q.1.c.non autem, de iureiur.c. Rom.super ver.Reges,in cle.& in add.Spec.in ti.de rescri.præsentatione,per Io.And.diffuse.& sic illa forma, ꝙ per vnum regatur, non est necessaria de iure naturali vel diuino, sed de iure voluntario, & positiuo.ff.de orig.iuris,l.2.§.nouissime, secus in apostolatu,quia articulus dicit, vnam sanctam catholicam ec-

40 clesiam.facit quod no.j.de metro.berito.l.1.lib.11.† Decimumnonum ca.est de filio mercatore,qui post mortem patris in eodem perseuerauit,an lucrata post mortem conferat, vel ei conferatur, si detrimenta passus est: quæ.n.post mortem patris incępit,ad collationẽ non pertinent,vt j.eo.l.si donatione.1.resp. sed in eodem actu perseuerando,si discerni possunt,separantur, alias omnia conferuntur,ff.de neg.gest.l.cum actum,& l.at quiñ,§.Scęuola,& l.nam & Seruius,§.si viuo.& quod no.eo.tit.l. Pompo.la 2.si cer.pet.l.eius qui in prouincia,§.1.& ff.de sol.l.dispensatorem. Vigesimum, & vltimum c.nõ est de hæreditaria, sed de sociali collatione,de quo articulo habes, ff.de admi.tut.l. Titium,& Mæuium,§.altero,& plene dixi in l.si patruus,§.commu.vtriusque iudi.& iste articulus ad præsentem materiã non pertinet.expeditus sum de hac materia.

ADDITIONES.

a Andr.Barb.Quæro. Quando sponsus mittit uestes & alia iocalia sponsæ, uidetur donare uide d.Pa.in cons.162.& Bal.hic.

b And.Barb. An conferatur. An filius teneatur conferre dotem, quam lucratus est ex forma statuti,vide Barto.not.loquentem,inf.de duobus frat.licet alter dixerit in l.transgrediamur.Bald.in l.2.sup.fam.ercisc.ubi aliter loquitur, quam hic sensit.& uide eundem in l.1.inf.de bo.quæ lib.

c Andr.Barba.Quinto quæritur.An id,quod pater soluit pro condemnato, conferatur,uel imputetur in legitimam,uide Bar.in l.Stichus.ff.de pec.leg.

d A.B.Laborat inopia.Vide Bal.in auth.contra rogatus, inf.ad Trebel.& l.omnimodo.§.imputari,sup.de inof.test.& in l.si captiui,de epis.& cler.

e A.B.Nihil potest facere. Vtrum frater possit dotare filiam suam de communi patrimonio fratrum,Bal.hic tenet,ꝙ non.Idem tenet in l.f.n.C.de do.promis.Idem consuluit cons.2.incip.iste quærit & in cons.prox.multis supra sparsim enarratis.& in cons.inc.quatuor erant.And.cons.inc.Ray.& in cons.Ant.& do.Petr. de Ancha.cons.plura dubia elicienda sunt.Ludo.Rom.cons.præsentis dubitationis articulus, Barto.cons.inc.Cuctarellus. Idem tenuit Pau.de Castr.in l.si socius pro filia,ff.pro soc.& in l.omnes, eodem tit. Bal. in l.si societate uniuersarum tenuit contra,si sunt socij etiam omnium bonorum, idem tenuit in l.cum duob.§. inter fratres.ff pro soc.& in tracta.de duob.frat.ad fin. ita consuluit Pau.de Cast. inc.ad primum. Ioann.de Imo cons.inc.in casu præmisso,ita consului ego apud Vrbinum,ita consuluit do.Io.ba.facit l.ex parte,§.filiusfam.erci.l.si societatem, §.item mart.minor.ff.pro soc.l.si fratres.§.socium,eod.titu.& §.per contrarium: l.quod si eo tempore. & in l.si socius pro filia, intelligendo uerbum, maxime, si interuenit pactum,unde quod dixi in d.cons.

LEX II.

1 *Quod creditori non nocet, & debitori prodest tenetur creditori facere.*
2 *Promissori sufficit facere quod potuit in factis, quæ non sunt in sua ptãte.*
3 *Creditor non cogitur mutare debitorem.*
4 *Liberatio non cadit in promissione euictionis nondum commissa.*

Si pater. Dos pmissa ꝯfert liberõne, vl cautione. h.d. rex. cũ gl. no. ar. ad qõnẽ, ego vẽdidi Titio fundũ. & pmisi de euictione. & Mar. fideiussit pro me tãdẽ promisi illum Mat. extrahere ab oblõne ista ad petitionẽ & terminum ipsius Martini sub certa pęna, mõ Martinus petit, ꝙ ego extrahã ab oblone eũ, conor ego toto posse ĩ hoc, & volo dare Titio æque bonũ fideiussorẽ, vt liberet Martinũ, ipse non vult hoc facere, q̃ritur qd iuris? & vr ꝙ creditor ꝯpellat recipere aliũ æque bonum, vt 1 ff. de ꝯsti. pe. l. q aũt. §. pe. † nam hoc ei nihil nocet, & debitori pdest. vt ff. sol. ma. l. 2. ver. nec cogit. & posito ꝙ non posset, sufficit 2 mihi † pmissori fecisse qd potui. cũ factũ istud non sit potestatiuum, sed mixtũ, ar. j. de insti. & subst. l. 1. & ff. de ꝯh. emp. l. Labeo. vnde cũ ipsa res hẽat in se difficultatẽ, non incido in pœnam, ff. a de verb. obl. l. cõtinuus, §. cũ quis. per Dy. In ꝯrium a vr, qa † cre- 3 ditor nõ cogit nouare debitorẽ, ff. man. l. si mãdato meo, §. j. ibi, aut si nolit, nõ obligat &c. Non ob. l. 2. ff. sol. ma. quia debitor cogit nouũ suspicere creditorẽ, vt ibi, & ff. mã. l. idẽque. §. si cui. sed creditor nõ cogit nouũ suscipere pmissorẽ, nimirũ quia creditorũ est agere, non ꝯueniri. Itẽ nõ obst. d. l. q aũt. qa ibi loquit in fideiussore dando, hic in fideiussore dato. & dic qõne pdicta, ꝙ illud quod non pt fieri p modũ liberationis, fiet iuxta d. l. si mã- 4 dato meo. p modum cautionis, at. glo. huius l. † nã oblõne euictionis nondum ꝯmissa; nõ cadit liberatio, ut no. in l. facere posset, ff. sol. ma. Sed cauendũ erit reis, vel pignoribus datis, ff. de col. bo. l. 1. §. iubet. sed si fideiussor nollet in se onus custodię pignorũ recipere (pt. n. nolle) si ꝯmode inuenio fideiussores, debeo eos dare; si aũt non inuenio fideiussores, tunc qui non vult accipere pignora, vr facere, quominus possit sibi caueri, & iõ satis est mihi, ꝙ cauere debeo, vt l. hẽc, §. cautionis, ff. de ver. sig. & quod no. ff. de ser. l. mare. de re iu. l. in eo, §. nemo, de cond. & dem. l. Iul. la 1. & eodẽ mõ soluit qõ de tutore, q dedit fideiussorẽ pupil. sal. fo. & pmisit eum eximere de oblig. nã intelr eodẽ mõ, quo intelligi, & fieri pt, de cond. & dem. l. quibus diebus, §. dominus, nam est modus in rebus &c. de uer. obl. l. si ita quis, §. ea. l. in glo. ord.

ADDITIO

a A. B. In contrarium. No. quod illud, ꝙ nõ potest fieri per modum liberationis, sufficit fieri per modũ cautionis. sic sufficit cautionem fieri, licet illum nõ abstrahat obligatione. Sal. hic sequitur Bal. uide Ang. in l. sciendum, ff. de verb. sign. ubi dicit fuisse de facto. uide quæ notaui in c. 2 de feu. sine culpa non amitt.

LEX III.

1 *Reprobato pacto, censetur reprobatum iuramentum desuper appositum de iure ciuili.*
2 *Iur͂m supplet ætatẽ, alias tamen impossibilitas non remouet de iure ciuili.*
3 *Puerilis ætas non habet consilium.*
4 *Pactum de futura successione valet, vbi est consuetudo.*
5 *Renũciatio iuris patronatus valet, quod competit tempore renunciationis.*
6 *Pactum contra bonos mores etiam iuramento non firmatur.*
7 *Metus reuerentialis dicitur iustus.*
8 *Pactum in quo renunciauit nepos non debet ei nocere.*
9 *Nepos per renũciationem ex testamento patris, non prohibetur succedere.*
10 *Lex vim habet apostolicã.*
11 *Renunciatio non se extendit ad bona postea quæsita.*
12 *Filius prodigus, viuo patre potest renunciare.*
13 *Soror si hæreditati paternę fratri acceptãti renũciauit, oĩb põt accrescere.*
14 *Renunciatio si est facta vni fratrum, qui non vult hæreditatem paternam, non prodest extraneis hæredibus.*
15 *Filius successioni futuræ propter expensas studij, non potest renunciare.*
16 *Renũciatio de omni iure quod habet, & habere sperat, intelligitur de præterito, non de futuro.*
17 *Clausula generalis post quædam specificata restringitur solum ad illa.*
18 *Dictum generaliter, est generaliter intelligendum.*
19 *Renunciationes restringi non possunt si eis nulla ponatur causa.*
20 *Verba, sic voluit, & sic placuit, ĩ refutatione apposita, an sint alicuius cãæ.*
21 *Promittere de remittendo, & remittere differunt.*
22 *Pactum de non succedendo, qualiter confirmari possit.*
23 *Statutum quod arctat ad nubendum, dicitur contra bonos mores.*
24 *Mulier sine consensu propinquorum, potest contrahere cum patre.*
25 *Iuri alimentorum, cum iuramento non potest renunciari.*

Pactum. Non valet pactum, ꝙ filia dote contenta non possit prĩ monturo ab intest. succedere, & ideo succedit, ac si pactum non foret appositum, dotẽ propriam ꝯferendo. h.d. Opp. ꝙ valet pactum. ext. de pac. c. 2. lib. 6. Solu. aut est iuratum, & tunc pactũ est seruandũ, vt ibi aut nõ est iuratum, & tunc nõ est seruãdum, vt hic. & ista fuit opinio Plac. anteq̃ illud c. esset in rerum nã. sed gl. dt, ꝙ de iure ciuili est reprobatum pactũ & iur͂m, ergo neutrum tenet, vt s. de legi. l. nõ dubium, & de 5 leg. j. l. si qs in glinos, in fi. † nã reprobato aliquo, reprobat qcquid venit in eius ꝯcomitanciã, vel vigorẽ, siue sit principale, siue pœ- a nale, vt ff. ad l. Fal. l. Seius, & Augerius. Tu † dic, ꝙ de iure ciuili gl. dt verum. nã de iure ciuili nihil operat iur͂m, nisi quia supplet ętatẽ, sicut malitia supplet ętatẽ, l. 3. s. si min. se ma. di. ꝯalias impossibilitates iur͂m nihil firmat, nec alia obstantia remouet, sed de iure canonico supplet ętatẽ. Item firmat renunciationẽ. Itẽ firmat ꝯctũ rei dotalis, vt in c. licet mulieres, de iureiur. li. 6. Item nisi relaxaretur, ẽt in usuris esset seruandum, ut extra de iureiu. c. debitores. licet solute possint repet. attende hoc ultimum, vt s. de consti. pec. l. 2. ibi, sm anti. &c. Item caue tibi, qa qdam Moderni dĩit, ꝙ valet iacr͂m impuberis, qui est proximus pubertati, nam obligatur delinquendo ergo si deierat, punitur. ut not. Io. And. in d. c. 1. qd est falsum qa solum Deum hẽt ultorem, vt 3 s. de reb. cred. l. 2. eũ hẽt Iudicem protectorem ipsius iuri, † quia pueriIis ætas non hẽt consilium. j. de test. mi. l. fi. Item no. vnũ, ꝙ si statutum prohiberet iur͂m recipi, ꝙ ex tali iur͂o non pt excipi ꝯiurantem, ut no. in l. 2. ne fideius. do. den. & de reg. iur. l. inuitus, §. fi. nec pt iudex ex officio facere ꝯ ius, nec inquirere de iuribus priuatorum. de iureiur. c. ad nostram. el. 2. per Innocen. Secundo opp. ꝙ ualet pactum, vt in Auth. de fi. na. ex ma. ad mor. contract. c. j. colla. x. Solu. ibi speciale in feudo. pp consuetudinẽ 4 loci. & sic not. † ꝙ vbi est consuetudo, valet pactum de futura successione, ẽt sine iur͂o. Tertio opp. quod valeat, pactũ. ff. si qs a paren. fue. ma. l. j. §. si parens. Solu. ibi in pacto, quo pr͂ renunciat futuræ successioni, nam tale pactum ibi nã concordat, hic ꝯ. vel dic, ꝙ ibi non vi pacti excluditur, sed quia deliquit accipiendo præmium eman. sm glo. ar. ad hoc ff. de hære. insti. l. ille autẽ. & ff. de leg. 3. l. uxorem. §. hæres. Quarto op. quod ualeat renun- 5 ciatio. s. de bon. lib. l. fin. Sol. ibi † renunciauit iuri patronatus, ꝙ tpe renunciationis competebat, & sublato iure patronatus, tolluntur oẽs eius potentiæ, sicut vbi non est anima, non sunt potentiæ animæ. sed hoc ius filiationis erat inseparabile, ergo & ius succededi. quamuis. n. aliud sit ius filiationis, aliud ius succedendi, tamen sm Apostolum ad Gala. 4. si filius, ergo hęres sed 6 non ita in patrono, patronus, ergo hæres. † Quinto oppo. quod ẽt cum iur͂o pactum non valeat, quia ꝯ bonos mores ff. de uer. obl. l. stipulatio hoc modo. Solu. ibi est pactum de succedendo, quod inducit votum alienę mortis per fas, & nefas. vnde est cõtra ius diuinum. extra de concess. pręben. c. 2. l. 6. sed nos loquimur de pacto de non succedendo, quod non est cõtra, ius diuinum, ut patet 7. q. 1. cap. q̃ periculosum. Sexto op. nam. si ista filia dixit se contentam sua legitima propter dotem, ergo amplius petere non põt, etiam si plus esset in legitima, quam in dote qa hoc tpe renunciationis erat incertum. arg. s. de transf. l. de fideicommisso, & de vsur. l. si ea. de inoff. test. l. si pater. & s. de pac. l. 1. Sol. si pr͂ decessit testatus, & instituit filiam in dote, tunc concedo oppositionem, quod etiam ad supplementum, non agit, secundum Iac. But. hic in lec. sed male dt & ꝯ casum l. si qñ. §. 1. s. de inof. test. si aũt decedit intestatus, tunc habet locum l. nostra. 7 cũ iure taciti iudicij filia uocetur, ut l. 2. de iure co. † Venio ad qõnes, & primo quæro, si filia renunciauit cum iuramẽto, me- a tu tñ patris, uel nimia reuerẽtia, an sibi noceat; & dic ꝙ nõ a dũmodo petat absolutionẽ a iur͂o, ut l. j. §. quæ onerãdæ. ff. qua. re. 8 ac. non datur. & s. de fur. l. fi. † Secundo q̃ro, an talis renũciatio b noceat nepoti; b & dic ꝙ non, tum qa iur͂m est personale, de iureiu. c. veritatis. tum quia super iure tertij iurare non potuit, vt s. n. 1. l. fi. & hoc uerum qñ fuit simplex renunciatio, secus si partis debitæ perceptio. nam tunc obstat sequentibus, non ui repudij, sed ui successionis, quia successit in parte sua. Consulo tñ patri, si non vult ꝙ nepotes ex filia succedant, ꝙ filia uocet se contentam sua portione, & iuret, si. n. non apparet aliqua cã renunciationis, deuolueretur successio in nepotem, ut s. de suc. edi. l. 1. ẽt si renunciasset aliquo accepto pro ipsa renunciatione, ut ff. de acquir. hær. l. fuit qõnis. & si quis omissa cã test. l. licet. nisi talem acceptum consueuit in legitimam imputari, ut dos, qa tunc nõ est mera renũciatio, sed partis. i. suę legitimę pceptio, & iõ nõ fieret locus sequẽti in gradu. si aũt ista filia decederet uiuo pr͂e, tũc nõ ob. nepoti. ar. ff. de lib. & posth. l. Gallus in princ. & de inoff. test. l. posthumorum, & Inst. de hær. quæ ab intest. §. cum filius. 9 † Tertio quæro, utrum per talem renunciationem prohibeatur succedere ex testõ patris. & dic, ꝙ non, vt s. de pact. l. fi. & ff. de uerb. obl. l. stiplo hoc mõ alias impediretur testm̃ pr͂is, quod est absurdum. Quarto quæro, qd si renunciauit patri pp fratres qui superuiuebant, qui uiuo patre decesserunt. Rñ. non nocet renũ- 10 ciatio. ar. s. ad Vell. l. iubemus. † Quinto q̃ro, an per statutum ciuitatis possit prouideri, an valeat iur͂m; rñ. sic, qa lex hẽt uim 11 Apostolici, ut no. in l. adigere. ff. de iurepat. † Sexto quæro, an c renũciatio se extendat ad ius postea quæsitum. Dy. dicit, ꝙ non 12 in ꝯsilijs suis, & incipit ꝯsilium, qdã noĩe Fronte. † Septimo q̃ritur, an filius prodigus possit renunciare uiuo patre; & vr ꝙ sic, qa ex quo non hẽt curatorem, obligatur ex iur͂o: secus si hẽt curatorem, quem põt habere, si est emancipatus. ff. de uerb. obl. l. si

ADDITIONES.

a And. Bar. Dico quod non. No. metũ reuerentialem dici iustum metum. vide c. afsum peregrinum l. pe. ff. de fur.
b And. Bar. Noceat nepoti. An huiusmodi pactum noceat nepoti. Bart. dimisit istam q. indecisam in l. in quartam, ff. ad l. Fal. sed in l. quod sup. primi. prius illam decidit. uide ibi Io. de Imo. ubi reprehendit Bal. hic.
c A. B. Cy. dicit. Quod talis renunciatio non extendatur ad ius postea quæsitum. ui de do. D. in c. quamuis. de pact. in 6. & ibi allegauit de Rota limitando.

13 Lis eni bonis.& ff.de tute.l.qui habet per Iac.de Aret.† Octauo quæritur, soror renunciauit hæreditati paternæ vni fratrum p̄sẽti,& recipienti. quæritur vtrum accrescat tã sibi q̃ alijs, an sibi soli? Dy.consuluit,ꝙ omnibus,in tertio cõsilio qđ incipit, ex testõ dñi Alberti,qđ refert Io.An.in Spe.in ti.de test.§.1.in add. quæ incipit,de præcedenti.in fi.illius additionis, quod est verũ, nisi appareat præsumptio donationis in recipientẽ collatæ,vt ff. de do.l.in ędibus.ver.veluti.& s.de pac.l.si actionem,l.si credi-
14 tori,in 2.gl.† Nono quæritur, si est renunciatum,uni fratri, & deinde ille non vult hæreditatem paternam,an prosit extraneis hæredibus.Gui.de Cu.dicit ꝙ non.ff.de pac.l.auus. Tu considera ꝙ actum est,vt s.de dotis promiss.l.si pro te.nã in ꝯtractibus plus attenditur factum,q̃ contẽplatio,vt ibi no.s.de iu. do.l.cũ patrem,& no.ꝙ pp iuramentum potest acquiri ius omnib. etiã
a absentibus de iure canonico,vt no.a 2.q.7.c. quoties cordis ocu
15 lus.† Decimo quæritur de filio, qui renunciauit successioni futuræ propter expensas studij. dicit Cyn.non valere,quod est verum,nisi iurauerit. Vndecimo quæro,nunquid eo casu,quo nõ valet renunciatio, computet sibi expensas studij in legitimam? & videtur quod non, quia sunt consumptæ tempore mortis patris. In contrarium videtur, quia hoc videtur tacite actum. argum.l.cum quo.§.fi.ff.ad le.Fal.quod credo verius. Duodecimo quęro,soror facit generalem refutationem fratribus de omni eo,quod sibi debetur,an extendatur ad res,quas potest vendicare,& videtur,quod non, vt ff.de lib.legat.l.Aurelius.§.Mæuia.
16 & l.Aurelio.§.fi.ibi, res testatoris.&c. † Decimotertio quæritur,quando quis remittit omne ius,quod habet,vel habere sperat, quõ intelligitur istud verbum sperat. Respond.ea cã de præterito,non de futuro,quia de ea non potuit cogitari, de hoc est
17 l.qui Romæ.§.duo fratres,ff.de verb.oblig.per Barto.† Decimo
b quarto quæritur, b an clausula generalis post quædam specificata restringatĩ ad illam solum? Resp.sic, si utraq; clausula depẽdet ab eadem cã finali, alias generalis causa generaliter operatur,vt s.de tran.l.si de certa,& l.sub prætextu.la secunda,&. ff.de pact.l.emptor.§. Lucius.J.de excep.l.si ex maiore,de transf. l. cũ Aquiliana,ff.de condi.inde.l.fi.§.idem quæsijt.& d.l.Aurelio.§.
18 fin. † Decimoquinto quæritur, si ista clausula generalis a nullo regitur, sed absolute ponitur, id est non regitur ab aliqua causa,nec est annexa alteri,an gñalis sit virtus eius? & videtur, ꝙ sic per illud brocardum, quod generaliter dictum est, generaliter debet intelligi,nisi sit aliqua ratio restrictiua,vt inf.de liber.præter. l. 1. sed certe ibi etiam cl'a absolute posita respiciebat robur, & firmitatem præcedentium clausularum, ideo merito refertur ad omnia,quia præsumitur quis velle,quod valeant omnia, quæ facit,vt no.J.de condit.inser.l.2. sed hoc non venit affirmatiue,sed ad extensionem. Idem tamen certe dẽt operari,nisi ratione generalis intellectus corrigeretur, vel minuetur quod specialiter est dispositum,vt sup.fam.erci.l.quoties,& ff.de leg.2. l.
19 legatorum.§.qui plures.† Decimosexto quæritur, quid si in huiusmodi refutationibus nulla ponitur causa. Resp.tunc nõ possunt restringi ratione causę non expressę, nec tacite subintellectæ,restringuntur tamen ratione temporis ad præsentia,vt ff.de verbo.oblig. l. cum stipulamur, & l.si a colono.& ff.de libe.leg. l. Aurelius. §. testamẽto. Itẽ restringuntur ex animo ad id solũ, quod quis sciebat sibi deberi,ut ff.de pact.l.tres fratres,uel scire debebat.argum.ff.si cer.pe.l.quod re.& ideo consulo, quod caueant sibi renunciantes verbis gñalibus, ne in promptu ex effuso sermone incidant in periculum,vt s.de do.promiss.l.fi. in fin. Vnde creditores non sunt cõpellendi apponere in refutatione clausulas generales, nisi quantum venirent ad robur specialiũ, vt l.3.§.1 ff.de contrar & vti.ac.tu.& ibi per Iac.de Aret.tenetur tñ renunciare beneficiis,per quæ ipse actus posset infringi, in au
20 th.matri,& auiæ,s.qñ mu.tu.off.fun.po. † Decimoseptimo q̃ritur,quid si in refutatione generali ponantur hæc verba, quia sic voluit,& sic sibi placuit,an ista verba sint alicuius causæ,nec ne.& videtur ꝙ non,quia causa voluntatis distinguitur a uoluntate,tanquam actus exterior ab animo,idest ab actu interiori, vt ff.de transf.l.cum his,§.in causa. In contrarium videtur, ꝙ sit tacita donatio,ut l.Campanus.ff.de ope.lib.effectus est magnus, qa vbi non est cã; non valet liberatio, tanq̃ informis, & sine causa,vt no.ff.de pact.l.tale pactum.in prin.& sic non uidetur requiri insinuatio, cum non sit donatio, siuero est donatio, requirit insinuatio,vt no.ff.de reg.iur.l. si quis obligatione, & in l. 1.§.3. ff.quib.mo.pig.vel hypot.solu.siue sit causa,siue non,requiritur insinuatio, cum hoc perueniat ad liberatiũ tanq̃ merum lucrũ, & sic est eadẽ rõ, q̃ in vera donatione.l. ne quis quodã impetu tanq̃ prodigus suo patrimonio abutatur, & facit ad hoc qđ no. in simili.s.de rei uend. l. mater. Ista tamen uerba generalia nullam determinationẽ habẽtia, generaliter debent intelligi, vt d. l.emptor,§.Lucius,si.n.esset aliquis terminus restrictiuus,bene restringerentur uerba gñalia ut ff. de sol. l. si ex pluribus causis, & adde quod no, Insti.de dona.in summa,per Azo. & quod di-
21 xi s. de sacrosanct. eccl. illud. † Decimooctauo quæritur,filia cum iuramento promisit se non successuram patri, modo pře mortuo, vult succedere,& dicit, licet succedendo inciderem in periurium, tñ succedere possum, quia aliud est ꝓmittere de remittendo,& aliud remittere, & iõ licet testõr damnet hæredem suum liberare debitorẽ,non tñ liberat,vt r.o.ff.de ꝯd.ind.l.si nõ sortẽ, §.adeo, nec mirum ꝙ aliqd possumus, licet in periurium incidamus, vt no.in c.vlt,de procu.lib.6. ꝯtrium est verum, quia vbi est alteri ius q̃situm, vel quærendum, non admittitur qs ad deierandum,vt s.de transf.l.si quis maior. silere ergo dẽt.Sed nũquid p hoc p̄iudicetur nepotibus,q̃.declarauit.Bar.tñ ff.de acqui. hære.l. q superstitis, mouit dubium vnum,an tales nepotes possint succedere cum patruis. & arguit ꝙ non, qa succedunt loco matris,sed mr̃ est exclusa,ergo & eius Locumtenens, vt in vsib. feud.tit. 1.§.hoc aũt. Contrarium tñ determinat,& bene,qa hoc ius hẽt nepos,legis matris beneficio,ff.de adop.l.si arrogator.melius facit ff.de ꝯtab.l.3.§.emancipatus filius. Non ob.§. hoc autẽ, quia ibi nepos descendit ea linea in successibilis, vnde vitiũ est in tota linea,non in sola mr̃e.Item non ob. ꝙ succedat loco mr̃is, quia succedit per locum a remotione,siue priuatione matris,& ideo non põt assumere sibi naturam iã extinctã, sed assumit sibi locum,quẽ reperit vacantem, vt dixi superius. hæc sunt vera in matre, quæ non facit partem alijs successurib.nam si faceret partem,nepos ex ea repelleretur, nec refert quo titulo partẽ faciã. ea quo iurauit,& facit quod no.Bar.ff.de contratab.l.1.§.filium,
22 in 1. q. † Decimonono quæritur, qũo pactum de non succedendo firmatur iuramento: cum sit contra bonos mores! Resp.aliquid esse cõtra bonos mores,intelligunt tripliciter.f.natura, vel quasi,& tunc non valet iuramentum,quia esset contra ius naturale,vel quasi,vt si pater iuret non alere filium,nõ obedire Deo, vel Romanæ Ecclesiæ in spiritualib.ff.de iust.& iur.l.veluti, s.de in ius voc.l.venia.ff.de ope.lib.l.libertus,ver.alimentorum.Item facto,quia est turpe,& tunc idẽ,ff.de pact.l.iurisgentium,§.generaliter. Item censura.i.iuris artificio,& tunc de iure ciuili non valet iuramentum,ne ratione iuramẽti iuris ciuilis authoritas obrumpatur,vt ff.de leg.1.l.non dubium. sed de iure canonico valet,p p religionis vinculũ, qđ est de iure diuino. & licet ius ciuile nihil dicat esse ꝯ bonos mores, nisi quia deducit ad aliquod inconueniens, tñ maior esset inconueniens spernere iurm̃, qđ est ipsi Deo p̄stitũ. v.g.ius ciuile non vult renunciari hæreditati futurę,ne filius videns sic se priuatũ hæreditate patris, omittat obsequiũ,hoc.n.est satis incõueniens.at si se priuatũ nõ videt, patrẽ obsequijs prouocabit. Item viuet virtuose ſm patris desideriũ, & istud est valde ꝯueniẽs.s. quod spes pulcherrima foueat filios in successione parentũ,vt ff.pro socio.l.cum duobus, §.idem respondet.& in tex.l.nostræ,& J.de sen.pat.l.fi.in fi.& ff.de ado.l. nec ei. §.præterea. Sed istæ rationes iuris ciuilis sunt persuasiuæ, nõ necessariæ, & ideo talis inconuenientia est contingens vitio solius iurantis, ꝙ ei non debet patrocinari: filius enim tenetur patri,qa
23 pater nõ,quia diues.† Vigesimo quæritur, dictat statutũ, ꝙ licet filiæ non renunciauerint,tñ debẽt dotari,& amplius petere non possint.modo puella non vult nubere,sed vult succedere, & castitatem seruare,quæritur quid iuris? si enim non nubit,ratio iuris est impedimento,ne dotet̃,quia nomen dotis sine matrimonio esse non p̃t.vt l.fin.J.de do.ante nup. quia ergo deficit tacita conditio statuti,l.nuptiarum,ergo cessat statutũ. Item statutũ,ꝙ arctaret ad nubendum,esset contra bonos mores,& nõ valeret, iuxta no.in c.statutum.de hære.in nouella. In ꝯtrium, quia stat p ipsam quominus dotetur,ergo debet haberi pro dotata. ff.de cõdit.& de men.l.iure ciuili. Sol.si tantum assignatur sibi, quãtum nomine dotis debet pręstari,nihil amplius petere potest, vnde ñ cogitur nubere,sed cogitur esse tali portione contenta, in quocunque statu velit permanere,& est ratio, quia statutum vr̃ prouidisse de certa q̃titate,vt l.1.ff.de leg.2.ergo ea habita,filia dẽt esse contenta,vt ff.de hęr.inst.l.qui volebat.& ff.de fideicom.lib.
24 l.Thais.§.1.† Vigesimoprimo q̃ritur,quid si statutũ dictat,quod mulieres non possint contrahere sine consensu duorum propinquorum, etiam cum iuramẽto, & ꝙ potestas illius ciuitatis teneatur de facto compellere recipiẽtem ad remittendũ omnia iura,quæ viderentur sibi quæsita, ꝙ etiam de iure cõi est.s. qñ per fratrem sunt extorta,vt ff.de off.pręsi.l.illicitas, in princ. nũquid
c hoc erit verũ,qñ filia renunciat patri? puto ꝙ non. c nam pp naturalẽ affectum,plurimum patri videtur esse concessum. arg. ff. de li.leg.l.nam Aurelius.§. Titius testõ,ff.de hæred.institu.l.quidam cũ filium, ff.de cur.fu.l.furioso puberi.& ff.de adul.l.nec in ea.§.fi. sed si nõ ꝯtraheret cũ patre, sed cum alijs remotioribus, qui

ADDITIONES.

a Vt no. Tene menti illam gl. fing. quod de iure canonico propter iuramentum quęritur ius absentibus,vide Bal.in l.illud,sup.de sacros.eccl.

b An.B. Decimoquarto quæritur. Vide tex.& Bar.in l.posthumus,ff.de lib. & post.

c An.Bar. Puto quod non. Licet mulier non possit contrahere sine consensu propinquorum propter statutum. non habet locum quando contrahit cum patre, vide Bar.in l.frater a fratre,ff.de cond.ex quo videtur improbanda theorica Baldi.

qui plerunq; malum consiliũ capiunt pro puellis, vt s̄. de nup.l. viduæ,§.sed ne forte. tunc hẽt locũ statutũ de ɔ̄ctib. ẽt in distra-ctib.vt l.Mçuia,§.1.ff.sol.mat.& quod no.in l.3.§.ɔ̄riũ, ff. de ɔ̄. & vt.ac.ru.q̃a istud statutũ,qđ imbecillitati mulierũ prouidet,etiã ad renunciationẽ ea tẽdi dẽt,vt ff.de noua.l.doli, §.ꝑ diuersum, & no.ff.de mino.l.si iudex.p Bar.in l.mutum,§.1. de aeq. hæred.

25 † Vigesimosecundo & vltimo quæritur, nunquid iuri alimentorum possit renunciari eum iuro. Spec.dicit ꝙ non,in tit.q filii sint legi.ver.sed pone quidã.tu dic,ꝙ aut loquimur in alimẽtis p̄teritis,& potest renũciati,vt s̄.de transa.l.de alimẽtis. aut in futuris;& tunc refert,aut proueniunt ex ordinatione hominis, aut legis,siue naturæ. primo casu refert, aut ex mero ɔ̄ctu,& potest renunciari,aut ex mera vltima voluntate, & non potest, vt ff.de transa.l.cum hi.quia hoc est prohibitum propter facilitatem renunciantis,qui fame compulsus propter vnam paropsidem legitimæ renunciaret cuicunque iuri:quia,vt dicit prouerbium, fames est acutissimus ensis,& sicut quis non tenetur obseruare iuramentum, per quod incidit in periculum mortis,ita nec tenet obseruare iurm p qđ incidit in opprobrium & exterminium famis. Ab hoc.n.iuramento omnes eius comites abiunt, & maximedisereno, quæ requiritur pro substantia & fundamento radicali,vt s̄.de nup.auth.ꝙ eis. Idẽ & multofortius, si ɔ̄ vim naturæ iuretur,ne alimenta præstentur,vt ff.de vi, & vi ar.l. 1. §. pen. ver.hinc liberorum.nec etiam inter virum & vxo.tenet pactum ꝙ vir non alat eam,nisi quando non recepit dotem promissam, vt ff.de doli excep.l.pater,& ff. man.l.creditor,§.si inter.

L E X IIII.

1 *Filia succedens, dotem profectitiam, & aduentitiam confert suis ab intestato, vt per contratab.non suis profectitiam tantum.*
2 *Alternatiua natura est cadere inter diuersa.*
3 *Contratabulatio participat causam testati tãquam oppositum sibi, & causam intestati tanquam finem sui.*
4 *Profectitium est id quod prouenit ab eo de cuius hæreditate agitur.*

1 Filiç. † Suis confert ab intestato,vel ɔ̄.ab.succedens filia dotem profectitiam & aduentitiam,at emancipatis,siue non suis,profectitiam tantum.h.d. Oppo. hæc lex facit differentiam.i. ponit dictionem, vel inter succedere ab intestato, & per 2 contratab. natura † enim alternatiuæ est cadere inter diuersa in substantia, & ista in qualitate.i. in pondere intellectus, vel saltem inter parum discrepantia, nam nimia distantia seu differentia est quædam species contrarietatis, vt ff. de reb.dub.l.j. sed cũ per contratab.reducatur res ad causam intestati, ergo male cadit alternatiua, vnde videtur obstare,etiam j.eo.l. vt liberis. Sol. 3 † cõtratab.participat causam testati,tanq̃ oppositum sibi,& causam intestati,tanquam finem sui. Nam si testamentum non esset,contratab.nõ esset,vñ principium causale sumit pp testm̃; sed remedium finale est reducere ad causam intestati, quantum est possibile prætori. aut hæres scriptus non vult. adire, & est ab intestato:aut adit,& est ex testõ,vt no. j.eo.l. vt liberis, & dic vt ibi. Secundo opp. de l.filia,ff.de colla.do. Sol.vt in gl. Tertio opp. ꝙ aduentitia non conferantur,vt j.eo.l.fi. Sol,vt ibi. Quarto op. 4 de l.si emancipati, j.eo. Sol. vt ibi. † Quæritur hic,quod est profectitium? Resp.quod prouenit ab eo de cuius hær.agitur.& quod ex substantia eius vel quasi substantia bonorum deducitur,vt de vulg.subst.l.sed si plures.§.in arrogato.

L E X V.

1 *Dos data constante matrimonio confertur, minus accipiendo de hæreditate cum distinctionibus.*

1 Dotis quidem. † Dos data constante matrimonio confert,minus accipiẽdo.h.d. No. in l.nostra,ꝙ filia confert dotem, tanto minus accipiendo de hæreditate,quantum est dos. Contra,imo vr̄ ꝙ conferatur dos, liberãdo,vel de indemnitate promittendo,vt l.3.s̄.eod.Sol. vt hic no.quandoque dos est promissa tantum, & non soluta, & tunc fit collatio liberando, vel de indemnitate promittendo, vt in ɔ̄rio. Quandoque dos est promissa & soluta, & a filia recuperata, & tunc fit collatio dotis re ipsa, ponendo dotem in communi, vel proxi. Qñque dos est promissa & soluta, non tamen a filia recuperata,quia matrimonium constat, & sic recuperare non potest,& tunc confertur tantominus de hæreditate patris recipiendo, quantum est dos, ita loquitur lex nostra. verum quia hodie lex ista determinatur per ɔ̄stitutionem auth.in tit.de æquali.do. §.illud quoque.Ideo posita est hic ista auth.quod locum.

A V T H E N T I C A.

1 *Casus,in quibus filia pro dote sine consensu patris potest agere.*
2 *Filius si male consumpsit legitimam sibi imputatur.*
3 *Dos vbi est magna, pro illa potest agere filia sine consensu patris.*
4 *Filia si dotem amisit,an pater iterum teneatur eam dotare.*
5 *Culpa nomen a lege prolatum intelligitur de leui vel maiori.*
6 *Actio de dote constante matrimonio,an sit vere nata, si constat virum male vti sua substantia.*
7 *Possessor offerendo pignus pro dote,an liberetur.*
8 *Dos si est in re mobili,repeti potest propter abusum viri.*
9 *Dos potest repeti, si semper prodigaliter vixit.*
10 *Minor in causa dotis,non habet legitimam personam standi in iudicio.*
11 *Actio de dote in casu inopiæ,cedi potest constante matrimonio.*
12 *Vir quod male uti cœperit substantia,qualiter probari potest.*

Quod locũ. Collatio dotis ſm formam legis codicis habet locum,qñ maritus est soluendo,vel mulieri p̃t imputari ꝙ dotem nõ petijt, his cessantib. sufficit,ꝙ mulieri conferat actionem de dote, licet inanem.h.d.
1 † No. primo singulariter in hac authen. casus in quibus filia potest agere pro dote sine consensu patris. Et inter alios no. ꝙ qñ est dos aduentitia, filia põt agere pro ea, & in iudicio esse sine patris consensu,ꝙ glo.prima hic in dubium reuocat, & non firmat,sed hoc tenet in gl.quæ incipit,retẽta,&c.& in l.2.uer.qđ si in patris.ff.sol.mat.in l.2.§.necessitate, j.de bon.quç libe.& hoc 2 vult expresse tex.in corpore,vnde hæc authen.sumitur.† No.secundo,ꝙ vbi dos est magna,filia põt pro ea agere sine patris consensu. Idem dico si pater esset absens, vel in remotis partibus, quia filia posset agere sine eius consensu, vt ff.de iud.l.si longius §.j.ſm Cy. Idem vr̄ si pater nõ vult consentire, nec iustam cau-3 sam habet ɔ̄dicendi.arg.l.dotem,ff.sol.mat. † Vltimo not. bñ ex tex.huius auth.ꝙ si pater dat vel mittit pecuniam pro studendo, vel emendo libros filio,& ille male consumpsit eam, quod illa a pecunia ɔputetur in partem suam,ₐ sicut hic dr̄, ꝙ qñ potest imputari filiç cur dotem non exigit,ꝙ tunc illa dos computatur in partem suam. In ista eadem auth.notãdum est : ꝙ mulier in aduentitijs dotibus agit sine consensu patris,& sic est ɔ̄, j.de bon.q̃ lib.l.fin.§.1.Sed in hoc p̃t dici speciale fauore dotis, sicetiam in alio casu.s.cũ dos est magna,licet a patre profecta sit,vt j. subijcit.& sic loquitur in l.ɔ̄tia. Sed posset hic colligi argu.pro snĩa,& ibi not. q̃ est, ꝙ ibi non requiratur cõsensus patris, nisi qñ pater ideo perdit vsu mfr. quia non vult consentire filio. qđ satis crederem esse verum ex intellectu legum, sed consuetudo gñalis hanc interpretationẽ non admittit. Posset etiam dici,ꝙ ista verba,quç dicunt qñ mater dedit dotẽ, ꝙ tunc non requiratur cõsensus patris in exigendo dotem : non sunt in corpore Auth. & est verum,licet ita posita sint hic,& etiam gl.ibi ita exposuit,sed 4 in tex.non est ſm Nic.de Mata.† Quæro, nunquid pater teneat iterato dotare filiam,quæ dotẽ amisit? Respõ.ea ista auth.ꝙ colligitur determinatio.nã aut perdidit sua culpa, & imputet sibi: aut casu,& tunc eodẽ matrimonio constante nõ est iterato dotanda. sed eo dissoluto,puto ꝙ pater teneatur denno dotare : cũ 5 filiæ nihil imputari possit,arg.huius auth.† Scđo quæro. quç culpa hic consideratur? Rñ. leuis.uel maior,& non leuissima.quia nomen culpæ,ꝓlatum a lege,intelligitur de leui,vel maiori : puta lata,vel dolo:non de leuissima,ff.de pig.ac.l. si cum venderet: 6 §.fin.† Tertio quæro, an constante m̃rimonio viro maleutente substantia sua,sit uere nata actio de dote? qdam dicunt, ꝙ non sed m̃ est nata hypo.vt s̄.de iu.do.l.ubi adhuc.per Iaco.de Are. nam cum constante m̃rimonio habeat locum actio de dote directa,quæ competit viro,ergo non habet locum ɔ̄ria ad resolnẽdum,quæ competit mulieri,arg.ff.de soc.q hoiem.§.fi. sed ɔtiũ est verum qđ est nata actio:non ad resoluendum, sed ad protegendum,& conseruandum,seu in tuto ponendum huiusmodi: 7 dotẽ,vt hic,& extra de do.post.di.re.e.p vestras. † Quarto quæro,an ista actio constante matrimonio sit communis patri,& filiæ, & vr̄ ꝙ sic tñ pusculum iuris habet filia cõstante matrimonio, cum inde debeat ali. & ideo ad substantiam iudicij non requiritur patris authoritas, quia cum non prætendat proprietatem,nec vsumfr.non est legitimus administrator, quia tantum eius interest, vt ff. de euict.l. pater.ideo debet citari,nisi periculum sit in mora expectationis,& hoc in dote ꝓfectitia, sed in aduentitia nec citandus est pr̄, nec eius cõsensus firmat iudicium, 8 vt hic. quod est no. † Quinto quæro,si constante matrimonio pp inopiam viri mulier agit hyp.nunqd possessor offerendo pro dote pignus liberetur? dicunt quidam:quod non,vt j. qui po.in pig.hab.l.cum tibi,per Iac.de Are.& Cy. quod dictum posset esse uerum,quando ageretur utili rei uend.ꝓ re quasi dotali,idest æstimata,vel hypo.pro eadem re, quia est affecta oneribus matrimonii,vt s̄.de iu.do.l.in rebus,secus in mera hypo.ut ff. quib. mo.pig.vel hyp.sol.l. Pau.§.qui pignoris. Itẽ si maritus habet ius offerendi,ergo, & alius habens esse ab eo, vel etiã non habens, q̃a si obligatus habet ius offerendi,ergo,& fortius ille, qui conuenitur,vt simplex possessor:q̃a nullo iure obligatus est, ut Inst. 9 de act.§.1.† Sexto quæro,quid si dos est in re mobili, vtrum possit repeti constante matrimonio pp abusum viri, & dic.quod sic,ꝙ administratio auferatur viro.& cõmittatur uxori.ar.ff. ad 10 Trebe.l.Imperator,in fi.† Septimo,quid si uir non mutauit mores,sed continuauit : quia ita prodigaliter semper uixit? dicunt quidam,quod dos non potest repeti,quia qui talem elegit,eius mores approbauit:ut ff.man.l.inter cãs,§.abesse, s̄.de Epis. aud. l.si legibus.& qđ no.s̄.man.l.si pro ea.& de priu.cre.l.si creditores,&

A D D I T I O.

a A.B. Partem suam. No. ꝙ si filius consumpsit legitimam male expendendo illam quod imputatur sibi.vide Bar.in l.si cum dotem,§.si post solutum,ff.sol.matr.

res,& ff.de fideiusl.qui satisdare,ſm Ol.ſed. Bar. dicit ɔ̃trium io l.ſi ɔſtante,ff.ſolu.mat. q̄ nō teneret pactū expreſſum ne liceret dotem a diſſipante repetere,vt ff.de pact.do.l.2.ſm eum,qui no 11 tauit in d. l. ſi ɔ̃ſtante, qd magis placuit fauore dotiū. † Octauo q̄ritur, nunqd minor hēat lītimam pſonam ſtandi in iudicio in cā dotis.& vr̄ q̄ ſic,ſicut in mr̄imonio,cui eſt connexa dos,vt in c.ſi.de proc.l.6.Contrarium eſt verū, & eſt caſus in aut. noſtra. 12 Non ob q̄ ſit connexa,qa nō eſt eiuſdē nāç.† Nono q̄ritur,nun qd ɔſtāte mr̄imonio in caſu inopiæ actio de dote poſſit cedi,dic q̄ ſic,vt hic,ibi dū dicit,actionem conferens.ſ.cedendo,alias nō 13 poſſet cedi actio,ſed ſpes,vt J.de do.l.ſpē.† Decimo q̄ritur,qualiter pbeť, q̄ uir cœperit male vti ſubſtantia ſua? Rñ. hoc p̄t eſſe notoriū ea qualitate facti,vt qa tota die publice ludit ad azardū. Nam q̄ oēa videt,vel videre pn̄t cōtinue,vel ſæpe,illud eſt notoriū.i.notiſſimum in ſuperlatiuo.Itē p̄t eſſe quaſi notoriū.ſeu manifeſtum,quia ita dn̄t vicini,& publica fama, vt no. ſ̄. qn̄ fiſcus, vel priu.l.2.& ff.de fun.inſtru.l.cum de lanionis,§.aſinam: & eo ipſo q̄ 2.teſtes concorditer deponunt, p̄ſumitur eſſe notorium, cum 2.hoīes faciant populum. J.de ac.l.ea qdem,vt ibi dixi in 7. col.& ſcias q̄ pbato facto fama publica adijcit probationi veritatis q̄dam qualitatem.i.quaſi notorietatem,vt no.in c.1.de vſu. lib.6.in gl.manifeſti.Idem tn̄ quo ad q̄ōnem noſtram eſt,ſi maritus in ſecreto dilapidet,nam ex quo relatū eſt p relationē duorū teſtiū,quorū dicta ſunt lītime publicata,factum eſt publicū,q̄ latebat,q̄ nec de cætero negari poſſit,vt J.de pe.l.qui ſnīam, & facit J.de ap.l.ciues,& ff.q ſati.cog.l.ſi uero, §. q.p rei qualitate.

L E X VI.

1 *Tempus mortis inſpicitur in collatione,Aeducto ære alieno.*
2 *Acquiſita poſt mortem ex præcedenti ordinatione conferuntur.*
3 *Principium iuris trahit ad ſe ius,ſed non merum principium facti.*
4 *Quale eſt ſubiectum,ideſt materia,ſeu res,talis intelligitur eſſe forma,ideſt actio.*

1 Ea demum. †In collatione inſpicit̃ tp̄s mortis, & æs alienū nō cōfert̃,ſed deducit̃. h.d. Quæ- 2 ro,nunquid acquiſita † poſt mortē ea p̄cedenti ordinatione in vita veniant conferenda? Rñ.aut acqſitio pcedit ex ɔ̃ctu,& dēnt ɔferri,vt ff.eo.l.1.§.id quoq;.aut ex ult.uoluntate,& tūc ſecus.ut ff.de leg.2.l.ſed ſi ſub ɔdōne.& ita no.J.eo.l. ſi emācipati, & eſt rō,qa ex ɔ̃ctu acqritur ius ſpei ab initio,& iō inſpicit̃ initiū.ſecus in ultima uoluntate,q̄ non ɔtinet aliqd ius de p̄terito,ſed merū factum.uñ non fingit retro,qa principium non hēt uim attractiuā,nec potentiā,vt no.J. de cond. inſer. l. ſi uxor. q̄ dixi in ɔ̃ctu eſt ueiū,niſi requiratur ueſtimētū ɔ impletionē creditorū: nā tūc non fingit retro,ut ff.de ſtip.ſer.l.ſeruus cōis Mæuij,§.fi.ff.de hę. inſt.l.qdā cū filiū,uel niſi ſit talia,oblō q̄ nō poſſit ɔmitti ſine ſta- 3 tus mutatione,niſi ſit fraus adhibita,ut l.fi ff.de ſtip.ſer. † p̄cipiū ergo iuris trahit ad ſe ius,ſed nō merū principiū facti.ff.de capt.l. in bello.§.codicilli.& p̄dicta faciunt ad q̄ōnē, conſuetudo eſt in qbuſdam partib.q̄ ſi aliqs alienauerit aliq̄ rē de bonis ſuis, q̄ pximior poſſit retrahere.oblato p̄tio.itē eſt alia ɔſuetudo,q̄ mortuo aliquo quidā executores hēnt oīa bona mobilia, ſed hr̄des immobilia,mō accidit q̄ Sēpronius emit quēdam fundū Titij, quē pximior p̄t retrahere,ut p̄dixi,nō retraxit viuēte Sēpronio, ſed eo mortuo retrahit,& offert p̄tiū, mō executores volūt hr̄e iſtud p̄tiū tanq̄ mobile,ſed hr̄des Sēpronij,a qb. euincit̃ fundus, volūt hr̄e p̄tiū loco fundi, q̄ritur qd iuris. & fuit determinatū p executorib.ar.d.§.id quoq;ſm Iac.de Rau.& Cy.nā iſtud ius retrahēdi hēt originē, & cām inter uiuos, vñ huiōi ɔſuetudo magis accedit ɔ̃ctui,q̄ vltimę uoluntati.itē,& hoc ius ɔ̃ctus Sēpronius tranſmiſit in ſuos executores. & ita ad mobilia mobile re- 4 putat̃,ut ff de hær.inſt.l.ex facto,§.hr̄dum. † nam quale eſt ſubiectū.i.mā,ſeu res, talis intelligitur eſſe forma,i.actio , ut in Auth. de non alie.§.vult enim,& q̄ no.in l.1.ſ̄.ſi aduer.tran.& facit ff. de do.inter ui.l.ſi donatæ.§.ſi ſponſus.& ff.de iu.do.l.cum in fundo,§.ſi fundus.

L E X VII.

Filiam. Dos ex teſtamento non confertur, niſi teſtator iuſſerit.h.d.corrigitur auth.ex teſtamento,ſ̄.cod.

L E X VIII.

1 *Collatione omiſſa in diuiſione,poteſt agi ut conferatur.*
2 *Iudicis officium imploratur ex edicto prętoris.*
3 *Actio in factum oritur ex obligatione.*
4 *Diuiſio facta per iudicem tranſit in rem iudicatam.*
5 *Sententia lata,poteſt allegari poſt ipſam ſententiam in cauſa, & quando.*

1 Si ſoror. †Si diuiſio eſt facta,& collatio eſt omiſſa,vt conferatur,agi poteſt.h.d. Diuiditur in duas partes, nam primo loquitur,qñ diuiſerunt p ſeipſos ſecundo,qñ diuiſerunt p arbitriū ɔpromiſſarium,vel iudicē delegatū. ſecunda ibi, Idem eſt.Op.& vr̄ q̄ collatio non poſſit peti,ſed tm̄ excipi, vt J. eo.l.ſi maritus.Sol.ibi pſona cui dēbat ɔferri,erat in poſſeſſione hic non.vñ ibi ſatis erat ɔſultū p exceptionē, vel hic poſt infixā ſucceſſionē, ibi añ, nam hic agnitio traxerat ſecum ſuū effectū 2 poſſeſſionem rerū:ibi non.† Scdo op.nam edictum prætoriū loqtur verbis negatiuis,vt ff.eo.l.1.§.ſed,& ſi cui.ſed ex uerbis negatiuis,ſiue denegatiuis non oritur actio,vt no.ff. qd met. cau.l. extat.Sol.dico q̄ hic orit actio,qd eſt offm̄ iudicis,quare prætor 3 cōferri iubet,vt ff.eo.l.p̄tor.in prin.† Tertio op. nā ſi hoc eſt. debet cōpetere actio in factū,ut Inſt.de interd.§. fi. Sol. qñ eſt tale factum,ex quo oblō naſceretur,tunc loqt̃ ɔ̃riū.ſed hic non erat tale factum,ex quo oblō naſceretur,& iō ɔpetit offm̄ iudicis, ut ff.de dam.infe.l.cū poſtulaſſem,in prin.& tn̄ eſt mirabile,& ſpeciale,quod veniunt fructus ex mora, vt ff.de col. do.l. filius in fi. 4 † Quarto op.nam aut diuiſio eſt facta p iudicē & tranſit in rē iudicatam :& licet indebite ſit proceſſum,imputet ſibi ille, qui ius ſuū non allegauit,vt ff.de eden.l.argētarius,§.cum autē.aut diuiſio eſt facta p arbitrum, & tunc dēt ſtari, alias committitur pœ- 5 na,vt ff.de arb.l.inter Statilianum.Sol.quicquid gl.dicat,† dic q̄ aut poſt ſnīam allegatur aliquid aduerſatiuum ipſi ſnīæ, aut aliquid ſuppletiuū.aut aliqd extraneū.Primo caſu non pōt,vt in ɔ̃rijs.ſecundo caſu refert.aut talis ſuppletio cōcernit officiū mercenariū,& non p̄t,vt l.terminato,J.de fru.& lit.expē.Aut officiū nobile,& p̄t,vt hic,& l.ſi filia.in prin.ff.fa.er.qd eſt no.Tertio caſu pōt,vt ſ̄.ad exhib.l.neque.nō obſtat ſ̄.de iu.l. ſi cum tibi. quia loquitur in incidenti, quod fuit deciſum tacite vna cum principali,hic non,cum de rebus conferendis nihil fuerit cogitatum, vt ff.de excep.rei iud.l.ſi ex teſtamento.

L E X IX.

1 *Emancipati debent inuicem profectitia conferre.*
2 *Emancipati iure ueteri an conferant inter ſe.*
3 *Extraneus tribus modis dicitur,a cognatione,a filiatione , & a ſuitate.*
4 *Donationē factā amico,qui poſtea ſuus hæres inſtitutus, nō tenetur cōferre.*
5 *Collatio non habet locum in ſucceſſione tranſuerſalium , nec in ſucceſſione vnde cognati.*
6 *Emancipatus ita tenetur conferre,ſicut ſuus.*
7 *Emancipatus facto teſtō expugnanda per contratab.an teneatur conferre.*
8 *Collatio non habet locum ab inteſtato.*
9 *Filiafamilias per ſtatutum in teſtamento præterita, per contratab. poteſt ſuccedere.*
10 *Suus non confert ſuo,ſi emancipatus non conferat emancipato.*
11 *Collatio habet locum tantum inter eos.quibus debetur legitima.*
12 *Collatio habet locum ceſſante iudicio.*
13 *Iudicio , verbum dicitur commune.*
14 *Tutela nō p̄t dari in codicillis,qa eſt directa, & ſit ſine ſuppoſitione medij.*
15 *Teſtati & inteſtati qualiter differunt.*
16 *Collatio eſt rei propria in cōe collatio, diuidenda pro æqualib. portionibus.*
17 *Collatio quibus modis & quare ſit introducta,remiſſiue.*
18 *Suus tenetur conferre ſuo.& emancipatus emancipato.*
19 *Emancipatus ſuo tenetur conferre de iure veteri, & nouo, hodie profectitia tantum.*
20 *Suus profectitia tantum tenetur conferre emancipato.*
21 *Succedēs vniuerſaliter tenetur conferre, alias non : niſi legitimā.& in a a.*

1 2 Si emancipati. † Emancipati inuicē conferunt, ſed emancipati ſui conferunt, a ſi ab inteſtato ſuccedunt.h.d.Diuiditur in duas partes , q̄ patet per aduerſatiuā,ſi autem.in prima parte vterque emancipatus erat: in ſecūda alter emancipatus,alter ſuus.ſcda ſibi, ſi aūt. Caſum ſub terminis magis dubitabilib. ſic figuramus. Titius duos hñtes filios in p̄tāte exiſtentes,vnū emancipauit per 2. annos, ponamus ante mortem ſuam,q interim plurima ſibi acquiſiuit,alium vero in poteſtate retinuit, q interim plurima acquiſiuit patri, tandem p̄t p paucos dies ante obitū ſuū emancipauit eundē, & ab inteſtato ſucceſſit,nūc ambo iſti ad ſucceſſionē ueniūt p prætorem;modo ille,q fuit vltimo emancipatus,petit ſibi conferri lucra fraterna,cū eɔ̃ frater participet ſua, q̄ patri reperit acquiſita, q̄ritur,nunqd poſſit? Rñdetur q̄ non,quia emācipatus nō tenetur ɔferre emācipato. h.d. primo.ſed ſi eſt in p̄tāte detentus , dēt ei conferri,per emancipatū cohęredem eius ab inteſtato . hoc d. 2 † Modo ɔ̃ l.iſtā op.ſi de quo minus vr̄ ineſſe , & ineſt ergo & de quo magis, ſed minus vr̄ ineſſe q̄ ſuus cōferat emācipato , & tn̄ ɔfert,ergo multo fortius emancipatus emācipato, vnde videtur obſtare,ſ̄.eo.l.filię dotē.Sol.aut q̄ris an ɔferat oīa,& dico q̄ non aut an ɔferat pfectitia tm̄, & dic q̄ ſic,quia eadē eſt æquitas , & ſic no.q̄ emācipati inuicē ɔferunt pfectitia, & hęc fuit op. Accurſij.

ADDITIO.

a A.B.Cōferunt. Vide Bal.in conſ.inci.viſo inſtrumento,ubi loquitur,quando emancipatus ſuccedat, et quando conferat.

cursij, q̃ approbat Franc. Accur. & ponit istã opinionẽ. in 1. gloss. istius l. ɔ̃rium no. in gl. mag. ver. emancipati; ergo & illa fuit opi. Azo. & verior tempore harum legũ, nam qñ vterque emancipatus est, inter eos æqualitas in non conferendo seruatur; sed qñ vnus est suus, si nihil conferret, esset inæqualitas magna, quod emancipatus conferret oĩa, & suus eῼ nihil. Ad † vnã ergo collationem relatiuè alia sequitur, licet mutus agat cum suo, quia fortius ius hẽt in succedendo, & iniuriam recipit, sed ñ facit, & ista est ipsa veritas ſm tpa harũ legum, sed hodie est expeditũ ꝙ emancipatus emancipato ɔ̃ferat ꝓfectitia, & suus suis, & oẽs liberi inuicẽ cuiuscunq; sexus, vel qualitatis, vt J. eo. l. vt liberis. in prin. ibi, siue sui iuris in ptãte constitutos, & in fi. l. vbi indistincto loquitur, vt no. J. eo. l. vt liberis. in vlt. gl. uer. hodie par. &c. & fuit opi. Hug. q̃ approbat Ia. Bu. & ita teneas. Sc̃do op. & vr̃ ꝙ emancipati inter se conferant, & iure veteri, vt l. j. §. fin. ff. de coniungen. cum eman. li. vbi est iste casus, quidam hẽbat vnum in ptãte, & aliũ emancipatum, & ex alio pręmortuo duos nepotes vnum emancipatum, alterum in ptãte, modo decessit iste auus ab intestato, certe filius emancipatus debet conferre fratri suo, & vtrique nepoo in stirpes, & tamen vnus nepos erat emancipatus, & sic patruus emancipato nepoti, vt ibi dicit. Sol. cuncedo ꝙ confert profectitia, vt ibi, non aduentitia, vt hic, ſm gl. sed ſm Az. ista non est bona solutio, quia olim nihil conferebant emãcipati inter se, nec dẽt esse melior nepos filio. J. de bo. ma. l. si viua matre, & alij dñt, ꝙ ibi nepoti emancipato confertur, quia non erat emancipatus a patre suo, nõ ab auo, de cuius successione tractatur. Ista est truffa, nã multo magis est quasi extraneus auo iste nepos, qui nunquam fuit in aui ptãte, quam si fuisset emancipatus ab auo, & remansissent aliquæ reliquiæ suitatis præcedentis, ar. ff. de here. inst. l. talem, §. fi. Tertij dñt, ꝙ ibi confertur nepoo emancipato iure transmissionis, quia pater in eum transmisit, vt inf. eo. l. si maritus, sed hoc est falsum, quia præmortuus, vt l. Gallus, de lib. & posth. de inin. rup. & irri. testa. l. posthumorum, & l. 1. §. si impuberi. ff. eo. Quarti dicunt, quod vi subrogationis, seu representationis, quia aliter nepotes non succederent cum patruis, nisi qa repreſentant patrem, sed hæc ratio non est bona, si pater eorum fuisset emancipatus, vt hic. Quinti dicunt, ꝙ illud est vi connexitatis, & coniunctionis, quia ambo nepotes erant coniuncti coniunctione legali, & ideo emancipatus pp fratrem, qui suus est hęres, vtitur beneficio collationis, arg. ff. de lib. leg. l. si is qui duos. & s̃. de diuer. rescri. l. j. ſm Bar. tu dic ꝙ ibi magis ɔ̃fert portioni nepotũ, q̃ per lonę vnius nepotũ. quia collõ esset integralis, & iõ illa collatio in rem scripta isto casu prodest vtriq; nepoti, pp causæ necessitatem, & qa p hoc nõ magis grauat̃ patruus nec interest sua, si conferat tertiam vni nepoti, vel eandem tertiam duobus nepotib. ipsi. n. ambo nepotes sunt in tali collatione vnũ mẽbrum coniunctione legali, & naturali propter repræsentationẽ patris. Tertio oppo. & videtur ꝙ emancipato nunquã conferatur, & arguo sic, emancipatus est extraneus, vt sup. de rei vxor. actio. l. 1. §. extraneum, sed extraneo non confertur, vt s̃. communia vtriusq; iud. l. fi. ergo emancipato non confertur, neque profectitium, neq; aliud quicquam. Sol. æquiuocas, † nã extraneus dr̃ trib. modis, hic dr̃ extraneus a cognatione, & iste non confert nec ei confertur. sc̃do dr̃ extraneus a filiatione, & ordine liberorum, & idem. tertio dr̃ extraneus a suitate, vt emancipatus, & ei similis, & tunc procedit quod dixi superius in 1. opp. † Ex prædictis no. tres conclusiones. Prima est, si donaui amico meo, quẽ postea hæredem institui cum filio meo, ꝙ non tenetur conferre. † Secunda, ꝙ in successione transuersalium, vel qñ ascendentes succedũt descendentib. non hẽt locũ collõ. Tertia est, quod si omnes liberi sunt exclusi a capite liberorum, & veniunt ex alio capite. i. ex secundo capite edicti vñ agnati, vel ex tertio capite. i. vñ cognati, non hẽt locum collatio, quæ cessat in succedentibus ex alio capite, quod est not. † Quarto opp. & vr̃ ꝙ ita emancipatus conferat, sicut suus, quia sublata est dr̃ia emancipationis, & p̃rię ptãtis tã in Cod. vt J. de legi. hęr. l. meminimus, q̃ iure Auth. vt in Auth. de hęr. ab intest. §. ex his. Sol. lex nr̃a loquit̃ ſm sua tẽpora, sed aliud est ſm nouas leges, qa oĩs dr̃ia est sublata in succedendo, ergo & in cõferendo, cum collatio sit accessio successionis, & vno posito reliquũ sequitur, tanq̃ appendices, ar. ff. de acqu. hęr. l. si quis hr̃s, & hoc teneas. Alij dñt, quod licet sint exæquati emancipati suis in succedendo in bonis defuncti, nõ tñ in bona propria conferendo, nec vnum sequitur aliud, & maxime in legum correctione, quæ est uitanda, nec hodie emancipatus facit iniuriam suo, sed venit æquali iure, nihil ab eo vincens, sed ipso iure partem faciens. sed hęc rõ facit quod omnia sint exæquata, quia vbi suppositum primum est æquale, cętera de necessitate paria erunt, & hęc est veritas. † Dubitatur tñ, nunquid hoc sit verum facto testamento expugnando per contratab. nam quędam gl. dñt adhuc esse dr̃iam in ista ɔ̃sideratione testati, & intestati, emancipationis & patrię ptãtis, vt no. ff. de mino. l. si filius. de inof. test. l. si ut proponas. ff. de coniun. cum emanc. li. l. 1. de libe. & posthu. l. Gallus. §. & quid si tantum, & J. de suis & leg. aut in successione. Nam omnes istæ. gl. restringunt se, ꝙ sit sublata dr̃ia quo ad casum intestati, sed gl. in auth. ex cã. & in Auth. de hær. & fal. §. exhæredatos, aliter dñt. Tu dic. ꝙ si emãcipatus (cui est aperta via de iure ciuili) confert, ergo multomagis si non est aperta via de iure ciuili, sed tanquam iniuriarus venit per prætorem, quamquam glo. tanquam vadens per lubricum, non firmet pedem suum. † Quinto oppo. & vr̃, ꝙ ab intestato non habet locum collatio, sed demum qñ iniuriosa est successio, puta p ɔ̃tab. ut ff. eo. l. 1. in prin. Sol. illud prisco iure, hoc per Imperatores, ſm glo. ergo qui venit ɔ̃tab. non venit ab intestato simpliciter. & hoc patet, quia prętor, ab intestato fecit quatuor capita, quæ intitulauit sub rub. si tab. test. nullæ extabunt. & not. ꝙ dicit nullæ, sed in ɔ̃tab. non fecit hæc capita, vt ff. de contratab. l. illud. in princ. ergo caput contratab. non est caput intestati. † Et hoc facit ad q̃onem de filiafa. quæ ea forma statuti non succedit ab intestato, utrum præterita in testõ, possit succedere per ɔ̃tab. & vr̃, ꝙ sic, quia non succedit ex capite intestati secus si diceret nullum, quia uideretur adire ab intestato: nam ista cã est finalis, quę dicit nullum, & causa finalis est semper suppositum intentionis, & ipsius radix, & antecedit & cohęret semper, & non separatur ab actu, vt inf. de repu. hęr. l. suus. quapropter consilium est, ut talis puella eligat contratab. ne assumat ius remotum, a quo est priuata per statutum. † Sexto oppo. si non confert emancipatus emancipato, ergo non cõfert suus suo per locum ab ęqualitate, seu per ar. quod ita formatur, sicut se habet &c. vt ff. si cert. pet. l. si filius. ɔ̃ñs est falsum, vt J. e. l. vt liberis. ergo & añcedẽs. So. argumentatio non procedit, quia in his quæ ęquiparas, non est similitudo generis, nec rationis, vt dixi s̃. eod. in rub. proportionabilia. n. debent esse eiusdem rationis, & cõditionis, non diuersę, seu aduersę, & hic potes vocare combinationes eiusdem generis, ut suus suo emancipatus emancipato, nec suus nec emancipatus, nec suo nec emancipato: at omnino extraneus non est in hac materia nominandus, quia non confert, nec ei confertur. Item potes notare ɔ̃binationes diuersorum generum, vt emancipatus suo, suus emancipato, nec suus, nec emãcipatus suo, nec suus nec emancipatus emancipato. illud fixum tene, ꝙ nisi inter liberos non habet locum collatio, & nisi de profectitiis. i. prouenientibus ab eo ascendentibus, de cuius hæreditate tractatur. l. ut liberis. inf. eod. & vnum scias, & est no. ꝙ si habeo filium, quẽ hæredem institui in legitima & nepotes ex eo instituo hæredes vřes, ꝙ inter dictos nepotes non habet locum collatio, qa non ueniunt, vt liberi, sed vt extranei: nam cum in successione intestati nullum ius habeant succedendi, quia pater eos præcedit, sequit̃ ꝙ causa testati est a iure naturę penitus separata, & sic ut eis non debetur legitima. ita multo minus debetur collatio, q̃ † non habet locum, nisi inter eos, quibus legitima debetur, si omnes leges mundi bene percunctaberis. † Septimo oppo. dr̃ hic, ꝙ cessante iudicio hẽt locum collatio. Contra, codicillus est iudiciũ, & non cessat collatio, vt J. eo. l. filiam. ergo &c. Sol. iudicium accipitur trib. modis, i. plenum pro capite & membris ut quando instituitur hæres, & relinquuntur legata in testamento, vt ff. de his quæ in test. delen. l. proxime. Item pro capite tantum, ut quãdo instituitur hæres tantum, quod duob. verbis fieri potest, vt ff. de hær. inst. l. j. & istis duob. mod. loquitur hic. Item pro mẽbris tantum, ut qñ legata, quæ sunt, sicut membra sine capite relinquunt̃ in codicillis factis ab intestato, & sic loquitur contrarium. † Ex quo no. ꝙ verbum, iudicio, est commune, quia generale, & potest esse directum & obliquũ, quia omne quod potest disponi in testamento & codicillis, est commune. Cęterum plenitudo potestatis semper est directa, quia libera, & ideo directa institutio & substitutio non fit in codicillis, quia non potest dare plenitudinem potestatis ei, qui habet confirmari & transire per manus alterius. hinc est † ꝙ tutela, quę est directa, non potest dari in codicillis, & simile habes de contrarietate, nam directa est illa, quæ est sine suppositione medij: sed indirecta est illa, in qua extremum agens non infert conclonem suam sine medio, vt no. s̃. de fi. inst. l. scripturæ † Octauo op. ꝙ non sit dr̃ia testati & intestati, quod sic probo, qui non testatur, testat̃. s. tacite, vt ff. de iure codic. l. si quis cum nullum, & l. conficiuntur. & l. 1. & ff. de leg. 2. l. codicillis. §. pen. Sol. illud improprie dicitur testati, s. permissiue, non dispensatiue, nam aliud est permittere in quo sola cã efficiẽs apparet, & aliud est disponere, in quo apparet cã sufficiens formalis, & ẽt mãlis, & iõ succedens ab intestato, non hẽt formalem titulum ab hoĩe, sed a lege, vt no. ff. de hęr. Inst. l. Lucius, & si succedatur ɔ̃ voluntatem defuncti, non dr̃ prętendi ab homine etiam titulus lucratiuus permissus, vt no. ea. l. 1. §. maxime. tamen qui tenetur non alienare, tenetur prouidere ne per contratab. succedatur, vt no. ff. de ver. ob. l. si ita quis, §. ea leg. quod est no. Et quia Doct. congregant hic materiam collationũ ergo ne sim superfluus in verbis, cum eam fere totam tradiderim, dico primo, † ꝙ collatio est rei proprię in commune latio diuidenda pro hr̃ditarijs portionib. vt J. eo. l. illã. §. fi. & hoc modo sumitur in ista materia verbum, collationis, & hẽt in se differentias, sicut propria & separata & species ab alijs collationib. Secundo modo dicitur collatio, reassignatio rei communis, quę

etiam extraneo cohæredi fit, vt j.eo.l. si donatione,& hoc mõ non sumitur in mã nia proprie loquendo, sed in mã, l. certum, sup.fa.erc.& ff.de cond.indeb.l.frater a fratre,ff.de pac.l.tres. Se-17cundo dico,† q interdũ est qõ,qb.mo.sit introducta collatio,& quare,dic vt dixi sup. in rub. Interdũ est qõ, vtrum conferat ex testõ,sicut ab intestato.& dic vt dixi in auth.ex testõ. Interdũ est qõ de reb.pferendis,& dixi ibidem,& est finalis conclusio,q sola profectitia conferuntur,vt j.eo.l.fi. Interdũ est qõ, q personæ pferant,& qb.pferatur,& ista est qõ subtilis,q est de iure personarũ in collatione actiua,& passiua,& hoc capitulũ principalr discutitur in l.nostra,q qq sit discussum in oppositionib. tñ grã facilioris doctrinæ examino per 5.q. Prima est, vtrũ emancipatus conferat emãcipato,& dic q sic iure nouo,vt d.l.a. nõ vete-18ri,vt hic.† Scdo qro an suus pferat suo,& dic q sic,iure nouo,vt d.l.vt liberis. Fallit in simplici donõne,qa hẽt vim relicti,& ideo suus suo non pfert eã,nisi donator dixerit:vel nisi sequereť inæqualitas,puta qa vnus pfert donõnem pp nup.vel dotẽ,alter vero non pfert donõnem simplicẽ. Nã isto casu certe conferrn dẽt 19iure nouo,non veteri,vt j.eo.l.illud,§.fi.† Tertio qro, an emancipatus suo,& dic q sic,iure veteri,& nouo.vt s̃.in l.filiæ dotem, 20olim cõferebant oĩa,hodie profectitia tñ.† Quarto qro,an suus pferat emancipato,& dic q sic,profectitia tñ,olim,& hodie,vt d.l.filiæ,sed hic quæritur, q profectitia pt hre suus extra peculiũ. nam pec.non pfertur,sed reassignatur,vt dixi sup.ver. scdo mõ, &c.vñ de pec.non est noster sermo,sed de alijs profectitijs,tñ pt hre alia plura,puta dotem,& dona.pp dotẽ,vt ff.fam.erc.l.Pomponius Philadel. Item donõnem pp nupt. Item militiã a pre empta,puta militiã cursoris,caulatoris,vel ostiarij in curia alicuius dñi,vel aliud simi.qđ psonæ cohæreat.& inde quæstus pcipiaẽ. Nã si personæ cohæret,est ipsius filij proprium,vt ff.de min.l.3. §.sed fieri legatum,sed quia dat quæstum, vtilitas dẽt conferri. 21vt j.e.l.illud.& die vt ibi dicã.† Quinto qro:an nec suus,nec emancipatus conferat nec suo,nec emancipato,& dic q sic,s.data ob cãm,secus in simplici doñ non conferunt inter se,nisi in duob. 22casib.vt d.l.illud.§.fi.† Vlti. vnum scias,q q non vult succedere vlr,non tenetur conferre,nisi ad legitimam,vt s̃.de inof.test.auth.vnde si parens,& hæc dicta sufficiant.

L E X X.

1 *Conferenda non sunt quæ veniunt titulo singulari.*

Patre. Relictum in codicillis filia capit,licet dotẽ non con-1ferat.h.d.No.† q veniens titulo singulari.non tenetur conferre,& est vna de regulis in materia collationum.facit l.vlt.ff.de col.do.

L E X XI.

1 *Posthumus idem ius habet sicut iam natus.*

2 *Actio denegatur non conferenti,quia exceptio non collationis impedit litis ingressum.*

3 *Exceptio non collationis potest per quemcumque cuius interest opponi.*

Posthumo. Emancipatus tenet conferre posthumo testamentum rumpenti,alias ei actiones hæ-1reditariæ denegantur.h.d.No.† idem ius tribui posthumo,q iã 2natus.Scdo no.† q non pferenti deneganť actiones,& iõ credo, 3q ista exceptio impediat processum. Item nr† q possit opponi p quemlibet opponentem,cuius intersit,ut ff.ad Carb.l.3.§.cum extaret.in prima gl.ibi.unde liberi,uel dic etiam ptab.ut ff.de ptab.l.quod unlgo,secundum Vltramontanos.

L E X XII.

1 *Agens uidetur onus intrinsecum ad actionem offerre, siue sit ad natiuitatem siue ad exercitium actionis.*

2 *Onus tunc dicitur intrinsecum,quando venit ex eadem causa.*

3 *Onus extrinsecum quis non tenetur offerre nisi sibi opponatur exceptio.*

Filię licet. Filia dotata dẽt fratrib.collationem dotis offerre,si uult agere cũ effectu,& peculiũ profe-1ctitium inter cohr̃des uenir diuidendum. h.d. No.† q qñ onus est intrinsecum ipsi actioni etiam nomine opponentis, agens uř offerre,siue onus sit ad natiuitatem actionis,ut l.ex placito,s̃.de 2rer.perm.siue sit ad exercitium,ut hic,& dř† intrinsecum,qñ ue-3nit ex eadem cã:si aũt est onus† extrinsecum,qs non tenetur offerre,nisi sibi opponatur exceptio,ar.s̃.de compen.l.fin.& ff.de cond.indeb.l.si non sortem.§.si centum.

L E X XIII.

1 *Donatio facta filiofamilias,habet vim relicti.*

2 *Peculium finitur morte concedentis,econtra donatum ob merita confirmatur.*

3 *Aduentitium dicitur quod datur ob merita.*

4 *Merita non præsumuntur,nisi probentur.*

5 *Hæres debet stare iuramento defuncti.*

6 *Donatio ob causam certam & specificatam, non requirit insinuationem.*

7 *Pater non põt donare libere filio in ptãte,ad hoc ut donatio statim valeat.*

8 *Donatio facta filio tanquam extraneo de benemerito, nõ agnoscitur ex verbis sed ex facto.*

9 *Donatio non præsumitur, nisi ex causa.*

10 *Donatio licet non valeat a principio,tamen confirmatur morte.*

11 *Libri filio a patre donati, quod debeant ipsius esse præcipui, quomodo intelligatur.*

Si donatione. Quæsita post mortẽ non veniũt in col-1latione,& pcessum in peculium venit diuidendũ.h.d. Prima pars huius l.est clara.† Sed p sm dictũ opp. dř huc,q filiata.tenet donata conferre,p talis donõ hẽt vim relicti,ergo non cõfertur,sed iure quasi prælegati capitur, vñ vř ob. s̃.fam.erc.l.filiæ.Sol.dicit gl.q hic pr̃ donauit in peculium,sed in a l.pria pfuit ob bñmeritũ. Et est rõ drĩæ,† quia peculiũ finitur p obitum concedentis,vt sup.de inof.test.l.si.Sed collatum ob meritum,confirmatur morte,tanq supremũ iudicium.Sed p gl.istã 3sic opponitur.† nã si benemerito pr̃ prouidet,ergo istud est aduentitium,& statim valet,nec requiritur confirmatio mortis,vt s̃.de inoff.test.auth.vnde si parens. Sol. aut loquimur de iure veteri,qñ aduentitia acquirebantur prĩ,& tũc loquiř gl.aut de iure nouo & nouissimo,& tunc loquitur priũm,quia hodie proprietas aduentitiorum quæritur filiof.vt j.ea.l.sm Bar. Tu dic,q aut sunt merita obsequialia,& nõn est aduentitium:aut extranea,q non dẽt filius patri iure naturæ,sed ea exhibuit ex abundãti charitate erga patrem,& tunc est aduentitium,& adde quod no. p 4Guil.de Cun.ff.si cer.pet.l.si tibi.† Quærit gl.si pr̃ dixit, do vt benemerito,nunquid præsumantur benemerita præcessisse,dicit a gl.q non, *a* nisi hoc probetur,quo probato,etiam si non esset dictum,vt benemerito,tñ ita donatum intelligiť,& sic magis inspicitur veritas,q confessio,vt ff.de cast.pec.l.si forte,& ar. ff. de pro.l.qui testñ,& ff.pro soc.l.nec adiecit.ff.man.l.si vero,§.inde Papinianus,& ff.de fideiul.l.testõ,§.1.& ista gl. est multum not.& eã semper alleg.Sed quid si pater in cõfessione exprimeret species, 5& qualitatem meritorum. Resp.aut cum iurõ,† & tũc hæredes b debent stare tali iurõ, *b* vt s̃.de proba.auth.quod obtinet, aut sine iurõ,& tunc non vř,q talis confessio faciat fidem, argu.ff.de leg.3.l.cum quis decedens,§.Titia,& d.l.qui testñ,sed certe illæ c leges non faciunt,qa loquuntur inter prohibitos, *c* non inter capaces,aut iste filius est capax,& ideo vř standum confessioni,vt ff.de don.l.Aquilius Regulus,& sic per talem cõfessionem fun-6datur donatio in præsenti,& etiam iustificatur,& quia† non est mera donatio,sed ob causam certam & specificatam,non requiritur insinuatio,vt no.in d.l.Aquilius,& per Cy.inf.eod.l.vt libe-d ris. Sed contra hoc opp. *d* de quadam theorica Barto.in d.l.si forte.dicit.o.ipse,quod verba enunciatiua actus extranei,qui non potuit geri tempore contractus,emissa per modum confessionis ab eo qui potuit donare libere nullis præcedentibus meritis, inducunt probationem,sed si non potest donare libere,tunc nõ statur confessioni,sed requiritur vera probatio meritorum, sed 7ita est in proposito,† quia pater non potest donare libere filio in potestate,sicut statim valeat,vt sup.de inof.don.l.a. ergo confessioni paternæ credi non dẽt: sed certe dicta sua theorica debet

A D D I T I O N E S.

a And.Bar.Quod om.No.q licet pater dicat,dono filio meo benemerito, non præsumuntur merita,nisi probentur,vide gl.ord.12.q.2.c.si quis te.l. Aquilius Regulus,ff.de don & l.si pater,§.1.ff co.tex.qui est melior,quam in iure reperiatur, secundum Ang.in l.etiam,§.ex præterito,ff.de ma.vin.hinc est,quod non sufficit, q Prælatus cõcedat alicui aliquid propter merita colorata,vide Bal.in l.iubemus, la 2.sup.de sacros.eccl.& vide Bar.qui dubitauit, si instrumento cessionis dicatur, propter merita,an sit necesse,q illa probẽtur,tu vide Bal.in l.2.sup.ne lu..pot. vbi voluit,quod frustra Bar.dubitauit.& Abb.cons.42.

b Cel. Hæredes debent stare tali iuramento. Adde q salua istius pace,male est hic locutus,dum dicit cõfessionem patris iuratam probare super meritis [illegible],pro quo allegat inconuincibilem rationem Bar.in l.cum quis decedens, §.Titia honestissima,ff.de leg.3.vbi dicit,q confessio inter personas actum facere prohibitas,etiam iurata,tanquam suspecta non valet,quam opi.sequuntur hic omnes, & maxime Alex.qui ad hoc allegat multa iura,& per hoc etiam reprobatur glo.in l.qui testamentum,ff.de prob.refert & sequitur Tho.Ferr.in suo tracta.caut.cau.41.incip. Do.conantur inuenire,circa med.prin.cau.ver.uel se pater.

c And.Bar.Inter prohibitos. No. q inter actus prohibitos non statur confessioni testantis,etiam cum iuramento. vide Bar.in præall.§.codicilli,bene facit gl. sing. in l.qui testamentum, ff.de prob. secũdum Bal.in l.eis qui,ff.de vulg.& pup.vide Bal. in addi.Spec.in tit.de confes.quod potest reuocari.& sic facit pro eo,qui in vltima voluntate relinquit pro male ablatis,eo reconualescente,non potest pro alijs conueniri,uide Bar.in præall.§.codicilli.

d An.Bar Sed contra hoc opp. An illud quod dicit modo,sine cã potest obligare, intimata,nisi esset facta confessio in iudicio,vt est tex.no.secundum Bal.in l.sed & si quis.§.fi.si quis cau.vide glo.quæ eleganter ad hoc alle.in l.1.ff.de interr.act.& est casus no.secundum Bal.l.licet,C.de rep.hær.vide Mod.in l.generaliter,ff.de uer.obl.Idem dicas si est confessio iurata,quia licet sit sine cã probat.ita dicit Ludou. Rom.in cons.350.& 45.& do.Ant.in c.cum contingat,de iureiur.& do.Joan.de Imo.in d.c.cum contingat.& in cons.in causa Comitis de Rangonibus vide Io. de Imo.cons.131.quod confessio iudicialis sine cã obligat.sed an dicatur iudicialis,quando est facta coram arbitratore.Lud.Rom.cons.352.dicit q non. Et contra Bal.in d.l.sed & si quis,in §.fi.loquitur in promissione sine causa facta in iudicio.& Sal.in l.generaliter,sup.de non nu.pec.qui damnat dictum Bal.ibi.& respõdet ad l.sed & si quis.§.fi.ergo sum sequutus Bal.in d.l.generaliter,de verb.obl.uide ibi omnino pro nunc.

berrestringi, nam nemo sine causa potest se effectualiter obligare, quia ius in causa positum est, vt ff. ad l. Aquil. l. si ex plagis. §. in clivo, & tamen si confiteatur causam, standum est confessioni quia efficacior est actus conformis, quam informis. ff. de excep. do. l. 2. §. circa. & s. de non nu. pec. l. generaliter. sed defendendo Bar. dico q in l. generaliter, & in similibus non erat impedimentum ratione personæ, vnde non erat impedimentum ratione inhabilitatis. Aut ergo extra actum verbi quædam alia requiruntur, & tunc verba non sufficiunt, vt d. l. si forte, sed vbi nihil extrinsecus requiritur, nisi sola voluntatis expressio, tunc verbis est inhærendum, & ita dicit And. Zaffiri de Pilis in solutione contrarij ibi figurati, & facit quod no. sup. de sacrosan. eccle. l. illud, in versi. alia. Et quia Nic. de Mat. scripsit hic quædam, quæ Bar. sibi attribuit: iō vt antiquorum laus non lateat, de verbo ad verbum hic transcribendum duxi, qui sic ait: Quoniam hæc lex de donatione in filium tractat, & hęc materia vr̄ mihi diffuse tractata, nō perfecte, nec etiam clare, ideo circa ipsius materiam tractādam

8 dico sic; Gl. hic posita dicit, quod † donatio facta filio tanquam
a extraneo, vel benemerito, non agnoscitur *a* ex verbis, sed ex facto. s. vt videatur an meritum præcessit, allegans simile de castrē. pecul. in l. si forte, sed hęc doctrina non mihi placet, quia aliud est in castren. pecul. quod ex consensu constitui non potest, ff. de castrensi pecu. l. castrense, & in l. si forte, aliud in eo, quod quia vult donare filio, sicut donaret cuilibet extraneo, vbi solus consensus exigitur, maxime cum l. simpliciter dicat simplicem donationem non conferendam, qn̄ in eo contrarium non est dictū, vt J. eo. l. pe. in fi. & ibi non dicit, quod merita pręcesserint, vel q vltimum iudicium sit collatum in eum, nec etiam illa verba talia inuenio in aliqua l. de donatione simplici loquente, vnde non

9 vr̄ prædicta talis doctrina l. probari. † Sed circa hoc ego sic dico, quando aliquid conceditur simpl̄r a parentib. alicui ex liberis, aut conceditur illi, qui est sui iuris, hoc est quod non sit in potestate donantis, seu concedentis, vt est emancipatus, vel de linea materna; aut ei, qui in ptāte concedentis est. Primo casu, aut cōceditur cum titulo, aut sine titulo, si cum titulo, puta quia dicit dono tibi hoc, vel illud, tenet donatio, & non pōt reuocari, nisi quantum esset inofficiosa, vt sup. de inof. do. l. 1. & inf. de do. siue emancipatis. 1. rñ. & ista non ꝯferuntur, nisi in duob. vel tribus casibus, vt dixi J. eo. l. fi. si aūt sine titulo, si quidem apparere p̄t ex q̄titate & qualitate donationis, & ex mō dandi, q voluerit donare, & tunc erit idē, vt quia ei studenti mittit libros, vel alimenta indigenti, vel siĕ, & tunc idem, vt ff. fam. erc. l. q̄ pater. si autē nō apparet de intentione donantis, q donare voluerit, ex aliquibus coniecturis, tunc non præsumitur donatio, & sic debebat restitui ipsi danti vel hr̄dib. eius cum non pręsumatur donatio, *b* nisi

b ex cā. vt d. l. quę pater. & ff. de don. inter vir. & vxo. l. vitium, & de proba. l. cum de in debito, si autem is cui datur est in ptāte dantis, aut est talis, qui p̄t hr̄e castrense, vel quasi castrense peculium, puta, quia miles, vel quasi miles, vt aduocatus, vel alia publica persona, vt existens in dignitate, vel alio publico officio, vt assessor vel magister salariatus, & similes, de quib. habemus sup. de inoff. testa. l. fi. & de aduo. di. iu. l. fori. & de asses. l. velut castrense, & tūc illud quod datur, si quidem ex sui qualitate potest præsumi datum, vt si de peculio castrensi, uel quasi, & tunc debebit ipsius filij esse præcipuum, & non deber conferri, ut v. g. quia pater dedit filio militi arma, vel equos, & aduocato magistro uestes, uel libros, uel similia & hæc probantur sup. fam. erc. l. si filius. & J. de cast. pec. l. 2. lib. 12. Si autem id, quod datur, non conuenit prędictis peculijs, aut persona est talis, quæ tale peculium hr̄e non potest, & tunc, aut per talem concessionem titu. acquiritur filio, aut non, si quidem acquiritur filio tit. vt quia nomine eius emitur a patre, vel conceditur ei cum tit. ut quia dicit, dono tibi, & tunc intelligitur datum, ut extraneo, & ideo dēt hr̄e pręcipuū, & nō conferre, ut s. fa. erc. l. filię, & de don. inter uir. & uxo. l. donationes, hoc. n. ipso, q titulū concedit ei, apparet q intelligitur factum tanquam extraneo, cū talis actus siue tituli acquisitione non conueniat, nisi inter extraneos, arg. ff de stipu. ser. l. proinde. §. si seruus. & per hoc apparet, quod pater talem actum exercendo in filium, hoc facit, non tanq̄ in filium, sed tanq̄ in extraneū. argu. J. de testa. l. non codicillum. & ff. de repu. l. fin. & J. de la. lib.

10 tol. l. 1. §. sed & si quis. † Et ideo licet donatio non ualeat a principio, tamen morte confirmatur, & trahitur retro, ut non intelligatur fuisse in bonis patris tempore mortis, sed ipsius filij, ut d. l. donationes & eius sit pręcipuum, ut dictum est, & hoc dico, nisi contrarium appareat de voluntāte testatoris. ar. inf. l. pen. in fi. si autem concessio est facta filio sine aliquo titulo, tunc si quidem merita probantur pręcessisse, potest pręsumi ob benemerita datum, ar. ff. man. l. si uero non remunerandi, §. idem Papinianus, & sic est datum ob caulam pręteritam, & non conferr̄, ut dicam inf. eo. l. fi. si autem hęc non interueniant, tunc apparet quandā separationem solummodo uoluisse eum facere de bonis, & ideo intelligendum est eum uelle in peculium concedere, argu. ff. de pecu. l. peculium, primo r̄n. & iō tunc remanet in bonis ꝯcedentis, & uenit in cōmunione hr̄ditatis, ut hac l. & l. px. §. fa. er. l. certum, & per hoc dico amodo posse iudicari, & uidere,

11 qn̄ donō possit hr̄i pręcipua, & qn̄ non. † Item p hoc reprobo quod a quibusdam scriptū est, inter quos est Odof. q libri, quos p̄r concedit filio scholari, debent esse ipsius præcipui, quasi sint in quasi castrensi peculio, hoc. n. esse non p̄t, cū scholaris non sit de psonis, quæ possint quasi castrensia hr̄e peculia: nec. n. est aduocatus, uel assessor, uel magister. uel alius similis, de qb. s. dixi, sed intendat ad hoc uenire: nec est in statu aut acquirēdi de suo officio, aut exercendi officium publicum, in quo quasi castrense peculium concedatur a iure, & ideo circa libros, & similia, & circa omnia alia intelligo distinguēdum, s̄m prædictam doctrinam Nic. de Mat. in sua lect.

ADDITIONES.

a Agnoscitur. Quomodo cognoscitur, quod pater dat filio vt benemerito, uide glo. & Bar. in l. si tibi decem, §. pactus, ff. de pac.

b A. B. Præsumitur donatio. Et an donatio facta a patre filio in potestate teneat. uide Bal. qui enumerat x. casus no. in l. cum oportet, §. 1. de bo. quæ lib.

LEX XIV.

Si maritus. Ius petendi collationem transit ad hæredē. hoc dicit.

LEX XV.

Nec emancipati. Emācipati quæsita post mortem non conferunt. h. d.

LEX XVI.

Filiam. Codicilli non impediunt collationem. h. d.

LEX XVII.

1 *Proœmium considerari debet, tanquam causa finalis.*
2 *Emancipatus non habet proprie peculium.*
3 *Verba, quæ in ipsa emancipatione, &c. quid important.*
4 *Intellectus ad legem ipsam, vt liberis.*
5 *Filius inuitus non potest emancipari.*
6 *Emancipationis præmium non cadit in filio, nisi vt filio.*
7 *Contra tabulas, an reducat rem ad causam intestati.*

Vt liberis. Dos, & donatio pp. nupt. inter liberos quoscunque confertur, & emancipati conferunt, q̄ sunt ei tempore emancipationis, vel post emancipationē ab emācipante donata, h. d. primo ponitur proœmium, in quo declaratur causa finalis legis condendæ. Scđo ponitur statutū circa collationem doris, & donationis pp nupt. Tertio ponitur statutum circa collationem donationis in emancipatum factæ. se-

1 cunda ibi, ut in diuidendis. tertia ibi, emancipatis, † No. q proœmium est considerandum, tanquam cā finalis. sic ff. de her. inst. l. fi. Scđo no. ęqualitatem seruandam inter liberos cuiuscunque qualitatis. Tertio no. id quod dixi de donatione. Opp. ad secundum no. de l. si emancipati. s. eo. Sol. vt ibi. Opp. ꝯ tertium no. de l. illud. §. fi. J. eod. ver. nec teculare. ibi, ex eo, quod simplex donatio. &c. Sol. illa. l. intelligitur in suis. Item intelligitur in donatione aliena materna, emācipari uero in peculio grauantur, vt hic. & hęc vera. nam secundum tenorem legum pręcedentiū emācipati debent omnia conferre, vt s. eod. l. filiæ. alij dicunt, q iste versi. emancipatis. intelligitur in donatione in peculium, qđ fal-

2 sum est, quia † emancipatus non habet proprie peculium. Tertij dn̄t, q iste §. intelligitur si hoc est actum, alias nō. Iste sunt fabulæ, & diuinationes, secundum Nic. de Mat. qui sequitur Old. & attribuebat Ia. de Are. & sup isto puncto sic ait ibi, pro tenore p̄cedentium legum hanc literam ego lego, vt hoc verbum, pro tenore p̄cedentium legum, non determinet verbum, collaturis. sicut intelligit gl. sed determinat verb. p̄cedens emancipatus. quia tpe Leonis, q fecit hanc legē alius erat modus in emancipationibus, aliud est postea inductus p Iustinianū, vt colľr J. de eman. li. l. fi. & iō hæc lex de emancipatione loqtur, q̄ fit s̄m anteriorem legem, sed lex sequens, q̄ est Iustiniani subiungit de emancipatione s̄m nouas leges, sic J. de eman. lib. l. pen. & fi. & hoc denotat l. sequens, qa cum esset de emancipatis actum pro tenore p̄cedentium legum, lex sequens subiungit p authoritatem nouę

3 legis, ut ibi patet. † Sed hic restat uidere, qd importent hæc uerba, q̄ in ipsa emancipatione, &c. sed ad hoc r̄ndeo q intentio huius l. est, q cum p̄r emancipat filium, & dat ei aliquid occasione emancipationis, tunc uel ēt postea forte incontinenti, aut ex interuallo, cum ante ꝯuenerat, ut ff. de sol. l. Modestinus, illud sp dr̄et conferre, & est rō, qa cum filius non possit inuitus emancipari, ut in Auth. qui. mod. na. effi. sui. §. gn̄aliter. & J. de emanc. libe. l. iubemus. non habuit lex pro simplici donōne illud, q occasione emancipationis dař, siue tunc, siue postea, qa forte ałr fi-

4 lius non consentiret licet lo. † uideař innuere ꝯriū gl. dum dicit ita demū ꝯferri, si testōr mādauit, & iō lex uoluit istud indistincte ꝯferri, sed simplicē donōnē non, nisi s̄m qđ statuiť in l. illud, & hoc uoluit dicere lr̄a ista ibi, ut assolet fieri, & hic intellectus ꝓbať p leges ffor ū, & C. & Auth. hoc mō, p leges ffotum. nam si aliqd recipit p̄r, vt emācipet filiū tūc uel postea, repellitur ab impugnatione testī filij, ut ff. si qs a pa. fue. manu. l. 1. §. si parētes. ergo eadē rōe idē erit ꝯ, ut filius recipiēdo a p̄re occasione emancipationis, non possit impugnare testm̄ patris, quare cōputet sibi

pro legitima illud, & hoc denotat expresse litera, ibi, dum dicit, quum sans est id saltem legitimę, & sic computat in legitimam, ergo confert, vt ꝭ.cod.l.aliud. Ita.n.esset, si expresse dictum esset, ꝙ computaret in quartam, vt ff.de inofficioso test.l. si non mortis. Idem ergo, & si tacite, vt ff.si cer.pet.l.cum quid. Item probatur per l.C. videlicet per l.istam, dum dicit vt fieri assoles, & quia in l.ista totam rationem ponere voluit solũmodo de datis, quæ indistincte cõferuntur, vt in prin.istius l. & inter alia posuit nor. istud dictum cã emancipationis, vt ergo bñ cõueniat prædictis, debes intelligere, vt capolui. Item probatur hoc iure auth. ut ꝭ. eo.tit.auth.ea testamẽto; nam ibi dicit datorum, & intelligunt gl.& Azo.scilicet, ob cãm, non simpl̃r. † Sed quis põt dicere, ꝙ datũ cã emancipationis, cum filius inuitus non possit emãcipari dictum est, sit simplex donõ, & nõ sit ob cãm. certe nullus. & io credo hanc legem sit exponendam ſm veritatem, & hanc dubitationem per hanc l.sic soluendam, licet aliqui ꝯrium sentiant, & ita sæpe vidi de hac q. q̃ sæpe de facto accidit iudicari de facto me ꝯsulente, & alijs plurib. Doct. & iurisperitis. Nic. de Mata.in lec.quę verba non placent Cy. & alijs multis moderniorib. quia emãcipatio nõ est cã obligare valens, & sic nõ est datio ob cãm. iuxta not.in simili.ff.de iureiu.l.si qs cum debitore, ista ergo verba, in p̃mium emancipationis, potius sapiunt affectionem, q̃ ponantur loco finalis cãę, & iõ istum textũ intelligunt simpl̃r, siue donet in pręmium emancipationis, siue hoc non expresso, nec ẽt tacite subintellecto, qa l̃ra simpl̃r loquitur, & hæc est ipsa veritas. † Et no. ꝙ istud p̃mium non cadit in filio, nisi vt filio, qa extraneus non emancipatur, vt ff.de verb.oblig.l.quidã cum filiũ. & iõ non dr̃ aduentitium, qa non confert tunc, vt ꝭ. de inof.test. auth. vnde si parens. † Et q̃ritur super ista l. vtrũ ꝯtab. reducat rẽ ad cãm intestan. Rñdeo, aut cõpit pro patre, aut in totum. primo casu non reducit rem ad cãm intestati, vt ff.de ꝯtab.l.filiũ. scdo casu refert, aut eidem ꝯpetit ꝯtab. q põt ex testamento succedere, & tunc reducit rem quasi ad cãm intestati, vt ff. de ꝯtab.l.qđ vulgo. nam ex quo agnouit ꝯtabu. non potest mõ esse sibi ꝯrius, adeundo de iure ciuili ex testõ, & iõ ex necessitate testm̃ resoluitur, vt ff.de reg.iur.l.si nemo. Aut ꝯtab. competit insolidum vni, & ius ciuile ex testõ cõpetit alteri, & tunc distinguo, aut primo est adita hr̃ditas de iure ciuili, q̃ vt intentata ꝯtab. & tunc nõ reducit rem ad cãm intest. vt Inst.de bo.pos.§.quos aũt, aut econtra primo est agnita ꝯtab. & tunc res est reducta ad cãm intestati, ita dicit gl.hic, q̃ distinctio non placet, qa dicere, ꝙ possit adiri, est impossibile, supposito, ꝙ prætertitus pręueniens impediat ius adeundi, cum ergo possit adiri, ergo vetus ius adeundi non impeditur, licet sit nudum absque emolumento, & proprietate bonorum, vt ff.de leg.præstan.l.is qui.§.si scriptus.

L E X XVIII.

1 *Pactum per rescriptum specialis indulgentia, idem operatur quod factum de iure communi.*
2 *Monachi a monasterio licentiati, censentur sicut manumissi.*

Liberos qui per nostrę. Quomodocunq; liberi sui iuris efficiãtur, tanq̃ emancipati conferre tenentur, h.d. vel sic. Non refert qualiter quis emancipetur, an per priuilegium, an de iure cõi. † No. a ꝙ id, ꝙ fit per rescriptum indulgentiæ specialis, idẽ operatur, ꝙ factum de iure cõi, & iõ habentes bñficia ex dispẽsatione, sunt tuendi, sicut de iure cõi possiderent. † Item arguit pro monachis licentiatis a monasterio, ut censeantur sicut manumissi, uel certe tanquam abdicati, ut inf.de pa.pot.l.abdicatio.

ADDITIO.

a And.Barb.No.facit quod no.Bar.in l.1.§.in filij.ff.ad Treb. & in l.omnes populi, ff.de iust.& iu.vbi statutum loquens de ciue, verificatur in ciue ex dispensatione,

L E X XIX.

1 *Statutum cessat, vbi cessant uerba statuti.*
2 *Patronus per statutum excludens matrem, non intelligitur in amita.*
3 *Mater tribus de causis per statutum agnatis extantibus excluditur a successione filiorum & quomodo intelligatur.*
4 *Nepos dotem matris, & donationem propter nuptias tenetur conferre, & quomodo procedat.*
5 *Legitima debet euelli de corpore bonorum defuncti.*
6 *Dos si confertur, an imputetur in legitimam.*
7 *Nepotes euellunt legitimam de substantia aui beneficio consuetudinis,*
8 *Nepeis, qua confert dotem maternam, dotem ab auo materno sibi datam non tenetur conferre.*

Illam merito. Nepotes ex filis succedunt auo cũ diminutione tertiæ partis. Item nepotes ex filio, uel filia quæ succedit auiæ cum diminutione tertiæ partis, cum filijs, uel filiabus defuncti, uel defunctæ succedentes cõferunt dotem, & donationem propter nuptias dictis eorum patruo & auunculo amitæ vel matertere, cum quib. succedunt, & econtra, conferunt eisdem, ipsi namque filij dotem & donationem propter nupt. eisdem datam, nepotes vero dotẽ & donationem paternam & maternam, & modus collationis est, ut ex hæreditate & rebus conferendis fiat vnus aceruus, & ex eo 1 partem hæreditariam quisque ferat. † Not. in tex. ibi, eo ꝙ nulla constitutio &c. ꝙ vbi cessant uerba statuti, cessat statutum. Itẽ ꝙ non potest trahi nouum statutum ad casus per ipsum non de2cisos nec ad personas similes, & † ideo si diceret statutum, ꝙ patruus excluderet matrem, secus tñ esset in amita. Itẽ licet excluderet matrem, non tamen excluderet sororem, bene tamen excluderet auiam, quia venit per matrem representando eam, & fortior est ratio in excludendo auiam, quam matrem, vt no. Cy. ꝭ. quæ sit long.consue.l.2. Sed pone, ꝙ statutum dicat, ꝙ mater non succedat extantibus agnatis defuncti, modo pone ꝙ extant agnati, & aliqui cognati transuersales, nunquid de iure cõmuni succederent, an dicti cognati, puta nepotes sororis exclu- a dãtur vi statuti. dicit Bar. quod sic, a quia ista uerba, stantib. agnatis, habent virtutem inclusiuam, quæ defert agnatis solitam successionẽ. Et ex hoc sequitur, ꝙ excludit mater, & omnes cognati, quia quod vni applicatur, cęteris denegatur, vt ff. de lega.1. l. quod in rerum, §.si quis post.in fi. & hoc probat Bar. esse verum 3 triplici ratione. † Primo, ratione ablatiui absoluti tacite disponẽtis in dispositione legali, cum proferatur a l. quæ potest disponere. arg.ff.de leg.3.l.fideicommissa.§.cum esset. Secundo rõne cõtemplationis ad ipsos agnatos habitæ, vnde ad quæcunque verba dirigantur, tamen disponunt in ipsos, vt de leg.1.l.seruo legato.§.testator. Tertio, rõne remotionis maternæ, per ꝙ ius ꝙ haberet mater vr̃ translatum in ipsos agnatos. arg. de lega.1.l.legatarius. & inducitur ad hoc.ff.de col.bo.l.cum emãcipati §.si duo fratres. ita no. Bar.ff.ad Tertul.l.2.§.videndum, ꝙ nullo mõ versũ puto: nam sicut exhęredatio hoĩs nõ porrigitur ad pręteritum, de quo non est facta mentio, ita nec exclusio legis, cum pariter vtraque sit odiosa.ff.de ven.in pos.mit.l.1.§.q̃rit. Pręterea statutum hoc non dicit, ergo nec nos, quia nõ debemus ampliare statutum ꝯ ius cõe, vt l.si vero, §.de viro.ff. sol. mat. pręterea vr̃ casus in hac l.ver.superstitib. Non ob. prima rõ Bar. quia ꝯcedo ꝙ statutum defert in præiudiciũ matris successionẽ, sed non in p̃iudicium aliorum. Item non ob.secũda ratio, quia fauor iste est respectiuus, non absolutus. Item non ob.tertia rõ, quia tunc procederet, qñ mater esset in medio, ita quod ius reducendũ matri de iure cõi posset transfundi in agnatos, sed si mr̃ est p̃mortua, ibi non p̃t transfundi, ut ff.de ope.li.l.qui liberum.§.posthumus, & facit qđ no.in auth.matri & auię.in 1.glo.uer. Item quid si est 4 auus & auia.ꝭ. qñ mul.tut.of.fun.p̃t. † Denuo no.in tex.ibi, ꝙ eosdem nepotes qđ nepos cõfert dotem matris, & donationem pp nup.patris pręmortuorum. Sed reuoco in dubium, vtrum sicut confert, ita sibi imputet in legitimam, v.g. auus nepotem ex filio vlem hęredem instituit, sed alium nepotem ex filia dotata præmortua instituit hæredem in quinque solidos imperialium, agit iste ad supplementum legitimæ, non põt obijci, ꝙ conferat, quia nepos ex filia est hæres vlis ex asse, vnde non dẽt ei conferri, sed obijcitur ꝙ dotem m̃ris dẽt sibi in lgĩam imputare, quærit quid iuris. Iac. de Bel. consuluit non imputari, qa nulla l. cauetur, nec ob. ꝙ confertur, qa certe non confertur in themate prędicto. Itẽ quia non sequitur, confertur, ergo imputatũ, nisi in casibus in iu- b re expressis, ut ꝭ.l.proxi. & est rõ dñç, b qa † lgĩma dẽt euelli de 5 corpore bonorũ defuncti, sed non collatio. sed illa dos non est ex illo corpore, sed mutatione p̃sonę in aliud corpus bonorũ translata. ar.ff.de acq.hę.l.si Paulus.ff.de vulg.subst.l.si plures.§.filio.& ꝭ.de sec.nup.l.in quib. unde non inspicit, quod olim de bonis auis exiuerit, quia naturã mutauit mutatione personę, & dicit idem Iac. ꝙ nulla est dubitatio de isto puncto, ſm Iaco.Butr. Sed eum ꝯdicendi spes fefellit, & consuluit ꝯrium, & Bar. sequutus fuit ipsum.ff.ad l.Fal.l.in quartam & ita etiam consuluit inducens hãc l.tali ratione. ista dos confertur per nepotes, ut hic habetur, ergo profectitia, quia aduentitia non conferuntur. ꝭ.eo.l.fin. sed in do- 6 te profectitia est regula talis, quod si dos cõfertur, ergo imputatũ. & talis regula specialiter & p̃cise tradit̃ in dote & donatione pp nupt.

ADDITIONES.

a And.Bar. Quod sic. No. quod licet excludatur mater a successione filij, extantibus agnatis, non tamen excluditur soror. sed contra Bar. in l.2.§.1.ff. ad Trebe. & idem Bal. in l.si defunctus, inf.de suis & leg. & ibi dicit esse meliorem tex. de iure. Ange. hic dicit opi. Bal. procedere, quando mater est defuncta, per rationem Bal. hæc opi. Bar. & etiam Bal. procedit quando mater est in medio, quia absurdum esset, quod mater excluderetur, & filia includeretur.

b And.Bar. Ratio differẽtiæ. Vtrum nepos computet sibi in legitimam in bonis aui dotem maternam. vide Bal. in l.scimus. & l.quoniam nouella.sup.de inof.test. vbi dicit, quod teneas opinionem, quæ tibi placet. Bar. in l.post dotem. & d.l. in quartam, firmauit opi. Bar. Ang. ibi tangit, vide omnino. & in l.illud, inf.eo. videtur trãsire cum Iac.de Bel. Bar. consuluit in cons. incip. Guilbertus. Moder. plene hic tangunt, uide omnino.

nup.vt s.de inoff.test.l.qm nouella.ibi dum dicit, eodemq; modo &c. Item pro hoc est l.omnimodo,§.fi.eod.ti.in ver.occasione. nam occasione matris peruenit ad nepotem,ergo æque imputandum.† Item pro hoc, quia isti nepotes euellunt eam de substantia aut beneficio consuetudinis,cum iura cõi ad auum esset reditura,vt no.in l.dos a patre,sol.mat.& in istis fundat sed Bar. cui omnino ꝯdico,& ar.sic,iste nepos est dñs istius dotis ex successione materna dudum anteq̃ moreretur auus, nec potest fieri dñs ex alia cã,nec mutare sibi qualitatem possidendi, sed per imputationem legitimam mutaret sibi titulum, & possessionẽ, arg.ff.de hær.inst.l.3.§.qui fideicommissariam. Secundo sic, legitima debet euelli ex corpore,vero,vel ficto bonorum testatoris,sed hæc euelleretur aliunde. immo confunderetur in ꝓprijs bonis nepotis,quod est impossi. Tertio sic,rõ Barto.est falsa, ergo & conclusio,quæ ex ea sequitur. nam ipse dicit, ꝙ nepos directe aufert auo,& male dicit,quia immo venit tanquam heres matris,vt ff.de pact.dot.l.Bebius.& hoc idem tenet Bar.in l.si cũ dotem, in princ.ff.sol. mat. Quarto sic,istud in themate supposito non confertur,ergo nihilominus imputatur. Quinto,quia sufficit hoc nulla l.cauet,vt j.l.proa.& hæc est veritas, quamq̃ posset ex æquitate dici, ꝙ si succedit cum patruo, & similibus, cum tunc fungatur loco matris,debet sibi imputari, arg.de bo.ma.l.si vna.ver.nam licet.Si autem succedit cum alijs nepotib. tunc quia non repræsentat matrem non imputet, & sic oĩum prædictorum Doc. æqua distinctione saluatur opi. & ita ꝯsului. Non obst.rõnes Bar.quia potius sunt fantasticæ,& coloratæ,quã efficaces.nam dum dicit,dos est profectitia.quia confertur,concedo originaliter, & non ordinatiue quo ad onus collationum, sed quo ad onus imputationis est originaliter,sed non deriuatiue,nam quo ad nepotem a matre proficiscitur, nõ ab auo,quia cã efficiens proxima intuenda est,non remota, de leg.3.l.sed & si sic,§.fi.Item dum arguitur de occasione,non valet ar. quia ll. alleg.loquuntur de occasione rei ad rem, non de persona ad ꝑsonam.Item non valet arg.de l.dos a patre quia falsum, & quia si filia esset emancipata,cum est cõsolidata dos de iure communi,ea tali articulo percuteret sibi Bart.pedem ligone,nam quia nepos tunc abstraheret ab auo, ergo non imputaret in legi.contra ꝯtrium inferunt primæ alle.ipsius, ex quo patet ipsum nimis erraße. † Modo quæro,vtrum neptis,quæ confert dotem maternam,teneatur cõferre dotem propriã sibi datam ab auo materno,& vr̃ ꝙ non,quia non venit,vt ipsa,sed vt repræsentãs matrem,ac si esset quidam extraneus hæres filiæ,qui confert ea persona sua aliquid. Tu dic, ꝙ imputet dotem ẽt propriam in legitimam,vt l.qm nouella.ergo conferat.inf.l.proa. Sed dubitaĩ, a si sunt duæ neptes cum patruo succedentes, quarum vna est dotata,alia non, nunquid dotata conferat sorori tm̃, an patruo tm̃, an vtriq; q.l.argui, ꝙ sorori tm̃.arg.ff. de comun.cum emã. libe. l.1.§.si sic.sed finaliter determinaĩ, quod vtrique, s.patruo rõne æqualitatis seruandæ,& sorori,quia fecit ei partem per concursum,& sic dotem suam ponet in aceruo,& ex ti. vñ quilibet ferret,quod ei hæreditaria rata cõtingit. pro hoc ff.eo. l.si nepotes. licet aliter not.ff.de coll.do.l.1.§. sed si sic.non ergo confunditur patruus,quia ei faciet iniuriam,cum si renũciaret, accresceret sorori. sed rõne æqualit.nam patruus si habet quid conferat, conferre tenetur ei, ergo & ipse sibi, argumen.ff.pro soc.l. si socius pro filia, & ita decisum teneas.

ADDITIO.

a And.Barb.Sed dubitatur. Vide distinctionem Bal. & Mod.hic.

LEX XX.

1 *Quarta de iure naturæ debita,introducta fuit in fauorem filiorum.*
2 *Imputatio in legitimam respicit bona defuncti.*
3 *Profectitium quod confertur,non omne debet imputari in legitimam.*
4 *Ius militiæ,an debeat conferri.*

1 Illud sine. † Præmitte ad euidentiam, ꝙ quarta debita iure naturæ fuit introducta in fauorem filiorum, sed actio ad supplementum legitimæ fuit introducta duplici fauore.s.testatoris per prius,& liberorum per posterius, vt sup.de inoff.test.l.omnimodo.sed collatio fuit olim introducta in compensationem iniuriæ,hodie ꝑꝑ bonum æquitatis,in qua viget concordia,& pax liberorum.† Item præmitte, ꝙ imputatio in legitimam respicit bona defuncti, seu q̃ ex ipsis bonis proueniunt sed collatio respicit.bona conferentis, vnde per istas dr̃ias differunt forma,origine,& nã. His præmissis,dic casum summarium,oĩa quæ computantur in legitimam, veniunt in collationem, sed non cõ.sed simplex donatio confert cã inæqualitatis euitandæ,vel si dictum sit, ꝙ conferatur.h.d.† No.quod non oẽ profectitium, qđ cõfertur imputatur in legitimam, exemplum in donatione in ꝑmium emancipationis,q̃ confertur, sic s.eo.l. vt liberis,in fi.& tñ nõ computatur in legitimam, nisi fuerit expresse dictum,vt s.de inoff.test.l.si qñ.§.fi.& ibi not.& hoc tenet Bar.a in l.peto,in prin.de leg.2.sed Nic.de Mat.& Old.dñt imputari,eo ipso,quod est dictum in ꝑmium emãcipationis, quia est sensus verborum,ac si diceret. pro patre sua,sm eos.& ille §.vlt. intelligitur vbi donatio inter viuos fuit facta tanq̃ extraneo,quæ opi.est rõnabilis,& æqual.verba eorum posui in d.leg.vt liberis.

b Quæro,dr̃ b hic,quod † militia confertur, an conferatur ipsum ius,an redditus,an precium? Rñ.pretium quanti est tpe mortis, vel si casu sit diminutum,quantum reperitur, quia cum militia non ambulet de persona ad personam,eo ꝙ ꝑꝑ dr̃iam personarum non oĩs potest militare,ad æstimationem necessario deuenitur,vt ff.de leg.3.l.fideicommissa,§.si seruo,& tm̃ valet quantum vendi põt,& deductis oneribus,& scienti propriam qualit. rei,vt ff.de do.cã mo.c.l.mortis cã capimus,§.fi.& ibi glo. q̃ dicit homini scienti ꝯdõnem eius,quæ gl.est no.& sin.& facit ff. solu. mat.l.fructus.& de vsuf.le.l.fundi Trebatiani,& ff de ser.exp.l. si vẽditor.in fi.& adde qđ dixi.s.eo.auth.ex testamẽto.& l.s. prox.

ADDITIONES.

a And.Bar.Hoc tenet Bar. Vide Bal.& mod.in lege,vt liberis,sup.eo.
b And.Barb.Quæro dicitur Quid de liberis,dic secundum Ang. ꝙ conferunt quatenus volunt tempore mortis patris,sed si culpa filij fuissent diminuti, præiudicat si im per auth.quod locum, sup.eo.si autem sint augmentati, tunc cedit lucro filij, sed quid si casu sunt augmentati,propter tempus fortel, aliqui dicunt, ꝙ cedit lucro filij,io dic contra,per illum tex.tamen etiam quid quando diminuuntur lapsu temporis,non ꝑiudicat filio,ita nec quando augmentatur secundum. Mod. hic dicit Ang. quod si vnus ex filijs habuit simplicem donationem, & alius ob causam,non vult conferre,potest cogi: quando autem dicatur inæqualitas insurgere, vide eum hic.

LEX XXI.

1 *Aduentitia castrensia,& quasi castrensia non conferuntur.*
2 *Frater,qui posuit fructus aduentitiorum in communi conuictu,non repetit.*

1 Vt nemini. † Aduentitia non ꝯferuntur, sicut nec castrensia,vel quasi castrensia.h.d.not. Circa hanc legem,insistunt q̃dam tractantes hic mãm collationũ, vt Nic.de Mat.& Iac.But.q̃ superius latissime examinaui, lõge melius,subtilius,& clarius, q̃ ipsi, vt videre poteris ex comparatiõne literarum, vnum tm̃ hic extra in dubium † reuoco, fratres simul vixerunt,& in ꝯuictu vnus de fructib.aduentitiorũ, & laborum suorum posuit plus q̃ alter,modo q̃ritur,an aliquid possit repetere;& dic, ꝙ non, quia licet proprietas cõicata non sit, fructus tamen consumpti iure societatis conuenienti cõmunicati,censentur de ista societate vniç,& hunc casum expressum habes 10. col.de fratrib.de nouo benef.inuest. c.1.§.si duo fratres.a in communi post mortem patris remanserint,& ibi uide.

ADDITIO.

a And.Barb.§.si duo fratres.No.hic,sed Ang.hic dicit, ꝙ illud cap.non bene probat opi.Bal.quia loquitur quando emit de pecunia communi,sed cur resideat cum Bal. sed limita,nisi fratres habitassent in diuersis habitaculis,sub vna tamen clausura, quia tunc non haberet locum illud dictum per tex.l.quis sit fugitiuus, §.apud Celsum,ff.de ædil.edic.quem tex.ibi Ang.dicit sing.nec ab aliquo allegatur, nisi ab eo pro limitatione huius dicti.

De testamento militis. *Rubr.*

¶ Quia inter omnes testatores,milites obtinẽt principatum, vt ff.co.l.1.& s.de inoff.test.l.fi.ideo de testamento militis tanquam de digniori,præmittit,simile notatur s.de secun.tab. in rubr. vel quia milites a iure communi sunt exempti,ideo per se de his tractat,tanquam de specie exempta a genere.

LEX PRIMA.

1 *Miles dicitur habere duas hæreditates.*
2 *Ius accrescendi non habet locum ex diuersis testamentis.*
3 *Miles si vnum instituit in paganicis,an videatur prohibere castrensia.*
4 *Testamentum militis semper reducitur ad ius commune.*
5 *Miles si dicat in testamento,instituo vnum ex vncia, qualiter sit intelligendum.*
6 *Prohibitus a iure accrescendi,a successione non est prohibitus.*

Frater. Institutus a milite in paganicis, nõ habet ius accrescendi in castrensibus,licet reperiatur in illis hæres scriptus, nisi esset eidẽ vulgariter 1 substitutus.h.d.† Not. ꝙ miles hẽt duas hæreditates.s.paganicã,& castrẽsem.& iõ fungit loco diuer-
2 sorũ testatorũ,& iõ † cessat ius accrescendi, quod non hẽt locũ in diuersis testamentis,q̃a ex diuersis testamẽtis ius ꝯiunctionis non contingit,vt ff.quib.mod.vsusf.ami.l.si sub ꝯdõne,& ꝯsidera,qđ interdum vnus testator censetur,vt plures,& tunc licet sit vnus nã,finguntur plures iuris censura.interdũ plures censent, vt vnus,vt pr̃,& pupillus,& tunc redigũtur ad instar vnius, quo ad ius accrescẽdi in hæreditate,vt ff.de acq.hær.l.q̃ patri.Interdũ plures sunt plures,sicut nã,ita iuris censura,& tunc nullũ est ius accrescendi,qđ ab eadẽ cã efficiẽte dẽt proficisci,ne vnus,& idẽ
3 decedat pro parte testatus,& pro parte intestatus, quæ rõ cessat
a in testamentis diuersorum.† Oppo.dr̃ hic,a ꝙ debet probari, ꝙ miles,

ADDITIO.

a And.Barb.Opp.Dicitur hic.An si miles vnum instituit in paganicis,videatur prohibere castrensia acquirere,vide no.in l.si miles vnum ex fundo,ff.eo.& vide gl.in contrarium in l.1.§.si ex fundo,ff.de hær.inst.& Sal.hic ponentem vnam notam.& sing.opi.vide dom.Ioan.in l.1.§.si ex fundo preallег.

miles voluit accrescere. Cõtra, nam hoc probat eo ipso, ꝙ instituit hæredes in diuersis hæreditatibus. Sol. fateor ſm Io. & hæc vera, licet glo. dicat, vel dic melius, &c. expone. i. clarius, quia est eadem soso cum sosone Io. ſm Iac. Butr. vel dic, ꝙ aut miles expressit nomen appellatiuum paganicorum per se, & castrensiũ per se, & tunc est vera opinio Io. aut non expressit noĩa appellatiua, sed res ipsas, vt quia cum hr̃et patrimonium paganicum citra mare, & castrense vltra mare, dixit, instituo Titium in patrimonio citramarino, & Seium in vltramarino, & tunc est vera conside. glo. q̃a nõ apparet ex verbis testatoris distinctio formalis, sed sola distinctio rerum, & sic non. ob. j. eo. le. 2.

4 † Secundo op. de l. quamquam. j. eo. Sol. ibi testator confuse disposuit, hic distributiue, vel ibi nõ iure accrescendi, sed q̃a ab initio non fuerint, nisi tres partes grossę, & non duodecim minutę de tota

5 hęreditate. † Tertio opp. de leg. idem, §. ff. eod. Solu. distingue, vt in gl. caue tñ, quia glo. dicit vnum ex vnica, alium ex castrensib. dẽt dicere alium ex duab. vnciis, ut patet in summa Azo. ſm Ia. Bu. vel dic, ꝙ saluatur gl. quia dicendo vnum ex vncia, intelligit tam castrensium, q̃ paganicorum, ar. ff. de leg. j. l. si dño Stichus. sicq; ẽt in castrensib. est ꝯiunctio, ergo & ius accrescendi arg. ꝯ.

6 s. tam. et c. l. quoties. † Quæro, nunquid prohibitus a iure accrescendi, videatur prohibitus a successione intestati. glo. tenuit hic, ꝙ non, ꝙ vetum est, nisi esset facta prohibitio fauore aliorum legitimorum, nam voluntas militis pro lege seruatur, vt hic, & ꝯ. de pact. l. licet, cum similibus.

LEX II.

Miles. Institutio non trahit ad se institutionem in diuersis hæredib. ęque principalibus. h. d.

LEX III.

1 Testamenta debent interpretari secundum ius commune.

Quamquam. Testm̃ militis quantum potest, salua rõne recti sermonis, reducitur ad ius cõe. h. d. No. quod ubi thema potest reduci sine priuilegio, iuri cõi, deseruire debemus. simile verbum est, ff. de da. inf. l. dãni. la. §. fin. in glo. quidam Iudaice. Item not. idem testm̃ valere

1 tam ex priuilegio, quam de iure communi. † Vltimo no. ꝙ testamenta debent interpretari secundum ius commune.

LEX IIII.

1 Priuilegium prohibitorium dicitur semper preualere.
2 Priuilegium non debet interpretari contra priuilegiatum.
3 Milites portantes clauas, habent quandam dignitatem.

Si Rufinus Priuilegium militis non tollit leges in eius fauorem inductas pp imbecillitatem cõsi-

1 lij. h. d. † No. qñ in eadem persona inueniuntur duo priuilegia, vnum permittẽs, & aliud prohibens, ꝙ præualet prohibitorium, quia necessitatem inducit, quod est nota. nam miles est priuilegiatus in faciendo, sed minor xx. annis est priuilegiatus per legẽ Elia sentiam prohibendo ne minor manumittat sine causa, &

2 huic legi prohibitorię stari debet. † Item no. ꝙ illud, quod non potest fieri, in testamẽto, si fit cum cã, postea approbatur, & not. ꝙ priuilegium non debet interpretari ꝯ priuilegiatum, & ideo

a si Scholares debent tractari pro ciuibus a intelligatur quo ad fauores, non quo ad detrimẽta. hoc no. Bar. ff. de ꝯta. l. 3. §. si eman-

3 cipatus. † Item no. ꝙ quidam milites portãt clauas, & est q̃dam dignitas, sed in Tuscia portant istas clauas milites Potestatum.

ADDITIO.

a And. Barb. Pro ciuibus. Not. ꝙ scholaris tractatur, vt ciuis quo ad commoda, & quod desinit esse ciuis, intelligitur quo ad incommoda, vide tex. & Doct. in l. si ex hæredatus, §. sub diuo, ff. ad fill. Bald. in l. 3. §. si emancipatus, ff. de contrata. & l. 1. inf. de fabr. lib. 11. & tex. in l. neque, infra de decu. lib. 2. tex. l. actione, §. item societatem, ff. pro soc. Bal. in l. si q. is, sup. de nat. lib. ubi dicit, quod aliter sunt tractandi noui ciues, quam antiqui, vide eũ item in l. 1. & in aut. habita, ꝯ. ne fil. pro par. Ang. ff. de in ius voc. l. sed si hac, §. sed & si ius, uide Bal. vbi contra tenet in l. quod fauore, supra de legibus, secundum quandam opi. fuit consultum in q. facti, vt referunt Mod. in l. si exhæredato, §. sub diuo, ff. ad Syl. preal. & de materia vide Bart. in l. 1. inf. de dig. lib. 12. & sic facit contra bannitos, vt non desinant esse ciues, vide Bal. in add. Spe. in ti. de cen. Item, vt non extinguatur obligatio iam contracta l. 2. §. nemo, alias, 1. ff. de cap. dim. vide Bald. in l. si quis filium, inf. de lib. præt. ꝙ ciuitas potest facere de ciue forensem propter delictum, vide Bald. in l. ex oratione, infra de adm. tut. quem nemo allegauit, ibi per illum tex. dicit, ꝙ comitatensis, vel alius effectus ciuis ex priuilegio tenetur ad omnia, quod est no. & vide eundem Bal. in l. siue possidetis, supra de prob. & quod no. Bal. de scholari in l. ea. l. sup. de cond. ob cau. & in l. ciues, infra de app. uide bonum tex. in l. fi. sup. vbi Sena. vel clar. vbi habentes dignitatem ex administratione officij, gaudent maiori priuilegio, quam hi qui habent dignitatem ex concessione Principis, & sic ex fictione, quod est no. secundum Bal. in §. ex quibus, in proœ. ff. alias in l. omnes populi, de iust. & iu. & vide Sal. in rub. ff. de prob. vbi h cauetur, ꝙ originarij gaudeant certa immunitate, non comprehenduntur ciues ex constitutione, sed si diceretur, ꝙ ciues faciant certum quid, comprehenduntur ciues ex priuilegio, vide eum ibi, & quod pulchre dicit Sal. in l. ciues, C. de app. vide Bal. in l. in vrbe, ff. de statu hom. vbi dicit, ꝙ non admittitur ad honores, ad quos non consueuerunt admitti, nisi veri ciues, & vide Cy. in l. fin. C. de his qui ve. æta. in additionibus.

LEX V.

Ex testamento. Militis voluntas est seruanda, nisi sit legi espresse contraria. h. d.

LEX VI.

1 Substitutiones quædam dicuntur simplicis naturæ.
2 Probatio per coniecturas, ꝙ substitutio est facta reciproce, non est sufficiẽs.
3 Mater ad hoc ꝙ excludatur, requiritur ꝙ frater testatoris probet testatorem substituisse.
4 Miles & paganus differunt in substitutionibus.
5 Probationes coniecturales circa substitutionem, an sufficiant.
6 Substitutio reciproca non expirat adueniente pubertate.
7 Testator si dubitatur quid in testamento senserit, qualiter probari potest.
8 Substitutio, si filij mei decesserint, quæ dicatur.
9 Substitutio pupillaris, licet non cõtineatur quo ad tertium, an inter duos contineri possit.
10 Testari quis præsumitur secundum naturam.
11 Frater hæreditatis dicitur cohæres, fœmina autem non.
12 Omnes, dictio potius est distributiua plurium, quam duorum.
13 Substitutio duorum quorum unus est anniculus, & alter annorum xiij. si tribus annis vixit, an pupillaris expirauerit.
14 Bastardus filio legitimo substitutus, & postea legitimatus, an mortuo filio succedere possit.
15 Paria sunt aliqd in principio esse inconueniens, & ad inconueniẽs reduci.
16 Casus vnus quare in substitutionibus comprehendit alium.
17 Mercatores priuilegia militum non debent habere.

In testamento. Ista lex hẽt ꝯrios intellectus Doctorum, vnus intellẽs est, ꝙ frater testatoris probat eo ipso, ꝙ ꝯtrũ non probatur, & hæc opin. tangitur in glo. mag. ver. alij dicunt, & hanc tenet Mar. Sil. & Iac. Butr. & ſm hanc lect. hęc l. hoc intendit. Quamuis substõ reciproca facta personis imparib. a Pagano, non contineat nisi solas substõnes vulgares, & ideo per aditionem cohæredum expiret, tamen si fit a milite pupillo, & fratri cohæredib. institutis, nõ exprimat per aditionem hæreditatis, quia continet pupillarem in persona pupilli, & militarem in persona fratris, & ideo pupillo mortuo in pupillari ætate, mater excluditur, nisi per aliqua extrinseca probetur testatorem voluisse ꝯtrium. h. d. Sed ista lex est multum literæ amica, quia text. probõnis extrinsecę onus imponit fratri, dum ibi aduersatiue loquitur, sed ibi &c. præterea vr̃ esse ꝯ rõnẽ, nam reciproca substõ copulat substitutos, & de natura copulæ est requirere paritatem, vt j. de imp. & al. subs. l. quamuis, & l. hęreditatem. Item substõ pupillaris, & militaris nõ sunt eiusdem generis, formæ, vel naturę, ut ff. de vulg. subs. l. Centurio. ff. de adm. tut. l. impuberi. ideo coæqualitas substõnis cadere non potest, cum termini non sint pares, & ideo alij tenent ꝯtrã lect. secundum quam hæc l. h. d. Substõ breuiloqua facta personis imparib. continet vulgarem tñ, nec continet eam, quam testator potuit facere ex priuilegio speciali. nisi probetur per aliquas extrinsecas coniecturas testatorem hoc voluisse. h. d. & istam lect. communiter tenent Doc. nam una determinatio determinans plura, debet determinare ea sub uno modo significandi, & non sub diuersis, sicut in dictis legib. patet, & ff. de vul. subst. l. Lucius, & secundum hanc lect. sic forma casum in terminis. Miles fecit testm̃, & sibi instituit hæredem filiam suam pupillam in medietate, & fratrem ipsius test. in alias medietate, & eos inuicem substituit, qui mortuo testatore hæreditatem solemniter adiuerunt, tandem mortua est pupilla in pupillari ętate, matre, & dicto patruo superstitib. nunc patruus dicit se debere succedere pupillæ vigore substõnis, mater vero dicit se succedere debere ab inte. quæritur quis eorum succedat? Rñdet Imperator, quod si testator fuisset paganus, mater omnino succederet, quia talis substõ pupillarem substitutionem nõ posset includere. Sed quia testator fuit miles, qui potuit post aditam hæreditatem vtriq; substituere, si voluit, succedit patruus exclusa matre, si probat, ꝙ intentio fratris sui fuit huiusmodi, alias non. h. d.

1 No. quod dixi in summario. † Et ad euidentiam dicendorum pmino, ꝙ quædam substõnes sunt simplicis naturæ, vt sola vulgaris nihil extra se cõtinens, & reciproca facta extraneis vel vni suo, alij extraneo, vel vtriq; suo, tamen uni puberi, alij impuberi. quædam vero substõnes sunt plurium nãrum, vt quando forma substõnis est vna. sed casus substõnis sunt plures, vt qñ reciproca, vel compendiosa continet vulgarem, & pupillarem, vel

2 qñ expressa continet tacitam. † Secundo pręmitto, quod licet pbetur per aliquas coniecturas, pota per duos testes, ꝙ paganus, qui substituit reciproce suum, & extraneũ, voluit & sensit substituere impuberi pupillariter, tamen hoc non sufficit, quia nã reciproce est multum remota, & ꝯtra huic sensui, & ista probõ non est declaratoria, sed dispositiua, & ideo debet esse solennis, vt l. cum proponebat. in glo. ff. de leg. 2. sed in milite sufficit pbõ duorum testium, quia nõ ita exorbitat a rõne, cum possit vtriq; substituere, & sic differunt miles, & paganus, tam in potentia, q̃ in qualitate pbõnis, & ideo litera ista loquitur aduersatiue. ibi, sed cum ex testamento, &c. his pręmissis de facili patebit tibi veritas. Opp. ergo sic, & primo miles potest vtriq; substituere post aditam hæred. ergo vr̃ utriq; substituisse, vt ff. eo. l. iam hoc, in

ver.

vers. quod ius. Sol. hoc est speciale, quia mater est in medio, & hanc sol. tangit gl. in princ. vsq; ibi, expresse autem, & ista opin. pot sic persuaderi, pupillaris substō contenta in reciproca est tacita, vt in d. ver. ꝙ ius, in ver. videri, quod notat fictionem, sed tacita pupillaris non admittitur ꝯ matrem, vt j. de impub. & ali. subst. l. precib. ergo solutio vera.

3 † Ex hoc sequitur talis conclusio, ꝙ ad hoc, vt mater excludatur, requiritur ꝙ frater testatoris probet testatorem substituisse compendiose, vel reciproce verbis directis, vel de tacita pupillari sē. issc, quia forte dixit hoc coram duob. testibus, nam per intrinsecam coniecturam, præsumitur pro matre, ergo oportet, ꝙ substitutus probet ꝯrium per intrinsecam probationem, & h. d. gl. ab illo ver. expresse autem, vsq; ibi, sed in quo. Sed alij confitentur ꝯrium, & dicunt, ꝙ substitutum nihil hēt extranei probare, nisi extranea presumptio sit ꝯ eum, & h. d. in ver. tñ. & in ver. alij dicunt. Sed gl. finaliter residet in hoc, ꝙ frater hēat probare. Aduerte, glo. bene firmat, sed mala rōne, nam dicere, quod iō probet substitutus, qa mr̄ est in medio, est falsum, vt ff. eo. l. Lucius. ver. aliter. nam pupillaris ꝯtēta in reciproca, ex interpretatione verborum indefinitorum ꝯtinet substōnes pupillares, sicut genus ꝯtinet suas spēs, & indiuidua, ac si essent specialiter enumerata, vt l. si chorus, de leg. 3. licet ergo non sit expressa per genus, & dr̄ias, i. species, est tñ expressa per ipsum genus, ex gnāli ipsius prædicatione, vt not. in d. l. precib. in gl. secus, in uer. & sic pupillaris, & in vlt. gl. in ver. & idem in breuiloqua. rō ergo vera, quare hoc probat, substitutus est pp inæqualitatem hæredum, inter quos substō uersatur, qa in dispari subiecto non potest introduci una forma cōis, nec psumitur diuersitas, nisi probetur, & ita tenet Odof. & cōiter oēs Doct. & est ipsa ueritas.

4 † Modo op. secūdo loco, & arguo sic. lex nostra facit dr̄iam inter militem, & Paganum, sed si requiritur in milite, ꝙ substitutus probet, iam nulla dr̄ia erit, quia ꝯstito de voluntate, idem erit in Pagano, quod in milite, cum substō probata excludat matrem in vtroq;, licet non substō interpretata, vt no. in d. l. precib. in gl. immo, & in c. si pr̄, de test. lib. 6. & gl. allegat hic l. iam hoc iure. uer. ne si vulgari, ff. eo. & ista allegatio est congrua. Item allegat l. Scæuola, ff. ad Treb. & illa allegatio est inepta. Demum r̄ndet glo. ꝙ tali, iō probato, nullum est priuilegium militis, seu substituti eius: sed probata volūtate militis, valebit iure directo. Sed in Pagano nō pōt valere directo iure, & h. d. gl. in vers. sed tu dicas, vsq; ibi, nisi mater. & subdit gl. in milite valet iure directo, nisi mater esset in medio. Aduerte, nam ista adiectio est falsa, nam licet substō directa qn̄que obliquetur, tñ directa probatio non potest obliquari. s. ꝙ si testes probant, ꝙ directo substituit, non possumus dicere, ꝙ probent, ꝙ fideicommissario substituit, quia hæc inter se ꝯtraria sunt. Præterea l. precib. non facit pro gl. quia ibi loquitur in substōne compendiosa, & qn̄ decessit adultus, hic vero decessit in pupillari ætate. Item nec l. Scæuola, facit pro glos. quia ibi loquitur in substōne codicillari, non in pupillaribus tabulis. Item aduerte, ꝙ gl. subdit, ꝙ in Pagano, probato, quod uoluerit substituere pupillo post aditam hæred. ꝙ substō est fideicommissaria, licet in pupillari ætate moriatur, quod falsum est, vt dixi, quia probatio directa nō uertitur in obliquam, & ideo omissis huius glo. erroribus, dic esse dr̄iam inter militem, & Paganum, quia miles est priuilegiatus in testando, & sufficiunt probationes coniecturales, præsertim cum inter substitutos posset inducere paritatem, licet non simplr̄, tñ secundum quid, sed Paganus nequaquam.

5 † Oppo. & tertio, ꝙ etiam hoc probato in milite, tñ non ualet substō, vt directa pupillaris, sed ut fideicommissaria, quia mater est in medio, ut d. l. precib. & d. l. Centurio, non in tex. sed in glo. Solu. Pyleus concedit oppositionem, & dicit ꝙ in hac l. mater prorsus non excluditur, sed per fideicommissum grauatur. sed hoc est falsum, quia tex. loquitur in successione impuberis, at p fideicommissum nō succeditur impuberi, vt l. cohæredi, §. cum filio, ff. de vul. sub. non ob. l. precib. quia ibi decessit adultus, unde satis habet lex, ꝙ usq; ad pubertatem ualuit iure directo, & h. d. gl. in uer. item satis. Expedita est hæc gl. quæ sese intricauit, sed declarata est conclusiue, ut s̄. patet usq; ad uerbum, vult. & huc inc. Item quæro. Modo uenio ad d. versicu. & quæro. ponamus, ꝙ probatur, ꝙ miles substituendo reciproce impuberem, & fratrem, uoluit utriq; substituere post aditam hęred.

6 † nun. quid ista reciproca expirauit adueniente pubertate, & uī, ꝙ sic, nam cum expiret quo ad filium, ergo expirat quo ad cohæredem, quia natura correlatiuorum est, ꝙ destructo uno termino correlatiuorum, totum destruatur, ut ff. de accep. l. fi. In contrarium est verū, quia qn̄ est facta duob. impuberibus, licet vnus prius pubescat, quam alter, tñ in persona impuberis adhuc remanet substō firma, ut no. in d. l. Lucius. nam si citeriori tpe finiretur, iam nō esset proprie, & plene pupillaris, sed paucorum dierum, ꝙ licet testator possit abbreuiare, vt ff. de vulg. subs. l. ex testamento, §. item quæro. tñ in dubio hoc non præsumitur, cum propria nā actus tenenda sit ut in l. in pupillari. eo. tit. ergo sic dicam in proposito, ꝙ licet expiret pup. non expirat militaris, gl. nostra non soluit Nic. de Mat. dicit. ꝙ tñ durat in persona impuberis. ar. huius l. & l. fi. ꝙuis superius alleg. nam hæc verba, huius substōnis, cum paritatē desiderent in vtroque hærede, mensuram, & metam in vtriusque persona recipiunt s̄m illam personam, in qua plus limitatur, & in ꝯr̄iam minus possunt s̄m eum, sed non r̄ndet ad gl. l. Lucius. sed r̄nderi pōt, ꝙ illa gl. loquitur in substōne reciproca regulari, & hic in irregulari, argu. ff. de testam. mil. l. eius militis, §. fin. Item non est tanta absurditas, ꝙ duret ibi vsq; ad tempora pubertatis, quanta esset hic si duraret in perpetuum. ar. ff. de tu. & ra. dist. l. nisi finita, §. fin. Ex his apparet declarō huius glo.

7 † Secundo quæro, cum l. ęc litera dicat pbandum esse, an ita testator senserit, dubito quod intendat dicere, quod senserit testator, an senserit, ꝙ tu debeas uocari ex substōne, an senserit, ꝙ hęc substō porrigatur directe ad vtrunque et post aditam hæred. & certe hęc vltimum credo esse mentem huius l. quod patet ex rōne superius reddita licere militib. & cę. sed probato primo intelligitur probatum s̄m, & ideo dicerem pupillum ex substōne directa uocari fratre mortuo, sicut fratrē ad successionem pupillæ, vt s̄. dixi, nec credo hoc exponendum, ꝙ probatur eo ipso, ꝙ ꝯrium non probetur, nec etiā ꝙ alię præsumptiones erant ꝯ eum, sed credo proprie probandum ex ꝯiecturis, saltem ut in gl. pmo loco exponitur s̄m Nicol. de Mat.

8 † Tertio declarando uīam, quæro quæ substō sit ista, qn̄cunque filii mei decesserint, eos inuicem substituo & vī, ꝙ sit reciproca, pp verbum, inuicem, ut hic, & d. l. iam hoc iure. Idem si dixit eos inuicem instituo, vt ff. de vul. subs. l. si pater impuberes. idem si dixit, eos inuicē, detracto uerbo nec adiecit, instituo, uel substituo, quia tacite subintelligitur uerbum, quo subaudito orō pficitur, & mens testatoris saluatur, vt j de fideicom. leg. verbum volo, & l. uoluntatis, & ff. de hær. inst. l. j. in fi. & le. quia tacita. in ꝯrium vī, ꝙ sit compendiosa, pp aduerbium, qn̄cunque. Item & pp mentionem mortis, vt no. in l. pcib. & Inst. de pup. subs. §. qua rōne. Sol. ista substō pōt dici breuiloqua, quia vna conceptione verborum in eadem specie substōnis plures iungit hęredes. Itē pōt dici compendiosa, quia sub compendio verborū plura iungit tpa, vnde post pubertatem uertitur in obliquam, s. ut adultus moriens sine liberis grauatus censeatur restituere superstiti partem suam, quod non esset si esset mere reciproca, cum mere reciproca obliquari nō possit, vt ff. de vul. subs. l. qui plures hæredes. per Dy. qui super uer. in omnem exponit, s. directæ substōnis. pt ergo dici, ꝙ themate prædicto testator miscuit plures species substōnis, & ideo, ꝙ minus comprehenditur in vna suppletur per alium, dummodo æqualitas seruetur, vt d. leg. quamuis.

9 † Quarto quęro, pone ꝙ testator instituit duos pupillos in sua ptāte positos, & etiam quendam alium, & eos inuicem substituit, nūquid inter istos duos contineatur pupillaris, licet nō ꝯtineatur quo ad tertium. R̄n. Guil. ꝙ sic, Bar. ꝯ. Tu distingue qualis sit ille tertius, nam si est talis, qui non debeat excludi a successione impuberis ex præsumptione iuris, & naturę, vt qa est frater carnalis legitimus, tunc etiam inter illos duos creditur pupillaris inesse, & hoc ex præsumpta voluntate defuncti, qui in dubio vr̄ velle, ꝙ ius legitimarum hereditatū sit saluum in sua posteritate, ut j. de impu. & ali. subs. l. pen. aut ille tertius non est talis. sed est forte bastardus, vel frater testatoris, vel prorsus extraneus, & tunc pp nālem affectum patris plenissima ītelligitur substō inter ipsos impuberes, arg. in rōne sui, ff. de lega. 3. le. Pau.

10 §. 1. & ff. de lib. lega. leg. Aurelius. §. Titius testamento. † Quinto quęritur, pone ꝙ pater habens duos filios impuberes ex prima vxore, & vnum ex secunda, vel plures, eos inuicem substituit, q̄ritur utrum vtrinq; coniuncti præferantur coniuncto ex uno latere tñ. quidam dicunt, ꝙ sic, sicut ab intest. nam præsumitur, qs testari s̄m naturam, ff. de libe. & posthu. l. Gallus. §. j. & quia vbi est maior coniunctio, ibi debet esse prælatio, vt ff. de vulg. subs. l. cohæredi. §. q discretas. & §. qui patrem. Tu dic ꝯtra, quia quo ad testatorem, qui disponit ex animo suo oēs filij sui sunt ęque coniuncti, & natura, & testatoris affectione, nec inspicitur, quæ est inter fratres, sed quæ est ab ipsis in patrem, sed ab intestato inspicitur coniunctio, prout est inter ipsos fratres, inter quos propensior est etiam amor naturalis, & coniectura tacitę voluntatis, vt ff. de iure codic. l. 2. si sint vtrinque coniuncti, & ideo nimirum si aliud est in testamento patris, aliud (vt ita dixerim) in testamento legis. Non ob. §. qui discretas, & §. qui patrem, quia ibi testatoris prouisio erat discretiua, & sicut in principali instōne, ita præsumitur in sequenti substōne, vel breuius, ibi sequunt coniunctionem testatoris, non coniunctionem legalem. Nam ius accrescendi iunctum cum substōne reciproca, inducit prælationem respectu eorum, qui ius accrescendi non habent, quia concursus plurium iurium inducit præualētiam.

11 † Sexto quęritur pone, ꝙ testator habeat duos masculos, & vnam fœminam, impuberes, & masculos hęredes vlēs instituit, fœminam vero ex re certa, & tandem adiecit hæc verba, quos omnes inuicem substituo, quæritur an mortuo uno impubere, succedat sibi tam frater, quam dicta unica soror. R̄nd. frater præfertur, quia magis proprie coniunctus, cum sit cohęres eiusdem hæreditatis, fęmina uero non est proprie cohęres hęreditatis, i. vniuersitatis

vni-

vninersalissimæ, sed cohæres bonorum, i. vniuersitatis, deducto ære alieno, & ideo inter fratres maius est symbolum, & ideo facilior est transitus, vnde ista soror non admittitur, nisi vlt. loco, vt d. §. 12 quia discretas. † Septimo quæritur, pone quod erant quatuor masculi hæredes, & plures fœminæ oēs impuberes, & in ptāte, & masculi fuerunt instituti hæredes vl̃es, filiæ vero fœminę in re certa, & demum pater dixit, quos & quas oēs inuicem substituo. modo quęro, vtrum sorores videantur fratribus substitutę, & dicit Bar. ꝙ non, quia si viderentur substitutę, ergo pro hęreditarijs portionib. vt j. de impuberum, & alijs subst. l. 1. sed hęres singularis, seu rei certę nullam habet hęreditariam portionem, ergo non vr̃ dictus heres singularis rei, vel quantitatis in substōne comprehendi. Tu dic, a ꝙ imo vr̃ substitutæ tam de mente testatoris, quam etiam legis, quia dictio, omnis est distributiua b plurium, quam duorum, secundum artem grammaticę, quę est ars rectæ loquendi, ff. de au. & arg. leg. l. Plautius, tamen quia grāmatica considerat voces, sed nō sensus, necessaria est ars legum, quæ in casu isto vult, ꝙ ista dictio distribuat quodam ordine seruato, nam si superest aliquis masculus pręfertur fœminę, quasi magis inuiscatus successioni vl̃i per ius accrescendi, l. cohęredi, §. qui discretas, ff. de vulga. & pup. sed si non superest masculus, vr̃ substitutę fœminę masculis, sicut cō̄, quia conuersio siue ar. in ō̄ est de natura huius substōnis, qua propter dr̃ reciproca. simile. j. de leg. hęr. l. 1. §. cum enim. Non obst. ratio Bar. quia concluderet in puris legatarijs, quia non includuntur in reciproca substōne, nisi quatenus esset facta in ipso legato, vel fideicommisso, vt ff. de leg. 2. l. vt hęredib. & ff. ad Treb. l. Scęuola, in fi. in filiabus vero institutis in re certa non est ita, quia habent ius accrescendi post hęredes vl̃es, vt s̄. de inoffi. testam. auth. nouissima, & substō reciproca. tunc habet locum quo ad eos pro legitima portione, ergo filiæ prædictæ, ita diuident, vt in auth. vt cum de app. cog. §. cęterum, coll. 8. & ubi omnia sunt paria, diuident 13 in capita. † Octauo quæritur, substituit inuicem duos impuberes, quorum vnus erat anniculus, alter anno. 13. superuixit trib. annis, nunquid pupillaris expirauerit, Rayn. dicit, ꝙ sic, quia causa efficiens desijt habere potestatem in actu, & actus nondum, erat confirmatus, Bart. contra, quia verum est expirasse, quo ad actum, non quo ad pupillum, ꝙ enim semel inclusum est, nisi mutata esset voluntas, perseuerat. arg. ff. de prob. l. cum tacitum. Et si dicatur potestas causæ efficiētis deficit, istud est falsum, quia impuberi potest substituere, mortuo autem testatore superueniente inæqualitate, non est dubium, quin in ea persona subsideat effectus, in qua potest, & est ipsa veritas, quia quo ad voluntatem inspicitur initium, & quo ad confirmationem secus est, quia voluntas non sit mutata, vt no. in l. 1. §. exigu. ff. de bon. pos. 14 secundum tab. † Nono quæritur. Pater habens filium legitimum, & bastardum, eos instituit, & inuicem substituit. tandem bastardum legitimauit, vterq; vero erat impubes, modo decessit legitimus in pupillari ætate, quæritur vtrum ei bastardus succedat, & vr̃, ꝙ non. nam ab intestato non succedit, quia nō agnatus est, nec cognatus, & licet sit sublata dr̃ia agnationis, & cognationis, & confusa capita secundum quosdam vt no. Cyn. in l. 1. s̄. de succ. edic. quod ego reprobaui. s. vn̄ leg. l. certum, in ver. sequitur videre, de bon. pos. vnde cognati, &c. tamen hoc nihil ad rumbum, quia bastardi nō sunt in aliquo capite quo ad partem, vt no. ff. vnde cog. l. si spurius, & l. hac parte, ea substōne vero nō potest succedere propter imparitatem ab initio, ea qua etiam præsumitur defuisse voluntatem testatoris. Solu. si aliquib. coniecturis apparet de voluntate, ei stabo, vt s̄. qn̄ mu. tu. off. fun. potest. l. fi. & s̄. de confir. tu. l. fi. nam reg. Caton. non habet locum in substōnibus, quæ sunt condōnales, vt ff. de vul. subst. l. 1. §. sed & si extraneū. nec in fictionibus, nec in nouis ll. vt l. fin. de reg. Cat. & ff. de cap. l. in bello. §. codicilli. Item non habet locum, vbi est defectus consilij, sed alterius accidentis extranei, vt ff. de hęr. inst. l. qui soluendo non erat duos Apollonios. Si autem non apparet de voluntate, quia ex commoni verbo, substituo, præsumitur fuisse voluntas differens, secus dicam, quia volūtas casu non augetur, cum sit facti, vt ff. de lib. lega. l. Aurelius, §. testamento. Et licet essendi legitimum triplex sit qualitas. s. nālis, vt qn̄ quis nascitur ex legitimo matrimonio, quod est de iure nāli, & emergens, cui nā non cooperatur, vt per oblationem curiæ, vel per rescriptum. Item & emergēs cui natura cooperatur, vt per sequēs matrimonium, & talis legitimatio pene nām imitatur, & retro fingit, vt consuluit Dy. & est argum. ff. de iniusto rest. l. si quis exhæredato. §. fi. in fi. tamen ad ea, quæ voluntatem habent determinato modo, non fingit retro, vt ea extendere possit, sicut ad eum, qui non est in rerum nā, non extenditur instō nec prouisio iam natorum, vt ff. de libe. & posthum. l. commodissime, & ff. de 15 leg. 2. l. qui filiab. in princ. † Decimo quæritur, quid si pater, qui impuberes instituit, & inuicem substituit, vnum ex his emancipauit, vtrum statim sit finita comprehensio pupillaris, etiam in eius persona, qui potestate remansit. Guil. de Con. dicit, quòd sic, quia paria sunt aliquid a principio esse, inconueniens, vel educi ad inconueniens, sed lex reputat inconueniens, ꝙ vnus succedat alteri, & non cō̄, ergo &c. ad hoc facit, ff. de adim. leg. l. alteri. secundum Guil. Item testator priuatur potētia facto suo. ergo remota potentia cāę efficientis in actu colummando de necessitate actus ipso ad nullitatem reducitur. Idem tenet Ray. & Bar. dicit hoc esse verum in emancipatione uoluntaria, secus si necessaria, vel si exeat de ptāte facto legis, sed non facto testatoris, sed hoc mihi non placet, nam testator reuocaret substōnem vnius tm̄, tm̄ non reuocaret substōnem alterius, ar. ff. de duo. re. l. fi. & ff. de mi. test. l. tribunus. §. vlt. ideo puto substōnem durare in persona impuberis, cum sit eius fauor, vt not. s̄. de inoff. te. l. l. ex tribus. Non obst. d. l. alteri. quia ibi loquitur de onere, non de mero fauore. Præterea vna dispositio habet se ad alteram loco finalis causæ, hic autem licet fraternizent tm̄ neutra est finalis cā alterius, quod patet, quia una extincta sine facto testatoris nulla extinguitur, sed oēs, quod secus esset, si fieret loco finalis causę. Idem ergo puto, si pater alterum filiorum obtulit monasterio, 16 quod est not. † Vndecimo, extra quæritur quare in instōnibus vnus casus comprehendit reliquum, & secus in substōnibus? Rn̄. substō est prouisio subsidiaria, vnde, quia testator de remedio cogitauit, lex etiam cogitat de remedio. sed ubi testator non cogitauit, nec lex cogitat, lex tm̄ prouisum cogitat, tm̄ restringit, unde non extendatur ad iniquus, vel dubios casus. ar. ff. de cōd. & demō. l. cum tale. ver. sed displicuit, & hęc est rō, quare non mouetur Princeps. j. de imp. & ali. subst. in l. precib. & j. de inst. & subst. l. fin. Inst. ō̄tibus vero, quia quis ea propria sua prouidētia, & industria nisi debet, imputet sibi, qui casum omisit. quem exprimere debuerat, l. ex ea parte, §. insulam, ff. de verb. ob. nisi interuentat aduersarij dolus. l. filię meę, ff. sol. mat. aut per eum. s. aduersarium stet, quominus cā finalis extiterit, ut ar. no. in l. fin. ff. mand. & in l. vni. s̄. de suffr. Idem in impetrantibus, quia impetrantes sunt odiosi, tanq̄ ambitiosi, & ipse impetrationes restringuntur, quia derogant diœcesanis, seu alijs ordinarijs, quorum iura ea vice subuertunt, vt in c. susceptum, de re scr. lib. 6. in 17 nouel. & ibi videas. † Quęritur duodecimo, vtrum ista lex habeat locum in militib. Tusciæ, & maxime Florentinis, qui student magis mercationibus, q̄ gloriæ militari. & dic, ꝙ non, quia isti non militant causa Reipublicæ, sed ad pompam, vt not. in l. pen. ff. ex qui. caus. ma. in gl. ibi, dum dicit, & isti tales. supple, demum. nam cum aliqn̄ sint tales, ergo nec talia habent priuilegia sed tanq̄ priuati sunt, vt no. in l. cos. s̄. de off. ma. mi. & dicit not. gl. in §. fi. in Auth. de mā. prin. in verbo, siquidē, & ibi Iac. de Bel. hi autem qui pro Republica, vel Principe militant hēnt priuilegia militum, quib. est datum scire arma, & non leges, & multo minus esse mœchanicos, ac viles, j. de iure deli. l. fi. & s̄. de com. & merca. l. nobiliores, & adde, ꝙ militat in syluis catulus, ut not. ff. de bonorum poss. exte. mi. l. j.

ADDITIONES.

a And. Bar. Tudic. No. pro l. Plautius, vide eundē in l. 1. inf. de liber. prætor. in princ.
b Duorum. Dictio omnis, est distributiua plurium. quā duorū. dixi de hoc post Bar. in 2. const. fforum, §. omnem, & in ad. Collec. in c. in ver. vniuersale omnem, extra de iud. & de hoc per Pau. de Cast. cons. 368.

L E X VII.

1 *Verba enunciatiua nihil disponunt.*
2 *Verbis enunciatiuis, an sit standum, & cum distinctionibus.*
3 *Verba quæ referuntur ad actum de futuro, aliquid disponunt.*
4 *Verba enunciatiua in modum conditionis, nihil disponunt.*
5 *Verba enunciatiua si ab excipiente proferuntur, non possunt probare.*

Ex his verbis. Verba enunciatiua referentia statum legatarij, qui sibi non inerat, tm̄ erat de substantia dispōnis, vt libertas, non inducunt dispōnem in pagano disponente, sed in milite sic, nisi probetur error. h. d. & est rō, quia referuntur tanq̄ de præterito, & ideo sermo præteritus, vel præsens non conuertitur in futurum, & procedit per modū 1 rōnis. Fallit fauore militaris iudicij, quod est not. † Oppo. & vr̄ ꝙ verba enunciatiua etiam in pagano disponant, vnde obstare vr̄ l. tale pactum, in princ. ff. de pact. vbi hæc verba, profiteor te non teneri, disponunt, vt non teneatur. Sol. illa verba non sunt enunciatiua, sed dispositiua secundum glo. Sed ō̄ hoc opp. nam confessio est quidem enunciatiuum, sicut professio, vt no. in l. non nudis. s̄. de prob. Solu. dico, ꝙ est quidem enunciatiuum eius, quod tunc est in fieri, & principaliter intenditur inter partes, vnde circa talem actum intrinsecum merito disponunt. Sed ō̄ hoc oppo. de l. Publia. §. fi. ff. dep. vbi enunciatiua verba non disponunt, sed dispositum probant. Sol. ibi ideo non disponunt, quia talis dispō non consistebat in consensu, sed in re, & ideo non introducitur per actum verborum, sed per realem actum, qui probatur verbis, vt ff. de hær. inst. l. fi. si aūt esset talis actus, qui posset sic geri, tunc talia verba disponerent, l. quidam, ff. de const. pecu. nisi ibi esset error, j. eod. l. fin. Item oppo. ff. de don. l. ex hac scriptura, Solu. ibi verba enunciatiua fuerunt emissa simpliciter pp se, & ideo

a ideo disponunt a in eo gñe dispõnis, quia tunc potest, & est rõ, quia debet aliud operari, secus si emanãt principaliter pp aliud,
a quia tunc non erat in fieri iure impediente.† Sed ɔtra hoc oppo. q standum sit verbis enunciatiuis emissis pp aliud, ĩ.de ɔhẽ.& com.stip.optimam.Sol. ille qui ɔhit cum aliquo tanquam cum tali, & ex illa qualitate pendet acquisitio,talis actus non vr simpliciter enunciare,& ideo non potest negare,quia veniret ɔ suũ ɔctum, secus vero cum esset simplr enunciatum,quia nihil informat,vt hic.Item ɔ.prædicta iterum opp.quia vides,quod verba enunciatiua principaliter pp aliud emissa,non disponunt, ĩ. de testam.l.verba.Sol. ibi verba enũciatiua negabant actum verum de præterito, & ideo non disponũt pp ipsius veritatem, & nãm ipsis verbis mendacib.resistentem. secus autem vbi verba enunciatiua non habent ɔrium veritatem,vel habẽt, sed talem
b quæ per pœnitentiam tolli potest,vt ibi no.Item opp.b q distinguatur,aut est iuratum,& statur verbis enunciatiuis,aut non,& nõ statur, s.de prob.auth.quod obtinet. Sol.si instrm testatoris nocet soli hæredi,loquitur ibi, si vero nocet extraneo, loquitur l.verba. Item oppo.de l.diuus. ff ad Syl. Sol. ibi speciale. Item oppo.q verba enunciatiua pp aliud emissa disponunt. vnde vr obstare ĩ.de don.quæ sub modo.l.2.Solu.ibi verba enunciatiua respiciũt modum,qui seruari debet, l.si tibi,de leg.3.& l.si cum eorum,ĩ.de sen.sed in l.nostra respiciunt demonstrationem, q̃ cum falsa sit,nihil operatur, & sicut principale dispositum alias validum,non vitiat, ita per ɔrium si est inualidum non confir-
3 mat.† Item opp.quod verba,quæ referunt actum de futuro non disponũt,& sic d.l.2.vr male loqui, vnde vr obstare l.si quis sub ɔdõne.ff.si quis omis.cau.test Sol.ibi est ɔdõ non valens obligare,sed modus est obligare valens, vt not.l.si quis cum debitore, ff.de iureiur.& conclude, aut verba enunciatiua referunt actũ de præterito,aut agendum de futuro, & tunc aut in uim modi, aut in oim ɔdõnis.Item oppo.q verbis enunciatiuis,referentib. actum de præterito,separatum a præsenti credatur,vnde vr obstare,quod no.in l.1.de fide instrum.lib.10. Solu.ibi speciale pp authoritatem decreti,pro quo præsumitur,accedẽte ei testimonio publici instri enunciantis solennitatem præcise.non autem esset idẽ in contentiosis nisi ambę partes essent psentes, & neutra ɔdixit,& sic tacite vtraq; pars cõsentit,& sic(vt ita dixerim) q prius fuerit ɔdõ,facta est conuentio,& consensus,ĩ. de rela.l. 1.de prob.c.qm ɔ.vbi dicit Inn.pro theorica, q si notarius asserit.aliquid,quod dicit non sub illo die factum, quia in hoc non loquitur tanquam notarius,sed tãquam priuatus.ideo ei in hoc credi non debet, nisi aliter legitime appareat,& ideo si notarius conficit instrm mutui,& asserit,quod heri ĩ sua præsentia fuerit numerata pecunia, nihil probat de numeratione, quia tpe numerationis non fuit rogatus, sed hodie, & licet falsum diceret
c non punitur c falsi,quia loquitur, vt priuata, non ut iurata per-
4 sona.† Item opp.quod verba enunciatiua in modum ɔdõnis disponunt, l.fideicommissa, §.cum esset, ff.de leg.3.Sol.ibi est ablatiuus absolutus directus in ipsum honoratum, non ad ipsum, & ideo significat passionem, & ptãtem accipiendi, & exigendi ab eo es nã verborum prolatorum, rtr autem ex condõne non oritur obligatio,quia tota oratio tẽdit principaliter ad fauorem honorati,& ipsius gratia,l.in rõne, §.quo loco, ff.ad legẽ. Falc. Vltimo oppo.ad l.nostram, de e.j.de prob.in clem.Sol.ibi spe-
d ciale in Principe,cui in facto proprio est credendum,d sicut creditur legi aliquid referenti etiam sine die,& consule,s.in 1.ɔst.§.
5 fin. Extra scias rõnem quarundam legum,nam si verba enunciatiua proferuntur ab excipiente, talia verba non probant, & est rõ,quia emanãt ad oppositum.non ad propositum actoris,vt probatur s.de prob.l.exceptionem,si vero proferuntur ab agente ad extenuandum,vel minuendum ius rei,non probant, quia ad ɔrium finem proferuntur.l.qui familiæ,ff.fam.erc.tñ illa lex intellr ante lit.contest. quia post lit. contest. error libelli non põt
e corrigi,vt plene dixi in l.edita,s.de eden.& facit ad prædicta,e q id quod fit ad priuationem.non inducit habitum.l.ex facto etiã, ff.de hær.inst.Item scias rationem,l.Titia,§.Caius, de lega.2.vbi verbis enunciatiuis falsam cãm continentib.nihil operatur annexa dispositio, & est rõ, quia si cã esset ibi vera, dispositio esset superuacua.l.petitio.ff.de lib.leg.si autem non est vera, tunc legatum fundatur super falsa cã finali,& ideo non valet, nisi pbetur,q testator oĩno legare uoluit,ita,q non fuerit cã finalis, sed impulsiua,q̃ legatum non vitiat, l.cum tale,§.falsa,ff.de cond.& dem.gl.tñ in l.emptor,§.ancillam.ff.de rei vend.dicit, q in d.§. Caius,competit exceptio, non actio.sed falsum dicit, quo ad d. §.Caius,sed,quo ad d. §.ancillã. dicit verum: nam quia filia ibi possidebat,merito sufficit exceptio,iuxta not.s. de coll.l.filiæ. & l.si soror.,& l.si socer.in §. Lucius, cum ibi not.ff.sol.ma. Item scias rationem,quare verba enunciatiua directa in honoratum disponunt,& secus,si ad honoratum referantur,vt not.in l.prætoris,in princ. ff.de legat.2. nam ratio est, quia verba enunciatiua ad honoratum directa,sunt potius consilij quam præcepti, & aliud est persuadere, aliud iubere. Item scias, quod ratio legis nostræ est,eo quia non tenet principale dispositum legati facti sermo testatoris, ĩ. de neces. seruis, l. quidam, §. illa ergo alia quæ sunt pp aliud non tenent,l.3.§.qui habet haustum,ff.de ser. rus.prędio.sunt & alię rationes superius assignatæ. Item sicut in stipulatio. ab obligandum requiruntur verba futuri temporis, vel æquipollentia,vt no. in l.5.§.stipulatio. ff.de verb.ob. & ratio colligitur ex l.si ita quis.Ibi,quia si quis.ff.de euict.ita in proposito.cum verba enunciatiua hic in pręteritum seu præsens cõferãtur. Item ratio le.verba.ĩ.de test. est quia nostrum affirmare vel negare,non facit veritatem aliter se habere. nam omne verum est necessarium,ita quod nec Deus potest veritatem remouere a veritate,ut ait Pau.

ADDITIONES.

a And.Barb.Disponunt, An verba enunciatiua disponant, vide Bar. & do.Ioa.in l. ex hac scriptura,ff.de don.Cy.in l.verba,inf.de test. & do.Ant.in c.si. extra de succes.ab.intest.
b And.Barb.Item opp.No.q verba enunciatiua iurata,disponunt,vide quod no.d.l. ex hac scriptura.
c And.Bar.Non punitur.No.q si notarius asserit falsum,non vt notarius rogatus,sed ut persona priuata, non punitur, vt falsarius. Idem dicas si testis deponat falsum non iuratus,uide Bal.in l.iurisiur.ad fi.sup.de test.
d A.B.Est credendum.No.q verbo Principis credendum est, sicut legi uide Bal.in l. iurisiur.sup.de testi.& in rub.qui seu d .poss.
e A.B.Ad prædicta. An uerba adulatoria disponant, unde casum sin.q sic,l. Paulus, ff.de fideicom.liber.

LEX IX.

1 *Prateritio militis an,& quando pro exhæredatione habeatur.*
2 *Prateritio matris habetur pro exhæredatione.*

1 Sicut certi. † Præteritio militis facta ex certa scientia, habetur pro exhæredatione,sed si per errorem,non excedit terminos pręteritionis, & ideo non valet testamentum.hoc dicit secundum.Oldr. Opp. de leg. cum mater
2 militem,ff.de inoff.testa.† ubi præteritio matris pro exhæredatione habetur.Solu.ibi loquitur in matre, cuius præteritio pro exhæredatione habetur. & ideo contra tab. non habet locum testõ matris,vt de contra tab.l.illud,§.ad testem.& Inst.de inof. test.§.mater.& est ratio, quia filius matri est extraneus, & non suus.secus in pre l.in suis,ff.de libe.& posth. Sed ɔ hoc oppo. cũ hodie ẽt matris testm sit nullum ex cã pręteritionis, vt in Authen.vt cum de app.cogn.§.aliud. Solu.ibi est nullum, non quia proprie dicatur præteritus,sed quia sine causa exhæredatus. & ideo si in pręteritione materna apponeretur causa, valeret præteritio,ut no.in Auth.de hære.& fal.§.exhæredatus.

LEX X.

1 *Posthumus licet approbet testamentum tamen non valet.*
2 *Posthumus quando præteritus a pagano ignorante, vtrum succedat patri rumpendo,an vero quia fingatur in eum casum patrem voluisse testari.*
3 *Prateritio quando scienter est facta,an habeat locum.*

Si cum vel in vtero. Posthumus, vel iam natus a milite ignorante pręteritus,succedere potest,secus si a sciente,quæ scientia probat, si in aliqua parte testamenti de eo sit facta mentio.h.d. Opp. posthumus præteritus non rumpit testm militis,vt ff.eo.leg. qui in militari.Solu. concedo q non rumpit,tñ in eum casum, in quo testatur de posthumo non cogitauit, fingit lex militem uoluisse testari,vnde non succedit rumpendo sed quia in tali casu militis ab institutione hæredis uoluntas abesse præsumitur, & ideo non debentur legata.& hoc est, quod dicit lex. ob improuisum
1 casum,ff.eod.l.milites. §. miles ei a. † Ex hoc infero, & uidebitur tibi nouum & mirabile, q licet posthumus approbet testa-
a mentum,tamen non ualet,a quia non reperitur adesse uoluntas testantis nascente posthumo. & est simile de tacita substitutione,quia non includitur,matre existẽte in medio, vt licet mater abstineat,substitutus tamen non succedit, quia cessat substãtia.i.uoluntas testatoris. Et aliud est cessare,& aliud est rũpi. cessat enim qd non est,rumpitur aũt quod est,vt ff.de iniust.testa. l.
2 nã & si.§.rumpendo.† Modo reuoco b in dubium, qñ posthu-
b mus est pteritus a pagano ignorãte,vtrum succedat patri rumpendo,an vero,quia fingatur in eum casum patrem uoluisse testari.& uidetur hæc vltima pars uera,ut hic,& ĩ.de reuo.do.l.e.si unquam.In contrarium,quia inouenit rumpendo.& hęc veritas est,vt ff.de iniu.test.l.posthumorum.& l.3.§.ex his.& ff.de lib. & posthu.l.Gallus.per totam legem.Hinc est,q tale testamentũ põt confirmari,quia voluntas testatoris adest,vt ff.de iniu.test. le. posthumus,& l.filio præterito.Nõ obstat hęc lex, quia hæc lex fingit militis uoluntatem abesse ex eo, quia si hoc non fingeret posthumus

ADDITIONES.

a And.Barb.Non ualet.No.mirabile,licet posthumus approbet testamentum,tamẽ non ualet, quia non adest uoluntas testantis, ita quando mater est in medio sed abstinet a pupillari,non succedat substitutus, quia non adest uoluntas testantis.
b And.Barb. Modo reuoco.An autem ex causa habeat locum,quando scienter,uel ignoranter præteritio facta est,Bal.hic tenet,q sic, uide Ang. in d.auth. ex causa, & in l.2.ff.de cond.inde.

posthumus oino excluderetur, nec hēret ius rumpendi, & istud esset valde iniquū, & eadem est rō in le. si vnquam. pp robur ꝯtractus, qui nō rescinditur cā prætentionis, vt s. de pac. l. j. & ibi fingit lex in eum casum nō esse donatum, quæ rōnes cessant in testamento Pagani. quia ibi non est opus fictione, cum ipsa veritas subueniat posthumo, & hæc sunt necessaria ad sciēdum pp legata. nam vbi fingitur voluntas deesse, non debentur legata, secus si voluntas censeatur adesse, vt ff de fideic. lib. l. gñaliter, §. ex testamento, arg. ff. de her. inst. l. fi. & j. de fideicom. l. eam quā. † Quapropter glo. quæ dīt auth. ex cā. hēre locum in prætentione posthumi, rñt esse veraᵃ sine a pagano posthumus præteritus sit scienter, siue ignoranter. Non ob. hæc lex, & l. si vnq̄, quia donatio facta noīe totæ, vel quotę, de qua ibi loquitur, magis æquiparatur institutioni, q̄ legato, ar. s. de pac. l. licet, & certū est q̄ instō rumpitur, & idem in fideicommisso vī̄ prætentione facta ab ignorante, cum fideicommissum vr̄e ad intellectum institutionis redigitur, vt ff. eo. l. quærebatur. ver. sed mihi vī̄, & ff. qd̄ cum eo. l. si filius, §. si filio, legata vero particularia firma permanere vīt indistincte, sicut in d. l. si vnquam.ᵇ nō reuocaretur donatio certe rei, vel quātitatis, iuxta no. s. de inoff. don. l. j. & leg. si totas, quod ergo dicit tex. in l. si vnquam. ibi, partem aliquam dic. i. quotam, & ad minus dimidiam, vt l. nomē filiarum, §. portionis. ff. de verb. sign. Si autem j. dimidiam esset donatio, non reuocaretur, & ita iam vidi consuli per quosdam Doct. de Bon. adde tamen quod dicam in auth. ex. cā & facit ad hanc leg. fi. de testam. tut. l. si quis ita. §. si quis cum ignoraret, & quod no. ff. de lib. & posth. l. Titius, in gl. quia nesciens. vbi omnino uideas.

ADDITIONES.

a And. Barb. Esse ueræ. Sed idem Bal. uidetur contra sentire in l. si unquam, præall. pro qua facit gl. clem. 1. de foro comp. in prin. & tex. in c. 1. §. cum autē, de contr. inuest. & l. etiam, ff. de usufr. l. si quis argentum, §. sed & si quis uniuersitatis, infra de don. uide tex. no. in c. 1. in princ. de prohi. alie. feu. per Fed. ubi si uasallus alienauit aliquam partem feudi domino inscio priuatur feudo. ergo procedit, si esset minus dimidia. Cogita, quia est noua consideratio, & de ista dictione, aliqua parte, uide tex. c. 1. § pe. quib. mod. feud. amit. l. si fundus, §. sed quod ait, ff. de l. commis.
b And. Barb. l. si unquam. Vide sing. tim. ad hoc per Bar. in l. demum.

L E X XI.

1 *Institutio captatoria etiam in militis testamento potest esse nulla.*
2 *Dispositio captatoria ad pias causas an sit nulla.*
3 *Cōmissio, quæ refertur ad ius, & non ad voluntatē, non dicitur captatoria.*
4 *Notarius mandato sapientis ponens aliqua verba in instrumento, quæ non sunt ponenda, non incidit in falsum.*
5 *Notarius de mandato iurisperiti, verba quæ testator proferre potuit, debet apponere.*
6 *Testator q̄ suus executor faciat alium executorem, non potest ordinare.*
7 *Dispositio captatoria ad pias causas, quando valeat.*
8 *Declaratio incerta non valet.*
9 *Testator si dictio guardiani Minorum mandauit stari est standum.*
10 *Schedula per confessionem testatoris approbata, facit fidem.*
11 *Ademptio captatoria, non ualet.*
12 *Executor, cui est commissa pauperum electio, an post annum eligere possit.*
13 *Executor merus ignorans, & absens, excluditur.*

1 Captatorias †Captatoria instō nō valet ēt in militis testamento. h. d. Op. ff. de hær. inst. l. ille autem. Solu. ibi non est instō captatoria, quia non pendet, cum ꝯdō sit ibi de præterito, vt le. cum ad præsens, ff. si cer. pe. Secundo opp. de l. si quis Sempronium, ff. de hær. inst. Sol. ibi instō nō est captatoria, quia non committitur alteri voluntas ipsa testatoris, sed quoddam factum extrinsecum. Tertio op. de l. fideicōmissaria libertas. ff. de fideic. lib. Sol. ibi est speciale fauore libertatis, secundum gl. vnde valet libertas ita data, si hęres voluerit, vnde si hęres vult, non ex volunt. hæredis, sed ex testamento fit liber. ff. de tes. tu. l. tutores non ab hærede, secus in aliis legatis, vt ff. de leg. 3. l. fideicommissa, §. quamquam. Sed certe istud vī̄ falsum, quia tex. in d. l. fideicommissa. ver. qd̄ si ita. vī̄ dicere, q̄ non valeat. Sol. referas illum ver. ad alia legata, de quib. proxime dixit ibi, quemadmodum &c. non ad legatum libertatis, quia de eo expresse dixerat in primo rñ. q̄ valet. nec est verisile, q̄ Iurisconsultus corrigat se, sed And. de Pisis dicit, q̄ si cōstat, q̄ testator pcise posuit in mera volūt. hæredis, ita q̄ hęres possit præferre iniquum æquo, non valet, sed in dubio valet, & in hoc est speciale fauore libertatis, q̄ illa ꝯdō, si velit, exponatur. i. si debuerit velle, & sic benigna interpretatione, æq̄polleat illi ꝯdōni, si fuerit arbitratus, sicut si dixerit. si placuerit. leg. Thais. §. sorore. ff. de fideic. li. † Quarto op. extra de test. cū tibi. vbi valet captatoria. dispositio,ᵃ nam ibi testator iudicium suum iudicio hęredis cōmisit, & tñ valet. Sol. ibi speciale in relictis ad pias causas, in qb. sequimur ius gentium, & non subtilitates iuris ciuilis, sm Bar. sed alii Doc. dicūt, q̄ ibi loquitur in commissione distributoria, vt ff. de reb. du. l. vtrum, §. cum qdā, & s. de epis. & cler. l. nulli nō in voluntate dispositoria. Nemo. n. potest testari per alium, nec committere alij supremum suum iudiciū componendum, sed distribuendum, & declarandum sic, vt ff. de hęr. inst. l. illa insto, & ff. de do. præl. l. Theopompus. & ideo in d. c. cum tibi. non vī̄ commissum an, sed cui & qualiter debetur bona testatoris, pro aīa ipsius, & si non faceret hoc cōmissarius, faceret Eps, non. n. Eps testatur alteri, sed distribuēdo exequit, vt d. i. nulli. † Quinto op. q̄ tota die videmus, q̄ testator mandat testm̄ suum aptari, sm consiliū sapientis, vt no. in d. l. illa instō, & in Spe. de instr. edi. §. instrm̄ ergo, ver. quid si a ꝯhētib. & ibi oīno uideas in addi. Io. And. Sol. illa cōmissio non est captatoria, quia refertur ad ius non ad voluntatem. Sed q̄ erit istius sapientis officium?ᵇ dicit Iac. de Are. q̄ poterit notarius de mandato ipsius sapientis apponere clām derogatoriam, quæ venit ad ipsum testm̄ confirmandum. † Item circa relicta filij poterit addere hæc verba iure instōnis, ut verba, quæ testator nesciuit apte proferre, notarius apponat de mandato iurisperiti, sm Iac. de Are. & idē tenet Io. An. in Spe. de inst. edi. §. instrm̄ ergo. vers. quid si a ꝯhentibus & hoc tenet Iac. de Ra. qui dicit. q̄ relictum filio per verba cōia semper præsumitur relictum iure instōnis, vt not. ff. de hær. inst. l. quoties per Iac. de Ra. sed Richard. Mal. dicit ꝯtrium, quia non pōt committi alteri, j. de test. l. iubemus. Itē quia istud esset supplere de facto. Item esset de nullo facere aliquid, q̄ non pōt sapiens efficere, & idem tenet Bar. in d. l. illa instō. Sed dici potest, quod aut id, q̄ sapiens adijcit, est oīno a testatore omissum, aut implicitum sub expresse. primo casu sapiens non possit adijcere. secundo vero possit apertius de aptius declarare, quia nō nouam rem facit, qui eam quæ est, apertius exponit, ff. de aequ. rer. dom. l. adeo, §. cum quid, & ideo si constat, q̄ testator uoluit oīno legata deberi, poterit sapiens declarare clām codicillarem, si non valeret iure testamenti ex defectu prætentionis nati, vel nascituri, & cę. vt ff. de re mil. l. qui militari. nesciunt. n. rudes aptum proferre sermonem, vt no. s. fam. erc. l. quoties, & j. de testam. l. fi. in prin. & ideo indigent ope interpretātium, & sapientium. nam & leges ipse grossum modum loquendi sp in aptiorem partem interpretantur, s. de don. ante nup. l. si cum ante, & ibi per Cyn. † Vnum scias, quod tabellio mandato sapientis talia verba ponens etiam si de iure non deberet ponere, non incidit in falsum, quia facit bona fide, cum testatur sibi mandauerit, q̄ sequatur consilium sapientis. ff. de bon. pos. l. in bonorū, & ideo consulo notario, q̄ in subscriptione dicat, talia verba posui de consilio talis iurisperiti, ipse ēt consultor non tenetur falsi, quia non est hæreticus qa in dubijs articulis, & vbi est disceptatio inter maiores, eligis vnā partem, quę sibi magis placet, vt not. Inn. extra de const. ne innitaris. † Secundo quæro,ᶜ nunquid testator possit facere executorem ad faciendum alium executorem & vī̄, q̄ sic ad pias causas, vt d. c. cū tibi, sed ꝯtrium tenet Io. And. in c. j. de proc. lib. 6. & Barto. in l. quidam, ff. de reb. dub. † Ex hoc apparet, q̄ id, quod Barto. simplr̄ dicit, q̄ valet dispositio captatoria ad pias causas, est falsum. nam aut datur potestas essentię, & non valet, vt si dico committo Titio, vt mihi faciat testm̄ ad pias nam impoēest, q̄ volūtas Titij sit voluntas mea, nam (vt theologi dicunt) voluntas non est aliud quam aīam volens. vnde sicut aīa Titij non est aīa mea, sic nec uoluntas. aut datur ptās distributionis, vel electionis, & valet. Modo circa hoc quæritur tertio, † testator commisit declarationem incertorum Seio, qui declarauit indistincte, quod deberent restitui Caio, tanq̄ ab eo extorta, an valeat declaratio? & consuluit Bart. q̄ non, quia non est sequutus formam boni viri, vt d. l. Thais. §. sorore, cum aliqd ei constare debuerit requisito hærede, vt ff. de transact. l. cum hi. §. si prætor. & ff. de vsufruc. leg. l. legatum ciuitati, & extra de test. c. nos quidem. vī̄ tñ, q̄ de hoc credatur iuro ipsius executoris, si alias est honesta persona, vt d. l. Theopompus, & l. si quis pro

ADDITIONES.

a And. Bar. Captatoria dispositio. An in causa pia valeat uoluntas captatoria, uide textum sin. & nouum secundum Ang. a nemine allegatum, l. fi. inf. de fideic. uide eum ibi, & an statutum possit facere, q̄ voluntas capt. valeat, uide tex. sing. scd̄m Ang. & do. Io. in l. captatorias, a cōtrario sensu, ff. de hæ. inst. sed idem Ang. in authen. ut ia. no. const. dat ibi alium casum, & tu adde, q̄ vī̄ text. in l. humanitas, inf. de imp. vbi Bald. soluendo illum text. dicit, q̄ captatoria voluntas admittitur pp legem sic statuentem, & sic potest dici de substitutione pupillari, & quod si testator dixit, relinquo filium naturalem hæredem, quando legitimabitur, de quo legitimando uoluit procurari, & quando uidebitur suis commissarijs, an sit uoluntas capt. Ang. consuluit, quod non, & incipit consilium, In Dei nomine pro decisione consultationis prædictæ, vide Bar. cons. 23. Vintoniensis quidam, vbi de voluntate captoria loquitur, uide Bar. cons. 288. circa institutionem captatoriam, vbi singulariter loquitur.
b A. B. Officium. An sapiens possit apponere clausulam derogatoriam, quæ uenit ad firmandum testamentum, vide Bar. & do. Io. in d. l. illa institu. & quæ remisi ad Bald. in l. humanitatis. C. de imp.
c And. Bar. Secundo quæro An testator poterit facere, q̄ suus executor faciat aliū executorem, uide Bar. in l. quidam, ff. de reb. dub. Bald. in l. id quod pauperib. supra de Epis. et cler. l. et in epistola, inf. de fideic. in l. executorē, inf. de execu. rei. uide dom. Pet. de Anch. in c. 1. de procur. in 6.

pro redemptione.]. de do. Sed si executor non esset persona fide 8 digna, vel aliquod interesse prætenderet, non crederetur sibi, vt 9 s. de epis. & cler. l. si quis in ɔscribendo, in vlt. q. per Cy. † Quarto quæritur, quid si testator mandauit stari dicto guardiani, Minorum, vel Prioris Prædicatorum? Rñ. et stabitur, arg. ff. mand. l. 10 mandauero, §. si tibi. † Quinto quæritur, quid si testator mandauit stari suæ schedulæ depositæ apud sacristam fratrum? Rñ. dicit Iac. de Belloui. ꝙ illa schedula tanquam priuata non probat. tu dic, ꝙ immo probat, quia est approbata in testamento per ipsius testatoris confessionem, ar. s. de fide instr. auth. ad hæc, & in auth. vt liceat matri, & auiæ, §. ad hæc autem, ff. de cond. & dem. l. in testamento. el 1. & l. si ita scripsero, & ff. de reb. dub. l. quem hæredi, nec potest negari scriptura apparens de manu testatoris quam testator suam esse profitetur, arg.]. de testa. l. cum antiqui 11 tas, versicu. sin autem. † Sexto quæritur, nunquid ademptio captatoria valeat? dic, ꝙ non, sicut nec collatio, vt ff. de adim. leg. l. 12 legata inutiliter. † Vltimo quæritur, an executor, cui est commissa electio pauperum, possit eligere post annum, & videtur, ꝙ sic, quia tandiu potest declarari persona, donec agatur, vt l. cum quidam, de leg. 2. & ita dixit Bart. consulendo, in cons. 91. quod incipit, Constitutione Camerinensis Episcopi. Nō obstat]. commu. de leg. l. fi. §. 1. quia ibi loquitur in electione rerum, nō personarum, & ista sua opi. est vera extra pias cās, sed ad pias cās datur annus, vt s. de epi. & cler. l. nulli. Idem Bar. in eod. cons. di a cit, annum non currere executorib. ignorantib. Alij ɔdixerunt, a qa iste annus non assignatur fauore executorum, sed fauore pauperum, qui non debent pati moram ex ignorantia executorum, & ideo ad Epm libere deuoluitur executio, & simile no. in c. statutum, de præbē. in 6. & ita de facto seruatur vbiq; locorum, & cum de facto esset ista qō in ciuit. Florentiæ. D. Thomas de Cresinis dixit, ꝙ de iure non currebat executorib. ignorantibus, sed 13 de consuetudine sic, cui est standum, quia bona, & æqua. † Et sic ignorans, & absens merus executor excluditur, vt in c. fin. de procu. lib. 6 quia non tractatur de suo præiudicio, iuxta no. per Bar. ff. ad Treb. l. hæredes mei, §. peto. nec ēt puto, qd executores debeant requirere hæredes, nisi indigerent eorum informatione, vel voluntatis eorum exploratione, qa non sunt iudices, sed executores, ar. ff. de ædil. edi. l. quod si nolit, §. fi. de off. de leg. c. 1. in cle. nec ob. d. l. legatum ciuitati, §. fi. de vsuf. leg. quia ibi fit alternatio voluntatis testatoris, & mutatur in alium vsum pp præteritam necessitatem, & ideo hæres est necessarius quia in ista mutatione scientia heredis cuius plurium interest, posset trahere executorem in suam opin. argum. ff. de arb. l. item si vnus, §. fi. vlt. respon.

ADDITIO.

a And. Barb. Alij contradicunt. An tempus currat executori ignoranti, vide Spec. de instr. edi. §. nunc vero aliqua, ver. quid si executor, vbi tenet, ꝙ annus currit executori ignoranti, & ita dicit d. Flo. de facto terminatse, in c. qui diuersitatem, de con cess. præb. & addit rationem, quia non tractatur de præiudicio executoris, seu præ causæ licet dom. meus ibidem contra teneat, ꝙ impedito impedimento facti currat tempus est tex. no. & ibi Bar. ꝙ sic in l. 1. §. si quis propter, ff. de iti. actuq; priu. sed in c. diuersitatem, est casus, quod etiam in impedito impedimento facti non currit tempus, quod est not. dignum, sed hoc procedit de æquitate canonica, secus de rigore iuris ciuilis, vt in §. si quis propter præall. & vide Bart. de executore in l. genero, ff. de his, qui not. infam. & ibi Ang. & Bald. in l. quandiu, supra qui admit. Sed de iure communi tempus currit scienti. l. nulli, sup. de epi. & cler. ergo ex constitutione Episcopi, cum subrogetur in locum iuris communis, vt no. Bald. in l. si peruacissam sup. de temp. in integrum rest. Bar. in l. 1. ff. pro emp. & vide do. Flor. in c. non quidem, de rest. ubi transit cum dicto Spec. & ibi do. Iac. contra tenet. & vide gl. in c. statutum, de præb. in 6. vbi tempus ponitur in fauorem alicuius, & non incodium, vt hic, quia si ponitur in fauorem piæ causæ, currit ignoranti, ita dicunt Mo. l. c. cum esses, in reper. de rest. sed ibi ipsi tenent contra. & alleg. Fed. de Sen. consil. 124. & alleg. tex. in d. c. non quidem, vbi dicunt esse casum, & alleg. rationem, quod impedito currit tempus. Tu adde Io. And. in c. si de terra, de priu. vbi dicit, quod si ecclesia soluerat decimas, per 40. annos ignoranter, quod inducitur præscriptio contra eos, quos dom. Abb. ibi reprehendit, vide quæ notaui ad Ingo. in c. accedentibus eod. titu. vide Bald. in l. quinquaginta, de excus. tut. & in l. 1. supra de caduc. toll. & in l. id quod pauperibus de epis. & Lud. Rom. in consi. me pro plena discussione præmissæ consultationis, vbi consuluit, ꝙ non currit, vide ibi omnino, & dom. Alb. in cons. 41.

LEX XII.

In testamento. Testamentum militis non patitur Falcidiam: tamen non valet vltra bonorum substantiam. h. d. facit extra de testa cap. filius, & s. de do. ante nup. l. si ante.

LEX XIII.

1 *Delictum militare est equos, & arma vendere.*
2 *Testamenti factio militi condemnato permittitur per reseruationem, & nō ipso iure.*
3 *Testamenti factio militi proditori non potest reseruari.*
4 *Intestatus dicitur decedere, qui seruus pœna decedit.*

Et militibus. Militi capitaliter condemnato ob delictum, ꝙ non cadit nisi in militem, pōt reseruari factio testamenti in castrensibus: sed in paganicis ei a ab intest. succeditur. h. d. † Quæro, quid est militare delictum. Rñ. uendere arma, vel equos, cum quib. coram duce belli se ob 2 tulit pugnaturum, & similia. † Secundo quæro vtrum permittatur ipso iure, an per reseruationem? & dic, ꝙ per reseruationē qa necessaria est dispensatio hoīs, vt ff. de leg. 3. l. si quis in ꝑin. 3 §. miles, & ff. de inin. test. l. si quis filio, §. tertium. uers. nisi. † Tertio quæro, nunquid militi proditori ꝑ essit reseruari factio testamenti, & dic, ꝙ non, quia ipso facto nomen militiæ amisit, vt ff. de obseq. l. 1. in fi. & idē est in quocunq; condemnato de fide rupta, vt in eo officio, vel eius ꝑreatu, nunꝗ sibi aliquid potest reseruari,]. de sus. c. & arca. l. si aliqd, &]. de dign. l. iudices, & not. in l. 2. §. miles, ff. de his qui no. infa. & ideo si notarius est condēnatus de falso nunꝗ instr̄a cōficiet, secus si sit priuatus ex alia cā a occulta, a & non notoria, vt no. in Auth. de tabel. §. pen. Item secus si non est priuatus, se priuandus, ut qa est effectus infamis ex ɔfessione, vel condemnatione iniuriarū, vel homicidij, nam ex hoc non est priuatus ipso iure, priuari tn̄ pōt per sniam, ue b rumn̄ interim cōficit instr̄a, b sicut & quodlibet aliud ēt maius, puta ꝑtorē, vel si iudicandi gerit officiū, quia sola exceptio infamiæ non admittit ɔordinarium publicum gerentem officiū, vt no. Inn. de resc. c. sciscitatus, & si dicatur, tabellio est testis, ergo non pōt esse infamis? Rñ. qñ fuit creatus, & iurauerit officiū, nō erat infamis, vnde scriptura præsens hēnt authoritatē de præterito. Itē non est purus testis, sed maioris authoritatis iā approbatæ. Et facit quod no. Inn. de fide instr. in c. cū P. tabel. & de verb. 4 sign. c. veniens. per Inn. † Vltimo no. ꝙ ille, qui decedit seruus pœnæ, dicitur decedere intestatus, ꝙ dic, ut dicam]. ti. 2. l. a.

ADDITIONES.

a And. Barb. Causa occulta. No. ꝙ notarius occulte priuatus, potest cōficere instrumenta, unde Bal. in l. 1. sup. de tut. & fac. ign. & l. 1. sup. de secun. nup.
b And. Bar. Conficit instrumēta. Vide plene Bar. in l. eadem, ff. ad l. Iu. l. rep. & Bal. in l. in exercendis, sup. de fide instrum.

LEX XIIII.

Si a fratre. In testamento militis non requiritur solemnitas. hoc dicit.

LEX XV.

1 *Miles circa testamenti factionem dispensatur in nouem.*
2 *Testantis persona, circa quam est dispensatum, est consideranda.*
3 *Hæredis scripta persona in testamento est consideranda.*
4 *Dispositionis substantia, in testamento est consideranda.*
5 *Arbitrium si est datum potestati, quod legis solēnitatem non teneatur obseruare, die feriata poterit sententiare.*
6 *Arbitrium generale, si in officijs est concessum, ius iniquum statui non poterit.*
7 *Pœna non irrogata indignatio solam duritiam continet.*

Milites. Milites in bello coacti possunt testari, oī solemnitate omissa, & id qd in clypeo, vel in uagina, vel ēt in puluere scribunt sanguine, vel digito, hr̄ pro testamento solenni. h. d. Hęc ergo sunt consideranda nobis in militis testō, quæ Bar. in l. neq;. §. deportati, ff. eo. cōmemorat, sic dicens. In testō sunt ɔsideranda quatuor. Primo solēnitas, & forma testamēti. Secūdo persona testantis. Tertio persona heredis instituti, seu legatarij. Quarto, quia ipsa substantia dispositionis. 1 † Circa primum, s. circa formam, & solennitatem testamenti, vr̄ a iure dispensatum esse cum milite in nouem. Primo in numero testium. Secundo, quia non requiritur, ꝙ sint rogati, vt no. hic, & in l. 1. ff. eo. Tertio, quia non tenetur filium instituere, vel exhęredare, dum tñ faciat scienter, vt l. sicut, & l. seq. s. eo. & l. qui iure, ff. eo. Quarto, quia agnatione sui hęredis, quæ fit per legem Velleiam, non rumpit͂ testm̄, vt l. idem, ff. eo. Quinto, qa pōt hęredem instituere in codicillis, vt ff. eo. l. militis. in prin. Sexto, quia eius testm̄ facilius confirmatur, & infirmatur, vt lege. in fraudem, & l. militis, §. ueteranus, ff. eo. Septimo in substōne pupillati, quia nō requiruntr̄, ꝙ sibi faciat testm̄, vt l. miles ita, in fin. ff. eo. Octauo, qa ad ɔfirmationem tabularium pupillarium nō requiritur aditio, vt d. l. miles ita. in fi. Nono, & vlt. qa pōt decedere duob. ɔditis testamētis, ut l. qrebatur, ff. eo. & in istis nouē 2 vr̄ cum milite dispensatum per illa verba, testentur qūo volunt, & qūo possunt, & hoc circa solēnitatē testamenti. † Scdo, est ɔsideranda persona testantis. circa q̄ vr̄ dispensatum in trib. Primo in condemnato in crimine capitali, vt ff. eod leg. ex militari. Secundo, in dubitante de statu suo, vt d. le. ex militari, §. si miles. Tertio, in muto & surdo, ut ff. eo. l. iure militari. In eo uero, qui est pupillus, vel seruus hostium, non est dispensatum, ut]. eod. l. fi. & l. facere, ff. eo. rō est, qa ista impedimenta sunt de iure nāli, 3 uel gentium. † Tertio est consideranda persona hæredis scripti, seu legatarij, & tunc dic, qñq; quis impeditur de iure cōi pp defectum iuris gentium, vt qa est seruus, & in hoc non vr̄ cum milite dispensatum, ut l. neq;. §. si seruum, ff. eo. Qñq; quis impedit͂ pp defectum iuris ciuilis, & tunc, aut si esset dispensatum, tolleretur ius alterius, & non intelligitur dispensatum, vt leg. in fraudem, & l. dotale. ff. eo. aut non tolleretur ius alterius, & tunc intelligi-

telligitur dispẽsatum in tribus. Primo, quia põt instituì ille, qui alias non poterat, ut l. neq;. §. deportati. ff. eo. Secundo, qa sufficit, q sit capax tpe mortis, vt in eod. §. Tertio, in priuilegium militis est inductum, ut non possit relinquere mulieri, in qua 4 turpis suspicio cadit, vt ff. eod. leg. miles. §. mulier. † Quarto, & vlt. est considerãda ista substantia dispositionis, & tunc aut quis est prohibitus disponere, ne auferat ius alterius, & hęc prohibitio durat in milite, vt leg. si filius. ff. eo. aut non aufert ius alterius, & tũc aut est prohibita dispositio qa ꝯ edicta prætorum, vel ꝯ bonos mores, & non vr̃ dispensatum, vt leg. si in milite, §. edictum, ff. eo. aut alia rõne, quia esset prohibita dispõ in priuato, & tunc cum milite est dispensatum in septem. Primo, quia põt instituere hæredem in re certa, nec trahitur ad vniuersum. Secundo, quia põt decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt d. l. miles ita, in princ. Tertio, qa põt extraneo directe substituere, vt l. Cẽturio, ff. de vul. & pup. & l. miles. ff. eod. Quarto, quia obliqua substõ in testamento militis ad directam trahitur, vt l. neq;. §. fi. cũ l. seq. ff. eo. Quinto, qa verba enunciatiua emissa in testamento militis pp aliud inducunt dispõnem, vt le. ex his verbis. s̃. eo. ti. Sexto, quia emancipato directe substituit, vt l. miles, §. exhęredato, ff. eod. quod tñ est idem cum tertio. Septimo, & vlt. quia põt grauare hęredem vltra dodrantem, vt le. si certarum, §. fi. cum l. sequ. ff. eo. & l. in testõ. s̃. eo. & in prędictis hẽs oĩa, in quibus, miles est priuilegiatus in testamenti factione. Et ex prędictis põt argui ad vniuersas quæstiones de facto, nam sæpe conceduntur arbitria non solum in testamentis ordinandis, sed ẽt in iudicijs, & officijs. ponamus ergo in testĩs, statuto Venetorum cauetur, q oĩa testamenta prout stant, in executioni mandentur, q̃ritur, nunquid legis interpretatione istud statutũ restringatur, & vr̃, q sic, vt ff. de uer. sig. leg. verbis legis. ibi, sed interpretatione. In ꝯrium vr̃, quia si statutum disponit sup ampliatione alias concessorum, non recipit interpretationem arctatiuam, sed si disponit super concessione ꝓhibitorum, tunc in ꝓhibitis per ius cõe, sed per statutum ꝯcessis, debet seruari gñalis forma concessorum, vt s̃. de inoff. test. l. si qñ, & no. in l. j. §. item nunciatio, ff. de nou. oper. nun. cum ergo istud statutum non referat ius cõe, sed amplier, quia Veneti reputant se ita sapientes, quod de iure cõi uiuere nolunt, ergo recipit iuris cõis interpretationem. quare dicamus idem in eis, qđ in militibus coꝝ testamenta probabilia, q̃q̃ non sit solennitate subnixa lege Venetorũ, sunt tñ executioni mandanda, vt ff. eod. l. si sine, & adde quod dicam j. de test. l. si non spãli, & hoc uerum, nisi elegerint testari, fm ius cõe, tñ stulte facit testator, quia imperitus se inuoluit in eo, qđ ignorabat, ut no. in sim. s̃. si cer. pet. auth. sed nouo iu-5 re. † Secundo ponamus, in iudicis datum est arbitrium Potestati, q non teneatur obseruare legis solennitatẽ in aliquo, quæritur, vtrum possit sinlare senata die in honorem Dei. Barto. dicit, q sic, in l. 1. ff. eo. quia ferię non sunt inductæ de iure gentium, sed de iure ciuili, vel consuetudinario, & dictus ptãs absolutus est ab hoc pp arbitrium sibi datum, fm Bar. & ibidẽ. & ff. de don. le. filius, & q ferię per consuetudinẽ tolli pñt, patet ex eo, qa possunt induci, vbi non sunt, ergo &c. vt ff. de reg. iu. l. nihil tam nãle, & facit quod no. eo. ti. l. nec ex ꝑtorio, & ff. de no. op. nun. l. 1. §. item ꝑ gl. ord. sub prętextu tñ dicti arbitrij non põt condemnare aliquem, nisi sibi de crimine cõstet, vt iudici, & nisi data copia defensionis, vt in c. Pastoralis, de re iud. in clem. & l. 3. §. si ad diẽ, ff. de re mil. & in loco alias tut. ut no. in l. de ætate, ff. ad Treb. hoc ẽt operatur istud arbitrium, q bonis uiris ẽt non iuratis habens arbitrium, credere põt, ut no. in d. l. filius, per Bar. quod non credo verum, nam testis deponens sine iurõ, non deponit in forma testis, nec aliquam fidem facit plenam, vel semiplenam, vt no. s̃. de testam. l. solam. ergo cum non constet de facto, non est locus arbitrio, nisi in absoluendo, vt ff eo. leg. diuus, & ad hoc. ff. 6 de dot ꝑl. l. Theoponipus. In ver. iuratus. † Tertio ponamus a in a officijs, concessum est prioribus. Perusinis plenum liberum, & gñale arbitrium, per mensem (ponamus) duraturum, nunquid ex isto arbitrio possint statuere ius iniquum? & vr̃, q sic, vt in le. 1. ff. quod quisq; iur. In ꝯrium vr̃ per leg. si pater, ff. de priuil. cred. & ff. mand. leg. creditor. §. fi. & sicut non possunt statuere ius iniquum ꝯ singularis personas, ita multominus ꝯ ipsam Rempublicam, & eius iura fiscalia, qm̃ non creditur Rempublicam ꝯ seipsam arbitrium ꝯcessisse, vt ff. de pec. le. l. si peculium, §. sicut. 7 † Ego tñ consului, q si est consuetudo excarcerandi pauperes captiuos certo tpe, q possunt per hoc arbitrium facere gratiam tpis, quia hoc non lędit Rempublicã. nam pœnę non irrogatę in dignatio, solam duritiam cõnnet, vt ff. de ser. exp. le. seruus captiuus, & ad hoc, ff. de verb. obl. l. qui Romę, §. Callimacus.

ADDITIO.

a And. Barb. Tertio ponamus. Vide pro hoc Bar. in l. 1. ff. de appell. rec. dixi in c. cum omnes, de const.

LEX XVI.

1 *Descriptus in matricula, qui non est legitime descriptus, habetur pro non descripto.*

2 *Notarius vniuersitatis priuilegio scholarium uti non potest.*

3 *Priuilegia circa testamenta militibus data, dicuntur plura, & diuersa.*

Scriniarios. Tabelliones militũ priuilegijs militarib. non vtũtur, licet fecerint se in militũ ma-1 tricula describi. h. d. † No. quod licet quis sit descriptus in matricula, tñ si non est legitime descriptus, quia non est talis qualis a esse dẽt, hr̃ pro non descripto, a & matricula sibi nihil prodest. Nam cum requirant plura simul iũcta, & vnum ex eis est in matricula, si aliquid desit, nihil adesse vr̃, & ideo si oĩa alias essent, & matricula non sit, hr̃ tanquam priuatus, quia non est redactus in numero, & corpore priuilegiatorum, ut no. in l. pen. ff. ex qui. cau. ma. & l. eos. s̃. de of. ma. mi. vbi vero sunt aliqui, q nõ faciũt corpus, vt assessores, & sĩles, ibi matricula non est curãda, quia non est vniuersitas, sed collegium. scias tñ q in dubio ꝑsumitur pro matricula, quia confert quasi possessionem, vt s̃. de fi. instr. l. si solemnib. Item scias, q ꝯ si quis est de matricula indebite cancellatus, non hr̃ pro cancellato, & sic matricula cancellata probat pro ipso, vt j. qũo, & qñ iud. l. si præses quasi desertam. & si de hoc est qõ, an iuste, vel iniuste, de hoc officio in iudicio cognoscetur, ẽt lit. non contes. quia agitur ad factum iudicis, nõ ad factum partis, i. vt iudex declaret, & per notarium suum faciat ad perpetuam memoriã registrari id, quod sit rõnis, vt s̃. de testi. auth. si quis, & no. per Iac. But. j. qũo, & qñ iud. auth. qui se 2 mel. † Item no. per hanc l. q notarius uniuersitatis scholarium non habet priuilegium. authẽ. habita. nec alia priuilegia q̃ scholarib. concessa sunt fm Iac. Bu. ad hoc, ff. ex quib. cau. ma. l. inter eos, §. 1. in glo. immo. in fin. Odof. sic soluit, tabellio, vel apparitor, qui hẽt tñ officium scribendi, vel citandi, non hẽt hoc priuilegium. sed si habet hoc officium, vt armis pugnet cum alijs militib. tunc habet hodie priuilegium, vt in ꝯtrario, & hoc puto 3 voluisse dicere hanc glo. in fin. † Vel dic verius, q priuilegia circa testamenta data militib. sunt plura, & diuersa fm qđ distinctum est in glos. l. ꝑx. & s̃. eo. l. ex testamento. vnde hæc oĩa non hẽnt scriniarij, & apparitores. Sed ex eis hẽnt unum, s. q in loco hostili, morientes possint testari iure militari, & hoc idem ius hẽnt præsides, & oẽs, vt in dictis legibus, Nic. de Mat. & Oldr.

ADDITIO.

a Cels. Habetur pro nõ descripto. Vide quod notaui in apost. ad istum hic in prin. in apost. in ver. dixi post. eundem, & Iac. Rebu. in l. matriculam, inf. de princ. agent. in reb. lib. 12.

LEX XVII.

1 *Miles non militans, non gaudet priuilegio militis.*

2 *Milites gaudentes, non gaudent priuilegio clericorum.*

1 Nequidam. Miles † non militãs nõ gaudet priuilegio militantis. h. d. Sic dicimus, q felicitas non est habitus, sed actus. vnde Ari. hoĩem dormientem ponit inter miseros, etiam si sit Rex Francorum. Item no. † ex hac a l. q milites gaudentes a non gaudent priuilegio clericorum, & ideo tenentur ad collectas, vt l. circa, §. fi. ff. de mun. & hon.

ADDITIO.

a Cels. Milites gaudentes. Tu uide omnino, quod posui in apost. ad istum post eum in l. placet in sect. ad prin. sup. de sacros.

LEX XVIII.

1 *Pupillus potest esse miles.*

2 *Pupillus potest habere dignitatem.*

3 *Pupillus non potest exercere officium.*

Licet antiquis Pupillus licet sit miles, vel tribunus militum non põt facere testm̃. h. d. 1 † No. q pupillus põt esse miles. Sed ꝯ hoc opp. nam miles debet iurare, sed pupillus non põt iurare, ergo non põt militare, maior est not. per ea quę not. in l. pen. ff. ex quib. caus. ma. ꝯña patet per l. qui iurasse, in princ. ff. de iureiur. Solu. hic militauit beneficio Principis, non de iure cõi. hac etiam rõne fuit dignitatem tribunatus adeptus. hoc. n. milites habent ex priuilegio Principis, quia nati sunt de maiorib. pp honorem parentum suorum, vt est videre in filijs baronum, qui pupilli sunt, fm Old. & Nic. de 2 Mat. † Secundum no. q pupillus potest hr̃e dignitatem. Sed ꝯtra hoc oppo. de l. ad Remp. ff. de mun. & hon. & ff. de iu. imm. l. 2. §. impuberes. Sol. hoc speciale in hac dignitate tribunatus, vt ibi no. ista est truffa, qa non apparet rõ specialitatis. dic ergo, q non põt hr̃e dignitatem cum administratione, vt in ꝯno, sed sine ad-3 ministratione sic, ut hic secundum Old. † Et ideo licet pupillus possit esse capax collegij, & uniuersitatis, tñ non potest exercere officium suum actu, sic extra de ęta. & qual. c. 2. & de elect. c. ex eo. lib. 6. vbi licet pupillus sit de collegio, tñ non habet vocem, in c. tu dic, q specialiter fuit indultum per Principem viuentem nec debet trahi in exemplum. Eodem modo ciuitates Lombardiæ sæpe eligunt sibi in dños filios etiã impuberes, & infantes Magnificorum militum dñorum veterum. de hoc per Bart. ff. de re iud. l. quidam consulebat. Tu dic, etiam si esset dignitas nãlis ex radice. i. ex gñe proueniens, vt in filijs Regum, & quasi

Regum,

Regum, vt Ducum Alemaniæ, non est dubium, q̃ tales succedunt in dignitate, & administrat̃ione, sicut succedũt in dñio, & administratione per tutores eorum. de sup. neg. præl. c. grandi. li. 6. & argum. ff. de sta. hom. l. qui furere cæpit. ibi, sicut dñium, &c. & 7. q. 1. quam periculosum. & si esset in vtero, daretur curator ventri per patricios Regni.

Qui testamenta facere possunt, vel non. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Proprium non dicitur commune.*
2 *Habens ius in re, solum ius, quod habet, videtur legare.*
3 *Fratres tenentes rem patris, non dicuntur socij.*
4 *Fratres simul habitantes, non præsumuntur socij.*
5 *Vendens rem communem, partem suam tantum intelligitur vendere.*
6 *Frater habens domum communem cum fratre, an inuito fratre partem suam possit locare.*
7 *Arbitrium boni viri spectari debet in re communi.*
8 *Hæres sicut in societate succedere non potest, ita nec etiam extraneus poterit succedere.*
9 *Consuetudo dicitur altera natura.*

QVamquam. Cõmunio socialis, vel incidẽs non impedit ius testandi. h. d. 1 Quæro, quæ erat ratio dubitationis. Rñd. quia † non videbatur hr̃e proprium, nam quod cõe est, proprie proprium non est, vt no. ff. de reg. iur. l. id quod nostrum. meũ tamen recte dicitur, quo ad dispositionem partis meæ, illud, quod cum alio habeo cõe, vt ff. de ritu nup. l. illud, & ff. de acqu. hær. l. duo fratres. Modo dubitatur de tali q̃one, dicit statutum, q̃ si aliquis vulnerauit aliquem in domo percussi, amputetur ei manus. nũquid si vulnerauit in domo communi, amputetur ei manus? & vr̃, q̃ non, quia proprie non dr̃ sua, sed ficte, vt not. in d. l. id, q̃ nostrum, quę fictio non cadit in statutis pœnalibus, & maxime in pœnis corporalibus. Ad idem, ff. de leg. 3. l. hoc legatum. Item q̃n verbum, rei, simpliciter profertur, intelligitur de tota re, vt ff. de rei uen. l. si rem. Item saltem statutum est dubiũ, vt nu. ff. de proc. l. Pomponius, §. denique. ergo est interpretandum in partem mitiorem, nam ad hoc, ut procedamus ad pœnas corporales, siue per textus, siue per testes, rõnes, & argumenta, probationes dẽnt esse luce meridiana clariores, vt s̃. de prob. l. fi. & ff. de pœnis. l. interpretatione. In ꝯtrium vr̃ per d. leg. illud. de ritu. nup. Solut. si est cõis cum ipso percussore, non est pœna manus. argum. ff. de exc. tut. l. sed & milites. §. coæqualitas. sed si est cõis cum tertio, tunc est pœna manus, quia proprie dr̃, q̃ secundum quid dr̃. ad hoc, ff. de leg. 1. l. serui electione, §. cum fundus. Sed pone, quod unus disciplinatorum S. Frãcisci de Perusio fuit vulneratus in cõi domo ipsorum disciplinatorum, nunquid vigore ipsius statuti erit pœna manus? Rñd. non, quia est communis, vt vniuersis, non vt singulis, vt l. sicut, ff. quod cuiusq; vni. 2 nom. ff. de rerum diu. l. in tm̃ §. vniuersitatis. † Quæro hic, vtrum qui legat fundum cõem, totum confinando, intelligatur totum legare, an solummodo partem suam, dic, q̃ partem suam, quia habens ius in re, siue respiciat partem rei, siue totam rem, solum ius, quod habet vr̃ legare, vt ff. de leg. 1. l. si domus, §. fi. & ĩ. de le. l. vxor patrui. & latior demonstratio non ampliat legatum, quã 3 nis præsumatur esse limitatum, quod not. † Extra quærit a hic Old. an fratres tenendo hæreditatem patris in cõi, intelligantur socij? & dic, q̃ non, nisi diu steterint, nam tunc propter diuturnitatem ipis, & cõem vsum viuendi, & rõne coniunctionis personarum, præsumitur inuicem facta donatio, & tacito consensu ꝯtracta societas. Primum probatur, ff. pro so. l. si fratres, alias est §. l. cum duob. & ff. fam. erc. l. ex parte. §. filius. Secundum prob. per l. Procula. ff. de prob. & l. si seruus communis, ff. de don. inter virum, & vx. & ff. de pec. leg. l. domus Sticho. §. pen. & quod no. ff. 4 solu. mat. l. quæ dotis † Secundum Old. fratres simul habitantes non præsumuntur socij bonorum, quia probandus est consensus. l. interuenisse, vt l. plane, & l. vt sic, ff. pro soc. Nic. de Mstar. tamen ex quo simul habitauerint diu, & bona simul habuerit, & communibus expensis sine computatione vixerunt, & negotia sua promiscue egerunt, præsumitur societas, arg. ff. de his qui deiec. vel effud. l. 1. in fi. cum l. seq. & de beneficio fratris, c. 1. coll. 5 10. & ita seruat consuetudo in maioribus. † Quæro, nunquid b ille, qui vendit rem communem, intelligatur vendere tãtum partem suam? & vr̃, q̃ sic, ff. de ꝯhen. emp. l. qui tabernas, quod est verum si emptor sciebat, sed si emptor ignorabat, non debet decipi, vnde debetur euictio, vt l. j. ff. de euic. In dubio autem ex qualitate pretij præsumo scientiam, vel ignorantiam, & an venditum sit totum, aut pars, arg. eius, quod no. ff. de superfic. l. j. §. j. & 6 facit ad hanc legem. l. pupillus, §. fi. ff. de verb. sig. † Vltimo quæro, an idem sit in locatione. Pone enim frater meus, & ego habemus domum communẽ, ipse indignatus mecum recedit a domo, & locat partem suam cuidã stipendiario, ego nolo, q̃ ille stipẽdiarius stet in domo, cum ibi habitem cum familia mea, sed frater meus dicit, q̃ ego non possum eũ prohibere uti iure suo, & q̃ ipse nõ inuenit alium cui possit locare, nec debet pars sua esse sterilis, unde aut ego accipiam ab eo partem suam ad pensionem, aut admittam stipendiarium, quęritur quid iuris? & ur̃ q̃ teneatur admittere stipẽdiarium, nam sicut posset ei legare, & donare habitationem, ita & locare. In ꝯtrium ur̃, quia non est 7 honesta persona, ut ff. de usu, & hab. l. nõ aliter. Item † in re cõi spectatur arbitrium boni uiri. licet in re propria possit præferre quis iniquum ęquo. & adde quod no. in l. fi. Inst. loc. in ult. gl. nec vr̃ ęquum, q̃ quis cõpellatur conducere, vt l. nec emere. ĩ. de iure delib. gl. dicit, q̃ debet uenire ad diuisionem. s̃. de sacrosan. eccl. l. iubemus. in prin. super ver. diuidere. & sic pp immensas contentiones res diuiditur, vt ff. de seru. rust. præd. l. in re cõ- 8 muni. † In societate autem potest magis dubitari, ponamus, q̃ plures sunt socij in emptione reddituum lacus Perusij, vnus eorum est infirmatus, & iõ vult vendere partem suam cuidam tertio, & aggregare ipsum societati loco sui, sed socij nolunt eũ admittere, nam sicut hæres non succedit in societate, quia est electa fides, & industria, ita nec alius extraneus. Item cum societas sit ius actiuum, & passiuum, non põt cedi, qa iura passiua nõ possunt cedi inuito creditore. Item vr̃ expressum ff. pro socio l. qui admittuntur. Item est glo. ord. in d. §. fi. Non ob. l. nostra, qa hic erat communio, tñ non disponebatur de succedendo in societate, sed de mera successione patris. Solu. filius potest substitui nomine socij, vt institor, dummodo sit idoneus, & legalis. alias secus, vt ff. pro soc. l. si conuenerit & l. idemque. tñ si socij nolunt admittere, nunquam erit eorum socius, nec ab eis suo nomine poterit quicquam petere. & hoc per leges & rationes superius assignatas, & faciunt prædicta ad quæstionem de duobus habentibus castrum cõe, vtrum vnus possit vendere iurisdictionem suam ad æmulationem alterius. & vr̃ specialissimũ in iurisdictione, q̃ etiam in proprio nõ possit quis facere ad ęmulationem alterius, si per hoc sibi non prodest, & alij nocet: & est ratio, qa, iurisdictio est potestas de iure publico introducta, 9 vt ĩ. de fun. li. l. quicunque. lib. 11. † Item in his quæ sunt de iure naturali, vt s̃. de ser. l. fi. in fi. & l. 2. §. item Varus. ff. de aqua c plu. arc. & l. fi. ff. de alie. iud. Item si duo c habẽt hospitium, qđ etiam consueuit locari, & vnus vult locare, & alter non, æquus iudex coget eos stare æquitati, etiam sine diuisione dñij, & cõsiderabit, q̃ consuetudo est altera nã, vt no. s̃. de proba. l. actor. & facit quod no. ff. com. diui. l. Sabinus. & ff. de vsufr. l. arboribus. §. vsufructuarius. & ff. loc. l. & hæc distinctio. §. si cum fundum.

ADDITIONES.

a A. B. Extra quærit. Vide do. Pet. in consi. 188 & pondera illud dictum Bal. quia dicit, q̃ de difformibus actibus præsumitur societas, idem voluit in suo tractatu, vt intelligatur ex actibus difformibus diu interuenientib. & inter nobiles. ita dixi pridie in quodam consilio Florentię.
b And. Barb. Quæro nunquid. Vide quod in simili voluit Lud. Ro. in consi. 5.
c And. Barb. Item si duo. Et uide Bal. in c. 1. si quis de manso. ad fi. in ti. si de inuestit. feud.

LEX II.

1 *Interficiens seipsum an hæredes possit habere.*
2 *Confessio ficta, quę inducitur ex morte, non finitur morte.*
3 *Corpus damnati ad mortẽ qui seipsum fecit toxicari, dẽt mitti ad furcas.*
4 *Interficiens seipsum non decedit intestatus.*
5 *Sententia vera, ubi non inducit publicationem bonorum, ibi nec cõfessio.*
6 *Criminis conscientia præsumitur, si delictum hæredibus defendentib. probatur.*
7 *Bona damnatorum ad mortem non publicantur ex forma statuti.*

SI is, qui. Eius, qui seipsum interficit, testamẽtũ valet, nisi metu pœnæ commissi criminis publicationẽ 1 bonorum mereretur, & iudiciale suppliciũ ante venit h. d. † Et distingue hic, vt omnia soluas ꝯtria, cum quæritur nunquid qñ aliquis interficit seipsum, possit hr̃e hr̃des? refert, aut hoc fecit tædio vitę, vel ęris alieni pudore, vel pp impatientiam doloris, vel pp causam iactantiæ, vel rabiem furoris superuenientis, aut fręnesis, aut incaute se proiecit in flumen, & tunc hẽt hæredem vt hic. & ff. de iniust. test. l. si quis filio. §. quod si quis. Aut interfecit seipsum desperatione sceleris perpetrati, & tunc aut erat crimen læsæ maiestatis, vel hæresis, de quo post mortem memoria damnatur, & talis non hẽt hæredem, vt Inst. de hære. ab intest. §. per ꝯtrium. De hæreticis tñ dic, vt s̃. de hære. auth. idem de Nestorianis. & Cy. hic in pe. q. Aut est tale crimen, quod extinguitur morte, & tunc aut ex eo non imminebat bonorum confiscatio, & hẽt hæredem. v. g. Fur manifestus, qui furca suspenditur, sed bona non confiscantur, quia istud crimen est extraordinarium, & priuatum, vt ff. de bonis eorum, l. 2. in prin. aut est tale crimen ex quo imminet confiscatio, tũc aut mortem sibi consciuit, anteq̃ esset deprẽhẽsus in crimine, vel accusatus, aut post si ante, non perdit bona & hæredes hñt hr̃ditatẽ, ut ff. de bo. eor.

Si vero pro, non hēt hæred. vt hac l. in fine.& est ratio diuersitatis quia non deprehensus nec cōuictus non est inculpatus de crimine,& ideo non vr̄ confessus, si aūt erat deprehensus, vel accusatus, tunc vr̄ confessus, & ipse quasi suppsius iudex se condemnasse vr̄, vt d. l. 3. s̄m Lamb. de Sal.& istud est verum, nisi hæres voluerit probare innocentiam, vel id quod pro innocentia reputatur, vt est quælibet alia defensio, puta præscriptionis, uel id quod ad suam defensionem, & simili. nam qui iustam defensionem habet, innocenti par est, nam eius factum potest defendi, quamuis omnino excusari non possit, vt ff. ad legem Iuliam repetun. l. lex Iulian. §. final. ibi, vel &cæt. Ex prædictis † not. quod ficta confessio, quæ inducitur ex morte, non finitur morte.secus si inducatur inter viuos, l. eius qui delatorem, ff. de iur.fisci.† Sed quæro, pone quod ille, qui debebat suspendi, fecit se toxicari, nunquid Potestas debeat corpus suum mittere ad furcas; assessores obseruant, quod sic, sed Pet. dt hoc fieri n̄ debere, & Cyn. tenet idem Tu dic ꝙ est in arbitrio iudicis, quia istud est corpus pęnę. facit quod no. in c. 1. de pę. & remis. in cle. † Secūdo quæro, nunquid iste, qui sic decedit, dicatur decedere intestatus. Doct. dicunt ꝙ non decedit intestatus, sed intestabilis, & quia perdit ea quę sunt iuris ciuilis, q̄ficū que hæredem habere non pōt. Aduerte hic, ꝙ a quando qs priuatur hæreditate propter suum delictum, tunc non dicitur intestatus, sed intestabilis. sed vbi pp ætatē, furorem, vel prodigalitatem, vtrum tunc proprie dicatur intestatus, est gl. or. J. da in. delib. l. cum in antiquioribus, vbi dicam. & an auth. bona damnatorum, habeat locum in bonis damnatorum, qui se metu criminis occidunt, Doct. dñt ꝙ sic, nā vbi uera † sn̄ia non inducit publicationem bonorum, ibi nec confessio, ut no. d. l. fi. in fi. ff. de bo. eo. qui mor. sibi consc. per Bar. ego allego quod no. in fi. ff. de ins. l. quid ergo, §. ex compromisso. scias tn̄, ꝙ dictæ personæ contentæ in d. auth. b non plus iuris habent, q̄ meri hęredes, vt no. Bar. ff. de donat. l. post ɔ̄tractum, in ult. q. Item scias me cōsuluisse Veronæ, ꝙ tex. illius auth. ibi, ex latere, est uetus tex. licet Iaco. de Bel. in corpore illius dicat, ꝙ illa litera est falsa & Cy. & Iac. But. dñt id, quod ago tenui cōsulendo. & facit in Authen. vt nulli iud. §. si uero. in fi. & in Auth. de man. prin. §. oportet. vbi dñt, ꝙ delinquentium bona publicari non debēt, sed generi. i. agnationi relinqui. s. vsque ad tertium gradum. & ille. §. oportet. in li. nouellarum co. tit. summatur sic textualiter. Capitali crimine damnatorum bona non ad locum prę̄sidis referri, sed cognatis punitorū reddi oportet. & per Auth. vt nulli iud. in fi. restringitur quo ad gradus, non quo ad genus. & facit qđ no. in Authen. de incest. nup. in prin. In glos. quod probat. ibi, publicanda sunt bona. s. accusati post mortem istius, & sententia secuta. Fran. Acc. & Old. In ea. gloss. ibi, conscientia criminis hoc fecerit, quod præsumitur: si erat accusatus, vel in crimine deprehensus, vt d. l. 3. ff. de bo. eod. Old. hoc † casu conscientia criminis pręsumitur, si postea defendentibus hæredibus probatur delictum, vt d. l. fi. §. fi. Nic. de Mat. In ea. gloss. c ibi, non publicantur, intelligo ergo idem in publico. quod in priuato, si ex eo non habet sequi bonorum publicatio. Iac. Pu. & adde quod no. ff. de cond. ob. cau. l. pe. & no. vs lde, ꝙ † condemnatorem ad mortem ex forma statuti bona non publicantur, nisi nominatim hoc in statuto caueatur, quia omnia statuta sunt leges priuatorum iudiciorum. & hoc est nota. dignum, & hoc casu non habet locum auth. bona damnatorum, sed succeditur eis de iure communi, ac si ab intestato decessissent, s. per liberos, parentes in infinitum, & per agnatos. & cognatos usq; in quartum gradum.

ADDITIONES.

a And. Barb. Aduerte hic Vide tex pro illa gl. in c. at si cler' ci. de iud.

b A. B. In d. auth. De intellectu auth. bona damnatorum, vide Ang. in Auth. ut nulli iud. in §. fi. col. 9.

c A. B. In ea gl. Vide Bal. in c. 1. de tre. & pa. in usi. feu. & in l. eius. § 1. ff. eo. tit. & in l. data opera, inf. qui acc. non pos. ver. sed quæritur si aliquis & in l. 3 C. si pen. ap. & in l 1. de hær insti. & Ang. in disput. Duo ad inuicem litigantes, d. Pet. in repe. c. 1. de constit. ver. quæro ulterius, si aliquis.

LEX III.

1 *Homo senex præsumitur sana mentis.*

2 *Filiusfamilias non potest testari de consensu patris et ratio.*

3 *Filiusfamilias quare de consensu patris potest donare causa mortis.*

4 *Tutoris auctoritas expirat morte pupili ita & patria potestas morte filij.*

5 *Donatio causa mortis magis accedit contractui, quam vltima voluntati.*

6 *Filius quare non potest testari.*

7 *Pater filium quo ad actum testandi, an emancipare possit.*

8 *Filius patre consentiente, ad pias causas testari potest.*

Senium. Infirmitas corporis, vel senectutis non impedit testm̄. hominis sanæ mentis, sed patria potestas impedit, ne testari filiusf. possit h. d. † No. ibi tenentib. quod præsumitur etiam in senissimo perseuerantia sanæ mentis. facit ff. de test. l. in aduers. & ff. de iure immu. l. sp. §. quibusdam. & extra de renū. c. 1. vbi plus valet umbra senis, quam ensis iuuenis. Quæro an filiusfam. possit testari de cōsensu patris? & dic ꝙ non, duplici ratione. Primo, qa authoritas, & habilitas testādi est iuris publici, ideo debet de publico concedi, non pactis priuatorū, vt ff. eo. l. testā. Secundo, quia patria potestas est publici iuris. & ideo pr̄ non pōt eam a se abdicare nudo cōsensu, vt J. de pa. po. le. abdicatio. Opp. ꝙ patria potestas ius publicum non lędit, vt leg. ille a quo, §. fi. cum l. seq. ff. ad Treb. Solu. ibi loquitur in iure publico, qđ in magistratibus consistit: nam authoritas magistratus maior est, quam authoritas patris, vt ff. de capt. leg. postliminium, §. filius. sed hic loquitur in iure publico quo attēditur patria potestas, qa testator non repræsentat rem publicā, sed seipsū priuato mō. & sic fungitur loco priuati, non loco officii. & facit ff. de in ius vo. l. quæsitū. Secundo quæro, † quare filiusfamilias potest donare cā mortis consentiente patre, & non testari? respōde quia non sicuti uiuentium, ita defunctorū actus suspendi receptum est, vt l. fi. in fi. ff. cō. præ. an rñ pr̄ qui dedit licentiam possit pęnitere, vide J. de don. ca. mor. l. nec fratris per Cyn. & puto, ꝙ filio uiuente reuocari possit, quia non est alteri ius quæsitum, sed mortuo filio. siquidem donatio fundatur in re patris, idem puto quia a patre procedit authoritate, & utilitate. vt s̄. de inof. dona. l. pen. vers. sic. nam quod. si aūt donatio fundatur in re filii, non puto, ꝙ possit reuocari. & est rō, † quia morte filii expirat authoritas, & offīm patris, sicut morte impuberis expirat authoritas tutoris. s. ut de cętero non possit authorari, tamen authoritas iam p̄stita viuo pupillo valet. Si autē alius q̄ filius, & q est in potestate mea, legaret rem meam me consentiente, cum esset sibi ius legandi, q̄situm, seu donatum, non uidetr̄, quod ego possim per poenitentiā impedire, vt ff. qui. mo. pig. vel hypo. solu. l. sicut. §. uenditionis, & s̄. si aduer. dona. l. 2 s̄. de admi. tut. leg. cū quidā, ibi dum. n. &c. & facit, quod not. ff. de don. cau. mor. l. qui pretio. & de lega. 3. l. cum quis decedens. Modo formatur a talis qō † filius fecit testm̄ de consensu patris, & adiecit, quod si non ualet iure testamenti, valeat iure codicillorum, & iure cuiuscunque alterius vltimæ voluntatis: modo quęritur, vtrum relicta in tali testamento trahantur ad donationem causa mortis. Dyn. dicit, ꝙ non duabus rationibus, prima, quia donatio cā mortis accedit magis cōtractui, quam vltimæ voluntati, ut no. in l. 2. de do. præ lega. quod appater, quia contrahit per modum contractus. s. pactione, uel traditione, vt ff. de donat. caus. mor. l. inter mortis. Secūda, quia non continetur, nisi specialiter nominetur, vt ff. de dona. le. filius. vers. li. sed enim. & hæc est veritas. Sed Guil. de Cun. dicit ꝙ si pars erat pręsens, quod valet, ut dona. cau. mor. quæ perficitur nudo pacto, vt not. in l. cum pater, §. Mæuio. de leg. 2. Tu dic, ꝙ non est donatio, sed quædam pollicitatio, vel dictum, vt ff. de ædil. edict. l. sciendum. §. dictum. & s̄. de pactis. le. licet. & dictum Guil. tunc esset verum, quando expresse dixisset, dono, vel promitto causa mortis, & in donatario apparerent aliqua signa consensus, alias non esset contractus, vt no. s̄. de sacrosanc. eccle. le. illud. & facit ad prædicta, quia dicta clausula operatur, vbi est defectus solemnitatis, secus si psonæ, vt no. in authen. ex causa, & adde quod no. ff. de testamen. l. hæredes palam. §. fi. per glo. & Dyn. In glo. etiam, in fi. tu dic. † ꝙ duo sunt circa hoc filio prohibita. Primo, ꝙ non possit testari. Itē ꝙ non prosit consensus patris, primę prohibitionis est ratio, quia cum hæredis institutio, quæ caput est testamenti & ipsa testamēti factio, debet pendere ex libero arbitrio testatoris, non potest dici hoc esse in eo qui est in potestate aliena, vt ff. de hær. inst. l. illa institutio. Item quia filius s̄m hęc tempora nihil habet extra castren. pec. nec habere potest. & testm̄ est dispositio, & ordinatio bonorum defuncti, de eo quod post mortē suam fieri voluit, vt colli-

ADDITIO.

a And Barb. Modo formatur. Ang. in l. qui in potestate, ff. eo. tenet, ꝙ si est præsens, & acceptans, valet vt donatio. tamen d. Io. ibi aliter sentit, quem omnino vide. & Spec. in tit. de instr. edi. §. compendiose, ver. quod si filius, vide Bal. in l. eam quam, inf. de fideic. & ibi etiam dixit, quod volebat quod valeret, vt donatio causa mor. & si pater consentiret, si donatarius non esset præsens, hoc non valeat. tenet Cyn. in l. 1. in fi. infra de do. cau. mor. & l. vt hæredibus. ff. de leg. 2. & ibi do. Io. sic de facto consuluisse respondit unde. Mod. in l. tam is, ff. de do. cau mor. & ibi dicunt si dixisset, si non valet iure testamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, quod non potest valere, ut donatio causa mortis per illam dictionem, alterius, quæ est dictio similitudinis, per l. 1. ff. de reb. dub. & l. fi. § cui dulcia, de trit. ui. & oleo lega. & do. Inn. in c. sedes, de rescrip. Adde, uidi dubitari, pater fecit legitimari filium a Comite Palatino, cum hoc, quod non possit succedere, nisi in eo, quod sibi placuerit, postea instituit eum in modico, fuit consultum, quod talis legitimatio tenebat, non obstante pacto, quod non posset petere supplementum legitimę. alleg. Io. de Imo. in l. is qui, ff. de usu. glo. in c. si de clandest. de. pon. item Io And in tit. de na. ex lib. uen. unde Ang. in l ab eo. C. de leg. hær. do. Ant. in c. pe uenit, qui fil. sint leg. ponderat c. 1. §. naturales, si de feu. fue. contro. ubi uide de hoc casu uide gl. fi. de elec. lib. si unus scit se habere coniugem, & contrahit cum alia, & illa nesciat, quod filij nati sunt legitimi, ne pro parte sint legitimi, & pro parte non. sed quo ad poenam contrahentis, bene punitur ita dicit d. Car. ibi. unde gl. ele. 1. in uer. ignorantes, de consan. & affi. Bal. in c. innotuit, de elec ubi alleg. illam gl. c. si de clan. despon. facit similiter quod habetur in glo. c. fi. de offic. ord. lib. 6. quod clericus habens administrationem æquiparatur in uita & sanitate usufructuario, & in infirmitate & morte, usuario, unde glo. in ca. petitio, de iureiur ubi ualet iurm pro parte, & pro parte facit c. l. fi. de priui. ubi aliquid dicitur nouale, quo ad non soluendum decimas, & non ad aliud.

vt colligi pōt ex l.1.ff.de test.ideo non pōt facere testm̄.Item nec hodie,quia licet habeat aduentitia,tamen quodammodo interdicta est ei administratio per legem, & non habet ea absolute, sed sub certo modo,vt inf.de bon.quę lib.leg.fin.& ℐ.eo.leg.pen. & ff.eod.leg.is cui.Sed ad aliud, quod est, vt non prosit ei consensus patris,esse non potest ratio,quia publici iuris est,& in his, quæ publici iuris sunt,non operatur,nec curatur patria potestas vt ff.ad Treb.leg.nam quod Nico.de Mat. Sed an filiafamilias possit testari in dote consentiente patre?dic,ꝙ non,vt no.ff. solu. ma.l.filię meę.Ab intest.tamen habet hæredem,si dos non redit ad patrem,quod est in casu,quando habet liberos ex illo matrimonio,vel ex matrimonio antecedēti, sed si non extant liberi, dos a patre profecta redit ad patrem iure consolidationis, non quod sit ipse hæres filiæ in ipsa dote,vt sup.de rei vxor. act.leg.1. §.videamus.de hoc no.per Dy.in l.post dotem.in prin.ff.sol.ma. & per Bar.ibi,& l.si cū dotem in prin.& ff.ad Trebel. leg. Imperator.& leg.nam quod.§.si pater.

7 † Et an pater a possit emancipare filium quo ad vnum actum puta testandi?Bart.tangit, alle. ff.ad Treb.l.s.§.in filij.sed truffa est,quia patria potestas est indiuisibilis,nec quis pōt esse in duplici statu ꝯtro.ℐ.de lat. li.tol.le. 1. §.1.

8 † Quæro vlt.nunquid ad pias causas filius possit testari ꝯsentiente patre?& dic,ꝙ non de iure ciuili,secus de iure canonico, fauore animę,nam quæ spiritu Dei aguntur non sunt sub lege, ut extra de sepul.c.licet.lib.6.no.Bar.in leg.qui in ptāte, ff. de test. tū in talibus relictis non habet locum ius accrescendi, de non pia causa,ad piam,vt si legatur ecclesię,& Titio fundus,vt leg.si mulier.ff.de cond.& dem.l.Titio,quia dispensatio iuris accrescēdi non recipit,ne multipliciter inconueniens.

ADDITIO.

a And.Barb.Et an pater.Ad id quod Bal.dicit,ꝙ ad vnum actum non potest fieri emancipatio,adde quod ad sequitur Io.in l.1.§.in filij,ff. ad Treb.sed Bar. licet indecisum reliquerit, alleg. tex.l si tibi,ff. de adop. & ibidem tenuit & in l.si is qui pro empt.ff.de visuc.referens validitate consilia in contra. per l. si ab eo. infra de legi. her.& l.communium,sup.de nat.lib. & respondet,quia in illis ll. fit dispositio l. non homi . . .Mo.l.in præal.l.si is qui,dicunt Bal.idem tenuisse,si recte inspiciantur,l.si maritus sit in magistratu,§.1.ff de adult. & l.duob. ff. de lib. can. ubi quis non potest esse pro parte seruus,& pro parte liber.& alle.tex.l. ideoque,& l.libertas,ff.de manu.test. vbi libertas non potest dari ad tempus, sed forte potest attentari,ꝙ cum non reperiatur prohibitum tamen censetur permissum, nec ob. l.si tibi,quia loquitur in filio,qui non potest esse filius ad tempus, cum sit contra naturam,ad quam l.non se extendit,l.si optio.ff.de opt. le. & ita responde ad alias leges,quia loquuntur in casu libertatis & illud absurdum,quod resultaret, sensit in filio emancipato ad vnum actum.Item facit auth.seq.Episcopalis dignitatis,sup. de epi.& cler.& l.cum multa,de bon.quæ lib.& c.si annum,de iud.in 6. sed valde ob.l.si ab eo.sic in.ducendo,quod a iure communi conceditur frustra imploratur,&c.Sed nouissime vide Io.An.in add.Spe.in ti.de na.ex lib.ven. vbi dicit,ꝙ si pater emancipat filium hoc facto,ꝙ habeat vsum fructum in bonis quærendis,ꝙ non valet reseruatio,vide eum,dicit gl.in c.quoniam vt li.non conte. vbi tempus est in parte vide,& in parte contrarium,nec esset os ad cœlum ponere, tenere,ꝙ potest emancipari ad vnum actum.sic æqualis est potestas patria in subditos, & patris in filios,sed quia potest fieri ciuis quo ad quid,& quo ad quid non. Idem erit in patre,vt quo ad quid possit emancipare filium,& quo ad conferendum non. Sed potest dici,ꝙ ciuitas potest, quia habet vim legis condendæ, sed non pater. Sed tu potes dicere,ꝙ puta ratio Bal.non attingit,quod potestas patria sit indiuisibilis,quia potestas patriæ cum potestate patris æquiparantur, & tamen vna est diuisibilis,ergo & alia,vel potes dicere,quod quando pater emancipat ad vnum actum,& non ad alium, quod valet emancipatio quo ad totum. ar. l.ideoque.de man.tes.& l.exhæredatus,ff.de hær.inst.& quia Io. An.in loco præall.dixit, quod si pater emancipat conditionaliter,quod in quærendis sib. quæratur vsusfructus, non valet illa reseruatio,sed emancipatio valebit in totum. Or.cogita, quia sum minimus scholaris nunc,& vide tex.in l.si tibi pro vlt.lect.

L E X IIII.

1 *Adultus habens curatorem non potest testari.*
2 *Adultus si ad testandum dolo fuit inductus, successores ab intestato possunt expugnare testamentum.*
3 *Pupillus doli capax cū authoritate tutoris nō potest testari ad pias causas.*

Si frater. Pupillus non testatur,sed adultus sic,licet in eo malitia ætatem ad hoc nō suppleat.h.d.

1 † Quid de adulto curatorem hēnte.an poterit testari?vī,ꝙ non, p̄sertim præsente,& ꝯdicente curatore, quia æquiparatur pupillo, vt l. si curatorem habens,s̄.de in int.rest.mil.sed tu dic ꝯtrium, vt ff. de le.2.l.cum pater,§.curatoris,& de lib.le.l.Aurelio §. 1. & ibi not. s̄m Old.

2 † Sed quid si fuit dolo inductus, an alias successuri ab intest.possunt expugnare testm̄?Bar.sentit,ꝙ non,ff.ad Treb. l. 1. §.fuit quæsitum,ar.ꝯ.ꝙ si dolus dedit cām testamēto, ꝙ non valeat,de excep.do.l.1.vel saltem dolosus teneatur crimine stellionatus,& actione de dolo,cum non possit negari dolum esse commissum ꝯ bonos mores.credo,ꝙ in hoc casu Augustinus remedium implorandum sit,quod non deficit iuste supplicantib. ar. ff.ad Treb.leg ille a quo.§.pen.

3 † Quæro, nunquid pupillus doli capax,& in quo malitia supplet ætatem,possit testari ad pias cās cum authoritate tutoris?& dic,ꝙ non,vt s̄,ti.1.l.fi.nihil. n. valet authoritas,quæ in id tp̄s dirigitur, cum tutor non erit, vel post mortem pupilli.nam demum post mortē incipit vltimæ voluntatis status,vt no.ff.de hęr.inst.l.illa institō.in gl. & est rō in princ,

L E X V.

1 *Eunuchus potest facere testamentum.*

1 Eunuchis. Licet eunuchus † careat membris principalib.ad gn̄andum tn̄ est habilis ad testādum h.d.gl.dicit hic truffas.sed rō dubitationis erat, quia homo imperfectus videbatur, licet hoc non obs.quia sæpe consilio pollet, cui vim natura negauit, & facit ff.de lib. & posthu.l. sed est quæsitum,& l.si quis posthumos.

L E X VI.

Si quis. Testm̄, in quo ipse Imperator, vel ipse dn̄s hæres instituatur pōt mutari, & in hoc vtitur iure cōi. concor.d.l.prox.ℐ.eo.& adde,quod no.ℐ.ti.1.l.non dubium.

L E X VII.

1 *Papa potest testari, & testamentum mutare.*

Cum hæredes. Imperator qn̄q; mutat consilium, & ideo pōt mutare testm̄. Idem in

1 Papa, † qui potest testari, & testm̄ mutare secundum Io.And.

L E X VIII.

1 *Cæci possunt facere testamentum solemnitatib.concurrentibus, & quare.*
2 *Testamentum cęci,etiam inter liberos requirit septem testes, & tabellio, vel octo testes sine tabellione, & quando intelligatur.*
3 *Testium nomina in exordio instrumenti debent poni.*
4 *Dignitates sunt quædam quæ nihil operantur,nisi meram personæ demonstrationem.*
5 *Nomen si sit per se notum, vt Gallopressus, vtrum sit necessaria alia demonstratio.*
6 *Pluralitas vbi adest,ibi obscuritas,*
7 *Citatio obscura non valet.*
8 *Bannitus non dicitur is de quo dubitatur, & quando.*
9 *Notum dicitur,quod clare intelligitur.*
10 *Hæredis institutio dicitur caput testamenti cæcorum.*
11 *Solennitas leuis omissio non vitiat, & leue dicitur quicquid non est ratione munitum.*
12 *Ordo non potest diuerti vbi est de necessitate.*
13 *Testium rogationes requiruntur in codicilis cæci.*
14 *Existens in articulo mortis non debet examinari in testem.*
15 *Iudices non tenentur legere sententiam.*
16 *Testis quandoque subrogatur loco tabellionis.*
17 *Tabellio dicitur in numero testium, & quomodo intelligatur.*
18 *Instrumentum tabellionis facit fidem si hēt subscriptionem septem testiū.*
19 *Testamentum septem testibus subscriptum facit fidem.*
20 *Falsitas coram hominum multitudine non potest committi, & quot faciāt multitudinem.*

Hac consultissima. Cęci possunt vltimam voluntatem cōdere obseruatis solennitatib. hic expressis, alias eorum vltima uoluntas nulla est. h.d.

1 † No.in testamento cæci hæc requiri. Primo,quod testes sint conuocati ad hoc vna cum tabellione. Secūdo, ꝙ noīa hæredū, exprimanī, ita & taliter, ꝙ rōne nominis non possit oriri dubitatio. Tertio,ꝙ palam exprimāt volūt.suam, tam circa hęredes, q̄ circa legata coram testib. & Tabellione. Quarto, ꝙ testes se subscribant,ac etiam Tabellio,vna & eod.tpe, & loco. Quinto, ꝙ idem obseruetur in codicillis cęcorum,quod est.no. Sexto,ꝙ vbi non pōt hr̄i Tabellio, adhibeatur loco Tabellionis octauus testis literarum peritus, qui se subscribat,& sic sunt necessarij septem testes, & Tabellio, vel octo testes sine Tabellione.etiam forte si testetur inter liberos, quod est speciale in testamēto cæci.

a † Ista q̄ō fuit antiquitus mota per Mat.de Fano,qui fecit duo argumenta,vnum pro, aliud ꝯ.nam ꝙ valeat testm̄ cęci inter liberos cum duob.testib. pbatur ex rāa gn̄ali tradita, sup.fam.er.l. fi.& ℐ.ti.j.l.hac consultissima, §.ex imperfecto.nec dēt patris casus filijs obesse arg.Inst.de ingenuis.§.1.In ꝯtrium,quod non valet,quia species derogat generi, vt l.sanctio legum, ff. de pœ. ergo dēt seruari ēt inter liberos,& nō determinauit, sed dixit dubio.

a Tu vero a cōsidera,ꝙ neutra istarum legum est gn̄alis, sed vtraq; est specialis: nam hęc lex est specialis inter cæcos: sed d. §.ex imperfecto, est specialis inter liberos, cum ergo spēs non deroget speciei,idcirco ar.suum sumptum a gn̄e, nō concludit, & ideo aduerte,quia inter species illa derogat alteri,quæ est specialior,pari rōne,quia indiuidua derogant speciei, vt not. Dy. in c.gn̄i. sed illa est specialior, in qua est maior ratio specialitatis cum ergo sit maior ratio specialitatis fauor liberorum, quam metus

ADDITIO.

a And.Bar. Tu vero.An solemnitas istius l.habeat locum in testamēto inter filios. Sal.hic dicit,ꝙ non,vt firmat hic Ang.vide l ud.Rom.sed quidam cōsulunt ꝯ,& in suo consi.non all.Sal.nec Ang.contrariū tenuit in recollectis,licet Ang.hic transeat cum Bal.Et not.in uer.at cum humana,casum nouum,& sing. Scdm̄ Ang.quē maiores nostri non considerarunt, Scdm̄ eum,ꝙ dispositio chartulæ de qua hic dicitur,non habet locum,nisi cæcos esse in extremis.

metus falsitatis in testamentis cecorum, nam fauor liberorum est de iure nāli, & fundatur in veritate, & equitate scripta, sed metus ne falsum committatur fundatur in fictione, & magis in rigore, q̄ in æquitate, ergo attenta maiori, & vtori rōne specialitatis, dicam fauore liberorum valere coram duob. testib. & ad hoc facit, quod no. Inst. de test. §. fi. in gl. quæ incipit, qnq;, & sup. de test. l. testium, in gl. sic ergo, & in Auth. de testa. imper. §. post prin. in rōne literæ, & s. de confirm. tut. l. fi. ibi quocunq; modo. Nunc venio ad alia, dr̄ hic, q̄ primo debent conuocari testes. 3 † Ex hoc not. q̄ nomina testium debent poni in principio instr̄i; certe in hoc non est vis, nā in fine possunt poni, ut patet in subscriptione. Item dr̄, hic, quod debent exprimi nomina hæredū cum dignitatibus, sed tunc quæro, quod magis attēditur, uel nomen, uel dignitas. Rñd. aut dignitas est principalis, aut subalterna, primo casu refert, aut rō legandi cōcernit dignitatem, & tūc ur̄ relictum dignitati, ut ff. de an. leg. l. annua. §. 1. aut rō legandi inhæret personæ, & tunc ur̄ relictum personæ, ut ext. de testam. c. requisisti. aut dubitatur, & tunc refert, q̄ præsumatur, ff. de stipu. ser. l. si cōis seruus ita. Secundo casu inspicitur persona, & nō dignitas, ut l. si Augusta. ff. de leg. 2. & no. s. eo. l. si quis Imperatorem, per Cyn. & est rō dūæ, quia habens dignitatem principalem, & propriam, gerit personam duorum, sed habens dignitatem subalternam, quæ cum persona oritur, & cum persona finitur, non gerit uicem duorum, sed unius. simile ext. de præben. 4 c. dilecto. † Ex his apparet, quod quædam sunt dignitates ēt principales, quæ nihil operantur, nisi meram, & nudam demōstrationem personæ, ut esse magistrum theologiæ, uel habere aliam insignem uirtutem, ut ff. de usu. & hab. l. plenam. §. tali pro di-5 gnitate, &c. † Quæro quid si nomen sit per se notum, vt Galloprestos, vtrum sit necessaria alia demonstratio, dic, q̄ non, secundum glo. & rō redditur, ff. de dot. præl. l. 1. in fi. & ff. de fideic. lib. l. Lucius, la 1. in verbo. fistulas. Sed quid eīt si nomen est multum commune, vt Ioa. dic, q̄ iō nomina debēt adiici suorum progenitorum, vel aliæ demonstrationes, q̄ persona reddatur certa, alias non valet dispositio, vt ff. de testam. tu. l. duo sunt Titij, & licet ib. dicat, q̄ non deficit ius, expone, i. veritas, sed ius iudiciorum bene deficit. cum probari non possit, vt s. de eden. l. q accusare, & no. j. de edic. diu. Adr. tol. l. fi. & ex hoc fuit determinata semel quædam qō, nam reperiebatur in libris communis, condemnatus Pet. Io. de Peru. potiæ solis parochiæ S. Florentij, in qua parochia erant duo Pet. Ioannis, quorum unus fuit culpabilis: alter vero non, tñ fuit determinatum, q̄ sñia non valeret, nam plerumq; etiam innocēs condemnatur, vt ff. de inter. 6 ac. l. qui seruum. Item ubi † pluralitas. ibi obscuritas, vt ff. de ver-7 bor. obl. l. qui ex plurib. Item vbi † obscuritas, non valet citatio, vt ff. de iud. l. eum quem temere. & ext. de rescr. c. quia nonnul-8 li. ad hoc facit quod no. hic Mar. Sil. & Cy. qui dicunt, quod † nō hr̄ pro bannito is, de quo dubitatur. sed Bart. ff. de cond. & dem. a l. demonstratio falsa dicit, q̄ assessores a debent eum compellere, eo quia fuit culpabilis ad cōfitendum se illam personam, & illud corpus, de quo fit mentio in actis, & hoc possunt cernere per torturam, cum sit diffamatus, arg. huius literæ in vers. indicia. nec est nouum, q̄ iudex executionis interdum obscure declaret, vt not. j. de sen. quæ sine cer. quant. l. 1. in quarta lect. quæ opin. est satis dura, quia cum processus, & sñia requirant mentem iudicis, iam iste interrogaretur de conscientia aliena, ꝯ l. Marcellus, ff. rerum amot. si autem vnus ex istis non esset doli capax, alius sic, tunc præsumo processum ꝯtra doli capacem, nō ꝯ eum, in quo per rerum naturam non cadit delictum, quia processus iudicum naturalib. rebus debēt conuenire, vt ff. de interr. act. l. confessionibus, & sicut in fauorib. præsumitur pro amico, ita in odijs ꝯ eum præsumitur, qui offendit, arg. ff. de reb. dub. l. 9 cum habebat. † In summa scias, quod hoc dr̄ notum, quod clare intelligitur, & cadit super certo, quod autem non intelligitur, obscurum est, ff. de libe. & posthum. l. Titius, & ff. de iure fi. l. ita fidei, & ubi fallacia committi potest, id non est certum, vt ff. de 10 verb. obl. l. quoties in stipulationib. & ibi no. † Item dr̄ hic, quod hæredis institutio est caput testamenti cæcorum. quæro, nunquid iste ordo sit de substantia: & vr̄, q̄ non. Inst. de lega. §. ante hēdis. & j. ti. j. l. præposteri. ꝯriū tenet Rich. Malumb. & hoc per tex. huius legis in uers. ex ordine. Tu dic, q̄ prima opinio est verior, quia in quacunque parte scripturæ scribatur nomen dñi, vel hæredes, semper tñ stat in capite, argum. j. de inst. & subst. l. 11 pen. & quia † omissio solennitatis leuis, non uiciat, vt l. 1. in fi. ff. de ven. insp. Est autem leue, quicquid non est rōne monitum, de hoc, ff. de lib. & posth. l. Gallus, §. r. de leg. 2. l. cum pater, §. fidei tuæ. Non obs. ff. de vulg. subst. l. moribus. §. prius. nam q̄ ibi 12 dr̄, quod non debet peruerti † ordo scripturæ intelligitur, vbi ordo est de necessitate, vnde non potest quis in diuersis voluntatib. primo facere testm̄ filij impuberis, deinde suum, sed in eadem voluntate, sic, quia suum est prius, vel reducitur ad prius. dic ergo, q̄ ordo in lege nostra non continet causam finalem, sed solummodo modum testandi apud ueteres, qui semper institutionem hæredis præferebant. hodie vero secundum consuetudinem locorum hæredis institutio, vt plurimum ponitur post legata ēt in vita heredis soluenda & aīt legata soluenda post mortem heredis. Et ideo Rich. Malum. & Cy. post eum non dicunt verum hic, alias sequeretur, q̄ cæcus non posset facere codicillos ante testm̄, quod est falsum, vt Inst. de codic. §. sed cum ante. 13 † Item dr̄ hic, q̄ in codicillis cæci requiritur eadem obseruantia, scripturæ, & rogationis, prout in testamento. Sed quæro, nun-b quid b requiruntur tot testes, gl. sentit, q̄ non, vt j. de codic. l. fi. §. in omni. Alij dicunt, q̄ sic per literam, quæ simpliciter dicit in eundem modum, & hoc est verius, & ideo Iac. But. dicit, q̄ si statuto cauetur, quod qui volunt vltimam voluntatem condere in secreto, non per manum Tabellionis scribant, & ponant eam in sacristia fratrum coram septem testibus, & tūc habeatur pro publica scriptura, alias non, quia tanta solennitas requireretur si volunt codicillari in secreto, secundum Iac. Bu. Tñ non trahe hoc ad donationem causa mortis, quia non est mera vltima voluntas, vnde stabo communi iuri, & ideo litera nostra merito posuit verbum in codicillis, vt restringeret se ad vltimam volunt. c simpliciter. Item dr̄ hic, c q̄ infirmitas inducit obligationem, tñ 14 non vitiare eorum de quib. quis recordatur dispositionem. † Itē est arg. q̄ ille, qui est in articulo mortis, non debet examinari in testem, arg. ff. de fur. l. quidam tabularum. in fi. sed hoc stat in discretione examinantis, quia debet videre, an ille vacillet in memoria, necne. Item dr̄ hic, q̄ si scriptura est lecta testatori, & interrogatus dicit hoc placere sibi, quod valet testm̄, quod dic, vt 15 j. ti. i. l. iubemus. † Item est arg. d q̄ si Tabellio legit sñiam, & po-d stea iudex dicit: sicut lectum est, ita pronuncio, quod perinde va-e let, ac si ipse iudex e legisset, & ita seruat consuetudo secundum Iac. Butr. sed non dicit verum, nisi in maioribus, iudicibus, & ita Potestatibus, & viris militibus, & illustribus, & in literatis, vt no. s. de iud. l. certi, & j. de sen. ex breu. rec. l. fi. & in c. 1. de re iud. lib. 6. Assessores ergo qui per statuta sunt iudices ordinarij, verbum speciale. s. condemno, vel absoluo, debent legere, & voce proferre per seipsos, sed interlocutorias sñias possunt in sola voce proferre, quocunque legente eas, vel non legente, quia non requiritur de scripto recitatio. Et adde quod not. in l. nec quic-16 quam, §. vbi decretum, ff. de off. procons. † Item dicitur hic, q̄ vnus testis subrogatur loco Tabellionis, & ex hoc innuit, q̄ Tabellio est vnus testis, sed hoc vr̄ falsum. nam sequeretur, q̄ vno teste adhibito, valeret instr̄m, in quo Tabellio scriberet se adhibitum in testem, & Tabellionem, nam ex quo est vnus alius testis & ipse similiter vnus: ergo sunt duo. Ad hoc facit, quod no. Pet. j. de fideicom. l. fi. Sed ꝯrium est, quia quo ad solennitatem, & fidem instr̄i fungitur officio Tabellionis, ita q̄ non est testis, & ideo ubi testes sunt de substantia, ipse non connumeratur inter testes sed si in iudicio deponeret, crederetur sibi, tanquam vni testi, non tanquam Tabellioni, & sic in forma iudicij deponendo est testis, sed in instr̄o deponendo, est simpliciter Tabellio de numero testium, secundum Gand. & ita tenent omnes Docto. & hoc verum in scriptura probante, sed in scriptura probanda computatur in numero testium: ut simul cū alijs recognoscat subscriptionem, & sigillum, vt hic, & super hoc Nico. de Mat. dixit multa verba, & quia clare loquitur, ideo ea non pono for-17 maliter. † Super gl. ergo tabularius, in fi. gl. hic intelligit, quod speciale sit in hoc casu, vt Tabellio sit in numero testium, & sic intelligit speciale in quolibet testamento, & in casu illius §. & in Auth. de instr. caut. & fide, §. oportet, & rēr dicit ꝯrium esse, argum. in Auth. de fide instr. §. sed & si instr̄a, & no. ff. de test. l. Domitius. in fi. Sed ista lex videtur velle ꝯrium, nam statuit, quod numerus testium sit septem, vt in prin. legis, & vltra numerum sit Tabellio. & sic Tabellio non est in numero testium, sed deficiente Tabellione, & tunc testes debent esse octo, ut hac l. in fin. cum dicit octauum, &c. & tunc scriptor est in numero. Et ideo mihi circa hunc articulum (qui obscure, & ambigue hic, & alibi traditur) sic videtur esse dicendum. videlicet. q̄ vbicunque requiritur numerus testium, siue magnus, siue paruus, semper dicatur sic, quod si probatio debet fieri per ipsos testes, & non per scripturam, Tabellio, & scriptor debere esse in numero testium, quia & ipse iurat, & deponit testificando, sicut & alij, ita intelligitur, ff. de test. l. Domitius. & ita etiā hic, cum testm̄ scriptum

ADDITIONES.

a And. Barb. Quod assessores, No. quod si dubitatur de bannito, assessor facit illum confiteri esse illud corpus. vide Ang. in l. 1. alias 2. ff. de lib. & post. Bal. in l. r. ff. de leg. 3. alias l. si quis seruum, §. si inter duos, & Bart. in l. demonstratio. de cond. & dem.

b And. Barb. Sed quæro nunquid. Vide do. Io. ibi, ff. de hær. inst.

c And. Barb. Item dicitur hic. Et illud tenet hic Ap. & dicit fore hic casum sing. & menti.

d And. Barb. Item est arg. Vide Bal. in ti. de pace Const. in ver. vasal. vbi pulchre loquitur, & cum dom. Bal. transit Ang. hic.

e A. B. Ac si ipse iudex. Vide Bal. in l. 4. de s. ne, ex breu. rec. & Spec. de re iud. in 6.

ptom est non a tabellario, sed a priuato, quia tali scripturæ testamenti non creditur, nisi cum fuerit publicata, receptis dictis testium, vt dr̃ j.ti.j.l.publicati. Si autem probatio debet fieri per ipsam scripturam, quia tūc aliud est officium tabellionis, & aliud est officium testium. dico, ꝙ tunc tabellio non est in numero testium, sed dēt esse completus numerus testium, qui apponūtur in instr̃o preter personam tabellionis. ar. in Authe. de fide instr. §. sed & si instr̃a. alioqui absurdum est dicere, ꝙ sufficiat instr̃m hr̃e vnum solum testem, quod scriptum est per tabellionem, nam & alias est dr̃ia inter testes testificantes in iudicio, & testes scriptos in instr̃o, vt no. j. de iure del. l. fi. §. si autem dubius. glo. vero de testib. non ꝯdicit, sed potius concordat. in Auth. de fide instr. §. oportet. Nam ibi quinq; testes requiruntur, inter quos non numeratur tabellio, sed ille qui pro ꝯhente scribit illud, qđ ꝯhens scribere debet, uel totum, qñ nullo modo scit literas, vel
18 partem, qñ ꝯhens paucas scit literas, ut ibi not. † Et secundum hoc, cum credatur hodie instr̃o siue scripturę tabellionis, hñti subscriptionem septem testium circa testamenta, vt no. j. de fideicom. l. qñnem, & j. ti. i. l. publicati. non credo, ꝙ ibi sufficiant sex testes. ut tabellio intelligatur septimus ratione predicta, sed credo, ꝙ debeant esse septem testes, non computando tabellionem, & ad hoc satisfacit hęc lex in eo, ꝙ tabellio non numeratur
19 in numero, vt dixi in prin. huius glo. † Ex hoc credo posse colligi rñsionem ad id, de quo potest dubitari, nunquid huic testamento credamr sine publicatione: nam credo, quod in eo casu, quo a tabellione scriptum est audiente, & sciente oĩa, quæ in testamento scripta sunt, ꝙ ei credi debeat, quia publica est scriptura, & a publica persona facta, dumtñ habeat annos dñi, & alia, q̃ requiruntur in publicis scripturis solemniter factis, vt s̃. de pb. l. cum precib. si autem scriptum esset a priuato, tunc non creditur, nisi publicetur per eum modum, qui dr̃ j. ti. i. l. i. ſm Nic. de
20 Mat. † Vlt. not. ꝙ coram multitudine hominum falsitas committi non potest. Et dñr multi octo, vel plures, vt hic patet.

L E X IX.

1 *Indiuiduum non potest fieri per partem.*
2 *Testamentum furiosi qualiter probatur in furore factum.*
3 *Furorem probari est difficilis probationis, nec creditur testi sine ratione rationis, & causa.*
4 *Curator potest dari furioso habenti dilucida interualla.*
5 *Furor si prætenditur, simulatio potest probari.*
6 *Furiosus habetur loco absentis, ideo si tempore sanæ mētis commisit homicidium, tempore furoris non potest condemnari.*

a **Furiosum.** Furor impedit a testm̃ inchoari, & inchoatum perfici. fieri tñ potest in dilucidis inter-
1 uallis. h. d. † No. quod illud, quod est indiuiduum, non potest fie-
2 ri per partem, secundum Cyn. & glo. † Quæro, quid b si non ap-
b paret quo tpe fecerit, an tpe furoris, an in dilucidis interuallis? Rñd. aut ips testamenti erat vicinum tpi furoris, aut erat ab eo tpe multum remotum. primo casu refert, aut qualitas ipsius dispositionis arguit magis ad partem sani consilij, ut quia est cuilibet sanę mentis legitima ordinatio testamenti, quod etiam ex ipsius serie testamenti luculēter apparet, vt quia continetur ibi institutio filiorum, legata pro anima, & huiusmodi, & tunc ex ipsius actus qualitate pręsumitur sanę mentis. Aut ꝯriū, & tunc præsumitur ꝯrium, ut ff. de inoff. test. l. Titia. in fi. ff. de leg. 3. l. patronus. §. fi. & ff. de tu. & cur. da. ab his, l. is qui. §. fin. & de cond. inst. l. pe. de succ. ab intes. c. fi. & 3. q. 7. c. iudicans, & si permixta sunt ea, quæ sapiunt furorem, & quæ non sapiunt nihil valent,
c ut quia non fuit in toto actu absq; furore, vt hic. Secundo casu c non præsumo semel furiosum semper furere, & maxime si fuerit probatum, ꝙ medij tpis qualitas fuerit furori ꝯria ſm Odof.
3 Est † aūt difficile probare furorem, nec creditur testi sine redditione causæ, vt no. Inn. extra de testi. c. cū causam, & idem est vbicunq; testes volunt probare priuationem sensus, vel intellectus in aliquo, vt no. s̃. de testib. l. testium, in gl. sic ergo. uer. qualiter. n. & facit quod no. per Bar. ff. de acq. har. l. mutum, & ff. de bon. pos. fur. infan. de la l. 1. & quod no. j. de codic. l. nec codicil-
4 los. Quæro † nunquid furioso habenti dilucida interualla possit dari curator, & dic, ꝙ sic tpe morbi, non tpe sanitatis. tamē si furor vadit, & reuertitur, datus tpe morbi remanet curator, & habet intercapedinem tpis curator, sicut ipse furor, vt not. s̃. de
5 cur. fur. l. cum alijs. † Quæro vltimo, d si prætēditur furor, vtrum
d possit probari simulatio, & dic, ꝙ sic. leg. obseruare. ff. de cur. fur.
6 & l. diuus. §. si vero, ff. de off. pręsid. † Scias tñ, ꝙ si quis tpe sanæ mentis commisit homicidium, & postea factus est furiosus, tpe furoris non potest condemnari ad mortem, quia furiosus hr̃ loco absentis, sed patietur annotationem bonorū. In prodigo ꝯ. dico, ut condemnari possit ad mortem, quia viuum coniunctū vitio non causat maleficium, vt no. j. vnde vi, l. si quis in tantam & facit, ff. de acq. pos. l. si is qui animo, & ff. quib. ex caus. in pos. ea. l. Fulcinius, §. adeo.

ADDITIONES.

a And. Bar. Furor impedit. Et tit. per quos fi. nouel. & uide quæ not. in l. fi. de cur. fur. & hic in recollectis.
b And. Barb. Quæro quid. Ang. impropriat sententiam Bal. Imo. dicit ex uerbis conspici, an sit furiosus, c. legitimus, 93. dist.
c Andr. Barb. Secundo casu. Et tene menti dictum Salyc. hic, quod si notarius scribat sanus mente, quod illa verba non inducunt, quod propter hoc sit sanus, sed dicunt illud, quod ius præsumit, l. nec codicillos, inf. de codicil. & istud dicit Bald. in l. 2. ff. de testam. sed Imo. ibi contra, quia creditur sibi in his, quæ spectant ad officium suum.
d And. Barb. Quæro vlt. Contra Bald. facit text. l. fin. §. sed cum antiquitas, supra de cu. fur. ibi, potest exhæredari, & text. l. si furioso puberi, ff. de cu. fur. & text. l. 1. §. per contrarium, ff. de pœnis, & text. l. diuus, a contrario sensu, & facit ratio, quia ex delicto quæsitum est ius fisco, ergo non potest sibi auferri ex casu superueniente in persona delinquentis. Item quia furor non est pœna sufficiens homicidio.

L E X X.

1 *Surdus ex morbo non a natura, aliquid audit, si quis supra cerebrum loquitur.*
2 *Surdus potest donare causa mortis si habet auditum, non tamen potest heredem instituere.*
3 *Instrumentum super nutu, qualiter fieri potest.*

a **Discretis.** Nāliter surdus, a & mutus testari nō pōt, sed accidētaliter pōt testari, si scit scribere. Surdus
1 vero tm̃ bene potest testari, etiam nuncupatiue, h. d. Not. ꝙ surdus ex morbo, non a nã aliquid audit si quis s̃. cerebrum suum loquitur. Et no. quod lex nr̃a non loquitur in demente, sed in eo qui rōne surditatis, & mutitatis non pōt exprimere aliquem cōceptum: vnde hac rōne nō posset religionem profiteri, nec matrimonium ꝯhere: sed si habet auditum, pōt ꝯctus explicare nutu, vt not. ff. de pac. l. item quia ad Treb. l. seruo inuito. §. si pupil-
2 lo. Item † potest codicillari, & donare cā mor. vt ff. de leg. 3. l. nutu. sed heredem instituere nō pōt solo nutu, vt j. ti. j. l. liberius, nisi ad pias cās, vt no. ext. de testa. c. cū tibi. vel nisi hoc impetra-
3 uerit a Principe, vt ff. eo. l. si mutus. † Qualiter aūt notarius cōficit instr̃m super nutu, patet ex gl. d. l. nē ga. eod. n. modo loqueretur, sicut si esset testis, & deponeret in iudicio exprimendo verba interrogantis, & qualitatem actuum annuētis, vt ff. de supel. leg. l. Labeo, in fi.

ADDITIO.

a And. Barto. Naturaliter surdus. Nec etiam ad pias causas testari potest secundum Ang. hic, nec etiam poterit testari, quo ad filius, secundum eundem Ang. hic & sic non habebit locum, §. ex imperfecto, & refert, ita fuisse de facto Perusijs in persona cuiusdem Cardinalis, nec poterit profiteri religionem ut dicit Dy. secundum eum in l. vbi non uoce, de reg. iur. nec poterit donare inter uiuos, & est glo. sing. secundum Mod. in l. qui id quod, §. mutus, ff. de don. & de surdastro Ang. alle. hic, gloss. sing. l. fi. de leg. 3. sed de surdastro, vide gl. sing. secundum Moder. 1. q. 1 detrahe.

L E X XI.

1 *Filiusfamilias potest testari de castrensibus, vel quasi, non aduentitijs.*

1 **Nemo.** Filiusfam. de aduentitiis non testatur, licet sit dominus. h. d. & dic, vt s̃. eo. l. senium † de castrēsib. autem, & de quasi castrensib. testatur. h. d. seq. lex.

De testamentis & quemad. testam. ord. *Rub.*

L E X PRIMA.

1 *Testem tempore, quo adhibetur ad actum, sufficit esse debitæ qualitatis.*
2 *Veritas dicitur probata, si fama & communis opin. probatur.*
3 *Veritas, & fama quando discordant, fama magis attenditur ratione publici instrumenti, quam veritas.*
4 *Testatoris scriptura si non est bene nota, non inducit probationem.*
5 *Petitori licet ius competat, tamen succumbere potest, si probatio sibi deficiat.*
6 *Testis conditio absque eius facto, interdum mutari potest.*
7 *Testis qui examinatur si sit infamis, an probatio sit sufficiens.*
8 *Exceptio quod testis est infamis, non est apte proposita, nisi dicatur, quod publice habetur pro infame.*
9 *Testis dicens ꝙ omnium consensu habebatur pro libero, an sit falsus.*
10 *Opinio communis, an habeatur pro veritate.*
11 *Opinio communis æque probatur in negatiua, sicut in affirmatiua.*
12 *Instrumenta a putatiuo tabellione facta, an valeant.*
13 *Officium non præsumitur, nisi per literam probetur.*
14 *Decretum superioris validat actum, quod fit a minus legitima persona.* 15.
16 *Vsurarius non potest esse testis in testamento.*
17 *Testes vt probent, debent singuli interfuisse facto, de quo probando agitur si diuersis temporibus interfuerunt, nihil probant.*
18 *Testes debent esse concordes in iure, & in facto ad hoc, vt probent.*
19 *Testes singulares sufficiunt ad probandum vsum, & ratio.*

20 Testes singulares, qui respectu finis sunt contestes, non dicuntur singulares.
21 Testes singulares, an possint probare aliquem esse vsurarium.
22 Testamentum potest probare publicum instrumentum legitimo numero testium valiatum.
23 Testamentum, si vnus de testibus scriptis erat seruus, an sit solemne.

TEstes. Testis minus idoneus ꝗ cõmuni opin. hr̃ idoneus tpe testamenti, reddit testm̃ solẽne. h. d. Iac. Bu. Vel sic. Testis condõ putatiua, debet inspici tunc cum adhibetur, & non vera condõ. h. d. Vel sic. Testm̃ in quo reperitur debita solemnitas tpe testamenti, non vitiatur, licet defectus aliquis postea detega-
1 tur. h. d. † No. primo, ꝙ sufficit testem esse debitæ qualitatis, seu, conditõnis, vere, vel putatiue tempore, quo adhibetur ad actum. Secundo no. ꝙ communis opi. æquiualet veritati. Tertio no. ꝙ vbi requiritur, quod aliquis certo tempore fuerit talis qualitatis vel cõdõnis, sufficit, ꝙ probetur illo tpe eum cõiter habitum & reputatum pro tali, nec requiritur, ꝙ probetur ante, vel post talem fuisse. Sufficit. n. ꝙ probatio concludat de eo tpe, quod est de substantia cõnis, vt hic illo verbo, cum eo tpe. & ff. eo. l. ad te-
2 stium, §. conditionem. ver. tunc cum. † Vltimo no. ꝙ probata fama, & communi opi. ipsa veritas vr̃ esse probata, & sic fama facit plenam probationem, quo ad hominis qualitatem, ad hoc, ff. de re mil. l. non omnes, §. a Barbaris. Opp. & vr̃, ꝙ condõ testis non debet inspici tempore actu celebrati, sed quo tempore quo ipse testis examinatur, vnde si tunc est seruus, & pro seruo reputatur, testimonium eius erit nullum, & sic per ipsum testem probari non potest, vt ff. ad Carb. l. 3. §. duæ autem, versi. figuræ. vbi dr̃, ꝙ si mutatur cõdõ testis de aliqua in nullam, vel quasi nullã, vt quia fuit primo habilis, & tpe testificationis reperitur inhabilis, ꝙ eius instro, & dicto non creditur, ergo per eius dictum testamenti ordinatio non probatur, licet ergo testm̃ quãtum ad esse veritatis subsisteret, tñ quantum ad esse probationis non subsistit, & sic hæc lex vr̃ inutilis, & confirmatur hæc opin. quia quo ad testes recipiendos, vel non, tempus ɔ̃tus non debet inspici, sed tempus iudicij, & serui non debent admitti, quia non hñt vocem in publicis actibus, sicut est testificari, vt s̃. de test. l. qm̃ liberi. vnde timore huius opinionis, vel ɔ̃rij, facta est gl. ostendens vtilitatem istius legis tunc esse, qñ quæritur de solemnitate, non de probatione. nam si aduersarius confitetur testm̃ factum, sed dicit, ꝙ non fuit solemne ratione seruitutis testis, hæc lex determinat, ꝙ immo est solemne, quia seruitus testis, qui communi opin. pro libero habebatur, non officit testamento. Item potest esse, ꝙ non est quæstio voluntatis, sed solemnitatis ex eo, ꝙ testm̃ probabitur per publicam scripturam, quæ non eliditur per probationem seruitutis testium, qui pro liberis habebantur, &
3 tractabantur. † Ex hoc no. ꝙ qñ veritas & fama discordant, magis attenditur fama rõne publici instri, ꝗ veritas. Item potest esse ꝙ ex testamento apparet notoria scriptura manu testatoris, vnde aduersarius non potest eam inficiari, & ideo non negat veritatem, sed solemnitatem præsupposita ergo veritate, hæc lex determinat, ꝙ testm̃ sit solemne, & sic hæres institutus in eo succedit. Si autem aduersarius negaret veritatem, tunc ipsa veritas per seruos non posset in iudicio probari, quia non vr̃ esse testis ille, qui de iure non est testis, vt d. §. duæ, & d. l. qm̃ liberi. Ex quib. conclude huius legis duplicem lecturam. Prima est in testamento confessato quo ad veritatem, & negato quo ad solemnitatem. Secunda est in testamento negato quo ad vtrumque, & hęc subdiuiditur in tria membra. nam interdum apparet testm̃ nuncupatiuum scripta publica manu, & tunc statur scripturæ, in qua non reperitur defectus, vt hic. Interdum est scriptum manu testatoris, & ipsius testatoris scriptura est notoria, & idem, ea quo aliæ solemnitates reperiuntur adesse, argum. ĩ. eo. auth. quod sine. in ver. manu propria, & ĩ. de edic. diui. Adr. tol. l. fi. §. sanci-
4 mus. † Si autem scriptura testatoris non esset publice nota, tunc non induceret probationem veritatis, nisi ei iuncta esset publica fides Tabellionis rogati, se subscribentis, quod in testamento in scriptis potest fieri, etiam non lecto testibus, sed clauso, & sigillato, vt no. ff. quemadmodum test. aper. l. 2. in princ. vbi gl. no. Sed in testamento nuncupatiuo requireretur lectio scripturæ, vt su-
5 pra ti. l. hac consultissima, §. at cum humana. † Interdum nuncupatiuum simpliciter, & negatiuum quo ad veritatem, & solemnitatem, tunc quia est necesse, quod testes examinentur, & seruus non potest examinari, vt testis succumbit petitor, quia licet non deficiat in ius, deficit probatio, & hoc casu hęc lex non est vtilis hęredi instituto in via fori, est tamen ei vtilis in via poli, quia quocunque ingenio possit hr̃e de bonis istis, non peccat, vt no. Inn. extra, de immun. eccle. c. quia plerique. sed dicit Azo. Inst. eod. circa fin. ꝙ hęc lex potest intelligi etiam qñ testes possunt examinari in iudicio, & per viuam vocem eorum dẽt fieri probatio, nam possunt examinari, posito ꝙ seruitus eorum sit detecta. Non obl. ɔ̃ria l. qm̃, nec §. duæ, quia qñque mutatur ɔdõ alicuius testis ipsius culpa, vt quia pp suum delictum effectus
6 est infamis, & tunc examinari non poterit, vt in ɔ̃rijs. † Quãdoq; mutatur conditio testis absq; eius culpa, tunc potest examinari, vt hic, & hoc tenent Doctor. in d. l. ad testium, §. ɔdõnem, & Bar. in d. §. duę, & Cy. hic in add. vel dic, ꝙ interdum testis adhibetur a principio ad actus substantiam, & probationem, & tũc inspicitur principium, non quod postea sequitur, vt hic. Interdum ad probationem, quæ in futurum respicit, & tunc inspicit tps dispositionis in iudicio factæ. facit ad hoc, quod not. ff. de testib. l. 3. §. lex Iul. super uer. impuberes. vnde in leg. nostra etiam si suo delicto testis mutasset ɔdõnem, tñ testm̃ per hoc non redderetur minus solemne: & dictum testis alias inualidum cõfirmari posset per depositionem contestium, ff. de edeo. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ver. quid. n. In tabellione aũt certum est, ꝙ instrm̃ suum non uitiatur, licet postea efficiatur infamis, vt no. in ca. vt officium, in gl. per hanc literam, de hęr. lib. 6. Item non vitiatur instrm̃, si eius infamia, uel priuatio prius velata, & occulta, postea detegatur, ut in Auth. de tab. le. j. §. vlt. in glo. quę incipit, hic est ar. quod est multum no. Idem si erat publica, sed non in loco publico. puta notarius fuit cõdemnatus de falso in Alemania, postea reuersus Florentiam, vbi nesciebatur hoc. ɔ̃fecit instrm̃. iuxta no. in sim. cat. de ord. ab Epõ, qui renun. Episc. ca. j. in add. quæ incipit, dixit Vincentius in nouella. quod est not. Potest ẽt dici, ꝙ testis quantumcunq; inhabilis tpe iudicij, & quacunq; cã põt deponere ad confirmationem instri publici, uel priuati, in quo retro reperitur esse descriptus, vel subscriptus, nam ipsa scriptura dr̃ esse depositio, vt not. ĩ. eod. l. hac ɔsultissima, §. pen. secus si testis non deponeret ad ɔfirmationem scripturæ, in qua reperiatur descriptus, ut in legib. ɔ̃rijs, quod est no. & est rõ, quia nõ intelligitur modo deponere, sed tpe appositionis sigilli. vnde quæ modo sit, non est noua testificatio, vt d. l. testium. §. cõdõnẽ.
7 & leg. hęredes palam. † Quęro, a an lex nostra habeat locum in
a teste infame, sicut in seruo? dic, ꝙ sic, sm̃ Iac. de Rauẽ. uel aliter. aut detegitur testis ɔdõ in eo, ꝙ sonat defectum, & tunc põt testificari, vt hic aut detegitur testis ɔdõ, non in eo, quod sonat vitium, vt infamia, & tũc non põt testificari in iudicio, & ista opi. tacite ponitur Inst. in sum. Azo. in fi. istius ti. & ꝙ illi, qui incurrunt infamiã, non admittantur, hr̃ expresse de testib. cogn. c. præterea, & ibi dicit Bernardus, quoddam verbum, quod facit pro opin. priorum. dicit. n. ꝙ si aliquid per istos tales legitime factum est, non uitiatur secundum Old. & facit, quod no. ff. de infam. l.
8 furti. §. j. in gl. super uer. sed quid. † Secundo quæro, pone quod obijcitur testamenti infamia, ille tñ, ꝗ obijcit, non dicit, ꝙ habebatur publice pro infame, quęritur vtrum ista exceptio sit apte opposita, uel inepte. Bar. dicit, ꝙ inepte, q̃a publica infamia requiritur, non priuata, vt no. ff. de testam. l. cum lege in glo. sed male, in fi. quę ad hoc est no. multum, sed verius dici põt, ꝙ aut exprimitur cã infamiæ specialiter, & tunc exceptio sit reo opposita. ut in c. præsentium, de testib. lib. 6. nec est necesse dicere, ꝙ habebatur pro infame, quia præsumitur, ex quo ita debebat haberi. Si aũt opponeretur exceptio infamiæ sine cã, tũc opponeretur inepte, quia vbi obijcitur de crimine, non sufficit obijci in gñe, sed
9 in specie, vt in d. ca. præsentium. † Quæro tertio, nunquid testis qui dicit, ꝙ oĩum consensu, & opinione habebatur pro libero, sit falsus? & vr̃, ꝙ sic, quia deponit impossibile. nam impossibile est, ꝙ omnes homines mundi habeant istam opin. & ad hoc facit gl. no. ĩ. de sen. quæ pro eo. l. 1. in glo. super uer. subtilitatẽ, in fi. Item si referatur ad omnes, s. uicinos, vel cognoscentes, nõ constat, qui vel quot sunt isti, & sic non est probata communis opi. vel forma. ɔ̃trium est verum, vt hic in tex. & dictio, omnes, refertur ad proximos, & uicinos, quia multi esse præsumuntur, facit quod no. in sim. ff. qui satisd. cog. l. inter omnes, ad Mac. le.
10 Zenodorus. † Quarto quæro, nunquid communis opin. habeatur pro ueritate, & dic, ꝙ aut de ɔ̃tria ueritate est dubium, aut est certum. primo casu, aut actus pendet ex ueritate, & inspicitur veritas. aut pendet ex opinione, & tunc inspicitur opin. ut ff. de acq. hær. l. cum quidam. §. quod dr̃. Secũdo casu refert, an loquimur quo ad actum gerendi in posterum, & inspicitur veritas iam detecta, an quo ad actum exercitij in pteritum, & tunc refert, aut æquitas fauet opinioni, & inspicit veritas, vt ff. qñ actio
11 de pecu. l. est annalis. l. quæsitum. † Quinto quæro, nunquid cõis opi. possit æque probari in negatiua, sicut in affirmatiua? & dic, ꝙ sic, quia fama indifferẽter se hẽt, & æque est capax negatiuę, sicut affirmatiuæ, ff. de prob. l. si arbiter, & adde quod no. ext. de verb. sig. c. ueniens, per Inn. & an fama affirmatiua infringatur per negatiuam? vr̃, ꝙ non, quia fama affirmatiua põt hr̃e originem ab his, qui hñt certam rei notitiam per sensum corporis, puta per visum, & per pñtiam, uel per auditũ, q̃a actus auditu percipit̃, ut iniuria verbalis, vel Dei blasphemia, & similia, uiatæ no. ĩ. q̃o, & qñ iud. auth. qui semel. super ver. innotescit. sed fama negatiua non potest hr̃e originem a causis per sensum corporis

ADDITIO.

a And. Barb. Quæro. uide Bal. in l. 4. de lib. & posthu. in prin.

poris ſ. de prob. l. actor, & ideo affirmatiua oino præponderat negatiuæ, vt ff. de arb. l. diem. §. ſi plures, & ibi not. In contrarium vr nam. & negatiua poteſt hēre originem a cauſis, tam directe, q̃ indirecte, vt ff. de acq. hær. l. Pantonius. §. rel. & J. de cōtrahen. & comm. ſtip. l. optimam. in fin. quare vr dicendum, ꝙ ſtetur melioribus teſtib. cæteris vero paribus, nil prodeſt ſi ſit probatum de fama, vel non, quia teſtes inuicem ſibi obſtant, vt ff. de teſt. leg. ob carmen. §. j. facit, quod no. extra de præſcr. c. 1. lib 6. & J. ne de ſtatu

12 defun. l. ſi patet. † Sexto quæro, nũquid lex noſtra habeat locum in tabellione putatiuo, vt eius inſtra inter ignorantes confecta valeant, ac ſi eſſet iuſtus tabellio? & vr, ꝙ ſic, quia, licitum eſt agere, de teſte ad tabellionem, vt ſ. tl. l. l. e. hac conſultiſſima. §. ſi. Item quia tabellionatus eſt publicum officium, ergo cōis error facit ius, vt ff. de offic. præt. l. Barbarius. Item quia diu geſſit officium, ideo vr ipſum præſcripſiſſe, argum. J. de diuerſ. offic. l. viros. lib. 12. item quia longa poſſeſſio pro ueritate hr, vt no. in leg. s. ſ. de ler. & aqua. Item quia eſt in quaſi poſſeſſione officii, non debet quæri de proprietate, quia præſumuntur oīa ſolenniter acta, ad hoc facit, quod no. Inn. extra de verbor. ſign. ca. veniens. Item quaſi poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium, vt no. ſ. qui accuſ. non poſſ. l. non ignorat, ſed impoſſibile eſt, ꝙ aduerſarius probet negatiuum, ergo inſtrumenta erunt valida. In contrarium facit, quia ille, qui non eſt notarius gerendo ſe pro notario, committit falſum, vt ff. ad l. Falc. leg. eos. §. qui ſe. ergo non valent ſua inſtrumenta, vt J. de ſuſce. & archa. l. ſi aliquid. Item

13 officium † non præſumitur, niſi per literam probetur, tñ cum eſt data certa forma probandi a iure, ſ. per inſtrm decernens officium, pbare quaſi poſſeſſionem nihil operatur, vt l. 1. ſ. de mandа. princ. & de ſacroſ. eccl. l. decernimus, & ſ. de epiſ. & cler. le. ſi qua per calumniam, J. de diuer. offic. l. probatorias, & ff. de dec. l. Herennius. Item nunquam fuit tabellio, qui exercuit officium mala fide, & ideo quaſi poſſeſſio ex tali exercitio inducta, nihil poteſt operari, quia eſt iniuſta, & clandeſtina, quæ nihil operatur in his quæ iuris ſunt, iuxta not. per Innoc. in ca. nihil, de elect. Item ſolus Princeps confert tabellionatum, vel habens authoritatem ab eo, non uſus priuatorum, ut no. de fi. inſtrum. c. cum P. Tabellio. per Inn. Item hoc tenet do. Azo. in ſumma Auth. de inſt. cau. & fi. Non ob. le. Barbarius, quia ibi interuenit decre

14 tum ſuperioris. Nam † rone decreti valet, quod fit a minus legitima perſona, vt ff. quod fal. tutore authore. l. 1. §. idem Pomponius, & J. de iu. del. l. ſi infann. in fi. Sol. aut nunq̃ fuit creatus tabellio, aut fuit creatus, & depoſitus, aut fuit creatus, & deponēdus, non tñ depoſitus. Primo caſu non valēt ſua inſtra per leges & rōnes p hac parte inductas, quia eius officiũ nullum eſt, nec hēt originem veritatis. Scdo caſu ſiſr non valent ſua inſtra, quia per depoſitionem perdidit authoritatem, ut ff. de infam. leg. a. §. miles. J. de diuer. off. l. nullus, lib. 12. & hoc eſt uerum, niſi eius depoſitio occulta ſit. tunc. n. de rigore acta non valent, vt not. in Auth. de teſ. §. pe. quia adhuc quædam reliquiæ remāſerunt. ar. ſ. de tu. & cur. l. ſi plurib. in gl. Tertio caſu ualent inſtra, quia licet aliquis ſit ab officio deponendus, tñ anteq̃ deponatur valēt quæcunq; ſiunt officii prætext. Oīa. n. tolerantur pp officium, qd quis adminiſtrat, donec in eum ſit lata ſnia depoſitionis, vel ſpoliatus ſit inſignib. vel notatus ſit infamia, uel per legem noīatim ſit priuatus officio, vt ſ. de hær. authē. credentes, in fi. & per Inn. extra de accuſ. c. qualiter, in fi. ubi oīno uideas, facit J. ſi ſeruus, aut lib. ad dec. alpir. l. a. lib. x. & ff. de eden. l. ſi quis ex argenta

15 riis, §. j. & quod no. ff. de auth. tu. l. & ſi pluribus. † Septimo quæro, nunquid vſurarius poſſit eſſe teſtis in teſtamento, & dic, ꝙ non, ſi eſt vſurarius manifeſtus, vt no. in c. q̃q̃, de vſur. lib. 6. & idē forte, & ſi non eſt manifeſtus vſurarius, quia non eſt integer teſtis, vt no. per Cyn. ſ. de epiſ. & cler. l. ſi quis ad declinandam, ꝙ non placet, nam vitium teſtis occultum non officit teſtō, vt in

16 l. noſtra. † Octauo quæro, excipitur contra teſtē, quod eſt manifeſtus vſurarius, ad quod probandum teſtes inducti deponunt ſingulariter: modo quæritur, vtrum probēt, puta vnus deponit, ꝙ mutuauit vni perſonæ, & vno tpe, alius deponit de alia perſona, & de alio tpe, cum hac tñ qualitate, ꝙ publice, & vr, ꝙ non ſit pbatum vitium vſurariæ prauitatis, quia certum de iure eſt, ꝙ ſingulares non probant. ſed diuerſitas tpis inducit diuerſitatē actuũ, & ſic de nullo actu eſt plene probatum, quod fieri debet ad minus per duos teſtes, vt ext. de teſt. in c. veniens, nam in quolibet facto probando per teſtes, requiritur pluralitas teſtium, & vnitas, vel ſingularitas nihil operatur, ff. de teſ. l. vbi numerus. Item

17 teſtes dēnt † ſinguli interfuiſſe facto, de quo probando agitur, & ſi diuerſis temporib. interfuerunt, tunc nihil probant, vt J. eod. l. hac conſultiſſima. ibi, vno eodemq; die. ac tpe, vt J. eo. l. caſus. in ver. iungi, atq; ſociari, & l. cum antiquitas, §. ſinaũt. J. eo. l. fi. §. in ol. ibi, in vno eodemq; tpe debent adhiberi, & ff. de teſtam. l. qui teſtamento, §. fi. & l. hæredes palam, in fi, & 3. q. 9. c. nihilominus, & de elec. c. bonæ, ver. quamuis, & de prob. c. licet cām. verſ. q̃q̃. præterea reprobati fuerunt teſtes contra Suſannam, qa in vnico actu

18 circa locum fuerunt ſingulares, vt no. ſ. de teſti. l. teſtium, & † dico, ꝙ teſtes debent eſſe concordes non ſolum iure, ſed ēt facto. vt ſi peto decem, & vnus teſtis dicit, quod ea tu mihi debes ex cā mutui nāliter numerati, alter dicit, ꝙ confeſſus fuiſti ex cā mutui, iſti licet concordent in iure, quia dicunt oblōnem eſſe, tñ diſcordāt in facto, & in cā proxima obligationi, & ideo non probant, vt no. in Spe. de teſt. §. 1. ver. ſed pone. egi. & ext. de ſucc. ab

a inteſ. c. fi. & hac rōne dicit Pet. de Bellap. ꝙ teſtes a ſingulares nō probant conſuetudinem loci. ergo nec perſonę, cum utraq; cōſuetudo ex repentis actib. eliciatur, vt no. Cy. J. quæ ſit lon. conſue. l. 2. præterea, ꝙ duo teſtes requirantur in probando quolibet actu, vr tenere Inn. extra de teſt. c. ſeries, in fi. vbi dicit, ꝙ quilibet gradus debet probari per duos teſtes, qñ uolo probare me conſanguineum in tertio gradu. item Vincen. ext. de præſcr. c. illud vbi dicit, ꝙ ſi volo probare famam, non ſufficit, ꝙ unus teſtis dicat eſſe in vna parte ciuitatis, alius in alia. Arch. in d. c. nihilominus, dicit ꝙ ſi uolo probare me poſſediſſe decem annis, & vnus teſtis dicat, ꝙ uidit, me poſſidere 30. ann. alter 20. alter ae. ꝙ non ſufficit, quia in quolibet facto probādo per teſtes requiritur pluralitas, & de hoc vr glo. ord. ff. de acq. poſ. l. poſſideri. in prin. in gl. licet, in fin. Ad idem, quia teſtes ſingulares non ſunt ad conſonantiam reducendi, ſed potius repellendi, vt not. ff. de arbi. l. diem proferre, §. ſi plures. In contrarium, ꝙ iſti teſtes non de

19 beant dici ſingulares, nam teſtimonia † ſingularia ſufficiunt ad probandum uſum, qui probatur per ipſius uſus cauſam productiuam, quæ eſt eiuſdem actus repetitio, vt ſup. de epiſ. aud. l. nemo. cum. n. natura rei neceſſario dat ſingularitatem, & ſeparationem actus, ergo ipſorum ſingularis probatio debet ſufficere, & hoc apparet, quia de eiuſdem continuati ſceleris nequitia probanda tractatur, & de infamia, quæ eſt una, & eadem reſultans ea multis actib. vt ſ. de hæret. l. Arriani. in ver. ad vnam. & ad hoc facit, quod not. ff. de teſtib. l. ob carmen. §. fin. Item, ꝙ infamia probatur per teſtes ſingulares in cā, ex qua infamia irrogatur conteſtes tñ in ipſa infamia irrogata, vt not. in Spe. de inquiſ. §. j. ver. item non eſt. ad hoc facit, quod not. Inn. ext. de acc. qualiter. vbi dicit, ꝙ exercitium iuriſdōnis probatur per teſtes ſingulares. Teſtes. n. non dñr ſingulares rōne actuum, ſed reſpe

20 ctu finis, & ideo ſi ſunt conteſtes reſpectu finis, † non dñr ſingulares, nam ſufficit in ſubſtantialibus concordare, quę faciunt ad finem cauſæ, vt J. de pœ. l. qui ſnīam. Item tunc teſtes dñr ſingulares, qñ ex dictis eorum probatio redditur dubia, quæ habet ſe adeſſe, & non eſſe. ſed hæc probatio eſt oīno certa quantum ad publicam infamiam, quæ etiam circumſcripta ſingulari actuum ſerie ita poteſt probari. arg. legis noſtræ, & quod not. ff.

21 de ſupel. leg. l. Labeo. nam ſufficit, † ꝙ teſtis ſciat aliquem reputari pro publico, & manifeſto vſurario, licet eum non viderit fœnerari, argum. ff. ad Maced. d. l. 3. in ver. publice. Sol. licet quo ad repetitionem vſurarum, iſta pbatio non eſſet ſufficiens, ſufficit tamen quantum ad probandum infamiam in genere, quia in probatione generis ſufficiunt teſtes ſingulares ſpecialiter deponentes, vt not. Iac. Bu. in d. l. Arriani. Quod autem dicit Arch. de poſſeſſione, intellige quando teſtes ſunt ſingulares in initio poſſeſſionis, vt quia vnus dicit, quod incœpit poſſidere iam ſunt 20. anni. alius dicit, quod incœpit poſſidere iam ſunt 30. an.

nam.

ADDITIO.

a Andr. Barb. Quod teſtes. No. quod. teſtes ſingulares non probant conſuetudinem locorum, nec perſonæ, de materia vide Arch in cap. 1 de arb. in 6. & ibi Io. Andr. plenius Io. de Imo. in l. inter pares, ff. de re. iud. Barto. & Dy. in l. 1. ff. quemadmodum teſt. aper. l. 1. §. ſi ſtipulanti, ff. de verb. obl. Bald. in l. teſtium, ſupra de teſti. & l. de quib. ff. de legi. & in rub. de contr. inueſt. vbi dicit, quod propter teſtes ſingulares non defertur iuramentum, quod perpetuo nota ratio, quia tunc vnus minuit dictum alterius, & in l. de quibus dixit, quod quando poteſt capi ſenſus, vt teſtes non ſunt ſingulares, non capitur, ſed reducitur ad concordiam. capito. cum tu. de teſti. & l. i. ſup. qui numero tu. dixit ſingulariter, quod hæretica prauitas probatur per teſtes ſingulares, & in l. 2. infra res inter alios acta, alias quibus res iud. non noc. dixit, quod ſi vnus teſtis dicit factum fore de mane, alius de die, ꝙ ſunt ſingulares, quod eſt no. & vide Barto. in l. ob carmen, §. fin. de teſti. & ibi eſt gloſ. fin. quod ſufficit, ꝙ ſint cōformes in ſubſtantia, & ad id quod Bal. hic dicit, quod ſi teſtis probet de nunciatione, & alius de confeſſione non ſunt ſingulares, vide not. glo. l. proprietatis, ſup. de prob. & Bald. in l. pecuniæ, infra de ſolut. & in notis feudorum. & in l. cum antiquitas infra eod. l. 2. ſup. de do. ante nup. & in l. data opera, inf. qui ac. n. non poſ. Barto. in l. 1. §. fin. ff. quemad. teſt. aper. do. Ant. in c. licet ex quadam, & in cap. veniens, de teſti. vide Bald. in l. actor, ſup. de prob. vbi per teſtes ſingulares probatur hæreſis, vide eum omnino ibi, & Iac. Butr. & Sal. in d. l. teſtium, Cyn. in l. 2. quæ ſit longa conſue. inf. & Bald. in l. 1. de conſeſ. uide Dominicum in d. c. nihilominus, & quæ dixi in c. licet ex quadam, de teſt. & ibi vide Io. de Imo. d. Abb. & do. Ant. & Lud. Roma. conſ. 29. & gloſſ. in cap. dudum, in ver. ſubſtantia, de elec. quando teſtes ſunt concordes in ſubſtantia, & diſcordes in qualitatib. & in cap. cum cauſam, de cauſa poſ. in ver. variare. Bald. hic in l. 1. C. ſi unus ex plurib. & in l. 1. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, & in cle. 1. C. de lec. lib. Pau. in quæſ. inc. contra inſtrm. Io. de Imo. in l. inter pares, ff. de re iud. do. Pet. conſ. 226. Bal. in c. fi. de conſue. & in c. cum cauſam, de prob. Ion. & alios, in c. cum oporteat, de acc. Bal. in l. cum iniam, C. de ſen. & in ca. 1. de nat. feu. uide pulchrum, & ſingulare dictum do. Ant. in c. nihil, de verb. ſign. conſulo hodie. circa illud dictum, reſtringendo illud uide do. Abb. in conſ. 2. ubi loquitur de teſtib. Idem Abb. conſ. 49. loquitur melius, quam alius, vide Bald. in c. bonæ, de elect. ubi ſingulariter loquitur.

pter tales depositiones implicant in cognitionem iuris, & facti, vt not. in d.l. possideri. secus si non deponant de animo possessionis, sed verus dicat, vidi possidere 30. ann. alter 20. nam in minori tpe sunt contestes. non.n. requiritur quod testes sint contestes in sensu proprio, sed in re, quam percipiunt sensu, vt nota. in l.1.ff. quemadm.test.aper.per Bar.& facit,ff.de aqua plu.arc.l.2.§.item Lab.q.& no.ibi,per Dy.apparet,quod verus hois actus debet probari per vnum,sed infamia,quæ repellit testam. potest probari per

22 auditum.† Nono quæritur, vtrum per solum publicum instrum, legitimo numero testium vallatum,probetur testm, & gloss.h.c tenet, quod sic, sed j.de fideicom.l.fin. & ff.de testam.l.hæredes palam.reuocat hoc in dubium.tu tene istam gl.quæ etiam de consuetudine approbatur secundum Dy.& idem not.Inst. eo.§.sed cum aliquis,& ff.quemadm.test.aper.l.s.in princ.alias frustra recurreretur ad fidem publicam tabellionis,si eius scripturæ non crederetur. nisi ergo contrarium probetur,præsumitur scriptura tabellionis vera, & tot testium authoritatem habet instrm, quot in eo descripti sunt ad actus substantiam,ad hoc facit,quod not. ff.de eden.l.quædam,§.nummularios.in gl.sed an hodie. Ex publico.n.instro duæ oriuntur præsumptiones,s. veritatis,& solennitatis in eo descriptæ,vel ex eo præsumptæ, vt not. s.de iur.& fac.ign.l.si post diuisionem,& ita tenendum est de iure. In text. ibi,non hac eā.s.cum qō est de veritate, vel de aliis in testamen

23 to rel.etc.† Sed opponitur,quod testm non est solenne, quia vnus de testib.subscriptis in testamento erat seruus,per l.qui testamēto.§.seruus.ff.eo.confitebantur tñ partes testm factum, & septem testes subscriptos interfuisse. Quid ergo si fuit publicatum testamentū,& in publicatione fuit oppositum, quod non poterat testificari,quia erat seruus,& hoc constabat? Rñd.bene debet audiri, quia hic testis probare non pōt, vt hic notat. in gl.l.vel potest dici,quod tunc valebit,quia testificatur in figura iudicis, & ideo nō impeditur ex eo, quod modo reperitur inhabilis ad testificandum,& quia de suo tñ facto testificatur, s.si subscripserit, & sigillauerit,& recognoscat sigilla sua,argu.ff.quemadm.test.aper. l.sed.si quis,& l.cum ab initio, ff.de test.l.seruus,& ar.sup.de hær. l.qm.in fi. Sed quid si non fuit tunc oppositum, & modo publicatum testm producitur,nunquid probabit hoc testm, & puto quod sic,arg.huius l.& j.de sent.l.2.& ff.de off.præt.l.Barbarius, quod intelligo in casu huius l.s.cum tpe conditi testamenti, & publicationis.publicæ,& cōiter credebatur liber,& sic erat in possessione libertatis, alioquin non valeret testamentum, nec publicatio,vt d.l.qui testamento.§.seruus.& s.de testibus, l.quoniam, secundum Nicol.de Matarell.

L E X II.

1 *Testamenti publicatio valet ad perpetuam rei memoriam.*
2 *Testamenti publicatio fieri debet coram iudice ordinario.*
3 *Libellus super testamenti publicatione,non est necessarius.*
4 *Interrogatoria, an debeant fieri testibus super testamento deponentibus.*
5 *Sententia diffinitiua super publicatione testium,an interuenire debeat.*
6 *Citatio generalis,an sufficiat super testamenti publicatione.*
7 *Hæres scriptus,qui nō possidet, publicationem testm ad æternam memoriā potest petere.*
8 *Instrumentum originale si extat,& non producitur,creditur exemplo.*
9 *Instrumentum originale,dicitur matrix scriptura.*
10 *Testamenti publicatio fieri potest viuo testatore.*

Publicati. Testamento publicato datur fides,licet non producatur originalis scriptura, quę casu

1 probatur amissa.h.d. Not.† quod publicatio testamenti,seu priuatæ scripturæ ipsius, valet ad æternam rei memoriam. Item not.quod testamentum publicatum hr pro originali scriptura perdito originali.Item not.quod ille, apud quem fuit,& esse debet originalis scriptura,sic dicit eam se perdidisse,debeat casum probare.ad hoc,s.de fide instrum.l.fi.& quod no.in clem.1.de vsur.

2 † Quæro coram quo iudice debet fieri ista publicatio. Rñd. coram iudice competenti ordinario, vt j.eo.l.testamenta omnia. Quæro secundo,nunquid vocari debeant illi, qui succederent, si hoc testamentum non esset. Rñ.sic, ff.de minor,l.in causæ.§. cū,& s.de testib.l.si qn,& not.eo.ti.l.solam,& in auth.si quis ab aliquo.nam cum recipiūt testes,debet pars citari, vt j.ad Treb. l.pen.in fin.& ff.de ven.insp.l.j.§.denunciare.ar.contra quod not.ff.de bon.pos.l.4.& per C v. s.qui admit.ad bon.poss.l.fi. sed non obstat,vt ibi dixi.Et facit quod not.j.de edic.diui Adr.toll.in vers. depositionibus,& no.j.eo.l.hac consultissima,in gl.& hoc not.

3 † Tertio quæro, nunquid super hoc debeat dari libellus, & fieri litis contestatio. Nic.de Mat.s.de epis.& cler.in l.repetita,dicit,quod non, cum fiat hoc mero iudicis officio, i.ad perpetuationem alterius iudic.j.sicut dicimus in interrogationib.fiendis,ff. de interrog.act. in rub.nec forma iudicij est in hoc seruāda.puto tñ,quod in actis scribendum est,quid petitur, vt iudex possit scire,quid habet facere. vtque petitor postea non possit variare,vt ff.de test.l.curent. & sic etiam fieret, cum testes a reo publicari

petuntur,secūdum formam traditam,in Authē.de test.§.& hoc

4 vero.† Quarto quæro, nunquid debeant capitula dari, super q b. testes testificentur,& interrogatoria fieri ab alia parte, sicut in testibus iudicialibus. Rñ. aut testm est factum in scriptis, aut per nuncupationem, Primo casu nec capitula, nec interrogatoria sunt necessaria, quia officium iudicis est in hoc solo, vt citatis testibus,& his qui lecuntur,ipsi testes iurati deponant,& recognoscant sigilla sua;nec est necesse,quod testificentur quid in testamento continetur,cum id occultum sit, vt Inst. de pup. sub. §. si autem quis,& ff.eod.l.qui testamento,§. fi. & ff. de quemad. test.aper.l.sed si quis ex signatorib. & l. cum ab initio. Secundo casu expedit formare capitula,& interrogatoria,quia testes habent dicere totum tenorem testamenti,vt l. hæredes palam, in prin.ff.eo.& Inst.eo.§.si.secundum Nic.de Mar.in d. l. repetita.

5 † Quinto quæro,nunquid super hoc debeat dari snia diffinitiua in scriptis. Rñ.nō enim potest esse diffinitiua,cum non contineat condemnationem,uel absolutionem, vel meram probationē. vt inf.de sen.leg. cum iudex. Interloquendo tamen dicta testium publicabit,nam publicatio testium est interlocutoria, vt inf. de senten.l.prolatam,& l.post sententiam, in uer. interlocutione. Post aperturam vero testium, iudex snia, & nominata eorum fide interloquendo pronunciabit, & mandabit ipsas attestationes in publicam formam redigi,ad perpetuam rei memoriam, quod etiam si nō dicat expresse,tñ eo ipso,quod attestationes sunt publicatæ,perpetuo ualent,& j.de re iud.l.gesta,& s.de testi.leg. si.& facit, quod no.in d.l.pen.in fi.j.ad Treb.nec poterit hoc casu appellari,vt ff.de appel.rec.l.fin. & j. quorum appel. non recip.l.quisquis.maxime cum omnia sint salua postea in petitione hæreditatis,& in princip.quæl.argumen.j.quorum bon.l.e. & ff.ad exhibē.l.3.§.ibidem.secundum Nicolaum prædictum., quod vltimum non placet, quia talibus attestationib. in quolibet iudicio est standum,alioquin essent frustra receptæ, vt sup. de arb.l.pe.in fi.& d.le.gesta,& quod semel uentilatum,& quod forum est,postea retractari non potest, vt s.de fide instrument.

6 le.fin.in fin.† Sexto quæro, an sufficiat citatio generalis? Rñd.ut dixi s.si ut se ab hær. abst.in auth.si omnes. nam si agens est certus de aduersario personam citandam declarare debet. argum. j.de pœna iud.auth.nouo iure,§.respon. vbi autem non est certus,tunc sufficit generalis proclama.extra de maior. & obed.ca. fi.j.de remiss.pign.l.si eo tempore,& quod no.Bar.in leg.si quis

7 instituatur,ff.de hær.inl.& in d.§.denunciari.† Septimo quæro, nunquid hanc publicationem ad æternam rei memoriam possit petere in scriptis,qui hæreditatē non possidet? videtur,quod non, quia est in potestate sua agere uia ordinaria,unde non debēt recipi testes,ante lit.contest.nisi periculum esset in mora expectationis,propter morbum testium, vel recessum, vt extra, vt lite non contest.cap.quoniam frequēter. Si autem est in possessione, tunc possit petere hanc publicationem fieri,quia est reus, vt extra de test.c.significauit,& c.Alb. In contrarium vr,quia ista publicatio non petitur ad agendum, sed ad succedendum, quod succedere includit in se agere,& defendere,ut ff.mand.l.hæreditatem. Item vr speciale fauore vltimæ voluntatis,ne eius probatio pereat.j.quemadmodum test.aper.l.1.Sol. aut petitur publicatio scripturæ testamenti,& tunc indistincte potest peti, si est scriptura priuata,quæ indiget publicatione. Sed si esset scriptura publica,superuacuo peteretur,nisi forte peteretur ad confirmationem scripturæ,nam testes deponentes pro instro, etiam si sunt descripti in eo,augent eius fidem, & maxime quandocunque dubitari posset de hoc instrumento,vt s.de prob. l.iubemus, & sup.de fide instrumen.l.fin.in princ.& no. Inst.de inut. stip.§. item verborum. Si autem nulla est confecta scriptura, ad cuius confirmationem,& publicationem testes deponant, sed simpliciter, & per se testes petuntur recipi, ad perpetuam rei memoriam,tunc videt distinguendum inter possessorem, & non possessorem,vt possessor possit,cum redigatur ad instar rei: secus in eo,qui non possidet,nisi forte esset hæres sub conditione institutus,qui interim agere non potest via ordinaria, & ideo datur ei extraordinarium remedium, argumen. ff.ad l. Aquil. l. in lege Aquilia si delictum, vel dic indistincte posse alia ratione, s. quia antequam testes sint recepti, probabiliter dubitat de serie testamenti,ergo non potest hæreditatem adire, & per consequens nec agere,& ideo uia extraordinaria sibi patet,tanquam necessaria,& maxime ad hæreditam adeūdam, & idem vr in legatario, qui petit testes recipi super suo legato.tamen in legatario contrarium vidi pronunciari,quod non possit,si legatum est purum,& ipse non

8 est in possessione. † Quæro octauo, si extat originale, & habens non vult producere,an credatur exemplo. Odoffr.dicit,quod non. tu dic,quod sic,nisi dicat falsum,vt no.in l.fi.de fide instrumē. & fa-

9 cit, quod no. in l.chyrographus, in prin.ff. de adm. tut. † Nono quæro,quid dicatur originale. Respon. propriissime loquendo dicitur matrix scriptura,vt in Auth.de tabellio.fi. Sed large loquendo,est omnis scriptura, quam notarius sumit de propriis

10 prothocollis,ff.de leg.2.l.Sempronius,per Bar. † Decimo quæro, vtrum viuo testatore possit fieri publicatio testamenti, & dic

quod

quod sic, prout est actus procedens ab ipso petente insinuari, vt infra eodem l.omnium. sed non prout peteretur in ipsum, i.cōtra ipsum testatorem, vel contra tertium, quia nullum ius, habet, qui sperat de hæreditate viuentis, ut ff. de collatio. bon. l. 1. §. si impuberi.

L E X III.

1 *Princeps vtitur iure communi quo ad æquitatem, quo ad possibilitatem, & solemnitatem vtitur iure proprio.*

1 Ex imperfecto. † Princeps utitur iure communi & exceptio quæ obstat alij, obstat Principi h.d. Et quod princeps utatur legibus, est verū in actib. procedentibus ab ipso, vt supra, de leg. l. digna uox. & in actib. directis, seu inuectis in ipsum, ut hic secundum Oldr. qui dicit etiam, quod in actibus procedentibus ab ipso distinguitur. aut quo ad possibilitatem, & vtitur iure proprio non communi, ut l. pe. de do. inter virum & vxor. Aut quo ad solemnitatem, & idem vt in Auth. de nō alie. §. finimus, aut quo ad æquitatē seu æqualitatē, quæ in cōtractibus requiritur & tunc utitur iure communi, & obligatur de iure gentium. ff. de publica. l. Cesar. & not. in d. l. digna uox. per Cy. & uide Bar. in tract. de alueo.

L E X IIII.

1 *Error in nomine appellatiuo, an possit vitiare.*

2 *Error intolerabilis dicitur uitiare.*

a Si in nomine. Error in noīe, proprio, uel appellatiuo, seu designatiuo singularis rei uel personæ non officit testamento, nisi reddat dispositionem omnino incertam. h. d. † Oppo. & videtur, quod error in nomine appellatiuo vitiat, vt ff. de leg. 1. l. si quis in fundi uocabulo. nam si uolens legare bouem, dicit lego asinum, nihil ualet. Sol. ibi est error in nomine appellatiuo generis quod nomē est impositum de iure gentium, & eo circunscripto, res non potest intelligi, quia designat propriam substantiam cuiuscunque rei, & nominis corruptio significat corruptionem formę substantialis, sed hic loquitur in nomine proprio, vel appellatiuo, in quo non consistit rei substantia, sed demonstratio, quæ potest pluribus modis haberi, ut nu. J. de hæred. inst. l. quoties, & si non hētur vno modo, sufficit, quod habeatur alio modo, vt ff. de re. dub. l. qui habebat Flaccum. Et est ratio, quare error in nomine appellatiuo naturaliter imposito, uitiat: quia quod est in intellectu, tunc non potest percipi sensu, & ideo si ex cōsuetudine loquendi posset percipi intentio testatoris, valeret dispositio, vt no. in l. librorum, §. quod tamen Cassius. de leg. 3. † Intolerbilis ergo error vitiat, quia conceptum mentis non exprimit, sed error qui potest persuaderi per consuetudinē uulgi, non uitiat, præsertim qn̄ est error in omnib. alijs prædicamentis, præterquam in prędicamento substantiæ, ut l. patronus. §. 1. ff. de leg. 3.

ADDITIO.

a A. B. Error in nomine. No. quod error nominis proprij non uitiat actum ultimæ voluntatis, nisi errare testatorem in nomine suo, vel filij sui. quia tractetur, casus est fin. infra, tit. 1. in l. fi. idem dic quod error in nomine appellatiuo uitiet, est verum vbi præcedit aliqua demonstratio gl. est sing. l. quæ extrinsecus, ff. de verb. obl. vel nisi testatoris præcessissent uerba, quib. significabat rem se velle legare. gl. est sing. l. si quis in fundi vocabulo, de leg. 1. & ibi vide Bar. & Doc. & plene Mo. in l. quoties, ff de hær. inst. & ibi uide gl. fin. & l. hæredes palam, §. 1. ff. eod. & an error syllabæ vitiet, vide in l. qui habebat, ff. de ma. test. & an error ... ibidem per Ang. & tex. c. ex parte, de fide instrum & uide ... in l. forma, ff. de censi. in princ. in mater a erroris continuum, & uide Ang. in l. his uerbis, §. 1. ff. de her. inst. ubi tractauit q. de bannito, quem fecit decapitari, & uide quod no. Bal. in l. qui hab. her, ff de reb. dub. & l. demonstratio, ff. de cond. & dem. ubi omnino uide, quia eleganter loquuntur.

Adde de ueritate huius dicti ultra hic alle. Gui. de Cu. in l. nec apud nos. & quod ibi positum ad d. ad ipsum in uersi. cum constat de corpore, infra, de he. insti. & in l. si me in vacuam, in uers. in nomine tantum, ff. de acq. poss. d. si post Bar. in l. si quis in fundi vocabulo, in prin. uers. error nominis proprij, ff. de leg. 1. & in l. fi. nu. 1. in uers. in proprio nomine infra, de hær. inst. & cons. 180. incip. Mar. Bart. 113. no. Fel. in c. significante, colla. 2. uersi. quinta declaratio, extra de rescr. & Bart. Socin. plene in tract. suo fal. reg. 119.

L E X V.

1 *Filij donatio, an probet filiationem.*

Neque professio. Relictū vt filio, qui filius non est, non inducit probationem filiationis, nec uinculum obligationis. h.d. Quæro, utrum denominatio filij faciat probationem filiationis. Respond. aut loquimur de probatione necessario concludente, & non facit probationem, ut hic. Aut de probatione præsumpta, & tunc facit probationem, ut extra de proba. c. a. per tuas, & ff. de man. testa. l. vxorem, nisi contrarium probet, vt hic, quia ueritati semper debet esse locus in his, qui non possunt induci, nisi ab ipsa naturali ueritate, ut ff. de prob. l. fin. in fin. Aut quæritur, utrum per hęc verba probetur opinio testōris, & causa fin.: & dic, quod sic, vt hic, & J. de hęre. instit. l. si pater. & J. de fideic. l. eam quam. Et adde, quod not. s̄. de probatio. l. neque natales, & l. non nudis. & l. non epistolis. & ff. ad Carb. l. quod Labeo. & l. Titia. ff. sol. matr. & extra de resti. spol. c. ex parte. per Inn. Non obst. prædictis, ff. de hæred. instit. l. nemo quia ibi uerba fuerunt prolata a sciente. vnde non fuerunt directa fratri, sed tanquam fratri per modum affectionis, sicut quotidie scribimus in epistolaribus literis.

L E X VI.

1 *Verba enunciatiua non inducunt impossibilem dispositionem, nec præiudicant ei, cui ius est quæsitum.*

2 *Verba enunciatiua principaliter per se prolata disponunt.*

Verba. Verba negatiua veritatis a testatore prolata, non derogant veritati. hoc dicit. Vel sic. Verba enunciatiua de præterito veritati contraria, non præiudicant veritati, 1 vel sic. Verba † enunciatiua non inducunt impossibilem dispositionem, vel sic. Verba enunciatiua non prǽiudicant ei, cui est quæsitum ius ex actu celebrato inter viuos. Vel sic. Verba enūciatiua non disponunt in præiudicium eius, cui testōr non pōt præiudicare. h.d. Et dic, aut verba enunciatiua negant præteritā veritatem, aut enunciant veritatem de futuro. Primo casu aut negant veritatem rei, & dic vt l. Titia, §. Caius, ff. de leg. 2. Aut negant veritatem actus. & tunc si est talis actus, qui potest per pœnitentiam reuocari, & reuocant ope exceptionis, sed si non potest per pœnitentiam reuocari, tunc talia verba nihil operantur, vt hic in tex. & gl. Secundo casu, aut enunciant veritatem persuasiue, aut dispositiue, vel præceptiue, aut dubitatiue. Primo casu disponunt, quia sapiunt causam impulsiuam. Secundo casu disponunt, quia sapiunt causam finalem l. generali, in princ. ff. de 2 vsufr. leg. & l. vnum ex familia, §. 1. de legat. 2. Tertio casu, † aut verba enunciatiua sunt præteriti actus non existentis, sed in posterum effectum tēdentis commemoratiua, & principaliter pp se prolata, & tunc disponunt, ff. de dona. l. ex hac scriptura, sed si sunt prolata incidenter pp aliud, non disponunt, s̄. de test. nihil. l. ex his verbis, nisi forte sint prolata ad liberandum ab obligatione, seu vinculo, quod posset tolli nudo contentu, ff. de pact. l. tale pactum, in prin. Sed Doct. dicunt, quod ibi fuerūt verba dispositiua. Item ibi fuerunt verba prolata principaliter ad effectū liberationis. Si aūt verba enunciatiua sint futuri commemoratiua, & est talis actus, qui dependet ex animo, tunc aut dirigūtur grauato, & vñs directa per modum præcepti, aut diriguntur honorato, & tunc includunt eius grauamen. & idem, quia includunt dispositionem saltem ope exceptionis, l. emptor, §. ancilla, ff. de rei vend. Aut sunt verba ab omni grauamine absoluta, & tunc nō disponunt vllo modo, vt no. in l. peto. in prin. ff. de leg. 2.

L E X VII.

1 *Verbum orationem perficiens subauditur, vt dispositio non vitietur.*

2 *Error si reperiatur in instrumēto, an præsumatur error notarij, vel testōris.*

3 *Amicitia & inimicitia probatur per duos testes.*

4 *Adminicula facilius probantur, quam ipsum principale.*

5 *Tabellio potest infringi per duos testes.*

6 *Error scripturæ non vitiat si scriptura non sit de substantia.*

7 *Scriptura facit opponere de intentione dicentis.*

8 *Sententia, si sine scriptis sit lata, est nulla.*

Errore. Error notarij aliquid omittentis, non p̄iudicat dispositioni perfectę & legitime celebratæ. h.d. Et nota, 1 † quod verbū orationem perficiens, subaudit vt dispositionē n̄ vitietur. concord. infra de fideicommissis. l. verbum, volo. & dic quod quadruplex est subauditio, quædā est ex natura rei, seu actus: quædam ex nā orationis, quę est quędam consonātia debita, seu integritas partium orationis perfectum sensum faciēs: quædam est ex natura relationis, vt l. si quis ex argentariis, §. si initium tabularum, ff. de eden. quędam ex natura breuiloquæ locutionis, vt l. Gallus, §. l ff. de lib. & posthum. Est & alia ex nā consuetudinis, quia quod cōsuetum est, facile videtur inesse. ea. n. quæ sunt in vsu quotidiano, pro expresso habentur, ut J. de fidei. l. fin. quæ lex a ad hoc est valde nota. † Quęro, si reperitur in instrō error, vtrū pręsumatur error notarij, an error testatoris? Respondeo, aut error est in eo, quod pertinet ad officiū tabellionis, qd̄ est sibi permissum a iure, puta in indictione, & tunc pręsumitur error tabellionis. Aut in eo, quod pertinet ad officium partis, puta in re, vel confinibus, vel in aliquo noīe, & tunc pręsumitur error partis, seu testatoris. Nam pro tabellione præsumitur, quod nihil aliud scripserit, quam sibi fuerit iniunctum, & quod quicquid est scriptū, est scriptum de voluntate eius, & mādato qui rogauit tabellionem de actu conscribendo, nec pręsumitur, quod tabellio sciat alter factum, quam sicut fuit rogatus de ipso, & non attenditur in ipso scientia priuata, sed scientia, quam habet, vt tabellio. s. vt publica psona. ad hoc facit quod no. ff. de ver. ob. l. sciendum. in fin. glo. & in Auth. de Tabel. §. nos aūt. quia notarius nō p̄sumitur excessisse fines mandati, sed fideliter scripsisse. Nam publicum officiū bonæ fidei p̄sumptionē inducit, vt s̄. de proba. l. cum precibus. & de offic. ciui. in l. 2. in ver. quod non arbitramur, qui text. est ad hoc no. Secundo quæro, nunquid error possit pbari per duos testes? & uidetur quod non, quia in testamentis requiruntur plures testes ad probandum testamentum sic factum, sed error non pōt probari, quin probetur veritas contraria errori. hoc probat ff. de leg. 2. l. cum proponebatur. Item etiam eadem est disciplina cōtrario-

tariorum, & eadem regula probandi, vt s. de non nu. pecu. l. generaliter. ergo quemadmodum est probanda veritas, ita est probandus error. In contrarium vr, q error in tpe vel confinib. vel in nomine, vr posse probari per duos testes, vt l. hæredes palam. 3 §. sed si notam. ff. eo. † Item amicitia, & inimicitia potest probari per duos testes, & in testm inde dependet. ff. de leg. a. l. si quis seruum. §. si inter duos, & ff. de adi. leg. l. 3. in fi. cum si. Solu. dicit hic Cy. q error pôt probari per duos testes sm Pet. Tu dic, q quædam sunt probationes extrinsecæ, non ea testô venientes, vt q aliquis sit inimicus vel spurius, aut alio modo non capax, & ista probata per duos testes, infringunt testm, vt sup. cod. l. neque. & eõ si probaretur capacitas, vel amicitia per duos testes, coadiuuarent testm, s. fam. ercisc. l. in ipsius. ff. de lega. præst. l. interuenit. de leg. s. l. Lucius, §. fin. & ff. de prob. l. ab ea parte. & l. vbi numerus, 4 ff. de test. Quædam sunt probationes, quæ debent fieri de ipso testô, & tunc refert, aut circa substantiam testamenti, aut circa certitudinem, aut circa aliquam verisimilem suppletionem. Primo casu loquitur d. l. cum proponebatur, cum glo. sua. Secundo casu loquitur d. §. sed si notam. Tertio casu loquitur hic Cyn. & Pet. Et est ratio, quia facilius aliquid probatur per scripturam, vel præter scripturam, q ipsius tenorem, vt no. inf. de contrah. & commit. stipu. l. optimam. per Cy. & ff. de duo. reis. l. reos, §. cũ in tabulis, in gl. nisi alijs. & ff. de pac. l. iurigentium. §. quod fere. Item facilius probantur adminicula, quam ipsum principale dispositum, cum in adminiculis & coherentijs probandis sufficiãt coniecturæ, vt ff. de reb. dub. l. 1. & ff. de leg. 1. l. si seruus plurium, 5 §. fi. † Eodem modo si probatio non tendit ad probandum testamentum, nec concernit factum testôris, sed factum tabellionis, vt, quia volo probare, quod tabellio errauit in die conscripti instri, quia scripsit prius vel posterius, quã deberet, quod hoc possũ probare per duos testes, per regulam d. l. vbi numerus. & sic iste tabellio pôt infringi per duos testes, & hoc pôt examinari & probari seorsum a principali, vnde non est eiusdem naturæ. Et sic intelligo quod no. hic per Pet. & Cy. de reg. iur. l. si librarius. & l. 6 s. in fi. ff. quemad. test. aper. † Quærit hic Nic. de Mat. quid si probetur per testes, q testator dixit. Titius hæres esto, & in scriptura testamenti continetur solum Titius, & abest, hæres esto, an valebit? vr q valeat, vt hic, & ff. de leg. 2. l. cum proponebatur. & de hæred. insti. l. 1. §. ergo & si ita. vbi notatur, q ita intelligatur hæc lex. Sed ego credo in hoc, quod si testm fuerit nũcupatiuum, q valeat, quia ibi scriptura non fuit de suba testamenti, sed ad solã probationem fic. & ideo talis error scripturæ non nocet, cum testôrem constet nuncupasse, & sic complesse perfecte ea, quæ ipse debuit ad substantiam testamenti. arg. ff. de pignor. l. cõtitur, & s. de pact. l. pactum. Si autem est in scriptis testm, tunc credo, q non valeat, quia cum scriptura sit de substantia, oportet hæredis institutionem (quę caput est testamenti, adeo quod sine ea testamẽtum esse non potest, vt ff. de his quę in testa. delẽ. l. proxime,) per ipsam scripturam exprimi, vt ff. de iure codicil. l. fi. & pro hoc est supra de arb. l. ne in arbitris, §. fin aũt scriptura. ibi, cum etiam 7 iuramentum &c. † Sed vbi testator tantam institutionis partem in scriptura exprimit, quod ex ipsa scriptura potest aperte colligi tota, licet aliquod verbum desit in scriptura, tunc ideo valet, quia lex intellexit in nuncupando non fuisse defectum, & defectum scripturæ intelligi, quasi nõ fuisse defectum, cum p illud quod est scriptum appareat intẽtio dicẽtis vt in exẽplis supra po 8 sitis. & ff. de hær. inst. l. 3. §. fin aũt. & l. quoties. † In legatis ẽt & fideicommissis, quę probantur dicta, & non apparẽt scripta, licet in eis non sit substantia testamẽti, est tñ in eis substantia ipsius legati. Vñ puto eãdẽ distinctionẽ hře locum, & p prędictas rõnes. Sed quid erit in sñia, si iudex dicit, condẽno & non est scriptũ? Respon. cum sñia etiam in scriptis sit ferẽda, & sic scriptura sit de substantia pronunciationis, vt j. de sen. ex breui. re. l. 2. in fi. puto ibi eandẽ distinctionem adhibendam, quam dixi in testamento in scriptis, & idem puto in quolibet actu, in quo ad eius substãtiam requiritur scriptura. Vbi autem scriptura fit ad solam probationem, tunc dico idem, quod dixi in testamento sine scriptis secundum Nic. de Mat.

L E X VIII.

1 *Iurisdictio propter necessitatem suspenditur ad tempus.*
2 *Testis leprosus est idoneus.*

Casus. Ratione casus emergentis, aliquid interdum differtur, quod alias non differretur, & licet differatur 1 solemnitas, tamẽ non in totum abrumpitur. h. d. † No. quod propter necessitatem iuris dispositio ad tempus suspẽditur, sed non in totum tollitur. Et est arg. q pp necessitatẽ, posset sñia ferri de nocte, seruatis tñ cęteris solẽnitatibus. Si. n. non seruaretur solẽnitas, non faceret sententiam valere necessitas. Item est argum. quod propter superuenientes excommunicatos, possit sacer- 2 dos suspendere officium missæ. Item nota de contagione. † Item no. quod licet testis sit leprosus, tamen est idoneus testis, possunt tamen alij testes nolle secum interesse. arg. in Auth. iusiuran. qđ pręstatur ab his, in fin.

L E X IX.

1 *Cæcus potest esse testis in testamento.*
2 *Priuilegium patriæ concessum qualiter habeat locum.*
3 *Priuilegium patriæ si non sit Principis, ad alium trahi non potest.*
4 *Locus non consideratur, vbi est maior pars hæreditatis.*
5 *Testamenta non valent sine testibus.*
6 *Ciues cognoscuntur muneribus & honoribus.*
7 *Hæres dicitur proprie qui re & nomine est hæres.*
8 *Patriæ nomen conuenit illi, qui inde duxit originem.*
9 *Statutum, quod testes contra bannitos deponentes probent (licet malam dicti sui rationem reddant) non valet.*

Si non speciali. Qñ fit testm, testes debent esse in cõspectu testatoris, & officio suo fungi in subscriptionibus, & alijs solennitatibus, nisi per priuilegiũ 1 iuris obseruantia patriæ sit remissa. h. d. † Nota, q in teste requiritur, q viderit testôrem, & ideo cæcus non pôt esse testis. Idem si cortina sit in medio, vel paries, ita vt testôrem nullo modo videre possit, sed si posset videre, licet cum difficultate, vel per aliquam rimulam, tunc valeret, quia ita intelligitur qđ no. in l. 2. §. idem Labeo, ff. de acqua. plu. arcen. Vel dic, q in testô est necesse, quo testis videat testôrem, sed in cõctibus si hẽt vocem notã, pôt testificari, licet non viderit, vel pp cortinam, q erat in medio, vel pp noctis tenebras, & ita intelligitur illa gl. Sed Francia scus a Accursij, & Cyn. indistincte dñt non valere testimonium, q in teste requiritur visus, vt s. de test. l. testium. ibi, presto fuerint. Vnde testes qui non potuerunt videre, pp obscuritatem noctis non probant, facit quod no. ff. q met. cau. l. si cum exceptione. §. in hac. nisi dicamus q forte faciunt indicium in cõctib. & delictis, si asserunt se per uocem cognouisse cõhentem, vel delinquentem. Caueant tñ ne dicant se fuisse præsentes, quia præsentia includit uisum, & adde, q no. in l. 1. in fi. ff. de auth. tuto. p 2 a Barto. † Quæro hic, quid si patriæ concessum est priuilegium, q sufficiant in testô duo testes, uel aliud simile, nunquid proderit illud priuilegium ciuibus illius patriæ in testamentis, quæ faciunt extra illam patriam? & an proderit extraneis in his, quæ facient in illa patria? & vr q sic, in his quæ facta sunt in illo loco tm, quicunque fuerint testatoris, quia loco intelligitur datum, ff. de reb. dub. l. ciuibus, & ff. de cond. & demonst. l. filio. vt considerent iura loci vbi factum est. argu. ff. de euic. l. si fundus, & j. de emancipatio. lib. l. 1. & quæ sit longa consuetudo, l. 3. cum similibus. Et econtra, q tantũ ciuibus, vbicunque testati fuerint, argu. s. de tempo. in integrum restitut. l. fin. & de iudic. l. properandum, ff. ad munic. l. 1. Sol. mihi videtur, quod si constat priuilegium esse concessum loco, siue patriæ, habeat locum prima sententia, per iura ibi allegata, & similia. Si constat quod personę, habeat locum secunda sententia, per iura superius allegata. In dubio tamen puto quod tam loco, quam personæ sit conces- 3 sum, ar. de const. Principum, l. fin. † Sed quid si non est priuilegium Principis, sed est consuetudo loci, vt Venetijs. Respõdeo ibi, cum loci consuetudo ad alium trahi non possit, credo indistincte solam primam sententiam obseruandam, ut in his tantum testamentis, quæ ibi facta sunt (a quocunque testôre fiant) illa consuetudo attendatur, dummodo habeãt quinque testes, & non minus, vt infra co. l. fi. §. in illis. ibi, antiquam eorum consuetudinem, & ibi, minus autem, nullo modo, &c. argumẽto dictarum ll. de emancipa. lib. l. 1. & ff. de testa. l. 3. §. fin. cum simili- 4 bus. † Et hæc uera sunt, vbi tractatur de solennitatibus testamentorum, sed vbi nõ de solẽnitatibus. sed effectibus, qui sunt pręter ius commune, ut est quod Falcidia non deducatur, vel non deducatur maior quarta, uel similia, credo considerãdum esse locum, vbi testator solutionem fieri mandauerit. Et sic hoc non appatet, considerandum esse locum vbi maior pars hæreditatis est, cum ibi intelligatur quasi contractum, & ibi debet fieri executio voluntatis defuncti, vnde in eum locum videtur direxisse suam dispositionem, argu. ff. de iudic. l. exigere. & l. si fideic. & ff. de actio. & obligatio. l. contraxisse. & ff. si certum petatur. l. vinum, cum similibus. secundum Nico. de Matar. Item nota in hac lege, quod scriptura facta in loco, secũdum priuilegium loci, probat vbique, secundum Barto. Item dixit Iacob. de Aret. testari secundum consuetudinem Venetorum, solum eis, non 5 alijs illuc venientibus licere credo. † Item dixit Oldrad. per hanc legem, quod uidetur reprobari consuetudo Venetorum, qui

A D D I T I O.

a A. ß. Sed Franciscus. No. q testes qui deponunt, propter obscuritatem noctis non probant & sic facit ad dictum Old. qui liberauit quendam accusatum, uide Ang. in l. si cum exceptione, §. in hac, ff. quod met. cau.

qui dicunt, ꝙ testamenta facta in præsentia sacerdotis valent, licet nõ interueniant ibi testes, & ad hoc allegant consuetudinẽ ipsorum. sed hic dr̃, ꝙ testamenta non valent, in quibus non interueniunt testes, nisi illa obseruatio speciali priuilegio sit remissa concesso patriæ. & gl. dicit ad Imperatorem, in quo dicat, non obstante, &c. ſm Oldr. Sed ego dico ꝙ ualet consuetudo, quicquid. n. disponat hæc lex, vel Iustinianus, ȷ̃. eo. l. fi. tñ gñalis consuetudo totius mundi seruat, ꝙ patriæ, & ciuitates in hoc viuunt sua lege, & consuetudine, & hoc concordat cum iure gentium. vt ff. de verb. sig. l. verbis legis. Nam vbi non est suspicio falsitatis, pp hominum legalitatem, quare non debemus sequi veritatem, nulla ratio reddi põt, cum, & ipsæ leges sine vllo teste velint conseruare testamenta certa, & indubitata, vt ȷ̃. de fideicõ. l. fin. & Insti. de fideicom. hæred. in fi. Item nãlis iustitia hoc dictat, ergo seruandum, vt ff. de iust. & iure, & l. fin. in princ. & ff. de excu. tut. l. scire oportet, §. sufficit. ibi, dum dicit, cuius fidem tamen si sufficit firmare ex ipsa naturali iustitia. † Quæro, hic dicit, patriæ tuæ, an patria tua dicatur, in qua tu es ciuis adoptiuus, & non naturalis? & vr̃, ꝙ sic. si tot (sicut originarij) publicos honores habes, nam ciues muneribus, & honoribus cognoscuntur, vt ȷ̃. de incolis. l. ciues. Qui aũt nõ participant in publicis honoribus, non dñr proprie ciues, quia non tractantur, vt ciues, in eo quod est supremum, & maximum ciuilitatis argumentum, vt ff. de verb. obl. l. quidam cum filium. & ideo istud pronomen possessiuum, tua, non conuenit huic, qui non numeratur inter eos qui proprie possunt proferre hunc sermonem, hęc est patria mea. & hoc verum est, quia id proprio dr̃, qđ simpl'r dr̃, non quod ſm quid, ff. de leg. 3. l. hoc legatum. propriissime tñ illa dr̃ patria alicuius, vnde ducit originem. Nam sicut nomen patris intelligitur de originario, & non de adoptiuo. vt ff. de cond. & demonstr. l. fideicommissum. ita, & nomen patriæ. nam iste sermo naturalis est, ff. de capi. diminut. l. tutelas. † Originarius ergo rectissime dicit, ego sum de tali patria, qa est re, & noĩe, sed alij qui sunt re, sed non nomine, sunt ẽt huiusmodi, sed non ita proprie qui vero, nec nomine, nec re, sunt talis qualitatis, non pñt dici tales, quia non sunt, simile dicimus in hærede, nam propriissime dicitur ille, qui est hæres re, & nomine, sed de hærede ex re certa iste sermo tolerari non p̃t, sic nec ciuis (vt ita dixerim) ex re certa, põt simpliciter dici ciuis. arg. no. ff. de acqu. hær. l. pro hærede. §. Papinianus. & s̃. de his qui veniã ætat. imper. l. fin. in summa, si naturalis ciuitas potest aliquid augere circa ipsius iura, & statum, non dicitur simpliciter ciuis, si autem ex natura sua statu non posset augeri effectua, qa est effectus ciuis in omnibus, & per omnia, tunc continetur appellatione ciuium, argu. ff. de liber. & postlu. l. Gallus. §. & quid si tantum, s̃. de Episc. & cler. Deo nobis. & adde quod nu. per Bartol. ff. de adult. l. si marita, §. Iulianus, & de vsucap. l. si is qui pro emptore non tamen est omnino simile de ciue, & patria, quia nomen, ciuis, est ciuile æque bene, sicut naturale, & ideo põt vere introduci per statutum & priuilegium. † Et quod dixi in patria, idem dico in terra, vt si statutum dicat, quod homines de tali terra, &c. vt extra, de de verb. sign. c. cum in partibus. ibi, nomine terræ, & c. non solũ Regum, &c. & facit extra de post. prælato. cap. 1. & de sent. excõ. c. sententia. lib. 6. per Archid. & s̃. de hære. authen. si vero dominus, ibi, terram suam. Ista iura loquuntur de terra sua quoad regimen, & dominium, & sic non bene faciunt ad propositum: & ideo allegabis alia iura, quæ dicunt, quod illi potissime conuenit nomen patriæ, qui inde ducit originem, vt ff. de excu. tut. l. sed & reprobari, §. amplius in verbo, côtineas, & tamen extenditur ad eos qui sunt p omnia similes, ff. de uerb. sig. l. prouinciales, & arg. no. s̃. de fur. l. si quis seruo. & facit s̃. de Episco. & cler. l. nulli, §. quod si testator, ff. de iustitia. & iure, l. veluti, & ff. de abo. l. fallacter, & ff. de reli. l. minime. & de cap. & postlimin. reuer. l. postliminiũ, §. filius. & ȷ̃. si curialis relicta ciuitate rus habita. mal. l. 1. lib. 10. Vltimo scias, quod Cyn. non videtur bene intellexisse istam legem. nam dicit no. per istam legem, ꝙ officium testis in testamentis est videre, & audire testatorem, ad hoc ut testimonium perhibeat, nisi de priuilegio specialiter concesso aliud inducatur. non enim per priuilegium concedi potest, ꝙ testis qui non vidit, & non audiuit, probet, quia omnis probatio testium debet fundari per naturalia; id est, consensus, qui sunt a natura, unde est impossibile quod probet per visum ille, qui non vidit, vel ꝙ probet per auditum ille, qui non audiuit. Et licet Principis sit suprema authoritas, tamen naturalis tanta authoritate etiam mutari non potest, vt ff. de vsufr. earum rerum, l. 2. † Et per hoc dico, ꝙ si statutum dicat, ꝙ testes deponentes ꝯ bannito aprobent, licet malam rationem dicti sui reddant, ꝙ tale statutum non valet, quia est ꝯ ius naturale, nisi exponatur malam, id est non concludentem de necessitate, verisimiliter tamen. nam licet per ius ciuile non possit tolli ratio naturalis, põt tñ fingi, & præsumi, cum ius ciuile ex præsumptionibus sæpe statuat ꝯ ueritatem, quam non permittit probari, vt supra de non nume. pecu. l. in ꝯtractibus, & l. fi. s̃. arbit. tuto. Sensus ergo huius legis est circa officium testatoris, non circa officium testis, i. ꝙ testator põt testari minus solemniter, sed in hoc habet priuilegium. Forma tamen priuilegij diligenter inspici debet, vtrum relaxet solemnitatem extrinsecam, an intrinsecam, quæ proprie dicitur forma, sicut dicimus in iudicijs, & processibus. de verb. signif. c. sæpe, in cle. Scias tamen quod inter se differunt, vt no. ȷ̃. de sent. l. prolatam. ego tamen puto Cyn. aliud sensisse.

L E X X.

1. *Papa nunquam vtitur plenitudine potestatis contra ius, nisi apponat clausulam, non obstante.*
2. *Clausula ex certa scientia, vbi apponitur habet vim plenæ potestatis.*
3. *Plus & minus alt in loco, sicut in tempore.*

Si testamentum. Testm̃ est obseruandum non obstãte rescripto Principis hoc dicit. † Nota argum. a ꝙ non licet Papæ alterare vsum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta, ad hoc facit quod nota. 11. q. 1. c. non licet Papæ, põt tñ si vult, de plenitudine ptãtis, quã nunquã vr̃ vti ꝯ ius, nisi apponat clausulam, (non obstante &c.) ita clare, quod appareat de eius mente, quod intendit vti supremo iure ptãtis supremæ. & ita debet intelligi qđ no. in c. quia ꝯtingit de relig. do. in cle. super verbo, Apostolicæ sedis. † semp̃r de sua ordinata ptãte etiam sine clausula (non obstante,) vbicũque reperitur inferioribus concessum, ꝙ possunt cã cognita. In Principe. n. satis est ꝙ putet, causam subsistere, & ex opinione sua statuat, seu mandet. Sed in inferiore debet de causa liquere, vocatis his quorum interest, vt ff. de admi. rerum ad ciui. perti. l. legatum. Per statutum aũt ciuitatis talis vsus plus alterari vel mutari non potest, etiam de loco ad locum, quia plus †, & minus est in loco, sicut in tempore, sic ff. de fideiu. l. si testõ. & Insti. de act. in §. plus. Et Episcopus est mior vltimarum voluntatum ad pias causas, nec debet permittere ꝙ laici spiritualitatem vsurpent, sicut nec econtra laici permittunt iurisdictionem suam sibi vsurpari, vt ȷ̃. eod. l. consulta diualia. Et scias ꝙ alteratio est quadruplex. s. necessaria, vtilis, tolerabilis, & temeraria. Prima causa cognita conceditur, quia necessitas facit probabile, quod alias esset improbabile, vt ff. de ina. test. l. qui potuerunt. Secunda & tertia non videtur concedi, nisi Princip. vt ff. de vsufr. leg. l. legatũ. Vel dic, quod propter vtilitatẽ est permissum, vt ff. de ope. publ. l. si sed propter voluntatem non est permissum, nisi Princip. ar. ff quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane. Per temeritatem autẽ nullus rationabiliter potest, cum adita hæreditate sit naturalis obligatio ad obseruationem testamenti, quæ per temeritatem rescripti non tollitur, vt hic, tamen dicitur mutari, si Princeps apponeret clausulam, non obstante &c. quod post factum eius reprehendi non possit. infra de cri. sacri. l. 2. tamen iniuste agit in seme ipsum, vt hic.

A D D I T I O.

a An Bar. No. argumentum. Pondera bene gl. in c. ad hoc. de rescript. quæ uidet uelle, quod quando apponitur clausula, ex certa scientia, habet uim plenæ potestatis unde gl. in l. eos, in prin. C. de appe. & quæ dico in d. c. ad hęc.

L E X XI.

1. *Furtum non vitiat testamentum.*

Non idcirco. Vitium extrinsecum (sicut est vitium furtiuitatis) non officit testõ. h. d. secundum Cyn. licet testm̃ sit subreptum, nihilominus valet. hoc dicit secundum Iacob. But. furtum testamentum † non vitiat. hoc dicit secundum Bar. & est ratio, quia extranea manus non officit instrumento. l. 1. ff. de his quæ intest. delen. Vnde instrumentũ furtiuum probat, quia non habet in se vitium, nec modo afficit alieno, vt ȷ̃. de latu. li. tol. l. 1. §. ille ẽt. & l. argentarius, §. cum autẽ, ff. de eden. & s̃. de prob. l. si de possessione. & l. ad probationem.

L E X XII.

1. *Testium numerus, & forma subscriptionum dicuntur de solemnitate substantiali.*
2. *Rasura interlinearis, & subscriptio non sunt contra solemnitatẽ testamẽti, sed debilitant ipsum, & quando habeat vitiare, & quando non nu. 3.*
4. *Notario asserẽti se interlineasse vel rasuram fecisse in instrumẽto creditur.*
5. *Instrumentum, quod non habet diem, & consulem, nihil operatur.*
6. *Scriptura archiui publici omnino creditur.*
7. *Testamentum si est penes testatorem, præsumitur per ipsum facta deletio.*
8. *Instrumentum, in quo est rasura, nihil potest probare.*
9. *Instrumentum si producitur maculatum, quamuis apud notarium maculetur, non tamen diminuitur sua fides.*

Si vnus. Defectus solemnitatis cuiuslibet facit deficere totum testamentum. Deletio autem & subscriptio, vel rasura, non ad iuris solemnitatem, sed ad fidei pertinet quęstionem. hoc dicit. † Not. quod numerus testium, & forma subscriptionum, & sigillum sunt de solemnitate substantiali, sine qua sicut ciuilis obligatio non oritur, ita hæres institutus

tutus non pōt esse hæres, cum ius essendi hæres ex testō sit de iure ciuili. Et tene menti, ꝙ ista tria sunt paria, s. numerus, sigillum, & subscriptio. & omnia sunt solemnitate testamenti in scriptis. 2 Secundo not. † ꝙ interlineatis subscriptio & rasura non sunt ꝯ solemnitatem testamenti, vel instrumenti, sed debilitant ipsum, qñ inueniuntur in loco suspecto, quia prima figura est cum vituperatione, & ideo peruenitur ad veritatis indaginē. † Opp. quod 3 vitium superficiale. i. in prima apparentia, sicut est vitium rasuræ, habeat vitiare, vt ī. de edi. diui. Adria. tol. l. fin. Solu. aut agitur possessorio, & tunc testi͂n, in quo rasura, vel alia suspicio apparet non prodest agenti si est in loco fundamentali, ea quo agitur, secus si alibi, vt in l. ꝯtra, & ī. de fal. l. satis aperte, & ff. de fal. l. filius, §. sequens quæstio. Aut agitur petitorio, & tunc, aut non est suspicio in loco, es quo agitur, seu in ioco, ex quo fundatur fides scripturæ, & tunc non curamus de tali vitio, quia de vno separatorum &c. vt s̄. de donat. inter vir. & vxo. l. si maritus quondā. Aut est suspicio in loco essentiali, & tunc venitur ad veritatis indaginem, vt hic, & ff. de acquiren. hæred. l. cum falsum, & l. Pan- 4 tonius. §. rei, & ff. de bon. pos. l. cum quidam. Scias † tñ, ꝙ notarius qui fuit rogatus originaliter de scriptura, si dicit se interlineasse vel rasuram fecisse, creditur sibi, si talia verba sunt de corpore instr͂i vel subscriptionis, vt ff. de his quæ in test. delen. l. 1. per 5 Dyn. † Sed si essent a extrauagantia in margine, tunc quia non a habent diem, & consulem, talia verba nihil valent secundum Mar. Sil. Et adde id quod no. ff. de test. mil. l. in fraudem, §. si quis. per Bar. qui dicit, quod si in verbo extrauagāti, quod apparet in margine factum adiungitur, vt quia notarius dicit, cācellatum, quia scriptum per errorem, tunc talis scriptura nō probat, cum sit cancellata, & appareat cā cancellationis, hoc tñ periculosum est dicere, quia de facili posset falsitas committi per similitudinē literarum, quas multi sibi simillimas facere sciunt. Et iō videtur esse opus alio adiutorio ad infringendum quod scriptum, & publicatum est, & habet signum notarii, nisi forte sit scriptura ar- 6 chiuij † publici, cui omnino creditur, vt s̄. de fide instr. auth. ad hec, & auth. at si ꝯtius. Non tñ nego, quin aliqua suspicio sit ꝯ scripturam cancellantem, & ideo peruenitur ad inquisitionem veritatis in petitorio, arg. huius legis. sed in possessorio l. edicto. ī. de edic. diui Adria. tol. talis scriptura cancellata non facit fidem, & potius obesset scriptura cancellans, ꝙ̄ scriptura cancellata prodesset, quia talis est nā iudicij possessorii, vt requirat probationē luce meridiana clariorem, vt d. l. edicto. & facit ff. de mino. testa. 7 l. tribunus, §. vlt. † Quærit hic Pet. quid si nescitur quis raserit, vel cancellauerit, & respondet, quod si quidem erat testamentum penes testatorem, præsumitur per ipsum facta deletio, sed 8 si penes alios, secus, vt ff. de proba. l. si chyrographum. † Vltimo no., quod instrumentum, in quo est rasura in loco suspecto, est adeo suspectum, quod non facit probationem, nec plenam, nec semiplenam, nisi per id, quod in eodem instr͂o continetur non rasum, constet id esse verum, & eadem manu scriptum, vt notatur extra de relig. do. c. cum venerabilis. & argum. ff. de leg. 2. l. cū pater, §. cum imperfecta. ideo. n. in primo casu nihil probat, quia præsumitur falsum, eo quod ibi deprehenditur varietas, cum primo esset scriptum vnum, & postea illud rasum, & aliud scriptū, arg. sup. de fide instrum. l. scripturę, & ff. de test. l. qui falso vel va- 9 rie. † Scias etiā, b ꝙ si instr͂m fuit productum sine macula, & po- b stea apud notarium actorum inuenitur maculatum, ꝙ per hoc non perit fides instrumenti, vt ff. si tab. testa. nullæ ex. l. 1. & arg. ī. de iud. l. gesta. Et quod no. in l. chyrograph. in prin. ff. de adm. tut.

ADDITIONES.

a An. Bar. Sed si essent. Vide Bal. in l. pen. inf. eo. & do. Abb. in c. cum venerabilis, de relig. dom. vbi transit cum dicto Bar. in d. l. in fraudem. vide Io. de Imo. in l. 1. ff. de his, quæ in testa. delen. & quæ dixi in d. c. cum venerabilis. vide c. ex literis, de fide instr. & ibi do. Abb. & do. Io. de Imo. & quæ ibi dixi.

b And. Barb. Scias etiam. Si producatur instrumentum non maculatum, licet postea maculetur penes notarium actorum, non tamen diminuitur sua fides. & vide Bal. in l. certum, sup. vnde cognati, & Bar. in præalleg. l. 1. §. si tab. test.

LEX XIII.

1 *Testamenti solemnitas, respectu codicillorum dicitur omissa.*

Testandi. Testator in suo testō debet seruare solemnitatem, licet respectu distributionis propriæ substantiæ habeat liberam facultatem h. d. Vel sic. Testator tenetur obseruare leges in suo testō. concordat ff. de leg. 1. l. nemo pōt. ff. de adm. tut. l. quidam decedens, ff. de hæred. inst. l. pr̄, ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. in omnibus. & s̄. de sacrosan. eccl. l. generali. Nec pōt aliquid in fraudem legis disponere, vt ad l. fal. l. Seius & Augerius, & de prob. l. qui testim̄, & ff. de leg. 3. l. cum quis 1 decedens. §. Titia. † Opp. gl. de l. codicillis. §. fin. ff. de leg. 2. Solu. ibi respectu codicillorum, ñ est omissa solemnitas testamenti, & ideo valet iure codicillorum, quia testator dixit, ꝙ si aliquid minus legitime, id est minus solemniter disposuisset, volebat valere iure vltimæ voluntatis, quæ verba ita generalia includunt, ꝙ valeat iure codicillorum, & sic non obstat.

LEX XIIII.

1 *Intentionis species cognoscitur ex qualitate dispositionis.*
2 *Eligens vnam, renunciat alteri.*
3 *Stipulatio quando contineat pactum, & quando non.*
4 *Materia vbi deficit, deficit & substantia.*
5 *Qualitas rei potius inspicitur, quam vocabuli abusiua expressio.*
6 *Modus, & forma declarant voluntatem disponentis.*
7 *Actus, qui fit pluribus modis, & vtroque modo potest valere, valet fortiori modo quo potest fieri.*
8 *Institutio in re certa fieri potest in codicillis.*

Non codicillum. Qui hr̄des facit vr̄ velle testari, vel sic. Rei qualitas, agentis 1 intentionem demonstrat. h. d. † No. ꝙ ex qualitate dispōnis cognoscimus spēm intentionis. Nam qui hæredem instituit) qđ non pōt fieri citra ius & nomen testi (vr̄ velle testari, non codicillari. & ideo si hæredis institutio non valet, legata & fideicō- 2 missa non debentur, vt ī. de codi. l. fi. uer. nec transducere. † No. hic, ꝙ qui eligit unam viam, renunciat alteri, quæ sibi ꝯtriatur. concor. l. post diem, s̄. de l. commiss. Sed ꝯ oppo. quod si non valet vt ago quod ago, valet ut valere pōt, ff. de seru. l. si tam angusti. Sol. ibi unum erat sub altero, hic vnum erat alteri ꝯtrium. ibi namque via & iter non sunt ꝯtria, sed inuicem præsupponētia, ſm Oldr. de quo brocardo dic vt ibi per Cyn. Sed ꝯ istam sol. oppo. certum est ꝙ sub stipl̄one continetur pactum, & tamen si non valet vt stipl̄o, non ualet vt pactum, ergo tacita inclusio nihil operatur, cum expressum vitiatur, l. 1. §. cum qui, ff. de con 3 stitu. pecun. Sol. stipl̄o † continet pactum, verum est qñ est vtilis, secus si inutilis. Vel dic, ꝙ continet pactum. i. cōsensum, sed non continet pactum, prout incidit in aliam speciem ꝯtus, ar. l. si ego. ff. si cer. pe. Fallit fauore liberationis, ff. de acce. l. an inutilis, ut obstet exceptio doli. arg. gl. ff. de libe. lega. l. non solum, §. liberationis verba. non vt oriatur nālis obl̄o ad non petendū. 4 sic intelligitur ff. de pac. l. si unus, §. si acceptilatio. Nec † distinguo effectum formæ, uel materiæ, nam vbi deficit materia, ibi ēt sub͂a deficit, sicut ēt vbi deficit forma. arg. ff. de pac. l. iurisgētium. §. 1. & de ꝯhen. empt. l. in uenditionibus. §. unde quæritur. Dico ergo, quod speciale est fauore liberationis, de ęquitate ut in §. si acceptilatio licet de rigore secus esset, ut l. an inutilis ſm antiquam lect. gl. tamen & omnes Doct. dicunt aliter. Oppo. ff. de iureiu. l. sed & possessori. §. item si iurauero. Sol. ibi potius inspicitur effectus verborum quam superficies, qua ratione ibi 5 ualet quod ago ut ago. & sic non ob. † Nam potius inspicitur rei qualitas, quam expressio vocabuli abusiua, ff. de præsc. uer. in l. Insulani. & qđ no. s̄. de rescin. vend. l. preuij. per Cy. & ī. eo. l. testamentum, non ideo, & no. in l. si librarius. ff. de reg. iur. Itē oppo. ff. ad Treb. l. Scæuola. Sol. verbum substituo, cōe est, ut ff. de vulg. subst. l. nam hoc iure. & ideo prolatum in codicillis trahitur ad fideicommissum. Sed verbum instituo, est directum, ut in c. 1. de testa. lib. 6. & ideo non potest sonare, nisi in testamento, & non in codicillis, ut hic. Oppo. de l. cum precario, ff. de precar. Solu. ibi ualet, vt ualere potest, in prima specie eiusdem contractus, & uerba ibi posita ad agendum, non minuunt quin valeant secundum primam naturam, ut ff. de pec. leg. si peculium, §. si fuerit. & facit ff. de test. in l. 3. & ī. eod. l. hac consultis- 6 sima, §. pen. † Extra no. ex hac l. quod uerba apposita in aliquo actu, item modus & forma declarant uoluntatem disponētis. Et sic est arg. quod si arbiter & arbitrator cognouit ut arbiter, non possit pronunciare vt arbitrator. quod non puto uerū, quia potestas data est sibi, nec una tollitur per electionem alterius, facit quod no. Inn. extra de præser. cum ea officii. bene credo tñ uerum, ꝙ si cognouit ut arbiter, quod in dubio vr̄ pronūciasse ut arbiter, vt sic non possit appellari. nec peti reductio ad arbitrium boni uiri, ut ff. de arbit. l. diem proferre, §. stari. Si autem non seruauit processum arbitri, tunc vt arbiter non pōt iudicare, sed ut arbitrator, & ideo poterit peti reductio, ut ff. pro 7 soc. l. unde si Neruæ. Si uero dixi, pronuncio ut arbiter & arbitrator. si quidem utroque modo pōt ualere, ualet fortiori modo quo pōt. l. ut non petatur reductio, arg. ff. de serui. urb. præd. l. si domus. & ff. de hære. insti. l. si non lex. Posset tñ dici ꝯtrium, quia arbitri sentēna nulla est, ut l. 1. s̄. de arbi. sed arbitramentū sicut quædam transactio ualet, ut no. in Auth. ut dif. iud. §. 1. & quia res in dubio debet ualere, intelligam, quod ualeat iure arbitratus, & si est ibi iniquitas, corrigatur per superiorem, & ista opinio æquior est, & de cōsuetudine obseruatur. Idem dicit hic Iac. Bu. quod si promitto respondere sub quocūque iudice sub pęna, non uideor eius iurisdictionem prorogare, & hoc ideo, quia pęnam adieci. Tu dic ut no. in l. j. in glo. ff. de iud. & adde 8 quod dixi s̄. l. proxi. † Vltimo quæro, nunquid institutio in re

certa

certa possit fieri in codicillis, & dic quod sic, vt valeat iure relicti, nõ iure institutionis, vt ff. de hære. inst. l. quoties. Quid ergo si pr. reliquit filio in testõ decem, postea in codicillis declarat, quod iure institutionis, an valeat testm ope, & declaratione codicillorum? Rñ. non, vt ff. de iu. codic. l. quod per manus. Sed quid si testator adiecit, quod si non valet de iure codicillorum, valeat iure testamenti, in cæteris omnibus vetus testamentum confirmatur, dicam infra, de codi. l. fi. in fin. in vlt. col.

LEX XV.

1 *Solemnitas verborum non attenditur in testamentis ordinandis.*
2 *Peregrinatio duplex est, bona vel saltem non mala, & mala.*
3 *Dictio, tanquam, diuersitatem significat.*
4 *Testamentum semimortui valet, si sit sana mentis.*
5 *In papyro valet, sicut scriptum in membrana.*

Quoniam. Valet institutio, siue sit facta verbis præceptiuis, quæ vocantur directa, siue deprecatiuis, quæ vocantur inflexa, siue per uerba temporis præsentis, siue futuri, & si testator erat quodammodo semimortuus, vel balbutiens: & sine scripta in membranis, siue in papyro sit, vel 1 alia materia. h. d. † No. ar. quod in testis ordinandis ablata est verbo 2 rum solemnitas. † Item no. quod non est curandum de verborum qualitate, dummodo constet de mente loquentis. Item no. in hac lege, verba apta ad institutionem hæredis, & adde, quod no. §. fam. erc. l. quoties. De verbis autem aptis ad legata hr. ff. eod. l. in eo. & ff. de leg. 1. l. etiam eo modo. & l. & hoc modo, & l. si ita. 3 Item † no. quod verba directa. & præcaria, dñr trib. mod. Primo modo, vt hic, uam directa dñr imperatiui modi in uerbo, & nominatiui, & vocatiui casus in noie. Alia dñr inflexa. Secundo modo dñr directa nedũ verba imperatiui modi, sed ẽt verba optatiui. Item verbum, volo, & verbum, mando, dñr præcaria, seu de precatiua, vt l. 2. com. de leg. & sic plus est iubere quam mandare, vt no. ff. de offic. præsid. l. sæpe. Tertio modo dñr, prout accipitur in mã substitutionis directæ, & obliquæ, & de hoc plene dixi §. de sacros. eccl. l. fi. & allegantes legem nostram ad hanc materiã, male allegant, cum ista lex loquatur de verbis directis, & inflexis respectu institutionis, non respectu fideicommissi. † Item no. 4 quod valet testm semimortui, dum tñ sit sanæ mentis, & apte possit verbum proferre, vt ff. de leg. 3. l. Pamphylo. §. propositum, & ff. 5 de fideic. l. si parer. §. fi. & §. de test. mil. l. milites, §. perinde. † Vltimo no. quod ita valet scriptum, vel publicatum in papyro, sicut in membrana, & sic statui libris notariorum, & mercatorum, & alijs codicib. rationum scriptis in papyro, sicut in membranis. facit ff. de bon. poss. l. chartæ. cum similibus.

LEX XVI.

1 *Dignitas instituti non officit testamento.*
2 *Dignitatis ratione, & potentia præsumitur contra aliquem.*
3 *Hæredis approbatio testamenti triplex est prima simplex, secunda per solemnem promissionem tertia per solutionem.*
4 *Alimentorum solutio de præterito inducit obligationem in futurum.*
5 *Testamenti forma non alteratur respectu reliquorum legatorum, quando heres non fuit sequutus voluntatem defuncti.*
6 *Solemnitas introducta fauore publico non potest renunciari.*
7 *Testamentum non solemne & falsum æquiparatur sed non per omnia.*
8 *Hæreditas non aditur ex testamento inualido, nec ex eo debentur legata.*
9 *Legata debentur a quocunque hærede.*
10 *Dominium facta in traditione, transfertur ex inutili legato.*
11 *Testamentum non solemne præiudicat, si ex certa scientia approbatur.*
12 *Soluens alimenta ex certa scientia, an sibi præiudicare possit.*

1 **Non dubium.** Dignitas † instituti non officit testõ, & approbatio hæredis firmat lega- 2 ta alias inualida. h. d. Oppo. J. eod. l. nolumus. † vbi rõne dignitatis, & potentiæ præsumitur c̃ aliquem. Solu. vt ibi, & facit ff. ad Treb. l. sed, & qui magna. Secundo opp. & vr̃, quod approbatio hæredis non faciat eum teneri ad legata alias inualida, vnde vr̃ obstare, §. de iu. & fac. igno. l. si post diuisionem. & l. cum testm. 3 Sol. triplex est † approbatio. Prima simplex est, qñ hæres dicit simplr, approbo, & talis approbatio non nocet hæredi, quia per eam non inducitur ciuilis oblĩo, quæ erat in c̃trio. Secunda approbatio est per solemnem promissionem. Tertia approbatio est per solutionem, & in istis duob. modis approbãdi loquitur lex nostra, dummodo promissio sit facta ex certa scientia, vel per errorem iuris, & non facti, ut J. ad l. Falc. l. fin. Nec obst. ff. de exce. doli. l. s. §. circa. quia hic non deficit cã, cum voluntas testõris præcedat, arg. ff. de fidei. lib. l. in testõ, ibi, pios tñ filios. Tertio oppo. quod requiratur præstatio triennij, ut J. de fideic. l. 1. Sol. a. ibi 4 quantum ad futurum tractatum, & est speciale † fauore alimentorum, ut rõne præteriti inducatur in futurũ oblĩo; alias secus, ut §. de pact. l. si certis annis. Quarto op. quod sufficiat semel esse præstitum, ut J. ad l. Falc. auth. sed cum testator. Solu. ibi erat solemne testm. Quinto opp. c̃ hoc de leg. Lucius. §. si testõr. de leg. 2. Sol. hæres ibi non fuit secutus voluntatem defuncti, quia soluit ante tps, & ideo respectu reliquorum legatorum forma 5 testamenti non alteratur. Sexto oppon. de leg. filio præterito ff. de inoff. testa. ubi sufficit approbatio verbalis, licet nihil sit solutum, vel promissum. Sol. ibi deficiebat solemnitas introducta fauore liberorum, cui fauori põt renunciari, hic aũt deficiebat 6 † solemnitas testium, quæ est introducta fauore publico, ne fal- 7 sitas committatur, vt J. de fideicom. l. fi. Septimo oppo. † quod non solemne & falsum æquiparantur. J. de fideic. l. si veritas, sed falsum approbari non potest, vt J. de fals. l. ex initio. Solu. æquiparatio non est per omnia, nam id quod est verum, licet non solemne, habet esse de iure gentium, quo iure est introducta naturalis obligatio vt ff. de reg. iur. l. cum amplius, §. is natura debet. quæ obligatio in constitutum deduci potest, vt ff. de constit. l. 1. §. de- 8 bitum, in falso secus est, cod. tit. l. fin. Octauo opp. † nam si testm non valeret, ergo ex eo non aditur hæreditas, ergo non debentur legata, neque ciuiliter, neque naturaliter, vt J. de fideicom. l. eam quam. Sol. concedo, & ideo in l. nostra non agitur ex approbatione, tanquam ex promissione, sed condictione ex lege propter approbationem, & ita dicebat Simon Vincentin. sin Oldr. quod non placet, quia aditio hæreditatis est solemnitas introducta de iure ciuili, sed de iure gentium non requiritur aditio ex testõ. sed 9 † legata debentur a quocunque hærede. nam si testator grauauit hæredem scriptum, quem cæteris præferebat, multomagis vr̃ sensisse de alijs, & ideo non deficit consensus testõris, & iõ naturalis oblĩo oritur iure gentium inspecto, quæ potest recipere firmitatem ex adiecta obligatione ciuili per pactum, vt hic Vel potest consistere opinio ipsius Simonis in pacto nudo. l. legitima. ff. de pac. Sed Nic. de Mata. dicit, quod si ex certa scientia hæres dicit, approbo testũ, quod talis approbatio sibi præiudicat, per hanc legẽ, ergo hoc casu cum nulla sit promissio, agetur condictione ex 10 hac l. & ita etiam potest intelligi dictum. Simonis & Oldr. † Vltimo no. quod ex inutili legato, facta traditione transfertur dominium Non obst. §. de furt. l. 1. quia ibi erat improbata substantia obligationis, ac etiam alienationis & consensus, & traditio, hic autem erat vtrumque permissum, & facit quod no. §. si quis alteri vel sibi. l. multum, & §. de fide instru. l. c̃ctus, in ver. id quod Item qñ non est improbata substantia, sed qualitas, transit dñiũ, 11 vt ff. de dolo. l. & eleganter in princ. † In gl. l. soluẽdo ibi, cũ testamentum. hoc credo uerum, si errando & credendo illud solenne, hoc dicit, ut colligitur in l. allegata. sed si ex certa scientia, cũ sciret illud non solenne, per talem modum approbauit, credo quod sibi præiudicat, per hanc legem, vt infra, de fideicom. l. si ueritas. & l. 2 & supra de arbi. l. ne in arbitris. §. fin. & leg. cum antea. 12 §. 1. † In ea gl. in fin. sed quid de annuo legato, non ad alimenta, quæ soluit cum certa sciẽtia per aliquod tempus, nunquid sibi præiudicet in futurum? vel si relictum est ad alimenta, & soluit ex certa scientia per annum, vel duos annos, an sibi præiudicet & in futurum? & videtur quod non, quia plura sunt legata, vt ff. de dona. cau. mortis. l. senatus. §. fi. & de annu. lega. l. cum in annos. & agnitio in vno legato, non præiudicat in alio, vt hic, & ꝓ hoc est ff. ad legem Falcidiam. l. quod de bonis. §. non idcirco. & infra de fideicom. l. 1. cum dicit. nõ minus in tali causa triennio. E contra quod sic, cum simul cohæreant & coniunctæ sint singulorum annorum præstationes, argum. infra de tempo. appell. l. per hanc. & ff. de annuo. leg. etiam, §. 1. & maxime in alimẽtis vbi est in omnibus vnus fons legandi, & vna stirps siue radix, scilicet alimentatio, ne alimenta deficiant. arg. infra de duobus reis. l. fin. in fi. & §. de nupt. l. penult. in fin. Solu. mihi uidetur, quod si legatum annuum vel menstruum est unum tantum, quod est quandoque, ff. quando dies leg. ced. l. Firmio. §. fi. & l. si cum præfinitione. & tunc non est dubium, quod de toto tempore sibi præiudicat, vt hic, & J. de fideicom. l. 2. Si autem plura, quod est regulariter, ut supra allegatum est, tunc si quidem ad vnum finem expressum est, puta ad alimenta, vel ad habitationem, uel ad soluendam doctrinam magistris, vel aliud simile, tunc puto idem, propter unam radicem. arg. sup. de duo. reis. l. fi. in fi. Nec obst. inf. de fideicom. leg. 1. ibi eãque &c. vbi dicit minus &c. quia ibi non constabat eum ex certa scientia cognouisse, sed ex mutua præstatione, præsumitur sciuisse, & ideo requiritur præstatio certi temporis, si autem nõ erat relictum ad certum finem expressum, tunc non præiudicat sibi, nisi in eo, quod agnouit argu. dictæ legis, quod de bonis. §. non idcirco. nam & alias est inter dictos modos legandi annum differentia. ff. quando dies leg. ced. l. nec semel. §. sed & si quotannis. & §. si in habitationem, secundum Nic. de Mat.

LEX XVII.

1 *Testator non est curandum qualiter loquatur, si de mente eius appareat.*
2 *Testamentum vitiatur, si necessaria omittuntur.*
3 *Cautela abundans non nocet.*

4 *Testamentum non continetur nomine contractus.*
5 *Statuta pœnalia non extenduntur de contractibus ad testamenta.*

Testamentum. Remouens verborũ ineptitudine & superfluitate testm̃, valet, & solemnitas omissa disputationem viuat, sed superflua solemnitas & abundans cautela non nocet.h.d. † No.primo, a quod non curamus, quõ loquatur testtõr, dummodo appareat de mente, vnde si testtõr vocat septem testes, & dicit, vos eritis pñtes huic ꝯtui, & hæredem instituit, erit testm̃, licet testator vocauerit ipsum ꝯctum, & idem si vocauerit ipsum codicillum, vel donationẽ, iõ est argu.pro Inno.in c.petitio. extra de proc. qui dicit, ꝙ si dico, constituo talem meum asinum ad agendum, & defendendũ, quod iste est legitimus procurator. † Secundo no. ꝙ vbi necessaria prætermittuntur, vitiatur testm̃, & ꝯctus, quia omissio modi, & formæ semper vitiat actum, ẽt quantumcunque fauorabilem, vt ff.de verb.obl.l.qui Romæ, §.Flauius Hermes. † Tertio no.quod abundans cautela non nocet, sic ĩ.titu.i.l. hac consultissima.primo rñso. Et idem in iudicijs, quia nunquam nocet seruatio ordinem, ẽt vbi põt prætermitti vt no.Inn.extra de iud.c.posuit. Qñque tñ ex abundanti cautela præsumitur dolus, & scientia, vt no.ff.de cond.iust.l.si quis sub condõne hæredes, item qñque superflua vitiant, qñ non sunt ĩ actus naturam, sed ꝯ actus naturam, l.actus legitimi, ff.de reg.iur.l.Græce, §.illud, ff. de fideiuss. & est ratio. quia est ibi peccatum formæ, & forma est indiuisibilis, & inseparabilis, & ideo vtile per inutile vitiatur, ſm Iac. Bur.† Extra quæritur, b nunquid noĩe ꝯctus contineatur testm̃? gl.dicit ꝙ non. & sic vendita gabella ꝯctuum, non vr̃ vendita gabella testamentorum, & si statutum annullat ꝯctum rõne gabellæ non solutæ, non ppea annullat testm̃, quia ista sunt diuersa, cum eorum diffinitio sit omnino diuersa, vt ff.de verb.sign.l. verba ꝯxerunt, ff.de duobus re.l.eadem.in prin.& glos. in 10. col. in tit.de pace iura.fir.cap.1. §. item sacramenta. † Sic ergo statuta noui iuris inductiua, maxime pœnalia, non extenduntur de contractibus ad testamenta, nec econtra, nec procedit ista argumentatio in statutis, quæ tantum disponunt, quantum loquuntur, & non plus.

ADDITIONES.

a An. Bar. No.primo. Vide Bal.in l.id quod pauperib.sup.de Epis.& cle.& Host. in c. petitio.de procura.

b And.Barb.Extra quæritur. An appellatione contractus veniat testamentum.quod nota pro statuto,& an veniat donatio causa mortis, vide glo.l.contractus, sup.de fide instrumentorum,& op.tex.l.si inf.de lung.vbi dicitur non solum in alijs contractibus,& sic videtur inferre ꝙ sit contractus, vide glo.in l.s.de do.prælega. tex. in l.iubemus nulli, in vers.donatione causa mortis, vel alio quocunque vltimo arbitrio. ecce ergo quod est vltimum arbitrium, quod bene nota. an de ea soluatur gabella, vt de contractu vide, quæ addidi ad Bar.in l.si donationis.sup, quod inet. causa.& comprehendetur voluntas in genere, vt l.licet, C.de pactis. vide ibi Ang.

L E X XVIII.

5 *Ordo iudicij non seruatur, supposita iudicis incompetentia.*
2 *Prorogatio iurisdictionis non habet locum, vbi est certus iudex limitatus.*
1 *Tabellio non põt scribere acta in causa, nisi sit deputatus per superiorem.*
4 *Iudex non potest prorogare iurisdictionem in alium, nisi illam quam habet.*
5 *Iurisdictiones per portas sunt diuisæ, vnus in porta alterius non potest cognoscere.*
6 *Clericus non potest trahi ad forum seculare, directe vel indirecte.*
7 *Iudex vnius causæ, de omnibus quæ illi causæ debent adesse, potest cognoscere.*

a Testamenta. Insinuatio facta a coram non competenti Iudice, non tenet.h.d. No. ꝙ incõpetentia Iudicis vitiat insinuationem. nec mirum, qa vbi iudex est incompetens, deficit persona & ordo iudicij.† Vnde dicit Innoc.ꝙ supposita iudicis incompetentia, impossibile est, ꝙ sit seruatus ordo iudicij, qa omnia videntur omissa, quia pro non factis habentur.extra, de offi.deleg.c. prudentiam, per Inn.super gl. in verbo, constate.in fi.facit quod no.in clem.1.de seq.poss. † Secundo no. ꝙ vbi est certus iudex & limitatus, non habet locum prorogatio in alium Iudicem, vt hic, & ĩ.de Epis. & cle. l. repetita. præsertim in causis, in quib. proprie non est ꝯdictor. nam in iudicio, in quo non sit aliquis actus contentiosus, quia actus habebatur pro lite contestata, non proprie dicitur ꝓrogatio fieri, ſm Ia.de Rauen.Pe.& Cy.in l.vbi, §.1.ff.de tut.& cura.da.ab his. & idem † dicendum est b in tabellione, quia ẽt de partium volũtate non põt scribere in cã. nisi tabellio deputatur per superiorẽ, ff.de iu.fisci.l.in fraudem, §.quoties, in ver. commentariẽsis &c. & sup.de spor.l.1.& no.per Cy.in d.l. repetita. nec quisquam dẽt officium sibi commissum excedere, & de officio alterius tangere, vt inf.de appa. procon.l.fin.& de app.præfec.an.l.2.& de numera.& chartu.l.in prouincijs.in fin. lib. 12. † Et adde qđ dicit c Cy. ꝙ l.ista est in arg. ꝙ quis possit illam demum iurisdictionem in alium iudicem prorogare, q̃ ille iudex hẽt in suis subditis, & notarium, & ideo si quis fuit deputatus in palatio solum ad maleficiũ, non possit quis prorogare iurisdictionem ipsius in cã ciuili, ſm Iac.de Are.ad quod facit ff.de iud.l.solemus, §.latrunculator, ſm Cy.& est ratio, d quia prorogatio dẽt fieri in his, quæ sunt eiusdem formæ, & naturæ, vt no.in c.hi qui.de præbẽ. lib.6. † Item facit hæc lex, ꝙ si diuisæ sunt iurisdictiones per portas, vel quarteria, quod vnus non possit cognoscere in porta alterius. Non obst.ff.de sol.l. quæro, quia loquitur in ꝯctibus qui ex conuentione legem accipiunt, sed iurisdictiones sunt de iure publico introductæ, & forma data eis a iure mutari non põt pactis singulorum, vt hic, & ĩ.e.l. consulta. cum simi. & ideo non valet quod iudex facit alibi, quam in loco sibi pro se deputato a consuetudine, vel statuto, vt ff.de iustit.& iu.l. pen. & ĩ. de sent. & interlocu.cum sententiam.& ĩ.de custo.reo.l. a. in fi. nisi sit actus voluntariæ iurisdictionis, vel qui expediatur de plano, vt not.ĩ.de confes.l. vnica. Non ob.ĩ.quõ. & qñ iud.l. si ut proponis præses. quia ibi loquitur in præside, qui habet plura tribunalia, cui in qualibet ciuitate suæ prouinciæ est locus causarum, & ideo si citauit ad sñiam audiendam in vna ciuitate, & pronunciauit in altera, non valet, nec ibi dr̃, ꝙ nõ teneatur seruare morem maiorum. Canonistę tñ dñt in Epo, ꝙ põt eligere sibi locum, vbi placet in sua diœcesi, vt in c.cum Eps, de offic.ord.lib. 6. sed de iure ciuili obtinet quod dixi superius. Si autem sunt iudices, qui non habent assignata tribunalia, ut sunt Iudices super cõi diuid. in ciuitate Perusij, pñt in quolibet loco sedere pro tribunali, dum tamen sit publicus, & honestus, vt dicit gl.ordin. & no.in d.l.cum sententiam.† Vltimo formo talem q̃onem, supposito statuto ciuitatis Perusij, quo cauetur quod legata non valeant, nisi insinuentur coram Vicario Capitanei populi citatis citandis. modo occurrit casus, ꝙ quidam clericus fuit hæres institutus in testõ, in quo fuerat legata relicta quibusdam laicis, qui petunt insinuationem legatorum, & fecerunt citari coram dño Vicario dictum hęredem, quo non comparente, iudex ꝓnunciauit dicta legata esse legitime insinuata, modo quæro an dicta insinuatio valeat? & vr̃ ꝙ non, quia clericus non p̃t trahi ad forum seculare directe, vel indirecte, etiã uolens, vt extra de for. compet. c. si diligenti. Cum ergo citatio est nulla, ergo processus est nullus, vt Inst.de pę.teme.lit. §. fi. cum.n. nã citationis est afficere citatum, certe iudex secularis non hẽt hanc ptãtem in clericis, ut ĩ.de Epis.& cle, auth.statuimus. In ꝯrium vr̃, nam si hoc est uerum, sequitur impossibile. s. ꝙ dicta legata non ualent, cum insinuari non possunt. Alius.n.quam Iudex causę citare non potest. Non obstat, ꝙ solet dici, ꝙ iudex secularis debet scribere Iudici ecclesiastico, ꝙ citet clericum suum, ꝙ comparcat ad opponendum insinuationi. Nam aut citabit, ut compareat in curia Episcopali, & hoc est impossibile, quia nec de forma statuti, nec de iure communi Episcopus habet aliquam iurisdictionem cognoscendi super insinuatione, ut hic, & ĩ. eod.l. consulta.& ĩ.de Epis.& cle.l.repetita. aut citabit clericum, mãdãdo eidem, ꝙ compareat coram Iudice seculari, & hoc etiam est impossibile, ut d.c.si diligẽti. Sol.dico, ꝙ dicta insinuatio ualet, quia super talibus assignationibus, & insinuationibus est iudex competens iudex secularis, non autem aliquis iudex ecclesiasticus.† Si ergo est iudex causę, ergo omnium cognitionum, q̃ dictæ causę debent adesse: & quilibet uolens opponere, siue sit clericus siue laicus, oportet quod opponat coram eo qui est iudex causę, ut ff.de re iudic.l. a diuo Pio. §. si super. Item quia citatio

ADDITIONES.

a A.B. Insinuatio facta. Tene menti gl.illius cle.contrariam gl. habes in cle.1. de re iud.& limita, nisi essent latę tres sñiæ, per tex. in cle. nec calumnijs. de re iud. Secundo, nisi statutum diceret, nisi nullatenus, gl.in cle. 1.de seque. pos.præalle. Tertio, nisi supra illud iudicium non esset aliud superius, puta si opponitur Papæ, ꝙ fuit electus per Cardinales suspensos, non existente concilio, non põt opponi de incompetentia, ita sing. dixit Bal. limitando illam gl.in addi. Spec.in ti.de excep. Quarto limita, ꝙ non pñt opponi incompetentia modi, licet posset opponi incõpetentia iudicis. ita sing. dixit Bal.in l.licet, sup.de procu. & gl.in clem. 1.allegauit optimum tex.in l.scire oportet, §.pen.alias fi. & ibi Bal. ff. de excus.tut.l.non erit, §.dato, de iurein.& l. 1. ff.de his qui no.infa.uide quæ notaui ad Bal. in l. fi. inf. de exce. uide Bal.in l.fi. de iust.& int.

b A.B. Et idem dicendum est. Et uide gl.l.2.inf.de in.fis.lib.x.& gl. in l.iubemus. de lib.cau.& l.cum licimus, de aprie.& censi. lib.11.& an cadat a iure suo, vide Bald. in l.secundum, infr.de dona.& text. mirabilem, & ibi Barto. l.si qs.inf.de expen. pu.lib.11.

c A.B. Et adde quod dicit. Et uide Bal.in c.1. §.item sacram, de pace iura.fir.in iudice insinuationis, & an insinuatio sit uoluntaria iurisdictio, est gl. in Auth. infr.de defen.ciui. §. nulla.

d A.B. Et est ratio. Tene menti, quia iurisdictio prorogata debet esse eiusdem qualitatis, cuius est prima, si ergo nullam habet, non potest prorogari, ratio, quia illud quod non est, extendi non potest, l.decem, ff.de uerb.obl.& uoluit do.Pet. de Ancha.in c.significasti.de fo.compe.uide Bal.in l.non dubium, sup de le.& l.si qui ex consensu. C.de offic.iud.quod procedit non solum in iurisdictione Episcopali, sed etiam in pœnitentiali, ut est gl. sing. secundum Mod.in cle. 1.in uerb.spirituali.de priuile. vnde si habeo licentiam ab Episcopo eligendi sacerdotem cui confitear, debeo eligere illum cui alij confitentur, & intellige quando habet iurisdictionem in actu, non enim sufficit habere illam habitu, vt est tex. l. obseruandum, de offic. præsid.

citatio quæ fit de hærede, non est simplex nec absoluta citatio. sed potius conditionalis in effectu.f.si vult se opponere,si aũt se nõ opponit non est aduersarius,vt no.in l.ea quidem. §. si man. ita fue. ali. Vnde dicta citatio potius põt dici edictum q̃ citatio, ex eo ꝙ oẽs astringit,vt ext.q mat.accu.po.c. cum in tua, & ca.si. de ele.lib.6.& potius vr̃ citatus ad volũtatem exquirẽdam, q̃ ad cãm. Idem dico si hrs sit forensis,quia iudex bene potest citare forensem intra suum territorium,& ita fuit Perusij consultum per aliquos sapientes,& bene: qa licet reqratur citatio. tñ actus iste est qnasi voluntariæ iurisdõnis,vt no.in l.fin.§.q adm.ad bo. pol. Itẽ ptor hic nihil statuit,sed ex ordine aliqd facit, ff.de bon. auth.iud.pos.l.cum vnus, quem ordinem dẽt seruare quatenus põt,saltem de facto.ar.ff.de uerb.obl.l.quidam cum filium. Necessitas ergo. & qualitas causæ facit, vt dicta insinuatio valeat, quia iudex,& pars faciendo ꝙ possunt, nõ tenẽtur ad ampliorẽ obseruantiam,vt ff.de cond.inst.l.mulier.§.pe.

LEX XIX.

1 *Testamentum quandoque insinuatur Principi.*
2 *Notoria sine testibus possunt probari per auditum.*
3 *Testamentum quando fit coram iudice, septem testes sunt necessarij, sicut coram tabellione.*
4 *Testamentum scriptum manu tabellionis coram septem testibus, nunquid probet.*
5 *Sicut dictio, qualiter sit apponenda in testamento.*
6 *Scriptura publica habet vim duorum, vel trium testium.*
7 *Testator testamentum suum potest insinuare.*
8 *Testamentum animo insinuandi,coram iudice sufficit producere.*
9 *Factum cum conscientia iudicis esse dicitur id, quod est factum eo sciente, licet tacente.*
10 *Testamentum licet per Principem sit approbatum,tamen reuocari potest.*

Omnium. Testamentum factum coram Principe est corpio solemne,potest tamen mutari,& si negetur Principem fuisse præsentem, ad Principis probandam præsentiam, sufficiunt duo testes. Aequiparatur ergo Princeps actis,& testibus solenniter habitus, & plus etiam operatur, quia tale testamentũ prætoris adminiculo nunquam eget, nam vbi est Princeps, ibi non solum homines astant, sed tota ipsa legalis philosophia concurrit ad testimonium perhibendum hoc dicit. No. quod vbi est Princeps, ibi semper sunt multi nobiles.
1 † Item no. testamentum quandoque insinuari Principi, quandoque inferiori iudici apud acta, quandoque publicis personis coram septem testibus,ut quando est tabellio rogatus, adhibitis septem testibus.& si quidem insinuatur Principi, non exigitur aliquis numerus testium ad solẽnitatem, tamẽ si dubitetur de præsentia Principis,sufficiunt duo testes, de præsentia deponentes,secundum Old. Et est arg. quod notorium censetur esse testamentũ factum coram Principe, & possit probari per duos testes, qui debent reddere rationem duplicem.s.actus cui inter fuerunt. Item notorietatis,quia coram Principe, & sic duplex ratio debet reddi a teste.s.veritatis,& notorietatis:nisi enim probetur substantia, & ueritas, non potest probari eius qualitas.s. notorietas. Nam impossibile est intelligere antecedentia, extra subiectum,vnde per visum nunquam pt probari notorium per
2 eũ q non vidit factum. †Quædam tñ sunt notoria pauditum, & tunc pt probari notorium,absq; eo ꝙ testes viderint. vt no. Inno.extra de off.dele.c.statuimus.de iura.calum.c. cum causam, & facit infra de appel.l.hi qui.& l.ciues. & dicit Iac. But. ꝙ proprie nihil est notorium,si indiget probatione. Si antem non indiget probatione, vt quod tumultus fuit in populo ad expellendum Cardinalem de Bononia, & huic similia. ista sunt proprie notoria, nam licet expulsio sit actus momentanei, tamen permanenna expulsionis est actus perseuerans,vt ff de iure cod.l.Plo-
3 tiana. † Sed nunquid quando testamentum fit coram iudice, sunt necessarij septem testes, sicut quando fit coram tabellione,cum vterque sit publica persona? Dicit Nic.de Mat.ꝙ sic,vnde præsentia iudicis facit idẽ, quod publicatio, de qua loquitur §.eod.l.publicati. s. ꝙ testm̃ in scriptis probet tanquam publica scriptura, pp præsentiã iudicis, sicut si tabellio esset inde rogatus, tamen solemnitas qnatuor testinm requiritur secundum Nic.de Mat. Alij dñt,ꝙ apud acta sufficiunt duo, vel saltem tres testes,& tabellio, vt j.eo.l.sancimus.uer.si autem. vel dic,ꝙ aut fit apud acta,& tunc sufficiunt duo testes. Aut alibi factum insinuatur in actis,et tunc debet habere originalem solemnitatem per tres testes, nam si non tenet principale, non tenet insinua-
4 tio. † Item nunquid testamentum scriptum manu tabellionis coram septem testibns probet?& vr̃ dicendum,ꝙ non,nam coram publico tabellione non potest fieri insinuatio, vt §.l. proa. & no.j.eo.l.hac consultissima.§.si. Cum ergo testamentum nũcupatiuum, vel in scriptis factum etiam coram testibus sine insinuatione non probet, vt l.a.ergo nõ sufficit esse scriptum per tabellionem. Sed Nic.de Mat. dt, ꝙ in ista l. est casus, ꝙ creditur tabellioni rogato per testatorem,& glo. ord. dicit,ꝙ si multi faciunt testamentum eodem die,& loco per vnam subscriptionem tabellionis, post mille testamenta probarentur omnia testamenta cum eiusdem testib.scripta,vt no.in l.2.ff. quemad. te. aper.& non est dubium de testis connexis, l. patris & filij. ff. de
5 vulg.& pup.verba Nic.de Mat.sunt hęc.† In tex.ibi. Sicut, sic expositio est, sicut securus erit testõr, ꝙ patet, quia j. dicit, mentis suæ,quod non põt referri ad hæredem,sed ad testõrem,& quod dicit de eius successione,exponatur eius.s. testõris cui succedit. Et ꝙ dicit,qa actis &c. lege sic, quia publicauit proprie.i. in publicam scripturam deduxit postremum iudicium, item eniẽtib. actis.i.publicis scriptis cuiuscunq; iudicis,aut auribus.i. audientium,municipium.i.publicorum officialium. de municipio aũt priuatorum subaudi in forma publica, scribente tabellione. Ita &c. vt sit sensus,ꝙ trib.mod.testator põt suũ testm̃ publicare.i.in publicam formam deducere,vt ei credatur,& non est necessaria alia publicatio,quæ fieret post mortẽ, de qua dr̃ §. l. proai. & l.2. Primus.n.est si fiat in actis.i.publicis scripturis corã iudice quocũque,et municipali magistratu. Secundus est, qñ per tabellionem scribitur in præsenna quatumcunque publicarum vel priuatarum personarum. Tertius est qñ coram Principe testatur, siue per publicam scripturam, siue per duos testes hoc probat. Et de primis duobus qui pares sunt, vt hic,& §.de arb.,l. ne in arbitris,§.1.j.eo.l.sancimus.ibi,& hoc inter acta. &c. argumentatur ad tertium,arguendo a minori. In hoc tamẽ puto esse drãm inter duos primos & tertium,qa in primis duobus requirit pñtia publicæ personæ,vel pñtia iudicis, vt patet in ver. publicauit. & in verbo,actis cuiuscunque,&c. Item pñtia septem testium rogatorum,qui rsr in testis requiruntur, vt §.n. r.l.hac consultissima, in prin. Nec ob.j.de dona.l.in donationibus, quia speciale est in testõ,pp rationem,quæ est j.de fideic.l.1.§.pe. In tertio aũt sufficit pñtia Principis,etiam sine eius approbatione, vt j.ibi,si rescripta nostra &c. quæ probetur vel per duos testes, vel per publicã scripturam,vt no.in fin.l. Et fm hanc lect.(quæ noua est) sublata est opinio illorum,qui dñt testrũ non posse probari per scripturã publicam hñtem subscriptionem septem testium,de qua tangit s.l.1.& tractatur j.de fideic.l fi.& de ea dixi §.titu.j.l. hac consultissima,& hæc est bona similitudo de primis duobus casibus ad tertium.s.ꝙ sicut non requiritur solemnitas publica,quæ cõsueuit fieri post mortem pp scripturam priuatam in primis duobus casibus,vbi scriptura est publica pp authoritatem publicę personæ scribentis,vel anthorantis, ita in tertio. & hoc denotat verbũ (secure) quod respicit testatorem, vt §. dixi. sed aliquid plus hẽt
6 tertius casus, quam duo primi,vt prædixi. Nic.de Mat. † In glo. ex hoc.in fi.subaudi & publica scriptura,quæ rsr habet vim duorum vel trium testium, vt §.de fide instrum.l.in exercendis. Nic.
7 de Mat.† Item not. quod testator potest testamentum suum insinuare,ad hoc facit,quod not. in l.si seruus alienus, ff. de hæred. insti. Non obst.quod no.§.eo. l.publicari. quia a testatore potest fieri insinuatio vt hic,sicut ab hærede, vel alio:cui non quæritur ius,nisi post mortem testatoris, non potest fieri insinuatio in vita testatoris, vt ibi, & ff. quemadmo. test. ape.l. 2.§. si dubitetur.
8 † Item no.ꝙ sufficit producere testamentũ corã iudice, animo insinuandi,licet iudex nihil pronunciet.ar. j.ad Treb.l.pe.in fi.& de hoc dixi §.de sacrosan.eccl.l.illud.& idem est in omnibus, in quibus sufficit sola productio, vt cum producitur instrumentũ
9 pacis ex forma alicuius statuti. † Item no.quod dicitur esse factũ eum scientia iudicis id,quod est factum eo sciente,licet tacente, & hoc est verum,nisi quando requiritur,quod iudex loquatur,
10 vt no.§.de secun.tab.l.2.† Item not.ꝙ licet Princeps approbent testamentum,tamen potest reuocari. & est ar. quod statura approbata per superiorem, possunt reuocari per populum, secundum Bar.quod non credo verum,sed est necesse quod superior approbet reuocationem,ut §.de nup.l.si ut proponis. Item no. ꝙ omne testamentum præsumitur vltimum,nisi contrarium probetur. Vltimo not. quod omnis virtus testamenti in additione hæreditatis consummatur.concor.ff.de stip.ser.l si seruus cõmunis Mæuij & castrensis peculij.in fi.prin.

LEX XX.

1 *Testes metu falsum deponentes in testamento, in quo Princeps est institutus, non sunt admittendi.*
2 *Testamentum non scriptum dicitur solemne, ex quo precessit solemne scriptum.*

Nolumus. Testamentum primum factum in scriptis non rumpitur per testamentum pretensum in quo Princeps,uel alius maximus hæres coram nudis testibus
1 dicitur institutus,hoc dicit. † Glo.intelligit hanc l.qnando testes sunt falsi deponentes metu,uel ambitione. Nico.de Matar.dicit, ꝙ testes non debent admitti, quia est præsumptio iuris & de iure contra eorum testimonium. & idem dicit Iac de Aret. Petr. & Cyn. & Oldr. & secundum hoc hęc lex restringitur ad testamentum in scriptis tantum, argu.sup.de non nu.pec. l.generaliter. Quid ergo si producatur instrumentum publicum in contrariũ, nunquid isti magnates possint habere tabelliones subor-

natos

natos, sicut testes? Rñd. l. non præsumit, ꝙ tabellio subornetur. † In gl. non solemne, in fin. Ego dico ēt solemne, ex quo non est scriptum, & aliud solemne testm̄ scriptum præcesserat, & est hic specialis casus, ne ꝑ hanc causam timore vel ambitione falsa testimonia proferātur, vt hac l. innuitur. & quod litera dicit falso, subaudi ꝙ præsumitur, ꝙ sint falsa, alias nihil de nouo induceretur per hanc l. Et quod in fi. dicit, vel legibus, expone, s. quod est legitimum testm̄. & ideo scriptum vocatur legitimū: & dictio, vel, abundat, sicut alias, inf. de cad. tol. l. 1. §. in primo. in fi. alias potes intelligere, vel, proprie, & subaudi per prætorem, vel bo. poss. ſm tab. Nic. de Mai. & dicit hic Cy. quod hodie tanta increpsit cupido, quod dominis hodiernis non placent nisi quęstores per fas & nefas. Ideo plerunque tuunt. Cy. quod digne præsenti tempore deplorat ecclesia.

L E X XXI.

1 *Testes testamenti præsumuntur rogati.*
2 *Notarius testamenti præsumitur rogatus.*

Hac consultissima. Testm̄ in scriptis debet fieri ſm formāsque tradit hac lege. Op. vt in gl. † Deinde q̄ro, nūquid testes testamētarij præsumantur rogati? & vr̄ ꝙ sic. nam illa solemnitas vr̄ intrinseca ipsius testamenti, ergo eo ipso pręsumitur pro eo, qui eos asserit esse legitimos testes, nam qui asserit eos esse testes, vr̄ asserere eos esse legitimos testes, argu. Insti. de inuti. stipu. §. si scriptum, & l. sciendum, ff. de verb. obl. † Item notarius præsumitur esse rogatus, vt no. in Auth. de tabel. §. nos autē, ergo & testis, ff. eo. l. Domitius. & hanc partem tenet Dy. in d. l. sciendum. Contrarium tenet hic Cy. quia est solemnitas extrinseca. & idem Bar. in d. l. sciendum. Tu dic, si testis se subscripsit, quod præsumitur rogatus sicut tabellio. ar. ff. de fideius. tut. l. cum ostendimus. §. fi. & idē si passus est se scribi per notarium. Si aūt sunt testes non subscripti, nec descripti, non præsumitur ꝙ sint rogati. arg. s. de vsur. l. 1. in gl. Si autem in instr̄o contineatur, pręsentibus talibus testibus, &c. tunc, quia natura istorum verborum est ampliatiua, vel roboratiua, ex interpretatione huius breuiloquæ locutionis, testes paret esse rogatos. arg. ff. de lib. & posth. l. Gallus, §. idem credendū. & ibi plene per Bar. de ista dictione, &c. quid debeat importare tam in contractib. quam in vltimis voluntatibus.

1 *Testamentum imperfectum non valet, etiam inter liberos.*
2 *Testamentum, in quo filius est præteritus dicitur nullum.*
3 *Testamentum valet inter liberos, licet sit defectus præteritionis.*
4 *Testamentum secundum rumpit primum.*
5 *Substitutio pupillaris facta extraneo, reuocari potest in codicillis.*
6 *Testamentum sine teste, an valeat inter liberos.*
7 *Testes duo inter liberos naturales, sufficiunt in testamento.*
8 *Debitum iure natura qualiter accrescit liberis.*
9 *Tutor datus pupillo a patre in testamento non solemni sine confirmatione, potest administrare.*

§. Ex imperfecto. Testm̄, qđ non hēt legitimum numerum testium, non valet, nisi inter liberos. Quicquid. n. alijs relinquitur liberis accrescit. h. d. † Op. quod testm̄ imperfectum non valeat ēt inter liberos, vt ff. eo. l. si quis. l. ex ea. & ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. 1. & s. titu. 1. l. furiosum. Sol. duplex est imperfectio, nam q̄nque testor non perficit voluntatem suam explanare, puta morte, vel morbo præuētus: & tunc nihil valet, quia non fecit testm̄, sed facere attentauit, vt in ꝯrijs. sic s. de fide instr. l. ꝯtus. & de cond. inde. l. elegantet. versi. idem puto. Q̄nque testator expressit velle suum perfecte, tñ non coram legitimo numero testium, & tunc loquitur hic. † Item opp. de l. filio a præterito. ff. de iniust. test. & ff. si tabu. te. nul. exta. l. 1. in fi. Sol. ibi erat vitium præteritionis, & sic quasi delictum testatoris; hic vero non erat vitium in persona, vel consensu, sed in quadam solemnitate probatoria, quod vitium est extra rem & non intra rem. i. intra veritatem & ęquitatem actus testandi, vt no. ff. de lib. & posth. l. si filius qui in potestate. † Item op. de l. si duobus §. si prius, ff. de contratab. nam inter liberos valet, licet sit defectus præteritionis. Sol. ibi fuit præteritus filius emancipatus, nam ratione præteritionis tunc non defecit solemnitas iure ciuili inspecto, & ideo dicit lex, ꝙ non disputatur de virib. testamēti, sed de quodam iure præteriti, quod causatur ex quadam æquitate naturali, vt ff. de inoff. test. l. filio. §. 1. Vel dic, vt no. ff. de leg. præstan. l. si duo. & dixi sup. de contratabu. l. posthumus. s. vt si vnus suus est præteritus in primo testamento, alter suus in secundo testō est institutus, & sic in pari causa, & ratione ꝯriorum, vnus rumpendi, alius succedendi, ꝙ tale testm̄ valet, ēt de iure ciuili, nisi dicatur nullum. nam cum par est fauor rōne personarum, sed vnus fauor præponderat rōne testamenti, lex certe ei fauet, & ideo testamentum primum per tale ſm testm̄ rumpitur, quia actus ipse perfectus est in se, & habet potentiam acquisitionis de iure ciuili. & sic non ob. quod no. de iniust. test. l. cum in secundo. † Scias enim, quod testamentum secundum rumpit primum, non ratione effectus: alias sequeretur quod nō rumperet in uita testatoris, qm̄ viuente testatore non transit in suum effectum, sed rūpit rōne ordinationis, & mutatæ uoluntatis simpl̄r. dū tñ talis mutata uoluntas sit in potentia ad suum esse de iure ciuili, a quo dictum esse trahit, cū ius testādi habuerit de iure ciuili, vt ff. eo. l. testi factio. † Hic scias, ꝙ Bar. in ista mā consuluit, ꝙ substitutio pupillaris facta extraneo in testō, possit reuocari in codicillis, substituendo fratrem impuberis, nā dicit, ꝙ filius in codicillis pōt institui, & directo substitui per l. militis codicillis, in prin. ff. de mil. test. Sed cum ibi speciale sit in milite, ergo in contrarium est ius commune, & iō dictus frater substitutus non succedit iure substitutionis. puto tamen ꝙ substitutio prima sit rupta. & deducta ad cām intestati, ut arg. j. ead. l. §. pen. q̄q̄ hoc non sit absq; dubio, quia ille §. non loquitur in codicillis sed in testō solemni, facto sc̄ coram quinq; testib. Quæro, nunquid in §. nr̄o per tale testm̄ rumpatur primum solemne? Solu. dic vt in auth. hoc inter liberos. † Quęro, nūqd sine ullo teste valeat testm̄ inter liberos. Sol. ut in auth. ꝙ sine. † Quæro quid in liberis & nālib. tm̄, an sufficiant duo testes? Spec. dicit, ꝙ sic in tit. de instr. edi. per l. ultimā, s. de ꝯfir. tut. ibi, quoquo mō. i. quacunque solemnitate, sed iste intellectus est extraneus a gl. ibi posita, si consideras. l. ult. s. fa. erc. non loquitur nisi in suis, & emācipatis. Si ēt consideras text. nostrum loqtur ēt in linea mr̄na. Et cū bastardi non hēant lineam quo ad p̄rem, probabiliter dici p̄t, ꝙ tanq̄ extranei non succedunt ex testō non solemni, & ita multi Doct. consuluerūt. hos. n. prætor ad successionem p̄nā non vocat, & tñ prætor meram ęqtatem ꝯsiderat, sed nō fauet filijs iniustis, & facit s. de nat. li. l. fi. ar. ꝯ. s. de inter. matri. libertinum, & dicā. j. de instit. & sub. l. gñalr̄. † Quæro hic, qūo alijs accrescit, ꝙ iure naturæ alijs dētur ex testō nō solemni, vt no. s. de iur. & fac. igno. l. cum testm̄. Rñ. talis nālis oblīo (si qua est) multum nuda est, & non impedit ius accrescendi. † Quæro, nunquid tutor datus a p̄re pupillo suo in testō non solenni, teneatur uel possit administrare sine ꝯfirmatione, & dr̄ ꝙ non, vt ff. de conf. tut. l. q a patre. in ꝯrium vr̄ per istū tex. nā fauore liberorū valet testm̄ nō solemne. sed tutela est qđ fauorabile, ergo ualet. & hoc sentit gl. hic. idem no. in l. 3. s. de confir. tu. ꝯriū notatur in l. 1. s. de test. tu. & hoc cōiter approbant Do. qa priuilegium filiorum non dēt redundare in tutoris damnū, & sic dicimus in testō mil. ff. de adm. tut. l. impuberi filio. Sol. si tutor datus est extraneus, indiget ꝯfirmatione. est & ratio, qa officium relinqnitur ipsi tutori, sed ad utilitatem impuberis, si ergo tutor est extraneus, non p̄t relinqui in testō imperfecto, vñ etiam uolens non erit tutor sine ꝯfirmatione, & ita secunda ratio mea est, & non aliorum.

ADDITIONES.

a A.B. De l. filio. Vide pro intellectu istius §. do. Io. in l. si filius, q in potestate. ff. de lib. & posth.

b A.B. Quæro, quid in liberis. An inter liberos naturales in testō sufficiant duo testes. uide Bal. in l. si qua illustris, inf. ad Orfi. & l. fi. sup. fam. erc. plene Sal. ꝙ est cōtra in filio testante inter parentes. uide Spec. in tit. de instru. edi. §. compendiose. uers. quid si filius. tenet quod non habet locum, quia est correctus iste. §. Sal. hic. et in d. l. fi. fam. erc. an autem ualeat hoc testamentum, ut ult. uoluntas, an ut testamentum. uide gl. sing. secundum do. Io. l. filii, sup. fa. er.

AVTHENTICA.

1 *Testamentum manu patris scriptum sine testibus, facit fidē inter liberos.*
2 *Mulier potest esse testis testamenti inter liberos.*
3 *Mulier, & masculus etiam non rogati, possunt interuenire in testamento inter liberos.*
4 *Scriptura priuata testamenti, ēt inter liberos requirit diem, & consulem.*
5 *Abbreuiatura testamentorum, an vitiare possint scripturas.*

Quod sine. Pręmitte ad euidentiam, ꝙ interdum quis inter liberos testatur. Et interdum diuidit, interdū facit aliquem alium actum q sapit supremū iudicium. Primo, si facit testm̄ nuncupatiuum, requiruntur duo testes, ut in §. ex imperfecto. Si uero facit testm̄ in scriptis, & propria manu scribit, vel subscribit, & hoc ꝯstat, ꝙ ꝓpria eius manu, tunc ualet testm̄, ēt sine ullo teste, ut hac auth. & ita tenet Iac. de Bel. in corpore huius auth. Si autē negatur scriptura esse testōris, sufficiūt duo testes ad hoc probandū, & in tali testō scripto manu testatoris (in quo saltē sunt duo testes, uel subscriptio manu ipsorū) p̄nt relinqui legata, & fideicommissa extraneis, tñ non posset in ipso extraneus hr̄s institui. vnde hęc auth. nō permittit nisi tria. s. legatum, fideicommissum, & libertatē extraneis ꝯferri. Ex p̄dictis determinatur, ꝙ si reperiāt schedula testī manu patris sine testibus

ADDITIO.

a A.B. Ex prædictis. Vide Bal. in l. fideicommissa, §. 1. de lega. 3. & l. si quis, ff. eo. ubi si Notarius non dixit lecta, & publicata, &c.

testibus inter liberos, ꝙ dictæ schedulæ sit standum, secus si esset manu notarij, vel alterius tertiæ personę, sicut plerunq; reperiunt quędam schedulæ in libris notariorũ. Cum.n.hoc sit spãle qñ scriptura interuenit manu propria patris, ergo in ɔ̃triũ est ius cõe. Idem & si reperiuntur noĩa testiũ, tñ notarius non dicit ꝙ fuerit lectum coram eis, qa non apparet ꝙ sit perfectũ, vt no, a in l.fi.s̃.fa.er. Quicquid *a* dicat Bar.in l.fideicommissa.§.t.de leg. 3. Et ideo Tabelliones in suis abbreuiaturis ponunt, actum &c. ad significandum rem perfectam.& facit l.Lucius.ff.de mili.testa.& ꝙ no.ɔ̃.eo.l.iubemus. Secundo casu principali, s. qñ pater diuidit, tunc aut diuidit per quotam hæreditatem, & vt testari. aut aliter.& decedit intestatus, tñ talis diuisio seruanda est ab intestato, vt s̃.fam.er.l.quoties.& l.filij patris.& l.fi.& aut.ista. Aut ista diuisio fit p nũcupationem, & tunc requiruntur duo testes: aut per scripturam,& tũc sufficit scriptura patris vel subscriptio liberorum, nam talis dispositio valet, ẽt sine testibus, dummodo de hoc constet per confessionem partium, vt s̃.fam.erc.authẽ.si mõ. Tertio casu principali.s.qñ pater alio modo confert in filios supremum iudicium, dic etiam illud seruandum, tam ex testõ, q̃ ab intestato,& sufficiunt duo testes, vt sup.fa.erc.l.fi. filiæ cuius,

b Quæro nunquid *b* inter liberos sufficiant duæ fœminæ in testes, vel vnus masculus, & vna fœmina, vel hermaphroditus? & dic ꝙ sic, vt hic no.in gl. Et est ratio, quia ꝙ requirantur masculi testes, est de mera subtilitate,& solemnitate iuris ciuilis, vt ff.eo.l. qui testõ,§.mulier. quæ quidem ciuilis solemnitas inter liberos 3 est remissa. † Quæro, nunquid sufficiant etiam non rogati? & dic quod sic quia ipsa rogatio est introducta per subtilitatem iuris ciuilis, quæ subtilitas remissa est inter liberos, & ideo in corpore huius auth.§.nos igitur, ibi, coram testibus &c. nulla fit mentio de rogitu, arg.ɔ̃ de testa.mili.l.diuus, ibi, conuocatis. &c. nam rogitus requiritur, ad hoc vt vera iudicia non subuertãtur, vt ibi dicit, ad idem s̃. de testib.auth.rogati. ibi, vt in testĩs &c. nam ibi non distinguit, an inter liberos, an inter extraneos, ergo nec nos distinguemus, vt no. ff.de publ. in rem. l.de pretio.cum sim. prima pars est verior, quia inter liberos præsumitur patris delibera tio. arg. ff.de adult.l.nec in ea. naturalis.n. stimulus patrem hortatur,& viget, ad cogitandum pro liberis, vt ff.de excu.tu.l.ami-4 cissimos,§.fi. † Quæro vlterius, nunquid in ista priuata scriptura requiratur dies & consul.& vr̃, ꝙ non, vt ff.de pigno.l.eũ tabernam,§.idem quæsijt. In ɔ̃trium est hic tex.in verbo, tp̃s.& facit in Auth.quib.mod.na.effi.leg.§.quæsitum.colla.6. Sol dico, ꝙ requiritur dies & consul. & est speciale in priuata scriptura testamenti, etiam inter liberos. & est rõ specialitatis, qnia pluries & fieri & mutari potest,& ideo debet apparere bene de tp̃e. qnia.i. rarum, quod vltimum comprobatur, vt dixi s̃.eo.l.omnium. & 5 est expressum.ff.quemad.test.aper.l.2.§.diem. † Quęro vltimo, c *c* nunquid imbreuiaturę vitient scripturas testamentorum? & vr̃, ꝙ sic, vt hic,& ĩ corpore unde sumitur, ibi per tot. Sed tu dic, ꝙ satis est si usitato modo scribitur, nam ratio legis impletur, q̃ est, ut clare legi,& intelligi possit. Item quia consuetudini est stãdum, ut sup.de lega.l. Labeo.ad hoc ff.de hær.inst.l.quoties,§. si quis nomen.& l.1.§.sin autem. & inf. de fideicommiss lib. verbum, dolo.

ADDITIONES.

a A.B.Quicquid. No.illa verba, actum &c. Pau.de Cast. cons.360. allegauit illud dictum ego consulo nunc.

b A.B.Quæro nunquid No quod in testõ inter liberos potest esse testis ɔ̃mulier. sed multum obest.§.mulier.l.qui testamento.ff.eod.do.Ioan.tenet hãc gl. & Sal hic. tu cogita, quia specialiter in testamento est prohibita, sed hoc testamentum est testamentum, vt est gl.fin.secundum do.Ioan.fam.ercis.fibij. Item quando receditur a numero testium, ut in testõ inter patrem & filium, non receditur a qualitate testium, vt est tex.no.in c.cum esses, in ver. idoneis. de test. Item quia l. voluit mulierem esse testem in testamento, postea voluit, ꝙ in testõ inter patrem & filium sufficerent duo testes, de qualitate illorum nihil innouauit, ergo stamus iuri antiquo, vt l.præcipimus, ad fi.inf.de app.Bal.in ca.1. de feud. guar. dixit, quod vbi uolunteas probatur per indicia, vt in casu nostro, sufficit probatio p mulieres. Cogita super isto.adde, quod indicia debent probari per tot testes, per quot probantur res, vt gl.in l.fi.supra fam.ercis.ergo cum testamentum debeat verum probari per duos testes idoneos, ut probaui, ergo. item duo specialia non debent concurrere.

c A.B Quæro vlt.No An.imbreuiaturæ vitient scripturas, vide dominum meum in l.quoties.§.sed si maiorem, ff.de hæ.insti.& Bar.in l.sed cum patrono.§.notis, ff. de bo.po.iit.generali.& ibi, notaui.& de dictione, &c. vide Bal.in l. Gallus,§.idẽ credendum, de libe.& posthum.

AVTHENTICA.

1 *Testamentum inter liberos factum, an possit reuocari.*
2 *Pater si iurauerit non reuocare testamentum, poterit tamen reuocare.*
3 *Verba generalia non obstante aliqua lege, in rescripto apposita, non sufficiunt.*
4 *Testamentum secundum, si inter liberos est factum, an requiratur clausula derogatoria.*
5 *Testamẽtum secundum, non habẽs clausulam derogatoriam, an valeat, si neutrum testamẽtum est scriptum manu testatoris sed solẽmniter factũ.*

1 Hoc inter. † Testamentum factum inter liberos non reuocatur per secundum, nisi in secũdo ad sit numerus septem testium,& testator declaret se nolle primũ a testamentum valere.h.d. Et no. quod in corpore *a* vnde sumit, dicit, ꝙ requiritur declaratio expressa, quid est hoc dictum? Rñdeo, ita debet declarari voluntas derogatoria, vt intellectus non laboret in intelligendo mẽtem testatoris, sed ex ipsis verbis pateat ita specificare, ꝙ nulla sit dubitatio, ff.de leg.3.l.ille, aut ille. §. cum in verbis. Quid ergo si in primo testamento pater sua manu scripsit, nolle ualere aliquod aliud testamentum, nisi ibi esset scriptum formaliter totum pater noster, postea uero in secundo testamento verba erant generalia reuocatoria oĩs clausulæ præcedentis derogatoriæ? Respondeo, si non præcessit nisi vnicum testamentum, satis est clara intentio testatoris ex natura relationis, quæ non potest fieri, nisi ad vnicum testamentum præcedens: si autem præcesserint plura testamenta, dicunt quidam non valere clausulam, quia non est certa. Ego contra dico, nam nunquam præcedit nisi vnum, id est proximum antecedens: alia aũt sunt abolita, & nomen testamentorum non habent. Cum ergo relatio fiat ad proxima, necesse est de eo intelligi testamento, quod immediate præcedit, nec potest testator dare formam sibi authoritate, sed volũtate, & ideo contraria uoluntate potest recedere. Et ista est finalis conclusio Iac. de Bel. Nic.& Cy. qui disputauerunt.& no.in ca.1. de const.lib.6. p Io.And.in nouel. ꝙ ideo sufficiunt clausulæ generales tabellionis, cassans, & irritans, &c. cum enim testator sit certus de facto suo proprio, vt extra de rescr.c.ab excommunicato. non potest dici, ꝙ non intelligat vim verborum. Item quia genus reductũ ad vnam speciem, naturam speciei assumit, vt ff.de opt.lega. l. si 2 optio. ibi, ad vnum, &c. † Quæro, quid si pater *b* iurauit non b reuocare? Resp. valet reuocatio, quia licet spiritualia non possit exercere periurus, temporalia tamen potest, ut notauit Inn. 3 extra de præben.c. dilecto. † De clausula autem quæ apponitur in rescripto, an sufficiant generalia uerba, non obstante aliqua lege? gl.hic tangit, quod non, facit quod s̃.de precib. Impe.offer. l.rescripta.& l.fi. sup. si contra ius, vel uti.pub. alibi tangit ɔ̃trium s̃.de nat.lib.l.1.Solu. Princeps non videtur velle aliquid iniustũ, vt no.in c.1.de constit.lib.6.& de fo.comp.ca.ex transmissa. aut ergo ista clausula respicit solum ius principis, & tunc, quia nemo sibi facit iniustitiam, sufficiunt verba generalia, si antẽ vergit in detrimentum aliorum, qui ius habent, requiruntur ver-4 ba specialia.ar.ff.de ac.emp.l.1.§. pen.in fin. † Quæro ulterius, nunquid si est factum secundum testamentum inter liberos, requiratur clausula derogatoria. glo.in corpore sentit, quod non. Cy.& Ia.Ray. dicunt ꝙ sic, qa tex.in corpore vnde sumitur loquitur indistincte. Tu dic, ꝙ aut cã mutandi superuenit,& tunc non requiritur clausula derogatoria, vt s̃.de inoff. testa.l.3.& ar. de solut.l.si cum Cornelius. aut non superuenit causa, & tunc, aut testamentum pñn est fauorabilius pro liberis, & tunc ualet secundum, quasi cuiusdam odij taciti exclusiuum. Aut ecõtra, primum est fauorabilius pro liberis, & tunc non valet secundũ. nec legata nec fideicom.in eo relicta, quia tota dispositio est nul-5 la, vt hic. † Quæro, quid si neutrum est scriptum manu testatoris, sed manu Tabellionis,& solenniter, idest coram 7.testibus, an valeat secundum testamentum clausulam derogatoriã non habeas? dicit Iac.de Are. ꝙ non, nam si præualet primum testamentum factum de iure speciali, ergo multo fortius præualet de iure communi, vt ff.de test.milit.l.eius militis,§.militia. Tu distingue, vt in quæstione pręcedenti.

ADDITIONES.

a A.B.Et no.quod in corpore. No.bene istud dictum Bal.quia pridie in facto allegabatur per d.iudicem,& ego dicebam, quod contra hoc erat text.in auth.de te.imper.§.pen.in l.si quis in principio testamenti, de lega.3. & Bart. in l.2.ff.de libe.& posthu.& ibi Ang.& Io.de Imo.postremo allegabam d.Sal.in l.sancimus, inf.eod. vbi hoc tenet, vide omnino Ang.hic,& in l.omnes, infra de præscr.30. ann. Bal.in l.humanam, sup.de legi.& ibi ad eum late remisi, Feder.de sen.cons.71. Ange.& Io.de Imo.in d.l.2.ff.de lib.& posthu. Per.de Anch.in repet.c.si propter tua, de rescr.lib.6.& in c.1.de constit.lib.6.& Io.An.& Io.de Fa.& Io.de Imo.in ca. cum esses, de test.& Arch.in ultima voluntas, 13.q.2. Iaco.de Bel.in auth. de test.imperf. Ang.in consi.suis, in cons.212.

b A.B.Quæro, quid si pater. Si pater iurat non reuocare testamentum, an poterit reuocare, vide Bar.in l.omnes populi, ff.de iust.& iu.& in l.pacta nouissima, sup.de pact.& in c.1.§.naturales, sup.si de feu.fue.contr.in 10.coll.

§. Per nuncupationem. In testõ nuncupatiuo requiruntur 7. testes rogati. i. vocati, seu admoniti, vt videant,& audiant.h.d. Hoc quod dicit de septem testibus, fallit inter liberos, vbi sufficiunt duo testes secundum omnes Doct. Sed pone, ꝙ inter liberos non disponit relinquendo, sed permittendo id quod alias erat prohibitum, an valeat permissio? Resp.sic.arg.in l.fi.ff.de reb. eorum, quæ lex est multum notanda.

1 *Tabellio, iuramenta, & depositiones testium non potest recipere.*
2 *Instrumenta non possunt produci tabellione indisc[illegible]ente.*

§. Si quis autem. Testm̄ solenne non tollitur per sequens non solenne, nisi in secū do sint instituti uenientes ab intesta. præsentibus quinque testibus non paucioribus. h. d. Oppo. de §. ex imperfecto, Solu. ibi inter liberos, hic inter parentes, vel transuersales, & facit ff. de in-
a iu. testa. l. 2. quæro quid vult dicere a altera, q̄ s̄m testm̄ ualet iure intestati? R̄nde. i. reducit rem causam intestati, quia primum testm̄ tollit, & tn̄ ex secundo non pōt adiri hrēditas, & sic cā intestati trahit ad se causam testati, quod est speciale. Nam cum nullum testm̄ valeat, nisi aditione confirmari possit, ea testamēto non solenni non potest hæreditas adiri, ergo s̄m non tollit primum mero iure. Sed fallit de equitate, duplici ratione, s. vnitate voluntatis, & fauore legitimorum, nunquid ergo legata, & fideicommissa in hoc secundo testō relicta debeantur? R̄ndeo sic quia cā Intestati redigitur ad Instar testati. Exigitur tn̄, q̄ hæreditas sit adita ab intestato, ut no. ff. de hæ e. insit. l. qui filio,
1 §. seruus, ff. de fideicomm. lib. l. a. † Quæro, dr̄ b hic in tex. testium
b iuratorum depositiones, &c. nunquid Tabellio possit recipere iuramenta, & depositiones testium? R̄ndet gl. q̄ non, quia iudici est facienda probatio, non Tabellion. & facit quod no. ī. de lib. cā. l. iubemus, & ī. de iu. fi. l. instar. lib. x. nisi esset Tabellioni commissum per iudicem, vt s̄. de fid. inst. l. iudices, & ff. de execu.
3 tut. l. scire oportet, §. oportet. & q̄ no. in cle. 1. de offi. dele. † Quid
c in instrīs? c nunquid possunt produci Tabellioni absente iudice, & vr̄ q̄ sic, vt ī. de app. eos. §. super his, ibi, ad sciētiam quorū. &c. Tu dic q̄, q̄a productio, & probatio dēt fieri iudici nisi forte essent deputati per alium superiorē ad recipiendum scriptu. quæ producuntur, & de istis forte loquitur litera, dum dicit, scriniarios, sicut eliguntur notarij archiui, vt in authē. de defen. ciui. §. pen. colla. 3. & facit s̄. de preci. Impe. offer. auth. quæ supplicatio. & ita teneo, quia non minus operatur commissio legis, q̄ commissio hominis. id est iudicis. verba tn̄ legis. & statuti diligenter attenda, quia Tabellio inquantum Tabellio non pt̄ admittere nec reijcere scripturam, cum sit merus scriba, nisi habeat ius gestorum. sup. de sacros. eccl. l. iubemus, §. his Tabellionibus. Cætera, vide per te.

ADDITIONES.

a A. B. Quæro quid vult dicere. No. sing. quod ut legata debeantur, requiritur aditio venientis ab intestato, uide Ang. in l. eam quam, inf. de fideic. & l. qui filio. §. seruus, ff. de hær. inst. quid in causa pia uide Bal. in sing. allegantem tex. de iure canonico, in auth. si qua mulier. de sacros. eccl. supra.
b A. B. Quæro, dicitur. No. q̄ tabellio non potest recipere iuramenta testium, nisi sibi fideicommissum, & vide quod no. Bal. sup. de fi. instr. l. iudices, Bal. in c. si qui testium, de testi. alle. hanc gl. pro sing.
c A. B. Quid in instrumentis Not. quod sicut productio instrumenti debet fieri corā iudice, ita & confessio, vide no. gl. l. cum scimus, inf. de agri. & censi. lib. 11. & l. iubemus, inf. de libe. cau.

---

1 *Testamentum nuncupatiuum Græca lingua dictum valet, nisi testibus declaretur per interpretem.*

§. Illud. Potest quis testari Græce, & Latine. h. d. intellige
1 in scriptis. Si † autem per nuncupationē, oportet q̄ testes intelligant nuncupata, & loquelam testantis, vt inf. de sen. l. iudices. Et si non intelligunt per se, debet testator dare his interpretē, qui eis exponat vocabula, vt ff. de verb. ob. l. j. in fi.

LEX XXII.

1 *Hæres testamenti non potest esse testis.*
2 *Legatarius sperans legatum aliunde, quam ex testamento, non potest testificari pro testamento.*
3 *Sperans aliquid commodi contra usurarium, non potest testis produci.*
4 *Testis in re propria, dicitur quatuor modis.*
5 *Testamentum non probatur per scripturam hæredis.*

a Dictantibus. Testamenta a dictantibus, & testib. testamenti possunt legata, & fideicom-
1 missa relinqui. h. d. † Opp. de l. qui testamento. 1. resp. ff. eo. Solu. ibi loquitur in hærede, qui non pōt esse testis testamenti. Idem que in fideicommissario vl̄i, qui in effectu hæres est, vt l. ex facto, ff. ad Treb. & l. si necesse, §. 1. s̄. de bon. lib. hic vero loquitur
b in legatarijs, & fideicommissarijs particularibus. Et est ratio, b quia hæres non potest esse testis, quia eius est causa principaliter, & necessario: secus in legatario, & fideicommissario particulari, quia ad eum non pertinet causa, nisi per obliquum, & contingenter, nec ex tali dispositione aliquid iuris sibi acquiritur: nam cum de iure suo non disputetur, ergo quo ad iua suū receptus est lite non conte. ergo non valet in propria causa, nec dictum suum, nec aliorum. Verius puto, quod ex dispositione aliorum nisi possit, sed non ex dispositione propria. Quantū igit ad cætera suum testimonium est validum, sed non quo ad legatum proprium, & ita intelligo hanc l. & Inst. eo. §. legatarius, & sup. de test. l. omnibus. Sed Nic. de Mat. dicit in d. l. omnibus, q̄ lex nostra intelligitur in testibus instrumentarijs, non iudiciarijs. Et ideo publicum instrumentum, in quo continentur huiusmodi testes r probat quod fides eorum fuit electa a testatore, & idem in testō in scriptis, nam ad publicationem eius poterunt deponere, & per hoc implicite testificabuntur ēt de legato proprio. Secus si isti testes non sunt descripti, & hic sunt simpl̄r testes iudiciarij, nam inter istos est dr̄ia s̄m eum, & adde qd̄ no.
2 s̄. de here. l. qm̄. † Sed Io. And. extra de testi. in c. super dicit, q̄ si
c legatarius c quærat aliunde legatum, quam ex testō, puta ex cl̄a codicillari, tunc pōt testificari pro testō, secus si non sperat aliūde legatum, sed si hæc ratio est vera, ergo hæres, q̄ sperat hæreditatem aliunde quam ex testō, ut quia est legitimus hæres, posset esse testis in testō, quod falsum est, & ideo tene quod primo dixi.
d Et prædicta faciunt d ad qōnem, q̄ unus fideiussor possit esse testis pro alio confideiussore, pro consequendo beneficio excussionis, licet in instrō caueatur, q̄ quilibet se principaliter obligauerit, s̄m Dy. & Cy. & hoc verum si color fuit quæsitus, sed si creditor noluit eum vt fideiussorem recipere, sed ut principalem, certe tunc nō hēt beneficium excussionis, quia est vere correus debendi, vt s̄. si cer. pe. l. si nō singuli. & l. si rem. & ff. ad Vel-
3 leian. l. vit vaori. §. fi. † Item facit ad aliam quæstionem, dictat cōstō Epi, q̄ probato aliquo usurario, etiam per testes singulares, omnia sua instrumenta fingantur usuraria, & puniatur de du-
e plo. modo quæritur e vtrū in causa Titij testificari possit Seius, dicens q̄ dictus fœnerator mutuauit dicto Seio ad usuras. & vr̄, q̄ non, quia necessario sequitur ei commodum, quia poterit vigore constōnis illum conuincere usurarium. In prīum facit hæc
f lex, & puto q̄ nisi protestetur, f quod non intendat ex hoc testimonio aliquod ius quærere, quod non admittatur, quia ex necessitate, & certitudinaliter expectat commodum, ergo repel-
4 litur tanquam in propria re. † Quatuor. n. modis dr̄ propria, s. ratione vtilitatis, iuris rei, iuris instantiæ, & iuris officij. De primo patet exemplum, vbicunque suæ testificationi proprium commodum necessario cohæret: talis. n. testis merito est suspectus, imo nō est purus testis, cum sit particeps eiusdem litis vt ff. quādo app. sit. l. 1. §. in proprio. de secundo patet exemplum ff. de re iud. l. sæpe. de tertio patet exemplum in procuratore iudicij. de quarto patet exemplum in Aduocato, vt ff. de testi. l. fi. & ff. de iu. fisc. l. deferre, §. idem decreuerunt. Et ideo si procurator litis vult testificari, substituat alium vel faciat reuocari mādatum suum.
5 † In gl. imo. in fi. no. ex hac gl. q̄ scribens testm̄ non potest in eo sibi ascribere, sed quæro an hoc sit verum, siue testamentum sit sine scriptis & nuncupatiuum, siue in scriptis. glo. in l. 1. §. inter filium. ff. de fal. mouet hoc dubium, & non soluit. Odof. tenet, q̄ pœna falsi non habet locum in ascribente sibi in testamento nūcupatiuo, quia tale testamentum coram testibus recitatur, vnde non est suspicio falsitatis. Idem Spec. in tit. de instr. edi. §. instrumentum. ver. quid ergo Dy. tenet contrarium per l. diuus, & l. Impuberem, §. qui codicillos, ff. de fal. vbi adscribens sibi in codicillis, punitur pœna falsi. pro hoc l. ista, in qua videtur pmissum dictanti tantum. Idem tenet Cyn. in l. 1. ff. de his qui sibi in testa. ascri. & dicit, quod aut tale testamentum probatur per instrumentū, & tūc est eadem rō, quæ in testamēto in scriptis. secus

ADDITIONES.

5 And. Barb. Testamenta. Et an statutum loquens de scribente, comprehendat dictantem. iste videtur facere quod non. In contrarium est gl. in Auth. d̄ non alien. §. quia vero verisimile. dummodo fuerit sciens, contrarium tenet Bald. in l. iubemus, §. sane, sup. de sacros. eccle. cogita. vide contrarium in c. nouit, de appel. quæ ibi dixi.
b And. Barb. Et est ratio. An si sacerdos scribens testamentum ascripsit legatum ecclesiæ suæ, incidat in l. Corn. de fal. dicit, quod non, per tex. in cap. cum inter. de re iud. & ibi vide Domi.
c And. Bar. Si legatarius. An legatarius, qui sperat legatum aliunde quam ex testamento, possit testificari pro testamento, vide Ioan. de Imo. in l. qui testamento, ff. eodem.
d And. Barb. Et prædicta faciunt No. quod si creditor accepit fideiussorem, vt principalem, non habet locum beneficium excussionis. Sal. hic sequitur istud dictum Bal. vide Pet. de Anc. in c. super, de testi. vbi refert dictum Dy. & Cyn. & sequitur, non facta mentione de limitatione Bal.
e A. B. Modo quæritur. Not. quod sperans aliquid commodi contra vsurarium, non potest vt testis produci. uide Io. Cald. consi. pen. in titu. de test. in suis consilijs vide Hostien. & Ab. in c. ad nostram, el 2. de iureiu. Fed. de Sen. consi. 17. uide Ludo. Ro. in suis no. 313. ego Phani consului secundum opi. Io. Cald. vide Ang. in dispu. incip. Asiensis miles. Lau. in tract. de vsuris, quot. 117. vbi allegat Fed. de Sen. cons. 62. quod non possit produci in testem, vt probet, quia reportat commodum, & respondet ad dictum Io. An. in c. sine possessione, de reg. iur. lib. 6. vbi aliud quærit, an clerici & rectores ecclesiarum faciant fidem de portione, quam soluerunt Episcopo, & ipse tenet, quod non, quia sunt percepturi commodum ex illa sua depositione, & referunt Mod. in cap. cum in diœcesi, de vsur. uide quæ ibi dixi.
f A. B. Nisi protestetur. Istud d. Bal. hic dicit Io. de Ana. esse singulare in cap. cum in diœcesi, col. 2. ver. & sic potest colligi cautela. extra de usur. ad hoc quod hic ponit, refert & sequitur Angelus frater cons. 285. in c. thema super quo consilium petitur, col. fi. ver. & maxime hoc casu, refert etiam & sequitur Fel. in c. personas, in fi. extra de testi. & Thom. Ferra. in suo tracta. cautelarum, caut. 40. in p. Testimonium testis, & illis adde quod notaui in l. omnibus, in princ. in ver. in re propria sup. de testibus.

eris si probaretur per testes, & hoc tenet Bar. in §. inter filium.
6 † Et per prædicta concludunt, quod si hæres scriberet testm̃ manu sua, & det ipsum notario, ꝙ ipsum legat coram testibus, & de eo rogetur, ꝙ hæres non incidit in pęnam falsi, quia testm̃ nõ probatur per scripturam suam, sed per authoritatem notarij, q de hoc rogatus est, tunc.n. hẽt locum pęna falsi, qñ quis ascribit in scriptura, quæ sola legatum probat. reperio iñ ꝙ d. Rayn. Plaga. consuluit, ꝙ in testamento nuncupatiuo pœna falsi cessaret.

L E X XXIII.

1 *Episcopus iudici seculari non potest mandare sub pęna excommunicationis.*
2 *Statutum contra consuetudinem ecclesia non valet.*
3 *Episcopus potest mandare iudici seculari, vt non exequatur testamentum, in quo est institutus incestuosus.*
4 *Negligentia propria nocet fideicommissario particulari, vel vniuersali.*
5 *Insinuatio testamẽti facta ab hærede prodest legatarijs in casu statuti, quod testamenta intra certum tempus insinuentur.*

Consulta. Insinnatio testi facta coram iudice incõpetenti ecclesiastico, vel seculari, ipso iure non tenet. h.d. No. ꝙ non pñt quis se intromittere de pertinentibus ad alium, vt dicit Inno. extra qui fil. sint legi. c. per venerabilem.
1 † Quæro, nunquid Eps̃ possit mandare iudici seculari sub pœna excõicationis, ꝙ non exequatur testamenta vsurariorum, quæ tenent ex forma statuti? & vr̃ ꝙ sic, quia talis executio, cum sit ꝯ ius canonicum, inducit peccatum. Item crimen vsurarũ principaliter pertinet ad iudicem ecclesiasticum, tam in vita vsurarij, q̃ post mortem, ergo obediendum est Epõ, alias iudex incur-
a rit excõicationem. In ꝯrium *a* vr̃, quia iudex secularis dẽt seruare leges & statuta, non ius canonicum, cum tale ius canonicum sit mere positiuum, & non de iure nãli, vel diuino, & si non tenet præceptum, non tenet excõicatio, quia est error expressus in ista sniã excõicationis, cum ex cã nulla ipso iure sit lata, & ipsa cã sit expressa. arg. ff. de excu. tu. qui testõ. Solu. cum crimen vsurarium, sit crimen ecclesiasticum, & per canones sit inflicta pœna, ipsi vsurario viuenti, per quam priuatus est ptãte testandi, non põt ius municipale ꝯrium statuere, quia maior est ptãs dñi Papę in suis ecclesiasticis, & spiritualib. quam alicuius municipij, vel Imperatoris, vt no. s̃. de vsur. authẽ. ad hęc. nam leges non dedi-
2 gnantur sacros canones imitari, ergo † statutum nõ valet, quia est ꝯ ꝯ consuetudinem ecclesiæ, & põt Eps̃ non obseruantes excõicare, tanquam violatores canonum, secus si vsurario esset interdictum testari per constõnem Epĩ, & non posset per ius cõe, tũc excõicare laicos non obseruantes, quia non possunt dici hoc casu violatores canonum, nam constitutio Episcopi non hẽ pro canone, nisi quatenus vtitur iurisdictione in suos. Item sicut laici tenentur Epõ, ita Eps̃ laicis, quibus sufficit obseruare ius cõe, ad hoc facit quod no. ff. de postul. l. ex ea. & sup. de const. pe. l. 1. in
3 fin. Sed quid dicemus? iudex † secularis vult obseruare testm̃ in quo est institutus natus de matrimonio incestuoso, modo eps̃ mandat ei sub pœna excommunicationis; quod dictum testm̃ non mandet executioni, modo quæro vtrum possit; & vr̃ ꝙ sic, nam istud est crimen ecclesiasticum, in quo quicquid ius ciuile dictet, ius canonicũ disponit, & præualet. Et hoc consuluit Fede. de Sen. & alleg. id quod no. in c. statutum. de hære. li. 6. in nouel.
4 & adde quod dixi in l. 1. & 2. s̃. de iure aureo. anu. † Extra quæ-
b ro, *b* statuto cauetur, ꝙ testm̃ non insinuatum intra sex menses a morte testatoris, sit ipso iure nullũ: modo fideicommissarius
c singularis vel vl̃is insinuauit, hęres non: q̃ritur quid iuris? *c* & vr̃ in fideicommissario vl̃i, ꝙ hæres cogatur adire, & restituere, legata aũt & fideicommissa singularia non valeant, vt ff. ad Treb. l. facta. §. si quis bonorum. & ff. de reg. iur. l. nemo. Tu dic valere:
d *d* si sunt ab intestato repetita. Si autem non sunt repetita ab inte-
5 stato, † tunc ẽt puto valere, quia insinuatio dat eis robur, vt cogantur venientes ab intestato pręstare dicta legata, & fideicommissa, vt j. de fideicom. auth. hoc amplius. nam cum ab intestato succedant vi statuti, pp moram hæredis, ergo succedũt cum sua cã, suisque vitijs, vt d. auth. quæ qõ non habet dubium in relictis ad pias causas, quia nullus casus euenire põt mero rigore iuris ciuilis, qui talem executionem impediat. extra de testa. c. nos quidem. cum pro talibus relictis officium iudicis, & mera æquitas sufficiat, ff. de pet. hær. l. hæreditas. in fi. & ff. de annu. leg. l. quæsitum. §. Pomponius.

A D D I T I O N E S.

a And. Bar. In contrarium. Not. quod statutum permittens testamenta usurariorum mandari executioni, est nullum. uide Bald. in c. 1. §. similiter. de contr. inue. in usi. feu. ubi notanter loquitur. & Salı. hic simpliciter sequitur Bal. & uide eundem, in l. omnes populi. de iust. & iure. & ubi instrumentum habet executionem paratam ex forma statuti, an Episcopus poterit inhibere laico ne exequatur, si opponit exceptio usurarıa. Ang. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. dicit, quod non alle. singulariter dictum Inn. in c. cum in iure. de off. deleg. quia dicere, quod sit præceptum sub pœna excommunicationis est iniustum, quod singulariter tenent Do. de Rota dec. 481. secundum Io. de Imo. ubi uide.

b A. B. Extra quæro. Pondera diligenter istud dictum Bal. quia dicit, ꝙ si uniuersalis uel particularis fideicommissarius non insinuauit, ut hic, sentit quod propria negligentia sibi nocet. & concordat cum gl. in l. facta, §. si quis bonorum, ff. ad Treb. & uoluit ibi Io. de Imo. licet aliter dixerit ibi Bar. & Ang. uide, & pondera, quod uoluit Bal. in l. 2. C. qui. res iud. non nocet.
c A. B. Quæritur quid iuris. No. ꝙ mora hæredis ad insinuandum testamentum nõ nocet fideicom. vniuersali, uel legatarijs, uide casum sin. in l. si pater, ff. de hær. insti. & aıt in J. 1. inf. de his, quę pe. no. in l. 2. inf. qui res iud.
d A. B. Tu dic ualere. No. pro ca. nos quidem, & sic sentit Bal. ꝙ loquitur in pijs relictis, contrarium sentit Iac. de Bel. in Auth. de eccl. tit. §. si autem legatum.

L E X XXIIII.

1 *Verborum præposteratio non nocet, nisi uerba sint data pro forma.*
2 *Testamentum uitiatur ordine non seruato,*
3 *Bannum, si errore notarij non exemplatum sit secundum formam statuti, dicitur nullum.*
4 *Notarius sua authoritate non potest se ipsum corrigere.*

Ambiguitates. Verborum transpositio, vel testõris imperitia, non officit testõ. h.d.
1 † No. ꝙ præposteratio *a* verborum non nocet, vt hic, & j. l. pro-
a xim. nisi in verbis certa solennitas esset a iure ciuili introducta, ut ff. de ver. obl. l. 1. Sed præposteratio factorum nocet, j. de sen. l. prolatam. & l. 2. §. prius. ff. de vulg. substit. s̃m Iac. de Rau. Vel dic plenius. aut ordo est ad substantiam eius, quod agitur, & si tunc peruertitur ordo. actus vitiatur, ut d. §. prius, vel ipso iure, in extraiudicialibus, vel ope exceptionis in iudicijs, vt s̃. de hære. act. l. vt debitum, & hoc qñ ordo peruertitur ꝯ ius partis, ut inf. de app. l. 1. sed si peruertitur ꝯ ius constitutionis, ita ꝙ ex ordine appareat error expressus, tunc ipso iure non valet, ut d. l. prolatam. Si aũt ordo non est de substantia, sed de ornatu sine de honestate, non uitiat, ut ff. de adm. tut. l. quoties in princ. & ibi glo.
b Si vero ordo sit *b* ad ordinandam dispositionem vltimæ voluntatis, l. ad declarandum mentem testatoris, non vitiat, vt Inst. de lega. §. ante hæredis. & ff. de pec. l. quidam. Si uero est dubium, non vitiat, vt hic l. & l. seq. Quando autem ex ordine resultet legis dispositio, habes in l. nec enim, ff. de sol. s̃m Oldr. paucis per
2 me additis. † In glo. hodie idem. ibi, ut prius. ibi loquitur cum testator corrumpit ordinem, hic vero bene disposuit, sicut debuit sed Tabellio in scribendo non seruauit ordinem, vel alia quæ in scribendo seruare debuit, & hoc constabat. vnde circa hunc articulum, trado regulam hoc modo: aut erratum est in faciendo minus, vel aliter quam fieri debuit, aut in scribendo quod factũ est ab alio minus vel aliter quam scribi debuit, aut in scribendo extra factum alienum minus, vel aliter quam scribi debuit, puta ꝙ non subscripsit se, vel in scribendo non posuit nomen testatoris, uel suum. l. pen. ff. eo. Primo casu vitiatur testm̃, ut in l. ꝯtra, & s̃. eo. l. hac consultissima, §. 1. ibi, nõ subscriptum autem, & c. l. si unus. & l. si non speciali. Scđo casu, cum in faciendo qđ debuit, non fuerit defectus, sed solum in scriptura, quæ comprehendit quod factum est, & quõ factum est; si quidem hoc constat, non nocet testãori, vt hic nisi fuerit talis: ꝙ per scripturã designari oporteat. & ex ipsa scriptura colligi non põt, s̃m qđ dici
3 s̃. eo. l. errore. † Tertio casu *c* sit vitiatur, vt d. §. non subscriptũ. s̃m Nic. de Mata. Et adde quod dixit Mar. Sil. ꝙ si statuto cauet ꝙ si aliquis est bannitus, ꝙ bannum eius debeat exemplari in libris cõis per Tabellionem, & errore Tabellionis non est exem-
4 platum, ꝙ vitiatur bannum, s̃m Cy. † Sed nunquid notarius sua authoritate possit seipsum corrigere, dicit Iac. de Bel. ꝙ nõ, postquam tradidit instrm̃, sed debet hoc facere mandato superioris citatis citandis, ut in Auth. de æqua. dotis. §. illud. Alij dñr, ꝙ si notarius est bonæ famæ, qđ põt ea q̃ desunt supplere propria authoritate 35. dist cap. qui de mensa tñ ex interuallo se corrigere non põt, ad instar testamenti, quod dic, ut dixi in l. Imperator, ff. de statu hom. & l. si librarius. ff. de reg. iur. & l. cum proponebat. ff. de leg. 2. & uide in d. l. si librarius. per Bar.

A D D I T I O N E S.

a A. B. Quod præposteratio. An præposteratio ordinis noceat. uide Bal. in l. 2. §. prius de uulg. & pup. Bal. in l. propter litem, ff. de excus. tut. & quæ plene notaui ad Bal. in l. 1. inf. de appel.
b A. B. Si uero ordo sit. Vide Bal. in proœ. C.
c A. B. Tertio casu. No. ꝙ si errore notarij bannum non est exemplatum secundum formam statuti, bannum est nullum, & hanc partem sequitur An. in l. 1. §. 1. ff. de hær. insti. & ibi do. meus Io. de Imo.

L E X XXV.

1 *Ordo necessitatis non debet peruerti.*

Pręposteri. Pręposteratio verborum non uitiat contractum, nec vltimas uoluntates. h.d. & de hoc dixi. s̃. l. prox. Et est pręposteratio abusus ordinis quando pręponitur id, quod debet sequi de iure, & de facto. Et gl. ponit exempla satis clara, & maxime istud vitium committitur in tẽpore, vt si dico: si matrimonium mecum contraxeris. ex nunc uolo esse obligatus ad decem noĩe dotis. Nam impossibile est quod obligatio dotis prius sit, quam matrimonium, vt ff. de iure dot. l. tale. si tamen tractus temporis importatur per istam di-

ctionem (ex nunc) non vitiat actum, vt no. in ca. dudum, de sep. in cle. ad hoc. ff. si cer. pet. l. lecta. & facit qd no. Inn. extra de app. c. præterea requisisti. ff. de uer. obl. l. hmôi stipulatio, & sic plus operatur iuris necessitas, q̃ ordo verborũ, ff. de lib. & posth. l. Gallus, §. 1. † Et conclude, a ꝙ ordo necessitatis non dẽt peruerti, de côle. dist. 2. c. in Christo pr̃. Sed ordo locutionis pôt peruerti. Et no. ex hac l. ꝙ non refert, an testes sint descripti in principio instrumenti, an in fi. nec mirum. q̃a per hoc non peruertitur ordo cum quilibet Tabellio possit ponere in principio, uel in fine, prout sibi placet, & idem in signo Tabellionis, & ita obseruat consuetudo.

ADDITIO.

a A R. Et conclude. No. ꝙ non refert utrum testes sint descripti in prin. an in fi. vide Lud. Ro. consi. 336. ubi consulunt, ꝙ non refert in quo loco ponatur data in literis Papæ dummodo ponatur.

LEX XXVI.

In testamentis. Solemnitas uerborum formã attẽdens, & non substantiam, nõ curatur. h. d. fm Old. Vel sic. Testatoris prædictio testibus facienda, tollitur hac lege. h. d † No. de superuacua formæ non curari, secus de Necessaria, vt j. de app. l. nominationes.

LEX XXVII.

1 *Testamentum solemne per cursum decennij tollitur per non solenne.*
2 *Testamentum primum non potest reuocari, si uerbis testatoris hæreditas non potest adiri.*
3 *Principale si non ualet, nec ualet accessorium.*
4 *Factum apud acta, æquiualet ei, quod fit coram tribus testib. & quando.*
5 *Intellectus ad §. testamenta.*
6 *Facilius aliquid recuperatur, quam de nouo fiat.*
7 *Testamentum primum habet ultimam voluntatem, & non secundum.*
8 *Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, potest reuocari per secundum.*
9 *Iure publico factioni testamenti non potest renunciari.*
10 *Testamentum actis insinuatum præualet primo.*
11 *Testator ad iudicij mutabilitatem non potest se obligare.*
12 *Donatio non valet, si adijciatur clausula, si contingat reuocari testamentum, dono sibi inter uiuos.*

Sancimus. Cursu decennij testm̃ non tollitur, nisi p̃tria voluntas solemniis interueniat, vel & non solemnis, roborata tñ tribus testibus, vel publica actorum scriptura. h. d. No. ꝙ sicut tempus non est modus faciendi testm̃, ita 1 nec subuertendi. † No. ꝙ testm̃ solenne tollitur per non solemne, cum cursu decennij: & sic transcursus tpis non tollit testm̃, sed mutatio voluntatis cum transcursu tpis bene tollit. h. d. fm 2 Old. † Reuoco in dubium, a si testator facto testamento ex interuallo, dixit hæc verba coram septem testibus rogatis. Vos sitis testes, ꝙ ego reuoco omne testamentum quod feci. Nunquid per ista verba primum testamentum sit sublatum, dicit Barto. ꝙ non, quia ex istis verbis non p̃t adiri hæreditas ab aliquo, de iure ciuili, ergo non tollitur testm̃, iuxta not. ff. de iniust. test. l. cum in secundo. Nec etiam valent dicta verba, cum non possint confirmari per aditionem hæreditatis. Et ideo si testator faceret secundum testa. & non valeret institutio hæredis facta in ipso, certe clausula, cassans, & irritans, &c. quam ponunt Tabelliones, nihil ualeret, cum nec aliquid operetur fm eum, qui ita no. in l. si iure, ff. de lega. 3. & secundum testamentum nuncupatiuum, de quo non est scriptura facta, non potest cancellari facto, nec verbo, quia verbalis actus non sufficit contra legem nostram, quod vr̃ valde iniquum. unde fauore uenientium ab intestato, dicendum est, ꝙ si testator uoluit decedere intestatus, talia uerba valeant iure intestan. arg. s̃. eo. l. hac cõsultissima, §. pen. sicut enim potest conferre, ita, & priuare, quæ priuatio transit in suũ & confirmari potest adita hæreditate ab intestato, vt d. §. pen. & 3 ita teneo, quia naturalis ratio hoc dictat. † De ista autem clausula cassans, & irritans, concedo ꝙ si non ualet principale, non valet dicta clausula accessoria, vt d. l. si iure. Et adde, quod no. in 4 l. ex parte. ff. de annu. leg. † Item no. hic, quod illud, quod fit apud acta, æquipollet ei, quod fit coram tribus testibus. Intellige tamẽ ꝙ debent interesse duo testes simul cum Tabellione, alias non valeret testamentum, quia non est proprie de actis, vt ff. de uer. sig. l. verba contraxerunt, Et adde quod dixi s̃. eo. l. omnium, in 5 glo. imo. in fi. Sed Nic. de Mat. dicit † ꝙ in §. testamẽta, per secundum testamentum fuit primum ipso iure sublatum, sed postea inciso secundo resurgit primum respectu exceptionis competentis ei, q est scriptus in primo, si cõueniatur ab aliquo, q nitatur ex testamento secundo, secundum eũ. & intelligo ꝙ resurgit iure prætorio, non ciuili, quia non interuenit denuo solemnitas tanta, ex qua ius ciuile potest oriri, succedit ergo per bono. poss. ex qua etiam oritur bon. possessoria hæreditatis petitio, & omne ius tam agendi, quam excipiẽdi, sicut competit aliis bonorum possessoribus, & ita intelligitur d. §. ex testamento. glo. tamen ibi dicit p̃rium, ꝙ primum testamentum ruptum per secundum, non resurgit, nisi quo ad excipiendum, non quo ad agendum. Sed tu dic, ꝙ vtroque modo de æquitate prætoria, & sic plana est ibi similitudo, dum dicit (nõ secus &c.) & melius fa- 6 cilius † aliquid recuperatur, quam de nouo fiat, quia ibi primæ tabulæ non erãt incisæ, & sic remanserunt tam reliquiæ primi testamenti respectu causæ formalis, quam respectu causæ materialis. Non obst. quod ibi dicitur, ꝙ non quæritur de iure testamenti: sed de iure excipiendi. quia intellige, quod non q̃ritur de iur. testamenti. i. primi, an valeat de iure ciuili, sed bene q̃ritur de iure prætorio. & hoc probo vna ratione: nam aut ex testamento primo potest peti secundum tabulas vi reparationis prædictæ, & habeo intentum, vt ff. de bono. poss. l. 1. in princ. aut nõ & tunc cum nullo iure succederet ex testamento primo; ergo res esset in causa intestati præcise, ergo nec sibi daretur exceptio maxime contra venieñtes ab intestato. sed tu dices, quare tex. hic dicit, quod exceptio æstimatur ex persona opponentis: nam certe imo ex plenitudine iuris? nam cui datur actio, multo fortius exceptio datur. Respõdeo, inspecto iure ciuili loquitur ille tex. quia non actio, sed exceptio datur, sic ff. de testa. mili. l. militis codicillis, §. ueteranus. sed inspecto iure prætorio, utrunque remedium competit. & ille est uerus intellectus illius §. que in gl. non intelligit, & ut mihi credas accipe additionem. Nico. de Matar. 7 † In ea glo. in fi. Vel dic clarius, hic tollitur primum testamentũ per secundum ipso iure, & ibi similiter: sed postea inciso secundo, redit primum ope exceptionis competentis ei, qui est scriptus in primo, quæ nascitur ex eo, quia primum testamentũ habet ultimam uoluntatem testatoris, & secundum non. & econtra non competit secundo, nec alij contradicenti, & opponenti qui non habet ultimam uolũtatem testatoris, sed scriptus in primo sic & intelligo, sicut ibi sonat litera, id quod ibi sequitur (nec putauerunt &c.) referri ad utrunque casum præmissum, quos ibi uoluit punisicari, & utroque casu primum testamentum fuit ipso iure nullum, sicut ibi notatur, & litera demõstrat. & utroq; casu puto, ꝙ pp uoluntatem testatoris habeat locum bonorum possessio secundum tab. de qua ille titu. & illa lex loquitur, & in primo casu exprimitur, cui secundus assimilatur, cum dicit (non secus &c.) & quod ibi sequitur, (non enim de iure testamenti, &c.) subaudio, s. an valeat de iure ciuili. Et quod subijcit (de iuribus exceptionis) intelligo scilicet doli, de qua ibi præmiserat, quæ competebat contra eum, qui petebat bonorum possessionem secundum tab. ex testamento rupto per capitis diminutionem, quod ipso iure erat ruptum, vt ibi no. Circa quam exceptionem, dic ꝙ cum petitur bonorum possessio ex testamento sic rupto per arrogationem vel per secundum testamentum, & non redintegrato per vltimam voluntatem habet effectum, sed si redintegratum est per vltimam voluntatem, licet de iure ciuili nõ valeat testamentum, tamen in bonorum possessione secundum tabul. competit dicta exceptio habenti vltimam voluntatem testatoris, & alij non habenti non datur bonorum possessio, non autem competit dicta exceptio non habenti vltimam voluntatem contra eum qui habet. & hoc intendit dicere ibi litera in fine l. (ex persona eius, qui opponit æstimatur) scilicet vt si habet vltimam voluntatem testatoris, competat ei contra quemcunque & si non habet, non competit ei contra eum qui eam habet, quia hanc voluntatem secutus est Prætor ex quadam æquitate, in dando bonorum possessionem. non considerando ꝙ testamentum est ipso iure ruptum, secundum rigorem iuris ciuilis, vt in prędicta l. & in prædicto §. & Institu. quibus modis testam. infirmen. §. non tamen. & l. posthumo. & l. filio. ff. de iniust. testa. & quod ibi dicit (in hoc iudicio) subaudi, scilicet petẽdi bonorum possessionem secundum tabu. & idem est dicendum in iudicio bonorum possessoriæ hæreditatis petitæ. infra quorum bonor. l. prima. quod intelligo, si hoc in contradictorio iudicio in concessione bon. poss. tractatum non fuit, alias secus. arg. s̃. de fide inst. l. fi. in fi. & no. s̃. qui admit. ad bon. poss. l. fi. & ex hoc patet, ꝙ huic scripto in primo testamento non tm̃ exceptio, sed actio competit, licet glo. ibi aliter exponat, sed hanc credo veram expositionem illius literæ, & intentionem Nicol. de Matarell. 8 † Quærũt hic Doctores, nũquid per fm testm̃ reuocetur primũ, habens etiam derogatoriam: de qua in secundo testõ non fit mẽtio? & videtur quod sic, per hanc legem: & supra eo. l. omnium. nam primum testamentum non potest valere, quia non est vltimum, vt hic dicit. In cõtrarium videtur per l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. & đ leg. 1. l. si ita scriptũ. Sol. dicit Iac. de Arena, quod aut clausula derogatoria respicit ius constitutionis, vt quia testator in primo testamento dixit, quod illud præua- 9 leret omnibus, cum nollet amplius posse testari: † & tunc quia iuri publico factionis testamenti non potest renunciari, valet se-

ADDITIO.

a And. Bar. Reuoco in dubium. Vide Ang. qui etiam reprobat Barto. in le. 2. ff. de lib. & posth. licet Bal. non alleget.

let ſm, licet de primo nullam faciat mentionem, vt hic. & Inſti. quib. mo. te. infir. §. poſteriore. aut cl'a derogatoria reſpicit teſtamentum ſm, reſpectu voluntatis ſimpl'r, vt quia teſtator dicit, quod primum teſtm̄ præualet ſecundo, cum intendat decedere teſtator ſm formam primi teſtamenti, non ſecundi, & tunc nō valet ſm teſtm̄, quia non habet voluntatem teſtatoris, niſi illa cl'a derogatoria reuocetur, ſm Iacob. prædictum, & Cyn. & hoc non fecit authoritas illius cl'æ, ſed ſola voluntas teſtatoris, vnde ſi apparet de voluntate mutata; puta, quia teſtator in ſecundo teſtō iurauit, vel quia noua rōne motus eſt ad teſtandū, puta pp offenſam primi hæredis inſtituti, vel pp aliam indignationem, tunc teſtm̄ ſm præualeret, etiam ſi non haberet derogatoriam derogatoriæ, argu. ff. de ſolutio. l. ſi cum Cornelius. ff. de confirmat. tuto. l. vtilitatem, ff. de adimen. legat. l. 4. §. non ſolum. & l. ex
10 parte. Idem puto, † ſi teſtm̄ ſm ſit actis inſinuatum per teſtatorem, nam vi actorum præualet, vt d. l. omnium. & hac l. verſ. ſin autem. Idem forte eſt, ſi currit decennium, quia pp longinquitatem temporis teſtator non pōt ita recordari de cl'a derogatoria, & quia decennium debet aliquid operari, per hanc legem.
11 † Nunquid autem teſtator poſſit ſe obligare ad iudicij immutabilitatem dic φ non, quia eſt ꝯ bonos mores, vt ſup. de pac. l. fin.
a Sed Dyn. dixit, a quod poteſt, tranſeundo ad ꝯctum, vt quia dicit, ſi contingat me reuocare, dono tibi inter viuos, vt no. in l. hæredes palam. in fi. ff. eo. quod eſt pro certo falſum, ſi donatio inſeritur inſtitutioni hæredis, quia hereditas non poteſt donari, cum eſſet pactum futuræ ſucceſſionis hominis viuentis, vt ſup. de colla. l. pactum. Sed in legatis, & fideicommiſſis ſingularibus tranſ-
12 latis in donatione, † prędicta ratio ceſſat, & ideo videtur valere dicta donatio, & hoc ſm quoſdam ſequentes Dyn. nam is ita ponus vl' ꝯhere, quam teſtari, & hoc poteſt ſimpl'r & per ſe, ergo & cum adiuncto, ne vtile per inutile vitietur, ſicut poteſt fieri hoc modo, niſi hęres meus dederit tibi talem fundū poſt mortem ſuam, ea nunc tibi dono eum irreuocabiliter, & inter viuos. Alij dn̄t ꝯ, quia eſt ꝯ bonos mores, quia facit non eſſe liberi arbitrij, quod eſſe debet ea preciſo ſtatuto iuris, vt no. ſup. de pac. l. pactum. & dixi in l. 1. ſupra de ſacroſan. eccl.

ADDITIO.

a And. Bar. Dyn. dixit. No. φ ſi adijciatur clauſula, ſi contingat reuocari teſtamentuo, dono tibi inter viuos, quod non valet talis donatio, vide hic Sal. qui ſimpliciter hoc recitat. vide gl. in l. fi. ſup. de pac. & Bal. in l. 1. in repe. 10 fi. ꝯ de ſacroſ. eccle. vbi videtur tranſire cum eo, & eundem Bal. in c. 1. qui ſu. ten. ſecundum aliquos ibi, licet in eo Bal. non reperiam, & ibi tenet, quod ſi relinquit pauperibus, & dixit, quod ſi contingat e m mutare teſtamentum, ſeu donare eis, & conſtituit ſe nomine illorum poſſidere precario, quod fauore animæ valet ſecus ſi non eſſet fauore aiæ. contrarium dicunt aliqui ibi, quod cum ille ſit contractus inter viuos, ergo nō reuocatur, vt l. ſicut, ſup. de actio. & obli. cum ex ſecundo teſtamento purificetur contractus ille conditionalis, tum quia ex conſtitutione precarij eſt tradita poſſeſſio l. quod meo, de acqu. poſ. & ſic donatio incipit a traditione, & ſic eſt perfecta, vt l. donari, ff. de donatio. tum quia non tollitur libera teſtādi facultas per iſtā donationem, & ibi referunt Bal. dicere quod ſi maritus legat vxori domum, & ſi contingat reuocari, donat ſibi, quod niſi interueniat traditio, non confirmatur, & vide Bar. in l. ſtipulatio hoc modo, de verb. obli. & l. ſi quis in principio teſtamenti de leg. 3. Bal. in l. ex teſtō, inf. de fideicom. & in c. 1. §. ſi quis, de feu. da. 10 vicem leg. commiſ. & videtur verior opi. quia ſi ſic non eſſet, vt dicit Dominicus, tūc hęreditas daretur in contractu. ſed hoc eſt falſum, cum hæreditas in contractu dari non poſſit, l. hæreditas, ſup. de pactis conuen. nec tolli poteſt, vt eſt tex in l. ſi qū. §. ſilius, ſup. de inof. teſt. Item quia quod non poteſt fieri p viā pure non poteſt fieri per viam conditionis, l. Seius, ff. ad leg. Falc. ſed per viam diſpoſitionis ſimplicis non poteſt hæreditas dari per donationem, vt l. licet, C. de pac. ergo nec per viam conditionis, ſecus autem vbi transfertur legatum nec obſt. gl. in l. hęredes palam. quia illa procedit eo modo, quo infringitur vltima voluntas. adde quod dixit Bal. poſt Io. An. in c. quod ſemel. de reg. iur. lib. 6. quod ſi teſtator incipetet a contractu, quia dixit, dono tibi irreuocabiliter inter viuos, omnia mea, ſaluo & reſeruato φ poſſim de illis bonis teſtari libere, dicta donatio ualet irreuocabiliter, & per nullā uiam poſſet reuocari, niſi per uiam teſtamenti, quod eſt benę no. ſecundum eum ibi. Lud. Ro. in l. cum antiquitas, inf. eo. & in l. fi. ſup. de pac. do. Pet. in c. cum eſſes, de teſt. dixi in c. relatum, eo. tit. & uide Abb. conſil. 144. & Lud. Rom. conſ. 180. de do. quæ fit in teſtamento.

L E X XXVIII.

1 *Teſtamentum fieri debet totum vno contextu.*
2 *Actus natura neceſſarius non dicitur extraneus.*
3 *I continenti dicitur quod fit vno contextu.*
4 *Venditio in teſtamento facta eſt nulla.*
5 *Teſtamenti vna pars non poteſt probari per ſeptem teſtes.*
6 *Subſcriptio non requiritur in ſcriptura priuata teſtatoris.*

Cum antiquitas. Neceſſaria interiectio temporis non impedit contextum teſtamentu h. d. primo. Secūdo dicit, φ olim teſtator neceſſario habebat ſubſcribere manu propria, & hoc hodie verum eſt, niſi ſcribat teſtm̄ manu propria, quia tunc non habet neceſſe ſubſcri-
1 bere, ſecundum Olar. † Not. quod totum teſtamentum debet fieri vno contextu. & ratio eſt, quia totum vnum factum ſit de ſua natura contextum, quia ſi poſſet fieri per partes ſeparatum, decederet quis cum pluribus teſtis factis diuerſis locis, & temporibus. Item quia impoſſe eſt, φ ex partibus diſtantibus, & non collectis in vnum reſultet aliquod integrale perfectum. cum nihil ſit perfectum, niſi conſtet ex partibus formalibus ſimul iunctis,
2 vt ff. de rei vend. l. in rem. §. 1. ſ. tit. 1. l. furioſum. † Secundo. no. φ actus neceſſarius naturæ nō dicitur actus extraneus, & φ ratione neceſſitatis fit ſubrogatio alterius perſonæ, quæ alias nō fie-
3 ret. † No. hic quid dicitur factum incontinenti, & quid ex interuallo, nam incontinenti dr̄, quod eodem contextu. Ex interuallo dr̄ quod ſeorſum, & facit ad materiam pactorum. Item facit φ ſi aliquis vult probare ſe percuſſiſſe aliquem ad defenſionem ſuam, debet probare, φ incontinenti, id eſt antequam ad
4 extraneos actus diuerteret. † Hic poteſt formari quæſtio, a ſi
a teſtator intermiſcet donationem, vel venditionem in teſtō, an vitiet teſtm̄, & quidam dn̄t, φ ſic; quia eſt extraneus actus. Alij
b vt Dy. b & gl. dn̄t ꝯrium in l. hæredes palam. §. fin. nam actus extraneus momentaneus, ſicut eſt conſenſus donantis, vel uendētis, non viuat, ſicut nec Arma virumque cano, ff. de verb. obl. l. quæ extrinſecus. Cum multorum teſtamenta poſſint ſimul fieri in eadem ſcriptura, & quia ſimul cōduntur, non dr̄ interuallum. ff. quemadmodum teſta. ape. l. 1. §. ſi plura. & s̄. ſi cert. pet. l. eo quod. De iſta autem donatione vel uenditione, an ualeat, ſi quidem pure facta ſit, valet: ſi autem ſub condōne reuocationis teſti, non valet, ut dicit s̄. l. proalma. quia turpis eſt donatio, quæ fit ne teſtm̄ mutetur, vt no. Dyn. in ſuis conſilijs. conſi. 10. quod
5 incipit. talis quæſtio, Titius, &c. † Secundo quæro, nunquid vna pars teſti poſſit probari per ſeptem teſtes dicentes ſe illud ſcire, & non plus. & alia pars poſſit probari per alios ſeptem ſimiliter deponentes: videtur quod ſic, quia teſtimonia coniunguntur ad aliquid probandum, vt no. 35. q. 6. c. de parētela. In ꝯrium vi-
c detur, c & eſt caſus huius l. quia niſi probetur ſubrogatio teſtiū ex cā neceſſitatis, nihil probatur, & ſic no. φ niſi teſtia probet totum tenorem teſti perfectum, φ nihil probat, & ſi aliqui probant plus, aliqui minus dictum, φ illi qui minus deponunt, & totum neſciunt, non vl'r eſſe teſtes legitimi, nec probant aliqd etiam id, quod deponunt, quia non vl'r interfuiſſe toti teſtamento. ex quo totum neſciūt, quod eſt mirabile, & cogitabis in hoc.
6 † Vltimo no. quod in ſcriptura priuata teſtatoria non requiritur ſubſcriptio. Idem dico, ſi tabellio ſcribat ſuum proprium teſtamentum. facit quod no. ff. de adop. l. ſi conſul. per Guil. In gloſſ. ſcilicet tpe, ibi ſubrogentur, immo medio, l. poſtquam fuit cæptum teſtm̄ antequam alij recederent, & ſubrogati venirent, quia poſt receſſum primorum, & ante ſubrogationem ſequentium, non puto aliquid debere fieri, argu. s̄. eod. l. hac conſultiſſima. §. ſed licet. ibi, teſtes omnes, videlicet ſimul. &c. & hoc innuit, cū dicit, coram his &c. ſ. recedentibus ſm Nic. de Matar.

ADDITIONES.

a And. Barb. Formari quæſtio. An venditio facta in teſtamento ualeat, uide Bart. & co. Io. in l. hæredes palam, §. fi. ff. eo.
b And. B. r. Alij ut Dy. Sal. hic hoc temperat quando teſtator dicit, quod non recordatur de clauſula, & qualia, ſint uerba clauſulæ, creditur tunc ſibi poſt decenniū, alias ſecus, & ita dicebat notam de facto in q. apud Ferrariam, & hoc dictum eſt nouum ſecundum Sal.
c Contrarium uidetur. Tene menti iſtud mirabile, in ſimili, quod uoluit do. Anto. In c. nihil, de uerb. ſign.

L E X XXIX.

1 *Teſtandi duo modi.*
2 *Hæredis inſtitutio ad pias cauſas, nutu fieri poteſt.*
3 *Inſtitutio poteſt pro parte valere, & pro parte non valere.*
4 *Inſtitutio non valet, ſi quis teſtatorem interrogauit, facis talem hæredem. & reſpondeat ſic.*
5 *Tabellio faciens inſtrumentū de teſtamēto imperfecto punitur pœna falſi.*
6 *Teſtamentum nuncupatiuum an valeat ſolemnitate commiſſa.*
7 *Memoria perpetuatur per ſcripturam.*
8 *Lex formatiua alicuius actus, intelligitur dare formam futuris, & non præteritis.*
9 *Notarius perficiens inſtrumentum de actu imperfecto, quando puniatur de falſo.*
10 *Tabellio omittens ex certa ſcientia ſcribere ſolemnitatem in inſtrumento, punietur de falſo.*

Iubemus. Hæres debet eſſe ſcriptus manu propria, vel nuncupatus voce propria teſtatoris, alias ta-
1 bellio, qui conficit inſtrumētum, eſſet falſarius. h. d. † Nota duos modos teſtandi, ſcilicet manu ſcribendo, vel lingua pronunciādo, quia rerum natura non accommodauit nobis alios modos expreſſos, & expreſſio neceſſaria eſt in hæredis inſtitutione, & hoc ſtatutum eſt in his quæ ſunt ſumma ſummarum, nihil eſt ita proprium, ſicut claritas, vt in Authen. de teſta. §. nos igitur collat. 8. Oppo. ff. de leg. 3. l. nutu. Sol. ibi loquitur in legatis, & fideicommiſſis, in quibus non ſubſiſtit totius ſucceſſionis pōdus, vnde ſi teſtator non poteſt ſcribere, nec loqui, ſufficit quidam conatus cum ſignis, vt digeſtis, de ſup. leg. l. Labeo. in fi. ſecus in

hæredis institutione, vt hic.† Secundo oppo. a extra de testam.c. cum tibi. Sol. tex.illius c.nō ob.sed gl.illius cap.obstare videtur, quæ dicit, quod institutio hæredis potest fieri nutu. Sol.ibi loquitur ad pias causas, vel dic quod Barto. loquitur ibi de suo sensu, quia nec lex nec aliqua decretalis dicit, quod possit aliquis hæres solo nutu institui, etiam si esset filius testatoris, quod est magis apud naturalem rationem, & apud ius canonicum, & ciuile quam sit extraneus hæres, & etiam magis quam ecclesia, vel pauperes Christi, vt ff.de lib.& posthum.l.in suis, Non ob.extra de testam.cap.cum esses, & cap. relatum.el 1, vbi uoluntas erat clara, sed nō ad erat solemnitas testium, seu nutu non declaratur voluntas nisi quodam coniecturali, & præsumpto modo, sed in potestate legis est præsumptio iuris, nam vbi vult, præsumit, vbi non vult non præsumit. sed ita est hic, quia circa institutionem hæredis, lex requirit certitudinem, non præsumptionem, quia agitur de maximo præiudicio venientium ab intestato. argum. s.tit.1.l.fi. Sed pro Ber.facit ꝙ inspecto iuregentium, satis cōsentit qui annuit, sed ius gentium inspicitur in relictis ad pias causas, sed rñdeo, ius gentium distinguitur per ius ciuile. sed certe vbi ius canonicum talem distinctionem tollit, standum est fauore animæ iuri canonico, nisi forte testator decesserit in tali statu, ꝙ de fauore suæ animæ non est curandum, ut quia decesserit excōicatus, vel in bello illicito, & similia. ad hoc facit quod no.gl.antiqua.in c. decernimus.de sen.excomm.l.6. Aduerte tu qui ita distinguis, & nescis rōnem, quia non pōt sciri, an Deus misereatur necne, nisi dicas, ꝙ sufficit homini de prima facie iudicare.arg.inf.de edi.diui Adr.toll.l.fi.† Tertio opp.dicitur hic, ꝙ instō pro parte viciatur, & pro alia parte valet, in qua non reperitur vitium, ɔ̄. ff.eod.l.si qs, & l.ea ea, & de lega. 3.l. fideicommissa.§.1, Sol. hic testōr perfectam suam voluntatem enunciauit, & disposuit quo ad ipsius intentionē, sed imperfecte quo ad intentionem legis, quia non seruauit solemnitatē. ibi vero imperfectam.tam quo ad ipsius testōris intentionem, q̄ quo ad intentionem legalem, quia intentio legalis est vt testm̄ sit perfectum in substantia voluntatis. Ex imperfecto.n. nihil resultat p̄fectum, testib. ad hoc nā, & legibus conuocatis.† Quæritur, si notarius b vel alius interrogat testōrem, dicens dn̄e facitis nos Bal. hæredem vestrum? & testōr rñdet, facio nunquid talis institutio valeat, & vr̄ ꝙ sic.s.tit.1.l. hac consultissima. §. at cum humana. sed certe ibi præcessit scriptura a testatore dictata, & coram testibus lecta per tabellionem. vnde dicit Iac.de Are.ꝙ in hoc casu talis instō non valet, per hanc l. & hoc tenet Nicol. de Mata. qn̄ nulla scriptura fuit inde confecta. sed si notarius a testōre adhibitus profert talia uerba, tūc bn̄ valet, ſm Mar.Sill. & ita seruat consuetudo, & sīr in sniā: nam si est lata mandato Potestatis, sufficit ꝙ dicat, & ita ꝓnuncio, alias secus, ſm Nico.de Mata. & facit ff.de leg.3.l. Pamphylo.§.propositum.† Item c no. in fin. huius l.quod tabellio, qui confecit instrumentum de testamēto imperfecto punitur crimine falsi. Idem vbicunque scienter ꝑter mittit solemnitatem ſm Rich.Malum.in quæstione, quæ incipit, testis. Sed in ɔ̄trium facit, quod no.glo.in Auth.de non alien. §. quia vero verisimile. sed ibi tabellio scripsit instrumentum vere, & proprie, licet inualide, hic autē improprie, & inualide. & iō punitur falsi, quia attribuit nomen testamēti actui inualido prohibito scribi, cum sit actus imperfectus. In glo. valet ergo in fin. Tu dic, ꝙ ibi non instituit quos intendebat, hic autē sic, sed alius eorum noīa scripsit, ipse aūt testōr nō scripsit sua manu, nec nunciauit sua voce, & iō hic deficit sola solemnitas huius l. ibi autem ipsa sub̄a instōnis. Nic.de Mar. In glo. no.regulā. in fi. Ego circa hanc qōnem aperiendam distinguo, quia refert qualiter exprimatur nomen hæredis a testōre, & qualiter testator agnoscat; quandoque.n. dicit aliquis testatoris simpliciter, instituis Titium, & ille respondet, sic, & hoc non credo sufficere, vt hic, quia talis interrogatio est magis quædam suggestio, q̄ voluntatis requisitio, vt ff. de quæst.l.1.§. qui quæstionem. & ideo lex uoluit per ipsum testatorem nominari, ne datur materia falsum scribendi, ut ff. quemadmodum testa.aper.l. secunda. §.diem.& infra de fideiuss.l.fi. & hac l.§. 1. Quandoque in testamento nuncupatiuo seruatur solemnitas illius l.hac consultissima. supra titulo primo, quod fieri potest etiam a uiuente, vt hic no.& tunc sufficit, quod facta recitatione illud agnoscat, vt ibi dicitur, cum ante recitationem testator dixerit ibi causam suæ cōuocationis, & alia solemnitas illius legis sit seruata, quæ omnem tollit suspicionem malignitatis, vt ibi in fine legis, & tunc sine dubio valet.† Quandoque fit testamentum nuncupatiuum sine prædicta solemnitate, & tunc, si quidem recitando scripturam testamenti, ante recitationem scripti exprimitur per tabellionem nomen hæredis, & sic de scripti recitatione profert, & testator verbis agnoscit, quæ sic lecta sunt ex animi sui sententia, & voluntate sua esse disposita, uel alia similia verba, per quæ apparet testatorem ea intellexisse, tunc ualere videtur. licet non exprimat ipse nomen hæredis sua locutione, vt dicta l.hac consultissima, §.pen. supra titu.primo. & ad hoc est quod dicimus, ꝙ si de scripti recitatione proferatur sententia. satis est, si ea lecta dicat index, sic pronuncio, vt est lectum, & per hoc intelligemus omnia dixisse, quæ lecta sunt, vt no. inf. de sent. ex bre. rec. alioquin non valet nisi per testatorem nuncupetur nomen hæredis, vt hic, sed melius & verius credo, quod in omni casu in testamēto nuncupatiuo, nisi sit seruata solemnitas illius l.hac consultissima, s.tit.1. necesse sit testatorem suo verbo exprimere nomen hęredis, nec sufficit quod ipse agnoscat qđ ab alio dr̄, ne falsitas committatur, vt in hac l.§.1.& ad hoc. ff. de test. l. hęredes, in prin.& hic. facile.n. subintrari potest, qui ad recitationem Tabellionis, vel ad interrogationem alterius respondeat, sic testibus etiam a Tabellione hoc non discernentibus, sicut etiam nostris temporibus a pluribus esse factum audiui. sed non sic facile potest talis fraus committi quando ipse testator exprimit suo verbo nomen hęredis, testibus audientibus, & intelligentibus, & hoc non est inductum per hanc l. quæ solummodo de testamento in scriptis loquitur, sed quod alias erat inductum circa nuncupatiuum, recitat, sicut in hac litera apparet, & ideo auth. §. non obseruato. similiter in testamento in scriptis loquitur, & in eo hanc l.corrigit, vt in ea no. sed quod super ea authen. dicit gl. idem dici posset in testamento sine scriptis, scilicet quod corrigatur in eo ius vetus, non est verum, quia auth. hoc non intendit, remanet ergo ius quod erat ante hanc l. in utroque. Nic. de Ma. Sed quicquid ipse dicat, quando interrogatio fit a Tabellione d inde rogato, dicas ualere d testamētum: nam fides Tabellionis aufert omnem suspicionem falsitatis; nam sic ei committitur tota substantia ueritatis, ergo standū est ei. arg.s.de testi.l.si qn̄ in prin.de hoc in Spe.de testa.§.1.uers.quid si is.& ibi Ioan.And. in suis additio. tenet hanc opi. ꝙ ualeat, qa nō uī facere testm̄ per alium.arg. Institu. de inu.stip.§.pen. & §.quoties, & ff.de uerbor. obli.l.1.§.si quis ita.† Vlterius no.in uers.sed ne aliqua. arg.quod si testis dicat se recordari de quodam antiquissimo facto, eo qđ ita reperit in suo memoriali qđ scripsit, tunc (sicut faciunt proxenetæ) talis redditio cāę est bona, quia p̄ scripturam memoria perpetuat̄, & maxime eius, q interfuit facto, ut hic. Deinde no. e in ver.

ADDITIONES.

a A.B. Secundo opp. An hæredis institutio poterit fieri nutu ad pias causas, vide Bal. in l.iussum, in repe.ff.de libe.& posthu.in l.1. C.de sacrosan.eccle.& in l. Sc in epistola. C.de fideic. & Pet.de Anc.in consi.43. Io.de Imo.in ca.fi.de dona.gl. l.si quis ad declinandam, C.de epis.& cle.& Pe.de Anch.in c.1.de testa.

b Quæritur si notarius. No. quod si quis dicat testamentum facienti, facis talem hæredem. qui respondeat quod sic, non valet institutio, vide Bal.in l.& in epistola infra de fideicomm.

c A.B.Item. An notarius puniatur de falso, Vbi scienter omittit solemnitatem, & de pœna notarij scribentis simulatum instrumentum vsurarium, vel instrumentum immunitatis, vide quæ notaui plene ad Bal.in c.imperialem. in ver. scriba de prohib.alie.feu per Feder.in vsib.feu.

d A.B.Dicas valere. Vide ibidem Ioan.And.qui dat elegantem intellectum ad §. propositum, vbi omnino vide.

e A.B.Deinde. No.quod lex dat formam futuris negotijs, & non præsentibus. vide gl.c.1.de const.li. 6. vbi si potest trahi ad præteritum & futurum, quod in dubio trahatur ad futurum quod limita, nisi esset constitutio antiqui iuris declaratoria, vt no.in c.quoniam, de consti. Item nisi in casu quem no.Bar.in l.cum lex, ff. de leg. item in c.cum te.de viu.& vide no.gl.in clem.1.de test. vbi si gesta & gerenda sunt connexa, & emanat constitutio, vt quis teneatur de gerendis, non tenetur de gerendis, quæ sunt connexa cum gestis quod est no. vide plene quod no. Bald. in l. leges, supra de leg. & no. quia dixi, quod constitutio declaratoria iuris antiqui cōcernit præterita, quia hoc est verum, nisi reperiatur consuetudo in contrarium. allegatur, c.1.de post.præla.in vers.de cætero.do. Anto.in præalleg c. fi. de constitu. quod limitat, nisi statutum declararet irrationabilitatem statuti, quia tunc extenditur ad præterita alleg.gl. in cle.2.de reb.eccl.non alie. Si cauetur statuto, quod capiens bannitum præmiatur, si quis ante statutum cœpit, & post statutum illum præsentat communitati, an debeat habere præmium. vide Bal.& do. Ioann. in l. si ita scriptum.§.fi.de le.2.& do. Ant.in c.vno delegatorum. de off. deleg. vbi ponit q. in qua consulens Bal.vt ipse refert vide Bal in l.omnes populi.de iust.& iure. vbi si clericus prohibetur portare vestes, intelligitur etiam de antiquis. alleg. Io. And. in c.2.de vita, & hon.cler.in gl.versic.vesti.b vide ad materiam gl.no.in c. primo, de cler.non resi.lib.6.& ibi Doc. Et vide tex.& ibi do. Ant. in c. excommunicatis. de offic.deleg.quod si quis post commissum maleficium contrahit domicilium in aliquo loco, non poterit conueniri de maleficio ibi tanquam ciuis, & sic non potest puniri statuto ciuitatis: quia statutum non comprehendit præterita. & vide d.c.fi. de elec.in 6.& inquantum dicitur, quod constitutio iuris antiqui declaratoria extenditur ad præterita, intellige quantum ad pendentia, non quantum ad decisa, vt tenet Io. And.in c.fi.de constitu.nisi in sacramentis, vt in c.2.de bapt.& de cler. nō ordi.c.1.quod est no.ſm do Pet. in procemio sexti. Et vide tex. in c.1.quod met. cau. vbi quæstio loquens per verbum præsentis temporis, non trahitur ad præterita. & ibi pulchre dixit Io. And.quod licet ratio constōnis nouę possit trahi ad præterita; tamen si nouam pœnam imponit, quo ad illam non trahitur ad pręterita. d. Do. ibi alleg.glo.in cle.1.ver.de cætero.de viu.& in c.prouida.in ver. de cætero de elec.in 6.per Arch.& vide Imo.in cle. fi. de rescr. vbi dicit, quod si lex emanat in modum priuilegij, tunc non comprehendit futura, l.placet. de sacros. eccle. & ibi dicit do.Pet.de Anc post Pan.quod si Papa scribit, vt prouideatur de beneficio vacaturo clerico promoto ad sacerdotium, quod venit beneficium postea creatum, ex quo infertur singulariter secundum Pet. quod vbi prouisio resultat ex dispositione iuris, tunc trahitur ad futura prouenientia ex illa dispositione. quod est not. Et vide Bal.& Ang. in l.cum in secundo de inof.test.ꝙ si cauetur statuto, quod qui habeat pacem cum offenso, verificatur in eo, qui habuit pacem ante statutum, licet Imo.ibi teneat contrarium propter fauorem liberationis, & sequitur Bal. adde gl.in cle.2.de immu eccl.& do.Pet.in c.1.de constit.in 6.

in ver. quæ in posterum. quod lex formatiua alicuius actus, intelligitur dare formam futuris, non præteritis, & est ro nãlis & ciuilis. nam per rerum nãm forma subalis non aduenit in actu, sed in potentia, & ideo forma subalis non introducitur in reb. iam perfectis, sed forma accidentalis sic. Item de iure artificioso nõ debet circa præterita calumnia excitari, vt J. de decur. l. pen. lib. 10.
9 † Vltimo nota in ver. scituris, quod Tabellio, qui perficit instrm de actu imperfecto, quo ad solemnitatem formalem, punitur pœna falsi. & hoc qñ non interuenit solẽnitas, & Notarius expresse vel tacite scribit eam interuenisse. Secus si nullo modo instrm attestat de solẽnitate, nec vere nec præsumptiue, vt quia est solemnitas extrinseca; nam tunc non tenetur falsi, vt no. in Auth. de non alie. §. quia vero verisimile. col. 2. & facit quod no. in Authẽ. de Tabel. circa fin. collat. 4. de nume. & actu l. nulli. J. lib. 12.
10 † Extra no. quod cum intercessit solemnitas, & Tabellio ex certa sçientia omisit reã scribere, vt quia molier fuit cẽrtificata de beneficio Velleiani, & Tabellio hoc omisit ponere, vt instrm suum elidatur, punitur pœna falsi. arg. s. de epis. & cler. l. presbyteri, fm Rich. Mal. qui ita no. in q. quam disputauit, quæ incipit, Testis, & Bar. ff. de fal. l. si quis obrepserit. Vnũ scias, quod vides hic notarium de falso puniri, tñ in alijs capitulis solemnibus firmum manet instrm, vt s. ea. l. versi. si non. & facit quod plene dixi s. de transa. l. si ex falsis, & s. de fide inst. l. si veteris. Sequitur auth. & non obseruato. quam sup. declaraui. & adde qood notaui in l. quotiam indignum. sup. eo.

L E X XXX.

1 *Testator cum delet signacula, præsumitur velle decedere intestatus.*
2 *Cancellationes si sint de corpore instrumenti, non requirunt diem, nec consulem.*
3 *Cancellatio vnius scripturæ aliam non tollit.*
4 *Creditor si reddat instrumẽntum cancellatum, debitor liberatur.*
5 *Bannitus debet esse cautus, vt omnes scripturas faciat cancellari.*
6 *Testamentum præsumitur consulte deletum.*
7 *Instrumentum sufficit non esse vitiatam, quando producitur in iudicio.*
8 *Bannitus qualiter liberari poterit, si condemnatio, quæ debet cancellari, non inuenitur in archiuo publico.*
9 *Testator stringendo spatulas, si dicat libenter mutarem, si non timerem, an per hæc reuocetur testamentum.*

Nostram. Amotio sigillorum, vel incisio testi in scriptis, seu deletio testi, testõris voluntate facta, tollit testm, sed præter voluntatem testatoris facta, non vitiat testm. h. d. † No. quod amotio solemnitatis inducit pniam voluntatis.
Sedo not. quod non debet casus reddere testatoris voluntatem inutilem. Tertio no. arg. ad literas apostolicas, quod si est incisa tota bulla, vel maior pars, si quidem casu, non vitiãtur literæ: si aũt ex proposito disponentis, literæ vitiantur, quia corrupta solemnitate vr corruptum esse reliquũ. Ex hoc etiam no. quod q destruit probationem, destruit substantiam actus. Modo reuocatur in dubium: nunquid qñ testõr delet uel incidit signacula. vel chartam ex proposito, præsumatur velle decedere intestatus: & vr quod non, quia testm perfectum per cancellationem ex interuallo, non tollitur ipso iure, vt hic no. gl. ergo hęres scriptus potest hæreditatem adire, sed per fiscum sibi aufertur. hoc etiam tenet gl. & alia rõne, quia præsumitur, quod testõr fecerit ex eo, quod hæredes reputauit indignos, vt no. in l. cancellauerat. & l. proxime, ff. de his quę in testa. delen. & J. de his quib. vt indig. l. hæreditas, & est ratio, fauore legatorum, quæ debentur per fiscum, quæ nõ deberentur, si facto testatoris essemus in causa intestati, vt d. l. proxime. & ff. ad Trebell. l. recusare, §. si fisco. Dyn. & communiter
a oẽs Doc. tenent 9rium, quod in dubio vadit hæreditas ad venientes ab intestato, nec pręsumitur, quod testõr reputauerit hæredes indignos, quia nemo præsumitur indignus, nisi probetur, vt ff. de leg. 2. l. cum pater, §. rogo. & l. cum quidam. & no. de leg. 1. l. Lucius, §. in testõ. Tu dic, quod aut apparet cã cancellationis, & tunc ex causa intelligemus effectum, vt d. l. cancellauerat. & argum. ff. de hære. instit. l. fi. vnde ẽt præfationes & verba, quę dñr ratiocinando, & enunciatiue voluntatem testatoris aperiunt, & probant finalem causam dispositionis. Hinc est, quod nos dicimus, quod si bannum inuenitur cancellatum in libris cõis, si quidem sunt ibi hęc verba, cancellatum, quia scriptum per errorem, tunc nihil probat, si constat, quod est scriptum manu eiusdem notarij, vt ff. de his quæ in testam. delen. l. 1. ver. & ideo. quicquid dicat Bar. ff. de testa. mil. l. in fraudem, §. sicut. Si autẽ notarius dicat cancellatũ, qa soluit condemnationẽ in cõi, tunc talis scriptura probat, & quantum ad partem cui non est facta satisfactio, non est sublata condemnatio vt ff. de fur. l. fullo, vel sarcinator, §. qui tabulis.
2 iuxta no. in l. 2. sup. de in ius voc. † Et not. quod istæ cancellationes, si sunt de corpore eiusdem instri, non requirunt diem & consulem de per se, quia habent eo ipso, quod sunt incorporatæ instrumẽto, vt l. 1. ff. de his quæ in testa. delen. Si aũt sunt a latere, ita quod non sunt incorporatę, debent hrẽ diem & consulem, & oĩa solemnia per se, alias non valet cancellatio. & hoc disputando tenuit Mar. Sil. & illud est certum, si est alia manus, vel ex diuersitate literarum apparet diuersitas tpis, argu. ff. de cond. indeb. l. si non sortem, §. libertus. quia cum non sit idem contextus scripturæ, nec coniunctio, non constat de tpe. nec de loco, nec de testib. Si autem non apparet de cã cancellationis, tunc aut testõr destruxit solemnitatem, aut partem voluntatis, aut totam voluntatem. primo casu decedit intestatus, quia amotio solemnitatis pariter respicit totam seriem testi, vnde cassata solemnitate, oĩa sunt cassata, & irrita, iuxta no. per Inn. extra de hær. c. fraternitatis. Secundo casu illa pars vitiatur, quam testator voluit non valere, vt d. l. cãcellauerat. Tertio casu totum vitiatur, & res ad causam intestati præcise redigitur qa a tota voluntate recessisse vr. sed in superiori casu non a tota voluntate recessit, sed ab his tm reb. quas reformauit, vt ff. de adim. leg. l. alumnæ, §. qui filias. Quinimo informatio in quibusdam videtur cætera confirmare, vt ff. de mil. test. l. tribus, §. vlt. & quod no. per Dyo. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. Secundo quæritur, nunquid per cancellationem ipso iure testamentum tollatur, an ope exceptionis. gl. hic, ut dixi, dicit quod nihilominus testamẽtum valet ipso iure, sed ope exceptionis eliditur. simile. ff. de mil. test. l. militis codicillis, §. veteranus, ff. de sec. tab. l. qui ex liberis, §. ex testamento.
a In 9rium *a* videtur, quod nec ipso iure, nec ope exceptionis, ut ff. de adimen. lega. l. 3. §. non solum. vbi dicitur, quod hæredis institutio non tollitur, sed legata sic. & uidetur casus expressus pro hac distinctione eodem tit. l. ex parte. Sol. si testator delet dum testamentum est in fieri, ipso iure non valet, quia est imperfectum. argum. s. de fide instrumẽ. l. 9ctus, ff. de cond. indeb. l. eleganter, in princ. super versi. puto. Aut perfecta, & conclusa erat prima ordinatio testi, & tunc aut secuta est tacita 9ria volũtas, vel expressa, sed imperfecta stans solum in finibus verbi. Aut est processum ad actum facti. Primis duobus casibus hæredis institutio permanet, sed non legata habentia simplicem naturam legatorum, ut in d. l. 3. §. non solum. & l. ex parte, & J. de fideicõ. l. fideicommissum. Tertio uero casu, qñ non est nuda uoluntas, sed vestita adminiculo facti, per quod destruitur forma rei, vitiantur in effectu, & instõ, & legata, vt ff. de testam. l. ad testiũ, §. signa. nec est mirum, quia fortior est actus facti q̃ uerbi nudi, uel tacitæ uoluntatis, argu. ff. de pac. l. diuisionis placitum, cum ẽt in facto interueniat actus retro similis, non minoris poten-
3 tiæ. argum. s. quan. lib. ab emph. disce. l. 1. † Tertio quæritur, *b* si
b sunt factæ duæ scripturæ de eodem testõ, quorum vnum est incisum, nunquid aliud quod non est incisum, remaneat firmum, necne? Respondeo, casus est de hoc in l. vltima, ff. de his quæ in testam. delen. vbi dicitur, quod si de eodem facta sint plura instrumenta, cancellatio vnius instrumenti non tollit vires alterius instrumenti, quod non inuenitur cancellatum, nisi de contraria mente constet. scriptura. n. remanente incorrupta, permanet forma actus, & probatio eius, quod est nota. licet ipsum intellectuale testamentum vnicum sit, vt no. ff. de rest. l. prima, tamen amota vnica via probationis, non tollitur alia, quæ non reperit amota, argu. ff. de ser. vrba. præd. l. si domus. Et hæc sunt not. ad quæstio. Notarius scripsit primo instrumentum in bastardello paruo, deinde illud extense posuit in libro suo, & in bastardello cãncellauit: certe illa cancellatio non nocet libro. pro hoc facit, quia cancellatio limitatur secundum casum cancellationis. vt dic. l. cancellauerat, de his quæ in testam. delen. Sed causa cancellationis secundum morem notariorum attenditur. argum. inf. de fideiuss. l. fi. Sed de more notariorum est, ut ideo cancelletur in
4 bastardello, quia complete est missum in libro. † Et not. quod scriptura istius libri dicitur originalis, licet protocollum sit magis ori
c ginalis scriptura, & ideo ex vtroque *c* tanquam ex originali, potest sumi exemplum. Si tamen esset aliqua dissonantia ad primum, recurritur ad protocollum, vt no. per Barto. ff. de leg. 2. l.
3 Sempronius. † Item faciunt prædicta ad aliam quæstionem, quod si creditor reddit debitoris instrumentum cancellatum, licet in libris notarij appareat instrm cancellatum, tamen quia mens partium est, ut a toto debito recedatur, totum debitum per cancellationem tollitur, vt d. l. fi. secundum Barto. ff. de pact. l. Labeo.
d idem dico, *d* si quis reperitur condemnatus in eadem summa ex vnica

ADDITIONES.

a And. Barb. In contrarium. An per cancellationem ipso iure tollatur testamentum, uide Bar. in l. 3. §. non solum. ff. de adimen. leg. & do. Io. in l. 1. ff. de his quæ in test. delen. ubi notanter leguntur.
b And. Bar. Tertio quæritur. No. quod si sunt duæ scripturæ ex eodem testõ, cancellatio unius non tollit alteram, quod limita, nisi cancellatio unius respiceret aliam. ut l. 2. de his quæ in testa. delen. secundum Io. in l. fi. eo. tit.
c And. Bar. Et ideo ex utroque. Si creditor reddit cancellatum instrumentum debiti, licet apud notarium sit incorruptum, tamen debitor liberatur, & uide quod not. Bar. in l. 1. de lat. li. tollen.
d And. Barb. Et idem dico. Sed dom. Ioan. idem tenet in l. fin. de his quæ in testam. delen. quod bannitus debet esse cautus, ut omnes scripturas banni faciat cancellari.

ex vnica causa in pluribus libris cōis, & reperitur cancellatus, quia soluit in vno libro, & non in alijs, q non pt aliquo modo capi, nec tanquam condemnatus offendi, quia totum vr abolitum, nec excusatur offendens, quia debuit rimari scripturas nōminus, n. sibi officere debet publica cancellatio, quam debeat si bi prodesse alia scriptura, quæ cancellata non reperitur. In dubio n. præsumerentur plures esse condemnationes, nisi factum & circunstantiæ penitus sint eadem, & ar. no. in l. nec casu, J. de discuss. lib. x. & d. l. Sempronius, de lega. 2. & ff. de probat. l. quinquaginta. † Quarto quæritur, a nunquid in dubio præsumatur testm̄ consulte deletum. & dic q sic, quia sicut nemo præsumitur loqui q non sentit, ita nemo præsumitur facere quod non volt, vt ff. de supel. leg. l. Labeo. §. idem Tubero. Sed nunquid p̄sumatur cancellatio facta incontinenti, an ex interuallo tpis, & dic, q cum cancellatio sit annexa, q p̄sumitur facta sine tpis interuallo. arg. ff. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. si initium tabularum. † Et adde mirabilem cancellationis effectum, quem habes, J. q̄do, & q̄n iudex. in l. si præses quasi desertam, vbi dr̄, q si iudex incidit in appellationem, tacite pronunciasse vr̄ ꝯ appellātem: tamen si ad hoc inconsulte processit, est secus, vt ff. si tabu. testa. null. extа. l. 1. & ibi dicit, q sufficit instrumentum non esse vitiatum, nec cancellatum, tēpore quo producitur in iudicio. & ideo licet postea reperiatur incisum, vel abrasum, non nocet, quia sufficit fidem imponi chartulæ in initio, ut l. fi. ff. de fide instrumen. secundum Bar. si ergo Notarius b dicit, producti fuit tale instrumentum non abolitum, & ideo non nocet. licet postea reperiatur abolitum, quod est verum si fuit registratum in actis. saltem subaliter. Nam ipsa subrogantur loco originalis scripturæ, & eandem vim habent, & ex ipsis potest sumi exemplum, tanquam ex originali, & illud exemplum probat, quod nō esset, si diceretur exemplum exempli, J. de appell. l. eos, §. super his, in versi. exempla. & J. de rela. l. fi. & facit quod no. ff. de admin. tut. l. chirographis. in prin. & per Inn. extra de proba. c. quoniam contra falsam. & plenius habetur per Host. & Ioan. Andr. ibi super ver. instrumentorum. emergens ergo defectus non vitiat, vt ff. eodem. l. publicati, & J. de re iud. l. gesta. † Extra quæro, c si condemnatio debet cancellari, & sententia non inuenitur in archiuio publico, quia forte libri sunt combusti, tamen quidam priuati habent exinde publicum instrumentum, quid fiet, & quod erit consilium ipsi bannito, & condemnato, ad hoc, ut non possit capi, nec offendi? Respon. syndicus cōmunis liberabit eum, & inde conficietur instrumentum publicum, quod ponetur in archiuio publico, vt ff. de leg. 1. l. huiusmodi. §. si ita cui, qui text. est ad hoc multum no. est etiam modus, q iudex pronunciet, q si appareat de eo bannum, vel condemnatio, q ipse decernit non valere. argum. eorum quæ not. per Innoc. extra de fide instrum. c. G. perpetuus. Est etiam vtile ad hoc, vt nullus possit prætendere ignorantiam, quod hoc per edicta publica fiat notum. Nam vbi publica scientia deprehenditur, priuata ignorantia non patrocinatur, vt no. in l. si tutor, ff. de peri. tut. & extra de post. præl. c. 1. cum sim. † Extra quęritur, quid si testator non mutat testamentum, sed interrogatus cur fecit tale testamentum, in quo forte tyrannum hęredem instituit, stringit spatulas, & dicit, ego nōn possum plus, libenter mutarem, si non timerem, an ista verba aliquid operentur. Bart. dicit q non, nisi exprimat a quo metus sit illatus. Nam tunc ille reputatur indignus, & applicatur fisco, vt ipse no. in l. vlt. ff. si quis aliquem test. proh. in antep. q. Tu dic, q nominatim dixisse videtur, q mente verisimiliter cognouit, quamquam personam non nominet, quia tacitæ voluntates verborum adminicula non desiderant, vt d. l. 3. §. fina. & l. ex parte, ff. de annu. leg. & quod no. J. de his quib. vt indig. l. sororē. Nam qua mente aliquid dicatur animaduerti conuenit, vt ff. ad exhib. l. pen. & ff. de acq. hær. l. si quis mihi bona. § quod si mandauit. no. q dicta verba possint probari per duos, vel per tres testes, vel Tabelliones s̄m Bar. in d. l. fin. † Item inimicitia d potest probari per duos testes, quia probata causa, probatur inimicitia. Imo interdum etiam inimicitiæ, quæ non sentiuntur, videntur inesse, puta si quis vxorem testatoris cognouit carnaliter, vel sororem, vt no. in d. l. sororem. Et adde ad prædicta quod not. ins. de leg. l. damn, & ff. de leg. 1. l. si ita scriptum, & J. de fideicom. l. fideicommissum.

LEX XXXI.

1 *Consuetudo an valeat, quod testamentum coram duobus testibus factum valeat sine solennitate.*
2 *Testamenta an valeant coram quinque testibus cum plurium testium copia non possit haberi.*
3 *Priuilegium in rure concessum, extra rus non habet locum.*
4 *Consuetudo si non valet in rure, an valeat in ciuitate.*
5 *Testamentum an valeat coram quinque testibus in qualibet voluntate vltima deficiente copia testium.*
6 *Testamentum si per statutum valet coram duobus testibus, habet locum in vltima voluntate.*
7 *Minor si ex forma statuti non potest testari, poterit codicillari.*
8 *Lex derogat consuetudini si de ea mentionem faciat.*
9 *Factum in mari, an dicatur factum in rure.*
10 *Testamentum valet coram quinque testibus, si est factum in loco in quo septem non possunt haberi.*

Et ab antiquis. Permissum est rusticis I comitatu cum quinque testibus facere testamentum, si plurium copia haberi non possit. h. d. † Reuoca in dubium, a quæ est ratio dubitandi in hac leg. R̄nd. non videbatur consuetudini standum, quę disponebat, quod valeret testm̄ sine vna solemnitate coram duobus testibus. Eꝯ videbatur q nullo modo deberet valere consuetudo, quæ infringit legem superioris & formam traditam ratione publicæ vtilitatis, & ne aliquid committatur falsitatis, & maxime cum esset consuetudo rusticorum & imperitorum, quasi videatur introducta per errorem. Nam imperitiæ connexus est error, vt ff. de iud. om. iud. leg. si per errorem. Item quia inconueniens videbatur, q rustici per se haberent consuetudinem, cum vniuersitas eorum sit vilis & pedanea, & apud eos nulla sit iurisdictio: sed hæc lex non attenta cōsuetudine, sed naturali æquitate, concedit rusticis minus solemniter testari in locis, in quibus non reperit copia septem testium. vult. n. q intersint quinque testes, & non pauciores. Ratio ergo finalis huius legis, est inopia testium. Nam, ꝑpter necessitatem aliqualiter receditur a solemnitate, vnde est arg. q testm̄ factum in carcere tyranni coram quinque testibus (cum plurium copia haberi non possit metu tyranni) valet, s̄m Nico. de Mat. Idem si non possunt b haberi plures pp mortalitatem vel alium repentinum casum, de hoc aliqualiter per Bar. in le. 1. ff. de bon. poss. ex testam. mili. † Quęro, quid si testm̄ non est factum a rustico, sed a ciue in rure coram quinque testibus, an valeat? quidam dicunt, q non, quia istud priuilegium non est concessum loco, sed certis personis & locis, id est rusticis in rure, vnde nec extra rus, nec extra rusticos hēt locum, cum ꝯcessum sit certo generi personarum, & certæ qualitati locorum, vt ff. de const. princip. l. 1. & J. de agrico. & censi. l. dn̄i prædiorum. lib. 11. & in Auth. vt nullus mutuans agricolæ, in rubro, & nigro. & p hunc text. ibi, cum dr̄, rusticanis concedimus. Alij dn̄t, q priuilegium istius legis, concedir̄ oībus testatōribus, qui non pn̄t hr̄e plures testes, ꝗ ex loci qualitate, vel simili casu, quę opinio est æquior. & pro hoc facit litera, ibi, ad Dei humanitatem respicientes, &c. nam de iure diuino valet coram duob. testib. non solū coram quinque. de testa. c. cum esses. & ca. relatum. el 1. † Quæro vlterius, cum ista lex nolit valere ꝯsuetudinem rusticorū, circa testamenta, nisi intersint quinq; testes, quid iuris erit de consuetudine

ADDITIONES.

a And. Barb. Quarto quærit. No. quod testamentum præsumitur deletum consulte. Limita, nisi in legatis libertatis, et est casus legis proximæ, §. fi. ff. de his quæ in testamen. delen. Idem dic in legato pio, ut ibi voluit Bald. et sequitur Dom. Ioan. de Imo.
b A. B. Si ergo notarius. Vide Bal. in l. certū, sup. unde cog. l. si unus, sup. eo. ti. et Bar. in l. 1. ff. si ta. testa. nul. extra.
c A. B. Extra quæro. No. cautelam, quando non inuenitur liber banni, uel instrumentum, uide Bal. inf. de sol. l. pecuniæ. et in l. huiusmodi. §. cum ita, de leg. 3. et Ang. in l. quis sit fugitiuus. §. idem, ff. de ædil. edic.
d A. B. Itē inimicitia. No. quod inimicitia probatur per duos testes, ergo non pōt deferre iurām, si probatur per vnum testem, uide Bal. in l. 1. alias 2. sup. de fec. tab.

ADDITIONES.

a And. Barb. Reuoco in dubium. Et hanc remissionem dat Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure.
b And. Barb. Item si non possunt. Et est peregrinum dictum, vide Ang. in l. si vacantia, de bo. vacan. lib. x. in repet. & in Auth. de non alien. §. quod autem & quod no. Sal. in l. cum a matrib. C. qui pet. tut. vide gl. in c. ad supplicationem, de renunc. & in c. si vero, de iureiur. Bar. in l. recusare, ff. ad Treb. & in l. naturaliter, ff. de vsuc. vide gl. in clem. quandiu, de appel. & tex. l. Fulcinius, §. quid autem si latitare, ex qui. cau. pos. ea. vid. Doct. super gl. in cap. fi. de cle. non resid. vbi clericus non tenetur residere in loco pestis, vide do. Pet. in c. ex transmissa, de præscr. ubi allegatur Bar. in d. l. naturaliter, vide quæ notauit ibi ad Do. Ant. vide cap. communis filio, 23. distinct. & c. quisquis, 22. q. 4. & do. Abb. in c. propter sterilitatem, de loc. & pōdera. quia illud dictum Bal. non videtur verum, per tex. l. conficiuntur, ver. quid. n. ff. de iure co. & Bar. videtur tenere contra in d. l. 3. qui dicit, q parum esset prouidere, & contrarium tenet Lud. Ro. in authen. similiter C. ad leg. Falc. Cogita. & vide Bal. in c. ex parte de appel. vbi quis non tenetur ire ad locum non tutum. & idem dicit etiam si esset non tutus propter morbum, vide quæ dixi in d. c. si vero, de iureiur. & quæ dico in c. cum esses, de testam. ubi reprehendo Bal. qui male intellexit Bar. vide omnino Bal. in c. debitores, de iureiur. qui dicit, q si Doct. licentiatus iurauit non accipere gradum alibi, si postea superuenit pestis potest non obstante iuramento, & uide cap. quosdam, de pœnit. ubi destruitur patria mortalitate & languoribus tu vide c. cum dilecti, de do. & contuma. vbi non excusant discrimen loci & insidiæ Io. An. ibi dicit, q loquitur in iudicio. Ideo si redditur ius tempore pestis, quis non excusatur a contumacia, vide glo. in clem. quandiu, de app. & ibi do. Abb. distinguentem, an complexio citati sit talis quod moreretur propter intemperiem aeris, & non tenetur accedere, alias secus, vide Io. And. in c. cum dilecti de dolo, & contuma. vbi dicit, quod pestis non excusat a contumacia, uide ibid.

suetudine ciuitatũ, apud quas est merum & mixtum imperiũ, vt est ciuitas Venetorum. Iaco.de Are.dixit idẽ, vt no.s.eod.l.si non speciali. Alij dicũt contra, quod vbi est potentia & iurisdictio, ibi est efficacior cõsuetudo, & hoc credo verum, quia supposita iurisdictione in qualibet eius specie sequitur potestas statuendi. & consuetudo præscribendi, vt dixi in l.2. supra, de iure
4 aureo.annul. post Iaco.But.† Item quæro, an ista lex a deroget
a consuetudini post hanc inductæ, sicut consuetudine pcedenti.
5 Dic vt not.in simili in c.statutum.in gloss.in clem.de elec. † Deinde q̃ro, vtrũ lex ista habeat locum in qualibet vltima voluntate. & dic, q̃ sic, nisi inter liberos. vt ff.eod.l.hac consultissima, §.
6 ex imperfecto, † Quid si statutũ dicit, quod in testamentis sufficiant duo testes, nunquid idẽ in donatione causa mortis. & dic q̃ sic, vt ff.de leg.2.l.si quis in princ.§.miles.& de dona.inter vi-
7 rum & vxor.l. cũ hic status, §.si miles. † Quid si statutum b di-
b cit, quod minor 25.ann.non possit testari, an poterit codicillari. Bart.dicit, quod nõ, in l.2.ff.de lega.3. Contrarium videtur, quia statutum est stricti iuris, & contra ius cõe, & iõ strictissime vr interpretandũ, & facit ff.ad Trebel.l.qui filium.in princ. † Vltimo
8 no. q̃ lex derogat consuetudini, nauticũ, quia de ea facit expressam mentionẽ, ut in c.1.de const.lib.6. Itẽ, quia cõsuetudo rusticorũ videbatur potius introducta per imperitiã, q̃ ex rationabili cã, arg.ff.de sepol.viol.l.3.§.diuus. Item, quia apud eos nõ erat iurisdictio statuendi, cum sint sub alterius iurisdictione & potestate, & non sui iuris, vt no.s.de Epis.& cler.l.nulli versi.quod si
9 in vico. † Item nunquid illud, c quod est factum in mari, dica-
c tur factum in iure? responsionem collige ex no.in c.vbi periculu.m.de ele.li.6. & facit, ff. de iure co. l. conficiuntur.§.1.in ver.
10 quid enim. † In text.ibi, visque ad quinque. Quid ergo si testator in loco est, vbi non pôt habere septem testes, puta in carcere tyranni vel latronũ, an sufficiant quinque? & pôt dici, qđ sic, cum ratio diuersitatis nõ possit reddi, argu.ff.de verborum obl. l.a Titio.in fi.primi respon.& eadẽ ratione cum hac lex loquatur in testamento in scriptis, vt hic notatur, dicant quod in tali casu. vbi non possunt habere septem testes, sufficiunt quinque. arg.supra eo.l.iubemus.§.quemadmodum. Nic.de Mata.

ADDITIONES.

a A B An ista lex. Et an reprobata consuetudine præsenti, intelligatur reprobata futura videtur, quod sic per gloss.in cap. 1. de rel.&c.lib.6. facit quod no.in l.3.§.diuus, ff. de sepulchro. sed Do.Pet.de Ancha.in præalleg.cap.tenet contra per glo.in cle.statutum.de elec. Do. Ant.in cap. fin.de consuetu.dicit ut refert Do. Io.in pal. cap.1.se ab eo audiuisse. quod aut initi noua ratio, & tunc procedit glo.in d.c.statutum.aut non, & tenet contrarium sed tu dic, quod aut ius tollit consuetudinẽ præteritam tantum, & tunc procedit dictum gloss.& ita tenet Do. Pe.de Peru.in trac.de cano.por.aut simpliciter tollit consuetudinem, & tunc procedit contraria opi.aut inducit consuetudinem, & est rationalis & non tollitur. Sed an sit rationalis, dic quod habitur iudicis arbitrio.gl.fi in c.1.de rescri.lib.6. in ver.rationabilia.vide Bal.in c.1.de capit. Contra.in vsi.feu.& quæ notaui plene ad Barto.in l.si mihi & tibi.§.fina.de lega.1.& ibi not.Bal.1.& Moder.in d.clem.statutum.uidentur etiam transire cum gl. & alleg. etia Io. An. ad Spe.in ti.de inst.edi.in d.§.compendiose.versi.sed nunquid.Ludo.Rom.in l.si non speciali, sup. eo dixi in c. quoniam.ne præla.in 6.vide d.Pe.in c.ex turpandæ. de præben. Io.de Imo.in c.fin.de consue. que dixi in c.nostram.de prob.& ibi Do.Pe.& Bald in auth.omnes peregrini C.com.de suc.

b A B. Quid si statutum. D.Pe.& Imo.in rub.de testa.tenet §.Tu pondera tex.in l.discretis.supra qui test.fa.pos.vbi dicit, quod minor non potest testari, non codicillari, non donare causa mortis.ergo si erat prohibitus testari, sic videtur prohibitus codicillari.alias, ad quid expressisset imperator. vide quæ præmisi in rub.de test. & Dom.Ab.consi 139.

c A.B. Item nunquid illud. An factum in mari, dicatur factum in terr, uide in c.ubi periculum in § porro.in gl de ele.in 6.vbi dicitur, q̃ sic, quod no.per statuto banniente aliquo de territorio suo, licet Dominicus ibi aliter sentiat. Et unde casum in l.1.inf.de classi lib.11.secundum Ang.in l.insulæ, ff.de iud. Bald.in repe.rub.ff. de re. iu.& in l.2.alias 1.inf.quemad test. ape & gl.in c.licet.de fer quæ uidetur velle, q̃ factum in mari, dicitur factum in territorio. Ang.l.insulæ, ff.de iud. Bald. in d.c.licet & in cap.ex literis.de prob.in c.licet causam.eo.ti.& in c.accedens, el 1.Vt lite non cont.ubi allegauit gl.in §.rursus Insti. de actio. & quod habetur in l.1.sup.vbi de poss.agi opor. vide quæ dixi in rub.de foro compe.ubi dixi, quod appellatione ruris continetur mare.

De hæredibus instituendis, & quæ personæ hæredes institui non possunt. Titu. XXIIII.

LEX PRIMA.

1 *Deportati an capiant tanquam peregrini.*
2 *Peregrinatio duplex est, bona, vel saltem non mala, & mala.*
3 *Dictio tanquam, diuersitatem significat.*
4 *Dictio, tanquam, ponitur pro quia.*
5 *Dictio tanquam, denotat veritatem.*
6 *Deportatus non habetur pro instituto quo ad commodum suum.*
7 *Deportatus non potest hæres institui.*
8 *Deportatus non potest capere hæreditatem.*
9 *Vltima voluntas est de iure ciuili.*
10 *Banniti assimilantur deportatis.*
11 *Excommunicatio dicitur agrimonia, idest agremio ecclesiæ separatio.*
12 *Bannire quid sit.*
13 *Bannitiones quandoque procedunt a iudice, quandoque a lege, aliquando a iurisdictione.*
14 *Bannitio in quo tempore habeat suum effectum.*
15 *Bannitio si procedat a iure scripto, vel non scripto, intelligitur comprehendere personas diuersas.*
16 *Bannitionis forma quæ dicatur.*
17 *Bannitionis sunt duo effectus.*
18 *Bannitiones non nominantur in legibus Iustiniani sed nouissimis.*
19 *Bannitores quales effectus inducunt.*
20 *Bannitio vbi fit ex causa, ex qua per legem declaratur certus effectus, ille est seruandus.*
21 *Bannitus, sicut vt excommunicatus eijcitur a bonis ecclesiasticis, ita ab officijs honoribus, & dignitatibus iudicantium.*
22 *Bannitio, quæ est propter delictum, habet vim & effectum condemnationis diffinitiuæ sicut et confessione in iure facta.*
23 *Bannitio propter contumaciam facta seruari debet secundum consuetudinem loci.*
24 *Bannitio sicut excommunicatio deijcit excommunicatum ab omni communione ecclesiæ, ita deijcit ab omni loco publico.*
25 *Bannitio ex contumacia habet vim interlocutoriæ.*
26 *Banna, quæ habent suum effectum, qualiter possunt tolli.*
27 *Iudex quando teneatur reuocare bannum.*
28 *Bannum quod fit iudicium ad torturam.*
29 *Bannitus de propria ciuitate nudus dempsis bonis, redigitur ad instar deportati.*
30 *Bannitus proprie non est deportatus, quia iudex deportare non potest, & ratio.*
31 *Bannitus non amittit patriam potestatem.*
32 *Filius banniti non potest testari, quia est in patria potestate, licet sit legitimæ ætatis.*
33 *Bannum non afficit personam, nisi in loco vnde est bannitus.*
34 *Deportatio non diuiditur & solum ad Principem vel senatum spectat.*
35 *Bannitus non dicitur similis deportato nec excommunicato, & ratio.*
36 *Contumaces per statuta solent poni in banno etiam capitali.*
37 *Excommunicatio est pœna medicinalis.*
38 *Excommunicatus potest hæres institui, & hæredem instituere, præter excommunicatum pro hæresi.*
39 *Condemnatus pro contumacia non est infamis, nisi infamia furti, quæ non remouet quem a iure publico, nisi remoueatur per sententiam.*
40 *Banniti nostri temporis sunt nouum genus nec habens similitudinem cum excommunicatis & deportatis proprie & totaliter.*
41 *Absens damnatus ad mortem, non efficitur seruus supplicij.*
42 *Banniti, impune offendi possunt, & ratio.*
43 *Deportati impune offendi non possunt*
44 *Hostes Principis, & populi Romani perdunt patriam potestatem.*
45 *Statutum licet dicat quod bannitis non reddatur ius, poterunt tamen succedere ex testamento.*
46 *Bannito accusato de crimine capitali debet dari securitas veniendi non absoluto banno vt se defendat.*
47 *Bannum vniuersale non trahitur ad futura.*
48 *Status condemnationis tum est alicui implicitus, an hæreditatem possit adire, cum distinctione.*
49 *Banniti capite non possunt testari.*
50 *Bannitus si succedat patri, fiscus non potest ei auferre hæreditatem.*
51 *Fictio in causis, operatur in effectibus.*
52 *Confessio ficta a defectum contumaciæ solum est restringenda.*
53 *Hæres si occidit testatorem hæreditas potest ei auferri.*
54 *Processus tenet, quamuis opponatur exceptio banni.*
55 *Iurisdictio & omnia iudicia sunt de iure ciuili.*
56 *Bannitus licet non succedat, tamen ei succeditur.*

Qui deportantur Deportati non pñt hæreditatem ex testamẽ-
1 to capere. h. d. † Dr̃ hic, q̃ deportati nõ capiũt tanq̃ peregrini, 9 peregrini capiũt, vt J.eo l.extraneũ ergo
2 & deportati. Sol. duplex † est peregrinatio. s. bona, vel saltem nõ mala, & tales peregrini sunt capaces, & hoc sensit dictio, tanquã
3 non.n. ponitur similitudinarie, † sed diuersitatem significat. alia est peregrinatio mala, per q̃ quis exclusus est a iure Romano. & tales peregrini non possunt capere, vt hic, quia sunt extra prote-
4 ctionem legum, sic s.de natura.libe.l.2.& s̃m hoc † dictio, tanquam ponitur pro q̃a.nã q̃a deportati, iõ peregrini, quasi pergen
5 tes longius. i.exultantes exilio deportationis, & s̃m hoc † dictio tanquam notat veritatem. Secundo op.& videtur, q̃ deportatis possit relinqui, vt ff.de re.du.l.si cognatis. Sol. illa lex non loquitur in deportatione, quod patet ibi, dum dicit, in ciuitate a̅ũt maneat. Nam si essent deportati, non manerent in ciuitate. Tertio opp. dr̃ hic, q̃ perinde est, ac si deportatus nõ esset institutus hæres. Cõtra, iõ fiscus aufert tanquam ab indigno instituto, vt J.
6 de his qui, vt indi.l.hæreditas. Solut.† non habetur pro instituto quo ad cõmodum suũ, vt hic, sed quo ad cõmodũ fisci sic, vt in l. 3ria, s̃m gl. Ista gl. est falsa. Nam cũ deportatus non possit adire hæreditatẽ, cum aditio sit de iure ciuili, ergo ipso iure repellitur a prin.& radice acquisitionis, vñ nõ tã est inutilus, possessor, quam
7 nullus.† Item hr̃ pro mortuo, & sic titulus institutionis nullus est, &

est, & in pro non scripto fiscus nõ succedit, vt J, de cadu. tol. leg. 1. §. 1. ff. de contrata. l. 1. §. pen. & ff. de liberis & posth leg. Gallus. §. & quid si tantum. & ibi est casus contra hanc glos. & hoc senut gl. Insti. de leg. §. legari. † Extra oppo. q deportatus capere possit, vt ff. de leg. 3. leg. si deportati seruo, vbi expresse dicit, q si seruo deportati relinquitur, valet relictũ, sed acquiritur fisco, nisi deportatus viuo testatore seruum alienauerit, vel fuerit restitutus. Solu. aliud est relinquere deportato, aliud seruo deportati. primo casu est pro nõ scripto, quia est relictũ ei, qui habet pro mortuo propter pœnã. Secundo casu non est pro non scripto, siue sit institutio, siue sit legatum. & est ratio, quia seruus deportati non posset in hoc considerari secundum qualitatem domini, quæ nulla est: cõsideratur vero ex seipso secundum merum ius naturale. argu. ff. de lega. 3. l. debitor, §. seruo. & sic ea naturali iustitia legatũ consistit, tñ quia seruus nõ potest hr̃e proprium, acquirit fisco, cum dñs eius sit indignus, nisi ipe acqsitionis inueniatur alienatus, vel manumissus, vel dñs in integrum restitutus. Item op. de leg. si tibi mandauero, §. is cuius bona. ff. manda. vbi deportatus acqrit efficaciter sibi. Sol. ibi loquitur in acqsitione iurisgentiũ, quæ pcedit ex qbusdam ɔ̃ctib. nam multi contractus sunt de iuregentiũ, hic aũt loquit in acqsitione de iure ciuili, † nam omnis vltima volũtas est de iure ciuili, & acqsitio ex ipsa, vt no. ff. de cond. inde. l. frater a fratre, in glos. magna sup intellectu l. placet. ff. de acq. hæred. † Nũc venio a ad quæstiones. & primo quæro de bannitis nostri temporis & certe gl. vr̃ de his desfinire, vt assimilentur deportatis, si sunt bãniti, ita vt bona eorum publicent̃ per legẽ, vel consuetudinem. aĩs æqparent relegatis, & ita noi. Insti. qb. mo. ius pa. po. sol. §. relegatis, & arg. ff. de bo. dam. le. 1. & sic arguit̃ ab effectu vno deportationis ad totã deportationẽ, qđ ar. nõ valet, sicut nec valet ar. asinus nascit̃ & moritur sicut homo, ergo asinus est hõ, vel assimilandus homini. nã banniti ɔdẽnant̃ vt plurimũ absentes, qđ nõ est in deportatis, & hac similitudine magis videntur cõparandi relegatis, vt ff. de pœnis, l. absentẽ. sed ego circa hoc dico, quod nec deportatis nec relegatis sunt cõparandi in totum. Est. n. bannum quædam pœna per se, quę nec est deportatio, nec relegatio, licet aliqua habeat similia cum vtraque, sicut dicitur de hæreditate, quę nec est vsusfr. nec vsus, sed quoddam ius habens per se aliqua similia cum vtroque, vt s̃. de vsu. l. cum antiquitas. sicut de contractu emphyteutico, qui nec est vẽditio, nec est locatio, vt s̃. de iure emphy. l. 1. sed cum vtroque conuenit in aliquib. Vnde dicendum est, q bannitio dr̃ quasi ictio siue eiectio a bono publico, quia per bannitionem eijcitur a bono publico. i. separatur & eijcitur. Et est adinuenta ad similitudinem excommunicationis, per quam in foro ecclesiastico quis eijcitur extra communicationem ecclesiæ. & † exinde dicitur excommunicatio, & dicitur agrimonia. i. a gremio ecclesiæ separatio, vt s̃. de sac. san. eccl. l. placet in fi. & hanc similitudinem posuit tex. in vsib. feu. in rub. his finitur lex Conradi, deinde consuetudines Regni incipiunt. §. j. vñ sicut excõicatio qñq; a iure, qñq; a iudice infert̃, vt extra. de sen. exc. c. nouit, & c. pe. & infertur qñq; pp ɔtumaciã, & qñq; pp offensam, vt extra de ver. si. c. ex pte. sic exbãnitio, qñq; fit a lege, vt in vsi. feu. in rub. de statutis contra libertatem eccl. c. fi. §. item quęcunque. & quandoq; ab hoĩe, vt J. eo. tit. §. item nulla, & quod ĩta ibi dicit, subiaceant, exponatur. i. submittantur per sñiam, qđ patet, quia ibi præcedit, quod triplum refundãt, quod necesse est intelligi p sñiam. Item cõiter fit quandoque pp cõtumaciam, qñq; pp delictum, vt de facto videmus fieri. ar. est in dictis. §§. & in §. gazaros, ibi, nisi ad mandatũ &c. & in alijs multis conueniunt excõicatio & bannitio. & facit quod no. Insti. de ca. di. §. minor † Ex pdictis habes qđ est bãnire, siue bannitio, & vñ dicatur, & cui assimilanda sit, qm̃ videmus q assimilatur excõmunicationi, vt sicut excõicatio eiicit hominem extra communionem ecclesiæ, quo ad spiritualia, ita bannitio eijcit hominem extra bonũ publicũ. i. vt gaudere non debeat auxilio reipub. nec officijs publicis, nec iuris. iudicis adiuuetur, secundum. Nico. de Ma. hic, & J. de fideiu. l. 1. in sua lec. vnde circa effectus bannitionis ibi sic ait. Cum bannitiones a iure nouissimo sunt inductę, non in totum sunt sicut deportationes, nec sunt in totum sicut relegationes, sed quoddã ius hñt certum per se, & pcedens a natura diuersorum iurium, vt dixi in hac leg. Circa quę dubitari potest, in quo loco suus effectus locũ hẽt: Itẽ in quo tpe. Item in qb. psonis, & sub qua forma fieri debeat & qualis sit dictus effectus † Et circa primum dico, q cum bannitiones procedãt a iure. & qñq; a lege, & qñq; a iudice, vt in hac leg. 1. dixi, sicut excõicationes, siquidem procedant & emanantur a lege Imperatoris sicut est in vsi. feud. de statutis contra libertatem ecc. c. fi. §. 1. tũc talis bannitio extendit effectum suum per totum Imperium. Si vero a lege municipali, tunc extendit effectũ suum per territoriũ, vt in totum territorium effectus bannitionis extendatur, inquantũ extẽditur effectus legis, cuius authoritate inducta est bannitio, nisi restringatur ab ipsa lege, q̃ ipsam induxit, sicut aĩs fit. s̃. de his q ad eccl. cõf. l. psenn. in fi. & de hoc est arg. ff. de iuris. om. iu. l. fi. & s̃. de sum. tri. l. 1. & hæc vera sunt quo ad locũ, vbi habet bannitio suum effectum. † De tempore autem, in quo talis bãnitio suum habet effectum, dico q sicut leges cões & municipales procedentes ab eis, qui habẽt principaliter potestatem condendi legem, sunt perpetuæ, nisi per ɔ̃rias leges, vel per ɔtrariam consuetudinem restringantur, vt s̃. scripsi de Insti. Cod. cõfir. ita & bannitiones ex authoritate ipsarum legum procedentes sunt perpetuæ, nisi de eis per ipsas leges, vel per eos, qui potestatem habent, de hoc aliter fuerit prouisum. Si vero bannitio procedat a iudice, subdistinguo, quia aut procedit bãnitio secũdũ formam inductam a lege, vel consuetudine, aut ex consequentia suæ iuris. i. sine speciali ordinatione legis, vel consuetudinis loci. Primo casu tã in loco, q̃ in tpe erit idem quod in superioribus dictum est, & habebit bannitio naturam mulctæ a lege determinatæ. & ideo vltra tempus suæ iurisd. non durabit. ar. ff. de pœnis. l. fi. † Circa tertium dico, quod si bannitio procedit a iure scripto, vel non scripto. i. a consuetudine, comprehendere intelligitur in suis casib. personas dolosas, & doli capaces sub sua iurisdictione existentes, & ex certa scientia in talem legem incidentes, sicut dr̃ de infa. q̃ per legem siue sñiam irrogatur, vt ff. de his qui no. infa. l. 1. & l. liberorum, §. notãtur. Si aũt bãnitio a iudice pcedit, siquidẽ sub generalitate, dicendo sic, bannimus omnes, qui iuerunt ad subsidiũ talium, vel q ibunt, vel qui non iuerunt (sicut est etiã in dicta const. de statu. contra liber. eccl. p totum. & supra de hær. auth. gazaros.) tunc erit idem quod dictũ est, quãdo a iure procedit. Si autem procedit quoad certas personas, tunc illas personas comprehendit, quæ nominatæ sunt in bannitione, sicut in capitis diminu. per quam ciuitas amittitur, vt ff. de capi. dimi. l. amissione. §. qui deficiunt. & §. sed hi. † De forma aũt tenẽda in pcessu bannitionũ faciendæ per iudicẽ, puto ante omnia tenẽdum, q consideretur, q si aliqua forma sup hoc data est a lege, vel consuetudine loci, vbi bannitio fit, illa seruanda est, sicut in sententia proferenda, & in alijs actib. iudiciarijs, qui habent certam formam, vt est edictum peremptorium, litis contestatio, & similia, vt infra, de sen. & interlo. l. j. & per totum. & de litis conte. auth. offeratur. & ff. de iud. l. ad peremptorium. Si autem nõ est inducta certa forma vel a consuetudine, vel a lege, considerandum est, q bannitio fit qñque propter delictum, quandoque propter contumaciam, sicut excõmunicatio, quandoque fit propter delictum, vt extra de sen. exc. c. nouit. & c. pe. & de ver. sig. ex parte in Christo, & ideo eodem modo bannitio, quæ est quædam secularis excommunicatio, vt dixi s̃. quandoque fit propter delictum, vt cum dicit iudex, vel lex bannimus latrones omnes, vel assassinos, & tunc ita demũ pœnã & effectum bannitionis patiuntur aliqui, si sunt de tali facto inculpati per sententiam, vel per confessionem in iure factã, vel per euidentiam facti, vel legitimis probationibus conuicti de latrocinio. vel assassinatus sicut de infamia & excõicatione, vt ff. de infa. l. 1. & l. ictus fustium. & extra de sen. excom. c. cum olim. quandoque propter contumaciam, & tunc similiter si a lege, vel a consuetudine (vt prædixi) certa forma est inducta, illa est seruanda, sicut in superiori, sed si nulla forma reperitur de hoc inducta, tunc poterit fieri bannitio, si legitime citatus non venerit ad iudicem, sicut dicitur in excommunicatione, in dicto ca. ex parte. & ibi no. & in annotatione bonorum contra absentem C. & ff. de requi. reis l. 1. & per totum. † Sequitur videre de effectu bannitionis, & hoc duobus modis, quorum primus est qualis est pœna banniti durante banno sibi illato. Secũdus, qualiter liberari potest bãnitus a banno sibi illato. Circa primum & secundum notãdum est, q cum in legibus antiquis inducti sint diuersi modi cogendi ad obedientiam contumaces, & puniendi delinquẽtes, cũ & bannitiones ad eundem finem sint inductæ, necessario est scire, quib. iurib. assimilentur bannitiones quo ad effectum durante bannitione, & qualiter tollatur bannitio imposita. † Ad hoc autem intelligendum, sciendum est q bannitiones in legibus Iustiniani non nominantur, sed a legibus nouissimis, vt in vsib. feu. de statu. cõtra libe. eccl. & deinde a legib. municipalib. & cõsuetudinib. ciuitatum. Et ideo prius videnda sunt singulariter ad prædictum finem tendẽtia iura antiqua, vt per hoc cognoscatur effectus bannitionis in quocunque articulo in legibus ergo tanquã bannitiones essent agnitæ. inuenio a iure (in pœnis personalibus) duodecim effectus pœnarum per quos diuersis modis & diuersis nominib. iure intendũt cõtumaces ad obedientiã cogere, & delinquentes punire. Et quia illi modi habendi tales effectus, quandoque non poterant facile adimpleri specialiter propter diuisionem imperij & diuersitatis iurisdictionem, inuentę sunt bannitiones, quæ tales effectus, vel eis similes (inquantum tamen possibile est) inducant. Qui † effectus in iure scripti sunt isti, videlicet naturalis mortis. illatio,

ADDITIO.

a A. B. Nunc venio. Not. bannitos æquiparari deportatis, vide Io. An. ad Spe. in tit. de cessi. act. Et vide gloss. fin. quæ æquiparat eos relegatis, l. ad cognitionem, ff. ex qui. cau. in pos. ea. vide text. an secundum Bald. in l. de pollicitationib. ff de po.

illatio, ad q̄ sequitur libertatis & iuris priuatio, & mortis ciuilis
impositio, ad q̄ sequitur amissio libertatis, & ciuitatis, quæ cõti-
net sub nomine metalli, vel operis, vel ministerij metallorũ, &
dr̄ vtraque maxima capitis diminutio: altera est ciuilis mortis
irrogatio, ad quem sequitur amissio ciuitatis, sed non liberta-
tis, sub noĩe deportationis, & dicit media capitis diminutio. alia
est cohærtio loci, quæ triplex est, vna est, vt a propria ciuitate in
certo loco aliquo, & non alibi, condemnatus moraturus mitta-
tur, & hoc est sub nomine relegationis, & dicitur lata fuga, quia
de omni alio loco fugari dẽt, præter illum, id est repelli, & hoc
in perpetuum, vel ad tempus. Secunda est, per quam condemna
tus de certo loco repellit, & alibi vbicunque potest stare, & hoc
põt dici interdictio, siue prohibitio loci certi. Tertia est, vt mit-
tat ad aliquem insulam, vel ad aliquem certum locum, qui sit
de iurisdictione mittentis, moraturus ibidẽ perpetuo, vel ad cer-
tum tempus. & hoc appellat relegatio in insulam, id est pœna
lis missio in insulam certam, vel alium certum locum de iuris-
dictione mittentis, q̄ triplex est relegatio, id est pęnalis missio,
quæ nec adimit bona, nec mutat statum personæ, nec reum cõ
demnat, nisi per sententiã condemnationis aliter fuerit dictum
alia est interdictio fori, vel aduocationis, vel certi oneris, vel of-
ficij, vel alterius actus, alia est iurisdictionis denegatio, alia est ab
officijs & honoribus publicis deiectio. est & alia infamiæ irro-
gatio, id est famæ priuatio, & alia est excommunicatio. id est de
iectio a communione ecclesiæ. Item interdictio a diuinis sacra
mentis, quæ appellatur in iure canonico, interdictum. de prima
& secunda traditur. ff. de pœnis, l. qui vltimo. & l. quidam. & ff.
de capi. dimi. l. fin. & de dona. inter virum & vxo. l. eos. in princ.
& §. si autem. ad quas olim sequebatur bonorum publicatio,
sed hodie non sequitur bonorum publicatio regulariter, nisi in
sententia exprimatur, nisi in certis casibus, vt est in crimine lęsæ
maiest. vel hæreticos, vt infra, de bo. dam. authen. bona damna-
20 torum. & de hæred. l. Manichæos, & authen. gazaros. † His au-
tem visis, tenenda est talis regula, vbicunque bannitio facta est
ex tali causa, ex qua effectus certus declaratur per legem vel cõ
suetudinem loci, in quo facta est bannitio per sentẽtiã bannitio
nis, ille seruandus est, dummodo bannitio sit facta a competen-
ti iudice, & debita forma in ea sit seruata ad similitudinẽ senten
tiæ, & cuiuscunque processus iudiciarij, vt supra dixi. Si aũt non
est certus effectus declaratus a lege, vel consuetudine loci, nec
in sententia bannitionis, vt prædixi, sed simpliciter dictum est,
quod sit bannitus & est bannitio propter pœnã delicti, & tunc
intelligitur talem habere effectum, qualem deberet habere con
demnatio facta ex illo delicto, secundum legis communis or-
dinationem, vt verbi gratia, bannitus est ex delicto, cuius pœna
secundum communem legem est deportatio, & eius effectus
est, quod deportari debeat id est inuitus trahi ad certam insu-
lam, vel alium certum locum, de quo recedere non possit, per-
petuo moraturus ibidem, & perdit commoda suæ ciuitatis, &
quęcunque a iure ciuili, sunt inducta in territorio suæ ciuitatis
perdat, & ideo hunc effectum habet bannitio facta in sua ciui-
tate, & sic de alijs pœnis, & de earum effectibus, de quibus di-
ctum est supra. sed si per legem communem in tali delicto non
est certa pœna declarata, tunc erit talis effectus simplicis relega
tionis, quæ tam in præsentem, quam in absentem proferri po-
test, & propter eam eijcitur a bono publico, vt ff. de pœnis, l. ab-
21 sentem, §. 1. & ff. de interdi. & rele. l. relegati. sicut † excommu-
nicatus repellitur a bonis ecclesiasticis, ita per bannitionem, in
telligo bannitum pro delicto esse deiectum ab officijs, honori-
bus, & dignitatibus territorij iudicantis, & interdictũ a iurisdi-
ctionem iudicantis ad similitudinẽ excommunicationis, quasi
hæc sit secularis excommunicatio, arg. in vsib. feud. in titu. hic
finitur l. Contradi. deinde Regni consue. incipiũt c. 1. & de statu
tis contra lib. eccl. c. fin. §. nulla & §. item quæcunque. & ab om
nibus forensibus actibus esse in illo territorio remotum, sicut
dicit lex in relegati, cum iurisdictionem contempserit, & ter-
ritorium eius per delictum offendit, ab ipso territorio, & ab il
lius territorij iurisdictione & auxilio repellitur. in constõe ff.
§. hæc aũt. ibi, in qua non leges docent &c. & ff. de mino. l. auxi-
22 lium, §. fi. cum si. & sic apparet † quod talis bãnitio, quæ est pro-
pter delictum, habet effectum condemnationis diffinitiuæ ex
eodem delicto, sicut confessio in iure facta pro confitentem, &
iuramentum deferentem ab aduersario præstitum. infra de cõ-
fes. l. 1. & ff. de iureiur. l. iusiurandum & ad pecunias, §. fi. & hoc
si condemnatio non est secuta pro dicto delicto, intelligo quod
ex sola condemnatione fieri debeat executio. arg. ff. de noua. l.
ita fuero. & l. seq. sed si in ipsa bannitione aliqua fuerit pœna in
serta pro delicto, & alia in condemnatione, siue maior, siue mi-
nor, sola condemnatio erit executioni mandanda, quia per hoc
quod condemnatio facta est, apparet quod iudex non habuit
condemnandi intentionem, quando damnauit, sed potius cõ-
minandi, & interloquendi, argum. infra commi. vel epist. l. in-
terlocutio. & per totum tit. & de sent. & interlocu. l. ex stipula-
tione. ne videatur iudex duplicem tulisse sententiam, & dupli-
cem pęnam pro eodem delicto eidem imposuisse q̄ legem ff.
nau. caup. stab. l. licet, in fi. & ideo sępe Iudices in condemnatio-
ne sequente bannitionem interserere solent hæc verba, compu
tato banno in cõdemnatione, vt per hoc omnis dubitatio tolla-
23 tur. † Si autem bannitio pro contumacia facta est, & in consue-
tudine loci certus effectus est inductus, ille seruari debet. Alio-
quin si super tali banno nullus effectus est inductus per legem,
vel consuetudinem loci, intelligo talem bannitionem censen-
dam esse quandam secularem excommunicationem, inductã
ad similitudinem excõmunicationis ecclesiasticæ, vt s̄. dictum
24 est. † Vnde sicut excommunicatio deiicit hominem ab omni
communione ecclesiæ, ita bannitio deiicit bannitum ab omni
bono publico, interim dum durat, vt s̄. dictum est, & intelligo
per contumaciam bannitum illum, qui ideo bannitus est, q̄ ino
bediens fuit iudici intendenti ad diffinitiuam negocij proce-
25 dere, vel ad aliqua alia ad suum officium pertinentia. † Vñ hẽt
naturam cuiusdam interlocutoriæ, sicut missio in possessionem
& pignorum captio, & alia remedia prætoris ad cogendum in-
obedientes inducta, de quibus dixi s̄. de his qui ad eccles. con-
fu. l. præsenti. & argu. ff. de re iud. l. contumacia. & ideo reuocari
potest per iudicem, qñ videbitur iudici, & mutari, vt ff. de re iud.
l. quod iussit, & ff. de arbitr. l. qualem, §. fi. & dies & conditio simi
liter apponi, dicendo, nisi venerit ad mandata, vel nisi obedierit,
sit bannitus, & similia, & in tali bannitione quandoque adijci-
tur & exprimitur pœna, dicendo, sit in banno & soluat centum
pro sui contumacia, vel sit in banno, & bona sua deuastentur, &
postea publicentur, & similia, & tunc quandoque talia bannitio
ni apponuntur pure, vt in dictis exemplis. quandoque sub con-
ditione, vt dicendo, si non venerit vsque ad talem diem, quan-
doque talia apponuntur liberationi & reuocationi, dicendo, li-
berari non possunt, nisi soluant tantum, vel nisi hoc & istud fe-
cerint, & similia. In primo casu est bannitio pura. In secundo est
conditionalis. In tertio est conditio tollendæ bannitionis, sicut
continue fit in bannitione & excommunicatione, prima respi-
cit præteritam contumaciam, & incontinenti habet effectum
suum a iure insitum, sicut excommunicatio quoad bannum, &
priuatio boni publici, & denegatio iurisdictionis, & ad alios effe
ctus, sed ad adiunctionem alterius pęnæ (quæ denotat alium
modum cogendi inobedientes ad obedientiam) puto q̄ sapit
naturam mulctationis, quæ requirit diffinitiuam fiendam post
eius comminationem, vt dixi in tract. de mulcta. supra de spor-
tu. In secundo casu idem incontinenti. Sed si bannitus velit obe
dire iudici. & de banno exire, debebit conditionem appositam
adimplere, sicut in contractu, in quo est apposita cõditio ad dis-
soluendum contractum, vt Instit. de contrahen. empt. §. fi. & ff.
de ędil. edic. l. quod si nolit. §. si quid ita. sed cum omnia ista fiant
in bannitione propter contumaciam, quę fit per alium proces-
sum fiendum, per hoc patet, q̄ sunt interlocutoriæ, vt prędixi, &
poterunt per iudicem mutari & reuocari, si ei videbitur, vt supe
rius dictum est, nec puto q̄ in talibus locum habeat appellatio
de iure nostro ratione prædicta, & etiam quia contumacibus ap
pellatio denegatur, vt supra de iudi. l. properandum, §. cum au-
26 tem. † Sequitur videre, qualiter banna quæ data sunt, &
suum effectum habent, tolli possint, ad quæ dico, quòd si de hoc
fuerit aliquid statutum in lege, vel consuetudine loci, illud est ser
uandum. Alioquin illa remedia, quæ inducta sunt ad reuocan-
dum & euitandum suam diffinitiuam, & eius pœnam, eadẽ lo-
cum habent ad reuocãdum bannum datum pro delicto, & non
alias, cum istud bannũ fuerit tanquam sententia diffinitiua, vt
ex superioribus patet, & illa quę sunt in iudicis arbitrio in alijs
processibus interlocutorijs, esse debent in bannis datis per con-
27. tumaciam, eadem ratione, † sed in aliquo casu tenet iudex de
iure bannum datum per contumaciam reuocare, scilicet quan-
do contumacia purgatur per bannitum, secundum quod colli
gitur sup. de iudi. l. e. sancimus. & infra, de præscrip. 30. vel 40. an.
l. si quis, emptionis, §. pe. saluo eo, q̄ si per cõtumaciam propter
cognitionem delicti fuerit quis bannitus cum publicatione bo
norum, vel pœna pecuniaria, & statutum fuerit tẽpus a lege vel
consuetudine, vel a iudice ad purgandum cõtumaciam, siue ad
eacundum de banno transacto tempore statuto, nihilominus
poterit purgare contumaciam obediendo & restituendo expẽ-
sas, vt modo dixi, quantum ad bannum, vt de delicto postea co-
gnoscatur, & diffiniatur, sed bona non recuperabit, vel pœnam
pecuniariam non euitabit, sicut in Aduocato dicitur ins. de re-
qui. reis, leg. 2. & 3. aliqualis tamen super delicto præsumptio est
28 contra eum, vt in dicto tit. de requi. re. l. 2. & 3. pp † quod ex qua
litate personæ, poterit subijci tormentis, sine alijs indicijs pro
veritate delicti inueniendæ, cũ istud Iudicium sufficiens esse pos-
sit ad tormenta imponenda. arg. infra, de quæstio. l. milites. non
tamen pœna delicti punietur, nisi de veritate delicti fuerit conui
ctus, vel confessus, ut in dictis legibus. secũdum Nic. de Mat. cu-
29 ius sunt hæc verba. Sciat autem quod Iaco. de Aret. de materia
bannitorum tractans, dixit in primis, quod licet q̄ bonis adem-
ptis nudus exulat de propria ciuitate, videatur redigi secundũ

gl. ad instar deportati, quando tale exiliũ fit vice deportationis, vbi ciuitas amittitur cum bonis, vt no. in d. §. relegati. & videtur expressum, ff. de bonis liber. l. qui cum natu maior. §. is demum. 30 † tamen vere & proprie nõ est deportatus, & hoc ratione iudicis, quia deportare non potest, vt ff. de lega. 3. l. 1. §. cæterum, & ff. de iniu. testa. l. si quis filio. §. eius qui. cũ ratione formæ, quia deportato interdicitur totus orbis, excepta insula ex bannito vero totum ecõtra, quia in vniuerso orbe manere eidem licet, excepta terra vnde exulat, vt ff. de ori. iu. l. 2. in ver. Ephesum exulantem. tum: et ratione efficaciæ patriæ potestatis perdurantis, nam per exilium propriæ ciuitatis non amittitur ius patriæ potestatis in filio, quia nulla lege hoc cauetur. Item, quia licet amittant iu-31 ra & bona propriæ ciuitatis. tamẽ nõ † amittunt iura communia ciuium Romanorum, sicut est patria potestas, & idõ filio talis banniti non datur tutor, sed daĩ curator, ad instar eius, cuius pater in hostium potestate est, vt ff. de tut. l. muto. §. ei cuius. ideo 32 que filius talis banniti, licet sit legitimæ ætatis non † potest testari, quia est in patria potestate s̃m Iaco. de Aret. in dicto suo trac. & hic, & ff. ad Treb. l. ex facto, quod etiam tenet Barto. in quæstione, quam disputauit Pisis, quæ incipit, statuto Lucanæ ciuitatis. a Sed Federicus ᵃ de Scalis de Bononia tenuit cum gl. supposito, quod sit bannitus de tali maleficio, pro quo s̃m ius commune deberet deportari, quia tale bannum subrogatur loco deportationis, ratione causæ, & ratione similitudinis, ergo & ratione effectus, sicut deportatio succedit loco antiquæ interdictionis aquæ & ignis, & propterea talis bannitus debet simpliciter mortuus reputari, non solum quo ad ius municipale, sed etiam quo ad ius commune perdendum simpliciter, ergo amittit patriam & omnia iura publica tam municipalia quam communia secun-33 dum eum. sed prior sententia verior est, † quia bannum nõ afficit personam, nisi in territorio vnde est bãnitus. hæc ergo est pœna personæ in loco, & non personæ simpliciter, nam iurisdictio coarctata quo ad locũ, extra ipsum locum se non extendit, vt ff. de offi. proconsu. l. 1. a. respon. & ff. de offic. præf. vrb. le. 1. §. initio. ibi, intra centesimum, &c. & ff. de iurisd. om. iud. l. fin. nam iurisdictio cohæret territorio, vt supra, vbi & apud quos. l. fin. sed territorium habet suos fines limitatos, ergo & iurisdictio, sicut dominiũ seruitutis, & pos. ff. de acq. re. do. leg. in agris. & ff. de ter. l. sicuti. & supra, fini. regun. l. si constiterit. & ideo extra territorium reducitur ad instar priuati. ff. de bon. auth. iud. possi. l. cum vnus. §. is qui. & sic (vt ita dixerim) tales bãniti sunt a certa parte banniti, s. de territorio bannientis, & pro alia parte non banniti, s. in aliis locis, in quibus liberas ædes, habent, & maxime cũ hodie de cõsuetudine non fiat remissio, vt not. in cap. pastoralis. 34 de re iudi. in cle. † At vero deportatio non diuidit se, nec recipit electionem, vnde deportatus est vbiq; deportatus, quia imperium similiter se non diuidit. Et per hoc patet, quod deportare solum ad principem vel senatum pertinet, uel ad alium ex mandato principis, vt ff. de leg. 3. leg. 1. §. a præfecto. Apparet er-35 go q̃ bannitus nõ est similis deportato. † Item certe in hoc nõ est similis excommunicato, quia vna duntaxat est catholica ecclesia, vnde excommunicatus ab vna ecclesia est excommunicatus vbique, nam ecclesia se non diuidit, vt not. ff. de postula. l. ea. Sed bannum se diuidit idest non habet locum, nisi in cer-36 to & diffinitio territorio. † Item ex formis statutorum contu-37 maces ponuntur in exilio, & banno, etiam capitali, sed † excom b municatio non est pœna ᵇ capitalis, sed medicinalis. quod patet, quia non inducit maximam & perpetuam capitis diminutio-38 nem, † vnde excommunicatus potest heres institui. Item heredem instituere, nisi in casu vt supra, de heret. authen. credentes. Item possunt excommunicati esse testes in cõtractibus, licet nõ in iudiciis, durante excommunicatione, vt d. authẽ. credentes. a cõtrario sensu, sumpto ex illa conditionali, vt si põt &c. & l. qui. §. aliis. eod. titul. quod est in deportatis, secus in bannitis, nam dico quod possunt esse testes, & alia officia publica exercere, puta 39 tabellionatum alibi quam in loco vbi exulauerant, & † quoniam condemnatus pro contumacia non est infamis, vt no. in l. 1. supra de mod. mulct. nisi infamia furti, quæ non remouet quẽ a iure publico, nisi amoueatur per sententiam, vt plene dixi, ff. de sena. l. Cassius, facit quod no. per Innocen. extra de accus. ca. 40 qualiter, & c. pia. de exceptio. lib. 6. in nouel. Apparet igitur † ex prædictis, bannitos nostri temporis non habere propriam, & totalem similitudinem, nec cum deportatis, nec cum excommunicatis, sed esse nouum genus, & valde stricti iuris, ita quod quicquid expresse non reperitur insertum in banno, & condem c natione, intelligitur omnino omissum, vnde si bannum ᶜ est alicui damni in persona, non sequuntur bona tacite, etiam si bãnitus est de crimine capitali, quia cum statutum hoc nõ dictet, ergo nec nos. ar. ff. de acquir. hered. l. si seruum, §. non dixit. & no. infra, de rap. vir. l. 1. §. pœnas. ver. cæteros. Secus si quis p̃ formã iuris communis esset condemnatus de crimine capitali, vt infra 41 si pen. appel. l. 3. † Item licet præsens condemnatus ad mortem efficiatur seruus supplicij. secus in absente dãnato ex forma statuti, quia antequam sit deprehensus, & in laqueum, vt sic dixerim, redactus, est liber. Vnde de forma huius condemnationis 42 habes in d. c. pastoralis. † Sed hic quæritur, nunquid bãniti possint impune offendi. dixit Gui. de Suza. quod sic, ex etymologia vocabuli. Nam sunt apolides, id est, sine ciuitate, & sic eis auxilia ciuilia interdicta sunt, vt l. quidam, ff. de pœnis, & l. 1. §. his quib. ff. de leg. 3. nam & eorum bona impune ab omnibus occupantur, vt supra, de sacrosan. eccl. authen. cassa. Sed contrarium est 43 verum, quia nec iure communi, nec municipali hoc cauetur. † Item nec deportati possunt impune offendi, cum non perdũt ea, quæ sunt de iure naturali, & offensio personæ est contra ius naturale, l. vt vim, ff. de iust. & iur. & ad hoc J. de male. & matt. l. d si. de re. iu. l. non est singulis, s̃m Iacob. de Are. Sed si statutum ᵈ diceret expresse, quod possent impune offendi, tunc tales banniti censentur transfugæ, & hostes ciuitatis, vnde sunt banniti, q̃a de numero eorum sunt, quib. indictum est bellum, ar. ff. de capi. dimi. l. amissione, §. 1. secundum Bar. qui ita no. in disputatione, 44 vbi caute dicit hostes suæ ciuitatis, † & non dicit hostes principis, vel populi Romani, quia tales perdunt patriam potestatem, 45 & omne ius vbique locorum, vt d. §. relegati. † Sed quid si statutum dicit, q̃ non reddatur eis ius, vtrum poterunt succedere ex testamento, & puto, q̃ sic, quia non disponit statutum de iure quærendo, vel non quærendo, sed de eius exercitio, & sæpe ius quæritur, tamen exerceri non potest, ex quo habet iura ipsa ex causa lucratiua, vt notabiliter prædixi in c. si quis, de accus. & in l. doli mali. ff. de noua. & plene dixi in quæstione, quam disputaui. Sed nunquid per tale statutum prohibetur talis defensio. dicit Iacob. de Are. q̃ non, per dictam auth. credentes, in verbo respondere cogantur nam si sua responsio auditur, ergo defensio. Item quia est de iure naturali, ut in d. clem. pastoralis, ergo si possidet hæreditatem sibi delatam, quam alius ab eo petit, bene audietur in suis defensionibus, vt l. si qua militi. ff. quibus ex cau. 46 maio. Item si accusatur † de crimine aliquo, poterit se defendere, & si est capitale, dabitur sibi securitas veniendi, non absoluto banno, vt no. ff. de pub. iud. l. is qui reus. Si autem est tale crimen in quo admittatur procurator, tunc constituet procuratorem, & non dabitur securitas. arg. ff. de mino. l. Papinianus, & hoc potest esse in criminibus publicis, & priuatis, vt supra, vbi sena. vel d clarif. l. quoties. post princ. † Ex prædictis apparet, quæ iura remaneant penes bannitos nostri temporis, & quæ non. Scias etiam ᵉ q̃ bannum vniuersale non trahitur ad futura etiam si oriatur ex præteritis, nisi habeat tractum retro, vt ff. de cond. & demon. l. non ad ea. in gl. sed quid prodest? & per hoc est expedita quæstio 48 principalis, cum suis appendicibus. † Secundo quæro, statuto cauetur, q̃ banniti in persona non possint capere hæreditatem ex testamento, nec ab intestato. modo Titius fuit exbannitus in libris centum, & si quo tempore in fortiam communis peruenerit, & dicta centum intra decem dies tunc proxime sequentes soluerit, debeat tradi furcis, dictus Titius interim fuit hæres institutus, & adiuit, quæritur vtrum teneat aditio necne: & videtur, q̃ non, cum ei sit implicitus status personalis condemnationis, vt ff. si ex noxa. cau. aga. l. fin. In contrariũ vr̃, quia in his q̃ ex tempore initium sumunt, secundum illud tempus iudicamus, vt ff. de pœn. l. 1. & ff. de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Solu. videtur dicendum, q̃ ex euentu pendeat. Nam aut non venit in fortiam cõia vel venit, & soluit, & tunc, cum effectu resideat hæres, aut venit in fortiam communis, & non soluit, & sic furca suspensus est, & tunc retro fingitur non successisse, quia conditiones, quæ implentur per negatiuam, esse finguntur retro, arg. ff. de ma. test. l. Neratius. Sed verius videtur, q̃ ualet medio tempore factum, inspecta eius temporis vigenti conditione. argu. ff. de infa. l. furti. §. 1. & ff. de statuli. l. statuliber a ceteris. in princip. 49 † Sed nũquid isti banniti capti possint testari. Resp. cum statim fiant serui cum capiunt ab hostibus, non pñt testari, neq; n. sunt latrunculi, qui authoritate iuris publici capiuntur, vt ff. de testa. l. eius qui. & l. qui a latronib. Efficiuntur. n. serui pœnæ, non captiuorum, vt ff. de capt. l. mulier in opus salinarum. † Tertio q̃ritur, 50 si bannitus, qui põt impune offendi, succedit patri, vel auo, an fiscus illius ciuitatis, vnde est bannitus possit auferre eullam hæreditatem, tanquã indigno? Bar. sentit, quod sic. Sed contrarium est verum, quia nemo est indignus, nisi in casibus expressis in iure, & quod quis sit in tali casu, debet probari: nam a iure communi nemo excluditur, nisi probetur exclusus, ut ff. de probat.

l. ab

ADDITIONES.

a A. B. Sed Fede. hanc partem sequitur Rap. Ful. in l. 3. sup. de Epis. & cler.

b A. B. Excõicatio nõ est pœna. Not. quod excõicatio non est pœna capitalis, sed medicinalis, ut per Bar. in l. 2. sup. de pub. iud. & in l. fi. C. ii a non comp. iu.

c A. B. Vnde si bannum. Not. quod cõfiscatio bonorum. non sequitur bannum. uide eundem in l. 2. supra qui testa. facere possunt, & ibi remiss.

d A. B. Sed si statutum. Statutum potest facere, quod banniti impune occidantur, uide Bald. in l. ut uim. ff. de iustit. & iur. qui ibi tenet contrarium. uide Host. & Doc. in c. fi. extra de consuetu.

e And. Barb. Scias etiam. Not. q̃ bannum nõ trahitur ad futura, l. si mandauero, §. si cuius. ff. man.

l. ab ea parte. Sed nullo iure cauetur, quod bannitus pp contumaciam sit indignus, ergo non debet auferri ei tanquã indigno, nisi statutum hoc diceret expresse, nam potest aggrauare pœnas contumacium iuxta no. in l. sed & si per prætorem, §. sed & si eum

51 decreto, ff. quibus ex cau. ma. † Sed quid si dicit statutum, quod contumax habeatur pro conuicto & confesso, & sñia lata in eum habeatur perinde ac si esset lata in præsentẽ, an talis sententia libertatem tollat, sicut si lata esset in præsentem? & videtur quod sic, quia fictio in causis, operatur in effectibus. contrarium dico, quod bannum, & sic confessio ex ipsa cõtumacia resultans, non operatur nisi respectu eorum, quæ continentur in condemnatione. nam cum cõtumacia sit causa confessionis, & sic ex vno supposito inferatur aliud valde diuersum ab ipso, ergo est hic fictio, quæ non operat, nisi effectus expressos a lege introducente fictionem, vt supra de fide instr. l. 3. & l. fi. & ff. de iure fisci. l. 1. §. diuus

52 & l. eius qui delatorem. † Restringo igitur confessionem fictam, solum ad effectum contumaciæ, de cuius natura est non perimere, nisi quatenus lex permitit, vel iudex disponit, vt ff. si quis ius dicen. non obtem. l. 1. §. fin. in gl. nota ex hoc, ibi, exposi-

53 tio est larua &c. † Quarto quæritur de hærede, qui occidit testatorem, an populus possit sibi auferre hæreditatem videtur quod non, quia nullus populus habet ius fisci, vt not. in l. 1. de bon. vacan. lib. 10. Sol. si populus habet merum imperium, potest auferre, alias non, & tunc hæres possidebit illicite, sed impune, vt l. his consequenter, §. 1. ff. famil. ercisc. & l. eum ratio, in fin. ff. de

54 bo. dam. † Quinto quæritur, a si bannito non debet reddi ius

a ex forma statuti, an teneat processus, non opposita exceptione banni? & videt quod sic, nam videtur statutum intelligere, opposita exceptione. facit quod not. ff. quod met. cau. l. extat in gl. mag. ver. & est notandũ. & §. de iur. om. iud. l. in criminali. & ff. ad Mac. l. tamen si. nam etiam ibi requiritur exceptio, licet possit opponi post sententiam, vt ff. ad Treb. l. 1. §. sublata. ibi, excepcione vti. In contrarium facit, quod ipso iure non valet pro bannito, sed contra ipsum sic, nã ipse tanquam mortuus habetur in suis

55 fauoribus. Item omnis iurisdictio, & omnia iudicia sunt de iure ciuili, vt not. Institu. de obli. in princip. quod ius ciuile ipso iure non competit deportato, nec exbannito, cui ius ciuile est interdictum, ergo sñia lata pro eo est ipso iure nulla, fm Ia. de Are. quod verum credo, quia si ius ciuile ei non redditur, & iurisdictio & sñia est de iure ciuili, ergo sñia ei non redditur, quia a quo remouet genus, remouetur quælibet eius species, vt not.

56 sup. de iusti. l. si cauia. † Sexto quæritur, nunquid sicut bannitus non succedit per statutum loci, ita nec ei succedatur. Bar. dicit quod ei non succeditur, quia perdit iura passiua statutorum, sicut actiua, vt ff. de recep. l. eos. Contrarium dico per l. si in libertinum, ff. de bon. liber. nam iura passiua rẽtinet, sed non actiua. Posset hic de pluribus alijs quæri, quæ non pertinent ad materiam testamentorum, & successionum, quæ non prosequor.

ADDITIO.

a Quinto quæritur. No. quod tenet processus, licet opponatur exceptio banni. An autem iudex poterit bannitum ex suo officio repellere, vide tex. no. secundum Ia. de Are. l. item apud Labeonem, §. Sabinus ait, ff. de iniur.

LEX II.

1 *Spurius qualiter potest institui hæres.*
2 *Residui, verbum, potest considerari triplici ratione.*

1 Pater tuus. Appellatio residui potest ad totũ referri. h. d. † Ex hac l. a cum gl. primo not. formã

a quando quis vult instituere spurium, vel aliquem incapacem, & esse certus quod hæreditas non deueniat ad fiscum, quia consilium est quod instituat vel substituat aliquem in illa parte, quam in-

2 stitutus capere non potest. † Et no. quod in l. nostra triplex ratio potest attendi, f. propria natura istius verbi, residui. secundo. ius accrescendi. tertio, substitutio vulgaris. & ad hoc allegatur hæc lex, quod filio spurio testatoris potest fieri substitutio vulgaris, quia in ea non requiritur, quod institutus in primo gradu sit capax. & pari ratione fieri põt fratri minori & deportato, & damnato ad mortem, & cuilibet non capaci. Sed fideicommissaria substitutio non potest fieri ei qui non potest confirmare testamentum per aditionem hæreditatis, nisi sit facta repetitio ab intestato per testatorem, vel per interpretationem legis, vt ĩ. de fideicõmis. l. eam quam Substitutio vero compendiosa quatenus vulgarem cõtinet, item reciproca bene potest fieri, vt ff. de vul. subst. l. Lucius. Pupillaris autem non potest fieri. Item exemplaris non potest fieri, nisi his personis, quibus debetur legitima, & ab alijs personis quæ debent legitimam, vt inf. de impu. & alijs subst. l. humanitatis. & ideo non potest fieri per patrem filio spurio, vel fratri minori, vel simi.

ADDITIO.

a A. B. Ex hac l. Et cum ista glo. allegauit gl. sing. in Authen. qui. mo. na. effi. sui, §. fin. Et est similis glo. in Authen. de restit. fideicom. in glos. parua, secundum Bald. in l. Gallus, §. 1. de lib. & post. Et an nepos poterit institui ab auo naturali, vide Cyn. in l. fi. in ult. q. supra, de natu. lib. & plenius Bald. in l. Gallus, §. primo præalleg. Et an succedat filiæ naturali. Azo dicit, quod nõ inf. de le. hæred. l. fi. Bar. in l. fi. ff. de his, quibus, vt indign. & Bald. in præallega. l. Gallus, §. 1. Et an frater legitimus succedat fratri naturali. Bar. in præalleg. l. fi. dicit, quod non, & in l. si spurius, ff. vnde cogna. & consuluit sæpe Iac. Butriga. & Rav. de Forli. & male secundum Bald. in præalleg. l. Gallus, & secundum Spec. in ti. de success. ab intest. & Francis. Accursij. de cautela vt spurius succedat, vide Lud. Rom. cons. 42. inc. ad primum quæsitum. vbi refert Bart. diuersis locis ponere diuersas cautelas, & vt plene habeas remissiones Bald. in materia spurij, nota primo, quod appellatione coniunctorum non venit spurius, vide Bald. post Dyn. in l. id, quod pauperibus, supra de Episcopis, & clericis. Item limita hanc legem, nisi ista hereditas esset damnosa spurio. vide tex. sing. in l. si quis solidum, ff. eod. & ibi plene dominus meus. Tertio, nisi veniret restituenda Reipublic. arg. illius legis. Item nisi esset spurius conceptus a tyranno. vide Bal. in l. eam quam, infra, de fideic. Item nisi fuisset post institutionem legitimatus. Bald. in l. certum, supra, unde cogn. Item nisi esset spurius ex aliquo forcasi clerico, qui dixisset se fore laicum, vt no. per Bal. in l. qui contra. supra, de incest. nu. p. Item nisi fuisset institutus socius omnium bonorum spurij, quia tunc haberet medietatem, l. si is qui duos, ff. de lib. leg. Item nisi fuisset institutus alias, & rogatus restituere cui sibi videretur, vide Bart. in l. Lucius, §. testamento, de lega. præstan. licet aliter dicat ibi Ang. & an poterit executor distribuere bona spurio, vide Bal. in l. illa institutio, ff. eo. & Do. Ioan. in l. captatorias, ff. eod. Dom. Pet. de Anch. in cap. cum tibi, de test. Item nisi fuisset facta substitutio pupillo. casus est singularis in l. si is qui ex bonis, de vulgari & pupila. Item nisi fuisset facta vulgaris, ut in casu l. Lucius, ff. de vulg. & pupil. Et glo. ibi singul. secundum quod eam intelligit dominus meus Item nisi fuisset facta institutio ab auo, ut est casus singularis secundum Bald. in l. cuidam, supra, de natur. lib. Item nisi fuisset facta ab aliquo extraneo, glo. est singularis in Authen. quibus modis natura. efficiantur sui, §. fin. de Dom. Ioan. in præalleg. l. si is qui ex bonis, ff. de vulg. & pup. Item nisi fuisset facta quo ad dotem pro alimentis, ut dixit Bald. in l. mulier. supra, de iure do. Item nisi quo ad alimenta, ut est glo. in cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimo. quam pol. per adulter. Et unde Bald. in l. hac edictali. §. omni circumscriptione, supra de secund. nup. ubi dicit, quod si instituitur ut restituat Regi Franciæ, non tenet, alias secus, de quo ibi uide. item nisi testator confessus sit ex causa onerosa. unde glo. sing. in l. qui testamentum, ff. de proba. Item nec potest habere ex causa conditionis, secundum gl. sing. in l. quid conditionis ff. de dona. cau. mortis. secundum Bal. in l. eam quam. inf. de fideic. pro quo uide tex. in l. Meuius, ff. de cond. & dem. licet glo. sit in contrarium, in l. si quis inquilinos, §. 1. ff. de lega. præst. uide ibi Do. Io. quæ omnia adde ad Bar. in l. fi. ff. de his quib. ut indignis. Bal. in l. 1. sup. de natu. lib. & in l. eam quam, inf. de fideic. item nisi testator instituisset, si ingressus fuerit religionem, quia per ingressum religionis purgatur macula, ut sing. tenet Gui. de Cu. in l. 1. sup. de sacr. eccl. & sequitur Bal.

Celsus. Tu uide breuiter, ultra hæc, ample deducta per illum in l. 1. nu. 3. & quod ibi potui in apost. ad illum in uer. ultra alimenta, ubi pono incuitabilem cautelam ad hoc sup. de sacros. eccl. & in repet. eiusdem legis, nu. 47. in uer. spurio. dixi post Bar. ... instituere filium. nu. 1. & in l. fi. uers. quarto utrum sit aliquis modus, in uer. unum modum, post Alex. & alios ff. de his, quib. ut indig.

LEX III.

1 *Seruus hæres institutus domino iubente hæreditatem adiri, acquirit domino scieus si non vult adire.*
2 *Institutio facta seruo proprio tanquam libero ignoranter, non valet.*
3 *Seruus communis potest hæres institui, & valet.*
4 *Substitutionis locus est, qualitercunque impotentia euenerit.*
5 *Verba, si hæres non erit a testatore prolata qualiter sunt intelligenda.*
6 *Substitutus excluditur per patrem hæredis instituti.*
7 *Substitutio vulgaris cessat si ius deliberandi transmittat ministerio hæredis instituti.*
8 *Substitutio expressa excludit tacitam siue legalem.*
9 *Filius potest præiudicare patri in quærendis.*
10 *Transmissio dicitur triplex.*
11 *Transmissio quid sit.*
12 *Hæreditas delata seruo non potest acquiri domino, nisi per seruum.*
13 *Hæreditas monacho delata an acquiratur monacho.*
14 *Institutio an teneat, si est facta per errorem.*
15 *Contumelio æstimata trahit testatorem ad instituendum, quẽ alias non erat instituturus.*
16 *Institutio serui cum substitutione quando valeat & quando non, cum distinctionibus.*
17 *Seruus potest, etiam domino iubente nolle hæreditatem adire.*
18 *Seruus potest compelli ad adeundam hæreditatem, & valet aditio facta compulsu domini.*
19 *Substitutus admittitur in quarta, quando dubitatur an testator voluerit per seruum institutum alteri hæreditatem acquirere.*
20 *Aditio facta per liberum tanquam seruum institutum, valet, & sibi acquirit.*
21 *Substitutio vulgaris includit duo capita.*
22 *Substitutio vulgaris in vno capite includit omnes casus, qui eidem substitutioni possunt adaptari.*
23 *Pœnales casus sunt stricti iuris, & non recipiunt interpretationem extensiuam.*

Cum proponas. Si testator instituit seruum cõmunem, credens eum liberum, & ei vulgariter substituit, ex testatoris voluntate, dominus admittit vel totaliter repellitur. hoc dicit. Diuide. Primo ponitur thema, vsque ibi, an tu. Secundo quæstio, vsque ibi, voluntatis. Tertio responsio in genere. vsque ibi, nam le. Quarto respõsio in specie cum distinctione bimembri, vsque ad fin. Et

1 † primo præmitte, quod si instituo hæredem seruum alterius, quod ipse acquirit hæreditatem domino suo, si eo iubente adite vult; si autem non vult hæreditatem, dominus non acquirit; Secun-

2 Secundo, † ꝙ si instituo seruum proprium ignoranter, ipsum liberum esse credens, non valet institutio, quia non est cui hæreditas acquiratur, & testator voluit ipsi hæredi quæri. si vero scienter valet instõ, & efficit hæres & lib. 3 Tertio, ꝙ si instituo seruum communem meum & alterius siue scienter, siue ignoranter, valet institutio. rõ est, quia est cui hæreditas acquiratur, s. alteri domino. & in hoc est expedita glo. q̃ inci. Imo. Hoc præmisso, casũ sic forma. Alex. fecit testamentum, & sibi hæredem instituit Iulianum, quem libertum suum esse putabat, & ei vulgariter substituit, hoc modo, si Iulianus hæreditatẽ meam adire noluerit, vel non potuerit, substituo sibi Vitalem, mortuo testatore, apparet, ꝙ Iulianus non erat libertus, vt ipse testator putabat, sed erat seruus communis testatoris & fratris sui, qui Zoilus vocabatur. Ex hoc themate quęritur, an Vitalis substitutus admittatẽ ad hæreditatem vigore substitutionis de se factæ, vel non. hoc est thema, & quæstio vsq; ibi, voluntatis. vbi respondet in genere, ꝙ an iste substitutus admittatur dependet ex voluntate defuncti. hoc vsque ibi, nam si credens. vide tex. ibi Imperator respondet in specie, dicens, ꝙ voluntas testatoris debet hoc modo considerari, quia si testator credebat Iulianum suum libertũ proprium, & noluit per eum acquiri hæreditatem alteri, s. dño, ꝙ tunc admittitur substitutus. Si vero testator voluit, ꝙ substitutus admittatur, ita demum si institutus non est hæres, vel aliũ hæredẽ non faceret, tunc si dño iubente Iulianus institutus adire non vult, adhuc admittitẽ substitutus. Si vero vult adire, tunc 4 dominus admittitur, & substitutus repellitẽ. h. d. † Et ex text. huius l. no. primo ibi, adire noluerit, vel non potuerit &cæ. pro forma substõnis vulgaris, quę concipitur & porrigitur ad duos casus, l. si hæres noluerit esse, vel non potuerit. Et ex hoc, ꝙ dicit, non potuerit. No. quod quomodocunque euenerit impotentia est locus substõni, siue non possit propter defectum personæ, vt s. leg. proaim. siue non possit pp defectum ex parte testatoris, qui credidit eum liberum, cum seruus esset, vt hic, siue pp defectum testamenti, vt l. 3. in fin. ff. de lib. & posth. siue quocunque alio modo nõ possit, semper admittitur vulgariter substitutus. 5 † Secundo no. quod verba substõnis vulgaris, s. si hæres nõ eris, prolata a testatore non errante, sed sciente condõnem instituti, intelliguntur si hæres non eris, vel alium hęredem non feceris, vt hic, & l. si pater, ff. eod. & Instit. de vulga. & pup. subst. in fin. 6 † Ex hoc Barto. infert ad multas quęstiones: nam hodie filio repudiante hæreditatem sibi delatam, potest adire pater, vt l. cum non solum. §. 1. ꝭ. de bo. quæ lib. Si filius repudians habuerit vulgariter substitutum, quis præferetur, vtrum pater, vel substitutus & glo. no. ibi dicit, quod pater, quam Vltramon. reprobant. Bar. eam tenet per hunc tex. & similes, quia licet filius nõ sit hæres, tamen alium. s. patrem facit hæredem, & sic debet excludere 7 re substitutum vulgarem, vt hic. † Ex hoc etiam infert ad aliud, pone quod institutus non adiuit, sed decessit intra annum, & sic transmisit ius deliberandi ad hæredem suum, certe hæres instituti adiens ex iure deliberandi ad eum transmisso, excludit vulgariter substitutum, licet enim institutus hęres non fuerit, tamen suo ministerio transmittens ius deliberandi, alium hæredem facit, ergo cessat vulgaris substitutio, vt hic, secundũ Barto. attende tu, nam quod dixi, substitutum excludi per patrem hæredis instituti, tenet Ia. Bu. in d. l. cum non solum. nam lex dicit, ꝙ pr̃ venit vt institutus in primo gradu, & sic mutatur persona, sed non gradus, vt in ea. l. §. simili modo, sicut cũ institutus trãsmittit, noua persona succedit in primo gradu, & ea ordine excludit gradum secundũ, quia non dicitur prius, nisi quia potius & magis præferendum, vt ff. de bo. lib. l. si filius. §. 1. assignat e- 8 tiam a Iac. Bu. rationem, quia filius non potest obesse patri, quia censetur eadem persona. & idẽ tenet Pet. & Cyn. & quia pater & filius vocantur vnico iure, nam filius vocatur vt institutus expresse, pater vero vt institutus tacite, sed institutus pręfertur substituto, ergo præfertur substituto vulgari, & hoc bene concederem, si filius esset institutus contemplatione patris, sed quando testator non cogitat de patre, sed de filio, verbi gratia mater instituit filium secundi matrimonij, & si hæres non erit, substituit filium primi matrimonij, vel instituit maritum, qui erat filiusfamil. & si hæres nõ erit, substituit fratrem ipsius mulieris, certe nõ est verisimile, ꝙ testatrix voluerit patrem p̃ferre substituto. argu. ff. de pac. l. tale pactum, §. fina. & est expressum, ff. de 8 vul. sub. l. q liberis, §. hæc verba. ibi, sed is qui. & † confirmatẽ, q̃ expressa substõ excludit tacitam, siue legalem, vt ff. de vulg. sub. l. qui plures liberos, §. itaq;. & l. cum ex filio. & l. ex facto. §. idem q̃ro. nam qđ verũ & expressum, est, præualet ei qđ tacitum & fictum est, vt ꝭ. de impu. & ali. subst. le. precib. hęc fuit opin. Gui. de Suza. & est ipsa veritas, supposita naturali affectione magis ad 9 substitutũ vulgarem, quam ad patrem instituti hæredis. † Nec b obstat b ꝙ filius nõ põt pręiudicare pr̃i, quia verum est in quæ- 10 sitis, secus in quærendis. † Item aduerte, c an substitutus vulga- c ris impediat transmissionem, nam triplex est transmissio, scilicet iuris deliberandi, & illa nõ impedit, sicut nec cohæres extraneus, qui æquiparatur substituto vulgari tacito, vt no. ff. de leg. 1. l. si Titio & Męuio, §. Iulia. & infra de iure deliber. l. si fratris. Secũda transmissio est ex illo titulo de his qui ante aper. ta. & idem, scilicet quod substitutus vulgaris non impedit transmis- 11 sionem. † q a transmissio est quædam successionis prorogatio, eiusdem formæ & naturæ, vt infra de his, qui ante aper. tab. l. 1. Tertia est transmissio, quæ fit iure necessario, scilicet existentia sui hæredis: & hic distingue. nam aut est substitutio vulgaris distincta & expressa, vt si hæres esse noluerit, vel non potuerit. aut distincta, vt si hr̃s nõ erit: aut in vno casu distincta, in alio tacita, vt si hr̃s eẽ nõ potuerit, talẽ substituo. primo casu non transmittit, vt suus. Secundo idem, vt ff. de lib. & postu. l. si filius hæres. per Dy. in tertio casu trãsmittit, si potuit esse hæres, & non se immiscuit, quia est casus tacitus, q non impedit trãsmissionẽ sicut ius accrescendi est casus tacitus, qui non impedit trãsmis- 12 sionẽ, vt d. l. si fratris, & hæc verba sunt subtilia & bona. † Tertio not. quod hęreditas delata seruo non potest acquiri domi- 13 no, nisi per seruum adeatur. † Quæro, quid d in monacho, d an hæreditas sibi delata possit acquiri monasterio sine facto monachi. hæc quæstio dependet ex hoc, an potestas, quam habet Abbas in monachum æquiparetur potestati, quam habet pater in filium, vel potestati, quam habet dominus in seruum, quia pater potest adire nolente filio, dominus vero non, dico quod ęquiparatur potestati paternę, & quod in hæreditate monachus non habetur vt seruus, quod probatur, quia succedit cognatis & propinquis, vt l. Deo nobis. supra de Episcop. & cleri. & sic factum ipsius monachi non requiretur. hoc tenet Io. An. extra de proba. c. in præsentia. & Arch. 18. q. 1. capit. 1. Tu dic, vt dixi in l. 1. supra, qui admit. ad bonor. pos. in text. ibi, nolle adire. contra infra de iu. deli. l. cum aliquis. Sol. vt ibi not. in glo. hæreditas est. In gloss. imo videtur ibi, quantum ad seruum. hoc potest esse verum in hoc primo casu, quando testator voluit alteri acquiri, sed adhuc remaneret contrarietas ad sequentem casum, vbi tenet institutio, & acquiritur domino, vt in l. fi. & ad illam contrarietatem remanet prima solutio, scilicet, quod ibi erat proprius, vnde per eũ nulli potest acquiri, & ideo non tenet hic error communis, vnde per eum poterat quæri alteri domi- 14 no, & ideo tenet, sic not. in l. cõtraria. In text. in fin. ibi, locus nõ est. contrarium videtur, quia videtur, quod talis institutio non teneat, quia instituit seruum, credens liberum, sicut cum instituit vt filium, qui filius non est, vel instituit vt fratrem per errorem, qui frater non est, vt infra eod. l. si pater. & l. nec apud. ad hoc respondet Old. quod aliud est in filio, quia in seruo iustior est error arg. ff. de vsucapi. l. iusto, circa princ. sed hoc posset dici in filio arrogato, de quo ibi dicit, sed in filio putatiuo naturali, frequentior, & iustior est ignorantia, quã in seruo. vnde non 15 videtur bona solutio. † Sed dico e quod aliud est in filio, & e aliud in coniuncto putatiuo, quia æstimata coniunctio verisimiliter trahit testatorem ad instituendum, quem alias nõ erat instituturus, argumen. inf. de leg. l. cum alienam. quod nõ sit facile continendo in seruitute. argumen. ad hoc ff. de cõditio. & de- 16 monst. l. cum tale, §. falsam. † Et circa hanc materiam sic distinguo, cum testator aliquem instituit, & aliũ ei substituit vulgariter, aut instituit liberũ, quem scit esse liberum: aut seruum, quem scit esse seruum. aut liberum, qui est seruus· aut seruum, q est liber. Primo casu tenet institutio & substitutio, verba substitutionis habent hunc sensum, vt si non quæsierit hæreditatem sibi, vel ei, cuius iuri subiectus esse cœperit, uocetur substitutus in totum. In secundo casu similiter tenet institutio & substitutio, & intelliguntur verba substitutionis, vt si non quæsiuerit hæreditatem sibi, vel domino præsenti, vel futuro vocetur substitutus in totum. Et hæc colliguntur Institutio. de uul.

ADDITIONES.

a A. B. Assignat etiam. No. quod tunc pater excludit vulgariter substitutum filio repudiante, quando filius fuit institutus respectu patris. & hanc partem tenet idem Bal. in l. fi. inf. de bon. quæ lib. licet in l. si pater, ff. eo. dixit ꝙ si filius agit patre consentiente, excluditur substitutus. sed si repudiat, admittitur substitutus cum patre, arg. illius l. sed Sal. in præalle. l. fi. dixit gl. l. fi. posse procedere, nisi filius habeat cohæredem, vel si habeat, procedit quando filius in fraudem patris repudiat. & satis uidetur in fraudem facere repudiando, si scit voluntatem patris in contrariũ, sed hoc dictum non uidetur iure probari.

b A. B. Nec ob. No. filium posse præiudicare patri in quærendis, licet non in quæsitis. Quid in prælato. vide Bal. in l. iubemus, sup. de sacr. eccl.

c A. B. Item aduerte. An substitutus uulgaris impediat transmissionem, uide qđ no. in l. si filius hæres, ff. de lib. & posth. in l. si fratres, inf. de iu. del. & in l. apud Iulianum, §. idem, ff ad Treb.

d A. B. Quæro quid. An hæreditas delata monacho, possit acquiri monasterio sine facto monachi, vide Bar. in l. is potest, ff. de acq. hæ. & in l. 1. supra qui adm. sed Ang. in l. 3. ff. de uul. & pup. & in l. si pater. ff. de hær. inst. tenet contrarium, tum quia monachus æquiparatur seruo, ca. cum olim, de priui. tum quia filius potest uendi, sed non monachus, l. 2. sup. de pat. qui fil. dist. Item quia lex fin. in quantum admittit patrem, est correctio iuris antiqui, ideo non extenditur, ar. l. præcipimus. quam opi. putat meliorẽ de iure Io. in præalle. l. si pater. sed tenenda est opi. communis secundum eum.

e A. B. Sed dico. Et uide glo. sing. Moder. in l. si quis filium, ff. de acq. hæ. quæ extẽdit hanc l. ad filiumfa. & l. si pater, ff. eo. ti.

de vulga.ſubſtitut.§.penul.& vlti. In tertio caſu, aut erat ſeruus teſtatoris, & tunc non tenet inſtitutio: & indiſtincte locum habet ſubſtitutio vt, hic in primo caſu, & ff.de teſta,mi.l.neque.§. ſi ſeruum, aut erat communis, vel alterius, & tunc ſubſtinguo, quia aut certum eſt, ꝙ teſtator noluit p eum alteri acquiri hæreditatem, aut certum eſt, ꝙ voluit p eum acquiri cui poſſet, aut dubitatur de eius voluntate. Primo caſu vocatur ſubſtitutus vt in primo caſu huius legi. In ſecundo caſu, ſi ſeruus volente domino adiuit hæreditatem, expirat ſubſtitutio, vt hic in fi.huius l. 27 ſi † autem noluit etiam iubente domino adire, tunc ſubſtitutus vocatur, quia potuit etiam iubente domino nolle adire hæ- 28 reditatem, vt hac l. 1. reſponſo. compelli. † tamen poteſt adire, vt infra de iu.delib.l.cum aliquis, & ſi compulſus adiuerit, valebit aditio, vt ff ſi quis omiſſa cauſa teſta.l.1.§.1. & expirat ſubſtitutio, vt infra, tit.s.l.poſt aditam. Si autem dubitatur vtrum voluerit per eum alteri hæreditatem acquiri, vel non, tunc ſubſtitutus admittetur in quarta, vt ff.eod.l.ſi pater.& Inſt.de vul.ſubſtitu.§.fin.& inſtitutus in tres partes.& ratio eſt, quia hic videntur duo contraria generalia. Primum eſt, opinionem ſeruari, ſecundum quod videtur vocari ſubſtitutus vt ſupra patet.& hoc quandoque ſatuatur, vt ff.de peti.hære.l.pro hærede. Secũdum eſt, veritatem attendi, quod quandoque magis inſpicitur, vt ff. de neg ge l. item ſi cum putaui. & ſecundum illud ſubſtitutus non vocaretur, vt ſupra dictum eſt, niſi inſtitutus nollet adire, 19 & ideo eligitur hic media via illius l.ſi pater. In † alio autem caſu, cum inſtituit liberum tanquam ſeruum, indubitabiliter ſi inſtitutus adeat, ſibi acquirit, & ſubſtitutio expirat, vt infra titu.2. l.poſt aditam. ſi non adeat, ſubſtitutus vocatur, vt Inſtit. de vul. ſubſt.in prin.& infra, ti.2.in l.hæres ſecundum Nicol. de Mata. Fra.de quod nota de filioſa.ſeruo vel monacho inſtituto, quẽ teſtator ſui iuris credebat.ff.de acquiren.hæred.l.ſi quis filium. 20 † Vltimo ſcias (ſicut apparet ex prædictis) quod ſubſtitutio vulgaris habet duo capita includere, ſcilicet impotentiæ, & volun- 21 tatis. Item † caput impotentiæ habet tria membra ſcilicet impotentiæ naturalis, vt quia inſtituitur poſthumus, & non naſcitur, vel natus viuo teſtatore moritur, vt ff.de vulga.ſubſti.l.lex Cornelia, nam per rerum naturam abortiuus nunquam hæres eſſe potuit. item nec præmortuus teſtatori. Item impotentiæ iuris, vt quia primus gradus de iure non tenuit, vt ff.de libe.& poſt. l.3.§.ſi.vel conditio ſubſtitutionis defecit, vt infra, de hæred.inſtitu.l.ſub conditione. Item impotentiæ facti, vt ff.de acquiren. hæred.l.cum quidam.in princ.l.Pantonius & ſupra, de teſt.mi- 22 li.l.1. dicas † ergo quod ſubſtitutio vulgaris in vno capite, vel membro, includit tacite omnes caſus, qui eidem ſubſtitutioni poſſunt adaptari, vt ff de lib.& poſthu.l. Gallus.§. & quid ſi tantum. nam in ſubſtitutionibus larga ſit interpretatio, & hoc tenet Guil. de Cu.in l. precibus. in materia ſubſtitutionis vulgaris.inſ.de imp.ſub. In contrarium tamen facit ff. de condit.& demon.l.pater Seuerinam.in prin.ſed ibi non fuit ſubſtitutio vulgaris, ſed tranſlatio legati facta in pęnam non obedientis volũ- 23 tati teſtatoris, & caſus † pęnales ſunt ſtricti iuris, & non recipiunt interpretationẽ extenſiuam, ſeu ſimilitudinariam, arg.ff.de cond.& dem.l.item teſtamento.la.1.l.mulcta non committitur in prin.dici etiam poteſt, ꝙ in ſubſtitutione vniuerſali ſit extenſio fauore teſtamenti, ſecus in legatis, quod non placet per l.ſi mater.infra, tit.1.nam caſus in effectu conuenientes pro expreſſis habentur, ratione omnimodæ ſimilitudinis. Item caput voluntatis eſt per applicationem voluntatis ad partem negantiam, vt quia dicit, non volo eſſe hæres vel gerit ſe pro non hærede, faciendo actus, ex quibus inducitur repudiatio per ſimplicem autem taciturnitatem, etiam ſi tacens moriatur, nõ exiſtit conditio ex membro ſi noluerit, quia moriẽs non videtur repudiare.nec adire. infra, de iure delib.l. cum in antiquioribus.& ideo conditio ſubſtitutionis adhuc pendet, ſi inſtitutus tranſmiſit ad ſuum hæredem ius adeundi: ſi autem non tranſmiſit, venit ſubſtitutus, non ex capite voluntatis, ſed ex capite impotentiæ, ſeu caducitatis, vt infra, de cad.tollen.l.1.§.pro ſecundo.

L E X IIII.

1 *Inſtitutio ſi ſit ipſo iure nulla ſubſtitutus non admittitur.*
2 *Delictum ſi appareat contra teſtatorem an acquiratur fiſco ius confiſcandorum bonorum.*
3 *Error non præſumitur, ſi fuit detectum quod prius erat occultum.*
4 *Teſtamentum valet, quamuis filio putatiuo ſit datum ſubſtitutus, vel cohæres.*

Si pater. Si inſtituitur vt filius a teſtatore errante ille, q non eſt filius, aufertur ei hæreditas. hoc dicit. 1 † Quæro per quem a aufertur? & dicunt quidam quod per fi- 2 ſcum, cum talis inſtitutus ſit indignus. argum. ff de inoffi. teſta. l.Papinianus, §. meminiſſe. ff.de vulg. ſubſt.l.ex facto.§.ſi.gl. determinat contrarium, ſcilicet quod per venientes ab inteſtato. & eſt ratio, quia ipſo iure non tenet inſtitutio, & in pro nõ ſcripto fiſcus non ſuccedit.infra, de cad.toll.l.1.§.1. fiſcus enim non debet auferre digno habenti nomen hæredis, nunc autem aufertur dignis, id eſt, venientibus ab inteſtato, nam penes indignum nullus eſt titulus, cum habeatur pro non titulo, & hoc apparet in ſpurio teſtatoris inſtituto, quia non poteſt dici filius & tamen ſi eſt inſtitutus vt filius, non venit fiſcus, niſi deficientibus quibuſdam perſonis enumeratis ſupra, de natu. libe.l.1. & de iuce.nup.l.ſi inceſti.non ob.regula §.meminiſſe. quia loquitur quando in indigno apparet delictum circa teſtatorem, vel iudicium teſtatoris, nam ex tali delicto acquiritur fiſco ius confiſcandorum bonorum contra ipſum, vt infra, de his qui. vt indi.l.1.& l.Polla.& ff.ad Syl.l.Caius, ſed vbi nullum eſt delictum 2 nulla eſt actio, nec pęna, ergo non vocatur fiſcus. † Sed contra hoc oppo.& videtur quod licet veniat quis contra iudicium teſtatoris, non tamen confiſcetur, vt infra, de fideiuſ.authen. hoc amplius. Sol. ibi venit cõtra voluntatem defuncti reſpectu executionis, non per modum impugnationis, & vide quod nota. in §.ſi quis autem non implens, in quarta oppoſit.in Authen.de hæred.& fal.col.1.per Iacob.de Bel.Oppo.de l.nemo.§.qui frater, ff.de hæred. inſtitu. Solu. ibi teſtator fuit ſciens, hic errans. 3 † Sed nunquid præſumatur error? dic quod ſic, & eſt ratio, quia poſtea fuit detectum, quod prius occultum erat. Sed an præſumetur alias non relicturus? gloſſ.dicit quod ſic, & bene, quia fuit error in cauſa naturali & finali, ex qua reſultat argu.a contrario ſenſu, vt J.de fideicomm.l.eam quam, in gl. & ſ. ibi in §.iniuria. Sed ibi error non excludit delictum propter culpã delinquentis, hic autem excludit conſenſum, qui debet interue- 4 nire in vltima voluntate. † Extra quæro, ſi filio putatiuo datus eſt ſubſtitutus, vel cohæres, an valeat teſtamentum reſpectu cohæredis, vel ſubſtituti? & dic quod ſic, vt ſupra, eo.l.2. & hic per Guil.

ADDITIO.

a And.Barb. Quæro per quem. Nota. ꝙ quando inſtitutio eſt ipſo iure nulla, non admittitur ſubſtitutus, vide Bal.in l.1 ff.de teſta.

L E X V.

1 *Error nominis appellatiui non nocet.*

Non ideo. Non vitiatur inſtitutio, ſi vxor appellatur 1 affinis.h.d. † Et ſic no. quod error nominis appellatiui non nocet, & facit ff. de condictio.ob cauſam l.quod a Seruius, non obſtat de lega. primo.l.ſi quis a in fundi vocabulo, quia ibi erat intolerabilis error. argumẽ. infra, eodem l.ſi.ibi, neque enim.

ADDITIO.

a A.B.l.ſi quis. No.ſi cauetur, ꝙ compromittatur inter affines, an compromittatur inter ui.& uxo. vide Bal. in l.1. ſupra, vnde vir & uxor. & in l.ſuggeſtioni.infra, de ver.ſig. & l.affinitatis, infra, communia de ſucc. Et an propter nuptias contrahatur proprie affinitatis, vt comprehendatur in ſtatuto. dico quod non ſecundum Ang.in l.quod Seruius, ff.de condi.ob.cau.

L E X VI.

1 *Inſtitutus excluditur a debiti petione quando adiuit hæreditatem ſibi relictam animo compenſandi.*

1 **Si compenſandi.** Inſtitutio † facta animo cõpenſandi, excludit inſtitutum adeũtẽ a debita portione.h.d.& adde quod dixi ſ. vnde vir. & vxor. authen.pręterea.& facit de leg.2.leg.creditorem.& l. Lucius, in princ.

L E X VII.

1 *Contractus ita vitiatur defectu cauſa finalis, ſicut vltima voluntas.*

Nec apud. Inſtitutus tanquam adoptiuus, hæreditatem non capit ſi aditio non ſubſiſtit.hoc.d. Quærit Pe quid in donatione.& Reſpondet valere, argu. ſup. de 1 condictio ob cauſam le. ſi repetendi. † quod falſum eſt, quia ita vitiatur contractus ex defectu cauſæ finalis, impon atq; per naturam verborum prolatorum, ſicut vitiatur vltima voluntas, ut ſ. de condi.ob cauſam.l.1.& facit quod no.ad hoc ff.de pac. l. tale pactum.in fine.

L E X VIII.

1 *Collegium non approbatum non poteſt inſtitui, & idem ſi eſt approbatum & deinde reprobatum.*
2 *Collegium poteſt reprobari propter iniqua ſtatuta.*
3 *Statuta iniqua collegij non valent.*

1 **Collegium.** Collegium non † approbatum non poteſt inſtitui, & dic vt dixi ſ. de ſacroſanc. ecc.l.1.& idem ſi fuit approbatum, & poſtea reprobatum, vt extra.de ſen.excommu.c.grauem.& de noui ope. nuncia. c. cum 2 ex iniuncto. Et propter † iniqua ſtatuta poteſt collegium repro- 3 bari, vt ff.de extraor.cri.l.ſub prætextu. talia etiam ſtatuta † iniqua collegij non valent, vt ſ. de mono.l.1.& facit de leg.3.l.pater. §.Tuſcul.& ff.de libe.vniuer.l.1.cum ſimilibus.

L E X IX.

1 *Teſtamentum requirit mortem teſtatoris.*
2 *Hæreditas non poteſt adiri in eo mortis articulo, quo anima ſeparatur a corpore.*

inſtitutio

3 *Institutio nugatoria non valet.*
4 *Dies non impedit iuris essentiam, sed exercitium.*
5 *Hæreditatis aditio non potest pendere quia est actus legitimus.*
6 *Conditionale dicitur omne quod est incertum in essentia.*
7 *Tempus incertum potest adyci institutioni.*
8 *Hæres non potest desinere esse hæres sola testatoris voluntate, postquam adiuit hæreditatem,*
9 *Hæredi vniuersali non potest interdici ius accrescendi in re, nec in tempore*
10 *Instituo verbum, quandoque trahitur ad fideicommissum.*
11 *Tempus in institutionibus appositum reddit testamentum conditionale.*
12 *Testator si relinquit vxorem suam massariam, & post mortem fratrem hæredem instituit, qualiter vxor vsumfructum percipere poterit.*
13 *Testamentum si sit conditionale, hæreditate adita fingitur iuridice factum.*
14 *Testator hæredem pro parte non potest habere.*

Extraneum. Valet institutio extranei in tẽpus mortis collata. hoc dicit. † Et not. quod hæc lex indubitabiliter intelligi potest, si dictum est, instituo Seium cum ego testator moriar, & talis institutio non est conditionalis, nec in diem. nam testamentum mortem testatoris requirit, vt ff. quemad. testamen. ape. l. a. §. si dubitetur. & ℥. de cap. le. nec nos. & iste est vltimus intellectus glos. Secundo modo a potest intelligi, cum morietur. scilicet ipse institutus, & tunc exponitur id est, cum erit in articulo mortis, & sic præcedens tempus mortis significat, non sequens, nam nemo post mortem potest hæres institui, nisi dicas, quod institutio incipiat ab hærede hæredis, vt supra vt ac. ab hære. leg. 1. & hęc lec. habet scrupulum in se, nam in ipso articulo quo anima separatur a corpore, quis non potest hęreditatem adire, vt no. Cy. infra titu. 1. leg. si pater. ergo videtur quod institutio ad impossibile acquisitionis tempus sit redacta, & sic tanquam nugatoria videtur non valere. argumẽ. ff. de vsufr. l. Titio cum morietur, quę ratio cum in legato cesset, acquiritur ignoranti. l. cum pater. §. surdo. ff. de le. 2. sed his non obstantib. dicendum est, quod tenet institutio tanquam pura, nam cum dies sit omnino extitura, nõ habet in se conditionem sed meram dilationem, quę de medio remouetur, quia non est de † natura diei impedire iuris essentiã, & principium, sed exercitium: potest ergo statim hæreditas adiri, & sic habemus principium. sed quia necessario trahit secum executionem, etiam in ipso exercitio nullam habemus suspensionem, cum † hæreditatis aditio pendere non possit, vt ff. de regu. iur. leg. actus legitimi. Tertia lectura est, quod tempus mortis non sit adiectum testatori, nec hęredi, sed cuidam tertio, vt instituo Seium cum Sempronius morietur, & tunc institutio est conditionalis, quia posset præmori institutus. & † oẽ quod est incertum in essentia, põt dici conditionale, vt ff. de condit. & demonstr. le. hæres meus. in princip. & in l. quibus diebus, §. quidam Titio. & iste est verus intellectus huius l. ideo enim dicit extraneũ, quia talis institutio tanquam conditionalis non valet in suo, vt d. l. si pater. no. ergo tempus incertum institutioni adiici posset. sed contra. ff. eod. l. hæreditas ex die. Solu. ibi in die certa, hic in incerta. sed contra hoc oppo. nam si Titium hæredem instituo, donec Sempronius viuit, ista est dies incerta, & non facit conditionem, nec etiã inducit institutionis expirationem, argumen. ff. de lega. 1. l. nemo potest, & ff. de serui. l. 1. & 3. Item speciale est hoc in milite, quod hoc possit, ergo in contrarium est ius commune, vt ff. de testa. mil. l. miles ita. §. & quia. Solu. l. nostra loquitur de die incerta apposita ad initium institutionis, tu vero loqueris, quando ponitur ad expirationem institutionis, nam postquam hæreditas est infixa per aditionem, non potest hæres desinere sola testatoris voluntate esse hæres, vt ff. de vulga. subst. l. verbis ciuilibus, & infra de repu. hęre. l. sicut. & ff. de hære. insti. l. paterfam. testamento modo † quæro, pone quod testator dixit, instituo Titium hæredem vsq; ad annum, post annum vero, nolo quod sit hæres, nunquid tale testamentum valet? dicit Bar. quod non quia continet in se repugnantiam, sed male dicit quia sicut hæredi vniuersali non potest interdici ius accrescendi in re, vt ff. eod. l. si ita quis hęres institutus fuerit excepto fundo. ita nec in tempore, vt dicto, §. & quia. † Item quæro, b testator instituit Seium vsque ad Pascha, & Sempronium post Pascha. nunquid adueniente paschate Seius desinat. & Sempronius incipiat esse hæres, dicit Bartol. quod isti esse intelliguntur cohæredes pure instituti, quia dies certa tollitur de medio, & remanet vtraque institutio pura. Sed Guili. de Cu. sensit, quod tempore diuidatur inter eos emolumentum. nam hic cessat ratio, ne pro parte testatus & pro parte intestatus decedat, sed certe alia ratio impedit, nam si primus sit insolidum hæres directo, certe post aditam hæreditatem non potest ei directo substitui, vt ff. de vulga. subst. l. Lucius, & infra titul. 2. l. hæreditatem, dico ergo, quod secunda institutio trahitur ad fideicommissum, vt voluntas testatoris seruetur. argumen. ff. ad Trebell. l. ex facto. in prin. & l. q filium. nam dicere, vt dicit Bar. quod sint cohæredes ęquis portionibus, est contra mentem testatoris, vt d. l. verbis ciuilibus. obliquamus ergo quod directo iure saluare non valemus, argumen. ff. ad Trebellia. l. Scęuola. nec mirum, nam verbum, instituo, trahitur quãdoque ad fideicomm. vt ff. de testa. mili. quærebatur. ibi, & efficere. &c. † Vlterius, quæro c testator instituit vxorem hæredem, donec vixerit, post mortem suam instituit hospitale, reuoco in dubium, vtrum hospitale dicatur pure, an sub conditione, an neutro modo institutũ, sed censeatur loco vniuersalis fideicommissarij. Bar. sentit ꝙ istud tẽpus faciat cõditionem, quia posset prius hospitale destrui. argu. ff. ad l. Falc. l. hęreditatum. Sed hęc opi. est fatua, quia hoc non est verisimile, & quia licet destrueretur hospitale, caperent hoc pauperes in genere, qui superextant, & superextabunt, vt ff. de vsufruc. lega. l. legatum. & in c. quia contingit de relig. do. in cle. nunquid ergo hospitale capiet iure directo? & videtur, quod sic, æquiparando piam causam militibus. Contrarium dico, quod imo capiet per fideic. adueniente die, & non ante per iura superius alleg. nec est bona similitudo de milite, cum ad pias causas obliquetur substitutio, quę non obliquaretur in milite, vt probatur ea coniunctione duorum iurium, vt ff. de vulg. substitu. l. Centurio, & in c. si pater, de testa. lib. 9. † Dubitatur d de tali casu, dixit testator, relinquo vxorem meã vsufructuariam in vita sua, & post mortem suam fratrem meum hæredem instituo, modo quæro quomodo vxor poterit habere vsumfr. nam anteq̃ adeatur hęreditas, non potest, vt infra de cadu. tollen. l. 1. §. exceptis etiam. & ff. de vsucapio. l. si homo. & ff. quando di. le. ce. l. 1. & l. habitatio. post aditam hæredit. non, quia tunc vxor erat mortua, cum dies incertus mortis vxoris fratris aditionem impediat, ergo legatum vsusfructus erit impossibile. Do. Dyn. tangit istum passum in consi. 9. quod inci. † quæstio talis est, quia condidit testamentum, & non determinat aliquid clare, imo loquitur conditionaliter, & vadit sicut muscipula super prunas, mihi videtur, quod hoc casu de facto vsufructuaria possit vti frui, quod postea adita hęreditate retrofingitur iuridice factum.

ADDITIONES.

a A. B. Secundo modo. Dubitatum modo se facto in quæstione quam habui Rauennæ testator instituit hæredes vniuersales fratres suos quo ad proprietatem, & vxorẽ quo ad vsumfructum, & extincto vsufructu voluit consolidari cum proprietate, & aliud non dixit, petit pars consului testamentum non valere, quia videtur hæreditas data ad diem, quod fieri non potest, l. hæreditas ex die. cum ibi not. de hære. insti. & l. extraneum, C. eod. & ꝙ ita sit, patet per verba ipsius testamenti, quia per ipsa verba videtur ipse testator solum prouidisse de vsufru. & de proprietario durante vsufructu, finito autem vsufructu per mortem ipsius mulieris, quis debeat esse hæres proprietarius, & pariter vsufructuarius, hic non dicit, & extincto vsufructu prædicto voluit proprietatem cum vsufructu consolidari, nec vltra dici, vt dicit consueuit, & quo ad vsumfructum talem instituit, & videtur ꝙ illud valeat, per illud quod scripsit Io. de Imo. in d. l. hæreditas ex die. post alios, vt vxor habeat vsumfructum donec vixerit vide omnino, & plus videtur agi, quod licet testator per illam dictionem, tantum, videatur prohibere ius accrescendi, vt no. Bald. in l. certa ratione, C. quando prouoc. non est neces. tamen tollitur etiam prohibitio, quia testator non potuit prohibere, vt voluit Ang. quem ad plenum refert. Ioa. de Imo. in l. 1. §. si ex fundo, ff. de hæred. instit. & per consequens vxor habebit vsumfructum, & si dicimus, ꝙ institutio in proprietate tantum non tenet, videtur ꝙ vxor habebit totum, ne videatur testatus in vsufructu, & intestatus in proprietate. & opi. Ang. simpliciter sequitur Io. de Imo. ibi. & Lud. Ro. in l. 1. C. quando non per. par. vbi omnino, vide. Sed Bart. tenet contrarium, quod non valet prohibitio, & ꝙ res deducatur ad causam intestati. & ita consuluit in consi. inci. facio ius, & in consi. propitius, & in cons. Mariolus Catoh. & cons. Nelus. & Ange. in consi. 51. incip. verso ad primum dubium, in ult. col & sentit Bal. in l. si adulta. C. de hære. acti. & eadem ratione potest instituere aliquem ad diem, & vetare ꝙ ultra illam diem non sit hęres, arg. l. miles, §. & quia diximus de testa. mili. ita in casu isto vitiabitur institutio. Sed in casu isto testator instituit fratres tantum in proprietate, donec vxor sua vixerit, & vitam vidualẽ seruauerit, testator. n. videtur prohibuisse ius accrescendi, quo casu res deducitur ad causam intestati, ut voluit Barto. ubi sup. & in l. quoties, §. si duo, ff. eo. quod autem prohibeat ius accrescendi, est gl. in l. Lucius, §. qui habebat, ff. ad Treb. quam allegauit Bald. in d. l. 1. quando non pe. par. & in l. si arrogator, ff. de adop. Ioan. de Imo. in d. l. 1. §. si ex fundo. & Ludou. Rom. in d. l. 1. & si dicatur, ꝙ clausula apposita in prin. non refertur ad sequentia, si actus redderetur nullus, ut per Bar. in l. talis scriptura de leg. 1. & ibi Ang. ideo si dictio, tantum, refertur ad fratres institutos in proprietate, redderetur institutio nulla ideo non debet refer. Respon. quod id procedit in casu dubio, secus in casu certo, ut in casu isto, propter copulatiuam, & facit simile quod habetur in l. in testamento, C. de testamen. milit. quod priuilegiatus in dubio uidetur uti iure communi.

b A. B. Item quæro. Vide plene Do. Io. in l. hæreditas, ff. de hære. insti.

c A. B. Vlterius quæro. Vide Bar. in l. pater filium, §. Tusc. de leg. 3. & D. Pet. de Anch. in cons. suis, & D. Io. qui tenet opi. Bar. ff. eo. l. 1. Bal. in l. 1. de fideic. lib.

d A. B. Dubita. Vide Bal. in l. id quod pauperibus, de episco. & cler. & Io. in l. hæreditas. ff. eo. uide Ang. consi. 136. quod incipit, Donatus. circa fi. ubi allegauit dictum Bal. & dicit ita se cõsuluisse, idem tenuit in l. certi iuris, C. de test. a. mili. uide quod no. Io. de Imo. in l. filius a patre, ff. de lib. & posth. Ang. in l. miles ita. ff. de testam. milit. idem consuluit Io. Cal. in duobus suis consilijs positis in titu. de testam. ubi omnino vide, & Pau. de Ca. cons. 211. vide omnino, & consulo nunc idem Ferrariæ, & hoc tenuit Salv. & vide quod pulchre no Pau. de Cast. cons 300. & 384. & cons. 255. & Ludo. Rom. consi. incip. uisis dubijs propositis prope fi. 59. consi. suorum, uide Dom. Pet. de Anch. in c. fin. de pig. & ibi Ioan. de Ima. ubi Dom. Pet. allegauit Bal. in l. 1. C. de sacros. eccl. Bald. in l. eam quam, C. de fidei. & in d. l. miles ita. Io. de Imo. in l. si seruus, §. fin. de vulg. & pup. Host. in sum. de pu. et vel. pono. Fed. de Sen. in consi. 166. Rom. cons. 189. vbi pulchre loquitur, vide Io. de Imo. in l. his verbis, ff. de hære. mil. ubi dicit, si testator instituit hæredem vniuersalem, & relinquit vxorem suam dominam, & massariam, & vsufructuariam, & ibi uide Bal. & Angel.

ctum, vt ff. de condi. insti. l. Mulier, §. si quis hereditarium, & cũ
ei tradat, accipiet per iudicis officium. vt ff. de annu. leg. l. Quin-
tus, §. 1. & ff. de peti. hęr. l. hęreditas. in fi. vel etiam forte propria
authoritate tanquam in possessione vacante, cum non sit qui cõ
dicat, iuxta no. s̃. de legib. l. non dubium, & ff. de leg. 2. l. Titia cũ
testamento, §. 1. adhuc dubitat, vnus hęres est institutus insoli-
dum pure, alter pro parte sub cõditione, verum primus interim
habebit totum glo. dicit, ꝙ sic, ff. si pars hęre. pe. l. a. quomodo er-
go alius postea eam habebit, cohęres. n. non habet ius substitu-
tionis, sed ius patis substitutionis, vnde nõ potest obliquari. Re-
spon. iure decrescendi, quod ex authoritate iuris ciuilis introdu-
citur, diminuitur primo, & applicatur secundo, quia sicut ius ac
crescendi, ita ius decrescendi legis authoritas inducit, & lex po
test pro tempore facere hęredem Titium, & pro alio tempore
Seium, vt no. ff. de vulg. subst. l. in substitutione filij, & J. de fidei
commis. auth. hoc amplius, & no. Insti. de eo cui libe. causa bo.
addi. in fin. ex hoc patet, ꝙ statutum potest facere masculum hę-
redem, donec viuit, & sororem post mortẽ eius, & interim ma-
sculus omnia administrabit bona fide. argumen. ff. de acqui. hę.
l. quoties, & de nuno. l. in integrũ. & maxime in iudicio, vt ff. de
ven. inspi. l. 1. §. denunciari. nec tenetur forte satisdare, quia non
est grauatus, sed prælatus. arg. contra. ff. qui satisd. cogan. l. inter
14 omnes. † Alij dicunt, ꝙ in hęreditatibus, qui nõ admittitur ad
partem facit partẽ interim, secus in legatis, & ista fuit opinio Io.
quam tenet Bar. ff. eo. l. si quis ita scripserit, Titius, quod ego nõ
puto verum, quia testator interim non haberet hæredem nisi pro
parte, & plurimum habet absurditatis, quasi diceret, ꝙ postea
euellatur & eradicetur ei pars, & deueniat in cohæredem. & iõ
tam in legato quam in hęreditate teneo glos. d. l. 2. vt sic ambu-
let successio, imo verius acquiratur quandiu iuris ratio permit
tit. argumen. ff. de stip. ser. l. si seruus communis Męuij & castrẽ-
sis peculij, §. fi. idem Bar. ff. de leg. 1. l. plane, §. si coniunctim dicit,
ꝙ interim non est hęres in totum, quia si semel esset hæres, non
posset desinere esse hæres, vt ff. de hęre. insti. l. ei qui soluendo nõ
est. dicit ergo interim, quatenus est possibile fieri partes per con-
cursum, non est hęres, tunc quęro quis interim pro ea parte
actionem mouebit. & certe oportebit curatorẽ portionis prędi-
ctę hęreditati dari tanquam iacenti. Puto autem verius in ea
portione interim hęredem esse commutabiliter, nam dominiũ
sępe acquiritur commutabiliter, interim tamen omnia quis po
test, vt dominus, vt ff. de rei ven. l. non ideo. & facit, ff. sol. ma. l. si
marito, §. cum patris.

L E X X.

1 *Argumentum quod qui non potest per se non potest per alium sibi subie-
ctum, declaratur.*
2 *Coniunctus, venditionem factam extraneo potest retrahere.*

1 Neque per se. Qui nõ capit per se, non capit per a-
lium. h. d. † Not. ꝙ qui non potest per
se, non potest per aliũ sibi subiectum. secus si non est sibi subie-
ctus, vt ff. quæ res pig. ob. pos. l. Aristo. de lib. leg. l. si is qui duos.
& J. si vnus ex plu. appel. l. 1. & s̃. de diuer. rescr. l. si libellum. nisi
esset color quęsitus de persona ad personam in fraudem legis,
vt ff. de do. inter virum & vxo. l. mulier, & s̃. de secund. nup. leg.
hac edictali. & leg. si per impressionẽ. quod metus causa, & argu
2 men. l. hęres meus, §. fi. de cond. & demon. † Cyn. inducit hanc
l. ad quæstionem de consuetudine, ꝙ coniunctus possit retrahe-
re venditionem factã extraneo, ꝙ si est vendita clerico. qui non
soluit gabellam, nec aliud simile grauamẽ, cum esset immunis
ex eo, quia clericus, ꝙ in retractione facta ab eo debet sibi solui
gabella, ac si soluisset. sed tu dic contra, quia sua non interest, &
hoc nõ potest peti, nisi vt interesse. & hoc teneo per leg. vlt. J. de
fru. & lit. expen. secundum secundam lecturam, & procedit ista
quęstio supposito, ꝙ consuetudo tanquam prædialis liget cleri-
cos, vt extra de in integ. rest. c. constitutus.

L E X XI.

1 *Hæredes institui possunt etiam ignoti.*

1 Extraneum. † Etiam ignoti possunt hæredes institui,
vt si Anglicus instituat Hęremitas de sa
xo montis maluæ de Perusio, quos nũquam vidit, valet talis in-
stitutio.

L E X XII.

1 *Ciuitates possunt capere relicta in ultima voluntate.*
2 *Potentiori in ultima voluntate possunt iure cedi.*

1 Hæreditatis. † Ciuitates possunt capere relicta tam
vniuersalia, quam particularia, corpora
2 lia, & incorporalia, h. d. † Et no. quod in vltima voluntate non di
stinguitur, an quis cedat iura potentiori, necne. facit quod not. s̃.
de secun. nup. l. si quis prioris, §. certum.

L E X XIII.

1 *Iuris intellectus consistit in incorporalibus.*
2 *Accrescendi ius potest prohiberi hęredi singulari non uniuersali.*
3 *Filij institutio est necessaria, & legitima ei debetur inuito testatore.*
4 *Hæres extraneus in re certa institutus alijs repudiantibus, an habeat ius
accrescendi.*
5 *Institutio directa non accrescit actioni ex testamento.*
6 *Facilis est extensio in habentibus simbolum.*
7 *Hæredum qualitates dicuntur esse tres.*
8 *Pater dicens in testamento, relinquo filio meo legitimam, dicitur relinque
re iure institutionis.*
9 *Res certa vel quantitas inserta per verbum commune relicta, non inducit
institutionem.*
10 *Clausula, quod testamentum valeat omni modo, & via non operatur quo
ad filium, nisi sit dictum, titulo institutionis.*
11 *Verbum generale adaptatur in ea specie, in qua magis soluatur testamen
tum.*
12 *Hæreditas repudiata confertur venientibus ab intestato, non institutis in
re certa, quia non sunt cohæredes.*
13 *Hæres singularis per omnia dicitur hæres, nisi quo ad debita, & credita.*

Quoties. Scriptus in re certa alio instituto ex tota, vel
quota, habetur pro legatario. h. d. Old. & præ-
mitte ad euidentiam, ꝙ ille qui non potest agere nec conueni-
ri, vt hæres, non est hæres, vt not. supra de rei vendi. l. cum a ma-
5 tre. † quia iuris intellectus, qui maxime consistit in corporalib. s.
in agendo & respondendo, non est apud eum, vt ff. de peti. hæ-
re. l. hæreditas, in princ. Oppo. ff. eodẽ, l. prima. §. si ex fundo. So-
lutio. ibi non habebat cohæredem, hic sic. Secundo oppo. quod
idem sit si habebat cohęredem, vt ff. eod. l. ex facto proponeba-
tur. Solutio. ibi habebat cohæredem eiusdem formę & naturæ,
sicut ipse erat, quia erat cohęres ex re certa. hic autem potioris
formę & naturæ, quia vniuersalis, in quo consistit caput domi-
nij, & prælationis. Tertio opp. quod hæredi singulari reliquum
non accrescat, vt ff. eodem, l. quoties, §. si duo. versi. modo. So-
2 lutio. ibi testator prohibet ius † accrescẽdi (quod põt) hæredi
singulari, sed nõ vniuersali, nisi det substitutũ vulgarem. Quar-
to oppo. quod hæredi singulari non possit prohiberi ius accre-
scendi, vt in Authẽ. vt cum de appel. co. §. cęterum. Solutio. ibi
3 speciale. † quia institutio filij est necessaria, & legitima debetur
etiam inuito testatore, vt s̃. de inoffi. testamen. l. scimus. & ff. de
bon. liber. l. si libertus patrono. versi. quid ergo Barto. autem cõ-
suluit, ꝙ si filio instituto in re certa, quę nõ capit legitimam, pa-
ter instituens ius accrescendi inhibeat, ꝙ testamentum non va-
let, & hoc ratione perplexitatis, & idẽ etiam tenet in d. §. si duo.
4 sed male dicit, quia contra casum d. §. cęterum. † Modo reuo-
catur in dubium de hrde extraneo instituto in re certa, relicta
alijs vniuersalibus hæredibus repudiantibus, vtrum habeat ius
accrescendi? videtur ꝙ non, quia testator qui limitauit eum ad
certam rem, satis prohibuisse videtur, ne ad aliud admittatur, vt
ff. de neg. gestis. l. qui aliena, §. liberos, & ff. ad Trebel. l. Lucius,
§. qui habebat in fi. & hoc tenet Nicol. de Mata. Mar. Syl. & Iac.
But. & est glo. expressa, ff. ad Trebe. l. si quis proprię. quæ dicit, ꝙ
non habetur loco hæredis, nisi dũtaxat odio querelę. hoc etiam
patet ex iure quo admittitur, quia per actionem ex testamento,
5 sed † actione ex testamento directa institutio non accrescit, vt
infra de fideicommis. l. eam quem. sed in cõtrarium tenet Gui.
de Cu. hic, & ff. de condi. inde. l. seruo. & Batt. quia paria sunt co
hæredem non datum, vel inutiliter datum, ad hoc. ff. de vulg. &
pupilla. l. cohæredi. §. fi. Idem, quia voluntas testatoris manife-
stissime nõ refragatur, vt d. §. si duo. Solũ in filio & in alijs quibus
debetur legitima, accrescere puto uniuersum. nam maxima est
ratio: quæ pro liberis facit. nec ob. ꝙ legitima sit quota bonorum:
& non quota hæreditatis, ut ait Iaco. Butr. nam ista est differen-
tia causalis, non generalis. Pone. n. ꝙ in hæreditate non sunt de-
6 bita: nihilominus hæreditas est. † Item in habentib. symbolum
facilior sit transitus: in extraneis uero omnino potest saluari opi
nio Nico. de Mata. & aliorum. Pone. n. ꝙ habens filium insti-
tuit eum hęredem uniuersalem: & matri suæ legauit mille: ec-
clesiam uero parochialem instituit in quinque solidis pro sua
anima: moritur filius: nunquid ecclesia habebit totum? absit. &
si lex diceret, hoc diceret male, quia minus dilectus haberet plus,
& excluderet a luctuosa hæreditate parentes. arg. ff. de condi. &
demon. l. Publius, §. Titia & ista uerba, iure institutionis, ponũ-
tur hodie ex cõsuetudine notariorum: qui non intelligunt quid
7 dicant. † Vlterius quæro: cum tres tantum sint qualitates hęre-
dum: ut Insti. de hære. quali. & dif. cuius qualitatis est hęres in-
stitutus ex re certa? Respondeo si solus; idem quod uniuersalis.
nam hęc uox, hęres, ex propria ui significat quid uniuersale: ut
d. l. quoties. §. hęredes. sed si testator uniuersitatem alij assigna-
uit: per hoc hęredem in re certa coarctasse uidetur; ut ff. de leg.
primo. l. quod in rerum §. si quis. & ff. de hęre. inst. l. uno loco.
§. fin. tũc talis singularis hęres, etiam filius, non erit necessarius,
quia illa qualitas introducta est fauore creditorum, sed ipse nõ
tenetur creditoribus ratione legitimę, ergo non suus & neces-
sarius, sed uoluntarius, unde si decedit antequam agnoscat,
non transmittit iure existentię sui hęredis, sed per l. si quis fi-
8 lium. ff. de inoffic. testam. † Quæro, si pater dicit, ita, relinquo

filio meo legitimam, vel partem suam, vtrum intelligatur iure institutionis, & dic quod sic, vt inf. titu. a. l. humanitatis. ibi, legitima relicta, secus si dicit, relinquo talem rem, vel talem quantitatẽ: nam non intelligitur iure institutionis, & sic testm̃ non valet, 9 quia est præteritus: nam † certa res, vel quantitas inserta in verbo communi, non inducit institutionem, vt ff. ad Treb. l. cogi. §. generaliter, per Dyn. ff. de hære. inst. l. illa institutio. per Bar. & ff. fam. ercisc. l. quoties, in glo. licet ergo testator dicat, quod vult testamentum valere omni modo, via, & forma &c. tamen si non expressit hæc formalia verba, iure institutionis, vel similia, non va-10 let testm̃, † quia non sufficit relinquere quoquo relicti titulo, vt dixi in auth. nouissima. supra de inofficioso testa. quod absurdissimum puto: nam ad validum intellectum, & non ad inualidũ verba sont trahenda, & aptanda personis quibus loquimur, secundum qualitates personarum, adhoc. ff. de testa. mil. l. qui iure militari. Iac. de Are. in d. l. illa institut. & in Spec. in tit. de instr. edi. §. instr̃m ergo, vers. quid si a contrahentibus, & hoc tenet Iacob. de Are. in scriptis suis, & in hac l. nam significatio verborũ generalium non repugnat, & voluntas testatoris saluatur, arg. ff. de leg. j. l. ab omnibus in prin. & ff. de cond. & dem. l. in his, & inf. de fideic. l. voluntatis, & l. verbum, volo, cum sim. Vulgares. n. homines, & illiterati nesciunt vulgarizare alium verbum quam, 11 relinquo, & dicunt † & contra æquitatem est dicere quod generale verbum non aptetur in ea specie, in qua magis saluatur. Si autem testator expresse diceret, relinquo iure legati decem tali filio meo, tunc bene esset præteritus, licet in l. 12. tab. verbum, lego, fuerit commune, vt ff. de verbo. sign. l. verbis legis, sed postea per sequentem iuris prudentiam vocabula fuerunt distincta, ideo de per se habemus titulum de hæredi. inst. & per se titulum 12 de lega. In gl. cum ips. in fin. Pone quod testator aliquos † instituit in re certa, & aliquos sine parte, sed generaliter: postea generaliter instituti repudiant, nunquid instituti in re certa erunt hæredes in totum? an vitiabitur testamentum, vt vocentur heredes ab intestato, & videtur quod isti sint hęredes in totum, sicut si alij non fuissent scripti, vt ff. eodem, l. 1. §. si ex fundo, cum concordãtiis, vt hęc sint paria, alium non fuisse scriptum, vel fuisse, & repudiasse, arg. j. tit. secundo l. ex testamento, ff. de bon. poss. l. 3. in fi. & in ll. seq. Econtra, quod vitietur testamentum, vt infra de fideicomm. l. eam quam, quia isti sunt legatarij, ea quo sunt alij instituti, vt hic, & inter hęredes, & legatarios non est ius accrescendi, ita quod accrescat legatariis hęreditas, & hoc credo verum, arg. Inst. quib. mod. test. infir. §. posteriore. ibi, nec interest, &cęt. 13 & ibi, hoc. n. solum, &c. Nic. de Mata. † Quidam vero dicunt, quod hæres singularis est hęres per omnia, nisi quo ad debita, & credita, vt no. ff. eo. l. ea facto. la 2. §. 1. in gl. quę incipit, scilicet quoties, quam opi. quidam sequuntur, sed gl. ibi reprobat, vnde dic, vt supra.

L E X XIV.

1 *Error in nomine proprio non præsumitur, & num. 3.*
2 *Hæres hæredis dicitur hæres testatoris.*
4 *Error in nomine proprio vitiat actum, de quo agitur.*
5 *Institutio tacita valet.*
6 *Substitutio dubia interpretatur directa.*
7 *Substitutio vulgaris fit verbis affirmatiuis.*
8 *Substitutus præsumitur posterius nominatus.*
9 *Substitutio pupillaris inutiliter facta continet vulgarem, non fideicommissariam.*
10 *Substitutio non est, vbi non est institutio.*
11 *Error nominis an vitiet.*
12 *Error in nomine filij non præsumitur, & ratio.*
13 *Homines grossi ingenij putantur inepti.*
14 *Hæres hæredis testatoris dicitur hæres, & nu. 40.*
15 *Voluntas defuncti, facit transmissibilia ad omnes etiam conditionalia relicta.*
16 *Hæredis nomen ratione adiuncti restringitur.*
17 *Quantitas legata dicitur transmissibilis.*
18 *Hæredis nomen in feudis & in emphyteusi quare restringitur.*
19 *Hæredis nomine, non continetur proprie nisi descendens.*
20 *Fidelitas reperitur maior in eodem genere, quam in extraneo sanguine.*
21 *Legatarij hæres non est legatarius.*
22 *Testatoris titulus beneficio præcedente non repræsentatur in hærede exhæredati propter odium exhæredantis.*
23 *Institutio non valet, nisi verbis exprimatur.*
24 *Substitutio dubia qualiter debeat interpretari.*
25 *Substitutio vulgaris fit verbis negatiuis, & non affirmatiuis.*
26 *Cohæres præsumitur, qui posterius nominatur.*
27 *Ordo inter gradus est seruandus.*
28 *Substitutio impossibilis non continet vulgarem.*
29 *Volens rem, videtur velle ordinem rei.*
30 *Substitutio non præsumitur, vbi non est institutio.*
31 *Hæreditas tertia persona. alicui potest relinqui.*
32 *Sermo qualiter intelligendus sit, qui sane intelligi non potest.*
33 *Præsumptio interdum habetur ad id, quod non est verisimile.*
34 *Mei genitiuus, dicitur genitiuus pronominis primæ personæ.*
35 *Contractus an valeat, nomine mutato.*
36 *Sensus vbi est idem, ibi est eadem virtus & operatio.*
37 *Actus falsus, non potest rem veram significare.*
38 *Hæres triplex est.*
39 *Dispositio singularis, in obliquis, non trahitur ad vniuersa legata.*
40 *Legatarius legatarij descendit a testatore per nomen hoc a primo testatore sicut hæres hæredis.*
41 *Filius acquirit patri, per patriam potestatem.*
42 *Verba cuislia directa trahuntur ad vacuam portionem.*
43 *Institutio dubia qualiter sit interpretanda.*
44 *Institutio respectu magis expressa, dicitur dubia.*
45 *Vere & proprie dicitur, quando intelligitur secundum sensum datum a lege.*
46 *Ordo intellectus magis attenditur, quam ordo verborum.*
47 *Persona inaniter inserta actum, an vitiet.*
48 *Verbis captiosis non est licitum vti sed consonantibus in dicto.*
49 *Locutio illa dicitur impropria, quæ recedit a propria significatione.*
50 *Locutio impropria dicitur illa, in qua subauditur dictio, quasi, vel fere, & similes.*
51 *Locutio impropria dicitur omnis, quæ saluatur per figuram.*
52 *Locutio propria quæ sit.*
53 *Improprietas quando toleranda sit.*
54 *Glosa sunt quæ interpretantur vocabula.*
55 *Ratio viua, dicitur anima scripturæ.*
56 *Causæ subtiles non debent committi grossis Aduocatis.*
57 *Libellus sufficit quod contineat hæredem primi testatoris fuisse.*
58 *Libellus an sit idoneus, si in eo dicatur tantum se hæredem ex testamento.*
59 *Hæres secundus non continetur nomine hæredis in pœnalibus.*
60 *Pater si mandat hæredi quod faciat monumentum sub pœna priuationis hæreditatis, & decedit hæres, & transmittit ius accrescendi, an hæres hæredis tenebitur eadem pœna.*
61 *Terminus ad quem, cum deficit, an deficiat modus per quem.*
62 *Casus fatalis, non inducit consensum.*
63 *Hæres vnicus sufficit in negatiua propositione excludenda.*
64 *Executio hæredi commissa an transeat ad hæredem.*
65 *Hæreditas an simul concurrat, si non esset distincta.*
66 *Hæres & bonorum possessor, quis potest esse ex transmissione.*
67 *Testamenti tempus est inspiciendum, quo ad significationem*
68 *Hæres si sit aliquis pro dimidia tempore testamenti, & post testamentum accreuit ei alia dimidia, totum ei debetur.*
69 *Opinio debet inspici, quæ facit rem valere.*
70 *Ius si ignoretur, videtur haberi pro derelicto.*
71 *Substitutio vulgaris interpretatiua excludit ius accrescendi*
72 *Affirmatiua prægnans parit negatiuam.*

Cum in libris. Si testator aliquem esse hæredem tertiæ personæ disposuit, valet, vt si testator illius hæres fuerit, vel illum tertium hæredem instituerit, alias secus. h. d. Vel sic, Disponens alium alijs successurum, inutiliter disponit, nisi illi successerit, vel instituerit eundem. h. d. diuiditur in quatuor, partes, nam primo ponit thema, ex quo resultat quæstio. secundo ponit opi. veterum, tertio ponit reprehensionem ipsorum, quarto decidit quæstionem cum distinctione, singularem rationem cuilibet membro distinctionis annectẽs. Casus. Martinus fecit testamentum in hac forma verborum, Sẽpronius Plotij hæres esto, quæritur an valeat institutio. & dixerunt veteres, quod sic quia præsumitur erratum in nomine proprio 1 testatoris. Imperator hoc reprobat, quia † non debemus præsumere testatorem esse fatuum, adeo quod in suo nomine erret, & ideo Imperator distinguit tria membra, nam aut testator fuit hæres Plotij, & valet institutio quia videtur instituere sibi, & se 2 mediante Plotio succedit, quia hæres † hæredis testatoris est hęres secundum antiquam regulam. aut non fuit hæres Plotij, & tunc, aut sibi Plotium hæredem instituit, & videtur Sempronium substituere Plotio ex ordine scripturę, vt sic Plotius sit institutus, & Sempronius substitutus, aut nec Plotio testator successit, nec Plotium hæredem instituit, & tunc talis institutio est nulla, quia de hærede proprio nihil disposuit, cum non sit verisi-3 mile in suo nomine quenquam errare, hoc dicit. † Nota, quod a in proprio nomine ipsius loquentis a non est verisimile quem errare, nec etiam est verisimile quenquam sibi nomen mutare, 4 cum loquatur in tertia persona. † Nota, errorem in proprio nomine loquentis, si allegatur, vitiare. Nota, neminem stultum præsumi. Nota, quod verba quæ non possunt interpretari a proximis, Interpretantur a remotis. Nota, quod verba quę non possunt interpretari per prius, Interpretantur per poste-5 rius. Nota, quod hæres hæredis, testatoris est hęres. † Nota tacitam

ADDITIO.

a In proprio nomine ipsius loquentis. Et hac occasione errore in nomine proprio loquentis, vel eius filij nocet. ita similimitat Barth. Soc. contrariam regulam in suo tract. fallen. regu. 119.

tacitam institutionem ualere in versicul. sed si quidem. oam ibi tacite intelligitur persona testatoris. Not. in versicu. nisi prius, 6 dubiam substitutionem,† interpretari directam. ita alle. gl. ff. de vulga. subst. l. verbis ciuilibus. & non erat hic dubitatio de qualitate verborum, quia certum est, quod verba erant directa, sed de qualitate animi testatoris, scilicet ad quem sensum verba di- 7 recta expresserit, & quid voluerit significare. † Nota substitu- 8 tionem vulgarem fieri verbis affirmatiuis. no. † posterius nominatum præsumi substitutum. not. argum. sumi ex nominatione 9 facta prius & posterius. not. argumen. quod pupillaris † inutiliter facta cõtinet vulgarem, non autem fideicommissariam substitutionem. no. ꝙ vbi Plotius non fuit institutus, non præsumitur per illa verba insti. scilicet, Sempronius Plotij hęres esto, & ideo nõ valet, valeret enim, si præsumeretur Plotius ex hoc in- 10 stitutus. not. † ꝙ vbi non est institutio, non est substitutio. Not. sermonem, qui sane non potest intelligi, non valere. facit ff. de vsufruct. legat. leg. qui plures, habebat. Vltimo nota, quod præsumptiones legum rebus non verisimilibus aptandæ non sunt.

11 † Oppo. & videtur, ꝙ error nominis non viciet, vt leg. si in nomine. s. de testa. Solut. aut est error in proprio nõie eius qui loquitur, aut est error in nomine eius, cui quis loquitur, vel alterius. primo casu vitiat, vt hic, quia non põt cõstare de corpore, secũdo casu non vitiat, vt in contrario. vel dic, aut si concederemus errorem supponeremus testatorem fatuum, & tunc vitiat, vt hic: aut non supponeremus eum fatuũ, & tunc non vitiat, vt in con- 12 trario. † per hoc dico idem in nomine filij sui, quod in proprio nomine, quia pars sui corporis equidẽ notissima est, vnde si testator habet filium nomine Martinum, & ipse dicit filiũ meum pupillum hæredem instituo, Sempronius Plotij hęres esto, certe non valet, pari ratione non præsumendo errorem in nomine filij, quia error etiam in hoc non contingit, nisi fatuo, & indicia 13 fatuorum sunt nulla. † Secundo oppo. nam hic homines grossi ingenij, seu rudes reprehenduntur, & reputantur inepti, & eorum op. reprobantur contra, imo non debẽt reprehendi, vt leg. fi. §. cum enim gemini. ꝫ. de iure delib. Solu. mala grossities re- 14 probatur, vt hic, sed simplicitas non reprobatur, vt ibi. † Tertio op. dicitur hic, ꝙ hęres hæredis testatoris est hæres. contra, quia nomen hæredis dẽt intelligi de herede principali, non de hærede secundario, vt ff. de vulga. sub. l. qui liberis. §. hæc verba. Solu. in his, quæ transeunt ad hæredem hæredis, habet locum regula huius l. sed in his, quæ non transeunt, vt in substitutione conditionali, tunc secus vt in l. contraria. Item ibi affectio testatoris ostensa erat ad certũ hæredem, & ideo non intelligitur de alio.

15 † Quarto oppo. nam ipsa defuncti voluntas facit transmissibilia ad omnes etiam conditionalia relicta, vt inf. de leg. l. in annalibus. Solu. quandoque fit mentio hæredis ipsius disponentis, & tunc loquitur §. hæc verba. & ff. de verb. signific. leg. sciendum. 2. responsio. quandoque fit mentio ipsius hæredis recipientis, seu in quem verba diriguntur, & tunc intelligitur de omni hęrede, vt in leg. contraria. Quinto, contra hoc oppo. nam si concedo vsumfructum tibi & hęredibus tuis, licet verba loquantur de hęrede tuo, qui recipis, tamen intelliguntur, de primo hærede, vt supra de vsufructu. leg. antiquitas. Solu. ibi propter naturam 16 vsusfructus. cum. n. apponitur † nomen hæredis super re, quę de sui natura personę cohæret, & nõ est transmissibilis, restringitur propter eius rei naturam ad primum hæredem, ne multiplicemus inconueniens. sed quando est transmissibile, tunc indefinitum vocabulum omnem hæredem comprehendit. & sic non obst. Sexto contra hoc oppo. nam in l. in annalibus, erat sup non transmissibili, & super annuo legato, vt ff. de vsufructu. legat. l. patrimonij. & tamen non transmittitur ad omnes, vt in d. 17 l. in annalibus. Sol. dicit ibi Bart. † ꝙ ibi quantitas vel alia res legata bene est trãsmissibilis, ita quod ibi natura rei est apta transmissioni, sed cõditio, quæ est in annuo legato, impedit transmissionem, nisi quia testator voluit non impediri, vt ff. de libe. & posthu. l. Gallus. §. etiã si parente. per Bar. ꝙ non videtur bene dictum, quia in transmissione nõ consideramus corpus, vt agrum vel domum, sed ius in corpore, vel quantitate, & an illud ius sit transitorium necne. Item legatum annuum est legatum alimẽtorũ. quia sicut vsus & vsusfructus morte pereunt ex ipsius rei, i. alimentorum natura, tamen lex in annalibus, dicit omnem hæredem significari, & ideo dic, ꝙ si sequitur inconueniens, non continentur hæredes in infinitum, vt in vsuf. nam inconueniens foret, ꝙ proprietas semper esset inutilis. Si aũt non sequitur inconueniens, tũc etiam in infinitum protenditur, vt in proprietate, siue datione, vt in d. l. in annalibus. & ita dicit gloss. ibi. ad hoc. ff. de vsuf. leg. 3. §. ne tamẽ. nam incongruũ est, ꝙ ius inferius, sicut est vsus fruct. quod est ius infra dominium, excluderet in totum 18 ius superius & principale, sicut est proprietas. hac † ratione & in feudo, & emphyteusi restringitur nomen hęredis indefinitum, ne proprietas semper sit nuda, & ius quod est in proprietate, sit potentius ipsa proprietate, hoc enim esset iniustũ, & ideo in emphyteusi intelligitur in tertiam generationem. s. emphyteusi ecclesiæ, ut in Auth. de non ali. §. emphyteusim. & in feudo, intelligitur vsque in eam generationem, quę ex natura feudi, succedit in feudo, vt q. feu. da. pos. c. t. §. cum vero. & §. licet. & plene 19 dixi s. de ope. li. l. liberti. † Opp. septimo, quod nomine hæredis non cõtineatur, nisi vere & proprie descendẽs ex suo genere, siue corpore, vt ff. ad Treb. l. ex facto. in fin. Sol. aut nomen hæredis adijcitur ad ipsius inclusionem, & tũc loquitur hæc l. aut ad alterius exclusionem, & tunc loquitur hæc l. ꝯria. & est duplex ratio. Prima, quia qui ponit cõdõnem, vult eã existere: sed si ibi intelligitur de omni hærede, nunquam existeret conditio. Secũda ratio, quia testator ibi ostendit affectionem suam ad genus hæredis, vt ff. de hære. inst. l. Lucius. ibi, nam prudens cum inluit &c. Octauo oppo. de feudis, vbi nomen hæredis intelligitur de descendente, nõ de extraneo sanguine, vt dixi in d. l. liberti, libertæque. Sol. ibi in feudo, in quo genus feudatarij attenditur, 20 quia † in eodem genere maior reperitur fidelitas, quam in extraneo sanguine, quia extranei non diligunt dominos, sicut diligunt creaturas eorum, quibus naturaliter placent omnia, quæ suis dominis placent. arg. no. ff. de ope. lib. l. si operarum. in gloss. imo. & ideo nomen hærcdis quandoque profertur respectu familiæ, quandoque respectu substantiæ aut successionis bonorum. primo casu restringitur ad genus generantis, secundo casu adaptatur omni vniuersali successori, quasi vocabulum io rem 21 scriptum, arg. de verb. signi. l. fin. † Nono oppo. hæres legatarij non est legatarius, vt ꝫ. de le. l. cum quidam. ergo hæres hęredis non est hæres primi testatoris. Sol. aliud in hærede hæredis, quia cum vniuersitate transeunt nomina appellatiua & effectus nominũ: aliud in legatario, & nomen legatarij non transit in aliũ, quod non placet, quia in appellatiuis nominib. nomen descendit a noĩe, & causa causata assumit nomẽ causæ causãtis, vt ff. de le. 3. l. si fuerit in municipio, §. si qs. Vel dic, quod ibi erat hęres ex- 22 hęredati, hic instituti. † vnde in hęrede exhęredati nõ repręsentatur titulus testatoris beneficio pręcedẽte, propter odium exhęredantis. & est speciale, vt ibi not. officio enim patris abutens testator substitutum grauare prohibetur. Item substitutus ille videt capere a grauato. i. exhęredato, cui non potest substitui, vt legatario, sed vt exhęredato: ergo grauari non potest, sicut nec in alijs bonis exhæredati, quia nihil beneficio, sed tantum officio exhęredãtis habere videtur, vt ff. ad l. Fal. l. qui fundum, §. q 23 filio. † Decimo oppo. & uidetur, quod non valeat institutio, nisi verbis exprimatur. vt supra de testamen. l. iubemus. ergo si testator hęres Plotij dicit, Sempronius Plotij hęres esto, & non dicit mihi non valet, cũ de se taceat, de alio loquatur, sicut non valet stipulatio, alium daturum, vel facturum, vt ff. de consti. pe. authẽ. si quando. Solutio, vbi expressio sequitur tacitum, totum videtur expressum, vt ff. de secun. tabu. l. si ita, §. qui filio. 24 † Vndecimo oppo. & videtur, quod substitutio dubia interpretetur fideicomm. vt ff. ad Trebel. l. qui filium, in princ. & l. ex facto. Solu. aut testator dirigit verba hęredi, ipsum grauando, & intelligitur fideicommissaria, vt ibi. Aut dirigit verba ipsi substituto, & tunc interpretatur directa, vt hic. vnde in contrario fuerunt verba grauatiua, hic vero fuerunt verba successiua, id est successionis directiua. facit quod nota. infra de fideicommiss. l. 25 cam quam. † Duodecimo oppo. & uidetur, quod vulgaris substitutio fiat verbis negatiuis, & non affirmatiuis, vt nota. Inst. de pup. subst. §. qua ratione. Sol. fit verbis negatiuis, vel reducibilibus ad negatiuam. vel dic, quod conditio est negatiua vt ibi. sed dispositio est affirmatiua, vt hic. & concordat ff. de hęr. insti. l. Titius & Seius. & l. quia tacita. & ff. de vulga. subst. l. pater impuberis. & ff. de li. & post. l. Gallus, §. primo. sic substitutio fideicommissaria potest fieri uerbis negatiuis, & affirmatiuis, ff. ad 26 Trebel. l. qui filium. in princ. quod nota. † Decimotertio oppo. & uidetur, quod posterius nominatus pręsumatur cohęres, & ęque principalis, & non substitutus, ut infra de lega. l. cum q̃stio. Sol. hic esset nimia abusio sic interpretari, vt ff. de uul. sub. l. uerbis ciuilib. ibi uero est propria locutio, & clarior sensus. & si nõ ob. & eodem modo oppo. & soluitur infra de uerbo. sig. l. 27 cum quidam. † Decimo quarto opp. quod ordo semper attẽdatur, ut ff. de usufru. l. quoties. nã ordo uerborum designat ordinem intellectus, ut de con sec. di. 2. ca. in Christo pater. Sol. ordo inter gradus seruandus est, ut hic. sed ordo intra gradum nõ est curandus, ut ff. de lib. & posth. l. 3. §. filius. Non ob. ca. in Christo pater. quia ibi loquitur de ordine legis diuinę, qui pręposterari non potest, sicut nec ordo naturę, uel formę. & facit ff. de pecu. 28 leg. l. quidam. † Decimoquinto oppo. & uidetur, quod impossibilis substitutio, puta, si mater dicit, Plotio filio meo pupillo Seius hęres esto, nõ continet uulgarem: quia si non ualet quod ago, vt ago, non ualet ut ualere potest, ut s̃. de testa. l. non codicillum. Sol. illud uerum, nisi id, quod ualere potest. includatur sub inualido, ut ff. de serui. l. si tã angusti. sed hic includitur iuris interpretatione, licet q̃dam uerbis fiat uiolentia, qđ est nota. & facit, quod no. infra de lega. l. uxor patrui. Decimosexto opp. & uidetur, ꝙ Plotius pręsumatur instituturus, licet non sit institu- 29 tus. nam † qui uult rem, uult ordinem rei, ut ff. de acquiren. hęred. l. illud. ergo uolendo prouidere Sempronio, etiam Plotio

prouidere videtur. Sol. qui vult aliquid, vult ordinem ad illud. verum est in ordine formali, secus in ordine personali, vnde verum est sine subauditione extraneę personę, arg. ff. de ver. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus, in fin. & ff. de hęr. inst. l. ea facto etiam quæritur. vnde cum hic esset necesse subaudiri persona in est secus. & facit quod not. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth. Item facit ℣. de fideicom. l. ab eo. nam ibi sub onere non includitur honor, quia sic intelligendo, valeret fideicommissum ibi, quod est falsum, vt ibi patet. sic in substitutione non includitur insti-30tutio, vt not. ff. de hære. instit. l. Lucius. † Decimo septimo oppo. & videtur quod vbi non est institutio, sit substitutio, vt ff. de hære. insti. l. si quis ita hæres. in pe. char. Solu. ibi est simile institutioni. i. legitimus hæres. Et ideo si Plotius non esset institutus, 31 esset tamen legitimus, valeret substitutio. quod est not. † Decimo octauo oppo. & uidetur, quod hæreditas tertiæ personæ possit alicui relinqui, cum res aliena possit legari, vt ℣. de leg. l. cũ alienã. Sol. legatum respicit principaliter, & secundario ipsam rem quæ legatur, & quæ potest redimi & præstari: secus in hæredis institutione, quæ respicit principaliter personam & quę redimi 32 non pōt nec obliquari, quod est notan. † Decimonono opp. & videtur, quod sermo qui non potest sane intelligi, intelligatur abusiue. & impropriæ, vt ff. de leg. 3. l. librorum. §. quod tamen Cassius. & ff. de fun. instr. l. fundus qui. Solu. ibi in parua abusione, quæ non nocet, hic in magna & intolerabili, quæ nocet. imo non erat hic sermo intelligibilis; vt l. 3. ff. de leg. 1. & facit ff. de vsuf. 33 leg. l. si alij. † Vigesimo oppo. & vĩ, quod interdum præsumitur id, quod non est verisimile, nam non est verisimile, quod quis occidat aliquem sine dolo. & tamen præsumitur hoc quandoq; .s. quod dolus absit, vt ℣. de sica. l. 2. Solu. ibi est verisimile, quod præsumatur, attenta specie: sed non est verisimile, quod præsumatur, attento genere. & ideo ibi species præualet generi, sicut not. Dy. in simili in cap. 2. de reg. iur. lib. 6. Modo venio ad quæstiones. & primo quæro, quid si Seius dixit ita, Titius mei Plotij hęs esto. an in-34 distincte valeat hæc institutio? Respond. sic, quia † iste genitiuus mei, est genitiuus pronominus primę personæ, vnde secundum intrinsecam significationem tantum valet, quantum si diceret, ego Plotius te hæredem facio, nam non viciatur demonstratio vtilis per inutilem, ar. l. 1. in fi. ff. de dote præleg. Item potest esse mutatio nominis, quæ est permissa, cum nemini nocet. Item cum loquitur in propria persona, licet sub nomine alieno, nec substantia, idest consensus deficit, nec forma verborum, vt ex-35 tra. de spon. c. tua. quod c. est glo. illius l. † Secundo quæro, quid in contractibus si nomine mutato quis loquitur in prima, persona. Resp. idem, quia non nocet stipulãti si promissor fingit se aliud nomen hře. secus si loquat in tertia psona, nisi noia sint tertię personę, sed facta sint psonę primæ, via factis magis credimus, q̃ verbis, & quia qui ꝯsentit in facto, ꝯsentit in dicto, vt si ego qui vocor Bald. dico mulieri ignoranti: Plotius te desponsat, & habeo rem tecum, nam credit iustitia me cõsensisse, nec potest probari non consensisse, nisi per confessionem vtriusque partis, vt d. c. tua. quod est notan. Tertio quęritur, cum non sit differentia, vtrum aliquid dicatur in prima persona, an in tertia vt de conuer. coniu. cap. dudũ. quare tu facis differentiam? Respon. quando idem significatur & repręsentatur in personis & 36 actu, vtroque modo non est differentia. † secus si non idem, vt ff. de li. le. l. legaui. & sic vbi idem sensus, ibi eadem virtus & operatio, alia secus. facit ff. si cer. pe. l. fin. §. fin. Item inter personalẽ demonstrationem, & impersonalẽ multum refert, sup. de constitu. pe. authen. si quando. Quarto quęritur si Titius heres Plotij direxerit verba Sempronio, sic dicens, Semproni. Plotius te heredem instituit, quęritur quid iuris. Respon. non valet, quia hęc verba falsum actum significant, quia significant actum tã-37 quam procedentem a Plotio immediate, & falsus † actus non pōt rem veram significare. sed in l. nostra dirigebatur ipsa successio, quod fieri poterat, quia significat actum procedentem ad Plotium, & facit supra de iur. & fact. ignoran. l. cum falsa. supra de testamen. l. verba. & supra de dolo. l. cum proponas. 38 † Quinto quęritur, cum triplex sit heres, scilicet vniuersalis, & & quasi vniuersalis, vt in legitima, & heres singularis, vt in re certa. vt supra eo. l. quoties. an hęc lex habeat locum, si testator fuit heres Plotij in legitima, vel in re certa? Et quid si fuit legatarius, & non heres, vt ff. de vsuf. l. ad tempus, §. in re legata. Resp. in quocunque verificatur regula illa, heres, heredis testatoris est heres similiter verificatur intellectus huius l. quia vbi habet locum ratio legis, ibi & lex. vt l. fina. ℣. de indic. vi. toll. Contra 39 hoc facit, quia † in obliquis, dispositio singularis non trahitur ad vniuersa legata, vt l. cogi. §. generaliter. ff. ad Tre. Sol. ibi in obliqua, idest fideicommissaria, quę est grauamen. ideo non extenditur hic in obl. qua l. per medium, quę est fauorabilis & extensiua, vt ff. de vul. sub. l. cohęredi §. fina. quia habet verba directa ciuilia. In puro autem legato est secus. quia essent plures & extraneę abusiones. Sexto quęritur, quid si dixit: Sempronius Plotij legatarius esto, an valeat, si testator Plotio per legatum 40 vel speciale fideicommissum successerat? Respon. ualet, † quia legatarius legatarij descendit per nomẽ hoc a primo testatore, sicut heres hřdis arg. d. §. in re legata. facit ff. de verb. sig. l. verbis 41 legis. † Septimo quæritur, quid si non fuit hæres, sed fideicommissarius vniuersalis. Respon. loco hæredis est, vt ff. ad Treb. l. qui quadringenta, & ar. ff. de leg. 3. l. cum filio, per quas ll. idem in patre dico, cui acquiritur per patriam potestatem, vt s. eod. l. 3. Octauo quæritur. Titius fuit hæres Plotij in millesima parte, & sic non repręsentat Plotium, nisi in millesima parte: quęro, nunquid per ista verba, Sempronius Plotij hęres esto, videatur instituere Sempronium in sola millesima illa, in qua successit Plotio? Respondeo sic, si alium deduco hęredem vniuersalem, arg. ff. de leg. 2. l. cum filius, §. Lucio. alias trahitur ad vniuersum, quia 42 verba † ciuilia directa trahuntur ad vacuam portionem, vt ff. de 43 hæred. instit. l. 1. §. si ex fundo. † Nono quęritur duo fuerunt Plotij, vnus instituens Titium, alter Institutus a Titio, deinde Titius ait, Sempronius Plotij hæres esto, de quo Plotio intelligetur? de vtroque. n. non potest intelligi, quia dicit Plotio, & non Plotijs, in singulari numero loquens, vt ff. ad Treb. l. Iulius Phœbus, & videtur dicendum de Plotio secundo, & de Plotio hęrede, non de Plotio testatore, arg. ff. de vulg. & subst. l. qui liberis, §. hęc verba. & ℣. de impu. & ali. subst. l. 3. & quia de illo Plotio videtur loqui posterius, de quo prius est locutus, vt ff. de lega. 1. l. qui filiabus. In contrarium videtur, quia referendo ad Plotium testatorem, minor, imo nulla est abusio, sed vera prędicatio: sed referendo in hęredem, est quędam fictio, & impropria locutio, ergo potius proprie, quam improprie debet intelligi. Sed ad hoc respondeo ex vicinitate scripturæ, arg. ff. de leg. 3. l. si seruus plurium, §. fin. quia ea cõmemoratione apparet affectio prælationis de Plotio hærede. So. de hac quęstione est casus huius legis. Nam si testator Plotio succedit, intelligitur ipsum significare. Si autem non succedit, tunc habent locũ sequentia in litera, quia ergo successisse proponitur, sermo ille repręsentatur intellectu 44 significare in ipso, seu de ipso. † Decimo quęritur, qualis substitutio est ista, an tacita, an expressa? & videtur expressa, quia colligitur ex verbis, vt ff. de lib. & posth. l. Gallus, §. 1. In contrarium quod sit tacita, vt ff. de hęr. insti. l. quia tacita. Solu. fac. comparationem: nam si comparas eam ad magis expressam, ista respectu illius dicitur tacita. Sed si comparas eam ad magis tacitam, ista respectu illius dicitur expressa, sicut ego dicor debilis respectu fortioris me, & dicor fortis respectu debilioris me. sic ista dicitur dubia respectu magis certæ, vt no. in d. leg. verbis ciuilibus. & dicitur certa respectu magis dubię, puta quia sub uelamine uerborum non tegitur, sed extrinsecus suppletur, vt dict. l. precibus. Vndecimo quæritur: quid si statutum dicat, quod verba debeãt intelligi uere & proprie, & non recipiant extraneum sensum? Respondeo, adhuc obtinet lex nostra, quia uere & proprie dicitur, quando secundum datum sensum a iure intelligit: cũ verborum ciuilium significationes a iure dentur, & proprie dicitur quod secundum modum significandi dicitur, vt ff. de verbor. signifi. leg. liberorum, per Barto. sic si testator dixit, te instituo in asse, nemo enim negabit nomine assis, vere & proprie totum significari, vt Inst. de hær. insti. §. hæreditas & tñ uox ipsa satis est suo intellectu extranea. quis enim negabit Theutonicum suo idiomate loquentẽ, uere & proprie loqui in lingua sua, licet extranea? certe nemo. ibi ergo est veritas & proprietas dicẽdi, ubi est uerus actus eius, quod quis significare intẽdit, vt ff. de test. le. quoniam indignum. & ff. de sepul. leg. l. Labeo. Duodecimo quæritur, si primo est nominatus Sempronius, postea Plotius, quia dicit testator, Sempronius Plotij hęres esto, Plotium hæredem instituo, an Sempronius erit substitutus; & uidetur etiam, quod nõ, quia litera ista uidetur dicere expresse in uerbo, prius, & in verbo, ex cõsequentia, idest, sequentia sine ordine. Nam cum text. faciat uim in ordine, omissio ordinis vitiat, ff. de uul. subst. l. moribus, §. prius. Cõtrariũ dic. Nam quod postea dr̃, in principio uf. di-45 ctũ. ℣. de insti. & sub. le. pen. † Item ordo intellectus magis curatur, quam ordo verborum, vt ff. de hære. institu. l. talem. in princip. & hoc quando in eadem voluntate. Sed si in alia uoluntate, tunc cõcedo, quod aut pręmittitur institutio Plotij, & ualet substitutio Sempronij. aut ecõtra, & tunc secus, facit quod not. ff. de uulgar. substitutio. l. si cum. §. fin. & pro hoc induco specialiter, ff. de hęred. institu. l. si ita quis institutus sit Titius. & le. quo 46 loco. in principio, & leg. ex facto. † Decimotertio reuoco in dubium, nunquid persona inaniter inserta actui, uitiet actũ, & uidetur, quod sic. nã in fin. huius le. dicitur, quod persona nugatorio nomine nominata uitiat. In contrarium, ff. de hæred. insti. l. si Męuia. & l. ex facto. etiam in gl. & ff. de leg. 1. leg. si duobus, §. hæres. vbi nugę non uitiant. Solu. aut persona nugatorie inseritur conditioni negatiuæ, vel affirmatiuę, & non uitiat. aut dispositioni, & tũc tota dispositio dicitur esse nugatoria, & uitiat, 47 ut hic. aut pars, & non uitiat, vt d. §. hæres. † Decimoquarto quæritur: ex quibus causis possumus improprijs sermonibus uti. Nota quod non debemus uti, nisi verbis planis non ambiguis, nec captiosis, sed consonantibus in dicto eius quod volumus to facto. dolus enim quidem est obscure loqui, ut uolit decipi

48 gi. Vnde in contractibus qui sibi vult per obscuritatem sermonis reseruare interpretationem sermonis, ipsam in aduersarium 49 trãsfert propter suum dolum, vt ff.de pact. leg.ueteribus. † Not. ꝙ impropria locutio est illa, quæ recedit a propria significatione, ut ff.de leg.tertio.l.non aliter.§.1.in uersiculo, abusiue. Item est impropria locutio illa, quæ recedit a proprio effectu rei designandæ per ipsum, vt ff.si certum pe.leg.si tibi. Itẽ est impropria locutio quãdocunque vnum vocabulum ponitur pro alio dis- 50 simili, vt ff.loca.l.si vno. Item † est impropria locutio ubicunque subauditur dictio, quasi, vel fere, & his similes, vt ff.de iureiuran. l.sed & si possessori.§.sed & si rerum.& l.2.ff.de vsufruct.earum rerum. Itẽ est impropria locutio illa, quę significat aliter quam sonet, vt hic. Item est impropria locutio, quando propria locutio concipit impropriam locutionem, vt cum dico Pet. & Pau. 51 currit, vt ff.de offi.procõ.l.3. Itẽ est † impropria locutio omnis, quæ saluatur per figurã, quę multæ sunt, hinc est, quod masculinum concepit fęmininum ex impropria locutione, vt leg.1.ff.de verborum signi.per Dy. s non secũdum rationem recti sermonis, vt ff.de auro & argen.legato.l. Plautius.sed secundum rationem recti iudicii, quod legistę ponderant, proprie & vere concipit, si ratio sit eadem.argu.infra de indi.ui.tol. leg. fi. Improprissima omniũ locutionum ex ironica.infra de leg.l.cum quidam.

52 Econtra † vero propria locutio est aperte loqui, secundum propriam & subiectam materiam. Nam oportet rebus de quib. loquimur, cognitos, familiares & consonantes esse sermones. primo Ethicorum.& Insti.de don.§.est & aliud.& hoc dupliciter accidit, vel quia vtimur vocabulis significãtibus, & aptis ad significandum, vt debẽt significare, vel quia intellectus communis gentium sic intelligit, nam communis intellectus vocabuli omni significationi præponderat.nam per quas causas significationes natæ sunt, idest per intellectum communem per easdem mutari, & minui, & augeri possunt, vt ff.de legi.leg.3.l.librorum.§.quod tamen Cassius.argum.ff.de legi.leg.de quib.§.nam cum ipse.& quod no.supra si secundo nupserit muli.authe hoc 53 locum in gloss. Redeundo † ad quæstionem propositam dico, ꝙ toleranda sit improprietas, quã lex tolerat, vt hic: item quam tolerat intellectus communis, vt d.§. quod tamen Cassius. Item quam tolerat natura rei, vt d.§.sed & si rerum. Item quam tolerat natura contractus, vt d.leg.si vno. Item quam tolerat natura iudicii, ut ff.fami.ercis.l.& puto. Item quam tolerat consensus partium, vt d.leg.si tibi. Nimiæ autem abusiones, & non interpretabiles voces, nihil operantur, vt via non aperiatur ineptiis loquentium. vt hac l.in prin.& in fi.ff.de verborum obli.leg.quæ extrinsecus. quod .n. intelligi non potest, perinde est ac si non esset dictum.ff.de iure fisci.l.non intelligitur. ipse etiam intellectus intrinsecus sine actu exteriori non valet, vt ff. de vsufructu 54 legato.l.si alij. Decimoquinto † quæro, quæ sunt illa, quę interpretantur vocabula? Respondeo, sunt octo, scilicet significatio natiua a principio, quo vocabula sunt nata: vel datiua, idest postea vsu gentium mutata. Primas enim institutiones nescimus, sed de ipsius credendum est authoribus, vt ff. si certum petatur. l.3.in princ. Item intellectus cõmunis alicuius loci vel patriæ, vt Perusinorum, vt d.§.quod tamen Cassius. Naturalis iustitia, vt ff.de exc.tut.l.scire oportet,§.sufficit. Naturalis charitas & verisimilitudo, vt ff.de pac.l. tale pactum.§.fina.de lib.& posthum.l. Gallus.§.1. Publica vtilitas, vt ff. ad legem Aquil.l. ita vulnera- 55 tus, & ff.ad Syll.l.si quis in graui.§.hi quoque. † Viua ratio, quæ dicitur vnia, quia est anima ipsius scripturę, vt ff.de cond.inde.l. frater a fratre.& de acq.pos.l.1.§.veteres, & ista quandoque sumitur ex signis vniuersalibus &c. vt ff.de no.ope.nun.l.1.§.item nunciatio.per Iac.de Are.ff.de serui.vrba.prędi.l.seruitus. Aequitas considerata persona, cui debet æquitas inesse, vt quia est princeps, vel legislator, vt ff.de vulg. & pup.supstit.l.ex facto.in prin. Stilus iudiciorum & consuetudo, vt ff.de legi.l. si de interpretatione, & his similia, quia de simili ad similia congrua procedit adaptatio, vt ff.de excusa.tuto.l.non solum, §.qui primipilum.

56 † Decimosexto a quæritur, an causæ subtiles sint committendę a grossis aduocatis, & dic, ꝙ non, quia suspecti sunt propter igno- 57 rantiam iuris, atg. huius l.quod est no. † Decimoseptimo quæritur, quidam fuit hæres patris pro medietate ex testamento, & b soror fuit hæres pro alia medietate, tandem soror b decessit ab intestato, & in eius portione iste frater successit, tandem petiit a debitoribus paternis debitum, tanquam hæres patris insolidum oppo.quod non fuit institutus nisi pro parte, ipse replicat, & probat ꝙ est hæres sororis pro alia parte, quæritur an libellus procedat, dicit Petr. quod libellus procedit, quia actum est formiter. Sed dubium est an sub libello includatur id, quod includitur sub replicatione, & sic vincat in totum. dicit Petr. ꝙ sic, per l. si non mortis, §.fina.& l.qui repudiantis, in prin. ff. de inoff. testa. c & per hanc l.& ff.de verb.sign.l.sciendum. aduerte. Petr. dicit c quod fatuum est dubitare, an procedat libellus, certe immo non est fatuum, quia quando per probationes apparet incompetenter & incongrue actum, dicitur libellum non procedere, licet a principio cã præcesserit, vt ff.de pac. do.l.Bebius, & de iudi.cap.examinata. Item leges Pet.ff.de inofficio. testamen. hoc non dicit, quia ibi una est cã, & vna est actio. nam ius accrescẽdi est ex eadem causa, sed causa successionis sororis est alia cã, vt inf. de his quibus vt indig.l.Polla. & sup.de peti.hæ.l. hæreditas materteræ. Item lex nostra considerat esse rei, sed non dicit, ꝙ iste sit modus rem in iudicium deducendi, nam hic in libello prædicto, pro totali & omni causa intentatur, & allegatur vnus author, & ideo plures non videntur includi, argumen. ff.de verborum obl.l.si ita stipulatur.§.Chrisogonus, in fi.Bart.breuiter tenet opi. Pe.in l.si quis filium,§.fi.de acquir. hær.per casum ff.de vulga. substit.l.paterfamilias primis tabulis. sed salua pace sua, illa lex nõ dicit hoc, quia ibi erat hæres hæredis iudicio primi testatoris, & sic ex eodem testamento. Sed quæstio quærit quando diuerso iure.argu. ff. de bonorum pos.l.sed cum patrono. Finaliter teneo, ꝙ si indefinite allegat se hæredem patris qđ vera sit opi. Per.quia nõ refert, an aliquid vere dicatur principa- 58 liter, an secundario, per hac.leges in ratione sui. † Decimooctauo quæritur, quid si specifice dixit se hæredem ex testamento? Resp. ꝙ tunc, verum dixit mediante transmissione sororis, vt sic procedat libellus cũ victoria, iuxta not. ff.de peti.hære.l.2.& 3.arg. ꝯ in d. §.hæc verba, ibi, non ex iudicio. Sol. aliud in libellu, quam in substitutione. Decimonono quæritur, quid si ex sua persona renunciauit, & ex persona sororis acceptauit, an dictus libellus procedat. Respõ. sic, arg.de parte ad totum, & multo magis procedit, quia non censetur tunc libellus duplici iure, sed vnico.& si procedit in duplici, multo magis procedit in vni- 59 co & vniformi iure. † Vigesimo quæritur. d nunquid exhære- d datus si est hrs hrdis, sit hæres primi testatoris.& dic ꝙ sic, vt ff. de acqu.hæred.l.qui in aliena.§.interdum. Item de indigno, vt ff.de his quib.vt indi.l.qui Titij.arg. contra.ff. de vulga. & pup. substi.l.si is qui.ex bonis. vers.sed hoc ita interpretari. sed salue, ꝙ ex dispositione hæredis potest succedere, non ex dispositio- 60 ne patris, & sic non obstat. † Vigesimoprimo e quæritur, an in e pœnalibus nomine hæredis contineatur secundus hæres.& pone exemplũ in statuto, qđ dicit, ꝙ si hæres contrauenerit, puniatur in certum. & videtur, quod non, quia est hæres ex interpretatione, non vere. in contrarium videtur, quia ea, quæ iuris sunt transmittunt vere, & proprie, facta vero improprie & ficte tran- 61 seunt, vt dicta l.pater familias. † Vigesimosecundo quæritur, si pater mandat hæredi, ꝙ faciat monumentũ sub pęna priuationis hæreditatis, & decedit hæres, & transmittit ius accrescendi, an hæres hæredis tenebitur eadem pœna? & dic, quod non, vt l. 62 mulcta.in prin.ff.de cond.& demonstra. quod est not. † Vigesimotertio quæritur, quid si testator alienauerat hæreditatem Plotij, vtrum per hunc sermonem, hæreditas testatoris erit Sempronij, an vero, quia cum deficit terminus ad quẽ, deficiat modus per quem.& idem quæro euicta hæreditate Plotij forte per querelam. vt ff.de vulg. substitutio.l.in substitutione filij. & puto, quod ubi deest terminus in quem fit relatio, tunc verum sit omnia deficere, quia si non valet expressum, non valet tacitum qđ ordinat expressum, vel ordinatur ab ipso: & destructo fine, et medium uidetur esse destructum, argu. ff.de ali.legat.l. a filio.

ADDITIONES.

a A.B.Decimosexto. Causæ subtiles non debent committi grossis Aduocatis. vide gl.no.in c.præterea, de testib, ubi in arbitrarijs recurrendũ est ad iudicẽ discretum, & non inexpertum secundũ Hugo.& ibi dixi, vide quæ notaui in c.1.§.fi.de natu.feu.post And.de ser.vide tex.c.ad hoc, de offi. Archid. quod Archi.refert ardua ad Epm.& ibi Do.Car.allegauit Exo.18.c.vbi maiora deferebant ad Moysem. Bal.in c.cum omnes, de constitutio.dixit, ꝙ vbi venduntur magnæ res ecclesiæ vocanẽ absentes. vide qđ ipse uoluit in l.cũ multa, de bon.quæ lib.& Inn.in c.edoceri, de rescr. vbi pulchre loquitur.

b And.Barb. Tandem soror. An sufficiat dicere in libello, ꝙ est hæres primi testatoris, vide Ang.& ibi est gl.secundũ eum sing.in l.2.ff.de peti.hæredi.Bar.& Bal.in l.paterfamilias primis tabulis, ff.de vulg.& pupil.& Mod.in l.si quis filiũ, §.fi.ff. de acq.hær.& vide tex.no.l.1.ff.de cast.pecu.ubi successor dicitur hæres primi testatoris, nã pater est successor filii in peculio. & est hæres illius cuius fuit hæres. ꝙ est no. dignum. & ad materiam uide l.Gallus,§.etiam, de lib.& post & l.qui liberis,§.hæc uerba.& in l.paterfa.ff.de uul.& pup.

c A.B.aduerte. Pet.dicit no.ꝙ ubi per probationes apparet cõpetere actum, libellus dr̃ non procedere, adde quod dixit Ang.in l.Claudius felix ff.qui pot.in pig. hab. quod si ex una cã est male actum, & apparet ex actis, ꝙ ex alia bene potuisset agi non fit iudex cõdemnare, nec potest sibi reseruare. allegat.do suum Bal.ad hoc in l.Bebius Marcellus, ff.de pact.dot.tu uide eundem Bald.in authen. sed & si quis. ad fi. supra de secun.nup.an autem iudex potest ex aliquo non apposito in actis, unde Bald.in l.1.infra de ma.uind.& adde quod no.Io.Cal.in c.2.de ord.cog.& ibi dixi.uide c.cũ dilecti, de emp.& uen.& ibi Io.de Im.

d A.B.Vigesimo quæritur. Tu uide tex.sing.pro hoc l.uideamus, ff.quod me.ca. sed ille tex.reuera loquitur in pœna.

e A.B.Vigesimo primo. Adde quod Bar.tenet contra in consi.quodã And.nomine & sequuntur Mod.in l.si quis filiũ,§.1.ff.de acq.hær.& facit pro Bart.quod hic dicit Bald.quod in pœnalib.venit hæres hæredis.vide gl.ca.fi.de sepul.ubi comprehenditur hrs hrdis.facit quod dixit Bal.in l.si puellã, C.si man.ita fue.alie.ubi si receditur a persona, non receditur a forma.

lio. §. Titia. Vigesimoquarto quaeritur, quid si tempore testamenti non erat heres Plotij, sed fuit postea? Resp. nil operatur, quia a principio nec facti nec iuris habuit sensum, idest intellectum, ergo nec consensum. 63 casus † enim fatalis non inducit consensũ, vbi non est a principio. Vigesimoquinto quaeritur, vtrum quando dico; do tibi fundum, & si decesseris sine haerede tui corporis reuertatur ad me, & tu decessisti cum haerede tui corporis, sed haeres tuus decessit absque haerede sui corporis an isto casu reuertatur secundum formam dictae substitutionis, & dic, quod non poterat ad me reuerti, quia semel est extincta conditio reuersionis, vt ff. de leg. 3. l. pater, §. quindecim, & ff. ad Trebellianum. l. ex facto, §. si quis, infra de institutio. & substitutio. l. si quis haeredem, & supra de secundis nuptijs, authentica, sed & si quis, 64 per Cynum, & † sic sufficit in negatiua propositione excludenda primus, & vnicus heres illius qualitatis, quod est notandum. 65 † Vigesimosexto a quaeritur, si testator committit haeredib. suis a executionem testamenti, an transeat ad heredem heredis? & dic quod non, vt l. tutela, ff. de tute. & ff. de cura. furi. l. cuius bonis, quia commissio est personalis, non realis actus, & hoc quando committitur sub appellatiuo nomine haeredis, nam hoc nomen ad certam personam affectionem demonstrat. secus si aliud nomẽ officij exprimatur, & ipsi officio fiat commissio, puta guardiano fratrum; nam ad omnem successorem in dicto officio transit, quia testator non habet magis affectionem ad vnum, quam ad alterum, sed ex ipso officio testator praesumit sibi pariter de quolibet idem gerente officium confidendum, & sic persona accessit ad officium, non officium ad personam, secus tamen est in compromissis, vbi adderetur poena, & ideo a persona recedi nõ debet, vt ff. iudicatum solui. l. cum apud. & ff. de conditio. & demonstr. l. mulcta. & ff. de verborum obligat. l. si quis arbitratu, & ff. de arbit. l. in compromissis, ideo licet compromissum sub nomine dignitatis non transit ad successorem, delegatio tamẽ causarum transit. & est ratio, quia personalius est compromissum, in quo extraordinarium datur arbitrium, quam delegatio. Itẽ natura compromissi est personalis, sed non est ita personalis natura delegationis, vt extra de officio deleg. ca. cum olim Abbas, per Innocen. & quod no. eodem titu. capit. si pro debilitate, per Innocen. & d. l. qui liberis, §. haec verba. per Bart. commissiones autem factae in vltima voluntate, licet habeant instar compromissionis factae in vltima voluntate, tamen factae per nomina dignitatis transeunt in successorem. Et est ratio, quia succedunt executores testamentarij loco legitimi executoris, & sic est officium transitorum, sicut officium Episcopi secundum Bartolũ, quae ratio non valet in relictis extra pias causas, & ideo melior ratio est, quia mandatum est reale, secus in compromisso, quod 66 est personale. † Vigesimoseptimo quaeritur, Titius haeres Plotij dixit ita, Seius sit haeres meus. Sempronius autem sit haeres Plotij, modo quaeritur vtrum Seius habeat aliquid facere in haereditate Plotij, vel Sempronius in hereditate mea? & dicendum est, quod sunt heredes in vtraque hereditate aequali parte, nisi testator esset miles, vt ff. de heredibus instituendis. l. ex facto proponebatur, sed iure legati vniuersalis, quilibet per se suam hereditatem habebit, vt dicta l. ex facto, sed certe immo videtur, quod simpliciter concurrant, vt l. si alij, ff. de vsufru. lega. Sed illud est, quia testator nõ distinxit legatum fundi, quo vsusfructus includitur. 67 † Vigesimooctauo quaeritur: ego sum haeres Titij per secũdum tabu. tu es haeres meus per contratabu. an tu sis haeres, & bonorum possessor Titij? & dic quod sic, ex transmissione, vt no. in dicta l. a. & 3. ff. de petitio. haered. & me inuito titulus meus ad te peruenit, & es persona mea habes denominationem ad authorem meum; & ea persona tua habes denominationem ad me, & sunt descriptiones contrariae, tamen se compatiuntur diuersis respectibus, & adde quod notatur in lege prima, §. vel maxime, ff. de collatione bonorum. Vigesimonono quaeritur, pone testator tempore testamenti non erat haeres Plotij, sed post testamentum successit ei, an Sempronius succedat? Respondeo, verba quae secundum tempus verbi nihil significant nunquam postea, ex interuallo significãt, tanquam nugatorie prolata: & sic 68 † quo ad significationem inspicimus tempus testamenti, sed quo ad rem significatam, id est, quo ad plenitudinem relicti, inspicimus quandoque tempus testamenti, quandoque mortis etiam posteriora tempora quandoque, vt ff. de fundo instructo, l. Lucius, ff. de auro, & argento legato. l. si ita. & infra. lege finali 69 quae res pign. obliga. poss. per Cyn. † Trigesimo quaeritur quid si testator tempore testamenti erat haeres Plotij pro dimidia, sed post testamentum accreuit alia dimidia: Respondeo, totum debetur Sempronio. argumen. ff. de inofficioso testamento. l. si nõ mortis, §. fina. de legatis secundo, l. si cum fundus, de iure deliberand. l. etiam, & digestis, de pactis dota. l. inter, §. cum inter. 70 † Trigesimoprimo quaero, quid si testator credebat se esse haeredem Plotij, & non erat? Respondeo opinionem pro veritate habeo, & sic valet institutio quo ad bona testatoris, quia inspicitur opinio, quae facit rem valere, argumen. digestis, de heredibus instituendis. l. quo loco. §. iam mortuo. & l. gerit. ff. de acquirenda haereditate. 71 † Trigesimosecundo quaeritur, quid econtra, si erat haeres Plotij, sed ignorabat, vt ff. de milit. testamẽ. l. ex mil. §. fina. ff. si certum petatur. l. eius qui in prouincia, & J. de necess. ser. l. cum quidam. Respon. ius quod quis habet relinquere videtur etiam si ignoret se ius habere, ar. ff. de iuris, & facti ignoran. l. regula. §. qui ignorauit, quod est no. Trigesimotertio quaeritur, testator instituit Plotium pro dimidia, Seium pro alia dimidia, deinde dixit, Sempronius Plotij haeres esto, an excludat hac interpretatione substitutus ius accrescendi cohaeredi? dic quod sic, quia 72 † vulgaris interpretatiua ius accrescẽdi excludit, & idem in omnino tacita vulgari. tex. est no. huius l. ibi dum dicit, partem re. 73 quod est no. † Trigesimoquarto quaeritur, hic videmus in verbis, quod affirmatiua praegnans parit negatiuam, sed nunquid potest probari, quod testator voluit Sempronium Plotio cohaeredem facere, & videtur, quod non, quia valde essent verba impropria, & nullo modo aptabilia, vt ff. de vulga. substit. l. verbis ciuilibus. Nam omnino impertinens locutio facit rem in mente conceptam non valere, vt notatur infra de fideicommi. l. cum virum. in gl. Contra dico. nam probatio hic detegit sensum loquentis, simile notatur in l. precibus, & in l. in testamento. & vtiobique dixi, nam Imperator videns deficere verba substitutionis vulgaris, hunc sermonem instituit, accipi pro vulgari ex coniectura, sed statutum ea coniectura recipit probationem contrarij, quãdo lex transit in coniecturam, secus si coniectura transeat in legem: nam illa appellatur praesumptio iuris & de iure, vt supra de donatione ante nuptias auth. sed iam necesse. Si autem aperte dixisset testator, vulgariter substituo, non posset probari negatiue, quia probata voluntate (vt sic dixerim) exteriori, voluntas interior probari non potest, vt extra de sponsa. c. tua nos. in verbo, non videmus, sic enim probatio cordis affirmando, non potest probari contra probationem negatiuam negatiui actus & operis, quia interiora exterioribus cedunt in actibus humanis, vt extra de renun. cap. super hoc per Innocen. est enim quaedam negatiua, contra quam affirmatiua non potest probari, vt negatiua quae inest in metu, quia sub facto quaedam etiam voluntas includitur, vnde affirmatiua habet praegnantem negatiuam, quae si probatur per actum exteriorem, actus exterior redditur impossibilis probari, quia nemo iudicat de ipso, nec per ipsum, nisi solus Deus, & ideo conscientia pura, & interior non pertinet ad legem humanam, temporalem, nec ecclesiasticam, facit ff. de supel. leg. l. Labeo. Et haec dicta sufficiant.

ADDITIO.

a A. B. Vigesimosexto. Si committitur executio haeredi, an transeat ad haeredem haeredis. Vide Bar. & Mod. in l. qui liberis, §. haec verba. de vulg. & pup. & genitorem meum in c. quoniam Abbas. de officio delegati. vbi omnino vide.

De institutio. & substitutio. seu restitu. sub condi. fac. *Rubrica.*

1 *Conditio quid sit.*
2 *Modus quid sit.*
3 *Causa quid sit.*
4 *Conditionum alia dicitur tacita, alia expressa.*
5 *Conditio quando dicatur conditio.*
6 *Conditio non cadit in actu in quo principale dispositum prius cadit.*
7 *Conditio de praesenti vel praeterito vera, vel falsa, vel impossibilis, non est proprie conditio.*
8 *Conditio de praesenti vel de praeterito, non est proprie conditio.*
9 *Conditio accipiendi si est incerta, non potest peti promissum.*
10 *Factum verum, an debeat attendi in conditionibus.*

1 ¶ Super ista rubrica dicamus ad euidentiam. † quod conditio est adiectio diei, cessionem, dũ pendet, impediens, vt ff. de uerb. sig. l. cedere diem. & hoc est verũ, siue sit expressa, siue tacita, vt ff. eo. l. 1. in fi. & not. ff. de pac. l. item quia. & hoc verum, si sit cõdõ proprie accepto vacabulo, secus si non sit proprie conditio, sed quaedam limitatio obligationis in eius exercitio, quia non impedit natiuitatem actionis, sed parit exceptionẽ, vt ff. de arbit. l. ita 2 demũ, & ff. loca. l. quaero. §. inter locatorem. Modus † autem, est adiacẽs rei determinatio, seu grauaminis cuiusdam impositio ex parte capientis emolumenti, nec impedit cessionem diei, vt ff. de le. 3. l. si pure. & J. de sen. l. cum eorum. & l. ẽ praetor. in prin. ff. de colla. bon. & ff. de cond. & dem. l. quib. dieb. §. fi. & l. Titio centum. §. ante nuptias. & l. cum tale, §. Titius, ibi, modus adhibitus 3 &c. † Causa vero est adiectio motiuum finale vel impulsiuum testatoris ostendens, proprie tñ non dr̃ cã finalis, vt d. l. Titio centum. in prin. & l. demonstratio. & ff. de dona. l. fi. Demonstratio vero est adiectio per quã res uel persona redditur certa, vt l. certum. ff. si cer. pe. & ff. de hęr. insti. l. quoties, §. si quis nomẽ. & §. qui testa. fac. pos. l. hac consultissima, & ff. de dote praeleg. leg. j. in 4 fin. Redeo ad materiam conditionum, quae est proprie materia nostra, & dico, quod conditionum alia est expressa, & alia tacita.

Expressa

Expressa conditio proprie fit per si, & per alias dictiones æquipollêtes, quia nihil interest, &c. vt ff. eo. l. qbus diebus, §. quidam Titio. & ff. quãdo dies leg. ced. l. si Titio. in principio. Tacita autem côditio fit quandoque ex dispositione naturæ, vt quando legantur fructus futuri, vt d. l. j. in fi. ff. eo. & ff. de verborum obl. l. interdum. Quandoque ex dispositione iuris, vt ff. de le. j. leg. hęc verba. Quandoque ex dispositione testatoris, vt si testator dicit ita, lego Stichum, qui meus erit, vt ff. de leg. 2. l. Stichum. & primæ duæ tacitæ non impediunt transmissionem, vt ff. eodem. le. conditiones extrinsecus, nisi testator aliud senserit, vt ff. eodem l. in conditionib. §. hęc scriptura. Quidam autem dicunt, ꝙ etiã dictio, cum, facit tacitam conditionem. sed male dicunt, qa immo facit expressam, licet nõ principaliter, sed secundario. Hinc est, ꝙ impedit transmissionẽ, vt ff. eodem, l. hæres. in principio.
5 † Et scias, ꝙ Guihel. de Cu. ponit hic multas dictiones, quæ faciunt conditionem, quas vna regula comprehende. Nam quandocunque actus importatus per aliquam dictionem debet in suo esse, si est conditio affirmatiua, vel in non esse, si est negatiua, præcedere principale, & eius originem præuenire, illa est conditio, vt patet ex tex. d. l. cũ tale. §. Titius, l. si quis ita. & leg. pater, §. fina. & l. a testatore, & l. cum vir. & ff. de lega. secundo, leg. si ita scriptum, §. fina. & ff. de verborum significationibus, leg. inter
6 illam. † Cum vero principale dispositum prius cedit, scias illam non esse conditionem, vt ff. de manum. testa. leg. Mæuia. Et scias ꝙ nomen conditionis pluribus modis accipitur, ut no. ff. pro socio, l. societatem mecum. & ꝙ aduerbia & coniunctiones sæpe
7 ponunt vnum pro altero, vt no. ff. eodem. leg. has causas. † Item scias, ꝙ conditio de præsenti, vel præterito, vera vel falsa, impossibilis vel necessaria, non est proprie côditio, vt ff. si cer. pet. leg. si
8 itaque. & ff. de hære. instituen. le. si Mæuia. Superficialiter † ergo apparet conditio, sed realiter & cum effectu, non hẽt officium conditionis, quod est proprie suspendere, vt ff. de iniusto resta.
9 leg. cum in secundo. † Extra quæro, testator dixit ita, si hrs meus a Titio decem exegerit, fundum dato, nunquid decem possint peti? & videtur, ꝙ sic, vt ff. de lega. 3. le. fideicommissa, §. cũ esset. Dic contra per l. si quis sub côditione, ff. si quis omissa causa testamenti. non obstat §. cum esset. quia ibi conditio accipiendi erat incerta per ablatiuũ absolutum, qui habet in se tacitam dispositionem, quãdo verba executiua importata per ablatiuum referuntur in eum qui vult agere, alias secus, vt ff. ad legem Falcidiam, leg. in rône, §. quo loco. Dictio vero, si, nunquam est apta dispositioni in seipsa, vt no. ff. de cond. & demonst. le. qui promi-
10 sit. † Secundo quæro, nunquid in conditionibus attendatur merum factum. & distingue ex qualitate actus importati per conditionem; nam si impletio facti sine iuris ministerio est turpis, debet impleri de iure, vt ff. eodem, l. hæc conditio. illicitũ enim matrimonium nihil habet honesti, propterea debet conditio matrimonij impleri iuridice. aut factum de facto non continet aliquid turpe, tunc si potest impleri de iure, debet impleri de iure; si non, sufficit de facto, vt ff. de cond. instit. le. mulier, §. 1. ff. de verb. obl. l. quidã cũ filium. & l. qui Romæ, §. Flauius. & facit qđ no. ℥. de transa. l. ubi pactum, & ff. de iureiu. l. qui per salutem, & adde quod statim dicam ℨ. eo. l. 1.

LEX VNICA.

1 *Matrimonia debent esse libera, nec possint metu pœna constringi.*
2 *Legatum an valeat, si quis intrauerit monasterium.*
3 *Legatum valet, relictum monasterio sub conditione.*
4 *Grauari non potest quis, vt filium adoptet.*
5 *Legatum factum ad piam, & honestam causam, Episcopi officio debet ad effectum produci.*
6 *Testamentum an valeat, in quo Berta est hæres instituta sub conditione matrimonij.*
7 *Seruus an veniat in libertatem ex testamento.*
8 *Conditio si de iure speciali habetur pro impleta: necessarium est remedium extraordinarium.*
9 *Conditio non fingitur impleta, licet non stet per honoratum.*
10 *Legatum valet, quamuis deficiat per casum.*
11 *Conditio licet per quamcunque impotentiam deficiat, non deficit relictum.*
12 *Conditiones potestatiuæ sunt leniores cæteris conditionibus, & nõ pendent ex insidijs fortunæ.*
13 *Conditio si impediatur facto hominis facit cessare dispositum.*
14 *Conditio si indistincte deficit relictum deficit.*
15 *Conditio turpis nunquam vitiat relictum.*
16 *Conditio dicitur multiplex.*
17 *Conditio dandi, non dicitur potestatiua.*
18 *Conditio si manumiseris seruum, dicitur mere potestatiua.*
19 *Conditio si impediatur facto tertij, habetur pro impleta.*
20 *Conditio si fundum dederit, consistit in facto.*
21 *Conditio si fundum vendiderit dicitur in dando.*
22 *Conditio difficilis, an habeantur pro impossibili.*
23 *Conditio si ab aliquo adimpleri debeat, an teneatur ire ad domum illius cui debet dare.*
24 *Potentia in conditionibus significat actum.*
25 *Tempus implendi conditionem non currit ignoranti*
26 *Conditio requirit factum, non conatum.*
27 *Legatum non reuocatur, si testator fuit causa inimicitiarum inter ipsum & hæredem.*
28 *Conditio fingitur impleta. si momento fuerit impleta.*

Cum auum. Conditio nubendi apposita institutioni dẽt impleri, vt institutio purificetr, vel saltẽ non stare p institutum quo minus nubat. h. d. Oppo. & vr̃, a quod talis institutio non teneat, † nã matrimonia debent esse libera, nec pñr metu pęnæ constringi, vt ff. de verb. obl. l. Titia. & extra de spon. c. gemma. Sol. aliud est apponere pęnam, vt in contrarijs aliud conditionaliter prouidere, vt hic, ita dicit text. ff. de condit. & demonst. l. Titio centum. §. 1. versi. aliud. † Et est argumen. ad quæstionem, an valeat legatum, si relinquitur alicui. si monasterium intrauerit. & videt, ꝙ sic, vt hic, & argument. in Authẽ. de san. Epis. §. sed & hoc præsenti. & extra de proba. c. in præsentia argumen. contra de hæred. instituen. l. ille autem vbi dicitur, ꝙ sicut quis non potest adstringi metu pęnæ. ita nec spe lucri.
3 † Item est argu. quod valeat si relinquatur monasterio sub conditione, si Berta recipietur in monialem, qđq directo grauari nõ possit monasterium occasione instõnis, vel legati, vt aliquam
4 in monialẽ, vel monachum recipiat, sicut † non potest quis grauari, vt filiũ adoptet, vt ff. de le. 3. l. vxorẽ. §. hæres. vel legatarius. Mihi non videtur, quod ista sit bona similitudo, & quod grauari possit fauore religionis, ar. ff. de relig. l. sunt personæ. & ff. de vsuf. l. locũ. in prin. nec ẽ hic simonia, sed iudicij pietas, cum tale relictum absq; dubio sit relictum pro anima testatoris, & ad
5 pias causas, vnde cũ non ad turpem causam referatur, † sed ad piam, & honestam, debet officio Episcopi ad effectum produci, vt ff. de annu. leg. l. Quintus, §. Pomponius. sicut si testator iussisset monasteriũ fundari, nam certe in hoc includitur ibi monachum debere recipi, nam non est monasterium, nisi per monachos; & nõ est dubium ꝙ talis dispositio valeat, vt ext. de resta. c. nos quidem. & in Authẽ. de eccle. tit. §. si quis oratorij dominum. Non ob. ff. de ope. lib. l. Titius, ff. de leg. 1. l. plane, la 2. §. fin. quia solue, vt not. eo. tit. l. filiusfa. §. secundum vulgatem, & ff. de
6 cond. & dem. l. si cui. † Secundo oppo. nam hæres instituta sub cõdõne matrimonij erat neptis, ergo non valuit testm̃ vt ℨ. eod. l. si pater. Sol. text. respon. quia loquitur in auo materno, sed lex
7 cõtraria loquitur in suo hęrede. † Tertio oppo. b dr̃ hic, ꝙ si non stat per nepotem, potest hæreditatem adire, cõtra imo venit iure extraordinario, i. per bonorũ possessionẽ septimam, extraordinariam, de qua in §. nouissime. Inst. de bo. pos. & non iure ciuili, vt ℨ. eo. l. si côditioni. So. quidam concedunt oppositionem, & ita innuit ibi gl. & la. But. hic. Sed hoc est falsum, quia immo
8 de iure ciuili defertur, vt ff. eo. l. iure ciuili. † Not. n. quod text. dicit, iure ciuili, ergo ordinario, vt ff. de reg. iur. l. iure ciuili. & ff. qñ dies leg. ced. l. si post, §. item. & hoc quãdo conditio hr̃ p impleta de iure cõi. sed si habetur pro impleta de iure speciali contra ius commune, tunc est necessarium extraordinarium remedium, vt ff. de statu. liber. l. peculium, §. cum seruus, ergo qñ non stat per eum, cui relinquitur, sed per alium, iure ordinario uocatur. In libertate aũt est spãle, ꝙ si stet per eũ pp inopiam, deinde mortuo eo, cui dari debebat, pign. or fortuna successit, & sic modo non stat per eum, sed per casum mortis, potius iure priuilegij libertatis q̃ iure communi admittatur ad libertatem, quę uidebatur extincta. similiter iure ordinario quis admittitur nisi æquitate prætoris contra scriptam iuris rationem quis vocetur, vt ff. ad Treb. l. facta, §. si in danda. & not. ff. de iniu. test. l. cum
9 in secundo. p la. de Are. † Quarto oppo. & intro propriam materiam leg. & vr̃, ꝙ licet non stet per honoratum, condõ tamen non fingitur impleta, vt ℨ. de cõdi. inser. l. legatum. Sol. omissis crussis, ibi stetit per rerum naturã, hic per hoĩem, cuius fauore debebat impleri. & est rõ dñię, qa factum nostrum nobis obesse potest, sed alterius factum non dẽt nobis obesse, vt ff. de iure & fac. ign. l. iniquissimum. Ex hoc igitur not. duo in conditione mixta

ADDITIONES.

a A. B. Opp. & uidetur. An valeat legatum factum monasterio, si receperit quem in monachum, vide gl. no c. ne facis. de simo. Bar. in l. Titio. §. 1. de cond. & de. Do. Io. in l. ille autem, ff. de hær. instit. Bal. in l. 1. infra de his, quæ pœnæ nomi. & Bart. in l. vxorem. §. hæres. de le. 2. & Bal. ibi elegantius loquitur, quam in locis præalle. & l. si filius, ff. de condi. inst. & uide eundem Bal. in l. fi. de spon. & bonam gl. in simili in c. 1. de ele. non resi. & Bal. in l. 1. de his, quæ pœ. no. dixit, quod si relinquunt loco. non est simonia, secus si personæ, puta si Abbati lego. uide text. not. §. si quis autem in Aut. de sanc. Epi. & ita etiam transit. D. Pe. in repe. c. nemo potest, de reg. iu. in 6. Bal. in l. si quem, C. de epi. & cle. & in l. fi. C. de do. promiss. & Bar. in d. l. Titio, §. fi. & in l. 1. §. si parẽs, ff. si quis a par. fue. manu.
b A. B. Tertio opp. An seruus ueniat in libertatẽ ex testõ, an de iure cõi contra determinationẽ Bal. hic, & Bar. in l. in testõ. ff. de cond. & demo. uide tex. l. Stichum, §. pe. ff. de sta. lib. & Io. in l. in testamento, præallegat. la 2.

mixta. Primo.n.no. ꝙ si deficit per casum. i. p rerum naturam, deficit relictum. Secundo no. ꝙ si deficit per hominẽ, non deficit relictum, ut in solutione dixi. † Quinto a oppo. ꝯtra primum notabile, & vr̃ ꝙ licet deficiat p casum, valeat relictum, vt ff. de leg. j. l. si fundum p fideicõmissum, §. Iulianus. Solu. ibi non fuit cõdõ, licet modus: nam non exunguit legatum licet quis a modo, vel onere, casu liberetur, vt ff. de leg. 2. l. Lucius, §. quilquis. & l. codicillis, in prin. in glo. & de cõd. & demon. l. si quis eum. Sed in conditione secus est, quia aliud est non incipere, aliud deline re post ius quæsitum. vt ff. de cond. & demon. l. Titio vsusfructus. Sexto oppo. contra secundum not. ff. de condit. insti. l. vtet ea fratribus. ibi, qui ex his, &c. Sol. ibi stetit per alterum voluntate testatoris: nam vbi testator dat certam formam, illa forma est seruandæ, & sic non ob. † Septimo oppo. & videtur, ꝙ licet deficiat conditio pp quãcunq; impotentiam, non deficiat relictum, vt ff. de condi. instit. l. quæ sub conditione, §. quoties, Solu. ibi in conditione potestatiua, in qua sufficit effectus honorati licet effectus per casum sequi non possit, nisi culpa præcederet casum, sed hic loquimur ĩ conditione mixta, in qua testator magis grauat honoratum, quaot in mera potestatiua. quia † conditiones potestatiuæ sunt leuiores, & non pendent ex insidijs fortunæ, vt ff. de hære. insti. l. suus, §. puro. & j. de caduc. tollen. l. j. §. si autem aliquis sub conditione. Cui.n. magis fauet testator, eidem magis fauet lex, vt ff. de cond. & demon. l. in testamento ita & l. militā, §. fin. † Octauo opp. b & videtur, ꝙ qualibet conditio facto hominis impedita, faciat cessare dispositum, vt ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius, §. idem Iulianus. Sol. ibi hum. ille erat extraneus, hic autem erat particeps eiusdem conditionis. Vnde ibi impedimentum ascribitur casui, hic autem ascribitur personæ, in quam debebat impleri cõdtio. Idem dico si stet persona, sine qua non põt impleri conditio. Nam si stat per eam, habetur cõditio pro impleta, vt ff. de condi. & demon. l. si Titius statuas. & ideo c si aliquis instituitur hæres sub conditione, si construxerit Ecclesiam in domibus suis, & Eps non vult dare licentiam ędificandi ibi Ecclesiam, habetur conditio pro impleta. Idem si quis ꝓhibeatur contrahere matrimonium cum filia sanct. & pater non consentit. & adde quod not. s̃. de donatio. ante nupt. l. si præsidi. in vlt. gloss. Nono oppo. de l. quibus dieb. in princ. ff. de condi. & demon. vbi nec pro impleta, nec pro defecta habetur, sed differtur. Solu. ibi non erat conditio extincta, sed suspensa, quia quod differtur non aufertur, vt j. de fideicommiss. lib. l. deberi. † Decimo & vltimo oppo. quod indistincte si deficit conditio, deficiat relictum, vt j. de caduc. tollen. l. j. §. sin autem versi. ꝙ si in medio. Sol. in conditione casuali, vel mixta ea insidijs fortunæ hoc fatearis, sed in potestatiua & mixta ea plurium potestate, non ex insidijs fortunę, dic ut dixi superius. Et prædicta vera in conditione de futuro, sed cõditio facta de præterito vitiat indistincte, nec vnquam pro impleta habetur, vt ff. de iniusto testa. l. cum in secundo. Item prædicta † vera in conditione honesta, secus in turpi, quæ nunquam vitiat relictum, vt ff. de cond. & demon. l. obtinuit. & l. j. ff. de cond. insti. † Ex prædictis apparet, ꝙ conditionum quædam est potestatiua simpliciter; quædam mixta ex facto duorum; quædam mixta cũ fortuna; quędã casualis simpliciter & absolute. Primo casu si stat per factum naturæ, conditio habetur pro impleta, secus in alijs trib. casibus. Adde tamen, ꝙ si conditio est apposita fauore honorati solius, vel saltem principaliter, licet cesset conditio, non tamẽ cessat relictum, vt j. de lega. l. j. & dic vt ibi, & ff. de cond. & demon. l. illis libertis. † Quæro hic, nunquid conditio dandi sit conditio potestatiua? Glo. sentit hic, ꝙ non, sed est mixta ex facto duorum, l. dantis & recipientis: nõ dico, ꝙ sit mixta ex insidijs fortunę. Vñ in ista cõdõne habẽt locũ regulę ꝗ loquunĩ de condõne mixta, fauore tñ libertatis iudicamus eam potestatiuam simplr. ita not. hic in gl. magna prope finẽ, ibi dũ dicit, Idẽ est in illa, &c. Non obstat ff. de hære. insti. l. suus, §. põt. q ibi nõ attendit potestatiua, vel mixta, sed facilis & difficilis. † Secundo q̃ro de hac cõdõne si manumiseris seruũ, an sit mera potestatiua? & dic, ꝙ sic: q serui inuiti libertatem consequunĩ, vt not. sup. de manumiss. testam. l. fi. † Tertio quæro, nunquid quando quis impeditur facto tertij, an conditio habeatur pro impleta? & dictum est superius quod non, quando ille tertius impedit? delinquendo, vt l. inde Neratius, ff. ad leg. Aquil. si autem impedit de iure; aut hoc agit directe, vt impediat existentiam conditionis, & tunc habetur pro impleta, vt. l. 3. de condi. ob cau. aut non intendit hoc directe, sed per quandam consequentiã hoc, resultat, & tunc non habetur pro impleta, vt l. 3. §. si quis seruũ & l. omne, ff. de sta. libe. aut dubitatur, & tunc uidetur impedimentum præstari, ne impleatur directe, vt l. 3. eo. tit. secundum Barto. in d. l. in testamento quod est not. & multum limitat id, quod dixi sup. per l. si Titius statuas. † Quarto quæritur an hæc conditio, si fundum dederit, dicatur consistere in facto? Et uidetur, quod sic, quia requiritur traditio, & ff. de vsufru. l. 3. §. dare. sed dic contra, vt ff. de præscr. ver. l. naturalis factum enim hoc venit incidenter, non principaliter pp se, & ideo inspicitur datio, & non factum, vt s̃. de dolo. l. cum proponas, & ff. de cõdic. ob cau. l. fi. ff. de ver. ob. l. 5. in fi & ff. de sta. lib. le. 3. §. item Capua. † Quinto quæro, an conditio si fundum vendiderit, dicatur consistere in facto, uel in dando? & videtur ꝙ consistat in facto vt l. e. consilio, §. fin. de cura. furio. & ff. de act. emp. leg. si hæres. & ff. de peti. hęre. l. in æstimationibus. in gl. In cõtrarium, quia effectus eius est datio si grauatus erat dñs, vt ff. de lega. 3. le. vxorem, §. agri plagam. & ff. de leg. 1 l. si fideiussor. in fi. per Dy. facit quod no. per Cyn. j. cõia de leg. le. 1. Dic, ꝙ est conditio mixta faciendi & dandi, quia factum mixtum obtinet, vt s̃. de act. emp. leg. si traditio. & ff. de verb. obl. leg. in conuentionalib. §. fina. † Sexto quęritur, nunquid difficilis cõditio habetur pro impossibili? & videtur ꝙ sic, vt ff. de leg. j. l. apud Iulianum, in fi. & ff. de verb. oblig. l. continuus, §. cum quis sub hac. & ideo si relinquitur sub aliqua conditione, quæ non possit existere, nisi per dispositionem principis, talis conditio habetur pro non adiecta, nisi esset cõditio, quę esset de substantia, vt si pater relinquit filio spurio sub conditione legitimationis, vt ff. de hær. insti. leg. in tps. † Septimo quæritur, d nunquid ille, qui debet aliquid dare, vel facere, causa implendæ conditionis, teneatur ire ad domum illius, cui debet dare, vel facere nam ex hoc cõditio difficilior redditur? Sol. vt ff. de condi. & demon. le. tales, §. Pulcus, † Octauo quæritur, nunquid in conditionibus potentia significet actum? & vr̃, ꝙ sic, vt ff. de statu. lib. l. 3. §. si quis. Interdũ tñ actus signat aptitudinẽ, vt ff. de fideic. lib. l. Thais. §. Splendophorus. & ff. de vul. & pu. sub. leg. qui habebat propriẽ uero actus actum sighat, & potentia potentiam vt ff. de stat. lib. l. Stichũ, §. Stichus. & d. l. Thais, §. 1. s̃. de nup. l. sancimus, ff. de condi. ob cau. l. quod Seruius. & facit ad no. p Barto. ff de hære. insti. leg. suus. §. sed & si filio. † Nono quęro, e an tempus implendi conditionem currat ignoranti? f & dicendum est, ꝙ non in conditione potestatiua, vel mixta, vt ff. de cond. & dem. l. a. nec enim potest deficere antequam incipiat, ar. ff. eo. ti. l. hæc condõ. ver. benigne. Item nõ debet currere impedito per ignorantiam facti, ar. eo. tit. l. si iam facta, §. 1. & l. quibus dieb. in prin. nisi forte sit tempus precisum, qđ differri non possit, vt eo. tit. le. conditionum quę in fi. † Decimo quæritur, si relictum sit alicui sub conditione, si vicerit in colluctatione, & non vicit, tamẽ nõ stetit per eum, an consequatur relictum? & dic ꝙ non, quia talis est natura conditionis, vt requirat factum non conatum, vt legitur & no. ff. de verb. obl. l. in executione, §. fina. † Vndecimo quęritur, g testator reliquit fratribus Prædicatoribus centũ pro sepultura, tandem decessit excõicatus, ita ꝙ sepeliri non potuit: quęritur vtrum fratribus debeatur legatum hoc, namq; testator facit, quod cõdõ non possit impleri: & Dñs Dy. determinat istã quæstionem in l. miles, §. fi. ff. de adul. & dicit, ꝙ relictum debeĩ, quia habetur conditio pro impleta, ea quo per testatorem stat quominus impleatur. quod est no. & menti tenendum. † Duodecimo & vltimo quæritur, pone ꝙ ista neptis consecuta est hæreditatem, quia stetit per filium Anthulli, postea ille uidens hanc diuitem, pœnitentia ductus vult eam in vxorem, ipsa non vult eum in virũ, quęritur nunquid debeat hæreditate priuari? Pet. dicit, ꝙ sic, arg. l. vltimę, ff. de condi. insti. quod non videtur uerum, quia sufficit ꝙ momento aliqua conditio fingatur impleta, vt j. eo. l. si quis hæredem. Istud est certum. h quod si filius Anthulli medio tempore accepisset aliam vxorem, & ea mortua vellet contrahere nuptias cum ista conditionaliter instituta, ꝙ hæc ei nubere non tenetur, quia hæc conditio de immediatis nuptijs intelligitur, vt ff. qui, & a quibus leg. matrimonij, & ff. de diuor. l. quod ait. §. proinde.

ADDITIONES.

a And. Barb. Quinto. Et ille tex. est melior, qui sit in mte, secundum do. Io. in l. in testamento, la 2. ff. de cond & dem.

b And. Barb. Octauo op. Et de intellectu illius §. vide do. Io. And. in præall. l. in testamento, la 2.

c A. B. Et io. No. ꝙ si quis instituitur his sub conditione, si construxerit, capellam, & Eps eum impedit, conditio habetur pro impleta, sed an tunc debeat illud conuertere in aliud legatum, vide Bal. in l. 1. uit. de his, quæ pœnæ. & quæ ibi no.

d And Barb. Septimo quæritur. An adimplens conditionem, teneatur ire ad domũ eius, cui dare debet, vide tex. l. suus, §. puto. & ibi Bal ff. de he. insti.

e A. B. Nono quæro. Vide, quod Ang. & Bar. no. in l. genero, ff. de his, qui no. infa. Bal. in l. annus, ff. de cal. Bar. in l. pe. ff. si quis testa. lib. esse iuss. Bal. in l. si quis in graui, §. si cuto omnes, ff. ad Syll. Bal. in l. 1. iof. de his, quæ pę. no.

f Ignoranti. Adde quod dixit Bal. in l. quandiu. sup. qui admi. ad bo. poss.

g A. B. Vndecimo quæritur. Et ibi vide Bar. facit, ꝙ si testator fuit causa inimicitiarum inter hæredem, & eum, ꝙ non reuocatur legatum. Bar. in l. cum tabulis, §. j. ff. de his, quib. vt indig. item si sit arbiter inimicus, repellitur. falli si pars fuit causa illius inimicitiæ, l. licet, ff. de arbit. Idem dicam in teste. vide tex. sing. l. 1. §. cum quis, ff. de quæstio. & Bald. in l. sed & si quis, §. illud, ff. si quis caut. Et quod singulariter dicit Ioan. And. in tit. de indi §. specialia, in additio. quæ incipit, & hoc no. Salic. in gl. sing. l. athletæ, in §. dat remissionem, ff. de excusa. tut.

h And. Barb. Illud est certum. Et posset induci illud ad quæstionem de collegio Brixien. vbi interrogatus multa allegaui. d. Io. concordauit opi. in l. in testamento, la 2. de condi & demon. ff. nam dicit, aut hæres soluit legatum, & tunc procedit opi. Bal. aut non, & potest opp. de impleniento, & procedit opi. Cy. tu vide tex. in d. l. matrimonij, & quæ ibi no. D. Fein. d. de Parmb.

LEX

LEX II.

1 *Matrimonium non est licitum inter consobrinos.*
2 *Auxilium extraordinarium, qualiter intentari debeat.*
3 *Libellus facit fidem contra libellantem.*

Conditioni. Si institutus condõni non paret, substitutus vulgaris admittit.h.d.adde qđ no. ℑ.de in.de l.l.suum.Opp.de l.si pr,ℑ.eo.Sol.ut in gl.† litẽ op. ꝙ inter ꝯsobrinos,non sit licitũ matrimoniũ,vt in c.non dẽt. ext.de consan.& affi.Sol.aliud iure fori,aliud iure poli,ſm gl.3.Tu dic, ꝙ ista lex non obtinet hodie nec iure fori,nec iure poli,qa ius ciuile cedit iuri canon.in mã mr̃imoniorum,& idẽ in iure municipali,& consuetudinario,vt ext.de spon.c.r.& no.in c.statuiũ de hære.lib.6.in Nouel.& tñ in casu huius legis institutus, tanq̃ pure institutus repellet substitutũ, cũ ꝯdõ turpis habeatur ꝓ nõ adiecta.† Tertio oppo.de l.Titia,ff.de verb.obl.Sol.ut dixi s̃.l.ꝓxima.Quero,quid est dictum,extraordinario auxilio.Rñdentur qdam.i.officio iudicis, q̃ expositio nulla est, cũ loquatur lra in instõne hr̃dis,& nõ in legato. & certum est, ꝙ pro iure instõnis consequendo nõ ꝯpetit iudicis officium,vt l.fi.§.q admit.ad bo. pos.& ió dic,vt dixi s̃.l.ꝓx.† Extra noia a ibi dum dicit, cũ ex his. precib. quas libello, &c. ꝙ statur libello ꝯ libellantem. concordat.de lib.cau.l.cum precũ. ſm Cy. & ℑ. de omni agro deserto. l.cura.lib.11.In gl.nõ hẽbis,in fi. sed illa in ꝯctib. & pęnæ appositione,quæ in mr̃imonio non habet locum,cum libera dẽant esse mr̃imonia a pęna,vt ibi patet hic aũt in instõne conditionali, quæ non dicitur esse poena,secundum Nic.de Mat.

ADDITIO.

a A.B.Extra no.Item statur epistolæ contra scribentem.l.fi ff.de const.pec.c.contra eum,de reg.iur.li.6.c.cum olim,per Io.And.de uerb.sig.& c.cãm quę de rescr.uem statur statuto contra statuentem.item est no.i c.cum dilectus,de consue.& ibi D. Io.de Imo.Et de illo q statur libello contra libellantem,unde singularem practicã Bal.in l.Gallus,§.1.de lib.& posth.& ibi facit sestum, & unde bonum tex. & ibi Bal.contra obligatores se in dubio,in l.fi.sup.de.do.promis.Sed multum obst decisio Dominorum de Ro.309 ubi dicitur,quod si quis dixit Archidiaconatũ esse dignitatem,& erat officium, ꝙ non uitiatur collatio, & sic casus omissus habetur pro expresso,quod no.uide ibi,& in c.super his,de rescrip.

LEX III.

1 *Aequitas scripta extenditur ad æquitatẽ non scriptam per identitatem.*
2 *Casus a paciscente omissus habetur pro omisso.*

Si mater. Condõ emancipationis vr̃ existere non solum per emancipationẽ,sed ẽt ꝑ mortem nãlẽ,uel pr̃is deportationem.h.d.No.ꝙ ꝯdõ collata in vnum casum, implet ꝑ alium,cuius similis est effectus. Itẽ no. ꝙ non refert quid ex æqpollentibus fiat. Itẽ no. effectum non modum considerari.Item,ꝙ habito effectu,non curamus de modo.Item,quod ca a sus a omissus hr̃ pro expresso.facit ff.de libe. & posthu. l. Gallus, §.& qd si tñ.ℑ.de posthu.hære.insti.l.fi.& l. si extraneus. de cõd. ob.cau.arg.ꝯ sol.mat.l.si cum dotem,in princ.de lib.& postbu. l.commodissime.de acq.hære.l.si serunm,§.nõ dixit,& in c.susceptum,de rescrip.lib.6.Sol.in ambitiosis,& restringendis, casus omissus hr̃ pro omisso, nec attenditur ibi similitudo ,ut d. c. susceptũ , sed in fauorabilib. & extendendis, si quidem rõne casus omissi deficit solennitas hr̃ pro omisso,ut d.l. commodissime.Si uero non deficit solennitas, & est eadẽ æquitas , & omnimoda similitudo,hr̃ pro expresso,ut hic. secus si non est omnimoda similitudo,ut l.fin.de his,qui ueniam ætatis impetr.& l. fideicommissam,de condi.& demonst.Adde qđ dicit Io. An.in d.c.susceptũ , in Nouel. ꝙ casus omissus a canone hr̃ pro omisso,vt ext.de tempo.ordi.c. dilectus. Idem si a lege, consuetudine,uel statuto,etiam iurato.de edif.priua.l.an in totum,& de iniur.c.in nostra.ar.ꝯ.ℑ.de inter.l.j. vbi de hoc. Sed ibi una est ęqtas in gñe quo ad oẽs casus , per quos rigor nocet , tñ per prætorem non erat illa ęquitas scripta,nisi in duobus casibus. † Extenditur ergo æquitas scripta ad æquitatem non scriptam , ꝑ identitatem rationis , & quia participant in eodem gñe æquitatis. † Item hr̃ pro omisso casus omissus a paciscente,ut l.fin. de de pact.conuen. Ab appellante.in cle.appellanti, de app. Ab impetrante,c. cum in illis,de præben. A iudice dante.ff.de iud.l.solemus.§.fin.& ℑ.si a non compe.iudi.l. de proprietate. A procuratore dante,vt s̃.de proc. l. marius.& vbicunq; ponderař modus magis.quã finis,vt ff.de uerb.obl.l.ex ea parte.§.insulã.& de iure fisci l.Sanus Florus,§.Cornelio. Non ob.de cond. ob cau. l.si extraneus. quia ibi non per stipłonem (quasi extendatur de casu ad casum) agitur , sed agitur ꝯdictione ob cãm ex defectu causæ finalis,per cuius expressionem tacite sibi prouidit qui dotem dabat : vnde ibi duplex fuit prouisio , una per appositionẽ cãę finalis,& ex ea ibi agitur,alia de restõne dotis distracto matrimonio , & ex illa ibi non agitur , ideo qui allegant leg.illã ad materiam casus omissi, non intelligunt, cum ibi ex natura cãæ finalis casus esset tacite prouisus,arg.s̃.de cond.ob.cau.l.fi. Item cum casus omissus hẽt præcedentis legis ordinationem , tũc nõ hr̃ pro omisso , sed pro tacite disposito ſm ordinationem legis, ut d. l. si cum dotem. Porro si casus tacitus habet in se contrariam rationem expressi,tunc a contrario sensu videtur dispositum de ipso, nam tunc in ꝯctibus habet locum arg. a contrario sensu,vt ff.de pac.do.l.inter socerum. §.cum inter.

ADDITIO.

a Item no.quod casus.Vide Mode.in l.ab ea parte,§.insulam,ff.de ver.obl. & quod no.io l.2.sup.de his,qui ve.æta.impe. Et quod ounquam [minor factus maior] vigore statuti sortiatur effectum maioris.vide glo.fin.in l.1.inf.si de momen. poss. fue.ap.& de hac materia vide Io.An.in rub.de feu.in add.Spec.in summa. No. ꝙ fit extensio ad casum dimissum ratione æquitatis. vide quod no. Bald. in l.si cum dotem, in fi.ff.sol.mat.Sed vide Io.And.in addi.Spec.in tit.de testa.§.1. & in addi.quæ inci.quarto quæro vbi tenet contra. ego dixi in consilio , quod facio in Sicilia pro Comitatu illorum de Rubeo,contra illos de Barefio.

LEX IV.

1 *Filius non potest institui sub conditione non potestatiua.*
2 *Conditio si est mixta,casibus fortuitis potest deficere.*
3 *Testamentum conditionale non valet in filio in potestate.*
4 *Filius potest institui sub conditione.*
5 *Conditio quando continet prouisionem non vitiat institutionem.*
6 *Filius sub conditione casuali potest institui.*
7 *Institutio conditionalis potest hodie fieri, & quomodo intelligatur .*
8 *Conditionalis institutio,quare non valeat in filio in potestate .*
9 *Conditionis bonæ, vel malæ distinctio,non probatur lege.*
10 *Institutio sub conditione,cum nupserit,est valida.*
11 *Serui sub qualibet conditione possunt institui.*
12 *Conditio non habet locum in nepote.*
13 *Conditio aliquid probandi dicitur mixta.*
14 *Exhæredatio non potest fieri sub conditione.*
15 *Exhæredatio in posthumum potest fieri sub conditione.*
16 *Hæres sub conditione institutus potest succedere.*
17 *Fortunæ fauor reducit aspera in vias planas.*
18 *Pater non præsumitur imponere onus impossibile filio.*
19 *Iura sua perdit ,qui consentit .*
20 *Testamentum in quo filius in ptãte est præteritus . non potest approbari .*
21 *Testamentum,in quo suus est præteritus potest approbari .*
22 *Filius sub conditione potestatiua potest institui.*
23 *Institutio dicitur captatoria quando vnus institutionem suam ponit in institutione alterius.*
24 *Facilius sub conditione potestatiua institutus,potest renunciare .*
25 *Conditio potestatiua si febris superueniat ,an habeatur pro impleto .*
26 *Suus non transmittit ad hæredem impletionem conditionis.*
27 *Cuãdo potestatiua filio instituto iure certa adiecta ,an statim sit implenda.*
28 *Exhæredatio in defectum conditionis qualiter possit iustificari .*
29 *Pater quando exhæredat filium,arguit contra eum.*
30 *Hæres vnicus institutus finaliter a seipso potest exhæredari.*
31 *Conditio potestatiua,viuo testatore non potest impleri.*
32 *Honoratus in vnum casum,in contrarium casum dicitur priuatus.*
33 *Hæreditas vni collata,an videatur alteri adempta.*

Si pater. Si filius sub † condit. non potestatiua.l.casuali, vel mixta,instituatur a patre: testm̃ non valet, nisi habeat cohæredem, & sit exhæredatus in conditionis defectũ h.d.Primo ponit regulam.secundo per regulã determinat quẽdam casum,ostendens casum regulæ conuenire.secunda ibi,cũ autem.Casus.Pater filium peregre morantem pro parte hęredẽ instituit,sub cõdõne si reuerteretur in patriã,mortuo patre , filius vult in totum ab intestato succedere, dicereque testm̃ nullum , & excludere cohæredem extraneum,quæritur an possit? Imperator antequam rñdeat:pręmittit rřam generalẽ , ꝙ filius in potestate non potest institui sub condõne non potestatiua, pr̃.n.q sic testař,non iure testatur.† Ex hac regula infertur ad quæsitũ , nam cum condõ sit mixta,quia fortuitis casibus põt deficere,sequitur ꝙ dictum testm̃ non valeat,& ꝙ filius ab intestato succedit,supple excluso cohærede extraneo,cum non ponatur exhęredatus in defectum condõnis. h.d. ponendo casum pinguem . Potes etiam ponere casum in nube , & tunc casus non erit purgatus, sed ruminandus per qõnes,& oppõnes. Not. filium pure instituendum. No.† condõnale testm̃ non tenere in filio in potestate. No.exhæredationẽ sub condõne fieri posse. No.filiũ sub cõdõne institutũ,statim adire posse hæreditatem. † Opp.a & vr̃, ꝙ filius possit institui sub condõne,vt ff.de bo.lib.l.si libertus , §. existimo. Sol.sub condõne potestatiua põt institui,vt ibi,sed sub casuali,vel mixta non,vt hic.Sed opp. & vr̃, ꝙ ẽt sub casuali, cũ interim habeat bon.possessionem ſm tab.vt l.æquissimum, §.si sub cõdõne,ff.de secun.tab.Sol.si vult venire per ſm tab. põt, vt ibi,sed si vult dicere nullum,ẽt põt,vt hic. Vel ibi loqui̇̃r in emãcipato,& non in suo, vt ff.de ꝯtab.l.3. §.si sub ea . Vel dic si habet cohęredem,non habet interim secundũ tabu.per not. in l.x. ff.si pars hære.peta. Si aũt non hẽt cohęredẽ, tunc sic, prima verior.

Opp.

ADDITIO.

a And.Bar.Oppo.videtur.Et illum tex.tene menti ſm D.Ioan.quod licet in statuto sub conditione posito,si non potest impleri vltimo vitæ spiritu,non valet,nisi esset facilis ad implendum.

5 †Opp. tertio, a quod conditio potestatiua remouetur, & remanet instô pura, vt de inoff. test. l. quoniam in prioribus. Sol. concedo, q̄ licet olim valeret testm̃, vt conditionale, quãdo erat potestatiua conditio, tñ hodie valet, vt purum. hoc intellige, si talis conditio contineret grauamen, licet paruum. sed si contineret prouisionem, secus. arg. notatorum in l. cũ ex filio. in princ. de vulg. subst. vt si filio excommunicato apponatur cõdõ, si petierit absolutionem. Nam hoc est consilium, & non grauamen, & consilium patris sequendum est, & non spernendum, vt ff. de curato. furio. l. si furioso puberi. Vel dic verius, q̄ non tenetur sequi consilium, & iõ est in suo arbitrio ipsum sequi, vel non sequi, dũ modo filius sit sanæ & suæ mentis, alias consilium patris prætor 6 sequi dẽt, vt d. l. si furioso. † Op. quarto, q̄ possit institui sub condõne casuali, vt ff. de libe. & posth. l. eum posthumo. Sol. illa condõ apponitur nascituro, & impletur sola natiuitate, vnde natus nunquam se præteritum reperit, vt de lib. & posthu. l. Gallus. in prin. Item illa est condõ necessaria, & tacite inest, & post natiuitatem non suspendit & sic non obstat. Item illa conditio non apponitur filio, sed antequam sit filius, quia antequam sit natus 7 & suus. † Quinto opp. quod hodie possit fieri conditionalis institutio, tñ valeat tanquam pura. s. in legitima dato cohærede, vel eo non dato in totum, quia relictum accrescit legitimæ, omnis namque condõ remouetur de legitima, & remanet institutio pura, vt d. l. quoniam. Sol. glo. concedit hoc hic, & in l. suus, ff. de hæ. insti. Ex hoc sequitur, q̄ lex nostra sit hodie correcta, quia conditio vitiatur, & non vitiat. nimirum, nam impossibilis conditio vitiatur, & non vitiat, vt l. 1. de condi. insti. tñ si sit impossibilis & turpis, quia tunc vitiat odio patris, qui turpem conditionẽ quasi demens apposuit filio, vt ff. de condi. institu. l. filius. Ex hoc sequitur, q̄ cohæres filii non excludetur per filium, cum testm̃ valeat. Ista est opi. glossarum. Mod. Doct. reprobant communi- 8 ter istam op. Nam † ratio, quare filius in potestate dicit conditionalem institutionem non valere, est, quia reperit se præteritũ duob. temporib. s. interim, & post defectum conditionis, ergo testm̃ non est factum rite, nec recte, & peccat in solemnitate & omissione. Sed in l. quoniam. testator erat rite testatus, sed nõ recte, quia aliquid pure filio reliquerat, etiam paruum quid, puta quinque solidos, vt ff. de mino. l. denique. §. sed vtrum. Item instituerat eũ sub conditione in quibusdam vnciis, certe remouet conditio vsque ad legitimam. Nam suppletio, quæ fit in quantitate ad submouendum querelam, fieri debet similiter in tempore & conditione, qa vtrunque ad quantitatis considerationem puertit, vt ff. ad l. Fal. l. in l. Fal. nõ hr̃ pro puro. & l. si constante, §. quoties. ff. sol. mat. & l. si mãdauero tibi, vt pro me. in prin. ff. mãda. licẽ pt. l. qm̃, loqui in emancipato, instituto sub casuali conditione, quia valet testm̃, vt d. §. si sub ea. & conditio amouetur in legitima p d. l. quoniam. & si dicatur, q̄ iure nouissimo est idẽ in emancipato, qd in suo, vt no. in §. exhęredatos. in Auth. de hæredi. & Falc. l. qñ emancipatus præteritus est sine causa? Respon. hoc verum in mera præteritione, secus in præteritione mixta cum institutione, vt d. §. si sub ea. Item l. quoniam, procedit simpliciter, qñ mater testatur, quia omnis noua querela succedit loco antiquæ querelæ, quæ funditus extirpatur per d. l. quoniã. sed in filio in potestate instituto tantummodo sub cõditione casuali, vel mixta, nihil inuenitur imputatum. & ideo d. l. quoniam, est situata in tit. de inof. test. non in tit. de li. præter. & ideo testamen. non valet, quia condõ apposita facit deficere ordinem & solemnitatem legalem. Ponam ergo, quod pater filium instituit in dote futura. certe ista verba sunt condõnalia quia dos conditionẽ includit, vt l. tali. ff. de iure dotium. ergo testm̃ erit nullum. Richard. Malumb. disputando tenuit, quod valebat, spreta inualida condõne, nam melius est perimere condõnem, quam totũ testm̃. & allegauit de inoffi. test. l. scimus, §. cum aũt. & idem cõsuluit Barr. per d. §. Et hoc verum, qñ condõ supposita certę personæ, respicit actum, sed qñ condõ respicit personam declarandam ex condõnis euentu circa ipsum actum, vt si pr̃ dicit, instituo illum filium meum, qui libertam duxerit in vxorẽ, In hoc casu non hẽt locum l. qm̃. vt l. commodissime, de lib. & posthu. per Bar. in l. 1. §. sed & si quis ventrem, de vẽtre in pos. mit. Ray. dicit, q̄ in illo §. cum aũt, non consideratur præteritio, sed sola ꝯdõ [illegible] tollitur. Sed hodie consideratur præteritio, & iõ ille §. est correctus, vt ibi notatur. æque posset dici in condõne fauorabili stare gl. Exemplum in conditione huius leg. quia propria cuique patria gratissima est. Idem in condõne matrimonii, ff. ad Treb. l. mulier, §. cum proponebatur. sed si esset alia condõ non habens implicitum pr̃is consilium, sed magis pr̃is odium, tunc sit vera opinio ꝯtria, arg. ff. de inof. testa. l. Titia. iniustis. n. patribus magis est obuiandum, vt j. de fideicom. l. pen. quam patrib. incircumspectis, & inconsulte testantibus, qui naturalem habent erga filios charitatem, tñ nesciunt subtilitatem legum; pauci. n. sciunt consilium Galli, & Velleij, nec credit se male testari, qui pie & pro bono, & cõmodo filij testatur, & lex duodecim tabularum, ita erat, q̃ vigebat in puritate prima. Sed mali & duri patres deleuerunt cãm nouis legibus, & magis mali filij, & hinc est orta prouidentia auth. ex cã. Nam nemo præterit, & exhæredat filium, nisi qa odiosus est, & si enim instituisset, præstaret legata: ergo si ea pręstaret filius patri gratus, multo magis præstat odiosus, vt l. maximum vitium, in rõne sui, j. de lib. præte. Pr̃. n. q uoluit præteritum, vel exhęredatum nihil hr̃e, multo magis voluit eum minus hr̃e, & grauare, si succederet, ne plus habeat odiosus filius, quam non odio habitus, pater. n. non facit iniuriam filio exhæredato, vel pterito, nisi in legitima, & ideo sufficit illam iniuriam auferre, & de reliquo legata p̃stet, ut in §. aliud quoque capitolum, in Auth. vt cum de app. cog. Instõnem aũt extranei non præstat extraneo, quia non est grauamen impositum hæredi qa instõ non dr̃ grauamen alicui annexum, vt b ff. de acqui. hæ. l. ex senatusc. † Aduerte, b quantum ad l. no- 9 stram, condõnis bonę, & malę distinctio lege non probatur; nã conditio erat bona, tñ dispositio resultabat non solemnis, remanet ergo pro nihilo ista distinctio. Quia quod caret lege, non curat legis minister, ut sup. de col. l. illam. & in Auth. de non elig. secundo nuben. §. Gregoria, Et iõ dico, q̄ tres sunt casus. Aut instituitur sub condõne casuali, vel mixta suus, aut emancipatus, aut nec suus, nec emancipatus, puta a mr̃e, similis distinctio notatur sup. de collatio. l. si emancipati. Primo casu opinio gl. est, q̄ valeat testm̃ rescissa condõne legitima, per l. qm̃. ad cuius legis interpretationem mouetur d. §. cum aũt. qui interpretantur dictam l. in conditione casuali. Sed aliorum opinio est, q̄ l. qm̃, nõ loquatur in præterito, sed in grauato: ergo non loquitur in nostro casu, cum instituens dicto modo sit præteritus s̃m quid, licet non simplr̃. Nam cum præteritio sit non ens, certe non ens non pt̃ tolli, qa non est dare super non ente remotionem. Nam qđ nihil est, remoueri non põt, sed illa rõ non vr̃ bona, nam nõ reuerti ad patriam nihil est, qñ remoueri potest, ut hic. Secunda ratio est, quia l. quoniã, ex titulo in quo situatur, item ex ratione, quæ ibi redditur. item ex cõclusione finali, ex qua concluditur. l. odio quærelę, non vr̃ loqui in mera nullitate, quæ ex prætentione contingit. Non obst. §. cum aũt. qa Iustinianus ibi non attendit præteritionem, quæ nouo iure Authenticorum attendit, sicut antiquitus iure digestorum, vnde in §. cum autem, s̃m illa tpa non deficiebat solennitas, sed commoditas, quæ com- 10 moditas reprę̃sentatur per d. §. † Ego tam consului, q̄ institutio illa, cum nupserit, valeat: qa ubi dies infertur in ꝯdõem. condõ est tacita: & remota die, remouetur conditio, vt de cond. & demon. l. 1. in fi. quasi enim ex interpretatione. s. inductione, & arg. veniens est conditio tacita, sed ubi econtra condõ infertur in diem, tunc condõ est expressa, & ideo ualet institutio condõnalis ista cum nupserit, quia tollitur dies. & per consequens cõditio: imo quia non videtur apposita animo faciendi conditionem, ne testm̃ vitietur, sed in modum simplicis dilationis, sic j. quando dies lega. ced. l. ex his verbis, & ff. de reb. dub. l. quoties secus si dicat, si nupserit. præteritus enim grauari non potest vnde non dr̃ tolli grauamen in præterito, qm̃ in eo nunquã apto modo accidit, vt ff. de leg. 3. l. ea filio. Et hoc in suo, sed in emancipato bene fateor, q̄ valet testamentum, per l. omnimodo, co. titu. nam non est omnimodo prę̃teritus, qui est sub condõne institutus, quia interim hẽt s̃m tabulas, vt d. l. 3. §. si sub ea, ff. de ꝯtab. Tertio casu. s. nec in suo, nec emãcipato, dico valere testm̃, & conditionem in legitima tolli de medio, quia odio antiquæ & nouę querelę hoc est, & nullitas, q̃ succedit loco querelæ, dr̃ querela, & est odiosa. sicut querela antiqua, secus cum nullitas 11 procedit ex ꝯtinuatione dñij. † Sexto op. q̄ sub qualibet condõne sui possint institui, ut l. suus, in princ. de hæred. inst. Sol. aut loquimur in filio, aut in nepote, & vlterioribus. si quidem in filio, loquitur hic, si autem in nepote, & ulterioribus, illi possunt sub qualibet condõne institui, ut in l. ꝯtria, & l. sed, & si conditioni, §. nepotes, ff. de hęred. inst. & l. 3. §. si sub ea, de ꝯtab. & l. 1. §. sciendũ, de suis. & leg. & sufficit eis, q̄ interim habent s̃m tabulas, & istã solutionẽ tenet gl. in §. si sub ea, in fi. & in d. §. sciendũ, & rõ diuę est priuilegiũ filiorũ, qui põt dicere nullũ co ipso, q̄ ius ciuile eis non est apertũ sed in nepotib. sufficit, qa interim hẽnt s̃m tabulas: & si negligunt, imputent sibi, & expectent euentũ ꝯdõnis si nolunt succedere de iure ciuili. Sed q̄ ista dñia sit falsa, ꝓbatur: quia per l. 12. tabol. nepos succedit loco patris sui in ipsa suitate,

---

ADDITIONES.

a A. B. Opp. tertio. No. quando conditio continet prouisionem, nõ uitiat institutionem. an hodie illa l. sit correcta, uide ibi Doc.

b A. B. Aduerte. Vide Bal. in l. quoniam, sup. de inoff. test. & Do. Io. in l. fi. de condit. insti. & ibi saluat Bar. quem oino uide Bal. tenet contra decisionem Bar. in l. suus quoque, ff. de hær. inst. & in d. l. quoniam, in priorib. hoc uoluit Iac. de Ra. & Cy. & omnes Vltramontani in d. l. quoniam in priorib. sequitur Bay. de For. sequitur Richar. sequitur Sab. in l. scimus, C. de inoff. test. sequitur Fran. de Rampo. & Fran. Tig. & de Pis. Ang. in cons. 119 do. Ant. cons. 69 uide Io. de Imo. in d. l. suus quoq;. & ibi gl. uidetur tenere illam partem. uide late eundem in l. fin. de condit. instit. illam partem sequitur Ang. in d. l. suus, & nunc pendet de facto, & consulo secundum eos.

suitate, ergo in ipsa nullitate. probo consequentiã per l. in suis, ff. de lib. & posthu. nam propter suitatem hæreditas est ad suum applicata, ergo alterius esse non potest, vt d. l. in suis. Item probatur per leg. Vell. vt in l. Gallus, §. nunc de lege. Item est expressũ de iniu. test. l. posthumorum. Item hoc dictat ratio, quia subrogatur loco filij. Item representatio, quę repręsentat partem suã, nepos ergo loco patris sui subrogatur pleno iure. Item dēt cum patre censeri. probatur hoc, nam si esset omnimodo pręteritus, testm̃ non valeret. ergo idem si est. Item est pręteritus pro parte temporis, nam pręterito in parte totum obrumpit, vt de iniusto test. l. si ego. Confirmatur nouissimo iure per d. §. aliud quoq; capitulum, quia oportet omnem suum institui, in quocunque sit gradu: sed iste conditionaliter institutus non est omnimodo institutus, quia licet interim non deficiat ordinatio patris, deficit tñ ordinationis effectus, ergo testamentum non valet. Pręterea s̃m consilium Galli, nulla condõ adijcitur nepoti, nisi conditio nascendi. & hanc opi. tenet gl. in d. §. suus, & in d. §. puto. Ex hoc videtur dicendum, ꝙ aut tempore testamenti nepos erat suus, & tunc idem quod in filio, aut post testamentum cępit esse suus, & tunc petat s̃m tabulas, si vult, alias imputet sibi, si patitur sibi labi tp̃s, nam tunc oportebit eum expectare conditionem institutionis. Et ratio differentię est, quia multum operatur essendi principium, ea quo principio nascitur s̃m tabu. arg. notatorum ff. de hęre. insti. l. a. de don. l. pen. & inf. de cadu. tollen. l. 1. §. in primo, & §. pro secundo. Vel dic, ꝙ differentia est solummodo penes principium testamenti, quia vbi suus est institutus sub conditione casuali, vel mixta, testamentum est nullum ab ipso principio. sed vbi nepos, quem pater præcedit, valet a principio. sicut in posthumo pręterito, vt de iniust. testamen. l. 3. §. ex his. tamen rumpitur postea agnoscẽdo, ut d. l. posthumorum, & illa est verior opi. & in l. suus, dic ꝙ erat suus quantum ad patriã potestatem, non quantum ad hæreditatem, vel suus potentialiter, non præsentialiter. & si tu dicas, ergo l. suus, male excipit. Rñd. imo bene, quia non excipit a gradu. Sed not. drãm inter qualitatem filij, qui est suus nascendi primordialitate, & nepotem qui non est suus, tamen esse potest patris mortalitate, & sic est ibi drĩa inter qualitatem hæredum. i. dicere omnis hæres cuiuscũque qualitatis potest hæres institui sub quacunque conditione excepto eo qui est suus, & necessarius, & de hoc ponit exemplum in filio. † Septimo oppo. quod remoueatur omnis condõ in nepote, vt d. l. quoniam. Solu. concedo eo modo in nepote, quo modo dici, & in filio, & aliter nõ concedo, & hęc sunt valde vtilia pro his, quæ relinquuntur in testamentis auorũ. † Item no. ꝙ periculum est in mari, & in terra certe, & in falsis fratrib. & ideo condõ aliquid probãdi ea mixta, vt de cond. & demon. l. Lucius. facit de verb. obligatio. l. eum Romæ. §. Augerius. Intellige, qñ probatio est difficilis, alias cum quilibet implens teneatur probare se conditionem impleuisse, etiam si sit potestatiua, sequeretur, ꝙ omnis condõ esset mixta respectu probationis, quod est falsum. † Octauo op. quod non posset fieri exhæredatio sub conditione, vt ff. de liber. & posthum. l. 3. §. pute. Solu. aut pater filium exhæredat tantum, & non p̃t exhæredare sub conditione, vt ibi. aut instituit, & sub ꝯtria conditione exhæredat, & tunc põt, vt hic. Et est ratio quia in primo casu nunc est, de futuro possibile est ꝙ erit pręteritus, cum in omnẽ casum sit a testatore prouisum, & quicunq; casus existat, trahit se retro ad diem mortis per fictionem, ut ff. de inof. test. l. si qs filiũ. & argu. ff. de cond. indeb. l. Iulianus. † Nono oppo. & vr̃ quod exhæredatio possit fieri sub condõne, vt l. 1. §. sed, & si incertum. de uen. in poss. mit. Sol. ibi in posthumo, qa dum posthumus est in vtero, non rumpit testm̃, qa nõ est adhuc suus, qa nec hõ, ut l. fi. de assigna. li. & l. fi. ff de coll. bon. vnde ẽt præteritus non rumpit antequam nascatur, vt l. 3. de iniu. test. & l. illud, §. fin. de ꝯtab. & tamen aperit edictum alij, vt ibi dicit, qđ est no. dignum. † Decimo opp. dicit hic, ꝙ iste institutus sub conditione succedit. Contra, aut dicis, ꝙ succedit, ex testõ, & hoc falsum, quia non fuit legitime factum, ut hic in prin. aut ab intestato, & certe hoc non videtur procedere, ut ĩ. eo. l. si qs hæredem. uer. uel ita. ubi aperte dicit, ꝙ filius implens condõne, succedit ex testõ, vt ff. de condi. & demon. l. conditionibus pupillus. vbi vr̃ expressum. Solu. dixerunt quidam, aut filius vult condõnem spernere, aut implere. Primo casu non succedit, qa cum possit, & nõ vult condõ q̃ est de gñe mixta, redacta est ad instar potestatiuæ, vt ff. de cond. inst. l. uter. ibi, non quia, &c. imputet. n. sibi, cum sit in sua potestate fauore fortunæ, vt ff. de uer. ob. l. continuus. §. cum ita. nam fauore fortunę reducit aspera in uias planas. Secũdo casu, qõ vult implere, aut exequitur aĩ sui votum implendo, & potest adire de iure ciuili, v. g. pr̃ meus instituit me ĩ octo uncijs, si iuero ad sepulchrum ultra mare pro aĩa sua, fratrem autem meũ instituit hr̃dem in residuo. ego uado ad sepulchrum, ut habeam bessem frater meus dicit, ꝙ hoc nõ prodesset mihi, quia testm̃ est nullũ, & qm̃ apertũ sibi uiã ad medietatem, ut l. si duo, de leg. præstan. Ego dico, ꝙ ipse nõ põt allegare de iure meo ꝯ me, vt ff. de exc. tu. l. amicissimos, §. Lucius, ipse dicit, imo possum, quia iter est mihi apertum non a te, sed a lege pp te, & ideo pp te qđ hr̃e non possum pp me, vt ff. si tabu. test. nullæ exta. l. 1. §. fi. Solu. ergo nõ adire põt de iure ciuili, qui is cuius interest, testm̃ approbauit, qui faceret testm̃ valere, si consensisset patri in actu testandi, qa nulla iniuria fit volenti, vt no. de inof. test. l. si qñ, §. fin. Ex effectu. n. ratum dēt esse, cum non sit qui infringat, vt in Authẽ. de nup. §. qm̃ infirmas, 4. colla. Si autem conatur implere & non p̃t, idem iudicatur fauore filij, ac si impleuisset, qa conatu ipso approbat testm̃, & pater † non præsumitur filio impofuisse onus impose, arg. d. l. vter. in fi. & de cond. inst. l. quæ sub condõne, §. quoties, in fi. & l. Titius, §. fi. de excus. tut. Gl. vero dicit aut filius ille sub condõne institutus, vult testm̃ ap̃bare, aut infringere. Primo casu si vult succedere, pareat conditioni, & tunc succedet ẽt de iure ciuili, quia si p̃t facere valere fratri, vt dixi in l. 2. de ꝯtab. ergo & sibi ipsi, cum sit filius, si non vult parere, imputet sibi quare approbauit. † Nam qui consentit, sua iura perdit. vt l. cum q̃dam, s̃. de admi. tut. & l. sicut, §. vendõnis, ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Secundo casu põt libere dicere nullum, vt hic. † Vndecimo op. ꝯ gl. nam testm̃, in quo filius in p̃ãte est p̃teritus, nunquam p̃t approbari sic, vt valeat de iure ciuili, vt no. de iniu. testa. l. cum in secũdo & l. filio præterito. & s̃. vnde cogn. l. certum. & ff. de ꝯtab. l. quod vulgo, l. posthumo, sup. de ꝯtab. & l. 1. ff. de pet. hær. & de iniu. test. l. posthumus, §. idem. & circa hoc facit quod notatur in filiis. s̃. commu. vtriusque iud. l. 2. Solu. aut est omnino præteritus, aut est tacita pręteritio inducta ex conditionali institutione. Primo casu nõ p̃t sic approbari, vt valeat de iure ciuili, vt in ꝯrijs. Secundo casu [a] potest approbari, vt valeat de iure ciuili, vt in hac gl. Vel aliter, aut vult valere de iure ciuili in fauorem ipsius approbantis, & p̃t, vt hic, aut in fauorem alterius extranei, & non põt, vt in ꝯrijs. Et iõ drĩæ est hæc, nam præteritus statim est suus hæres, continuato in eum dñio de iure ciuili, & iõ non p̃t alius esse suus hæres ꝯrius sibi de iure ciuili, vt l. 1. §. sciendum, ff. de suis & legi. Cum. n. nomen hr̃dis sui nõ possit approbari, ergo alius de iure ciuili repelletur, vt l. qui se patris, s̃. vnde liberi. Nõ ob. l. 2. §. si qs adita qa ibi necessitas erat per accidens facto hoĩs, qui prius aduenerat, q̃ p̃t absorberi remedijs p̃torijs. sed lex 12. tab. non p̃t absorberi per prætorem, quia maiestas legis 12. tab. non patitur. hoc sed ipse idem præteritus bene potest sibi qualitatem dñij mutare, approbandum testamẽtum, vt ff. de hær. inst. l. 3. §. qui fideicommissariam. Ex his apparet, ꝙ si non est præteritus suus, sed emancipatus, vel est filius a matre præteritus, quod si approbat testamentum, erit aliquod de iure ciuili, quia non est facta in eo continuatio dñij. & si esset facta primum testamentum rumperetur, quod est no. † Duodecimo oppo. quod testamentum, in quo suus est pręteritus, possit sic approbari, ꝙ valeat de iure ciuili, vt no. ff. de leg. præstan. l. is qui. & l. si duo. Sol. de rigore iuris ciuilis non valet propter regulã Catonianam; sed de æquitate sic, quia cessante causa nullitatis, cessat nullitas, vt ff. de hær. insti. l. qui soluendo non erat duos Apollonios, tñ ista ratio de causa cessante, habet locum in nullitatib. consumandis, non in nullitatibus consumatis, & ideo suo pręterito, licet post testm̃ emancipetur, vel aliter exeat de potestate, tñ testm̃ non conualescit, vt ff. de lib. & postho. l. sub conditione. In gl. fi. ver. dic, aut p̃teritus renunciat nullitati, aut renunciat hęreditati. Primo casu conualescit de iure ciuili & prætorio. Secũdo casu conualescit solum de iure prætorio. Tu dic, ꝙ fauore fratris testamentum confirmatur de iure ciuili, vt ff. de leg. præstan. l. si duo. vbi filius institutus adit de iure ciuili, sed frater, qui erat in potestate præteritus, iure ciuili omisso, petit contra tab. & ita cum gl. tenent Iac. de Aret. & Dy. & ideo in casu l. filio p̃terito, dicunt falsum omnes, qui tenent, ꝙ filius institutus ibi nõ valeat de iure ciuili pp vitiũ præteritionis fraternæ, quia imo valet de ęqtate iuris ciuilis, vt l. si duobus, §. si prius, ff. de ꝯtab. & si dicatur ergo testm̃ pendet ex voluntate alterius, contra l. receptum, ff. cõm. pred. Rñ. pendet ex voluntate confirmatoria, non dispositoria, vt l. si seruus Męuij, & castrẽsis peculij, in princ. de sti. seruo. † Veniamus mõ ad qõnes. & primo q̃ritur, nunquid filius possit institui sub condõne potestatiua? & dic, ꝙ sic, etiã si non possit impleri ultimo vitæ sp̃ũ, ut d. l. si libertus, §. existimo. ver.

Marginal numbers: 12, 13, 14, 15, 16, 17 (left column); 18, 19, 20, 21, 22 (right column).

ADDITIO.

a And. Bar. Secundo casu. An testamentum, in quo filius est præteritus, poterit de iure ciuili approbari, vide Ang. in l. filio præterito, hic alleg. & ibi Do. Io. & Ange. in l. qui se patris, sup. vnde lib. & l. 1. ff. de pet. hær. Mod. in d. l. posthumo. & vide gl. ꝙ reconualescit de æquitate ciuili. l. si duo. ff. de leg. 1. & hic, & l. suus quoque, in vers. fecerit, ff. de hær. instit. & l. certum, sup. vnde leg. & l. 2. inf. de post. hære. instit. tñ contrariam est gl. videlicet, quod reconualescit de æquitate præt. l. quod vulgo, ff. de contra tab. & l. 1. ff de pet. hær. & in l. 2. de posthu. hær. insti. & l. posthumo, sup. de contra tab. tamen limita dupliciter, posita communi opin. pro vera, quando est tacite præteritus, vt hic. Item quando testamentum fit coram Principe, vt est casus sin. iuncta gl. l. omnium, sup. de test. s̃m Ang. in l. filio pręterito, ff. de iniust. test. & vide Bal. in l. posthumus, ff. de iniust. test. vbi tenet, quod de iure prætorio reconualescit. & in l. posthumo, sup. de contr. & l. certum, per al. Sal. in l. 2. inf. de posthu. hær. instit. tenet, quod de iure sit nullum.

ver. veluti. ff. de bo. libe. nemo. n. põt vltimo vitæ spiritu testari, & tñ sub tali condõne põt institui. Et no. q̃uo pater põt cogere filiũ ad testandum, quod est no. Sed nũquid, si filius facit testõ, & reuocet, dicatur condõ impleta? & dic, ꝙ sic, alias ista ꝯditio esset ꝯ bonos mores. ad hoc ꝭ. eo. l. autepen. Sed pone, pr̃ & mater faciunt testamenta, & nolunt, quod vnum testm̃ valeat sine altero, & ideo pater dicit, Instituo filium meum hæredem, si eum sibi vxor mea sitr hęredem instituerit. & eodem modo & forma testatur vxor dicens, Instituo filium meum, si maritus meus instituet eum cum effectu. Resp. non valet test. etiam iure nouo:

23 † quia instõ est captatoria, qñ vnus instõnem suam ponit in instõne alterius, vt ff. de hæred. insti. l. ille autem. Sed nunquid ista condõ dicatur impleta, si instituatur frater minor, vel seruus pęnæ? & vr̃ ꝙ sic, quia sufficit in condõnalibus merum factum, vt de conditio. & demonst. l. Mæuius. de verb. oblig. l. quidam cum filium. In ꝯrium. nam actus legitimi in iure consistunt, ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. Item nullum testm̃, non dr̃ testm̃ proprie & vere, sed improprie & abusiue, vt l. a. ff. quemadm. testa. aper. & pro hoc facit diffinitio testamenti, de testa. l. 1. Item verba iuris significatiua sunt intelligenda de iure, vt l. 1. si manci.

24 ita sue. alie. † Secũdo quæritur principaliter, filius institutus sub condõne potestatiua, non vult parere conditioni, sed succedere ab intestato, & renunciare testamento paterno, quæritur an possit? & ista quæstio habet duas particulas. Prima, an possit renunciare? & dic quod sic in iudicio, sed non extra iudicium, vt

a dixi in l. 1. sup. de pac. Secunda, posito *a* quod renunciet in iudicio, an possit succedere ab intestato? & dic quod sic, nisi habeat cohęredem testamentarium, vel substitutum vulgarẽ, vt l. suũ, ꝭ. de iure delib. & ff. de acq. hær. l. filium. & ꝭ. de imp. & ali. subst. l. hæres instituta. & ff. de bon. libe. l. si libertus patrono. §. quid er-

25 go. † Tertio quæritur, filius fuit institutus sub conditione potestatiua, modo superuenit febris, & sic non potest implere, vt ff. de re iud. l. quæsitum. an habeatur statim pro impleta? & vr̃, ꝙ sic, quia non stat per eum. Solu. dico quod est potius suspensa, & nõ impleta: & id expectare debemus, donec cesset impedimentum argum. ff. de cond. & demon. l. quibus diebus, in prin. & s̃. de testa. l. cum antiquitas. si autem casus in totum condõnem absorbuit, tunc hr̃ pro impleta, ff. de cond. instit. l. quę sub conditione, §. quoties. nisi testõr mandauerit impleri vere per fictionem iuris, quia tunc non hr̃ pro impleta, arg. ff. de cond. & demon. l. in

26 his. & l. Iulianus ait. † Quarto quæritur, *b* an suus transmittat ad

b hæredem impletionem conditionis? & dic quod non, vt no. ff. de cond. & demon. l. a testatore, ver. Claudius. Sed contrarium no. in l. is cui, ff. de act. & oblig. & istud est verum, nisi testõr fecisset mentionem de filio, & hæredibus eius: nam testator potest facere, quod legatum condinonale trãsmittatur, vt l. 1. sup. vt act. ab hęre. & ꝯ hęr. Et eꝯ põt facere, ꝙ transmissibile non transmittatr̃, vt de cond. & demon. l. in ꝯditionibus primum locum. Quinto

27 quęritur, † nunquid ꝯditio potestatiua adiecta filio instituto in re certa, debeat statim impleri, an qñcunque, nam in legatis statim est implenda, in hęreditatibus qñcunque, vt no. ff. de hæred. instit. l. si quis instituatur. Sol. sufficit qñcũque impleatur. & ista qõ non procedit hodie, cum condõ ista habeatur pro non scripta, quantum est in legitima, vt l. qm̃ in priorib. s̃. de inof. test. nisi proponas eum expresse exhęredatum in defectum conditionis, quia tunc non habet locum illa lex, sed lex nostra, si pater. Dic ergo, quod legitima non æquiparatur legato, & ideo filius qñcunque post mortem poterit eam implere, nisi conditio natura sui habeat certum tempus annexum. de cond. & demon. l.

28 conditionũ, quæ in futurum conferuntur. versi. illa autẽ. † Sexto quæritur, q̃uo põt iustificari hodie ista exhęredatio in defectum condõnis? ꝯditio. n. hr̃ pro causa, vbi sufficit quælibet cã cuiuscunque sit euentus, vt de uerb. oblig. l. a Titio. sed ubi non sufficit quælibet causa, sed reperitur determinata causa, tunc conditio quę non sonat in illam causam, non hr̃ pro causa. Porro non est iusta causa exhęredandi filium, si nolit ad patriam reuerti. Sed respondeo, pone filium ingratum, sed et patrem peccata dimittere, si in patriam reuertatur: si non reuertatur non dimittere, sed ex demeritis eum exhæredare. oportet ergo funda-

29 mentum fieri super causa, non super ambagibus. † Et nota. ꝙ qñ pater exhæredat filium, arguit ꝯ eum, & ideo oportet quod more dialectico ex suppositis concludat argumentatio patris ꝯtra filium: vanæ. n. ranunculæ non concludunt, & vbi non est

30 causa priuationis, ibi non potest quis priuari. † Septimo quæritr̃, q̃uo põt a seipso exhęredari vnicus institutus? Respon. non potest, nisi habeat cohęredem: quia oportet confirmari hęreditatis aditione, nam quicquid in testõ disponitur, licet priuatiue disponatur, debet confirmari per aditionem hęreditatis. de hęred. inst. l. sed & si condõni. §. fi. eadem quoque est regula confirmationis, & infirmationis ex testõ fictis. de lib. & posthu. l. si ita. §. regula. & de leg. 3. l. si iure. per Bar. Dispositio ergo, siue inferat in habitu, siue in priuatione, requirit confirmationem, & adde qd̃

31 dixi sup. de testa. l. sancimus. † Octauo quæritur, si filius est institutus sub conditione potestatiua, nonne inuenit se pręteritum viuo testõre, cum non possit eo viuo conditio impleri, vt l. 2. ff. de cond. & dem. Item post mortem saltem momento inuenit se pręteritum. Rñ. momentum tp̃is non curatur, ar. ff. de condi. & dem. l. si quis ita legauerit, dum vxor mea. Item cõditio, quæ post mortem testatoris non suspendit testm̃, non curatur, vt instituo filium meum hęredem si vixerit cum moriar: vel si capax erit cum moriar, vt l. cum posthumus, de lib. & posth. Nono q̃ritur, pater senex fecit testm̃; & quia indigebat seruitijs filij ob senectutem, instituit filium hæredem sub condõne, si ipsum patrem procurauerit, dato cohæredе, quæro, vtrum videatur eum tacite exhæredare sub condõne ꝯria. l. si non procurauerit? & vr̃

32 ꝙ sic, † quia in vnum casum honoratus, in ꝯrium casum vr̃ esse priuatus, vt ff. de pac. do. l. inter. §. cum inter. & de manumis. testa. l. si quis locuples. In ꝯrium vr̃ casus legis nostræ, vbi requiritur, ꝙ sub ꝯria conditione exhęredetur expresse, & ista forma est data a iure, a qua non est recedendum, vt l. nemo potest, ff. de leg. 1. & l. testandi, s̃. de testa. Item silentium vere, & proprie nunquam est exhęredatio, formaliter tñ hr̃ qñque pro exhęredatione, vt Insti. de inof. testa. §. mater. & s̃. de inof. test. l. si cum vel in vtero. Item sicut instõ hęredis requirit expressionem verborum, l. iubemus, de test. ita exhęredatio suorum, de lib. & posthu. l. Gallus, §. in omnibus, & l. inter cętera, vnde licet conditio habeat implicitam rõnem ꝯriam in ꝯrio, tñ hoc non sufficit, vbi requiritur verborum expressio, ar. ff. de reg. iur. l. ubi non uoce.

33 & ff. de verb. ob. l. quicquid astringendę. † Decimo quęritur, vtrum hr̃ditas vni collata, alij videatur adempta? & vr̃ ꝙ nõ, alias præteritio esset exhr̃datio. In ꝯrium vr̃ d. l. si cum vel in vtero. & de leg. 1. l. quod in rerum, §. si quis. Solu. in dispositione Galli vr̃ adempta, sed in hoĩs dispositione dic, aut homo seruauit formã in sua dispositione, & idem: secus si inutiliter, & non seruata iuris forma disposuit, de leg. 3. l. si iure. & hac lege, cum sim.

ADDITIONES.

a A. B. Secunda, posito. Et potest tunc separare legitimam ab hæreditate, vide Bart. in l. 1. ff. de vul. & pup. & Bal. in l. 1. sup. quando non pe. par. & ibi dedi remissionẽ.

b A. B. Quarto quæritur. An conditio sit statim implenda, vide gl. in l. hæc conditio, ff. de cond. & dem. & do. Io. in l. si quis hæres, ff. de inutilo testa. & vide Bal. in l. in plures. C. de condi. insert. vbi dicit vnum, quod est mirabile, videlicet, quod si complementum est successiuum, potest perpetuo implorari, quandiu naturalis dispositio potest, & si est actus momentaneus, debet præfigi tempus a iudice, vel antecessore, vide Io. de Imo. & alios in d. l. si quis instituatur hæres in diem, & in l. hæc cõdit. ff. de cond. & dem. Cy. in l. 1. C. eo. tit.

LEX V.

1 *Conditio turpis est spernenda.*
2 *Voluntas probatur per factum.*
3 *Concordia est praferenda lucro, item & honestas.*

1 a Reprehendenda. Condõ † turpis *a* non est implenda, sed spernẽda, & qui eã impleuit non commendatur, sed vt pęniteat suadetur, & institutio non viuatur. h. d. No. ꝙ ex facto datur voluntas intelligi. ad

2 hoc allegatur. No. † ꝙ per factum probatur voluntas. No. ꝙ requiritur perseuerantia in eo, quod est legitime factum. Not. ꝙ non debet quis persistere in errore suo. No. ꝙ qui elegit malam viam, debet redire ad bonam. No. ꝙ turpis electio non præiudicat eligenti. No. ꝙ ille, cui paret turpi conditioni, non propter-

3 ea perdit relictum. Not. † concordiam *b* præferri lucro. Item

b honestas lucro pręferri debet, vt ff. si quis omis. cau. test. l. Iulian. Item no. ꝙ magis peccat, qui illicita facit, q̃ qui illicita ordinat.

ADDITIONES.

a A. B. Conditio turpis. Quid in donatione, vide gl. sing. l. quę sub conditione, §. quoties, ff. de cond. inst.

b A. B No. concordiam. An sit tex. loquens de isto verbo, concordia, vide tex. l. fideicommissum, sup. de trans. & quid sit concordia, uide quod no. Bal. in l. 1. ff. de pac. & ibi vide gl. quando porrigitur manus, an videatur facta concordia, ca. cantam, quæ. de rescrip.

LEX VI.

Generaliter. Disiuncta cadens inter coniunctas accipitur pro coniuncta, qñ mens disponentis non verificatur verisimiliter in altero, seu quolibet disiunctorum, & hoc tam in filijs, quam in extraneis. concordat ff. de hęr. insti. l. Lucius, sed q̃uo sciam, si mens disponentis verificatur in aliquo, an ex vniuerso? Rñ. si est conditio, si sine liberis, non verificatur ex aliquo, sed ex vniuerso, secus in alijs conditionib. vt ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta, §. cum ita, & §. vtrumqd̃ est no.

1 *Nepos naturalis an excludat substitutum.*
2 *Bastardi non includuntur in feudis.*
3 *Condõ, si sine liberis decesserit, si apponatur in monacho, quid operatur.*

Testator

4 *Testator si loquatur de duobus filijs, de quo uideatur sentire.*
5 *Pater si teneatur soluere condemnationem pro filio, non intelligitur de bastardo.*

§.Cum autem. Substitutio collata post mortem liberorum, interpretatur nullo ex liberis remanente, etiam si fiat filio naturali. hoc dicit notanter, 1 †Quæro, vtrum a nepos naturalis ex filio naturali, vel legitimo a excludat substitutum? & vr̃ quod non, ut hic in uerbo, iusta sobole. In ꝯtrium vr̃ ꝙ sic, vt ff. ad Trebellia. l. ex facto. §. si quis rogatus. Dicit Dyn. ꝙ aut condõ liberorum apponitur a testatõre, & tunc filius naturalis excludit substitutum, vt d. §. si quis. aut apponitur a lege: & tunc secus, quia fictiones legum iustis filijs, accommodantur, arg. ff. de ritu nup. l. lege Iul. §. nec distinguit. & ideo naturales liberi non arctant testamenta parentũ, vt s̃. de natu. lib. l. fin. versic. sed hęc in his. Bart. dicit ꝯtrarium. nam licet in hac lege condõ subintelligatur a lege, non subintelligitur quasi lex ipsam exprimat, sed quasi eam testõ expresserit. ut l. cum auus, ff. de cond. & demonstra. l. cum acutissimi, ĩ. de fideicom. Nec ob. iste tex. quia intelligo de hoĩe in dignitate posito, q non intelligitur sensisse de filio nãli, ſm eum. Sed ista est diuinatio, & ꝯtex. & ideo dici indistincte ꝙ tacita condõ liberorum non includit bastardos. quia legis affectio non est ad eos, & quia non proprie dñt filij, ut l. filium, de his, qui sunt sui, vel alie. iur. ad hoc facit glo. no. in ca. 1. de baptismo. in cle. quæ dicit bastardos non includi in dispositione legali, quantum ad commodum, & honores. & adde no. per Cy. ĩ. ad leg. Iul. maiesta. l. quisquis. & s̃. de interdi. matri. l. libertinum, ĩ. de adulte. l. verba. & ff. de ritu. nupt. a l. adoptiuus, §. idem tamen. †Scias et, b ꝙ in feudis non includũtur bastardi, vt in c. 1. §. naturales, si de feu. fue. contro. & in ti. hic b finitur lex Conradi. c. quidam. Et est rõ, quia feudum est beneficium, & honor. Idem in emphyteusi ecclesiastica, quia apud ecclesiam bastardi sunt infames, ut no. Azo. de infa. in sum. & ideo non intelligitur sentire de reprobatis, ut d. leg. 2. l. Lucius, §. Lucius etiam si sint legitimati, quia non sunt legitime nati, vt extr. 3 de elec. c. innouit. † Sed quid c si ista conditio, si decesserit sine c liberis. apponitur monacho instituto. vel sacerdoti, qui non põt hr̃e liberos, nisi spurios? Dicit Bart. quod nomine liberorum, significatur ingressus alterius monasterij, ut ff. ad Treb. l. hęredib. §. Titius. Tu dic hoc casu, condõnem liberorum non facere cõditionem. quia ignominiosum est tales liberos habere. vt ĩ. quẽ-4 admo. testam. ape. l. pe. † Vltimo quæro. d quid si duobus filijs instid tutis, testator ita dixerit, si quis eorum decesserit, alterum substituo? Rñ. vt ff. ad Treb. l. Scæuola. Et adde quod dixi post Guil. ff. 5 de in ius voc. l. parentes. † Et si statutum dicit, ꝙ pater teneatur e soluere condemnõnem pro filio, nõ intelligitur de bastardo vel spurio, quia esset interpretatio extensiua. i. ultra distitutionem, & signationem uocabuli, ut d. l. filium. & hac rõne fuit consultum, ꝙ in capitulis, in quibus cauebatur, ꝙ nullus de domo de Petra mala, posset habitare in ciuitate Aretij, quod non includerent bastardi de illa domo, & recte fuit cõsultum, ut no. Bar. ff. de ver. sig. l. fin. q a proprie non sunt de domo, nec de agnatione, nec de iure, nec de consuetudine, nec pñt portare arma illius domus, vel insignia. Ex maxime, q a portare arma est honor, qui non cõpetit bastardis, de spurijs nulla est qõ, quia non sunt nominandi filij ut in auth. ex complexu, eum sim. In gl. Non ergo in si. prima mihi placet. & expone ex dignitate, &c. ut no. in d. l. ex facto. & penultima est melior, vt aliud sit inductum per Iustinianũ in hac l. de nouo. q̃ vr̃ hoc uoluisse, & lex pdicta loquitur, vbi a testatore talia uerba exprimuntur. Nic. de Mat.

ADDITIONES.

a A. B. Quæro, vtrum. An legitimatus excludat substitutum, Ang. in q. nobilis quidam genere tenet, ꝙ sic, D. Ant. in c. per venerabilem, qui fil. sint leg. sed interpellatus ex causa noluit contulere. Sal. hic tenet contra, & sequitur eum Do. Io. in l. ex facto, ff. de uul. & pup. & Bal. et tenet illam partem, in l. si quis ita. de leg. 2. & ibi Do. Io. & in §. si quis rogatus, & uide Bal. in l. fin. sup. de his, qui ueni. æta. imp. Et si statuto cauetur, ꝙ causa compromittatur inter consanguineos, an comprehendatur naturalis, uide Do. Io. in præall. §. si quis rogatus. Et si statuto cauetur ꝙ omnes nobiles cum filijs teneãtur cauere de non offendendo, an comprehendatur naturalis, uide Bal. & D. Io. in l. cum pater, §. uolo, de leg. 2. Et an naturalis teneatur uocare patrem in ius [illegible], uide tex. & gl. l. quia certa, ff. de in ius uoc. & de hac ma[illegible]a, uide Bal. in l. parentes ff. de in ius uocan. l. quisquis, inf. ad leg. Iul. maiest. & in l. cum acutissimi, inf. de fideic. uide D. Ant. & Io. de Imo. in ca. innouit, de elect. & ibi dns. Dom. Abb. & Docto. in cap. in præsentia, de probat. & Ioan. de Imo. ibi.

b A. B. Scias etiam. No. bastardos non includi in feudis, uide Bal. in c. 1. §. naturales, & hic alleg. B[illegible] in l. ex facto, §. si quis rogatus, ad Treb. & ibi Ang. & Bal. in auth. si quis cuinas, C. de sacros. eccl.

c A. B. Sed quid. Si conditio apponatur monacho, si filius habuerit, quid operetur, uide Ang. in d. §. Titius, & ibi Do. Io. & Bal. in l. si quis posthumus, §. 2. ff. de liber. & posth. & ibi D. Io. & Bar. & Doct. in l. hæredib. § si. ff. ad Treb. Et alij aliter dicunt, ꝙ succedit monachus, quia habetur ut filius, quod non placet hic Sal. cum monachus habeatur loco filij, quando alias ingreditur monasterium, non autem quando alias est ingressus, ut per Bal. in c. clerici, de iu.

d A. B. Vltimo quæro. Vide Bar. cons. 46. [illegible] statuto, ubi consulit si statutum loquitur de filio, utrum intelligatur de bastardo, uel legitimo, uel nato ex concubina, & si excludat substitutum, uide ibi.

e Andr. Barb. Quod pater teneatur. Si statutum dicit, quod pater teneatur soluere cõdemnationem pro filio, valet statutum, vt est gl. sing. in rub. de decre. Decu. lib. x. & non includetur bastardus, & hoc tenet hic Sal. & do. Io. in l. ex facto, §. si quis rogatus, & ibi Ang. ff. ad Treb. & D. Ioan. & Bald. in l. Lucius, §. Lucius, de leg. 2. Et an pater teneatur pro filio legitimo, vide Bald. in l. 1. supra ne si. pro pa. & in l. 2. de consti. pecu. & in l. 3. ff. si ex nox. cau. aga. & in l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. & l. 1. §. 3. ff. de ita. ho. & Bar. in l. cum filius, §. in hac, ff. de ver. ob. vide Io. An. in addi. Spec. in tit. qui filij sint leg. vbi tenet. ꝙ pater tenetur pro naturali tantum, non autem pro spurio, vel incestuoso, licet hic Doct. teneant contra, & multum facit, quia in his, quæ sunt naturalia, naturalis censetur, vt filius, facit quod dixit Bart. in l. 1. alias 2. ff. de acc. & in l. hos accusare, §. omnibus, eod. tit. & Bald. in l. 1. §. qui seruus, ff. ad Syl. vbi bastardus non potest accusare occisorem patris, & vide eundem Bald. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iu. & quod dicit in d. §. naturales, si de feu. fue. contro. vbi monialis fuit combusta, quia interfecit filium. & quod tenet Ioan. And. in tit. qui filij sint legi. §. 1. ver. alia quæstio quod filius naturalis potest petere alimenta, si a patre fuerit prędictum prædium & Bal. in l. h. ff. de his, qui. vt indi. & in l. si inter, C. de iure dot. vbi eum vide ergo multo plus tenetur eum liberare a morte, si non [illegible]tur condemnatio, debeat mori. Potes considerare, ꝙ vsque ad alimenta tenetur soluere illam condemnationem, & sic procedit op. Io. And. & an cogatur mater assignare illam legitimam. vide Bald. in l. quicunque, sup. de ser. fug. Et an si pater habet xij filios, quo casu gaudet priuilegio immunitatis, vt l. si quis Decurio. inf. de Dec. lib. x. censeatur immunis si habet filios naturales. Doc. hic non dicunt, potest forte dici, ꝙ cum hoc dicatur a lege, & lex in dubio non computet naturales, vt hic est casus, ergo &c. Et an statutum loquens de coniunctis, habeat locum in naturalib. dic ꝙ non. uide Bal. qui alie. ad ho. Dy. in cons. & in l. 14. quod pauperib. sup. de epis. & cler. Et an naturalis dicatur coniunctus alicui fratri, vide quod no. gl. sing. in l. hac parte, ff. vnde cog. secundum D. Io. de Imo. in præall. § si quis rogatus. Et an sit differentia inter bastardum & naturalem, uide gl. sin. ꝙ non, secundum D. Io. in pręall. §. si quis rogatus. in rub. de concub. Et an pater obligetur pro filio quo ad pœnam corporalem, uide Bal. in l. 2. sup. de consti. pecun. & quod pulchre no. idem in re. int. qui. res iud. non noc.

L E X VII.

1 *Conditionis perseuerantia requiritur, nec sufficit semel extitisse.*
2 *Conditionis perseuerantia requiritur si qualitas est formalis, uel materialis.*
3 *Perseuerantia requiritur in obseruatione laudi.*
4 *Doctores, qui iurauerunt non legere, nisi habeant domos taxatas, an teneantur perseuerare in iuramento.*
5 *Dos quæ sub conditione liberorum lucrari debet sufficit liberos habuisse, licet decesserint.*
6 *Vxor instituta sub conditione si monialis fuerit, non sufficit quod habitum assumpserit si sine culpa deposuit.*
7 *Præmium statuti non habet, qui bannitum cepit ignoranter.*
8 *Soluens bannum, si ex forma statuti admittatur ad officia, non habet locum in eo, qui soluit ignoranter.*

Si quis hæredem. Condõ casualis, vel mixta, põt viuo testatõre existere, & impleri, & semel vera, semp est vera. h. d. facit ad Treb. l. hr̃dib. in prin. Opp. de l. 2. ff. de cond. & demon. Sol. ibi in conditione potestati-1 ua; hic in casuali, uel mixta. † Scdo opp. & ur̃, quod non sufficiat semel extitisse, sed reqritur perseuerantia ꝯdõnis, vt no. s̃. de pact. l. 1. & de cond. & demonst. l. Mutianæ. Solu. aut conditio pt formaliter impleri momento tpis, & tunc loquitur lex nostra: aut non põt impleri momento tpis, sed in perseuerantiam successi-2 uã, & tunc loquitur lex ꝯtria, arg. ff. de stat. lib. l. 3. §. fi. † Et quod dico in conditionibus, idem in qualitatibus, quod dic, vt not. per a Bar. in l. ex facto. in prin. de vulg. & pup. & dici pt, a ꝙ si est qualitas formalis, vel materialis, requiratur eius perseuerantia, ad instar causæ materialis & formalis, cum sint causæ essendi, vt not. in procemio 6. per Io. Mon. & per Io. And. Sed si qualitas concernit causam efficientem, non est necessaria perduratio, sed sufficit, ꝙ eo tempore insit, quod lex requirit, vt ff. de testa. mili. l. Titius, & ff. de nox. l. in delictis, §. si extraneus, sed si qualitas infert in fina. causa, quę non est causa essendi, sed fiendi si quidem cã finalis semel extiterit, in perpetuum sufficit, nam conditio hr̃ pro cã finali, de verb. obl. l. a Titio, & tunc sufficit semel p semp b vt hic, & facit ad no. in c. statutũ, de rescr. lib. 6. vtrum sufficiat b lega-

ADDITIONES.

a And. Bar. Et dici potest. Ad aliud, quod debet perseuerare, vide no. glo. & ibi Bal. in l. naturus, ff. loc. de medico, qui promisit curare ab infirmitate, quæ postea reuenit, vide tex. ff. loc. l. quæro, in §. inter locatorem. De eo, qui non perseuerauit in soluendo, quod potest expelli, & illum tex. nn. quia consueuit allegari pro singu. Mod. in l. Cæsar. ff. de pub. vide Ang. in l. conuenit. §. si paciscar, ff. de pact. De eo, qui fecit pactum de non offendendo, si postea bannitur, &c. Bar. in l. seruum, ff. de verbo. oblig. vide Bart. l. si cent, §. superuacuum, ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. De eo, qui postea ingressus est domum, vide quæ no. in c. clericos, de cohab. cler. & mul. De eo, qui dimisit concubinam, & postea illam suscepit, vide Cyn. in l. ne in operis, alias l. si termas, inf. de priui. vbi dicit, quod si damnatur ciuitas, vt destruantur mœnia, quod postea non potest reædificari, l. inter Castellianum, ff. de arb. vide de eo, qui cœpit bannitum, quem postea non potuit retinere, l. si quis in graui, §. verum, ad Syll. & in l. si Barbarorum, inf. de fideiuss. in l. 1. ff. de acqu. poss. per Bar. & Ang. in l. 3. §. incertam, eod. titu. Guil. de Cun. in l. licet, inf. de acq. poss. Itẽ vide Bal. in l. si Pontonilla, infra quando dies leg. ced. quod sufficit filium extare tempore mortis ad exclusionem fœminæ. vide eundem in l. in quibus, inf. de sec. nup. & quod habetur in l. cum quis, ff. de sol. & vide Bal. in l. si pater, sup. de spons. vbi dicit. quod minor potest recedere a iudicio testatoris, qui dederat sponsum filiæ, quod si sponsus postea efficitur ribaldus, potest tutor recedere, vide gl. in c. cũ M. de consti. & tex. in c. cum P. Tabellio, de renun.

b An. Bar. Vtrum sufficiat. Not. quod si quis tempore legationis est canonicus, non curatur si postea desinat esse uide quod no. in l. Titius, ff. de iure fisc.

legatum esse canonicum tpe commissionis, si postea desinat, & dico, q hic: sicut sufficit esse rusticum tpe testi, licet postea fiat ciuis, vt s. de testa. l. fi. † Item est arg. de eo, qui obseruauit laudū, sed postea venit ɔ̄, sed hæc qō determinatur per l. inter Castellanum, ff. de arg. & quod no. s. de viuſ. l. corruptionem. † Item facit ad qōnem de Doctorib. qui iurauerunt non legere, nisi haberent domos taxatas, vtrum si sunt taxatæ primo anno, & non secundo, possint secundo anno legere sine periurio: P. sentit, quod non, argum. ff. iud. sol. l. nouissima. ibi, tempus permanens, &c. † Item facit ad quęstionem dotis lucrandæ sub conditione liberorum, vtrum sufficiat habuisse liberos, licet decesserint: & dic q sic, si per eos fuerit impleta conditio; alias non, vt l. ex facto, §. pe. ff. ad Trebel. & ff. de ope. libe. l. qui liberunus. † Item facit ad quæstionem de marito, qui instituit vxorem heredem sub codōne, si assumpserit habitum tertij ordinis S. Frācisci; & ipsa assumpsit, sed postea deposuit, & dicit quod dēt priuari, quia sua culpa hoc accidit, arg. s. eod. l. reprehendenda. a ɔ̄rio sensu. & s. de sacrosſ. eccle. l. qui sub prætextu fm Bar. & ar. ff. de manu. test. l. Mænia. † Extra qrit, *a* nunquid capiens bannitum ignoranter debeat hr̄e præmium statuti & vr̄ q non, vt l. 2. de condi. & demon. hic alleg. In ɔ̄trium vr̄, qa ista nō est condō potestatiua, nec facilis, sed difficilis; & ideo non requiritur animi propositum, sed operis effectus. Bar. consuluit q non debeat hr̄e præmium, quia nemo meretur ignorans, per d. l. 2. quod verum credo. † Itē facit ad qōnem, statuto cauetur, q soluens bānum possit admitti ad officia publica, modo quidam soluit bannum, ignorans statutum, an admittetur ad officia publica: & videtur quod non. contrarium dico per l. multum interest, ff. de cond. & demonst.

ADDITIO.

a A. B. Extra quæritur. An capiens bannitum ignoranter, poterit habere præmium. vide Bal. in l. si quis in graui. §. utrum, ff. ad Sylla & in l. 1. ff. de leg. & Ang. in l. inter omnes. §. recte, ff. de fur. per Mod. in d. §. utrum, & Ang. in præalle. §. recte quęrit de eo, qui cum balista interfecit ignoranter ducem exercitus, stante proclamate, quod qui eum interfecerit, præmietur. Et pro prima qōne uide Bart. in l. si seruus, ff. de acq. re. do. & in l. 2. ff. de cond. & dem. & in l. genero, ff. de his, qui no. infa. & licet Bal. sequitur Bar. tamen in l. genero, præall. tenet contra. quæ opi. procedat, cogita. & adde B. in l. nulla macula, inf. de delato. lib. x. ubi dicit, quod ille, qui ad suam defensionem interfecit bannitum non debet habere præmium, & uide Bal. in l. 2. inf. de ope. libe. & ibi notaui. & Bal. in l. ab hostib. inf. de capt. uide gl. & ibi dixi, in c. ad hoc, de simo. tex. & D. Abbas, & ibi dixi in c. ecclesijs de cel. & Do. Car. in c. 1. de const. & ibi dixi. ut de Dom. Pet. de Anch. in c. apostolicæ, de cle. excom. mi. ubi declarat quomodo dicitur quid captum.

LEX VIII.

1 *Testamentum non valet si conditio est imperfecta.*
2 *Secundum, dictio interdum facit conditionem.*
3 *Castra & villa proprios fines debent habere.*

a **Si testamentum.** Si condōnes, *a* quas testōr pollicitus est ascribere, ascriptæ nō reperiuntur, dispō non vitiatur, & non refert in qua parte testī condō describatur, quia semper vr̄ ascripta in ea parte, cui congrue adaptatur. h. d. † No. primo ex hac lege, quod ista verba, secundum condōnes infrascriptas, a testatore prolatas, licet condō aliqua non sit scripta, non probant volūtatem testatoris esse imperfectam, quia si esset imperfecta, testm̄ non valeret, vt dixi sup. de test. l. iubemus. † Secundo no. quod dictio, fm, qn̄que facit ɔditionē, qn̄que non: nam si apponatur ɔditio, facit cōditionem: si non, tunc non. Qn̄que facit simplicem demonstrationē, seu commemorationem, vt ext. de uerb. sign. c. Abbate. & facit ad qōnem *b* notatam per Dy. ff. de uerb. obl. l. triticum, de arbitratore, quia aliquid sibi reseruauit declaratum, q valet declaratum, licet non declaretur reseruatum. Et hoc verum, nisi declaratio esset de substantia ipsius arbitri, vt ff. fam. ercī. l. in hoc iudicio. & facit eo. tit. l. item Labeo, §. 1. ff. de hered. inst. l. clemens, §. fi. † Item no. in tex. ibi fines &c. q castra & villæ habeāt proprios fines. & facit quod no. Inno. extra de resti. spol. c. cum ad sedem reperiūtur ēt fines in mari, vt no. in c. ubi periculum, de elec. lib. 6. & designabitur mare per terram propinquam, cui magis mare adiacet, & sub qua distingui consueuit, vt in Auth. vt omnes obed. iud. pro sing. §. 1. idem autem *c* sunt iurisdictio, potestas, & districtus ut no. Insti. de ac. §. rursus, in 4. glo.

ADDITIONES.

a A. B. Si conditiones. Vide Bar. in l. cum pater, § ucis, de leg. 2. & est singulariter notandus ille tex. quod condō non annullat substantiam dispositionis. uide ibi Do. Io. & de istis confinib. uide tex. & gl. & Bal. in l. 1. 2. & 3. §. fi. ff. finium regund. & uide tex. secundum Cyn. in §. ucis. præalle. qui solet allegari, quod requiritur assignatio confinium, quod intellige uerum, si sit necessaria, alias secus, uide gl. in l. forma, ff. de censi. & quod no. in l. 1. ff. de dote prælег. ad fi. & quæ sit ciuitas, uide Ioa. in c. cum ab ecclesiarum. de off. or. & in c. si ciuitas, secundum Ioā. And. de sen. excom. lib. 6. Bar. in l. 2. de uerb. sig. ff. & in extrauag. ad repri. do. Flo. in rep. l. si ciuitas. si cer. pet. & quæ sit communitas, uide Bar. in l. 1. ad muni. quę sit uilla, uel castrum, uide quod no. per gl. in l. si hæres, §. ucis, de leg. 2. et in l. si quis mihi bona, §. seruus municipij, ff. de acq. hære. Et an appellatione hominis ueniat ciuitas, u de Bal. in rub. ad Treb. inf. et ibi remissiam, et quomodo probentur confinia, uide tex. et gl. in c. cum olim, de censi. & in c. cum causam, de probatio.

b A. B. ibi Et facit ad qonem, Quid de notario, qui scripsit, quod partes contraxerunt cum conditionib. infrascriptis, & nihil dixerit, uide Do. Io. in l. eius, ff. de hæ. inst. Et ad hoc uide Do. Flo. in d. l. item Labeo. ubi notanter loquitur, & Bal. in l. terminatum, inf. de fruct. & lit. expen.

c A. B. Idem aūt. No. de districtu, an mare dicatur de districtu, adde Ang. in l. insulæ, ff. de iud. qui allegauit ibi tex. fin. in l. 3. inf. de classi. lib. x. & adde Bal. super rub. ff. de rerum diu. & in l. 3. inf. quemad. se. aper. & quod no. in l. Cæsar, de pu. & uec. uide no. gl. de districtu in cle. ne Romani, de ele. an appellatione diœcesis ueniat ciuitas, uide gl. in c. accepimus, de æta. & qualit. in c. Rodulphus, de rele. & cap. 1. de rer. permut. in 6. 21. q. 2. ca. fin. & in cle. ne Romani, præalle & c. quamuis, §. 1. de præb. in 6. uide c. licet causam. de prob. & de districtu, uide Bal. in l. 2. inf. de lem. ex breui. reci. & in l. fi. sup. de test. & quæ dixi in d. cle. ne Romani, de elec.

LEX IX.

1 *Substitutio si posthumus non nascetur, dicitur vulgaris.*
2 *Substitutio tacita potentior est, quam ius accrescendi.*
3 *Substitutio vulgaris cessat propter matrem.*
4 *Mater si est in medio, incerti sumus, an includatur tacita pupillaris.*
5 *Substitutiones tacita, qualiter differunt ab expressis.*
6 *Tacitum quid sit.*
7 *Substitutio tacita habet formam a iure, non ab homine.*
8 *Substitutio tacita non habet locum, cum ab initio uitiatur expressum.*
9 *Substitutio vulgaris, valet facta pupillo extraneo.*
10 *Substitutio si est facta filio impuberi pupillariter, si postea est emancipatus, an expiret tacita vulgaris.*
11 *Aditio an requiratur ad confirmationem tacita vulgaris.*
12 *Vnum simile non destruit aliud simile.*

Cum quidam. Tacita pupillaris non admittitur ɔ̄ matrē, dum viuit, sed si mr̄ exit de medio admittitur substitutus. h. d. Vnde mr̄ hoc priuilegium non transmittit ad hæredem suum, cum sit personale, ar. de leg. 2. l. cum patronus. ar. ɔ̄. de liber. & posthu. l. si a primo. fm Old. illa lex est multum no. Non obst. qa ibi secundus gradus erat nullus de iure cōi rōne præteritionis, & ideo ex eo non succedit, sed hic substō erat aliqua, sed non extendebatur ɔ̄ matrem, & omnes tenent istam lecturam, q ista lex loquatur respectu tacitæ pupillaris. Sed Barto. dicit, q iste non est intellectus huius legis, nam per l. precibus, erat hoc certum, vnde nec Vulpian. nec Papi. de hoc dubitabant. Legit ergo hanc l. in tacita vulgari, & dicit, q ius accrescendi, quod habet mater cohæres impuberis excludit tacitam vulgarem, & hoc intendit hęc lex secundum eum. † Et ad euidentiam *a* præmitte, q substō si posthumus non nascetur, est vulgaris in vnum casum concepta: quia si non nascitur, non potest esse hæres, vt ff. de ven. insp. l. qui uentri. & tacitum continet casum si nascatur, & hr̄s esse noluerit. dicit ergo, q hic natus repudiauit. Vnde substitutus prætendebat tacitam vulgarem, quia vnus casus expressus in vulgari, continet tacitum alium casum substōnis vulgaris, vt dixi s. ti. 1. l. cum proponas, tn̄ fauore matris cohæredis impuberis, & habentis ius accrescendi, excluditur substitutus, & admittitur mr̄. Sed si mater præcessisset, substitutus admitteretur ex tacita vulgari secundum Bar. sed iste intellectus non est verus, quia inter matrem, & substitutum erat qō de hæreditate impuberis, non de hæreditate testatoris, q̄ respicit ius accrescendi, & substitutio vulgaris. & hoc per tex. ibi luctuosam hęreditatem, filij. mariti. n. hæreditas non semper est luctuosa, vt ff. de cond. & demonst. l. pater, §. locrus. Item si hæc lex loquitur in iure accrescendi frustra requiritur mors impuberis: nam repudiatio, non mors attenditur, vt ɔ̄. tit. 1. l. testō. Item determinatio sua non procedit, quia † potentior est tacita substitutio, quam ius accrescendi, ut gloss. hic dicit. Item quia hæreditas testōris non debentur uxori, vt ɔ̄. quorum bon. l. fin. & ff. de inoffic. testam. l. Papi. §. sed nec impuberis. & ideo cessat ratio maternæ prælationis. Teneas ergo intellectum gl. & propter ambages Barto. non recedas a ueritate. Nec obst. q fm hunc intellectum hęc lex non videtur dubitabilis, nec habere in se aliquid ponderis, imo certe est notabilissima: nam cum quæritur vtrum tacita pupillaris admittatur contra matrem, primo recurrēdum est ad testōris voluntatē, vt hic in uer. tam Vulpiano. & no. in l. precibus, in glo. imo. tamen illa gloss. non aduertit ad hunc tex. † Secundo no. quia cum dicitur q tacita pupillaris cessat propter matrem, debet intelligi, quando mater superuiuit impuberi, & vult succedere, nā præmoriēs hoc ius non transmittit secundum Old. † Tertio est multum no. q quando mater est in medio, si quæratur an tacita pupillaris includatr̄ incerti sumus: nā euētus declarabit, nā si mr̄ supuineret, & noler succedere non includitur, sed si superuiueret, vel succedere uolet, includitur. interim. ergo incerti sumus, & per hoc apparet, quod gloss. quę est in l. centurio, quæ simpliciter di

cit non

ADDITIONES.

a And. Barb. Et ad euidentiam, Vide Bar. ad hunc tex. intellectum dantem in l. 2. in 3. charta, pro fin. ff. de vulg. & pupil. & ibi Dom. Ioan. qui non approbat sui intellectum.

eit, non includi, si mater est in medio, non dicit verum, nisi expo nas, quod gl. intelligit si est in medio, cum successionis effectu. Quar
5 to † est not. hæc lex, quod non solum tota species vulgaris substõnis continet tacitam pupillarem, sed etiam pars (vt ita dixerim) speciei, vnde capitulum, si hęres esse non poterit, continet tacitam pupillarem actu, & aptitudine, si mater non impediet: quemadmodum substõ vulgaris plenissime facta in omnem casum vulgarem, & de hoc est casus istius leg. & alibi non reperitur. Et nũc percipis a me solo huius legis vtilitatem, & hæc etiã lectura approbatur per gl. ff. de reb. dub. l. qui duos, §. cum in bello. Nunc dicamus aliqua de his tacitis substõnibus, & primo quæ sit earũ forma. Secũdo, qũo cognoscantur differre a substitutionib. expressis. Tertio quæ sit earum virtus, & natura. † Ad primum dico, quod forma ipsarum est tacita, & intellectualis, non differẽs ab expressa, nisi sicut differt expressum, & tacitum. Est aũt tacitũ illud, qd magis intellectu pcipit, q̃ locutione exprimat, vt ff. de
a sol. l. tatam. & ff. de cond. & demonst. l. in his. vnde de tacita substitutione non dr̃ pprie Tabellio esse rogatus, quia nõ est de tenore uel serie testĩ, sed de mero iuris intellectu, & interpretatione, ne hæreditates caducæ fierent, vt j. de cad. toll. l. 1. §. 1. & hoc de tacita interpretatiua. Est, & alia tacita expositiua, quando verba in nube prolata exponũtur per vulgarẽ, & pupillarẽ substõnem, vt ff. de vul. sub. l. Lucius. & no. In l. precibus, in vltim. gl. & de ista tacita non loqtur lex nr̃a, quia tunc magis accedit expresse. q̃ tacitę ex qualitate verborum, vt ff. de test. mili. l. in testa-
7 mento, † Ex his apparet, quod oĩs tacita non hẽt formam aliquam nisi a iure, & non ab homine, qũo autem differat ab expressa, & certe sicut inuisibile differt a visibili, ut l. 1. §. sed si legi. ff. de his quę in testa. delen. naturam aũt habet expresse cum limita-
8 tione legis nostrę. † Quæro, quidam credens vxorẽ fore prægnãtem ventrem instituit hr̃dem. & eidem substituit, si moreretur in pupillari ætate, vel postea qñcunq; modo quæritur, posthumus non nascitur, nunquid substitutus admittatur, & vr̃ quod nõ, qa instõ, & substitutio pupillaris est pro non scripta, ut ff. de iure codi. l. quidã referunt. ergo non potest habere locum substitutio tacita, cum expressum ab initio vitietur, iuxta distinctionẽ Doctorum super illo brocardo, si non valet expressum, nec tacitũ. Sed dic ɔ̃rium, quia non est eadem ratio uitiandi, vt est casus expressus, ff. de ven. insp. l. qui venttri. & ff. de leg. 1. ab exhæreda-
9 ti. in fin. † Item q̃ritur, b an substõ pupillaris facta ab extraneo,
b contineat tacitam vulgarem: & vr̃ quod non, qa cum nõ valet principale, nec eius accessorium, vt ff. de pecu. leg. l. a. ff. de bon. auth. iud. poss. l. cum vnus. de inu. test. l. nam, & si sub condõne, §. sum pendo. In ɔ̃rium vr̃ per l. si mater. ff. de vulg. sub. & per tex. quasi
10 expressum in l. vlt. s̃. de hæred. instit. † Vlterius quæritur, c pater
c substituit filio impuberi pupillariter, & postea emancipauit eũ, vtrum expiret tacita vulgaris: & vr̃, quod sic, quia videtur testator suo facto reuocasse substitutionem expressam, ergo, & tacitam, vt idem operetur reuocatio ad reuocandum, quod dispositio, ad disponendum, cum contrariorum eadem sit disciplina. vt ff. de libe. & posthu. l. si ita scriptum, §. regula, prout. n. unumquodque confertur, ita reuocari dẽt. & ideo ille. §. dicit, quod quæ non possunt, nisi simul conferri, non pñt, nisi simul reuocari. Contrarium est verum, quia emancipatio nõ tendit ad finem reuocationis testamenti, nec ideo testamentũ rumpitur, quia filius emanciperur, nisi in casu l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib.
11 & posthu. † Item quæritur, nunquid ad cõfirmationem tacitæ vulgaris, requiratur aditio ex primis tabulis: & vr̃, quod non, ut j. tit. 2. l. post aditam. In ɔ̃rium videt̃ tex. ff. ad Treb. l. apud Iulianum, §. Iulianus. Solut. dicit Dy. quod requiritur aditio. Sed Guil. de Cu. dicit ɔ̃rium. Tu dic, quod aut est vnicus institutus tantum, puta pupillus solus, & tunc non requiritur aditio, quia non tractatur de bonis pupilli, sed patris, ut in gl. huius l. statim ergo repudiãte pupillo, substitutus poterit adire ex vulgari, quod adeundo ex ea, & sic ɔ̃firmatis primis tabulis, erit confirmata substitutio pupillaris, & erit mirabile, quod tacitum confirmabit expressum sic ff. de testam. tut. l. quæro, §. Lucius. vnde si pupillus postea decedat, succeditur ex pupillari expressa, quod est no. Si uero plures sint instituti, ita quod pupillus habeat cohæredem, & tunc aut suũ, & nõ requiritur aditio, quia existentia sui hęredis sufficit, & pluralitas nihil diminuit existentiam sui hr̃dis, vt dixi in l. quidã
12 elogio, j. de iur. delib. quia † vnum simile non destruit aliud simile. aut pupillus hẽt cohr̃dem extraneum adeuntẽ, sed ipse pupillus repudiat, & tunc est tacita vulgaris, ad hunc finem, ut mortuo impubere, trahat̃ et ad bona pupilli, secũdum Dy. & quo ad hunc effectum requiritur aditio, non dico pupilli, sed cohr̃dis. Si aũt vterq; repudiat, tunc habet locũ tacita vulgaris, sed nõ ad hũc effectum, ut trahatur ad bona Impuberis, sed simpliciter ipsius patris, sm̃ Gui. Huius aũt subtilitatis magnus effectus esse videtur, quia ibi vulgaris tacita trahit̃ ad omnia bona patris, & filij, non uidentur legata deberi, nisi ex primis tabulis, quod tamen non credo uerum, quia credo bona transire cum sua causa, ut ff. ad leg. Fal. l. in ratione. §. si filio. & l. qui fundum, §. qui filios, & §. cohęres.

ADDITIONES.

a A. B. Vnde de tacita. No. quod de tacita substitutione non dicitur Tabellio esse rogatus, quia est de iuris intellectu. Item dicas si lex fingit stipulationem, vt l. 1. in prin. sup. de caduc. tollend. Notarius non dicitur de illa rogatus esse, & tunc sortitur effectum, ac si expresse fuisset rogatus de substitutione. vide Bald. in l. 1. in prin. præall. & l. iurisgentium, §. quod fer., ff. de pact. & l. ad probationem, supra de proba.
b A. B. Item quæritur. No. quod substitutio vulgaris tacita, in pupillo facta extraneo valet. Sed in contrarium est gl. Inst. de pup. substi. §. extraneo. vbi dicit, quod non valet iure directo, sed respõde, quod verum est ratione directę substitutionis pup. non iure tacitæ vulgaris, per quam succeditur de facto. Istam partem tenet Bal. in cons. 9. Velum Philippi. licet Bar. non alleget.
c A. B. Vlterius quæritur. Vide plene Bar. in l. 1. ff. de vulg. & pup. & ibi Do. Io. & Ange. in §. Idem Iul. hic alleg.

De impuberum, & alijs substitutio. *Rubr.*

1 *Substitutio dicitur quandoque directa, & quandoque fideicommissaria.*
2 *Substitutio quibus verbis fit, substitutio directa potest fieri.*
3 *Substitutio quandoque fit per verbum, instituo, dicitur directa.*
4 *Substituo verbum, dicitur directum.*

1 ¶ † Circa hanc materiam a ita no. Substitutio qñq; dicitur di-
a recta, & qñque fideicommissaria. Directa substõ dr̃, qñ testator hæreditatem suam vult competere substituto, quasi ab ipso testõre recte data, siue alterius ministerio, & hæc proprie dr̃ substi-
b tutio, b quasi secunda instõ, vt ff. eo. l. j. in prin. Fideicommissaria aũt, siue obliqua, est cum testator vult hæreditatem ad substitutum peruenire per alium; vnde dr̃ fideicõ. quasi commissa fidei alterius, vt de t hoc colligitur Inst. de sing. re. per fideicomm.
c reli. §. pe. & §. fi. de fideic. hæred. in princ. Et hęc impropriec dicit̃ substitutio, quia non est secunda institutio, sed est quoddam fideicommissum. vnde dico, quod qñque verba in substitutione posita requirunt alterius ministerium in hæreditate acquirẽda substituto; tunc denotat substitutionem fideicõmissariam siue obliquam. Vt si dicat testõr, volo, quod hęres restituat hæreditatẽ meã tali, vel bona mea det tali, vel quod faciat talem hærẽdem, vel quod pp legitimos sit contentus tali re, & similia, vt colligitur, ff. ad Treb. l. nam quod. in fi. & l. cogi. in prin. & ff. de le. 1. l. & hoc modo. & l. eo modo. & ff. ad Treb. l. ex facto in prin. & de leg. 2. l. vnum ex familia, §. fi. & l. peto. 1. & 2. respon. cum multis simulib.
a † Qñ aũt verba non requirunt alterius ministerium, sed per ea testator hæreditatem dirigit in substitutum siue ministerio alterius, ille denotant directam substitutionem, vt si dicat testõr, hęres esto, vel illum substituo, uel illum hæredem facio, vel hr̃ditatem illi relinquo, vel volo, quod hr̃ditas mea cadat, vel vadat in illum, vel perueniat in illũ vel ad illum, vel quod ille sit dominus meę hr̃ditatis, vel similia verba, vt colligit̃ Inst. de vulg. & pup. sub. s̃. de test. l. qm̃. & ff. de hær. inst. l. his verbis. Nam quibus uerbis fit instõ, potest fieri directa substõ; quia, ut dictum est, substitutio est secunda instõ directa, aut institutio, qñq; fit per verba directa, qñque per uerba nõ directa, & sunt verba directa hoc nomen, hæres, & in noĩatiuo & vocatiuo casu. cum hoc uerbo, sũ, es, est; sicut cum dicitur, hęres esto, vel sit, uel erit, & similia. Alia autem omnia sunt non directa, quandocũque in indirecta substitutione ponuntur. Dicuntur autem proprie verba directa, quia magis recte appropriantur directæ substitutioni, quam alia, quod patet in omnibus exemplis a lege positis in omnibus titulis

ADDITIONES.

a A. B. Circa hanc materiam. Quid sit directa substitutio, & quid obliqua, vide materiam in l. Centurio, ff. de vulg. per Bar. & D. Io. vide Bal. in rep. c. si pater, de test. lib. 6. vbi plenissime.
b Substitutio. Quæ dicatur substitutio directa, & quæ obliqua, vide in materia l. eã quam, inf. de fideicomm.
c Impropriè. Fideicommissaria substitutio proprie non dicitur substitutio, vt etiã probatur in rubrica, in uer. re. in nominibus, sm̃ Pau. de Cast. qui dicit hic esse notãdum pro statuto loquente de substitutione, quia non comprehendit illam, nisi ratio subiectæ materiæ aliud induceret: quia ratione materiæ verba impropriantur, & intelliguntur secundum subiectam materiam, l. si vno, in prin. ff. loca. & l. insulam, ff. de præscrip. verb. & in c. constitutus. extra, de relig. dom. licet alias statuta debeant proprie intelligi, vt per Bar. in l. omnes populi, in 6. q. prin. ff. de iust. & iu. & in l. 1. & l. Labeo. la 2. §. contractum, ff. de verb. sign. cum simi. & vide etiam Sal. hic, qui dicit idem, quod Bar. & pro eis pondero gl. in rub. ff. eod. inquantum gl. ibi quærit quot sint genera substitutionum. & respondet, quod sunt quinque, intra quæ quinque non ponit fideicommissariam, sed eam ponit per se. In contrarium facit illud, quod dicimus de verbo, substituo, s. quod sit verbum commune, & no. Bal. in repe. c. si pater, de testa. in 6. puto sic concludendum, aut quæritur, an fideicommissarius dicatur hæres institutus. dico quod non, quia non est hæres secundo institutus, ita loquitur l. 1. ff. eod. nam impropriè est hæres l. postulante, §. 1. in ver. loco hæredis, & in vers. quẽadmodum, ff. ad Treb. & in l. si filius, ff. quod cum eo. aut quæritur, an dicatur substitutus, seu an fideicommissaria substitutio dicatur proprie substitutio, & dico quod sic, quia etiam in legatis potest fieri substitutio, l. ut hæredibus, ff. de lega. 2. l. Titius, & Seius, cum duabus legib. seq. ff. de hær. insti. & tamen illa non est secunda hæredis institutio. pro hoc facit, quia substituo est verbum cõe, vt dixi. Non obstat id, quod habetur in rubr. supra. s. 1. quia responde per id, quod habetur in rub. de seru. & aqua, cum gl.

titulis de sub. in C. & ff. de inst. & quia per directos casus secundum Grāmaticos proferuntur, & quia eorum significatio magis recte exprimit substitutionem directam, ar. s. de testa. l. quoniam, & s. l. proxim. & ideo dicuntur ciuilia, *a* quia iure ciuili ad hoc inducta fuerunt, vt ff. de pup. sub. l. verbis ciuilibus, s̄m Nic. de Ma. qui ita no. in l. precibus, j. eo. † Tu dic, q̄ vbicunque substō fit per verbum, instituo, *b* est directa, facta verbis ciuilibus. Idem vbicunque in substōne apponitur dictio, hæres, vt talē hæredem instituo, vel facio, nam nomen hęredis est ciuile, vt Insti. de bo. pos. §. quos autem. & directum, vt ff. quod cum eo. l. si filius, §. 1. Et dīt quidam, q̄ quędam sunt verba directa directo, vt directa ciuilia, quędam directa, sed non directo, vt directa interpretatiue, vt tangit Io. An. in c. si pater, de test. lib. 6. in additione quæ incipit, hoc verum, prope finem, in Nouel. Et etiam similis modus loquendi no. sup. de neg. ge. l. curatoris, & ff. de rei ven. in rub. Et hoc dicit pro tanto, quia directo directa non potest flecti, sed directa per interpretationem flectitur post tempora pubertatis & reuertitur in obliquam secundum Io. An. quod declarabo j. eo. l. precibus. † Et caue tibi, quia Nic. de Mat. dicit, verbum, substituo, est directum, sed tex. ff. eod. l. iam hoc iure, dicit q̄ est cōe, sed ibi loquit̄ alio respectu, l. de coione, q̄ est respectu terminorum, siue personarum coniunctarum in reciproca, non de cōione, i. d̄ria aptitudinis ad directam & obliquam. tñ licet nō probetur per illum tex. veritas est, q̄ verbum, substituo, est cōe, *c* cum dicamus, quod substitutionum alia est directa, alia est obliqua, ergo verbum, substituo, est genus quod prędicatur de vtraque specie, sed tñ etymologia vocabuli aptius exponitur pro directa, quia substitutio dicit, quasi secunda institutio, ff. ad leg. Fal. l. in ratione, §. si filio.

ADDITIONES.

a Ciuilia. Vide Bar. in l. Centurio, hic alleg. in 3. q.
b Instituo. Vide Imo. in l. 1. in prin. in 2. no. ff. eo.
c Commune. l. generaliter, §. cum autem, cum gl. sup. titu. 2. quatenus tamen comprehendit substitutionem fideicommissariam, stat improprie, & large, vt per istū tex. in prin. huius tit.

LEX PRIMA.

1 *Substitutorum quilibet admittitur pro virili.*
2 *Substitutio vbi fit comparatione onerum, æqualitas oneris inducit æqualitatem substitutionis.*
3 *Nomen appellatiuum attenditur in dubio, & non proprium.*
4 *Regula in dubijs, datur ex ordine verborum.*
5 *Coniunctus in substitutione reciproca præfertur disiuncto.*

Cum hæredes. Portiones assignatæ in institutione, videntur repetitę in substōne reciproca, h. d. Et est rō, quia ꝓportionaliter dēt fieri relatio. † Op. & vr̄, q̄ quilibet substitutorum admittatur pro virili, vt ff. ad Treb. l. nōnunquam. Sol. ibi discretiue per nomina propria fuerunt substituti, vñ personæ dinumerant portiones, hic per appellatiua, vnde portiones dinumerant personas, & idem est vbicunque cumulus attenditur, respectu ꝓualentię, q̄ est in iure agendi, vt j. q bo. ced. pos. l. fi. † Scdo opp. de l. quoties, ff. ad Trebe. Sol. ibi ex cā distinguitur effectus. nam vbi comparatione onerum fit substō, æqualitas oneris æqualitatem substitutionis inducit, tamitum tanq̄ causa finalis, arg. ff. de cond. & dem. l. si ita legatū sit, qm̄ filius. † Tertio op. & vr̄, q̄ etiam nomen indifferens ad proprium & appellatiuum, ponatur pro appellatiuo *a* noīe, vt ff. ad Treb. l. Lucius. §. Meuium. Sol. concedo, q̄ in dubio *b* attenditur nomē appellatiuum, & non proprium. quod est no. & facit quod not. ff. de duo. re. l. siue a certis. & ff. eo. l. qui plures, in fi. Ex quib. legibus ēt apparet, q̄ si testator in substōne apposuit relatiuum, vt quia dixit, quos inuicem substituo, q̄ attenditur nomen appellatiuum, & non proprium. † Sed quid si testōr expressit propriū, & appellatiuum, vt quia dixit, quos hr̄des meos, videlicet Petrū, Ioannem, & Martinum inuicē substituo? Resp. in dubijs datur r̄la ex ordine verborū, ff. de stip. ser. l. si seruus cōis, & ff. de vsufr. l. quoties. & de consecr. dist. 2. c. in Christo pr̄. Et hoc est verum, qñ ordo est respectu eiusdē dispositi, secus si respectu diuersorum, vt no. s. si cer. pe. l. eo qd. † Quæro nūquid in reciproca substitutione ꝯiunctus ꝓferatur disiuncto? Resp. sic, si est coniūctus testatoris. vt ff. eo. l. cohęredi, §. qui discretas. Coniūctio *c* aut naturę, sicut nihil operatur in institutione, ita nec respectu substitutionis, vnde pares in institutione sunt pares in substitutione, sicut non sint pares in agnatione, vel cognatione, vt no. Doct. ff. eo. l. Lucius, & Cy. ff. eo. l. iam hoc iure, *d* in addi.

ADDITIONES.

a Pro appellatiuo. Hoc ponit Guil. de Cu. & Bar. in l. turpia. §. 1. de leg. 1. & reputatur sing. ille §. ex ordine verborum, & no. glo. in l. ita liber, ff. de statu libe. & in l. nonnunquam, ff. ad Treb.
b And. Bar. Quod in dubio No. q̄ in dubio attenditur nomen appellatiuum, & non proprium uide Bal. in l. si seruus communis, ff. de stipulatio. ser.
c Coniunctio. Vide Imo. in d. §. qui discretas, cum concor.
d L. iam hoc iure. ibi Dy. tenuit contrarium, sed Ray. tenet istam partem.

LEX II.

1 *Copula æqualitatem inducit.*
2 *Populus dicitur persona vniuersalis ex multis corporib. constituta, qui in diuiduum corpus repudiatur.*
3 *Persona hoc nomen, ponitur pro singulari, & pro plurali, quandoque pro vniuersali.*

Hæreditatem. Extrema copulata, intelliguntur pariter copulata. h. d. † Et est rō, qm̄ copulæ æqualitatem inducit. Interdum tñ plura extrema, vel plures personæ copulantur vtu, & tunc tantum habet ille vnus, q̄tum illi oēs, quia tm̄ habent plures pro vno supponentes, q̄tū vnus pro se positus, vt j. eo. l. fi. & idem est qñ plures loco vnius substituūtur, quia omnis numerus eorum, qui loco vnius substituuntur, pro singulari persona habendus est, vt ff. de condi. & dem. l. cui fundus. Est † & quędam persona vniuersalis, quæ vni⁹ personæ intellectum habet, tamen ea multis corporibus constat, vt populus, vt ff. de fideius. l. mortuo, & hęc persona fūt loco vnius hr̄, & indiuiduū corpus reputatur, vt s. de episc. & cler. auth. cā quæ fit cum monacho, & facit ff. quod me. caus. l. metū, §. animaduertendum. Patet † ergo q̄ hoc nomen, persona, quidoque ponitur pro singulari, quandoque pro vniuersali, quandoque pro capite, siue Prælato, vt extra, de præb. c. de multa.

LEX III.

1 *Institutio si est prætermissa, an suo hæredi possit vulgariter substitui.*
2 *Institutio non debet diuidi.*
3 *Hęreditas non potest repudiari salua legitima.*

Hæres instituta. Verba, si hr̄s non erit, intelliguntur. s. ex testō, & iō substō vulgaris cām intestati excludit. h. d. Opp. q̄ veniens ab intestato præferatur substituto, vt ff. de hær. insti. l. si quis ita hęres instituatur, si ltimus, sed ibi testōr substituit, causam intestati pręferendo. hic vero substituit, prius instituendo. † Nunquid autem suo hęredi possit vulgariter substitui eius instōne ꝑtermissa? & dic, vt no. in l. Gallus, in prin. de libe. & posthu. & ff. de vulga. sub. l. si quis eū, §. si illud, constat q̄ substō vulgaris non inducit institutionem, vt ff. de hær. instit. l. ex facto ēt agitarum, quia verba conditionalia, & negatiua non disponunt, vt no. cod. titu. l. Lucius. Et adde ad hanc. l. quod no. j. de iure deliber. l. suum hęredem. † Quærit hic Cy. quid si filia instituta vult solam legitimam titulo institutionis capere, & reliquum (quasi grauata) dimittere substituto, an possit. Et determinat q̄ non. & est ratio, quia instō non debet diuidi, vt ff. eo. l. verbis ciuilibus 2. respon. & ff. de acquir. hæred. l. 2. † Quid ergo *a* si filia dicit, repudio hæreditatem salua mihi legitima, an teneat repudiatio? & dic, q̄ non, quia impedit eam reseruatiua protestatio, *b* vt no. sup. de hęred. ac. l. vt debitum, argu. contra. ff. de bo. lib. l. si libertus patron. ibi dum dicit, accepta debita portione, cætera pars ad substitutum perueniat, &c. sed ibi est speciale *c* in patrono propter onus a testatore in fraudem patroni insertum, & forte eo casu idem esset in filio, quia onus repellitur in legitima, & in reliquis partibus non parendo oneri, locum faciet substituto, quod est notabile.

ADDITIONES.

a A. B. Quid ergo. Contrarium tenet Bar. in l. 2. ff. de vulg. & pup. & Bald. in l. si pater. sup. tit. prox. ubi ponit separari legitimam ab hæreditate, uide Bal. et Mod. in l. 1. sup. quando non pe. pat. et ibi dedi remissionem.
b Protestatio. Et facit c. cum M. extra, de consi. et in materia uide, quæ dixi post Pa. de Cast. in l. 2. ff. de acq. hære.
c Speciale. Contrarium tenet in filio. Pet. de Anch. in consi. 303. dicens, q̄ imo forte hodie dicendum est, q̄ pro legitima patroni grauati competat sibi actio ad supplementum per noua iura loquentia de legitima filij, quia illud remedium erat inuētum tempore d. l. si libertus, quod no. et unde Barto. in l. quia poterat, ff. ad Trebel. cum concor. & Bar. in l. excusatus, ff. si quis omis. causa testa. & posset dici, q̄ in d. l. si libertus, illud ideo sit, quia illo tempore grauamen non subducebatur de legitima, secus hodie, vt est de mente Bar. in d. l. excusatus Et aduerte, quia Cy. & Bal. hic. recte intelligendo, volunt q̄ licet sit datus substitutus filio, nihilominus non possit filius petere legitimam, & residuum relinquere substituto, quia quis non potest pro parte tantum adire. l. 1. & 2. ff. de acq. hær. & pro ista parte facit tex. hic, vbi filia tantum potest petere id, quod petere potuisset a matre viuente, sed non potuisset petere legitimam l. 1. § si impuberi, cum si. ff. de colla. bo. ergo, &c. Nec ob. d. l. si libertus, quia ibi erat patronus grauatus taliter, q̄ portio remanens non sufficiebat ad legitimam, & ita tenet Ang. hic post Bal. & uide quæ dixi post Bar. & Imo. in d. l. quia poterat, & in hac materia vide Pet. de Anc. in cons. 299. incip. in Christi nomine, ex sola vulgari substitutione, vbi tenet, q̄ etiam quādo habet substitutum, non possit retinere legitimam, & vide per Ang. in cons. 82. inc. Subtilis, & per Pau. de Cas. cons. 153.

LEX IV.

1 *Testatoris tacita voluntas facit tacitam vulgarem in expressa vulgari nō includi.*
2 *Testes duo faciunt coniecturam.*

Quamuis. Natura copulæ est restringere copulata ad vniformem interpretationem iuris, non ad difformem. h. d. † No. q̄ tacita voluntas testatoris facit tacitam pupillarē in expressa vulgari non includi, siue ista tacita volun-

tas

tas ꝯtria probetur per coniecturas extrinsecus probatas: siue per coniecturam legalem ex nã copulæ. facit s. tit. i. l. fi. vnde Old. ait non impediri legalem inclusionem vnius substitutionis in alteram, si de ꝯtria mente testõris appareat, vt ff. eo. l. iam hoc iure. pen. in. & est bonum exemplum, ff. eo. l. cum ex filio. §. 1. Old. & s. de
a test. mil. l. ar. testõ, & sic vna substõ *a* non concipit alias, si qualitercunque constet de voluntate ꝯtria disponentis, ad quod probandum puto sufficere duos testes, arg. notatorum. ff. de pact. l.
b iurisgentium, §. ꝙ fere, quia duo testes faciunt coniecturam, *b* vt no. in l. fi. s. ta. creci. Non ob. ff. de lega. 2. l. cum proponebatur, quia ibi expressam dispositionem, hic ꝯ tacitam inclusionem, & extensiuam interpretationem. nam vna coniectura tollit aliam, vt l. diuus, de in inte. restit. & ff. de ritu nup. l. non solum, §. de v-
2 no. cum sim. † Oppo. ꝯ *c* hanc l. nam lege cauetur, ꝙ pupillaris lo
c cutio resoluitur in singularitates, vt ff. de cond. & dem. l. falsa. §. vlt. Sed si cuilibet singulariter, & per se, esset facta substitutio vulgaris in persona pupilli, continet tacitam pupillarem, vt ff. eod. l. iam hoc iure. §. pe. ergo eodem modo in plurali sermone dicẽdum est, ꝙ diuidatur in singularitates, & distribuat cuilibet per se. Solu. op. procederet, nisi mens loquentis præsumatur cõtraria, sed hic mens loquentis præsumitur ꝯtria rõne seruãdæ æqualitatis, & sic non ob. Sed ꝯ hoc op. de l. hæredes mei, §. cum ita. & l. Lucius, §. Caio. ff. ad Tre. Sed certe ibi ab initio est æqualitas potentiæ; tunc non. hoc. n. requirit lex, s. potentialitatem & æqualitatem, non euentum, vt hic in verbo, potuit, & no. ff. eo. l. Lucius. & adde quod dicam inf. eo. l. pen. & facit ff. de duo. reis. l. reos, §. cum tabulis, & inf. si plures vna sententia, l. 1.

ADDITIONES.

a An Bar. Vna substitutio. Non sufficere duos testes ad probandũ contrariam voluntatem disponentis, Vide quod no. in l. hæred. palam, in ver. sed si notã, ff. de test.
b Coniectur. in. Vide in fi. no. per Bar. in l. 2. in § q. prin. ff. eo. & per Sal. hic.
c Opp. contra. Circa hunc intellectum huius l. vide Bar. in l. pe. ver. dubitatur, infra eo. & [illegible] post Bar. & vide per Bar. & Imo. in l. hoc articulo, ff. de hær. inst. & Bar. in l. iam hoc iure, in ii. ff. eo.

LEX V.

1 *Restitutio in integrum non solum tollit perseuerantiam sed etiam eradicat effectum principii.*
2 *Filius in potestate dicitur hæres suus, & necessarius.*
3 *Hæreditatis aditio statim trahit secum suum effectum.*
4 *Executor datus ad prouidendum, non dicitur officio suo functus, nisi cum prouiderit.*

Post aditam. Vulgaris substõ, & quælibet directa, p quam soli testõri succeditur, expirat instituto adeunte. Et est rõ, quia deficit condõ, si hæres non erit.
a Opp. ff. de re iu. l. ex ꝯtu. *a* Sol. ibi fuit hæres, sed non durauit. hic aũt loquitur in eo, qui perseuerauit hæres. Sed contra hoc opp. quia non requiritur perseuerantia, vt s. ti. 1. l. si quis hæredem.
1 Sol. restit. † in integ. est istius naturæ, ꝙ non solum tollit perseuerantiam, sed etiã effectum ipsius principii eradicat. vñ nec principium habuisse vr̃, vt d. l. ex ꝯtu, & ff de mi. l. si sine. §. sed quid Papinian. Cæterum, si alio modo ius hæreditarium iam infixum per aditionem perdat, puta per deportationem, non in vocabitur substitutus sed fiscus. Sed hoc fallit ĩ. de fideicom. auth hoc amplius, vbi substõ separatur, q̃ a princ. extincta erat, sed ibi est specialis. n. est potius prouidentia legis, q̃ testõris, vt no. Inst. de eo,
2 cui lib. cau. bo. ad. in fin. † Vlterius *b* opp. & vr̃, ꝙ licet institutus
b sit hæres, tñ substitutus vulgaris admittitur. nam filius in ptãte est hæres suus & necessarius, vt Insti. de hær. quæ ab intest. §. sui. & de hær. quali. & dif. §. sui. & tñ si de facto abstinet substitutus vulgaris admittitur, vt s. l. prox. Sol. si hẽt substitutum vulgarem, nõ tñ est suus, sed voluntarius, vt no. ff. de inof. test. l. Papin. §. quarta. sed certe tacita vulgaris non tollit existentiam sui hæredis, licet secus in expressa. & tñ ego video, ꝙ idem in tacita, quod in expressa, quod vocetur substitutus de iure ciuili, suo repudiãte. vt ff. eo. l. si filius. & l. iam hoc iure. Dic ergo, ꝙ existentia sola nõ infringit hæreditatem instituto. & ideo cum licite abstineat, vocatur
3 substitutus vulg. & adde qđ ĩ. dicam de iure delib. l. 2. † Deinde
c collige in hac lege ar. vniuersitas Paduæ elegit duos Doc. *c* ad sedem ordinariam, vnum pro primo, pferendo alium pro secun-
d do, *d* & subsidiario modo primus acceptauit electionem, sed in
e casu impedientiæ, acceptatio non habuit effectum; *e* quæritur vtrum secũdus ex d. electione admittatur? & vr̃ ꝙ non, vt hic. sed certe hæc l. nihil facit, quia hic loquitur in aditione hæreditatis, quæ statim trahit secum suum effectum; sed acceptatio non trahit secum suum effectum sine ingressu officii, vt ff. de cond. & demõ. l. Publius. in prin. & ad hoc facit, quod nõ intelligitur prouisum
4 de Doctore, nisi sit cum effectu prouisum. † Vnde dicit Innoc. ꝙ executor datus ad prouidendum, nõ est functus officio suo, nisi cum effectu prouiderit. extra, de offi. deleg. c. in literis secus in compromissariis ad eligendum, quia sufficit elegisse, vt sint officio suo functi, vt in c. si compromissarius, de elect. lib. 6. Solu. dicendum est, ꝙ primo electo fuit ius quæsitum: & ideo ius substituti expirauit per defectum condõnis, imo verius non incæpit, nec incipere potest, cum sit ad aliud applicatum, arg. ad hoc, ff. de condi. & demon. l. pater Seuerinam, in prin. qui & a quibus l. matrimonii, & de leg. 1. quod in rerum, §. si quis post. ibi dum dicit, & magis est, vt quod alii destinatum est, alii ademptum esse videatur. ad idem, ff. de iud. l. cum prætor. & s. de proc. l. maritus, & idem in similibus dicendum est. salua semper forma verborũ, vt ff. de rest. tute. l. tutoribus, & ar. ff. de mineur. l. qui per salutem.

ADDITIONES.

a Lex contractu Vide Bar. in l. 2. ff. eo.
b Vlterius. Vide Bar. in l. 1. in § q. princ. ff. eo.
c Doctores. Quæstio no. de qua per Bar. in d. l. cum sub har, ff. de cond. & demon. & An. & Imo. in l. quidam testamento Proculum, ff. eo. & Cyn. & Rayn. & Sal. hic, & Vide Imo. & quod ibi dixi in d. l. cum sub hac, per Bar. & Bald. in l. tutoribus, ff. de test. tute.
d Pro secunda. Ad ista vide Io. de Imo. in c. tuæ, in fi. extra de preb.
e And. Barb. Effectum. Vide Bar. in l. quandiu, ff. de acq. hæred. & quod ipse no. l. in l. Publius, & in l. cum sub har, ff. de cond. & demon. & l. absenti, ff. de dona. de ista quæst. vide Ang. & Io. de Imo. in l. quidam testamento, ff. de vulga. & pup. & ibi alleg. Inn. c. cum inter, de electio.

LEX VI.

1 *Substitutio expressa derogat iuri accrescendi.*
2 *Expressum dicitur remouere tacitum.*
3 *Substitutio fit frustra, dum accrescat inuito.*
4 *Substitutionis annexa ius transmittitur cum iure accrescendi.*

a
1 Testamento. *a* Inter institutos, & inuicẽ substitutos locus est ẽt iuri accresc. h. d. † Oppo. expressa substõ derogat iuri accrescendi, vt ĩ. de cad. tol. l. 1. §. pro secundo, & no. ff. de acqui. hæred. l. qui patri. Solu. illud est verum qñ vnus est substitutus, alius est coniunctus nam substitutus impedit ius coniunctionis, sed qñ est idem, & vnus coniunctus, & substitutus, tunc substõ non tollit ius coniunctionis, & per ꝯñs
a non impedit ius accrescendi. † Secundo contra hoc op. nam expressum remouet tacitum, vt ff. eod. l. cum ex filio, §. filio. sed ius accrescendi dr̃ tacita substõ, vt ff. de lega. 2. l. si Titio, §. Iulianus. Sol. cessat nõis titulus, quia non dr̃ tacita: sed non cessat iuris &
b acquisitionis effectus. Nam substõ, q̃ fit ad augmentum, *b* non
3 minuit, sed auget, arg. ĩ. si pen. app. l. 3. † Oppo 3 ꝙ talis substitutio fiat frustra: nam cum accrescat inuito, vt ĩ. de iure delib. l. quidã, ergo ex substõne non adire poterit. & hoc duplici ratione. Primo, quia ius accrescendi non mutat gradũ, ergo est hæres ex primo gradu, non ex substõne. Secundo, quia non potest plus effici hæres quam sit; cum dñium duplicari non possit, ff. de sequi. pos. l. 3. § ex plurimis. Solu. põt esse, ꝙ non accreuit, quia nondum adiuit pro parte sua, & sic potest venire ex substitutione. si autem adiuisset prius quam ei accreuisset inuito, iã substõ nihil operaretur, vt ff. de acq. hære. l. si quis hæres. ibi dum dicit, quando inuito accrescit portio. & sic ius accrescendi non potest repudiari, nec ẽt ius substõnis, si cæpit ab aditione suæ portionis, & sic vr̃, ꝙ ad legata cohæredis teneatur vtroque iure, tanquam coniunctus & tanq̃ substitutus: sed si non incipit ab aditione suæ partis, poterit uenire iure substitutionis, & non tenebitur ad legata, nisi secundum naturam substitutionis, vt ff. de le. 1. leg. licet Imperator, & non secundum naturam accrescendi, vt ĩ de cad. tollen. l. 1. §. his. & ita intelligitur gl. huius legis, & quod not. ff. de acq. hær. l. nec is. §. hæres. qđ. n. ibi dr̃, ꝙ potest eligere, intelligitur antequã infixerit sibi necessitatem p aditionem propriæ portionis. Sed D. Old. dicit, ꝙ semper põt eligere id, qđ utilius sibi est, ut ff. ad Treb. l. recusare, §. Titius. & ar. ff. de cond. & demon. leg. non ad ea. & de ser. vr. præd. l. si donius. & le. si filius. de bo. lib. & licet ius accrescendi tacite præcurrat, & non possit desinere esse hæres, tñ per ius substõnis agnitum mutabitur qualitas substõnis, vt ff. de hę inst. l. ei, qui soluendo. & leg. 2. §. qui fideicom-
4 missariam. † Quæro vnquid ius istius substitutionis ꝯnexę cum iure accrescendi in eum transmittatur. & vider quod sic, vt ff. de acq. hær. l. qui patri. sed ibi est speciale propter præcedentem agnitionem hæreditatis paternę, & ne pupillus decedat intestatus, & etiam fauore legatorum relictorum in secundis tabulis, quæ perirent, si pupillaris substitutio deperiret, quæ rõnes ces-
c sant hic, cum pater non possit amodo decedere intestatus, ent ff. de suis & leg. l. si ex plurib. Et siue dicas in d. leg si pater, ꝙ illud sit ius accrescendi qualificatum a pupillari, siue sit ipsa pupillaris, substõ, quæ transmittatur, semper dices legata in secundis tabulis deberi. & adde quod no. ĩ. de cad. tol. l. 1. §. si autem aliquis in glo. quid autem.

ADDITIONES.

a Testamento. De materia vide per Bar. in l. fi. ff. de acq. hære.
b Augmentum. Prout fit, quando tendit ad eundem effectum cum iure accrescendi, vt quando ille, qui est cohæres est substitutus. & illo casu per expressam prouisionem non cessat tacita, imo est potentior, quia ius accrescendi operatur, ꝙ acquiritur inuito, quod non erat proprie de natura substitutionis, licet Pau. de Cast. hic contra, facit in simili quod no. in l. fi. ff. de qui. re. ad cun. iu. a.
c Intestatus. Pro hoc Pau. de Cast. hic, alle. l. sed si plures, in prin. & l. qui plures, in s. ff. eo. & no. per Doc. in l. 1. qui patr. hic alleg.

L E X VII.

Si testamento. Per pupillarem substõnem pupillo succeditur, & venientes ab intestato totaliter excluduntur. h.d.

L E X VIII.

1 Quærenti implicite, est respondendum explicite.
2 Substitutio tacita pupillaris non admittitur contra matrem.
3 Substitutio pupillaris, & vulgaris, q aliter differunt.
4 Substitutio tacita pupillaris an contineatur in expressa vulgari.
5 Substitutio pupillaris qualiter admittatur contra matrem.
6 Conditio si hæres non erit, dicitur extensiua.
7 Tacita pupillaris excludit matrem.
8 Substitutio pupillaris propter personarum disparitatem, non habet uim reciproca.
9 Substitutio dicitur expressa, si mens fuerit probata.
10 Dubia sequentia declarantur ex antecedentibus.
11 Actus quantumlibet perfecti recipiunt formam declaratoriam: & non dispositoriam.
12 Substitutio pupillaris tacita potest fieri coram duobus testib.
13 Substitutio tacita pupillaris, qualiter põt ex verbis testamenti probari.
14 Substitutus qualis sit, non est attendendum.
15 Lex non præsumit id, quod est iniquum.
16 Legitima debetur matri quasi iure natura.
17 Labores defraudare iniquum est.
18 Testamenta in quibusdam locis seruantur sine interpretatione.
19 Mater an possit pupillariter substituere stante statuto, quod filius impubes mortuo patre incidat in matris potestatem.
20 Mater interdum succedere non potest.
21 Mater maior si non petierit tutores filio suo impuberi confestim ẽgentibus datiuo tutore mortuo non succedit.
22 Mater si est minor tpe mortis mariti an excusetur si non petijt tutorẽ filio.
23 Mater si non petijt tutores testamentarios cogi ad administrandum, non punitur.
24 Mater tutrix si non seruauit solemnitatem legum punitur etiam quod vtiliter gessit.
25 Iudicis decretum excusat matrem a mala administratione tutelæ per legitimos tutores facta.
26 Mater per annum tacens, quamquam excludatur a successione filij sui impuberis, non excluditur a tutela.
27 Auia si non petijt tutorem filio, non priuatur successione nepotis.
28 Dictio cuncti vel omnes, est uniuersalis posita absolute.
29 Mater sola excluditur a successione, si filio tutorem non petijt.
30 Pubertas excusat delictum.
31 Naturalis cognatio propter naturalẽ affectum in dubio concedit omnia.
32 Ardor amoris paterni & materni, est inæstimabilis.
33 Mater si petijt filio suo tutorem virum suum si non esset sufficiens ex moribus facultatib. & cæteris requisitis, mater non succedit filio suo.
34 Idoneus est quem virtus probat.
35 Matri dantur competitores, in petendo tutorẽ filio suo, & meliores præferuntur.
36 Mater ad petendum tutorem filio an habeat annum liberum.
37 Substitutiones sunt duæ quæ vocantur tacitæ.
38 Substitutio pupillaris expressa excludit matrem a successione impuberis.
39 Substitutio compendiosa non fit ad certam ætatem.
40 Substitutio compendiosa excludit matrem intra tempora pubertatis.
41 Substitutio an sit directa, si mater sit instituta.
42 Substitutio directa non obliquatur.
43 Substitutio in milite valet iure directo.
44 Facere non debemus, quod fit frustra.
45 Fructus post mortem percepti, veniunt in substitutione directa.
46 Substitutio vulgaris fauore malitiæ non admittit legitimæ detractionem.
47 Substitutio quare dicitur compendiosa.
48 Ferro quasi viam aperit, qui per contraria transit.
49 Substitutio compendiosa quæ ualet omni tempore iure fideicommissi, non dicitur proprie compendiosa.
50 Aduerbium plus debet ponderari, quam nomen uel uerbum.
51 Substituo uerbum dicitur omni tempore fideicommissarium.
52 Substituo uerbum est æque potens ad directum & obliquum.
53 Subst. compendiosa a pagano facta per uerbum substituo, an ualeat iure directo.
54 Determinatio vna plura determinans, pariter determinat.
55 Relatum ad aliquam ætatẽ, vel personam, secundum illam debet intelligi.
56 Pater in dubio non præsumitur velle filium grauare sed illi prouidere.
57 Substi. compendiosa continet quasi expressam vulgarem.
58 Substi. dicitur compendiosa si fit per verba, si filius meus decesserit in ætate pupillari talem substituo.
59 Substituo verbum quando simpliciter profertur, & absolute, substitutio dicitur compendiosa.
60 Substitutio an sit compendiosa si testator adiecit, pleno iure.
61 Substitutio, quando dicatur directa uel compendiosa.
62 Executores in secundo gradu non habent congredem uniuersalem.
63 Subst. dicitur omni tpe fideicõmissaria si adijciatur condĩo si sine liberis.
64 Testator si distinguit ætates, distinguit substitutionem qualitates.
65 Causa causati dicitur, quæ est causa causæ.
66 Substitutio compendiosa in re certa, trahitur ad uniuersa.
67 Substitutio obliqua & directa, qualiter differunt.

Precibus. Substitutio vulgaris facta impuberi adeunti hæ. excludit matrem, secus in pupillari & compẽdiosa, tñ si pubes moriatur, compendiosa vertitur in obliquam. h.d. Diuiditur in duas partes. nam in prima parte implicitã qõnem distinguit in membra, in secunda rñdet ad singula. secunda ibi, nam non est incerti iuris. Secunda diuiditur in duas: nam primo loquitur, qñ impubes decessit. Secundo, qñ decessit pubes factus, scda scdæ ibi, si vero post. prima secundæ diuiditur in tres partes, nam prima loquit̃ in vulgari vsq; ibi, si vero substõ. Scda loqtur in pupillari vsq; ibi, vel ꝯpendio. ibi tertia, & loquitur in ꝯpendiosa. Casus in terminis talis est. Quædam mulier in habitu viduali coram Imperatore ꝯparuit, & ꝓposuit lachrimabile thema, sibi dicẽs; Inclyte Princeps, ego fui vxor cuiusdam vestri militis, q fecit testm̃, & filium vnicum, quem ex eo habebã pupillum, hr̃dem instituit, & sibi substituit Titium, & decessit. post cuius mortẽ filius meus ẽt decessit, quæro a vobis, vtrũ filio meo succedam ego, an ille substitutus; Imperator clemẽter mulierẽ alloquitur, dicẽs; Bona mulier, tu manifestius exprimere debuisti, sub quo tenore maritus tuus ordinauit testm̃, & in qua ætate filius tuus decessit, nam si fecit substitutionem in primum casum, id est si filius heres non erit, nec adijt hr̃ditatem, expirauit substõ, & tu mr̃ pleno iure succedis. Si aũt fecit substitutionem in secundũ casum, i. pupillariter, quia dixit, si in pupillari ętate decesserit: vel ꝯpendiose qa dixit, qñcunq; filius meus decesserit, talis sit hr̃s, tunc si quidẽ filius tuus decesserit in pupillari ætate, tu mater excludẽs omnino, & substitutus vult esse hr̃s. Si vero filius tuus decesserit pubes factus, tunc tu mr̃ ab intestato succedis filio tuo, tñ testõris hr̃ditatem debes restituere substituto ex cã fideic. h.d. † Not. a implicite quærenti explicite rñ-1 dendum ad singula membra, q̃ pñt cononeri sub implicito the-a mate. & hoc est verum in interrogatione supplicantis, secus in interrogatione litigantis: nã inuolutæ, & corruptæ positioni non dẽt rñderi, ẽt si ponens dicat, & pono diuisim, qa non ponẽti, vt dẽt ponere, nõ dẽt dari rñsum, vt no. in c. a. de confes. lib. 6. super verbũ rõnabiliẽ. † Secundo no. q tacita pupillaris etiam in te-a stõ militis non admittit ꝯ matrem. Tertio no. q substõ vulgaris 3 appellatur in primum casum, sed pupillaris, & compendiosa dr̃ substitutio in secundũ casum. Et est rõ, quia vulgaris substõ prouidet, si hæres non sit, qui est primus euentus, qui põt viam aperire substituto. primus aũt ideo dr̃, q de necessitate non esse præcedit esse: vnde qui prouidet in euentum, qui respicit, non esse, dr̃ etiam prouidere in primum casum. qui non prouidet in casum respicientẽ esse, qđ postea esse desinit, dr̃ prouidere in secũdũ casum, scdm Old. Quarto no. q expressa pupillaris excludit matrem. Quinto no. q ꝯpendiosa excludit matrem, sicut pupillaris, si decedit in pupillari ætate. Sexto no. q post pupillarem ætatem directa substitutio obliquatur. † Op. & vr̃, q tacita pupil-4 laris contineatur in vulgari expressa, vt ff. eo. l. iam hoc iure. si ꝯtineatur, ergo effectualiter continetur, ergo mr̃m excludit, quia cã testati excludit cãm intestati, vt s̃. l. proxi. Solu. aut mater non superest, & tũc in vulgari expressa pupillaris tacita includitur ex dispositione legali, & ex interpretatione extensiua, vt in l. ꝯtra. Aut mater superest, & tunc aut superest cũ successionis effectu, & excludit substitutum, vt hic, aut absque successionis effectu, & tunc non excludit substitutum, vt s̃. tit. 1. l. fi. igit̃ si mater non b pt vel nõ vult succedere filio impuberi, succedit ei substitutus b exclusis

ADDITIONES.

a No. Vide Bal. in l. 2. §. quod obseruari, sup. de iur. cal. & ibi Bar. dum tractat depositione incerta.

b Substitutus Vide per Bar. in l. Centurio, ff. eo. & Bal. in l. fi. in ver. 3 test. sup. de instit. & subst. sub cond. fa. sed idem Bal. in l. si cum vel in vtero, sup. de, test. mil. sentit contrarium, pro quo contra hæc dicta facit, quia cum semel per existentiã matris filio adeunte fuerit aperta via succedendi ab intest. pupillo, erit exclusus substitutus vulgaris, l. post aditam, sup. eo. & aperta via, quo ad matrem, nõ est quod amplius debeat esse locus successioni ex testõ per regulam l. quandiu, l. a. ff. de acqui. hær. & pro hoc subtilius facit, quia licet datio cohæredis extraneum tollas, nõ tollit tamen existentiam suitatis quoad transmissionem hæreditatis aditæ, vt l. si fratris, inf. de in. deli. sed quo ad contenta in testamento & confirmationem tabularum pupillarium sic, l. apud Iulia. §. idem Iulia. ff. ad Treb. tamen si semel aperta fuit via succedendi ab intestato pupillis per mortem ipsius filij impuberis decedentis hæreditate non adita dato sibi cohærede extraneo, qui etiam non adiuit, & sic confirmari non potuerunt tabulæ pupillares in vita filij, licet per sibi pupillo succedentes ab intest. adeatur hæreditas paterna, tamen non confirmabuntur tabulæ pupillares, & sic non aperietur via succedenti pup. ex testõ, i. ex substitutione pupilla. ut firmat Imo. in l. si filius, qui patri, & ibi dixi, ff. eo. pro quo inducit tex. in l. sed si plures, §. filio, ff. eo. ita in proposito cum semel fuit aperta via succedendi ab intestato pupillo, non debet posse amplius per repudiationem matris fieri locus successioni ex testamento, facit ratio l. si post mortem, §. fi. de bon. pos. contra tab. scripsi in mea rep. l. Centurio, ff. eo. vbi respon. quod est aperta via succedendi ab intest. sub conditione, si mater succedat. Probatur in d. l. a. sup. tit. 1. Bal. in l. 1 quis ita natus instituitur ii legitimus, sup. de hær. inst. Raph. in l. si mater. § 1 ff. eo. dicit quod illud, quod dicit ibi Bal. videtur facere contra opi. Bar. in d. l. Centurio, & ic clare non firmat.

exclusis aliis venientibus ab intestato. ad hoc facit gl. pe. huius l. circa prin. ibi dum dicit, licet alios venientes ab intestato repellat. 5 † Secundo contra hoc op. aut quando mater superest, ista tacita continetur, aut non: si continetur, idem operatur contra matrem, & contra alios, quia idem operatur tacitum & expressum, ff. de leg. l. de quibus: si non continetur, ergo mater prodest omnibus venientib. ab intestato, vt contra nullum eorum contineatur, sæpe. n. non solum prodest quis sibi, sed occasionaliter prodest aliis, vt l. 1. in fi. si tab. test. nullæ exta. & ff. de contra tab. l. si post mortem, §. fin. Sol. continetur conditionaliter, s. si mater moriatur antequam acceptet, vel repudiet, simile s. tit. 1. l. generaliter. §. fi. & quod no. ff. ad Treb. l. ex facto, §. fi. & sic in præsumpta pupillari inest tacita condō, s. si sine matre hērde decesserit. secus in expressa pupillari: nam licet insit condō, si decesserit sine liberis, quia potest liberos habere, malitia a supplente ætatem, i. vbertate naturæ præcurrente naturalem regulam: tñ non intelligitur conditio, si decesserit sine matre, vel ascendentibus, vt hic, & l. Papinianus, §. sed nec impuberis, ff. de inoffic. testa. & c. si pater de testa. lib. 6. 6 † Tertio opp. ista condō, si hæres non erit, est condō extensiua, vt ff. ad Tert. l. filij mater, §. 1. Sed pupillus post mortem suā non est heres, qa post mortem nihil est, vt l. qui libertinus, §. pe. ff. de ope. liber. ergo condō vera; ergo succedit substitutus ex propriis verbis, & mente testōris, ergo excludit matrem. Sol. in condōnibus accipimus principium primæ existentiæ, & non curamus successum eius, vt s. tit. 1. l. si quis hæredem. arg. de ver. obl. l. si ita qs stipuletur, siue nauis. & l. boues, §. hoc sermone, de verbo signifi. 7 † Quarto op. & videtur quod tacita pupillaris excludat matrem, vt s. de test. mil. l. in testō. Sol. aut loquimur de exclusione per mentē legis, aut per mentem testatoris. Primo casu nō excluditur mr. 8 Scdo sic, mente probata ex coniecturis, ita dicit gl. † Quinto op. quod gl. male alleget, quia l. in testamento, loquitur in reciproca. Sol. ibi non habet vim reciprocæ propter disparitatem personarum, ergo loquitur de pupillari b tanquam contenta sub vulgari, non tanquam sub reciproca. Item gl. allegat aliam leg. scilicet l. iam hoc iure, pe. responso. & sufficit vna allegatio bona. 9 † Sexto op. si probatur mens, ergo substitutio est expressa; & gl. loquitur de tacita, ergo male loqtur. Solu. aliquid potest probari, & tamen non probatur expresse; & ideo scias, quod quandocunque probato vno articulo, alius probatur ex consequentia, & non expresse, iste articulus dr̄ tacite probatus, quia redditio causæ testium non deponit de ipso, sed lex disponit: & ratio iuris cogit intellectum, vt sic iudicet, & non minus est iudicium intellectuale, quam testimonium sensibile, seu sensuale. Et ideo dic, quod quadruplex est substitutio pupillaris, scilicet tacita præsumpta, quæ circa mentem testantis sola iuris authoritate præsumitur, & ista matrem non excludit, c quia auferret matri legitimam, quæ est quasi de iure naturali, quod est inconueniens. Item tacita probata coniecturaliter, & ista excludit matrem, & durius agitur cum matre per testatorem, quam per legem. hæc autem tacita quatuor modis probatur. Primo ex dictis extra testamentum, secundo in dictis in testō, tertio ex qualitate substi- 10 tuti, quarto ex qualitate matris. † Circa primum quæro, pater d ante testamentum dixit, d quod nolebat matrem impuberi succedere, an per hoc in vulgari (quam postea facit) includatur contra matrem tacita pupillaris? Respon. sic, quia præfationes videntur tacitæ repetitę, vt ff. de pac. l. item quia, §. idem Iuliano. Et qa e ex antecedentibus e sequentia dubia declarantur, vt no. de regu. iur. l. semper in stipulationib. & quia corruptio & exclusio vnius, est generatio tacita inclusio alterius, cui primitus obstitisset, vt ff. de lib. & posth. l. 3. §. fi. † Secundo quæro, quid si hoc fuit dictū 11 post testamentum ex interuallo? & videtur quod hoc dictum nudum nihil operetur, vt s. de test. l. sancimus, & j. de do. quæ sub modo, l. perfecta. & de test. l. verba. & ff. de edil. edic. l. sciendum, §. dictum. Contrarium dico, quod actus quantumlibet perfecti recipiunt formam declaratoriam, non dispositoriam, vt ff. de test. l. hæredes palam, §. sed si notam. vnde cum illud veniat ad declaratio- 12 nem dispositi, potest fieri seorsum. † Tertio f quæro, an possit f fieri coram duobus testibus? & vr̄ quod non, quia est augmentatiuum dispositi, & non simpliciter declaratiuum. Contrarium dico per d. §. sed si notam. quia perfectum ius declaratur, & oppositioni legis accedit oppositio hominis. Secus si esset quid omnino de iure, & de facto extraneum, vt de leg. 2. cum proponebatur. 13 † Circa 2m quæro, qualiter probetur tacita pupillaris, ex verbis testamenti? Respōdeo, qn̄ testator arctauit matrem post mortem filij ad aliquid taxatum. v. g. post vulgarem substitutionem sic ait, & si filius meus decesserit, lego matri suæ x. nam ta- g xationis g vicē obtinet, cū hæc cl'a apponatur ad diminuendum h ius b matris, ar. ff. de ali. & cib. l. alimenta, §. basilicæ, & l. Stichus, i & multo euidentius, si dixit a. tm̄, iuxta no. de proba. l. rōnes, ff. ad Treb. l. Lucius, §. qui habebat. in fi. ff. de neg. gest. l. q aliena, §. libertos, & l. obęs. de pręd. min. Vel ponamus, quod reliquit vxori suæ x. si non nupserit, & ipsa nupsit: nam si testōr in cā nuptiarū voluit eam nihil habere, ar. ff. de ma. testa. l. si quis locuples. ergo eo casu non dēt vniuersum habere, procedit argumentatio per locum a destructione totius. Item per locum a priuatione, quę infert a 2rio habitu, iuxta no. s. de in integ. rest. l. fi. & ff. ad Treb. l. 2. §. videndum. & tamen substitutio prædicta tacita est, quia redundat ex aliis. sed ipsa non sonat in seipsam, & sic non ex expressa vocis signatione, sed ex coniecturali ratione, ex velata mē 14 te testatoris associata cum legis intellectu oritur. † Circa tertiū de qualitate substituti, quæro exemplum. Resp. si frater impuberis est ei substitutus vulgariter, quia plus effectu ipso, quam voce pr̄ dicere existimatur, vt no. in vltima gl. huius legis, & ff. eod. l. Lucius. sed istæ gloss. loquuntur in breuiloqua, non in vulgari simpliciter. sed pro hoc intellectu facit l. tale pactum, §. fin. ff. de pact. Intellige in fratre legitimo, & naturali, secus in naturali tā tum, vt d. l. Lucius, a. respon. Item intellige in fratre impuberis, K secus in fratre testatoris, s. de test. mil. l. in testō. Aduerte, K nulla lex facit differentiam in qualitate substituti, nam Imperator, qui posuit hic perfectam doctrinam, & non distinxit qualis esset substitutus, manifeste demōstrat quocunque substituto ma 15 trem non excludi per tacitam præsumptam: quia † non præsumit lex id, quod esset iniquū, nam maximū vr̄ vitium, & crudele excludere matrē, & afflictæ addere afflictionē, ff. de inoffi. test. l. nā, & si parentib. Vnde maior rō facit pro matre, q̄ pro fratre: 16 quia † matri debetur legitima quasi iure naturæ fratri vero non dētur, nisi in vno casu, & tunc de iure substitutionis, non de iure naturæ, vt in Auth. de hær. & Falc. §. primum itaq;. vnde non credo fratrē excludere matrē, nec. n. debemus diuinare. argu. in l Auth. de test. imperfe. §. 1. & puto pp labores l & partus successiuos, matrē promereri legis fauorē, vt l. assiduis, j. qui potiores 17 in pig. hab. † nā labores defraudare iniquū est. j. de nece. se. l. pe. §. illo. & si non esset mr̄, non esset vn̄ generaretur frater, vt l. maximum vitium, j. tit. 2. ideo causatum non dēt productorē suū infringere, nec ei imputare, quod se genuit. De fratre ex altera matre nato, minus dubito, quia minus ius hēt in excludendo. Præterea illud intelligitur in dubio pater facere pro filio, quod ipse filius si haberet ętatē, faceret: sed matrē suā nemo odio vnquā habuit sine cā, vnde sicut filius verisimiliter eā nō exhæredaret, ita nec lex exhæredat fingendo, arg. j. eo. l. humanitatis. & quod ibi per la. de Are. & Mar. Sil. allego naturalem rōnem eorū, non m 2clusionem eorum, q̄ reprobatur, vt j. dicā. Et nota, m quod † in 18 quibusdā locis sunt statuta, quod testamenta seruentur ad literam sine vlla interpretatione, vel extraneo intellectu: & tunc pro certo scias, quod in vulgari expressa non continetur tacita pupillaris, qa iste est extraneus a verbis intellectus. de condi. & demonst. l. in his. Itē scias, quod in quibusdā terris sunt statuta, quod mortuo patre filius recidat in potestate matris. & tunc pro certo scias, quod tacita pupillaris non admittitur 2 aliquem, ex quo recidit in matris 19 ptātem, ff. eo. l. 2. Sed † nunquid ipsa mater, in cuius potestatem n recedit, poterit pupillariter substituere? vr̄ quod sic, n quia eadem ratione

ADDITIONES.

a Malitia. Vide Bar. in l. pupillari, ad fi. ff. eo.
b Pupillari, Vt ibi in tex. & glo.
c Excludit. Quotuplex sit substitutio pupillaris, & quæ excludat matrem. uide per Bal. infra.
d Dixit. Vide plene per Bart. in l. pen. in 5. q. princ. in uersicu. quæro, & retroco. cum seq. ff. eod.
e Antecedentibus. Vide per Bar. in l. 2. ff. eo.
f Tertio Vide per Bar. in l. 2. in 5. q. ff. eo.
g Taxationis. Vide tamen Bar. in l. ñ dicit. §. si quis ita, de leg. 3.
h Ius. Idem Bar. in l. 2. in prin. ff. eo. & uide quæ ibi dixi post Imo.
i A. B. Et multo. Contrarium tenet Dom. meus in c. Ray. de testam.
K Aduerte. Vide Bar. in l. 2. in fi. prin. ff. eo. ubi tenet contrarium.
l A. B. Propter labores. Contrarium tenuit Bar. in l. 2. de vulg. & pup. sed Dom. meus sequitur opi. Bal. de iure tanquam veriorem, sed durum esset recedere ab opinione communi glo. ideo standum est ei.
m Et no. No. pro statutis, & adde, quod Imo. in c. Rayn. in materia pupillaris substitutionis, in fi. extra de test. dicit, quod contra Bal. uidetur tenuisse Bar. in l. omnes populi, ad fi. 6. q. prin. ff. de iust. & iur. ubi Bar. concludit, quod tale statutum intelligitur remouere friuolam interpretationem, & non illam, quæ alias sit a iure probata; & ideo cum ex interpretatione comprobata iure, vulgaris expressa contineat tacitam pupillarem, ideo vr̄, quod non obstante statuto illam contineat, & hæc opi. secundum eum est æquior, & rationabilior, ideo amplectenda, argum. l. benignius, ff. de leg. sed forte verba statuti, quæ dicebant ad literam, saluant opin. Bal. per ea, quæ ipse dixit in l. 2. sup. de patribus, qui fil. distrax.
A. B. Et no. Adde quod Dominus meus in c. Ray. tenet contrarium. all. Bar. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iur. quia tale statutum vr̄ excludere friuolam interpretationem, non eam, quæ a iure approbatur, & uide Bal. in l. si quis filium, inf. de lib. præt. quod si statutum remouet omnem interpretationem, intelligitur remouere extrinsecam, non autem intrinsecam, l. in his, de cond. & demon. & uide no. uerbum suum in auth. ingressi, ad fi. sup. de sacros. eccl. in auth. si qua mulier.
n Sic. Pro hoc facit, quia hæc est extensio passiua, quæ hēt locū i statutis. iuxta plene no. per Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. etiam per identitatem rationis: nā regula est tradita in l. 2. in prin. ff. eo. & Inst. de pup. subst. in prin. quod habens in potestate liberos, potest eos substituere pupillariter, quod verbum est aptum comprehendere tam masculos, quam fœminas, l. 1. & ibi no. ff. de ver. sig. & pro hoc facit, quod no. Bald. Inst. de vulg. subst. in prin. in materia pupillaris, dum dicit, quod si statutū sit, quod pupillaris ætas duret usque ad 30. ann. quod etiam pupillaris substō poterit extendi usq; ad tale tempus, & ita no. Bar. in l. 2. in prin. ff. eo. & uide in simili Bal. in l. matres, inf. ad Tertul.

rōne, quæ est in patre argum. ℑ. l. proxi. Sed certe contrariū credo, quia nec statuto, nec iure aliquo cauetur. Circa quartum † de qualitate matris, sciēdum q interdum mater succedere prohibetur. & tunc non obst. substitutio, *a* quia habetur, pro extincta. Interdum successio ei defertur, & vt indigno aufertur, tunc fisco locus *b* est, ff. familiæ ercisc. l. his consequenter. §. 1. & de vulga. & pupil. substi. l. ex facto, §. fin. Videamus ergo casus, in quibus mater impuberi succedere prohibetur. incidenter. n. & breuiter dicam. & no. † si mater maior 25. annis, non petierit tutores idoneos filijs suis confestim egētibus, datiuo tutore, mortuo, impuberi non succedit. Item in auia, *c* ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater, & §. filium autem. & §. confestim. & l. fin. si aduer. delict. ideo dixi, maior, quia minor non incidit in pœnam. † Quid ergo *d* si tēpore primo minor erat, sed tempore mortis impuberis erat maior? Dicit Spec. in ut. de in integrum restit. spectari initium. facit quod no. ś. in quibus causis restit. non est necessa. l. 1. argum. contra de leg. 2. l. Titia Seio. §. vsuras. Communis opinio est. q ex quo mater semel est ab onere petendi relenata, vlterius non incidat in illud, tamen pro ꝯria parte facit, quia ista releuatio non habet propriam causam releuationis quia meutur eam ea tempore. facit hic, quod no. per Dy. de excusa. tut. l. spadonē. §. qui absolutus. Ego iam consului *e* pro matre. & ad hoc facit quod notatur, ℑ. de his, quibus vt indign. l. minoribus. super verbo rñdere. Item dixi. non pelierit, quid ergo *f* si petijt, & fuerunt dati, sed non administrauerunt? Rñdeo, nihil mater egisse videtur, quia non pleno officio functa est, vt d. l. 2. §. sed quod diximus. † Sed nunquid *g* punitur. si non petijt cogi testamentarios ad administrandum? dic quod non, vt notatur ś. de administ. tuto. l. fin. §. personis, quia non tenetur esse solicita, nisi circa petitos a se, & sic prouidentia testōris eam excusat secundum Cy. in d. §. personis. sicut. n. non habet se intromittere de persona, quod est principale, ita nec de administratione, quod est accessorium, ad hoc ℑ. qui accus. non pos. l. Senatus. Sed quid si testamentarij tutores sunt remoti, vel mortui, ita q nemo superest? Resp. mr̄ tenetur petere, vt d. l. 2. §. non solum. † Sed quid si mater *h* delatam sibi tutelam administrauit, & vtiliter tamen non seruauit solennitatem legum? Respon. punitur, quia non legitime gessit, ut d. l. 2. §. si mater. in gl. q potuit, quia talis gestio non fuit tutelaris, qa non obtemperauit mater legi. Sed quid si mater non administrauit, sed patruus, uel auunculus. vel auus mr̄nus, vel alius legitimus tutor patiente matre, an mr̄ sit excusata? & vr̄ q sic, pp illius gestionem, qa non refert p quē fiat, dummō bn̄ fiat, vt ff. de ver. ob. l. cū seruus. & ar. ff. de ne. ge. l. si pupilli, in pnn. Præterea si extat legitimus, ergo mr̄ non tenet *i* intromittere se ad tutelam, vt no. ℑ. ad Tertul. l. matres. ad idem ś. qñ mul. tu. of. fun. pōt. l. 2. §. his illud. In contrarium, quia si mater præcedit, alius legitimus non extat, ar. ff. de bo. libe. l. si filius. ver. quod sine dubio. ergo tanquam legitimus non potuit legitime administrare, & sic mater punitur per gloss. superius allegatam in §. si mater, quæ hoc determinat expresse. Sol. † si legitimi administrauerunt cum decreto Iudicis, mr̄e certiorata, tunc administrauerunt legitime, argum. ś. qui da. tu. poss. l. quod de eis. & quod no. ff. de tut. & cur. da. ab his, l. tutor si petitus. Si aūt administrauerunt simpl̄r, & de facto, vel nemo administrauit, tūc punitur mr̄, nisi publice apud acta ante annum renunciasset tutelæ, nam tunc aperuisset viam legitimis, & ipsa esset excusata, & sic debet intelligi gl. in d. l. matres, s. q mater excusatur per legitimos, quibus est aperta via, secus si sit clausa per matrem, quę est in medio. † Et scias, q licet mater taceat *K* per annum, non videtur tamen renunciare tutelæ, nec generatur sibi præiudicium in tutela, licet generetur in successione, vt ff. de leg. tut. l. tutela. ver. sed & si, in gl. & per Bar. † Sed quid si impubes *l* habebat matrem & auiam, & mater non petijt intra primum annū, & auia intra fm, vtrum sicut est priuata mater, ita sit priuata auia? & videtur q sic, quia si priuatur mater, quæ est potior quā auia in successione, ergo multo fortius priuatur auia, quæ est minoris potentiæ: nam facilius *m* debet excludi debilior, quam plurimum potens. In contrarium videtur, quia exclusa matre, non tamen excluduntur, qui post eam vocantur, ut ff. ad Tertul. l. 2. §. videndum, sed certe ille §. non dicit hoc, sed bene dicit, q mater repellitur ipso iure, & ideo non facit locum fisco, sed posterioribus gradibus: non tamen dicit, q si posteriores gradus sunt in mora, q priuatorium edictum non habeat locum in eis, vnde videtur certe locum habere, vt ff. qui pe. tut. l. 2. §. sunt autem & ℑ. de leg. hære. l. † sciant omnes. alias incipit, sciant cuncti. nā ista dictio, cuncti, vel omnes, est vniuersalis absolute posita. Alij non habent in litera, omnes, nec cuncti, sed simplicem literam sciant, quæ tamen tantundem importat indefinite posita absolute quantum dictio vniuersalis, vt l. fraude m, §. fi. ff. de mili. test, † Ego dico, quod auia non excluditur, nec alij consanguinei, sed sola mater, quæ neglexerit, & est ratio, quia mater in tutela, præcedit, cum etiam post annum possit suscipere tutelam, vt supra dixi, & ideo non est locus datiuo, præcedente anomalo. Item non potest imputari eis, quod non petierunt matrem cogi ad administrandum, quia cogi non potest, vt in auth. matri, & auię, in verbo, permittimus, s. qñ mu. tu. off. fun. pot. Præterea auia, vel auij consanguinei, non sperant successionem, ex quo mr̄ viuit, quod probo, quia pupillus præsumitur pubescere, ut ff. ad l. Falc. l. hæreditatum. sed eo pubescente vocat mr̄, ergo interim nec auus, nec auia, sperant hæreditatem, ergo nec tenentur petere tutorē, arg. ff. de legi. tu. l. 1. in prin. ibi, vt qui sperarent hāc successionem, &c. Si autem *n* mr̄ esset mortua. eadem solicitudo incumbit auiæ, quæ incumbebat matri, quæ redacta est ad proximum gradum, & habet succedendi primam & ante alios, spem; & ideo iudicium pertinet ad ipsam, vt de ven. inspi. l. 1. §. denunciari. Est aūt tutela actus fori, licet voluntarij, vt ff. de fer. l. 2. Et scias q mater, vel alius quicunque, non priuatur successione, si pupillus ad pupertatem peruenit. † Excusat ergo delictū pubertas, sicut a prin. impediret cōmini, vt ff. qui pe. tu. l. 2. §. curatores. & ideo de impubertate oportet matris aduersarium facere probationem, quia in delictis sp præsumitur pro eo, qui excusat delictum, argu. ff. pro soc. l. merito. Item dixi, idoneos. Quid ergo si petijt non idoneos? Rñ. si bona fide petijt, & iudex secutus est petitionem, excusatur mr̄, quia perfecte fit, q bona fide fit. ff. de cond. & dem. l. quamuis, & no. ff. de iuretur. l. cū qui, §. in popularibus. Si autem dolose vel temere, omni diligentia prætermissa, non excusatur, vt d. l. 2. §. non solum. In dubio autē in matre præsumitur bona fides, quia nālis ratio, & sexus imbecillitas hanc opi. siue coniecturam inducit, vt ff. de eden. l. vbi. in prin. in gl. & arg. inf. qui accu. non poss. l. pp. ibi, si pietas, & ratio nālis animi sui non reuocat intentionem. Nālis † enim cognatio propter naturalem affectum in dubio concedit omnia, arg. ff. de lib. leg. l. Aurelius, §. Titius tellō † ardor etiam amoris materni, & paterni inæstimabilis est, vt ff. de leg. 3. l. Paulo Calimacho, §. Pompon. & hoc verum, nisi mater transeat ad secunda vota, nam tunc præsumitur ardere amore magis ad fm virum, q̃ ad filios, vt ś. de adm. tut. lex quæ tutores. Nam nihil est ardore amoris vehementius, quem intra debitos limites carcerare Philosophicum est non muliebre. licet † ergo maritum filio tutorem mater petere possit, ut inp. de adop. l. nonnunq̃. caueat tamen quid agat, quia si non esset sufficiens ea moribus, vel facultatib. vel ea satisdandi cautela, *o* mr̄ non succederet impuberi, quia præsumetur culpa ea aīo processisse, propter affectum mariti, sed si arbitrio boni viri omnib. hincinde pensatis, dictus maritus esset idoneus, mater esset extra pœnam non petiti tutoria idonei, † nam idoneus est quem virtus probat, ut ℑ. de condi. in pu. hor. l. j. lib. 10. Et scias, q matri datur petendi arbitrium, vt in Auth. de nup. §. sin aūt tutelam, sed iudici non inducitur necessitas sequendi matris consilium; nam si † mater habebat ꝯpetitores, qui meliorem petant, quam mater, illi sunt præferendi, vt no. in l. 2. §. videndum, ff. ad Tertul. vbi est gl. aurea. & sic iudex videat

ADDITIONES.

a Substitutio. Vide Bar. in l. 1. in fi. prin. ff. eod.
b Locus. Pro hoc facit, quod no. Bar. in l. 1. ff. eo. in 4. q. prin. circa primum effectum. Bal. tamen loquitur de pupilla. & Bar. de uulgari.
c Idem in auia. Vide Bal. in l. matres, inf. ad Tertul.
d Quid ergo. An mater minor tempore mortis mariti, excusetur si non petijt tutorem filio. Dixi post Mod. inst. de act. §. actionum. & uide quæ in fi. no. Bal. in l. omnem, inf. ad Ter. & Pau. de Cast. in l. sciendum, & §. fi. ff. qui satisd. cog. & Dyn. in l. 1. sup. qui. cau. in integ. rest. non est necess.
e Consului. Idem tenet Bal. in l. 2. sup. si aduer. delict.
f Quid ergo. Quid si mater petijt tutores, & non administrauerunt, uel non petijt cogi testamentarios administrare, uide Bal. in auth. eisdem. sup. de sec. nup. & ibi an teneatur mater pro eo, si male gessit, & uide inf. in uer. item dixi idoneos, & adde l. matris pietas. & ibi gl. & Bar. sup. qui pe. tu. Bar. in d. l. fin. §. personis, supra de adm. tu. & ibi Bal. & Cy. hic.
g Sed nunquid. Vide Bal. in l. matris pietas. sup. qui pe. tut.
h Sed quid si mater. Quid si mater administrauit, sed tutelam non assumpsit, uide Bar. in l. 2. §. quid si pater, ff. ad Tert. dicit tamen Pau. de Cast. in l. 2. supra de in ius uoc. quod ipse consuluit, quod si mater erat in montibus, ubi non poterat facile consulere peritiores, excusabitur per l. in bonorum, ff. de bo. pos.
i Non tenetur. Vide quæ no. Bal. in l. omnem, inf. ad Ter. & in l. sciāt, inf. de leg. hær. & in l. matres, hic alleg.
k Taceat. Elapso anno, si mater non petijt tutorem, præiudicat sibi in successione, non in tutela. & uide in auth. presbyteros, la 2. & quæ ibi dicit Sal. sup. de episco. & cler. & quæ no. Bal. in l. tutor si petitus, ff. de tuto. & cur. da. ab his.
l And. Barb. Sed quid si impubes. Not. quod si mater non petijt tutorem filio, nec auia, nec succedentes ab intest. non tamen priuantur successione nepotis sicut priuatur mater, uide tex. hoc singulariter probantem, & gl. ibi sing. secundum Bal. licet hic illam non allegauerit, in l. nepotibus, supra qui pe. tu. Bal. tamen in l. quid ergo, §. si alieno, ff. de his, qui no. infa. limitauit non habere locum in auo habente filiam suam in potestate, quia si illa transiuit ad secunda uota petit io tutore attribuitur negligentia patri, quod summe not. uide Bal. in l. mater, inf. ad Tertul. uide Bal. in cons. incip. aui testamentum sit nullum. ubi consuluit in fauorem auiæ, & aliorum uenientium ab intest. ubi uide Bal. in c. ex parte, de appe. ubi tenet contrarium.
m Facilius. Vide Bal. in l. matres, inf. ad Ter. facit quod no. Bar. in l. si quis sub conditione, ad fi. ff. de test. tut.
n Si autem. His adde, quæ no. Bal. in l. omnem, inf. ad Tert. in uer. quæro, nunquid datiuus. & in auth. idem, in 1. col. sup. de sec. nup.
o Cautela. Vide Bal. in l. omnem. ad Tertul.

a videat legitimos esse vtiliores, a q̃ petitos a matre, etiam tutrice poterit illos decernere ex officio inquisitionis, & si mr̃ prætienerit, poterit illos in curatores adiungere quia intentio legis in hoc residet, vt prouideatur pupillis, vt s̃. de confir. tuto. l. si, vt proponis, & argumen. ff. vbi pup. edu. deb. l. 1. & s̃. de nupt. l. 1. Non enim Legislator ordinauit tutelas propter tutores, sed propter ipsos impuberes, quia dñs non est ad famulum, sed famulus ad
36 dominum, vt ff. de vsufr. l. vetus. † Item dixi, confestim modo b
b q̃ quæritur, nunquid mater habeat annum liberum ad petendum tutorem? Et videtur, q̃ non, sed cum primum potest, postquam explorauit quis, vel qui pupillo expediat, debet petere, quia quã do lex aliquid iubet, intelligitur confestim, quia dispositio legis moram non recipit, vt d. l. 2. §. confestim. Nec ob. quod no. Inn. extra de præben. c. extirpandæ, quia hic ratione ætatis inducitur mora irregularis, re ipsa, vt l. in minorum, s̃. in qui. cau. in integ. rest. non est ne. Præterea mater tenetur petere tutorem ventri intra ix. menses, vt d. l. 2. §. filijs, & ibi tex. interpretatur, q̃ nomine filiorum connumeratur ille, qui est in vtero. In 9trium vr̃, q̃ habeat annum ex æquitate. l. sciant. nam si reliqui coniuncti habent annum, ergo multo fortius mater, tum quia mulier, tum quia proximior, arg. j. de eod. l. fi. §. pe. & sic mitigatus est rigor d. §. confestim, quod verum credo, nisi sit in notabili mora, vt quia interim citata, vt peteret, & periclitante pupillo noluit petere, vt d. §. si mr̃. Sed si 9 matrem nihil aliud probatur, non excluditur, nisi per lapsum anni. & tunc etiam q̃nque parcitur, q̃n consuluit pupillo per moram petitionis, vt d. l. 2. §. pen. Si ergo est conclusum ex prædictis q̃ sufficiat pro emergenti sermone, q̃ mater, quæ nulla est in successione impuberis, idest quæ priuata est, & pro mortua habetur non impedit, quin substitutus vulgariter
37 admittatur ex tacita pupillari. † Dixi ergo de duabus tacitis, s. de tacita imaginaria, & de tacita coniecturali. sunt & aliæ duæ tacitæ, vna quæ continetur in reciproca & compendiosa, & de reciproca dictum est in l. in testamento, de compendiosa autẽ inferius dicam. Et istæ sunt expresse quo ad verbum dispositiuum, sed non quo ad verbum condõnis distinctiuum, & iõ propter implicitum modum sigñandi seu interpretandi, difficultas nobis oritur, & pp nimiam subtilitatẽ sępe erramus, & quia testantis animum non videmus, vnde ignorantes secundum Arist. sicut longe distantes speculantur, 1. Ethycorum, & quod multipliciter exponitur eius veritas ignoratur, sm̃ Boet. Tu tamen ex tuo capite non formes opinionem, sed ex tex. & glo. or. quib. inhæreas sicut Bononien. inhærent carorio, vt no. ff. de reg. iur. l. omnis diffinitio, & sicut ducens nauem inhæreat temoni. formemus ergo aliquas q̃ões in materia compendiosæ, tamẽ pri-
38 mo pręmittamus infrascriptas oppositiones. † Opp. ergo 7. dicit q̃ substitutio pupillaris expressa priuat matrem successione
c impuberis. 9, nã nemo c põt ius tertij tollere, ergo pater non potest tollere ius maternum. sicut enim non est licitum testari de re tertij, ita nõ est licitũ testari de iure tertij, vt no. in auth. si qua mulier. Præterea ista est magna iniquitas, quod pr̃ possit ponere falcem in messem matris, quia nemo põt alterius facto exhęredari, vt ff. de hæred. instit. l. paterfam. testamento. Præterea æquipollens est mater patri, vt j. eo. l. humanitatis. ergo nõ potest excludi per eum, argumen. ff. de acq. hær. l. hæres per seruum. Præterea licet patri sit permissum testari pro filio, hoc videtur sibi commissum, vt bono viro: & quia gerit imaginem filij, debet testari, vt ipse filius facere deberet. ergo non est ferendus pater, qui matrem sine cã spoliat, & ius suum sibi eripit, argu. in Auth. vt cum de ap. co. §. & hoc quidem. Præterea substitutio pupillaris non facit aliud, nisi quia repræsentat maiorem ætatem, & habilitatem in ipso testante per patrem, ergo quod non poterit per se, non potest per patrem, vt l. neque per se, s̃. de hęre. inst. Solu. scias, q̃ hoc pupillo ratione viua contingit, nam suppositis principijs, necesse est ipsa principiata confiteri vnde cum pr̃ possit testari impuberi, aut dices q̃ possit de vniuerso testari, ergo mater excluditur, aut q̃ solum de bonis a patre profectis, & tunc pupillus decederet, p̃ parte testatus, & pro parte intestatus, qđ est impossibile. Item bona vnita separares, quod est etiam impossibile ff. de vulg. sub. l. sed si plures, §. filio. & de separa. l. j. §. p̃terea. Prę-terea tursum dicere, q̃ mater veniret ad omnia, & sic maritus non possit testari de rebus proprijs, esset absurdo absurdius. Eligimus ergo potius mr̃m excludi, q̃ oẽs regulas iuris confundi, quia minus hẽt absurditatis, quia raro habent alia bona, quam paterna, vnde non põt conqueri vxor, si non succedit in bonis mariti, ex quo maritus voluit. Et ista opinio est iure canonũ ap-
39 probata in c. si pater, de test. lib. 6. † Octauo op. dicitur hic, quod substitutio 9pendiosa non fit ad certam ętatem. Contra. ff. eo. l. Centurio. Sol. indefinite facta non habent certę ętatis metam, vt hic, sed si coercetur, habet illam coarctationem, & idẽ operatur si casus contingat in tpe, sed si extra, id est vltra tp̃s, nihil operatur, quia euanuit, vt ff. eo. l. ex facto, ff. itẽ quæro. extincta. n. cõditio per temporis lapsum, non potest purificare dispositum, vt
40 ff. de fideicom. lib. l. Thais ancilla, §. intra. Nono opp. dicitur hic, q̃ compẽdiosa excludit matrem intra tempora pubertatis, sed postea obliquatur. 9 ista substitutio est vna, ergo omni tempore vna maior p̃batur ex vnitate sermonis. minor pater, quia qd est unum non p̃t esse diuersum, & ideo vr̃ impõle, q̃ hic dr̃, nam q̃ vnum existens vnum sint plura, est 9dictio numerorum, & dinumeratorum. Sol. ista substitutio est vna, i. directa, quia miles põt si vult, tñ pp matrem fingitur nolle vti prærogatiua militari, sed solo iure cõi, q̃a quoties põt aliquid interpretari sm̃ ius
d cõe, & sm̃ priuilegium, d æquitate suadente interpretatur potius sm̃ ius cõe, arg. l. q̃q̃. de testa. mili. & sic licet miles potiu de absoluta p̃tãte militari, tñ non præsumitur vsus talis p̃tãte absoluta, sed cõi, & ordinata, tñ fauore matris, tñ quia præsumitur coniugem suam dilexisse, & a iure materno excludere noluisse,
41 argum. s̃. tit. 1. l. fi. & de leg. 2. l. vnum ex familia, §. fin. † Decimo
e opp. e q̃ imo semper sit directa, vt l. Centurio. Solut. ibi mater nõ
f erat in medio, vel distingue inter verba directa, f vt hic: & directissima, vt ibi, q̃a testãr dixit, directo substituo, nunq̃ vertitur in obliquam, quia verba sunt præcise directa, & non p̃nt glossari, vt de lega. 3. l. ille, §. cum in uerbis. Tu coniunge vtranque solutionem, aut mr̃ est in medio, aut non, & primo casu, aut sũt
42 verba inflexibilia, aut flexibilia. † Vndecimo oppo. substitutio directa nõ obliquatur, vt l. verbis ciuilibus, ff. eod. vbi dicit, quod potius corruit q̃ marcescat. i. de principali pedissequa fiat. So. ibi
43 in pagano, hic in milite. † Duodecimo oppo. quod in milite ualeat iure directo, vt de testa. mil. l. ex his. Solu. ibi fuit facta puberi, vel extraneo, & cępit primordialiter esse directa, nec superuenit nouus hoĩs status, qui eam faciat obliquari, & iõ origina-
g lem g statum, quem assumpsit ex priuilegio, mutare non p̃t, sed in l. nostra assumit sibi primũ esse de iure cõi, & sicut mutantur causæ t̃pales, ita mutatur substõnis effectus, nam t̃ps licet non sit cã actuum humanorum effectiua, est tñ cã occasionatiua, & sic tempora mutant substitutiones, arg. ff. de cond. & dem. l. pater, §. conditionum, & l. vinum, ff. si cer. pet. & l. fi. de triti. inducẽdo a simili. Et distingue, aut fit extraneo, aut suo; & si suo, aut im-
44 puberi, aut puberi. † Decimotertio oppo. dr̃ hic obliquari, 9, qđ fit frustra, ea facere non debemus, vt ff. de stat. hom. l. Arethusa. sed frustra obliquatur, cum restituantur omnia, vt l. in testamen-
45 to, j. ad leg. falc. Sol. vt in gl. Item adde de fructibus, quia † in directa veniunt fructus post mortem percepti, vt l. Centurio. secus in fideicommissaria, nisi post moram, vt no. ff. ad Trebel. l. in fideicommissariam. Item propter l. iubemus. j. ad Treb. in princ.
h quod dictum est h in milite, i trahe ad dominos terrarum, qui
i in suis terris sunt lex animata, & ideo testamentum eorum est
46 ibi lex, argu. in l. pe. sup. de don. inter vir. & vxo. quod est no. † Et q̃ aut substitutio vulgaris valet iure directo, ipsius militiæ fauo-
K re, & non detrahitur legitima, aut per obliquum, & tunc sic, K vt in gl. fi. Et est ratio, quia obliqua continet onus obligationis, directa non est onerosa, sed est institutio ex tempore, & ad tẽpus, non enim est prouisio filij, cum non veniant bona puberis, ergo est neutra inter prouisionem & odium, & ideo eligitur media
47 via, vt in l. Centurio. † Modo veniamus ad materiam compendiosæ in Pagano, quę materia vtilissima est, & ruminatissima, & glo. hic præmittit, quare dicitur compendiosa, quia sub temporum, & verborum compendio amplectitur diuersa genera substitutionum, & hoc quando fit verbis directis, & a milite. Si autem fit a pagano, tunc glo. declarat se per quatuor quęstiones. Prima, quando fit verbis directis, non facta mentione conditionis liberorum. Secunda, quando verbis communibus. Tertia, quando verbis directis, vel communibus apposita a conditione, si absque liberis obiret. Quarta, quando tempora sunt diuersa, & glos. ista a vers. sed in pagano, vsque ad fi. h. d. in summa Compendiosa substitutio facta a pagano impuberi filio, uerbis directis, simpliciter tempore pubertatis adueniente prorsus expirat, sed facta verbis communibus vtroque tempore valet iure fidei-

ADDITIONES.

a Vtiliores. Vide Bar. & Doct. in auth. sacrm. sup. q̃n mulier tut. officio fungi potest.
b Modo. Vide Bal. in l. matres, inf. ad Tertul.
c Nam nemo. Vide Bar. in l. 2. in 5. q. prin. ff. eo.
d Priuilegium. Vide Imo. in l. Centurio. in uers. in ea. glo. ff. eo.
e A. B. Decimo opp. An compendiosa, quæ ualet iure directo ante pubertatem, post pubertatem obliquetur, uide plenissime D. Io. in l. Centurio, ff. eod. & in c. Rayn. de testa. & Bal. in c. si pater, de testa. lib. 6. & præsupposita opi. Legistarum, quod expiret, tamen limita, nisi in testamento fuisset apposita clausula codicillaris, si non ualet, uel ualet, &c. quia tunc ualet ut fideicommissaria post pubertatem. ita dixit Bal. no. in l. iam hoc iure, ff. de uulg. & pup. quod D. Io. in l. uerbis ciuilib. reputat singulariter no. quod dictum sequutus est idem D. Io. etiam in l. Centurio, & ẽt sequitur Ang. & de hac materia uide Bald. in d. l. iam hoc iure, præalleg.
f Directa. Sed Bal. tenet contrariũ inf. ea. l. in uer. deinde op. & in uer. sol. distingue.
g Originalem. Vide Imo. contra in l. Centurio. ff. de uulg. & pu. ubi tenet contra gl. & uult ibi, q̃ illo casu ualeat iure fideicommissi, quando a milite fit puberi.
h A. B. Quod dictum est. No. quod dictum est in milite, habet locum in domino terræ, uel ciuitatis. pondera, quia illa lex pe. loquitur in prin.
i In milite. Vide quod in fi. no. Bal. in l. sancimus, inf. de don. cum fin.
K Tunc sic. Vide Imo. in l. Centurio, ff. eo.

te fideicommissi. sed si fiat verbis cōib. vel directis, non simplr sed incerta condōne, si decesserit sine liberis, ista est omni tpe fideicommissaria, sed si dixerit, si decesserit in pupillari ætate, vel postea qñcunque, pp distinctionem ætatum valet vt pupillaris, si decedat in pupillari ætate. sed si decedat pubes valet, vt fideicommissaria substō.h.d. in summa gl.nostra, quæ est no.& magistra.

48 † Modo ꝯ per ordinem opponamus, nam quasi ferro viã aperit, qui per ꝯria transit.gloss.dicit primo, quod dicitur compendiosa.quia sub compendio complectitur plures substitutiones, certe, & breuiloqua hoc facit: ergo sunt vnum. & idē substitutio brequiloqua, & compendiosa, quod est falsum. Solut. sub compendio personarum breuiloqua continet plures substitutiones, & non potest fieri nisi plures sint personæ, inter quas fiat hincinde, sed compendiosa sub compendio temporum est apta ad plures substitutionum qualitates, quas sibi assignat casus; & natura, vel interpretatio verborum, & sic non obst. Secundo oppo.ad idem: nam compendiosa interdum continet vnam directam tantum, vt l. verbis ciuilibus. Interdum vnam fideicom.tantum, vt in glo.ver. sed si ita. Interdum duas directas, s. pupillarem.& militarem, vt d.l.Centurio. Interdum vnam directam, & aliam fideicom.vt hic. Solu.aptitudinem habet ad plures species, actum vero habet quandoque determinatum ad vnum, & sic non obst.

49 † Iuxta hoc quæro, nunquid compēdiosa, quæ valet omni tempore iure fideicommissi, sit proprie loquendo compendiosa: & gloss.dicit, quod non, sed est fideicommissaria, ita dicit glo.pen.ibi dum dicit, & est alia quam compēdiosa. Alij dicunt, quod tunc est compendiosa largo modo, sed non proprie loquendo. Alij dicunt, ꝙ compendiosa nunquam a est nomen principale, sed adiectio. *a* Sed omnes *b* maledicunt, b & primo gl.maledicit, quia si mere esset fideicommissaria, non contineret vulgarem, immo expiraret adita hæreditate, ut ꝭ. de fideicomm.l.eam, quam. quod est falsum, quia immo continet vulgarem, vt l.pe.de ven.insp. Secundi, & tertij male dñt, quia sicut breuiloqua substō non est adiectio, sed est tertium genus, vt l.iam hoc iure. ita compendiosa est quartum genus, quod prędicatur de diuersis speciebus: & sicut genus non dr̄ adiectio speciei, sed prędicatur de ipsa, vt homo de Petro, ita hic, vt l.1.ff. si cert.pet. Deinde oppo. ad singulas quæstiones glo. per ordinem. & primo glo. dicit in ver. sed in Pagano, quod si pr̄ ita dicat, qñcunque filius meus decesserit, talis sit hæres, qđ ista substō valet in pupillari ætate iure directo, postea uero non valet vllo modo, quia verba directa euanescunt, & id quod euanuit, in aliud conuerti non potest. Non obst. hæc lex, quia milit.directa, quæ post pubertatem viget, ꝯ alios quoscunque fauore matris obliquatur, & est conuersio ex alio in aliud, sed in pagano esset penitus ex non ente in aliquid ens, quod est impose, quia sine mã. non pōt fieri conuersio. facit qđ no. ꝭ. de acq. poss.l.cum nemo. s̄.de sue.edi.l.2.& hęc est opin.cōis Legistarum, quam tenet hic Nic.de Mat..per l.in pupillari, ff.eo.& l.Centurio. & l. verbis ciuilibus.& idem Dyn. sed Io. An. in ca.si pr̄, de testa.in Nouel.tenet cōtrariũ.& mouet eũ primo nãlis æquitas. nam testator voluit.ꝙ qñcunque filius decederet, bona venirēt ad substitutum: sed de naturali iustitia est, ꝙ voluntas testatoris seruetur, & si nō seruatur in toto, seruetur tamen in quantum potest seruari, ad c hoc specialiter e induco l.si peculiũ, §.1.de pec.leg. Io. And.ultiē hoc probare ex coniunctione duarum decretalium, supponendo ꝙ verbum, moriatur, & verbũ, succedant, sint ęque directa, quia ratio differentiæ assignari non pōt, nam per verbum, succedat, directe non per personam mediam venitur ad successionem, sicut per verbum, moriatur, & inducit c. si pater.coniũcto c.Raynutius. Item dicit ꝙ est casus nostrę legis, cum ista lex nō cōtineat ius singulare in milite: sed ex iure singulari reducat se

50 ad ius commune, fauore matris. † Tu vero hanc opp.confirma; & primo ex aduerbio, quandocunque, nam aduerbium trahit ad se verbum, plus enim ponderatur aduerbium, quam nomen vel verbum, vt no.ff.de neg.gest.l.Pomponius scribit, qa natura aduerbiorum est qualificare, & informare, vt s̄.arb.tu.l.cum indirecte. Secundo quia verba directa ponuntur ad amplianđum, ergo non minuunt, neq; destruunt, arg.ff.de seruit.l. si tãangusti.& ff.de precar.l.cum precario.2. quia tacite intelligitur conditio sine liberis, vt s̄.tit.1.l.generaliter, §.fin. sed ista conditio est obliqua, vt nota.hic, & ff.qui pet.tuto.l. credendum. ergo post pubertatem valet iure fideicōmissi. Quarto, ista verba. qñd cunque, *d* &c. debent aliquid operari, argum.ff.de leg.1.l.si quãe do. Quinto, quia video, *e* ꝙ si aliquis grauatur *f* nō testari, ꝙ idē f est dicere, ꝙ ei succedatur directo, vt ff.de lega.2.l.codicillis, §.pe. tamen ex hac scriptura pronunciauit Imperator fideicommisg sum deberi, vt ff.ad Treb.l.qui filium.in princ. Sequamur *g* igitur mentem testatoris potius quam verba, vt infra titu.1.l. cum h quidam, & de libe.præte.l.si quis. Sol. distingue, *h* aut testōr dixit, sit hæres filio meo, & tunc obliquari non potest, vt s̄.de hær.insti.l.fin.& ita loquitur l.Centurio, & l. verbis ciuilibus, & l.in i pupillari. Fallit in milite, *i* cum mater est in medio. vt hic. aut di K xit simpliciter, *K* sit hæres, uel sit mihi hęres, & tunc obliquatur. Et idem si dixit sit mihi bonorum possessor, nam omnia ista uerba non sonant aliud, nisi ꝙ sit dominus, vt ff.de hæredibus instituen. l.his verbis, sed dominium non solum est directum, sed vtile; & parum differunt in substantia, vt ff. quod cum eo. l. si filius, §. primo, vnde non debemus iudicare in verbis, sed intelligere sermonem iuxta subiectam materiam, vt ff.de vsu & hab. l.plenum, §. equitij ff.locati. l. si vno. & pro hoc specialiter facit l ff. ad Trebell.l. ex facto, in principio. Item sæpe *l* aliquid ponitur pro suo simili, vt l.fina.ff.manda.nec enim videtur esse magna digressio, vbi similitudinis retinetur imago, vt supra titulo primo, l.si mater, per hanc distinctionem apparet responsio ad

51 omnia iura, quæ in contrarium uidentur obstare. † Nunc vlterius procedo, & glo.dicit, quod verbum, substituo, est omni tempore fideicommissarium. contra, immo est directum, vt l. Gallus, §. penultim.ff.de liber. & posthu. Solu. ibi uerbum, substituo, supponitur pro sola vulgari; quia fit sub conditione, si institutus uiuo testatore decesserit. hic autem supponitur pro

52 compendiosa quandocunque decesserit. † Tertio arguo contra glo. nam uerbum, substituo, est æque potens ad directum, & obliquum, ergo est commune, ut ff.eodem, l. iam hoc iure, & ff.ad Trebell. l.Scęuola. ubi aperte patet, quod uerbum, substituo, potest esse directum & obliquum: ergo est commune ex sui natura, sed ex applicatione testatoris potest applicari, prout vult ad directum & obliquum Solu. fateor, quod est commum ne; *m* tamen potius trahitur ad obliquum, secundum opin.glo.

53 † Modo *n* ergo reuocemus in dubium istum passum, qui unn lissimus est, & sæpe de facto contingit. Testator filium impuberem hæredem instituit, & eidem substituit sub hac forma, quandocunque filius meus decesserit, talem substituo, tandem mortuo patre decedit impubes, superstite matre, uel alijs coniunctis & substituto, quęritur quis succedat impuberi, an substitutus

---

A D D I T I O N E S.

a Adiectio. Vide Bar. in l. Centurio, in 2.q.ff.eo.

b Sed omnes. Imo. in c. Raynutius, in fi. extra de testa. dicit quod dicat Bal. quicqđ velit, ꝙ sicut breuiloqua re vera cadit aut in vulgarem, aut in pupillarem, aut in fideicommissariam, & sic licet sit certus modus substituendi, tamen re vera nō facit substitutionem de per se in specie, licet sit diuersum genus substituendi. ita debet dici in compendiosa, vt sic saluentur opin. & ita sentit Bar. in l. Cēturio, ff.eo. facit, quod in simili breuiloqua dicunt Doct. in l.Lucius, ff.eo.

c And. Bar. Et ad hoc specialiter. Et istam partem tenet glo.singu. secundum Do. Io. in præal.l. Centurio, & instit.de pup.sub.§. qua ratione, in glo.mag.ad fi. & vide responsum ad c.si pater in præal.l. Centurio, per Do. Io.& pro ista opi. est hic casus, quia ponit specialem casum in milite, quia alias fuisset firmata in tit.de testa. mili. Item quia litera hic requirit, quod filius sit in potestate, quod non attenditur in milite. Sal. etiam tenet opi. Io. And.& addit, quia si testator noluit habere totum sine determinatione, ergo multo plus cum determinatione, vt in simili in l.hæredes mei, §.cum ita, ff.ad Treb.

d Quandocunque. Io. And. in c.si pater, de testa. in 6. dicit idem esse, si non fuisset appositum aduerbium, quandocunque. per c. Raynutius, hic allegat.

e And. Bar. Quinto, quia video. No. quod melior est opi.gl. per l. verbis ciuilibus. Item quia testator non potest facere, quominus ll. habeant locum in suo testamento, l. nemo potest, de leg. 1. Item facit regula, quod potuit noluit, vt l.multum, C.si quis alt. vel sibi.l.1.ff.de iure codi.c.cum super. de offi.dele. facit l. seruu, inf. de ser.man. vbi si non potest valere iure directo libertas, nec valet iure fideicom. l.si seruus legatus, §. si seruus, de leg. 1. & l.cogi, §.sed si seruo, ff.ad Treb. & ibi Io. de Imol.

f Grauatur. Responde ad hoc, prout respondeo ad l.ex facto. in prin. ff. ad Trebell. vt scripsi post Bar. in l. 1. §. si quis ita, ff.de verb.obl.

g Sequamur. Distinctionem Bal reprobat Imo.post D. Floren. in c. Raynutius, ext. de test. per l. si ita, §. qui filio, ff. de bon pot secundum tab. vbi verbum, mihi, nihil operatur dixi post Imo. in l. Centurio, ff.eo.

h An. Bar. Sol. distingue. Sed ista distinctio s̄m Sal. est contra c. si pater, & c. Raynutius, vbi dicitur, si alteri præmoriatur. Item contra text. l. 1. §. 1. ff. eod. vbi non refert dicat mihi, aut filio meo, nec obst. l. fin. sup. de hære. inst. quia ibi est vna substitutio, hic plures, & hoc operatur verbum, quandocunque. & pondera text. hic ibi, eos habeat hæredes, quos pater constituit. pondera verbum, ei, per quod intelligitur de filio meo, s. hæres esto hoc sequitur Iman. And.

i Milite. Contrarium dicit Bal. sup. ea. l. versi. x. opp. & vide sup. in versicul. deinde oppo.

K Simpliciter. Vide Raph. in l. verbis, ff.co.& ibi dicit, quod dum Bal. hic alle. l. si. de hær. insti. est in contrarium l. ex facto, in prin. ff. ad Treb. sed ibi fuerunt uerba obliqua. ista opinio Bal. videtur contra l. si seruus legatus, §. si seruus, de leg. 1.

l And. Bar. Item sæpe. Et quæ differentia sit inter directam & fideicommissariam, vide tex. meliorem, qui sit in iure, in l.cohæredi, §. cum filiæ, ff. eod. secundum Bal. ibi.

m Commune. Quod limita, nisi dictum sit, substituo te hæredem, ut no. ponit Bal. in fi huius q.

n And. Bar. Modo. An substitutio compendiosa facta a pagano per uerbum, substituo, valeat iure directo inter pupillos. & an postea obliquetur, & effectus est magnus; quia ueniens iure directo, habet beneficium l.fin. inf. de edi. diui Adr. & nō patitur detractionem quartæ. & habet iura sepulchrorum, l. quia perinde, ff. ad Treb. Item quia non potest detrahi legitima, quæ alias potest detrahi, vt vult glo. mag. in hac gl. fin. & videtur de mente huius l. in quantum vult, quod mater uocetur, cum qua transeunt omnes Doc. excepto Bar. qui dubitando tenet contrarium. quia miles potest filium grauare in legitima, l. fi. de inof. tes. Tu tene gl. quia multa impediunt facienda, quæ non impediunt iam facta. Item in substitutione fideicommissaria nō ueniunt fructus perc pti iudicio testatoris, sed in directa ueniunt dummodo extent tempore mortis eius, cui est facta substitutio, ut est casus, qui non est alibi, in l. Centurio, licet ali er dicat ibi Do. Io.

tutus, an veniens ab intestato? Respondet gl. ꝙ veniens ab intestato, quia illa substitutio est omni tẽpore fideicom. tam in pupillari ętate quam postea, tñ illi venientes ab intestato siue sit mater, siue quicunque alius, tenentur restituere hæreditatem deducta tamen legitima & Trebellianica, quia illa est necessaria conclusio, supposito ꝙ substitutio sit fideicommissaria, vt in c. 1. de test. lib. 6. & extra eo. c. Raynutius. & c. Raynaldus. Modo restat probare antecedens. s. ꝙ ista substitutio sit omni tempore fideicomm. sed hoc probatur ex verborum aptitudine, & sermonis vnitate, ex non diuidenda testat̃oris voluntate, ex vitanda absurditate, ex voluntate testatoris verisimili, ex exequenda humanitate, & ex rigori præferenda æquitate, dico quod hoc probatur ex

a verborum aptitudine; nam verbum, substituo, a aptissimum est ad fideicommissariam substitutionem, vt supra titulo primo, l. generaliter, §. fina. & etiam de consuetudine est, quod istud verbum substituo, ponatur in substõne fideicommissaria, vt dicit glo. in 3. quæstio. sed consuetudo est altera natura, seu significatio verbi, vt no. ff. de lega. 3. l. librorum, §. quod tamẽ Cassius. ista argumentatio est bona, ex quo verbis conuenit, & mens in 𝔠trariũ non apparet, vt ff. de hær. inst. l. talem, §. fin. Secundo dico, ꝙ hoc probatur ex sermonis vnitate, & rationis; & arguo sic, sicut se habent duo extrema in personis, ita in temporibus, argumen. de personis ad tempus, vt ff. eo. l. qui plures liberos. sed verbum cõmune, substituo, positum inter personas, ponitur absque personarum distinctione & identitate, ergo & in temporibus repræsentat vnum & idem in vtroque tempore, & non diuersam spe

54 ciem substitutionis. Et confirmatur hoc argum. † nam quoties vna determinatio sequitur plura determinabilia, quæ potest pariter determinare, determinat ea pariter, vt s. eo. l. quamuis, & l. hæreditatem. ergo est idem hic, quia determinatio vnius verbi determinat plura verba, ergo determinat ea vniuoce, non æquiuoce. hic n. confirmatur & alia ratione, quia ad vnitatem formæ correspondet vnitas substantię, l. fin. infra de leg. sed hæc est vnitas formę verborum, ergo & vnitas substantiæ substitutionis, & non plures substantiæ, seu species substitutionis. Tertio dico, quod hoc probatur ex non diuidenda voluntate testatoris, argumen. ff. de his quibus vt indig. l. eum qui, §. pro parte, esset enim diuidere voluntatem, si fieret digressio de directa substitutione ad obliquam. Quarto dico, quod hoc probatur ex vitanda absurditate, nam absurdum videtur, quod mater excludatur a luctuosi filij hæreditate, vbi de voluntate patris probabili dubitatur, argumen. huius legis, & s. titu. 1. l. fin. Quinto dico, quod hoc probatur ex voluntate testatoris verisimili, quia non est verisimile, quod contra matrem statuerit id, quod contra se statui nollet: nam istud est æquum arbitrium, quod est æquum in se & in alium, vt ff. de solu. l. 1. Sexto dico, quod hoc probatur ex exequenda humanitate, quæ magis facit pro matre magis q̃ pro extraneo substituto, vt ff. de inofficio. testamen. l. nam & si parentibus. in prin. nam si totaliter mater excluderetur, ergo etiam ab alimentis esset exclusa, quę sibi non deberentur ab hærede extraneo. Septimo dico, quod & si rigor verborum suaderet matrem excludi, tamen ęque interpretatio scripta fauet matri: nam cum mens iuris sit pro matre, non possumus in dubio contra matrem interpretari; nam dubia substitutio non est contra matrem interpretãda, sed eligitur quedam media via, ut nec mater prorsus excludatur, nec substitutus penitus expellatur, vt hac l. in fi. & confirmantur prędicta ex authoritate gl. ut hic, & ff. eo. l. Centurio. & Azo. in summa huius ti. & Oldr. & Mat. Sil. & Iac. de Bel. & Ber. in d. c. Raynutius. & Io. And. in d. c. si pater,

b in glo. sua. Item interpretatio b Prudentum communiter tenet hanc opinionem. & ego, quiea, quæ sunt tradita a magistris legum recito, & post terga metentium quasi spicas recolligendo vado, vt dicitur Ruth. c. 2. ita sępe consului, me ab vniuersitate Doct. separare non audens. In contrarium ostendo euidentissimis rationibus, & primo ratione temporis arguitur sic, omne quod dinumeratur ex tempore, recipit temporis distinctionem & originem, & naturam ex tempore a quo dinumeratur, ut ff. de stipu. seru. l. si seruus communis Męuij & castrensis peculij, in fi. Sed certum est, ꝙ aduerbium, quandocunque, est aduerbiũ dinumeratiuũ temporis, ergo suum dispositiuum legem sumit ex temporis qualitate, & confirmatur, quia hoc aduerbium est distributiuum, quinimo & multiplicatiuum: nam multas dispositiones implicite continet, vt ff. quibus mod. ususfruc. amitt. l. si cum in annos. ergo istud aduerbium duplicat substitutionem, & sic ante pubertatem erit directa, post erit obliqua. Hinc accidit, ꝙ omne verbum geminatiuum vel multiplicatiuum, debet aliquid operari & augere, ff. ad Treb. l. balista. cũ ergo ista substitutio sit pupillaris & fideicomm. ergo &c. vt infr. de fideicomm.

55 l. si frater tuus. † Secundo arguitur ratione ętatis & qualitatis: nam quoties aliquid refertur ad aliquam ętatem, & personam, debet intelligi secundum illam ætatem & personæ qualitatem, vt ff. de vsu, & habit. l. plenam, §. equitij, ff. de ali. leg. l. cum vnus, §. in alimentis, & argum. de leg. 3. l. Stichus. & confirmatur, quia conditionum verba, quę testamento pręscribuntur, pro voluntate cõsiderantur, & ad tps retinent propriam significationem, post tps assumunt impropriam, ff. de cond. & demon. l. pr. Seuerinam, §. condõnum, & illud non contingit, nisi pp ætatem, &

56 qualitatem personę, in qua quis loquitur. † Tertio hoc probatur naturalis affectionis ratione; pr̃. n. in dubio pręsumitur prouidere filio, & non grauare, vt ff. de vsut. l. in fideicommissi. §. cũ Pollidius, s. de inoffi. test. l. filius matrem, & l. si quis in suo. pen. rñso. & ff. de cur. fu. l. si furioso puberi. Nam si amicus amico vult bona, ergo multo magis pater filio, vt ff. de hæred. inst. l. quidam cum filium, cum ergo substõ pupillaris sit fauor, & substõ fideicõmissaria sit onus, vt ff. de inof. test. l. ex trib. ergo potius p̃sumitur patrem impuberi prouidisse in pupillari ętate pupillariter substituendo, quam grauasse fideicommittendo, & confirmatur per tex. d. cap. si pater, vbi aperte dicit, ꝙ substitutio dubia interpretatur directa, si uerbis cõuenit, & personis. Sed hoc de personis non est dubium, & verba patiuntur, ergo, &c. argumẽ. ff. de leg. 1. l. ab omnibus. in princ. Huic accedit supra de hæredi. insti. l. fi. & gl. ord. in l. uerbis ciuilibus, quæ dicit, ꝙ dubia substitutio reciproca recipit interpretationem directæ. Ad idem, ꝙ in testamentis plenior sit interpretatio, vt ff. de reg. iur. l. in testamẽtis. sed pupillaris substitutio est plenior, quam fideicommissaria vt ff. de vul. sub. l. coheredi. §. cum filię. uers. nec fideicommisso. & hanc partem pręcise tenet gl. Inst. de pup. substi. §. qua ratione. & ita consuluit Cy. ut refert hic in addi. & Ioan. And. hoc tenet in d. c. si pater. in Nouel. nam cum non possit extendi ratione, quare fortius operabitur verbum, moriatur, qđ non est uerbum ciuile, quam verbum substituo? Et de uerbo, moriatur, est casus, ꝙ interim substõ est directa, ut d. c. si pater. ergo necessario sequitur, ꝙ dicta substitutio est directa in pupillari ætate, & si tu dicis, si est directa, ergo non obliquatur. Respon. ipsa directa non obliquatur, sed euanescit, & post ipsam subsequitur q̃dam alia substitutio. i. fidei commissaria. Duę ergo sunt substitutiones, & dum prima moritur, secunda oritur, non ergo transit directa in obliquam, sed directa desinit, & in obliqua incipit adueniente pubertate. Non ob. de lega. 1. l. qđ fideicommissum, quia si quidem fideicommissum relinquitur per patrem ab impubere, non expirat. si autem a substituto, vel legitimo hærede impuberis, tunc expirat pubertate adueniente, sicut expirãt se-

c cundæ tabulæ, vt plene dixi in d. l. ex tribus. Quarto c hoc probatur per punctum rationis, & hoc attende, nam posito ꝙ opinio, secundum quam consului, esset vera in matre, tñ in alijs succe-

57 dentibus ab intestato videtur omnino falsa. † Et præmitto, d ꝙ substitutio compendiosa continet vulgarem quasi expressam, ergo continet tacitam pupillarem, tanquam inclusam sub vulgari. posito ergo, ꝙ neges pupillarem expressam, non potes negare tacitam, quę admittitur contra omnes, prætetquam contra matrem, & huic rationi non videtur posse responderi, nisi quis diceret quod quasi expressa vulgaris contenta in compendiosa, non continet tacitam pupillarem, quia tacitum non continet tacitum, nam essent duæ fictiones; sed cum dictum sit superius, quod talis vulgaris contenta in compendiosa, est potius expressa quam tacita, dicta responsio non videtur vera, communis ergo opinio sit vera in matre, sed non in alijs succeden-

58 tibus ab intestato. † Vnum etiam aduerte, & notabis, quod

e si substitutio e est ita concepta si filius meus hæres erit, & si in pupillari ætate decesserit, &c. tunc est pupillaris substitutio expressa proprie, & in forma, & continet vulgarem omnino tacitam, & tunc habet locum l. quod si filius, de capit

---

ADDITIONES.

a Substitutio. Vide infra proxime.

b A. B. Item interpretatio. Et istam partem tenet Bal. in l. iam hoc iure, & l. Centurio, & sic dicit se consuluisse. & ad hanc materiam uide plene Do. Io. in ca. Raynutius, & in d. l. centurio.

c A. B. Quarto. Sed hanc rationem propter quam Bal. firmat quod compendiosa tẽpore pupillaris ætatis facta per uerbum commune, non habet effectum cõtra matrem, quia continet uulgarem expressam in se continentem tacitam pupillarem, quæ non admittitur contra matrem, impugnat Imo. in c. Raynut. extra de testa. quia sicut in dicta substitutione compendiosa comprehenditur expressa in genere: ita etiam ex ratione comprehenditur pupillaris expressa similiter in genere, & istud voluit gl. fi. hic, ergo matrem excludit. & idem dicit Pau. de Ca. hic, contra Bal. & etiam Sal.

Quarto hoc probatur. Vide Dominum Card. in repe. c. Raynut. de testa. q. 40. qui allegauit hanc doct. uide Bar. in consi. inc. Bal. Philippe. ubi allegauit l. 3. in prin. ff. de adimen. leg. Consulo in causa Comitatus de sola fama in Regno Siciliæ ad instantiam Vic. regis. uide in illo consilio.

d A. B. Et præmitto. Sed certe etiam matre existente in medio, ualet iure directo, per d. cap. si pater, nec obstat, ut respondet Bal. in l. centurio, quod ibi fuit uerbum directum, quia ibi non ponderatur an uerbum sit directum, uel commune, sed ibi simpliciter loquitur. item quia ibi est uerum, moriatur, quod non est directum, & hanc opi. tenet ibi Io. And. & expresse sequitur Ang. in d. l. centurio.

e Substitutio. No. quod substitutio facta per hæc uerba, si filius meus in pupillari ætate decesserit, talem substitutio est compendiosa, uide Bal. in l. 4. inf. eod.

pit. sed detracta illa conditione, si hæres erit, & apposita sola conditione, si in pupillari ætate decesserit, talis substitutio est cõ-pendiosa, a licet limitata ad pupillarem ætatem, & ideo continet vulgarem expressam. vnde licet pupillus moriatur viuo patre, succedit expressa vulgaris, & est ratio, b quia ex quo testator c indistincte locutus est, non distinguendo an sit hæres, vel non hæres, ex propria natura, & significatione indefinite vtrunque casum comprehendit, arg. ff. de seruit. vrba. prædi. l. si seruitus, & ff. de bon. autho. iudic. possiden. l. in venditione. §. de tempore, & ff. de conditio. & demonstratio. l. conditionum quæ in futurum. Cum ergo teneas opinionem pro matre, quomodo respõdebis ad obiecta in contrarium? & certe ad rationes de facili respondetur, supponendo, quod substitutio sit vna, vnius formæ, & naturæ, quia hoc facit, vnitas sermonis, quam lex multum ponderat, argumen. infr. de cadu. tollen. l. 1. §. hoc ita tam uarie. Nam ex quo testator non distinxit inter ætates, nec nos distinguemus; sed totum vno, & eodem modos intelligemus. Nec obst. dictio, quandocunque, quia confuse ponitur, non significat. & licet non poneretur. intelligitur tacite, vnde ita confuse, & obscure posita, nihil operatur. Item non ob. §. conditionum verba. quia ibi non poterat rex valere vniformiter, quia tutela non cadit in pubere, nec cura cum plenitudine potestatis cadit in pubere. hic autem potest res vniformiter interpretari. idest iure fideicommissi. Item non obstat. §. equum, & lege Stichus, quia loquuntur in cohærentibus personę. Item non obstat glo. in §. qua ratione, quia habet pluries gloss. contrarias, & ueriores. Item non obst. cap. si pater. quia ibi fuit verbum ciuile directum, dum dicit, instituendo. Item non obst. ratio illius capit. ibi, cum institutionibus, &c. nam in hoc casu non conuenit verbis, quia verbum, substituo, interpretatur oblique. Itẽ non obst. d l. in testamentis. nam hic non fit larga interpretatio, quia offenderetur ius tertij, idest matris, argumen. ff. de admin. tuto. l. impuberi. Item non obst. gloss. l. uerbis ciuilibus, quia non dicit ibi gl. quod dubia substitutio interpretetẽ directa, sed dicit quod dubia directa interpretatur directa, non dubia, quia dubietatem remouet lex. vt d. l. fin. de hæredib. instituen. Item certe d. glo. non loquitur quando mater esset in medio, nec etiam glo. quæ est in d. §. qua rõne. Præterea ut dixi, authoritas vnius glo. non uincit authoritatem plurium gloss. vt ff. de minor. l. Aemilius Largianus.

59 † Et prædicta sunt vera, qñ verbum, substituo, profertur simplr & absolute, vt qñcunq; filius meus decesserit, talem substituo, sed si testator vltra se extendit, si quidem dicit, talem hæredem substituo, ex vi huius dictionis, hęredem in pupillari ætate substitutio est directa, e quia est verbum ciuile directum. Attẽde tu, nam hęc verba fuerunt antiqui Docto. Nic. de Mata. unde aut Bar. qui vtitur hoc sermone, fuit fur, aut in duob. corporib. fuit vna forma intellectus. Inuenio tñ in multis ꝙ tacuit veterũ nomina, & sibi applicauit ingenia, ꝙ fiendũ non est vbi laus recte

60 quæritur. † Procedo vlterius, & quæro, quid si testator adiecit hæc verba, pleno iure, vel insolidum, vel in totum, vel in omnibus bonis, vel posuit aduerbiũ, libere, vel dixit, sine diminutione aliqua? Bar. dicit, ꝙ omnia verba repugnantia detractioni alicuius Falcidiæ, sunt directa, quando apponuntur verbis cõmunibus, & si ista opin. esset uera, relinqueretur nobis disputandi materia, an post pupillarem ætatem in totum euanesceret substitutio, nam si talia verba f ęquipollẽt huic sermoni, talis sit hæres, qui est directus sermo. tunc secundum plurimos, adueniente pubertate expiraret substitutio: & hoc expresse tenet glo. in d. §. qua ratione. Sed secundum me est aliter distinguendum, vt s̃. dixi. Præterea attende, hic ista verba quanquam lata, si apponũtur a testõrib. cũ termino restrictiuo. s. in suis bonis. & licet ista verba non arctent pupillarem. l. si ita, §. qui filio, ff. de secun. tab. tñ dubiam substitutionem verba arctatiua restringunt, argum. ff. ad Treb. l. Lucius, §. qui habebat. sed restrictio ad bona testõris inducit fideicommissariam, g vt d. l. cohæredi. §. cum filie. per ista verba ergo nihil aliud intelligo, nisi Falcidiam esse prohibitam a testatore in substitutione fideicommissaria, quia intentio testatoris est applicare hæreditatem ad substitutum vt ipse, non vt alius. i. per suum testm̃, non per testm̃ filij, argum. ff. de sol. l. & magis, & facit quod no. ff. de fideicom. li. l. decem. & certe si te-h stõr b fuisset interrogatus, non est verisimile, ꝙ voluerit ampliare se ad bona non sua, quæ venirent in pupillari, arg. ff. de leg. 1. l. ferut electione, §. cum fundus, & l. si domus, §. fin. & de ꝯh. emp. l. qui tabernas. & rõnabile est, ꝙ verba restringantur ad cogitatum, vt ff. de testa. tute. l. si quis ita, §. pen. & in tali cogitatu hẽt locum statutum legis, arg. ff. de leg. 2. l. codicillis, §. fi. Nam, & testõr fingitur cogitare id, qđ lex disponit, arg. ff. de acqu. hære. l. si dno. licet qñ testõr vult vnum, & lex vult aliud, standum sit legi, vt ff. ad leg. Fal. l. Titia. & l. cerdonem. ff. de ope. li. ar. ℨ. ꝙ extendatur in dubio ad bona hæredis, vt ff. de leg. 2. l. cum filius, §. dñs. & l. vnum ex familia, §. si rem. sed ibi dispõ concernebat certam rem, hic incertam. & in gñe, arg. eius qđ legitur. ℨ. de euic.

61 l. 1. † Frequens quæstio, & quotidiana est ista. Testõr filiũ pupillum hæredem vlem instituit, & si absque liberis moreretur, iussit omnia bona sua vendi per executores testamenti, & dari pauperibus modo quęritur vtrum ista substitutio sit directa, vel fideicommissaria? & vr ꝙ sit directa, quia pater videtur testatus ad declinandam legem Falcidiam, quæ non detrahitur de substitutione directa, de Episc. & cler. l. si quis ad declinandam, vnde executores videntur substituti heredes pro pauperibus, & sic substitutio est directa, facit ad hoc, quod no. ℨ. de edi. diut Adr. toll. l. fi. per Iac. But.

65 † Præterea, qñ testator committit alicui distributionẽ bonorũ suorũ in ultima volũtate, eo ipso vr instituere illũ, & rogare, ꝙ det pro aĩa testatoris, ut extra de testa. c. cum tibi. sicut ergo dicimus in primo gradu de instituto, sic debemus

ADDITIONES.

a Compendiosa. Et ista in effectu sequitur Do. Floren. in c. Raynutius, extra de testa. & ibi refert Imo. qui postea quantum ad qõ. hic de filio decedente viuo testatore, remittit ad no. per se in l. 1. ff. eo. magna est differentia inter verba Bar. in l. 1. in 4. q. prin. ff. eod. & Bal. hic. nam Bar. ibi vult, quod ista substitutio sit pupillaris expressa. Bal. hic vult, quod sit compendiosa, effectus est magnus quia si est pupillaris expressa comprehendit tacitam vulgarem, quæ non excluderet matrem testatoris, vt no. Bar. in l. 1. in 4. effectu, ff. eo. sed si est compendiosa, comprehendet vulgarem & pupillarem expresse excludentes matrem, vt no. Bar. & alij in l. Centurio, in princ. in ver. quarto, vtrum substitũ compendiosa facta per verbum commune, &c. ff. eo. Bar. in l. 1. in 2. q. prin. ff. eo. Concorda opin. quod aut testator tenuit verba substitutionis ad pupillarem: quia dixit, si filius meus in pupillari ætate decesserit, Titium sibi substituo, vel Titius sibi hæres esto, & erit pupillaris, cũ per pupillarem succedatur pupillo, Inst. de pup. subst. in prin. & ita sonant, verba testatoris, aut dixit simpliciter, substituo Titium, vel Titius sit hæres, & tunc procedat opi. Baldi; quia testator generalẽ substitutionẽ fecit aptam sub generalitate comprehendere vulgarem & pupillarem expressas. Et ita videtur, ꝙ sm dictam distinctionem debet intelligi tex. in l. 2. §. si quis, ff. eod qui tex. facit multum pro opi. Bar. & vide Bar. in l. centurio, in ver. quarto, circa prędicta dixi, quod si ista substitutio fiat, &c. ff. eo. Ang. in l. verbis, ff. eod. videtur tenere indistincte opi. Bar. & nihil alleg. Pau. de Cast. hic transit cum Bald. scripsi post Bar. in l. 1. ff. eo. in q. an ta-cita vulgaris expiret pupillo decedente viuo testatore. pro Barto. etiam sonat tex. hic, in ver. in secundum casum. & ibi, in tex. expressa, & coniuncto tex. ibi si intra 14. &c. & sic contra opi. Bal. hic tenet Mar. Sill. per illum tex. ibi, non vsque ad certam ætatem. nam subaudi. i. non vsque ad pupillarem tantum, vbi obstat l. Cẽturio. vt etiam dicit hic gl. in ver. secus in ultimis verbis, iurẽ tex. & illud magis placet quam concordia supra data: quia contra eam facit l. si ita, §. qui filio. & quod ibi Bar. ff. de bono. poss. secundum tab. de hac q. per Ang. in consil. 40. incip. reperitur. vbi tenet, quod non sit compendiosa. quia illa verba, si hæres erit, non sunt de substantia, Io. de Imo. in c. Rayn. extra de testa. dum tractat de effectu substitutionis pupillaris, in quantum continet tacitam vulgarem, licet non faciat ibi mẽtionem de ætate, hic dicit, quod substitutio per illa verba facta, si filius meus in pupillari ætate decesserit, substituo, &c. non adiectis illis verbis, si hæres erit, comprehendit vulgarem, quæ non dicetur tacita. quia ex vi illorum verborum generalium comprehenditur. & videtur satis sustentabilis, si filius decedit in pupillari ætate, & repudiata hæreditate, & velit substitutus venire ex vulgari ad bona testatoris, & ita saluatur quo ad hoc opi. Bal. licet Ang. contra in consi. 11. facit qđ no. Bar. in l. Centurio. dum tractat, an in compendiosa contineatur vulgaris, & in l. Lucius, ff. eo. illud bene facit, quod vulgaris cõprehensa sub ista, sit vulgaris non tacita: quia non repugnat verbis, quia potest decedere viuo testatore in pupillari ætate, & erit casus vulgaris, & sic non refert, an sit compendiosa, an pupillaris.

b Et est ratio. Vide Bar. in l. 1. in prin. 1 vers. vlterius quæro, pupillus cui est facta substitutio, ff. eo. in l. 1. in prin. vers. quarto quæritur, quibus verbis ff. eod.

c And. Bar. Quia ex quo testator. Sed in l. iam hoc iure. respondet aliter quam hic. sic eum vide. vel responde, quod ibi substitutio fuit facta per verbum directum, hic vero per verbum commune.

d And. Bar. Item non obst. Sed valde obstat præall. c. si pater. vbi vult, quod semper interpretetur directa.

e Substitutio est directa. Vide Bar. in l. Centurio, in uer. 4. principaliter quæro, ff. eo. & Bar. ibi loquitur, quando in diuersis orationibus hoc contingeret hic autẽ quãdo uerbum, hæredi, est ad terminationem verbi communis. & Bald. hic sequitur Imo. in c. Rayn. in materia compendiosæ, extra de testa. facit l. si seruus plurium, in fi. de leg. 1. & Bar. in d. vers. 4. principaliter quæro. in l. Centurio. & ibi dixi post Imo. no. Ang. in cons. 129 & in cons. 169. & probatur, quia si uerbum, hęres esto, est directum; ita & uerbum, substituo hęredem, quia uerbum, esto, potest conuenire fideicommissio, sicut institutionem induceret.

f Talia uerba, Imo. in c. Rayn. extra de testa. saluat Bar. dicens, quod Bar non dixit, ꝙ substitũ per prędicta uerba intelligatur æquipollere substitutioni factæ per hæc uerba, talis sit hęres: sed bene dixit, ꝙ mens testatoris fuit, quod ualeat iure directo illo casu, quo potest ualere: & sic non sequitur, ꝙ post pupillarem ętatem non possit ualere iure fideicommissi, ex quo fuit facta per uerbum commune.

g Fideicommissariam. Vt dicta l. cohæredi. Dic, quod ibi fuerunt uerba obliqua, & adde quod Io. de Imo. non obstantib. hic no. per Bal. in c. Raynutius. extra de test. dixit posse saluari opi. Bar. quia non possent bene uerificari exempla Bart. nisi essent uerba in substitutione directa, & quod per illa substitutio directa intelligatur, probat: nam alias si non induceret substitutionem directam, & sic pupillarẽ, posset per hæredes filij impuberis detrahi legitima, in qua per fideicommissum grauari non potest, & sic sine diminutione non ueniret substitutum; & ideo expedit intelligere, quod per illa uerba testator uoluerit substitutionem esse directam, quo casu nulla fiet detractio e i legitimę, per no. in l. ex trib. sup. de inoffic. testa. Nec ob. quod dicit Bal. testatorem non uideri uoluisse in dubio de alijs bonis, quã de suis disponere: quia respondet, quod uerum est illud, si principaliter nõ uoluit; sed in consequentiam illud bene uoluit, ex quo uoluit substitutionem esse directã quia per consequens censetur uoluisse, quod ad substitutum ueniant etiam alia bona pupilli, ne alias cogat pupillum decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum, si adiuerat hæreditatem patris, alias si non adiuerat, saltem decessisset testatus, quo ad legitimam suam, facit quod habetur in l. sed si plures, §. filio, & §. ad substitutos, ff. eodem, et a diai in m. a repent. l. Centurio, ff. de uulg. & pupil.

h A. B. Et certe si testator. Pondera, quia tantummodo extenditur ad non cogitata, si uerisimiliter de illis cogitasset, l. tale pactum, §. ult. ff. de pactis.

mus dicere in secundo gradu de substituto, nã in eo gradu executores nõ habent cohæredem vniuersalem. & hanc opi. tenet Bart. in l. Cẽturio, in lectura. secus si non dedisset executores, nã tunc ista substitutio est obliqua, q̃a Episcopus qui est pater pauperũ non venit, nisi eodem iure, quo veniũt pauperes, sed pauperes sunt substituti p verba mere obliqua, & per res singulariter distribuendas inter ipsos, ergo Episcopus non põt alio iure venire, cum veniat ex persona pauperũ, sicut dicimus in patre, J. de bo. quæ lib. l. cum non solum, & l. cum filio, ff. de leg. j. scdũ Bar. sic ergo dicit, q̃ datio executoris testamentarij, auget naturam substitutionis, & facit eam directã, vbi esset fideicommissaria, non dato aliquo executore ab ipso testatore, quod non puto verum, quia sicut tutor testamentarius & legitimus nõ differunt in officij qualitate, sed in nõie tm̃: ita executor testamentarius & legitimus non differunt. Item si moritur a testamentarius deuenit in legitimum, & idem si negligit, vt in l. nulli. Dico ergo simpliciter dictam substitutionẽ esse fideicõmissariam propter verbum dari, vt ff. de usufr. l. si q̃s ita. & de vsuf. leg. l. fundi Trebaniani. nec dat executor de bonis suis, sed de bonis hẽdis, & de bonis hæredis aufertur, & pauperibus applicatur. Item plus b dico, q̃ dicta substitutio non est vniuersalis, quia pretiũ b debet distribui, nõ onera hereditatis testator enim iussit vendi, & pretium dari, & voluntas est obseruanda formaliter, sed nemo habens pretium est propterea hæres vniuersalis, vt ff. ad Treb. l. cogi, §. & generaliter. & de le. j. l. non amplius, §. si. cum intelligatur c pretiũ, deductis oneribus, vt s̃. de coll. l. illud. c & ita de facto consului Veronæ. Et idem si non fecisset mentionem de venditione, sed de sola rerũ distributione, vt ff. de vsus. leg. l. fin. & de adimen. lega. l. fin. Nõ obst. l. si quis ad declinandã. & dicto ca. cum tibi. quia ibi testator non prouiderat sibi de aliquo hẽde expresso, hic autem prouidit de expresso, ergo cessat tacitus hẽs, vt ff. eo. l. cũ ex filio, §. filio. per dicta verba filius vr̃ post mortem grad natus, vt s̃. vt ac. ab hæ. l. 1. & si ex psona filij detrahetur lgĩma & non Trebellianica, de qua potest pater libere disponere in pau-63 peres, vt sup. de Epis. & cle. aut. si qua mulier. † Tertio gl. e dicit, e q̃ q̃n cõdõ, sine liberis, est adiecta in verbo directo, tunc substitutio est omni tempore fideicõmissaria. Et ideo reuoco in dubium f, vtrum verba f directa mutent effectum pp istam cõditionem, si decesserit sine liberis. Glos. hic dicit, q̃ obliquantur, quia ista conditio de iure & de facto nõ consueuit apponi, nec cadit proprie, nisi in substitutione fideicommissaria, ineptum. n. esset dicere, substituo tibi pupillariter, si liberos non habueris. Ridiculum est enim apponere conditionem liberorum pupillo. sed ista ratio gl. non includitur, quia immo ista conditio in pupillo ẽ quasi necessario vera, & necessaria veritas non minus operatur q̃ contingens. Item hoc q̃n pupillus potest grauare, licet diffig culter, ergo, &c. arg. g de lib. & posth. l. sed est quęsitum, §. spadonẽ, cum sua gl. & no. Inst. de nupt. in prin. in 4. glo. Secunda rõ gl. est, q̃a ista conditio, si sine liberis, trahit istam substitutionẽ ad pubertatem de necessitate, & confert eam in tempus, quo possit habere liberos. ergo durat post pupillarem ætatẽ, si durat, & est vna pro omni tempore, ergo semper est fideicommissaria, sed quando non est conditio liberorum, tunc per verbum directum non trahitur necessario ad tempus pubertatis, & ideo finitur pubertate, vt l. verbis ciuilibus. Dicamus ergo cum gloss. q̃ obliqua conditio obliquat substitutionem omni tempore. Adde aliã rationem, nam ex ista condic. apparet, q̃ fuit dispositio onerans, nõ honorans; nemo enim ideo honoratur, q̃ non habet liberos, sed grauat, vt s̃. tit. i. l. generaliter, §. 1. Porro si diceres eã pupillarẽ, & pupillaris est honor, non onus, vt s̃. de inoffi. test. l. ex tribus. sequeretur q̃ ista cõditio esset apposita ad restringendum prouisionem, nõ ad limitãdum grauamen. Sed rñd. q̃ hoc nõ est absurdum, q̃ prouisio in extraneos cesset pp liberos, vt ff. e. l. ex facto, ff. de pac. l. tale pactũ, §. fi. J. de reu. do. l. si vnquam. Item pro gl. facit, q̃ quando vna conditio refertur ad plura cõditionalia, refertur ęqualiter, vt s̃. eo. l. quamuis. Sed contra ista est gl. no. Insti. de pup. substi. §. extraneo. quę firmat contrarium. & illa est uerior per d. c. si pater. de testa. lib. 6. ubi ẽ casus expressus. Quidam dñt, q̃ cõtra istam gl. est casus in l. centurio. in uerbo, iure communi. & dicũt uerum. alij dicunt, q̃ illa lex loquitur in eo, qui poterat ęque formaliter substituere, & idcirco omni tempore, & ideo semp directa. Sed isti nõ ponderant illud uerbum, iure communi. Item cum ista cõditio, si sine liberis, semper intelligatur. ergo idem est si exprimatur. Aduerh te, si fiat substitutio pupillaris, h & ubertate generãtis & insolitę naturæ cõtingat eum genuisse, nunquid substitutus excluderet; ratione præteritionis, an ratione conditionis? Et dic q̃ ratione p̃teritionis, ob improuisum casum, ut l. milius codicillis, §. miles, ff. de mil. test. nã si ratione conditionis, iste casus esset tacite prouisus, ut l. inter, §. cũ inter, ff. de pac. dotali. & iste effectus est propter l. filio præterito, ff. de iniusto testa. quæ non habet locũ in casu, quando testator prouidit suum iudiciũ nolle habere locum in casu liberorum, ut not. de le. 1. filius, §. cum quis. Or finaliter cõcludamus, q̃ uerba sunt in suo esse cum possunt, q̃a si causa efficiens est potens in passum: & in subiacentem materiam, operatur quam melius potest, q̃a ars & natura semper conantur ad meliora, quæ possint producere in subiacẽtem materiam. Sed quid si testator miscuit substitutionẽ directam & obliquam? Dic q̃ est electio substituti, ff. ad Trebel. leg. recusare, §. Ti-64 tius. † Quarto glos. dicit, quod si testator distinguit ætates, distinguit substitutionũ qualitates, arg. ff. eo. l. ex facto, §. itẽ quæro. & optime dicit, quia distinctio cadit inter diuersa. & intellige, q̃n ætas habet distinctiuam rationem: secus si dicat, siue hodie, siue cras, siue q̃ncunque moriatur, quia hic confundit ratio distributiua, & ideo confusa distributio nihil distribuit. & hoc est i contra Ia. de Are. Item not. i q̃ verbum. pupillus, insertum demonstratiue, vt substituo tali pupillo meo, non facit substitutionem esse pupillarem, sed si inferatur conditioni, vt si decesserit pupillus, tunc facit pupillarẽ, vt leg. nostra. Extra quæritur, si testator dixit, si filius meus, aut posteri eius, decesserint sine liberis relinquo hospitali: & posteri nati post centum annos post testatorem decedũt sine prole, an debeatur hospitali? Videtur quod K non, k quia nõ potuit vltimo moriens grauari, q̃a a testatore an quo nihil percepit, vt de leg. 3. l. sed si sic. versic. sic autẽ. In ɔtra-65 rium videmr, nam † qui est causa causę, est causa causati, sed primus testator fuit causa prima acquisitionis bonorum, ex qua deriuatione aliæ processerunt: ergo potuit grauare. eo. ti. l. si fuerit, §. fin. & hoc cõsulendo tenuit Ia. de Bel. Sed Richardus Malum. tenuit cõtrarium, quia isti sunt extranei antiquo progenitori, & ideo nec honorati ab eo, nec onerati sunt, secundum Richar. Malum. & hęc quæstio ponitur p D. Ray. de For. in mate-l ria compendiosę. Tu dic, l q̃ onus descendit in eos, quia hæreditas est grauata, & grauamen est scriptum in rem, & ideo afficit rem ad quemcunque vadat, cum pro tali fideicommisso omnia bona sint a principio obligata, ar. J. ad Treb. authe. si quis rogatus. Item propria nomina non descendunt in successores, quia sunt psonalia, sed appellatiua sunt realia, nam vna qualitas potest descendere in multas substantias. Conclusio est, quod primus hæres videatur rogatus de restituendo post omnes, & ex persona eius est ɔsideranda Trebel. & Falcidia, & alienata interim. Et vide ad hoc l. cohæredi. §. cum filiæ. & de vulg. & pup. p Bar. quia originem & formã sui principij cuncta, quæ inde descendunt, debent obseruare, ff. ad l. Falcid. le. in ratione, §. si filio. 66† Item quęritur, m nunquid compendiosa facta in re certa, tram hatur ad vniuersa? Dicit Bar. q̃ sic, si est facta p' verba ciuilia & directa, vt instituo, vel hæres esto. vt ff. de vul. substi. le. cohæredi. §. fin. secus si per verba g̃nalia, quæ gl. ista vocat communia, vt per verbum, substituo, deueniat, & similia, quæ g̃nalia sunt, quia species nõ trahit ad totũ suũ genus, sicut vnus homo non trahitur ad omnes homines. facit l. cogi. §. g̃naliter, ff. ad Tre. per Dy.

& hoc

ADDITIONES.

a And. Barb. Item si moritur. Et istam partem sequitur Dom. Ioan. in l. Centurio, licet Bart. hic non alleget Bald. ibi tamen sequitur Bart. & illud dictum Bartol. tenementi, quia est v. Ide singulare secundum Ioan. ibi, & Moder. in notabilibus, & ibi sequitur Bartol quicquid dixerit hic Bald. sed Bartol. tenet contra in quæst. sua, quæ incipit, filium adultum. vbi tenet, quod sit fideicommissaria, & sic reperitur contrarius sibi. sed pro opin. Barto. fortiter facit leg. Titia Seio, §. Seia libertis, de lega. 2. & leg. denique, §. interdum, de pec. leg. & l. Proculus, ff. de vsufruct. ad quæ optime respondet ibi Ioan. de Imo. & in cap. cum tibi, de testa. vbi sequitur Bald. hic, & dicit se ita consuluisse Forliuij. vide Bald. in repetitio. cap. si pater, de testa. libro sexto vbi sequitur, quod hic voluit. vide Dom. Cardinal. in dicto capitulo, cum tibi, vbi refert se consuluisse, sequendo opin. Bald. hic, vide Salyc. hic in quinta quæst.

b Pretium. Sed ad hanc rationem patet responsio ex no. per Bart. in q. incip. filium adultum, in vers. 3. sciendum est, &c. & etiam, quia in vniuersalibus pretium succedit loco rei, & sic loco hæreditatis venditæ, l. si & rem & pretium, ff. de petitio. hæred.

c L. illud Dic, q̃ illa lex non facit, quia ibi loquitur in lucro, non in pretio unde pro hoc dicit facere, quod habetur in l. 1. & 2. li. p. de hæred. vel act. ven. quæ non probat, si recte inspicitur, vnde in contrarium facit, quia in vniuersalibus pretium succedit loco rei, & hoc loco hær. vt dixi sup. preti.

d Grauatus. Caue per no. per Bar. in l. qui duas. in fi. ff. eo.

e And. Barb. Tertio gl. An conditio, sine liberis, comprehendat pupillarem ætatem. Sed potest dici, q̃ per verbum, intestatus, comprehẽditur pupillus, vt l. 1. ff. de suis, & leg. vide Bar. & do. Io. in l. Centurio, ff. eo.

f Verum verba. Vide per Bar. in l. Centurio, vers. quid si testatur sic substituas, & ibi per alios. in prin. ff. eo.

g Arg. No. Bar. & Doct. in l. in pupillaris in fi. ff. eo.

h Pupillaris. Vide Bar. in l. in pupillari. in fi. ff. eo.

i Item no. Vide Bar. in l. Lucius, & in l. Centurio, in ver. quarto, circa prædicta dixi, ff. eod.

k Videtur quod non. Vide Bal. in l. 1. §. pro secundo, inf. de cadu. tollen. & Bart. in le. Centurio, ff. eod.

l Tu dic. Ista conclusio bene procedit, quando nõ apparet, quod onus fideicommissi sit iniunctum filijs filiorum per not. per Bar. in d. leg. Centurio, [illegible] tangit. sed ubi onus fideicomissi esset iniunctum filijs filiorum de[illegible] sine liberis, tunc uidetur quod non ualeat, quia non sunt honorati, [illegible] fi. hic alle. & Lab eo, inf. de fideic.

m Item quæritur. Rap. in l. Cẽturio, ff. eo. refert, quod Bar. hic dicit, q̃ valet iure [illegible] commissi. postquam non potest ualere alio iure. sed dicit Rap. [illegible] placet sententia Bar.

a & hoc [a] qđ dicit Bar. est verum, si habet conditionem directā, vt si decesserit in pupillari ætate, sed si dicit, quandocunq; decesserit, tunc tanquam particulare ad vniuersum traham, nam nō b posset trahi in omni ætate, quia tempus pubertatis [b] fideicommissum speciale significat, quia fideicommissum particulare non includit uniuersale, & propterea non continet hoc casu ta- c citam uulgarem, [c] quia fideicommissum non continet vulgarē 67 & ita de facto cōsului.† Venio ad ultimam glo. quæ ponit differentiam directe & obliquę. est & alia differentia, quia si nemo adiret, fideicōmissum esset inane, nam bona uacantia non possunt restituere seipsa. Secundo ponit opin. Guard. & reprobat eam, & dicit φ compendiosa continet expressas collectas, non dinumeratas uoce. & propria tamē compendiosa, idem est dicere, quod vox communis & generalis. Tertio tangit de breuiloqua, & de intellectu l. Lucius. & quare mater ibi excludatř, & ponit duas opin. una est ratio urgens, quia breuiloqua habet in suo sinu directam, quia interdū homo plus significat quam loquatur, & quandoque plus portatur in pera, quam in manu; & quia generalia exprimuntur per specialia, vt ff. de leg. 3. leg. si chorus. Alia ratio est, quia maior affectio, quę est ad filium substitutum, uincit minorem affectionē, quæ est ad uxorem. & licet ad matrē sit affectio legis, tamen affectio testatoris uincit affectionem legis, non dico iussum legis, sed permissum legis.

ADDITIONES.

a Et hoc. Scilicet in contingentia facti, & in exitu. alias Bald. contradiceret Barto. & sibimet, & etiam Saly. hic tenet contra Bald. quia compendiosa, semper continet pupillarem, ut hic.

b Tempus pubertatis. Retenta opi. Io. And. in c. si pater, de testa. in 6. quod compendiosa facta impuberi per uerba directa, post pupillarem ætatem trahatur ad fidei commissum.

c Vulgarem. Verum est si esset tantum fideicommissaria, quæ est contraria vulgari. cum fideicom. non habeat locum, nisi hæred. adita, & nunquam trahitur ad directam, ut no. in l. uerbis, ff. eo. sed ista subst. tutio per verba directa, dico, quod sit fideicommissaria si post pubertatem secundum Io. And. tamen continet etiam uulgarem, vt patet etiam ex rationib. Bar. in l. Centurio, ff. eod. dum quærit an contineat uulgarem.

LEX IX.

1 *Substitutio an dicatur recte exemplaris.*
2 *Substitutio exemplaris dissonat in pluribus a pupillari quam consonet.*
3 *Effectus rei debet magis attendi, quam origo.*
4 *An qui non potest per se possit per interpositam personam.*
5 *Pater & mater bona furiosi non possunt alienare.*
6 *An quod non potest fieri inter viuos nec per vltimam voluntatem.*
7 *Bona venientibus ab intestato iniquum est auferre.*
8 *Substituere vnum filium & alium exhæredare, est valde iniquum.*
9 *Furiosus non potest hæreditatem adire.*
10 *Legatario incumbit onus probandi hæreditatem aditam.*
11 *Mater non potest substituere exemplariter.*
12 *Mater non habet administrationem bonorum filij.*
13 *Substitutus a patre, in dubio debet præferri.*
14 *Similium eadem est natura,*
15 *Mentecaptus dicitur dupliciter.*
16 *Mutus non potest testari.*
17 *Prodigus & dolosus, non possunt testari.*
18 *Substitutio exemplaris dicitur minus præiudicialis, quam pupillaris.*
19 *Substitutio an fieri possit præterito.*
20 *Testator, vbi facit mentionem legitimæ, videtur semper ius considerasse.*
21 *Declarationem iuris potest committi sapienti, & non supplementum facti.*
22 *Institutio furiosi habet in se tacitam conditionem, si reuertatur ad sanam mentem.*
23 *Substitutio exemplaris includit vulgarem, & priuationem primi hæredis requirit.*
24 *Substitutio vulgaris in exemplari contenta, porrigitur ad omnia.*
25 *Nepotes si sunt mente capti possunt præteriri.*
26 *Testamenti factio debet esse libera.*
27 *Substitutionis inofficiosa querela, an sit locus.*
28 *Morbus si cessat, & non radix, quis non dicitur sanatus.*
29 *Testamentum furiosi ad hoc quod sit nullum, non est necesse quod decedat in furore.*
30 *Qualitas requisita loco demonstrationis sufficit momento temporis esse vera.*
31 *Qualitas, quæ respicit originem officij requirit successiuam veritatem.*
32 *Causa substitutionis exemplaris fuit humanitas & exemplum similitudinis cum pupillari, & fauor miserabilium personarum.*
33 *Substitutio exemplaris, qualiter differt ab alijs substitutionibus.*
34 *Substitutio exemplaris & pupillaris, qualiter differunt.*
35 *Hæres acquirens, & persona agens qualiter differunt.*
36 *Substitutio exemplaris habet similitudinem cum pupillari, in ratione motionis.*
37 *Substitutio exemplaris habet similitudinem cum pupillari in ordine dispositionis, in modo descentionis, in casu infirmationis, in necessitate successionis. & in alijs*
38 *Substitutio exemplaris & breuiloqua differunt.*
39 *Mater, quæ transijt ad secunda vota, filio furioso potest substituere pupillariter.*
40 *Matri filio communi patrem furiosi, an possit substituere.*
41 *Pater et mater si eandem fecerint substitutionem filio furioso, ad eius cōfirmationem non est necessaria mors utriusque.*
42 *Pater si substituit unum, & mater alium, vtroque mortuo qualiter bona debeant diuidi.*
43 *Ius accrescendi inter substitutum patris, & matris, an habeat locum.*
44 *Substitutio non rumpitur, quamuis pater sicut filius sit furiosus.*
45 *Monachus filio potest substituere.*
46 *Filius sui iuris, patri vel matri furiosæ non pōt exemplariter substituere.*
47 *Frater fratri non potest substituere.*
48 *Substitutio exemplaris filio naturali furioso, an possit fieri.*
49 *Substitutio exemplaris, non potest fieri posthumo sub conditionem, si mutus moriatur.*
50 *Substitutio exemplaris. an rumpatur si furiosus post furorem fuit decapitatus.*
51 *Filius si ante furorem fecit testamentum, eo facto furioso pater non potest ipsum reuocare.*
52 *Mater in substituendo præfertur auo, nisi sit vilis persona.*
53 *Substitutum non potest fieri prodigo.*
54 *Substitutio exemplaris an possit fieri monacho.*
55 *Substitutio exemplaris quibus verbis potest fieri.*
56 *Substitutio exemplaris potest fieri per verbum commune.*
57 *Substitutio concepta per verba communia, concipit directam & obliquā.*
58 *Locutio indefinita potest adaptari ad plures casus.*
59 *Substitutio exemplaris, an possit fieri in codicilis, & vtrum facta in testamenta possit reuocari in codicillis. & 60.*
61 *Substitutio exemplaris, an possit fieri alio die, & loco quam institutio.*
62 *Substitutio exemplaris an possit fieri in re certa.*
63 *Substitutio exemplaris facta in fundo omnino extranei, per hæc uerba, hæres esto in fundo Martiani, an trahatur ad uniuersum.*
64 *Fructus, an ueniant in exemplari substitutione.*
65 *Substitutio exemplaris, non solum comprehēdit bona testatoris, sed etiam alia undecunque quæsita.*
66 *Substitutio exemplaris aliqua potest inueniri tacita.*
67 *Substitutio exemplaris an contineatur in expressa pupillari.*
68 *Substitutio tacita pupillaris, continetur in exemplari.*
69 *Substitutio exemplaris in casu indiuiduo facta, complectitur totam suam speciem.*
70 *Prodigus nemo esse potest nisi habeat intellectum.*
71 *Substitutio exemplaris non rumpitur per natiuitatē filij naturalis furiosi.*
72 *Quid si nascitur legitimus & moriatur, an rumpat substitutionem.*
73 *Pater pupillo usurario manifesto, an possit substituere.*
74 *Substitutio exemplaris, si post furorem superuenit mentis tranquillitas, si postea uenit furor, an postea reconualescat.*
75 *Substitutio exemplaris filio frenetico, an possit fieri.*

Humanitatis. Exemplaris substitutio descendentibus mentecaptis, saltem in legitima institutus, potest fieri a parentibus vtriusque sextus de quocunque, si mentecapti prolem non habent, neque fratrem, vel fratres sanæ mentis & non potest rescindi per querelam; & cessante dementia, cessat substitutio. Si autem mentecaptus habet liberos, vel fratres sanę mentis, de his, scilicet liberis, si extāt, vel fratribus, si liberi non extant, oportet, substitui. hoc dicit. Not. primo hanc substitutionem dici exemplarem. Secundo nota. φ est introducta humanitatis causa, ex mera legis indulgentia. Tertio no. quod hæc substitutio potest fieri a parētibus vtriusq; sexus. Quarto not. quib. fiat hęc substitutio, quia mentecaptis. Quinto not. quod de esse huius substitutionis est, quod ille, cui fit, sit institutus saltem in legitima, Sexto not. de quibus debet fieri: nam si non est proles, neque frater sapiens, de quolibet, si aūt sit proles, de prole, si autem sit frater, de fratre. Item not. qđ hæc substitutio non potest infringi per querelā inofficio. test. si 1 Item no. quod cessante morbo, cessat substitutio.† Modo venio ad oppositiones: & primo oppono contra nomē substitutionis, & uidetur, φ incongrue dicatur exemplaris: nam oē sumptum ex aliquo, dicitur exemplum, non exemplar, vt not. ff. de fide instr. l. 2. & de condi. & demonst. l. in testamento. ergo ista substitutio debet dici exemplata, non exemplaris. tenet consequētia pro tāto, quia deriuatur a pupillari, vt Insti. de pupil. subst. §. qua ratione. Sol. aliquid sumi ex aliquo, pōt intelligi scilicet formaliter, vt sit illius imago & expressio, & formatum dicitur exemplum. Secundo modo productiue, siue effectiue, sicut opus sumitur ex artifice: tunc non dicitur exemplum, sed dicitur opus. Tertio modo similitudinarie, & tunc potest dici exemplar, quia habet per se principiū sui esse, licet in quadam similitudine conueniat cum eo. vnde habet occasionem essendi. Ista ergo substitutio dicitur exemplaris, idest, similitudinaria, quia habet simi- 2 litudinē cum pupillari. † Secundo oppo. quandocunq; aliquid discordat in pluribus cum aliquo, quam concordat cum illo, illud non debet dici simile, vt ff. de sta. hom. l. quæritur. sed exemplaris substitutio in pluribus dissonat a pupillari, quam, sonet, ergo non debet dici similis. Quod autem in pluribus dissonet, φ sonet, infra patebit. Secundo, nomina imponuntur secundum originalem rationem, quasi secundum rationem seminariam,

quia

quia principiata assumunt nomina suorum principiorum, sed originalem naturã assumpsit a pupillari, & sicut pupillo substituitur, quia ipse sibi prouidere non potest, ita in mentecapto similis ratio, similem iuris prouidentiam suasit. Aut ergo loquimur quantum ad impositionem nominis nascẽti substitutioni impositam, & non potuit aptius, nec elegantius nomen accommodari. aut loquitur quantum ad effectum, & tũc fateor quod 3 magna est differentia. & sic nõ obst. † Tertio oppo. quod magis debeat attendi effectus rei, q̃ origo, vt l. nemo, §. de sum. Tri. & l. cuius effectus. de reg. iu. Sol. aut loquimur quantum ad pscrutationẽ principiorum, & tunc nõ debet cõsiderari principium aut quantum ad executionem finium, & tunc debet finis considerari, vt ff. de neg. ge. l. Pomponius in negocijs. denominatio ergo fit secundum causam originalem, executio vero secundũ effectum, & istæ tres opi. respiciunt primum notabile, s. de nomine. Venio ad notabile fm. dr̃ hic, qđ Imperator mortuus indulget exemplariter substitui. Cõtra, imo dẽt a viuente Principe impetrari, vt ff. eo. l. ex facto. Sol. illud iure Digestorũ, quo iure substitutio exẽplaris erat extra ordinaria p rescriptũ impetrãda, sed hodie est ordinaria, & præmissa ipso iure per legẽ, vt hic. Secundo oppo. & vr̃, q ista substitutio non valeat, quod sic probo. Ista substitutio est captatoria, quia alter alteri testatur, ergo nõ valet, vt l. captatorias, §. de test. mili. Sol. concedo q non valeret, nisi hoc lex permitteret. Tertio opp. quod hæc lex non debuerit permittere hoc, & arguo sic: nemo per aliũ testari põt, quia testamentum requirit propriã voluntatẽ, vt ff. de hæ. insti. l. illa institutio. sed modo iste mentecaptus testatur per alium, i. per ministrum, ergo hoc est impossibile. Sol. iste alius fingitur eadem per 4 sona, non diuersa. † Quarto op. quod qui non põt per se, non potest per interpositam personam, vt §. de hæred. insti. l. neque per se. sed mentecaptus non põt testari per se, ergo nec per alium. Sol. aut est eadem ratio in se & in alio, & tunc illa regula est vera, aut non est eadem ratio, & tunc secus: vt l. si quis duos, ff. de lib. leg. & l. si a furioso, ff. si cer. pe. cum simi. Tunc autem est eadem ratio, qñ quis prohiberetur suo delicto, vel quasi, vt ff. de bo. lib. l. quçsitum. secus si casu, vt no. de vsuc. l. Labeo §. Nera- 5 tius. † Quinto oppo. & vr̃, q ista substitutio nõ sit inducta ex humanitate, imo resultat quid valde iniquum. l. q pater, & mater possint alienare bona furiosi, quorum patris tantum curatio est concessa, & alienatio est interdicta, vt ̃j. de bo. ma. l. 1. & inf. de bo. q̃ lib. l. cum non solum, §. vbi autẽ. So. inter viuos non alienat, sed testãdo & codicillando alienare põt, vt ff. de li. leg. l. lab 6 Aurelio, §. fin. † Sexto oppo. q non potest fieri inter viuos, nec per vltimam voluntatem, ff. de leg. 2. l. codicillis. §. pe. Sol. ibi in prohibitis vtroq; modo, & dic vt sup. de secun. nu. l. si quis prio- 7 rix, §. certum. † Septimo oppo. q iniquum est auferre bona venientibus ab intestato, vt sup. de test. milit. l. fin. Solu. verum est, qñ non procederet ex animi iudicio, vt ibi, sed hic procedit ex 8 animi iudicio, quia testator erat testabilis. † Octauo opp. ad idẽ: nam iniquum est vnum filiorum substituere, & alios dimittere inanes, vt l. assiduis, ̃j. qui po. in pign. hab. sed hoc permittitur in hac l. ergo male. Solu. intellige permissum cum causa, non sine 9 causa, fm gl. † Nouo oppo. nam si substitutio valet, ergo legata debentur. Sed contra, imo non debentur efficaciter, cum furiosus adire hæreditatem non possit: & ideo si legatarij agant, cauere debent, vt ff. de leg. 2. l. Licinius Locusta. §. fin. Sol. ibi non fuit facta furioso substõ exemplaris, nec poterat fieri illo iure, nisi p priuilegium: hic erat facta substitutio, vnde a substituto omnia 10 debentur, argu. ff. ad leg. fal. l. in ratione. § si filio. † Decimo opp. nam si hęreditas non potest adiri, ergo etiam cum cautione. legata non debentur, cum legatario incumbat probare aditã hæreditatem, vt l. eam quam, ̃j. de fideicom. Solu. hoc est speciale. 11 † Venio ad tertium notabile, & videmr q mater non possit substituere exemplariter, & arguo sic, vbi deficit exemplar, deficit exemplandum, vt d. l. in testamento, sed pupillaris substitutio nõ potest fieri a matre, de vul. subst. l. si mater, ergo nec exemplaris. Solu. aliud in pupillari, in qua requiritur fortior potentia causæ 12 efficientis, aliud in exemplari. † Secundo oppo. mater nullam habet administrationem bonorum filij, vt l. qui in aliena, §. quãquam, ff. de neg. gest. ergo non potest disponere de eis, sicut nec tutor, ̃j. de necess. ser. l. 3. Sol. hic est speciale humanitatis. i. mise- 13 rationis intuitu. † Tertio oppo. si pater potest, & mater potest, ergo inuicem se impedient, vel concursu, vel contrarietate. i. q a vnus substituit vnum, alter alium. Sol. in dubio præferam substitutum a patre, arg. l. credendum. qui. pe. tu. quia filius non potest inuenire meliorem amicum patre, vt no. de hær. insti. l. quidam 14 cum filium, vel dic, vt infra dicam. † Quarto opp. a quo aliquid remouetur, & eius simile, & econuerso, quia similium eadem est natura, vt l. si. ff. man. sed a matre remouetur potentia substituendi pupillariter, ergo & exemplarie. Solu. oppositio tua procedit de similibus simpliciter, sed ista non sunt absolute similia, sed secundum quid, quia qualitas personarum differt valde, 15 & sic non obstat. Venio ad quartum a notabile, & videtur, quod hæc sanctio sit imperfecta, loquitur enim solum de mente captis, nã & de furiosis debuit loqui, vt §. de oop. le. si furiosi. Sol. mentecaptus dr̃ dupliciter, uno mõ cũ seua dementia, & quadam veluti rabie, alio modo cũ quieta dementia, vt in Auth. ut hi, qui obligatas, circa medium. & sic vt generale verbum, hic ponitur pro omni penitus insipiente, vt patet in litera in uerbo, sapiat. nam hæc dictio. insipiens, est in litera generalis: vnde litera est intelligenda de mentecaptis, large sumpto uocabulo. & sic non ob. & hoc aperte dr̃, ff. eo. l. ex facto, in prin. versi. nam & 16 si furioso. † Secundo oppo. nam & sapienti fieri potest, ut puta filio muto, qui sibi non põt testari, vt ff. eo. l. ex facto. in princip. i. 17 respon. † Itẽ oppo. tertio, q etiam doloso, & prodigo, & aleatori quia omnia conueniunt, cum sit ratio æquitatis, Solut. sol- 18 uam ista contraria in quæstionibus. † Venio ad quintum b notab bile, & uidetur, quod illa substitutio fieri possit exhæredato, de uul. sub. leg. 1. §. substituere. Solu. ibi in pupillari, hic in exemplari. Sed contra hoc opp. nam ista exemplaris est minus pręiudicialis, quam pupillaris, quia minus pudicat uenientibus ab in testato, ergo facilius debet permitti. Solu. facilius lex imitatur natu- 19 ram, quam morbum. † Tertio oppo. & uidetur q pręteritio fieri possit, vt l. Gallus, ff. de lib. & post. in prin. & leg. si quis eum, §. fi. de uul. sub. Solu. dic, q in leg. Gallus institutio filij præcesserat, ut ibi not. & d. l. si quis cum, §. fi. alias testamentum esset imperfectum, qa pater non fecit, nisi dimidiam partem testamenti. i. 20 substitutionẽ sine institutione. † Quarto oppo. c quod ista lex ni c hil dicit de institutione, sed de relicto legitimæ, & sic quoquo relicti titulo uidetur sufficere relinqui mentecapto. Sol. ubi testator fecit mentionem legitimæ, semper uidetur ius considerasse, & iure institutionis liquisse, vt hic. Idem si dixit, relinquo partem sibi debitam, vel partem suam, quia saltem de legitima debet intelligi. Idem si minus, quia agitur ad supplementum, & ualet substitutio, puta si dixit, relinquo sibi dimidiam legitimæ, vel d dimidiam partis suæ. & facit quod not. §. de rei uen. l. c. cum a marte. & fa. etc. l. quoties. ita dicit Iac. de Are. §. de hære. inst. l. quo- e ties. quia uerba ista sapiunt iuris ministerium, & hoc casu e dẽt intelligi, quod sapiens potest dicere Notario, scribe quod iure institutionis, qa quod lex habet pro dicto, sapiens ab abundantẽ iuris cautelam potest exprimere, vt not. in leg. illa institutio, ff. de hæred. instit. per Iac. de Are. quia verba cum ministerio dicta, 21 debent cum ministerio intelligi, & † sic aliquid declaratiuũ põt committi sapienti iuris, sed aliquod suplementum facti non potest committi, vt l. captatorias, §. de test. mil. nec enim sapiens 22 falsum dicit, quando dicit, quod lex dicit. † Quinto opp. Ista institutio nihil operatur in furioso: ergo frustra exigitur fieri: nam institutio furiosi habet tacitam conditionem in se, si ad sanam mentem reuertatur, leg. fin. de cur. fur. Et est ratio, quia institutio

ADDITIONES.

a Venio ad quartum. Vide Bar. & Bal. in l. si furiosi, sup. de nupt. & Bald. l. 2. sup. de cur. fur. Ang. in l. si cum dotem, §. si maritus, ff. sol. mat. remittit ad no. per se in l. ex facto, ff. eo. & ibi Imo. in l. si vero, §. de viro, ff. sol. mat.

And. Barb. Venio ad quartum. No. q licet ista lex videatur loqui de mentecapto, comprehendit tamen furiosum, vide Do. Io. in l. ex facto. ff. eo.

b And. Barb. Venio ad quintum. Tene menti id quod dicunt Doct. quod si fiat substitutio per patrem impuberi, si in furore decesserit, & decessit sanæ mentis, sed in pupillari ætate, q tunc substitutus venit ex pupillari, per l. qui habet, ff. de tuto. secundum Ray. & Bar. Sal. contrarium hic tenet, pro quo est tex. in §. qua rõne, coniuncta gl. quod est no. dignum, & respondeo ad d. l. qui habet, q loquitur in tutela, quæ affert pleniorem prouisionem, quam cura, sed hic est eiusdem effectus pupillaris & exemplaris, imo maiorem in se æquitatem habet exemplaris, quod cogita, si est verum, dat tamen consil. q fiat exemplariter, & pupillariter.

Quarto opp. Bar. & Bal. in auth. vnde si parens, sup. de inoffi. test. ponit, & ibi vide.

c A. B. Facit. Vide Do. Petr. & Io. de Imo. in c. cum tibi, de testa. & ibi dixi.

d And. Barb. Et hoc casu. No. q sapiens potest dicere Notario, quod scribat iure insti-

e tutionis. vide Bal. in l. captatorias, de testa. milit. Bart. & Io. in l. illa institutio, ff. de hæred. insti. Io. An. in additio. Spec. in tit. de instrumen. edi. §. instrumentum. ver. quid a contrahentibus & quid in contractu, ibi vide Io. And. Et an poterit apponere sapiens poenam, vide gl. sing. in l. ex parte, ff. de verb. obl. & an poterit fideiussores addere, vide gl. sing. in l. si mandato. Titij, §. fi. ff. manda. & an valeat compromissum, vt feratur sententia, prout videbitur de iure alicui sapienti, vide gl. fi. in l. illa institutio, gl. magna ad finem, ff. de hære. insti. & ibi Moder. & si testator legauit filio legitimam in testamento, & postea in codicillis apponat iure institutionis, an valeat testamentum, vide Bar. in l. non codicillum, supra qui testa. face. poss. & quando dicit, lego pro sua legitima, vel pro sua Falc. Bar. tenet, q valet, in authen. vnde si parens. supra de inoffi. testa. & sic consuluit, & sequitur Bal. Salyc. contrarium tenet, & verius in l. quoties, supra de hęre. insti. & auth. nouissima, supra de inoffi. test. & eum sequitur Dom. Ioan. in l. 1. §. si ex fundo, ff. de hæred. instit. repe. prope finem, & secundum illam dicit se consuluisse. Testator dicit, q legat pro sua parte, & mandat, quod sit contentus ea an valeat testamentum: vide Bald. qui eleganter dicit q sic, in l. si adulta, supra de actio. hæred. Salyc. ibi contrarium tenet, & eum sequitur Dom. Io. in pręalle. §. si ex fundo. Et an valeat testamentum, si relinquatur legitima, ille tex. facit quod sic. vide Bald. & Salyc. in l. quoties, præalleg. & in eum sequitur Dom. Ioan. in præalleg. §. si ex fundo. Et an Notarius poterit ponere illam clausulam, iure institutionis, de se. dic q non, nisi esset de consuetudine, quia tunc potest, per tex. sing. secundum Bal. l. si. C. de fideiuss. & per ea, quæ ipse ponit in rubrica de pecu. do. prope. fin. & l. 1. ff. sol. mat. & l. Gallus. & ibi Bart. etiam in §. idem credendum, ff. de lib. & posth. & l. quoties, versi. sed si maiorem, ff. de hære. insti. & l. 2. §. si præsens, per Bart. de aqua plu. arcen. & Bar. in l. fi. in prin. quæ in frau. cred. vbi notanter loquitur, vide omnino, & Do. Anto. in c. pen. [illegible]

tio debet afferre consolationem & gaudium, vt in Anthen. de hæ. & fa. §. si vero absunt, versic. si enim omnino, sed mentecaptus gaudere non potest, nec est spes, quod gaudeat vnquam. Solu. ideo debet institui, vt si ad sanam mentem reuertatur, gaudeat, & prouidentiam parentis perpendat. Cæterum si in furore decedat, nihil sibi prodest. Vel dic, quod etiam interim prodest ad ali-23 menta, & fructus plenos, quos consequitur. † Sexto opp. ponamus, mater instituit filium furiosum, & sibi substituit, si in furore obierit. modo si iste decedit furiosus, hæreditas non est adita ex institutione, ergo non potest adiri ex substitutione, vt ff. de vulg. sub. l. secunda, §. adeo. Solu. substitutio exemplaris includit vulgarem, & illa non requirit nisi priuationem primi hære-24 dis, de inst. & subst. l. fin. † Septimo opp. si succedit ex vulgari, ergo non erit hæres mentecapti, sed testatoris, vt no. in dicta leg. fin. vnde ista lex est sana, quæ loquitur de successione bonorum mentecapti, cum vulgaris non porrigatur ad illa. Respon. vulgari contenta in exemplari, porrigitur ad omnia: alias si esset soli testatori prouisum, male diceret hæc lex, quæ dicit, quod dēt fieri substitutio de certis personis, quia imo de omnibus, vt de lib. & posthum. l. si posthumus a primo, §. quod vulgo. Vel dic, quod non est vulgaris, sed exemplaris, participans de vulgari, & pupillari mixtim, vnde si quæris, quo iure succedit substitutus. Respond. ex exemplari, & non dicam ex vulgari, seu pupillari, quæ ambę confunduntur in exemplari. Venio ad textum notabilem, & videtur quod non possit sine querela vnum nepotem eligere. art. ff. de inoffic. test. l. mater decedens. Solu. vt in 25 glos. † Et no. quod si nepotes essent mentecapti possent præteriri, & non haberent ius rumpendi durante dementia, quod est 26 no. † Secundo op. quod libera esse debet factio testamenti, ff. de verborum obligatione l. stipulatio hoc modo concepta. Solu. libera debet esse a coerctione hominis, non a lege, vt l. prima supra 27 de secund. nup. & de incest. nup. l. si quis Incest. † Tertio opp. si glos. est vera, ergo est locus querelæ inofficiosæ substitutionis, contra l. Papinianus, §. sed nec impuberis. Solu. contra pupillarem substitutionem non datur querela, nec contra vulgarem, nec contra fideicommissariam, quia defalcatur, sed contra exemplarem sic, vt in glos. ratio, quia in ea consideratur huma-28 nitas, non actiua dispositio dict. §. sed nec impuberis. † Quar-a to *a* opp. si cessat morbus, & non radix & causa morbi, iste non est sanatus, ergo non cessat substitutio, ff. loca. l. maritus. Solu. quando morbus curatur, tūc substitutio expirat, sed quādo velatur, tunc non expirat, nec cessat, vt in conspectu vmbratæ quietis. Si autem interpellatur, tunc cessat, sed non expirat, nisi in dilucidis interuallis furiosus ipse sibi fecerit testamen-29 tum, argum. de cur. fur. l. cum alijs. † Vltimo *b* op. & videtur, b quod non sit necesse quod furiosus decedat in furore, nam quādo aliqua qualitas requiritur in actu, requiritur secundum tempus actus, vt ff. de testamen. mili. l. Titius, & de noxa. l. in delictis §. si extraneus. Item sufficit qualitatem semel esse veram, supra tit. 1. l. antep. & ff. de rebus dubijs l. si cognatis, ista ergo qualitas furoris sufficit, quod a principio insit. Solu. interdum qualitas perseuerantiam requirit, & tunc non sufficit inesse a principio, vt hic. Interdum qualitas non exigit perseuerātiam, sed certi & determinati temporis veritatem, & tūc sufficit illo tempore intee-30 fuisse, licet postea desinat, vt in cōtrario. Vel dic, † quod quādoque qualitas habetur loco demonstrationis: & tunc sufficit, quod momento temporis sit vera, vt d. l. si cognatis. quandoque loco c finalis causę, & tunc cessante causa, cessat effectus, *c* vt hic. quandoque loco fundamenti & existentiæ. & idē, ff. de capi. dimi. leg. tutelas, quia cum det esse rei, & conseruet rem in esse: merito si superuenerit qualitas contraria cesset effectus nā qua superueniente, ratio in contrarium disposui superuenit. Item quando peruenit ad eum casum, a quo non potest incipere, expirat actus, vt in l. nostra. & d. l. ex facto. In conditionibus autem, aut conditio habet tractum de futuro necessarium: & requiritur perseuerantia, vt ff. de cond. & demonstra. si quis ita legauerit, dum vxor mea. & l. illis libertis. aut non habet tractum de futuro necessarium, & tunc nō requiritur perseuerantia, vt d. l. antep. Et est ratio, quia cōditio habet purificare suum dispositum, & sic statim consumat & trahit secum suum effectum, & non potest ab eo separari, arg. ǰ. de do. quæ sub modo. l. perfecta, & facit le. quid ergo. in princ. de his, qui no. infa. dum ibi dicit, ad initium, &c. per quem tex. habes doctrinam, quod aut qualitas additur verbo importanti ordinationem & principium, & tunc inspicitur principium, aut processum est etiam effectu. & tunc quia nō refert se ad solum initium, considerat totum processum temporis, aut verbo designanti esse rei cum perseueratione, & tunc etiam requiritur perseuerātia, vt d. l. tutelas Non obst. de vulg. substi. l. in substitutione filii, quia ibi loquitur in conditione, in 31 qua sufficit veritas momenti, vt prædixi. † Et prędicta faciunt d ad quæstionem de Canonico, *d* cui est commissa causa, qui postea renunciauit canonicatui. & facit ff. de fideicommiss. liber. l. Lucius. qualitas enim, quæ respicit originem, & executionem officij, videtur requirere successiuam, & instantaneam veritatem, quia debet quotidie influere, & non semel pro semper. sed dic de hoc, vt not. in c. statutum, de rescrip. in princ. lib. 6. Veniamus ad quæstiones. & primo vniuersalia, secundo particularia declaremus. Et primo, quæ fuit huius substitutionis inueniendæ causa. Secundo, quæ sit eius species. Tertio, quæ sit eius natura. Quarto, qualiter differat a vulg. pupill. reciproca, compen-32 diosa, & fideicommiss. Causa huius † substitutionis fuit humanitas, nam humanum & ęquum est, quod parentes possint capere cōsilium pro filij mentecap. & eorum successiones ordinare; nec alicui potuit lex hoc melius committere quam parentibus, ꝓ ardentem erga liberos charitatem iuxta not. de leg. 3. l. Paulo Callimacho, §. Pomponius. de adul. l. nec in ea. §. fin. & de hære. insti. l. quidam cum filium. Item causa huius substitutionis fuit exemplum similitudinis cum pupillari, vt d. §. qua ratione. Item fauor miserabilium personarum, quibus lex prouidet, cum ipsi sibi prouidere non valeant, argum. ff. de offic. procon. l. nec quicquam. §. circa Aduocatos. cum sim. species huius substitutionis est species per se, distinctionem quoq; & conceptiones habet proprias, sicut alibi dicit tex. supra de iure emph. l. 1. Natura enim eius in plerisq; est, sicut natura pupillaris, & interdū sicut natura vulgaris substitutionis, naturam vero fideicommissariæ nō habet, quia ista est directa, & potest fieri in legitima. Nam omnes directę substitutiones possunt fieri in legitima. casus est nostræ. l. sed fideicōmissaria substitutio in legitima fidei non potest, ut l. ex tribus, s̃. de inoffi. testam. & not. ff. de vulg. subst. l. cohæredi, §. cum filię ver. nec fideicom. & de testa. 33 c. si pater, lib. 6. † Qualiter exemplaris differat ab alijs substitutionibus, per ordinem videamus. & primo differt a vulgari formali conceptione, nā illa ita concipitur, si hæres non erit. hæc vero ita concipitur, si non sanę mentis decesserit, vel si non suæ mentis decesserit, vel si in alienatione mentis permanserit, vel si intestabilis decesserit, vel per similia verba, quia nō curamus tātum verba, quantum mentē, vt de testa, l. quoniam indignum. de leg. l. fi. de neces. seruis. l. quidam. supra tit. 1. l. antepe. & infra de libe. præte. l. 2. Secundo differt conditionis impletione, quia vulgaris habet in se duo capita, si hæres non erit, quia noluerit, vel quia non potuerit. sed in exemplari non pōt subaudiri conditio voluntatis; quia illa, nisi in sapiente non cadit. Rursus cum sapit, statim finita est substitutio exemplaris, quæ per sanā mentem expirat, vt hic, & l. ex facto, ff. eod. vulgaris ergo impletur bimembri conditione, sed exemplariæ alterum membrorum ꝯdicit. Sed nunquid trahatur tunc ad vulgarem tacitam, infra, dicam. Tertio differt hæreditatum acquisitione, quia per exemplarem duæ hæreditates quæruntur. s. patris, vel matris, & filij, sed per vulgarem solius testatoris, vt l. fi. supra titu. 1. Quarto differt in qualitate substituendorum, quia vulg. substitutio potest de omnibus fieri, exemplaris ex certis personis, vt hic. Quinto differt in qualitate testatorum, quia vulgaris fit ab omni testatore, exemplaris a solis ascendentibus, quia de his tantum lex loquitur, vt hic. Sexto differt in qualitate hæredis, quia omni hæredi potest vulgariter substitui. sed exemplaris non potest substitui nisi mente carentibus, vel ab ipsa natiuitate, vel per accidens tali infęlicitate prouenente, sicut dicit alibi tex. s̃. qui testa. facere possunt l. discretis. Septimo differt, quia vulgaris *e* expressa tol-e lit existentiam sui, & necessarij hęredis: secus in exemplari, quia in dubio non videtur testator dare velle hęredi licentiam abstinendi, ut ǰ. de neces. ser. l. cum quidam, in ratione sui, & est lex ad hoc not. Octauo differt in hęreditatis transmissione, quia exēplaris non derogat transmissioni: sed vulgaris expressa, licet non deroget iuri deliberandi, quod a quocunque extraneo transmittitur, tamen derogat suitati, vt de liber. & posthum. l. si filius hęres, quia si suus esset hęres, ergo de iure ciuili non tenet vulgaris substitutio. excluderetur enim per leg. 12. tabu. propter sui hæredis incommutabilem existentiam, sed istud est falsum, cum etiā per leg. 12. tabu. possit vulgariter substitui, ergo non est suus, & necessarius hæres, sicut & ubicunque potest aliqua clausula apponitur, non sit quis necessarius hęres, ut infra de necessa. seru. l. finali, dicam inf. de iure deliber. l. 3. Nono differt, quia vulgaris substitutio potest fieri per matrem filio ab intestato uenienti, ut ff. de hæred. inst. l. si quis ita hęres instituatur, si legitimus, secus in exemplari, ut hic. Ideo dixi de matre, quia secus in suo, ut no. in l.

ADDITIONES.

a Quarto. Dixi post Imo. in l. ex facto, ff. eo. & vide inf.
b Vltimo. Vide per Bar. & Imo. in l. ex facto.
c Effectus. Vt in d. l. ex facto, & hoc placet Raph. ibi, plus quam illud, quod dicit Bar. ibi, dum respondet ad illam legem, nam facit Raph. mentionem de Bal. hic.
d De Canonico. Vide per Bal. in l. generaliter supra de episc. & cler. & in l. si quis hæredem. supra de insti. & substi. sub cond. fac. & in l. prædia, inf. de fideicom.
e Vulgaris. Idem Bar. in l. ex facto, ff. eo. in ver. ii. & vult.

in l. Gallus, in prin. Et hoc ideo, quia in suo deficit debita iuris cini. obseruantia, non quod per hoc pater afficiat filium aliqua iniuria, vt d. l. Gallus, §. in omnibus. Decimo differt, quia substitutio vulgaris pōt expugnari per querelam, secus in exemplari, vt supra notaui. 34 † Modo videamus in quibus differt a pupillari. & scias, quod quędā differentię sunt in potentijs, & quędam in actibus: in potentijs differunt: & primo in potentia actiua, quia pupillarem substitutionem facit sola linea paterna habēs in potestate: exemplarem in paterna & materna, item habens in potestate & non habens: quia fit non iure potestatis, sed iure genituræ, & sola naturali causa inspecta: & sic plures habent potestatem substituendi exemplariter, quam pupillariter, & est ratio, quia pupillaris magis præiudicat venientibus ab intestato: & ideo debet procedere a maiori potentia substituentis, hoc est a potentia actiua. Secunda differentia est in potentia passiua, siue susceptiua, nam in personis, in quibus fit substitutio, differunt: nā pupillaris fit existentibus in plena potestate substituentis, & exēplaris morbo medet, nec curat an furiosus sit in potestate nec ne: & est ratio differentię, quia morbus *a* est perpetuus, & ideo curet morbi malum quicunque potest ex superiori linea: sed pupillaris ętas est ad tempus, & ideo non indiget tot imminentibus sibi supra ceruicem. Istę sunt persuasiones, quia nulla ratio reddi potest de statutis voluntarijs, vt not. in Authen. de nup. §. quoniam infirmas. Tertia differentia est in potentia acquisitiua: quia acquirere ius non possunt ea ista substitutione, nisi quędam personę, vt hic: sed ex pupillari omnes, vt infra l. proaim. & l. Papinianus, §. sed nec impuberes, ff. de inoffi. testa. Quarta *b* differentia est, quia substitutio pupillaris potest fieri exhęredato: sed exemplaris non: quia furiosus non potest exhæredari, cum non sit doli capax, quasi sine animo existens, vt ff. de regu. iu. l. furiosi. nam si quis exhęredaret furiosum, videretur exhęredare mortuum, cum furor morti æquiparetur, vt ff. de acquir. hære. l. si aliquis alicui. & l. bonorum, rem ra. ha. Quinta differentia est, quia pupillaris potest fieri hodie pupillo *c* præterito, vt in auth. ex causa. inst. de lib. præt. secus uidetur in exemplari, vt hic, & de hoc dicam in d. authen. Sexta differentia, quia pupillaris *d* non potest fieri, nisi pupillo, exemplaris non potest fieri nisi adulto, vel maiori, vt not. in d. §. qua ratione. est enim ista substitutio subsidiaria: & ideo ei, cui alio gñe substitutionis directe post aditam hr̄ditatem substitui potest, exemplaris substitutio fieri non potest: sed si non posset alia fieri, tunc posset ista fieri etiam in pupillo, puta pupillo emancipato, vel pupillo nec suo, nec emancipato, furenti tamen, vel dementi: nam signa etiā in paruulo morbum demonstrant, vt ℐ. de posthum. hær. inst. l. 3. Et sic vbi deest ordinaria prouisio, potest extra ordinem prouideri; alias secus, quia ubi rō naturalis non sufficit, rō accidentalis supplet; sed vbi sufficit naturalis causa, quę est plenior, confundit in se accidentalem, quæ est minus plena; quia semper id quod preualet, confundit id, quod inferius est, vt ff. de hæred. insti. l. si ita scriptum fuerit, Titius, & gl. ibi no. pleniorem *e* voluntatem seruandum. vnde si quis habet duo arbitria, id quod facit 35 valet ex arbitrio pleniori, vt l. 3. ff. de testa. mil. † Et ex his apparet quædam differētiæ in potentia causæ agentis personæ parentis, & hæredis acquirentis. Quædam vero differentię sunt in ipso actu, & prima est specificata, ordinaria, & formalis; nam in pupillari hęc est forma complectēs totum suum esse. l. si hęres erit, & in pupillari ętate decesserit; sed in exēplari hæc est forma *f* completa, si in furore decesserit. Quare hic non requiritur hæreditatis aditio, nec bonorum possessionis agnitio, nec sui hæredis existentia; quia nulla exemplaris substitutio, stat in seipsa absque ope aditionis hæreditatis ex primo gradu. Non obs. ff. ad Treb. l. cum hęres instituta. quia ibi non loquitur in exemplari substitutione directe, sed in fideicom. Secunda dr̄ia est confirmatoria, & finalis, quia potest ab exemplari sola, & per se incipere testamētum & confirmari; non dico per se ordinari, quia substituens debet filium in aliquo instituere, ab illo enim capite incipit ordo. tamē si non adeatur hęreditas ex primo capite, valet s̄m caput, sicut in vulgari, sed pupillaris euanescit, vt l. a. §. adeo, de uul. subst. Tertia differētia est talis in ipsarum rerū acquisitione; nam pupillaris substitutio non pōt fieri, nisi ab vno, & in solidum; sed exemplaris a pluribus, puta a patre, vel a matre, & sic furiosus decedit cū duobus testamentis, vt ff. de adop. l. si arrogator. & de vulgar. substitu. l. sed si plures. §. si filio. sed *g* hoc videtur repugnare legi & rationi, & ideo, videtur quod testamentum vltimo morientis valeat, quia vltimum est de lega. 3. l. si quis in princip. Tu dic vt infra dicam in quæstionibus. *h* Quarta differentia est, quia liberi furiosi *h* faciunt (si sunt sanæ mentis) exemplarem expirare, l. ex facto. & l. posthumam, ff. eo. sed in pupillari hoc non reperitur; quia non credidit Legislator, quod pupillus generet; & quia in tali ætate ius ciuile matrimonium prohibet, vt Insti. de nup. in princ. secus secundum canones, cum nonnunquā malitia suppleat ętatem; & tunc filius pupilli faciat expirare substitutionem, si legitime nascetur, vt s̄. de insti. & substi. l. generaliter, §. fin. Quinta *i* differentia est, quia si furioso nascitur frater posthumus, & rumpit substō furiosi, & sic frater agnoscēdo dicit testamētum nullum, vt hic, *K* secus in pupillari, vt in §. sed nec impuberis. Sexta *K* differentia est, quia pupillaris substitutio excludit matrem, vt ℐ. leg. prox. & s̄. eo. l. precibus. secus in exemplari, quia mater *l* non potest excludi a pari, vt l. milites. §. veteres, de acqu. pos. Alij dicūt, quod pupillaris substitutio hodie matrem nō excludit, vt Iaco. de Are. & Mar. Sill. nisi mater promeruisset excludi, cōtra quos est, inf. l. proxi. s̄m Iac. Bu. & c. si pater, de testa. lib. 6. fuit Cyn. & istam opin. sequitur totus orbis. Septima *m* differentia est, quia pater male viuens, non potest substituere pupillariter, iure potestatis, nisi illa potestas competat sibi ex indulgentia Principis, vt insr. de sent. pas. l. fi. secus in exemplari, quam possunt facere filiis suis infames & luxuriosi, quib. administratio cōmittenda non est, vt ff. ad Treb. leg. Imperator. nam qui non potest minora, non potest maiora, arg. ff. de Sena. q indignus. Octaua differentia *n* est, quia pupillus nunquam potest reuocare substitutionem paternam, etiam si saperet. & esset, vt Rex Salomon, leg. fina. supr. de testa. mil. sed exemplarem reuocare potest furiosus in dilucidis interuallis; imo ipso iure reuocatur, si morbus finitur, vt hic. 36 † Visis differentijs, sequitur uidere de similitudine. habet autem exemplaris similitudinem cum pupillari in ratione mentionis; quia æquum erat ad exemplum pupilli, furioso & mente capto prouideri, cum equiparentur, vt ff. de reg. iu. l. in negotijs, ff. si cer. pe. l. certi condictio, §. quoniam. quibus ex causis in pos. ea. l. Fulcinius, §. ita autem, ff. de condi. indeb. l. interdum, in fine. magnę gl. & de fideius. leg. Marcellus. & plerunque etiam magis furioso, quam impuberi subueniī, vt ℐ. de tu. & ratio. distra. l. ne 37 si finita. §. fina. Secundo † habet similitudinē in ordine dispositionis, quia sicut substituens pupillariter debet ordinare testamentum sibi; ita cum exemplariter, vt hic. Tertio habet similitudinē in modo descensionis; nam sicut tabulę pupillares dicuntur secundæ tabulæ descendentes ex primis tabulis, sic tabulæ exemplares dicuntur secundę tabulæ. Quarto habet similitudinem in casu infirmationis, nam quicquid infirmat primas tabulas, scilicet capitis diminutio, & status mutatio patris, infirmat tabulas exemplares, vt Insti. qui. mo. test. infir. §. ex eod. Item si testamentum paternū rescinditur, & etiam substitutio exemplaris rescinditur, vt natiuitate posthumi præteriti, vel reuersione filii, quem pater obiisse falso presumpserat, vt ff. de testam. mili. l. si cum vel in vtero. ff. de testam. tut. l. si quis ita. & argum. ff. ad

---

ADDITIONES.

a Morbus. Vide per Bar. in l. ex facto, ff. eo. & quæ sit differentia in hoc inter pupillarem, & exemplarem, vide hic & ibi.

b Quarta. Vide per Imo. post Bar. in l. ex facto, ff. eo.

c Pupillo. Cōtrarium no. gl. in l. 1. §. substituere, in ver. exheredatis. & ibi Doc. ff. eo. sed Imo. ibi tenet contrarium. sed Imo. in cap. Ray. ext. de test. dicit, quod sicut cōseruatur pupillaris, ita & exemplaris. subdit tamen posse dici, quod erit differentia: quia si pupillaris fuit facta filio præterito extraneo instituto, conseruabitur tunc pupillaris per auth. ex causa, inst. de libe. præte. secus in exemplaria: quia in illa omnino non valeret, cum debeat furioso relinqui legitima, vt in hac leg.

d Pupillaris. Vide per Bar. & Imo. in l. ex facto, ff. eo.

e And. B. No. pleniorem. No. quod si quis habet duo arbitria, uidetur procedere secūdum id, quod est plenius, vt eleganter no. glo. sing. secundum Do. Ant. in cle. sæpe. de verb. sig. Bar. in l. 3. ff. de test. mili. & sing. notat in l. si seruus plurium, §. fina. de leg. 1. quod refert Dom. Io. in l. nemo potest, de leg. 1. pro dicto, quod alibi non legitur vide eundem Bal. in l. non codicillum, sup. qui testa. fa. pos.

f Completa. Vide Bar. in l. ex facto, ff. eod. & vide inf. prox. col. ad fi. & quod statim hic sequitur.

g And. Bar. Sed hoc uidetur. Vide plene do. Ioan. in d. c. Ray.

h Furiosi, Vide Bar. in l. pupillari, in fi. ff. eod.

i Quinta. Imo. in c. Ray. ext. de test. tenet contrarium, quia non reperitur iure cautū de fratre. quia l. ex facto, ff. eo. loquitur tantum in filiis. vide illum tex. in fi.

K Sexta. Vide Bar. in l. 2. in 5. q. in prin. ff. eo.

l Quia mater. Sed contrarium expresse tenet In c. Ray. extra de testa. faciens mentionem de Bal. hic & Bart. & Doct. in l. ex facto, ff. eo. sed pro Bald. adducit, quia si frater non potest excludi, ut hic, quia non datur turpibus personis alias institutis, quanto fortius mater, cui debetur legitima, & datur querela, & maxime quia si ista est inducta humanitatis & pietatis intuitu vt hic, nonne est maior humanitas & pietas quod mater habeat, argu. leg. fina. sup. de insti. & substitu. quam frater, cui non est ita debita. & pro hoc habes rationem differentiæ inter pupillarem, & istam, quia pupillaris introducta fuit ex rigore iuris, ut per Bartol. in leg. ex facto, ff. eod. sed ista intuitu pietatis & humanitatis. Io. Fab. Insti. de pupil. §. qua ratione tenet idem quod Barto. & idem tenet Pau. de Cast. hic, & bene, per istum text. in uersicu. querela. & sic mater non potest conqueri. & quia vbi non reperitur. differentia, æquiparabitur exemplaris pupillari, vt hic, nec in ista solutione attenditur ordo succedendi ab intestato. quia si ita esset, omnes fratres deberent substitui cuius contrarium dicitur hic, et quod excludatur mater, tenet Bal. in repet. c. si pater, de testa. in 6. in materia exemplaris, et Ang. hic in fine.

m Septima. Vide Bar. in leg. 2. ff. eod. in quæst. an pater possit substituere pupillo. sed Imo. in c. Raynaldus extra, de testa. dicit, quod Bald. non bene dicat, et dicit illud idem, quod in hoc posuit in l. ex facto, ff. eo. subdit tamen notandum esse intellectum, quem dat Bal. hic ad l. fina. infra de sent. pas. et uide Imo. in l. ex facto, et post eum ibi aliquid dixi sed intellectus Bal. ad dictam l. fi. est dubius. inspecta respon. data per Imo. in d. l. 2. ad d. l. fin.

n A. B. Octaua differentia. Et sic uidetur uelle Bal. quod malitia non suppleat ætatem in testamento condendo. quod no. pro intelle. l. fi. supra de test. mil.

ff. ad Treb. leg. epistolam. in princ. Item cancellato paterno, & exemplare cancellatum videtur, quia mutata voluntas in principali testamento facit accessorium deficere, argu. ff. de his, quæ in testamen. delen. Quinto habet similitudinem etiam necessitate successionis. Nam qui adiuit ea paterno, erit ea exemplari necessarius hæres, vt leg. quidam elogio, inf. de iure delib. Sexto in beneficio transmissionis. de acq. hær. l. qui patri. nam illa ratio etiam hic habet locum. Septimo, quia sicut pupillaris substitutio non potest fieri cum præiudicio tertij, & recasuro in potestatem alterius. sic nec exemplaris, argum. ff. de admini. tuto. leg. impuberi. & de testam. milit. leg. cum filius in ratione literæ.
38 † Octauo, in modo *a* confirmationis: nam sicut pupillarem substitutionem confirmat aditio hereditatis paternæ, vel existentia sui hæredis, vt ff. de acqu. hered. leg. quæsitum. ita necesse est in exemplari, alias euanescit substitutio. & si dicatur, furiosus non potest adire hæreditatem. Respondeo, potest peti bonor. posses. quę omnia confirmat, vt ff. ad Treb. leg. cum hæres instituta, secundum Barto. Ego dico, quod speciale est in exemplari, quia testator ea qualitate instituti, quem sciebat non posse adire, videtur cogitasse de substitutione vulgari, vnde æque continet vulgarem, sicut compendiosa, & reciproca, quapropter si furiosus viuo patre moriatur, nõ credo exemplarem expirare quo ad bona substituentis: nam testator *b* hunc casum verisimiliter prouidit, sicut cum substituit ventri, & facit abortum viuo testatore, quia hoc testator debuit considerare, vt de ven. inspi. lege qui ventri. & ff. de leg. 1. leg. ab exhæredati. Item pater etiam de se cogitat, ne decedat sine hærede: quia prima charitas incipit a se, deriuatiua vero charitas inde oritur, vt leg. Gallus ff. de libe. & posthum. §. primo. † Nono est similitudo *c* in inspectione conditionis. nam aut est talis pupillus, cui possit pupillariter substitui, & inspicitur tempus mortis testatoris, vt ff. de vulga. substi. leg. 2. §. sed & si extraneum. ita an sit demens, inspicitur tempus mortis patris. Et est ratio, quia tunc est prima confirmatio testamenti, licet videatur contra naturam, scilicet quod actus præcedat potentiam. nam vnumquodque prius debet esse in potentia, quã in actu: hic vero testamentum prius fit quam possit. Sed respondeo, quod duplex est actus: scilicet essendi, & iste sequitur; & fiendi, seu ordinandi, & tunc sæpe accidit rem prius poni in ordine, quam in esse; & cessat tunc regula Catoniana, vt ff. de hæred. insti. leg. qui soluendo non erat duos Apollonios. Decimo, est similitudo verborum interpretationis; nam quæcunque verba interpretantur directa fauore pupillaris substitutionis, eadem interpretabuntur directa fauore exemplaris, vt supra de hære. instit. leg. fina. Ex his apparere possunt differentiæ, & conuenientiæ inter exemplarem, breuiloquam, & compendiosam, quoniam illæ se habent ad vulgarem & pupillarem reductiuæ, nam vulgaris & pupillaris sunt stipites principales substitutionum primitiui. Aliæ substitutiones sunt velut propagines ex primis stipitibus deriuatiuę. Nunc veniamus ad aliqua, quæ per se indigent particulari examine, & primo circa efficientem personam, i. substituentem, aliqua inquiramus. Quæro ergo, an mater, *d* quæ transiuit ad secunda vota, possit substituere filio furioso exemplariter? & videtur quod non quia secundæ nuptiæ reddunt eam suspectam in tutela, & in educatione, vt supra de admi. tuto. leg. lex quæ tutores. & leg. 1. ff. vbi pup. educ. debe. ergo & in substitutione, quia licitum est arguere de hereditate ad tutelam, infra de neces. ser. leg. quidam & hoc tenet Bartol. quod non credo verum, quia talis pœna non inuenitur imposita secundo nubenti *e* & si denegaretur matri, ergo & patri, qui superinduxisset nouercam; quia pœnæ binuborum sunt communes. *f* Item si solum hunc filium habet transiens ad secunda vota, non punitur de secundis nup. auth. ex testamento. per Cyn. & alios. Sed posito quod non posset; quæro, quid si primo substituisset, postea vero ad secunda vota migrasset? Dicit Barto. substitutionem ruptam fieri, quia tempus mortis spectatur. cui omnino contradico, quia hoc non est proprie delictum, nec status diminutio. ergo testamentum non rumpitur, leg. 1. §. exigit, ff. de secun. tabu. Item facta ante transitum, non infringitur per transitum, in Authen. de nup. §. si autem tutela in fina. † Secundo quæritur, vtrũ
40 mater *g* filio communi possit substituere patrem furiosi, vel alium? & videtur, quod sic, vt hic. In contrarium, quia pater habet potestatem ordinandi ipse, sed inconueniẽs est eundem ordinari & ordinare; sicut inconueniens est eundem doceri & docere. Item ad hoc de condi. insti. leg. quia ratio. Solu. in bonis, quæ ipsa mater contulit filio, valeret substitutio; in alijs vero nõ. & ideo non potest dare cohęredem patri in alijs bonis furiosi, sed potius in eius bonis pater ab intesta. succedet in solidum, argumen. ad hoc de vulgari substitu. leg. sed si plures, §. in arrogato. & quod not. ff. de adop. leg. si arrogator. Tertio quæritur, nunquid pater *h* possit substituere seipsum? & dic, quod non, quia nemo potest seipsum instituere, & quia oportet ipsum testantem mori, ad hoc vt confirmetur, & ante non est confirmata substitutio. de capt. leg. quod si filius. Item non potest esse testator, & hæres. Item nemo dat sibi ipsi, vt l. a. ff. de stipul. seruo. le. si mandauero tibi, §. si tibi. ff. manda. tamen filium suum potest substituere, vt hic, & l. iam hoc iure, & l. Lucius. de vulg. substi.
41 cum simi. † Quarto quæritur, pater & mater fecerunt eandem substitutionem simul filio furioso, an ad eius confirmationem requiratur mors vtriusque? Videtur quod sic, quia simul disposuerunt, ar. l. 1. de off. consu. In contrarium, quia consensus viuentis accedit iudicio mortui, vt l. sicut, §. venditionis, ff. quibus mo. pi. vel hy. sol. & facit quod not. infra de dona. causa mor. l.
42 nec fratris, & de leg. 3. l. cum quis decedens, §. 1. † Quinto quæro, *i* quid si mater substituit vnum, pater alium? Dicunt Docto. quod vtroque mortuo substitutus a matre habebit materna, substitutus a patre habebit paterna; reliqua vero *k* inter substitutos diuident. Et hoc, quod dico de diuisione est verum, nisi pater plenius ius habeat substituendi q̃ mater, vt quia habebit furiosum in potestate; tunc substitutio patris præfertur in bonis maternis, quia duæ causæ uincunt unam secundum Bar. quod reprobo omnino, si ponas *l* matrem præmortuam; quia existente furioso in patris potestate, ipse si esset sanæ mẽtis, non posset testari, etiam cum uoluntate patris, vt l. scruum, ergo nec mater *m* posset testari filio in potestate patris manenti, & ideo substitutus a patre habente in potestate, venit etiam ad bona materna.
43 quod est contra Barto. † Sexto quæro, an inter substitutum patris, & matris habeat locum ius accrescẽdi? & dic ut not. in simili, ff. de adop. l. si arrogator. Septimo quæritur, si furiosus fiat pater, sicut filius, an rumpatur substitutio; & dic quod non, vt
44 d. §. exigit. † Octauo quæritur, an monachus, vel monialis possit

---

A D D I T I O N E S

a A. B. Octauo in modo. Vide Bar. in l. 1. ff. de le. 2. Et singulariter tene menti illam l. cum hæres. pro qua vide Do. Io. in d. l. ex facto, ff. eod. & hanc partem tenet Ray. & sequitur Guil. de Cun. ex eo, quia hoc est in pupillari expresse, vt contineat vulgarem tacitam, ergo idem in exemplari ad exemplum eius inducta, vt hic, & hãc partem sequitur Sal. quicquid dixerit Barto. in præalleg. l. ex facto, in 8. q. sed quid erit de bonis furiosi; puta pater substituit exemplariter filio puberi emancipato si substitutus succedit ex tacita vulgari, quis succedit in bonis furiosi ibi delatis a matre ante furorem. videtur quod substitutus debet habere, quia non uidetur extraneus, quia esset successurus ab intestato, & melius non est, quod veniat ex testamento, quam ab intestato & ideo dicendum est forte, quod ista est vna substitutio anomala, per se subsistentiam habens, nullam expectans aditionem ex primo gradu, per quam substituto permittitur succedere in omnibus bonis ipsius mentecapti, sicut si hoc expresse impetrasset a Principe, vt ff. eo. in l. ex facto. tamen cogitandum relinquo.

b Nam testator. Et an lex illa habeat locũ in furioso, Ang. in l. ex facto. fatetur communẽ opi. esse, ꝙ sic. Sed ipse cõtra. tenet, quia l. ista loquitur in mentecapto, & non quia l. ex facto, potest etiã induci, ꝙ de furioso non erat necesse. quod impetrarẽt rescriptum Principis, vide ibi D. Ioa. post Ange. sed pro cõi. opi. vide tex. cõiũcta gl. l. fi. §. 1. supra de cur. furio.

c Similitudo. Vide per Bar. in l. ex facto. ff. eo.

d A. B. Quæro ergo an mater. Poterit substituere filio furioso, si ad secunda vota transierit, vide d. Io. in d. ca. Raynutius, vbi tenet opi. Bal. licet eum non alleget, quicquid dixerint Bar. & Ang. in d. l. ex facto.

e Nubẽti. Bene facit tex. in Auth. de non eligen. secun. nup. §. optimum ibi, nec est lex aliquid tale dicens, col. 1.

f Communes vide gl. Bar. & Doc. in l. fœminæ, sup. de secun. nup.

g Mater. Similiter pater poterit substituere matrem in bonis obuentis a patre, & decisionem Bal. hic intellige, qñ filius esset sui iuris, aliàs impeditur mater et filio substituere, quia non impediretur filius solum propter defectum mentis, sed ẽt propter delictũ patriæ potestatis, siue testatoris, secundum Imo. in ca. Raynut. extra de testat. quod tamen dicit limitandum, prout in alia q. dixi post Bal. inf. prox. super vers. quinto quęritur. & uide no. per Imo. in l. ex facto. ff. eo.

h Pater. Vide Bar. in l. ex facto, ff. eo. & vide inf.

i A. B. Quinto quæro. Hanc partem sequitur Imo. in dicto capitulo Raynutius.

k A. B. Reliqua vero Do. Io. in l. ex facto, sequitur Bald. licet nullam mentionem faciat de Bal.

l A. B. Si ponas. Sal. dicit rationem Bal. non obstare, quia eadem ratione sequitur ꝙ nec pater possit filio testari, si nec ipse potest cum sanæ mentis esset, obstante, patria potestate.

m Mater. Hoc sequitur Imo. in ca. pen. Raynutius. extra de testa. quod tamen procedit secundum eum, si furiosus cui fit substitutio, existens in potestate patris moriatur, patre viuente post mortem matris: sed vbi furiosus decederet post mortem patris, tunc quia cessasset tempore mortis filij impedimentum patriæ potestatis, substitutus a patre haberet bona patris, & substitutus a matre, bona materna. & in aliunde quæsitis venirent pariter, quia sufficit, quod impedimentum cessauerit tempore, quo moritur filius, cui facta est substitutio, per id, quod nota. gloss. magna in l. si arrogator. ff. de adoptio. quod nota. etiam Barto. in l. ex facto, in vltima quæstio. principali. ff. eodem. ita dicit Imo. sed certe hoc videtur contra text. in l. 2. §. sed & si extraneum, ff. eo. & quod not. Barto. in l. ex facto, in versiculo quæro quando requiritur quod quis patiatur, & l. cohęredi, §. cum filiæ, ff. eodem. vbi attenditur tempus mortis substituentis, an modo extranea habilis ad substitutionem concurrerint. & vide Bald. in l. ex facto, & supra ea. l. versic. 3. oppo. vnde satis placet opin. Baldi bene facit l. 1. §. exigit. ff. de bon. possessio secundum tabul. Nec obstat nota. in l. si arrogator, in gl. 1. in prin. & quod nota. Barto. in d. l. ex facto, in quinta quæst. quia loquitur quando a principio fit nulla, ut in casu nostro probatur, & l. post hutum, in prin. ff. de iniusto, rupto, & irrito testamento, iuncta l. si filius, qui in potestate. ff. de libe. & posthum. vnde pone, quod substitutio fiat ei, qui est recasurus in potestatem alterius; & pone quod postquam recidet in potestatem alterius, efficitur postea ante morte sui iuris. certe substitutio erit omnino nulla, quod patet per d. l. 2. in princ. ff. eo. & per Bar. in l. ex facto, circa quintum requisitum.

possit substituere filio? Dic quod sic, vbi sibi potest testari: secus in fratribus mendicantibus, quia nunquam possunt sibi testari, ergo nec filio, ut dixi in auth. si qua mulier. 45 † Nono quæritur, vtrũ filius sui iuris possit substituere exemplariter patri, uel matri furiosæ? Dñi Docto. quod non: quia nulla lex hoc permittit: ergo nec nos permittere debemus, cum istud sit ponere falcem in messẽ alienam, quod non licet, nisi impetraretur a Principe, ar. d. l. ex facto. Aduerte ad aliam rationem, nam substõ ista habenti liberos debet fieri de liberis: ergo liberi substituent seipsos, quod est 46 impossibile. † Decimo quæritur, an frater possit substituere fratri, an maritus furiosæ vxori? & dic quod non, ff. de cur. fur. l. ab agnato, quia de liberis, & parentibus lex loquitur, ergo cessat in aliis: quia est indulgentia, vt hic, quæ non debet extendi, vt l. si vero, §. de viro, ff. sol. mat. 47 † Secundo videamus *a* de personis, quibus fit substitutio exemplaris: & primo, an pater possit substituere filio naturali furioso? & videtur, quod non, quia extraneus, cum nullo iure agnationis, vel cognationis ei attineat, vt ff. vnde cog. l. si spurius, & l. hac parte. Item tex. loquitur de filio, cui debetur legitima: sed naturali tantum nulla debetur legitima, ut l. 1. §. 1. c. de contratab. in gl. Item ad hoc facit ff. eo. l. Lucius, i. respond. Item forma tradita est, quod instituatur filius saltem in legitima: sed hanc formam non potest seruare pater in filio naturali, cum eius nulla sit legitima. Ex commemoratione autem legitimæ apparet legem de iustis liberis sensisse, ad quos legis prouidentia fauorabilius adaptari consueuit, ut sup. de inst. & substi. l. generaliter, §. fi. & ff. de ri. nup. l. lege Iul. §. nec distinguitur. In contrariũ facit l. fi. sup. de confir. tu. nam natura communis est, ut ff. de accu. l. hos accusare, §. fi. Item permittitur matri, ergo & patri; quia 48 ista lex pariter permittit parentibus vtriusque naturæ. † Ex hoc sequitur, quod etiam spurio, qui non esset natus ex damnato coitu, pater possit substituere, & si dicatur, non potest probari, quod filius sit spurius. Respon. verum est, per intrinsecas causas: sed per extrinsecas sic, de fi. presbyt. cap. Michael. & de eo, qui dux. in matrimonium quam pol. per adul. c. cum haberet, in fi. Non ob. de sta. ho. l. vulgo, quia illa lex loquitur de iuris fictione, non de naturali veritate. Aduerte, cum spurius non possit a patre institui, ergo nec ei substitui exemplariter, sed vulgariter sic, l. a. supra de hæred. instit. 49 & ibi no. † Secundo quæro, an exemplaris substitutio possit fieri posthumo sub conditione, si mutus & surdus moriatur, sicut est Perusij, quia quidam architector nunquam generauit aliquem, nisi mutum & surdum a natiuitate? Respon. non, quia tempore mortis testatoris (quod tempus attenditur) iste est pupillus: ergo debet ei substitui, tanquam pupillo, ff. de m. l. qui habet. Ista ratio parum valet, quia non concludit, nisi durante pupillari ætate: sed illo muto moriente post pupillarem ætatem nil concludit arg. puto ergo, quod pater possit vtroque tempore prouidere, ar. de conditio. & demon. l. pater Seuerinam, §. conditionum. 50 † Tertio quæritur, *b* si furiosus ante furorem occidit hominem b pro quo homicidio post furorem fuit decapitatus, an rumpatur substitutio exemplaris, quam pater ei fecit? & videtur, quod sic: quia decessit seruus pœnæ, de inoff. testa. l. si quis filio. In contrarium c facit: quia processus *c* contra eum non potest fundari, cum non possit lit. contest. quia caret sensu, & idem in muto surdo a natiuitate. Nec obst. decapitatio: quia quod de facto fit, non irrogat seruitutem, vt dicta l. si quis filio. vers. quod si quis fuerit damna 51 tus illicite. † Quarto quæritur, *d* filius sui iuris fecit testamend tum ante furorem, postea eo facto furioso, pater vel mater vult illud reuocare, & alium substituere quæritur an possit? & videtur, quod non indiget aliena prouidentia, cum ipse sibi prospexerit. Item ad hoc. ff. eo. l. ex facto, dic quod ex causa superuenienti, & cui e denti *e* potest mutare: alias non, argum. ff. man. l. si hominem. 52 † Quinto quæritur, quis præferatur in substituendo an mater, vel auus maternus? Dic in dubio matrem præferri, nisi esset vilis persona, sicut præfertur in tutela. & successione, nisi ista mater esset in potestate istius aui: quia tunc non posset ipsa, sed auus. lex ergo nostra intelligitur secundum charitatem ordinatam 53 prospicere, argumen. ff. de lib. & posthum. l. Gallus. §. r. † Sexto f *f* quæritur, *g* an mater possit substituere prodigo. cui est bonis g interdictum, vel pater prodigo emancipato? Quidam dicunt, quod nõ Barto. quod sic. argumen. ff. de cur. fur. l. si furioso pubes. si insanabili prodigalitate torqoetur, quia furiosum facit exitum, vt de tu. & cur. da. ab his l. is qui, §. finali, & argumen. de admin. tu. l. inter bonorum, & hæc vera, nisi sit prodigalitas, vel 54 dementia simulata, vt ff. de cur. fur. l. obseruare. † Septimo seh quitẽ, *h* monachus furiosus est institutus a patre, quæritur an possit ei exemplariter substitui; & videtur, quod non, quia est in potestate Abbatis, vnde non potest habere substitutum hæredem. Item quia monasterium habetur loco filij, vnde extraneus non potest substitui. Item quia habet conditionem, si decessent sine liberis, vt dicta l. ex facto, sed non decedit sine liberis, qui monasterium habet hæredem, vt extra de probatio. capitu. in præsentia. Solu. valet ista substitutio iure fideicommissi, non vt exemplaris, argumen. not. ff. de vulgaris substitutio. lege verbis ciuilibus. Non obstat, §. sed hoc præsenti. quia hic fuit institutus post monachatum, ibi ante. vnde non est hic timor, ne impediatur religio. Item pater erat certus de monachatu, & de tali statu cogitauit: alias non posset relinqui monachis cum aliquo grauamine, quod est falsum, vnde §. sed hoc præsenti, loquitur in casu improuiso a testatore: sed hic erat casus prouisus, & ideo valet substitutio, vt valere potest, id est, vt eo decedente in furore, restituatur hæreditas, vt ff. ad Trebellia. l. cum hæres, & supra de vsufruct. l. ambiguitatem, in glos. in verbo, humanissimum.

55 † Tertio principaliter *i* est videndum, quibus verbis fiat exemi plaris substitutio. & certum est, quod exemplaris substitutio est directa; & ideo fit verbis directis, vt si filius meus in furore decesserit, talis sit ei hæres, vel talis sit mihi hæres, vel impersonaliter dicendo, talis sit hæres, licet non adijciat testator verbum, filii, vel mihi, vt ff. de se. tab. l. si ita. §. qui filio. & de hæred. inst. l. fin. Idem si dicat, talem instituo, vt de lib. & posthum. l. Gallus, §. t. & in cap. primo de testamen. lib. 6. in verbo, instituendo. Idem si dicat. constituo, vt leg. precibus, in versic. constituit. Idem si nullum apponat verbum principale, quia suppletur directum, vt ff. de hæred. insti. l. prima, §. pen. & fin. Idem si apponat verbum, 56 moriatur, vt dicto capitu. primo † Et no. de natura verborum directorum, supra in l. proxim. in glos. penult. Item fit exemplaris per verbum commune. s. substituo, quia omni tempore exemplaria potest valere iure directo; quia totum tempus furoris est vnius, & eiusdem qualitatis, & naturæ: nulla enim ratio obliquationis interuenit, & ideo est directa tota; quia vbi non est ratio diuersitatis, ibi non est ratio assignanda, arg. l. prima, in fin. ff. de lib. præte. & ff. de verb. obl. l. a Titio. & ad leg. Aquil. l. illud. Sed K pone, *k* quod mutat speciem dementiæ, puta ex quieta dementia in furibundam; sed certe hic variatur qualitas morbi, sed non morbus, vnde hic vna, & eadem est substitutio, ar. ff. de mili. test. 57 l. quod dicitur, §. primo, ibi, quasi coniunctim. † Verba communia sunt neutri generis, id est non præcise directi, nec præcise obliqui. & sicut in grammatica neutrum genus concipit masculinum, & fœmininum, vt no. in l. prima si seruus extero. ita verba communia concipiunt directam & obliquam substitutionem, & pariunt postea secundum quod casus tulerit; nisi ex coniecturis mentio testatoris appareat ad vnum casum simpliciter l limitata; quod dic, vt dixi in l. precibus. *l* Mirabile dicam, quod pot fieri substitutio aliquo casu directa per verba uere obliqua. Exẽplum, dicit testor, si filius meus in furore decesserit; ego testator hære-

ADDITIONES.

a And. Barb. Secundo videamus, An pater poterit filio naturali substituere, vide Angel. in d. l. ex facto, qui tenet quod non pot, sequitur Dom. in d. c. Raynutius, nisi esset magis illustris, per l. si qua illustris, inf. ad Orfi.

b And. Barb. Tertio quæritur. Et an furiosus poterit exhæredari propter ingratitudinem ante furorem commissam, videtur text. no. quod sic, in l. fin. §. cum antiquitas, supr. de cur. fur. coniuncta l. si quis in suo, supr. de inoffic. test. nam ibi dicit, quod furiosus non pot. si exhæredari, sed in l. fin. §. cum antiquitas, dicitur, quod sic, ergo de eo, quod commisit ante furorem, ita dicit notanter Dom. Ioan. in d. l. ex facto.

c Processus. Vide Imo. in l. ex facto & ibi dixi, ff. eo. & in quantum hic dicitur de muto, vide Bal. in l. 1. inf. de confes.

d Quæro. Facit l. 1. §. exigit, cum ibi no. ff. de bon. pos. sec. tab.

e Euidenti. Idem dicit Imo. in c. Ray. extra de testa. & dicit, quod nulla esset causa reuocandi, quando institutus in illo testamento, post testamentum offendisset grauiter ipsum filium, arg. l. 3. in fi. & l. ex parte, ff. de adim. leg.

f Sexto. Vide Bald. inf. ea. l. ver. seu pone.

g And. Barb. Sexto quæritur. Adde quod Guil. de Cun. tenet, quod non potest prodigo, nec muto substitui, licet contrarium dicant Doct. communiter. Ang. tamen in d. l. ex facto. tenet, quod non potest, nisi impetretur a Principe, per l. ex facto. nam per hanc l. non est prouisum muto, nec surdo, nec prodigo, ergo stamus iuri antiquo, videlicet l. ex facto, vide Ioan. And. in dicto cap. Raynutius, & ibi Dominum Io. de Imo.

h Septimo. Facit quod no. Bar. in repe. l. ex facto. in vle. dicto, ff. eo.

i And. Barb. Tertio principaliter. Et an possit substituere vnum de filijs mentecaptis glo. hic tenet, quod omnes, Dom. Io. in l. ex facto, tenet quod vnum sufficit, quia illa lex loquitur de fratribus & filijs, & in fratribus, sufficit vnum substituere, ita dicendum de filijs, vt æqualiter determinet. Et adde, quod si filij sint insipientes, nõ valet substitutio per tex. illum a contrario sensu. Et si relinquitur vni legitima, an possit fieri illa substitutio. Angel. in l. ex facto, per illum tex. tenet quod non & bene facit gl. hic posita, & sequitur Dom. Io. ibidem, & quid in milite, vide Bart. ibidem, licet aliter teneat Angel. & ibidem tenet Dom. Io. quod filio impuberi furioso, & emanci. pater non potest substituere, licet Doct. contrarium teneant, quia tunc est impedimentum incapacitatis filij, & quia pater non potest, quia non est in sua potestate. Sal. tene glo. quod omnes filios debet substituere, alias non valet, & mouetur, quia substitutio euanescit posthumo iam nato, vt l. ex facto, in princ. ff. eod. ergo nulla est, filio iam nato prætentio Secundo, quia hæc substitutio non debet filijs esse damnosa, vt d. l. ex facto. Tertio, cum hæc substitutio trahatur ad bona filij, vt hic dicitur, ergo testamentum debet dici ipsius filij, non patris. Nec obst. §. sed nec impuberis, quia ibi loquitur in pupillari, hic in exemplari. Item, quia hæreditas est magis debita filijs, quam matri. Quarto, ne vni ex filijs hæreditas auferatur, & alijs concedatur, l. assiduis, infra qui pot. in pign. habe. Item ne odium conuertatur inter auum & nepotes per eum exclusos, contra l. illud, §. 1. de iure cod. & responde ad illam legem, vt vnum instituat in vniuerso, alios vero in re certa, vel legato.

k Sed pone. Vt col. pen.

l Mirabile. Facit ad no. in l. verbis, in gl. & per Doct. ff. eo. & in terminis per Sal. in repet. l. precibus. in materia vulgaris, sup. eo. ubi contrarium tenet, vide Bar. in l. quæ rebatur, ff. de test. mil.

a hæreditatem meam Titio restituo. ista est directa, a quia non significat medium hominem restituentem, sed ipse testator per se confert immediate manu sua, & non extranea, nec mireris, quia verbum restituo, quandoque applicatur ad significationem directi, ff. qui satisd. cog. l. inter omnes. & J. de iu. deli. l. 3. in fi. Item si, dirigam ipsi hæredi, dicendo, si hæres non eris, hæreditatem restib tuas. ista est directa vulgaris, b vt d. le. inter omnes. quia refertur 58 ad restitutionem facti, non ad restitutionem iuris. † Secundo c quæritur, c si testator ita simpliciter dicit, filium meum hæredem instituo, & ei Titium substituo, erat autem filius testatoris furiosus, tamen testator non fecit mentionem furoris. & videtur quod ista substitutio sit vulgaris tantum, vt leg. Gallus, §. j. de lib. & post. In contrarium uidetur, nam indefinita locutio est apta ad plures casus, s. vulgarem, & exemplarem. & si absque liberis moriatur sanæ mentis, est apta ad fideicommissariam, arg. de insti. & sub. l. generaliter. quod ergo potest multipliciter intelligi, debet in omnem casum intelligi, cum substitutiones, & testamenta sint latius interpretan. de reg. iur. l. in testamentis. quod verum credo. Non ob. l. Gallus. quia ibi substituebatur sub conditione mortis in vita testatoris contingentis, cui non potest substitui per fideicommissum, quia qui viuo testatore moritur, non potest adire hæreditatem, vnde non potest grauari. & sic substitutio necessario erit directa, quia directa substitutio non est grauamen. ista ergo substitutio confusa, est substitutio mixta ex pluribus qualitatibus substitutionum, uno verius loquendo non est mixta, sed implicita, sic 59 ff. de lib. & posthu. leg. 3. §. in eo, qui militauit. † Sed nunquid ista exemplaris fieri potest in codicillis? Videtur quod sic, quia fit liberis tantum, arg. ff. de mili. test. l. miles codicillis in princ. dic contra, ut hac l. humanitatis in verbo, testam. & speciale est in milite, etiam inter liberos codicillantes, ergo in contrarium est ius commune. Et est ratio, quia codicilli non sunt apti ad hoc, vt lenon codicillum, J. de testam. Et ratio rationis est, quia lex non vult, nec debet velle subiicere accessorio principali, vt J. de necess. ser. l. quidam, § 1. de iure cod. l. quod per manus. & ff. ad Treb. le. 60 Scæuola. Et per hoc † Etiam dico, quod non potest substo, exemplaris facta in testamento, in codicillis reuocari, & sic non curamus de nomine, imo de mente, quæ per nomen significatur: quia ciuilia nomina retinenda sunt in sui natura, vt ff. eod. leg. verbis ciuilib. sed Barto. dicit codicillos habere vigorem testamenti d inter liberos quod falsum d est: nam quare distaret ea imperfecto testamento. si idem esset in codicillis, nisi isti codicilli essent testamento expresse confirmati? vt l. illa institutio. de cond. insti. 61 & ff. de hær. inst. leg. asse toto. † Sed nunquid exemplaris substitutio posset fieri alio die & loco, quam institutio? Dic quod sic, vt 62 leg. si quis eum, §. fi. ff. de vul. sub † Quarto principaliter quæro, in quibus rebus fiat. & primo quæro, nunquid substitutio exemplaris possit fieri in re certa? Respon. si fiat verbis ciuilibus & directis, vt per verbum, hæres esto: vel te hæredem instituo, trahitur ad vniuersum, secus si per verba directa, non tamen ciuilia, vt per verbum, habeto, sumito, percipito: nam tunc est legatum, non autem est directa, & vniuersalis substo, vt ff. de vul sub. l. cohæredi, § fi. & ad Treb. l. cogi. §. & generaliter. per Dyn. & de vulg. sub. l. Centurio. & de hæ. inst. l. illa institutio. per Bar. Vnde leg. 1. §. si ex fundo, ff. de hæ. institu. non habet locum nisi in verbis præcisa significatione directis, quæ verba ciuilia vocantur, quæ nascuntur cum isto intellectu, vt sint directa. Secus in alijs verbis, quæ non habent istam interpretationem natiuam sed datiuam, sicut casus dat, quia non trahuntur ad vniuersum, licet quandoque interpretentur esse directa ciuilia enim & directa sunt potentiora, quam directa non ciuilia, secundum Barto. tu dic, vt dixi in leg. 63 precibus. † Secundo quæro, si est facta in fundo omnino extranei, per hæc verba, hæres esto in fundo Martiano; an trahatur ad vniuersum. & videtur, quod non; quia demens videtur iste testator, vt d. l. fin. de hære. insti. vt ibi. Sed puto quod valeat, quasi videatur institutus in æstimationem fundi, vt ff. ad leg. Falc. le. a- 64 lienus. † Tertio quæro. an in exemplari substitutione veniant fructus? Dic quod sic; quia in omni substitutione directa veniunt fructus extantes, de vulga. substi. leg. Centurio. in substitutione fi- 65 deicommissaria die, vt leg. mulier. §. sed. n. ad Treb. † Quarto e quæro, an veniant e non solum bona testatoris, sed alia vndecunque quæsita? & dic, quod veniunt omnia, ne furiosus decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. Item quia est similis pupillari. tamen hoc interdum fallit, vt patet ex dictis s. facit ff. eod. le. sed si plures, §. sed ad substitutos, alias nulla esset prouidentia furiosi, si non daretur sibi hæres a patre. Et not. quod hæres alius dicitur datus, vt quem pater dat filio; alius natus, vt filius qui nascitur hæres patris; alius factus, vt si faciam mihi hæredem extraneum, sicut in diuina scriptura dicitur in natiuitate Domini, puer 66 datus est nobis & filius natus est nobis. † Quinto principaliter f quæritur, an sit f reperire tacitam exemplarem, & an contineatur in vulgari expressa facta furioso tacita exemplaris? & videtur, quod non; quia lex loquitur de tacita pupillari, & non de tacita exemplari. ff. de vulg. & pup. leg. iam hoc iure. & non possumus legem facere, vbi facta non est a Legislatore, vt in Authen, de non eligen. secundo nuben. §. Gregoria. Contra videtur propter similitudinem, nam similitudo expressa in lege, id est quando lex determinat, quod aliquid sit simile, trahit statim in vno ad sibi simile, vt not. sup. de fur. l. si quis seruo, & l. finali, de ind. ui. & l. his solis, de reuoc. do. & si furiosus non est hæres, succeditur, substitutori ex vulgari, & ipsi furioso ex exemplari; & sic vulgari adiicig tur, & admittit sibi exemplarem. Sed pone, g furioso factam substitutionem fideicommissariam & vulgarem, vt sup. ad Tre. l. non iustam. & quod curator furiosi petijt secundum tab. & sic expirauit vulg. ff. ad Trebel. l. cum hæres instituta tamen exemplaris perseuerat. de legatis autem particularibus dic, vt de leg. 2. l. 67 Licinius Locusta. † Sed quæro, an in expressa h pupillari contih neatur exemplaris? i Dic si potest valere iure pupillaris non coni tinere exemplarem; sed si non potest valere vt pupillaris, quia facta filio emancipato, vel a linea materna; tunc valet, vt exemplaris, supra de hæred. inst. l. fina. usque ad pubertatem, & non vltra propter taxationem temporis, argum. de legat. j. l. quod 68 fideicommissum. † Tertio quæro, an in exemplari contineatur tacita pupillaris; Dic quod sic, quia tunc verba, si in furore decesserit, compendiosa sunt, & includunt propter indefinitam locutionem quicquid potest personis & temporibus conueni- 69 re, argu. d. c. si pater, de test. lib. 6. † Quarto K quæritur vtrum K exemplaris facta in casu indiuidui, complectatur totam suam speciem, ita quod si dictum est, si decesserit in eo furore, in quo erat tempore testamenti, & ipse decesserit amens furore deposito, habeat locum substitutio; & uidetur quod non, quia indiuiduum derogat speciei. ff. de leg. 3. l. hæres meus, §. duæ statuæ. In contrarium uidetur s. tt. t. l fin. & de lib. & posth. l. Gallus, §. & quid si tantum. Item quia idem uidetur morbus, cum sit ex eadem materia, ut ff. loca l. maritus. Item si testator cogitasset, æque prouidisset, J. de posth. hæ. inst. l. fina ff. de tute. l. quæsitum. & su- l pra de nup. l. furiosi. Quinto l quæritur, quid si ex furioso factus est prodigus; Dicit Bart. idem casus enim est similis est expresso, ergo idem ius arg. ff. de cond. ob cau. l. si extraneus, supe. de insti. & sub. l. si mater, ff. man. l. fi. & de cond. & demonst. l. in 70 testamento, el 1. Sed uidetur contrarium, quia † nemo est prodigus, nisi habeat intellectum, licet tendentem in paruum statum, ergo & recuperauit mentem, & illo instanti fuit rupta substitutio. nec ergo conualescit, ut infra de posth. hæred. inst. l. a. Guil. etiam dicit, quod prodigalitas est morbus uoluntarius; quem

prodigus

ADDITIONES.

a Directa. No. per Bar. in l. si sup. de sacr. eccl.
b Directa vulgaris Pro ista opi. facit, quia si substitutio dubia interpretatur in directa vt est gl. sing. in l. verbis, in fi. ff. eo. & per hoc mag. placet op. Bald. quam Gu... retuli sup. tamen a ll. inter omnes, potest responderi, quod ibi possidebat filie de facto & uide Bar. in l. quærebatur ff. de tes. mil. test.
c Secundo quæritur. Vt no. per Bar. in l. Centurio, in ver. quæro vtrum substo compendiosa facta per verbum cõe contineat vulgarem, cum sequ. & in l. ex facto in ver. 2 principaliter quæritur. ff. eo. sed Imo. in c. ap. Ray. extra de test. ... in materia breui loquæ dicit, quod non putat opi. Bald. hic veram, quia non vi. quare magis ... casu hæc substo comprehendat fideic. ex quo est simpliciter facta, ... substo reciproca fit simpliciter, quo casu comprehendit vulgarem tantum, vt no. Barto. & Doc. in l. Lucius, in pe. q. ff. eo. per ... iam hoc iure, ff. eo. & ideo putat, quod in casu isto substo hæc non contineat fideic. in dubio, sicut nec reciproca simpliciter facta, cum eadem ratio videatur vtrobique, & per consequens idem ius, per ... illud, ff. ad ... Aqu. & sic solum continebunt ... pupillaris, & exemplaris, & quod dicit esse mens te... nondum. adde Bal. ... ad l. Gallus. §. quidam ... de li. & posth. quia licet ibi nulla esset facta mentio a testatore, si filius viuo testatore decederet, tamen est verum, quod oportebat sic intelligi, quia erat consilium Galli ... plus obstabat d. l. iam hoc iure.
d Falsum. Et pro Bal. s. vi. text. in l. diui, in princ. ff. de iure codi. sed potest responderi, quod illo tempore sic erat inductum, quod posset ex imperfecta volũtate hæredes relinquere filio, sed per l. fi. sup. fam. ercil. fuit inductum contrarium, & per l. hac consultissima, §. ex imperfecto, sup. de test. fuit extensum ad matrem. & uide quæ scripsi post Imo. in l. fi. ff. de inu. rup. & ir. te.
e An veniant. Vide Bar. in l. ex facto, in versi. quarto principaliter, cum seq. ff. eo.
f An sit. Vide sup. ver. 2. quæritur. & Bar. in l. ex facto, ff. eo.
g Sed pone. Et illum tex. tene menti, quia sicut confirmatur fideicommissum vniuersale, & pater bo. pos. vice furiosi, ita cõfirmatur exemplaris substitutio. de quo vide Io. in d. l. ex facto. And. Barb.
h An in expressa. Vide quæ in fin. not. Bar. in l. 1. in fi. in prin. in 2 vlt. q. & in l. ex facto ff. eo.
i Exemplaris. Cum Bal. transit Imo in c. Ray. extr. de test. & dic, quod illud est tacite vi sentire Bald. in l. ex facto. in illa quæstio. an in expressa pupillari contineatur tacita exemplaris, per rationem illam, quia in hæredib. per similitudinem facile est transitus, vt ex no. hic, & per Bar. in d. l. ex facto dicit Imo. in dicto cap. Ray. patere, quod exemplaris continebit vulgarem tacitam, & etiam pupillarem tacitam, si ille cui fit, sit institutus, & impubes, & mentecaptus, & in potestate substituentis, vide quæ no. Bal. sup. ea. l. quod contineat vulgarem tacitam, firmat Bart. in dicta l. ex facto, uers. quarto principaliter, & c. & uide Salv. hic, & idem Bart. in d. l. ex facto, dum tractat quid si substituitur impuberi mentecapto.
K Quarto. Facit quod no. Barto. in l. 1. in 2. q. ff. eod. & cum Bal. transit Imo. in cap. Ray. ext. de test. & no. ad l. hæres. hic alleg. quod non loquitur in substitutione, in qua aliter est dictum per iura hic allega. & uide Bar. in l. ex facto, in quæstio. an sit reperire exemplarem partim tacitam, & partim expressam, & an possit fieri ... uide in col. 5.
l Quinto. Vide sup. in uer. 6. & in uer. sed pone.

prodigua potest curare, quandocunque vult; & ideo non indiget patris curatione, cum ipse per seipsum possit, ar. ff. de condi. inst. l. quia ratio. secus in morbo necessario. & ideo ꝯcludit Gui. ꝙ lex nostra non habeat locum in prodigo, quia suo vitio miser est, ar. j. de nec. ser. l. si. ego non teneo s. opin. Gui. quia ista culpa, quæ nemini nocet nisi sibi, non punitur, vt no. ff. de lec. ta. l. e. i. §. exigit. nec etiam in proposita quæstione teneo Bar. pp dictam a rationem a de ruptura substitutionis. † Sexto principaliter quæ 71 ro de ruptura huius substitutionis, & eius conualescentia. Et primo quæro, si nascitur filius naturalis furioso, an rumpat substitutionem. Dicit Barto. quod sic. Aduerte, naturalis iste requib rit, b ꝙ mater sit concubinali affectu retenta, vt le. in concubinatu, ff. de conc. sed furiosus non habet istam affectionem: ergo iste est spurius, non naturalis, & sic non rumpit. nisi ponas, quod erat concubina ante furorem & sic præsumitur perseuerare in prima affectione, ar. no. de acqu. poss. le. si is qui. non tamen dici c potest c ꝙ non rumpat, vt s. de inst. & sub. l. generaliter, §. fina. & 72 no. in l. j. responso. t. de contrata. † Secundo quæro, quid si nad scitur legitimus, d & moritur? Respon. si viuo testatore, conualescit iure prætorio; quia cessat causa impediens, & perseuerat causa disponens. de iniusto testa. l. posthumus. si autem post mortē testatoris, & furiosi; tunc secus, infra de posth. hæred. institu. l. a. si autem moritur inter duas mortes, post testatorem, & ante furiosum; adhuc conualescere puto, quia si testator, id est furiosus viuebat, ordinator testamenti præobiisset. istud enim testamentum valuit a principio & habuit esse, & ideo de facili reuertitur ad suum esse, arg. l. si vnus, §. pactus, in fi. ff. de pac. quia principium facit remansisse reliquias quasdam proprij esse, quasi 73 quoddam fundamentum, vt d. leg. posthumus. † Tertio quæro, si ante furorem publicæ fecerat vsuras, an ei furenti substitui possit, non facta cautione; & hoc idem posset quæri de pupillo manifesto vsurario, an pater possit ei pupillariter substituere; Et e idem potest quæri, si pater & filius erant fæneratores e ad pānellum, & pater fecit cautionem suam, sed non fecit cautionem filii, an valeat pupillaris, vel exemplaris substō: & uidetur ꝙ sic in bonis substituentis, non in aliis, ar. de vul. sub. l. si is, qui. & mirabile contingit propter impossibilitatem. sic s. de secun. num. le. s. 74 † Quarto quæro, f post furorem superuenit mentis tranquilf litas, sed parum durauit; an sit rupta substitutio, an vero conualescat? Videt ꝙ sic, si uiuo testatore hoc accidit; secus si mortuo, g ar. d. l. posthumus. & ita tenent quidā. Tu dic, g aut morbus fuit sanatus, & expirat substō, aut fuit velatus; & non expirat, sed latuit interim, aut fuit interpollatus, & interim cessauit, sed tandē h redut ad suum esse, vt de cur. fur. l. cum aliis. aut dubitatur, h & tunc refert, aut noua furioris conseruatio est priori quasi coniūcta, aut longo spatio temporis segregata. Primo casu p̄sumitur eadem causa morbi, scdo oīno diuersa, & ideo in primo casu ē substō iure ciui. durat, secundo casu finita est omnino. ad qd fa 75 cit, quod dixi supra qui testa. face. pos. leg. furiosum. † Quinto i i quæritur, nunquid filio frenetico ex rabie frenesis decedenti, possit fieri substitutio exemplaria? & vī ꝙ sic. nam licet æger sit corpore, furiosus tñ est contradictio, alias sequeretur, ꝙ cū quilibet in articulo mortis sit extra mētem, cum neminem cognoscit, ꝙ cuilibet in illo mortis articulo possit fieri substō exemplaris per parentes, quod est falsum. non ergo attendimus furorem breuem, sed prolixum, ob quem consueuerit dari curator. ar. s. de testa. l. cum antiquitas, & ff. de cond. & dem. l. si quis ita legauerit. in ratione sui.

ADDITIONES.

a Rationem. Intellige retento themate quartæ q. supra positæ. cum Bald. non respōdet a l. allegata per Bar. in l. ex facto, dum tractat, an prodigo possit substitui.
b Requirit. Vide quæ dixi post Bar. in l. ex facto, ff. eo.
c A. B. Non tamen dici potest. Et ibi vide gl. si. sed naturalis non admittitur contra voluntatem patris, sed præter sic.
d Legitimus. Vide quod dixi post Im. in l. ex facto, ff. e. & ipse tenet idem quod Bal. in c. Ray. extra de test. licet de Bald. non faciat mentionem. quod vide per Sal.
e Fœneratores. Intellige si erat doli capax, & proximus pubertati. alias cum vsura sit crimen, vt in cap. quia in omnib. extra de vsu. non cadit in ipso. leg. infans, ff. de sica. cum simil.
f Quarto quæro. Si post furorem superuenit mentis tranquillitas, & postea redit furor, an reconualescat exemplaris. adde quod Bar in leg. ex facto, indistincte tenet, quod sic, & eum sequitur Do. Io. And. Bar.
g Tu dic. Sed Imo. indistincte in c. Ray. de testa. tenet opi. Bart. maxime per istam legem, q̄ dixit, cesset, nō dixit, extinguitur. Nec obstat. l. maritus. cum ibi no. p glo. & Bar. ff loca. per quæ fundatur opi. Bald. quia ibi loquitur in alia materia, qū quæritur, an medicus qui promisit curare pro certa quantitate a morbo furoris, debeat habere mercedem promissam, si liberatus fuit infirmus pro certo tempore, & postea incidit in eadē infirmitatē, sed nos loquimur in materia substitutionis exēplaris, per quam succeditur ipsi filio mentecapto, & censetur esse fauor eius, vt habeat hæredem, ideo vī, ꝙ indistincte substitutio reconualescat. ita dicit Imo. contra Bal. etiam facit quod dicit supra ead. l. proxi. col. ver. quarto quæritur. licet ibi se restringat, tamen rationes suæ ibi hoc probant.
h Dubitatur. Dic ut post Imo. in l. ex facto, ff. eo. & ibi Bar. & vide sup. in 4. oppo. & in apost supra.
i Quinto. Sequitur Imo. in cap. Raynutius extra, de testa. & uide tex. hic in uer. perpetuo. & Ang. hic, qui dubitat de habente dilucida interualla.

LEX X.

1 *Substitutio pupillaris pluribus coniunctim facta, non resoluitur in singularitates.*
2 *Intellectus l. cum quidam.*
3 *Liberi filij puberis ex persona præsumpta testantis, excludunt substitutū.*
4 *Oratio si sumatur ex vniuerso, non verificatur in singulo.*
5 *Substitutus per se uocatur ex cuius libet persona.*
6 *Quod fit per se, per se interpretandum est.*
7 *Aequitas sumpta ex mente, præfertur rigori sumpto ex uerbis.*
8 *Determinatio una respiciens plura determinabilia respectu unius effectus, utriusque concursus requiritur.*
9 *Substitutio fideicommissaria facta pluribus tendens ad diuersos effectus, resoluitur in singularitates.*
10 *Substitutio vulgaris non admittit diuisionem uoluntatis.*
11 *Substitut si pluribus fuerit facta absolute, sufficit conditionem fideicommissi existere.*
12 *Substitutio pupillaris, & fideicommissaria, differunt.*
13 *Conditionis euentus in substitutione compendiosa, est inspiciendus.*
14 *Substitutio vulgaris facta extraneis per uerba pluralis numeri, non collectiue si unus repudiat, admittitur substitutus.*
15 *Testatoris mens certificatur per iuris interpretationem, testatoris declarationem, & per urgentem dispositionem.*
16 *Nepos non excludit substitutum & ratio.*
17 *Pluralis loquutio an dinumeretur in singularitates discretiuo modo, an uero formam pluralitatis retineat correctiuo modo, cum sint diuersa.*
18 *Substitutio si filij mei in ætate pupillari decesserint, talem substituo, dicitur compendiosa.*
19 *Vir & uxor si bona sua deuouerunt monasterio, uno eorum decedente, monasterium admittitur ad bona illius.*
20 *Substitutio fideicomm. facta filijs per hæc uerba, si ambo sine filijs; decedant, volo quod hæreditatem meam restituant, intelligitur si decedant sine testamento.*

a CUM QUIDAM. a Substitutio pupillaris facta duobus impuberib. filijs, nō vēdicat sibi locum vno moriente in pupillari ætate, & alio superuiuente, 1 vel pubere decedēte. h. d. † Not. quod substō pupillaris facta pluribus coniunctim, non resoluitur in singularitates. Illud ergo, quod dicitur, ꝙ pluralis oratio resoluitur in singularitates, vt ff. de cond. & dem. l. falsa, §. fi. debet intelligi, nisi uoluntas dispoa nentis refragetur, vt hic, & s. eod. l. q̄uis. † Quæro, quis est uerus b intellectus b huius l. nunquid requiritur, ꝙ tam primus, q̄ secūdus moriatur impubes? Respon. sic, si a primo īcipias licet enim primus decedat impubes. si postea secūdus ad pubertatē perueniat, excluditur substitutus in totum, nam hæreditas impuberis fuit ad fratrem applicata, vt ff. de vul g. subst. l. vel singulis: & iō substitutio deferri non potest, hæreditas uero puberis ad substitutum pertinere non potuit, quia euanuit substō pubertate, vt ff. eo. l. in pupillari. Sed si incipias ab ultimo. i. si ultimo moriēs, moriatur in pupillari ætate, licet primus decesserit pubes, uocatū substitutus ad hæreditatem impuberis, sicut dicimus in substitutione fideicom. vt ff. ad Tre. l. hæredes mei, §. cum ita. secundum c Ni. de Ma. quod. verum credo, nisi c ex pubere præmortuo, ex3 tarent liberi. Nā † ex præsumpta uoluntate testatoris, excludunt d extraneum substitutum, testator. n. d substituendo extraneum liberis cum adiectione nominis collectiui, cogitauit suā posteritatem extraneo præferre, quia omnis testōr præsumitur prudens, & omnis prudens hoc facit, vt ff. de hære. insti. l. Lucius, & arg. s. tit. 1. l. generaliter, §. fin. & ff. de pac. l. tale pactum, in fi. quia e ergo super est e persona, quæ ex præsumpta charitate, & uoluntate defuncti excludit substitutum extraneum, merito excludit sed si substitutus esse de liberis, non crederem quod excluderetur, arg. s. de inoffi. testa. l. 3. & l. j. qui po. in pig. hab. l. assiduis. & ff. de

ADDITIONES.

a Cum quidam. Limitatio ad istam l. ponit hic Ful. scripsi post Sal. in prin.
b Intellectus. Vide Bal. in l. 1. inf. de cond. inser.
c Credo nisi. Vide Bar. in §. cum ita, hic alle. & cum Bal. transit hic Sal. sed Ful. hic cōtra, vt post Sal. dixi, & scripsi in repe in §. cum ita, dum tractaui de pu.
A. B. Testator. n. No. ꝙ si extarent liberi puberis, illi excluderent substitutū ex præsumpta mente testatis. sed tunc contra, si liberi non extant defuncto testatore, quia testator pōt unum præsente alijs. l. sed si plures, §. quos possum, ff. de vul. & pu: sed hoc est in pupillari uni facta, alias secus, s̄m Sal. Sed ꝙ requiritur concursus omniū, & non sufficit, ꝙ ultimus moriatur in pupillari ætate, facit, quia ad veritatem conditionū requiritur, ꝙ quælibet uerificetur, l. si hæredi plures, ff de cond. inst. resp. verum est in conditionibus ex tpe, non in conditionibus intrinsecis, q̄ regulantur s̄m mentem testantis, vt Per Sal. hic.
d A. B. Quia ergo super est persona. Idem dic s̄m Ao. & Bar. in l. hæredes mei, §. cū ita, ff. ad Tre. si statuto caueret. ꝙ nepos masculus excluderetur, quia tunc nepos dispositionem testatoris excluderet nepotem, quia testator uf se confirmare iuri statuario, licet D. Io. ibi contrarium tenet, videlicet quia potius uf confirmari iuri communi. tu dic, si illud statutum erat generale, & manifestum, procedit opinio Barto. facit quod ipsemet D. Io. no. in l. fin. ff. de cond. & demon. aut non est manifestum, & tunc secus. facit quod no. gl. in c. 1. de cens. in 6. & quod ibi per Do. Dominicum.
e Arg. sup. Et d. l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Treb.

ff.de ven.in pos.mit.l.vbicunque, §.Interdum. Non ob. ad id, quod dixi liberos præferri substitutio impuberis ultimo morientis, vt d.l.vel singulis.in fin.quia ibi substitutio non fuit facta sub nomine plurali, vel collectiuo: sed sub singulari, quia testator dixit, substituo ei, qui impubes nouissimus morietur. quia substõ sicut ex verbis apparet, ad unum applicatur, non ad omnes, sed post omnes, sicut quando dicit: vterque. licet causaliter quandoque contingat, ꝙ dicendo ei qui nouissimus, etiam substitutio adaptetur ad omnes, vt quando simul impuberes moriuntur, a vel ordo mortis probari non potest de re.du.l.qui duos. *a* versi. in proposito. Ex prædictis apparet ratio l. nostræ. nam si vnus decedit impubes superstite fratre; substitutus repellitur duplici ratione. Primo ratione rigoris sumpti ex propria significatio- 4 ne nõis collectiui, nam † quia oratio ex vniuerso sumitur, non verificatur in singulo, vt ff.de re.du.l.si is.qui ducenta.§.vtrum. Secundo ratione æquitatis, & præsumptæ charitatis patris in filium, ad quod etiam facit §.l.prox.in fi.sic ergo in l.nostra æquitas non separatur a rigore.& ideo id totali seruatur, vt §.not.de 5 iud.l.nulli.secundum Mar.Sil.& Iac.Bui.† Oppo.& vr̃, quod ex b persona *b* cuiuslibet per se substitutus vocetur, vt ff.de inius.test. l.pe.Sol.dicit gl.ꝙ ibi substõ fuit facta cuilibet separatim per se. hic autem fuit facta coniunctim, & collectiue, & sic non ob. 6 Et est ratio, quia † quod per se fit, per se interpretandum est, vt c ff.eo.l.iam hoc iure.versi.hoc itaque. non autem *c* dicas, ꝙ in l. contraria hoc operatur vulgaris substitutio, vt condõ substitutionis uideatur cuilibet de per se applicata; nam hoc est falsum, primo per tex.l.quamuis, §.eo. secundo per rationem.nã de natura copulæ est, ꝙ requirat ueritatem utriusque partis, vt l.si ga d ita stipulatus fuerit decẽ aureos.de verb.obli. Secundo *d* oppo. ad idem de l.hæredes mei, §.cum ita ad Treb.ubi dicitur, ꝙ sufficit conditionem existere in personã unius attenta mente testa- 7 toris potius quam verbis: nam † æquitas sumpta ex mente præfertur rigori sumpto ex verbis. Sol.ibi loquitur in substitutione fideicommissaria. Et est ratio differentiæ: quia per directam substitutionem magis infringerent iura hæredis legitimi, q̃ per substitutionem fideicommissariam, vt §.eo.l.precibus.& l.cohæredi, §.cũ filiæ, ff.eo. Præterea directa substitutio tendit ad unum finem.s.testati; sed fideicommissaria substitutio tendit ad diuersos fines, quia in cuiusque persona proprium onus decernitur & factum vniuscuiusque per se in restituẽda hæreditate desideratur, ergo sunt plura, arg.de duo.re.l.reos, §.cũ tabulis.& no.in simili, ff.de iur.om.iud.l.si familia. tunc ego arguo sic: quan- 8 do † vna determinatio respicit plura determinabilia. si quidem respectu vnius effectus, requirit vtriusq; concursus, si vero respectu diuersorũ effectuum, tunc quod iuris est in toto quo ad totum, idem & de parte quo ad partem, sed ita est, ꝙ substitutio pupillaris tendit ad vnũ effectum, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus: ergo ibi requiritur veritas utriusq; 9 partis, vt in l.nostra. sed fideicõmissaria † substitutio facta pluribus tendit ad diuersos effectus: ergo merito resoluitur in singularitates, vt in l.contraria. & hoc tenet Iacob.Bui. sequendo Dy.qui dicit, ꝙ in fideicommissaria substitutione ideo pluralitas resoluitur in singularitates, quia testator cuiuslibet hæredis fidẽ grauauit, & elegit, secus in pupillari substitutione. Sed Bart. dicit, ꝙ hæc ratio non procedit, nam licet pupillaris substitutio non contineat grauamen, continet tamen prouidentiam plurium liberorum, & sic plures effectus, & ideo idem dicit in pupillari, ꝙ in fideicõmissaria, vt sufficiat existere conditionem in persona ultimi morientis quo ad ipsius hæreditatem deferendam in substitutum, cum eadem sit ratio diuisionis verborum quasi uoluntas testatoris habeat plura capita. absurdũ enim esset excludere substitutũ propter primam faciem.i.corticem verborum, si nemo est, qui excludat eum ex præsumpta uoluntate defuncti: hæc enim ratio est dicti §. cum ita, quæ æque locũ habet in pupillari substitutione, sicut in fideicommissaria secundum Per. & idem (vt dixi) tenet Nicol.de Matarell.sed contra istos sic opp.expressa pupillaris continet tacitam uulgarem: sed 10 † in vulgari non fit diuisio uoluntatis, vt d.l.quamuis. & arg.ff. de his, quib.ut ind.l.eum qui.§.pro parte.ergo nec in pupillari; quia non dẽrorario respiciens tacitum, & expressum diuerso iure censeri, ita quod inducat diuisionem volũtatis in expresso & non in tacito, vel contra, arg.§.l.si pe.app. mors interue. l.1.sed respondeo, in vulgari si vnus filiorum adiuit hæreditatem: licet alter repudiet, semper extat persona, quæ potest excludere substitutum propter copulam, vel nomen collectiuum, secundum thema propositum in l.quamuis, supra eo. nam licet adiens si moriatur ius accrescendi trãsmittit, vt l.si ex pluribus, ff.de suis & legi.sed in §.cum ita, conditionalis substitutio non trãsmittitur etiam de liberis ad liberos, ut ibi patet. & no.de his, qui ante 11 ap.tab.l.1.† Vlterius *e* op.& videtur, quod sufficiat existere con e ditionem fideicommissi, etiam in persona primo morientis, quia diuisa est obligatio conditionalis numero personarum, vt ff.ad Treb.l.Lucius.§ Caio.at.ff.de cond. & de.l.cui fuodus.ver.nam quamuis.Solu.in d.§. Caio. fuit facta substõ pluribus absolute,

12 a hic autem cum adiectione nominis collectiui.† Modo reuoca in dubium, si testator dicit ita, instituo filios meos impuberes, & si decesserint in pupillari ætate, substituo eis Seium, decessit vnus in pupillari ætate fratre superstite: nunquid substitutus vocabitur, an vero frater? & vr̃, ꝙ substitutus, ex quo idem est in pupillari, quod in fideicommissaria, vt in d.§.Caio. Contrarium dico per l.pater filiam, §.duobus, ver. ꝙ si frater.ff.ad leg.Falcid. & sic quo ad primum morientem aliud est in pupillari, aliud in fideicommissaria. Et est ratio differentiæ, quia in pupillari pater intendit prouidere liberis, sed in fideicommissaria intendit quẽcunque eorum grauare; merito ergo in pupillari copulata ad liberos, prouisio neutrius exclusionem a legitimo iure inducit, 13 vt §.duobus. † Ex prædictis apparet quid iuris in vulgari, & quid in fideicommissaria. In compendiosa vero inspiciam conditionis euentum; nam si intendit ad vulgarem, dicam idem qđ in vulgari: si ad pupillarem, dicam idem, quod in pupillari, si ad fideicommissariam, dicam idem quod in fideicommissaria.pe- 14 ro in exemplari idem, quod in pupillari dicam. Dubitatur † ta- f men *f* adhuc in vulgari, si vulgaris substitutio *g* est facta a duobus g extraneis per verba pluralis numeri: non tamen collectiue, sed sub his verbis, quibus talem vulgariter substituo, & vnus repudiat, alter adit: an admittatur substitutus? & videtur quod non, vt d.l.quamuis, sed ibi fuit coniunctio copulatiua, hic vero oratio fuit soluta. Item ibi vnus institutorum erat filius. hic neuter, & ideo dicit Iac.de Rau.ꝙ vocatur substitutus, & non coniunctus; quia pluralis sermo resoluitur in singularitates, & iste est casus in d.l.pe.de iniu.test. Nam ꝙ ibi in quatuor extraneis institutis patet: quia si filius posthumus erat exhæredatus, & tunc procedit tex.illius l.sine vlla diuinatione, & ista differentia tangitur in gl.& per Odo. Sed hoc reprobat Bar.quia dicit, ꝙ substitutio vulgaris respicit vnum effectum.i.vnam hæreditatem, & vnum testatorem, & ideo requiritur veritas vtriusque partis, ff.ad Tre h bel.l.fi.quæ ratio mihi non placet. *h* Nam substitutio vulgaris respectu plurium, tendit ad plures effectus.i.ad acquirendas plures portiones: ideo in vtraque conclusione insisto, ꝙ aut testator voluit substituere primo morienti, etiã altero superstite; & tunc substitutus excludit superuenientem, aut dubitatur, & tunc si quidem aliquis de liberis, de quib. testator cogitauit, est in medio, excluditur substitutus, ut hic. si aũt nõ est in medio, & tunc substitutus admittitur, per d.l.pen.de iniu.testamen.& dict.l.Lu 15 cius, §. Caio. sed † quomodo *i* possumus esse certi de mente te- i statoris? Respondeo per ipsius declarationem, & per l.cum proponebatur, ff.de leg.2.per iuris interpretationem, vt dic. §. cum ita, & per vrgentem disputationem, nam si testator dixit, si hæredes mei decesserint sine liberis, substituo Titium in omnib. bonis meis; necesse est dicere propter istam adiectionem, omniũ bonorum, ꝙ requiratur existentia conditionis in omnium persona, vt no.per Bar.in d.§. Caio.& de vulg.subst.l.quidam testamento Proculum. Et no. ꝙ quando testator substituit vulgariter, prouidet sibi principaliter, & secundario, sed quando pupillariter, prouidet pupillo principaliter, & secundario sibi: sed qñ per fideicommissum, prouidet substituto. Item no.mirabile, ꝙ 16 in dicto §.cum ita, nepos † non excludit substitutum, & est ratio, quia non agitur de portione patris nepotis, sed de portione cohæredis, qui liberos non habuit, & sic vna portio est grauata alia est libera. & hoc in substitutione fideicomm. & tene menti. 17 Modo generalius quæritur, † an pluralis *K* locutio dinumeretur K in singularitates discretiuo modo, an vero formam pluralitatis retineat collectiuo modo: nam hæc sunt multum diuersa, ut l.hoc articulo, ff.de hæred.instituen.& l.si pluribus, de legat. 2.& no. in l.si duo. §. videamus, ff. vti possi. Solut.aut pluralitas respicit

ADDITIONES.

a l.qui duos.& l.qui duos, ff.eo.
b Ex persona. Vide Bal.in l.1.inf.de condi.inser.
c Non autem. Et sic videtur tenere Bal.hic op.Bar.& vide in fi.huius col.& Sal.hic etiam transit cum Bar.
d Secundo. Vide Bal.in l.1.inf.de condi.insertis.
e Vlterius. Vide Bal.in l.1.inf.de condit.insertis.
f A.B. Dubitatur tamen. An extraneis institutis vno repudiante, admittatur substitutus. Ang.tenet quod sic.ita intellexit tex.d.l.pen. & d.l.hæredes mei, §.cum ita sed D.Io.ibi contrarium tenet.quia testator præsumitur velle illud, quod est magis verisimile, sed magis verisimile est, quod veniat cohæres, quia est institutus, cogita.
g Substitutio. vide no.per Bar.& Imo.in l.hoc articulo, ff.de hære.inst. & per Bal.in l.1.inf.de condi.infer.& vide sup.prox.col.
h Non placet. Contra Bart.etiam in hoc tenet Imo. in §.cum ita, hic alle.Ang.hic in duob.transit cum Bar.
i A.B. Sed quomodo. Not. quod si testator dicit, quod volebat vniuersum venire ad substitutum, tunc debet concurrere consensus vtriusque, & iterum partem tenet Bar.in l.hæredes mei, §.cum ita, ff.ad Treb. & Bal.in l.quidam testõ Proculũ, de vulg.& pu.in contrarium est tex.l.fi.§.1 ver.uniuersas de le.2.per quem tex. An. in præal.l.quidã testõ, in d.§.cum ita, contrarium tenet unde Io.in præal. locis.
K An pluralis. vide sup.in 1.no.& in l.1.inf.de condi.inser.

spicit vnam determinabile;& tunc requiritur omnium copulatorum cõcursus:vt v.g. si plures qualitates inseruitur vni subiecto ad ipsum qualificandũ,ut extra de prob.c.licet causam item si ea pluribus simul coniungendis resultat vna substantia, & si disiungatur,non resultat forma tradita a iure,vt l.s.§.qus num. tn.Item oẽ,quod non potest constare, nisi ea pluribus , requirit eorum concursum,vt no.§.de testi.l.iusiur.§.fi. facit leg.3.§.hoc autem,ff.de in.actuque.pri. Aut pluralitas respicit plura determinabilia,& tunc aut si resolueretur in singularitates,resultaret aliquid absurdũ,seu contrarium naturali vel ciuili rationi , vel menti loquentis,& non resoluit,vt hic.Secus si non resultar ex tali distinctione aliquid absurdum,sed iustum,& æquum : nam tunc resoluit pluralitas in suas singularitates,vt d.l.falsa, §. fi. &

18 l.si chorus,de leg.3. facit qđ not. extra de rescrip.c.a.† Vltimo no.quod licet omnes Doc.intelligant leg.nostra in substitutione pupillari,dici tñ potest ꝙ loquatur in compendiosa. nam hæc substitutio, si filii mei in pupillari ætate decesserint,talem substituo,est compẽdiosa,& continet vulgarem & pupillarem ex

a generalitate verborum,vt diai §. eo. l. precibus. a non enim expressit totam formam pupillaris;quia non dixit, si hẽdes erunt, &c. vnde est in ista lege casus,quod idem in vulgari & pupilla-

19 ri,quando aliquis liberorum est in medio.† In glo.vt at. in fina. vel hæc secundum illam:quia & hoc si deficeret conditio ex pſona primi,vt quia factus pubes decederet , siue alium haberet hæredem,siue non,& postea decederet alius impubes , admitte

b retur substitutus ea interpretatione illius legis: b & econuerso si ibi primus decederet sine liberis ab intestato,vocaret fratrem, & non substitutum ex interpretatione huius legis, & hoc videtur innuisse pen. solutio hic posita.& quod litera hic dicit in fin. vterque,&c.hoc subintelligitur , cum primo vnus in pupillari ætate mortuus est,vt §.potui in quæstione ibi,an altero decedẽ

20 te,&c.Quid † ergo in casu illius l.c cum testator dicit , si ambo

c filij mei decederent sine liberis,volo quod restituant hæreditatem meam tali, si prius decederet sine liberis,& extraneum heredem instituit,non fratrem? Respondeo tunc, quod frater nõ admittitur,cum testator hoc voluisse non præsumatur : sed solummodo ꝙ ab intestato vnus habet alterius hæreditatem , vt ff. de re.iud.l.qui duos,§.responsu. Et si non est aliquis , qui substitutum repellat,credo ꝙ tunc substitutus possit petere fideic. arg.ff.de cond.& demon.l.falsa,§.fi. Nic.de Ma. Et prędicta fa

d ciũt d ad quæstionem e de marito,& vxore,qui simul monaste-

e rio deuouerunt omnia eorum bona post mortẽ eorum:ꝙ si moritur vnus:monasterium debeat habere eius bona,etiam superuiuente altero:quia nõ extat persona,quæ possit admitti in præiudicium monasterii:nam vxor non succedit viro,nisi in vltimo loco;& si non succedit,ergo non excludit monasterium , argu. not.in leg.ex facto,§.fin.ff.ad Treb.Item inter prędictos virum & vxorem nulla est coniunctio quo ad res donatas;qa vnusqsque intelligitur loqui discretiue de iure suo, vt ff. de contrahen. emp.l.qui tabernas.& ff.de le.1.l.serui electione,§. cum fundus. Et ideo licet sint eadem charta nominati,nihil ad rumbum , vt §.si cer.pe.l.eo quod.facit §.de consti.pec.auth.si quãdo. & hoc teneat.Cõtrarium tamen seruatur in multis partibus. s. ꝙ vxor est hęres mariti in totum,& per omnia bona.& hoc in Alemania,& multis aliis locis,de quo miror.

ADDITIONES.

a L.precibus.Et l.hæredes mei,§.cum ita,hic alleg.

b Illius legis.Scilicet l.hæredes mei,§.cum ita,ff.ad Treb.

c Illius legis.Sequitur hoc Pa.de Ca.hic,licet ipse contra in leg.hẽdes mei,§. cũ ita, ff.ad Treb.tñ contra decisionẽ Bald.facit,quia in terminis istius q̃stionis , substitutus vr̃ substitutus vltimo morienti,l.qui duos,ff.eo quo casu ipsi ambo , quib. est facta substĩo fideic. videntur ẽt ad inuicẽ substituti per fideic.leg. Titia Seio,§. Seia,ff.de l.2.ergo licet frater decedens instituat extraneum, tamen hẽditas per fideicommissum est obuentura fratri superstiti,propter illud fideicommissum.reciprocum,ergo debet excludi substitutus extraneus propter fratrem , nisi intelligas quæstionem istam,qñ dicit testator.ꝙ re[illegible] rct totam,quo casu non videntur inuicem grauari,vt dicit Bar.in l.vel singulis,ff.eo.

d A.B Et prædicta faciunt.Not.quod si vir,& vxor d[illegible] uouerunt bona sua monasterio,vno eorum decedente,monasterium admittitur ad bona illius. & uide D. Io. post alios,in l.fi.§.pe.de le.3.& in l.Lucius,§.Caio,ff. ad Tre.Et Cy.in l.nostra, & Bar.in l.Lucius.§.Caio,prææalleg.

e Ad quæstionem. Vide Bar.& Doct.in l.Lucius,§. Caio,ff.ad Tre.Et facit quod no. Bal.in auth.qui rem,sup.de sacros.ec.& hanc q.ponit Gu.de Cu.hic , quam vide, & vide Imo.in l.fi.§.filium,de le.2.

LEX XI.

1 *Collectiuum nomen,quod uerba pluralis numeri apponitur.quid sit.*
2 *Collectiua nomina,quæ distributionem habent quæ sint.*
3 *Nomina distributiua apposita alicui dispositio.ad plura subiecta de necessitate referuntur.*
4 *Nomina propria ponuntur discretiue,quia cuilibet per se proprium nomẽ conuenit.*
5 *Hæreditatis pupilli dicuntur fieri tres partes.*
6 *Quis,relatiuum idem operatur,quod expressio proprium nominum.*
7 *Relatiuum in dubio facit relationem specialem,& non generalem*
8 *Adiectus e an admittatur pro tertia,& alij tantum pro duabus.*
9 *Nomen distributiuum si non fuit appositum specialiter , nominatus debet habere dimidium.*
10 *Testator si loquatur ad omnes collectiue,an habeant vnam portionem.*
11 *Hæreditatis diuisio an debeat fieri in trientes.*
12 *Filij legatarij,an veniant successorio ordine.*
13 *Patris astimum etiam uiuente patre,prodest filio.*

Si quis. Copula nõ distributio applicata distribuit vnicuique virilem:sed copula applicata ad eos,qui naturaliter reputantur vnum & idem.facit eos in vnam portionem admitti,& disiunctim in alteram coæqualem.h.d.& habet hęc l.

1 contraria satis difficilia.† Et pręmitto a ad euidentia dicen-

a dorum,ꝙ quædam sunt nomina collectiua nõ distributiua , vt populus,agnatio,turba,gens,& similia,vt ff.de iud.leg.proponebatur,ff.de fideiust.l.mortuo,ff.de proba.l.1.& ff.de iur.om.iud.

b l.si familia.Collectiuum enim nomen b est illud,quod in singulari numero multitudinem significat.Et dicunt authores,quod nomina collectiua sunt singularia voce , sed plurali intellectu; quia in singulari numero conueniunt pluribus simul vniuersaliter.v.g.hoc nomen,populus nã populus non est vnus homo sed multi homines,vno tamen intellectu comprehensi,ut not. ff.quod cuiusque uni.no.le.sicut,in fin.& ideo omnis numerus facientiũ populum,ad vnum & quasi singularem intellectum refertur.Fit etiam collectio per verba pluralis numeri , vt ff. de reb.du.l.ciuib.unde nomen antianorũ,vel priorum, est nomen collectiuũ,qa exponitur p nomen collectiuũ singularis numeri,i.per hoc nomẽ officium , uel collegium , vel multitudo , vel vniuersitas,ut d.le.ciuib.si ergo tali nomini collectiuo adiungatur alius specialiter nominatus , talis specialiter nominatus habebit dimidiã,& tota illa vniuersitas uel congregatio, aliã dimidiam;quia apud intellectum tota illa collectio pro singulari persona accipitur.sic ff.de cond.& demon.l.cui fundus.& istud nomen collectiuum in oratione stat trib modis.quandoq; vt supponens verbo principali,vt populus clamat,ut J.de pęn.l. decurionum quandoque vt apponens,seu determinans; vt cum dico,omnes isti sunt populus Perusinus.quandoque vt exponens, ut cum numerus pluralis exponitur per collectiuum singularis numeri,ut supra dixi.unde qui dicit,lego hæredib.Titii & Seio decem,intelligitur loqui de hæredibus collectiue;quia hoc nomen;hæredibus;exponitur per nomen collectiuum singularis numeri;quia tantum ualet , quantum si diceret;lego multitudini hæredum.est autem hoc nomen , multitudo; collectiuum nomen,vt patet ex superioribus. Quædam vero sunt nomina

2 collectiua,† quæ distributionem habent,vt dictio , quisquis , dictio vter,& similia;vt dictio,quilibet,& dictio uterque, vt ff. de hæred.insti.le. Titius & Seius. & ista nomina propter diuersitatem quæ includitur in distributione , non possunt repręsentare intellectui unitatem. Et ideo quando isti termini distributi-

3 ui † apponuntur in aliqua dispositione , de necessitate referuntur ad plura subiecta. Scias ergo in istis nominibus distributiuis quandam vim partitionis in esse,quam partitionem faciunt pro rata.est autem rata quandoque virilis vt in l. nostra; quandoque hæreditaria,vt §.eo.l. prima. quod intellige,ut statim dicam.Quædam sunt nomina relatiua,quæ referuntur ad plures non

ADDITIONES.

a Præmitto. Vide per Bar.et Doct.in l.hoc articulo,ff.de hęr.insti.

b A.B.Collectiuum.n.nomen. No.quid sit nomẽ collectiuum,quod apponitur verbo pluralis numeri.vide cap.significauerunt,de exce.et Io. Cal.in cap.capitulum, de rescri.not.si.damnatur ciuitas,et Titius in centum,Titius intelligitur damnatus pro dimidia,vide quod not. Barto.in leg.semper,§.si in sepulchro,ff. quod vi , aut clam et uide Bald.in leg.interdum,ff.de hær.insti.vbi si data est potestas arbitrandi prioribus et Capitaneo,vox Capitanei valebit tantum, quantum vox priorum,quod bene not. vide Bald.in cap.1.qui feu.dare poss.prope fi.ubi dicit,quod si prælatus cum capitulo incidit in leg.si quis in tantam,inf.unde ui.medietatem soluet prælatus,et aliam medietatem capitulum.uide Abb.in quæstione , episcopus.ubi si Antiani et Potestas tenentur ad centum, intelligitur de quinquaginta pro Antianis et de quinquaginta pro Potestate.uide ibi.et si legetur Episcopo , et tali capellæ,medietas debetur Episcopo,et alia medietas debetur capellæ , secundum Ioã. And.in cap.requisisti.de testa.et uide Sal.in leg.quoniam,inf.de ap.ubi si damnatur iudex et sui officiales in centum,iudex tenetur in 50.et officiales in 50.et ibi refert secundum Iac.But.quod si est data potestas Rectori et uniuersitati scholarium consulendi,quod tantam potestatem habebit Rector,quantam uniuersitas.et uide Bal.in leg.si quis Titio,ff.de usufr.accres.et Fede.de Sen.in 1.consi. vbi dicit,quod si potestas conferendi spectat ad prælatum & capitulum, capitulum repræsentat pro medietate,& Episcopus pro alia.Et pridie allegaui in palatio,quod cum Domini sex decim cum domino Locumtenente rescripsissent contra statutum,nec in eo erant debitæ clausulæ derogatoriæ & diceretur per aliquos,quod sufficiebant illi,qui erant de municipio,& qui sciebant statutum , ego dicebam quod Locumtenens habebat dimidiam vocem,& Domini sexdecim habebant aliam dimidiam.& Locumtenens erat forensis,& non sufficiebat sententia partis,nisi esset maioris partis.vide Ni.de Neap.in leg.non ambigitur,ff.de legi.Bald.in leg.ad scribatum,ins.de app.vbi pulchre loquitur.vide gl.in auth.causa,quæ fit cum monacho,C.de Epis.& cler.& elegans consilium Dom. Abb. 59. & in consi.132.vide text.glo.& Dom.An.vbi dicit in cap.Ray.de testa.& Lu.Ro. consi.47.

c A.B.Et vide Bar.consi.inc. Dominicus fecit testamentum de ista dictione, unde.

non per modum collectiuum: quia talis erat sensus loquentis, vt referret ad singulos, vt ff.de leg.2.l.Lucius,§. Titius testamen-
4 to.Quædam† sunt nomina propria,& ista ponuntur discretiue: quia cuilibet per se proprium nomen conuenit, vt ff.ad Treb.
5 l.nonnunquam. † His ergo præmissis, veniamus ad contraria legis nostræ,quæ difficilia sunt.& opp.& dicitur hic in primo responso,quod fiũt tres partes totius hæreditatis pupilli, & vnusquisque substitutorum fert tertiam contra legem expresse cauetur quod nõ fiunt, nisi duæ partes quarum vnam ferunt cohæredes, aliã specialiter nominatus,siue adiectus,vt ff.eo.l.si pater filio impuberi. Sol.dicit glo.quod hic hæredes fuerunt instituti separatim æqualibus partibus, & ideo separatim videntur substituti quia quæ in præcedentibus dicuntur,in subsequentibus repetita intelliguntur,& maxime in substitutione,vt l.licet Imperator,ff.de lega.primo,& inf.ad Treb.l. non iustam.sed in l. contraria fuerũt instituti coniunctim, quæ coniunctio facit eos haberi loco vnius, ar.ff.eo.l.cohæredi,§.qui discretas.dicuntur autem separatim instituti,quando verbum geminatur,idest, quando in diuersis orationibus;per eandem autem orationem fit coniunctio verbalis,vt not.ff.de hære.insti.l.liber homo, §. Titius hæres. sed ista sol.glo.continet diuinationẽ.& ideo dicit Per. quod in lege nostra
a fuit appositum nomen distributiuum, quisquis,quod ponitur distributiue ibi verò fuit appositum nomen collectiuum, vnde cohæredes fuerunt ibi coniuncti re & verbis,sed specialiter nominatus re tantum. & ideo fuit diuisio in partes duas æquales, vt ibi dicitur: quia tantum dẽt habere disiunctus,quantum ambo coniuncti,quia coniuncti propter vnitatẽ sermonis,quasi in vnum corpus redacti sunt, vt infra de cad.tol.l. 1.§. hoc ita tam varia.& hoc etiam modo respõdetur ad d.§. Titius. & ad l. Ti-
6 tius fundi, ff.de hær.insti.†Secundo op.tu dicis quod in l.nostra est ratione nominis distributiui. cõtra, quia imo idem si non sit nomen distributiuũ,vt d.§.Lucius. Sol.dicit Pet.quod ibi est nomẽ relatiuum,quos,quod idem operatur quod propriorum nominum expressio,arg.l.certũ,ff.si cer.pet. Barto.dicit,quod ista solutio est falsa per d.l.si pater filio. vbi est relatiuum, quos, & facit relationem ad nomen appellatiuum,& non ad proprium. & ideo dixit ipse,quod in § Lucius,illud procedit ex speciali charitate, quã testator habuit ad singulos de familia, quod patet per id,quod ve-
7 tuit extra familiam alienari. & hoc tenet Dy.† Ex hoc no.quod ex coniecturata mente defuncti receditur a vi & natura coniunctionis verbalis. & adde quod no.ff.de hæred.institu.l.Iul. in prin.vbi not.quod relatiuum facit in dubio relationem specialem, non generalem,seu simplicem. Item de hoc relatiuo substantiæ no.infra de sen.quæ pro eo.l.vnica,in gloss.ex conuentione, &
8 ff.de contrahen.emp.l.hæc venditio, §.pe. † Tertio oppo. & videt,quod licet vnus adiectus admittatur pro tertia, & alij pro duabus , in illas duas illi diuident pro hæreditaria parte inter se , vt ff.eo.l.qui cum plures. Sol.dic , quod isti cohæredes fuerant æqualiter instituti. & ideo non referri inter virilem & hæreditariam
9 portionem. † Quarto contra hoc oppo.nam in dicta l. qui cum plures, non fuit appositum nomen distributiuum; ergo specialiter,& seorsum nominatus dẽt habere dimidiam. So.dicit Pe. quod ibi ideo hoc contingit,quia cohæredes fuerũt a testatore verbis disiuncti, quia testator dixit,ex eisdem partibus,&c.vt ff.de hæred. instit.l.interdum. & ideo non habentur loco vnius,quia testator discretiue direxit ad eos sermonem . secus si locutus fuisset ad eos coniunctim. vt d.l. Titius fundi. Et ratio est prædictorum,quia coniuncti habentur loco vnius, sed disiuncti non, quia ubi diuersitas,ibi pluralitas secundum Pet.sed Bar.dicit,quod in d.l.qui cũ plures , est ex præsumpta voluntate defuncti , quia instituit eos ex disparibus, & similiter substituit· vnde nũquam voluit eos coniungere, sed totaliter separare , & satis recidit in idem cum dicto Pet. Item ibi specialiter nominatus fuit adiunctus.& videretur iniquũ, quod adiunctus esset maioris cõditionis, quam illi,de quibus principaliter est dispositum.nam verisimile est , quod voluerit testator adiunctum esse vnum inter cæteros, non vnum præ cæteris. Tu dic, quod ibi fuit oratio distributiua·quia testator dixit.ex eisdem partibus, &c.quod est tantum dictum.
10 quantũ quisquis,&c.& sic non ob.†Quinto oppo.quod omnes hæredes habeant vnam portionem, vt ff.de vsufr.accre.l.si quis Titio.Sol.vt dixi s.quia ibi testator quo ad hæredes locutus est
11 collectiue,hic discretiua. † Sexto oppo.dicitur hic in secun-
b da parte legis . quod pater & filij habent vnam dimidiam.&c.contra,imo fit diuisio in trientes,vt d.l.si qs Titio. versi.quod si ita. Sol.
c ibi non loquitur de hæredibus, idest,de filijs legatarij,sed de hæredibus testatoris , & secundum istum intellectum solutio est clara,quia ibi non erat naturalis copula,hic sic.sed si illa lex intelligitur de hæredibus,idest,de filijs legatarij, tunc contrarium esset difficile.nisi dicas quod in lege nostra fuit positum aduerbiũ, una,quod est ualde coniunctiuum.erat etiam coniunctio naturalis vnde ex mente & verbis colligitur, quod testor voluit patrem vna cum filijs uocari in unam portionem: sed in lege contraria testator non posuit aliquod aduerbũ , quod ita præcise stet pro unitate. Vel dic,quod aliud est in vsufructu, in quo magis consideratur persona singularis, quam in proprietatẽ, vt s. de vsufr.l.si in fi.& ff.de vsufr.l.si Titio,§.vsumfructum,prima sol. verior est &
12 approbatur in contrario.† Extra quæritur, d si quis dicit ita lego
d Titio,& hæredibus Titij decem,an veniunt ad legatum filij legatarij viuo patre? Respõdeo, videtur quod sic,vt d.l.si quis Titio.in cõtrarium,quia ista verba non verificantur, nisi post aditam hæreditatem,ergo necesse est patrẽ esse præmortuum,no.ff.ad Treb.
e l.ex facto,§.fi. Sol.si volui eos coniunctim admitti e cum patre, statim vocantur,& hoc præsumi potest ex natura coniunctionis & qualitate affectionis, vt hic, & dicta l. si quis Titio. Et facit ad testamentum cognati mei,qui instituit sororem cum liberis, vt potius videatur coniunxisse , quam subordinasse vt ff.de hæred. insti.l.si quis ita hæredes,& ff.de pec.lega.l. quidam in testamento.Non obst.l.Gallus,§. primo, & §.bene, ff.de lib. & posthum. quia ibi loquitur in ordinatione testamenti necessaria: hic in li-
13 bera & voluntaria,in qua non est datus certus ordo a iure.† Vl-
f timo f lex ista facit ad no.in l.a.J.qui eta.lib. 10. scilicet quod æstim ũ patris prodest filio etiam viuente patre , nec mirum, quia quod vnus habet,alter videtur habere, vt l.cum scimus,infra de agr.& censi.lib. 10.& quod vni placet,alteri videtur placere, vt no.ff.de ope.lib.l.si operarum.

ADDITIONES.

a Distributiuum. Et an per distributiuum & collectiuum inducatur coniunctio, dic vt per Bar.plene in l.re coniuncti,de leg.3.
b Sexto ad intellectum d.l.si quis Titio,vide no.per Bart.in l.huiusmodi, §. si Titio, el 1.ff.de le.1.& quæ dixi in d.l.si quis Titio.
c Hæredibus. Vide Bar.in l.Gallus,§. 1.de lib.& posth.
d A.B.Extra quæritur. Et an isti debeant venire ordine successori, vide gl.sing.secundum Dy.& Bal.in l. Gallus,de libe & posthum quod vbi est affectio ordinata veniunt successiue,sed contrarium tenet Iac.de Are & eum sequitur D. Io.in præall. §.institutio.in l.codicillis,de leg. 2.In contrarium tamen est opi.communis,quod vbi non sunt instituti ab extraneo,non veniunt ordine successiuo, & hic est casus,vide Bald.in præal.l.Gallus,§.1 & quod no.ad Bar.ibi,& an priuilegium concessum Doctoribus intelligatur concessum eorum filijs ordine successiuo, vide Bar.ibidẽ. & Bal.& ibi dicit,quod filius Doctoris habet tria priuilegia.vt no.gl. quæ non est alibi,in l.iubemus,sup.de aduo.diuer.iudi.Et an priuilegium intelligatur concessum in dubio rei,an personæ,glo.in l.forma,§.quamquam,ff.de censi.& glos.decreti dicit personæ.25.quæst.1.cap.ergo.vide Dy in c.priuilegium: de reg.iur.in 6. Bar.in l.si maritus,ff.sol.ma.& l.si pater.ff.de serui.leg.
e Admitti. Vide l.si mulier.in prin & quod ibi Bal.ff.de vsufru.accre. Bal.in l.Gallus, §.1.de lib.& post.& aliquid per Salyc.hic limita,vt per Bal.in l.3.§.vbi autem, infra de caden.tollen.& ad dicta l.si quis Titio,vide etiam Bar.in d.l.Gallus,§.etiam si parente.
f And Barb. Vltimo. Vide Bal.in l.etiam,in ver.modo,infra de exe.rei iud.et in l.1.§.illud,infra communia de manumis.et in l.2.ad fi.sup.de lib.et eo.lib.et in c.1.§.filius,de Ca.qui curiam vend.et in Spec.de censi.ad fi.et in l non plures,supra de sacrosan.eccl.et in l.sciendum,in prin.et ibi Bar.in pen.q.ff.qui satis.cog.et in l.diximus,§.si pater,cum l seq.ff.de excu.tu.et Alb in 1.et 2.parte stat.et quod no. Bart. in l.cum scimus,inf.de agri.et censi lib.11.et dicit Bal.in l.2.in fi.infra de le. hæred. quod illud,quod possidet filius,videtur possidere pater,et econtra. Bal.in l.prætor, §.sed et filius ff.de eden.in lec.antiqua.dicit,quod libra patris prodest filio etiam seorsum habitanti.alleg.gl.d.l.2.quam dicit non esse alibi.et per Angel.hic,et per Bal.plene in l.1.§.domini,ff.ad Syl.
g Vltimo lex illa.No.quod æstimum patris prodest filio,quod est no. dignum , uide Bar.in l.cum scimus,C.de agri.et cen.lib.11.et in l.1.in prin.ff.ad Syl.Bald. in l.secundum,ff qui satisd.cogantur,& in l.si non plures, supra de sacrosf. eccle. et in l.diximus,§.si pater,cum l.seq.ff.de exc.tut.et Io. An.in addi Spec.in tit. de cen.prope. fin.et uide Bald.in præallegatis locis,ubi notabiliter loquitur, vide gl.cap.super code testibus.

De necessarijs seruis hæredibus instituendis,vel substituendis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Debitor in fraudem creditorum non potest alienare.*
2 *Debitor non potest præiudicare creditori.*
3 *Hæres non solum necessarius sed etiam uoluntarius potest adiungi.*
4 *Species plus afficit, quam genus.*
5 *Seruus sub conditione cum libertate institutus, an possit petere separationem bonorum, ut non teneatur creditoribus.*

Is, qui. Ille, qui non est soluendo, potest vnum ex seruis suis hæredem instituere,& liberum, & necessarium sibi facere, nisi sit creditoribus specialiter obligatus.h.d.† Opp. debitor non potest aliena-
5 re in fraudem creditorum,quia non potest quis præiudicare iuri alterius.sic ff.de pig.l.lex vectigali.Solu. ibi erat creditor & do-
2 minus,hic creditor simpliciter. † Secundo oppo. quod debitor non possit præiudicare creditori etiam simplici, vt Insti.de actu.§.item si quis in fraudem.Solu. illud est verum proposita reuocatoria: non autem ipso iure , sed libertas non potest reuocari , & ideo fuit necessaria l. Aelia sentia. & adde quod no.ff.quod me.cau.l.
3 metum,§.idem Pomponius.† Tertio opp. quod non solum necessarium,sed voluntarium, hæredem potest quis adiungere,ff. de hær. inst.l.ei, qui soluendo non est aliquo casu. Solu. ibi speciale , propter ius inseparabile hæreditatis iam quæsitæ. † Quar-
4 to op-

to oppo. de l. ab eo, J. de ser. pig. dato manu. Solu. aut seruus pignori datus manumittitur tantum, & tunc distingue, vt ibi not. aut hæres instituitur, & tunc distingue, an generaliter, an specialiter. Et sic no. φ plus afficit species, quam genus; quia prouisio specialis sæpius efficacius prouidet, quam generalis prouisio. facit J. de pig. l. 2. licet regulariter genus operetur in genere, quod
5 species in specie, vt leg. si duo, ff. de admi. tut. † Quæro, institui seruum cum libertate sub conditione, iste seruus pendente conditione fuit hæres a quodam alio institutus sub conditione, si liber erit, vel simpliciter, nunquid poterit petere separationem bonorum, vt non teneatur creditoribus domini, nisi vsque ad vires dominicæ hereditatis? Respon. vt ff. de mino. le. an prætor, §. pen. & facit inf. eo. l. fi.

L E X II.

a *Appellatio, vel denominatio falsa alicuius qualitatis, non inducit dispositionem.*

a *Verba enunciatiua, minus operantur in odiosis, quam in fauorabilibus.*

s Cum serui. † Falsa appellatio, vel denominatio alicuius qualitatis, non inducit dispositionem, nisi sit actus multum fauorabilis. h. d. Oppo. infra de contrahen. & commit. stip. l. optimam. Sol. ibi fuit vtriusq; partis confessio ad validitatem actus emanans: hic vero fuit dictum non promissum, nec assertum, vt ff. de ędil. edi. l. sciendum, §. dictum, & l. qd venditor, ff. de dolo. Vlt. no. quod vbicunque verba enūciatiua haben ut pro dispositione, istud procedit ex mera & fauo-
a rabili inter, . eta. vnde † in odiosis verba enunciatiua minus operantur, quam in fauorabilibus, vt no. ff. de rei ven. le. emptor, §. ancillam. & ff. de hæred. instit. l. qui volebar.

L E X III.

Si tutor. Non potest tutor testari de bonis pupilli. hoc dicit.

L E X IIII.

Cum quidam. Seruus, qui ex primo gradu fit liber, ex secundo gradu efficitur necessario hęres h. d. Et est ratio, quia voluntas testatoris imperat sibi. Et no. de imperio voluntatis. Item no. φ omnis testator affectat habere hęredem ex testamento.

L E X V.

1 *Potens dubitare, facile soluit.*

2 *Lex pedetentim vadit post mortem testatoris.*

a Quidam. Institutio serui, vel si totor a dño relinquatur libertatem a habet annexam, secus in legato. h. d. vsque ad §. sed cum veteres. Et est ratio differentię, quia hęres reprę́sentat personam defuncti, tanqoam sit vna & eadem
1 persona, ergo libra; secus in legatario. † No. primo ibi cum dicit dubitationis autem materia erat, &c. φ potentes dubitare, facile
a soluunt. † Item no. φ lex pedetentim vadit post mortem testatoris, sicot venator post leporem.

A D D I T I O.

a Libertatem. Intellige quando hæreditas directo relinquitur secus si per fideic. l. si res, §. 1. & ibi no. ff. ad Treb. & quid si relinquitur hereditas pure, & libertas sub conditione: dic φ non habet locum iste tex. & institutio intelligitur conditionalis, l. 3. §. si seruum, & ibi gl. & Doct. ff. de hær. insti. vide Io. de Imo. in l. quoties, §. si eius ti. & adde ad prædicta glo. & Doct. in l. qui filio, §. 1. & 2. ff. de hær. insti.

s *Electio vtilis non vitiatur per confirmationem inutilem.*

§. Sed cum veteres. Vtiliter datū ex inutili confirmatione non vitiatur. h.
1 d. Iac. Bur. † No. φ illud, quod non indiget confirmatione, non vitiatur per confirmationem inutilem, & ideo vtilis electio non vitiatur, licet pronuncietur confirmationem fuisse inualidam; nisi iudex adijceret causam ea vitio electionis.

§. Illo videlicet. Aliquid dēnt ex vrbanitate, qđ non debetur ex obligationis necessitate. h. d. Quæro, vtrum in foro conscientiæ peccet hæres? Respondeo non: quia dominus, & quia quando lex disponit super certo, disponendo secundum aliquam rationem, satis lex re
a putatur iusta in foro a conscientiæ.

A D D I T I O.

a In foro. Vide Bald. idem dicentem in auth. ingressi. in 8. col. sup. de sacros. eccl. Pau. de Ca. hic tenet idem, quod Bal. vt plenius hic per eum.

§. Quæ iuris. Secūdus gradus inducit suspensionem in primo, & videtur ordo conuersus: sed non est propter fauorem libertatis. Nota. expectandum quod præiudicare potest.

L E X VI.

Decisione. Nisi seruus pareat potestatiuæ conditioni non est hęres, nec liber: sed in conditione casuali apposita libertati, & non hæreditati, si deficit, & habet cohæredem adeuntem, vitiatur: alias valet vtrunque hoc. d. Et not. hoc fieri, quia interest testatoris habere hæredem ex testamento. facit ff. de inter. act. l. & quia.

De libe. præte. vel exhære. Rubrica.

L E X P R I M A.

1 *Clausula non absolute posita idem operatur quod relatio ad omnia præcedentia.*
2 *Clausula refertur ad omnia, vbi ratio restrictiua non potest assignari.*
3 *Relatio dicitur fieri ad proxima.*
4 *Clausula semper construitur cum verbo, cum quo de iure construi potest.*
5 *Exhæredatio quando dicitur fieri ab omnibus gradibus.*
6 *Exhæredatio an possit fieri a persona hæredis.*
7 *Exhæredatio non valet ab hærede extraneo.*
8 *Testamentum a gradu posteriori potest incipere.*
9 *Exhæredatio non potest fieri a re certa.*
10 *Clausula absolute posita dicitur quando a nullo regitur.*
11 *Clausula quæ per se regitur, quandoque importat dilationem.*
12 *Clausula vbi lex refert ad omnia, potest probari contrarium ex mente loquentis.*

Cum post. Exhæredatio facta post gradus, firmat omnes gradus, qui vitiarentur
s ratione præteritionis. h. d. † Not. φ clausula a non abso-
a lute posita, operatur idem quod relatio ad omnia præcedentia, & tamen clausula absolute posita non ponitur relatiua, sed
a simpliciter. † Et not. rationem literæ, quæ dicit quod vbi non potest assignari ratio restrictiua, tunc clausula refertur ad omnia: quia natura clausulæ absolute positæ si est generalis, seu indefinita, equipollet vniuersali rationi, vt not. Dyn. de reg. iuris.
3 libr. 6. in rubr. † Oppo. & videtur, quod relatio fiat ad proxima, vt lege si idem, §. fina. ff. de iurisd. om. iud. Solutio. ibi non potest fieri ad omnib. propter contrarietatem. hic autem poterat, & debebat ad præcedentium firmitatem. Secundo oppo. de l. legatorum, §. qui plures, ff. de lega. secundo. & sup. fam. ercl. l. quoties. Sol. ibi non est relatio, sed species per se posita, quę derogat generi, vt ff. de hęred. instit. l. cum in testamento, §. fin.
b Tertio opp. b quod clausula non referatur, nisi ad sibi connexa. vt ff.

A D D I T I O N E S.

a AA. B. No. quod clausula. Vide c. fraternitatis, de test. ubi unica solutione respondetur duabus quęstio. uide c. præterea, de testi. & c. prudentiam, in prin. de offic. de leg. uide do. Car. in c. pen. de homi. ubi ad vnum rńdetur. c. ad hæc, el 2. de app. uide Bal. in l. 1. C. de legi. hær. vbi pulchre loquitur. vide c. qa frustra, de usu. ubi una solutio refertur ad duo. Bal. in l. si quis id, quod. §. si. ff. de iur. om. iud. allegat in § item lapilli, insti. de re. di. uide Bal. in l. oēs populi, vbi alle. gl. §. item lapilli. Inst. de rer. diui. uide Doc. in c. ex parte, de test. Do. Abb. de elec. in c. ecclesia uestra. uide Bald. in c. ex tenore, de rescri. vbi pulchre loquitur. vide glosam optimam. in cap. causam, de rescr. uide quod pulchre loquitur Bal. in c. ex tenore, de rescri. Bar. consi. 33. ubi facti contingentia proponitur ubi dicit, qđ clausula in principio apposita, non reperitur in sequenti quādo est diuersa ratio in seqoentib. uide Bal. in l. J. infra de leg. hæ. ubi pulchre loquitur. allega. l. 1. §. deinde, ff. de poll. Pau. de Cast. consi 356. allegauit illum §. ui de ibi. & ad hoc facit capitu. pastoralis, §. 1. de rescri. vide quæ dixit Inn. in cap. sententiam, de iureiu. Et uide consi. Bart. in c. si Angel. matre. ubi sing. loquitur de clausula in princip. o apposita. & Lud. Roma. consil. 110. & uide car. de app. ubi aliqui illam decisionem, vt uideatur respōsum oib. ibi quæsitis, licet Doct. ibi dicant Papam malaluere. & ad hoc facit c. consuluit, de vsur. & ibi dicitur. uide D. Abb. consi. 31. glo. in cap. cum in tua, de test. & ibi D. Abb. vide c. cum dilecti, de dona. Do. Car. & Io. de Imo. ibi. Abb. in c. causam quæ. de rescr. gl. in cle. ne in agro, §. cæterū, de statu reg. ad materiam ēt facit c. Iudæi & c. licet, de test. ubi fuit quæsitum de Iudæis & Saracenis, & respondet de Iudeis uide cap. consuluit, de usur. ubi unica solutione respondetur trib. quæstionib. dum alle. l. Plautius.

b A. B. Tertio oppo. No. hoc dictum & pro intellectu d. l. Plautius, uide Bald. in l. tallo. sup. de testa. mil. & in materia no. de clausula, in fin. apposita, quo refertur ad oia præcedentia, & Bart. in l. talis scriptura, de lega. 1. & l. si idem. §. fin. ff. de iur. om. iud. & quod no. in cap. inquisitioni. & c. secundo requiris, de app. & in l. fin. sup. de diuer. rescr. & quod ibi eleganter dixit Bald. uide bonam glos. in l. consi. §. quæsitum, de cura. furio. uide Barto. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, ad fin. ff. de uer. obl. ubi si quis interrogatus an sit debitor Titij, & Sempronij: & respōdit, sic, refertur ad Titium, & Sempronium. alias secus. Et uide quod singulariter dicit Spe. in tit. deposi. §. 7. uers. 11. Sed si quis interrogatus an cognouerit Titij uxorem carnaliter. & talis respondet sic, cognoui carnaliter uidetur fateri quod sit uxor Titij. quod est not. dignum. & sic consuluit Barto. ut refert Bald. in l. si seruus plurium, §. fin. ff. de lega. 1. & ad aliud dictum Spe. uide Bal. notabiliter loquentem in c. senes, de test. & proposito adde et Barto. in l. gerit, ff. de acq. hær. qui dicit, quod si qs interrogatus, an Titius filius aduerit hæreditatem, dicit, sic, nō intelligitur fateri quod sit filius talis. quod est notabile et uide tex. l. 1. §. quibus, ff. de succ. edic. & ibi gloss. super verbo, ut succedat: quod si qs simpliciter repudiat hæreditatem, vi in totum repudiasse, & quod not. in l. si sine, §. interrogatū, ff. de interr. act. & ista tene menti: quia cū esset de facto dubium sup quadā uilla, interrogatus ab uno nobili Doctore existente in curia pro Illustr. Duce Sabaudiæ, omnia ista improuise, non uoluendo chartas allegaui, licet fuerim minimus inter scholares. Et adde glo. in cle. ne Romani, de elec. ubi uult. quod determinatio in fin. posita, refertur ad proximum. Tñ contrarium tenent ibi Doct. uide omnino. & gl. no. in c. 1. de rescr. in 6. & Ang. in auth. de hær. & fal. in §. si uero ablatā. super gl. in uer. legatarios. ubi dicitur, quod si apponuntur duæ quæstiones, & consultor rńdet sub unica solutione, tunc ad ambas respondisse ui. Et uide D. Ant. in ca. 1. de pac. ubi si qs interrogatus, promittis mihi dare sub pęna mille, rñdet si, vl promittere pęnam, licet Do. Io. ibi cōtradicat, ex quo responsio fuit simplex. uide tex. & ibi Bald. quisquis, C. ut si cer. pe. ubi si lex ponit pœnam in fine, φ illa pęna comprehendit omnia præcedentia.

vt ff.eod.l.3.§.filius,primo respõso. Sol.ibi est locutio coarctata, 4 non simplex.† Et no.quod clausula arctat id,cum quo potest cõstrui,salua ratione recta sermonis,& non aliud, vt ff.de au.& ar. le.l.Plautius. Idem si resultaret in iure absonus intellectus; quia semper construatur cum verbo,cũ quo potest de iure construi. Literam etiam semper congrue punctuabis, vel finem orationis facies.ubi debes, vel virgulabis secundum iuris nostri rationem,quod iura sequi debemus.ad hoc facit quod not.in l.cu filium,ff.quãdo dies leg.ced.& l.fi.de rebus du.& ff.de leg. a.l.fin. 5 §.Sexto.† Nũc venio ad materiam legis nostræ,& quæro,quãdo, exhæredatio dicatur facta ab omnibus gradibus? Respon.quando omnibus præponitur,nam generale principium,generaliter est intelligendum,vt l.regula, §.fin.ff.de iure & facti ignoran.& not.infra si per uim,vel alio modo.l.2.nam exordium generale esse uidetur,vt l.si quis ex argentarijs,§.si initium.ff.de edendo, quia ex caput totius orationis. argumen.ff.de hæredi. instit.l. fina. Item quando post omnes gradus: quia quod ultimo dicitur,uidetur dictum in principio, medio, & in fine.supra a.tit. l.penult.& ff.de hær.instituen.l.si ita quis. la prima. Item quando interponitur, seu miscetur inter gradus, ff eod.l.3.§. sed interer.nam habet extrema ante & retro diuersorum graduum, & ideo refertur ad omnes gradus quantumlibet diuersos. Sed quã fit inter personas eiusdem gradus,est a suis extremitatibus coarctata,& nec ante,nec retro potest respicere nisi eundem gradũ, d.§ filius primo respon. Sunt enim extrema sibi quasi pro finibus assignata,vt non vagetur vlterius; nam si testator uoluisset exhęredare ab omnib.non astrinxisset se ad interiora graduum. 6 quod est not. † Secundo quæro, nunquid exhæredatio possit fieri a persona hæredis,proprio tantum, vel proprio & appellatiuo nomine designata; & videtur φ non, quia ab eodem procedit priuatio,& habitus; vnde sicut per alium quis non fit hæres, vt l.captatorias, supra de testamento mili. ita nec potest fieri ex 7 hęres: quia esset exhæredatio captatoria. † Item exhæredare ab extraneo hærede instituo, est inepta locutio, vt ff.de verborum obligatio l.quidam cum filium,& ideo tex.dicit,φ talis exhæredatio non valet,d.l.3.ibi,nisi. Et hoc est verum,nisi fiat sub nomine appellatiuo hęredia, & in persona eius, vel eorum a quia bus fit exhæredatio,fundetur totus gradus:a nec refert, an pcedat nomẽ proprium,vel appellatiuum: quia ad id debemus reb ferre,quod facit rem valere,b vt infra de fideicommis.l. etiã. & 8 l peto,§.mater.ff.de leg.a.† Tertio quæro,c nunquid testamenc tũ possit incipere a gradu posteriori; & dic φ sic, nisi habeat in se vitium dependentiæ a gradu priore,qui sit inutilis effectus, vt d.l. 3.§.fin.& de iniusto testamento.l.nam & sub conditione, §. d rumpendo.& ideo hoc casu d fortius rumpit posthumus,quam iam natus: quia posthumus rumpendo locum sibi facit, & inuadit primum gradum, quem ipse facit vocare sibi,& ad sui vtilitatem; & ideo omnis substitutio rumpitur, vt d.§.rumpendo.& e ita placuit iurisconsulto,cum tamen iã natus e non rumpat, nisi dicat nullum. Item nec debet posthumus plus posse quam iam natus;sed Iurisconsultus cõsiderauit dependentiã.sed proprie loquendo, non dicitur dependere ab aliquo, quod habet existentiam illo remoto; sed illud quod ita existit,quod non potest habere existentiam, nisi cum illo.ad quod facit ff.de condictione,indebi.leg. Iul.certe Iurisconsultus considerauit, quod aliquid debet operari ius rumpendi; nemo enim rumpit ad vtilitatẽ tertij,sed sui ipsius,vt ff.de cõtraha.l.si post mortem,§.libe- 9 ri. † Quarto quæro, vtrum a re certa possit quis exhæredari? & dic quod non, vt ff.de hæredibus instituendis.l.si quis ita hæres institutus fuerit excepto fundo. & idem si exhęredet a parte quota, & non tota, quia est pro alia parte præteritus; ergo testamentum nullum,nam exhæredatione cessat ius accrescendi. cum sit mero fauore,& non odio introductum; & quia priuatio non est extendenda, nam id quod nihil est, nõ potest extenf di,vt ff.eod.l.cum quidam.f † Quinto quæro, quando dicatur 10 clausula absolute posita? Respond.quando a nullo præcedenti regitur, sed per se ponitur, quia clausula quandoque importat conditionem, ff.de conditionib.& demonstration. l.a testato- 11 re.quandoque priuationem, vt hic.† Quandoque dilationem vt l.talis scriptura,ff.de legatis primo.habet etiam naturã limitãdi,vt ff.de tritico, vino, & oleo lega.l.fi.§. cui dulcia.& de pe.lega. l.nam quod liquide, §. si cui penus. & adde quod nota. per Barto.in l.Aurelius,in §.idem quęsijt, ff.de libe.lega. Et prædig cta faciunt ad clausulas,g quæ ponuntur in rescriptis, vt extra 12 de appella. capitu.secundo requiris. † Sexto h quæro, vbi lex h clausulam referr ad omnia, vtrum possit probari contrarium ex mente loquentis glo.sentit quod non.sed tu dic quod sic,qa est quæstio voluntatis, quæ potest probari per testes tam in ascendendo vltra significationem verborum; quam in descendendo ab ipsa significatione, nisi mens forte esset contra verba omnino,vt ff.de usufruct.le.l.stalij. Nam aliud est ponere, aliud perimere,vt extra de accusatio.c.cum dilecti.potest enim peniri,nisi diceretur falsum.& facit φ no.ff.de pac.l.iurisgentium, §.quod fere.

ADDITIONES.

a Gradus. Hoc communiter tenetur,vt hic per gl.& Doc.sed Fulg. contra per illum tex.ibi,appareat tamen eum a contrario sensu.Item quia tex.in leg.tertia §.3.cum seq.ff.eod. hoc non ponit: & quia facilius præcedentia trahuntur ad sequentia, quã econtra,vt no. Doct. in l.si quis ex argentarijs, §.si initium, ff. de eden. Tene communẽ opinionem,quia apparere dicitur,eo quod non probatur contrarium, vt in an.facit l.talis scriptura, ff.de leg. primo. Item quia si quando exhæredatio facta est in medio, trahitur ad præcedentia, dicta leg.tertia, quare non ita si in fine.

Gradus. Vide Imo.in l.3.§.fi.de lib.& posthu.

b Valere. Vide Ioan.de Imo.in lege quod dicitur,& ibi dixi, ff.de verborum obligatione.

c And.Bar.Tertio quæro. An testamentum poterit incipere a gradu posteriori. vide glo.in c.2.de electio.in 6.vbi totum positum in vno ex duobus. non comprehendit nisi vnum ex duobus,quando vtrunque non possunt recte cõprehẽdere verba præcedentia: quia comprehenditur ad quod ponitur,vide tex.cap.vlt.periculum, eo.ti.& hoc vbi illud verbum secrete loquens,comprehendit verba præcedentia, s.mittens nuncium,vel epistolam quod est bene not.ex quo ponitur ad finem, vide glo.in clem.sæpe.in verbo,figura.de verb.signi.quæ dicit,quod si committitur causa de plano,summarie,& sine strepitu & figura iudicij, quod illa dictio,& videtur repetita in omnibus illis dictionibus per cap. secundo requiris, de appel. & operatur illum effectum, ac si fuisset in omnibus repetita vide cap. causam,quæ.de rescri.& ibi Dom Anto.de clausula autem in medio apposita. vide glo.in c. si. de postu.præ.lib.6.Et quod clausula in fine posita non referatur omnia præcedentia,quando non est eadem ratio,vide aliam glo.in c.statutum, §.1.de rescri.lib.6. Et de clausula in medio apposita in substitutionibus,an referatur ad præcedentia, vide Pet.de Anch.in suis consilijs,& vide glo.Insti.de rer.diui. §.item lapilli quæ dicit φ vbi orationes sunt coniunctæ clausula in fine apposita refertur ad omnia secus si non sunt coniunctæ,sed solutæ. Et hoc consului apud Regium. Statuto cauetur,φ si mutuum factum sit post decennium,non possit peti,nisi creditor interruperit præscriptionem,illud petendo in iudicio, vel extra iudicium,coram testibus. Si vero est debitum conditionale,vel in diem.purificata conditione incipitur præscriptio per citationem,vel requisitionem quod ista clausula in fine apposita,non refertur ad præcedentem clausulam positam in principio statuti.

d And.Barb.Et ideo hoc casu. No.rationem,quare in iam nato testamentum incipit a secundo gradu in posthumo autem non,& hanc conclusionem contra gl. sentit Bald.etiam in l.3.§.fi.ff.de libe.& posthum.& eam sequitur Ang.& addit quia legata pendente ex institutione,tamen institutione irrita,non irritantur legata.l.si. ff.de hæred.insti.ergo D Ioan.addit,quod proprie loquendo, lex ipsa rumpit primum gradum propter natiuitatem posthumi.l. 1.& 2.infra de posthum.hæredib. instituen.ideo aliam rationem dant in posthumo,quia hæreditas versatur in primo gradu.Sal.& Spec.quia potest non nasci: ideo si lex rumpit primum gradum, ad vtilitatem posthumi,rumpit etiam secundum;sed in iam nato hæreditas nullo modo versatur in primo gradu,quia est nullus.

e Iam natus. Vide Bald.Angel & Imo.post Bar.in l.3.§.fi. de liberis & posthum.is.

f L.cum quidam. Vbi de hoc est casus,& ibi per Doct.& hic per Petr.& alios.

g Clausulas. Ista sunt verba Cy.

h Sexto Idem tenet Bar.hic,& in l.4.§.filius,in lec.noua, ff.de libe. & posth. vbi tenet contra gl.sed Fulg. hoc conatur sustinere glo. in terminis huius legis, vbi idem erant instituti & substituti,& sic nulla ratio potuit mouere testatorem ad exhæredandum filium a primo gradu,& non a secundo.& quia si institutus non habebit a gradu institutionis, habebit a gradu substitutionis & sic nihil refert. Secundo per tex.hic dicentem,quod nulla ratio reddi potest,ergo contrarium probari non potest;sed communis sententia videtur tenenda. Non obst. primum argumentum quia unino redditur ratio,vt si a primo casu multa legauerat filio,quibus poterat merito remanere contentus, sed a secundo gradu nihil legauerat. Non obst. tex. ibi, nulla, & c. quia illud est verum in dubio. Item potest interesse magis habere ex vno gradu,quam ex alio,ut si vnus gradus est magis oneratus legatis,quam alter l.licet,ff.de leg. 1.vel pone quod probatur, quod testator noluit exhæredationem extendi ad primum gradum tantum,& contingat quod vnus ex filijs institutis in casu huius l.repudiet;certe alius non poterit venire ex gradu substitutionis,a quo filia non fuit exhęredata: nec etiam poterit venire per ius accrescendi, quia testator hoc casu videtur prohibuisse,l .pen .ff.de inof.rup. & irr. testa. & sic testamentum erit nullum,tamen hoc vltimum ita non approbo, quia non videtur prohibere ius accrescendi,quando idem est substitutus & cohæres,vt per Bar. in l.testamento,sub.tit.2.

i And.Barb.Sexto quæro.Et tene menti illum tex. pro exponentibus statuta, vide Bald.ibi.

L E X II.

1 *Factum legitime non potest haberi pro infecto.*
2 *Nepos præteritus agnoscendo,an rumpat testamentum.*
3 *Verba sine impedimento,interdum explicantur cum auxilio & fauore.*
4 *Nepos rumpit testamentum quia loco patris succedit.*
5 *Filia dotata præterita testamentum patris potest dicere nullum instituto masculo.*
6 *Filius deportati in integrum restitutus, an possit dicere testamentum nullum.*
7 *Hæreditas non potest adiri ex testamento,quod speratur rumpi præteritione.*
8 *Posthumus interim dum est in ventre,non potest dicere testamentum nullum sed natus retro rumpit.*
9 *Ius dicendi testamentum,nullum transmittitur.*
10 *Ius petendi legitimam non transmittitur.*

Si auus. Nepos pręteritus agnoscendo rumpit testamentum aui. h.d.concor.ff.de iniust.test.l. posthumo 1 rũ.§.sed si filius,ff.eod.leg.Gallus. §. licet.& l.inter cętera.† Oppo.& uidetur,φ testamẽtum aui non rumpatur; quia est legitime factum:quia quod est legitime factum,ex superuenienti casu fortuito non debet infringi,ut ff.de his, qui sunt sui, vel alie. iu.l.patre furioso.& de verborum obli.l.eastimo. Sed istud testamentum fuit a principio legitime factum,quia pater nepous fuit

fuit institutus, vt l. Gallus, §. in omnibus. versic. & ut nepote. ergo non debet morte filij irritari. Solu. ea, quę perfecta & confirmata sunt, non irritantur: sed ea, quæ sunt confirmanda bene irritantur, si superuenit impedimentum confirmationi obstans, vt ff. communia prædiorum. leg. fi. & hic. & no. quod confirmabile nihil valet sine confirmatione: confirmatio nihil valet sine confirmabili, vt ea. l. probatur. † Secundo oppo. & vr, quod nepos non rumpat testamentū, ff. de inut. testam. l. si quis filio ver. & dicemus. Sol. ibi pater nepotis decessit mortuo auo, & sic post testamentum. morte testatoris confirmatum; & ideo casus superueniens non officit testamento, hic autem pater nepotis decessit viuo testatore. † Tertio oppo. dr̄ hic, quod nepos agnoscendo rumpit sine impedimento legis Velleię. contra immo debuit dicere, quod rumpit suffragio, seu ope legis Velleię. Nam cum nepos non sit substitutus patri suo, vt uult secundum caput le. Velleiæ, ergo rumpit ex ordinatione l. Velleię. Solu. quidam concedunt cōtrarium, quod ista verba, sine impedimento, exponantur. i. cum auxilio & fauore. quam expositionē bene notabis. Alij dicunt, quod lex Velleia nō loquitur nisi in nepotib. posthumis. Tertij dicūt, quod hic nepos erat exhæredatus inter cæteros, quo casu testm̄ videbatur valere per legē Velleia. vt ea. l. & §. & bn̄ verba se habent, in fi. quod hic remouet, quia exhæredatio debet fieri nominatim, quod qualiter intelligatur, dic vt ff. eod. l. Titius. in princ. in §. Lucius. Tu teneas primam solutionem. nam hic impendere, exponitur. i. suas vices sibi. i. nepoti ex toto porrigere. † Quarto oppo. dr̄ hic, quod nepos ideo rumpit testamentum, quia succedit loco patris sui. Contra; ille, qui succedit in locum alterius, vtitur eo iure quo ille vti poterat, vt ff. ad Trebel. l. qui quadringenta. ver. nam hęres. sed filius non poterat dicere nullum, quia institutus. ergo nec nepos in locum eius succedens. Solu. succedere in locum alterius dr̄ dupliciter. primo modo per priuationem, secundo modo per transmissionem. Primo casu ille dicitur succedere in locum alterius, qui ex sua propria persona succedit amoto obstaculo, quod ei videbat̄ obstare, ff. eod. leg. Gallus, §. & quid si tantum. & hoc modo loquitur hic. Et est simile, quando moritur primus hęres habens præbendam: nam succedit sequens in locum eius, nec tamen ex præcedentis prębendam facto obligatur, a vt no. in c. fi. extra ne prælat. vic. suas per Inno. Secundo casu loquuntur cōtraria, quia quæ veniunt ex transmissione, non possunt venire nisi eodem modo & qualitate, vt ff. de reg. iu. l. in his quæ non debeo, siue hominis ministerio, siue ipso iure transmissio fiat, ut ff. de manumiss. leg. Caius. † Extra quæro b de tali quæstione. Pater filiam dotatam præterijt, & filium instituit; superuixit filius patri, & bona paterna possidet, deinde decessit dictus filius sine filijs masculis, nunc dicta filia pręterita dicit testamentū nullum, quæritur an possit Statuto c communis Perusij supposito, dicente quod filia dotata non possit venire, nec reuerti ad bona dotantis, quousque superuixerit filius masculus. Circa quod indubitanter dicendum est, quod dictū testamentum est nullum, & retro nullum fuisse apparet, quod probatur rationibus infrascriptis. Et primo sic: certū est, quod ista filia præterita dotata potest hodie dicere testamentum nullum, & hoc voluit statutum, quia solum voluit eam excludere a bonis, quousque masculus superuixerit, & sic eo mortuo eam admittit: quia prohibitum ad tempus, post tempus videtur esse permissum, vt l. Imperator, ff. de post. Sed si ita est, quod hodie non potest dicere nullum, nisi dicatur retro nullum, vt probabo. ergo ex mēte statuti est, quod retro fuerit nullum. Hoc sic probo; ille præteritus non potest dicere testamentū nullum qui tempore mortis non debebat de necessitate institui, vt ff. de inut. test. leg. si quis filio exhęredato, in princ. Si ergo dicerem dictum testamentū viuo filio esse aliquid, & per consequens filiam tempore mortis non fuisse necesse institui: ergo hodie non rumperetur testm̄, vt d. l. si quis. in princ. Cum ergo hodie filia dicat nullum, ergo de necessitate habet præsupponere, quod hodie apparet eum fuisse talis conditionis, quod tempore mortis debebat institui. † Pręterea hoc apparet per glos. leg. Gallus, §. & quid si tantum. vbi si filius deportati post mortem patris restituatur in inte. tamen non dicit testamentum nullum, nisi restituatur ex causa, quæ retrotrahatur, vt ibi patet in fi. gl. Aut ergo ista filia dotata incipit esse habilis post mortem filij ad succedendum ex causa, quæ nō retrotrahitur, & non possit dicere nullum; aut ex causa quæ retrotrahitur, & tunc constat testamentum retro fuisse nullum, & istæ rationes de necessitate concludunt. Prætere † ex eo testamento, quod speratur rumpi ex causa præteritionis, non potest adiri hæreditas, nec suus hęres existere, vt ff. de acquir. hæred. l. cum quidam, §. quod dicitur. sed istud est huiusmodi: quia si contingat filium decedere sine filijs, filia pręterita superstite testamentum istud rumpitur: ergo filius masculus ex eo testamento nō potuit hęres esse. ergo concluditur de necessitate, quod dictum testamētum retro fuit nullum, saltem ex ea ratione, quod ex dicto testamento non fuit adita hæreditas, nec suus hæres extitit. † Præterea prædicta probātur per casus similes. primo de posthumo præterito, qui non potest dicere nullum quousque est in ventre. tamen natus retro rumpit. Item in filio capto ab hostib. præterito, qui non potest dicere nullum, quousque est apud hostes, tamen reuersus rumpit retro, vt iura dicūt. Prætereahoc videtur quasi in his terminis expressum, ff. de bonorum possessione secundum tab. l. æquissimum. circa prin. ibi, ea spectandi ergo, &c. vbi dicitur, quod quandiu superest aliquis, qui possit venire per contra tab. non debet venire aliquis per secūdum tab. sicut dicit ista tutū, quod quandiu superest masculus, non veniat fœmina Mo d do pone, d quod illi, qui possunt venire per contra tab. sunt exclusi morte, vel alio modo. certe tunc instituti venient per secūdum tab. non vtex nunc confirmetur testamentum, sed tanquam retro testamentum valuerit, ergo virtus istorum verborum, quamdiu &c. interim suspendit, e tamen postea retro fingit, secundum Bart. qui ita consuluit de verbo ad verbum. & per hoc cōcludit. Bar. quod clausula, si non valet iure testamenti, non valeat iure codicillorum, quæ, erat in prædicto testamento apposita, tanquam retro non habeat operari suum effectum, prout dicam in auth. ex causa. cui ego f contradicebam omnino, dum essem aduocatus partis aduersæ, quod dicta clausula nil poterat operari; quia illa conditio, si non valet, &c. nunquam fuit impleta viuo filio masculo, sed demum eo mortuo. & ideo fideicommissum conditionale interim non transmittit, vt l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel. & no. in l. cum filio, ff. de leg. 1. & infra de his, cui ante aper. tabulas, l. 1. dicebam ergo, quod dictum testamentum erat nullum ex nunc. i. post mortem filij, non retro, super qua quæstione Rayn. de For. & collegium Senense consuluerunt, quod dicta filia nihil poterat petere, nec nullum dicere, quod tēpore mortis patris, & tempore aditæ hæreditatis per filium masculum se inuenit exclusam ex forma statuti; & nūquam potest redire ad ius dicendi nullum, nec de iure ciuili, nec de iure prætorio, quia inuenit hæreditatem alteri applicatam, argum. supra de secun. nup. l. in quibus. nullitas enim nisi insit tempore mortis, confirmat testamētum inexpugnabiliter, vt d. l. si quis filio. & ideo in tota l. Gallus, non considerat, nisi quis procedat tempore mortis testatoris. Nā si tunc iuris obseruantia non deficit testamentum inexpugnabiliter valet; & in hac parte non fuerunt secuti, consilium Bar. sed præcise consuluerunt contra partem meam, g sed collegium g Florentin. consuluit pro parte clientulę meæ. & quod ipsa succederet in dimidia, dicta clausula non obstante & idem consuluit recolendę memorię D. Fran. Tigri. de Pisis. Et respōdebat ad leges cōtrarias, quod ista filia erat hæres anomala, & cōcedebat quod hæreditas tota fuerat ad filium applicata, sed nihilominus ex dispositione legis municipalis pro parte dimidia euinci poterat, filio masculo mortuo sine liberis. Nam hoc non est nouum, quod ex dispositione legis vnus incipiat, alter desinat esse hæres, vt no. ff. de vul. subs. in l. in substitutione filij. & Insti. de eo, cui liber. cā bo. addicun. in fin. Nam statutum excludit regulas iuris cōis, excludendo filiam ad tempus vitæ fratris, sed postea includendo & reintegrando ipsam ad successionem, ar. ff. de lega. 2. l. statuliberum, §. Stichum. vere ergo filius fuit interim hæres insolidum ex testamento, & non filia sed mortuo filio redit ad causam intestati ex præteritionis defectu; & sic cā finalis,

ADDITIONES

a Obligatur. Vide Bal. in l. emptorem, sup. loca.
b Extra quæro. Not. q. de qua p. Bar. in l. fin. ff. ad Tertu. cum concord. & scripsi post Imo. in l. ei, qui soluendo, ff. de hæred. instituen. & hic in meis reportatis.
c Statutum. Vide Bal. in auth. si quis, sup. de nat. lib.
d A. B. Modo pone. Et de ista q. vide Bar. & Bal. in l. si quis posthumos, §. si filium, ff. de liber. & posthumis & l. 1. ad Treb. Bald. Ange. & Io. de Imo. in l. Gallus, § & quid si tantum, de liberis & posthumis. & plene Bald. in l. si quis filium, supra de inoffi. test. & l. in quibus, de secun. nupt. vbi singulariter limitaui dictum statutum. vide Bal. in l. fi. ff. ad Tert. & in l. in substitutione, ff. de vulg. & pup. & in l. Titius, ff. de excu. tut.
e A. B. Interim suspendit Sal. hic recitat Bal. de verbo ad verbum, & nihil vltra dicit & sic videtur cum eo transire.
f A. B. Cui ego. Pro opi. ista facit, quia licet quis semel hæres non possit desinere esse hæres, vt in l. & si sine, §. sed quod Papi. ff. de min. verum est de iure prætorio, sed de iure ciuili potest desinere esse hæres, ut in Authē. de hæred. & fal. §. si quis autem, colla. 1. l. ex facto, ff. de hære. insti. in auth. hoc amplius, C. de fideic. & in præalle. §. in omnibus. & per hoc infertur ad istam quia tenet Ang. in præalle. §. si quis autem. tamen intellige, quod pater ab intestato decedit alleg. l. in tempus, ff. de re milit. Et cum hodie accurate inquirerē, reperi Bal. in c. 1. §. fin. in tit. Episcopum, vel Abbatem. in usi. feu. ubi tenet idem quod hic. & allegauit tex. in l. 1. ff. de pet. hær. Postremo uide Ange. in l. 3. ff. de pet. hæ. præall. ubi dicit illum tex. facere michi rem de iure pro opi. Bar. ideo tene menti. uide Ang. in d. auth. hoc amplius & in d. §. si quis autem non implens.
g A. B. Sed collegium. Not. esse dandum hæredem anomalum. uide Bal. in l. si cuius filium, supra de inoffi. test. & gl. sing. Inst. de eo cui lib. cau. bo. a. ti. prope fin. Sed quod sit hæres, uide gl. in §. in omnibus. in Auth. de hære. & Fal. & ... gl. ff. de acq. hær. in l. pro hærede, §. Papi. in gl. in uerfi. nomen. nec dicit quod est hæres quo ad nomen. & bene facit in simili glo. sing. l. licet. supra de pac. Bal. in d. §. ... et illam gl. sing.

finalis, quæ in medio tempore obstitit mulieri, deficit per mortem masculi, ita q fœmina potest succedere sine obstaculo vt ex nunc, i. post amotione finalis obstaculi: quare consilium Domini Ray. non placet, quia nos sumus in materia statuti, nō in simplici materia iuris communis. Item consilium Bar. nō placet, quia sequeretur, q interim masculus non esset hæres, & qd non posset agere, nec conueniri: vel posito q possit conueniri per l. vlt. ff. de peti. hær. tamen agere non posset, vt ibi not. & l. t. 9 §. apud Iulianum. ff. deposit. † Secundo sequitur videre, nunquid hæc filia interim decedens trāsmittat hoc ius dicendi nullum ad suos liberos? & vr q non, nam istud ius dicendi nullum est interim conditionale, seu in diē certam: ergo non transmittitur, vt ff. de condi. & dem. l. heres meus, & l. quibus diebus, §. a quidam Titio. Nā iu a dixisti, q filius interim est efficaciter hæres, ergo filia nō habet ius deliberandi, [illegible] & oportet dicentem nullum, alterum ex prædictis [illegible] habere, vt no. J. de repud. hære. l. suus. Si ergo nihil hab[illegible], nihil transmittit, vt inf. de iure deliberan. l. cum antiquioribus. & ita dicendum tenet Bar. in l. fi. ff. ad Trebel. Sed contraria [illegible] vr [illegible], si tu teneas aliam opinionem Bart. q testamentum fuerit retro nullum. Nam est b casus legis, q transmittit b licet decesserit, antequā puruerit, de c nullitate agere, vt ff. de lib. & posth. l. si a primo. c † Si autem 10 tu teneas, q testamentum interim valeat cum effectu, non fieret transmissio iuris dicendi nullum, sicut cum decedit posthumus viuo testatore, qa tale ius non est adhuc in potentia effectuali ad aliquid: dubitatur tñ de legitima, vtrum saltem transmittat ius petendi legitimam. Et vr q sic, vt no. s. de inoffi. test. l. si quis filium. In contrarium videtur, q cum interim filia sit d exclusa, d nec iure ciuili nec iure prætorio habet quid interim transmittatur, vt ff. de bon. poss. l. non est ambigendum, § fi. nisi dicatur, q legitima sibi debetur etiam interim, licet non possit petere [illegible] fratris: nam statutum non priuat eam prædicte, sed imponit ei temporale silentium, & nō intendit aliud statutum facere, nisi q fœmina non agat contra masculum: interim ergo fœmina habet ius in habitu, sed non in exercitio, & ad transmittendum sufficit ius in habitu habere, vt d. l. si quis filio. & facit ff. de contratabu. l. illud, §. fi. & ff. ad Syllan. l. si quis in graui, §. fi. cum l. seq. [illegible] enim ista legitima censetur æs alienum: & ideo æqua opinio vr, q transmittatur in posteros ab ea interim decedente, quia ius commune defert, & statutum nō aufert, sed suspendit ad tempus. & licet tempus sit incertum, non debet haberi pro conditione, sed pro dilatione fauore filiæ, argum. infra quando dies leg. ced. l. ex his verbis. & quod not. ff. ad Treb. l. Seius Saturninus. & ita de facto fuit cōsultum per quosdam Doct. subtiles: communiter tamen Doct. contrarium opinantur, quia iura, quæ competitura sunt alicui per mortem alterius & non ante, siue sint vniuersalia, siue quasi vniuersalia, siue simpliciter e particularia interim non recipiunt transmissionem. e Item nō vr posse negari, q ista sit similis mortis causa captioni, & talia iura nisi sint certa, non transmittuntur, vt infra de cadu. toll. l. t. §. si autem aliquid. & §. fi.

ADDITIONES.

a Nam tu. Sal. hic dicit idem, quod Bal.
b Transmittit. An ius dicendi nullum transmittatur, vide Bald. & Doct. in l. filio præterito, ff. de iniu rupto, & irrito testa. cum concor.
c L. si a primo. Ad illum tex. vide, quod ibi non dr, q filius decedens, antequam institutus in primo gradu repudiet, transmiserit ad hæredes suos ius dicendi nullū, etiam quo ad gradum substitutionis, a quo erat præteritus. in mo in casu illo succedent ab intestato illi, qui sunt proximiores testatori tempore, in quo testamentum destituitur, i. pe quo institutus in primo gradu repudiat. l. si quis posthumos, §. si filium, ff eo. & quod non transmittat, est casus in l. si posthumus a primo. ver si itaque. ibi dum tex. dicit, ad legitimos hæredes pertineat hæreditas. & gloss. in vers. legitimos. dicit, s. testatoris. & Bal. ibi reputat no. & idem probat tex. in ver. nam & cum duob. dum tex. dicit, posthumus excludatur. quod exponit Dy. & Bar. ibi. s. post mortem posthumi.
d Exclusa. Vide Sal. in l. scimus, in prin. in 1. q. sup. de inoff. test.
e Transmissionem. L. quibus diebus, §. quidam Titio, ff. de cond. & dem.

LEX III.

Si quis filium. Interpretatio non debet fieri ad literam, sed ad sensum, quia sensus ver-
1 borum præualet. h. d. † Nota quod interpretatio dicitr pluribus modis. vno modo dr, i. expositio vocabuli, sicut interpres dr ille, qui dat intelligere verba, seu idiomata diuersarum linguarum, vt ff. a de verborum obl. a l. [illegible] in fin. & hoc modo sunt interpretes illi, q transferunt verba de [illegible] in Latinū, vt ff. de excusat. tuto. l. t. & dr interpres is, qui vnam linguam exponit per alteram, vel vnam linguam transfert in aliam. Secundo modo dr interpres ille, qui verba exponit ad verum intellectum, ponderata potius ratione, quam cortice & superficie vocabulorum, vt ff. de leg. l. si de interpretatione, & l. 2. ff. de ori. iu. Tertio modo dr interpretatio adhæsio intellectus ad literam, & ista nunquā tñ valet, qd ratio non præponderet, vt hic. Quarto dr interpretatio modus significandi, attributus dictioni ab intellectu: vt q hoc nomen assis, significet totam hæreditatem, vt inst. de hæredib. insti. §. hæredias. Quinto modo dicitur interpretatio, disputandi subtilitas, quæ prudentium authoritatem exigit, vt ff. de lib. & posth. l. cū quidam, de vulg. & pupil. substitutio. l. in substitutione, & de ori. iu. l. 2. §. his legibus latis, & ista interpretatio diuiditur, quia alia est restrictiua, alia extensiua, vt dixi in l. omnes populi, & facit a quod no. in l. t. §. qui operas, ff. ad Tert. † Scias ergo, b quod in l. b nostra ponitur interpretatio pro rudi expositione, sensus autem accipitur pro vera expositione magis ad intellectum, q̄ ad corticem verborum, sicut 2. q. 1. ca. Marchio. Et ideo interpretatio est commune nomen quod ad omnem expositionem adaptari po-
3 test. † Scias tamen c quod si statutum remouet interpretationē, remouere, intelligitur de extrinseca, quæ potest circumscribi: non de intrinseca, sine qua non potest scena duci, vt ff. de condi. & dem. l. in his. Sed quare hic, hæc dictio, alienus, inducebat du-
4 bitationem? Resp. † quia alienus, idem est quod extraneus, seu d aliengens, in quo inepta est exhæredatio. d ad hoc ff. de Carb. edi. l. t. §. idem ait. sed tamen contrarium est ponderata mente
5 testatoris, vt hic. † Vltimo no. e arg. q statutum potest facere de e ciue forensem propter delictum.

ADDITIONES.

a A. B. Vt ff. de ver. obl. Et illum tex. no per Bal. dici esse vnicum in iure, in l. directa, inf. de t[illegible] sta. mil. & Moderni faciunt magnum festum in d. l. 1. §. fi. sed habes similem. quam allegat Ang. in auth.
b A. B. Scias ergo. No. q statutum excludens interpretationem, intelligitur de extrinsecas: de intrinseca autem non potest. Item singulariter no. quod statutum remouens appellatione ab interpretatione, est nullum, vide Bald. in l. 2. post princ. ff. de ori. iur. Et no. quod faciens contra interpretationem legis, videtur facere contra tex. est no. in l. ita fidei, post prin. ff. de iu fis. & vide quæ no. in l. precib. sup. de impu. & de ista interpretatione vide quæ no. in l. si § in computatione, de iur. delib. & vide Bal. in rub. sup. de prob. & in l. G[illegible] §. quid si in ff. de lib. & posthu. & gl. ord. secundum [illegible] in l. 1. ff. de orig. iu & tu vide aliam in Auth. quib. mo. na. effi. legi. in prin. in ver. corrigimus. & vide gl. & tex. & Ang. in auth. de non al[illegible]. §. 1. in ver. emendamus, corrigimus [illegible] ur. vide tex. in c. super q dr off. del. g. vbi aliud est supplere & corrigere & aliud interpretari, & declarare qd est no. pp statuta. vide quod hr in c. ex parte, la vlt. de verbo sign. & c. cum dilecti, de accusat. vide Bal. in l. 2. sup. de res vendi. vbi hoc non dicit. Sed Barto. in l. 1. §. lex fal. ff. ad legem Fal. dicit, sic vidi allegare. vide Bal. in l. 2. C. de pa. qui si. distr. & ipse dicit in l. commissoriæ. C. de pac inter emp. & ven. & quæ remisi ad Bar. in l. omnes populi, vbi vide Bal. de iust. & iure.
c Scias tamen. Si statutum remouet omnem interpretationem, vide Bar. in l. oēs populi, ff. de iust. & iu. Sed quid si vtitur his verbis. & hoc statutum sit præcisum, vide Bar. in l. 2. [illegible] de exe. rei iud. & Bal. in d. l. omnes populi. Et quid si statutum non debet recipere subauditionem, sed debet intelligi secundum proprium & vulgarē intellectum, vide Bal. infra l. prox. in prin. in prima col.
d Exhæredatio. Hoc videtur contra tex. in ver. filius.
e A. B. Vltimo no. Vide quæ no. in l. si Rufinus. sup. de test. mil.

LEX IV.

Statutum

23 *Statutum primum non potest corrigi per secundum.*
24 *Statuti verba proprie debent intelligi.*
25 *Statutum quod disponit ex testamento, non habet locum ab intestato.*
26 *Ius rumpendi & ius succedendi sunt diuersa.*
27 *Suus præteritus, quare ipso iure rumpit testamentum.*
28 *Argumentum de parte ad totum, est in iure ualidum.*
29 *Edictum alteri aperit, qui sibi non proficit.*
30 *Statutum quod suus præteritus rumpat testamentum, introductum est fauore masculorum.*
31 *Præteritio eorum quibus non debetur legitima, non uitiat testamentum.*
32 *Testamentum non potest dici nullum ab eo, qui non habet dominum.*

Maximum. Masculi, & fœminæ equaliter succedunt, & debent nominatim exhæredari, alias non valet exhæredatio. & eodem modo dñt nullum, & ptr atab. petunt. & idem in filijs, & nepotib. natis. & nascituris. h.d. & ponit sea vitia, quæ recidit ad æqualitatem reducens sexus, & gradus natos, & nascituros. † No. primo, q̄ habilis ab intestato, est habilis ex testō: quia testator magis exprimit dictum, a lege, quā dat de nouo, in suis loquot. ut i. nihil, J. pro hærede. Secundo nota q̄ inter filios, & nepotes debent iura paria obseruari. Et hæc facit ad qōnē. n. Statuto cauetur, q̄ filia fœmina non succedant exstantibus masculis: modo filia decessit viuo patre, relicta nepte, quæritur vtrum dicta nepus succedat auo simul cum masculis? & vr̄ q̄ sic, quia † sicut se habet forma testi, sic se habet forma legis, vt in Auth. de nup. §. disponat. Sed si pr̄ in testō exhæredat filiam, & neptem in testō præterit: si præmoritur filia, neptis testm̄ rumpit, vt s̄. eod. l. 3. ergo idem dicendum est in dispositione statuti, quia verba statuti, & legis æquiparantur, vt ff. de manu. l. lecutus hac lege. & ff. de ma. testa. l. si ita fuerit, §. si. dicamus ergo, quod illa neptis tanquam a statuto præterita, succedere debeat. In contrarium videtur, quia præteritio legis, tinet præteritio nulitis pro exhæredatione debet haberi, vt sup. de test. mil. l. si eum vel in utero. in fin. Solu. quandoque † statutum disponit de filia excludenda fauore masculorum, & tunc tale statutum videtur habere duo capita, vnum caput est inclusiuū masculorum, aliud caput est exclusiuum fœminarū. Ex primo ergo capite, quo masculi includuntur, cęteri videntur exclusi, ita quod nulli descendentes ex filia, siue masculi, siue fœminæ, possunt succedere, quia inclusio vnius, est omnium aliorum exclusio, vt ff. de le. 1. l. quod in rerum, §. si quis post. & iste ablatiuus, exstantibus masculis, a lege prolatus, tacitam dispositionem habere videtur. videlicet q̄ illi masculi de quibus statutum loquitur, succedant cum in eorum fauorem lata sit lex, argumē. de secun. nupt. l. cum alijs. & l. generaliter. §. in his. & ff. de leg. 3. l. fidei commissa. §. cum esset. ff. ad leg. Fal. l. in ratione. §. tametsi. nam. & hoc alibi contingit, q̄ † verba conditionalia rediguntur in dispositionem ex mente legis, vt ff. de ope. lib. l. si ita stipulatio. nec est simile de testamento. quia quo ad neptem præteritā non est seruata formæ testandi, quæ ratio cessat in dispositione legali. Præterea cum ratio statuti sit fauor agnationis, quinimo fauor publicus conseruandarum familiarum, & tandem ratio sit in excludenda nepte maior, quam in excludenda filia, ergo idem debet intelligi statutum in nepte, quod in filia, argumen. ff. ad Macedo. l. filium habeo. nec debet esse melioris condōnis neptia quam filia, argu. J. de bonis mat. si viua matre. Præterea ista nepus descendit ex persona inhabili, ergo non succedit, nā si statutum excludit radicem, ergo quicquid ex ea oritur, videt̄ exclusum. vt in vsib. feudo. tit. 1. §. hoc autem notandum. hoc tenet Cy. J. quæ sit longa consue. l. 3. in fin. & Bar. ff. ad Tert. l. 2. §. videndum. Non ob. ff. de contratab. l. 3. §. si emācipatus, quia ibi loquitur in exhæredatione, quæ prouenit ex delicto. & ex odio personali: hic autem *b* loquimur in exclusione, in qua non consideratur persona. sed natura, vt in l. nostra ibi, quasi naturæ accusatores existunt, sed in huiusmodi natura exclusa participat neptis. sicut mater eius, vt s̄. tit. 2. l. fin. & s̄. de natu. liber. l. fin. & idem dico si ex tali filia superesset nepos masculus, nam mutato in eo sexu, nō mutatur tamen ratio exclusiua, cum non possit venire nisi tanquam matris imago, argum. s̄. de coll. l. illam, §. penult. Sed mater *c* inuenitur exclusa, ergo tota linea, quæ ex ipsa descendit, quia nisi in capite principium sumat, vlterius procedi non potest, argu. ff. de actio. & obli. l. quæcunque gerimus. Item facit ad aliam quæstionem. Statuto cauetur, q̄ si quis decesserit ab intestato relictis filijs masculis, vno, vel plurib. & relicta filia dotata, talis filia seu filiæ, quæ dotatæ fuerint in bonis patris, amplius non petant. Item alio statuto cauetur, q̄ verba statutorum *d* intelligantur secundum proprium. & vulgarē intellectum absque subauditione, vt interpretatione aliqua. Modo contingit, quod quidam decessit intestatus relicto nepote ex filio præmortuo, & relicto alio nepote ex filia dotata præmortua: dubitatur an dictua nepos ea filia excludatur, & quæstio ista stat in duobus punctis. Et † primum punctum est, an beneficium datum filio trahatur ad nepotem, posito quod statutum recipere interpretationem iustam, & rationabilem. Secūdum punctum est an cum per aliud statutum sit dispositum, q̄ verba statuti intelligantur proprie ad vulgarem intellectū absque alia subauditione, vel interpretatione, vtrum appellatione filij contineatur nepos de vero & proprio intellectu, an per fictionem? Has quæstiones disputauit Iac. But. & arguit ad partem negatiuā, q̄ nepos ea filio nō habeat istud beneficium quod sic probatur, verba statuti debent proprie intelligi, sed de propria significatione filius non includit nepotem, † ergo iste casus est omissus a statuto, *e* & sic stabimus iuri communi, ff. solu. matr. l. si vero, §. de viro. nam quoties cessat ius municipale, ad ius cōmune est recurrendum, vt ff. de sepul. viol. l. 3. §. d. ius. extra, de consue. c. cum dilectus, q̄ autem nomine filij non includatur nepos, patet ex nomine, quia † quæ differunt in nomine appellatiuo, non sunt idem, vt ff. de leg. 1. l. si quis in fundi vocabulo. Patet ex genere, quia prima gn̄tio est filius: secūda generatio est nepos, vt in Auth. de non alie. §. emphyteusim. Patet ea prima, quia si nepos, a linea prima nascitur, per se originem sortitur, vt ff. ad muni. l. assumptio. Patet ex persona, quia persona propria est anima, quæ est formalis pars hominis, nam alia est anima patris, alia anima filij, & hoc ea uā manifestum est, vt patet. † Quinto patet: ex consequentibus omnia prælibata. vnde ingratitudo patris, nō est ingratitudo filij, vt ff. de iure patro. l. diui fratres. de Sena. l. emancipatum, §. fi. ff. de interd. & relega. l. 2. & de contra tab. l. 3. §. si emancipatus. & priuatio filij non est priuatio nepotis, ff. eo. l. Gallus. §. & quid si tm̄. & ff. de acqui. hær. l. qui in aliena, §. interdum. † Præterea cui non competit diffinitio, nec diffinitum. sed diffinitio filij hæc est, filius est generatio prima. sed hæc diffinitio non competit nepoti. probo maiorem, nam filius diffinitur, qui ex viro & vxore nascitur, sed dictio, ex, causam immediatam denotat, ergo nepos proprie filius non est, quia non nascitur ex vxore, sed ex nuru, vt ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. filiū. Huic accedit vulgaris opi. cui debet stari, vt ff. de fun. instru. l. cum de lanionis, §. asinam. nam † significationes vocabulorum vulgus adinuenit, vnde dicunt Grāmatici, quod ignorantius, iuxta vulgare ponamus ad hoc ff. de leg. 3. l. librorum. §. quod tñ Cassius, significationes enim vocabulorum, sunt aut de iure naturali, aut gentium, aut de iure ciuili, aut de iure consuetudinario. Primum patet ff. de capit. dim. l. tutelas. in prin. Secundum patet ff. de iust. & iur. l. manumissiones. Tertium patet ff de vulgar. subst. l. verbis ciuilibus. Quartum patet ff. de ver. sig. l. tugurij. & l. vt Alphenus. Accedit etiā, quod dicit Boetius, q̄ † diffinitio essentiam, descriptio intelligentiam rei claudit. sed aliter describitur filius, & aliter describitur nepos: ergo per vnum non includitur alter. & confirmatur hoc expresse ff de excu. tut. l. 2. §. nunquam. n. & facit quod not. Insti. qui da. tu. pos. §. si. Præterea tex. dicit expresse, q̄ appellatione filij, nepos cōntinetur ex interpretatione. q. d. non ex significatione proprie & stricte sumpta pro vocabulo, vt ff. de ver sig. l. iusta interpretatione. † In 3ᵐ um, q̄ appellatione *f* filij proprie loquendo, intelligat̄ nepos, probat̄ ff. de ver. sig. l. liberorū. Nā proprius sensus vocabuli est ille, quē ei lex dat, non quē vulgus imperitum assignat. Secundo hoc probatur, q̄ totum signat pprie quamlibet eius partē, sed nepos est pars filij, vt ff loc. l. sed & addes, §. si quis mulierē, J de agri & cē. l. cū lei nus, lib. xi. & s̄. de impu. & alijs subst. l. si † Præterea nomen filius, profertur interdum respectu gradus, & tunc non cōtinet nepotem, vt J. ad Treb. l. iubemus. Interdum respectu affectionis determinatæ, & idem, vt ff. eod. l. Gallus, §. quid si. s. Interdum

---

ADDITIONES.

a Statuto. Dixi post Bart. in l. 2. §. fi. ff. ad Treb. & vide infra.
b Hic autem. Vide Bar. in l. liberorum, ff. de ver. sig.
c Sed mater. Vide hic per Sal.
d Statutorum. Vide supra & cum Ia. But. in hac q. transit Pe. de Anch. in c. canonum statuta, in fi. pe. q. extra, de const. & vide Bal. in l. scimus, in prin. 17. q. sup. de inof. test. & in l. si vero, §. de viro, ff sol. mat.
e Statuto. Facit ad no. per Bar. in l. omnes populi, in 6. q. prin. ff. de iust. & iure. & qd̄ dixi post Bal. in l. apud antiquos sup. de fur. Io. An. in addi. Spec. in rub. de suc. ab intest. facit mentionem de illa distinctione Ia. But. & cum eo transit.
f And. Bar. In contrarium, q̄ appellatione. No. q̄ appellatione filiorum veniunt nepotes. vide Bal. in l. Gallus, §. quid si tt. vbi copiose loquitur, vide ibi Io. de Imo. vbi etiam pulchre loquitur Bal. in l. q̄ vero, ff. de leg. in l. in quibus. C. de secun. nup. l. quisquis, C. ad leg. Iul. ma. ie. in c. 1. §. 1. qui feu. da. pos. glos. in c. ad extirpanda. s. de fil. presby. & in c. Apostolica, 8 q. 1. & in c. 1. de ver. sign. & in cle. 1. de bapt. & Do cto. in rub. inf. de his, qui par. ue occi. & in c. 2. de poen. Lud. Roma. in consil. 126. & 244. Bal. in suo cons. incip. Testator habet fratrem, & ibi consuluit, quod si lego filio fratris mei, venit nepos ex fratre. & Albe. de Rosa. in suo tract. statuto. in 2. parte, quæst. 106. Nelles suo cons. 111. & cōs. 209. (Y. consil. 69. Pau. de cast. cons. 172. inc. præsens casus. Dom. P. r. in c. 1. de con. tit. in rep. in vlt. char. & Bald. & Ang. in l. 1. C. de cond. inser. & etiam ibi vide in recoll. Dom. Flo. & Ange. in l. etiam, ff sol. mat. & ibi Moder. vide Bal. Ang. Io. de Imo. & Moder. in l. filiusfa. §. diui. de leg. 1. d. Abb. consi. 76. Bal. in l. veteris, sup. de in ius vocan. & in l. si vero, §. de viro, ff sol. mat. Lud. Rom. consi. 247 vide Dom. Pet. consi. 137. & consi. 375. incip. diligenter.

terdum respectu naturæ, & tunc ꝯtinetur nepos, vt d.l. tutelas, sed in dubio vr̄ proferri respectu naturę, vt sup. de his, qui ve. ęta. l.si. quia dispositio legis regulatur sm̄ rōnem, non sm̄ affectum animi. ergo & c. ar. s̄. ia. er. l. fi. Et hanc partem tenuit Iac. But. ꝙ appellatione filij contineatur nepos de proprietate, & natura sermonis, & ideo determinauit pro nepote ex filio concludendo, 14 hoc etiam firmauit alia rōne, quia † priuilegium a filij trāsit ad a nepotem, vt j. de qō. l. diuo Marc. cum nepos succedat in locum patris sui, vt s̄. eo. l. 2 & hæc est conclusio Dom. Iaco. But. in primo puncto. Sed Bar. in l. liberorum. ff. de ver. sign. dicit, ꝙ appellatione filij, nepos non continetur ex vera & propria locutione, sed ex quadam benigna interpretatione, nihilominus tñ fatetur, ꝙ priuilegium filij porrigitur ad nepotem, cum statuta iure cōmuni recipiant passiuam interpretationem & iura communia hoc volunt, quod beneficium patris descendat in filium, vt inf. qui pot. in pig. ita. l. assiduis, & no. in l. dabimus. ff. de priui. cred. sed certe ista ratio non multum cōcludat, nam priuilegium, qđ ius tertij absorbet, cocessum filio, non transit ad nepotem, quia vr̄ concessum limitate respectu personæ, vt ff. de ritu nupt. l. non solum, §. si puellæ. sed vbi ex tali priuilegio nullus lęditur, bene fit transitus, quia latior fit interpretatio, cum tractetur de mero 15 fauore, ar. s̄. de præc. Imp. off. l. rescripta. Præterea † istud statutum corrigit ius cōe, ergo non habet locum, nisi in casu & persona expressa, vt no. sup. de sacros. eccle. auth. quas actiones. sed Iac. de Are. disputauit illam quæstionem, & tenuit quod nepos includeretur non ratione vocabuli, vel significatione eiusdem, sed ponderata mente statuti, nam cum ratio & mēs idem sint, vt no. Dy. in c. fi. de reg. iur. lib. 6. sicut in homine, idem est ratio, mens & intellectus, sed ratio statuti est vt agnatorum salua sit dignitas, vt ff. de vē. inspi. l. 1. §. quamuis, & j. de quęstio. l. super statu. & quod no. per Cy. inf. de adul. l. publico. sed hæc rō magis vrget in nepote quam in filio, nam per nepotem generatio augetur, & magis memoria conseruatur, vt ff. de verb. sign. l. pronunciatio. ergo statutum debet intelligi de vtroque; nam quos ratio cōnectit, non debet iuris dispositio separare, vt s̄. de diuer. rescri. l. 1. & j. si vnus ex plurib. appella. l. 1. ff. de lib. leg. l. si is, qui duos b ff. de excusatio. tu. l. non solum, b §. qui primipilum. ibi dr̄ dicit, recte adaptans omnibus similib. capitulis, &c. Sed Bart. dicit, ꝙ determinatio sibi placet, non tantum per rationem prædictam, quantum de ratione dicti statuti non apparet, quia non est expressa in statuto, sed ista ratio Bar. mihi nō placet, c quia † quan- c 16 do certa est ratio legis, licet tacita, tamen potest argui ex ea, tanquam ex finali causa, vt ff. de re mili. l. milites agrum. in prin. tūc autem est certa, qñ sola ipsa reddi pt̄, vt ar. ff. eo. l. nominatim. ibi dum dicit si modo vnicus sit. & ff. de fun. instr. l. fundus, qui locatus. & ff. de optio. leg. l. si optio. 1. respon. sed quando ratio statuti esset dubia, d vel congrue reddi non posset, tunc ex tali rōne d non possumus arguere, quia non est necessaria, sed magistralis, iuxta no. s̄. de leg. l. 1. Ex prædictis ergo apparet, ꝙ Ia. But. determinat, ꝙ nepos contineatur appellatione filij, ea vero & ꝓprio intellectu attributo huic nomini, filius, per legem. Item per cō- 17 suetudinem loquendi: nam † consuetudo auorum est nepotes, filios appellare. & procedit ex dictamine naturali. id autem, qđ est ex dictamine naturali, est vere & proprie, quia nil est ita verū, sicut natura, quæ nescit mētiri, pro hoc tex. in d. l. liberorum. ibi 18 dum dicit, natura nos docet. † Præterea filius dicitur, & exponitur a phylos, quod est amor, sed ita diligimus animo ardenti nepotes, sicut filios, ergo nepos vere & proprie dicitur phylos, siue filius. sed Bar. determinat, quod vere & proprie nepos non dicitur filius, illi enim vere & proprie dicuntur filij, qui primi existunt in ordine nascentium, vnde ille vere & proprie est filius meus, qui nascitur ex me & vxore mea, & non alios, nam si essent idem, quare haberēt diuersa vocabula? vt j. de cod. l. si idē, Præterea per legem nostram apparet, quod alia erant statuta in filijs, & alia in nepotibus ad idem s̄. de col. l. illā. & Inst. de hære. ab intest. §. sed cum vetustas. Quare dico, quod aut statutum e e de filio excludendo, est tale, quod non recipit interpretationem, nisi expositiuam & vulgarem, & tunc non includit nepo- 19 tem, quia † nepos proprie & uere non est filius sui aui. aut tale statutum recipit interpretationem, & tunc nepos includitur, dico autem, quod recipit interpretationem, nisi sit expresse prohibita quia talis interpretatio venit ex mēte, id est, ratione eiusdem statuti, & ideo non dicitur extendi, sed intellige, vt dixi plene sup. de fur. l. si quis seruo. & hoc quo ad nepotem excludentem, qui nascitur ex masculo, sed in nepote excludendo, qui nascitur ex fœmina, dico omnino ipsum excludi, etiam si statutum nullam reciperet interpretationem, quia hoc non est vi interpretationis statuti, sed per viam rationis, quia nascitur ex inhabili materia, nam mater eius, a qua sumeret formam succedendi, sicut sumit originem nascendi, est inhabilis & aliena, ergo & quicquid ex ea sequitur, argu. sup. de lib. & eorum lib. l. 2. Alij dicunt, quod exclusa filia, quia fœmina, non excluditur nepos masculus ex ea, quinimo apetitur nepoti via, tanquam matre ciuiliter mortua tempore mortis aui, arg. ff. de contratab. l. 1. §. fin. ff. de acqu. hær. l. qui in aliena, §. interdum. de interdi. & rele. l. cum qui, ff. de inofficioso testamen. l. pater filium. & l. si ita, Et hanc opin. dr̄ tenuisse Iaco. Butr. in d. disputationa. Aduerte si quidem ista filia superuixit patri, determinatio. Iac. Butr. esset falsa, quia ipsa titulo dotis successisse vr̄, sicut olim dicebamus, 20 ꝙ sufficit succedere quoquo relicti tit. nam † quia dos p mortē patris consolidatur in filiam, ipsa consolidatio est quædā mortis causa capio, sicut ergo filia habet partem successionis paternæ, & talis portio deducitur ad considerationem legitimæ, vt s̄. de inoffic. testam. l. quoniam nouella. cum ergo filia præcedat, & succedat, ergo nepos ex ea excluditur. Si vero ista filia fuit p̄mortua patri suo, tunc cum statutum non loquatur de nepote, & tractaretur de odio, videtur vera determinatio eius, ꝙ nepos eius non excludatur, & si hoc est, sequitur ꝙ in alio membro male dixit. s. quod nepos contineatur appellatione filij ex propria signatione, nam in propria signatione verborum, non attēdimus distinctionem fauoris, & odij, vt l. prospexit, ff. qui, & a quibus, nisi dicas ꝙ ipse præponderat drīam sexus, & non gradus. Item rōne statuti, quæ est, quia filia est dotata, quæ rō cessat de iure. & de facto in nepote. Ego finaliter cōcludo, quod aut filia simplr̄ excluditur: & tunc nepos ex ea excluditur, aut nō excluditur simplr̄, sed quia dotata, & tunc aut superuixit pr̄i, & nepos non excluditur, aut prędecessit, & tunc nepos non exclud- a f tur, per iura superius alleg. † Sed pone, f quod frater non vult excludere sororem, sed eam secum admittere ad succedendum, & renunciare beneficio statuti, creditores vero volunt eum ꝯuenire tanquam hæredem in solidum, quærit quid iuris, & ꝯtra filium facit, ꝙ non pt̄ iudicium legis diuidere, sicut nec testōris, arg. ff. de acq. hær. l. 1. In ꝯtrariū vr̄, quia res de facili redit ad ius cōe, vt ff. de pac. l. si vnus §. quod in specie hoc credo verius, quia iuri municipali pro se introducto pōt renunciare, argu. Insti. de x 2 hæ. qu. quali. & differ. § sed his permittit Prætor. † Item quęro g nunquid statutum, g ꝙ frater excludat sororem, intelligat de tali fratre, qui non succedit, puta quia renunciat hæreditati, & dic h quod non, vt ff. ad Trebellian. l. a. §. si bonorum. h & ibi per Dy. quia paria sunt non extare, uel extare, & non succedere, vt ff. de bo. lib. l. etsi ex modica. §. si filius. & ff. de iure patro. l. siue, §. fin. Idem ergo si de iure non potest succedere, quia frater minor, quia qui nō admittitur ad partē, non facit partem, vt ff de contratab. l. si post mortē, §. liberi. ad hoc facit, quod no. ff. ad Treb. ex facto, §. si. & quod no. per Bartol. in l. 1. in fin. ff. de contratab. i arg. contra ff. de leg. 1. l. filius §. cum quis. tenendo primā opin. i gloss.

ADDITIONES.

a Priuilegium. Vide inf. prox. & Ang. & Imo. in l. etiam, in prin. ff. sol. mat. & Bal. in l. sed, & milites, in prin. ff. de excu. tu.

b And. Barb. l. non solum. Per illum tex. Bal. in l. petens, supra de pac. dixit, quod scire leges est scire inducere eas.

c Placet. Vide Bal. in l. quamuis, inf. de fideicom. & Sal. in l. si serui, sup. de nox. Imo. sequitur in l. si. ff. de hær. insti. vbi vide. & idem sequitur Pau. de Cast. in cons. 334. ubi adhæret uerbis Bal. & non uerbis Bar. in d. l. liberorum. item Pa. de Cast. in l. si uero, §. de uiro, ff. solu. matri. & idem dicit ibi Rapha. ubi pro hoc alleg. etiam no. per Bal. post Nic. de Mat. in auth. si qua mulier. sup. ad Vell. & Pau. de Cast. in d. l. quamuis, & dicit ibi Bal. ꝙ ista non est extensiua interpretatio, sed intellectiua. uide Bal. in auth. quas actiones sup. de sacros. eccl. in 3. q. & quod ibi additur, & per Alber. de Ros. in 1. par. statutorum. q. 9. & quod no. Iac. But. & Cy. in l. non dubium, in penul. q. sup. de legi.

d Dubia. Vide Sal. in l. 1. sup. de noxa. in fi. pe. char.

e Statutum. Contra hoc facit, quod no. Bal. in l. quamuis, in prin. inf. de fideic. & ꝙ no. Io. And. in addi. Spec. in tit. de succ. ab intest. in rub.

f Sed pone. Vide in sim. no. per Bald. in rub. de reuoc. his, quæ in fraud. credit. facit l. qui autem, cum sim. ff. quæ in fraud. cred. cum materia. & dixit in l. patrem, post Bar. ff. illo tit.

g And. Barb. Statutum. Sed pone, an filius potest renunciare statuto, quod filia non succedat, stantibus masculis. tene menti, quia nunc consule. Forli. cōpromiserunt partes in arbitrum, ut de iure, & de facto cognoscat, & decidat. quia uidentur renunciasse statuto. uide opti. tex. in c. nonnulli, in princ. de rescrip. ubi . con. institutioni prohibitoriæ potest renunciari, uide ibi Barto. Vide etiam Bald. in rubr. supra de reuo. his, quæ in frau. cred. Et dic, quod si mulier pacta ... de restit. hære. post mortem suam filio, quod poterat etiam ... restituere allegauit casum sing. in l. patrem, alias, l. debitorem, ff. quæ in fraud. cred. Vide Ludo. Rom. consi. 147. uide quod no. Bal. in l. cum non solum, §. non autem, infra de bon. quæ lib. uide eundem Bald. de statuto prohibitore ... ut quis non possit illi renunciare, in l. non dubium sup. de legi. & in rub. sup. de fideicom. ... de Pau. de Cast. consi. 311. ubi consuluit quod non potest, uide c. si §. is autem, in fi. de offic. deleg. uide Bald. in l. quos prohibet. ff. de p... ubi tenet, quod non potest. Allegauit Cyn. quem uide in l. si mulier, C. ad Velle. & in l. 1. C. ne fi. ... denur. facit gl. in l. a diuo Pio, ff. de ritu nup. uide Bald. in l. a C. ... in poss. lega. Statutum. Et quid si uellet super sororem succedere, uide Albe. in 2. parte statu. q. 103.

h §. si bonorum. Vide per Barto. in l. 3. §. sed si sit. & in l. 1. §. qui habebat filium, ff. de contratab.

i A. B. Tenendo primam opi. Pro ista quæstione in simili uide Dom. P. e. de Ancha. in c. statutum, §. cum autem, de elec. in 6. Io. And. in addi. Specu. ... tene menti secundum Dom. meum, in c. gratum, de offic. deleg. in prin. Et ad materiam. uide Lud. Rom. in consi. suo 208. ubi consuluit, quod quis tacite renunciat beneficio statuti.

glo. ibi positam quam tenet Dy. & Pet. Sed ad illũ. §. dic, vt]. dicam de cond. insc. l. 1. & quod ibi per Cy. † Vlterius quæritur, a de tali quæstione, cauetur lege municipali, ꝙ pater teneatur relinquere filiis quintam partem bonorum suorum. Item posteriori statuto b cauetur, ꝙ testamentum, in quo non relinquitur filiis integra legitima, sit ipso iure nullum: quæritur, vtrum dicta quinta integra legitima dicatur, an vero intelligatur secundum ius commune: & videtur, ꝙ secundum ius cõmune, quia † verba statuti debent intelligi proprie, sed non dicitur legitima proprie, nisi secundum ius commune, vt l. 2. & 3. supra de pet. hæt. ergo, &c. vt Inst. de iure na. §. sed ius. Item statutum posterius æquum, tollit prius iniquum, cum odiosa, & iniqua de facili tollantur. In c̄trium c vs, quod statutum legitimam reduxit ad quintam, quod facere potuit, vt not. supra de nup. l. sancimus, per Cyn. vnde in illo municipio non viget ius commune. Item posterius statutum trahitur ad prius, vt ff. de leg. l. sed, & posteriores. & ita de facto consului, nec puto esse necesse, ꝙ relinquatur iure institutionis: d nam istud statutum hēt se ad ius commune derogatiue, & ideo non recipit interpretationem à iure communi: sed simpliciter dēt intelligi, vt ipsum statutum iacet, quia verbis statuti nil addere, vel detrahere debemus, vt sup. de iust. Cod. confir. l. 1. §. hunc ergo. & de emen. Iust. Cod. l. 1. §. repetitam. arg.]. de Lat. lib. tol. l. 1. in prin. ff. de verbo. obl. l. in conuentionalibus. §. denique. & facit extra de testa. c. Raynutius, vbi sufficit statutariam portionem relinquere quoquo relicti tit. † Extra quæritur: e de tali quæstione. Statuto cauetur, ꝙ filiæ fœminæ existentibus masculis ab intestato ad successionem uenire non possint. Modo pater habebat filium, & filiam ex primo matrimonio, & vnum alium filium ex secũdo, fecit iste testm̄, in quo filium primi matrimonij instituit x. filiæ fœminæ reliquit quinque iure legati, filium vero secũdi matrimonij instituit hrdem vniuersalem, quæ filia tanquam præterita, vult dicere testamentum nullum f ad hoc vt frater suus ex vtroque parente succedat eum altero æquali portione: quæritur nunquid possit: & videtur quod sic. † Primo, quia sunt duo iura satis diuersa, scilicet ius rumpendi, & ius succedendi. vnde suus † præteritus ipso iure rumpit testamentum, etiam antequam succedere possit, ut ff. de lib. & posthum. l. si filius, qui in potestate. vere go statutum remoueat vnum ius, tñ non remouet reliquum. quod ab illo est penitus separatũ, vt l. si domus, ff de ser. vrb. prædio. Secundo probatur, quia interest nostra habere ius rumpendi, etiam si successuri non simus, vt patet in filio exhæredato, qui post paratam querelam potest renunciare hęreditati, vt de inoffic. testa. l. quemadmodum. & l. qui de inofficioso. Tertio, quia interest haberē aliquod ius venale, vt ff. de contratabu. l. filium. ibi, erit, ergo uenale beneficium, &c. Ex hoc enim pōt vtilitas percipi, ergo sua interest habere ius rumpendi. Quarto, quia interest ratione affectionis, & charitatis naturalis, quē habet ad fratrem vtrinque coniunctum, argum. ff. de curat. l. pater filiæ. † Quinto: arguendo de patre ad totum, nam in toto rumpit quis tñ in totum non semper succedit, vt ff. si tab. test. nul. exta. l. 1. in fine. † Sexto, quia aperit edictum alteri, qui non proficit sibi, vt ff. de contratabu. l. si post mortem, §. fin. † Septimo. quia istud statutum est factum fauore masculorum, nunc vero uerteretur in odium fratris vtrinque ꝯiuncti. Octauo, quia ista filia posset venire saltem per ꝯtab. quæ testamento, vt sup. de coll. l. vt liberis. In contrarium, quod ista filia nō possit testm̄ rumpere: nam certũ est, † ꝙ præteritio eorũ, quibus non debetur lītima, non viciat testm̄, sed huic filiæ non debetur lītima, cum sit redacta ad instar extraneæ, & legitima dicatur respectu intestati, vnde qui nullā partem est habiturus ab intestato, non dr̄ ei legitima deberi, vt supra de inoffi. test. l. cum quæritur. Scdo, si ista filia est priuata per statutum, ergo nec iure ci. nec iure prætorio succedit, vt ff. de bon. pos. l. non est ambigendum. §. fin. Tertio sic arguo. magnum vitium esset si alius seruaremus ex testō, & aliud ab intestato, ergo talis dr̄ia non est fienda, vt in l. nostra. Quarto, quia ista filia nupta potest æquiparari casui adoptionis, qa olim adoptiuus tanquam translatus in alienam familiam non habebat contratab. vt infra de adopt. l. cum in adoptiuis. in princ. & hoc idem per similitudinem vr̄ posse dici in casu nostro, nam satis a patre in alienā familiam alienata est, ꝗ nupsit. vt]. de lib. exhæ. l. fi. Quinto uidetur lex expressa quod ille q est priuatus ab actu, & potentia succedendi ab intestato, non potest rumpere tanꝗ præteritus, vt d. l. si post mortem. §. liberi. Sexto, quia ista iura sunt connexa, & connexe se habent in actu, & priuatione, vt infra de perit. hæred. l. suus, & arg. ff. de lib. & posthum. l. si ita. §. regula. Septimo arguo, quia video quod si filius est emancipatus & nepos suus, & filius est institutus, & nepos præteritus; ꝙ ideo dictus nepos non potest dicere testamentum nullum, quia non succedit ab intestato. vt no. Bartol. in l. Gallus, §. quid si tantum, ff. de lib. & posthum. Octauo, quia absurdum est, quod filia imputet patri hoc solum, quod testatus decessit, vt ff. de inofficio. test. l. posthumus. in prin. nam quod ad filiam attinet, libere bona hēt: ergo libere potest testari, arg. in l. fin. sup. de bon. lib. † Solteneo hanc vltimam partem, qoia cum in istam filiam non continuetur dominium, ergo non dicit nullum, ratione suitatis, vt ff. de liber. & posth. l. in suis. a ꝯtrio sensu nec ratione iniuriæ sibi illatæ a patre: quia pater nullam iniuriam intulit dictæ filiæ. Nã (vt dixi) quo ad eam liberas ædes habet, vt ff. si ser. ven. l. loci corpus, §. cōpit. nec etiam potest dici nullum eo, quod iuris obseruantia defecerit, eo quod testator non paruit præcepto legis, vt ff. de liber. & posthum. l. Gallus, §. in omnibus. nam cum illa filia sit incognita a iure ciuili propriæ ciuitatis, de ea mentionem fieri non oportuit vllo modo, sicut nec olim de emancipatis: quia erant incogniti per l. 12. tab. & ideo Prætoris auxilio eguerunt, vt supra vnde leg. l. certum. cum ergo hoc ius ciuile nō patrocinetur huic filiæ, nec prætorium, ergo nullo modo potest rumpere testamētum. & hoc verum in filia quæ exclusa est perpetuo, sed si ad tempus, dic, vt dixi sup. eo. l. 2. Vltimo gl. hic quęrit de quadam quæstione, quam determinabo in auth. ex causa, infra eod.

ADDITIONES.

a And. Barb. Vlterius quæritur. Non potest capi sensus, vt primum statutum per secundum corrigatur secundum Bar. in l. 1. §. per vim, ff. quod vi, aut clam. & vide Io. And in tit. de exe sen. vide gl. in l. vt liberis, sup. de col. vide cons. 27. Bar. incip. Bernardus Vannulli fuit. Frao. de P. s. consuluit, quod actus inualidus redditur validus ratificatione, quando respicit fauorem priuatum, secus si publicum. vide Lud. Rom. cons. 119. vbi dicit, quod per specialem conuentionem videtur recessum a generali beneficio.

b Statuto. Vide quod no. Bar. in l. omnes populi, in 3. q. princ. circa filium fini. ff. de iust. & iure.

c In contrarium. Facit ad hanc quæst. quod no. Bal. in l. quicunque, versic. sed pone statum sup. de ser. fug.

An. Bar. In contrarium. Si vno statuto cauetur, quod filio relinquatur quinta pars bonorum patris, & alio statuto cauetur, quod non relinquatur minus legitima, intelligitur secundum primum statutum esse verum, quod habēt titulo institutionis. Sed valde ob. quod notatur in Auth vt cum de ap. cog. § aliud, & quia statutum interpretatur secundum ius commune, c. cum dilectus, de consue. Et quia speciale est de iure canonico, vt habeat tit. relicti, vt voluit Host. in c. Ray. de test. & illud est statutum laicorum, ergo debet intelligi secundum ius ciuile, per not. per Bal. in l. si nondum, sup. de fur. & ibi notaui. & l. 1. alias 2. supra de suc. edi. & ibi notaui. Not. illud, quod dicit hic Bal. quomodo statutum se habet ad ius commune, quia est reprobatum per Mod. in l. inter cætera, ff de lib. & postb.

d Institutionis. Puto tamen esse non sine magno dubio, propter magnos effectus resultantes ex titulo institutionis. circa quod ius commune esset correctum. nam statutum non videtur voluisse corrigere, nisi quo ad quantitatem legitimæ, ergo, &c. l. si serui vestri. sup. de nox. & quod habetur in l. maritus sup de proc. & quod non corrigitur, quare stare prohibetur, l. præcipimus, inf. de appe. cum sim. & vide quæ no. Bal. in l. ita nobis, inf. de adult. & in l. milites, sup. de test. milit. reperio quod Ro. in l. si quis priore, ff. ad Treb. simpliciter refert se apud Valentiam consuluisse contra Bal. hic, quamquam neminem reperiat contrarium tenere. Pau. de Cast. in l. fi. §. in computatione inf. de iur. delib. transit cum Bal. hic. & dicit, quod hoc est singulariter distinctum, per quod limitatur regula, quod statutum debet interpretari secũdum ius commune, nam fallit, si apparet, quod statutum veniat derogatiue ad ius commune. vide Ang. in l. non possunt, ff. de leg sed Io. de Imol. cōtra, in l. si vero, §. de viro, in primo membro, ff. sol. mat per auth. offeratur, cum gl. sup. de lit. contest. vbi bene hoc probatur, nec contrarium dicitur in iuribus hic allegatis, vide Bald. in rub. extra de causa pos. & proprie. & istam doctrinam repetit Bal. in c. cum non liceat. extra de præscr. in fi. sed contrarium consuluit Io. Cal. in cons. 35. sub rub. de test. per Bal & facit Bar. in l. omnes populi, in 6. q. prin. ff. de iust. & iu. dum alle. l. prospexit, sed in cōtrarium facit, quia sequeretur, quod si statutum diceret, quod quilibet filiusfa. facere possit testamentum, nō requireretur, quod testes in tali testamento essent rogati. cuius contrarium dicit Bart. in l. 1. §. lex Falcidia, in fi per illum tex. cum similib. ff ad leg. Fal. sed potest responderi, ꝙ Bal. hoc non intellexit de interpretatione passiua, sed restrictiua, & quod hic non est casus omissus.

e Extra quæritur. Vide per Bal. Ang & omnes in l. Gallus, §. quid si is cum concord. de quibus ibi, ff. de lib & posth.

And. Barb. Extra quæritur. Vide Bar. in l fi. §. quoniam in pendenti, ff. ad Tertul. & in cons. quod inci. Factum tale, & Bal. & Ang. in l. Gallus, § & quid si tantum, ff. de libe. & posth. secundum hanc opi. quam hic tenet Bal. consuluit idem, qui ita refert, in l posthumus, §. si quis ex his, ff. de inoffi. test. & vide eundem in l. si emancipati, sup. de col & Ang. in l. filiæ dotem, co. ti. uide Mo. in l. vt liberis, C. de collat. & ibi notaui. uide Do. Ioan. de Imol. in sua disputa. qui istam quæstionem publice disputauit, & consuluit ter in ista quæst. Florentiæ, & Pergami, unde in dictis consi. & etiam hic Ferrariæ, uide D. Abba. in cons. 13. ubi consuluit quod statutum disponens ab intestato, non habet locum ex testamento. Do. Abb. cons. 76.

f Nullum. Vide Bar. in l. 1. §. sciendum, ff. de suis, & legi.

AVTHENTICA.

1 *Falsa causa, causato non potest præbere vires.*
2 *Sententia sine expressione causa valet.*
3 *Testamentum proprie dicitur, quod per aditionem hæreditatis confirmari non potest.*
4 *Filius potest testamentum paternum dicere nullum vsque ad xx. annos.*
5 *Hæres scriptus vbicunque filius est exhæredatus, an potest adire hæreditatem, cum non constet de viribus testamenti, cum pēdeat ex probationibus. & quomodo intelligatur.*
6 *Solemnitatis defectum non inducit causa, quæ non reprobatur a iure, sed stat in difficultate probationis.*
7 *Testamentum in quo filius est exhæredatus ex pluribus causis in eo expressis si vna tantum sit vera, valet.*

Non licet. Exhæredatio non potest fieri cum effectu nisi causæ in iure expressæ sint a testatore. & pro-

probetur veritas causarum expressarum, vel alicuius earũ. Modo quæritur, *a* quid si causa expressa in iure est expressa in testamento: si non est vera, sed falsa, nunquid falsitas causæ operetur idem, quod omissio facta a testatore. Mart. dixit, quod sic: quia † falsa causa, causato non potest præbere vires. cum enim talis causa requiratur pro forma & iustitia, requiritur quod ratione formæ adijciatur in testamento, & ratione iustitiæ probetur in iudicio, vt ff. de in integr. restitut. l. omnes, absurdum enim est, quod prius operetur falsæ causæ appositio, quam tacuisse mendacium. Nam si aliter obseruetur, inuenta erit via per quã mẽdacissimus quisque maiore iniuria plura & grauiora mẽtiatur, quod est absurdum, vt ff. de Carb. edic. l. 1. §. sed & si quis. Præterea maius est vitium falsum exprimere, quam silere, vnde valet † sententia quæ refertur tacita causa, quæ non valeret si falsa exprimeretur, vt ff. de excu. tut. l. qui testamento, & confirmatur, quia tex. in corpore huius auth. dicit, irritum, quod idem est dicere, quod declarandum nullum: proprie † enim dicitur irritum, quod per aditionem hæreditatis confirmari nõ potest, nec in effectu, nec ipso iure, vt ff. de iniust. testamen. l. 1. Quapropter concludebat Mar. quod liberi exhæredati hodie non indigent querela, si causa non sit vera, sed possunt dicere nullum. † Et ex hoc sequitur, quod possunt agere de nullitate vsque ad 30. annos. ergo hæres scriptus † vbicunque est filius exhæredatus, interim non poterit adire hæreditatem, quia nõ constat sibi de viribus testamenti, cum hoc pendeat ex probationis euentu. Sed Ioan. & Azo. *b* dixerunt, quod si testator expressit causam, licet causa non sit vera, valet interim testamentum, & opus est querela, & scriptus potest interim adire hęreditatem, & ista est ipsa veritas, quia † causa, quæ non reprobatur a iure, sed stat in difficultate probationis, non inducit defectum solemnitatis in actu, & si Imperator sensisset contrarium in corpore istius authen. caruisset intellectu, quia sequeretur, quod ante triginta annos donec dubitetur, non posset adiri *c* hæreditas ex testamento. Item sequeretur, quod interim non esset cum quo fundaretur iudiciũ super querelando de tali iniuria, quia ille, qui non potest adire, non cogitur esse aduersarius contra testamentum agentis, vt ff. de ven. inspi. l. 1. §. denunciari. Iac. de Bel. *d* dicit, ꝙ vbi causa non probatur vera, testamentum declaratur nullum ex vitio causæ, licet non ex vitio formæ, sed male dixit, & contra veritatem, quia cum testamentum dicatur sententia, vt ff. de testam. l. 1. testamentum non potest dici nullum ratione causæ, nisi error expressus sit in causa. † Sed quid *e* si testator exprimit plures causas, & vna tantum est vera & efficax, aliæ nullius sunt momenti? Resp. quod sufficit, vt ff. de appe. l. 1. & Inst. de excu. tu. §. qui autem. & extra, de rescri. c. a.

ADDITIONES.

a Modo quæritur. Adde, quod testator in expressione ingratitudinis non teneatur declarare locum & tempus, quia non reperitur expressum in iure. sed hæres bene debet probare hoc asserendo, l. item exigit, ff. de dolo. & quæ no. in l. libellorum, ff. de accu. & in l. prætor, in prin. ff. de mino. & in c. pia, de excep. in 6. & in c. præsentium, de test. in 6. & ita consuluit Bal. in cons. quod inci. In Christi nomine. posito quod Nicarellus. Aduerte, quod in præteritione & exhæredatione requiritur causa, quæ præteritur, & exhæredatur ille, qui de necessitate debet institui, quia tenet primum locum: alias secus, ita no. dicit Bal. in repe. l. pater filium, ff. de inoffic. testa. item quando quis instituitur sub conditione potestatiua a patre, & in eius defectum exhæredatur, quod non requiritur alia causa, vt hic per Cy. & in l. si pater, in fi. sup. de insti. & substi. sub cond. fac. & uide Imo. in l. filio præterito, ff. de iniusto rup. & irri. testa. & Bar. in l. si quando, §. fin. sup. de inof. testam. no. tamen vnum perpetuo, quod licet quantum ad validitatem testamenti requiratur causam exhæredationis exprimi, vt hic, tamen licet non sit expressa, si tamen probetur, repellitur filius per venientes ab intestato, secundum Ang. singulariter in §. ingratitudinem, in Auth. de nupt. vide ibi. quid si filius commisit causam exhęredationis, & postea ingreditur monasterium, vel se emendauit, vide Sal. in l. Deo nobis, sup. de Episc. & cler. & quod no. Spec. in tit. qui filij sint legiti. §. quid si pœniteant, plus dicit singulariter Guil. de Cun. quod etiam filius potest exhæredari vltra quatuordecim causas expressas in corpore, puta si exhęredatur ob aliam causam, in qua eadem ratio vigeat, vel enormior. allegat tex. in c. 1. §. porro, cum seq. vers. sed quia. quæ fuit prima causa beneficij amitt. nec reperio, quod de hoc alius mentionem faciat, & est singulariter notandum, sed non puto verum, quia videtur contra textum in Authent. ut cum de appell. cogno. §. aliud, ubi dum dicit tex. vt præter ipsas nulli, &c. & 9. causas. vnum præcise vult, quod quando filius exhæredatur iniuste & odiose, non possit exhęredari ex aliqua alia causa præter causam incorrectionis, & sit extensio ex identitate, vel maioritate rationis. auth. quas actiones, sup. de sacros. eccl. sed illa auth. corrigitur, quia olim poterat exhæredari filius quomodocunq; esset ingratus, l. omnimodo, & l. si quis filiũ, sup. de inof. test. nec requirebatur expressio causę. Nec ob. tex. in §. porro, quia ibi tex. expresse facit extensionem quo ad illam materiam, etiam non correctoriam. pro Gui. facit quod on. Bal. in l. solo, infra de libe. causa. & gl. fin. secundum Sal. in l. fi. infra de reuocan. don. & vide Alua. in c. 1. §. prædictis, in tit. quę sit prima causa benefi. amit. & per Ang. in l. lex Corne. in prin. ff. de iniu. vbi tenet idem quod Gui. & ita Aluar. in c. prędictis. sed ad omnia potest responderi, quod non loquitur in correctorijs, hic sic. ad hoc facit, quod no. Bar. in l. si constante, in prin. c. 9. q. 3. par. prin. ff. sol. mat.

b And. Bar. Sed Io. & Azo. No. ꝙ licet causa sit falsa, tamen si non oppo. nec probatur, potest hæreditas adiri, de hoc vide quod eleganter scribit Do. In. in l. 1. sup. de test. 1 bi plene de materia dixit.

c Adiri. Vide l. suus quoque, ver. & idem si cohęredem, cum fi. ff. de hęr. instit.

d Iac. de Belui. Vide Iac. de Bel. in una sua dispu. sed illam opi. ponit ipse in corpore sub hoc intitulo, unde Doct. in l. 1. ff. de testa.

e Sed quid. De hoc est casus in §. siue igitur. & in §. si tales, in Auth. vt cum de app. cogno. colla. 8.

A B. Sed quid. No. quod posset dari noua op. quod licet causa non sit inserta, tamen testamentum tenet, sed uenit rescindendum, per tex. in §. aliud quoque, cum in dicto. §. siue igitur, in uer. si autem, vt cum de app. cog. vbi dicitur, quod quæ ibi dicuntur, non seruata forma testamenti, rescindantur. ergo tenet, & facit, quia de iure antiquo tenebat, & sic euitanda est l. correctio. item quia ubi lex ultra non procedit, ergo actus tenet. per no. per Bal. in l. non dubium, sup. de leg. & in l. cum lex, ff. de leg. Cogita, & uide Do. Io. in l. 1. ff. de test. & ibi dicit fore nouam opin. suam. Sed contra eum est tex. in Auth. præall. §. siue igitur, in vers. ullum. ubi dicit tex. quod ex testamento, in quo non est inserta causa, nullum præiudicium generari debet filiis, si ipso iure esset aliquod præiudicium illius, quia potest hæres adiri, & possunt lucrari fructus.

AVTHENTICA.

1 *Hæredis institutio fuit inuenta per l. 12. tabularum.*
2 *Legata non debentur ex rupto, vel nullo testamento, & ratio.*
3 *Iniuria non cadit in legatis, vel fideicommissis, sed in sola exhæredatione, vel præteritione, & ratio.*
4 *Præterire quid sit.*
5 *Mater non tenetur filium instituere, vel exhæredare secundum l. 12. tabu.*
6 *Exhæredatio quid sit.*
7 *Testamentum, in quo nulla cã exhęredationis est apposita, dicitur nullum.*
8 *Hæres dominus, qui non potest esse antequam nascatur.*
9 *Pręteritio linea materna habetur pro exhæredatione.*
10 *Testamentum ex causa pręteritionis efficitur irritum.*
11 *Verbum, euacuato est vniuersale.*
12 *Testamentum dicitur irritum ex quo non aditur hæreditas.*
13 *Posthumus causam ingratitudinis non potest committere.*
14 *Posthumus pręteritus ex codicillari repetitione tenetur ad legata, etiam si voluntas deficiat.*
15 *Ignorans non videtur exhæredare.*
16 *Reuocatio in nullo fit præter quam in libero.*
17 *Posthumus ab intestato habet tacitam voluntatem defuncti.*
18 *Clausula, si non valet iure testamenti, facit præsumere testatorem cogitasse de ruptura testamenti.*
19 *Testamentũ, in quo filius emancipatus est præteritus non dicitur nullum.*
20 *Testamentũ est nullũ in quo filius emancipatus sine causa fuit pręteritus.*
21 *Testamentum in quo emancipatus qui venit solum per contra tab. est præteritus, an sit nullum.*
22 *Filius emancipatus præteritus non debet esse melioris conditionis, quam suus pręteritus.*
23 *Filius emancipatus si patrem præterijt, pater non uenit nisi in contra tab.*
24 *Pater a filio debet habere ius institutionis, sicut econtra.*
25 *Parentibus debet relinqui iure institutionis, alias dicuntur præteriti.*
26 *Testamentum valet si in pręteritione fuit causa apposita.*
27 *Hęreditas ex testamento in causa pręteritionis potest adiri.*
28 *Exhæredatio dicitur nulla vbi error interuenit.*
29 *Exhęredatus qualiter debeat agere.*
30 *Querela non datur exhæredatis in exhęredatione expressa.*
31 *Legata, & fideicommissa non possunt fieri a præterito.*
32 *Filius si sit pręteritus an possit adiri hæreditas, & an legata debeantur.*
33 *Testamentum si rescinditur per querelam an legata debeantur.*
34 *Legata, & fideicommissa necesse est vacuari sublato principio substantiali.*
35 *Substitutio non confirmatur per verba, quæ referuntur extra legata ad alia capitula.*
36 *Testamentum sicut quo ad institutionem primam est irritum, ita, & quo ad secundam.*
37 *Substitutio vulgaris si non valet, nec pupillaris potest valere.*
38 *Substitutio pupillaris debet confirmari per aditionem hæreditatis.*
39 *Substitutio omnis directa, est institutio conditionalis.*
40 *Tutela testamentaria sine prætoris confirmatione remanet firma.*
41 *Substitutio pupillaris sine testamento paterno non potest valere.*
42 *Donatio causa mortis non requirit aditionem hęreditatis.*
43 *Veniens ab intestato tenetur hęreditatem restituere ex Trebelliano.*
44 *Legata, & fideicommissa non debentur ultra dimidiam.*
45 *Legata, & fideicommissa habent tacitam conditionem, si ex testamento adeatur hæreditas.*
46 *Personalis obligatio, quę adhęsit hęredi scripto, non separatur ab eo.*
47 *Sententia lata in querela extinguit iura instituti.*
48 *Testamentum si est nullum, legata non possunt peti.*
49 *Legata si a gradu institutionis ceperunt pendere gradu perempto legata peremuntur.*
50 *Gradus primus ubi rumpitur, non rumpitur secundus, a quo dependebat.*
51 *Præteritio quid sit.*
52 *Exhæredatio quid sit.*
53 *Testamentum ratione pręteritionis, quando dicatur nullum.*
54 *Testamentum ex causa exhęredationis, quando dicatur nullum.*
55 *Legata relicta debent solui tantum a venientibus ab intestato.*
56 *Institutio facta in re certa non potest tolli in codicillis.*
57 *Institutio non valet, ubi causa falsa exhęredationis uitiat testamentum.*
58 *Clausula si non ualet &c. exponitur, idest quatenus non ualet.*
59 *Legatum relictum præterito, uel exhæredato, nunquid per hanc auth. confirmetur.*

60 Præ-

60 Preterita filia, & taxata in certa quantitate, non debet plus habere quã universaliter institutus.

61 Legata quæ a propria conditione non suspenduntur, hæredi scripto statim debentur a præterito.

62 Institutio facta in re certa, uitiatur ea causa præteritionis.

63 Testamentum, in quo institutio est inualida, non dicitur proprie testamentum.

64 Clausula, cum & absque, non est necessaria ad legata, & fideicommissa.

Ex causa. Hęc authē. posset declarari prolixo sermone sed mihi non placent verba, sed pondus verborum, & ideo substantialia pertractabo verbis ɔpendiosis, non superfluis, nec obscuris. 1 † Et præmitto ad euidentiam, quod ista authen. corrigit ius antiquum. Scias enim, quod per legem 12. tab. hęredis institutio fuit inuenta, non solum, vt esset caput testamenti in ordine successiuus, sed etiam in ordine verborum: cum. n. hæres idem sit quod dñs. ab ipso, & per ipsum, l. 12. tab. posuit fundamentum, vt Inst. de leg. §. ante hęredis. & l. proxime, ff. de his, quæ in test. delen. & ideo quę in testamento relinquuntur, nisi a persona hæredis sumerent principium, inanem efficiebant dispositionem, quia esse debet persona in omni dispositione. a qua, & in quam, vt ff. de iure codi. l. quidam referunt, & ideo regula iuris secundum naturalem rationem est posita, quod si nemo ex testamento adit hæreditatem, omne ius testamenti soluatur, ut 2 ff. de reg. iur. l. si nemo. † Ex rupto ergo, vel nullo testamēto non debebantur legata. nam ex testamento non, quia non est testm̄ quia caret hærede. Ab intestato non, quia testator causam intestati non prospexit. vt s. de test. l. nō codicillum. nec. n. est possibile, quod si ea istis duabus causis legata deberi, adita hæreditate, vt no. ff. de hæred. instit. l. qui filio, §. seruus. Sed Iustinianus considerauit, quod legata possunt relinqui a legitimis hæredibus ab intestato: ergo habent legitimi ius impedī ab intestato, licet sint liberi, vel parentes: idem ergo statuit ex testō, ne sit deterior cã 3 testat. quã intestati. † Itē considerauit, quod in sola instõne alterius, & in exhæredatione, vel pręteritione filij fit filio iniuria: in legatis enim, & fideicommissis non cadit iniuria, quia pñt defalcari, sed directum ius succedendi non pt defalcari: qua pp cum nō possit minui, necesse est rumpi, vt s. de inoffi. testa. l. scimus. ibi, nedum, &c. ponderata rõne illius literæ. vnde Iustin. magis considerauit ęquitatem implendi iudicia defunctorum, quam rigorosam disputandi rõnem, nam pium est ea quadam gñali pietate obseruare iudicia defunctorum, & non ad pias causas, vt in Auth. de hæred. & falc. §. si uero expressum designauerit. colla. 4 1. † Secundo a præmitto, quod præterire est non facere mentionem de filio instituendo, vel exhæredando, vel facere, sed non p modum instõnis, vel exhædationis. Nam paria sunt non facere mētionem de filio, vel facere, sed non ad eum finem ad quem dēt fieri. vnde scias, quod hoc hēt locum in his, qui præteritus habent 5 in sua ptãte, † mr̃ vero fm l. 12. tabul. non tenetur filium instituere, vel exhæredare: nam qui non erat agnatus, habebatur loco extranei, postea uero superuenerunt Senatusconsulta, & ius ciuile detulit hęditatem lineę maternę: tñ ut ꝓ fusculū haberet iura suus quã non suus, nec fuit statutum, quod de forma substantiali testi materni, vel quod deberet fieri instõ, vel exhęredatio: sed silentium ergã filium, vel filij erga matrem (alio instituto hęde) prudentes interpretati fuerũt esse tacitam exhęredationem, & adhuc hodie est tacita exhæredatio, sed noo iure hoc additum est, quia si quidem ista præteritio, seu tacita exhæredatio, est iniuncta causis rõnabilibus, & expressis, opus est querela: alias testm̄ est ipso iure nullum, vt in Auth. de hæredibus, & fal. §. exhędato. col. 2. & per Dy. in l. Gallus, in magna distinctione. ff. eod.

6 † Tertio præmitte, quod exhęredatio est dispositio expressa, uel tacita priuans aliquem ex liberis, vel parentibus ab hæreditate sibi debita: propterea aũt transuersales non dicuntur exhæredati: quia nemo tenetur eos instituere, nisi in vno casu, in quo solo debetur eis legitima, vt in Authen. de nup. §. ingratitudinem, collat. 4. & in Auth. de hæredi. & fal. §. primum. colla. 1. unde in extraneis inepta est exhæredatio, ff. de verbo. obl. l. quidam cum filiũ: quia vbi non est habitus, ibi non cadit priuatio, vt ff. de condi. & 7 demon. l. Titio vsusfructus. † Quarto præmitte, b quod illa auth. intelligitur diuersis modis: nam quidam intelligunt eam in testamento, quod rõne pręteritionis, seu exhęredationis, in qua nulla est apposita cã, vel est apposita falsa cã, est nullum, & inefficax ipso iure. & sic legata, &c. capitula testi nunquam haberent dependentiam ab institutione: sed haberent dependentiam a solo vigore istius authen. & ideo vbicunque testm̄ c esset aliquod ab initio, non haberet locum ista auth. fm eos exēplum in præteritione posth. & idem in exhæredatione posthu. quia licet sit impossibilis exhæredatio in posthumo, cum non possit prius ingratus esse, quã homo: tñ ista intentio, non potest ad aliud redigi, quã ad instar pręteritionis, d vnde testamentum interim ua- 8 let, quia non hr̃ pro nato, fauore testamenti, & † quia antequam nascatur, non pōt esse hæres, nec dñs, vt ff. de iniu. testa. l. 3. §. ex his apparet. & l. vlt. ff. de col. bo. & ff. de min. l. etiam ei, ergo fm istos ista auth. nō hēt locum, nisi in pręteritis, seu exhæredatis, quorum pręteritio, vel exhæredatio reddit testamentum nullũ. Sed ista opinio est falsa: quia exhæredatio rite facta facit testamentum valere, & legata incipiunt pendere ab institutione, vt ff. de cond. inde. l. 2. & 3. & tamen legata debentur. & est simile infra de fideicom. auth. hoc amplius. Alij intelligũt istam auth. in personis, in quibus possunt cadere causæ ingratitudinis: & sic non haberet locum, nec in posthumo, nec in infante præterito, vel exhæredato: quasi tex. in corpore huius auth. velit onerare eos tantummodo, qui causas ingratitudinis pñt committere, & secũdum hoc recidimus in vitium antiquum quo fiebat differentia inter natum & posth. quod vitium fuit sublatum per l. 9 maximum vitium, §. fin. sup. cod. † Tertij dicunt, quod illa au- e then. non loquitur in pręteritione lineæ maternæ, e quæ hr̃ pro exhæredatione saltem ficte. Sed de his omnibus teneas quartã opi. quę est verior, videlicet quod ista auth. loquatur in qualibet præteritione paterna, vel materna, & in qualiber exhęredatio f ne; & siue sit apposita causa, f siue non: quia tex. generaliter loquitur, & dictio, irritum, quæ est hic, respicit effectum. vnde siue sit nullum ipso iure, siue effectum non habeat institutio, cętera capitula testamenti remanent valida, & multo magis remanent ualida illa, quæ habuerunt magis confirmationem principiũ quam reliqua, vt no. in simili de hæred. insti. l. 6. & ff. de dona. l. pen. Nec ob. quod no. ff. de lib. & posth. l. 3. §. fi. & de iniu. testa. l. nam & si sub conditione, §. rumpendo, quia ibi loquitur quantum ad directam substitutionem, hic loquimur quantum ad legata, &c. capitula. Attende tamen, quod dixi in posthumis, est uerum, quando testator cogitauit de eo: si autem non cogita- 10 uit, quid iuris sit, inf. subijciam. † His ergo præmissis pro euidētia, ueniamus ad auth. exponendo & quærendo. Et primo opp. dicitur hic, quod ex causa pręteritionis testamentum est irritũ, cõ. ff. de inius. testam. l. 3. §. ex his apparet. Solu. etiam est irritum quodammodo, l. quia hæreditas ex eo non potest adiri de iure ciuili, ut eo. titu. l. posthumus. Alij dicunt, quod lex cõtria loquitur in præteritione posthumi, sed ista authen. loquitur in prætentione iam nati, vt no. inf. tit. 1. l. 1. Sed hoc supra reprobaui: & ideo in- g uestigemus hunc passum, nunquid g ista authen. habeat locum in præteritione posthumi, & glossę communiter dicunt quod sic, ut no. infra de codicil. l. 1. & ff. de manu. testamen. l. uxorem, de si-

ADDITIONES.

a Secundo. vide per Bar. hic.

b A. B. Quarto premitte. Sed quod ista auth. habeat locum in præteritione paterna, facit, quia hæc præteritio refertur ad matrem. Item quia tex. in corpore loquitur de exhæredatis, in §. si autem hæc obseruata. Item quia venit correctione, & correctio fit de exheredato, ergo &c. Item quia si voluisset loqui de præteritione, potuisset, in l. 1. §. sin autem ad deficientis, inf. de cad. toll. Item quia ist constitutio est inducta in fauorem filiorum, & si legata deberentur a præterito, resultaret in odium, quod esse non debet. in contrarium est gl. in l. filio præterito, ff. de inofficio test. & est communis opin. Ad contraria respondet Ang. in auth. vt cum de app. cog. §. siue igitur, tamen do. Io. And. disputando tenuit contra communem opin. quam de iure putat veriorem, vide eum in d. l. filio præterito. Tu tene communē opp. quia pro ea est casus in §. & hæ quidem exhæredationis aut præteritionis pœnę, in Auth. vt cum de appel. cog. Nec obst. responsio sua ad illum §.

c Testamentum. Istam opi. refert Bar. hic, in vers. 2. oppo. ad istam legem. & videtur quod legata, &c. & per Bal. inf. prox.

d Præteritionis. Vt est gl. in l. posthumus, in prin. ff. de lib. & posth.

e Maternę. De hoc per Bar. hic, in princ.

f Causa. Bal. approbat certam op. quod hęc aut. loquatur tam in præteritione paterna, quam materna, siue sit inserta causa, siue non.

g A. B. Nunquid. Vide etiam Bal. post gl. & Nic. de Mat. in l. 1. inf. tit. 1. Nunquid ista auth. An illa aut. habeat locum in pręteritione posthumi, vide plene Ang. in aut. vt cum de ap. cog. §. siue igitur, & quod habeat locum in posth. tenuit Franc. Ramp. in rep. d. l. filio preterito & ibi eum sequitur D. Io. & no. quia ap. filij, venit posth. Inst. qui da. tu. pot. § pe. & fi. Nec ob. l. qui filiab. de leg. 1. quæ ibi loquitur in legatis, sed in corpore tex. in § aliud, loquitur de filijs, ergo. Tu potes melius probare, quia tex. in corpore dicit filium & filiam, cęterosque liberos: ergo appellatione cęterorum liberorum necessario debet venire posth. cum alias nihil operaretur. illud verbum. Item respondet ad rationes in contrarium. Non obstant verba huius aut. quia sunt verba Guar. & creditur sibi, vt simplici Doct. Nec obst. ratio, que potest formari, quod exceptio firmat regulam, vt est tex. sing. l. nam quod, §. fi. ff. de penu. leg. nam exceptio, quę in corpore fit, dicit quod filius non debet exhęredari, nisi fuerit inserta causa, sed ista causa non habet locum in posth. vt in l. si quis, sup. de inof. test. excep. ergo firmat regulam, quę non loquitur in posth. Respon. ipse, quod l. nã quod, §. fi. fm vnam lec. non obst. secundum aliam sic. & respon. quod ille tex. procedit in dubio, quia do verisimiliter aliud non fuit de mente disponentis, vel sic sequitur absurdum, vt esset in casu nostro, nam sequeretur quod aut. ex causa, non haberet locum in furioso, & tñ loquitur in furioso, vel infante. Item quia sufficeret quoquo relicto tit. posth. relinqui. Et vide Bar. cons. quod inc. Lapus, vbi tenet, quod legata nō conseruantur per istam aut. in pręteritione post. ar. l. si cum vel in vtero. sup. de test. mi. & l. si vnquam inf. de reuo. do. & vide Mo. in l. filio pręterito, ff. de inim. test. & D. Flo. in l. 1. C. de post. hęr. inst. & ibi in prin. notanter tenet, quod institutis filijs primi matrimonij, & mortuis, & mortuo testatore, & postea filijs secundi matrimonij, non venit substitutus agnatus primis filijs ex cã fideic. si fuit apposita clausula codicillaris pagano, quia operatur id, quod operatur in milite de iure communi, sed illa non tenet pp natiuitatem posthumi. vt in preall. l. si cum vel in vtero. Secũo, quia donũ reuocatur multo plus legata, vt in sall. l. si vnquam. Itē quia non est presumendum, quod testator si cogitasset de posth. voluisset, quod illi priuarentur hęditate sua, l. ex facto, ver. 1. ff. de vul. & pup. & facit l. pe. s. de iure cod. vbi non est verisimile testõrem illa legasse, si de filijs cogitasset. Item quia illa uerba, si non ualet, importãt, quod ius testi reducatur ad causam codicillorum, l. quęrebatur, ff. de test. mil. vide Bar. in preall. cons.

de fideicom. libe. l. generaliter. §. ex testamento, ff. de capt. l. bona eorum, §. fi. ff. de leg. 2. l. si quis testamento. Et pro ista parte facit verbum, euacuato, quod est in corpore, quia natiuitate posthumi testamentum viribus vacuatur. † Vnde istud verbum, euacuato, est vniuersale, vt extra quod me. cau. c. vn. & de elec. c. cupiētes, §. quod si per viginti. &c. vi. & de præb. c. dudum. & de offic. leg. c. præsenti. lib. 6. Similiter verbum, irritum, quod est hic generale: quia (vt dixi) irritum est testamentum, † ex quo non aditur hæreditas, vt d. l. 1. de iniu. test. & Inst. quib. mo. te. infir. §. non tamen. sicut enim ratum dicitur id, quod est rationabile & firmum, vt ff. de procu. l. si procurator absentis, ita per cōtrarium dicitur irritum, quod est irrationabile, & infirmum, & dicitur irritum, id est sine ritu, quia non fit rite, vt no. in c. non solum, de ap. per Arch. lib. 6. & sup. de sacrosanc. eccl. auth. cassa. extra, de elect. c. officij, extra de fo. compe. c. licet, extra, ut lite non contest. c. accedens. & c. præsentium. extra, de testam. lib. 6. c. licet. extra de li. cōtest. c. vn. de resc. c. statutum, in fi. cum multis sim. In contrarium videtur, primo per glo. ord. quæ est infra ti. 1. l. 1. Secundo, quia nunquam in corpore fit mentio, nisi de his præteritis, vel exhæredatis, qui possunt cōmittere causam ingratitudinis: sed † posthumus non potest committere causam ingratitudinis, ergo ista auth. non debet attendi ad posthumos præteritos, vel exhæredatos, argum. l. ita autem, in prin. ff. de admin. tut. de re mil. l. milites agrum. in princip. & de acqu. pos. l. si is, qui animo. Tertio, quia ista authent. corrigit iura vetera: ergo stricte debet interpretari, quia legum correctio est arctanda & non ampliāda, vt not. supra de sacros. eccl. authen. quas actiones. nisi ad causas inseparabiles, vt infra, de indi. vi. tol. l. fi. Quarto hoc ꝓbatur, quia mens testatoris non fuit grauare posthumum, vnde propter improuisum casum legata non valent, vt ff. de testamen. mil. l. militis codicillis, §. miles in supremis. ibi, ob improuisum casum, &c. Quinto, quia multum refert, vtrum testator erret in causa præteritionis, vel exhæredationis, an in subiecto. i. in persona filij, quia non sperat eum nasciturum, vel credit iam natum decessisse; nam tunc ideo legata non debentur, quia testator non cogitauit de ipso, & per consequens non direxit grauamen in ipsum: etiam si sciuisset præsumptio est, quod non grauasset, argumen. ff. de pact. l. tale pactum, §. fina. de reuo. do. l. si vnquam, & ff. de iu. codi. l. is qui, de legat. 2. l. cum pater, §. cum æstimaret, ff. de testa. tut. l. si quis ita & quod no. in l. Titius, in princ. de liber. & posthu. Sol. dicit Nic. de Mat. in d. l. prima, infra titu. primo, quod ista authen. habet locum in posthumo præterito. Sed Barto. distinguit, aut est præteritus a sciente, & tunc debentur legata: aut ab ignorante, quia nesciebatur vxorem esse prægnantem, & tunc non debentur legata: & hoc propter tex. de testam. mil. l. sicut certi. & l. si cum vel in vtero. Alij dicunt, quod siue cogitauerit, siue non; tamen quia potuit & debuit cogitare, quod debeantur legata, nec est verum quod hic deficiat testatoris volūtas, cum sit indefinita, & implicita ad omnes casus, non ad vnū duntaxat casum, vel ad unam personam nominatim, & signanter applicata, argum. ff. de cond. & demonst. l. quæ conditio. de leg. 2. l. Celsus, & quod not. supra de transl. l. sub prætextu specierū. per Cyn. ad hoc, ff. de inoffic. testam. l. cum mater militem, & sic non ob. l. is, qui. & §. cum æstimaret, quia ibi testator nominatim & specialiter cogitauit de certa persona grauanda, & nō generaliter de quolibet successore, quæ generalitas importatur per nomen appellatiuum. † Item & cum testator impersonaliter loquitur, & non per nomē ꝓprium, vt ff. de leg. 3. l. 1. §. illud. & l. si fuerit, §. fi. & l. sed & si sic, in princip. eodem titu. Et confirmatur [a] hæc opin. quia si deficeret voluntas, vt dicit Barto. ergo posthumus præteritus non teneretur ad legata ex codicillari repetitione, quod est falsum; nam lex dicit expresse eum teneri, ut ff. de fideicomm. lib. l. generaliter, §. ex testamento, sicut enim, quando testator simpliciter fecit codicillos, non attenditur præteritio posthumi, uel iam nati, ut ff. de iure codicil. l. ab intestato, ita & cum præmissa heredis institutione codicillarem clausulam supposuit, vt ff. de leg. 2. l. Lucius, §. filiam. talis enim scriptura duas habet partes, quarum postrema est codicillus simpliciter ab intestato. Non obst. l. sicut certi. & l. si cum uel in utero. quia ibi distinguitur scientia, uel ignorantia, quo ad inducendum exhæredationem, uel non inducendum: sed quo ad legatorum præstationem non attenditur hæc distinctio, quia sufficit posthumo quod de legatis potest detrahere legitimā. † Nec ob. [b] ad hoc d. §. miles in supremis. quia ibi loquitur de casu improuiso circa exhæredationem tacitam, quia ignorans non uidetur exhæredare; sed circa legata nō est casus improuisus, cum de iure ueteri non debebantur legata, quia pendere debebant ab institutione, ff. de iure codic. l. illud, §. tractan. hodie uero legata per se subsistunt beneficio huius authent. unde quo ad legata ille §. miles. non corrigitur per istam authent. † Item non ob. [c] l. si unquam, quia illa lex loquitur in uniuersali alienatione, non in singulari. † Item hodie, præterquam in libero non fit illa reuocatio, nisi usque ad debitum bonorum subsidium, ut supra de inofficioso testamento authent. unde si parens, & hoc expresse tenet glo. sup. de inoffi. dona. l. 1. in 5. quæst. Cum ergo ex legatis detrahatur bonorum debitum subsidium, ergo ueco posthumus debet esse contentus: & certe [d] si quis bene prospiciat tex. inueniet hanc opin. posse de iure defendi, præsertim si legata sunt modica, & relicta pro anima, vel coniunctis personis nam verisimile est, quod si testator de posthumo cogitasset, nihilo minus legasset, argumen. infra de leg. l. cum alienam, cum sim. Item pro hac opinio. facit ff. de hæred. instituend. l. fina. [e] † Item talis posthumus habet ab intestato tacitam voluntatem defuncti, vt ff. de iure codicil. l. 2. ergo intelligitur de iuris fictione cogitatum de ipso. † Item in testamentis communiter apponitur clausula, si non valet, vel non valebit, &c. per quam clausulam testator cogitat de ruptura testamenti, & prospicit contra causas rumpentes, ergo implicite cogitat de posthumo, qui est vna causa de causis rumpendi: quia qui cogitat de fine, cogitat de modo ad finem quapropter vbi est dicta clausula, non procedit distinctio, cogitauerit necne. sufficit, enim generaliter & implicite cogitare, arg. ff. de lib. & posth. l. placet, & l. ideoque, & qui in aliqua parte testamenti facit mentionem de posthumo expresse, vel tacite, non est dubium quod cogitauit [f] de ipso, vt l. qui filiabus. in princip. ff. de leg. 1. & tamen non dico, quod legata petantur ex vi huius clausulæ [g] ab intestato, sed ex vi huius auth. tanquam ex testamento; nam cum valeant legata iure testamenti, clausula est superuacua nisi in hoc solo, quod declarat & infert testatorem cogitasse de posthumo. Item qui codicillarem clausulam apponit, omnē successionis speciem grauare intendit, vt l. cum pater, §. filius matrem, ff. de leg. 2. Et adde quod dicam ꝯ. de codicil. l. fi. † Secundo oppo. & videtur, quod ex causa præteritionis non sit irritum testamentum, sed sit necessaria bono. poss. contra tab. nam si pater præterijt filium emancipatum, testamentum est aliquod de iure ciuili: sed de iure prætorio competit contra tab. ꝯ. eod. l. maximū vitium, §. scimus. Sol. hæc dictio, irritum, prout refertur ad emancipatum, ea ponitur, id est per contra tab. irritandum, nam de iure ciuili testamentum est aliquod: nam emancipatus non potest dicere nullum, etiam hodie, vt no. ff. de mino. l. si filius, sup. vnde leg. l. certum, sup. de colla. l. si emancipati, & ff. de lib. & posthu. l. Gallus, §. & quid si tantum, & hoc verum, quando est præteritus inserta causa, ex qua posset exhæredari: si vero est præteritus sine causa, tunc potest dicere testamentum nullum de iure nouissimo ad instar præteriti a matre sine causa, qui dicit testamentum nullum, licet nunquam fuerit in potestate matris, vt in corpore huius authen. §. aliud quoque capitulum, & ita debent intelligi glo. [h] aliæ contrariæ, quæ simpliciter dicunt, quod sublata est differentia emancipationis, etiam ex testamento, vt no. ff. de inoffic. testa. l. si proponas, infra de suis & legi. authen. in successione. & ff. de coniun. cum emen. lib. l. prima, & Inst. de inoffic. testam. in princ. & ita no. in Authen. de hęred. & Falc. §. exhæredatos. colla. 1. & per Dyn. in l. Gallus, in magna distinctio. † Et attende hic, quod talis differentia est sublata, vbi emancipatus præteritus est sine causa, non per Auth. de hęre. ab intestato. §. fi. quia ille §. loquitur simpliciter ab intestato: sed per aliam authen. scilicet per dicto §. aliud quoque capitulum, & per dicto, §. si autem hęc obseruata. certe etiam de iure Codicis, per leg. Iustiniani, infra de legi. hęredit. lege. meminimus, erat sublata differentia emancipationis, & patrię potestatis ab intestato. Et tamen certum

---

ADDITIONES.

a Confirmatur. Vide etiam plene per Inno. in l. filio præterito, ff. de iniu. rup. & ir. testa. & Ang. in cons. inc. ista q. habet duo puncta. & vide eundem Ang. in corpore, vnde hæc auth. sumitur, in fi. & inf. in antep. col.

b A. B. Nec ob. Ad l. si vnquam. respon. etiam Bal. in l. si cum vel in vtero, sup. de test. mil. & ibi vide eum, qui dicit duo noua.

c Non ob. Vide clarius Bald. in l. si cum uel in vtero, sup. de test. mil.

d And. Barb. Et certe. Istam partem sequutus est Ang. in l. 2. ff. de cond. indeb. & in repet. l. eam quam, infra de fideicom. & hic in Auth. vt cum de appel. cogno. §. sin. ubi amplissime hoc tenet. & dic contra Bar. fore casum in l. is, qui. ff. de iure cod. licet Bart. illum textum allegauerit pro se. & ad l. si unquam, infra de reuo. dona. respondet, quod loquitur, quando donatio est immensa. alias secus, & dicit opinio. Bartol. procedere, si legata sunt magna, alias secus. & contra Bartol. pro se est text. in præalleg. l. is qui. & sequitur Dom. Ioā. per illa iura in l. filio præterito, ff. de iniusto testam. licet Ang. non alleget. & uide glo. fin. l. vxorem, ff. de manu. test. & cum ibi sequitur Angel. quod legata valeant, & uide Bald. in l. militis, §. miles, ff. de test. mil. & ibi refert collegium Mediolanense ita consuluisse. & uide eundem in dicta l. si cum uel in utero, supra illo titu. & in l. qui iure militari, ff. de testam. mil. & uide tex. in l. tertia supra de inoffic. testam. Bald. in dicta, l. filio præterito, tenet opinio. Bar. sed eam limitat, si testator legasset pro usuris, secus si in aliam piam causam. & in l. 1. supra de contra tab. limitat ista authen. nisi legata fuissent facta a filio præterito, quia tunc confirmarentur per authen. ex causa, & per tex. in l. 2. de leg. 3. & ibi dicit illam legem ad hoc meliorem de iure. facit quod no. in l. penult. infra de fideic.

e L. fi. Sed Bar. hic, & ibi respondet.

f Cogitauit. Et est tex. l. si cum uel in utero, sup. de test. mil.

g Clausulæ. Vide Bar. hic, in uer. quarto, quod si testator dixit.

h Intelligit glo. Vide Baldum in authen. in successione, inf. de suis & legit. & Bart. hic in uersic. opp. sup. de bon. pos. & Doct. in dicto, §. & quid si tantum, & per Cyn. hic in 2. quæst.

a certum, ꝙ durabat differentia *a* ex testamento, vt plene no. s. vn de liberi. l. qui se patris. Quicquid ergo nouum circa emancipatos est introductum ex testamento, procedit ex dispositione d. §. aliud quoque. & §. si autem. & non per aliquam aliam constitutionem. Et ideo Doct. referentes se solummodo ad Auth. de hære. ab intest. §. fin. non recte considerant hunc passum. Ex prædictis apparet, quod hæc authen. etiam loquitur in emancipa-
21 to præterito. † Dubitatur tamen, vtrum emancipatus præteritus, qui venit solum per contratab. & non de iure ciuili, (vt quia est præteritus cum causa) teneatur omnibus præstare legata: an vero excepta persona tantummodo? & videtur, quod solũ exceptis personis: quia cum ius ciuile huic non patrocinetur, sed solus prætor, non debemus attendere ius ciuile, sed solum præ-
b toris *b* edictum, vt ff. de leg. præstan. l. j. in princ. contrarium no. ff. de vsufruc. l. si extraneo. & s. de contratab. l. liberi. sed Iac. Bu. tenet ibi, ꝙ hęc auth. non habet locum in prætentione emancipati. Item siue consideremus verbum, irritum siue nullum, euacuato, non proprie adaptatur ad contratab. vt ff. de inofficio.
22 test. l. filio. §. contratab † Tu dic, *c* quod hæc auth. habet locum
c in præteritione emancipati, & ꝙ hodie ille titul. de leg. præstan. non est necessarius, cum per hanc auth. legata debeantur omnibus: quia non debet esse melioris conditionis emancipatus præteritus, quam suus pręteritus, vel ꝗ nec suus, nec emancipatus. quia omnes tenentur pręstare legata omnib. & ista est ipsa ve-
d ritas. *d* Et opi. Iac. Bu. & quorundam aliorum dicentium, ꝙ ista auth. nõ habet locum in prætentione paterna, caret intellectu,
e ratione, & veritate. Tertio opp. & videtur, quod ex causa prętentionis testamentum non sit irritum, sed per contratabu. expu-
23 gnandum, vnde dicit lex, † ꝙ si emancipatus præterit patrẽ, qui emancipauit eum bona gratia, talis pater non venit, nisi per contratab. vt ff. si quis a par. fue. manumis. l. 1. & l. fin. & Instit. quib. mo. ius pat. potesta. sol. §. pręterea. Solut. concedo hoc, si filius emancipatus pręterit patrem cum causa: sed si sine causa, testamentum est ipso iure nullum, sicut supra dixi. econtra, quando pater præterit filium emancipatum. Nam appositio causæ ad essentiam testamenti, necessaria est, etiam si re vera constaret de ingratitudine: licet enim tunc testamentum non peccaret in lege naturę, quia pietas offensa non est, vbi requiritur ingratitudo, vt s. de inoffic. testa. l. liberi, tamen peccat in legis forma, qa omissa est forma a iure tradita, vt d. §. aliud. & §. sequentibus. & vbi omittitur forma causalis, ibi deficit substãtia, & actus est ip-
24 so iure nullus. † Concludo ergo *f* ꝙ iura, quæ loquuntur de pa-
f tre erga filium emancipatum, habeant locum econtra: quia eadem est regula in natura correlatiuorum. vt ff. de inoffic. testam. l. nam, & si parentibus. in prin. & sicut oportet filiis relinqui iure institutionis, ad hoc vt nõ dicantur præteriti: ita parentib. ut no. in corpore huius auth. §. & hę quidem. per Iaco. de Bel. Sed Bar. dicit in hoc contrarium: quia sicut patrono, ita, & patri sufficit relinquere quoquo relicti titulo, vt ff. de iure patr. l. siue pa-
g tronus, §. 1. *g* & ff. de bonis libe. l. si vero, §. si patronus, † Sed pri-
25 ma opinio verior est, scilicet quod debet relinqui parẽtibus iure instõnis, alias dicerentur præteriti, ut no. in corpore huius auth. §. coeterum. & arg. in d. l. nam, & si parentib. ibi. non minus. & c. & quod no. in Auth. de trien. & se. in prin. in patrono autem fateor, quod non oportet ei relinquere iure institutionis, quia nõ ideo ei debetur hæreditas: iura. n. naturalia, fortiora, & æquiora sunt accidentalibus, ut no. ff. de fal. l. si quis legatum, §. fin. apparet ergo auth. istam habere locum etiam cum parentes prætereantur a liberis, vt, & legata præstent omnibus, deducta legiti-
26 ma. † Quarto opp. ad idem, & videtur quod ex causa præteritionis testamentum non sit irritum, sed sit necessaria querela inofficiosi testamenti, vt Inst. de exhered. lib. §. mater. Sol. si fuit apposita causa in pręteritione, valet testm̃: sed si non fuit apposita, testamentum est nullum, & sic ille §. distinguitur per ista
h Auth. no. in d. §. exhæredatos. Forma *h* aut apponendi causam in pręteritione est, etiam si testator dicat, talem filium meum ideo non instituo, qa me vulnerauit: vel si dicit, ideo pręterco, & c. vel si dicit, io non instituo, vel exhęredo, quia, & c. Si autem apponeret verba priuatiua, tunc esset exhęredatio, & non pręteritio, vt s. cód. l. 3. & ff. de hæred. instit. l. qui volebat. & ff. de rei uen. l. emptor, §. ancillam. Expeditus de cõtrarijs, quæ respiciũt verbum, irritum, prout refertur ad præteritionem, venio ad contraria, quæ respiciunt verbum, irritum, prout refertur ad exhęre-
27 dationem. † Oppo. ergo, & primo dicitur hic, quod ex causa exhæredationis testamentum est irritum, contra, ex tali testamento potest adiri hæreditas de iure ciuili: certe imo nec potest expugnari, nisi prius hęreditas adeatur, vt ff. de inofficio. testam. l. scimus, §. fi. & ff. de inoffi. test. l. Papinianus, §. si cõdõni. ergo non est irritũ. Sol. dicit Mar. qd̃ olim nõ erat irritũ: sed hodie est irritum: & sic hodie nõ est necessaria querela inofficiosi testamenti, certe nec possibilis, cum hęreditas adiri non possit, & querela non nascitur, nisi adita hẽditate ex testõ cũ ergo ex testõ nullo nũq̃ possit adiri, ergo nunquam nascetur, ergo nunquam erit: ergo querela est hodie impossibilis. Expugnabitur igit̃ hoc testamentum dicendo ipsum nullum, vel agendo petitione hæreditatis ab intestato, fingit. n. lex patrem dolo inductum ad testandum, & dolus dans causam contractui bonæ fidei, reddit ipsum nullum. & h. d. tex. in corpore huius auth. §. in aliquo. Item præsumitur patrem errasse in finali causa exhæredationis. sed error finalis causæ remouet voluntatem ab actu, & ideo non valet actus, vt ff. de hæred. insti. l. fi. & ar. ff. ad Trebel. l. epistolam, in prin. per quas rationes Iac. de Bel. approbat opinionem Mar. tãquam æquiorem & veriorem de iure: hanc etiam opinionẽ laudat hic Nic. de Mat. quam ego omnino reprobo, vt dixi sup. in auth. non licet. dico. n. ꝙ vbi apposita est causa, opus est querela, & ista et it rescissoria, non nullitans declaratoria, nam illa non faceret ius apud omnes, hęc sic, vt ff. de inof. test. l. posthumus, §. si quis ex his. Item facilius tollitur querela, ꝗ ius dicendi nullũ. Itẽ si esset sublata querela, esset sublatum ius agendi ad supplementũ: cum ad nihil aliud fuerit introductum, nisi ad submouendũ q̃relam, vt subrogeť loco q̃relæ, vt s. de inof. test. l. si quis filium. & l. scimus, & l. omnimodo. Eraduerte hic, nam quandoq; in exhæredatione concurrit iustitia legis, & hominis. iustitia legis est, vt causa exprimať, iustitia hoĩs est, vt in causa nõ mẽtiatur: & tunc tali cã probata, accedit tertia iustitia, s. iudiciorũ. & tunc testamentum habet vires efficacissimas. Si autem tale testamentum habet iustitiam legis, sed non hominis. i. factum rite, sed non recte: tunc testm̃ valet, sed expugnabitur querela prolata, vt no. in d. §. exhæredatos, in glos. hic exigo iustitiam legis, & c. Non obst. dictio, irritum, quia diuersis modis exponiť: nam qñq; dr̃ irritum respectu principij & finis, qñque respectu
28 finis tm̃, vt s. dixi. † Secundo opp. ꝫ hanc opi. & vr̃, ꝙ vbi est error, ibi exhęredatio sit nulla ipso iure, vt ff. de li. & posth. l. posthumus, in prin. §. fi. Sol. ibi fuit error circa subiectum exhæredationis. i. circa personam & filiationem exhæredati, quia pr̃ non habebat eum pro filio, cum tñ esset secus, si non esset error circa subiectũ, sed circa cãm exhr̃dationis, vt qa pr̃ se putabat offensum a filio, cum non esset: nam talis error non reddit testm̃ ipso iure nullum, secundũ Old. qñ ergo testõr labitur in causa filiationis, ipso iure non tenet exhęredatio, qa nec instõ, vt s. de hęr. insti. l. si pr̃. sed si labitur in cã offensionis, valet exhęredatio. sicut eꝫ valeret institutio, licet testator laberetur in causa meritorum, nisi dispositio esset directa ad benemeritos in gñe; quia tunc non includerentur, q demeruerunt, vt ff. de leg. 2. l. cum quidam. & l. cũ
29 pr̃, §. rogo. & l. Lucius Titius, §. Lucius Titius Damam. † Tertio op. & vr̃, ꝙ exhęredatus nõ agat q̃rela, sed agit ad supplementũ, vt s. eo. l. maximum vitium. §. cũ ẽt. ibi, quarta pars, & c. vbi vr̃ dicere, ꝙ exhęredatus non possit agere nisi ad legitimam. Solu. ibi testator aliquid relinquit exhæredato: & ideo, nisi sit ingratus, agit ad supplementum legitimę, non autem agit querela: vñ sufficit relinquit exhęredato quoquo relicti titulo, ad submouendũ querelam inofficiosi: & hoc verum, si sit exhæredatus rite, licet iniuste. Cæterum si esset exhæredatus nulla inserta causa, & sic non rite, tunc testm̃ esset ipso iure nullum, sicut in præterito, vt
30 ibi no. † Quarto opp. & vr̃, ꝙ exhæredatis non detur querela, vt ff. de lib. & posthu. l. multi non notæ, s. de inof. testa. l. si quis in suo, §. fi. & l. filij s matrem. & ff. de vul. subst. l. cũ ex filio, in prin. Sol. ibi loquitur in exhæredatione expressa, vel tacita fauorabili, quæ fit bono consilio: nam in tali exhęredatione non requiruntur causę, quę pertinent ad odium, sed sufficiunt causæ, quæ ptinent ad fauorem: sed nos loquimur in exhæredatione odiosa, q̃ fit puno consilio ꝫ nãlem charitatem, in qua requiruntur cãæ, q̃ indigne testõrem ad id odium prouocent, & sint expressæ in iure, vt d. §. aliud quoque. Et scias, ꝙ licet dicam fauorabilẽ exhę-
i redationem tenere: si tamen *i* filius vult pure & libere bonorum subsidium, potest ipsum petere, cum in ipso filius sit creditor, vnde non tenetur acceptare dilationem etiam fauorabilem, argum.

ADDITIONES.

a Differentia. Hoc autem procedit in emancipato præterito, ut hic per Bar. in uers. oppo. sup. de bo. pos. & c. & in 2. q. inde tamen quod statim hic subdit Bal. post Ia. Bu. & Imo. in l. filio pręterito, ff. de iniu. rup. & irr. testa. per C y n. hic in 1. q. & per Ang. in corpore.

b Pręteriti. Vide Bar. hic in uer. oppo. sup. de bo. pos.

c Tu dic. Vide Bar. in l. Saluius, ff. de leg. pręst.

A. B. Tu dic. Et hanc partem sequitur Ang. in auth. ut cum de ap. cog. §. siue igitur.

d Veritas. Vide Bal. post Bar. in l. 2. sup. de bo. pos. contratab.

e Tertio. Vide Bar. hic, in uer. circa secundum.

f A. B. Concludo ergo. No. quod pater debet hr̃e iura institutionis a filio, sicut econtra, uide Bal. in auth. unde si parens, supra de inof. test. uide quę no. in l maximum uitium, & in l. humanitatis, & hanc partem tenuit consulendo Bald. ut refert in l. omnimodo, sup. de inof. test. & vide Ang. in corpore, in §. siue igitur, ubi dat nouã opi. Io. de Imo. in c. Ray. de test. in hi tenet contra Bar. & in l. 1. §. si ex fundo, ad Tr. ff. de hę. inst. & Ang. in l. nam & si parentibus, supra de inof. testa. uide quæ dixi in d. c. Ray.

g §. 1. Et ibi unde Bar. qui tenet contra Bal. hic.

h Forma. Vide per C y. hic, in uer. 3. circa præmissa.

i Si tamen Bar. & Bal. tenentes contra in d. l. filij s matrẽ, hic alle. & Bal. & Docto. in l. cum ex filio, hic alleg.

gum.ff.de leg.2.l.si ita relictum,§.Pegasiua,& de ver.obl.l.stipulatio ista.§.inter cætera. Nunc transeo *a* ad secundam partē aut. quæ dicit, quod cætera firma permanent, & ostenditur aperte, ꝙ istud sit falsum;& primo in legatis & fideicommissis ostenditur,quod penitus sint infirma.& accipio primo capitulum prætermonis. nam † iure veteri & nono cauetur,ꝙ a præterito legari,vel fideicommitti non potest, vt ff.de leg.3.l.ex filio,& J.de fideicom.l.pe. Et est rō,quia quem non honoro, non grauo, vt J. de fide.com.l.4.b co.Sol.illę legea loquuntur, qñ legata sunt relicta a persona præteriti;nam talis dispositio cotinet iniuriā etua, & non valet;sed aut.nostra loquitur, quando sunt recte relicta ab instituto vel simpliciter.ad hoc lacit quod no. ff.de leg. pręst. l.filium,in prin.in gl.quę incipit,sicut ergo & J.de leg.l.cum qui dam. † Secundo opp. nam si filius est præteritus,ergo hæreditas non potest adiri,ergo non debentur legata : nam citra aditionē hæreditatis non pñt confirmari, vt l.si seruus communis Męuij & castrēsis peculij.in fi.prin.de stip.seruo.Solu.confirmabuntur per aditionem,vel per bono.possessionem ab intestato;alias nō debentur, vnde legatarius debet probare hæreditatem ab intestato aditam,vel bonor.possessionem pentam,vt §.de fideicommi.lib.l.a.& no.ff.de hæred.inst.l.qui filio, §. seruus. vbi est glo. fin.& no. † Secundo accipio *b* capitulum exhæredationis,& oppo. quod vbi testamentum rescinditur per querelam, legata & fideicommissa non debeantur, tanquam relicta a demente : nā prudentes interpretati sunt eum esse dementem, qui se obiecit naturali erga liberos charitati, sine causa. Iste enim valde abhorret a iure naturali, & omnium animantium, cum naturalis stimulus patrem ad charitatem vrgeat liberorum, vt ff. de escusatio.tut.l.amicissimos, §. Lucius, vnde qui naturalem erga liberos charitatem non curat, videtur habere morbum cerebri, & defectum rationis; vnde stultum esset dicere valere eius iudiciū qui caret sensu, vt ff.de inoffi.testam.l. Tina.& de leg. 3.l. patronus, §.fi.Sol.dicendum est,ꝙ hodie non præsumitur demēs, sed in causa exhæredationis errasse : error autem facti etiam in sapiētissimos cadit,quia facta & futura, natura sui sunt incerta, vt ff.de iur.& fac ign.l.in omni.vnde apparet,quod d.l.Titia, *c* quæ dicit de dementia,est correcta,& merito, quia præsumitur testatorem errasse, non naturalem erga liberos charitatem non curasse:sic enim benigna interpretatione fauore legatorum, & fideicommissorum,&c.ius fingit. Item posito,quod constaret de dolo testantis,quia falso,& dolo malo fuerit ꝯ filium machinatus,non dēt dici demens,cum testm̄ valeat, quod nō valeret factum a demente. vnde dementia in casu nostro non est priuatio consilij,sed oppositio recti iudicij. † Secundo opp.nam si tenuit exhæredatio,ergo hæreditatis aditio, ergo legata cæperunt inde dependere;ergo sublato principio substantiali,necesse est legata & fideicommissa vacuari,& extra naturam dependere,vt d.l.nā & si sub conditione,§. rumpendo,ff. de iniusto testa. Sol.fateor, quod cæperunt dependere, & corrumpuntur de mero rigore; sed de naturali æquitate est secus,arg.in l.1.in prin. de leg. præst. † Nunc venio *d* ad illa verba, cætera namque firma permanēt. nam prout referuntur ad alia capitula extra legata & fideicommissa,videtur quod sint quædam, quę non remaneant firma,vt vulgaris substitutio,quę eodem morbo laborat, vt ff.eo.l.3. §.fi. & de iniu. test.l.pe. † Sol. concedo; nam sicut irritum est testamentum quo ad institutionem primam, ita & quo ad secundā succedaneam,quę vocatur substitutio directa & vulgaris. Et est ratio,quia si valeret vulgaris substitutio, ergo valeret institutio, nā omnis substitutio est conditionalis institutio, vt ff.ad leg. Fal. l.in ratione,§.si filio.& si valeret *e* substitutio, ergo legata nō deberentur ex prouisione huius authen.sed ex viribus substitutionis,quod est falsum.† Et attende:nam si non valet vulgaris substitutio,ergo nec pupillaris; quia si valeret pupillaris, contineret in se tacitam vulgarem,quod est impossibile, cum vulgaris non valet,sicut nec quæcunque conditionalis institutio filio pręterito,& hoc tenet Dyn.scilicet ꝙ pupillaris substitutio non valeat,quia nō pōt fieri,nisi pater testetur sibi;& primo sibi quam filio,& ista est natura pupillaris substitutionis, & eius ordo, qui prætermitti non potest,vt ff.de vulg.sub.l.a. §. adeo. & §.prius; nam vnum est testamentum patris & filij,& non potest decedere filius testatus, nisi pater testatus obierit, licet econtra solius patris valeat testamentum; quia est principale & perfectum in seipso,vt ff.eod.titu.l.si quis eum,§.fin.hanc opi.tenet glos. cum Do Dy.in c.1. *f* de test.lib.6. Sed contrarium no.glos.in l.1. ff. de vulg.& pup.vbi gloss dicit,quod hodie substitutio pupillaris valet per generalem clausulam istius authent. quæ dicit, cætera namque,&c. nam substitutio pupillaris,est prouisio impuberis; ergo debet manere rata & firma,sicut tutela; nam expresse dicitur in corpore,quod tutelæ remanent firmæ fauore liberorum, quid dicemus? *g* Iste passus de pupillari substitutione est difficilis. Dyn.enim dicit non valere,quia peruenitur ad casum a quo non potest incipere:ergo per regulam generalem non valet, qa superuenit impedimentum, antequam actus esset confirmatus,argum.ff.de fideiuss.l. Vranius, §. sed cum duo. quod autem non possit incipere testm̄ a pupillari subst͞ōne, ita quod pupillari subst͞ō stet per se, certū est, quia lex ita determinat,vt d.§.prius, & merito, † quia pupillaris subst͞ō dēt confirmari per aditionē hæreditatis ex test͞ō paterno,quæcunque.n.non confirmantur, si ab alio dependent,inania fiunt,vt ff.de leg.3.l.si iure. Pręterea nulla substi.valeat,si filius est præteritus, vt ff. de lib. & posthu.l. Gallus,§.in omnibus,& no.in eadem l.Gallus.in prin. Non ob. dictio,cętera, quæ est hic, quia litera aperte dicit. ꝙ illa cætera non includunt inst͞ōnem *h* hæredis,vt patet ibi, dum dicit, quātum ad institutionem. Sed ꝯ omnis subst͞ō directa, est inst͞ō condōnalis,ergo est hic expressum,ꝙ subst͞ō directa non valet. Præterea ista subst͞ō dirigitur nominatum in ipsum præteritum, vel exhæredatum,ergo non valet,ff.de leg.3.l.ex filio. Præterea cū ipse idem pręteritus, vel exhęredatus rumpat; ergo quod prouisum est in suum fauorem,non valet,vt ff. de lega. præstan.l.filium.§.omnibus.† Sed contra prędicta facit; quia tutela testamentaria remanet firma,ēt sine alia confirmatione pręętoris, ergo idem in pupillari subst͞ōne, sed certe ista non est bona similitudo,quia tex.aperte statuit vnum in institutione, & ꝯtrum in tutela,nam tutela nō absorbet iura legitimorum hęredum, sed substitutio sic,vt ff.de inoffi.testa.l. Papinianus,§. sed nec impuberis. Præterea impossibile est,ꝙ substitutio pupillaris non sit testm̄ patris,& filij;nam patris testm̄ est quo ad voluntatē,filij uero quo ad effectualitatem, cum ergo patris testm̄ validum esse nō possit pp vitium pręteritionis,ergo nec filij.Sol.Cyn. & Bar. approbant glo.†Ego vero approbo Dy.ex natura subst͞ōnis pupillaris, quam habet a iure, ꝙ nō possit ualere sine testamento paterno,nec reperitur hoc correctum,& tex. in corpore loquitur de capitulis testamenti, sed substitutio pupillaris non est capitulum testi,sed est fm testm̄, & caput fm inst͞ōnis, *i* licet ergo tex. in corpore in §. si aūt hęc obseruata, non fuerint, vniuersaliter dicat valere quælibet alia capitula, præter institutionē hæredis, tamen sub istis verbis vniuersalibus pupillaris substitutio non uidetur includi, quod probo primo per tex. dicti §. in uerbo,adimpleri, *k* & dari illis,quibus fuerint derelicta,& tanquam in hoc non rescissum, &c. omnia.n. ista uerba sunt obliqua,& ad substitutionem directam non pertinent. Item hoc probo per rationem: nam cum aliquid specialiter prohibetur,uel irritatur, si postea aduersatiue sequitur clausula generalis, talis generalitas non includit ea, quæ sunt similia irritatis; nam cum aliquid prohibetur, & eius simile intelligitur prohiberi; ut not. in l.2. J.de vsucap. pro empto. sed substitutio pupillaris est similis institutioni,qa substituti subducta persona pupilli, reducuntur ad intellectum institutionis,vt ff.ad l.Falcid. l. in ratione, §. si filio. Item sequeretur,ꝙ pater decederet pro parte testatus, & pro parte intestatus, quod iura non patitur; quia naturaliter inter se pugnant causa testati, & intestati,ut in l.ius nostrum,ff.de reg.iur. † Quæro ergo, *l* si ista opinio est vera,pro quo supponit illud vniuersale,alia capitula, quæ enim esse possunt ista capitula,ꝗ superius non numerauit, cum præmiserit de lega. & fideicomm.lib. & tutel. De donatio.cau.mot.non expedit loqui, quia non requirit aditionem *m* hæreditatis, etiam de iure ueteri. & in hoc magis accedit contractui, quam vltimæ uoluntati,

ADDITIONES.

a Nunc transeo. Vide Bar.hic in uer.oppo.& in l.ex filio,ff.de leg.3. & plenius, per Bal.in l.1.sup.de bo.poss.contratab.

b Secundo accipio. Teneas vnum menti.quod est mirabile, quod si testator legauit sub falsa demonstratione,non conseruaretur legatum.per istam auth. ne duo speciala circa vnum concurrant,hoc videtur probare gloss.ualde not.in l.si non designata,infr.de fal.causa adie.le.quæ dicit,ꝙ falsa demonstratio non uitiat legata. quæ legantur de iure communi,secus si de iure speciali,ergo,&c.& hoc ibi tenet Ang.limitando istam auth.tamen sub dubio forte,cogita.

c L.Titia.Vide Bar.

d Nunc venio.Vide inf.per tres col.& in auth.in corpore.

e A.B.Et si ualeret.An pupillaris substitutio confirmetur per istam auth.uide Io. de Imo.in l.1.ff.de uulg.& pup.& Bar.in l.filio prætento,de iniust.test.

f Dy.in c.1.in uer.eidem filio.quæ tamen hic non dicit.

g A.B.Quid dicemus.Sal.hic ponit nouam opi.quod aut testator ignorabat se habere filium, & alteri filio substituit extraneum, & tunc non conseruatur pupillaris substitutio,ar.l.cum acutissimi,inf.de fideicom.aut sciebat, & tunc conseruatur. Nec obst.illud,quod de legatis dicitur,quia aliud est substituere, aliud legare.

h Institutionem.Loquitur tex.de institutione,quam testator facit sibi ipsi. unde in eius odium tollitur,sed pupillaris expressa non est huiusmodi.

i Institutionis. Vide per l.matris,& filij,ff.de vulg.& pup.

k Adimpleri.Hic non uideo,quod sit verbum obliquum.Item patet per id, quod ibi dicitur tutela.

l A. B. Quæro ergo. No.ꝙ donatio causa mortis non requirit aditionem ex testamento,quod an sit verum,uide tex.no.in l.1 ff de his,qui ad li.fine ma.perue.glo. singularis.l.cum post,§.fi.ff.de his,qui,ut iud.& Ang.in l.cum quam, in repetitione,inf.de fideic.

m Aditionem. Vide per Docto.in l.2. ff. de leg.1.cum concor.& an confirmetur per hanc auth.uide etiam Bal.in l.licet sup.de pact.& in l.2.inf.qui res iud. non noc. & Bar.hic.

tati,vt no.in l.a.de dote prçle.& argu. ff.de lega.a 1. sequens qõ. a Sed rñ.a pōt intelligi de modis,& conditionibus,legatis & fideicom.insertis,& de substitutionibus factis in eis,vt ff.de leg.2.l.vt hæredibus. Item de executoribus testamenti, & de potestate eis data a testatore,vt ff.de alimen.leg.l.alio hçrede, & quod no. in l.2.§.qñ decre.opus non est. Item & de alijs mandatis, quç fiunt in testamentis; puta de eundo ad sanctum sepulchrum, vt ff.de annu.leg.l.Quintus,§.Pomponius,& ℐ.de cad.tol.l.1.§.ne autē. Item potest intelligi de cura,quç similis est tutelç, licet indigeat confirmatione prætoris viui,vt ff.de condi.& demon.l.pater,§.conditionum, & ff.de excu.tutor.l.Caius. Attende tñ,quia licet dicam ipsam pupillarem substitutionem,non tenere rupto, vel irrito testamento ex causa præteritionis,vel exhæredationis: legata tamen & fideicommissa relicta post mortem pupilli in secundis tabulis valere dico. Et est ratio,quia pater potest impuberi codicillari,etiam non substituēdo sibi pupillariter,vt ff.de leg.3.l.si Titio,§.sicuti,& tales codicilli expirant adueniente pubertate,vt eo.tit.l.quod fideicommissum, dices tu, quod hæc opin. Dyn.quam teneo,est contra casum legis, quia lege cauetur, qđ hæc verba,legata libertatis,&c.qñque includūt pupillarem substitutionem,vt ff.ad Trebe.l.nam quod, §.si quis compulsus, & Bar.dicit, quod ibi est casus expressus huius quæstionis, vt ipse tenet in d.l.1.ad fi.de vulg.subst.sed parcat reuerentia sua,ille §.nihil facit ad propositum: quia in illo §.principalis institutio erat aditione confirmata, & ideo confirmantur omnia,& etiam pupillaris substitutio: quia eadem est ratio in ipsa, quæ in legatis, sed infirmato capite,non est eadem ratio.Sed adhuc oportet respondere ad aliam leg.s.ad l.a.§.plane,ff.de vulga.& pupil. subst. b sed ibi non fuit vitium b & culpa in testõre,sed in hærede,qui omisit hæreditatem ex testamento adire in fraudem:nā ista fraus alijs nocere non debet, vt ff.si quis omis.causa test.l.si seruum,§.institutus,vbi etiam est dictio,&c.quæ vniuersaliter ponitur, & merito:quia eadem est ratio; & eodem modo particularium: sed in quæstione nostra nō est eadem ratio de pupillari substitutione, & alijs capitulis,vt s̄.patuit manifeste: & etiam in hac opinione est Petrus,s.φ pupillaris substitutio per hanc authen. non confirmetur,& est ipsa veritas,quicquid dicat Bart. qui in ista difficili quæstione fuit locutus nimis audacter, & male in eadem tamē c opinione cum ipso fuit Iac.de Are.& Oldra. Secundo oppo. c & vr̄,quod non omnia cætera capitula sint firma,quia nō est fideicommissum vniuersale firmum,vt ff.ad Treb.l.ita tamē,§. quo-43 ties. Sol.ille §.corrigitur per hanc Auth.vt ibi,no. nam † veniēs d ab intestato d cogetur hçreditatem restituere ex Trebelliano, cum.n.text.in corpore dicat fideicōmissa valere, nec distinguat particularia ab vniuersalibus: indistincte debemus intelligere. Præterea cum vniuersale fideicommissum sit magis fauorabile,quam singulare,vt l.nam quod,§.1.ff.ad Treb.& l.cogi,§ generaliter statim sequitur, quod si valet singulare, multo magis valet vle,quod est magis fauorabile,& ad hoc facit d.l. si seruū, §.institutus.si quis omis.cau.testa. Et si tu dicas,fideicommissae rius vniuersalis similis e est hæredi,vt l.si filius, §.1.ff. quod cum eo. Resp.verum est quatenus venit in restitutione ex Trebelliano: sed non est similis in hoc, quod sibi defalcatur, quia ergo de fideicommisso vniuersali detrahitur saltem legitima,habebit filius debitum bonorum subsidium: & sic erit satisfactum sibi & f legis & dic,φ est similitudo,sed non per omnia. f Tertio opp.& 44 vr̄,quod legata & fideicommissa vltra dimidium non debeantur,& sic detrahantur duæ quartæ, etiam de puris relictis; quia hoc non est ex nā quartarum, sed quia non debet esse melioris conditionis extraneus,quam præteritus, vt ff. de leg. præstan.l. Saluius Arist.cū l.seq.quæ lex est mirabilis, nec possumus aliud dicere. nisi quod illa sit correcta per hanc auth.olim enim illud erat statutum, quia ponderabatur solum naturalis charitas erga legatarium,quæ non debet esse maior,q̄ ad filium: sed hodie non ponderatur fauor personarum, sed relictorum, solue ergo g istud contrarium,φ illa lex est correcta. g † Quarto opp. omnia 45 legata,& fideicommissa habent tacitam conditionem, si ex testamento adeatur hæreditas,vt in l.hæc verba,ff.de lega.2. sed ex testamento irrito non potest adiri hçreditas, ergo deficit conditio legatorum; ergo impossibile est,quod debeantur legata. Solu.in casibus istius auth. illa conditio non inest, & si exprimereh tur,legata non deberentur, h quia deficeret conditio. † Quinto 46 oppo.si filius est exhçredatus rite, & extraneus adiuit hçreditatem:personalis obligatio legatorum cohçrere cœpit hçredi scripto, ergo non potest ab eius ossibus separari,& migrare in aliud subiectum,siue personam, argu.ff.de ser. l. si seruus communis 47 Mæuij, §.fina. Solu.hoc † facit sententia lata in querela,quæ extinguit iura instituti, vt ff.de vulg.substi.l.in substitutione filij,& eam cum suis oneribus transfert in exhçredatum: vt hic. simi-48 le, ff.de re iud.l. ex contractu. † Sexto i oppo.si institutio infrini gitur; ergo istud testamentum non est testamentum,nisi de facto, quia caret diffinitione testamenti, vt not.ff.de test.l. prima. Si ergo non est testamentum: ergo legata peti non poterunt, cum debeant peti per actionem ex testamento, vt inf. communia de leg. 1. Sol. dicunt quidam, φ agitur condictione ex hac l.quod pōt probari:quia tex.in corpore in d.§. si autem hçc obseruata.uersic. si vero. dicit tanq̄ non rescissum obtineat testm̄, & pondera dictionem,tanquam, quæ denotat fictionem, & similitudinem.agitur ergo ex legis fictione,& sic condictione ex lege,sed ista opi. non est vera, quia imo agitur actione ex testamento,& competunt omnia remedia,quæ sunt prodita pro legatis,& fideicom.quia tex.dicit,φ in hoc non rescinditur testamentum,ergo habemus causam, ex qua actio nascitur,nec debemus recurrere ad extraordinarium remedium condictionis ex lege,cum habeamus ordinarium auxilium,vt ff.de pact.l. iurigent.§.1.Non ob.dictio,tanquam, quia est nota veritatis, & non similitudinis,vel dic;φ tex.vult dicere, φ sicut legata ualerent,si valeret institutio, & nunc ualeant. Sol. ergo ƺtrium aliter, s.φ testamētum dicitur duobus modis: vno modo stricte, prout habet validam hæredis institutionem,ut l.proxime, ff.de his, quæ in test.delen. Alio modo large, prout habet institutionem hçredis,sed inualidam,vel nullam,& tamen agitur ex testamento,i.ex testatione mentis,ut no.in d.l.1.ff.de testa.& ita erit.hic.

49 † Septimo opp.nam si legata cœperunt pendere a gradu institutionis, ergo perempto gradu pereunt legata,tanquam appēdices,seu sequelç,ut d.l.nam,& si sub conditione;§.rumpendo. Sol.actualiter cœperunt dependere. sed potentialiter semper in 50 proprijs virib. viguerunt per istam auth.& sic non obst. † Octauo extra opp.ad d.§.rumpendo,de l.similes, eo.titu. Vbi rupto primo gradu,a quo dependebat secundus,non rumpitur secundus,sed primus desinit,& secundus incipit. Solu. aut rumpitur primus gradus de facto fauore alicuius rumpentis: & tunc secūdus gradus excluditur, quia rumpendi via aperitur. Cœterum si non posset sibi aperire viam,nec rumperet opposita sibi exceptione, non interest tua, vt ff. de inofficio. testamen. l. posthumus,§.si quis ex his, ibi, nemo enim eum repellet, & casu, &c. Aut primus gradus rumpitur naturali cursu, uel facto aliquo efficitur caducus: & tunc non rumpitur substitutio, vt ℐ. de caduc.tollen.l.1.§.2.& §.pro secundo,& §.in nouissimo, secundū Oldra. Sed Barto. dicit φ in l.si miles,primus gradus tenuerat a princ.de iure speciali,& non de iure communi. Vnde iure communi inspecto, secundus gradus nunquam subalternatus fuit primo, ideoque tanquam non dependens, sed per se stans non vitiatur,sed in §.rumpendo, primus gradus tenuerat de iure cōi & sic secundus depēdebat ab eo simpliciter: quare rupto primo gradu,gradus vterque infringitur,secundum Barto.secundum hoc ergo,si primus gradus valeret ex aliquo priuilegio, pura inter liberos non haberet locum, §.rumpendo. quod non credo verum. vnde aliter solui potest contrarium,s. quod in §.rūpendo,reperitur culpa in ipso testatore, quia prçterijt posthumum, sed in d.l.si miles,nulla in testatore deprehenditur culpa, secundum Iac.de Rau. & Petr. Nunc veniamus ad aliquas quæstio-K nes. K † Et primo quæritur,quid sit præteritio. Respon. duplex 51 est prçteritio:quædam est præteritio uoce, & significatione; & tunc dicitur silentium institōnis beneficium,uel exhæredationis nota circa eum, qui debet institui,uel exhæredari,vt Institu.de hçr.q̄ ab intest.§.eadem.& de lib.& posthu.l. Gallus,§.in oībus. Quædam est prçteritio vocis silentio,sed animi iudicio exhæredatio reputatur in effectu,vt ff.de test.mil.l.sicut.& Inst. de hær. 52 inst.§.ne autem.† Secundo quæro,qd sit exhr̄datio. l Circa hoc l dic φ duplex est exhr̄datio:quædam,s.vera, & propria;quçdam impropria,& abusiua. Propriā sic describe. Exhçredatio est alicuius inuiti ab hæreditate sibi debita ab intestato, per testamentum

ADDITIONES.

a A.B.Sed respondeo. An conditio conseruetur per auth.istam,uide Bart.& Ang.in l.filio præterito,& ibi D.Io.ff.de iniu.test.& allegauit tex.singularem,l.si quis, §. fi.ff.de leg.2. vbi conditio,quam debet implere legatarius in persona hæredis scripti,adimpletur in persona veniente contratab.

b Vitium. Nam sicut culpa testatoris non nocet pupillo in tutela, ita nec in pupillari substitutione,quæ hoc casu non comprehendit uulgarem.

c A.B.Secundo op. An per istam auth.confirmetur fideicommissum uniuersale. Vide Bar.in præalleg.§.quoties.

b Ab intestato. Vide quod no.Sal.hic,in fi.

e Similis. Dixi aliquid post Bar.in l.1.§.de illo,ff.ad Treb.

f Per omnia.l.quia perinde,& ibi glo.ff.ad Treb.

g Correcta. Vide tamen Bar.in l.Saluius,hic alle.& Bal.in d.l.1.sup. de bono. poss. contratab.

h Deberentur. Sed Bar.in l.hęc uerba,hic alleg.circa oppositionem in l.in conditionib.uidetur tenere contrarium,uidelicet, φ legata hic illo casu debeantur a præterito filio ex dispositione leg. quamuis sit adiecta conditio quędam,quia non facit legatum conditionale.& uide Rap.in d.l. hæc uerba, quæ dubitat, an illa lex habeat locum in legatis ad pias causas,tenendo, φ debeantur hçreditate non adita,& relinquit cogitandum,& nil allegat.uerior uidetur opin.Barto. per rationes suas,l si bona adiiciantur causa conseruandarum libertatum,sed si teneamus, φ omnia debeantur,uerum diceret Raph.

i Sexto Vide hic per Bar.

K Quæstiones,& Vide etiam per Bar.hic.

l Exhæredatio. Vide etiam per Bal.hic.

mentum rite factum exclusio, vt Instit. de exhær. lib. §. nostra. & §. co. l. 2. & l. maximum vitium, vt ff. de hæred. inst. l. iam dubitari. Abusiua vero, & impropria dicitur exhæredatio, quæ vocem exclusionis continet. sed mens testatoris finaliter, & realiter non tendit ad excludendum, sed magis ad prouisionem, vt ff. co. l. multum. secundum Oldra.

53 † Tertio quæro, quando testamentum sit nullum ratione præteritionis? Respon. quando præteritur suus, vt d. §. in omnibus. Idem si prætereatur emancipatus sine causa, vel cum causa, quæ non sit numerata in iure. Idem si prætereatur nec suus, nec emancipatus: quia licet silentium habeat tacitam exhæredationis notam, tamen ista tacita exhæredatio redigitur ad instar præteritionis, cum non habet causam, vel habet ineptam; & ita reddit testamentum nullum, a sicut vera præteritio, vt no. in d. §. exhæredatos, de hæred. & fal. Et prædicta locum habent in præteritione parentum, & liberorum; transuersalibus n. non competit ius dicendi nullum, sed querela inofficiosi testamenti, quæ vltra fratres, & sorores vtrinque coniunctos, vel saltem agnatos, id est ex latere fratris non extenditur, ut ff. de inoffi. test. l. 1. & §. de inoffic. testa. l. fratres.

54 † Quarto b quæro, quando testamentum sit nullum ex causa exhæredationis. Respon. vbi exhæredatio non continet causam, vel continet ineptam, id est, non approbatam a iure. Si autem est rite facta, opus est querela, vt §. plene not. facit quod no. ff. de inoffic. testa. l. 5. §. 1.

55 † Quinto quæro, pater in primo testamento filium rite exhæredauit, in secundo præterijt: vnde hæres institutus in primo testamento adiuit hæreditatem, & possidet eam, quæritur vtrum possit conueniri ad legata relicta in secundo testo? Videtur quod sic per hanc auth. contrarium c dico per l. si filius, qui in potestate, ff. de libe. & posthu. & l. si iure, ff. de lega. 3. nam per istam auth. non grauantur, nisi venientes ab intestato, vt patet in d. §. siue igitur omnes. & §. siue autem hæc obseruata, ibi, tanquam ab intestato, & cætera.

56 † Sexto quæro, d pater filium hæredem instituit in re certa in testamento suo, & extraneum hæredem vniversalem instituit: postea e in codicillis filio relictum ademit; modo quæritur, utrum e filius possit dicere dictum testamentum nullum, tanquam præteritus; & Iacob. de Bel. f in corpore huius Auth. determinat, quod non: quia ab illa institutione, quam fecit in re certa, testamentum recipit solennitatem, & essentiam, vt in corpore huius authen. §. cæterum. sed certum est, quod solennitas, & essentia totius testi. non potest subuerti per breuem solennitatem codicillorum, ut in l. quod per manus, ff. de iure cod. facit quod no. ff. de vulga. & pup. subst. l. uerbis ciuilibus. Item quia dicta institutio redigitur in filium ad intellectum vere institutionis. vnde non potest adimi in codicillis. Itẽ sicut in codicillis non posset institui, ita nec exhæredari. Non obstat J. de his, quib. ut indig. l. hæreditas. nam illud contingit, quando indignus est, & licet extraneus uideatur indignus eo ipso, quod non habet voluntatem testatoris: secus tamen in suo filio, vt §. de inoffic. testa. l. omnimodo.

58 † Septimo g quæritur, dicitur hic, quod non valet institutio. vbi præteritionis silentium, vel falsa causa exhæredationis uitiat testamentũ: modo quæro, quid si in testamento est apposita illa clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, nunquid hoc casu præteritus, vel exhæredatus, tenetur scripto hæredi restituere hæreditatem ex causa fideicommissi, & gl. breuiter se expedit dicens, quod non: quia ista clausula nil operatur, vbi testamentum infringitur culpa testantis, qui more insani hominis non curauit naturalem erga liberos charitatem, ut ff. de inoffic. testamen. l. Titia. argum. ff. si quis omis. cau. test. l. si in testamento. ita ibi, sua enim culpa testator, &c. & idem tenet Guil. h inf. de codi. l. fin. nam si damnatum est iudicium testatoris, & est reprobatus eius consensus circa ipsam institutionem: ergo non potest institutio per aliam uiam tenere, scilicet transferendo ipsam in substitutionem fideicommissariam: nam quod non licet directo, non licet per fideicommissum, vel per obliquum, ut sup. de natu. liber. l. 1. Item talis institutio est vitiosa. vnde si transfunderetur in fideicommissariam, transferretur cum sua causa, & uitio, & sic uniuersale fideicommissum positio, quod includeretur in dicta clausula, esset inefficax, & laboraret eodem intellectuali vitio, quia ipsa institutio laborat. Vnde secundum glos. dicta clausula non operatur, nisi quando hæreditatis aditione testamentum non confirmatur: tamen consensus, & consilium testatoris non damnantur. Cæterum si damnatur cõsensus, nil operatur clausula ante dicta. Nec obst. ff. de inin. testam. l. posthumus, § si paganus, vbi institutio trahitur ad fideicommissum quia ibi loquitur, quando testamentum est solenne, & iustum; hic autem erat minus solenne, & iniustum. Item non obstat, ff. de leg. 2. l. Lucius, §. filiam, quia ibi institutorum obitu, & non præteritione, vel exhæredatione infringitur testamentum. Alij dicunt, quod præteritus, vel exhæredatus tenetur per clausulam l restituere hæreditatem ex causa fideicommissi. nam certe i uerba testamenti conueniunt, ut d. §. si paganus, & iuris authoritas non refragatur: nam sicut posset codicillãdo ab intesta. seorsim a testamento inutili fideicommittere, ut ff. de codic. l. ab intest. ita posset. & modo; quia ratio differentiæ reddi non potest. & pro hoc allegatur glo. ff. ad Trebell. l. si patroni, §. fin. secundum vnam lecturam, sed magis facit pro hoc tex. expressus, ff. de fideicommiss. libe. l. generaliter, §. ex testamento, sed ibi nõ loquitur in institutione hæredis ad fideicommissa trahenda, sed in legato particulari. Caue tibi, quia ille §. loquitur in præterito, & non in exhæredato; nam in exhæredato est contra statutum de iure K veteri, vt d. l. Titia. Et est ratio diuersitatis, quia plus delinquit K exhæredans, quam præteriens; nam præteriens errore iuris solennitatem omittit, sed exhæredans pietatem & propriam naturam r. nequam demens ostendit, & sic soluitur contrarium de d. l. Titia, ad d. §. ex testamento, secundum Old. sed Nic. de Matarel. dicit in hac authen. quod aut nos loquimur respectu legatorum, & fideicommissorum, aut respectu institutionis transferendæ in fideicommissum. Primo casu dicta clausula nil operatur, quia legata, & fideicommissa valent ex testamento, vnde dicta clausula quantum ad hoc est superuacua, & frustra inserta, cum conditio dictæ clausulæ, si non valet, &c. sit falsa quo ad l hoc. Secundo l casu subdistinguit Nicol. de Matarel. dicens, quod aut præteritio fit a sciente, & tunc institutio transfertur in fideicommissum, aut ab ignorante, & tunc non valet, per d. l. sicut certi. quæ distinctio in hæreditate expressa non cadit, quia ille qui mentionem de filio fecit, non ignorabat se filium habere, vt l. si enim vel in vtero. sup. de testamen. milita. Et not. quod Barto. istam distinctionem sibi appropriat, quæ tamen non est sua, sed Nico. prædicti hic in sua lectu. Barto. tamen sanus accipit dictam distinctionem, quam Nicol. quia eodem modo distinguit in legatis, & fideicommissis particularibus, sicut in institutione ad fideicommissum trahenda. Ego hanc distinctionem de sciente, & ignorante non per omnia approbaui superius, & dic, vt supra dixi in prima oppositione. Spec. tractat hoc in titu. de instru. edi. §. compendiole. versic. idem videas versicu. sequ.

58 Et no. quod † ista clausula, m si non valet, &c. exponitur. i. quatenus non valet, &c. vt no. ff. de transact. l. controuersia. de natura vero dictæ clausulæ in generali dicam infra. de codic. l. fina.

59 † Octauo quæritur, n nunquid legatum relictum præterito, vel exhæredato per hanc authent. confirmetur, verbi gratia, testator legauit filiæ mille, masculum vero filium hæredem instituit vniuersalem. Istud testamentum est nullum de iure ciuili, quia filia est præterita, & idem etiam de iure canonico, ut not. in cap. 1. de testa. lib. 6. in gl. nunquid. licet Host. dicat de iure canonico o sufficere o quoquo relicti titu. per ca. Raynutius, de test. tamen inhæ-

---

ADDITIONES.

a Nullum. Vide Bal in l. sicut, sup. de test. mi. & Iac. But. hic, & Bar. in 5. q.

b Quarto. Vide plene per Dec. in l. 1. ff. de test.

c Contrarium. Vide Bar. in l. si iure, ff de leg. 3.

d And. Bar. Sexto quæro. Not. quod institutum in re certa facta non potest tolli in codi. quod bene nota, quia hodie consulo secundum istam partem, vide Bal. in l. hæreditas, inf. de his, quib. vt indig. & ibi Ang. quod bene no. pro intellect. l. 2. inf. de cod. & vide Bal. in l. omnimodo, sup. de in of. test.

e Modo quæritur, vtrum. An vitiato testamento ex causa præteritionis vitietur clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codi. vide bal. in l. filio præterito, ff. de inin. test.

f Iacob. de Bel. in disputatione, quam ponit ibi. & vide Bal. in l. omnimodo, in prin. sup. de inoffi. test.

g Septimo. Vide Ang. in corpore huius authen. ad fi. & etiam no. Bal. in l. 3. ff. de lega. 3. & in l. fin. inf. de codi. & vtrum dicta clausula aliquid operetur rupto testamento [illegible], seu præteritione posthumi, quem testator ab initio ignorabat se habere, sed postea sciuit, & superuixit tanto tempore, quod potuit testamentũ mutare, & non mutauit, vide per Iaco. de Bel. disputantem. & Ang. in cons. 106. incip. ista quæstio habet principaliter duo puncta, vbi sequitur opi. Bart. positam in l. 1. ff. de iure codic. dum facit differentiam inter præteritionem factam a sciente, & factam ab ignorãte, & illud etiam tenet, si testator per testamentum sciuit, & commutare potuit testamentum, & non fecit, & plenius firmat in consil. [illegible] quod incipit, periurus fecit testamentum, vbi ad hoc alleg. l. tractabatur. ff. de testamen. mili. & l. 1. inf. de codic. vbi annullato testamento, si testator superuixit, & non mutauit, videtur velle decedere cum illa motiui voluntate, ergo contrariũ consulus, secutus Iac. de Bel. hic, & refert Ang. in [illegible] consi. quod illum passum vlterium nunquam vidit tactum, sed imo tangit Iac. de Belu. hic.

h Idem tenet Guil. Male secus cum Fulg. hic, quia nil repugnat, quin hoc casu clausula codicillaris operetur etiam quo ad hæredis institutionem, postquam ita est voluntas defuncti. & pro hoc quia videmus, quod hodie rupto testamẽto ex causa præteritionis, vel exhæredationis, nihilominus confertur fideicommissum vniuersale inmodũ hær. de scripto, ut per Bar. & alios hic.

i An. Bar. Nam certe. Et illum § [illegible] tene menti [illegible] habes, quod clausula codicillaris in testamento rupto per querelam, nihil operatur: secus in testamento, in quo filius est præteritus.

K Plus delinquit. Vide Bal. in l. Titia. alleg. & in addit. Spec. in tit. de instru. edi. in ver. clausula.

l Secundo. Vide in [illegible].

m Ista clausula. Vide Bar. in l. 1. in 8. q. ff. de iu. cod. & in l. Seichũ, qui meus erit. ff. de leg. 1. vbi est tex. & Bar. hic, in ver. quæro quid si testator dixit, si non valet, &c.

n And. Bar. Octauo quæritur. An per istam auth. conf. [illegible] legatum factum [illegible] Fran. [illegible] Ram. in [illegible] tenet, quod [illegible] arg. vbi conseruatur relicta in [illegible], tu tene co[illegible] opi[illegible] quia distinguitur per alias leges.

o Sufficere. Vide per Bal. in l. fi. sup. famil. ercisc.

inhæreamus modo iuri ciuili, vt no. in l. filium, in princ. ff. de leg. præstan. & supponamus, q testm̄ sit ipso iure nullum. † Nunquid ergo ista filia debebit hr̄e ista mille iure prælegati, & vr̄, q nō, quia sequeretur absurdum, l. q plus hr̄et præterita, & taxata in certa quantitate, q̄ vr̄ institutus, ͻ l. maximum vitium, §. tum etiam, s. eo. Præterea ista præterita, vel exhæredata impugnat ꝑestm̄ cū effectu: ergo non debet ex eo commodum reportare. & vr̄ expressum ff. de lega. præst. l. filium, §. omnib. & l. virilis, § si quis ex liberis. In ͻrium vr̄, quia ista impugnat testm̄ quo ad solam instōnem heredis, sed quo ad reliqua non impugnat, nec pōt impugnare. Item quia venit tanquam quilibet. Item quia magis iudicio legis, quam testōris, arg. ff. de adop. l. si arrogator, §. sed an impuberi. & facit, ff. de acq. hær. l. quæsitum in ratione literæ. Gl. in d. l. maximum vitium, ponit duas opi. Primo affirmatiuā, quod possit, & hanc opinio. tenuerunt Vgo. & Dyn. & Cyn. Secundo negatiuam, q non possit, & hanc opi. tenet Ia. de Bel. Ma. Syl. eā approbat de æquitate: sed de rigore iuris dicit partem affirmatiuam esse veriorem. Tu pręcise teneas de rigore, & de æquitate partem negatiuam, & est ratio, quia testator legauit aio minuēdi de vr̄i successione: quod patet, quia ad alium applicauit, vt ff. de leg. 1. l. quod in rerum, §. si quis post. sed certum est, q illud, quod fit ad diminutionem, non debet augere portionem, vt ff. de leg. 1. l. legata inutiliter, & mirādum est, quō prędicti illustres Doct. tenuerunt ͻrium, cum hęc auth. nolit aliud, nisi voluntatem testōris obseruari: & ideo tex. in corpore dicit, qui nunc filij sunt, debent studere parentum aīos sanare: sed nemo sanę mētis diceret patrem hoc sensisse, si cogitasset, ergo &c. arg. notatorum ff. de pac. l. tale pactū, §. fi. Nono *a* quæritur, testator filio pręterito extraneū instituit hęredem sub cōdōne, a quo multa legata reliquit: modo filius præteritus statim succedit, legatarij volunt petere legata non expectata conditione institutionis, sed præteritus dicit, q conditio apposita institutioni hæredis, videt̄ tacite repetita in legatis, & fideicommissis, vt in l. hæredis, quando dies legati ced. Solu. dicit Bar. † q legata, quæ non suspendūtur a propria ͻditione, sed a conditione inserta heredi scripto, statim debentur a pręterito: quia cum non pendeant ab institutione, ergo illa conditio non inest tacite quo ad legata, quia cessat finalis cā, & ratio tacitæ suspensionis, vt ff. de hęred. inst. l. qui filio. § pe. & per Bar. qui dicit, q hoc est multum notabile dictū, & s̄m hoc ista authē. non solum legata conseruat, sed auget, & melioris conditionis erunt legatarij ex testamento inualido, q̄ ex testamento solemni, & repręsentabitur id, quod testator voluit differri contra l. Publius, §. 1. de cond. & demonst. & argu. ff. de vsufr. leg. l. vxori vsumfructum villæ, & ff. de act. emp. l. fundū mihi cum venderes. † Decimo, & vltimo *b* queritur, nunquid instō in re certa, vitietur ex causa præteritionis? Dicit Bar. q sic, quatenus pertinet ad naturam institutionis; sed quatenus pertinet ad naturam simplicis legati, non viatur, sed glo. quæ est in l. liberis, ff. de excep. do. simpliciter dicit talem institutionem non valere in filio, in quo potest trahi ad intellectum vniuersalis successionis potius accrescendi: & dicit verum, quia talis institutio non potest fieri in codicillis, *c* nec ab intestato: nec potest obliquari in filio, vel alio, cui debet̄ legitima. Sed si relinqueret̄ certa res, vel quantitas iure institutionis extraneo, posset saluari dictum Barto. vt valeret iure meri legati, vt supra de hęr. inst. l. quoties. † Extra *d* quærunt quidam, vtrum statutum quod loquit̄ de exequendis testamentis, vel etiam insinuādis, habeat locum in casu huius auth. & quidam dicunt, q non, quia non est proprie testamētum, sed abusiue dicitur, in quo inualida est institutio, vt ff. quemadmo. testa. aperi. l. 2. §. 1. Alij dicunt contrarium, videlicet, quod meretur executionem, quatenus de iure subsistit: quia tex. in corpore dicit, maneat testamentum, & hoc verius. † In glo. sic ergo. ibi, l. patronis, §. fin. dic, quod quantum ad legata & fideicommissa, non est necessaria ista clausula, cum & absque ista clausula valeat testamentum quantum ad legata, licet non valeat, quo ad instōnem. Nic. de Mata. in ea. glo. in fi. ibi, quod est verum. hic habent quidam fin. glo. Alij habent aditionem talem per l. Titia. Sed vbi non potest dici inofficiosum, secus dicam, vt ff. de testa. l. ex ea scriptura. Et ego hanc additionē credo veram, *e* quantum ad institutionem, de qua quęrit̄, vt ibi, non valet ipso iure testamentum; venientes ab intestato restituant scriptis heredib. ad quod facit ff. de iniu. test. l. posthumus, §. fi. & d. l. Scæuola. si testator sciens se filios habere, prædicta verba in tali testamento dixit. Sed si ignoraret; tunc secus, argu. ℐ. de fideic. l. cum acutissimi, & de iur. & fa. ign. l. cum testm̄, & de test. mil. l. sicut, & l. si eum. cum similibus. Nic. de Mat.

ADDITIONES.

a Nono. Vide Doc. in l. peculium, §. fi. ff. de leg. 2. & Bar. hic, in q. an fideicōmissum vniuersale conseruetur.

b A.B. Decimo & vltimo. An conseruetur institutio in re certa facta. & illam glos. tene menti, quia Bal. in l. filio præterito, illam dicit esse sing. sed caue, quia illa loquitur secundum iura antiqua, non autem secundum aut. ex causa. vide Bar. in l. ex facto, de hęr. inst. la grande.

c In codicillis. Vide Bar. in l. militis codicillis. in princ. ff. de testa. milit. & Bal. in leg. non codicillum, sup. de test. ad fin. & quod not. in l. filij. sup. fam. erc. Ang. & Imo. in l. 1. & 2. ff. de iniu. rup. & ir. testa. & Bart. hic, maxime in uersi. uide, ponit rationem contra Bald.

d Extra No. Barto. hic.

Extra. An statutum loquens de testamento, habeat locum in casu istius aut. Sal. hic dat aliam opi. quam uide.

e Veram. Vide supra, in 7. q.

De posthumis hæredibus instituendis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Posthumus non potest committere causam ingratitudinis.*
2 *Exceptio firmat regulam extra casus exceptus.*

SI post. Natiuitate posthumi pręteriti rumpitur testamentum, & nihil debetur ex eod. h. d. Oppo. de aut. ex causa. Sol. vt ibi dixi. In glos. ut ff. ibi, hic in posthumo. Sed quam istarum tenebimus? Certe videtur vltima tenenda. quia † in posthumo non potest esse causa ingratitudinis: & ideo non est verisimile, quod lex, quę mandat inseri causam ingratitudinis, intellexerit de posthumo, in quo mandatum adimpleri non potest: & sic erit differentia inter posthumos & iam natos, sicut erat olim, vt ff. de iniusto test. le. nam & si sub condōne, §. fi. Sed ͻtra videtur: quia cum aut. habeat duas partes, in vna quarum prouidet solummodo ex causis certis liberos posse repell. hęreditate patris, in alia generaliter extra illas causas prouidit ex causa exhęredationis, & pręteritionis testamentum vitiari, &c. vnde cum posthumus tales causas committere nō possit, debet contineri in illa parte prouisionis, quę inducta est extra illas causas: cum illa pars sit, ut regula, sed alia pars sit, vt exceptio; † & exceptio firmat regulam extra casus exceptuatos, vt ff. de reg. iur. l. 1. & in Auth. de non alie. §. ut aūt. & cum hoc consonat gl. posita ℐ. de cod. l. 1. quę incipit in quibus, &c. Et hęc mihi videtur æquior. Nic. de Mat.

LEX II.

1 *Abortiuus non rumpit testamentum.*
2 *Testamentum in vno momento rumpitur, & postea non reparatur.*
3 *Testamentum non rumpitur, si præteritus consensit testamento.*
4 *Testamentum extinctum non potest resurgere.*

Vxoris. Abortiuus testamētum non rumpit, sed si viuus nascitur, testamentum rumpitur ipso iure, & ruptum remanet, licet statim moriatur. h. d. † Not. *a* quod abortiuus non rumpit, etiam si iam anima erat in vtero: quia tūc erat pars matris, & non perfectus filius, nec homo, vt ff. de assi. li. l. fi. & l. fin. ff. de col. bon. & tamen habebat animam rationalem infusam: sed sola aīa nō facit hominem sine corporis perfectione & organizatione. vnde dicit Seneca, q natura nō potest nudos edere spiritus humanos. † Secundo no. quod in vno momento testamentum rumpitur. & postea non reparatur. Et est ratio: quia extinctum non resurgit. Opp. de le. posthumus. inf. de iniu. testam. Sol. ibi viuo testatore decessit posthumus, & non potest dici, quod sit penitus extinctum, cum voluntas, & potestas testātis duret. sic extra de procu. c. licet, lib. 6. sed in hac l. iam testator erat mortuus, & causa efficiens non supererat, quæ posset actū reparare. † Secundo oppo. de leg. filio præterito, ff. de iniu. test. Solut. ibi præteritus consensit testamento. hic uero decessit in tali statu & ætate, quod non habuit consensum, nec authoritatem confirmandi. † Tertio oppo. nam cessauit causa rumpens: ergo debet conualescere, vt ff. de hære. inst. l. qui soluendo. Solu. hic erat testamentum extinctum, & ideo non resurgit: ibi vero adhuc erat actum, & possibile confirmari: quia testator adhuc viuebat, & prudentes interpretati sunt legem Eliam sentiam, vt loquatur secundum tempus mortis testatoris quia verba legis Eliæ sentię respiciunt effectum, non ordinem in futurum. Præterea illa concordat, quia lex nostra loquitur post mortem testatoris sublato vitio, secus si ante mortem, vt hic, & ibi. Ex pędictis apparet, q aut lex resistit potentię, aut ordini, aut effectui. Primo casu nunquam conualescit, vt ff. de leg. 3. l. 1. §. si filius. Secundo casu potest conualescere, vt ff. de hęr. insti. l. qui soluendo erat seruum, coniuncta alia leg. qui soluendo non erat duos Apollonios, & not. in c. quamquam. de vsu. lib. 6. & idem est in tertio casu per eadem iura. & dic, ut dixi sup. de cōtratab. l. posthumo. In tex. ibi, aborto, id est filio abortiuo. In tex. ibi, decessit. s. post mortem patris. alias de æquitate ualeret testamentum, ut d. l. posthumo. Oldr.

ADDITIO.

a No. uide Bal. in l. 1. §. in nouissimo. inf. de cad. tol.

LEX III.

1 *Natus non dicitur, nisi perfecte sit natus.*
2 *Exire de vtero, & exmisse de vtero, differunt.*

Quod certatum. Posthumus *a* preteritus non rupit testamentum, nisi nascatur integre sine mõstro, & sufficit si natus est licet uocem oĩno nõ miserit.h.d. † Nota hic, q non sufficit aliquem esse natum, nisi sit perfecte natus. Item no. q uita p̃t esse ẽt in eo, qui nõ loquitur, & sic est, arg. q non sufficit ad probõnem mortis, q testis reddat rõnem per hanc negationem, quia non loquebatur. † Item nota, q aliud est de utero exire, & aliud exiuisse; quia qui exit p̃t interim mori; sed non ille, qui exiuit, & facit ad multa. vt euidẽter apparet.

ADDITIO.

a A.B. Posthumus. Vide Sal. hic, quia satis eleganter eam legit.

LEX IIII.

1 *Testator si se astrinxit ad unum casum ex certa scientia non uitiatur testamentum.*
2 *Dies non limitat semper suum dispositum.*

Quidam. Institutio facta de posthu. in unum casum, ad quem testator non se astrinxit; sed quia eum solum, quem euenturum putabat demonstrauit, extenditur ad similes casus, & non uitiatur testm̃.h.d. † Op. ff. de libe. & posth. l. commodissime. Sol. ibi testõr se astrinxit ex certa scia ad vnũ casum; sed in l. nr̃a noluit se astringere. & hoc in dubio p̃sumit, q̃a testm̃ faciebat in art. mortis, sed si esset certũ, q testõr voluit se astringere, q̃a dicit, instituo, si ex hac infirmitate moriar: sicut astricte loquutus est, ita astricte accipiemus, vt ff. de adi. leg. l. aliũ nẽ, §. fi. † Et no. q in donatione cã mortis facta per eum, qui de vita propria desperauit, tacite intelligitur condõ, si ea illa infirmitate decesserit, vt ff. de don. cã mor. l. Senatus. *a* Secus in hr̃dis instõne, *b* vt hic, & no. q in hac l. patet, q dies non semper limitat suum dispositum, & hoc procedit in vlt. uoluntate ea nali asfectu patris, secus in ɔ̃ctib. ut ff. de ɔ̃ben. empt. l. qui fundum.

ADDITIONES.

a l. Senatus. Sed non uidetur ibi probari: sed est gl. & ibi Bar. in l. 3. ff. de don. causa mor. & probatur in l. non omnis, in prin. ff. si cer. pet.
b Institutione. Vide Bar. in l. alumnæ, §. fi. ff. de adi. leg. istud sequitur Paul. de Cast. in l. sancimus, sup. de testa. & dicit ita in l. fi. inf. de donatio. cau. mor. & dicit idẽ in legato. quod in hæredis institutione, alleg. l. alumnæ, §. filius, in fin. & ita dicit Pau. de Cast. in l. a. de leg. 2. in reportatis Bonon. & Bal. in l. nõ oĩs, ff. si cer. peta. in princ. si autem expresse in testõ fuit dictum, uolo testamentum ualere, si de hac infirmitate decessero. uide Bar. per illum tex. in l. potest. ff. de hæred. instit.

De iure deliberandi, & de adeunda, uel acquirend. hæredit. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Filius quando repudiat, & postea facit actum ex quo permittitur aditio, an prosit ad adeundum.*
2 *Agnitio, an fieri debeat coram prætore.*

SI a patre. Qui non põt adire vt emancipatus gerendo pro hærede creditoribus non obligat. Ratio patet, quia requiritur aditio p̃toris; & de hoc plene dixi s. vnde legit. l. non hoc. † Op. de l. a. Iulia. §. si seruum, ff. eo. Sol. ibi erat delata hæreditas de iure ciuili, q̃ facillime adiri p̃t, ff. eo. l. gerit. & ff. de testa. l. oĩum. hic aũt non erat delata hæreditas de iure cõi ciuili, sed de iure prætorio, & iõ quicunq; actus fiat, nil operatur, nisi fiat coram Prætore. † Ea no. q est reperire agnitionẽ pro possessore, vt s̃. qui admit. ad bo. poss. l. fi. & gestionem pro possessore, vt ff. de bon. poss. l. cum qdam. tñ vtrunq; fieri dẽt cotã Pr̃tore; ut hic quemadmodum reperit̃ de iure ciuili aditio, & p hr̃de gestio, licet ibi non sit necesse, q Prætor adeatur.

ADDITIO.

a A.B. Opp. de l. No quod Ang. hic dicit gl. fi. esse singularem, quod quando filius repudiat, & postea facit actum, ex quo permittitur aditio, non prodest ad adeundũ. nisi expresse hoc faciat animo adeundi.

LEX II.

1 *Filius soluens simpliciter debitum patris præsumitur soluere ut hæres.*

Cum debitum. Filius, † qui soluit simplr̃ debitũ quondam patris, præsumitur soluere ut hæres, quod est no. & hoc uerum, nisi fuerit protestatus contrarium, vt ff. eo. l. pro hærede, secundum Cy.

LEX III.

1 *Hæreditas non adita non transmittitur, sed solum ius deliberandi.*
2 *Existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis.*
3 *Beneficium abstinendi est introductũ ad excludendum uexationẽ suorum.*
4 *Suus beneficio hæreditatis transmittit hæreditatem.*
5 *Testamentum, ex quo non est adita hæreditas, est caducum.*
6 *Hæreditas non adita non potest transmitti.*
7 *Suus si habet cohæredem extraneum, cessat existentia sui hæredis.*
8 *Hæredis sui existentia quando cesset.*
9 *Sui hæreditatem non aditam non transmittunt ad quoscunque.*
10 *Hæredis nomen trib. modis ponitur, & quid in utroque ipsorum importet.*

Si fratris. Præmitte ad euidẽtiã huius legis, q in trãsmissione fienda a suis hæredibus in extraneos, duæ sunt opi. Vna est, q hr̃ditas non adita non transmittatur, sed solum ius deliberandi, vt j. eo. l. cũ antiquiorib. ista est cõis opi. gl. & eam tenet Iac. But. & ẽt Iac. de Bel. eam tenuit disputando, vt ipse ponit in Auth. de trien. & semis. & ad diuersas ll. q̃ vr̃r ɔ̃riꝗ, r̃ndet in eis esse sp̃ale in singulis illarum legum casibus rõnem specialitatis assignans. Pro † regula aũt tradit, q non transmittatur, nisi ius deliberandi, quia per libertatem arbitrij sibi datum a iure, vt posset hæres esse, & non esse, redactus est ad instar emancipati, vt ff. de leg. 3. l. nam nec emancipatus. nudum ergo nomẽ suitatis est secundũ eos absque transmissionis effectu. Secunda vero opin. est, q existentia *a* sui hæredis. i. immixtio facta authoritate iuris ciuilis, absque facto hæredis operetur transmissionẽ hæreditatis, ẽt in extraneos hæredes. & hanc opi. tenet Cy. Dyn. Nic. de Mat. Pet. Rayn. Bar. & cõiter oẽs Doct. & allegãt cõiter oẽs Doct. isti l. ex militari. §. fin. de mil. test. & ff. de acq. hæ. l. si qs filium. j. de suis, & leg. l. apud hostes, ff. de stip. seru. l. liber homo. §. fi. de castren. pecu. l. hæreditatem, §. filius, ff. de tur. fil. l. Lucius, de reb. dub. l. qui duas, §. cum in bello. Inst. de hæred. quæ ab intest. §. ini. si quis omis. cau. test. l. i. §. qui sunt in potestate, & ff. ad Tert. l. fi. §. si qs ex liberis. † Ad hoc inducit Bar. rõnem: quia beneficium abstinendi non est introductum ad excludendum; fauores suorum; sed solum ad excludẽdum vexationem eorum, vt ff. de vulg. subst. l. si filius, qui patri. Sed nulli dubium est, quod transmittere est merus fauor, vt ff. de interro. acti. l. & quia hoc. Item sicut legatum transmittitur, quia acquiritur ignoranti. ita & hæreditas, quæ si ignoranti acquiritur, transmitti dẽt, vt sup. de cura. fur. l. fi. §. 1. & ca. l. §. legatis. In glo. quę incipit, p hoc. Itẽ ego video, q suus transmittit ius dicendi nullum, vt ff. de libe. & posth. l. si a primo. & ẽ. tit. 1. l. a. ergo transmittet hæreditatem. tenet ɔ̃ñ'ia, p no. j. de repud. hær. l. suus. Præterea ego dico, q est casus in l. cum antiquioribus *b* ibi, dum dicit, filios paternam hęreditatem ẽt in suam posteritatem transmittere. † Et no. quod implicatiue dicit, ẽt; & subdit in oẽs successores, siue cognatos, siue extraneos, vnde iure veteri, & nouo suus trãsmittit hęreditatem beneficio suitatis. i. iure dñij, qđ cõtinuatur in ipsum etiã ignorantem, vt ff. de lib. & posth. l. in suis, ff. qui. ex cau. maior. l. cum miles. §. 1. ff. de cond. furt. l. s. ff. de cond. & demon. l. conditionibus pupillus, ff. ad Sylla. l. si ex hæredatus. & hæc opin. est ipsa veritas, & ita coiter tenent Doct. Italiæ. Tenendo ergo istã veram opi. debemus hanc legem legere sm verum intellectum, secundũ quem diuiditur in duas partes, nam in prima parte loquitur in suo, in secunda loquitur in emancipato. Secũda ibi, quod si cum. & in summa hoc intendit. Suus hæres hęreditatem sibi delatam nondum agnitam transmittit ad oẽs, ẽt si habeat cohæredem extraneum: secus in emancipato. h. d. no. Casus in terminis. Duo erant fratres, vnus eorum decessit superstite filio hærede instituto in totum, vel pro parte; deinde filius ille decessit non agnita hr̃ditate patris, quodam extraneo instituto hærede; quæritur an hæreditas fratris ad fratrem pertineat, an ad illum hæredem institutum a filio fratris, & r̃ñr, q si ille filius fuerat in p̃tãte p̃ris sui, potuit tanquã suus immiscere se hæreditati, & per ɔ̃ñs transmisit excluso fratre p̃ris sui. Si aũt erat emancipatus, non transmisit: & ideo frater fratri succedit ab intestato. & est rõ, † quia testm̃, ex quo non est adita hæreditas, est caducum, & iõ successio pertinet ad venientes ab intestato, vt Inst. de legi. agna. succ. §. proximus. † Sed ɔ̃ istam lectu. opp. quia hęreditas nõ adita non transmittitur, vt j. de cad. toll. l. 1. §. in nouissimo. Huius ɔ̃rij timore glo. ponit duas solutiones. Prima est, q hic transmittit ad liberos, qui extabant in primo casu huius legis, non in secundo. sed ista est diuinatio, & est casus oĩno extraneus a litera. Secunda est, q hic in casu trãsmissionis erat hęreditas adita: sed in casu non transmissionis erat non adita. Ista solutio non est vera quia est diuinatio. Item directe est ɔ̃ tex. ibi, dum dicit, hæres potuit existere. Nam verbũ, potuit, respicit potentiam, & non actum: quia illud, quod est in actu: amodo non est vlterius in potentia: & ideo dicit, quod in primo casu transmittitur a suo per existentiam sui hæredis: sed emancipatus non transmittit, quia non est suus. Et sic no. q adhuc hodie remanet dr̃ia *c* emancipationis, & patriæ potestatis, quo ad transmissionem hr̃ditatis.

Sed

ADDITIONES.

a Existentia. Limita vt per Bal. in l. qui se patris, supra vnde liberi. & tamen alij cõmuniter reprehendunt eum, vt ibi dicit. & etiam limita, ut per Ro. in d. l. qui se patris, post Ang. ibi in repet. alias limitationes, vide per Rom. in l. venire, ff. de acquirend. hæred.
b l. Cum antiquioribus. Vide Bar. & Bal. in prin.
c Differentia. Idem tenet Ioan. de Imo. in l. iam dubitari, ff. de hæred. instit. & Ange. in l. si emancipati, in lect. in f. sup. de coll. & idem tenet ibi Pau. de Cast. quia suitas est solum in his, qui sunt in patria potestate, & vide per Doct. post Barto. in l. venire, ff. de acq. hær. & in l. sicut certi, sup. de testam. milit. in quibusdam lect. tenet idem, quod Bal. hic, & respondet ad d. l. meminimus. quod ibi loquitur ad succedendum ab intestato, non quo ad alia.

7 † Sed cõtra istam solutionem opp. nam quod hic in primo casu legis fuerit adita hæreditas, vr formalit probari per tex. ibi, dum dicit, ea hæres extitit. Attende hic: nam litera dicit, ei nihilominus statim suus hæres extitit; nam ex eo, quod dicit, statim apparet, quod non loqtur de immixtione facti, sed de immixtione, q̃ fit authoritate iuris ciuilis, in qua nullum est mediũ inter mortem, & acquisitionem: sed in immixtione facti bñ est mediũ, vt in l. si post mortem, de leg. 1. ff. de acq. hær. l. necessarijs. & no. ff. de cond. & demon. l. Iulianus ait. vñ ex isto aduerbio, statim, apparet tibi verus intellectus, q hic loqtur de acquisitione legali, & non de facti immixtione. Sed vlterius *a* opponitur: nã si suus hẽt cohæredem extraneum, cessat existẽtia sui hædis. Et est rõ, quia per ius ciuile. i. p testm̃, quod valet de iure ciuili, hẽt tacitam licentiam abstinẽdi, sicut cum hẽt substitutum vulgarem, vt ff. de lib. & posthu. l. si filius hæres, ff. de acq. hær. l. q̃situm, & ff. ad Treb. l. apud Iulianũ. §. 1. Cy. hic dubitauit ratione istius oppositionis, sed Bar. eleganter rñdit dicens, q † quædam veniunt ad prouidentiam testõris, sicut sunt ea, q̃ dependent ex testõ, & in his cessat existentia sui hæredis per dationem extranei cohæredis vniuersalis. Quædam sunt, q̃ non dependent a iudicio testõris, sed a iudicio legis, sicut est cedere diem quoad transmissionem: & in istis talibus nihil operatur datio cohæredis, sicut nec in legatis datio collegatarij; quia in his, q̃ extrinsecus veniunt extra testm̃, magis considerat̃ iuris ciuilis authoritas, vt ff. de condit. & demonst. l. conditiones extrinsecus. vel dic, q in l. nostra fuit datus cohæres extraneus, sed non cum effectu; quia repudiauerat hæreditatem, & ideo inefficax datio cohæredis extranei non impedit existentiam sui hæredis, q est no. & est casus huius legis: nam q ita debeat intelligi, apparet de necessitate, quia si cohæres extraneus *b* adijsset ex testõ, accreuisset ei, & esset funditus exclusa causa intestati, ita q secundum responsum huius l. non posset procedere hæc distinctio, q̃ hæc lex facit. † In gl. nã cum sit. in fi. ego credo, q hoc ẽ pp ea, q a hic erat de suis, qui transmittunt non aditam ad quoscunque, vt j. de castren. pecu. l. hæreditatem. §. 1. & dicam inf. eo. l. si infanti, & in l. cum antiquioribus, in sequenti aũt casu non erat de suis, & ideo non transmittit non aditam: & hoc vult dicere lex ista. Nic. de Mat. & adde quod dixi ĩ. vnde lib. l. qui se patris, & ff. de inof. test. l. Papinianus. §. quarta. Extra no. † quod nomẽ hæredis tripliciter ponitur. s. pro filio ẽt repudiante, vt ff. eo. l. p hærede. §. si sepulchri. & isto modo ponitur, qñ actus non cõcernit rem familiarem, sed nãlem effectum. Secundo modo ponĩ nomen hæredis, pro hærede habitu, & non actu, vt hic. Tertio modo pro hærede habitu & actu, & pro eo, qui immiscuit, vel adiuit. & facit ff. vt leg. nom. cau. l. 1. §. qui minorem.

(Margin numbers: 7, a, 8, b, 9, 10)

ADDITIONES.

a Sed vlterius. Vide quod no. Bal. post gl. in l. nihil. inf. pro hærede.

b Extraneus. Istud est contra casum l. sed si plures, §. filio, in fi. ff. de vulg. & pup. vide tamen Ang. & Imo. in l. ex duobus, §. fi. ff. de vulg. & pup. & ad hoc vide Bart. in repetitio l. in suis, ff. de lib. & posthum. sed Bal. in l. quidam elogio. in vers. sed opponitur, & videtur, q si pupillus, &c. inf. eo. tenet contrarium. Pau. de Cast. in l. cũ hæreditatem, ff. de acq. hæred. sequitur dictum Bal. hic, & ipsum hic simpliciter al leg. Rapha in l. si filius, qui patris, ff. de vol. & pup. alleg. contra Bald. tex. in l. apud Iulianum, §. idem Iulianus, ff. ad Treb. vbi hæredes repudiabant, ideo fuerunt cõpulsi adire, & tamen cessat suitas. sed certe in ista non repudiauerunt. vnde pro opinio. Bart. allegn tex. in l. 1. §. ibidem, ff. de collat. bono. Pau. de Cast. hic dicit, q etiam si datio cohæredis sit cum effectu, non impedit transmissionis effectum, quia talis effectus concernit fauorẽ transmittentis, non testatoris: sed quo ad alios effectus fatetur, quod non cessat suitas per dationem cohæredis inutilem, vt hic dicit Bald.

LEX IV.

1 *Paria sunt adiri hæreditatem per filium patre iubente, & adiri per patrem filio consentiente.*

2 *Hæreditas per alium non potest adiri quam filium, nisi eius consensus sit de substantia.*

a 1 **Filiofamilias.** Non refert, *a* an aliquid faciam, an voluntate mea fiat. † Nota q paria sunt aditi hæreditatem per filium patre iubente, & aditi per patrem filio consentiente, & facit sup. de petit. hæred. l. si filius. & ff. eod. l. q̃ aliena. §. 1. † Oppo. *b* q hæreditas non possit adiri per alium, vt ff. eod. l. Paulus. Sol. illud est verum, nisi consensus sit de substantia, sicut est patris, & filij, quando in idem consentiunt: extraneus ergo consensus pro nullo reputatur, sed necessarius cõsensus merito operatur.

(Margin: 2, b)

ADDITIONES.

a And. Ba. Non refert. & vide, quod ibi no. Ang. & Moder. & quæ no. in l. exceptionem, infra de euictio.

b Oppon. Vide Bal. in l. 1. in 30. oppo. supra qui admitt.
And. Bar. Oppo. An datio cohæredis extranei tollat beneficium suitatis, uide Bart. & Ang. & D. Io. in l. filius hæres, de lib. & posth. & Moder. in l. fi. ff. de cond. instit. & quod no. in l. apud Iulianum, ff. ad Treb.

LEX V.

1 *Hæres ad hoc, vt quis efficiatur, requiritur ipsius actus, & voluntas.*

2 *Adiens hæreditatem debet scire hæreditatem sibi delatam, & vtrũ adeat ex testamento, vel ab intestato.*

3 *Pupillus an possit adire hæreditatem.*

4 *Tutor solus an possit quærere hæreditatem pupillo.*

5 *Tutor potest adire hæreditatem cum consensu pupilli.*

6 *Actus, & voluntas requiritur in aditione hæreditatis.*

7 *Consensus mentalis, neque facto, neque verbis demonstratus, non accommodatur actibus hominum.*

8 *Infans cum authoritate tutoris hæreditatem potest adire.*

9 *Pupillus hæreditatem lucrosam non potest adire.*

10 *Pupillus non potest adire hæreditatem cum authoritate tutoris.*

11 *Prodigus habens curatorem, potest adire hæreditatem.*

12 *Furiosus habens curatorem, potest adire hæreditatem.*

13 *Gerere se pro hærede quid prosit.*

14 *Voluntas quid sit.*

15 *Hæreditatis aditio ualet si dicatur si de iure possum.*

16 *Conditio extrinseca, & necessaria non habetur pro conditione.*

17 *Hæreditatis aditionem non inducit sola animi conscientia.*

18 *Factum, quod infert in aditionem hæreditatis, quod dicatur.*

19 *Factum, quod non infert in aditionem hæreditatis, nec probabiliter, nec necessario, quod dicatur.*

20 *Tutor gerendo se pro hærede infantis nomine, potest acquirere hæreditatẽ infanti.*

21 *Hæreditas dicitur legitime apprehensa, si pupillus maior infante cum tutore possessionem est ingressus.*

Potuit. Pupillus maior infante põt adire hæreditatem sibi delatam authoritate tutoris accedente, sed solus *a* tutor pupilli noĩe adiri non põt. h. d. † Et no. rõnem, quare solus tutor nõ potest: quia ad hoc, vt quis efficiatur hæres, requiritur ipsius proprius actus, & voluntas, i. consensus, qui debet esse in mente, & aliquis actus in uerbo, & opere. Opp. illic; † qui adit hæreditatem, debet scire hæreditatem sibi delatam: & ista scientia præsupponit non solum factum, sed ius, quia scire debet vtrum ex testõ, vel ab intestato, & si ab intestato, ex quo capite, ut plene. no. ff. si pars hæred. pet. l. illud. sed talis scientia in pupillo cadere non põt: ergo nec consensus adeundæ hæreditatis. Solut. sufficit, q intendat acquirere, licet eãm acquirendi non intelligat. id. n. suppletur scientia, & authoritate tutoris, vt ff. eodem. l. pupillus. † Secundo opponitur, & vr̃, q solus pupillus *b* possit hæreditatem adire, vt j. eo. l. si infanti. §. fin. Solu. fateor, quando interuenit iudex supplẽs defectũ tutoris; alias secus, vt hic. † Tertio oppo. & vr̃, q solus tutor possit quærere hæreditatem pupillo, vt d. l. si infantis, §. si parente. Sol. ibi pupillus erat infans, hic maior infante. † Quarto *c* oppono ad idem, q sufficiat solus tutor, vt ff. d̃ bo. pos. l. tutor, & l. si pupillo tutor. Sol. illæ leges intelliguntur s̃m istam legem cum pupilli consensu, alias secus: ita no. glo. in l. bonorum, s̃. qui admit. ad bon. poss. uel uerius, aliud in bonorum possessione, vt in contrarijs. aliud in aditione hæreditatis de iure ciuili, ut hic. Quinto oppon. & uidetur, q idem sit in bonorum possessione, quod in acquisitione de iure ciuili, ut ff. ad Treb. l. sed nec ipsi. Sol. ibi loquitur in restõne ex Trebelliano; quæ fit de iure ciuili ex Senatusconsulto. & iõ idem in ea, q in aditione hæreditatis, & secus quam in bonorum possessione, ut no. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. l. impuberi. † Sexto oppo. *d* dicitur hic, quod in aditione hæreditatis requiritur actus, & voluntas, c̃, imo sufficit sola volũtas, vt j. eo. l. si auia. ibi. ex sola animi destinatione, &c. Sol. si quidem tu incipis ab actu, est etiam necessaria voluntas, vt ff. eo. l. pro hærede, in princ. & l. gerit, & l. cum bonis. & Instit. de hære. qualit. & differ. §. fin. Si aut incipias a uoluntate, sola voluntas sufficit, ut l. c̃tria. Vel dic, q actus exterior requiritur ad declarandum interiorem animi motum: nam consiliũ in corde retentum non facit quem hæredem, † q a consensus mentalis tm̃, neque verbo, neque facto demonstratus, non accõmodatur actib. hoĩum, nec reddit actus ipsos essẽtialiter perfectos. Non obst. l. si auia. quia ibi fuit animi destinatio declarata tacitẽ p testamentum hæredis disponentis de hæreditate sibi delata. & hæc est ipsa veritas. † Venio ad quæstiones,

(Margin numbers: a, 1, 2, 3, b, 4, 5, c, 6, d, 7, 8)

ADDITIONES.

a Solus. Quærit Bal. in l. bonorum, sup. qui admit. utrum solus tutor possit eam præcise cum authoritate iudicis adire, & dicit quod non, sed an infans per se possit adire cum authoritate tutoris. & glo. tenet quod sic in l. pupillum, ff. de acq. hære. & uide Imo. & Bal. inf. & gl. & Bar. hic.

b Pupillus. Vide Imo. in l. restituta, §. fi. ad Treb. & Cyn. in l. bonorum, sup. qui admitt. Sal. hic, & Bar in l. impuberi, ff. de tut. & curat. ab his.

c Quarto. Vide omnino Bar. & Bal. in d. l. bonorum. & quid si infanti carenti tutore est delata hæreditas, quomodo prouidebatur, ut uideatur, uide no. per Bar. in rub. c sup. qui admit.

d Sexto opp. An sola voluntas sufficiat adeunti, uide Bar. in l. pro hærede, in prin. & l. gerit, ff. de acq. hære. uide ibi Ang. ubi tenet contra Bar. & Bal. ibi. Moder. sequuntur Bar non tamen allegant Ang. hic, qui idem tenuit quod in l. gerit. & pro hoc allegant gl. sing. in l. Pomponius scribit, si negocium, in gl. 2. in prin. ff. de neg. ibi, nam omnis ratihabitio. & istud credit uerissimum allegans l. si auia, infr. eod. & Inst. de hære. qualit. §. fi. Nec obst. ista lex, quia solus hæres non poterat adire, sed requirebatur uoluntas alterius, ideo est actus eius necessarius interponi authoritatem sola uoluntate, & ideo dicit gloss. male dicere, quod immo non requiritur actus in casu istius legis, quod perpetuo dicit esse notandum, quia alij non ponunt.

8 nes, & quæro primo, nunqd a infans cum authoritate tutoris possit hæreditatem adire? & vr q non, vt ff.eo.l.pupillus, a principio sen b su. & ff.de verbo.obl.l. mulier. In contrarium b vr per l.seruo inuito, §.si pupillo.ff.ad Treb. nam ego video, q interdum infans fingit consentire, licet ignoret oia, vt ff.rem pup.sal.fo.l.fin. Sol.tenet traditio ex consensu tutoris, in qua residet hoc casu potestas adeundi: vñ non vitiatur id, qđ pôt fieri per se solum, eo qđ c psona infantis sibi adiecerit, ar.ff.qđ fal.tu.l.j.§.sed Pôponius. c 9 †Secundo d qro, quid si hrditas est lucrosa, nunqd valet aditio d solus pupilli & vr q sic, arg.s.de proc.l.non eo minus. In contrarium videtur, q non: quia deest solemnitas, licet extrinseca, ut ff. de Public.l.quęcunque, §.fi.& hoc verius: quia per se câm acquirêdæ hęreditatis nô intelligit, vt d.l.si pupillus, & quia aditio hrditatis non dêt claudicare. Item per tex. Instit.de auth.tut.§. neq; 10 no.s. de legib.l. quod fauore. † Tertio quæritur, nunquid pupillus possit adire hęreditatem cum authoritate curatoris? & dic quod non, vt ff.de appell.l. cum in vna.§. tutor. officium.n.talis tutoris, vel curatoris non se extendit ad hoc.quia extra ordinem datur, & non nisi ex causa, vt ff.de tut.& cur.da.ab his, l. curatorem impuberi. Aliud in curatoris adulti, qui ex ordine datur, & ideo eius officium tanquam ordinarium, & regulare, est poiêtius quam extraordinarium, & irregulare, vt s.de admin. tuto. 11 l.cum quidam. † Quarto e quæro, quid in curatore prodigi? e Rñd. prodigus æquiparatur adulto curatorem habenti: quanquam.n. prodigus sit, tamen est plene doli capax, & ideo magis, est similis adulto, quam pupillo, vt no. per Doct.o.J. vnde in l.si quis in tantam, alias sequeretur, q prodigus hæreditatem sibi delatam non posset acquirere.quod est absurdum, argum.ff. de nouat.l.cui bonis.alibi tñ prodigus æquiparatur pupillo, ut ff. si cer.pet.l.certi condiuo, §.qm, in fin.& ff.ex quib.caus. in possess.eat.l.Fulcinius, §.ideuique, & in prodigo. Et certe qñq; æquiparatur infanti, & furioso, vt no.ff. de cond, inde. l.interdum.& ff. de fideiuss.l. Marcellus. Et adde quod nota.s.de curat. furio.l. a. 12 †Quinto quæro, quid in curatore furiosi, qui cum maxima solemnitate datur, & ideo plurimum authoritatis hre vr, vt s. de episc.audien.l.de creationibus. Respon.vt ff.de acq.hær.l. Antistius, §.in libero.& ff de leg.a.l. Licinius, §.bonorum, ff. ad Trebell.l.cum hęres inst.& ff.de bo.poss.furio.infan.&c.l.1. & s. de cura.furio.l.fi.§.si naurem perpetuus.& §. tali itaque. & vtrobique no.q hæreditas furioso delata, pôt per curatorem agnosci: m furiosus ad sanam mentem perueniens, poterit eam retinere, vel respuere, prout volet: sed si in furore decesserit, ad hæredes furiosi nô transit hereditas extraneorum, sed legata, & fideicommissa acquirunt furioso, & trâsmittuntur in eius hæredes eb ipso.apparet ergo, q per agnitionem hęreditatis, quam facit curator furiosi, hęreditas acquirit ei interim, sed non habet perpetuam câm acquisitionis. sed pendet ex futuro euentu, quod 13 est speciale in furioso. † Sexto quæritur, quid est gerere se pro hærede? Rñ.glo.idem quod gerere se pro domino, & hoc patet ff.eo l.duo fratres.ibi, dominationem interponeret. Sed nunqd f per hæc verba, ego sum hæres f talis inducatur hæreditatis aditio? & videtur quod non: quia cum aditio, & repudiatio debeat eisdem regulis induci, dicendo nô sum hæres, non videor repudiare, vt l.qui se patris.s.unde lib. ergo dicêdo, si sum hęres: non dicor adire. Contrariû tenet Bar.in l.si filiusfamilias ff. de tute. & hæc est ipsa veritas: qa patet per hæc verba, q volũtas accessit ad dominium consequendum. Item hæc verba debent aliquid operari. Item cum fuerint verba enunciatiua emissa principaliter ppter se, & aditio poterit tunc geri, ergo disponunt, ut l.ex hac scriptura.ff.de donat. Non obst.gl.l.qui se patris, quia aliud est, qñ verba enunciãtur affirmatiue, aliud quando negatiue: nam affirmare est una: negare aût potest dupliciter exponi. uno modo p repudiatione. alio modo pro medio statu, qui pertinet ad deliberantem. nam qui deliberat, nondum est hæres actu, sed est in potentia essendi, & non essendi, prout deinde applicauerit animû ad alterum. Est ergo deliberatio mediû inter duo extrema, quæ sunt aditio, & repudiatio. cum ergo verba negatiua sint ambigua, quia pertinet eorum declaratio ad proferentem, & si non declarat, verba tanquam incerta nil operantur. & adde quod 14 no.J.de repud.hæred.l.sicut.& l.seruus.†Septimo quęritur, qd est uoluntas? Respon. voluntas est affectio animi ad aliquid applicata. vel est rationalis motus animę cognoscentis, per quam g perficiuntur actus animi, Pone ergo, g quod non est ibi plena cognitio.v.g.filius mortuo patre dicit hæc verba, ego sciens hæreditatem patris mei mihi delatam, adeo ipsam; nûquid teneat aditio? & Bart. videtur dicere, quod non, ff.co.l.qui putat.sed in isto filio apparet error; nam hæreditas dr delata, quæ aditi pt, vt l.delata.ff.de verb.sign.sed filius in ptâte non potest adire, sed se immiscere, & continuare dñium, non de nouo acquirere, ut l. nihil, de vsucap.pro hærede. Certę ego confiteor, quod suo hęredi potius hęreditas infertur, quam defertur de iure ciuili, & hoc de subtilitate verborum. Sed quia non semper proprijs uocabulis utimur, vt ff.si cer.pet.l.si tibi.& s.titu.a.l.3.s. de pact.inter emp.l.1.& s.de dona.ante nup.l. si cum ante. & si iste filios habuerit voluntatem acquirendi, non dubito per dicta verba inductam esse immixtionem, & hæreditatem esse apprehensam. h Nec.n.requiritur, q hæres scientiam h Iurisconsulto habeat, vt i ff.de bon.poss.l.in bonorum.& ideo non teneas opi. Bart. i quia est quoddam ridiculum. Item verbum, delatam, est verbum cômune, & gñale, vt J.cod.tit.l.si infanti.& l.cum antiquioribus, §. & si quidem.& l.fi.§.cum ergo. Non obst.l.in suis quæ dicit eû dñm in vita patris; quia loquitur quantum ad fictionem; sm q non defertur de nouo, sed continuatur; sed quantum ad verita 15 tem non est continuatio, sed delatio. † Octauo K quæritur, nun K quid valeat aditio facta hoc modo, adeo si de iure possum? & vr q non, quia non pt in aditione hæreditatis apponi condirio, vt ff.de regu. iur.l. actus legitimi, & quia videtur dubitare de iure l suo talem câm apponendo. In contrarium, quod valeat aditio, l quia hic est actus, & voluntas essendi hæres pure. Non obst.l.actus legitimi, quia ibi loquitur in conditionibus facti, sed quęstio loquitur in conditione, q iuris est, arg.ff.de cond.& demonst.l.multû 16 interest.cum † enim non sit conditio extrinseca, sed intrinseca, & necessaria, non hr pro condictione, facit quod not. in simili per Bar.ff.de antho.tut.& l.si conditionalis, & hoc facit ad aliam m quæstionem; Titio m fuit delata hęreditas Sempronij, cui Titio ego successi, & feci fieri vnum instrm huius tenoris; Dico, q ego eredo, quod Titius fuit hęres Sempronij, & eius hęreditatê adierit, quod si hoc probare non possem, ex nunc adeo ex iure deliberandi ad me transmisso per Titium; nam dicit Bar. quod ista aditio valet, quia ista conditio non habet se ad esse, & non esse; nam necessario sum hæres, siue ex primo capite, siue ex secûdo: ita no.ipse ff.eo.l.gerit pro hęrede. sed in l. is potest, mouet hoc dubium, & insolutum dimisit; sed certe in hoc articulo videtur contrarium, quia scire quis debet, ex quo capite sibi hęreditas deferatur, vt s. qui admit.ad bon.poss.l.quandiu. Item, quia ista conditio est extrinseca, & non possem conueniri ex mera aditione, vt hæres, nisi probaretur conditio vera, sed istas difficultates nô recipit aditio hęreditatis, & est ratio, quia ille, qui adit, quasi côhit cum creditoribus, vnde non est in sua potestate inuitis creditoribus in tali quasi côctu apponere conditionem, & facere ius experiendi deterius, vt s.de pact.l.pacto debitorum. Nono quæritur, vtrum si facio positionem alicui tanquam hæredi de solo animo, an ipse teneatur huic positioni rñdere? & vr quod non, qa 17 non releuat ponentem; nam † sola animi consciãnon inducit hæreditatis aditionem, quia tex.dicit, quod requiritur actus, & voluntas.ad hoc facit, q no.per Cy.in l.1.ff.de offic.procur. Cæs. In contrarium vr per gl.nostrę legis. Sol.considera qualitatê positionis, nam si verba eius sonant solum de animo in mente retento, non debet responderi, si autem sonant de animo aliqualiter declarato, tunc debet responderi. Sed quid econtra, si sit positio de facto, & non de animo, an debeat responderi? & videtur, quod non, quia non sufficit solum actum, si a facto incipit, vt hic no. Soln.dico, quod debet responderi, quia facto datur voluntas intelligi, vt ff. eod. l. pro hęrede. Distingue tamen qualitatem

ADDITIONES.

a Nunquid. Vide gl.& Imo.in l.si pupillus.ff.de acq.hę.contra Bal.videtur facere id, quod no.Bal.in l.1 §.adipiscimur, ff.de acq.poss.& idem tenet Bar.;hic per glo.& Bal.in l.donatorum, inf.de acq.pos.Cy.ibi, si bene inspiciatur, reprehendit glo.ibi tenentem contrarium eius, quod tenet gl.& Doct.hic pro opi.gl.hic facit l.quamuis, §.infans, ff.de acq pos.idem tenet Bar hic.

b In contrarium. Et ita tenet Iac.de Are.ibi, in §.si pupillo.& Imo. si fari posset, licet Ang ibi aliter intelligat illum tex.cum gl.etiam concord.alia l. in prin. in glo.fin.iuncto tex.ff.de ver.obl.

c §.sed Pomponius, Vers.quid.n.si duo.pro quo vide no.per Ant.de But.in c.cum super.extra de offi.deleg.in gl.fi.ad declarationem d.l. 1.

d Secundo. Vide Ang.in l.mulier, §.1.& ibi Imo.ff.de acq.hær.& Bal. in l.quod fauore, & ibi omnino Sal.supra de legib.

e Quarto. Vide, quæ dixi post Bal.in l.si curatorem habens, sup.de in integ.resti.mi. & per Sal.hic.

An.B.Quarto. No.de prodigo, quod æquiparatur adulto, sed an prodigus possit emancipare filium, tex.est in l furioso puberi, ff.de curat.fur.an poterit constituere ecclesiam cum authoritate sui curatoris.dic vt in l.is cui.ff.de test.an incidat in pęnam l.si quis in tantam.uide ibi gl.sing.

f Ego sum hæres. Vide Bal.in l 1.in fi.inf.de falsa causa adiec.lega. & Doct.in l.3. §. si quis ita, ff.de hær.inst per illum tex.idem Bar.in l.gerit, in vers.circa tertium, ff. de acqu.hæred.

g A.B Pone ergo. No.q si filius dicat, adeo hæreditatem patris mei mihi delatam, an valeat aditio.dic ut per Mod qui dicunt Bar. dicere verum in homine docto, puta Doctore, vel simili.Ide in dicit Bal.in alijs.cogita, quia opi. Baldi indistincte videtur vera, nam sæpe Imperator vtitur isto verbo in filio.

h Scientiam. De verbo, delata, uide Io.de Imo.in l.is potest, post Bartol. ff.de acqui.hæred.

i Bar. Vide Pau.de Cast.in l.is qui putat, & in l.seq ff.de acq.hær.& ibi per Raph.& Rom.& per Matthesil.in no.suis, no. 193.& uide per Sal.hic in 5.q.

K Octauo. Vide per Sal.hic in 6.q.

l Andr. Barba. Aditio. Not.quod valet aditio, si dicatur, quatenus de iure possum, & vide quod not.dicit Bar.licet dubitando, in l.si conditionalis, ff.de author.tutor.& quod in decreto, uel interlocutoria, si dicatur, quatenus de iure possum, vide ibi.

m Titio. Vide per Bar.in l.is potest, & in l.gerit, ff.de acq. hær.

tatem facti; nam si tale factum non infert in aditione hæreditatis, non debet responderi: sed si infert, sic. † Decimo ergo quæritur, quod est illud factum, quod infert in aditione hæreditatis? Respon. illud, quod necessario, vel verisimiliter, seu præsumptiue, hæreditatis aditionem includit. Exemplum, qñ necessario est, ꝙ talis actus non potest fieri circa ius domini, siue heredis, vnde omnis actus & omnis administratio, q̃ dẽt esse a iure cãta, & sine eo explicari non potest, inducit aditionem, vt d. l. pro herede, §. Papinianus. & Instit. de hered. qual. & diffe. §. fin. Exemplum vero, quando verisimiliter est s. eo. l. 2. Nam quis bene pt soluere debitum alterius & alieno noĩe: sed magis est verisimile, ꝙ suo, cum homines male libenter soluant pro alio, vt ff. de 19 solutio. l. & magis. † Sed hic quæro, quod est illud factum, quod non infert in aditionem, nec probabiliter, nec necessario. Resp. omne factum indifferens; quia ex actibus indifferentibus nõ potest haberi determinata coniectura. vnde omnes illi actus, qui æque cadunt in deliberante, sicut in adeunte; vel magis conueniunt deliberanti, quam adeunti, sunt actus medii, & differentes, vt ff. de iu. deli. l. Aristo scribit. & ff. eod. l. Aristo æstimabat, sed actus sua natura determinati ad acquirendum, vel alienandum, isti sunt appropriati ad acquirendam hæreditatem. & ideo aditionem inducere consueuerunt; nisi hæres in contrarium pro-
20 testetur, vt ff. eod. d. l. qui in aliena, §. Celsus. † Vndecimo a q̃rit,
a vtrum tutor gerendo pro herede infantis nomine, acquirat infanti hereditatem? verbi gratia, intrauit in possessionem bonorũ de facto, per quod possessio est acquisita pupillo, quia in facto consistit. vnde solus tutor eam acquirere potest, quia iuris adminiculum non desiderat, nisi in hoc solo, vt ius non resistat, vt ff. de acq. pos. l. quamuis pupillus, nunquid ergo per talem ingressum possessionis infans est heres effectus? & videtur, ꝙ non, quia tutor debet loqui, vt no. in l. 3. ff. de autho. tut. & l. vbi non voce, ff. de reg. iu. Contrarium dico, quia ibi loquitur in authoritate præstanda pupillo; sed in casu nostro non est proprie authoritas, sed consensus, qui consensus potest explicari factis, sicut verbis.
21 † Duodecimo b ergo quæritur quid si pupillus maior infante,
b vna cum tutore possessionem est ingressus, vtrum per hoc hæreditas sit legitime apprehẽsa? & vr, ꝙ non per dictam rationem: quia authoritas debet præstari verbis expressis. Contrarium dico, quia illud verum circa actus expressos; sed in tacitis tacite loquimur rebus ipsis & factis, arg. ff. de legib. l. de quibus, versic. nam cum ipse. & ff. de pac. l. item, quia. & ff. de ado. l. si pater naturalis, & ff. de auth. tuto. l. cum ostendimus, §. fi.

ADDITIONES.

a Vndecimo. Vide Bar. in l. gent. in fi ff. de acq. hær. & aduerte, quia Bar. loquitur in tutore infantis, qui solus potest adire pro infante, secus in tutore pupilli, in quo loquitur Bar.
b And. Barb. Duodecimo. Vide Bal. in l. 2. §. fi. sol. ma. & ibi Lud. & quæ not. in tex. l. 1. § muniis, ff. de iure. uide Bald. in l. mandatum, C. mand. & in l. post mortem, ff. ff. de [illegible].

LEX VI.

1 *Hæreditas aditur solo animo.*
2 *Actus inter viuos infertur in actu vltimæ voluntatis.*
3 *Legatum acquiritur ignoranti.*
4 *Pater hæreditatem non aditam, an possit transmittere in filium.*
5 *Testator non sufficit quod sit de ascendentibus.*

a Si auia. Qui de hæreditate a sibi relicta testatur, eo ipso ip-
s sam adire videtur. † Nota quod solo animo aditur
3 hæreditas, qui animus potest in vltima voluntate ostendi. † No.
b hic mirabile, b quod vnus & idem actus est actus inter viuos, & vltima voluntas; nam testamentũ patris erat testamentũ & erat
c aditio hereditatis testatori delatę. & inquantum c est actus inter viuos, non potest reuocari: vnde si iste pater superuixeret, reuo-
d caret testamentum, tamen remaneret heres d per iam aditam hereditatem. Et facit hęc l. ad not. in l. heredes palam, in fi. ff. de
3 testamen. & de non num. pecu. l. generaliter. per Cyn. † Oppo. & videtur, quod etiam ignorans transmittit, vt sup. de cur. fu. l. fi. §. tali itaque Sol. ibi in legato, hic in hereditate. Et ratio differẽtiæ no. ibid. sed quia ius legati acquiritur ignoranti, secus in iure hæreditatis, & est ratio rationis, quia ius hereditatis acquiritur animo & per seipsum, & animus non transmittitur ad heredẽ, vt l. 4. ff. locati. Sed legatum non consistit in solo animo; sed in obligationis vinculo, & non dependet a mera voluntate legatarii: & ideo transmittitur ius legati, vt no. ff. de bon. libe. l. liberto
4 octuagin. † Secundo opp. & videtur, quod iste pater transmiserit hereditatem in filium etiam non agnitam, cum hic tractet de hereditate ascendentium, vt j. de his, qui ante aper. tabul. l. 1. Sol. illud est ius nouum: sed hęc lex loquitur secundum sua tempora, vel hic loquitur in auia materna. i. in matre matris, quæ generum heredem instituerat, cuius hæreditas non transmittitur ad nepotem eius, nisi adita: quia transmittens erat extraneus secundum Franc. & Old. In gl. sciens. ibi, non transmittit. s. iure cõmuni, ni aditam: sed iure speciali, & ex priuilegio dato per l. 1. inf. de his, qui ante ap. tab. bene transmittit; & hoc si loqueris de auia paterna. Si autem de materna plana est litera, sm Oldr. Et
5 † secundum hoc no. quod non sufficit testatorem esse de ascendentibus, & illum, qui allegat transmissionem esse de descendẽtibus, nisi medius hæres sit similiter de liberis. Secus si est omnino extraneus, vt gener, vt hic, quod est notandum, & est ratio, quia medium non conueniens extremis, impedit qualitatem ex-
e tremorum, e ut ff. de ser. rusti. præ. leg. tria prædia. In eadẽ gl. ibi l. proxim. &c. & dicas decreuit iure legati, unde nepos non erat hæres patris, sed legatarius: alioquin si esset hæres, non requireretur scientia, cum hęc fuerit hæreditas auiæ, & sic superioria: quę etiam non agnita transmittitur de liberis ad liberos hæredes, vt d. l. 1. de his, qui ante aper. tab. sm Nico. de Ma. ista est ergo tertia solutio prędicti contrarij, ꝙ hic nepos non erat transmittentis, sed erat legatarius, vt ff. de legat. 2. l. cum filius, §. Lucio. in quẽ non fit transmissio, tamen hæres testatoris tenetur redimere & præstare hoc legatum, vt j. de leg. l. cum alienam. hanc opio. non credo veram: quia sicut trãsmittitur iure hereditario in liberos, ita iure legati. cum tex. ille de his, qui ante aper. tab. generaliter loquatur. Et ideo secũdam solutionem tene, quod hic loquatur in auia materna, & cessant omnia contraria.

ADDITIONES.

a Hæreditate. Quid si testetur de vna re hẽditatis sibi relictæ, vide Pau. de Cast. hic.
b And. Bar. No. hic mirabil. No. mirabile, ꝙ in testõ potest fieri aditio & sic in actu vltimæ voluntatis infertur actus inter viuos. Vide Bar. & D. Io. in l. hæredes pala. §. fi. & ibi gl. ff. de test. vide tex. & ibi And. in l. Panto. §. fi. ff. eo. ti.
c And. Barb. fit inquantum. No. quod si testator reuocat testamentum, reuocatur aditio in illo testamento facta, facit quod no. Bar. in l. cum quis decedens, §. codicillos, ff. de le. 3. vbi no. loquitur de eo, qui confessus est, se esse debitorem & iurauit, an eo reconualescente possit, opponi de debito & exigi. & ibi uide Nic. de Neap. & Ang. inf. de falsa causa adiec. legati l. 1. & Bar. in l. uxori, §. fi. de legat. 3. & ibi est casus nouus, quod testator in testamento potest declarare actum inter viuos, vide Bald. in auth. generaliter, sup. de non num. pecu.
d hæres. Ad hoc l. sicut, inf. tit. 3.
e Extremorum, l. fi. sup. de nat. libe.

LEX VII.

s *Institutus in re certa ignorans ius institutionis, non transmittit hæreditatem.*

Quoniam. Nihil hæreditatis transmittit ignorans. h. d. Hęreditas fraterna nõ adita non transmit-
a titur b per sororem. Ignorans non transmittit hæreditatẽ colla-
b teralium. Et est rõ b quia nondum est in bonis, ff. ad l. Fal. l. pre-
s tia rerũ. † No. in tex. ibi, aliquid hæreditatis, arg. quod institutus in re certa non transmittit ignorans ius institutionis, sed ius le-
c gati simpl'r, dixi s. de hered. insti. l. quoties. No. quod ante c aditã hæreditatem etiam soror non pręsumitur scire testamentum fratris. Non obst. l. Octaui, ff. vnde cognati, quia iura sanguinis & processum naturę scire præsumitur, sed factum hominis non pręsumitur scire: ille autem, qui adiuit præsumitur omnia scire, vt no. ff. de libe. leg. l. cum heres, sed ille, qui nõ fit hæres per scientiam, sed ipso iure, non præsumitur scire: quia se cunctasse nõ oportet, ut ff. si cer. pet. l. eius, qui in prouincia. in fin.

ADDITIONES.

a Trãsmittitur. Limita singulariter, nisi esset sibi pupillariter substitutus, & in pupillari ætate decederet, secundum Bar. & Doc. in l. sed si plures, §. quos possum ff. de vulg. & pup. per illum tex. in fi. prin. eo. tit.
b Ratio. Per Bar. & Imo. in l. uenire, in fi. ff. de acq. hær. & per Bald. in l. si infanti, in 3. q. infra eo.
c No. quod ante. No. perpetuo ad limitationem eorum, quæ dicuntur, quod coniunctus pręsumitur scire facta coniuncti: uide Bald. in l. de tutela. sup. de in integ. rest. min. simile dicit Bal. in uicino, ut ipse no. uoluit in l. 1. inf. de collu. dete. & ad limitationes eorum, quæ no. Bar. in l. 1. ff. si cer. pet. unde etiam singulariter Bal. Ang. & Imo. in l. Titius, §. Lucius, ff. de lib. & posth. & Bal. in l. conuenticulam, sup. de Epi. & cle. sed uide Ray. in l. cum antiquioribus, infra eo. ubi alleg. ista, & quæ no. Bar. in l. is, potest, ff. de acq. hær. & ibi Imo. et Pau. de Cast. in l. 1. ff. si cert. pet. et uide no. in materia, Ang. in l. tres fratres. ff. de pac. Raph. tamen in d. l. cum antiquioribus uidetur uelle contrarium eius, quod dicit Bald. quia dicit, quod illa lex procedit in casu certo, secus in casu dubio, per l. octaui. tamen Bart. in d. l. is potest. uidetur tenere idem, quod Bal. hic. nam dum Bart. ibi tractat de probando scientiam mortis, dicit, quod sufficit probare per quemlibet consanguineum mortui; sed dũ tractat de probanda scientia institutionis et eius qualitatis, it adit alios modos probandi, et hoc ibi etiam expresse uidetur uelle Bar. in uers. 1. dicit glo. dum dicit, ꝙ etiam ultra consanguineos, debet interrogari etiam omnes notarij, et uide Bar. in l. qui duos, ff. de reb. dub. in uer. quæro. dicit, quod oportet. Sal. hic dicit idem, quod Bar. And. Barb. No. quod ante aditam hæreditatem non præsumitur soror scire testamentum fratris, unde glo. secundum Nic. de Neapo. in l. cum hæres, ff. de libe. lege. et quod post aditam hæreditatem quis dicetur scire iures hæreditatis, unde tex. et ibi Bar. in l. eius, qui. ff. si cert. pet. et licet dicat, quod consanguineus dicitur scire, etc. illud argumentum est uerum, dum tantum temporis præterierit, quod sit uerisimile illud scire. tex. est fin. l. Titius, §. Lucius, ff. de lib. et posthum. secundum Angel. hic.

LEX XIII.

1 *Suus ignorans, qui longo tempore se non immiscuit, potest postea immiscere.*
2 *Actus hominis requiritur in repudianda hæreditate.*
3 *Hæreditatis petitio, & iudicium familiæ erciscundæ, non tollitur cursu longi temporis.*
4 *Ius adeundi non præscribitur spatio triginta annorum.*
5 *Ius adeundi non acquiritur per præscriptionem.*
6 *Ius adeundi non est actio in rem sed dependet ex nuda voluntate.*
7 *Præscriptio nulla est sine præscribente.*

8 *Hæreditas delata non potest adiri post triginta annos.*
9 *Exclusus a iure ciuili non petit bonorum possessionem intra vtile tempus.*
10 *Testamenti causa deficiente incipit nasci de nouo causa intestati.*
11 *Annus sicut se habet de iure prætorio, ita triginta anni de iure ciuili ad præscribendum.*
12 *Emancipatus, an transmittat ius deliberandi.*
13 *Præscriptio acquisitiua rerum singularium non potest inchoari iacente hæreditate.*

Licèt. Non videtur, qui diu tacuit, renunciasse hæreditati paternę.h.d. Vel sic, Contra ius immiscendi nō pręscribitur longo tempore. Idem in iure adeundi, vt ℑ.eod.l. cum antiquioribus. Vel sic, Tempus non est modus excludēdi hæredem a iure immiscendi, vel adeundi, & vide, quod not.s̄.quando non pe.par.l.1. † Quæro, dr̄ hic, quod suus ignorans, qui se longo tempore nō immiscuit, potest postea immiscere, quid ergo si fuit sciens? Resp. idem, vt no. in l.cum antiquioribus. j.eo. Iuxta hoc ego formo talem quæstionem. Duo erant fratres, a patre hæredes instituti, vnus ipsorum altero sciente, & patienter in solidū possidet omnia bona paterna, & fructus pcepit longo tpe, puta decem, vel viginti annis. Modo alter vult adire a hãditatē pr̄nam quæritur nunquid possit? & vr̄ φ non, quia qui tam longo tpe patitur, consentire vr̄, vt l.pen.sup.commun.diui.& s̄.de rei ven.l.solennibus. Præterea nedum per lapsum longi tēporis sed ēt p lapsum anni, vr̄ induci tacita repudiatio, vt ff.ad Carbo. l.si impubes, §.fi.& ff.ad Treb.l.facta.§.si quis bonorum. Præterea ex longa negligentia vr̄ causari amissio, & omissio, vt ff. de vsuc.l.furtum.§.fi.cum l.seq. Pręterea hoc vr̄ probari ex personarum coniunctione, nam inter coniunctas personas facilitet pręsumitur remissio, vt ff.de probat. l.procula.nempe (qđ fortius est) præsumitur donō, vt ff.de dona.inter vir.& vxor.l.si ser-
2 uus cōis. † In ɔ̄nium vr̄, φ in hęreditate repudianda requiratur verus hoīs actus, & voluntas: sicut in acquirenda, vt s̄.eod.l.potuit. nam ɔ̄riorum eadem est disciplina, seu regula: sed in negligente non apparet verus hoīs actus, qa negligentia, non est animus volendi, nec nolēdi, & iō in neglig ēte requiritur media iuris dispō, nec aditionē inducens, nec repudiationē inferens, ergo, &c. Pręterea si hoc esset, quod videret̄ repudiasse, & libera se fratrē. sequeret̄, φ petitio hr̄ditatis, & iudicium † familiæ erciscundæ tollerentur longo tpe, quod est falsum. vt ℑ. de annali except.l.1.§.ad hæc. Præterea hoc probatur per r̄am gn̄alem: qa quædam sunt, in quibus requiritur expressus hoīs actus. & in patientia non hēt inducere, vel priuare, vt ff.de ver.obl.l.1. Quędam sunt, in quibus reqritur verus hoīs actus, licet non expressus. & idem, qa patientia est tertium adiacens nullum extremorum proprie amplectens, vt ff.de trib.l.j.§.scientiam. Quædam sunt, in quibus sufficit præsumptus hoīs actus: & tunc aut ex alio actu pręcedenti p̄t præsumi, & p̄sumitur, sicut actus præcedens ordinatur, vt ℑ.de acq.pos.l.x.& ff.si ser.ven.l. si a te. Nam priora, & maxime hn̄ta se per modum causæ, declarāt ea, q̄ tacite ex his sequuntur, & ista appellatur declaratio a priori, argu. ff.loca.l. qui ad certum. Aut patientia nō habet aliquem dispōnem præcedentem, s̄m quam reguletur ad aliqđ extremorū: & tunc talis patientia nil noui inducit, sed rem dimittit in media iuris dispōne: ergo in proposito cum sciā, & patientia istius fratris sit quoddam silentium, ab oī actu repudiationis abstractum
b seu remotum, sequitur φ non vr̄ repudiate, & ista est veritas. b
4 † Tertio quæro, c qđ si tacuit spatio triginta annorū, nunqd est
c exclusus a iure immiscendi, aut adeundi hr̄ditatem: & vr̄ φ nō: qnia per pręscriptionem a iure, qđ alteri nō quęritur, ius habēs nullo tpe remouetur, vt ff.ex qui.cau.maio.l.nec vtilem, quia quod alteri non est acquisitum, non intelligitur ab altero per-
5 ditum: sed ius † adeundi nō potest acquiri per præscriptionem quia non est de modis, enumeratis in l.1.2.& 3.de petit. hęredit. ergo non potest tolli per præscriptionem. Præterea istud ius adeundi non est proprie in bonis nostris, sed est potius quædam facultas, vt ff.ad l.Falc.l.pretia rerum, §.sed nec hæredē, sed iura facultatū impræscriptibilia sunt, vt ff.de uia pub.l.uiam publicā.
6 Pręterea † ius adeundi dependet ex nuda voluntate, & non est actio in rem, nec in personam: ergo nō tollitur longissimi temporis spatio. Non obst. ℑ.de præscrip.trigin.ann.l.sicut, & l.oēs. quia illæ loquuntur in iure agendi, sed istud non est ius agendi, sed volendi, qđ consistit in declaratione voluntatis. ad hoc facit quod no. per Cy. ℑ.de præscrip.trig.an.l.cum notissimi, ff. sed cum illud. in 3.quęstio. Præterea hoc probo tali exemplo. Vnus frater sciebat de morte patris: alter ignorabat, & ideo stetit per triginta annos, φ non adiuit; bona tñ possedit, vt filius, non tñ, vt hæres: nunquid ergo dices eum exclusum, & alteri fratri totū accrescere? Certe hoc videtur impossibile, φ accresceret: qa, & si pręcluderetur via, vr̄ ope exceptionis admitti, non ipso iure, & in talibus non habet locum ius accrescendi, quia non sunt propre caduca, vel quasi: vnde nemo diceret, φ si est pręscriptū ɔ̄ vnum heredem, φ ex hoc accrescat alteri, arg.ff. de iureiur.l. si duo patroni. in prin. Pręterea probatur alio exemplo. Quidam possedit rem hęreditariam triginta ann. tamen omni anno fuit præscriptio interrupta naturaliter, puta hostili ingressu, vel fluminis impetu. ecce, φ sibi nihil quæsiuit, nunquid ergo exclusus est hæres ab adeundo, vt sic, licet possessori non patrocinetur possessio: tamen ex alio capite sit inducta præscriptio, scilicet ɔ̄tra ius adeundi? Certe hoc videtur iniquum, sicut si ponis possessionem vacantem, & a nemine vnquam detentam. Nam si-
7 ne † pręscribente nulla est præscriptio, sed hic nullus est præscribens: sicut enim ius agnationis non præscribitur, ita non potest quis effici vniuersalis hæres legitime per præscriptionem, si ergo nullus est præscribens ius particulare, nec vniuersale: ergo nihil est præscriptum, ergo sequitur, quod præscriptio non decurrit. Præterea a pone, quod aditio hæreditatis tendit ad exceptionem quærendam, puta ad exceptionem compensationis ex naturali debito, cui non præscribitur: nam si nō præscribitur principale, ergo nec id, quod ordinatur ad illud, vt ff.de exceptio.doli.pure, §.fin. Sequitur ergo, quod saltem sit reperire casus, in qbus ius adeundi non tollatur præscriptione tricennali, quinimo
8 centenali. † In contrarium determinat d gl. & ita communiter
d tenemus, quod post triginta annos hæreditas delata non possit adiri. Et hoc probatur sic, quia ius adeundi est ius personale, id est residens in persona; sed omnia talia iura tolluntur longissimi temporis præscriptione, ergo & istud. Præterea ius, quod habet se, sicut potentia, non est fortius, quam ius, quod est in actu: sed aditio hæreditatis est huiusmodi, ergo &c. maior probatur ex his, quæ leguntur & notantur. ff.de pigno.actio.l. si rem, §. omnis, & ff.de capt.l.in bello.§.si quis seruum. Non obst.argu. de l. viam publicam. qa ibi loquitur in publica facultate, hic in priuata & propria. Et ego habeo l. φ ea, quæ sunt facultatis, possunt p̄scribi, ergo & tolli præscriptione, vt ff.de vsuca.l.fi.& ff.de diuer. & temp.præscrip.l.si quisquam. Præterea expressum est in d. §.si quis seruum. vbi præscribitur iuri & facultati offerendi, nec suc-
9 curritur ignoranti, vt ℑ.de pręsc.lon.temp.l.fi. Aduerte † tamen,
e quod ignorans exclusus e a iure ciuili, adhuc potest petere bono. poss. intra vtile tempus, quod non currit, nisi a tempore scientię, vt ff.quis ordo in bono.pos.ser.l.2.& ibi per Dynum. Quarto quęritur: delata erat hęreditas matris filię ex testamento, modo filia non adiuit intra triginta annos ex testamento, vult adire in alios triginta ab intestato, quęritur nunquid possit? & videtur,
10 quod sic; quia causa † testati deficiente, de nouo incipit nasci causa intestati: ergo non est ei præscriptū. & hoc videtur verū, & consultum fuit per Bart. in simili quæstione. dicit ipse, φ filia potest

ADDITIONES.

a A.B. Alter vult adire. Not. quod si vnus fratrum possedit hæreditatem patris longo tempore altero fratre patiente, non videtur posse præscribi iuri accrescendi. vide hic Sal. qui contrarium tenet. vide Mod. in l.quandiu, la 1.ff.de acq.hær.

b Veritas. Ita etiam Pau. de Cast. hic, quia patientia in his, quæ sunt præiudicij, non nocet. allegat no. per Bar. in l.cū de in rem verso, ff.de vsuris, per Raph. in l. quandiu, la 1.ff.de acq.hær.

c Tertio. Vide tamen Bal. in l.1.1.& 3.q.sup. quando non pe.par.& quę ibi dixi post Bar. & post Pau. de Cast. in l.filio præterito, ff.de iniu.ru.& irr.test. sed pone, quis est institutus sub conditione potestatiua, an incontinenti currat præscriptio. vide Bal. in l.cum, qui si 1 si quis omis.cau.test.

A.B. Tertio quæro. An iuri adeundi præscribitur spatio 30. annorum? Sal. hic post Ric. de Sal. tenet, quod nec lex illa, nec gl. hoc dicunt: nam illa lex loquitur de hæreditate vendicanda, & non de adeunda. & gl. loquitur de actione, quæ relata ad tex. intelligitur de portione hæreditatis, & dicit post Rich. quod motus nostri sunt impuniti, quia nō sunt in potestate nostra, vt l.cogitationis, ff.de pę. ergo nec voluntas adeundi, quia est motus animi, vt sup. eo.l.si aua. ergo non debet poenam negligentiæ pati. Item, nemo potest facere amplius, quam velit, & nemo potest sibi imperare, vt l.pen.ff.de arb. ergo non negligit, & sic non currit præscriptio, l. fi. in fi. ergo non possidens non præscribit, sed nullus alterius animum possidet, ergo &c. Item, post de [illegible] non currit præscriptio. ergo cum ille possideat animum suum, & sic ius adeundi, non præscribit. Ang. hic dicit, φ præscribitur iuri adeūdi est uerum in emancipato, & extraneo: nam simplici facultati præterit uir tanto tempore, ut est gl. l.cum notissimi, §.eo iure. in uer. l.conatur, inst. de præscript. 30. ann. sed in suo non, quia cum sit hęres ipso iure, non est necessarium immiscere, Insti. de hęred. quę ab intest. §.sui. quod est not. secundum eum ante beneficium iuris prætorij: secus hodie, quia per cursum tanti temporis inducitur tacita repudiatio, facit l.furtum, §.fundi, ff.de vsuc. ubi inducitur oblatio. dicit tamen, quod poterit succedere, ut agnatus, ar. in l.plurium, ff.de acq.hær. quod dicit esse singulariter no. & uide gl. sing. in l.hæreditatis, depositi. ubi in suo non est dare hæreditatem iacentem, ergo nullo tempore præscribitur. q a gl. hic non alegant Docto.

d And. Bar. In contrarium determinat. Facit, quia si præscribitur per tempus mediatum a iudice, ut l.si curatoris, in fi. infra eod. ergo & per tempus mediatum a lege, cuius minister est iudex. Non ob. quod ibi præscribitur quantum ad eum, qui fecit statum terminum, nec ualet ista dilatio, quia nullum tempus reperitur moderatum a lege. Item dicit, quod iuri offerendi præscribitur, l.cum notissimi, §.eo iure. Nec ob. quod ibi de iure formali hypothecæ adhærenti. Nec ob. prima ratio Bal. quia non est uera; nam non est ius, sed est facultas. Nec ob. secunda, quia ius adeundi nō est ius, ut dixi. Nec ob. §.si quis, quia ibi dominus possidebat seruum, hic nullus alius.

e Exclusus. No. φ exclusus ignoranter a iure ciuili ab adeundo, potest intra annum utilem petere bon. poss. uide Bal. in rub. sup. qui admit. in 6.q. mihi ut pro hac parte esse casum iniectus ar. in l.fi. iuncta auth. quas actiones, [illegible] de sacros. eccl.

potest adire hæreditatem matris ex capite liberorum, exclusis transuersalibus. Modo pone, quod per triginta annos non adiuit ex capite liberorum, nunquid habet alios triginta annos ad adeundum ex generali capite *a* legitimorum? Dicit Bar. quod sic, & sic dotem matris consequi poterit, & petere vsq; ad sexaginta annos nam ex quo potest adire, poterit agere, vt hæres. donec enim hæreditas iacuit, non incœpit contra eam præscriptio cursum suum; & ideo contra actionem de dote, *b* quæ est hæreditaria hæreditatis maternæ, interim dum matris hæreditas iacuit, præscriptio nō currit. nec contra hæreditatem, quia iacuit; nec contra filiam, quia nondū hæres erat. Probat Bart. primum dictum: quia † sicut se habet annus de iure prætorio, sic se habent triginta anni de iure ciuili: ergo &c. vt ff. de suc. edic. l. j. §. sed uidendum, quod uero interim iacēte hæreditate præscriptio non incipit cursum suum, notat̃ C. de tempo. in integ. resti. l. ea quæ. in fi. & hoc sm̃ tenent multū notabiliter hic Pet. & Cyn. Tene ergo menti ista dicta quæ sunt multum memoriæ commendanda, & maxime in filijs vtilia in 12 successione parentum. † Et ex prædictis infero, quod si filio, cui hæreditas matris erat delata, est elapsus annus deliberandi, quā habebat vt filius, quod adhuc possit transmittere secundum annū deliberandi, vt legitimus. & idem in emancipato, *c* quod post primum annum, & intra secundum moriens transmittit ius deliberandi quasi agnatus, *d* quod est notabile dignissimum. † Quinto *e* quæro, nunquid iacente hæreditate possit inchoari præscriptio acquisitiua rerum singularium? & dic quod non, vt d. l. ea, quæ secundum Petrum & Cynum, de hoc not. ff. de minor. l. & ei. Non obstat ff. de diuersis, & tempore. præscri. l. si seruus hæreditarius, quia ibi in præscriptione, quæ sumit originem ex actu conuentionali facta hæreditate iacente, & idem in præscriptione mere conuentionali, quæ legem, id est, formam & actū recepit ex conuentione partium, vt ff. de in diem addi. l. si prædio, sed hic loquimur in legali præscriptione; nam siue sit mixta ex fauore & odio, siue mere odiosa, requirit moram non petentis; sed hæreditas iacens non potest dici in mora, *f* quia ibi nullum consilium animi, ibi nulla mora, vel culpa esse potest. Et hæc de præscriptionem tam exclusiua, quā acquisitiua siue translatiua quantum ad præsentem l. dicta sufficiant.

ADDITIONES.

a Ex generali capite. Hoc vr̃ procedere, quādo non supererat aliquis alius de gradu liberorū, qui posset adire, quia si superesset, non faceret transitū ad gradum unde legitimi, ut no. Bar. & Doc. in l. 1. sup. qui non peten. par. & gl. in d. §. sed uidendū. hic alleg. de succe. edi. cū Bal. hic transeunt. Ang. & Pa. de Cast. hic, sed Sal. hic cōtra Raph. in l. quādiu, la 1. ff. de acq. hære. tenet cum Bal. facit, quod in simili not. Bal. in l. si emancipati. sup. de colla. & in rubr. extra de præscrip. sed nunquid ista quæstio procederet in expressa renunciatione, Cyn. & Bal. in l. accusationē, inf. q. accus. non poss. uidetur uelle, quod non per dictū §. sed uidendū, & ad Bal. adde, quæ dixi post Bar. in l. suum, & ibi per Paul. de Castr. infra eo. & uide, quod no. Bal. supra proxim. & cū Bal. hic transit ēt Pau. de Cast. in l. quandiu, la 1. ff. de acqui. hære. & consuluit Bar. in consi. incip. quidam habens uxorem.

b A. B. Actionē de dote. Sal. hic dicit, quod de hoc dubitat, quia oēs successiones hodie sunt legitimorū. & tñ inter nos tria sunt capita, ut in Authē. de hær. ab intest. §. s. cum 1 q. & si exclusus ex capite liberorum, est exclusus ex capite legitimorum, sed dicamus Bal. procedit sm iura antiqua fatetur tñ, quod exclusus ex testō, ueniret pōt ab intestato. hæc tñ non habent locum secundum opē quā tenuit Sal. in fi. ibi, quinto quæritur. l. si seruus contrarium uidetur secundum Ang. hic, qui tamē dat solutionem Bal. & sequitur.

c Emancipato. Quod emancipatus non transmittat, uide per Bar. & alios in l. neo nr̃. ff. de acq. hære. Fulg. hic opponit contra Bald. quia dixit, quod non pōt dici secundo anno delatam hæditatē, ideo ex secūdo capite, quia primum ad hoc durat, nisi sm eum intelligatur, quod non duret primū adhuc quo ad remedia iuris prætorij, l. bon. poss. quæ anno finitur, ēt liberis de quocunq; capite uenientibus l. 1. in fi. ff. de suc cess. edi. l. si contrarie. Item §. 1. ff. quis or. in bon. posses serue. & prouisio d. l. cum antiquioribus, habet locū ēt in succedentibus, de iure prætorio, ut ibi per Doct. & scripsi post Bal. ibi. & uide hic Sal. & quod scripsi post eum. & per Raph. in l. quādiu, la 1. ff. de acq. hær. & ad istud sin. facit, quod no. Bald. in rub. extra de præscrip. dum limitat nihil. C. pro hærede.

d Agnatus. Tale ēt dr̃ agnatus per Bal. & Sal. in l. qui se patris, sup. unde liberis, quia coniungitur per masculum.

e Quinto. Dixi in l. ea, quæ in uer. tempus utile. sup. de temp. in integ. rest. peten.

f Mora. uide l. si cui, §. cessatum, ff. ut in pos. leg.

L E X IX.

1 *Citatio qualiter fieri debet, ad interrogandū per iudicem heredes defuncti.*
2 *Actus in iudicio fiendi ad partis petitionem debent fieri nisi ubicunque iudici est permissum supplere, & ubi iudex potest facere actum partibus inuitis 4.*
3 *Terminus moderatus debet statui petenti terminum ad deliberandum.*
5 *Terminus nisi statuatur ad adeundum, perpetuo licet adire.*
6 *Iudex potest limitare tempus legale.*

Si curatoris. Is cui defertur *a* hæreditas, potest quādocunq; eam adire; & si de aditione nō cōstat, interrogabitur, & tempus ad deliberandum ei dabitur. h. d. † Not. practicam volentis conuenire hæredes defuncti, vt eos citari faciat, & interrogari per iudicem, an velint esse hæredes, vel non & si petierint tempus ad deliberandum, eis dari debet, & nota, quod hoc casu *b* nō sufficit citatio, & proclama generale, dicendo, quicūque vult esse hæres, compareat. Sed debent citari illi, quos proxima successionis causa cōtingit, vt est casus not. in l. j. §. denunciari, ff. de vent. inspi. In glos. necne. ibi, & hoc ad petitionem tuam † nota, quod quilibet actus in iudicio fiēdus, debet fieri ad petitionē partis, vt le. properādum C. de iud. & leg. ad peremptorium, ff. de iud. l. a. j. vt intra certum tempus crim. quæstio terminetur. Fallit vbicunq; iudici est pmissum supplere, vt j. de appel. l. ampliorē. extra de fide instr. c. cū Io. ff. de cur. bo. dādo. l. j. & ff. de admi. tut. l. ita aūr. post prin. & vbicunque iudex pōt aliqd facere vtraq; parte inuita, vt ff. de post. l. quos prohibet, & ff. de test. l. scio. & dic plenius, vt no. C. vt q̃ desunt aduo. par. iu. sup. l. j. † Deinde not, quod petenti terminū ad deliberandū, dēt statui terminus moderatus. Nā qui deliberare sed dicit, præcipitandus non est, vt ff. de suc. edi. l. j. §. Largius, & facit j. de vsu. & fruct. lega. l. a. ver. quod si satisdationem, & quid operatur lapsus termini, dic, vt ff. de acqu. hære. l. quandiu, in vltima gl. † Item no. quod istæ interrogationes præparatoriæ *c* iudiciorū fiunt implorato iudicis officio, quod implorari potest viua voce sine scriptura, ēt libello super principali causa nondū porrecto, vt not. ff. de interrogato. actio. in rubrica. † Vltimo habes in leg. ista, quod nisi terminus statuatur ad adeūdum, perpetuo adire licet, vt dixi supra eo. l. licet. † Item no. *d* quod iudex potest limitare tempus legale, secundum Iaco. But. alias secundum Bar.

ADDITIONES.

a And. Barb. Is, cui defertur. Et ad materiam huius l. vide Ang. qui sing. alleg. istum tex. quod iudex debet interrogare omnes, ad quos hæreditas spectat, ad petitionem partis, vnde dic, quod solennes Aduocati dirigunt libellum ad omnes, non ad vnum singulariter, quod dicit esse summe no. & dicit per hunc tex. quod fecit cassari multos processus, quia facit, quod iudex non potest statuere minus tempus, quam centum dierum, vt l. 1. ff. de iure delib. nam Ang. dicit hic fore casum, & ista lex est posterior illa, & tenet gl. in l. quandiu, de acq. hære. tandem dicit, quod ad hoc, vt detur curator hæreditati, potest minus tempus, alias secus, vide Ang. in l. si quis ita hæres instituatur in diem, ff. de hæred. institu en. vbi tenet hoc dominus meus, & ibi sequitur Bar. igitur eum vide.

b And. Bar. Hoc casu. No. quod debent requiri venientes ab intestato ad adeundam hæreditatem. & ibi vide tex. fin. videlicet, quod non debet citari substitutus, vide Bal. in l. cum ita dictus, ff. de adop. & in rub. sup. de suc. edi.

c And Barb. Interrogationes præparatoriæ. No. quod interrogationes præparatoriæ fiunt iudicis officio sine libello, vide quæ no. ad tex. l. 2. ff. quia ordo in bo pos. ser. vbi ad hoc addendo ad Nic. de Nea. alle. 13. glo. quas uide.

d And. Barb. Item no. Vide Bar. in l. 2. ff. de re iudi. & ibi vide quæ no. ad Bar. quia plura ibi no. quam Doc. dicant.

L E X X.

1 *Iniuria si dicatur inferatur, non propterea efficitur alijs iniuriosus.*
2 *Expulsi de ciuitatibus, & omnibus bonis spoliati, contra creditores non habent exceptionem spoliationis.*
3 *Colonus partiarius spoliatus fructibus communibus, liberatur a debito portionis domini.*

Si te bonis. Expulsus, siue spoliatus, nō est propterea a suis creditorib. liberatus. hoc dicit. quia violentia tertij non excusat debitorem, nec inopia. Iaco. But. † Not. quod licet ab alio patiaris iniuriam, non tamen per hoc alijs iniuriosus eris, vt in gl. & tene menti contra represalias. *a* † Et nota quod expulsi *b* de ciuitatibus de facto, & omnibus bonis de facto spoliati, non habent exceptionem spoliationis de iure ciuili contra creditores suos; ergo coloni & inquilini expulsorum de facto spoliati, id est coacti portare bladum & pecuniam in communi, non sunt per istam spoliationem liberati a domino eorū. & hoc tenet Spec. expresse in tit. de resti. spo. §. nunc videamus. ver. porro, quod † in colono partiario non est verum, quia violentia fuit commissa in fructibus communibus, & ideo liberat̃ colonus, tanquam debitor speciei, & adde quod not. Cy. in l. a. C. quod met. cau.

ADDITIONES.

a Represalias. De quo per Bar. in l. 2. §. item si is facto, ff. de verb. obl.
b Expulsi. Vide Bar. in l. creditor, in prin. ff. de solu.

L E X XI.

1 *Pater non potest renunciare iuri concernenti filium.*

Renitente. Pater contradicente filio, non potest hæreditatem ipsi filio delatam repudiare, vel seruos hæreditarios manumittere. h. d. † Not. quod pater non potest renunciare *a* alicui iuri filium concernenti, quod teneas mēti. Et adde quod not. de bon. poss. leg. tutor. adde etiam leg. de re filiorum, ff. de transac. cum similibus.

ADDITIO.

a Renunciare. Vide in l. ex repudiatione inf. de fideic. an autem pater possit adire inuito filio, vel eo non consentiente, vide Bal. in l. an 17. opp. in ver. quo ad sextum, sup. qui admit. & not. per Cyn. hic, & Imo. in l. si quis hæres, §. fi. ff. de acq. hæred.

L E X XII.

1 *Hæres non efficitur qui bonorum possessionem agnoscit de iure ciuili.*
2 *Hæreditas cum adeatur animo, Prætor non debet decernere bonorum possessionem.*

3 *Hæres efficitur de iure ciuili, qui possessionem bonorum petit elapso tempore petendi.*

Puberem. Agnoscens bonorum possessionem, dicitur gerere pro hærede. h. d. † Oppo. agnoscens bonorum possessionem, de iure ciuili non efficitur hæres, vt Insti. de bo. pos. §. quos autem, sed gerens pro hærede efficitur hæres de iure ciuili, vt ff. eo. l. pro hærede. ergo litera ista est falsa. Solu. dicit gl. quod litera, quæ dicit, quod gerat pro hęrede, intelligitur, dum dicit, pro hærede, &c. id est, quod idem ius sortitur, quod sortiretur, si adisset de iure ciuili: non tamen, quod sit hæres de iure ciuili, vt ff. de reg. iur. l. Prætor. & ff. de bon. pos. l. 1. & 2. Bart. dicit, quod efficit hæres de iure ciuili, & bonorum possessor de iure prætorio. Sed male a dicit: quia ius ciuile applicat hæredi iura directa, prætor vtilia, & non potest apud eandem personam residere vtile, & directum, vt ff. ad Trebel. leg. hęres. † Item cum hæreditas adeatur animo, frustra prætor postea decerneret bonorum possessionē quia ex duabus causis non potest quis fieri dominus, ergo nec hęres, vnde necessarium est alteram causam circumscribi, vt ff. de hære. insti. l. 3. §. qui fideicommissariā. † Et no. ex hac l. quod si quis petit bonorum possessionem elapso tempore petendi, tamen quia ex hoc videtur gerere pro hęrede, efficitur hæres b de iure ciuili, quod est perpetuum, vt s. eo. le. licet. Et ita intelligo etiam hanc l. Et hoc verum, si quis agnoscit bonorum possessionem iuris, secus si facti: quia tunc non videtur gerere pro hęrede, vt ff. ad Tertul. l. 2. §. si quis ex liberis. & ibi per Bart.

ADDITIONES.

a Sed male. Placet op. Bald. & vide Bal. in rub. in 7. q. sup. qui admit. sed idem Bal. in l. si quis mihi bona, §. sed quid, si mandatu, ff. de acq. hær. tenet contrarium, vide ibi Bar. & Imo. & adde etiam Bal. in l. 1. in 2. op. sup. qui admit. & vide glo. & ibi Bal. in l. 3. sup. quando non pet. par.

b Hæres. Vide Bal. in c. 1. an agn. vel filij. & in rub. sup. qui admit. in 7. q.

LEX XIII.

1 *Habens plura iura ad eundem effectum competentia, si vni renunciat, excluditur ab alio.*

Suum hęredem Omisso prætoria beneficio, potest suus a hæres succedere de iure ciuili. h. d. † Oppo. de leg. 1. s. eo. Sol. illa loquitur in emancipato, hæc in suo. Secundo oppo. de leg. hæres instituta, s. de imp. & aliis sub. sti. Sol. dicit gl. ibi repudiās habebat substitutū vulgarē hic nō. ergo sm gl. b licet quis habeat plura iura ad eundem effectum competentia, si renunciat vni iuri, excluditur etiam ab alio iure, si habet substitutū, qd Doc. non placet, si renunciatio sit specialis vnius iuris tm, arg. de ser. vr. prædio. l. si domus. & ff. de bo. lib. l. si filius. ver. Paulus. alias sequeretur, quod exclusus a iure prætorio per lapsum anni, in casu, quo haberet substitutum vulgarem non posset postea adire de iure ciuili, qd est falsum, vt s. eo. l. licet. Non ob. d. l. hęres instituta, qa ibi repudiauit oē ius testan. & volebat venire ab intestato. Nā hoc nō pt, vt ibi, & ff. de hære. insti. l. iam dubitari, sed nos loquimur, qn renunciauit certo iuri succedendi, & nō bonis, nec hrditati simplr. Et hoc tenēt Cy. & Iac. But. & facit ff. de succe. edi. l. i. §. sed videndū. hoc etiā tenet Bar. ff. eo. l. nec is, §. hæres Gl. tn posset sustineri, qn renunciaretur iuri in specie. addita tn cā in genere: verbi gratia si dico, c renuncio bonorū possessioni, quia hæreditas c est damnosa, nam ista ratio infert pariter circa vtronque remedium, & ex ratione intelligimus dictum, vt no. ff. de acqui. pos. l. is, qui animo.

ADDITIONES.

a Suus. Istam l. singulariter limitat Bal. in l. filio præterito, in 5. opp. ff. de iniusto rup. & irr. testa. procedere, quando aliquis repudiat de iure prætorio ex testamento, & esset aliquis alius, qui posset succedere ex testamento, quia tunc renuncians prohibetur succedere ab intestato de iure ciuili.

b Secundum gl. illam gl. etiam reprobat Imo. in l. filio preterito, ff. de iniu. rup. & irr. testa. & in c. Rav. extra de testa. secus dicit ibi Imo. si simpliciter repudiaret hęreditatem, quia tunc videretur omni suo iuri renunciare, per id quod legi. & not. in l. 1. §. sed videndum, ff. de succe. edi. & iō substitutus admittitur, secundum eum hic, & vide Bal. sup. in rub. qui admit. in 6. q. & in l. accusatione, & qd ibi dixi, inf. qui accus. non possunt. & Paul. de Cast. in l. quandiu, la 1. de acqui. hæred.

c Hereditas. Sequitur Rom. in l. nec is, §. 1. ff. de acq. hære. & Pau. de Cast. & Sal. hic.

LEX XIIII.

1 *Hæreditas potest quæri, licet bona non possideantur.*

Si sorori Hæreditas a pōt quæri † licet bona non possideantur. h. d. concor. ff. de acqu. pos. l. cum hæredes, & j. de edi. diui. Adr. tol. l. fi. j. quo. bo. l. j. & j. quo. leg. l. j. In quibus omnib. prius est hęres, & dominus, quam possessor, & ideo habet interdicta adipiscendæ possessionis.

ADDITIO.

a Hæreditas. Vide Cy. in l. ea lege, circa prin. sup. de condi. ob. cau.

LEX XV.

Non est. In quærendo hæreditatis commodo, tempus a aditionis inspicitur. h. d. ratio dubitandi erat qa retro fingit, vt l. si ex re, §. fi. ff. de stipu. seruo.

ADDITIO.

a Tempus Facit ad quæstionem Bald. in l. Deo nobis, in p. de Episc. & clericis.

LEX XVI.

1 *Beneficium vel præbendam acceptare quis non cogitur.*

Nec emere. Ad contrahendum vel quasi, nemo inuitus a compellitur. h. d. No. † quod non cogitur quis acceptare Episcopatum, vel prebēdam, vel beneficium quia nemo gaudet inuitus, vt no. ff. de neg. gest. l. soluendo Item not. ex prædictis illud generale dictum, quod beneficium non confertur in inuitum.

ADDITIO.

a Inuitus. Limita hanc l. vt per Io. And. in addit. Spec. in tit. de senten. exc. super rub.

LEX XVII.

1 *Hæreditas potest adiri diebus creticis, vel solemnibus.*

2 *Statutum, quod hæreditas certis diebus non possit adiri, valet.*

Cretionum. In adeunda † hæreditate non considerantur dies cretici, vel solennes: quia hęreditas potest omni tempore adiri. h. d. Ista lex ostendit, quod antiqui fuerunt multū bestiales: qa nimis colebant dies, & ideo statutum erat, quod forte in diebus creticis non posset hęreditas adiri quasi in diebus infortunatis. Vel forte dicebatur, quod infirmi non possent hæreditatem adire in diebus creticis, ne forte impediatur operator naturæ super morbum, quam facit in diebus creticis in quibus homo non debet attendere ad aliam operationē, nisi ad propriam salutem. Sed quicquid dixerūt antiqui hodie quolibet die potest hæreditas adiri: nec curamus dies, vel constellationes, & h. d. hęc lex. Si tamen statutū † disponeret, quod certis diebus non posset hæreditas adiri, tale statutum valeret: & ideo cōsuluit Bar. a quod per statutū possint induci, & poni feriæ in laudis arbitratorū: quib. pendētibus, non valeret arbitriū secundū cum & inducebat antiquum ius, de quo hic fit mentio.

ADDITIO.

a Bar. Vide in c. 2. & quod ibi scripsi post Bar. in prin. extra de ferijs.

LEX XVIII.

1 *Infans dicitur, qui est minor septem annis.*
2 *Pater hæreditatem filio delatam potest adire nomine infantis.*
3 *Hæreditas per infantem non adita transmittitur ad patrem.*
4 *Pater adit hæreditatem pro pupillo, maiore infante.*
5 *Pater pro puero hæreditatem potest adire.*
6 *Pupilli consensus non requiritur in adeunda hæreditate.*
7 *Pater iure patrio capit hæreditatem, filio infante defuncto.*
8 *Hæreditas aui materni si fuit delata infanti & infans decesserit superstite matre, fratre, & patre, omnes isti qualiter succedent.*
9 *Emancipatus habebat hęredem de iure ueteri.*
10 *Hæreditatis dies non cedit infanti relicto in infantili ætate.*
11 *Dies non cedit non habenti intellectum.*
12 *Pater nomine infantis non potest repudiare.*
13 *Pater si adit nomine infantis, dicitur infantem obligare.*
14 *Pater an possit obligare filium.*
15 *Infans an transmittat hæreditatem non aditam stante fratre infantis.*
16 *Infans, cui hęreditas est delata non dicitur suus.*
17 *Causa naturalis potior est, quam accidentalis.*
18 *Legislatori quicquid placet pro iure legitimo habetur.*
19 *Restitutio in integrum non datur contra statutum legis, vel naturæ.*
20 *Dictio, minime, est vniuersalis negatiua.*
21 *Infans ius deliberandi potest transmittere.*
22 *Infans si decessit superstite patre, & auo paterno, in cuius aui potestate erat, an auus præferatur patri.*
23 *Patris scientia non operatur, quod filius transmittat in ipsum ius deliberandi.*
24 *Pater filio mortuo, an possit adire.*
25 *Pater ius deliberandi ex scientia filius impuberis, an possit transmittere.*
26 *Tutoris scientia, an sufficiat ad transmissionem iuris deliberandi.*
27 *Hæres impuberis habet recursum contra tutorem negligentem.*
28 *Matris scientia non sufficit ad transmissionem iuris deliberandi.*
29 *Scientia mariti debet esse coniuncta.*

Si infanti. Hæreditatem delatam infanti, ascendens per lineam paternam potest adire & infante ante defuncto ex proprio priuilegio sibi quærere. Itē tutor pro infante adire potest, sed ea non adita, non trasmittitur in maiore infante ascendens dictum priuilegium non consequitur, & tutoris defectum Iudex supplet. h. d. not. vsque ad finem. Diuide, primo loquitur in infante in potestate constituto, vsque ibi parentes. Secundo in infante sui iuris, non habente ascendentem sed tutorem, vsque ibi, ea vero. Tertio, in infante sui iuris, habentē ascendentem, vsque ibi, si autem. Quarto loquitur pupillo 1 maiore infante, vsque in finem. † No. primo, quod infans a dr̄ ille, qui minor est septem annis. Sed secundum etymologiā vocabuli, infans dicitur ille, qui fari non potest, & hæc est in homine prima ætas, de quibus ætatibus Cyn. ponit hic glo. in l. hæreditatum, ad legem Fal. Dominus Io. And. plenius in proœmio sexti 2 libri. † Secundo nota, quod pater potest hæreditatem filio delatam

ADDITIO.

a Infans. Sed quis dicatur puer, & paruulus, vide gl & Bal. in l. fi. inf. de infan. expo quis autem dicatur iuuenis, vide in l. non alter, §. 1. ff. de leg. 3. Bar. in l. 1. infra. de emen. propin. & quis dicatur senex, vide gl. in d. l. non alter.

tam nomine infantis adire: per hoc sis cautus. vt in adirione di catur, φ pater hoc facit nomine infantis, tãquam eius legitimus administrator, vt probat text. hic dum dicit, eius nomine, &c.

3 † Tertio nota, quod hæreditas non adita per infantē transmittitur
a ad patrem, ac si ipsi infanti tam quæsita fuisset. Et isto casu, quia infante mortuo pater adit, non debet tunc dicere nomine infantis, sed suo nomine proprio, & ex iure competenti per mediam
4 personam infantis. † Veniamus ad apparatum, & primo circa particularem, de infante, opponitur, & vr φ idem sit in pupillo maiore infante, quia pater adit pro eo, vt inf. eodem. leg. fin. Solu. in hoc differt pupillus ab infante, quia in infante non est necessarius ipsius infantis consensus. in pupillo vero non potest adire pater solus, nisi pupillus consentiat, vt s. eo. l. potuit, & inf.
5 na l. in fine † Secundo oppo. inf. de bo. quæ lib. l. fina. §. ubi autem pueritis ætas, ubi indistincte permittit patri pro puero hæreditatem adire. Solu. expone tb. pueritis, id est infantilis, secundũ glos.
6 & bene. † Tertio contra hoc opponitur, quasi nullus consensus pupilli requiratur, quia etiam si esset maior, eo inuito pater potest adire, vt l. cum non solum, §. 1. insra de bonis, quę lib. Solu. & aduerte hic, quandoq; pater vult adire pro filio, & hoc casu non potest adire sine consensu filij, si est maior infante, vt supra proxime dixi. Quandoque vult adire pro se, & tunc si filius non est adhuc exclusus, non est dubium, φ pater nõ potest quia ipsi filio præiudicare non potest. supra eod. l. renitente. & s. de repud. bo. poss. l. filio. & l. is, qui hæres. §. fin. ff. eo. Si autem filius esset exclusus, si quidem repudiat: sine dubio pater potest adire suo nomine, & pro se ex iure sibi quæsito ex persona filij quantumcunq; repudiantis, ex dispositione illius l. cum non solum, §. 1. præallegato, sed si filius esset exclusus, morte, etiam filio infante potest adire, vt hic. Et in maiore infante quid iuris sit, not. in d. l. cum non solum, §. 1. secundum Barto. Sed certe de maiore infante videtur casus huius l. in fine. scilicet, φ eo mortuo pater non possit adire, quia maior infante non aditam non trãsmittit: & maxime cum patris possit mora imputari, & ideo litera istius l. in vers. si autem. dicit hoc casu ea seruari, quæ vs teribus legibus continebantur: sed i veteribus legibus contine eba tur hæreditatem non aditam, siue agnitam non transmitti, vt in §. in nouissimo. ergo, &c. Tu dic, vt dixi sup. qui admit. ad bon.
7 possess. l. prima † Quarto ô oppo. dicitur hic, quod filio infante
b defuncto, pater capit iure patrio quasi infanti quęsita, ergo vr φ pater occupet iure peculij, sed hoc videt falsum, quia hodie filiusfamilias habet hæredem ab intestato, vt J. ad Trebel. auth. defuncto. Sol. dic gl. φ hodie hæc lex in hoc corrigitur. Oportet ergo, φ hodie pater istet adeat hæreditatem ex psona infantis, tã quã hæres eius: & sic oia inra, quæ loquuntur de hærede, habe-
e bunt locũ in patre, tã in cõfectione inuentarij, q̃ in alijs oibus. Item si plures essent hrditates infanti delatæ, pr nõ posset vnam hæreditatē acceptare, & aliã repudiare, nisi quatenus posset ip-
8 se infans, si viueret. † Sequitur alia conclusio, quod si hæreditas
d (ponamus aut materna) sit delata infanti, & infans decesserit superstite matre, fratre, & patre, qd omnes isti æqualiter succedunt: & sic pater non ent magis priuilegiatus, q̃ mater, vel frater. & pro hoc facit litera, quę dicit quasi iã infanti quęsita, &c. Nam si quæsita ergo omnes isti succedunt, vt in d. authē. defuncto. & secundum hoc hodie nullum uidetur esse patris priuilegium, si linea materna, & transuersalis potest uenire eodem modo, quo pater, vel auus paternus; quare ergo litera dicit iure patrio? Respond. iua paternum est causa huius fictionis cautandę: sed postquam fictio cautata est, omnibus prodest, gbus prodest veritas, si ergo pater repudiat, hoc ius accrescit matri & sorori: quia apertum erat eis priuilegium, ar. ff. de cõtrata. l. si post mortem, §. fin. secus si pater non aperiret viam hanc, puta quia esset præmortuus; tunc secus, in versi. patente, nec mirum, nam sępe euenit, vt quis habeat per aliũ, quod per se non posset habere, vt l. Arist. ff. de distra. pig. Et si dicas, quomodo priuilegiũ personale alii prodest? Resp. magis prodest fictio, q̃ priuilegium; nam quia lex fingit, quęsitum, quod non est, ideo omnibus prodest,
9 quibus vera acquisitio prodesset, & sic nõ obstat ff. de lega. 2. l. cũ patronus † Quinto õ hoc oppo. nam certum est, quod de iure veteri emancipatus habebat hæredem, vt ff. t a pa. qs sue. ma-
e nu. l. 1. tamen in eadem l. dicit idem in infante emancipato φ de posito in potestate, †. ea l. §. ea vero. ergo glo. quæ dicit, φ hodie pater occupat, vt heres, cum filiusfamilias possit habere heredem, non dicit verum. vnobiq; enim vt dicendum, φ iure patrio capiat, non tanquam hæres. Et ex hoc sequitur, quod ipse solus. Item φ si decedit, licet infantis hęreditatem non agnouerit, tamen trãsmittit. Item sequitur, φ iste pater non conuenitũ tanquam hæres infantis, nec arctetur ad conficiendum innentarium, quia et magis successor bono. quã ipsius filij; sicut nos dicimus, φ ille, qui succedit in bonis uacantibus, nõ est proprie hæres, nec tenetur vltra uires bono. licet inuentarium non con fecerit, vt taotat Bart. ff. de acq. irend. hered. in rubr. Ille passus est dubius 3 tamen ea quoista lex fingit ius quęsitum infanti, puto glossam veram, quod hodie non posit pater venire, nisi tanquam heres. Non obst. ver. ea vero, qa dico, φ ille versic. dẽ intelligi, φ pater debeat venire, vt heres, etiam de iure veteri, & sic infans in potestate retentus & emancipatus equiparantur in hoc, vt fingatur vtrique quęsitum, sed non in modo succedendi quia vni iure peculij, vt ff. de acqui. hęred. l. placet. alteri, vt heredi; sed hodie vtrique pater succedit, vt heres, & sic est hodie exequatio infantis in potestate positi & emancipati per omnia. Impossibile est dicere, φ in dicto ver. ea vero, pater veniat iure peculij; cum emancipatus nõ habeat peculium, vt s. de inof. testa. l. si ergo cum hodie suus, sicut emancipatus, possit habere heredem ab intestato, sequitur φ glo. est vera. & ita teneo. Sed Nic. de Mat. dicit, φ ad istam hęreditatem non aditam ab infante nullo modo vocatur mater, nec linea materna; quia priuilegium huius legis est scriptum habenti in potestate, vel emancipato; & in hoc hęc lex statuit õ ius commune fauore certarum personarum, ergo ad alios non extendit, vt ff. sol. matri. leg. si vero, §. de viro, nam si Imperator contrarium voluisset dixisset in d. §. ea vero. quia ita succedat mater, sicut pater, cum emancipatus posset iure veteri habere heredem. Ex hoc ergo colligitur, quod Imperator noluit matrem vocari; quia de ea non dixit. facile enim erat sibi dicere si voluisset, vt J. de caduc. tollen. l. prima. §. si autem ad deficientis. Ego (vt dixi) teneo glo. prœfer-
f um, quia est hodie sublata differentia agnationis, & cognationis. Itaq; dico, quod pater aperit editum huius legis etiam ma-
10 tri, quod est notabile. † Sexto oppo. & videtur, φ nomine infantis non possit adiri hęreditas, vt ff. de bonorum posses. infan. de ba. l. 1. vbi dicitur, φ non cedit dies hęreditatis infanti relicto in infantili ętate; si non cedit dies, ergo agnosci non potest, ff. de lega. 2. l. si na scriptum, §. 1. Sol. dico, quod nõ cedit dies in preiudicium infantis, ut ibi sed ad eius commodum, sic, vt ff. de bono
11 poss. l. seruus, §. dies. † Septimo oppo. & uidetur, φ nec in eius fauorem cedat; quia non habenti intellectum dies non cedit, ut s. de cura. furio. l. 3. Sol. aliud est in eo, qui caret intellectu rõne morbi accidentalis, puta ratione furoris: aliud in eo, qui naturaliter ratione infantilis ætatis. Et est ratio, quia legitimus administrator infantis habet plenrorem potestatem, quam curator furiosi, arg. s. de nupt. l. in copulandis, sed certe licet ratio proxima procederet quo ad extraneum curatorem; tamen non uidetur procedere quantum ad patrem legitimum administratorem, quia habetins in persona ratione patriæ potestatis: & in bonis ratione vsusfructus, vt notatur J. de bonis, quę liberis. authen. excipitur. vnde pater dẽt comparari tutori, potius quam uero curatori, quia maiorem nim ac potestatem habet. Et iõ tu redde aliam rationem, vt dixi supra, qui admit. ad bonorum pos. le
12 infantia nomine. † Octauo oppo. pater non potest repudiare, u sup. eo. leg. retinente. ergo nec adire, vt ff. eod. l. is potest. Solut. il la regula intelligitur in illo, qui suo nomine gerit actum, secus in eo, qui alieno nomine: quia ei permittitur acquirere, sed non permittitur renunciare, vt ff. de pact. l. contra iuris, §. fina.
13 Nono oppo. † nam si pater adit nomine infantis: ergo obligat infantem: sed patris authoritas non sufficit ad obligandum filiũ l. si. §. 1. ff. de verb. obl. & Insti. de inuti. stipu. §. furiosus, ergo &c. Sol. quędam est obligatio mera, & tunc non potest filius per patrem obligari, vt in õnis. Quædã est obligatio mixta cũ acquisitione, & tunc potest obligari, vt hic. Ratio dicit glo. quia hoc est potius commodum, sed ista ratio non uidetur vera: pone enim hereditatem fore damnosam, infans tamẽ obligatur. quod pater, quia est necessaria in integrũ resti. vt J. de bonis, quæ libe. le. fi. §. ubi autẽ pueriliis, qa præsupponit successionem damnosam Nam etiam si ponamus in hæreditate nulla esse corpora, sed tñ debita: ita talis hæreditas adiri potest, vt ff. de petitio. hæredita. le. hæreditas, in prin. & tamen ibi nihil acquiritur, nisi inane nomen hæredis, vt s. de nofi. donatio. l. precibus. Dic ergo, φ in patre est ratio, pp ulumfructum, quẽ sperat, si infans est in potestate, vt J. de bonis, quæ lib. auth. excipitur. Si autem non est in potestate, cessat dicta ratio: et ideo patri conceditur, quia est eadem persona cum filio: & quia lex plurimum de patre confidit, unde quod infans non potest per se, potest per patrẽ, sicut per tuto-

ADDITIONES.

a Ad patrem. Sed an hæreditas delata infanti non adita transmittitur ad matrem, vide Bal. in l. 1. de his, quæ ante aper. tab.
b Quarto. vide Bal. inf. l. proxi. in §. q.
c Inuentarij. vide infra, & quod in simili no. Bal. in l. liberrius, inf. ad Treb. & Ange. in tractatu inuentarij, in prin.
d Alia conclusio. Bart. hic reliquit hoc indecisũ: & vide hic in 5 opp.
e In infante. Imo. in l. ventre, ff. de acq. hære. reprehendit opinionem Bal.
f Differentia. Verum est in hæreditate, quæ iure cõi defertur, vt esset hrditas adita. nam tunc pariter succedit pater, & mater in bonis iam perfecte acquisitis filio: sed in hæreditate filio delata, & non adita q̃ iure cõi non transmittitur, sed solum in priuilegium patris, vt hic, vtra nouissima debent distingui per vetera, vt not. in le. sciendum, in prin. ff. qui satisf. coga. Ideo per hõc text. in ver. ea vero magis placet opinio Nic. vt hic per Ang. Saly. & Paul. de Cast. licet Barto. Ang. & Imo. in l. ventre, ff. de acq. hęred. sentiant contrarium. Fulg. hic propter dubium nihil eligit,

torem: nam pietas paterni nominis consilium capit pro liberis, vt ff. de adult. l. nec in ea. Et speciale est in aditione hæreditatis, quod filiusfamilias infans obligetur per patrem adeuntem noie filii infantis: nec istam specialitatem trahas ad filiũ a furiosum, quia non reperitur lege cautum. Vel dic, quod quædam est obligatio necessaria, annexa actui permisso, & tali obligationi pôt pater obligare filium. Nã hoc venit ex quadam consequentia necessaria, nõ principaliter, & directo, vt ff. de autho. tuto. leg. j. & ff. de cõditio. & demonst. leg. conditionibus pupillus. quædam est obligatio voluntaria principaliter & directo, & in tali obligatione loquitur cõtrarium. 14 † Decimo oppo. de leg. i. õ pro numero, quæ est l. a. J. ad Officia. Solu. ibi pater non superenat: vel dic, vt ibi dicam. Expeditus de oppositionibus primę partis huius legis, venio ad quæstiones, quę tangunt istam primam partem, in qua pertr. dabo sulummi do de transmissione infantis.

15 † Et quæro primo, b Titius decessit superstite Seio eius filio infante, Caio eius fratre, & Berta vxore; post quem immediate decessit infans, hęreditate paterna non agnita, quia erat infans, & non habebat tutorem, cui esset decreta administratio. quęstio est autem de hæreditate Titij inter fratrem eius, & vxorẽ, dicit enim Berta, quod infans transmisit ad eam hęreditatem paternam pp existentiam sui hæredis, per l. apud hostes. J. de suis, & leg. & alia iura. quæ allegauit s. eo l. si fratris, & specialiter per textum in l. a. §. si qs ea liberia, ff. ad Trebellia. ibi, si nõ suus patri agnoscitur, ergo e contrario sensu, si suus transmitteret ad matrem. In cõtrium dicit frater testatoris, quod hęreditas paterna pertinet ad eum, quia infans non transmittit. & quia in infante non attenditur existentia sui hæredis, & sic hęreditatem paternam non transmittit, vt J. ea l. §. sin vero vel nõ sit tutor. nam ille §. loquitur in infante, cuius pater prædecesserat. & sic erat ei delata hæreditas patris, & tñ ex quo non est agnita, fingitur non delata & ideo non transmittitur. ad illum enim textum non videtur posse responderi: quia dicit, omnes hęreditates, &c. sub quib. vniuersalibus verbis manifestę paterna hæreditas includitur. Nec obst. si dicatur, quod ibi non loquitur in hęreditate paterna, pp verbum, delata, quod est ibi, qđ proprie significat hęreditatem extraneorum. Nam istud nõ est verum, vt dixi s. eo. leg. potuit. in 7. quęst. Pręterea ibi est verbum, deuolutas, quod est verbum generalissimũ ad omnẽ deuolutionem, siue ad suos, siue ad extraneos, cum specialis significationis ratio reddi non potest. pro hoc etiam inducitur tex. d. §. si quis ex liberis, vbi aperte dicitur, quod succedit mater patris impuberis, & non mater impuberis, si non suus patri agnascitur, s. cum effectu immittendo se hæreditati, & non per nudum nomẽ suitatis, vel exponitur, si, pro quia: nam qa non agnascitur, s. cum effectu, ideo non transmittit: qđ enim ibi loquatur in eo, qui erat in potestate, apparet in verbo, suus. Et si tu dicis, ibi præcedit negatiua dictio, s. non. Respondeo, quod illud non constituitur cum dictione, suus, sed cũ verbo, agnascitur, s. dictum, si suus nõ agnascitur. supponit ergo, quod sit suus, & tamen dicit, quod non agnascitur quo ad transmissionem: & si aliter tu construeres illam literam, ita quod esset sensus literę, quod non suus agnasceretur, esset implicare cõtradictionem, vt ff. de capi. dimin. l. tutelas. Qua pp ibi vr̃ casus expressus, quod nõ trãsmittatur, cum ibi tex. loquatur de duabus matribus: vna patris impuberis, & alia impuberis: & dr̃ ex Tertulliano matrem scilicet patris, succedere filio suo exclusa matre impuberis. Siue ergo pater impuberis decessit testatus, siue intestatus, non est vis: quia ex quo impubes non transmisit ex testamento, nec aliter, statim reducta est ad causam intestati, vt Instit. de legi. agna. succ. §. proximus, & hæc est opi. communis glo. Tamen primã opinionem communiter tenent Moderni: sed loquendo in infante, quomodo respondẽt ad §. si vero vel non sit tutor. non clare patet, nisi ille tex. glossetur, & dictiones restringantur ad hæreditates extraneorum suorum. In aliis autem suis, qui non sunt infantes, clare patet, quod transmittunt, vt dixi in l. si fratris & est ratio: quia in eo, q excessit infantiã, tex. vt seruari leges veteres, vt hac l. ver. si autem septem, sed in infante e non vult seruari leges veteres, sed hanc solam constitutionem, quę aperte dicit quod infans nullam hęreditatẽ non agnitam transmittit, vbi linea paterna non superest. Iste passus indiget declaratione imperiali, & pro quacunque parte feratur sñia, non esset error expressiua.

16 † Secundo d quæro, pone, quod infans, cui delata est hęreditas, non est de suis puta, quia hæreditas est paterna, vel fraterna, vel alterius agnati, vel cognati remotioris; vel est hęres institutus ab extraneo, ita quod de rigore iuris non transmittit, vt d. §. si uero, vel non sit tutor nunquid de ęquitate Prętoris transmittit beneficium restitutionis in integrum, vt ętatis ratio habeatur, quemadmodum haberetur absentiæ, ff. eod. le. cum quidam, & l. Pamonius, & supra de resti. mil. l. j. & videtur quod sic: qa si absentia patrocinatur, multo fortius ętas, quę habet in se causam naturalẽ, 17 † quę potior est & potentior, quam accidentalis causa, vt ff. de mino. l. verum. in fi. & ff. de tute. leg. qui habet, sed quod absentia beneficium restitutionis indulgeat, patet ex legibus supra proxime allegatis. Pręterea lex videtur expressa, ff. de rebus dub. l. qui duos, in princ. vbi dicitur, quod si pater substituit vltimo impuberi morienti, & ambo periierũt in naui; si quidem vnus post alium, etiam per momentum temporis, substitutus succedit vltimo morienti. & per eum etiam habet hæreditatem impuberis primo mortui; & hoc non potest esse per aditionem hæreditatis, quia periclitante naui non erat consilium hæreditatis adeundæ. nec trãsmissio ista de iuris rigore, quia hæreditas fratris est hæreditas extranei: ergo necessario sequitur, quod per beneficium restitutionis in integrum transmissa secundo impubere ad substitutum eius & ita ibi apostillatur per Iaco. de Are. & Bar. in contrarium; quia vbi habemus casum legis, non debemus ire per argumenta, & rationes, vt ff. de legi. l. non omnium.

18 Nam † quicquid Legislatori placet, id pro iure legitimo habetur, vt ff. de consti. Princip. l. j. Sed lex ista aperte declarat, quod non transmittitur, & fingitur non delata, & quod ad alium applicatur, quod intellige cum effectu. quia verba legis debent esse efficacia, 19 vt ff. quod quisque iur. l. j. §. hæc verba, & † contra statutum legis, vel naturę non datur restitutio in integrum, vt s. de in integ. rest. min. l. non uidetur, & ff. eo. tit. l. verum, §. sciendum. Nã vnde causetur ista in integrum restitutio non cõstat, si quidem iure cõi nuit, qui non agnitam hæreditatem non transmittit, & donec vixit non fuit læsus; nec inceptus lędi; vnde talia in integrum restitu. nec causam, nec personam habet, vnde fundetur. Non ob. l. qui duos, quia intelligitur, quod transmutit. s. si inuenit transmittendam, alias non transmittit, h. d. text. ff. ad leg. Fal. l. pater filiam, § duobus, ibi, quod si frater fratri legitimus hæres extiterit. Nam in eadem nauigatione potest tantum superuixisse, quod hęreditatem fraternam agnouit; & ideo apostilla Iac. de Arena est falsa, & cõtra casum nostræ legis in d. §. si vero. Et in infante pro certo teneas opi. Iac. de Are. & Bar. esse falsam, & in quodã consilio Iaco. Bu. consuluit idem, & inhæreas tex. & habeas pro te egregium testem, qui hoc tenuit. Iac. de Bel. in Auth. de triẽ. & semis. tex. enim huius legis in §. si vero. loquitur valde prætiose, & non potest glossari, nec recipere interpretationem affirmatiuam ea aliqua æquitate edicti prætoris, cũ dicat ita intelligi quasi ab initio non essent ad eum delatę; vnde hæc est interpretatio iuris, & de iure. & sequitur in tex. & eo mõ ad illas psonas perueniat, &c. & hęc est delatio iuris, & de iure, & sequitur in 20 tex. si minime, &c. qđ est præcise exclusiuũ; qa † dictio, minime 21 est vniuersalis negatiua; & ista est ipsa veritas. † Tertio quęritur e nunquid infans e possit transmittere ius deliberandi per scientiam tutoris sui? & Bar. cõsuluit, quod sic, etiam si tutor adhuc non fecisset inuentarium, quia ius deliberandi est annale, & sic tempore periturum. Et in his, quæ sunt tempore peritura, non desideratur inuentarium, vt in bon. possess. vt s. de tuto. & cura. qui sa. non de. l. si. per quam legem potest tutor impetrare, ius deliberãdi etiam antequã satisdet, & si potest impetrare quod sibi decernatur a iudice. pari ratione decernitur a lege, & cedet dies iuris deliberandi infanti ad eius vtilitatẽ, vt decedens transmittat per scientiam tutoris, & si postea superuiuat, ita quod habeat scientiam ex se ipso, transmittit per sciẽtiam propriã; sicque istud ius deliberandi, quod transmitti, poterit esset plus quam annale, & viuere per multos annos; sed hoc non probat lex, & est contra casum istius legis in d. §. si vero. nam ubi non est delatio, ibi non est deliberatio; sed in infante fingitur cessare delatio, ergo & deliberatio; alias pari ratione deberet dici, qđ sciẽtia patris pmortui induceret transmissionẽ iuris deliberandi, quod est falsum. Non ob. l. cum antiquioribus, quia non loquit̃ in infante, sed in eo, qui põt deliberare; & ideo fit ibi mentio de sciente. Item illa lex est generalis; ista uero specialis ĩ infante, & species restringit genus, ubi contrariatur generi, siue præcedat genus, siue sequatur, vt ff. de leg. i. sed & posterioris, & ff. de le. 2. l. legatorum, §. q plures. Præterea omnis trãsmissio hæreditatis non agnitę, oportet quod fundetur aliqua lege, q̃ hoc dicat specialiter, cum regula sit in contrarium. Vnde cõtra iuris ciuilis regulas nulla fit hæreditatis non agnitę transmissio, nisi in casibus specificatis in iure. & est ratio, qa si fieret transmissio; ergo hæres secundus adeũdo efficeret hæredẽ illum, qui mortuus est: nam nisi illo mediante non potest dici hęres hęredis. per intellectum enim primi hæredis deuenimus in notitiam secũdi. & nisi primus sit heres, impossibile est, quod secũdus sit hæres primi testatoris, vt not. ff. de pe. hær. l. 3. & ar. ff. de leg. j. l. cũ filio, sed impossibilẽ ẽ, quod ille, qui non fuit hæres in uita, efficiatur hæres post mortem, quia post mortem

ADDITIONES.

a Ad filium. Bar. hic ante medium uidetur uelle contrarium.
b A B Et quæro primo. An infans hæreditatem non aditam ad matrẽ transmittat, stante fratre infantis. consulo nunc Veronę, & uide Bal. in l. a. J. ad Offic. & in l. i. J. de his, qui ante aper. tab. uide Salyc. in l. apud hostes. inf. de suis, & legi. & quod not. Ang. to. de tmo, & Ludo. Roma. in l. venter, ff. de acqui. hæred.
c In infante. Imo in l. ventre, in prin. tenet opi. Bald.
d Secundo. Vide Bal. inf. l. proxi. in 5. q.
e Infans. Quid in maiore infante, uide Bal. inf. ibi, præposterũ est prius trãsmittere quam habere, &c. Sal. hic.

tem nemo obligaẽ, nec liberatur: habitus enim, & passiones requirunt subiectum, vt ff. de oper. libe. l. qui libertinus, §. posthumos, & l. fi. ff. comm. præd. Item præposterũ *a* est prius transmittere, quam hẽre, & ante nos locupletes dici, quam ꝙ acquisierimus, vt ff. ad leg. Falcid. l. pretia rerum. Item aditio hæreditatis est animi, & uoluntatis quę autem sunt animi, & voluntatis, nõ separantur a persona, vt in ca. si gratiose, de rescrip. li. 6. & ff. loc. l. 4. quia variæ sunt voluntates hominum, vt ff. ad Trebell. l. qa poterat. Et si dicatur, ꝙ sciẽtia tutoris prodest pupillo in bonorum possessionibus, vt ff. de bon. poss. l. seruus. §. fin. Respond. verum est, si viuo pupillo sit in actu agnationis deducta: alias non transmittitur bon. poss. eod. tit. l. 3. §. acquirere. Itẽ si dicaẽ quod tutor potest petere tempus ad deliberandum, vt ff. de iure deliberã. l. ait prætor & l. 2. Respond. ꝙ non; sequitur ea hoc, ꝙ fiat transmissio: vel potest dici ꝙ fiat tunc transmissio quasi de iure præparato. Nam si hac ratione transmittitur querela inofficiosi, quæ est odiosa, ut ff. de inoff. testa. l. quemadmodũ. ergo multo fortius fit transmissio iuris fauorabilis: ex quo. n. istud ius deliberandi fuit agnitum in iudicio; ita vr̃ transmitti, sicut trãsmittitur hæreditas agnita: si autem tutor tacuit, & nullum actum agnitionis fecit, tunc nulla fit transmissio, vt d. §. si vero. in ver. neglexerit. nam negligentiã præsupponit scientiam: & tamen ibi aperte dicit, ꝙ nulla fit transmissio, & ꝙ hæreditas pertinet ad illas personas, quæ uocabãtur, si minime fuisset infanti hereditas delata, nec potest responderi, ita clare loquitur in hac trãsmissione, & est deterioris conditionis infans, quam sciens. & est ratio, ꝙ scientia est de natura, & de substantia huius transmis-22 sionis iuris deliberandi. † Quarto *b* quæro, si infans decessit superstite patre, & auo paterno, in cuius aui potestate erat, vtrũ auus patri pręferatur. & vr̃ quod sic, ratione potestatis, vt hic in prin. contrarium credo, ꝙ præferatur pater tãquam proximus: quia non est de substãtia, ꝙ habeat infantem in potestate, vt inf. ead. l. §. ea vero. sed pro primo opin. facit ff. de acquir. hæred. l. filiusfamilias, duait vxorem. & arg. ff. ad Maced. l. filium habeo. Expeditus sum de materia quatenus respicit infantem, & procedo vlterius ad pupillum maiorem infante, in quo tex. dicit iura uetera seruari. s. vt hæreditas non agnita non transmittaẽ rr̃. Modo quæro de ratione differentiæ, quæ est ratio, ꝙ infans trãsmittit ad patrem, & maior infante non transmittit? Respon. qđ tempore infantiæ residet ius libere in solo patre, sed post infantiam requiritur consensus filij: & ideo tempore infantiæ pater 23 habet plus iuris, quam post. † Secundo quæro, nunquid scientia *c* solius patris operetur, quod filius trãsmittat ius deliberandi in ipsum patrem? Respon. non credo, quia non est lege cautum; requiritur enim scientia transmittentis, non eius, in quem fit 24 transmissio. † Tertio *d* quæro, cum pater possit adire, inuito filio, vt ĩ. de bo. quæ lib. l. cum non solum. quare non potest filio mortuo? Respon. quia deficit persona, ex qua ius patris habet fundari, arg. ff. de leg. 1. l. cum filio. vnde in isto §. si autem, septem annos. est casus ad literam, ꝙ mortuo filio maiore infante, pater non habet ius adeundi, & non debemus ire per ratiun-25 culas, cum habemus text. expressum. † Quarto quæro, nunquid sufficiat patri scientia solius impuberis? & puto ꝙ sic, quia l. cũ antiquioribus, non distinguit. cuius ętatis sit hæres sciens. vnde generaliter intelligam. Idem puto de scientia prodigi, cui erat bonis interdictum, quia acquirere ius deliberandi ad finẽ trans-26 mittendi, est merus fauor, arg. ff. de nouat. l. cur bonis. † Quinto *e* quæro, nunquid sufficit scientia solius tutoris, ad hoc ut maior infante transmittat ius deliberandi? Bart. dicit. ꝙ sic. Sed contrarium puto, s. ꝙ requiratur scientia pupilli. & est ratio, quia solus tutor non potest velle, & nolle, vt s. eod. l. potuit. *f* unde proprie, & plene in dicto solo tutore non stat deliberatio: alias pari ratione diceres, ꝙ sufficiat scientia curatoris impuberis, qđ non 27 credo verum, arg. ff. de appel. l. cum in uno. §. tutor. † Sexto quęro, vtrum contra tutorem negligentiã detur recursus hæredib. impuberis. Respon. glo. ꝙ sic; licet non deẽ regressus contra patrem negligentiato, quod est not. dignum. & considera; *g* quia glo. præsupponit, ꝙ non sit facta transmissio; nam si esset facta transmissio, non essent hæredes impuberis dãnificati culpa tutoris, existente saluo iure adeundi apud hæredes impuberis; & sic 28 glo. est pro me contra Bart. † Septimo *h* quæritur, posito, quod opi. Bar. esset vera, ꝙ scientia solius tutoris induceret transmissionem iuris deliberandi; nunquid hoc sit uerum in sciẽtia matris, & auię, quibus erat delata tutela, sed non infixa. Item quid de tutore, qui habebat excusationem, qua pendente decessit pupillus? Respon. non sufficere talium personarum scientiam, quibus tutella non inhæret, & idem in tutore dato in testamẽto solemni; quia non est tutor ante cõfirmationem; & idem esset in solemni, vbi exigeretur tutor Attilianus; quia si testamento nõdum est tutor, ergo scientia eius non est scientia tutoris. Idem puto, si sunt duo tutores ĩ testamẽto dati, cum clausula, ꝙ unus sine alio nihil possit, & tutelam solemniter susceperunt. Dico enim, ꝙ non sufficit scientia unius, arg. ff. de procur. l. pluribus. & l. Titium, & Męuium, in princ. ff. de admin. tu. & ff. de exerci. l. j. §. si plures. Octauo *i* quæriẽ, supposito adhuc, ꝙ opin. Bart. esset vera, ꝙ sufficeret scientia solius tutoris, quid si primo moriatur tutor sciens, & inde ad paucos dies moritur pupillus, nunquid transmittitur ius, & tempus deliberandi? Bat. dixit ꝙ non; quia tempore mortis pupilli, nec tutor scit, quia præmortuus, nec pu-29 pillus. † Porrò, scientia debet esse coniuncta morti; alias non dr̃ deliberare tempore mortis, qui nescit, & ita consuluit, & inci. cõsilium, Domina Scilla. Sed hoc dictum nõ vr̃ verum, quia si sciẽtia iam induxit ius transmittendi, superueniens mors, vel memoriæ infirmitas, damnum circa trãsmissionem afferre non potuit, cum transmissio sit iuris, non facti, & id, quod est factum transmissibile, debeat a modo permanere in eadem natura, arg. ff. de leg. 3. l. pater, §. quindecim. & ff. quod me. cau. l. videamus. & l. si ipsa. Præterea falsum est, ꝙ scientia debet esse morti coniuncta: quia nec lege, nec ratione aliqua hoc probatur; pone enim hæredem scientem tandem furere, ac freneticare cępisse, certe per hoc non est interruptum ius transmittendi, alioquin & indormiente esset interruptum, quod esset ridiculum dicere, vt ff. de ac. pos. l. si is, qui animo, & l. peregre. in prin. nam annus deliberationis continuus est, & non vtilis, vnde ex quo semel cępit currere, & procedere, semper labitur, quia natura ipsius continua est arg. ff. quemad. ser. amitt. l. qui fundum, secus esset in tempore vtili, ergo quod dixi, verum est in tempore continuo, vt ff. quis ordo in bon. poss. ser. l. 2. Profecto tempore mortis nullus decederet sciens, quia prius inducitur obliuio, q̃ anima a corpore separetur, vt s. de test. l. hac cõsultissima. §. at cum humana. & ff. de test. l. in aduersa. & tamẽ transmittit ius deliberandi ratione sciẽtiæ præcedentis, vnde falsum est, ꝙ scientia debeat esse morti cõiuncta, quia hoc esset considerare exiguum, & extremum tempus arg. ff. de triti. l. in hac. Vides ergo me ꝯtrantem Bar. in multis. quæ ipse ponit in l. qui duos. ff. de rebus dub. & hic. Tu autem applicando tex. legum, secundum consilium rectum inhæreas sententiæ potiori, vt ff. qui po. in pig. hab. l. Claudius, fęlix.

ADDITIONES.

a Præposterum. Rõnes, quare hæreditas non adita non transmittitur, vide per Bald. in l. quoniam. supra eo. & in dicta l. ventre. & ibi Imo. in fi. ff. de acq. hære. & Sal. in l. apud hostes, infra de suis & legit.
b Quarto. Vide Imo. in l. ventre, in vj. reg. ff. de acq. hær.
c Scientia. Vide Bar. in l. qui duos, ff. de reb. dub. & per Sal. hic.
d Tertio. Vide Bart. in l. 1. 4. q. prin. ff. de vulg. & pup.
e Quinto. Quid autem si esset maior infante, vide quæ dixi supra, & infra in 6. & 7. q. & per Ang. & Salyc. hic.
f L. potuit. Bar. rñdet in l. qui duos, pręalleg. dum alleg. l. obligari, ff. de auth. tuto.
g Considera. Facit l. cum oportet. §. non autem. ibi, ratiocinia. inf. de bon. quæ lib.
h Septimo. Vide in simili Bar. in l. qui duos ff. de reb. dub.
i Octauo. Per Salyc. hic.

LEX XIX.

1 *Deliberatio quid sit.*
2 *Deliberatio requirit libertatem arbitrij.*
3 *Deliberare dicit, qui nullum actum facit.*
4 *Obligare se in dubio nemo præsumitur.*
5 *Subsitentio vulgaris non impedit transmissionem iuris deliberandi.*
6 *Opinio vehemens sufficit ad transmissionem iuris deliberandi.*
7 *Ius semel factum transmissibile transmittitur.*
8 *Annus a die scientia transmittitur, & non a die impetrationis.*
9 *Ius transmissionis non dicitur inchoatum si adultus decessit ignorans.*
10 *Restitutio quid sit.*
11 *Successores hæreditatum quidam dicuntur, & tamen non sunt successores ex testamento, nec ab intestato.*
12 *Transmissionum species quot sunt.*
13 *Transmissio legalis dicitur transmissio iuris deliberandi.*
14 *Transmissio conuentionalis dicitur, qua fit authoritate conuentionis.*
15 *Transmissiones non sunt eiusdem naturæ.*
16 *Primogenitura est dignitas.*
17 *Primogenitus intelligitur secundum naturam, qui primo natus est.*
18 *Dignitas, quæ recedit ab indigno applicatur proximiori.*
19 *Hęreticum est disputere de his quę sancta sedes Apostolica determinauit.*
20 *Hæreditas non adita a quo potest transmitti ad hæredem.*

Cum antiquioribus. Quicunque hæres sciens mortem testatoris, trãsmittit inde ad annum ius deliberandi, quod est annale, sed postea non transmittit. hoc dicit. & intellige, *a* quòd nullus quantumcunque suus, postea transmittit ius deliberandi, sed bene transmitt eius adeundi per existentiã sui hæredia, sicut & transmitteret ad posteros etiam post annum scientiæ, vt infra de his, qui ante aper. tab. l. prima. & infra de cadu. tollen. l. 1. §. in nouissimo. versic. exceptis. Nam lex nostra non emanauit ad transmissiones hæreditatum restringendas, sed ad eas extendendas, *b* vt patet

ADDITIONES.

a Intellige. Vide infra proxime. & rationem in l. qui se patris, cum seq. supra vnde lib. post Ang. ibi in repet.
b Extendendas. Verum sicut in hæredem ita in fiscum, in quem transeunt bona dãnati, transeat hęreditas delata dato vigore huius iuris deliberandi, vide no. Cyn. Bald. & Imo. quod sic, in l. si quis mihi bona, §. prim. o. ff. de acquir. hæred. licet Raphael. ibi contra.

patet in tex.in versic. protelandam.i. prorogandam, siue extendendam, sicut extenditur tela texentis. Et ideo quęcunque trāsmissiones fiebant, vel fiunt aliter, quam per l.istam, non sunt refrenatæ: sed vbi alias nō fiebant, ista lex inducit nouam trāsmissionem, quæ appellatur transmissio iuris deliberandi, quod ius consistit in iure, & in facto.i. scientia facti, quia ignorans delibera 1 re non potest, † cum deliberatio sit quędam meditatio, & nemo potest deliberare, nisi possit acceptare, sed ignorans, vel dubitans non potest hęreditatem acceptare, vt j.de cap.l.nec nos, & l.mul 2 tum interest.ff.de condi.& demon.quia † liberatio requirit libertatem arbitrij, quæ in ignorante non cadit, s̄.de cond.inde.l.fi.& a sup.de furt.l.manifestissimi.§.si autem nescius. Modo ᵃ reuoco in dubium, quare est opus sic transmittere iura deliberandi, si potest perpetuo transmittere ipsam hæreditatem in quoscunque? Respon.quia sponte astrinxit se ad ius deliberandi, petendo ipsum a prætore, vt no.Bart.in l.ex militari, §.fi.ff.de test.mi. Item est vtile ei, in quem fit transmissio, quia non habet necesse probare de patria potestate, quod interdum est difficile, vt ff.de cond.& demon.l.Lucius, & sic ad transmissionem iuris deliberandi non requiritur probatio matrimonii, & per consequens non appatet, quod de matrimonio probetur in facie ecclesiæ, sicut alias esset necesse, quando hæreditas ex matrimonio dependet, vt extra de b ord.cogn.c. tuam. His præmissis ᵇ collige notabilia. Et primo 3 collige, † quod qui nullum actum facit, dicitur deliberare, vt ibi in tex. sed nec aliquid gesserit. Et sic patet, quod nihil gerendo, & nihil c dicendo nemo videtur adire ᶜ quia in aditione hæreditatis, requiritur actus, & voluntas, vt s̄.eo.l.potuit. sciendo autem, & tacendo vr̄ deliberare, vt hic. Et per hoc infero cōtra Bar. qui dicit, quod si maritus non restituit dotem vxoris præmortuæ superstiti filio, quod mortuo filio nō tenetur eam restituere hæredibus vxoris: quia videtur eam adisse non restituendo. Nam non vr̄ habere animum restituendi, ergo retinendi, vt ff.de pecu. leg.l. si peculium.§.sicut, & certe etiam ignorante filio vr̄ gerere pro hęrede vt j.de bon.quæ lib.l.fi.quod mihi non placet, quia tunc videretur adire, cum exciperet, si conueniretur: sed tacendo simpliciter, nulla inducitur aditio quia in tacente reperitur media iuris dispositio.i.deliberatio. Ita adeundo quis obligatur: ergo si hære d ditas esset damnosa, ᵈ præsumeretur obligatio. sed † certe in du 4 bio nemo pręsumitur se velle obligare. Item aditio est ens sed silētium nihil est, quapropter opi. Bart. non approbo, nec mihi placet. Non ob.l.si peculium, §.sicut, quia fateor, quod nemo præsumitur disponere contra se, vt ibi: sed hic nulla est dispositio, sed silētium, quod non potest interpretari certo modo: quia est indifferens ad alterutram partem, & ita teneo. oportet ergo, quod per alias e coniecturas probetur de mente, ar.ff.de cōtra tab.l.si pręteritus, ᵉ f & ff de iniur.l.si filius. † Secundo ᶠ quęritur, nunquid substitutus 5 vulgaris, impediat transmissionem iuris deliberandi? Et dicendum est, quod non, quia substitutio vulgaris defert substituto hæreditatem ex duplici capite.s. si institutus nolit, aut non possit: ex capite vero deliberationis nihil defert substituto, vt ff. de acquiren.hæred.l.quamdiu. Item si habens cohæredem extraneum, transmittit, vt s̄.eo.l.a.ergo & habens substitutum vulgarem, vt dixi sup.de hæred.inst.l.cum proponas. Præterea lex est expressa, quæ dicit, quod si fratres sint inuicem substituti reciproce, & vnus dum deliberat, decessit relictis liberis, quod transmittit ad eos vnde patet, quod vulgaris substitutus non impedit transmissionem 6 deliberantis, iste est casus in l.1.j.de his, qui ante aper.tabu. † Tertio quæritur, an ad transmissionem istam sufficiat vehemens opinio, sicut certitudo? Dic quod sic, quia ęquiparantur, vt no. ff.eod.l.si is, ad quem, & l.cum quidam, §.quod dicitur, est autē vehemens opin. quando ex probabilibus coniecturis credit id, quod verum est, licet certitudinaliter non nouerit. Scire autem proprie est, & dicitur res per causas cognoscere; sępe tamē ignoramus, quid alius crediderit, vt not.ff.de hæred. instituen.l.si pater.id tamen creditur credidisse, quod dixit, argum.ff.de sup.leg. l.Labeo.etiam si causam credulitatis non expresserit, vt no.in c. 7 cum causam.extra de iuram.calum.per Innoc. † Quarto quæri g tur, ᵍ Titius, cui delata erat hæreditas, transmisit sciens ius deliberandi in Caium, qui Caius intra annum deliberandi constitutus decessit ignorans, an transmiserit? Dicit Bart. quod sic, quia semel transmissibile factum est, & ideo naturam, quam, acquisiuit, retinet, quæ opinio vera est, quia non tam a proximo transmittente, quam a primo transmissore habet. Nam certe non solum in hæredes nostros, sed etiam in hęredem hæredum iura nostra transmittimus, propter antiquam regulam, sup.de hære. insti.l.fi. Et hoc est, quod dicit litera ibi, suis successoribus, & cæ. quod comprehendit proximos, & remotos, ff.de verb. signific.l. sciendum. Nec mirum, quia quicquid est causa causæ, est causa causati, quia causa prima influit non solum in causatum proximum, sed in remotum, & transmissionem tam honorum, quā onerum, vt ff.de leg.3.l.si fuerit municipio.§.i. Pręterea licet iste annus sit vtilis quo ad principium, tamen in processu non requiritur scientia, & ideo cedit dies ignoranti tam respectu præscriptionis, quam transmissionis, vnde hæredi hæredis etiam ignoranti pręscribitur. Caue tamen, quia dum iacet hæreditas, non prescribitur, quia ista transmissio requirit personam a qua, & in quam: frustra namque transmitteretur ad hæreditatem iacentem, cum sit sine animo, & adire non possit, vt ff. si quis testam. liber esse ius.fue.leg.1.§.Scæuola.& ff.de in diem adie.leg.si prædio. Et ideo litera designando personas, dicit successoribus. suis.

8 † Quinto quæritur hæres sciens stetit decem mensibus quod nō adiuit postea impetrauit a Principe annum ad deliberandum, nunquid quandocunque decedit infra annum Principis transmittit? & videtur quod non, sed solum attenditur annus a die scientię, & non a die impetrationis prædictæ, vt in versic. si enim ipse. sed contrarium videtur, quod illud habet locum, vbi deliberatio minime est petita: sed vbi est petita, videtur transmitti totum tempus concessum a iudice vel Principe, vt not.inf.eod. h leg.fin. ʰ §.fi.in vl.glo. Nec est mirum, si beneficia coniungantur.s. beneficium legis cum beneficio iudicis, argum.ff.de milit. testam.leg.quod dicitur.§.miles & ff.ad Carbon. leg. ideoque.

9 † Sexto quæritur: adultus decessit non adita hæreditate sibi delata, & elapsis ponamus vndecim mensibus anni, ad quod tempus vult restitui ex persona minoris, quęritur nunquid possit? & videtur quod sic, vt tempus quod est elapsum in minori ætate, subducatur de pręscriptione, & tantum tempus refundatur, tanquam quędam restauratio deperditi, argu.ff. ex quib.causis maior.l.nec non, §.si quis sępius. Tu dic, quod interdum ius transmittendi non est inchoatum, quia adultus decessit igno-

ADDITIONES.

a Modo. Vide Lud.Rom.in le.ventre, ff.de acq. hær. nam cum videatur illam viam elegisse, illa sibi pateat, l.recusare.§.Titius, ff.ad Treb.& idem Ang.hic in fin.

b A.B. His pręmissis. No.quod mortuo filio pater non vr̄ adisse hęreditatē filii, vbi erat dos materna. vide Bal.in l.1.supra qui admit.& in l.non hoc, supra vnde cog. & in l.si certis annis, ad fin.C.de pact.in l.pen.§.1.solu.matri.Bald.in leg.peric.& ibi Bal.& Io.de Imo.de acq.hered.

c Adire Pau.de Cast.hic respondet ad istum tex.qui nihil facit, quia non propterea negat, quod per non factum quis videatur adire.

d Damnosa. Dicit Pau.de Cast.hic, quod istę rationes non obstant, qui Bar. vult induci aditionem, quando ipse, vel hæres eius asserit aditionem fuisse inductam: secus si negat, ne sibi afferatur præiudicium.

e L.si preteritus. Responde, vt dixi post Bal.in l.dos a patre.sol.matr.

f Secundo. Vide per Bar.in l.1.ff.de vulg.& pupill.idē tenet Bal. inf. l. proxi.in versic. sed hic quærit cū seq.sed vtrū istud ius deliberandi hēat ēt locum in eo, qui poterat dicere testm̄ nullum. Bal.& Imo.in l.filio præterito, ff.de inoff.tes.& inu.testa. tenent quod sic. itē an hēat locū in bonorū possessione. Cyn.in l.qui se patris, in fi. a.col.cū seq.sup.vnde lib.sensit quod non, relinquit tn̄ sub dubio, & illā opi.sequit Pa. de Cast.hic, quia regulariter dant centū dies ad petendū bon.possessionem, vel ēt annus liberis. & sic non congruit prouisio huius legis, dum loquitur de anno deliberationis, secundum eum. sed mirum, quod non faciat mentionem de Cyn. hic, in 1.q.qui tenet contrarium. & cum eo transit Fulg.in leg.licet, supra eo.vide per Roman in leg.qui se patris post Ange.ibi, in repet. & facit in leg.1.post gloss. & antiquos.supra de testa.milit.pro quo in simili adducit not.in leg.emancipata. supra qui admitt.

g A.B. Quarto quęritur. Semel ius affectum transmissibile transmittitur. vide Barto. ff.quod met.cau.leg.quantum autem. In materia feudali circa successionem est magna differentia ab vno ad alterum, nam iure ciuili non valet conuentio successionis, & tamen valet in iure feudali: ergo de vno ad aliud non valet, argu.1. q.1. cap.sicut vrgeri.& ideo in feudo antiquo filius succedit loco patris ex pacto, ut c. si quis miles. in tit.hęc sunt constitutiones feudales.sed istud est nouum feudum, & non defertur ista successio iure communi, sed conuentio fieri potest, ut dicit Bal.in leg.1.quando non pet.en.par. ergo iste nepos non uocabitur iure communi per authen.post fratres.& authen.cum cessante.inf.de legit.hęr.quia ibi defertur hæreditas successione, non conuentione, quam habet.leg.non admitti.leg.hæreditas, C.de pact.conuent.nec de iure communi feudali, quia eo iure reuertitur ad dominum si ergo defertur ad aliquem, defertur iure conuentionis. sed hic casus est incogitatus a consuetudine feudali, ideo stabimus regulę, quæ est, quod ubi sunt plures habiles ad feudum, ille præfertur, qui est gradu proximior, ut ca.1.de natu.succ.feu.per quem tex.uidetur decidi iste casus argumentando. In contrarium tamen facit cap.1.§.paternum.de nat.succ.feu.ibi, Respondeo ad solos. per quem tex.non uidetur seruari debere nouam constitutionem. Authen.ut fra.fil. sed seruari debēt iura antiqua etiam communia, quib.patruus excludebat nepotem a successione fratrum, licet glo.ibi destruat illum tex.facit, quod dixit Bal. in cap.1.§.& quia, qui feud.dare poss.ubi allegat illum tex.& illud cap. quod Barto. hic alleg.potest allegari in materia feud.ut dicit glo. in cap. pen. de prohib. alie. feu.per totum, a contrario sensu Nec obstat prima ratio, quia illa procedit in feudo antiquo, non in feudo nouo, ut sequit Aud.de Ker.in c.1.de nat.succ.feu.& in cap.si quis miles.in tit.hę sunt constitutiones feudales.itē inducitur ad aliud, quod hoc feudū non defert iure hęreditario, prout dixit Bal.in §.& quia uidimus. quia frater superstes haberet hoc feudum absq; eo, quod haberet hēditatem fratris. ut in cap.1.an agna.uel fil.illa.n.procedit in successione certi feudi, & regulari, de qua in cap.1.de gra.succ.in feu.licet hæc est irregularis, & contra naturā feudi, ut in c.1.§.hoc autem notandū.qui feud.dare poss. Ad quartā rōnē dic, quod non procedit, quia sequeretur, quod ēt in feudo nouo.si frater succederet fratri ex conuentione, quod feudum tale transiret ad hęredem extraneum, stante illa regula, quod uī sibi, & heredi suo prospexisse, quod est falsum, ut dicit gloss. in d.§.& quia uidimus. Respondetur etiam ad quintum argumentum de successione ciuili. & non sequitur, hoc non est statutum in feudo antiquo, nec §.cum uero Corradus probat id, ad quod allegatur, cum ibi dicatur appellatione fratris, fratrem contineri, sed in feudo antiquo fratrem succedere, fratre decedente sine filiis, & sic loquitur de successione iuris ciuilis. Nec obstat, quod dicitur, quod est domini Principis, quia non dēt intelligi cum præiudicio tertij. Nec iudicio tertij. Nec ob. sexta ratio, quia est uarietas casuum. Et uide D. Abb.consil.86 ubi pulchre loquitur. uide Lud.Rom.consil.25.incī. In causa Mauræ Hispanensis. ubi loquitur de concessione facta a Rege alicui propter sua merita, quod transit ad filium, & non ad patruum.uide ibi.

h L.si. Et ibi uide Paul.de Cast.ac etiam Fulg.qui tenent contrarium. & uide Cyn. ibi, in §.si quidem.

10 sit ignorans, & tunc nulla datur restitutio, quia † restitutio est in pristinum statum repositio: sed status ignorantia nullum est quantum ad adeundum, vel deliberandum: vnde si hæres eius reponeretur in illo statu, reponeretur in nihilo. Præterea lex nostra non distinguendo ætatem dicit ignorantem nihil transmittere. Interdũ ius transmittendi est inchoatum, & actu permanens, tunc quia in ipso non fuit læsio inchoata, & consummata, sed in persona successoris non datur restitutio in integrum, quia successor debet suæ negligentiæ imputare, nisi successor esset minor, sicut transmissor, vt [illegible] de tẽp. in integ. rest. l. ca quæ. sicut si cœpisset in adulta ætate, & fuisset consummatum in ætate maiori, nõ mutata persona, quia extremum tempus est illud, quod lædit, vt no ff. quib. ex caus. maior. l. ab hostibus, §. fin. quia ei, qui in maiori ætate incipit, non datur restitutio, vt ff. de mino. l. 2. §. j. Et attende, quia ego præsuppono, quod iste annus currat adultis, vt in Auth. de hæred. & Falcid. §. pupillus. Interdum ius transmittendi est expiratum in persona adulti: & tunc hæres eius potest restitui ex persona minoris, vt s. de restit. milit. l. j. & l. Pantonius. ff. de acquiren. hæred. & l. non solum, ff. de in in-
11 teg. resti. † Septimo quæritur, quid intendit litera dum dicit, si quis vel ex testamento, vel ab intestato, vel aliter? Gl. respondet multum not. dicens, quod quidam sunt successores hæreditatũ, & tamen non sunt successores ex testamento, nec ab intestato, sed quodã tertio iure, vt pater occupans iure peculij. Et ex hoc notatur, quod in l. si infanti, pater non transmitteret post annũ deliberationis, iuncta gl. cum text. Item impubes arrogatus, cui debetur quarta ex constitutione diui Pij, inani illam deliberans, non transmittit, nisi intra annum, secundum glo. quod non credo verum: immo credo, quod transmittatur perpetuo, tanquam infixa impuberi, vt æs alienum, vt ff. de collatio. bono. l. j. §. si impuberi & l. vlti. ff. si quid in frau. patr. & Instit. de adopt. §. cum autem. vnde illud exemplum non est bonum, præsertim quia talis successor non est vniuersalis successor, vt not. s. de rei vendi. l. cum mater. Idem dicit gl. quod impubes non dicitur habere hæredem, tanquam testatus, vt l. 1. §. 1. ff. de suis, & legit. dixi in l. s. s. qui testam. fac. poss. arg. contra: quia verba negatiua verificantur, siue quis nolit, siue non possit, vt supra de hæred. institu. l. 3.
12 † Octauo quæro, quot sunt transmissionum species? Respon. tres sunt, scilicet naturalis, legalis, & conuentionalis. Naturalis transmissio est, quando natiuus splẽdor, seu nobilitas a progenitoribus seminatur in posteros, vt s. de commerc. & merca. l. nobiliores. & talis nobilitas non transmittitur nisi per legitimam, lineam, etiam a matre. Quia si nobilis mulier in corpus suum peccat, efficitur infamis: & ideo splendorem dignitatis amittit, & non transmittit, vt J. ad Orphic. l. si qua illustris. & in regulæ iur. infamib. lib. vj. & ff. de senator. l. Cassius. & s. de nup. l. imperialis. & præsertum si commisit incestum, quia utilitas tunc eam [illegible] humilem, & deploratam, vt s. de incest. nupt. l. si quis
13 incestu. & l. humilem. † Legalis transmissio, est trãsmissio, iuris deliberandi, & hæreditatum, quæ sola iuris ciuilis authorita-
14 te fit, vt hic. † Conuentionalis transmissio est, quæ authoritate conuentionalis fit, vt ff. de probatio. l. si pactum. ff. de pactis, l. iurisgentium. §. pactorũ. s. vt actio ab hære. & contra hære. l. j.
15 & in Authen. de non alie. §. emphyteusim. † Et quia talis transmissiones non sunt eiusdem naturæ, talem hic subiicio quæstio
a nem. Constat namque, a quod Dominus Clemens IIII. quarto Kalen. Iunij Põtif. sui anno primo, anno Domini M.cclxv. concessit perpetuo Regnum Siciliæ Domino Carolo Comiti Andegauensi, filio fœlicis memoriæ Domini Ludonici VIII. Regis Francorum, fratris Sancti Ludouici, noui Regis Francorum, & hæredibus ipsius Domini Caroli ex eo descẽdentibus, & inuestiuit eum pro se, & suis hæredibus authoritate Apostolica de dicto Regno, cum certis pactis, modis, & cõditionibus; & inter alia, quod semper primogenitus dicti Domini Caroli, vel descendentium ex eo, ad quos deueniat dictum Regnum Franciæ, succedat in dicto Regno, & quod descendentes ex domino Carolo, & eius hæredibus Siciliæ Regibus, mares, & fœminæ in eodem Regno succedant, sic tamẽ de duobus marib. in eadem linea concurrentibus primogenitus, & de duabus fœminis primogenita, & de mare & fœmina in eodem gradu similiter concurrentibus, masculis alijs omnibus præferatur. Item
b quod si contingat aliquem de successoribus b dicti Domini Caroli Regem, vel Reginam Siciliæ sine legitima sui corporis prole decedere in futurum, succedat eidem, seruatis gradibus, si superstites fuerint hæ personæ, videlicet Regis, & Reginæ sine prole legitima sui corporis descendente, frater vel soror, ac collaterales superiores mares, vel fœminæ, vt puta patrui, vel auunculi, amitæ, vel materteræ, & sursum vsque ad quartum gradum duntaxat illis collateribus, quos habebat ad præsens, vel haberet dum viueret, & quid post suum obitum ex eisdem forsitan orietur exceptis. Collaterales etiam inferiores succedant similiter mares & fœminæ, vt puta nepos, vel neptis ex fratre, vel sorore, & inferius usque ad eundem tantummodo quartum gradum. Et sic inter hac personas gradus seruari voluit, ut scilicet prior gradus posteriori gradui præferatur, & sic in eodem gradu pluribus concurrentibus, priorem natu posteriori, & marẽ fœminæ, in huiusmodi successionibus maluit anteferri. Item quod personarum huiusmodi nulla superstite, Regnum ipsum sicut prædicitur, ad Romanam Ecclesiam, & eius dispositionem libere reuertatur. Accidit postmodum, quod mortuus fuit superstite nepote filio primogeniti prædefuncti, & superstite filio suo secundo genito, qui tamen erat maioris ætatis, quam nepos
c Modo c quæritur, quis debeat præferri in successione dicti Regni, an scilicet dictus filius ex propria persona, an dictus nepos ex

ADDITIONES.

a A. B. Constat namque. Not. de quæstione Regni, an secundogenitus præferatur filio primogeniti, vide Bal. in l. si viua matre, infra de bonis matern. sed Oldr. consi. 225. alias 55. consuluit pro nepote, & ita etiam decidit Ioan. Andr. in tit. de feu. in addit. mag. super Spec. & ita etiam decidit Dom. Petr. de Anchar. in capit. licet. de voto. & in cap. grandi, de suppl. neglig. prælat. in 6. Bario. post Rich. Malum in auth. post fratres. inf. de legit. hære. consuluit pro secundogenito. & ita dicit Ioan. de Imo. in dicto capit. grandi. fuisse obtentum in persona Regis Roberti. dicit tamen, quod de æquitate præfertur nepos, vt est ca[illegible] Instit. de hæred. quæ ab intes. §. cum filius, de rigore secus, Instit. de leg. agn. success. in princi. & no. pro filio primogeniti, quod allegauit hic Bald. & facit, quia si non vocetur ad feudum per ius accrescendi, sicut dicit Bar. in l. si mihi, & tibi. de verb. oblig. & Bal. in l. 1. §. in primo, de cad. tol. siue per successionem, quia omnia iura in feudo paterno, vel nouo, nolunt fratrem fratri succedere, si est appositum pactum, & modus hic ponitur inter gradus succedendi. capit. 1. in fi. de succes. feu. & in capit. 1. de benefic. fra. & capi. 1. de grad. & infertur ex consuetudine feudorum admitti nepotem ex fratre adeo talis inuestitura, de qua infra, debet recipere interpretationem a iure communi, quo filius succedit in locum patris, l. j. §. lex Falcid. ff. ad l. Falcid. facit quod no. Bal. in capit. primo, an agn. cap. primo, de grad. ubi in feud. defertur hæreditas, vt in iure ciuili. Item prouisio hominis in dubio intelligitur secundum naturam rei, super qua ponitur, d. cap. 1. §. filia, de succes. feu. & ibi Bal. cum ergo inuestitura sit facta de feudo, cuius natura est, quod filius fratris simul cum patruo succedat, ita debet interpretari, hoc patet ex tenore inuestituræ, vbi dicitur ad superuenientem, vel superuenientes: ergo videtur, quod prouideat pro fratribus, & ipsorum filiis, stante regula, quod vbi est noua species acquisitionis, testator prouidens agnatis, videtur prouidere, secundum quod succederent ab intestato, l. cum ita legatur, §. si. iuncta gl. de legat. 2. & sic admittitur nepos. facit etiam, quia indistinctè nepos venit loco sui patris, qualiscunque sit successio feudi. facit quod habetur in ca. 1. §. 1. de gra. succ. in feud. vers. si vero. ibi, agnatus autem illuc facit quod habetur in cap. 1. de feu. cogen. ubi quando non est decisum de consuetudine, recurritur ad ius ciuile. facit quod habetur in auth. defuncto, ad Tertul. ibi, salua gradus sui prærogatiua. & quod [illegible] o. Bald. in 1. q. & in auth. in successione. ibi, primi quidem iuncto § cum filius. inst. de hære. quæ ab intest. & per tex. l. lege. ibi, eandem sibi vendicare in eadem prærogatiua. iuncta l. meminimus, & in auth. post fratres infra de legit. hære. l. facit cap. 1. de duobus, frat. a cap. inuesti. & quod hic no. Bal. facit copula inuestituræ cum filijs, quæ requirit concursum, l. si hæredi plures, ff de cond. inst. Item ex tenore inuestituræ, cum dicit, si alter moritur sine filijs, quæ verba intelligi possunt de secundo & vltimo, ex dictis fratribus moriente: nam illa verba, in superuenientes, non possunt verificari, nisi principaliter in filijs fratrum facit quod no. Io. And. in addit. Spe. tit. de success. ab intesta. vbi dicit, quod consuetudo præferens fratrem sorori in successione præfert pariter filium fratris, & sic nepotem, quam sententiam refert Pet. de Anch. in cap. 1. de consti. item quia ille succedit circa consuetudinem feudi, nepos succedit cum patruo. facit cap. 1. de benefi. fra. ibi, vel vtriusque nomine domino sciente, simul steterint. vel in hostem Regis acquisierint. & not. in capit. 1. §. cum vero Corradus, de his, qui feud. dare poss. facit quod no. Bart. in l. ex hoc iure, de iust. & iure. in 2. quæst. ubi dicit, quod nepos admittitur cum patruo in locum patris ad successionem, facit quod not. Io. And. in tit. de feud. in rubr. allegat etiam, quod no. Bald. in l. j. ad fi. C. de suis & legit. Item quia in feudis non est dissimilis successio, quam in patrimonialibus, in quibus, filiorum prior est causa, l. 2. de success. edic. ff & nepos ad successionem patrui concurrit cum patruo. nec aliter ob. consuetudo feudorum, quæ filium vocat ad feudum, cap. 1. §. cum vero, qui feu. dare poss. & in ordine succedendi attenditur qualitas eiusdem gradus, cap. 1. de gra. success. in feud. & sic filius sortitur locum patris, in l. si quis filium, C. de inoffi. testa. ergo hic nepos loco patris uocatur ad feudum, facit quod no. Bal. in d. §. cum uero. alias in d. §. & quia in uersic. notabilibus facit ratio l. si pactum, de probat. & cap. 1. de duobus fratribus. de nouo benefi. inuest. ibi unusquisque suis hæredibus uidetur prouidere. facit §. cum uero. in uersic, & frater fratri. iuncto cap. 1. §. 2. de gra. success. in feu. ubi appellatione fratris, de quo exprimitur dicto §. cum uero, uenit filius fratris. Ideo cum hæc inuestitura sit Principis, debet interpretari ut lex, ergo & c. sed in contrarium non admittitur nepos. facit, quia illud est nouum feudum, ideo non est locus iuri accrescendi, quia non est portio uacans, prout dicit glo. in l. quod dicitur, ff. de impens. & Bar. in l. 1. ff. de interdic. & in d. l. si mihi. facit quod habetur in cap. 1. de alien. feu. pat. & in cap. j. de uas. decre. æta. & Bal. in rubr. de rerum diuis. & Oldr. in quodam suo particulari consilio, & quia ex contractu inuestituræ fuit acquisitum patruo defuncto, ideo etiam iure communi admittetur, per cap. primo, de gra. success. in feud. & in cap. 1. de duo. fratr. cum illa portio deficientes fratris redeat ad dominum, si aliud non sit in conuentione expressum, & conuentio illa exprimit fratrem non filium fratris, ergo ad filium non extenditur, l. si unus, §. ante omnia, ff. de pact. & ideo cum tenor inuestituræ, derogat omni naturæ feudi, ut in cap. 1. de duobus fratr. ibi propter tenorem inuestituræ. facit quod no. Bald. in l. liberti, C. de ope. libert. uersic. quarto primo de tali quæst. ubi nullum sine filio quæritur patre uiuo in emphyt. & feudo, ut ibi dicitur, ita hoc casu donec aliquis de fratribus superstit, non admittatur nepos, facit quod no. idem Bald. in d. l. liberti, in uers. Sed dubitatur de tali q. ubi dicit patruum præferendum in Regno. & quod not. in cle. pastoralis, de re iud. facit quod not. Bald. in l. 1. C. quan. non peten. par. uersicu. sed si de hoc iterum, & quod dicit Bart. in feu. esse locum iuri accrescendi, secundum quod respondetur ei, quod dicunt aliqui in contractibus non esse locum iuri accrescendi, & concluditur pro patruo.

b Successoribus. De hac q. one decisionem per Bal. in l. 4. inf. de suis & legit. scripsi post Bar. in auth. post fratres. inf. de legit. hæred. cum concord. ibid. signatis.

c Modo. Quid autem si statuto cautum, quod primogenitus Regni succedat Regno uide Cyn. & Saly. c. in l. Imperialis, §. illud, sup. de nupt. et Saly. c. in 2. membro tenet contra Cyn. per regulam l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxal. tone. n. cum agitur de successione, talis primogenitus dicitur filius Regis, licet illo tempore, quo natus est, pater non esset Rex.

ex persona patris. Certum autem est, quod dictum pactum est non solum pactum, sed lex, vt in l. pen. de dona. inter vir. & vxo. Et ideo si quod dubium oritur, (cũ interpretatio legis pertineat ad Principem) non nisi per Principem poterit interpretari, vt ff. de public. l. Cæsa. salua ergo semper Principis authoritate, vt sũ. de legi. l. fi. & l. instar. ℈. de cri. sacri. in d. q. allegabo pro, & cõtra.

8 Et primo præmitto, q̃ primogenitus a idem est dicere, quod primo natus, idest, qui primo vidit lucem, & totus ad orbẽ processit, ad nullum declinans monstrum, vel prodigium, vt s̃. nt. proar. l. quod certatum. & prius & posterius in tpe consistit, vt ff. de sta. hum. l. Arethusa. & ff. de reb. dub. l. qui duos. in prin. & id apparet a diffinitione temporis, q̃a tempus est numerus motus, secundum prius & posterius. Quandoque tamen dr̃ aliquis prior respectu situs & dignitatis, vt quia in altiori loco sedet, vt Insti. de bon. poss. §. alia vero. & ibi not. glo. quod ille est altior, qui proximior est domino. Primogeniti autem debent primogenita, i. iura primogenituræ, vt patet 7. q. i. c. quã periculosum. vnde super illud Genesis 25. paruipendens, q̃ primogenita vendidisset, dr̃ in historijs scholasticis.

16 † Erant autem primogenita dignitates, quas habuerũt primogeniti in cognationibus vsque ad Aaron. habebat enim primogenitus vestẽ spiritualem, quam induebat tantum in sacrificio offerendo, & recepturus finalẽ benedictionem a patre. Item in solemnitatibus, & cõuiuijs benedicebat minoribus. & in his duplicem ciborũ portionem recipiebant tradunt etiam, q̃ in diuisione hæreditatis, semper duplum recipere solebant. Ex quibus apparet, q̃ primogenitus ẽt in vita patris habet quædam iura, quæ naturaliter appellantur primogenita. Quædam vero iura consequitur post mortem pa-

17 tris, vt ius succedendi: † hoc autem verbum, primogenitus, secundum naturam intelligi debet. i. qui primo natus est, vt extra de verb. signifi. cap. ioseph. Et proprie dr̃ masculinum, quod primum aperit vuluam, secundum Raba. videlicet, vt refert Catholicon super ver. primogenitos & primogenitas Rubem, primogenitũ Israel, eo q̃ violauit thorum patris, data sunt primogeni-

18 ta filijs Ioseph. nam † dignitas, quę recedit ab in digno, applicatur proximiori gradui. facit extra de voto. c. licet, & arg. ff. de contrahen. l. 3. §. si emancipatus. His ergo præmissis. arguamus primo pro nepote, & sic omnis, qui subrogatur loco alterius, recipit gradum illius. hoc videmus hic in patre, qui subrogatus loco filij instituti, qui pro instituto, & in primo gradu debet haberi, quasi ab initio ipse pater fuisset institutus, vt ℈. de bon. quæ libe. l. cum non solum. §. similiq; modo. sed nepos subrogatur loco patris sui ergo iure potestatis, & artificio recepit iura patris, & primogenituræ. Secundo sic, ius primogenituræ, est ius dignitatis adeptæ, ergo iure naturali, atque ciuili descendit in posteros, vt ff. de interdic. & releg. l. 3. Tertio arguo ad idem, sic se habet dignitas primogenituræ, quemadmodum se habet dignitas ingenuitatis, in qua calamitas patris non nocet filio, vt ff. de libe. & eorum lib. leg. s. ver. quoniam illis. Quarto sic, in quibus quis magis consideratur vt filius, quam vt hæres, talia iura transmittit filius moriens ẽt viuo patre, vt s̃. de secun. nup. l. in quib. sed in dignitatibus, & officijs magis attenditur filiatio, quam hæreditas, vt ff. de oper. liber. l. vt iurisiurãdi, §. si liberi. ergo & c. Quinto sic: sicut reliquiæ prioris tutelę excludunt sequentem tutelam, vt plene no. s̃. de test. tut. l. 1. & ff. eo. l. si quis sub conditione. ita reliquię primogenitorę debent secundam genituram excludere: sed non est dubium, q̃ nepos est naturalis, & intrinseca reliquia (vt sic dicam) patris, & ex eodem corpore censentur vna persona, vt s̃. de impub. & alijs substit. l. fi. ergo sequitur, q̃ dictus nepos præferatur. Sexto hoc probatur euidenter: quia expressum est, q̃ in feudo nepos obstat patruo suo, vt in ca. 1. de nat. success. feu. & in c. 1. de gra. succ. in feu. collat. 10. Septimo, quia hoc non est tam ex vi trãsmissionis a filio in nepote, quam ex propria forma, & natura feudi. Non consuetudo, quæ est altera natura, vt probatur ℈. de prob. l. actor. hoc iure in feudis vsi est, & minime sunt mutanda, &c. vt ff. de legib. l. minime. & l. de quibus. Octauo, quia nepos non tam venit ex transmissione, quam ex beneficio dñi. & certe etiam ex natura contractus: nã cum ipse habeat formam, & originem a primogenito, ita reuocandus est ad intellectum primogeniti, nec ab eo separandus, arg. ff. ad legẽ Falcid. leg. in ratione. §. si filio. versi. etenim nepos. Nono, quia primogenitus nascendo se includit, & cum hoc secundo genitum perpetuo excludit: ideoque durante finali causa exclusionis, quæ durat pro interesse excludẽtis, cuius interest transmittere in filium suum propter naturale votũ. vt ff. de inoff. te. test. l. nam & si parentibus. in prin. necessario sequitur. q̃ ipsa durabit exclusio, quia quod vni est collatum, alteri est sublatum. ff. de legat. 1. l. quod in rerum. §. si quis post. Decimo sic, licet possessio ad suũ heredem nõ consueuerit transmitti, vt not. in l. cum miles, ff. ex quib. cau. maior. tñ in feudis (quia filius viuo patre intelligitur inuestitus, ac etiam possidere) continoatur in eum, & possessio sine alia inuestitura. vt not. in cap. 1. de feu. cog. collat. 10. adeo q̃ viuo patre non deest filio ius sed administratio. ius ergo, quod habet, transmittere potest, vt s̃. eod. le. fratris. Porro illa est transmissio necessaria, in qua non considerantur iura contentius, sed iura naturæ: vnde licet filius viuo patre non possit ex aliquo suo consensu sibi iura patris sui vendicare, vt ℈. de capti. l. nec nos tamen ius necessarium primogenituræ, transmittit, q̃a iura naturalia sunt inseparabilia, & impossibile est non haberi, quod natura infixit, vt ff. de pact. l. ius agnationis. Et hanc opi. tenet Nic. de Mata. nisi verba concessionis feudi aperte dicerent cõtrarium, vt dixi s̃. de ope. lib. l. libertis. Sed hæc verba non dicunt contrariũ, & in dubio sunt interpretanda secundum ipsius feudi naturam, & generalem consuetudinem feudorum. Nam nunquam est recedendum a rei natura in dubio, quinimo verba sunt potius trahenda ad naturam rei, quam ecõtra natura ad verba, vt ff. de dam. infe. l. damni. vers. quod in stipulatione. & l. si vno. ff. loca. Et licet dicatur Papam Bonifaciũ aliter pronunciasse, iustñ alterius. i. Domini Regis Vngarię tunc indefensi, nuncere non potuit, arg. ff. de milit. test. l. cum filius. facit qđ no. per Cyn. s̃. de leg. l. digna voa. Et ista opinio tñ inualuit in maximis Regnis Francorum & Angliæ: ergo quia eam semp crescere, & inualescere uidemus, seruare debemus, ff. de fun. instr. l. quæsitum. §. sed si fundus. ibi, quam sniam, &c. Nunc antequam ad partem contrariam veniamus, intuendum & præmittendum est, q̃ interpretatio legis est necessaria & probabilis, vt ff. de legi. l. 1. & ibi no. Et ideo vbi est casus legis, nulla est dubitatio: sed casus legis est pro filio Regis. i. pro Dño Rege Roberto, in c. pastoralis. de re. iudi. in clem. Item Papa Bonifacius, in cuius statutis non est repertus error, vt patet in tota sua aurea cõpilatione sexti libri Decretalium, ita determinauit. Et Princeps põt etiam de facto proprio iudicare, vt in l. proxime, ff. de his, quæ in test. del. Nam hoc facit ex summa potesta-

19 te, in qua fungitur vice Dei. Si † ergo ita determinauit sedes apostolica, ridiculum est, & quasi hæreticum disputare: quia iniuriã facit iudicio Reuerendissimę Synodi, vt s̃. de sum. Trini. l. nemo. Sed posito, q̃ de his nõ esset aliqua decretalis: sed solum dictamen naturalis, & ciuilis rõnis, & ars boni & æqui, quæ præ se est idem, quod ipsum ius a iustitia procedẽs, vt ff. de iust. & iure, l. 1. in prin. ff. de excus. tuto. l. scire oportet, §. sufficit. ibi, dũ dicit, cuius fidem tamet si sufficit firmare ea ipsa naturali iustitia ostenditur filiũ Regis esse potiorum filio primogeniti, suppos ito quod filius primogeniti fuerit natus post patruum, & hoc multis rationibus comprobabitur. Et primo, q̃a prior tempore, ergo potior in iure; non. n. habet ante se nascendi ordinem priorem, vnde successio incipit ab eo, q̃a primo ætas reperitur in ipso. & hoc est beneficium ętatis, non filiationis; quia filiatio sine ętate non est causa prælationis, sed ætas, quod ergo tempus sibi vsurpauit, alteri concedi non debet, vt ff. de bo. lib. l. si filius, §. cũ filius. vers. & sine dubio. Secundo sic, ius, quod non est cessibile, non est transmissibile, vt l. ex pluribus. ff. de admi. tut. sed ius ętatis non potest cedi, vt Insti. de usufru. §. finitur. & ff. loca. l. si quis domum. §. huic. & ff. de leg. 2. l. peto. §. prædium. ff. de pign. l. ex vectigali. Tertio sic; verba sunt intelligenda secundum ordinẽ debitũ, vt ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. j. Sed ordo iuris, & naturæ præfert filiũ nepoti in his, q̃ non possunt vtrique competere, sed debent regi ab vno; iniquum enim esset nepotem præferri filio, vt inf. de bo. mater. l. si viua matre. Quarto sic, vbi consideratur ętas, ibi consideratur successor, & non prędecessor, in his, quę post mortẽ prædecessoris sumunt initium, vel effectum vt sup. de temp. in integ. resti. l. ea quæ. Et ideo si minor succedit maiori, vtitur iure minoris, & econtra; si ergo minor natu succedit maiori natu, debet cẽseri secundum suam ętatem, non secundum ętatem prædecessoris, quantũ ad beneficio consequẽda, quæ sumunt originem ex persona, & non reperiebantur in persona prædecessoris consummata, sed cõsummanda, vt ff. de minor. b. l. Aemilius. Quinto sic; quia nemo dixerit ętatem filij esse ętatem patris, vt ff. de adoptio. l. si pater. §. fi. vnde cum ætas est proprium subiectum, beneficium non potest in alium transmitti. Sexto, quia filius est causa proxima, nepos remota; & de causa proxima intelligitur sensum, non de cã remota, vt in l. qui liberis, §. hæc verba. ff. de vulga. substi. Septimo, quia nepos non põt dici primogenitus, nisi ficte & improprie, cum sã contra naturales terminos veritatis; sed nos non debemus attẽdere fictionem, vt ff. de neg. gest. l. 3. §. hæc verba. quia abusio est vitanda, vt ff. de suis & legi. l. item prætor. Octauo, quia non potest venire per alium aliquis, quando ille alius medio tẽpore est extinctus, vel inhabilitatis, arg. ff. commu. præd. l. fi. & no. per Cyn. ℈. de legit. hære. auth. post tres. sed filius primogenitus fuit medio tempore extinctus, ergo eius primogenitura nihil nepoti patrocinatur, quia recessit ab aula. Nono hoc probatur, quia verba dicunt de primogenito Regis, quod sapientes ita interpretari debẽt. i. de primogenito, qui superuiuit tempore mortis Regis, ut ff. de vulg. substi. l. in substitutione filij. & ff. de test. tut.

ADDITIO.

a Primogenitus. Quis dicatur primogenitus, vide infra proxi. & per Bal. in l. 3. supra de iure emphyt.

tue.l.moribus datis,sed tpe mortis Regis nullus est ante genitus quam filius; ergo comparatione facta ad nepotem, ipse est primogenitus,licet alium habuerit ante se,sed ad alium non pôt fieri comparatio,quia comparatio requirit duo extrema, & ambo uera,& facit Institu.de leg.agn. suc. §.pximus. Decimo hoc probatur euidenter,comparando legem tutori,nam lex est expressa,qp tutela legitima,vel fiduciaria,plus consistit in filio, q̃ in filio filii,vt ff.de legi.tut.l.1.§.si duo.& ff.de ope.lib.l.si cum duobus.versi.nec quicquid,ff.de bo.li.l.cũ liberto,& ff.de asti.lib.l.c. si ex duobus. Et pro hoc ratio nãlis, quia expedit regia seniori, ff.de leg.1.l.cum pater,§.pater pluribus,& id Apostolicus vĩ cogitasse,quia de regno, cũ Rex puer erit, & intentionem suam, & prędecessorum pôt apostolicus declarare, cum non sit sicut alij homines terreni, nec Imperatorem excipio, cũ apostolicus sit principalis Vicarius Iesu Christi,& ultra humanam nãm habeat potestatem,quæ ex ore Altissimi prodijt. Ecc.24. vnde ipse est Princeps Regum terræ, Apocalyp. 1. Item verba vĩr loqui de primogenito hærede in regno,id est qui ex patre Rege natus est,ut l.filium diffinimus.ff.de his,qui sunt sui,vel alie. iur. Solut. quæstio stat in hoc.vtrum,istud punctum determinetur per verba feudi necne;nam cessantibus verbis,sm tacitam naturã feudi præfertur nepos,quia autem verba sunt satis prægnantia, & dubia.& opinio. Doctorum sunt pro & contra, ad necessariam & probabilem interpretationem Principis recurrendum est, ff. de

20 legib.leg.1. & ideo soluat Apollo.† In text.ibi,intra annale tempus.circa hanc transmissionem sit distinguo plenius, quam hic sit tractatum; Si quæratur qñ hẽditatem non aditam quis possit transmittere ad hæredem,nam aut ille,qui trãsmittit,est suus hęres,aut non suus. Primo casu siue sciat,siue ignoret hæreditatem sibi delatam esse,ad quoscunq; siue suos,siue extraneos perpetuo transmittit,cum beneficio tamẽ abstinendi,ut ff.de castr. pecu.l.hæreditatem.§.1.& ff.de acqui.hęredi.l si quis filium. §. j.

a licet glos in hoc aliud sentiat,diri s.le. proxi. Si autem a non erat suus,aut erat de liberis,aut non. Primo casu transmittit ẽt ignorans ad liberos,siue sit in potestate,siue non,vt J. de his, qui ante aper.tabu.l.j.nõ autem ad superiores,ut J.ad Orfi l. 2.licet gl. contradicat in d.n.J.de his,qui ante aper.tab.per le.apud hostes, J.de suis & legi. sed illa loquitur in suis. Secundo autem casu, aut erat infans habens parentes per masculinam lineam,in quorum erat potestate,puta patrem,auum,vel similem; & idem, si quocunque casu factus erat sui iuris,& si moritur in infantili ætate,transmittit,ad p̃dictos parẽtes,quasi sibi iã q̃sitũ,ut s.l. proxi.§. 2.& §.ea uero.aut non erat infans tempore,quo decessit;& tunc aut ignorabat delatam sibi hæreditatẽ,aut sciebat, si ignorabat.non transmittit,vt s.eod.l.quoniam,& s.l.proxi §.si vero. nisi decederet ignorans,iusta absentia; quia tunc daretur resti-

b tutio b eius hęredi ad adeundam hæreditatem, vel saltem ad agnoscendam bo.pos.ex persona defuncti,vt ff.de acqu. hęr.l. cũ quidam & l.Pantonius. Si autem sciebat, aut iam cessit dies hęreditas, adeundę, aut non. si cessit dies, & sciebat hęreditatem delatam,si quidem decessit intra tps datum ad deliberandũ(qđ est hodie nouẽ mense,si datum est a iudicibus, & si datum est a lege,uel a Principe est annus,vt hac.l.& J.eo.l.fin.§. sed quia q-dam.) tunc transmittit ad hęredes hæreditatem, quod.eam adire possit intra tps,quod supererat de eo tẽpore, vt hac leg. in fin. Si autem decessit post prędictum tps,nihil transmittit ad hæredes,ut hac l.in fi. Fallit in casibus, videlicet, cũ distulit adire pp uindicandam mortẽ defuncti,vt ff.ad Sil.l. si quis in graui, §.elegantec,& qñ distulit petere bonorum pos.& hæreditatem adire institutus pp eum,qui est in ventre,& est pręteritus, & interim moritur: vel differt pp quæstionem falsi motam ꝯ testamentũ in quo est scriptus,& interim moritur;vel differt propter filium natum;quia subiectus dicitur,cui dicit se habere succedere. Et ideo scriptus,vel alius; qui succedit ab intestato non adit, & interim moritur,vt ff.de contra tabu.l.illud,§.fi.& l.seq. ff. de acq. hęr.l.uentre.& de bo.lib leg.filius,§.fin.ff. ad Carb.l.scriptus,Si autem nondum cessat dies, puta quia sub conditione erat institutus,& conditio nondum uenerat, tunc nullo modo transmittit,vt J.de cadu.toll.l.1. §. si autẽ aliquid. Nic.de Mar. Sed hoc latius superius explicaui;dicta autem verba. Nec ita formaliter refero, ut nihil antiquitatis ignoretur, ne occultentur ingenia magnorum virorum, quibus furtim multa detrahunt.

ADDITIONES.

a Si autem. Not.ad l.1.inf.de his,qui ante aper.tabu.& Bar.ibi contra.

b Restitutio. Vide Sal.in l.1.in 24.oppo.sup.qui admit.

LEX XX.

1 *Institutus qui dicitur pluribus modis.*

2 *Institutus licet dicat, adeo ex millesima parte, tamen aditio potest trahi ad vniuersum.*

3 *Institutio dicitur potentior. quam ius accrescendi.*

4 *Hæredi quandoque expedit se gerere pro millesima parte.*

5 *Hæreditas pupilli non debet separari ab hæreditate paterna.*

6 *Existentia sui hæredis, etiam repudiantis, confirmat tabulas pupillares.*

7 *Institutus vnam partem potest dimittere, & aliam agnoscere.*

8 *Hæredes duo instituti si adierunt, & unus restituatur in integrum, eius portio non accrescit uniti.*

9 *Aditio una an sufficiat pro omnibus.*

10 *Variatio est premissa super diuersis actibus.*

11 *Substitutus potest repudiare ex institutione, & postea ex substitutione pupillari adire.*

12 *Renuncians institutionem facit contra voluntatem defuncti.*

13 *Substitutio pupillaris nemine adeunte, an possit cõfirmari ex primo gradu*

14 *Succedendi ratio cessat pro parte ab intestato.*

15 *Existentia sui hæredis dicitur triplex.*

16 *Substitutio tacita vulgaris, quid operatur, si impubes repudiãs habet successionem ex pupillari expressa.*

17 *Iudicium animi apparet aliquod fuisse ex perseuerantia.*

18 *Hæredes quidam sunt ex post facto necessarij, & tunc expirat vulgaris.*

19 *Ius accrescendi regulare, & ius accrescẽdi irregulare, qualiter differunt.*

20 *Quæ non prosunt singula, multa iuuant.*

21 *Ius accrescendi si mater est in medio, magis accedit ad naturam tacita quã expressa.*

22 *Hæreditas redigitur ad instar legatorum adeunte cohærede uniuersali.*

23 *Testator substituendo, interdum immiscet institutionem.*

a Quidam elogio. a Institutus in diuersis partibus nõ pôt vnam partẽ amplecti,& alteram repudiare. hoc primo. Institutus & pupillariter substitutus,non potest institutionem amplecti, & substitutionem repudiare.hoc secundo, sm Old. Diuiditur in duas partes: nã primo quærit.secũdo soluit.secunda ibi,vtranq;Item prima sub diuiditur in duas partes,nam prima quærit de hæreditate paterna secunda de pupillari.secunda ibi,similiq; modo. Item secunda subdiuiditur in duas. Primo loquitur in institutione. Secundo in substitutione: nam dum dicit,siue institutione, rñdet primæ quęstioni. Et dum subdit,siue in pupillari substitutione, rñdet

1 secundæ questioni. † Et ad euidentiam præmitto, quod interdũ quis est institutus tantum,interdum substitutus tantum, interdum institutus,& cohæredi substitutus. Si quidam est institutus tm̃,aut unica institutione,& nõ loquitur hæc lex, sed l.j.de acq. hęr.aut pluribus institutionibus, in eodẽ testõ, & loquitur hæc lex,aut pluribus institutionibus in diuersis testis,& loquitur Inst.quib.mo,te.infir.§.posteriore.& illa nõ est nostra mã, sed l. si quis priore,ff.ad Treb. Si quidẽ est substitutus tm̃,& non institutus,non loquitur hæc lex,sed in pupillari substitutione loquitur ff.de vulg.sub.l.sed plures, §.filio.in vulgari loquitur eo.tit. l.moribus.§.sed & si ita. Si uero est institutus, & substitutus pupillariter;si quidem adijt ex institutione, & superuenit tempus mortis impubens, loquitur lex nostra.si autem non superuenit sed ante impuberem obijt,loquitur de acq.hære.l.qui patri hæres extitit,quæ est no.lex.cuius sensum infra clarum reddam. Si vero repudiauit ex institutione, loquitur.ff.eo.l.quæsitũ. Si vero sit institutus & substitutus vulgariter: si quidem adijt ex institutione, loquitur ff.eo.l.si quis hęres. Si vero repudiauit ex institutione,loquitur, ff.eo.l.si tu ex parte,§.idẽ si tu. & hoc qñ substitutus superuixit; si autem mortuus est pendente conditione substitutionis vulgaris,loquitur ff.de suis,& legiti.l. si ex plurib. & ff.de vulg.substi.l.sed si plures in prin.sicut eo.ti.l.cohæredi. i prin. Et hoc,qñ quis est institutus,& substitutus directo cohęredi suo. Sed si est substitutus sibi, loquitur ff.de vulg.subst.l.fi.Si vero est institutus per fideicom.& cohęredi substitutus, loquitur ff.ad Treb. l.hæredes mei,§.cum ita.& l.qui filium, & filiam habeat,in princ.& glos.ff.de lega.j.l.cum filio. Secundo præmitto ad euidentiam,qp quandoque quis adijt tantum,quandoque repudiat tantum,quãdoque miscet simul vel successiue aditionem, & repudiationem. primo casu loquitur ff.eod.l.si ex asse.

2 ubi scias,quod † licet institutus dicat, adeo ex millesima parte: tamen ad uniuersum, quod ei acquiri potest,se trahit aditio triplici ratione. Prima,ratione indiuiduę confirmationis testamẽti,quę fit adeundo hæreditatem. vt in l.si seruus cõis Meuij. in prin ff.de stip.ser. Secunda,ratione indiuisibilis acquisitionis;qa cum ius acquisitionis dependeat non ex sola hæredis uoluntate vel opinione,sed ex testatoris & legis dispositione, non potest rescindi per hæredem, qđ vnicum est,& quia potentius,& nobilius est ens,quã non ens,merito pars agnita aliam ad se trahit,& ibi conuenit.hoc enim sciuit,vel scire debuit adiens,& ideo sibi imputet,ff.eo.l.si duo. Tertia,ratione euitandę contradictionis: Nam non potest quis decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, quia naturaliter inter se pugna est testati,& intestati ut l.ius nostrũ,ff de reg.iu.& hec uera,nisi heres errauit in quosa,ut ff.eo.l.ex semisse. Secundo casu,quando repudiat tantum, scilicet in minori parte,cum sit institutus in maiori, siue hoc faciat,scienter,siue per errorẽ,non valet repudiatio. Et est rõ,quia

cum

ADDITIO.

a Quidam. Hanc Labeo satis bene lectam per Marsil. in lectu. Guiliel. de Cu. super C.

eum repudiatio sit quædam priuatio, non habet annexum ius accrescendi, quia fundum iuris accrescendi est portio; vnde alia particularia remanet indisposita, ergo adiri potest; sed adita trahit ad se totam, ergo nihil obfuit repudiatio. Tertio casu, quãdo hæres facit duos actus cõtrarios, scilicet quia adijt & repudiat; & tunc aut sub uno contextu, loco, & tpe, & vr̃ neutrum valere vt in l. ubi repugnantia, ff. de reg. iur. In contrariũ vr̃ ultimo verbo standum, a quia Euolat emissum semel irreuocabile verbũ, & ex quo acquisitum est ius alteri, impossibilis est pœnitentia, ff. eo l. Aristo. scribit. si autem successiue, tũc aut illud, quod primo factum est valet, aut non. si sic, tunc præualet, quod primo fit; si non, statur ultimo facto, & non primo, quia quod valet, sẽper potius est eo, quod non valet. Quæcunq; enim reuocari non possũt, si semel sunt, semper sunt ex natura durationis, vt ff. de act. & ob. l. obligationum fere, §. placet, ff. de leg. i. l. nemo potest, & ff. de mino. l. & si sine, §. sed quod Pap. Quid ergo si sic dicit heres, adeo non adeo hęreditatem, vel nolo volo hęreditatem? iste nutut ꝯrietare in eadem oratio verborum, nunquid ergo stabimus verbo primo, an postremo, an neutri ꝑ inconstãtiam loquentis? Solu. in rebus imperfectis ultimo uerbo standum est quoniã in ipso stat forma, & forma est ultima perfectio substantialis cuiuslibet rei. Id ergo, quod significatur per ultimum verbum, dicitur significari per totam orationem, vt s. de institu. & subst. l. vlti. sed in rebus perfectis & iã dispositis, stamus formæ primitus datę, quia data forma substantiali, impossibile est sibi aduenire aliã æque substantialẽ, vt l. pfecta, J. de do. quæ sub. mo.

3 Tertio præmitto ad euidentiam, quod sicut substitutio est potẽtior, quam ius accrescendi, ff. de inof. testa. l. pen. sic institutio est potentior, quã ius accrescẽdi. unde datio cohæredis, alteri impedit ius accrescendi adeunte herede. Idem quoque si quis sibi ipsi datur cohęres, quia iure suę institutionis capit plures institutiones de se factas, vt hic, excluso alio cohærede, quia duplici iure, s. institutionis & accrescendi in eadem persona coniunctis, necesse est in persona alterius cohæredis excludi merum ius accrescẽdi: & ideo si ego primo sum institutus in quatuor vncijs, secundo in alijs quatuor, Seius aũt in alijs quatuor, & adeo hæreditatem ex partibus quatuor, repudio ex alijs quatuor, non accrescit Seio & mihi, sed mihi tantum; quia istud ius accrescendi est institutio de me facta; & ego, qui semel sũ hęres volũtarius, sum deinceps necessarius hęres ex tacito iure accrescendi, quod est ea lege; ff. e. l. si seruus cõis ab extero. præfertur expressum ius accrescendi, quod est ex testõ & lege, & hęc lex hoc determinat. Et no. q non refert siue testator iubeat, siue roget aliquem esse hęredem, vt l. quoniam indignum, s. de testa. quia semper uidetur iubere, quantum in eo est, vt sup. de necess. ser. leg. cum quidam. in fi. Idem si testator dicat, iubeo, q sis hęres in alijs duabus, quia permissio intelligitur ad uia referri, nec disponere aliquid iuri cõtrariũ, argumen. ff. de hęred. institu. l. cum proponas.

4 Quarto præmitto, q quandoq; expediret heredi esse heredem ea millesima parte, puta si hæreditas est damnosa: sunt autẽ ibi alia commoda, quæ non concernunt corpus hęreditarium, ut sepulchra, & cętera similia, vt ff. de ope. li. l. liberti. sed non expedit creditoribus, nec est de mente testatoris, ideo est facta ista lex. & erat huius l. dubitatio, quia testator diuiserat, & quod in pluribus personis reperiebatur, in eadẽ persona reperiri videbatur, ar. ff. si cer. pet. l. singularia, sed hanc dubitationem remouet hęc lex fauore testamentorũ; deinde pone casum, qui clarus est.

5 Item notabilia ex summario collige. † Item no. quod hereditas pupilli non debet separari ab hęreditate paterna. Item no. quod iudicium testatoris, aut est ex toto acceptandum, aut ex toto repudiandum. Item not. quod non permittitur diuisio uoluntatis. Et no. ad euidentiam gl. quod gl. signat duo contraria; unum ad primam partẽ de l. si tu ea parte, §. fin. quod nõ soluit, nisi in ver. si vero una, sm̃ ad secundam partem de l. quæsitum, & id soluẽdo prosequitur usque ad ver. item cum vnus. & repilogat vsq; ad ver. ubi autem ex testamento. Signat etiam ad primam partem alia duo contraria, vnum de l. cum hæreditatem, aliud de l. si ea duobus. Item ad secundam partem signat aliud contrariũ de hæreditatibus separatis, s. de secũ. nup. l. generaliter, §. in his, quod soluit in primo membro distinctionis, & gloss. hoc dicit in summa. Diuersarum hęreditatum principaliter delatarũ potest vna adiri, alia repudiari: sed plurium portionum iure institutionis delatarum, altera sola renũciari non potest, sed institutione prius repudiata ex vulgari potest adiri, at qui incipit ab agnitione, substitutione repudiare non potest, neque vulgarem, neque pupillarem: & si neque sui hæredis existentia, nec aditio cõfirmat tabulas pupillares, caduca fit substitutio pupillaris, & repellitur substitutus, qui institutionem repudiauit, non ratione

6 contrarietatis, sed ratione caducitatis. h. d. † No. quod existentia sui hæredis etiam repudiantis, confirmat tabulas pupillares, etiã in fauorem repudiantis, licet iste talis casus sit dubius secundũ Azo. sed hæres impuberis ex substitutione non potest repudiare institutionem pupilli, etiam si pupillus poterat, & hoc est not. secundum Io. Non ob. l. si quis filium, §. 1. ff. eo. quia ibi loquitur in hærede sui, non per substitutionem; nam substitutus sumit adminiculum ex testõ, & ideo non potest vnum, & idem integrale, i. testamentum diuidere, vt hic, arg. l. cum qui, §. pro parte, ff. de his, quibus vt indig. & ista est summatio gl. tamẽ vt uberior sit ser-

7 mo. † Oppo. q quis possit vnam partem dimittere, aliam agnoscere, vt ff. de acqui. hær. l. si tu ea parte, §. item si tu. vbi dicitur, q si sunt tres instituti hæredes; primus in duabus vncijs, secundus in quinque vncijs, tertius in alijs quinque; & primus repudiauit prius suum sextantem, secundus repudiauit suam quincũciam, & primus vult habere illum quincũcem iure substitutionis vulgaris, quod potest: & sextans repudiatus non accrescit soli primo, sed accrescit primo & tertio, cuilibet pro vncia. & sic illa lex est contra hanc l. euidenter. Sol. ibi incępit a repudiatione quæ valuit: quia tunc sola portio repudiata erat iam delata, quæ quidem portio accreuit statim reliquis portionibus, id est sextans, qui diuiditur postea inter primum & tertium æqualiter. Hic autem vtraque portio erat delata eodem gradu: sed in prima parte huius l. inceptum fuerat ab agnitione. Item ibi interueniunt duæ causæ & duo iura: hic vero fingitur tota vnica causa & vnũ

8 ius. † Secundo oppo. & videtur, q vna pars potest repudiari, altera acceptari: nam si duo hæredes instituti adierunt, & vnus eorum restituatur in integrum, eius portio non accrescit inuito, vt ff. eo. l. si minor. Sol. hic plures portiones erant delatæ vni principaliter: ibi vero vna principaliter, altera incidenter, scilicet per repudiationem cohæredis, quo casu distinguitur: aut loquimur inter necessarios hæredes, qui per Prętorem habent beneficium abstinendi, & dic vt ff. eo. l. cum hæreditatem. & l. Aristo. aut inter voluntarios: & tunc aut repudiata fuit ab initio, & tunc accrescet inuito, ff. eo. l. si seruus communis ab extero. aut primo agnouit, sed postea prætoris beneficio est abstentus, & tunc non accrescit inuito, quia adhuc remanent reliquiæ aditionis præteritæ, arg. ff. de successorio edicto. l. fin. & quia beneficium minoris ætatis cohæredi, qui nihil cum minore contraxit, obesse non debet. Sed contra hoc opponitur, quia imo & tunc accrescit inuito, vt idem operetur iure accrescendi impedimentum acquisitionis a principio. & acquisiti resolutio superueniens etiam ex postfacto, ff. eo. l. si duo. Sol. ibi cohæres adiuit iam prius abstento minore, & ideo casus prouisus vel prouidendus ei nocet: sed vbi prius adiuit ipse, quam minor, restitueretur: ibi propter improuisum casum ei subuenitur, ff. de fideiuss. l. Titius, §. Seia non enim quis tenetur cogitare id, quod, contra ius commune venit. ff. de

9 fideicomm. lib. l. ergo. † Tertio opp. & videtur, q non sufficiat vna aditio pro omnibus, vt ff. de acqui. hæred. l. si solus, §. fi. Sol. aut omnes portiones sunt simul delatæ, & tunc sufficit vna aditio, vt hic: aut vna est delata, altera non; & tunc aut est delata alicui pro se, & tunc sufficit vna aditio, vt d. l. si tu ex parte. aut per seruum & filium, & tunc secus, & est ratio, quia in diuersis personis fundari potest diuersa acquisitio; vnde filius emancipatus posset adire de nouo per se. idem in seruo manumisso. Item seruus alienatus acquireret nouo domino. Idem in monacho, qui posset mutare monasterium: sed in eadem persona pro se capiẽte persona quæ capere debet est certa, & sic acquisitio est certa, & necessaria, & sic non ob. l. contraria, ubi ista notabilis dist. poni-

10 tur ad literam. † Quarto opp. quia circa diuersos actus licitum est variare, & vnum amplecti, & alterum repudiare. ff. de lega. 2. l. si ex duobus. Sol. aliud in legatis, aliud in substitutionibus, vel dic, q idem est vtrobique, nam natura hæreditatis est habere in se onera, ff. man. l. hæreditatem, sed quando legatum habet in se onus, non admittitur diuisio voluntatis; ergo idem quasi contrarius vtrobique, non tamen per omnia idem: quia etiam in hæreditate lucrosa habet locum lex nostra, & lucratur inuitus.

11 † Quinto opp. & videtur, q substitutus potest repudiare ex institutione, & postmodum adire ea substitutione pupillari, dummodo substitutio pupillaris sit aliquo modo confirmata, ff. eod. l. quæsitum. Sol. aut primo agnouit paternam, & postea vult repudiare pupillarem, & non potest, vt hic. Aut econtra, primo repudiat paternam, postea adijt ex pupillari: & tunc aut tempore repudiationis vtraque hæreditas erat delata, & non potest repudiare, vt hic; aut sola hæreditas paterna erat delata, & non pupillaris, quia viuebat pupillus, & tunc valet repudiatio, vt ibi, quia tunc temporis sola hæreditas paterna potest adiri: ergo similiter & repudiari, vt l. eius est nolle. ff. de re. iu. voluntas. n. libera æqui potens est ad omnem actum ꝯtradictionis, alias non esset libera, cum etiam si minimum de potentia minuatur tota libertas vr̃

12 præcise adempta, ff. qui & a quib. l. si optio. † Sexto sic op. si ille, q renunciat institutioni, facit contra voluntatem defuncti, præsertim si esset institutus per verbum, iubeo, arg. s. de testa. l. omnium, §. i. & quoniam per se non stat, q testamentum non ruat. vt ff. de his quæ in test. delentur. l. proxime: ergo non debet commodum reportare, cum illius extitit impugnare, vt d. l. quæsitum

ADDITIO.

a Standum. Vide Bal. in §. quibus, sup. in 1. col. & in l. 1. sup. de furtis. & quod in proxime sequitur.

tum uer. nam qui iudicium. Sol. ista erat ratio Iuliani, quę nō est vera, nam aliud est impugnare, aliud repudiare, cum aditione aliorum confirmetur testamentum, & sic ratio Iuliani peccat in 13 maiori, qui supponit falsum. † Modo reuoco in dubium, vtrū pupillaris substitutio possit confirmari nemine adeunte hæreditatem ex primo gradu? Videtur ꝙ nō, vt d. l. quæsitum, & ff. de x vulg. subst. l. 2. §. adeo. In contrarium a videtur, quia si testator filios impuberes, quos in potestate habebat, hęredes instituit, & pubetem impuberi pupillariter substituit, & vterque & repudiauit hæreditatem paternam, quia erat damnosa, tamen mortuo impubere frater succedit ex pupillari substitutione, vt ff. de vul. & pupil. l. si filius, qui patri. Solut. in d. l. si filius, concurrunt duæ causæ, propter quas frater ex pupillari succedit. Prima est sui hæredis existentia confirmans tabulas pupillares Secunda est fauor substituti, qui erat ab intestato successurus fratri, etiam separando hęreditates, & ideo non debet per testamentum eius conditio effici deterior; nam pretor istam separationem concedit. permittit enim abstinere in fauorem abstinentis, sed non prohibet eum adire, quod esset, si volens adire ex pupillari non posset: sed quæ istarum rationum est potērior? Gl. dicit, ꝙ fauor substituti.

14 † Quid ergo, si impubes haberet matrem, vel haberet plures alios fratres, & vnus eorum esset tm̄ substitutus; ergo tunc non posset separari, qui ratio succedendi ab intestato cessat pro parte. Tu ergo dic, ꝙ prima ratio est potior, quia existentia sui hæredis substitutionem pupillarem confirmat quod sic probo, nā si cōfirmat fideicommissariam, quę est grauamen, vt ff. ad Tre. l. ita tamen, §. si pater. ergo multo magis confirmat substitutionem fauorabilem. Præterea beneficium abstinendi concessum in fauorem filiorum, non tollit alios eorum fauores inductos per ius ciuile, vt s. de testa. mili. l. si Rufinus, & Insti. de hęred. quę ab intest. §. sui. uer. etenim: & ideo quanquam a dominio rerum paternarum abstinens se fecerit alienum, tamē quo ad alia firmum remanet testamentum ipso iure ciuili confirmatum: prætor enim filium abstinentem eximit ab oneribus, sed nō aufert ei commoda, quæ concernunt acquisitionem rerum paternarū: alia enim, quæ concernunt ius bonorum paternorum, proculdubio perduntur ab abstinēte, ff. eo. l. Arist. & in le. qui se patris, nec mireris, quia multa sunt in nomine, quæ carent commodis,

15 ff. de iure patro. l. si quis tutor. † Circa quod no. qđ existentia sui hæredis est triplex, s. semiplena; cum suus repudiat, vt modo dixi. Plena, cum tacet, & uiuit, vel moritur tacens, quæ operatur transmissionem, vt supra eo. l. 3. & dixi in l. cum i antiquoribus. Plenissima, cum immiscet se, quia omne ius talis immixtio cōplet, vt s. de testa. l. omnium. & ff. de condi. & demon. l. conditio b nibus pupillus. Sed oppo. & uidetur, ꝙ si pupillus b habet cohęredem, non possit esse suus, & necessarius hæres, vt no. ff. de inoffic. testa. l. Papinianus. §. quarta. Solut. aut habet enhæredem de eodem ordine, scilicet suorum, & necessariorum: & tunc ita habet locum existentia in pluribus, sicut in vno, vt ff. eod. l. si filius, qui patri, & hoc in gl. aut habet cohæredem extraneum, & tunc cessat existentia sui hæredis quo ad testamēti confirmationem, etiam si extraneus repudiat; & sic nō sunt paria esse a principio institutum solum, & ex post facto reduci ad solum: quia nō mutatur qualitas hæredis, quæ erat tpe testatoris, vt ff. de vulg. & pupil. l. si filius commutus, §. si vero. nisi ex causa, quæ retro fingat, uel retrorsum disponat, ff. de hære. instituen. l. 3. §. qui fideicommissam. vel dic, vt dixi s. eo. l. si fratris. Sed hic quæritur, cū existētia sui hæredis sit quoddam intellectuale ex reliquis legis duodecim tabularum, insertum suis hæredibus, an suus hęres possit c renunciare c expresse omni iuri suitatis? Dic ꝙ non, quia necessarius est ex ui nominis & inuitus. Item an existentia sui hæred dis confirmet exhæredationem? Dic. ꝙ non, quia exhęredatio d concernit dñium rerum testatoris, ad quod non porrigit se nu-

16 di nominis existentia. † Item quęritur, quid operatur tacita e vul c garis, si impubes repudians habet successionem ex pupillari expressa? Rñdeo, dato cohęrede extraneo, tacita vulgaris est necessaria: quia filius nullo modo est hęres patris, sed coherede non dato, tunc inspecto iure pretoris, habet locum tacita vulgaris: sed inspecto iure ciuili, habet locum expressa pupillaris, vt ff. de leg. i. l. nam nec emancipatus, & d. l. si filius. & l. pater, ff. de priuile. cred. Quid ergo inspicimus? Dic aut impuberi non est datus cohæres; & tunc aut decessit iam abstentus, aut decessit deliberans, aut decessit iam immixtus. Primo casu dic ex tacita vulgari, quæ habet naturam, & effectum pupillaris, sm̄ quosdam. Sed tu cōsidera, ꝙ viuo pupillo est locus substituto, ex quo pupillus repudiauit; vnde est mera tacita vulgaris, q̄ mortuo postea pupillo, trahit se ad hæreditatē pupilli p legem nostram. Secundo casu donec pupillus uita fungitur, non est locus substituto, ut ff. e. l. quādiu, sed mortuo pupillo succeditur ex pupillari principaliter, & secundario ex tacita vulgari, nec pñt hęreditates separari, ut l. nostra, & non dico, ꝙ sint necessariæ duæ aditiones, sed ad vnā aditionem cōcurrunt duæ adeundi causę sic conexæ, quod non f pñt ad inuicem separari, vt hic. Vel dic melius, f qđ cū pupillus deliberans trāsmittit, non habet locū vulgaris, qa portio adhuc post mortem viget, & sic non est adhuc vera cōditio, si hęres nō erit, qua propter ex sola pupillari adire necesse est, cum vulgaris non sit in suis terminis. Tertio casu non est dubium, ꝙ ex pupillari, vt in §. filio. si uero impuberi est datus cohæres extraneus; tunc aut pupillus adiuit, & habet locum pupillaris; aut repudiauit, sed cohæres extraneus adiuit. & habet locum tacita vulgaris secūdū Dy. aut neuter adiuit, & tūc omnis substitutio euanuit, quia tacita vulgaris non potest cōfirmari, nisi adiectione cohæredis, ff. ad Treb. l. apud Iul. §. fi. sm̄ Dy. Alii dicunt, ꝙ tacita vulgaris non requirit aditionem impuberis, & hoc fatentur omnes nec cohæredis impuberis, quia testm̄ potest fundari in sola substitutione vulgari, de lib. & posth. l. 3. §. fi. & leg. 2. s. de hær. insti.

g & j. de cad. tollen. §. in nouissimo. Sed tu g considera, ꝙ expressa vulgaris non requirit, ꝙ primus gradus valeat actu, nec potētia:

h sed tacita vulgaris requirit, ꝙ valeat potentia, h licet non sit in suo actu nam si non posset ex primo gradu adiri hæreditas, non valeret pupillaris expressa. Et expressum inualidum non potest in se tacitum validum continere; nam qui non habet opem, nō potest alij dare opem. Concludo ergo, quod nō requiritur ī tacita vulgari aditio. sed potestas adeundi, sicut dicit alibi lex ff. de ꝯtab. l. quod vulgo. ex prædictis apparent duo esse iura, scilicet ius essendi, & ius volendi: nam ius essendi hęres, quod in suo reperitur, multa confirmat; sed ius uolendi, quod reperitur in extraneo, nihil confirmat antequam uelit. ad quod uere requiruntur tria, scilicet, scire, uelle, & posse. Est autem scientia animi certitudo apprehendēs uerum: quia scientia non est nisi uerorū ff. de hæredib. instituen. l. si pater: & ideo quod non est, sciri non potest, ff. de acqui. poss. l. si quis fundum. Error autem est applicare animum ad falsum, unde sciētia, & error cōsistunt circa uerum, & falsum. Voluntas autem est deliberata animi acceptatio eius, quod placet. Noluntas vero est deliberata animi refutatio

17 eius quod displicet, vt leg. quicquid calore, ff. de reg. iur. † Et no. quod ex perseuerantia apparet aliquod iudicium animi fuisse, ut ibi dicitur: unde uidetur deliberare factum, ex quo in facto est perseueratum, siue in bono, siue in malo, vt ff. de adult. leg. si adulterium cum incestu, §. idem Pollioni. Possibilitas autem est quædam facultas volendi, nolendique & dum refertur ad suū principium, id est, causam, intelligitur rebus sic se habentibus, ut l. quod Seruius, ff. de cōd. ob causam. similiter dicimus, arbor mala non potest bonos fructus facere, scilicet existens mala. Sed ulterius quęritur, an si in vna parte tibi sit datus substitutus, & non in alia, possis propter substitutionem unam partem omittere, & aliam repudiare; & dic ꝙ non, vt ff. e. l. si solus. uersi. nec interest, quod est no. dignum. Scias enim, ꝙ qdam sunt necessarij hæredes a principio; & istis potest vulgariter substitui.

18 † Quidam sunt necessarii ex post facto per præambulā agnationem: & tunc expirat vulgaris, vt l. post aditam, s. de impub. & alijs substitu. & ista est ratio illius ver. nec interest. Modo quęritur, si cohæres idemq; substitutus impuberis decedat uiuo impubere, posteaque decedit impubes, an hęres cohæredis poterit venire ad hęreditatem pupillarem; Neratius dixit ꝙ sic, iure accrescendi, & hoc probat tali ratione, nam cohæres adeundo ex institutione, obligauit se aditurum ex substitutione: ex quasi ꝯtractu enim obligatur ad obseruandum iudicium defuncti, vt s. de iu. & fac. ignor. l. si post diuisionem. sed obligatio ꝯtracta per defunctum transit ad suum hæredem, ergo &c. ad hoc ff. ad Treb. l. postulante. ver. cum enim, Item probat alia ratione, quia ius accrescendi transmittitur ad hęredem, vt ff. eo. l. qui ex duobus. Est enim ius portionis, & non personæ, vt ff. de vsufr. l. si Titio, §. 1. & ff. eo. l. si totam. Et confirmatur, qa appendices dēnt suę radici ꝯnecti, vt ff. eo. l. si qs hæres. Itē pbat alia ratione, qa unica est patris & filij hæreditas, ergo non potest separari. confirmatur per l. sed si plures, §. filio, ff. de vulg. substi. & ista est sententia Neratij ff. de acqui. hære. l. qui patri. In contrarium videtur: nam substitutio

ADDITIONES.

a In contrarium. Et an in l. qui patri. hæredes substituti ueniant in successione an ex iure accrescendi, Bar. & Ang. ibi tenent, quod ex iure accrescendi, quia pupillus non transmittit. Item quia tex. ibi dicit, accrescendi, &c. Cy. ibi dicit, quod illam opin. alias tenuit, nunc tenet, quod ex substitutione. & Bal. eum ibidem sequitur, licet dubitet, & sequitur in l. 1. §. si autem sub conditione, inf. de cad. tol. uide Mod. in d. l. qui patri.

b Pupillus. Bal. sentit contrarium in l. si fratris, sup. eo. & inf. proxim. se remittit ad ibi dicta.

c Renunciare. Idem dicit hic Sal. putarem tamen, quod uideretur renunciare hæreditati, ar. l. illud, §. de acqui. hære. cū renunciando desinit esse suus, quo ad concernentia hæreditatem testatoris, vt no. Bar. in l. si filius, qui patri. hic alle.

d Exhæredatio. Vide Mod. in l. si filius, qui patri, ff. vul. & pup.

e Tacita. Vide oo. per Bar. in l. 1. in 4. quæst. prin. in 4. effectu vulgaris, ff. de vulga. & pupilla.

f Melius. Vide Bal. sup. l. proxi. in 2. q.

g Sed tu. Collige, quod testamentum potest resumere uires a tacita vulgari. uide Bar. & Doc. in l. 1. 4. q. prin. in 2. effectu vulgaris. ff. de uulg. & pup.

h Potentia. vide in contrarium quod no. Bar. in l. 1. in 3. q. prin. in 2. effectu, in fin. ff. de uulg. & Pupilla.

stitutio pupillaris descendit ad substitutũ iudicio testatoris: sed hæres hæredis non venit iudicio testatoris, sed iudicio legis, vt ff.de vulg.subst. l. qui duos impuberes.ver. nec substitutus. ubi expresse dr̃, qd hæres hr̃dis nõ venit ad substitutionẽ iure testamenti. Præterea lex est expressa in substitutione pupillari, ꝙ præmorientes nõ transmitti, ff.de vulg.substi.l.sed si plures.in prin. Idem in reciproca, quia non transit ad heredem. Idem in mera vulgari, vt ff. de acq. hęred. l.toties. & l.si ex pluribus. ff.de suis, & leg. Idem in subitutione fideicommissaria, vt l.hæredis mei, §.cũ ita, ff.ad Treb. & no. J.de his, qui ante aper.tabu.l.j. & l. cũ filio, ff.de leg.i.Sol.ius accrescendi trãsmittitur: substitutio autẽ non transmittitur, sed eius qualitas, vt d.l.qui patri. Et hoc nisi aliquis alius substitutorũ veniat: nam cum ille veniat iure substitutionis, merito excludit ius accrescendi. sic loquuntur duæ leges contrariæ, scilicet l.sed si plures, & l.qui patri. quæ dicunt non transmitti, & hæc vera in pupillari substitutione, secus in vulgari. & ita loquuntur aliç duæ leges contrariç, s.l.toties. & l.si ex pluribus. Et ideo in d.l.qui patri, si pupillus abstinuisset ab hęreditate paterna: & sic essemus in tacita vulgari, non traheret ad bona impuberis. Sed Hugo dicit in d.l.qui patri.quod forte non refert, adiuerit pupillus, necne: quia necessitas imposita sustituto, transmittitur in eius hæredes: iura.n.necessaria trãsmittuntur, licet voluntaria de futuro non transmittantur, vt inf.de caducis tollendis.l.j.§. si autem sub conditione, & ff.de cond. & demon.l.si a testatore. Item quia tacita vulgaris habet omnem effectum pupillaris, s̃m Dy.Non obstat d.l.toties, & d.l.si ex pluribus, quia ibi ius substitutionis non infertur inuito, cum possit omittere, & venire per ius accrescẽdi, vt not.ff.eo.l.nec is.§.hæres. & l.si quis hæres. Item cum d.l.qui patri. loquatur in iure accrescendi, necesse est, ꝙ præmoriens adijsset suã partẽ, vel transmisisset, alias nihil ei posset accrescere & hoc est verum s̃m omnes per regulam dictæ l.totam.† Sed oppo.si in d.l. qui patri pupillus adiuit: ergo extinctũ erat ius accrescendi, vt l.i §.interdum ff.de vsufr.accresc.si non adiuit: ergo falsum dicit litera ibi, coniungi, &c.quia ibi tunc non sunt coniunctæ, vt d.l. si filius, qui patri, ff. de vulg.& pup.Sol.aut quæris de iure accrescẽdi, & regulari, & simplici: & illud expirat, si nulla portio est caduca.quia factę sunt perpetuæ partes per concursum, vt in contrario; aut loqueris de iure accrescendi irregulari, & non simplici, sed qualificatio a pupillari substitutione, & tunc non expirat; qa est ius mixtum ex prouidentia legis, & hominis, & ex qualitatibus iura pensamus, ff.de hære.instit.l.3.§.qui fideicommissam. Itẽ opp. ꝙ non habet locum ius accrescendi, quia ius accresendi procedit duplici capite, scilicet aut ratione coniunctionis, aut ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus; sed in diuersis hæreditatibus, nec ius conuentionis reperitur, nec dicta regula adaptatur, ff.de testa.mili.l.j. & l.sub conditione, ff.quibus modis vsusfru. amitt. Sol.hoc non est merum ius accrescendi, sed patris ac legis mixta prouidentia, vt pupillus habeat hęredẽ † Et no.quod inuenimus qualitatem infixam a substitutione, & tñ non transmittitur hic vera substitutio, sed ius accrescendi, & quæ non prosunt singula, multa iuuant, vt l.sancimus.de tes. sed non obstat quod not. J.de his, qui ante aper.tabu. l.i. quod aliud est in substitutione fideicommissaria; quia inter hæredem & fideicommissarium non habet locũ ius accrescendi. Ex prędictis vide, quid iuris sit in substitutionibus cardinalibus, scilicet vulgari, & pupillari: nam super istis cardinalibus omnis species substitutionis directæ se fundat, & nãm inde haurit. Et quid iuris sit de alijs directis, ac etiam de substitutione fideicommissaria. & istę sępissime de facto contingunt, præcipue in fratribus inuicem substitutis. quorum pubes præmoritur impuberi. † Quid autem iuris sit, si mater est in medio? nam istud ius accrescendi magis accedit ad naturam tacitæ, quam expressę, vt ff.eo.l.si seruus communis ab extero.ibi, tacito iure, & dic, vt dixi sup.de testa.mili.l.in testamento, & s̃.de iusti. & substi.l.fina. † Sed nunquid *a* d.l.qui patri, habeat locum in cohæredẽ ex re certa, vt puta si soror instituta in certa quantitate, & impuberi fratri substituta præobijt? & uidetur ꝙ non, quia non habet ius accrescendi; nam adeunte cohærede vniuersali redacta est ad instar legatarię.s̃.de hæred.insti.l.quoties, & facit qd not.in l.ex facto, ff.de hær.insti.per Bart.dicentem, ꝙ institutus in re certa non transmittit ius accrescendi. Vel dic contra in filia, quia est sua hęres, & necessaria, ff.de vulga.subst.l.sed si plures, §.quos possum; & ideo acceptando uidet̃ se hęreditati alligasse. Et sic stat ratio d.l.qui patri. Sed nonne est magna iniquitas illius l.q patri? pone te habere fratres, & duos filios, unum puberem, & alium impuberem, quos instituisti, & puberẽ impuberi pupillariter substituisti, demum te mortuo immiscuerunt se hæreditati; decessit pubes hr̃de instituto, ponamus uxore sua, vel aliquo nõ extraneo, vel hospitali aliquo, deinde decessit impubes; ecce si testator cogitasset nunquam uoluisset extraneam nationem suo sanguini præferri, vt ff.de pact.l.tali pactum, §.fin. Sol.& hic aduerte, si testator dixit, superueniente substituto; tunc non habet locum d.l.qui patri. quia ista uerba tacitam habent cõditionem, si superuixerit. Item non demonstrant, nisi superuiuentem vnde qui non superuixit, non est substitutus, & sic non transmittit.facit ad hoc ff.de vulg.& pupil.l.si pater filium. Si autem non dixit, superuiuentem substituo, sed Petrum filium meum substituo: tunc licet non cogitauerit id, quod lex cogitat, debuit tamẽ cogitasse, quia omnis, qui testatur, videtur contentire, quod lex habeat locum in suo testamento, ar.ff.eo.l.si duo. ver. ea conditione.nisi voluntas testatoris manifestissime refragetur, arg.ff.de hære.insti.l.quoties, §.si duo.in fin.coniuncta l.in testamento, & ar.ff.ad Treb.l.qui filium, §.Imperator.ibi dum dicit, motus æquitate rei, & verbis testamenti: & ideo si testator *b* dicit, quisquis mihi hæres erit, sit hæres filio meo.hoc casu non fit a præmoriente transmissio, quia verba omnino refragantur, adiuncta verbi significatione, quæ datur a lege, quæ talis est, quisquis scriptus, ff. de vulg.& pupi.sub.l.cum filio impuberi. & l.qui liberis, §.hæc verba. † Vltimo not.ꝙ testator interdum substituẽdo immiscet institutionem, id est vno verbo instituit, & substituit, vt cum dicit, vos inuicem substituo: vt de vulg.subst.l.si pater impuberes: nam posterior suus, primum includit ante se, ar.ff.eo.l. Lucius. Plura hic non dico, habes Cyn.quem vide per te, & Bar.in l.si ff eod. Scias tamen, quod substitutus post gradum, videtur substitutus omnibus gradibus. Est enim substitutio, subsidiaria institutio, vt ff.de vulg.substi.l.si Titius cohæredi. & semper habet locum nostræ legis tenor.

ADDITIONES.

a Sed nunquid. Vide Ang.& Imo.in l.qui patri, hic allega.& Imol.in repe.l.1.§.si ex fundo, ff.de hære.insti.cum si.& ibi dixi.

b And.Barb.Ideo si testator. Tertio limita secundum Ang.si institutus, idemque substitutus, fuerit in re certa pupillo vniuersaliter instituto.in tali enim casu non habet locum l.qui patri.secundum Ang.ibi, licet Bald.hic dicat contra.

c Quisquis. Tamen in d.l.qui patri, habet locum illa lex, secundum omnes.prout dum opponunt de l.sed si plures.

L E X XXI.

1 *Lite pendente nihil est innouandum.*
2 *Relictum præsumitur factum domini contemplatione, si de eo fuit facta commemoratio.*
3 *Litis non renunciatur per actum necessarium.*
4 *Res inter alios acta alijs non præiudicat.*
5 *Confessio facta in instrumento facit plenam fidem.*
6 *Causa, quæ suum causatum facit perimere, non supponitur vera.*
7 *Confessio in dubio præsumitur vera.*
8 *Confessio in mutuo & dote non præsumitur vera.*
9 *Obedire nemo cogitur nisi probetur ratio, quare teneatur obedire.*
10 *Lis libertatis si sit ordinata, dominus propria authoritate non potest eum, cum quo litigat, compescere.*

a Cum aliquis. *a* Obediens obedientia coacta, nõ perdit ius cõtra dicẽdi in actibus, in quibus non tenetur obedire.hoc dicit. Vel sic, Compulsio iuris non facit, quem teneri ad obedientiam, nisi quatenus est de iure.hoc dicit. Vel sic, Obedientia circa vnum actum, in quo quis tenetur obedire non præiudicat in alio actu, in quo quis non tenetur obedire. Vel sic. Per compulsionem legalem non acquiritur aliqua possessio in subdito, nisi ea, quæ debetur de iure.h.d. Vel sic, Obedientia ad vnum effectum, non extendit se ad alium. † No. quòd non dicitur metu fieri, quod ciuiliter fit, & hęc sunt notanda in prima parte legis. In secunda parte legis *b* no.ꝙ lite pendente nihil debet innouare de suo statu litigans contemplatione domini veri, vel putatiui; institutus interim adire tenetur absque litis præiudicio. secus si sit institutus simpliciter absque domini commemoratione.† No. ex commemoratione domini præsumi relictum eius contemplatione. idem si relinquatur monacho facta commemoratione monasterij. Si autem relinquatur filio facta commemoratione patris: tunc aut fit commemoratio patris, & patriæ potestatis, & videtur relictum contemplatione patris tantum: aut non est facta commemoratio patriæ potestatis, & tunc dic, vt l. finali supra de vsufruct.per Cyn. & hoc, nisi probetur ex præcedentibus meritis contemplatione affectus, ut ff. de vulga.substitutio.leg.sed si plures, §. in arrogato. Item hoc verum in his, quæ patri acquiri possunt, secus si sint annexa personæ, vt ff.de mino. l. tertia, §.si quidem. Secundo no.lite pendente nil nouari. Tertio no. quòd † non videtur per actum necessarium liti renunciari; secus per pactum voluntarium, vt ff.de mino.l.si filius.† Quarto no. *c* ꝙ licet instrumentum

ADDITIONES.

a Cum aliquis. Ad hanc legem vide Bar.in l.1.p.q sup.qui admit.

b And.Barb.In secunda parte legis. Vide no.limitationem Bald.in l.si quis filio, §.hi autem omnes, ff.de inu.test.& quod ibi not.

c And.Bar. Quarto no. Vide Ang in auth.si quis in aliquo.C.de eden.& in l.si dominio, C.de dona.& in l.1.§.si quis in duobus, ff.de secun.tabu.ubi dicit, quod si dicatur in instrumento, talis procurator, non propter hoc procurator præsumatur, Vide Bald.in l.2.C.si ex fal.instrumen.

a tum adicat, actum in ponte nouo Perusini districtus, non tamẽ probatur per hoc, quod sit Perusini districtus, quia res inter alios acta, vel acta, alijs non prçiudicat, sed inter ipsos contrahentes præiudicat. vnde ratione talium verborum promissor Perusij sortitur forum, nec potest declinare, licet neget se esse de eius districtu, vt j. de contrahen. & commit. stipul. leg. optimam. Item b quod dicit glo. b est uerum, nisi instrumenta antiqua hoc attestentur; nam probant communem opinionem hominum, quç præsumitur esse uera, vt ff. de flumin. l. j. ff. de fundo instruc. l. cum de lanionis. §. asinã. ff. de infam. le. Athletas, in prin. ff. de suppell. leg. l. Labeo, ff. de cond. & demonstr. l. in testamento. & l. j. Considera, quod aut tabellio aliquid scribit in testamento circa circunstantias, & dic, ut modo dixi: aut circa qualitates personarum, & tunc aut in actu obligatiuo disponenus, & dic ut in d. le. optimam. aut in non obligatiuo ipsius; & tunc loquitur sup. de testa. in l. l. ea his uerbis. aut circa ipsum factũ; & tunc aut est q̃stio uoluntatis, aut est quæstio alterius veritatis. Si quidem est q̃stio uoluntatis. aut fit commemoratio volũtatis, & statur instrumento, vt s. de probat. l. cum præcibus. aut sunt verba enunciatiua; & tunc dic, vt per Dyn. in d. l. ea his. & de testa. l. uerba. Si vero est quæstio ueritatis tunc refert: aut talis ueritas poterat in esse produci simul cum voluntate, quia voluntas erat causa ueritatis; & tunc supposita voluntate, probata est veritas, vt ff. de donat. l. ea hac scriptura; aut talis ueritas non poterat in esse produci sola voluntate: & tunc aut sunt verba prolata per modum cõfessionis, aut per modum nudç enunciationis. Primo casu, aut confessiu habet annexam dispositionem eiusdẽ generis, & natura eius est assertio, & confessio; aut diuersi generis, & naturæ, aut neutrius. Primo casu loquitur s. de non num. pec. le. generaliter. † Declara hoc, nam si confiteor me debere decem ex quodam contractu, quæ per chyrographum, vel stipulationem, vel per constitutam pecuniam promitto; certe cum tali contractui i. stipulationis, vel constituæ pecunię quælibet cauta congruat, statur scripturę, vt d. l. generaliter. Secundo casu loquitur leg. in contractibus, eod. tit. Declaro; nam si confessio mutui probaret ipsam naturalitatem, ista confessio non congrueret chyrographo. i. contractui literarum, in quo requiritur fictio, & nõ uerus numerationis actus; unde etiam post biennium non probat negam numerationem. cursus ergo biẽnij uestit cõtractum literarum, non prima ueste; sed secunda. i. confirmatoria. nam prima tunica istius cõtus sunt literæ, vt Instit. de liter. obliga. & iste contractus est æquipollens naturali, sed non per omnia, vt not. in l. assiduis. glo. in dote confessata. j. qui por. in pigno. hab. quæ glos. est vera, quia priuilegium tacitæ hypothecæ datur actioni ex stipulatu, sed dos confessata non petitur actione ex stipulatu, sed per condictionem ex lege, cui actioni hoc priuilegiũ non reperitur indultum. Ex prædictis apparet ratio leg. Aurelio, §. fin. de li. leg. nam ibi causa erat de genere contractuum, & dispositio erat de 6 genere legati. † vnde illa causa nõ potest supponi pro uera, quæ haberet suum causatum perimere, vt leg. si creditori, ff. de leg. 1. tamen de æquitate canonica ille §. nõ habet ueritatem, ut j. quç stio. 8. cap. quoties cordis oculus. & argum. extra de success. ab intest. capit. cum dilectus. Tertio casu, quando confessio nullam habet anneaam dispositionem expressam, vel tacitam; & tunc refert, quia aut est veri commemoratiua, & non disponit, sed refert retro dispositum, vt ff. de pos. l. Publica, §. fin. cõtractus enim dispositi non ibi contrahitur, quia non potest contrahi nisi vno modo, scilicet re. Aut falsi enunciatiua: & tũc aut per errorem, & nihil operatur, vt ff. de const. pecun. l. fin. Aut ea certa scientia; & tunc qui fatetur formiter, conuenitur utili ex ea causa, argu. ff. de iureiuran. leg. si duo patroni, §. antepenul. Si informiter, tunc potest conueniri cõdictione ex l. si quis argentum. quia videtur donare, argum. ff. de verbor. oblig. l. si diuortio. Vel dic, vt 7 dicam, & melius, inf. de confess. l. i. Aut † dubitatur & in dubio p̃ 8 sumitur confessio vera, vt l. fin. ff. de institu. Fallit † in mutuo, & dote, vbi non præsumitur ueritas precessisse, sed species ueri, nisi post sua tempora, ff. si cert. petat. l. si pecuniam. & supra de non numer. pecu. l. si ex cautione. Item fallit ff. de probat. l. qui testamẽtum, ff. de legat. 3. l. cum quis decedens, §. codicillis, supra de donat. ante nuptias. auth. sed iam necesse. & l. per diuersas. supra man. & in singulis istis casibus propriam rationem specialitatis inueniens. Si autem verba enunciatiua sunt aliter cõmemoratiua, quam per modum confessionis, tunc aut negant contra ueritatem, & non statur ei. supra de testam. le. uerba. nisi talis ueritas possit annihilari ex uoluntate loquentis, vt ibi no. secundum Ioan. aut sunt enunciatiua alterius euentus; & dic, vt in le. peto. in princip. ff. de lega. 2. & ff. de vsufruc. lega. l. generaliter. in princ. & adde quod not. ff. de rei uẽdic. l. emptor, §. fin. & ff. de legat. 2. l. Titia, §. Lucius. cum simil. Tamẽ quod dixi est bene bonum, tamen est male situatum, cum intellectus cõsiderabat verba prolata in circũstantijs, & lapsus est ad uerba prolata in substantijs, concurrit intellectus. Vltimo nota, quod lis pendens, quç suspendit principaliter disponendum, suspendit acc essorium disponendum, vt est in lege nostra notanda & menti tenenda.

9 Et nota, quod nemo tenetur alteri obedire, nisi probetur causa, quare teneatur alteri obedire. Et hæc lex optime facit ad materiam notatam, extra de iudic. cap. cçterum. per Innocent.

10 † Et nota, quod ordinata lite libertatis, dominus non potest propria auctoritate compescere eum, cum quo litigat, quia pro libero interim habetur; post uictoriam autem cum subditus erit traditus in manu domini, poterit dominus punire rabellionem serui sui. argum. ff. ad Syllan. l. & si certus. §. si appetitus. facit ad not. de excusatio. tutor. l. diximus. & ff. de noxalib. l. si ad libertatem. & adde quod not. in capit. si Papa, de priuileg. libro 6. & in cap. 1. de probat. in clemen.

ADDITIONES.

a Instrumentum. Idem si in instrumento dicatur, Titius de Papia, probat ipsum esse de Papia; & ibi poterit conueniri, vt not. Bald. in l. 1. in ver. pone & uersic. seq. inf. si a non compe. iudi. & quia dr hic de instis antiquis, adde tex. in capitu. cum cãm ext. de probat. & c. cum olim, iuncta gloss. 1. ext. de censi. sequitur hic Alber. de Ros. Pau. de Cast. & Flo. in l. in finalibus, ff. fin. regund. & Ia. But. in d. l. optimam hic alle. pro hoc facit, quia in antiquis verba enunciatiua plene probant, ut not. Ant. de But. in c. cum dilectus. extra de success. ab intest. & cle. 1. de probat. & in cle. si summus pontifex, de sent. excom. facit & quod no. Bal. in l. emancipatione. su. de fide instru. & glos. & Docto. in cap. si Papa, in ver. probata de priuil. in vj. & cum hic transit Saly. uide Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua, uer. 17. cũ sequẽ. & Doctor. in dicto c. cũ cãm. & ad dicta per Bal. hic, uide Bal. in l. scimus in uersi. secundo præmitto. ibi, Instit. de hære. qualit. & differ. & c. 2. infr. eod. ille tex. tamẽ aliter dicit.

b And. Bab. Item quod dicit gl. Vide Bal. in simili in l. emancipatione C. de fide instru. ubi dicit, quod si sña est multũ antiqua, præsumitur pro ea, licet sint deperdita acta. & aduerte quod ista quæstio nũc pẽdet in facto de istis confinibus. & si reperiantur multa instrumẽta antiqua, Bald. hic tenet, quod probet; sed in q̃stione ista cõcurrit, quod est pbata fama a tempore, cuius non est memoria in contrarium, quod non sunt contraria ut dicũt instrumẽ. & uide Iacob. Butrig. in l. optimã, C. de cõtrah. stipulatio. ubi dicit quod si essent multa instrumenta, facerent fidẽ. & illud dictum sequitur Dom. Flo. in l. in finalibus, ff. finiũ regun. Cogita, si potest limitari, nisi esset probata fama cõtraria uide Bal. in d. l. optimam. ubi illud dicit põdera si dici potest, quod dictum Baldi procedit in finibus publicis nam procedit, in priuatis, fauore publicæ utilitatis, vel dictum Baldi procedit, quando uolens probare confines esset in possessione confinium, & uellet particulariter probare dominium, tũc potest illud probare per instrumenta antiqua. posset etiam procedere dictum Baldi, quando esset res difficilis ad probandum, quo casu staretur instrumentis. Iac. Butr. hic Cyn. Barto. & Ang. simpliciter transeunt cum gl. Alber. de Rosa dicit illud, quod Bald. hic Pau. de Cast. transit cum Bal. hic. & nunc consulo. facit quod no. Dom. Ant. in cap. fin. de success. ab intest. & in cap. inter dilectos, de fide instrum. & in clem. 1. de proba. & quod not. in cap. cum causam, de probat. Do. Pet. in clem. si summus, de sẽt. excõm. & Moder. in ca. si Papa, de priuil. in vj. & in l. ex hac scriptura, ff. de don. uide glo. de probatione finiũ antiquorũ in c. si Papa, prælleg. & in cap. cum olim, de censi. & quod no. in cap. cum causam, de probat. & Ang. in l. sciẽdum, de uerb. oblig. ubi singulariter loquitur uide ibi Imo. & Ludo. Rom. & Bal. in l. conuenticulã, C. de epis. & cler. ubi tãgit qualiter probentur fines antiq. quod si sint plures sñiæ, uide q̃ dixi in cõsi. apud Rauennam.

L E X XXII.

1 *Hæres adeundo hæreditatem dicitur quasi contrahere cum creditoribus hæreditarijs.*
2 *Obligationis conditio non mutatur ex persona hæredes.*
3 *Hæres tenetur legatarijs, quatenus vires hæreditatis patiuntur & non vltra; & ratio, quia vltra uires hæreditatis testator non potuit, nec voluit testari.*
4 *Lex Falcidia resecauit legata ad hoc, vt hæreditas non fieret caduca, et hæres propter commodum quartæ partis adires hæreditatem.*
5 *Aes alienum quando improuisum emergit, quod hæres præcogitare non potuit subuenitur hæredi.*
6 *Milites in armis, & non in legibus, debent esse periti.*
7 *Homines formidolosi dicuntur, qui timẽt ea, quæ nõ sunt suspicione digna.*
8 *Milites circa confectionem inuentarij, an habeant aliquam prærogatiuã.*
9 *Mulier circa confectionem inuentarij excusatur ex ignorantia.*
10 *Fiscus circa bona vacantia non tenetur facere inuentarium.*
11 *Ecclesia non tenetur facere inuentarium.*
12 *Inuentarium de iure canonico, an sit necessarium.*
13 *Inuentarium an sufficiat fieri coram iudice bona fide citatis citandis.*

1 Scimus. Ista est prima pars, in qua ponit proœmium usque ibi, Cum igitur. † Et ad euidentiam pręmitte, quod hæres adeundo hæreditatem dr̃ quasi contrahere cum creditoribus hæreditarijs, vel legatarijs, vt l. apud Iulianum. §. fi. ff. ex quib. cau. in poss. ea cum ibi not. in gl. & l. quoties, in fin. ff. de separa. bo. ea quo quasi cõtractu tenetur creditoribus hæreditarijs, eodem modo, quo tenebatur defunctus, cuius personam gerit in 2 solidum: nam † ea persona hæredes conditio obl̃onis non mutatur, nec actio solidi persecutoria minuitur, quia cum in ius alterius succedat, eodem iure uti debet, ff. de reg. iur. l. hæredẽ. Instit. de oblig. ex quasi cõtractu, §. hæres ff. de verb. oblig. l. 2. §. ex his. & quod no. s. de neg. gest. l. siue per Cyn. unde nec in re, nec in quantitate, nec qualitate uariatur actio in persona hęredis; cum enim transmittitur, necesse est per omnia eandem actionem et numero esse; alias si quis innouatur ex persona hæredis non esset mera, sed altera transmissio. † Legatarijs autem tenetur ex 3 quasi consensu naturaliter, quatenus vires hæreditatis patiũtur nam adeundo hæreditatem consensit in testatoris uoluntate & si non esset prodiga, lex Falcidia nil detraheret implicite enim consensit se soluturum, ultra uires autem hæreditatis non tene-

tur legatarijs, quia naturali ratione testator nec voluit, nec potuit de alieno, & supra uires testari, vt s̄.de testam. milit.l.in testamento militis, §.sane.& ff.ad leg. Falc.l.in quantitate. & Inst. de lege Falcidia, in princ.vers.rei suę. & ff.de verb.sign.l.verbis legis & ideo solū, quod habet, quis legare præsumitur, vt inf.de leg.l.vxor patrui.& totum id iure naturali retento debetur efficaciter, nisi superuenisset lex Falcidia, † quę legata resęcauit ad hoc ut hæres pp commodum quartę partis hæreditatē adiret, & hæreditas diutius nō iaceret, vel non fieret caduca hæreditas vt dixit tex.prællegatus. Instit.de lega.Falcid.in cuius legis fraudem testatorem olim aliquid facere erat impossibile, vt ff.ad legem Falcid.l.Seius,& Augerius.nam qui non potest grauari directe, non potest grauari per obliquum, vt ff.de oper.lib.l.si ita stipulatus.hæres ergo, adeundo non obligat se, nisi secundum legis mensuram, vt ff.ad leg. Falcid.l. lineam margaritarum.nisi ex proprio consensu uellet teneri ad solidum, ut not.s̄.de testamē.l.nō dubium.& J.ad leg.Falcid.aut.sed cū testator.& ff de legat. 2.l. Lucius. §, testator. † Secundo præmino ad euidentiam, q licet hęres de rigore iuris teneatur creditoribus insolidum, tamē quando emergit improuisum ęs alienum, quod hęres præcogitare non potuit, subueniebatur hæredi ex constitutione Iustiniani, vt non teneatur supra vires hæreditarias, vt Instit.de hęred. qualit. & differ. §.sciendum. Sed postea Iustinianus oībus hæredibus subuenit facto legitime inuētario: & hoc inducit hæc lex, secundum Oldr. † Not.in isto procemio, quod milites debent esse periti in armis, & non in legibus. facit inf.de his, qui in testam.delecrib.l. quod adhibitus. & l.j.s̄.de iu.& facti igno. Oppo.ꝯ.hoc, & solue, vt in gl. † Secundo no. quod homines formidolosi dr̄ illi, qui timent ea, quæ non sunt digna suspitione: ergo a ꝯrio sensu, vbi est iusta suspicio, ibi est iustus timor, vt l.nouissime.ff.qđ fal.tu.anthē.& facit l.j. ff.si cui plus, q̄ per legem Falcidiam. & ff.ad Trebell.l.quia poterat. † Modo in isto principio, q refert ius singulare respectu personæ militū reuoco in dubium, an hodie milites habeant aliquam prerogatiuam circa inuentarij confectionem; & vr̄ casus q non, J.ead.l. §.vlt. ibi, unus appareat, & in milites, & in alios omnes. In contrarium loquitur ibi tex. statim, qui conseruāt militibus priuilegium constitutionis Gordianę. Solut. ibi glo. tenet, q hodie sint exequati milites, & Pagani, per Auth.de hæred. & Falcid.§.fi.Secundo quæro, quid in minore? Respond.idem.nam restituitur in integrum, ad inuentarium conficiendum, ut in Aut.de hęre. & Falc.§.pupillus.& no.ff.de mino.l.an alijs.in gl.qualiter, &c.

Tertio quæro a quid † in muliere, b & rustico, qui non fecerunt inuentarium ea ignorantia iuris; vel fecerunt, sed minus solemniter? & vr̄ excusari, quia non præsumitur dolus pp eorum simplicitatem, ut l.ubi, in prin.ff.de eden.pręsertim, si nō potuerūt consulere peritiores; vel errauerunt, secuti consilium erroneū Consultoris, & non ex propria culpa, ff.de bono.poss.l. in bonorum & istud esset satis iniquum; tamen cum non sit lege cautum, stādum est rigori c vnde nō subuenitur ipsis, sicut nec militibus.ad hoc s̄.de iu.& facti ignor.l.fi.& quod not.eod.titu.l.j. † Quarto quæro, d quid in fisco, e qui occupat bona vacantia? Respon. q non tenetur facere inuentarium, nec tenetur vltra res bonorum, vt ff.de iure fis.l.j.§. an bona.idē si succedit ex delicto, quia nō est proprie hęres, sed uindictæ causa succedit, ut ff. de in integ.restit.l.non solum.§.fi.& ff.de nouat.l.quoties.in fin. & l.nouatio. † Quinto f quæro, quid in ecclesia, pauperibus, & hospitalibus? Respon.idem, quod in fisco: unde si hæreditas est damnosa, possunt eam dimittere, absque alia restitutione in integrum, ut s̄.de sacrosan.eccles.authen.sicut alienatio.quod est not.dignum.† Sexto g quæro, nunquid de iure canonico sit necessarium inuentarium? Respon.aut loquimur in foro pęnitentiali, aut in foro iudiciali. Primo casu non attenditur inuentarium, nec fictio Iustiniani, qui fingit hæredem subtraxisse, ut in Auth.de hæred.& Falcid.§.sancimus. Et ideo licet hæres non fecerit inuentarium, nō tamē tenetur ultra uires bonorum, vt in c.quanquam, de usur.lib.6.& de sepult.c.parochiano. Secundo casu.s.in foro iudiciario, aut loquimur in obligationibus, h quę de iure ciuili non descendunt ad hæredes, nisi quatenus ad eos occasione maleficij peruenisse probatur.& idem in obligationibus ex delicto, & de re familiari: nam ad uindictam etiam de iure canonico non transeunt in hæredem, quia uindicta morte finitur, vt no.ff.de collat.bonor.l.cum emancipati.§.j. facit quod no.12.q.5.c.fraternitatis.nam hoc esset ꝯ naturalem rationem; vt ff.de pœn.l.crimen.& l.si pœna. Et id, quod est cōtra naturalem rationem, est contra ius canonicum, aut loquimur in obligationibus descendentibus in hæredes, ut ex contractibus: & tunc etiam in foro ecclesiastico seruabo hæc iura, quæ in inuentario loquuntur, cum ius canonicum non contradicat. Apud Theologos tamen, quia forum pęnitentiale consideratur, non attenditur ius ciuile, sed iudicant, prout Deus iudicaturus esset, sola ueritate inspecta. Et ubi nos accipimus hęreditatē pro oneribus etiam vires superantibus, & propterea dicimus hæredes ultra vires teneri, nisi iuuentur beneficio inuentarij, cum hęreditas plerumque sit damnosa, vt ff.mand.l.si hęreditatem. ipsi vero accipiunt hæreditatem pro viribus hęreditatis, & pro ipso effectu acquisitionis, vt not.Bart.ff.eod. in rub. † Vltimo quęritur, i nunquid de generali consuetudine oporteret seruari tot solemnitates, an vero sufficiat inuentarium fieri coram iudice, bona fide citatis citandis in præsentia testium fide dignorum, & intra tempus debitum, licet sint omissæ alię solemnitates, siue subtilitates. Et magister Rolandinus in summa sua artis notariæ, sub rubrica illa, Inuentarium ab hęrede cōfectum q plurimum de consuetudine dictæ subtilitates non seruantur: & tamen inuentarium suis viribus pręponitur.

ADDITIONES.

a And.Barb. Tertio quæro. An rusticus teneatur facere inuentarium, tetigit late in rub.ff.de acq.hær.

b Muliere. Vide Bart.in cons.incip.maritus facit heredem vxorem.

c Rigori. Vide Bal. in l.iuris, in fi.supra qui admitt.& glos.in l.iuris igno. uaritia, la secunda, ff.de iur.& facti ign. videtur tamen, q si non potuerunt consulere peritiores, restituuntur, vt per Sal. in l.1.sup. de iur.& facti ignor. & quod ibi Bart. licet Bal.hic aliter innuat.

d And.Barb. Quarto quæro. An fiscus, vel ecclesia teneatur conficere inuentarium, de Bart.ubi suam opin.notanter posuit in l.1.supra de sacrosl.ecc.& Salyc.hic, Bal. in l.cum a matre, C.de rer vend.& dras in c.1.de testi.& c.1. de solut.& in rub. ff. de acq.hær.

e Quid in fisco. Vide Cyn.in l.3.in fi.infr.ad leg.Iul.de vi publ.

f Quinto. Vide per Bar.infr.ea.l.fi.& Bal.in l.iubemus, inf.ad Treb. vbi not.dicit, q pater, qui ex persona filij instituti capit commodum hæreditatis, & similiter arrogati, & monasterium ex persona monachi instituti, non tenentur facere inuentarium multos modos, vide per Lud.Rom.in rub.de acq.hær.

g Sexto. Vide Bar in l.gerit.cum suis concord.in prin.ff de acq.hær.& Bal.in rub.eo. ti.& quod ibi dras.& Ang inf.ea l.§. si vero.postquam.

h Obligationibus. In delictis autem quando hæres non tenetur, nisi inquantum ad eum peruenit, non requiritur beneficium inuentarij, uide Bal.in l.2.infra ad leg.Iuliam repet.& quæ dixi in disputatione mea, incip. Iulius Agrippa, in 6. oppo.primæ partis.

i Vltimo quæritur. Pau.de Cast.hic in lect. Paduana reputat hoc not.dignum.& vide Spec.in tit.de instrum.edit.§.1.nautem.& Ang.in l.1.§.hęc verba, ff.si cui plus, quam per leg Falcid.

1 *Inuentarium non est necessarium ad adeundam hæreditatem locupletem.*
2 *Hæres intra tres menses tenetur adire hæreditatem, vel repudiare.*
3 *Inuentarium qualiter formari debeat.*
4 *Inuentarium debet inchoari intra triginta dies.*
5 *Inuentarium si ante tres menses est consumatum, an sufficiat, quamuis intra triginta dies non fuerit inchoatum.*
6 *Inuentarium quando conficitur, sunt citandi creditores hæreditarij.*
7 *Citatio creditorum, & absentium, est necessaria in inuentario hæredis.*
8 *Res mobiles, immobiles, & iura, debent apponi in inuentario.*
9 *Inuentarij beneficium non perditur, licet res, quæ post confectionem venerunt, non fuerint additæ.*
10 *Inuentarium dēt facere mentionē de reb alienis, quæ tenebātur a testatore.*
11 *Inuentarij pars non debet fieri ab vno Tabellione, & alia per alium.*
12 *Citatio procuratorum absentium, an sufficiat in confectione inuentarij.*
13 *Citatio vna sufficit in inuentario.*
14 *Fideicommissarius uniuersalis non tenetur facere inuentarium.*
15 *Inuentarium pupilli prodest substituto pupillari.*
16 *Tabellio, & testes, debent cognoscere contrahentes.*
17 *Vicini præsumuntur cognoscere res vicini.*
18 *Inuentarium testatoris, non prodest hæredi.*
19 *Inuentarium hæredis differt ab inuentario testatoris.*
20 *Tabellio in inuentario, de quibus debet facere mentionem.*
21 *Hęres ubi fecit inuentarium per procuratorem, non poterit subscribere per eundem.*
22 *Subscriptio debet esse in ultima parte inuentarij.*
23 *Inuentarium si scribatur in pluribus chartis, qualiter sit procedendum.*

§. Cum igitur.

Post prædictū proęmium sequitur statutum. & h.d.vsq; ad § & si pręfatam. Is, cui hæreditas est delata, si certus est de viribus hæreditarijs, libere potest adire, vel repudiare, nec indiget inuentario: dubius vero adire volens, ut sit certus, ne dāna patiatur, debet inuentarium ꝯficere ea forma, q̄ traditur hac lege. h. d. † Nota quod hr̄ditatem locupletem secure quis pōt adire, nec indiget inuentario. Sed pone, quod notorium est, q hr̄ditas est locupletissima: tn̄ hæres adiuit cum bn̄ficio inuentarij, & creditoribus suis prosequentibus, & legatarijs, opponit exceptionē dilatoriā sm̄ formā. §.donec. J.e.l.quæritur, nunquid possit? & vr̄ qđ non: quia oīs exceptio nnīt̄ æquitate, vt l.qui æquitate, ff.de exce.doli.sed huic non est ęquū executionem dari cum alterius iactura, ergo per doli replicationem doli exceptio eliditur. Et p hoc facit tex.nā ex quo certissima spe lucri agnouit hr̄ditatem, nō indiget inuentario.subaudi, ut sibi prosit.similis modus loquendi est s̄.de insti.& subst.l.2. Et hoc tenet Rich.Mal.vt refert Cy.q nō credo verū, quia ēt locuplete existēte hr̄ditate, expedit hēre beneficia inuētarij, q̄ multa sunt, et inf.ea.l.§. & si prefatā. & §. in computatione, & ideo ēt si locupletissima sit hæreditas: pōt heres beneficia inuētarij prætēdere, ar.ad hoc, ff.ad Treb,l. quia poterat.vers.nec interest † Secundo no.in ver.similique modo. qđ si hæres se ab hr̄ditate abstētu rom, vel non aditurū dicit, dēt intra tres mēses repudiare, vel abstinere, & si hoc facit, non indiget

get inuentario. Sed hic quæro, quid si intra istos tres menses nõ repudiat? Resp. videtur exclusus a iure repudiandi, quia iste terminus trium mẽsium statuitur fauore creditorum, quorum interest hæreditatem adiri, & hęredem obligatum habere, vt no. ff. eod. leg. quandiu. Præterea quando terminus statuitur alicui ad aliquid non faciendum, per lapsum termini excluditur a facultate non faciendi, seu abstinendi, & econtra, qñ assignatur ad aliud faciendum, excludit potẽtiam faciendi post terminũ, ff. de leg. 1. leg. statuliberum, §. stichum. Sed hic statuitur terminus ad abstinendũ, vel repudiandũ, ergo post terminum cessat potestas abstinendi, vel repudiandi. Præterea si lapsus huius termini induceret repudiationem, & nõ aditionẽ: ergo interim nõ requireretur, ꝙ renunciaret expresse. Præterea ille, qui dicit se non aditurum, iuris interpretatione vr̃ petere tempus trium mensiũ ad deliberandum. ergo elapso dicto termino, infixa est sibi hr̃ditas, vt j. ea. l. §. si qs temerario. nec gaudere poterit beneficio inuentarij, etiam si confecerit, vt hic, & ibi. Non obst. text. ibi dum dicit, & sit alienus, &c. quia intelligitur cum expresse renunciauerit; alias si non renunciat, ipso iure est immixtus hereditariis oneribus pręcise. vñ ista verba, & sit alienus, &c. copulatiue ueniunt ad uerbum, renunciet. ait enim text. et renunciet, & sit alienus. Alii dicunt, & in ista opi. est Bar. ꝙ hęc verba, uolo repudiare, vel hæreditatem dico mihi non expedire, cum cursu triũ

a mensium inducunt repudiationem, *a* ut no. Bart. ff. de iu. delib. l. suus. & hoc sentit gl. hic posita, quæ dicit, ꝙ nisi assignaretur hoc spatium perpetuum, posset adire; ergo per istud spatium excluderetur a iure adeundi, secundum Bar. idem sentit Iaco. But. dicens, ꝙ bona haberentur pro vacantibus respectu creditorum, & dabitur curator bonis; tamen ipse loquitur in tempore statuto a iudice, quod statuitur alternatiue. s. ad acceptandũ, vel repudiandum. sed (ut dixi) tex. iste non vrget ad hoc dicendum si bene ponderetur; nec etiam gl. quia concedo, ꝙ post tres menses non potest adire; quia exclusa potentia sumus in actu. quod enim factum est, amodo nõ est in potentia, vt l. in bello, §. factæ, ff. de cap. & postli. re. Vel distingue, aut ista uerba sunt prolata respectu creditorum, & inducatur tacita aditio, aut respectu substituti vulgaris, & inducatur tacita repudiatio; quia debemus semp interpretari contra eum, qui est in mora, vt not. in d. l. quandiu, & arg. ff. de uter. act. l. de ætate, §. qui tacuit, dum tamen aliquid sit, quod de iure possit cadere in moroso. Cæterum si ei non esset delata hęreditas, vel repudiasset ante lapsum termini, nec aditionem, nec repudiationem induceret, vt ff. de inte. act. l. filius qui. & ad hoc facit, quod no. per Cyn. j. ea. l. §. sed quia quidam. Deinde opp. ad istum ver. & primo de l. tcimus. §. fi. s̃. de inoffic. testa. Secundo de l. cũ antiquioribus, s̃. eo. Tertio de l. licet, s̃. eo. Quarto, extra gl. opp. de l. sed & si in alio. ver. ꝙ si suspectã, ff. ad Treb. ubi dicendo hęreditatem sibi non expedire uidetur repudiare quantum in se est, vt l. omnes, eod. ti. Sed respondeo, ꝙ ibi hæc verba fuerunt prolata ab hærede scripto post tempus sibi datum ad deliberandũ. Et tunc ista verba, quia nõ sunt uerba deliberantis modo, sed eius, qui iam deliberauerat, statim inducũt repudiationem. Sed hic ista verba enunciatiua fuerunt prolata ante aliquem terminum datum ad deliberandum secundum

b Bar. quanquam illæ leges, *b* non dicant aperte de repudiatione, sed de ꝯpulsione; nam tanquam suspectam hæreditatem dicẽs compellitur adire, & restituere fideicommissario uniuersali. Ec

c adde quod dixi sup. vnde liberi. leg. qui se patris † Tertio nota. in §. si autem dubium; de modo, & forma conficiendi inuentarium. Et prima solennitas est circa tempus; quia debet inchoari intra triginta dies a die scientiæ hęreditatis delatę. supple, & hæreditatis aditæ, nam istud inuentarium conficitur ab hærede, vt hærede; ergo non inspicitur tempus ante agnitam hæreditatem & hoc aperte apparet per §. donec, j. ead. l. nam si ante agnitam hæreditatem cederet dies inuentarii, prouisio dilationis, ne hęres intra dilationem inuentarii, conueniatur, esset frustra; quia ipso iure conueniri non potest, nisi probetur hęreditatem agnouisse, vt no. ff. sol. mat. l. si cum dotem, §. trãsgrediamur, & in le. proinde, ff. si cer. peta. & in l. j. s̃. si vt se ab hæredi. abstin. Præterea expressum est j. ea. l. §. si uero postquam. Sed Richar. Malum. dicit, ꝙ si aliqua malignitas reperitur in hærede, currit a die scientiæ, alias si nulla malignitas reperiret̃ in ipso, tũc a die agnitionis quod nihil est dictum, quia si malignitas aliquid operatur, debuisset dicere, a die malignitatis. Præterea malignitas per hanc

4 legem alia pœna purgat̃. teneas ergo glos. † Et not. ꝙ infra hos triginta dies inuentarium dẽt capere exordium. Quęro ergo, nũ

c quid pro isto exordio sufficiat signum *c* Crucis? & quidam dixit, ꝙ sic. tu dic cõtra, quia inuẽtarium dicitur ab inueniẽdo, & res per signum Crucis nõ inuenitur; igitur sine illa re nullũ erit exordium. Et hoc est, quod dicit litera, exordium capiat inuẽtariũ sic inf. de bo. præscrip. l. si quis intra. & s̃. de Epi. & cle. leg. nulli. Secunda solemnitas est, quod intra alios triginta dies inuentarium compleat̃ hærede præsẽte, ubi est maior pars hæreditatis.

5 † Sed quid *d* si intra triginta dies non est inchoatum, sed añ tres

d mẽses est cõsummatum, nũquid sufficit, & vr̃ ꝙ nõ; quia si iusti ceret, lex nõ distinxisset tẽpus principij a tpe perfectionis, sicut nõ distinguit, qñ res hr̃ditarię oẽs, vel maxima pars posita est in locis extra domiciliũ hr̃dis; ubi absque distinctione tpis inchoãdi, atq; perficiẽdi pręfigitur annua, vt in uer. si autem a locis. lex enim mouet hæredem, ut aliquid faciat in prima dilatione ergo si nihil facit, non dẽt habere secundam, nisi esset impeditus in prima, & de impedimento constaret, vt ff. de seri. leg. oratione. In contrarium uidetur, quia quãdo alicui assignantur plures dilationes successiue ad idem, vltima tãtum dilatio est peremptoria; uidetur sibi data electio, quãdo compareat, sicut in alternatiua, ar. ff. de iur. do. l. plerunq; in fi. nam quod minimum est, sequimur; & dicitur minimum id, qđ magis placet ei, qui tenetur aliquid facere, vt ff. de sol. l. qui res, §. mihi Romę. Item incoha-

e tio *e* inuẽtarij põt fieri p minimã rem ut in Aut. de hęr. & Fal. §. sancimus. in gl. j. substantiã, sed minima res est de leuissima solẽnitate, vt. ff. de cõdi. & demon. l. quamuis. & ff. de ędil. edic. l. cui dens abest. ergo tãquam omissio leuis solẽnitatis nõ nocet, vt ff. de uen. inspi. l. j. in fi. sicut nõ nocet omisisse signum crucis, quia est modici præiudicij, vt not. Bar. in l. 2. §. prius ff. de vul. subsli. & communiter ita Do. tenẽt. & credo uerum, quia cũ non intersit creditorũ vel legatariorum; ergo datur hæredi reparatio, arg. j. de temp. app. l. 2. & põt mora purgari, cum neminem læserit, ar.

f j. de fideic. l. sancimus. Prima ergo dilatio *f* mensis est admonitoria, nõ perẽptoria, & ideo tex. j. ea. l. §. donec. æquiparat tp̃s triũ mẽsium, & tp̃s anni; & sic vtrobiq; sufficit intra dictum tp̃s inuentarium compleri, quocunque tpe fuerit inchoatũ: quia neglectum in primo termino, potest reparari in secundo, ar. ff. de

g succ. edi. l. j. §. sed uidendũ. Et scias, *g* ꝙ Nico. de Mata. super isto §. quęsiuit, nũquid hoc tp̃s inuentarii possit abbreuiari per iudicem causa cognita. & dicit, ꝙ nõ, quia licet dilationes a lege datæ super his, quæ in iudicio aguntur, sint arbitrariæ, vt s̃. de dila. l. siue pars. secus tñ in his, quæ extra iudicium agũtur sm̃ Odoff. & Nic. de Mat. ego credo uerum, ꝙ non possit abbreuiare: quia est tex. in §. donec ubi imponitur silentium iudici; nec potest iudex reuocare factum legis ex sui capitis ęquitate, vt ff. quæ sent. sine app. rescin. in l. j. §. item cum cõtra sacras. iudex tñ necessa-

h rius est, nõ ꝙ sit necessarium decretum, *h* sed pro citatione absẽ

6 tiũ. † Quęro ergo, nunquid sit de necessitate, quod citẽtur creditores hæreditatis absẽtes, sicut legatarij? Et gl. dicit, ꝙ sic, j. ad le. Fal. auth. sed cum testator, ar. j. ea l. §. & si præfatam. ver. cũ satis &c. idem tenet Old. cum eorũ intersit confectionis inuẽtarii interesse; ne aliquid in eorum pręiudicium occultet̃, cum in eorũ pręiudicium fiat inuentarium, arg. s̃. de auth. tut. l. fi. & in Auth. vt respon. lar. §. hoc quoq; sancimus. & ff. de ad op. l. nã ita diuus & si hæres ignoret nomina creditorũ, fiet citatio generalis, sicut alias fit ff. ex qui. cau. in pos. ea. le. hoc aũt, §. si autem. Item dicit Bar. ꝙ si non citantur creditores, nõ ualet inuẽtarium. sed Nic. de Mat. dicit, ꝙ de citatione creditorum nõ reperitur iure cautum. & ideo esto, ꝙ creditores nõ sint citati, vel ꝙ loco creditorum absentium (cũ forte præsentes sint legatarii) nõ sint tres testes adhibiti; nõ propterea uitiatur ĩuẽtarium. Ego credo, quod quantum ad nõ citatos uitietur; sed quãtum ad citatos ualeat, vt ff. de re iudi. l. de vno quoq; nam sicut actus iurisdictionis contentiosę nocet citatis, & nõ obest nõ citatis, vt s̃. de fide instru. l. 1. ita in actu uoluntariæ iurisdictionis, quam distinctionẽ tenet

i hic Nic. de Mat. in legatariis. Sed ego dico *i* idẽ in utriusque, ar. ff. de app. l. si qui separatim, §. quoties. in inuentario tutoris dicimus, ꝙ nõ est necessaria citatio absentium, nisi qñ ex inuentario quis vellet eos conuincere. Et est ratio; quia eis non pręiudicat in aliquo, vt leg. chirographis, in princ. ff. de admin. tutor.

7 † Ea prædictis apparet, ꝙ in inuentario *k* hæredis tertia solemni-

K tas est necessaria, scilicet citatio absentium creditorũ, & legatariorum, ar. ꝓ quod no. ff. de bo. poss. l. 3. §. pe. & j. quo. bon. l. j. Ec ga in cõfectione inuẽtarij nõ possunt creditores facere, nec contradicere, quin hr̃s dicat verba, quæ vult, & faciat ea scribi, quia inuẽtarium est actus solius hæredis, vnde si potest fieri eis inuitis. ergo & ignorantibus, & irrequisitis, ut no. in simili ff. de acq. hęre. l.

ADDITIONES.

a An. Bar. videtur mihi, quod Bal. bene loquatur. & uide inf. proxim. licet Salic. hic teneat contra Barto. & Bald

b Quamquam illæ leges. Et ita semper dixi etiam antequam uidissem Bal. licet cõmuniter teneatur opi. Bal. ad quod uide Bal. in l. quia poterat, ff. ad Trebe. tamẽ sustinendo Bar. dic quod in d. l. sed & si alio, tex. præsupponit, quod amplius non deliberabat, ut patet in præcedentibus.

c Signum. Vide inf. prox. qu. & Pau. de Cast. hic in lect. Paduana.

d Sed quid. Vide per Bar. inf. ea. l. §. si uero.

e And. Barb. Item inchoatio. An omissio signi crucis uitiet inuentarium, vide Bal. in l. sup. de sum. Trin. & fi. cath. vel in prox.

f And. Barb. Prima ergo dilatio. An iudex causa cognita possit arctare ad conficiendum inuentarium uide Bar. & Doc. in l. a. ff. de re iudica.

g Et scias. Vide Bar. in l. a. de re iudi.

h Decretum. Vide Bar. in auth. sed cum testator, inf. ad leg. Falc.

i Sed dico. Vide Bar. in auth. si omnes, sup. si ut se ab here. absti.

K In inuentario. Quid in inuentario tutoris. vide gl. Bar. & Bal. in l. tutores sup. de admini. tuto.

hæt. l. si quis mihi bona, §. iussum. Sed ibi loquitur in actu penitus extraiudiciali, vt in cap. licet Episcopus, de præb. lib. 6. & vide quod not. ff. communi diuidun. in l. Sabinus, in ultima gloss.

8 † Quæro, requiritur in inuentario, quod apponant res mobiles, & immobiles, & iura. pone ergo, quod hæres aliqua omisit ponere *a* in inuentario, nunquid per hoc carebit toto beneficio inuentarij? & certe videtur, quod sic, ar. j. eo. l. si vero postquam. in fi. & not. in corpore de hære. & Fal. § si vero non fecerit. & hoc tenet Bart. ff. ad *b* leg. Fal. l. Paulus, sed Nic. *b* de Mat. dicit contrarium: non quia aliam pœnam patitur, si malitiose celauit. si autem nō celauit malitiose, non patitur pœnam, sed tenetur de illa re, ac si in inuentario esset apposita, vt j. ea. l. §. licentia. secundum Nicol. de Mata. Tu dic, quod aut omisit bona fide: & tunc inuentarium non uitiatur, quia videtur legitime factum, quod bona fide fit, vt ff. de cond. & demon. l. quamuis. aut dolose occultauit, & tunc nihil ualet inuentarium, quia propter maleficium perditur beneficium. Sic dicimus in filiofamilias, qui habet beneficium abstinendi: & tamen propter nimiam rem subtractam implicatur omnibus onerib. hæreditariis, perdito beneficio abstinendi, vt s. eod. l. si seruum. §. prætor ait. ibi, aliquid autem. Idē si ponit in inuentario aliquā rem, mentiens esse suam, cum sit hæreditaria, quia nihil interest si subtraxerit, an hæreditatem esse negauerit, vt ff. ad leg. Fal. l. hæreditatem, §. fin. Item pone, *c* quod hæres bona fide fecit inuentariū, sed post subscriptionem aliquā rem inuenit, quæro qualiter facere debeat. Respōdeo, quod in prima subscriptione debet protestari, quod si adhuc aliquid peruenerit ad eum de bonis hæreditatis, iterum addere intendit ipsi inuentario: & si postea aliquas res inuenerit, eas iterum addere debet, vt s. de cur. furio. l. fi. §. sa. li. satis enim erit, etiā si tempus transcursum esset complendi inuentarium, quia talis additio retrotrahitur ad tempus prædictæ protestationis, ar. ff. de hær. instit. l. asse. Esto enim, quod protestatio *d* non esset facta, adhuc tamen addendæ essent, ut per hoc ostendat hæres se malum animum non habere, scilicet celandi res ipsas. & sic non patiatur pœnam dupli, de qua j. ea. l. §. illo, nec puto, quod in tali additione sit necessaria tota solennitas inuentarij cum hæc sit pars primi, ar. ff. de testa. l. hæredes palam, §. sed

9 & tenotam, secundum Nic. de Mata. † Nunquid ergo si dicta additio non fit, perdetur beneficium inuentarij iam quæsitum? videtur quod non. quia semel transiuit in suum effectū ipso iure, ar. ff. de interrog. act. l. filius qui. & quod not. supra de iure dot. l. mulier.

10 † Sed nunquid in inuentario debeant poni res, *e* quas tenebat defunctus, quæ non erāt suæ? & videtur quod sic, vt ff. de peti. hær. l. non tantum. nam qualisqualis possessio est in hæreditate, ut l. gent. ff. eo. requiritur etiam, quod inuentarium fiat per manū pu-

11 blicam, saltem per vnum Tabellionem. † Sed nunquid *f* potest vna pars inuentarij scribi per unum Tabellionem, & alia pars per alium? & dic quod non, vt s. de ipot. l. i. nisi propter rerū absentiā vel diffusum patrimoniū, ar. s. in quib. cau. tu. l. propter. Econtra autem plures Notarij, quilibet insolidum possunt esse rogati, vt no. in Auth. en. de hæred. & Fal. §. si vero absunt. in glo. quæ incipit, interpositio est adeo, quod possunt se inuicē Tabelliones in testes subscribere, ar. ff. de tuto. & cura. da. ab his l. Romanus Apulus. Item requiritur subscriptio hæredis, tamē si nesciat scribere, debet uni Tabellioni hoc committere. Nunquid ergo de tali commissione crederetur illi Tabellioni? Respondeo sic, quia istud committere, non est aliud, quam rogare: quia per hoc nō confertur Tabellioni authoritas alicuius officij, & sic non testificatur in causa sua, ut in Auth. de Tabell. §. nos autem. & adde, quod no. extra de proba. c. quoniam contra falsam. in Nouella. & per Bar. ff. de testa. tut. l. ex sententia. Item in substitutione debent contineri negatiua verba: & sic de negatiua conficitur instrumentum & per tale instrumentum probatur, quia sumptiue

12 bona fides, vt d. §. si vero absunt, quod est nota. † Extra quæritur, nunquid sufficit citare procuratores absentium: & dic, vt

13 notatur in d. §. si vero absunt. in gl. sed qualiter. † Item an suffi- *g* ciat una citatio? *g* & videtur quod sic, cum nō fiat proprie ad lites, sed ad interessendum certo actui quasi extraiudiciali, ar. not. in

14 ca. 1. de hæra. in clemē. † Item quæritur, *h* an fideicommissarius vniuersalis teneatur facere inuentarium? & dicit Iaco. de Bel. quod sic, quia in deliberando fungitur vice hæredis, vt no. ff. de leg. 2. l. cū filio, & in actionibus suscipiendis, & ratione reddenda: ergo debet facere inuentarium, quod est caput rationis. ut l. cū tale, §. Titius, ff. de cond. & demon. nec prodest inuentariū hæredes fideicōmissario uniuersali, nisi ei cesserit iura ex dicto beneficio competentia secundum Lambert. de Rāponibus de Bononia, & Iaco. de Bel. in d. § si vero. & Bar. ff. ad le. Fal. in l. in ratione, §. quod vulg. in fin. vel forte dici potest, quod tacite intelligitur hæc iura cedere in consequentiam restitutionis, nam hæres tenetur fideicōmissariū loco sui substituere, vt ff. ad Treb. l. cui quadringenta. sicut si venderet alicui hæreditatem, quia videtur omne ius trāsferre, præsertim ius accipiēdi, ar. ff. de pact. l. si tibi, §. si eum, possessor. Non ob. ff. ad Treb. l. si hæres pecuniam, quia aliud est inuentarium facere, quod est consequutiuum actionis; aliud stipulari, quod est omnino separatum, licet ergo beneficium inuentarii sit ipsius hæredis, tñ actiones, quæ transferuntur ex Trebel. iam modificatæ per inuentarium non possunt transferri, nisi vti sunt enim sua causa, vt ff. de exceptio. doli. l. apud Cel-

15 sum, §. si cum legitima. † Item nunquid *i* inuentarium pupilli prosit substituto pupillari? & dic quòd sic, quatenus conuenitur ex facto, & respectu patris & paternæ hæreditatis, quia beneficium inuentarij transmittitur per hæredem in suos successores, cum sit in rem scriptum, nec possit assignari aliqua ratione cur non transmittatur, ergo, &c. arg. in l. hæredem, ff. de reg. iur. sed quatenus conuenitur, tanquam nouus hæres pupilli, forte ad legata vel fideicommissa relicta in secundis tabulis vel a creditoribus pupilli, non paternis, tunc inuentarium pupilli non prodest substituto pupillari, sed requiritur nouum inuentarium, ac si pupillus maior factus sibi fecisset testamentum: de noua enim hæreditate tractatur: & de nouis bonis, ff. de vul. sub. l. sed si plures, §. ad substitutos, & arg. ff. ad leg. Falc. l. pater filium. Sed pone, quod minor habens substitutum vulgarem, fecit inuentarium legitime, postea bñficio ætatis abstentus est, & successit vulgariter substitutus. Quæro, nunquid dictum inuentarium prosit sibi? & dic *K* quod sic: *k* quinimo si velit aliud inuentarium aliter facere, non videtur quod possit, cum transeant in ipsum acta iudicij, vt ff. de re iud. l. ex cōtractu, dummodo sint facta bona fide, vt ff. de in integ. restitutione l. in integrum, & ff. de acquirend. hæredi. l. si minor.

16 † Vlterius no. de Tabellione & testibus, qui dēnt cognoscere cōtrahentes. quod est in Tabellione regulare, alias de facili posset decipi in nomine, & committi falsum, vt fuit ff. de minorib. l. aut prætor. & l. denique. Sed in testibus subdistingue secundum gl. Et no. quod aut probatio fit per solos testes, & tunc debent cognoscere contrahentes, & si dicant se personas non cognoscere, nisi personæ exhibeantur, debent exhiberi in vestibus & habitu consueto, ita quod non ingeratur testibus difficultas recognoscendi, & de hoc statur arbitrio iudicis: argu. eius quod no. de qualitate testium. s. de testi. l. testium, & ita debet intelligi, quod no. extra de test. c. cum causam, aut probatio fit per publicum instrumentum, & tunc non est necesse, quod testes sint noti partibus, vel econtra, quod tota fides pendeat ex instrumento, facit quod no. in Auth. de test. §. si vero ignoti. & ff. de testi. l. 3. in glo. quæ incipit, debet ergo. in maleficiis ergo, in quibus ad directam probationem nō attenditur probatio instrumentorum, sed testium, necesse est, vt testes cognoscant delinquentes, vt l. cum si exhibuissent, ff. de Pu- *l* blica. Et idem *l* in quibuscunque actibus, quorum veritas non potest, nisi per testes haberi, quod debet cognoscere personas, de quarum facto deponunt, & hoc quando probatio fit de ipso actu, vt s. de testa. l. si non speciali. Sed in probatione famæ non est necessaria notitia personarum. cum ab incerto authore procedat, vt extra

17 de accusa. c. qualiter & quando. † Et no. quod vicini præsumuntur cognoscere & scire res vicini, vt ff. loc. l. dominus horreorum. ff. de flu. l. 1. §. 1. vnde sufficit, si instrumento inuentarij dicatur, præsentibus testibus talibus vicinis, &c. iuxta no. in l. a. s. quando fis.

18 vel priua. † Sed audi nouam quæstionem, *m* Testator ipse fecit *m* inuentarium de omnibus suis bonis, & tradidit hæredi: modo quæritur nunquid hæres teneatur facere aliud inuētarium; & videtur, quod non: quia sicut diximus, quod insinuatio facta a testatore prodest hæredi, vt s. de testa. l. omnium. ita videtur in inuentario. Item quia hæres non potest addere inuentario, nec detrahere, vt in Aut. de iureiuran. a mori. præst. ergo frustra repetit idem per idem

---

ADDITIONES.

a Ponere. Vide Sal. infra ea. l. §. illo. & ibi Cy. & Spec. in tit. de inst. edi. §. fi. ver. sed si omnia. & ibi Bal per Cynum l. ea. l. §. licentia. & ibi Mod.

b Sed Nic. Item tenet Pau. de Cast. hic in lect. Paduana, per §. illo. inf. ea. l. & dicit habe asse de facto.

c Item pone. Vide Bald. in auth. sed cum testator. inf. ad leg. Falc.

d Protestatio. Vide Guil. de Cun. in princ. huius l. Bal. in Spec. de inst. de edi. & Angel. hic & in l. 1. §. hæc verba, ff. si cui plus quam per leg. Fal.

e Res. Idem tenet Ang. in l. si de eo, §. 1. per illum tex. ff. de acq. pos. & Bald. in l. item videndum, § fi. ff. de pet. hæred.

f And. Barb. Sed nunquid. Not. quod vna pars inuentarij non potest scribi per vnum notarium, alia per alium, idem dicas in rescriptis, vide glo. sing. secundum Bald. in Auth. de trien. & semiss.

g Vna citatio. Idem tenet Ang. in l. 1. §. hæc verba, ff. si cui plus, quam per leg. Fal. & Bald. in l. fi. in 4. q. inf. de edi. diui Adr. toll.

h Item quæritur. Vide Ioann. Fab. insti. de hære. qua. & diffe. §. extraneis, & Bald. in Auth. sed cum testator, inf. ad leg. Falc.

i And. Barb. Item quæritur. An fideicommissarius vniuersalis teneatur conficere inuentarium. Vide Bar. in l. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg. Fal. sed vtrum executor vniuersalis piorum relictorum teneatur ad confectionem inuentarii, uide Bald. in l. nulli. Post Iac. but. sup. de epis. & cle. & quæ ibi remisi.

k Item nunquid. De hac quæstio vide Bart. in l. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg. Falcid.

l Sic Ioan. de Imo. tenet contrarium in l. in ratione, §. quod vulgo. in fi. ff. ad leg. Fal. And. Barb. Et idem. No. quod testes possunt petere, quod sibi ostendantur rei accusati, vt eos possint cognoscere, vt per Bart. in d. l. si cum exhibuissent, & quod ibi notatur.

m And. Barb. Nouam quæstionem. Nota quod inuentarium testatoris non prodest hæredi, sed uide glos. ualde notab. in Authen. de iureiuran. a mo. præst. quando testator uetat.

idem, quia sufficit semel. Sol. dico, q hæres tenetur facere, quia inuentarium incipit ab hærede, nec potest seruari forma istius legis, maxime in tempore; nisi inuentarium fiat post mortem

a testatoris. Item non potest testator a cohæredi confectionem

b inuentarij remittere, b quia non potest ordinare aliquid in præiudicium creditorum, licet cõfectio inuentarij tutoris possit re

19 mitti tutori, ut l. fin. sup. arbi. tuto. † Ea quo patet, quod inuentarium hæredis multum discrepat ab inuentario tutoris: & ideo

c soluta est quæstio, c an inuentarium tutoris, quod fecit pro seipso pro consequenda administratione niciç, prosit pupillo, ut sic cedat pro duplici inuentario tutoris, & hæredis? & dicendum est quod non; quia talia inuentaria multum distant, & in causa, & in forma; & in finali effectu, nisi forte essent seruatæ solennitates ad utrunque inuentarium requisitæ, nam tunc bene prodest pupillo, cum etiam ante aditam hæreditatem possit fieri inuentarium hæredis; de voluntate dico, non de necessitate. Item, & tutor antequam satisdet, potest, ut l. fin sup. de tutor. & cura. qui non satisd. in quibusdam tamen locis est consuetudo, q inuentarium tutoris sufficiat pupillo hæredi, & in hoc seruanda est consuetudo locorum, arg. in l. a. J. quemadmo. testa. aper. tamẽ cum consuetudo sit facti debet probari, alias est iudicãdum secundum ius commune. In glo. puta trium. in fin. Ego expone.

d rem. d cęterorum, id est testiũ, & non dico trium, quia hoc non inuenio, nisi in uno casu iuris Authenticorum, scilicet cum ex legatarijs aliqui absunt, ut in Auth. de hære. & Falc. §. si uero absurit. in locum ergo absentium creditorum adhibeantur tres testes fide digni, & bonę opinionis, & possidentes substantiam, qđ intelligo, id est res immobiles, quia p hoc magis credibiles sunt, in Authen. de testibus. §. sancimus, & ff. qui satisd. cogun. l. scien

20 dum. Et cognoscentes hęredem, ut hic subijcit. † Unde consilium meum esset, q de his omnibus mentio fieret in scriptura Tabellionis hac forma, ut in fine inuentarij Tabellio ita diceret Acta sunt hęc in tali ciuitate, & in tali loco, & præsentia talium legatariorum, & talium trium testium bonæ opinionis, & fide dignorum, & res immobiles, & facultates in dicta ciuitate possidentium, qui dictum hęredẽ se cognoscere asserebant, in quorum pręsentia dictus hæres mandauit tali Tabulario (cum ipse hæres scribere non possit) ut pro se subscriberet, premisso prius, venerabili signo Crucis, manu dicti hæredis. In subscriptione aũt ipsius hęredis, uel eius, qui pro reo subscribit, comprehenderem, quę supra in prin. dixi, dicendo. Ego talis Notarius ab ipso hęrede in hoc vocatus, ut pro ipso hærede subscriberẽ me, hic inuentario me subscribo voluntate dicti hrdis asserentis se scribere nescire, vel non posse. Et prædictas res omnes in hoc inuentario scriptas se in dicta hæreditate inuenisse, & eas remansisse apud se, & quod nullam malignitatem in hoc fecit, nec faciet. Protestans etiam, q si aliqua alia res ad eum perueniat de hæreditate prædicta, quam cito poterit, addere intendit. & addere in

21 ipso inuentario † Nunquid certo ubi inuentarium fecit per procuratorẽ s in quod ei permissum est in proximo. §. potent subscribere

e etiam per procuratorem e & videtur q nõ, quia hic dicit. q per se, uel per Tabellionem ad hoc specialiter adhibitum, debet subscribere. Sed Odoffr. dicit q sic, quia ex quo potest inuentarium per procuratorem facere, potest etiã facere ea, sine quibus inuentarium non ualeret, arg ff. de procu. l ad rem mobilem, & l. ad legatum, & ff. de iurisd. omn. iud. l. a. Sed si res sunt in pluribus prouincijs, erunt ne plura inuentaria necessaria? Videtur q sic, propter diuersitatem locorum. & Tabellionum, & testium, qui adhibebuntur. Sed ego secundum Odoff. dico cõtrarium, nam hæres inueniet omnes res, vbicunque sint per se, vel per alios; & postea conuocatis testibus, & legatarijs, & his, q vocãdi sunt ad hoc, in certo loco dicet, has res inueni in tali parte, & has in tali, & sic de omnibus, & implebit supradictam solõnitatem, & ideo ei datum est certum tempus a lege ad supradicta peragenda, ut primo res perquirat, & postea cum solennita

22 te prędicta in scriptis deducat. † Sed si non possent omnes res stare in una charta, nunquid poterit ponere in pluribus chartis? Et uidetur q non; quia cum subscriptio debeat esse in vltima parte, ut supra de testamentis. l. hac cõsultissima, §. primo, & signum crucis in principio, hoc non posset esse in pluribus chartis, & si esset, plura essent inuentaria. Ego credo q sic dum tamẽ chartę sic sint coniunctæ, q in hoc non possit esse dubitatio, qa hoc non est prohibitum, ut ff. ex quib. cau. maio. l. nec non, §. qđ cis. Et adde. q est arg. ff. de testa. l. ad testium. in fi. & sic seruat cõ

23 suetudo. † Consilium tñ esset in tali casu ad remouendum dubitationem, q in proxima charta fieret mentio de secunda hoc modo; Et quia in hac charta res omnes comprehendi non poterant, ideo ad eam alia est coniuncta per talem modum, in qua dictum inuentarium completur, sicut, & cum testis non habet annulum ad sigillãdum, sigillat cum alieno, ut Insti. de test §. possunt. Et cum hęres non potest subscribere, adhibeat alium subscriptorem, & faciat de hoc mẽtionem, ut sup. in forma subscriptionis dixi, ut eius occasione dubietas non oriatur, secundum Nic. de Mat.

ADDITIONES.

a Testator. Idem tenet Pau. de Cast. hic in lect. Paduana.

b Remittere. Vide Bal. in l. fi. sup. arbi. tu. & in l. cum tale, §. 1. & ibi Pau. de Cast. ff. de condit. & demon.

c Quæstio. Vide per Bar. in l. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg. Fal.

d Ego exponerem. Vide Bar. hoc idem tenentem, & Ang. in l. 1. §. hæc verba, ff. si cui plusquam per legem Falc.

e Subscribere. Ang. tenet in l. 1. §. hæc verba, ff. cui plus quam per leg. Falc. post mediam. Salic. hic videtur tenere id quod Ang. Pau. de Cast. hic in lect. Paduana dicit quod non facit inuentarium per procuratorem, ut quando res sunt absentes. procedit opin Bal. alias non.

---

1 *Hæres quantitatem creditoribus an teneatur soluere & vendere.*
2 *Legatarius quare tenetur creditoribus condictione indebiti.*
3 *Hæres si facit inuentariũ, pro debito defuncti non potest personaliter capi.*
4 *Venditio facta iure creditoris non potest reuocari.*
5 *Exceptio impedit litis processum.*
6 *Interest nostra non vexari litibus & sumptibus.*
7 *Pretium si est solutum prioribus creditoribus, an emptor possit conueniri per posteriores creditores.*

§. Et si præfatam. Hęres, qui solemniter inuentarium confecit, hæreditatem sine periculo adit quo ad creditores, & legis Falcidiæ beneficio vtitur aduersus legatarios. Et illis satisfaciendo, qui primo veniunt, posterioribus non tenetur in iudicio respondere, cum nihil de hęreditate apud eum remansit, sed agant inter se creditores ꝯ legatarios, & creditores priores ꝯ posteriores hypothecaria, vel condictione ex hac lege. hoc dicit notabil. Not. quod hęres, qui facit inuentarium, potest vendere bona pro soluendis, & satisfaciendis debitis & legatis, nec requiritur aliqua subhastatio, vel alia solemnitas, Secundo no. quod creditores legatarijs præferuntur. Tertio not. quod priores creditores euincuntur a posterioribus. Quarto no. q hypothecaria competit prioribus hypothecatis, sed condictio ex lege competit pro pretio earum; & sic in hypothecaria actione non venit pretium rei hypothecatæ, cum pretium petatur condictione ea lege. non hypothecaria actione, & adde quod no in l. 1. ff. de distra. pig. Et est ratio, quia actio hypothecaria, est actio singularis, in qua res est specialiter designanda, cum non detur, nisi ꝯ possessorem, vt ff. de pign. l. si fundus, §. in vendicatione. in talibus autem actionibus non succedit pretium loco rei, vt possit per eandem actionem peti, vt J. de fideicommis. libert. l. fi. & ff. de verb. sign. l. Labeo, & Sabinus; secus in actionibus vniuersalibus. Et est ratio diuersitatis; quia quando aliquid est vniuersum, suscipit omnes species, nec mutatur forma vniuersi, vt vniuersum est, sed vnam speciem in aliam transmutari est impossibile; at vero speciem transmutari in quantitate est irregulare, quia aliud est res, aliud est rei pretium, vt ff. de vsufr. l. si alij, §. 1. Quandoque tñ hoc contingit ex casu, culpa, vel mora, vt in l. hac, ff. de triti. & l. vinum, ff. si cer. pe.

1 Quęro hic, † vtrum hęres cogatur vendere, & soluere creditoribus quantitatem; an vero econtra creditores teneantur recipere in solutum rẽ, p quantitate, vel pro re? Rñdeo, si hęredi nihil nocet, tenetur vendere & soluere: si autem potest ei nocere propter promissionem emptionis, tunc non cogitur vendere, argu ff. sol. mat. l. 2. a. respon. vt effugiat omne periculum, consulo, q dicat creditoribus, vendite vos, & ego consentio; protestans, quod nolo teneri de euictione, vt l. quamuis, ff. de pig. act. Secũ

2 do quæro, † quare legatarius tenetur creditoribus condictione indebiti, sed secundus creditor priori non condictione indebiti, sed condictione ex lege? Respondeo, quia æs alienum absorbet legata, vt inf. de leg. l. si vniuersæ, sed non absorbet contractus, &

3 obligationes inter viuos, vt ff. de separ. l. 1. §. ex ꝯtrario. † Tertio quęro, nunquid si hæres fecit inuentarium, possit personaliter capi

a a pro debito defuncti? & videtur, quod non, argum. huius §. Et hoc est verum ex mora defuncti, sed ex mora hæredis sic, quia inuentarium non prodest hęredi contra factum proprium ipsius hæredis, nisi duntaxat contra aditionem hæreditatis, vt no. ff. solu. matrimo. l. quæ dotis. Sed an præsumatur mora hæredis? Dic quod sic, si non comparuit, quia debuit comparere, & allegare, quod bona non erant soluendo, & allegare & opponere de beneficio inuentarii, vt ff. si quis ius dicenti non obtempe. l. secunda. nam exceptionem proponere debuit, vt ff. sol. matrim. l. ex diuerso, §. fi. q cum non fecerit, contumax reputatur, & legitima fuit captura quo ad sui initium; tamen si producat postea inuentarium, & appareat q hæreditas non est soluendo, dẽt relaxari, vt ff. ne vis fiat ei. l. 1. §. hęc verba. Item interim si dubitat de virib. hęreditarijs, si satisdat, debet dimitti a carcere, vt ff. de statu lib. l. statuliber rationem. alias qui facit eum detine

b ri tenet Iniuriarũ b actione, vt ff. qui satisd. cog. l. si vero, §. 1. Si vero esset

ADDITIONES.

a Capi uide Sal. inf. ea. l. §. in computatione, ad fi. & quod ibi addidi.

b Iniuriarum. Vide per Ang. in l. nemo carcerem, inf. de exact. trib. lib. x. Et an satisdans debeat relaxari de carcere vide per Ang. in l. arbitrio, ff. qui satisd. cog.

a ro esset a certum, quod hæreditas esset soluendo, tunc non est dimittendus de carcere, nisi soluat, vt l. si pecunia, §. 1. ff. vt in poss. lega. Et hoc præsupposito statuto vel consuetudine, quod creditor debeat carcerari ad petitionem creditorum. nam de iure cõmuni est totum contrarium, scilicet quod ille, qui est soluendo, nõ potest carcerari, pro debito, ff. de suspe. tu. l. 3. §. tutoris; & ideo l. a diuo Pio, ff. de re iu. tradit formam faciendi executionẽ circa res, non circa personas, sed l. 1. ꝫ. qui bonis ced. poss. quæ dicit de carcere, intelligatur, quando debitor est inops. Alij dicunt (& videtur satis rõnabile,) quod fortius possit capi pro debito ille, qui est soluendo, & non vult soluere, quam ille, qui non potest soluere: nam in maiori contumacia est respectu iudicis, & partis est potens, & nolens quam inops, ar. l. illicitas, §. fin. de officio præsid. facit, quod no. per Inn. de offi. deleg. c. P. & G. non dico, quod aliter luat in corpore, quia illud non contingit nisi propter delictum & inopiã simul iunctam, vt l. quicunque, ꝫ. de ser. fugit. & facit ꝫ. quõ, & qñ iudex. l. consentaneum. cum si. vnum tñ scias, quod tanquam hæres non potest capi pro debitis defuncti, nisi liqueat ipsum esse hæredem, vt no. in l. si cum dotem. §. transgrediamur, ff. sol. mat.

4 † Quarto b quæro: Testator instituit hæredem filium, & post mortem filij reliquit mihi domum. mortuo testatore filius adiuit hæreditatem, & fecit inuentarium, contra quem agit mater ad dotem, pro qua restituenda vendita est dicta domus; deinde filius decessit, ego legatarius vendico domum, quæritur nunquid possim? & videtur, quod non, vt hic certe ad istum §. potest rñderi, quod hic loquimur in rebus obligatis, nõ legatis, vt ꝫ. cõia de le. authores. Sed si quidem iure creditoris venditio facta est, non reuocatur, vt ꝫ. debi. vend. pign. impe. non po. l. 1. & 2. Si vero filius ipse vendidit, & non creditrix, tunc res euinci põt ab emptore. facit ꝫ. de vsuca. pro empto. l. 2. de leg. 2. l. peto, §. prædium per Bart. ff. de leg. 3. l. pater filium, in prin. ff. de fideicom. lib. l. cum fidei. Et caue tibi, quia illę leges vñr dicere, quod etiam ipse hæres possit vendere ex necessaria causa, quod est verum, qñ legatum est relictum in pęnam alienationis, quia necessaria alienatio extra pęnam est. Sed qñ est simpliciter relictum, & ꝯsistit in specie, alienari non potest talis species legata authoritate solius hęredis, sed per iudicem, & creditores potest seruato ordine iuris. In tex. ibi, abstrahere, quid si essent eiusdem temporis creditores? Resp. postea venientes petent se per alios, quibus solutio est facta, ad cõmunionem admitti, ff. de bonis auth. iudic. possiden. l. si non ex-

5 pedierit. secundum Oldr. † Vltimo not. c quod iste §. prouidet hæredi in tribus principaliter. Primo, circa obligationem modificandam. Secundo, circa Falcidiam deducendam. Tertio, circa vexationem fugiendam. Et per hanc tertiam prouisionem apparet, quod hæc exceptio impedit processum litis. Sed an cum hæres primo venientibus soluit, absentes sunt citandi? Resp. non, ne hęres in vexatione maiori ponatur, supponendo se litigiis plurimorum. Et quia ius absentium est saluum, & quia diligentia pertinet ad creditores, non ad hæredem debitoris, simile ꝫ. de bo-

6 nis auth. iud. possi. l. fi. & ꝫ. de petitio. hær. l. fi. † Et not. quod interest nostra litibus & sumptibus non vexari, vt ff. de minorib. l. minorib. & a proprijs negotijs non reuocari, vt ff. quemadm. test. ape. l. si quis ea assignatoribus, & sup. de testibus, l. si quando. In text. d ibi, persequentibus, hic quærit d Oldr. pone, quod hæres vendidit res hæreditarias, vt pretium solueret creditoribus, & non soluit, sed consumpsit, nũquid creditores poterunt agere ꝫ emptores hypothecaria? Videtur, quod non, cum lex tuetur emptores, vt hic, ad hoc facit litera ꝫ proxima, cum dixit, persoluẽdos, &c. & quia vterque certat de damno vitando, & sic melior fit conditio possessoris, vt ff. ne quis eum, qui in ius voc. l. 1. & 2. E cõtra quod hic, arg. ꝫ. in proxi. §. ibi, quarum pretia in legata, &c. & hic in eo, quod dicit a minoribus, &c. a contrario sensu, quia hic non est prouisum contra creditores, vel legatarios, & hoc potest esse verum secundum eum, & bene. Procuret ergo emptor, si vult esse securus, pecuniam peruenire ad creditores, vel legatarios, vt

7 alias ꝫ. de prædi. mi. l. prædiorum. & l. si prædium. † Item quæro, pone quod pecunia pretij rei venditæ soluta est prioribus creditoribus, nunquid conueniri poterit emptor per posteriores? videtur quod non, quia hic non permittitur hoc prioribus, quãdo pecunia est soluta posterioribus, multo magis ergo econuerso, ar. a maiori. quia si non permittitur ei, de quo magis videtur, ergo multo minus permittetur ei, de quo minus, vt ff. de ritu nuptia. l. obseruandum. E contra videtur arg. huius literę a ꝯrio sensu, quia hic non erat ei prouisum ꝯ alios creditores, nam sic est, ar. a contrario sensu, ff. de offic. eius, l. i. §. j. Sed primum verius est, etiam iure antiquo, si pretium ad hoc esset datum, ut perueniret ad priorem creditorem, & peruentum esset, vt inf. de his, qui in prio. cred. lo. suc. l. si potiores. Sed & si non fuit ad hoc datum, ex quo iam peruenit? idem est dicendum per hanc leg. alioquin hęres in dãno esset, qui de euictione teneretur, quod hęc lex non vult, arg. de peti. hæred. l. sed & si lege, §. item si rem distraxerit, &

8 hoc secundum Odo. credo verũ. † Sed pone, quod hęc res erat duobus simul obligata, de cuius pretio satisfactum est vni, nunquid alter habebit regressum cõtra istum, ut saltem pretiũ ꝯpicet? Et videtur quod non, quia tantum prioribus contra posteriores videtur prouisum, vt hoc §. & superiori. Sed Odo. dicit contrarium, ar. ff. de bo. autho. iud. pos. l. si nõ expedierit, §. quid ergo. ibi, aut communicandum. Et hoc credo verum si vtroque instante hæres vni gratificare voluit; alias autem si vni prius conuenienti satisfactum est, & alter fuit negligens, sibi imputabit, ar. d. l. si non

e expedierit, & ff. de his, quæ in frau. credito. l. pupillus, e secundũ Nic. de Mat.

ADDITIONES.

a A. B. Si vero esset. Si statuto cauetur, quod debitor carceretur ad petitionem creditoris, intelligitur etiam quando debitor est diues. vide Bal. in l. 1. sup. si quid in fraudem pat. & in l. ob æs sup. de act. & obli.
b Quarto. Vide Bar. in l. peto, §. prædium, ff. de leg. 2.
c Vltimo no. Vide Bar. inf. ea. l. §. donec.
d Quærit. Cum Bal. videtur concordare Bar. hic.
e L. pupillus. Vide ibi Bar. & Bal. & Fran. Tig. Pau. de Cast. hic.

1 *Expensa per hæredem facta in recolligendo testamentum a Notario, detrahitur tanquam æs alienum.*
2 *Dicens se expendisse, debet probare.*
3 *Hæres si fecit expensas pro se, & non pro hæreditate, sibi imputatur.*
4 *Hæres potest sibi ipsi soluere.*
5 *Hæreditatis aditio minuit ius crediti.*
6 *Inuentarium nihil operatur, si actiones morte sint extinctæ.*
7 *Filius rem suam a patre venditam mortuo patre potest vendicare.*
8 *Filius, qui non succedit patri rem a patre venditam potest euincere.*
9 *Obligatio testatoris non descendit in legatarium.*
10 *Legitima dicitur sine onere æris alieni.*
11 *Filius si est institutus vniuersaliter, tenetur conficere inuentarium.*
12 *Filius institutus in quota, repellitur a vendicando.*
13 *Legitima ratio habetur in eo quod est residuum in bonis.*
14 *Hæres pro alijs partibus, in quibus non est hæres, non repellitur a vendicando.*
15 *Legitima non debetur fratri.*
16 *Statutum debet interpretari secundum ius commune.*
17 *Statutum, quod loquitur indefinite, interpretatur secundum ius cõmune.*

a §. In computatione.

a Expensæ funeris, & testamenti, & Inuẽtarij, & aliarum causarum hęreditatis necessariarum, & aliud, quod hæredi debetur, facto solenniter inuentario, vt æs alienum deducũ-

1 tur de hæreditate. h. d. notanter vsque ad §. licentia. † No. primo, quod expensa facta per hæredem pro recolligendo testamentum a Notario, cui debet solui pro scriptura, vt not. in l. argentarius, in prin. ff. de eden. detrahitur ab hærede tanquam æs alienum, si hęreditas non est bene soluendo. Et hoc casu minuuntur legata propter hanc impensam, & si hęreditas est soluendo, legata non minuuntur, & sic tunc legatarij non tenentur ad hanc impen-

b sam contribuere, tamen si petant ab hęrede copiam b instrũ, vr, quod ẽt tunc debeant contribuere aliquid arbitrio iudicis, ar. ff. de nego. gest. l. qui aliena, §. fi. & ff. fin. re. l. 4. §. 1. & ff. fam. ercis. l. ex parte, & ꝫ. de bo. auth. iud. pos. l. fi. §. 1. ibi, & expensis, &c. & idẽ in similib. expensis, quæ pro cõi vtilitate fiunt, & adde quod no.

a Bar. ff. ad Treb. l. vbi pure, §. fin. † Secundo no. quod ille, qui dicit se expendisse, debet probare, hoc aut probatur quandoque ex ipsius operis qualitate, vt sup. de admi. tut. l. lex quæ tutores, §. sed & si parens in verbo, testificatione operis. Quandoque ex ipsius rei necessaria nã, vt ꝫ. de alimen. pup. pręstan. l. fi. Qñq; per probabiles coniecturas, & ita potest intelligi hęc lex cum adiuncto iuramento ad confirmationem coniecturarum, vt inf. de don. l. si quis pro redemptione, & quod no. extra de accu. c. qualiter, nõ. enim creditur simplici verbo dicentis se expendisse, nisi forte expensa esset modica, & persona fidedigna, per dicta iura, & argu. in l. non omnes, §. a Barbaris, ff. de re mili. nam propter modicum pręiudicium statur verbo partis, s. cum iuramento, arg. ff. ad exhi. l. thesauros, & no. ꝫ. de episc. & cler. l. id, quod pauperibus, per Cyn. de hoc no. per Bart. ff. de condit. & demon. l. qui sub conditione, & adde, quod probato facto, præsumitur, quod sit

c factum expensis c facientis, argu. ꝫ. de pigno. l. si. & ff. de priuileg. cred. l. si ventri, in fi. & adde, quod no. Bar. ff. de verbo. obl. l. cum

3 seruus. † Tertio no. & pondera verbum, hęreditatis, nam si hęres fecit expensas pro se non pro hęreditate, sibi imputatur. si ergo

d contenditur de hęreditate cum hęrede, expensa d quę fit in ista lite, non minuet legata. idem si contendatur cum legatario, vt sup. de pet. hęr. l. fin. & argum. ff. de peti. hęred. l. sed & si lege, §. quod autem, & quod no. in l. fin. inf. de eroga. mili. anno. lib. 12. Venio ad oppositiones. dicitur hic quod actiones non confundun-

ADDITIONES.

a In computatione. Istum §. habeo bene lectum per Mar. Si in lect. Gui. de Cu. super C.
b Copiam. vide Bal. in l. 2. sup. de eden. cum sim. ibi signatis.
c Expensis. vide Bal. in l. in restituenda. sup. de pet. hære.
d Expensa. vide Ang. hic in prin. qui tamen distinguit.

funduntur, contra, impossibile est, quod quis sit obligatus sibiipsi, vt plene no. ff. de cond. indeb. l. frater a fratre, sed si actiones non cõfunduntur, de necessitate sequitur, quod est obligatus sibiipsi, ergo iste §. continet impossibile; sed impossibile. nulla constructione põt induci, vt ff. de vsufruc. ear. rer. l. senatus, ergo, &c. Sol. nulla est hic impossibilitas; nam sicut hæreditas iacens tenebatur hæredi, vt s. de hæred. actio. l. vt debitum. ita nunc hæreditas adita tenetur hæredi, & sic non est factum vnum patrimonium cõfusum, sed per se consideratur hæreditas, & per se consideratur a hæres, *a* & sic per inuentarium fit separatio bonorũ. facit quod no. in l. debitor. ff. de separat. per Dyn. 4 † Ex hoc sequitur, *b* quod b hæres possit sibiipsi soluere, eligendo rem, in qua vult sibi esse solutũ pro debito, arg. ff. de distra. pignor. l. creditoris. ff. ad Trebel. l. Marcellus, §. res quæ. & ff. de contrahen. emp. l. fistulas, §. 1. Item quod si hæres de debito non habet instrumenta, sed testes, quod possit petere dari curatorem hæreditati iacenti, quo curatore citato, & alijs citandis, poterit cum effectu petere testes recipi ad æternã rei memoriam. & sic actio quædã inter hæredem, & hæreditatem proponitur esse in facti exercitio, licet alibi proponatur solũmodo ipso iure, vt ff. de euic. l. si ei cui. §. si is. ibi, actio 5 quædam inter hæredem, & hæreditatem proponitur. † Secundo opp. de l. cum emptor, ff. ad leg. Falcid. vbi aditio hæreditatis minuit ius crediti, & quod primo erat dupli, nunc est simpli. Solut. dicit glo. quod ibi hæres non fecerat inuentarium, alias secus, vt hic. & hanc solutionem approbat Dyn. sed Barto. dicit quod ibi est c speciale, *c* quia ibi hæres non patitur damnũ, sed amittit lucrũ, quod non placet, quia etiam in pœnis consequendis habet locum beneficium inuentarij. dic ergo, quod in l. cũ emptor, res fuit euicta post aditam hæreditatem: & ideo non fuit commissa stipulatio duplæ, quia in vna, & eadem persona confluxerat causa euincentis, & uendentis: vnde non tam ab emptore, quam a uẽditore res fuit euicta iuris intellectu quo casu non committitur stipulatio duplæ, sed tantum interesse debetur. quando enim res euincitur a uenditore, non committitur stipulatio duplæ, idem si unus, & idem repræsentet emptorem, & uenditorem. Sed quñ a solo emptore post traditionẽ, vel quasi euincitur: tunc stipulatio duplæ committitur, & hæc est natura huius stipulationis, ut ff. de euict. l. si cum seruum emero, & l. habere licere, & l. si rem, in princ. unde in d. l. cum emptor, sic construitur litera, euicto homine, cum, idest quando, seu postquam emptor, & econtra hæres extitit, &c. Alij legunt illam literam simpliciter, ut illi ablatiui absoluti. euicto homine, ponantur absolute. & sine distinctione temporis euictionis. Tamen si ante aditam hæreditatem 6 fuit facta euictio, tene glo. si post; tene contra glo. † Tertio oppo. de l. 1. §. fin. de hæred. vend. ibi, ne forte. Sol. ibi loquitur in actionibus, quæ morte pereunt, non confusione per hæreditatis aditionem inducendo, & ideo inuentarium nil operatur, quia morte ipso iure extinctæ sunt. Nũc uenio ad quasdam quæstio7 nes, vt declaretur gl. istius §. quæ est satis difficilis. † Et primo q̃ro; Pater vendidit rem filij, puta fundum eius, nunquid viuo patre filius habeat ius uendicandi? Respon. si ius inspicias, non potest filius experiri, nisi consentiente patre, vt infr. de anna. excep. l. 1. in fi. Item ipse pater tanquam legitimus administrator: licet veniant contra factum suum, quia officium suum est necessarium, & naturale, cui non potest renunciare, argum. ff. de excusat. tutor. l. amicissimos, §. Lucius. & sic potest uenire alieno nomine, & non posset venire nomine suo, vt no. s. de rei uendicat. l. cum a matre. nisi forte iurasset se nullo nomine contrauẽturum, nam tunc sua sponte non posset contrauenire propter iuramentum: vnde tunc est remedium, quod filius agat, & patrem faciat cogi ad consentiendum; nam illud iuramẽtum intelligitur saluo præcepto superioris, ut no. ff. de reg. iur. l. non videtur, §. qui iussu, & l. fi. ad municip. & ista quæstio non est in gloss. nostra, sed in gloss. dictæ l. cum a matre. Secundo quæritur, quid iuris patre mortuo? & quia quæstio est implicita, pro ea decla8 randa formo quatuor quæstiones. † Et primo quæro. quando filius non succedit patri in aliquo? Respond. nulla est dubitatio. quod euincere potest, vt s. de rei uendic. l. mater. & i. de bo. ma9 ter. l. 1. † Secundo quæro, quid si succedit in legato particulari. Respon. idem, nisi expresse sit vetitus petere. Et est ratio, quia in legatariũ non descendit obligatio in testatoris, vt l. 1. ff. si cer10 pet. † Tertio quæro, quid si succedit in legitima tantum? Respon. idẽ: nam legitima est sine onere æris alieni. vt ff. de inoffic. testa. l. Papinianus, §. quarta. scias tamen, quod de legitima non est tractandũ, ubi æs alienum uires hæreditatis absorbet; & ideo quæstio prædicta procedit, ubi hæreditas est soluendo; alias secus; tunc enim filius absque alio tractatu legitimæ remaneat so11 lum in proprio iure uendicandi rem propriam. † Quarto quæd ro; *d* quid si est institutus vt? Respon. ista quæstio subdiuiditur in duas. interdum in tota, interdum in quota. Quæro ergo primo, quid iuris si est institutus in tota? Respõdeo, aut fecit inuentarium, aut non. si quidem fecit inuentarium, aut tantum, uel plus, uel minus, ualet hæreditas, quam ualet res alienata, & filius repellitur a uendicando; nam in eum descendit obligatio ex contractu patris, & satis est, quod non patitur damnũ, cũ habeat rei suæ æquipollens. Aut hæreditas ualet minus, & tunc eatenus quatenus deest, admittitur ad uendicandum, vsque vero ad concurrentem valorem repellitur a uendicando; quia satis est, quod habeat rem pro re, arg. ff. de legat. 2. l. imperator. §. si centũ, licet ista computatio aliqualiter sit in facto difficilis, ut l. ulti. ff. de adimen. legat. tamen hincinde rerum facta æstimatione, eam certam reddet, ut ibi patet. & hoc facto inuentario. Si autem non sit factum, repellitur omnino; cum sit hæres uniuersalis, & 12 præcise de euictione teneatur. † Secundo quæro, quid si est institutus in quota? Resp. aut ista quota est tertia pars hæreditatis; & tunc pro tertia parte repellitur a vendicando, secundum glo. tñ tanq̃ ipsa tertia parte euicta sibi, quasi euicta legitima, agit ad ipsam legitimam, vt de pura substãtia bonorum eam integram habeat. s. de inoff. testa. l. scimus, in princ. nam potestas euictionis tollit effectum perceptionis, vt ff. ad Treb. l. si patroni, §. fi. & hoc scilicet quod repellatur pro quota suæ institutionis, est verum, si nõ fecit inuentarium. Item & non propterea perdit legitimam. Si aũt fecit inuentarium, tunc aut plus valet, vel tantundem tertia portio antedicta, q̃ tertia portio fundi; & tunc facto inuentario repellitur vsque ad concurrentem quantitatem, & non vltra; quia vbi fit inuentarium, consideratur vtilitas, & effectus, & nõ merum nomen hæredis, vnde facto inuentario, cũ filius repellitur, hoc erit solũmodo per illam rẽam. Ex qua persona quis lucrum sentit. &c. & non per illam, quæ dicit, hæredem non venire contra factũ defuncti. Et hoc sentit gl. in l. cũ a matre, dum allegauit l. ex qua persona, ff. de reg. iur. hoc solum operatur inuentarium, quod contra filium non consideratur quota, sed emolumentum. Sed contra hoc sic oppo. filius percepit legitimam non vt emolumentum lucratiuum, sed vt debitum, vt ff. de fal. l. si quis legatum. §. fin. si non sentit emolumentum; ergo debet habere de hæreditate nõ solum legitimam, sed tantum vltra, quantum valet illa portio suæ rei, quam vendicare non potest, & sic duplici onere sibi tenetur hæreditas. i. onere legitimæ, & onere recompensationis rei suæ. i. illius partis, quam non potest vendicare. Solut. concedo hoc per no. in d. l. cum a matre & licet glo. nostræ legis non faciat mentionem de ista recompensatione, debet suppleri per illã 13 gl. & hoc quñ hæreditas est soluendo ad utrunque. † Et scias, quod primo recompẽsationis, deinde in eo, qđ est residuum in bonis, hẽ legitimæ ratio, vt inf. ad leg. Falcid. l. imponẽda. Si autem hæreditas non esset soluendo, nisi vsque ad recompensationẽ prædictam, tunc fieret dicta recompensatio, & cessaret legitima. Si autem hæreditas non esset soluendo in aliquo prædictorum, tũc 14 filius, qui fecit inuentarium, non excluditur a vendicando. † Et vnum scias, quod pro alijs partibus, pro quibus quis non est hæres, nunquam a vendicando excluditur: quia pro alijs partib. nõ descendit in ipsum a patre obligatio, nec alterius iuris cõfusio. de hær. actio. l. si adulta. Si vero filius est institutus ultra tertiam, apparet etiam ex prædictis talis quæstio esse soluta, quia quod iuris est de quota minoris ætatis respectu minoris quotæ fundi; idẽ de maiori respectu maioris, vt ff. de rei uend. l. quæ de tota. & facit ff. sol. matri. l. si cum dotem, §. si pater, & ff. de bon. liber. l. si li15 bertus patrono. ver. quid ergo. † Modo formo quandam quæstionem in extraneo hærede. pone quod frater uendidit rẽ fratris, & postea uenditor instituit dictum fratrem suum hæredẽ, quæritur si adijt hæreditatem, utrum possit rem uendicare? Sol. dic, quod fratri nihil debetur præter recompensationem, & hoc facto inuentario. legitima enim non debetur sibi, quia non debetur fratri. Item nec Falcid. quid illa non debetur, nisi respectu legatorum. Item quia Falcidia non est adeo debita, sicut legitima, cum possit dari cum onere, vt ff. ad leg. Falci. l. si debitor.

secun-

ADDITIONES.

a And. Barb. Consideratur hæres. Et ita est hodie in creditoribus, quod olim in legatarijs, & ideo sing. dicit hic Bal. quod tex. potest intelligi, put iacet, quia cõfectio inuentarij facit, quod hæres habetur, ac si hæreditas non esset adita in his, quæ cõcernunt præiudicium hæredis, sed si non esset adita, actiones non essent confusæ, hæreditas iacens esset obligata hæredi, & sic non esset præfatum inconueniẽs. & ex his decidit Bal. hic, quod hæres poterit facere dari curatorem hæreditati iacenti. &c. nec oportet, quod citentur aliqui creditores, quia iudicium agitauit cũ hæreditate, quæ est principalis debitrix, istud est pulchrum dictum. propter hoc tamen non recedo a glo. & Doct. quia hoc fit secundum fictionem, non secundum veritatem, quia re vera hæreditas est adita, sed fingitur non adita, & actio est confusa, sed fingitur non confusa, & tantum operatur fictio, quantum veritas.

b Ex hoc sequitur. No. bene, & adde Bal. in l. debitum, supra de pact. & ibi dixi.

c Speciale. Cum Bal. concordat Ang. in l. cum emptor, hic alleg. & Pau. de Cas. hic.

d An. Barb. Quarto quæro. An filius tenetur conficere inuentarium, & si non conficiat, an perdat legitimam, glo. & Bar. tenent quod non in authen. sed cum testator, infra ad legem Falc. & hac l. §. si quis autem temerario. & in §. si vero non fecerit, in corpo. de her. & Falc. & in §. hæc autem, glo. in auth. hoc amplius, inf. de fideicom. Spec. in tit. de instrum. edit. §. dicto uero quid de hærede, & ista est cõis opin. uide Bal. in l. 1. de bon. auth. iud. poss. & in l. filium quem, C. fam. ercis. & Angel. in l. nisi, §. hæc cautio. ff. si cui plus, quam per leg. Falc. & ibi Io. de Imol.

16 secundum glos. nostram, quæ difficilis est. † Vlterius quęrit glo. *a* quid si statutum dicat, quod hæres non veniat contra instrumentum defuncti, & testator obligauit fundum hęredis, & tradidit, nunquid hæres facto inuentario possit vendicare fundum a creditore, non obstante statuto? Glos. dicit quod sic, & alleg. sequen. §. Attende, vt scias illum §. inducere. nam ille §. totū effectum inuentarij vno verbo concludens, dicit, vt vndiq; veritate exquisita, neq; lucrum, neq; damnum aliquod hæres sentiat ex huiusmodi hæreditate. s. quando hęreditas est sui natura damnosa. Et non vult aliud dicere gl. nisi quod statutum, quod loquitur de hęrede simpliciter, intelligitur secundum ius commune, videlicet distinguendo, an fecerit inuentarium nec ne, & an hæreditas sit soluendo, vel non. † Et hanc glos. semper allegamus, quod statutū, quod loquitur indefinite, per ius commune distinguitur: nam indefinita etiam in statutis non æquipollet vniuersali, vbi est contraria ratio, & conditio terminorum includendorū, & excludendorum; nam cum statutum loquatur indefinite, intelligitur loqui secundum naturam indefinitæ; & indiffinita loquutio recipit restrictionem, loquendo etiam proprie, & absq; abusione; quia non significat vniuersaliter significatione necessaria, sed significatione contingēti. facit quod notatur per Dyn. in rub. de reg. iur. lib. 6. sed Cyn. dicit huc contrarium: nam statutum debet aliquid operari, & addere, vt ff. de capt. l. 3. vlt. respon. nec potest hæres conqueri, cum adeundo videatur consensisse in legem municipalem, vt ff. de acqui. hære. l. si duo, in fin. Item quod statutum videtur latum in casu dubij; alias esset frustra, vt ff. de Carbon. l. quod Labeo. sed Iaco. But. dicit quod quæstio gl. nō procedit, quia rem uendicare non est contra instrumentum venire. dicit enim hic hæres rem suam; & ideo se vendicare, non instrumentum non ualere, secundum Iac. But. quod, nihil est dictum: quia non solum uenit contra instrumentum, qui dicit nō ualere, sed etiam ille, qui euincit, ut ff. de his quib. ut indign. l. post legatum. Dic ergo, quod quęstio gl. procedit, & gl. est uera. Et est ratio, quia tunc hęres non potest uenire contra factum defuncti, quando in hęredem ex facto defuncti descendit obligatio; alias secus, ut ff. de prec. l. quęsitum, & ff. de diuer. & tempor. præscri. l. an uitium, §. ex facto, sed propter beneficium inuentarij in hæredem non descendit damnosa obligatio ultra uires hęreditatis, ut sup. §. prox. in prin. in uerbo, ut in tantum, &c. De illo non est dubitandum, quod contra instrumentum simulatū b posset dictus hęres *b* opponere, quia instrumentum † simula-
18 tum, *c* non est instrumentum, cum non faciat fidem simulatio-
c ne probata; unde licet superficialiter appareat esse instrumentum, tamen substantialiter, & intellectualiter non est instrumētum: nec enim proprie dicitur, quod abusiuum est ut ff. de ius.
19 & legi. l. Item pretor. & instrumentum, quod non † habet uim probandi, non est proprie instrumentum, quod dicitur ab instruendo, ut ff. de uerbo. signif. l. notionem, §. instrumentorum. statutum enim debet intelligi de instrumentis efficacibus, non de nullis, & effectum non habentibus, ut ff. de pęn. l. si quis aliquid, §. testamentum, & ff. quemad. testa. ape. l. 2. §. 1. nam illud, quod caret effectu, etiam nomine caret, ut sup. de proba. l. cum
d precibus, nisi statutum remoueret expresse exceptionem *d* simu
e lationis; nam tunc propter iniquitatem statuti *e* recurreretur ad subsidium catholicæ ecclesiæ; secus autem si statutum non remoueret exceptionem, sed assignaret certum terminum ad probandum: nam assignatio termini non dicitur iniquitas, sed iustitia positiua, ut ff. de postulan. l. 1. §. initium in uersicu. ratus. Et
20 adde, quod no. Bar. in l. 1. ff. quod ui, aut clam. Item adde, † quod
f generalia uerba statuti *f* non referuntur ad impossibilia ipsi statuenti, puta ad ea, quæ non sunt suæ iurisdictionis, arg. ff. de contrahen. empt. l. qui tabernas, & ff. de iurisd. omn. iudi. l. extra territorium, & no. Bar. de condit. instit. l. si quis sub conditione.

ADDITIONES.

a Quærit glo. Aliud in simili dicit no. Bal. per istam glo. in materia statuti, in l. 1. qui bon. ced. poss. in ver. quarto, si statuto cauetur.

b And. Bar. Vlterius quærit gl. quod statutum interpretatur secundum ius commune. adde meliorē tex. de iure ciuili, l. si serui, vel liti, sup. de noxal. adde tex. c. ad audientiam, de cler. non resid. & ibi vide D. Io. Idem dic in cōsuetudine, tex. est sing. & melior de iure, secundum Mod. in c. cum dilectus de consuet. Idem dic in rescr. tex. est in c. causam, quæ de rescrip. Idem in priuilegio. tex. est in l. si quando, supra de inoff. test. Idem dic in iusto, vt c. ad nostram, de iureiur. & de ista interpretatione, vide gl. meliorem de iure, in c. contra eā, de reg. iur. in 6. sm D. Io. in l. ex facto, ff. de uulg. & pupil. prope prin. & ibi vide & est bo. gl. etiam de iure ciuili, in l. veteribus, ff. de pact. & adde tex. in c. ex literis, de consti. vbi statutum dubium recipit interpretationem a iure communi. & uide Bart. in l. omnes populi, in 6. q. princip. de iust. & iu. Item dicas, quod statutum ecclesiasticum recipit interpretationē a stylo curiæ, vt in præall. c. ex literis, & sic in statuto ecclesiastico recurritur ad ius canonicum in seculari ad ciuile. vide Bal. & ibi no. in l. 2. alias 1. supra de succ. edi. & quod consuetudo intelligitur secundum ius commune, unde no. tex. cum gl. in c. 1. de grad. success. in feu. & in c. 1. de cogn. feu. in uer. feu. quos omnino vide. & pro intellectu huius glo. vide Bal. in l. cum a matre ad fi. supra de rei vendi. & D. Io. in l. 3. §. prætor ait, ff. de damn. infec. & D. Pet. de Anch. in 6. cons. vbi si bannū detur contra hæredes non soluentes legata, intelligitur si non confecerint inuentarium eorum. vide omnino Angel. hic simpliciter sequitur glo. & Bart. Cyn. autem illam improbat. an si cauetur, quod præscriptio decem annorum currat omnibus, qui sua debita non exegerint, an currat filiofamilias. dic quod non, quia intelligitur secundum ius commune, quia non currit illi, qui non est negligens, ut auth. nisi triennale, infra de bon. mater. sm Bal. & eum sequitur Do. Pet. in c. canonum. in repe. in 11. de consti. Item cum cauetur, quod instrum guarentigiatum mandetur exequutioni per carcerationē debitoris, non excludit, quin possit cedere bonis, quia cessio bonorum est de iure communi, sm Bal. in l. 1. infra qui bo. ced. poss. & Do. Pet. in d. c. ex hoc, reprendit quandam Doct. consulentem. statuto cauetur, quod decedenti ab intestato succedant proximiores consanguinei ex linea paterna. Modo decessit quidam habens fratrem patruelem tantum, & alterū ex utroque parente, quod non possit succedere utrque coniunctus, & male. sm Pet. in d. c. canonum. & uide Ioan. de Imo. in l. postulante, ff. ad Treb. vbi pulchre loquitur in quæstione facti. Et ad materiam de beneficio inuentarij, Sal. hic dicit quod si instrumentum guarentigiatum mandetur executioni contra debitorem. & hæredem eius, quod si confecit inuentarium, non exequetur. idem dicit uidisse decidi, cum cauebatur, quod pro debito confessionato posset carcerari, quod hęres, qui confecit inuentarium, ex debito defuncti non potest carcerari. sed ipse dubitat, ideo cogitandum reliquit, uide tex. c. dilecto filio, de uerb. sign. ubi interpretatur indulgentia secundum ius commune, vide tex. c. ex parte, lo ultimo, eod. tit. & Bal. in auth. si captiui, sup. de Epis. & cler. quod si cauetur statuto, quod contractus factus cum minore 18. annis ualeat, quod nihilominus potest restitui in integrū, si est lęsus, allegat. Iac. de Bel. uide ibi omnino. uide tex. in c. licet, de officio ordin. Vbi si in causa exequutionis committitur causa appellatione remota, intelligitur nisi modus excedatur. uide Bal. in auth. omnes peregrini, infra communia de succ. & quæ notaui hic in tex. uide quod no. Do. Abb. in c. cautam, de dolo, & contum. in rub. de reg. & Bal. in c. 2. de const.

c Hæres. Vide Bart. in l. 1. §. & parui. ff. quod ui, aut clam.
A. B. Instrumentum simulatum. No. quod statutum loquens de instrumento, non habet locum instrumento simulato. alibi copiose notaui, uide Bal. in l. fraus, ff. de leg. & in l. 2. C. de eun. & in l. si nondum, C. de fur.

d Exceptionem. Quando statutum est iniquum, ut quia remouet exceptionem simulationis, recurritur ad ecclesiam, uide in simili Ant. de But. in c. 2. extra de probat. & Bal. in auth. clericus, sup. de Epis. & cler.

e A. B. Iniquitatem statuti Nota, quod uerba generalia statuti non referuntur ad iniqua. uide Bal. in 11. de pace Const. in 3. char. & Ang. in l. ex facto, ff. de uulga. & pupill. facit l. 3. ff. quod quisque iur. & uide tex. & Bal. in l. si tutor petitus de tuto. & curat. dat. & Ang. in l. si decesserit, ff. qui satis cog. & ibi notanter loquitur. uide quæ notaui plenissime in tex. in l. 1. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iur. uide tex. in c. a nobis, lo primo de sent. excom. ubi generalia uerba statuti laicorum non cōprehendunt non subditos, & sic non clericos, & ibi dicit Do. Archid. quod si cauetur quod bona non alienentur in non subditum, non intelligitur in clericum, uide quæ ibi dixi in recollectis. uide tex. & ibi dicit Do. Ant. in c. ua. de deci. & ibi dixi. adde Bal. in c. cum non ab homine, de iud. quod si cauetur statuto, quod ciuis vel [illegible] teneatur capere malefactores, non comprehendit clericos. pondera tamen si dicit verum. Et adde Bal. in c. clerici, de iud. ubi dicit, statuto cauetur Mediolani, quod immobilia non transferantur in forensem, an comprehendat ecclesiam, & si comprehendit, an sit contra libertatem ecclesiasticam, & loquitur valde sing. & dicit quod non comprehendit ecclesias, nec libertatem ecclesiasticam uide ibi. quia allegauit Do. Signor. uide Bal. in l. sacros. C. de epis. & cler. & in l. fi. de iurisd. om. iudic. vbi dicit, quod statutum simpliciter loquens, non comprehendit ea quæ sunt extra territorium. & allegauit Bar. in l. fi. ff. de decr. ab ord. faciem.

f A. B. Quod generalia uerba statuti. In isto dicto Bal. uide Io. Mon. in c. ut animarum, de constitutionibus. ubi dicit, quod statuta laicorum generaliter loquentia comprehendunt clericos etiam de mente ipsorum statuentium refert Do. Ant. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. ad finem, uide ibi omnino. uide c. ad hæc de iu. & quæ ibi dixi tex. & ibi Do. Abb. in c. quod clericis, de foro compe. & Bal. in l. fi. supra de sacros. eccl. ubi dixi. Si statuto cauetur, quod non possit fieri alienatio in forensem, quod comprehendit ecclesiam, uide Bal. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. ubi alleg. late in dicta l. si quis sub conditione, uide quæ dixi ibi. & Lud. Rom. consil. 47. ubi de hoc pulchre allegauit cons. 27. ubi dicit, quod non censetur quis facere in genere, quod in specie non potest. allegauit pulchra ad istam hanc ultimam materiam.

---

1 *Præsumptio in dubio est facienda pro inuentario, nisi contra probetur.*
2 *Vxor ad probandum factum domesticum, est testis idonea.*
3 *Inuentarium quamuis coram tribus testibus fuerit factum, non tamen impedit contra inuentarium posse probari.*

§. Licentia. Creditores, & legatarij possunt probare contra inuentarium, etiam per testes domesticos hæredis, & hæres, qui subtraxit, uel occultauit, punitur in duplū. h. d. † No. in dubio præsumi pro inuētario, nisi contra probetur. & est
1 ratio, quia non præsumitur omissum, nec vltra positum aliquid in solemni scriptura, facit quod no. ff. de probat. l. eum de lege. & C. de
2 eroga. mili. annō. l. excellentia. lib. 12. † Secundo no. de testib. domesticis, nam ad probanda facta domestica domestici sunt idonei, vt uxor, vt infra quando, & quib. quarta pars debe. l. 2. l. 12. Et familiares perpetui, uel temporales, vt s. de repud. l. consensu. § seruis. Et confratres, vt in Auth. de mona. §. cogitandum.
3 & extra de testi. c. veniens. in fi. † Item no. quod præsentia legatariorum, vel creditorum, vel eorum absentia, triū testium idoneorum repleta præsentia, non impedit contra inuentarium posse probari. Et est ratio, quia res possunt eis insciis occultari, ut ff. de pact. l. tres fratres, & l. de his, ff. de transact.

1 *Exceptio dilatoria iudicij exequutionem impedit, si dilatoria solutionis dumtaxat impedit.*
2 *Præscriptio non currit impedito agere.*
3 *Hæres dum facit inuentarium, non potest conueniri.*

§. Donec tamen. Intra tempus conficiendi inuētarii nō potest hæres a creditoribus, uel legatarijs cōueniri, & interim contra eos nō currit præscriptio. h. d. No. qđ exceptio dilatoria solutionis, & iudicij, impedit processum, nā exceptio inuētarii est duplex, quia tā iudicio differendo, quam solutioni differendę obijci potest, unde ex inuentario

uentario duæ exceptiones dilatoriæ oriuntur, dum est in fieri. s. dilatoria iudicij, & dilatoria solutionis: sed cum est in facto esse, omnis dilatoria expirat. Et hoc patet hic ex ui aduerbij, donec, & incipit competere peremptoria, quatenus vires hereditatis non sunt soluendo. nimirum ergo si interim differtur, quod auferri potest. ar. ff. de excep. l. fundi, & ff. de excusa. tut. l. dominus. † Et no. quod exceptio dilatoria iudicii oritur ex eo, quia phibetur vexatio: sed dilatoria solutionis oritur ex eo, quia prohibet damnum. hoc tñ fallit in relictis pro anima, *a* & in restitutione vsuratum, *b* quia non recipiunt moram temporis, sm quod dicit Ric. Mal. & Cy. sicut nec expensæ funeris. † Secũdo no. quod impedito agere non currit præscriptio. sic ff. de iud. l. a. §. pen. & tñ non erat impedimentũ a principio tpis, sed in eius cursu. Nõ ob. ff. de ser. rusti. prędi. l. Anicilinus, quia ibi non erat impedimẽtũ iudicij. sed vsus rei. Et facit id qđ dixi, ff. de offi. Prę. l. Senatus. & §. qui admit. ad bo. poss. l. 1. in 23. ʓtio. † Sed pone, volo conuenire hæredem rei vẽdicatione de re mea, quam possidet quam forte commodaui defuncto, vel quocunque modo eam possideat, nunquid possum interim, dum facit inuentarium? Vr̃ quod non, vt hic, nam, & hypothecaria, q̃ hic prohibet interpretari est actio in rem, vt ĩ. de pig. l. pignoris persecutio. Sed tamẽ dico ʓrium, *c* secundum Old. quia † non ut hæredem eum conuenio, sed ut possessorẽ, vt ff. ad exhiben. l. de eo, §. pe. & fin. nec obstat, quod dixi de hypothecaria, quia illa licet sit in rem, est tñ ex ʓctu *d* defuncti, & accessoria personalis obligationis, qua tenetur, ut heres. & ideo sicut non quæritur principalis, ita nec accessoria, sm Nic. de Mat. quod dixi de rei vendicatione, est verũ nisi proponas iure legati; nam super rebus legatis interim est impositum silentium, quacunque actione petantur, ut hic.

ADDITIONES.

a Pro anima. Hoc etiam refert Bal. in l. eam quam, inf. de fideicomm. & scripsi post Bart. hic.
b In restitutione usurarum. No. quod relicta pro usuris non recipiunt dilationem, uide Lud. in trac. de usu. q. 123.
c Contrarium Cyn. hic contra.
d Ex contractu hoc non exigit ista lex nam pone, quod agitur, quia obligatur per dominum, postea uendidit defuncto, tamen tex. hic in uer. hæreditatis, facit pro Bald.

1 *Legis formam non seruans, legis beneficio non debet gaudere.*

§. Sin vero postquam.

a Qui inuentarium nõ conficit, tenet interim insolidum. h. d. No. † quod non potest gaudere beneficio legis, vel statuti, ille, qui non seruat formam legis, vel statuti, nec distinguitur utrum sit clericus, uel laicus, qñ lex disponit aliquod bñficium *b* indulgendo, pari rõne omnes includit, quos includere non est ʓ priuilegium ecclesiæ; quia aliud est pœnæ metu libertatem ecclesiasticam auferri, aliud est præmium statuti certa forma imitari, ut ff. de cond. & demõ. l. Titio centum, §. 1. ubi est tex. aureus.

ADDITIONES.

a A B Si uero postquam. Vide quod no. Bal. in l. si quis curialis, C. de Epis. & cler. & Ant. de But. in auth. cassa, C. de sacros. eccl.
b Beneficium. Vide Bal. in l. omni, sup. de sacros. eccl.

1 *Concessio non ualet non concedenda dilationis.*
2 *Iudex terminum banni a statuto limitatum non potest prorogare.*

§. Et hęc quidem.

a Qui uult tempus ad deliberandum a Principe consequi fert annum, ab alijs nouem menses ad plus h. d. † No. ꝙ non valet concessio dilationis non concedendę. Vel sic, No. ꝙ non ualet secunda dilatio, vbi nisi vnica non potest concedi. † Item no. ar. quod iudex *b* non potest prorogare terminum *c* banni pręcise limitatum per formam statuti. unde si statutum assignat octo dies, & iudex assignat decem, est comparẽdum intra octo dies, quia forma statuti debet seruari.

ADDITIONES.

a Et hæc. Est hic tex. no. quod beneficium abstinendi fuit introductum de iure ciuili secundum Bal. in l. si paterna, inf. quæ in frau. cre.
b A. B. Iudex non potest. No. quod iudex non potest prorogare terminum banni limitatum a statuto. Bar. in c. sæpe, de app. & ibi dixi, uide per hoc dictum Bal. in l. obseruare, §. post hæc, ff. de off procon. & in l. iubemus, C. de iu. dixi in c. lo. de testa. uide Bal. in l. 1. C. de req. reis, & ibi Cy. & Ian. in d. c. ad petionem, de accusa. & ibi per Moder.
c Terminum. Vide Bal. in auth. iubemus, in fi. sup. de iudi.

1 *Hæres non faciens inuentarium, legatarijs an teneatur de suo soluere.*

§. Si autem hoc aliquis.

Qui petit terminum ad deliberãdum, & facit inuẽtarium, tenetur creditoribus omnibus insolidum. Sed a legatarijs detrahit Falcidiam, & sic remanet in iure veteri. Sed si non fecit inuentarium, tenetur omnib. in solidum. Si vero hereditatem respuit. res plenarie restituere tenetur. h. d.

† In glo. in l. nem. in fi. Sed hoc quomodo, cũ sibi præiudicet in suo proprio, vt §. dictum est? Resp. hoc in filiis, illud in extraneis, & ita intelligenda est gl. Sed ego gl. nõ credo veram: quia cum in corpore in §. si uero non fecerit. indistincte dicat hæredẽ non facientem inuẽtarium debere de suo soluere legatarijs, ab ꝓnnm mihi videtur dicere, ꝙ filius habeat debitũ subsidium; maxime cum hoc ibi indistincte dicat de omni hærede, ar. ff. de offi. præsid. l. a. Nic. de Mat. attende hic, Nic. *a* de Mat. in leuissimo puncto caruit intellectu; nam uerum est, ꝙ de suo debent solui legata, quatenus debentur. unde si legata sunt trecenta, & hr̃ditas ualet centum quinquaginta, triginta, reducuntur ad ducẽta; quia centum detrahẽtur iure Falcidiæ debitę iure naturę, & sic filius non patietur dãnũ, nisi in quinquaginta, quæ soluet de suo, cum sm Nic. de Ma. pateretur dãnũ de suo proprio in centum quinquaginta. Posset ẽt computari aliter, & melius forte, nam cum tertia de bonis patris filio debentur quinquaginta de dicta hr̃ditate: quibus detractis, soluet integrum residuum ĩ. ducẽta quinquaginta, & istud est magis rationabile, tñ quocunque computes, Nic. de Mat. non intellexit, unde dicit hic Iac. But. ꝙ prodest retinere, cum ultra uires teneatur. Et respondet, quod quatenus deducitur, non uidetur legatum, ut l. scimus, sup. de inof. testa.

ADDITIO.

a Nic. Vide Bar. & Doct. in auth. sed cum testator inf. ad leg. Fal.

§. Notissimum.

Hæc sola constitutio est obseruãda saluo militum priuilegio, h. d. hunc §. declaraui sup. in prin. huius legis.

De repud. vel absti. hæred. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Immixtio præsumitur per continuationem possessionis.*
2 *Negatiua qualiter probari potest.*
3 *Immixtio præsumitur ratione simulationis.*

Si paterna. Suus hæres domum habitando paternam, immiscuisse præsumitur, nisi alio iure habitauerit, uel fuerit in ʓrium protestatus. h. d. † Quæro, quæ erat ratio dubitationis? Resp. quia non uidebatur post mortem aliquid innouatum, sed continuatum ut ff. de lib. & posth. l. in suis, unde ex quo nihil innouauit filius, nihil uidebatur innouandum contra eum: sed hoc non obstante dicit hęc lex, quod per continuationem habitationis præsumitur immixtio, quod est rationabile. † Quæro quare filius probat negatiuam? Respon. quia ex habitatione erat præsumptio contra eum. Item quęro, qualiter probatur ista negatiua? Resp. per protestationem. Item & per actus, qui citra ius, & nomen heredis gesti probantur. Et ideo si filius remansit in domo patris occasione dotis maternę, ꝓ qua dote domus erat specialiter, uel generaliter obligata, non pręsumitur immixtio secundum Old. Et quod dico in habitatione domus, idem dico si possedit agrum, uel uineam patris, & fructus percepit: nã tunc est eadem ratio, quę in domo. Nam in domo non est separatus fructus ab ipsa possessione, quia fructus eius est ipsa habitatio. vnde efficacius præsumitur immixtio, cui est connexa fructuũ perceptio, nisi ergo probet contrarium, lex habet suum hæredẽ pro immixto hæreditati, quod est rationabile. † Item quæro, quid si possedit alio titulo, sed simulato? Respon. tunc fortius ratione simulationis præsumitur immixtio, vt no. in l. proxim.

LEX II.

1 *Fides mala ex quibus causis præsumitur.*
2 *Beneficium amittit, qui abutitur concessa sibi facultate.*
3 *Quod fit incontinenti, præsumitur ante machinatum.*
4 *Filius, quando primo repudiauit, & postea possidet, præsumitur hæres.*
5 *Hæres rem suam non potest emere.*

Si paterna. Suus, qui abstinuit, nõ videtur se immiscere emendo bona fide sine fraude, vel simulatione a creditoribus paternis. h. d. Et est ratio diuersitatis text. & quia succedit in locum creditorum vendentium, & ab eis habet causam, non a patre. Opp. ff. eo. l. si is, qui bonis. Sol. ibi emit mala fide, & in fraudẽ aliorum. hic bona fide. † Sed hic quæro, ex quibus causis præsumitur mala fides? Resp. ex pluribus, scilicet quando emit per interpositam personam. Item quando clã. vt l. non existimo, ff. de adm. tut. Item quando omnia *a* bona, siue vna emptione, siue diuersis, *b* ar. l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in frau. cre. Item ex modicitate pretij. Item quando res est pro parte vendita, & pro parte donata. Item quando non interuenit pretium, sed sola confessio, ar. §. man. l. per diuersas. Item quando non interuenit pretium, sed clam fuit redditum, quia non dicitur interuenisse, quod non permansit, argu. l. 3. ff. de condi. insti. Idem puto, si emit a se supposito venditore, vt dixi in fi. §. de pet. hær. l. cogi. Callidis enim artibus resistit Prætor, quia nõ vult beneficio suo aliquẽ fraudari; nam beneficium meretur amittere, qui cõcessa sibi abutitur facultate, vt d. l. si is, qui. & l. seruũ,

§. Præ-

ADDITIONES.

a Omnia. Vide Bar. hic, & Bal. in l. 1. inf. de executio. rei iud.
b Diuersis. Vide Bar. in l. nomen, §. filio, ff. de leg. 3.

§. Prætor. eo. tit. & l. Paulus, de præt. stip. Item præsumitur fraus in filio, qn̄ incontinenti post abstēsionem possidere inuenitur; † uam quod incontinenti fit, præmachinatum ante præsumitur iuxta no. per Dy. & alios, ff. de do. l. post cōtractum. nam ratione vicinitatis actuum inducitur præsumptio dolositatis. facit quod no. in Spe. in ti. de do. §. 1. ver. item pone aliquis, & in Spe. de act. seu peti. §. in anterioribus. ver. quod si forte. & inf. de iure fil. l. 1. li. 10. Item & qn̄ per alia iudicia probatur fraus, nam cum dolus non possit dilucide probari, probatur per ar. vt l. omnes, §. a Barbaris, ff. de te. mi. † Quæro, qn̄ filius primo repudiat, & postea possidet, nunquid præsumatur heres? & dic, φ sic, si sine titulo, vel cum titulo in fraudem acquisito, vt dixi. Et vide hic distinctionem Iaco. de Are. & Cy. per teipsum. Vlterius quæro, † filius iacente hęreditate emit a primo creditore fundum patris, nunquid ab alijs creditoribus possit conueniri hypothecaria, tanq̃ possessor fundi? & vr̄ φ non, quia habet causam a priore creditore, non vt hęres; ergo succedit in locum primi creditoris, & sic non tenetur posterioribus. in contrarium videtur; quia cum sit hæres, nō potuit emere rem suam, & sic cum possideat, & titulus, quem habet a primo creditore, non valet, tenetur hypothecaria, & ita determinat gl. Tu dic, aut nulla sequitur immixtio, & non tenetur, aut sequitur immixtio cum beneficio legis, & inuentarij, & idem; quia ius quæsitum ex præambula emptione remanet firmum; aut absque beneficio inuantarij, & tunc gl. remanet vera, quia aditio fingit retro, & per consequens fingitur emisse rē propriam, & hoc modo perdit ius, quod ex contractu quesiuerat, mutata qualitate dominij, vt ff. de hęr. inst. l. 3. §. qui fideicō. & ff. de stipu. ser. l. sed si ex re, §. fi. & ff. ad leg. Fal. l. fundo,

ADDITIONES.

a In filio. Vide Cyn. hic.

b Firmum. Per quam debet præferri cæteris creditoribus, tanquam antiquior creditor, iuxta l. 1. inf. si antiq. cre. pig. vend. quod ius sibi debet esse saluum supra tit. 2. l. fi. §. in computatione, in fi. & §. seq.

LEX III.

1 *Testamentum de necessario ordine non debet prius peti declarari nullum.*
2 *Verba aduersarij si quis non acceptat, ex verbis non potest se iuuare.*
3 *Quæstio nullitatis non impedit aditionem hæreditatis.*
4 *Dicens testamentum nullum videtur adire.*
5 *Liberationis actus si in propria specie non valet, in alia non potest valere.*
6 *Transigens non videtur donare.*
7 *Hæreditati non potest quis renunciare per agnitionem sibi infixæ.*
8 *Hæres scriptus si decem offerat, an actor pristina actione possit agere.* 9.
10 *Dictum non nocet si non est promissum.*

Suus hæres. Inutilis transactio non hēt in se pactū. h. d. Casus, filius prętéritus dicebat testamentum nullum, agens contra scriptum hæredem petitione hęreditatis; scriptus hęres dicebat testm̄ aliquod, & se cōtra filium defendebat, & dum de hoc esset magnalis filius in iudicio professus est se non acturum, si ei darentur decem, & hæc verba fuerunt dicta pręsente hęrede scripto, & non admittente, vel tacente, & dissimulante se longius ire, forte fingebat se non audire: deinde tractu tpis filius procedit in causa, opponuntur sibi duo. primo opponitur sibi exceptio facti. Secundo opponitur sibi, quod renunciauit hæreditati; quæritur quid iuris? Respōdet Imperator φ exceptio renunciationis non obst. quia hęreditas adita repudiari non potest. Item non ob. exceptio pacti, quia inutilis transactio non hēt in se pactū. h. d. Petrus dicit, φ filius renunciauit spe futurę transactionis, dicens; ego renuncio liti spe futurę trāsactionis inter vos celebrandæ. talis renūciatio nō præiudicat, sm̄ Pet. quod est no. facit ff. de leg. 3. l. cum quis decedens. in princ. No. hic duplicem modum agendi. s. φ prius agat a pręterito petitione hęreditatis, & si opponatur de testō, replicetur de nullitate. Et sic no. † φ non est, de necessario ordine prius petere declarari nullum. Item quod nullitas potest intentari replicādo, quod est notandum, vel φ simul dicatur nullū, & agatur in eodem libello petitione hęreditatis; nec dr̄ ista cumulatio, sed iustificatio vnius, & eiusdem conclusionis: cū nullitas sit causa, & petitio hęreditatis sit causatum mediante nullitate, quod est etiam notandum. Certe potest etiam agi ad declarationem nullitatis testamēti, qn̄ causa facti requirit disceptationem iudicialem: secus vbi est causa iuris, & de iure, quia tūc frustra diceret̄ iudiciū, vt l. quę sub conditione, §. fi. ff. de cond. inst. qui enim super iure legis scriptę petit pronunciari per iudicem, frustra petit, vt l. 1. §. item cum contra sacras, ff. quę sen. sine app. res. † Secundo no. φ qui non acceptat verba aduersarij, non potest se ex his verbis iuuare, idem si dissimulat, quod est no. † Tertio not. φ quęstio nullitatis non impedit aditionem hęreditatis, & adde quod no. ff. de acq. hęr. l. enim falsum, & l. Pantonius, §. rei perduellionis. † Quarto no. hic quidam, vt Bar. φ ille, qui dicit testamentum nollum, videtur adire; sed hoc non dicitur hic, quia prętéritus hic vltra procedebat, s. agendo petitione hęreditatis, & sic petebat res sibi restitui; quod non potest petere, nisi pręcedat hęreditatis aditio, & ita intelligit glo. & ita innuit hic, φ petebat paternam successionem, sed pro Bar. facit principium huius l. vbi non dr̄ aliud, nisi φ filius dicebat testm̄ nullum, postea supponit litera, φ ex hoc adiuerat hæreditatem, quasi isti sunt actus contigui, & connexi, sicut ff. de bo. pos. l. cum quidam, q̃q̃ etiam ille, qui deliberat, possit dicere nullum pro suo interesse, vt liquidetur, φ possit adire si vult; protestetur tamen hoc, alias præsumitur, φ voto obtinendi hęreditatem litiget. arg. ff. ad leg. Fal. Falc. l. in ratione. §. cum quidam, ille tamen, qui agit querela, non dr̄ adire. Et est ratio, quia non potest, donec sit lata sententia. Vnde præposterum est prius adire; quia actus potentiæ præmitti non potest, vt no. ff. de inoff. testa. l. qui de inofficioso, & facit in ratione sui, ff. ad leg. Fal. l. pretia rerum, §. pe. ibi præpostetum, &c. † Quinto no. φ actus liberatorius, qui non valet in propria specie, & figura, non valet in alia. Nec obst. ff. de except. l. an inutilis, quia ibi pactum includebatur sub acceptilatione ratione similitudinis, hic vero non includitur ratione cōtrarietatis. hic etiam transactio non inducit pactum gratuitum, cū sint species oppositæ; vnde hic erat dissensus in specie, & in causa finali, ibi non. † Sexto no. φ ille, qui transigit, non intelligitur donare, secus si gratis pacificatur, vt no. in l. si quis obligatione, de reg. iur. & per Azo. in summa in titu. de don. nisi transactio esset fraudulenta, vel simulata, quia tunc censetur esse donatio, vt ff. si quid in frau. patr. l. 1. ver. at si transegit. & ibi no. Iac. de Arena, quod in transactione versatur aliqua donatio, quod sane intellige, & adde quod dici sup. de colla. l. pactum. † Vltimo, no. φ non potest quis renunciare hęreditati sibi infixæ per agnitionem. concor. ī l. prox. Opp. φ vnusquisque potest renunciare iuri suo, vt l. postq̃ liti. s̄. de pact. ff. de mino. l. si filius, ff. de contratab. l. si pręteritus, & ff. de iniust. test. l. filio pręterito. Sol. potest renunciare quo ad aduersarium, non quo ad alios, simile s̄. ad Velleia. l. iubemus, & ff. de interro. act. l. fi. vel in legibus cōtrarijs aderat animus renunciandi simpliciter, hic non, vel potest renunciari rebus, & actionibus, sed non potest renunciari inseparabili immixtioni. Et ideo per instrm̄ finis, & quietationis hæres non desinit esse hęres. Et postq̃ filius beneficium nullitatis agnouit, non potest testm̄ conualescere, quod est no. † Quæro quid si scriptus offert illa x. Resp. non potest, per no. in l. consensu, ff. de act. & obli. & ff. de minor. l. si ex causa, §. nunc videndum, ver. ergo. ff. de cōdi. indeb. l. eleganter, §. idem puto, cum gl. & s̄. de fide instr. l. cōtractus, ver. vt nulli. † Vltimo quęro, quid si noīe transactionis sunt promissa decem, si nauis ex Asia venerit. modo deficit cōdō, an actor possit agere pristina actione? & videtur, φ sic, quia deficit condō contractus, & quia nullo dato, &c. dic contra, quia sufficit spes trāsactionis, s̄. de transa. l. si super possessione. Et si dicis, deficit condō cōtūs? Resp. per interpretationem, quia hæc conditio non fuit apposita trāsactioni, sed præstationi, quod est no. Et vide quod tu intelligas hoc. Item ex glo. 2. no. φ qui fingit se non adire, intelligitur consentire. † Item no. φ non nocet dictū, si non est promissum, ut ff. de ędi. edi. l. sciendum, §. dictum.

ADDITIONES.

a Suus. ista lex non est alibi secundum Ang. in l. si filius, ff. de condit. ob causam, & ibi Bal. in lect. antiq.

b A. B. Item quod nullitas. No. quod nullitas potest intentari replicando, quod est no. dignum, vide tex. fi. secundum Ang. in l. Papi. §. si filius, ff. de inof. testa.

c Secundo. Vide Flo. in l. fi. ff. de inter. act. Sal. plene in l. 1. in 15. opp. inf. de confes. & in l. iubemus, inf. de fi. cau. & Cy. in d. l. 1. in 6. q. & ex dictu Bal. hic per illum text. cum gl. videtur, quod non sufficiat probari confessionem esse factam parte præsente, nisi probetur, φ facta fuerit parte instante, vel acceptante, & idem videtur velle Cy. in d. l. 1. in 5. q. & ibi tenet late Sal. in 5. opp. & in l. iubemus. Flo. in d. l. fi. ac per alias rationes probatur, quas ponit Sal. in d. l. 1. & in l. generaliter. supra de non num. pecu. tamen vbi confessio tenderet ad euidentem vtilitatem præsentis, intelligentis, & tacentis puto quod non requiratur alia acceptatio, quia tacēdo videtur acceptare, vt declarat Bart. in l. 1. sup. de pact. & per hoc esset responsum ad omnes responsiones Sal. & aliorum. Vnde tamen dico, quod nunquam sufficeret si testes simpliciter deponerent confessionem esse factam præsente aduersario, etiam si tractaretur de euidenti vtilitate aduersarij, quia iura volentia, quod in confessione requiratur præsentia aduersarij, debent intelligi de præsentia cum intelligentia, l. coram, de verbor. sign. sed testes deponentes, vt sup. non dicuntur probare de intelligentia, vt no. Bal. in l. 3. in fi. cum concor. ff. de auct. tut. ergo &c. & ita obtinui Bononiæ.

d Quarto. vide per Bar. in l. cum quidam, ff. de bo. pos. & secundum Bal. & Ang. in l. filius, ff. de cond. ob cau. ista l. ad hoc non est alibi, vt dixi sup. in princ.

e Querela. vide Bal. in l. cum quidam.

f Acceptilatione. Idem dicit Bal. in l. si causa, sup. de transa. sed Sal. ibi reprehendit, & tenet rationem Bar. ibi positam. Fulg. hic tenet cum Bal.

g Opp. Et vide no. inf. prox.

h Scriptus. Facit ad no. per Imo. in l. si stipuler, §. fi. ff. de verbor. obl.

LEX IV.

1 *Liti renuncians non est amplius audiendus.*
2 *Renunciatio non valet ad exonerationem renunciantis.*
3 *Renunciatio litis, & renunciatio hæreditatis differunt.*
4 *Hæres, q hæreditatem repudiauit, non fit postea hæres, licet dicat se hæredem.*
5 *Contrariorum eadem est disciplina.*
6 *Contumax habetur pro confesso.*

Sicut maior, Inutilis renunciatio non habet se confessionem, h. d. Vel sic. Semel hr̄s per repudia-

pudiationem non desinit esse hæres, sed cõfessus in iudicio pro iudicato habetur.h.d.Casus hæres,qui adiuit hæreditatem, fuit conuentus a creditoribus, uel econtra mouit actionem contra debitores hereditarios;tandem lite pendente, repudiauit hæreditatem,quęritur vtrum valeat repudiatio? Et respõdetur,ꝙ nõ ga sicut repudiatio est impossibilis aditio, ita aditio est impossibilis abstensio. Sed ꝯ a hoc opp. quia in iudicio statur confessioni,ergo,& renunciationi. Resp.quod ista non sunt similia, quia aliud est renunciare.& aliud est confiteri.h.d.notanter. Et no.ꝙ qui renunciat,b non dicitur confiteri. Item no.quod actus inualidus non pręiudicat, licet fiat in iudicio.Item no.ꝙ impossibile est duo ꝯria simul valere; nam si valet aditio, non ualet repudiatio,& eꝯ.Item no. quod confessus c in iudicio, & sine causa, & informiter,habetur pro condemnato. Et est argu.quod in instrumento guarenugiato non requiratur causa,cum sit ibi præceptum iudicijs chartularij factum in confessum, quod videtur factum in iudicio,ut no.Cy.in l.prima, infra de confes. † Modo veniamus ad apparatum certum est,quod ille.qui renunciat liti amplius non auditur,ut l.postq̃ liti,sup.de pact.sed ille, qui renunciat hæreditati.videtur renunciare liti,& hæreditati,ut ff.de mino.l.si filius,ergo amplius non auditur. Sol.aut quęris, vtrum repudiatio valeat quo ad aduersarium,& valet, d. l. postquam. aut quo ad alios vniuersos,& nõ ualet,ut hic,& no. s. proxime. Op.ꝯ istam solutionem,& videtur,quod etiam quo ad aduersarium non ualet:quia renunciatio, quę non põt fieri extra iudicium,ergo nec in iudicio facta ualet. Sol.sequens gl.hoc concedit in illo ver.& est ratio, &c. & sic uidetur cõtradicere alteri gl. † Tertio e op.ad idem,sicut non ualet confessio in fauorem confitentis, ita non valet renunciatio ad exonerationem renunciantis.cum ergo renunciatio sit quædam exoneratio,ut ff.de acqu. hęr.l.cum hæredi.ergo merito non ualet. Sol. gl. hoc concedit. & sic ab Azone recedit,in uersi, item est alia, & sic non est dr̃ia inter confessionem,& renunciationem, sed inter pro se, & ꝯ se. Et hoc clare procedit in hærede conuento, qui litem pendente renunciat hereditati iam aditæ, nam totum hoc facit pro se, & ideo non ualet etiam quo ad aduersarium. Sed in hærede agente uidetur standum opin. Azo. Et si dicas; ista renunciatio est impossibilis. Resp, verum est quo ad inseparabile ius hæredis.tamen quo ad actionem motam est possibilis,quia habet uim pacti,quam profitetur sibi aduersarium non teneri, vt ff. de pact. l. tale pactum in prin. Quid dicemus? Ia.But.dicit,ꝙ inutilis renũciatio non habet in se pactum;quia si non ualet expressum,non valet tacitum.& idem tenet hic Cy.& Nico.de Mata. Et sic no. † quod aliud est renunciatio hæreditatis,aliud est renunciatio litis,uel pactum,aliud est confessio.nam si renuncians confiteretur se non fuisse, nec esse heredem, præiudicaret sibi in illa lite, vt l.qui se patris.s̃.vnde libe.quod est notandum,quandoque tamen actus expressus non tenet, & tacita repudiatio tenet, ut ff. de acqui.hæred.l.filium.& l.Clodius. Vlterius f opp.dicitur hic † quod ille,qui repudiauit,licet postea se dicat hæredem,non fit hæres.ergo non tenetur vt hæres. Contrarium lex dicit, quod aut expresse confitetur se hæredem,& tenetur ut hæres:aut interrogatus noluit respondere, & non tenetur ut hæres, licet de contumacia mulctetur,ut ff.de interrog.actio.l.si filius. Sol. aut tu quæris, utrum efficiatur uerus hæres,ita quod teneatur ad oĩa onera hęreditaria, ac etiam econtra habeat cõmoda hæreditatis;& certe non fit verus hæres, ut hic. Aut tu quæris an patiatur actionem propositam ab aduersario;& tunc sic, ut in cõtrario,& in l.fi.eo. Et sic confessio non habetur per omnia pro aditione hæreditatis,quia nostrum negare, uel affirmare non facit naturalem ueritatem aliter se habere; quia natura non potest mentiri. † Oppo.contrariorum eadem est disciplina, sed negando non pręiudicat sibi.ergo nec confitendo.Sol.ista non sunt similia, nam confitendo quasi contrahitur, sed negando. non, ſm Iacob.de Are.& Cynum.Ea vero negatio, quæ pertinet ad substantiam iudicii, id est, per quam fit contestatio litis, parit quasi ꝯtrium,ut l.3.ff.de pręto.stipu.Item oppo. nam in l.si filius. confessio est uniuersalis.ergo implicita ad plura. Tunc arguo sic,Confessio implicita non potest diuidi; sed aut in totum acceptari;aut in totum respui,ut ff.de ope.li.l.si ita stipulatio.in fi. & ff.de posi.l.publia.§.fi.& no. j.de excep. l. si quidem. Sol. hic aduersarius in totum quo ad se acceptat.† Vlterius.g opp. ad ſm responsum l.si filius,nam contumax videtur confiteri, ut in ca.2. de confe.li.6.Sol.ibi fiebat positio,quę continet assertionem ponentis, sed in l.si filius fiebat interrogatio, in qua interrogans nihil ponit.nec concludit aliquid. Et sic non obstat, ꝙ est notandum. Vel dic,ut dixi no.in l.1.§.ex hoc rescripto. ff.de uentre inspic.per Dynum, & Iacobum de Are.si tñ quis falsum poneret scienter:licet aduersarius non rñderet,non haberetur pro confesso,quia dolus cum dolo compensatur, vt l.prima.§. hæc uerba.ff.ne uis fiat ei.cum simili.

ADDITIONES.

a Sed contra. Vide inf.in 4.opp.

b Renunciat. Adde Ro.in fi.tex.inf.de inge. & man. & ille tex. est multum ad hoc sing. no.secundum Bal.ibi.

And. Barba. Quod confessus. Not.quod confessus in iure,& sine causa, habetur pro condemnato.vide quod no.in l.si donatione,sup.de coll. adde quod etiam si præcedit aliqua causa specialis,& postea quis simpliciter promittat, quod tunc videt promittere ex precedenti causa,& sic valet talis promissio. casus est sing. iuncta. gl.l.triticum,ff.de ver.obl. Item nisi ipsi promissioni fuerit inserta conditio. quoniam ea purificata tenet vicem causæ.l.cum ad præsens,ff.si cer.pet.cum si. licet proprie conditio non sit causa,vt no.gl.in l.2.ver.statutum,ff.de cond.ob cau. sed habetur loco causæ.

d Et est ar. Vide Bal.in l.2.sup.de exec.rei iudic.per Imo.in l.fi.ff.a qui. ap. non licet in ver.3.limitat Bar.facit quod no.Bar.in l.generaliter.in 3.quæst. sup. de non nume.pecu.

e Tertio. Vide Bar.sup.ea.in prin.& quæ no.Bald.in l.1.in 4.opp.sup. de non nume. pecun.

f Vlterius. An præsens habetur pro confitente,vide Bal. in l.1.inf.de confes.quod interrogando quis non dicatur confiteri,tenet etiam Bald.in l.edita.sup.de eden.

g Vlterius. Idem tenet Pau.de Cast.sup.l.prox.

L E X V.

1 *Pupillus hæreditatem damnosam cũ tutoris authoritate potest repudiare.*
2 *Prælatus,vel ecclesia,hæreditatem sibi damnosam potest repudiare.*
3 *Pupillus hereditatis aditionem potest impedire.*
4 *Testator vbi sibi prouidet standum est ei,quod statuit.*
5 *Restitutio datur contra dolum etiam in omittendo.*

Pupillorum. Pupillus hæreditatem etiam damnosã sine tutoris authoritate repudiare a nõ potest h.d.† Quod intellige,nisi faciat in iudicio b cum authoritate iudicis,secundum Cy.hic allega.ff.de ritu nupt.l.pen.§. fi.& ff.ad Treb.l.restituta,§.fi.cum sua gl. & hoc verum, si cum cãæ cognitione iudex suum decretũ interposuit, cognita rei qualitate,vocatis amicis & coniunctis pupilli iusta no. ff.de bono.possess.l.tutor.† Et idem dicendum est c in prælato,d vel Rectore ecclesiæ, & perquisito, quod hæreditas delata ecclesię sit damnosa,vel subiecta nimijs vexationibus,potest eam efficaciter repudiare. tamen si est ecclesia collegiata,requiratur consensus capituli,nec credo,quod requiratur authoritas Episcopi, quia ista non est alienatio,cum nihil de bonis ecclesiæ in alium transfertur,vt ff.de reb.eo.l.magis puto,§.si fundus legatus,primo respõso. Neque.n.pauperior fit,qui non acquirit,vt ff.de do. inter virum,& vxo.l.si sponsus, §.si maritus heres, cum hæreditas non sit in bonis nostris ante agnitionem,vt ff.ad leg. Fal.l.pretia rerũ. † Oppo.contra hanc legem, & videtur, quod pupillus possit facere,quominus sit hæres,vt ff.de cond. & demon. l. conditionibus pupillus. Solut.non parendo conditioni potest impedire hęreditatis acquisitionem, sed repudiando non potest & est ratio, quia quædam possumus omittendo, quæ non possumus remittendo,vt notatur in l.aduersus, supra de vsufruct.Sed pone,testator reliquit monasterio Sancti Petri hęreditatem suam,sub ꝯditione construendi hospitale intra annum.& quod si dictum hospitale non fuerit in dicto termino constructum, hęreditas dẽat pertinere ad hospitale Misericordiæ de Perusio. Quæro,nunqd si monasterium dictum hospitale non construxit intra annum, possit restitui in integrũ tanquam lęsum? & certũ est, quod non, si hr̃ditas est damnosa vt s̃.de sacrosanct.eccl. auth. sicut alienatio. Idem tñ videtur si est lucrosa, quia testator vltra processit, & hęreditatẽ in alium transtulit; vnde contra testamentũ e non datur restitutio, quia † quæ a testatore geruntur, pro disciplina regulari non decet in irritum reuocari,arg. s̃.de resti.mili. l.quæ a patre. Et † vbi testator f sibi prouidet,stãdum est ei, qđ statuit, vt ff.de annuis leg.l.libertę.§.Lucius. pro hoc facit glo. huius legis. In contrarium facit,quod no.ff.de ver.oblig.l.cum filius, §.

in hoc

ADDITIONES.

a Repudiare. An autem tutor infantis, possit cum authoritate iudicis repudiare, Bal.in l.bonorum,sup.qui admi.remittit se ad no.per Cy.

b And.Bar. In iudicio. Quid operatur præsentia iudicis, vide quæ plene notaui. ad Barb in l.1.C.de pręd.cur.lib.10.

c An.Bar. Et idem dicendum est. An prelatus ecclesię potest repudiare legatũ factũ ecclesię suę,vide Bal.in l.is,qui heres,§.neque,ff.de acq.her.& l.contra iuris,§.cessatur,ff.de pa.& l.magis puto,§.fundum,ff.de reb.eo.& Fed.de Sen.in consi.2. & quod no.in l.fi.C.de acq.pos.vide Pet.de Anch.in ca.vt.super. de re.eccl. non alie. & D. An.& D. Car.in c.tua,de his,quę fi.a prela.vbi tenet quod sic. D.Pe.de Anc. in c.vt super.de reb.eccl.non alie. tenet. quod non. & eum ibidem sequitur D.Io. de Imo. Vide Lap.alle.26.

d Prælato. Dixit tamen Abb.Sic.in c.tua.nuper.extra de his,quæ fi.a prela.sine consil.c. quod prelatus potest repudiare legatum sine consensu capituli. & respondet ad l.magis puto,§.si fundus,ff.de re.eo.& vide quod no. Doc.in c. vt super ea:. de re.eccl.non al.& Bal.in l.contra iuris,§.1.ff.de pact.& ibi dix: sed an solus prælatus possit restituere hæreditatem,vel petere sibi restitui,vide Bal.in l.pen.in prin. inf.ad Treb.& hic adde Bar.in l.tutor.in prin.de bo.poss.

e Testam entum.vide per Ro.in l.si insulam circa vlt.char.ff.de ver.obl. per Ang in consl.165.incip.testator,in omnibus,&c.& vide Pet.de Anch.in consil.258.

f An.d.Bar. In ubi testator. vide q.in qua consuluit D.Abb.in c.2.de pręc.& ibi dixi latis bene. vide ibi omnino.

in hoc. & ff. de minor. l. Aemilius. Sol. Standum est ei, quod testator voluit, vt s. de necess. seruis, l. cum quidam. hæc enim non est pœna, vel damnum monasterij, sed fauorabilis executio vltimæ voluntatis, quæ non debet alterari, vel violari, vt in cle. quia contingit, de relig. do. Et ideo videtur, quod restitutio in integrum, non competat, quia esset restituere ad lucrum cum iniuria testatoris, & ad talia lucra non competit restitutio, ar. ff. ex quib. cau. ma. l. sciendum. Sed hoc non est omnino expeditum, cum minor institutus restituatur contra substitutum, vt ff. de min. l. & si sine, §. sed quod Papinianus, & l. quod minor, §. Scæuola. ergo, ita in proposito, cum dictum monasterium fuerit institutum, quod æquiparatur minori, & dictum hospitale Misericordiæ fuerit ei substitutum, quod similiter æquiparatur minori, vt s. de Episc. & cle. l. orphanotrophos. in minor contra minorem restituitur, vt ff. de min. l. verum. §. pen. † Quapropter vi. verius concludendum, quod monasterium possit in integrum restitui, nisi monasterium fuerit in dolo: quia cum sciret, & posset, noluit cõditioni parere, arg. sup. de sacrosan. eccles. l. iubemus nullam. quia contra dolum etiam in omittendo non datur restitutio, vt ff. de mino. l. si ex causa, §. in commissum, & §. nunc videndum.

ADDITIONES.

a Restitutio. Vide per gl. & Doct. in l. 3. §. Labeo, sup. de acqu. poss.
b And. Barb. Monasterium. Sed tu pro ista quæstione vide tex. in l. 3. §. & si hæres, ff. de minor. vbi minor restituitur. ita dicas in causa pia. ita allegauit illum tex. Lud. Ro. pro ista q. & Bal. in suis no. in 4. char. uide Rap. in l. si. sup. in quib. cau. in inte. rest. non est nec. ff. vbi dicit, quod præscriptio testatoris currit minori ipso iure. allegauit illum tex. ita dicamus in causa pia. vide quæ dixi in c. 1. & in c. cum non liceat, de præscrip. & quæ dixi in l. si ex stipulatu, de verb. obli.

LEX VI.

1 *Priuilegio pro se introducto potest renunciari.*
2 *Re non integra illud non licet, quod re integra licet.*
3 *Præscriptio non currit maiori intra quadriennium a die maioris ætatis.*
4 *Emancipatus potest pœnitere vsque ad annum re integra.*
5 *Hæreditas descendentium quando est delata ascendentibus, locus est pœnitentiæ vsque ad annum.*
6 *Suus, qui debito subsidio bonorum renunciauit, non potest pœnitere.*
7 *Suus habens vulgarem substitutum hæreditati non potest renunciare.*
8 *Filius si in iudicio renunciauit, non est locus pœnitentiæ.*

1 Si quis suus. Ad euidentiam præmitte, quod vnusquisque potest beneficio, seu priuilegio pro se simpliciter introducto renunciare, etiam si prius acceptauerit, quia nemini facit iniuriam, qui cõtemnit ea, quæ pro se tantum sunt introducta, vt ff. de mino. l. si iudea. hac ratione suus beneficio prætoris abstentus, poterit illi beneficio etiam acceptato renunciare, & immiscendo hæreditati se reponere in iure ciuili quod beneficio Prętoris non erat absorptum, cum Prætor non possit funditus extinguere ius ciuile, a quo emanauit ipsa Prætoris authoritas, vt Insti. de bon. poss. §. quos autem, sic igitur de mera ratione iuris ciuilis suus hæres potest beneficio abstensionis renunciare quandocunque, & esse suus. & necessarius hæres: præsertim cum res de facili reuertatur ad suam naturam, vt ff. de pact. l. si vnus. §. pactus, ver. quod & in specie dotis hanc ergo licentiam semper reuocandi suam abstensionem limitat lex nostra. Et hoc intendit, Suus hæres, qui se abstinuit, potest suam abstensionem reuocare infra triennium ante bona vendita, quod triennium nõ currit in minori ætate, nec post intra tempus petendæ restitutionis: bonis autem venditis non auditur maior, sed minor auditur beneficio restitutionis in integrum. h. d. No. quod principium huius legis loquitur in quolibet suo hærede. & ideo licet tex. ins. dicat, res paternæ, &c. tamen ista lex generalis: & ita habet locum in hæreditate aui, vel pro aui paterni, sicut in hæreditate patris, vt no. in l. nonnunquam, ff. de colla. bon. & patet in l. suus, ff. de iure delibe. & argum. ff. de iur. & fac. igno. l. regula, §. fi. Secundo no.
2 quod re non integra non licet illud, quod re integra licet, sic ff. de mino. l. quod si minor, §. Scæuola, & arg. in c. quamuis, de rescrip. li. 6. † Tertio no. mirabile, quod maiori intra quadriennium con-
3 tinuum a die maioris ætatis ipso iure non currit præscriptio. & est hoc speciale, cum regulariter tempus quadriennij non sit priuilegiatum, sed priuilegiatæ rei accõmodatum, vt s. de temp. in
4 integ. rest. l. ea quæ. & l. fi. & ff. de nouat. l. poli. §. diuersum. † Quæ-
a ro, quid in emancipato? a Resp. dic. vt Cy. quod de equitate põt pœnitere vsque ad annũ re integra: & idem in hęreditate materna, vt l. filij mater, § 1. ff. ad Ter. Et hoc verum, quando ei patet ius adeundi de iure ciuili, sicut est per Iustinianum, qui sustulit differentiã emancipationis, & patriæ potestatis. Cęterum si quis per solum prętorem vocaretur post renunciationẽ tacitã, vel expressam, nulla via sibi pateret, ne terminus edicti prætoris sit ludibrio, ut s. de iur. & fac. ign. l. si emancipati. & l. 2. & ff. de suc. edic. l. 1. §. decretalis. Conclude ergo, aut loquimur in suo hęrede, & loquitur lex nostra; aut in alio descendente, & tunc, aut ei est delata hæreditas de iure ciuili, & admittitur cum æquitate usque ad annum re integra, aut non est ei delata hęreditas de iure ciuili, sed solũ de iure prætorio & tunc semel exclusus nunquam ad ius redire põt. non obstat l. nonnunq. ff. de colla. bon. quia ibi non loquitur in renunciante, sed in differente conferre, uel cauere, & sic non aliud est enim esse in mora cauendi, uel conferẽdi; aliud expresse, uel tacite renunciare iuri suo, ut ibi tex dicit eleganter. Quæ-
5 ro, † quid ergo b quando ascendentib. est delata hæreditas descenden-
b tium: & uidetur idem dici posse ex æquitate, quod usque ad annũ admittatur pœnitentia, ar. ff. de inoff. testa. l. nã. & si parentibus, quia bona ad propria bona ueniunt, vt ff. de succ. edi. l. 1. §. Largius. secus in transuersalib. in quibus præcise seruanda est regu. quæ ponitur s. eo. l. sicut j. rñ. parentib. n. debetur legitima tanquam æs alienum, secus in transactionib. Et ideo non mirũ, si habet locum pœnitentia in parentib. & non in transuersalib. Verius, puto, quod nec in ascendentibus habet locum pœnitẽtia, quia cũ hoc nõ reperiatur iure
6 exceptum, ergo stamus regulæ. d. l. sicut. † Extra c quæro, nunquid
c suus, qui renunciauit debito bonorũ subsidio, possit pœnitere? Rñ. non, sicut nec qui renunciauit querelæ, vt s. de inoff. test. l. si quis filiũ, uel legato, ut l. pinde, si cert. petat. vnde lex nostra
7 non hẽt locum, nisi in suo usi successore. † Item d quæro, quid si
d suus e hẽt uulgarem substitutũ? Rñ. nõ vr. hẽre locum hæc lex, cũ
e nec suus sit ea quo hẽt uulgarẽ substitutum, & abstinet ut no. s. de iu. delib. l. suum hędẽ. & s. de imp. & al. sub. l. hẽs instituta. Et idẽ minorib. necessaria est in integ. rest. cum substitutum habent uulgarem, & abstinuerint, ut d. §. Scæuola. in uer. miserit, quod proprie ad suos pertinet. ergo. cõi auxilio, & mero iure nõ sunt muniti, vt ff. de min. l. in causæ. & facit eo. ti. nõ oĩa. Item d. Cy. indu-
f cit hanc. l. ad quandam q. de dilatione f concessa cruce signatis; utrum confundatur cum dilatione conuentionali. & determinatum fuit ultra montes, quod non, quia priuilegium non confunditur cũ iure cõi; & ideo tempus per priuilegium concessum, vel indultum incipit post tempus pacti cõpletũ, ar. huius l. uer. si aũt, ibi, nunc post impletũ, &c. & ita fuit determinatum ultra mõtes sm Pet. & bñ, quicquid dicat hic Cy. nõ ob. l. 4. §. si quis, ff. de re iu. quia ibi iudex est minister legis, & de mente legis loquit. & ideo nõ sunt duæ dilationes successiuæ. sed una ex l. & iudicis arbitrio simul iunctis idẽ, quod in priuilegio, dico in testõ, ut aliquid operetur. quod tene menti. † Vltimo g scias, quod lex nostra etiam hẽt lo-
8 cum, si filius in iudicio renunciauit apud acta, iuxta no. in l. si-
g cut, s. eo. in ult. gl. facit j. qui bo. ced. poss. l. 2.

ADDITIONES.

a Emancipato, Vide Ang. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. & Imo. in l. quia poterat, in fi. ff. ad Treb.
b Quid econtra. uide Bal. in l. non iustam, ad fi. inf. ad Treb.
c Extra. Intellige tamen ut per Imo. in l. quia poterat, ff. ad Treb.
d Item ponit gl. 2. hic.
e A. B. Quid si suus. Vide Lud. Ro. consi. suo. 119. ubi dicit, quod per specialem conuentionem non uidetur recessum a generali beneficio statuti.
f De dilatione. Cum hac determinatione transit Io. Cal. in disput. sua, incip. sacerdos priuilegiatus. & uide Pau. de Cast. hic.
g Vltimo. Contrarium videtur uelle Bal. in l. 2. sup. de iur. & fac. ign.

Quemad. test. aper. inspician. & describantur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Testamentum per iudicis officium aperitur.*

1 AT testamentũ. † Testm̃ per officiũ iudicis petitur aperiri, & publice recitari. h. d. Intellige in ea particula quæ spectat ad petẽtẽ, ut s. de prec. Imp. off. l. fi. ibi ijs solis. &c. & si nihil pertinet, nil recitabitur sibi licet testm̃ sit apertũ, ut ext. de fi. instr. c. contingat.

LEX II.

1 *Iudicij locus debet seruari quantum ad processum.*
2 *Locus fori dicitur, ubi est maior pars hęreditatis.*
3 *Testamenti executio fit secundum statuta loci insinuationis.*
4 *Testamentum coram testibus idoneis apertum, an sit publicatum.*

Testamentis. Testm̃ aperiri seruata forma consuetudinis loci, petit. & si testes sunt absen-
a tes, fit apertio corã honestis personis. h. d. † No. quod quantum ad processũ a causæ

ADDITIO.

a A. B. Quantum ad processum. No. quod testamentum factum extra solum Romanũ sm ius gentiũ est ualidum: & quid si esset factum in portu, an dicatur factum in terra Christianorum, uide Bal. in rub. de ter. diui. pondera, quia Bal. non uidetur recte loqui, quia attento iure gentium, nulla solennitas requiritur: quia sufficit, quod probetur per duos testes, et non rogatos, ut patet in testõ militis, quod requiritur fieri sm ius gen. ut l. 3. ff. de test. mil. iõ non recte loquitur de solennitate iuris. dicit et, quod si est factum testamentum sm consuetudine hostium, non ualet. Sed pone, quod statutum est apud eos, quod ualeat cum duob. testib. & fuerunt adhibiti, certe hoc plus est, quam obseruantia iurisq. quæ non requirit, ut adhibeantur. nec Bar. uult, quod testamentum sit nullum ex eo, quod sit factum sm consuetudinẽ hostium, sed ex eo, quod non adhibita solennitas iuris ciuilis, quæ forte maior est sed si solemnitas hostium esset maior, non uult Bar. quod testamentum sit nullũ, quia quod pluris est. utique tanti est, l. cum furem, ff. de in lit. iur. ideoque dicit Bar. quod debet seruari solemnitas iuris minor, uel maior. seruatur apud hostes. si minor non ualeret, licet talis ibi esse consuetudo, quia perinde est, ac si nulla esset cõsuetudo ut non approbetur: & ideo sicut in solo Romano, ubi esset alia consuetudo, debet seruari ius ciuile. extra solum Ro. ubi non est ius ciuile, uel consuetudo, debet seruari iusg. ita quando testatur apud hostes. & ita est intentio Barto. & Io. Bal. non uidetur intellexisse Bar. in hoc secundum Pau. de Cast. in d. l. qui a latronib. Cogita, & ad materiam, uide Bal. in l. ius ciuile, de iu. & iure. Lu. Ro. in l. si nõ speciali, sup. de test. de porta uide Bal. in l. fi. sup. de test. & gl. & Dominicum in c. ubi per multi, §. porro, de elect. lib. 6. Bal. in l. si testamentum, de insti. & substit.

causæ seruatur locus iudicij, seu consuetudo fori. Sed quantum ad substantiam testamenti inspicitur locus, vbi factũ fuit testam̃, vt supra de test. l. si non speciali, quod intelligit Bar. esse verum, qñ testm̃ fit in solo Romano: sed si fieret in alijs partibus mũdi necesse est Romanũ testari iure Romano, vt ff. de test. l. quia la-
a tronib. per Bar. Ego vero a consultus sum de facto super quodã testõ cuiusdam mercatoris de Anchona, facto in terris Soldani Babyloniæ, & dixi, ꝙ valebat testm̃ factum ſm merum ius gentium, quod præsumitur ibi vigere, nisi ꝯrium probetur, cum tale ius gentium sit etiam apud ipsos, & consuetudo in dubio præsumenda. Nam istud ius gentium est bonum, & æquum: ergo seruandum. Et quia potius debemus seruare ius canonicum, ꝙ ius ciuile, quia ius canonicũ inhæret iuri diuino: & sub lege diuina sunt omnes populi, & nationes: sed ius Imperatoris non viget vbique locorum, facit quod no. extra de uoto. c. quod super. Nõ ob. dictum Barto. quia loquitur in hostibus. s. rebellibus imperij, quorum consuetudo non est consuetudo, nec eorũ statuta sunt statuta: & ideo non sequenda, vt in auth. naugia, §. de fur. vnde testamentum, quod fieret ſm eorum consuetudinem, non vale-
2 ret. † Quæro hic, quis est locus fori? respondetur, ubi est maior pars hæreditatis, ut §. ubi de hære. agi. l. j. §. respon. Secundo quæ-
b ro, si vna consuetudo *b* est in ciuitate, alia extra, & testm̃ fit in suburbijs, quæ consuetudo seruabitur? Respon. ciuitatis, quia in ciuitate factum dr̃, vt ff. de eaqu. tu. l. Titius §. Romæ. vbi est ca-
3 sus no. & expressiua in testamento. † Vltimo *c* not. in hac lege, ꝙ
c testm̃ factum Paduæ, uel Bononiæ, insinuatum Perusij, meretur executionem secundum statuta Perusij, quia has vires assumis mediante insinuatione, quæ fit in foro Perusino, quod tene mẽ-
4 ti. † Item quæsiit hic Cyn. utrum testamentum apertum coram idoneis testibus, dicatur publicatum: & idem sit aperire, quod publicare, sicut dicimus in testibus publicandis, quia dicũtur publica testimonia, cum per iudicem sunt aperta coram partibus? & breuiter dicit Pet. ꝙ aliud est in testamento, quod non potest publicari, nisi certa forma seruata. i. receptis testibus testamenti, & eorum assertionibus publicatis, & idem tenet Cy. & Ia. But. & no. ff. eo. l. 2. in prin. in glo. q̃ incip. authoritate, quæ dicit, quod nisi sit publica manu scriptum, non probat, nisi (vt dixi) solemniter fiat publicatio per iudicem, ut sup. de test. l. publicati. & adde quod dicam in l. edicto, infra tit. 1.

ADDITIONES.

a Ego uero. Vide Bal. in l. ius ciuile, ff. de iust. & iu. & in rub. ff. de re. diui. Pa. de Cast. in l. nutrioribus, & in auth. omnes peregrini inf. comm. de success. & Pa. de Cast. hic in lect. Paduana refert opi. Bar. & postea Bal. hic, & plus non dicitur.
b An. Bar. Vna consuetudo. No. si una consuetudo uiget in ciuitate, & alia extra, & testamentum sit factum in suburbijs, attenditur consuetudo ciuitatis in l. Titius, §. Romæ, ff. de excu. tut. & ibi uide Bal. qui no. loquitur.
c Vltimo. Facit ad no. per Bal. in l. 1. sup. ne fil. pro pat.

LEX III.

1 *Copia non debet dari de tribus.*
2 *Dies, & consul quare non edantur.*
3 *Actio ad exhibendum, & actio in factum, quomodo differant.*
4 *Tabellio iudicis mandato, non propria authoritate, debet edere instrumentum his, a quibus non fuit rogatus.*
5 *Actio ad exhibendum cessat, vbi petitur instrumentum, vt publicum, & habet locum actio in factum.*

Eius, quod Testm̃ dẽt aperiri, & eius copia dari, præter partem, quam testator aperiri noluit, uel ad ignominiam alterius tendit, & præter diem, & Consulẽ.
1 h. d. † No. ꝙ tria sunt, de quibus non datur copia, s. de secretis, de criminosis, & de die, & Consule. No. quod non uitiatur testamẽtum, licet testator ibi describat crimen famosum. Quærit gl. nũquid ualet alicui relictum cum ignominia? & dic, ut ff. de leg. 1.
2 l. Turpia. † Secundo quærit gl. quare non editur dies, & Consul? Rñdet, ne aliquid possit excogitari, & falsum fabricari in præiudicium testamẽti, quæ ratio cessat qñcunq; eius, qui petit, interest testm̃ ualere; quia non est uerisimile, ꝙ impugnet id, quod facit pro se, imo ꝙ habeat ratum & gratum. unde hæc lex non intelligitur quando hæres, uel legatarius petit copiam testamẽti, quia debet ei edi cum die, & Cõsule; sed loquitur quando legitimus, uel exhæredatus hoc petit, quia uerisimiliter infringerent testamentum, si possent, secundum Iac. But. sed Iac. de Aret. dicit, ꝙ si quidem conuenitur Tabellio, qui scripsit mandato testatoris, ꝙ debet edi legatario, & hæredi cum die, & Consule in publica, & solemni figura; quia mandatum testatoris reputatur mandatum eorum, ergo &c. arg. ff. eden. l. si quis ex argẽtarijs, §. pertiuere, non tamen dicit, an Tabellio teneatur edere exhæredato, uel legitimo, & uidetur, quod non, quia non est factum ad eorum utilitatem, iuxta no. ff. de eden. l. Prætor. §. primo, super uerbo, meum. Contrarium dico, quod debet edi exhæredato, & legitimo. tñ sine die, & Consule, ut ff. eo. l. 1. in prin. & §. testm̃. Idem-
3 que † faciet Tabellio mandato iudicis, non propria authoritate quia non fuit rogatus ab eis, nec ad eorum utilitatem argu. ff. de præ. l. si quis aliquid, §. instrumẽta. Si uero conuenitur alius, quã Tabellio; tunc indistincte obtinet hæc lex, si conuenitur ex hoc edicto, sed si conuenitur rei uendicatione, restituere debet proprietario agenti ipsum instrumentum. Et ista non uocatur editio, sed restitutio possessionis ipsius causæ principalis, seu originalis, quæ debet fieri plenarie secundum glo. & omnes. Et adde
4 quod vbi petitur instrumentum, vel instrumentum publicum, cessat actio ad exhibendum, ut no. ff. de eden. l. quædam. in prin. Et hẽt locum actio in factum, in qua non iuratur in litem, sed vbi petitur, vt certum corpus possessum, ꝓt agi actione ad exhibendum, cum possit agi rei vend. vt ar. ff. de proc. l. ad rem mobilem. & ff. ad exhib. l. 3. §. interdum. Vel dic melius, ꝙ in charta est hoc speciale, ꝙ non possit agi actione ad exhibendum. s. ratione cuiuslibet interesse, sed solũ ratione interesse dominij, uel quasi:
5 ut ibi no. & hæc vera. † Et differt actio ad exhibendum ab actione in factum; quia actio ad exhibendum est arbitraria, & in ea iuratur in litem, & sic probatur interesse per iuramentum, & facit sup. de prob. l. si de possessione, & ff. vt leg. no. ca. l. postquam. §. dies.

LEX IIII.

1 *Codicilli operiuntur, quemadmodum testamenta.*

a Codicillos. Codicilli † aperiuntur eodem modo, quo testamento, hoc dicit.

De edicto diui Adriani tollen. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Prior tempore, potior est iure.*
2 *Institutionis titulo nemo videtur renunciare.*

CVm inter. In adipiscenda possessione hæreditatis præfertur in dubio institutus sub-
1 stituto vulgari. h. d. † No. quod cæteris paribus, & in re dubia, ille qui obtinet primum locum in tempore, obtinet primum locum in iure. Concordat ff. de leg. 2. l. si quis seruũ, §. certã. ff. de hær. inst. l. qui soluendo non erat. ibi; dum dicit, vt quisq; prius scriptus sit, &c. Vbi est tex. no. ꝙ vbi ex pluribus electis nõ potest possidere, nisi vnus; institutiam hẽt primo nominatus, et in
a *a* eodem instrõ, ꝙ est no. Habes igitur, ꝙ qui in ordine verborũ est prior, in ordine possidendi erit potior. Et sic no. ꝙ ea prioritate tituli præsumitur pro aliquo ẽt in possessorio iudicio, facit
2 quod no. extra de prob. c. licet causam. Item no. ꝙ præsumitur quis renunciasse titulo institutionis, quia renunciare est facti, & iõ non præsumitur Op. & vr̃. ꝙ substitutus pendente conditione possit petere possessionem ſm tab. ut ff. de sec. tab. l. & si sub conditione. Sol. ibi loquitur in instituto sub conditione, & non in substituto, & est ratio, quia institutus non habet potiorem ante se. & hoc est verum, si contra institutum non obijcitur aliqd exclusiuum ipsius: idem si obijcitur aliquid exclusiuum, tñ non potest de facili probari sine mora iudicij, & gl. ponit exemplum ut patet in l. prox.

ADDITIO.

a Primo nominatus. Vide in §. qđ no. Io. de Imo. in l. si ita scriptum, in fi. ff. de leg. 1.

LEX II.

1 *Probare incontinenti, qualiter dicatur.*
2 *Possessorium non tantum præiudicat, quantum petitorium.*
3 *Testamentum qualitercunq; potest tolerari, pro testõ est præsumendum.*

Quamuis. Quinq; sunt dicta huius l. sub modo exempli. sed regula est vna, & h. d. vitium testi inuisibile, seu inelegibile, ꝙ requirit altiorẽ indaginem, non impedit scriptum hæredem in possessionem mitti. h. d. Et est ratio, quia missio procedit ex figura testi uisibili, & ideo per inuisibile non iustificatur, nec impugnatur. Et illud est verũ, nisi uitium inuisibile possit probari incõtinenti, & sine mora, uel tractatu iudicij, vt ff. vt in pos. l. le. l. is a quo. & ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. si testõ & non dr̃ differri iudiciũ ꝑꝑ tres dies, vt sup. de iu. l. cũ ſpãlis, ver. illico, nec ꝑꝑ quinq; dies, ut ff. si qs cau. l. sed, & si post tres, nec ꝑꝑ decẽ dies, vt ff. de in. l. si debitori, nec ꝑꝑ duos menses, si forte ꝓbationes sunt promptæ, sed non in loco iudicij, ar. ff. de iu. fisc. l. aufertur, §. qui cõpensationem. Quod enim vltra duos menses differtur, non pertinet ad huius iudicij naturam, quæ morosam dilationem nõ recipit, nam ex liquido pendet, ut J. eo. l. fin.
1 & ibi de hac materia plene notabo. † In gl. quinque, dicit in fi. sed qualiter dr̃ incontinenti probare. Rñ. incontinenti probatur. idest, in actu se simul tenentu, & antequam ad alia extranea diuertat, puta, quia habet instrã in manibus, & statim ostendit ea iudici sine alia dilatione, ut ff. de ner. obl. l. ꝯtinuus circa pr. ff. de duob. reis. l. duos reos, §. fin. Alij intelligunt. idest intra triduum. sup. de erro. aduo. l. fin, sed melius dicendum est, hoc iudicis arbitrio committendum, argum. ff. de iure deli. l. 1. in prin.
a † In glo. præfertur in fin. sed quare est aliud in possessorio, aliud in petitorio? Respon. quia possessorium non tantum præiudicat quantum petitorium: quia in possessorio semper reseruatur cã petitorij, vt J. si de momen. pos. l. 1. in fin. Et ideo sufficit tantum

semiplene probare, vt colligitur ȷ. eo. & l. fi. & ff. ad Carbo. l. 3. §. causę. sed lata sententia, in petitorio, tota causa est finita, vt infr. l. proa. in fi. & ideo plene de omni exceptione cognoscendū est, vt sup. de ord. iud. l. & ȷ. de ord. cog. l. a. ſm Nic. de Mata. Vnum † scias, a & no. quod qualitercunq; testm̄ possit tolerari, pręsumitur pro testō, vt sup. de iure, & fac. igno. l. si post diuisionem.

ADDITIO.

a A. B. Vnus scias. No. quod semper præsumitur pro testamento, & per Bal. in l. scriniarios, sup. de testam. milit. & C. de iur. & fac. ignor. l. si postquam.

LEX III.

1 *Occupans hæreditatem, dicitur occupare possessionem uac antem.*
2 *Hæres, nisi possessionem apprehendat, non dicitur possidere.*
3 *Casus sunt quatuor, in quib. propria authoritate licet hæreditatem occupare.*
4 *Fides facta de possessione sua, sufficit ad consequendum iudicis interdictum.*
5 *Possessio vacoa qualiter potest occupari.*
6 *Citatio non est necessaria, si possessio non possidentur.*
7 *Causa competitionis differunt a causis contradictionis.*
8 *Iustitia requiritur maior in actore, quam in reo.*
9 *Instrumentum interdum conficitur de hora.*
10 *Oppositor si dicat se possidere, & actor fatetur, actor tenetur sibi libellum offerre.*
11 *Dicitur dupliciter missio inordinata.*
12 *Hæres scriptus, qualiter mittatur in possessionem bonorum.*
13 *Vigesima de relictis testamento, gabella sublata, non debet solui fisco.*
14 *Correctio in quibusdam. videtur cætera confirmare.*
15 *Instrumentum, ex quo fit missio, debet esse sine vitio.*
16 *Hæreditas non potest adiri ex testamento nullo.*
17 *Instrumenti prima figura est attendenda.*
18 *Testis si uno capitulo est falsus, in tota causa dicitur suspectus.*
19 *Scriptura debet esse munita dispositionibus testium.*
20 *Testes non possunt recipi a priuato.*
21 *Testis subscriptio videtur depositio.*
22 *Scriptura solennis dicitur quandoque priuata.*
23 *Scriptura non solemnis potius præsumitur falsa, quam uera.*
24 *Possessio acquiritur ei qui habet iustiorem causam.*
25 *Possessio acquiritur ei, qui immissus est.*
26 *Malefactum contra iuris ordinem, ante omnia debet reuocari.*
27 *Possessionis suæ causam reus non tenetur dicere.*
28 *Protestans ne ulla fiat nouitas super possessionē, causam debet allegare.*
29 *Præscriptio requiritur cum titulo ad hoc, ut hæres repellatur.*
30 *Hæreditatis petitio non excluditur per istum titulum possessoris.*
31 *Hæreditatis petitio postquam est nota, non patrocinatur titulus accedens possessori.*
32 *Hæreditatis petitio tollitur usucapione, & longi tēporis præscriptione.*
33 *Iudicium possessorium dicitur actio personalis.*
34 *Actio non clauditur in iudicio, nisi lis contestetur.*
35 *Tempus non est causa actuum humanorum.*
36 *Exceptio nulla tollit obligationem ipso iure.*
37 *Præscriptio semper impedit processum, vbi tempus statuitur alicui ad agendum.*
38 *Possessorium facti si ex possessorio iuris dependet, præscriptio cōtra ius dicitur præscriptio contra factum.*
39 *Præscriptio exceptionis est priuilegiata, vt admittatur, si requirit altiorem indaginem.*
40 *Præscriptionis exceptio est priuilegiata, ut sit litium finis.*
41 *Præscriptio de facili potest probari quo ad titulum, qui per scripturam probari debet.*
42 *Error iustus titulus habetur pro titulo.*
43 *Consuetudo in quibus differt a mera præscriptione.*
44 *Præscriptio omnis dicitur contra aliquid.*
45 *Iuris mixtio dicitur fieri ex persona agentis.*
46 *Substitutus per fideicommissum, an possit mitti in possessionem sine aliqua restitutione.*
47 *Missio in possessionem ex testimonijs publicatis, competit ad æternam rei memoriam.*
48 *Hæres scriptus, cum petit se mitti in possessionē, an aliquis sit citandus.*
49 *Causa apta, quæ dicontur ad contradicendum.*
50 *Priuilegium nihil esse potest sine probatione.*
51 *Iudex concluso in causa actoris productionem non potest recipere.*
52 *Instrumentum præsentatum in actis, & perditum, est factum de actis.*
53 *Libellus in petitione possessionis bonorum, an iudicis officio sit contradictori offerendus.*
54 *Libellus si possessores sunt infiniti, an singulis sit offerendus.*
55 *Missio an fieri possit rebus existantibus extra territorium.*
56 *Missio qualiter possit probari.*
57 *Missio ex edicto diui Adriani, si uersatur circa res incorporales, potest patrocinari.*
58 *Ius patronatus per pactū singulare nō trāsit, quod per se alienari nō pt.*
59 *Dictio mea, puta bona mea dono, est dominij significatiui.*
60 *Ius patronatus transit cum hæreditate uendita ad emptorem.*
61 *Sententia idem potest, quod pactum.*
62 *Missio in incorporalibus. qualiter possit fieri.*
63 *Possessor causam suæ contradictionis debet dicere.*

a **Edicto.** a Diui. Ad euidentiam pręmitte, ꝙ hęreditas nō possidet res suas: quia possessio facti est, & animi, ff. si quis test. lib. esse ius. fuer. l. 1. §. Scæuola, hæreditas autem est res sine anima, licet in his, quę plurimum iuris habent, loco psonæ fungat, vt ff. de fideiuſ. l. mortuo, ff. de vsucapio. l. cęptā. sine psona igit vera possessio esse nō pt, cū possessio sit hoīs actus, aut ſm votum hoium, vt cū aīo & corpore possidet, i. plene possidet ciuiliter & naturaliter; aut ſm eā partem, q̄ prędominat, i. animus; nā animus est in cā ciuilis possessionis, corpus aūt, i. pedum positio, est cā naturalis possessionis, & a natura cępit ars. & ius vocauit eam possessionem ciuilem, quæ animi est, & eam vocauit naturalem, quæ sensibus tenetur; prima est possessio intellectualis, secunda est sensibilis, i. visibilis, & tangibilis, vt suis locis 1 satis de hoc tractatum est. † Ex hoc. l. ꝙ hrēditas vere non possidet, sequitur, ꝙ interim occupans, occupet possessionem vacantem vere, sicut expilans hæreditatem, cui similis est iste inuasor, vt no. Inn. ext. de prob. in c. pſentia, in prin. non tn̄ mere, & oīno vacat possessio, eum hæreditas vsucapionem ɔplet, & fructus acquirit. Creditur. n. bonam fidem habere, sicut defunctus habuit vt l. de vsu. l. nunq̄. §. vscunin, & l. possessio, & l. hrēditas. & iō plus delinquit, qui occupat possessionē vacantem per mortē, quam qui occupat vacantē per neglıgentiā hominis viuētis, de quo ȷ.
a vnde vi. l. cum quærebatur. † Item ex hoc, ꝙ hæreditas non possidet, sequitur, ꝙ nec hæres possidet, nisi apprehendat possessionē, vt ff. de acq. pos. l. cum hæredes. etiam si sit suus hæres, vt not. in l. cum miles, in prin. ff. ex quib. cau. maio. quia existentia sui hęredis. facit quem suum hæredem, sed non possessorē, vt ff. de vsu-
b cap. l. si homo. Et ideo sequitur, ꝙ oī hæredi tam suo, b q̄ necessario, aut extraneo, est necessarium beneficiū huius l. cum maximum commodum sit hr̄e possessionem, in qua consistit emolumentum fructuum, vt no. ff. de acq. pos. l. j. §. ex contrario, & l. cer-
3 tū, s̄. de rei vend. per Cyn. † Secundo præmitte, ꝙ interdum hæres properat ad possessionem propria authoritate occupandā, interdum ad eam per legitimos tramites iudicij consequēdam. Primo casu quatuor sunt casus, aut nemo alius tenet, nec cōtradicit & tūc est in sua optione, i. electione accipere, & possidere, quia nullius interest, & ipse ea iure factum iustificat, hæc. n. est authoritas habentis iura principalia & directa, vt per seipsum possideat, nec ab alijs quærat, aut alius tenet & ɔdicit, & tunc iudex dēt vetare, ne accedat sine licentia eius, vt ff. de offic. procur. Cęsa. l. fi. & l. si seruus, ff. quod cum eo. per Iac. de Aret. & probat s̄. de transac. l. si super possessione, uers. cuius rei. in tex. & gl. & s̄. de inoff. test. l. 2. Aut alius tenet, sed non cōtradicit, quia ignorat de accessu, vel scit possessionem suam vbique durare. & tūc accessus non punitur, nisi probetur, qđ sciebat alium tenere, quia nō debuit diuinare, ꝙ alius inuasisset. vnde non est in dolo, nec in culpa tamen cum primū scit, debet a possessione recedere absq; prędudicio iuris sui in petitorio, vel possessorio; alias remanēdo in possessione, facit vim & ex tunc transit ignorantia in consensum, & efficit dolus, vt ff. de acq. pos. l. clam possidere, §. fin. Est & quartus casus, qn̄ nemo tenet, & tn̄ vterq; properat ad occupandum; & tunc aut verisile posset veniri inter eos ad arma, & tunc sequestrabitur possessio, & utrique mandabitur, ne accedat sine licentia iudicis: & si accedit post interdictum iudicis, punietur & reuocabitur statim a possessione. Si autem non est timor armorum, tunc non intromittit se iudex, quia de facto non debet se intromittere. Et ideo nec prohibet, nec permittit, sicut dicit Inno. in d. c. in pſentia. Et hoc in reb. profanis, secus in spiritualibus; qa iudex non dēt pati, ꝙ bn̄ficia spiritualia de facto occupētur. Idē in reb. ecclesiarū, quia ipsa ecclesia possidet, & nūquam uacat possessio earum pp mortē Prælati, quia ecclesia non mori-
4 tur, ſm Inno. † Et est no ꝙ ubi aliquis c timet, ne alius suam pos-
c sessionem inuadat, sufficit ad cōsequēdum iudicis interdictum facere fidem de possessione in libello, & sine ordine iudiciario, ſm Inn. & patet in l. liberis, §. fi. ff. de lib. leg. ſm Andr. de Pisis. tn̄ tunc super possessione non fertur diffinitiua, ut no. s̄. fin. reg. l. si
5 quis super. † Scdo casu principali, qn̄ quis non vult accedere si-
d ne licentia iudicis; & tūc aut nemo citatur, d & talis licētia est superuacua, & nil aliud iuris acquirit, q̄ primo haberet, ut Insti. de lib. §. multis. & qd no. in l. 3. §. pe. ff. de bo. pos. & l. 2. s̄. de iu. emp. cū si. Et si alius tenebit, statī de facto reuocat, vt ȷ. vn̄ ui. l. meminerit. & l. fi. ȷ. si p vi, uel alio mo. & ff si mul. nē. nom. l. j. §. necessario, ut sicut iudex fuit facilis ī mittēdo, ita sit facilis ī extramittēdo, ut ff. d euic. l. si minor, ī pri. & s̄. de pac. l. si pacto, quo pęnā, ī fi.

Aut

ADDITIONES.

a Edicto. Hanc l. habeo bene lectam per Mars. in lec. Gui. de Cu. super Cod.
b Tam suo. Et quod in suo hęrede sit necessarium remedium huius legis, vide Bal. in c. 1. de controuer. inter masc. & fęm. & ibi subdit unum singulare, quod habet locum etiam ab intestato illud remedium, etiam in suo hærede possessione uacante. hic adde Bal. in repet. l. l. in suis, ff. de li. & posth. & quid si ex forma statuti continuetur possessio in hęredem, unde sing. Bal. in rub. extra de cau. pos. & propr. & in l. ea lege, & ibi Cyn. sup. de cond. ob cau.
c Vbi aliquis. Facit quod no. Bal. in l. quisquis, inf. quor. appell. non recip.
d Citatur. Vide Bal. in l. si pacto, quo pęnam hic alleg.

6 Aut citantur citandi, & tunc obtinet lex nostra, † Scias tñ, ꝙ si a nemo possideat, a nemo est de necessitate citandus: si ergo dicatur, ꝯ ius factum, agatur; nam cum aduersarius possideat, ipse debet esse petitor, vt Insti.de interdi.§.commodum. nam si sua au- b thoritate est præueniendos. in possidendo est reus, b & non actor, ſm Inn. ergo multo fortius si per Iudicis opem possideat. Vnde in mā huius l. nemo proprie est reus, nisi sit possessor, & huic est offerendus libellus conuentionalis. Esse tñ non potest petitor, & oppositor pro suo interesse, vt no. in c. veniens, extra de testi. 7 per Inn.† Differunt tñ causę competionis a causis ꝯdictionis, nã nemo potest esse competitor ratione nudæ possessionis, sed bene potest esse oppositor; quia possessio facit eum reum necessa- c rium, cum sit citandus, quia hoc ipso, c quod vocatur, vel spãliter nominatur per actorem in libello, vel narratione actoris: firmauit psonã suã in iudicio, vt opponere possit, tanq̃ merus reus & possessor negatiuas positiones, putatu si es hęres scriptus, vel testator non possidebat hanc rem tpe mortis. Et idem si diceret d testm̃, d ex quo agit esse reuocatum: nam infringere potest reus actorem euacuando fundamenta petitionis, sed non posset opponere de iure tertij, vt de præteritione alterius, q̃ sui, nisi esset talis præteritio, quæ aperiret edictum opponenti, vt ff. de contra-tab. l. si post mortem, §. fi. ff. de inoff. testa. l. Papinianus, in princ. intellige hoc, si probationes sint in promptu, alias non, vt l. a s̃. co. Si autem non opponit directo, negando narrata, prout narrãtur per actorem, sed dicit se petitorem, tunc non omnis est legitimus ꝯdictor, ita ꝙ victor; sed requiritur alterũ de duobus, vel ꝙ habeat titulũ parem, idest ex quo oriatur beneficium huius edicti, vel tale ius, ꝙ elidat actoris intentionem, vt ius ex præscriptione natum, vt hac l. in fi. vel ex obligatione inter agentem, & ipsum, vt quia emit a testatore, vel ab ipso hr̃de, vt ꝫ. plene dicã.
8 † Ex quibus conclude, ꝙ reum & oppositorem facit possessio habilem, sed victorem facit eum qualitas possessionis iustificatæ, vel actor in probatione deficiens, quia semper maior iustitia requiritur in actore, q̃ in reo. Et hinc est, ꝙ duobus existentibus titulis einsdem rationis oportet, ꝙ actor infringat titulum & causam rei, ut l. de rebus, sup. de don. ante nup. facit quod not. in c. 1. de spon. duo. per Inn. & in cle. fi. de rescript. nam cum agatur de prælatione, oportet ordinem tpis probare, vt no. ff. de sol. l. si ex pluribus, §. fi. & vbicunque iuris ratio consistit in tempore, vt ff. 9 de neg. gest. l. eum actum. † Qua pp interdum & de hora e confi- e citur instrm̃, vt omnis scrupulositas amoueatur, vt l. cum proponas, s̃. de interdi. ma. & hoc casu, qñ scilicet actor debet infringere titulum rei, ꝯ titulum rei admitterentur positiones actoris, quod non est in alijs iudicijs, nisi in petitione hęreditatis, ut ff. de rei vend. l. in speciali, & nisi actor ponit ad replicationem iuuandam: nam cũ reus in excipiendo sit actor, ergo aduersarius potest exceptionem infringere, & facere positionem ad eneruandam exceptionem; quia quisquis debet admitti ad probandum, debet admitti ad ponendum, cum positiones sint exordiũ probationis, & inuentæ sunt pp probationes consequendas ex partis confessione, vt in cle. sæpe, de ver. sign. Et sic intellige, qđ not. Spe. in tit. de testa. §. nunc a nobis. uer. item agens, ſ. ꝙ ubi non accrescit aliquid actori ex positione, ꝯ ius rei non debet amitti positio. secus si aliquid accrescat actori, ut ext. de re iud. c. cum Ber 10 toldus, per Inn. &c. dist. c. ꝯ morem, per Arch. † Tertio pręmitte ad euidentiam, ꝙ si aliquis oppositor dicit se possidere, aut actor fatetur, & tunc debet actor sibi offerre libellum quasi aduersario suo, & lis contestabitur, qa utraq; pars est præsens. aut actor negat eum possidere, & dicit nolo tibi offerre libellũ, quia a te nihil possem consequi, cum non possideas, & tunc ante lit. cõtest. debet probare se possidere, uel alias sua interesse. alias nõ admittitur ad ꝯdicẽdum, nec ad querelandum, vt ff. de ap. recip. l. j. in prin. & extra de test. lib. c. ueniens. Potest autem sua interesse absque possessione, quia habet similem titulum ad possessionẽ vacantem, & interest eius, ne aduersario plus iuris quæratur, quam ratio iuris permittat, arg. ff. de stip. ser. l. si seruus cõis Meuij, §. fi. nam durior eius conditio fieret translata eius possessione in aduersarium, q̃ si vacat, ſm Inno. qui etiam dicit, ꝙ in reb. vacantibus non sufficit summaria cognitio, sed debet ille, qui ad iudicium prouocat, offerre libellum iudicialem oppositori, vt d. f veniens, in gl. no. sententiam. in fi. Item cũ contenditur f de possessione vacante, fructus interim sunt sequestrãdi, si vr̃ iudici, ꝙ iura partium sint obscura, & sit metus armorum, alias non fit sequestrum. Item si vnus possidet, interim alij iubetur, ne eũ turbet, & possessor recipit fructus ſm Inno. nam lite pendente nil innouandum est ꝯ possessorem nisi in mera fructuum descriptione facienda, si iudici uidebitur, vt l. defensionis facultas, inf. de iure fis. lib. 10. & ibi per Andr. de Baru. nisi possessor diffidẽtia litis, vel pdigalitate, uel ignauia, uel desertione dilapidaret. In dubio tñ nemo præsumitur diffidere de uictoria, donec litigat, ut ff. ad leg. Fal. l. in ratione, §. cum quidam. Item nemo præsumitur dilapidare, nisi probetur, ut ff. ad Tre. l. Imperator, & de app. l. Impe- 11 rator, §. fi. cum simil. † Quarto præmitte, quod inordinata missio dicitur duj liciter, scilicet vel quia nõ est citatus possessor, & tunc non reuocatur, nisi constituto de possessore: vel quia non discussa ꝯdictione, & tunc reuocatur sine aliqua probatione, qa innouatum lite pendente, tamen hæ missiones non perimũt ius actoris, quia denuo est mittendus, si alias fouet ius, cum nunquã videatur missus. facit ꝫ. vnde vi. l. meminerint. & l. si quis in tan- 12 tam. cum simi. † Modo ad tex. l. accedamus, & br̃ h. d. Edictum diui Adriani est sublatum simpliciter ſm vnum intellectũ; vel secundum quid est reformatum, seu purgatum, ſm alios. hoc primo, & scriptus hæres ostenso testamento iudici competenti in figura solenni non suspecta, mittitur in possessionem bonorum, quæ defunctus habebat tempore mortis. hoc dicit secũdo, scilicet nemine ꝯdicente: nam satis est, iudex, vbi non est ꝯdictor, vt no. ff. de excusa. tuto. l. quinquaginta. in secunda glo. nisi compareat contradictor, nam tunc hinc inde causa discussa dabitur possessio habenti iura potiora. hoc dicit tertio. sublata annali exceptione, & alijs natis olim, & uiuentis. h. d. quarto. sola præscriptione obstante possessorio, quæ obstat in petitorio. h. d. 13 quinto, & vltimo. † Not. primo, ꝙ ex quo sublata est vigesima de relictis in testamento, non debet solui gabella fisco, & male faciunt, qui contrarium statuunt, quod est no. Secundo no. ꝙ sublato tex. sunt sublatæ glo. & interpretationes, & vide Cy. supra de transa. l. transigere, ad fi. Tertio g no. ꝙ instrumentum testa- g menti habet hoc præceptum, quod meretur executionem ex sola inspectione quo ad missionem ex hoc edicto, vbi nemo comparet ad contradicendum. Quarto no. ꝙ ille, qui producit instrumentum suspectum, iudicem facit oppositorem. Quinto nota, ꝙ vbi non est ꝯdictor, ibi iudex debet esse facilis in mittendo. Sexto no. ꝙ iudex debet apparentiam sequi. Septimo no. ꝙ vbi comparet contradictor, iudex debet grauiter procedere, examinata ratione vtriusque partis, nec debet sperni contradictor, qa processus esset irritus. Octauo no. ꝙ qui iustiorem habet causam, vel melius probat, ille vincit in causa. Nono no. ꝙ iudex debet animaduertere arbitrium, quod habet, & causam, & ꝙ actio, & ꝯdictio requirit causam, & declarationem, vt supra de transa. l. age. Decimo no. friuolas exceptiones non recipi, & sũt friuolæ illæ, quæ de iure non sunt approbatæ. Vndecimo no. distinctionem præscriptionum, quia alię fauorabiles, alię odiosæ, aliæ mixtæ, & ꝙ omnes impediunt processus secundum quos- 14 dam. Duodecimo, & vltimo no. absorpto petitorio, possessoriũ absorberi. † Opp. ꝙ non sit sublatum edictum diui Adriani, nã correctio in quibusdam videtur cætera confirmare, vt ff. de mili. testa. l. Tribunus, §. vlt. Sed edictum diui Adriani est correctum in quibusdam, in quibus male dicebat: ergo in cæteris est confirmatum. Sol. concedit gl. & sic hodie procedit iste libellus, Peto me mitti ex edicto diui Adriani: quia videtur intentatum quatenus viget. hoc tenet Inno. extra de prob. c. in præsentia. Sed contrarium sentit gl. rubricæ, scilicet ꝙ sit cassum in totum saltem quo ad causam efficientem; & ideo dubitatur, an valeat iste libellus. Peto me mitti vigore edicti diui Adriani, & vr̃ ꝙ non, qa falsa causa exprimitur, nam lex correcta dicitur falsa; & allegãs eam, punitur de falso. Item in condictione ex lege, vel officio Iudicis ex lege, idem est actio, & lex, & si exprimitur actio incongrua, libellus est nullus, vt l. 1. §. 1. ff. si mens. fal. mo. dixer. quia expressa pp vitium visibile nocent, quæ non expressa non nocent, vt in regula iuris, & de iure ciuili forma libelli consistit in actione, sicut in causa, vt l. 2. §. deinde, ff. de origi. iu. sed qñ est dubiũ, vtrum actio sit inepta, vel non, procedit libellus, argumen. l. 1. §. ꝙ autem, ff. quorum leg. quia fauore dẽmus libello, vt admittatur in dubio, ut ext. de iu. c. examinata, per Inno. sed si pro certo actio

ADDITIONES.

a Possidet. Vide not. Bal. in l. manifestissimi, sup. de fur. & Bar. hic, vide Bal. in 3. q.
b Reus. Vt per Inn. in c. in præsentia, extra de prob.
c Hoc ipso. Vide inf. in 5. q. & ex his dictis collige, quis dicatur legitimus contradictor.
d A. B. Diceretur testamentum. Tene menti, quod eleganter dicit. D. Pet. in c. signi casti, de fo. comp. si quis petit mitti in poss. ex hoc edicto, & facit proclama, & cõparet clericus. dubitatur modo, an processus factus coram laico valeat, quæstio stat in hoc, an sit reus, an actor. si actor, tenet processus, si reus, non tenet, per ca. si diligenti, c. si clericus laicum, de fo. compe. & refert quendam solemnem Doctorem consuluisse processum non tenere, ipse autem dicit, quod aut clericus possidebat bona hæreditaria, & sic est reus, & non tenet processus, aut non possidebat, & sic est actor, & tenet processus per d. c. si clericus laicum, de fo. comp. quod dictum dicit esse suum, & nouum, & illud pro nouo allegauit alias in contingentia facti, deceptus tamen a Domino meo de Ana. & parcant mihi tanti Patres, quia hoc dicit Bar. in consi. incip. Diambra porrexit, vide D. Pet. in c. ea quæ in 17. q. ubi dicit, quod D. Rayn. de Monte Vbiano, egregius aduocatus Perusij ita consuluit, ibi dicit bene no. do. Pet. se dubitasse, si minor petit restitui aduersus aditionẽ, & fit citatio generalis, ut compareant clerici coram laico, an poterunt se tueri & dic quod sic, quia non sunt possessores. vide Angel. in l. nisi, §. 1. ff. si cui plusquam per leg. Fal. & Bal. in c. si. de fide instr. ubi dicit illud, quod dicit Ang. in d. §. 1. quæ no. perpetuo.
e A. B. Et de hora. Nota, quod hora debet apponi in instrumento, pro quo euitando vide Bal. in d. l. cum proponas, & quæ notaui ad Io. Andr. in tit. de instru. edi. §. dicto ver. & not.
f Contenditur. Vide supra.
g Tertio. Vide Bal. hic. dum tractat, an requiratur libellus.

a actio a est inepta; tunc de iure ciuili non procedit libellus, sed de æquitate canonica, procedit. siue actio causæ præmittatur, siue cum actioni: quia quod superfluo additur, non nocet; nam, & sine actione sufficit ipsa iustitia naturalis resultans ex causis, quod est no.

15 † Secundo op. b dicitur hic instrumentum, ex quo fit missio, debet esse sine vitio. contra immo fit missio, licet sit cum vitio, vt supra. cõ. l. 2. Solu. debet esse sine vitio, scilicet visibili, vt hic, sed vitium inuisibile, de quo non constat, non nocet, ut in contrario. præsumitur enim habere esse, quod habet formam esse, vt sup. de iur. & fac. igno. l. si post diuisionem, in gl. & ff. de fal. l. si quis legatum. Ter-

16 tio oppo. † & videtur, quod etiam inuisibile officiat, nam hoc edictum requirit, quod agens adiuerit hæreditatem, sed ex testo nullo modo potest adiri hæreditas. ergo nec agi. Sol. dic, quod sufficit aditio hæreditatis apparens prima facie: non autem requiritur veritas realis conditionis, & hoc est in possessorio, in quo potius prænalet, quod videtur esse, quam quod uerum est; secus in petitorio. ubi non fit superficialis discussio, sed totalis, & plenaria, ut sup. de test. l. si vnus. & ff. de inoff. test. l. Papinianus, §. si filius. Item lex nostra loquitur in possessorio facti, sed in possessorio iuris inquiritur de veritate etiam latente, ut sup. de secun. tabu. l. s. & ibi per Cyn.

17 † Quarto opp. dicitur hic, quod prima figura inspicitur. contra, vbi est rasura, ibi est mutata prima figura: nam constat scribentem aliquid mutasse, dum rasit, & iterum scripsit: & sic aut est scriptura unius, & eiusdem scribentis, & tunc est suspecta, quia uacillauit vt supra de prob. l. iubemus, & ff. de test. l. qui falso, nel paria. aut est ab alio rasum, & denuo scriptum; & tunc scriptura est falsa, vt sup. de testa. l. si vnus. Tamen ego uideo, quod scriptura in charta rasa ualet, d vt ff. de secun. tab. l. chartæ. Sol. ibi d erat charta rasa per totum, & in ea ab initio scriptum, ita, quod præsens status consonat cum rei origine, hic discrepat, & variat; quia erat rasura in aliquo loco, & in aliquo loco non, & sic naturalis, i. primitiuus status scripturæ e discrepat ab accidentali. Attende hic, si ea nõ raso e imponeretur fides ei, quod rasum est, staret, ut l. j. ff. de his, quæ in test. delen. per Dy. Idem si rasura est alibi, & nõ in articulo quæstionis, nisi esset circa solennitatem totius instrumenti, vt ext. de hære. c. fraternitatis. per Inn. si ergo propter diuersitatem loci rasuræ instrumenti fides diuiditur, facit fidem in vno loco, & nõ in alio.

18 † Tamen in teste secus est, f quia si falsus g est in vno capitulo, f in tota causa falsus est, id est suspectus de falso, id est, quod nihil pro- g bat, quia periurus, siue primo deponat falsum, postea uerum: siue deponat primo verum, & postea falsum sub unius, & eiusdem iuramenti uinculo, nam totum indiuisibile uitiatur secundum Old.

19 † Quinto oppo. dicitur hic, quod h scriptura debet esse munita te- h stium depositionibus. Contra testes extra iudicium non depo-

20 nunt. nec coram testatore, sed coram iudice; quia † nemo priuatus potest recipere testimonia, sed solus iudex, qui habet ius, & iurisdictionem examinandi, ut l. hac consultissima, §. pe. supra de testa. vbi de hoc. Solut. concedo in dispositione iudiciali. tamen quia

21 subscribunt, † videntur tunc deposuisse. ut l. 1. sup. de testa. Et si i de vno deponunt testes i subscripti, dictum eorum trahetur ad diem subscriptionis; tamen in possessorio isto non est necessaria depositio, nisi pars confiteatur scripturam, ut sup. ti. e. l. 2. & ibi de

22 hoc dixi. † Et hic, quod interdum est scriptura solennis, tamen est priuata: tunc in possessorio sufficit, nisi aduersarius neget eam, & dicat, quod non est de manu eorum, quibus intitulatur, & tunc ad probandum oportet uenire testes, & deponere; secundum Iac. K But. Vel forte sufficit K mortuis testibus comparatio literarum, & sigillorum, quod uerum credo, ne detur materia reo falso negandi scripturam quantumlibet ueram, sed in petitorio non sufficit, nisi sit publicata, ut l. publicati, sup. de testa. Vbi autem scriptura est non solennis, ista nõ probat, nec in possessorio, ut hic. nec in

23 petitorio, ut infra de fideicom. l. si ueritas. nam † cum scriptura non est solennis, potius præsumitur, quod sit falsa, quam quod sit uera, vt sup. de te-

24 sta. l. iubemus, in fi. † Sexto opp. dicitur hic vbi comparet contradictor, debet examinari ius, & causa petitoris, & contradictoris; quia ei possessio acquiritur, qui iustiorem habet causam. Contra hoc sic oppo. aut opponens est in possessione tempore contradictionis, & tunc possessio sibi denuo non acquiritur, sed continuatur; nam aliud est acquirere, aliud continuare. & quia habet animum continuandi, non acquirit possessionem de nouo, etiam (quod plus est) si esset vacans, ut no. ff. de acq. pos. l. 3. in princ. Aut non est in possessione, & tunc reo non adiudicatur possessio ratione exceptionis, sed hoc debet petere, ut no. Host. ext. de restit. spol. ca. ex conquestione allegat, ff. de except. rei iud. l. si inter me, & te. Sol. si quidem reus possidebat, acquiritur ei possessio, idest cõfirmatur, ut supra de Carbo. edi. l. j. si autem non possidebat, dic quod excipiendo petijt, arg. ff. de inoffi. testa. l. Papinianus, §. si filius. nam in pos- l sessorio l meis uideo exceptionem permisceri petitioni, ff. de cõtratabu. l. si preteritus. ergo sistit in possessorio facti. Ita demum autem obtinebit reus hunc effectum, si nitatur ex testamento non abolito, &c. quia possessorium huius l. tam in ponendo, quam in opponendo, est eiusdem protestatis, & naturæ. si autem possessorium nemo inquietat, non potest petere sibi possessionem confirmari ex hoc edicto, quia non est aduersarius cum quo fundet litem & iudicium, & frustra petit confirmari quod pacifice tenet. si autem alius petit contra eum ex hoc edicto possessionem, tunc ipse bene potest petere confirmationem, quia res est in iudicio

25 deducta, facit quod no. Inno. de confir. vtili vel inuti. cap. s. † Septimo oppo. dicitur hic, quod ei, qui missus est acquiritur possessio: contra imo est iam quæsita; quia missus ex hoc edicto statim efficitur verus possessor, quia hic non speratur secundum decretum, cum hoc non sit primum nec secundum, sed vnicum in decretum sicut in actione reali, vt l. cum notissimi, §. fi. inf. de præscr. 30. ann. Solu. ea pone, missus est, id est mitti desiderat. vel dic missus verbo, sed non re, vt ff. de pig. act. l. non est mirum, §. fi. Vel dic, quod erat missus. sed aduersarius petebat missionem reuocari, ipse uero petebat confirmari: nam hoc edictum non solum est acquirendæ possessionis, sed confirmandæ, cum facilius aliquid confir- m metur quam de nouo fiat. Attende m hic; aut est inordinate factum, & non debet confirmari, sed primo infirmari, & postea iterari, de accus. c. qualiter. Aut erat rite factum, & tunc superuacuo pe-

26 titur confirmatio. Respon. perperam factum, idest malefactum; & non rite contra iuris ordinem, semper est ante omnia reuocandum. nec potest confirmari) vt ff. de appe. l. si expressim, ff. de re iud. l. sicut nulla. & ff. de excusa. tutor. l. qui testamento, sed bene factum potest in melius confirmari. Hinc est, quod factum non apparente contradictore, potest eo comparente peti confirmari & super hoc libellus offeretur, & contestabitur lis, & confirmatio erit diffinitiua sententia, quæ ante causam contradictam erat

27 interlocutoria, vt d. c. fi. de elec. lib. 6. in Nouel. † Octauo oppo. quod reus non teneatur dicere causam possessionis suæ, ut sup. de peti. hæred. l. cogi possessorem. Sol. istud possessorium sequitur naturam sui petitorij in hoc, vt titulus a possessore exquiratur, uel hic requiritur causa possessionis, ad elidendam, non ad instruen-

28 dam petitionem aduersarij. † Et nota hic, quod protestans n in iun dicio ne vlla fiat nouitas super tali possessione, debet allegare cau- o sam, o quare protestatur: alias inanis est protestatio, sicut petitio. facit l. 1. inf. de prædi. dec. lib. 10. ibi dum dicit, omnesque causas sigillatim, quibus strangulatur, nominatim exponat, &c. vnde

29 de protestatio iudicialis est nulla, nisi habeat causam. † Nono p opp. p dicitur hic, quod requiritur præscriptio cum titulo, vt repellatur hæres. Contra, immo sufficit titulus & possessio absque præscriptione: nam si hæreditatis petitio non datur contra possidentem cum titu. legitimo ad præscribendum: ergo nec possessorium, quod est debilius, arg. huius l. in fin. Sol. titulus excludit petitio-

---

ADDITIONES.

a Actio. Vide Bal. in l. 1. in fi. prin. de eden.

b Secundo oppo. Quid si fuit facta missio ex testamento, quod postea apparet fuisse falsum, an habet locum in integ. restit. vide Bal. in l. fina. in princip. infra si ex fals. instit.

c Tertio. Vide glo. & Docto. in l. cum falsum, & in l. hæres institutus, ff. de acquiren. hæred.

d Sol. ibi. Vide no. in l. si ex falsis, sup. de transf. & Bal. in l. 2. inf. de fideic. lib. & gl. hic, in ver. vitiatum, & etiam per Bar. & scripsit post Sal. hic.

e And. Barba. Ex non raso. Pondera istud dictum, quia forte non videtur verum ex eo, quia eo ipso, quod quis radit instrumentum in loco suspecto, videtur committere falsum: sed committendo falsum in parte videtur totum falsificare, vt in c. sedes, de rescri. ergo vide, quæ dixi in c. ex literis, de rescri. & quæ remisi ad Bar. in l. filius, §. s. quens. ff. de fal. vide d. Abb. in c. ex literis, de fid. inst. ubi recitat istud dictum Bal. & cum eo transit.
Cel. Ad propositum chartæ rasæ, & an & quando rasura vitiet instrumentum. vide tex. in l. iubemus, in fi. sup. de prob. & ibi dixi in addi. ad ipsum. eundem plene in c. ex his & ibi Fel. vers. in gl. 2. ext. de fi. inst. & no. post Pan. in c. cum olim, lo 2. in fi. apost. in ver. aliquas rasuras, extra de priuileg.

f In teste secus est. No. quod testis falsus in vno capitulo, præsumitur falsus in tota causa, vide quæ notaui ad Bal. in l. super chyrographis, sup. si certum pet.

g Falsus. Vide in l. 2. inf. de fideicom. li. sed Bal. aliter dicit, & non bene. in rub. de cõtroue. inuesti.

h Quinto. Vide Bal. in l. fi. inf. de fideic.

i Testes. Vide Bar. & Sal. hic.

K Sufficit. Vide Bar. in aut. sed nouo iure. sup. si cer. pet.

l Possessorio. Lud. Rom. in aliquibus reprehendit Bald. hic, vt per eum in l. 3. sup. de Carb. edic.

m Attende. Sal. hic contra.

n An. Bar. Et no. hic, quod protestans. No. quod protestans debet assignare causam protestationis. Vide Bal. in addi. Spe. in tit. de test. vbi dicit, quod debet cam allegari, puta possessio, vel titulus in uita testantis, qui excludit petitionem actoris.

o And. Bar. Causam. vt per Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipsi pretori, ff. de op. no. nun. in 11. q. & in §. morte. in 2. quæst. & Bal. in add. Spe. in tit. de test. Pau. de Cast. hic, & Bal. inf. in fi.

p And. Barb. Nono opp. Tene menti perpetuo, quod licet contra titulo possidentem non detur petitio hereditatis; tamen si ille tit. fuit acquisitus per mortem testatoris, non prodest, & ita audiui, quod alias fuit practicatum, tene menti, sed Sal. hic contra dicit, & eum uide omnino in eadem parte, ego uidi dubitari, & cõsului mature pro Bal. & respondi ad motiua Sal. uide Bal. in l. 1. C. si de momenta. pos. fue. appell. ubi idem uidetur tenere, sed in l. incerti, C. de interdi. in 12. quæst. uidetur sentire alitter, ego in illo consilio respon. unde omnino pondera rationem. quia gl. hic magna facit in possessorio illam distinctionem, utrum titulus superueniat post mortem defuncti. Salic. in l. 2. C. de petit. hered. secus tenet. ego adduco text. hic, in uer. antea detinens, uide Bald. hic in uers. sed contra hoc opp. & D. Petr. de Ancha. in l. pro hærede, ubi dicit se habuisse de facto, & fecisse seruari istam doctrinam Bal. hic.

a petitionem hæreditatis, e qñ præcedit mortẽ testatoris, qui possi
debat; sed qñ titulus, & possessio fuerunt adepti mortuo testato
re, tunc non excluditur petitio hęreditatis, nec possessorinni, nisi
30 sit completa præscriptio, vt hic, quod est no. dignum. † Decimo
op. hic præsupponitur, q petitio hæreditatis non excludatur per
tistum titulum possessoris, nisi cooperante præscriptione. cõtra
de l. hęreditatem, J. in quibus cau. non ob. lon. temp. præscri. vbi
titulus possessionis excludit petitionem hæreditatis. Sol. hic erat
possessio iniusta, non nascens ex titulo, vt nasci debet, quia clan-
destina, & quæsita per quasi expilationem hæreditatis: sed lex
contraria loquitur, qñ possessio cõlonat titulo, idest ca iusta, tra-
hens ex titulo legitimum principium & originẽ; tunc. n. titulus
possessoris non euacuatur per ius actoris, & ideo actor, qui non
põt euertere reum, euerteretur a reo: & maxime, quia reus ha-
bens Publicianam in habitu, hẽt ius aptius & magis proprium
31 proprietatis, q̃ hæres, vt l. nõ tm̃, ff. de pet. hær. † Vnum b tñ scias,
b quod postq̃ petitio hæreditatis est nata, titulus possessori acce-
dens non patrocinatur possessori, nec extinguit actionem iã fun
datam. vnde pretium, quod titulo habetur, venit in petitione hę
reditatis, quæ prius ad rem nata erat, vt ff. de pet. hæred. l. si rem,
32 & pretium. & ibi no. † Vndecimo op. dicitur, hic, quod petitio
hæreditatis tollitur vsucapione, & longi tẽporis præscriptione.
Contra, s̃. de pet. hær. l. hæredes. Sol. hic specialiter tollitur, quod
specialiter datur, sm gl. Vel dic generaliter dari ꝯ habentem ti-
tulum nouum quæsitum post mortem testatoris possessoris rei.
33 Et hoc teneas, & miror hoc a nemine animaduersum. † Duo-
c decimo opp. c iudicium possessorium est actio personalis; ergo
non tollitur decennio, vt l. fi. sup. de const. pecu. Sol. imo est offi-
cium iudicis, quod quandoque tollitur triennio, quandoq; lon
go tempore, qñq; longissimo, vt hic. & ff. de vsu. l. sequitur, §. fru
ctus. J. de præsc. 30. an. l. sicut, & de falsis, l. querela. quod est not.
Et est ratio, quia ea similitudine quãdoque tenet realitatẽ, qñ-
34 que personalitatẽ. † Tertiodecimo op. d dicitur hic, q exceptio
d præscriptionis impedit processum. Contra, quia debet ante litẽ
contesta. opponi, & post litem contestatam probari; ergo nõ im
pedit processum, quia tunc non contestaretur lis, vt inf. de præ-
scr. lon. temp. l. emptor. Solu. hic opponebatur in iudicio, & sta-
tim probatur; ibi vero actori opponebatur, & sic actio non clau
ditur in iudicio, nisi lis contesteturar, & sic actio non potest exclu-
di, prius quã includatur, sed agens bene potest excludi, idest age-
re volens, vt l. amplius, ff. rem ratam haberi. Et ideo refert, an op
ponatur agenti, an actioni. Primo casu, aut potest statim proba
ri, & impedit processum; alias non, vt ff. de iureiurand. l. nam, &
postea, in prin. glo. & sic ex præscriptione oriũtur duę exceptio-
nes: scilicet declinatoria & peremptoria, sicut in iuramento, vt
ext. de inst. c. cum venissent, per Inno. quia ad lites abbreuiãdas
inductæ sunt, vt l. fi. ff. pro suo. Aduerte, dum hic dicit principa-
lem causam esse sopitam, inducat, q actioni opponatur. Et di-
e cit hic Ia. Bu. q longissima præscriptio e remouet actionẽ ab ob-
35 ligatione ipso iure, & non dicit uerum; quia † tempus non est
causa esse, vel non esse actuum humanorum, sed accessio, seu co
mes; quia nil fit sine tpe, in quo sit necessaria hominis operatio,
vt ff. de condi. inde. l. si non sortem, §. libertus, id ergo, quod non
est causa entis, non põt esse causa priuationis, vt l. obligationum
fere, §. placet, ff. de actio. & oblig. non ob. l. sicut, ibi, viuendi, &c.
qa loquitur de vita non respectu esse, sed respectu officij esse. si-
cut mortuum dr̃ membrum, quod non habet officium suum
36 naturale. Præterea † nullo exceptio tollit actionẽ ipso iure: sed
executio præscriptionis est exceptio, ergo &c. hoc qñ præscribi-
tur actioni; sed si præscribatur dñio, tunc vsucapione tollitur a-
37 ctio ipso iure, in alijs non, vt no. inf. de pig. l. vsucapio. † Et no. q
vbi tempus a iure cõi, vel statuto, vel a iudice statuitur alicui ad
agendũ: talis præscriptio semper impedit processum, vt no. in c.
cum in tua, extra qui matri. acc. pos. per Inn. ff. de excusa. tu. l. sci-
re oportet, §. consequens, & quod not. in exceptionis obiectus,
de lit. contest. lib. 6. per Inn. idem vbicunque lex prohibet, & an-
nullando procedit, quia processus superuacuus fieri non potest,
vt ff. de alea. l. 1. §. quod autem. Item vbicunque præscriberet iu
dici: quia ex pręscriptione nascitur exceptio in iurisdictione, &
sic est declinatoria fori, & ideo impedit processum, vt inf. de ex-
ce. l. fi. Et si nascitur ex statuto prohibitorio non potest renuncia
ri; & ideo tunc opponi potest in quacunque parte iudicij, arg. ff.
38 de iud. l. 2. §. si & iudex. in vers. in hibita. † Decimoquarto oppo-
no, quod post annum possessio peti nõ possit, vt ff. de succes. edi.
l. 1. §. largius. Sol. ibi in possessorio iuris, hic in possessorio facti. tñ
si ex possessorio iuris dependeret possessoriũ facti tunc pręscri-
ptio ꝯ ius, esset præscriptio ꝯ factum, ar. huius l. in fi. quod omni
turi renunciat, qui tacendo renunciat, vt ff. ad Treb. l. facta, §. si
quis. Et quia non potest fundare se hęredem, & facit quod not.
39 ff. de neg. gest. l. si ego. † Decimoquinto f opp. hic permittitur ex-
f ceptio præscriptionis. ꝯ ista requirunt altiorem indaginem; nam
difficile est probare pręscriptionem, ergo non obijcitur, vt ff. ad
exhiben. l. in hac, §. ibidem. ver. si obscurior. Item cum ius agen-
tis sit notorium per scripturam: ergo nõ debet differri p excep-
ptionem difficilem in probãdo, ut ff. ad Tre. l. ille a quo. in §. 1.
& ff. vt in poss. le. l. si is a quo, in prin. & arg. sup. de comp. l. fi. Sol.
40 exceptio † præscriptionis est priuilegiata, vt admittatur etiam si
requirat altiorem indaginem, ut sit litium finis, ut ff. de uer. sig.
l. transacta, & ff. ad Tertu. l. j. §. fin. in uersic. silentio longo sopita.
Vel hic excipiens offerebat probationes in promptu, secundum
Iac. de Rauen. Et sic ꝯ notorium admittitur exceptio, non ad
notorium perimendum in substantia veritatis; sed ad elidendũ
actiones agẽtis. Itẽ, ppriè istud non est notoriũ, sed euidens per
rimationẽ scripturarum, & testium quod dicitur potius mani-
41 festum, arg. J. de appel. l. ciues, & incolæ. † Potest autem proba-
ri pręscriptio de facili quo ad titulum, qui dèbet probari per scri
pturam, non per meos testes. Item quo ad bonam fidem, quæ
præsumitur ex titulo, ut no. Insti. de actio. §. aliæ. Item continua
tio possessionis probatur testibus deponentibus de principio,
medio, & fine tpis, vt 16. q. 4. c. uolumus. in glo. qui testes debent
deponere per visum, nõ per opinionẽ, quia qui opinatur, aliqua-
liter dubitat, vt no. in l. fi. de insti. & substi. sub cond. fac. in repre
hensione Papiniani, nisi opinioni subiungatur ratio, de viso, vt
g ff. de ven. insp. l. 1. in prin. Item debẽt deponere de tpe g eodem,
& in specie, non in genere. vnde si dicunt possedisse decẽ annis,
& non dicunt de quibus, nõ probant: quia sicut testes singula-
res non probant, ita nec hi, qui ita possunt esse singulares, sicut
h contesti, sicut est hic; quia nescimus h an uoluerint deponere
d̃ eisdẽ annis, an de alijs, vt 4. q. 7. c. nihilominus, & de hoc tenet
Bar. ff. de vsucap. l. Celsus. Item debent asserere tempus esse cõ-
pletum, & non adijcere aliq̃ diminutiuam dictionem, vt quasi
vix, & fere, ut ff. de min. l. intra utile. §. vendentibus, & per Guil.
de Cu. Dictiones autem complectiuæ, ut dictio, iam, non reddũt
rem dubiam, vt in constitutiones omnem, in uerbo, iam Cyn.
42 & alios. † Attẽde; i scias in prędictis, q institutus error tituli ha
i betur pro ti. ut ff. de usu. l. Celsus. Nam error titulum pro suo pa-
rit, & hoc ad præscribendum: hęc enim bona fides circa titulũ,
facit titulum, non tamen excludit petitionem hæreditatis error
tituli, sicut titulus, ut no. in d. l. hæreditatis, ut ff. pro leg. l. pro lega
to. In incorporalibus autẽ sufficit error iniustus, idest supinus.
ut ff. de iti. actuq; priua. l. 1. §. 1. & ff. si serui. uen. l. si quis diuturno.
K Fallit, quando quis vuult præscribere aliquam iurisdictionem k
in territorio alieno, ut de resti. spo. c. ad decimas, lib. 6. quia q in
alienum immittit falcẽ, pręsumitur facere mala fide, ut J. unde
ui. l. fi. nã quod certis personis & magistratibus est a iure assigna
tum, alij scire debent sibi esse negatum, arg. s̃. de testa. l. consulta
diualia, & quia iurisdictiones, & dominia æquiparantur, ut l. qui
furere. ff. de stat. ho. Et hoc verum, nisi ꝯ obedientes, nam ꝯ eos
pręscribitur absque præiudicio superioris, quia consenserũt. Et
magis est consuetudo, quam præscriptio, ut infr. de eman. lib. l.
1. & ff. de testi. l. 3. §. fin. & ff. de legi. l. quibus. §. nam cum ipse.
43 † Et in hoc differt l maxime consuetudo a mera præscriptione
l quia consuetudo requirit consensum tacitum utriusque partis,
sed pręscriptio non requirit consensum, vt ff. de dolo. l. 1. §. fin. in
gl. & ideo gl. uocat præscriptionem iurisdictionis consuetudinẽ,
in Auth. de defen. ciui. §. nulla, in fi. gl. magnę. colla. 3. Nunc ad
materiam reuertamur. Decimo sexto opp. contra incongruam
diuisionem pręscriptionum. dum dicit, quædam sunt ex vna
44 parte. quædam ex vtraque; nam † omnis præscriptio dicitur
cõtra aliquid, & sic sunt duo extrema. Solu. capone ex vna par-
te, idest fauore tantũ, ut usucapio, uel odio tantum, ut præsc. 30.
anno.

ADDITIONES.

a Petitionem hæreditatis. Quod fallit, vt hic. Sal. hic tenet contra Bald. de quo vide Inst. de ac. §. sed istæ. Bal. in repe. l. incerti, inf. de interd. in 12. q. dicit, quod contra agentem hoc remedio non potest obtinere ille, qui habet titulum, si possessionẽ habuit tantum post mortem defuncti. cui agens succedit, licet secus si conueniretur petitione hæreditatis: nam solus titulus non excludit possessionem, nisi qui incontinenti se probaturum offerret, sup. eo. l. 3. & uide inf. in 11. op. Pau. de Cast. hic dicit quod dictum Bal. potest procedere, quando acquisiuit titulum ab eo, qui poterit conueniri petitione hæreditatis, quia non potuit plus iuris transferre. alle. no. per Bal. in l. cogi, circa fi. de pe. hære. sup.

b Vnum. Sequitur Sal. hic sed Bar. contra in l. si & rem, & pretium, hic alle. & in l. cogi. sup. de pe. hęre.

c A. B. Duodecimo opp. No. q iudicis officium pręscribitur triennio quandoque d. Sal. in l. uaccæ; ff. de euic. allegauit illam gl. pro sing. in d. §. fructus Bal. in l. si causam inf. de exc. rei iud. allegauit gl. in l. sicut, inf. de præscr. 30. ann. no. pro sing. vi de. Sal. in l. fideicommissi. ff. de usur. in l. neque eo. ti. ubi alleg. glo. in §. fructus. pro sin. & Bal. in c. grauis, de resti. spo.

d A. B. Tertiodecimo op. No quod exceptio præscriptionis impedit litis ingressum, uide Lud. Ro. cons. 167. pro glo. §. fructus.

e Præscriptio. An pręscriptio remoueat obligationẽ ipso iure, uide Bar. in l. fin. sup. quib. ex cau. ma. cum similib.

f Decimoquinto. Facit quod no. Bal. in l. si quis conductionis, supra loca.

g De tempore. Vide Bar. in l. Celsus, in fi. hic alle.

h Quia nescimus. In contrarium uidetur tenere Bal. in l. quibus, ff. de legi. & Pau. de Cast. cons. 192. incip. uiso processu.

i Attende. Vide Bar. in l. 1. quo. bo. ff.

k Iurisdictionem. vide Bal. in l. sollennibus, sup. de fide instru.

l In hoc differt. vide Bal. in l. 1. sup. de serui.

anne, ex vtraque parte, dic. i. mixta ex fauore possidentis, & odio non agentis, ut in præscriptione lõgi temporis. ita dicit glo. & iõ ex vsucapione acquiritur dñium, quia mere fauorabilis, & ampliãda, sed ea præscriptione 30. an. requiritur exceptio, qa mere odiosa, & arctanda. Sed ea præscriptione longi temporis acquiritur ius medium, idest vtile dñium, l. fi. de eo; per quem factum erit, per Guil. de Cun. Quædam tñ sunt præscriptiones sua natura currentes, quę non inducunt dñium, sed fouent 9ctum, vt redhibitoria, & quanto minoris! & de istis nil ad l. nostram, sed vide, quod not. in l. si eum, §. fi. ff. si quis cau. & locum habent, qñ 9hentes non prospexerunt sibi de tpe, alias cessat lex tacita, nel vbi est expressa lex conuentionis, vt ff. de edil. edic. l. quod si nolit, §. si quis ita. Ego expono aliter tex. & dico, q ea vtraque parte est præscriptio translatiua dominij quædam agentis in possessorem, quę præscriptio dicitur alienatio, ff. de verb. sign. l. alienationis. ex vna tantum parte est præscriptio exclusiua siue impulsiua, quæ parit executionem nudam, tñ reo non dat actionem,

45 vt l. si quis emptionis. J. de præsc. 30. an. † Modo venio ad qõnes; & quia ea persona agentis ius nicimur, lege 1. ff. si para hæred.

a pet. Quæro an tacite *a* substitutus *b* habeat beneficium huius l.

b Respon. sic, quia scriptura plus significat, quam loquatur, vt in l. precibus, sup. de impub. plene dixi, & arg. s. de vaor. act. l. 1. §. 1. & l. 1. cõia de leg. de leg. 2. l. cum pater, §. cum imperfecta, de fideic. l. verbum, volo, & l. quamuis. & l. fi. s. de her. inst. Idẽ in eo, qui venit iure accrescẽdi, de leg. 2. l. si Titio, & Meuio, §. fi. Idem in patre, qui uenit loco filij. de bo. quæ lib. l. cum non solum, in prin. quia filius eius imaginem gerit, s. de iure delibe. l. cũ aliqã. Idem in Epõ, qui uenit nomine pauperũ, sicut in tutore, & curatore, q veniũt nomine domini, arg. de leg. 2. l. peto. §. mater. & J. ad Treb. l. pe. in prin. Idem in hærede hæredis, qui ius testatoris habet in sinu suo inclusum, de pet. hær. l. 2. J. ad leg. Fal. l. quãquam. Idem in fisco, qui aufert ab indigno, J. ad leg. Fal. l. etiam, quia oẽs isti sunt successores scripti, vel quasi scripti, vel locum eorum tenentes iure directo, idest principali, non fideicõmissario. Idem dico in instituto in re certa; cui accreuit tota hęreditas, uel pro parte, ff. de hære. insti. l. ex facto. secus si remanet in figura, & esse legatarij. In filio, qui debet habere legitimam. dico, q habet hoc beneficium, quia habet petitionem hęreditatis, & fam. ercisc. iudiciũ, ff. fam. ercis. l. 2. arg. J. de leg. 1. l. nõ amplius, §. fin. Sed non obstat, qa legitima est assignata filio in rebus a se optãdis, dum tñ, vt bonus uir religat, & ciuili modo, ut in auth. de rest. & ea. quę parit, §. quamobrem. & ff. de serui. l. sicut, & iõ mittetur in possessionẽ pro legitima in rebus, & quotis certis. Omnis ergo hęres testamentarius totę, uel quotæ, uel reducibilis ad totam, uel quotam, habet huius edicti beneficium. Alij uero quam isti, non habent: quia non debetur eis tantus fauor. agat ergo si uult iure ordinario, nam quare sunt introducta remedia ordinaria, nisi ut intententur? certe ob nil aliud, & ideo extra ordinem non proceditur, vbi certus ordo præfigitur, ff. de act. emp. l. per collationem, § fi. de ann. leg. l. Quintus, §. fi. cum si.

46 † Secundo quęritur, an substituto per fideicõmissum competat huius legis beneficium? Et uidetur distinguendum, aut non est adita hæreditas, & non competit, quia nondum est substitutio quoad acquisitionem confirmata, J. de fideic. l. eam quam, aut est adita, & non restituta, & idem qñ non habet ius in proprietate, vel possessione. Fallit ubi per legẽ restituitur, J. ad Trebel. l. pen. aut est restituta uerbaliter, & tunc habet huius legis beneficiũ, quia similis est hęredi. in l. si filius, ff. qd cum eo. aut corporaliter: & tunc aut minus plene, & habet beneficiũ hoc, aut plene, & tunc non habet: quia non indiget, nisi ad tuitionẽ possessionis. Nõ obstat J. de codi. l. fi. ubi innuit, q non cõpetat hoc beneficium, nisi directo successori, quia hoc nõ vult ibi dicere, sed dicere, q institutus directo, & substitutus per fideicom. ante restitutionem petens possessionem, eligit uiam directam, quia non competebat tunc sibi alia, cum hæreditas non esset restitu-

c ta ei, ut ibi dicam, Dicunt tñ aliqui *c* q pauperes, & ecclesiæ habent hoc beneficium absque aliqua inter restitutione facta uerbo hominis; quia fit verbo legis, s. de sacros. eccl. l. fin. quod dic, ut ibi dixi, & adde, quod dicã in d. l. eam, quam. Et hæc uera sunt etiam si fideicommissum debeatur ex clausula intestati, apposita a testatore, uel a lege, quia largo modo codicillus dicitur testamentum, ut no. J. cõmunia de leg. 1. & facit sup. de testa. l. hac consultissima, §. pen. & ita gl. sentit hic, dum allegat illam l. Ter-

47 tio *d* quæritur, an ea testimonijs publicatis ad æternam memo-

d riam competat huius legis beneficium. Gl. dicit, quod sic, licet originaliter testm̃ sit absque scriptura factum; nam non oritur ius ex probatione ista, sed oritur notorium, & ideo fit missio, ff. de iureiur. l. sed, & si possessori, §. fi. hac ratione uidetur idẽ, si te-

e stes *e* sint recepti super successione intestati, ut proximi habeãt utile beneficium huius legis: quia testator tacite uidetur eos honorasse facit quod no. J. ad Treb. l. non iustam. & par æquitatis ratio similia iura suadere uidetur, J. ad leg. Fal. l. fin. Ego non audeo dicere hoc, quia nulla lex dicit, licet in se esset æquissimum, simile uerbum dicit glo. J. de cad. toll. l. 1. §. 1. in gloss. fin. Si autẽ constat per confessionem, tunc statim fit executio; nam confessio æquipollet instrũ, vt s. de transa. l. cum te. & J. de fideicõ. l. h.

48 † Quarto *f* quæritur, an aliquis sit citandus, cum hæres scriptus

f petit se mitti in possessionem? & vr̃ dicendum, q aut ex tali missione nemini præiudicatur; & tunc nemo est citãdus, vt no. in l. 3. § pen. ff. de bo. pos. Aut alicui præiudicatur, & tũc aut nominatim præiudicatur, & nominatim est citãdus, vt quia possidet, s. si propter publ. pensit. l. si deserta. Et licet actor hoc ignoret, tamen ignorantia sua non præiudicat possessori non citato, vt no. in l. cum miles, §. j. ff. qui. ex cau. ma. & not. in c. cũ qui. de præbẽ.

g lib. 6. aut præiudicatur inter cæteros: & tunc sufficit *g* citari inter cęteros. i. sub generali edicto, quia in facto generali sufficit citatio generalis, etiam vnica, vt in Auth. de hær. & fal. §. si vero absunt, s. si vt se ab hære. abst. auth. si omnes, & de maio. & obed. c. humilis. per Inno. Sed tu dic, q interdum quis citatur ad actum gerendum simul cũ ipso, & ad eligendũ, & sufficit vna pro om-

h ni. Interdum ad actum *h* celebrandum 9 ipsum: & tunc dẽt ter citari, de ver. obl. l. qui Romæ, §. cohęredes, & de pig. act. l. 3. Interdũ ad actũ gerendum pp ipsum, licet eius citatio requiratur, tñ

i sufficit semel requirere *i* eius pręsentiam, vt d. §. si vero absunt.

K & adde quod no. in c. 1. de hære. in cle. sed tñ vr̃, *K* q in hoc edicto sufficiat vnica citatio nemine cõparente: quia causa est sine 9dictione summaria, arg. c. sæpe. de verb. sig. in cle. tñ iudex debebit in missione dicere, saluo iure legitimi possessoris, q̃ verba vim conditionis habent. i. vt si alius legitime possideat, missio facta non sit, ar. gl. l. idem Labeo, §. 1. ff. fam. erci. & quod no. in l. ille a quo, §. j. ff. ad Treb. per Bar. quia iudex non intendit alteri præiudicare, vt li. non conte. c. qm̃ frequenter. per Inno. & in decreto potest opponi conditio, ff. de fideic. lib. l. ergo, §. illud. & facit in

49 ratione sui, ff. qui pot. in pig. hab. l. Claudius Fęlix. in fi. Quinto *l*

l quæritur, si comparet 9dictor, & petit se admitti ad 9dicendum, quæ sint causæ aptæ ad 9dicendum? Respon. aut 9dictor petit se admitti ad dicendum, & impugnãdum, actor autem dicit eum non debere admitti: & sic probata sola possessione, vel interesse, debet admitti ad opponendum, & impugnandum, vt est. de testi. c. veniens. nam nisi sua intersit, audiri non dẽt, ff. de ap. reci. l. j. nisi actor firmauerit personam suam in iudicio per specialẽ citationem, de excep. c. cum inter. per Inno. nam omnis citatus est audiendus, vt no. in l. 1. §. cum dicitur, si cui plus q̃ per leg. Fal.

m Et hoc qñ est citatus *m* simpliciter; secus si conditionaliter, si sua intersit, nam pp hoc non releuatur ab onere probandi sua interesse. Et de ista citatione no. s. si man. ita fue. alie. l. ea quidẽ. Aut contradictor, postquam admissus est ad 9dicendum, format suam contradictionem, & petit pro se pronunciandum; & tunc aut constat actorem probasse, aut non. si non, tunc quilibet reus infringit actorem, s. de rei vend. l. fi. si sic, tunc oportet reum impugnationem actoris fundare, vt inf. de excep. l. si quidem: Quod faciet pluribus modis. Primo modo ius actoris eneruando priuatiue; vt quia actor produxit primum testm̃, reus pduxit 2m, reuocans primum. nam in secundo testamento tacite inest clausula cassans, & reuocans. l. heredẽ. in gl. de his, qui. vt indig. & semper priuatio præsumitur habitu posterior, sicut natura, ita tempore, de cod. l. cum proponas. per Iac. But. Secũdo eneruan-

ADDITIONES.

a An. Ba. Quæro an tacite. Et de fideicõmissario vide tex. meliorem de iure per Bal. in l. fi. inf. de codic. l. an autem hæres ab intestato habeat beneficium istius l. vide in addi. Spe. in tit. de test. quæ dicit, quod non, nisi succederet hæres scripto, l. fin. sup. de hær. insti. an detur instituto sub conditione, cui datur secundum tabul. ibi Bal. tenet, quod non, & inquantum dicitur de fideicommissario, Bal. dicit in d. addit. quod restitutio fideicommissarij debet esse facta verbotenus.

b Substitutus. Quid in alijs non scriptis, vt in patre loco filij venientes per ius accrescendi, in Episcopo loco pauperum, in hærede hæredis, in fisco auferente ab indigno, vide Bald. in l. fi. in prin. inf. de bonis, quæ lib.

c Aliqui. Angelus hic contra & vide Bal. in Spe. de test. Cy. hic in 4. q. videtur tenere contra Bal. & non bene quo ad id, quod est scriptum in codicillis.

d Tertio. vide Bal. in l. generali, in vltimo sup. de sacros. eccl & Bar. hic.

e Testes. Facit quod volunt gl. no. in l. 1. in ver. in liberos, in fi. inf. de his, qui ante aper. ta. tamen Cyn. hic in 4. q. tenet non habere locum. ita Spec. in tit. de test. §. sequitur. ver. quid de succedente ab intestato. per verba huius tub. ad d. gl. rñdet, q non est hic, & ibi par ratio extensionis, quia licet hic non fiat extensio, non perit ius; quia poterit venire per interdictum quorum bonorum, uel alio remedio petitorio, sed ibi per ius, Bal post Spec. in loco præall. in addi. tenet idem qđ Spe. Ful. hic etiam transire ut cum Cy. & assignat rationem, quia magis fauetur causæ testatu. l. 1. sup. de sacr. eccl. & l. ucl negare. ff. quemad. test. aper.

f Quarto. Vide sup.

g Sufficit. Vide quæ dixi post Bar. in l. si eo tempore. inf. de remiss. pig.

h Actum. Quando sufficiat unica citatio, uide per Sal. hic.

i Requirere. Vide per Bal. in l. fi. § 1. sup. de iure delib.

a Sed tamen uidetur. Quid si semel missus per edictum recedat a possessione, an poterit iterum intentare istud edictum Bal. in additio. Spec. in tit. de test. tenet quod sic per l. ubi, ff. de eden.

l Quinto. vide supra.

m Citatus. vide Bar. & Imo. in l. cum mulier. ff. solu. mat. & quod ibi dixi post Imo. & illud dictum Bal. hic sequitur Lu. Ro. in l. d. pupillo in prin. ff. de no. ope. nunc. & uide Bal. in l. 1. in fi. supra de pact. & Pau. de Castr. in l. libertus ff. de in ius voc. Bal. & sup. ea. l.

eneruando negatiue, vt probando testm̄ falsum, uel esse in cā in testatū; & postq̄ hoc est probatum, nō curamus, an debuerit admitti ad probandum, necne, ff. de inoff. test. l. Papinianus, §. si qs ex his, & no. de accu. c. super his, per Inn. & ar. ff. iud. sol. iam tñ, §. nūc videamus. in uer. admisent. Tertio, se pferendo p̄clariue nā cū vtilis pferatur directę, si fideicōmissarius uniuersalis possidet, excludit hǣdem, cui fideicōmissario uniuersali est restituta, vel quasi restituta hǣditas, Idem si non sit restituta, quia potest, ex quo possidet, petere sibi restitui in modum exceptionis, ff. de inoff. test. l. Papinianus, §. si filius. Si autē non est ꝯdictor, sed ꝯpetitor; tunc aute restitutam hǣditatē præfertur hæres, sed post restitutā prefertur fideicōmissarius, ff. ad Treb. l. filia fratribus, iuxta no. ꝭ. ad leg. Fal. in testō. Quarto, præscriptiue se preferendo, ut hac l. fi. Quinto, opponendo de ꝯctu defuncti, uel hęredis ff. de euic. l. uendicantem, & quod no. in l. fi. §. in computatione, supra de iud. delib. Et si dicatur, ꝙ possessionem *a* inuasit? Resp. quod uacabat, & ideo erat sibi licitum ingredi, ff. de contrahen. emp. l. fistulas, §. fundum, & sic faciendo gessit negotium ut suum, qa hęreditatem a traditionis onere liberauit, facit quod nota. ff. du per. hęre. l. si quid possessur. Et quia hoc sibi prodest, & nemini nocet, de aqua plu. arc. l. 2. §. item Varus, & ff. de adm. tut. l. quoties, §. sicut. In contrarium videtur, quia ius sua authoritate in se transferre non potuit. Item videtur prædo, cum hęreditas sit loco possessoris quo ad vsucapionem, & fructus rei; & iō possessio prędonis non pertinet ad huiusmodi edicti vigorem, ar. ff. com. diui. l. cōi diuidundo, §. inter prędones. Prima opinio est communis. Secunda est Iac. But. Bar. tenet primam, arg. inf. vnde vi. l. cum quærebatur. cui conleiuio per d. l. vendicantē. Sexto, opponendo de dominio, statim probando, secundum Pet. p no. in l. 2. sup. eo. quod approbo, qa domino licet occupare possessionem vacantem, de prob. c. in præsentia. per Inn. & d. l. cum quærebatur, secundum Bar. nisi teneretur per curatorem bonorum, vel inquilinum, inf. si per vim, vel alio modo. le. j. quod est no. Septimo, æqualiter de iure suo probando, pota per testamentum eodem die factum. nam pp confictum parium probationum res est obscura, de do. ante nup. l. de rebus, & nihil † priuilegiatum esse potest sine probatione, ff. de test. mil. l. diuus. Octauo studeat reus considerare fundamenta actoris, & primo fundamenta personæ, vt ff. de iu. cod. l. quidam referunt. nam in omni iudicio ciuili, & criminali prius persona animaduertēda est; & de persona *b* in omni iudicio quātumlibet summario plenarie discutiendum est, vt iudicium fundetur, vt ff. sol. matri. l. Titia, ff. de ven. in pos. mit. l. 1. §. si ea in glo. & probatur ea coniunctione duarum legum, ff. de adul. l. in crimine, & inf. de adult. l. quoniam Alexādrum, & si persona est perpetuo prohibita, differtur in aliud iudicium, & est mera declinatoria. Secundo consideret initata fundamenta ratione causæ, & personarum, vt qa non capax est institutus, qui caperet ex ꝯctu, non tamen ex vltima voluntate, quia est intestabilis, non incontrahibilis, exemplū ff. de test. l. cum lege, & l. 1. s. de hær. inst. & sic si duo fundamenta desunt. s. personæ, similiter & causæ, est peremptoria, ff. de test. l. si quæratur. Tertio consideret fundamenta *c* causarum, & primo ad ea, quę oculata fide vñr, dirigat intuitū, vt ad rasuram, dicit tamen Io. non nocere si apparet omnino eodem litera. Sed tu dic ꝙ aut apparet ex sola literarum comparatione, aut ex præcedētium, & sequentium consequentia, & collatione, aut ex ipsius Tabellionis subscriptione. Primo casu non tollitur suspicio, si est in loco suspecto, quia comparatio literarum non facit plenā fidem. non tñ punitur de falso quia habet per se præsumptionē, iuxta no. in l. admonendi, ff. de iureiu. Secundo casu est vera opinio Io. quia vero omnia consonant, de leg. 2. l. cum pater, §. cū imperfecta. Tertio casu etiam statur scripturæ, l. 1. de his quæ in test. delen. Si vero litera fuit dissimilis, *d* ergo falsa, quia experimentum sermonum verorum est, vt concordent cum reb. sensatis; vnde non creditur verbis, sed oculis. Inst. de gra. §. sed cum magis. Non ob. ꝙ homo non est semper eiusdem aptitudinis, vt in §. libertus, quia illud est pp interuallum tpis. sed in eadē scriptura, non est interuallum, ita ꝙ cadat hæc coniectura. Item cōsideret an actor produxerit instm̄ testamenti in iudicio, quia nō productum non probat, nec concludit iudici vt iudici, licet iudicat priuatam *e* scientiam. & ideo tex. dicit hic ostenderit, id est pduxerit, quod est notandum, facit ff. de prob. l. quoties, §. fin. ext. de prob. c. qm̄, & ꝭ. de lib. cau. l. iubemus, nec pōt Iudex supplere quasi ex notorio, vt no. in l. 1. sup. qui aduer. quos, qa hoc est priuatum negotium, & continet negotium singulare, non nā, nec lege notorium; sed hominis facto probandum, ibi publicum, & & continet negotium vniuersale, vt electionem magistratus, q̄ sonauit in auribus omnium ciuium, & se eorum oculis præsentauit, vt l. Barbarius, ff. de offi. Præto. & ideo *f* de ordinaria iurisdictione non est necessaria fides singularis, quia est notorium.
55 † Sed dubitatur, an conclusio in causa Iudex ex officio possit recipere p istā productionem? & dico quod nō, quia recipere parte producente, non esset merum officium impartiri, sed ad petitionem partis producentis; sed tunc nil facere pōt fundando se super partis petitione, sed bene potest supplere circa ea, quæ suo officio incubuerunt, de fide instr. c. cum Ioannes, & c. cum dilectus. Secundo debet reus considerare inuisibilia in actis actoris, tamen visibilia per acta, i. per instr̄a rei, & consideret primo eneruare per instr̄a ꝯria titulum actoris, vt per testm̄ reuocans primum, vel per sententiam deportationis, l. Gallus, §. & quid si tātum, ff. de lib. & posth. Secundo per instrumenta similia incompatibilia, vt per aliud testm̄ simul factum; nam præiudicialis est vna probatio alteri probationi pp obscuritatem ordinis temporis, & omne incompatibile est quodammodo ꝯrium, vt in l. qui accu. non poss. l. 1. & ꝭ. de contrahen. & commi. stip. l. optimam, in fi. Tertio per instrumenta dissimilia, vt per instrumenta contractus, nam si remoueat personam actoris a iudicio ratione obligationis, vt l. vendicandi, ff. de euic. obtinet reus. Item si remouet acquisitionem agentis, vt præscriptio, & dñium: nam possidens habet rei vend. formaliter ad excipiendum, l. fi. ff. de Publicia. licet non ad agendum, si plene possidet. Si autem reus non habet ex ꝯctu exceptionem, nec ex præscriptione exceptionem, *g* vel dominium, nec alias habet dñium; melius *g* iacet, si silet, q̄ si allegat titulum dissimilem, qui non pertinet ad huius iudicij nām, & vigorem, neque. n ideo, quia forte emitur, sequitur, ꝙ actor non sit hæres, & quod defunctus non possederit: vnde exceptio tanq̄ impertinens, non dēt admitti: quia probata vt proponitur, non releuat probantem, & ita intelligitur opinio Albe. Sed ꝯ istud oppo. nam sicut titulus rei non infringit titulū actoris, sic eꝯ titulus actoris non elidit titulum rei. Item constat, ꝙ reus habet Publicianam, ergo excludit petitionem hæreditatis, vt nota in l. hęreditatem, & per consequens excludit possessorium; quod suo petitorio minus, & inferius est, vt innuit hic in ver. principalem. Item titulus rei est æque potens. Item ratione possessionis aliquis plus rationis habet eo, qui non possidet, vt ff. vti possi. l. 1. in fi. sed ad ista sic respondemus, nam hæreditas sic expilata quasi spoliata fuit, & ideo hæres debet prius restaurari, & hoc facto erit potior hæres, q̄ emptor; nam sicut emptor hēt Publicianam, ita hæres. ff. ad Publ. l. sunt & aliæ. & l. quæcunq;, & priori tpe finitur Publiciana hæredis, q̄ emptoris, de stipulatio. seruo. l. si ex re, §. fi. Et ideo hęres fit possessor quasi spoliatus *h* & cum erit in possessione, erit prior, etiam in petitorio; & sic *h* cum non teneatur restituere, non potest excipi, dolo facit, &c. quia non tenetur restituere; ergo non facit dolo. Et quia non est nunc disputandum de his, quæ nā iudicij non requirit. Quarto generaliter consideret reus auferre, vel debilitare fundamenta actoris, quę sunt in causis, nec tñ astringat se vltra q̄ expendit; nam qn̄ reus se astringit, tunc in pari probatione succumbit, secus si actor nihil probaret, quia tunc vincit reus, vt no. ff. de proba. l. circa eum, astringere tamen se ad multa separata non nocet ei, cui vnum sufficit, ff. de appel. l. Seio. Sed pone, *i* quod testm̄ est productum Iudici, & aduersario, & registratum in actis, & casu est perditum, an fiat missio? Dic. ꝙ sic; † quia transumptiue factum est de actis, ff. si tabu. test. nul. exta. l. 1. & ꝭ. de re iud. l. gesta. de test. l. publicati. ff. de admin. tu. l. chyrographis. Sed Inno. dicit, ꝙ non est de actis *K* instrumentum, sed eius probatio, de prob. c. qm̄ ꝯ. & de off. deleg. c. cum in iure. per Inn. sed istud intellige quo ad editionem diei, quia productio non mutat naturam editionis, sed quo ad usum probationis totum est de actis, quia est insinuatum, & facit s. de test. l. omnium, de fide instr. l. fi. de do. l. in hac. † Sexto principaliter quæro, si ꝯparet ꝯdictor, & petat sibi offerri libellum: an iste libellus offeratur super officio Iudicis concludendo Iudici, an super condōne ex lege concludendo reo, s. quod condemnetur. Quidam dñt, ꝙ cum possessio faciat eum aduersarium, ut l. 1. de alie. iudi. debet ꝯcludi ad eius ꝯdemnationem super possessione restituenda, sicut cōcluditur in actione triticaria. Alij dñt offm̄ Iudicis interpretari, nam interdum lex disponit priuatiue, & tunc oritur exceptio l. extat, ff. qđ merus

ADDITIONES.

a Possessionem. Vide l. pe. cum gl. ff. pro le. quam ad hoc multum no. Raph. in l. si ex stipulatione, ff. de acq. pos. facit l. fi. cum gl. in ver. ignorantia, inf. unde vi.
b Persona. Vide Bar. in l. 2. sup. eo.
c Fundamenta. vide hic Sal. & post eum dixi.
d Dissimilis. Vide Bal. in l. contractus, sup. de fide instr. & tex. in c. inter dilectos, ext. de fid. instr. & in l. si vnus, sup. de test. per Bal. & tex. in cap. cum olim. el 2. extra de priu. & Bal. in l. nostram, sup. de test. & ibi etiam quid si apparet aliquid additum, vel cancellatum diuersis temporibus, vt quia vna pars est magis recens. & per gl. in c. cum venerabilis, ext. de rel. do. in gl. fi. & Spec. in tit. de instr. edi. §. instrumentum. ver. item quod habet subscriptiones varijs manibus.
e Priuata. Vide quod no. Bal. in l. 2. inf. de ma. uin. & Pau. de Cast. in l. 1. §. editiones. ff. de eden.
f Et ideo. vide Bal. in l. ea quidem, inf. de accusa.
g Melius. Facit ad hoc, quod no. Bal. in l. si quis conditionis, supra loca. & Bar. hic in q. quis sit legitimus contradictor.
h Sic. Vide Bal. in l. gesta, hic allegata, in fi. & Bar. in l. 1. ff. si ta. testa. nul. extra.
i A. Bar. Sed pone. De testamento registrato apud acta, vide Bal. in l. gesta. inf. de re iu. & in auth. si quis in aliquo, sup. de eden.
K Actis. Vide Bal. in l. 2. sup. de eden.

a metus causa. Interdum disponit prodnctine: & tunc aut dirigit uerba iudici, & oritur officium Iudicis. non enim est iudex obligatus, quia tunc non posset esse iudex in causa sua, ff. de mino. l. q si minor, §. fi. Aut dirigit uerba patri, tunc aut præcedente negotio gesto inter partes, ex quo oritur actio, & tūc agitur ex illo negotio ratione illius nominis; aut præcedit, sed non solenne, tunc agitur condictione ex l. si quis argentum, ǰ. de don. aut nullum, tunc agitur officio Iudicis, ff. de lib. agno. l. si quis a liberis. Modo hic nullum est gestum negotium inter eos, ff. de condi. indeb. l. si in area, qua propter est officiū Iudicis; & primo erat summarium, sed comparente ꝯdictore est ordinarium: tñ si ante litem contestatam reus contumaciter abest, fiet mistio, ac si nūq̄ comparuisset, quia in illo iudicio nō est necessaria persona rei; ergo nō est necessaria litis conte. ar. ǰ. ad Treb. l. pe. nisi utraque parte præsente, facit qđ no. extra qui filij sint legi. c. per uene-
54 rabilem. in gl. † Sed hic quæritur, an si infiniti sint possessores, erit singulo possessori singulus offerendus libellus; & vř, q non, ar. de ali. leg. l. 3. sed omnes ad eundem iud. sunt mittendi. l. 1. de
b qui. re. ad eun. iud. ea. etiam si aliquis sit clericus: b nam ratione clericatus illa regula non debet infringi, quæ etiam in ecclesiasticis seruatur, extra de consti. c. cum M. Ferrariensis. per Inn. nā litis natura, & res ipsa trahit ad se personam, sicut ī feudis, quia forum principale unusquisq; sequi debet, vt ff. de iud. l. uēditor. Vel dic in clerico, ut no. in Spec. de secundo decre. §. restat. uers. quid si clericus. & facit ff. de ali. iu. l. cum miles. & ff. ut in poss. le. l. is cui, §. qui possessionem. in fin. nam si in fraudem iurisdictionis clericus successit prædoni. non est curandum unum obulū de clericatu: quia ecclesia, quod uult in se, ut sua iurisdictio non fraudetur, debet uelle in aliis. 10. coll. de alle. feu. c. j. uer. ecclesia. Forus autem principalis est, vbi est maior pars hęreditatis. ſ. vbi de hære. agi. opor. l. 1. & ibi debent cōparere omnes ad ꝯdicendū vt in auth. de hęre & Fal. §. si uero absunt. Principalior namque forus est domicilii, q̄ originis, ut no. in c. statutum. §. j. in gl. olim dicebamus de rescri. lib 6. Et in eadem ciuitate ille est principalior forus, sub quo sunt aliunde forus Potestatis in scholari est principalior foro Doctoris, quia Doctor est sub potestate, de iurisdictio. omnium iud. l. fin. & forus Episcopi est maior foro Potestatis, quia Potestas quandoque est sub Episcopo. non econtra, vt no. ff. de poll. l. ex ea. In delictis autem forus principalis est forus loci delicti, quia omnis cognitio inde oritur, & reuertitur
55 illuc. de acc. c. sicut. in fi. † Septimo principaliter quæritur, an rebus existētibus extra territorium possit fieri mistio? & dic. q corporalis mistio est mixti Imperii, quod nemo habet extra suum territorium, etiam inter consentientes: quia territorium suis finibus clauditur, & finium latitudo facti est, & mensura non animo constat, ff. de acqui. re. do. in Lagris limitatis, & facit quod no. ff. si quis in ius uoc. l. 2. potest tamē fieri pronunciatio de mittendo? & tunc aut fit cum legitimo ꝯdictore, & fiet ad literas ꝓnunciantis, quia inter partes ius facit, & intra suum uigorē extendunt vbiq; de bo. auth. iu. pol. l. cum vnus, §. is qui. Absq; literis uero fieri non posset, quia de alieno processu nō potest quis intromittere se, nisi rogatus seu requisitus, ut no. in l. cum quędā puella, ff. de iuris. om. iud. Cum autem est requisitus, potest, quia imaginem gerit illius. Aliq̄n tñ non exiguntur literæ, ut in successore, uel superiore, ad quē deuoluitur, & pertinet una & eadē iurisdictio, ff. de re iudi. l. a Diuo Pio, in prin. & §. 1. & vbicunq; finitur iurisdictio pronūciantis. ibi eius literæ superuacuæ sunt, de Epi. aud. l. Episcopale, & de iud. l. pe. & in executione ꝯtuum non exiguntur aliæ litere, nisi partium, & ipsum instr̄m habetur pro literis, facit quod no. in d. l. a Diuo Pio. §. 1. per Bart. & ǰ. de confes. l. vna. per Cy. Si autem pronunciatio fit Iruato capite, q a nemo ꝯdicit, non potest ipse, qui non discussit, mādare aliquid alii iudici, ar. notatorū per Inn. in c. solet, in fi. de senten. excom.
c Et no. istam pronunciationem c priuilegiatā d esse, ut ab ea non
d appelletur: puto tñ, q si inter loquendo emanauit, possit querela exponi superiori, sm̄ vnā lecturam, ff. qui sati. cog. l. arbitrio. secus si diffinitiue est pronunciatum, quia ius facit, ff. de iudi. l. si prætor. Et prędicta uera in omni testamento, etiam nuncupatiuo, de quo tamen appareat scriptura probans, arg. ſ. de secund. tab. l. 2. ita tenet gl. & dictum est in superioribus. Et no. quod ēt in his omnibus animaduertere debes locorū consuetudines, & statuta, sup. tu. j. l. 2. & ǰ. de exact. tribu. l. misti opinatores. lib. 10.
56 † Octauo quæritur, qualiter mistio probetur. tex. dicit, q p testificationem publicatum personarum, & sic per scripturā probatur possessio. Contra de fide instrumētorum c. inter dilectos, §. fi & ff. de acqui. pos. l. prædia. Sol. aut instrumentū conficitur super promissione, & non probatur possessio, etiam si permittatur pensio, uel fructus, ut in contrario. aut super possessionis recognitione, vel census solutione; & tunc probatur possessio con-
e tra se, e non contra tertium. de agri. & censi l, litibus. lib. 11. & ff. quib. mo. vsusf. amit. l. Pomponius, aut super traditione, & tunc aut super traditione ficta, & inuisibili, ut sup precario; & nō probatur possessio vera ex solo instr̄o, sed probatur eius confessio in-
f ter partes, f vt no. ff. de pact. l. ab emptione. in gl. aut super corporali & visibili traditione, & probatur per instr̄m factum intra rē possessam, sed per verbalem traditionem factam extra rem possessio non probatur, sed licentia possidendi. d. l. prædia. & facit q no. in c. a. de consue. per Inno. sed cum apparitores sint vilissimi, quō creditur eis? Respondeo, quia vilia tractant: nam vilissimū est cursoris officium, vt ff. de iud. l. 2. fi. Aduerte, antiqui magna ueneratione præstantiores fuere numero, pondere, & mensura, & tñ nec moderna tempora sunt frustra. † Nono quæritur, si
57 g missio ex hoc edicto patrocinatur in corporibus, constat quædā incorporalia versari circa corporalia, vt obligationes circa actiones, & in his nihil operatur missio. Quædam versantur circa res incorporales vt seruitutes, & in istis puto operari, vt qui est in possessione principali, sit in accessoria connexa, idest coniuncta ei, arg. de agri. & cen. l. cum scimus, §. fi. lib. 11. Contra hoc facit, ff. de pet. hær. l. non tantum, §. seruitutes, dic quod non veniunt per se, sed in consequentiam. Vel dic, q in l. contraria hęres agebat proprio nomine: quia ipse prohibitus fuit, non defunctus, quia non potest per petitionem hęreditatis; quia non est actio hęreditaria, sed propria, secundum Cy. ibi in additionibus. Quędam incorporalia versantur circa actum hominum, vt ius præsentandi in ecclesia patroni. Nunquid si iudex secularis mittit in possessionē hæreditatis, videatur in hoc ius mittere? & viderur, quod sic, quia si hoc facit pactum, vt ff. de acq. rer. dom. l. quædā, de contrah. emp. l. in modicis. & de re iu. l. cum Bertoldus. ergo
h & per iudicem fieri potest. Dicit Innocen. h in c. ex literis, de in-
58 re pat. q † per pactum singulare non transit ius patronatus, vt si dico; dono tibi ius patronatus, quod habeo in tali ecclesia: quia est ius quasi spirituale & religiosum, quod alienari per se nō potest. Idem si habeo ecclesiam in fundo meo, & dono tibi fundum; quia ecclesia non accedit fundo, quia non est eiusdem rationis & conditionis cum ipso fundo, etiam si ad eam non sit accessus, nisi per fundum: licet secus sit in sepulchro, quod potius in facto, quam in iure consistit. Ecclesia enim cum ambitu libera est, & non est in commercio nostro, sicut si illa in particulam in alium ante alienassem, de leg. 1. l. si fundum, §. qui fundū. ibi,
59 sed inclinandum, &c. Idem si dono tibi omnia iura mea; † quia dictio, mea, est dominii significatiua, l. Quintus, §. argento, de auro & argen. lega. sed patronus non est dn̄s, nisi abusiue; vt ff. de hęre. insti. l. talem. §. fi. Idem si dixi, omnia iura, quæ habeo. nam sermo iste generalis per suas species intelligitur, ff. de le. 3. l. si chorus, sed in speciebus dinumerandis non potest dinumerari ius patronatus; quare non includitur, ar. ff. de pign. l. obligatione. Si autem hęreditatem tibi relinquo iure directo includitur; quia ab vniuerso vna res vacare non pōt, ff. de hære. instit l. si quis ita hæres institutus fuerit, excepto fundo. In fideicom. substitutione non includitur ius patronatus ff. ad Trebel. l. quia perinde. Si
60 aūt † per successionem paternā ad me peruenit ius patronatus, & vendo tibi hęreditatē; transit ius patronatus quia nomen hęreditatis prædicatur de eo non rōne nominis collectiui, sed ratione propriæ significationis ipsius hęreditatis, cū ius patronatus ex hęreditate sit. Idem si vendo castrum & territorium, q a iurisdictionalia, & honorificentiæ significantur tali vocabulo. Et si dico, vendo tibi castrum & patronatum: copula, &, ad amplandum posita non minuit, nec excipit, siue accessorie copulet, siue principaliter, vt de pecu. leg. l. si peculium, §. & si fuerit, ſ. de necessa. ser. l. quidam, §. sed cum veteres. Et sic inutilis ampliatio non vitiat, vt ff. de preca. l. cum precario. & ff. de seru. l. si
61 tam angusti, † quod ergo per contractum fieri potest, idem per sententiam induci potest, ff. de statulibe. l. statuliberi a cæteris, §. Quintus. Etenim quod vni prohibetur, & alteri, ar. ff. de manu. l. senius hac lege. credo, quod hęres possit pręsentare sine aliqua missione: quia sufficit ius habere in puris incorporalibus, vt no. in c. cum nostris, de concess. præb. per Innoc. & adde quod not.
62 ǰ. de leg. l. monumenta. per Cyn. † Vltimo no. practicam, qualiter fit missio in corporalibus, vide de noui. oper. nunc. l. si prius. In glo. scilicet titulo, circa hoc dic, quod si instrumētum producitur sine vitio visibili ab eo, qui scriptus reperitur, & appareat contra-

ADDITIONES.

a Disponit. Vide Bar. hic in 1. q.
b Clericus. Vide quę no. Bar. in l. præcipimus, §. p. inf. de appe.
c An. Bar. Et no. istam pronunciationem. No. quod non videtur prohibitus recursus pro iustitia ad superiorem, & sic tenent, quod si non potest appellari a diffinitiua, quod non potest querelari, quod est contra gl. c. 2. de procu.
d Priuilegiatam. No. ad materiā l. 1. inf. si de mo. po. & Bal. in l. fi. § pe. inf. de temp. ap. sequitur Lud. Ro. in rub. de arb. dū tractat, an statutū possit tollere appellōne.
e Contra se. Vide Bal. in c. 1. qui sint necess. in vsibus fe. & in c. cum venisset ext. de rest. spo. & an actus confessionis sufficit ad probandam possessionem, vide Inno. in c. dilectus, extra de ca. mo. dum loquitur de eo, qui facit confiteri homines esse suę iurisdictionis.
f Inter partes. No. Ang. in l. quędam mulier, ff. de rei ven.
g Nono. Vide Sal. hic, & post eum dixi.
h Inn. Vide Bal. in l. 1. sup. de bon. lib. & quæ dixi post Bar. in l. quędam, ff. de acqui. rer. domin.

contradictor, qui detinet rem, quam defunctus detenuisse tempore mortis dr aut negatur res fuisse defuncti, etiam quo ad detentionem, & tunc est legitimus a ɔdictor quolibet possessor, cũ adhuc non constet de intentione petitoris, quæ est in duobus, scilicet, ꝙ sic scriptus, sm formam huius leg. & ꝙ res fuerint defuncti, saltem iure detentionis tpe mortis defuncti, vt in hac l. vnde non tenetur aliquid de suo iure dicere, vt s. de rei vend. l. res. & j. de excep. l. si quidem. Aut constat rem fuisse defuncti: qa possessor hoc confitetur, & testm apparet sm. formã huius l. & tunc aut allegat se habere simile ius, quia dicit se in alio testõ scriptum, quod dicit esse posterius: aut allegat se habere titulũ, aut nullam causam allegat. Primo casu audiendus est, tanq̃ legitimus ɔdictor, sm omnes, vt j. e. l. l. ibi qui potiora ea legitimis modis iura ostẽdent. Si autem allegat titulum, aut dicit se habere titulum a defuncto, aut ab hærede, aut ab extraneo. Primo casu auditur sm Azo. sed sm alios non. & hoc est verũ, quia l. illa voluit herede mitti in eo statu, in quo erat defunctus tpe mortis. Secundo casu, qñ ab hærede, bene audietur, & erit legitimus ɔdictor, arg. ff. de euic. l. vendicantẽ. Et non permittitur ei venire ɔ suum ɔctũ, vt sup. de pact. l. si quis in conscribendo, & hoc secundum Odof. Et ego in hoc concordo, si hæres aliquo titulo dederit ei: si autẽ simpliciter promisit ei hæres, vt acciperet, si quidem ante aditam hæreditatem, non noceret ei; si autẽ postea, noceret, vt ff. quo le. l. 1. §. quod ait Pretor. Tertio casu cum titulum habet ab extraneo: & tunc dicit Azo eũ esse legitimum ɔdictorem, & eum audiẽdum, & hoc potest esse verum sm Odoff. si ipse possidet tpe mortis defuncti. alioquin si quidem præscripserit, bene erit legitimus contradictor. ut hic in fi. leg. si aũt non præscripserit, non & hoc modo intellexit Al. & hoc est verum, licet obscure sit hic tractatum in glo. Si autem non allegat causam aliquam, tunc omnino non audiatur, vt hic cum dicit, causæ in possessionem missionis, & subsecutæ contradictionis.

13 † Ex quo tex. no. quod sicut petitor b debet dicere causam suæ petitionis: ita possessor & conuentus debet dicere causam suæ ɔdictionis, quod est verum in hoc casu, & similibus: quia fundata est intentio petitoris per testm, quod producitur sine vitio visibili: & constat rem fuisse defuncti tẽpore mortis, de quibus cõstare debet, vt petitor frui possit hac l. alioquin si non est fundata intentio petitoris, nõ est necesse reo aliquid allegare, vt sup. de rei vend. l. res, & de edẽ. l. qui accusare. In glo. i. fauore in fin. Vel dic ex vna parte, idest sola præscriptio. 30. annor. cum malafide interuenit, quæ petitoris intentionem excludit: non autem præscriptioni tribuit iura directi dñij vel utilis, vt j. de psc. 30. ann. l. si quis emptionis, §. i. & quod subijcit, ex utraque, & c. intelligitur, quando vtraque interuenit, scilicet acquisitio dominij ex parte præscriptionis, & exclusio inuentionis & parte petitoris, quod est in præscriptione 20. vel 10. annorum cum titulo & bona fide: & multomagis triginta; & in usucapione triennij, quia hoc ipso, ꝙ dominium est quæsitum præscriptore, excluditur petitio petitoris, vt d. l. si quis emptionis, i. respon. & sic respondet hæc litera superiori proximæ, cum dicit, ꝙ possit vel possessum, & c. secundum Nico. de Mata.

ADDITIONES.

a Legitimus. Tangit hic Bal. aliqua circa quæst. quis sit legitimus contradictor reliqua uide. sup. & etiam in 5. quæst. & ista sunt uerba Nic. de Mat. ut p[...] in fin.

b Petitor. Vide Bal. in Spec. de testa. & Paulum de Cast. hic. & Bal. supra. ea.

Questio Baldi de Schismate.

¶ Ad honorem Dei, & beatæ Mariæ semp Virginis, & beati Petri Principis Apostolorum, ecclesiæ tam triumphantis, quã & militantis, ego Bald. de Perusio, minimus, vtriusq; iuris Doctor, duxi hic inserere quasdam allegationes, quas feci super puncto infrascripto, quandam mihi transmisso per uenerandæ recordationis Dominum, & Dñm tunc Sacrosanctæ. Roma. eccl. dignissimum Cardinalem tpe, quo primũ in ecclesia Dei fuit seminata zizania circa electionem summi Põtificis, videlicet anno Domini 1378. de mense Iulij. A quo Domino Cardinali fui requisitus, vt solum Deũ habendo præ oculis scriberem sibi, quid mihi iuris videretur, quod & feci obediens, confisus non in proprijs viribus, sed in Deo, donecque ipse vixit, silui ex causa: vnde quæ infera scribo, non publicaui, sed tantum sibi insinuaui, paucis per me postea additis ad corroborationem eorum, quæ prius scripseram, & ad maiorẽ indaginẽ veritatis. Cuius intuitu simpliciter & nullo alio respectu loquor, nõ pertinaciter aliquid dicens, vel asserens, sed sine præiudicio sententiæ potioris, vt l. Claudius Felix. ff. qui pot. in pig. ha. Quicquid. n. dico, cum protestatione loquor, quam facio secundum formam c. damnamus, in fid. de sum. Trin. & fid. catho.

IN nomine Domini. nostri Iesu Christi, amen. Factum tale est. Cum sanctæ memoriæ Dominus Gregorius Papa xi. die 26. Martij, obijsset in Roma, Officiales urbis diuersa consilia tenuerunt, aliqua secreta, aliqua non secreta, prout inter eos moris est in expeditione magnorum negotiorum, in quibus tractatum fuit, quis modus tractari deberet per eos in electione. Papæ & prout per plures Ciues Romanos relatum fuit Dominis Cardinalibus quorum Ciuium aliqui prædictis consilijs interfuerunt. Alij vero audierunt ab his, qui interfuerunt semper in illis consilijs, ꝙ concluserunt, quod omnino expediebat eis habere Papam Italicum, vel Romanum, & quod de hoc pulchro modo supplicarent Dominis Cardinalibus quantum possent: & ꝙ si precibus obtinere non possent, & ad hoc omnino cogerent eos scilicet Dominos Cardinales. Et hic erat sermo communis in Roma inter omnes, & in omnibus locis publicis, dicebant. n. se non posse esse aliter securos, nisi ꝙ curia in Italia remaneret. Mortuo tamen Gregorio Papa prædicto, præstiterunt Senator, & alij Officiales urbis debitum iuramentum de obseruando cõstitutionem, vbi periculum, de elect. in 6. Item prædicti Officiales vrbis decem diebus præcedẽtibus, qui effluxerunt. inter mortem Domini Gregorij, & introitum cõclauis simul adunati cũ alio numero Ciuium, omnibus Dominis Cardinalibus insimul adunatis, supplicauerunt & eos requisiuerunt, vt eligerent Papã Romanum, vel Italicum; addentes vt ante ingressum cũ clauis vellent eis super hoc declarare ad consolationem populi. Et aliquibus vicibus subiunxerunt, ꝙ alias dubitabant de maximis, & irrecuperabilibus periculis, cum viderent & cognoscerent corda Ciuiũ nimium subleuata. Et vlterius certos Ciues miserunt ad domum Dominorum Cardinalium ex parte Officialium & populi; & qui similes requisitiones fecerunt dominis in particulari, pp quod Domini Cardinales dubitantes miserunt pro Officialibus, & exposuerunt eis errores, qui poterãt sequi ex modis quos tenebant circa ipsos; & quomodo ipsi tendentes, ꝙ curia circa eos remaneret, essent causa eam perdendi. Et requisiuerunt eos de duobus. Primo, ꝙ ruſtici expellerentur de Communitate, qui erant in magna quantitate in Roma, prout reportabatur Dominis, & taliter ordinaretur populus, ut non posset esse scandalum: & ꝙ abstinerent ab illis consilijs, quæ videbantur esse causa inflammandi populum. Secundo ꝙ ordinarẽt vnum bonum Capitaneum ad custodiam Burgi sancti Petri cum certo numero gentium, & gentes essent bene confidæ Dominis & ꝙ facerent bene custodiri pontes, vel ipsos tenendo clausos, vel saltem de bona gẽte in bono numero munitos: taliter, ꝙ populus ad palatium transire non posset, quæ omnia verbo concesserunt, & vnum Banderensem tunc fecerunt Capitaneum, & ille fecit quatuor Ciues Conestabiles: & isti vltra iuram, quod prius officiales præstiterunt iuxta formam c. vbi periculum, iurauerunt bene & solenniter Dominos ab omni violentia, & impressione tenere securos, & alia multa, prout ab eis petita fuerũt, sed finaliter nihil seruauerunt. Aduertendum est autem. ꝙ dictis decem diebus præcedentibus, mandatum fuit omnibus nobilibus, & sub grauissimis pœnis, vt exirent vrbem, & Dñi Cardinales multoties requisierunt Officiales, vt nobiles stare permitterent pro eorum securitate, ꝙ penitus negauerunt, sub colore, ꝙ timebant de aliquo rumore intra ciuitatem. Et finaliter Domini Cardinales rogauerunt Officiales, vt saltem duos ex dictis nobilibus stare permitterent, qui erant Officiales Ecclesiæ, ꝙ etiã expresse negatum fuit. Adueniente autem hora introitus conclauis, tota platea sancti Petri fuit impleta populo pro magna parte armato: & intrantibus Cardinalibus, magna pars populi intrauit palatium, & intra palatium per totam noctem, & vsque ad exitum conclauis steterunt, & ruperunt diuersas portas diuersarum domorum in palatio, & ipsum palatium ab omni parte circundederunt armatis hominibus, ita vt nullus posset intrare, vel exire sine ipsorum voluntate. Item subsequenter postquã omnes (prout moris est) exierunt conclaue, excepto Senatore, & quibusdam alijs paucis: qui cum aliquibus ex Dominis loquebantur, vt porta conclauis custodiretur, ita vt nullus intrare posset sine licentia, superuenerunt Capita Regionum vrbis, cum aliquibus Ciuibus in bono numero, volentes intrare conclaue. & licet sæpe fuerit eis dictum, ꝙ non erat de more, ꝙ post clausam porta, maxime ita tarda hora, aliquis intraret: nihilominus intrare voluerunt. & Dominis (licet cum displicentia) cõgregatis in Capella similes requisitiones fecerunt, petentes etiam vicibus iteratis, ꝙ antequam exirent conclaue, de hoc declararẽt expresse, subiungentes, & plures repetentes, ꝙ ita videbant populum dispositum, ꝙ istud non poterat aliter transire sine periculo personarum suarum. Item sciendum, ꝙ ante introitum conclauis fuerat per multos reportatum Dominis, ꝙ erant quidam in Roma, quorum aliqui erãt Romani, aliqui Italici, qui ad hoc vt impressio fieret, totis viribus populum inflãmabant; & ꝙ multa promittebant officialibus, casu quo quilibet eorum eligeretur in Papam, & licet tunc iste Baren. a principio non fuerit nominatus: tamen ex post facto relatum est quibusdam ex Dominis, licet non clare constet, & credo non esse verum, quia ipse fuerat vnus ex sollicitatoribus antedictis. Item aduertendum, ꝙ mortuo præfato Domino Gregorio, remanserunt in curia

sexdecim

sexdecim tantummodo Cardinales, ad quos solos competebat ius eligendi Romanū Pontificem; quorū duodecim erāt Vltramontani, & quatuor Italici. Et omnes Cardinales Vltram. antequam intrarēt cōclaue, & in introitu & post vsq; ad tps īpressionis cōtinue (prout asserunt) fuerunt in deliberatione, ꝓposita & uoluntate eligendi de collegio, & nō de extra, & Vltramontanū & nō Citramontanū. Et iam Domini Italici erāt in proposito eligendi de collegio, & non extra, licet tenderent ubi bono mō posset fieri, ꝙ unus ex Italicis eligeretur, de Italicis tñ, uel extra collegium, dūmodo debito modo eligitur, ꝓtulissent tñ illos de collegio. & in ista voluntate ꝑmanserunt omnes continue, etiā primo q̄ intrauerunt cōclaue usq; in crastinū post Missam, non obstante, ꝙ Romani occupauerunt palatium, & tota nocte existentes armati, ut plurimū sine intermissione clamauerūt dicētes (Romano ouero Italiano lo volemo) & ita cum sonitu tubarū, & tāburorū, &c. cōtinuauerunt ꝑ totā noctē adeo quod aliq ex Dñis modicū dormierunt, dictos rumores ēt continuauerūt per totam noctē usque ad rupturam conclauis per eos factam. Demum auditis Missis dum Dñi se disponerēt, ut de electione tractarēt, cāpanę Capitolii & Ecclesiæ sācti Petri, (quæ Ecclesia stat iuxta palatium incæperunt ad sturmum pulsari, & pro congregatiōe populi, & populus incæpit fortius clamare) Romano o vero Italiano lo volemo. fuerunt ēt Dñi auisati, ꝑ illos, qui ab extra custodiebant conclaue. quorum aliqui erāt Romani per dños electi, & aliqui Vltramōtani, quod nisi statim sine aliqua mora eligerent Romanū, vel Italicū, ꝙ omnes dñi Cardinales erant in periculo, & inciderentur ꝑ frustra, ꝑꝑ quod Dñi Vltramontani (ꝑꝑ periculum euitandum mortis, prout maior pars dixit & tunc omnes cum sacro affirmant, & alias nisi ꝑꝑ mortis periculum non factum) consenserunt, ꝙ Italicus eligeretur. Et quia aliqui ex Cardinalibus Italicis dixerunt, ꝙ nullatenus accepttarent, si tali modo eligeretur, cum uidebant impressionē, quę fiebat, omnes quasi ex abrupto sine alia discussione personæ, nominauerunt Dñm, scilicet Archiepiscopum Baren. & ipsum tanq̄ illum, quem credebant eis magis uotum & in factis curiæ expertum, elegerūt in Papam animo, & proposito (prout dixeront tunc) ut ipse esset verus Papa. Timore tñ prædicto durante ut nunc asserunt, exceptis tamen duobus; vno Vltramontano, qui dicebat, ꝙ consentiebat taliter qualiter, tanq̄ compulsus & credebat, ꝙ electio esset nulla; & uno Cardinali Romano, q dixit, ꝙ ꝑꝑ notoriam impressionē, quā uidebat, nec sibi nec alteri daret vocem suam, nisi cessaret impressio, & esset in sua libertate. Et vlterius dixerunt inter se aliq ex Cardinalibus facere, prout alias fuerat factum, & per chronicas apparet, scilicet, ꝙ quam primum commode possent, accederent ad locum tutū & etiam tunc ꝙ ipse renunciaret ad cautelam, & tunc ꝙ ipsi de nouo reeligerent, & ita ꝑꝑ schisma euitandum sibi adiuuicem ꝯ dixerunt. Demum Domini Cardinales cum iam pluries super expeditione fuissent per custodes conclauis solicitati ad populū clamantem & tumultuantem, & iam dispositum ad furiosa, miserunt tres ex Dominis Cardinalibus. Et quia nō audebant eis in illo furore existētibus publicare electionē, ꝑ eos fecerunt eis promitti, & promiserunt, ꝙ in diem crastinum ante vesperas ꝯsolarent eos de Papa Romano, vel Italico, & fecerunt populū rogari, ꝙ recederet, q cū magna difficultate recessit de aula, nō tñ exiuit palatium, vel circuitū eius sed aliquātulum rumor cessauit, & interim Dñi miserunt pro multis Prælatis, inter quos fuit iste tunc Baren. & per prædictum modum electus, qui venit, & vidit populum furentem, & totam uiolentiam & impressionem factam & ante uiderat, & audiuerat clamores populi furentis, & sciuit, & scire debuit quicquid per populum actum est tanq̄ rē notoriam. Et tunc populo aliqualiter a rumoribus cessante; eo tñ iuxta & infra palatiū existente, Domini aliqualiter comederūt, & interim Prælati, pro quibus missum fuerat uenerunt, & post comestionem Cardinales venerunt ad Capellam in eodem loco, vbi electio primo facta fuerat, exceptis tribus, q non interfuerunt, & tūc vnus ex Dñis dixit: modo cessat illa uiolētia, & illi rumores, qui erant de mane; quare reiterato reeligamus eum. Tunc fuit sibi dictū per quendam alium Cardinalē, ꝙ non cessabat uiolentia, nec timor, qui fuerat per prius, & ꝙ quicquid fieret, non valeret, nam semper armati reclamantes erant in palatio, licet nō ita fortiter, nec in tanto numero. His tamen spretis, exceptis illis tribus, & etiam excepto illo Romano, q dixit, vt prius, reelegerunt eū, & adhuc durantibus uerbis, cum perpendissent Romani ex aliqbus signis, ꝙ nō esset electus Romanus cum maximo furore incæperunt frāgere conclaue, & clamantes (Romano lo uolemo) intrauerunt, & ipsum per tres partes fregerūt, & intrauerūt Officiales & populus armatus, quantum fere recipi potuit. Propter quod Dñi plus solito mortis timorē timentes in Capella secreta se pro maiori parte reduxerunt, cuius porta statim fuit securibus fracta, & intrauit populus armatus adhuc clamans, vt s. & omnes Dños hincinde circundedit, & nisi quia vnus dñs volēs suum & aliorum periculum euitare dixit eis, ꝙ dominus sancti Petri erat electus, sed nolebat consentire, & ꝙ ipsi introducerent eum ad consentiendum, creditur, ꝙ omnes fuissent interfecti, maxime Vltramontani, sed audito illo uerbo irruerunt in prædictum Dñm sancti Petri, & ipsum inuitum & retinentem posuerunt in vna cathædra. Et dū accederent ad faciendum sibi reuerētiam, quilibet ex Dñis (vt melius potuit) exiuit palatium. Et aliqui exiuerunt Romam, vel de nocte, uel de die dissimulato habitu; & aliqui etiā sub dissimulatis habitibus se retraxerunt ad castrum sancti Angeli. Aliqui tamen pauciores in suis domibus remanserūt. In crastinum autē aliqualiter quietato populo, iste tūc Barensis, qui remanserat in palatio, & nullo modo, & pluries per aliquos ex Dominis requisitus exire uoluit; misit ad Dominos, qui erant in castro iteratis uicibus, vt uenirēt ad ipsum, & quia non cito uenerūt, fecit eos requiri per Banderēsem & alios Officiales verbis pro parte populi (ut Domini asserunt) ꝙ pro maiori scandali euitatione exirent castrū, & uenirēt ad palatiū. Ipsi uero (ut affirmāt) dubitantes de maiori scandalo: maxime quia tam ipsorum, q̄ aliorum Dominorū familia fere tota erat dispersa ꝑ vrbem, primo scripserunt manibus propriis, ꝙ erant contenti, ꝙ domini, qui erant extra, inthronizarēt eum, & ad hoc faciendum eos procuratores constituerunt. Demum quia fuerunt modo præmisso requisiti exiuerunt castrum, & uenerunt ad palatium, & ipsum inthronizauerunt more consueto. Et dum hoc sciuerunt illi, qui ab urbe recesserant, redierunt ad urbem, & ipsum coronauerūt & ab illo tempore Domini Cardinales in reuerentiis, & aliis tractauerunt eū ut Papam; tamen (vt asserunt) nunquam intentionē habuerunt, vt per hoc aliud ius sibi tribueretur, quam ꝙ esset ex electione quæsitum; ipse autē in consistoriis & aliis usus est, ut Papa, hæc tñ omnia facta sunt in urbe, ubi Domini saltē Vltramontani (vt dicunt) nunquam reputauerunt se securos, imo verisimiliter credūt, ꝙ si in vrbe suam electionem reuocassent in dubium, ꝙ fuissent in magno periculo. Itē quod requisitus pluries noluit exire urbē usq; ad diē, qua oēs Cardinales Vltramontani erant in Anania, & tunc uenit ad Ciuitatem Tiburtinam, a populo Romano subiectam. Modo primum quæritur, a vtrum istius electio fuerit canonica. Secundo, si a principio nō fuit canonica, vtrum tacitus consensus omnium Cardinalium præmisso modo subsequutus sufficiat, ita quod iste sit verus apostaticus, an apostolicus debeat iudicari.

ADDITIO.

a Quæritur. De hac q. facit etiam mentionem Bal. in l. fi. §. fi. inf. com. de leg. & Ang. in l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verb. obl. aliud per Salic. in l. interposita. sup. de trāsac. & quod ibi stat in addition.

1 *Veritas super omnia amanda est.*
2 *Ratione & authoritate probari debet, quod dicitur.*
3 *Leges habet originem de celo & per ora Principum promulgantur.*
4 *Pontifex dicitur qui est electus a duabus Cardinalium partibus.*
5 *Cardinales non possunt suspendere summum Pontificem.*
6 *Obligatio non est ubi libertas ablata est.*
7 *Cardinales iure orectorio non possunt renunciare.*
8 *Ordo est modus cuiuscunque rei quo prætermisso nil rite geritur.*
9 *Obligatio dicitur duobus modis, & nu. 11.*
10 *Conscientia quid sit, & unde dicatur.*
12 *Arbitrij coactio non repugnat libertati in substantia voluntatis.*
13 *Libertas an sit de genere substantiæ.*
14 *Electio significat substantiam actus.*
15 *Clamor populi non excusat a peccato.*
16 *Substantia cessat, licet non cessat consensus.*
17 *Principis nomen potest esse inane.*
18 *Papa nemo potest esse, nisi sit Papa re, & nomine.*
19 *Ardore in eligendo iudicium, quid sit.*
20 *Clerici debent esse audaces.*
21 *Electio non omnis dicitur electio.*
22 *Causa generis, dicitur causa speciei.*
23 *Cardinales Summum Pontificem eligētes, debent esse puris & liberis mentibus.*
24 *Liber non dicitur, qui uim patitur, nisi uis a iure inferatur.*
25 *Mente libera non fit quicquid illicitu metu urgente fit.*
26 *Terror armorum inducit iustum metum.*
27 *Minarum feruor impedit libertatem arbitrij.*
28 *Cardinales si dicant quod Papa de eorū mente non fuit electus, an standum sit electioni.*
29 *Conscientia aliena a nemine potest cognosci.*
30 *Animus non potest probari abesse, quando accedit ad uerbum.*
31 *Cardinales in electione summi Pontificis, debent habere utilitatem publicam præ oculis.*
32 *Prætoris edictum approbat ius ciuile.*
33 *Papa si pecunia uel gratia populari fuit electus, non apostolicus, sed apostaticus debet haberi.*
34 *Sine concordia qualiter sit intelligendum.*
35 *Concordia dicitur duplex.*
36 *Electio canonica plus continet, quam concors.*
37 *Papa dicitur apostaticus, quando popularis tumultus impedit concordem electionem.*

In

In nomine Patris, & Filij. & Spiritus sancti,amẽ.

Domine Deus, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, digneris illuminare oculos meos & intellectum meum in uiam dirigere veritatis, vt super quæsitis a me recte respondeam. Causa enim tua agitur, Deus. Reuerendissime pater & Domine, visis literis vestris & puncto quod mihi misistis, expaui, & cum lachrimis & tremore cordis loquar super ipso: semper salua veritate, & uestra correctione. Et quia scriptum est, q̃ nos veritatis debemus esse tutores, vt C.de a edili.l.t.toll.l.j.qm̃ † veritas super omnia est amanda ff.de cond. & demonst.l.cum ita legatum, quæ veritas per authoritatẽ sanctorum Patrum probatur, quæ pcedit ab ipsa veritate, vt dicit Honorius Papa, 50.dist.c.si quis Diaconus, &c.si ille.vbi dicit, quicquid cõ illorum diffinitionem, in quibus Spiritum sanctum locutum credimus, dictũ fuit, non solum temerarium, sed etiã periculosum esse non dubito, ad idem 70.di.c.illud, 25.q.1.cap. violatores.2.q.2.c.igitur.16.q.3.c.nemo 8.di.c.quo iure.non datur alias credendi facultas, & 9.di.c.ego solis. Et ideo quod dicitur 2 † dẽt authoritate, vel ratione proban, 68.di.c.Episcopi.26 dist. ca. deinde & quia voluntati suæ obtemperare quis non debet, sed tenetur, quod legum est, 3.qu.8.c.iudicet: ideo legum & canonum sententia exquiratur.3.q.9.c.dignum, & cum res, quæ ignoratur, penitus ad notitiam venit, tũc diuina & humana lex resoluatur, & sm̃ q ibi cõstitutum est, remota personarum acceptatione, diffinitiua feratur sententia, & hoc probat exemplũ Moy. 11.q.3.summopere.hoc est enim ingredi tabernaculum Dñi, & secundo q Dominus imperat ferre sententiam, diuino 3 † enim nutu iura processerunt, de præscr.lon.tem.l.fin. De cœlo. n.originem ducunt, & per ora Principum promulgantur, vt in Auth.de iustr.cau.& f. §.quia igitur. collat.6.sine quibus erubescimus loqui, vt C.de colla.l.illam.ff.sol.mat.l.si vero.§.de uiro. ff.de acqui.hær.l.si seruum.§.non dixit.in Authen.de triu. & semis.§.consideremus, collat.3.de feu.cog.§.1.strenuua, col.10. In suffragium quoq; & interpretationem canonum possumus uti legibus & debemus.50.dis.c.si in adiutorium, qm̃ iustissimæ leges, & sacri canones ex vno vtero vel fonte diuino processerũt vnde leges firmãtur canonibus, & canonũ ambiguitates legibus resoluũtur, sicut ex discussu glossarum vtriusque iuris lu4 culenter apparet. † Prius vero quam ad propositum concludendo veniam, tex.præmittam, & quędam euidentialia annectam. ait decretalis. Ille absq; vlla exceptione ab uñi ecclesia Romanus Pontifex habeat, quia duabus partibus Cardinaliũ electus fuerit, vt in c.licet de uitanda, de electio. Verum consensum electio requirit, consensus aũt libertatem; nam cessat electio dũ libertas adimitur eligẽdi, vt ait sacrum cõciliũ, de elec.in 6.ca.vbi periculum, §.cæterum.vbi dum formaliter dicit, cessat electio, dum libertas adimitur eligẽdi. Et parum post. Sed nullo arctante ipsorũ in eligẽdo iudiciũ, nisi Deo puris & liberis mentibus nuda electionis consciẽtia vtilitatẽ publicã libere prosequãtur.

5 Suppono aũt, quod Cardinales a cõ sacrum concilium in hoc dia spensare, vel ipsum suspendere non possunt, vt in cle.ne Romani, de elec.nimirum, quia non habent iurisdictionem tantum & talem, p quem si haberẽt, possent uñem statũ ecclesię perturbare, qui de facili perturbatur, cũ quasi submersa nauicula Petri in summi Pontificis electione claudicat, 23. dis.ca.in nomine dñi. non.n.debet, nec põt tñ, licet diuini Senatus cetus, id, quod pro totius mundi vtilitate sancitum, est resoluere, & sacro concilio illudere.nempe, & totum maius sua parte necesse est esse, & caput cũ mẽbris iungens nobilius mẽbris digniusq; esse. Vnde Senatus nõ potest facere legem, p quam Senatorium destruat ordinem vel Principis: & multo minus totius congregationis legẽ obrumpere facit quod not.ff.de legi.l.non ambigitur.C.de leg. l.fi.& ff.de peti.hær.l.uẽ veniunt, §.pridie.vnde nulla statuta Senatus, seu Prin cassat, vt C.de Senatuscon.Claudi.l.1.& Insti.de fideicom.hær §.sed quia stipulationes.nec mirum; quia penes ipsum est Imperij plenitudo, in qua ei nullus absolute comparari põt, ff.de cõsti.Prin.l.1. percipue apud Apostolicũ, cuius factum vel statutũ nemo corrigit, nisi Deus, quia hoc sibi dñs reseruauit 79.dist.c.fin.licet successori nõ possit legẽ imponere, C.de legi.l.digne vox est maiestate regnantis. seruare ergo debent Dñi Cardinales seruare legem, vt ita dixerim, Regiam, quę de Imperio supremissimi Principis lata est, ne lex fiat ludibrio, extra de elec.c.commissa.§.porro.C.de li.& eod.li.l.1.§.sane. in ratione, de bo.quę li.l fi.§ ubi aũt.& ff. de in.l.si prætor. profecto non est debitoris abrũpere vinculum, sed soluere debitum. Obligatio. 6 n.passiua priuatiua non est; quia † non est obligatio, vbi libertas, ut Insti.de obl.in princ.omnis aũt arctatio obligatio dici põt largo 7 modo: † & ideo in arctatiuo Cardinales renuntiare non possunt, nec de sancitis omittere vnum iota: quia nihil agitur substãtialibus prætermissis, vt in reg.& si nihil facile. & ff.de verb. oblig.l.qui Romę, §.Flauius Hermes.& ff.de leg.1.l.nemo põt & C.ad Velle.antiqui.& dum ordo omittitur, ordinabile nitatur. Nempe ordo est figura substantię cuiuscunque rei, & nihil 8 constat sine ordinis compositione. † Est autem ordo modus cuiusque rei agendæ, quo prętermisso nil rite geritur, ff. de re iu.l. si cum nulla. C.de sen. l.prolatam, de rescrip.cum dilecta, & de resti.spo.cap.Pisanis. Super quo etiam sciendum est, q quædam sunt necessitatis, quædam consilij, & quædam prohibitionis: nã interdum lex arctat pręcipiendo: interdum consulit suadendo: interdum procedit inhibendo, ff. de leg.l.2.& 3.& l.legis virtus, & constitutio quandoque aliquid requirit pro ordine rei, quandoq; pro meta seu taxatione rei gerendæ & actus fiendi, qñdoq; pro satisfactione voti vel debiti, & omnia ista sunt necessitaria. Quandoque vltra procedit ad bene esse, & est consilij: quãdoq; factum damnat, & tunc talis lex est lex prohibitionis. Et sicquædã sunt necessitatis, quædã impossibilitatis, & quædam contin9 gentiæ liberę in actu voluntatis. † Et rursus etiam obligatio dicitur duobus modis, vno modo prout distrahitur per liberationem, & hoc modo non dicitur obligatio etiam in perpetuo necessitatis, ut in diligere Deum, & dicitur lex naturæ, & sicut leue ascẽdit, quia sic est aptum natum; ita hõ est sic aptus dispositus, & ordinatus, & data est libertas arbitrij & cõscientia, quę nõ põt cogi.sui.n.ipsius conscientia sibi imminet, suijpsius iudex ac testis existens, facit quod no.in c.statutum, §. assessorẽ. de rescrip. lib.6.in gl.per hoc uerbum de fo.compe. cle.1.& de uoto, c.fin. 10 cũ cõcor. † Est autẽ conscientia, status mentis in suo esse. Conscientia autem dicitur a cõscio conscis.i.cognitio suijpsius cordis, & est conscientia dictamen rationis, & si recta non est ratio 11 esse non potest. † Secundo modo dicitur obligatio, prout distinguitur cõ libertatẽ, & hoc modo in indissolubilibus vinculis esse potest, in quibus non cadit liberatio.i. libertas, quia a perpetuo vinculo & indissolubili nexu aliquem liberari implicat cõtradictionem. Exemplum in matrimonio, & voto religionis, & similibus, ad hęc cognoscẽda per ordinem optime facit cle. exiui de paradiso, §.circa.& §.item quia de verb.sig.& quod no.in c.1.de reg.iu.li.6.in gl.hęc dictio. & C. ne fideiut.do. den. l.1. Prædictis quoque accedat, quo iuri traditio certæ formę in actibus hominum non potest renunciari. Id apparet ex iure antiquissimo, quo ideo actionum formulę fuerunt pręfixæ, ne proprio motu prout sibi quisque vellet, proponeret actionem, vt de orig.iu.l.2. §.quas actiones. Testator etiam, quanquam rei suæ sit dominus pleno iure, tamen non potest dispensare contra legum authoritatem, vt ff.ad leg.Fal.l. Seius & Augerius, ff.de le.2.l. codicillis, §.fin.de ope.lib.l.cerdonem, ff.de hęred.inst.l.paterfa. Titium. ff. de admi.tuto.l.quidam decedens, in prin.quod.n.ad meram authoritatem legum attinet, seruari necesse est.ff.qui & a qui.l. prospexit.in Auth.iusiu. quod præsta. ab his & in Auth. vt sine pro 12 hi.ma.debi.& cre.§. quia vero. † Deinde ad euidentia prætuitendum est, an coactio repugnet arbitrij libertati in substantia voluntatis, ita quod sit nulla de iure naturali, tanquam facta circunscripto consensu, qui solus est in actibus hominum de iure naturali, vt ff.de pact.l.1.in prin.ff. de reg.iu.l.cum amplius, §.is natura debet, ff.de cond.& demon.l.quibus, §.dominus. & ff.de cond.inde.l.frater a fratre. An vero repugnet per modum accidentis, sicut dicimus coacta voluntas, tamen voluntas est, cum aliud sit pręcise nolle, aliud velle coactum, vt ff quod me. causa. 13 l.si cum exceptione, §.qui vim intulit. † Vtrum ergo libertas sit de genere substantiæ in actu volitiuo, vt sicut substantia est fundamentum & basis omnium entium, sic hic sit libertas. An autem sit de genere accidentis.i.aduenientis substantiæ, ad ipsam tamen substantiam protegendam: breuiter vt aliqualiter discutiam, sicut & alibi discutitur, ff.si cer.pe.l.cum fundus, §.seruum tuum imprudens, in glo.sic mihi, & q substantia ipsa in arbitrij libertate cõsistat, ex eo apparet, quia tex.in d.c.vbi periculum.§. cæterum, de elec.in 6.dicit, cessat electio, dum libertas adimitur 14 eligendi. † Not.n.q dicit electio: nam hoc nomen, electio, substantiã actus ex omnibus suis partibus integrans hoc significat: quasi diceret cessat substantia ac si dicat, peccat in iure naturali, vt not. Inno.extra de elect.cap.q sicut.dolus enim dans causam rei tollit essentiam, vt no.C.de actio. & obli.l.bonam fidem, & confirmatur, quia ad iurisdictionem nemo potest eligi per metum, vt ff de iudi.l.2.§.1.imo totaliter. s.per metum electus esset tyrannus: quia nõ habet canonicum principium, C.de sacrosan. eccle.l.decernimus, & 78. di.cap. si quis pecuniam quem. enim ibi vocat apostaticum, ego prædonem voco, ex ipsa vocis significatione damnatum, tanquam hostem & rebellem Dei, & diuinę fidei, & sanctę catholicę Ecclesię, 23. distin.c. in nomine dñi, §.quod si quis, ibi, quod sicut Antichristus est inuasor, & destructor totius Christianitatis, vt C.de sedi.l.prima, ff.de appellatio. 15 l. si constat. & ff.qui & a qui. l.si priuatus. † Ad clamorem denique populi nil geritur recte, vt C.de pœn.l.Decurionum, nec excusat peccantem a peccato, vt ext.de exces.pręla.cap.ex literis, & ff.

ADDITIO.

a Cardinales. Dicit Bal in l.pen.inf.de bon.quæ lib.quod omnes clerici, & Ecclesiæ mundi, non possunt Papæ auferre Papatum.

& ff.quod met.causa.l.metũ,§.sed ex facto.ibi,cũ campani,&c. & facit ff.de pol.l.iones,§.fi.& extra de elec.c.Ossius Episcopus. Porro multitudo n odiũ non leuat,& nemo est,q furentis populi rumorem nõ paueat,facit quod no.in c.statutum, §.cũ vero in versic. non audiens, de rescr.lib.6.Quis deniq; non timeat arma,vt leg.& no.C.vnde vi.leg.j.ad leg.Aqui.l.si ex plagis,§.tabernarius,certo nemo.Mors.n.cõstantissimos terret, & est propria passio virorũ fortiũ, & vltimum terribiliũ. † Amplius & si 16 dicamus non cessare cõsensum,tñ,cessat de substantia;quia deficit modus ducens ad substantiam,sicut quando dolus dat causam cõtui bonę fidei,non omnino abest consensus, sed quia vitium est in modo veniendi ad cõsensum,& in ipsius rei substantialitate fingitur consensus abesse,ff.de dolo.le. eleganter.ita hic modus perueniendi ad electionem,debet esse per libertatem arbitrii,sine qua nihil agitur recte.Certe illud dicitur esse liberum quod nullo cogente Imperio,nulla necessitate fit,vt C. de translation.l.si quis maior. Porro cum de consensu loquimur, ita significatiuus;licet enim consensus facti termino claudatur; tñ quidam iuris habere debet,ff.de seruitu.vrba.prędio.l. inuitum, in fi. Nempe voluntas & iuris authoritas facit actum ratum, & non aliud,C.de dona.ante nup.l.cum te.& l.si filiæ.& ibi glossã sic, & possessio facti existens, ius in se claudere debet,& hoc est, quod dicitur habere multum iuris,vt notat.C.de acqui.pos.le.j. & simile no.C.vnde le.l.certum.Si quis enim ius abstrahat,i.separat actu celebrato,inanem illum actum efficiet;ff.de acquirẽ.poss.l.j.§.si uir uxori.ff.de testã mili.l.diuus,&ne uis fiat ei le.j.§. hæc verba;& ideo iuris arbitrium requiritur,& causa,C.de edi.diui.Adrian.l.edicto.§.1.& quæcunq; gerimus,nisi initium legitimum sumant,inanem nostrum actum efficiunt,ff.de actio.& oblig.l.quæcunque gerimus,& l.actiones,quæ proprijs uiribus non subsistunt.& C.qui da.tuto.poss.l.vniuersis Ex quibus sequitur, quod prima & potissima regula actuum humanorum est cõsensus iure munitus,siue uallatus, quo dempto omnis actus erit indifferens,& informis, &(ut ita dixerim)inanimatus, nt.ff.de actio.& oblig.l.obligationum substãtia.& l. non omnis,ff.si certum petat.& ff.de postul.leg.1.§. si quis rñ ui prædonum. Vnde uim patiens,non dicitur agere conformiter rectæ rationi,nec difformiter ab ipsa,vt ff.ad Tertu.l.1.§.qd ergo,& le.uim passam.in prin.ff.de adulter.& C.ad legem Iuliã de ui.le. seruos Iste ergo neutraliter agit qui metu agit actũ,qui debet in libertatis arbitrio remanere;quia non agit ad finem rei,sed ad finem sui;nec ad finem publicum,sed ad finẽ proprium , ut scilicet eius salutẽ protegat,quia non agit propter finem exequendum, sed quia cogitur,ff.de arbi.l.qualem.in prin.& arg. ff. ad Tertu. l.2.quid ergo.vbi,est considerandum,q sunt quidam actus, in quibus operatio non distinguitur ab esse secundum effectualẽ distinctionem, licet apud nostrum intellectum prius est esse,q̃ operari.Exemplum pono in matrimonio:nam absq; suo intrinsico effectu esse non potest,& huiusmodi metus essentiam soluit,vt ipso iure non valeat,quia huiusmodi metus omnino remouet voluntatem ab actu, & hoc in compulsione facti,secus in cõpulsione iuris,vt leg.& no.per glossam, & alios, C. de hæredib.instituen.l.cum proponas.& ff.quod met.cau.l.si mulier.§.si dos de inu.stip.l.libera.de verborum obli.l.Titia.facit,quod no.extra de sponsalib.c.gemma.cum similib. Quidã sunt actus, in quibus finalis effectus distinguitur ab essentia actus natura opere,& effectu,vt si promitto decem : nam finalis effectus est soluere,q distinguitur a promittere, & in istis actibus regulariter metus non reddit actum ipso iure nullum, sed ipsum vulnerat,vt secum executionem nõ rapiat vt l.metum,§.sed licet, & §.volenti.ff.quod met.causa verum quia Papa non potest habere esse sine effectu,& operatione;quia spiritualia sunt istius naturæ,ut finis,non distinguatur ab esse,de fine dico intrinseco & substantiali.ideo merito sponsus sanctę vniuersalis Ecclesiæ esse non potest, si metus adest.non.n.debet ipsa Ecclesia nubere inuita,nec vulnerata tacere.vim enim patitur electorib. violatis,qui sibi maritum quærere debent,ff.de relig.l.ossa in fi.& 17 extra de elec.c.Ossius † Dicam ergo sic cõclusiue,quod hic videtur deficere substantia, vel saltem substantialis qualitas ipsius consensus.d.c.si quis pecuniam.Amplius si metus distinguit effectum a nudo nomine,quomodo poterit hoc esse in principe, cuius nomen inane esse non potest:non enim potest esse Papa nomine & non re;coniunctum enim nomen rei esse oportet, & rebus,de quibus loquimur, cognatos, alias coniunctos esse sermones.Inst.de dona.§.est & aliud.C.de leg.l.fi.& C.de ser,l.a nullo: imo nunquã nomen sic nudum reperitur, q sit oĩ efficacia denudatum.ff.de vulgari & pupillari substi.l. ex facto, §.fi,ff.ad Sylla.l.propter veneni,§.neptis.ad Treb.le.quia perinde.ff.de acqui.hęre.l.pro hærede.§.Papinianus.& §. fin. non enim in nominis positione frustra laborat intellectus, C.unde libe.l.qui se patris. ff. de minor. leg. & si sine, §. sed quod Papinia.

18 † Conclusio.Nemo potest esse Papa,nisi sit re & nomine Papa.ergo cessat omnis electio Papę,dum libertas adimitur eligendi;concusso.n.fundamento cõsensus, edificium, quod constat pręcipue ex hoc lapide fundamenti, totum vertitur in ruinam.

19 † In text.ibi,nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium, idest arbitrium,nisi Deo.Vbi scire oportet,quid est arctare in eligendo iudicium. & certe iudicium electiuum debet esse inter oĩa eligibilia ęque liberum, & inter extrema par in potentia. Electioni enim duo sunt contraria, scilicet ignorantia, ff.de inoffi.testamento.l.mater decedens,§.præterea.ff.de acquirenda hereditate.l.Clodius,& C.de furtis l.manifestissimi, §.sin autem nescius,& metus, seu terror:quia omnis metus habet in se controuersiam,& libertati opponitur contradictorię, vt no.ff.de iurisdictione omnium iudicum.l.si per errorem.ut quoque armata terrentur omnes,C.de actio.& obligatio.l.negantes, quod non oportet,vt ibi. Est & tertium: scilicet exclusio ab aliquo genere eligibilium,imo & ab vna specie,quam Dialectici indiuiduũ vocant:puta a Sticho:nam ille,cui datur electio ex omnibus, si ei Stichus auferatur,non dicitur electionem habuisse, ff.de opt.lega.l.nec solam, & l.imo unde non dicitur habere nubendi arbitrium illa,quæ nõ potest eligere sibi digniorem, vel bene placitum:dum tamen non prohibitum undecunque sit, ff.de cõd.& demonst.l.cum ita legatum,& ff.de leg.3. l.uxorem,§.hæres, vel legatarius.Et qui vetatur nõ testari i aliquos,dicitur i libertate arbitrij impediri,imo annullari,& est implicatio contradictionis habere electionem, & non habere arbitrium. Certe si verum amamus,nõ habet legitimam electionem, sed hominis coactionem,ff.si quis aliquem testari prohib.in rubro,& nigro. & C.eod.in rubro,& nigro.Præterea expressum videtur ff.qui, & a quib.l.si optio, nam sicut electio non tollitur, ita non distinguitur eligẽti:nam paria sunt ius electionis euertere, & minuere,vel restringere;vt ibi dicitur aperte. ergo licet metus nõ euertat facultatem eligendi; si tamen restringat,non valet electio dũ libertas adimitur.hoc enim dicit text.ibi, nullo arctante,& subditur,nisi Deo, quæ exceptio manifeste impugnat dictũ in alio:, puta populo,vel Domino quocunque, & quando vnus incurrit metum præiudicat cuilibet, cui acquiritur immediate ius ex metu,vt ff.si qs aliquem testari prohib.in rubrica , in gl.ordinaria.& C.eo.in rubrica,per Petrum,& Cynum, & contra bonos mores fit,quãdo est coactum id , quod debet esse liberi arbitrij, de pact.l.pactum quod dotali.in gl. & hoc probatur per notabilem theoricam Inn.qui dicit, q tunc metus non uitiat consensũ,quando metus cadit super vno , & consensus super alio:sed quando super eodem,tunc vitiat, ita notat eleganter Inn.extra de sponsalib.c.cum locum. Sed hic metus,& consensus ceciderunt super eodem actu, ergo actus fuit vitiosus.

20 † Præterea licet genus clericorum audax esse debeat, quia scriptum est, Nolite tangere Christos meos,vt not.in Auth. de non alie.§.vult enim.collatio.2.tamen contra uim ratio parum prodest, vt ff.de actio.emp.l.si ea res:nam confunditur ius omne manu, ut ff.de alie.iudic.l.3.2. responso.& (vt eleganter ait Bartol.)quo nes Ecclesiastici redduntur timidiores, dicitur cõtra libertatem eorũ fieri,vt no ipse, ff.quarum rerum ac.non datur.l.1.§.quæ onerãdę.

21 † Pręterea non omnis electio est ęlectio:sed illa, quæ fit studio eligendi,ar.de do.inter uir.& vxo.l.ex verbis.in prin. His accedat,q interdictus relegato par est, de interdi. & releg.in rub.& nigro.ff.quod met.caus.l.qui in carcere.& concessum in quibusdam. in cęteris videtur esse prohibitum, & econtra.ff.de in.l.cum prætoris,de fetu.expor.l.cum pacto.ff.de interdic.& relegat.l.relegatorum,§.constitutis.ff.de insti.l.cuicunque.§.nõ tamen,ff de rebus eorum.l.si pupillorum.§.si prætor,& C.de prędiis Decu.l.fin.li.10.

22 † Præterea si dicatur,metus fuit in genere, consensus in specie: nihil valet talis responsio. Quia quod est causa generis, est causa speciei:nam genus est causa speciei, & quicquid est causa causę, est causa causati, vt ff.de verb.signi.l.liberorum.ff.de procura.l.licet.§. ea obligatio. cum similib.& p hoc Deus, qui est vniuersalis causa omniũ generaliũ formatum,est causa indiuiduorũ.C.de vete.iu.enu.l.prima, §.omnia enim merito nostra.

23 † Sequitur in text.puris,a & liberis mentibus,puris id sine prauitate, & immaculatis.sup. de Episc.& cle. l.si quemquam,& in ca.statutum,§.insuper.in ver.cũ omni puritate.& de pact.in ca.quia ex eo,in ver.puritatem omnimodam, lib.6.Dicitur enim pura lex, quæ est sine dolo & malitia, 3.q.9.c.pura.& ibi not.in c.Romani.§.porro.in ver. pura fide. de iureiuran.in clemen.& in c.exiit,qui seminat.nihil ergo coinquinatũ potest dici purũ, sed debet esse sorde & fœce ambitionis syncerum,& ab omni prauitate remotum:integram certe & abstinentem ab omni lucro,vel spe proprij commodi fidem præstare dẽt, ff.de neg.gest.l.qui sine vsuris. ver. nam illa. de quibus,& liberis mentibus,idest absque impressione.

24 † Quid sit libertas quæritur? Respond.nulli rei seruire, nulli necessitati, nullis casibus. qui ergo uim patitur.liber non est, nisi uis inferatur

a iure

ADDITIO.

a Puris.Ista sunt uerba tex.in c.ubi periculum.§,cæterum de elect.in 6.

a iure, vel a miniſtro legis modo ſeruato: nam non minus eſt liber, quia obediat rationi, & infrenis mens freno moderātę honeſtetur. ff. de ſtatu ho. l. 3. imo ſumma libertas eſt rationi ſeruire, cum ei abſeruire ſit ſeruitus, quia qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, C. de ſent. paſſ. l. in quæſtione teſtamenti. in uer. libidi- 25 num ſeruo. & ibi notatur de hoc. † Concluditur ergo, ꝙ libera mente non ſit, quicquid illicito metu vrgente ſit, & quod dixit, liberis mentibus, nominaliter auget. J. per aduerbum, libere, & exponitur ſine aliquo obſtante. C. de ſacroſ. eccl. l. j. de ſupplen. negli. præla. c. 2. lib. 6. de præben. c. ſi ubi, de offic. ordi. c. cum Epiſcopis. eadem compilatione. C. de inoffi. teſt. l. ſi quando. & nedum ſi quis cogitur, ſed ſi metus eſt validus & inſignis, ne quis cogatur, nō dicitur quis potiri arbitrij libertate, ff. quod ſal. tut. aut. l. nouiſſime. ibi, verum &c. ubi eſt tex. formaliter. & ff. de acqui. hęre. l. qui in aliena, §. fi. ff. de ope. noui. nun. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prętori. C. de his, qui per me. iudi. non ap. l. 1. §. quia vero, de ap. ca. ſi iuſtus metus, de reſtit. ſpol. c. Piſanis, & per Cyn. in 26 l. a. C. quod met. cauſ. † Terror *a* autem armorum inducit iuſtū a metum, & validæ minę non affectatæ, ff. qđ met. cau. l. cōtinet. ff. ex quib. cau. maior. l. metus autem. vbi de hoc not. ff. de arb. l. licet. C. vnde vi. l. 1. in gl. ff. de vi, & vi arma. l. 3. §. ſi quis aūt viſis armatis. Et qui in aliquo loco conſtrictus eſt, non dr̄ liber, ſed dicitur ſpoliatus libertate, ff. de vi, & vi arma, l. 1. in fin. & ibi de hoc in glo. quæ incipit, quia non diſtat a ſeruo. & in glo. quæ incipit, ſcilicet. te. & ff. q. ex cau. maio. l. ſuccurritur. C. de actio. & obli. auth. imo autem. & de domo. Seueri licita fuga fuit, vt C. 27 de probationib. l. uis eius. † Concluditur, quod minarum feruor impedit arbitrij libertatem. C. ſi qua præd. poteſta. l. 1. qui tandiu durare uidetur in mente, quandiu durat ratio metuendi, & inſtantia vera, vel veriſimilis inferens metum, arg. ff. de uſu. l. mora. & ideo ſub ſpiritu timoris nunquam metus purgatur, cū ipſe ſup ceruicibus inhærēdo immineat, niſi manifeſta ſint ſigna conſenſus, & cauſę conſentiendi cōgruę. non enim dicitur co actus ille, qui alias eſſet veriſimiliter aſſenſurus, quod ex verbis antecedentibus ſatis declarari poteſt, & ex ipſius actus qualitate, ff. quib. ex cau. maio. l. antepenul. ff. de excep. doli. l. apud Celſum. in prin. ff. quib. ex cau. in poſſ. ea. l. Fulcinius, §. quid ſit latitare. ver. animus enim. vbi de hoc. & in ca. pro poſſeſſore, & d. l. qui in aliena. §. fi. & ff. de reli. l. at ſi quis. §. igit̄. & §. plerique. ff. ad Trebel. l. quia poterat. ibi, cum variæ ſint voluntates hominum quorūdam negotia timentium, &c. Subſequitur in litera, unde electionis conſcientia, & totum hoc eſt ſumptum formaliter 28 ex dicta l. quanquam. † Quæritur igitur ſi domini Cardinales b *b* dicant, ꝙ non ſuit de eorum mente, ꝙ iſte eſſet Papa, an ſtādū ſit eorum dicto? & videtur ꝙ ſic. Cum enim teſtimonium conſcientię ꝓhibetur, vnicuique creditur de ſe ipſo, vt d. c. ſtatutum §. aſſeſſorem, & ar. ff. de do. pręleg. l. Theopompus. In contrarium. nam illud, quod eſt in verbis debet eſſe in mente; & q allegat contrarium, dicit ſe mentitū; ideſt expreſſiſſe falſæ uocis actum, & ſic allegat turpitudinem ſuam, vnde audiri non debet, & maxime ſacerdos, C. de Epiſ. & cle. l. presbyteri. ff. de ſup. leg. l. Labeo, §. verum. Item mens in corde retenta nihil operat̄ in actibus humanis C. de cond. ob. cau. l. ſi repetendi. C. de iure delib. l. potuit, & ff. de verbor. obliga. l. quicquid aſtringendæ. 29 † Item coram quo Iudice hoc deponat teſtimonium, non reperitur. Eſt ergo priuatum dictum, non teſtimonium, & ſic nō ualet. Item nemo alienam cōſcientiam nouit, vt notatur in l. 2. C. quando fiſcus vel priuat. niſi Deus, qui corda ſcrutatur: quia eſt vbique per potentiam per ſcientiam, & per influentiam. Eſt enim vbiq; quia ſemper fuit vbique, & quia eſt ſemper vbique. Homo autem eſt animal paruum, neſciens quid velit alius, cum plerūque neſcit homo, quid velit ipſemet. Vnde Seneca, Neſcit homo, quid velit, niſi in eo momento, quo vult: & ſic quilibet eſt in ſuo dicto ſingularis, facit quod eleganter no. Innoc. extra de renunc. ca. ſuper hoc. vbi refert quoſdam dicere, quod ſi per c duos teſtes *c* probetur violenta ſpoliatio, non valet aliquid probatio tentans probare ſpontaneam voluntatem, etiam ſi per d centum teſtes *d* hoc probaretur: quoniā non poſſunt ſcire ītētionem, quæ ſoli Deo cognita eſt, & de inuiſibili, & quod non audiunt, nec ſentiunt, ferunt teſtimonium, de quo nulla poteſt eſſe certitudo, quia oculus non vidit, ſicut requiritur ad probandum verum actum hominis, ſicut pulchre not. Dyn. ff. de aqua plu. arcen. l. ſecunda, vnde apparet, ꝙ actu exteriori probato, id eſt metu; actus interior, id eſt voluntas, probari non poteſt. Et ſi dicatur, ꝙ probari poteſt per verborum expreſſionem, quia dixit, ſponte facio? Reſpon. ꝙ per talia verba tempore metus prolata, metus non purgatur, ſed geminatur, arg. ff. de noua. l. doli. mali, §. diuerſum. Sed dicendum videtur, quod de mente ſua, id eſt ipſorum Dominorum ſit verbis ipſorum, & multo magis facta ipſorum credendum omnino, vt C. de non numerata pecunia. l. generaliter. in fin. ibi, nimis enim indignum eſt, &c. & volentes ſe dicere non conſenſiſſe, ſunt in eorum teſtimonium ſingulares: quia quilibet de ſe loquitur, & quilibet per ſe. 30 † Amplius, quando factum accedit ad verbum, impoſſibile eſt probare animum abeſſe, quem propria vi factum includit, vt in 31 c. vidua, de regula. & hoc inferius proſequar luculenter. † Sequi e tur in tex. vtilitatem *e* publicam principaliter, hoc eſt publicæ vtile & ſumme neceſſarium toti orbi, de iuſti. & iure. l. 1. §. publicū ius. & ff. de ori. iur. l. 2. §. nouiſſime. ibi dum dicit, vel neceſſe eſſet Reipublicæ per vnum conſuli, & 12. Metaphyſices, in fine. & ff. de offic. perfec. vigi. l. nam ſalutem, & ſi ſecus eſſet (quod abſit) impleretur, quod ſcriptum eſt 2. Paralipom. 15. Tranſibunt dies multi abſque vero Deo. & Oſeæ. 3. ſedebunt filij Iſrael ſine Rege, & ſine Principe, vel id, quod ſcribitur Prouerb. 28. Profpter peccata populi *f* ſerunt multi principes, & in lamentum dici poſſet populo Chriſtiano, vbi ſunt lumen oculorum & pax & Baruch. 3. Quomodo enim mundus ſine capite ſpirituali ſtare poteſt, a quo cuncta dependent. Si nauicula Petri ſubmergeretur, vbi erit animarum ſolamen? apud quem erit adminiſtratio ſacramentorum? Imperatorum confirmatio, & cōſecratio? Regum inunctio, abſolutio, & remiſſio peccatorum? vt no. in d. §. publicum. certe apud neminem eſſe poteſt, niſi apud Petrum clauigerum Ieſu Chriſti. nunquid Odoacus conferet ſacramen 32 ta? ab ſit. C. de ſacroſanct. eccleſi. l. decernimus. † Poſt hoc nog tandum *g* eſt, quod cap. ubi periculum, &c. ne Romani, voluntiura vetera, quatenus mutata non ſunt, obtinere roboris firmitatem. ſic illa confirmant: imo verius approbant, quia non indigebant confirmatione, cum eſſent valida ex ſeipſis. de offic. deleg. c. ſuper quæſtionum. ſic Prætoris edictum ius ciuile approbat, tamen non proprie dicitur confirmare, l. j. ff. commo. & no. Inſtit. de actio. §. ſed iſtæ. id enim proprie dicetur confirmari, quod indiget confirmatione, ff. de lib. leg. l. Aurelius, §. teſtam. ff. de teſta. mili. l. Tribunus, §. vlti. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. ff. de ritu nup. l. q in ꝓuincia, §. 1. ff. de adop. l. adoptionū iura. in Aut. de defen. ciui. §. interim. coll. 3. ff. de iuriſd. om. iu. l. & ga. C. de Dec. l. ſi quos ſpontaneos. lib. 10. & extra de ꝯſ. uti. vel inut. c. 1. & per totum, & de tranſact. cap. 1. cum ſimilibus. Hoc ita præmiſſo, venio principaliter & directe ad cap. ſi quis pecunia, quod eſt ius 33 antiquum. † Tex. ſic ait, ſi quis pecunia, vel gratia humana, aut populari, ſeu militari tumultu ſine concordia, & canonica electione Cardinalium, & ſequentium religioſorum clericorum fuerit Apoſtolicæ ſedi intronizatus, non Apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur. Ex eo autem, quod dicit concordia & canonica electione Cardinalium, ſequitur a contrario ſenſu, ꝙ concors & canonica electio non vitietur, licet populus acclamauerit, fiat fiat. tumultuoſæ. enim voces populi ſi rationi conſonant & naturali motiuo, irritos non faciunt actus iuſtos: imo nec carcer, quoniam ea, quæ naturali ratione & dictamine probabilia ſunt rata debent haberi, vt ff. de neg. geſt. l. nam & Seruius, & ff. de teſta. l. qui a latronibus, quia iuſtitia ipſa firmatur, C. de admi. tu. l. ſumptus, & quod Deus facit, homo non irritet, & ideo iuſti. con h tractus *h* facti in carcere, tenent, ff. de verb. ſig. l. qui neque. alias eſt l. ſolutum, per Iac. de Are. neq; enim ipſe vim ſubmiſit, ff. ꝙ 34 me. cauſa. l. metum, §. ſed licet vim. † Perſpicaciter ergo videai mus, quid eſt dicere, ſine concordia, *i* dicitur. n. concordia a coniunctione cordis. C. de iuſti. & ſubſti. l. reprehendenda, & in cap. indemnitatibus, de ele. lib. 6. per Arch. ſed vnanimitas cordis, vocum vnitate comprobatur. c. pen. de reg. iur. lib. 6. ff. de arb. l. ſicuti. in gl. Voces. n. ſunt notæ earum, quæ in aīa ſunt paſſionum. i. K deſideriorum vel ꝯtriorum: vnde lingua *K* eſt nūcius & organū intellectus, & tuba & preco, & creditur nūcio, niſi ꝯriū probetur vt de appe. c. cum parati. de re. eo. l. magis puto: §. ne tñ. nuncius autem electus ab intellectu, eſt verbum voce prolatū, & ideo creditur

ADDITIONES.

a Terror. Vide Bal. in rub. extra, quod met. cauſa, & Angel. in l. metum, ff. quod met cauſa.
Celſus. Adde Collectarium in c. ad aures, nu. 1. & quod ibi poſui in appo. ad ipſum, in ver. terror verborum extra quod metus cauſa. & omnino An. Corſ. ſing. ſuis in ver. metus. inci. An operatur timor grauaminis.

b Cardinales. Vide infra in verſ. ſed in contrarium, & in l. 1. inf. eod. ubi declaratur quid ſi Cardinales dicant nunc, ꝙ tempore electionis Papæ non fuit de mente eorum, quod ille eſſet electus Papa, an ſtetur dicto eorum.

c And. B. Quod ſi per duos teſtes. Not. mirabile, ꝙ ſi per duos teſtes probatur metus, & per centum libertas, ſtatur prioris teſtibus, vide Bal. in l. obſeruare, §. proficiſci. ff. de offi. Proc. vide Ang. in l. non eſt veriſimile, ff. quod met. cauſ. ubi tenet contra. uide Lud. Rom. in rub. de adulteriis.

d Centum teſtes. Vide Bald. in l. ſi quis in hoc genus, ſup. de Epiſ. & cle. & in l. fi. ad fin. ſup. de hær. inſti. & in l. obſeruare, §. proficiſci, ff. de offi. Procon. & le. in 13. q.

e Vtilitatem Sunt verba tex. in c. vbi periculum, §. cæterum, de ele. in 6.

f An. Barb. Propter peccata populi. No. propter peccata populi eſſe multos Principes & vide quod dicit D. Pet. in c. grandi, de ſup. neg. præla.

g And. Barb. Poſt hęc notandum. No. quod dicitur proprie confirmari, vide cap. qualiter, el 2. de accuſa. in prin. in ver. confirmamus. ubi illud, quod fuit introductum a iure veteris teſtamenti, cōfirmatur a canone, & intelligitur etiam approbatum, ita dixi ibi.

h Iuſti contractus Vide Doc. in c. cum locum, extra, de ſpon.

i Concordia. Vide Bal. in l. de fideicom. ſup. de tranſactio.

K Philip. Decius. Lingua Adde ad idem eundem in c. mandatum, de reſcrip. & Fel. in rub. de fide inſtrum.

distat verborũ significationi, ff. de leg. 3. l. nõ aliter. Vnde Tabelliones de animo conficiunt instrm pp vocẽ, & idem in testibus & ideo maximam vim hẽt stipulatio, quæ in vocis expressione nõ vnius partis, sed vtriusq; quodã ordine, idest legitimo ministerio ad consensum maioris solennitatis adhibito, cõsistit; vnde a stipite dr̃, Inst. de ver. obl. in prin. aliquid enim nedum exprimit, sed addit viuæ vocis actus. C. de impu. & al. sub. l. precib. & p auditũ cognoscimus intellectum, ff. de testã. l. qui testã. §. fi. & in c. humanæ aures, & C. de test. l. testium. Conclusio ergo est, 35 q † illi, qui exprimunt viuam vocem in eodem fine, probantur esse concordes, siue pares. ff. de ver. ob. leg. 1. siue instra, de conuer. coniug. c. dudum siue testes, J. de pœn. l. qui sniam. de verb. sig. c. nihil obest. Et est notandum, quod duplex est cõcordia, scilicet plena, qñ nemo discrepat. Est & alia concordia duplæ partis in electione Papę, vel maioris partis in aliis. & hæc dicit̃ concordia non respectu personarũ, sed respectu actus; quia est tanta & talis, quanta & qualis sufficit in ipso actu, vt d. c. licet de vitanda, & no. in c. cupientes, §. ad hoc. ver. cõcordẽ. eod. tit. lib. 6. Quandoque enim aliquid absolute dicitur, & tunc æquipollet vniuersali; qñq; respectu determinati effectus, & tunc satis est, q sufficit, vt ff. de pac. l. cum in eodem. hic autẽ in omnibus nulla fuit discrepantia apud viuæ vocis actum, ergo concors fuit electio, & quod dicitur in tex. & canonica. patet q sit cõcors, & libera, ergo canonica; q̃a si in electione papæ de necessitate aliqua forma non seruatur, electiuus tamen consensus requiritur vnde formula ingenio statuentium introducta, omitti potest in electione Papę; sed forma naturalis, idest consensus electiuus, non potest omitti, C. de appel. l. nominationes, & vt consenuãt duę partes. Sed quandocunque apparet duas partes consentire in aliquem tanquam electum, ius habet, & verus est Papa, & nihil potest sibi opponi. & ex sola electione habet plenitudinẽ potestatis. d. c. licet. & c. in nomine Domini. 23. dist. & 63. dist. ca. ego. cum si sicut ex iure gentium Reges orti sunt ex solo consensu eligentium, omni solẽnitate circũscripta; cum prius fuerint Reges, q̃ leges quando regebant in puritate prima; & sola natura hominibus sanciebat, ut ff. de iust. & iure. lex hoc iure. & ff. de orig. iur. l. 2. in princip. & in Auth. qbus mo. nat. effic. sui.
36 §. j. collat. 7. † Aliquid tamen plus continet canonica electio, q̃ cõcors; quia si Papa esset notorie hæreticus, vel schismaticus,
a non esset canonica a electio. 79. dist. c. si quis, ubi de hoc, qua claues beati Petri non possunt concedi infideli, sed custodie causa debent tradi maiori natu, & meliori fructu, vt ff. de leg. 2. l. cũ pater, §. pater plurib. quas nõ vt Vltramõtano, vel Citramontano, vel Galilæo, Deus cõmisit, significans q nõ erat apud Deũ differentia nationum, quia ipse fecit omnes nationes de nihilo. & dñi est terra, & plenitudo eis orbis terrarum, & uniuersi qui habitant in ea. Item eligentes debent esse tales, qui possint eligere, quia uirtus, & potentia causæ efficientis semper intuenda est, vt possit in passum, & in subiectam materiam, qd non solum lege, sed uina ratione patet cuilibet. de elect. c. cũ Vintoniensis. c. nostri. & c. ult. de cõsue. c. cũ dilectus, de æta. & qual. c. cũ bonæ, de ap. c. constitutus, s̃m Inn. & alios, ff. de cõfir. tut. l. naturali. §. fina. nã irritũ est, quod ab incongruo usurpatur audaciter, l. s. de exe. & exac. li. 12. C. de testã. l. cõsulta diualia. & ff. de offi. Procon. l. 2.
a 7 Dicamus igitur resumentes, q † qñ popularis, seu militaris tumultus impedit cõcordẽ, & canonicam electionem, tũc electus acquiescens est apostaticus. Sed qñ non impedit cõcordem, & canonicam electionem, tunc electus est Apostolicus, non apostaticus, uocem profecto liberam esse oportet. C. de decu. l. quinque summates. lib. 12. Et istud impedimẽtum potest esse duplex, scilicet electionis impressiuum, & electionis restrictiuũ. Primo casu impedit consensum in libertate intrinseca, respectu actus, & personę electę. Secundo vero casu dissensus volũtatis ad speciẽ specialissima est electiuus nõ impssiuus, ar. ff. de ie. j. le. hmõi. §. fi. ff. de testa. l. quod si plures. licet ergo tumultua populi esset, q eligeretur Italicus, vel Romanus; in qa non cecidit super certo, nõ vr̃ posse dici, q respectu indiuidui fuit meticulosa electio, ut ff. de leg. s. l. cum pater, § a filia. & ibi no. facit gloss. in l. a. C. si quis ali. testa. prohi. & ar. extra de uer. sig. c. exiui, §. sed nos. circa prin. Sed ad hoc põt responderi, q latitudo voluntatis impediri non debet, vt C. ut act. ab hær. & ꝯ. hæ. l. j. in fi. & facit quod not. 3. q. 9. c. hortamur. & ff. de quæst. l. qui quæstioocm habiturus ff. de leg. 2. l. vnũ ex familia, §. si de Falcidia. Nemo. n. in necessitate positus dicitur agere libere. Vnde turpiter dicitur esse id, qd debet esse liberum, & est coactũ, siue sit coactũ simpliciter, siue secundum quid cum pręcisa debeat esse libertas in actibus huiusmodi spiritualibus, & electiuis, vt s̃. probatum est manifeste. Et si nõ valuit electio ex defectu iuris naturalis, reconciliari nõ potuit ex post facto, vt no. in simili, ff. si certũ petatur. l. si furioso, præsertim perseuerantibus meticulosis causis, vt not. expresse Cy. in l. a. C. quod metus causa. Item nec uidentur consensisse Domini Cardinales, si robore forsan perculsi cõtradicere timuerunt, vt ff. de for. l. fi. & ff. qua. re. ac. nõ da. l. j. §. quæ onerã dç. Nec etiam obstant insignia subsecuta, quia nihil operantur, nisi debitis subiectis inhęreant, vt est expressum C. de testa. man. l. directis. Ecce ergo, quam valide allegatum est contra electionem Domini Vrbani, si verum est thema superius prænarratum.

ADDITIO.

a Phil. Dec. Canonica. Quinimo talis deponi debet. 40. dist. c. si Papa, & gl. in cap. ad apostolicæ, de sententia, & re iud. Et per consilium damnari, apud quem accusari potest. dist. 17. c. hic etiam 2. q. 7. c. item cum Balaam. Card. in c. licet, de elec. & clem. 1. §. nunc ii, de hæret. ad fi. Archi. in c. fidei, de hæret. in 6. quin etiam per successorem damnari potest, vt d. §. nunc ii. cum superiorem successor ipse non habeat præter concilium, ar. d. c. licet. Et qui minus canonice electus est, nec Dei, nec Petri vices gerit, nec Deus in terris est, sed Diabolus, Petri claues non habens, nec regni cœlorum, sed inferni, vt per Fely. in c. ego. in 1. col. ver. in tex. ibi canonice, de iureiuran. Alioqui canonice electus, non hominis tantum vices, sed Dei veri gerit. c. quanto, de transla. Episc.

---

1 Cardinalium dicto est standum, inquantum dicunt se consensisse.
2 Electio Domini Vrbani, habet fundamentum quatuor causarum.
3 Actus interior non potest probare contractum exteriorem.
4 Consensus si in opere appareat mentalis, dissensus suppositus non potest actum vitiare.
5 Voluntatis quæstio est in æstimatione iudicis.
6 Cardinales si dixerunt se elegisse ea intentione, vt sit Papa, non est opus testibus.
7 Facta habent consensum sicut verba.
8 Actus differentes, & approbati, dant cognoscere verum esse rei.
9 Spes sæpe fallit sapientissimos.
10 Homo in triplici statu voluntatis potest considerari.
11 Intentio facit abortum si suffocat conceptum in vero.
12 Voluntas in complendis actibus humanis, debet esse intrinseca.
13 Iustitia causæ iustificat suum causatum.
14 Valet quod quis agit quamuis putet se nihil agere.
15 Electio repetita approbauit Dominum Vrbanum.
16 Metus qui dat proximam causam actui, dicitur vitiare.
17 Cardinalium voluntas facit electionem solemnem.
18 Animus præsumitur ex reuersione.
19 Ordo intellectus apparet ex ordine verborum.
20 Papa Vrbanus an debeat dici Italicus.
21 Papa Vrbanus vere fuit Apostolicus.

Sed in contrarium.

Arguitur, & pro eã parte, quæ meo videre fouet iustitiam luculentam, & hoc sic ostenditur. Domini Cardinales cõsenserunt in Do. Vrbanum; nam ipsimet nõ negant consensum
1 sed dicunt, quod elegerunt per metum, alias non facturi. † Standum est ergo dicto eorum, inquantum dicunt se consensisse, quia per hoc manifeste patet, q electio habuit fundm̃ de iure naturali, & sic fundant sua confessione intentionem electi. Cũ vero, dicunt, quod fecerunt per metum, alias non facturi: in hoc non creditur eis, nã qd alias non essent facturi, est mere negatiua de secretis secretorum, idest de animo, quem nouit solus omnipotens, vt d. cap. exiui, §. rursus. nam in factis semper præsumitur animus correspondens, ut C. de inst. & subst. leg. reprehendenda. nisi quis fuerit in ꝯtrium protestatus, & non clam sed dilucide, ar. ff. pro suo. l. si ancillam. & C. de defensi. ciui. l. iu-
a bemus. Cum ergo Domini Cardinales, a qui erant uiri solennissimi, & literati, nihil fuerint in contrarium protestati, necessario sequitur, q non fecerint nolentes, sed volentes, quia facile erat eis cõtrarium protestari, sicut dicitur fecisse unũ ex eis, ar. C. de cad. toll. l. unica, §. si autem. Ibi dum dicit, nam si cõtrarium volebat, nulla erat difficultas, &c. nunq̃ enim sic coarctati fuisse dicuntur, q non potuissent habere vnum Tabellionem, & duos testes, & protestari, & inde confici facere publicum documẽtũ, vt no. in Auth. de Tab. §. nos autem. & C. de neg. gest. l. fi. & C. de his, qui per me. iud. non app. l. a. extra de appe. c. si iustus metus sciebãt. n. Dñi, hoc esse de iure necessarium ad declarationem dissensus, nam per alium modum difficilis est ista probatio.
2 † Præterea electio D. Vrbani habet fundamentũ quatuor causarum, nam causa efficiens fuit potens subiectum capax, causa formalis cõgrua, & causa finalis expressa; quia, ut ibidẽ dixerunt collegialiter & electiue elegerunt Dñm Vrbanũ pro mũdi utilitate. Cum ergo cõcurrant oẽs causę, proculdubio secum suũ
3 traxerunt effectum. † Pręterea actus inferior non potest probari ꝯ actũ exteriorẽ, vt ext. de spon. c. tua nos. in verbo, nõ videmus. Plus dico, quod cum in opere consensus appareat mentalis, dissensus suppositus etiam pro constãti non uitiaret actum, qui consensus vtrinsque partis sumit effectum. & hoc per theoricam datam. C. de cond. ob cau. l. si repetendi. & ff. eo. l. prima. ff. primo, ad quod facit, quod eleganter no. Inno. extra de spon-
4 sa. capitul. tuæ. † Præterea Domini erant auisati de eo, quod accidit eis: vnde suo facta, & sua culpa sibi non prospexerunt, vnde voluisse uidentur, qui suo facto sic fecerunt, vt nolle non possent,

ADDITIO.

a Cardinales. Sed Raph. in l. qui in aliena, §. si. ff. de acquiren. her. tenet contrariũ, quando actus in quo interueniat metus, consistit in faciendo, & ita per metum processum est ad factum secus si per metum aliquid fieri omittitur, l. 2. inf. de his, qui per me iu. non app. & vide quæ scripsi post Ro. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori, in addi. no. si. de op. noui nun. & uide Bal. & alios in d. l. qui in alie. §. fin.

possent, sicut dicimus, sicut ecõtra. C. de secun. nup. l. j. in gl. q in cipit, quod fecerat. Itẽ de garrulitate populi Romani qua ii nõ possunt, cum scirent, quemadmodum taceant. Præterea quam ob causam fecerũt electionem bis, nisi cum ministerio? Oia. n. dicta & facta maxime sapientum, præsumũtur facta cum ministerio & intellectu, C. de fideic. l. quamuis. Præterea, quare dixerunt, q eligebãt ij tum tanq̃ expertum, nisi quia de eius regimine bene sperabant, vt ff. de confir. tut. l. ii patruus? Accessit igitur ratio ad actum, & fecit ratum factum, arg. ff. de leg. 1. l. filius, §. diui, & ff. de adi. leg. l. diuus Seuerus. in verbo, ratione motus.

5 † Præterea, omnis quæstio uoluntatis, in æstimatione Iudicis est, vt C. de fideicom. l. volũtatis, quis ergo de hac causa cognoscere posset, nõ extat, cũ dñs Vrbanus sit in possessione, nisi forte esset sacrum Concilium totius mundi legitime congregatũ quod in congregari nõ potest, nisi per dictũ dñm Vrbanum, q est in possessione Papatus, & sedit super cathedram sancti Petri in suo loco naturali, arg. ff. de offic. præfec. Augu. l. 1. vbi de hoc

6 † Præterea & ad istud non videtur vllo modo posse responderi: nã Dñi dixerunt se eligere ea intẽtione, vt sit Papa. Quid igitur adhuc egemus testibus! loquela tua manifestum te facit, vt ff. quib. ex cau. in poss. ea l. Fulcinius, §. qd sit latitare, & qd not. per Dy. in d. c. pro possessore. & bene facit, quod no. ff. de exce. do. l. apud Celsum. in prin. & ff. qui. ex cau. ma. l. antep. Hos etiam formatos cum ministerio sermones imperitũ vulgus penitus ignorabat. Sed Dñi ad viuificandum actum, cui impressio videbatur obstare, motu proprio & formaliter protulerunt, qđ pertinet

7 ad libertatem voluntatis, vt ff. de test. l. q a latronibus. † Præterea post hæc verba accesserunt facta tam substantialia, q̃ ceremonialia, procedẽtia in ipsum, vt in Papam, & ab ipso, vt a Papa, de omnium iudicio & consensu: vnde & si vna fuisset in electione qualitas vitiosa, sequentibus actibus & consensibus purgato oĩ vitio efficax remansisset electio, vt ff. de cond. ob. cau. l. si ob turpem. nam facta cõsensum habent validũ, sicut verba, vt ff. de legi. l. de quibus. ver. nam cum ipse. cum. n. coronauerunt eũ, manifestissimum est, q consenserunt a in ipsum, vt C. de f. ati. lib.

8 tollen. l. 1. §. sed qui domini. qui text. est ad hoc uot. Præterea punctus dicit, q tractauerunt reuerẽtijs & alijs ipsorum, vt Papã ex quo tractatu dilucide consensus apparet, nam, vt ait Inno. in c. ex parte, de resti. spol. differentes actus approbati dant cognoscere verum esse rei. & ad hoc ff. de acqui. hæred. l. pro hærede, §. Papinianus. habẽdo igitur vt Papam in actibus deputans a iure, scire debuerunt per hoc se conferre, vel cõfirmare verã possessionem, qui certe actus non fuerunt impressiui, sed volitiui, vt C. quod met. cau. l. a. ita q domini Cardinales non tantũ verbis, sed factis & sententijs repleuerant orbem terrarum ab ipso principio, q Vrbanus sit Papa, & satis potest dici mundus fore totus ita opinatus: ergo ita est, vt ff. de inf. l. athletas. & quasi tota Ecclesia catholica erat pro eo. Et vt hæc etiã sint luce clarius manifesta, considerandum est, q tria sunt in anima, intellectus, ratio, & uoluntas. intellectus nanque examinat & illuminat, ratio determinat, & voluntas acceptat: quæ tria hic fuisse per omnia sibi consonantia manifeste patet. fuit nãque intellectus examinans personam electi, imo dudum ante examinatam habens ex diutina conuersatione, vt ff. de reb. dub. l. qui habebat Flaccũ fullonem. Item fuit ratio determinãs: quia propter bonum publicum & vtilitatem vniuersalis Ecclesiæ elegerunt dictum Dominum Vrbanum. quę quidẽ ratio & determinatio intellectus ad voluntatem vsque sui natura pertrãsit: quia omnes homines bonum appetunt, vt patet primo Ethicorum, in prin. & est impossibile habẽti lumen intellectus, & determinationẽ rationis non consentire in eo, quod bonum putat. Cæterum & si obstinatissimi viri velint quandoque malum, & nõ consentiant rationi, pro firmo est tenendũ, q no hñt lumen intellectus, quod de Dominis Cardinalibus dicere nephas est: cum profiteamur eos viros, vtique bonos, & valde disciplinatos, ar. ff. de adm. tu. l. quidã decedens, §. Papinianus, & ff. de excu. tut. l. sed & repro-

9 bari. §. amplius, ver. valẽ tamen. † Præterea sicut qui non habet aliquem animum, non habet animum, ut legat. no. ff. de acquir. poss. l. peregre, §. quæsitum. ita econtra, qui habet aliquem animum, habet animum. sed Dñi Cardinales habuerunt aliquẽ animum, ergo &c. & licet spes circumuenerit eos, nil ad rem. bum; quia spes sæpe sapientissimos fallit, ita vt patiantur letargum illusarum mentium morbum, ff. de cond. ob. caus. l. 2. §. quanquã.

10 † Amplius sciendum est, q homo põt considerari in triplici statu voluntatis, scilicet conceptę, prolatę, & scriptæ. Item ex conatu quodam & sono ostensæ, vt ad literam hæc patent, ff. de sup. le. l. Labeo. nam dum dicit sentit; & dum dicit ibi mente, significat conceptionem. ibi vero dum dicit uocis ministerio, significat prolationem articulatam. & ibi dum dicit, conatu & sono, significat prolationem inarticulatam & confusam, quia proprie non est vox, sed sonus, vel signum. Item ponitur ibi verbum cõe, dixisse, quod est commune ad pro locutum, vel scriptum, nam & scriptura dicit in Euangelio, vt impleretur scriptura, quæ dicit, &c. & hoc patet C. de testa. l. hac consultissima. & Insti. de pup. substi. post princ. & in infinitis locis. Si consideremus hominem in statu voluntatis conceptæ per se, & simpliciter, iste homo non est totus homo, sed anima l. i. intelligentia pura. Item homo interior internus operatur, exterius nil infundit, ista voluntas non est consensus. i. plurium in idem sensus: & ideo actus, qui regulantur consensu, non perficit, vt ff. de pact. l. 1. §. cõuentiones, nec aliquẽ actum humanum complet, ff. de leg. 3. l. fi

11 deicommissa. §. 1. ff. de test. l. is cui. ro. C. fami. ercis. l. 1. † Nempe tantum distat fecisse a concepisse, quantum perfectum ab imperfecto; & quantum semen, quod est reconditum in horreo, quod nihil fructificat, ab eo, quod est seminatum in agro: abortum. n. facit intentio, si conceptum suffocat in vtero, & nõ producit in lucem. vnde hanc voluntatem præcise mentalem nunq̃ exeuntem in actum, abortiuã dico, partus abortiui similitudine ff. de ver. sig. l. qui mortui. C. de posthu. hę. inst. l. quod certatum

12 ibi dum dicit, si viuus ad orbem totus processit. † Si autem cõsideremus hominem in statu voluntatis secundæ. i. prolatæ, vel ẽt tertię. i. scriptę, tunc perfecta est dispositio: & voluntas de voluntate procedit. i. de interiori volũtate procedit verbum, & totus homo concurrit. i. animus, seu intellectus cum organis, & volũtas in actibus humanis complendis debet esse intrinseca & sensibilis, non interior & spiritualis tñ, quia hic non est quæstio de proprio spiritu, sed de actu humano, & ideo tex. in l. potuit. C. de iure delibe. dicit, actus. i. consẽnsus, & voluntas. i. interior habitus mentis, fuerit necessaria. vox. n. sine mente, est sine radice, vt voces fictitiæ, & simulatæ, vel vocis, vel doctrinæ causa, non ad verũ esse rei dictæ. C. plus vale. quod agi. per totum, de pręsump. c. afferte. ff. de testa. mili. l. diuus. & ff. de ędil. edic. l. sciendũ, §. dictum. nõ enim quicquid dicitur, est, vel erit, vt ibi patet. Et si mẽtis arcano accedat verbum, & ab vtroque procedat scriptum, erit verbũ de corde, & scriptura de vtroque procedens, & tñ nõ essentialiter, nisi vna voluntas pręcise, quæ negotium perfectissimum ac consummatissimum reddit. In hoc autem triplici statu fuerunt Cardinales ſm punctum prædictum: nam in statu vltimo interioris hominis fuisse probantur propria oris confessione, quia dixerunt, eligimus, non sine ministerio subiungẽtes hęc verba, ea intentione, vt sit Papa, mature & digeste locuti sunt, & bene, & proprie debemus præsumere, imo pro certo tenere eos esse locutos. Si enim per metũ dicant se confessos, certe respondetur, q nullus metus fuit incussus ad confitẽdum, & ad hos ministeriales sermones proferendum, quos nec imperitũ vulgus formare scisset. Extraneis ergo coniecturis non egemus: nam ipsa

13 loquela manifestissimi sũt. † Item ex causæ electionis insertione, quæ iusta fuit. i. de genere iustitię: nam iustitia causę, suum iustificat causatum, uestit, & informat, & non potest esse iniustũ, qđ sit cum causa iusta & uera, vt ff. de in integr. restit. le. omnes. Itẽ in statu uolitiuo vocalis expressionis ipsi se fuisse fatentur; quia uoluerunt loqui. & sic loqui, & si dicant, q uoluerunt per metum. Est enim meticulosa voluntas prægenerãs. impura, & multiplicans quendam dissensum cum consensu, & quãdam cũ affirmatione negationem; habet enim in superficie volitionem, in medulla nolitionem, & scinditur cor hominis in duas partes, & una pars est uelle, altera non uelle; prima superficialis, secunda realis. Respondetur, q ñ est uerum, quia ipsi contrarium asseruerunt, dicendo eligimus ea intentione, vt sit Papa, quia verbũ, sit, est uerbũ substantiuũ, effectiuũ, & productiuũ. ff. de hære. inst. l. his uerbis. substantiam rei perfectissime includens, nec est aliud uerbum ita substantificum in mũdo, sicut verbum, sum, es, est. Quis etiam est tam insanus, qui arbitretur Dominos Cardinales, aliud uoluisse, quã verũ, aut aliter locutos esse, q̃ de mente: q etiam in ulla huiusmodi ratione credendum non esset, ut C. de hære. inst. l. fin. Nempe quis credere potest Dños Cardinales tñ errorem cõmisisse, vt no. ff. de sup. le. l. s. ad fi. in glo. vtebantur.

14 † Et si dicatur, Dñi non putabant ista uerba valere. Respond. immo accidit, q quis putat se nil agere, tamen ualet, quod agit, ff. de acqui. hęre. l. qui se pupillum. & ibi no. in gl. ord. Itẽ in statu volitiuo, ꝓpriæ manus subscriptionis eos, fuisse lectio thematis declarat: præsertim quia erant in arce, & in tuto loco, ut not. in l. s. §. i. qui satisd. cog. vnde omnimodo stãdũ est subscriptioni, seu subnotationi propriæ manus, vt C. de testa. l. iubemus. & l. cum antiquitas, & in aut. quod sine cũ pluribus si. mẽte ergo, lingua, & manu omnia apparent fuisse perfectissime cõsummata, ut in l. iubemus. superius allegata. Porro, quia uero consonãt oĩa, plurimi actus de plano postea subsecuti, hanc ueritatẽ tuentur, quia etiam nouissima hominum iudicia potissime valẽt, vt

15 C. de fideic. le. clari & aperti. † Vrbanum namq. repetita electio probauit, ut C. de emend. Iusti. Cod. l. 1. §. supradictis. ibi dũ dicit, quũ repetita probauit electio. nam q bis, vel sępius, quid facit, uidetur uelle, q cõtra id nil possit opponi: quia ubi secunda interuenit consideratio, ibi esse præsumitur plena deliberatio

ut in

ADDITIO.

a Consenserunt. Quid si electio fuit sponte facta, & coronatio per metum, uide Bal. in l. fin. in prin. infra communia de leg.

vt in Auth. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. in tex. & in gl. q̃ incipit, non enim facile. alias incipit, iussio. & not. C. si q̃uis, vel vti. pub. l. fi. non enim est retractandum, sed commendandũ, & etiam obseruandũ, quod sæpe factum nititur æquitate, vel eat. de arbi. c. non sine. & facit extra de rescrip. c. olim. in verbo, semel. & iterum confirmatur tali consideratione. Certũ est. q̃ cã specifica & immediata est maior causa, q̃ vniuersalis cã remota sed Domini Card. fuerunt causa specifica nominationis, & electionis Vrbani; vñ esto, q̃ impressio populi fuisset causa vniuersalis, seu in genere, nõ tñ fuit causa specifica, seu in specie, & sæpe potestas libertatis in specie miscetur cũ necessitate in genere vt no. de cod. l. fi. in gl. quod eligat. & ff. sa. etci. leg. hæredes, §. si in certo. habuit ergo hæc electio (inspecta causa specifica & propria) saltem fundm̃ de iure nãli: vnde aut fuit aliqua inspectio iure naturali, & simpliciter aliqua erit saltem, s̃m quid, id est s̃m q̃ fuit consensus applicatus ad certum indiuiduum, & quicqd naturalitatis, seu iure naturali insit, & inueniatur in ipsa, habet maximam radicem, & fundũ, super quo consequentes ratificationes, & actus complacentiæ possunt se fundare, & coadunare, vt leg. si unus, §. pactus, ff. de pact. & Insti. de repli. in princip.

16 † Item non omnis metus obstat, sed ille solus, qui dat causam actui proximam & immediatam, vt d. l. quia latronibus. ff. de testa. & no. ff quod metus cau. l. qui in carcerem. Item faciens coactus. põt nolle & velle, vt no. eo. tit. l. si mulier. §. si metu. hic licet ex parte populi fuerit impressio, ex parte tñ aliorum Dominorum Cardinalium uotiua, discreta, & probabilis fuit electio, non debet ergo uelamento compulsionis rescindi, maxime quia qui recipit aliquid ab aliquo, non habet rationem conquerendi sed ut coactum, ut C. de pig. l. cum te pecuniã, ubi est tex. not. & ualde facit cõ Cardinales, qui ab Vrbano susceperunt absolu-

17 tiones, & gratias tanq̃ a uero Papa † Ex quibus sequitur concludenter, q̃ voluntas dominorum fuit in actu electionis; voluntas ergo fecit electionem esse solennẽ. ad hoc ff. de leg. 1. l. si mihi & tibi. §. fi. in fi. ff. de iure cod. l. literæ. in uerbo, animi affectus exprimitur. blandiuntur ergo sibi, qui putãt se nihil egisse, ut ff. de administrat. tut. l. plures, §. si parẽs. in fine §. qm̃ creditur factis & uerbis, vt ff. de iu. codic. l. conficiuntur. in uerbo, creditur Experimentum uerorum sermonum est, ut concordent rebus sensatis, vt magnus ait Auerroes. Et cum de re dubitatur, credendum est. q̃ naturæ negocii conuenit, vt ff. de test. l. c. ob carmẽ. §. si testes, & qualitas factorum demõstrat intentionem actorum,

18 vt ff. de diuor. l. qd ait lex, §. illud rectissime. † Auget etiam præsumptionem consensus reuersio illorum Dñorum, qui de Roma recesserant, & proprio motu redierunt, & solennia peregerunt. nam ex reuersione præsumitur animus, vt Instit. de rerum diui. §. pauonũ. in ratione sui. & multo magis si qui ab eo tanq̃ a uero Papa gratias impetrassent: nam ad modum separatorum edictum nõ habet, vt no. C. de hære. act. l. cum adulta. & ff. de separa. bo. l. 1. §. illud. & §. præterea. C. de bo. auth. iudi. poss. leg. 2. uersi. reportabis. nam qui acceptat aliquid ab aliquo tanq̃ a tali, non habet amodo ius negandi, vt C. de cõhenda & committenda stipulat. l. optimã, & ff. de inoffi. testa. l. si proponas, §. si hæreditatẽ, talis enim negatio instar spoliationis habetenir, vt not. Dy. in d. c. pro possessore, Cy. in l. 2. C. si ce. pe. & facit l. litibus, C. de agri. & censi. lib. 11. C. loca. le. si quis condictionis. cum simi.

19 † Discutiamus insuper populi sermonem, quia erat Romanũ uolumus, uel Italicũ; nam ea ordine uerborũ apparet ordo intellectus, de cõsecra. dist. 5. ca. in Christo pater. & ff. de li. & post. l. Gallus. §. 1. & ff. de vsufr. l. quoties. ff. de stipu. seruo. l. seruus cõmunis ita. intentio ergo populi dirigebatur principaliter in Romanum. Erant enim duo Romani in collegio notatu digni venerabiles, & præclari, & siue seniorem, siue iuniorem habuisset populus Romanus, hoc fuisset ad uotum populi elegisse, & ea themate patet, q̃ non contentabatur populus, q̃ eligeretur Papa de extra urbem, & ideo de electione Vrbani potissimum doluerunt, qui Italicum extra Romanũ in consequentiam posuerunt, nec voluerunt ipsum esse verbum principale, sed intentio Dominorum erat inter seipsos cõtria, eo q̃ ad Papatum per se quilibet inhiabat, unde sibi inuicem obstiterunt, ff. de hære. inst. l. inuicem: Pugnauerunt uota cum votis, & consilium cũ consiliis tandem eo uentum est, vt ubi ratio non disponeret, prouideret mera fortuna, vt C. qñ & quib. quarta pars deb. l. 3. lib. 10. Eo itũ est, ut in procelloso mari onusta mercibus iactatis nauicula Petri nõ mergeretur; nã iactus remedio, cæteris in communi periculo salua naui consultum est, vt ff. ad le. Rhod. de iac. l. amissę

20 nauis † Præterea uideamus si iste Dominus Vrbanus debebat dici Italicus, q̃ si populus fuisset interrogatus de eo, qui sola nascẽdi causa erat Italicus, populo Ro. nec gratus, nec ingratus, an opinionem habuerit clamãdi pro isto, cuius mores inter Gallicos sunt formati, & qui nutritus est in Gallia, & transformatus in mores eorũ, & de ipsorum appẽdicibus, vt ff. de acq. hære. l. si quis hæres. Quis enim dubitat nãm in qualitatem transformari, ita ut naturale nomen nõ conueniat transformatus? vt ff. de uer. sig. l. prouinciales. & ff. de post. l. j. §. 11, & cõcurrẽtibus cõtrijs qualitatibus vincere pręponẽtem, vt ff. de vsuc. pro dona. l. si vir vxori. Non igitur iste fuit Italicus simpliciter, sed mixta ratione naturę, & moris electus vt vtriusq; partis opinio saluetur, imo magis præualeret opinio Gallicorum, quia vsus naturam vertere consueuit, testante Arist. in pluribus locis. Ex quibus apparet manifeste, q̃ Domini Vltramontani seipsos pp consuetudinem & Domini Citramontani seipsos pp naturam cõsiderantes, vota adinuicem miscuerunt, & pp repugnantiam diuisa est hæreditas inter Cæsarem, & eum qui Parthemio substitutus erat, vt ait Sextus Pomponius ff. de hę. insti. l. & hoc Tyberius. Et quod ex concursu qualitatem neuter per se dicatur obtinuisse, animi votũ patet ff. de leg. 1. l. Titię textores, vnde nec vox populi, nec intentio de Vrbano prædicabatur, qui magis esset Vltramontanus q̃ Citramontanus. Quid dicendum? Occurrit mihi verbum Senecæ in Declamationibus. Quis es tu, qui de facto patrũ sententiam feras? Sed respõdeo, sum agricola rudis, & non fero sententiam quia ad me non pertinet vllo modo, nec pono os in cęlum, sed semino verbum in agro Domini exercituum, & largitoris virtutum & si bonum est, terra recipiet & fouebit: si autẽ malũ, tanq̃ mala herba eradicabitur, vt ff. locati. l. sed & addes, §. si quis dolia, nec interutram partem curro, quia sum vtriq; parti homo ignotus: imo non homo, quia nimia esset ista prædicatio, sum õi in hoc misero corpusculo deuotus sãctæ Roma-

21 nę Ecclesię, quia per eam spem habeo in Deum. † Concludo ergo mihi tantum, quia verba mea non sunt alij conclusiua, dico & credo (saluo m̃ iudicio Ecclesiæ, cui me submitto cum protestatione. vt ext. de summa Trin. ca. damnamus. Dominũ Vrbanum prędictum vere & proprie dici & esse Papam & Apostolicum dicendum, & tenendum, & nuncupandum, nec leuitati perfectam donationem reuocantium assentiendum, C. de cond. ob caus. l. si repetendi. ibi dum dicit, cum leuitati perfectã donationem reuocare cupientium iure occurratur.

1 *Verborum significationi est standum.*
2 *Species est ipsius actus necessarium subiectum.*
3 *Consensus dicitur mortificatus, qui nunquam potest conualescere.*
4 *Scientia generat superbiam.*
5 *Arbitrij liberi actus in scintilla quantumcunque gradus potest fundari.*
6 *Papa Vrbanus, an per Cardinales metu fuerit electus.*

Sed quia. Parum esset asserere, & non respondere contrarijs, vtile mihi videtur respõdere probabi-

1 liter ad ea, quæ videntur obstantia. † Et ideo respond. primo ad c. si quis pecunia, quia ex supposito themate patet, q̃ concors fuit electio duarum partium Dominorum, & vltra; & q̃ uoluerunt eligere, & q̃ consenserunt in dominum Vrbanum ratione personę, & mixta consideratione naturę & accidentis, & propter publicum bonum: & de hoc stãdum est significationi verborum, & plusq̃nam significationi factorum, ff. de verb. signi. l. nepos Proculo. Item non obstat, quod metus incussionis in genere deriuetur in eam speciem, quę est ipsius actus proprium & necessarium subiectum, vt ff. de leg. 3. l. si chorus, & eleganter p

a Innocentiũ de iure patro. c. ex literis, † quia hic metus non fuit causa finalis, sed fuit sicut unda maris, quæ interdum ad fundũ inducit, interdum ad rupes, vt no. ad leg. Falcid. l. prætia rerum. in fi. vnde rumor populi non fuit determinatio, sed excitatio, vt ff. de hær. inst. l. fi. Nec in rumore fuit fundata electio, sed in causis, s̃m naturam actus: non enim potest dici, q̃ sit causa finalis, q̃ abscissa ab actu non uitiat actum, vt C. de iure do. l. si mulier dotem. Magis autem obstare uidetur: quia maior pars Dominorũ Cardinalium Vltramontanorum prędixit, q̃ alias, nisi pp mortis periculum non factum consentiebant, q̃ Italicus eligeretur. Cum enim talis prædictio idem sit, quod protestatio, vt ff. naut. cau. stabu. l. debet, §. 1. & protestatio contraria consensui coniuncta cum actu, remoueat voluntatem ab actu, vt ff. de religio. & sump. fun. l. at si quis. §. plerique. & etiam sit istius naturæ, q̃ tollat dubium, vbi dubitatur de consensu vel dissensu; vt ff. de acq. hęr. l. pro hærede. ver. & ideo solẽt. & C. de hære. ac. l. vt debitum & no. C. de litis con. l. 1. & per Inn. de consti. c. cum M. Ferrariẽsis. statim sequitur, q̃ talis electio nõ sit electiua, sed potius abusiua: nec fuit voluntas libera, sed de necessitate; nec sana, sed vul-

3 nerata: ergo electio non tenuit. † Et si dicatur per secundam electionem fuit purgatũ uitiũ primę, vĩ posse rñderi negatiuę: nã vt eleganter ait Inno. extra quod metus causa. c. 5. ubi procedit

a protestatio, & mortis metus, vt quia gladij erant præsentes, & potestas impressiua; intelligo hunc metum esse præsentem, donec confugiatur ad locum totum, vbi non sit periculum ad qđ etiam

ADDITIO.

a Phil. Dec. Quia. Qui instrũti metum generant, etiam si suppositi sint, vt egregie p gl. in l. 3. §. qui armati. ff. de ui, & ui arma. & in l. 3. C. unde ui. & ad idem Alex. in consi. 45. tertia parte. Et non purgatur eadem subsistente causa, eaque perdurante unde metus producitur. De quo uide quod scripsi in consiliis meis, consi. 219. incip. uiso puncto. versi. uenit ad secundam, uolum. 2.

etiam facit quod no. per gl. & Cy. C. de nup. l. si contra qui dicit talem consensum esse sic mortificatum, ꝙ nunꝗ potest conualescere, nec assumere spiritum vitæ, sed de nouo consentiendũ ex integro, nec tralu retro. Sed Respondeo, ꝙ fuit consensus verus & electiuus tam in prima electione, quam in secũda, & qui negat consensum, in hoc casu negat sensum, & negantib. sensum ueritas resistit. quia quod oculus vidit, lingua non potest negare, vt Inst. de grad. §. cum magis. quare necesse est fateri ueritatẽ. nam licet tempore primæ electionis aliqui praedixerint, ꝙ non erat de uoluntate eorum eligere Italicum: tamen postea contra dixerunt, & finis corrigit principium, vt ff. de manum. test. l. Stichus. & no. ff. si cer. per. l. si tibi. aperte enim protestati sunt, ꝙ elegerunt cum ea intentione, ꝙ si Papa, & in hoc proposito perlistentes iterato relegerunt eundem, non repetita protestatione contraria: unde non est dubitandum de consensu, vt ff. loca. l. cũ in plures. §. locator horrei. & facit, quod not. per Cy. C. de pac. l. pacta nouissima. ad binam enim electionem populus non coegit, sed accidit Dominis, sicut quando undæ maris inuicem se frangunt, & collidunt. nam aut nauicula periclitatur, aut ducitur seu trahitur a potenti. & ait Seneca, Ducunt nolentem fata, nolentem trahunt.

4 † Item quia illi Domini nolebant eligere de Italia, & præcise dicũt se habuisse in mẽte excludere Italiam ab electione, certe hoc non fuit, nisi propter ambitione, & talis protestatio fuit turpis, & apparuit facta contra Italicos, immo contra ipsum Deum, & contra uniuersalem statum Ecclesiæ manifesta. Et ideo credendum est, ꝙ Deus potuerit in conscientia eorum mutare animi motum, & cedere rationi, & licet inter dominos sint maximi scientiati, & conscientiati tñ sciendũ est, ꝙ scientia generat superbiam, & superbia inflationem, vt no. ff. de reg. iur. l. non ut pluribus. de cõscientia autem iudicare nõ possumus, q a est de secretis secretorum, ut dixi, superius. Hæc quæ dixi, respiciunt punctum formatum; nam si factũ aliter se habet videlicet, ꝙ ad procurationem, & uotum multorum Dominorum, & de Vltramõtanis Dominus Vrbanus uolitiue fuerit electus, excitare contra Deum & ueritatem tantam, litem & ponere mõdum in tanta tribulatione spiritus, esset infamia manifesta, & est impossibile, ꝙ transeat sine punitione, Dei, quia Deus non deridetur. Facio finem uerbis, sed nõ lachrimis; quia illa diuisio multum afflixit animam meam, cũ sim sanctæ Romanæ ecclesiæ seruus fidelis, & Dominorum Cardinaliũ, quorum correctioni me submitto, ꝓtestans me in hoc negocio solum tenere illud, quod tenet sancta catholica Ecclesia: & ita ꝓtestor, in principio, in medio, atque in fine pro nunc, & semper Deo gratias.

5 † In eadem opinione confirmor nõ in tense, sed remisse: is timor non dum omnes partes, & cellulas rationis, & mentis inuasit, sed aliqua scintilla. libertatis adhuc in mẽte est: quia quod ex parte est, non totum locum occupat, sicut in corporalibus, vt l. si ut certo, §. si duobus uehiculum, ff. commo. In hac autem quantumcũque gradus scintilla libertatis, põt actus liberi arbitrii fundari; quia superior, & securior pars rationis, & spiritus libera, & sospes est; sicut enim in eo, quod est remisse frigidũ, aliquid est innatæ caliditatis, ita in passionibus, & terroribus animæ remissis, id est, non intensis accidit, quoniá est ibi aliquid innatæ libertatis, & inconcussæ mentis, ita ut possit natura proprio uigore, & spiritu supra morbum, & libertas supra metum; qua propter metus dũ crescere potest, imperfectus est, quicquid crescere potest, nondũ perfectum est; perfectio. n. est perfectibilium quies, & finis. stat igitur adhuc in firma mẽte cũ quolibet terribili spontanea mens in pulsa a timore, nondum tamen uicta, nec subiugata timori; nondum meticulosa est, quia nondum prostrata est.

6 † Quod autem tempore electionis Vrbani Cardinales non essent metu prostrati, & ꝙ nondum excidissent a sui animi robore thema ostendit; quia postea plus timuerint, ergo ante minus timebant; ergo ęqualiter non plene timebant; & tunc voluntas nõ erat adhuc sub seruitute, pugnabat terribiliter cum animo forti; & nondum mens metu serua erat. Quapropter in radice libertatis fuit fundamentum liberæ uoluntatis: phantasmata enim terribilia actuum, sed victrix seruitus animorum ligat animas, ita ꝙ non possunt assentire bono delectabili honesto, vel utili. In hac autem seruitute, quæ vincit animos non erant adhuc Domini Cardinales: quia non exciderant a propria firmitate; sed erat eis aliquid residui, & spontanei, qui nõdũ plene timebãt. cũ postea creuerit timor. Quare qui parum timent, non vere timent; & qui parum videt non est cæcus. ergo libertas non statim moritur, cum mens timere incipit; sed cum pp metum libertas mentis protectionẽ, & vsum naturalium potentiarum excisum restituit. Deo gratias.

¶ *Si quis aliquem testari prohi.* *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Metus operatur duo.*
2 *Vt exceptionis, aut officio iudicis, quis potest puniri.*
3 *Causa criminalis si incidat ciuili, quis potest criminaliter puniri.*
4 *Quæstio ciuilis non potest esse inter fiscum, & indignum.*
5 *Testamentum factum in carcere est validum.*
6 *Institutio in successione dicitur prima causa testamenti.*
7 *Legata non debentur ex testamento per uim facto.*
8 *Metus mortis debet cadere in eo, qui testari cogitur, ad hoc, quod cogẽs puniatur extra ordinem.*
9 *Cogens aliquem testari qualiter sit accusandus & 10.*
11 *Impediens aliquem testare qualiter sit puniendus.*
12 *Prohibens aliquem mutare testamentum, qualiter sit puniendus.*
13 *Vxor si testari fuit prohibita per maritũ, no per hoc impeditur successio filiorum.*
14 *Probatio, quod testator fuit impeditur testari, qualiter fieri potest.*
15 *Testator sua simplici voluntate testamentum potest mutare.*
16 *Vir si vxorem testari prohibuit, minas inferendo, & eam verberando ante testamentum reputatur indignus.*
17 *Testamentum an valeat, si dolus interuenit, & non metus.*
18 *Testamentum si non est factum dolo vel metu, sed ætatis imbecillitate, est validum.*
19 *Dolus ad hoc, quod vitiet testamentũ, an cum actu debeat esse cõiunctus*
20 *Procurans se hæredem institui, non dicitur in dolo.*

a Ciuili. a Cogens aliquem testari denegãtis ei tanꝗ indigno actionibus, ponit extra ordinem. h. d. Quæro de qua ciuili disceptatione lex ista loquatur. Respõ. prout loquitur i eo, qui coegit testatorem ad se instruendum, dicas, quod institutus agebat ꝯtra fiscũ, q a possidebat hæreditatẽ petitione hæreditatis, contra quam fiscus excepit de metu, ex quo est indignus 1 † Ista n. exceptio duo operat, s. agẽtis 2 exclusionem, & eiusdem punitionem. † Et sic notatur, quem per exceptionem puniri extra ordinem: vel uerius hoc non ex propria ui exceptionis, sed officio iudicis, quia crimẽ probatum factum est notorium arg. sup. de testib. l. nullum. Et sic non obstat quod not. 3. q. 6. c. hæc quippe. Item non obstat l. j. inf. quando ciui. actio. quia ibi loquitur quando de crimine principaliter agitur, & ordinarie, hic quando extraordinarie, & incidenter.

3 † Et sic ratione criminalis incidentis ciuili, quis criminaliter puniatur. facit ꝙ no. ff. de offic. præsid. l. fin. & ff. de administrat. tuto. l. actus, secundum Gul. & extra de testibus cogen. c. dilectorum. Item potest intelligi, ꝙ fiscus agebat petitione hæred. tanꝗ contra indignum: nam non solum succumbet cõuentus ciuiliter sed etiam punietur criminaliter.

4 † Et nota quod ista ciuilis quæstio non potest esse, nisi inter fiscum, & indignum, vt ff. famil. ercisund. l. his consequenter, §. j. quod est verum, nisi postquam fiscus hæreditatem euincit: nam postquam realiter hæreditas est ad fiscum applicata. indignus agens post repelli a quolibet possessore: quia penes indignum nõ remãsit, nisi nudum nomen hæredis, vt ff. de vulg. substitutio l. ex facto. §. fina. Sed prout hæc lex loquitur in eo, qui coegit testatorem instituere quẽdam tertium: dicas idem, si ille tertius fuit particeps criminis: nam ciuili quæstioni contra illum tertium motæ crimẽ adiungitur, si autem fuit insons a crimine secus. Et ideo qui dicũt in hac lege esse casum contra gl. l. a. infra eod. non dicunt verũ, quia ista lex prout loquitur de tertio, intelligitur de culpabili. ex eo, quod dicit, ciuili disputationi crimen adiungitur. Quid tamen iuris sit quo ad hæreditatem in dicto casu, statim dicam. Reuoco igitur in dubium, si compuli Titium, vt institueret Sæium, an Seius reputetur indignus? sic Hugo dicit, ꝙ nõ; quia nõ delinquit, vt ff. quod metus causa l. metũ, §. sed licet. vnde va

5 let † testamentum factum in carcere, vt not. ff. de testamẽ. l. qui a latronibus, & ff. quod metus causa l. qui in carcerem. hoc tenet glo. in l. proxima. contrarium, no. ff. eo. in rub. & dicunt Docto. ꝙ illa gl. est verior: q a metus dedit causam institutioni, quæ debet esse libera. & non pendere ex alieno arbitrio. Non obstat §. sed licet. quia aliud in contractibus, & aliud in ultima uoluntate. Vel melius: quia hic metus erat proxima causa acquisitionis, ibi vero erat remota, quę non attenditur: ex quo in causa proxime, & immediata vitium reperitur, vt ff. de condictio. ob turpem causam, l. ob turpem. Non obstat l. quia latronib. quia ibi metus fuit illatus personæ, sed non consensui: hic vero personæ, & consensui. nec mireris, ꝙ sine suo delicto aliquis fit indignus: quia hoc non est odio personę, sed propter vitium actus Et quia Barto. melius hanc materiam tractauit, quam alij: ideo respice glo. ff. eo. in rub. quæ ponit, hunc titulum habere locum in quatuor casibus notabiliter. & examinat modo infra scripto. Primus casus est, quando ego cogo te, ut me instituas tunc incido in edictũ, & hæreditas auferetur mihi, & applicatur fisco, vt

6 in hac prima lege huius titu. † Sed quæro hic, quomodo potui præiudicare venientib. ab intestato, contra nota. in l. j. in prin. ff. eo. Respondeo, postquam sum institutus, nullus est q me præcedat,

ADDITIO.

a Ciuile. Vide glo. singu. in gl. j. ff. de testamen. quæ est singu. ad intellectum huius legis, secundum sme. Libr.

cedat; quia in successione prima causa est testamenti, vt in l. quãdiu. la secunda, ff. de acquir. hære. Sed ex hoc insurgit iniquitas; quia facto meo primo venientes ab intestato. Respondeo, non constat, ꝙ testator voluerit venientes ab intestato, vel alios instituere, vel quod voluerit intestatus decedere; sed hoc tantũ constat, quod inuitus me instituit. Si autẽ constaret; tunc illis, quos ego læsi, daretur contra me actio de dolo, vel condictio, ex lege ad triplum, vt l. Lucius, §. Sempronia, de lega. 2. & no. J. eod. l. 2. & si ille non est soluendo, læsus venit contra fiscum, arg. l. fin. ff. de eo, per quem factum erit. † Sed quæro an legata debeantur in testamento facto per vim? & videtur, quod sic, vt l. j. §. 1. ff. eod. In contrarium; quia postquam fecit testamentum inuitus ita non habent voluntatem legatarij, sicut hæredes; & licet coactio sit facta per alium, non tamen debet prodesse legatarijs, vt inf. dicam. Respondeo, si constat, quod testator me coacte instituit. & nil aliud vltra constat; tunc legata debentur, vt in legibus superius allegatis. Si vero constaret totam illam voluntatem coacte factã; tunc nil deberetur, per rationem supradictam. † Quæro; qualis coactio debet interuenire, a ut quis incidat in hoc edictum. Respondeo, metus mortis, vel cruciatus corporis, uel alius, qui caderet in constantem virum, vt l. metum, vel alius, qui induceret restitutionem per officium iudicis, vt l. 1. §. quæ onerandæ, ff. qua. re actio non da. & l. fi. §. 1. & l. 2. ff. quod metus causa. & l. interpositas. supra de transactio. Tamen ad tollendam omnem præsumptionem b metus, cautela est, quod testamentum fiat præsentibus consanguineis, & amicis, vt l. transactione. sup. de transactio. † Quæro, qualiter practicabitur hæc materia. Respondeo, primo accusabitur iste agens, & punietur criminaliter, & ista sententia habebit effectum publicannorum bonorum, & confiscationis, vt amodo possit conueniri a fisco petitione hæredi, ut l. in cognitione, ff. ad Syllan. ita intellige hanc legem. Secundo habet locum iste titulus, quando compello te, ut instituas alium, ut hic, & ff. eodem in rubrica. sed glo. in l. 3. infra eodem dicit contrarium per l. metum, §. sed licet, ff. quod metus causa. pro hoc l. & eleganter, in princip. ff. de dolo vbi dolus tertij non nocet alteri. pro hoc l. j. §. sed si legatum, ff. eodem, quia postquam quis est institutus, tenet primum locum in succedendo; sed tali non nocet dolus alterius, vt l. 1. ff. eod. in principio, &c. Contrarium tenet Dyn. Cyn. Petr. & omnes, nam quando dolo alterius est causa meæ acquisitionis, ille, dolus nocet mihi, vt in l. si procurator, ff. de doli exceptio. & l. j. §. si quis, & §. si filius, ff. de ui, & vi arma. Et pro hoc facit hæc lex ibi uel a quolibet alio, &c. Nõ obstat §. sed licet, quia ibi dolus c alterius non est causa proxima meæ acquisitionis, sed cõtractus meus. Non obstat, quod dicit de legatarijs; quia intelligo, quando non constat, quod fuerit coactus legare. Non obstat, quod est proximior; quia hæc causa proximitatis causatur aliunde, ꝙ̃ ex dolo tertij, qui ipsum fecit institui. In contrarijs erat proximior consanguinitate; & sic causa proximitatis causabatur aliunde, quam ex dolo tertij. † Sed quæro, quæ erit practica huius membri? Respondeo, quod primo accusabitur metum inferens, quæ accusatio condemnatione secuta, habebit effectũ confiscandorum bonorum, contra institutum, ut sup. dixi. Item intelligas, quod ei æquo modo sit per istam coactionem saluum ius recuperandi, vt dixi in primo casu. † Tertio casu locum habet titulus iste, quando impedio aliquem volentem testari de nouo, ut. ff. eodem. l. j. in princ. & in gloss. rubricæ. & infra codẽ. l. 2. Circa quod breuiter sic dicas; aut ille, qui impedit, est proximior successurus ab intestato; & hæreditas aufertur sibi, & applicatur fisco, vt ff. eodem l. 1. in princip. Aut ipse habet priorem in gradu, vel æqualem sibi, & ei non præiudicat, vt l. 2. § fratris, ff. eodem, ita tenet gloss. in princip. primæ legis præallegatæ. Sed contra hoc videtur; nam supra dixi, quod qui cogit testatorem alium instituere, facit locum huic titulo; sed qui impedit testatorem testari, videtur eum cogere relinquere venientibus ab intestato, vt l. conficiuntur, & l. si quis cum nullum, ff. de iure codicil. Respond. si constaret, quod ego impedirem testatorem volentem testari, & alium instituere, procedit oppositio supradicta, sed quod supra dixi, procedit quando probatur, quod quia alium prohibuit testari simpliciter. forte enim si testator testamentum fecisset, instituisset venientes ab intestato. † Quarto casu habet locum hic titulus, quando quis prohibet aliquem, qui volebat primum testamentum mutare, ut ff. eod. l. 1. & gloss. ibi, in rub. Circa quod notabiliter sic distinguas. Nam aut ille, qui prohibuit testm̃ mutare, non erat hæres institutus in primo, aut erat institutus. Primo casu, aut non erat institutus ipse, nec filius eius, vel seruus, & prohibitio non impedit succedere institutum, l. 2. §. fratris, ff. eodem. Quod intellige, nisi constaret, quod testator volebat mutare testamentum respectu hæredis instituti, & alium instituere; nam tũc perinde est, ac si coegisset testatorem alium instituere, ut in præcedentibus dixi. facit. quia factum prohibentis non debet nocere legatarijs; ergo & eadem ratione non hæredibus institutis extraneis, vt l. prima, §. sed si legatum, ff. eodem. Aut erat institutus alius, tamen filius, vel seruus prohibentis; tunc si isti erant in potestate tẽpore prohibitionis, licet non essent tempore aditæ hæreditatis, dicuntur indigni, & hæreditas applicatur fisco, secũdum omnes, vt ff. eo. l. prima §. 1. & ff. qui non compet. bono. poss. l. j. Aut erat sui iuris tempore prohibitionis, & aditæ hæreditatis; & tunc in hoc sunt opiniones in d. §. fratris. Dy. tenet quod sit idem, quod supra. Ratio sit coniunctio personarum propter quam videtur contemplatione eorũ prohibuisse, arg. le. pen. ff. de bon. liber. Et prædicta vera, nisi instituti essent successuri ab intestato, tunc enim sicut prohibitio tertij non impedit succedentes ab intestato, vt dixi in casu precedenti: multo minus impedit hic. † Et sic deciditur quæstio notabilis. Maritus prohibuit vxorem testamentum facere, vel testamentum factum mutare, ad hoc vt succedant omnes filij, certe non impeditur per hoc successio filiorum, per iam dicta; quia cum tam pater prohibens, quam mater prohibita, sint filius in pari gradu: ideo par coniunctio suspicionem tollit, ut l. nõ solum. §. de uno, ff. de ritu nuptia. maxime hodie cum mater habet necesse filium in aliquo instituere, in §. aliud quoque capitulum. Authen. vt cum de appella. cog. Si vero ipse prohibens erat institutus in primo testamento; tunc aut cum alijs, aut solus. Primo casu non nocet alijs, nisi ipsi etiam dolum commiserint; vt l. 1. io fi. & le. 2. §. fratris, ff. eodem. quod intellige, nisi constet, quod testator volebat mutare ẽt quo ad institutionem aliorum. Secundo casu, scilicet quando solus; tũc aut ipse solus erat etiam successurus ab intestato, & hæreditas applicatur fisco, ut le. 1. in princ. ff. eodem. aut non erat successurus, vel non solus; & in hoc sunt opiniones in d. §. fratris, nam quidam dicunt, ꝙ succedunt alij venientes ab intestato: uel in totum, si erant proximiores; vel in parte sua, si erant in pari gradu. Contra hanc opinionẽ est hæc lex, & quod supra dixi in primo casu, quando quis compulit testatorem se instituere; nam idem videtur, siue compellã te, ꝙ me instituas, siue in institutione iam facta perseueres. Ideo alij dicunt, ꝙ succedit fiscus tantum; & hoc tenet Bart. per hanc l. Nec obstat §. fratris. qui loquitur, quando prohibuit de nouo testari. hoc sẽper intelligas, nisi constaret, ꝙ volebat mutare testamentum, & instituere venientes ab intestato, vel certos alios. tunc enim illi subueniuntur per ea, quæ dixi in primo casu. † Sed quæro, qualiter probabitur, quod quis prohibuerit aliquem testari, vel testamẽtum mutare? Respon. duo probare oportet, scilicet ꝙ ille volebat testari, vel testamentum mutare; & ꝙ ille alius eum prohibuit, vt ff. eo. l. 1. hæc autem prohibitio sic probatur, videlicet si prohibuit intrare Notariũ, vel testes ut l. 1. in prin. ff. eod. l. Marcellus. in fi. ff. ad Treb. & l. eum qui. in fi. ff. de his, quib. vt indig. † Sed quæro, d pone, ꝙ testator dicit coram duobus, uel tribus testibus, vel etiam coram Notario, quod ipse fecit testamentũ coactus, & quod ipse libenter mutaret ipsum, sed dimittit propter timorem; an hæc probatio sit sufficiens? Resp. si diceret propter metum simpliciter, non exprimendo a quo esset talis metus illatus; & tunc non sufficit, quia non potest sua simplici voluntate testamentum, quod ante fecerat tollere, vt l. sancimus. supra de testa. Sed si diceret sibi metum latum ab instituto, vel substituto, tunc satis eum per hoc reputat indignum, & hæreditas applicatur fisco, vt inf. titu. prox. l. hæreditas. † Item quæro. pone quod tempore facti testamenti nullæ minæ factæ fuerunt per virum vxori, sed præcesserũt minæ, & verbera; an ea hoc vir reputetur indignus? Innocen. determinat in simili, quod sic in cap. causam matrimonij. extra de offi. delega. de quo per Bar. in l. 1. §. quæ onerandæ, ff. qua. re. actio non datur. hoc scribit Bart. in l. fin. ff. eod. † Extra quæritur, e quid si non interuenit metus, sed alias interuenit dolus? Respon. aut fuit dolus bonus, aut malus. Primo casu, quod bono more gestum est, valet: vt si frater meus volebat instituere turpem personam, & ego suasi sibi, quod illa turpis persona erat mortua, & ꝙ me institueret: certe est bonus, & irreprehensibilis dolus. & ideo non punitur, ar. ff. de lega. 3. l. cum pater, §. Titio. Secundo casu, aut dolus est commissus in præiudicium descendentium, & videtur, ꝙ tunc testamentum sit nullum, vt in Auth. vt cum de appel. cogn. §. in aliquo. ibi dolo, & machinatione, &c. Aut in præiudicium trãsuersalium, & tunc dicitur, quod testamentum valeat: tamen si ipsi possideant, & ego dolosus ago, repellar exceptione doli, vt l. 1. ff. de excep. doli. ibi, quam in testamentis, &c. Si autem ego possideo, fiscus tunc a me auocabit, tanquam ab indigno. & hoc ni-

si ra-

ADDITIONES.

a And. Barb. Debet interuenire. quid erit in testamento militari; quis metus debet cadere in eo. vide gl. sing. in c. Abbas. quod metus causa.

b Præsumptionem. Vide Bal. in l. fi. ff. eo.

c Phil. Dec. Dolus. An autem dolus alterius contractum vitiet, ac rescindat, vide p Bar. in l. inter stipulantem, ad fi. de uerb. obl. & l. & eleganter. cum glo. & ibidem Bar. ff. de dolo. Et qualiter dolus considerari debeat uide per me in l. in actionibus, ff. de in litem iuran.

d Sed quæro. vide Bal. sup. in consi. schismatis, & in l. fi. ad fi. ff. eo.

e Extra quæritur. Vide infra, in fi. & quæ scripsi post Bal. in l. g. quicquid. supra arbitrio.

ſi ratione doli mali mei teſtator fuerit lapſus, in perſonam, quia tunc teſtamentum eſſet ipſo iure nullum, prout determinat gl. de Iacob. & Flau. in l. quoties, in 1. glo. ff. de hæred. inſtit. & ff. de teſta. l. hæredes palam. † Item quid ſi teſtamentum non eſt factũ dolo, vel metu: ſed imbecillitate ætatis, vt ab adulto: vel imbecillitate conſilij, vt a muliere vetula? Reſpondeo, valet teſtamentũ, & nemo reſcindere poteſt ipſum, vt l. Aurelio, §. 1. ff. de lib. le. & tangitur per Bar. in l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Treb. † Item nunquid dolus debeat eſſe coniunctus cum actu, an vero ex præterito commiſſus præſumatur perſeuerare? & videtur, ꝙ præſumatur perſeuerantia, ſicut in metu, vt ſ. de nup. l. & ſi contra. per gl. & Cyn. † Sed nunquid omnis qui procurat ſe inſtitui, cenſetur in dolo? Reſpon. non niſi quando malis artibus, & doloſis: quia licitum eſt procurare vtilitatem ſuam ſine dolo, vt no. ſ. arbi. iu. l. quicquid. & ĩ. eo. l. fi. & d. l. fi. ff. eo. ti. ſup. de inof. teſt. l. ſi quando, §. illud. ibi prouocandos, &c. & ff. de adop. l. nec ei, §. pe. ibi, obſequio, &c. & arg. ĩ. de ſen. pal. l. ſi ibi, cum officijs petat. vnde licitum eſt amicitias captare, ex quibus dona proueniunt, ff. pro ſoc. l. ſocium qui. infra eod. §. fina. non tamen ex inhoneſta cauſa, ff. de actio. & obli. l. fin. ff. de his quibus vt indig. l. Claudius, & l. mulierem. Super legibus ſequẽtibus nõ expedit loqui vlterius,

De his quibus, vt indignis hære. auſe. & ad ſenatuſcon. Syllanianum. Rubrica.

L E X P R I M A.

1. *Fructus non ſunt percipiendi ab eo, qui officium ſuum non exercet.*
2. *Fiſcus contra hæredem indignum, agit petitione hæreditatis*
3. *Iudex poteſt cogere hæredem ad accuſandum de morte defuncti.*
4. *Dies & locus, an debeat apponi in maleficijs.*
5. *Iuris ignorantia, an excuſet a fructuum reſtitutione.*
6. *Hæres tandiu, quandiu non habet teſtes, non dicitur in mora accuſandi,*

a HAeredes. a Qui necem teſtatoris non vindicat eſt indignus, & reſtituit hæreditatem fiſco cum fructibus & ad vſuras quantitatum ad ipſum ex hæreditate peruenratum tenetur a die motæ litis. hoc dicit. & ſequitur primo de fru- b ctibus, qui naturaliter proueniunt. Secundo de vſuris, b quæ naturaliter non proueniũt, vt ff. de rei vendi. leg. ſi nauis. ſecunda 1 ibi, ex hæreditate. † Not. quod ille, qui omittit c officium, non c debet fructus lucrari, & eſt aperte contra clericos, qui non deſeruiunt in diuinis, vt tanquam indigni teneantur ad reſtitutionem omnium fructuum. Secundo not. quod ille, qui eſt indi- d gnus, ſemper eſt malæ d fidei poſſeſſor ab ipſo initio. † Tertio no. 2 fiſcum contra hæredem indignum agere petitione hæreditatis, e vnde nunc e eſt neceſſaria ſententia f ad confiſcandum, cum f recta via fiſcus poſſit hæreditatem adire, & facit ff. ad Treb. leg. ſecularę, §. ſi fiſco. & ff. ſi quis ali. teſtari prohib. leg. 2. §. ſi fidei. & ff. ad Sylla. leg. propter veneni, §. neptis. & ff. de vul. & pup. ſubſt. leg. ea pacto, §. fi. de pet. hær. leg. ſed & ſi lege, §. ait Senatus. ibi, vel ex alia, &c. & in gl. & ff. de noua. leg. nouatio. Quæro quantum tempus habeat hæres ad vindicandum necem defuncti, ita quod deinceps reputetur indignus? Reſpondet gl. quod tempus non eſt determinatum a iure: & ideo debet ſtatui per iudicem, 3 vt l. j. ff. de iure deliberan. † Not. bene iſtam gloſ. ꝙ iudex poteſt cogere hęredes ad accuſandum de morte defuncti, & facit ĩ. de accuſ. l. ſi quis homicidij. in verbo, coges. Sed quid ſi iudex nul- g lum ſtatuit terminum g? Reſpondet gl. ꝙ debet accuſare, cum primum poteſt. Et not. bene hoc dictum, contra quod faciunt no. per Inno. extra de pręb. ca. extirpande. vbi dicitur, ꝙ quando pœna committitur per moram, requiritur monitio; ſed vbi cõmittitur per factum, non requiritur monitio, ſed pro iſta glo. facit. ff. ad Tertul. l. a. §. confeſtim. nam vt ait Bar. ff. ad Syll. l. in cognitione. delicta, quæ committuntur in omittendo, tunc dicuntur eſſe perfecta, quando tranſiuit tantum tempus, ꝙ potuit im- h pleri, & non eſt impletum: nec expectatur, h ꝙ tranſeat tempus, per quod deſinat poſſe fieri, licet illud ſeruetur in contractibus, vt l. ita ſtipulatus, de verbo. ob. ſed eſt in legibus, ſicut in vltimis voluntatibus, ſecundum Bar. licet ergo legis tenor incipiat cum conditione, vt ſi non denunciauerit, ſi non accuſauerit, & ſimilia, ſolitas tantam pœnam: tamen ex natura legis intelliguntur hæc verba ſ. cum primum poteſt, non denunciauit, &c. Et eſt i i no, i quia fiſco (de cuius vtilitate tractatur) fit mora re ipſa. q ſ 4 eſt no. † Sed nunquid k in iſtis delictis negatiuis debeat apponi k dies & locus? Reſpondeo, aut maleficium negatiuum circumſcribitur certo loco, in quo determinate committitur negligentia, & ille locus debet apponi. qui circunſcribit, delictum. vnde quãdo Syndicus accuſatur, quod non denunciauit maleficium. debet confinari palatium vbi ius redditur, quia ibi fuit commiſſa mora, & ſi ſunt plura palatia, debet apponi confines omnium. arg. ff. de reb. cub. l. ſi is, qui ducenta, §. cum ita. Si autem maleficium negatiuum non circumſcribitur per locum determinatũ. Exemplum habes in l. vlt. ff. de nece. re. ab ordi. fac. tũc non oportet apponere locum, cum nullus locus ſit in commiſſa talis maleficij, nec mirum, quia non entia non ſunt in aliquo loco circũſcriptiue, & ita debent intelligi, quæ notant. Moderni in l. libel- 5 lorum, ff. de accuſ. † Vlterius quæro, nunquid iuris ignorantia excuſet a reſtitutione fructuum ceptorum? Gl. hic. & ff. e. l. hæredem. ſentit quod non. Contrarium tenet in §. fi. Inſtitu. de vſucap. & l. nec vllam, §. 1. & l. ſed & ſi lege, §. ſcire, ff. de pet. hær. & l. a. s. ſi quis igno. rẽ ſuam eſſe & Azo ibi in Sum. & in l. quemadmodum, ĩ. de agri. & cenſ. lib. 11. & Dy. in c. beneficium, &c. l poſſeſſor, de reg. iur. lib. 6. Sol. aut loquimur l in delinquente, & non excuſatur, vt hic. hæres. n. deliquit, quando non vindicauit necem teſtatoris defuncti. Aut loquimur in alio, quam in delinquente, & tunc excuſatur, vt in alijs iuribus præallegatis, & ad 6 de quod no. ff. de pet. hęred. l. hæres furioſi, §. fi. † Extra no. quod tandiu quandiu hæres non habet teſtes, per quos poſſit probari maleficiũ, non dicitur in mora accuſandi occiſores: quia non debet quis ad accuſandum currere, vt ĩ. de fal. le. & ſi ad re. ſ. de eden. l. qui accuſare. & ff. de fur. ſciendum, niſi ſimulet ſe teſtes non habere, cum habeat, vt l. ſi modo, eo. ti. & ideo in clandeſtinis maleficijs non præſumitur mora hæredis non accuſantis, vt ĩ. eo. l. ſi ea. & l. cum fratrem.

A D D I T I O N E S.

a Hæredes. Vide quæ dicit Bal. in l. 1. inf. de fruc. & lit. expen. per iſtum tex.
b And. Barb. Secundo de vſuris. Nota quod vſuræ dicuntur acceſſiones ciuiles vide Ang. in l. ſi nauis, ff. de rei vend. & gl. l. indebiti, ff. de cond. inde. & in leg. j ſup. de Sum. Tri. & fide cat.
c And. Barb. Omittit. idem dicas in ſcholari non ſtudente, vt non gaudeat priuilegio ſcholarium. vide Bal. in l qui ſuis præteritu. ſup. de ſacroſ. eccl.
d Malæ fidei poſſeſſor. Vide Dom. in c. 1. de præſcrip. in 6. & Bar. hic.
e And. Bar. Tertio nota. No. fiſcum contra hæredem indignum agere petitione hæredita. & ſic non eſſe neceſſariam ſententiam ad confiſcandum, ſed glo. eſt ſingu. contra l. his conſequenter, ff. fam. erc.
f ſententia. Vide Bart. hic.
g Terminum. Vide quæ ſcripſi poſt Barto in l. Mutianæ, ff. de cond. & demonſtra. & And. de Iſer. in c. 1. cum ſem tit. quæ ſint re. vbi multa ponit ad materiam huius legis & tit.
h Expectatur. Facit ad quæſtionem indeciſam per Bart. in l ſuus quoque, §. ſed & ſi filio, ff. de hære. inſt. quod ſi hæres non vindicat necem defuncti, non tamen hęreditate priuatur tanquam indignus, niſi prius fuerit monitus, vt uindicet, licet Bal. hic contra.
i Et eſt ratio. Facit quod no. Bal. in aut. hoc amplius. infra de fideicom. & in leg. reſpu'iça ſupra ex quibus cauſis maio. iuncta l. ſi ita Seio, §. vſuras. ff. de leg. 2. ſed in contrarium facit ext. in cap. communicamus. §. moueantur. extra de hæret. vbi in crimine hæreſis, in quo ſimiliter tractatur de publica vtilitate, ſicut in cauſa puniendi homicidium. c. cum ſecundum. & c. accuſatus. §. ſane. de hær. in 6. tamen requiritur monitio. nam crimen hæreſis comparatur crimini læſæ maieſtatis, ut notat. in l. Manichæos. ſupra de hæreticis. ideo videtur verius tenere, quod in caſu huius glo. requiratur monitio, per no. in cap. extirpandę hic alleg. & ex tunc quam primum poteſt uindicare. ita tenuit in repetitione mea l. ita ſtipulatus. in princip. ff. de uerbo. obligat. & Salyc. ibi dicit idem quod Bald. & ſuſtinendo Bal. & Sal. poteſt reſpondere ad §. moueantur. quod ibi non tractatur de pęna imponenda iudici ſeculari, vt heretico, quę pœna ueniat applicanda fiſco ſed tractatur de pœna excommunicationis imponenda iudici, eo quia non expulit hæreticos, & illa adde his quæ dixi poſt Lud. Rom. in leg. in cognitione, ff. ad Sylla. & poſt Salyc. hic Ludo. Rom. in l. ſi ex legati cauſa ff. de uerbo. obl. dicit, quod fiſco fit mora re ipſa. allegat glo. in l. cum quidam. §. fiſcus. in uerſi. inferunt. ff. de uſur.
k Sed nunquid. Vide per Bal. in l. libellorum. in prin. cum concor. ff. de accu.
l Aut loquimur. Scripſi poſt Sal. hic.

L E X II.

1. *crimen publicum non poteſt intentari alieno nomine.*
2. *Tutoris delictum non nocet pupillo.*
3. *Aetati eſt parendum.*
4. *Victus proprie non dicitur, qui non admittitur ad cauſam*
5. *Iura realia tranſeunt cum ſuis qualitatibus.*
6. *Syndicus vniuerſitatis pro vniuerſitate in maioribus cauſis an poſſit accuſare.*
7. *Libellus eſt ſemper ſuſtinendus.*

POlla quidem. Factum defuncti non poteſt hæredis nomine retractari: & tutor accuſans de falſo nomine pupilli, facit cenſeri pupillum indignum ſed ei damna reſarcit, nec non ipſe tutor ſuccumbens, eſt pro ſua calumnia puniendus, h. d. Not. de falſo tranſigi poſſe. Not. ex perſona hæredis non remoueri lites cum defuncto iam ſopitas. Not. ſi duplici nomine formetur libellus, & non poteſt agi, niſi vno nomine procedetur eo nomine, & non alio, ſuper quo procedi non poteſt: & diuiditur libellus, ſicut inſ. de accuſatio. l. ſi qs homicidij. No. ꝙ dolus tutoris nocet pupillo in amiſſione bonorũ, & ſic in pœna pecuniaria. Not. tutorem accuſare de falſo nomine pupilli, de calumnia tamen punitur nomine a proprio, ſcilicet criminaliter. Oppo. a ꝙ non licet accuſare de falſo nomine alieno, vt infra qui accuſare non poſſ. leg. 2. Et eſt 2 † ratio, quia crimen publicum alieno nomine intentari non poteſt. Solut. concedo, unde hic non dicit accuſo, vt tutor, ſed dicit

A D D I T I O.

a Oppo. Vide Bal. infra in l. 1. qui accuſa. non poſſ.

sed dicit accuso, quia tutori & sic officium allegatur ad necessitatē officij demonstrandā, nō ad accusationē in persona pupilli formādam, & hæc est vera, & cōmunis opinio. Alij vt Richar. & Bar. dicunt. ꝙ necessarius administrator accusat nomine domini, sed ad pœnam talionis subscribit seipsum, & non dominum; quia pœna talionis non formatur in persona domini, sed a in sua. Vel dic a quod hic ciuiliter agebatur de falso: quo casu de falso agens ciuiliter, crimine stellionatus tenetur: & nō lege Iulia, nec pœna falsi, & de ista pœna loquitur hic, secundum Iaco. 2 Butr. quod est multum no. † Secundo op. b quod delictum tutob ris non noceat pupillo, vt in l. meminerint, j. vnde vi. Sol. hoc cōtingit hic ex genere pœnæ, quæ non potest cadere in tutorem, subaudi suo nomine, secundum Pet. & Cy. vel aliud in iudicialibus delictis, aliud in extraiudicialibus; quia iudicia habent instar contractuum, vt ff. de iudi. l. omnem, & adde quod no. in l. si do3 lo. ff. si quis omissa causa test. † Tertio op. quod parcatur ætati, vt l. post legatum §. ætati, ff. eo. Sol. hic tutor erat soluendo, ibi vero non. hoc nō placet, vt l. etiam. supra si tutor vel curator interue. vel ibi tutor fecerat de consilio matris, & pupilli propinquorū, vnde pupillus non habebat regressum contra tutorem, qui fuit in exacta diligētia; hic vero culpabiliter ad accusandū prosiliuit. c Ista est diuinatio. c tamen in se est no. quod ratione consilij coniunctorum præsumitur a tutore abesse dolus, & culpa, quod est notatu dignū. Tu dic vltimo, quod ætati parcitur, non ipso iure, 4 vt hic, sed ope. restitutionis in integrum, vt in contrario. † Quæro, an pars Polle, in qua non est auditus, sed repulsus, perdatur? & dic quod non: quia ille, qui non admittitur ad causam, non 5 proprie dicitur victus: & hoc no. sentit hic gl. † Itē gl. colligit arg. d ad ius patronatus; d & bene dicit, quia causa prima regulat omnes alias causas inferiores; & iura realia transeunt cum suis qualitatibus, ff. de acqui. hære. l. 6. §. interdum. Item ad id quod dicit de calumnia, vide quod no. Inst. in proœ. super verbo, calumniātiū iniquitates, & adde, quod tutor nomine pupilli calumniose agens condemnabitur in expensis nomine suo proprio, de leg. 2. l. qui solidum, §. etiā. & est expressum supra de admin. tut. l. non 6 est ignotum. † Extra quæro, quid erit de Syndico vniuersitatis; nunquid poterit vniuersitate accusare in maioribus delictis, & an poterit, si accusatur vniuersitas, pro ipsa vniuersitate respondere? Quidam dicunt, quod sic, alias maleficia remanerent impunita: quia impossibile est, ꝙ magna vniuersitas per se agat, vel cōueniatur, vt no. s. de iuram. calum. l. 2. §. enam in gl. quæ incipit, plurimam partem. Sed Nico. de Matar. dicit contrarium, ꝙ nec potest accusare Syndicus in capitalibus delictis syndicario nomine, sicut nec tutor, vel procurator, nec per hoc remanebit maleficium impunitum; quia siue sit publicum, siue priuatum (ex quo est commissum in ipsam vniuersitatē) quilibet de vniuersitate potest proprio nomine accusare; cum ad ipsum pertineat saltem per obliquum, vt ff. de popu. actio. l. 1 & inst. de decu. l. generali. & l. si quidem. lib. 2. Si vero vniuersitas conuenitur, non potest respectu vniuersitatis esse pęna capitalis, & ideo defendi potest per Syndicum; cum enim vniuersitas non deliquerit vere, ergo non poterit capitaliter puniri; sed illi de vniuersitate, qui interfuerunt facto, vel cōsilio, bene possunt capitaliter puniri, si crimen est capitale, arg. ff. de magistra. conue. l. 1. §. 1. secūdum Nico. prędictum hic in sua lectura. De hac materia no. Bar. in l. aut facta, in fi. ff. de pœ. & alleg. de re mil. lib. 12. l. tam collatores, ꝙ facit supra vbi Sena. vel clar. l. quoties. ibi, crimen publicum priuatumve, cui tamen non per procuratorem respondere liceat, &c. adde quod no. ff. sol. mat. l. post dotem. Sed nunquid sit idem dicere, accuso de mandato vniuersitatis, quod est dicere, accoso nomine vniuersitatis: & dici potest, quod nō; & ideo 7 procedit libellus, ar. ff. ad Turpil. l. 1. §. incidit. ibi mādat, &c. † nā qualitercunque possit libellus interpretari, ita quod procedat, sustinendus est libellus, vt no. Inn. extra de iud. c. examinata, & maxime in criminali ratione fisci, propter publicam vtilitatem, ar. ff. de publ canis l. licitatio, §. quod illicite. ibi, alterum vigore publicę disciplinæ. arg. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. ibi, multa autem, &c. & adde quod no. per Bar. in l. 2. ff. de acc. quicquid tamen ipse dicat, tene quod dixi.

ADDITIONES.

a Vel dic. Vide Bal. in l. si tibi. inf. de liberali causa.
b And. Barb. Secundo oppo. Vide Bar. in l. 1. §. si procurator, ff. si quis ius dicen. non obtemp. & l. 3. in princ. ff. de re iud. l. qui solidum, §. etiam. de legat. 2. & in l. 1. ff. ne vis fiat ei, qui in pos. mil est.
c Diuinatio. Vide Bal. in c. 1 qui feu. da. pos. & Ful. hic.
d Ius patronatus. Immo contra per tex. in cap. 2. de iure patro. in 6. & alleg. Pau. de [illegible] hic. & [illegible] sentit Iac. But. hic.

LEX III.

1 *Quæstio de seruis, qualiter potest haberi per hæredem.*
2 *Hæres ante hæreditatem aditam non est dominus seruorum defuncti.*
3 *Factum debet denunciari iudici, & ad Tabelliones non est recurrendum.*

Si ea quæstio. Si ante habitam quæstionem de familia interfecti; tabulæ sint apertæ, & hæreditas adita, hæredes reputantur indigni. nisi sint pupilli. hoc 1 dicit. supple vel adultu, vt inf. eo. l. minoribus. † Quarto quomoa do a potest haberi quæstioni de seruis per hæredem: nam aliquē torqueri est meri Imperij, & pertinet ad Iudicem? Respon. glo. quod est verum, si quæstio fieret in iudicio: sed ista est, quæstio domestica, quę fit per hǣdem in domo, nam hęres in hoc quoddam imperium habet, argumen. ff. ad Sylla. l. & si certus, §. fi. & ideo priuatim torquere seruos pōt ad suam instructionem, non ad punitionem; qua non pertinet ad eum punitio, sed ad iudicē maleficiorum, vt l. pe. de cond. ob. cau. non enim est permissum b domino occidere seruum, b nisi in flagranti crimine, non ex ina teruallo, arg. ff. de verb. oblig. l. qui seruum † Sed Doct. communiter reprehendunt hanc glo. quia hæres ante aditam hæreditatem non est dominus horum seruorum, ergo nō potest eos torquere, licet possit eos verbis terrere, vt ff ad leg Aquil. l. liber. homo. §. si seruus hǣdi & l. inde Neratius, §. fina. & §. si seruus, nisi dicatur, quod hoc sit speciale; quia hęres est dominus spe, & aliter non patet ei via hæreditatis adeundę, si enim iudicem adiret, & peteret seruos torqueri, nollet procedere ad torturam, nisi præcedentibus indicijs, vt ita no. in l. quicunque, & in l. cum ser3 uum quispiam, s. de ser. fugi. † Et scias, ꝙ aduocati allegant istam gl. ad excusationem syndicorum, quod sufficiat ad eorum excusationem domestica inquisitio facta per notarium villæ, vbi est commissum delictum, nisi esset facta simulate, ar. ff. de vsur. l. si modo. Tu dic, ꝙ debet denunciari iudici factum, & non recurrere ad Tabelliones, vt j. de accu. l. si quis se. & ita dico, ꝙ etiam facere debet hæres in l. nostra. quicquid gl. dicat.

ADDITIONES.

a And. Barb. Quarto quomodo. Vide Ange. in l. qui in aliena, §. fi. ff. de acq. hær. & gl. l. pe. ff. de condi. Prin. vide Bald. ad quid allegauit istam gl. in l. fin. C. de testamen.
b Celius. Non enim est permissum domino occidere seruum. Hoc erat olim permissum: sed per constitutionem Iustiniani non est eis potestas vitæ, & necis eorum, nisi in certis casibus, vt Instit. de his qui sunt sui, vel alien. iur. §. sed dominorum.

LEX IIII.

1 *Epistola & codicilli differunt.*
2 *Inimicitia potest oriri ex qualibet causa.*
3 *Indigni quidam dicuntur, quia habent contra se voluntatem legis.*
4 *Hæres scriptus nunquam fuisse videtur, qui non perfecta voluntate fuit scriptus.*
5 *Ademptio an dicatur perimere testamentum.*
6 *Indigni, qui carent voluntate legis, & hominis, quod eis ipso iure non defertur, fisco non applicatur.*
7 *Indignus efficitur, qui occidit testatorem.*
8 *Indignus an efficiatur, qui vxorem testatoris occidit.*
9 *Frater si occidit patrem, an succedant sequentes in gradu.*

Hæreditas. Hæreditas non potest adimi in codicillis: sed si in eis hæredes reputentur indigni, hæreditas applicatur fisco. hoc dicit. Casus Testatrix pluribus institutis in testamento, fecit codicillos, vel in modum epistolæ, vel tanquam inter præsentes: in quibus dicit, quod vnus ex hæredibus institutis erat indignus habere suam hæreditatem, & ideo eandem hæreditatem ei adimebat: & per hoc si ademptio valuisset, remansisset illa pars apud cohæredes, vt supra de impube. & alijs subst. l. testamento, & per hoc videbatur, ꝙ testatrix illam partem ad alios transmisisset, & ideo dicit hic respondendo Imperator, ꝙ non valet ademptio facta in codicillis, nec iure facta est translatio, f. tali modo. Sed quia testatrix per talem modum illum hæredem reputauit indignum, erit hæres ex testamento; sed auferetur ei hæreditas, & applicabitur fisco, & a fisco vendicabitur; & libertates in eadem epistola relictæ peti poterunt.
1 † Est ergo differentia inter epistolam, & codicillos solum in modo loquendi; quia in epistola loquitur testator ad modum epistolæ inter absentes missæ, in alijs codicillis loquitur non ad alium, siue in prima, siue in tertia persona loquatur, vt hic. inf. tit. s. l. 1. & de fideicom. l. & in epistola. secūdum Nic. de Mat. & expone textum ibi, non iure. i. non ipso iure. testatrix enim non dixit, ꝙ ad alium transferret, nam tunc iure fideicommissi valeret translatio, vt infra ti. 1. l. 2. sed solummodo testator pœnitens dixit hęc verba, Nolo vel non contentor, ꝙ talis sit hæres, quia est a indignus, a vel eo quia me offendit, vel eo quia est meus capitalis inimicus, nec est necesse, ꝙ testator specificet causas inimicitiæ indicare. n. pt ea animi sui motu, enim in re propria sit iustus a moderator, & arbiter, vt supra man. l. in re mandata. † Vnde inib micitia b hic attenditur, siue iustis, siue iniustis rationibus, argu. ff. de manu. test. l. testamento centurio. & ff. de adi. leg. l. 3. in fin. de leg.

ADDITIONES.

a Indignus. Vide no. per Bar. in l. fi. sup eo. & quæ no. Bal. in l. si pater, sup. de hære. instit. & quando, & in quibus casibus admittatur. vide hic per Iac. de Bel. late disputantem.
b And. Barb. Vnde inimicitia. Sed habes tex. & Bar. in l. diuus, de adimen. leg. ꝙ legatarius potest probare contra: ergo non sufficit assertio testatoris.

de leg. 2. l. Lucius, §. Lucius, quia inimicitia voluntaria ea quali bet causa oriri potest: sed probabilis inimicitia non oritur, nisi ea rationabili causa, & ideò in dispositione legis non attenditur inimicitia, nisi sit ex capitalibus, vel ex magnis causis orta, vt ff. de arb. le. licet. 3 † Modo procedamus ad vlteriora, & scias, quod quidam sunt indigni eo, ꝙ habent contra se voluntatem legis, & non testatoris: quidam autem sunt indigni, eo ꝙ habent contra se voluntatem testatoris principaliter, secundario voluntatem legis. Quidam vero sunt indigni, quia non habent voluntatem legis, neque testatoris. de primis, qui habent contra se voluntatem legis, non testatoris. dic ꝙ aut voluntas legis est agnitionis, seu acquisitionis impeditiua, aut translatiua, primo casu non vocatur fiscus, nisi in casibus expressis in iure, vt s̄. de secund. nup. l. j. & de natu. libe. l. j. & de incest. nup. l. si quis incestu. Secundo casu vocatur fiscus, vt s̄. eod. l. j. cum simil. & licet indignus noli adire: tamen quia fisco quæsitum est ius adeundi, vt dixi in d. l. j. s̄. eo. nō curat fiscus, quid faciat indignus: nam aperta est via fisco, vt ff. de contra tabu. l. si post mortem, in fi. & facit le. eius qui, §. fi. de iure fisci, & ff. si tabu. testa. nul. extra. l. 1. in fine De secundis, qui habent contra se principaliter voluntatem testatoris, sic distingue secundum Nic. de Mat. quia aut quæritur de ademptione hæreditatis, aut de ademptione alterius relicti. Primo casu, aut fit ademptio in eadē voluntate, in qua scriptus est ante perfectionem illius voluntatis, aut postea. Primo casu pro non data habetur hæreditas; & ideo ipso iure non competet hæredi scripto, sed pro non scripto habebitur, siue per inductionem, siue per verba, vt ff. de his, quæ in testa. delen. l. 1. §. hæreditas. & de leg. 1. leg. si ita scriptum. 4 † Et est ratio, quia nunquam videtur fuisse scriptus is, qui nō perfecta voluntate fuit scriptus, & ante perfectionem fuit deletus, vel reuocatus, vt J. eod. l. pe. §. fi. ff. de testa. l. si quis, & de hæred. institu. l. si ita scriptus, 1. & 2. respon. licet illa lex de his, quæ in testa. delentur, aliter sit exposita. Si autem post perfectionem illius voluntatis, aut est facta tunc ademptio per verba, id est per aliam vltimam voluntatem, quā facit: aut per facta, vt per cancellationem, vel incisionem, vel per peremptionem primæ voluntatis. Si per verba, tunc aut in testamento, aut in alia vltima voluntate. si in testamento: aut in perfecto, & completo, aut in non perfecto. primo casu similiter ipso iure erat adempta hoc ipso, quod aliam institutionem fecit, vt s̄. de testa. l. sancimus, & ff. de iniu. test. l. i. Secundo casu, scilicet in non perfecto, tunc non valeret; quia pro non facta habetū ademptio, vt in l. ea parte ff. de adim. leg. & est ratio, vt J. eo. l. pe. in fi. & Inst. quibus modis testa. infir. §. ex eo. Hoc autem fallit in quatuor casibus. Vnus est supra de testam. l. hac cōsultissima, §. pen. & ff. de iniusto testam. l. 2 Secundus est in eadem le. 2. ff. de iniusto testamen. Tertius est ff. de testamē. milit. l. eius militis, §. a fina. Quartus est a supra de testam. leg. sancimus. Si autem fiat in alia vltima voluntate, si non est perfecta, nec completa. tūc nullo modo valet, vt d. l. ex parte, & in concor. suis positis. si aūt est b perfecta, aut simpliciter, aut directo: & tunc nō valet, b vt hac le. in princ. & infra ti. 1. leg. 2. & Instit. de codicil. §. hæreditas, aut per verba precaria: & tunc valet, vt J. ti. 1. l. 2. aut denotando hæ- 5 redem indignum: & tunc datur fisco, vt hic. Si † autem fiat ademptio per facta, id est per peremptionem primæ voluntatis: aut incidit, & perimit totum testamentum, vel sigillationes, & subscriptiones: & tunc videtur voluisse decedere intestatus; quia talis peremptio non magis ad institutionem, quam ad legata referri potest: & ideo vocantur legitimi, vt supra de testam. leg. nostram, & ff. de testam. l. ad testium, §. si ligna. & si tabu. testa. nul. ext. l. 1. §. pe. & de his quæ in testa. delen. l. fina. Aut nomina heredum tantum peremit, vel induxit; & tūc si quidem aliqua deleuit, & aliqua non; intelligo quod illos solos voluerit esse hæredes, quorum nomina non deleuit, & isti quorum nomina sunt c delata, videantur nunquam fuisse scripti, c & eorum portio remaneat apud cohæredes, vel substitutos, cum suo onere legatorum, vt colligitur ff. de his, quæ in testamē. delen. l. 2. §. 1. & de lega. 2. l. si Titio, § Iulianus. Si autem induxit omnia nomina hæredum, & non legatariorum, si quidem dixit, & expressit, quod volebat solummodo odio vnius personæ adimere; & tunc est idem, quod in superiori proximo casu; quia videtur quodammodo per errorem, vel inuitus aliorum nomina induxisse, vt d. l. prima, §. fi. Si autem nihil dixit, intelligitur uoluisse, quod hæreditas non perueniat ad hæredes, & legata, & alia relicta debeantur, sed hoc esse nō potest, nisi hæreditate hæredibus ablata, ut indignis; & perueniente ad fiscum, quia fiscus tenetur soluere legata, vt ff. ad Syllan. l. cum fisco, & ideo intelligendū est testatorē hac ratione induxisse nomina hæredum, & ita perueniet ad fiscum cum suo onere, vt ff. de his, quę in testamen. delen. leg. proxime. Nec ad prædicta obstant, quæ dixi de his, quæ in testamen. delen. le. fina. vbi dicitur, ꝙ probandum est per testes legitimos, testatorem voluisse decedere intestatū; quia ibi propterea probant legitimi, quia in pluribus tabulis erat scriptum. testamentum, & testator vnum cancellauerat tantum. Vbi autem quæritur de ademptione alterius relicti; tunc aut fit in eadem voluntate, in qua erat relictum, scilicet ante eius perfectionem, & consummationem: aut postea. Primo casu siue verbis, siue per inductionem, siue per quemcūque modum sit facta, ipso iure legatum non valet, & pro non dato habetur, vt colligitur ff. de lega. j. l. si ita scriptum, & de his, quæ in testamen. delen. l. j. §. sed & si legitimi. si autem post consummationem illius voluntatis fiat ademptio: tunc aut fit voluntate solēni, & perfecta, & tunc ipso iure non debentur, siue in alio testamento, siue in codicillo, vt ff. de admin. leg. l. 3. §. cum Titio, & Insti. de ademptione lega. circa princip. licet gloss. dicat per exceptionem, si fiat in codicillo, ut no. in d. l. si ita. Aut in non perfecta; & tunc per exceptionem, vt d. l. ex parte, de adimen. lega. aut per inductionem, aut aliam quamcunque tacitam voluntatem; & tunc eodem modo per exceptionem tollitur, vt ff. de adimen. lega. l. 3. §. fin. & sequen. & de his, quæ in testamen. delē. l. j. §. si consulto. In libertate tamen est speciale, ꝙ licet inducatur nomen serui manumissi; præsumitur in dubio non adempta 6 libertas, vt ff. de his, quæ in testamen. delē. l. 3. §. fin. † Sequitur uidere de indignis tertio modo, scilicet qui carent voluntate legis & hominis, & tunc quia hæreditas eis ipso iure nō defertur, non pertinet ad fiscum, vt supra de hære. instituen. l. si pater. Et unum scias, ꝙ quidam sunt indigni odio tantum sui, & de his dictum est superius. Quidam sunt indigni mixta ratione odij eorum, & alterius fauoris; & tunc quod eis aufertur, non applicatur fisco; sed ei assignatur, cui lex fauere voluit, vt infra de lega. l. pe. Sunt quidam alij indigni, & exclusi omnino a iure succedendi; & per istos non aperitur uia fisco, sed alijs successoribus, vt ff. ad Tertullian. l. 2. §. videndum. nam cum in persona eorū ipso iure non cadat hæreditas, quia nec re, nec nomine succedunt; nihil potest ab eis extorqueri per fiscum; quia regula, quæ dicit, quod aufertur ab indigno, applicetur fisco, vt ff. de inofficios. testamen. l. Papinianus, §. meminisse. fundatur in ratione, quæ dicit, ꝙ turpia lucra sunt extorquenda ab hæredibus, vt ff. de cal. l. in heredem. vbi ergo ipso iure non lucratur, ibi nihil extorqueri potest. Et prædicta sunt bene notanda, & illuminant tibi intellectum super materia huius legis, cuius apparatum per qua- 7 tuor contraria ordinabis, vt hic per Cyn. & Iaco. But. † Extra quæro, nunquid occidens testatorem sit indignus? & dic quod sic; tamen licet hæreditas possit ab eo auferri tanquam ab indigno, nihilominus antequam fiscus auferat, ipse est hęres cū effectu, & actiones exercet hęreditarias, quod intelligendum est interim, scilicet antequam fiscus auferat, secundum Nicol. de Mata vt colligitur, & nota ff. famil. ercifcun. l. his consequenter, §. j. & ideo ibi dicit, non denegari actiones hæreditarias, quod intellige interim, vt supra; idem si legitimus defunctum occiderit, ff. de bon. dam. l. cum ratio, in fi. Si autem non occiderit, sed vulnerauerit, videtur, quod succedat efficaciter, ex quo non reperitur exhæredatus, ut in Authen. vt cum de appel. cogno. §. causas, & 8 argu. infra de reuocan. don. l. fin. † Sed quid d si quis non occi- d dit testatorem, sed eius vxorem, vel liberos? Respondeo eū esse indignum. tex est notabilis in d. l. his consequenter. §. j. Si autem occidit fratrem testatoris, dic ut in c. j. de eo, qui interfe. fra. e domi. sui colla. 10. † Et no. quod Bar. e dicit in d. l. cum ratio, in fi. f ꝙ si sunt duo fratres, f & unus interfecit patrem, ꝙ portio sua non confiscatur, sed fratri applicatur, sed male loquitur, & contra casum dictæ l. his consequenter, §. j. nam si applicatur sibi, ergo conuentus diuisorio posset excipere de iure suo, quod est ɔ̄ illum tex. Non obst. auth. bona damnatorum, quia hic non venit fiscus ratione capitalis condemnationis, sed ratione indignitatis. Et no. ꝙ ciuitates non habent hoc ius applicandi sibi, quod ab indigno est auferendum, vt inf. de bon. vac. l. j. lib. 10. Vltimo vide Bar. in l. fi. ff. eod.

ADDITIONES.

a A. B. Quartus est. No. pro intellectu d. l. 2. & similium, quod tenet hic Ange. & secundum hoc dicit se limitate l. Scæuola, & secundum illam partem consulo hodie apud Regium, vide Bal. vbi sing. loquitur, in aut. ex causa. sup. de lib. præte. & alleg. Iac. de Bel. qui decidit singulariter istam quæstionem, & pro intellectu eorum, quæ hic dicuntur, vide Iac. in addit. Spec. in tit. de instr. edi. §. compendiosæ, & Bal. in l. 1. sup. de hær. insti.

b Non valet. Nisi alteri detur: tamen si detur directo, trahitur ad fideic. l. cum quis, §. Seiam. ff. de leg. 3. & ibi expresse dixi, & no. Imo. in l. 1. cum seq. in fi. ff. de iniu. rup. & irri. testa.

c Scripti. Vide per Fulgos. hic.

d Sed quid. Vide Bar. in l. codicillis, §. morte. ff. de lega. 2.

e Et no. quod Bar. Vide Bal. in l. eam quam, inf. de fideicom. & quod not. Bal. in c. 1. §. similiter. quib. mod. feud. amit.

f Fratres. Quid si frater occidit fratrem, an sequentes in gradu succedant: vel si filius occidit patrem, an nepos succedat, unde Bald. in l. eam quam, inf. de fideicom. & ibi etiam tangit de eo, quod dixit Bal. contra Bar. sed Bar. uidetur aliter dicere, quam Bal. in d. l. eam quam.

LEX V.

Non oportet. Qui expensas funeris non facit, vt iussit testator, non propterea reputatur indignus. h. d. & vide l. medico, in fi. ff. de auro, & arg. lega.

LEX VI.

1 *Minores de morte suorum propinquorum, possunt accusare.*
2 *Mandatores & interfectores, debent accusari.*
3 *Appellatio vnius, non suspendit pœnam alterius.*
4 *Appellator in causa capitali, debet exprimere causam appellationis.*
5 *Causa in appellatione ab interlocutoria, est exprimenda.*
6 *Sequestratio in causa appellationes est prohibita.*
7 *Appellationis causas inserere non est necesse, si iniquitas per appellatio non detegatur.*
8 *Sententia vis plus ponderari debet, quam nomen.*
9 *Causæ si plures sint expressæ in appellatione, sufficit, vnam probare.*
10 *Minor si effectus est maior, inspiciendum est principium.*
11 *Diligentia non prodest in quibusdã, si omittatur vnus ex malefactorib.*

MINORIBUS. Crimen inultæ mortis non obijcitur minoribus; & qui accusauit, debet causam appellationis prosequi. h. d. Vel sic, Minor non tenetur accusare interfectores, vel mandatores; & si accusauit, non est propterea astrictus ad causam appellationis prosequendam, ad quod 1 maior astringitur. hoc dicit. † Not. minores admitti ad accusandum de morte suorum propinquorum, vel testatorum. 2 † Secundo no. eodem libello accusari interfectores & mandatores, sic ꝭ. si reus vel accu. l. 1. & no. ꝭ. de accusa. l. qui de crimine. 3 † Tertio no. ꝙ appellatio vnius, pœnã alterius non suspendit. *a* 4 † Quarto no. ex tex. ibi, causam appellationis, &c. arg. quod ille, qui appellat in cã capitali, tenetur exprimere causam in appel. sic extra de appell. c. ut debitus, quod non placet glo. quia in app. a diffinitiua, non est necessaria expressio causæ; nec habet dicere super quo, vel quare grauetur. ut ff. de appellã. l. appellanti, in b prin. Hoc fallit in confesso, *b* qui tenetur exprimere causam, vt in c. Romana, §. si autem, de app. in 6. ubi de hoc, imo quando quis appellat a diffinitiua, si exprimit vnam causam, non est astrictus propterea ad illam probandam; quia appellatio a diffinitiua deuoluit negotium generaliter, & non determinato modo, ut ff. de appella. leg. scio, & ff. quod cum eod. leg. Titianus. 5 † Sed in appellatione ab interlocutoria est exprimenda *c* causa, ut d. c. Romana, §. ꝙ si obiciatur. & est exprimenda signãter & clare, ut no. in c. appellanti. extra de appel. in cle. non generaliter, vel obscure, etiam si referat sed ad acta, vt si dicat, appello, ꝗa d me grauastis, vt ex actis apparet. nam hæc verba *d* non continẽt aliquis certum ex se, nisi specificetur, per quam partem actorũ appareat hoc grauamen. arg. ꝭ. de ap. l. ne causas. vel nisi de gra- e uamine *e* constet iuris præsumptione, ut quia iudex mandauit aliquem torqueri, vel rem sequestrari, nam pp præsumptum vitium pronunciationis, non est necessaria expressio causæ appellationis; nã ista interloquutoria est iniusta eo ipso, quod cõtinet aliquid iuri contrarium, nam tortura est cõtra ius, nisi ap- 6 pareant indicia, vt ff. de quæstio. l. maritus. † Item sequestratio est regulariter prohibita: ergo in re tam aperta superuacua est expressio causa, ar. ff. de appel. l. si cõstat. & ff. de excusatio. tut. l. 7 qui testamento, & infra de appel. l. si quis prouocatione. † Vbi f ergo est talis interlocutoria, cuius iniquitas *f* detegitur per allegationem iuris, non est necesse inserere causas appellationis, ar. g ff. de dote præle. l. prima, in fi. & ita debet intelligi *g* Innoc. in ca. fi. extra de no. ope. nunc. sed vbi iniquitas sententiæ interlocutoriæ debet detegi ex allegationibus, & probationibus facti, ita ꝙ est quæstio facti, & non iuris, vt ff. de sta. ho. l. idem erit tunc habet locum, quod dicitur in d. cap. appellanti. vt appellans ab interlocutoria habeat necesse exprimere in appellatione, quare sententia sit iniusta, & causam non expressam non possit prosequi, secundum Pau. de Lea. Attende tu, istud est verum in inh terlocutoria mera; *h* sed si habeat vim diffinitiuæ, tũc idem qđ in diffinitiua, vt ff. de min. l. intra vtile. in prin. & extra de ap. c. p- 8 uenit. in Nouella. ad hoc ff. de accu. l. Titia. plus † enim ponderamus vim, & effectũ sententiæ, quam nomen. vnde licet nomine sit interlocutoria, ad instar tamen diffinitiuę est redacta, qđ 9 est no. dignum. † vnum scias. quod pluribus causis expressis sufficit vnam ꝓbare, nec habet necesse protestari, & dicere illa verba, non me astringens, &c. vt d. capit. appellanti. §. non soluere. secundum And. de Pisis, & prędicta sunt vera in causis, idest in rationibus, sed in capitulis appellatio interposita super vno capit. non extendit se ad aliud: nec ratione connexitatis, vt d. c. appellanti. per Dy. vel. ratione seruandæ æqualitatis, vt ꝭ. de app. l. ampliorem. in prin. & nisi in his, quæ pertinent ad consequentiam, vt ꝭ. quando prouo. non est necesse. l. omnem. Deinde vides, ꝙ ille, qui videtur proprio nomine accusare, tenetur etiam prosequi appellationem aduersarij, & sic est magis astrictus vincendo, quam succumbẽdo, qđ est mirum, vt ff. ad Syll. propter veneni, §. fi. & est ratio: quia authoritas sententiæ eum excusat, 10 quando succumbit, argu. ff. de cur. l. Hærennius, §. Caia. † Quæi rit glos. *i* hic, quid si minor factus est maior? & respondet inspici principium, cum semel ei acquisitum sit ius libere, & absq; onere vindictæ, vt no. in l. 1. §. in quib. cau. in integ. rest. non est necess. & alleg. gl. §. illud. in Auth. constit. quæ de digni. Sed forte istud nõ est verum: dicit enim Odof. ꝙ licet nõ puniatur exprimitiua aditione, quia minor; tamen ex consequenti negligentia videtur debere puniri. vt infra eod. l. cum fratrem, & interdum sequens negligentia euacuat præcedentem diligentiam, vt ff. de dam. in fec. l. si finita §. illud, & §. si quis. meus. in fi. pro hoc. ff. deposit. l. plane. Nec ob. quod dicitur de priuilegio, quod debet esse mansurum; quia illud locum habet in priuilegio, quod non habet aliquid certum in sui causam finalem. Priuilegium verò datum minori ætati, habet ipsam minorem ætatem pro sui causa finali. & ideo finitur causa finita, vt ff. de leg. x. l. Titia Seio, §. 1. & ibi no. & ff. de admi. tuto. l. maxime. secundum Oldra. Tu teneas glo. nam aut ætas respicit aliquid ex tractu temporis disponendum: & tunc ex varietate temporis variatur effectus, vt ff. de conditio. & demon. l. pater, §. conditionem, & ff. de excu. tut. l. non solum, §. libertus. Aut respicit aliquid ex vno instanti deferendum, vel radicandum; & tunc inspicimus initium temporis. ut supra si aduer. del. l. fin. & hic. nam hæc l. non distinguit vtrum postea sint facti, vel fiant maiores, necne. durat igitur ætatis priuilegium iam infixum K etiam post ætatis excessum, quod est not. Vltimo *k* collige ex l hac l. arg. *l* expressum, quòd quando ad idem maleficium perpetrandum plures interuenerunt, ꝙ æque ponitur. Syndicus, qui

---

ADDITIONES.

a Suspendit. Vide Bal. in rub. inf. si vnus ex pluribus, & scripsi post Fulg. hic.
b Confessio. vide Bal. in l. 2. inf. quo appella. non rec. dixi ... l. 1. & in l. 3. §. quid ergo ff. de appel. & Bald. in leg. 2. in fi. sup. de lit. contest. per Mod. in l. fi. §. iussus. ff. de appella.
c Exprimenda. vide Bal. in l. eos §. si autẽ. inf. de appellatio & in Lectura: de eden.
d And. Barb. Hæc verba. & vide Bald. in dict. l. si quis prouocatione. vbi pulchre loquitur.
e Grauamine. vide Bal. in l. terminato. de fruct. & lit. expen. & pōt esse ratio huius dicti, quia quando iudex a communi iure recedit in inia requiritur expressio causæ, vt no. Spec. in tit. de sent. prola. §. qualiter versi. verũ, & uer. sequẽ. & cano. in cap. si cut. extra de re iud. ergo non est necessaria appella. ff. de appella. leg. si expressim
f Iniquitas. Facit quod no Bal. in l. per hanc ... de temp. appel. per Anto. de But. in c. ut debitus. extra de appel & Dom. de Sancto Gem. in c. cordi. de app. in 6.
g And. Barb. debet intelligi. Sed quando est interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuę, appellatur diffinitiua propter duo. primo, quia iudex est functus officio suo. Secundo, quia imponit finem controuersiæ, puta si iudex pronunciat appellationem desertam, vel non est rite appellatum, uel non potuisse appellari, vel appellationi non esse deferendum. nam hæc est interlocutoria, vt leg. si præsens infra quomodo & quando iudex item iudex absoluit ab obseruatione iudicii, ut not. Barto. in l. Titia ff. de accusatio. item quando fit præceptum contra consistentem in iudicio, non pendente iudicio. nam non est propriè diffinitiua, sed tertia species, vt not. gloss. 3. quæstio prima, in summa, & capitu. dudum, el secondo, de electio. item in secundo decreto, quod dicitur de interlocutoria, ut nota Bart. in l. si finita. §. si forte de damno infecto, habet tamen vim diffinitiuæ; quia imponit finem controuersiæ, ut tenet Abb. & Ioan. And. in capit. peruenit, el secundo, de appellatio. & hic Bald & Dom. Pet. de Anchara in leg. 3. §. fina. de appellatio. & Domi Anton. in præallegato capit. peruenit, & capitu. si a nobis, de appellatio. & bene facit. le. si pecuniam. infra de re iudica. iuncta glo. ubi præcepto appellatur, sicut a diffinitiua. & quod a sententia præcepti actio oriatur, vide Dominum Antonium in capitu. primo, de offic. delega. & quod sententia præcepti sit interlocutoria, vide glos. in Authen. de hered. & Falcid. §. si quis autem non implens. & in §. his igitur consequenter, & ibi Angel. Et an oriatur actio ex facto, vide gloss. in l. sancimus, supra de nuptijs, & finalis, §. necessitatem, inf. de bonis quæ liber. & l. si postulauerit, §. si liber homo ff. de adulte. & in l. si quis missus ff. ne vis fiat ei, & vide gl. in contrarium in clem. 1. de appel.
h Interlocutoria mera. Vide glossam finalem in capitu. fina. in versicu. inanes de electio. in 6. & Do. de Rota decisio. 413. & 433. Fallit hæc in interlocutoria, quæ pronunciatur appellari non posse secundum Baldum in rubrica. nec. hic. tertio prouoca. & cum Baldo transit etiam Petr. de Anchara. in l. tertia, §. fina. ff. de appellation. & Specu. in titu. de appellatio. §. in quibus, versicu. seu nunquid hoc. in fine, et Federicus de Sen. in consilio 68. etiam Ludouic. Roma. in consilio 219. sed Anton. de But. in capitu. peruenit, hic allega. refert, quod contrarium tene Archidiaconus, in capitu. cupientes, in versicu. plenam, et ibi Ioan. de Imo. in versicu. priuatis, de electio. in 6. et plus non dicit Domi Anton. vide aliquid per Imolam in l. quinta, in principio ff. de verborum obligatione. Dom. de Rota conclus. 23. tenent idem, quod Ioan And. et refert Domi. Anton. in cap. sua nobis extra de appellatio. aliquid scripsi post Imolam in l. tertia, ff de appellat ... recip. et aliquid per Roma. in dicta l. quinta, in princ §. char. et in l. prima, in fine, ff de re iudicata. Bald. in l. iusiurandum, et ad pecunias ff. de iureiurando. dicit idem, quod hic, et uid: Rom. in l. 5. in princ. eo tit.
i And Barb. Quærit glo. Angelus hic dicit istam glossam non habere sociam iure, in si glos. in l. prima hic allegata. ex quibus determinatur aperte, quod si mater minoris tempore mortis viri incontinenti post mortem efficitur maior, pora intra triduum, vel quatriduum, quod licet non petat tutorem filio ordinare, non propterea priuatur eius successione, si post lapsum anni in pupillari ætate decedat. vide hic per eum. Salyc. hic tenet glos. et cum fuisset quæstio de facto aliqui consuluerunt contra glos. per l. Titia §. vsuras, de leg secundo ubi finita causa priuilegii, finitur priuilegium, sed tu uide Bald. in authen. si captiui, C. de Episcopo. et cleri. per l. qui contra. C. de incest. nup. et in authen. eisdem pœnis, de secund. nup. et in l. precibus, sup. de impub. et alijs substit. Spec. in titu. de in integ. rest. §. nunc dicendum, uersic. licet pro matre, et pro ea facit tex. l. 3 §. Scio ff. de mino. et l. qui cum maior, in prin. ff. de bon. lib. et glos. hic, et l. 1. C. in quibus causis restit. in integ. nō est necess.
K And Barb. Vltimo collige. Tene menti, quod si denuncians malefactores vnum omisit punitur, ac si nullos denunciasset. vide quæ in finali dicit Bald. in l. cum allegas. sup. de vsur. vide l. prima inf. de his, quæ pœn. no. et in rub. supra de contrahend. empt. et Angel. in l. in commodatum §. si ... ff commod. et quod ibi alleg. uide etiam quod no in l. si proprietarius ff. de dam. infec. et per Bart. consi. 41. vbi singulariter de cautatione uide.
l Arg. uide Barto. in l. cum ii exhibuissent, §. fina. dum concord. ibi singu. ff. de public.

qui omittit vnum ex eis denunciare, ac si neminem denunciasset, & sic † nō prodest diligentia in quibusdā, si vnus ex malefactoribus omittatur, & est quæstio per Dyn. in simili disputata.

LEX VII.

Si ideo vltio. Qui non est in culpa, non debet esse in pœna hoc dicit. Not. ꝙ non imputatur a alicui, si facit quod potest. implenda enim est voluntas legis si potest: quia ad impossibile b nemo tenetur, vt ff. de condi. inst. l. quæ sub conditione. §. quoties, & hoc facit non solum ad excusationem c hæredum, qui non puniuntur, si malefactores reperire non possunt, vt hic, & ff. eo. l. in cognitione, sed etiam ad excusationem Syndicorum, qui excusantur, si malefactorem inuenire non potuerunt, vt ff. eo. le. j. §. occisorum. per Bar. & etiā facit ad excusationem iudicum, si non potuerunt ferre sententiam intra tempus statuti, vt no. per Cy. in l. j. ℑ. qui accu. nō pos. Et ad excusationem villæ, si non cepit malefactores, quia erant fortiores, ut no. c. fi. de pœn. lib. 6. quia non debet impossibile alicui iniūgi, vt ff. de excus. tut. l. Titius, §. fi. & ff. de ope. li. leg. eademum, & facit ff. qui, & a quibus l. prospexit, §. Sextus. & infra de adul. l. fina.

ADDITIONES.

a And. Barb. Non imputatur. Et de ista impossibilitate vide text. in c. 1. titu. de feu. sine cu. non admit. vide tex. & gl. in c. quoniam, de ap. & ibi Bal. & quæ dixi, & eundem Bal. in l. acceptam, C. de vsu. & quæ ibi remisi ad eum.

b And. Barb. Ad impossibile. at adde, ꝙ ad impossibile nemo tenetur. & quæ notanter dicit hic Bald. quod notabis pro excusatione Syndici. & ita sequitur Ang. hic, & alleg. tex. in l. cum fratrem, infr. eo. & ff. quod vi, aut clam. l. semper. §. si in sepulchro. & dat formam practicandi: quia Syndicus debet congregare vniuersitatem suam, & ab ea explorare, quantum potest, facere scripturam publicam, & ire ad iudicem maleficiorum, & narrare sibi delictum, & se explorasse, & instrumentum explorationis dimittere apud acta, & sic non poterit sibi imputari negligentia, l. diuus, de cust. reo. secundum Ang. & vide tex. in l. fi. inf. de adul. & ibi Ang. vbi si ex forma statuti quæstio debet terminari intra certum, quod dilatio ista non currit ei, qui non potest agere propter factum aduersarii, vide quæ pulchre no. ad Bar. in l. is, qui reipub. ff. ex quibus caus. maio. & ibi alleg. dicta D. Car. & qualiter probetur negligentia, vide quæ no. ad Bar. in l. 1. §. pe. ff. ad Silla. vide gl. & Angel. in l. sciendum, ff. de vsu. vbi si quis promittit dare aliquem in fideiussorem, excusatur si facit quantum potest.

c Excusationem. Vide Bal. in l. 1. in fi. sup. eo.

LEX VIII.

1 *Instrumenti productio, habet vim confessionis.*
2 *Instrumentum falsum si confiteor esse verum, confessio mihi non nocet, si tanquam falsum fuerit reprobatum.*
3 *Instrumentum quamuis ad probandum non sit sufficiens, confessio tamen remanet sufficiens.*
4 *Instrumentum, quod caret die, & Consule si quis confiteatur esse verum, præiudicat confitenti.*
5 *Infringens scripturam an ex ea niti possit.*
6 *Liti renuncians non dicitur succumbere.*
7 *Pœnitentia an habeat locum in causa appellationis.*
8 *Testis non citatus, sed sponte testificans, dicitur suspectus.*
9 *Indignus quis non debet reputari, ubi non est in dolo.*

Alia causa. Delictum persistentiæ purgatur per desistentiam, & non dicitur perfectum, nisi per perseuerantiam. hoc dicit. Est bene notanda hæc lex, quod ille, qui dicit instrumentum falsum, a potest pœnitere, & dicere ipsum esse verum, & agere ex ipso. E contra autem ille qui dicit instrumentum verum, non potest postea ipsum dicere falsum esse. si instrumentum consistit in facto proprio opponentis: quia habet duo contra se. s. testimonium scripturę, & confessionem propriam in facto proprio, arg. infra quo. appel. non reci. le. abstinendum, & l. fi. & extra de diuor. c. ex literis. Si autem instrumentum consistit in facto alieno: tunc licet falsum dicere, quia vult probare errorem. ut ff. eo. l. post legatum. in princip. & facit inf. de fal. leg. & si ad te. † Quæro, nunquid ille, qui producit instrumentum ad aliquam suam intentionem fundandam, vel coadiuuandam, videatur confiteri instrumentum esse verum? Dicit Inno. ꝙ sic: nam productio instrumenti habet vim confessionis factæ per verbum. credo, tamen si appareat cōtrarium, illud qđ credidit, discredere potest, & recedere a tacita cōfessione, vt no. Innoc. extra de excep. ca. cum venerabilis, & extra de censibus c. cum olim, ꝙ sufficit, & probatio b excludat instrumentū; nā eo ipso includit tacitam confessionem, quanquam in expressa confessione oporteret, ꝙ allegaretur error, arg. ℑ. si pe. ap. le. 3. & ff. de adul. l. si adulterium cum incestu, §. idem Polioni. ibi, si error allegetur, & licet quilibet producēs probationem testium, vel instrumentorum præsumatur eam producere bona fide, & pro veritate, & credere eā veram, quia ita iurauit per sacramentum calumnię, vt supra de iura. calum. auth. in isto, tamē secus est in excipiēte: quia videtur credere hoc solū, scilicet ꝙ aduersarius possit excludi, non autem videtur confiteri habitum præcessisse: ad quem seruandum tendit exceptio, quia excipiens intendit non solum priuare habitum, si quis est, sed prorsus remouere agentem quocunque modo, quia nunquam excipiens videtur se astringere nisi sub tacita conditione, l. si actor probauerit de intentione sua, vt in cap. exceptionem obijciens, de regu. iur. in 6. sed Bar. in l. non vtique. de excep. dicit, ꝙ immo videtur confiteri narrata per actorem in facto, si actor confiteatur narrata per reum in exceptione; verbi gratia, opponitur actori exceptio pacti de non petendo, fatetur actor pactum de non petendo, & replicat de pacto petendi. Certe hic sunt tria. s. actio cōfessata per reum, & exceptio confessata per actorem, non restat ergo discutere, nisi super replicatione, vt ℑ. de excep. l. si quidem. secundum c Bar. si autem actor non adhæret exceptioni, c sed negat exceptionem simpliciter: tunc nullum adminiculum exceptionis conceditur, argum. supra de testibus l. si quis testibus, & ideo oportet, quòd fundet originem petitionis, ac si non fuisset exceptum. Alij dicunt, quòd nunquam reus videtur confiteri, licet actor velit inhærere exceptioni, tum quia voluntas agentis nil disponit in voluntate excipientis, quæ est perimere. & negare intētionem sui aduersarij: tum quia adhæsio actoris non potest mutare naturam exceptionis: tum quia actor non confitetur, prout excipitur, & sic non est verum, quòd approbet exceptionem, immo impugnat eam, & sic non debet ex ea reportare fructum, quia releuatur per eius obiectum ab onere probandi, quod est verius. & adde quod no. per Bar. in d. l. post legatum, in princip. ff. eod. † Item adde dictum Innocen. quod si expresse confiteor instrumentum d falsum esse verum; tamen reprobato instrumento tanquam falso, confessio mihi non nocet, quia nec naturale, neque ciuile habet fundamentum, cui possit confessio inhærere, vt s. de proba. l. cum precibus, ibi, nec ad nomen, &c. & ℑ. de fal. l. ab initio. & hoc est verum, si confessio instruit veritatē instrumenti; secus si veritatem negotij. super quo confectum est instrumentum. nam non sequitur, est falsum instrumētum. ergo est falsus cōtractus, vel testamentum, cum possit esse instrumentum falsum, & negotium verum, vt infra si ex fal. instr. le. 1. a. respon. hanc ergo rationem pondera. nam si falsitas instrumēti non infert necessario, vel verisimiliter in falsitate confessionis, e valet confessio tanquam separata. si autem veritas e confessionis non posset oriri, nisi ex veritate instrumenti, vt quia quis confitetur factum, & ex eo, ꝙ ita continetur in instrumento, vel prout continetur in instrumento, vel positioni factæ de instrumento respondet, credit tunc, quod destructo instrumento, destruitur confessio quia terminus ad quem fit relatio, non inuenitur in rerum naturam; & natura relationis est, ꝙ requirit duo extrema, vt ff. de cond. & demon. l. in testamento, & eo. ti. in l. 1. † Sed f pone, f ꝙ quis confitetur vera esse ea, quæ continentur in quodam instrumento: deinde apparet, quod instrumentum est non solemne, nunquid dicta confessio pręiudicet confitenti? Dicit Innocen. ꝙ sic: quia licet instrumentum non sit sufficiens ad probandum tamen confessio rata manet, etiam si confessio nō fiat absolute, sed per relationem ad instrumentum: nam hic veritas est tam in instrumento, quam in confessione. Solemnitas vero est in confessione, licet non sit in instrumento: ergo valet confessio secundum Inn. arg. ff. de const. pe. l. 1. §. debitum. Attende hic, nam si ego confiteor me nudo de pacto promisisse, non credas, ꝙ ex ista confessione oriatur actio, g cum qualitas facti non tendat ad agendum. Item si confiteor, ꝙ testator fecit testamentum non solemne, vel ꝙ postea apparet non solemne, non credas, ꝙ mihi præiudicet, vt ff. de cond. in d. l. 2. vnde dictum Inno. debet intelligi, quando solemnitas respicit instrumentum, sed non respicit negotium principale: nam † si confiteor instrumentum esse verum, qđ caret die & Consule, mihi præiudico, quia ui confessionis adiuncta cum scriptura, talis scriptura pro publica, & solemni habetur, vt supra de fide instru. auth. ad hæc. Si autem confiteor testm̄ non solemne esse verum, mihi non præiudico; quia ad essentiam rei tunc non sufficit veritas sine solennitate, vt ℑ. de fideicomm. l. si veritas. † Ea prædictis habemus, an infringens scripturam possit ex ea niti? & facit ff. de acquir. hære.

ADDITIONES.

a Falsum. Vide per Bar. in l. post legatum, hic alleg.
And. Barb. instrumentum falsum. Not. qui dicit instrumentum falsum, potest pœnitere, & dicere illud verum, & agere ex ipso. vide quæ eleganter not. Bal. in l. post legatum, ff. eod. tit. Innocen. in c. cum olim, de cenc. & Bald. in l. 1. ff. de edendo.

b Probatio. No. ad l. si adulterium cum incestu, §. idem Polioni, ff. de adult. l. ꝙ in confessione erronea sufficit se fundare in errore, licet non allegetur.

c And. Barb. Exceptioni. An reus excipiens videatur confiteri, vide Bald. in l. 2. supra quando fis. vel priua. & gl. sing. in §. sancimus, in Auth. de exhiben. re. vide, quæ notaui ad Bar. in d. l. vtique. vbi plene remisi. ff. de rei vend. & in c. venerabilis, de excep.

d Instrumentum. Vide per Ant. de But. in c. fi. post medium extra de confess.

e And. Barb. Veritas. Si confessio nititur instrumento, destructo instrumento, destruitur confessio. Vide Bald. in l. absentis, sup. si cert. pet. allega. casum sing. in l. Lucius ff. de consti. pec.

f Sed pone. Sed quid, si quis confitetur scripturam priuatam, sed negat debitum? Dicit, ꝙ scriptura non valet, si non habet solemnitatem l. scripturas, secundum intellectum Iac. But. & Bar. ibi, infra qui potio. in pig. hab.

g Actio. Etiam si iuramentum interuenerit in hac confessione, secundum Bald. in l. 1. infra de fideicom.

here.l.quæsitum. & econtra, an ꝯfitens scripturam, possit eam vlterius impugnare? Deinde uides, quod habet locum pœnitentia, quia lex vltra procedit, alias non habet locum pœnitentia, vt notatur ff.de in ius vocan.l.quamuis, & dicit s.de transact.l.si quis maior. † Vltimo not. quod ille qui renunciat liti, non dicitur perdere siue succumbere *a* proprie loquendo, sed dicitur desistere, & ista sunt valde diuersa, quod tene menti perpetuo. † Extra quæro, *b* nunquid in causa appellationis habet locum pœnitentia? & si quidem appellauit reus, contra quem de falso agebatur, constat, ꝙ habet locum pœnitentia actoris, & est ratio, quia per talem pœnitentiam iudicatum infirmatur, vt ff.de bonis liberto. l. qui cum maior, §. accusasse. Si vero appellauit ipse accusator; tunc quia desistendo sententia cõfirmatur, ergo sequitur, quod vsque ad sententiam perseuerauit, ut notatur ff. ꝙ metus causa.l.si cum exceptione, §.hæc autem actio. & ideo pœnitentia non prodest. Vel dic, quod indistincte prodest, quia appellatio rescindit pronunciatum, vt ff.ad Turpil.l.j. in fi.& ff. ad legem Fal.l.in ratione, §.cum quidam. vbi dicitur, quod ille legatus, cui erat adempta dimidia pars bonorum, appellauit, & decessit, quod habet hæredem insolidum uigore appellationis rescindentis pronunciatum: & quod hæres eius tanquam sperans victoriam, dicitur habuisse animum adeundi insolidum, & ideo mero iure tãquam hæres tenetur insolidum ad legata; sed de æquitate dicitur, quod si sententia confirmatur, non teneatur soluere, nisi pro rata.i.dimidia. Si enim appellatio nõ rescinderet pronunciatum, tunc etiam de mero rigore non teneretur nisi pro rata, cum post condẽnationem fiscus dicatur creditor, & bona confiscata habeantur loco æris alieni, vt ibi text.not.dicit, facit etiam ad hoc supra, quod in causa appellationis possit mora, & culpa purgari, *c* quod no. in l.j. in prin. ff.de actio.empt. Et si dicatur, quod sententia confirmatur, concedo: sed beneficio desistentis a lite improba. & ideo parcitur desistenti, vt ff.de iud.l.desitisse. † Item & reuocatur in dubium *d* de teste, quid est, quod dicitur. ff.eo.l.post legatũ, §.his vero, quod testis sponte testificans est indignus, dicunt quidam, quod sponte dicit testimonium, si deponit non citatus & arguunt ex illa gloss. quod valet depositio testis non citati, immo certe in testibus, qui non coguntur inuiti, dicit Cy. quod hoc debet scribi in actis, vt ipse no. supra de Episco. & cleri.authen.presbyteros. Bartol. etiam dicit, quod non est de necessitate, quod testis citetur. sed Iac.de Bel.in Auth.de testi.§.si vero ignoti. dicit tale testimonium non valere. ad hoc supra de Episco.& cler.presbyteri. Tu dic, ꝙ glo. quæ est in d.§. his vero. non cogit nos dicere, ꝙ ibi deposuerunt non citati: nam certe testis, qui habet excusationem, licet citetur, dicitur tamen sponte deponere, quia non allegat suum priuilegium. tunc vero dr̃ compulsus, quando priuilegium suum allegans, iuribus præturæ coactus est, puta pignoribus captis, & mulcta indicta, vel corporea coërtione. ad hoc ff. de ser.l.j.§.j. ibi, sponte venerunt. facit inf. de his, qui spon. pu.mu.su.l.j.lib.x. & infra de appel.l.si ad scribatum. Quicquid tamen illa glo.senserit, veritas est, ꝙ præsentibus partibus, & non contradicentib. non requiritur testes citatio, vel admonicio sed altera parte absente sic, vt supra de test.l.si quando. ibi dum dicit, admonitione, &c. & hoc nisi sit talis testis de quo non sit suspicio. talibus enim non est denunciandum, vt testimonium dicant, de quib. loquitur ff.de testibus l.lege Iulia. §.item quæro. † Item quæro vtrum reputetur quis indignus, vbi non est in dolo? & tex. dicit, quod non, vt ff.de bon.lib.l.idem est, & si crimen, & sic ratione litis motæ nemo punitur tanꝙ indignus, nisi rõne calumniæ, ꝙ est notabile, & ab eo, qui probauit, licet finaliter succubuerit, semper præsumitur abesse calumnia, per illam. l. notabilem.

ADDITIONES.

a Succumbere. Vide Bar.in l post legatum.ff.eo.
b Extra quæro. Vide per Bald in c.j.§.porro, ad fi. qui fuit prima causa benefi.ami. & ponit etiam Cy. hic in fi & Pau. de Cast.
c Purgari. Vide plene per Imo. in l.si insulam, ff.de verb.ob.
d Reuocatur in dubium. An testis sponte testificans non citatus, dicatur suspectus uide Bar.in l.post legatum.§.his vero, ff.eo.& Bal.in l.j.ff.de in ius vocan.

LEX IX.

5 *Maleficium clandestinum dicitur, quod raro inuenitur sine tortura.*
2 *Crimẽ manifestum dicitur, quod de facili ex qualitate sui potest ꝓbari.*
3 *Crimen notorium dicitur, quod de sui natura omnes sciunt.*
4 *Crimina, quæ ex actu transeunte, & non permanente constant, dicuntur notoria.*
5 *Mors inflicta dicitur perpetua.*
6 *Instrumentum notorium ad aliquam deponendum, non habet vires, nisi sequatur sententia.*
7 *Prodigus quamuis quis sit notorie, tamen testari, potest nisi ꝑ sententiã sit depositus ab administratione suorum bonorum.*
8 *Citatio requiritur in notorio.*
9 *Citatio tenuit ad duos effectus.*

Cum fratrem. Clam occisi potest hæreditas prius adiri, & post aditã crimen vindicari.h.d. No. ꝙ veneratio *a* est crimen occultum, & dicit Iaco. Bu. *b* quod non est absque proditione, vt ipse no. s. de sum. Trin. leg. nemo, qđ est menti tenendum. † Quæro, quod dicatur maleficium clandestinum, *c* & quod manifestum, & quod notorium? Respondeo, clandestinum dicitur, quia raro inuenitur sine tortura, & habes unum exemplum hic in veneno; & duo exempla habes in gl. ff. quod met.cau.l.cum exceptione, §. in hac. scilicet quando maleficium est commissum de nocte, & quãdo in magna multitudine aliquis est uulneratus, vel occisus, & nescitur a quo. & ista incertitudo contingit ex parte offendentis; sed quãdoque contingit ex parte offensi, vt no. Cyn. de mortuo in campis, s. de repu.auth.hodie, interdum est incertitudo: quia alius reperitur interfectus, cuius nomen in patria ignoratur, vt no. 2. q.8.c.liberorũ, vel stent corpus putridum sub terra, quod agnosci non potest: hæc tamen non sunt minus maleficia, sed magis punienda, vt j.de male.& mathema.l.j.& si dicatur, ꝙ iste poterat esse vnus exbannitus, qui poterat impune offendi. Respondeo, hoc non præsumitur, vt ff.de prob.l.ab ea parte.& s.de Episco.& cle.l.nulli, §.quod si testator. & j.cõmu.de suc.auth. omnes peregrini † Manifestum autem crimen est, quod de facili ex qualitate sui probari põt, & ex circunstantiis uerisimiliter liquere: vt quia est commissum maleficium de die in strata publica, vel alio loco ab hominib. frequẽtato, vt s. de defen.ciuita. l.iubemus. ibi, in frequentioribus ciuitatum locis, & talia maleficia non possunt sub dissimulatione transiri, nisi iudex pati velit, ꝙ alii dissimulãdo concessit, ut supra ne sacrum baptisma, le. nulli. † Notorium *e* est illud, quod de sui natura omnes sciunt scilicet qui per ætatem capaces sunt, vel eos scire est verisimile, sic quod non possit cadere ignorantia, quin sit supina, vt si quidam maleficium committit, in parlamento *f* publico, vbi est populus, vel princeps, vel nobiles, & maiores ciuitatis, ar. supra de te. leg. omnium. & inf.de lat.liber.tol.leg.j. §.sed & qui domini. ibi omnib. actũ decepti maneãt illi in prima seruitute publico testimonio defraudati. dicit tamen Iac.But. ꝙ notorium proprie non reperitur, nisi in actu pmanente, & non in actu transeunte, vt ipse no. j.de apel.l.ciues. quod non est verum, nisi quo ad onus probationis: nam est verum, ꝙ omne notorium actus transeuntis indiget probatione: & quo ad hoc dicitur magis manifestum, quam notorium. Sed notorium actus permanentis nõ indiget probatione, quia seipsum exhibet, & occultari nõ potest, vt destructio Troiæ, vt ff.de iure codi.l. Plotiana.& ar.leg.a. j.quando & quibus quarta pars debe.lib.x. & ff.de admi.tut.l.lex quæ tutores. ibi, testificatione operis, &c. † Quantum autem ad modũ procedendi de plano, & omissis solennitatib. iuris, non est dubiũ, quod maleficia quæ constant ex actu transeunte, & non permanente, possunt esse notoria, vt j.de accu.l.ea quidem, & ponit exemplum in vulnerãte Episcopum, vel potestatem, vt nota. Cy. supra ne quis in sua cau.ius sibi di.l.una.& Innoc.in ca.fina. de cohabi.clerico.& de verb.sig.c.ex parte.& de offi.dele.ca. statuimus. & ideo *g* sane intelligitur Iaco. But. scilicet quo ad positionem, & secũdum probationem, nõ quo ad formam iudicij: nam in notoriis criminibus nulla requiritur solemnitas in procedendo; nec ex necesse, quod iudex inquirens apponat locum malefici, cum locus sit notorius, sicut ipsum maleficiũ, vt no. Instit. de publ.iud. in principio, locus enim ad circumscribendũ delictum apponi ꝓlacuit fauore reorum, ut melius facere possint suas defensiones; quia affirmatiua coarctata facilius potest excludi per ꝯtrarias probationes, quam vaga & indiscreta. sed in notoriis ista ratio cessat, cum constat reum nullam defensionem habere, & ideo potius dicitur exequutiue, quam inquisitiue ꝓcedi in notoriis, & facit auth. sed hodie, de seruis fugit. & ibi glo. † Attende, dicet aliquis, quid si occido hominem in parlamento, quod istud notorium est actus permanentis, quia mors inflicta perpetua est. Respondeo, quod non propter hoc dicitur notorium esse actus permanentis, quia licet perpetua priuatio, & actus passiuus sit permanens, tamen actus est transiens, & momentaneus, & non remanet actus ipse, sed memoria de actu. itaque est notorium permanens, & tamen non est de actu permanente; omnes enim notorie sciunt, & non est casurum de eorum memoria, vt ff de prob.l.si arbiter. licet ipsum factum in se finitum sit, & transactum, & ita hoc notorium est, ꝙ

ADDITIONES.

a A.Barb. No. quod venenatio. No. quod venenum dantes, similes sunt proditoribus vide Bal. in c.j. quib.mod.fe.ami.
b Iac.But. Vide Bald. in l.nemo, sup.de sum. Trin.& fi.cath.& intelligo sicut de proditore no. Bar.in l.respiciendum, §.delinquunt. ff.de pœn.
c Clandestinum, Facit ad no. per Bart.in l.a.inf.de his, qui ex pu.rat.mutuam pecu. acce.lib.10.per Aug.in §.in hac, hic alleg.& in l.j §.occisorum, ff.ad Sylla. & ponit Sal.hic.
d Manifestum. Vide quæ no. Bar.in l.ea quidem. inf.de accu & aliquid per Sal. hic.
e Notorium. Vide per Bar.in l.ab accusatione, §.j.cum concor. ff.ad Turpil.& per Saly.hic.
f Parlamento. Vide Bal.in l ea quidem, inf.de accu.
g Et ideo. Vide Bar.in l.ab accusatione, § nunciationis, ff.ad Turpil.

est, ꝙ Christus fuit crucifixus, & quod Cęsar imperauit, sicut in diebus illis, vt no. Innoc. extra de iura. calum. ca. causam. nec mirum: nam reliquiæ actus permanentis ipsam rei substantiam continue repræsentant, arg. ff. de testa. tute. l. si quis sub cõditione. vnde etiam per reliquias permanentes, sicut per ipsum proprium subiectum dicitur perseuerare notorium. Sed nunquid in contractibus, vel testamentis debeat probari notorium? & videtur quod non, quia notorium releuat a probando, licet nõ a proponendo, vt no. in c. appellanti, de appe. in cle. contrarium tenet Innoc. in d. c. fi. de cohabi. cle. & est expressum. s. de testa. l. omniũ, in fi. In maleficijs ergo, & quasi, item in publicis officijs notorium releuat ab onere probandi: secus in contractibus, & quasi contractibus, secundum Innocen. idem dicit in reali iudicio, si reus neget, cum non debeat negare, vt no. ff. de nego. gest. l. at qui natura, § cum me. & l. emptorem, in princip. ff. de actio. empt. Mihi plus placet, quod idẽ sit in contractibus, quod est in delictis, scilicet quod notorium actus transeuntis sit probãdũ, si negetur: nam ab onere probandi nullum notorium de mundo releuat, nisi notorium facti permanentis, & adde quod not. s. qui, & aduer. quos. l. 1. In hoc tamen est differentia inter contractus, & delicta: quia in delictis non requiritur ordo, ut ff. de fur. l. interdum, §. qui furem, & no. ff. de infa. l. ictus fustium. sed in contractibus requiritur ordo debitus iudiciorum, quod sic probo. Certum est, quod sententia inducit notorium, sed si ꝙ debetur ex sententia mihi, promittitur per publicum instrumẽtum etiam coram mille testibus: oportebit tamen me ordinem iudiciarium obseruare, licet causa, in qua me fundo, sit notoria, vt ff. de mino. l. minor. viginti quinque annis, cui fideicõmiss. &
6 hoc ex incidenti, non ex proposito principalis. † Circa instrumẽ-
a tum unum scias, quod notorium *a* nunquam habet vires ad aliquem deponendum, vel priuandum, nisi sequatur sentẽtia depositionis, vel priuationis. & ideo licet aliquis prælatus sit notorie criminosus, nõ tamen per hoc est depositus ipso iure, etiam si sit homicida, ut no. Innoc. extra de concess. pręben. cap. cum
7 nostris. † Hinc est, quod licet aliquis sit notorie prodigus: tamen, nisi sit ab administratione suorum bonorum depositus p sententiam, potest contrahere, & testari, vt ff. de cur. fur. l. 1. & ff. ex test. l. is, cui lege. & ff. de verb. oblig. l. is, cui bonis. Nã si notorium non inducit priuationem in administratione bonorum
b alterius; multo minus in administratione *b* bonorum suorum propriorum. Non ob. J. de sen. pass. l. fin. quia ibi loquitur in iam priuato
c cui ne reassumat officium obstat prodigalitas: nam Princeps, *c* nunquam videtur restituere prodigum ad administrationẽ of-
8 ficij, vel dignitatis, quod tene menti. † Dubitari *d* consueuit
d nũquid in notorio requiratur citatio; & videtur expressum, ꝙ sic in c. pastoralis, de re iud. in cle. quia citatio tẽdit ad defensionẽ. Ideo enim citatur, vt compareat, & se defendat, ut no. J. vnde ui, l. meminerint. & J. si per vim, vel alio mõ. l. fi. & ideo quia ad hos duos fines tendit citatio, videtur esse de iure naturali, sicut ipsa defensio. & si contra fiat, fieret contra ius naturale, cui etiam Princeps suppositus est. In contrarium videtur, quia cũ nullam habeat defensionem, non potest prætẽdere læsionem. ad quid enim citaretur? bene enim fateor, quod defensio est de iure naturali, si qua est, sed quando nulla est, de iure naturali esse non potest, quia subiectum naturę est ens, & ideo Papa ibi vi-
e detur esse loquutus irrationabiliter. Tu tene, quod est *e* necessaria citatio alia ratione: quia vbi non est citatio, ibi non est reus nec iudicium, nec potest cõtrahi hermocidium, & ideo nec ferri sententia, maxime capitalis; & idem si interuenit citatio, sed minus legitima, vt J. de accu. l. absentem. & l. si accusationibus, in ult. glo. facit Inst. de pe. tem. liti. §. fi. de senten. & interlo. om. iudic. l. 1. & ff. de confess. l. certum. §. si quis absente. nam iudicia ad instar contractuum redacta sunt, & sicut in contractibus requiritur pręsentia, vel medium organum nuncij, vel epistolę, ita in dubijs. in quibus tamen est hoc plus; quia contumacia est pręsentia, ut in Authen. qua in prouincia, s. ubi de crim. agi. opor. & ita firmiter tenendum est, quod nulla diffinitiua ferri potest quantumcunque ex notorio, nisi præcedat legitima citatio. facit. ff. de re milit. l. 3. §. si adde diem. & quod no. extra de appel. ca. cum sit. in gl. & in nouella, de iureiur. ca. ad nostram. el 2. ubi
f etiam de hoc in gl. Sed pone, *f* quod aliquis est in præsentia iudicis ob aliquem causam: modo iudex vult eum compellare ad respondendum cuidam inquisitioni, ipse dicit, domine faciatis me citari. respondet iudex, citatio fit solum ad finem habendi præsentiam tu es præsens, & ideo respõde, & nec debes habere terminum ad deliberandum in proprio facto. Sed reus dicit,
9 imo quia † citatio tendit ad duos effectus: scilicet comparitionis, & interim preparandæ defensionis, & muniendi se testibus & alijs necessarijs, vt no. s. de feri. l. 1. in princ. Respond. nisi reus sit suspectus de fuga, non cogitur respondere, arg. J. de exhiben. reis, l. 2. non enim est pręcipitandus, argum. ff. de iue. edi. l. 1. §. largius. ad hanc tamen allegationẽ in notorio crimine non debet admitti, quia nulla debet dari dilatio, ut ff. de adu. l. in crimine. Sed Io. An. dicit in c. fi. de elec. lib. 6. in Nouella, ꝙ citatio nõ fit nisi ad finem comparitionis: sed tu dic, ut dixi, quod etiam ad finem defensionis, ut d. c. pastoralis, & uide etiam Guil. de Cug. in l. 1. ff. de in ius uoc.

ADDITIONES.

a And. Bar. Quod notorium. No. quod notorium non habet vires ad aliquem deponendum, nisi sequatur sententia, vide gl. sing. in Authen. de Tabel. §. pe. & Bal. in l. iubemus, §. sane, su. de sacros. eccl. imo est depositus ipso iure. tex. est in c. ex literis, inf. de excel. præla. in ver. moneatis, vide Bal. in l. si maritus, sup. de dona. inter vi. & vxo. in c. veritatis, de do. & con. ubi est tex. pro dicto Innoc. vide quæ remis. ad Bal. in d. l. si maritus, vide c. dilecti, de exce. & Do. Abb. ibi, & Do. Abb. in c. de priore, de app. vbi alle. Inno. in d. c. cum nostris.

b Administratione. Vide Bal. in l. 1. ff. de cur. fur. & in l. 1. sup de cur. furio. sed ꝑ Bal. hic videtur tex. expressus in l. tres tutores, in fi. ff. de adm. tut. & ibi Bar. qui dixit post Bal. in d. l. 1. ff. de cur. furio.

c And. Barb. Nam Princeps. Non videtur unquam restituere prodigum ad administrationem officij, nisi forte esset reuertus ad sanos mores, quod probatur, si est receptus in vnum de ancianis vide c. xxiiii. & Bar. in l. 1. supra q. & aduersus, nos.

d Dubitari. Vide Bal. in l. ea quidem, cum sequen. de accusa.

And. Barb. Dubitari. An in notorio requiratur citatio, vide quæ remisi ad Bal. in d. l. si maritus, & per Do. Abb. in c. dilecti, de excep.

Celius. Adde Collectarium in c. ex tenore in fi. & quod ibi posui in apo. ad ip m, in ver. non seruat iuris ordinem. extra de restr. dixi post Panor. in c. accepta, nu. 6. in ver. defensionem non competere, extra de rest. spol. & no. Ro. sin. dcclxx. incip. Communis opinio est.

e And. Barb. Tu tene, quod No. vbi non procedit citatio, vel minus legitima, non potest sequi sententia. Fallit in casu singulari secundum Ang. l. lege Cor. §. constitutum, ff. de sica. vide eundem in l. pe. §. ad crimen, ff. de pub. iud. Fallit in casu notato in l. 1. §. 1. ff. de adm. re. ad ciui pert. Fallit in l. ne din, inf. de pœ. fallit in l. missi opinatores inf. de exac. tri. lib. x alle. Ant. in c. de priore, de app.

f Sed pone. Vide not. Bal. in l. peremptorias, versic. quæro, infra sententiam rescin. non poss.

And. Barb. Sed pone. Nota quod si quis est præsens pro vna causa, non potest iudex mandare sibi, quod respondeat cuidam inquisitioni, nisi præcedat citatio, vide Bartolum in l. 1. ff. de in ius vocan. vbi dicit, quod sufficit, quod partes sint præsentes. vide Baldum in authen. si omnes, supra si vt se ab hære. abst. vbi not. dicit ꝙ si certa solemnitas requiritur in citatione, non vendicat sibi locum, si partes sunt præsentes.

LEX X.

1 *Syndicus si per accusatorem est præuentus, non poterit de cætero denunciare maleficium.*
2 *Hæres, qui stuprum committit cum vxore testatoris, efficitur indignus.*
3 *Corpus mortuus non sentit iniuriam.*
4 *Licentia offendendi bannitum finitur morte.*

Sororem. Non imputatur hæredi, qui non accusauit si ab alio fuit præuentus antequam esset in mo-
1 ra. h. d. † Et not. hanc l. ad accusationem syndicorum: *a* nam si
a sunt præuenti per accusatorem, vel inquisitorem; non tenentur deinceps denunciare maleficium, secundum Barto. quia ita no. in l. diuus, la 2. in vlt. col. ff. de cust. & exhib. reo. & in l. pen. ff. ad
b Silla. & ff. de lib. agno. l. 1. §. eleganter. Caue tibi, si *b* accusatio, vel inquisitio esset minus plena, vel minus instructa, vt quia non essent inducti testes maleficium scientes, tenetur Syndicus assistere pro interesse Reipublicæ, & tanquam Syndicus instruere causam, arg. ff. ad Tertul. l. 2. §. non solum. nam cum plenum officium ab eis desideretur, non debent sub dissimulatione transire, & maxime si viderent, quod colluderetur, arg. de diui. tute. l. 2. §. j. & ideo consulo syndicis, ꝙ denuncient, & ꝙ non ponant
2 se in ambiguo. † Extra no. hic gl. ꝙ ille, qui relictam vxorem *c* te-
c statoris per stuprum cognoscit, efficitur indignus. Ex hoc etiam no. ꝙ quis post mortem offenditur, vt no. Bar. ff. eod. l. 1. & istud est verum ficte, sed non vere. vnde qui exanimatum corpus vul-
3 nerat, non punitur tanquam de vulnere, quia † corpus mortuũ iniuriam non sentit, vt no. J. q accus. non poss. l. 1. & tamen dicitur, ꝙ qui mortuum spoliat, dicitur eum offendere, vt inf. de sepul. viol. qui sepulchra. Quid ergo dices? permissum est ex forma statuti bannitum offendere in ære & persona, occidi eum, & postea vestes mecũ porto, accusator crimine expilatę hæreditatis.
4 Respon. impune feci, quæritur quid iuris? Sol. punior, quia † licentia offendendi bannitum morte finita erat, vt ff. de poen. l. si pœna alicui. & pro hoc est dicta l. qui sepulchra. ibi, vt ita dixerim. & ibi, videtur. nam hæc verba fictionem notant, quæ nõ recipitur in statutis.

ADDITIONES.

a Syndicorum. Vide per Bar. in l. diuus, ff. de cust. reo.

b And. Barb. Caue tibi si, Mo. in rub. de collu. de. tenent contra. ex eo, quia Syndicus non tenetur nisi denunciare. sufficit enim, quod denunciauerit, vnde non tenetur assistere. sed tu pondera, quia Bal. hic dicit, quod plenum officiũ desideretur; ideo ipse consuluit, quod denunciet, non obstante, quod aliquis accuset.

c Vxorem. An autem ipsa mulier priuetur dote, quæ facit iniuriam mortuo marito, vide Alex. hic.

LEX XI.

1 *Princeps philosophia plenus, actum nil reputat, si quid speciale relinquatur ad agendum.*

Cum Sillanianum. Legalis dilatio nemini debet esse damnosa, & mora hæredis non officit libertatibus eorum, quibus est relicta libertas vel genitorum ex ipsis, nec etiam legatis & fidei. inde pendentibus,

dentibus,vel alijs quibuscunque.h.d.† No.ꝙ Princeps *a* philosophiæ plenus,censetur nil reputare actum, si aliquid speciale remanet ad agendum,ad hoc facit ff.de verbo.sign.l.soluendo. Et hoc verum in his, quæ requirunt profectionem ex debito iustitiæ;secus in prohibitis,vt in delictis: quia quandoque reputatur perfectum,vbi multum restat ad agendum,vt ad leg. Iul. maiest. l.quisquis.

ADDITIO.

a Princeps. Facit ad quæst. de qua per Bal.in rub.de contrahen.empt. in 2. quæstio. supra.

LEX XII.

1 *Nox vbi non prætenditur,ibi non prætenditur delictum.*
2 *Nox nunquam apponitur in instrumentis Tabellionum.*
3 *Impuberes debent interrogari cum leui tortura, non ad damnationem, sed ad instructionem.*
4 *Argumentum quòd quædam valent ad præparandum,quæ non valent ad decidendum.*

Talis. Sub eodem tecto esse dñr, qui stant in loco, in quo pt clamor dñi audiri,siue in domo,siue in agro.h.d. & ratio est quia delictum non cõsistit in eo,quod sub tecto; sed finalis rõ est,qa dño,qui occidebatur, nõ est impensum auxiliũ. † Et no.ꝙ ubi nox, *a* ibi delictum.& vbi non prætẽditur noa, ibi non prætenditur delictum,& hoc est ar.ad statuta, quæ dictant, ꝙ in nocte,ꝙ intelligatur post primum sonum campanę ad hoc deputatæ vt de sero duplicentur pœnæ maleficiorum, & virtus statuti non extendat se ad aliquem locum,ubi communiter sonus campanæ exaudiri non potest, vt ĩ.quomodo & quando iud.auth. qui semel. ibi, vox pręconis paucis innotescit, & ff.de decre.ab ordi.fa.l.j.ibi,aduersus scientem,&c. Sed Iac. Bu. *b* dicit,ꝙ ubi non prætenditur sonus inspicitur noa naturaliter,quia vbi uerbo non potest dari ciuilis intellectus, ad nãlem intellectũ est recurrendum.& ideo si aliquis deliquit de nocte uera, punitur pęna duplici,licet sonus campanæ ad illum locum non perueniret. Sed si deliquisset in nocte ficta, hoc est post pulsationẽ campanę; tamen ante tenebras, & deliquit in tali loco, in quo sonus campanæ non auditur:tunc non punitur ea qualitate noctis,sed ea simplici delicto,& idẽ tenet Bar. ff. ad Sillan.l.1.§. hoc autem Senatus. & hoc est verum, quando statutum punit delictum vel maleficiũ ratione noctis,ea omni capite. sed si restringit se determinato modo ad noctem secundum sonum campanæ,non includit aliam,argum.in c.susceptum. de rescripi. lib.6. † Et adde, ꝙ in instrumentis *c* Tabellionum semper apponitur dies,& nunquam noa c.ut no.Inno.in c.consuluit.extra de offi. deleg.† Vlterius *d* no.ea.gl.hic posita,ꝙ impuberes cum leui tortura interrogãtur,non ad damnationem sed ad instructionem, quod est no.dignum.quod tñ non intelligas in infantibus, quia quod uident.ignorant; omnis enim lea de capacibus loqui ur, ut ff.eod.l.excipiuntur.& ĩ.ne sacrum baptis.a.† Et no. quod q̃dam ualent ad preparandum, quæ nun ualent ad decidẽdum: id est ualent ad instructionem,& non ad probationem, ut ĩ. de accu.l.fi.& l.qui ultimo,ff.de pę.& adde quod no.Bar. ff.de quęstio.l.maritus.

ADDITIONES.

a And.Bar.Et no.quod vbi noa.Quando intelligatur nox,vide Barto.& Moder. in l.1.§.hoc autem,ff.ad Sellan.& an mane dicatur dies proprie, vide tex.quod non. & ibi Angel.in l.1.inf.de custod.reorum,& tex.in l.Titius testamento, ff.de libe. & posthum.& quod not. Barto.in l.aut facta,ff.de pœ. & l.qui duos, ff. de manu. test.& And.de Iser.in rub.quo tempore mil.inuesti.pe. in usib. feud. & ibi notaui in recollectis.

b Iaco.But.Vide Pet.de Anch.in c.canonum statuta.in vers.in ista materia disputauit Iaco.But.de consti.& facit,quia vbi non possunt adaptari uerba statuti, illum casum non comprehendit,iuxta no.per Bal.in l.ita autem,ff.de admin.tut.& in l.4.§.toties,ff.de dam.infect.& in c.indemnitatibus,in fi. de elec. in 6. multũ enim verbis legis est seruiendum secundum not.in c.1.de sta.reg. in 6. & in c.1. de vsu. & in c.1.de homi.lib.6.& certe opin.Bal. videtur sustentabilis per illam rationẽ, scilicet quod casus omissus remanet sub dispositione iuris communis,non stat p dictam rationem,& cum Bal.uidetur concordare Iac. But.in l.more, ff. de fer.& Sal.in l.non minorem,sup.de transa.& si ad rationem supra alleg. respondetur,ꝙ iste non est casus omissus,dico,quod imo est casus omissus quia expresso non ligatur,l.3.§.surdus,ad Silla.& Bar. fatetur,quod expresso non ligatur.

c Instrumentis. Vide Bal.in l.non minorem,cum concor.de transa.

d And.Ba. Vlterius no.quod impuberes leui tortura interrogantur non ad puniri onem,sed ad instructionem,uide quod not.in l.excipiuntur, ff.eo.

De codicillis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Testes quot requiruntur in confirmatione codicillorum.*

Rupto. Posthumi agnatione *a* rumpitur testamẽtum, & codicilli testamento confirmati: si tamen postea coram quinque testibus præcedens iudicium confirmatur,ualet iure intestati. hoc dicit. Nota, quod quando rumpitur principale, rumpitur eius accessorium. Oppon. de authen. ea causa, Solue, ut ibi. † Quæro quot testes *b* sunt necessarij in ista confirmatione? Respon. quot in codicillis; quia qui confirmat, quod essentialiter non valet, de nouo relinquere videtur; & ita dicit gl.quam no. Non obl.l. hæredes palam, §.sed & si notam, ff. de testa.quia ibi testator declarat,hic vero dat.

ADDITIONES.

a A.B.Posthumi agnatione.No.quod annullato testamento, annullantur codicilli, vide quod sing.dixit Bar.in l.qui filio,§.si quis seruum, ff.de hær.inst.quando codicilli disponunt idem ꝙ testamentum,& annullato testamento annullantur codicilli, vide ibi do. Io.in gl.quæ incipit in quib.relata.ad tex probat si in testo ponitur clausula codicillaris si testamentum rumpitur per agnationem posthumi de quo testator non cogitauit,vel præteritione iam nati, quo tempore ignorabat: illa clausula,nihil operatur secundum omnes,& dici in auth.ex ca. quod licet posthu. nascatur viuo testatore, vel & ipse testator certificetur de vita filij, & viuat tanto tempore quo potest facere aliud testamentum: tamen illa clausula iam rupta nullas reassumit vires propter scientiam superuenientem, sed est necesse quod nouo iudicio firmetur,quod tene firmiter menti, quia habui de facto in vrbe ueteri fuit de hoc magna controuersia,& fuit determinatum per collegium Perusinum, sed ista gl.non fuit alleg.

b A.B.Quæro quot testes. Quot testes sint necessarij in ista confirmatione,uide glo. valde no.in l.cum proponebatur de leg.2.& Bar.plene in l.2. sup.de secun.tab.& no.hic gl.secundum Ang.pro notatijs qui ponunt in instrumentis ex nunc prout ex tunc.tunc vide glo.in cle. 1.de concel.præben.

LEX II.

1 *Hæreditas in codicillis non potest dari, nec adimi.*

Hæreditatem. †In codicillis non pt hæreditas *a* dari,vel adimi directo,sed per fideicõmissum sic.h.d.& est ratio pp breuem solemnitatem codicillorum,vt ff.de vul.subst.l.verbis ciuilibus,& quia a iure est attributa alia virtus testamento,& alia codillis,vt ĩ.eo.ti.l.si idem. *b*

ADDITIONES.

a Hæreditas.Sed an hæres in re certa institui possit in codicillis, vide Bald. in l.non codicillum,in ver.vniuersaliter,sup.de testam.item an hæc l. procedat inter liberos.vide Bal.in l.filij,sup.fam.ercis.& in casu no.per Bar.in l.similiter, in fin.ff.de le.3.& Ang.& Imo.in l.1.in fi.de inru.ru.& ir.test.& quid si testamẽto adimatur hæreditas,in quo testamento nulla sit institutio,vide Bar. in l.si ita, §.1.ff.de libe.& posthu.in lect.Mod.

b L.si idem. Et ibi vide Barto.

LEX III.

1 *Ademptio præsumitur posterior.*

Cum proponatis. In duob. codicillis ꝯrijs, vltimus prævalet.h.d. Quærit gl. quis præsumitur vltimus,& vr̃,ꝙ neuter,& sic neuter valeat,secundum glo. † Tu dic, *a* ꝙ ademptio *b* præsumitur posterior in ordine, sicut in natura posterior est priuatio, quam habitus,secundum Iac.de Rau.& Cyn.

ADDITIONES.

a Tu dic. Vide Bal.in §.quib.sup.in prima constitu.

b A.B.Quod ademptio. Et vide Bal. in prima constitu.C.& in c.3.de off. deleg.& in cle.pastoralis de rescr.vbi alleg. & l.cum proponatis.

LEX IV.

1 *Præsentia coniunctorum,vel grauati, non requiritur in vltima voluntate.*

Non idcirco. In vltima † voluntate non requiritur præsentia grauati,vel onerati, nec etiã præsentia coniunctorum. h.d.

LEX V.

1 *Dicens aliquem furiosum, præcise non negat,nec præcise affirmat.*
2 *Dicens aliquid fecisse ad suam defensionem, potius videtur negare,quã confiteri.*

Nec codicillos. Quilibet pręsumit̃ esse talis, qualis nãliter esse debet,seu solet: & ideo quilibet *a* sanę mẽtis pręsumitur, nisi ꝯrium probetur.h.d. sm Nic.de Mat. † Quęro,nunquid ille,qui dicit aliquem furiosum,dicatur ponere affirmatiue,vel negatiue;& dic,ꝙ non pręcise affirmat,nec præcise negat,sed simpliciter ponit, & idem vbicunque est negatiua pugnans, & vide quod no.in c. literas,de rescr.in cle.vbi no. quod negatiua positio non stat in verbis negatiuis,sed in sensu verborum,licet gl.ff.de min.l.de ætate,multum inhæreat verbis,& facit quod no. in l.fin.§.fin.de ea cep.do. † Extra quęro, *b* nunquid ille,qui dicit se fecisse aliquid ad suam defensionem, dicatur confiteri, vel negare? & videtur dicendum, quod potius videatur negare, quia remouet culpã ab actu

ADDITIONES.

a A.B.Quilibet no.quemlibet præsumi sane mentis ad hoc.no.alleg. Idem dic quo ad mores.l.merito.ff.pro soc.c.estote misericordes.de regu.iur.in 6.non autẽ quo ad diuitias.gl.est peregrina l.si vero.§.qui pro rei.ff.qui satis.cog.nec etiã quo ad scientiam gl.est fin.c.si forte,in ver.scientia extra de elec.in 6.nec etiam quis pręsumitur idoneus quo ad ætatem,vt c.cum dilecti.de elect.illud limita nisi quis fatuus fuisset factus,quia præsumitur durare in fatuitate, uide gl.fin.11.q.3.c.iudices.vide d.Io.in l.2.ff.de test.& vide sing.uerba q̃ no.in l.cũ alijs sup.de cur.furi.

b A.B.Extra quæro,uide per Bal.in l.1.inf.de confes. Bar.in l.Aurelius,§.idem quæsit,& ibi dici.ff.de li.leg.& Ang.& Imo.in l.3.§.si quis simpliciter.ff.de uer.obl.

a actu: secus si dicat, occidi a bannitum: nam tunc bene cõfitetur maleficium, quia non remouet culpam ab actu, sed pœnam ut sup. de infa. l. Decuriones. hoc non determino, sed alibi dicam.

ADDITIO.

a Occidi. Vide Bal. in l. 5. in uer. iuxta hoc infra de confess. Guil. de Suz. in l. 1. ff. de ed. cen.

LEX VI.

1 *Confirmatio præcedit confirmabile, & quandoque sequitur.*
2 *Episcopus potest confirmare electionem fiendam.*

Siue initio. Codicilli possunt confirmari tam ante factum, quam post fiendi. h. d. No. † quod cõfirmatio q̃nq; præcedit confirmabile, q̃nq; sequitur ipsum, aptius tñ sequitur, q̃ præcedat. Et est ar. q Episcopus possit confirmare electionem fiendam per patronos ecclesiæ, etiam anteq̃ fiat. hẽ facit ad id, q no. J. de fruc. & li. expẽ. l. terminato. & hic per Cy.

LEX VII.

1 *Nominum diuersitas significat diuersitatem effectum.*

Si idem. a Diuersitas † nominum significat diuersitatem effectuum, h. d. hic tamẽ adde, quod no. de reg. iuris. l. si librarius.

ADDITIO.

a Si idem. Large appellatione testamenti ueniunt codicilli. & quælibet ultima uoluntas, secundum glo. & ibi Bal. in l. 2. infra communia, de leg. & in l. fin. §. illud in uer. agnationis, inf. eo.

LEX VIII.

1 *Contraria tolluntur electione.*
2 *Exceptio, tu allegas contraria, tu impedis ingressum litis.*
3 *Hæreditas si est alicui relicta per verba communia, per errorem facti, non potest sibi præiudicare.*
4 *Exceptio rei iudicatæ non obstat. ubi mutatur causa, & actio.*
5 *Exceptio rei iudicatæ non nocet, vbi sunt actiones contrariæ.*
6 *Eligens iudicium præparatoriũ, videtur eligere uiam iudicii præparati.*
7 *Exceptio rei iudicatæ an noceat hæredi, qui diuersis locis, & temporib. est institutus.*
8 *Voluntas ultima an ualeat, si implicat contraria.*
9 *Testamentum an ualeat, si testator dixit, talem instituo, & substituo per fideicommissum, si filius meus morietur.*
10 *Actor tenetur eligere in exordio litis.*
11 *Petitio incerta post litis contestationem potest procedere.*
12 *Possessio bonorum cum non detur fideicommissario vniuersali debet specificare, quod petit iure directo.*
13 *Possessorium præiudicat petitorio.*
14 *Codicillaris clausula quare apponatur in testamento.*
15 *Codicillaris clausula tripliciter potest formari.*
16 *Codicillaris clausula quando restringitur, tempus verbi est restringẽdũ.*
17 *Tempora principalia in uerbo dicuntur esse tria.*
18 *Posthumus præteritus si hæreditatem agnoscit, clausula præsentis temporis nihil operatur.*
19 *Petitio inepta præiudicat petitioni aptæ.*
20 *Natura temporis futuri quæ dicatur.*
21 *Testamentum quando rumpitur præteritione posthumi, an ualeat clausula, non valebit, &c.*
22 *Tempus præteritum dicitur etiam quod extenditur ad præsens.*
23 *Tempus præteritum potest extendi ad futurum.*
24 *Testatoris imperitia non nocet, qui testamentum appellauit codicillum.*
25 *Institutio directa an trahatur ad fideicommissum.*
26 *Verba iure codicillorũ, dicuntur, ut in causam intestati prouideatur, & non in causam testamenti.*
27 *Vnus pluribus contrariis aliquid potest impugnari.*
28 *Mulier in codicillis potest esse testis.*
29 *Testes rogati quare requiruntur in testamento.*

Si quis agere. Nemo põt ex eadem scriptura primo petere hæditatẽ iure directo, & postea iure fideicommissi, vel cõ, etiam si testator uoluit dispositionem suam ualere iure testi, & codicillorum. debet enim agens in prin. eligere vnam uiam: qua electa, alia perimitũ. & ideo si tanq̃ directo hæres petit bonorũ possessionẽ s̃m tabulas, vel s̃m nuncupationem, vel se mitti in possessionẽ, bñficio diui Adriani, statim præclusit sibi viam petitionis fideicõmissi. a Item testm̃. a q non valet iure testi, non ualet iure codicillorũ, nisi testator c̃sam codicillarem adiecerit: agens tñ sp debet vnã uiam eligere, & deinceps ad aliam non migrare, nisi sit de personis exceptis, quibus permittitur variare: quia non est merũ lucrum, quod prætendunt, sed hæreditas est eis quasi debita. Et in omni uoluntate (excepto testamento) sufficiunt quinque testes, etiam non rogati: in omni tamen ultima uoluntate, quæ in scriptis conficitur testes debent esse subscripti. h. d. tota lex nostra. & fuit longus in summario, propter iuuenũ vtilitatem, vt melius intelligant tex. l. Potest, & breuius summari, videlicet; 1 † Ex eadem scriptura non potest quis contrariis remediis experiri, & contraria electione tolluntur, & ad hoc principaliter al- a legatur hæc lex, quæ est notabilis, & magistralis. † Modo antequam veniam ad oppositionem, pro declaratione tex. quæro exemplum principii legis. Respond. exemplum potest poni hoc modo. Testator dixit ita, relinquo Titio hæreditatem meã mortuo testatore, Seius frater testatoris possidebat hæreditatem tãquam legitimus hæres, vnde Titius hæres egit contra eum petitione hæreditatis, dicens se per dicta verba fuisse institutum hæredem: & fuit litem contestatus cum Seio, & produxit ad probandum intentionem suam septem testes: & quia non potuit probare eos fuisse rogatos, vel non potuit probare, nisi per quinque testes, iudex absoluit reum, ex quo testamentum non erat solemne: qui Titius cœpit considerare in semetipso, quod illa verba, relinquo Titio hæreditatem meam, prolata in voluntate minus solemni important fideicommissum ab intestato relictũ vt no. sup. famil. erc. l. quoties, & ideo vult agere contra dictum Seium vtili actione ex testamento, vt sibi restituat hæreditatem iure fideicommissi, quæritur nunquid possit? & respondetur, quod non. & est ratio, quia vnum contrarium consumit reliquum: & istud exemplum est quando agens nitebatur ex primo 3 gradu. † Modo pono aliud exemplum, quando nitebatur ex secundo gradu; verbi gratia substituo pupillo compendiose per verba communia, mortuo pupillo petebat hæreditatem pupilli tanquam substitutus directo, & agebat contra matrẽ, quæ possidebat; sed iudex causæ inhærens communi opinioni gl. absoluit matrem, eo quod substitutio erat fideicõmissaria: vnde substitutus hoc videns, vult petere bona patris iure fideicommissi, quæritur nunquid possit? & respondetur, q non. Quid ergo dices, si is, cui est relicta hæreditas per verba communia, eligit viã directam per errorem facti: verbi gratia, quia bene interfuerunt septem testes, & rogati, sed vnus eorum erat infamis, & hoc latebat scriptum hæredem: certe probabiliter dici potest, q sibi non præiudicet, propter iustum facti errorem, vt ff. de inoff. test. l. mater decedens. vnde lex nostra intelligitur in tribus casibus. Primus est, quando eligit scienter. Secundus, quando errauit in iure. Tertius, quando errauit in facto, sed supine. Si autem errauit in facto probabiliter, talis error etiam in mero lucro non debet nocere, vt ff. de acq. hær. l. Clodius, & ar. ff. de pet. hær. l. legitimã. & facit quod no. Cy. in l. j. s. de fur. in 7. q. & est arg. ff. quan. actio de pec. est anna. l. quæsitum. Alij dicunt, q in lege nostra est speciale, vt etiam probabiliter ignorans sibi præiudicet: quia circa eandem scripturam vltimæ voluntatis erat sibi contrarius. Itẽ quia debuit plene deliberare, antequam curreret ad agendum, sed prima opinio verior est, & eã approbat Iac. Bu. expresse in d. 4 l. 1. sup. de fur. † Declarato itaque tex. veniamus ad oppositiones contra istam partem. & primo sic. Vbi mutatur causa, & actio, non obstat rei iudicatæ exceptio; siue mutetur ex parte agentis & rei, siue ex parte rei, & non agentis; siue ex parte agentis, & nõ rei, vt sup. ad exhib. l. neque. & s. de pet. her. l. hæreditas materteræ. & ff. de excep. rei iu. l. cum quæritur. Sol. hic non præiudicat b sñia, sed electio. b & hoc facit ratio contrariorum, & hoc patet; quia etiam ante sententiam est ei præiudicium, vnde si vellet cedere liti, & denuo eligere non posset, nisi esset de personis excep-5 tis, J. in §. pen. ibi, vel certe, &c. † Secundo opp. & videtur, q nec vi electionis, nec vi suæ præiudicet, vt sup. de inoffic. testamen. l. eum qui. & l. contra maiores. Sol. ibi sunt actiones contrariæ ad perimendum, hic ad consequendum. Hæc solutio nõ placet gl. quia non ponit rationem diuersitatis. & ideo gl. respondet in lege contraria, q vtraque via est æque potens; hic vna via erat directa, & altera obliqua, & subalterna. via enim directa est potentior & fortior, & ideo non ita de facili tollitur. Sed hæc solutio non placet; quia sequeretur, q electa primo loco via fideicommissi, nõ esset sublata directa petitio, quod est falsum, vt hic. ibi, vnius electione, &c. & ideo secundũ Oldrad. dic, q in illis legib. erat contrarietas in origine, sed in effectu concludebatur ad idẽ, scilicet ad reducendam rem ad causam intestati; sed hic concludebatur contradictorie, vt ff. de reg. iu. in l. ius nostrum. nam ista sunt contradictoria in origine & in effectu esse testatum & intestatum; & esse institutũ & fideicommissarium, & non põt negari, quin ualde differant. Sed in l. contraria ex qualibet uia hæreditas

ADDITIO.

a Item testamentum. No. secundum Ang. quod exceptio, tu allegas contraria, impedit litis ingressum, quia non debet audiri, nisi prius soluantur contraria. Phi. Dec. Electio. Quando autem electio viæ vnius & actionis inducat renunciationem alterius, uide apud Spec. de arb. §. 8. uer. quid si compromittitur, & de instr. editi §. 13. & de act. seu pet. uer. §. 8. uer. no. Et adde, q electione iuris incõpetentis, nõ inducitur renunciatio competentis, quod quis sibi competere ignorabat, ut per Bar. in l. mater decedens, ff. de inoff. test. sed nec quod competere etiam sciebat, ut p eundem ibidem, & in l. Clodius, ff. de acqui. hære. Aduerte tamen quod ubi actio electa est præscripta, rediri potest ad aliam non præscriptam, etsi ita se haberent, ut una electione altera tolleretur, ut per eundem Bal. in l. si prædium, C. de ædilit. act. cui adde Alexand. in l. quod in hærede, §. eligere, ff. de tribu. Qui tamen a lege electionem habet, libere uariare potest, ut tenet Ioann. de Imol. in l. eum, qui de uerb. oblig.

ditas defertur ab inteſtato directo, & finis eſt idem, licet modi ad finem ſint contrarij, ſecundum Old. vel in legibus contrarijs nititur agens ex diuerſis factis. hic autem ex eadem ſcriptura, & ex eodem facto, & hęc eſt vera ſo. quam ponit glo. quæ incipit ratione electionis, ver. ſi vero directo. Tertio *a* ad idem oppo. de l. Aurelius, §. fi. ff. de lib. leg. Sol. ibi vna cauſa erat teſtamentaria, & altera extra teſtamentum. hic autem vtraque cauſa erat ex teſtamento, ſeu ex eadem vltima voluntate, & ſic non obſtat. Item ibi actione ex contractu non fuit intentata vltima voluntas: vnde cum non fuerit in iudicio incluſa, merito non præiudicat in ipſa. † Quarto op. *b* tu dicis, quod ideo hic repellitur, quia tuebatur ex eadem ſcriptura contra. Imol. & ſi nulla ſcriptura interuenit, in idem eſt, vt j. in ver. tantū. ibi, ſiue ſecundum nuncupationem. nam ille tex. pręſupponit, quod non interuenit ſcriptura, vt ſ. de inc. tab. l. 2. Sol. concedo, nec glo. ponderat ſcripturam, vt ſcripturam, ſed vt idem factum; & circa hoc principium me vlterius non extendo opponendo, vel diſtinguēdo, quia plene dixi in d. l. 1. ſ. de ſut. † Sed vnum ſolum quæro, quid ſi teſtator per ſe fecit teſtamentum, per ſe id eſt ſeorſum, fecit codicillos diuerſis locis & temporibus, & in teſtamento me hæredem inſtituit, in codicillis vero iuſſit ab inteſtato hæreditatem mihi reſtitui, deinde elegi vnam viam, & ſuccubui: nunquid potero ad alteram redire? glo. notabiliter dicit, quod ſic. Eſt ergo conſilium, quod in diuerſis & ſeparatis voluntatibus fiat inſtitutio, & relinquatur fideicommiſſum; & non ſub eodem cōtextu, & tenore. glo. tamen non probat iſtum ſuum dictum. Quid enim ad rumbrum diuerſitas loci, vel temporis cum ita plures ſint vltimæ voluntates, id eſt teſtamentum & codicillus, cum eodem tēpore fiunt, ſicut cum diuerſis? Preterea quid ſi non apparet, an eodem tempore, vel diuerſis, quia non fuit inde confecta ſcriptura, nec teſtes interrogati ſuper tempore? Dicam ergo ſi agens habet ſcientiam vtriuſque diſpoſitionis, vtrobique ſit idē. tamen vbi eſt diuerſitas loci & temporis, facilius poteſt ignorare factum, & tunc ſibi non præiudicat. facit quod no. ff. de libe. leg. l. cum hæres, & de tranſact. l. non eſt ferendus. Sequitur in uer. tantum enim. † Oppo. & uidetur, quod non ualeat vltima voluntas, quæ implicat contraria, vt in l. ubi repugnantia. de regu. iur. ſed cum teſtator dicit, ualeat iure teſtamenti, & codicillorum, implicat contraria: ergo non ualet diſpoſitio. Solut. quoties copulatiua *c* ponitur inter duo, quæ ſe non compatiuntur, naturam diſiunctiue aſſumit, ut ff. de uſufru. le. l. ſi Titio. & de verbo. oblig. l. qui Romæ, §. Flauius. & de uerbor. ſignifica. l. ſępe. ſecundum Oldra. non ergo loquitur teſtator in eodem caſu, ſed in diuerſis: nam ſi quidem non poteſt ualere utroque modo, tunc uidetur inſtituere tantum, ſi eligatur inſtitutio. uel ſideicommittere, ſi eligatur fideicommiſſum. Si autem poteſt ualere utroque modo, intelligitur teſtatorem dixiſſe, ſi non ualet hoc, ualeat illud; & ſic in diuerſis caſibus exponitur ſcriptura; quia nulla eſt ibi aduerſatio, ſed caſuum ſeparatorum ſeparatio. & per hoc etiam non obſtat l. ſcripturę, ſ. de fide inſtrumen. † Ex prædictis apparet, quod ſi teſtator dicit, ſi filius meus morietur, talem inſtituo, & ſubſtituo, directo & per fideicommiſſum, quod tale teſtamentum ualet. ſi quidem poteſt utroque modo ualere, eſt electio ſubſtituti; ſi autem non poteſt niſi uno modo ualere, licet proprie non cadat electio iuris, tamen cadit electio facti, qua electione facta (ſiue in figura iudicij, ſiue non in figura iudicij, dummodo apud acta) non patet regreſſus ad alteram uiam, ut hoc uerſi. & uer. itaut. & uer. illo. & ſic debet intelligi ff. ad Trebel. l. recuſare, §. Titius. & l. ſi quis ſeruo, de manu. teſta. quod tene menti. † Secundo opp. dicitur hic, quod in exordio litis tenetur actor eligere, ex quo apparet, quod reus non tenetur recipere libellum, nec ei reſpondere, niſi actor prius eligat, contra, ff. quorum legato. l. 1. §. quia autem. Sol. ibi eſt culpa rei, non actoris. † Sed hic quęro, utrum ſicut ibi procedit incertus libellus, ita poſt litis conteſtationem procedat incerta petitio? & dic, quod ſic, ut not. Inno. extra de reſcrip. c. ex patre. Notabis ex hoc tex. quod ſi libellus eſt ſemel declaratus, non habet locum pœnitētia, concord. quod no. ff. de uerbo. obliga. l. quicquid aſtringendę. † Venio ad uer. ita ut. & quęro, quid intendit iſta litera; cum enim bonorum poſſeſſio non detur fideicommiſſario uniuerſali, quod eſt opus ſpecificare, quod iure directo petit, cum non poſſit uiſi eo, & uno tantummodo peti, arg. de li. & poſthu. l. 2. primo reſpon. ibi, ſi modo utucua ſit.] Reſpond. capone literam, quæ dicit, propoſitum ſuæ intentionis explanetur. Supple quia uidetur explanare eo ipſo, prout refers te ad bonorum poſſeſſionem, quę iuris eſt. ſed prout refers te ad bonorum poſſeſſionem petitam ex more, id eſt ſecundum formam. l. edicto. tunc bene cadit electio; quia iſtud beneficium quādoque datur fideicommiſſario vniuerſali, vt cum poſſibile ſit agi pluribus modis: & pluribus modis poſſit petitio actoris interpretari, ne procedatur in æquiuoco, debet declarari & eligi certa via & forma, vel forte intellectus *d* huiuſce eſt, quod non pręiudicet ſimplex agnitio bonorum poſſeſſionis, quod nulla eſt, ſi teſtamentum eſt nullum: ſed pręiudicat poſtea ſubſecuta petitio hęreditatis, & ſi talis petitio formetur generaliter, & indiſcrete, debebit explanari, & eſt arg. quod generali poſitioni non ſit reſpondendum, niſi declaretur. † Oppo. contra, iſtum ver. nam hic dicitur, quod poſſeſſorium præiudicat petitorio, contra. j. de ſen. l. poſt ſententiam. Sol. interdum poſſeſſorium eſt contrarium petitorio, & tunc præiudicat petitorio ratione contrarietatis, & electionis, vt hic. Interdum non eſt contrarium, ſed præparatorium illius, vel ſeparatum ab illo; & tunc non præiudicat, quod eſt not. Item not. *e* hic meliorem tex. *f* qui ſit in iure, quod fideicommiſſarius vniuerſalis interdum habet beneficium diui Adriani, ſcilicet vbi facta eſt ſibi reſtitutio ex Trebelliano, vel vbi nō indiget *g* fieri, quod eſt vbicunque non requiritur aditio hæreditatis, ut ad pias cauſas, & vbi eſt prohibita falcidia: nam iſti ſunt duo caſus, in quibus nō requiritur. quod hęreditas ſit adita ex teſtamento, nec ab inteſtato, ut dicam j. de fideicomm. l. eam quam, unde officio iudicis fit executio, vt ff. de peti. hæredita. l. hæreditas, in fine. Certe his caſibus videtur idem in legatis particularibus, ſi eſt legatum hęreditarium corpus, per d. l. hæreditas. quod eſt not. Venio ad uerſi. illud quoque. & oppo. dicitur hic, quod ſi teſtator voluit teſtari, & hoc implere nequiuit, quod uidetur deceſſiſſe inteſtatus, & tale teſtamentum non ualet iure codicillorum; tum quia eſſet tranſducere vnam ſpeciem vltimę voluntatis ad aliam ſpeciē; quod non licet, niſi teſtatori. Contra, nam, & ſi fuit codicillaris clauſula, non videtur ualere, ut l. fideicommiſſa, §. 1. de leg. 3. Solu. ibi erat imperfectus conſenſus teſtatoris, hic autem erat perfectus, & explanatus, ſed erat in extrinſeca ſolennitate defectus, ut dixi ſ. de teſtamen. l. iubemus. Et eſt ratio, quia vbi deficit conſenſus, deficit ius naturale, ſed vbi deficit extrinſeca ſolennitas reſpectu teſtamenti, non deficit ius naturale, quinimo nec ciuile reſpectu codicillorum, vt j. eod. §. in omni. † Nunc aliqua de clauſula codicillari annectamus, vnde pmitto, quod clauſula conſueuit apponi in ſubſidio, ut id, quod non ualet, nec ualebit iure directo, & potiori, valeat ſaltem iure obliquo; veriſimile eſt, quod teſtator ſemper velit voluntatem ſuam tueri, & id diſponendi genus eligere, in quo intentio ſua magis ſaluetur, ut ff. de milit. teſta. l. ſi miles, qui deſtinauerat. Quandoque tamen dicta clauſula apponitur ad electionem cedendam ad beneplacitum honorati, & non in ſubſidium, ut dicto §. Titius. & hoc poteſt perpendi ex uerbis, & mente teſtatoris; nam ſi dicta clauſula incipit a conditione negatiue concepta. ut ſi nō ualeret, &c. certum eſt, quod dicta clauſula eſt ſubſidiaria. Si autem incipit a copulatiua diſpoſitione, vt quia teſtator dicit, ualeat iure teſtamenti, & codicillorum. Si quidem poteſt vtroque modo valere, datur electio: & tunc dicta clauſula non eſt ſubſidiaria, ſed ampliatiua, id eſt electiotus collatiua, quia fauor eſt habere plura remedia. Si uero non pōteſt, niſi vno modo ualere, tunc eſt ſubſidiaria: non ex natura clauſulæ ſic formatæ, ſed ex ipſius actus natura: quia ſecundum viam teſtamenti non habet debitam ſolennitatem. † Secundo præmitto, quod clauſula codicillaris tripliciter formatur; vno modo per copulatiuam coniunctionem, cum teſtator dicit, uolo valere iure teſti, & codicillorum. Secundo modo per diſiunctiuam, ut cum dicit, uolo valere iure teſtamenti, aut codicillorum. Tertio modo per cōditionalem, ut cum dicit, ſi non ualet, &c. Tertio præmitto, quod † quando clauſula reſtringitur, quia conditionaliter proferitur, tempus uerbi eſt conſiderandum; ideo enim tempora ſunt diſtincta verbo, ut commode utamur uerbo ſm tempora: nec. n. debet poni tempus pro tempore, niſi ex neceſſitate, & hoc per figuram, vt legitur, & notatur ſupra de infam. l. ſi Poſſidonium. † Sunt autem in uerbo tria tempora principalia, ſcilicet pręſens quod ſignificat actum in pręſenti. Item præteritum perfectum, quod ſignificat actum uerbi receſſiſſe a tempore. Item futurum quod ſignificat actum acceſſurum tempori. Eſt, & præteritum imperfectū, cuius initiū iam fuit, ſed finē non habuit. Eſt, & præteritum pluſquam perfectum, quando tempus per extraneum actum

ADDITIONES.

a Tertium. Circa iſtum uer. & ſequentem uide Ro. in l. Clodius, ff. de acq. hæredita.
b A. B. Quarto opp. In gl. in uer. ex more, no. ſing. illam glo. ſecundum Ang. qui eligit iudicium præparatorium, intelligitur eligere uiam iudicij pręparati, ſicut ſi ipſam actionem præparatam intentaſſet, quod tene menti perpetuo.
c A. B. Quoties copulatiua. Tene menti, quod ubicunque copulatiua ponitur inter duo incompatibilia, reſoluitur in diſiunctam. uide Bar. in d. l. Titio fundus.
d Intellectus. Caue quia tex. in hoc ver. uſque ad uerſi. illud. loquitur quando teſtamentum erat ſolenne, alias non differt a uerſic. illud ideo. ad oppoſitionem iſtius reſponde, ut facit gl. poterit.
e Item no. Vide gl. hic, in uer. ex morte.
f A. B. Meliorem tex. No. tex. meliorem de iure, quod fideicommiſſario uniuerſali competit remedium in l. fi. ſup. de edi. diui Adriani tol.
g A. B. Non indiget. No. quod in legato ad pias cauſas requiritur aditio hæreditatis, contrarium tenet Ang. in l. eam quam in repe. inf. de fideic. & in l. 2. ff. de fideicō. lib. & ibi eſt gl. ſing. uide glo. ſing. ſecundum Bal. in l. qui filio, ff. de hæred. inſti.

actum intra medium recessit ab actu interpretato per verba. de tempore autem præsenti, & præterito, & futuro habemus ff. si cer. pet. cum ad præsens. l. itaque De præterito imperfecto habemus ff. de iuridic. om. iud. l. si quis id, quod ver. quod si dū proponitur. De præterito plusquam perfecto habemus in pactis ex interuallo appositis, vt in l. iurisgen. §. quinimo. ff. de pact. & in violentia ex interuallo facta, vt infra ad leg. Iul. de vi. l. si quis ad se fundum. & vbicunque præscriptio, vel aliqua dilatio est necessaria: nam mora temporis post cōsummatū esse rei, est quædam plusquam perfectio. nisi absorbeatur ab aliquo obstaculo vt l. sancimus, s̄. de test. Respiciamus ergo verbum præsentis tēporis indicatiui modi, & quæramus circa ipsum aliquas quæstiones. Et primo quæritur, testator dixit, si non valet, &c. Nunquid si testamentum valuit a principio, sed postea fuit ruptum vel irritum, an dicta clausula aliquid operetur; & videtur distinguendum. Nam si quidem ante mortem testatoris est ruptum clausula operatur. Si autem post mortem testatoris est ruptum, tunc clausula testatoris nil operatur. Et est ratio: quia uerba præsentis temporis trahuntur ad tempus mortis, ex iuris interpretatione, ut ff. de testa. tute. l. tutoribus. de leg. 1. l. talis scriptura. & de hær. inst. l. qui soluendo. In contrarium videtur, quod præsens non trahitur ad futurum: nam conditio de præsenti non suspendit, vt ff. de iniu. testa. l. cum in secundo. vnde si est vera, dispositio est pura: sed si est falsa, dispositio statim est nulla, & hoc approbat Dy. & oēs, ar. l. cū stipulemur, & l. si a colono, de uerbo. 18 oblig. † Et per hoc apparet, quod dicta clausula præsentis temporis nihil operatur si posthumus præteritus postea agnoscit, vel hæreditas non aditur. Sed a principio testamentum est nullum, tunc dicta clausula operatur. Circa quod tamen breuiter distingue, aut est nullum ratione intestabilitatis: & tunc nil operatur, de leg. 3. l. 1. §. si filius, & l. ferendum, de lega. 1. Aut ratione incapacitatis: & tunc aut incapacitas est in grauato, & operatur, vt J. de fideicommiss. l. eam quam. Aut in honorato, & tunc nihil operatur: quia qui non est capax ex testamento, non est capax ex codicillis, arg. ff. de proba. l. qui testamentum, & in l. cum quis decedens, §. Titia, de lega. 1. Aut est nullum ratione deficientis solennitatis testium. & tunc operatur, vt no. in authen. ex causa, & hic, & in l. codicillis, §. fina. de lega. 2. Aut ratione præteritionis iam nati & sui, & hæc est magna quæstio, secundum Iacob. Butri. nam testamentum inspecto iure prætorio ualet, & sic inspecto iure prætorio conditio est falsa: sed inspecto iure ciuili, non ualet, & sic conditio est vera. & ideo remanet dubium, vtrum inspiciamus ius ciuile, an prætorium. Sed tu audacter dic, quod hoc declarabit euentus de futuro: nam si præteritus testamentū reprobet, apparet, quod clausula fuit retro uera: si approbet, apparet quod clausula fuit retro falsa. unde exitus acta probat: & quod postea contingit, in præteritum æstimatur, vt ff. si certum peta. l. proinde, arg. ff. ad Syllania. l. si exhæredatur. Aut non valet ratione præteritionis emancipati, & tunc est dubium. E contra ad præcedens, cum hoc testamentum valeat iure ciuili, quāuis de iure prætorio possit expugnari: dicas tamen, si est in quæstione superiori, quod effectum rei inspicimus, quia fingit retro: & ideo expugnato testamento per contra tabulas, haberet locū clausula codicillaris quo ad hæredis institutionem deuoluendam in fideicommiss. sed quo ad certa capitula satis est prouisum per authen. ex causa, vt ibi dixi. Sed quæro de tali quæstione. Testator posthumum prætermit, extraneum instituit, & adiecit clausulam si non ualet, &c. natus est posthumus, & decessit, postea uiuo testatore, quæro vtrū dicta clausula aliquid operetur? & dic quod non, quia conditio est falsa in principio, & in fine. vnde nō potest agi ex clausula codicillari, & si agatur ex ea, 19 agitur inepte: tamen inepta † petitio præiudicat aptæ petitioni ratione contrarietatis, vt in l. nostra, quod est no. dignum. Deinde respiciamus verbum futuri temporis, si nō ualebit, &c. vn- 20 de primo quæro, † quæ est natura temporis futuri: pone enim, quod testamentum nunquam valuit? Respondeo, satis comprehenditur sub clausula, quia quod non ualuit, nec ualere potest. certe cōcluditur sub uerbo futuri temporis: quia potest aliquid nunquam ualere, ita quod omnis oratio negatiua sub quocunque tempore prolata, est uera. nam verum est dicere impossibilia nunquam erunt, sicut verum est dicere, nunquam cœlū digito tangam: & tamen loquor in futuro tempore. de verb. obli- 21 gat. l. impossibilis, & de actio. & obligatio. l. non solum. † Sed a quæro nunquid a ista clausula, non valebit, &c. operetur, quando testamentum rumpitur in præteritione posthumi, & dixi, quod sic, in auth. ex causa nisi erronea opinio nō habendi posthumum causam finalē dederit legato, & hoc probetur: alias præsumitur quod implicite uoluerit includi omnes casus, qui possunt includi sub generalitate uerborum. & ita tenet Dyn. dicēs, quod in præteritione posthumi talia uerba futuri temporis operantur. Sed Nico. de Mata (cuius opin. attribuit sibi Barto.) distinguit inter scientem, & ignorantem, & nihil dicit de eo, qui de hoc ñ cogitauit, quod si cogitasset, forte aut sciuisset, forte aut errasset? & ideo dic, vt dixi in authen. ex causa. nam in dubio debemus recurrere ad voluntatem legis, quæ est, vt sequamur verba testamenti, postquam mens testatoris in contrarium fuisse non probatur: quia mens legis in dubijs casibus seruāda est, nisi mē testatoris in contrarium probetur, ar. ff. de le. 1. licet Imperator. nam in dubio standum est verbis, vt in l. alij. de vsufr. le. ibi quia interdū plus valet scriptura, &c. Nec ob. sup. de testam. mil. l. si cum vel in vtero. quia ibi testator non prospexit casum testamēti rumpendi: hic sic, propter clausulam codicillarem. Item non ob. l. si vnquam, J. de reuo. don. quia ibi nec donator prospexit casum, in quo donatio rumperetur. Item non ob. l. is qui. de iure codi. quia ibi nomine proprio, vel pronomine fuit certa persona grauata; sed hic omnis persona verbo & clausula generali includitur, & licet Nic. & Bar. moueantur æquitate rei; tamen hoc non sufficit, nisi verba testamenti possint in illam æquitatē sonare, vt ff. ad Treb. l. qui filium, §. 1. ver. Imperator. & ff. de hære. instit. l. talem, in fi. & de leg. 2. l. omnibus, in prin. Deinde respiciamus verba temporis præteriti imperfecti subiunctiui modi, 22 vt quia testator dicit, si non valet &c. † Et quæro, vtrum includat tempus præsens, si non valet, &c.? & dic quod sic; quia eius verbi significatio partim præcessit, inde dicitur præteritū, quod etiam extenditur ad præsens, quia non est præteritum finitum, 23 sed est in fieri. † Secūda quæstio est, an extendatur in futurum? & dic quod sic, quia omne imperfectum tēdit i futurum. sequitur ergo exposita eius significatione præteriti, & futuri, quod idem est dicere, si non valeret, &c. ac si diceret, si non valet, vel valebit, &c. secundum Iac. de Are. Nic. de Ma. & hoc tenet Bar. 24 ff. eo. l. 1. in 7. q. † extra quæro, testator in codicillis hæredē instituit coram septem testibus rogatis, & adiecit, quod volui institutionem valere iure codicilli, & iure cuiuslibet vltimæ voluntatis. Modo certum est, quod nō ualet iure codicillorum ī vim institutionis, modo quæritur quid iuris? Respondet Bar. quod per ista verba non trahitur codicillus ad testamentum: sed ad alias vltimas voluntates minus solennes, quod sit testamētum, ar. l. fi. § cui dulcia. de vino trit. & oleo leg. & in c. a. de proc. in cle. ita no. ipse. ff. eo. l. in vlt. q. Tu dic, quod ualeat iure testamenti, nec nocet imperitia b testatoris, qui testamētum appellauit codicillum, cum intentio sua fuerit habere hæredem, & omnia sint solemniter 25 acta, vt no. ff. de reg. iur. l. si librarius. † Sed pone, c quod testator dixit, si nō ualuerit iure testamenti, volo, quod ualeat iure codicillorum, vel sic, uolo quod ualeat iure testamenti, uel iure codicillorum, vel iure testamenti, & etiam iure codicillorum, & postea aliud fecit testamentum, in quo alium fecit hæredem; nunquid per prædicta verba posita in primo testamento ille, qui est scriptus in primo testamento, poterit quasi ex fideicommisso petere hæreditatem ab eo, qui scriptus est in secundo; quasi primum valeat iure codicillorum, & directa institutio trahatur ad fideicommissum? & uidetur quod sic, argumen. ff. de iniu. test. l. posthu- 26 mus, §. fina. & Insti. qui. mo. test. infir. §. posteriore. † Econtra quod non: quia talia uerba, uel ualeat iure codicillorum, &c. communiter dicuntur, vt prouideatur in causam intestati, & non in causam alterius testamenti, vt s̄. de testa. mil. l. si miles, qui destinauerat, §. 1. & consideranda est causa eorum, quæ dicuntur. vt ff. de admi. leg. l. legata inutiliter. Item cum primum sit per secundū ipso iure reuocatum, vt s̄. de test. l. sancimus. mettto verba prorogatoria in eo posita intelliguntur reuocata, vt ff. eo. l. diui. §. hæc, & l. conficiuntur, § fi. Item quia talia verba pendēt ab ipso primo testamento quo ad voluntatem testatoris subsequentem: & ideo sublato eo per voluntatem subsequentem, ea etiam quæ in eo scripta sunt, non valent, vt hic, & ff. de iniu. test. l. nam & si sub conditione, §. fin. & ideo in hoc casu illa verba non debent aliquid operari. Et istud credo verum per rationem prædictam, licet in hoc multa possint allegari pro & econtra, secundū Nic. de Mat. hic in lec. & ita publice disputauit, & viua ratione probatur hoc. Nam omnes codicilli aut sunt ex testamento, aut ab intestato. primo casu rumpitur per secundum testamētum, in secundo casu causa intestati excluditur per causam testati, er- 27 go &c. † Sequitur versic. u. si quis vero. Et præmitte, quod pluribus vijs contrarijs potest aliquid impugnari: sed vna via non potest impugnari, & alia contraria approbari: sed nec duabus vijs potest approbari, si sint contrariæ. Fallit si certatur de damno, 28 vel quasi damno, vbi error iuris non nocet, vt hic. † Sequitur ver. in omni. No. ex glo. quod mulier potest esse testis in codicillis, vt ff. de testament. l. qui testamento, §. mulier. tamen si codicilli fiunt in scriptis, debet talis mulier esse literata, quæ se

sciat

ADDITIONES.

a An. Bar. Sed quæro, nunquid. Vide in consi. apud Bonon. ubi consului, quod operatur, existens Ferrariæ, & se subscripserunt omnes Doct. Ferrariæ & Paduæ.

b Imperitia. Vide Bal. in l. testamentum, in prin. sup. de test. & in l. quærebatur, ff. de test. mil. & quæ dixi post Bal. in l. non codicillum, sup. de testam. & Ange. omnino in l. illud, § tractari, ff. de iure codicil. & Bal. in l. Imperator, in fin. ff. de statu hom. & Ang. hic in fi.

c Sed pone. Vide Bal. in l. 1. inf. de fideicom. li. & eundem Bal. & alios in l. posthumus §. fin. ff. de iniu. test. & in l. Titia, ff. de mort. ca. ta.

9 sciat subscribere. † Quæro, quare in testamento requiruntur testes rogati? Rñ. quia testib. rogatis magis creditur, cũ fides eorũ sit electa, & approbata a testatore. Quare ergo non creditur vni testi, vt ff. de dote prælegata l. Theopompus? Respondeo, ibi erat testis voluntatis exequendæ, non voluntatis solẽnizandæ; vnde illa lex nihil facit ad materiã, quia ille Pollianus fuit electus a testatore in testamento solemni, tanquam executor, vt ibi patet.

De legatis. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Dictio, quoad, donec, quandiu, & similes, faciunt conditionem.*
2 *Conditio, si cum hærede steterint, non extenditur post mortem.*
3 *Legatum non deficit causa finali expirante.*
4 *Legatum factum ob causam, determinatur secundum causam.*
5 *Conditio morãdi, an distingui debeat, cuius contemplatione sit apposita.*
6 *Legatum non debetur post mortem hæredis, si in dubio appareat conditionem esse appositam.*
7 *Ordinari dicitur fauore alicuius, quod fit eius fauore principaliter, & non secundario.*
8 *Maritus si vxori reliquit alimenta, an debeat operari hæredibus viri.*
9 *Mulier, cui maritus reliquit alimenta, hæredibus mariti tenetur præstare operas obsequiales & non artificiales.*
10 *Mulier qualiter potest probare stetisse in domum hæredum mariti.*
11 *Mulier si non potest morari cum hæredibus viri, an debeãtur ei alimẽta.*
12 *Mulier si cum hæredibus viri non potest morari sine sinistra suspicione, an debeat habere alimenta.*
13 *Hæres soluens dotem mulieri, videtur renunciare conditioni pro se appositæ.*
14 *Verba secundum statutum & conditionem personæ debent intelligi.*
15 *Mulier perdit legatum a viro relictum, si secundo nubat.*

QVAMVIS. Legatum relictum sub mõ, debetur, si per casum impeditur legatarius adimplere. h.d. secundum Iac. But. & secundũ vnum intellectũ gl. & male: † quia dictio, quoad, donec, quandiu, & similes faciunt conditionem, vt l. pater Seuerinam, §. 1. ff. de condit. & demon. & l. qui concubinam, §. vxori, ff. de leg. 3. & no. in l. 4. de seruit. & ideo Bart. summat alio modo: videlicet, Conditio mixta a deficiens per casum, non facit legatum alimẽtorum deficere, h.d. Et est speciale fauore alimentorum, secus in aliis legatis sm Bar. & male; quia non est verum, quod in l. nostra conditio deficiat, sed non extendit se ad casum emergentem ex morte hæredis. hoc est dictum, quod testator noluit conditionem cohabitandi apponere, nisi in vita, nã non præsumitur testator ita fatuus, quod mãdauerit cohabitare post mortem. Et ideo illa cõditio ex natura sui restringitur, & limitatur ad tempus vitæ istius Claudij Iusti; sed mortuo Claudio remanet legatum, & non remanet conditio. remouetur igitur conditio pro certo tempore, & non remouetur legatum, sed magis purificatur. Et sic no. quod limitata conditio ad tempus non limitat dispositionem, cui non est interium tẽpus. Dico ergo, quod hæc lex hoc dicit in summa. Conditio † morãdi cum aliquo, intelligitur eo viuo: post eius mortem testator non censetur voluisse conditionem apponere; & ideo remanet dispositio ex tũc simplex, & sine conditione. hoc dicit. Opp. inf. de condi. inser. l. legatum. Sol. ibi erat conditio talis, quæ non poterat ex tempore diuidi, & ideo omni tẽpore erat annexa legato; hic vero erat talis conditio, quæ ex tpe diuidebatur, & quæ pro parte temporis b videbatur inserta, & parte non. † Secundo opp. de l. Seio. in princ. ff. de annu. leg. Solu. ibi relinquebatur contemplatione laboris, & operarum legatarij; & ista erat causa finalis, quia deficiente expirat legatum; quia diminuto labore, cuius contemplatione relinquitur legatum, diminuitur legati emolumentum secundum Dyn. † & quia quod legatur ob causam, determinatur secundum causam sibi annexam, vt ea. l. §. libertis, 2. respon. secundum Iaco. de Are. & sic, si doctor debet legere duas sedes, puta logicæ & philosophiæ, & non legit nisi vnam: vel debuit legere toto anno, & non legit nisi sex mensibus, debet habere salarium pro rata temporis. † Sed oppo. tertio, quod debebat distingui cuius contemplatione sit apposita morandi conditio, vt ff. de condi. & dem. l. illis libertis. Solu. fateor si constat de mente testatoris, sed in dubio debetur legatum. quia præsumitur apposita conditio in fauorem legatarij, vt no. Dyn. in c. imputari, & in c. eum non stat per eum. de regu. iur. lib. 6. Sed Bar. dicit, quod hoc non est verum, nam hæc conditio morandi, &c. nunquam apponitur, fauore legatarij, sed semper fauore hæredis; quia facilius est hǣdi præstare alimẽta in domo sua, quam extra domũ mittere ad domũ legatarij, ff. de transa. l. cum hi, §. in causa. & iõ dicit ipse, quod non debemus distinguere de fauore respectu cõditionis appositæ: sed de fauore respectu ipsius relicti, vt dicit tex. & etiam Dyn. in d. l. illis, libertis, & inf. et d. l. si legatarius, §. fin. si enim testator intendit principaliter prouidere hæredi, quantumcunque hoc prætextu eum grauet: tamen illud grauamen est potius prouisio, quia principaliter fit propter hæredem, vt ff. de condi. & demon. l. sed si hoc, §. fin. ibi, magis cura liberorum, &c. Sed certe etiam ipsa conditio quandoque apponitur fauore legatarij, cui expedit magis ibi morari, vt sup. communia vtriusq. iudi. l. possessionum, & ideo potes distinguere vtroque modo siue velis dicere, aut legatum est, &c. aut conditio est, &cæt.
6 † In gl. imo videtur, ibi, l. Caio. sed restat dubium. Quid erit in dubio voluntatis testatoris? vnde ego ad pleniorem doctrinam dico, quod si hoc constat esse dictum propter hæreditatem, non debetur legatum post mortem hæredis, vt d. l. illis libertis. infra. ff. de condit. & dem. & de annu. leg. l. Seio. in prin. & multo magis si legatarij mutari voluerint, vt inf. de conditio. inser. l. si ea. Si autem constat, quod tantum propter fauorem legatariorum hoc est dictum: tunc siue per mortem hæredis steterit, legatum durat, vt d. l. illis libertis, §. 1. & multo magis si per ipsum hæredem, vt ff. de condi. & dem. l. iure ciuili, & idem puto, si per ipsos legatarios steterit, vt inp. de legib. l. quod fauore. Si autem constat, quod propter vtrunque hoc est dictum; vt dubitatur quare sit dictum, & tunc si steterit per mortem hæredis, vel per eius voluntatem, etiam tunc durat legatum, si per legatarios, non durat legatum, vt hic, & ff. de ali. leg. l. Caio, §. 1. & de annu. leg. l. Mania. & l. annua in prin. & de leg. 3. l. qui concubinam, §. vxori. & inf. de condit. inser. l. si ea, secundum Nico. de Mat.
7 † Vnũ scias, c quod illud dicitur ordinari fauore alicuius, quod fit eius fauore principaliter, & non secundario, vt l. rogasti, ff. si cert. pet. ibi, & maxime, & quod no. ff. de eden. l. prætor. in prin. in gl. no. quod.
8 † Dubitatur, d si maritus relinquat vxori alimenta in domo, vtrum ipsa debeat operari hæredibus viri: puta filare, & texere pro eis: an vero possit expensis hæredum filare, & texere pro se ipsa? & videtur quod pro hæredibus, vt in l. sicut, ff. de oper. lib. nam in officio hæredum esse debet, & hoc videtur ibi gl. determinare. Sed Bar. dicit contrarium, quia nõ est super hoc grauata a testatore, vt ipse no. in d. l. Caio, §. fi. de alim. leg. Non ob. l. sicut patronus, quia non erant ibi alimenta legata, sed agebatur ibi ex legis dispositione; vnde debet sibi compensare lucrũ in alimentis, arg. ff. de lib. agn. l. si quis a liberis, §. sed si filius. & quod no. ff. sol. matr. l. si maritus in id.
9 † Tu dic, e quod operas fabriles, vel artificiales non tenetur præstare: sed obsequiales sicut facere lectum, coquinam, & portare aquam, si talia facere consueuit primitus tempore viri; non enim debet stare in domo, sicut corpus mortuum. Idcirco enim testator eam grauauit de stando in domo, vt aliquid operatur; vnde si non laborer, non manducet. f arg. ff. commod. l. in rebus. §. pen. & l. Seio, §. fi. ibi, sumptus, &c.
10 † Secundo g dubitatur, qualiter probare potest se in domo stetisse. Resp. eo ipso, quod ibi stabat, comedebat, & bibebat. Cæterum si alibi alebatur, non dicitur ibi stetisse, vt ff. de condi. & dem. l. si quis ita legauerit, dum vxor mea, in fi. nisi ergo sit commensalis, non dicitur morari cum filiis quod est notandum.
11 † Tertio dubitatur, quid si non potest morari cum ipsis propter eorum seueritatem, vel malos mores, & dic quod tunc ei talis conditio remittitur; vel tanquam impossibilis, vel tanquam turpis reijcitur, vt l. j. de condi. insti. & d. l. Caio, §. fi. & l. penul. ff. ubi pup. edu. debeat. per Iacob. de Are. & est arg. b quod si vir verberat uxorem, quod licitum est vxori fugere, & debet alimentari extra domum mariti, secundum Dyn. Idem no. Cyn. de neg. ge. l. quod in vxore, secus si discedebat propria culpa, ut not. extra de diuor. c. significasti. Item est argumen. pro scutiferis recessa dentibus propter nimios labores eis dlatos, secundum Oldra.
12 † Sed dubitatur, i quid si neuter est in culpa, & reuertor ad mare-

ADDITIONES.

a A. B. Conditio mixta. Nota, quod illa conditio, si cum hærede steterit, non extenditur post mortem, & de materia vide Bar. in l. qui concubinam, §. vxori de leg. 3. & l. Caio, §. fi. ff de ali. leg. & l. si ita, ff. de condit. & dem. & l. Seio de annu. leg. Ad materiam Bal. hic super illis alimentis, & in præteritis, & in futuris, vide elegans consilium Bar. incipiens, quædam sibi & suis filijs. vide Barto. in cons. 178. incip. quidam habens filios, vide Lud. Roma. cons. 188. quid possit exigi anno quolibet pro alimentis, & quod non possit agi contra legitimos pro alimentis super illo legato, quod habitet cum aliquo, vide Barto. cons. suo 16. incipien. Dominicus fecit testamentum.
b Temporis. Declara ex vltimo summario Bal. & satis recidit in idem cum sol. Pet. quam hic reprobat Bar. Raph. Cu. in legib. illis hic alle. tenet contra Bal. & etiam Pau. de Cast. hic, sed Ful. idem dicit quod Bal.
c Vnum scias. Vide in l. qui exceptionem, in prin. ff de cond. inde.
d Dubitatur. Vide Bal. in l. si donaturus, §. 1. ff. de condi. ob causam. & Ang. & Salic. hic.
e Tu dic. Vide quod no. Bal. in l. si vxorem, inf. de condi. inst. hoc sequitur Pau. de Ca. in diuortio. in prin. ff. sol. matr. & Sal. hic, quem vide, & post eum scripsi.
f Non manducet. Istud dicit glos. expresse in l. quamuis, in vers. denegandum. ff. de dam. inf. c.
g Secundo. Vide Bar. in l. si quis ita, hic alleg. & Ang. hic.
h Est ar. Vide per Bar. & alios in l. si cum dotem, §. si maritus, cum seq. ff. solu. matr.
a Sed dubitatur vide Bar & Doc. in l. diuortio, in prin. ff. sol. matr. Bal. in authen. hoc locum, sup. si secun. nupserit mul. & Ang. & Sal. hic.

materiam alimentorum legatorum in domo; nã hęredes sunt boni, & honesti, tũ vidua est pulcra, & non potest habitare cum eis sine sinistra suspicione. Respon. q etiam tunc talis cõditio ei remittitur tanquam turpis; quia habere malum nomen, & malam famam, est turpe, vt ff. ad Trebel. l. facta, §. si in danda. Si aũt cũ bona, & honesta fama possit ibi morari, talis conditio nõ re-
a mittitur. tex. est no. & vnicus in iure. Extra quæritur, a Maritus relinquit vxori alimenta; quandiu dotes suas non repetierit, modo accidit, quod hæredes sponte eam soluunt, sibi quæritur, vtrum sit finitum legatum? Bart. dicit quod sic, in l. amplius, ff. rem rat. hab. vnde dotem sibi oblatam ipsa non tenetur recipere, ne perdat legatum, arg. ff. de uerbo. obl. l. qui Romæ, in prin.
13 † In contrarium tamen facit, quia hæres, qui sponte soluit, & offert dotem; videtur renunciare cõditioni pro se appositæ: & ideo habetur conditio pro impleta, quia per hæredem stat quominus impleat, nec potest imputari vxori, cum acceperit, cum ipse hęres sponte obtulerit ei, vt ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si
b rem. ver. maxime. Item quæritur, b pater mandauit filijs, vt tractarent matrem eorum honorifice eo modo, & forma, prout ipse pater faciebat; modo ista vidua vult ire ita polita, sicut in vita mariti, & cum pannis speciosis, dicens, quod suus maritus ita mittebat eam. Sed filij dicunt, q volunt eam inducere secundũ bonam, & communem consuetudinem viduarum, sed in reuerentijs intendunt eam summe tractare quæritur, quid iuris? Respon. per ista uerba non intelligitur testator mãdare ea præstari, quæ sui gratia ipse præstabat, vt compta iret, vt est tex. no. in d. l. Seio, in fi. Sed speciosa vestimenta præstabat maritus gratia sui, vt ff. comm. l. si vt certo, §. interdũ. dico, ergo congruentia, & vidualia deberi, ar. ff. de ver. obl. l. quidã cũ filium. Sed nimia, &
14 eximia non deberi, † quia verba debent intelligi secundum statum, & conditionem personæ, & maxime circa vestimenta, in quib. dẽnt differre digniores a cæteris, vt ff. de vsufru. l. si quid. §. sufficienter. & de vsu, & hab. l. plenum, §. equitij. Et idẽ dico de lectis; si enim vult lectum de serico, non conuenit viduæ vt no. in l. si vxori, §. fi. de auro, & argen. leg. per Iaco. de Arc. & aliqui
15 hẽnt per Dy. in l. librorum, §. fi. de le. 3. † Vltimo c q̃ritur. Testa-
c tor legauit alimenta, vxori in domo; modo ista mulier secundo nubit, & virum sm̃ ducit, vt s̃. sol. matr. l. si ignorans; modo filij pp hoc expellunt eam quæritur vtrum dẽat hr̃e legatum? Rñd. testator cogitauit sociare mr̃em filijs, ipsa vero nubendo se dissociauit ab eis, vñ filii extraneũ admittere non tenẽtur, ẽr si honestissimus sit. nam de inhonesto ñ est qõ, vt ff. de vsu, & hab. l. non aliter. & ad hoc facit, quia nubendo cępit esse suspecta, vt l. lex, quæ tutores de admi. tu. & maxime. in educatione. Vnde pp mr̃em stare vr̃. quominus cum filijs moram trahat, quasi eorũ parum amico se iunxerit, arg. ff. de offi. pręfec. vigil. l. j. §. cũ pronus & s̃. vbi pup. edu. deb. l. 1. Quę. n. secundo nubit, magis viro, q̃ liberis studet. Et nõ perdere dẽt legatum relictũ cõtemplatione educationis liberorum, quos nubendo contempsit, vt d. l. sed si hoc, §. fin.

ADDITIONES.

a A. B. Extra quæritur. Si uir legauit alimenta uxori, donec non petierit dotem, & hæres offerat sibi dotem, an sint prohibita amplius alimenta, uide Ang. in dicta l. amplius, ff. rem rat. habe. ubi concordauit opiniones.
b Item quæritur. Vide l. pe. ff. de ali. & cib. leg.
c Vltimo vide Bal. in l. uoluntatis, inf. de fideicom. vide Sal. hic.

LEX II.

1 *Hæreditatis venditio non liberat hæredem.*

1
a **Quamuis.** Venditio † hæreditatis a non liberat hæredẽ, licet contra emptorem regressum habeat. hoc dicit.

ADDITIO.

a A. B. venditio hæreditatis, Hic Ang. refert tex. in l. 3 ff. ad leg. fal. quem bene nota

LEX III.

1 *Testator pignorando rem legatam, non uidetur reuocare legatum.*
2 *Testator si rem legatam permittit vendere hęredi, non per hoc extinguitur legatum.*
3 *Alienatio voluntaria an extinguat legatum.*
4 *Testator si legauit rem, vel eius æstimationem, an ualeat legatum.*
5 *Testator si rem legatam alienauit, deinde rem redemit, non redintegratur legatum.*
6 *Legatum extinguitur, si testator rem legatam uoluntarie alienauit,*
7 *Legatum censetur reuocatum, si testator nomen hæredis sui legauit.*
8 *Legatum non reuocatur per sententiam, qua debitor condemnatur ad petitionem creditoris legantis.*
9 *Legatum an sit extinctum, si testator nomen debitoris exigit, deinde sibi iterum mutuauit.*
10 *Legatum an sit extinctum, si testator legauit certam pecuniam, & ex ea emit aliquam rem.*
11 *Legatum quandoq; expirat, si testator, ostendat signa pœnitentiæ.*
12 *Actus necessarius nunquam ostendit pœnitentiam.*
13 *Legati nominis exactio praecedens, facit legatum non ualere.*

Qui post testamentum. Si testator pignorat rem legatam, non videtur per hoc in dubio reuocare legatum. h. d. In gl. aliud si ante. ibi, si res. Et quid in dubio, an præsumatur testator rem legatam obligatam sciuisse, vel non, uide quod ibi no. & dicitur in glo. In glos. secus si alio modo. ibi, aliud si vsusfructus alienetur, argum. l. 2. de condi. insti. In glo. vt Institu. de lega. ibi, sed ibi solui. subaudi secundum vltimam solutionem, quia in l. contraria donatio tenuit ab ipso principio. hic autem legatum tenuit.
1 Vnde non sic de facili reuocatur. † No. casum huius l. a quod
a testator pignorando rem legatam, non videtur reuocare legatum. simile Institutio. de lega. §. idem rescripserunt. Si vero alienat, distinguitur, an ex necessitate, uel ex uoluntate, ut glo. hic di-
2 cit, & bene. † Quæro b primo, quid si testator permittit hæredi,
b vt possit vendere rem legatam? Respondeo, per hoc legatũ non
3 extingui, vt l. post quam, § fin. ff. ut lega. nom. cauea. † Quæro secundo, an sit verum indistincte, quod alienatio uoluntaria legatum extinguat? Respondeo, ita demum est uerum, si res est tradita, vel pretium est receptum; alias solus contractus legatum
c extinguere non videtur, vt l. prædia, §. liberto, c ff. de fun. instru.
4 quod bene no. † Quæro tertio, testator legauit rem, vel eius æstimationem, an habeat locum supradicta distinctio? Respon. nõ. imo semper habet locum æstimatio, vt l. Lucius. de leg. 2. quod
5 no. † Quæro quarto, testator voluntarie alienauit rem legatam, deinde redemit eam, quæritur vtrum redintegretur legatum casus est not. q non, ff. de adi. leg. l. cum seruus. Fallit fauore li-
6 bertatis, ff. de manu. testa. l. verum. † Quæro quinto, d an dicta
d distinctio habeat locum in re legata sub conditione? Respond. non, imo siue voluntarie, siue necessarie alienet, legatum extin-
7 guitur, vt l. Stichum, qui meus erit, ff. de leg. 1. † Quæro sexto, testator legauit mihi nomen debitoris sui, deinde exegit illud, an sit reuocatum legatum? Respon. sic. Casus est in l. fideicommissa, §. si rem, ff. de lega. 3. nisi illam pecuniam apud se testator te-
8 neat, vt ibi secus si debitor sibi spõte soluat, ut ĩ fi. illius, §. Quæro septimo, an sola sententia, qua debitor condemnator ad petitionem creditoris legantis, reuocet legatum? Respon. non, nisi subsequatur exactio. text. est in l. nepoti, in fin. ff. de fun. instru.
9 † Quęro octauo, quid si testator exegit nomen debitoris, deinde sibi iterum mutuauit, an legatum sit extinctum, de quo uide p
10 l. Lucius, ff. de leg. 1. † Quæro nono, testator legauit certam pecuniam, deinde emit ex ea rẽ, an legatum sit extinctum. vide l. pater, ff. de adi. leg. & d. §. si rem, in fi. Quæro vltimo, quid si legauit nomen debitoris, contra quem egit, & adiudicata sunt sibi eius bona ex secundo decreto, an legatum sit reuocatum. Attẽ-
11 de † hic, nam legatum quãdoque expirat, vt quia testator signa pœnitentię ostendit: nam cum rem legatam sponte ad alium applicat, manifestum est, q vult adimere. Cũ enim vni attribuat, alijs negare videtur, vt ff. de leg. 1. l. quod in rerum, §. si quis post. & s̃. de procu. l. mantus. Quandoque legatum expirat rei legatæ interitu, vt quia legatur actio, seu nomen debitoris, & post legatum testator liberat debitorem, & tunc aut solutione eius, quod debetur, aut pacto vel acceptilatione. Primo casu, aut est cõsumptum, quod soluitur, aut extat. si quidem est consumptum legatum, extinctum est rei interitu. Si autem non est consumptum, tunc aut solutio fuit facta in re debita, & durat legatum: nã qui actionem legat, rem legare videtur, vt l. qui actionem. de re iud. sed illa res durat, ergo durat legatũ; sicut dicimus, quod q actionem cedit, rem cedere videtur, vt ff. de iu. do. l. si sponsalibus. & ff. de exceptio. do. l. apud Celsum. §. sis, cui. aut solutio fuit facta in alia re: & tunc in vniuersali legato non esset dubitatio, nam in vniuersalibus succedit vna res loco alterius, vt ff. de lega. 2. l. Imperator, §. fin. Sed in singulari legato est dubitatio, quia testator aliud pro alio exigendo, nouauit & peremit pristinam actionẽ, argum. ff. de noua. l. aliam, & inf. de sen. l. libera. In contrarium quia fecit, hoc ex necessitate cansatiua, quia aliter non poterat
12 exigere; sed † actus necessarius nunquam ostendit signa pœnitentiæ; ergo durat legatum, vt ab hærede peti possit res, quę loco actionis successit; nam cũ possit ab eo peti, quod cedat actionem, vbi potest actionẽ cedere, vt inf eo Lex legato nominis. ergo si non potest cedere actionem, cedat rem datam in solutum, ar. ff. de act. emp. l. Iulianus, §. idem Celsus. quare satis rationabiliter defenditur, rem in solutum acceptam per testatorem posse per

ADDITIONES.

a And. Bar. Nota casum huius legis. Nota, quod pignorando rem legatam testator, non videtur rem legatam reuocare, vide Bal. in l. rem legatam, ff. de adi. leg.
b Quæro. idem dicit hic Sal.
c §. Liberto. Bar. ibi non uidetur tenere hoc. Sal. hic se remittit ad ibi notata.
d Quæro quinto. Vide omnino Scriben. in l. h. ff. [illegible] & [illegible] leg. vbi de hoc est casus sing. Aliqui hic dicunt, quod l. Stichum. loquitur in alienatione extinctiua legati & conditionis, secus si non sit extinctiua legati, quia videtur durare legatum, & re uera est casus in d. l. scribit, in fi. allega. per Bar. ad hoc in d. l. Stichum, & ibi Imo. dicit tex. in d. l. Stichum, esse singula.

se per legatarium vendicari, sicut si pecunia debita fuisset soluta testatori, & adhuc staret in arca ipsius, vt d. §. si rem. Si vero testator liberauit debitorem gratis, tunc nulla est dubitatio, quod extinctum est legatum cedendarum actionum, arg. ff. de sol. l. Modestinus. In gl. secus, in fi. No. hanc gl. a quod si testator legauit alicui fundum, & postea sponte alienat vsumfructum inter viuos, quod videtur reuocatum legatum. Et est ratio: quia vsusfructus censetur pars rei, vt ff. de leg. a. l. is cui, & l. cum filius, §. dominus, & sicut per alienationem partis rei legatæ, sola illa pars reuocata videtur, vt ff. de leg. a. l. si ex toto & de fun. instr. l. tabernam, ita per alienationem vsusfructus, solus vsusfructus reuocatus videtur, secundum Oldr. & hoc, quando ex voluntate alienauit: sed si ex necessitate, nihil reuocasse videtur; quia quod iuris est de toto quo ad totum, idem est de parte quo ad partem, vt ff. de vsur. l. qui sic, in prin. ad hoc ff. de adi. lega. l. 2. ff. de verb. obli. l. qui vsumfructum, & l. Mæuius, §. fundo, ff. de leg. a. secundum Iac. de Bel. Extra quæro, testator credens habere debitorem, quem non habebat (quia soluerat eius procuratori) legauit ei liberationem, an valeat legatum? Et est tex. quod non, vnde † exactio præcedens legati nominis, facit non valere legatum, sicut extinguit exactio postea subsecuta, vt ff. de lib. leg. l. fi. in prin.

ADDITIO.

a No. hanc gl. Vide Bar. in l. rem legatam, ff. de adi. leg. & vide sup. in princip. & per Guil. de Cu. & Cy. hic, & Ioan. in c. filius, extra de test.

LEX IV.

1 *Principium in vltimis voluntatibus consistit in causa efficiente.*
2 *Codicillorum virtus conualescit, si testator in eadē volūtate perseuerat.*
3 *Principium dicitur deficere, quando est defectus mixta consideratione testatoris, & legatarij.*
4 *Testamentum dicitur nullum mixta consideratione testatoris præteriti.*
5 *Testamentum efficitur nullum, quando legatum est filio incapaci.*
6 *Testamentum vsurarij manifesti nullum, validum efficitur, si post testamentum cautionem de restituendis vsuris faciat.*

Seruis. Legatum seruo proprio sine libertate non conualescit ex superueniente libertate. h. d. Et est ratio propter regulam Catonianam, quæ ita diffinit, vt quod inspecto initio nullum est, ex superuenienti casu non confirmatur. ratio autem regulæ Catonianæ est, quia principiū est potissima pars cuiusque rei, & neque ars, neque natura pt facere sine principio, quod destruant ea, quæ post principium sunt, vt s. qui da. tu. pos. l. in vniuersis, vnde, qui destruat principiū, siue destruat finē, destruit totā rē, vt ff. de stip. ser. l. vsusf. & l. fi. ff. eo. in prin. † Scias aūt, quod in vltimis voluntatib. principiū cōsistit in cā efficiente. vnde si filius fecit testamentū, & postea emancipatur, non conualescit, quia legitimū principiū non habuit, vt ff. de le. 3. l. 1. §. si filius. idem si fecit codic. † In hoc tñ est dña, quia si post emācipationem perseuerat in eadem voluntate, & talis perseuerantia probetur per duos testes, virtus codicillorum conualescit: secus in testamento, quod non conualescit, nisi plena & integra solemnitas adhibeatur, vt d. §. si filius. Non ob. ff. de secū. tab. l. qui ex liberis, §. testamento, quia ibi habuit legitimum principium, & ideo facilius confirmatur quam id, quod de iure nullo principio munitur. † Item dicitur deficere principium, quando est defectus mixta consideratione testatoris, & legatarij, considera. n. persona testatoris, vitium est in principio. i. in causa efficiente & ideo non conualescit. vnde gl. hic posita male loquitur, secundum Cy. Si aūt est impedimentum ex persona solius legatarii, tunc conualescit, si ante mortem testatoris esset impedimentū, vt l. interuenit, de leg. pīl. & est ratio, quia legatarius non habet semper modum principij seu causæ; nam ipse nō est ordinator, sed ordinatus. principium ergo, quod consideratur respectu testōris, vel mixta consideratione, est id, quod pōderatur in regula Catoniana. Itē pōderatur principiū, quod est ex parte formæ & solemnitatis substantialiter requisitæ, vt ff. de testa. mil. l. Titius. † Prædicta tñ regula Catoniana fallit in l. filio, ff. de iniu. test. vbi testamentum est nullū mixta consideratione testatoris, & præteriti, & tamen conualescit de æquitate. † Item fallit, a quando legatur filio non capaci: nam licet sit nullum mixta cōsideratione testatoris & legatarij, vel hæredis, conualescit tñ impedimento cessante: & hoc fauore liberorum, vt no. in fi. de reg. Cato. præsertim si interueniat legitimatio, quæ est fauorabilis, & amplianda, cum sit patris & Principis donum, vt sup. de nat. lib. auth. nō si quis. † Itē fallit in testō vsurarij manifesti, qui post testm̄ facit cautionem, vt no. in c. q̄q̄. de vsu. lib. 6. Et est ratio benignitatis ecclesiæ, quæ non claudit gremium ad se redeuntibus, sed solum obstinatis & perfidis, vt sup. de hære. auth. idem de Nestorianis. Lapsis enim & errantibus subuenitur, perditis autem nil patrocinari potest clemētia, vt sup. de apostatis, l. hi, qui sanctam. & idē idem iuris in damnatis b ab ecclesia, & priuatis testamēti factione propter delictum commissum contra ecclesiam; vt eorum testamenta interim facta conualescant, si postea sint in integrū restituti, arg. ff. de iniu. test. l. si filio. in fi. & inst. de sen. pal. l. fi. Si autem sint mortui in eodem natione, hæredem habere non pnt, quia nulla bona in ciuitate reliquerunt, vt ff. de vul. sub. l. Ica Cornelia. ibi, quia non efficitur. &c. Item fallit d. reg. ff. eo. l. 2. §. sed & si extraneum. sed ibi nō, quia substitutio est conditionalis. at regula Catoniana non habet locum in conditionibus, vt ff. de leg. 1. l. cætera, §. sed si sub conditione.

ADDITIONES.

a Item fallit. Vide Bar. in l. 1. uer. uenio ad quartum, ff. de reg. Cato. ubi idem tenet.
b Damnatis. Contra Pau. de Cast. in l. si filius, ff. de test.

LEX V.

1 *Legatarius furtiue occupans legatum generis, an a legato debeat cadere.*
2 *Amittere actionem cum habeo possessionem, quid nocet.*
3 *Legatarius impune pt occupare legatum, si testator permisit ei occupare.*
4 *Legatarius, si est executor testamenti, potest sibi soluere.*

Non est dubium. Si legatarius rem legatā occupat cum vitio, denegatur ei legati petitio, & ius suum perdit. Vel sic. Hæres pp delictum furtiuitatis perdit quartam, quam alias in re illa legatario detraxisset, h. d. † Opp. de l. 1. §. rediguntur, ff. quorum lega. Sol. distingue, vt in glo. † Quæro nunquid hæc lex locum habeat in legato generis? Resp. dic vt no. ff. quod met. cau. l. extat. Secundo quæro, quid nocet amittere actionem, cum habet possessionem, vt no. s. de cōtab. l. posthumo. Rñdeo, quia perdit omne ius suum, vt no. ff. quod me. cau. l. sed, & partus. in vlt. gl. Tertio a quæro, quid si testator permisit legatario occupare. Rñ. pōt impune. vt ff. de le. a. l. Titia cū testator, §. 1. † Quarto quæro, quid si legatarius est executor testamēti? Rñ. potest sibi soluere. vt ff. de cōtrahen. emp. l. fistulas, §. fundum & adde quod no. s. de fur. l. de his.

ADDITIO.

a Tertio. De hac q. uide Bar. in l. legitimos, de leg. tut. & l. nemo potest, de le. 1. & l. 2. C. de pignor. Alex. in l. extraneum, C. de hære. insti. Pet. de lum. in l. legis, C. qui bo. ced. possunt. Et Barto. in d. l. Titia, §. Lucius, quod qualiter dicatur a testatore permitti, uide per Bar. in l. communia de leg. uer. erat, & quintum.

LEX VI.

1 *Substitutio vulgaris expirat per agnitionem primi legatarij.*

Si legata. a Substitutio † vulgaris expirat per agnitionem primi legatarij. h. d. Et idem est in pluribus expectantibus præbendas. Nam si prior acceptat, euanescit gratia quo ad illam præbendam, in posteriorib. expectantib. & quia totaliter euanescit, vt hic aperte dicit; non reuiuiscit per mortem acceptantis, vt ff. de suc. edic. l. 1. & j. de remis. pig. l. solita. b

ADDITIONES.

a Si legata. Idem tenet Io. And. in adi. Spe. in tit. de insi. edi. §. nunc uero aliqua, uer. sed pone, quædam mulier. refert fuisse dictum Iac. de Are. idem Ang. in l. Paulus, ff. de Tertul.
b A. B. L. solita. illam, l. solita, uide, quia est casus sing. secundum Bal. ib.

LEX VII.

1 *Res eadem legata duob. in diuersis orationibus, in legando secundo, non dicitur reuocata a primo.*
2 *Item dictio, quando cadit inter orationes, dicitur cadere inter capitula.*
3 *Error non uitiat in nomine proprio.*
4 *Nomina appellatiua de substantia rerum.*

Si Fortidianum. Coniuncti a re faciunt sibi partes per concursum, & error in nomine non vitiat, si de corpore cōstat. h. d. facit l. si in nomine, s. de test. † Quæro, quando legatur eadem res duobus in diuersis orationibus, nunquid in legando secūdo videatur reuocata a primo? Respon. non, nisi sit legata secundo, facta cōmemoratione primi legati. Nā si dicit, quod Titio legaui, lego Seio: translatum est legatum in Seium, vt l. sicut. de adi. leg. & hoc est verum: quia videtur loqui aduersatiue, ar. de cond. & demon. l. nō ad ea. ver. nisi. ibi, tunc enim, &c. Secus si diceret. Idem quod legaui Seio, lego Titio; nam dictio, item, est coniunctiua, non aduersatiua, vt ff. de leg. 3. l. in repetēdis. non tamen sunt tunc propterea verbis coniuncti, sed re tm̄. nam copula verbalis non habet locum, nisi quando plura substantiua copulantur vni verbo principali, quia copula verbalis exigit vnitatem orōnis, vt j. de cad. toll. l. 1. §. hoc ita tam uane. † Qn̄. n. dictio, item, cadit inter orōnes: tunc cadit inter capitula, quia sunt plura capitula quæ ipsa cōnectit. vnde quia vnum capitulum est de Titio, aliud vero est de Seio Titius, & Seius non sunt coniuncti uerbaliter; & hoc quando quolibet capitulum est perfectum. Secus si imperfectum copuletur perfecto, nam tunc est copula verbalis; verbi gratia, Dicit testōr, relinquo Titio fundum Plotianū. Item Seio eundem fundum. nam licet tacite intelligatur repetitum uerbum relinquo, vt l. cum pater, §. cum imperfecta, de le. 2. tamen tacitus consensus non attenditur in uerbali coniunctione, uel disiunctione alias legatarij semper essent disiuncti, cum enumeratione personarum tacite videatur diuisum inter eos, ff. de cōdi. & demon. l. cum fundus, quod est falsum, quia bene reperiūtur plures coniuncti re, & verbis, vt ff. de lega. 3. l. re coniuncti. † Secun-

ADDITIO.

a A. B. Coniuncti. Vide Bar. in d. l. non ad ea.

3 † Secundo quęro, *a* quare error in nomine proprio non uitiat, 4 & secus in nomine appellatiuo? Resp. quia intolerabilis est error nominis appellatiui, & quia nomina appellatiua tanquam naturalia mutari non possunt. Et est alia ratio subtilior, quia non potest res carere nomine appellatiuo quin careat esse: ecce enim ego sub nomine appellatiuo vocor homo, sub proprio vocor Baldus, modo si quis destruat nomen appellatiuum, non ero in 4 rerum natura, ut no. in procem. 6. lib. Nomina † ergo appellatiua, de quibus loquitur l. si quis in fundi vocabulo, sunt de rerum substantia; & ideo error in nomine vitiat, quia est error in substātia, ut ff. de leg. 3. l. patronus, §. Sempronio, & ff. de reb. dub. l. qui habebat. & adde quod dixi in l. fi. sup. de hær. inst. & quod no. Inst. eo. §. si quis in nomine.

ADDITIO.

a And. Bar. Secundo quæro An error in nomine proprio vitiet, vide Bart. & ibi glo. sing. l. si quis in fundi uocabulo, ff. de leg. 3. vide tex. no. l. fi. sup. de hær. inst. unde qd̄ no. gl. quæ reputatur sing. in l. qui extrinsecus, ff. de uer. ob. unde gl. & Bal. in l. quoties, ff. de hær. insti.

Secundo quæro. Vide Bal. in l. si in nomine, sup. de test. gl. & Doct. in l. 4. ff. de leg. 3. per Cyn. hic.

LEX VIII.

1 *Clericus declinans ab Episcopo à iurisdictione seculari, iurisdictionem secularem non dicitur declinaße.*

2 *Clericus quamuis protestetur declinare iurisdictionem secularem, tamen iudex secularis nil plus iurisdictionis habebit.*

Ab administratione. Qui propter militiam mandatū testatoris exequi prohibetur, non propterea perdit legatum. h. d. Et hoc est verum, siue fuerit conditio impossibilis, siue modus, siue cā finalis; quia causa finalis impossibilis de iure, non vitiat legatum; qd̄ est no. quod nō nocet *a* nolle ei, qui velle non potest. † Item no. arg. φ clericus *b* declinans ab episcopo, a iurisdictione seculari non dicitur iurisdictionem secularem declinasse. Idem si habitus & tonsura declinent pro ipso, vt no. in c. si iudex laicus. de senten. excom. lib 6. non enim tenetur dimittere habitū, & tonsuram, quia esset quodāmodo apostatare, & nemo cogitur delinquere. Idem si pater declinet *c* eum, siue pro eo, vt l. a. & 3. ff. de lib. cau. & ff. de app. l. non tantum. † Consulo tamen, quod ipse protestetur, φ non intendit declinare, & tamen iudex secularis nil per hoc plus iurisdictionis habebit, ut in c. si diligenti. de fo. compe. lex enim declinat pro eo etiam inuito, & factum legis non obligat eum ad pœnam, cum non sit in culpa, argu. ff. de hęre. inst. l. pater. & ita no. hic Iaco. Bu. Oppo. de l. si militem. de condi. ob. cau. Sol. aliud in contractibus, vt ibi, quia celebrantur gratia vtriusque, & quia impossibilitas uitiat contractus, ut l. non solum, ff. de act. & obl. Aliud in vltima voluntate, vt hic, & no. in l. 8. de cond. iusti.

ADDITIONES.

a And. Bar. Non nocet. No. licet quis non sit tutor, non perdit legatum. vide alias limitationes, quas dedi ad Bal. in l. post legatum, in §. amittere, ff de his, qui. vt indig. Et scias, quod ille, qui est scriptus tutor & legatarius, perdit legatum, & sic acceptauit tutelam, & nō administrauit, sed administrationem commisit contutori. quod est not. in l. quod autem, ff. de excu. tut. Idem si acceptauit, & administrauit, sed vt suspectus remouetur, quo casu etiam perdit relictum, vt d. l. quod autē, quod est verum, quando iure datus fuit. secus si non iure, puta a matre, & Prętor non confirmauit eum, qui a vt non idoneus repellitur tunc a legato, casus est fin. in l. cum filius, §. non videtur, de leg. 2. Scias, quod ille, qui est scriptus legatarius, & tutor indistincte in casibus, quos allegaui in præalleg. §. amittere. si acceptauit legatum, vel pup. subst. & monitus sit a iudice, secūdum authen. hoc amplius, inf. de fideicomm. priuatur omni commodo proueniente ex testamento secundum Bar. in l. t. de leg. 2. & l. si legatarius inf. en. Et no. quod qui acceptauit legatum cogitur esse tutor. ita no. Nic. de Nea. in l. Nesennius, ff. de excu. tut. & videtur text. in l. Lucius, ff. de fideicom. liber. vbi si post institutionem quis efficitur commissarius & repudiat hæreditatem, non potest esse commissarius, & ibi Ang. & illum tex. no. quia secundum Bar. ibi est valde sing. sed an executores æquiparentur tutoribus, Bal. in d. l 3. §. 1. dicit, quod non post Cy. ibi in addi. vide gl. in contrarium in l. tutela, ff. de tute. & quę dixi in c. Ioannes, de test.

b Clericus. Vide Bal. in l. 1. ad fi. sup. de natu. lib. dixi post Bar. in l. si quis sub conditione, ff. de cond. inst. & Bal. in auth. statuimus, sup. de epis. & cle. Ang. & Imo. in l. more, ff. de acqu. hær. & in l. qui res, §. arcam, ff. de solu. per Ang. etiam & Pau. de Castr. hic.

c Declinet. Vide Bar. in l. a. cum si. inf. de ac. & Bal. in l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alie. iuris.

Declinet. Vide plene Bal. in auth. cassa, su. de sacros. eccl. & in proęmio C. & Bar. in l. cunctos populos, de sum. Tri. & q̄ ibi not. uide Bal. in auth. statuimus, C. de epis. & cle. Bar. in consi. incip. priores habentes, & l. 1. §. quæ oneranda, ff. quarū re. act. non da. vide Moder in repet. c. ecclesia, de consti. & in l. pen. §. ad crimen, ff. de pu. iud. vbi dicit Bar. φ potest comparere. vide Pet. de Anch. de foro comp. in c. quod clericis, & ibi no. in recolle. meis, & vide eundem in c. ea quæ, in repe. in q. 26. vbi dicit, φ aut fit mentio specialis de clerico, & non valet constitutio, arg. audi. cassa aut loquitur generaliter, & non comprehenditur, arg. c. eos. de immu. eccl. sed iudex ecclesiæ potest cogere laicum, vt declaret, quod non comprehēditur clericus, ne de facto forte clericus impeteretur a laico. ita not. Io. And. in d. c. eos. quod est no. & idem sentit Bald. in d. authen. statuimus, & vide quæ no. in consi. apud Ferra. vide Iaco. But. in auth. cassa & do. Ma. de Mathesil. si cauetur, quod si clericus declinat, tenetur potestas, licet nullam iurisdictionem habeat vēdicandi iniurias illatas clericis, quod tale statutum non est contra libertatem ecclesiæ. Idem tenet Iacob. Butr. in l. assiduis, inf. qui po. in pig. habe. in illa ratione quod lex potest auferre priuilegium, quod concessit, ut limitate. & idem uoluit in l. 3. ff. de iu. & hic, & uide Bar. in consi. Do. prioris artium. uide quæ no. ad Bal. in l. fi. §. in compulsationem, ad fi. inf. de iure delib. uide Io. de Ligna. in c. si diligenti, de fo. compe.

LEX IX.

1 *Fraus, quæ probari non potest, alicui patrocinatur.*

Si in fraudem. Cautio euicta hæreditate legata reddi interponitur, si controuersia inducatur: sed cautio de reddēdo, quod est vltra Falcidiam, interponitur etiam controuersia nondum mota. h. d. No. hic Cy. φ dolus, & fraus alicui patrocinari non debet, sed male colligit istud notabile: nam si non patrocinetur, cautio non interponeretur, 1 ut in gl. Tu † ergo collige, φ fraus, quæ probari non pōt, alicui patrocinatur, & hoc dicit hæc l. iuncto tex. cum gl. & facit J. de accu. l. si quis homicidij.

LEX X.

1 *Legatum rei alienæ an ualeat.*

2 *Res, & possessio differunt.*

3 *Hæres tenetur iura cedere cum effectu.*

4 *Testator ius, quod habet in re, dicitur legare.*

5 *Legatum rei, quæ non est in commercio, non valet.*

6 *Legatum ad unum vsum, an conuerti possit ad alium.*

7 *Legauit quis rem meam, si consensero, non possum conueniri actione ex testamento, ut rem præstem.*

8 *Res dotalis non potest legari.*

9 *Euictio reducit fratres ad æqualitatem.*

10 *Testator legando rem communem, an videatur totam rem legare.*

11 *Pater si donauit filio rem alienam pro legitima, & uidet filius suam legitimam in bonis patris, qualiter eam habere poterit.*

12 *Hæres rem legatam tenetur soluere, vel eius æstimationem.*

13 *Ignorantia, vel scientia, an præsumatur in testatore.*

14 *Res aliena vbi legatur coniunctæ personæ per ignorantiam, non agitur de euictione.*

Cum alienam. *a* † Legatum rei alienę valet, si fit a sciente, vel coniunctę personę. h. d. Oppo. & videtur, φ legatum non ualet, vt J. eod. l. vxor patrui. Solu. ibi testator habebat ius in re, quod finiebatur morte. vnde qui tale ius legat, nihil legat, vt ff. de lega. j. quod in rerum. §. 1. hic autem non erat res legata respectu iuris legātus, sed ut aliena simpliciter. & probantur hæc ff. de lega. 1. l. si domus, §. fin. ff. de vsufruc. lega. l. Sticho. & idem in contractibus lucratiuis, ut ext. de dona. c. pastoralis. In onerosis autem contractibus etiam est idem inter scienter, ff. de contra. emptio. l. qui tabernas. cæterum ignorantem decipi non oportet, ff de actio. empt. le. 1. in fi. & l. quæro. Considerandum est etiam naturaliter, qui contraxerit, ff. loca. l. si quis domum, §. pen. † Sed hic quæro, quid si defunctus *b* non habebat ius in re, sed solam possessionē, nunquid liberatur hæres nudam possessionē tradendo? & vr̄ φ sic, quia aliquid iuris habet possidens, ut l. j. in fi. ff. vti poss. vnde istud ius legare uidetur. In c̄rium, *c* φ hæres non liberetur nuda facta traditione: quia aliud est res, & aliud est possessio, ff. uti poss. l. si duo. in fi. vtrunque ergo dēur. s. dn̄ium, & possessio. Sol. aut testator legauit possessionem. & tunc sufficit nuda traditio: aut rem, & tunc aut scienter, uel coniunctæ personę: & tunc dētur euictio, & iō non sufficit nuda traditio, *d* vt hic: & l. si res obligata. ff. de leg. 1. & l. si domus, §. de euic. Aut ignoranter, & p̄sonæ non cōiunctę, & tunc nuda possessio dētur, & nil aliud: vn̄ nō venit euictio, & dic aut testator habebat dn̄ium, & tunc dētur res, & possessio ēt in consequentiam dn̄ij, vt ff. de leg. 2. leg Męuius. §. fundo, & ibi de hoc in gl. quę incipit, id est alius. & no. Inst. de leg. §. nr̄a. Aut habebat aliud ius in re, & tunc si quidem illud ius morte finitur, nil dētur, neq; ius, neq; possessio. Et est ratio, quia possessio veniebat in consequētiam illius iuris; & ideo sublato principali, tollitur accessorium, vt dicta leg. vxor, & argumen. ff. de pigno.

ADDITIONES.

a Cum alienam. Quæ sit ratio, quod quis non potest institui hæres in hæreditate aliena. Vide Bal. in l. fi. in 17. opp. su. de hære. inst. & ibi dixi quid de instituto in re certa.

b Defunctus. Vide Pau. de Cast. in l. si domus, §. 1. ff. de leg. 1. & gl. hic in fi.

c In contrarium. Et pro intellectu huius l. vide Doct. in c. filius, de test. & ibi D. Anto. dixit notabiliter, quod non ualet legatum rei alienæ, licet fiat ecclesiæ. quis nō impeditur idem fauor piæ causæ, qui impenditur coniunctæ personę, etiam si fiat ab ignorante, ut hic, allegat. tex. in d. c. filius, & dicit hic esse ualde no. & alias vidi Do. dubitare. Dom. Ioannes ibi dixit hoc posse procedere de cano. sed non de iure ciuili, ex quo de iure ciuili, ualet legatum rei alienæ, ita ualebit si fiat pro anima, arg. l. sancimus, C. de sacrosan. eccles. & plus dixit tibi Dominus Ioannes, φ si fit legatum rei alienæ ecclesiæ, quod non ualet in foro ciuil. & ibi est casus intelligendo, quod ille in conueniendo erat de terris imperij, qui indistincte loquitur, quod est menti tenendum secundum eum. sed communiter tenetur dictum Inn. esse difficile in practica seruari; quod est contra, uide quæ ibi dixi.

d Traditio. Vide Bal. in l. si domu, §. 1. de leg. 1.

pig.l.lex vectigali,& l.peto,§.prędiũ.de le. 2. & sic resoluto iure testatoris, resoluit ius acceptoris. imo certe hoc ab initio impeditur. Si vero illud ius morte non finit, tunc illud ius vr̃ legatum & illa possessio siue naturalis, siue ciuilis, siue utraque, quæ illi iuri correspondet, vt d.l.si domus, in fi.& tunc congrue dicetur, ꝙ resoluto iure datoris, resoluatur ius acceptoris, vt no.s̃.famil. ercisc.l.si familia.in glo.magna.uer.quid si vni, & hæc uera sunt de iure dominij, vel quasi, secus in iure seruitutum prædialium quia ad illa tora non restringitur legatum, vt d. §. fundo. Aut testator habebat nudam possessionem sine titulo: & tunc nuda possessio debetur, nec uenit dominium in consequentiam possessionis, sicut econtra; quia momentanea possessio non trahit ad se dñium propter suam dignitatem, sed secum rapit possessionem, & quod dixi de nuda possessione debenda, intellige quando ab ignorante, & non coniunctæ personæ. Aut testator non habebat neque ius, neque possessionem: & tunc nil est in legato, nisi quando sciens, & quando coniunctæ personę, ut hic, & hoc est verum, nisi res esset sibi debita: quia ius crediti legare a videtur, vnde siue sit ius reale, *a* siue personale, illud uenit in legato, vt ff.de leg.1.l.apud Iulianum, §.idem Iulia.scribit.qui tex, 3 est sing. † Dubitatur tñ si testator emerat rem, & non soluerat pretium, nunquid legatarius agens ꝯ debitorem, teneatur soluere pretium de suo, an uero teneatur hæres, sibi administrare: Iac.de Are.dicit ibi, ꝙ hæres debet soluere. Et est ratio, quia tenetur iura cedere cũ effectu, & ita ꝙ non obstet receptio, quod facere nõ põt, nisi soluat emp.l.Iul.§.offerri, ff.de act.ut & de hęr. vel act.ven.l. nomen. Item quia possessio retinetur loco pignoris; ergo hæres debet luere, ut l.concubinam, §.qui hortos, ff. de le.3. Item esset inutile legatum, cum pretium rei æquiualeat.ar, d.l.si res obligata, ver.uel p̃t, & ff.de leg.3.l.qui habebat, in prin. b idem dico si pars pretij erat soluta, & pars non. Sed hic dubitac tur, *b* quia si testator *c* legauit fundum emphyteuticum pro quo non soluerat canonem, vnde erat in dubio, an ecclesia uellet retrahere, necne. Nunquid si ecclesia retrahit aliquid, debeat lega4 tario? & videtur ꝙ nõ, quia testator videtur reliquisse ius, quale ipse habebat, & sic vulneratum, prout erat apud ipsum. In contrarium, quia modo declaratur, quod nullum ius habebat. Sed solam spem legasse videtur, & ideo nil debetur, vt ff. de legat.1. 5 l.seruum filij, in princ. † Item dubitatur de intellectu cap. filius, d *d* ext.de testamen.& Bart.dicit, quod ibi non ualet legatum, nec debetur æstimatio, quia nõ est in commercio, nisi cum magna difficultate, & multi Docto. hoc dicunt, & male; nam debetur æstimatio, secundum Nicol. de Matai. nec est vera ratio de difficultate, nam ecclesia de facili permutat suam conditionem meliorem faciendo: secus in re Cæsaris, uel in proprio patrimonio beati Petri, quia tunc bene concedo, quod non debetur ęstie matio ut d.l. apud. & attende hic. *e* dicit enim Bartol.per illum tex. vbi dicitur, quod nimia difficultas dicitur impossibilitas: ꝙ si relinquitur aliquid fratribus mendicantibus, puta aliquod podere, cum isto onere, quod ibi debeant construere locum, vbi morentur certi fratres, alias perdãt relictum, ꝙ onus illud adiectũ non ualet, quia est impossibile .i. nimis difficile, cum nõ possint noua loca sumere, nisi de speciali licentia Apostolicæ sedis, qm̃ non est verisimile eos contra sacrum concilium obtenturos, ut in c. vnico, de relig.domib.lib.6. & ita dicit Bar. se plures 6 cõsuluisse. † Caue *f* tibi, ne erres: *g* quia dum ipse dicit, quod istud f onus adiectũ non ualet, intelligas tñ, ꝙ debet transferri ad aliũ g pium vsum arbitrio superioris, vt in cle. quia contingit. de relido.& ff.de vsufru. leg. l. legatum ciuitati. puta in constructione alicuius uenerabilis capellæ in eorũ ecclesia. ob: pro anima testatoris celebrentur diuina officia: & si in hoc sunt negligentes priuantur relicto secundum formam testamenti, licet sit argu. contra, quod cessat pœna, licet in aliom usum debeat fieri trãsh lano, ut ff.de cond.& demon.l.in testamento *h* quidam, & l.mul7 cta.in prin.qđ est forte verius. † Sed pone, *i* testator legat rem alieni ram dño consentiente, & testator ignorabat rem alienam: consentiens vero sciebat rem suam, nunquid valeat legatum? Dic ꝙ sic, vt ff.quib.mod.pig.uel hypo.sol.l.sicut, §.venditionis.accedit.n.potentia ad actum ẽt ignorantis cautam lui posse, ut ff. de iu.& fac.igno.l.regula, §.qui ignorauit.& de acqui.hær.l. qui se pupillum. Pone ergo, ꝙ leganti rem meam consensi, nũquid possum conueniri actione ex testamẽto, vt rẽ præstem? Respon. non quia iste cõsensus est nudus, & ex pacto nudo non agitur, multominus potest agi ex isto consensu: quia iste. qui consentit alteri, non contrahit, sed potius dicit pati.ut l. si pater, ff. de m.an.vin.sed si aduersarius meus possidet, possum repelli, arg. ff. de dona.l.si tibi dederim.nisi consenserim ob causam, quæ secuta non sit, quia tunc nullo modo mihi præiudicio, ut l.cum quis 8 decedens in princ.ff. de leg.3. † Item quęro de re dotali, an possit K legari.gl.dicit, ꝙ nõ, in l.dotalẽ, *k* ff.de mili.testa. quia non est in cõmercio. Sed Doc.cõiter hoc reprobant, quia imo est in commercio saltem permutationis, vt ff. de iure do.l.ita constante. & l.fi. Non ob.gl.in d.l.dotalẽ, quia ibi non tenet legatum, quantum ad dñium in legatariũ transferendum; sed bene tenet, quã-

tum ad ęstimationem.nam si tenet ꝯtus in pręiudicium ꝯhentis, arg.sup.de pręd. mi.l.& si is, & no.ff.de fideiu.l.l.cum lea.& ff. de uiuca.l.cũ uir prędium.ergo tenet legatum in pręiudiciũ hęredis cum aditio hereditatis habeat uim contractus, ff.de act. & 9 obl.lex maleficijs, §.hęres. † Vlterius reuocatur in dubiũ, quę est ratio, ꝙ in l.cum pater, §.euictis, ff.de leg.2.nõ debeatur euictio? Gl.dicit, ꝙ licet euictio fratres reducat ad ęqualitatem, nulla est inconuenientia; per hoc.n. inter fratres seruatur ęqualitas, & per contrarium oritur scandalum inter fratres. Sed tu dic, ꝙ ratio est personarum ęqualitas: nam non pręsumitur, ꝙ pater unum tm̃ prędixerit, & qđ alios neglexerit, ut ff. de ritu nup.l. non solum, §.denuo. nam priuilegium cessat inter pares, ut ff. de excu. tu.l.sed & milites, §. coęqualitas, ideo quod hęc lex dicit de legato relicto coniunctę personę, intelligas *l* nisi sit relictum ab ęque, uel magis coniuncta persona, qđ est notandum. Dubim tatur ẽt, *m* utrum ille, qui habet partem, legãdo rem, cui assignauerit confines & circũferentias totius rei, intelligatur totam rẽ n legare, an uero solummodo partem suam? Resp. *n* si est cõis cũ herede, uĩ legare totã rem.i.partem suam & partem hęredis, ni si testator astrinxerit se, adijciendo meam. si autem erat cõis cũ extraneo, non uidetur legare, nisi partem suam, ut no. in l. serui electione, §.fi.de leg.1. per Dyn.& pro hoc facit iof.eo. l. uxor patrui. arguendo de parte in qualitate, ad partem in substantia rei. istud ergo uocabulum est incertum, ut no.ff.de proc.l. Pomponius, §.his, in glo. fina. sed interpretatio iuris reddit ipsum certum, quia nemo pręsumitur uelle, plusquam possit, secundum ius ꝙ habet, ut ff.s. eo loc.l.marito, & de aequ.hęre.l. duo fratres. 10 † Extra quæritur *o* de filio, cui pater legauit, vel inter viuos donauit rem alienam: sed filius vult illi rei renunciare, & habere legitimam in domibus patris, vel in alia re, quæ magis pertinet ad affectionem suam, quęritur quid iuris? Respon. quod lex videtur expressa pro filio, ff.de bo.li.l.si vero, §.1.ibi dum dicit, remitti, idest permitti ei debet discere, &c. licet Dyn. dicat quod aliud in patrono, & aliud in filio. Non credo, quod dicat verum, quia fortiora sunt iura filiorum, quam extraneorum, vt ff. de sal. l.si 11 quis legatum, §.fin. † Dubitatur *p* vtrum in testatore pręsumap tur scientia, vel ignorantia? Respon. aut ius consistit in facto proprio, & pręsumitur scientia, quanquam sępe obliuio mentem hominum circumueniat, vt ff.de lib.leg.l. fin. in princip. tamen obq liuio *q* non pręsumitur, vt ĩ.de contrahen. & commi. stip.l.magnam. Aut consistit in facto alieno, & si quidem sępe tractato, & discusso: & pręsumitur scientia, vt ff.de prob.l. Procula. & ff. de confir.tut.l.si patronus. Si autem indiscusso, pręsumitur ignorantia, vt l.fin.ff.pro suo.& no.hęc in d.l.si res obligata, & facit l. quanquam, ff.ad Velleia. & l.si quis delegauerit, de noua. cum 12 ff. Vnum scias, quod ille, qui possidet, nec habet titulum. præsumitur rem alienam scire ex naturali ratione; quia qđ suũ non est, ad alium pertinet, vt inf. vnde ui.l.fi.ibi, cõis autẽ, &c.& ff.da vluc.

ADDITIONES.

a Reale. Adde l.si Titius, in princ.ff.de leg.2.& l.si sic, §.fi.& ibi Bar.ff.de leg.1.

b And.Bar. Sed hic dubitatur. Vide eundem Bal.in l.apud Iulianum, §.fin.hic alleg. & in repe.l.1.C.de sacrosanct.eccl.

c Testator. Vide per Bar in l.apud Iulianum, §.si Titius, ff.de leg.1.& Ang.hic, & plenius Sal.in l.vxori, inf.eo.

d c.filius. Vide in gl.hic in prin.& Bar.in l.apud Iulianum, in fi.ff.de leg.1.& Bald. in l.1.sup.de sacrosanc.eccle.& tamen opin.Bar.concordat cum Innoc. in d. cap. filius & quod no.Bal.in c.1.§.domus, qua feu.alie. & Ang.& Imo. in l.si domus, §.1.de leg.1.

e And.Bar. Attende hic. No.ꝙ non tenet onus, quod apponitur legato ecclesiæ fratrum minorum de ædificando certo loco, & ꝙ non valeat legatum. vide Ioan.de Imo.in c.nos quidem.de test. vbi ponit hoc dictum.sed non alleg.Bal. nec Bar. vide Fede.de Sen.cons.159.& quæ ibi dixi.

f Caue. idem Io.An.& Imo.l.apud Iulia.§.fi.de leg.1.

g And.Bar. Nec erres. Et vide Bar.in l.legatum, ff.de vsufr.leg. an legatum ad vnum vsum, possit in alium conuerti, vide quod singulariter dixi in l.liberto, §.Lucius ff.de annu.leg.

h L.in testamento. Adde Bal.in l.1.in 8.q.de his, quæ pœ.nom.

i Sed pone. vide per Sal.hic.

K Phil Dec. Dotalem. Et ibidem vide per Bar.& in l.apud Iulianum, §.fi.de leg.1.

l Intelligas. Adde Bal.& Imo.in l.cum pater.§.euictis, de leg.2.

m An.Bar. Dubitatur etiam. An testator legando rem communem, videatur totam rem legare, vide in d.l.serui electione.

Dubitatur. Vide Bal.in l.1.sup.qui test.fa.poss.& adde quod no. Bar. in l.serui electione, §.fi.ff.de leg.1. præsumitur.n. testator aspexisse confines, vt constaret. de qua restituuntur, l.cum pater, §.fi.ff.de leg.2.& scripsi post Ang.in d.l.serui. & in de quæ no.Bal.in l.scimus, in prin.in 3.col.sup.de inoff.test.

n Phil.Dec. Resp. Adde ad hanc resp.quod dicit idem Bal.in l.1.qui test.fac.poss.& ibidem Pan.de Ca.& Bar.in l.si vnum ex familia, §.si rem, ff.de leg.2.

o Extra quæritur. Si pater donauit filio rem alienam pro legitima, & filius vult suã legitimam in bonis patris, potest repudiare legatum, & de bonis patris capere, vide Bal.in l.filium quem habentem, fa.ercis.

p Dubitatur. Adde quod ille, qui possidet, præsumitur credere se dñm, ſm Bald.in l. 1.in 3.col.si de momen.poss.siue appe.& adde Imo.in l.si domus. §.1. de leg.1.& per Guil.& Cy.hic.

q Obliuio. Vide in l.qui fundum, §.3.ff.pro emptore.

13 vſuc.l.Celſus.† In gl. *a* non ſuam.ibi, ſi Epiſcopus, quæ ſunt ʒ.
a Sed tu dic, ꝙ intelligitur rem alienam non poſſe legari, quantũ ad hoc, vt legatario acquiratur ius in re inuito domino, & quod poſſit rem inuito domino retinere, quod nec lex voluit: q̃a hæres obligatur ſm̃ diſtinctionem huius l. ad rem emendam, vel æ-
14 ſtimationem præſtandam. † In gl. vt ff. ibi, vt in dictis. Tu dic, ꝙ vbi coniunctæ perſonæ legatur res aliena per ignorantiam, non agitur de euictione, ſi talis fuerit error legãtis, qui ſi ceſſaſſet, nõ eſt veriſimile legatum fuiſſe relictum, & talis eſt in §. euictis, & ſic no. ff. de leg. 1. l. ſi domus §. 1.

ADDITIO.

a In glo. Vide gl. 33. q. 5. c. una ſola. non reperio tamen cap. illud. ſed cap. unum ſolũ 33. q. 5 uide Doct. in c. filius, extra de teſt. Imo. in l. apud Iulianum, §. conſtat, ff de leg. 1 & cum Bal. tranſit Sal. ſed Ange. hic dicit, quod hęc glo. uoluit dicere, quod hæc l. fallit in caſu, ſcilicet cum legatur res aliena eccleſię ad ſepulturam, nam eccleſia debet uiuere ſecundum legem Dei, nõ huius ſeculi, & ita debet intelligi gl. ſecundum eum, & uide per eum. & uide Pau. de Caſt. in l. ſi domus, §. 1. & ibi per Imo. ff. de leg. 1.

LEX XI.

1 *Legati præſtatio, quæ fit in vita teſtantis, inducit dationem inter viuos.*
2 *Teſtator ſi primo legauit mille, & poſtea minus dedit in dotem; an mortuo patre peti poſſint mille.*
3 *Legatum ſi in aliam rem eſt translatum, receſſum eſt a legato.*
4 *Pater ſi prima filiam dotauit, & poſtea legauit, filia vtrumque debet habere.*

Filia legatorum. Si pater prius legat filiæ ſimpliciter, vel pro dote, & poſtea id, qđ legauit in dotẽ dedit, tradendo, legatũ peti non põt. h. d. Quæ-
a ro, *a* nunquid legatũ ſit extinctũ? Rñ. legatum non eſt extinctũ, ſed petino legatu & iõ hoc caſu dos nõ venit in collatione, quia dotis ius & legati ſunt in uita: nam teſtator nõ videtur legatum reuocaſſe, ſed impleuiſſe, vt ff. de le. 2. l. Lucius, el 1. vnde iſta dos habet qualitatem legati, & ideo non confertur, quod eſt no. Se-
1 cundo † *b* quæro, quid ſi plus legauit, & poſtea minus in dotem
b dedit? Reſpondet Dyn. ꝙ videtur minuiſſe legatum, vt ipſe not. in d. l. Lucius. & eſt ratio: quia ea nupta ceſſat finalis cauſa legati
c ſecundum Dyn. ſed D. Old. *c* dicit contrarium: quia licet pater legauerit pro dote, hęc tamen adiectio certæ cauſę non minuit legatum, vt ff. de fun. inſtr. l. Lucius, & ff. man. l. creditor, §. inter.
d Bar. tenet *d* opin. Dy. quando pater legauit pro filia maritanda. quia ea maritata finita eſt cauſa legati, ſed vbi pater legauit pro dote, vel nomine dotis, tunc non eſt finita cã, cũ dos poſſit augeri conſtante matrimonio; & tunc non eſt vera opi. Old. ſecundũ Barto. Tu dic indiſtincte id, quod dicit Oldr. quia cauſa non eſt finita, ideſt, extincta; ſed eſt finita. i. adimpleta, & nunquam im-
e pletio cauſę *e* reſoluit *f* legatum, ſed magis corroborat & con-
f firmat, vt ff. de condi. & demonſt. l. ſi iam facta. & l. conditionũ, quæ in futurum. Et ſi tu dicis contrarium, incidis in abſurdum. Pone enim, ꝙ pater maritauit eam ſine aliqua dote; ergo filia erit indotata, ꝯtra l. obligamur, §. 1. ff. de act. & obl. cum ſua gloſ. vbi beneficium patris, qui maturius nuptui filiam tradidit (vt l. pe. §. Iulia. alias inci. an etiam in patrem, ff. quod falſ. tuto. auth.) filię obeſſe non debet. Præterea pater videtur eam dotaſſe aĩo compenſandi; ergo non confunditur dos in legatum, niſi vſque ad concurrentem quantitatem, vt ff. ſol. ma. l. ſi eum dotem, §. ſi
2 pater. † Tertio *g* quęro, quid ſi legauit fundum pro dote: po-
g ſtea dedit in dotem centum; vel econtra legauit centum pro dote, poſtea dedit fundum in dotem: nũquid per hoc receſſum eſt a legato? & dic quod ſic, quia trãſlatum eſt in aliam rem, nec currit in hoc concurrentem quantitatem; quia in ſpecie tota quantitas confunditur, arg. ff. de lega. 2. l. Imperator, §. ſi centum. ver.
3 enimuero. † Sed quid ſi matrimonium non tenuit; videtur eñ tunc tranſtuliſſe legatum, vt ff. de adi. lega. l. legatum, §. pater, & facit ad prędicta eod. tit. le. translatio. §. item. Sed an ea nobilitate patris aliud pręſumatur? & videt̃ quod ſic, quia ea nobilitate augetur animus nobilium; non enim eſt animus nobiliũ ita limitatus, ſicut animus fœneratorũ, & ſimilium, qui eſt ſtricti iuris, ut no. ff. de lega. 3. l. vxori ſuę, §. fin. ſed tu dic, quod non eſt uis quid loquatur, ſed qualibus verbis, vt ff. de leg. 3. l. item legato, §.
4 parui autem. † Quarto quęritur, quid econtra; pater primo dotauit, & poſtea legauit, an filia debeat habere utrunque? Reſpondeo, primus actus dotandi eſt neceſſarius, ſecundus uero actus legandi eſt uoluntarius, & debet aliquid operari; unde aut eſt circa aliam rem, & utrunque conſequetur filia, ut ff. de uſufru. l. ſi alij. §. rerum. Aut circa eãdem rem: & tunc aut pater erat debitor, quia non ſoluerat, uel ſolutum exegerat; & pręſumitur ꝙ animo compenſandi, ut d. §. ſi pater, & arg. ſup. undeuir, & uxor.
h auth. pręterea, & l. huiuſmodi. *h* §. cum pater, ff. de lega. 1. Aut pater erat extra obligationis uinculum conſtitutus; & tunc uidetur legaſſe ad augmentum, ut l. ſi pater, de col. dot. vnde ſcias, ꝙ ſi relinquitur non ob eandem cauſam, ſed expreſſa diuerſa cauſa uel ratione legandi, utrunque debetur. Quia diuerſa ratio diuerſum parit effectum, ut ff. de ann. leg. l. Seio. & no. ff. de prob. l. quinquaginta.

ADDITIONES.

a Quæro. Nota caſum, in quo dos non confertur, & vide Bar. in l. cum pater, §. pater filiæ, ff. de leg. 2. contra hoc facit: quia præſtatio legati, quæ fit in vita teſtatoris, inducit donationem inter viuos, ſecundum aliquos in l. legatum, ff. de leg. 2. de quo dic, vt ibi per Dy. Bar. & Doc. qui ſequuntur communiter illam gl. ibi dicentes, quod talis traditio amplius non habet vim legati, nec d. l. Lucius. probat contrarium.
b Secundo. Vide per Bar. in d. l. Lucius, de leg. 2.
c A. B. Sed D. Oldr. Quid ſi primo legat mille, poſtea dotat pro centum, an poſſit petere vſque ad mille mortuo parte. adde quod D. Pet. ſequitur opin. Oldr. & Bar. in c. filius, de teſta. leq ibi Io. de Imo. ſequitur opin. Dyn. & in d. l. Lucius, de leg. 11. & in l. vxorem. §. pater, de leg. 3. & idem ſequitur Raph. in d. l. Lucius, pro ſua opi. gl. ſing. in l. pater, ff. de iu. do. vide quæ dixi in d. c. filius vbi plene dixi.
d Bar. tenet. Vide Ang. hic.
e Impletio cauſæ. Pro hoc facit, quod expreſſe no. Bal. i l. fi. ad fi. iof. de ſent. quæ ſine certa quant. profe. vbi dicit, quod ſi lego pro ea maritanda, licet ſit nupta, debetur legatum.
f Reſoluit. Ergo non confertur illa dos, ut per Fulg. hic, & Sal. contra Bal. Vide Bar. in l. legatum, ff. de leg. 11.
g Tertio. Vide no. per Bar. in l. huiuſmodi, §. pater, de leg. 3. & ibi Imo. in prin.
h L. huiuſmodi. Vide ibi per Bar. & Imo.

LEX XII.

1 *Hæreditatem repudians conſequitur integrum prælegatum.*
2 *Pars integralis renunciari poteſt; ſecus eſt in parte capitulari.*

1 Cum reſponſo. Qui † hæreditatem repudiat, integrum prelegatum ꝯſequitur. hoc dicit. concordat ff. de leg. 1. l. & quidem totum. & ff. de legat. 2. l. e. miles, §. pro parte, & an hoc ſit verum, quando habet ſubſtitutũ vulgarem? Dic vt ibi. Veritas eſt, ꝙ in ſubſtitutione vulgari venit hæreditaria portio prælegati, non portio cohæredis. Et dubitatio huius l. erat, ꝙ quis poſſet renunciare pro parte, vt l. legata-
2 rius. in prin. de leg. 1. Sed † illud eſt verum in parte integrali: ſecus in parte capitulari. id eſt, ꝙ ſi in partes ſunt diſtincta capitula poteſt vnum acceptari, & aliud repudiari: ſecus ſi ſunt connexa, vt ff. de leg. 2. l. neminem, & l. ſed duobus, & facit ff. de verb. obl. l. 1. §. ſi ſtipulanti, & l. fi. ff. de hær. inſt. in ratione ſui, in fi.

LEX XIII.

1 *Legatarij res propria eidem legari non poteſt.*

1 Proprias. † Res propria legatarij, eidem legari non põt. h. d. Contrarium videbatur, quia cum res eſſet aliena reſpectu teſtatoris; ergo videbatur deberi æſtimatio, vt l. cum alienam. §. eo. i. ſed ibi erat aliena. i. cuiuſdam tertij: hic vero legatarij, ſed an iſtud legatum eſt omnino nullum per regulã Catonianam? Rñ. ſic quo ad actionem, vt ff. de leg. 1. l. apud Iulianum, §. quemadmodum, ſed quo ad retentionem ſecus, vt in l. plane. §. duob. eo. ti. & l. hmõi, §. ſi Titio, & ſic regula Catoniana fortior eſt in excludenda actione, q̃ in excludenda exceptione.

LEX XIV.

1 *Fortuna caput ſequitur.*

a Monumenta. Qui legat *a* ſpiritualia, non vr̃ ipſa legare: ſed ius quod in ipſis habet. h. d. Vñ ſi patronus legat eccleſiam, non vr̃ legare eccleſiam, ſed iuſpatronatus; & ẽt ſi Rex Vngarię, vel Rex Francorum, legaret mihi quandam ciuitatem, in qua haberet iuriſdõnem limitato modo, puta baſſam iuriſdõnem tm̃: illam ſolam iuriſdõnem mihi donare vr̃, præſertim quia in principe ſemper intelligitur clau-
b ſula, ſaluo iure alterius, *b* arg. ff. de vulg. ſubſti. l. ex facto. in prin. Extra quæro, teſtator reliquit patrimonium ſuum fraticellis de monte Maluæ, vel Binchochis de Perufio. poſtea ſummus Pontifex perpetuo caſſauit eos, tanquam ſuperuacuos, & fictos homines in eccleſia Dei, quæritur quid eſſe debeat de bonis? Rñ. vacant Eccleſiæ Ro. conuertenda in meliores vſus, vt no. in c. j. de relı. dom. lib. 6. Sed ſi dicti fraticelli non eſſent caſſi, ſed tranſ-
1 lati ad alium ordinem, tunc eſſent translata bona: quia † fortuna caput ſequitur, vt ff. de ſecun. tabu. l. qui ex liberis, §. ex teſtamento. ita no. Io. And. in d. c. j. in Nouella.

ADDITIONES.

a A. B. Qui legat. Vide bon. glo. in l. ſi operarum. alias incipit, ſi actum, ff. de ope. lib. quod laicus poteſt habere iuſpatronatus eccleſiæ. Vide Doct. de iud. in c. decernimus. alias c. quanto.
b Alterius. Vide Bal. ad idem in l. cum multa. in verſ. ex his conclude, C. de bo. quæ libe. & adde eundem in l. 1. de conſti. prin. & Bar. in l. dotalem, ff. de teſta. mi. & iõ non extenditur in præiudicium alterius beneficium Principis, aut priuilegium, ut c. quamuis, de reſcr. in 6. & Io. Abb. in ca. ſuggeſtum, de decimis. Et vide eundem Bal. in c. 2. §. fi. verſ. no. quod princeps, in vſib. feud. quid ſit inueſt. Quid autem ſi adijceretur clauſula etiam cum tertij præiudicio, vide per Card. in ca. mandatũ, verſ. no. 7. de reſcr. At quid clauſula, ſaluo iure tertij, operetur? Vide eundem Bal. pulcherrime dicentem in l. 3. in fi. 4. q. C. de edi. diui. Adria. tollen.

LEX XV.

1 *Nemo legat quod non habet.*
2 *Dominium rei legatæ ipſa iure tranſit in legatarium.*

1 Si vniuerſæ. † Nemo relinquit, quod non hẽt. h. d. concor. s̃. de don. ante nup. l. ſi ante, & idem

dico in donatione causa mortis, quia semper intelligitur deducto ære alieno, vt ff.si quid in fraud.patro.l.j.§.1. & habet *a* locum hæc lex, qñ legatum consistit in quantitate, vel genere, secus in specie, quæ erat in dñio testatoris, nam transit ipso iure dñium in legatarium, licet reuocari possit per creditores, q̃a æs alienum non perimit fundum, vt ff.de tu.l.si fideicommissum, §.tractatū.

ADDITIO.

a Et habet. Sal. hic contra per istum tex. in uer. nihil Pau. de Cast. hic tenet contra Bar. item limita illam l. nisi testator legasset sub conditione dandi aliquid hæredi ex quo debet hæres satisfacere creditorib. quia ualent legata, nec potest excipi, q̃ sint plura uires hæreditatis ita dicit Pau. de Cast. in l. seruum filij, §. idem seruus, per glossam sing. ibi, secundum eum, de leg. 3. illam etiam ponderat ibi Ang. facit l. non amplius, in prin. de leg. 1. & Pau. de Cast. hic.

LEX XVI.

1 *Creditum non extinguitur pignore legato.*

1 **Creditor.** Si creditori legatur pignus, non extinguitur petitio debiti. h.d. Quid econtra. Dic ut ff. de leg. 3. l. si mulier. in fi.

LEX XVII.

Pactum. Qui potest dare, potest adimere. hoc dicit. qđ nota.

LEX XVIII.

1 *Actio utilis non est directa, nec econtra.*
2 *Legatarius, an possit agere utili, sine cessione.*
3 *Testator legans actionem suam dicitur rem suam legare.*
4 *Actio directa est nuda apud hæredem.*
5 *Hæres agendo directa an per se repellatur exceptione.*
6 *Legatarius sine cessione non habet utilem, si testator actionem non legauit, sed ipsam rem.*
7 *Actio utilis quæ competit legatario, an sit datiua, uel natiua.*
8 *Actio utilis cessa, an sit eadem in radice cum directa.*
9 *Actio utilis, quando dicatur nasci.*
10 *Cessionarius an habeat titulum ad ipsam rem.*
11 *Cedens actionem contra tertium, si postea possessionem nanciscitur, tenetur restituere cessionario.*
12 *Testator potest alteri mandare actiones, ita quod mandatum alteri sit superuacuum.*
13 *Officium iudicis cedi potest, sicut actio.*
14 *Cessionarij præsentia non est necessaria sine cessione.*

Ex legato. Legatarius nominis habet vtilē actionem, non directam, nisi sibi ab hęrede mādetur, 1 h.d.† No. ergo, q̃ vtilis actio non est directa, nec econtra. Sed q̃ *a* hoc sic oppo. ea, quæ conueniunt in unitate substantia, sunt vnū & idem, & nō diuersa, vt s̄. de summa Tri. l. nullus. ibi, in diuisa substantia, &c. sed actio utilis, & directa sunt in substantia unum & idem. vt ff. de nego. gestor. l. actio. ergo non debet inter ipsas diuersitas assignari. Sol. dico, quod sunt diuersæ, & hoc apparet ex nominis diuersitate: quia ciuilia vocabula, quæ adinuicem differunt, nunquam sine magno ministerio differunt, ut sup. ti. j. l. si idem, & ad contrarium respondet, q̃ illa lex non dicit, qđ sit vna substantia: sed dicit, q̃ est idem effectus quātum ad easactionē; vnde vtilis actio neg. gest. quæ datur curatori, & directa quę datur spontaneo gestori, sunt eiusdem effectus: non tñ sunt idē in substantia. Item actio directa nego. gest. nascitur qñ negotiū est sponte susceptum: sed vtilis quando ex necessitate, ut sup. de *a* neg. gest. l. curatoris. & ff. comm. l. in commodato. §. sicut. † Sed *b* op *b* & vr, q̃ legatarius non possit agere utili, sine cessione, nisi in subsidium, vt s̄. de act. & obl. l. j. & ff. pro socio. l. ea. vero, Sol. Pet. concedit, q̃ nūquam oritur utilis sine cessione; quia cessio est actus substantialis, ex quo oritur utilis est, & eius causa proxima, & immediata, qua p̄ermissa, impossibile est oriri utilem, secundum Pet. Sed nostri Doct. tenent contrarium, & arguunt sic: vbi ex solo titulo sine traditione transfertur dominium rei corporalis, ibi in vtile transfertur incorporalibus sine quasi traditione, ergo, & sine cessione, quæ est modus quasi traditionis inuentus a iure; nec enim poterat apertius uocabulum *c* a iure inueniri, cum cedere sit quasi discedere, & alium loco sui ponere facit, quod no. s̄. quando fiscus, uel pri. l. fin. & istud est verum in legato singularis actionis. Idem puto, si testator habet petitionem hæreditatis, & hanc actionem alij legat, vt ff. de leg. 2. l. cum filius, §. Lucio, & hoc uerum si testator legat actionē propriam secus si legat actionem hæredis: quia sicut rei corporalis non transiret dominium sine traditione. ut no. ff. de serui. l. Papinia 3 nec transit vtile sine cessione.† Tertio opp. testator, qui legat actionem suam, legat rem suam, cum actio dicatur res, ut ff. de verb. sig. l. rei appellatione. sed quando testator legat rem suam transit in legatarium directum dominium, & nihil est apud hæredem, vt ff. de pecu. l. sed si damnum. alias incipit, peculium, §. sed, & creditor. versic. idemque. & l. proinde, ff. si cert. pet. l. a Titio, ff. de furt. ergo hic debet transire directa actio. Respond. aliud in alijs rebus, & aliud in actione personali; quia constat ex iure inseparabili, vt l. quis ergo casus. ff. de pecu. & nisi quia lex fingit hæredem per omnia esse eādem personam cū defuncto, impossibile esset, q̃ etiam ad hæredem transirent iura directa; quia iura inseparabilia non migrant de subiecto in subiectū, vt ff. de noua. l. si vsumfructum, & ff. de stipul. seru. l. si seruus cō-*d* munis Meui, §. si. ergo secus si reali *d* actione, vt si legetur competit legatario directa, & hęredi nulla: quod verū puto, quia legando actionem dat legatario titulum ad dominium: ergo trāsfertur dominium recta via, vt ff. de cond. fur. l. sed nec legatarius, vnde lex nostra debet intelligi in legato personalis actionis, vel mixtæ, & non in legato realis actionis simpliciter. Item si testator non habuisset, nisi solam vtilem datiuam, & illam legasset: tunc etiam legatarius solus haberet ius agendi, & non hæres, iuxta no. ff. ad Trebe. l. ex asse: & in simili ff. commo. l. si vt certo, 4 §. fin.† Quarto oppo. nam nuda directa est apud hæredem, ergo hæres agendo exceptione repellitur. sicut dicimus restituta hæreditate ex Trebel. translans vtilibus actionib. in fideicommissarium, directæ apud hæredem remanent sine experiundi potestate, ff. ad Treb. l. 1. post princ. ibi, placet &c. Solu. efficacius deuoluit iura restitutio ex Trebel. quam simpliciter legatis, & hoc 5 facit authoritas Senatuscon. † Modo *e* reuoco in dubium, vtrū *e* in casu huius l. hæres agendo directa per se repellatur exceptione? & videtur, quod sic, quia commodum actionis est ad alium applicatum: & duo insolidum non possunt habere ius agendi cū effectu, vt ff. de leg. 1. l. non quocunque, §. qui Caium, & de leg. 2. l. qui duos, §. fi. is. In contrarium videtur inf. de noua. l. 3. & quod 1 no. ff. de pac. l. si cum emptore. Non obstant leges contrariæ; q: ibi interuenit cessio hæredis; vnde non potest amodo venire cōtra factū suum. Sol. puto hæredem repelli. Et si tu dicas, quomodo potest actionem mandare legatario? Respō. quia eius fauore 6 hoc erat introductū, vt no. in l. fi. in prin. sup. de iure dot. † Secū-*f* do *f* quæro, quid si testator non legauit actionem, sed ipsam rem debitam? Resp. tunc legatarius non habet vtilem sine cessione, vt no. ff. de leg. 1. l. apud Iulianum, §. idem Iulianus. *g* qua cessa liberatus est ope exceptionis nō solum ipse debitor, sed etiā correus eius debendi, vt d. l. qui duos. in prin. vbi est tex. singu. secundum Barto. Caue tibi istud enim non est ita expeditum; nam ibi fiebat cessio reo debendi. vnde passiua obligatio confunditur, eo q̃ creditor esse cœpit. & loco creditori per cessionem successit, arg. ff. de sol. l. Stichum, §. aditio. & facit ff. de noua. l. si rem, §. fi-7 na.† Tertio *h* quæritur, an ista vtilis, quæ competit legatario no-*h* minis, sit datiua, vel natiua. Aduerte, d. l. actio. de neg. gest. dicit, quod superuacua subtilitas non curatur; sed ista subtilitas non est superuacua, nam expedit hoc scire propter formam libelli, quia si est utilis natiua ex eodem fonte cum directa, vtiles obligationes deueniunt in cessionarium, & in libello debet concludere per medium illatum actionum, alias est libellus ineptus. Si vero est datiua, ita, q̃ apud legatarium nō resideat obligatio: tunc in libello non debet fieri mentio obligationis vtilis, & si fieret, esset libellus ineptus, gl. q̃ est sup. de pac. conuen. l. pater. dicit, quod vtilis actio, quādoque est natiua, quandoq; datiua. Nō. n. est dubiū, q̃ vtilis actio, quæ oritur ex contractu, vel quasi, celebrato inter creditorem, & debitorem, sit natiua, quia ibi est obligatio ex consensu, vel quasi, vt d. l. curatoris, sed quando conuē-*i* tio *i* celebratur inter creditorem & cessionarium, non videtur possibile, q̃ voluntas creditoris influat in consensum debitoris extendendo se ad cessionarium, de quo debitor non cogitauit, & cum quo forte si sciuisset, non contraxisset, arg. ff. sol. matr. l. 2. ver. nec cogitur. & ff. pro socio. l. qui admittitur. Cum igitur principium obligationis sit consensus, vel quasi, & in persona cessionarij non sit consensus, ergo videtur, quod apud cessionarium

ADDITIONES.

a No. Vide plene Bar. in l. 1. ff. de act. & oblig. & Bal. in l. 1. eo. tit. an autem sit idem in iudicijs, vide inf. in 3. q.
b Sed op. An vtilis transeat sine cessione, vide per Bar. in l. 1. ff. de act. & obl.
c Vocabulum. Sed quare non sic transferuntur directa hoc casu, sicut transfertur directum dominium, quando testator legauit rem suam. vide inf. prox. op. nam dominium & alia iura realia, non ita inhærent ossibus nostris, sicut iura personalia, l. si quis ergo casus, ff. de pecu. cum si. secundum Bar. & Bal. in l. fi. inf. eo. vbi Bal. in terminis hoc dicit, & Bar. in l. nemo potest, & ibi Imo. ff. de leg. 1.
d Reali. Vide Bal. in l. per diuersas, in 18. q. sup. man. & idem Sal. & Pau. de Ca. hic.
e Modo. Pro hoc dicto alle. tex. in l. si pecunia. & hoc ibi expresse Bal. & Mod. tenet, de leg. 1. & vide, quæ ibi dixi post Imo.
f Secundo. Pau. de Ca. in d. §. idem Iul. hic alle. tenet, quod imo transeat sine cessione, quia etiam in casu illo videtur legare actionem, vt d. §. idem Iulia. ergo nō debet transire sine cessione per illam l. 2. & si fiat cessio, operatur, q̃ transit exercitiū directarum ita potest intelligi ille tex. vide l. si sic, § 3. & l. seruum filij, §. cum quidem leg. 3. non tamen proprie videtur legare actionem, vt per Bar. in d. §. si Titius.
g §. Idem Iul. Potest intelligi, vt dixi supra, quod vbi fit cessio, ut habeat exercitium directarum, quod non transit per cessionem legis, sed hominis, l. fin. supra quando fisc. vel priu. & l. si procuratorem, §. fi. in h. ff. man. declarat Bal. in l. 1. sup. de act. & obl. Sal. tene cum Bal.
h Tertio. De hac q. vide Bar. in l. 1. ff. de act. & ob. & Bal. in l. 1. eo. ti. sup. & Bu. hic.
i And. Bar. Sed quando conuentio. Et quid si vsusfructus bonorum relinquatur alicui, an ille poterit petere vsumfru. omnium debitorum absque scientia hæredis, vide Do P. de Anch. consl. 3.

ctum non resideat obligatio; nisi sit facta cessio de consensu debitoris, vel a principio creditor fuerit stipulatus pro se & suis successoribus, aut cui, vel quibus sua iura cedere voluerit: nam tunc propter consensum debitoris & creditoris vtilis obligatio descendit in cessionarium. Expedit enim hoc scire, si opponatur exceptio compensationis a cessionario, vtrum opponatur ex obligatione actionis, an ex actione obligationis. dici potest prædicta esse vera, vbi ceditur actio simpliciter: sed si expresse cederetur actio & obligatio, tunc transiret vtilis obligatio per cessionarium obligatum cedi posset. Item potest legari nomen debitoris, qui debet naturaliter tantum, vt ff. ad Treb. l. si ei. æque enim cohæret cedendi actio personalis, sicut obligatio personalis. qua ergo ratione potest cedi actio, eadem ratione cedi potest obligatio: & tunc actio vtilis erit natiua ex obligatione datiua, sicut dicimus in condictione ex lege, vt inf. de dona. l. si quis argentum. ex prædictis apparet posse cedi actionem sine obligatione. Item cum obligatione. Ego dico, quod habens actionem & obligationem, potest cedere obligationem, puta naturalem sine actione, si forte vult, quod cessionarius possit compensare, sed non agere. Nec est ratio, quæ repugnet, cum ille, qui est dominus sui iuris, sit totius & partis moderator, & arbiter, vt s. man. l. in re mandata, & arg. ff. de seru.

8 l. vt pomum. † Sed adhuc restat videre, vtrum vtilis cessa sit eadem in radice cum directa? & non est dubium, quod eadem est virtus, & quod id, quod est causa causæ, quodammodo sit causa causati, vnde contractus antiquus est causa actionis cessæ: tamen est causa

9 magis remota in cessionario, quam in cedente. † Et si tu quæris, quando nascitur vtilis? Respon. cum ceditur, vel quasi ceditur. Sed si tu quæris, ex qua materia oritur? tunc aut loqueris de materia propinqua, & oritur ex cessione, vel quasi facta cum tit. alias esset traditio absque tit. quæ nihil habet momenti, vt l. per diuersas, s. mand. & no. in l. a. ne liceat poten. adeo quod non sufficit titulus per cessionem superueniens, vt ibi no. licet in rebus corporalibus id secus, vt ff. de euic. l. si rem, quam. in prin. & ff. de rei vend. l. quædam mulier. Si autem tu quæris de materia remota, constat, quod est contractus antiquus cum iure orto ex inde, & ista est materia ex qua, & propter quam secundum illos, qui dicunt vtilem esse natiuam, & hoc tenet Iaco. But. dicitur tamen vtilis, quia venit ex interpretatione: lex enim interpretatur, quod cedens & cessionarius sint eadem persona secundum eum. Sed tenendo quod sit datiua, est materia propter quam, sed non ex qua: nam si cedo actionem alicui competentem ex delicto, non est dubium quod competit mihi actio, vt ff. de petitio. hære. l. quod in diem, §. Iulia. & no. in l. fi. sup. de hæred. vend. quæ non nascitur ex contractu, vt ff. de pact. l. iuris gentium, §. pactus, versic. non enim ex pacto iniuriarum actio nascitur, &c. ergo est datiua, & non natiua. Istam rationem assignat gl. quæ ratio non concludit, salua eius reuerentia. quia infert, quod non nascitur ex contractu, sed non infert, quod non nascatur ex delicto, nam potest eadem materia diuersis temporibus producere diuersas agendi formas, vt no. ff. de dolo. l. hæredibus, in princip. argumen. ff. de iureiuran. l. sed & si possessori, §. r. de hac materia no. Per. & Bar. in l. 1. ff. de actio. & obliga. Et adde, quod omnis actio natiua habet duplicem materiam, scilicet facti & iuris. Est autem ius vinculum quoddam, quod obligationem vocamus, sine quo actio esse non potest, vt Insti. de oblig. in princi. & de pac. l. iurisgentium, §. primo.

10 † Quarto quæritur vtrum cessionarius habeat titulum ad rem ipsam: ita quod si adipiscatur possessionem, efficiatur dominus directo. & non est dubium in actione personali, si dari erat in obligatione, quia debitor soluendo transtulit in eum dominium: alias non esset liberatus, vt ff. de condi. ob cau. l. fina. Sed in reali idem dico, vt ff. de rei vendic. l. hæc si res, a. respond. & l. si culpa.

11 † Et ibi est casus no. quod ille, qui cedit actionem contra tertium, si postea exigit, vel possessionem nanciscitur, tenetur ipsam possessionem restituere cessionario. sed caue tibi: quia glo. dicit ibi, quod cessionarius hoc consequitur agendo ex iure cesso, & vult quod ibi agatur vtili in rem, quæ præfertur directo. Alij dicunt, quod agitur vtili ex empto & sic personali, non reali actione, nec iure cesso, sed ex proprio contractu: quia ille, qui recipit æstimationem, tenetur rem tradere, si potest. Et hæc opinio magis defendi potest de iure; quia nemo rei vend. potest cedere contra seipsum, vt no. in l. fin. sup. de hære. ven. & facit ff. de excep. do. l. apud Cel-

12 sum, §. quod si is, cui. † Vltimo quæro, nunquid testator possit alicui mandare actiones, ita quod mandatum heredis amodo sit superuacuum? Respon. sic tamen istud mandatum est actus inter viuos, non testamentum; nec tamen expirat post mortem, duplici ratione. tum quia est mandatum in rem suam, vt j. de dona. l. illam. tum quia post mortem collatum, vt no. ff. de le. a. l. cum pater, §. Mæuio. & non potuit permisceri testamento, quia tendit ad

13 idem cum ipso, ut no. ff. de testa. l. heredes palam. in fin. † Vnum scias, a quod potest cedi officium iudicis, sicut actio, vt ff. de admi. tu. l. si minoris. Item cedi potest instantia, vt ff. de procu. l. in causæ, §. penul.

14 & ibi glo. † Nota, quod in cessione non requiritur præsentia cessionarij, quod in mandato potest concedi; sed in cessione, prout est quædam traditio, potest negari, nisi interueniat medium orga-

b num nuncij, vel epistolæ. Item cedi potest ius b sniæ, vt ff. fam. erc. l. in hoc iudicio. & si cedens habeat ius executionis paratæ, eodem modo cessionarius habebit: & idem in legatario.

ADDITIONES.

a A. B. Vnum scias. No. quod officium iudicis cedi potest, sicut actio. uide quod no. per Ang. in l. si eius. & ibi Imo. ff. ad Treb. & per Bar. in l. 1. §. ulutru. de ope. no. nun cia. & ibi ad Bar. multa dixi, vide Bal. sup. de hær. uel act. uend. l. fi. no. instantiam posse cedi absenti, vt per Bal. in l. 2. C. de act. & oblig. & l. per diuersas, su. man. & de cessione instantiæ, uide Bal. in l. 1. in prin. ff. ad Treb.

b Ius. Vide Bar. in l. 1. in uer. quarto ex forma. ff. de act. & obl.

LEX XIX.

5 *Vir non impeditur capere ex testamento vxoris propter breuitatem temporis matrimonij.*

1 **Non tantum.** Breuitas temporis matrimonij non impedit virum ex testamento vxoris capere. h. d. Dubitatio huius l. erat, quia relinquebatur vt viro, & ideo non videbatur sufficere momentaneum matrimonium: sed tamen contra est, ut hic, & hanc l. no. pro statutis de dote lucranda, quod etiam vir vnius momenti lucretur tertiam partem dotis, ut est Perusij.

LEX XX.

1 *Emphyteuta si legat emphyteusim, quæ finitur morte, hæres non tenetur eam redimere a domino, & præstare legatario.*

2 *Emphyteusis licet non finiatur morte, tamen hæres patientiam non tenetur præstare.*

3 *Legatum emphyteusis an sit inutile.*

Vxor patrui. Qui legat res, in quib. habet vsumfructum: illud ius tantum legare videtur

1 h. d. † Et per hoc consuluit Barto. quod si emphyteuta legat fundum emphyteuticum, & talis est emphyteusis, quæ finiebatur morte, vt est in vsufructu, vt Institu. quib. mod. fin. usufru. §. finitur, & ff. de vsufruct. l. Titio: & j. de cadu. tollen. l. 1. §. in nouissi-

a mo. & ibi est tex. no. quod hæres non tenebatur a istam emphyteusim redimere a domino, & præstare legatario. hoc ipse ponit

3 in l. quod in rerum, §. 1, ff. de lega. 1. † Item dicit, quod licet non finiretur morte, tamen etiam ei non tenetur præstare patientiam. ut ipse no. eod. ti. l. si domus, §. fin. & in hoc male dicit. quia speciale est in personis, quibus etiam non tenetur ad patientiam, ut in Authen. de alie. & emphy. post princi. ergo in alijs secus supposito, quod sit talis emphyteusis, quæ possit cedi, & talis sit persona, cui possit cedi, vt sup. eod. l. ex legato nominis, & ff. de contrahen. empt. l. qui tabernas. & ff. de ac. emp. l. in venditione. facit

b quod no. Cy. in emptor, sup. loca. Sed quid si emphyteuta b efficitur proprietarius, vtrum sit extinctum legatum? & videtur, quod sic: quia extincta est emphyteusis proprietate superueniente. hoc videtur tenere Iacob. de Are. in l. seruum filij. in princ. de lega. 1. Sed potius videtur dicendum, quod debeatur ipsa proprietas; argu. eiusdem l. sed certe ibi nouus status rei sequebatur ex veteri, & ei erat implicitus, vnde relictum augetur, arg. l. fi. ff. si ex noxali cau. agatur: sed hic nouus status rei erat contrarius ueteri, & ideo magis videtur perimi, & extingui legatum quam consolidari. Sed contra hoc facit, quia augmentato iure daturis, augmentatur ius ac-

c ceptoris, ut ff. de rei uen. l. si a Titio. Bart. dicit c quod si testator legauit expresse ius, quod habebat, quod tunc non debetur proprietas; secus si legauit rem simpliciter, per l. quod in rerum, §. si quis post. eo. tit. quod non placet; quia tacite intelligitur legasse solum ius, quod habebat, vt hic. Dico ergo deberi emphyteusim eodem modo, & eadem lege. vt deretur, si proprietatem non emisset, & sic proprietatis acquisitio neq; legatum minuit, neque legatum auget, ut ff. de act. emp. l. fundum cum mihi venderes. & ff. comm. præd. l. si in uenditione. Non ob. d. §. si quis post. quia ibi loquitur in reali accessione concreta, non discreta, ut ff. de lega. 3. l. vxorem, §. testo, & l. pater, §. fundum. eo. ti. Item quæ-

3 ro, † an in l. nostra legatum sit omnino inutile, & videtur quod non, propter fructus medij temporis. ut l. mulier, §. 1. de leg. 3. quod concedo, si testator legauit, & tradidit, quia quod legatarius percipit, ad ipsum pertinet, sed si nil tradidit. nil tunc habebit.

ADDITIONES.

a A. B. Hæres tenebatur. Si emphyteuta legat emphyteusim, quæ tenetur morte. hæres eius non tenetur redimere a domino legatario. sed uidetur, quod sic, quia legando rem alienam scienter, obligatur hæres, ut sup. eo. l. cum alienam, sed hic scit, quia uerisimile est, quod sciat, l. leges, sup. de leg. & quod no. Bar. in l. 2. ff. de confess. ergo debetur. facit tex. l. sciens, ff. de pe. leg. vbi si ignoratur, non debetur, secus si scienter, licet Doct. contra tenent in l. quod in rerum, §. 1. de leg. 1. unde ibi Do. Io. in unde do. Ant. in c. Pastoralis, de doua. ubi dicit quod si testator legat rem in qua habet vsumfr. quod debetur tota res. contra tenet D. Io. de Imo. per istum tex.

b Emphyteuta. Vide per Sal. hic.

c Bart. dicit. Scilicet in l. seruum filij, hic alle.

LEX XXI.

1 *Verba vulgaria significant, quod plus intelligitur.*

2 *Hæres veste legata, massillos non potest separare.*

1 **In legatis.** Non refert qualiter quis loquatur, dummodo verborum sensus intelligatur. h. d. † Et no. Bal. ad lib. vj. Codic.

hic de significatione verborum vulgarium, quę ab vsu procedunt, & ita significat, vt vulgus intelligit, vt no. ff. de le. 3. l. librorum, §. quod tamē Cassius. & de supel. leg. l. Labeo. Et sunt apud nos Tuscos quędam verba vulgaria, vt hoc verbum Podere. i. vniuersitas agrorum: & quid significet, no. per Bar. ff. de leg. 3. l. vxorem, §. testō. & de suo. instr. l. Sciæ, §. Tyrannę, de auro, & argen. leg. l. si ita. Item hēmus vocabulum Apothecę, siue poticæ: & quid significet, dicut per Bar. in l. nam ꝙ liquide, §. 1. de pecu. leg. & de leg. 2. l. cum pater, §. mense. Item hēmus vocabulum massaritiarum, & quid importet, vide per eum in l. 1. de supel. lega. Item hēmus hoc vocabulum, cultra, & culcitra: & quid importet, dic vt per eum in l. librorum, §. fi. de leg. 3. † Habemus ēt quędam vocabula generalius vsitata, sicut est nomen vestis: & vtrum hæres legata veste, possit separare malpillos. dicit Bar. ꝙ non, *a* de aur. & arg. leg. l. cum aurum. & quod non veniunt vestes prohibitæ portari per statutum, dicit Bar. ff. de au. & arg. leg. l. quamuis. Et si legatur lectus, an veniat lectus festiuus, ponit in l. Medico, §. 1. de aure, & argen. leg. & quid contineatur appellatione pannorum, lini, & lanæ, ponit ipse de aur. & arg. lega. l. vestimentum.

ADDITIO.

a Dicit Bar. quod non. Adde de hoc dicti ueritate Ludo. Ro. singu. sub 624. incip. Lego mulieri, seu vxori meæ, & omnino per Ant. Corse. in singularibus, in uer. legatum, inci. lego vxori meæ uestes.

LEX XXII.

1 *Grauamen rei ubi apponitur nomini hæredis, intelligitur de primo hęrede tantum.*
2 *Hæres pro multis annis non potest soluere.*
3 *Gabella si debet solui de legatis ex forma statuti, cum emptores gabellarum generaliter mutentur de anno in annum, cui debeat solui.*
4 *Testator si uxori legat alimenta, & non dicit in domo sua, alibi poterit percipere.*
5 *Testator si legauit habitationem uxori, hæres debet ei dare, in qua honeste uiuere possit.*

In annalibus. Appellatio hæredum in dubio, significat omnes hæredes in perpetuum. h. d. Idem appellatione familiæ, vt J. de verbo. & rer. significa. l. fin. 1 † Oppo. nam vbi grauamen rei apponitur nomini hæredis, ibi intelligitur de primo hærede tantum, vt sup. de vsufr. l. antiquitas, & l. liciendum. de verbo. significa. sed in legato annuo apponitur contra naturam *a* rei; nam quia est conditionale pro sequentibus annis, non est transmissibile de sui natura, vt l. Stichū §. stipulatio, de uerbor. signific. ergo debet restringi ad primum hæredem. Solu. dicit Barto. quod aliud est natura rei legatæ, & aliud natura ipsius dispositionis: nam natura restringit nomen hæredis. Vnde si esset vsusfructus annus legatus alicui, & hæredi suo, non intelligeretur, nisi de hærede primo. sed in hac l. fuit legata annua proprietas, siue datio. vnde licet contra naturam annui legati sit, quod transmittatur, tamen non est contra naturam rei legatæ, secundum Barto. qui ita notat in l. Gallus, §. etiam si parente, ff. de lib. & posth. quod videtur male dictum, quia legatum annuum interponitur ad alimenta. vnde alimenta sunt ipsa res legata, & ipsa res legata non recipit transmissionem ex natura sui: ergo so. Barto. non ualet unam fabam. Vnde subtiliter dic, quod aliud est in vsufructu, non ex natura rei legatæ, sed ex natura rei non legatæ, cuius virtus, & potētia supra legatum potentia. i. ex natura proprietatis, quæ se obiicit legatario vsufructus; & ex ui, & ex potentia propria attrahit vsumfructum ad se, tāquam sibi subalternatum. & hoc statutum est ne proprietas perpetuo sit inutilis; nam absurdissimum esset, si ius principale semper succumberet iuri subalterno, ut ff. de vsufru. l. 4. §. ne tamen. illud ergo, quod infringit transmissionem vsusfructus, est ius aduersarii, in quo hæres legatarij ius nō habet, sed in annuo legato non est aliquod ius extra rem legatam, qđ se obiiciat transmissioni, & ideo fit transmissio generaliter ad omnem hæredem, vt sup. vt ac. ab hær. l. 1. Vel si loquamur in alimentis, non est proprie transmissio, sed noua alimenta, argu. l. stipulatio ista, §. si quis ita, de verb. obl. & ff. de no. l. si vsusfructus. Item dico, ꝙ istud legatum transmissibile nunquam est cōditionale, ꝙ patet, quia dies eius cessit quo ad transmissionem; & iō non est verum dicere, ꝙ transmissio sit de natura dispositionis. † Extra quæritur, *b* vtrum hęres possit soluere pro multis annis? Bar. dicit, ꝙ sic, in l. cum sine pręfinitione, ff. qñ dies leg. ced. Tu dic contra, ꝙ si legatum est conditione pro sequentib. annis, legatarius non tenetur recipere ante, vt ff. de verbo. obl. l. stipulatio ista, §. inter certam. Itē quia interest legatarij ante nō recipere propter custodiam, ut no. in simili, ff. de re. iu. l. in eodē, § nemo. & quia fructus interim possent corrumpi, & quia granum uetus non est ita bonum, sicut nouum. † Item quæro, si ex forma statuti dēt solui gabella de lega. cum emptores gabellarū generaliter mutentur de anno in annum, cui dēt solui? Resp. illi gabellario. cui est gabella in princ. eu. ustbet anni, sm Bar. q ita no. ff. ad leg. Fal. l. in l. Falc. non habetur, & l. cum Titio, eo. tit. & hoc est verum: quia habentibus ius eius anni debet solui pro illo anno, arg. ff. de usufr. l. defuncta. & ff. de actio. empt. l. Iul. §. si locatus, & ff. de iure fisci. l. fi. † Item extra quæritur, si testator legat uxori uictum, uel alimenta, & non dicit in domo testatoris; an ipsa possit alibi habitare, & alimēta percipere? & Bar. dicit, quod sic, in l. 2. de adi. leg. & bene dicit, quia est casus in l. cum nihi, §. in causa, ff. de transac. † Scias *c* tamen, si testator habebat domos proprias, quod non cogitur hęres ad pensionem conducere alienas, sed sufficit, ꝙ hęres in una illarum assignet illi legatariæ habitationem, in qua possit competenter, & honeste morari: non enim debet dare sibi habitationem ca... am, uel in lupanari, quia ciuili modo debent uerba intelligi, ut ff. de usufru. l. si is, qui binas, & ff. de seru. l. sicut.

ADDITIONES.

a Contra naturam. Idem Bal. in l. antiquitas, hic alle. quod ibi dixi vide. S. an appellatione hæredis ueniat primus, uide in l. quis liberis, § uerba. ubi per illum tex. limitatur hæc materia, & ibi no. Doct. ff. de uulg. & pup. & Bal. in l. fin. in q. 5. 6. & 7. oppo. sup. de hęr. insti. & etiam ibi in 21. 22. & 26. q. & dixi post Bal. in l. in causa, 2. §. Pompo. ff. de mino.

b Extra quæritur. Si bene consideres uerba Bar. per illam l. cum sine pręfinitione ipse bene dicit, & dictum utrumque potest saluari. uide Bal. in l. plures, in fine. supra de fide instrum.

c Scias. Illud sequitur Pau. de Cast. in l. si dominus, in prin. de leg. 1. pro quo facit lex illa, & dixi ibi post Bal. qui etiam aliquid ibi tangit, facit quod not. Barto. in l. 3. in prin. de tri. tri. & oleo leg.

LEX XXIII.

1 *Totum in genere resecatur per speciem.*
2 *Totum, diuisione legali diuiditur in duodecim uncias.*
3 *Hæreditas quandoq; transit in dispondium, & quandoque ad tripondiū.*
4 *Hæreditas qualiter diuiditur, si constat, quod testator in dispondium voluit transire.*
5 *Legatum generale si factum sit fratribus Prædicatoribus, & Priori spęciale, an Prior admittatur ad generale.*
6 *Legatum fieri potest fratribus Prædicatoribus. 7.*

Cum quæstio. Quando vni relinquitur totum alteri pars quota, vt de tota adempta quota. h. d. Et est ratio; qa necesse est de toto corpore euelli partem; aliunde enim euelli non potest, nam extra totum nil restat. oportet ergo, quod pars, quæ resecatur, euellatur de toto corpore, & ideo duæ Falcidiæ contra se non concurrunt; quia alia resecaret alteram, & altera reliquam. Sed hoc esset impossibile; quia Falcidia est istius naturę, ꝙ secat, & non secatur, vt no. J. ad leg. 1 Falc. l. quamquam. † Et adde, ꝙ totum in genere, resecatur per speciem, vt in l. doli clausula, ff. de verb. oblig. & totum in specie resecatur per indiuidua, vt ff. de leg. 3. l. hæres meus, §. duę statuę. & totum in indiuiduo secatur per partes; vt si vnius statuæ legetur vni brachium, alij vero caput, arg. ff. de rei vend. l. item quæcunque, §. si quis, & totum in iure secatur in partes. vnde si testator *a* legat vni proprietatem, & alii usumfructum: proprietas nō esset plena, sed nuda. Si autem legatur fundus, & alteri vsusfructus, an bo in vsufructu concurrunt, quia legatum fundi nondistinguit proprietatem ab vsufr. vt ff. de vsufruc. leg. l. si alij. Non ob. de vsufr. acere. l. si proprietas, quia ibi non fuit facta mentio proprietatis discretiuæ, sed concretiuę, dicendo lego fundum, ut ibi no. & adde quod no. sup. fami. etc. l. quoties, in gl. imo videt. 2 † Ad euidentiam huius l. pręmitte, quod omne totum diuisione legali diuiditur in 12. uncias, quæ unciæ habent nomina distincta, ut Insti. de hære. insti. §. hæreditas, & l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hære. inst. ipsum autem totum uocatur As, seu pōdus, vt ibi patet. 3 † Item scias, ꝙ quandoque transitur ad dispondiū: hoc est hereditas diuiditur in plures quam 12. vncias; vt quia diuiditur ad tripondium, & sic de singulis. Item scias, quod ista gl. miscet simul tria contraria, quæ debent separari. Nam opp. de l. Marcellus, & l. qui quadringenta. ad Treb. & de l. interdum, de hęr. inst. & d. l. si ita. de lib. & posth. & l. Marcellus, l. nullo obstat, sed eius contrarium non soluitur in hac glo. Bar. soluit, ꝙ lic legauit primo totum; secundo partem quotam eiusdem rei. & sic clare patet, quantum voluit adimere primo, in l. contraria reliqt primo totū; scdo quantitatē. & sic non ꝯstat quantum de toto adimere voluerit. forte. n. putabat totum valere, plus, q̄ valeret. 4 † Op. secundo de d. l. interdū. gl. soluit, & bene; aut ꝯstat, ꝙ testtor noluit transire ad dispondium, sed voluit, ꝙ illud, quod secūdo loco legabat, adimeretur a primo; tunc non est dubium, vt l. qui non militabat, §. fi. ff. de hęre. inst. & pone exemplum, testator dixit relinquo Titio fundum, & de illo fundo relinquo Seio dimidiam. Vel dixit, instituo Titiū in 12. vncias, de quibus relinquo Seio sex. Quandoque constat, ꝙ testator ad dispondium transire voluit; exemplū, testator dixit, Titium instituo in 12. vncias; Seium

ADDITIO.

a And. Bar. Vnde si testator. Not. si uni legatur fundus, alij usufr. ambo ueniunt ad usumfr. uide Bal. in l. Sempronio, & l. si alij. de usuf. leg. & Bal. in l. quoties, §. 1. in fam. ercisc.

Selum instituo in alijs sex, nam ex eo, quod dixit in alijs sex, cõstat, quod voluit adimere primo: & tunc fit diuisio hæreditatis in xviij. vncijs, de quibus primus habebit 12. alius vero hẽbit sex, & ita loquitur l. interdum. Quandoque de hoc dubitatur, an testator voluerit ad disponendum transire, vel non: & tunc distingue, aut primo legatorum, & secundo partem, & tunc videtur a primo adimere, quod dat secundo, & ad dispondium non transire. casus est hic. Aut primo legat partem, & secundo totum; & præsumitur tunc, quod ad dispondium transire voluerit, vt d. l. interdum, & l. qui quadringenta, & instit. de hæred. instituen. §. videamus. Ratio differentiæ est, quia cum primo legat totum, secundo vero partem, pars potest de toto admi. sed quando primo legat partem, secundo totum, nõ potest de parte totum adimi. ideo tunc est præsumendum, qd testator ad dispondium trã sire voluerit. Contra prædicta oppo. cum tota hæreditas diuidatur a iure in 12. vncias, non potest testator eam diuidere, in 18. & plures, cum hoc sit statutum a leg. Sol. testator potest facere maiorem numerum vnciarum, non tamẽ potest facere maiorem quantitatem hæreditatis, quam sit, nam si testator facit plures vncias, erunt vnciæ minores in quantitate, licet plures in numero. Exemplum, in hęreditate sunt 24. solidi. si eam diuidis, in vncijs 12. quælibet vncia habebit duo solidos; si diuidis in 24. quælibet vncia habebit vnum solidum, & sic augebitur numerus vnciarum, & non quantitas hæreditatis, & hoc est, quod voluit hic dicere gl. licet obscure. Venio ad §. sed & aliam. Plures nominationes factæ uniformiter de eadem uoluntate, non faciunt eũ vocari ad puritatem portionum. hoc dicit. Vel sic, Nominatio de eadem persona sæpius facta, incidens in diem non inducit nisi vnum & idem. [5] † Oppo. de l. 3. ff. de stipu. ser. ubi repetitio uerborum multum operatur. Sol. ibi est diuersa ratio, & difformis consideratio circa eandem personam. hoc etiam modo respondetur ad l. qui Marco, ff. de annu. leg. nam ibi erat multiformis ratio includendi eandem personam sub diuersis respectibus. hic uero erat vniformitas in ratione & dicto. Oppo. de le. Sempronius Proculo, de lega. 2. Solu. ibi circa eundem actum erat diuersitas scripturarum, unde præualet minor summa, ut ff. de arbi. l. diem, §. si plures. Item oppo. de l. quinquaginta, ff. de proba. Solu. ibi in diuersis uoluntatibus, hic in una & eadem. facit ff. de adi. lega. l. centum, ff. de condi. & demonstr. l. non ad ea. ff. de action. & obliga. l. l. Lucio, ff. de dote præleg. l. fin. & quod no. infra de discuss. l. ne casu, lib. decimo. [6] † Et prædicta [a] faciunt ad q. [a] Testator legauit fratribus Prędicatoribus centum, & eorũ Priori Bibliam; nunquid Prior debet habere aliquam portionem de dictis centum? Pet. dicit, quod si præcedit genus, debet habere; secus si præcedit species. Tu dic, quod aut testator loquitur aduersatiue, ut quia dicit, Priori uero lego Bibliam; & tunc Prior non admittitur ad generale legatum; aut non loquitur aduersatiue, sed ampliatiue, quia dicit item Priori lego Bibliam, & tunc ad mittitur ad utrunque, ut d. l. qui Marco, quia gerit personam duorum, & sic duplici iure uocatur. Non ob. l. alimenta, §. Basilicæ. de alimẽ. leg. quia ibi species aduersabatur generi, eo quod legatum non erat generale, & facit supra fam. ercisc und. l. quoties, & ff. de le. 3. l. legatorum, §. qui plures. [7] † Et scias, [b] quod licet fratres Prædicatores sint mendicantes, tamen potest eis legari, ut uendant; quia uiuere uolunt, ut no. in ca. i. de reli. domi. lib. 6. super uerbo, domum. ubi gl. dicit, quod prohibiti acquirere possessiones, possunt tamen acquirere, ut uendant pro eorum necessitatibus, & alimentis, & idem uidetur dicendum, si per formam statuti forenses sunt prohibiti acquirere domos in ciuitate, ita eis possit legari sub modo, ut uendant, quod est notandum.

ADDITIONES.

a Et prædicta. Vide per Ang. & Imo. in l. cohæredi, §. qui patrem, ff. de vulg. & pup. & Bar. hic cum concor. & in l. quæsitum, §. pe. ff. de fun. inst. facit quod no. Bal. in l. quoties, sup. fam. ercis.

b And. Barb. Et prædicta. Nota ... ut legatum fratribus & Priori. vide Bartolum in l. si seruus communis, ff. de stipula. seruorum. Docto. in c. requisisti. de testam. Io. de Imol. in l. cohæredi, §. qui patrem, de vulg. & pup. & in l. 4. ff. de stip. seruorum, de poe. in c. 3. & Ang. in d. §. qui patrem & Barto. in l. si consul. ff. de adopt.

b Et scias. Facit l. cogi, §. hi, qui. ff. ad Trebe. & quod no. in l. eam quam, inf. de fideicommis. & vide per Barto. in authen. ingressi sup. de sacrosanc. eccle. in ver. iuxta hæc &c. & Imo. in l. apud Iulianum, in fi. ff. de leg. 1. & Roma. in l. Antistius, ff. de acquir. hęred. & Anto. de Butr. in capit. præsentia, in uers. quintus casus, extra de probation.

And. Bar. Et scias. Tene menti, q licet mendicantes non possint acquirere, possunt tamen acquirere hoc acto, vt uendant, & ex pretio alantur, quod no pro prohibito acquirere domos in ciuitate, facit l. fideicommissa, §. si seruo, de l. 3. vide Bal. in c. cum causa, de re iudic. ubi alleg. Arch. prędicatores non habere fidia, ut illa uendant, uide ibi, & Bal. tenet contra pro quo facit hoc, q hic dicit. Et uide text. in l. Antistius, §. fi. de acq. hær. ubi si quis est incapax propter infęlicitatem, potest per alium acquirere, ut inducitur per Ang. ad quæstionem. Si ex testamento bannitus non potest acquirere, non poterit etiam per seruum acquirere, quod limita, nisi illa acquisitio sit potius odiosa, quã fauorabilis, quia tunc põt acquirere, ut l. si quis solidum, ff. de hær. instit. & ibi Bal. & Ang. post Dynum, pro quo facit gl. l. 2. §. nemo, ff. de capi. diminu. quę dicit, quod non, licet bannitus desinat esse ciuis, est tamente quo ad odia. Item limita, nisi ipsi bannito acquisitio facta resultet in commodum ciuitatis, vt est casus singularis secundum Bald. in l. si quis in graui, §. is quoque, ff. ad Syllanianum. Item limita, nisi vellet acquirere possessio, ita notabiliter dicit Bal. in l. 2. ff. de usuf. om. iud. alleg. l. 2. §. si vir vxori, ff. de acq. poss. Item limita vt hic per Bal. quæ omnia sunt no. dicta. item nisi ueniret ex alio statuto, puta Teruisij cauetur, q forens non poterit acquirere bona immobilia. Alio statuto cauetur, q maritus lucratur dotem vxoris adulteræ, q forenses possunt lucrari bona immobilia isto casu. ita de facto consuluit do. Pet. in c. statutum, §. cum autem, de rescrip. lib. 6. vide tex. in c. recolentes, de statu monach. vbi est casus, q licet Astrnensibus sit interdictum tenere castella: tamen si acquirant, possunt illa cum alijs permutare, & ibi dom. Abbas dicit, quod si collegio legauit rem, quam acquirere non potest, poterit illam permutare, l. apud Iulianum, §. fin. de leg. 1. & illa not. pro statuto Ferrar. quo cautum, quod forensis non possit acquirere bona immobilia, quia forensis non est incapax propter delictum. Et pondera, si iste forensis succedit alteri habenti rem immobilem, tunc potest acquirere, arg. glo. c. 1. ne cler. vel mona & quod dicit Bar. in l. 2. §. 1. ff. de fals. unde quæ dixi in d. c. recolentes, & vide in simili quod no. D. Ant. in c. 1. de re iudi. & do. Petr. pro quæstione Teruisij, in c. 1. de consti. in repet. no. vide Alber. de Rol. in 2. p. statu. q. 2. & Bart. in l. filius, §. si quid alicui, de leg. 1.

Adde quod notaui in apostil. ad istum, in authen. si qua mulier, nu. 5. in vers. fratribus prædicatoribus, & nu. 6. in vers. non sunt mendicantes. sup. de sacrosanc. eccles. Ant. Corset. sing. suo, in vers. mendicantes. incip. licet fratres Prædicatores, & Hippol. de Mars. sing. suo 182. incip. in alienatione.

. LEX XXIX.

a *Substitutus filio exhæredato non potest grauari.*

Cum quidam. A substituto exhæredati non põt legari, vel fideicommitti, etiam si ipsi exhæredato legetur h. d. Primo ponit vnam quęstionem vsque ibi, sed & si legatum. Secundo ponit aliam vsque ibi, cum igitur. Tertio soluit primam vsque ibi, nec si ipsam. Quarto soluit secundam vsque ad finem. [1] No. † ex hac l. q substitutus filio exhæredato non potest aliquo modo a testatore grauari etiam si ipsi exhæredato aliquid, sit legatum, quod intellige, & limita hanc l. nisi substitutus [a] in testamento fuerit institutus: quia tũc grauari potest, vt l. fundum, §. qui filios, & l. in ratione, §. fin. ff. ad leg. Falc. & l. fi. in prin. de leg. 3. & vide l. plane, la 2. & l. ab exhæredati, in prin. ff. de leg. 1.

ADDITIO.

a Nisi substitutus. Vide quæ dixi post Bar. in l. in ratione, §. fi. hic alleg.

LEX XXV.

a *Legatum quod aufertur ab indigno fauore certæ personæ, illi personæ applicatur.*

[1] Si legatarius. Si † causa propter quam quis est indignus, respicit fauorem certæ personæ, quod aufertur ab indigno, illi personæ applicatur. h. d. In gl. idẽ in hærede. ibi, si in fraudem. Sol. ibi de fraude non constabat, hic sic. Pręterea poterat pœnitere vsque ad sententiam, ut sup. tit. 2. l. alia. In gl. vt ff. ibi, legatarius erat, sed hodie videtur indistincte, q perdat relictum: siue testator erat alias relicturus, siue non, vt in Auth. de hęred. & fal. §. his omnibus, & ibi hoc tenet Iac. de Bel. quod tene menti.

LEX XXVI.

1 *Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates est validum.*
2 *Legatarius habet duplex ius in legato.*
3 *Ius secundum, quod acquiritur legatario, dicitur ius dominij.*
4 *Obligatio dicitur passio, quæ cohæret debitori.*
5 *Contractus possunt esse temporales.*
6 *Causæ facta non possunt haberi pro infectis.*

[1] Illud, quod. Proprietas põt relinqui ad tp̃s, vt post tp̃s redeat ad hrdem. h. d. † No. ex hac l. arg. de ꝯtrib. ad vltimas voluntates, & qño de vno ad aliud arguat, vide plene per Dy. in l. seruum filij, §. eum qui chyrographum, ff. de leg. 1. In gl. potest. n. ibi, hic autem species, hęc sol. diuinationem sapit, quia tex. hic plus non loquitur de specie, q̃ de q̃titate. [2] † In eadem gl. ibi, sed vtetur exceptione. hæc solutio vera est in se. Potes ẽt clarius soluere, q in legato acquiritur legatario duplex ius. Vnum est ius personalis actionis ex testõ, quę competit legatario pro re legata; & istud ius personalis actionis nõ potest finiri tpe ipso iure, sed ope exceptionis, vt in l. p̃ria. [3] † Secundum ius, quod quęritur legatario, est ius dñij rei legatę: & istud tollit tpe ipso iure. ita loquitur lex ista. Et est ratio dr̃ię, vel diuersitatis; quia dñium. & ius reale non ita adhęret, nec est infixum ossibus, nostris, sicut actio personalis, vt l. 3. pro socio. ff. & l. quis ergo casus, ff. de pecul. quod etiam probatur: quia si dono, vel uendo tibi rem meam, apud me nil remanet: sed omne ius transit in emptorem, uel donatarium. Sed si dono, uel uendo actionẽ personalem mihi competentem: apud me remanet directa, & utilis in te transit, & ista probantur in l. emptori, & l. postquam, de hęredi. uel actio. uend. & l. in omnibus, ff. de actio. & obliga. & quomodo tempus obligationem non tollat, idest non euel-

lat radicitus, disce naturali exemplo. Pone enim, funibus quendam hominem ligatum, expectet quantocunque tpe, nullum tps vnquam disligabit eum: ita enim se ligatum inueniet in crastinum, sicut nunc; ita imaginare in obligato, quia sic vinculis ligatur, quemadmodum funib. vt Inst. de obli. in prin. vt dicit gl.

Verba ligant homines, taurorum cornua funes, &c.

Econtra pone hominem non ligatum, certe nunquam tps ligabit eum: ita. n. inueniet se liberum in crastinum, sicut est nunc, ita accidit in oblone: nam ex facto, non ex tpe nasci dēt. Vnde recte dictum est, quod tempus non inuenit obligationem, nec liberationem, vt l. obligationum fere, §. placet, ff. de act. obli. Hinc est, q seruitutib. prescriptione quæsitis nulla inest oblo: sed si ex contractu sunt quæsitæ, oblo cohæret, vt no. s. de vsufr. l. corruptionē. & io ratio istius oblonis seruitutis dr etiam durare post tempus vt ff. de serui. l. 4. Sed videamus radicem istius inseparabilitatis, fundatur ne in debitore, an in creditore, an in vtroque: considera. n. quod vr duplex esse oblo: nam (vt ita dixerim) est oblo passio, & cohæret debitori: & est oblo actio, & cohæret creditori. Qua propter aliqui dixerunt obligationem esse actionem. & si creditor cedat actionem, sequitur, q cedat obligationem, quæ ipsi creditori inhæret, non eam, quæ inhæret debitori. Est ergo cessa obligatio actio, non obligatio passio. sed iste modus loquendi non inuenitur in iure, vnde non inuenitur aliqua lex, quæ distinguat obligationem hoc modo; tamen probabiliter dici potest, quod in extremo patiente sit passio, & in agente sit ius agendi. & respectu vtriusque extremi sit ius inseparabile, & incorruptibile, nisi certis modis introductis a iure, vt d. §. placet. & ff. de reg. iu. l. nil tam naturale, & ff. de sol. l. prout quisque. & l. pe. & ff. de accept. l. nisi consentiat. † Vlterius vides hic, quod contractus possunt esse temporales, & facit supra, loc. l. si cum Hermes. licē ex tempore. v. g. commodo tibi decem vsq; ad pascha; ita quod adueniente pascha, habeas ea mutuo. hic innuitur adueniente pascha contractum commodati finiri ipso iure, non ex natura temporis, sed ex natura nouationis. Item inuenis nascentem cōtractum mutui ea die. Et scias, quod hic dies impedit natiuitatem actionis. Et est ratio, quia apponitur ad natiuitatem contractus; vnde cum contractus mutui non sit natus ante diem, necessario sequitur, q non est nata actio, nec obligatio ex eo, vt ff. si cer. pet. l. omnia. & l. certi condictio, in princ. eo. ti. Si vero dies non impedit natiuitatem actionis contractus, nunquam impediet natiuitatem actionis, vt ff. man. l. qui mādatum, & facit ad hoc ff. de pac. l. epistola, §. fi. & ff. de adop. l. & si filius. † Amplius considera: q factę causę pro infectis haberi nō possunt, vt l. in libello §. factæ, ff. de capt. vnde etiam Deus solo hoc priuatur ingenita proprie facere, quæ produxit, vt ait Aristoteles. His autē factis coherent virtutes, sicut anima enhæret corpori: vnde obligatio similis est animæ rationali, quæ nullo tempore consumitur, vulnerari tamen, & elidi potest obligatio. & ex ista elisione oritur exceptio, vt l. sicut. de præscr. 30. ann. sic etiam anima elidit, seu vulneratur, quando suas naturales actiones non potest operari, sicut contingit in homine ægrotante in membris officialibus animæ, sicut apparet in homine vehementer percusso in cerebro, cuius anima nil tunc intelligit: quia vehemens morbus mentem instingit, vt ff. de testamen. l. in aduersa. sic in obligatione dico, nam cum morbo laborat, datur exceptio debitori. Si autem est penitus extincta, non ei datur exceptio, nisi facti, seu intentionis; sed ipso iure non competit actio, ut in l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pac.

De verborum, & rerum significatione. *Rub.*

1 *Verbum accipitur pro qualibet parte orationis.*
2 *Res significat nomina iura, & corpora.*
3 *Camera nomen quid significat.*
4 *Frumentum nomen quid significat.*
5 *Pronomina possessiua non solum significant dominium sed etiam quicquid de facto tenetur, & non de iure.*
6 *Legatum generale dicitur si testator dixit, lego omnia pondera mea.*
7 *Testator si dixerit lego filio meo expensas studij, nunquid filius petere possit, quod libri ibi emantur.*
8 *Indemnitas quid sit, & quid significat.*
9 *Testator dicens lego paupertatem meam, lucrum significat.*

¶ Significatio est proprius, & uerus sensus dictionis ab intellectu, vel statuto Legislatoris attributus: authoritas enim inuentoris, vel Legislatoris dedit ueta; & propria significata uocabulis, vt ff. eo. l. librorum, non tamen semper ad strictam significationem recurrendum est; nam quandoque dilatatur, seu extēditur; quandoque coarctatur, seu restringitur, & ista non dicitur significatio, sed interpretatio, vt ff. de lega. 3. l. non aliter §. 1. & de excusa. tut. l. scire oportet, §. sed & si maxime. † Not. quod hic verbum accipitur pro qualibet parte orationis, nam in qualibet reperitur suus modus significandi, insitus sibi ab intellectu vel consuetudine, quę habet vim legis, vt ff. eodem, l. Iurguni, & l. vt Alphenus, & l. cum de lanionis, §. asinam, ff. de fund. instructo. & nota, q significatio verbi quandoque sumitur a verbo disponente, quandoque a re disposita: & ideo dicit hic de verbo. signific. propter primum: & de rerum significatione, propter secundum. † Circa igitur hanc significationem rerum, dubitatur de aliquibus; & primo quid significet hoc nomen, res. dic quod significat corpora & iura, vt institu. de rebus corp. & incorp. & ff. eo. l. rei appellatione. & vide l. fi. ff. de vsufr. le. Secundo, quid significet restitutio facta ad bona. & dic, vt ff. eod. l. Princeps bona. † Tertio, quid significet *a* hoc nomen, camera: puta testator ita dicit, lego vxori meę cameram. & dic, quod ponitur continens pro rebus contentis, vt ff. de pecu. leg. l. fina. per Bart. † Quarto, quid significet *b* hoc nomen, frumentum, dic vt ff. de verbo. oblig. l. triticum. & si testator legat vxori frumentum indefinite, dicit Barto. q intelligitur de eo, quod erit tempore mortis testatoris, vt ff. de vino, triti. & oleo. leg. l. quidā. Tu dic, vt no. in l. Lucius, ff. de fund. inst. non tamen venit frumentum venale, vt de vsufructu lega. l. generali, §. vxori, per Bart. nisi aliud ibi non sit, de au. & arg. le. l. pediculis, §. item. in cōtractibus autem veniunt tam venalia, quam etiam nō venalia, vt ff. de pig. l. cum tabernam. *c* † Quinto, quid significent pronomina possessiua? Respon. in vniuersali dispositione significant non solum dominium, sed quicquid tenetur etiam de facto, *d* & non de iure: vt si testator dicit lego omnia mea bona, vt l. cogi, in prin. ff. ad Treb. Sed in generali dispositione non continetur, nisi res proprię, vel quasi proprię: vt cum dico, lego tibi omnes seruos meos, vt ff. de auro, & arg. le. l. Quintus, §. argento, & l. suos seruos. ff. de leg. 3. & argumen. ff. de rei vend. l. Marcellus. † Quid ergo *e* si testator legauit hoc modo, lego omnia pondera mea? Respon. hoc est generale legatum potius quam vniuersale: & ideo non ueniūt ea, quæ testator mala fide possidebat in isto legato, & etiam inspici debet tempus testamenti, de hoc tangit Barto. in l. certatum. ff. de testam. tut. Sin autem certæ speciei pronomen possessiuum adijciatur, talis adiectio non minuit legatum, nisi sit conditionaliter expressa, ut ff. de le. 1. l. Stichum, qui meus erit. Sed quid *f* si testator dicit, lego omnes res meas, quas habeo in villa Panicalis? & testator vendiderat unam rem ex illis, & tradiderat, & tamen contractus erat nullus, nūquid illa res includitur in legato? & est optimum argumen. quod non, de pecu. leg. l. cum dominus, § filius. † Sexto *g* quæro, quid significent hæc verba, lego filio meo expensas studij, nunquid possit petere quod sibi emantur libri. dicit Dy. quod nō; quia nomine expensarum non continetur pretium, ut ff. de cond. & demon. l. quibus, §. 1. hac certe ratione, nec frumentum, nec uinum debet sibi emi. & ideo dic libros emendos, & emptos retinendos per filium quandiu stat in studio, ut l. qui pater, ff. fam. ercis. † Septimo quæro, quid significet nomen indemnitatis, vt si testator mandat aliquem conseruare indemnem. Respōdeo, intelligitur prout patitur natura negocij; nam si possibile est, intelligatur, ut caueatur pro ipso, uel ipsi, ita quod ex futuro euentu non possit pati damnum ut ff. de dote prælег. l. pater. & ar. ff. de statuli. l. statuliber. rationem. Octauo quæro, *h* si testator dicit, lego paupertatem meam, quid iuris si sit diues? Respondeo, quod hæc uerba etiam lucrum significant, ut ff. ad Treb. l. Lucius, §. hæredem.

ADDITIONES.

a And. Bar. Tertio, quid significet. No. quod si quis leget cameram, videtur legare rē existentem in camera, vt no. Bar. in l. cum pater, § mensæ, ff. de leg. 2. & in l. cum tabernam, ff. de pign. & Bal. in l. certo gener. de serui ru. prædi.

b An. Bar. Quarto, quid significet. Et si testator legat vinum, uel frumentum, intelligitur de eo quod erat tempore mortis, vide Bar. in l. si ita, de au. & arg. leg. & in l. seruus, §. qui quinque de leg. 1. & ibi Bald. & Bar. in l. quidam. de vino leg. & D. Pe. & ibi dixi in c. indicante, de test. no. quod in legato generali nunquam ueniūt venalia, l. si chorus, §. fi. & l. prędijs, de leg. 3. & l. prędia, de fun. inst. limita secundum Bar. inf. d. §. vxori.

c L. cum tabernam. Vide quæ dixi post Bar.

d De facto. Vide Bal. in l. 1. in uer. ult. no. ff. de sta. ho.

e Quid ergo. Vide quod no. Bar. in l. si ita, in fi. ff. de au. & ar. leg.

f Sed quid. Facit quod no. Ang. in l. seruum filij, §. si idem seruus, de leg. 1. facit l. fin. §. fi. vbi est sing. casus, secundum Bar. ff. de au. & ar. leg.

g Sexto. Vide Bar. in l. quibus dieb. §. dominus, ff. de cond. & dem.
And. Bar. Sexto quæro. Quid importet hoc legatum, expensas studij filio meo lego: & an ueniat expensa, quam scholaris facit pro matricula, uide Bar. in l. his uerbis, §. fi. de leg. 2. & an expensæ debeant sibi apportari vsque ad studium, uide Bart. ff. de iud. l. sed & si susceperit, §. si libertus.

h And. Bar. Octauo quæro. Et illum tex. no. pro cuius intellectu uide Ange. & D. Io. in l. 4. §. fi. de re iu.

LEX PRIMA.

1 *Vinum viris, & mulieribus est iucundum.*
2 *Instrumenta agrorum si sint destructa, colonus an teneatur ea reficere.*

Fundi

3 *Praedij instructi nomine quid significatur.*
4 *Equi armati nomine, quid significatur.*
5 *Adiectiuum non operatur idem quod duo substantiua.*
6 *Armatus, adiectiuum, potest intelligi pluribus modis.*

PRædijs. Legato fundi instructi non continentur venalia, neq; casu translata, sed quæ ea proposito testatoris ibi sunt parata gratia ipsius testatoris, vel ipsius prædij. h. d. cum l. seq. † Et ponit hæc lex exemplum in uino, quod est gratia personę, ne mulier testatrix cum veniebat in fundum, sitim pateretur. est enim vinum uiris mulieribusq; iucundum, cum lætificet cor hominis, vt no. in l. 1. ff. de periculo. & commo. rei uendi. & habetur in Psalmo. sed Psalmista loquitur de uina spirituali, id est de sanguine Christi. Sed lex sequens ponit exemplum de instrumento agri, vt sunt boues arentes, pecudes stercorantes, asini fructus portantes, & serui agri. Item quędam inanimata, vt ligones, sarcula, bidentes, & similia. † Sed dubitatur, a si ista sunt destructa, vtrum debeat colonus ea reficere suo sumptu? De legatario enim nō est dubium, quod sibi pereunt. quia est dominus, & domino res perit quę sua est, ut supra locati, l. domum. Sol. dic, quod colonus tenetur operari cum suis instrumentis, vt not. s. de testa. l. quoniam liberi, in vltima gloss. & idem in quibuscunque fabris, seu operarijs, & si faber, faciendo alicui ferrum, destruit malleum suum, vel incudem, vel etiā ipsum ferrum ante perfectionem & redditionem de eo factam. dño propio, tenetur ipse, & non alius, ut no. ff. ad legem Rhod. de iac. l. 3. §. si cōseruatis, in fi. facit l. si vt certo, §. plene. ff. commodati. † Quęro, quid significetur nomine fundi instructi. Resp. instrumentū personę & fundi. b † Sed quid significetur nomine equi armati: verbi gratia, dicit testator, relinquo Titio morellum meum armatum. modo Titius vult arma testatoris. Item vult armaturas equi. & videtur dicendum, quod non cōtineatur arma hominis: quia digniora sunt, ar. ff. de verb. signifi. l. vestis. Sed pone, quod testator armabat equū diuersis modis nam quando ibat ad tornea menta, ponebat sibi phaleras, id est ornamenta cum perlis & auro; sed quando accedebat ad prælium, erant phaleræ de corio? Respondeo, minores debētur, vel mediocres: quia tenere medium, est uiri prudentis, & legis a sapientibus institutæ, vt ff. de auro & argen. leg. l. qui lancem. nisi propter eximiam nobilitatem testatoris atq; legatarij amplius præsumatur, ar. ff. de donatio. l. filius, & de leg. 3. l. vxori, in fine. & ff. de vsu, & habita. l. plenum, §. equitii. Sed quid si testator cū plures haberet equus, dixit, lego equum meum? Respondeo, intelligitur de eo qui in vsu suo esse solebat, vt pleno modo intelligatur meus, scilicet quo ad proprietatem & vsum, vt ff. de auro, & argen. leg. l. si vxori mundus. §. 1. ibi, quia & c. sed quid si testator dixit, lego equum meum & arma. Respondeo, quod copula, & plenam additionem facit: vnde intelligam absolutum sermonem absolute, scilicet de armis equi, & equitātis: quia natura istius dictionis, & est ampliare quam plurimum potest. vt ff. de leg. 3. l. eatamen adiectio. Sed pone, quod testator erat homo parum sensatus: & quando ibat armatus, portabat cornum, id est cimerium Regis Vngariæ. modo legauit equū suū & arma, & omnia ornamenta, nunquid legatarius potest petere istum cimerium? & dic quod non, quia non potest eum portare sine vituperatione, cum reputetur ad nimiam fatuitatem. vt ff. de auro, & argen. leg. l. vestis, §. muliebria. † Vlterius reuoco in dubium, nunquid idem operetur adiectiuum, quod duo substantiua cum copula? Respōdeo, non. nam adiectiuum semper copulat principaliter: vt cum dico, fundum instructum: nam tantum est dicere, quantum fundum & omne instrumentum tam fundi quam hominis: secus si dico, fundum cum instrumento. nam dictio, cum, accessorie copulat, non principaliter, quando cadit inter res, quarum vna subalternatur alterit & ideo quando legatur fundus cum instrumento, non venit nisi instrumentum fundi; sed si legatur fundus & instrumentum velut instructus est, vtrunque tunc instrumentum continetur, vt ff. de fun. instr. l. quæsitum, §. si fundus. † Et hoc facit ad quæstionem c statuti de insultante cum armis, nam non sufficit dicere, quod insultauit armatus, cum istud adiectiuū possit intelligi pluribus modis, & sic accusatio quo ad hoc est indiscreta & incerta & libellus in criminali dēt interpretari stricte, vt l. si præses, de pęn. nam cum accusans obliget se ad pęnam talionis, in dubio intelligitur se obligate ad minimum: & per consequens accusare de minimo, quod sub verbis generalibus possit includi.

ADDITIONES.

a Sed dubitatur. Vide per Angelum in l. stipulationes commodissimum, ff. de verborum oblig.
b Phi. Dec. Fundi. Ad hæc dic clarius, & plenius, quod fundi instructi appellatione veniunt ipsius fundi instrumenta, sine quibus cultura tuimeque ipsius decideret ac periret, non autem ea, quæ paterfamilias in fundo venalia, aut in aliam rem haberet vt per Bar. in l. 2. §. 1. ff. de fun. instru.
c Et quæstionem. Vide quod no. Bar. in l. 3. in prin. ff. de vi, & vi, ar.

LEX II.

1 *Integro statu verbum, quid significat.*
2 *Instrumenta debentur vsufructuario, quæ non debentur proprietario.*
3 *Emens fructus lacus a communi, vel aquas nauibus quas Commune habet poterit vti.*

Fundo. Summata est in lege præcedenti. † Quæro, quid de verbo, integro statu? Respondeo, idem sonat, quod verbum, instructus, tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus, vt l. si quando. infra de bonis vocan. libr. x. vbi de hoc, alias certe nō veniunt instrumenta neq; fundi, neq; patrisfmalias, vnde vendito fundo, non veniunt a boues, nec asinæ neque vegetes, neque aliquid ei non fixum, nisi sit actum expresse, vt ff. de actio. emp. l. fundi nihil. & de contrah. emp. l. dolia. & l. q fundi, §. pen. vendita tamen domo, debent tradi claues: b quia per claues intratur ad possidendum, vt ff. de contrah. emp. l. clauibus. & vide infra ad legem Falcidiam, l. si prædiorum. † Et nota, c quod vsufructuario debentur instrumenta, quæ non debentur proprietario: vnde proprietarius non poterit amouere boues aratorios de agro, licet de instrumentis nil sit dictum, vt ff. de vsufruct. l. sed, & si quod, §. proprietatis. † Sed pone, d quod emi a Cōmuni Perusij fructum lacus, vel aquas: Commune autem habebat ibi proprias naues ad piscandum, quarum vsum ego volo. Commune negat: quæritur quid iuris? Respondeo, debeo habere, quia redigor ad instar vsufructuarij, vel conductoris, vt ff. locati. l. sed addes, §. illud. & facit de vsufr. leg. l. item si fundi, §. seminarias.

ADDITIONES.

a Veniunt. Vide hic gl. & Doc. in d. l. si quando. hic alleg.
b Claues. Adde l. quæsitum, ibi Bart. ff. de fun. instru.
c Et no. Vide Bar. hic.
d Sed pone. Vide Bar. hic.

LEX III.

1 *Cautio debet esse solennis.*
2 *Cautionis nomine, an intelligatur fideiussoria.*
3 *Cautiones, quæ veniunt ad vigorem formandi iudicij, debent esse non solum solennes, sed plenę.*
4 *Cautio, verbum, si a iure ciuili proferatur, si persona sit suspecta, tenetur satisdare.*
5 *Fideiussor non tenetur se obligare sine principali.*

Sancimus. Cautionis verbo simplex cautio significatur. hoc dicit. Et est ratio, quia quod simpliciter dicitur, simpliciter intelligitur, & sine adiectione. † Oppo. a videtur, quod cautio debeat esse solennis, non nuda, vt no. ff. de leg. 1. l. huiusmodi, in prin. Sol. concedo, quod debet esse solennis, id est efficax, & sub tali forma, quæ valeat de iure, & etiam de consuetudine, vt infra de fideicom. l. generaliter. non tamen debet esse cum fideiussore: quia esset obligatio grauior, cum sit durum inuenire fideiussorem præcipue in magnis & arduis, vt ff. de iud. l. a. §. sed & si dubitetur, & ff. de colla. bono. l. 1. §. si per inopiam. † Secundo b oppo. quod nomine cautionis intelligitur fideiussoria, vt ff. de iudic. l. si debitori. Solutio ibi non profertur verbum cautionis simpliciter, sed cum adiectione, quia fit ibi mentio competentis cautelæ. Idem si fiat mentio sufficientis cautelæ, quia debet pręstari fideiussor, vel pignora, ut extra de sequestra. poss. c. ad hæc, & de pig. cap. vlt. vt lite non contesta. cap quoniam frequenter, §. in alijs, & de appe. c. qua fronte, de verborū signific. cap. ex parte, secundum Oldradum Tertio opp. de l. 1. s. de procu. Solu. ibi loquitur in cautione prætoria, vel iudiciali, vt ff. eo. l. habere, §. 1. ff qui satisda. cogan. l. 1. & l. quoties, quia † cautiones, quę veniunt ad vigorem iudicij formandi, debent esse non solum solennes, sed plenę, ut ff. de preto. stipu. l. pretorię. & ff. de reg. iur. l. nemo, & idem si ex forma statuti præstanda sit cautio iudicatum solui coram arbitro: c quia redacta est ad instar prætoriæ, cum arbitria imitentur iudicia, vt supra de iudi. l. rem non nouam. † Sed quid verbum, cautio, proferatur a iure ciuili? Respondeo, si quidem est persona suspecta, d debet satisdare: nam nuda cautio parum releuaret. Si autem non est persona suspecta, sufficit simplex cautio: vnde hoc iudicis arbitrio committitur, argum. ff. de iure delibe. l. prima, & de hoc est tex. multum no. ff de peti. hæredi. l. pen. ibi, cautione vel satisdatione, & c. & ita tenet Ol. per istum tex. quicquid dicat hic Cyn.

Sed

ADDITIONES.

a Oppo. Adde Bal. in l. pe. inf. de exe. rei iud. Imo. in l. diuortio, §. interdum, ff. sol. matr. & Bal. in l. 1. sup. de procu.
b Secundo. Vide Bal. in auth. cum rebellom inf. de indict. viduit. tol. in fi.
c Arbitrio. Vide Bal. in l. 1. sup. de pro. & in l. 1. ff. qui satisdare coga. & in l. 6. sup. de edil. edicto.
d Suspecta Vide Pau. de Cast. in l. diuortio, §. interdum, ff. sol. mat. & Bar. in l. prius, in 2. q. ff. de ope. no. nun.

a Sed quid *a* si promitto te facere cautum ad sensum alicuius sapientis? Respondet glo. sensus sapientis est, vt legitime figet, & caute, non autem cum fideiussore: quia consilium sapientis nõ exorbitaret a iure, ut ff. manda. le. si mandato Titij. §. fina. Si autem *b* esset dictum, promitto facere cautionem, prout Titius arbitrabitur, tunc pro rei qualitate posset arbitrari cum fideiussore, uel sine, prout æquitas eum mouet, multum enim refert inter arbitratorem, & consultorem, cum arbitrator possit interdum iura transgredi, nõ lædendo partes nimis, vt ff. de arb. l. sed & si seruum, §. si quis. & l. Pompo. scribit si de meis, §. recepisse.

c Sed nunquid *c* ille, qui promisit cauere, teneatur apponere pœnam, vel promittere certum quid nomine interesse? Resp. non vt no. ff. qui satisd. cog. l. a. §. fi. Non obst. ff. de præto. stip. l. fi. quia ibi nil dicitur de compulsione. Item non obstat gloss. in d. §. sed & si dubitetur, & l. nisi §. quamuis, ff. si cui plusquã per leg. Falcid. & l. 3. ff. de alte. iud. quia in §. sed & si dubitetur, releuatur in vno propter inopiam, ergo grauatur in alio, scilicet in promissione pœnæ. eodem modo respondeo ad gl. quę est in §. quamuis, & ad glo. l. 3. §. fi. de ali. iud. vel ibi in arbitrariis, & facit quod

5 no. ff. de uerb. oblig. leg. ex ea parte, in princ. † Sed qd *d* si promisi

d fideiubere pro te, nũquid teneor me obligare sine te? Dic quod non, quia non teneor constituere me principalem, vt ff. de vsufruc. earum rerum. l. tribus. ubi est casus nor. Sed quid si nolo fideiubere, nisi conserues me indemnem? videtur, quod non tenearis cum soluens non reperiam, vt d. l. tribus. contrarium dico ex natura fideiussionis, vt ff. de nego. gest. l. si quis mandato. Nõ obst. leg. tribus, quia ibi speciale in dãnatu fideiubere in ultima voluntate ut soluens non reperiat, quia ibi fit latior interpretatio, quam in contractibus, vt ff. de reg. iur. l. in testamentis. Item quia fideiussor sine mandato, damnatus ad hoc per testatorem, non habet actionem mandati, quia non intercessit mandatum a principali directum in ipsum fideiussorem. Item non competit actio negotiorum gestorum, quia non gessit sponte, & duo rei uidentur inuicem fideiubere: & tamen si sunt constituti per vltimam voluntatem, vnus soluendo nil repetit ab alio, quia ex causa lucratiua non datur repetitio, ut ff. ad leg. Falc. l. in le. Falc.

e hoc esse seruandũ. Alii dicunt, *e* quod fideiussor habet utilem negotiorũ gestorũ actionẽ, vel in factũ subsidiariã: quia dãnatus contrahere, potest agere ex eo contractu fm naturã cõtractus sed damnatus fideiubere est damnatus cõtrahere, ut infra de fideiusso. l. blanditus ergo, &c. & ff. de ac. em. l. si hęres testã.

ADDITIONES.

a Sed quid. vide Bal. in l. pen. de execu. rei iudica. & Specu. in titu. de emp. & vendit. §. 1. ver. sed quid in instrumento. & Bar. in l. 1. ff. de præto. stipular.

And. Barb. Sed quid si promitto. Et de isto verbo, cautio, an importet fideiussores, uide Bald. qui eleganter loquitur, in leg. vniuersa, sup. de preci. Impe. offer. & in leg. generaliter, sup. de Epis. & cler. & in leg. 1. sup. de procur. & Io. de Imo. in le. diuortio, §. interdum, ff. sol. mat. & Ang. in leg. 2. §. sed verum, ff. de iud. & ll. si cui plusquam per leg. Fal. leg. nisi, §. 1. & si in mandato dicitur de sufficienti cautione an sufficiat iuratoria cautio, aliquid in cap. Pisanis. de restit. spol. super gloss. & ibi refert Dominus meus. & tenet, quod sufficit iuratoria cautio, nisi esset periurus, vt ca. ex parte, de ver. signi. sed Ioan. And. tenet gl. ibi, videlicet, quod præstetur cautio sufficiens, per tex. in leg. si mandato, §. fi. ff. manda. vide, quæ notaui in c. quãquam, de usur. in 6. & bonam glo. in c. prout, de dolo & contu. & ibi singulariter dicit Host. quod quãdo pars est contumax, iudex potest petere iuratoriam cautionem, vt ibi dicit tex. alias secus, & ita reprehendit iudices, qui in iussione iudicari cogunt partem ad iuratoriam cautionem de parendo iuri. & uide Mode. in d. §. interdum. ub dicunt, quod si dicitur de cautione mediocri, dicunt, quod uenit obligatio omnium bonorum alleg. casum sing. in leg. filio, ff. vt lega. not. cap. quid si dicitur competens, alleg. glo. fin. quod intelligitur cum fideiussore, vel pignore. le. si debitori, ff. de re iudica. Quid si dicatur, caueat, uel satisdet. dicunt, quod si est suspecta persona, debet satisdare cum fideiussore, uel pignore. Si est non suspecta debet cauere. ita dicunt debere intelligi glo. sing. relatam ad tex. leg. pen. §. hæredi, ff. de pet. hære. Item ubicunque dicitur de nuda, debet intelligi, quod sit ualida. gl. leg. huiusmodi, de leg. 1. non tamẽ debet esse nuda ab appellatione pœnæ, ut glo. leg. 2. §. sed & si dubitetur, ff. de iud. quam Ang. in d. §. interdum allegauit pro singu. sed est alia in d. leg. nisi, in §. 1. item non debet esse nuda obligatio bonorum, ut dicit Bart. in leg. si priua ff. de oper. nou. nunc. & uide quod habetur in §. si quis autem pro petitua. in Authen. de sanc. Episc. Et uide glo. in cap. prima cautione, de consec. dist. 4. quæ dicit, quod simpliciter cautio dicitur cautio idonea. licet tex. alter dicat. uide omnino. et glo. et Doc. in c. ex publico, de conuers. coniug. glo. in cap. ex transmissa, de rest. spol. & ibi dixi. uide quod habetur in cap. ad nostram, el 1. de iureiur. & ibi dixi uide Bal. in leg. omnes, §. in hac, sup. de Epis. & cler. D. Pet. & ibi dixi in rubr. de peg. vide cle. 1. de pen. ubi ponitur in simili, sufficit quod idonee caueat, uide tex. in l. 1. ff. qui satisd. cog. & ibi glo. dicit, quod si est honesta persona, nõ tenetur cauere, & alle. eam pro sing. Bar. in l. 3. de iud. vide gl. & tex. in c. 1. de sequest. pos. & c. qua fronte. §. 1. de app. ver. sufficienti cautione. de hoc ver. competenti. uide cap. quanto. de usur. in uer. satisfecerint cõpetenter & pondera, q a licet omnes dicant, quod in stipulatione prętoria debent interuenire fideiussores, vel pignora. tamen illa non uidentur procedere, cũ alleg. leg. 1. §. iubet, ff. de collat. bono. quia uerbum, recte, ibi positum, tollit illam legem de medio. allegant etiam l. prætoriæ, de præt. stip. sed illa loquitur in prætoria satisdatione, & sic nõ loquitur de cautione: & ideo, nisi sit data forma a lege prætoria, quia tunc est illa seruanda, etiam parte inuita, argu. leg. Paulus, ff. de solu. & sic uerbum, cautio, siue proferatur a lege ciuili, siue canonica, intelligitur de nuda cautione. Tene menti, quia est noua inuestigatio. Et uide quandam apostillam manu excellentissimi Doc. Io. de Ana. in d. l. sancimus. qui ita dicebat nec eius taceo nomen, nec sing. mihi attribuo ingenium, ut uiuum furis cantem, leg. hæreditatũ, ff. ad leg. Falc.

b Si autem. vide Bal. in l. fi. supra de pet. hęr.

c Sed nunquid. vide Baldum in l. pen. de execu. rei. iud. & Bar. in d. l. fi. de præto. stipula.

d Sed quid. No. ad l. tribus, hic alle. & uide quod sequitur, & quod dixi in d. l. tribus. & Bar. in l. 1. §. ne autem, inf. de cad. tol. quid si promitto dare fideiussorem intelligitur de idoneo, secundum Bar. in l. filius, inf. de fideius.

e Alii dicunt. Gl. in d. l. tribus, sed tex. ibi in fi. sonat contrarium.

LEX IIII.

1 *Electio non potest cadere in alternatiua personarum.*
2 *Tutela magis est honor, quam onus.*
3 *Disiunctiua subordinat, & non copulat.*
4 *Disiunctiua in contractibus inter personas ponitur pro coniunctiua.*
5 *Alternatiua cadit inter personas.*
6 *Procurationis officium tacite uidetur commissum cuilibet per se in solidum.*
7 *Disiuncta non ponitur pro coniuncta, si expresse electio conferatur inter personas.*
8 *Voluntas vltima, & lex municipalis, dicuntur similia.*
9 *Electio inter res, cuius esse dicatur.*
10 *Pater & filius in retinendo non dicuntur pares.*
11 *Pater & filius in quærenda obligatione, dicuntur pares.*
12 *Serui intentio non se diuidit, sed in alterum se dirigit insolidum.*

Cum quidam. Disiunctiua posita inter personas, ponitur pro cõiunctiua: secus si inter res. Idem in contractibus. h. d. Sed quæ est ratio differentiæ inter personas, & res? Respon. si inter personas, non acciperetur pro coniuncta *r* & prouisio esset inutilis ratione incertitudinis, vt ff. de stipula. seruo. l. si seruus, §. fi. † Et no. q in alternatiua personarum non cadit electio, sed in alternatiua rerum sic.

a Oppo. *a* & videtur, quod inter personas non ponatur pro coniuncta, vt ff. de lega. 3. l. ille, aut ille. in princip. & de leg. 2. l. si ex toto, §. 1. Sol. ibi ponitur inter grauatos, unde fiũt duo rei debendi in solidum: hic vero inter honoratos, qui non fiunt duo rei credendi in solidum, sed ipso iure diuiditur inter eos emolumẽtum, nec cooperiamus vnũ altare, & discooperiamur aliud alias daretur materia hæredi gratificandi, sicut alias contingit rõne incertudinis, vt ff. de leg. 2. l. si quis seruum, §. inter duos.

a † Secundo oppo. contra hoc de tutela, quæ est onus, sed re-
b spon. *b* quod magis est honor, vt ff. de manu. test. l. testamento,
3 Cẽtuno, §. 1. ibi, & ab honore administrandæ, &c. † Tertio opp. de l. cum pater, §. a te peto, ff. de le. 3. ubi disiunctiua sub ordinat, & non copulat. Sol. ibi testator subalternabat personas: quia habebat affectionem ita ordinatam, quo casu primo nominatus, primo vocatur, arg. ff. de vsufr. l. quoties, & de leg. 2. l. si quis seruum, §. certam. ff. ad Trebe. l. hæredes mei, §. fin. & ff. de liber. & posth. l. Gallus, §. 1. & sic primo nominatus (vt dixi) pręfertur. sic ff. de hær. instituen. l. qui soluendo non erat seruum. nam ordo verborum describit ordinem intellectus. de consec. dist. 2. c. in Christo pater, & qui primo nominatur, maior cæteris esse præsumitur, vt l. 1. ff. de albo scri. Quarto oppo. ad idem de d. l. quoties. Sol. ibi fuit alternatio temporum, non personarum: q a dixit, alternis annis, &c. † Quinto opp. dr̃ hic, q in cõtractibus disiun-
4 cta inter personas ponitur pro coniuncta. Contra ff. de verb. ob. l. cum qui, §. qui sibi. Sol. ille §. nil facit: quia loquitur in adiecto solutionem, nõ ad obligationem, vt ff. de sol. l. aliud, & l. vero procuratori, & l. si cum Cornelius. Sed magis obstat. ff. sol. mat. l. Caius. sed ibi ex nũ, & priuilegio dotis intelligitur stipulatio principaliter de muliere, quia ei dos coheret, arg. ff. de stipu. seruo. l. item si aliter, & ff. de duobus reis. l. si id, quod ego. Septimo oppo. sup. de constit. pecu. auth. si qñ Sol. ibi una persona fuit inutiliter adiecta, & ideo non resoluitur in coniunctam; quia ratione solutio-
e nis uitiaretur actus, Octauo *c* oppo. & uidetur, quod alternatiua posita inter personas, reddat dispositionem inutilem, vt ff. de stipu. seruo. l. item si seruus, §. fina. cum l. sequen. Solut. illa corrigitur

ADDITIONES.

a Op. & uidetur. De hac materia uide plene per Pet. de Bellaper. in le. si fundum sub conditione, §. hic verba, ff. de leg. 1.

b Respondeo. Hanc solutionem etiam ponit Imo. in l. si ex toto. ff de leg. 1.

c Octauo. Vide aliquid per Bar. hic. & latius in d. l. si quis ita, hic all.

And. Barb. Octauo opp. No. quod dictio, seu, quãdo ponitur inter res, ponitur pro coniunctione, &, & ampliat. vide gl. & Doc. in c. bone, el 1. de posth. præla. & glo. fi. Arch. in c. 1. de sta. reg. lib. 6. 61. dist. cap. ego. Lud. Bar. in l. si quis ita, ff. de au. & arg. leg. D. Bart. in cle. 1. §. postremo, de sum. Tri. & in cle. 1. de ui. & ho. cle. Archi. in c. statutum, §. cum uero, de resc. lib. 6. & in cap. Romana, §. cum autem, de app. li. 6. Cy. & in leg. conuenticulam, C. de Epi. & cle. Bart. in leg. 1. C. de nauic. lib. 12. & Bar. in l. si is qui, §. vtrum, ff. de rebus dub. & in l. ad protegẽdam. C. de in li. dam. tut. vide cle. cupientes, de pœn. de dictione, seu, uide Do. Abb. in cap. inter cæteras, de rescrip. & uide cap. ad audientiam, in uersicu. seu de rescrip. uide cap. cum contra, de iur. cog. & ibi Bal. qui dicit, quod quando dictio, seu ponitur inter diuersos terminos, ponitur pro, uel, quando ponitur inter diuersas res, ponitur pro, &, uide Bal. in c. quoniam, de test. & Bart. in consil. incip. Dominus Sabinensis. vbi consuluit, quod dictio, siue, ponitur ad ampliandũ. alle. l. si quis ita, ff. de aue. & arg. leg. eundem Bar. in consi. inci. Statutum vniuersitatis Assisii cauetur, in ordine est 251. uide Bal. de dictione, siue, cap. 1. ut li. non conte. Lud. Rom. consil. 153.

corrigitur per istam, secundum Pet. Dy. & Barto. Nono opp. dicitur hic, quod in alternatiua rerum datur electio. ff. de aur. & ar. leg. l. si ornus ita vbi debetur vtrunque. Sol. ibi non est dictio disiunctiua, sed ampliatiua. l. dictio, aut seu, quę quandoque cadit inter res, ponitur pro coniuncta, & eius natura est ampliare, quod est not. Ex hoc facit in argumentum ad quęstionem de eo, qui dixit, dono totam pecuniam, quam habeo Perusij, seu Paduæ, quod vtraque pecunia veniat in legato. Item ad quęstionem de eo, qui promisit iudicatum solui pro suo procuratore, aut substituendo ab eo, quod teneatur pro vtroque: quia † alternatiua cadit inter personas. Item facit ad aliam quęstionem de deponente, qui dixit, restituendum depositum Titio aut Seio, quod non possit restitui uni sine altero, arg. ad hoc ff. de procura. l. si pluribus. In contrarium: quia tacitę procurationis officium videtur cuilibet per se insolidum commissum, arg. ff. mand. l. creditor, §. duobus, & quod isti habeantur loco procuratorum, vt expressum ff. de solutio. l. si cui cum Cornelius. hoc vltimum verum puto, ex mente loquentis, arg. ff. de exceptio. l. j. §. si plures. † Quæro, quid si inter personas expresse electio conferatur, numquid tunc disiuncta ponitur pro coniuncta? Respon. non nisi cessante electione, vt ff. de le. 2. l. si quis Titio, § fi. & l. cum quidam. Quæro, quid in verbis legis, vel statuti. puta dictat statutum, quod damnum debeat emendari per coniunctos delinquentis, vel per habitatores villę? Dicit † Nic. de Ma. quod similia sunt, ultima voluntas, & lex municipales, vel cõmunis, & ideo videtur, quod debeant emendari per ambos pro rata. contrarium tamen sentit in casu prædicto: quia sicut ex ordinata affectione procedimus gradatim ad fauorem, ita ex ordinato odio procedimus gradatim ad pœnas: præsumitur. n. odium ordinatum ex ordinatione scripturę secundum Nic. de Mat. † Quæro, cuius est electio inter res? Respondeo, vt not. l. Lucio, ff. de leg. 2. per Dy. Inst. de actio. §. huic autem, & per Cy. hic latius. Quæro, quid in mãdato Papæ, vel Principis. Respondeo idem, quod in testamentis: quia æquiparantur secundum Nic. de Ma. hic adde, quod no. Guli. de Cug. ff. de const. Prin. l. beneficium. Et scias vltimu, quod Iac. But. dicit, quod quando alternatiua ponitur inter personas, si quidem personæ sunt impares in obligatione quærenda: tunc non ponitur coniunctim, sed facit alterum haberi, vt adiectum. vt cum stipulor mihi, aut Titio, vt ff. de eo, quod certo loco. l. 3. §. idem Iulianus. † Item si sunt pares in quærenda, sed non in retinenda: ut cum stipulor mihi, aut filio meo in potestate mea posito: nam filius meus habetur pro adiecto, vt ff. de verbo. oblig. l. cum qui secundum Iaco. But. † Attende, quid uult dicere, quod non est par in retinenda: quia acquiritur patri per ipsum, & mirabili celeritate transit in patrem, vt nec momento apud filium resideat vt ff. de acq. hæte. l. placet. & ff. de cond. in deb. l. frater a fratre, cum igitur non debeat residere penes filium, præsumitur filius adiectus ad solutionem tantum secundum Iac. But. Sed tu dic subtilius, quod ideo est quia id, quod habeo per prius, & per me non possum habere per posterius, & per alium quia frustra esset habere per posterius, quod habeo principaliter per prius. vnde cum stipulor mihi, aut filio meo, ego sum in obligatione principalis, non subalternatus: quia propter necessario sequitur, quod filius nõ intelligatur intertius obligationi, quia esset frustra, & per hoc non posset sibi solui, sed quia intelligitur adiectus solutioni, non Inutilis adiectio est, quia ei solui potest: vnde Iac. But. tetigit aliquid veritatis, tamen non illuminauit. † Sequitur in eius lec. si sunt pares in obligatione quærenda, tunc regulariter vitiatur obligatio ratione incertitudinis, vt dicta l. item si seruus. de stipula. seruo. sed hoc dictum est contra text. huius l. in fin. nisi subtilitec vltra omnes alios defendas, quod aut certitudo nascitur ratione causæ, aut verborum. primo casu uitiatur stipulatio, secundo non; verbi gratia de primo, seruus habebat pecuniam, & nesciebat cuius dominorum seruus esset, nec potest probari: mutuauit illam pecuniam, & stipulatus est illi domino, aut illi domino suo, nolens alterutrum offendere, sed intendens ei solui quærere, cui deberet quæri. † Certe hic ratione dubitationis, & quia intentio serui non se diuidit, sed in alterum insolidum se dirigit, & non apparet ad quem possit applicari, non valet stipulatio. Subdit tamen Iaco. Butrig. quod fallit fauore dotis, vt d. l. Caius, vbi sunt pares in acquirendo, & in retinendo, & tamen non vitiatur obligatio secundum eum, sed male dicit, pares: nam cum præsumpta donatio sit ad neptem, vt s. de rei vxor. actio. l. 1. §. accedit. merito neptis non par, sed potior inuenit, non solum ex ordine verborum, sed ex ordine rationis. quia fauore dotis præsumitur prælata dotanti. & hoc no. dicit illa lex, nec est ille casus alibi: quia vbi dotans stipulatur mulieri, aut sibi, præsumitur dotasse in casu vbi mulier superstit, & prætulisse mulierem sibi in ea su prędicto. Item scias, quod in alternatiua rerum cadit electio, scilicet inter species. Item inter genus, & species. Item inter unum genus, & aliud genus, sed inter quantitates non cadit electio, sed ipse iure debetur minor summa, nisi quantitates se sint coniunctæ cum aliquo alio eligibili, vt cum tempore, ut hodie quinque, aut post annum 10. vel in loco, ut Paduæ 10. aut Perusij quinque: vel cum diuersis personis, ut mihi quinque aut Titio 10. nam tunc cadit affectio, vel interesse, & idem tunc est in summis, quod in speciebus, vt ff. de sol. leg. qui res, §. mihi Romæ. ff. de noua. l. si is, cui decem. & ita intelligo, quod hic no. per Cyn.

ADDITIONES.

a Phil. De. Dictio. De hac dictione, seu, ampliatiua & actiua latissime Bar. in l. si is qui ducenta, §. utrum de re. dub. Ang. Are. in Instit. in rub. de exce. Arch. in c. statutum, §. cum vero. de rescr. in 6. Abb. Sic in c. inter cęteras, de rescr. & ibidem per Felyn.

b Item facit. De dictione, aut. vide Bart. in l. si is. qui ducenta §. vtrum, ff. de rebus dub.

c Quæro. Sequitur Ang. hic.

d Quid in mandato. Vide Bal. & alios in l. qui duos, ff. de leg. 1.

e Nisi quantitates. Vide Bar. in l. si duo, ff. de ver. ob.

LEX V.

1 *Affinitas dicitur durare etiam dissoluto matrimonio.*
2 *Familiæ appellatione non comprehenduntur omnes de familia.*
3 *Mater & auia. non comprehenduntur sub nomine consanguineorum.*
4 *Bastardi in statutis panalibus an dicatur de domo paterna.*

Suggestioni. Quando verbum familiæ sonat in personis, intelligitur de propinquis secundum ordinem proximitatis, & de quibusdam alijs ultimus in subsidium vocandis. Sed quando nomen familiæ sonat pro reb. intelligitur pro substantia bonorum. hoc dicit. † Not. ibi, videlicet, &c. quod affinitas dicitur durare etiam matrimonio dissoluto. sed gl. in leg. sed hoc ita, ff. de re iud. ita dicit, quod ab una parte dissoluto uinculo affinitatis, dissoluitur vinculum amoris, ita & priuilegij decrescit beneficium, quod est verum in actibus inter viuos, secus in successione mortuorum, quia iura succedendi non soluuntur morte, sed causantur ex morte, vt hic, & s. unde vir & vxor. l. j. & auth. præterea. Modo quæritur, quid si statutum dicit, quod causæ compromittantur inter affines, nunquid socer quondam cum genero ueniet ad compromissum; & uidetur, quod sic, vt hic. In contrarium videtur, quia, hoc est quoddam priuilegium, & ideo uidetur cessare, quia in uno proprie, & vere non dicitur socer, & gener, cum filia sit mortua, quæ erat radix istius affinitatis, & hoc tenebant antiqui Aduocati Perusini per gl. d. l. sed hoc, ita, & per leg. cui eorum, §. affinitatis, ff. de postu. Et pro hoc facit dictum Oldr. in hac leg. qui opponit de d. l. cui eorum, & soluit, quod ibi uolebat sub affinitatis uelamine patris commune adimit; hic uero ad actum fauorabilem sine alicuius iniuria in subsidium includi, quod ei permittitur, quia latissime uerbum interpretatur & maxime ne caduca fiat dispositio, argu. de fun. instr. l. fundus. quod locatus secundum Old. † Secundo notandum est, quod nõ omnes de familia veniunt sub nomine familię sed gradatim præferendo priores, post ponendo posteriores: & sic quando fit nominatio

---

ADDITIONES.

a Affinitas. Vide l. cui eorum, §. affinitates. ff. de postu. & vide quod sequitur, & per istam l. Bar. in l. si. §. si autem, inf. ad Treb. dicit, quod si statutum dicat, si quis accesserit cum familia. &c. & accessit cum vno (cum plures non haberet in familia) habet locum statutum.

b Sed glo. Potes etiam aliter respondere, quia intermines huius l. sufficit, quod sit coniunctus tempore testamenti, vel tempore mortis testatoris, vt comprehendatur sub ista dispositione l. si cognatis, ff. de rebus dub. l. cum ita, §. in fideicom. ff. de leg. 2. & vtrobique no. Dyn. & Bar. & ideo interminis huius l. satis est, quod tempore testamenti, vel mortis testatoris volens admitti ad legatum, esset coniunctus, & sic non esset vere gener, vel vere nurus, licet tempore, quo agitur de executione legati, vel fideicommissi, desijsset esse gener, vel nurus per dissolutionem & hoc innuit iste tex. dum dicit, Nullo enim modo possunt gener, uel nurus viuentibus filijs ad tale fideicommissum uocari, &c. & sic pondera tex. aut filij fuerunt tempore, quo gener, uel nurus uult admitti ad fideicommissum. & sic ad executionem actus. non autem dixit admittendum esse generum, uel nurum filij testatoris præmortuis tempore testamenti, & sic dissoluta affinitate. ad hoc facit, quod not. glos. 3. q. 7 c. infames, §. affinitatis, & Bald. in l. affinitatis. infra communia de succes. & in §. affinitatis, Instit. de nup. dum dicit, quod dissoluitur affinitas quo ad omnia sol. mat. denique quo ad impedimentum matrimonij contrahendi, d. § affinitatis, & hunc intelle. alias confulendo dedi ad tuum tex. ultra scribentes.

c Modo. Cum Bald. hic transit. Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in uer. quid iuris si statuto cauetur, quod causæ &c. extra de constit. & uide Bald. & Bar. in d. §. affinitatis. hic allega. & habetur 3. q. 7. cap. infames, §. affinitatis, facit l. 3. uer. quondam socero. sup. de do. inter ui. & uxo. & cum Bald. hic transit Pau. de Cast. in l. re iu. 1. §. fi. ff. sol. mat. & uide Bar. in l. affinitatis, infra communia de succes. & Sal. hic, & quod post eum dixi. & per Pau. de Cast. in cons. 66. Sed an mater & auia comprehendatur sub nomine consanguineorum, uide quod no. Bar. in l. cum quidam, §. quod dicitur, ff. de acq. hæred. qui autem dicantur coniuncti, uide Bart. in l. cui eorum, §. affinitatis, ff. de post. Et uxor. dicitur coniuncta persona, ut per Bar. in l. fi. §. fi sup. de fur per illum tex.

Modo quæritur D. Pet. de Anch. in c. Romana, simpliciter transit cum D. Bald. hic de consil. impe. si causas inter affines compromitti, an socer quondam cum genero ueniat ad compromissum, uide Ang. in l. cui eorum, ff. de post. & an maritus comprehendatur in isto statuto: dic quod non secundum Bar. in l. 1. supra unde uir, & uxor. & an affines in casu cogantur acceptare compromissum, textus uidetur quod non in l. 3. §. 1. ff. de arbit. & quod no. Host. in c. si quis contra clericum, de foro compet. In contrarium est casus sing. in l. 1. §. 1. ff. ubi pub. edu. deb. ar. illius tex. Et scias, quod licet de iure quis non teneatur esse arbiter, tamen in foro conscientiæ peccat si non acceptando, partes ueniunt ad rixas, & lites, glo. est ual de no. a 1. quæstio. 3. c. quod sicut. And. Barb.

minatio plurium personarū sub nomine collectiuo, inter quos cadit prælatio ordinis, debet dispositio accipi ordine successiuo ut l. cū ita legat, §. in fideicommisso, ff. de leg. 2. & extra q fil. sint leg. c. 2. Et est arg. a ad statutū, quo cauetur, quod non ualeat contractus mulierū sine consensu duorum consanguineorū, ut debeat intelligi de pximioribus, b si sunt idonei; vel de proximis post eos, si primi non sunt idonei, & sic gradatim: quia per hoc statutum proximis quædam cura iniungitur, & ideo intelligitur sm ordinem charitatis, & coniunctionis. Sed dubitatur, utrum sub nomine consanguineorum comprehendatur mater, & auia? & dic, quod non; quia iura sanguinis non sunt apud matrem & auiam, proprie & stricte loquendo, tñ de communi usu loquendi abusiue appellamus matrem, & auiam consanguineas. Item scias c quod statutum ponderat prudentiam cōsilij, ut l. fi. ff. de istium. † Quæritur hic d Barto. nunquid bastardi dicantur de domo paterna in statutis pœnalibus; & dic, quod stricte & proprie non dicuntur de domu, vel de casata, siue familia, nisi aliud probetur ex communi usu loquendi; vel esset aliqua alia coniectura ea mēte statuti. & ad hoc bene facit, quod no. in cle. unica, de bap. Et est ratio; quia si non continentur in fauoribus, ergo nec in pœnis irrationabilibus, & ita fuit olim consultum in domino Lucio de Petra Mala. Odia nāque sine radice, i. ratione interpretatio prudentum fregit, nimirum. cum etiam irrationabiles fauores tanquam odia coerceat, ut ff. de transa. le. cū Aquiliana, Et si non continentur filii bastardi, qui sunt filii primitiui, i. primus amor, multominus cōtinentur nepotes etiam legitimi ex bastardis nati; quia nulla cōsequentia potest esse legitima ex illegitimo nascendi principio, & ea radice corrupta, ut supra de natu. lib. leg. fina. unde si primus phylos, id est primus amor. & cōtra bonos mores: secundus phylos, id est, amor deriuatus ad nepotem sine peccato originali (ut ita dixerim) esse non potest vnde qui primitiua inficit, deriuata uituperat.

ADDITIONES.

a Et est ar. ista sequitur Pet. de Anc. in cap. canonum statuta. in ver. quæro ulterius de ii con sanguinitatis, &c. de const. facit quod no. Bart. in l. cum quidam, §. quod dicitur, ff. de acquir. hær.

Et est arg. Not. quod statutum, quod requirit consensus consanguineorum, debet intelligi de proximioribus & qui dicantur consanguinei, vide Bar. o. in leg. cum quidam, ff. de acqui. hær. Sal. in leg. fin. supra de testam. mil. ubi r. fert Iaco. But. ita tenentem, quod intelligatur de proximioribus. dicit tñ, quod consuetudo interpretatur de propinquis, tamen Iac. But. ibi hoc non dicit. And. Barb.

b Proximioribus. Sed contrarium videtur velle Bar. & Bald. in l. transactione, su. de transa. dum facit differentiam, an statutum dicat requiri præsentiam consanguineorum, an vero proximiorum consanguineorum, quasi primo casu non intelligat de proximioribus, & Barto. in leg. Stichum, qui meus erit, de lega. 1. & quod nō Bald. in leg. in coniunctione. sup. de imp. & illud idem, quod hic uidetur uelle Sal. in leg. fin. sup. de test. mi. ar. illius tex. & Iacob. But. & Sal. in leg. 1. sup. vnde vir & vxor. & Pau. de Cast. in leg. si cum dotem, §. si patri, ff. sol. mat. & Ang. in consil. 159. incip. Domina Catherina. & ibi quid si statutum requirit præsentiam duorum coniunctorum sanguine, vel duorum affinium, & interuenit unus affinis, & vnus coniunctus sanguine, an sufficiat, unde per Ang. in consi. 167.

c Item scias. Vide Bar. no. in l. 1. ad fi. C. qui admit. maxime, in uersic. vtrum autem. & Pau. de Cast. in l. si cum dotem, §. si patri, ff. sol. mat.

Item scias. Vide Bal. in l. 2. C. qui admit. vbi dicit, quod fœminæ non debent admitti. vide quæ dixi in cle. 1. de elec. And. Barb.

Quærit hic. Ista verba Bald. hic de bastardis, sequitur Pet. de Anchara in cap. canonum statuta in ver. dubitat. de const. alle. ibi Bar. & ibi etiam approbat dicta per Bar. in leg. pronunciatio, ff. de verb. sig. in hac materia. & vide Bal. in le. si auia, de suc. edi. Vbi dicit, quod appellatione nepotum non ueniunt spurii.

And. Bar. Quærit hic. An bastardi dicantur de domo. unde Pa. in l. filium diffinimus ff. de his, qui sunt sui. & an appellatione coniunctorum affinium ueniant bastardi, C. v. in l. id, quod pauperibus. supra de Epis. & cle. & l. certum, sup. unde cog. dicit, quod non Bal. in l. cum acutissimi, de fideicom.

¶ Si quis omissa causa testamenti. Rubrica.

1 *Hominum animos tria dicuntur inficere.*
2 *Dolus repudiantis non debet uerti in praiudicium legatariorum.*
3 *Hæres, qui adit hæreditatem ab intestato, omittens eam ex testamento, tenetur legatariis.*
4 *Simulare ignorantiam non prodest simulanti.*
5 *Testatoris affectio dirigitur ad primum nominatum.*
6 *Clausula, valeat iure codicillorum, operatur quod legata debeantur ab intestato.*
7 *Actio ubi datur causa cognita ex iusta causa datur ibi exceptio.*
8 *Affectus paternus non excusat patrem a fraude.*

¶ † Quia tria a sunt, quæ hominum animos inficiunt. s. odium merces, & amor proprius: ideo contingebat, quod hæredes scripti, & grauati in præstatione legatorum quandoque mero odio hæreditatem repudiabant, ut legata efficerētur caduca. & hoc poterat esse tripliciter, vel nullo tractatu habito cū aliquo, & hoc est permissum quia si nolunt adire, non propterea delinquunt, quia non tenentur se alicui obligare, ut s. de rep. hære. l. sicut. & hoc casu legata non debentur. Si autem tractatu habito cū substituto, tunc substitutus doli particeps tenetur ad legata, ut infra eo. l. j quia adeundo, quasi contrahit cum legatariis & sicut prætendit uoluntatem defuncti pro se, ita contra se habere nō dedignetur. Si autem tractatu habito cum legitimo & tunc cō

sidera, quod ratione fraudis hæreditas cēsetur affecta ac si esset adita. & ideo cum suo onere sine uitio transit ad legitimum, quia Prætor propter fraudē censet hæreditatem aditam a repudiante ad hunc finem, ut possessor hæreditatis teneatur ad legata; ipse autem repudians non tenetur, quia repudiando nemo quasi contrahit, sed adeundo quasi contrahit, qui adijt, & ideo tenetur adiens, & non repudians. Fallit in tribus casibus, in quibus tenetur repudians. Primus est, quando repudiauit pretio accepto, ut inf. eo. l. j. in prin. quia pretiū succedit loco hæreditatis, & ideo conuenitur quasi possidens pro hærede iuris fictione. Secundus casus est quando aliquam rem hæreditatis retinet, nam licet proprie una res non sit hæreditas, nec pars hæreditatis, tamen propter delictum suum coercendum tenetur, ut ff. eod. l. quamuis. & l. nec id iniquum. Tertius casus est in subsidium; puta, quia legitimus dilapidauit bona, & non est soluendo, † nam dolus repudiantis non debet uerti in præiudicium legatariorum. excusso igitur possessore, merito ad dolosum ueniendum est, secūdum quosdam. Alij vero contradicunt, ut not. ff. eo. l. si quis pecuniā, ver. vbi. Sed pro prima opi. facit. ff. loc. l. cum in plures, §. uestimenta. & ff. de leg. j. l. plane, § qui rogatus. Quandoque quis hæreditatem repudiat mero pretio, seu mercede, nil aliud ponderans, nisi ius suum uenale; & tunc tenetur is qui ei pretium numerauit, ac etiam is, qui pretiū accepit. quod dic, ut ff. eodem l. licet. & l. si pecuniam. † Quandoque quis hæreditatem repudiat ex testamento, ut eam habeat ab intestato, & non est dubium, quod iste incipit in edictum, & tenetur legatarijs, & fideic. omnibus tā singularibus, quā uniuersalib. ut ff. eod. l. si seruum. §. institutus. Not. tamen. quod edictum prætoris b non habet locum in certis casibus. Primus quādo cessat fraus pp veram ignorantiam, & nō fictam, quia † simulare ignorantiam, non pdest simulanti, ut ff. eo. l. j. §. prætermittere. Secūdus. quando testator expresse pmisit, ut l. j. §. si proponat. & l. quia autem §. plane. vbi est no. quod testator dando substitutum vulgarem, nō propterea uidetur permittere fraudulentā repudiationem; quia testator uidetur velle, quod institutus habeat, si potest, ut not. ff. eo. l. j. in 2. gl. semper † enim affectio testatoris per prius dirigitur ad primo nominatum. idem est si apponat clausulam codicillarem, si non valet, &c. quia de prima intentione testatoris est quod adeatur ex testamento; & secundaria, quod ab intestato. & † tantū est dicere, valeat iure codicillorum, quantū dicere. si legata non debentur ex testamento, debeantur ab intestato, ut ff. eo. l. quia autem. c Et per hoc dicit Bar. quod sibi uidetur dicēdum (salua meliori deliberatione) quod in l. fi. §. de codi. vbi testator dicit, quod ualeat iure testamenti, & codicillorum, & hæres hēret electionē, quod si hæres elegit ab intestato, cū possit ex testamēto, incidit in hoc edictum. Et est no. quod testator semper præsumitur uelle, quod institutus adeat; istud tamen est testatoris propositum, & non præceptum, & quo dedit substitutū vulgarem, ff. de hær. inst. l. Cornelius. & nota ff. de inofficioso testamen. l. Papinianus, §. quarta. In pupillari vero substitutione uidetur præcipere, quantum in se est, & ideo pupillaris substitutio compatitur se cum existentia sui hæredis, ut ff. de vulga. subst. l. sed si plures. §. quos possum & not. per Barto. in d. l. §. si proponatur. Tertius casus est in quo fallit edictum. s. quando ex iusta causa fit repudiatio. nam † vbicunque causa cognita datur actio, ibi ex iusta causa datur exceptio, ut d. l. quia autem, §. non simpliciter, & l. excusatus, & l. cū pater, §. Titio. ff. de leg. secundo. Quartus est quando repudiatur institutio in fraudem alterius institutionis, non in fraudem legatorum, ut ff. eodem l. si in testamento. licet pupillaris substitutio. per hoc edictum conseruetur, quia hoc edictum ēt fingit testamentum aditione confirmatū, ut ff. de vulg. subst. l. 2. §. plane. & per hoc credit Bar. quod substitutio conseruetur per auth. ex cā. tamen illa auth. nil habet commune cum hoc edicto, quia alia sunt verba istius edicti, quod occurrit ratione doli, vel fraudis: & alia est consideratio illius auth. ubi non interuenit dolus, neque fraus, neque fictio, quæ circa aditionem ex testamento aliquid fingat; & ideo dic, ut dixi in d. authen. Quintus est, quando institutus possidet non pro hærede, vel possessore, sed alio iusto & rationabili titulo, ut ff. eod. l. pe. & scias, quod dictum non patrocinatur legatario, qui reperitur in simili fraude, ut ff. eo. l. quidā. Item nec ei, cui ex repudiatione erat delatum in plenius, quam legati, & illud ius repudiauit, nam indignum est petere sibi prospici per edictum Prætoris, cum noluerit pspicere sibi ipsi, ut ff. eod. l. si non solus, §. j. † Vnum scias, quod paternus affectus erga filios institutos, patrem institutum non excusat a fraude, quia bonorum suorum filiorum lucro debuit anteferre. ut ff. eo. l. Iulianus. Et cōclude, quod hoc edictū prospicit in mutatione cau

sę, ue

ADDITIONES.

a Quia tria. No. casus, in quibus habet locum iste titulus. & uide Barto. in l. 1. ff. fin. ff. eod.

b Edictum prætoris. Vide Bar. in l. 1. §. 6. ff. eo.

c Et per hoc. Pro eius dicto uidetur casus in l. quia autem. dum dicit, nec, n. utiq. ff. eo. & ibi hoc no. Bar. & Ang.

sit, vt qñ mutatur causa testati ad causam intestati in eadem persona. Secundo prospicit in mixtis consideratione causæ, & personæ, ut quando mutatur ab instituto in venientes ab intestato.

LEX PRIMA.

1 *Dolo facere non dicitur, qui vtitur facultate sibi concessa a testatore.*
2 *Substitutus tenetur ex communi dolo.*
3 *Substitutus si non sit soluendo, an teneatur etiam institutus.*
4 *Legis uerba cui non conueniunt, nec conuenit statutum.*
5 *Institutus & substitutus coguntur fideicommissa præstare.*
6 *Legata habentur hodie etiam hæreditate non adita.*
7 *Substitutus qui dat pecuniā instituto, an dicatur habere hæreditatē ex causa lucratiua.*
8 *Donatio causa mortis sumit originem ex contractu.*
9 *Testator in testamento, an possit disponere, quod debeantur legata hæreditate non adita.*

SI in fraudem. Si institutus in fraudē legatariorum repudiat hæreditatē, & vadit ad substitutum uulgarē, ipse substitutus adiens tenetur ad legata ab instituto relicta, si dolus fuit cōis participatus cū ipso, ipse etiā institutus tenetē si pecuniā accepit. h. d. Et diuidit in duas partes, nam primo loquitur quando dolus instituti fuit gratuitus. In secunda Parte, quādo mediante pecunia. secunda, ibi, plane. Et differunt isti duo casus inter se, quia in primo casu nō tenetur institutus, qui nil possidet. in secunda parte tenetur, eo quod aliquid possidet. licet enim acceperit malo modo. tñ non minus debet teneri, quā si licite possideret, vt hæres, ne sit melioris conditionis malus, quam bonus, vt ff. eod. l. pe. ibi, exceptis &c. & ar. ff. de noa. l. non solum aduersus. & ff. de pe. hære. l. si possessor ex hæreditate inhonestos, &c.† Modo contra l. istam oppo. & primo contra primum dictum sic oppo. a qui utitur facultate, quam testator concessit sibi, non dicitur dolo facere, vt ff. eo. l. quia autem, §. plane. & §. non simpliciter. ibi nam siue, &c. sed habens substitutum vulgarem, uidetur ab ipso testatore habere licētiā repudiandi, vel abstinendi, ut ff. eod. l. 1. §. si pponatur. ergo cessante fraude, cessat hoc edictum. So. concedo maiorem, sed demo minorem nō simpl̄r, sed distinguendo. Aut n. repudiat vt sibi prospiciat, & hoc vr̄ concessum, vt d. l. quia autē, §. si patronus. ibi, neq; n. &c. Aut repudiat, vt volūtati testatoris officiat, & legata perimat. & hoc nō videtur ei permissum a testatore, quia non vr̄ cōcessisse contra seipsum, arg. inf. de sol. l. inquisitio veritatis. & ff. de pec. le. l. si peculium, §. sicut qa nec credendum. Est quoddā genus testandi eligere ad impugnanda sua iudicia, vt in l. 3. ff. de test. mi. nā testator vulgariter substituit potius fauore sui, quam fauore filij, & se principal̄r cōsiderat, secūdario filiū. n. ideo. n. inuenta est ista substitutio vulgaris, ne caducet testm̄, vt ¬J. de ca. tol. in prin. ibi, vt & substitutiones introducerent, ne fiant caduca, &c. perimi. n. iudicium testatoris facto instituti, est contra mentem testātis pro certo, vt s̄. de ver. sig. l. cū quidam. vnde non vr̄ hoc permisisse, qd est contra animi sui uotum: sicut nec econtra vr̄ quis prohibere, qd̄ suo uoto congruit vt ff. ad Treb. l. mulier, §. cum proponeretur. ibi, dixit non posse dici in euersionem, &c. & per hoc uidetur posse dici soluo meliori consilio, & est nouum dictum, q̄ si per repudiationē b sui perimerentur legata, q̄ tunc per dationem substituti vulgaris non cessat existentia sui hęredis: quia nō vr̄ tunc esse data licentia abstinendi, nisi cum causa, ar. ff. eo. l. Iulianus. ibi, nudū arbitriū, &c. Item si suus est c substitutus sibiipsi, vt l. fi. §. i. de vulg. sub. licet ea primo gradu non sit necessarius hęres de iure ciuili; tamen repudiato primo gradu, & p hoc purificata conditione substitutionis, hæres est suus & necessarius ex secundo, arg. ff. de condi. & dem. l. conditionib. popillus. & no. q̄ gñaliter permissio fraudulētos casus nō includit. facit ff. sol. ma. l. filiæ meæ. & s̄. de repud. l. dubiū. & l. si pater, ff. q̄ in frau. cred. & ff. mand. l. creditor, in fi.† Secundo oppo. dicitur hic, quod ex cōmuni dolo tenetur substitutus: sed ea solius instituti obligatione non descendit in substitutum obligatio, quia non habet eām ab instituto. contra, imo semper tenetur ea tacita repetitione legatorum, & directa actione ex testamento non vtili & ficta, de qua loquitur hic. imo uidetur obstare ¬J. ad Treb. l. non iustam. ff. de leg. 2. cum pater, § ab instituto. & de leg. j. l. si fundus, §. si pater. Sol. iste tex. intelligitur, quando legata non erant tacite repetita substituto, & ideo necessarium est condici patrimonium. † Tertio opp. vr̄ quod in primo casu huius l. non solum tenetur substitutus, sed etiam institutus, si substitutus non sit soluendo, vt ff. eo. l. licet. So. glo. ponit opiniones. in prima fatetur contrariū. s. q̄ in casu subsidij teneatur institutus nil possidēs; alias non & hoc tenet Ia. Bu. at. l. fi. in fi. ff. de eo, p quē fae. erit. qd̄ uerius puta: quia æquius est dare hoc dictum quā recurrere ad actionem de dolo, ad quam necesse est recurrere, ubi deficeret alia actio. at ff. de in inte. rest. l. pe. Ratio, quia, dolus non debet remanere impunitus, vnde alio remedio est purgandus. arg. ff. de dolo, l. si quis affirmauerit, & l. si legatarius, & l. si tabulas. Secunda opi. est, quod aut institutus aliquid accepit in pręmium suæ dolositatis, & tunc insolidum teneatur, vt ibi. aut nihil & tunc nullo modo teneatur, vt ff. eo. l. si non solus, §. si autem sine pecunia. hanc opi. firmat ibi gl. & in l. iulianus, §. fin. eo. titu. & hanc opi. tenet Dyn. & Bar. & respondet Bar. ad l. fi. de eo, per quem fac. erit. quod ibi loquitur, quando dolus alterius infert damnum alteri; hic autem impedit originem lucri, vbi non recurritur contra dolosum. alle. l. quod autem, ff. de his, quæ in frau. credi. Dicit enim Bar. per regulam, q̄ nunquam tenetur dolosus repudians nisi aliquid lucri sit sibi facturus, vt ff. eo. l. si quis pecuniam, §. quanquam, per Bar. alleg. l. 1. §. toties, ff. eo. ibi, lucrifacturus. Sed ista opin. infert, q̄ in subsidium detur actio de dolo, vt ff. de dolo. l. nā is. Præterea ille, qui accipit pecuniam, videtur hæreditatem possidere; ergo tenetur ipse vna cum substituto, etiam si substitutus sit soluendo, vt no. ¬J. ea. l. ver. plane. in prin. secundum Iac. Butr. Non ob. l. quia autem, quia interdum lucrum non est dispositum. i. non habet præcedentem ordinationē ad ipsum, & tunc non tenetur impediens. vt ff. de condi. & demon. l. quibus diebus. in prin. nisi sit tale, quod percipi non possit sine iniuria alterius, vt no. ff. de fur. l. si quis vaon, §. pen. & l. nec vtilem, ff. qui ex cau. maio. & l. sciendum. Interdum lucrum nō solum est ordinatum, sed radicatum, vel quasi radicatum; & tunc tenetur impediens, vt l. liberto octoginta, ff. de bo. lib. Vel dic, q̄ nō est simile, nec est bona argumentatio de illo edicto, quę in fraudem creditorum, ad hoc edictum, cum in isto edicto consideretur dolus lucro obstans fauore legatorum. i. vltimæ voluntatis. ille autem n. non artat debitores ad lucrandum, sic ff. si quid in frau. patro. l. 1. §. vtrum.† Quarto opp. quod videatur edictum Prætoris cessare in hac l. & arguo. sic cui non conueniunt uerba legis non conuenit statutum, ut ff. de acqui. hære. leg. si seruum, §. nō dixit Prætor. Sic cui non conueniunt verba pacti, non conuenit pactum, vt ff. de actio. emp. l. si mercedem, §. fi. ver. Paulus. Sed neque primo casu huius legis, neque secundo conueniunt verba edicti, cum loquantur tantum de eo, qui omissa causa testamenti ab intestato, vel alio modo possidet, vt ff. eo. l. 1. & in rubr. ergo &c. Solu. aut tu consideras generalem intentionem Prętoriam, quæ est, vt legata non pereant, & dolus non remaneat impunitus: & tunc omnes isti casus pari ratione comprehenduntur, nam sententia edicti generalis est, vt l. 4. in fi. ibi, ex sententia Prętoris, &c. Aut tu consideras specialia uerba edicti, & tunc fateor contrarium, nec mireris, quia quandoque generalior est mēs, d quam uerba; & econtra, quandoque specialior, ut ff. eo. l. si quis pecuniam. §. quamquam. & ff. de acq. pos. l. si is, qui animo. cum si.† Quinto op. contra ver. plane. nam iste tex. loquitur obscure, quod non debet esse in legibus, vt s̄. in i. constitutione §. quibus dicit. n. q̄ fideic. pręstare cogitur: nec dicit quis sit iste, qui ad hoc compellat̄. Timore istius contrarij gl. ea ponit res. & dicit, q̄ vterq; cogit̄. s. institutus & substitutus. Cōtra hoc opp. & vr̄, q̄ non uterq; sed diuisim. s. q̄ institutus præstet legata a se, substitutus similiter legata relicta a se substituto, ita q̄ vnusquisque conueniatur ad propria grauamina, vt ff. eo. l. si non solus, §. item si solus, & infra de fideic. lib. l. 1 in fi. So. concedo, q̄ est iste modus agendi, & legata sunt relicta disiunctiue, quędam ab instituto, & quędam a substituto. Sed cōtra istam solutionem instatur, & videt q̄ institutus, & substitutus teneantur insolidum utrisque legatarijs, vt ff. eo. l. si a substituto. Sol. ibi uterque possidebat ut hæres. hic uero substitutus tantum. Item constituuntur tanquam duo rei debēdi insolidum; quia quisque in suo gradu erat insolidum grauatus non discretiue, sed simpliciter. i. absq; differentia qs eorum succederet, unde in eisdem grauaminib. uterque erat pariter inclusus a testatore, & ideo includitur ab edicto Prætoris.

ADDITIONES

a Opp. Vide in l. Iul. ff. eo. & ibi Bar.

b Repudiationem. Hoc non puto verum, quia secundum hoc raro videretur data licentia abstinendi. & videtur contra generalem regulam traditam in l. 1. §. si proponatur, ff. eod. cogita tamen, quia regula habet locum, quando legata essent tacite vel expresse repetita a substituto alias secus, vt hic per Bart. & Bald. & vide Barto. in l. Iulia & in d. l. 1. §. si proponatur. & in l. fin. in 3. membro, ff. eo. & forte nisi appareat de fraude. istud dictum non erit verum, per istum tex. cum glo. & per no. per Bart. in dictis locis. sibi enim prospiciendum dicere potest abstinens per rationes, de quibus in l. quia poterat, ff. ad Trebel. & nota aliam limitationem hic positam per Bald. incontinenti, & hanc primam limitationem sequitur etiam Rapha. in l. si alius hæres. ff. de libe. & posthu.

c And. Barb. Item si suus est. In mandato generali non videtur fraus mandata, nec venit illud, quod est poenale. vide glo. & ibi Bartol. in l. 3. §. si procurator, ff. quod quisque iur. tex. l. 1. sup. de monopolis, ubi in generali licentia concedendi statuta non ueniunt statuta iniqua. facit glo. aurea in l. non uidetur data, §. qui iussu, de reg. iur. ubi in iuramento seruandi statuta, non ueniunt statuta iniqua.

d Phil. Dec. Mens siue in l. siue in statuto magis spectari, quam verba debet, & bene tradit Bar. in l. seruo, §. si testator, de leg. 1. & de execu. tut. l. fore, §. aliud. extra in cle. 1. de sepul. in glo. etiam si verba sint contraria, quando ex uerbis iniquitas resultat, vt per eundem Bar. in d. §. aliud. & l. seruo & ad idem Car. in cle. 1. de iurein. §. cæterum. cum glo. ibidem. & Ang. in consi. 147. & 149. & ad idem Cy. in l. 3. quæ sit lon. consue.

ris. Sed immediate contra hoc oppo. quod quilibet teneatur pro parte, ut d.l. si non solus. in fi. & leg. si duo. Sol. ibi a principio cohæredes erant pro parte grauati, vnde ibi loquitur in cohæredibus institutis: institutus autem & substitutus non sunt cohæredes testamentarii, & ideo onus erat cuilibet iniunctum insolidum & quia forma testamenti conseruatur per edictum Prætoris, necesse est vtrunque insolidũ teneri, & est mirum: quia quos testator disiunxit, & subalternauit, in prestatione solidi, interpretatio prudentum connectit, ut correos debendi. nec mireris, quia per edictũ non redditur actio proportionabiliter, sed simpliciter, vt ff. eod. l. & si non totam. Vlterius op. & vẽ quod institutus qui non possidet, non conuenìatur, nisi in subsidiũ, vt leg. licet & l. si quis pecuniam. ver. sic tamen, ff. eo. Sol. gl. cõcedit contra 6 rium, ut dixi s. in s. oppo. † Extra op. quod hodie nõ sit necessariũ istud edictum, cum hodie legata debeantur etiam hæreditate non adita, vt in Auth. de hær. & Fal. §. si vero expressim, Sol. ibi est speciale, quando prohibita est Falcidia, ut non requiratur a aditio hæreditatis secundum Iac. de Bel. in §. hinc nobis, cod. tit. & ita tenet Bar. a in l. j. in prin. ff. eo. & l. nemo potest, ff. de leg. j. vnde hoc casu nõ est necessarium edictũ Prætoris. Sed si tu bene ponderes tex. J. ad leg. Falc. auth. sed cũ testator. potes atten-b tare contrarium ibi, & si hæredes, b &c. nam lex hæredibus scripta est ergo requiritur, quod sit heres. Præterea impossibile est legata deberi, & a nullo deberi, esse. n. dẽt persona, quæ debeat, & cui debeatur, vt ff. de iu. codi. l. quidam referunt. & ideo oppositio ista non placet, quia caret ratione, & facit ff. de her. inst. l. qui 7 filio, §. seruus. † Extra c quæritur, nunquid substitutus, qui dat c pecuniam instituto, dicatur hæreditatem habere ea causa lucratiua? & uidetur quod non, ut ff. de cõd. & demõ. l. e. sed si hoc. §. j. ibi cõputatione facta, &c. facit ff. ad leg. Fal. l. in ratione, §. tametsi, Sol. dico, quod dicitur habere gratis, quia quod dat non bono modo, non cadit in rei precium, sed est ac si pecuniam proiecisset vt no. in d. l. licet. & ff. de cõd, & dem. l. Meuius, unde quicquid per simoniam alicui abest, non debet cõsiderari, vt damnum: quia turpiter abest, quod est no. Extra ulterius no. quod honor est, & cõseruatio famę defuncti, hæredem habere, vt ff. quæ in fraud. 8 cred. l. primo gradu. † Vnum scias, quod in dona. causa mor. nõ est necessarium edictum, quia ex contractu sumit originem, & ideo eius confirmatio non pendet ex aditione hæreditatis, sed ex morte simpliciter, ut l. sequens quæstio, ff. de leg. s. ex agnitione. n. facta in uita defuncti morte confirmata incommutabilis procedit acquisitio, vt ff. de leg. a. le. cum pater, §. mater. & forte idem est, si testator primo legauit, & postea tradidit, quia tũc assumit sibi naturam donationis causa mortis propter traditio-9 nem, vt ff. de leg. a. l. Lucius, la j. & l. legatum. ubi de hoc. † Item d dico d unum, & est nouum, quod si uera est opi. Iac. de Bel. & Bart. semper potest testator in testamẽto disponere, quod legata debeantur non adita hęreditate: nam qua ratione potest Falcidiã prohibere, eadem ratione potest hoc statuere. tamẽ illam clausulã nunquam uidi apponi in testamentis, nec uidetur posse de iure defendi, quia omnis clausula testamenti non ualet, nisi confirmetur per aditionem hęreditatis, vt leg. si mater, ff. de leg. a. si tamen consideremus, quod dicta clausula posset apponi: tunc officio Iudicis peterentur legata, quia cessaret actio non adita hęredi-e tate, sicut dicimus in relictis ad pias causas. Et idem dico e in locis, in quibus est statutum, quod legata debeantur non adita hæreditate: & non puto, quod eo casu sint pro legatis bona tacite obligata, quia statutum hoc non dictat, & a iure communi exorbitat, ex quo non est adita hæreditas, & quia hypotheca accedit personali obligationi, & ipsa etiam hypothecaria habet aliquid personalitatis: quia habet originem ex cõsensu, vel quasi, ut no. ff. de pac. l. si tibi, §. de pignore. ergo & sine persona, quæ est proprium, subiectum ipsius obligationis, personalis esse non potest f Vltimo f quæritur, nunquid in repudiante præsumatur dolus, quia naturali præsumptione quilibet præsumitur esse bonus ex 10 bonis naturalibus principiis: quia † qualia sunt principia, talia præsumuntur principiata. sed natura est bona, & ideo præsumitur esse bonus, nisi offendisse probetur, vt ff. de prob. le. quoties, §. qui dolo. & ff. pro socio. le. merito. & ff. de le. a. l. cũ pater, §. rogo ver. quib. tñ. vnde præsumitur dolus ex pręcedentibus, vt ex doloso tractatu, vt ff. de excep. doli. l. apud Celsum. in prin. interdũ ex ipsius actus qualitate, vt quia quis lucratur indebite, mutata sibi cã possessionis. vnde eo ipso, quod quis repudiat ex testõ, vt possideat magis libere ab intestato, inest ipsi actu i tacitus dolus, quia rei effectus habet in se fraudem. vñ cuius rei effectus malus est, & intentio præsumitur mala, & hoc tenet hic Cyn. Item præsumitur dolus ex quibusdam consequentib. vt si reperitur postea possidere, vt s. de repu. hære. le. 2. & ex suspicionibus probatur collusio, vt d. l. quod autem, §. similiq; modo dicendam, &c. vbi de hoc, qui tex. est multum no. ad materiam probãdæ collusionis 11 Item † ex simonia præsumitur dolus. quia lucrum cũ turpitudine semper cõcordat, & honor a lucro semper discordat, ut ff. 12 pod. l. Iulianus. & † quod est de libera alicuius potestate, sępe tñ uituperatur, si per pecuniam fit, ut ff. de cond. ob cau. l. idem, §. si tibi. quia raro uirtus pecuniæ permiscetur, & ideo plus uituperatur factum cum pecunia, quam sine ipsa, ut d. l. si quis pecuniã. ff. eo. & de calumnia l. qui etiam, cum l. seq.

ADDITIONES.

a Tenet Bar. Vide omnino.

b Et si hæredes. No. quod illud uerbum non est in corpore, & pro op. Bald. hic facit quia le. a. in d. auth. hoc amplius, inf. de fideic. loquitur hæreditate adita, ut ibi etiam no. expresse gl. in uer. substitutus, & idem tex. in d. authen. sed cum testator. uide quod dixi post Bal. in l. eam quam. inf. de fideicom.

c Extra. Vide Bar. in l. 1. §. fi. cum l. seq. ff. eo.

d Item dico. De quo sup. dixi. ad quod uide Io. And. in addi. Spec. in ti. de instr. edi. §. nunc uero aliqua.

e And. Barb. Item dico. An legata debeantur hæreditate non adita, uide Bald. in l. fi. sup. de cod. & quod ibi no.

Et idem dico. Vide tamẽ quod no. Bar. in l. 1. in fi. ff. de le. 1. propter quæ uidetur Bal. hic nõ bene dixisse. nam tenet ibi Bar. quod etiam hypothe. accedat, ubi quis non est obligatus, sed solo officio iudicis potest conueniri, & ita tenet ibi Imo. nisi respondeas quod officium iudicis præsupponit quasi obligationem, ut per Bar. in l. fi. ff. de in iu. item contra Bal. facit, quia propter dictum statutum datur condictio ex lege. per no. per Bar. in l. omnes populi, in fi. ff. de iust. & iu. & omnes cõditiones sunt personales, §. appellamus. Inst. de act. uide Lud. Ro. in auth. similiter. inf. ad leg. Falc. in q. speciali ultimarum uoluntatum, & quæ no. Bal. in l. fi. infra eo & ad l. 1. in 1. lect. sup. de sacrosan. eccl. & tex. in l. 1. in fi. in uers. in omnib. inf. communia de le. & ille tex. facit pro Bal. hic, quod si statutum dat contra hæredem non alienantem condictionem personalem ex statuto, uel officium iudicis loco personalis, Bal. bene dicat per prædicta.

f Vltimo. Vide Bar. in l. 1. in prin. ff. eo. & quod no. Bal. in l. fi. in fi. inf. eo.

LEX II.

1 *Edictum si omissa causa testamenti, habet locum, si hęreditas repudietur in fraudem legatorum.*

2 *Conditio potestatiua reddit institutionem puram.*

3 *Conditio potestatiua non impedit cursum præscriptionis.*

1 **Eum, qui.** Si † hęreditas, quæ adiri poterat repudietur in fraudem legatorum, habet locum hoc edictum. h. d. secus si adiri non poterat, vt ff. eod. leg. j. §. qui sub cõ-2 ditione, sed ibi potuit adiri, quia † cõditio erat potestatiua: vñ habetur institutio pro pura, cum possit de facili purificari, & facit 3 pro Gul. de Cug. qui dicit, † quod conditio potestatiua a non impe-a dit cursum præscriptionis. & dicit verum b in actione personali, b vbi eodem tpe præscribitur iuri, & facultati; sed falsum dicit in actione reali, vbi pscribitur iuri reali spacio longi tẽporis, sed facultati non pscribitur, nisi longissimo spacio siue tpe, vt l. licet s. de iure delib. & tu Vltramontanę cogita, si hoc dictũ est verum.

ADDITIONES.

a And. Barb. Conditio potestatiua. No. quod conditio potestatiua non impedit cursum præscriptionis in actione personali. quod est no. dignum, & sic limitatur l. cum notissimi, ad fi. sup. de præscrip. 30. ann. uide Bal. in præall. §. si sub conditione.

b Verum. Vide per Ang. in l. seruus, per illum tex. ff. de bo. aut. iud. poss.

LEX III.

1 *Legata, quę ex edicto conseruantur, qua actione petantur,*

2 *Legata an peti possint actione in factum, quæ oritur ex edicto prætoris.*

3 *Testamentum non sumit effectum, nisi hæreditate adita.*

Si proculiana. Beneficium istius edicti trãsmittitur ad hæredem cũ sua causa. h. d. Not. quod committentes fraudem legis beneficium nõ amittit. ibi, quatenus &c. & est ratio, quia punitur in alio, vnde non debet dupli-1 ci pœna puniri. † Quæro, qua actione petantur legata, quæ cõlectantur ex edicto? Quidam dñt, quod vtili actione ex testamento quia prætoris edictum tuetur testm̃, & ipsum confirmat, ergo agitur ex confirmato; quia quoties præcedit confirmabile, ex quo consueuit alias actio oriri. si id confirmetur, agitur ex confirmato, & non ex confirmante, ar. §. de rerum permu. le. ex placito. secus si alias non cõsueuit oriri actio, ut ex pacto nudo donationis, quia tũc agitur ex confirmante. i. conditione ex lege; vt J. de donat. l. si quis argentum, sed certum est, quod ex testamento confirmato consueuit oriri actio, quod confirmatur per aditionem hæreditatis, ergo idem si ꝯfirmetur edicto Prætoris. illud enim, quod potest confirmari per quasi contractum, qui celebratur in aditione hæreditatis, potest confirmari per l. seu per edictũ Prætoris, sicut uidemus in simili. Instit. de eo, cui li. causa bo. ad, & ff. de fideicom. lib. l. a. ibi, fauor ꝯstitutionis, &c. In contrarium videtur, quod agatur actione in factum, quæ oritur ex edicto Prætoris. & hoc tenet Io. in arbore. Bart. in l. si quis pecuniam, ff. eod. dicit, quod nos possumus hoc concordare, vt in casu expresso in edicto. s. quando quis omisit, vt ipse possideat; tunc habet locum actio in factum, sed in casibus in quibus extenditur per iurisconsultos, datur actio vtilis ex testamẽto: modici tamen effectus est hæc disputatio secundum eum. Attende tu, Doctor meus hic parum cogitauit, cum sit magnus effectus, nam actio ex testamento habet naturam bonæfidei, & ueniunt in ea accessiones ex mora; sed actio in factum est præcise stricti iuris, Inst. de act. §. actionem, & quod no. in simili in l. certi a condictio, in prin. ff. si cert. pet. Tu dic, a quod aut agitur contra adeuntẽ & tunc quia obligatur legatariis ex quasi contractu agitur

ADDITIO.

a Tu dic. Vide Ang. & Pau. de Cast. in l. 1. supra eo. Sal. hic, & Ange. in l. j. §. lex Falc. ff. ad leg. Fal.

agitur utili ex testamento, aut agitur contra non adeuntem, & tunc quia non simpliciter tenetur ratione fraudis, & non descendit in ipsum obligatio ex testō per quasi contractum, sicut descendere cōsueuit, sed solum obligatio ratione fraudis. tunc certe nō agitur actione utili ex testō, sed actione in factum propter testm̄. Hinc est, quod hæc actio cōtra hæredem eius non datur, nisi quatenus peruenit ad ipsum, cum actio ex testō daretur, ut ff. eod. l. libertatibus, § hæredem, vide etiam magnū effectum: quia ubi cōpetit utilis actio ex testamento, simpliciter competit & rei vendicatio & hypothecaria, ac si testamentum esset aditione cōfirmatū. sed ubi actio in factum proponitur, sola personalis actio competit, quia ex delicto non oritur tacita hypotheca, nec rei vendicatio, ut ata not. in
a l. rescriptum a in princ. ff. de pac. † Ulterius quæro, ad quid est
2 utile hoc edictum fideic. uniuersali, cum possit cogere hæredem adire, & restituere ex Trebelliano, ut ff. ad Treb. l. nam quod a. responso? Rñ. plures expedit habere vias. Quid. n. si hæres antequā cogeretur, decessit, ut ff. ad Treb. l. ille a quo. §. si de testamento, in fi. tunc certe cessat Trebellianū, & opus est edicto Prætoris.
3 † Ultimo scias, quod extra materiam huius ti. regulariter testm̄ nunquam sumit effectum, nisi adita hæreditate, ut ff. de hære. inst. l. si in alienum, §. in extraneis. & l. si seruus cōis Meuij & castrensis peculij. in fi. princ. ff. de stipu. ser. Sed nunquid legatarijs agentib. sufficit probari, quod hæres possideat quasi prædo; quia repudiauit hæreditatem, & non pertinet ad eum ullo modo, & tamen de facto tenet bona? & dicit, quod sic, & in hoc est prouisio edicti utilissima legatarijs, ut d. §. toties. ibi, aut si forte quasi prædo, &c.

ADDITIO.

a L. rescriptum. Illa gl. reprobatur saltem, quando non ageretur ad pœnam secundū Bar. ibi in lec. antiqua.

De indicta vidu. & de lege Iulia Miscella tol. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Mulier, interdum tertio item interdum mulieri & tertio, sub conditione viduitatis legari potest.*
2 *Testati causa dicitur fauorabilior.*
3 *Statutum prohibitorium si non valet, nec pœnale potest ualere.*

LEgatum. Conditio uiduitatis non spernitur, si legatum non ascribitur mulieri, sed alteri. h. d. Et not. tres casus. nam inter-
1 dum legatur mulieri sub conditione uiduitatis, interdū legatur tertio sub cōditione uiduitatis mulieris, interdum legatur mulieri, & tertio, ut ff. de cond. & dem. l. mulieri, & tertio. nam pro parte mulieris spernitur cōditio, sed pro alia cōditio cōtraria legato perimit legatum, & nō habet locum
a ius accrescendi. Et est triplex ratio a prima, quia dispensationes
b sunt stricti iuris, b & nil ei accrescit, ar. de hoc in ca. 1. ver. ille vero. de fil. presb. lib. 6. Scđa, quia in singularib. relictis non habet locum ius accrescēdi contra uoluntatem testatoris, ut ff. de hær. inst. l. quoties, §. si duo. ibi, si modo, &c. Tertia rō est, quia ubi existit cōtraria conditio legato, perinde est, ac si nunquā fuisset legatum; sed id, quod non est legato non accrescit, ut ff. de cond. & dem. l. in testō ita. Et prædicta sunt vero in legatis, & fideicommissis, secus in institutione hrđis, quia cā testati non pōt diuidi, quia esset in intellectualem hoīem, id est ipsum testatorem, qui repræsentatur in hrđe diuidere, seu secare in duas partes cōtrarias. i. in cām testati, & intestati, quod est impossibile, ut ff. de reg. iur. l. ius nostrum. Si. n. sunt cōtraria paris potentia, & semper sint in pugna, nunquā re
2 sultabit aliquid certum. † Unde statutū est a iure, quod cā testati tanquā fauorabilior præualeat, tum quia omne caducum est odiosum, tum propter legata, ut non pereant: & tum quia honor hrđis, & testatoris, cā testati; tum quia expedit creditorib. cum testamentum disignet eis certum debitorem, scilicet hæredem unde sapientes antiqui causam testati prætulerunt, & ius accrescēdi heredi instituerunt, ut not. de acquir. hær. l. si seruus cōmunis ab extero. Modo cōtra istam. l. oppo. & uidetur, quod conditio uidualis spernatur, licet non legetur mulieri, ut ff. de condi. & demon. l. hæres meus, §. si. Sol. ibi in persona, cui ascribebatur legatū poterat de iure impediri matrimoniū, vel saltē de facto, vel
c nimia reuerentia; ideo erat c fraus de persona ad personam. unde legislator talem fraudem rescindit in derogationem libertatis, quæ in matrimonijs esse debet, ne talis fraus committatur, ut no. per Cy. s. de spon. l. si. & ar. de immu. eccl. c. si. lib. 6. Nā paria sunt, aliquid committere in aliquem, vel in illo de sanguine suo: quia nemo carnem suā odio habet, ut no. in l. 1. ff. in ius uoca. ut eant. & quia per metus est in se, & in suis. ut §. quod met. cau. l. isti quidem. & uno offenso offenditur, & alius, ut s. si qua præd. pote. l. 1. & prohibito uno contrariorum, aliud prohibetur
3 ut ff. de verb. ob. l. si stipulatus fuero per te. † Quod facit contra
d statuta d ciuitatis, quæ dicunt, quod pro clerico declinante consanguinei teneantur soluere pœnam; nam si non valet statutū prohi
e bitorū, ergo nec pœnale, e ut ff. ad leg. Fal. l. Seius & Augerius, quia pœna legalis nunquam potest incipere a permissis, arg. s. de leg. l. ab administratione. clerico enim nō solum permittitur declinare iurisdictionē secularem, imo iubēt canones, quod declinet, & punitur si non declinet. extraordinaria pœna, qua puniuntur trāsgressores canonum ex generali clausula trāsgressionis. debet ergo clericus magis obedire iuri canonico tanquā suo superiori, quā statutis laicorum, qui non habent ius imperandi, & per consequens, nec puniendi de negligentia, vel contemptu. Sicut ergo statutum non pōt prohibere clerico, ne declinet, ita nec imponere pœnam in consequentiam; nam antecedentibus prohibitis necesse est ea, quæ in consequentiā ueniūt, prohiberi. probo hoc noua ratione; quia maior iurisdictio requiritur in pœnali quā in principali, ut ff. de iud. l. 1. §. fi. sed ille, qui non habet iurisdictionem minorem, nō habet maiorē. ut ff. de Sena. l. qui indignus, ergo qui non pōt statuere, ne declinetur, non pōt pœnam apponere, si declinetur. Item quod non pōt quis disponere, non potest in conditione ponere, ut ff. de oper. libe. l. si ita stipulator.

ADDITIONES.

a And. Barb. Et est triplex ratio. No. quod in legato potest testator prohibere ius accrescendi, secus in hæreditatibus, vide Bar. in l. quoties, §. si duo. & ibi Bal. ff. de hær. inst. & Ang. in l. pe. ff. de inu. test. Do. Io. in l. 1. §. si ex fundo, ff. de hær. inst. Sal. in l. quoties, sup. de hæ. institu.
b Phi. Dec. dispensationes stricti iuris. Et odiosas dicit esse no. Panor. in c. fi. de simo. quo ad alios, cum quib. fit; sed quo ad illum, cui dispensandi facultas conceditur benigna est, & large interpretanda. ut ibidem: & an dispensatio inferioris a Papa sine causæ cognitione valeat, vide per me in c. at si clerici, §. de adulterijs de iud. & ibidem per Abb.
c Ideo erat. No. singulariter hoc. quando relinquitur cōsanguineo uxoris, si nō nupserit, valet legatum, & reijcitur conditio. quod est speciale in coniuncta persona. vide Bar. per illum §. si quis sig. facit.
d And. Barb. Facit contra statuta. No. quod sicut non tenet statutum contra clericos, ut in c. ecclesia. extra de const. cum si. ita nec statutum contra consanguineos clerici respectu eius vide Ang. in l. 1. ad fi. ff. in ius voc. ut eant. alleg. gl. fi. ibi in fi. alias l. 3. facit casus sing. c. felicis circa fi. de elect. in 6. ubi percutiens consanguineum clerici, incidit in canonem, si quis suadente, quod est menti tenendum vide Bar. in l. 1. de his, quæ pœ. no. & quæ notat in c. significasti, &c. Petrus Diaconus de homi. & D. Io. in l. hæres meus, §. fi. ff. de condi. & dem. vide elegans dictum Bar. in l. in pœnis. inf. de agri. & cens. lib. 11. Bal. sup. de episc. & cle. in l. 1. & Lap. in alleg. 30. ubi quærit, an statutum puniens consanguineos declinantes iurisdictionem Potestatis comprehendat clericos consanguineos, & vide Moder. in l. Mutum, ff. de acquirenda hæreditate, ubi totaliter non allegant, unde Dom. Petr. in cap. ea, quæ in rep. ubi statutum dicit, quod clericus declinatus puniatur, non valet statutum, vide cum ibi prope fi. reps. & dixi sing. quod constitutio laicorum non potest disponere contra concubinas clericorum, quia infamarentur clerici, quod est verum, quando essent occultæ arg. in cap. in scr. ptueris 96. distinct. secus si essent notoriæ. ita dicit se respondisse consultus ab illustri domino Carolo Malatesta. unde ibi prope fin. Et adde, quæ dixi in l. mutum ff. de acquir. hære. & quod not. in simili. Bar. in l. Titia de verb. ob. l. pater Seuerinam, §. fi. de cond. & dem. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori de ope. no. nun. Bal. in l. 1. alias in rub. C. de inter. ma. & l. 2. ff in ius uoc. ut eant. & Bal. in l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & late dixi in d. l. mutum.
e Pœnale. Vide per Bal. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure. & sequitur hoc Petrus de Anch. in c. canonum statuta in ver. adde quod no. Bar. & Cy. de consiliet. & Bar. in l. 2. ff. de his, quæ pœ. no. unde in contrarium Io. de Imo. in ca. cum contingat in 3. membro ext. de iureiu. dum ponit conclusionem, an statutum possit prohibere iuramentum.

LEX II.

1 *Iuramentum contra naturalem stimulum de facili vertitur in periurium*
2 *Nuptiæ uiduis intra annum sunt prohibitæ.*
3 *Natura producit mulieres ad generandum.*
4 *Deierandi materia non debet dari.*
5 *Periurium leges puniunt.*
6 *Leges & statuta non debent viam periurijs aperire.*

Ambiguitates. Ad euidentiam præmitte, quod olim conditio viduitatis spernebatur, quia contra Rempublicam erat mulierem non nubere; nam si mulieres non nuberent viris, Respublica destrueretur. visum ergo fuit antiquis, quod ea esset utilis Reipublicæ sobolis, scilicet legitimæ procreandæ causa lata? quæ licet esset cōtra mētem testatoris, tamen reputatur fauorabilis, & extendenda ut ff. de cond. & dem. l. hoc modo. & ar. fi. solu. mat. l. 1. Sed superuenit postea lex Iulia Miscella, & ponderauit rationem permissionis nubendi cōtra voluntatē testatoris: nā ratio erat proles, seu procreatio sobolis, & ideo non omni viduæ permittebatur testm̄ spernere sed solum illi, quæ nubebat causa habendi liberos. ex rōne. n. legis arctabat dispensationem legalē, ar. de iure patr. le. adigere. §. quis. & ideo. statuit, quod si talis mulier petebat legatū, quod ipsa deberet iurare, quod nunquā contraheret matrimonium, nisi propter spem habendi liberos, vel simpliciter cauere de restituendo relictū interposita cautione Mutiana, absq; eo quod se arctaret per vinculū sacramenti ad non nubendum. iurabat enim quādo petebat legatum intra annum; sed si post annum, nō iurabat. Sed Iustinia
1 nus considerauit, † quod iuramentum cōtra naturalem stimulū de facili vertitur in periurium & quod lex naturę quodāmodo mulieribus imperat nubere, & filios procreare. Idcirco statuit Iustinianus, quod neq; iurarent de nō nubēdo, neq; cauerent de restituendo; quia si iurarent, siue promitterent, non seruarēt, & h. d. hæc lex, & tex. in corpore dicit, quod lex Iulia Miscella distinguebat circa peti-

ca.petitionem legati,utrum peteretur ante annum, & tunc iurateturan peteretur post annum,& tūc caueretur sine iuramēto,† nuptiis tamen semper intra annum prohibitis,vt ī.de secū. nup.leg.j. sed quicquid lex Iulia dictaret,intentio Iustiani est in l.Cod.permittere matrimoniū libere, & consequi relictū, sprecta conditione,nisi extent filij primi matrimonij. nam tunc relictum a marito non cōsequitur pleno iure, sed solummodo habet in uita sua commodum vsusfructus,quemadmodum haberet in puro legato, postea ad secundas nuptias veniendo. Not. † φ natura producit mulieres ad generandum,& insitat eis concupiscentia,& desiderium matrimonij.Secundo no.† quod nō debet dari materia deierandi,nec debet deferri sacramētum ei, quem est verisimile deierare,quod facit ad multa.† Tertio not. φ leges periuria puniunt.Quarto no.quod lex non debet esse occasio delinquēdi.† Quinto & ultimo no.φ per leges, vel statuta non debet uia periurijs aperiri,& facit contra statuta terrarum, quæ frequenter minores,& mulieres inuitant ad deierandum, permittendo eis venire contra proprium sacramentum. nā tale statutum *b* non est rationabile, ergo nō habet legis vigorem, nisi motiuum statuti constet ex aliqua rationabili causa, quia tunc statutum vim Apostolici obtinet,& iuramenta relaxat, vt d.l.adigere,§.fi.vbi de hoc op.de aut.cui relictum,J.c.Sol.ut ibi.

ADDITIONES.

a And Barba.Tertio no.Not.non tenere statutum,propter quod minores ueniunt contra iuramentum.vide Bal.in auth.sacramenta,C.si aduer.vend.& in cap.j. §.item sacramenta,de pa.iur.fir. 10.collat.& l non dubium,sup.de legi.l.omnes populi,ff.de inst.& iure Ang.in consi.incip.Domina Catherina.& Cano.in ca.cum contingat,de iureiu.

b Statutum.Vide Bar.in l.omnes populi,ff.de iust.et iure.

AVTHENTICA.

1 *Mulier contempta uoluntate defuncti,non potest retinere legatum.*
2 *Vidua vnico matrimonio debet esse contenta.*
3 *Virginis vita dicitur beatior,quam vidua continentis.*
4 *Conditio non nubendi spernitur in virgine.*
5 *Conditio negatiua si consistit in iure,potius attenditur ius quam factum.*
6 *Cautio Mutiana,qualis esse debeat.*
7 *Cautio idonea dicitur secundum qualitatem personarum.*
8 *Satisdatio non est de substantia vsusfructus.*
9 *Pietas dicitur maxima,quæ facit pro paupertate.*
10 *Cautio nil patrocinatur non seruanti fidem.*
11 *Hæreditas aufertur propter spretam conditionem.*
12 *Legatum intelligitur de anno numerato a morte testatoris.*
13 *Cautio Mutiana habet locum in conditionibus de non faciendo.*
14 *Possessor cautione præstito,quare non lucratur fructus.*
15 *Conditio priuata magis accedit curi,quam non curæ.*
16 *Vxor relicto,donec non nubit,dicitur seruare honorem marito.*
17 *Locuples quis valde,& notorie esse debet, vt perinde habeatur,ac si cū fideiussore satisdaret.*
18 *Cautio Mutiana remittitur legatario.respectu fideiussoris dandi.*
19 *Lex non habet locum,nisi secundum terminos a lege comprehensos.*
20 *Cautio Mutiana habet locum in inhæreditatibus,sicut in legatis.*
21 *Cautio Mutiana habet locum in donatione causa mortis.*
22 *Testator cautionem Mutianam,& satisdationem potest remittere.*
23 *Stipulator si cautione Mutiana uult cauere,an debeat consequi pmissū.*

Cui relictum. Conditio non nubendi interita viduæ debet obseruari: & infra annū non potest agi,nisi spe nubendi sublata,sed post annum agi potest præstita cautione rei cū fructib.& accessionib. restituendæ, si viduitatis cōditio non seruaretur: & si res immobilis est legata,qualitas cautionis est iuratoria cum hypotheca,si vero mobilis,& mulier idonea, idē:si vero non idonea, exigit fideiussor,si potest eum inuenire,alias statu iuratoriæ cautioni, & hypothecę,& si contrauenit,res vendicatur tanquam nunquā legata. h.d.† Et no.quod illud iuramentum non est de nō nubēdo:quia amarum esset sic astringere mulierē,vt dicit tex.in corpore ibi, pro amaritudine,&c.sed de restituendo si nupserit, quia scelus esset si retinere relictum contempta voluntate defuncti, vt patet in corpore ibi,nouissimi sceleris,& c.qđ not.† Opp.vr̄, quod ista conditio viduitatis,spernatī,quia est ꝯ publicam vtilitatem,vt ff. de cōd.& dem.l.hoc modo.Solu.non nubere non est ꝯ publicā vtilitatem,qn̄ conditio nō nubendi apponitur viduæ: quia quæ vnico matrimonio est contenta,est exemplar honestatis,& pudicitiæ:& expedit magis Reipublicæ bonum honestum,q̄ multiplicatio hominum procedentium ex corruptis moribus:nam (vt ait Valerius in ti.de institutis antiquis)secundæ nuptiæ sunt signum incontinentiæ, & hoc considerauit Iustinianus.s.bonū publicæ honestatis, & multum coluit castitatē, quæ triplex est. Prima, scilicet in virgine. Secunda in nupta. Tertia vidua. tamen in pręsenti matrimonio non ponderatur castitas seu continentia, nisi viduæ vt statim dicā. † Reuoco igitur in dubium, an hęc auth.habeat locum in uirgine nam beatior est uita uirginis,quam uiduæ continentis.Sol.Ioan.And.dicit contra, quia hæc aut.non loquitur,nisi de secūdis nuptijs, & non de primis, nam facile erat legislatori loqui de primis, si voluisset. cū ergo in uirgine nō reperitur correctum ius antiquum ei stabo,vt inf. de app.l.præcipimus.in fi.& in l.sancimus,s.de testam. Aduerte tu,hæc lex nō dicit,si virgo,an non uirgo,nam multæ sunt, quæ perseuerante uirginitate secundo nubunt, cum sępe mariti decedant antequam uirginem ducant, vt in l.nuptis. ff. de leg.iij. non ergo refert inter uirginem, & non virginem, sed inter primum matrimonium,& secūdum, & tn̄ hæc differentia est magis positiua,quam possit ratione probari; nam si conditio uirginitatis spernitur, *a* ergo si legatur alicui uirgini sub conditione si monasterium intrauerit (quod idem est dicere, ac si diceret si virginitatē obseruauerit) poterit non ingrediēdo monasteriū consequi legatū,siue nubat,siue in Dño contineat,quod uidetur absurdum,quia tex.in corpore huius auth.dicit,nō.n.uolumus frustrari deficientium uoluntates nil illicitum habentes. Sed illa uoluntas nihil habet illicitū, ergo est seruanda. si enim seruatur conditio,si Titio nupserit, multo magis debet seruari conditio, si Deo se desponsauerit, vt ff. de condi.& demon.l. Titio centum,§.1. Communiter Doctor.tenent,quod in uirginē nil sit immutatum,quia textus in corpore non facit mentionem nisi de nupta. Quod ergo si non fuit nupta, sed concubina? Pet.dicit idem,quod in uirgine, vt non possit ei lex continētiæ imponi.Sed Rich.Mal.dicit idem,quod in uidua;& hoc vera, quia non debet esse melioris conditionis concubina quam vxor,vt ff.de leg.3.l.item legato,§.parui. Quæro ergo, si pater reliquit filiæ uirgini alimenta usq; dum nupserit, an debeat habere etiam post nuptias?& vr̄ φ sic,quia conditio ista spernitur in uirgine.In contrarium uidetur,quia dicta uerba non important conditionem,sed diem, quæ non spernitur, vt de condi.& demon.l.si homo, §.fi.vnde dicit, φ post nuptias non debentur alimenta,cum postea sit dotata,& dos succedat loco alimentorum,& quia cessat finalis causa legati:& istud legatum non est propriæ conditionale,licet sit limitatum, & ita tenet Ia.de Bel. in corpore huius auth.facit ad hoc ff.ubi pupil.educa.deb.l.qui filium.& ff.de alleg.l.cum vnus, §.alimentis. † Deinde uides hic dum dicit,nisi spes *b* nuptiarum deficit,&c. φ si cōditio negatiua consistit in iure,seu in actu, qui non potest habere essentiam,nisi in iure,φ conditio negatiua impletur,qn̄ res peruenit ad casum negatiuum de iure,licet nō de facto:nam hæc quamquam monacha,tamen de facto posset nubere. uerum tn̄ quia conditio nuptiarum sonat in ius;hic attenditur ius,& non factū. & facit s̄.si n.ancilla sue alle.l. eadem & ff.de manu.l. cūm.§. fi.de cond.& dem.l. Mutianæ.& qđ not.s̄.de tranl.l.siue apud acta.† Tertio *c* vides hic qualis dēt esse cautio Mutianæ utrū cū fideiussore,vel sine;an debeat esse cum iuramento,& cum obligatione bonorum.& tex distinguit inter rem mobilem, & immobilem, in qua distinctione Imperator considerauit rē principalem,nō fructus. Et sic no.quod qualis est cautio principalis talis accessoria esse debet.† Item no.quod ideonea *d* cautio dicitur secundum qualitatem personarum.Sed quid de eo, qui nō potest cauere propter paupertatem? Respon.statur iuratoriæ cautioni cum hypotheca,siue prætendat proprietatem, siue usumfructum;quia litera hic in uerbo, quid, non distinguit, quæ res sit relicta;ꝓprietas vel vsufructus, vel dic melius, qđ in vsufructu dat̄ optio grauato, cui non satisdatur,an velit stare iuratoriæ cautioni,an uelit ipse possidere, & redditur fructuario soluere, vt patet in corpore huius authen. in §.si uero usussfruct. † Et ex hoc infertur contra Placet.quod satisdatio non sit de substantia vsufructus,& hoc est verum,& facit ad no.in l. vsufructu.supra de vsufru.† Attende hic tunc sufficit iuratoria cautio, quando non potest propter paupertatem: nam maxima est pietas, quæ pro paupertate facit,ar.ff.ad Treb.l.qui filiū,§ 1.ibi,egestate prętendebant,&c. secus si non inueniat *e* fideiussorem ꝓpter suam dolositatē,& corruptos mores:nam nō debet credi iuramento istius,cuius mores sunt corrupti,ar.l.nō omnes, §.a Barbaris,ff. de re mili.& facit extra de do.inter uir.& vxor.ca.per uestras.& s̄.de secun.nup.l.hac edictali, §.his illud.nam vilium ꝑsonarum dictum & iuramentum nullum hēt pondus,& quasi pro nihilo reputatur apud bonos,& graues.† Deinde *f* uides,quod q facit extra conditionem,retro,uidetur fuisse prædo, & non seruāti fidem nil patrocinatur fecisse cautionē.& est ar.φ usurarius manifestus fecit cautionē, & postea interpellatus non seruauit,eā φ est perinde.ac si nunq̄ cauisset,qđ est no.dignū. Extra quæritur,hic, si testator fecit testm̄,& reliq̄t uxori vsumfructū,& prohibuit

ADDITIONES.

a Spernitur.Vide Bar.in consi.in c.Domina Miata & Cy.& Bal.in l.j.in princ.su.de inst & subst.sub cond.fac.

b Nisi spes.Vide bonum tex. in l.hęc conditio,filiæ meę.ff.de cond.& demon.

c Tertio.uide per Bar.in l.Mutione,ff.de cond.& demon.

d Idonea.Hoc non probatur hic,sed uide l.si mandato Titij,§.fi.ff.mand.

e Inueniat.Dixi post Bar.in l.3.sup.de usur.

f Deinde.No.ad c.quanquam de usu.in 6.

And.Barb.Deinde No.si usurarius præstitit cautionem s.dum c.quāquā de usu.li. 6.& cum postea non seruat, habetur,ac si non cauisset,quod est no.uide quæ notata in l.ab exequutore s.quoniam app.ad Bal.

hibuit hæredi ne molestaret eã; & si molestaret, tunc caderet ab hæreditate: nec adiecit aliquem, ad quẽ deberet illa hæreditas peruenire, vtrum debeat peruenire ad ipsam vxorem, quę offenditur, an ad aliquem alium? Ad quod respõdet Iacob. de Bel. & debet peruenire ad cohæredes, vel ad substitutos illius hæredis priuati, & non ad ipsam mulierẽ. ita not. ipse in corpore in §. vñ hæc auth. sumitur. vbi omnino vide Idem tenet Bart. in l. vxori, §. hæres, ff. de leg. 3. & in leg. paterfamilias, ff. de hære. insti. ibi tamen non soluit, sed quærit, & remittit. † Ego dico, a quod aut quis cadit ab hæreditate ratione spretæ conditionis: & tunc iure caduci vadit ad substitutum, uel ad cohæredem, & his deficientibus aduenientes ab intestato, vt ĵ. de cad. tol. l. j. §. pro secundo, aut ratione spretæ rogationis. & tunc defertur per totus enumeratis in auth. hoc amplius, ĵ. de fideicom. Istud est certum, quod debet priuari, ut ĵ. de qõ. l. qõnem. in fi. extra de voto. c. licet. & extra de testa. ca. si hæredes. Et sic est no. quod unus offenditur, & alteri pœna applicatur, argu. ꝯ ff. de litigio. l. si. & s̄. de leg. l. si legatarius. vbi dicitur, quod pęna legatarij applicatur hęredi offenso. & facit ff. de in ius voc. leg. sed si hac, §. prostituta † Quęro, de quo b anno intelligatur hęc auth. & dic de anno a morte testatoris inchoando, quod est verum, quãdo maritus legat. sed si extraneus legat mortuo marito, videtur intelligendum a die luctus, q incipit a morte mariti. nam si ita incipit cum vir legat, ergo cũ alius alias ista auth. quæ loquitur de abstinẽtia anni a petitione, nullã haberet in se rationem, nec cõsiderationem alicuius intellectus. Dicas, quod siue maritus, siue alius extraneus legauerit, intelligitur de anno numerando a morte testatoris, sm̃ Iac. de Bel. nam tex. loquitur de anno simpliciter, & non determinat lex principium temporis. Item annus iste est continuus, & ideo a morte testatoris sumit principium, & non a die testamẽti. Item nec a die aditæ hæreditatis: & hoc quia tempus adducitur conditioni, quę c impletur per nõ fieri. vnde in ea c implẽda non requiritur mens obtemperare volentis, vt ff. de ꝯd. & dem. l. 2. illa tamẽ lex est argumentum, quod intelligatur de anno a die scientiæ, tamẽ veritas est, quod annus cedit ignoranti quo ad releuationẽ, vt ff. de infa. l. genero, secus esset, ubi tractaretur de pręiudicio, vel de pœna: nam tũc ignorantia excusat, sed non accusat, nisi sit ignorantia simulata, vel falso pretensa, vt ff. si quis omis. cau. test. l. j. §. pręter mittere. & l. fina. de decre. ab or. fac. Vlterius d reuoco in dubium, quid est, quod hic dicitur de cautione Mutiana, nam cautio Mutiana habet locum in conditionib. de non faciendo, quę nõ possunt impleri ante ultimum vitę spiritum, vel possunt impleri expectando tristem euentum. Sed ubi potest impleri ante expectando euẽtum fauorabilem, nõ habet locum cautio Mutiana. quinimmo si talis expectatio quãdoque afferret gaudium quandoque non: ut mors maritorum, expectari debet cõditio & cessat cautio, vt ff. de cond. & demon. l. pater Seuerinam. §. socrus. sed certum est, quod conditio non nubendi põt fauorabiliter impleri in uita per susceptionem ordinis, & professionem, vt hic. ergo cessat cautio Mutiana. Solu. professio, & ordinis susceptio est quædam mors quo ad mũdum, & ideo talis ꝯditio non potest impleri, nisi per mortem sacramentalem, vel naturalem † Item dubitatur, quãdo præstita cautione possessor habeat in totum, quare nõ lucratur fructus medij temporis ratione tituli saltem consumptos, vt s̄. de hære. auth. idem de Nestorianis. Respõdeo, quia habet titulum ex dispẽsatione, nõ ea testatoris ordinatione simpliciter. nam nisi fuisset Quintus Mutius, & Iulius Miscellus, qui inuenerunt hãc cautionem, s. Quintus in gñali, & Iulius in hoc casu speciali, certe nõ posset peti relictũ, quod est certo casu, & termino cõclusum. titulus ergo dispensatiuus nõ excusat a fructibus male perceptis. Deinde quæro, pater reliqt filię alimẽta sub conditione, si uidua erit. ista vult percipere legatum, & cauere de restituẽdo sub ꝯditione, si uidua non erit, an possit cauẽdo legatum percipere? & dicẽdum est, quod non, qa est ꝯditio affirmatiua, & non negatiua, quia † ꝯditio priuatiua magis accedit enti, quam non enti, vnde licet ista conditio, si uidua erit, resoluatur. i. si nupta non erit. hæc tñ negatiua habet originem ex aliquo ente, & nascitur ex causis, quæ causæ sunt actus. Pręterea ista non est ꝯditio potestatiua. & Mutiana cautio non e habet locum, nisi in conditionibus potestatiuis negatiue cõceptis. Amplius not. quod tex. in corpore habet quædam notabilia, q̃ nõ sunt hic. Et primo ibi dum dicit, qa Deũ, &c. no. quod Deus contristatur de periurio. Scdõ ibi dum dicit, contristandi priorem maritum. No. quod anima mariti ꝯtristatur de secundis nuptijs vxoris. & ideo legãdo sibi in casum castitatis, non intelligit sentire de secũdo maritali amplexu, quia mariti animam. i. consideratione contristat. Tertio ibi dum dicit, honorat defunctum. † No. quod relicta vxor dr̃ honorẽ seruare marito, donec nõ nubit. & ideo dñr Tabelliones, donec seruauerit honorem viduatem, &c. † Quarto ibi dum dicit, si vero non ualde locuples, &c. No. quod debet esse ualde, & notorie locuples quis, vt habeat per inde, ac si cum fideiussore satisdaret. † Quinto not. in §. si vero vsumfructum, quod cautio Mutiana respectu fideiussoris dãdi remittitur legatariæ vsusfructus, non ut percipiat vsumfructũ, sed prouentus eius, stante possessione apud proprietarium. & si proprietarius nolit ad hoc se obligare, debet stare iuratorię cautioni cum hypotheca, & hæc opinio est multum æqua secundũ Iacobũ de Belui. & hoc tetigi s̄. de remis. ad l. vsufructu. s̄. de vsufru. † Sexto no. ibi dum dicit, secundum terminos, & casus, qd̃ lex non habet locum, nisi sm̃ terminos, & casus a lege comprehensos. † Septimo not. in §. prætaro. cod. ti. ibi, siue institutionis pars, quod hæc auth. & cautio Mutiana habet locum in hereditatibus, sicut in legatis, & cauebitur in legatis in primis substituto, scdõ cauebitur cohęredi. Tertio cauebitur venientibus ab intestato, quod est no. † Octauo. no. ibi per mortis cãm, quod cautio Mutiana habet locum in donatione cã mortis, quæ est contractus mixtus cum vltima voluntate, qd̃ est no. Sed in ꝯtractibus f fineris, an habeat locum cautio Mutiana? Dic ut no. s̄. de pac. l. j. vbi dr̃, quod nõ, sed ibi loquitur de nudo pacto, nam non vestitur nudum pactum, nisi impleatur, nec prodest offerre, ut no. ff. de pac. l. Iurisgentium, §. j. nam si conditionis existentia non vestit pacta, ergo nec cautio Mutiana, vt not. ff. de iureiu. l. si quis cum debitore, & dic ne hoc vt dixi s̄. de transf. l. siue apud acta. † Nono ibi, nisi forte, &c. No. m̃ testator potest remittere satisdationem, & cautionem Mutianam. & dicunt Do. quod secus est in cautione de vtendo g fruendo, &c. Sed si tu aduertis bene illũ text. qui est in corpore, & cautionis formam, quę in idem recidit, si intellectum habes, certe vtique dubitabis. cum etiam dicat, studij enim nostri est defunctorum conseruare (sm̃ leges) voluntates. Si. n. cautio Mutiana pręstatur in fauorẽ grauati, & potest remitti tam in proprietate q̃ in usufructu, quare non idem h erit in cautione de utendo, &c. cogitabis. Demũ h uides, quod dictione, &c. facit cõditionem: quia ponitur pro, si non. sed interdum facit modum, quia ponitur pro, ut nõ, vt ff. de acquiren. possess. l. qui absent, §. si quis, in gloss. quæ incip. concordat, &c. Dom. Dy. dicit ibi, quod dictio, ne, inducit modum, & non conditionem, vt l. cum pater. §. Titio, ff. de leg. 3. & ideo si res traditur ea lege, ne alienetur: est modus, & nõ conditio, sm̃ Cy. sed Bar. dicit, quod aut illud. quod importat dictio, ne debet explicari ante eius acquisitionem, quod principaliter disponitur, & tunc importat conditionem: aut post acquisitionem, & tunc importat modum, & allegat text. ff. de conditio. & demon. le. cum tale, §. Titius. In dubio autem vr̃, quod potius sonet in modum, quã in cõditionem, arg ff. loca. l. quæro, §. inter locatorem. Sed ꝯ hoc vr̃ tex. istius aut. vbi dictio, ne, in dubio facit conditionem, & exponitur, ne, id est si non, vt s̄. dixi. Dici potest, quod aut dictio, ne, profertur in actu, qui non habet in sui esse pendentiam, vt in traditione rei, & tunc designat modum. aut apponitur in actu, qui habet in sui actu pendentiam, & incertitudinem de futuro, & tunc importat conditionem. & facit l. uideamus, §. 1. ff. locati. i & §. inter conductorem. & l. in locationis. Sed quid i si testator dixit, lego vxori fundũ, vt secũdas non cõtrahat nuptias: nũquid iste est modus, an cõditio? Vr̃ dicẽdum, quod sit modus, vt no. ff. de cõdi. inde. l. qui promisit. ff. pro soc. l. societatẽ mecũ. & ff de mate. l. Męuia. In ꝯtrium vr̃, quod sit cõditio, quia habet incertitudinẽ de futuro. qd̃ est proprium cõditionis, vt ff. de cõd. & dem. l. dies incertus. Effectus istius qõnis est, qa añ modum nascitur actio, sed non ante conditionem. Item quia cautio de modo implendo non est cautio Mutiana, licet sit ei similis, vt l. si tibi legatum, ff. de leg. 3. Sol. dic, quod dictio, ut quandoque respicit aliquid implendum ab honorato, & facit modum ext. de conditio. ap. K capitulo verum. & alijs legibus superius allegat. Sed quid K dicemus

ADDITIONES.

a And. Barb. Ego dico. Si hæreditas aufertur propter spretam conditionem, cui applicetur, uide Bal. & Do. in l. captatorias, de hær. inst. ff. & l. j. inf. de his q̃ pæ. not.

b Quæro de quo. Faciunt no. per Bal. in l. 1. in 8. q. su. de inst. & substi. sub condi. fa. & in l. quandiu. sup. qui admi.

c And. Barb. Vnde in ea. Vide ibi Bar. & Bal. in l. pe. ff. si quis ve. li. esse inf. fue. & in l. annus ff. de calum.

d Vlterius. No. hic de cautione Mutiana. & uide infra proxi.

e Phi. Dec. Negatiuæ. Vt l. Mutianæ, ff. de cond & dem. Ioan. tamen de Imo. dicit cautionem Mutianam in conditione affirmatiua locum habere posse per l. pater Seuerinam, ff de cond. & dem. Cui autem præstari debeat, uide per eundem in l. seruo inuito, ff ad Treb. An autem locum habeat in contractibus alijs, quam legatis, & vltimis voluntatibus, uide per me in l. 1. C. de pac. & Io. de Imo. in l. ita stipulatus, de ver. ob. & An. in l. siue apud. C. de transf. Et an in sententijs Barto. in l. suus quoque, §. fi. 2. col. ver. iuxta prædicta quæro, ff. de acq. hære. post multas disceptationes non definit. & facile disces ex prædic. remis.

f And. Barb. Sed in contractibus. An in contractibus habeat locum cautio Mutiana, uide Bar. in l. Mutianæ. ff. de cond. & dem.

g Vtendo. De quo in l. j. sup de usufru.

h Demum. De ista dictione, ne, vide per Bart. in l. quibus diebus, §. Termilius. ff. de cond. & demon.

Andr Barb Demum. An dictio, ne, faciat conditionem, vide tex. ualde no. in le. cũ tale, §. 1. ver. quid ergo. & ibi Bal. ff. de cond. & demon. & l. quis absens, §. 1. ff. de acquiren. posses.

i Sed quid. De dictione, ut, uide per Bar. in l. quibus, §. Termilius. de cond. & dem.

K Sed quid. An cautio Mutiana habeat locum in contractibus, vide per Bartol. in l. Mutianæ, ff. de cond. & dem. & uide su. in uer. octauo not. & adde Bal. in l. ex his, inf. quando dies leg. ced. in contrarium facit, quod no. Imo. in l. Mutianæ, præal. dum alle. l. si. ff. de cond. insti.

dicemus de cōtractibus inter viuos, vt si promittitur alicui mu-
23 lieri sub conditione, si nupserit. † Vel unus frater promittit alteri mille sub conditione, si vxorem non duxerit, quod procurant multi iniqui fratres, vt alter eorum decedat sine prole, ad hoc, vt possideat dominationes, & principatus, quod unusquisque sibi, & liberis suis optat, nunquid si stipulator uult cauere cautione Mutiana, debet consequi promissum, sicut consequeretur relictum, vel donationē cau. mortis? & in hoc sunt opiniones. nam quidā dīt, q̄ in ɔ̄ctibus habet locum cautio Mutiana. & si non ex verbis legis Mutianæ, tamen ea mente & identitate rationis, arguentes de vltima uoluntate ad ɔ̄ctum ex identitate rationis. Quid enim si promittantur alimenta mulieri sub conditione, si non nupserit? nam si non potest cauere, frustratoria erit promissio, quia alimēta non possunt ad hæredem transmitti; quia subiectum alimentorū est anima & corpus, quæ ad hæredē non transmittuntur, ut J. de cad. tol. l. 1. §. ne autem. Dici potest regulariter, q̄ in contractibus conditionalibus non hēt locum cautio Mutiana. Fallit, q̄n est eadem ratio in ɔtractibus, quæ est in vltimis voluntatibus. quod est q̄n promissum nō pōt transmitti, sicut non pōt transmitti legatum, ut quia est rex talis promissa, quæ sine persona stipłoris esse non pōt, vt quia si mutetur persona, mutetur res, vt in alimētis & vsufructu. & alijs similibus, quæ hñt se determinato modo ad præfixam personam nec pñt salua propria nā transmitti, vt not. ff. de noua. l. si vlusfr.

LEX II.

1 *Lex vbi respectu vnius personæ corrigitur, ad om̄em personam porrigitur.*
2 *Testator si vxori victum & vestitum reliquit quandiu caste vixerit, legatum non potest petere sine cautione Mutiana.*
3 *Cautio Mutiana est necessaria, si testator dixit, relinquo uxorē meā hæredem donec caste vixerit.*
4 *Caste & honeste verba, qualiter intelligantur.*
5 *Vxorem relinquere dominam & massariam, quid sit.*
6 *Vxor si fuit relicta domina & massaria, debet habere alimenta.*
7 *Vxor & coniuncta persona, æquiparantur.*
8 *Testator si dixit, relinquo vxori meę habitationem, in domo mea, dēt habere alimenta.*
9 *Vsufructuariam terminus, significat alimenta.*
10 *Alimenta mulieri relicta quandiu caste vixerit, secundis nuptijs superuenientibus, non poterit percipere.*
11 *Priuilegium filius per consuetudinem concessum extenditur ad eorum substitutos extraneos.*
12 *Oratio ubi est una & vnum capitulum, conditio uidetur repetita.*

Legem Iuliam. Lex Iulia Miscella correcta in muliere, est correcta in uiro, & ɔditio in uiduitate apposita, si perseuerantiā non requirit, est expectāda. h. d. † No. primo, quod vbi lex corrigit respectu unius
1 a psonæ non tñ ponderata qualitate personæ, sed qualitate actus talis correctio porrigitur ad omnē personā, quæ est de substantia actus: & sic lex correcta in vxore, corrigitur in marito, nō ex ɔceptione personarū qa fæmininū genus nō concipit masculinū; sed ex natura actus matrimonij, de quo q̄ritur, in quo debet esse par libertas, ita masculi, sicut fęminę. sed Bart. dicit, q̄ est ex
b natura correlatiuorū & facit l. 1. de cupressis, lib. 11. Secundo
2 no. q̄ aliud est uiduitatē, & aliud ɔditionē uiduitatis adiectæ sine perseuerantia. nā vbi requiritur perseuerantia in cælibatu, i. uiduitate, hēt locū auth. cui relictū. Sed vbi non desideratur perseuerantia, sed momētū uiduitatis, sic est expectanda cōditio, & aliter non habet locum legati petitio. vnde si pater legat filiæ alimenta sub ɔditione, si aduersa fortuna uidua erit, non pōt an-
c te petere legatū, q̄ sit uidua: sed statim q̄ est uidua, aperta est si-
2 a bi uia ad legatū, nubat postea, vel non nubat. † Modo quæritur
d in testamētis, q̄ quotidie fiunt. Pone, q̄ testator reliquit vxori uictū & vestitū, q̄diu in domo testatoris caste uixerit: tunc ista vxor vult petere legatū, nunquid possit sine cautione Mutiana? Gl. dicit, q̄ nō, imo dēt cauere sm aut. cui relictum. & si hoc est verū, ergo nihil petat intra annum. Itē nec post annū sine cautione; quod est ɔ̄ illud, quod totus mūd⁹ seruat. vnde videt̄ dicēdū. q̄ aut apponit̄ cōditio ad originē legati, aut ad eius durationē. primo casu requirit̄ cautio Mutiana. Scdo casu in continēti cū uidua est, debetur sibi legatū, & durat donec durat voluntas, & ɔ̄ctis nuptijs nō debetur postea p futuro tpe, sed pro præterito. & si est solutum, nō repetitur, & si non est solutū dēt solui, vt hic. & s̄ si secundo nupserit mulier. auth. hoc locū. & ff. de annu. lega. l. filiæ meę, sm Nic. de Mata. hic in lect. & dicit Iac. Bu. q̄ hæc verba donec uitā duxerit uidualē, & similia, nō inducunt perpetuam uiduitatem; nam cum plures sunt præstationes, quælibet præstatio habet breue tp̄s viduitatis. nam quia hodie est vidua, habet hodiernam præstationem, & sic de similibus. Valet ergo de iure & consuetudine legatum, & debet seruari conditio testamenti sm Iaco. But. & hoc est verum, quādo agitur pro eo, quod debuit in præteritum præstari; sed si cumulentur præsentia futuris, vt J. de fideiu. l. 1. videretur cauendum respectu futurorum, quod non puto verum: quia estu, qđ fiat condemnatio, non fiet exactio, nisi suo tp̄e, & cedente die exa-
ctionis, satis est ergo reo, q̄ interim possidet: nam non debet cauere sibi de eo, q̄ retinet, vt ff. vt in poss. leg. l. 1. §. si debitorem & ideo qualitercunque in libello ɔcludatur, de iure non credo
3 esse necessariā cautionem. † Quęritur, quid si testator dixit, instituo vxorē meā heredem, donec caste & honeste vixerit, an sit necessaria cautio Mutiana? & credo q̄ sic, qa ista verba nō sunt apposita super annuo relicto, sed super vnico & perpetuo. & ið ratione futuri tpis est cauendum, quia est relictum, quod requirit perseuerantiā viduitatis, & non potest hæredis institutio esse annua, nisi in milite, vt in l. miles ita hęredē, §. & qa diximus, ff. de
4 milit. test. † Quęro, quid significent hæc verba, si caste & hone-
e ste uixerit? Resp. si proferunt̄ a viro erga vxorem, intelligantur de plena castitate: quia anima mariti ɔtristatur de secundis nuptijs. secus si præferantur a patre vel a consanguineis ipsius mulieris, arg. ff. qđ fal. tuto. auth. l. pen. §. Iul. & ff. ad Treb. l. mulier,
5 §. cum ɔponeretur. † Item posset hic quęri, de eo, quod quęrit Dy. in d. l. Titia, cum testō, §. fin. ff. de leg. 2. uidelicet quid sit re-
f linquere vxorē dominam, massariam, & vsufructuariam; f & dicit, quod si talis sermo disponit super re certa, tunc loquitur l. si Titio fundus, ff. de vsuf. leg. Sed si nō disponit sup re certa, tunc extantibus filijs, uiderent̄ sibi relicta alimēta, vnde illud verbum vsufructuariā, ponitur abusiue, & grosso modo, sm gnalem interpretationē, q̄ sumpsit originē in curia vulgari. si aūt filij non extant, sed extraneus possidet hæreditatē, tunc cum non habeat locū cōsuetudo scripta in curia vulgari, sumus in cōi iure, d. l. si Titio. Item si filii extant vno anno, & nō alio, seruabitur cōsuetudo viuentibus filijs. i. descendentib. sed eis mortuis seruabit ius cōe: qa cum ɔsuetudo idem sit, qđ priuilegiū nō egreditur
6 personam, ar. ff. de leg. 2. l. cū patronus. † Quid si testator g dixit.
g relinquo vxorē meam massariam in domo mea, & nun dixit plura verba, nunquid dēt habere alimenta? Resp. sic. Idem si dixit, relinquo vxorē meā dñam in domo; quia vr̄ legare sibi alimenta. Idem si dixit relinquo eam vsufructuariā in domo. nam si dicendo, relinquo dñam (qđ est maius, & nobilius nomen) nō intelligitur relinquere, nisi alimenta; ergo multo minus dixit, vsufructuariā. &c. hæc igit̄ verba, relinquo vxorē meā dñā &c. exponūtur iuxta vulgare Italicū. i. donna, quasi caput regiminis in domo: & pceptricē, sicut erat viuēte marito, & qđ idē honor sibi adhibeatur. Vnde istud est vocabulū honoris non proprietatis designatiuum, sicut ff. man. l. creditor. §. fi. & ff. ad Sylla. l. 1. §. si vir. ff. de publi. l. cum si exhibuissent, ff. de verb. sig. l. pronunciatio, §. 1. & ita docet Spe. in titu. qui fil. sint legi. §. 1. ver. quid si vir. & hoc colligitur ea communi vso loquēdi, quia vxores nostras dñas appellamus, vt l. Titia, §. qui Marco, ff. de annu. leg. hoc & patet, quia testator alium hæredē fecit: vnde non est verisimile q̄ velit sibi dimittere inane nomen hæredi, vel ei adijcere cohæredem, ne fiat ɔ̄ voluntatē, si filius non habeat totū interim, qđ ei in testō pater dedit, arg. de vulg. subst. l. verbis ciuilibus. Idem etiam in hoc casu dicit, quodlibet ēt extraneo hærede instituto,
7 sm Bart. qui ita no. in l. Titia, §. fi. ff. de leg. 2. † Item dico si legere-
h tur concubinæ, h vel sorori, vel matri; quia ubi est certa verborum interpretatio, ita sonat in una persona, sicut in altera, vt ff. de leg. 2. l. item in legato, §. parui. & quia coniuncta persona, & vxor æquiparantur, vt s̄. de leg. l. cum alienam. Et not. q̄ si talis vxor moritur viuo testatore, & testator accipit secūdam vxorē
q̄ dicta vxor non admittitur ad legatum prædictum, ēt factum
i sub nomine appellatiuo iuri, vt ff. de leg. 3. l. si quid earum, §. fi. i li-
8 cet sit argumentum contra de lib. & posth. l. placet. † Sed quid si testator ita dixit, relinquo vxori meæ habitationem in domo, cum filijs suis, vt ff. de vsufr. accre. l. si mulieri cum liberis, an ista debeat

ADDITIONES.

a Nō. primo. Vide quæ dixi post Bar. in l. fi. ff. de acceptil. & hic.
b Secundo. Vide Ang. & Imo. in l. in substitutione, ff. de vulg. & pup. & Bar. in l. Titius, ff. de excu. tuto.
c Aperta. Ita tenet hic Pau. de Cast. per istam rōnem, & dicit habuisse de facto, & dicit idem, si testator dixit, si vidua remanebit, propter communem vsum loquendi. vide hic per eum, vt per Ang. in consi. 34. & consi. 115.
d Pone. Vide Bar. hic, in fi. & unde inf. prox. q. & quod no. Bal. in l. 1. in vēr. pone q̄ testator, inf. de fideic. & Iac. de Bel. hic.
e Quid significent. Vide Bal. in §. cum proponeretur, hic alle. qui simpliciter loquitur, non distinguendo a quo verba proferantur. Idem quod hic tenet Bal. in l. Deo nobis. in fi. q. sup. de Epis. & cler. & idem videtur velle in l. 1. inf. de rap. virg. [illegible]
f Dominam massariam & vsufructuariam. Adde Bar. in auth. hoc locum. nu. 1. & ibi posui in apost. ad ipsum, in vers. [illegible] sup. de secun. nup. & cur. etiam consi. [illegible] incip. super eo quod quæritur consi. 33. incip. præ supponit. consi. 170. incip. Per. Mainol. & ibi posui in apost. ad ipsum, de quo etiam dixi post [illegible] in l. [illegible] in vlt. no. in ver. dominas sup. de vsufru.
g And. Barb. Testator. Vide Lud. Ro. in consi. 52. qualiter debeantur alimenta.
h Concubinæ. Vide Bal. in auth. hoc locum, sup. si sec. nup. mu.
i §. fi. Sed ille tex. non probat, nam ibi solum dicitur, q̄ testator emit aliqua causa prioris vxoris, & postea legauit secundæ vxori ea, quæ eius causa parata sunt, [illegible] debetur illa, quæ fuerunt parata causa primæ vxoris, [illegible] loquitur tex. in casu certo & ad dicta hic per Bal. facit l. si Augustæ, de leg. 2. contra Bal. facit etiam l. si cognatis, ff. de rebus dub. & quod no. Old. in consil. 212. & contra Bald. consului apud Cesenam.

debeat habere alimenta ex tacita voluntate defuncti? Credo q̃ sic, quia in obsequio filiorum esse debet, vt ff. de ꝓd. & de. l. sed si hoc §. si, ergo debet ab eis ali, etiam posito, q̃ esset alia, q̃ mater, puta amita: quia hoc est in compẽsationẽ laboris, vt in leg. Seio. ff. de ann. le. & ff. com mo. l. in rebus, §. possunt. & l. idemq; §. idẽ
9 Labeo, ff. mã. & at. s̃. de test. l. quoniam liberi. † Quod ergo *a* dixi
a quando testator dixit, relinquo vxorem meam dñam in domo idem (vt prædixi teneo, si dixit, vsufructuariam, non adijciendo quarum rerũ: nam iste terminus, vsufructuariã, ita cõsitus sine alia designatione, nõ potest significare nisi alimẽta ratione omnimodæ incertitudinis, quia non dixit oĩum bonorũ, nec cuius rei; & vbi nulla nota demõstrationis apponitur, minimum debetur, adeo q̃ si non intelligeretur de alimentis, esset relictum quodammodo derisorium, vt l. si domus, in prin. ff. de l. 1. & l. cũ post. §. gener. ff. de iu. do. nã dando vsumfru. in palirio terræ, hæres liberaretur, vt ff. de le. 1. l. legato generaliter, ad fin. magnæ gl. Si vero testator declarauit certas res, tunc habet vsumf. verum, vt d. l. si mulieri. Idem si apposuit hoc nomẽ vniuersitatis bonorum, vt quia dixit, relinquo vxori meæ vsumfr. bonorũ meorũ, nam intelligitur de vsufructu totius mei patrimonij, indefinita sumpta pro vniuersali, vt l. vxori, ff. de vsufr. leg. s̃. de vsuf. l. 1. & l. cogi, in prin. ff. ad Treb. Si aũt testator omnia ista simul miscuit, quia dixit, relinquo dñam massariam, & vsufructuariã: tunc extantibus liberis habet alimenta, ipsis aũt non extantibus, habet vsumfr. vt no. s̃. si secun. nup. mu. leg. 1. Caue tibi, quia non habet vsumf. in solidũ, sed pro parte, vt ff. de vsuf. le. l. si alij. Et circa prædicta sic distingue secundum Oldr. & Nic. de Ma. in d. l. 1. si secũdo nup. mul. aut maritus reliquit uxori vsumfru. omnium bonorũ aut aliquarum singulariũ rerum, aut reliquit eam dominam & vsufructuariam. Primo casu, si testator non liberos, sed extraneos instituit hæredes, mulier habebit vsumfr. in omnib bonis testatoris, vt ff. de vsuf. le. l. vxori meæ. Si autem reliquit liberos hæredes: tunc habebit mulier vsumf. omnium bonorum deducta legitima in qua liberi grauati non possunt, vt s̃. de inof. testa. l. 2. & in Auth. de trien. & semis. §. 1. colla. 4. quæ apposita est s̃. de inoffi. test. auth. nouissima. Si autem reliquit vsumfructum aliquarum rerũ singularium, valet relictum deducta Falc. si locus est Falcidiæ, ff. ad leg. Fal. leg. 1. §. si vsusfr. Tertio casu, cum reliquit vxorẽ dominam & vsufructuariam, vel dominã & vsuariã, vel dominam & massariam suorũ bonorum, vel similibus verbis, intelligitur ei reliquisse illud tale dominium, & illum talem vsumfructum, qualem habebat viuo marito. & ideo intelligitur debere habere victum, & vestitum eo modo, quo habebat viuẽte marito, considerata qualitate personæ, & quãtitate patrimo-
b nij. & cõsuetudine *b* testatoris, vt ff. de testa. l. hęredes palam, §. sed si notam. & de leg. 1. l. si seruus pluriũ, §. fi. ff. de vsuf. le. l. damnas. in fi. & de ali. leg. l. pen. unde sicut viuente marito dicebatur vulgariter quodã respectu domina, & vsufructuaria bonorũ mariti. ita voluit testator per verba ꝑdicta vxorẽ habere qualitatem quandã dominij, & vsumfructũ eo mortuo, & ita rõnabili mo-
10 do interpretata est cõsuetudo. † In glo. & perpetuo. in fi. Tu dic cũ Odo. & Nic. de Mat. distinguendo es modo relinquendi. aut enim relinquit a cõiuge, vel alio sub conditione, vel modo non cõtrahẽdi secundas nuptias, & tũc non põt legatum peti vsq; ad annũ, nisi certum sit secundas nuptias amplius non posse cõtrahi post annũ, aut petitur ꝑstita cautione de restituendo rẽ cum fructibus, seu vsuris medij tẽporis, si nuptiæ fuerint cotractæ sm q̃ traditum est in auth. cui relictum. Aut relinquit pure, hoc addito, q̃ interuenientibus secundis nuptijs amittatur: & tunc incontinenti peti poterit, sed tempore secundarum nuptiarum ꝑ-
c ditur, vt in auth. hoc locum, s̃. si secun. nup. mul. Ego idẽ *c* puto dicendum, qñ alimenta relicta sunt mulieri, qñ honeste steterit in domo primi viri: videlicet, q̃ incontinenti percipiat alimenta vsque ad tempus secundarum nuptiarum, & demum illis superuenientibus pro futuro tempore perdit, vt d. auth. hoc locum: &
11 ita de facto obseruatur. † Extra *d* quæritur, nunquid priuilegiũ
d concessum per consuetudinem filijs, extendatur ad eorum substitutos extraneos? & dic, q̃ sic, quatenus conueniuntur ex persona filiorum rõne prædicti temporis, in vita filiorum elapsi. Sed quatenus conueniuntur ex persona propria, & ex repetitione legati nõ habent priuilegium, arg. ff. de leg. 1. l. si fundum, §. si pater, & de leg. 2. l. cum patronus, & sic initium cuiusq; temporis inspicitur, arg. ff. de neg. gest. l. Pompo. in negotijs. & mutata persona, mutatur etiam iuris interpretatio, vt l. Paulus, ff. de acq. hær. & l.
12 licitatio, in fi. de publ. & l. 1. J. de impo. luc. descrip. lib. 10. † Vlti-
e mo *e* quæritur maritus ita legauit, lego vxori meæ alimenta, donec caste vixerit. Item lego ei omnes pannos lini, & lanæ. modo quæritur, vtrum illa adiectio, donec caste uixerit, &c. videatur repetita in legato pannorum? & Bart. consuluit quod non, quia non sic recipit conditionem legatorum pannorum, quod est vnicum, & statim requirit plenariam præstationem, sicut legatum alimentorum, vel vsusfructus quod verum est, si sunt relicta seorsum in diuersis partibus, vel clausulis testamenti. Sed ubi est una oratio, & vnum capitulum, tunc conditio repetita videtur, vt ff. de leg. 3. leg. In repetendis. Refert ergo utrum sub vno contextu, vel pluribus, nam in vno contextu dictio, item ponitur copulatiue, sed in diuersis significat ordinem verborum non copulam. aliud enim est coniungere, & aliud ordinare, vt ff. de pecu. lega. leg. quidam. Hæc inclite Dux Paduę ad honorẽ Dei, laudemque & gloriam beatissimi Herculani almæ vrbis ciuitatis Perusij Pontificis, & protectoris, ac vestram scripsi bonitate vestra regens ordinariam sedem iuris ciuilis in vestra magnifica ciuitate Paduæ, ueniam postulans operis imperfecti, quã breuitas temporis impediuit, quod Deo dante. Complebo in naturali patria, videlicet in dicta alma vrbe Perusij, quæ me ciuem licet minimum, iure licito reuocauit. Ego tamen vbicunque fuero, fidem & deuotionem semper habebo ad vestram, & vestri inclyti filij magnificam Dominationem: & cum cõplevero quod debeo, transmittam ad Rectores vestri venerabilis studij Paduani. Bal. Mcccclxxxix. die 3. mensis Nouembris.

ADDITIONES.

a And. Barb. Quod ergo. Vide Bar. in l. si pater. supra de vsufr. ubi dicit, aut relinquit vsusfr. & tunc debetur: aut sunt anomala illa verba de massaria, & vsuf. & tunc secus. unde tu, quia idem dicit, & ita consuluit apud Cesenam.
b Consuetudine. Vide Bal. in auth. hoc locum supra si secun. nup. mul.
c Ego idem. Vide supra in princ.
d Extra nide Bar. in l. Titia, §. fi. ff. de leg. 2. & supra.
e Vltimo. Vide Bar. in l. in repetendis, hic all. & quod ibi dixi. & facit quod. no. Bart. in l. legatum, ff. de annu. leg.

De his, quæ pœnæ nomine in testamen. vel codi. relin. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Pœnæ voluntati defuncti olim non poterant inobedientibus apponi.*
2 *Pœnæ siue consistant in onere graui, siue in adimendis hæreditatibus, possunt apponi in testamentis.*
3 *Pœna ab impossibili, vel turpi præcepto, non potest incipere.*
4 *Pœna iure veteri, an in testamentis potuit apponi.*
5 *Arbiter tertius non dicitur arbitrator.*
6 *Pœna non committitur, nisi veniatur formaliter contra mandatum.*
7 *Iuramentum in pœnis non defertur in defectum probationis.*
8 *Pœna in vltima voluntate in fraudem apposita non potest committi.*
9 *Statutum non potest facere spurium successibilem.*
10 *Pœna priuationis hæreditatis in testamentis potest apponi inobedienti.*
11 *Feudum mihi relictum sub conditione, quod si pater me molestet, sim priuatus, an talis priuatio valeat.*
12 *Pactum non valet, quod pater propter delictum filij cadat a feudo.*
13 *Maritus si reliquit vxorem vsufructuariam, & si nupserit priuat eam, an nubens priuetur legato.*
14 *Testator si aliquod præceptum superuacuum fecit, ei non est parendum.*
15 *Pœna nõ possunt apponi in testamẽtis, nisi præceptũ sit de iure familiari*
16 *Terminus si illa die qua expirat, excommunicetur legatarius hæres non incidit in pœnam.*
17 *Sub, dictio an significet accessorie.*
18 *Libertas in pœnam non potest auferri.*
19 *Conditio impossibilis an vitiet legatum.*
20 *Conditio impossibilis an vitiet in contractibus bonæ fidei.*
21 *Præceptum impossibile emergens, hæredi appositum, non vitiat.*
22 *Temporis arctatio an vltimam voluntatem possit vitiare.*
23 *Dolus expressus dicitur, quando enormitas apparet ex actis.*
24 *Conditio si impleatur de facto, an sufficiat.*
25 *Potestas qualiter intra certum tempus teneatur ferre sententiam.*
26 *Actus si est indiuiduus, non videtur fuisse præsens, qui non expectauit finem.*
27 *Testator si mandauit hæredi, ne vxorem molestet in legato, qualiter debeat intelligi.*
28 *Pœna qualiter sit petenda in libello.*
29 *Testator hæredi non soluenti pœnam tormentorum non potest imponere.*
30 *Dies diuidit præceptum.*
31 *Mora non purgatur contra exceptione peremptoriam.*
32 *Legatarius pœnam remittere potest, & legatum petere.*
33 *Pœnæ consistunt in aduersatiua*
34 *Pœna obligatio est causatiua obligatio, ubi mora potest purgari.*
35 *Pœna ubi aducitur officio iudicis, ibi semper fit nouatio.*
36 *Mora potest semper purgari per eum, qui non cogitur præcisse, sed causatiue.*
37 *Vices dictio, intelligitur toties, quoties.*
38 *Testator in vltima voluntate non potest vsuras permittere.*
39 *Emens nomen a Titio pro mille, promittens soluere quinque pro centenario, an sit vsura.*
40 *Compromissi effectus, est soluere tantum.*
41 *Accessorio non tollitur aliud accessorium.*
42 *Legatum monasterio relictũ, videtur relictũ tã puellæ quã monasterio.*
43 *Testator si mandauit hæredi, quod si molestat vxorem, priuetur hæreditate, hæreditas cui debebit applicari.*
44 *Monachus permissione superioris, potest habere quasi proprium.*
45 *Testamenta omnia debent esse libera.*
46 *Testamenti dispositio si est alterata, hæres non incidit in pœnam.*
47 *Dies quamuis prorogetur, non dicitur aliquid impropriari.*

48 *Testator si fundū alienari prohibuit extra familiam, & in codicillis pœnā adiecit, soluēdo pœnam, an possit alienari.*
49 *Pœna ante aditam hæreditatem, non potest committi.*
50 *Mora an purgari possit pœna in vltima voluntate commissa.*
51 *Mora non potest purgari, quando in obligatione sit nouatio solutionis, et obligationis.*
52 *Mora commissa purgatur usque ad litem contestatam.*
53 *Mora non purgatur, vbi est dies, & pœna.*
54 *Conditioni non est satisfactum, si debēt solui decem, & soluūtur nouem.*
55 *Nouatio potest fieri in vltimis voluntatibus.*
56 *Alienationis nomen prohibitiue prolatum, significat actū facti sed pmissiue prolatum, significat ius.*
57 *Episcopi, executoribus testamenta nō exequentibus, an pœnas priuatiuas possint imponere.*
58 *Relictum pro virginibus maritandis, non pōt conuerti in alios pios usus.*

SVperuacuam. Relictum pœnę nomine, valet. h.d. Primo, conditio impossibilis, vel probrosa adiecta grauato uitiatur, & vitiat. h.d. Bar. Vel sic, Pęnę in vltimis voluntatibus possunt apponi, nisi ad turpē causam, vel cōditionem referātur impossibilem. Vel sic, Testator potest adijcere pœnam pecuniariam priuationis, & translationis, tam in hæreditatibus quam in legatis, nisi iussus eius contineat impossibile, & corrigit leges veteres. h.d. Tria facit primo recitat ius antiquū, sui statuti causam præmittens. Secundo ponit eius statutum. Tertio ponit eius limitationem. secunda ibi sed licere. tertia ibi, quod si aliquid. † Tria no. primo quod olim in testamentis non poterant apponi pœnæ voluntatis defunctū transgressoribus, & in obedientibus. † Secundo not. quod hodie dictę pœnæ possunt apponi, siue consistant in onere grauiori, siue in adimendis hæreditatibus, legatis, vel libertatibus, siue in translatione in alterum. concordat extra de testa. capit. Raynaldus, & quod no. in Spec. de instru. edi. §. cum autem, versicu. in sum. † Tertio no. quod pœna non potest incipere ab impossibili, vel turpi præcepto, vel conditione. † Oppo. & videtur quod etiam de iure veteri poterit pœna apponi in testamentis, vt l. j. ff. de pe. leg. & ff. ad leg. Falc. l. i. §. item sita. & ff. quan. dies le. ce. l. cum sine præfinitione. In quibus legibus dicitur, quod hęres propter indeuotionem potest pęna affici. Sol. hic fit mentio de iure vetustissimo, qd hic reprobatur, sed ius Digestorum hic approbatur, & sic non obstat. Secundo a oppo. & videtur, quod etiam de iure Digestorū pœna non cōmittatur, vt ff. de condit. & dem. l. mulcta, in princip. Sol. ibi ideo, quia quantum ad commissionem pœnæ etiam in vltimis voluntatibus non receditur a persona: vnde si testator mandauit pareri arbitrio alicuius sub pęna, licet eo nō arbitrāte duret mandatū arbitrio boni viri implendum; tñ si arbitrio ex legis dispositione surrogato non pareat pœna non committitur, quia non venitur formaliter contra dispositionem testatoris īductam, quod est notatu dignum. Et est ar. b quod si electi sunt primo arbitri cum pęna, deinde iudex dat tertium qui tertius pronūciat simul cū vno ex illis duobus; φ licet sniç non pareatur, pœna compromissi non committitur. ad hoc facit dictum Spe. qui dicit, † quod tertius arbiter c non est arbitrator, sed est quidam bonus vir. quod tamē nō placet Ia. de Are. in l. quod si forte, §. i ff. de sol. & est ratio, quia sequeretur, φ ab eius sententia possit appellari, d ar. ff. de iudic. l. pe. quod est falsum, quia est cōtra naturam compromissi, vt ff. de arbi. l. diem proferre, §. stari, & tamen arbiter dēt esse bonus vir. i. nō aliter iudicare, quam vellet pro se iudicari. Item est text. fin. ff. de sol. l. j. quia nedum sentētiæ latę cum uno ex arbitris, sed et eius solius e sententiæ stari debeat, secundum gloss. & Iaco. de Are. quasi in totum officium per subrogationem acceperit, vt ff. de arb. l. item si vnus, §. principaliter. Præterea iste tertius adijcitur ad fortificationem cōpromissi non ad reuocationem; & cogitur sniam dicere, ad quod non cogeretur, si pęna non committeretur: ergo pęna committitur. nam licet eligatur a Iudice: tñ est arbiter datiuus, & factū iudicis reputatur factum partium vnde idem est dicere, ac si partes eligerent. sed hoc dictum non placet; quia tertius, qui habet collegam in officio, non est solus. Item cum per sniam expiret officium omnium; ergo omnium, vel maioris partis consensus requiritur, vt l. fi. de aut. præsta. & quod no. per Bart. in l. eadem, §. Cato, in fi. ff. de verb. ob. & ideo sententia eius solius nō valet, nec pœna committitur. Item cōiūctio personarum in eodē officio innodat eos: & uinculum non debet dissolui. † Non obstat, φ ex interuallo, & sic seorsum: quia adiūctus ad officiū habetur pro cōiūncto, ut in Anthen. ut diffe. iud. §. j. Idem dicēdum f est, si laudū duorū corrigatur per iudicē nam licet sentētię iudicis nō pareatur, non committitē pœna: nā in pœnis nō receditur a persona, quia pęnę sunt odiosæ, & non videtur tacite repetitæ, arg. ff. iud. sol. l. pe. & s. de usur. l. per retentionē, & quia iudex nō utitē arbitrio cōpromissi, sed iurisdictione propria: vñ ab eo pōt appellari, licet Bart. g noiet Ȝrium in l. j. ff. de leg. 2. & male, vt d. l. pe. ff. iud. sol. hoc in puto apud Iudicē ex qualitate cōpromissi dissoluē, qđ propter modicā h læsionem non possit ab eo appellari, vt l. si de meis, §. recepisse, ff. de arb. cōiuncta l. pe. ff. iud. sol. & quia appellatio non mutat naturam causæ principalis, vel pactorum: vnde in tali appellatione debet exprimi qualitas, & quantitas lęsionis, alias nō procederet appellatio, quia indistincta. vt s. de transa. l. age. Tertio op. & vr̄, φ pœna apposita in vltima voluntate non committitur, licet præcepto testatoris non pareatur, vt ff. de cond. & demon. l. testamento. Quidam soluunt, ibi ideo, quia præceptu testatoris non poterat formaliter parere: nam quia deficiebant exempla, deficiebat exemplandum, & sic no. φ pœna non committitur, nisi contra i mandatum formaliter veniatur. Item licet principale dispositū tanq̄ fauorabile suppleatur: tamen secus est in pęna. Item φ ad commissionem pœnarum non sufficiunt coniecturæ, sed debet esse probatio liquida. Ex hoc patet, φ ille, qui petit pœnam, dēt plene & clare probare: nam in pęnis k nunq̄ defertur † iuramētum in defectum probationis quod alias defertur in dubijs causis, quod tene menti. † Quarto opp. & videtur, φ pœna apposita in vltima voluntate, non possit committi. unde videtur obstare. ff. ad leg. Fal. l. Seius & Augerius. Solu. ibi ideo, quia pęna erat apposita in fraudem legis, & facit ad quæstionem statuti Perusini dicentis, φ pœnæ pecuniæ non possint peti. modo in fraudem l statuti ego promisi tibi centum hoc pacto, φ si soluerim quinquaginta intra mensem, essem liberatus a toto: nam hic conuertitur ordo scripturæ in fraudem, & ideo licet non soluam in termino, non teneor, nisi ad quinquaginta, quia minor summa intelligitur esse sors vera, & superadditum intelligitur pœna. Non obstat. ff. de pact. l. si intra, quia ibi apparebat contrarium per antecedens pactum, & generale est, φ omne præceptum in fraudē legis appositum, non ualet, ut ff. de ↄditio. & dem. l. hæres meus. §. quod in fraudē. Item seruandus est ordo rationis potius, quā verborum, ut ff. hæred. inst. l. si is, qui soluendo non est primo loco. Et prædicta faciunt m ad quæstionem. dicit statutum, φ si quis opposuerit exceptionem, φ spurius non possit institui, φ puniatur pœna capitali, & quód illud statutum sit præcisum, & quod potestas teneatur ipsum iuuare. † Certum est enim, φ statutum non pōt facere spurium successibilem, n quia est contra bonos mores ciuitatis Romanæ. Item Bonifacius Martyr dicit hanc prolem non esse honorabilem hominibus, nec Deo acceptabilem, nec in bello seculari fortem, nec in fide stabilem, 61. dist. c. si gens Anglorum, & ideo pœna inserta non committitur, nec iuramentum ualet. hoc tenet Bar. in d. l. Seius & Augerius, & bene. & est gl. ordinaria hic, quæ incipit, dic, φ in primo exemplo, quam perpetuo tene menti. Item hoc non est excipere, sed iuris authoritatem recitare, & insinuare. Item statutum non pōt claudere os, quin quis posset loqui de facto, & de iure, quod iustum est de iustitia, quæ continet necessitatem: non dico de iustitia politica, vel municipali, quia iustitia municipalis potest tolli, sed iustitia naturalis, & necessaria non, quia iustitia est perpetua & constans, vt I. iustitia; ff. de iust. & iu. † Quinto opp. o & videtur, φ pœna priuationis hæreditatis non possit opponi. vnde videtur obstare ff. de hære. institu. l. paterfamilias testamento. Sol.

aut

ADDITIONES.

a Secundo. Ad l. mulcta. Vide quæ sequuntur.
And. Barb. Secundo opp. An tertio non arbitrante, recedatur ante, vide tex. l. 2. §. sed & si quis. & ibi Bal. in eo. Adde Bar. in l. mulcta præal. & l. si quis, arbitratu, de ver. obl. ibi, pœna compromissi.

b Et est ar. Vide Bal. in l. fi. in 2. q. sup. de contrah. emp.

c Arbiter Idem no. per Dy. & Bar. in l. si dñm, ff. de fur. & Bar. in l. itē si vnus, §. principali. hic alleg. & in §. si in duos, ibi etiam Bal. ff. de arb.

d Appellari Vide no. Bal. in l. item si unus, §. si in duos, ff. de arb.

e Solius. Vide Bal. in l. iubemus inf. de appel.

f Dicendum. Vide Bal. in l. fi. in 17. q. sup. de contrah. emp. & Bar. in l. mulcta, ff. de cond. & demon.

g Bar. Vide quæ ibi dixi post. Imo.

h Modicam Vide Anton. de Bur & Imo. in cap. Quintauallis, in vers. an autem sententia iudicis, extra de iureiuran. vide Ro. in l. arbitro, ff. qui satisd. coga. & Salicet. in l. societatem, §. arbitrorum, in 18. quæstio. ff. pro soc. & pro hoc, quia quo ad decisiona, iudex appellationis sequitur id quod debeat facere iudex principalis, ut in Authen. vt cum de appel. cog. in princ. not. glo. in c. illud, 12. distinct. & Doct. in rub. extra de consti.

i Contra mandatum. Vide ad hoc, φ no. Bart. in l. multum, de conditio. & demon.

K In pœnis. iunge his no. per Bal. in l. fi. sup. de secund. nup. & quod dixi contrarium tenet Roma. in l. admonendi, post medium, ff. de iureiur. per c. fi. extra de iureiu.

l Ego promisi. Vide Bar. in l. quis eam, §. fi. ff. de arb. & Pau. de Cast. in l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Falc.

m And. Barb. Prædicta faciunt. Tene menti, statutum, in quo opponens spurium nō succedere, punitur capite, non tenetur. nam non potest tum habilitare ad succedēdum. vide Bar. in l. 1. alias 2. de iure aure. & l. 3. C. de. ... & ... Bar. in l. 3. ff. de test. Host. in c. fi. de consue. & an ualeat statutum, φ spurius potest restitui a patre, vide Fed. de Sen. cons. 268. alias 275. Io. in c. 2. ... quid in excommunicato, Fed. de Sen. cons. 74.

n Celtus. Statutum non potest facere spurium successibilem. Adde quod notant in apost. ad illum in l. 2. num. 13. sup. de summa Trinitate, & in l. commu. nu. 1. sup. de nat. lib.

o And. Barb. Quinto oppo. No. singulariter, φ contumacia vnius hęredum non nocet alijs obedientibus. Vide Bal. in d. l. paterfa. & in l. 2. inf. qui res iud. non. no. & D. Pet. de Anch. in c. Raynaldus, de test. ubi ego allegaui. vide hic.

ant apponitur inobedienti,& valet, vt hic. aut apponitur obedienti propter inobedientiam tertij,& nō valet, & iste est casus sin. in l. contraria, & ex hoc no. ꝙ si testator dat executores ad faciendum capellam,& si non fecerint,damnat hæredem ad præstandum mille,quod tale præceptum non valet, tanquam irrationabile,& iniustum. Iniusta. n.& iniqua mandata testatorum seruanda non sunt. Regula istius legis habet locum, quādo pęna apponitur iuste,secus si iniuste:ut quia institutus est exhęredatus propter culpam cuiusdam tertij,ff.de hære.insti.l. si pater. quia pœna tenet suos authores,& non alios,vt ℐ.de pęn.l. sancimus. 11 † Et est argu.a ꝙ si testator reliquit mihi fundum, iubens patri meo,ꝙ nō molestet me:& si molestet,priuat me,quod nō valet priuatio,contra no.ff.ad Treb. leg. Lucius,§. tres hęredes. 12 † Item est arg.ꝙ nō ualet pactum,quod pater cadat a feudo pp delictum filij, quia est iniustum pactum,arg.d.l. si pater quę lex est multum sin.& adde quod no. infra unde vi.le. si quis in tantam,in glo.magna. 13 † Pone,quod maritus reliquit vxorē vsufructuariam,& grauauit eam in certo onere annuo; & si nuberet, priuauit eā:quæritur vtrum nubens priuetur legato? & videtur ꝙ non,vt l.mater.infra ad Tertul.in vlt. glo. In contrarium vr̄, ꝙ remanet legatum apud hęredem cum onere,vt ℐ.de cad.tol. l.j.§.pro secundo,& ℐ.de fideic.auth. hoc amplius, quod est verius. 14 † Sexto op.nam lege cauetur,quod si testator facit aliquod pręceptum nugatorium,vel superuacuū,ꝙ pœna non committitur,si ei non pareatur,vt ff.de cond.inst.l.quidam in suo. &. le. medico,ff.de aur.& argen.leg. Sol. tu ipse dicis, ꝙ ibi præceptū fuit nugatorium. 15 † Septimo oppon.de leg.vxorem,§.hęres ff.de leg.3.ubi dicitur,ꝙ si testator pcepit aliquem adoptari sub pęna,non tenet adiectio pœnę. Sol.ibi testator mandauit, ꝙ mādare non poterat,quia erat meri, & mixti imperij, & uoluntarię iurisdictionis, & hoc bene not. quia pęnæ non possunt apponi, 16 nisi præceptum sit de re familiari,& tene menti. † Item pone,b ꝙ testator mādauit hæredi,ꝙ daret Titio fundum certa die sub pęna mille:contingit,ꝙ illa die Titius erat excommunicatus,q̄ritur quid iuris? Resp. excōicatum absolui a termino,sed non a debito,capitu.j.hic finitur lex,deinde consuetudines regni incipiunt,& ideo Titio reconciliato,noua interpellatione opus est, & cum dies exoluerit.i.inutiliter fluxerit, sequit̄, quod potest post interpellationem morę purgari. Idem in bannito,quod no. Aliquando igitur terminus circumscribitur, & durat præceptum:secus in protestatione,quia imputet sibi, qui se astrinxit, vt ff.quod vi,aut clam.l.si vitem,§.fi nam citatio cum sua qualitate peremptorii bene potest differri, quia natura sua est expectatoria,ut in c.consuluit,de offi.dele.nam aut quis præfigit terminum sibiipsi,& iste terminus nō prorogatur.d.l.si vitem. aut 17 alteri,& prorogatur. † Item pone, testator c mandauit hæredi, ꝙ solueret mihi fundum sub pœna decem. vtrum dictio, sub, significet accessorie,ita ꝙ vtrunque;an subrogatorie; quod est verius; & ideo altero debeo esse contentus,ff.de lega.3.l.uxorē, §. agri plagam,& no.ff.de pac.l.rescriptum,§.si pacto. Idem in arbitro,si uolam vtrunque petere ex eodem fonte. l. ex sententia arbitri,& si velim d veteri actione petere rem absque adminiculo sententię,& pœnam velim petere,quia non paretur sententiæ,possum utrunque simul consequi secundum Pet. in l.cum proponas,s̄.de transac.quod non placet per no. in l.petens, s̄.de pac.quia pœna succedit loco actionis rei persecutoriæ, & duæ persecutoriæ non concurrunt. Sed Cy.non fuit ausus loqui con18 tra Pet. † Octauo oppo.ꝙ libertas in pœnam non possit auferri, ut ff.de leg.j.l.plane,la a.§.j.ubi dicit,ꝙ non potest is, cui relicta est libertas grauari onere pecuniario. Sol.concedo, sed ꝙ priuetur libertate,non est onus pecuniarium, nam inobediens similis est ingrato. Et sic no.ꝙ quædam possunt fieri per priuationē, quę non possunt fieri per legatum. Sed glos.dicit,quod hic conditio,ibi fideicommissum.nō.n.videtur fideicommitti id,quod in cōditione deducitur,vt ff.si quis omis.causa.test. l. si quis sub conditione, nisi conditio sit apposita in potestate percipientis, 19 vt ℐ.de leg.3.l.fideicommissa,§.cum esset. † Nono opp. & uidetur,ꝙ impossibilis e conditio non uitiet legatum, vt Insti. de leg. §.impossibilis. Sol. hic fuit inserta conditio grauato,ibi honorato. Sed quid in legato liberationis? videtur indistincte,ꝙ non vitiet,quia impossibilis conditio non impedit translationem dominij.ergo nec liberationem,vt no.Cy.supra de transact. leg. cū donationis. f dic ergo,ꝙ uerum est si apponitur in contractu,& nō in forma traditionis,sed impedit in forma traditionis, ergo idem in forma liberationis. Sed quæ est ratio differentię? Resp. mens loquentis, quia non intelligitur testator velle grauare, g in ipso grauamine ponit repugnantiam,quod est, quādo refert impossibile ad grauatum, sed si refert impossibile ad honoratū, ea ratione valet,quia non uidetur onerare eum onere impossibili,& sic remanet emolumentum purum, quæ ratio est subtilis,& no.ꝙ omne g quod intēdit ad materiam delinquēdi, quibuscunque verbis prolatis est turpe ex intentione, vt s̄.de trans. 20 l.cum donationis. † Item no.quod etiam in cōtractibus bonęfidei impossibilis cōditio uitiat,vt ff.de ac. & ob.l. nō solum,quia opponitur de volūtate vtriusque contrahentis, & sic est utraq; h apposita. Considera,h dicunt Vltramontani,quod si testator dicat tibi,si homicidium non feceris,dabo decem, ꝙ illa conditio non est impossibilis,sed necessaria,& ideo glos.loquitur inepte. Tu dic, quod conditio apposita a testatore sapit naturam finalis causæ,& ista finalis causa est turpis: & ideo quod ad turpem causam refertur,impossibile iudicatur,vt ff.de annu.leg.l.Quin21 tus Mutius.in fin. † Decimo op.& videtur, quod impossibile pceptum appositum hæredi,non vitiet, vt ff.de leg.j.l.si mihi, & tibi.§.si quis seruos. Sol.aut est emergens, & non uitiat, ut ibi. Aut ab ipso initio cohærens,& uitiat, vt hic: & ibi in principali,hic in pœnali, vel dic, ꝙ aut est impossibilitas temporalis, & non uitiat,vt ibi aut perpetua,& vitiat,vt hic. Vel dic,qd̄ aut est impossibilitas adiecta ad celeritatē præscriptionis,& non vitiat, vt ibi:quia apposita ad ampliandum, & non ad diminuendum legatum, aut est apposita ad impediendum legatum quasi derisorium,& uitiat,ut hic.vel ibi impossibilitas non est adiecta dispositioni, sed executioni dispositionis iā perfectæ. Sed quæro, quid in contractibus? Dic ꝙ in contractibus bonæfidei non vitiat temporalis impotentia, vt ff.locati.l.insulam, §.primo, sed in contractibus stricti iuris bene habet vitiare. Considera, aut est impossibilitas accidentis,vt dixi, & non uitiat ultimam uoluntatem, vel bonæfidei contractum; nec etiam iudicium bonæfidei, sed stricti iuris sic. Aut est impossibilitas substantiæ, & 22 tunc uitiat,vt ff.de vi.tri.& oleo leg.l.quidam,§.fina. † Sed contra i prædicta immediate oppo. ꝙ nunquam arctatio temporis uitiare habeat, quia duo sunt præcepta, ut ff.de arbi.l. Celsus & l. idem ait. Sol. aut tempus adijcitur dispositioni iam perfectæ ad eius executionem,& tunc duo sunt præcepta, vt ibi:aut adijK citur noue k dispositioni in forma ipsius, & tunc non sunt duo præcepta, sed vnum qualificatum,seu arctatum tempore,& sic non ob. item in l. Celsus res apponitur sub cōsideratione integratæ obligationis:dies vero interponitur causa miserationis, vt ff.de compē.l. si cum milite, §.1 & ideo duo sunt præcepta, quia sub diuersis cōsiderationibus,principijs, & causis. Idē dicimus qn̄ dispositio est pura, sed si in alia oratione verborum apponitur dies, duo sunt præcepta, vt ℐ. quando di.l.ce.l.ex his verbis. Extra oppo.quod præceptum testatoris nō sit seruādum,vt ff de admi.tu.l.quidam decedens. in princ.ff.de ope.lib.l. cerdonē.& ff.de le.j.l.si quis inquilinos,§.fi.Sol.ut no.ff.de de le.j.l.nemo pt. & ℐ.vt in pos.le.l.a.& l.scire. nā aut lex disponit ad executionē voluntatis, & pt testator illud remittere:aut ad necessitatē fauoris hęredis,& non pt remittere,cum in̄ ipse hæres possit expresse,quia & tacite,vt no. in l.2.ff.de vsuf. Et facit ad qonem,vtrum partes possint ad inuicem remittere reductionem ad arbitrium l boni viri? l & cōstat,ꝙ sic emologando post sn̄iam ea certa sciētia,sed an̄ sn̄iam non dr̄ emologatio,sed pactum,per qd̄ non pt 23 remitti dolus futurus expressus,sed velatus sic.dr̄ † autē expressus,qn̄ enormitas,vel dolus ex actis liquet, quod bono uiro est liquidum,vel de facili potest liquidari,vt no. in l.fin.ff.de præto. m stip.per Bar.dicit Cynus.in d.l.2. m ꝙ testator non potest remittere hypothecam tacitam,quæ competit legatario. Sed male dicit: quia aut statutum legis fundatur, in pręsumptione voluntatis testatoris:aut in necessitate inducta per statutum: aut ī alia prohibitione. Primo casu pōt remitti, ut in tacita hypotheca. Secūdo vero nō,vt,l.Gallus,§ in oībus,ff.de libe.& posth. Idē in tertio casu,vt ff.de le.j.l.si quis inquilinos,§.fi. & de admi.tu.l.qui24 dam decedens in prin.ff.fam. erc.l.si filia. in princ. † Quęro, nunquid

ADDITIONES.

a Argumentum. Vide infra.

b And.Barb. Item pone. Vide quæ dixi post Barto. in l.vbi pactum, in fin. supra de transf.& uide in simili quæstionem. Io.Cal. incipientem, rector Eccle. siæ sancti.

c And.Bar. Item pone,ꝙ testator. Not.ꝙ si illa die,qua expirat terminus, banniatur reus, non incidit in pęnam. sed eo reconciliato,est opus noua interpellatione,qd̄ est no.dignum. Sed uerum est,si ipse fuit causa illius bāni, quod non incidat in pęnam,ar.no.in l miles,§.fi.& ibi Bar ff de adult.

Item pone. Vide l 1.ff de pe.le & l.si penum, ff.quando dies leg.ced.

d Et si velim. Vide Bart.in l.ita stipulatus. in 11.opo. vlt.par.ff.de ver.ob.ubi tenet op.Pet.quam etiam tenet Pau.de Cast.in l.cum proponas, hic alleg ubi dicit qd̄ opi. Bal.hic uidetur uera.quia op.Pet.probatur in l. si quis rem,ff.de arb.

e Impossibilis Vide Bal.& Imo.in l.1.ff.de cond.inst.

f L.cum donationis. Vide ibi per gl.& omnes.

g Et no.qd̄ omne. Et pro intellectu illius l.nō solum,vide dicta per Do. meum Do. Io.in l.1.ff de cond.inst.

h Considera. Vide Bar.in l.impossibilis,ff.de verb.ob.

i Sed contra. Adde Bal.in l.Celsus. ff.de arb.in ver.extra quæro,& limita illam l nō habere locum in fideius.secundum Guil.& Pet.de Anc.in l.4.§.quæsitum. ff.si q.s cautio. Itē limita,ut per Pet.de Anc.in consi.10.

k Nouæ. Sed hoc est contra c.cum dilecti.extra de do. & contu. ideo solue, ut per Imo.in l.si mihi,§.2.ff.de leg.1.& Pet de Anc.in consi. 10.

l Cel. Reductionem ad arbitrium boni uiri. Adde quod notaui in apost. ad illum in l.cum antea,nu.3.ver.sed iuxta prædicta quæritur,& in versi. posse renunciare supra de arb Ang.de Peru.in rep.l.2.in 4.effectu,ver.9.adduco, ff.de iure iu. dixi in apo.post Dy.in reg.quæ a iure,in ver.debemus.& post collecta in c.cum dilec. nu 6.in ver.ad arbitrium boni viri.extra de arb.& not.plene.Fel.in c.si diligenti. versi.secundum correlarium.extra de foro comp.

m Cy.in d.l.2. Vide gl.& Doc.in d.l.2.vt in pos.le.& Barto.in l.nemo potest,de le.j.

a quid *a* sufficiat conditionem impleri de facto. Resp.aut requirit iuris adminiculum,aut nõ. Primo casu aut ordinatur ad ius & sufficit impuberi de facto,vt l.mulier,§.primo,ff.de cõd.inst. aut non ordinatur ad ius, & non sufficit impleri, vt ff. de sol.l. cum quis.§.q hoiem. Scdo vero casu sufficit impleri de facto, vt ff.de verborum obli.l.quidam eum filium. & ff. de condi. & 25 demon.l.Mçuius.† Et *b* prædicta faciunt ad quæstionem de Po b testate,qui tenetur ferre sniam J.certum tps sub pęna. nam aut pôt eam ferre de iure, & tenetur solemniter ferre, aut non pôt quia vtraq; pars abest, & tunc dēt ferre de facto, ne incidat in pęnam,ut d.l.quidam cum filium,vel dic,vt dicam J.de senten. 26 l.cum iudea.† Quæsitum *c* fuit a me, quid si ambæ partes ecpe- c runt interesse sniæ, tñ recesserunt, anteq̃ iudea cõpleret sniam legere. Respondi sniam non valere, cum enim actus sit indiuiduus,non vr̃ fuisse pręsens,qui non expectauit finẽ, vt s̃.de test. l.cum antiquitas.& uide quod no.s̃.de iud.l.properandũ.in glo. 27 quidam tamen.† Item quæro,*d* si testator mandauit hæredi,ne d molestet vxorem in suo legato, qualiter intelligitur. Respõ.intelligitur,ꝙ malo modo & animo non molestet.nam quod malo animo non fit,nullam pęnam meretur.l.si seruum,§.prętor, 28 ff.de acquir. hæreditat.in gloss.quod male. † Sed quæro, *e* te- e stator iussit mihi tradi fundum sub pęna cẽtum flnrenorum.egi ad fundum,hæres interrogatus,an velit tradere dicit,ꝙ non: vnde incidenter absque nouo libello peto pęnã, quæritur an possim? & vr̃ gl.ord.ꝙ sic,ff.de leg.j.l.si qñ, §.fin.in vlti.gl.sicut ibi dr̃ subiunctiua præstatione. Sed ꝯ no.s̃. de pac.l. si pacto per Cy. & Bn. quia quod principaliter est petendum, oporter hic peti, ꝙ super eo lis contesictur. Sol.aut in libello narraui plenum factum, aut primã clausulam. Primo casu est vera prima opinio, quia super toto facto est lis ꝯtestata,ergo & super iure. Secundo casu est vera scda opinio. & not. aliquid emergere vltra principalem conclonem libelli,& hoc pp morã, vt not.in l.vinum,ff. 29 si cert. peta. † Nunquid testator possit imponere hęredi non soluenti pęnam relegationis,vel tormentorũ. Rñ.non,ut sup.de transac.l.interpositas,& l.nulli,infra.de senten. & interlo. Et si statutum dicit,ꝙ ponatur in banno, per hoc non liberatur a debito,quia nihil adest creditori,vt no.in l.i.infra qui bon.ce. poss. Item statutum dēt intelligi de banno pecuniæ, non uitæ naturalis,vel ciuilis,qa bannum succedit loco mulctæ. Extra quæro ad ampliationẽ materię, q̃ materia, utilis est. Princeps delegat cãm appositã die terminali, nunquid duo sint præcepta.unum ꝙ determinet,aliud qđ ad diem determinet? & vr̃ ꝙ sic: nam di- 30 cit Inn.ꝙ † dies diuidit præceptum ut ipse no.ext. de app.in c.pterea requisisti. Dic ꝯ, quia hic dies apponitur ad expirationem præcepti,vt s̃.de leg.l.fi.& J.qñ prouo.nnn est necel.l. cum non eo die. Nõ ob.l.Celsus.quia ibi ponitur dies ad morã imponendam, vel inducendam, non ad obligationẽ excludendam: quia 31 fauore creditoris cõtrahitur mora,nun fauore debitoris † Gene f raliter *f* no.ꝯ exceptionem peremptoriam mora non purgatur, ut s̃.de transac. l. si super possessionem, vbi est casus ualde not. Item qñ dispositio est consumpta, non purgatur mora, ut ff.de g fideicommiss.liber.l. Thais.§.intra. Secundo *g* quæritur testator mandauit hæredi, ꝙ daret fundum intra certum diem sub pœna decem, nũquid elapso die possim petere fundum? dicit Inn. 32 ꝙ legatarius potest remittere pœnã, & petere legatum, vt ipse no.extra de testa.c.Raynaldus, in gl.Mirum est quia pœna videtur inserta fauore honorati,non fauore grauati,ut no.s̃.de transa.l.qui fidem. Sed contrarium est verius,quia facta est transfusio legati principalis in pœnam,vt in l.1.§.item si ita,ff.ad legem Falcid.& ibi per Dyn.& hoc si legatarius acceptauit legatum pęnæ: sed si non acceptauit,non fit nouatio,ar.l.proinde, ff.si cert. 33 pet.& ita intelligitur dictum Innoc. † Et no.ꝙ pœnæ consistunt in aduersatiua: nam cum testator dicit,si non dederis, idem est dictum,ac si diceret,sed si non dederis. Et dictio,sed, siue sit apposita tacite, vel expresse, ponitur aduersatiue,& ideo fit nouatio,vt no.in l.penultima,ff.de præt.stipu. quod a contrarijs, vel a formatis ibi fit nouatio,quod est verum, vbi fit aduersatiua facti,& obligationis, secus si prima facti obligatio non læsa, vt l.2. ff.de act.in.empt.Item aliud in contractibus quam in vltima voluntate, quia in vltima voluntate surgit nouatio; sed in contra- 34 ctibus non fit nouatio, nisi creditor velit, quod fit. † Vel dic, quod quædam nouatio est plena, scilicet quando fit ope exceptionis.vt ff.de noua.l.omnes,& ff.locat. l.cum in plures, §.lege dicta.Quædam plenior, vt in contractibus, quando fit nouatio ipso iure, sed fauore creditoris. l.obligationum fere, §.fin.ff.de actio.& obligat.& no.l.tertia, supra de iure emphyt. Quædam plenissima,vt in vltimis voluntatibus, in quibus fit nouatio ipso iure, & non solum fauore legatarij, sed etiam fauore testantis, vt eius iudicio pareatur; & ideo uelit nolit legatarius, huic nouationi est standum,vt ff.ad legem Falcidiam, l.prima, §.item si ita,nec potest in una parte acceptare iudicium defuncti, & in alia non quia non admittitur diuisio voluntatis, ut l.tutorem, ff.de his, quibus ut indi. Sed istud est contra dictum Innocent. & ideo non placet. Item dic, quod nouatio quandoque fit quo ad obligationem, & ista vocatur nouatio actionis: quandoque fit quo ad liberationem, & ista fit semper cum debitor vult soluere pœnam, nam liberatur a sorte soluendo pœnam, quia fingitur soluere sortem, vt no. supra de pac. l. petens & notatur in ca.quandiu, de app. in cle. nisi apposita sit illa clausula, rato manente pacto, vt no. supra de transa. l.qui fidem, quod dic vt no. 34 in l.2.de iu.emphy. † Item not. quod ubi potest mora purgari, ibi obligatio pœnæ est obligatio causatiua,non præcisa; sed vbicunque non potest purgari mora, ibi obligatio pęnalis est pręci- 35 sa. Item no. *h* ꝙ ubi pęna adijceretur officio Iudicis, ibi semper h fit nouatio,quia stipulatio pœnæ est remedium ordinarium, & iõ tollit officium Iudicis,quod est remedium extraordinarium.

† Vnam

ADDITIONES.

a And Barb.Quæro,nunquid. An sufficiat conditionem impleri de facto,vide Bart.in l.Meuius,ff.de cond & demon. Mode.in cap.tuas,de vsur. Bald.in authen.habita,ne filius pro parte, in l.1.C.de test.Cyn.in l.3. C.de don.quæ sub modo, pondera,quia non potest venire, quia est contra Bald. & alios hic, & vide Do. Pet. consi.83.vbi consuluit,quod Princeps promittit defendere aliquem de facto, intelligitur, si offendatur ille contra ius, secus si de iure, & allegauit quod habetur in cap.pro illorum,de præben.ver.contradictores, vide cap. fin.de simo. de ver.infestit vide cap.quanto,de vsur.vbi imponitur ca.viro & uide Ioan. de Imo. in consil.19.quando qui promittit non molestare,si potest petere rationem reddi,& restitui reliqua,vide per Ioan.de Imo. in consil. 157. & l.quen.;vide dictum Compo.in cap.causam,quæ,de resc.vbi dicit,confert beneficium Papa tibi cum clausula,non obstante,quod alij contulerimus,qui intelligit de facto, non de iure. vide quæ ibi dixi,& Lud.Rom.in sing.89.si testator dixit molestiam fieri vero,nõ videtur dedisse legatario licentiam capiendi rem legatam propria authoritate.

b Et prædicta. Vide Bart.in l.1.in prin.sui.si a non compe.iud.

c Quæsitum. Facit in arg. l.is qui se obtulit,in fi.cum l.seq.ff.de rei vend.

d Item quæro. Vide quod no.Bal.in l.prima supra de non.fuis, & in l.prima, supra, de vsufru. Pau.de Cast.in consi.190.Io. de Imo.in l.Lucius, §. tres hæredes, & ibi glos.& Bart.ff.ad Trebel. Bart.in l.prima §. non autem,ff. si quis testamen. liber. esse ius.fu.& in l.si prius in §.opin.primę partis,ff.de oper.nou.nunc. & plene per Rom.in l.si seruus.§.n.ff.de acquir.hæred. vbi etiam sequitur istud dictum Bald. per Rom. in l.prima, §. fin.de pub.aliquid per Bald.& alios in cap.audita extra de rest.spol.

And.Barb.Item quæro.Si testator mandauit, ne hæres molestet vxorem,intelligitur de facto,& insulte: secus de iure,vide tex.l.ab Aurelio,§. Caius, de libe.leg.& glos.in l.Lucius,§.tres hæredes,ff.ad Treb.& de verbo.molestia,vide tex.l. prima sup.de nundi.& quod no.in cap.ex parte Adæ.de testi.& c. audisti,de rest.spol. & vide no.tex.in cap.2.de pact.& ibi dixit Dom.Ant.quod si quis promittit aliquẽ non molestare,& facere securum de iure,vel de facto,quod debet dare securitatẽ pro omni eo,quod in dubium uenire,posset,quod est no.& vide Do.Ioan.de Imo. in l.paterfamilias testamento,ff.de hær.inst.& an tunc maritus possit detrahere Treb.uide eum ibi,qui tenet,quod sic.& vide Bal.in l. 1. sup. de vsufr.vbi si petit cautionem.non dicitur mouere controuersiam,& uide D.Ant in cap.iurgantiu ro, de re iud. ubi si quis promittit nõ mouere controuersiam,uenit iudicialis controuersia.quid autem quando promittit non conuenire aliquem,dic quod si extraiudicialiter interpellat,dicitur illum conuenire ca. secundo, & ibi Moder. de accus. sed communis opin.est in contrarium,cui standum est & vide tex. in c.nostra, de rescrip.vbi si promitto aliquem non impetere,intelligitur iudicialiter, arg.cap.cũ ecclesia.de causa poss.si uero promitto non molestare,intelligitur extra iudicium arg.cap.cum dilectus,de simo.ita dicit Cal.in dicto cap primo in nostra.secundũ Mode.ibi,& si quis promisit alicui,ut quiete possideret, intelligitur etiam de Synodali proclamatione,ut est tex.& ibi Do Ant.in cap.sanctorum patrum,de præsum. de uerbo,molestia,uide cap.in nostra,& c.continuus, de fideiuss. & in l.omnes,§.fi.C.de quadri.pręscriptio,uide quę [illegible] in cap.audita,de rest.spol.& Dom. Ant.in c.præsentia,de proba. ubi uide in sua repetitione, de facto extra iudicium secus si esset iusta facit cap.bonæ.de appel.in uer.molestare.uide cap 1.de confirm. uti.uel inuti.ibi,sed quomodo [illegible] quis autem dicitur oppugnare actum, dic ꝙ ille qui opponit aliquam exceptionẽ ad infirmandum actum,uel in personam, ad cuius commodum actus celebratur,ut est tex.in c.1.de ele.lib.6.& ibi Do.uerbo.propter testamentum,vide text. & ibi Moder.in capit. 1. de appel.si promisit non facere querimoniam [illegible] uide tex. in cap sæpe. §.si de appel ubi uerbum lis,uerificatur in actu extraiudiciali,& sic facit,quando quis promittit non mouere [illegible] l.g.cap forus,de uerbo.significa.& idem tenet in cap.ex parte,co.ti.uide Bar.in l.causas,& ibi no.gl. de transa.& no. in rub.ut lite pe[illegible] meus ibi in repe.dicit,hoc est uerum, quando apponitur in iudicijs,ut [illegible] tex alias uer lis, verificatur in actu iudiciali. uide D.Abb.in cap.pen. de iud.ubi [illegible] ꝙ lis [illegible] de summario iudicio uide glo.& Doc.in ca.pro illorum de præben.& ibi dicit super glo.2.uide,quod pro hoc habetur in constitutus,de pęnis.& in cap.ad nostram el 2.de iureiur. Bal.in l.1.supra de test. & in auth.habita, ne filius pro patre.Cyn.in l.3. C. de don.quæ sub mo.de uerbo,molestia,uide cap.significante,de pigno,& ibi D.Pet.& plene Ioan. de Imo.uide quod pulchre no. Ang.in l.stipulatio ista, §.fi. de uerb.obl.Et tex.in c.ad aures, de resc.in uer.inquietent.uide D. de Rota in conclus. 323. & Doc. & Dom. Abb.in cap.2.de rest. spol.ubi dicunt, si spoliatus promisit non molestare, intelligitur de iure, & facto.pondera,si dici possit,aut uerba exprimuntur a l. & nõ bene dicunt: aut ab homine,& tunc secus & uide cle.fi. de priuil.in uer. molestiã inferant.uide tex.in uer. indebite molestare, & ibi Bal. dicit ꝙ etiam extra iudicium.uide tex.in cap.audita,de rest.spol.& quæ ibi dixi, & in c.ad nostram,el 2. & D.Pet.de iureiur.uide tex.in l.3.de ma.uod.& ibi Bal.dicit,ꝙ non potest capi pro represalijs & uide D.Ca.in c. quanto,de usu.in uer.interest.ubi capitur iudicialiter,non extraiudicialiter. de uerbo,discordia.uide cap. Pilatus,de rest.spol.ubi D.Ant.dicit,quod uerificatur in extraiudicialibus.Et adduci posset, quod uoluit Io.And.in c.2.de mut.peti.ubi dicit,quod licet apponatur clausula,appella.remota tamen potest interponi appellatio ex causa rationabili.uide c 1.de cleric.peregri.& ibi Doctores dicunt,quod ex iusta causa pōt molestia inferri peregrinanti. facit c.ex parte Adæ.de testib.in uer.indebite.

e Sed quæro. Vide in simili no.in l.1.ff.de act.emp.& Bal.in d.l.si pacto quo pęnam, in fi sup.de pac.

f Generaliter. Vide Bal.in l.si super,in fi.hic alle.& facit ad not.per Bald.in l.si insulam,in 11.q.ff.de uerb.obli.

g Secundo. Vide in l.1.ff.de pæn & quæ sequuntur. & quę no.Bar.in l.ita stipulatus in uer uenio ad contraria ulterius partis,ff.de uerb.ob.

h Item no. Vide Bar.in l.ita stipulatus,de uerb.ob.

36 † Vnam regulam nota, q ille, qui non cogitur præcise, sed cautione, tenetur, potest purgare moram, vt no. s. de transac. in l. sine apud, in vlt. glo. Item ibi fit purgatio ab obseruantia contractus vel dic, q ideo in contractibus ex cã lucratiua, ut fiat nouatio inuito creditore, secus si ex cã onerosa, vt plene no. Bar. ff. de verb. obl. l. ita stipulatus. & hoc est verum, quando in eo contractu apponitur sors, vel pœna. sed si in diuersis contractibus. tunc non fit nouatio sm Bar. vt ipse not. s. de pact. leg. si pacto, quo pœnam. tunc autem pœna inducit nouationem, quando apponitur loco sortis, secus si loco accessionis, a ff. de act. & oblig. leg. traiectitiæ, §. de illo. (a) 37 † Pone quod b est clausula, quod toties committatur, quoties contra fit. Respon. non fit nouatio, quia si fieret nouatio, vlterius committi non posset: ideo per hæc verba tacite actum est, ne nouetur. (b) Sed qñ dicitur pluries contra fieri? Respondeo, quando in faciendo fit contra: sed quando in omittendo, est quædam continuatio moræ, non pluralitas, ff. de vsur. leg. mora. nisi circa diuersum capitulum noua mora committatur, vt l. prima, in fi. ff. de pec. leg. Sed pro quot c vicibus significat dictio, toties? (c) Gloss. parua in l. cum qõ. s. de leg. dicit quater, vel pluries. (d.) Tertio d quæritur, testator mandauit hæredi, vt daret mihi mille, aut centum quolibet mense in uita mea, nūquid potero ista centū quolibet mense in vita mea petere, & videtur, quod non, 38 quia † testator in vltima voluntate non potest vsuras permittere, vt no. in l. 2. ff. de annu. leg. Dic contra, quia non est vsura. sed alternatiuum legatum, cum non possit peti vna cum mille. De natura enim vsuræ est multiplicatio obligationis, non alterna-39 tio. † Et hoc facit ad quæstionem, quæ frequentatur in ciuitate (e) Astēsi, pone. emo a Titio e nomen suum hoc modo, q emo a Titio pro mille redditus quinque pro cētenario annuatim, & plerique dicunt, quod ista non est vsura. Sed in contrarium facit, quia iste redditus est infallibilis, & eiusdem perpetui tenoris; vnde iste contractus est suspectus de vsuraria prauitate: præsertim si iste coloratus emptor consueuerat fœnerati. plerique cōcedunt, quod iste contractus est suspectus, tamen nō adeo vt fœneratitius debeat iudicari. quod concedo, si in regione hic redditus communiter frequentatur, & inter bonos seruat, & apud mercatores. nam quia verisimile, ideo permissum, arg. ff. de eo quod certo lo. l. 3. §. fi. cum sua gl. Quarto Quæro, testator mandauit hæredi, quod compromitteret causam, quam habebat cū Titio super mutuo sub certa pœna, hæres compromisit, & est latum laudum, quod hæres soluat ex causa mutui cētum, qui hæres non soluit, utrum teneatur ad pœnam testamenti? & argui-40 tur, q sic, quia videtur de effectu cogitatum. Effectus autē † compromissi est soluere: vnde non staret compromisso ille, qui non obtemperat laudo, vt ff. de arb. l. 2 Item si laudum continet dari, ab ipso pricipio videtur promissum dari: quia quod est incertū a principio, per finem, & effectum declaratur, & specificatur, quia ipsi prine. inerat. l. si ff. si ex nota. cau. ag. & l. certi condictio, ff. si cer. pet. & no. in le. si pacto, quo pœnam. superius alleg. & ff. de verborum oblig. l. 5 §. si fur rem. & facit quod no. Iaco. But. sup. de transa. l. pro nullis. Item promittere stare sententiæ arbitri, est (f) quid implicitum. f quod declaratur postea per laudum. Dic contra, quia statim, q hæres compromisit, liberatur a pœna testamenti, vt ff. de sol. l. in numerationibus. & ff. de act. emp. l. si hæres, & facit, q fuit compromissum legitime, & semel, quia verbum prolatum ab homine, consumatur etiam si postea eum anuerit. secus si a lege, ff. de eden. leg. vbi, §. fi. & ibi per Cy quia lex semper loquitur. immo semper possumus in præsēti vsque ad rem finitam, & multum refert vtrum quid in mente descendat per eundem contractum, an per diuersum, sed hoc committere est qd (g) diuersum. & habet pœnam de per se. Sed qd g dices? statutum h (h) dicit, q pœna adiecta quantitati non possit repeti: an pœna contemptus arbitri possit peti? Dic, q sic, si arbiter mãdat fieri adiecta eadem pœna ex potestate arbitri, etiam si succederet secũda-41 ria obligatio ab interesse. quia † vnum accessorium non tollit aliud accessorium, l. prædia, ff. de actio. emp. Sed si continet dari, considera vtrum statutum loquatur de contractu, vel de arbi-42 trio. † Quinto quæritur, i testator mandauit quibusdam mo-(i) nialibus, vt reciperent filiam in sororem, pro cuius ingressu reliquit monasterio mille, p anima testatoris, alioquin priuauit moniales isto legato. Quæritur, si sorores nolūt recipere eã in monialem, an possint petere legatum? Bar. no. ff. de leg. 3. l. vxorem, §. hæres. & dic, q non possunt per l. nostram. nam illud legatum nō tam vĩ relictum ipsi monasterio, quam puellæ, vt ff. de condi. & de mon. le. Titio centum, §. Titio genero. Item pro anima testatoris. Item ad pias causas: quia illud, quod relinquit monasterio, videtur relictum pauperibus, & sic non est simonia, sed eleemosina. & ideo sicut licet puellæ bona sua dedicare tempore ingressus monasterij, ita licet patri nomine puellæ, quasi breui manu videatur dare puellæ. & puella monasterio, argumẽ. ff. de do. inter virum & vxo. l. 3. §. sciendum. & l. mulier. & ff. si cer. pet. l. singularia, nec est uerum, quod dicit Bar. in l. Titio, §. 1. ff. de condi. & demonstra. quod illud testamētum continet simo-43 niam, immo continet pietatem, & ita seruat consuetudo. † Sex(k)to quæritur, k testator mãdauit hæredi, q nõ molestaret vxorẽ in quodam legato, & si molestauerit, priuauit eum hæreditate. tandem hæres molestauit eam: quæritur quid iuris, & cui applicetur hæreditas, quia testator non dixit cui applicetur? & uide-(l) tur, quod applicetur vxori, vt supra de leg. l. penul. Bartol. l in d. l. vxorem, §. hæres. dicit: quod non applicatur vxori: quia testator hoc nõ disposuit, sed cohæredibus, & substitutis. & dicit esse ibi casum. allegat Iacob. de Belui. in Aut. de nup. §. nūc vero. ergo si non habet substitutum, vel cohæredem, venit ad veniētes ab intestato, vltimo loco ad fiscum. & est expressum in authē. hoc amplius, infra. de fidei. ibi loquitur in monitione iudicis: iō al-(m) lego eodem ti. l. fi. quod est not. Septimo m quæritur, testator reliquit vsumfructum monacho, hac cõditione, quod si Abbas eum molestaret, caderet a legato: modo Abbas molestauit eū, & vult habere vsumfructū pro monasterio, & quia monachus proprium habere non potest, quæritur quid iuris? Glos. respondet testatī seruandum: vnde & si Abbas molestat, legatum expirat, vt ff. ad Trebel. l. Lucius, §. tres hæredes. nam conniuenti-44 bus † oculis permissu superioris monachus potest habere quasi proprium, sicut seruus, vt ff. de manumis. leg. 4. & dicitur proprium ad vsum. non proprium proprie. Item licitum est patri prouidere filio monacho pro eius necessitatibus, cum & Abbas teneatur ex causa iusta ad similem prouidētiam, vt ff. de ca. dimi. l. legatum. & pro hoc facit: nam quod non potest seruari de iure, debet seruari de facto, vt ff. de cõd. inst. l. mulier. §. j. Sed ibi ideo, quia speratur conualescere. vt ff. de verborum ob. l. quidam cū filium, sed ibi nulla est iuris prohibitio: hic sic, qa monachus non est capax pro se, sed pro monasterio. Item quia regula monochalis infringeretur, si monachus haberet proprium vt extra de offi. ord. cap. quanto. Item concludendum est, quod legatum valet, & cessat pœna priuationis, quando pœna est adiecta contra ius, ut ff. de ope. lib. l. cerdonem. secus in fratribus minoribus, quia repugnat legato tam status religionis singularis, quam vniuersalis: & ideo legatum nulli quæritur, & est pro nõ scriptum. Si vis saluare glos. quæ est in §. tres hæredes. dic q testator debet loqui temporaliter, non pœnaliter: verbi gratia, relinquo monacho vsumfructum, quandiu ei Abbas non mouerit quæstionem, nam ista non est pœna, sed quædam taxatio legati. Quid ergo si post biennium mouet quæstionem? Respondeo, certum est, q pro præterito biennio Abbas potest cogere monachum, quod resignet ei peculium, vt d. c. quãto. Aduerte tñ, Dy. tenet illam gl. & bene, in casu necessitatis, qa Abbas statim consumeret, arg. J. de seu. pas. l. fi. Sed si testator hoc fecisset cã subtrahēdi obedientiã Abbati: tūc haberet locū opinio Bart. & uide quod no. Io. And. in Mercurialibus super regu. non est obligatorium. Octauo quæritur, testator instituit me, & mandauit mihi, q instituerem Titium in hæredem, vel legarẽ ei decem. alias priuabat me hæreditate. Ego nec institvo, nec lego, vtrū incidã in pœnam? & vĩ q sic: quia ista nõ uidetur pœna, sed inuitatio ad cõmodum cū certo onere, vt ff. de cõd. & demon. l. Titio, §. 1. Cõtrariū tñ est verũ, nã valet institutio, & põt sperni 45 conditio; quia † testamenta omnia libera esse debent. lex est ad 46 hoc no. ff. de hær. inst. le. ille autem. † Nono n quæritur testator (n) iussit construi hospitale in domibus suis sub pœna. Episcopus nõ vult dare licētiam, q construat ibi, sed alibi, ubi hæres potest cõmode construere. vtrū nõ construēdo, nec ibi, nec alibi, īcidat i pœnam? Rñ. non, quia dispositio testamēti est alterata, vt ff. de condi. &

ADDITIONES

a Accessionis. Vide Bar. in l. ita stipulatus, in 10. opp. vlt. partis. ff. de verb. ob.

b Pone quod. Vide glo. Imo. & Ro. in l. si finita, in prin. ff. de dam. infec. & Bar. in le. si duo, §. fi. ff. de arbitris.

c And. Barb. Sed pro quot. No. quod dictio, vices, intelligit toties quoties, vide Bal. in l. fideicommissa, § si quis decem, de le 3. & l. veluti. ff. de eden. Ang. in leg. stip. ff. de dam. infecto. vide Bald. in cap. olim, de rescr. & in l. si duo, §. semel, ff. de arb. vbi aliter loquitur de ver. pluries dic, quod in tribus uicibus verificatur, d. c. olim. in versi. pluries, & ibi Bald.

d Tertio. Vide Bar. in d. l. 1. & in l. 2. in fi. cum concor. ff. eodem.

e Pone, emo a Titio. vide Barto. in cap. 1. si de feu. vasal. ab ali. interpre. fuer. & qđ dixi post Bar. in leg. cunctos populos. supra de summa Tri & fide Cathol. per Ioan. And. in c. in ciuitate. extra de vsur. & quæ ipse no. in addi. Spe. in rub. de vsur.

f Implicitum. Vide in l. in numerationibus hic alle.

g Sed quid. Vide. Bal. in l. cum allegas, in 3. oppo. supra de vsur. & quod no. Barto. in l. stipulationum. al. 2. §. fi. cum concor ff. de uerb. ob.

h Statutum. Quia si de arbitrio, patet, quod deberet distingui, an in laudo veniat dari vel non, quia ita fuit intentio statuentis, ex quo ita distinxit in pœna compromissi, secus si simpliciter loquatur, & non specialiter de pœna compromissi. & idem uult Bal. in d. l. cum allegas, supra de usuris.

i And. Barb. Quinto quæritur. Si pater legat centum monasterio, si recipiat filiam suam in monialem. uide Bal. in l. 1 supra de inst. & substit. & Bar. in l. Titio centū §. 1. ff. de cond. & demonstr. & Bal. in l. clerici, de iudic.

K And. Barb. Sexto quæritur. Vide Bal. in auth. cui relictum. supra ti. 1. & ibi Ang. & in l. pater fa. testamento & ibi Do. Io. ff. de hær. inst.

l Bar. in d. l. Vide Imo. in leg. pater, §. fi. ff. de hær. inst. Bal. in auth. cui. supra de ind. uidui. tollen.

m Septimo. Vide no. in l. Lucius, §. tres hæredes, ff. ad Treb.

n Nono. Vide Bal in l. debiti. infra de fideic. lib. & in le. 1. 5. oppo. supra de inst. sub condi. fact. & quæ no. Bal. in l. cum alienam. supra de lega.

di.& demon.l. in testamento quidam tamen hæres cogetur cōstruere hospitale. iussu Episcopi: alias incidet in pœnam legalē, vt in Aut.de eccle.tit. §.si quis ædificationem, collat. 9. Decimo *a* quæritur, testator iussit construi capellam intra annum a die mortis suæ, sub certa pœna. Episcopus iustum terminum ꝓrogauit, hęres capellam non construxit intra annum, vtrum incidat in pœnam? Respondeo non, si prorogauit ex iusta causa: secus si causa non subsistente. Quid ergo, si nec in termino prorogato hæres construxit? Respon. in pœnam incidit, quia † non dicitur aliquid impropriari, licet dies prorogetur, & ideo pœna prorogatur, sed nō absorbetur, vt no. Innoc. extra de app. in capitu. præterea requisisti. † Vndecimo *b* quęritur, testator in testamento reliquit mihi fundum, & eum alienari prohibuit extra familiam, in codicillis pœna adiecta. vtrum soluēdo pœnam ego possim alienare? Dubium facit, quia istæ sunt diuersæ dispositiones, ut no. Barto. in simili supra de Episc.audie. l.si clericus. Solu. videtur dicendum, quod sufficiat hærede soluere pęnam, & eo demum casu veniat ad familiam, quæ pœnam non soluit, ut l.prima, §.fi.ff.de stipu.seruo.lecit, quod no. in l.a. supra de iure emphy.& in capitu. quandiu. de appel.in clem. † Duodecimo *c* quæro, testator mandauit hæred. quod aliquid solueret intra 10.dies, a die mortis suę, hæres non adiuit hęreditatem intra 10.dies, & sic soluere non potuit, utrum incidat in pœnam? Respon. non, quia ante aditam hæreditatem legatū non debetur, vnde intelligitur a die mortis, supple, & aditione hęreditatis. argu. optimum ff.de iure dot.l.tali in princip. † Decimo tertio *d* quæritur vtrum in ultima uoluntate pœna commissa, necessaria possit purgari? Dic, quod aut est dies, & pœna expressa, vel tacita, vel necessaria ex euidenti mente testatoris, & non potest mora purgari: alias sic tex.est not. in l.prima, ff.de penu.leg. saluo si esset pœna illatę priuationis, nā terminus, qui permittit gratiam, facit, quod mora nō possit purgari, vt no. in ca.ei quem.de conces.præben.in clem.& ff.de contrahend. empt.l. qui fundū. & ff.de fideicommis. lib.l.Thais, §.intra. Item not. quod quantū ad interesse successiuum potest mora purgari in futuro, sed non in præterito interesse, ut l.lecta, ff.si cer.pet. sicut usura, quæ dietim currit. † Et scias, quod quandoque fit nouatio obligationis & solutionis, & tunc mora potest purgari, vt l.j.ff.de pen. lega. Quandoque obligationis, non solutionis, quia alterutrum remanet insolutum, & tūc mora potest purgari, vt ff.de verbo. obligatio.l.qui insulam. Quandoque nec obligationis, nec solutionis, & tunc potest purgari.l.interdum.§.fi.ff.de verbor.oblig. Fit autem purgatio moræ per contrarium actum moræ præcedentis reponendo rem in pristino statu, aliter mora non potest purgari, ff.de verb.obl.l.si ita quis.§.Seia & not.hic.† Item not. quod mora cōmissa purgatur vsque ad litem contest. ut l. si insulam. Sed cessatio facta citra moram purgatur usque ad sententiam, ut supra de pac.l.si pacto, quo pœnam.& quod esset ibi cessatio, & nō mora apparet, quia ibi pręcesserat pactum nudum, vt l.lecta, ff.si cer. pet. dico, quod purgatur cessatio ad excipiendum, sed non ad agendum, ut l.Thais, §.intra, ff.de fideicomis. libert. † Item vbi est dies, & pœna, non purgatur mora: verum *e* est, nisi dies fuisset apposita in pacto nudo, vel testamento non solemni, vt d.l. si pacto quo pęnā. vel in l. si pacto, mora ex nudo pacto incipit post litem contest.& ideo usque ad sententiam purgatur, vt supra de transactio.l.si maior, per Cy. Itē not. quod quātum ad interesse successiuum, mora semper potest purgari in futuro, sed nō in pręterito interesse, sicut in usura, quæ dietim currit. † Decimo quarto *f* hic quæritur, testator mandauit heredi, ꝙ daret mihi decem certa die, alioquin daret mihi fundum, dedit nouem: elapso die, peto fundum, quęritur quid iuris. Respon. possū restituto nouem, quia ista dispositio est similis dispositioni alternatiuæ, vt ff. de cōd. indeb.l.si non sortem, §.si decem, sed donec soluatur fundus, nouem possum retinere ea.l.§.si centum. † Decimo quinto quæritur, nunquid in ultimis volūtatibus fiat nouatio? Respon. sic nouatio formalis, vt si testator mutauit substantiam præambulæ dispositionis. Item materialis, ut si mutauerit rem, uel quantitatem. Item temporalis, vt notatur in l.ex hac scriptura, ff.de donatio. nam ex his in vltimis volūtatibus pręsumitur nouatio: in ꝯtractibus autē idē, quod ī corruptione formæ, vt ff.de fideiu.l.si stipulatus es opus. Item in mutatione materiæ, vt l.quæsitum, §.illud, ff.de leg. 3. Sed si circa quædā extrinseca aliqđ innouetur, non pręsumitur substantialis, sed accidentalis, in contractibus nouatio tantum. C.de noua.l.fi.& ideo quoties obstat exceptio primæ formę, cōtractus, insurgit nouatio: alias nō vt in compromisso prorogato nudo pacto, quod nō est factum ad excipiēdum, sed ad coadiuuādum, & extendēdum, vt hic. Item nec ex eo petitur pœna, quia nudum: sed ex primo, cui nititur pactum incōtinēti appositum quia continuum quid est a principio vsque ad finem. est enim totum vnum complexum, scilicet prolocutio. sic in §.qui nummo.in fi. † Decimo sexto *g* quæritur, prohibita est alienatio sub pęna, an valeat alienatio? Resp. nomen alienationis prohibitiue prolatum, significat actū facti; sed permissiue prolatū, significat ius, vt in Auth.de non alie.§.quia vero Leonis, & de prohi. feud.alie.per Fed.c.1. vnde licet vasallus dicat, vendo seruato cōsensu domini, & aliter non, protestatio, non releuat, quia ante factum, vel in ipso facto requiritur licētia, & quia traditio facti est: & sic factum contrarium est protestationi. dico igitur, quando est de facto cogitatum, ꝙ protestatio non excusat delictum, vt l. iubemus, §.sane, sup. de sacrosan. eccl. vnde non valet alienatio, quæ habet perpetuam causam prohibitionis, & hoc bene prohibet lex. Sed si testator, vel contrahens tunc contrafaceret, incidit in pœnam: tamen alienatio, tenet, quia trāsfusum est præceptum, & facta eius nouatio, l.j.de pen.leg.& quia qui pœnam soluit, nouat contractum, quem etiā implere videtur. vt no.s̄.de pac. l.petens.dic, vt sup. de sacrosan.eccl.l.nemo martyres. facit quod no. in c.1.de reg.iu.lib.6.† Vltimo *h* quæritur, nunquid synodales constitutiones Episcopi possint executoribus non exequentibus testamenta imponere pœnas priuatiuas, vel arctatiuas officij? Rn̄deo sic, ad pias causas; alias non, quia non est suæ iurisdictionis, arg.ff.de ędil.edic. l.ædiles, & arg. sup. de procu. l. eum, qui res agit heredum. & nunquid Episcopus possit dispensare contra constitutionem synodalem? Dic vt in ca.licet canon. de elect.lib.6. Adde, ꝙ Episcopus debet esse testamenti suffragator, non impugnator: quia vt dicit Apostolus Paulus, cum confirmatum est testamentum, nemo superaddit, vel mutat, facit ca pen.quia contingit, de relig.do. in clem. cum ergo Episcopus alterat testamentum, hoc non debet facere, nisi in casu necessitatis, & ad hoc, vt testamentum non ruat totaliter. vnde si in angusto

---

ADDITIONES.

a Decimo. Vide no. in l.eum stipulatus sim mihi a proculo, ff.de uer.ob & Doc. in l. §.& post operis, ff. de oper.no. nunc. & utrum terminus iste possit prorogari per Episcopum, uid. Bal. in l.nulli. supra de Epis.& cle.

b Vndecimo. Vide Bal.supra.

c Duodecimo. Pro hoc allc.casum in l.3.§ si quis hæredi, ff.de statulib & no. Bar. in l. si in diem, in princip. ff.de cond. & demon. facit l.si hæreditas eius, in princ. ff.de stat.libe. no. Barto. in l.si cui legetur, in princip ff.de lega primo, & Bald. in l.si mihi, & tibi. §.1. eo.tit. de leg.1.& Imo ibi, & Bar. in l.genero, ff de infamibus & unde gl. in l.fi. in prin. supra de iure delib.& Pet. de Ancha. Imo. Innocen. & Abb. in ca. nos quidem. extra de testa.

d Decimotertio. Vide Bar. in l.si insulam, ff.de uerb.ob.

e Nisi dies Nam sunt dies non constituunt in mora, sed litis contesta. l.nuda, cum ibi no. infra de contrah.& commut.stip.

f Decimoquarto. Vide 10 fi. no per Barto. in rub. supra de contrah. emp. & illud dictum sequitur Pau. de Cast. in l.2.§ fi.ff de uerb.ob dicens, quod gl. fi. ibi facit ad hoc. And. Barb. Decimoquarto No. quod si debent solui decem, & soluantur nouem, non est satisfactum conditioni ꝙ est verum nisi per errorem fuissent soluta 9. text. est singular l.quamuis, ff.de cond.& demonst. sed uerum est ꝙ propter unū minimum denar ium non uidet satisfactum cōditioni, uide Ang. in l Meuius, & l. quoniam hæredi, ff.de condi & demon.& Mod. in l.secunda, ff ad Syl. sed Bal. no. allc. Pro op. tamen Bald. & Ang. facit l.minoribus, & ibi Bal. no. supra de his quibus, ut indig. si denunciatores denunciauerant omnes præter unum inciderunt in pœnam, quod est no. dignum.

g Decimosexto. [illegible] ca.l. in uer. quarto prohibita est.

And. Barb. Decimosexto Vide Lud. Rot. cons. 67. ubi dicit, quod si testator mandat fieri capellam intelligitur infra annum alleg. Bal. hic, & Fede. de Sen. uide ibi.

h Vltimo. uide in l.eum, qui res, hic alleg. facit quod no. Bal. in l. voluntatis, infra eo. t.& de ma[illegible]ria uide quæ dixi post [illegible] legatum.

And. Bar. Item ꝙ relictum An relictum ad vnum usum, possit in alium conuerti, vide ꝙ singu. dicit Bart. in l liberto, §.Lucius, ff. de ann leg. & vide de materia per eundem in l.legatum, ff.de vsufru. leg. ex l.fin. ff. de op. pub. & illud dubium melius, quam alibi in iure secundum D. Anton. decidi[illegible] in cap. significatum, de præben. an requiratur voluntas superioris, vel inferioris, vide D Io prope fi. lecturæ, & text. in cle. quia de relig.do. & ibi glo. vbi vult ꝙ non sufficit authoritas legati, etiam de latere, vide Ioan. And. in cap fin. & in c nos quidem. & c.si hæredes, de testa. & si non potest ecclesia sustentari saltem ad tempus, potest conuerti in substentationem ecclesiæ cum consensu Episcopi, vt est tex. no l fi. infra de capt. iudæ. lib. 11. Item si essent multæ ecclesiæ in ciuitate, quæ egerent reparatione, & testator rem legasset pro ecclesia de nouo ædificanda, potest conuerti in reparationem aliarum, ita tenet Ioan. And. in præalleg.c si per l.fi. præalleg. §. fi. præall. item si esset legatum promissis canendis, & esset interdicta ecclesia, potest conuerti in alium vsum ita dicit Bar. in l.1. ff.de cond. inst. & no. eundem ibi, qui vult, quod l.legatum, de vsu.leg habeat locum in cōditione impossibili. & vide de materia Do. Io. in l.1. de cond. inst. præal & quod no. dicit Bal sup de leg. l.monumenta. & si Episcopus non vult concedere locum, vt hęres ædificet capellam, ꝙ non tenetur alibi ædificare, vide opt. tex.& ibi Angelum in l.alieno, §.si ita cuius, ff.de fideic. liberta & vide Bal. in aut. hoc ius sup. de sacrosan. eccl. vbi quærit, si ut licita sunt bona ecclesiæ, vt non alienentur, an poterunt alienari, vel in alium vsum conuerti, vide Bal. in d.l. dictam, sup. de con. ob causam. vbi singulariter loquitur in materia. & l.eum alienam sup. de le.& in auth. nisi rogati, inf. ad Treb.& vide Feder. de Sen. consi. 121. alias 136. vbi dicit. si testator legat monasterio certa bona cum onere construendi ecclesiam, ꝙ si onus non potest compleri, remouebitur de medio, quod est not. vide in cap. nos quidem, de testa uide Bal. in l si quis ad declinandum. sup. de Episc.& cler.& Sal. in l.j. sup. de inge. manu. ubi si fuerunt legata certa bona hospitali, & apparet postea, ꝙ hospitale est priuatum, quod tunc illa bona debent conuerti in alium pium vsum, quod est not. secundum eum, & uide Ang in consilio inci. in Dei nomine, in themate prædicto consi. 10 duo esse relicta, ubi dicit, quod si legaretur ecclesię nō capaci relictum haberetur pro non scripto, nec conuertetur in alium usum, quod probatur, quando legatum est uali dum usus legati est improbatus, ubi dicit ibi, caueant mendicantes mihi, ꝙ si relinquetur eis fundus ꝙ non uendāt, & acquirant precium pro uictu suo, quia tunc hoc possunt facere, quando testator hoc dicit alleg. Ioan. And. in versicu. domum, de 1. lig. domi. in 6. Iozo. ibi concludit contra Cy in l. Deo nobis sup. de Episc.& cler. ubi dicit, ꝙ debet applicari ecclesiæ Romanæ, & uide ibi, quia no. loquitur, uide Bald. in l.si testamentum, supra de testamen.

anguſto loco mandauit conſtrui capellam, poterit ex diſpenſatione Epiſcopi alibi conſtrui: ſed ſi ibi poſſet ædificari, non debet locus mutari, ff. de vſufr. leg. l. legatum. † Item quod relictũ eſt pro virginibus maritandis, non poſſet conuerti in alios pios vſus; quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius vt no. ∫. ri. 1. l. voluntatis. & ita fuit conſultum per collegium Bono. tam Decretiſtarum, ꝙ Legiſtarum, vt no. Bnt. ∫. de Epiſ. & cle. l. ſi quis ad declinandam. Sed ſi teſtator in his paruam quantitatem deputaſſet ad conſtructionem capellæ, non poſſet Epiſcopus cogere hæredes ad maiorem quantitatem præſtandam, vt ff. de neg. geſt. l. qui aliena, §. liberos. ſed deret conuerti ad illud opus a pium, & poſſibile, l. legatum. ff. de admi. re. ad ciui. perti. & l. quędam, ff. de leg. 2. Sed quid ſi teſtator reliquit pro ſepultura, & deceſſit excõicatus, ita ꝙ non põt ſepeliri? Dico legatum deberi, ff. de adul. l. miles, §. fi. per Dy. ſecus ſi deceſſiſſet inteſtabilis.

ADDITIO.

a Celſus. Ad aliud opus pium. Adde de hoc plene Lu. Ro. ſing. ſuo 477. incip. Legatũ factum ad pias cas, de quo per Bar. in l. pater filium, § Tuſculanus, & ibi potius in apoſt. ad ipſum, in uer. conuerteri, ff de leg. 3 dixi poſt Iac. Reb. in l. hac lege. nu. 9 uer. in conſtitutione murorum C. de aquæd. lib. 11. & in addi. ad Pan. in ca. tua nobis. nu. 7. in uer. ad uiam deſtinatum, ext. de teſt. & in c. nos quidem, num. 6. in uer. pium uſum, co Bart. conſ. 26. incip. teſtator in teſtamento, & ibi dixi in apoſt. & Rom. in conſ. 411.

De fideicommiſsis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Caſus in quo poteſt agi tantum pro futuris alimentis.*
2 *Poſſeſſorium non reſultat ex multis præſtationibus perſonarum.*
3 *Alimenta an quolibet menſe ſint præſtanda, quamuis teſtator nil dixerit.*
4 *Legatum pitantiæ valet ſi fiat ... Minoribus factum.*
5 *Veſtimenta ſi ſint viduæ relicta, intelligitur dũ permãſerit in uiduitate.*
6 *Alimentorum cauſa ſummarie eſt examinanda.*
7 *Legatario ſi cui alimenta ſunt relicta, non extinguitur legatum, ſi medio tempore ſe alimentauit.*
8 *Præſtatio multiplicata non obligat in poſterum.*
9 *Obligatio naturalis non oritur, quoties fit contra iuris authoritatem.*
10 *Præſtatio longiſſima, an aliquid operetur.*
11 *Contractus ſolennis præſumitur ex diutina præſtatione.*
12 *Totum refertur ad eandem uoluntatem defuncti.*
13 *Soluens uſuras præſumitur ſolenniter promiſiße vſuras.*
14 *Notarius an præſumatur, qui tribus annis ſe geſſit pro Notario.*
15 *Emphyteuta antequam præſumatur emphyteuta, requiritur quod per decennium ſoluit cenſum eccleſiæ.*
16 *Poſſidens longo tempore, an præſumatur dominus.*
17 *Vaſallus præſtans ſeruitia domino præſumitur de feudo inueſtitus.*
18 *Præſumptio ſufficit, ſi ſtatutum requirat probationem inſtrumentalem.*
19 *Obligationes dicuntur duæ in mare.*
20 *Solemnitas præſumitur ex tempore.*
21 *Legatum pro futuris annis dicitur conditionale.*
22 *Obligationes futuræ poſſunt uenire in iudicio.*
23 *Genus, ſicut debet poni in cauſa, & ita & ſpecies.*
24 *Hæres ſi ante terminum conueniatur, habet exceptionem, ſed ius excipiendi eſt perpetuum.*
25 *Cumulatio eſt plurium actionum ſeſe contingentium eodem libello, vel pluribus commiſtio.*
26 *Cautio in contractibus, an peti poſſit pro futuro tempore.*

SI probaueris. Tempus non eſt modus inducendi, vel validandi obligationis, licet contineat qualemqualem agnitionem debiti. Fallit fauore alimentorum, & ultimæ voluntatis. h. d. Vel ſic, Longa preſtatio probat actum ſolennem, ſi allegatur ſolennitas; vel nudum, ſi allegatur nuditas, vel veſtitum, ſi allegatur veſtimẽtum, ſed non validat. Fallit hic, vel ꝑ duplicem fauorem alimentorum, & vltimæ voluntatis præſtatio triennij, obligationem in futurum validat ex minus ſolenni voluntate. h. d. No. quod ex 1 pluribus concurrentib. augetur effectus. † No. ſpeciale a in alimentis, ꝙ ẽt pro futuris tm̃ poſſit agi, nedum coniuncte pro præ- b teritis, & futuris, vt no. ∫. de tranſa. l. de alimentis. Extra op. b ex duabus preſtationibus reſultat quaſi poſſeſſio, imo etiam per vnum plenum actum, vt no. Gof. in ſum. Decr. de reſt. ſpo. §. fin. 2 ergo non requiruntur tres proteſtationes. † Dic quod ex multis ꝑſtationibus pſonalibus non reſultat poſſeſſorium; alias ſequeretur ꝙ in l. ſi certis annis, ∫. de pac. poſſet contra non preſtantem agi poſſeſſorio iudicio, quod eſt falſum, & contra caſum illius l. & iſtius: ga poſſeſſio, vel quaſi acquiritur ex traditione, vel quaſi traditione, ergo non acquiritur in re non tradita, vel quaſi, ut ff. de acq. poſſ. l. prædia. Quid ergo, quod dicitur in cap. querelã, de ele. R̃nden. ibi loquitur in præſtatione ſubiecta, quæ fit a ſubdito, ſicut eſt cenſus, collecta, & huiuſmodi. ∫. de agne. & cenſi. l. litibus. lib. 11. & l. reſcripto. §. ſi ff de mun. & hono. quando perſona eſt affecta quaſi ſeruituti, vt homo meus, & vaſallus: nam hæc lex dat poſſeſſorium, cui petitorium cõſonat; ſed in perſonalibus obligationibus nõ ſurgit petitorium, quia agitur ad dictum. † Item in tex. ibi menſtrua. pone quod teſtator c non dixiſſet, nunquid quolibet menſe debent præſtari alimẽta, vel de die in diem? aut eſt nil implendum a legatario, & tunc de menſe in menſem ex quo tp̃s non eſt adiectum, argu. l. vlt. ff. de lib. agno. Vel ibi qñ ex diſpoſitione legis debent pręſtari, ſed ſi ex diſpoſitione teſtatoris, cenſetur legatum annuũ: ideo in quolibet anno in principio anni eſt præſtandũ pro toto anno, vt ∫. qñ di. le. ced. l. 1. in fi. niſi de alio tempore ſenſerit teſtator tacite, quod apparet: qñque ex re, vt in fructibus futuris: qñq; ex cauſa, vt ff. quando di. leg. l. 1. in fi. & l. nec ſemel, §. ſi in habitatione, & l. Firmo. Aut aliquid eſt dietim implendum a legatario, puta quia relinquitur vxori quandiu in domo mariti caſte vixerit: tunc cibaria dietim ſunt præſtanda, ſed veſtimentum eſt ꝑſtandũ in principio anni, præſtita cautione de reſtituendo veſtimẽtum in eius ſtatu, quo erit, vel æſtimationẽ eius æſtimandam tunc, qñ nuberet. Et ita intelligitur gl. quæ eſt in l. fi. ſup. tit. 1. Vel dic quod veſtimentũ non dabitur, ſed cõceditur dietim, vt ff. de pec. leg. l. id veſtimentũ, ff. ſol. mat. l. in his, §. 1. & de do. inter vir. & vxo. l. ſed ſi 3 vir ex lana. prima verior eſt. † Nunquid valet legatũ pitantiæ factum fratribus Minoribus? Reſp. ſic, ſi eſt eſculentum & poculentũ, non tranſiens ad munerũ qualitatem & petitur ſupplicando Epiſcopo potius, ꝙ agendo: qa fauore alimentorũ competit of- 4 ficium Iudicis, ff. de leg. 1. l. filius, per Iac. de Arc. † Pone, d ꝙ teſtator mandauit hæredi, ꝙ veſtiret viduam, quod intelligitur dũ in uiduitate permãſerit ex qualitate perſonæ, ff. de vſu, & habit. l. plenum, §. equitij. Nunquid ſufficit hæredi, ꝙ det vnum veſtimentum pro tota vita mulieris? videtur, quod quolibet anno debet veſtiri de nouo, quia veſtes datæ non ſufficiunt ad viuendũ. Si tñ vult ueſtes nouas, reſignet veteres, niſi quatenus eſſent neceſſariæ pro ſubſtẽtatione vitæ: nã de more eſt, ꝙ veſtes quolibet anno renouentur. Et quia iſta eſt cõmunis cõſuetudo teſta- 5 torũ, arg. huius l. † Quæro, e nunquid in cauſa alimentorum ꝓcedatur ſummarie: Reſp. ſic, ſi petuntur futura, ∫. de tranſa. l. de alimentis, per Bar. vel pręſentia. In tex. ibi, ſecutam. Ex hoc apparet certa ſcientia, ſaltem facti. In tex. ibi, in tali cã q. d. ſpeciale eſt hic quo ad duo. primo quod multum temporis intelligitur triennium. Secundo, ꝙ per præſtationem triennij confirmatur legatum minus ſolemne. In tex. ibi, ea præſtẽtur, ſcilicet ſua quaque die: vnde pręſens eſt ſententia, ſed ſolutio differtur, ſicut ad leg. Aqui. l. in l. Aquilia ſi deleri. Ibi, & ſi qua. per iſtã copulam, &c. apparet procedere copulatiuũ libellum pro præteritis, & futuris pro præteritis. f. vt nunc pręſtentur; pro futuris, vt ſua die pręſtentur, concor. ff. de alimen. leg. l. libertis, §. 1. Itẽ in text. 6 ibi in præteritũ. † No. ꝙ ſi legatarius alimentorum medio tpe alimentauit ſeipſum (non enim potuit ſine victu viuere) non propterea extinguitur legatum alimentorum, ff de vſufr. le. l. ſi vſus f fructus mihi. f ꝙ alimẽta per triennium pręſtita ſunt præſtanda perpetuo. No. poſſe eodẽ libello agi pro præteritis, & futuris. Oppo. quod iſta lex, aut ſit falſa, aut ſuperflua: nam ſi teſtamentum fuit ſolemne, eſt ſuperuacua, quia triennium nihil operatur, ſi minus ſolemne, eſt falſa, quia non conualeſcit, vt in regula iuris, qđ ab initio. & ∫. de teſtamen l. non dubium, §. fi. Gl. ſic inuoluit: nam primo dicit, ꝙ hic triennium requiritur: quia hæres non agnouit volũtatem defuncti ſcienter. ſed hęc eſt falſa, quia ignorans nunquam agnoſcit, ut ff. de acquiren. hæred. l. Clodianus, & ff. de inofficio. teſtam. l. mater decedens. Et ideo alij dicunt, ꝙ triennium operatur, ꝙ hoc facit præſumi teſtamentum ſolẽne, hęc falſa: quia ſi hæc lex fundaret ſe in pręſumptione, poſſet probari contrarium. Item quia hęc lex non preſumit, ſed diſponit. vnde licet conſtet, quod teſtamentum non ſit ſolemne, tñ legatum debetur huius legis authoritate: & ideo uera ſolutio contrarij eſt, quod hic eſt ſpeciale duplici fauore concurrente, ſcili- 7 cet ultimæ uoluntatis, & alimentorum † Secundo opp. & uidetur, ꝙ multiplicata pręſtatio non obliget in poſterum, ut ſup. de uſu. l. creditor. & ff. de ſolu. l. creditor. §. 1. Solu. ibi odium, hic fa- g uor. Tertio contra hoc oppo g quod idem in fauore, ut l. quod de bonis, §. 1. ff. ad leg. Falc. Solu. dicit gl. hic erat uoluntas pręter legem,

ADDITIONES.

a An. Bar. No. ſpeciale. Vide Bar. in l. 1. ff. de cond. inſt. & Ioãn. Imo. & Ang. vide quæ ſing. dixi in c. nos, quidem, de teſta.
b Extra opp. Vide Bar. in l. ſi. ff. quorum bo. cum concor.
c Pone ꝙ teſtator. Vide Bal. in l. pecuniæ, ff. de alt. & ci. leg. & quod no. Bar. in l. ſi cui legetur, in prin. ff. de leg. 1. & quæ inf. ſequuntur.
d Pone. Vide ſup. proxime facit ad q. pr donat filio fructus aduentitiorum, an intelligatur ſingulis annis. Bar. tenet quod ſic, in auth. excipitur, inf. de bon. quæ li. vide quod no. Bar. in l. cum quidam, ff. de annu. leg.
Adde Rom. ſing. ſuo 293. inci. legauit viduæ maritus ueſtem ubi alle. iſtum hic.
e Quæro. Vide Bal. in l. ſi quis in ſuo ſup. de inof. teſt.
f Phi. Dec. No. Ad idem Bal. ipſe in l. ſi. certis annis 2. col. C. de pac. & in l. non dubiũ in 5. oppo. ſup. de teſta. ver. ſed quid de annuo. Et adde, quod longa præſtatio coniecturam facit pro titulo vt oĩa ſolemniter interueniſſe, & acta fuiſſe videantur ſm Alex. in conſ. 104. par. 4. tractat. Idem plene Spec. in tit. de loca. §. 6. ver. 143. & de feu. §. 2. ver. 3. quæritur de cenſi in prin. Sed an triennalis præſtatio ita pro dote obliget, vt pro alimentis. Alex. in l. cum de in rem uerſo, ff. de uſur. & in l. ſi certis annis. & ibid. S. l. Bar. aũt ĩ quęſtione quædam mulier habens amplũ patrimoniũ.
g Op. Vide in l. nõ dubium, ſup. de teſt. & an id, quod reſecatur per Falc. iam, ſit debitum naturaliter, unde Bar. & Doc. in l. a. cum ſimi. ff. de cond. indeb.

legem, ibi contra legem; quia quando legatur vltra dodrantem, 9 lex resistit. † Ex ista gl. ergo conclude opin. Vltramontanorum, qui dicunt resecationem per leg. Fal. naturaliter nō deberi; quia quoties contra iuris authoritatem fit, non oritur obligatio naturalis, vt ff. de pact. dota. l. conuenire. & ff. de leg. 1. l. si quis inquilinos, §. fin. super hoc dic, quod aut Falcidia est deducta in actum suum per detractionem; & tunc nulla est obligatio naturalis, vt inf. ad leg. Falcid. l. error. & ideo hæc glo. est falsa; quia ibi erat legatum præstitum. dic ergo, quod aut est defectus solemnitatis extrinsecæ, & loquitur hæc l. Aut est defectus potestatis 10 intrinsecæ, & loquitur l. contraria. † Quarto oppo. & videtur ꝙ etiam longissima præstatio nihil operetur. pone nudo pacto promissa sunt alimenta, & multis annis præstita, tamen in futurum non sunt præstanda, vt sup. de pact. si certis annis. Sol. ibi erat pactum inutile ad agendum, quia nudum, & ex inutili non causatur vtile, idest actio: & quod esset nudum, constat. hic autem nō apparebat, quod legatum fuisset minus solemne. Istam solutionem iam reprobaui, quia idem si constaret: & ideo dic, quod hic 11 est speciale fauore alimentorum, & vltimæ voluntatis. † Quinto oppo. & videtur, quod non sufficiat triennium, sed quod requiratur decennium, vt ff. de vsur. l. cum de in rem verso. Solut. dicit glo. ibi non constabat de aliqua promissione; tamē ex diutina præstatione præsumitur solemnis contractus præcessisse tā super principali, quam super accessorio, quia accessorium influit principali quo ad probationem, non quo ad essentiam. hic autem constabat minus solemnem voluntatem præcessisse. hęc solutio est falsa; quia cum cōstaret de causa inualida, ergo & de causato. Item per locum ab antecedenti destructo, vt probatur in l. 1. §. eius rei, ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio. & ideo dic, quod aut loquimur de præsumenda dispositione, & loquitur l. cum de in rem verso. Aut de coadiuuanda, & loquitur hic. tamen quia est speciale, in contrarium est ius commu- 12 ne. † Quero, quid si vno anno præstitit frumentum tantum, secundo anno vinum tantum, tertio anno vestes, vtrum habeat locum hęc lex? Respon. sic, quia totum refertur ad eandem voluntatem defuncti, & nascitur ex eadem radice, pro hoc, ff. quando di. leg. ced. l. nec refert. Extra opponitur, & videtur, quod vna agnitio sufficiat, vt supra de non nume. pecun. l. cum fidem. Solu. ibi præcedebat solemnis dispositio apta ad agere, quia chyrographus: hic minus solemnis, & non apta ad agere. Item ad l. cum de in rem verso dicitur ibi, quod ille soluendo vsuras, in- 13 telligitur solemniter promisisse sortem. † Item soluendo usuras pręsumitur solēniter promisisse vsuras, ad promisisse tamen requiritur decennalis præscriptio: nam cum sit pręstatio formis, videtur, quod sufficiat vna confessio tacita, sicut sufficeret vna expressa confessio, vt ff. de iureiu. l. si duo patroni. §. primo. Solu. ibi loquitur de vera probatione, quæ insurgit ex iuramento: sed in l. cum de in rem verso. non constabat de vera causa. vel dic, quod in l. cum de in rem uerso. sunt uerba enunciatiua pro- 14 pter aliud, sed confessio fit principaliter propter se. † Pone, *a* quidam gessit se pro Notario tribus annis, utrum ex hoc præsumatur Notarius? Respon. non: secus forte si decem annis, uel amplius. Vel dic pręsumitur inter contrahentes conficiens scripturam de eorum uoluntate: alias non, ut l. optimam inf. de contrahen. & committen. stipulatio. Pone, duo fratres possederunt pro diuiso decem annis, an pręsumatur diuisio? Respond. sic, quia ex prima natura communionis erant obligati ad diuidendum; unde non probatur obligatio, sed executio obligationis, vt l. pe- 15 nul. sup. communi diuidun. † Pone, *b* quidam soluit ecclesię cēsum pro quadam re tanquam emphyteutica, utrum ad pręsumendum, quod sit emphyteutica, requiratur decennium? Resp. sic, siue ecclesia agat, siue conueniatur a soluente, quem forte ecclesia negat emphyteutam, vt l. litibus. inf. de agri. & cēsit. lib. 11. 16 Quęro, *c* nunquid possidens longo tempore, pręsumatur dominus, ut ex hoc fundet rei uendicationem? Respon. non, quia causa dominij est incerta, cum ex multis causis quis posset esse dominus. Item, quia aliud est titulus, aliud dominiū, aliud possessio, ut no. Institu. de actio. §. alię. Non obstat l. cum de in rem uerso. quia hic allegabatur factum proprium, ibi aduersarij, ex 17 quo contra aduersarium pręsumitur. † Pone, *d* ego tanquam uasallus pręsto seruitium domino acceptanti, nunquid pręsumar de feudo inuestitus? Rñdeo, speciale est in feudo; quia si possedi, & pręstiti seruitia ultra annum domino acceptāti, quod pręsumetur inuestitura, si iuro me inuestitum coram patribus: secus si nō possedi ultra annum, nisi allegarem breue statutum: nam tunc adstringo me ad probandum per scripturam, ut in c. 18 x. §. si uero. de controuers. inuesti. col. x. † Quęro, *e* quid si statutum requirit probationem instrumentalem, utrum sufficiat pręsumptio d. l. cum de in rem uerso? Respondeo, sic, inf. de apo. publi. l. 3. lib. x. quę est lex ad hoc no. & facit quod no. sup. de periculo tut. l. si tutor. & adde quod no. infra in l. 2. de ingenu. manu. ff. de seruit. rustic. prędi. l. seruitus, & extra de censi. c. peruenit. & de 19 causa possessio. & propriet. cap. cum ecclesia. per Innocen. † Et nota ex hac lege prębari, ꝙ duę sunt obligationes. naturalis an-

te triennium, & ciuilis post. Et ex istis duab. radicib. tanq̄ ex elementis, surgit vnum elementum, quod vocatur actio: sicut ex duabus radicibus surgit vnus stipes, vt l. si gemina, ff. arbo. fur. cęsa. & ex actu; & voluntate, una aditio hæreditatis, vt l. potuit. sup. de iure deliber. & ex animo, & corpore vna plena possessio. semi 20 plenæ autem sunt duæ, vt alibi dicam. † No. dicit glo. alibi, quod ex tpe pręsumitur solennitas, vt ff. de acq. hær. l. qui in aliena. sed ibi patientia tendebat ad commodum patientis, non ad incommodum, quod est verum, si tps est vestitum verisimilibus indicijs; secus si sit nudum tps, vt l. si certis. Item gl. dicit alibi, quod tps hr̄ pro veritate vt l. 1. §. de seru. & aqua. tps dico non simplex, sed vestitum consuetudine. adde, ubi requiritur tps, cuius cōtrij memoria non existat, non habet locum cum de in rem uerso, s̄m Iaco. Butr. in l. si certis annis, nec ergo vbi requiruntur anni quadraginta, vnde per l. cum de in rem uerso. non probatur titulus in præscriptionibus. Et præmitte, ꝙ futurum aliud formatum enunciatiue, non tamen mātum substantiue, ut hic; aliud 21 nec formatum, nec mātum, ut l. 1. de usur. † Sexto, contra hanc legem oppo. certum est, ꝙ pro futuris annis legatum est conditionale: ergo si non erit nata obligatio, non potest edi actio. unde per unam rationem non procedit libellus. Item tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, quia non potest sibi esse probatum. Item in dubio fauemus reo, ut l. 1. §. 1. ff. de usur. Item lex prouidet de usuris quadrimestribus, unde iudex non habet se vlterius intromittere. Item est lex expressa, ff. de iud. l. non quēadmodum. Sol. verum dicis de rigore iuris, sed de æquitate sic distingue: aut futurum ordinatur ab homine, aut a lege, aut casu fortuito, puta si erit in mora, ut l. 1. §. 1. ff. de vsur. primo casu refert, aut proponitur futurum per se; & est impossibile, vt in cōtrijs; vt cum pnti, & tunc refert, aut ex eodem fonte, & venit in 22 iudicium, vt hic, & l. libertis. §. 1. ff. de alim. leg. † Ex quo sequitur talis conclusio, ꝙ futuræ obligationes pñt venire in iudicio, tanquam annexa, non tanq̄ principalia. Alij dicunt, ꝙ veniunt, vt caueatur, non vt diffinitiue pronuncietur: & male dicunt, quia cōtra casum huius. l. & d. l. libertis, §. 1. Si vero p̄tentum, & futurum non veniunt ex eodem fonte, tunc quia futurum non est annexum præsenti, non potest agi de futuro, quia sine actione nemo experitur, immo dicit quædam glos. in l. pecuniam, ff. si cer. pet. ꝙ agens cadit a iure suo: sed male dicit, vt patet, ff. de pig. actio. l. si rem, §. fin. Si vero futurum venit ex prouidentia legis, refert, aut est futurum, quod pertinet ad consequentiam, *f* vel ex ecutionem præsentis, & venit in iudicio, vt ff. si serui. vend. l. egi. & l. harum, & ff. de noui operis nunciat. l. si prius, aut venit in consequentiā præsentium, quia præsentia non ordinantur ad illud futurum, rebus sic se habentibus: & tunc tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, etiam vt caueatur, vt ff. de vsur. l. 1. §. 1. Item ibi merum odium secundum Inno. *g* nisi status præsens sit indicium futuri temporis: quia forte reus dicebat se non soluturum, vnde iudex potest dicere, si non solueris, præstes vsuras, vt l. 1. cō. de senten. quæ sine certa quantit. quod satis est verisimi- 23 le, vbicunque contumax condemnatur. † Extra no. ꝙ sicut ius debet esse positum in causa, vt ff. ad leg. Aquil. l. si ex plagis, §. in cliuo. ita & species debet esse posita in causa, quo casu propter contextum eiusdem causæ, & connexionis præsentium, veniunt etiam futura, vt l. nostra. secus si species est posita in sua causa, quia non veniunt in iudicio de rigore iudicij, vt l. 1. ff. de usuris. Sed si iudex vult supplere de æquitate, potest, ut in l. 1. infra de senten. quæ sine certa quantitate. Vel dic, in bonæfidei iudicijs supplere potest, supra de transac. l. age. & d. l. prima, infra de senten. Sed in stricti iuris iudicijs non potest. d. l. 1. de usu. Vel melius, *h* nunquam potest supplere ex mero officio, quia officium futurum non natum est super futuris: sed iure contractus ex conuentione potest spectare: igitur non initiatum, nec præparatum, non spectat ad iudicem, sed initiatum sic. Ex his apparet

ADDITIONES.

a Pone. Vide per Bar. in l. Barbarius in fi. cum concord. ff. de off. præto.

b Pone. Vide Bar. in d. l. litibus hic alleg. Bal. in l. si certis annis sup. de pact. & in l. 1. de rerum diuisione. ff. per Doctores in l. qui aliena, in prin. ff. de acq. hær. Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. vers. 152. Sal. in l. cum de in rem verso in 6. q. ff. de vsur. Bal. in l. solent, §. fi. ff. de off. Procons. & ibi no. quia vult hic Bal. quod contra ecclesiā sufficiat præscriptio 30 ann. & vide Ant. de But. in c. peruenit, de censi. & Bald. & Sal. in d. l. cum de in rem uerso. maxime Sal. in 6. & 7. q. & not. D. Alex. in suo consi. 45. in fi.

c Quæro. Vide plene per Bar. in l. pen. ff. de condic. instit.

d Pone. Vide Bar. in l. litibus, sup. alleg. & tex. in c. 1. de consuet. re feud. in ca. 1. ad fi. in tit. qualiter olim feud. pote. ali. & Bal. in l. 1. ff. de rer. diuis.

e Quæro. Adde l. iurisgen. §. quod fere & ibi Bal. ff. de pact. & quod no. Bart. in l. 1. in prin. ff. de his, quæ in testa. delen.

f Consequentiam. Vide Bal. in l. 1. de sent. quæ sine certa quant. inf. hic alleg.

g Secundum Inno. Ita dicit Inn. in c. auditis, ext. de procur. & gl. in c. prælatus, de homic. in 6. & in c. Romana. §. caueant, de sent. excommu. in 6.

h Vel melius. Vide Ang. in l. ubi, §. pen. ff. de verb. ob. & Imo. in l. si stipulatus, §. cū stipulamur, ff. de uerb. obliga.

paret, ꝙ quandoque est causa initiata, & completa secundum quid licet non simpliciter: & tunc loquitur hæc lex. Quandoque nec simpliciter, nec secundum quid: & tunc loquitur dicta 24 l. non quemadmodum, quę verba ibi not. † Extra opp. quod si hæres conueniatur ante terminum, habet exceptionem; sed ius excipiendi est perpetuū, vt ff. de excep. doli, l. pure, §. fi. ergo non tollitur triennio. Sol. ibi loquitur, quando ex parte habentis exceptionem nil interuenit, quod tollat ius excipiendi; sed hic interuenit præstatio, quæ tollit ius excipiendi, vel ius impedit na- 25 sci in futurum. † Extra op. certū est, quod cumulatio, est pluriū actionum sese contingentium eodem libello, uel pluribus coniunctio. Item quando certum est, quod duo iudicia sic se habēt ꝙ sententia absolutoria lata in vno derogat alteri, ibi non admittitur cumulatio, vt ff. de except. l. fundum. sed ita est in l. nostra; ergo non possunt cumulari futura præsentibus. Quod etiam sit cumulatio libellorum, apparet; quia quot sunt in libello articu- a li, a tot sunt petitiones, vt no. Spec. in ti. de peti. & poss. §. 1. vers. & quid si Episcopus. sed cū plures sunt anni, igitur plures actiones, ergo de primo ad vltimum concludendo, non procedit libellus. Sol. hic speciale, propter lites breuiandas, arg. ͡j. de præsc. 30. anno. l. male agitur. Et quia omnes articuli sunt eiusdem formę, & naturę, & ideo cēsetur vnum, & idem; & quia hic fauor alimentorum, & vltimę voluntatis. Si autem sese non contingunt; & ibi agens potest esse semper pluralis tam in ciuili, quam 26 in criminali, vt ͡j. de accu. l. si quis homicidii. † Quęro, nunquid b in contractibus b pro futuro tēpore possit peti cautio? Respond. aut est consultum per exceptionem, & nō potest petere cautionem. l. dedi, in princ. ff. de cond. ob cau. aut non est consultum, & tunc super eo, super quo pendet obl'gō, & potest peti cautio, uel propter dilationem, ff. de iudi. l. in omnib. vel propter de nouo emergentem, suspicionem, ff. de priu. cred. l. si creditores, vel quia aliquod tempus datur miserationis causa, vt ff. de iud. l. si debitori, ff. sol. matr. l. si constante, §. quoties, vel dic, vt dixi s. de precib. Imper. offe. l. vniuersa. Aut super eo, ꝙ non est in causa proxima, nec in remota, & tunc secus. vt l. 1. §. 1 ff. de vsur. Refert ergo vtrum pręsens includat futurum initiatiue, vel indicatiue, licet non completiue, an nullo modo includat, vt d. l. 1. de vsur. vel dic in futuro accessorio, ꝙ illud aut est extrinsecum: cum vsura, & non uenit, nisi durante instantia: aut intrinsecum vt vsusfructus, & tunc pro omni tempore venit in consequentiam petitorum, quia inest tacite, vt l. ędiles, §. item sciendum, ff. de ędil. edic. vide in l. 1. sup. de iud.

ADDITIONES.

a Articuli. Vide Bar. in l. liberorum, §. sed, & si aliud, in fi. ff. de accu.
b In contractib. Vide per Bar. in l. si finita, §. eleganter cum fin. ff. de dam. infec.

LEX II.

1 *Conscientia quandoque dicitur consilium. & pertinet ad perfectos.*
2 *Commissum ad conscientiam, videtur commissum ad ueritatem.*
3 *Rusticus soluens legatum ex conscientia potest repetere.*
4 *Testator si mandauit quod debita sua soluantur, ueniunt etiā naturalia.*
5 *Stipulatio licet cam requirat, tamen causa sufficiens dr̄ obligū naturalis.*

Et si inutiliter. Agnoscēs minus solemnem volūtatem, & soluens non repetit. h. d. 1 No. hic, † quod legatum ex conscientia solutū, non repetitur, tā quam non solenne. No. ꝙ conscientia quandoque est consiliū, & pertinet ad perfectos, ut hic quandoque est præceptum, & pertinet ad omnem conscientiam. Conscientia autem est Angelus humanæ vitę præsidens. † No. hic, quod id, ꝙ non conualescit quantum ad agendum, quia minus triennio, conualea scit quantum ad retinendum. † No. quod lex comendat, & firmet illud, quod est factum ex conscientia, cui non conuenit de apicibus iuris disputare. vnde commissum ad conscientiā, uidetur commissum ad ueritatem, & satis est, ꝙ sit munita iure gentium. Opp. quod requiratur triēnium, ut s. l. prox. Sol. ibi ad agē3 dum, hic ad retinendum. † Quæro utrum hæc. l. habeat locum a in rustico a soluente, qui presumitur ius ignorante, ut l. pater, in princ. de doli excep. Resp. sic dummodo sciat factum, quia in tali pstatione uersatur ius naturale, arg. de cap. dimin. l. legatum, 4 † Quæro, b quod si testator mandauit executoribus, ꝙ soluerēt. debita sua, utrum intelligat de debito nāli? Respon. sic, quia c salua cōscientia illud declinare nō debet. secus si illud mandatum fieret inter uiuos, ff. de solu. l. is cui, §. Flauius. & est ratio differentiæ, quia moriens magis uidetur cogitare ad salutē animę, quam uiuens, & certe appellatione crediti, non continetur, quod non potest exigi. Item in generali mandato non continetur debitum naturale. Non ob. hęc lex, quia hic fuit agnitio specialis. In cōtrarium d facit, quia alias nō ualerent legatum, si intelligeretur de debito solenni. Iaco. But. disputando dixit debere solui debitum pręscriptum, quia pręscriptio non liberat iure poli. In textu ibi, & si inutiliter, idest non solemniter. Et no. ꝙ illud, quod nō solemniter fit, dicitur quodammodo inutiliter fieri. In tex. ibi, qō ibi mouetur, sic ff. ad Treb. l. Lucius, §. tres hęredes. In tex. ibi, sed ex conscientia. No. ꝙ ex plurib. concurrentib. 5 successiue augetur effectus. † No. ꝙ licet e stipulatio requirat cau e sam, tamen sufficiens causa est obligatio naturalis, uel naturale motiuum ad obligandum se; nec tamen dicitur donari, ꝙ sic pmittitur, quia primaria causa inspicitur. donatio autem est proprium motiuum & gratuitum.

ADDITIO

Pone, cōcessum est in feudū ea lege, vt extra cognatos non alienē, an inter agnatos videatur permissum? & vr̄ ꝙ sic a ꝯtrio sensu, vt hic, & ff. de pac. do. l. inter, §. cum inter. In ꝯtriū vr̄, quia istud arg. esset absurdū, & ꝯ nām feudi. Sol. puto per istud argu. a ꝯtrio sensu nām feudi alterari: nec intelligas agnatos prohibitos, q̄q̄ alias non sint feudi participes, vt ff. de leg. 3. l. pr̄, §. quindecim, nā hoc verbū, agnatos, significat affectionē, ff. de her. inst. l. Lucius. Quęro, nunquid dicat alienare, qui aliū inuestit? Rñ. sic, si corporaliter, vel ęqpollenter: secus si habuliue, puta per annulum vt in c. 1. quid sit inuestitura. Fallit in corporalib. in quib. per inuestiturā annuli acquiritur quasi possessio: puta in iurisdictione & similib. Quæro, an ille, qui pignorat rem extra manum suam videatur alienare? Rñ. sic, si debitū ęquiualet pignori alias nō pp spem luitionis. lex. est no. ff. de leg. 3. l. qui habebat. no. Gui. in l. manumissiones, ff. de iust. & iu.

ADDITIONES.

a In rustico. Vide Bar. in l. cum de in rem verso, ff. de vsur.
b Quæro. Vide Bar & alios in l. quibus diebus, §. dominus, ff. de condi. & demon.
c An. Bar. Testator. Si mandatur executori, quod soluat debita, an veniant debita naturalia tantum, vide Bar. in l. legati, ff. de lib. leg. Bar & Bal in l. quibus diebus, §. dominus, ff de cond. & demon. & l. si is, cui, § Flauius, ff. de sol. vide Moder. in rubric. de arbit. & Bal. in l. ul. quod. supra de Epis. & cle.
d And. Barb. In contraria. An præscriptio liberet a iure poli, vide Bal. in l. cum quis, C. de iu. & fac. igno D. Ant. in c. fi. de præscrip D. Pet. de Anch. in repe c. 2. de regu. iur. in 6. Bar. & plene O [illegible] §. viam, ff. de viuc. Ang. in repe. l. 1. sup. de iud. Bal. in disputatione statuto cauetur & c. 1. §. si quis triginta, si de feu. fue. contro. 10. collat.
e No. quod [illegible]. V[illegible] Bar. in l. 1 ff. de dona.

LEX III.

1 *Actio ex testamento competens fideicommissario vniuersali transmittitur ad hæredem.*
2 *Hæreditas adeunda quare non transmittatur ad hęredes; & si hæreditatem adire nolunt, an possint cogi.*
3 *Ius patronatus est indiuisibile.*
4 *Ius patronatus quare dicitur indiuiduum.*

Cum secundum. Si grauanti honorato succedit cōfunditur obligatio. h. d. Vel sic. Ex conflictu personarū nascitur confusio: secus si non est ꝯflictus. Item confusio non fit a pari, sed a contrario superiori, vt eleganter no. s. de pac. l. debitori. & ibi gl. magistralis. Casus. Quędam nobilis mulier ancillam suā, quæ Crisides vocabatur, instit a duob. hæredib. institutis manumitti, & ei manumissæ hæreditatem restitui: hæredes eam manumiserunt, sed restituere hæreditatem noluerunt. decessit illa ancilla intestata, dicitur ꝙ eū lui manumissores iidemq; patroni hæreditatem adierunt, onus fideicommissi extinctū est confusione. Quid ergo si ipsi non adierint, sed alios habuit hæredes; innuit, quod non sunt liberati, & r sic possint conueniri ex testamento. † Ex quo sequitur a talis cōa clusio, quod actio ex testamento competens fideicommissario vniuersali transmittitur ad hæredem. Item si non trāsmitteret, non confunderetur, sed esset caducū. Sed gl. in l. cū filiū, ff. de leg. 3. dicit, ꝙ fideicōmissarios vniuersalis nō transmittit, nisi ius deliberandi. & est rō, qa alieno adminiculo nitit, & eius ꝯfirmatio pendet ab hęrede, & p eius opē valuat; sed hęredis institutio nō pendet ex alieno auxilio. Vel dic, ꝙ hęreditatis aditio concernit ius formandū; sed actio fideicōmissi est ius formatum, & iō fortius est. quod est falsū, quia imo transmittit actio ex testō, nō tn̄ b nego, quin fideicommissarius vniuersalis possit deliberare b sub acceptione fideicōmissi. Ex quo sequitur, ꝙ hēt tres mēses ad faciendum inuentarium, cum succedat in oneribus hęreditatis, vt s. de iu. deli. l. fi. §. donec. alias teneretur in solidum, sicut tene- 2 retur hæres. † Sed quare c non ita transmittitū hęreditas adeūda? c Resp. ꝙ actio transmittitur, quia ꝯ aliquem transmittitur, & est ius formatum: sed hæreditatis aditio in nuda voluntate ꝯsistit, q̄ nudā voluntatē ad alium trāsmittere nemo pōt, nisi interpretatiue. pro gl. n. facit, qa non pōt fieri restitutio ex Trebelliano, nisi ei, cui dēt fieri. Hinc est ꝙ nō pōt fieri procuratori in rē suam, vt ff. de iu. do. l. si mulier. §. ex asse. & ibi no. de caracterib. obligationū. sūr no. Cy. s. de pac. l. pacto. successorum. Tu dic, ꝙ vbi durat subiectum principale, nunq̄ separat ab eo: sed vbi nō durat, ambulat prout iuris ratio permittit, quicquid dicat Cy. Item pro gl. facit, qa nemo alieno noīe efficitur hæres, ut ff de acq. hær. l. Paulus. Sed illud quo ad directas actiones, sed fideicōmissarius hēt vtiles, quę per aliū acquiri possunt. Dic, ꝙ restitutio ex Trebelliano non transit per delegationem, nec per cessionē, sed potest fieri

ADDITIONES.

a Ex quo sequitur. No. qđ actio ex testō ad fideicōmissum vniuersale trāsmittitur ad hæredes, an aūt ius accresc. transmittatur, vide tex. l. hæc scriptura, §. 1. ff. de cond. & demō. an aūt ius substitutionis transmittatur, vide tex. in l. si plurib. §. fi. ff. de suis & legi.
b Deliberare. Vide Bar. in l. 1. § 1. de iure delib.
c Sed quare. Vide l. si in persona, in te. co. & Bar. in l. cum filio, hic all. & ibi Doc.

fieri procuratorio nomine fideicõmissarij, quia adiectio illa in sem: suaoi, est adiecta ad fortificandum mandatum simplex, nõ ad extenuandum. Quærit gl. si heredes nolunt adire, an cogantur? Dic vt in gl. & per Cy. adde qđ no. inf. co. l. si in personam. & l. non iustam. ad Treb. & J. de his, qui ante aper. tab. l. 1. Quęrit gl. de subtili quæstione; pone, ꝙ isti duo manumissores erant instituti heredes, & domini ex diuersis portionibus, puta vnus ea dodrante, alter ex quadrante, qui successeruot Crisidi: nunquid institutus in quadrantem potest aliquid petere a cohærede? Respon. gl. ꝙ sic, quia patet alterum quadrantem iure transmissionis fideicommissi. quia æqualiter successerunt. vnde actio non est confusa, nisi pro hęreditarijs partibus. † Sed reuocatur in dubiũ, an glo. sit vera? & vĩ ꝙ sic, quia ius patronatus *a* est indiuisibile, ff. de iure pat. l. Carmelia. & ff. fa. ercis. l. quędam mulier. Sed ad aliud ius patronatus correspõdet successio: ergo succedentes faciunt partes sibi viriles per cõcursum, & nõ pro dominicis portionibus, vt ff. de ope. li. l. vt iurisiurandi, §. si liberi. Vltramontani dicunt contra, scilicet, ꝙ in portionibus dominicis vnusquisque sit patronus quoad succedẽdũ: nam ius patronatus est imago veteris dominij, vt ff. de hęred. insti. l. talis, §. final. unde posito, quod ius patronatus est indiuisibile in substantia sua essentiali: tamen in effectu successiorus, ꝙ diuidatur patet; quia faciũt partes successionis per concursum, ut ff. de iureiu. l. si duo patroni, in prin. Opin. ergo Vltramon. tenendo, oportet respondere ad d. §. si liberi, q̃a ibi in locum vnius patroni successerunt plures liberi, unde ius patronatus fuit in seipso unitum a principio: & quia non est res familiaris, quæ cõcernat hęreditariũ corpus, uel hęreditariam substantiam, descendit in liberos non pro partibus hereditariis, sed pro partibus uirilibus. idem dicendũ est si quis stipulatus *b* sit emphyteusim pro se, & suis filijs, non adijciendo verbũ, hæredibus, quia omne, qđ non respicit hæreditariũ corpus, distribuitur in viriles partes. & allego dictũ Iac. de Are. ibi, & dictũ Old. & est multum no. Et ponit hoc Barto. in l. Gallus, in prin. ff. de li. & posth. & in l. eadẽ, §. Cato, ff. de ver. obl. recitat dictum Old. & dicit Iaco. de Bel. ꝙ filius non succedit in feudo, nisi sit hæres. verum est, si põt esse hæres: alias bene succedit, vt filius, *c* ꝙ est not. & quia nil diuiditur ad intellectũ, nisi ipsum vel eius proportionabilis cõmoditas possit redigi ad diuisionem ad oculum: Itẽ nihil est in intellectu quale, quod prius non fuerit in sensu tale. Item indiuiduum est, quod diuisum nõ representat eandem substantiam & qualitatẽ, vnde facta dicuntur indiuidua, vt J. de cond. inser. l. si plures. Item omne ius, qđ est de non corpore in non corpus, est indiuiduum, & ita est ius patronatus; quia nõ est corpus hęreditarium, nec informat corpus aliquod, sed *d* est quædam pręlatio & superioritas, cui sunt quędam attributa. de constit. c. cum M. Ferrarien. Item regula hæc est, quod omne, quod per l. 12. tab. non diuiditur inter hæredes, est indiuiduum, vt ff fam. ercis. l. inter hęredes, §. Idem iuris. Sed † quare ius patronatus est indiuiduum? Resp. quia mere incorporale: & quia ea, quæ diuidũtur, põt pro parte remanere, & ꝓ parte annihilari, & vacare qđ est impossibile in iure patronatus. Nam si sunt duo patroni, ad destructionem vnius fit consolidatio alterius.

ADDITIONES.

a Ius patronatus. Vide in l. quadã mulier, ff. fa. erc. & in l. Carmelia Pia, ff. de iu. pa.
b Si quis stipulatus. Vide Pau. de Cast. in l. si mihi & Titio, ff. de ver. obl. qui dicit et idem in feudo.
c Filius. Vide Bal. clarius idem dicentem in c. 1. in tit. an agna. vel fil.
d Sed Ius patronatus Archidiac. prout ad ecclesiasticum patronatum refertur dicit esse potestas prouidendi ecclesiæ, procedens ex beneficijs ante consecrationem collatis 16. q. 7. c. piæ. uide Abb. in rub. de iure patro.

LEX IIII.

1 *Matrimonium trahit mulierem ad originem viri.*
2 *Hæredes quandoque ad vendendum dicuntur faciliores quã ad donãdũ.*
3 *Testator prohibendo quod extra personas nihil fiat, videtur concessisse, quod possit fieri inter personas.*
4 *Feudatarius confeudatario an iura sua possit vendere, vel locare.*
5 *Feudum potest subinfeudari, licet non possit alienari per aliam speciem contractus.*
6 *Vassalus fructus feudi propter æs alienum potest vendere.*
7 *Frater sororem suam de re, quæ non debet ire extra familiã, põt dotare.*
8 *Feudatarius, qui alium feudo inuestit, an dicatur alienare.*
9 *Pignorans rem ponit eam extra manum suam.*
10 *Res dicitur mea pleno iure, quam non possum alienare.*
11 *Donatio dicitur prohibita, venditione prohibita.*
12 *Venditionis nomine, in primo latere iuris ciuilis, continebatur omnis commutatio.*
13 *Filius si prohibeatur pignorare, nepos intelligitur prohibitus.*
14 *Pignorare prohibitus obligando bona sua, non incidit in pœnam.*
15 *Alienatio ad hoc vt valeat, sufficit fuisse in familia tempore testamenti, vel mortis.*

Voluntas. Argumentum, ꝙ Episcopus possit emere a capitulo suo sine decreto superioris, vt in Mercurialibus, in reg. qui tacet. Frates & soror non intelliguntur esse extra familiam. h. d. But. Vel sic, Prohibitus alienare, vel obligare extra familiam, non prohibetur donare sorori. † Ad euidentiam quęro, *a* quæ erat huius legis dubitatio? Respon. quia forte soror *b* erat nupta extra familiam: nam matrimoniũ est istius naturæ, quod trahit mulierẽ ad originem viri, vt J. de incolis, & vbi quis. l. mulieres. lib. 10. & ff. quod falso tuto. l. pen. §. Iulia. Dicit lex Longobarda. quod si mulier est nupta Romano, viuit lege Romana, eo viuo: sed eo modo statim redit ad legem Longobardam, & secundum consuetudinem Longobardæ. sed de iure Romano quandiu est vidua, *c* viuit lege mariti, si hoc est ei fauor, secus si odium *d* excepto in ꝯtu dotis, in quo semper inspicitur consuetudo viri, vt ff. de iud. l. exigere dotem. dicit Iac. de Are. quod si statutum dicit ꝙ vxores rebelliũ perpetuo sint bannitæ, statim cum sunt viduæ, possunt stare in ciuitate, vt ff. de leg. 2. l. Titia Seio, §. vsitas. Vel erat dubitatio, q̃a testator prohibuit alienari fortilitium extra familiam. & erant duo masculi. vnde videbatur ꝙ nõ posset portio vnius donari fœminæ superstite masculo, vt J. eo. l. quoties. in gloss. † Secundo ad euidentiã *e* q̃ro, quę est ratio decisionis illius? Dicunt quidam, ꝙ uerba testamenti, quia testator prohibuit vendere, non donare; nam quandoque sunt faciliores hæres ad vendendum quam ad donandum: & prohibita vẽditione, nõ dicitur prohibita donatio, vt J. de præd. cur. l. fi. li. 10. Sic, & mulieres prohibentur intercedere propter earum fragilitatem, tamen non prohibẽtur donare. Item quando ad certum genus contractus oratio refertur, talis prohibitio sumitur ex aliquo, non ex vniuerso, ff. de leg. 3. l. pater, in prin. & l. si is qui ducẽta. §. vtrum. de rebus dub. Alij dicunt, ꝙ hoc est propter qualitatem personæ, quia soror nam hoc est nomen naturale, quod non assuescit in contrarium vt ff. de lib. & posthu. l. filio quem pater. & ff. de capi. dimi. l. tutelas. † Oppo. lex debet esse de casu dubitabili, vt ff. ad Carb. l. quod Labeo. sed casus istius l. non habet dubitationem, quia pater nõ prohibuit vendere, sed donare. Sol. imo prohibuit obligare per verbum obligationis, quod est generale verbum: tamen testator prohibendo, ne aliquid fiat extra personas; uidetur nõ ꝯcessisse, quod inter personas fieri possit. Secundo opp. *f* ꝙ inter seipsos alienari nõ potest, ut l. cum hi, §. si plures, ff. de transa. Sol. ibi est eadem ratio inter se, & inter alios, hic non. † Quæritur *g* de duobus feudatarijs. *h* utrum vnus possit iura sua vendere alteri confeudatario, uel locare ad longum tempus sine consensu domini? Respon. si acquisierunt de nouo, non possunt: quia feuda diuersum principium habent, secus si feudum sit paternum, vt in c. 1. §. cum vero Conradus, qui feu. da. poss. & in cap. j. de success. feu. pa. & eodem modo distingue, si volũt diuidere, vt vnus habeat totum feudum, alter allodiũ, vt no. s. fami. erc. l. si familiæ. † Quæro, quid in emphyteusi ecclesiæ? Rñ. eodem modo, hic etiam scias in feudo, ꝙ potest subinfeudari, licet non alienari per aliam speciem *i* ꝯtractus, vt in c. 1. §. similiter. de lege Conradi. Similiter in duobus fratribus in emphyteusi ecclesiæ succedẽtibus, q̃a subinfeudare possũt etiã irrequisito dño: sed per *K* aliam speciem dñij, non etiam inter se. Quæro: nunquid *K* filia prohibita

ADDITIONES.

a A. B. Ad euidentiam quæro. No. quod mulier efficitur extra familiam patris propter matrimonium, hoc est, quod si datur priuilegium patri, & filiis, non extenditur ad filias coniunctas, uide casum singu. secundum Bald. l. quoties, C. de priui. scho. lib. 12.
b Soror. Ad hanc l. dicit Bal. in l. dudum, sup. de contrah. empt. quod Episcopus, qui iurat nõ alienare bona ecclesiæ potest dare capitulo, & uide no. in c. 2. §. 1. super tit. mensę iur. de reb. eccl. non alie. in clem.
c Quamdiu est uidua. No. quod vidua uenit in foro mariti, si est ei fauorabile, quod intellige uerum, si est honesta, alias secus. uide Ang. in l. pen. ff. de iurisdict. omnium iud. Bal. in l. 2. sup. de iurisd. om. iud. & Cy. in l. mulieres, inf. de incolis.
d A. B. Secus si odium. No. ꝙ in contractu dotis semper inspicitur forum uiri, uide Bal. qui ponit nouum, & incognitum dictum, in c. 1. §. quauis, de inuest. de re al. 10. collat.
e A. B. Secundo quæro ad euidentiam. No. ꝙ prohibita uenditione, non vĩ prohibita donatio, & quod non sic de facili inducuntur hoies ad donandum, l. cũ de inde bitu, ff. de prob. no. in l. quæ dotis, ff. sol. matr. & in d. l. fi. de pręd. cur. sed in muliere non puto uerum attento statuto, facit quod no. in l. more, ff. de acqu. hær.
f Secundo opp. Vide Bar. ibi.
g A. B. Quæritur. An duo feudatarij possint uendere iura sua, unus alteri, uide Bart. in l. cum hi, § si uni, ff. de transact. uide Bal. in cap. 1. §. præterea ducatus, de prohi. feu. alie. per Feder. & cons. 57. uide simile, quod dicit per istam legem. Feder. de Sen. Io. And. in c. qui tacet, de reg. iu. lib. 6. Do. Pet. & Io. de Imo. in c. possessiones. de reb. ecclesiæ non alie. & ibi dixi.
h De duob. feudatariis. Vide tex. in c. 1. de alie. feu. pa. quid in emphyteusi, uide Bar. in l. pater, §. quindecim, ff. de leg. 3. & in l. cũ hi, §. si uni, ff. de trans. & in l. domus, §. fi. ff. de leg. 1. contra quos uidetur gl. & Bal. in l. dudum, sup. de contrah. emp. in feu. autem adde Bal. in c. 1. de uasal. qui contra consti. Lotha. & in c. 1. § hoc quoque, in 7. concl. de success. feu. & in c. 1. de alie. feu. ubi late An. autem feudum possit diuidi, uide in c. 1. §. præterea ducatus de prohi. feu. alie. per Fede. & melius in d. cap. 1. in prin. & in l. si plures, inf. de cond. inser. & Spe. in . de feud.
i Per aliam speciem. Et per l. 1. inf. ne rei dom. uel tem. declarando, ut per Bar. in l. si domus, §. 1. de leg. 1. cum sim.
K Quæro nunquid. Vide Cy. hic, & Bar. in l. filiusfam. §. diui, de leg. 1. & intellige vt hic per Cyn. & uide omnino Bald. in l. nulla, sup. de iure dot. cum concorda. Sed idem Bal. contra in c. 1. §. donare. in tit. qualiter olim feu. po. al.

prohibita alienare extra familiã possit pro seipsa dare in dotem? Rñ sic, vt ff. ad Trebel. l. mulier, §. cũ proponeretur, sed an possit legare extraneo pro anima sua? Rñ. non, vt in c. 1. §. donare, qua.
6 olim feu. pote. alie. † Sed nunquid si vasallus *a* vrgeretur ęre alie
a no, & dñs nõ uult permittere, ꝙ vendat, nunqd vendere poterit si dñs nõ vult emere? & vr̃, ꝙ sic, vt C. de iure emph. l. fi. ff. de verbo. obliga. l. qui Romæ, §. cohæredes. Illud certum est, ꝙ potest vendere ad modicum tempus: quia non est alienatio. Idem puto. *b* & si ad renouandum de modico tempore in modicum tẽ-
b pus, quia tot sunt vẽditiones, quot apparent per tempora distributæ, & non est vnus contractus perpetuus, argum. ff. de verbo. obliga. l. scire debemus. facit ff. de donat. l. in ædibus. §. ex rebus.
7 † Sed nunquid iste frater *c* possit dare in dotem sororis viro ex-
c traneo? Rñ. sic, quia principaliter vr̃ donare sorori, vt sup. de rei vxo. acti. l. 1. §. extraneum, & ipsa dare viro, ff. de lega. 1. l. pater, §. quindecim. & adde hic, quod no. Iac. de Aret. in l. si domus, §. 1.
d de leg. 1. Pone cõcessum *d* est mihi feudum ea lege, vt extra agnatos non alienem, an intra agnatos videtur permissum? & vide-
e tur, ꝙ possit a cõtrario *e* sensu, vt hic, & ff. de pact. do. l. inter, §. cũ inter. In contrarium videtur: quia istud argument. à contrario sensu esset absurdum, & contra naturam feudi. So. puto p illud argumẽ. a contrario sensu naturam feudi alterari: nec intelligo agnatos prohibitos, quanquam alias non sint feudi participes, vt ff. de leg. 3. l. pater, §. quindecim nam hoc verbum, agnatus, significat affectionem loquentis, vt ff. de hæredib. instituen. l. Lucius.
8 † Quæro *f* nunquid dicatur alienare ille, qui alium inuestit?
f Rñ. sic: si corporaliter, vel ęquipollenter. secus si abusiue, puta p annulum, ut in cap. 1. quid sit inuestitura. Fallit in corporalibus, in quibus per inuestiturã annuli acquirit̃ quasi possessio; puta in iurisdictione, & similibus, vt in c. ex ore. extra de his quæ fiunt
9 a ma. par. cap. † Quæro, nunquid ille, qui pignorat, ponat rem extra manum suam? Rñ. sic si debitum æquiualet: alias non, propter spẽ luitionis, no. ff. de leg. 3. l. qui habebat. Et vide Guil. in l.
g manumissiones, *g* ff. de iust. & iu. nunquid res, † quã non possum
10 alienare, dicatur pleno iure mea? Rñ. sic, ff. de fideicommiss. l. l. generaliter. vnde posse alienare non est de diffinitione dominij.
11 † Modo restat *h* quærere, vtrum prohibita venditione sit prohi-
h bita donatio? Glo. dicit, ꝙ sic, in l. 2. j. de vsuc. pro empt. pro hoc facit hæc l. nam si speciale est in sorore, ergo in cõtrarium est ius commune. Dic quod aut prohibetur vẽditio a lege, & non pro-
i hibetur donatio, quia talis prohibitio est contra ius commune, *i* & ideo non debet extendi, vt ff. de pign. l. in quorum. aut prohibetur a contrahente. & idem, quia verba contractus non debẽt extendi, vt ff. de ver. obl. l. quicquid astringendæ. aut prohibetur a testatore. & tunc quia testator habet necesse causam apponere, vt ff. de leg. 1. l. filius, §. diui. oportet te considerare causã, vtrũ concernat speciem cõtractus, an rem ipsam. Primo casu nõ extenditur prohibitio. Secũdo casu large sumitur ex vi finalis causę, secundum Guid. & Cyn. Vel dic, aut actui annexa est pœna,
K & *K*. verbum venditionis intelligitur stricte, vt ff. de leg. 1. l. si domus, §. fin. aut est annexus fauor, & tunc large. de hoc in d. §. fin.
12 per Ia. c. de Are. † Scias tamen, ꝙ olim in primo (ut ita dixerim) latore iuris ciuilis, antequam superuenirent plenę diffinitiones nominum, vt ff. de contrahen. empt. l. 1. nomine venditionis continebatur omnis cõmutatio, vt ff. de statulib. l. statulib. a cæteris,
13 §. Quintus. & adde quod no. s̃. de rerum permu. in rub. † Quæ-
l ro, vtrũ *l* si prohibeatur filius, *m* intelligatur prohibitus nepos.
m Rñ. nõ, ac si esset prohibitio nominatim imposita expresso nomine proprio, vt no. in Aut. de restit. fidei. §. manifestum. Quę-
n ro, an *n* ista soror possit alienare extra familiam; Respondeo sic, quia non est a testatore grauata, nec grauari potuit. cum non habeat causam a testatore, secus in eo, qui reuocat alienata iudicio testatoris dispositiuo, licet veniat iudicio permissiuo, nam ipse in eodem grauamine succedit, nam tanquam honoratus
14 grauari potuit, vt ff. de leg. 2. l. peto. §. fratre. † Quæro, vtrum *o* pro-
o hibitus pignorare incidat in pœnam obligãdo omnia bona sua? Rñ non, quia in generali sermone non continentur prohibita,
15 in c. 1. de Cap. qui cur. ven. coll. 10. † Quæro, an vt valeat alienatio sufficiat fuisse in familia tempore testã, vel mortis? Rñdeo sic, vt hic, & l. si cognans, ff. de reb. dub. & l. peto. in fi. ff. de leg. 2.

ADDITIONES.

a A. B. Sed quid si uasallus No quod propter ęs alienum, uasallus potest uendere fructus feudi. Idem dicas, quod potest imponere feudo seruitium, quod non durabit, nisi tempore uasalli, uide casum singu. & ibi Bal. in c. 1. §. quid ergo. de inuest. de re. alie. fac.

b Idem puto. Vide Bal. in c. 1. §. aut si libellario, qui. mo. feu. ami. & in c. 1. in princ. qui. feu. da poss. uide tamen Card. in cle. 1. §. fin. in pen. q. de rebus eccle. non alie. & Lap. alle. 12 & caue quia determinatio Card. in d. clem. 1. loquitur in casu diuerso. & puto uerum esse dictum Barto. nam locator, si post primum tempus non uult renouare, non potest præcise compelli, quia tenetur ad factum, & præstãdo interesse liberatur, & sic non reperitur illum esse conductorem ad longum tempus. Nec obst. quod legitur, & not. in cap. 1 & ibi Doctor. extra de preca. & et Imo. in cap. fin. eo. titu. & quod no. gloss. 10. quæst. 2. in cap. precariæ. & quod no. Bal. in l. si finita, §. fi. de vectigalibus, ff. de dam. infe. Cy. in l. 1. in 3 q. sup. de iur. emphy. ubi habetur, quod contractus precariæ est. quando fit locatio de quinque annis ad quinque annos ad renouandum in perpetuum: & quod talis locatio habet similitudinem cum emphyt. Sed respondeo, ꝙ contractus precariæ. est quando fit locatio expresse de præsenti, & de quinquennio in quinquennium in perpetuum. sed si dico. loco tibi propinque ann. cum promissione de renouando in perpetuum, non est locatio in perpetuum, sed promissio de locando, ex qua non transit aliquod ius reale. ita dicit Ang. in consi. 171. incip. In Dei nomine, ex forma & serie dictorum instrumentorum, &c. ad fi. & contra Bal. facit quod no. Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua, vers. nunc autem. vbi videtur velle, quod sicut olim ecclesiæ prohibebant concedere emphyteusim perpetuam; ita & temporalem, sed cum pacto ad renouandum, tamen illud non probant leges sup. Item contra Bald. potest induci, quia si valeret illa promissio de renouando in perpetuum rem locatam, esset alienatio: quia cũ ex hac promissione teneatur perpetuo ad interesse si rem auocaret & non renouaret, & sic tantundem solueret, commoditas auocationis rei merito censeri debet alienatio, l. qui habebat, in princ. ff. de leg. 3. & not. Bal. in l. manumissiones, ff. de iust. & iure si, bona essent obligata expresse conductori, posset ipse rem illam pro interesse retinere, iuxta no. per Bart. in l. si filio, §. fi. [illegible] mat. ideo passus est dubitabilis, & contra Bal. vide Ang. in Authẽ. de non alie. § neque. facit quod no. Bal. in l. Modestinus. ad fines. de do. ff.

c And. Bar. Frater. No. quod frater possit dotare sororem de re, quæ non debet ire extra familiam. facit pro eo, quod in q. consului, vtrum si possit dotare filiam de re immobili forensi, & illis statutũ, ꝙ substitutus non potest alienare in forensem immobilia, consului super illo puncto in causa magnifici D. Marchionis Spinetæ cõtra hæredem Hieronimi de Contrarijs. vide quæ dixi in illo consi. cui adde excellentem Doc. D. Dio. de Perus. in l. benignius, ff. de leg. alie. auth. res quæ, infra communia de leg. & l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb. in repe. quia dos est pia. Item expedit rei pub. dotatas esse fæminas, l. 1. ff. sol. mat. vide Sal. hic, & in l. fi. C. de re. alie. non alie. Bal. in c. 1. § donare, qualiter olim feu. pote. alie. & in cap. 1. in prin. de prohi. alie. & in l. nulla, supra de iure do. vide tex. in l. sicut, §. venditionis, ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. vbi datio dotis est venditio.

d An. Bar. Pone concessum. Si feudum non potest alienari extra cognatos, an possit alienari inter cognatos, vide Bal. qui eleganter pro illa q. arg. in c. 1. de alie. feud. vbi dicit varia consi. emanasse super illo dubio.

e Contrario No. de argu. a contrario sensu. facit, quod no. Bal. in l. apud antiquos, ff. de furt.

f Quæro Vide Bal. in l. quædam mulier, ff. de rei ven. & l. 1. de do. cum fini.
An. Bar. Quæro nunquid. No. quod nõ uidetur qui habere animum [illegible] pignus si pecunia eius æquiualet rei pignoratæ, uide Bal. [illegible] ponit naturalia verba, in c. 1. §. aut si libellario, qui. mo. feu. amit. uide l. manumissiones, ff. de iust. & iur. & in l. fi. c. de reb. alie. non alie. & in l. 2. de orig. iur. & in c. cum accessissent [illegible] l. cooli. & ibi dixi, tu vide l. si. §. fin autem. ibi, sub manibus, c. de aqu. pol. & Ang. ibi exponit, id est, sub gubernatione & potestate [illegible] si Papa donat alicui bona, quæ nẽ in aliqua terra. non veniunt alia bona, nisi incorporata, Papæ non veniũt alia bona possessa, sed non incorporata. ita dicit se respondisse D. Gasp. de cald. amico suo in c. 1. de vsu. io uer. de manu. & in c. ad audientiam, qd me. cau. in ver. manibus.

g L. Manumissiones uide in Bar. & Bal.

h Modo restat. Vide per Mod. in l. filiusfamilias, §. diui. de le. 1 & quæ dixi post Bar. in l. 2 ff. de vsuc. pro emp. quæ no. Bal. in l. 1. sup. de re. permu. & tangit Pet. & Cy. in l. si. in 3. q. sup. de re. alie. non alie.

i Ius commune. Idem dicit gl. no. & ibi Doct. in l. fi. inf. de præd. cur. li. 11. & no. Bal. in c. 1. ad fi. de alie. feu.

K Pœna. Vide quod no. in l. 1. sup. de reb. alie. non alien.

l And. Bar Quęro vtrum. No. quod prohibitus pignorare, non incidit in penã obligando bona sua, uide Bal. in l. codicillis, §. instituto. de leg. 2. Bal. in c. 1. in prin. de prohi. feu. alie. per Fed. gl. in Auth. de restit. & [illegible] pa. in prin. Bal. in l. si constante, §. quoties, ff. sol. mat. quod maritus obligat omnia bona, quæ habet, non videtur obligare dotalia. uide Bal. in l. 1. ad fi. [illegible] rerum diuis. & optimum text. in l. 1. pen. C. quæ res pigno. oblig. poss. ubi optime hoc probatur.

m Filius. Vide Bar. in l. filius, §. diui, ff. de le. 1. & Cy. hic.

n Quæro an Hęc est determinatio gl. hic, quam allegat in l. quoties ab oĩbus inf. eo.

o Quęro vtrum. Vide Bar. in l. codicillis, §. instituto, de leg. 2.

LEX V.

1 *Substitutio fideicommissaria non continetur in pupillari substitutione, licet contineatur vulgaris.*

2 *Substitutio expressa extincta, extinguitur & tacita, quando testator unã speciem substitutionis facit.*

1 **Si frater.** Pupillaris substitutio directa expirat pubertate, non fideicommissaria. h. d. † ꝙ licet in pupillari contineatur vulgaris: tamen non continetur fideicommissaria substitutio, etiam inter fratres: quia directæ & fideicommissariæ substitutiones sunt diuersæ in originẽ & in effectu, vt l. fin. sup. de codic. sed vulgaris in effectu non contradicit pupillari. Si autem testator in diuersis orationibus verborum, vel in eadem oratione continuata dicat, substituo pupillariter & per fideicommissum, tres substitutiones continentur. [illegible] cet pupillaris expressa, vulgaris. & tacita. item fideicommissaria expressa, qd est nd. No.
2 † quod aut testator facit vnam speciem substitutionis, aut plures. primo casu, si illa expirat, substitutio euanescit. Secundo casu remanet altera, quæ remanere potest. Sed quomodo sciam, si sit vna substitutio, vel plures? Respondeo. aut est substitutio simplex, aut prægnans seu implicita, vt quandocunque decesserit. Primo casu certum est, quod talis est substitutio qualis appa-
a ret ex uerbis prolatis discretiue. Secundo *a* casu gl. hic sentit, ꝙ quęlibet implicita videatur secũdum suam causam expressam, sed glo. in l. precibus, dicit, quod substitutio prægnans non parit, nisi vnam substitutionem, & non plures: quia uerba debẽt ĩformiter intelligi. dic vt ibi plene notaui, nisi fiat inter fratres, uel pro anima, vt hic, & in c. si pater, de testa. lib. 6.

ADDITIO.

a Secundo. Vide in l. Centurio, in prin. ff. de vulg. & pup.

LEX VI.

1 *Testator vbi obligata legat an hæres tenetur luere.*
2 *Tributum qui percipit fructus tenetur soluere.*
3 *Collecta quare principaliter dicitur imponi personis, cum sit onus mixtum.*
4 *Testator si conduxit fundum in quinquennium, & mihi reliquit ius suũ hæres tenetur præstare mercedem.*
5 *Hæres legatum in pignore conuentionali tenetur luere.*
6 *Hæres rem legatam an teneatur legatario liberam præstare.*
7 *Hæres rem legatam legatario cum suis vitijs tradere tenetur.*
8 *Testamentum debitoris non efficit creditori, quin possit pignus vendere.*
9 *Legatarius an sit citandus in venditione rei legatæ, quæ pignori erat obligata.*

Prędia. Vbi testator obligat legata, hæres tenetur luere.h.d.idem si lex obliget,ff.de leg.1.apud Iulianum,§.hæres.† Opp.quod indistinctè luat hęres, vt ff. de leg.3.l.fideicõmissa,§.si rem.Sol.ibi testator primo legauit,postea obligauit,& sic a principio fuit plenum legatum. hic autem hæres erat obligatus ante testamentum. Oppo.quod licet sit legatum coniunctæ personæ:tamen legatarius luere debet, & non hæres, etiam si legatum alias non contineat commodum, vt ff.de do. præleg. l.licet,§.responso.vbi si vir legat vxori prędia in dotem data,hæres luere non debet.Solu.ibi debitum oriebatur ex facto legatarij.hic ex facto testatoris vel tertij. Item hæc lex non loquitur, quando hæres obligauit,quia obligare non potuit.Item quia de facto suo indistinctè tenetur,vt ff.de rei vend.l.si post acceptum, & ff. de dolo,l.& eleganter,§.non solũ.Et no.Bar.in l.si res obligata,de le.1.habuit malum intellectum,vt patet ex prædictis, & infra dicendis.Potest etiam responderi ad l.licet,quod ibi loquitur in legato vniuersali dotis.nã legatũ vniuersale semper transit cum onere,vt ff.de leg.2.l.cum pater,§.mense. vnde si mercator legat apothecam suam, intelligitur legare cum debitis, & creditis occasione rerum apothecæ, & per hoc apparet, quòd hęres teneatur soluere onera realia,& mixta,quæ veniunt a testatore, & ab ipsa re legata. nam si quidem veniunt a testatore, tenetur pro toto tpe vitæ testatoris.Item si veniũt ab ipsa principaliter, vt tributa,vel secũdario vt collecta, tenet̃ pro toto tpe,quo possedit legatarius;aut tenetur pro toto tpe futuro post rẽ sibi traditam,vt d.§.hæres,& ff.de vsufruc.l.si pendentes,§.si quis,& ff.de im pen.l.neque.vbi † dicitur,quòd ille qui percipit fructus, tenetur tributum soluere.idem in collectis,vt inf.de mu. & in quo loco,l.1.lib.10.& no.in Spec.de censi.§.nunc videndum.† sed quare cum collecta sit onus mixtum,nec possit esse sine rebus, dicit̃ principaliter imponi personis?Resp.quia non dẽt persona accedere rei,sed res personæ,vt ff.de ędil. edic,l. iustissime, & oritur non solum hypothecaria,sed etiam personalis obligatio.ad munic.l.incola, & vide quod no.s̃.de pac.l.ex conuentione.& l. ędiles,ff.de via publi.quędã vero sunt onera personalia; verbi gratia,testator emit rem,quam mihi legauit,antequã solueret pretium:dicit tex.quòd hęres tenetur pretium soluere, & mihi rem p̃stare,vt ff.de leg.1.l.apud Iulianum, §.Titius.& ibi Iaco. de Are. † Item si testator conduxit fundum in quinquennium, & mihi reliquit ius suum:dicit lex,quòd hæres tenetur pręstare mercedem, vt ff.de leg.3.l.qui concubinam,§.qui ornis,& ff.de vsufr. l.quoties,§.si colono.& est ratio, quia videtur legasse nomen debitoris,vnde tenetur ipsum dare,ita quòd non obstat exceptio, vt l. nominis,s̃.de hę.vel act.ven.& ff.de le.3.l.his verbis, §.alumno, vbi dicitur,quòd testator mandauit hæredi, quòd pręstaret mihi militiam, quòd onera introitus militię ab hæredibus sunt pręstanda.& qui tenetur aliquid pręstare,tenetur facere,vt id præstare possit, & sũt casus valde no.† Quęrit Iacob. de Aret.emphyteuta concessit mihi in emphyteusim eãdem rem certo pretio,an ipse teneatur soluere fictum domino,an ego? Dic,quòd ipse ex obligatione, quæ uertitur inter se & dominum.sed ego ex obligatione quæ uertit̃ inter me & se,pro futuro tempore,si mihi dedit eandẽ pensionem;alioquin prout inter nos conuenerit, & neutro soluente, res incidit in commissum,s r.ff.de pig.l.lex vectigali,ff.de pac. l.inter debitorẽ,ff.de p̃h.emp.l.fi.§.vlt.ff.de ac.emp.l. in venditione, ff.vsuf.quem ad.ca.l.si vsusfructus noĩe.Et no.quòd in p̃dictis casib. nõ distinguo,vtrum testator sciuerit, vel ignorauerit onus legale imminere,sed in pignore cõuentionali distinguitur,aut si hęres non lueret,redderet̃ legatum inutile,uel quasi:& tunc hæres dẽt luere,ut ff.de le.1.l.si res obligata.ibi,vel põt, &c. aut nihil affert vtilitatis:& tunc aut reliquit coniunctæ personæ, vel ob magnum meritum legatarij,& tunc hæres dẽt luere,quia uerisimile est,quòd si testator sciuisset rem obligatam,nihilominus legasset, & onus luendi imposuisset hæredi,ut d.l.si hęres,ibi,nisi uel hãc, &c.aut legauit extraneo non ob insigne meritũ.sed quia sic placuit:& tunc referri,aut scienter,& tũc hæres luet. Aut ignorãter, & tunc luit legatarius,ut d.l.si res.& hic.† Ex his apparet, an hęres teneatur pręstare legatario rem legatam liberam, & ita a debitis exoneratam;an vero talem,qualis est,idest cum onere debitorum,quod non est proprie qualitas dominij, sed quoddam grauamen,& vide l.Iulianus,in prin.ff.de leg.3.vbi dr̃,quòd in legato semper intelligitur, vel suppletur a iure hæc clausula,saluo iure alterius,quod est no.Sed an eo casu,quo legatarius debet luere,teneatur cauere hæredi de luendo,cum alias creditor re tradita possit agere personali contra hæredem? Resp.sic,† nec aliter hæres cogitur legatario tradere, quam si indemnis conseruetur tam cum sua causa,suisque vitijs fit traditio, quæ tradenti non debet esse captiosa,ar.ff.de leg.3.l.fideicom.§.plerunq;, & ff. de dote præleg.l.pater,ff.de leg.2.l.peto,§.li atie.modo quæro,quo modo potest esse,quòd testator ignoret? Resp.quia obligauerat eã eius antecessor, vel procurator habens generale mandatum,ut eleganter no.in d.l.si res.Extra quæro, quid si erat persona coniuncta testatori tempore testamenti, non tempore mortis, vel econtra;v.g.legaui vxori fratris mei,qui frater me viuo decessit, & sic soluta est affinitas,vt no.a.ff.de re iudic.l. sed hoc ita? Respon.affinitas est causa momentanea momento suo vim habẽs, non successiua,arg.sup.tit. a .fin.§.sed quia. ideo sufficit,quòd momento sit vera.i.vel tempore testamẽti, vel tempore mortis, ar. ff.de reb.du.l.si cognatis,de cuius l. intellectu Cy. tangit in l.fi.s̃. de verb.sig.& ibi loquitur in qualitate,quæ venit ad designandũ personam legatarij,vt appareat ei legatũ: nam sufficit semel esse demonstratum secundum Pet.& Cyn. vt ff. de leg.2.l.peto,§.fi. sicut dicunt Canonistæ in canonico, quòd sufficit, quòd sit canonicus tempore rescripti,nisi esset factus inhabilis,quia accepit vxorẽ; nam tunc irritum fieret rescriptum propter statutum contrarium,& incompatibile mandato,de rescrip.c.statutum, libro 6. & arg.l.3.§.fi.ff.de adim. lega.& ff.de manumis.test. l.testũ centuno. Extra oppo.quòd res legata debet præstari talis,qualis est, ut ff de leg.1.l.si domus.§.fin. Sol. illud uerum,nisi ex illa qualitate surget euictio ut l.si domus,§.de euictione, ff.de leg.1.& de leg. 2.l.Mæuius,§.2.& ff.de transac.l.si pro fundo.in prin.Et per prędicta expedita est prima pars l.nostrę. † Sequitur secunda pars principalis ibi,si uero. Vbi no.quòd testm̃ debitoris non officit creditori,quin creditor possit uendere pignus.concordat ff.de leg.1. l.filius,§.diui.io fi.nam debitor non potest testari de iure creditoris,ut ff.de fideic.liber.l.cum fidei.& l.pacto debitoris.s̃. de pact. & tenebitur hęres soluere legatario uerum pretium rei: modo quęritur: † utrum in dicta uenditione legatarius sit citandus? Rñ.quòd aut fit ex pacto,aut in iudicio.Primo casu non est citãdus, ut ff.de pign.act.l.si conuenerit. Secundo casu sic,ut j.de distra. pi.l.creditor.per Iaco.de Aret.& Cyn. nam uendere ex pacto est mera executio,in qua non oportet aliquem citari s̃m eos, quòd est nota dignum,sed iudex,qñ incipit ab executione, debet partem citare. si igitur uenderetur per interlocutoriam iudicis: tunc si constat creditori, quòd sit legatarius (ẽt si nondum agnouerit legatũ) dẽt citari,ut in Aut.de hęr.& Falc. §.si uero absunt, uel forte ẽt tunc non est necessaria citatio eius, sed hęredis, quia legatarius non succedit in iudicio hęredis,ut j.de liti.auth.nunc si hęres.licet possit assistere liti,ut ff.de procu.l.Pap.si uero legatarius est incertus, non oportet eum citari nominatim, sed prima est uerior,quia eius interest principaliter, ut l.nã ita diuus, ff.de adop.

ADDITIONES.

a Sol.ibi.No. limitationem ad hanc l. idem sub dubio forte ponit Ioan. Fab.§.sed & rem.Insti.de leg.& vide inf.proxime.
b Legato vniuersali. Iste fuit intellectus Pet.in d.l.si res,per quam no.dicit,quòd si quis legat mihi peculium serui,in quo sunt aliquæ res peculiares obligatæ,quòd hæres nõ tenetur luere, & similiter consuetudo est, quod mortuo parochiano, vestes eius sint presbyteri,si aliquæ sunt pignoratæ,nõ debet hæres luere,per d.l.licet, & illa l.loquitur in vltimis voluntatibus, non in consuetudine, & per plura alia,de quibus ibi per eum,& hic no.quia per hæc limitatur illa lex, & uide per Cy.in d.l. si res obligata.
c Si mercator. De legato apothecæ,vide plene in §.mense, hic alleg.
d Item si veniunt. Vide in §.hæres,hic alleg quod si testator dedit licentiam hęredi, vt posset res legatas obligare pro necessitatibus suis,& hæres obligatur pro necessitate,non potest compelli reluere,arg l.tribus,ff.de vsuf.ea. rerum, quæ usu cons. & l.deducta,§.fi.ff.ad Treb.secundum Bar.in aliquib.lec.in l.3. sup.eo.
e Hal.Dec. Tributum.Quo ad ea verum,est ut etiam ad id teneatur percipiens, siue proprietatis iure possideat,siue pignoris,ut not.per eundem in l.fina.3. no.C. sine censu,vel reliq & in l.in summa.C.de pig & l.inter debitorem,ff.de pact.ubi per Bar.regressus tamen aduersus dominum non negatur, ut per gl. in l.apud Iulia.§. hæres.in uer.præteritum,ff.de leg.1.& Alex.in l.incola,ff.ad municip.
f Quærit Iac. Vide gl.& Doc.in l.2.& fi.sup.de iur.emphy.
g Tempore. Vide Bal.in l.humanitatis,sup.de impub. & alijs substitutionib.
h A.B. Sed hoc ita. No.sufficere stare parentelam tempore testamenti,licet finiatur, & quid si causa debet compromitti inter affines, & cessat affinitas, vide Ange.in l.cui eorum,§.1.ff.de posthu.& Bal.in l.fi.sup.de uerb.sig.

LEX VII.

1 *Declaratio non parit actionem, & potest fieri post longum tempus.*
2 *Declaratio potest fieri coram duobus testibus in vltima voluntate.*
3 *Homo non creditur velle, nisi id, quod dixit.*
4 *Vltima voluntas intelligitur secundum intentionem exponentis.*
5 *Defuncti voluntas seruatur, qualitercunque sit significatio.*
6 *Verba obscura, quæ nullum intellectum possunt substinere, non valent.*
7 *Voluntas, & opinio, dicitur facti.*

8 *Merita ubi alicuius conscientiæ sunt examinanda, eius arbitrium est examinandum.*
9 *Alimenta debentur in fructibus matrimonij.*
10 *Hæres propter inuentarium factũ non tenetur ultra uires hæreditarias.*
11 *Testatoris gratiosa uoluntas non debet restringi.*
12 *Iudicis deliberatio qualiter fiat.*
13 *Alimenta si arbitrio hæredis sint relicta, si morietur antequam arbitretur, eius successor poterit arbitrari.*
14 *Statutum dans potestatem arbitrandi, intelligitur in causis dubijs.*
15 *Coniectura dicitur propositio hypothetica.*
16 *Legatum, propter amicitiam præsumitur relictum.*
17 *Hæres, cui det, licet possit eligere, non tamen cogitur.*

Voluntatis. Interpretatio vltimæ voluntatis spectat ad Iudicem. h.d. No. ꝙ dubium relinquitur interpretandum, sed non id, quod est certum, vt ff. de auro, & arg. le. l. pediculis, §. argento. Item no. † ꝙ declaratio a non parit actionem, sed detegit, & potest fieri etiam post longum tempus, & nõ ex codicillo, vel epistola, & ideo † ualet coram duobus testibus, quia nõ agitur ex declaratione, sed ex declarato, & hoc in vltima voluntate, vt l. hæredes palam, ff. de test. idem in contractibus, b vt no. s. de pac. l. petens. pone exemplum per l. cum filio ff. de leg. 2. Item pone exemplũ, vbicunque iudex habet examinare coniecturas, vt ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. fin. † No. ꝙ non credimus hominem velle, nisi id, quod dicit, ff. de excusat. tut. l. ex his, extra de deci. c. ad audientiam. j. de cad. toll. l. j. §. sed vt varietatis, ff. de annu. lega. l. liberos, §. pen. & ff. de supelle. le. l. Labeo. Item no. † mentem vltimæ voluntatis intelligi ſm intentionẽ disponentis, vt s. de don. inter virũ, & vxorem. l. ex verbis, Opp. ff. de auro, & arg. leg. l. Plautius. Sol. aut quæstio potest determinari per rationem recti sermonis. & nõ receditur a verbis; vt ibi, & l. fin. ff. ad Treb. aut non potest determinari per rationẽ recti sermonis, sed per aliquas circunstantias, uel indicia: & tũc spectat ad Iudicem, & ita loquitur hic. Vel latius † circa hunc articulum sic distingue: aut constat de uoluntate defuncti, & tunc qualitercunque sit significatio, statur voluntati, vt ff. de condi. & demon. l. pater. §. conditionum, facit ff. de vsufru. le. l. si alu. vel verius, ibi non constabat de volũtate speciali, sed de generali, & in nube. Aut constabat de significatione vocabuli, & non de uoluntate, quia simplex est significatio: tunc si quidem lex interpretatur, standum est interpretationi legis, vt ff. de hære. inst. l. si pater. Si uero lex alij interpretandum commisit, tunc ille interpretatur, quę lex dicit, ut ff. de leg. 1. l. si quis a filio, §. si qs plures. Si uero non sit commissa alteri interpretatio, committetur arbitrio iudicantis, vt hic, & ff. de fundo instruc. l. quæsitum. §. idem respondet, secundum Iacob. de Are. quæ verba no. Et † adde quod si uerba c sunt ita obscura, quod nullum intellectũ possunt inducere, non ualet scriptura, vt ff. de reg. iur. l. quo tutela, §. pen. & adde hic, quod no. Inst. de lega. §. sed nostra. & facit ff. de usu, & habitat. l. plenum. §. equitij. & facit in rõne sui. ff. de rei uend. l. in fundo. ibi dum dicit, bonus vir ex personis causisque constituet. Item adde, quod no. ff. de pact. l. veteribus. & de uerb. ob. l. quoties in stipulationibus, ff. de reg. iur. l. semp. & ff. de actio. & ob. l. fi. & ff. de leg. 3. l. item legato. §. patui, & ff. de vino, trit. & oleo lega. l. ex vlu. † Item vbicunque quis damnatur rationes reddere, intelligitur arbitrio boni viri, vt ff. de fideicõ. liber. l. Titius §. sororem. & no. ꝙ uoluntas, & opinio facti est, vt no. ff. de acqui. rerum do. l. bonæ fidei. quia ius non disponit de motibus animæ, & quæstio facti qualiter discutiatur, & quid in dubio sonet in animo discreti uiri, & sic ne videatur laicis bonis quædam iniquitas, ff. de transact. l. si maior. in arbitrio Iudicis est, l. 1. §. contra, ff. ad Turpil. Item pone exemplum. s. de auro, & argen. leg. l. Titia. §. fi. de lega. 2. l. quidam. † Item vbicunque sunt examinanda merita alicuius conscientiæ, examinandũ, vel indagandum est eius arbitrium. idem si dicatur fac secundum mentem d tuam, id est ſm iudicium tuum. d. l. Thais, §. Lucius, secus si dicatur, ſm voluntatem tuam fit, vel non fit, & tunc non est purum, nec ualidum, vt ff. de leg. 3. l. fideicommissa, §. quam quam, scilicet quando voluntas adijcitur substantiuo, vel effectiuo, secus in uerbo e executiuo uoluntatis substantiatę, vel declaratiuo, l. 3. sup. de bon. promiss. per Cyn. & l. pen. ff. de arbi. per Accursi. quia tunc in arbitrium sonat. Item pone f exemplum, si testator dixit, relinquo vxorem meam dominam domus meæ. tamen Iacob. de Are. dicit, ꝙ hoc casu intelligitur, l. patrimonii, vt ipse no. in l. 1. j. de ingen. ma. dic ꝙ instituto hęrede vniuersali filio, vel alio descendente, intelligitur domina domus; id est vsufructuaria patrimonij, scilicet viuente filio, post mortem autem filij, aut non dedit ei substitutum, & videtur idẽ, quia ea persona filij debetur; aut dedit ei substitutum pupillarẽ, & videtur idem eadem ratione, sed Barto. g dicit, quod si est substitutus extraneus, tenetur ad plenum vsumfructum. Ego contrarium consului per l. si fundum, §. si pater, & per l. licet Imperator, ff. de legat. 1. idem videtur si substitutum per fideicommissum, vt l. 2. inf. ad Trebel. quia illud totum legatum est ei ascriptum ad onus filij, vt no. eo. tit. l. fi. si vero non est filius, vniuersalis hæres institutus; tunc in dubio præsumo existente filio, ꝙ pater noluit codicillari, nec testari; quia testamentum esset nullum ex causa præteritionis, vt no. sup. famil. ercisc. l. quoties.

19 † Quæro, nunquid legatum h arbitrarium propter non factum inuentarium efficiatur solidi persecutorium: verbi gratia testator ita dicit, lego Titio alimenta, quod interpretatur ex redditibus patrimonij, vnde Iac. de Are. ff. ad Trebe. l. Imperator. super verbo, ex accessionibus. dicit no. ex redditibus alimenta præstari, quod est bene notan. † Nunquid ergo i propter non factum inuentarium hæs teneatur vltra vires hæreditatis? Resp. non, quia alimenta intelliguntur arbitrio Iudicis, & illud est hic solutum, quod est arbitratum, vnde verbi gratia si legata sunt alimenta rustico, quæ arbitrio boni viri ascendunt ad decem secundum vires patrimonij ꝙ arbitrium inesse videtur statim, ac si esset declaratum, licet non sit factum inuentarium: quia verborum interpretatio & qualitas non mutatur, nec debentur plus vel minus, quam si inuentarium esset confectum, quia non est deductum in legatum: & idem si testator legauit dotem, vel aliquid aliud ad arbitrium, quia non augetur legatum vltra mentem testatoris propter non factum inuentarium, sicut si expresse dixisset testator, volo præstari vsque ad vires mei patrimonij, quod
20 tene mente. † No. quod voluntas testatoris gratiosa non debet restringi. Item non debent restringi verba contractus, vt ff. solu. mat. l. & sic. Item non debet restringi rescriptum ad beneficia, si continet prouisionem ecclesiæ: secus si impetrãtis, quia odiosum, & quia nullum gratiosum est odiosum, sed quid ambitiosum, & contra vim, & auctoritatem verborum restringi non potest, quia non debet calumniari, arg. ff. ad Tertu. l. 2. §. tractari.
22 In tex. ibi, æstimatione. i. arbitrio, consideratione, iudicio, & deliberatione Iudicis, quæ fit aliquando de quanto, aliquando de quali, aliquando de ubi argu. ff. de transac. l. cum hi, § in causa. & § vlum. & ff. de iudi. l. sed & si susceperit, §. libertis. Interdum de situ, ff. de leg. 3. l. patronus, §. primo, In omnibus decem prædicamentis potest exemplificari hæc l. in prędicamento substantię quid debeat, ff. de leg. 2. l. Caius, in fin. Quantitatis, de leg. 2. l. quidam. Qualitatis, de usu. & ha. l. plenum in §. equitij. Vbi, ff. de iu. l. sed & si susceperit, § libertis, l. nec semel. §. si in habitatione, ff. quando dies leg. ce. de lega. tertio, l. suos, de fun. instr. l. fundus qui relationis, l. prima, ff. de reb. dub. Situs, ff. de leg. secundo patronus, §. primo. Passionis, ff. de manu. test. l. testamento centurio.
23 † Pone, k testator reliquit mihi alimenta arbitrio hæredis sui: hæres antequam arbitretur decedit, vtrum in arbitrio succedat sibi hæres heredis, an iudex? Videtur, quod iudex, ut hic. In contrarium: quia aut ius arbitrandi competit alicui iure suo: i. tanquam debitori, vel creditori, & sic in rem suam, aut tanquam executori. l Primo casu transmittitur ad heredem. Secundo non. Pone exemplum vbicunq; l. dicit, quo sit quæstio uoluntatis. de insti. & subst. l. fi. cum sim. Dicit Iac. de Are. ꝙ si quis promisit mihi manutenere m clausã molendini mei arbitrio meo: & alteri cedo molendinum, arbitrium transit ad emptorem, quia cõpetit iure cõtus, non vt ministerio, vt ff. de leg. 1. l. si sic. per Iaco. de Are. ita in quæstione proposita: quia heres cõhere vr, ad Iudicem ergo non pertinet, cum offi. Iudicis sit remedium extraordinarium, nisi in subsidium. In cõrium vr; quia motiuum animi non transmittitur. Item quia legatum legitimæ non transit ad

ADDITIONES.

a A. B. Declaratio. Et an requiratur rogitus, quando fit declaratio coram duobus testibus, uide Bal. in l. cum proponebatur. de leg. 2.
b A. B. Contractibus. Et uide gl. no. & ibi Bal. l. pen. de leg. 2. vbi interpretatio mentis testatoris debet esse contl. eta, quod no.
c A. B. Verba. No. si verba sint obscura, ut nullum pariant intellectum, non ualet scriptura, uide elegan. tex. l. ita fidei, in fi. ff. de iu. fis. uide Bar. in l. quicquid astringendæ ff. de verb. ob. & Ang. & D. Io. in l. quoties, §. 1. ff. de hæred. inst.
d Secundum mentem. Quando tua uoluntas intelligatur de honesta, uide Bar. in l. 3. cum concor. ibi positis hic alleg.
e In uerbo. Hoc est contra l. quidam, & ibi Bal. de le. 2.
f Item pone. Vide Bar. in l. Titia cum testamento, §. fi. ff. de le. 2. & in l. si ita scriptũ, ff. de manu. testa.
g Sed Bar. No. bene refert Bar.
h A. B. Quæro, nunquid legatum. No. ꝙ alimenta debentur ex accessionibus, & fructibus patrimonij uide Bar. in l. qui bonis, ff. de cess. bo. Ang. in l. duius, ff. de petit. hær. Bal. in l. cum alimenta, ff. de ali. leg. quod limita secundum Ang. [illegible] futurus dominus ille, qui est alendus, quia tunc debetur ex re ipsa, si fructus non sufficiunt, tex. est . . . de no. l. 1. §. mulier, ff. de uendan. poss. nte. secundum Ang. in d. l. Imperator, ff. ad Treb. & d. l. duius, quod est no. dignum, uide quæ no. in auth. contra rogati. inf. ad Trebe.
i Nunquid ergo. Sequitur Rom. in rub. de acq. hær.
k Pone. Facium no. in l. Pompo. scribit, §. fin. ff. de neg. gest. & in l. si quis arbitratu, ff. de verb. obl. per Bar. in l. si stipulatus fuerim illud, ff. de verb. obli.
l Executori. Vide Bal. in l. fi. in 2. q. sup. de hære. insti.
m Manutenere. Vide Imo. in l. si sic, §. fi. de le. 1.

ad hęredē,ff.de le.16. apud Iulianum, §. si quis.ergo a simili,nec licentia arbitrandi,argu.ff.de cur. fur.l.cuius bonis, ponit tamen *a* Iac.de Arc.opiniones, scilicet hoc esse concedendum ex personis & causis.de sct.i.& obl.i.fi.& hic.† Quæro,*b* si statutum ciuitatis dat Potestati arbitrium interpretandi, quomodo hoc intelligatur. Respon.in dubijs causis,ff.de origin.iur.l.2, §. his legibus latis,& non est dubium,si lex arbitratur; quia iudex non potest aliter arbitrari,i.fi.de insti.& substi.Item ea argumentis causa deducitur,ff.ad Treb.l.qui filium, §.fi. Item aliquando ea indicijs, vt l.fi.sup.fam.erc. Item aliquando ex suspicionibus, vt ff. de testa.mil.l.miles ita,§.mulier.item ea coniecturis, *c* ff. de leg. j.l.licet Imperator.† Est autem coniectura,propositio hypothetica,vt scilicet si hoc est,verisimiliter est,& quod illud sit, vt ff.d acq.rer,dom.l.quæsitum,per Azo.Item ea opinionibus Doctorum approbatorum,puta glossatorum,quando est articulus iuris. Item quando testes sunt contrarij,vt no.ff.de re iud.l.duo iudices.per Accur.in gl.ibi, & tunc non est in arbitrio.not. contra Episcopos *d* alternantes vltimas voluntates defunctorum per suas constitutiones synodales. In gl.ibi, si cum Titio steteris, facit ad quæstionem *e* no.inf.tit.2.l.fin. de vxore, cui relictum est, donec steterit in domo viri,nam intelligitur.f.in actu viduali. In gl.ibi multiplex,vel ex vna parte est significatio,ex alia communis locutio,ff.de leg. 3.l.librorū,§.q tamen Cassius. vel sunt duo nominis communis,ff.de reb.dub.l. quod habebat.vel non inuenitur nomen propriu tu,ff.de cond.& demonst.l. in testamento quidam. † Item legatum præsumitur relictum propter amicitiam. & ideo præsumitur amico relictum, vel ei, qui magis meruit,ff.de leg. 2.l.si quis seruum, §. si inter duos. & econtra pęna intelligitur inflicta ei,qui deliquisse probatur, ff. de conditio. & demonst.l.demonstratio falsa per Bart.& in duobus eisdem nominis ille præsumitur bannitus,qui aufugit, cum fuga vehemēs opinioni populi sit coniuncta. vel uerius nō sufficit hoc propter incertitudinem,vt no.ff.de iud.l.eum,quem temere,& ideo executor hunc debet torquere,contra quem fuga laborat; nam tortura bene potest adhiberi in executione iustitiæ, ad hoc vt cōstet de corpore,maxime deficientibus probationib. testium, qui interfuerunt negocio; quia quoties in executione dubitatur de corpore,post sententiam probationes admittuntur, nec per hoc dicitur ordo iudiciorum subuerti,sed sententia liquidari, arg.ff. de testamen.l.hæredes palam, §.sed & si notam,& argu.l.defensionis facultas,inf.de iure fil.lib.x.& generaliter omne verbum, quod potest trahi ad diuersas sententias, indiget interpretatione.† Et no.q Azo.in Summa. J.de test.manu.§. relinquitur.dicit,q in §.si inter duos.licet hæres possit eligere, cui det, non tamen cogitur.& per hoc idem dico in Iudice,quando est quæstio facti,licet illa proprie non sit electio,sed declaratio.& hac ratione forte potest dici contrarium,quia iudex cogitur declarare receptis probationib.& indicijs: quæ si paria sint pro & contra, vel nulla appareant,abstineat,vt no.in l.1.in fi.ff.vti possidetis.

ADDITIONES.

a Ponit tamen. Vide latius Iac.de Arc.in d.l.fi fic.

b Quęro. Vide in fin. Bar.in l.ab executore,in princ.in vers. quęro secundo, in fine illius quęstio.ff.de appel.& no.in gl.
Quæro si statutum. No.quod statutum dans potestatem arbitrandi,intelligitur in dubijs,causis,vide quod no l.eleganter,§.si post,ff.de condi.indebi.l.post rem,ff. de transac.& l.2.eo.tit. An.Bar.

c Ex coniecturis.Quid sit coniectura,adde Bal.in l.ea quidem, inf. de accu.

d No.contra Episcopos. Vide Bal.in l.1.sup.tit.1.

e Facit ad quæstionem. Vide Bal.in l.2.in vlt.q.sup.de leg.

LEX VIII.

1 *Intellectus regulat & regit ordinem verborum.*

Qui fideicommissariam. Vt legatum nō sit inutile, non prius cedit dies legati,quam libertatis.h.d.cum glo.ff.de hær. insti.l.talem.in prin. vbi dicitur, quod ordinata in ordine essentiæ pra sumuntur subordinata in ordine intellectus: † nam intellectus regulat,& regit ordinem verborum.

LEX IX.

1 *Fortuna est gratuita.*
2 *Executio testamenti non dicitur grauamen,sed quoddam ministerium.*
3 *Curatoris officium non est minus publicum.*
4 *Conditionis appositio non est proprie grauamen.*
5 *Hęres hęredis non venit iudicio principali, sed iudicio transmissionis.*
6 *Hęres hæredis nomine proprio non potest grauari.*
7 *Pater grauando nepotes videtur filio suo substituisse.*
8 *Hęredes dicuntur rogati, si testator dixit,si filius meus sine liberis decesserit, vel eius filij sine liberis,hęreditas restituatur Seio.*
9 *Fideicommissum an valeat,si testator dedit spurio decem, & rogauit eū vt ea restitueret.*
10 *Habens vsumfructum,eum relinquendo, potest grauare legatarium.*
11 *Legatum sacerdotibus relictum pro Missis canendis, debent habere eo tempore, quo dixerint.*

Ab eo,qui. Quē non honoro, *a* grauare nō possū. h.d. & si casu bona mea lucratur,ff.de lega. 3.l. sed,& si sic.dic, vt statim dicā, quia† fortuna gratuita est.Oppo.& videtur,q quis possit grauare eum,cui nihil reliquit;nam testator potest relinquere executorem sui testamenti eum,cui nihil legauit,vt ff.de dote prælegat.l.Theopompus,& ff.de leg.2.l.2. Sol.† illud non est proprie grauamen,sed quoddā ministerium, quod sponte suscepit,vt ibi no. Nec obst.q tutor relinquitur; quia illud est munus publicum. † Curator autem in testamento relinquitur, non ut statim sit curator: quia si est munus publicū,donec sit confirmatus,vt ff.de excus.tuto.l.Caius. Secūdo oppo.quod antequam quis sit honoratus, possit grauari, vt ille,cui legatur sub conditione, nam semper cōditio præcedere debet,id est præuenire debet suū dispositum,ff.de verbo. signif. l.cedere diem. Solu. appositio conditionis† non est proprie grauamen,cū nemo cogatur cōditionē implere, vt ff. si quis omis. cau.testa.l.si quis sub conditione. Tertio opp.nam lege cauetur q si quis pt relinquere ab hrēde legatarii per nomen appellatiuū vel heredis p nomen appellatiuū, vel propriū, & appellatiuum, simul iunctum, vt ff.de leg.3.l.si fuerit,§.si quis, & tamen hæres hæredis,vel hæres legatarij non venit iudicio testatoris, vt ff. de vulg.subst.l.qui liberis,§.hæc verba. Sol.† hæres hæredis non uenit in iudicio principali,tamē venit iudicio trāsmissionis,vt s.de hære.inst.l.fin.& ff.de pac.l.pactū.& no.in l.2.& 3.ff.de pet. here. † Modo quęro, nunquid hęres *b* hæredis possit grauari nomine proprio? Respond.non, si fortuito succedat,quia nec recipiēdum est,vt eum,cui nil dederis,obliges,vt ff.de lega.3.l.sed,& si sic,nec enim debet inspici lucrum aduentitium,quod non puenit ex prouidentia testatoris,vt ff.de do.præleg.l.cum quis vxori,§.1.† Pone ergo,quod pater instituit filium: & si nepotes eius decederent sine liberis,grauauit nepotes,q bona ipsius testatoris restituerent Titio.nunquid istud iudicium valeat?& videtur q non,per d.§.si autem in contrarium videtur, q grauando nepotes,videatur eos filio suo substituisse,vt ff.de leg.2.l. Titia Seio,§. Seia.vbi dicitur,q si testatrix relinquit duobus fundum ne vēderēt,& qui vltimus decederet, restitueret cum Sempronio, duo gradus substitutionis fecisse videtur;vnum inuicem, alium post vltimum: tacite videt ipsum honorare cum alias non posset totum restituere.Sol. dico, q aut inter grauatos est locus iuri accrescendi ,quod potest esse ex dispositione testatoria etiam post agnitum legatum; aut non est locus iuri accrescendi, vt inter filium,& nepotem in q.s. formata: & tūc fideicōmissū relictum a nepote nō tenet,nō enim ideo. q eū grauauit, honorasse videtur:alias sequeret,q mortuo filio, ipse filius videret rogatus de restituēdo filijs suis qđ est falsum. Itē sequeret,q si grauo aliquē in mille,eo ipso videor ei relinquere mille,qđ est falsum vt in l.nostra,ad hoc ff.de hære. institu. l. hæreditas. & l. Lucius. Præterea in d.§. Seia.testator quemlibet honorauit, & prohibēdo,ne alienaretur,præmorienti substituit.& ideo tenet fideicōmissum,vt ibi no. hoc etiā probatur per l. cum acutissimi, J.eo.& s.de insti.& substi.l.gnāliter. vbi liberis susceptis rogatus liberatur,& fideicommissario non grauatur.† Sed quid si testator, *c* ita dixit,si filius meus decesserit sine liberis, vel eius filij sine filijs,restituatur hęreditas Seio? Respō. istud relictum est in rem, & ideo quilibet hęres videtur rogatus sub duplici conditione. siue ipse decedat sine liberis , siue filij eius decesserint sine filijs, & ex hoc capite agens debet fundare libellum suum , sicut dixi in l.cohęredi,§.cum filię,ff.de vulga. & pupilla.substi.& l.ex tribus,sup.de inoffic.testa.Opp.& videt,q possit grauari ille,cui nihil est relictū,vt ff.de leg.2.l.pero,§.matre.Sol. ibi non grauatur ipse, nisi tanquam minister. † Quæro, testator *d* donauit spurio decem.& rogauit eū,vt ea restitueret,nunqd valeat fideicōmissum,& videtur,q nō.quia spurius est pro non scriptus, dic q licet ipse non capiat,nec obligetur, tamen tanquam executor restituere potest,ff.de lega.2.l.si quis *e* quos. † Quæro,an habens vsumfructū,eum relinquendo possit grauare legatarium? Resp. non: nisi forte tradat , ita q in vita legatarius percipiat aliquod cōmodum ad instar donationis causa mortis,vt ff.de lega.3.l. si mulier,§.sed si habenti. Vltimo vide ff. de lega. 2. l. Imperator, §.si centum.& ff.de lega. 1.l.filius,§.apud Marcellū.& ff.de lega. 2.l.

ADDITIONES.

a Quem non honoro. Ad intellectum huius regulæ, uide no.per Imo. in l. 1.ff.de uulg.& pupill.item limita,quando separatim relinquitur ab eo,qui non est honoratus,secus si ab eo,& ab alio,qui honoratus est, legetur coniunctim. quia hic in totum in persona coniuncti honorati.tex.est no.in l.si duobus,§. 1.de leg.1.

b Nunquid hæres. Vide Bar.in l.qui fundum,§.qui filio, ff. ad leg. Falc.& in l. cum filio.circa princ.ff.de leg.1.ubi plene de materia.

c A.B.Sed quid si testator. Vide Bar.in l.sed,& si sic.de leg.3.

d Quæro testator Vide l.cogi,§.hi,qui.cum ibi no.ff. ad Treb. Bal.in l. si quis ad declinandam.in uers.sed iuxta hoc,sup.de Epis.& cle.& quæ no.Bar.in l.eam quam inf.eo.& Ang.& Imo.in l.in tempus,ff.de hær.inst.

e L. si quis. Certe ibi hoc non probatur. ideo contrarium puto, ex quo legatum a princ.est nullum,ut no.in l.codicillis,in prin.de leg.2.& in terminis Bar.in l.eam quam,inf eo.item pro Bal.facit decisio Io.And.relata per Pau.de Cast. in l.cogi, §.hi,qui solidum,ff.ad Treb.

5 1 2.l.cum pater,§.qui dotale.† Quid si est relictum a fratribus, vt
a dicant missas quotidianas; & ipsi dixerunt per decem annos, postea nolunt dicere, an auferatur ab eis legatum? Respon. sic, l. proportionabiliter.i.pro tempore futuro, vt l.liberto, §. Lucius, ff. de annu.leg.& ibi p Iac.de Are.dr, q dēt conuerti ad eosdē vsus pios officio Epi, non aūt dēt hæres lucrari; dubium faciebat, quia non vr, q fratres possint grauari onere non burfali, de leg.1.l.plane.la 2.§.1.Sed contrarium uerum est, quia ob cām piam est relictum, sup.de legi.l.pen.& l.Męuia, ff.de manumis. test.

ADDITIO.

a And.Bar.Quid si est relictum. No. si legatur sacerdotib. pro Missis canendis, si postea nolunt cantare habent legatum pro eo tempore, quo dixerunt, & reliquū conuertitur in alium pium vsum, uide Bal.& ibi dedit remissiones in l. cum alienam, sup.de legi.

LEX X.

1 *Sensus supplet, vbi deficit oratio.*
2 *Syllaba potest poni pro dictione.*
3 *Imbreuiatura quędam sunt, quę ex consuetudine extensionem recipiant.*

Verbum volo. Sensus intellectualis pficit orationem, quæ in suo constructu perfecta non est, h. d. Dubitatio istius legis erat, quia verbum est forma orationis, quia dat regimen & esse toti orationi: & habet significare per modū fieri, vel agere. Præterea vbi deficit verbum principale, ibi deficit verbum substantiuum, sum. nam verbum, volo, idem est quod, sum volens: & ideo vitiatur sensus, vbi deficit hoc verbum. Præterea posset subaudiri in alio quam in præsenti tempore: verbi gratia, Titio decem dari: ita potest subaudiri volam, sicut volo. sed istud verbum, volam exponitur ero volens, & futurum non perficit votum suum, & ideo regulariter verba futuri temporis non sunt dispositiua, quia non exponuntur per verbū, sum, psentis tpris. vnde si dicam ascendā Capitolium, idē est dicere, q sum dispositus ad ascendendū: non tñ sum ascendens. & si dico eligam, est dictū, ero eligens: non tñ sum eligens, vt l.filij mater, §.1.ff.ad Tertull. ff.de leg.3.l. serui electione. Solu. lex verbum cōgruum supplet ad inducendum effectū, nō incongruum, ad inducendum defectum, & sic non obstat de re-
1 bus dub.l.in ambiguo.† No. q vbi deficit oratio, sensus supplet, vt ff.de leg.2.l.cum pater, §.cū imperfecta. secus si deficit solēnitas, quia hunc defectum lex non supplet, vt ff. de transac.l. cū hi, §.prætor. Dicit gl. q inter velle & nolle est medium, scilicet non velle. vnde Eps electus dicit, nolens volo, id est volens nolo, vt no.ff.de tributo.l.1.§.scientiam, ergo verbum, volo, determinat se ad suum effectum. igitur gl. quę est in l.serui electione, est falsa. Dic, q aut actus poterat tunc fieri nuda voluntate: & tunc verbum, volo, disponit in præsenti, aut non poterat tunc fieri, quia requirebatur maior solēnitas, vel aliquid extrinsecum puta exhibitio seruorum: & tunc non disponit: & ita intelligitur illa gl. Alij dicunt illam gl. indistincte veram, quia verbum, volo, significat primam voluntatem, non precisam. de quo per Bar. in l.cū-
2 ctos populos, supra de summa Trinit. vbi vide. † Quæro, a nunquid syllaba possit poni pro dictione, vt in hoc exemplo, promi-
a sit sub pęna du. vtrum hęc syllaba du. ponatur id est duplici? Respondeo sic: quia aliud sonare non potest, & ideo ad mentem recurrendum est, vt ff.de verb.sign.l.alienationis, §.oratio.& ex-
3 tra de verb.sig.c.intelligentia. † Item b nota, quod quædam im-
b breuiaturæ sunt, quæ ex consuetudine recipiunt extensionem,
c c ut in §. quia assidua. in l.quod si nolit, ff de ædil. edic. Quædam, quæ ex natura negotij, vt dictio, &c. vt d.l. Gallus. ff.de lib. & po-
d sthu. quædam ex relatione d ad aliud vt cum Notarius postquā scripsit dictum vnius testis, extense dicit; Petrus idem dixit, qd primus testis. tñ. Spec. non approbat istam scripturam: quia dictio, idē, non solum significat factum, sed etiā ius, vt no.ff.de trāsa.l.cum hi, §.si vni. Item sm Spec. est idem mediatus sermo. dic vt no. extra, de ver.sign. in c.nihil obstat. in Nouella.

ADDITIONES.

a Quæro. Vide no. per Bar.& Doc.in l.quoties, §.1.ff.de hær.inst.& Bar.in auth. qd fine, in fi. sup.de test.
b And.Bar.Item no.quod quidam. No quod imbreuiaturę recipiunt ex consuetudine extensionem. uide Ang.& Do.Io.in l.quoties, §.1.ff.de hær.insti.& Ange. in l. quicquid.& ibi Do Io.de uerb. obl.
c Extensionem. Vide Bal.in l.errore, in prin.sup.de test.
d Quædam ex relatione. Vide Spe.in tit.de testa.§.nunc tractandum, ver cautione quoque, dixi post Bar.in l.si librarius, ff.de reg.iu. Ange.in l. si quis ex argentarijs, §.1.ff.de eden.tener, quod dictum non ualeat.& per Ang. in cons. 198. Sal. in l.iurisiurandi, sup.de testib.limita singulariter, ut per Iac.But.in l.3.in prin.ff.de test. ubi essent plures, quam duo, arg.illius, l.3.§.eiusdem cum gl.

LEX XI.

1 *Alienatio si est alicui prohibita, non potest dare causam alienandi.*
2 *Alienare prohibitus bona fide non potest transigere.*
3 *Tacens alienatione qui potuit contradicere, alienationem non potest reuocare.*
4 *Pręceptum de non alienando factum minori non potest esse vestitum.*
5 *Facientes, & consentientes contra voluntatem defuncti sese non possūt iuuare.*
6 *Fiscus hereditatem tanquam ab indigno non potest auferre.*
7 *Alienatio contra voluntatem defuncti facta, an possit reuocari.*
8 *Testator ex qualitate rerū præsumitur, q voluerit in agnatione pmanere.*
9 *Cum causa, dictio, qualiter sit intelligenda.*
10 *Alienatio non ualet, si testator reliquit monasterio, & vetuit alienari.*
11 *Iudicis pręceptum an teneat sine causa.*
12 *Alienatio, an valeat, si quis prohibitus alienare consensit testamentum facere.*
13 *Distincta per stirpes distribuuntur per gradus.*
14 *Pręceptum valet ubi est persona ualens reuocare.*

Quoties. Cum omnium prohibitorum cōsensu fit vēditio si non superest psona, quæ posset reuocare alienationem, prohibita alienatio conualescit, & adde, quod firma est alienatio facta contra testatoris voluntatem. h. d. No.
5 quod ille, † qui a non potest alienare in certam personam nō po-
a test dare occasionem, quod alienetur. pro l.ista est gl.sing.de verbo.obl.l.si ita quis, §.ea lege, & tex.vnicus in c.1.§.fin. de inuesti.
a de re.alie.fac.in feu. † An ille, qui non potest alienare, possit bona fide transigere? Rñ. non, si prouocat ad iudicium, secus si prouocatur. l.& ideo, ff.de condit.furti.& hoc si habet plenam ex iure suo administrationem, vt vasallus; vel liberam, vt tutor, vel prelatus. alias indistincte non ualet transactio, ff. de pact. l. si tan-
3 tum. † Quæro, nunquid b ille, qui est præsens, & non contradicit
b (quia si contradiceret. haberet ius reuocādi alienata) postea possit reuocare? gl.ord.dicit q non, s.de pact.l.cum proponas filios. quod est verum, si tacuit dolose, vt l.si sine, s.de Velle. No. qd illum præceptū nudum est, quod in se iuris remedia nō includit.
4 † Item no.quod præceptum de non alienando factū minori, donec est in minori ętate, nō potest esse vestitum, nisi fauore ætatis, & testamenti, vt j.pro empt.l.a.idem si sit ecclesiæ, ut in Auth.de alien.& emphy.§.sanctissimas No.quod si non superesse persona, quæ reuocare possit, alienatio alias prohibita conualescit. Item paria sunt a principio pręceptum esse nudum, & ex
5 post facto reduci ad nudum. † Item no.quod facientes, & cōsentientes contra voluntatem defuncti, se se adiuuare non possunt. facit ff.de lega.3.l.peto, §.a fratre.& l.cum pater §. libertis. Item no. q paria sunt plures simul uendere, vel inuicem consentire.
c Quæro ad euidentiam. quæ est huius legis dubitatio? c Respon, quia uoluntas defuncti est lex. & legi prohibenti non potest renunciari, vt no.in l.2.su.de fideiu.do.den. Secundo quæro quæ est huius legis rō? Rñ. quia non superest persona, quæ reuocare
6 possit. † Tertio quæro, vtrum fiscus auferre possit hæreditatem tanquam ab indigno? Rñ. non qa pręceptū testatoris reductum
7 est ad casum nudi precepti, & ideo inualidum. † Quarto quæro vtrum in casu huius legis habeat locum auth. hoc amplius. Respond. non, quia hic non superest persona agere valens, ibi sic. modo. quæro exempla huius legis. Respond. vt in gl. & uide gl. in princip. ibi, vel dic facit, ff.de lega.2.leg. Titia Seio. §. Seia. No.
8 † ex qualitate d rerum præsumi, quod testator voluerit in agni-
d tione permanere, & sic pręsumitur tacite fideicommissum, qd est no. dignum. nam cum vna sola ratio possit testatorem mouere, talis ratio debet haberi pro expressa, vt no.ins. eod.l.quamuis. sequitur in gl.& no.opp. vna cum gl. dicitur hic, quod pręceptum de non alienando valet contra, ff.de lega.1. l. filius.§. diui.
9 Solu. ibi nudum, hic cum causa. † Quæro, quid est dictum cum causa? Respon. aut persona est alias alienare prohibita, & tunc hæc est sufficiens causa, vt ins. de vsuc. pro empt.l.a.& in Auth.
e de alien.& emphyteu.§.sanctissimas. e aut persona non est alias prohibita alienare, & tunc apparet persona, cui testator prospicere voluit, & est reuocare ualens: & tunc præceptum dicitur habere causam, aut non extat persona reuocare ualens: & tunc
f dicitur esse nudum, & sine causa causante aliquod iuris reme-
10 dium, vt d.§.diui.& l.peto.§.fratre.ff.de leg.2. † Ex his f infertur, q

ADDITIONES.

a A.B.Qui.no. No.quod ille, qui non potest alienare per se, non potest dare causam ut per alium alienetur, uide tex.op.l.Imperator.& ibi Bar.ff.fideic.lib.& Bal.in l.eadem lege, sup.de condictione ob causam.
b A.B.Quæro nunquid. An tacens in alienatione, possit illam reuocare, vide tex.l. si fundum per fideic.de leg.1.
Celsus. Adde illam in l.qui debitum.num.3 & quod ibi posui in apost.ad ipsum in uers.qui tacet, sup.quando fisc.vel priua.dixi post Collectanium, in c.dilectus nu.10.in uers.consentiente.extra de proc.
c Dubitatio. Solue ut per gl.& Doc.in l.1.sup.de pac.
d No.ex qualitate. Pro hoc quidam alleg.gl.sing.non ponderatam in l.codicillis, §. instituto, & ibi Imo.ff.de leg.2.
No.ex qualitate. No. q quando una sola ratio poterit mouere testatorem, talis ratio habetur pro expressa, facit gl.l.tale pactum, §.fi.ff.de pac. minor. de Bal. quia est gl.ut eam allegauit in l.codicillis, §.instituto, de leg.1.& fuit alle. hoc dictum Bal.in causa illorum de Sauellis, in qua consului Romæ. sed gl.illam nemo ponderauit. And.Barb.
e Sanctissimas. Ad intellectum huius § uide Bar.in auth.hoc ius porrectum, sup.de sacros.eccl.& gl.& Doc.in c.uerum, extra de cond.app.
f Ex his. Vide Imo.in l.filius, §.diui, in h.de le.1.et in cap.Raynaldus, super verbo, teneret extra, de testa.et Bal in c.1.§.1.de Ca.Conra.

tur,ꝙ ſi teſtator reliquit alicui monaſterio;& alienari uetuit. licet non deſignauerit perſonam,ad quam debeat deuenire:uel licet deſignauerit,& conſenſerit;tamen alienatio non ualet,caſus eſt in d.§.ſanctiſſima, & ideo ipſemet, cui primo alienauit, reuocat,vt l.iubemus.§.œconomus,ſup.de ſacroſ.eccl.ad quem ius deuolutum eſt.verbi gratia, teſtator reliquit prædium hoſpitali Miſericordiæ,quod alienare uetuit,& ſi alienaretur, quod perueniat ad quoſdam religioſos,certum eſt,ꝙ ipſi religioſi ſimiliter videntur prohiberi alienare,vt no. in l.voluntas.ſup.eo.Si ergo omnes alienant,vel conſentiant, dicti religioſi vltimo alienare videntur: quia extitit conditio fideicommiſſi,& ideo ipſi ſoli reuocant,licet forte quibuſdam videretur dicendum,qd hoſpitale;quia nullum ius quæritur ꝯſacientibus.ut d.§.fratre. a nam hoſpitali erat ſuctum, radicatum, religioſis vero radicandum, & in delicto pari potior eſt conditio poſſeſſoris.vel dic quod ſimul reuocant. Primus ſeu ex interuallo.Scdus,quia in eo ius reſidebat,ꝙ credo uerius.† Quæro, quid b in præcepto iudicis. an teneatur ſine cauſa: Rn.aut reſpicit forum contentioſum ad aliquid dandum,vel faciendum aduerſario, & non tenet ſm Dy. & Cy.vt ĩ.comm.uel epiſ.l.interloc.& l.programma.aut in his quæ reſpiciunt ſuam authoritatem ſuperioris, & tenet præceptum,vbi agitur de modico præiudicio.ſm Inn.Quæro, quid ſi quis conſenſerit prohibito alienare, vt faceret teſtiũ de illa re? Rñ.idem ac ſi conſenſiſſet venditioni.l.confirmato teſtõ.iex.eſt ſing.in l.ſicut,§.venditionis,ff.quib.mo.pig.uel hyp.ſol. & adde ꝙ no.Bar.in l.cum quis in prin.ff.de le.2.& ſup.de pac.l.cũ ꝓponas.Quæro,qñ eſt relictum vniuerſitati,puta agnatis, quo ordine reuocent? Rñ.ſm ſtimos gradus,vt d.§.frater.& eo.ti.l.cũ ita legatur,§. in fideicõmiſſo.† Et ſic no. ꝙ ea,q̃ diſtribuuntur per ſtirpes diſtribuuntur p gradus,& non ſimul. Quæro,primo alienanti conſenſit tertius,deinde ſcdus repudiauit, vtrum conſenſus noceat illi tertio?& vr̃ ꝙ non,vt in l.1.§.ꝙ aũt,ff.quorũ leg.& l.ſi ita.§.ſi ſub cõditione,ff.de leg.2.dic ꝯtrum,qa iudicium impugnauit, vt hic, & d.§. fratre, prima verior,vt no.in l.1.ſup.de pac.Ex prædictis apparent quædam concluſiones. Prima concluſio,ꝙ ubi eſt perſona reuocare valẽs,ualet præceptũ,ſiue ſit altera ſiue eadem perſona ex priuilegio legis.Scda concluſio,ꝙ vbi a principio non eſt cã, uel reducitur ad non cãm, alienatio eſt reuocabilis. Tertia concluſio ꝙ nomen collectiuum diſtinguitur per gradus. Vltima concluſio, ꝙ tacita cã ex coniectura ſufficit ad ualidandum c præceptum negatiuũ,ſicut cã expreſſa.

ADDITIONES.

a §. Fratre Et expreſſius in l.cum pater,§.libertis.de leg.3.

b Quæro quid. Vtrum teneat preceptum iudicis ſine cauſa,et ſimiliter per hoc deciditur quid in citatione,vide Bal.in l.conſentaneam,in 4. no. inſ. quomodo, & quando iud.& Bar.in l.filiusf.§.diui,in fi.de leg.1.

c Vltima concluſio. Vide hic per gl.& Doc.& Bar.in l.filiusf.§.diui,de leg.1.

LEX XII.

1 *Mors non ſuſpendit eſſentiam uoluntatis defuncti.*
2 *Grauatus reſtituere poſt mortem,an confeſtim poſſit reſtituere.*
3 *Fideicommiſſarius rogatus hæreditatem reſtituere poſt mortem, videtur tacite rogatus.*
4 *Fideicommiſſum vniuerſale non poteſt reſtitui antequam exiſtat cõditio.*
5 *Reſtitutio dicitur ex Trebelliano.*
6 *Fideicommiſſarius reſtituere grauatus ad certum tempus,an in ſoluendo poſſit præuenire.*
7 *Inſtitutus reſpectu alterius non detrahit Trebellianicam.*
8 *Hæres inſtitutus ſi poſt mortem tenetur reſtituere monaſterio, interim non poteſt reſtituere ægrotis.*
9 *Perſona perpetua quando ſcribitur hæres,nõ poteſt fieri legatũ caducũ.*
10 *Vxor hæres inſtituta,quæ poſt mortem eſt grauata diſtribuere bona inter puellas,dum uiuit,an poſſit eligere puellas,& eas maritare.*
11 *Mortis adiectio in donatione cauſa mortis,non facit conditionem.*
12 *Res aliena quando donatur,non indiget inſinuatione.*
13 *Vſucapiendi conditio,non æſtimatur.*

a **Poſt mortem.** a Rogatus reſtituere poſt mortem põt reſtituere prius retẽta, uel omiſſa quarta.hoc dicit.In text.ibi, defuncti iudicio. ſcilicet permiſſiuo non arctatiuo.† Ibi,quarta.ſ.Trebellianica. No. ꝙ mors nõ ſuſpendit eſſentiam uoluntatis defuncti,ſi hæres interim vult reſtituere, nec ponitur in voluntate hæredis eſſentia fideicõmiſſi ſed potẽtia,& repræſentatio reſtitutionis.hoc tenet gl.ĩ. ad Tre. l.ſancimus in ultima gl. Et no.ꝙ tota hæc lex loquitur permiſſiue,non arctatiue. vt l.Firmio,§.1.qñ dies leg.ced.quia ĩ dubio teſtator vr̃ prohibere ne ante petatur.ſed non vr̃ prohibere ne ante mortem reſtituat.& hæc eſt conditio ſm quid, & nõ ſimpliciter. dubitatio erat, quia quod poſt tempus permittitur a lege, vel ab homine ante ipſ vr̃ eſſe prohibitum.l. promiſſur de conſtit.pec.Item quia conditiones dẽnt impleri in forma.ff.de cond.demonſtr.l. Meuius. Sed illud eſt uerum in conditionibus poteſtatiuis,hæc igitur conditio poſt mortem non imponit legẽ potentiæ.ſeu libertati,ſed neceſſitati,& ſic dicitur in l.1. ff.mandati.ita in ſimili poteſt dici, quod interdum tempus apponitur eam grana,interdum tua,interdum mea,& tua, ff.de verb.obl. qui Romę. in prin. quando uotum teſtatoris poteſt impleri de pręſenti, non eſt neceſſaria temporis expectatio: nam appoſuit mortem,non vt formam,ſed ut fauorem grauati, alias non appoſiturus,ſed confeſtim iuſſurus.No. quod onus iniunctum hęredi poſt mortem, poteſt impleri in vita. No.quod qui tenetur ad aliquid faciendum,liberatur ſi tempus, & horam pręuenit.
2 † Oppo.& uidetur ꝙ grauatus reſtituere poſt mortem non poſſit reſtituere confeſtim,i.ante tempus: nam lege cauetur, quod ſi teſtator reliquit ab hęrede poſt mortem vni ex familia,quem hęres elegerit,quod ante reſtituere non poteſt, ut ff.de leg 2.l.vnum ex familia,in prin.& l.cum pater.§.hęreditatis filius, & §.a filia pater. Sol.dicunt quidam,aut quęritur an ꝯpellatur, & non ꝯpellitur, vt in ꝯrijs; aut vtrum poſſit ſponte, & põt.hęc ſolutio eſt falſa:quia qñ ſperatur alium capere poſſe,q̃ eum,cui ſit reſtitutio,non tenet reſtõ,ut ff.de leg.1.l.filius,§.diui,el 2.& ideo glo. tranſit ad ſecundam ſolutionem,& dicit quod hic erat certa perſona fideicommiſſarij,ſed in ꝯrijs erat incerta,& hęc vera,& eſt duplex ratio differentiæ. Prima,quia poteſt variare in eligendo. Secunda,quia poteſt alteri fieri præiudicium,quod teſtator noluit. Ex hoc ſequitur,quod ſi perſona ab initio eſt incerta,ſi alij interim deceſſerunt,quod ſuperſtiti poteſt interim reſtitutio fieri.
3 Secundo oppo.ad idem,nam dicit lex, quod ſi uxor inſtituit maritum hæredem, & damnauit eum reſtituere hæreditatem alumnæ,ſi tempore mortis mariti ſuperuiueret,& ſi non ſuperuiueret reſtitueret hęreditatem Valeriano: quod interim hæreditas non poteſt reſtitui alumnæ, vnde videtur obſtare, ff.de lega.2.l.cum qui decedens.§.Seium. Solu.aut eſt unus & certus fideicommiſſarius; & tunc hæres poteſt eidem interim reſtituere,ut hic; aut ſunt plures ſub contrarijs conditionibus, & tunc ſecus: ibi ſecundum Dyn. Ego dico, quod etiam ſi unus eſſet fideicommiſſarius,& certus certitudine perſonali, tamen ſi teſtator ita dixiſſet, ſi alumna ſuperuixerit hæredi meo, uolo ei hæreditatem reſtitui: quod ſibi fieri non poteſt reſtitutio ex Trebelliano,niſi ſuperuixerit, vel in ultimo uitæ momento hæredis certum ſit eam ſuperuiuere,ut ff.de cond. & demonſtra. l. quibus diebus,§.quidam Titio.Sed ſi teſtator dixerit ita, Rogo hæredem meum,quod poſt mortem ſuam reſtituat, tunc interim bene poteſt reſtituere fideicommiſſario vnico, & certo, & ratio eſt, quia cum fuit rogatus reſtituere poſt mortem, tacite videtur rogatus,quod quando vellet,prius reſtitueret, vt l. vxorem.§.Scæuola.& ibi no.de leg. 3. & hoc dicit expreſſe hæc l. in verſ.iudicio.& l.patrem.ff.quæ in fraud.credi. ratio autem differentię patet per apertam naturam ſermonis.
4 † Tertio oppo.certum eſt,quod illud fideicommiſſum relictum poſt mortem hęredis eſt conditionale,quod apparet: quia ſi fideicommiſſarius interim decederet,non tranſmittit,vt ff.de cond.& demon.l.hęres meus.ſecundo reſponſo. Sed lege cauetur, quod fideicommiſſum vniuerſale antequam exiſtat conditio reſtitui non poteſt,& redditur ratio, quia non ita reſtituit hęreditas, vt teſtator rogauit;vnde videt̃ obſtare ff.ad Trebellianũ l.ſed & ſi ante.Sol. b dicit gl.aut conditio eſt omnino extitura; & tũc põt interim reſtitui,vt hic: quia habetur pro b pura,vt ff.de nouat.l. ſi pupillus, §.qui ſub conditione.Aut non eſt omnino extitura; & tunc interim non poteſt fieri reſtitutio vt l.contraria. Dicit.ergo gl. quod hæc conditio:cum morietur,eſt omnino extitura.ſed iſta ſol.eſt falſa:quia fideicommiſſarius præmoritur, illa conditio eſt defecta,vnde quo ad ceſſionem diei iſta conditio ſuſpendit: ergo nõ eſt neceſſaria. Nec obſtat quod hæres tenetur fideicommiſſario cauere,ut inf.ut in poſſ.legat.l.cum Archimedoram.quia idem eſt in quacunque conditione,ut ff.qui ſatiſd.cog. l.inter omnes, & ideo Doct.ſoluunt iſtud contrarium aliter, videlicet quod aut quæritur,vtrum interim poſſit reſtitui ex liberalitate defuncti ex Trebelliano,& eius iudicio,& tunc interim reſtitui non poteſt; aut vtrum ex liberalitate hæredis, vt interim ſit quędã donatio; & tunc poteſt. Sed tunc ego quæro, in quo iſta duo differant? Reſpon.in pluribus. Primo,quia ſi eſt donatio ſupra legitimam ſummam,indiget inſinuatione. Secundo, quia fideicommiſſarius pręmoriens non tranſmitteret. c Tertio quia creditores hęreditarij interim haberent agere contra hæredem, non contra fideicommiſſarium vniuerſalem,vt ff.de don.l.hęreditatem & not.

ADDITIONES.

a Poſt mortem. Ad legem iſtam uide Bal.in rub.inf.de reuoc.his, quæ in fraud.cred. aliæ ſunt,in fi.quæſtionis.

b Phil. Dec. Habetur pro. Et ideo huiuſmodi conditio, non tam conditio habenda eſt,quam diem facere dicitur,ut per l.ſi pupillus,§.1.ubi gl.ff. de noua. & quod pro pura habetur,idem tenet Alex.in l.1.ff ſi cer.pet.col.pen.

c Tranſmitteret. Contrarium ſentit Imo.in l.apud Iulia.§.utrum, ff.ad Treb.

& no. ff. de transac. l. controuersia. Sed contra hoc opp. But. grauatus post tempus, potest renunciare suo fauori, vt ff. de annu. leg. l. Iabolenus ergo potest restituere confestim. Respondet Iacob. quod fauori suo potest renunciare, sed non alterius, scilicet creditorum. Tu dicas subtilius, quod istud non esset renunciare fauori accidentali, sed formæ & substantiæ dispositionis, quia mors est apposita ad substantiam. Si autem mors esset apposita soli exactioni, tunc bene potest esse verum, quod esset dies & nō conditio. vt inf. quan. dies leg. ced. l. ex his verbis. istam opinionem communiter tenent Docto. pro quibus facit ff. de verborū obligat. l. stipulatio ista, §. inter certam, ff. de sol. l. sub conditione, & ff. de hær. instit. l. 3. §. qui fideicommissariam, ff. ad leg. Falcid. l. fundo, & de cond. & dem. l. quibus diebus, §. quidam Titio ibi dum dicit, nisi mater mea moriatur, ne dato. Præterea glo. ordinaria dicit, quod cum quis est rogatus sub conditione, cōtra voluntatem defuncti est, quod ante restituat: vnde fieri non potest & si fit, tamen per talem restitutionem non transeunt actiones. ista gl. est no. ff. ad Treb. l. apud Iulianum, §. Antistia. Item testator vult conditionem impleri, vt no. inf. de cond. inser. l. a. adeo quod a contrario sensu non vult præstari, nisi conditio existat, vt ff. de manu. testa. l. Titia, §. fi. & l. si quis locuplex. Item pro hoc facit, pone, quod fideicommissario vniuersali sunt relicta fideicommissa, quæ habent eandem tacitam conditionem: nam sequeretur, quod interim ea deberentur, si restitutio esset Trebel-

5 lianica quod est falsum. † Ego a vero teneo cum glo. ordinaria,
a quæ est in d. l. vxorē, §. Scæuola. & dico, quod restitutum ex Trebelliano, & fideicommissarius debet a creditoribus conueniri, & decedens interim transmittit, quia purificatum est fideicom-
b missum, & de hoc est text. b huius legis in ver. iudicio. & in ver. quarta. nam si ista esset donatio inter viuos, non detraheretur de eo Trebellianica. Item non magis dixisset quartam, quam dimidiam. Item solutiones aliorum contrariorum supra signatorū, essent male positæ: quia siue sunt certæ, siue incertę personæ, siue sub contrarijs conditionib. interim potest hæres donare, & non esset differentia inter certum & incertū fideicommissum quod falsum est secundum omnes, inf. comm. de leg. l. fi. §. sin autem. istud ergo fideicommissum æquipollet alij fideicommisso, quādocunque volueris vsque ad mortem. nec est verum, quod ista sit renunciatio fauoris: quia non posset quis renunciare fauori, cuius ordinatio non præcessit, vt no. per Cyn. sup. de legibus, l. qđ fauore, sed est impletio tacitæ voluntatis defuncti, & hæc ipsa est veritas iudicio meo, saluo consilio saniori. Non obst. l. sed, & si ante, quia ibi loquitur in conditione, quæ interim non habet consensum potestatiuum: hic autem habet tantum consensum
c disponentis c scilicet potestatiuum, non obligatiuum, vt dixi.
6 † Quarto principaliter opp. & videtur, quod etiam si certum est tempus, non posset grauatus præuenire in soluendo, vt d. l. Iabolenus. vt ibi gratia, mater, quæ de mariti moribus malis suspicabatur, instituit hæredem extraneum, & rogauit eum, vt restitueret hæreditatem filio post mortem mariti, tanquam consilium capiens pro filio suo, vt supra de inoff. test. l. filius matrem, & ff. de leg. 2. l. cum pater. §. mando. nam viuo patre non potest ei fieri restitutio hæreditatis, nisi esset emancipatus, vt l. filius, §. diui, ff. de leg. 1. vel nisi pater esset in insulam deportatus, vt l. mulier, in prin. ff. ad Trebe. Nec obstat, quod deportatio non æquipollet morti, vt dic. l. cum pater, §. hæreditatem, & ff. de iure fis. l. statuas. §. fin. quia illud est verum ne morte rogati. Sed quādo tertius apponitur in conditione mortis, bene ęquipollet morti naturali, sed hæc non est materia nostra. & ideo reuertendo ad contrarium formatum, respon. quod aut modus apponitur fauore fideicommissarij: quia talis est, quod ratione ætatis non potest fauori suo renunciare, vt l. 1. infra. de vsucapion. pro emptor. & potest interim restitui fideicommissum. aut fauore hæredis, & tunc sic. vt hic: quod in dubio præsumitur, quando est apposita dilatio mortis. sed si dicat, si nauis ex Asia venerit, ibi non attenditur fauor: quia potest statim venire, & sic non est fauor hæredis. & econtra, vt inf. ad Trebel. l. iubemus, in solutione con-
7 trarij l. Papi. §. si conditioni. † Vnum d est valde no. quod quā-
d do vnus est institutus gratia alterius, cui per fideicommissum est rogatus restituere hęreditatem post diem certam, vel incertam, quod talis institutus non detrahit Trebellianicam, argument. ff. de hæred. instituend. l. quidam cum filium, & ff. de vsufr. l. fideicommissi. §. cum Pollidius: & ibi vide per Cynum
8 in additio. † Modo quæro, nunquid lex nostra sit vera in tali puncto, testator instituit hæredem vxorem in vita sua, & post mortem suam reliquit executores, qui bona distribuerent in
e ægrotos, quo casu ipsi ægroti videntur substituti, e vt not. Iacob. de Are. ff. de donatio. l. donationes in concubinam, §. species. Respond. non potest ante fieri distributio, quia forma mandati etiam in tempore coarctatur, & diligenter est obseruanda, vt ff. mand. l. si mādauero tibi vt pro me. in princip. quo casu factum ante diem per merum executorem est ipso iure nullum, etiam de voluntate vxoris: nam ipsa vxor restituere non potest, quia alij sunt electi: & ipsi electi restituere non possunt, quia nondum sunt executores: idem si testator dicit, quod vxor vna cum alijs executoribus, vel de consilio executorum. nam istud appellatiuum, executorum, exigit diem officij cedere, vt ff. de fi-
f deicommiss. liber. l. Lucius. Sed pone, f si testator instituit vxo-
g rem g hæredem in uita sua, mandans eidem, ꝙ post mortē restitueret hęreditatē cuidam monasterio, nunquid tenendo opinionem Butri. possit repetere in uita? Dicit Bartol. quod non, quia monasterium posset interim destrui authoritate superioris. & sic adiectio mortis facit conditionem, truffa est, quia quā-
9 do † perpetua persona scribitur hęres, vel ei legatur, institutio, vel legatum non potest effici caducum, vt ff. de lega. 2. l. quod Principi. nec est sperandum, quod monasterium destruatur: quia est turpis spes, vt ff. de verb. obl. l. inter stipulantem, §. sacram. & de conditio. & demonstratio. l. cum talis. Item, & si destrueretur, non intercideret legatum, sed acquireretur Papæ. & in hoc sua opinio non est digna recitatione. † Sed pone, h testator
h instituit hæredem uxorem in uita, mandans, ꝙ post mortem suam bona distribuantur inter puellas uirgines: quod onus intelligitur iniunctum hæredibus uxoris, vt sup. de action. ab hære, & contra hæred. l. 1. nunquid uiuens potest eligere puellas, & maritare? & videtur expressum, quod non, in dicto. §. a filia. In contrarium videtur, quia si testator cogitasset de voluntate vxoris, hoc permisisset propter fauorem animæ suæ: ergo pro expresso debet haberi, vt ff. de pact. l. tale pactum, §. final. cum glos. Item id legatum non uidetur habere in se conditionem: quia videtur relictum respectu diuini numinis. & potest dici quodāmodo relictum ipsi Deo immortali. Non obstat §. a filia. quia ibi legata nij poterant præmori, hic autem non, & idem si relinqueretur pauperibus in genere. hęc opinio, est dubia, licet multum ęqua, & probabilis, quia quanquam incerta persona, neces-
i saria tamen est superuiuens. item licet sit incerta singularis, i tamen vniuersalis est certa, & necessaria, id est collegium pauperum, vt ff. de fideiuss. l. mortuo, & infr. commun. de success. authen. omnes peregrini. & l. omnibus. ff. de rebus dub. cum igitur genus sit secunda causa sperterum, vt ff. de leg. 1. l. si chorus. & l. si peculium, circa princip. ff. de pecu. leg. sequitur quod hoc legatum est certum genere infallibili: ergo non expectata morte de consilio Episcopi possunt eligi pauperes; iuxta illud, Pauperes semper hēbitis uobiscum. quia testator in certam personam singulariter non habet affectionem, sed ad genus personæ, id est ad qualitatem paupertatis, vel pietatis, quæ vna, & eadem est. Et
K no. quod lex nostra K non haberet dubium si fideicommissum perfectum, & purum præcederet, & postea in alia uoluntate, puta in codicillis ad executionem imponeret mors: quia demonstratio mortis non est coarctatio usus legati, seu fideicommissi, sed esset quædam suspensiua demonstratio, ut infra
10 quando dies leg. ced. l. ex his uerbis. † Extra quæro, nunquid

ADDITIONES.

a Ego. Idem tenet hic Fulg.
b De hoc est tex. Ad idem alleg. hic Fulg. l. patrem, in uers. plenam fidem, ff. quæ in fraud. cred. & l. si sponsus, §. si quis rogatus, ff. de don. inter uirum, & uxor. & quia hæc verba, post mortem, adiecta uidentur in fauorem hæredis, & uide per Ludo. Ro. in l. recusare, §. si quis alio, cum l. seq. ad fi. ff. ad Treb. & per l. sed, & si ante. & per illum tex. intelligitur op. Bal. tantum in casu isto, quando fauore hæredis apposita est dies incerta, alias secus, dicta l. sed, & si ante.
c Disponentis. Vult sentire, quod ille erat institutus ad diem incertum, ut ibi not. ideo ante non potest restituere.
d Vnum. Institutus gratia fideicōmissarij, si grauatus est de restituendo, non detrahit quartam dixi post Bart. in l. fideicommissi. allega. §. nonnunquam, A. B. Vnum est valde. Tene menti perpetuo, quod institutus respectu alterius non detrahit Trebellianicam, uide Bal. in rub. 1. de priuil. dot. ad fi.
e Substitu. Vide ad hoc, quæ no. Bar. in l. Centurio, in uers. sed quid si testator dixerit, quandocunque filius, ff. de vulg. & pup.
f A. B. Sed pone, Nota, quod hæres institutus in uita, si post mortem tenetur restituere monasterio, non potest interim ægrotus restituere, quicquid dicent Bar. in §. Tusculanus, & l. ex facto, ff. de hær. inst. & Dom. Pet. de Ancha. in cons. & cum Dominus meus teneret cum Barto. in d. l. ex facto, multum institi contra eum, adeo quod noluit, quod responderem ad §. Tusculanus. & respondendo dixi, ꝙ ibi enarratur contingentia facti, non autem quod sic esset de consideratione l. vide Bal. in d. l. ex facto. ff. de hær. inst. & quod in illa parte nouissima allegauit Bar. in l. 1. de cod. uerisimiliter legatum factum Ecclesiæ Sancti Francisci, videtur factū fratribus illius ecclesiæ. ergo licet non sit ecclesia, si sunt fratres, ualet vel ibi, vel alibi, quod diligenter nota.
g Vxorem. Vide Bar. hic, ubi tenet, quod non possit eligere, & per Ang. in l. sed & si ante, ad Treb. ff. & ibi dixi post Imo.
h Sed pone. Vide Bar. in l. hæreditas ex die, ff. de hær. inst. & quæ not. Imo. in l. filiusfa. §. diui. de leg. 1. ad fi. & Imo. in c. fin. in 6. charta, ext. de pig.
i Singularis persona. Cum Bal. transeunt hic Fulg. & Paul. Castr. sed ad istas rationes posset responderi, quod non uidetur reliquisse pauperibus in genere generalissimo, sed in genere subalterno, ut pauperibus, qui eligentur, sed genus subalternū bene perire potest. l. in naue Saupheii. ff. loc.
K A. B. Et nota. quod lex. Quid autem si rogaui restituere ante mortem, dic quod potest incontinenti restituere Bal. in d. rub. si autem rogatus restituere filio post mortem, & vult in uita restituere potest, nec propter hoc fraudantur creditores tex. est unicus, & sing. l. patrem, ff. quæ in frau. cred. secundum Bal. in præall. rub. prope fi. quæ omnia bene no.

a qd a in dona. cã mor. mẽtio mortis faciat ꝯdõnẽ? Rñ. nõ, vt ff. de
b do. cã. mor. l. Senat. Quęro, nunqd institutus b sub cõdõne possit
uteri cogi adire? Rñ. nõ cogitur, nec pt, nec ex Treb. restituere
12 nec donare: qa res est aliena. † Vnum non omitto. c ꝙ qñ donat
c res aliena, nõ indiget insinuatione: qa non est ꝑprie donõ, ut no. ff. de do. l. in ędib. §. fi. nã viucapiẽdi ꝯdõ nõ est donõ, qa procedit a l. non a iudicio donatoris. Diceret aliquis, glo. q̃ tu allegas, nõ dicit, ꝙ nõ reqrat insinuatio, sed dicit, ꝙ nõ est ꝑprie loquendo donatio. Sed ego rñ. ꝙ si nõ est ꝑprie don. ergo non reqrit insinuatio iuxta no. p Bar. & alios Doc. in l. 1. ff. de do. itẽ res aliena pt statim euinci: & de iure est qd momẽtaneũ, ergo non excedit lẽimam summã, qa nõ vr̃ adesse, ꝙ statim abesse dẽt, ff. de rebus. eo. l. magis puto, §. fi. Vel dic melius, aut donãs obligat se ad eui
d ctionẽ, & tunc donõ rei alienę non indiget insinuatione, d quia dari nõ est ĩ oblõne: aut nõ tenet de euic. & tũc dẽt statim æstimari nuda pos. & sm eã indiget insinuatione, vt l. si mulier, ff. ꝙ
13 me. cã. † Viucapiẽdi autẽ conditio non æstimatur: quia ꝑcedit cum iniuria alterius, vt ff. ex quib. ca. ma. l. denique nec ob. d. gl. q̃ dicit, ꝙ non est proprie donatio: quia imo quo ad tt. licet non quo ad dominium, vt ff. de do. per tot.

ADDITIONES.

a A. B. Quæro, nunquid. Vide Bar. in l. sed, & si ante diem, ff. ad Treb.
b Institutus. Vide Bar. in l. sed, & si ante, ff. ad Treb.
c Vnum non omitto. Vide per Imo. in l. Modestinus, ff. de don.
d Phil. Dec. insinuatione. Et in hoc habes singularem gl. secundum Alex. in l. filiusfam. §. patri. & l. Modestinus, ff. de do. & adde, ꝙ quando donatur vni de familia ultra summam legitimam, insinuatio magis requiritur, quam cum donatur extraneo, ut C. de do. l. data, secundum Ang.

L E X XIII.

1 *Institutus a substituto non prestat legata relicta.*
2 *Legata ab uno hẽde relicta nõ vr̃ repetita a cohẽde cui portio accrescit.*

Quoties. Institutus non p̃stat legata a substituto relicta h. d. Quæro, quid ecõuerso? Rñ. secus qa substitutus vr̃ institutus in onere, & honore, ut j. de cad. tol. l. j. §. ꝓ so & hoc ẽ, ꝙ lex vocat tacitã repetitionẽ, vt ff. de le. 2. l. Imperato.
a & dic vt ibi, & ff. de le. x. l. cũ pr̃, §. a substituto. † Quæro nunquid legata relicta ab vno hr̃de, uideanĩ repetita a cohr̃de, cui accrescit portio? Rñ. ñ vi repetitionis, sed iure accrescẽdi: qa accrescit
a cũ suo onere, vt ff. ad l. Fal. l. j. §. si cohęredis. Quęro, q̃ de tacita a vulgari, vtrũ videaĩ repetita a substituto. Rñ. sic. vt ff. ad l. Falc. l. q fundũ. §. filiũ. ibi, sed hoc ita verum, &c. Quæro, qd in substituto
b to pupillariter, b cũ succedat ex pupillari, exp̃sſa: Rñ. non tenẽ ex tacita repetitione, sed qa hr̃s pupilli, ut §. q filiũ. & ff. de leg. 3. l. si fundũ sub ꝯd. §. pr̃. Quæro, quid si institutus repudiauit hr̃ditatẽ, & substitutus vulgaris adiuit, deinde institutus restitutus ẽ in integ. qa minor, vel ecclesia, vel vniuersitas pauperũ, qa ois ꝯgregatio Deo dedicata. hẽt priuilegiũ minoris ętatis? Rñ. legata
c relicta a substituto ad Instũ recidũt, vt l. 2. & 3. c ff. de ꝯd. inde. qa potestas euictionis tollit intellm̃ cessiõnis, arg. ff. ad Treb. l. li pro ni, §. fi. Vltimo no. ꝙ antecedẽs non sapit nãm sequentis, sed loquens antecedentis, vt inf. ad Treb. l. non iustam.

ADDITIONES.

a Tacita. Vide Bar. in l. licet Imperator, de leg. 1. & quid in substitutione pupillari. inf. prox.
b Pupillariter. Vide Bar. in l. licet Imperator.
c L. 2. & 3. Melius in l. nec nouum, ff. eo. ti. & ibi Bar.

L E X XIIII.

1 *Causa finalis dicitur fons causarum, & quæ præsumitur finalis.*
2 *Relictum ab instituto uidetur repetitum a uenientibus ab intestato.*
3 *Hæreditas vbi ex testõ aditur, legata non debentur, vel fideicommissa.*
4 *Relicta omnia in defectum testamenti habent vim clausulæ codicillaris.*
5 *Legata ad pias causas an debeantur hæreditate non adita.*
6 *Legatum si alicui fuit relictũ tanq̃ sacerdoti. debet se probare sacerdotẽ.*
7 *Probare quod Episcopus aliquem reputet sacerdotem, an sufficiat.*
8 *Personæ qualitas ad præparationem negocii interdum requiritur.*
9 *Repudiãs hereditatem uidetur in fraudem fisci repudiasse, si hæreditas erat locuples.*
10 *Frater si occiderit fratrem hæreditas fratris occisi an cõfiscari debeat.*
11 *Relictum ad pias causas a quocunque successore debetur.*
12 *Testes duo sufficiunt in testamentis de iure canonico.*
13 *Hæreditatis aditio nulla requiritur, si res dilationem non recipit, & est relictum ad pias causas.*
14 *Filius in præsentia patris fecit testamentum cum clausula, si non ualet iure legati, ualet vt donatio causa mortis.*
15 *Institutus de restituendo rogatus, si non adiuit hæreditatem, an eius hęres cogitur adire.*
16 *Transmissio si est necessaria, conuenitur coniunctus, uel substitutus absque beneficio deducendæ Trebellianicæ.*
17 *Ius adeundi tempore exclusum, hæredes hæredis adire impedit.*
18 *Hęres incapax institutus, & de restituendo grauatus, an cogatur adire, & restituere.*
19 *Deportati, vel bãniti in re vel persona, an sint funditus ĩcapaces, an vero indigni.*
20 *Testamentum si non ualet, quia per nouum testamentum reuocatur repetitio in primo testamento facta ab intestato, non facit ualere fideicommissum in primo testamento relictum.*
21 *Nomen proprium alij non est communicabile.*
22 *Donatio vxori putatiuæ facta morte testatoris non confirmatur.*
23 *Legitimorum tres dicuntur species.*
24 *Legitimatio quædam est, quæ fit per matrimonium, & quædam est, quæ fit per rescriptum.*
25 *Mater spurios ex accusato coitu natos instituere non potest.*
26 *Femina si cum masculis non succedit an porrigatur ad legitimatos.*
27 *Legitimatio in vltimo vitæ spiritu an per matrimonium fieri possit.*
28 *Imperator in terris Ecclesiæ an legitimare possit.*
29 *Non obstante, clausula in legitimatione, de necessitate non opponitur.*
30 *Populus Romanus omne Imperium transtulit in principem.*
31 *Non obstante clausula in his, quæ sunt communicabilia, non requiritur.*
32 *Legitimandi modus dicitur triplex.*
33 *Principis authoritas de sui natura circa impossibile non se extendit.*
34 *Princeps circa ea, quæ implicant contradictionem, dispensare nõ potest.*
35 *Legitimorũ noua proles spuriorum præcedẽtẽ legitimationẽ nõ excludit.*
36 *Legitimatio spurij si non sunt expressæ qualitates spurietatis, an valeat.*
37 *Verba enũciatiua nihil operãtur ĩ actu inter viuos p modũ dispositionis.*
38 *Verba generalia non sufficerent, si clausula non obstante, esset in nube.*
39 *Effectus augetur ex scientia, qui ex ignorantia deficeret.*
40 *Donatio secunda in persona spurij fieri non potest.*
41 *Causa certis finibus circumscripta effectum producendum limitat.*
42 *Dignitas vult dignos vtero beneficio non impetrato.*
43 *Legitimatus expresse ad quamlibet dignitatem, qualiter intelligatur.*
44 *Primogenitus dicitur dupliciter.*
45 *Legitimatio an sit fictio, vel veritas.*
46 *Regula Catoniana in eo, quod relinquitur spurio, non habet locum.*
47 *Fundamentum vbi deficit, ibi deficit fundatum.*
48 *Potest verbum, dicitur verbum extensiuum.*
49 *Frater minor ad testandum non est persona habilis.*
50 *Filius qualiter partem capere possit.*
51 *Mulier, quæ nubit intra annum, debet restituere uenientibus ab intestato illud, quod supra legem possidet.*
52 *Lex si is qui. ff. de vulg. subst. an habeat locum in substitutione vulgari.*
53 *Substituere spurium filio legitimo impuberi potest pater, & succedit in bonis pupilli, non in paternis.*
54 *Spurius potest succedere legitimo in ipsius bonis ex testamento patris.*
55 *Spurius an possit capere causa conditionis implendæ, vel naturalis vltra legitimum modum taxatum a lege.*
56 *Testator legauit mille filio naturali, & cuidam extraneo, cum modus a lege taxatus non transcendat ducenta: vtrum de eo, quod euellitur naturali, accrescat coniuncto, an legitimo.*
57 *Spurius an possit succedere patri, qui non est soluendo.*

a Eam quam. Ista lex cũ sua materia est subtilis & vtilis. & h. d. in summa. Fideicommissũ in testõ relictũ debetur ab intestato, & ex repetitione expressa, vel tacita, vel voluntatis coniectura. Præmitte ad euidentiam, ꝙ expressa repetitio ab intestato est hęc. Si non valet iure testĩ, valeat iure intestati. Tacita est hęc. Volo valere iure testĩ, uel codicillorum. Coniecturalis est in casu l. nr̃æ, vbi pp errorẽ testõris instõ est nulla. & est rõ, qa ubi testator errat in instituendo, non solum vitiatur institutio, sed hñt pro institutis, illi, quos erat verisimile instituisse: & sic vr̃ instituisse proximiores, veniẽtes ab intestato sm Iac. Bu. Et diuiditur hæc lex in tres partes. In prima ponitur quoddam dictum alternatiuum. In scda ponitur q̃dam oppositio, & eius solutio. In tertia ponitur declaratio dictæ alternatiuę facti narratio. & finalis ꝯclusio. scda ibi tunc. n. tertia ibi, ꝙ rescripsimus. Casus. Duo erãt fratres, A. & B. iste A. adoptauit quãdã puellam, postea veniens ad mortem instituit eã hęredẽ vniuersalẽ, rogãs eã, ꝙ si decedat in pupillari ętate, restituat hr̃ditatem p fideic. Seio, tandẽ ista puella decessit in pupillari ætate, q̃ritur nunquid iste Seius hanc hr̃ditatem petere possit ex cã fideicommissi. Respondet Imp. ꝙ sic, vel ab hr̃dib. puellæ, uel a successoribus intestati dicti A. Sed ꝯ hoc immediate opp. & vr̃ ꝙ a successorib. ab intestato non possit peti; quia si ex testõ non aditur hæreditas fideic. non debetur ad hoc rñ. Imp. & dicit, ꝙ illa regula est uera, qñ hr̃ditas adiri potuit, nec erat fideic. sic relictũ, vt possit ab intestato peti. supple, sed sic est relicta, ut possit ab intestato peti. Sed instatur, quomodo sciam, an agatur ex testõ, uel ab intestato? Respondet Imp. ꝙ si puella fuit legitime adoptata, agitur contra hęredes actione ex testõ, & coguntur rñdere petitioni fideicommissi. h. d. In tex. ibi, eã mala grãmatica, sed non uitiatur rescriptum: quia nõ est in corpore iuris clausum, alias mala grãmatica, seu latinitas uitiat rescriptum Principis, uel subaudi ꝑpter, i. propter eam, q̃ nihil prohibet, &c. sic subauditur præpositio, ut sit salua recti sermonis ratio, & melius est hoc, q̃ saluare p figurã: quia figuræ corrumpunt regulam. Ibi, uel ab ipsis hr̃dib. primas pars alternatiuæ, & dic, hæredib. s. puellæ. Ibi, uel ab his, 2. pars alternatiuæ. Ibi, intestati, scilicet testatoris. Ibi, tenent. s. de iure, nam ille, qui de facto tenet hęreditatem, non conuenitur, ut eam restituat de iure, sed solum de facto per fideicommissariã hęreditatis petitionẽ. & sic tanquam possessor, non tanquam successor. Ibi, directis, dicit glo. ab instituto in substitutum. sed quare

ADDITIO.

a Eam. Hanc l. habes bene lectam per Mar. Sil. in lec. Gul. de Cu. super C.

ad ea quæ proponuntur. Ibi, inre. quia infans, vel absens, vel coram iudice delegato, vel quia erat sui iuris, vnde non poterat arrogari sine rescripto. Ibi, hæres. facta per existentiam *a* sui hæredis, vt ff. ad Treb. l. ita tamen, §. si pater, vel per missionem actualem. Vnde no. quod existentia sui hæredis habet locum in adoptiuis. Item in legitimis. *b* Ibi, respondere. id est satisfacere. ergo ille, qui promittit respondere certo *c* loco, promittit soluere. non. n. intelligitur de responsione contradictoria, sed de executiua. non. n. interest stipulatoris opponere pactum contradictorium, sed satisfactorium, alioquin tanquam fatuus inquereretur contra seipsum. Venio ad no. & no. quod dixi in summario. & ideo institutio vitiatur ipso iure. † Porro *d* causa finalis est sona causarum, & præluminet finalis illa, quæ secundum iuris rationē debet esse finalis, vt hic, & sup. de hær. insti. l. si pater. vel quæ assignatur a testatore loco finalis causæ, & ista appellatur causa finalis, vt ff. de leg. 2. l. cū pater, §. dulcissimis, & no. ff. de acq. pos. l. si is, qui animo. † Item no. casum in hac mirabili lege, in quo relictum ab instituto videtur repetitum a venientibus ab intestato, qui casus alibi non reperitur. & facit ad hanc leg. lex vlt. ff. de test. tu. † Item no. regulam, quod vbi hereditas non aditur ex testamento, ibi non debentur legata, vel fideicommissa. non ab instituto, qui nullus est, & ideo nō quasi contrahitur cum legatarijs; nec ab intestato; quia successores in testamento non sunt rogati: & quia non veniunt ex prouidentia testatoris, sed contra eius prouidentiam ex legis beneficio. No. quod regula prædicta fallit *e* in tribus casibus, scilicet quando expresse sunt repetita ab intestato. Item, quando est clausula codicillaris. Item quando ratio vitandi institutionem non concernit legata, vt hic, & ff. de hære. inst. l. fi. † Et adde, quod omnia relicta *f* in defectum testamenti, habent vim clausulæ codicillaris, vt ff. de leg. 2. l. Lucius, §. filiam. nisi lex reputet testatorem intestabilem, vt ff. de inoffi. test. l. Titia. & no. ff. de lib. p̄ete. authen. ex causa. vel dic vt ibi dixi. Sed modo quæro, *g* vtrum quando sunt reperita ab intestato, oportet hereditatem adiri ab intestato? Respon. sic: nam hæres non potest conueniri, nisi quando cō trahat cum legatarijs; vnde oportet quod a se adeatur hereditas, vt ff. de fideicom. lib. l. libertus, & ff. quando dies le. ce. l. heredis aditio. & ff. de leg. 1. l. hęc verba. & no. ff. de hęr. insti. l. qui filio, §. seruus. † Sed hic quęritur de duobus. Primo quid si legatur *h* ad pias causas? *i* & dicunt quidam non requiri aditionem, neque ex testamento, neque ab intestato: quia officio Episcopi *k* debet exequi, vt ff. de pen. hære. l. hereditas, in fi. sed in contrarium facit; quia si hęreditas ex testamento non aditur, omne ius ex testamento soluitur: & si hæreditas ab intestato non aditur, omne ius intestati soluitur: quia vbi non est hæres, non est persona, quę obligetur. Item vbi non est passiua persona, actiua persona esse non potest, vt ff. de iudi. l. in tribus. vnde in iudicijs oportet fundari reum sicut actorem, vt l. 2. supra de alien. iudic. & ideo hæreditas iacens non obligatur ad legata: quia fungitur vice testatoris, non vice heredis. constat autem testatorem proprijs legatis nō obligari, vt ff. de leg. primo, l. legatum, §. alienus. & ff. de hered. institu. l. non minus, §. fina. Secundo quæritur, *l* quid si fiscus succedit in bonis vacantibus: quia nullus est, qui velit adire hæreditatem, nunquid fiscus teneatur præstare legata? Respond. sic: quia lex facit eum hæredem, vt ff. ad Trebell. l. Marcellus, §. fina. & est expressum eodem titu. l. recusare, *m* §. si fisco. † Extra quæritur, *n* legatum fuit Titio relictum tanquā sacerdoti, vtrum debet probare se sacerdotem? *o* & videtur quod sic: quia sicut se habet adoptio, quæ debet probari, vt hic: ita se habet ordo, seu sacerdotium. quod est uerum, si ista qualitas est apposita per modum finalis causæ. & hoc agit sacerdos propter se, non propter ecclesiam: quia ecclesia acquireret etiam per sacerdotem putatiuum, argumen. ff. de leg. 2. l. peto, §. mater. † Sed nunquid *p* sufficit probare quod Episcopus, seu prælatus, reputet eum sacerdotem? Ista quęstio fuit de facto in tali casu. Quidam reliquit quoddam Palatiū fratribus certi loci, in quo loco erat constituta capella authoritate Episcopi cum hac conditione, quod ibi deberet stare vnus sacerdos cum vno clerico de dicto ordine, qui diceret diuinum officium, alias transferatur locus ille ad quoddam hospitale, dicebatur quod non erat impleta conditio: quia ille, qui ibi celebrauerat officium, non erat sacerdos, producebatur quod Prior eius miserat eum tanquam sacerdotem, & quod publice & pacifice erat in possessione sacerdotij: quęrebatur quid iuris? † Dic pro solutione *q* istius puncti, quod interdum aliqua qualitas personę requiritur ad pręparationem negotij; & tunc sufficit probare possessionē illius qualitatis, vt J. qui accu. non poss. l. non ignorat. per gl. & Cy. interdū requiritur ad litis decisionem; & tūc refert, aut tractatur de modico pręiudicio; & idem, vt no. in l. fina. sup. de Carbo. edi. aut de magno & perpetuo pręiudicio; & tunc plene debet probari, tā in petitorio, quam in possessorio. dico de possessorio plene, quod auocat possessionem, vt no. in l. prima, inf. quo. bon. ff. de conditio. & demonstr. l. Lucius, sed hic non est plene probatum de sacerdotio: ergo non apparet quod sit paritum conditioni. Solu. literę Episcopi sufficiant; quia statur eis, extra, de proba, c. post cessionem, & sicut statur literis, ita statur iudicio Episcopi, qui debet iudicare secundum veritatem, vt supra de episcopis, & clericis, l. si qua per calumniam, nec potest fingere sibi non esse probatum, quod est notorium. Præterea iudicant literæ sui superioris: puta Abbatis Prioris. Item testimonium contrarium super quasi possessione, & vsu sacerdotij, vt ext. de proba. capit. per tuas, & tenet Bald. in d. l. si qua per calumniam, quod tene menti. plura etiam in materia dixi ff. de liber. & posthum. l. Gallus, in lectura mea solemni. Quæro, quid si testator *r* instituit indignum, *s* qui repudiat hæreditatem, vt eam sibi fiscus non auferat: leges enim sic loquuntur, quando fiscus hæreditatem agnouit, quod tunc venit fiscus, vt ff. de lega. primo, l. si seruus plurium, §. si quis ante. † Ego idem dico, si in fraudem fisci repudiauit, quod præsumitur si hæreditas erat locuples, vel expediens fisco, vt ff. ad Sylla. l. cum fisco, & quod ibi loquatur ante aditam hæreditatem, apparet ex eo quod dicit caduca bona, non enim essent caduca, si adita esset hęreditas: quia re, & nomine facta esset adeuntis, donec fiscus auferat, vt ff. famil. ercifcun. l. his consequenter, §. primo, ad hoc facit quod videmus, antequam hęres adeat, ei aufertur hęreditas, ut ff. ad Silla. l. in cognitione, & hoc verum, si indignus viuit tempore mortis testatoris. secus si ante mortem decessit, quia ratione indignitatis nil auferri posset, cum dies indignitatis non cesserit, vt l. fina. ff. de his, qui. vt indi. tamen glo. determinat contrarium, ff. ad Sillan. l. si sequens, & ff. de iure fisci. l. eius, qui. §. cum. † Hæc faciunt ad

ADDITIONES.

a Per existentiam. Adde tex. & Bal. in l. eum in adoptiuis, inf. de ado.
b Item in legitimis. Vide in § & quoniam varie. in Authen. quib. mod. natu. effi. sui. per Ange.
c Respondere certo. Vide Pau. de Ca. in l. si conuenerit, ff. de iur. om. iud. gl. & Bar. in l. 3. in ver. respondere, sup. de procur. & Bal. in l. si quis in conscribendo. sup. de episco. & cler. & in l. 1. ff. de in ius voc. & quod habetur in c. dilecti. extra, de fo. compe. & per Doc. in c. 1. ext. de iudic.
d Porro Quæ dicatur causa finalis, vide plene in l. 2. §. Titio decem, ff. de do.
e Fallit. Quando possint peti legata hæreditate non adita, uide inf.
f Omnia relicta. Vide quod not. per Bar. in l. si iure. inf. de test. in anu.
g A. B. Sed modo quæro. No. quod licet hæreditas deueniat ad causam intestati: tamen requiritur aditio ab intestato. vide Bal. in l. qui filio, §. seruus, & ibi est gloss. sing. secundum eum, ff. de hær. inst. & vide Ang. in l. 2. & ibi est casus iuncta gl. si. secundum eum, ff. de fideic. lib. & Bal. in l. fi. sup. de codic.
h And. B. Primo, quid si legatur. An in legatis ad pias causas requiratur aditio? Vide Bal. in l. 1. sup. de sacros. eccles. tex. in l. hæreditas, ff. de petit. hæred. Do. Io. & Sal. in auth. cassa, sup. de sacros. eccle. & in l. 1. quo. iu. Bal. in l. 1. §. fi. C. de commu. ser. ma. & in l. si iure. C. de manu. testam. & in l. 2. ff. de fideicom. lib. Bart. hic, & in l. 1. C. de sacros. eccl. & in l. 1. C. de bo. vacan. lib. 10. Io. And. in Spe. de instru. edi. § nunc vero aliqua. ver. pone, quod eo testamento. Ang. & Io. de Imo. & alij, in l. qui filio, §. 1. ff. de hær. inst. Bald. in auth. hoc amplius, inf. eod. & in l. fi. C. de manu. test. Raph. in l. 1. C. de sacros. eccles. Bar. in l. proxime, ff. de his quę in testa. delen. & l. si vnus, sup. de test. Lud. cons. 69. dixi in rubr. de testa. in Ioannina.
i Pias causas. An legata ad pias causas debeantur hæreditate non adita, vide per Bar. hic cum concor. & Bal. in auth. hoc amplius, inf. eo. & in l. 1. inf. commu. de lega. Limita vt per Ang. in l. si secundum, ff. de mili. test. & ibi etiam vide Bald. dicit tamen Rofre. in libellis suis, in rub. de act. ex testamento singulariter, quod omnia legata iacente hæreditate peti potuerunt, dato curatore bonis, qui potest conueniri loco hæredis per l. 3. de cur. bo. dan. & hoc dictum non reperio approbatum, vel reprobatum ab alijs: tamen non puto verum, quia d. l. 3. loquitur in creditoribus, quorum ius est fundatum absque aditione, sed legata non subsistunt hæreditate non adita, vt hic, cum sim.
Adde gl. in l. si patroni, §. qui fideicommissariam hæreditatem, in versi. intercidisset, super quam posui in apost. in vec. in gl. ff. ad Trebel. & notaui in addi. ad Bar. post eum in r. p. l. 1. nu. 39. in uers. miraculose resurgeret. sup. de sacros. eccles.
k Episcopi. Limita, ut per Ang. in l. si secundum, ff. de mili. testam. & ibi etiam uide Bald.
l Secundo quæritur. Vide l. si seruus plurium, §. si quis ante, ff. de leg. 1. & l. cum fisco, ff. ad Sylla. & Doc. post Bar. in l. non intelligitur, §. cum ex causa, ff. de iure fisc. Imo. in l. quidam, §. 1. & ibi plene scripsi, ff. de le. 2.
m L. recusare. Melius probatur in l. 1. §. fi. & ibi no. inf. de cad. tol. qui indistincte loquitur, sed in §. si fisco. fuit propter culpam hæredis, nō vindicantis necem defuncti & sic non ita bene probat. & uide Cy. in d. l. 1. §. pen. 1. de cadu. tollen. uel aliter responde ad §. si fisco, vt scripsi post Imo. in l. quidam testamento, §. 1. de le. 1.
n Extra quæritur. Vide ad hoc l. si pater, & l. nec apud, sup. de hæred. inst. & Bene. de Plum. in l. igitur, § pōt, ff. de lib. cau.
o Sacerdotem. Vide Bar. in l. si urbana, in fi. ff. de condi. indebiti.
p Sed nunquid. Vide plene per Bal. in l. non ignorat, cum seq. inf. qui accus. non poss. cum concor. ibi signatis, & vide notabile verbum Arch. 1. qu. 1. cap. si quisque. ubi quærit si causa committitur Episcopo Bononiensi, & duo sunt Episcopi, quorum unus, s. qui est minus canonice electus, possidet, quis cognoscet, & dicit quod minus canonice electus, & vide hic Bene. de Plum. in l. igitur, §. potest, ff. de liberali causa.
q A. B. Pro solutione. No. standum literis episcopi, an aliquis sit sacerdos. vide Bal. in l. si qua per calumniam, sup. de episc. & cler.
r A. B. Quæro quod si testator. No. si instituitur indignus, & repudiat in fraudem fisci, non tollitur ius quęsitū fisco, uide Bal. in l. hæreditas, sup. de his, quib. ut indig.
s Indignum. Vide Bar. in l. si sequens. hic alle. & quod sup. prox. dictum est.
A. B. Hæc faciunt ad quæst. si frater occidit fratrem, an hæreditas fratris occisi veniat confiscanda. vide Bal. in l. hæreditas, sup. de his, qui. ut indig. & quod in simi. l. dicit Bar. in l. ff. de vulg. & pup. quod fiscus excludit substitutum, quia in fraudem præsumitur nolle adire, licet Ange. ibi contradicat. tamen idem tenet Bar. in l. si sequens gradus, ff. ad Sill. sed vide cautelam per Dom. Io. in l. facta, §. Iul. & l. si patroni, § fi. ff. ad Treb.

a ad quæstionem, si frater occidit fratrem, a an hæreditas fratris occisi debeat confiscari, an venire ad sequentes in gradus videtur enim quod occisor fratris non possit adire, & sic veniet ad sequentem in gradu, & non ad fiscum, vt l. ab hostibus, §. si vir,
b ff. solu. matrim. in contrarium videtur, b quod possit adire, & ipsum ius adeundi transeat ad fiscum, vt ff. fam. erciscun. l. hus consequenter, §. 1. nam iura sanguinis non absorbentur propter crimen, sed succedit fiscus, vt ff. si quis ali. te. prohi. l. 1. in prin. & sic prior posterioribus derogat. Item si sunt duo fratres delinquentes, derogat fratri in portione illius delinquentis, non in portione innocentis, eo. tit. l. 2. §. fratris, & hoc sentit Dyn. in d. l. si sequens. Et idem est si filius patrem interfecit: quia non succedit nepos, sed fiscus, no. Cy. in l. hæreditas, sup. de his, quib. vt indig.
c Deinde c gl. enumerat alios casus, in quibus relicta in testamento debeant præstari ab intestato: vt ecce in authen. ex causa, de libe. præte. vel dic quod ibi valent iure testamenti, quia testator decedit quo ad aliquid intestatus, & quo ad aliquid testatus.
d Item gl. d ponit alium casum, qui loquitur in hærede anomalo, Inst. de eo, cui liber, causa bo. ad in princ. nam hæres anomalus sapit qualitatem omnis hæredis, ut ibi singulariter no. item po-
e nit alium casum e fauore pietatis, ff. de fideicommiss. lib. testa-
12 mento. † Ex quo no. quod omne relictum pro anima (quod q-
f dem dicitur relictum ad pias causas, f vt singulariter no. ff. de le. 2. l. si quis Titio) debetur a quocunque successore, quod est verum, si habeat solennitatem testium: alias secus, vt in l. 1. sup. eo. loquor de iure ciuili. † Item de iure canonico, si nullus testis interfuit in testamento, vel notarius tantum. J. eo. l. fin. duo autem testes de iure canonico sufficiunt, vt ext. de testamen. ca. relatum,
13 † Adde, g quod si res dilationem h non recipit, & est relictum
g ad pias causas, puta pro sepultura, vel pro sustentatione infirmo-
h rum, quod tunc nulla requiritur aditio hæreditatis, vt no. Cyn. sup. de iure delib. l. fin. §. donec. Item adde alium casum, in quo non requiritur aditio hæreditatis, nec ex testamento, nec ab intestato, secundum Iacob. de Bel. in Auth. de hære. & Fal. §. si vero expressim. & Bart. hic, scilicet quando testator prohibuit expresse detrahi falcidiã. nam per hoc debuit cogitare, qđ nemo adiret hæreditatem, vt Insti. ad leg. Falc. in prin. cum ergo voluerit legata præstari, ergo voluit non aditam hæreditatem præstari: sed ista ratio male potest defendi de iure per l. nemo potest, ff. de leg. j. quia non potest facere testator, vt non adita hæreditate legata debeantur, vt ff. de his quæ in testa. delen. l. proxime, & ar. ff. de pac. do. l. cõuenire. ff. de admi. tu. l. cũ plures, §. hæres. est, & alius casus, in quo legata relinquũtur in vno testamẽto, ex quo non põt adiri hæreditas, & debentur ex alio testamento, ex quo hæreditas adiri potuit, vt ff. de hęre. insti. l. fin. Et dicit glos. quod ibi est speciale propter errorẽ testatoris, quia falsus rumor circumuenit testatorem circa institutionẽ hæredis, non circa legata, & ideo legata, in quibus non est error, valent: quia non est eadem ratio vitiandi institutionem, & legata. & hęc est vera ratio & si falsitas causæ finalis includit falsitatem causati. sed non of-
i ficit veritati. & intelligo illam i l. quando legata fuerunt relicta simpliciter, vel a quocunque hęrede. secus si nominatim ab hærede inualido, cum testator non intenderet alium grauare, vt no. ff. de condi. & demon. l. quæ conditio. & ff. de leg. 2. l. Celsus, §. quod alicuius. Item, & est alius casus, quando testator iurauit testamentũ non reuocare: quia perinde est ac si diceret, volo ꝙ valeat omni modo quo melius valere potest. siue ex testamento, siue ab intestato. tex. est no. ff. de lega. j. l. cum pater, §. filius. &
14 ista est mirabilis virtus iuramenti, vt hic no. in gloss. † Item. no.
K alium K casum. pone, filius fecit testamentum, & dixit ꝙ valeat iure testamenti, & vltimæ voluntatis, & pater ꝯsensit. dicit Gui. de Cug. ꝙ illi, quibus legatur, erant præsentes, vel Notarius ꝑ eis testamentum recipiebat: tunc valet iure donationis causa mortis, vt ipse no. in l. 1. sup. de codi. hoc ergo casu non requiritur
l aditio hæreditatis, ar. in l. sequens quæstio. l ff. de leg. 2. & probat vius ratione: quia iure veteri quo filiusfamilias non habebat hęredem, & sic non poterat hęreditas adiri, tamen talis donatio valebat, vt ff. de do. causa mor. l. tam is, §. 1. & dixi s. qui testa. fa. post. l. senium. Modo procedo vlterius, dicitur hic, ꝙ hæreditas fuit relicta verbis directis, quod est falsum, quia substitutio fuit fideicommissaria. Timore istius contrarij gl. loquitur hic obscure, se non valde: quia directa substitutio dirigitur in substitutum tantum, vt Titiũ substituo, sed fideicommissaria dirigit ab instituto in substitutum, vt grauo hæredem meum ꝙ restituat, vnde (vt ita dixerim) substõ directa est in transitiua, quia substitutus per se capit. sed substitutio fideicommissaria est transitiua, quia transit hęreditas ab instituto ab substitutum per restitutionem
15 ex Trebelliano, † Modo m venio ad aliam gloss. magnam. Et
m primo quæro, si institutus de restituendo rogatus non adiuit hęreditatẽ, vtrum hæres eius cogatur adire? Glo. distinguit, an ad eũ sit transmissum ius adeundi, vel deliberandi, & cogitur. aut non: & non cogitur, quia nec potest. Fallit si pręcessit iussus iudicis in persona grauati, vt J. ad Tre. l. non iustam. & no. in l. il le a quo, §. si testamẽto, ff. ad Tre. & est ratio: qa ex iussu iudicis oritur obligatio, quæ transit ad hæredem eius, quod est verum nisi institutus habebat cohæredem adeuntem, vel substitutum vulgarem: tunc enim non abrumpimus iuris ciuilis regulas
16 quo ad transmissionem, seu † iure communi inspecto conuenitur coniunctus, vel substitutus ex tacita repetitione, absq; beneficio deducendæ Trebellianicæ. iste est casus singu. in d. l. non iustam. Et not. quod est ibi transmissio necessaria & regularis: nam in transmissione necessaria non habet locum regula, quæ ponitur in l. 1. §. in nouissimo, J. de cad. tol. vt patet ff. de acquir.
17 hære. l. qui patri. † Ex prædictis collige, quod ius adeundi exclusum tempore, impedit hęredem hęredis adire. ad hoc ff. ad Trebel. l. facta, §. si quis bonorum. Dicit ibi Iaco. de Are. quod fortius excludit tempus propter legis authoritatem, quam expressa repudiatio, vbi agitur de præiudicio tertii, vt ff. ad Treb. l. nam
18 ꝙ §. j. † Secundo quærit n glo. nunquid non capax hæres institu-
n tus de restituendo grauatus, cogatur adire & restituere? & subtiliter arguit pro, & contra. Considera, nam differentia est inter non capaces: nam quidam non est capax nec tituli, nec e-
o molumenti, vt spurius, o damnatus in metallum, & frater Minor; & sic non est capax quoad se, nec quo ad alium: non ratione solius indignitatis, sed ratione mortis plusquam ciuilis. Triplex est enim mors, scilicet naturalis, ciuilis per deportationem, & plus-

ADDITIONES.

a Occidit fratrem. Vide Bal. in l. hæreditas, hic alleg. & Bar. in l. fi. ff. si quis ali. testa. prohib. & Bal. in l. si quis incesti, in fi. sup. de incest. nup.
b And. Barb. In contrarium videtur. Vide Bar. in l. cum ratio, ff. de bo. dam. vbi tenet contra, sed Bald. in l. hæreditas, tenet contra Bar. de Ho. in l. his consequenter, §. 1. ff. fa. erci. sequitur opi. Bal. in auth. si captiui, C. de Epis. & cle. & quæ dixi in rub. de pa. qui. fi. dist. & quid si per assassinum fecit illum occidi, vide not. tex. ca. 1. de ho. lib. 6. Bal. in l. 3. ad fi. C. de hæred. insti. & in l. 1. C. vnde vir & vxor. & l. 1. §. taceat, C. de rei vxor. actio. plene dixi in rub. de success. ab intesta. vide Bald. in l. si quis incesti, C. de incest. nupt.
c Deinde. Limita omnes istos casus, vt singu. per Angel. in l. si secundum, ff. de testam. mili.
d Item gl. Dixi post Bar. in l. 1. sup. de sacrosanc. eccl. in lectu.
And. Bar. Item gl. ponit pro gl. in d. l. si quis Titio. vide Bal. in addi. Specu. in titu. de instru. edi.
e And. Barb. Item ponit alium casum. Relictum pro anima dicitur relictum ad pias causas, quid si relinquitur pro pictura imaginum Sanctorum, vide no. in authen. similiter, C. ad leg. Falc. & Bartol. ad leg. Falc. l. in ratione, §. quæsitum, & pro glo. in l. si quis Titio. vide ibi Bal. & l. 1. sup. de sacrosan. eccl. & vide Ang. in Auth. vt cum de ap. cog. §. si vnum, ver. animæ passiuæ, vbi dicit esse tex. & illum alle. Bal. ita præalle. l. si quis Titio, & no. quia glo. quo ad verba aliter loquitur, secus quo ad mentem. nam loquitur pro causa pia, vel pro anima, & vide Bal. in l. 1. de leg. 2. in repetitione. & vide quod relictum factum personæ ecclesiasticæ præsumitur factum pro anima, secundum Pet. de Anch. in c. requisisti, de testa. alle. D. Card. de Tudertu in summa de quarta, quod procedit quando illa persona habet administrationem ecclesiæ, secundum Do. Ioan. And. in c. requisisti, & vide Bal. in l. fina. in l. communia de leg. vbi allegauit glo. l. si quis Titio. & si quis donauit fraternitatibus, an dicatur pia donatio. Bal. in l. illud, sup. de sacrosan. eccl. dicit quod non, & ibi alle. gl. d. l. si quis Titio. vide Bal. in l. imperialis, C. de nup. de eo, qui legauit meretrici, ut seruet castitatem, quod dicitur legatum pium. unde quæ dixi in c. relatum, de testa. & quod no. Io. And. in c. 1. de sepul. ubi dicit, quod si relinquitur ecclesiæ, licet non exprimat pro anima, intelligitur pro anima. sequitur Do. Mon. ibi, unde quæ dixi in d. c. requisisti, & Bal. in l. 1. de leg. 2. in rep. Dom. Card. in c. cum nobis, de test. & ibi dixi, quid si pro imaginibus Sanctorum, unde Lud. Ro. consil. 67. inci. quæstionis themate. ubi dicit, ꝙ legatum ut ematur Missale, est pium. vide ibi, & tex. in cap. 2. de consue. ubi quando relinquitur pijs locis, uidetur pro anima relinqui.
f Pias causas. Vide Bal. in l. si iure, inf. de test. manu. & reperio ad intellectum d. l. testamento, quod Guil. de Cun. in l. 1. de sacrosanc. eccle. ut ibi refert Salic. dicebat, quod ideo illud relictum in minus solemni testamento ibi debebatur, quia erant instituti filij, inter quos potest minus solenniter testari. sed illa so. uidetur contra l. hac consultissima, §. ex imperfecto, supra de testa. & ideo dicit Sal in d. l. testamento. quod ibi legata erant repetita a uenientibus ab intestato, & numerus testium erat sufficiens ad codicillandum. uel si non erant repetita, uidetur probari in implicatiua, etiam. respondet quod ibi legatum debetur naturaliter tantum, ut no. in l. cum quis, sup. de iur. & facti igno. & in foro conscientiæ, ut no. sup. eod. l. 2. & quatenus ratio pietatis hæredes, &c. pro intellectu d. l. testamento, unde no. Sal. in l. non dubium, sup. de test. & Lud. Rom. in auth. similiter, in 17. speciali, inf. ad leg. Falc.
g Celi. Adde. Adde quod no. in addi. ad illum post eum in l. 1. num. 3. in uers. relictũ pro anima, sup. de sacrosan. eccle. dixi etiam in addi. ad Bar. in repe. d. l. 1. num. 16. ver. quæro, in apost. uer. homini locupleti.
h Dilationem. Vide sup. & Bal. in §. donec, hic alle. & in auth. hoc amplius, inf. eod. & in repe. l. 1. in uer. super 9. q. sup. de sacros. eccl. & ibi dixi.
Item adde. Vide Bar. in l. nemo potest, cum concor. ibi per me positis, de leg. 1. & teneo opi. Iac. de Bel. per d. §. hic alle. & intellige, quod illi, quibus deferetur hæreditas, successiue adeunt, ut ibi, & in auth. hoc amplius, inf. eod. sicut in fin. not. in l. qui filio, § seruus, ff. de hære. insti. & sic non ob. ar. Bal. in l. 1. sup. si quis omis. caus. testa. Ang. hic transit cum Bar.
i Intelligo illam. Vide Bar. hic.
K Item no. alium. Tene menti, quod si filius præsente patre facit testamentum cum clausula, si non ualet iure donationis causa mortis. uide Ange. in l. qui in potes. & ibi Do. Io. ff. de testa. & Spec. in tit. de instru. edi.
l L. sequens quæstio. Et ibi Bar. in l. 1. in 6. q. prin. sup. de sacros. eccle. sed nec do. cau. mor. requirit aditionem, uide Bar. in l. 1. ff. de do. cau. mor.
m Modo. Vide Bar. hic, & in l. Centurio, ff. de uulg. & pup.
n Secundo quærit Gl. vide inf.
o Vt spurius. Et ideo errauit Ang. & Imo. in l. in tempus, ff. de hær. inst.

& plusq̃ ciuilis. & hoc dupliciter, vel mala vt quia damnatus in metallum: vel bona, vt quia frater Minor. & isti non coguntur adire, quia non habent nomẽ hæredis, nec aliqđ principium essendi hæres, ac si esset institutus homo mortuus. Vnde institutio est pro non scripta, vt ff. de iu. cod. l. quidam referunt. & nemo cogitur ad impossibile de iure, vt no. sup. eo. l. post mortem. Quidã vero sunt capaces nomine, sed non retenuui emolumenti, & cõpelluntur adire & restituere. Exemplum in l. 1. sup. de secund. nup. & ff. ad Treb. l. cogi, §. hi, qui solidum. Item quidam ratione indignitatis sunt non capaces quo ad se, tamen quo ad fiscũ sunt capaces, vt ff. de his, quib. vt indi. l. Clodius, & l. mulierem, & l. cum quidam, & l. fin. ff. de his, quæ pro non scri. hab. & ff. de leg. 3. l. si deportati seruo. Item adde, ꝙ quidam sunt indigni priuatiue, & tunc venit fiscus. quidam contrarie, quia iura non permittunt capere, sicut omnes passiue intestabiles: & tunc non venit fiscus, vt l. 1. sup. de secun. nup. cum sim. † Modo quæro; quid de deportato, vel bannito a Rege in ære, & in persona, vel a Potestate, vbi est hæc consuetudo, vtrum isti dicantur funditus nõ capaces, an vero dicantur indigni? Glo. hic vacillat, nam alle. l. 1. §. de hær. insti. ad istum intellectum, quod deportatus sit pro nõ scripto. Secundo allegat illam l. ad oppositum intellectum, s. ꝙ ibi accipiat, sed non retineat cum effectu; & sic succedat fiscus, & non venientes ab intestato. Sed quod deportatus habeatur pro non scripto, videtur expressum, ff. de bo. pos. l. edicto, §. 1. qa ibi non competit secundum tabulas. ergo non potest adiri de iure ciuili, nam mitius agitur cum prætore, & excluditur iure prætorio: ergo a iure ciuili. hæc sentit ibi Iaco. de Are. De prædictis a autem bannitis no. in d. c. domino guerram. in titu. hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines Regni, collat. 10. in feud. & plenius dixi in d. l. 1. sup. de hæred. institu. vna tamen glo. mirabiliter b dicit, quod etiam deportati habent hæredem ab intestato, si fiscus non auferat bona, vt ff. de reg. iur. l. ea sola. quæ glo. non est alibi. Not. ergo pro bannitis nostri temporis. † Extra quæro, quid si testamentum non valet, quia reuocatum per nouum testamentum non solemne, in quo sunt instituti venientes ab intestato, per quod testamentum redacta est res ad causam intestati; nunquid repetitio facta ab intestato in primo testamento, facit valere fideicommissum in primo testamento relictum? Respon. non; quia facto testatoris testamentum ruit cum omnibus suis clausulis. Illa enim clausula intelligitur, nisi testatorem pœnituerit, secundum Iacob. de Aret. & Nicol. de M qui disputauit. & pro eo facit. ff. de his, qui vt indig. l. si scriptis, ibi dum dicit text. quod testator aliud testamentum mutata voluntate facere voluisset, & impeditus ab ipsis esset, ab vniuerso iudicio priore recessisse eum videri, qui tex. est ad hoc notab. Quæro nunquid c lex nostra habeat locum si fideicommissum fuit nomine proprio relictum ad adoptiua; puta, Berta restituas? Respondet Iacob. de Aret. quod non quia proprium nomen alij non est communicabile, vt ff. de leg. 2. l. Celsus, §. quod alicuius, Cyn. dicit contrarium, & est ratio; quia testator quando loquitur, semper videtur ad hæredem loqui, vt ff. de lega. 1. l. si seruus, §. qui margaritam. facit quod nota. Guil. ff. de pact. l. si vnus, §. fi. quod est verius. Non obst. §. quod alicuius, quia vbi testator fecit plures gradus, & fecit differentiam inter personam, & personam; hic non, argumen. ff. de pact. l. atius cum suis similibus. & adde quod dicam inf. eod. l. fideicommissum. Examinauit glo. materiam, quando indignus rogatur restituere digno: quasi inspiciatur potius dignus quam indignus, argum. ff. de don. inter vir. & vxo. l. Sulpinus, alias, incipit mulier, & ff. ad leg. Falci. cum dotem quasi magis inspiciatur effectus quam modus, sed hoc non repilogo. Sed quæro, d si indignus rogatus est restituere indigno, vel in minori parte digno? Respond. si quidam accommodauit tacitam fidem, succedit fiscus. sed si non accommodauit tacitam fidem, non succedit, vt ff. de lega. 1. l. in tacitis, & l. Lucius, §. in testamẽto, quod est verum, si res stet in actu verbi. sed si dignus procedit ad actum restitutionis in persona indigni: tũc illud, quod restitutum est indigno, applicatur fisco. iste est casus vnicus in iure ff. ad Trebell. l. si postulsnte, §. finali. Modo ego quæro, vtrum lex nostra habeat locum in contractibus. e Pone, huic adoptiuæ de facto emancipatæ putatiuus adoptator donauit fundum in præmium emancipationis? Respon. nulla est donatio; nam † lege cauetur, quod donatio facta vxori putatiuæ f non confirmatur morte donatoris, quia nulla est: quia nõ quasi ad extraneam, sed quasi ad vxorem facta est, iste casus est sing. ff. de don. inter uir. & uxo. l. cum hic status, & l. si quis sponsam, in fin. & sic patet, quod lex nostra habet locum in contractu. quod tene menti. Deinde g quæro, putans tenere matrimonium, quod de facto erat contractum, instituo heredem primogenitum meum, tanquam legitimum filium: nunquid ualeat institutio? & videtur, ꝙ non. sed si fideicommissum fit ab eo repetitum, ualet fideicommissum, ut hic. In contrarium uidet, † nam tres sunt species legitimorum, quidam nati ex legitimo matrimonio: quidam datiui ex iusto errore; hos enim differentiæ causa uoco datiuos, & dispensatiuos, ut no. sup. de ince. nupt. l. qui contra. Quidam sunt adoptiui, vt hic. Est & quarta species quia quidam sunt restitui ad legem naturæ, quod idem est dictum, quod legitimari, & isti possunt institui, & ita videtur in casu proposito. † Considera tamen, ꝙ alia est legitimatio, quæ fit per matrimonium: alia per rescriptum, siue per dispẽsationem. Per matrimonium possunt legitimari omnes, præter vulgo conceptos: h & quia pater incertus est, licet si esset certus per confessionem patris, & matris, bene posset legitimari: exemplum de meretrice, quæ concepit ex scholari, quam ipse postea cepit in vxorem. Item excipiuntur i nati ex amplexu, qui possunt accusari de incestu, de stupro, & adult. nam isti de iure ciuili non possunt legitimari, quo ad successionem: alias sequeretur, quod per matrimonium excluderetur crimen, quod est falsum, vt ff. de ritu nup. l. palam, §. non solum. adde tamen, quod no. infr. de fideico. l. pen. nam si coniuges confiterentur se ante completum matrimonium contraxisse, statur eorum dictis, tam respectu legitimationis, quam respectu accusationis, nisi aliud impedimẽtum obstaret matrimonio, quod alibi non reperitur. † Et scias, ꝙ K in istis spurijs est differentia, quia natos ex accusato coitu, nec mater instituere potest, vt not. inf. ad Orsic. l. si qua illustris. & Instit. ad Orsic. §. nouissime, & ideo quæsitum l fuit a me, vtrum virgo, quæ concepit ex quodam tyranno vxorato, vel ex Rege (non est vis, quia ut dicit Aristoteles, malus Rex, tyrannus fit) possit illum instituere? Respondi ꝙ sic, quia quo ad matrem non erat natus ex accusabili amplexu, quia ex impressino, quia præsumitur vim passa, & metus terribilis excusat, ut ff. de adul. l. vim passam, in princ. & ideo quia mater ex tali amplexu non potest accusari de iure, talis puer succedit matri tam ex testamento, quam ab intestato: nam (ut dicit Azo. fons legum) tolle uoluntatem de medio, & omnis actus erit indifferens, verba Cyn. sunt in l. 1. §. remouet, ff. de post. in additionibus suis. † Item fuit quæsitum m a me, an si statutum dicat, ꝙ fœmina non succedat cum masculis, porrigatur ad legitimatos? Dixi ꝙ sic, quia legitimatio extendit se ad statutum, porro statutum recipit interpretationem passiuam, vt ff. ad legem Falcid. l. 1. §. lex Falcidia. ar. contra. sup. de instit. & substit. l. generaliter. ante finem, sed ibi remanet filius institutus, hic non, quia restitutus in integrum. † Consueuit quæri, n vtrum legitimatio per matrimonium possit fieri in vltimo vitæ spiritu? & uidetur ꝙ non, quasi dos interuenire non possit cum utilitatis effectu, ut ff de iure dot. l. Iulia. licet enim matrimonium teneat in substantia sui, quia usque ad ultimum uitæ spiritum potest contrahi, ut supra de indi. uidui. tol. l. 2. & auth. cui relictum, tamen non tenet quo ad substantiam dotis, quæ requiritur o in legitimatione prolis de iure ciui.

ADDITIONES.

a A. B. De prædictis. No. deportatum habere hæredem ab intestato, si fiscus non aufert hæreditatem. pro illa gl. vide Lud. Rom. in l. 1. ff. de acq. hær.

b Mirabiliter. Adde, ꝙ pro illa gl. facit tex. in l. si seruus plurium, §. si quis, de le. 1. allegaui post Bar. in l. 1. inf. de hær. insti. & Lud. Rom. in l. 1. ff. de acq. hær.

c Nunquid lex. Vide Bar. hic, in fi. & Bal. sup.

d Sed quæro. Vide in auribus hic alle. & quod le. & no. in l. 1. in princip. ff. de iur. fis. A. B. Sed quæro, si indignus, no. si indignus rogatus restituere indigno venit ad actum facti, applicatur fisco, uide quæ notaui plene ad Bart. & Moder. in l. Lucius, §. testamento, de leg. 2. & ibi est bona gl. & singula. quam omnino vide.

e In contractib. Vide Bal. in l. nec apud, sup. de hær. instit.

f Vxori putatiuæ. Vide tex. in l. si ex uoluntate, & ibi no. sup. de don. inter virum, & vxor. & cum Bal. hic transit Lud. Rom. in l. si cum dotem, §. 1. ff. solu. mat. & in l. si donatio. sup. de coll.

g Deinde. Vide Bal. no. in d. l. qui contra, hic alleg.

h Vulgo conceptos. Vulgo enim conceptus per sequens matrimonium legitimari non potest, uide Bal. in l. si qua illustris, inf. ad Orfi. & Ang. in §. fi. in Auth. quib. mod. nat. effic. sui.

i Item excipiuntur. Vide Bald. in l. si qua illustris, inf. ad Orfi. & quod habetur in l. Paulus, ff. de sta. hom. & Bal. in c. 1. §. naturales. si de feu. fue. contro. in fi. & Ang. in §. fi. in Auth. quib. mod. nat. effi. sui.

K Et scias. Vide Bal. in l. si qua hic alle. & Bar. in l. fi. ff. de his, quib. ut indig.

l And. B. Et ideo quæsitum. An virgo concipiens ex tyranno, vel rege, poterit illum spurium instituere, & an Rex possit dotare suas spurias. Bal. in c. 1. de const. vide ibi.

m Item fuit quæsitum. Vide Bal. in l. cum acutissimi, inf. eo. & inf. ead. l. & Bened. de Plum. in disp. inci. causa Pisanorum.

Item fuit quæsitum. An si fæmina cum masculis non succedit porrigatur, ad legitimatos. ego consului per me secundum hanc doct. Bal. & Raph. in leg. si ita quis. §. fi. de leg. 2. refert hanc quæstionem Bal. & dicit, quod non ponitur ab aliquo alio, & transit cum eo. dicit tamen, quod non est æqua, ut Pau. de Castr. in suo cons. 200. facit mentionem. & Bal. hic. sed refert fuisse disputatum contrarium, tu uide quæ dixi in d. l. competit. & in d. cons.

n Consueuit quæri. Vide per Cyn. & Bal. in l. nuper, sup. de natu. lib. & respon. ad l. Iul. hic all. per no. Imo. in l. cum tale, §. Mæuiæ, ff. de cõd. & dem. quod in quæstione nostra non inuenitur ille defectus formæ expressus in stipulatione, sicut si dicimus in sententia, quod continet errorem non expressum.

A. B. Consueuit quæri. An in vltimo vitæ spiritu poterit contrahi matrimonium ad legitimandum filios vide Bald. in c. 1. § naturales, si de feu. fue. contro. eundem. in l. si quis posthumos, §. filium, ff. de lib. & posth. ubi est glo. sing. uide D. Io. uide Bal. sup. de nat. lib. in l. pe. & Bal. in l. Gallus, in prin. alias in §. 1. ff. de lib. & posth. vbi arg. gl. uide omnino.

o Quæ requiritur. Vide Bar. & Bal. in l. cum quis, sup. de nat. lib.

re'clui, vt Institu.de nupt.§.fin.& Ideo in tali matrimonio habet locum authen.præterea,sup.vnde vir,& vxor quia matrimoniũ a est sine dote. † Consueuit esse quæstio, nunquid Imperator possit legitimare in terris ecclesiæ, b de qua diai in princip. ffo-rum † sed nunc vnam rationem nouam adduco ad partem negatiuam, quia præiudicaret fisco ecclesię, qui succedit in loco incestatum personarum, vt sup.de nat.lib.l.r. Imperator facere non potest,quia fiscus ecclesię maior est Imperatore.Dic,quod aut legitimandus,& bona sunt de terris ecclesiæ,& non valet legitimatio Imperatoris. aut bona c sunt in territorio Imperatoris,licet persona sit de terris ecclesiæ: & tunc valet legitimatio quoad illorum bonorum successionem. quæ in territorio Imperatoris sunt,& si pro parte sunt in territorio Imperatoris, pro parte in territorio ecclesiæ,valet in ea parte , quæ est sub Imperatore in alia non,ut ff.de bo.auth.iu.poss.l.cum vnus.§.his qui. siue tractetur de successione testati,siue intestati, alij tamen dicunt,ꝙ cũ legitimatio non ueniat in præiudiciũ ecclesiæ, sed sit, quædam dispensatio,ꝙ Imperator possit indistincte , sed prima opin.verior est. Et ea his apparet , ꝙ ad feudum ecclesiasticum Imperator legitimare non potest;nec econtra Papa ad Imperiale feudum,quia vnus non põt subtrahere aliquid alij de vniuersitate alterius,vt ã.de test. l. consulta diualia. & adde quod diai in c.1.§.naturales.si de feu.fue.con.in feu.† Interrogatus fui, an in priuilegio d legitimandi,quod concedit Imperator,sit necesse apponere clausulam,non obstante tali lege? Io. Cald. dicebat non esse necesse quia istud est mandatum,non legitimatio.item ordinariæ iurisdictionis collatio non requirit has clausulas. nẽ Imperator cõcedit potestatem dispensandi, ergo cum effectu. Item hęc cõcessio est priuilegium.ergo lex priuata, & sic derogatoria.cum autem ille Comes legitimabit, debebit apponere clausulas consuetas, vnde si legitimabit incestuosum, debebit dicere,non obstante l.qui contra.sup.de incest.nupt. Si autem legitimat alium spurium.sufficit ꝙ dicat,non obstante,§. ult. in Auth.quib.mo.na.effic.sui.collat. 7. Alij dicebant priuilegium non ualere,& fuit quęstio de facto in priuilegio concesso prædicto Dom.Io.de Cald. sed prima opinio verior est,quia non ille, qui mandat,sed ille,qui legitimat,debet examinare defectus.& si perperam legitimaret,posset appellari ad Imperatricem , sicut in cęteris decretis iniustis inferiorum a Principe. ista quæstio sup.formata de clausula,requirit altiorem indaginem.† Considerãdum est enim,quod de iure nostro populus Romanus omne imperium(etiam summum , quod appellatur plenitudo potestatis)transtulit in Principem,vt ff.de ori.iur.l.1. §. nouissime. Princeps autem quædam,quæ meri Imperij sunt, communicauit maioribus Magistratibus,vt gladij potestatem,vt ff. de offic. præsi.l.illicitas.§.qui vniuersas.& nihilominus retinuit eandem & maiorem.quędam vero sibi tantum reseruauit,ut l.2.sup.noua vectig.insti.non pos.& l.vnica.ĩ.vt armo.vsus.lib.x.l. fi. infra de emanc.lib.& inf.de adopt.l.a.& ff.de post.l.1. §. de qua , & s̃. de his,qui veniam ętã. impetr. l.2. quædam etiam sibimet ademit statuens , vt rescriptum suum non valeat , tanq̃ impossibile vel detestabile,vt sup.de natu.lib.l.1.& in auth. nauigia. & in auth.cassa.& in Auth.quib.mod.na.effi.sui,§.fin. † In primis ergo quę communicabilia,sunt,non requiritur clausula,non obstante,sufficit namque scientia,& uoluntas Principis , vt ff.de offic. Pret. l.Barbarius in fi. idem puto in secundo genere.s.reseruatorum,ut si concedit alicui,ꝙ possit creare Tabelliones;nam hoc publice utile est,ut no.in l.1.de tuto.& cur.dat.ab his. In tertio uero genere est casus noster,scilicet legitimatio superiorũ, quę est quodammodo detestabilis secundum iuniorem Iac. Bu.qui disputauit,tenens ex hoc, ꝙ statutum ciuitatis non ualet , quod etiam tenet Bar.in l.Seius,& Augerius, ff.ad leg. Fal.& ego idẽ diai s̃. de iure aur. annu. l.2.in isto tertio genere Imperator imponit sibi legem.a qua nõ intelligitur recedere,nisi apponat derogatoriam,vt ff.de leg.3.l.si quis in princ. test. † Quia propter videntur,ꝙ si in priuilegio Imperatoris non sit clausula sufficiẽs non obstantiũ,vel ęquipollens,ꝙ nõ tenet priuilegium ; ad hoc facit,quia cum triplex sit modus legitimandi.s.per oblationem curię,per rescriptum Principis , & per matrimonium . Subdit tex. nati vero ex damnato coitu, nullum habent sensum nostrę humanitatis,unde protestatur Imperator, ꝙ ipse non sentit.i.nõ est de intentione sua,quod ipsi fiant legitimi: tunc arguo sic , legitimatio non ualet , nisi Princeps cum legitimante concurrat gratiam faciendo,sed impossibile est, ꝙ simul cõcurrat permissiue,& non aduersatiue,ut l. 1.sup.de fur.ergo rescriptum est ipso iure nullum. e Item statutum,ne legitimetur,est bonum, & æquum pp cultum pudicitiæ ad refrænandum luxuriosus ac initiosos amplexus,ex quibus odia,& crimina oriuntur,ut patet in auth.su.de nat.li.l.fi.ergo per locum a ɔ̃riis,rescriptum est malum,& iniquum , ergo nullum , quia priuilegium,quod est lex priuata debet sapere uirtutem legis,saltem secundum quid,puta sub ratione boni. & æqui. Itẽ pluribus modis dicitur aliquid impossibile,scilicet de natura,& de facto. Item quia contra bonos mores. Item quia impossibile est de iure. Item quia impossibile est ratione contradictionis. Item ratione perplexitatis. † Circa impossibile de natura, non se extendit authoritas Principis,nec circa impĺe de facto,nisi fingẽdo : nec circa ĩpossibile, qa ɔ̃ bonos mores. vnde si Princeps f vellet facere legẽ generalem, quod spurij succedant,quia est indirecte contra bonos mores,& est permissio futuri doli , talis constitutio non valeret ; sicut si statueret,ꝙ quilibet posset adulterari , vel incęstum committere de iure.4.dist.c. erit autẽ lex. hac ratione non potest legitimare nascituros ex aliquo, qui nondum sunt concepti in vtero ; quia est dolus de futuro. sed si sunt nati, vel concepti,potest: quia est dolus de pręterito. circa quę non remouetur reatus sed poena, vt ff.de capt.l.in libello,§.factæ.& arg.sup.de nu.l. Imperialis. Circa quartum,s.impossibile de iure, refert ; aut est ius naturale,aut gentium,aut ciuile:de quibus dic,vt no.in l.fi. sup. si contra ius,uel uti.publ.aut est ius municipale,vel consuetudinarium,quod dici põt ius extraordinarium,& dic, vt in ca. 1. de consti.lib.6.† Circa quintum aũt genus.s. de impossibilitate cõtradictionis : & circa sextum,s. de impossibilitate pplexitatis in semetipso Princeps dispensare non potest . quia nec Deus potest ea , quę implicant contradictionem , secundum Theologos. † Denuo g dubitatur , an noua proles legitimorum excludat pręcedentem legitimationem superiorum ? & dic : quod non, si sunt nati ex eisdem parentibus, argum. sup. de nat.libe.l. cum quis verbi gratia ex concubina, h soluta tum, & soluto nascitur spurius, secundum Oldr.in consilijs, & Barto.in l.fina.de concubi. Si ergo pater primo legitimauit istos per priuilegium Principis , postea illam accepit in vxorem , & genuit nouos filios , æqualiter succedunt . Et not. quod licitus concubinatus est inter solutum & solutam , tamen debet interuenire verbum protestantis se tenere in concubinam,& factum,quod teneatur in domo , ita quod passim non possit vagari circa plurimorum concubitus : nam si non interueniret protestatio , uel alio modo apparet,de concubinali consensu cum virgine,uel uidua,cõmitteretur stuprum,ut in Authen.de trien.& semis. §.consideremus,in fin.& ff. de q.l.si quis uiduam . s̃m Oldr. † Sed pone, i quidam

ADDITIONES.

a Matrimonium Caue. quia si mulier superstes habet vsum , haberi potest illud quod continetur in instrumentis dotalibus.& sufficit ad alimenta. & si cesset inopia nõ poterit succedere,per id,quod habetur in d.authen.præterea,hic alleg.

b In terris ecclesiæ. Adde istum sup.in proce.huius l.num.7.vers.sed Iac.de Belu.dixi post Bar.cons.75.inci.viso instrumento locationis,& iterum in l. ex complexu, in fi.in vers.in terris imperij de incest.nup.& in add. ad istum tex. & in l. si aquã, nu.39.vers.idem no.quod si Papa,in vers.legitimare, sup.de ser. & aqua.

c Aut bona. Vide Bar.in l.cunctos populos,sup.de summ. Trin.& fide Catho.& in l. qui in prouincia,§.diuus,ff.de ri.nup.& vtrobique scripsi.

And.Bar.Aut bona sunt. Not.si habent bona in terris imperij , & in terris ecclesiæ, quod Imperator potest legitimare quo ad bona imperij , non quo ad bona ecclesiæ. vide Bal.in proœm.C.

d An in priuilegio. Vide Bal.in c.1.si de feu.fue.contro. & quod no. in authent. ex complexu,sup.de incest nup.gl.tamen,& Bar.in l.1.sup.de natu.libe. dicit , quod non requiritur in legitimatione fieri mentionem de clausula,non obstante tali lege.& vide aliqua per Pau.de Cast.in cons 239.incip.dubitatur, & per Pet.de Ancha.in cons 322.

e Nullum. Et potestas legitimandi cum quibuscunque in quocunque statu, non extenditur ad inhabiles de iure naturali,vel diuino,sed positiuo secundum Bal. Ange.& Imo.in l.filius a patre,§.fi.cum gl.ff. de lib.& posth. & videtur sentire Bald. inf.prouime.

f Vnde si princeps. Vide Bal.in l.1.sup.de iure aureo annu.& in l.& si contra, in fin. sup de nup.& idem Host. in Summa,in tit.qui filij sint legi.§.fi. vers. sed nũquid Imperator. & Fed.de Sen.in cons.228.& Io.de Imo.in l.3.ad fi.ff de testa.

And.Bar. Vnde si princeps. An valeat statutum habilitans spurium ad succe. vide Bal.in l.1.sup.de his,quæ pæ.nomi. & ibi dedi remissiones.

g Denuo. Vide Bal.in l.ex facto,ff.de vulg.& pup.& in l.si quis sup. de natu. libe. & sic tenet hic Bal.secus esset,si ex alia matre natus,est legitimatus, sed opini. Bart. procedit,si ex eadem matre,quam postea duxit in vxorem , iuxta c. extra qui filij ita sint leg.

h Concubina. De concubinatu licito uide Bar.in auth.licet,de natu.lib.sup.

i Sed pone. Vide Bal.in l si qua illustris,inf.ad Orfi.& limita,ut per Bal.in l.præscriptione,sup.si contra ius,vel vti publ.& illud dictum Bal. hic, quod requiratur expressio exusæ spurietatis,quando quis duplici defectu & vitio est spurius, sequitur Rom.in l.si.vero,§.de viro.in 31.fall.ff sol. mat. ita etiam dicit tenere Io. And. in in add.Spec.in rub.qui fil.sint legi.& idem no. Ant.de But.in c. per uenerabilem, extra qui fil.sint legi.& Io.And.in rub.eod.tit.pro quorum opin. consului Bon. p vno Siculo. Vide Pau.de Cast.in cons.218.& Ange. Bal.& Imo. in l. si non lex, in prin.ff.de hær.inst.& Pet.de Anch.in cons quod inci. in Christi nomine primum quæsitum,& in cons.229.Pau.de Cast.in cons.219.vbi limitat.& per Bal. in c.nisi cum pridem,extra,de renunc.& in cons.sum 196.incip.in Christi nomine in pręmissa consultatione primo videndũ occurrit,an dicta limitatio.& Bene.de Plum. in l.1.ff.de na.resti.

And.Bar.Sed pone,quidam. An valeat legitimatio spurij,si nõ sunt expressæ qualitates spurietatis?vide Old.cons.247.Io.An.in addi.ad Spec. in tit. qui fil.sint legi.in rub.Doc.in c.per venerabilem,eo.tit.Mod.in l.si uero,§.de uiro, ff.sol. matr. sed nunc pendet in facto,in legitimatione ista sunt apposita aliqua uerba, uidelicet,uel aliquod ius dãnatu coitu. nã per ista verba ampliatur legitimatio ad maiora expressis,vt est tex.no.iuncta gl.in cle. 1.de re iud.ergo uide D. Pet. de Anch. in cons.306 ubi dicit,quod in legitimatione debent exprimi qualitates . Bal. hic. sed idem Bal.in c.1.§.naturales,in tit.si de feu. fue. contro. tenet contra omnino, vide Ang.in cons.200.vbi sing.consuluit in ista q. & uide quę in simili dicat Bald. in l.præscriptione,sup.si contra ius,vel uti.publ. & quod habetur in c. super eo. de coha.cler. & mu.uide l.i.d.Ro.vbi aliter loquitur cons. 129 & Bal.in c.super literis de rescrip.ubi aliter loquitur.

qnidam erat ex adulterio & incestu natus, fuit legitimatus tanquã spurius; tñ non fuerunt expresse qualitates spurietatis, nunquid valeat legitimatio? & vř, q non, sicut qñ quis excommunicatus pluribus excommunicationib. & supprimit causas excommunicationis, vt ext. de off. ordin. c. ex parte. & hoc sentit Old. in quodam consilio suo. dicas, q si est clausula, non obstantiũ, pôt apparere de mente, vt quia ibi est clausula, non obstante. l. qui contra de incest. nup. Item nõ obstante §. pen. qui. mod. a na. effi. sui. tunc valet legitimatio: quia licet per clausulam, non obstantium, non augeatur gratia, vt in ca. ei qui. de præb. in cle. 37 tamẽ declaratur intentio circa concessum. Considera, quędam sunt verba enunciatiua: & ista nihil operantur in actu inter viuos per modum dispositionis, ff. de Po. l. Publia. in fin. & in ca. si Papa; de priui. lib. 6. & ff. famil. ercil. l. qui familiæ. & ibi Cyn. in addi. Quædam sunt verba declaratiua. & illa bene operantur: qa remouent ambignitatẽ, vt l. j. C. de vetera. iu. e s. & in l. fina. in princ. sup. de ind. uidui. & in c. j. de noua forma fide. in feu. Quædã sunt verba confirmatiua, & illa operantur circa suum antecedens. sed nõ eatẽdũt illud, vt in d. ca. j. & ff. de lib. le. l. Aurelius 38 §. testamento. † Si vero clausula, non obstantium, esset in nube, & ille qui legitimatur esset plurimum odiosus, vt quia ex sacrilegio vel monachatu, non sufficerent verba generalia, quæ tam odibiles non comprehendunt, ar. ff. de leg. 2. l. Lucius §. Lucius Titius Damain. & facit c. 1. de fil. presb. Demum qritur, b dominus b Comes Sabaudiæ. concessit in feudum quædam castra cuidam militi pro se & hæredibus. suis procreatis, & procreandis; sciebãt oẽs, q iste miles non habebat aliquem filium procreatum nisi quendam filium naturalem. nunquid succedat in feudo? & videtur q non, vt in ca. 1. §. naturales. si de feud. 39 fue. contro. Contrarium dici potest: quia † ea sententia augetur effectus, qui ex ignorantia deficeret. vt ff. de test. tu. l. si quis ita. nec enim est contra naturam feudi, qđ concedať filio naturali, quia de feudo quilibet potest inuestiri, etiam seruus & infamis si placet domino, vt in ca. s. §. personam. per quos fiat inuesti. & per quos recipiatur, colla. x. Item nos cogit ad hoc necessitas illius articuli, procreatis. vnde propter virtutem sermonis comprehenditur naturalis, ea quo de alio non potest intelligi. iste c est casus not. ff. ad Treb. l. hæredib. §. fin. Sed subiungitur c talis quæstio. pone quod aliquis habebat filium suum spurium, cui donare non poterat, donauit ecclesiæ, & sic ecclesia postea do- 40 nauit spurio: an valeat? Dicit Frãc. Accur. q non: quia † secunda donatio præsumitur remuneratio, quæ non potest fieri in personam spurij. ita determinat Fran. ff. mand. l. si vero non remu- d nerandi, §. Papinianus. d & ibi per Cy. in add. suis. Tu dic, q fuit designatio, aut donatio. Primo casu neutrum valet: quia apparet fraus, siue color quæsitus. Secundo casu, aut ecclesia est mota intuitu pietatis, & valet nam ecclesia omnium est mater legitima. Aut ob remunerationem eius, qđ fecit parens, & secundum Fran. Accur. & Cy. non valet. Sed Barto. c̃trium consuluit. prima vera, si causa remunerationis fuit expressa. secunda vera, si tacita, vt in regula iuris, expressa nocẽt, &c. In dubio. ergo iudicamus, q res ualet, & non pereat. nisi ex celeritate actuum fraus præsumeretur, vt l. si ventri, §. 1. ff. de priui. credi. vel ea immoderata liberalitate, vt ff. de his, quæ in frau. credi. l. omnes, §. e Lucius. Pone, e dicit decretum. quod spurio possint relinqui alimenta. quid ergo si relinquitur unum magnum podere ad alimenta? Respon. valet usque ad modum alimentorum, & non 41 vltra, vt ff. de exercit. l. Lucius quia † cã certis finibus circumscripta. eff. ctum producendum limitat & restringit, ff. de acq. possess. l. si quis animo. nec transit tale podere ad hæredes spurij, quia non ratione proprietatis, in qua non valet legatum, nec ratione alimentorum, quia cum vita finiuntur, ff. de transa. tio. l. cum hi, § si vni, & ff. de vsufru. l. dominus, §. fin. Quęro f f vtrum legitimatus ad feuda comprehendatur sub isto generali vocabulo legitimatis, ad feuda dignitatis? Respon. non quia 42 dignitas vult dignos vtero, non impetrato beneficio indefinite, nam talis impetratio non extenditur ad curata, nec ad dignitatem, quoniam in illis Princeps reddit se difficiliorem in conce- 43 dendo. † Sed pone, quod sit expresse legitimatus ad quamlibet dignitatem, nunquid intelligitur legitimatus ad Regiam dignitatem? Respond. non vnde non succederet in Regno, nisi no- g minatim hoc dictum sic ab Imperatore. Sed pone, g q est nominatim hoc dictum, & est cõsuetudo, q succedat primogeni- 44 tus. & quęro, nunquid iste intelligatur primogenitus. † Considera, q primogenitus dicitur dupliciter. vno modo primogenitus natu. Alio modo dicitř primogenitus, ita q primo cognitus a iure. Si igitur iste naturalis fuit primogenitus naturalis, postea alius natus est legitimus & naturalis. tertio naturalis fuit legitimatus, iste legitimatus non est primogenitus, & ideo legitimus nãlis eum excludit. Pręterea duæ abusiones non sunt tolerandæ in alterius præiudicium, nec in derogationem publici iuris, vt in cap. 1. de filijs presby. li. 6. Si autem legitimatio, quę est ortus legitimati, præcessisset natiuitatem legitimi & naturalis tunc quidam dicunt legitimatum præferri. quod verum puto

h in patrimonialibus, sed non in regalibus. Sed pone statutum h dicit, q filia dotata non succedat, quod intelligas in legitima quid in legitimata? Rñ. excluditur, quia non põt venire nisi vt legitima, ergo est exclusa per statutum, quamquã de proprietate vocabuli non comprehendatur legitimatus nomine filij, vt in c. 1. 45 §. naturales. si de feu. fue. controuer. colla. 10. † Quæro, vtrum le- i gitimatio i sit fictio vel veritas? & vř, q sit veritas: quia in naturæ substantia fundatur, quæ non mentitur. In contrarium vř, q sit fictio, quia retro fingere dici potest, q naturaliter loquendo est veritas formaliter; sed ciuiliter est fictio. Vel dic, q est in integrum restitutio: vnde iste æquiparatur filio postlimin. reuerso. ff. de iniusto test. l. si quis filio, §. pe. & hoc si legitimatur in vita parentum sed si illis mortuis, non fingitur retro, arg. infra de capti 46 & postli. reuer. l. 1. † Quæro, nunquid K in eo, quod relinquitur K spurio, habet locum regula Caton. glos. dicit q non, in l. fi. ff. de reg. Caton. sed non dicit verum: quia testamentum est factum ab inhabili, quod nunquam conualescit, vt l. 1. §. si filio, ff. de leg. 3. considera, quando; testm̃ ab initio non subsistit ratione causæ efficientis. i. testatoris. Quandoque ratione causæ formalis, vt quia filius est præteritus, vel non sunt testes in numero sufficienti. Quandoque ratione causæ materialis, & ratione rei legatæ. Quandoque ratione personæ eius, cui relinquitur. Quandoque ratione causæ finalis, vt quia ob illicitam causam futuram. quandoque ratione alterius accidentis, vt puta, quia in fraudem creditorum. Quãdoque mixta rõne causæ efficientis, & alterius accidẽtis, vt in vsurario manifesto. Primo casu non conualescit, si erat prohibitio perpetua, vnde si damnatus in metallum faciat testamentum, licet postea restituatur in integrum: non conualescit, vt in d. §. si filio. Sed si prohibitio erat suspensiua, vt tenendo opi. antiq̃, q excõicatus non possit testari quæ opi. posset esse vera, si vult testari sm p iuilegium iuris canonici, puta coram duobus testibus, quia ecclesia excõicatis non patrocinatur: ñ si est absolutus, postea testm̃ conualescit, quia innata erat ab ipso principio virtus conualescentiæ, arg. in l. fi. ff. si ex noxa. causa aga. & Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, ut extra. de l consti. c. ea literis. Ex his apparet. l q si pater m principaliter spu- m rio legauit, cum prohibitio a patre procedat, & incipiat, q in eo reperitur delictum, licet per nãm correlatiuorum pœna ad filiũ per consequentiam se extẽdat, q̃uis filius postea legitimetur Cæsare ac patre simul concurrẽtibus. in actu. legitimandi, tñ testm̃ 47 non conualesc ?a † vbi deficit fundamentũ, deficit & fundatum, & idem esset in casu legis nostræ, si filia illegitime adoptata deinde iterato legitime adoptetur tñ in hoc casu esset minus dubium: quia ab initio deficit consensus, vt hic, in patre autem non deficit voluntas, quia non est ibi error: tamen est, quia volun- 8 tas est prohibita, nihil valet: & est pro non scriptum, q nun- n quam conualescit, vt infra de cad. tol. l. vnica, in §. 1. † Ex hoc n inferiur

ADDITIONES.

a Clausulam. Vide de ista clausula per Bald. in l. a. de fur. & Old. in cons. 248. Pau. de Cast. in l. benignius. ff. de leg. & incipit cons. Old. Factum tale est quidam Rex.

b Dominus. Vide no. per Doct. in l. quidam consulebat, ff. de re iudic.

c Sed subiungitur. Faciunt no. per Bar. & Doct. in l si is qui. ff. de vul & pup.

d Papinian. & ibi Bar. in reportatis antiquis.

e Pone. Vid. Bar. in l. fi. sup. de his, quib. vt indig.

And. Barb. Pone. dicit no. si relinquitur spurio magnum prædium ad alimenta, non valet, nisi quo ad pretium alimentorum, non ad plus. facit l. ex animo, ff. de do. inter vir. & vxo uide Bal. in l. id, quod. C. de sacrosan. eccl. & Bar. in auth. ex complexu. C. de incest. nup.

f Quęro. Cum Bal. transit Pet. de Anch. in consi. incip. utrum legitimatus, & facit ad ea, quæ habentur in c. 1. §. naturales. si de feu. fue. contro. & uide Salic. in l. etiam, inf. de ap. Host. in Sum. in ti. qui fi. sint legi. §. fin. & Doctor. in c. cum Vintonien. ecclesia. extra, de elec. & Bene. de Plum in disput. incip. causa Pisanorum etiam cũ Bal. hic transit Pet. de Anch. in d. consi. inci. utrum legitimatus, & qualia debent esse uerba in priuilegio legitimationis, uide Bald. in l. fi. inf. de bo. quæ lib.

g Sed pone. Vide Bar in l. quoties. sup. de rei uendi. Ang. in consi. incip. nobilis quidam genere. Ant. de But. in c. tanta. extra. qui filij sint legi alia scripsi post Bar. in d. l. quoties.

h Statutum. Vide sup.

i Legitimatio. Vide Bal. in l. si is, qui pro emptore. ff. de usu. & in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. cum sim.

K Quæro nunquid. Vide no. per Bal. in l. 2. inf. de his, qui ad lib. perue. non pos. & in l. fi. sup. unde leg. & in l. 2. sup de leg.

l And. Barb. Ex his apparet. No. q si in testamento legetur spurio, qui postea legitimatur, non reconualescit legatum, uel testamentum. uide Bal. ubi contra tenet in l. certum, sup. unde cogn. & Bar. l. 1. de reg. Cato.

m Si pater. Facit ad id quod dixit Bal. in l. si quis incesti. sup. de incest. nup. & in l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hære. instit.

n Ex hoc. Vide Bal. in l. si quis institutus in, fi. ff. de hære. inst. & quod ibi dixi post Imo. & illius opinio plus placet, per l. in tempus, ff. de hære. inst. & Bal. in l. si quis incesti. supra de incest. nup. & contra Bald. uide Bart. in l. 1. ff. de reg. Cat. & Bal. in l. 4. de leg. sup. & contra Bal. hic facit etiam, q no. Bal. in l. his uerbis, §. interdum, ff. de hære. inst. & Imo. in l. si alienum, §. in extraneis, eo. ti. et Bal. in l. fi. sup. unde cog. et scripsi aliquid post Bal. in repet. l. in suis, ff. de lib. et posthum. Rap. in d. l. si quis institutus. et in l. si ita quis, §. fi. de leg. 2. reprehendit Bald. hic adde Ang. et Benedi. de Plum. in l. libertas testamento, ff. de manu. testa. per illum tex. in l. Gallus, § anti ituens, ff. de liber. & posthu. & in locis supra, allegatis, tex. in l. si quis posthumus, §. fi. ff. de liber et posthu. et eum etiam reprehendit Pau. de Cast. in l. 4. in j – leg.

ordine coniecturamus de fine. & facit ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. §. Imperator Marcus. ibi dum dicit, quod verba fideicō missi aduertent, cum sermonem pro fideicommisso iussit accipiendum. Item alibi nos dicimus, quod si pater mittit filium ad studium, videtur omnia ei necessaria destinare, vt ff. famil. ercis. l. ex parte, §. filius. & no. ff. de iudi. l. si longius. §. fin. Item dicunt Doct. ꝙ aut aliquid debet sequi ex aliquo de necessitate, aut ex ordine. Primo casu concesso principali, conceditur accessoriū, vt ff. de act. & obli. l. obligationem fere, §. placet. Secundo casu aut est eadem ratio, concedendi: & idem, vt l. ij. & inspecto. ff. quemad. test. aperi. Aut est simplex voluntas disponentis, tunc in actu large interpretando. & idem, vt l. si quando, ℑ. de bo. vac. lib. x. secus in actu stricte interpretando, vt l. solet, ff. de off. Pro-
2 consul. Sed † si actus est *a* indifferens, bene veniunt ea, quæ sunt
c consecutiua concessi, vt ff. de procur. l. qui procuratorem dat. & breuiter quæ tendunt ad perfectionem mandati, tacite inclu-
3 duntur, vt in l. nostra. & casus istius l. est multum singularis. † Ex prædictis collige, cum vnum conceditur, videtur concedi quod sequit̄ ad illud. ꝯcordat ff. de ser. rust. prædi. l. si seruitutes, §. si do-
4 mo. † Modo quæro, nunquid pater cogatur emancipare filium? Glo. dicit ꝙ sic officio iudicis. dubium tamen erat, quia si pater debet emancipare, nullum commodum retinet, vt ff. de leg. i. l.
b cum filio. Ego dico *b* ꝙ imo, quia retinet fructus medij tempo-
5 ris. † Et no. ꝙ si pater dilapidetur etiam antequam emancipet: aufertur sibi administratio, vt ff. ad Treb. l. Imperator, & argu. in l. fi. inf. de sen. pas. Et iste est vnus de casibus, in quibus filius in potestate petita venia contra patrem experitur. Not. ꝙ vbi vnum prohibetur pp plura, utrobique plura prohibentur, ut hic, simile dicimus, ꝙ vnum prædicatum potest supponere pro diuersis conclusionibus, ut cum dicimus, ut hō, & Seneca currit. l. a. ff. de off. Procon. Et idem est vbicunque sunt duo pręcepta, vel ubi resultat duplex rō separata, ut ff. ad Treb. l. Lucius, §. Caio. Itē not. mentem, & causam uerborum inspiciendam. ff. comm. prędio.
6 l. si in vendicatione, in pt in. † Extra *c* quæritur, dicitur hic ꝙ emā-
c cipatus tenetur hęreditatem restituere: sed nunquid teneatur ei aliquid de proprio donare in pręmium emancipationis? videtur ꝙ sic ex generali consuetudine, ut sup. de coll. l. vt liberis, in fi. & at. ff. de adop. l. arrogato. ff. de inof. test. l. Papinianus, §. si qs impubes. & uidetur casus in l. fin. ℑ. de emanci. libe. & confirmatur hoc diuino exemplo: nam in Euangelio Lucæ scribitur, Pater da mihi portionem substantię, quæ me contingit. Contrarium est verum: quia de bonis patris nihil debetur filio viuo patre præter alimenta, vt inf. de bon. quæ li. l. cum oportet, §. cū antē. & s̄. de sacrosan. ecc. auth. si qua mulier. ſm Mar. vt refert Cy. ff. de adop. l. non pōt. in additionibus. Quæro, quid econtra in casu huius l. nunquid filius inuitus cogatur vt se emancipari patiatur? & videtur ꝙ sic: quia iudicium de functi agnouit, vt ff. de verb. ob. l. quidam cum filium. & quod ibi not. per Iaco. de Are. In contrarium facit in Auth. quib. mo. na. effi. sui. §. generaliter. quod est verius, ar. ff. de l. j. l. plane. la ij. in §. j. & no. i. de emanci.
7 lib. l. nec auus. † Quęro, nunquid hæc lex habeat locum hodie cum patri non acquiratur, nisi vsusfructus. Respond. sic, quia de illo vsufr. restituendo tacite videtur rogatus, scilicet post emancipationem, non ante. Sed contra hoc oppo. quia non percipit iudicio testatoris, sed legis prouidentia, vt d. §. sed an impuberi. Sol. ibi legis prouidentia importabat necessitatem. hic nō: q a poterat testōri pr̄i adimere vsumfructum, vt ℑ. de bo. quę
8 lib. auth. excipitur. † Pone ergo, *d* ꝙ pater assignauit filio legiti-
d mam plenam tempore assignationis: tamē postea lucratus est, nunquid filius poterit plus petere? Dicit Iaco. Bu. ꝙ non, si filius fecit plenam liberationem patri, etiam sine iuramento, quia nec pater condiceret ab eo, si diminutę essent facultates patris: nam ita not. ipse s̄. de col. l. pactum. quod est verum in emancipato. Alij dicunt, quod est verum si filius renunciauit cum iuramento: alias non tenet pactum, quia magis astringitur pater filio, q̄ filius patri. & ideo pater potest renunciare hęreditati filij, sed non filius hęreditati patris, quia quod pater non succedat filio, est præter naturam: *e* sed ꝙ filius nō succedat patri, est quodammodo contra. Vnde uersus.

Ordine turbato succedis Bulgar e nato.

ff. de inof. testa. l. nam & si parentibus.

ADDITIONES.

a A. R. Sed si actus est. Ita quæ tendunt ad perfectionem mandati, tacite includuntur. facit l. 3. ff. de iurisd. om. iud. & quod no. Bal. in l. non dubium, sup. de leg. idem dicas in teste, gl. est sing. in l. si arbiter, ff. de prob.

b Ego dico. Caue tibi propter l. in fideicommissi. §. cum Pollidius, ff. de vsu. in ea[illegible] no. per Iacob. de Bel. & Bal. & Bar. in l. cum filio, de le. i. secundum intellectum illius l. in fi. ubi expresse tenent, ꝙ in casu huius l. & similium, pater non possit retinere fructus. item cum hic non fuerit appositum tempus medium vsq; ad quod posset differre, merito non vr̄ ꝙ hic sit aliquod commodum medij temporis respū fructuum, vnde vr̄ ꝙ melior sit opi. ꝙ hic non cogatur emancipare, nisi fuerit aliquid relictum prout voluit. & Bar. hic dum se remittit ad no. per gl. in l. cogi. §. si pr̄. ff. ad Treb. per Bal. et facit l. epistolam, in §. fi. ad Tre. & quod ibi Bar. ibi loquitur, qñ testator instituit te hǣdem. secundo, quādo grauauit, ut mihi tuæ restitueres. tertio, qñ grauauit mātrem, ut tibi restitueret, nā intellige grauata in[illegible], ut tibi restituat post mortē suā, & sic interim lucratur fructus, quia ibi illud est propter fideicom. relictum matri, quod alias fuisset illusorium, sed hic filius non fuit grauatus restituere patri. Salv. hic etiam videtur incidisse in errorem Bal. quantum ad id, quod dicit Iac. de Are. & Bar. & alij in d. l. cum filio, nec contra Bart. facit quod ipsemet no. in l. epistolam, §. fin. per illum tex. quia ibi filius institutus fuerat pergrauatus restituere ascendenti: & sic apparet ꝙ testator voluit illi ascendenti in aliquo fauere, postea fuit grauatus ipse ascendens restituere descendenti. sed in casu l. cum filio. nunquam fuit hæres grauatus restituere ascendenti. posset etiam saluari opi. Bal. & Sal. hic limitando Iac. de Bel. & Bar. in d. l. cum filio. si a re mandaretur patri restituere, vt videatur voluisse lucrari fructus in recompensationē patriæ potestatis, tunc cogitur emancipare, per d. l. cum filio, &c.

c Extra. Vide Ang. in l. verum turpem, ff. de verb. obl.

d Pone ergo. Vide tex. & ibi Doct. in l. si quando, §. i. sup. de inof. testa. Ang. & Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo. obl. Bal. in l. fin. §. i. inf. de vsu. rei iudic. & quod not. ipse in l. pactum, in 6. oppo. de col. sup. & not. Bart. in l. i. §. si vel parens, ff. si quis a pa. fue. ma. & Pau. in l. a. in prin. & l. in ratione, ff. ad leg. Fal. & ibi tenet idem quod Bal. hic.

e And. Barb. Pone ergo. Tene menti, ꝙ si filius renunciauit hæreditati paternæ sua legitima recepta, & deinde substantia patris creuerit, non potest filius vltra petere. vide de hoc Mod. in l. pactum, sup. de col.

LEX XVI.

1 *Probatio pertinens admittitur, licet non vrgens.*
2 *Prælegata non veniunt in restitutione.*
3 *Ex donatione causa mortis contra curatorem datum iacenti hęreditati agi potest.*
4 *Conditio ex lege non habet locum nisi in dandis, vel tradendis.*
5 *Prælegata an veniant in restitutione.*
6 *Prælegata non veniunt in restitutione, si probatio deficiat.*
7 *Agens ex ordine, probare debet ordinem.*
8 *Prælegata an veniant in substitutum.*
9 *Testatoris diuisio vniuersalis venit in fideicommisso.*
10 *Dos data filia de restituendo rogata, non continetur in substitutione fideicommissaria.*
11 *Filia de dote restituenda, an expresse grauari possit.*
12 *Donatum inter viuos venit in substitutione fideicommissaria.*
13 *Donatum inter viuos nunquid præsumatur in peculium, an propter pietatem.*
14 *Mater quamuis dicat, do in peculium, tamen est vera donatio.*
15 *Amicitia patris acquisita, an ueniant in restitutionem fideicommissi.*
16 *Prælegata, an veniant in restitutione, quum facit hæres fisco.*
17 *Prælegata, an imputentur in Falcidia, vel Trebellianica.*
18 *Substitutus filii testatoris, & rogatus de restituendo, an legitimam teneatur restituere filio.*
19 *Voluntas interpretatur ex ordine scripturæ.*
20 *Mens, quæ verbis adhęret, est consideranda.*
21 *Feuda an ueniant in restitutione fideicommissi.*
22 *Agnati dicuntur prorsus extranei.*
23 *Feudum quod in recipientem non cadit, manet pęnes hęredem.*

Cum virum. In restitutione fideicommissi vniuersalis venit etiam restitutio fideicommissi particularis, seu pręlega totum. hoc dicit no. Vel coniungendo tex. cum gl. Grauatus per verbum, quicquid, vel vbi testator primo prælegat, secundo rogat, tenetur restituere etiam pręlegata. & ad probandū præsumptam voluntatem defuncti
1 potest insuper expresse probari. hoc dicit. † No. quod admittitur
a probatio pertinens, licet non vrgens. *a* ex hoc sequitur, ꝙ de iure p̄sumpto potest fieri positio, & debet ei responderi: & si positio parū facit ad factum, tamen pertinens iudicatur, vt ff. de fideicommiss. liber. l. ergo. dicit gl. ibi no. bonum verbum: & siue
2 per se, siue cū adiuncto. dicit Old. ff. de flu. le. quominus. † Oppo. & videtur ꝙ prælegata non veniant in restitutione, vt ff. de leg. a. l. sequens quæstio. Sol. ibi loquitur in donatione inter viuos, quæ morte confirmatur. de qua dic vt no. per Cy. s̄. fa. et. le. filiū,
b hic autem loquitur in pręlegatis. Sed nunquid donatio *b* causa mortis requirat aditionem hęreditatis? videtur ꝙ sic. tamen non est necesse ꝙ adeatur ex testamento, sed satis est ꝙ adeatur ab intestato, vt d. l. sequens quæstio. vbi videtur casus fin. secus autē in legatis, vt s̄. eo. leg. eam quam. dic ꝙ in donatione causa mortis non requiritur aditio aliqua ad essentiam eius confirmationis, vt not. ff. de inoffi. testa. le. etiam. sed ad agendum con-
3 tra hæredē sic. † Ex hoc *c* not. ꝙ contra curatorē datū hęredita-
c ti iacenti pōt agi ex donatione causa mor. vel ex stipulatione, vel ex cōdictione l. si quis argentū. vt singulariter not. ff. de leg.
4 a. cū pr̄. §. Mevio. † Quod dico de condictione ex lege, intelligas in dandis, vel tradēdis: secus in factis puris nudo pacto promissis. Et

ADDITIONES.

a And. Barb. Vrgens. No. ꝙ admittitur probatio pertinens, licet non vrgens. Et sic de præsumptione iuris potest fieri positio. vide l. ornamentorum, ff. de auro & argen. leg. & l. i. ff. si cer. pet.

b And. Barb. Sed nunquid donatio. An donatio requirat aditionem, vide Bar. in l. si mortis, inf. ad leg. Falc. & ibi plene dedi remissiones.

c Ex hoc. Vide Bar. hic, & in l. siue possideris, sup. de proba. & ibi Cyn. in fine.
Ex hoc. Vide Bar. in §. sed cum mulier. hic alleg. cum concor. per Imol. plene l. in ædibus, §. i. ff. de dona.
And. Barb. Ex hoc. Adde sing. glo. l. i. de iure do.

sis. Et est ratio: a quia non reperitur lege cantū q ex pacto nudo donationis surgar alia actio q̃ condictio ex lege, quæ non habet locum nisi in dandis, vel tradendis. In factis autem, vt in ędifica tione insulæ, & similibus, circa stipulationem debiti inter viuos, datur actio in factum, vt sup. de arbi. leg. ne in arbitris. de qua (vt dixi) non est lege cautum. Item facta consistunt in re futura, & antequam fiant, non sunt in rerum natura; nec in genere, nec in specie, vt not. in leg. j. sup. de ope. li. & ideo in eorum præstatione habent quandam tacitam conditionem, arg. ff. de condi. & demon. l. j. in fin. Glo. tamen dicit, q quando patientia vetut in nudo pacto donationis, oritur condictio ea lege. ff. de dolo. lege. si eum mihi. Sed Guilhel, de Cu. not. contrarium, ff. de pac. le. iurisgen. §. sed cum mihi nulla. opi. Guil. est vera, quia si donatio non continet causam iuris quærendi, non potest assimilari contractui nominato, sed innominato nudo. Sed vbi continet ius. i. dari, vel quasi, assimilatur cōtractui nominato: ideo facilius parit actionem, ff. depositi. l. j. §. si quis seruum. Alij dicunt, q ex pacto nudo donationis oritur actio ex testamēto, quod est verū quando fuit donatum absenti nemine recipiente pro eo. Et no. quod donatio inter viuos esset isto casu nulla, vt not. s. de sacrosan. eccle. l. illud.

5 b † Secundo b oppo. & videtur, q prælegata non veniūt in restitutione fideicōmissi, vt ff. ad Treb. l. Marcellus, §. quidā liberis. Sol. circa hunc artic. sic distinguitur. aut verba fuerūt pręcise vniuersalia, vt verbū. quicquid: & tūc veniunt in restitutionem. Aut non fuerunt sic vniuersalia, sed indefinita & pręgnantia: & tūc refert, aut testator primo rogat, postea prælegat: & nō veniunt in restitutionē, vt de lega. 3. l. si Titius ea parte. Aut primo prælegat, postea rogat: & tunc aut dicit hęreditatem, & veniunt in restitutione. Aut dicit hęreditariam portionem, & tūc quatenus capitur a cohęrede, nō debet restitui, vt d. §. quidam liberis.

6 c † Quid si c probatur per testes prælegatum & fideicommissum, tamen testes non recordantur de ordine? Dic q cū per ordinem augeatur effectus, incumbit probatio agenti: & iō non veniunt in restitutione, quia deficit probatio, vt ff. de proba. l. a. cū ti.

7 d † Ex hoc d sequitur talis conclusio, q agens ex ordine, debet probare ordinem, vbi ex ordine pendet quęstio voluntatis. Sed vbi ex ordine pendet quæstio solennitatis, pręsumitur ordo seruandus, vt ff. de verb. obli. leg. sciendum.

8 † Tertio op. & videtur q prælegata non veniunt in substitutum, vt ff. de leg. 3. l. Sextiliam. Sol. in vulgari substitutione non veniunt. vt ibi: sicut non veniunt in iure accrescendi, vt ff. de leg. j. l. & quidē totum. ff. de leg. 2. l. miles ad sororem, §. pro parte. q dic vt ibi not. sed in fideicommissaria substitutione habet locum distinctio superior.

e f Quarto opp. e de leg. j. leg. quid ergo. Solu. ibi prælegata absorbebant f maiorem partem hæreditatis, & hæreditatem diuidebant inter cohęredes.

9 10 Conclude, † q vniuersalis diuisio testatoris venit in fideicōmisso.

g † Quæro. nunquid in substitutione fideicommissaria contineatur dos g data filiæ de restituendo rogate? Respon. non, vt j. cōmu. de leg. auth. res quę. & ar. ff. fa. er. l. Pōponius Philadelphus. & ff. ad Treb. l. filiam. in pri. & leg. mulier, §. cum proponeretur.

11 h † Sed nunquid filia possit expresse grauari h de dote restituenda? Dic q sic, si pater reliquit tantum ei vltra dotem, quantum est dos; vel quatenus reliquit, & non in plus. & ita intellige leg. vlt. §. filię. de leg. 2. & ibi per Bart.

12 i K † Quæro, nunquid in substitutione fideicommissaria veniat illud qđ donatum est i inter viuos filio in potestate? Dic q sic, si donatum est ei in peculium. k secus si tanquam aduentitium. i. tanquam benemerito. Et hoc casu si non esset benemeritus quæritur, coniectura voluntatis inspecta. ita debet intelligi qđ not. in gl. in d. l. filium quem habētem, ff. fa. erc. & quod ibi per Cyn.

13 l m † Sed nunquid præsumatur donatum in peculium, an pp pietatem? Videtur distinguēdum: aut pater dixit cōcedo: & tunc in peculiū, vt no. ff. de dona. leg. ad eum. Aut dixit, l do vel dono, & merita non præcesserunt: & idē, vt ff. de pecu. l. fin. aut pręcesserunt m merita, & tunc est vera donatio inter viuos, & nō venit in restitutione fideicommissi, vt not. s. de coll. l. si donatione. & hoc in patre, qui habet filium in potestate.

14 n † Sed quid in matre? n Dic q licet mater dicat, do in peculium: tñ est vera donatio, tex. est singu. ff. de don. l. donationes in concubinā, §. species.

15 o † Quęro, o nunquid acquisita amicitia patris venient in restitutionē fideicommis. Dic aut testator primo substituit pupillariter, deinde p fideicommissum: & nō venit. Aut testator primo p fideicommissum, postea pupillariter: & tunc venit, cum & testator hoc disponere possit, & hoc si sponte adijt: sed si coactus, indistincte totum restituet, vt ff. ad Trebell. l. ita tamē, §. qui suspectam. & ibi p Bar.

16 p † Quęro, nunquid prælegata p veniant in restitutione, quam facit hæres fisco tanquā indignus? Dic vt ff. de his, qb. vt indi. l. eū q, §. pro parte. vbi text. est not.

17 † Quęritur hic p gl. de intellectu l. Titia, ff. ad leg. Falc. an prælegata imputētur in Falcidia, vel Trebellianica. ibi dicitur, q aut detrahit contra voluntatē testatoris: & tota hęreditaria portio computatur. aut secundum voluntatem, & tunc solum quarta hæreditarię partis. Idē dicit hic glo. Ratio ibi redditur: quia fauorabilius agitur cū eo, q detrahit quartā ea volūtate, quam contra voluntatem.

18 q † Quæro, an substitutus q filio testatoris, & rogatus de restituēdo, teneatur restituere legitimam & Trebellianicam filio? Et videtur q non, sed posset detrahere ea persona filij: & dic q imo tenetur, sicut cætera bona, vt ff. de vul. sub. l. cohæredi, §. cū filiæ, per Bar. & s. de inoffi. test. l. ea tribus. per Cyn. ergo in plus tenetur substitutus filij quam filius: nimirum, quia est extraneus, r & tenetur ea propria persona: & ideo non detrahit nisi solam Trebellianicam & hoc ex sua propria persona, non ex persona impuberis, vt ff ad leg. Fal. l. qui fundum, §. qui filium. ideo sūt dixi de substituto pupillariter ipsi filio: quia esset substitutus p fideicommissum, & esset rogatus de restituendo alteri, quæstio non procederet: quia non posset rogari de legitima, & Trebellianica filij, quæ ad eum non perueniret. Item quia fideicōmissarius de fideicommisso quartam nō detrahit, vt ff. ad Treb. l. j. §. ide Neratius. & l. mulier, §. vt Trebelliano. Deinde not. in hac quęstione,

19 q plerunq; voluntas magis intuenda est, q̃ verba. † Ex quo tacite colligit, quod voluntas interpretatur ex ordine scripturæ: & est voluntas tacita, non expressa. Item dicit hic But. q aut allegatur voluntas s defuncti ad detrahendum verbis. & nō tm̃ important, quantum verba significant. & hoc potest fieri, quia est quędam declaratiua interprætatio. Aut allegatur, ut addat ad significatū verborum; & tunc aut verba possunt proprie vel improprie adaptari tueri, & hoc potest fieri, vt ff. ad Treb. le. Scęuola. aut non, & tunc secus, vt ff. de vsufr. le. l. si alii. Butri. Fallit ubi lex extendit casum expressū ad casum omissum, vt §. de vulg. subst. l. iā hoc iure. Itē fallit in omnibus casibus, in quibus omissum habet p expresso. Vel dic aliter, Aut mens est s̃m verba, & tūc bene est, vt l. Gallus, §. qdā, ff. de libe. & posth. Aut p̃ter verba: & tunc distingue, vt s. dixi. aut omnino cōtra verba, & tunc si constat de mente, statur menti. si autem non constat de mente, tunc statur verbis, vt ff. de sup. leg. l. Labeo, §. idem Tubero. Et scias, q, quandoque verba impropriatur per cōmunē vsum loquendi, vt ff. de legat. 3. leg. liberorum, §. quod tamen Cassius. Quandoq; propter naturam dispositi, & maxime, vt sententia valeat, vt singulariter not. in l. peto, §. j. ff. fam. ercis.

20 † Conclude ex prædictis considerari mentē, quę verbis adhæret. Item not. considerari mētem, quæ factis adhęret, vt ff. ad Treb. leg. restituta. in verbo, passus. Aliquando tamen dicimus solam voluntatis coniecturam ad fideicommissum non sufficere, vt ff. ad Treb. l. Lucius, §. tres hæredes. in verbo, rogatum. & ibi not. Ia. de Are. & dic, vt no. in l. cum proponebat. de leg. 2.

21 t † Extra quæro, nunquid feuda t ueniant in restitutionem fideicommissi? Iacob. de Are. ff. ad Tre. l. si patroni. in verbo, manebit, sic ait. Nota. quod non cadit in recipientem, remanet penes dantem. Item argu. q feudum non cadit in restitutionem, Iac. de Are. Tu dic, quod aut est feudum familiare, quod quis recipit his verbis, pro se & familia sua, & non venit in restitutionem, nisi fideicommissarius sit de familia, vt ff. ad Treb. leg. quia peruenie. licet in iuribus sepul-

ADDITIONES.

a And. Barba. Et est ratio. Nota limitationem ad l. si quis argentum infra de dona. quod habet locum, quando in donatione non venit aliquid fieri, vide Bar. in l. iurisgentium, §. sed cum nulla, ff. de pact. licet D. Io. contra dicat in l. in ædibus. §. 1. ff. de dona. vbi vide aliam limitationem.

b Secundo. Vide Butr. hic.

c Quid si. Aliter loquitur Bar. in §. quidam liberis, ad si. hic alleg. de Bal. facit mentionem Rapha. & transit simpliciter cum Bal. in casu Bal.

d And. Barb. Ex hoc. Vide plene Bar. in l. Marcellus, §. quidam, ff. ad Treb.

e Quarto opp. Vide Bar. in §. quidam liberis, hic alleg.

f Absorbebant. Ita simpliciter intelligendo esse contra tex. in d. §. quidam liberis, supra all. vbi maximam partem patrimonij diuisit, & tamen prælegata non veniūt regulariter, vt portionem hæreditatis restituat. ideo intellige melius, vt ibi p Bar.

g Dos. Vide Bal. in auth. res quæ hic alleg. Bar. in l. Lucius, §. maritus, ff. ad Treb. & adde l. cum pater, §. cum pater fideicom. de leg. 2.

h Grauari. Vide Bar. in l. Lucius, §. maritus, ff. ad Treb.

i Donatum est. Vide Bar. in l. filium, hic all. ad fin. & Bal. ibi. & vide quod statim sequitur. & Raph. in l. Marcellus, §. quidam liberis, ff. ad Treb. refert quod Bald. in hac l. vult quod donatio causa mortis non veniat in fideic. ipse dicit se dixisse contrarium in l. post legatum, §. pe. ff. de his, quibus vt indig.

k Peculium. Scilicet profectitium, d. l. filium quem habentem, sup. famil. erci. secundum vnam lect.

l Aut dixit. Si dixit, dono, est donatio, secundum Bar. & omnes in l. si donatione, supra de col. Idem si dixit, do, secundum Salyc. hic.

m And. Barb. Aut præcesserunt. No. quod licet in dubio quando donat filio præsumatur in peculium concedere, vt est casus in l. fin. ff. de pecu. leg. fallit in matre, quia semper dicitur facta donatio, vt in d. §. species.

n Sed quid in matre. Bene facit quod no. Ang. in l. si donatione. de coll. sup.

o Quæro. Vide Bar. in l. Marcellus, §. quidam liberis, ff. ad Treb. contra.

p Nunquid prælegata. Et licet in d. §. pro parte. dicatur q non, tamen dicitur quod regulariter vbi propter delictum hæres hæreditate priuatur, videtur quod confiscentur etiam prælegata, l. si sequens, §. 5. ff. ad Syllan. & firmat Ludo. Rom. in l. recusare, §. meminisse, ff. ad Treb.

q An substitutus. Vide Bal. in l. ex tribus, hic alleg.

r Extraneus. Vide Ioan. de Imo. in c. Raynutius, in materia vulgaris substitutionis, in fi. de testa.

s Voluntas Bald. in l. etiam, de iure do. supra, & in l. iurisgentium, §. pactorum, ff. de pact. & aliquid per Bar. in l. si alij, hic alleg. & pulchre per Iacob. Butr. in l. non dubium, supra de leg. & per eum, & Cyn. hic.

t Feuda. Vide Bar. in l. si patroni, hic alle. in prin.

sepulchrorum aliter ibi notetur, scilicet quod nullo modo veniunt in restitutionem fideicommissi, nec etiam ius patronatus, *a* quia non concernunt corpus hæreditatis. Et intelligo similiter, etiã si cõtineretur in feudo pro se, & suo hærede masculo, nam ex hac adiectione, masculo feudi natura significatur, ut in ca. 1. & §. si clientulus. de feu. alie. Aut est feudum hæreditarium, quia quis accipit pro se, & suis hæredib. quibuscunq; *b* nam per hãc adiectionem, quibuscunque feudum extensiuũ ad oẽm hæredem significatur, & tunc uenit in restitutione fideicõmissi, sicut cætera bona, ar. in ca. j. de feu. non ha. propriam feu. naturam. nam fideicõmissarius vñs est præcarius hæres, vt ff. de mi. test. l. quærebatur, quanquã forte posset dici, quod illa adiectio. quibuscunque refertur ad habiles, nõ ad prorsus extraneos. † Et no. *c* quod prorsus extranei dicuntur etiam agnati, dummodo feudum habeat originem ex diuerso stipite, & non ex uno fonte, ut in cap. 1. §. cum vero Cõradus. ver. & si cõiter, qui feud. dare põ. & in d. ca. duo fratres, de duob. fratri. accip. inuestit. † Cõcludo, quod feudum, quod non cadit in recipientẽ manet penes hæredem. Sed si cadit in recipientẽ, venit in restõnem fideicommissi. Et idem dico in emphyteusi *d* ecclesiæ, quia uenit in restitutionem fideicommissi de liberis ad liberos, nõ de liberis ad extraneos, per ea, quæ singulariter no. glo. in l. et, ff. sol. mat. Emphyteusis vero laicorum etiã Principis; uenit in fideicõmisso, quia per ultimam uoluntatem alienata non incidit in cõmissum, vt ff. de le. j. si domus. §. fi. quæ lex sic inducendo eam, valde notanda est ad hoc, quod dic ut no. in Spec. de loc. §. nunc aliqua. ver. 11 a.

ADDITIONES.

a Ius patronatus. Vide Bar. in l. quia perinde, hic alleg.
b Quibuscunque. Vide Bal. in l. 1. 33. q. ff. de rerum diuisione.
c Phil. Dec. No. Extraneorum vt cognitionem habeas, uide Barto. in l. 1. §. extraneũ, ubi per gl. & Doc. C. de rei uxo. act. Insti. de hær. qua. & diff. & Io. de Imo. in l. cum dotem, ff. sol. matr. quotupliciter autem ratione quis extraneus dicatur. uide hunc in l. si emancipati. C. de collat. At quæ personæ extraneæ dicantur, habes per Speci. de aduo. §. 1. uer. sed si extraneo.
d Emphyteusi. Vide Bar. in l. si patroni, ia prin. ff. ad Treb.

L E X XVII.

1 *Bannum dicitur inefficax, cum, si ageretur ex eo, obstaret exceptio.*
2 *Verbum de futuro non disponit de presenti.*
3 *Liberatio quare per legatum liberationis non queritur.*
4 *Legans rei uendicationem, quã habet contra possessorem, rem ipsam uidetur legare.*
5 *Voluntas que dicatur solemnis.*

Si creditoris. Dispositio liberationis de futuro, inducit exceptionem de præsenti. h. d. No. quod quandoque inducit exceptio suspensionem, vt ff. si cert. pe. l. pecuniã quandoque nec exceptionem, nec suspensionem, vt quãdo nõ ordinatur ad hoc, vt l. pure, in princ. ff. de excep. doli, & not. in l. 2. in princ. ff. de in diem adiec. † Et facit ad q. dicit statutum *a* quod banniti debeantur rebanniri per quosdam sapientes: nũquid antequam bannum sit cancellatum, possunt offendi? Dicendũ est, quod nõ, quia bannũ est inefficax, cum si ageretur ex eo, obstaret exceptio, vt hic. Sed quid si est apposita aliqua conditio. Rñ. aut est conditio potestatiua, & non potest offendi: quia ille, qui offendit, impedit conditionem, ideo habetur pro impleta, ut ff. de cond. & demon. l. iure ciuili. aut est causalis, vel mixta, & interim potest offendi, vt in d. l. pure, in prin. † Oppo. quod verbum de futuro, non disponit de præsenti, vt nota. in l. si ita. ff. de auro & argen. leg. Sed aut est futurum de necessitate, & disponit de præsenti, vt hic, aut non de necessitate, & tunc secus, ut ibi. & hoc si verba emanant dispositiue, sed si enunciatiue, vel narratiue: aut in cõtractibus, & non disponunt, vt ff. fa. erci. l. qui familiæ. Aut in ultima uoluntate, & tunc subdistingue, vt no. in l. unum ex familia, §. fin. cũ l. seq. ff de leg. 2. & ff. de usuf leg. l. generali & dixi sup. de test. mil. l. ex verbis. † Quæro, quare *b* per legatum liberationis non quæritur liberatio ipso iure, nam cum liberatio sit in potestate creditoris, & qui habet actionem: rem habere vĩ, & quando quis legat rem propriam dominium transit ipso iure, ergo per legatum liberationis confunditur actio ipso iure quia debitor in hoc succedit creditori, vt sup e. l. cum fm? Rñ. rõ est, quia oblo vnius volũtatis tolli non põt, vt ff. de neg. gest. l. Pomponius scribit. † Quæro possidenti rem meam lego liberationem, a rei vendicatione. qua mihi tenetur. vtrum ipso iure liberetur? & dic quod sic, quia uideor ei legare dñium, quod trãsit in eum ipso iure, ar. eorum, quæ no. ff de eden. l. j. in princi. in magna gl. nam rei vend. cum dominio est cõiuncta, ut no. inf. de pig. l. vsucapio. † Ex hoc sequitur, quod si testator legat cuidam tertio rei vendicationem, quam habet contra possessorem, quod videtur legare rem ipsam, & sic dominium transit. secus, si per viam contractus cederet rei vendicationem, quia per contractum non potest transire dominium, nisi res tradatur, vt not. in li. fi. s. de hær. vel actio. vend. Et adde quod dicam inf. l. proxi. & uide quod no. ĩ. de excep. l. j. Quæro, quæ volontas dicatur solẽnis? Respondet gl. ubi inueniuntur necessaria, & cessant contrario, quod not.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide no. per Bar. in l. Imperat. §. Lucius. in fin. ff. de pact. cum concor. & Bal. & Imo. in l. huiusmodi, §. si ita, de leg. 1. & in l. Labeo. §. 1. ff. de pac. & ibi Pa. de Cast. vbi dicit, quod si quis venit cancellandus de banno, non potest impune offendi, & si offendatur, punitur offendens, si ei potest imputari culpa, & negligentia iuxta no. per Bar in l. fi. ff. de adult. & uide Iac. Bu. & Bald in l. de ætate, §. ex causa, ff. de interro. actio. & Pau. de Cast. in l. si duo, ff. de acqu. hær. Quæro, quare. Vid. Bal. in l. 1. sup. de ac. & obl. cum concor. ibi positis. si autem simpliciter legetur liberatio, vide Bal. in l. proxim. & Bar. in l. non solum, §. fi. & in l. Aurelius. §. Mæuia, ff. de libe. leg. & Bal. hic, & in l. 1. commania de leg. in l. 1. inf. de fal. causa adiec. leg.
b And. Bar. Quæro quare. Vide eundem in c. 1. §. donare. qualiter olim feu. po. alie. vbi idem tenet, contra in l. 1. de re. diu. & in c. 1. de prohib. alie. feud. uide quæ dixi in rub. de feu. Lud. Rom. in l. ad tempus, §. 1. ff. de vsuc. & in l. item. solu. matr. dixi in l. cum acutissimi. inf. eo.

L E X XVIII.

1 *Liberatio non videtur legata ei, qui tenetur rei vendicatione per verbum indefinitum.*
2 *Dolus præteritus quamuis in vltima voluntate non videatur remissus, secus est tamen in contractibus.*
3 *Liberationis legatum relinquitur tribus modis.*

Cum necessitatem. Tutor liberandus nõ tenetur reddere rõnẽ. hoc dicit. Fallit, quando reperitur in dolo, vel in furto, ut quia retinet aliqua, vt ff. de lib. leg. l. si quis rationes. † Ex hoc not. quod ei, qui tenetur rei uendicatione, vel furti actione, non uidetur legata liberatio per uerbum vniuersale, vel indefinitum. † Et ideo si testator legat liberationem *a* omnibus debitoribus suis, nõ intelligitur legata liberatio eis, qui possidẽt res testatoris, text. est & gl. fin. *b* ff. de libe. leg. l. Aurelius, §. Mæuia testator. Adde, quod licet in vltima voluntate non uideatur remitti dolus præteritus, tamen secus est in cõtractib. est. gl. fin. de transa. l. age. dolus autem futurus nec in contractu, nec in statuto remitti videtur, de leg. j. l. si seruus ventus. † Et not. quod legatum liberationis relinquitur tribus modis. Primo de præteritis, vt hic. Secundo de futuris, ut ff. de admi. tu. l. quidã decedens. Tertio de præteritis, & futuris, vbi distingue tempora, ar. ff de neg. gest. l. cum actum. & l. at qui natura, §. Scæuola ubi no. quod connexorum idem est iudiciũ, & adhærent quantum ad necessitatem administrandi, sed in rõne reddẽda separantur eo. ut. l. nã & Seruius, §. si uiuo. cũ simil.

ADDITIONES.

a Legat liberationem. Facit an qui conuenitur reali, dicatur debitor, vide in l. 1. ff. si cer. pet. & Bal. in l. si. sup. de compen. & in l. pen. sup. quod cum eo & in l. pactum. in 12. q. sup. de col. & quod no. Bar. in l. non solum, §. 1. ff. de libe. leg. & dicit Bal. in l. fi. de bon. auth. iud. post quod in rei ven. non est dare debitorem, & creditorem, & adde no. in l. sub prætextu, la 2. § error. sup. de transf. & Bal. in l. 1. sup. de re. cre. ubi tractat de eo qui conuenitur pet. hære. & quod uo. Bal. in l. fi. §. donec sup. de iure delib.
b Gl. fin. Vide Bar. in l. ab Aurelio, & ff. de lib. leg.

L E X XIX.

1 *Quod pendet ex futuro, si vltima præualent, ex ultimis sumit effectum.*
2 *Verba derogatoria actus sequentis ualentiam impediunt.*
3 *Protestatio clandestina an ualeat.*

Clari. † Quod pendet ex futuro, ex ultimis sumit effectum hoc dicit. Regula vera est in omnibus, in quibus. vltima præualent, ut ff. de adi. leg. l. Mela. §. 1. & ff. locati. leg. cum in plures, §. lege dicta & s. de pact. leg. pacta nouissima. Et idem in statutis, *a* quia quæ vltimo statuta sunt ab eo qui legem mutare potest, debent seruari, vt ff. de legib. sed & posteriores, nec possunt statuentes disponere contra potestatem eis de publico datam, sed superior ipsorum bene posset hoc statuere: & ideo si iurauerint *b* statuta nõ mutare, quia superior eorũ. i. Deus, & Imperator prohibebit deierare, non ualet statutum in contrarium factum, nec mirum, quia cũ statuere sit publicæ authoritatis, & dignitatis, eo ipso, quod quis est periurus, & infamis. perdit hanc potestatẽ, ut l. iudices, j. de digni. lib. 12. quod inteligendum est nisi iusta causa superueniat, quia semper in iuramẽto uidetur inesse clausula, *c* rebus sic se habentibus. arg. eorum, quę no. in l. quod Seruius. ff. de condi. ob causam, etiã uerba statuti dicerẽt, quod statutũ sit præcisum, quod idem est dicere, quod immobile: nã quę de nouo emergũt, nouo auxilio indigent, ut l. 1. in prin. ff. de ventre inspi. & ff. de inter. act. l. de ætate, §. ex causa. cum simi. † No. quod verba derogatoria impediunt ualẽnã sequẽtis actus, tam in ultima voluntate vt hic, quam in contractib. ut no. s. de pac. leg. pacta nouissima. Dicas idem in protestationibus dispositiuis, secus in enun-

ADDITIONES.

a And. Barb. Et idem in statutis Si statuentes iurauerunt non mutare statuta, non valet statutum contrarium, nisi ex iusta causa, uide quod no. Bald. in rub. sup. qui admit. & tex. in l. si hominem, ff. man.
c Iurauerint. Vide Bar. in l. omnes populi, in 4. q. princ. & quæ ibi dixi, ff. de iust. & iure.
d Clausula. Vt notat gl. in c. quemadmodum extra, de iureiur. quid importent hæc verba, quod statutum sit præcisum, uide Bald. in l. 2. infra de exec. rei iudi. & in l. omnes, populi de iust. & iure.

in ennunciatiuis, vt si quis dicat, sciant omnes, quod non intelligo facere aliud testamẽtum: nam si postea facit, valet, vt l. 1. ff. de leg. 3. Secus si dicat a si fecero nolo valere: quia tunc vtitur verbis dispositiuis; ff. loca. leg. cum in plures, §. locator horrei. † Sed an valeat protestatio b clandestina, refert, aut poterat palam protestari, & non valet: aut non poterat palam loqui propter metum potentis, & tũc aut contraxit alias secundum bonos mores, & non valeat protestatio: aut contra bonos mores, puta modico, accepto. s. de pac. leg. cum postea. & tunc statur protestationi, vt ff. de acqui. hær. le. qui in aliena, §. celsus s̃m Dyn. sed in casu huius l. agitur de indẽnitate protestationis, nõ alterius præiudicio. Et adde, quod in præiudicialibus verba derogatiua non ualent, vt no. in c. gratiose, de rescri. in clemen.

ADDITIONES.

a Secus si dicat. Vide plene in l. si quis in prin. testamenti, ff. de leg. 3. And. Barb. Secus si dicat. An valeat protestatio clandestina. vide Bart. & alios in l. qui in aliena, §. fi. ff. de acqui. hære. & Bar. in l. pupillo, §. si quis ipsi pratori. ff. de no. ope. nuncia.

b Protestatio. Vide plene per Doct. in l qui aliena. §. Celsus, hic alleg. & ibi per Pau. de Cast. in fi.

LEX XX.

1 *Qualitas nomen significat.*
2 *Tutor sicut pupillum repræsentat, sic magistratus vniuersitatem.*
3 *Tutor & executor vsuras sine speciali mandato restituere possunt.*
4 *Prædia ex pecunia ecclesiæ empta efficiuntur ecclesiæ.*
5 *Prælatus pecuniam ecclesiæ mutuare potest.*
6 *Prælatus, vel monachus, si emit, acquirit ecclesiæ.*

Etiam. Ratione qualitatis & officij, vnus homo fingitur alius homo, vt ff. de his, quib. vt indi. leg. tutor. di cit Grãmaticus, quod nomen significat substantiam, & qualitatem † Dicit Iurista, quod qualitas significat nomẽ, id est subiectum principale, vt hic. Vel sic, Repræsentãs alium ratione officij, cõtinet suum repræsentatum in honore & onere. concordat ff. de leg. 3. l. peto, §. mater. & ff. de reli. l. ossa, in fi. & loquitur hæc lex in his, quæ fiunt ad ipsum, sed non ab ipso, tamen dic generaliter, quod huius legis ratio est, quia quæ non pñt cadere per prius in personam administratoris nomine proprio, cadunt in ipso nomine appellatiuo, vt ff. de his, qui. ut ind. l. Polla. Ea vero, quæ cadere possunt in ipso nomine proprio tantum, ad ipsius personã referuntur, ff. man. l. seruũ Titij. & ff. de procu. le. procurator, qui pro euictione, in ver. fidem suam nã: illa lex intelligitur, qñ procurator in instrumento personam suam nominauit, sed nõ officium suũ; uel nominauit officiũ, & nihilominus adiunxit, se obligationi, alias non teneretur, quia qui secũ contraxit, magis domino, quam gestori credidit. In cõtractibus duo sunt, propter quæ tenetur tutor. s. quando egrediendo officium suum contraxit. Item. quando in se obligationem suscepit, ff. de adm. tu. l. cum post, §. 1. & eo ipso, quod verba dicunt talis procurator: vt dicere. i. tãquam procurator in negotio, quod non potest in nomine proprio peragere, ff. de procu. leg. quacunque ratione. Et vtrum scias, a quod qñ est officium voluntarium, in dubio tenetur procurator. Si vero est officiũ necessarium, & actus necessarius secus. Si autem officium voluntarium, & actus necessarius, & idem, si autem actus est volũtarius, & officium necessarium, & sic se habẽt, vt excedẽtia, & excessa, & tunc tenetur administrator, nisi contrarium protestetur, vt ff. de neg. gest. le. si pupilli. §. j. Ex his apparet quid iuris, quando est actus permissus, vel prohibitus a iure, & dic, ut ibi not. & s. quod cum eo, leg. eum qui, & ff. qñ ex fac. tu. vel cur. l. post mortem, & ff. si quis omis. cau. test. l. si dolo. ubi est gl. fin. Ex his apparet, b quod refert quale nomẽ apponatur in instrumentis, vt ff. de procur. l. quacunque ratione in gl. ergo, † Extra no. quod sicut tutor repræsentat pupillũ, sic Magistratus uniuersitatẽ, ut elegãter no. in l. 1. s. de contra. iud. tut. unde sicut inter duos tutores est media persona. s. pupillus: ita inter duos Magistratus, uniuersitas, supra, de transact. l. præses. † Quæro, nunquid c tutor, & executor possunt remittere, vel restituere vsuras, & male ablata defuncti sine speciali mãdato? Glo. dicit, quod sic, quia de necessitate facit s. de transact. leg. præses, ubi est sing. gl. & bona. † Quæro, si prælatus mutuat pecuniã ecclesiæ fratri suo, ex qua emit prædia, vtrum prædia sint ecclesiæ? Rñ. nõ, quia pecunia non est ecclesiæ, nec dẽtur ecclesiæ idẽ corpus pecuniæ, sed tantundem in gñe, vt l. 2. ff. si cer. pet. Secus d si esset d nõ mutuata, sed ꝓpria pecunia ecclesiæ empta, vt s. de rei uend. l. si ut ꝓponis, & est in ecclesia speciale: in aliis secus, vt l. cui fundus, §. 1. ff. si cer. pet. † Sed nunquid prælatus e põt pecuniam ecclesiæ mutuare? Respon. sic: quia pecunia potest alienari sine decreto, vt no. l. j. §. fuit q̃situm, ff. ad Trebe. Sed nunquid in dubio præsumatur mutuum? Respondeo sic. quia expedit ecclesiæ, quod transeat dominium propter periculum casus fortuiti, ut not. ff. si cer. pe. leg. eum quid. † Sed quid, f si est actum inter eum, qui emit de pecunia ecclesiæ, & uenditorẽ, quod nec directum, nec utile dominium acquirat ecclesiæ, sed solummodo ipsi emptori, & suis hæredibus; Respondeo, non uidetur ualere hoc pactum appositum in fraudem canonum. In cõtrarium videtur per l. obligationum substantia, ff. de act. & oblig. Solu. si g prælatus, vel monachus emit, acquirit ecclesiæ ipsis g inuitis, vt s. p quas perso. no. acquir. l. fin. & l. vlti. ff. de stipu. ser. secus si per liberam personam, vel prælatũ, vel monachum alterius monasterij, cum ipse nõ sit persona ecclesiæ, vt in l. 1. in fin. ff. de stip. ser. nec põt ecclesia ratum habere id, quod suo noĩe non est gestum, vt l. si seruus, ff. de preca. nec dico, quod cõmittatur fraus, sed h dico, quod est modus in reb. vt no. Insti. per quas perso. in princ. h & forte isti, qui recipiunt pecuniam ecclesiæ, faciunt furtum pecuniæ, & emptore & venditore scientib. non tenet contractus, vt ff. de contrahen. emptio. l. si in emptione, §. item si emptor. Consilio tamen meo ab istis cautelis, per quas anima damnatur, abstinendũ est, & Principi supplicandum. Vel dic, ut no. Inno. & Host. extra, de test. c. cũ in officijs. Et facit ad prædicta, ff. de ver. sig. l. propemodum in fin. Quod dixi de furto, falsum est: quia non contractant inuito domino. Nam prælati consensus sufficit eis ad euitandum, ne fiat furtum.

ADDITIONES.

a A. B. Vtrum scias. Vide gl. & Bar. in l. procurator qui pro euictione, ff. de proc.

b A. B. Ex his apparet. Vide plene Bar. & Bal. in l. 1. §. si procurat. ff. si quis ius di. non obtemper. Bar. & Ang. in l. 4. in princ. ff. de rei vendit.

c A. B. Quæro, nunquid. An tutor poterit remittere male ablatã, vide Bal. in d. l. præses, & quod no. in l. fi. §. si quis professus, ff. de publicanis.

d A. B. Secus si esset. vide plene Bal. in l. si, vt proponis, sup. de rei uend. & Bar. in l. 4. §. vnde quæri. ff. de manu.

e Sed nunquid prælatus. Vide quod habetur in c. nulla. & ibi per Doc. extra, de reb. eccl. non alie. Item tex. in l. iubemus, cum auth. ibi posita sup. de sacros. eccl. loquitur de re immobili, uel de mobili sacra, seu ad cultum si nuñ deputat, l. sancimus, la 1. eod. tit.
A. B. Sed nunquid prælatus. No. quod pecunia potest alienari sine decreto. limita, nisi esset deposita apud campsorem, vt ex illa ematur prædium, quia non potest tex. est no. in l. 3. §. quid ergo, ff. de contra. iud. tu.

f Sed quid Bal. tamen in c. 1. §. cum vero, qui feu. da. pos. sentit contrarium.

g Phi. Dec. Ipsis. An prælatus præsumatur ecclesiæ nomine emisse, uide Inn. in cap. cum in officiis, iuncta gl. mag. ii. col. uer. item cum quid, de testa. & quid si de pecunia ecclesiæ suo proprio nomine emerit, cui tunc acquirit, vide per hunc in l. 1. C. si quis alteri, vel sibi, & l. si vt proponis, de rei ven. 2. col. q. 4. & l. cum ipse. de contra. emp. 2. col. ver. quæro. l. e 2 nostra, & per eundem Inno. in d. cap. cum in officiis, in gl. super ver. remanere.

h In prin. Alias in rub. vel forte uoluit allegare gl. ibi in prin. in ver. vsufruct.

LEX XXI.

1 *Dies fideicommissi quando cedat.*
2 *Fideicommissum vniuersale hæreditate non adita intercidit.*
3 *Fideicõmissum uniuersale conditionale an transmittatur interim de liberis ad liberos.*
4 *Nepos an ueniat ex successorio edicto.*
5 *Filius renunciando, nepoti præiudicare non potest.*

Si in personam. Cedente die fideicommissi uniuersalis in persona patris transmittitur fideicommissum ad eius filium, licet non conceptum, nec natum tpe mortis testator. h. d. † Quæro, quando cedat dies, fideicommissi. Gl. in l. cũ filio, ff. de leg. 1. dicit, quod non cedit, vt plene transmittatur, nisi facta restitutione: sed bene cedit, quo ad ius deliberandi. tu dic ut dixi in l. 3. sup. eo. Quæro, si fideicommissarius a vniuersalis decedit ante aditam hæreditatẽ ab hærede, nunquid transmittat ius compellendi institutum adire, vel actionem ex testamento? & dubium facit, quia † fideicommissum vniuersale non adita hæreditate intercidit, vt ff. ad Treb. l. 1. patroni, §. qui fideicõmissariam, & no. in l. quidam, eo. tit. tu. dic transmitti, si purum est, vel in diem certũ, sicut transmittitur fideicommissum particulare. † Quæro, vtrum fideicommissum b vniuersale conditionale trãsmittatur interim de liberis ad liberos? Glo. in l. is cui. ff. de act. & obl. dicit quod sic: quia hæreditas est liberis debita. Sed contrariũ est verum, vt plene no. in l. 1. de his qui ante aper. tab. Sed quæ est ratio, c quod hæreditas adeunda non transmittitur, & secus est in fideicommisso uniuersali restituendo? Respondeo, quod suo aĩo quis efficitur hæres, vt not. ff. de acqui. hær. l. Paulus. Item ius adeundi est quædam facultas, sed fideicõmissum uniuersale in actu consistit, & ideo est transmissibile, ut ff. ad Treb. l. apud Iulianum, §. vtrum & no. in l. fi. sup. de cura. furio. Extra opp. dicitur hic, quod succedunt etiã filii d non cõcepti tempore mortis patrui. sed istud videtur falsum, vt no. s. de inoffi. test. l. si quis filium, in prin. Sol. illa glo. est falsa. vt ibi no. per Doc. Non obstat ff. de suis & legi. l. item prætor. quia ex sua psona ab intestato non succedit ille, qui non erat conceptus tempore mortis ascendentis, vel transuersalis, quia edictũ successorium

ADDITIONES.

a Si fideicom. Vide per Bal. & Doct. in l. cum filio, ff. de leg. 1. & quod statim sequit.

b Vtrum fideicommissum. Vide glo. in l. 1. infra de his, qui ante aper. tab.

c Sed quæ est ratio. Vide Bar. in l. 3. supra, eo.

d Etiam filii. Vtrum nepos & alii concepti post mortem aui admittantur ad substitutionem. Vide Bar. in l. fi. infra de his, qui ante aper. tab. & ibi etiam per Dyn. & Bal. cum concor. Bar. in l. si quis filio, in prin, ff. de inu. rupto. & irri. te. & uide q̃ sequuntur.

cessotium ei nón compet:sed ui transmissionis, ut quando fit
a traosmissio, bene succedit, vt hic. Et no. a quod l. item prętor. lo
quit in successorio edicto legis. sed quid dicemus in successorio
edicto cõuentionis? vt verbi gratia. Ego recepi feudum pro me,
& liberis meis qood intelligitur sm ordinẽ gradus, & me mor-
4 tuo filius meus repudiat feudum. † Quæro, vtrum ea succes.
edi. veniat nepos, an reuertatur ad daminũ? & videtur, φ reuer
tatur ad dominum, vt in c. 1. §. tu ius. qui. mo. feu. ami. & in l. si.
ff. de successe edi. Die cõtra, quod filius renuociando nõ potest
præiudicare nepoti, cum sit proximior agnatus, arg. eorum, que
no. in ca. 1. §. si vasallus culpã. si de feu. fue. ꝓtrouer. & ff. de inoff.
test. l. si is quis. nam istud feudum, licet refutatũ, remanet pater-
num, vt in cap. qoidam vasallus. de vasal. decre. çia. Nooob. l. l.
vlt. ff. de succes. edi. quia illa lea hodie est correcta etiam in suo
casu: nam inter cognatos hodie habet locum successorium edi-
ctum de grado in gradũ, & excluduur fiscus, ut Institu. de legi.
5 agna. suc. §. placebat. † Modo b sequitur uidere; Titius acce-
b pit feudum, filius & nepos repudiãt: vtrum pronepos, q fuit con
ceptus dudum post mortem Titij, succedat in feudo? & videtur
φ non, vt d. l. item prætor. & l. si quis exhæredaro. in princ. de te-
sta. Præterea hoc videtur probari tali ratione, quia ad illos de-
c scendentes, c qui non sunt hæredes, non transit feudum, vt in c.
1. §. ubi vero. an agnatus vel filius defuncti. Sed iste pronepos, non
est hæres: ergo nõ uenit ex sua persona ad successionem: nec ad
successionem feudi ea persona repudiantium, vt s. vnde liberi.
l. qui se patris: ergo feudum est apertum alijs agnatis, vel domi-
no. Contrarium est verum: quia ex natura feudi ueniunt descẽ-
dentes in infinitum, cui natura, cooperatur dactũ & antiqua in-
uestitura, ut notatur in c. 1. §. hoc autem qui feu. da. pos. & idem
dicto in emphyteusi ecclesiastica, quando emphyteuta recipit
pro se & descendentibus, suis nam extenditur ad suos descen-
dentes in infinitum, vt in Authẽ. de non alien. §. emphyteusim.
coll. 7. & vide quod notatur inf. ad Officia. in fi. per Accur.

ADDITIONES.

a Et no. Bal. in l. qui se patris. sup. vnde lib. ponit etiam ibi unum uerbum et uide qđ sequitur.
b Modo. Vide Bal. in l. qui se patris in duabus lecturis sup. unde lib. et Bar. in l. item prætor. hic alle. et And. de Isern. in c. 1. §. hoc quoque. de succes. feud.
c Descendentes. Sequitur Pau. de Cast. in l. etiam, ff. solu. mat. quicquid dicat Bal. in auth. defuncto, in prin. inf. ad Treb.

LEX XXII.

1 *Nutus qualiter probari potest.*
2 *Nutu hæres institui non potest.*
3 *Falcidia non detrahitur de relictis ad pios usus.*
4 *Fideicommissum reputatur ab intestato relictum per deficientem solennitatem institutionis.*
5 *Testator iubens bona sua distribui, ꝓprietatẽ pauperibus legare uidetur.*
6 *Testator electionẽ exequutoris testamenti sui, an alicui cõmittere possit.*
7 *Solennitas quid sit.*

Et in epistola. Nota hic quod codicillus potest fie-
ri nutu, vtrum autem actio ea testa-
mento competat pro his, quæ relinquũtur nutu, dic vt oot. J. ti.
1 c. in l. s. in 1. glo. † Qualiter autem probetur a nutus, no. glo. ff. de
a pac. l. item quia. & l. lecuo nutu, §. si pupillo. ff. ad Trebe. verbi
gratia: interrogabit mutus, an sibi placet, φ uxor sua post mor-
tẽ suam habeat cameram suam, & quod si sibi placet, attingat
manum vxoris, uali propter percussionem palmarum probat
tacitus consensus, vt not. in l. 4. ff. de pactis. & no. Inst. de verbor.
2 obliga. in princ. † Modo quæro, nunquid nutu possit hæres in-
stitui? Dicit glo. φ non, per l. iubemus, sup. de testa. dicit Barto. φ
b hoc est verum. Fallit ad pias causas b ut ipse not. extra, de testa.
c c. cum tibi. Aduerte, non debetur c maior fauor piæ causæ quam
liberis. Sed liberi nõ possunt hæredes institui nutu, vt in Authen
d de test. inperfect. d ergo nec pius usus, vel pauperes. Innoc. au-
tem non intelligit d. ca. cum tibi. quod ibi testamentum fuerit
factum nutu, sed verbis expressis per hæc verba, extremam uo-
e luntatem e meam committo dispositioni Titij: nam per hæc
verba videtur instituisse dictum Titium non pro se, nec in fauo
rem suum, sed tanquam distributorem, vt distribuat inter pau-
peres, & ad alios pios vsus. Demum more suo ponit aliam
opinionem: dicit, quod iste Titius non videtur institutus hæ-
res, sed nudus commissarius, & quod hęredes ab intestato istã
hereditatem habebunt: sed detracta Falcidia soluent ista legata
f arbitrio commissarij. Et dicit, f quod hæc opinio. plus sibi pla-
cet, & forte mouetur, quia non debet pręiudicari liberis, paren-
tibus, vel agnatis per istam voluntatem sic obscuram, argum.
inf. eo. l. cum acutissimi. Nec obst. quod litera dicit, quod non
videtur decedere intestatus quia testamentum ibi ponitur lar-
ge pro testatione mentis, non stricte pro institutione hæredis,
vt no. inf. l. 1. de test. ecce ex istis uarijs opinionibus nullam ha-
bemus certam conclusionem. Io. An. tenet ibi, φ per talia ver-
ba testator videatur reliquisse omnia bona in pias causas expẽ-
denda per dictum executorem; φ verum est, si non haberet hę-
redes legitimos. non autem intelligat, φ illa verba det illi exe-
cutori. potestatem aliquam instituendi; quia tunc non valerẽt,
tanquam captatoria & inualida, vt sup. de test. mi. l. captatoria a
g secondum Io. An. Bar. vero g dicit, φ vbicunque ad pias causas
valet dispositio captatoria, φ intelligo de distributoria: nõ quod
possit facere aliquem hæredem ad faciendum hæredem vniuer
3 salem testatori. † Et not. quod si Inno. intelleait de Falcidia iure
institutionis, male loquitor; quia illa non detrahitur de relictis
ad pios vsus, vt J. ad leg. Fal. authen. similiter: sed forte intellexit
de Trebellianica, cuius opi. sequitur Arch. in c. si pater. de testa.
lib. 6. Sed Bar. idẽ dicit de Treb. ff. ad Treb. l. Marcellus, §. quod
autem. hoc tenet Spe. in titu. de instr. edi. Et ego iam secuodum
suam opi. cõsului, vt plene dixi supr. de Epi. & cle. l. si quis ad de-
clinandam. Sed pro Inno. & Arch. facit; quia in Trebellianica
non inuenitur correctum ius antiquum. & quia Trebellianica
detrahitur authoritate Senatusconsulti, & non est mere lucra-
tiua, sicut Falcidia, sed cum oneribus hæreditarijs. bona vero
distribuenda pauperibus debent esse sine onere, vt le. 1. ff. si cert.
pe. De legitima debita iure naturæ non est dubium, φ detrahi-
tur, vt J. eod. auth. hoc amplius. & φ si pauperes essent instituti
filio præterito, filius prętentus diceret testamentum nullum,
& pauperes instituti nihil consequerentur, vt in authe. ex causa.
4 de libe. pręter. † Modo h quæro testator fuit interrogatus hoc
h modo. relinquis in bona tua vxori, ipse nutu consensit, an va-
leat? & uidetur, φ noo, quia ista est hęredis institutio, quæ non
potest fieri nutu, ut ff. de hæred. insti. leg. his verbis. Contrarium
dico: quia per deficientem solennitatem institutionis reputa-
tur fideicommissum relictum ab intestato, ut res valeat, & non
5 pereat, ut eleganter no. in l. quoties, sup. fami. ercis. † Quęro si te-
stator iussit bona distribui pauperibus, an videatur pauperibus
legare proprietatem? Dicit Iaco. de Are. φ sic, ff. de donat. leg. do
6 nationes in concubinam. §. species. quod est not. † Quæro, oun-
i quid i testator possit committere k alicui electionem executoris
K testamenti sui? & dicit Io. And. φ non in cap. 1. de procu. lib. 6. in
Nouella. vbi alle. l. nulli. C. de Epi. & cle. sed non inducit eum: &
inducas hoc modo, quia ibi dicit, φ executor testamenti ꝓ sua
conscientia exequetur, ergo alterius cõscientiæ non committi-
l tur, l vt no. ff. de arb. l. sicut. quod tene menti. † Vltimo m quæro
7 quid est solennitas? Respondeo, quicquid pręcipuum requirit
m vltra consensum. Item quicquid adijcitor formę iurisgentium,
ut ff. de iust. & iu. l. ius ciuile. & no. J. de sent. & interlo. l. prolatã.
An per canonicos possit probari se non elegis prælatum? Dicit
Cost. φ non, super quo videtur contrarium, quia est causa eccle
się, non singulorum. 14. q. 2. c. super, per Arch. Sed si dicunt, elegi
mus, sed nõ ea intentione, vt esset electus, non creditur eis; quia
lex habet pro intentione emissionem uerbi, & sufficit intentio
legis, vt J. de Lati. liberta. tollen. leg. vnica. §. simili modo, in fine.

ADDITIONES.

a Probetur. Vide Bar. & Doc. in prin. & Doc. in l. nutum, ff. de acq. hæred.
And. Bar. Qualiter autem probetur. No. qualiter probetur nutus, vide gl. l. 1. in prin. ff. de verb. ob. quam Ang. dicit fin. communiter cum l. tenent Doct. in d. l. item qa vide Bar. & Mod. in l. 1. in prin. ff. de verb. ob. & l. nutum, de acq. hære, & l. nutu. de leg. 3. & Bal. in l. discretis, sup. qui test. fa. pos.
b Pias causas. Vide Bar. in l. iubemus. hic all. & in l. discretis, sup. qui testa. fa. pos. cũ concor. & dixi in repe. l. 1. in ver. nutu. sup. de sacrosan. eccl.
c And. Barb. Aduerte non debetur. An pia causa poterit dari nutu hæreditas, vide Bald. & Ioan. de Imo. in l. 2. ff. de testa. Bal. in l. discretis, qui test. fa. pos. & l. iubemus, sup. de testa.
d De test. imperfec. Vide sumitur auth. quod sine, sup. de test. & vide Ang. in l. in fraudem, §. 1. & ibi dixi. ff. de testa mili.
e Voluntatem. Vide Bal. in l. pe. de exec. rei iu. & in l. captatorias de test. mili. cum simi. & ibi per Rom.
f And. Barb. Et dicit. De intellectu c. cum ibi, vide l. captatorias, sup. de test. mil.
g Bar. vero. Scilicet in l. 1. cum concor. de sacrosan. eccl.
h Modo. Vide Bal. & Doc. in l. his verbis in prin. ff. de hære. inst.
i And. Barb. Quæro, nunquid An. executoris electio committi poterit. Vide Mod. in d. l. captatorias.
K Committere. Vide Bal. in l. captatorias, ver. sed quæro, de testa. mili.
l Committitur. Facit quod no. Bal. in c. fi. ad fi. de no. feu. & in l. nulli. hic alleg.
m Vltimo. Vide Bal. in l. prolatam, hic alleg. & in l. etiam, inf. de exec. rei iud. & in repet. l. 1. sup. de sacrosan. eccl.

LEX XXIII.

1 *Sententia lata ex falso testamento, an sit ipso iure nulla.*
2 *Verborum breuitas non officit scripturæ.*
3 *Solennitas dicitur indiuisibilis.*
4 *Rasum præsumitur falsum.*
5 *Quod non apparet, abesse præsumitur.*
6 *Veritatis defectus nunquam purgatur.*
7 *Mutilati membris per sententiam, testamentum facere possunt.*
8 *Solutum scienter ex falso testamento repeti non potest.*
9 *Hypothecaria rescindi nõ potest, quamuis debitor bona sua indebite hypothecauerit.*
10 *Obligatio naturalis non oritur ex testamento non solemni.*
11 *Solennitas, quæ dicatur extrinseca.*

Si veri-

Si veritas. Veritas non causatur ex parte intellectus, sed ex parte rei intellectæ, secũdum Arist. Sed op. ꝙ exceptione falsi retardetur executio testamenti. dic quod nõ si agitur actione proposita; secus si officio implorato forte ex forma statuti, nisi incontinenti probetur, vt le.fin. §. de ord.cog. & in Spe.de lit.conte.§.qñ.& l.fi.sup.de edic.diui Adria. tollen. 1 † Quæro, an sñia a lata ex falso testamẽto sit ipso iure nulla? & vr a ꝙ sic.de pri.c.cum olim propter. Sed ibi speciale, quãdo ex sano priuilegio. Vel sic, sine ueritate nemo experitur. Idem si deficit solemnitas, nisi sit satisfactum, vel solenniter promissum. 2 † No. quod breuitas uerborum, vel scripturę, non officit vltimę 3 voluntati. uide quod not.in leg.1.ff.de test. † No. ꝙ omnis solen b nitas est indiuisibilis, vt hic, & §. de test.le. si unus. & Notarius, b qui conficit instr̃m non solenne, punitur ad similitudinem falsi, vt leg. iubemus, de testa. vel ibi est speciale in instrumentis testamenti, alias secus, vt in Authen. de non alie. §. uero quia Leo- 4 nis. † Et ibi nota, quod rasum c præsumitur falsum. extra, de pri- c uil.c.cum olim. nisi per uiuam vocẽ corroboretur, §. de proba. leg. iubemus. & uidetur sufficere unus bonus testis ut ff. de eden. l. si quis. §.2. Sed in edendo sufficit vnus: non aũt in probando, 5 sed in adminiculando. † No. in uerbo, deest, id quod deest, id est id, quod non appatet, præsumitur abesse. aliquando tamen ex d contiguitate scripturarum præsumitur d adesse. ff. de eden. leg. si quis ex argentarijs. §. si initium. Item ex sermonibus continuatiuis. l. in repetendis, ff. de leg. 3. Item not. quædam singularia, in qõne falsi no. per Arch. 19. d. cap. in memoriam. ubi omnino vide, in quo crimine suspicio pro accusatore hr̃, quod est ualde 6 no. vt le. iubemus, sup. de proba. † Not. in hac leg. duos defectus, vnus est defectus ueritatis, qui nũquam purgatur. Alius est de- e fectus solẽnitatis, qui aliquãdo purgat̃, e ut l.2. sup. eo. Aliquãdo tamẽ defectus ueritatis uelatur lata diffinitiua pro testõ falso, a 7 qua nõ est appellatũ, vt leg. fi. in fi. sup. de fi. inst. † Et est alius defectus intestabilitatis: circa quem quęro, vtrum mutilati membris per sententiam possint facere testamentum? Spec. videtur dicere ꝙ non. quia sunt serui pœnæ actu permanentis, & sunt infames. õtrium uidetur, ꝙ soluta pœna isti intelligãtur absoluti, vt ff. de iure patr. le. diuus Vespasianus. in fine & ideo possunt contrahere & testari, sicut reliqui ciues, quod est verius: nisi in luitione talis pœnæ, essent naturaliter mortui, vel necessario morituri; quia tunc ex pœna moriuntur. unde ff. de testam. le. qui 8 manus amisit. per Batto. & me. † Quæro nunquid ex falso testamentu scienter solutum possit repeti? & dic ꝙ nõ, quia soluens sciebat se non teneri. Idem si per stipulationem solenniter promisit: nam qui scit causam non subesse, licet apponat eam colorate, uidetur donare, vt ff. de uerb. ob. l. si debitor. & idẽ si super falso quis scienter transegit cã redimendi uexationem suam. se- 9 cus si per errorem, vt l. in summa, ff. de cond. indeb. † Sed quod si cũ essem uerus debitor, obligaui indebite bona mea, credens me obligatũ ad ea hypothecanda, & non erã, nunquid possum petere hypothecam rescindi? ar. ꝙ non, quia mea non interest, vel saltẽ parũ interest, vt no. in leg. fi. inf. quę res pig. ob. pos. Simile. ff. de lib. l. si is qui. & facit ad hanc l. quod no. sup. de test. l. non 10 dubium. † Quæro, nunquid ex testamẽto non solenni oriat̃ ob- f ligatio naturalis? f & vr̃ hic casus, ꝙ non, nam cum iste test. requirat stipulationem: ergo dat intelligere, ꝙ non erat obligatio naturalis quia tunc non sufficeret nudum constitutum, vt Insti. 11 de actio. §. constituta. † Dic quod quædam est solennitas extrin g seca, g ut testium numerus, ut inf. eo. in l. fi. in uer. aduentitijs & in uer. ad extraneam, & tunc oritur obligatio naturalis. aut est defectus intrinsecę: & tũc naturalis non oritur obligatio, vt ff. de const. pe. l. 1. §. cũ qui. Fallit qñ filius est præteritus: & tunc spãle. & mirum est, qđ orit̃ obligatio ciuilis & naturalis. qđ dic, vt in auth. ex cã, & inf. eod. l. penul. Sed dicas, ꝙ non oritur super eo, quod nullum est. i. super institutione hæredis. sed super eo, ꝙ aliquid est. i. super legatis & fideicõmissis. Si uero testator esset intestabilis, vt vsurarius, non præstita cautione, vel deportatus tunc nec ciuilis nec naturalis oritur obligatio. Item vbicunque iudicium testatoris est iure publico reprobatum, vt ff. de leg. 1. l. si quis inquilinos, §. fin. & concinde. Aut est contra legem, aut præter legem, aut secundum legem, quod plenius examinaui. §. de iur. & fac. igno. l. cum quis. Opp. ad hanc l. de le. fi. infr. eo. Sol. ut ibi, quia ibi onus mandati, secundum Iaco. But.

ADDITIONES.

a Sententia. Vide infra, si ex fal. instrum. per totum.
b Notarius. Vide Bal. in l. iubemus, hic alle. cum concor.
c Rasum. Dixi post Bar. in l. fi. sup. de edic. diui. Adria. tol. & Bal. in l. iubemus. in fin. sup. de probat.
d Præsumitur. Defectus enim ex precedenti & consequenti colligitur, ut no. Bar. in l. fi. §. 1. de edic. diui Adr. tol. P. D.
e Purgatur. Non tamen suppletur per legem, licet orationis defectus suppleatur quãdoq. ut per eundem sup. eo. tit. l. uerbum, uolo Princeps tamen & solennitatis & iuris defectum supplet, ut per Pau. de Cast. cons. 105.
f A. d. Barb. Quæro nunquid ex testõ non solenni oriatur obligatio naturalis, uide Mod. in l. 3. ff. de contrario iud. tu ego in disputatione plenissime dixi.
g Extrinseca. Vide Bal. in l. non dubium, in 7. & 8. oppo. sup. de testa.

LEX XXIIII.

1 *Cautionis iura edi debent.*
2 *Instrumenta an apud legatarium esse debeant.*
3 *Legatarius, quod sibi fiat instrumentum de traditione rei petere potest.*
4 *Venditor de re uendita instrumentum facere debet.*
5 *Instrumentum est ius debiti, & quod continetur in ipso, sunt connexa uisu & intellectu.*
6 *Procurator originale sui mandati apud acta dimittere debet.*
7 *Feudatarius instrumentum feudi ostendere tenetur.*
8 *Iudicis officium quod contra Tabellionem competit, sequitur singularem successorem.*
9 *Instrumentum debiti debitori est reddendum, si testator liberationem legauit.*

Instrumenta. Instrumenta emptionalia non debent remanere penes legatariũ, sed penes hæredem, nisi quando de euictione tenetur, vel pars rei rema- 1 net penes eum, cum cautione tamen. h. d. † Ex hoc no. quod debent edi iura cautionis. Tabellio autem officio iudicis edet hæredi, vt hic. Porro officium Notarij est publicum authoritate, & vtilitate. Officiũ argentarij est publicũ. i. commune, vtilitate, & nõ authoritate, tamen quia cum eis non cõtrahitur, nec quasi õhit̃, tenet̃ officio iudicis edere ei, apud quem debet esse scriptura. l. 1. §. de eden. dicit lex, ꝙ instrumenta debent edi ex causa; sed ille, cui debet edi, est creditor edendi, ergo non valet legatum, vt l. si creditori. ff. de le. 2. Sol. illud verbum, ex causa, soluit omne contrarium. nam causa est, si reus petit edi ab actore instr̃m solutionis, vt l. illicitas. in princ. ff. de off. præsi. Secus forte si petat edi diem obligationis, vt inde fundet pręscriptionem, quia ista est defẽsio odiosa: actor aũt nõ petit a reo, quia nõ potest facere de reo actorũ quo ad onus probandi, quia auferret ei beneficium rei, quod est releuatio oneris probandi, vt l. si quidem, J. de exce. & §. de eden. l. qui accusare. Additio. edi autem instrumentum: bene potest peti, probato per testes, ꝙ sit factũ, vt J. de li. cau. l. sicut datam. Et prędicta distinctio habet locum, vbi petitur editio officio iudicis, secus, si ex contractu, vel quasi, vel ex testamento, vt hic. nam tunc editur distincte, unum scias, ꝙ pro instrumentis non suis, nec quasi. non datur actio ad exhibendũ licet intersit ne aperiatur via in reprobandis instrumentis, quã non aperire publice interest. i. contra publicam personam, quæ repræsentat quemlibet de populo, vt ff. de adop. l. his verbis. sed 2 datur officium iudicis. d. l. his verbis. Bal. † Opp. quod imo instrumenta debeant esse apud legatarium, quia eius interest habere probationes de titulo actoris, & certum est, ꝙ instrumenta debent edi ei, cuius interest, ut ff. de eden. l. prętor. Item certum est, ꝙ factum de mãdato autoris mei debet mihi edi, quia uidet factum me mandante. eo. ti. l. si quis ex argentarijs, §. pertinere. Prętere a legatarius in re legata quodammodo hæres est, ut ff. de usuca. l. id tempus. §. J. & hæres particularis derogat generali. Item hæredi vniuersali non interest, ergo debet dimittere instrumenta apud legatarium, cuius interest, arg. sup. de cõdict. sine cau. l. dissolutæ. Sed ad omnia respondeo uno verbo, quia hæredis interest propter periculum euictionis: vel quia erat legata pars rei, & non tota res. Ad illas ll. de edend. respondeo, quod aliud est edere instrumẽta, aliud dimittere, ut patet hic in hac. l. 3 & ff. de act. emp. l. Titius. † Secundo oppo. quia legatarius potest petere, quod fiat sibi instrumentum de traditione rei, vt inf. de l. cau. l. sicut datam. Sol. hoc concedo, nam hoc pertinet ad consecutionem legati. tamen de titulo authoris non oportet originalia dari legatario, vt hic, & no. J. ad leg. Falc. l. si prædiorum 4 † Quæro, quidam uendidit alicui aliquam rem, nec est factum aliquod instrumentum. quæro utrum cogatur uenditor inde facere instrumentum? Respon. sic, quia ita est consuetudo, argu. ff. de ædili. ædic. l. quod si volunt, §. qui assidua. & ibi per Iac. 5 de Are. qui allegat pro casu, l. 2. infra. de discus. lib. x. † Quæro. a quid si testator a legauit nomen b debitoris? Respon. instrumen b ta originalia tradenda legatario. quia instrumentum, & ius debiti, quod continetur in ipso, sunt connexa uisu & intellectu, vt ff. de legat. 1. l. seruum filii §. cum qui. & nota. ff. de pac. l. 6 Labeo. † Quæro, vtrum procurator c teneatur dimittere origi c nale mandati sui apud acta? Respond. sic, si produxit, quia statim factum est de actis: sed si in alio procuratorio continentur, plura mandata, tunc illa particula, quæ facit ad causam, debet in actu solenniter registrari, & originale reddi procuratoribus. Idem in priuilegiis, arg. §. de preci. imp. offe. l. fin. & extra, de fi-

ADDITIONES.

a And. Barb. Quæro, quid si testator. Not. qñ instrumentum reperitur apud debitorem, uide Bald. in l. Labeo, ff. de pac. & plenius. inf. de Lati. li. tol. l. 1. & Bald. in l. 3. §. 1. ff. de lib. leg.
b Nomen. Hoc est verum si testator legat chyrographum. ita loquitur. d. §. cum qui sed si dicit lego nomen debitoris, puto, qđ instrumenta dari debeant sumptibus legatarii, per no. per Bar. in l. si sic, §. fi. ff. de leg. 1. & in d. §. cum qui.
c Procurator. Facit ad id, quod no. Bal. in auth. si quis in alio, sup. de eden. latius & melius per Bal. in l. 1. §. editiones, ff. de eden. & unde quis dixi in l. procurator sup. de eden. post. Cy. & est tex. in c. quoniam contra prob.

de fi.inst.c.ꝯtingit † Quęro, an feudatarius tenetur ostendere instr̄m feudi? R̄n.sic, vt no. Accur.in l.1.q̄n & q.quar.pars.de.l.10.Itē in duplicib.iudicijs quilibet tenetur edere instr̄m, quia tā̄ actor edit reo,l.fi.§.de edē.licet de rigore processus actor sit solus ille,q̄ puocat,non ille,qui negat cōsonem, vt d.l.2.q̄n & qui.quar.pars de.Quæro,ecce hæres, vel venditor non tenet̄ tradere originalia.Sed nū quid Tabellio,q̄ fuit rogatus de ipsis, teneat̄ tradere,cū eorū intersit;Quæstio stat in hoc,† vtrū offim iudicis, q̄d cōpetit ꝯ Tabellionē,sequat̄ singularē successorē actiue & passiue,vt ff.de edē.l.q̄dā.§.is aūt; R̄n.sic,pari rōne,quia ꝯtriorū eadem est disciplina.† Quero,testator si legauit debitori liberationē,nunqd instr̄m debiti teneat̄ legatario reddere? R̄n.sic, si penes se habet:si aūt nō hēt, & sic reddere non pōt, faciat quod pōt.i.per solemne instr̄m liberet eū,ff.de leg.j.l.hmōi, §. si ita. & ibi gl.no. Sed quid si creditor pmissu soluto sibi debito reddere chyrographū,& casu perdidit.vnde cū agit ꝯ debitorē, dicit debitor,redde chyrographū.dicit ille,non habeo, q̄rit̄ q̄d iuris? R̄n.debitor p hoc non liberat̄, q̄d ei chyrographum reddi non posset actualiter,sed fiet ei refutatio.& cancellabit̄ ei chyrographū verbaliter.iste est tex.& gl.no.ff.de leg.j.l. hmōi, §. si ita. Et idem dico si mercator fecit mihi l̄ras cambij, & ego in itinere amisi,vnde cābiū nō est secutū, q̄ depositū meū repetā,non obstante q̄ non possum l̄ras cambij reddere,liberando mercatorē ab ipsis literis per publicū,& solēne instr̄m,quod tene menti.

ADDITIONES.

a An feudatarius. Vide Bal.in l.2.inf.quomodo.& quan.iud.quid in emphyteuta,vide Ang.in l.prætor,§.1.ff.de eden.

And.Bar.Quæro an feudatarius. An feudatarius teneatur edere instrumentum feudi,vide quod fin.dicit Bar.in l.1.inf.de condu.& procu.[illegible] fil.lib 11.

b Ecce hæres. Vide quod not. Bar & Doc.in l.prætor,§.1.ff.de eden. & melius in l.si quis ex argentarijs,§.pertinere,eo.ti.& in l.fi.per illum tex.ff.de bo.auth.iu. pos.

c Quæro,testator Facit optime l.debolutæ,cum materia.sup.de cond. sine cau. iuncta l.huiusmodi.§.si ita.ff.de leg.1.& quod inf.sequitur.

d Sed quid Vide Bal.in l.pecuniæ,§.fi.inf.de sol.

e And.Barb.Et idem dico. Tene menti,unde glo.& Bal.in l pecuniæ inf.de sol.

LEX XXV.

1 *Testator potest rem hæredis sicut propriam legare.*

2 *Dominium rei hæredis a testatore legatæ non transit in legatarium ante traditionem.*

Hęredum. † Testator ita pōt legare rem hæredis, sicut propriā.h.d. Sed an transeat dominium recta via? Gl.dicit q̄ sic,j.ff.tit.1.l.2. Contrarium not.ff.de serui. l.Papi.Quidam dn̄t,q̄ ante aditā hæreditatē non transit dn̄ium. sed post aditam sic, vt taciti cōsensus ipsius hæredis,sicut si tpe testamēti ꝯsensisset testatori leganti, vt l. sicut. §. venditionis,ff. qui.mo.pi.vel hy.sol.† Sed tu dic,q̄ neutro casu transit dn̄ium, cum non interuenerit traditio,vt s.de pac.l. traditionib. nec ex tali consensu potest quis conueniri,sed solum ex legato conuenitur hæres,vt ff.de leg 4.l.cum quis decedens,in prin.

ADDITIO.

a Dominium.Vide Bal.in l.1.inf tit.1.

LEX XXVI.

1 *Pater non potest repudiare iura filio acquirenda.*

2 *Actio ex testamento quæritur ignoranti.*

3 *Abbas monacho inuito hæreditatem acceptare, vel repudiare nō potest.*

4 *Monachus magis æquiparatur seruo,quam filio.*

Ex repudiatione. Pater † non pōt repudiare iura filio acqrēda. Vel sic, Repudiatio fideicōmissi facta ab eo,q pt repudiare valet,alias non. h.d. Quæro,q̄ erat dubitatio huius legis? R̄n. magna.† quia actio ex testō q̄rit̄ ignorāti,vt ff.de le.2. l. cum pr̄.§.surdo.ergo legatū fuit acqsitū filio,ergo & patri; R̄n,nō fuit plene q̄situm,vt no.ff. de ꝯd.inst.l.si qs ita hæreditatē.† Et est hæc lex arg.quod inuito monacho Abbas nō possit acceptare, vel repudiare hęreditatē, vel legatū ei relictū;q̄d in hr̄ditate tenet Bar.in l.3.ff.de cōd. iur. sed in legatis,& fideicō.vr̄ q̄ Abbas inuito monacho possit acceptare,vt no.ff.ad Tre.l.seruo inuito,in pri.maxime, quia monachus magis ęqparat̄ seruo,q̄ filio,cū non hēat velle,nec nolle, vt no.Inn.de priu.c.cū oli. Vel dic,ut dixi.s̄.de hęr.inst.l. eū,ꝑpo.

ADDITIONES.

a An.Barb.Quæro quæ erat. An inuito monacho Abbas poterit repudiare legatum, vide D. Fed.de Sen.in cons 9.& Bal.in l.iubemus,sup.de sacros.eccl.

b Actio. Vide Bal.in l.tutor,ff.de bon.pos.tit.generali & vide in l.senatente, sup. de iu.deli. & tex.no.in l.fi.§.ubi autem.inf.de bon.quæ lib.

c Et est. Faciunt no.per glo. Doc.in l.is qui hæres,§.fi.ff.de acq.hęr.& an Abbas possit repudiare,uide Bald.in leg.1.in x.q.su.qui admi.an autem possit adire,uide plene Barto.& Doc.in leg.cum proponas,hic alle.& quod possit repudiare Ab. cum cap.tenet Bal.in l.bonorum,sup.qui admi.quid autem in prælato,uide Bald.in le.pe.sup.de repu.hær.& de repudiatione,uide etiam post Abb.Ant.de Bu.in cap.in præsentia.ext.de prob.& Cy.in l.Deo nobis,su.de Ep.& cle.& in leg.tutor, ff.de bo.pos.& Pau.de Ca.in l.legatum seruo,ff.de le.1.& communiter tenetur quod potest repudiare monasterium sine monacho,per l.1.§ per seruum,ff.de suc.ed.& tenet Bal.in l.is qui hæres,§.neque ff.de ac.hæ.& ibi uide per Ro.

LEX XXVII.

1 *Fideicommissum per penitentiam testatoris reuocatur.*

2 *Hæres,qui stuprauit vxorem testatoris,efficitur indignus, & priuatur hæreditate.*

3 *Hæres,qui efficitur indignus,non desinit esse hæres.*

4 *Hæreditas directo relicta,tacite admi non potest.*

Fideicōmissum. † Fideicōmissum reuocatur per pœnitentiā testōris. h.d. sufficit ergo,q̄ testator dicat pęniteo,vt ff.de test.mi.l.militis codicillis §.veteran'. Et hoc verū, si pęnitētia est inchoata,& ꝯpleta: alias non reuocat legatū,vt ff.de leg.3.l. si iure. nisi legatarius offendit testatorē,vel eius si factus grauis inimicus, vt ff. de adi.le. l.3.in fin.& l.ex parte.& ff.de mann.testa l.testō centurio.† Sed quid si non offenderi testatorē viuū,sed eius memoriā, quia stuprauit viduā? Dicit gl.q̄ perdit legatū. Et q̄ loquāt in vidua,apparet,q̄ facit mentionē stupri.nā viuo testatore non esset stuprum,sed adulteriū, & nullo fortius perderet legatū,vt in c.j.q.mo.feu.amit.in feu. Hæreditas † aūt aufert̄ ab hr̄de talia cōmittente,tanq̄ ab indigno, & veniret in fiscū, vt s̄.de his,qb.vt ind.l.sororē.quia p̄p ingratitudinē non desinit esse hæres,sed officiū indignus possessor.vnde p regulam gn̄alem succedit fiscus,vt ff.de his,qui.vt indi.l.Claudius & l.mulierē.cū sim. † Et not.quod hæreditas directo relicta tacite adimi non p̄t, sicut nec dari:sed legatum, & fideicōmissum pōt tacite adimi, vt ff.de adi.leg.l.ex parte.& tūc admittit̄ ope exceptiōis,nō ipso iure. & de hoc hēs hic gl.solēnē, & facit Inst.de adim.leg.in pri. & s̄.de le.l.datum.

ADDITIONES.

a And.Barb.Et hoc verū. No.p̄p inimicitiā reuocari legatū, vide tex.l.cognatis,ff.vnde cog.et Bal.in l.nimode.su.de ino.test.et l.sororē,de his,qui ut indi. q̄ intellige,nisi testator fuisset ca illius inimicitiæ.uide Bar.eleganter loquentē in l.cū secundis,§.fi.de his,qui.et quod no.in l.miles,§.fi.ff.de adul.

b L.si iure.Et ibi uide Bar.

LEX XXIX.

1 *Donatio inter viuos facta,in testamento reuocari non potest.*

2 *Donatio captiosa non valet,nec ius accessorium.*

3 *Donatio sub impossibili conditione non valet.*

Ex testo. Inualidū testm̄ vim codicillorum non habet & est rō,q̄a non sunt eiusdē generis,formę,vel naturæ,h.d. Considera,q̄ ea quæ differunt p appositam rōnem, sunt incōpatibilia,tā ī essentia, q̄ etiā penes intentionem, & voluntatem disponentes.& est rō huius legis, q̄a illa duo noīa eadem scriptura copulatiue nō capit,s.testm̄,& nō testm̄, q̄m sunt opposita voce,& significatione. † Quæro, testator instituit hæredem,& dixit,si non valet iure testamenti,valeat iure donationis inter viuos,q̄ fecit Notario præsenti,& accipienti tanquam publicę personæ,constituens se precario noīe possidere: postea condidit nouum testm̄,& reuocauit primum,& sic primū non valet iure testamenti;vnde donatarius petit hr̄ditatem tanq̄ donatam,quæritur quid iuris? R̄n.si testator vellet reuocare, dictā donationem, & non test. non posset: nam iuxta testm̄ dicta donatio potuit fieri,vt no.ff.de test.l.hęredes palam, §.fin. † Venit enim ista donatio ad testm̄ continuatiue,non autē interrumpit actum testandi. & iō si hæres institutus nollet adire hr̄ditatem, & p̄p hoc intercideret testm̄, posset venire inte ꝯtus. Sed si testator facit nouum testm̄,quamuis primum testm̄ deueniat ad casum nullitatis;† tn̄ quia donatio non fuit libera, sed sub impossibili conditione,non potest agi ex donatione,nec ex precario, quia sensus verborum esset iste, si testm̄ reuocauero, inter viuos dono;quæ donatio tanq̄ captiosa, & ꝯ bonos mores non valet,& per consequens;nec præcarium, quod est eius accessorium, vt ff.de ver.obl.l.stipulatio hoc modo.& dixi sup.de sacrosan.eccl.l.j.& sup.de pac.l.fi. Oldr.aūt determinauit contrarium in consilijs suis,& loquitur in hac materia satis imperite, & do.Dy. eius præceptor fecit eum errare, quia tenuit eandem opi.in c.quod semel placuit,de reg.iur.lib.6.

ADDITIONES.

a Testator uide p Bar.in l.si qs in prin ff.de le.3.Bal.Ang.et 9mo. in l. hr̄des palam §.fi.[illegible] et Bar.in l.stipulatio hoc mō ꝯce.in pri.ff.de uer. ob.et ibi scripsi post Lu.An.Barb.Quæro,testator.u de Bal.in c.1.§.si quis,de feu.da.in ui.leg.commis.

b Præcarium. vide Bal in c.1.de feu.da.in uic.leg.cō. et in l.si absenti, ad fi.sup.si cer.pe.in contrarium facit l.1.§.si uir.ff.de acq pos.uide Bar.in l. quod meo,in pri.ff.eo.ti.de acq.poss.Bal.in l.non dubium,in x.opp.sup.de leg.

c In consiliis.s.in consi.138.et consi.114.

LEX XXX.

1 *Donans liberis, intelligitur donare,si sine liberis decesserit.*

2 *Fratres si recipiunt feudum,quilibet intelligitur recipere pro se, & descendentibus ex se.*

3 *Pater si post mortem filij reliquit prædium,& non omnia bona,filius filij substitutum excludit.*

4 *Pater si post mortem filij iussit construi monasterium, an filius filij illud excludat.*

5 *Filius in ordine charitatis præcedit.*

6 *Promittens accommodare turrim contra omnem hominem, intelligitur excepto se,& filius suis.*

7 *Filij naturales substitutum excludunt.*

8 *Affinitas per fornicarium coitum contrahitur.*

9 *Pater occidens filium spurium,tenetur pœna parricidij, & ratio.*

10 *Statutum quòd filij rebellium non possunt stare in ciuitate,non intelligitur viuente patre.*

11 *Vxor mortuo viro soluta est à lege viri.*

12 *Incestuosi in testamento patris, testes esse non possunt.*

13 Ingenium præfertur viribus.
14 Conditio contraria quoties est in medio, cautio præstari non potest.
15 Liberi, qui substitutum excludunt, videntur taciti substituti.
16 Damnati in metallum, substitutum excludere non possunt.
17 Canonici regulares, substitutum excludunt.

Cum acutissimi. a Quicunque liberorum grauatur restituere hæreditatem post mortem, non vř rogatus. si tempore mortis suæ reliquerit liberos ex filiab. proprijs descendentes. h.d. Vel sic liberi superstites liberantur ab onere restitutionis. Vel sic, addendo rōnem. Charitas liberorum restringit verba indefinita fideicommissi. Vel sic, Tacita conditio intelligitur a lege, vbi grauamen de restituenda hæreditate imponitur filijs vniuersalib. post mortem eorũ: vt intelligantur rogati, si decesserint sine liberis. h.d. De ardenti desiderio parentum, no. ff. de leg. 3. l. Paulo, §. Pomponius. Nota, quod ordinata charitas pręfert suos extereæ nationi, & quod rō naturalis arctat indefinitatem sermonis, sicut ratio ciuilis, vel expressa. No. † quod non est iuris præsumptio, q aliqs alienam successionẽ præferre velit posteritati suæ. & dicit lex, q si pater stipulatur sibi, & post suã mortem fratri suo, q si iste stipulator postea habet liberos, q talis liberi excludũt fratrem stipulatoris. iste est casus singularis b in l. tale pactum, §. fin. ff. de pac. dicit lex, q si aliquis donat c libertis, intelligitur donare si sine liberis decesserit, ut de reuo. do. l. si unquam. † Dicitur in usibus feudorum q si duo fratres recipiũt feudum, q uniusquisque intelligitur recipere pro se, & descendentibus ex se, non ex altero fratre, ut in c. j. §. cum vero Conradus. qui feud. da. pos. & melius in cap. j. de duo. fra. a Ca. inuestit. † Quæro, quid si post d mortem e filij pater reliquit quoddam prędium, & nõ uniuersa bona? Resp. etiam tunc filius filij excludit substitutum. text. est sing. supra de inst. & subst. l. generaliter, in fin. † Quæro, quid si pater f post mortem filij iussit construi monasterium, vtrum filius filij excludat monasterium? Respondeo sic, secũdum Ric. Malumb. tum quia hoc casu monasterium non habetur loco filij, cum non sit hæres: tum quia ratio naturalis est potentior, q̃ fictio, vt l. filio quem. ff. de liberis & posthu. † Quæro, si pater g vnum, ex filijs substituit alteri filio post mortem, vtrũ habeat locum hæc lex? & vř q non; quia in ordine charitatis filius præcedit. Dic, q imo filij filius excludit patruum suum, quia quam charitatem testator habuit ad filium, eandem continuatam habuit ad nepotem descendentem ex eo, & idem in nepote. quod est not. † Allegatur h hæc lex ad quęstionem de eo, qui promisit accommodare turrim cõtra omnem homĩe, qui intelligitur excepto se & filiis suis, & alijs descendentibus masculis & fœminis, inf. de sol. l. inquisitio ueritatis. † Quæro, nunquid naturales i filij excludant substitutum? Respon. non; quia filij, q ueniunt per subauditum intellectum legis, debẽt esse legitimi. tex. est not. in d. l. generaliter. Et idem dico. si per statutum filij excludant fęminas; quia intelligitur de legitimis. Idem puto de legitimatis, k quia legitimatio extendit se ad statutum, cum legitimatio sit verus status legitimatorum, licet non sit verũ principium. Quæro, quid, si l per statutum filij rebellium non possunt stare in ciuitate? Respondeo, hoc statutum non intelligitur de spuriis, vt l. lege. Iul. §. nec distinguitur, ff. de rit. nup. & no. per Cy. infra, ad l. Iul. maie. l. quisquis. & per Ioan. And. in cap. statutum. de hære. lib. 6. In quibusdam tamen etiam spurii continentur, in prohibitione nuptiarum: quia † affinitas contrahitur etiã per fornicarium coitum. Item si † pater m occideret filium spurium, vel econtra, puniretur pœna parricidij, quia in hoc consideratur substantia filiationis, non qualitas, quia natura quędam substantia est, vt ff. de accu. l. hos accusare, §. omnibus. facit qđ not. Guil. ff. de in ius voc. l. parentes. vnde etiam superius potest defendere patrem ne occidatur, sicut seipsum quo ad euitandã penam sorĩ. facit quod not. in cap. r. de homic. in cle. licet in iudicio non posset tanquam coniuncta persona experiri sine mãdato, n vt no. Innoc. in cap. nonnulli, de rescri. † Et no. illud statutum, o q filij rebellium non possunt stare in ciuitate. intelligitur viuente patre, sed non eo mortuo, quia non est filius, sed quondam fuit, ut no. in l. eius, qui in prouincia, ff. si cer. pet. h.d. Iac. de Are. in vxore, † quia mortuo viro soluta est a lege viri, vt ipse no. ff. de leg. 2. l. Titia, la 2. §. 1. Et adde quod dixi in l. fin. sup. de verb. sign. † Extra no. quod incestuosi p nõ possunt esse testes in testamento patris, vt per Spec. de instru. edi. §. compendiose. vet. & generaliter non possunt. † In tex. ibi, ante. No. quod ingenium præfertur viribus. In tex. ibi, statuerit. No. quod interpretatio restrictiua appellatur statutum. Ibi, post mortem scilicet naturalem, vt ff. de iure fisci, l. Senatus. §. fin. vnde licet esset bannitus, non tamen esset adhuc fideicommisso locus. Item & hoc casu filius eius excluderent substitutum, & si peteret sibi caueri de fideicommisso restituendo: quia quoties † conditio contraria est in medio, illa cautio non potest præstari, vt ff. ad Treb. l. illa tñ, §. 1. ibi, sine sobole. scilicet iusta, vel naturali; quia naturales vulgo appellantur bastardi, q vt not. in l. fi. supra. de nat. liber. & l. Marcellus, ff. de reg. iu. Ibi, plenissimum idest generalissimum. Ibi, sed etiam filiam. Ista non est extensio, sed conceptio generum, vt ff. de pac. l. tres fratres. Vel dic, q non extensio verbalis, sed declaratio mentalis: quia est ex vi rationis per omnia similis. sic supra de indi. uid. l. fin. Secus ubi ratio est contraria, vt infra ad leg. Iul. maiest. l. quisquis §. ad filias cum simil. Ibi, vel aliam. in quocunque gradu in institutum. Ibi, sine filus, etiam si post mortem grauati statim decesserint, tamen, fideicommissum euanuit, vt ff. ad Trebel. l. ex facto, §. pe. Ibi, nepotibus hæc est secunda r extensio declaratiua statuti Papiniani, & dic ex masculina, vel fœminina linea, non curo, vt infra de conditio. insertis. leg. prima. Ibi, ne videatur. Nota. † Sed nunquid ibi liberi, qui excludunt substitutum, videantur tacite substituti? Dic quod non, ff. de hæred. institut. leg. Lucius, vnde valent ad exclusionem fideicommissi, non tamen ipsi sunt per fideicommissum substituti. Non ob. ff. de leg. secũdo, l. Titia Seio.

ADDITIONES.

a Cum acutissimi Quid autem si in casu huius leg. filius est ingressus monasteriũ, nullis ea se relictis hæredibus, an substitutus excludatur, Glos. nota. hic tenet quod sic, & eam sequitur Iacobus Butr. & Doctor. hic, & vide per glos. & Doct. in cap. in præsentia, extra, de proba. Item ad materiam huius l. vide Imo. in l. si cus. ff. de dona. causa mort. & illa lex non habet locum, vbi pure vel ad diem certam filius grauatus esset, vt hic sentit glos. Bald. in authen. nisi, infra ad Trebel. & ad hanc l. vide quæ post Anton. de Butr. scripsi in cap. Rayn. extr. de test. quid si testator legasset post mortem filij, & extraneis forte tunc subintelligeretur illa conditio, argu. l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupill. Cogita, quia non reperio tactum, & vida quæ scripsi post Io. de Imo. in d. l. iam hoc iure. & limita illam l. ut per Pet. de Anc in cons. 4. & amplia, vt per eum in cons. 405. incip. quod § consuls.

b Singularis. Vide Bal. inf. ea. l. ad §.

c Donat. Vide quod no. Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obl.

d And. Barb. Quid si post. Et est de facto ista quæstio, vide do. Pet. de Anch. in c. in præsentia, de probatio. vbi relinquit cogitandum.

a Quæro, quid si post mortem. Hoc forte verum, vt quando filium non instituisset in vniuerso, sed in illa re, in qua eum grauauit, alias forte secus, quia cessaret ratio posita hic in lege.

f Si pater. Vide tamen in l. quidam, §. r. & ibi Bar. ff. ad Trebel. & secundum ibi not. intellige illam quæst. & ex hoc no. q hæc lex habet locum etiam si loca pia substituta essent, & sic not. q maior est fauor liberorum, quam piæ causæ. Petr. de Anch. in cons. 44.

g Si pater. Vide Imo. & Ro. in l. cui, ff. de don. cau. mor. & probatur in l. cum auus ff. de cond. & demon.

h Allegatur. Vide Bald. in l. frater a fratre, ff. de cond. inde. Idem dixi post Bart. in l. Paulus, §. si sciente, ff. de pig. per Cyn. qui vna cum Bald. videntur dicere contra tex. in cap. 1. in §. fi. in tit. hic finitur lex. & Alber. de Ros. in l. frater a fratre. dicit aliud esse in vasallo, qui propter iuramentum fidelitatis, & propter rem feudalem tenetur seruire domino, vt in d. c. secus in eo, qui promittit accommodare fauorem contra omnem personam, quia non videtur promittere contra descendentes, siue fratres, vel alios consanguineos, vt hic, & in l. humanitatis, de excu. tu. & arg. l. pe. sup. de proc. & l. ut nimis graue, sup. de testi. & dicit se dixisse in d. l. humanitatis, & in l. qui accusare, §. de eden. & in l. petitionẽ, sup. de aduo. diuer. iudicio.

i And. Barb. Allegatur. No. qui promisit accommodare turrim contra omnem hominem, q intelligitur excepto se & filijs suis, vide in vs. feu. cap. 1. de no. for. fide. 10. col. per Bal. vide tex. & Bal. in l. petitionem, sup. de aduo. diuer. iud. Mod. in l. r. §. eodẽ autem tecto, ff. ad Syll. & quæ hic dicit in repet.
And. Bar. Quęro, nunquid naturales. No. naturales non excludere substitutum, ut de Bar. in l. ex facto, §. si quis, ff. ad Treb. Bal. in d. l. generaliter. Quid de legitimatis, vide Sal. in d. l. generaliter. Io. And. in tit. de succes. ab inte. in addi. Specu. Io. de Imo. plene in l. ex facto, ff. de vul. & pup.

k Legitimatis. Pau. de Cast. hic contra, quia debet accipi statutum in potiori significatu, l. fi. sup. de his, qui ve. ęta. impe. per Rom. in l. si is, q p emptore, ff. de vsuca. vbi tenet contra Bal. hic, & uide Bal in l. eam quam, sup. eo. & Pau. de Cast. in l. sed si hac, §. patronum, in h. ff de in ius voc. ubi sing. limitat. per Ant. de But. in c. tanta. & c. per venerabilem. ext. qui fil. sint legi. per Pau. de Cast. in cons. ... ubi simpliciter transit cum Ant. de But. per Arg. in consi. 74. incip. per informationem, &c. Vide Bal. in l. ... bemus, in prin. infra ad Treb. & Bened. de Plum. in sua disp. incip. cum statutum Pis... norum.

l Quæro quid si. Vide Bal. in l. quisquis. hic alle. cum concor. & in l. parentes, ff. de in ius voc. & dum ... hic dicit, non intelligitur de spurijs, puto quod velit dicere q intelligatur de spurijs, vt dicunt alleg. per eum.

n Item si pater. Vide Bal in l. quisquis, hic alleg. & quod ibi scripsi. & Bar. in l. parentes, præalleg & ibi Bal.
And. Barb. Item si patre. No patrem puniri ut parricidam, si filium spurium occidat uide Bal. in c. 1. §. naturales, qui mo. feud. amit. ubi fuit combusta quædam mona... unde quo ... Bar. in l. 2. ff. de acc. Bald. in l. ex. hoc iure, ff. de iust. et iu. & in l. a. §. si pater, ff. ad Syila.

o Sine mandato. Dixi post. Bar. in l. s. ff. de ac.

p Statutum. Vide Bal in l. fi. inf. de his, qui ad lib. perue. nõ pos & Bar. in l. Titia Seiu §. vsuras, hic alle. & Bal. per illud tex. in l. fi. inf. de inim. & in l. voluntas, sup. eo. & in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. & uide etiam Iac. But. & Sal. in l. generaliter, §. r. sup. de inst. & subst. sub cond. fac.
And. Barb. No. illud statutum Nota si filij rebellium non possunt stare in ciuitate, intelligitur patre uiuente. vide Bar. in l. Titia, §. usuras, de leg. 2. uide quod no. Ang. in l. cui eorum, ff. de posth. Bal. in l. 1. C. de Epis. & cle. & in leg. filium. ff. de his, que sunt sui. & in l. uoluntas, sup. eo.

q Incestuosi. Nota ad l. qui testamento, §. a. de test. vult allegare Spe. in uerbo quid si unus.
Bastardi. Vide Bar. in l. ex facto, si quis rogatus, ff. ad Treb.

r And. Bar. Hæc est secunda. Vide Sal. in l. 1. inf. de cond. inser. post. D. Old. & D. Io. in leg. Lucius, præalleg. oot. quod uidentur tacite substituti filij liberi excludentes substitutum. pondera quod habetur in l. 3. sup. de inoff. testam. an ille prætermissus ueniat ex testamento, uidetur quod non, quia non est descriptus, forte erit hæres anomalus, & ueniet per conditionem illius legis, quod esset ualde admittendum pre statutum disponens de hærede ex testamento, vel ab intestato. Nam uidet q in illo casu ille filius non uidetur uenire vt hæres scriptus ab intestato proprie, vt sic includatur in statuto, maxime si diceret de hęrede scripto, q a re vera nõ est hæres scriptus, l. 3. ad fi. de his, quæ in testa... delen. Sed si statutum dicit de hærede ex testamento, pondera bene. & uide si potest dici quod esset tertium genus. vt in simili dicitur de rebus mobilibus, vt l. 3. C. si aduersus trans.

Seio, §. Seia. vt ibi no. Sed nunquid exhæredatus excludit substitutum? dic vt oo. per Cyn. in d. leg. j. de condi. inser. & ibi dicam.

16 † Item, nunquid frater Minor a excludat substitutum? puto quod non, nec damnatus in metallum, quia isti sunt funditus non capaces: & habentur pro mortuis, omninoque extinctis. Item quia hęc lex est introducta in fauorem posteritatis, cuius fauore isti sunt non capaces. Secus si esset frater Prædicator: b quia fratres Prædicatores capiunt hæreditates, licet eas diu possidere non possint: & hoc ex suis constitutionib. approbatis per Papã. nam eorũ in institutione principium, quę vocatur regula, hoc non dicit sm Fed. de Sen. in consiliis suis. Vniuersitas ergo. i. Ecclesia Prædicatorum est capax sm originalem regulam, sed post constitutionem eorum capiunt, non diu possessori, sed vt vendant pro necessitatib. fratrum, & sic paupertas in Prædicatorib. non

17 est ita arcta, vt in Minorib. † De monachis autem & canonicis regularib. certum est, quod excludunt substitutum, quia succedere possunt, ut sup. de epis. eccle. l. ideo nobis. Pone, cum haberem filios, recepi feudum pro me, & filius fratris mei: vtrum filii mei eos excludant? Respon. aut est facta c mentio mortis, vt quia dixi recipio p me, & post mortem meam pro filiis fratris mei, & tunc filii mei præferuntur, vt ff. de pac. l. tale pactum, §. fina. Aut non est facta mentio mortis, & tunc statim est quæsita dimidia filiis fratris. & ideo cessat hæc lex per gl. hic positam, & ff. de vsufru. accre. l. si quis Titio. posset dici, quod etiam in primo casu non excluderentur saltem a parte dimidia, quia hæc stipulatio non concernit eos tanquam hæredes meos, sed tanquam consortes, vt in c. 1. an agn. uel filius in feu. Idem in emphyteusi, & quia inspicitur mens domini, cuius gratia requiritur, & ideo hęc lex nõ habet locum in contractibus, qui celebrantur gratia vtriusque contrahentis, vt sup. de pac. l. 1.

ADDITIONES.

a Frater Minor. Verum in casu huius l. si filius decedat cum filio incapace excludatur substitutus, vide per Bar. in l. filiusfam. hæs, § cum quis, de leg. 1.

b Prædicator. Qui sint mendicantes, vide Bal. in authen. ingressi, supra de sacrosan. eccl. & ibi puto quod faciat mentionem de illo consilio Fed. & expressius in aut. si qua mulier, eo. tit. & vide Doct. in c. in præsentia. extra, de proba. Bald. & Pau. de Cast. in auth. nisi, ant. a l. Treb. Ioan. de Imo. in l. 1. ff. de test. in l. Lucius, ult. ff. de hære. insti. & Ioan. Cal. in cons. 46 sub rub. de test. Pet. de Anch. in consi. 307.

c Respon. Ito, aut est facta. Vide per Ia. Alu. in c. 1. de eo, qui sibi uel hære. mascu.

LEX XXXI.

1 *Legata nominatim a filio præterito non debentur.*

2 *Ociosius quod plus habeat quam fauorabilis, est contra mentem testatoris*

3 *Collecta forensibus imposita, si postea efficerentur ciues, ad collectam nõ tenentur.*

Quidam. Vitium formæ est nominare personam, quę grauari non potest. h. d. Extra no. quod nomẽ proprium non communicat significationem suam alteri subiecto, nisi aliquãdo ratione adiuncti. Quod a principio est impossibile informari, casu fortuito non conualescit: & ea, quę male ordinantur, non possunt ex post facto efficaciam sumere. Quæro, an in hac l. fuerit defectus formæ, vel materiæ. Respondeo, fuit defectus formæ, sicut si in stipulatione deficerent verba, vel in absentem directa essent. Iac. de Are. ff. de verb. obl. l. sciẽdum, & h. d. hæc lex. Legata nominatim relicta a preterito. non debẽtur, licet ab intestato hæreditatem possideat. Quæro, nunquid hodie debeantur per auth. ex causa. Respondeo non, vt not. in l. 2. ff. de leg. 3. Item quæro, nunquid debeantur ex clausula codicil. Respond. non, quia sunt relicta nominatim a a persona, quæ non potuit grauari, vt sup. de leg. l. cum quidam. † Quid si testator b filio præterito dixit ita, instituo filium, & si hęres non erit substituo mihi proximum ab intestato venientem, nunquid pręteritus præstabit legata nominatim relicta a te? Respondeo non, arg. ff. de leg. 3. leg. sed & si sic. † Quæro, quid econtra si testator legauit pręterito, qui cum testamentum esset nullum successit ab intesta. non per contra tabu. sed ipso iure cum fratribus suis institutis, quia aperto eis edicto iuris dicẽdi nullum, primo dixerunt nullum quã præteritus, ita quod præteritus non fuit principalis in expugnando testamentum. Nunquid ergo hoc legatum percipiat? Glo. dicit quod sic, sup. de libe. præte. l. maximum vitium. in gl. totius. dic quod contra, quia istud legatum est relictum sibi, quia testator putabat eum non successurum, alias non relicturus. vnde contra mẽtem testatoris esset, quod plus haberet odiosus quam fauorabilis, arg. ff. de leg. 2. l. Lucius, §. Lucius. † Item not. c ex hac l. quod si imponatur collecta forensibus, licet postea efficiantur ciues, non tenentur ad collectam, nec possunt capi pro represaliis antea concessis. Sed econtra capi possunt, vt not. ff. de leg. 1. l. nemo potest. quia non potest quis declinare forum, ex quo iam est formaliter obligatus foro, vt ff. ad muni. l. in col. & l. a. sup. de iurisd. om. iud.

ADDITIONES.

a Nominatim. Vide Bar. in l. 1. in 5. q. ff. de iu. co. & in l. 2. ff. de leg. 3. quod puto uerius, & Pau. de Cast. in l. filio præterito, ff. de iniusto rupto & irrito test. & idem Pau. de Cast. hic, & in auth. ex causa, sup. de lib. præte. simpliciter tenet, quod hodie habeat locum auth. ex causa. si legatum fuit collatum in tempus, uel casum, quo ad ipsum perueniat hæreditas, si fuit adiecta clausula codicillaris per l. generaliter, §. ex testamento, de fideicom. lib. ff. nam tunc eum tanquam uenientem ab intestato grauare potuit, l. si quis cum nullum, ff. de iure codici. & ad dicta per Bal. vide Bar. in l. 1. in 5. q. sup. alleg. & in l. alleg. & in l. a. ff. de leg. 3.

b Quid si testator. Vide Bar. & Doct. in auth. ex causa, sup. de lib. præteri.

c Item no. Vide in l. incola. hic alleg.

LEX XXXII.

1 *Opponens cautus esse debet.*

2 *Mendax solennitatis auxilium non potest implorare.*

3 *Reus exceptionem generalem declarare cogitur.*

4 *Testium solennitas dicitur aduentitia.*

5 *Casus, in quo voluntas non solennis valet inter extraneos.*

6 *Testes duo cum sacerdote ex statuto Venetorũ vltimã volũtatem probãt*

7 *Contumax habetur pro confesso.*

8 *Voluntas vltima nuda, vestitur legis auxilio.*

9 *Testamentum si coram septem testibus non rogatis sit factum, & incontinenti testator dixerit, rogo vos testes, an valeat testamentum.* 10.

11 *Actio ex testamento an oriatur ex minus solenni voluntate, an vero condictio ex lege.*

12 *Testamenti scriptura si solennitate careat, an viua vox testium aliquid operari possit.*

13 *Testamentum solenniter factum per oĩa valet, quamuis probatio deficiat.*

14 *Factum per viuam vocem duorum probatur.*

15 *Testamentum, in quo sunt septem testes, nunquid probet per instrumentũ publicum Tabellionis legitimi.*

16 *Testes quot requiruntur ad probandum testamentum, totidem requiruntur ad probandum pœnitentiam, vel errorem.*

17 *Testatoris voluntas probatur per testamentum non solenne.*

18 *Tabellio in numero septem testium computatur.*

19 *Scriptura non valet, si constat quod testator non perfecit testamentum.*

20 *Periurus non punitur in iudicio.*

21 *Testandi actus ad iurisdictionem episcopi non pertinet.*

22 *Adultua extraneis, sine consensu propinquorum legare non potest.*

23 *Legati reuocatio per iuramentum legatario delatum reprobari ãn potest*

24 *Legatum si ex statuto per duos testes probari possit, similiter poterit error, & legati reuocatio.*

25 *Testatoris voluntas hæredem directo hæreditate priuare non potest.*

26 *Fides mera ubi est electa, non opus est testibus.*

Quæstionem. Hæc lex est no. & legitẽ diuersis modis, & hoc dicit, sm Ioã. Si grauatus in minus solenni voluntate diffitet, & cũ ei delatum est iuramẽtum non vult iurare relictum, sed vult iurare non relictũ solenniter, compellit aut iurare a non relictum, aut soluere. cõcordat Insti. de fideicom. hære. §. fi. Negans relictum tenet suum dictũ verificare per iusm, vel soluere, nisi facti ignorantiam prætendat h. d. no. † Et ideo aduocati hæredis grauati sint cauti, ut non negent vera esse contenta in libello, quia tunc non possent opponere de non solennitate. ita dicit Spe. de inst. edi. §. compendiose. ver. uerum opponẽtẽ cautum esse oportet. l. si legatarius recurreret ad suffragium iuramenti, quia sic bene posset opponi de non solennitate. Sint ergo cauti in forma excipiendi, ut non negent relictum, sed negẽt ius agendi competere. & licet exceptio sit implicita, tñ reus non tenetur eam declarare, quia nõ cogit se restringere, vt l. nemo ex his, ff. de re. iu. sed exceptionem b generalem, quæ consistit in facto, reus cogitur declarare vt sup. de trans. l. age. † Et not. quod mendax c solennitatis auxilium non implorat, nec potest vti affirmatione partis qui totum negauit. No. hic speciale, quod non licet reo cõtrariis defensionib. vti. Opp. d quod quis possit cõtrariis assertionib. vti, ff. de inoff. testa. l. Papinianus, § sed nec impuberis. Sol. illa regula fallit in præiudicialibus, vt hic. Item fallit in his, quæ excludunt fontem actionis vel defensionis, l. 1. sup. de fur. nam exclusis retro principiis, principiata tolli necesse est. Item, qñ ex duabus potentiis cõtrariis una reducitur ad actum, altera ruit, ff. de cõd. indeb. l. Iulia & l. si Titius, ff. de verb. obl. In tex. ibi, de calumnia. ff. de iureiuran. leg. si non fuerit. Ibi, & omni inquietudine vt amodo nec ciuiliter, nec criminaliter possit quæri de periurio. Ibi, maiorem. Nota pro interrogationibus Aduocatorum, qui dicũt, & si nõ credit de tota quæratur de quota. † Et e sic exceptionem gñalem, quæ consi-

ADDITIONES.

a And. Barbat. Aut iurare. Vide Ang. qui hic dat nouum sing. intellectum ad hanc l. vide gl. in c. indicante. de test. ubi allegauit istam l. vide quæ ibi dixi.

b Sed exceptionem. Vide Bar. in l. 1. de exceptioni cum concordan.

c And. Barb. Et no. quod mendax. No mendacem nõ implorare auxilium solennitatis. Et de pœna mendacis, vide tex. fin. l. si quis dicat, ff. de manu. & est tex. not. & ibi Ang. in l. 6. ff. de rei ven. Bal. in auth. contra qui propriam. C. de non nu. pe. & l. 1. ff. de fur. & in c. si vasallus. si de feu. fue. controuer. 10. col.

d Opp. Vide in l. nemo, ff. de excep.

e Phi. Dec. Et Aduerte tamen quod regulariter exceptiones in genere oppositæ non possunt postea declarari, secundum eundem Bal. in authen. si testis. C. de testib. ad quod vide eundem in fina. col. etiam si opponens iurare velit necessita superuenisse, vt in cle. constitutionem. de elect. Quinimo ait idem. Bald. in d. auth. quod exceptio in genere proposita, & in specie probetur, non releuet, de qua vide per Alex. in cons. 76. col. 3. in 2. parte. Nam exceptiones in specie, non in genere proponi debent. & gl. & Doct. in c. pastoralis, de excep. & per Bar. in l. scire. §. scire. & ibi glo. ff. de excu. tut.

consistit in facto, reus cogitur declarare, l.dita age. Ibi, Index & testis. Not. q in cã propria quis potest esse testis de consensu aduersarij. Ibi, aduentitijs. No. † quod solennitas testium est aduentitia, idest extrinseca. ibi, sine quinque. No. quod statutum huius legis habet locum siue solenniter, siue non solenniter testator disposuerit. Ibi, pater sit. No. casum, in quo voluntas non solennis valet inter extraneos, vt hic pp onus mendacij, secundũ Io. q est subaudiendum duob. casib. scilicet qñ testator uocauit ad se hæredem, vel eũ quem grauabat, & iniunxit hæc sibi, vel postea eidem ipse testator notificauit voce, vel epistola, vt not. hic in glo. quæ incipit, hoc iuramentum, & hoc vr̃ tenere But. Ibi, æquitatis ratio. † Not. pro statuto *a* venetorum, quo cauetur q duo testes cum sacerdote probent oẽm vltimam uoluntatẽ: nam hoc statutum habet in se rõnem æquitatis, ut ext. de testa. c. cum esses. quia in præsentia sacerdotis non præsumitur falsum committi, vt no. ibi Io. An. in Nouella. Adde, si Princeps concedit licentiam testandi, intelligitur concedere secundum consuetudinem *b* loci, vt no. in feu. quid sit in ue. cap. 1. §. præterea. Ibi, nimia subtilitas. No. nimiam subtilitatem reprobari, ne falsitas struatur & uide l. codicillis, §. fi. de leg. 2. cum gl. sua. Ibi, per ampliores *c* homines. No. q veritas magis manifestatur per plures, quam per pauciores, ff. de test. l. ob carmen, §. fin. Ibi, authoritas. No. q authoritas totius testamenti cõmittitur hæredi, ff. de his, quæ in tes. delen. l. proxime. Ibi, testib. Not. quod ubi cessat ratio solennitatis, non requiritur solennitatis probatio. Ibi, amittere, vt l. j. sup. de his, quę pęn. no. No. † in hac l. contumacem haberi pro confesso. Item no. *d* quod aut ab initio confitetur factum, & non ius: & tunc etiam si ipsam confessionem suo iuramento roborat, non nasceretur actio. dicit Inn. q iuramentum non inducit obligationẽ, vbi intentatur obligatio, i. factum obligatorium sed intentatur factum, ex quo non potest agi. vnde si debitor suo iuramẽto cõfitetur nudum pactum, non ideo tenetur soluere. Idem dicit, qñ iuratur super facto ab omni actione abstractio. i. remoto: vt super expensis: si autem iuratur super actione intentata, tunc bene oritur actio. ita eleganter no. Innoc. extra, quod me. cau. & D. Old. multum commendat hoc dictum Inn. † No. in hac *e* l. de pęna mendacij. No. in hac l. q ultima voluntas nuda uestitur legis auxilio propter dolum, & mendacium aduersarij. Similiter. ff. de dolo. & eleganter. §, seruus pactionis. † Modo circa testes *f* in hac l. cadit tale dubium, testator facit testamẽtum coram septem testib. non rogatis, & lecto testamento per Notarium, & p testatorem affirmato, & plene rogato, fuit sua sum testatori, q testamentum erat nullum, & ideo immediate, & continuatiue subiunxit dicens, & ita rogo uos testes, quæritur vtrum valeat: & vr̃ q non, vt l. hæredes palam, §. si quid, ff. de testa. contrarium dico, quia idem operatur. quod incontinenti supplet, ac si i ipso tenore factum esset, vt l. pciens. cum sua materia, sup. de pac. † Scias q in § legatarius. legatarius *g* admittitur in testem, quia is, contra quem testificatur, non est futurus legatario obligatus, puta extraneus possessor, vel succedens ab intestato, ut l. 3. ff. de transac. hæres autem scriptus cum confiteatur se hæredem, ex sua testificatione tenetur. & nũc intelligis dictũ §. lagatarius. Op. sup. eo. l. si veritas. Sol. alijs omissis, hoc speciale fauore ultimæ uoluntatis & ordo mentiẽtis. scilicet quia nec simplici verbo debet quis mentiri. Item oppo. de l. cum qui, in princ. ff. de iureius. So. eodem modo. † Quæro, an ex ista minus solenni voluntate oriatur actio ex testamento, an condictio ex l. quæ constat sola legis authoritate, vel potest dici Iudicis officium, ff. de annu. le. l. Quintus. vel potest dici vtilis ex testamento, ar. ff. de pa. l. legitima. & quod no. in auth. ex causa. & naturalis obligatio oritur ex veritate, ciuilis legis authoritate. Et ideo fideicommissum vniuersali restituetur ex Trebelliano. licet ergo desit solennitas testium, tamen oritur naturalis obligatio, quia deficit solennitas extrinseca, & non deficit ↄsensus. secus si deficeret solennitas intrinseca; ut sup. de testa. l. iubemus. quia tunc nulla obligatio oritur, vt ff. de const. pec. l. 1. §. cum qui. qa defici forma, quæ dat esse rei, ut dixi sup. de iu. & fac. ign. l. regula §. cum quis. † Quæro, pone *h* quod scriptura testamenti caret solennitate, nunquid auxilium testium uiuæ uocis possit operari idem, q scriptura solennis: vt si instrumentum caret indictione, possint testes supplere indictionẽ? Respon. nõ, quia hæc requiruntur in forma instr̃i, & non pertinẽt ad offm̃ testis, sed Tabellionis: secus si qõ esset de solemnitate cõtractus, vel de veritate negotij, vt ff. da pac. l. iurisgen. §. quod fere. Sed quid scriptura est uituperata, *i* tamen alias solennis, vtrum cõfirmata p viuam vocem testium sit exequibis? & vr̃, q sic, ut sup. de proba. l. iubemus. uer. nisi. Contrarium determinat But. sup. de edẽ. auth. si quis in aliquo. sed dictum suum intelligit in summarijs, quæ requirunt idoneam figuram instrumenti. alias bene põt instrumenti fides suppleri per uiuam uocem, & est probatio mixta ex instr̃o uiua uoce, ut ff. de eden. l. si quis ex argentarijs, §. 1. & ibi per Gui. & quia isti testes confirmatorij ueniunt accessorie, & sic ad roborandum & implendum fidẽ instrumenti, p ipsũ instrumentum dr̃ facta fides, vt l. cu. 1 condictio, §. 1. ff. si cert. pet.

Quapropter in feudo diceretur facta probatio per breue testiũ, & in contractu emphyteutico, vbi requiritur scriptura, sufficeret probatio talis, quod est no. Deinde no. q de consuetudine *k* statur testamento in scriptis, debitis subscriptionibus roborato, sicut in instrumento publico: licet secus sit de iure, vt no. Insti. de testam. §. sed cum aliquis. † In glossa, quidam, hoc tene mentis; ibi etiam dicit gl. q testamentum solẽniter factum valet per omnia, licet probatio deficiat. † Et no. q opin. Mar. l. q tactum *l* probetur per viuam vocem duorum coniuncta subscriptione omnium in testamento, approbatur per Spec. in titu. de instrum. edi. §. compendiose. ver. quid si vnus ex testibus vbi vide. † Quæritur hic & disputatur glo. nunquid per instrumentum *m* publicum legitimi Tabellionis & bonæ famæ probetur testamentũ, in quo septem testes sunt denominatiue descripti? & videtur q non per hunc tex. qui dicit q testamentum debet per testium solennitatem probari, sed assertio solius Tabellionis non est huiusmodi; ergo dictum instrumentum non probat. Secundo per talem rationem, nam Tabellio gerit vicem duorum testium, & trium ad plus, vt plene no. Insti. de inuti. stipul. §. item verborũ: ergo solum instrumentum non sufficit. Tertio probatur, quia nullo iure cauetur, q Tabellio sit tantæ authoritatis, q eius scripturæ credatur, tanquam septem testibus: immo lex dicit q testes debent venire coram iudice, & deponere, vt leg. & no. supra de testa. l. hac consultissima. §. pen. Quarto opp. q vnus Tabellio de facili posset fabricare falsum instrumentum 10. vel 20. annis post mortẽ testatoris; ita si essent mortui testes, per quos testamentum posset reprobari. Sed hoc est iniquum, cum litera dicit, ne quid falsitatis incurrat. Item negotia hæreditatum cõmuniter sunt magna & maxima negotia, & in tantis negotijs periculum est vni Tabellioni credere. Præterea duo testes & instrumentum æquiparantur, sup. de fide instru. l. in exercendis. Vltimo probatur, q satis est q lege non cauetur. In contrarium arguitur per l. fin. sup. arbi. tu. sed ibi loquitur in instrumentis forensibus. Item infra de don. l. in donationibus, sed ibi non loquitur in vltima voluntate. Item supra, de edic. diui. Adr. tol. l. edicto. sed ibi in possessorio iudicio, nõ in petitorio. Item ff. quemad. testa. ape. l. fi. ibi non dicit, stari, sed dicit aperi. Ista *n* enim apertura est quoddam præambulum, sed non est quid decisiuũ. Item adhuc adducunt Io. & Hugo. quandam eorum doctrinã, videlicet q tot testium authoritatem videtur continere instrumentum, quot fuerunt in eo descripti per Tabellionem, vt sup. qui testa. fac. poss. l. hac consultissima, §. fin. sed ibi loquitur in testibus, qui se propria manu subscripserunt simul cum Tabellione: ubi quodammodo nec possibile, nec verisimile est committere falsitatem. Item probatur per Authẽ. de fid. instrum. §. qui igitur, cum §. sequen. sed ibi non dicit id, ad quod isti allegant. Item per l. testium, supra de testi. ibi dum dicit, q securitas in scriptis æquipollet quinque testibus, Certe secundum hoc sequeretur, q sicut ibi sufficit sola securitas sine alio teste, ita in testamentis sufficeret solus Tabellio. Item illa litera debet intelligi de securitate facta legitime per scripturam ipsius creditoris. eod. tit. l. plures apochis, & l. comparationes. Item Ioan. & Hug. probant hoc per generalem consuetudinem: sed ista est allegatio

---

ADDITIONES.

a No. pro statuto. Vide per Bal. in l. si non speciali, supra, de testa.
And. Barb. No. pro statuto. No. de statu. in venetorum circa testamentum, vide Bal. & Mod. l. si non speciali, C. de testa. & Bal. in l. fi. eod. titu.

b Secundum consuetudinem. Facit l. si quando, in prin. sup. de inoff. test. & quod dicit ibi Bal. dum dicit, q etiam intelligitur seruata forma statuti.

c And. Barb. Ampliores. Vide D. Abb. de Sicil. in repe. c. cum esses ext. de testa. vbi sequendo. D. Ant. tenet contra dispositionem huius legis, quicquid teneat ibidem, D. meus, licet D. Lud. in authen. similiter, sequatur opi. D. Ant. per rationes Abb. tacito authore.

d Item no. An. & quando iuramentum inducat obligationem, vide per Bart. in l. si quis pro eo. cum concor. ff. de fideiuss. & Bal. in l. alia, sup. de his, quibus vt. ind.

e And. Barb. Item nota. Quod ex iuramento oriatur obligatio, vide Bald. in l. 2. sup. de ope. lib. Ang. in l. iurisg. §. quinimo, & Pau. in d. l. 2. & dedit remissiones.

f And. Barb. No. in hac. No. q vltima volũtas nuda vestitur l. auxilio, quod bene nota hic pro intellectu c. indicante, de testa. vide quæ ibi dixi.

g Circa testes. Vide Bald. in §. fi. Inst. ff. de test.

h Legatarius. Ratio, quare legatarius possit esse testis in testamento, ponitur plene in l. qui testamento, in prin. de test.

i And. Barb. Quæro pone. No. q testes non possunt probare contra solennitatem instrumenti, sed bene contra præsumptionem eius gl. est sing. in d. §. quod fere. et vide tex. sing. & ibi Bar. in l. quicunque, inf. de apo. publ. lib. x.

k Vituperata. Vide no. per Bar. in rep. l. 3. ff. de pig. & Bal. in l. 1. vt in posse. le. cũ simi.

l Consuetudine. Vide plene in l. hæredes palam, in prin. ff. de test.

m Opi. Mar. Vide l. 2. sup. de bon. poss. secund. tab. & per quot teste probatur testamentum. uide plene in l. hæredes palam, in princ. ff. de testam. & in l. 2. de bon. poss. secundum tab.

n Per instrumentum. Vide supra.
Phil. Dec. Ista. Et adde quod ea temere fieri non debet, sed secundum fori consuetudinem ubi agitur, in qua si testes absint, debet fieri cum & præsentibus honestis personis, ut per Ang. in l. testamenti, C. quemad. test. ape. & Bal. per eundem, an uno testatore fieri, & alio loco quam ubi factum est, possit. Et uide per me. in l. eius, qui in prouincia, ff. si cer. pet.

gatio facti, & non iuris, vt in c. j. de consti. lib. 6. & ideo gl. côcludit multum rationabiliter, ꝙ per solam scripturam Tabellionis, licet in ea appositi sint testes, non probetur testm̃, nec codicilla. supple nisi inter liberos, vt l. fi. §. fami. erci. Iaco. Butr. dicit, ꝙ aut quæris quid iuris de prædicta quæstione. Et dicendum est, ꝙ instrumentum non pôt probare testm̃ nuncupatiuum, quia habet solum vim duorum testium, vt d. l. c. in exercendis. Aut q̃ris de consuetudine: & dicendum est ꝙ probat, si in eo sunt septem testes descripti, vt hic. Si quæris de testamento, aut quæris de testamento in scriptis: tunc aut est publica manu scriptũ, & probat etiam ante publicationem, & in possessorio, & in petitorio, vt no. in l. 1. sup. quemad. testa. aper. & in l. 2. in prin. ff. eo. Aut non est publica manu scriptum: & tunc aut est solenniter publicatum iudicis authoritate, & probat in possessorio, & in petitorio, vt l. publicati, sup. de testa. aut non est publicatum, & nõ est in aliqua parte suę formę viciatum, & tunc probat in possessorio, non in petitorio. ut d. l. edicto. Item si dicta testium essent solenniter publicata, tunc ipsa publicatio habet vim instrumenti, a ut not. ibidem secundum Gui. † Et scias, quod quot testes 16 requiruntur ad probandum testamentum, totidem requiruntur ad probandum pœnitentiam, vel errorem. vt sing. not. ff. de leg. 2. l. cum proponebatur. Itero scias secundum Petr. ꝙ quando in instrumento testamenti sunt scripti septem testes, sufficit ꝙ quinque deponant: quia enim instrumentum habeat vim duorum testium, sequitur de necessitate ex coniunctione instrumenti, & testium, ꝙ habemus numerum perfectum, secundum Pet. & Cyn. & si tu dicas, Tabellio non computatur in numero testium: vnde non sufficit si in instrumento sunt scripti sex testes & Tabellio. Respondeo, illud ideo, quia instrumentum non habet debitam solennitatis formam, & sic est nullum. Sed si habet debitam formam, quia sunt ibi septem testes, tunc est vera opinio Pet. & Cy & quæ dicta sunt in codicillo. eadem in dona. cã mortis dicenda sunt, nisi esset facta apud acta, vt sup. de testam. 17 l. omnium. & l. sancimus. & dic ut ibi. † Restat quærere, b vtrum per tale instrumentum saltem probetur testamentum factum, licet non solenniter factum. & dico, ꝙ quantum ad probãdum nudam voluntatẽ testatoris, sufficit, vt leg. 3. ff. de reb. eorum. Et ideo forte si in tali scriptura cõtineretur reuocatio legatorum, talia legata obstante exceptione peti non possent: sed quantum ad substantiam conferendæ, vel adimendæ hęreditatis, non sufficeret de iure scripto talis scriptura, vt ff. de testa. mili. l. e. militis codicillis, §. veteranus. de hoc not. in l. 2. sup. de secun. tabu. & ff. 17 de testam. l. hæredes palam † Quæro, an Tabellio computetur in numero septem testium? dicit Spe. ꝙ sic, in titu. de instru. edi. §. compendiose. versic. 3. opponitur. Circa quod dic, ꝙ aut probatio fit per viuam vocem tãtum, & computatur: non tamen habetur loco duorum testium, sed vnius tantum. aut probatio fit per scripturam tantum, & nullo modo computatur, quia nõ deponit in forma testium. Aut fit mixtim per scripturam, & viuam vocem: & tunc cõputatur simul loco vnius testis tantum. ita debet intelligi, quod not. in Auth. de hære. & fal. §. si vero absunt, & sup. qui testa. face. poss. l. hac consultissima, §. fin. & ff. de testa. l. Domitius. & inf. de fal. l. si quis decorio. & quia scriptura non habet vim duorum testium, ideo si vnus ex numerarijs, & solennibus testibus contradicit, nõ habet denuo vim nisi vnius testis, & sic redditur suspecta, l. fina. in fi. ff. quemad. testa. ape. nõ 19 tamen est plena reprobatio. † Quid de scriptura c manu testatoris facta, ubi nõ sunt testes aliqui descripti? Respondeo, si testator dicit testamentum cõpleuisse, & grauatus negat scripturam, & cõuincitur de mendacio, potest ei deferri sacramẽtum per leg. nostram Si autem non constat, quod testator perfecerit testamẽtum, talis scriptura non valet, ut l. fideicõmissa, §. j. ff. de 20 leg. 3. † Quæro, dictum est superius, quod periurus nõ punitur in iudicio. Sed quid si Episcopus excommunicat omnes periuros nunquid iste tanquam excommunicatus debeat vitari, cõstito de periurio per duos testes? Non credo, quia sumus in foro contentioso, cui est pręclusa via: sed in foro pœnitentiali nunquam præcluditur via. facit quod no. in ca. j. in gl. quæ incipit, in augu- 21 latus e. tit. de homi. in cle. † Quæro, quid si scriptura testamenti habeat sigillum. Episcopi? Respondeo, actus testandi non pertinet ad iurisdi. uel ordinationem episcopi. & ideo scriptura nõ est authentica, nisi consuetudo authenticet eam, vt not. in l. pacta nouissima, sup. de pac. In his vero, quæ pertinent ad authoritatem, & iurisdictionem episcopi, sigillatio eius authenticat 22 scripturam. de probat. ca. post cessionem. † Extra quæro, dicit statutum, ꝙ adultus non possit legare extraneis sine consensu propinquorum Modo propinqui non interfuerunt, an habeat locum lex nostra: Dico quod non, quia id legatum est factum ꝓ legero, & a persona inhabili, vt ff. de fideiuss. l. si quis pro eod. §. 1. d per Bar. d Non ob. lex nostra, quia hoc præter legem. Item, qñ testator est inhabilis, non habet locum hęc lex, vt ff. de leg. 3. l. 1. e §. si filius, & l. 1. de sacrosan. eccl. Item si statutum e dicat, ꝙ non possit testari sine pręsentia, propinquorum, quia vbicunq; præsentia deest, ibi actus est irritus, vt in c. 1. de reg. iur. lib. 6. & adde quod not. in l. a. ff. de leg. j. Quæro, an hæres in casu huius. l. perdat Falcidiam, & Trebellianicam? Respond. hæc lex in fine sui innuit ꝙ sic, sed legitimam non perdit, vt infra eod. authen. hoc 3 amplius. & infra ad leg. Falcid. aut. sed cum testator. † Quæro nunquid reuocatio legati possit probari per iuramentum delatum legatario, qui prius iurauit legatum reuocatum esse? Re- 4 spondeo sic, quia contrariorũ eadem est lex & disciplina. † Ex f hoc f infero ad aliud, videlicet, ꝙ si statutum diceret, ꝙ legatum posset probari per duos testes, similiter poterit probari error, 5 hex reuocatio legati, ff. de lega. 2. l. cum proponebatur. † Quæro nunquid sola voluntas defuncti possit hęredem directo priuare hæreditate, si ei non obediat? Respondeo, non potest adita hæreditate, vt ff. de vul. subst. l. verbis ciuilibus. sed per fideic. potest. si ergo volumus, ꝙ hæres in totum directo priuetur, seruare debemus formam authen. quam statim leges. Quæro, an hæc lex habeat locum in donatio. causa mortis facta per pactũ, vel stipulationem: et arg. ꝙ sic, infra. de cad. toll. l. j. in fi. & inf. ad legem. Falci. l. si mortis. In contrarium videtur, quia magis assimilatur contractui, quam ultimæ voluntati, vt not. in l. a. ff. de do. præl. quod est verum, quia hæc lex est facta contra iuris ciuilis regulam, & ideo restringenda. Non obst. le. si mortis, quia ibi 6 lex vltra procedit extendendo, vt ibi no. Adde † huic legi, quod ubi est electa mera fides, ibi non est opus testibus: plus enim peccat ille, de quo testator plus confidit. Item mendax est ille, qui non seruat mandatum: sed plus ille, qui negat mandatum: h. d. hæc l. Et no. quod hęc lex loquitur, quando grauatus habet plenam, & veram scientiam oneris, quod dicitur iniunctum fidei suæ aliter cessat hęc lex, & sufficit ei iuramentum purgationis, videlicet quod nihil audiuit a testatore, vel eius nuncio, vel epistola.

ADDITIONES.

a Instrumentũ. Vide Bar. in l. edicto hic alle. in uer. ulterius pcedo. & Iacob. But. hic.
b And. Bar. Restat quærere. No. ꝙ per testamentum minus solemne probatur volũtas testatoris, tex. est no. in d. l. si nisi esset imperfectum, ut est tex. in le. si in, ff. de test. & sic limitatur §. ex imperfecto & l. fi. sup. fam. erc.
c Scriptura. intellige illa secundum qđ habetur in auth. qđ sine. supra de test. & ibi Bal. & Imo. in l. his, qui. ff. de testa.
d Bar. scilicet in prin. in 3. & 5. membro.
e Si statutum. Vide Bal. l. 1. sup. qui admit.
f Ex hoc. Faciunt not. in l. 3. §. fi. ff. de adimen. leg. & expresse not. Card. & Imo. in c. p. relatum, el 2. extra. de testa. sed in contrarium facit, quia in his quæ sunt stricti iuris, vt quia de forma mandati obseruanda tractatur, non habet locum illa regula, qđ contrarium eadem est natura per contrarium, vt est text. not. in c. fi. et ibi no. Ant. de But. ext. de Bat. ext. de verbo. sign. potest respondere substinendo Bal. hic, qđ in statutis habet locum extensio passiua, vt per Barto. in le. omnes populi, in 6. q. prin. ff. de iust. et iur. et qđ dicta extensio passiua in hac q. surgit ex illa regula antiqua, de qua in l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. et in c. 1. de regulis iur.

AVTHENTICA.

1 *Monitio uni hæredum facta alium non astringit.*
2 *Argumentum ꝙ qui est semel hæres, non potest desinere esse hæres.*
3 *Annus computatur a monitione.*
4 *Annus, quia a monitione computatur, non currit in tempore, quod datur iudicatis.*
5 *Annus qui a monitione computatur, concernit executionem, quæ pendente appellatione prohibetur.*
6 *Sententia super dubio, partibus conuocatis, est pronuncianda.*
7 *Filius propter inobedientiam an hæredem perdere debeat.*
8 *Dignitas maxima non diuiditur.*
9 *Filius in donatione propter nuptias grauari non potest.*
10 *Permissio, in qua potest habere locum pęnitentia, non aufert libertatem testandi.*
11 *Inuestitura de consuetudine fiunt de vasatoris.*
12 *Executores testamentorum, per statutum ciuitatis deputari possunt.*
13 *Pręter, dictio quandoque exceptiue ponitur.*
14 *Pœna una soluta, alia pœna imponi non potest.*
15 *Heredis exequutores in exequendo, præuenire non possunt.*
16 *Monitio ubi est. dies non est necessaria.*
17 *Monitio hæredi fieri debet secundum qualitatem iniunctam exequutori.*
18 *Hæreditas uadit ad substitutum uulgarem.*
19 *Substitutus vulgaris, quare præferatur coniuncto.*
20 *Ordo non attenditur in ordine seruando.*
21 *Vxor vna cum uiro præsumitur intercessisse instrumento.*
22 *Nominatus primo, plus diligitur, & honoratur.*
23 *Odiosus & ad odium nominatus, non meretur honores.*
24 *Vsque dictio, ponitur inclusiue.*
25 *Territorium si est concessum usque ad uineam magnam, an uinea includatur.*

Hoc amplius. Ista est no. Auth. h. d. Hæres, qui non implet itra annum a die monitionis iudicis computandum, voluntatem testatoris iure subnixã, nec a lege exequutam, hæreditate priuatur, excepta legitima debita iure naturæ & applicatur per ordinem psonis hic enumeratis, & vltimo loco defertur fisco. Diuiditur in duas partes, quia prima pars disponit de deuolutione. secunda ibi, hoc autem.

†No.quod monitio a facta vni hæredum, aliũ non astringit, imo accrescit ei, & prodest ei, qui monitus non est. Idem dico in cõmissariis b testamenti, ꝙ per moram priuatiuam vnius, alterius officiũ augetur. ff.de iud. l.cum prætor. Vel dic, ꝙ loco exequutoris remoti debet aliud dari, vt ff.de te.tut.l.si quis sub cõditione.& ibi loquitur in officio publico, secus in priuato; nã si procurator remouetur ut suspectus, per iudicem, nõ tñ iudex dabit alium procuratorem ut sup. de procur.l.enim qui res agi hæredum. quia ad publicam authoritatem non pertinet constitutio procuratoris. ad pias tamẽ causas fallit, quia Ep̃s põt iure publico delegare alteri ex officio magistratus, quã gerit, vt dicit Spe. † Oppo. contra primam partem, nam qui semel est hæres, non potest desinere esse hęres. l.si sine, §.sed quod Pap. ff.de min. Sol. verum est ꝙ facto hominis nõ poterit desinere: sed sic ex dispositione legis, vt no. ff.de vulg.subst. l.in substitutione filij. † Secundo op. dicitur hic, ꝙ annus computatur a monitione; sed in libro Nouellarum dicitur a tempore, quo prę standum est legatum pronunciatum. ergo ista aut. corrigitur per librum Nouellarum. Sol. imo per librum Nouellarũ corrigitur liber authenticorum, vbi inuenitur materia ꝓria, quia ille liber non legitur in scholis. Vel dic, ꝙ aut erat disceptatio iudicialis, & tũc requiritur sñia, vt in contrario. Aut hæres confitebatur de plano, & tunc fit iussus, siue præceptum, vt ff.de iud. in l.si debitori. † Sed ego quæro, vtrum iste annus currat interim in tempore, quod datur iudicatis, & uidetur ꝙ non, vt ff.de usu. l. in fideicomissi, in prin.& inf.de vsur.rei iu. l.ij. dic ꝙ a tempore præcepti, ut patet in corpore huius authen. † Quæro, quid si est lata sñia in cõtradictorio iudicio, vtrum pendente tempore appellandi, c vel appellationis interpositę, currat annus iste? Respondeo non, quia annus iste concernit exequutionem, quæ interim prohibetur, ut d.l.ij. † Quæro, vtrum hæres priuetur ipso iure, vel per sententiam iudicis? Dico ꝙ priuatur ipso iure: tamen sñia iudicis requiritur, vt declaret priuatum esse. primum probatur, quia ista auth. loquitur priuatiue, & declaratiue. Secundum probatur, quia super dubio est pronunciandum partibus conuocatis, vt s̃. de iu.cal. authẽ. principales. certe ibi necessaria est sententia ad priuandum, vt j̃. quomodo, & quando iudex authẽ. qui semel. & no. sup. de sacrosan.eccl. l.iubemus. §.œconomus. Et dicunt quidam, ꝙ idem est in hac auth.& sic non debet hic iudex declarare, sed priuare, alias sententia non esset conformis iuri. † Opp. d & vr̃, ꝙ propter delictum inobedientię filius totam hæreditatem perdat, vt extr. de uoto, c. licet & extr. de testa. ca. si hæredes. & 11.q.1.c. Siluester. Sol. ad c.licet. ibi loquitur de Regno, qđ est indiuisibile, quia corona non põt diuidi; & Rex significatur per corpus sphericum ipsius coronę, cuius figura destrueretur si diuideretur in partes. † Item, quia dignitas maxima non diuiditur, ne minuatur authoritas dignitatis, ut in ca.1. feud. Mar. colla.10.& etiam suadet vtilitas subditorum, quia expedit multitudinẽ regi ab uno, vt l.a. §.nouissime. ff.de orig.iuris. nec bonum est pluralitas Principum. vnus ergo Princeps sufficit. 1x. Metaphisices. Item regnum est quid perfectum: sed perfectum non potest esse nisi unum, vnde omne indiuisibile perfectum est quia perfectum nihil diminui potest. & ideo vasallus ligius, qui est supremus vasallus, non potest esse ligius duorum dominorum, nisi per accidens idest per mediam personam, ita ꝙ sit ligius vnius per successionem: & ligius alterius per propriã personam, vt in cap. pastoralis de re iud. in cle.& ꝙ regnum sit quid indiuisibile, no. Cy. inf. de bonis ma. l. si uiua matre. Item speciale est in d.ca. licet. nec debet trahi ad consequentiã alterius præcepti; vnde non puto, ꝙ si Rex in testamento suo relinqueret legata vel fideicommissa, ꝙ filius ei inobediẽs priuaretur sua Baronia, quod non est propre corpus hęreditarium, nisi Baro esset inuestitus a Rege pro se, & hæredibus suis: quia tunc filij, qui priuarentur hæreditate, caderent a iure Baronię, ut in 10. col. an fil. vel agn. cap.j. Modo respondeo ad ca.si hæredes.& ad c.Siluester. Nam dicunt quidã, ꝙ ibi est speciale ad pias cãs; qđ est falsum, quia filius in legitima potentior est, q̃ quicunque legatarius ad pias causas. nec potest esse in mora filius respectu legitime, nam non vr̃ esse legatum id, quod iure naturæ detrahitur, ut no. s̃. de inof.test. l.quoniam in prioribus. & pœna non excedit delictum, vt ff.de his, quib. ut in d.l. rescriptum. Dicas ergo, ꝙ illa capitula debent intelligi salua legitima; nam ius canonicum distinguitur a iure ciuile, per quod ẽt distinguitur ius diuinum, vt not. in l.j. ff.de consti. Prin. † Quod dico in legitima, idem dico in eius augmento, vt pp dotem & donationem ꝓpter nup. in quib. filius grauari non põt, vt j̃. ut.r.a. authẽ. res quæ. considera hoc dictum. Quæro, an filii Regis uiuo Rege possint inter se diuidere Baronias pro futuris dissensionibus declinandis? Respondeo sic, de consensu Regis; tamen in eo requiritur perseuerantia Regis usque ad mortem, ut l.fi. sup. de pac. non tamen Rex põt promittere, sed permittere: quia permissio, in qua potest habere locum pœnitentia, non aufert libertatem testandi, & hæredem instituendi, vel codicillandi forte illa l.fi. potest tolli per statutum Regum, c.1. §. præterea qui. mo. feu. amit. quia Rex est lex animata in regno suo, & potest plusquam lex cõmunis, vel consuetudo, & ideo quando primogenitus e esset insufficiens, posset secundo genito regnum dare, vt fecit Rex Dauid. nã consuetudo regni de pręferendo primo genitum, non debet interpretari contra vtilitatem totius regni, vt sup. de leg. l.quod fauore. † Et not. quod de consuetudine f fiunt inuestituræ de vacaturis c.1. qui suc. tene. collat. 10. dic vt ibi plene not. Opp. de impossibili, quia impossibile est de iure ꝙ mora ꝯcta cum vno legatario extendat radices suas ad illos, cum quib. mora non est ꝯcta, tũc arguo sic, non extenditur mora, ergo nec priuatio. ergo nõ priuatur hæres tota hęreditate. Sol. hoc speciale, quia hæres est indignus. Sed ꝯ hoc oppo. si est indignus, ergo statim & per prius debet applicari hæreditas fisco. Sol. hoc iõ, quia lex ultra procedit, nec est prope indignitas, sed quædam contumacia, vt Insti. de act. §.item mixta. † Quæro, ad cuius petitionem priuabitur? Resp. lex priuat, & põt per quemlibet deferri, arg. ff. de leg. 1. l. ciuitatib. per quam l. dico ꝙ per statutum g ciuitatis possunt deputari exequutores testamentorum, quod Specu. ẽt ponit in §. nunc vero aliqua personarum. post prin. de instru. edi. quod no. Quęro, quare litera dicat, hoc amplius: Solu. ut in gloss. Quęro, quare litera dicat, non repræsentatũ. Resp. quia quędam sunt, quę trahunt secum exequutionem, vt legatum libertatis? vnde cũ prouisio istius authen. sit odiosa, & extraordinaria, cessat vbi remedium est ordinatium executoris, vt ff.de mino. l. in causæ, §.1. satis enim est tutus legatarius libertatione, quæ exequutionẽ habet. Item libertas competit seruo ipso iure, vt ff.de fideicom. lib. l.cum vero, §.subuentum. † Deinde no. hic, quod dictio, præter ponitur exceptiue; sed aliquando ponitur interpretatiue, vt l.1 ff.de pign. actio. † Item quæro, vtrum pœna h istius authen. habeat locum, si testator apposuit aliam pœnam? Respondeo non, si illi pęnæ est paritum: quia pęna est soluta, nam satisfactum est, vt l.1. §.1. ff.de pe. leg. Secus si illa pœna non est soluta, quia illa pæna est in legato, vt ff.ad leg. Falcid. leg.1 §. item sita. † Item, vtrum ista authen. habeat locum in testamẽtis moderni temporis, in quibus omnes testatores apposuẽt exequutores suos? Dicit Bar. ꝙ non, quod est verum, si per exequutores esset ligata potestas hæredis, nam tunc hæres nõ posset esse monitus & iussus; quia non pertinet ad eum. Si autem exequutores sunt dati causa facilioris exequutionis, non causa industriæ vel causa i exonerandi hęredem, tunc sine dubio habet locum hæc authe. quia loquitur vbicunque hæres potest moneri, & monitus est, vt ff.de leg. 1. l. quidam testamento, §.si scriptus. vide Spec. in ti. de instrum. edi. §.nunc vero aliqua ver. sed quid si dixi sic. cum versic. sequen. † Quæritur, utrum monitio k sit necessaria. Respond. non, vbi est dies; sed si non est dies aut quis punitur propter factum, & idem: aut propter negligentiam, & tunc requiritur monitio secundum Innoc. qui ita nota. extra, de præbe. cap. extirpandæ. Item not. Arch. 16. distin. capit. propter & hoc m uerum, nisi in his, quæ debentur ecclesiis, m quia tunc contrahitur mora n irregularis, vt ff.de leg. a lege. Titia Seio, §. vsuras. Item

ADDITIONES.

a And. Barb. No. ꝙ monitio. Et hic no. ꝙ est locus iuri accrescendi in officio exequutoris. Vide Bal. in l. nulli, C. de Epis. & cle.

b Commissarius. Vide per Spe. in ti. de instr. edi. §. nunc. aliqua, ver. quid si exequutor est suspectus.

c Celsus. Verum pendente tempore appellandi Adde quod ponit multum notabiliter Anton. Cors. singu. suis, in versicu. appellatio. incip. Pania sunt tempus appellandi.

d Opp. No. ad c licet. de voto, & vide Sal. hic, & Iac. de Bel. in §. hæc quidem, in Authen. de hære & Falc. in opp.

And. Barb. Opp. & videtur. No casum, in quo propter inobedientiam tota amittitur hæreditas, vnde D. Ant. in c. si hærede, de test. & d. c. licet. D. Car. tenet idem, quod hic Bald. in d. c. si hæredes, & D. Abb. & Io. de Imo. vide quæ ibi dixi.

e Primogenitus. Vide Bal. in c. 1. in fi. pri. de suc. feu. & in l. si quis, §. talem supra de sec. nup. & Doc in c. 1. §. præterea ducatur, in fi. post gl. de prohi. feud. alie. per Fe. Celsus. Tu adde deductis per istum & D. Corpolti. meum, situm in l. si quis, §. talem, ad fi. sup. de sec. nup. & in tit. de suc. feu. in fi. princ. ver. quæro si consuetudo. & Old. omnino cons. 113. incip. eleganter circa negotium.

f Consuetudine. Vide gl. in l. fi. in uer. obseruari, sup. de pac.

g Statutum. Vide per Bal. in auth. omnes peregrini, in prin. inf. com. de succes.

h Pœna. Ad hoc bene facit l. fi. fundum sub conditione, §. Stichum Sempronio, de leg. primo.

i Hæc authen. Pro hoc etiam facit, quia hæres potest preuenire exequutores in exequendo, ut no. Bar. in l. cum quidam, ff. de fideicom. lib. cum simi. & de hoc aliquid per Mod. in §. si ex maleficijs, ad fi. Insti. de act. ubi recitat Sal. hic.

k And. Barb. Quæritur, utrum monitio. Vide in Auth. de eccl. ti. §. si autem, & in Auth. de hære. & Fal. §. quia uero. ubi notanter dicit Ang. & an debeat esse bina, vide ibi eum.

l Sit necessaria. Dixi post Bar. in l. Mutianæ, ff. de cond. & demonst. & uult allegare Arch. 13. distin.

m Ecclesijs. Vide gl. & Doct. in §. item mixta, in uer. in iudicium, Insti. de act. & Lud. Rom. in l. si ex legati causa, ff. de uerb. obli. Item in his, quæ debentur [illegible] dum Bal. in l. 1. de his, quib. vt indig. cum Bald. etiam uidetur concordare Pet. de Anch. cons. 220. incip. in auxilium ueritatis.

n Mora. Vide Pet. de Anch. in reg. accessorium, de reg. iu. in 6. 9. q.

Celsus. Tu adde omnino, quod no. in apost. Ad Dyn. post. Buc. in al. re. accessorij, & in reg. mora de reg. iur. lib. 6.

a Item fallit in officijs, quę celeritatem desiderant. vnde mors testatoris monet exequutores vltimę voluntatis. vt ff. ad Treb. l. 2. §. si mater. & ene menti. Item si exequutor b sit datus ad aliquod factum, quod habet principium & finem ad incipiēdū, incipit cum incipere potuit: ad finiēdum uero cum perfici potuerit, ut in Auth. de ecclesiast. ti. §. si quis ædificationem. Prædicta vero, quo ad committendam simplicem moram, sed quo ad ꝑmittendam priuatiuam moram, semper requiritur monitio eius dicentis. Quęro, nunquid in isto monitorio edicto requiratur libellus? Respon. sic, si quis specialiter agit: sed si ex officio Ep̄s c generalem facit c monitionem hæredi, ut obseruet testm̄, non esset necessarius libellus. ita intelligit quod not. in Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. quæritur aūt, qualiter. vbi om̄o vide 17 & ver. seq. Et † no. d ꝙ monitio debet fieri hæredi s̄m qualitatē d iniunctam exequutori, vt ff. de verb. obl. l. & adeo hęsitatur. & l. continuus, §. itē qui insulam. Et non pōt fieri, nisi adita hæreditate, ad quam adeundam vel repudiandam primo ei terminus præfigatur. In exequutione testamenti idem dico, quia nullum officium, quod in testō detur, confirmatur, nisi hęreditas adeat. Fallit vbi periculum est in mora, vt in funerando, & in his quæ pro anima relinquuntur necessario, vt in restōne vsurarum, vel male ablatorum, in quib. obligatio incipit a defuncto. Si quis e aūt sponte pro salute animę e suę relinquit, puta decem cuidam f pauperi, oportet hæreditatem adiri, nisi aliquis f suus hæres existat, ff. de fideic. lib. l. cum quasi. §. sed & si quis. ita debet intelligi quod no. in Spe. de instru. edi. §. nunc vero aliqua, in vlt. col. Ecce quādo exequutor est deportatus, vtrum per sniam debeat remoueri? Respon. sic, ut no. in tutore testamētario, sup. in qui. cau. tut. hab. l. licet. per Accur. & ff. ad Treb. l. ex facto. per Azon.

28 † Venio ad secundam partē authe. & quæro, dicitur hic, ꝙ hęreditas vadat ad substitutum vulgarem. Contra, quia iam expirauit per aditionem hęreditatis, vt sup. de impub. & alijs subst. l. post aditam. Sol. illa lex loquitur, quādo hæreditas est adita, nec 29 superuenit priuatio. sed hic superuenit priuatio. † Quæro, quare substitutus vulgaris pręfertur coniuncto? Respo. quia eodem mō præferretur, hęreditate repudiata: nam potentior est substō vulgaris, quam ius accrescendi, vt l. pen. ff. de inoff. test. Pręterea hic non est proprie ius accrescendi, quia non confertur inuito, 30 ut patet in litera. † In glos. semper. b, & no. hic de ordine seruā g do. No. ꝙ ordo g non attenditur, nisi sit præfixus a lege, vt titiet, ut l. prolatam, j. de senten. & interlo. sed bene attenditur, vt declaret uolūtatem defuncti, vt hic Bar. dic ꝙ ordo naturę, Item ordo institutionis Diuinæ, Item ordo ingenio maiorum inuectus, non p̄t prætermitti, de consecra. dis. 2. cap. in Christo pater. Item in dubio, non debet prætermitti ordo dans intellectum 31 actus, vt hic, & l. quoties, ff. de vsufr. cum simi. † Et not. hic arg. h pro eo, qd̄ vulgariter dicitur, vt prænominatus h in contractu, principalis habeatur. verum est secundū Iac. de Are. in l. si communis seruus ita, ff. de stip. seru. & sic si vir est primo nominatus in instrumento, secundo vxor: una cum eo præsumitur vxor intercessisse. sed quando sunt ambo pariter obligabiles, vterque censetur principalis, nisi contrahatur super re vnius tantum, vel nisi ad vnum tantum res perueniat, sup. si cer. pet. l. si non, singuli. uel nisi color sit quæsitus, vt ff. ad Velleian. l. uir vxori, §. fina.

32 † Item no. hic, ꝙ qui primo nominatur, plus diligitur, & magis honoratur. i Item non puto, k ꝙ hæres priuetur prælegatis, & K fideicommiss. vel substitutione pupillari, nondum delata hæreditate. Quæro, nunquid ista authen. habeat locum, si non est paritum præcepto nudo testatoris? Dic ꝙ non, si pręceptum est ꝯ legem, vt ff. de leg. j. l. filius. §. diui. & ff. de ope. li. l. cerdonē. quia requiritur, ꝙ præceptum sit lege uallatum: ideo si p̄ceptum testatoris est secundum legem, tunc habet locum ista authen. Ex quo concluditur. ꝙ ista auth. non habet locum in testamento non solenni, vt no. inf. ti. tan. glos. Quęro, quid si testator dedit exequutores in testamento? Resp. aut ligatæ sunt manus hæredis, & non p̄t esse in mora. & ideo cessat pena istius auth. secus si non sint ligatę manus hæredis, vel quia relictum est certum ab initio, vel quia certificatur per exequutores, vt ff. de leg. j. le. qui 33 dam testamento, §. si scriptus. † Quęro una cum glo. cum exhęredatus sit nominatus, quare non adiecit inter nominatos? Respon. quia odiosus & nominatus ad odium non meretur honores, vt ff. de leg. 2. l. Lucius, §. Lucius, Item quia exheredatus habetur pro mortuo, vt l. 1. §. si pater, ff. de coniun. cum eman. lib. & p hoc puto, ꝙ etiam fiscus ei pręferatur: & adiice, ꝙ omnes alij tenentur satisdare, excepto fisco: & ideo extranei, qui satisl dant, pręferuntur fisco. Quæro, quid si est exhęredatus bona mente, quia testator. qui sciebat hęreditatem suam esse damnosam, noluit eum oneribus implicari? Respō. hunc alijs extraneis pręferam: & videtur eo casu, quo hęreditas non est soluendo, nō habere locum hæc auth. in legatarijs, vt supra de leg. l. si vniuersæ. vel dic, quod immo videtur esse soluendo, ex quo satisdat. Et not. quod illi, qui veniunt per hanc authen. non detra34 hunt Falcidiam, quia ipsa satisdatio ostendit. † Not. de dictiom ne, vsque, m quæ ponitur inclusiue. sic supra de procu. authen. quod ius. ff. de iis, qui no. inf. l. 2. ff. de le. 3. le. patronus. §. j. supra de aduo. diuer. iud. l. post duos. de nup. l. a caligato. alias ponitur exclusiue. l. filiusfam. §. j. ff. de lega. j. & ff. de adop. l. si arrogator ff. super alium causa app. l. j. sed dic hoc accipi ex mente loquētium, sicut dicimus de coniuncta, ff. de verbor. significat. l. alienationis, §. oratio. alias si dubium est si quidem fauor est, quod ponitur inclusiue, sic accipiatur: alias exclusiue, nisi lex ostendatur: quia tunc accipiam: prout patitur, secundum Ia. de Are. cu35 ius hęc sunt verba, ff. ad legem Falcid. leg. j. in prin. † Modo accidit, quod quædam ecclesia concessit in emphyteusim quoddam territorium vsque ad vineam magnam, nūquid uinea includatur? Dic ꝙ non, quatenus est vinea tempore contractus, quia concedere in emphyteusim, est quædam alienatio, quę est valde odiosa in rebus ecclesiasticis. Item quia territoriū habet certos fines natura, vel ab hominis designatione: & ideo extra terminos naturales dictio, vsque, posita, ponitur exclusiue. item quia non est verisimile, vt no. ff. de pac. l. ueteribus. Item dixi, ꝙ illa pars, quæ quondam fuit vinea, sed tempore contractus non erat uinea, non videtur excepta, vt ff. de leg. 1. l. si quis ita legauerit. & ff. de censi. l. forma. & prędicta sunt vera, quando apponitur respectu quantitatis continuæ: sed quando apponitur super numero, ponitur inclusiue, vt hic. Idem si super pluris, nisi sit contraria ratio extremorum, vt ff. de pignor. l. obligatione generali. & facit quod no. infra de euict. l. si fines agri. nam triplex est terminus, scilicet intrinsecus, & iste clauditur. Extrinsecus, & iste non clauditur. Est & alius terminus dubius, utrū se habeat ad inclusionem, vel exclusionem, de quo supra dixi. Et iste plerūque attenditur ex quantitate reciproca, vt no. in l. 1. §. 1. ff. de superficie. nam vnus terminus relatiuus alium declarat, vt le. 1. ff. de rebus dub.

ADDITIONES.

a And. Bar. Item fallit. Et verum ista aut. habeat locum in donatione causa mortis, Nic. de Nea. in Auth. de hære. & Bal. in princ. dicit, ꝙ sic, & alle. ibi glo. secundum eum singularem. alibi notaui.

b Item si exequutor. An sufficiat inchoare obseruationem voluntatis infra annum, vide Bal. in l. id, quod pauperibus, in versic. veni ad secundum, sup. de Epis. & cle.

c Iacu. vide quod not. Bar. in l. eam quam sup. eod.

d Et no. Quod debeat statui hæredi ad implendum, vide Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc aliqua. ver. pen. & sup. ea. l.

e Salute animę. No. an in relictis ad pias causas requiratur aditio, vide in l. eā quā. C. eo.

f Nisi si aliquis. Pone Rog. & Imo. in l. filius, ff. de vul. & pup.

g Ordo. vide plene per Bart. in l. 1. ff. de vulg. & pup. & hoc verbum posuit in princ.

h Prænominatus, vide Bal. in auth. si qua mulier, su. ad velle. & quę scripsi post Bar. in l. si quando. ff. de fideiuss. & quod dicitur in l. uir uxori, §. si ff. ad uelle.

i Cel. Qui primus nominatur, plus diligitur, & magis honoratur. Adde Fede. omnino in ru. extra, de maio. & obe. uersic. item primo nominatus.

K Itē nō puto. Puto, ꝙ legato puro bn̄ priuetur, ut no. Bal. in le. q filiabus, §. ff. de le. 1.

l Exhæredatus. Facit l. multi, de lib. & posth. ff.

m And. Barb. No. de dictione, vsque. uide Bal. in l. a caligato, post Cy. sup. de nup. & Bar. in l. meminisse, ff. de offi. procon.

Communia de legatis, & fideicommissis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Lex tacitam hypothecam inducere potest.*
2 *Hypothecaria oritur ex fideicommisso vniuersali.*
3 *Stultus dicitur, qui malam actionem intentat.*
4 *Legatarius possidens iudicis officio, potest se declarare dominum.*
5 *Testamentum ante aditam hæreditatem non potest confirmari.*
6 *hypothecaria interueniat ad securitatem debiti.*
7 *Libellus qualiter formatur super actione ex testamento.*
8 *Testator si debitori liberationem legauit, non competit ei hypothecaria.*
9 *Cedens actionem contra filium, non cedit contra patrem,*
10 *Rei vendicatio non datur pro legato alternatiuo.*
11 *Rei vendicatio non datur ante diem pro re testatoris legata.*
12 *Publiciana datur pro re aliena legata.*
13 *Iudicis officium competit ante aditam hæreditatem.*
14 *Hypothecaria potest esse in re propria.*
15 *Testator si pignorauit vnam rem pro legato, aliæ non videntur obligatę.*
16 *Actus pius dicitur, qui principaliter vergit in salutem animæ.*
17 *Hypothecaria commensuratur sorti.*
18 *Legatorum quatuor sunt genera.*
19 *Testator legatario exequutionem proprij legati committere potest.*
20 *Instrumentum dicens, ꝙ omnes consiliarij interfuerunt, si exempti non interfuerunt, saluatur instrumentum.*
21 *Actio quæ competit pro legato ex testamento.*
22 *Hypothecaria habet locum, quando alterum legatum est purum, & alterum conditionale.*
23 *Legatum an extinguatur, si legatarius præscripsit rem legatam ante aditam hæreditatem.*
24 *Testator si de consensu hæredis legauit rem hęredis, an transeat dominium recta via.*
25 *Dominium rei suæ nemo perdit nuda voluntate.*
26 *Testator si vni speciem legauit, & alteri quantitatem, species non est hypothecata pro quantitate.*

27 Legatum non valet, nisi commoditatem aliquam afferat.
28 Venditio non ualet sine pretio.
29 Interesse singulare, si nõ venditur, pcedit usq; ad duplum interesse cõis.
30 Pretium tempore promissionis de uendendo, non oportet declarari.
31 Pax facta ab harede operatur idem, ac si esset facta a testatore.
32 Testator si reum inculpauit, ex indicijs non est torquendus.
33 Remedium quod dicatur ad euitandam calumniam opponentis.
34 Legatarius alteri legatario de suo legato potest detrahere Falcidiam.
35 Fideicõmissarius uniuersalis non detrahit Falcidiam uel Trebellianicã.
36 Inuentariũ, quod facit fideicõmissarius, nihil prodest ei quo ad Falcidiã
37 Legata quando petũtur a filio testãtis, an sit necesse, q probet immixtio.

CVm ij qui. Sublata dñia formularũ distinguentium genera legatorũ ex omni legato & fideicommisso, oritur actio ex testõ, & hypothecaria, & rei vendica. in rebus testatoris, & unusquiq; hæres p sua tñ portione hæreditaria his actionib. cõuenitur. h.d. † No. q lex potest inducere, & inducit tacitam hypothecam. Item dñium sine traditione. Sed nunquid *a* eo mõ põt lex, vel statutum trãsferre possessionem sine aliquo actu corporeo? Respond. non, ut no. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem respondit. nisi interueniat fictio, siue ficta traditio, vt ff. de acqui. pos. l. quod meo. J. de dona. l. quisquis. põt tñ lex & consuetudo per inuestituram quamcunq; fingere possessionem traditam. Iste est tex. not. extra, de consue. cap. ex literis. † Quæro, nunquid ex fideicommisso uniuersali oriatur hypothecaria? Respon. sic, ante restitutam hæreditatem realiter J. de Treb. auth. contra rogatus. † Extra no. quod stultus est, q malã actionem intentat, vt ff. de in rem uerso. l. quidam. in gl. ordi. Si lego tibi feudum, intra quem est palatium, utrum palatium includatur: dic q sic, ut no. ff. de vsufruc. lega. l. vxori vsufructus villæ. per Accu. † Quæro, si legatarius possidet, & hæres negat, an possit ex officio iudicis petere se declarari dñm, & possessorem titulo legati? Respon. sic, vt inf. de ingen. ma. l. diffamari. sicut si petatur confirmatio possessionis, vt l. 1. J. de Car. edic. Nõ obst. quod no. in l. fin. de iud. quia hic non agitur possessorio, & petitorio: sed est quædam petitio extraordinaria, quod est not. An procedat iste libellus, peto flari pacto? Dic ut sup. de trãsa. l. cum proponas. & de pact. l. petens. † Quæro, quando nascantur *b* istæ tres actiones, de quibus hic dr̃? Respon. adita hæreditate, non prius; quia ante aditam hæreditatem non potest esse pfecte confirmatum testamentum, vt l. si seruus communis Meuij, & castrensis peculij. in princ. ff. de stipula. seruo. & ff. de leg. 1. l. si tibi homo §. cum seruus. & no. J. de cadu. tollen. l. 1. §. 1. Sed contra hoc opp. quia morte testatoris trãsit dominium in legatariũ vt ff. de fur. l. a Titio. Sol. verum est inceptiue, sed non completiue. & iõ ante aditam hæreditatem rei vendic. nõ nascitur: nec veniunt fructus rei testatoris legatæ, vt no. in l. fi. J. de usu, & usufru. le. de quo ibi dicam. Item no. *c* hic de dictione, super: *d* nam gloss. exponit super his, id est pro securitate eorum. † Et facit ad quæstionẽ statuti *e* dicentis, q in causis vertentib. super instrũ guarentigię procedatur summarie, quod idem sit, si agatur hypothecaria, quæ ad securitatem debiti interuenit. quod est verum, si agatur contra debitorem. secus si agitur *f* cõtra singularem successorem, vel alium successorem: quia præceptum vel confessio non sequitur fundum, ar. in l. 1. §. si hæres, ff. ad Treb. † Quæro qualiter formetur *g* libellus super actione ex testamento, quæ competit pro legato rei testatoris? Gl. dicit, q petitur possessio, quia hæres non est obligatus, nisi ad possessionem, cum dominium sit penes legatarium. ista est gl. sing. Inst. de leg. §. nostra. Sed Richar. Malum. dicit, q si eligit personalẽ, perdit realem. sed cum dominium postquam est agnitum non datur nuda *h* voluntate: ergo nec actio in rem. vnde dicit Albertus de Sal. q rei vẽd. datur de iure speciali, nihilominus agitur ad dandum de iure cõi, vt sup. de sacrosan. eccl. l. fina quod approbat Cy. & male, quia cum rei vendicatio est regularis, ergo non competit de iure communi pro legato speciei, sed in fideicom. uniuersali ante restitutionem bene est vendicatio rei irregularis, de qua loquitur inf. ad Treb. authẽ. contra rogatos. Quæro, si testator iussit *i* rem suam vendi certo pretio, vtrum legatarius habeat rei vendicationem offerendo pretium? Cyn. dicit q sic, per l. vxorem. §. agri plagam, ff. de le. 3. glos. ff. de petit. hære. l. in æstimationibus. dicit, q res non est in legato, sed eius venditio. Cyn. sentit hic, q hæres vendendo liberetur ab actione ex testamento. pro quo facit. ff. de sol. l. in numerationibus, & hoc tenet Iac. de Are. Sed ambo dicunt contra casum l. si hæres. de actio emp. † Quæro, *k* si testator legat liberationem debitori, vtrum competat hypothecaria. gl. dicit q nõ, quia legatarius est in possessione legati, idest liberationis: Cyn. dicit contra, quia habet actionem ex testamẽto, vt liberetur per acceptilationem, cui accedit hypothecaria actio, secundum. Cyn. pro gl. facit, quia in legato liberationis non habet locum cautio. quia securus est debitor, quandiu conueniatur, ut l. 3. in prinç. ff. de cõd. ob causam. Sed si hæres peteret, tenetur ad interesse, cui accederet hypothecaria, tenendo opin. Cyn. quia sicut promissioni amplius non peti, potest accedere hypothecaria, ita & in legato. Item cadit expressa hypotheca, ergo & tacita, vt patet in ratione literæ. † Quæro, testator legauit mihi nomen debitoris sui, vtrum videatur legare nomen fideiussoris? argum. q non quia qui cedit actionem contra filium, non ideo cedit actionẽ contra patrem, qui habetur loco fideiussoris, l. qui filij, ff. de hæred. vend. & l. si vero, ff. sol. matri. Contrarium dico per l. creditor, ff. de act. emp. quia venit in cessionẽ, secundum Iac. de Are. in d. l. si vero. ergo & in legato. ar. cõtra, ff. de euic. l. si res, quam. Sed ibi non erat actio cessa: vnde emptor non habet regressum de euictio. contra authorem authoris: quia non est actio cessa & est tex. no. sic dicimus, q vasallus vasalli mei, non est vasallus meus inspecta obligatione conuentionis: sicut colonus coloni mei non est colonus meus, sed inspecta re meus dici potest, ff. de pig. actio. l. solutum. §. vnde si dominium. & ideo vasallus vasalli mei non tenetur mihi iurare fidelitatem: sed si ego vendo proprietatem, an vasallus meus teneatur iurare emptori? Dicit Iac. de Are. quod sic, si vendo omnia feudalia. Secus si vendo *l* vasallitium tantum, ut ipse notat in l. a. ff. sol. mat. ad hoc. ff. de fideicom. liberta. l. inuitus, ff. de actio. emp. l. Titius. quod dic, vt dixi in c. 1. de Capi. qui cur. vend. collat. 10. Si lego tibi rei vendicationem, an efficiaris dominus? Respond. sic ut no. in l. 1. in prin. ff. de eden. In contrarium facit, quia qui renunciat rei uendicationi, non desinit esse dominus, ut supra de transact. l. siue apud acta. † Quæro, utrum pro legato *m* alternatiuo detur rei uendicatio? Respond. non, ante electionem: sicut nec pro legato optionis, ut lege apud Aufidium, ff. de opt. lega. & ff. de rei uendicat. l. si in rem. † Quæro, nunquid ante diem certam detur rei uendicatio pro re testatoris legata? Respond. non, quia ubi obligatio habet diem, nunquam ante diem oritur actio in rem dilatione pendente, nec hypothecaria, ut puto, ff. de usufr.

ADDITIONES.

a Sed nunquid Vide Bar. in l. licet & quæ ibi dixi post eum, inf. de acq. pos. Lud. Ro. in l. 1. in prin. in antepe. char. ff. de acq pos. hoc reprehendit. & contra Bal. hic vide Ang. & Imo. in l. qui vniuersas, §. 1. ad fi. ff. de acq. poss.

And. Barb. Sed nunquid. An lege, vel statuto possit transferri possessio sine actu corporeo, vide casum singu. in cap. secundo extra de consue. quod sic. vide Sal. in l. traditionibus supra de pact. Bal. in l. fi. supra de sacros. eccl. vide casum sing. secundum Bart. in l. raptores, supra de sacrosan. eccl. vbi allegant illud cap. secundo, & etiam in l. traditionibus, C. de pact.

b Quando nascatur. Vide Spec. in tit. de act. & pet. §. sequitur, versic. illud vero not. dignum. casum leg. & Cy. hic in 1. q. & Bar. in l. 1. ff. de leg. 1.

c And. Barb. Item no. Hic no. si dicatur super causis, intelligitur etiam si agatur ad securitatem alicuius, esse contra debitorem, secus contra successorem, & facit de. dispendiosam, de iud. & quod not. Bart. in l. solent, ff. de ali. & ci. leg. Idem dicom casu quo instrumentum per statutum habet executionem paratam. Nam illa, quæ trahunt originem ab obligatione, de qua in instrumento, habebunt eandem naturam, licet sunt incerta vt interesse: nam officio iudicis executio liquidari potent, vt no. Bar. in l. a. de leg. 2. Et illud, quod disputauit. Iacob. Butr. quod instrumentum non poterit probari per testes vsque ad centum libras, quia posset liquidari. vide Bar. fi cert. pe. l. singularia, ff. illa sunt verba du. Petr. de Anchar. in repe. cap. canonum, de constit. & nunc intelligis tex. in cap. ecclesi... de constit. in versic. super ecclesijs. vnde Bald. in l. liberti, C. de ope. lib. vbi dicit differentiam, ubi dicitur, bonis autem, super bonis, vide quæ dixi in cap. cum in officijs, de testa. de illa dictione, super vide cap. cum super, de cau. pos. cap. super eod. de elect. cap. super literis, de rescri. l. a diuo Pio. §. si super rebus, ff. de re iud. vide Bal. in cap. quoniam, §. porro, vt lit. non contest. vide cap. cum venissent, de iud. & quæ ibi dixi. uide Dom. Card. in cap. cum dilectum, de causa poss. & proprie. vbi pulchre loquitur. vide c. ad nostram, el. 1 de interdi. in versic. super possessionibus, an intelligatur de fructibus, & an possit dari nouus intellectus ad illum tex. quem Innoc. ponderat. Et uide Dom. Car. in cap. accedens, de procu. ubi dicitur super sponsalibus, glo. ibi dicit, quod fuit super arra, aliter dicit ibi Inno. Sed ibi dicit, q non fuit super sponsalibus, sed occasione sponsalium. tu vide illam gl. quia arræ sunt ad securitatem sponsaliorum, uide quæ ibi dixi.

d Super. Et per hoc aliam quæstionem no. decidit hic Iac. But.

e Statuti. Sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in ver. circa istam extensionem, de consti. & in cle. dispendiosam, de iud. & quod no. Bar. in l. solent, ff. de ali. & cib. leg.

f Secus si agitur. Vide Ang. in l. a. sup. si adue. cred. & ibi Bal. & Imo. in l. fi. ff. acqui. app. non licet, in antepe. char. ver. aduerte.

g Qualiter formetur. Vide Spe. aliter dicentem in tit. de testa. §. in primis, post prin. & infra. sed nunquid legata, quæ seruantur per auth. ex causa, gaudeant priuilegio harum legum, vide Bal. in l. 1. supra si quis omiss. cau. test. vbi videtur dicere quod non, sed loquitur in alio casu.

h Nuda. hoc est verum per l. si quis ui, §. differentia, ff. de acq. pos. quando vult retinere possessionem quam haberet, vt ibi, alias secus, & sic non obstat prædicta ratio Bald. hic, & est contra no. per glo. & Doct. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq poss. in 2. & 3. leg. & idem quod hic dicit Bal. in l. hæredis seruus, de leg. 1. contra Bar. ibi.

i Si testator iussit. Vide per Bal. in §. agri plagam, hic alleg. in ea. l. 1. per eundem Bal. aliquid Ang. & Doct. in l. in æstimationibus, hic alleg. Bal. & Imo. in l. si fideiussor §. fi. de leg. 1.

K Quæro. Vide per Bart. in l. hæres pecuniam, post gl. ff. ad Treb.

And. Barb. Quæro si testator. Vide Ang. qui eleganter loquitur in d. l. in æstimationibus, & hic & in l. si ita quis, §. ead. l. se vero. oblig. & quæ dixi in rub. de rebus, eccl. non ali. in repe. Bald. in l. cum virum. ad fin. supra de fideicommiss.

l Secus si vendo. Vide per Doct. in l. secunda, hic alleg. Cyn. ibi non reperio.

m Vtrum pro legato. Vide Bart. in l. si in rem. hic alleg. no. Bar. in l. si quando, §. primo, de leg. 1. & idem quod Bald. hic, sequitur hic Cyn. in 7. quæst. alleg. glo. in l. si in rem, & Bar. in l. prima de leg. 1.

de vsufru.lega.l. Sempronius Attalus, quæ est lex ad hoc valde
12 no.† Quæro, nunquid pro re aliena a legata detur Publiciana?
a Respon. sic: quia ante aditam hæreditatem competit testatori,
vt ff.de public.l.3.& 4.Item datur quasi hypothecaria, sicut te-
13 statori dabatur, vt ff.de pig.l.non ab eo.† Quæro, nunquid si le-
b gatur ecclesiæ, b vel pio loco, plura remedia computan? Respō.
sic, quia ante aditam hæreditatem competit officiū iudicis, ut l. si
c hereditas, in fi.ff.de pet.hæ.† Quæro, nunquid si testator legauit
mihi rem suam, possim agere hypothecaria ad ipsam rē? & vr̄ q̄
sic, quia hypothecaria esse mihi potest in re mea, vt ff. de capti.l.
in bello, §. si quis seruum. Sed ibi res non erat perfecte mea, ut
14 notatur in l.2.sup.quod met.cau. Item ad idem, quia venditor
c antequam rem tradat, est dominus. c & tamen retinet eam iure
pignoris pro pretio non soluto, vt ff.de act.emp.l. Iulia. §. offer-
ri.sed ibi sperabatur dominium recedere a venditore. Vel ibi lo
quitur, quando translatum erat dn̄ium, verbi gratia, quia vendi
tor constituit se precario possidere: vel verius, illa non est hypo-
tecaria actio, sed (vt ita dixerim) hypothecaria exceptio. Item ad
id J.ad Treb.auth.contra rogatus. Sol. ut ibi. dic ergo q̄ pro re
testatoris legata non competit hypothecaria, & ideo nō requi-
d ritur excussio d bonorum.† Quæro, si testator pro legato pigno-
15 rauit vnam rem, vtrum aliæ sint tacite obligatæ? & videtur q̄d
non, vt sup.de pac.conuen.l.fin. Sed ibi lex prouidet de remedio
extraordinario introducto in defectum prouisionis hominis:
hic autem in hypothecaria est ordinarium remedium, & ad v-
beriorem cautelam inducta, argumē.ad hoc, quod no. ff. de rei
vend.l.1.§.per hanc. No.tex.ibi, quæ pijs actibus sunt deputata.
16 nam † pius actus dicitur omnis ille, qui principaliter vergit ad sa
17 lutem animæ, ut no.ff.de leg.2.l.si quis Titio. † Item no. hic, q̄
e hypothecaria e commensuratur sorti, & diuiditur; regulariter
autem pro minima parte debiti tota res remanet obligata vt l.si
residuum, de distr.pig.& ff.de verbo.obl.l. in executione, §. pro
parte.sed ibi incipit ex persona vnius promissoris, & in sensu cō
iuncto: hic in sensu diuiso. Item no. quod si testator dicit, de pu-
18 to talem rem tali, idē est dicere, ac si diceret, lego. † In gl. in. no.
exempla de quatuor generibus legatorum. Erat, & quintum ge
nus, quando testator dicebat legatario, accipe a teipso, hoc est
per teipsum, id est tua authoritate: & tunc legatarius potest sibi
ius dicere sine armis. tamen iniuriosis, idest sine percussione:
sed ad terrorem aduersarij, qui illicite resistit, & ad iustitiam pos
sessionis licitum est vti armis. Ita intellige, quod no. in l. non est
singula, ff. de reg.iur.& l.si seruus, ff.quod cum eo. secus in alijs
formulis legaturum, vt notatur ff.de leg.1.l. Titia cum testamē
19 to, §.1.& est gl.no.† Ex hoc no.quod testator potest committere
legatario executionē proprij legati, nec oportet iudicem adire.
In gl.in uer.noua. No.quod noua hominum consuetudo appel-
latur posteritas. In gl.nec facile.ibi, loquendi. No. quod difficile
genus loquendi non placet vulgaribus, quia non cadit in idiu-
tas.facit quod no.s̄.famil.ercis.l.quoties. In gl.olim. No.quod le
gatarius olim poterat se petere mitti in possessionem legati offi
cio iudicis, alioquin non efficiebatur dominus: hodie secus, vt
f hic, & no. s̄.de edic.diui Adri.toll.l.edicto. In gl.in omnib f No.
quod quædam sunt vera per generalem distinctionem, quę non
20 sunt uera per specierum enumerationem.† Vide facit ad quę-
stionem; dicit instrumentum quod omnes consiliarij interfue
runt, & quidam tanquam exempti non interfuerunt iam sal-
g uatur instrumentum, g tanquam loquens de generibus singulo
rum, non de singulis generum, ff.qui satisda.cogan.l. inter om-
nes. In eadem ibi, vel saltem Hæc uera de dominio effectuali, &
perfecto. Ibi, facta restitutione, vel re, vel verbo, Et adde infra ad
21 Treb.l.pen.§.cum autem. Ibi.l.mulier.§.fin. dic ut ibi,† In glo.
ut in dote. Circa articulum hatum actionum sic distingue, aut
legatur quantitas, vel genus, & tunc datur personalis ex testa-
mento, & hypothecaria, rei vendicatio non datur. Sed quid si te
stator dixit, lego tibi quinque corbes frumenti ex tali meo acer
uo? Resp. istud est genus subalternum, & vr̄ species legata, quia
perire pōt, vt ff.loc.l.in naue Saufeli. Si uero legauit species: tūc
aut incorporalis, aut corporalis. si incorporalis, si sit nomen de-
bitoris, tūc agitur ex testamento, vt cedatur mihi directa, habes
tū vtilem sine cessione ab adita hæreditate, vt s̄. de lega.1.l.ex le-
gato nominis hoc uerum, si testatori competebat actio dire-
cta, quæ est inseparabilis ab ossib. heredis. sed si ei competebat
vtilis, tunc habenti utilem non potest amplius cedi vtilis, vt ff.
ad Trebellia.l.ex asse.& ff.de lega.a.l.non quocunque, §. q Ca-
um. Si vero sit seruitus, tunc ius transit ab adita hæreditate, &
datur confessoria, vt ff.quemad.seru.ami.l. si partem. hoc verū
puro, si testator legat seruitutem in re propria: sed in re aliena
non datur confessoria, nisi prius sit seruitus constituta, vt no.ff.
de seruitutibus. l. Papinianus. Si uero sit species corporalis
legata: tunc si res fuit testatoris ab adita hæreditate, datur vendi
catio, vt ff.de furt.l.a Titio.& ff.de lega.1.l. si tibi homo, §. cum
seruus, ff.de leg.2.l. legatum, & competit actio ex testamento,
vt mihi tradatur, non vt detur: nam possum stipulari rem meā
tradi. licet non dari, vt ff.de uerbo.oblig.l. certe debemus. Item
competit hypothecaria super alijs rebus non legatis. hæc omnia
vera sunt adita hęreditate, nam ante pro legato male agitur. Por
ro duo sunt casus, in quibus nulla actio competit. primus, quā-
do testator viuens tradidit rem legatario, vt ff.de leg.2.l. Lucius
la 1. Secundus, quando possessio peruenit ad legatarium, & ni-
22 a hil ei abest, vt ff.de lega.1.l.non quocunque. † Quæro, testator le
gauit vni Stichum, alteri Pamphylum, nunquid Stichus erit ob-
ligatus hypothecaria pro Pamphylo, vel Pamphylus p̄ Sticho?
Respondeo non, nisi alterum legatum esset purum, alterum cō
ditionale. nam tunc pendente conditione illa res esset hypothe-
cata, arg. ff.de condi.furt.l.si seruus, in prin. sed exigente cōditio-
23 ne resolueretur postea hypothecaria ipso iure. † Quęro, si ante
aditam hęreditatem extraneus præscripsit rem legatam, vtrum
extinguatur legatum? & dico quod si agnitio legati non habet in
se commodum, extinguitur: sed si habet in se commodum, non
extinguitur. Item non extinguitur si de iuris subtilitate aliquid
operatur, puta acquisitionem recti dominij, cum vtile sit præscri-
ptum, ff.quemadmod.seruit.amit.l.si ex parte, §.si per fundum.
24 † Quęro, testator legauit b rem heredis de expresso consensu hę
h redis, utrum transeat dominium recta via? & videtur quod nō
25 vt l.cum quis decedens, in princ.ff.de leg. 2. † Item quia nemo
nuda uoluntate perdit dominium rei suæ, quia rerum dominia
a possessione cęperunt, ut ff.de acquir.poss.l.j.in princip. & C.de
pac.l.traditionibus, & 10.collat.quid sit inuestitura, c.primo. In
contrarium uidetur fauore ultimę uoluntatis, ut ff. qui.mo.pig.
uel hypothe.solui.l.sicut, §.uenditionis. Solu.aut res est penes le-
gatarium, & recta uia transit dominium, ut ff. de rei uendicat.l.
quædam mulier. imo puto, quod per solam aditionem heredita
tis hęres intelligatur consentire defuncto, & sic intelligatur gl.
quę est inf.eodem titu.l.2. Si uero non interuenit traditio, & tūc
secus. & ita intelligantur aliæ glo. quæ dicunt, quod quando te-
stator legat rem hęredis, non transit dominium, ut no.in d.l. Pa-
pinian.& ff.de rebus.cre.l.magis puto, §. si fundus, & not. ff.de le
ga.primo, l. si hęredis seruus. certe nec in rebus hęredis compe-
i tit hypothecaria, i licet solo consensu contrahatur, ut ff.de pign.
l. Paulus, & not.inf.qui pot. in pigno.hab.l. assiduis, & ideo for-
matur quęstio, an testator possit expresse obligare rem hęredis,
26 dic ut ibi no.per gl. & Cyn.† Quęro, quid si testator legauit uni
speciem, alteri quantitatem, utrum species erit hypothecata p̄
27 quantitate? Respond.non, nisi prout dixi in speciebus. † Dein-
de uides in text. quod legatum non ualet, nisi afferat aliquam
commoditatem. & est argumentum, quod non dicitur habere
bene-

ADDITIONES.

a Pro re aliena. Vide per Cyn hic.& Bar.in l.1.ff.de public.& in l.fideicommissarij, §.1.ad Treb.

b Legatur ecclesiæ. Vide Spec.in tit. de ac.& pe.§.sequitur, vers.illud vero no.dignū, cum seq.& Bar.in l.cunctis, ff.d. leg.1.& l.Ieros., de ali.& cib. leg. ponit Spe. in tit. de offi. iu.§.5.vers.sed an in eisdem.

c Dominus. Vide Bar.& Doct.in l.naturaliter, § nihil commune, in 2. lect. ff. de acqui.pos.& de hoc not.per Bal.in l.p.1 diuersas, in 18.q. sup. man.l. & in l.ex legato, sup.de leg.in l.2.inf.tit.1.

d Excussio. Nota quia tenent, quod in ista tacita hypotheca legali habet locum excussio, quidam dicebant contra, & minus bene, quia iure non probatur, & pro hoc al lego gl.in l.vbi adiuncto tex. sup.de iure do.& Bar. in l.si constante, in 2.q. 3. princ. ff solu mat. vbi in illa hypotheca legali habet locum excussio.

e Hypothecaria. Vide quod no Bar.in l.si constante, in 3.q.4.q.prin.ff. solu. matr.

f Ad d.Bar. in gl.in omnibus. Vide gl.in c.nam concupiscentiam. de consti.no.quod si dicatur in instrumento, quod omnes consiliarij interfuerunt, si quidam exempti non interfuerunt, saluatur instrumentum, unde quod pulchre dicit Bal. in c.de feu.cog.& l.si.sup.sine censu vel reli.& quod pulchre dicit Bar.in l.1.§.nunciatio. de ope.noui nuncia.unde Bal.in l.1.§.huius studij, ff. de iustitia & iur. Et si notarius Potestatis stipulatus est pro Potestate & omnibus, quorum interfuit, non cōmittit maleficium; quod si committit alibi, non tenetur ex ista stipulatione, quod verbum omnibus refertur ad subiectionem iurisdictionis domini Potestatis, q̄d no. alibi late extendi. unde gl.in c.si uero, 'o primo, de senten. excommu. vbi dicit tex.omnes leges. dicit gl.de materia loquentes. Et uide quæ dixi in consi. incipiē. ab Ioue principium, quod feci apud Rhegium ad intellectum l.vxori, ff. de vsufr. leg.in uer.annum usumfructum legatum uideri, quod non comprehendit vsumfructum legitimum. unde quod not.glo.in §. sane. in proęmio Grego. & ibi uide Do. Ant. Adde glo.l.inter omnes, ff qui satisda.cog. vide ibi Ange. qui pulchre loquitur adde no.gl.in c.nemo, de simo.in glo. 1.quæ dicitur, quod primo aliquam de quibusdam.& vide quod ibi dixi, unde gl c.1.de consti. vbi dicit ab omnibus, id est subditis, unde gl.in c.si quis omnes, 1.q.7.unde c.ad nostram, el 1.inf. de iureiurando. vbi iurat in omni causa, & tamen non intelligitur de causis notorijs, unde tex. & Bal.in c.1.de iura.calum.c.significasti.ad fi.de hom.& in gl in c.in omni regno.de test.ubi restringit ad denunciationem, & unde gl.in c.licet de cri.fal. ubi dicit, si in liens dicit omnes, & non est uerum quod litteræ fiat falsæ, quia confunditur per gl.alleg.superius, & adduco gl.in d.c.nam cōcupiscentiam, in 2.solutione, quæ dicit de generibus singulorum, & non de singulis generum, & glo.in c.illius, 15.q.vl.quæ exponit deposuit, id est deponentibus consensit.glo in lustrata.iter, in §.nihil commune.in verbo, uti.uti vult.& gl.in c.humanum genus, 1.di.& Archi.& alij ibi in uers.vult.i.id est, velle debetis.

g Instrumentum. Vide Doc.in l.inter omnes. hic alleg. & per hoc limitatur id, q̄d no.Bal.in l.1.siue censu.vel reli.& quando, & pro quibus legat.competant illæ tres actiones, uel aliquæ ex eis, & quæ unde Bal.in l.2.de leg.1.

h Testator legauit. Vide Bal.in l.hæredum, sup.tit.2.& Ang.hic.

i Hypothecaria. Vide Doct.in l.si hæredis seruus, de leg.1.

a beneficium ille, qui ex eo vtilitatem nõ percipit *a* & si impetrat alius beneficium, literæ non sunt subreptitiæ, licet de inutili beneficio non fecerit mentionem, quod est verum, si est perpetuo 28 inutile, secus si ad tps. † Quæro, si testator iussit *b* mihi rem vendi, non expresso pretio, an valeat legatum; & videtur quod non, quia venditio sine pretio non valet: Sol. aliud est vendere, aliud præceptum de vendendo. & ideo valet legatum, & intelligitur de pretio iusto, vt ff. de leg. 1. l. & si æquo. Sed an illud legatum habeat certam quantitatem, vel naturam? Respondeo, habet vtrunque certum, s. naturam, id est ipsam rem naturatã, & quãtitatem, id est pretium iustum: nam pretium commensuratum rei certum est, iuris intellectu. Idem in contractibus, si quis promittit vendere, vel locare certam rem, nam intelligitur iusto pretio. Sed nunquid in legato ipse fundus est hypothecatus? Respondeo sic, antequam fiat venditio, sed facta venditione & pretio soluto, tunc ex testamento transit dominium, & cessat hypotheca: sed in alios non transit, & ideo hypotheca durat, vt supra 29 dixi. † Et no. quod si non venditur, interesse singulare procedit vsq; ad duplum interesse communis, id est quod communiter iustum est re considerata, circum specta omni affectione extrinseca. Porro iusta affectio præter rei naturam nomen singularis interesse adinuenit, vt dixi in l. prima, inf. de senten. quæ pro eo, quod inter. & no. quod ex testamento agatur ad interesse. patet in l. si hæres, ff. de eo, quod cer. lo. & l. non dubium, ff. de lega. 3. 30 † Item no. quod non oportet pretium declarari tpe promissionis de vendendo, sed tpe venditionis sic. Item no. quod non declarato pretio, non transit dominium. Item nec eo declarato, nisi sit satisfactum, etiam in fisco, & in ecclesia, vt not. sup. de pact. l. traditionibus. Item possessio sine traditione non transit. scilicet vera, vel ficta, vt extra de consuetu. cap. a. Quæro, si a legata c rio legatur eadem res pure: vtrum in secundum legatarium transeat immediate dominium. Glo. dicit quod non. & est ratio, quia testator fecit primum legatarium dominium ad facien d dum alium dominum, non autem fecit eum executorem, *d* vt no. in Spe. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. sed nunquid debet iurare. vel dic, celeritate quadam trãsferri, vt ff. si certum pe. l. singularia, & alia celeritas præsupponit medium intellectuale, 31 ff. de do. inter vir. & vxo. l. 3. §. sciendum. † Pone *e* q testator di e xit, omnibus offensoribus meis pacem facio, & eos libero, quæritur quid operentur ista verba? Respond. si ex forma statuti aliquid operatur pax, beneficium pacis factæ ab hærede idem operatur, ac si a testatore, quia hęres stare cogitur, vt l. si ego, §. 1. ff. de iu. do. ibi dum dicit, benignius est fauore dotium necessitatẽ imponi hæredi consentire ei, quod defunctus fecit. si autem simus in iure communi est omnis actio ad vendictam ciuiliter mouẽdam, vt Insti. de iniur. §. fi. Item accusatio furti & aliæ pecuniariæ, vt Inst. de iniur. §. fi. pęna autem applicanda fisco nõ est sub- 32 lata, vt no. sup. de transa. l. trãsigere. † Item si testator exculpauit reum, non puto ex indiciis eum torquendum, quia habet indicium innocentiæ pro se, vt l. Paulus, §. 1. ff. de bon. liber. Si tamen liquide constaret de crimine, punietur, vt l. a. ff. ad Syl. Pone, q testator Titio legauit nomẽ debitoris, & opponitur Titio, quod testamentum non est solemne, vel falsum, hæres scit esse verũ, 33 & vult ipsum obseruare. † Quæritur ad euitandam calumniam opponentis, quod est remedium? Respond. vt hęres agat dire f ctis actionibus, nec legatarius potest excipere *f* q pendet iudiciũ cum suo facto procurauit aduersarium, ar. in l. j. in fi. de asser. tol. 34 † Quæro vna cum glo. nunquid legatarius alteri legatario possit detrahere Falcidiam de legato suo. dixit But. quod sic, quando totum, quod est legatum priori, legatur posteriori, quia afferre debet aliquod comuindum. Sed gl. dicit cõtrarium, & bene: nam But. non considerauit, quo nomine vocetur Falcidia, quia Falcidia vocatur debita iure institutionis, non iure legati. Item non considerauit rationem, qualiter Falcidia est introducta, nã ratio est, ne testator decedat intestatus repudiata hæreditate. q̃ ratio cessat in legatario repudiante. nam legatum repudiatum neminem facit intestatum, vt Institu. ad leg. Falcid. in princip. 35 Quæro, nunquid fideicommissarius *g* vniuersalis detrahat Fal g cidiam, vel Trebellianicam? Dic quod non, quia non rogatur, vt heres, cum non sit hęres, nec caput testamenti, vt ff. ad Treb. l. mulier, §. fi. & ff. ad leg. Falci. l. lex Falcidia, §. nunquid. alias sequeretur, q hęres detraheret fideicommissario quartam. Item primus fideicommissarius detraheret secundo quartã dodrantis. & sic detrahentur duę quartę Trebellianicæ, quod falsum est in casibus rñ detrahi, quatenus detractũ est sibi ex iure deuo 36 luto, vt legitur & no. ff. ad Tertu. l. 1. §. inde Neratius. † Ex his ap h paret, quod inuentarium, *h* quod facit fideicommissarius, nihil ei prodest quantũ ad Falcidiam, nisi dicamus forte q in casu, in quo potest detrahere vice hęredis, si non facit inuentarium, non 37 detrahat a secundo, J. ad leg. Fal. auth. sed cũ testator. † Quæro, i quando legata petuntur *i* a filio testatoris, vtrum sit necesse quod probetur immixtio? Dic q aut suscipit iudicium, & non est necesse, vt l. 2. ff. de condi. fur. & argum. sup. de pac. l. post uenditionem, & ff. de inter. act. l. si filius. aut non comparet, vel negat se hæredem: & debet tunc probari immixtio, sicut si conueniretur ex ɔ̃ctu paterno, vt no. ff. sol. matr. l. si cum dotem, §. transigi edicamur, & hæc exceptio, non sum hæres, est exceptio intentionis: tamen post sñiam, vel litem decisam opponi non potest, ut sup. de transac. l. nec intentio. licet naturalis præsumptio sit, q si filius, ergo hæres; tamen illa naturalis præsumptio nõ est præsumptio iure probata, i. loco probationis, ff. de le. 1. l. tam nec emancipatus, & hoc quando filius conuenitur; sed quando agit, semper præsumitur hęres, nisi contrarium probatur, ff. de lib. & posth. l. in suis, & ff. de acq. hær. l. necessarijs.

ADDITIONES.

a Celsus. Non dicitur habere beneficium ille, qui ex eo vtilitatem non percipit. Ad de quod notaui in apost. ad Dy. post eundem, & D. Boerij in re. l. beneficium. ext. de reg. iur. lib. 6.

b Iussit. Facit quod no. Bal. in l. contractus, in vers. modo hic quæro, sup. de fide inst. & in l. 1. uers. modo hic venio ad quasdam quæstiones, sup. de contrah. empt. per Cy. in l. 4. inf. de contrah. & commit. stipul. & Bal. in l. si fideiussor. per illum text. de leg. 1.

c Legatur. Vide gl. in ver. si ergo. in fi. inf. l. prox.

d Executorem. Cui non datur rei vendicatio. vide Bar. inf. l. prox.

e Pone. Vide Bar. in l. non solum, §. 1. ff. de iniur. & quod habetur in l. 2. hic alle. & de quo Bal. hic, vide Bar. in l. damni, §. Sabini, ff. de dam. infe.

A. B. Pone q testator. Nota, quod ex forma statuti pax facta ab hærede aliquid operatur. Idem si facta esset a testatore, vide Bar. in l. damni, §. Sabini. ff. de dam. infe. vbi aliter dicit, & Bald. sup. de lib. & eo. liberis, l. 2. Et ego existens scholaris, licet minimus, plenissime dixi in c. j. quib. mo. feu. amit. in vsib. feud.

f Excipere. Vide Bal. in l. fi. §. j. cum seq. inf. eod.

g Fideicommissarius. Vide gl. in l. j. §. inde Neratius hic alleg. & ibi vide per Cyn. & plenius hic in fi.

Cel. Adde illum in l. cum virum, sup. de fideic. & in l. mulier §. ut Treb. ff. ad Treb. & Bar. in l. j. §. denique, illo ti. & ibi etiam Doc.

h Inuentarium. Vide Bar. in l. in ratione, §. quod vulgo, vel in pen. q. ff. ad leg. Falc.

i Legata petuntur. illa l. 2. non probat, vt per Bal. ibi, in sec. anti. per Cyn. in l. j. si ut se ab hære. absti. & contra Bar. uidetur tenere Raph. & Iud. Rom. in l. necessarijs, hic alle. Non obst. l. post venditionem, quia ibi emptor sponte susceperat iudicium, secus quando filius non pateretur, & quando legata petuntur a filio, an sit necesse probare immixtionem, vide plene in d. l. necessarijs, ff. de acq. hær.

LEX II.

1 *Dignius trahit ad se minus dignum in unitis.*
2 *Verba directa, & deprecatiua, non differunt in legatis, & fideicommissis.*
3 *Velle, & iubere, non differunt in vltima voluntate.*
4 *Hæredis bona nomine legatorum non ueniunt in hypotheca.*
5 *Testator rem hæredis an obligare possit.*
6 *Rei vendicatio non potest insolidum duobus competere.*
7 *Assignare quando ponatur pro tradere.*
8 *Voluntas, & authoritas canonizant omnem actum humanum.*
9 *Alienatio dicitur duplex.*
10 *Testamenti nomine, qualibet ultima uoluntas intelligitur.*
11 *Actio confessoria an competat pro usufructu legato.*

1 Omne verbum. Legata, & fideicommissa sunt vnita, & paria. h. d. † No. q in vnitis adinuicem, dignius trahit ad se minus dignum. Item qđ plurimum pt, trahit ad se quod minimum pt, & cõicat illi suã propriam dignitatem, & priuilegia: & hoc qñ vniuntur in vnam essentiam, & virtutem, facit hoc ad vnionem ecclesiarum, qñ per oĩa sunt vnitæ, ita q duo corpora sunt facta vnum, & idem intea grale: secus *a* si fm quid sint vnitæ, puta quo ad obedientiam; tñ veniant sub diuersa regula, vt in c. j. extra, ne se. vacan. quia tunc 2 non fit transfusio, sed est quædam alteratio. † Not. non referre in legatis, & fideicommissis inter uerba directa, & deprecatiua. Sed quid in ɔ̃ctibus, utrum est differentia inter verba directa, & obliqua? Rñd. non, qñ sunt apposita ad ɔ̃hendum, secus si ad resoluendum, vt ff. de in diem addic. l. 2. & plene no. ff. de don. l. 1. in magna glo. & hoc, qñ sunt apposita in ipso ɔ̃ctu, sed qñ ex inb teruallo, nulla dña est, ut no. Guil. ff. de pact. *b* l. ab emptione, & ideo pactum legis commissoriæ, & ad dictionis in diem appositum ex interuallo, nunq̃ fingitur retro fm Gui. quod est no. Oppo. q imo deprecatiua non disponunt. Sol. ibi fuerunt verba ɔsilii, non mandati. Oppo. de gl. quæ est in l. sæpe, ff. de off. presi. Sol. vt ibi no. No. q vbi mentem habemus, verborum apices nõ curamus. Item no. q in vltima voluntate idem est uelle, & iubere, vnde versus.

Est rogare Ducum species violenta iubendi.

c In hac l. *c* fit mentio de iuramẽto, unde quęro, an prodigus possit facere testm̃ cum iuramento; Dic q non, quia non dicitur consentire, nec dissentire, ut not. Iaco. de Are. in lege qui haber. digestis, de tute. vnde qui non potest contrahendo naturaliter obligari,

ADDITIONES.

a Secus si. No. de duab. ecclesiis unitis, & de hac unione aliquid per Doc. in l. j. cum concor. ff. de le. j.

b ff. de pact. Et ibi gl. in tit. de cog. Bar. & Bal. in l. traditionib. sup. de pac.

c A. B. In hac l. An prodigus possit iurare, uide Bar. in l. is cui, ff. de verb. obl. & Bald. in l. 1. ff. de iureiur.

4 obligari, non potest facere testamentum.† No. hic; quod in hypotheca nomine legatorum non veniunt bona hęredis per hoc determinatur quæstio; duo fratres habebāt feudum antiquum, vnus eorum decessit relicta fœmina instituta in certa quantitate: fratrem vero instituit hæredem vniuersalem, quæro. vtrum pro prædicta quantitate sint obligata feuda; & videtur quod sic, 5 quia dicta filia habetur loco legatarij. † Itē quia testator potest legare rem hæredis, ergo, & obligare. Item quia debet ualere ordinario in testamento inter agnatos, vt in cap. 1. de alie. feudi pater, & sup. de fideicommiss. l. voluntas, nam nemo qui potest testari, cogitur decedere intestatus. vt ff. de inoffi. testam. l. postumus. In contrarium videtur, quod iste decedens sine filio masculo non transmittit feudum, vt in cap. 1. de gra. suc. in feu. Itē a feodum non potest obligari pro aliquo debito, vt in ac. 1. §. denare. qualiter olim feu. alie. potest. & in c. 1. §. præterea. de prohi. feu. alie. per Fede. nisi forte pro necessitatibus ex causa feudi incumbentibus, & pro seruitijs domini, vt l. cum fidem, ff. de fidei commiss. lib. vel nisi forte animo luendi, & absque traditione, vt ff. de verbo. signific. l. alienatum. Sol. dico, quod dictum feudū pro dicto legato non est hypothecatum, vt ff. de pigno. l. lex vectigali. quia morte factum est caducum, vt in c. 1. §. vlim. de inuesti. de re. alie. facta. & in cap. 1. §. rursus, quib. mod. feud. amit. Quæro, nunquid istæ tres actiones competant non solum legatario, sed alij cui uoluit testator tacite proficere legatum? Videtur quod sic, ff. de leg. 1. l. fideicommissa, §. interdum. vbi dicitur 6 inspici cuius contemplatione fiat. & † dic, q rei vendicatio non potest insolidum duobus competere. sicut nec dominium rei. ergo tantum competit, cui testator principaliter, non autem acb cessorie proficere uoluit: sicut dicit b hic glo. de sublegatario rei c vero, qui esset electus ut merus executor, c non competeret rei vendi. vt ff. de dona. inter uir. & vxor. l. mulier. sed daretur ei officium iudicis pro executione facienda, vt ff. de ann. le. l. Quintus. 7 & ff. de reli. l. si quis sepulchrum. † Quæro, quid si testator d dixit d assigno Titio talem fundum: utrum videatur ei legare ipsum? Respon. si interuenit actus corporeus, assignare ponitur pro tradere. ff. leg. 3. l. si quid earum, §. fi. & ibi per Iac. de Are. Si autem est assignatio verbalis facta in testamento, puto, quod ponatur in legatum, vt sup. de necess. ser. hær. instit. l. quidam, in prin. & ff. de leg. l. pen. Si autem inter uiuos assignat pater filio, vr ei assignare in peculium, vt l. fi. de pec. leg. Sed si est emancipatus, videtur ei e donatum: quia cum sit sui iuris, non habet peculium, & sic per verbum, assigno, datur interdum possessio, interdum titulus, interdum quædam administratio. No. ibi in tex. lacerantibus, q 8 verba non debent lacerari. † No. tex. ibi, f legitimam voluntatē f quod duo requiruntur, quæ omnem actum communicant, s. voluntas, & legis authoritas. In glo. sic ergo, ibi, videtur expressum. quia toto ibi dr̄ totum ꝯtum in uerbo, a testatore consecutus est, & ēt in fin. l. In ea. ibi, non vr̄ hæc vera pp commodum iuris patronatus, quod testator uoluit penes hęredem remanere g & non debet ei auferri. In ea. ibi, statim. g ergo apud primū non durat nisi momento, quod ei parum prodest. de bo. q. a lib. l. fi. in fi. & facit ī. ad Treb. l. pe. §. cum autē. aliquando tamen momentum occultatur, ff. de do. inter vir. & vxo. l. 3. §. sciendum. 9 † Et no. quod alienatio est duplex, s. corporalis, & de ista loquitur, & intelligitur: quia feudatario alienante redit ad dn̄m effectualiter, & ista non potest fieri, nisi iuridice fiat, vt hic. simile ad h legem Falc. l. pe. in ea. ibi, & ex legato quantitatis; quia genus h nō potest possideri, cum sit quoddam simplex intellectuale; igitur non est in alicuius dominio. In gl. puta, ibi, in larga significatione. † Et hoc no. q noīe testamenti quęlibet vltima uoluntas i significat, sumpta significatione i pro allusione uocabuli, ut no. ff. de testa. l. 1. Ibi, vel dicam, f & male, q a subest mā ad agendum vt ff. de pact. l. iurisgentium, §. 1. † Extra quæro, k nunquid pro v- K sufructu legato competat confessoria, non prestita satisdatione. &c. videtur q non, vt ff. de vsuca. l. si homo. Dic contra, quia dicta cautio non præstatur in essentia vsusfructus producendi in esse, sed præstatur in executione vsusfructus iam formati intrinsece a sua forma substantiali, quæ diffinitione clauditur. i. non ad eē originis sui, sed in traditione. vnde pro tpe, quo hęres fuit in mora tradendi, veniunt fructus. licet dicta cautio non fuerit præstita, ut ff. de vsufru. leg. l. si vsusfructus mihi in biennium. & ita de facto consului, quia hæres negabat. Item si nullo modo traditurum protestabatur: & ideo offerri cautio non debuit.

ADDITIONES.

a Phi. Dec. In hac l. Et ibidem, per hanc, & adde hic, an in genere, uel in specie obligari pro debito, possit per Alex. in consi. 104. p. 4. & per Spe. de pig. §. 1. ad fi. & an & cui, & quatenus, & an in generali bonorum hypotheca ueniat feudum vide promiscue, & remissiue per eundem Spe. in d. §. 1. uers. pe. Bal. in l. Imperialem, de prohib. feu. alie. per Fed. Alex. in consi. 2. parte 4. & consi. 104. & Bal. in l. 3. C. ut in pos. leg. & in c. 1. 2. col. de prohi. feu. alie. per Fed. & gl. in c. 1. de alie. feu.
Sicut dicit. Vide Bal. sup. l. prox.
b Executor Facit ad no. per Bar. in l. si quis Titio, ff. de leg. 1.
c Si testator. Vide per Bar. in l. si constante, in prin. in 2. q. 4. q. prin. cum concor. ff. solu. matrimo.
e Sed si est emancipatus. Ita tenet Ang. in l. si donatione, sup. de col. & ibi dixi.
f An. B. No. tex. ibi No. quod voluntas & authoritas canonizant oēm actum humanum, vt uoluit Boetius, quem ad hoc allegant Doct. in c. cum super, de offic. dele. vbi illud dictum probatur in c. super inordinata, de præb. Sed vide Bal. in l. cum testamentū, C. de iur. & fac. ign. ubi dicit, quod sunt tria scientia, potestas, & uoluntas. allegant Aristotilē, unde ibi, unde c. ad hæc, de app. in uer. potest, si noluerit.
g Statim. Vide per Bal. sup. prox.
h Genus. Pro legato quantitatis non competit rei uendicatio, uide Bal. sup. l. prox.
i Significatione. Adde quod codicilli dicuntur minor ultima uoluntas, secundum gl. in rub. ff. de iure codicil. alle. Imo. in rub. de leg. 1.
K Extra quæro. Facit tex. in l. si usufructus nomine. in princ. ibi, re tradita satisdatio, ff. quemad. cauea. pm hoc optime facit, quia illa cautio nō est de substantia usufructus, ut no. gl. & Doct. in l. 1. ff. de usufr.

LEX III.

1 *Iudicium sortium, appellatur fortuna.*
2 *Appellatio non datur a sententia fortunæ.*
3 *Fortuna quid sit.*
4 *Sortes mittere non est peccatum.*
5 *Iudex partes ad concordiam an compellere possit.*
6 *Actiones diuersæ non dantur contra reum.*
7 *Aurei si sint minores, uel maiores, debent reduci ad intellectum ueteris ualoris.*
8 *Lex trahitur ad tempus negotij, & non contra.*
9 *Edictum de alterutro, quando habeat locum.*
10 *Arbitrium executoris testamenti, iudicis arbitrio potest reformari.*
11 *Executor vnus, an sine alio vendere possit.*
12 *Executores plures si sint pares, qualiter uendere debeant.*
13 *Personæ declaratio post annum fieri potest.*
14 *Papæ electio non potest committi sortibus.*
15 *Defectus in origine non conualescit, si est consensus tacitus in obseruatione.*
16 *Electio spectat ad maiorem partem, si sint plures, & unus habet maiorē partem, quam alius.*
17 *Electione acquiritur ius electo.*

Si duobus. Vbi est discordia inter electores de suo singulari cōmodo tractantes, talis discordia sorte dirimitur, ita vt res remaneat apud eū insolidū, & alijs pstet ęstimatio suarū partium. h. d. † No. quod iudicium sortium appellatur iudiciū fortunæ cuius dux est Deus, sm̄ Senecam 7. epistola ad Luciliū. & aliqn̄ uocatur ius diuina, ut ff. de dam. infe. l. fluminum, §. Seruius. & inexorabilis, quia surda, & muta. est. n. quędā lex peculiaris nominis naturę, q̄ est imprecabilis, arg. in l. temperent. de vesti. olob. lib. x. & aliqn̄ demones, q sunt infra Lunam & aerem, vt scribitur 2. Petri. c. 1. qui aer infernus dr̄ respectu coeli, ut ibi dicit tex. sm̄ vnam translationem per permissionē diuinā affligunt nostra corpora, & nostra bona: & ideo fiunt q̄dam incātationes, p quas Ang. boni, qui sunt in acre (vt dicit B. Thom. in prima secundæ sub rubrica de militia Angelorū) nos tuentur ꝯ 2 malitiam demonum. Sed hoc Theologis relinquitur. Sed † nūquid pōt appellari a snīa fortunæ? Respon. non, quia fortuna nō 3 hēt superiorem in hoc mundo, quia † fortuna est errans natura multas euoluens mutationes, ut in Auth. ut omnes obe. iudi. prouin. §. pe. coll. 5. † No. tñ. q mittere sortes a non est peccatum. di- a uisiones & sæpe fiunt iudicio sortium, ut no. in l. 3. de his, quis se 5 defe. lib. 10. & l. 2. quando, & qui. quarta pars dēt. † Oppo. q imo iudex debet compellere partes ad concordandum, ff. de lega. 1. l. huiusmodi, in fi. Sol. aut agitur de præiudicio tertij: & tunc coguntur ad concordandum, vt Inst. de satisd. tu. §. sin autem. Aut agitur de proprio pręiudicio, & tunc dirimitur sorte, uel se inui- 6 cē impediunt, vt hic, & ff. de seru. rusti. prędio. l. itinere. † Et not. quod in d. l. huiusmodi, §. fi. tractatur de pręiudicio tertij, quia interest rei non cōuenire diuersis actionibus, b & ideo petēte reo imminet ibi iudex. dic quod quę extra iudicium contingunt, & ad iudicium redducuntur, in iudicis potestatem redigūtur, vt ibi.

ADDITIONES.

a Mittere sortes. Vide in cap. 1. de sortile. & Bal. in l. memoriam, inf. quando & qui. quar. pars debe. lib. 10. & bo. glo. in c. fi. in gl. fi. extra, de sortileg.
Nō tamen quod mittere. No. de sorte, quod no. in l. hmōi, §. fi. de leg. 1. & uide glo. fin. in § 1 inf. vti posse ubi qn̄ est dubium de facto, non ccburritur ad sortē: secus si de iure, & uide Mod. in præal. §. fi & Ang. ff. de iud. sed cum ambo. & in cap. 1. de sortile. & uide gl. in l. Nesennius, ff de neg. gest. ubi rustici diuidunt per medium, & vide Bal. in l. pen. alias fi. C. com. diui Bar. in l. 1. C. de his, qui se defe. lib. 10. ibi, qualiter debeat fieri pars. uide gl. in c. licet cām de proba. & ibi dixi. unde quod habetor in l. 2. C. quan. & qui. quar. pars de. li. 10. uide gl. in c. ex literis, de [illegible] gl. in c. nostra, de test. Bar. in l. si duo, ff. ut pos. uide plene per do. Flo. in l. itiner. ff. de seru. ru. prædio & de sortilegio uide Fed. de Sen. cons. 184. uide de populo an [illegible] cons. 204. uide sorte Bal. in 1. constitutione Digestorum, ubi pulchre loquitur.
Celsus. Adde Iac. Rebuf. in l. 2. nu. 2. & 4. & quod ibi notat in apost. ad primum, inf. quando & qui. quarta, pars debe. lib. 10. Fel. omnino in c. licet, iuncta glo. in uers. uti pos. extra, de prob.
b Diuersis actionib. l. nemo, §. quoties, ff. de regu. iur. haberet & necesse sibi parare multifarias defensiones, & sic sua interest, arg. d. §. quoties, licet Imola, & Pau. de Cast. in d. l. hmōi, §. fi. dicat, quod ibi non uidetur esse præiudicium hominis, & ibi dixi post Imo. sed cum Bal. hic concor. Cyn. Iac. But. & Bar. hic, & Bar. in eo. §. fin. cum l. seq. & forte bene, arg. d. §. quoties, in ratione sui.

ibi. Secus in his, q̃ sunt liberi arbitrij. s. de transa. l. si quis maior.
7 † Item quæro, quid si aurei hodie sint maiores, vel minores quã
a olim? Respond. reduci debent ad intellectum valoris veteris monetæ l. si aliquid. de susce. & archa. & l. prima, ff. de vete. numis. pote. lib. decimo, & ita sentit hic gloss. Sed alibi not. quod quando indictio fit a lege, intelligatur de moneta illa quæ pro tempore currit: licet in contractibus inspiciamus diem contractus, vt no. in cap. fin. de decim. in clemen. & potest esse ratio differentiæ, quia in contractibus inspicitur consensus tempore cõtractus, vt l. cum quid, ff. si cer. petat. Sed in legibus nullus est consensus debitoris, & ideo non cedit dies etiam spe, nisi tempore indictionis. Item quia lex dat formam futuris secundum futura,
8 non secundum præterita. † Itẽ lex debet esse exequibilis, & clara. quod non esset, si oportet probari de veteri æstimatione, & ideo lex trahitur ad tempus negotij, non e contra. Non obst. l. si aliquid. quia ibi lex vltra procedit, ac si diceret, perpetuo ita taxamus vt perpetuo ita sit. No. quod qui habet meliorem artem, & est magis prouectus in arte, plus valet quam alius & sic not. quod qualitas habet meliorare subiectum, vt ff. de donatio. l. A-
b quilius. Item no. *b* quod illud est tale, quod est magis tale, ff. de statu homin. l. quæritur, ff. de conditio. & demonstr. l. falsa, §. pri-
9 mo. † Pone, testator e dixit, prælego filio meo libros legum, si in
c legibus profecerit: si vero profecerit in medicina, prælego ei libros in medicina. Modo doctoratus est in vtroque, vtrum debeat habere fęlix duploma, ff. de verbo. obligatio. l. continuus, §. cum ita. an habeat locum edictum de alterutro, ff. de leg. 2. l. Titia, §. qui in vita & habeat libros illius scientiæ, in qua primum profecerit ff. de verbo. signific. l. boues, §. hoc sermone, ff. qui, & a quibus l. matrimonij. prima pars verior videtur per not. in Authẽ. vt iudi. sine quoquo suffra. §. illud. & extra, de re iudica. cap. cum olim. in Nouella. & sup. dę lega. l. cum quæstio. per Cyn. & ff. de anna. lega. l. qui Marco. & ff. de his, qui vt indig. l. mitorem, ff. de adop. l. si Consul. argum. contra, ff. de pact. l. si plures, ff. de asses. l. fin. nam

Qui binos lepores venabitur hora:
Vnumquandoque, quandoque carebit vtroque

& sufficit vna dictarũ scientiarum vni homini, etiam si haberet excelsum intellectum; quia vita breuis, ars vero longa, fm Hyppocratem, ad hoc. ff. de leg. 3. l. Stichus. & quia sufficit vna sponsa. primum verius, ff. de condi. & demonstra. l. qui duobus. Item no. q̃ qui plus habet, plus potest, ff. qui bo. cede pos. l. fina. & hic
10 cum similibus. † Quæro ad prędicta, nunquid arbitrium *d* exe-
d cutoris testamenti possit reformari arbitrio iudicis? Respondeo, sic. Specu. de instrumen. edi. §. nunc vero aliqua. versic. quid
11 si male. † An vnus executor possit vendere *e* sine alio? Respon.
e q̃ non, vt Spec. no. in d. §. nunc vero. versicu. sed quid erit si sint
12 plures. nec etiam eligere. † Quid si inter pares executores *f* te-
f stamenti est discordia? Respondeo, ad pias causas Episcopus est diffinitor, ad prophanas vero præses loci, argumen. ff. de re iu-
g dica. l. duo iudices. & ff. de pact. l. maiorem. Sed nunquid *g* in ista arbitratione, siue electione, aliquis est citandus? Respond. non, vt ff. de distr. pign. l. creditor. per Cynum, sed an coram arbitratore habeat locum cessio bonorum? Respond. non, sed coram
13 arbitro sic, ff. de arb. l. item si vnus, in princ. per Accur. † Quæ-
h ro de tali quæstione: dicit instrumentum, *h* quod A. mutuauit B. centum reddenda ei, quem ipse A. declarabit. vtrum decla-
i ratio personæ possit fieri post annum *i*? Dicit Bar. quod sic, in l. cum quidam de lega. 2. Sed quid si dictus A. est conuersus, monachus, vel seruus: vtrum poterit declarare alium quam monasterium, vel dominum? & videtur q̃ non, per l. 1. in fin. ff. de stip. seruo. & C. per quas perso. l. fina. quia quicquid monachus, vel seruus tenet, præsumitur esse domini: & ideo alteri id stipulari non potest. Sed quid si dictus A. postea recepit solutionem, vt ff. depo. l. quod seruus. Respon. eo ipso videtur declarare suum monasterium, cum ei acquirat, vt ff. de condi. & demon. l. filio. & ar-
14 gumen. in l. si aura, sup. de iure delib. † Sed nunquid electio *k* Pa-
K pæ potest committi sortibus? Respon. non, quia ista forma non
15 est inter formas c. quia propter. extra, de elect. † Sed pone, *l* quod
l in electione alicuius Pontificis in materia substantiali, vel forma essentiali, est defectus in origine: sed fectus & consensus tacitus in obseruatione, an conualescit? Respond. non, propter nullitatem, vt in cap. innotuit extra, de elec. Non obst. l. prima, de supell. leg. vbi error in origine non vitiat, si fuit consensus in obseruatione, vt dicit Iaco. de Are. quia ibi præter ius fuit origo interpretatiua, non autem contra ius. item ibi inualuit consue-
16 tudo. † Quærit glo. quid si sint plures, & unus habet maiorem partem, quam alius: vtrum spectat electio ad maiorem partem habentem? Gl. no. dicit quod sic, quod facit pro consortibus uenientibus ad diuisionem, vt ille debeat diuidere & partem mittere qui habet maiorem partem, quia habens plus iuris, non impeditur per concursum habentis minus iuris, vt inf. de do. l. sanci-
m mus, *m* §. cum autem. Dic contra, quia hęc lex loquitur in dilectione. Bal. dicit, q̃ assignatio debet fieri ei, qui habet plurimũ iuris,
17 vt ff. de acq. re. do. l. ergo. † No. q̃ electione acquiritur ius electo, tam in re corporali, ff. de optio. leg. l. apud. & hic: quam in digni-
n tate, *n* ff. de sta. ho. l. qui furere.

ADDITIONES.

a Item quæro. Vide Bal. in l. quicunque. sup. de seru. fug. & dixi post Bar. in l. Paulus, ff. de sol & aduerse, quia 5 l. hic communiter sequuntur Doctor.
A. B. Item quæro. No. de mutatione monetæ, uide Bal. in l. illud, sup. de sacros. eccl. Bar. in l. eleganter. §. qui reprobos, ff. de pig. actio. Docto. in c. quoniam. de iureiur. opti. tex. & sing. in l. cum certum, ff. de au. & arg. leg. vide Bal. in l. quicunque, sup. de ser. fug. & quod notaui ad Bar. in l. Paulus, ff. de so. & ibi dixi de intellectu cap. olim. de censi. vide Pe. in cle. si. de dec. & ibi Do. Car.
b Item no. Et uide Bald. l. ad scribatum, j. de app. & l. binos, j. de adu. di. in. & l. qui duob. ff. de cond. & dem. & ibi Mod. facit quod no. l. 10 plurium, ff. de acq. hær. ubi uide omnino de habente duo officia, uide tex. fin. vbi caret secundo, nec habet salarium primi, in l. quisquis. & ibi Bar. C. de appari. l. 12. & si quis ex necessitate possit habere duo officia, non potest tertium, quod est sin. no. vt est tex. l. sancimus C. de exe. & exa. li. 12. unde quod no. Io. An. in d. c. cum olim de re iud. & ibi Doct. quod debeatur unum salarium, facit l. si sup. de asses. ibi, neque etiam facile credendum est. & in l. si plures, ff. de Pac. ibi, nam difficile est, l. cum duobus, §. 2. ibi pretium. n. operæ, ff. pro socio. Bar. in l. comperimus, C. de prox. sac. scri. l. 12. vide Lud. Ro. cons. 24. inci. viso facto. ubi consuluit, quod Garsonus in apothecá habẽs propter hoc salarium, si postea efficitur notarius debet habere mercedem de instrumentis, uide ibi.
c Testator. Facit l. si ita scripsit, ff. de lib. & posth. & l. Titiæ textores, de leg. 1. sed in contrarium facit, quod no. Bar. & ibi dixi, in l. cum auus, ff. de condi. & demon.
d Arbitrium. Vide Bar. in l. captatorias, in 2. q. sup. de testa. mil. & in auth. præterea sup. unde uir, & uxor.
e Vendere. Vide Bal. in l. 1. §. si plures, ff. de exerc.
f Executores. Vide Bar. in l. & suum hæredem, §. hodie, ff. de pac. aliter uoci. l. unig. cum l. seq.
g Sed nunquid. Vide per Bar. l. captatorias, in 3. & vl. q. sup. de test. mil. & Bar. in l. 1. ad si de leg. 2. faciunt uerba Bal. in l. alio, in uer. quæro, an hæres, de ali. leg. A. B. Sed nunquid. No. quod in electione fienda per executore, vel legatarium, non requiritur citatio alicuius, quod bene no. quia Bar. (si bene recordor) reliquit indecisum in l. si optio. ff. de op. leg. sed l. 2. ff. de so. dicit, quod quando creditor uult eligere debitum in quam causam soluerit, debet eum citare. cum ergo hæres sit debitor respectu legatarij ergo, & bene facit tex. l. si tamen quibusdam. de lega. 2. sed Bar. illa non dicit, quare cogita.
h Sollemneorum. Facit l. cum pater, §. hæreditatem, de leg. 2. & no. hic.
i Celsus. Vtrum declaratio personæ possit fieri post annum. Adde quod no. in spe. ad illũ in l. 1. nu. 6. in uers. libero arbitrio, sup. de an. exc. & D. meum Ial. in §. seq.
K Electio Papæ. Vide tex. in c. si. extra, de sorti.
l Sed pone. Adde quod no. Bal. in §. prox. & in consilio schismatis.
m l. sancimus. Et ibi uide Bal.
n Celsus. Quam in dignitate. Adde Cy. in l. serui. & quod ibi posui in add. ad ipsum in uer. non possunt eligere alium, & ibi etiam illum in fi. uer. ult. Dy. inducit. ff. de leg. 1. dixi post eundem in reg. quod semel, in uer. impugnare. & in l. 1. nu. 7. in a- post. in uer. curialium, inf. de cast. fru. vt. Romæ, lib. 11.

---

1 *Arbitratio in vltima voluntate commissa, non durat vltra annum.*
2 *Arbitrator in contractibus dicitur aliquid disponere.*
3 *Bene aduerbium, semper subintelligitur, quando aliquid est positum in beneplacito.*
4 *Transactio non reducitur ad arbitrium boni viri.*
5 *Arbitramentum latum super hypothecaria absque executione, non põt reduci ad arbitrium boni viri.*
6 *Iudex pronunciãs bene appellatum, & male appellatum, an talis sententia sit diffinitiua.*
7 *Arbitrandi potestas cohæret personæ.*
8 *Officia non transeunt ad hæredem.*
9 *Compromissum factum in arbitrum sine temporis præfinitione, durat vsque ad triennium.*
10 *Arbitratus multis annis durare.*
11 *Arbitrium reducitur ad mediocritatem, vt collatur occasio excessus.*
12 *Commissarius non cogitur acceptare commissionem.*
13 *Episcopus post lapsum anni non succedit executioni.*
14 *Legatum si est relictum vni ex familia, quam maritus elegerit, non erit electio hęredis.*
15 *Arbitrator in vltima uoluntate potest eligi in absentia.*
16 *Serui optio si est relicta, melior eligi non poterit.*
17 *Gratia magis æquiparatur vltimæ uoluntati, quam contractui.*
18 *Relegatio non habet certos fines a iure.*
19 *Defectus quando suppletur in arbitrio.*
20 *Legatum optionis, an sit genus, uel species.*
21 *Serui optio conualescit, si in obseruatione fuit consensus, quamuis in origine propter errorem non tenuit.*
22 *Testatoris opinio facit ius.*
23 *Clausula generalis, an ualeat.*
24 *Dolus non debet patrocinari ei, qui forum declinat.*
25 *Arbitratus metu extortus an ualeat.*
26 *Electio si propter calorem, & furorem populi fuerit facta, an ualeat.*
27 *Dies prima anni computatur in annu.*

a §. Sed. & si quis. *a* Si commissarius electionis non elegit intra annũ, vel moritur electio redit ad legatarium: non tamen eligit meliorem, sed mediocrem.

ADDITIO.

a And. Barb. Sed. & si quis. Vide Bar. in l. multa, ff. de conditio. & demonst. ubi non allegaurit istum tex. vide Bald. in cap. plerunque, de rescrip. vbi limitat istum tex.

1 diocrem.h.d.† No. quod arbitratio in vltima volũtate commis-
a sa non durat ultra annum.*a* Sed op.& vi.ꝙ arbitratus duret ul-
tra annum, vt l.cum quidam.de leg.2. Sol.ibi electio personarũ:
hic rerum, secundum Bar. & no.ꝙ in ultima volũtate si aliquid
sit collatum alicui vt arbitro, siue arbitratori, iniquũ reducitur
ad equum octo modis.s.quatuor quib. dicitur plus, vel quatuor
2 quibus dr̃ minus. † Item no.quod in ꝯctibus arbitrator dicitur
aliquid disponere: sed in vltima voluntate dicitur declarare, vt
3 l.cum quidam, §.1.ff.de reb.dub.† Item no.quod illud, quod est
positum in beneplacito alicuius quod aduerbium, bene, semper
subintelligitur, & uidetur collatũ in bonum uirum. alias cum
4 non fit bene, vt ff.de fideicommissa lib.l.Thau.§.1.† Item no.qđ
licet transactio non reducatur ad arbitrium boni viri, vt ff.ad
Treb.l.Lucius.§.fi.tamen secus est in arbitratu, quia multũ re-
fert, verum ꝯhentes transignant formiter. vel specifice. & sic lo-
quitur l.Lucius, §.fi.an informiter.& implicite, & sic loquitur
materia nostra. partes.n.non dicuntur sibijpsis iniustitiam face-
re, quia consentiunt in hoc, & iniustitia non fit uolenti: sed arbi-
trator bene dicitur iniustitiam facere, si facit quod iniustum e t
etiam si plenissimum habet arbitrium, vt ff.man.l.creditor, §.fi.
5 arbitratus est transactio posita in fide alterius tertij: sed vera trã-
sactio est in fide, & electione suijpsius. & ideo valde discrepant.
b Fuit quæsitum *b* ã me, an arbitramentum *c* latum super hypo-
c thecaria, quod condemnatus est possessor non facta excussione
ex hoc solo possit reduci ad arbitrium boni viri: & videtur qđ
non, quia potest procedere sine aliquo ordine. sed illud est ve-
rum sine ordine ipsius arbitratoris, sed ordo excussionis est or-
6 do partium, j.de app.l.1. † Secundo fuit quæsitum, si laudum
d *d* istud fuit cassum per iudicem ad quem, quia pronunciauit be-
ne appellatum, & male laudatum, an ista sententia fuerit diffini-
tiua, & videtur ꝙ non, quia si id, quod fecit iudex ad quem fecis-
set iudex a quo, in cuius locum succedit, talis sententia uideli-
cet dicendo, male agis, quia preposterè esset interlocutoria la-
ta super emergenti. In contrarium per gl.l.præses, infr.quomo-
do, & quando iud. & ideo si ab hac appelletur, appellabitur tan-
quam a diffinitiua; quia ista sententia est lata super decisorijs.
id est super actione in factum, nata super petitis, & sententia, &
quia est dubia, & annomala, ff.de condi.inde.l.sufficit. & ideo si
ab ista secunda appelletur, non oportet inserì causam. Item nec
7 in petitione reductionis.† No.quod potestas arbitrandi cohęret
personæ, & ideo finitur morte. quod est verum, si competit per-
sonæ nomine proprio; secus si nomine dignitatis. Sed quid, si
est dubium, v.g. Duo nobiles contendentes de quodam Comi-
tatu, commiserunt hanc causam in Regem Francorum, non
expresso nomine proprio, sed nomine appellatiuo tantum: vtrũ
hęc authoritas competat successori. & videtur, quod non. Quid
.n. si Rex erat sapientissimus, successor autem infans. vel parum
discretus, vel durę ceruicis. iniquum etiam esset ꝙ tantus arbi-
tratus trãsiret ad eum, vt ff.de curato.furio.l. cuius bonis. Item
ratio contemplanda est, ff.de fideicom.lib.l. Lucius. Præterea
iste arbitratus est collatus in Regem obtentu industriæ, vt ff.de
e arb.l.in compromissis. Item iste arbitratus *e* ęquiparatur delega-
tioni, quæ forsitan in tam arduo negocio non transiret ad suc-
cessorem in dignitate. extra, de offic.deleg.ca. quoniam Abbas.
Et facit ad hoc, ff.de vul.subst.l.qui liberi. §. hæc verba. & quod
ibi per Bar. Non obst. si dicat̃, ꝙ eadem est dignitas, quæ digni-
tas sine persona nihil agit: & ideo considerandum est, an perso-
na fuerit verisimiliter immediata causa commissionis, an digni-
tas, an mixtum.i.mixta consideratione dignitatis, & personæ,
& quia istud vltimum est verius, & ista extraordinaria potestas,
quæ nihil principaliter habet commune cum dignitate, nisi per
accidens, prout dignitas venit ad demonstrationem subiecti, in
quo est, non debet per se considerari, sed merito debet attendi
persona propria, in qua consistit singularis inspectio, & indiui-
dua fides compromittentium. Item tacite videtur actum, quod
intelligatur de Rege, qui nunc est in consideratione intellectua
tempore compromissi, argumen.in l.1.in fin.de ser. leg. & ideo
mortuo Rege, in quo fuerit radicatum compromissum tan-
quam in quodam speculo singulari in tanto negotio relucente,
sicut sydus apparens, eius potestas expirauit. Non obst. ff.de lega.
2.l.quod Principi, quia legatum erat effectum res propria digni-
tatis, & non concernit industriam personæ, sed arbitratus tanti
negocij concernit industriam, & singularem confidentiam. pro
hoc facit optime C.de summa Trin. epistola, inter claras, §. fin.
in uerbo, laudamus personas. No. quod dicit, personas, non au-
tem dicit officium legationis. & subdit · nam tantæ causæ pon-
dus non nisi perfectis, & in quæstione de facto occurrente sic
suasi, allegando pro ista parte, & ad hoc facit iste. §. & quod no.
ff. de tuto. l. tutela. Alij dicunt, aut Rex incipit cognoscere,
& transit ad successorem: aut non, & nõ transit, nam ista distin-
ctio fit in mandatis, vt ff.de iur.omn in. l. & quia. sed ibi loquitur
qñ id, quod committitur, habet ad sui naturam determinatos
fines, secus si nullos, per ea quę no. Petr. & Cynus in hoc §.
8 † Aduerte, & nota, quod officia non transeunt ad hæredem. l. 1.
ff.de fideiuss.tutor. & ff.de arbit.l.in compromissis, & vide quod
no.in Spe.de instru.edi.§.nũc aliq.versi.quid si Papa. Pone, quod
quidam reliquit filio suo tutorem Regem Francorum, nũquid
successor eius, qui est minor, succedit in tutela: certe non. Si e-
nim tu attẽderes dignitatem in abstracto, dignitas res antiquis-
sima est: sed oportet ꝙ tu ꝯsideres dignitatem in ꝯcreto, & hoc
modo non est eadem dignitas numero in diuersis naturis perso-
narum. quapropter conclude arbitrationem nõ transire ad suc-
cessorem Regis, arg.in l.generaliter.in princip.sup.de reb. credi.
& inf.de cadu.tollen.l.j.§.ne autem & no.ꝙ si aliquis dicit, com-
mitto castrum meum, vel me fidei tuæ, plena commissio signi-
ficatur, & non transit ad alium, nisi iterato committatur illi, ff.
de offi.præf.vrb.l.j.§. cum vrbem; & ideo de iure omnes magi-
stratus sunt personales. & facit ff.de seru. lega.l. pater. & ibi per
f Bar. sic hæres commissarij non succedit in commissaria, *f* nisi sit
annexa iuri hæreditario, vt ff.ad leg.Falcid.l.maritus, §.1.sic in ꝯ-
g tractibus, *g* si electio competit alicui, vel facultas arbitrandi iure cõ-
tractus, transit ad quemlibet successorem. secus si vt ministro,
de lega.1.l.si sic.per Iacob.de Are.& adde l.si duas, ff.de excu. tu-
to. vbi dicitur, quod in dubijs est ad iudicem recurrẽdum. Quę-
ro, nunquid hoc, quod dicitur, quod arbitratus collatus in vlti-
ma voluntate sine temporis præfinitione, finiatur anno, habeat
locum in compromissis ad lites decidendas? Bar. dicit quod sic,
ff.de verb.oblig.l. si quis arbitratu. sed male dicit, nam in vltima
volũtate ideo durat per annum, quia post annum deuoluitur in
alium, sed in compromissis non deuoluitur in alium. Item quia
sic non sunt in pendenti vltimæ voluntates, sicut contractus, vt
9 l.fi.ff.commu.prædio. Item † compromissum factum in arbitrũ
sine temporis præfinitione, durat vsque ad triennium post litem
contesta. coram arbitro, post non, quia utraque pars videtur ar-
bitrium spreuisse, vt no.ff.de arbi.l.sed si compromissum, & l.itẽ
10 si vnus, §.multo post. † Itẽ qđ arbitratus *h* possit durare multis
h annis, est expressum inf.de temp.app.auth.si tamen, & in c. quã-
diu.de appell.in cle.facit sup.de diuer.rescrip.l.falso. Dic ergo, ꝙ
tandiu durat, quamdiu partes spreuerunt arbitratorem, vel iu-
dex ad instantiam partium, vel vnius partis statuit terminum ad
arbitrandum, & terminus sit elapsus, arg.inf.de appel.l.pręses, &
inf.de inge.manu.l.diffamari.& l.si finita, in prin.ff.de dam. infe.
11 & l.de die in prin.ff.qui satisd. cog. † Not. ꝙ ut tollatur occasio
excessus, arbitrium ad mediocritatem reducitur: vnde dicitur,
id quod nimis recedit a mediocritate, non est iustum, quia nec
virtuosum. facit quod no. per glo.& Bar.in l.fina.ff.de præto. sti-
pu.& ff. de contrahen.emptio.l.domum. nec talis excessus com
missus reformatur ad mediocritatem, sed in totum ruit, vt hic;
quia enormis arbitratio, quæ est intra fines verborum generalis
confessionis, sed extra fines æquitatis, & tacitæ considerationis,
non tenet considerato effectu, ff.de ope.liber.l.si libertus. ita ꝙ li-
cet ex verbis generalibus surgat id, quod est de natura rigoris
verborum, tamen quia æquitas restringit, exceptio perpetuo ꝯ-
petit l.pure, in fi ff.de excep.do. unde ambitiosum arbitramentũ
debet rescindi. Sed primo in sui figura, seu facie, & mero iure
est aliquod. Itẽ a falsa causa non reddit sñiam nullam. Secus
si sit incongrua, vt ff.de excusa.tuto.l.qui testõ per Iaco. de Are.
Simile de excep.do.l. 2. §.circa. in glo.ordin. Et sic plus vitiat
ineptum, quam iniustum. Porro si causa esset de substantia,
non

ADDITIONES.

a Celsus. Arbitratio in vltima voluntate commissa, non durat vltra annum. Adde Gerar. de Petra Sancta singu.suo 28.incipien. No.quod libero arbitrio, in fine.

b And.Bar. Fuit quæsitum. No.quod arbitramentum latum super hypotheca, absq; excussione non potest reduci ad arbitrium boni viri, facit gl. in l.si mancipium, ff. de euic. vbi exceptio præposterationis non vitiat iudicium.

c An arbitramentum. Facit quod no. Bar.in l.si mancipium. §. 1. post glo. ibi. ff.de euictio.& in l.cum quis de iur.& fac.ign.sup. Nam illa exceptio est ex naturali æquitate, dum loquitur ibi de exemplo epistolæ diui Adriani, quæ huic similis est, sed Bar. ibi dicit contrarium.

d Si laudum. Vide Pau. de Cast.cons.26.

e Item iste arbitratus. Vide ibi Do.Ludo.& vide Dom.Pe.de Ancha.in c.si gratiose de resc.in 6.vbi si compromittitur in Martinum, cui successit Eugenius: iste Eugenius non poterit de illo cognoscere. secus si nõ consideratur affectio, vel industria. hoc dixerunt D.de Rota, decis.144 quod si appellatur ad Papam, potest prosequi appellans coram successore. & de materia uide pulchra uerba Do. Anto. in c.quoniam Abbas, de offi.dele. uide Do. Pe.& Io.de Imo.& ibi dixi in c.præsentia, de te stis. Bal.in vsib.feu.in prin.c.1.dixi late in c. fi. de officio delega. ubi omnino uide Do. Abba.cons.126.& Bar.cons.incip.diuus Sauinensis.ubi consulut.

f Commissaria. Vide per Bar.in l.a filio, ff.de alimẽ.& ciba leg.& uide Bal. & Ang. in l.maritum, ff.sol.mat.

g In contractib. Vide Bar.in l.si sic, §.1.hic alleg.& per Bald. in l.voluntatis, sup.de fideicomm.

h And.Bar. Item quod arbitratus. No pro qõne, quæ alio anno viguit in ciuitate Bononiæ, an arbitratus posset durare multis annis. Et vide notabiles remissiones, quas dedi in auth.si tamen, præal. addendo ad Bal. uide Bal.in c.plerumq; de rescri. in apost. ad tmo.

Adde quod notaui in tractatu clausularum, in clausulis compromissorum, in ver. possent semel.& iterum iudicare.

non valeret substantia prædicta. vel dic, aut est excessus dubius, & tunc valet laudum ratione dubij: sed probato excessu corrigitur. Aut excessus est apparens & existens, tunc ipso iure non valet, quia contra L. expresse v[iden]tur factum, quod est in sui inspectione vituperatum. Porro arbiter iussit pro bono pacis, quod vnus vẽderet ina quod habebat in re litigiosa aduersario, dixi non valere: quia pertinet ad nouum contractum, de quo non est compromissum. & speciale est in duplicibus iudicijs. Insti. de offic. iudi. §. fi. Sed si iussit dari nomine transactionis: tunc valet, quia pertinet ad eundem contractum: quia compromissum est quædam transactio. ita debet intelligi, quod no. Bar. ff. de trãsactioni. l. cum Aquiliana. Sed nonne ille §. stari, est contra mentem compromittentiũ? Respond. etiam contra mentem delegantis ad iustitiam faciendam est quod fiat iniustitia, & tamen propter naturam iurisdictionis, & vt finis litibus imponatur, sententia valet, ff. de iudic. l. si prætor. arbitramenta etiam valent, quia ad lites finiendas pertinent: propterea eadem videtur intentio legis, & partium. Sed intentio legis est, vt appelletur a iudice, vel loco appellationis petatur reductio ab arbitratore: ergo ita fictio oportet. alias etiã de tacita mente partium transit in rem iudicatam. Si vero esset quid diuiduum, reformaretur eatenus, quatenus esset iniustum: sed quatenus esset iustum, confirmaretur, in capit. Raynutius, & in cap. Raynaldus. extra, de testa. & no. in l. penul. ff. de arbi. & sic in tanto, non in toto reformaretur, si in parte esset iniustum, secus si in specie, quia iudicat de alia specie: quia tunc in nihilo est iustum, & ideo totaliter inualidum, sup. de transactio. l. interpositas. † No. text. in ver. noluerit, quod commissarius non cogitur acceptare commissariam. de hoc no. in l. prima ff. de lega. 2. No. quod non debet expectari annus, quando renunciat. No. quod non debet vnum altare in tantum cooperiri, quod aliud discooperiatur in totum. † No. quod per lapsum anni a non succedit Episcopus executioni, seu declarationi, vel electioni extra pias causas. lex est hic no. Oppo. & videtur, quod si declarator est morte præuentus, expiret declarandum, vt sup. de contrahen. emptio. l. fin. Sol. dicit Bart. quod aut per mortem tertij, cui erat commissum arbitrium, remouetur id, quod est substantiale eius, quod agitur, vt in venditione pret[ium] ũ tunc mortuo qui debet declarare vitiatur quod agitur, vt d. l. fina. Fallit in vltima voluntate, ne sine culpa testatoris pereat legatum, cum non sit quid ipsi testanti possit imputari, vt hic. Aut eo amoto non deficit substantiale, sed accidentale, & tunc non vitiatur dispositum, vt l. pen. sup. de insti. & substi. But. tunc autem deficit substantiale, quando non est certum quid, nec reducibile ad certum; quo casu etiam vltima voluntas non tenet, ut ff. de verbo. obl. l. lacitum. & ff. de iure fisci. l. ita fideicom. Quod ergo dicit But. de suppletione, debet intelligi, si quid inuenit supplendum: sed si nihil inuenit, tunc non cadit suppletio. ista autem sunt æquipollentia, nihil est adeo incertum, quod certificari non possit. † Quæro, testator b reliquit vni ex familia, quem mantua elegerit: an post annum electio remaneat hæredi? Respon. non, vt ff. de lega. 2. l. ea quidem, quæ lex intelligitur, quando legatur amico, vel consanguineo: secus si legatur obtentu piæ causæ, puta vni monasterio, quod Titius elegerit: nam post annum deuoluitur Episcopo, qui est legitimus executor ad pias causas tantum. In alijs autem causis non est reperire legitimum executorem, vt sup. de Episc. & cle. l. nulli. Pone, filius c mandauit restitui vsuras extortas a patre illis personis, quas Titius declarabit: modo non declarat intra annum, an poterit Episcopus declarare? Bart. dicit quod non, quia in declaratione personarum arbitrium durat perpetuo, vt d. l. cũ quidam. tu dic contra, quia istud relictum est pro anima, & ideo est ad pias causas, vt no. de leg. 2. l. si quis Titio. Pone, quod intra annum d testamentarius e executor est impeditus, an currat ei annus? Bar. dicit quod non, ff. de in- fa. l. genero. contrarium seruatur de facto, quia non debet impedimentum executoris piam causam retardare, argum. in ratione sui sup. de testibus, l. si quando. Pone, quod non sunt in hæreditate nisi duo serui, f quorum vnus valet decem, alter mille, an legatarius poterit optare optimum? Respõ. sic, quia inter extremitates non reperitur medium hoc ca. Simile no. in l. i. ff. si quis ius dicen. non obtemper. † Quæro, an arbitrator possit eligi in absentia? Respond. sic in vltima voluntate. casus est hic. Item in quibuslibet compromissis, quia ille, qui compromittit, non contrahit cum arbitro, vel arbitratore, vt l. 3. ff. de arbit. & l. 2. §. 1. de iudi. † Quæro, relicta est mihi optio g serui, vtrum ergo possim optare meliorem? Gl. dicit quod non, in l. 3. de opt. leg. Pe. dicit contrarium. Non obstat §. quia legatarius non elegit hic de voluntate testatoris, sed ex benignitate legis, & ideo eius electio magis restringitur, secundum Petr. & Dyn. sed certe imo eligit de tacita voluntate testatoris, de leg. 2. l. Lucius. & ideo dic quod siue legatario, siue alteri committatur electio, aut committitur liberæ voluntati, & potest eligere mediocrem, quia bonus vir non debet declinare ad dexteram, neque ad sinistram, vt supra de iudic. l. rem non nouam. Et not. hic de media via eligenda: sed alibi dicit gloss. quod hæc via rusticorum, vt ff. de nego. gest. l. Nesennius. † Quærit hic Pet. Papa h mandat Episcopo, quod prouideat alicui clerico de consilio talis Abbatis, moritur Abbas, nunquid extinguitur gratia? Iac. de Aret. dicit, quod non: quia gratia cum sit fauorabilis, æquiparatur magis vltimæ voluntati, quam contractui. Pet. dicit contrarium. i Tamen vtrum gratia æquiparetur contractui, vel vltimæ voluntati. dic, ut no. in cap. si gratiose cunctis. de concess. præb. lib. 6. † Quærit Pet. si aliquis est relegatus k ad arbitrium relegantis, vtrum eo mortuo expiret relegatio, an vero remaneat, quia non potest arbitrari contrarium: & sentit quod remaneat relegatio: quia relegatio est quid arbitrarium, & non habet certos fines a iure, & hoc videtur expressum in c. si gratiose de rescr. lib. 6. † Item, no. quod aut arbitrium ponitur rei substantiatæ, aut substantiandæ, primo casu eo non arbitrante, suppletur defectus per bonum virum de contrah. empt. l. officio. Secundo casu non suppletur in contractibus. l. fi. de contr. empt. Sed in vltimis voluntatibus distingue, aut est expressa conditio, vt lego decem, si Titius arbitrabitur, & non, receditur a persona, aut non est expressa conditio; vt lego decem arbitrio Titij, & tunc eo mortuo succedit iudex. l. 1. de leg. 2. & ita tenuit hic Pet. & Cyn. † Item quæro, utrum legatum optionis l sit genus, vel species? Respondeo, est species post optionem, ut ff. qui, & a quibus. l. si optio. quia ille singulariter videtur legatus, qui eligitur, & ideo legatum certæ speciei non derogat legato optionis, ut ff. de leg. 1. l. si domino Stichus. Sed quando legatur genus species derogat generi, & indiuiduum speciei, ut l. quæsitum, §. vlt. de fun. instru. Non obst. l. si alij, de vsufr. lega. quia ibi fundus non est genus, sed est subiectum materiale duarum rerum, quæ non sunt eiusdem prædicamenti, id est proprietatis, & vsusfructus: & ideo in vsufructu, & possessione naturali fiunt ibi partes per concursum. † Sed pone, quod optio m serui non tenuit, quia fuit error in origine, vna specie subtracta, sed postea in obseruatione fuit consensus, an conualescat? Resp. sic ratihabitione, quia non est factum publicum, & solemne. Simile dicimus in consuetudine, quia si est error in origine, sed consensus in obseruatione, quod conualescit, n l. j. de suppel. leg. Item simile dicimus in Barbario: sed ibi in persona, & sic in subiecto fuit consensus, licet in qualitate subiecti non fuerit consensus, sed error, & sic non facit ad rumbum. † Pone, testator reliquit Titio vnũ ex seruis suis, quem Sempronius elegerit, nunquid commissarius possit unũ eligere ex seruis bona fide possessis qui non erat in dominio testatoris? & vĩ quod sic, ut l. suos, de leg. 3. Item quia ista sunt pronomina possessiua, s[ecundu]m Grammaticos, sed hoc non ob. quia Grammatici intelligunt de perpetua possessione, quæ idem est quod dominium, vel eius figura. Sol. patet per d. l. suos, de leg. 3. Idem si testator dixit, vnum ex seruis proprijs, quia opinio testatoris ius facit quo ad intelligentiam suæ voluntatis. Non ob. ff. de reli. l. 2. §. in locum quia ibi loquitur quãdo verba sunt prolata a lege & circa id, quod requirit verum dominium ad essentiam illius actus, l. 2. sup. de fun. dot. Extra quæro, o testator dedit legatario optionem locorum, dicens quod legatarius possit conuenire hæredem in quolibet loco, in quo eum reperiret. Primo quæritur, an valeat ista clausula. Secundo, an possit variare. Ista quæstio formatur in contractibus per Iac. de Are. §. de episc. & cle. l. si quis in conscribendo, & dicit, quod si aliquis locus est expressus in solutione. & posita generalis clausula, quod ubique potest conueniri, secus si non sit expressus aliquis locus certus, ff. de adm. tut. l. Titium, §. tutores, & hoc si sibi sit, vel bona habeat, alias non, nec et posset ibi banniri, ut ipse idem no. in dict. §. tutores. † Sed quod valeat clausula generalis, sic probatur, quia quidam locus tacitus inest, ut ff. de iudi. l. si fideicommissum, ergo ille locus pro expresso debet haberi: ergo clausula generalis valet, & hoc videtur expressum, ff. de pol. l. Lucius. Non obst. ff. si quis cau. l. sed & si quis

ADDITIONES.

a Lapsum anni. Vide Bar. in l. cum quidam, ff. de leg. 2. & plenius Bal. infr eo.
b Testator. Vide Bar. in l. cum quidam, hic alle. & quod statim sequitur.
c Filius. Vide Bal. in l. captatorias, in ver. vlt. de test. milit.
d A. B. Pone quod intra annum. No. tempus ad exequendum non currere executori impedito, vide Bal in l. annus, ff. de cal.
e Testamentarius. Vide Bar. in l. id quod pauperib. vers. uenio ad secundum, sup. de epis. & cler. & Doc. in c. nos quidem extra, de conces. preb. & vide quod dixi post Bar. in l. quinquaginta, sup. de excu. tut.
f Duo serui. Vide Cy. Imo. & Pau. de Cast. in l. legato generaliter, ff. de lega. 1. & ita intelligunt l. qui duos, eo. titu.
g Optio. Vide per Bar. in l. 2. hic alle. per Cy. & Imo. in l. legato generaliter, de leg. j. & ibi scripsi.
h Papa. Vide Bar. in l. si quis arbitratu, in fi. ff. de uerb. ob.
i Cels. Pet. dicit contrarium. Et bene per ea, quæ notaui in apost. ad istum post ipsum, in l. j. nu. 5. in apo. in ver. libero arbitrio, sup. de anna. excep.
k Relegatus. Vide Doct. in l. centesimus, §. fi. ff. de verb. obl.
l Optionis. Idem Bart. in l. si domino, hic alleg.
m Optio. Vide Barto sup. ea l. in prin. & an error vitiet, uide Bar. in l. is cuius de le. 2.
n Conualescit. Facit l. ii is qui ff. de procur.
o A. B. Extra quæro. Et vide pulchra verba D. Ant. in c. j. ff. de in. & ibi per Imo.

quis,§.quæsitum,quia ibi nullus casus tacite inerat,& sic non pt fieri extensio casuum fortuitorū per clam gnalem. dico ergo, q tenetur vbique rńdere,nisi sit ibi tanq̃ aduena.vt ff.de iu.l.hæ-
24 res absens.& adde q no.in l.nemo pt,ff.de le.1.† Super scdo a pū-
a cto dico,q non pt variare,dummodo reus cum effectu rńdeat, secus si reus sit contumax, quia dolo suo dat cām variationi. tex.est no.in l.1 in fi J.de asser.tol. Dolus.n.non dēt patrocinari ei,qui forum declinat.tex.est fin.in l.de reb.ff.de arb.vbi dr̄,q il-le,qui ex studio omittit certas res prosequi, & sic quodammodo forum euitat, repellitur, si reo gnaliter absoluto iterato agit ad non prosecuta,quia dolus ei patrocinari non debet, per qd li
25 mitatur l.licet,sup.de iud.ibi per Pet.& Cy.† Extra quæritur, b
b nunquid arbitratus metu exortus valeat? Rń.non,quia hoc nō vr̄ mandatum. Idem in electione Potestatis,vel Prælati,quia a generali mandato excipitur metus,vnde non vr̄ alicui ɔmissum q eligat metu, & sic non facit iuxta mandatum nec pt in alterius præiudicium ratificare,q ɔ̄ bonos mores,& libertatē Reipublicę,& Ecclesię gestum est.item quia tale subiectum est damnatū
c a concilio,79.dist.ca. si quis pecunia. & hoc verum, c qñ metus fuit finalis cā electionis.i.alias non facturus. Secus si in circunstantijs,& consecutiuis, puta electio fuit spontanea extorta per vim,quia habet bonam,& perfectam radicem,& vtile per inutile non vitiatur,leges autem.quæ dicunt, q coacta voluntas, est voluntas,loquuntur in proprio negotio,non in alieno. Non ob
d stat d quod no.1 r.q.c.j.quatuor. ibi non est defectus fundamen
26 ti.Item ibi speciale pp rigorem iudiciorum. †Quid si populus in feruore furoris dicat,eligatis de Italia,non aliunde. & Cardinales dñt,ex quo non possumus plus,consentiamus in B.Italicū & sic consenserunt,an ualeat? & vr̄ q non quia electio non est libera,ff.de cond.& dem.l.Tino.§.1.vbi dr̄,quod ille qui non pt recedere ab Italia,dr̄ libertatem non hēre. tex. est ibi no. dic de hoc vt alibi plenius scripsi pp illud maledictū schisma, quia Vrbanus dr̄ fuisse electus per populi metum,sed plerīq; constantes informauerunt me q libere: vnde rumor insufflauit, sed libertas terminauit, fm conscientiam meam, quæ apud alios nihil est,sed mihi sonat in mentem.& obligat me,nam (vt ait Chry-
e sost.) Conscientia e est lex intellectus nostri, & quēcunque ele-
f gisset,et de Hybernia,de nā,acquieuisset populus.f Quæro, executori datur annus:an legatario,qui succedit in executione, detur alius annus tm̄? Rń.perpetuo eligere pōt,quia eligit noīe pro-
27 prio.†Quæro utrum prima dies anni imputetur in annos Rńd.
g sic.& idem in compromissis,& statutis pręfigentib.arbitro spatium: nec computatur de momento ad momentum,sed quacūque hora diei incipiat compromissum, media sequēti nocte finitur prima dies,& sic successiue finitur. Non ob.l. r. ff. si quis cautio.quæ ibi est speciale,quia lex vltra procedit, fm Iacob.de Are.in l.1.ff. de lib. agn. Tu dic computari de momento ad momentum,vt.no.inf.de app.auth.hodie.

ADDITIONES.

a Super secundo. Vide Bal.in l.1.in fi.sup.eo.
b Extra quæri. Quid in sententia iudicis,uide Bal.in l.j.de sent.ex breuicu.recitan.
c A.B. Et hoc uerum. No bene,quod coacta uoluntas in alieno negocio,est nulla,ut de Bal.in rub.de cle.qui inuc.fe.
d A.B. Non obst. No. Bal.in l.decernimus,sup.de sacros. eccl.
e Phil. Dec. Conscientia. Et Bal.sup.in l.2.de fideic.dicit esse Aug.mentis præsidem, & in tract.schismatis,ait esse mentis statum in suo esse, quæ quasi sui met cognitio dicatur,de quo uide per eundem in d.trac.3.col.uers. & rursus etiam. Conscientiam tamen sine scientia insipientiam, & scientiam sine conscientia diabolicam esse, ait Fel.in c.ex parte,lo 2.in prin.de off. de leg.
f Populus. Vide sup.Bal.in cons.schismatis,in rub.si quis alt.test.proh.
g Prima dies. Vide Bar.in l.1.hic alleg.

1 *Legatarius ante diem,non est dominus.*
2 *Conditio existens in legatis,an fingat retro.*
3 *Præscriptionis exceptio,an obstet legatario.*
4 *Contractus si rescindatur,ex tali contractu nemo obligatur.*
5 *Contrahens cum aliquo,inspicere debet quod euenire potest.*
6 *Conditio quando fingit retro, fructus interim percepti non pertinēt ad legatarium.*
7 *Alienatio facta per militem,qui postea commisit felloniam, an reuocari possit.*

a §.Sed quia nostra. a Si legatū ē purū. vel in diē certum,prohibetur alienatio vel manumissio,& ipsū iure non tenet.Sed si est relictū sub conditiōne.tenet interim.sed existente conditione retro fingitur inualidū, præscriptione tpis non obstante.Opp.ante diem legatarius
r † non est dñs,vt ff.de vsuf.leg.l.Sempronius.ergo hæres pōt alie-
b nare,b q suum est. Rń. lex prohibet. nam quarundam rerum dñium habemus,sed alienandi potestatem non hēmus,vt l.dotale.ff.de test.mil.& J.de vsuc.pro emp.l.a.& l.creditor.§.fi. ff. de distra. pig. & ideo licet esset hæres rogatus restituere post quinquaginta annos. interim non posset alienare, nisi suas commoditates,& nō substantiam dominij. ita debet intelligi, quod no. ff.de lega.2.l.codicillis,§.instituto.Cy. dicit, q ante diem valet alienatio;sed dicit contra tex. quia non esset differentia inter diē certam,& incertam.Item quærit Cy. de ratione, quare non trāsit dñium in legatarium, quādo dies est certa; & tamen nascitur actio personalis,& dicit quia si non suspenderet dñium, nihil suspenderet. Sed ista ratio nihil valet;quia posset suspēdere effectū dñii,vt ff.de don.inter virum & vxorem l.cum hic status, §.fine, est ergo ratio cur dominij translatio est executio,vt no. Dy.ff.de verbo.oblig.l.seruum,§.sequitur. quæ non potest fieri dilatione pendente. Item si quis diceret,q pendente die certa,transit in legatarium dñium, sed non effectus dominij, forte non emeret. Non obstat ff.ad Trebell.l.Marcellus, §. res, quia ibi loquitur in fideicommisso vniuersali. Ex quo etiam puto,quod non transit dñium,nisi facta restitutione fideicommissi, vt ff.ad Trebel.l. restituta.Bar.dicit,q iō die pendente transit dñium in legatarium, quia si interim transiret, legatarius lucraretur fructus, quod est
2 falsum.† Secundo oppo.c & vr̄ , d quod in legatis existens con-
c ditio non fingat retro, vt l.j.§.serui. ff.ad Syllanian. Solutio. aut
d loquimur quo ad medij temporis dispositionē,& non fingit retro,vt ibi;aut quo ad substantiam legati,& fingit retro.ita debet intelligi quod no.Dyn.in c.1.de regu. iur.lib.6. & quod notatur in l.is cui,ff.quemadmo.seru.amit.& l. Neratius, ff.de manu.testamen.aut quo ad acquisitionem, vel transmissionem, & non fingit retro,quia cum in acquisitione requiratur ɔsensus.& pēdente conditione legatarius non possit ɔsentire, vel dissentire, vt l.si ita,§.si sub conditione,ff.de lega.2. merito nō trahitur retro. secus in ɔ̄ctibus,quia ibi interuenit ɔsensus ab initio,vt no. infra de condi.inser.l.si vxorem.† Opp.e & videtur,q obstet pscriptio
3 triginta ann.vt inf.de præscrip.30.ann.l.sicut.nam si legatum est
e in diem certam, interim est nata actio ex testamento. Solutio, non est nata actio cum effectu:quare obstaret exceptio.Sed ɔtra hoc immediate oppo.nam potest peti satisdatio noīe legatorū. Sed rńdeo, q quantum ad hoc bene obstaret præscriptio longissimi temporis,per quam etiam iudicis officium ɔquiescit,&
4 tollit,vt no.in l.sicut, in princ. inf.de præscript.30.ann. † Quærit
f hic f Cy.de tali questione dictat statutum,g quod emptor teneaē
g soluere certū quid domino loci,vel fisco,pro quolibet ɔ̄ctu.Modo pone, q ille contractus postea rescinditur; vtrum teneatur soluere? Dic quod non,si rescinditur tanquam inualidum,quia potestas euictionis tollit intellectum acquisitionis, vt ff. ad Trebel.l.postulante,sed si fit quædam transactio: exemplum extra, de test.in inte.c.constitutus. tunc tenetur soluere. & vide quod no. Gui.ff.de pact.l.ab emptione.& l.vlt.ff.de constit.pec. Deinde no.in tex.quod ille,qui cum aliquo ɔ̄hit, h debet inspicere qđ
5 euenire pōt,sic ff.loc.l.si quis domum,& ff.de priui. cred l.licet
h diuores,& ff.sol.ma.l. 2. dicit hic Cy. i quod quædam proueniūt ex necessitate naturæ,& tunc inspicitur quod euenire potest: q̃dam ex necessitate legis,& idem, Sed salua reuerentia, nō debet dicere quod euenire potest: sed debet dicere, quod euenire debet,quia necessarium,& contingens habent se vt opposita. Accipe ergo membrum de his, quæ contingenter possunt euenire: & tunc aut a iure est inuentum aliquod remedium ad cautelam futurorum,& inspicitur quod euenire potest,vt infra. vt in poss. leg.l.cum Archimedoram. Aut non est inuentum tale remedium,& tūc aut est verisimile,vt veniat, & inspicit̄ quod euenire

ADDITIONES.

a An. Bar. Sed quia nostra. No.pro saluanda gl.in d.§.instituto.tu pondera;quia forte nō dicit verum ex eo,quia omnis vtilitas perpetua,est dominium,ita dixit Bal. in c.1.qui feu.da.poss.referendo ad d.§.instituto.tex. tamen ille quo ad contingens probat dictum eius ex eo quia lex prohibet ipsa bona relicta alienari, sed commoditates non prohibet:ergo potest alienare,cum non agatur de præiudicio rei,vel eius cui relinquitur.
b Opp. An valeat alienatio rei legatæ ad diem,vel ante diem,vide per Iac.de Bel.in Auth.de resti.& ea,quæ pa.in prin.in 1.q.& ibi etiam per Ang. quando valeat alienatio rei subiectæ restitutioni,& adde quod in tantum infringit iste cōtractus, vt petitio hæreditatis detur contra talem tali titulo possidentem,vt in Auth.contra,& ibi Bal.ad fi.inf.ad Treb.
c An. Bar. Secundo opp. No.quod conditio non retrotrahitur, vt est casus fin. in l.5. §.1.ff.ad Syll.vide gl.sing.secundum Bal.in l.3.in prin. & secundum Bar. in l.1.in prin.§.1.inf.de cad.toll.
d Et videtur. Vide Bar.in l.si is,qui pro emptore,ff.de vsuc.& ibi per Imo.cum concor.& aliquid per Bar in §.fin.
e Opp. Illud tamen quod in hoc §. dicitur de præscriptione, uidetur procedere nisi habitus sit titulus ab extraneo,non ab hærede,ut per Bal.in l.5.inf. pro emp. & p Cy.in l.fi.in 6.opp.sup.in qui cau.inte.eccl.non est neces.& in aliquib.lecturis per Pau.de Cast.hic & vide Ang.in l.2.ad fi.inf.de præscr.lon.tem. & Iac. Alua.in c.1. §.hoc quoque,ad fi.de succes.feu.
f And. Bar. Quærit hic. An ex contractu,qui postea rescinditur, quis teneatur ad gabellam. vide Bal.in l.si prædium,C.de edi.act. Istud dictum allegauit Ludouic.in cons.76. vide Ang.in Auth.de nup.§.quia vero.
g Statutum. Vide Bar.hic in §.fin.
h Contrahit. Vide Bar.in l.inter stipulantem,§.sacram.ff.de ver.obl.
i An. Bar. Dicit Cyn. Inspiciatur quod euenire potest. Vide Bal.in l.2.ff.sol.mat.

re potest, vt l. si constante, in prin. sol. ma. aut est verisimile, quod non euenit, & tunc non inspicitur, vt ff. de verb. obl. l. inter stipulatem, §. sacram. aut non est verisimile, nec vnũ, nec alterum, & tũc aut inest dolus, vel culpa, & inspicit, alias non, vt no. ff. de nego. gest. l. diuortio. & ff. de vsur. l. 1. §. 1. & ff. ad l. Aquil. in lege Aquilia, §. deletum. † Quæro, qñ conditio a fingit retro, vtrum ad legatarium pertineant fructus interim percepti? glo. sentit q̃ sic, & male, nisi esset apposita conditio fauore legatarij, vt ff. de fur. l. in fideicommissi, §. cum Pollidius, & no. inf. ad Trebel. l. iubemus.

† Quærit hic Cy. miles, b qui tenebat castrũ in feudum, alienauit certos homines suos; postea commisit feloniam, quæritur vtrũ alienatio rescindatur? & dic q̃ sic, ar. ff. de pig. l. lex vectigali. Dicas, q̃ est regula in materia feu. q̃ resoluto iure datoria, resoluitur ius acceptoris, vt no. in c. 1. §. fi. de contro. inuesti. collat. 10. & in c. 1. §. rursus, quib. mod. feu. amit. Et ratio fundatur per edictũ istius §, quia qui non habet dominum liberum, non potest dominium transferre libere, sed cum sua qualitate temporali, ff. loca. l. si quis domum, §. 1.

ADDITIONES.

a Quando conditio. Vide Bar hic, & quod post eum scripsi, & plenius per Cyn. hic.
b Miles. Dixi post Bar. in l. lex vectigali hic alle.

1 *Emptor emens contra legem, an perdat pretium,*
2 *Statutum quod forensis non emat in territorio, est nullum.*
3 *Actio ex stipulatione expressa, an intentari possit.*
4 *Contractus vbi rescinditur pretium restituitur.*
5 *Meliorationes non debent perdi.*
6 *Pretium soluere non tenetur qui reuocat alienata illicite.*
7 *Obligatio personalis, non dicitur alienatio.*
8 *Possessor malæfidei non dicitur, qui tenetur actione personali, & non reali.*

§. Emptor autem. Qui scienter emit rem subiectam restitutioni, pretium repetit, sed ad duplam non agit, etiam si sit stipulatus. Item perdit meliorationes, sed si bona fide emit, contra authorem experitur tam de dupla quam de meliorationibus. Item creditor, q sciens credidit pecuniam quã mutuauit, repetit a debitore, sed cõtra pignoratitia non agit. sed si bona fide pignus accepit, & repetit a debitore & agit. h. d.

1 † Oppo. a quod emptor perdat pretium, quia contra legem mercatur, vt l. quemadmodum, de agri. & cẽs. lib. x. & de sacrosan. eccl. l. iubemus, §. œconomus. Sol. ibi est speciale, quia lex vltra procedit pp nimiam odiositatem emptoris. Alioquin cum res redhibetur, debet restitui pretium, puta si respublica, vel ecclesia petat in integrum restitui, vt supra de rep. quæ fiunt in in. l. 1.

2 † Et hoc facit ad statutum, quod nullus forensis possit emere in territorio Mediolani: nam illud statutum est cõtra ius commune, vt l. 1. sup. de contrahen. em. p. & statutum non disponit de pœna, q̃ perdat pretium, ergo nec nos. & est expressum ꝯ. non lice. ha. merr. l. 1. li. 11. quinimo põt retineri donec reddatur pretium, ff. de cond. inde. l. si non sortem, §. si certum.

3 Oppo. † q̃ ea stipulatione expressa possit agi de dupla, vt inf. de euic. l. si fundum sciens. Sol. hic speciale est, quia ꝯ legem mercatur, vnde non potest renunciare dispositioni huius §.

4 † Secundo oppo. b & videtur, quod si non sit stipulatus, q̃ debeat perdere pretium, quia sciens indebite soluit. Sol. imo erat interim debitum, & regula est, q̃ vbi contractus rescinditur, pretium redditur, vt ff. de act. emp. l. emptorem, §. ibidem. Præterea in hoc §. emptor fuit potius temerarius, quam dolosus, quare interim tenuit alienatio.

5 † Oppo. q̃ meliorationes non debent perdi. vt l. 2. §. j. infra de alin. & pla. & ff. de mino. l. intra vtile, §. vendentibus. Solu. ibi bona fide, hic mala.

6 † Not. quod qui reuocat illicite alienata, nõ c tenetur soluere pretium. sic ff. de admi. tut. l. chyrographis, §. 1. & d est arg. d q̃ quando inquisitores reuocant alienata per hæreticos q̃ non teneantur emptoribus ad pretium. Sed ꝯ si empta confiscantur, tenetur venditori ad pretium non solutum, ff. de actio. e emp. l. in venditione. pone q̃ iste e emptor ædificauit ibi domũ, modo vult eam diruere, & lapides exportare; vr̃ quod possit quia consuetudo dictat, q̃ dñs aut patiatur ædificiũ auferri, aut soluat pretium meliorationis, qd̃ et de ꝯsuetudine obseruatur in f emphyteusi f ecclesiarum, vt in tit. hic finitur lex, deinde cõsuet. regni incip. c. 1. §. si vasallus in feudo. si enim res incideret in cõmissum propter culpam non soluentis canonẽ, vel quia veniretur contra pactum, tunc meliorationes accrescerent ad vtilitatem ecclesię, quia per se subsistere non possunt, vt C. de iure emphy. l. 2. & in c. 1. §. econtrario. de inue. de re. alien. fac. & de contro. inue. c. 1. §. fi. Sol. dico, quod in casu nostri §. non potest meliorationes abradere, quia eas perdit per suam temeritatem, & hoc clare determinatur hic in litera.

7 † Not. ex hac litera, q̃ ille q non potest alienare, potest se personaliter obligare. & hic personalis obligatio non dr̃ alienatio. sic ff. de verb. sig. l. alienatum. & ꝯ. de transa. l. si pro fundo. Et facit ad q. de emphyteuta compromittente. nam non dr̃ alienare, licet arbiter adiudicet, quia per g sententiam arbitri non perdit dñium, g e. Raynaldus, extra, de test.

8 † Extra quæro nunquid dicatur malæfidei possessor, ille, qui tenetur actione personali, non reali? Respondeo non, quia suam rem possidet. iste est tex. no. ff. de usuc. l. 1.

ADDITIONES.

a A. B. Opp. An emptor emens contra legem, perdat pretium, & an ecclesia poterit iuste retinere illud pretium. uide Bal. in d. l. iubemus, §. œconomus, & in auth. qui res, de sacros. eccl. & in l. si prædium, de præd. mi. & in l. fi. de visca. pro emp. Doc. in c. ad audientiam, de reb. ecc. non alie. & ibi dixi, vide lo. de Imo. in c. cum contingat, de iureiu. tex. in l. Senatus, ff. ad Syl. gl. l. si locus, §. fi. ff. quemad. ser. amit. & l. si fundus quem, ff loc.

b A. B. Secundo opp. Adde quod bis consului sequendo Bald. in istis limitationibus nunc nouissime vidi quoddam consilium Rap. Fulg. incipiens, in proposita quæstione uidetur pro dictis hæredib pro illo dicto Bal. hic allegauit l. domus, cum l. seq. ff. de leg. 1. & l. qui exceptionem, §. si pater, ff. de cond. inde. & l. diuortio, §. pendia, ff. sol. ma. postea consului contra, & mouetur, quia emphy. ec. non transit in hæredes emphyteutæ, nisi sint de liberis, olim in infinitum, ut in Auth. de non alie. §. quia vero, & §. nullis itaque liberis extantib.

c No. quod qui reuoc. No. quod inquisitor reuocat alienata per hæreticum non restituendo pretium, Bar. in d. l. chyrographis, & in d. l. si debitor, ff. quæ in frau. cre. & Cy. in l. fi. C. ad leg. Iul. ma.

d Celius. Arg. Adde quod notauit plene post Bal. in add. ad ipsum in l. venditione. ff. de act. empt. in prin. in apost. in uers. non tenetur ad pretium solutum.

a Quod ille. Vide per Bar. in l. si debitor, ff quæ in fraud. cre.

A. B. Pone, quod ille emptor. Consuluit Imo. per illam doctrinam Bald. in eo, qui ædificauit in fundo dotali aliquid vxore concedente, ut meliorationes reddantur fundo. Consulo nunc in illo dicto Bal. de empy. ecclesiastica finita, ubi erat ædificium factum, uide Bal. melius loquentem, in c. 1. §. si quis de manso. in ti. qui. mo. feu. amit. & in d. c. si unus. uide Bal. in auth. excipitur, C. de bon. quæ li. & rub. de iure emph. & l in fundo, ff. de rei uen. Bal. & Ang. in l. Senatus, §. Marcellus, ff. de le. 1 & ibi Io. de Imo. Ang. in d. l. 1. §. 1. ff. de superfi. & Bar. ibi, & uide Bald. in l. 2. C. de rei uen.

f In emph. Vide quæ dixi post Bar. in l. si quis domum, §. 1. ff. loc. Bal. in rub. sup. de iure emph. in prin. & ibi etiam quid in alio conductore, uel superficiario. & uide Bal. in l. 2. sup. de rei uen. in auth. excipitur inf. de bo. quæ lib. & no. hic quod extra casum huius §. ista quæstio non haberet dubium, l. si controuersia. & ibi Bal. & l. super emph. inf. de euic.

g Dominium. Facit tex. in c. 1. § si uasallus de beneficio. si de feu. fue. contro. interdo agna. & Bal. in l. traditionib. in fi. de pact. & te remitto ad c. Raynaldus. hic allega. qui tex. non probat sed quando dicit, quod per sententiam arbitri non potest prohibere translatio dominij, ut per Bar. in l. filius. §. diui, de leg. 1. unde forte uidetur quod ita per sententiam arbitri debeat transferri dominium, sicut per sententiam iudicis iuxta no. per gl & Doc in l. ex hoc iure, ff. de iu. & iure, cum hodie ex sententia arbitri oriatur actio, & pariat effectum quem parit sententia iudicis, secundum distinctionem, l. cum antea, inf. de arb. tamen saluo Bald. quia sicut quando trado tibi rem meam tanquam tuam, sine iudice non transfertur dominium ex actu priuatorum, l. 1. §. subtilius, ff. de cond. ob. cau. ita etiam si per actum arbitri, cuius authoritas pendet a consensu priua. ad hoc quod no. Bar. in d. §. subtilius.

AVTHENTICA.

1 *Alienatio facta per hæredem prohibitum alinare, tenet, sed pretiũ succedit fideicommisso.*
2 *Alienatio de iure Cod. non tenet ante hæreditatem restitutam.*
3 *Alienatio facta ante dotem constituendam, an teneat.*
4 *Mulier non inueniens maritum sibi condignum, nisi det omnia bona in dotem, an omnia possit dare.*
5 *Relicta ad pias causas, possunt diminui propter dotem.*
6 *Augmenti, & principalis idem est ius.*
7 *Pater filium naturalem, non tenetur dotare.*
8 *Furiosus si vxorem accepit, reuersus ad sanos mores eã tenetur dotare.*
9 *Mater filiam dotare non tenetur, nisi in subsidium.*
10 *Mulier indotata contemnitur a marito.*
11 *Filia si potuit se dotare, & nõ dotauit, an hæres eius poterit hoc detrahere.*
12 *Auus tenetur ad dotandam neptem.*
13 *Filia volens ingredi monasterium, an fideicommissum ad pias causas diminuere possit.*
14 *Statutum de dote lucranda, non pertinet ad feudum.*
15 *Dotis substantia, non pendet ex liberis.*
16 *Filia incongrue dotata a patre, potest alienare usque ad supplementum dotis congrua.*
17 *Fratris pro dotanda filia potest diminuere fideicommissum.*
18 *Dos debet esse congrua.*
19 *Extraneus filiam dotare grauatus, an supra Trebellianicã dotare possit.*
20 *Filia de restituẽdo rogata, non videtur rogata de restituendo dotẽ suam.*
21 *Dos an imputetur in Trebellianicam.*
22 *Alienare prohibitus, an sit permutare.*
23 *Alienatio an teneat, si ille ratificat, cui debet fieri applicatio.*
24 *Filij Iudæorum, & hæreticorum, an alienare possint.*
25 *Alienare est a se in totum abdicare.*

Res quæ. Subiacentia uerbis fideicommissi, alienari vel obligari prohibentur, præter legitimam debitam iure naturæ quæ si non sufficit liberis ad dotem, vel donationem propter nuptias, permissum est liberis diminuere fideicommissum pro modo personarum honestati condignum, & 1 est speciale fauore matrimonij propter publicam utilitatem, a debet præferri priuatæ. † No. primo a regulam prohibitob riam. Sed contra hoc oppo. b de l. fi. §. fin. ff. de lega. 2. vbi tenet alienatio

ADDITIONES.

a No. 1. Vide Bar. in l. fi. §. sed quia, in uer. fin autem, sup. eo.
b A. B. Sed contra hoc op. No. singulariter illum tex. licet hæres sit prohibitus alienare, si alienat per ignorantiam causatam a testatore, non incidit in pœnam, uide ibi Bar.

alienatio: sed pretium succedit in fideicommisso. Solu. ibi speciale propter iustam ignorantiam venditoris & emptoris, secundum Dynum, & Cynum. Ego addo *a* cansatam facto testatoris: quia fecit codicillos, quos aperiri vetuit viuo hærede, & ideo propter prohibitionem testatoris non peruenerunt ad notitiam hæredis. Sed si prætenderet ignorantiam testamenti, secus, vt not. in l. cum hæredes, de lib. leg. † Quæro, in quo addit *b* hæc auth. ad ius Cod. respond. addidit in fideicommisso vniuersali puro, vbi etiam ante restitutam hæreditatem alienatio ipso iure non tenet, nisi vsque ad Trebellianicam, non in vna re detrahenda, sed pro rata in rebus alienatis, vt not. in l. secunda, infra ad legem Falcidiam, & in l. lineam margaritarum, ff. illo titu. Secundo not. duas exceptiones permissorias, & illas cum moderamine. † Quæro an ista *c* authen. habeat locum in dote constituenda. Sed quid in restituenda, si filiusfamilias accepit mulierem, & habuit dotem, postea mortuo patre existit casus dotis restituendæ per mortem vxoris? Respond. idem puto. & quod plus est, si per mortem filij hæredes filij possunt fideicommissum diminuere, quia sicut legitima transmittitur ad eos, ita beneficium huius authenticæ. † Quæro, vtrum per istam authen. *d* si filia non inueniat maritum sibi condignum, nisi det omnia bona in dotem, an possit omnia dare; argumen. quod sic, infra ad Trebellia. aut contra rogatus, in fine. † Quæro vtrũ relicta ad pias causas possint diminui propter nuptias? Respond. sic, propter dotem, & donationem propter nuptias, non pro alijs expensis, quæ fiunt inducenda vxore: hoc non dicitur in corpore huius authenticæ, argumen. contra, quia sine istis expensis non potest festiuitas nuptialis expediri, vt ff. de tute. & ratio. distrahen. l. s. & argumen. ff. de leg. 3. l. his verbis, §. alumno. † Quæro nunquid ista authent. habeat locum, si fideicommissum erat generale, vel speciale & purum? Respond. sic, per rationem literę: quia tex. in corpore huius authen. dicit hoc adiectum esse legitimę parti. nam quod iuris est de principali, idem iuris est de augmento, vt ff. de pact. do. l. inter, §. cum inter. † Quæro, nunquid hęc authen. habeat locum in filia naturali? Respond. non, quia pater non tenetur eam dotare. Item legitima debita iure naturæ non debẽt naturalibus, vt ff. de leg. 3. l. vxorem, §. pater. † Quæro, furiosus *e* de facto accepit vxorem, & genuit filiam: vtrum reuersus ad sanos mores teneat eam dotare; & est ar. quod sic, ff. ad Trebel. l. hęredi. §. fina. † Quæro, nunquid hęc authen. *f* habeat locum in testamento matris? Respondeo non, quia mater non tenetur dotare, nisi in subsidium, vt sup. de do. promis. l. fina. & l. si auia, de iud. del. † Quæro, pater viuens *g* maritauit filiam cum parua dote, vel nulla sibi data. modo illo patre mortuo, ista vult se dotare, quæro an possit; Bar. dicit, quod non. ego dico quod imo, ff. de ac. & obl. l. obligamur, §. 1. nam mulier indotata contemnitur a marito, vt ff. de verb. oblig. l. si ita stipulatus, §. si tibi. & l. vtrum turpem. † Quęro, si filia *h* poterat se dotare, & non dotauit, an hęres eius poterit hoc detrahere? Glo. dicit quod sic, Bar. econtra. *i* tene gloss. quia hoc est adiectum legitimę parti. † Quæro an tenear dotare *k* neptem ex filio meo, an pater suus? Respon. propter quod vnumquodque, & illud magis. sed lex dicit quod teneor propter filium meum, vt l. dedit dotem, ff. de coll. bon. ergo multo magis & per prius tenetur filius meus quod verum, si est soluendo, alias auus tenetur dotare. Istam quęstionem format Iac. de Are. in alimentis: & dic idem l. si quis a liberis, ff. de lib. agnosc. quæ etiam alimenta tenentur sibi relinquere in testamẽto: quia debentur iure naturę. si filius non est idoneus. & ideo si non reliquit, valet testamentum; quia potest pręteriri. tamen alimenta possunt peti. † Quęro, si filia vult ingredi monasterium, *l* & fideicommissum erat ad pias causas: videtur quod non possit diminuere, infra ad Trebe. authen. nisi rogati. Item monasterium nihil potest recipere pro ingressu monasterij, quia esset simonia. Respond. idem, quod in matrimonio carnali, quia monasteriũ non recipit pro ingressu, sed pro alimentis ipsius ingredientis, & pro suffragio vitę, & ita seruat consuetudo. † Quęro, si ex forma *m* statuti vir debeat lucrari dotem, vtrum lucrabitur hoc, quod dispensatiue conceditur alienari? Respond. non. nam lege cauetur, quod fœmina quę habet feudum, possit dotare de ipso: tamen statutum de dote lucranda non pertinet ad feudum. iste est tex. in cap. primo, §. fina. de inuesti. de reb. alie. collatio. 10. Vel dic contra & melius, nam text. dicit quod ualet pactum de lucrando hinc inde appositum in corpore istius authen. in princip. & hoc verum si erant propria bona patris: secus si emphyteutica, vel feudataria. & ita loquitur contrarium. Sed nunquid pręsumitur *n* dotata, si non apparet? Dicit Iac. de Aten. arguendo ꝙ sic. gl. contra ff. de iure dot. l. mulier. quod est verum, quia dos non est quid vniforme, sicut nec pretium rei, infra de contrahen. & committen. stipul. l. 1. per Cyn. nisi in loco esset consuetudo dandi omnia bona in dotem, & ita intelligi debet dictum Iaco. de Arei. † Quęro, nunquid ista authen. habeat locũ in muliere sterili? Respond. sic, quia substantia dotis non pendet ex liberis. nam habere, vel non habere liberos, est quoddam accidentale, quod non uitiat substantiam matrimonij, & dotis, vt infra, qui potio. in pigno. habe. l. assiduis. Quæro, statuto cauetur, quod filia dotata, uel dotanda non succedat, sed dotata debeat stare cõtenta dote sibi per patrem data, vel promissa, & non dotata debeat dotari a fratre. † Modo quæro de duobus. *o* primo, an incongrue dotata a prẽ possit alienare usq; ad supplementum dotis congruę? Respon. sic, *p* argum. huius authen. nisi inspecto tempore donationis fuisset congrue dotata, ut no. Bar. s. de col. l. pactum. Vel dic contra, quod debet stare contẽta quacunque dote: quia licet statutum sit iniquum, id est, nimis rigorosum, non tamen est ꝯ bonos mores, & ideo seruandum, ut l. prospexit, ff. qui, & a quibus, & no. per Cy. J. de adul. l. j. & ita seruat consuetudo. † Secundo quæro, an frater *q* pro dicta dote danda possit diminuere fideicommissum? Respondeo sic, quia ista dos succedit loco legitimæ ipsius filiæ, ut no. Cy. s. de nup. l. sancimus. † Vltimo no. ꝙ dos dẽt esse congrua, inspecta quantitate patrimonij, numero liberorum, & qualitate iugalium, vt ff. de leg. 3. l. filiæ. & hic, & Ouidius dicit.

Si qua voles apte nubere, nube pari.

19 † Quæro, nunquid ista auth. prout iacet, habeat locũ in extraneo *r* sic grauato, ꝙ ipse possit supra Trebellianicam dotare filiã: tea. in lib. Nouellarum dicit, ꝙ sic pro dote, secus in donatione propter nuptias. Sed quicquid dicatur in lib. Nouellarum. dic contrarium, quia dotare filiam extranei, non pertinet ad pietatem, nec ad affectionem testatoris, & ideo hæres supra suam Trebellianicam nihil potest disponere, sed præcise tenetur restituere dodrantem. prima verior est. sed quid si vir *s* vxorem instituit hæredem in uita sua, & post mortem eius substituit pauperes, an in ista substitutione ueniant vestes, quas uir fecerat vxori. si quidem non sunt ultra redditus *t* dotis, uenient in fidei-

---

A D D I T I O N E S.

a Ego addo. Vide Bal. sup. eo. l. fi. §. fi. & caue. quia ratio Iuris. ibi est generalis dicere propter iustam ignorantiam, & aduerte, quia Bal. hic noluit illum tex. restringere. sed voluit dicere quod si ibi illud fideic. fuisset iniunctum in testo, non posset prætendi iusta ignorantia contentorum in testo, vt no. in l. cum hæredes hic alle. & hoc teneo, tamen Raph. in d. l. fi. §. finali, intelligit quod Bald. velit limitare illum tex. & procedere, quando ignorantia procedit facto defuncti, quia ibi tunc apparet testatorem voluisse suspendere ad militatem hæredis. & ita trãsit Raph. & vide hic Bar.

b A. B. Quæro, in quo add. Sed habes similem tex. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. sed ibi erat conditionale, & habes tex. l. fi. §. hu. cod. ti. sed ibi erat particulare.

c An ista. Vide Bar. hic, & limita dupliciter, vt per Ang. no. in auth. de rest. & ea, quę par. 10 prin. & vide Pau. de Cast. in cons. 13. & seq.

d Vtrum per istam Auth. Idem voluit Pau. de Cast. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb. & Iac. de Bel. in auth. de rest. & ea, quæ par. in 11. menie.

e Furiosus. l. hic alle. non facit.

f Nunquid hæc auth. Vide hic Bar. contra quem tenet Ang. in l. a filia in prin. ff. ad Treb. & ibi etiam quid in fratre.
Quæro nunquid. Vide D. Io. in l. j. ff. so. ma. A. B.

g A. B. Quæro, pater uiuens. Io. de Imo. sequitur Bar. in l. 1. ff. so. ma. & Sal. hic.

h Si filia. Vide gl. & Doc. in auth. contra rogatus, inf. ad Treb.

i Bar. contra. Non reperio gl. nec Bar. clare tangere, puto quod voluit allegare gl. & Bar. in l. obligamur, ff. de act. & obl. & Bar. hic.

a Teneat dotare. Vide per Sal. & Bal. in l. fi. sup. de do. promis. & Ang. in l. pater, ff. de cur. & no. per Bar. in l. non quemadmodum, ff. de lib. agno. & istud dictũ Bal. hic sequitur simpliciter Lud. Ro. in l. 1. ff. so. ma. facit quod no. Bar. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb. & quæ no. Bal. in auth. ex testamento, in 3. q. sup. de col. Spe. tit. de iudi. §. sequitur. ver. sed quid si vnus ex fratrib. & Ang. hic.
A. B. Quæro an teneat. No. auum teneri ad dotandum neptem quid in patrono. vide Lo. Io. in l. 1. so. ma. & l. nihil. ff. de in rem ver. vide Bal. in præall. l. dedit dotem.

l Ingredi monasterium. Vide Bar. hic, & an ista auth. habeat locum in dote confessata uide Ang. in corpore, quod non, & quid si bona expresse prohibita alienari ẽt per contractum inter uiuos, an poterunt in dotem dari, uide gl. & Bal. & quæ ibi scripsi post eum, in l. nulla. sup. de iure dot.

m A. B. Quęro, si ex forma. No. quod licet lucretur dotem ex forma statuti, non tamen lucratur feudum, tale uide Bal. in J. c. fi.

n Præsumitur. Vide Bal. in l. nulla, cum si. sup. de iu. do.
A. B. Sed nunquid præsumitur. An mulier præsumatur dotata, si non apparet de dote, uide Bar. in q. mulier habens magnum patrimonium, & do. Ang. in l. 1. ff. so. ma & Bal. in l. nulla, sup. de iur. do. & quid si mulier dicit, do tibi me, & mea, & non dixit causa dotis. Dic quod videtur pro dote dedisse. tex. est varius in l. quod autem in stipulatione, uer. dot. atione, ff. de iu. do. licet gl. corrumpat illum tex. vide Bal. qui singulariter loquitur in ista materia in l. nulla, sup. de iu. do.

o A. B. Modo quæro de duob. No. dictum elegans, si tempore dotis habeat a patre filia congrua dotem, licet postea pater fiat ditior, non potest cogi a filia, ut sibi impinguet dotem, vide Bal. in l. quamuis, sup. de fideic. ad fi. Quid si pater habet Comitatum, de quo dotabitur, vide Do. Abb. cons. 12. alias 13.

p Resp. sic. Vide Bal. in l. fi. sup. de do. promiss. & Bal. sup. uer. quæro, pater uiuens, & de illis habes per eundem Bal. in l. pactum, in 6. opp. sup. de coll.

q An frater. Vide Ang. & Doc. in l. a filia, in prin. ff. ad Treb.

r In extraneo. Vide Iac. de Bel. in corpore, in auth. de rest. & ea, quæ pa. in princ. in 3. q. & ibi gl. in uer. sufficeret, quæ tenet quod in dote habeat locum ista auth. in extraneo Iac. de Bel. tamen ibi contra, & Bar. hic post prin. Raph. in l. Sillius. §. cum ad fi. de lega. 1. tenet, quod non habeat locum in extraneo.

s Si vir. Vide Doct. in l. si usufructus, §. 1. hic alle. cum concor. hic all. & Bar. & Do. in l. Marcellus, §. quidam, ff. ad Treb.

t A. B. Vltra redditus. Vtrum autem hæc auth. habeat locum in statuto prohibente patrem dare in dotem bona immobilia subiecta restitutioni, ut hic dicamus, cogita, quia non est actum per aliquem, hoc consulas peritos.

fideicommissum, quia videtur vxori irreuocabiliter dare, alias secus. hic ad legẽ fal. l. si vsufru. §. a. Idem in lectis, & ornamentis lectorum, q̃ nobili vxori per se habitanti dedit animo transferendi dominium in eam: tamen non præsumitur, quia non consueuerunt donari, nisi in testamento relinquãtur, vt ff. de auro, & argen. leg. l. medico, §. 1, & ff. de dona. l. filius. † Ex hac a authen. fundatur sol. q̃stionis, an filia de restituendo rogata, videatur rogata de restituẽdo dotem suam? Tex. est hic, q̃ non, & ff. ad Trebel. l. mulier, §. cũ proponeretur. hic ergo dicitur, q̃ dos minuit fideicommis. ergo non uenit in restitutione, etiam si matrimonium esset solutum, viuo patre, quia debet reseruare insequens matrimonium, vt l. 1. & authen. sed quamuis. supra de rei vxor. actio. & l. si socius pro filia, ff. pro socio. Sed nunquid b dos imputetur c in Trebellianicam, & vr̃, q̃ non, vt ff. fam. ercis. l. Pomponius Phyladelphus. Ista quæstio non vr̃ procedere, quia cum detrahat legitimam, & plus; ergo non debet detrahere Trebellianicam, quia inconueniens esset q̃ fierent tot detractiones: & ideo gl. determinat in Auth. de hæred. & Falc. §. si quis aũt non implens. vnam quartam d sufficere de iure ciuili, supple etiam si rogatus e fuerit restituere post mortem, vel sub aliqua conditione. tex. est J. ad Trebel. iubemus, in versic. dodrante. secus de iure cano. & de consuetudine generali, vt in c. Raynutius. & ca. Raynaldus. extra, de testam. en. vbi dicitur, quod sub conditione rogatus detrahit semissem, licet sit vnicus filius. quod est contra omnem veritatem iuris ciuilis, vt plene dixi s. fam. erciscun. l. filium habentem, & infr. ad leg. Falci. l. quanquam. Quæro ad † ea, quæ dicta sunt f vtrum ille qui non potest alienare, possit permutare? & videtur quod sic, vt ff. de leg. 2. l. idem scruãdum. Sed ibi ex voluntate tacita testatoris fit alienatio, vt J. ad Treb. authen. contra rogatus. Item, ff. de iure do. l. fin. Sed ibi est prohibitio causatiua fauore dotis. & ideo potest fieri, si melior sit conditio dotis co. tun. l. ita constante. sic ecclesia potest vendere. si facit suam conditionem meliorem, vt extra de rebus eccles. non alien. cap. vt super. & no. per Iaco. de Are. in l. magis puto, §. hæres, de reb. eor. & per gl. in l. cum hi, §. causæ. ff. de transac. Item videtur, q̃ propter necessitatem posset fieri alienatio, verbi gratia, propter necessitatem alimentorum, vt J. ad Trebel. aut contra rogatus. quod est uerum, licet gl. dicat contrarium hic. Item propter æs alienum, vt ff. de fideicommiss. lib. l. cum fideicomm. † Quæro, nunquid teneat alienatio, si ille cui deberet fieri applicatio, ratificat? Respon. sic, ff. de lega. 1. l. si fundum per fideicommissum. & ipsi ratificanti debet restitui pretium. quod est no. Et adde quod no. s. de pact. l. cum proponas, & l. 1. fallit in ecclesia, in Auth. de alie. & emphy. §. sanctissimas. g † Quæro nunquid ista authẽ. habeat locum in filiis Iudæorum, h vel hæreticorum? Rñ. in hæreticis non, in Iudæis sic, si pater, & filij sunt Iudæi. ita intelligitur quod no. in l. & nihil ff. de in rem verso. Quæro, † quę est ratio q̃ in vsib. feudorum cauetur q̃ vasallus potest ad liuellum dare, i & non alienare? Rñdeo, quia alienare est a se in totum abdicare, sed ille qui dat ad liuellum reseruat sibi utile, & ideo liuellus non dicitur alienatio, nisi fiat in perpetuum, vt no. in l. codicillis, §. institutio, de le. 2.

ADDITIONES.

a Ex hac. Vide Bal. in l. cum virum sup. de fidei. c. & tu. & ibi Ang. in l. filia, in princ. ff. ad Treb.

b Sed nunquid. Vide in l. pater filiam, in prin. ff. ad leg. fal. & Doc. in l. in quartam, eo. tit. & in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Treb.

c And. Barb. Dos imputetur. An dos computetur in Trebellianicam. vide Bal. qui aliter loquitur in l. iubemus, inf. ad Treb. & aliter loquitur in l. quoniam in prioribus. ad fi. sup. de inof. test. dixi in c. Raynutius de testa.

d Vnam quartam. Hic vide latius per Iac. But.

e An. Barb. Etiam si rogatus, Vide Do. Io. in l. Centurio, ff. de vul. & pup.

f And. Bar. Quæro ad ea quæ dicta. Et quid si inter viuos, an habeat locum hæc auth. dic quod non. gl. est elegans, & adhuc legistis noua, in l. nulla, sup. de iu. do. sm Bal. ibi, etiam tene menti. Item dicas, q̃ si res sit tempore perituræ, possunt alienari, nec habet locum per istam auth. sing. l. pro hærede, §. Pup. ff. de acq. hær. facit quod no. in l. diuina, ff. de pet. hær. & l. Aedil. §. fi. ff. de iure deli. Et uide tex. sing. secundum Ang. in auth. de test. vbi si hæres alienat, & est soluendo, ille cui fit restitutio, non potest contra rerum possessores agere, sed potest contra heredem si est soluendo, alias secus, quod est sing. no. sed ipse ibi non putat verum. Item si codicilli non possent aperiri ea mandato testatoris, in quibus continetur fideic. ualet alienatio, ut est ibi sing. secundum omnes in l. fi. ff de leg. 1 propter illam ignorantiam causatam a defuncto, nec potest fieri reuocatio. Vide ibi Mod. adde Bal. in c. 1. §. donare, qualiter olim feu. potest alie.

g §. Sanctissimas. De isto tex. uide Bal. in authen. hoc ius porrectum. sup. de sacrosan. eccl.

h Filija Iudæorum. An mater hęretica teneatur dotare filiam orthodoxam gl. quod sic, in l. mater, sup. de iu. do. vide tamen ibi & dicit ibi Bal. quod filij Iudæorũ conuersi. ad fidem, debent alia parentib. uide Spec. in ti. qui fil. sint leg. uers. quid si pater, scias quod mulier hæretica non habet priuilegia dotis secundum Bal. in rub. ut fi. ce priui. do dicit Iudo. Rom. in l. 1. ff sol. matr. quod pater non tenetur dotare filiam Iudæam, uel hæreticam allegat gl. hic. lleg.

i Liuellum dare. quid sit liuellus, uide per Bar. in l. si finita, §. si de uectigalib. ff. de dam. inf. c.

De falsa causa adiecta legato, vel fideicommisso. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Error quando est causa falsi, vitiat confessionem & legatum.*
2 *Verba enunciatiua, quæ finalem cãm sapiunt, inducũt tacitã dispositionẽ.*
3 *Assignatio falsa non minuit legatum.*
4 *Confessio in vltima voluntate præsumitur simulata.*
5 *Confessio in vltima voluntate non inducit legatum.*
6 *Rei vendicatio non continetur in legato liberationis.*
7 *Legatarius non efficitur dominus, si testator liberauit possessorem a rei vendicatione.*
8 *Confessio facta in vltima voluntate, an reuocari possit.*
9 *Verba enunciatiua quid significant.*
10 *Doli exceptio an oriatur contra testatorem, per confessionem testatoris.*
11 *Testatoris vox emissa ad obligandum cum causa, an probet ipsam causam esse veram.*
12 *Causa finalis in contractibus qualiter cognosci potest.*
13 *Scriptura testatoris vbi est confessio, an probet.*
14 *Scriptura quæ radicem ex exemplari sumit, non probat per se solam.*
15 *Testamentum. in quo quis confitetur se vsurarium, valet.*
16 *Error & titubatio differunt.*
17 *Causa finalis dicitur obiectum intellectus.*
18 *Legatum non valet propter prolixitatem.*
19 *Confessio in vltima voluntate facta, facit fidem, nisi probetur contrariũ.*
20 *Iudicia magis æquiparantur contractibus, quam vltimæ voluntati.*
21 *Credit verbũ, æquipollet verbo veritatis expressiuo, & non dubitatiuo.*

VErba testamenti. Falsa ↄfessio nõ vitiat legatum liberationis, nisi interueniat error. h. d. Vel sic, Falsa causa non officit testamento. h. d. Pone, testator a confessus fuit debitorem sibi satisfecisse, hæres petit debitum & producit instrumentũ debiti, legatarius excipit hoc modo dicens, tu nõ potes petere, quia solui: & posito quod non apparet de solutione, dico me non teneri, quia testator reliquit mihi liberationem, quid iuris? Resp. hæres repellitur ab agendo, quia aut confessio probat satisfactũ esse, aut includit legatum liberationis, nisi hæres probet testatorem errasse. No. quod confessio emissa in vltima voluntate, aut probat, aut disponit. † Secundo no. q̃ error vitiat confessionem, & legatum, quando error est causa falsi. Tertio no. q̃ dispositio & confessio nõ præsumitur reuocata, nisi probetur error. Quarto no. q̃ ĩ alternatiua exceptione, suff. cu q̃ altera pars sit necessaria, seu vera. † Vltimo allegatur hæc lex, q̃ verba enunciatiua, quæ finalem causam sapiunt, inducunt tacitam dispositionem sui effectus. Et illa proprie est enunciatio, quæ continet veritatem: alias est abusiua quædã locutio, & tunc fit propter se, quando terminatur ad se, & non ad aliud; & enunciatio quandoque non cadit in aliud nomen, quandoque cadit in nomen confessionis causæ, modi, vel demonstrationis, vt hic. † Item no. q̃ falsa assignatio, vel designatio insufficiens non minuit legatum certæ quantitatis, sic ff. de leg. 1. l. quidam testã. & de adim. leg. l. Lucius, nisi faceret conditionem, ff. de contrah. emp. l. si debitor, §. verisimile. coniuncta l. interdum, ff. de ver. sig. † Item nota, quod confessio in vltima voluntate b non præsumitur simulata: quia præsumitur vera, aut gratuita, nisi fieret versus non capacem, vt not. ff. de proba. l. qui testamentum. quod intelligitur de non capace, ad quem ordinatur naturalis affectus, vt in spurio, secus in bannito. Oppo. quod confessio c non inducat dispositionem, scilicet antecedentis actus, sed dispositi probationem, vt ff. deposi. l. Publia, §. fi. Sol. ibi in contractibus. Item ibi ad obligandum: hic ad liberandum, vt ff. de pact. l. tale pactum, in princ. Secundo oppo. d & videtur q̃ hæc confessio non noceat, nisi post triginta dies, vt s. de non nume. pecu. l. in cõtractib. Sol. ibi in confessione inter viuos, hic in confessione facta in vltima voluntate; & est rõ, quia testator qui in extremis confitetur, non videtur cõfiteri spe futuræ numerationis, quia nequaquam expectat futuram numerationem, ita dicit hic glo. † Oppo. q̃ dicta confessio non inducat legatum, vt ff. de leg. 2. l. Titia, § Caius. Solu. ibi erat negatiua dominij & possessionis, hic autem erat negatiua personalis obligationis: nã facilius tollitur personalis obligatio, quam dominium. sed hoc videtur contra l. emptor, §. fi. ff. de rei vend. & ideo dic q̃ ibi non erant verba illam dispositionem inducentia,

vt ibi

ADDITIONES.

a Pone, testator. Idem dicit hic Bar. & vide inf. ver. etiam oppo.

b Celsus. Confessio in vltima voluntate. Adde quod no. ff. in l. rationes, num. 2. & quod ibi posui in apo. ad ipsum, in ver. dicto testatoris, sup. de proba.

c And. Bar. Opp. quod confessio. Vide Bal. in l. generaliter, supra de non nu. pec.

d Secundo. opp. Vide Bal. in l. 1. in prin. infra de confes. & in l. in supra, de non num. pec. dixi post Bar. in l. generaliter, cod. tit. & Bar. hic sequitur etiam Iaco. But. & vã de Cyn. hic in princ.

vt ibi no. secundum But. quia non consonabant rei, nec causæ, quia licet essent inducta in domum vxoris, tñ non erant ei assignata, & sic non erant penes eam: nam aliud est ponere in domo, aliud deponere, vt ff. de iure dotium, l. si ego, §. dotis, & l. fin. ff. nau. cau. stabu. nisi dicas quod in reali non est liberatio, quia nec obligatio, vt Insti. de actio. §. 1. † Quæro, nunquid in legato liberationis, *a* si testator legat generaliter liberationem suis debitoribus, contineatur rei vendicatio. Dic quod non, vt no. s. de transactio. l. sub prætextu, §. error autem. † Quæro, quid si expresse testator liberauit possessorem *b* a rei vendi. nunquid legatarius efficitur dominus? & videtur q non, quia non est in legato dari, sed retineri: vnde non debetur euictio, vt Institu. de leg. in princ. Et ita teneo, fauore vltimæ voluntatis. † Quæro, an testator *c* hanc confessionem possit reuocare? Dicit But. quod sic, quia est vltima voluntas. Alij dicunt contrarium, vt sup. de non nume. pecu. l. generaliter. & dic q non, quia non potest reuocare, quin faciat inditium, vt extra. de succes. ab intest. c. cum dilectus † Quæro, quid est dictum, verba enunciatiua? *d* Respon. illa, quæ sunt quoddam proœmium vel præambulum, sed nõ sunt ipsa dispositio. & tunc (vt ita dixerim) illa verba enunciatiua nõ stant per se, nec consistit voluntas in eis, sed in aliud transeunt, quod non est verbum principale orationis. sed verba dispositiua stant per se, quia emanant principaliter propter se, vt ff. de dona. l. ex hac scriptura. † Et not. quod hec lex loquitur de enunciatione per modum confessionis. Modo ego quæro, vtrum per talem confessionem *e* oriatur exceptio doli ꝯ ipsum testatorem. & videtur q sic, vt no. ff. de libe. lega. l. non solum, §. liberationis, quod est verum si testator dixit, fateor irreuocabiliter, & inter viuos, vt no. ff. de testamen. l. hæredes palam, §. final. † Quæro, nunquid vox testatoris ad obligandũ emissa cũ causa, probet ipsam causam esse veram? Text. videtur quod non, in l. Aurelius, §. fi. ff. de lib. leg. nisi esse appositum solemne iuram, vt in Auth. de iureiuran. a mor. præ. in rubro & nigro. certe in l. Aurelius. ibi causa erat emissa ad liberandum, non ad obligandum testatorem, quia nemo testando contrahit. † Quæro, quomodo cognoscimus causam finalem in contractibus? *f* Respond. illa est causa finalis, de cuius radice emanat obligatio, vt ff. de condic. indebi. l. damus. Quæro, quomodo cognoscamus causam finalem in legato? Respond. quando cessante causa cessat titulus legati, vt in legato pro dote, vel sepultura, vt ff. de adi. lega. l. a filio, §. matri suæ, & in Auth. de sanctis. Episco. §. sed & hoc præsenti. † Quæro, quid si testator *g* scripsit testamentum vbi est confessio, nunquid illa scriptura probet sicut codex rationum? Videtur quod sic, ext. de probat. c. per tuas. vnde prima pars huius l. quæ loquitur de confessione, potest intelligi quo ad probandum, quando interuenit hæc solemnitas, videlicet quod testator scripserit manu propria. Vel dic melius, vt in gloss. quia ista confessio incidit in vltimæ voluntati; & ideo eius naturam assumit, nisi forte illa confessio fiat in epistola missa ad legatarium, arg. l. Publia, §. fi. ff. dep. † Sed quid si testator dicit, confiteor me liberasse B. manu talis Notarij, & non apparet de hoc aliquid. nam scriptura, quæ sumit radicem ex exemplari, non probat per se solam, in auth. si quis aliquo, supra de eden. Respon. nihilominus habet locum lex, quia falsa demonstratio non vitiat.

† Quidam confessus *h* fuit in testamento se esse vsurarium, an valeat eius testamentum? Videtur quod non, quia manifestum se facit. Dic ꝯ, quia ista qualitas requirit probationem alicuius subiecti, vt no. ff. de proba. l. si arbiter. secus si descendisset ad species, puta quia extorsi vsuras a Titio, & pluribus alijs, vt in capit. 1. & c. quamquam, de vsur. lib. 6. Nam in delictis, quæ pertinent ad iudicium ecclesiæ fauore animarum, confessio extra iudiciũ legitime facta probat, vt 1. quæst. 7. capit. quoties cordis oculus, & c. parochiano. de sepul. Sed ibi loquitur quantum ad restitutionem ablati, sed non quantum ad inhabilitatem subiecti, vt faciat ipsum intestabilem, sed de iure ciuili facit indicium, ff. de adul. l. capite quinto, & ff. de ædil. edi. l. quæro. Item dicas, *i* quod si esset scriptura clausa, vel secreti codices rationũ exhibiti post mortem testatoris, non irritaretur testamentum, quia tempore mortis non erat manifestus, nec retro fuerat publicus vsurarius, & cessante qualitate, cessat eius pena, vt ff. de noxa. l. in delictis, si extraneus etiam si in codicibus *k* confitetur se manifestum, vel æquipollens, vt quia confitetur se tenuisse altare paratum, vel similia, quia ista confessio tendit ad obligandum. vnde facta absente parte non probat. Caue tibi, quia illud est verum, quando confessio est facta creditore non mandante; sed iste codex videtur factus de mandato debentium recipere usuras, vt l. prima, supra, de eden. per Iaco. But. istud rigore taciti mandati nõ uidetur uerum, quia non gratuitum. Item quia tenetur ad interesse, si non conficeret rationes. Item quia non esset speciale in codicibus vsurariorum, vt dicit tex. in c. 1. de usur. in cle. sed esset ius commune, ff. de eden. l. si quis ex argentariis, §. pertinere. Vel dic standum esse codicibus, ut not. Bartol. ff. de donatio. l. nuda & supra, de probat. l. rationes. & si toties tot fœnerauit quod non potuit esse nisi liquidum in populo, manifestus apparet, l. palam, ff. de ritu nup. ista veritas per dictam clausulam.

16 † Quæro, nunquid testator, qui dicebat, non recordor an mihi fuerit solutum, sed imaginor q sic, & ideo peti nolo, cum tñ rei veritate non est satisfactum, dicatur errasse: nam error & titubatio differunt, quia errans figit intellectum suum in falso, sed nutabans est æqualis inter contrarias persuasiones, ut no. ff. de test. l. de statu. & l. fi. sup. de cond. inde. † Et no. in hac l. q *l* falsa causa non vitiat legatum. Oppo. de l. si pater. supr. de hæredi. institu. Solu. ibi causa erat de substantia dispositionis, hic non. causa n. finalis est obiectum intellectus, sicut signum est obiectum visus: & portus est obiectum nauigantium, & quicquid agimus, propter finem agimus. Et no. q causa finalis probatur interdum etiam per proœmium, in quo apponitur dictio, quia, vt l. fi. ff. de hęredi. institutien. & ista causa finalis, vocatur causa finiendi, vt no. Inno. in proœ. 6. Item oppo. quia videtur distinguendum, q aut apponitur in vim conditionis, & vitiat, vt Institut. de lega. §. longe, & l. demonstratio. §. at si causa, ff. de conditio. & demonstratio. Solu. confiteor. Oppo. & videtur distinguendum, aut falsa causa est extranea a legato, & non vitiat, aut intrinseca, & coessentialis legato, & tunc falsa vitiat, vt ff. de conditio. & demonstrat. l. cum tale, §. falsam. Solu. concedo, tunc autem dicitur coessentialis, quando alias non esset legatarius, quod probatur per indicia, argumen. ff. de lega. j. l. licet Imperator. Vnde circa hunc articulum de falsa causa, distingue; aut per modum conditionis, aut per modum accidentalis denunciationis, aut per modum finalis causæ dubitatur. Primo, & tertio casu vitiat. Secundo, & quarto casu non vitiat, vt plene dixi supra de episcopis, & cleric. l. generaliter. † Oppo. q illud legatum non valet propter perplexitatem, nam inutiliter legatur debitori liberato, & vtiliter liberando, ergo legatarius eligendo vnum contrarium, renũciat alteri. Solu. hic excipit sub distinctione, vel sub protestatione, vel quia sub diuerso fonte. Sed quid dices in hoc casu, testator fuit confessus se accepisse a me mutuo centum quæ mihi legauit. Egi ex mutuo: & quia non potui probare mutuum naturale, succubui, volo agere ex legato, nunquid possim: & videtur, q non, quia dum primo egi, tacite confessus sum legatum non valere, vt ff. de leg. j. l. si creditori. & l. petitor, ff. de liber. leg. Solu. licitum est mihi recedere ab illa confessione propter contrariã sententiam, vt no. Innocen. extra, de iureiuran. capitu. mulieri. Item quia hoc contingit propter factum aduersarij. text. est in dicta lege Aurelius, §. finali, & digestis, de leg. primo, l. Lucius, §. si quis, quod est nota. † Quæro, testator dixit ita, ex decem quę legaui Titio, volo quod pręstes quinque Seio, nunquid per hoc probetur aliquid legatum Titio? *m* & videtur quod non, quia uerba enunciatiua prolata sunt ad adimendum, non ad conferendum. ff. de conditio. & demonstrat. l. cum tale, §. finali, & ff. de heredit. instit. l. ex facto etiam. Sed ista ratio non ob. quia uerum est, quod non operatur dispositionem, quando tendit ad diminuendum; sed quatenus non diminuit, bene disponit, ut ff. de

ADDITIONES.

a In legato liberationis. Vide Bar. in l. non solum, §. fin. ff. de lib. leg. & Bal. in l. cum necessitatem, sup. de fideicom.

b Possessorem. Vide per Bal. in l. creditoris. sup. de fideic. cum concor.

c An testator. Vide Bal. in l. generaliter, in 10. q. sup. de non num. pec. & quod sequitur, ver. modo ego. cum ver. seq.

Adde Bal. vbi alleg. in apost. ver confessio in vltima voluntate, nume. 4. in eadem l. Celsus.

d Verba enunciatiua. Vide Bald. in l. si voluntate, inf. de fideic. lib. & in auth. ei, qui iurat. inf. de bo. auth. iud. pos.

e Confessionem. Vide infra.

f In contractibus. Quomodo cognoscimus causam finalem in legato. vide Bar. in l. demonst. §. 1. ff. de condi. & dem. & quomodo in vtroque, per Bar. in l. 2. §. fin. ff. de don. & Bal. inf.

g Quæro, quid si testator. An confessio testatoris emissa cum causa probet eam, vide Bar. in l. cum quis decedens, §. Titia. ff. de leg. 3. & l. Aurelius, §. fi. ff. de l. leg. Bal. in l. generaliter. sup. de non num. pe. & quod no. in auth. quod obtinet sup. de probatio.

h Confessus. Vide Bal. in l. 1. ad fi. inf. de confes. cum concor. ibi positis per Bal. in l. si quis, §. 1. ff. de eden.

Adde quod notaui in apo ad Lanf. de Oria. in cap. quoniam contra, §. confessiones, num. 28. ver. quæro ergo, & sequenti. & ibi posui in add. ad ipsum, in ver. hæredis, extra, de proba. Celsus.

i Item dicas. Vide quæ ibi dixi post Bar. in l. 2. ff. de fur. & quod no. Bal. in l. posthumus, in fi. sup. de bon. poss. contra. ab.

k And. Barb. Etiam in codicib. An confessio facta parte absente probet, uide gl. sing. in l. non solum, § liberationis, ff. de lib. leg. & ibi Bart. & Bal. in l. 1. C. de confes. latissime Sal. in l. postquam. C. de pac. & ibi aliquid per Bald. Inno. in cap. veniens, extra. de reg. & ibi Dom. meus de Im o. & ego publice sustentaui gl. contra Bart. & sequaces.

l Phil. Dec. Quod. Et adde q regulariter non solet vitiare nisi de testatoris voluntate contrarium doceatur, vt l. cum tale, §. falsam, ff. de condi. & dem. de quo vide per Bar. in l. domus, ff. de cond. indeb. Et licet institutio vitiet legatum non vitiat nisi ipsa parti et legato sit adiecta, secundum ꝯ leue no. per Bart. in l. demonstr. §. quod autem, ff. de condi. & dem.

m Celsus Nunquid per hoc probetur aliquid legatum Titio. Adde quod no. Ludou. Rom. sing. suo. 536. incip. verba enunciatiua, & quod [illegible] not. in Apost.

ff.de rei ven.l.emptor.§.ancilla.& argu.ff.de vsufru.l. Proculus. alij tenent primam opi. Et no. ꝙ Pet. in materia confessionis factę in vltima voluntate tenet opin. ꝙ ista confessio probat, nisi ɔ̄trarium probetur, vt 3.responso huius l. Eo autem casu, quo contrarium probetur, qđ non valet iure ꝯfessionis, valet iure legati, si testator sciebat falsam causam, quod præsumitur, nisi probetur error, quo errore probato, nõ valet etiam tanq̃ legatum. Tenendo istam opin. Pet. quomodo respondetur ad l. Aurelius §.fi. Respond. quia per sententiam absolutoriam probatur contrarium confessionis, nihil enim minus operatur sententia, quã dicta testium, vel instrumentorum ad probandum, ff. de regu. iur.l.res iudicata.& ista est subtilis responsio. Item no. quod Pet. in materia verborum enunciatiuorum distinguit, quod aut sunt emissa principaliter propter aliud. primo casu, aut proferuntur in contractibus; & tunc aut ad liberandum. aut ad obligandum. primo casu, aut pręsente aduersario, & disponunt, vt ff.de pact. l.tale pactum. aut absente parte, & non disponunt, vt ff.de pact. l.idem in duobus, & ibi no. Sed contrarium no. ff. de lib.legat.l.non solum, §.liberationis. ubi gl. dicit, quod disponit circa exceptionem doli.argumen.ad hoc, ff. de donatio.l. si tibi, dederim. vbi licet contractus non sit perfectus, tamen ex sola voluntate possessori datur exceptio. Tu dic, ꝙ ob.exceptio do-

20 li vi probationis; non ui nouæ liberationis. † Sed oppo. *a* quod

a iudicia magis æquiparantur contractibus, quam vltimæ voluntati, vt ff.de pec.l.3.§.idem scribit, & ff.de verbor.signific.l.rei ba contraxerunt. Item in iudicijs non pereunt exceptiones, ff.fami. erciscun.l.qui familiæ.ergo nec in contractibus. Solu. in l qui familiæ.fuit error, qui vsque ad lit.contest. potuit corrigi. Vel ibi non agitur de liberatione, sed de amissione dominij, quod non perditur solo verbo, & hæc est vera. Si autem in vltima voluntate proferuntur, tunc disponunt, si propter se proferuntur. ff.de lega.2.l.vnum ex familia, §.fin. & hoc verum quando dirigũtur onerato, vt l.generali, in prin.de vsufruct.l gat.quia tunc potius censentur verba consilij, quam mandati, vt no. in d l.vnum ex familia in princ. Tu dic, quod aut proferuntur arctatiue, & disponunt, aut hortatiue, vel dubitatiue; & tunc est vera distinctio Pet. Secundus casus principalis est, quando proferũtur propter alium, & tunc nunquam inducunt dispositionem secundum Petr. vt sup. de testamen.mil.l.ex his verbis. Pone, in libello meo vel cõtractu, affirmo aliquem procuratorem Titij, ista sunt verba enunciatiua, quod patet, quia per verba mea non potest induci dispositio facti alieni, quia mandatum aduersarij mei non pendet a me, & tamen ista verba probant contra me, vt infra de contrahen.& committen.stipula.l.optimam. Sol. ibi ideo, quia super tali qualitate fundatur iudicium, vel contractus, argum. capit.1.de probatio.in clem. Idem si in uerbis enunciatiuis fundetur rescriptum, & sint verba prolata ab eo, qui potest sibi præiudicare. vt ꝗ.de liber cau.l.cum precum. hinc est ꝙ si confiteor partem meam fuisse hæredem Titij ista verba sunt enũciatiua quia ista verba non possunt disponere super hoc, & tñ certũ est ꝙ statur enũciationi meę, vt l.1.ff.de inter.ac. Idem si verba sint enunciatiua ɔ̄ctus alterius, qui tunc non p̃tegeri, & tunc inducunt probationem, non dispositionem, si proferantur inter præsentes, vel per nuncium, vel per epistolam, vt ff.depo.l.Publia.§.

21 fi. † Quid si in iudicio *b* fiat mihi positio ꝙ sim hæres Titij: sed re-

b spondi, ꝙ credo, an videar tacite hæ̃ditatem adire? Pet. sentit hic ꝙ sic. ergo a cõtrario si dico non credo. videor repudiare, quia in iudicijs dẽt procedi super certo, vñ teneor certificare aduersarium meum de veritate, & ideo verbũ credit, ęquipollet verbo veritatis expressiuo, & nõ verbo dubitatiuo, de hoc no.s̄. vnde lib.l.qui se patris.

ADDITIONES.

a A.B. Sed opp. De verbis enunciatiuis, vide Bal sup.de test.mil.l.ex his.

b Quid si in iudicio. Vide Bal.in l.potuit, sup.de iure deli.

LEX II.

1 *Testator si dicit, lego Titio quod ei debeo, legatum non ualet si testator nihil debet.*

2 *Relatiuum, quod incertæ rei appositum, facit conditionem.*

3 *Vtile non uitiatur per inutile.*

4 *Relatio falsa (si veritas eius est de substantia legati) uitiat legatum.*

5 *Falsitas in die, reddit totum falsum.*

Etiam. Falsa demonstratio, q̃ non facit rem dubiam, non perimit legatũ h.d.v.g. dicit testator, lego Titio 10.

1 quæ ei debeo, & nihil debet, valet legatum. † Oppo. dicit lex, ꝙ si testator dicit. lego Titio hoc modo, lego Titio quę ei debeo, quia non valet legatum, si nihil debeo, ff.de leg.1.l.si sic. Solu. ibi

2 nihil est in legato, quia † relatiuum, quod, incertæ rei appositum facit ɔditionẽ. Secđo op. nam lege cauetur, ꝙ si testator dicit ita, lego Titio centum, quæ mihi debet, ꝙ falsa demonstratio perimit legatum, ut d.l. si sic. Sol. aut relatiuum apponitur certæ quãtitati, aut apponit liberationi. primo casu loquitur l. nostra secũdo casu loquitur l. contraria. & ratio differentiæ est, quia legarius non potest liberari ab obligatione q̃ nõ est, vt ff. de verbo. obl.l.decem, & ff.de cond.& demonst.l.Titio vsufru. Tertio oppo. nam lege cauetur, ꝙ si ita legatur, lego Titio 10. quæ mihi Sẽpronius debet, & nihil debet, quod nõ valet legatum: vt ff.de lib. lega.l.legauit.& tamen exprimitur certa quantitas. Sol. ibi testator legauit nomen falsi debitoris, ɔ̄ quem non potest actio cedi: & ideo legatum non valet, quia non est exequibile. Conclude ergo, quod aut est legatum sine certa quantitate, & relatiuum, ꝙ vitiat legatũ. Aut certa quantitate expressa, & tunc refert aut hæres damnatur dare quantitatem, & valet legatum: aut liberare vel cedere. & non valet, quia impossibile. sed quomodo hoc cognoscam? Respon. gl. quod cognoscam per primam, secundam, vel tertiam personam annexam verbo demonstratiuo: nã si dico, lego decem quæ debeo, valet. Si autem dico, quæ debes, vel quæ Titius debet, non valet, quia antecedenti destructo, relatio est impossibilis. Oppo. nam lege cauetur, quod si testator dicit, lego Titio 10. quæ accipiat super tabula talis mercatoris, valet legatum, licet idem mercator nil debeat. iste est casus no. in l.quidam testamento, in prin.de leg.1. Solu. ibi duo fuerunt pręcepta testatoris. primum, vt hęres solueret, secundum, vt de tali

3 credito solueret. vnde † vtile per inutile non vitiatur. secus si testator legasset nomen debitoris, & sic esset vnicum præceptum.

4 † Ex prædictis infero talem consequentiam, ꝙ falsa relatio, cu-

a ius veritas esset de substantia legati, *a* vitiat legatum: sed falsa enunciatio non vitiat. h. d. tota lex. Fuit quæsitum a me, utrum falsa demonstratio uitiet appellationem: verbi gratia, appellaui a sententia, quam dixi contra me latam die decima, & fuerat lata die undecima, & constat ꝙ semel tãtum? & uidetur ꝙ uitiet, quia actus de se est impossibilis. Item quia appellaui a sententia, quæ non erat in rerum natura tunc tpis, & illud quod non est in rerum natura, non uenit in iudicio, ut in c. Abbate. de re iud. lib.

5 6. Item dies est limitatio, seu coarctatio actus. † Item falsitas in die, reddit totum falsum, ut in c. cum Ioãnes eremita de fide instru. & Inst.de stipul.§.item uerborum. Item pro hoc inf qui accus.non poss.l.1.in gl. Item iste est supinus error, qui nocet. Item pro hoc, ff. quod ui, aut clam. l.si uitem, §.finali. In contrarium uidetur, quia error non nocet, ff.de iud.l.si in iudicijs, & ꝗ.de appel.l. si quis libellos. Item utile per inutile non uitiatur, si constat de ueritate. Item error die., non uitiat publicum instrumẽtum;

b *b* licet secus sit, si dies non apponatur, secundum Dyn. in consilijs. Sol. considera, aut dies apponitur actu fiendo, & tũc alia dies uitiat, ut l.si uitem, §.fi. aut actui facto, qui habet in se essentiam; & tunc aut expressio tẽporis est de forma, & idem: aut non est de forma, sed uenit per modum demonstrationis, & tunc falsa demonstratio, nec falsa causa uitiat, ut hic & pro hoc ff.de appe. l.Seio. Sed contra hoc uidetur, quia sententia lata super appellatione, relata ad hunc diem, non parit exceptionem interponẽdam sub uera die, nec defert iurisdictionem ad superiorem, nisi detrahatur dies pendente tempore appellandi, ut ff.de adul.l.accusaturus, & in authen. qui semel, inf.quomodo & quando iud. dicit Specu. quod ista authen. loquitur in contumace non prose-

c quente, in tit.de pe.poss. *c*

ADDITIONES.

a Cel. Vitiat legatum. Adde quod notaui in l.si sic, §.si mihi, in gl. in ver. demon. in Apost. super ea in ver. non nocet, ff.de leg.1. dixi post Barto. in l.cum quidam, in ver. legatum non vitiat, ff.de leg.2. & post Dyn. in reg. ratum in ver. legatum.

b Instrumentum. Vide Bar. in l.si nominatim, ff.de cond. & demon. sed sequens distinctio est contra Dy.

c In tit.de pe.& poss. In §.1. ver potest etiam agi in petitorio & possessorio. & Bar. in auth. qui semel. hic alleg. post prin. & ibi dixi.

LEX III.

1 *Mulier intra tempus dotis restituendæ, non habet actionem.*

2 *Mulier freta legato dotis, non patitur exceptionem compensationis.*

3 *Falcidia non detrahitur de legato dotis.*

4 *Legatum non valet factum in specie, quæ non est in rerum natura.*

5 *Relatio operatur secundum tempus, ad quod fit relatio.*

Si non designata. Legatũ dotis incertæ, indiget probatione; sed si certa quãtitas exprimitẽ, non est necesse probare dotẽ numeratã. h. d. Duo facit. primum etiam loquitur, quando legatum fuit expressa cã, & non expressa quantitate. sm quando fuit expressa cã, & quãtitate. Nota ꝙ qui repetit dotem, debet probare eam numeratã. Secundo nota illa uerba, peruenisset, i. peruẽturum esset. Tertio nota ꝙ legatum dotis, quæ numerata non probatur, nõ petitur ut dos, sed ut quodlibet legatum. Vltimo nota, quod mulier nõ

1 præsumitur dotata, nisi probetur. † Oppo. si mulier probat dotem datam, ergo non ualet legatum quia factum creditori, l. si creditori, de lega.1. Solu. mulier intra tempus restituendæ dotis non habet actionem, quia non est data secundũ Guil. ff.de pact. l.iurisgentium, § quinimo. hoc est falsum, quia soluto matrimonio extitit conditio dotis restituendæ. superest ergo certa, & necessaria dies; & nihil omnino extiturum impedit nascentem

tem actionem. dic ergo, ꝙ valet propter commodum repræsentationis. † Item dicit gl. a vnum mirabile verbum, ꝙ mulier fre-
ta tali legato non patitur exceptionem compensationis ob res donatas, vel amotas, quod intellige, si consistunt in speciebus: secus si in quantitate, vt ff. sol. mat. l. si diuortio. §. ob donationes. Item non patietur retentionem propter malos mores etiam sugillantes pondus matrimonij, ff. sol. mat. l. rei iudic. §. 1. Sed nunquid patietur deductionem expẽsarum? Distingue, aut testator vtitur verbo præteriti temporis, vt dotem datam, & tunc nõ fit diminutio, quia relatio fit ad principium, aut vtitur verbo præsentis temporis. s. lego dotem, & tunc, aut sunt expensæ extrinsecæ, aut intrinsecæ, primo casu fit deductio, si legat vir, secus si extraneus, quia ꝙ ipso iure minuat dotem, est introductum fauore viri, vt digestis de leg. secundo, l. Meuio, §. a me. Si etiam sunt
b expensæ intrinsecæ, puta factæ in iudicio, tunc non minuunt ipso iure, quia debent fieri de redditibus dotis, vt no. in l. 1. de impen. in re. do. fac. quam gl. intelligo si sunt paruæ expensæ, secus si magnæ, vt dicimus in fructuario. de hoc vide in Spec. in tit. de
3 do. inter vir. & vxo. † Quæro, nunquid c de legato dotis d detra-
d hatur Falcidia? Resp. glo. ꝙ non. Et est ratio, quia interusurium medij temporis non vr̃ legatum, sed quædam enunciatio, arg. J. de bon. quæ lib. l. cum oportet. Sed gl. alibi dicit, ꝙ de commodo repræsentationis detrahitur Falcidia, vt no. J. ad leg. Falcid. l.
e in testamento. Et facit ad statutũ, e ꝙ de quolibet legato debeat solui gabella ad rationem vnius denarij pro viginti, ꝙ si legatur dos vxori, ꝙ debeat gabellam soluere de commodo repræsen-
4 tationis. † Oppos. & videtur, ꝙ licet certa quantitas sit expressa, non valeat legatum, vt l. j. ff. de dote præle. Solu. ibi in specie, quæ non erat in rerum natura, & sic non valet legatũm, vt ff. de leg. j. l. si seruus, §. quinque, & ff. de verb. obl. l. si stipulatus fuero hanc summam. Oppo. de l. Iulianus, §. si quid, de lega. præstan. Solut. patet hic in tex. ibi, dum dicit non eo iure: nam non valet, ut legatum dotis, vt hic, & ibi. Item nec vt quodlibet aliud legatum,
5 quia erat ibi petita contra tabulas. † Ex prædictis conclude, ꝙ relatio operatur secundum tempus, ad quod fit relatio. Item dic quod duplex est corpus dotis, scilicet materiale, vt viginti, vel fundus dotalis. Item intellectuale, quod significat ipsum ius dotis, vt no. ff. de impen. l. quod dicitur.

ADDITIONES.

a Item dicit gl. Istam gl. sequitur Cyn. hic, & Salic. sed Fulgo. dicit, quod hodie dictũ gl. non procedit per [illegible] §. taceat, sup. de rei vxo. ac. placet conclusio Bal. qui a l. allegata in gl. solum videtur loqui, quando donatio [illegible] vxori remanebat confirmata morte, ideo de tali re donata non potest obijci compensatio mulieri agenti ad dotem.

b And. Bar. Si etiam sunt. Vide Bal. in l. 1. inf. de bo. ma.

c An. Ba. Quæro, nunquid. An de legato dotis detrahatur Falc. vide gl. quod sic, in l. tali facta stipulatione. ff. de iure dotium. & ibi Bal. & Lud. Ro. in auth. similiter, C. ad legem Falc.
Celi. Tu dic quod gl. per Do. Coapostillatorem meum allegata, intelligitur de legato dotis facto a patre: & an hæc sit vera, vide Bar. in l. qui vxori, in prin. & quod ibi posui in Apostil. ad ipsum post alios, de auro & argen. leg. & Alex. omnino limitantem d. gl. in l. cum ita, §. si mulier ff. de conde. inde.

d Legato dotis. Vide quæ dixi post Bar. in l. in testamento, hic alle. & p gl. et Cy. hic.

e Statutum. Faciunt no. per Bal. in l. in lege Falci. non habetur, cum si. ff. ad leg. Falc.

LEX IIII.

1 *Consuetudo generalis habet, quod filij possunt succedere in dotẽ matris, tanquam eius hæredes.*

2 *Filiusfamilias consentiente patre potest donare suam dotem causa mortis.*

Si dotem. Mortua filia ĩ matrimonio, dos dẽt reddi patri, vel eius hæredibus, & ipse põt legare liberationem. h. d. Et hoc est verum secundum omnes, quando filia
a decessit sine liberis: sed si decessit superstitibus a ex eo matrimonio filijs, distingue, aut ꝯhentes sibi in hoc casu prospexerunt: & statur pacto, aut omiserunt hũc casum, & tunc dicit Io. patri dotẽ debere restitui. sed mar. dixit pro liberis retineri, vt plene not. sol. ma. l. dos a patre pro Io. facit, quia aut maritus vult lucrari p se, & non potest, quia hoc non dictat lex vel pactum, aut quia liberi succedant matri in dote, & tunc aut iure veteri, & non potest, quia cum decesserit in patria potestate, vt l. si vxorem, infra de cond. infer. pater omnia occupabat iure peculij. Item in dote iure consolidationis, aut iure nouo, uel nouissimo, & tũc cũ ista dos sit profectitia, filiafa. non transmittit profectitia ad hæredẽ, sed pr̃ occupat tanq̃ suum patrimoniũ, vt s̃. fa. erc. l. certũ. Sed p Mar. facit, quia dos facta est patrimoniũ mulieris, ff fa. erc. l. Pō-
a ponius Philadelphus, & ff. de mil. l. deniq; §. sed utrum. Sed † in patrimonio mulieris succedunt filij sui, excluso pr̃e, ut in Auth. de hær. ab intest. in prin. Itẽ lex dicit, ꝙ ista dos exiuit de pr̃imonio dotantis, ut ff. de coll. bo. l. dedit dotẽ. Itẽ pr̃, & filius censent una p̃sona, s̃. de impu. & ali. sub. l. fi. Itẽ liberi, sunt reliquiæ m̃rimonij; & io alimentandi ex dote matris, ff. fa. erc. l. si maritus, & istã opi. tenet ꝯsuetudo generalis, tanq̃ æquissimã, & si morian-
tur isti filij mortua matre, succedit pater eorum, & non auus
b maternus, vt in auth. defuncto. J. ad Tertul. consuetudo b ergo facit hoc casu filios hæredes matris in dote profectitia. Non ob. l. certum. s̃. fa. ẽn quia ibi loquitur in mero peculio, sed ista dos est proprium patrimonium mulieris. Sed quid dicemus in tali casu, pone maritus promisit restitutionem dotis sub conditione, si matrimonium fuerit dissolutum sine liberis. quod intelligitur morte mulieris; nam si uir primo decedit, adiectio liberorum nil operatur, vt no. in l. 1. §. 1. ff. de do. prælega. Pone ergo, quod decessit mulier in matrimonio, superstitib. a liberis, & auo materno, & marito, deinde subito decesserunt liberi primo deinde maritus, auus repetit dotem. hæredes mariti dicunt ꝙ non pertinet ad eum, qa maritus fuit eam lucratus ex tacito pacto ipse dicit quod imo pertineat ad eum, quia liberi ueniebant tan quam hæredes matris, & ipsis non adeuntibus, auus maternus succedit filiæ suæ, & eius nepotibus, tanquam proximior, quæritur quid iuris: quæstio est antiquissima, de qua per Bar. & me. in l. si cum dotem, ff. sol. mat. Quidam dñt, quod maritum pertinet iure pacti, vt ff. de pact. do. l. inter, §. cum inter. nec enim põt ille §. aliter intelligi. dicere. n. ꝙ ibi maritus retineat pro filijs suis tanquam heredib. matris, ideo vr̃ falsum, quia iure digestorum filiafa. non habebat hr̃dem, vt no. ff. sol. ma. l. filię meæ. licet ꝯno
c tari videatur, ff. de iu. do. l. auus. In ꝯriũ c vr̃ quia dictum pactum dẽt interpretari s̃m consuetudinem generalem, quæ habet ꝙ fi-
2 lij possint succedere in dote matris. tanq̃ eius hæredes. † Ex hoc sequitur alia conclusio, & vera, ꝙ ista filia licet non possit testari, quia filiafam. t̃n patre consentiente possit dotem suam causa
d mortis. Item eo, & d non consentiente inter uiuos, quia cum pater non habeat usumfructum in ipsa dote, merito sequitur, ꝙ si est ętatis legitimæ, possit rem propriam distrahere. & donare, ꝙ non possit in rebus, in quibus pater haberet usumfructum, vt J. de bo. quæ liber. l. cum non solum, §. filij autem.

ADDITIONES.

a Superstitib. Intellige ut per Bar. in l. dos a patre, cum concor. ibi significatis. solu. ma. sup. & in hac q. communis op. est quæ de iure verior sit opi. Io. & aliorum ut referunt in d. l. dos a patre. & in l. post dotem vbi plene per Bar. post gl. ff. solu. ma. quanquam Sal. teneat opi. Mar. ut ipse ponit in d. l. dos a patre. Roman. in d. l. post dum. concludit sibi uideri ꝙ aut dos erat integre quæsita filiæ, puta per donationem patris, cuius est capax, l. Pomponius, ff. fam. erci. & in l. si maritus, ad fi. ff. de con. l. ob cau. & ista transit ad filios, quod probat per d. l. post dotem. in uer. sine liberis. a contrario sensu, sicut nos videmus in dote aduenticia. quia pater ius in ea non transmittit ad liberos, l. auus, cum gl. ff. de pact. do. & hoc vr̃ firmare Bar. in d. l. post dotem, in 4. q. quia in ista. habet hæredem, ut ibi per eũ aut dos erat cõis patris, & filiæ, & tunc salua veritate, si filij erant pauperes, & pater eorum pauper erat, adeo quod non erat vnde alerẽtur, poterit dos per ipsos retineri. si enim viuens filia potest etiam constante matrimonio inuito auo materno in alimenta liberorum erogare, l. quamuis, ff. sol. matr. ergo multo magis hoc ipsis licebit post mortem, arg. in §. si inst. de lege Fus. Cani. tollen. in fi. & in l. 1. inf. eo. tit. de lege Fus. &c. pro hoc. quia si in subsidium nepos habet ius petendi alimenta ab auo materno, l. non quemadmodum, & l. si quis a liberis, §. item dicimus, ff. de lib. agno. quanto fortius ius excipiendi, arg. l. 2. §. is aũt, ff. de superficie. alias autem verior sit opi. Io. maxime per l. 3. infr. de bo. quæ liber. & adde quæ ibi dixi post Bald. ista opi. D. Lud. in ultimo membro non placet, quia aliud est nepotes posse alimenta menstrua, vel annua petere, iuxta l. 1. ff. de liber. agnos. cum ibi no. & aliud est, ꝙ habeant dotem, quæ eis non debetur.

b Consuetudo. Vide Bal. in l. dos a patre, sup. sol. mat. cum concor. Bar. contra in l. in quartam ff ad leg. fal. & melius, quia consuetudo nũquam fecit dotem, etiam pleno iure matris, sed tantum defert dotem liberis. non ergo tanquam hæredib. matris, cum talis dos nunquam fuerit pleno iure matris, sed profectitia, & sic actio futura esset communis patris, & filiæ.

c In contrarium. Idem Bal. & Ang. in l. si cum dotem. hic alle.

d Item, & eo. Vide Bal. in l. quod iussu, inf. de bo. quæ libe.

LEX V.

1 *Liquidum est aliquid ex duobus instrumentis simul coniunctis, quod ex vno solo non esset liquidum.*

2 *Dotis nomen significat veritatem.*

3 *Falsa causa an uitiet contractus.*

Refert. Si legatur dos facta relatione ad instrumẽtum dotis, nihil aliud requiritur nisi quod instrumẽtum loquatur, sed si fit relatio ad dotem, inquiritur ueritas. h. d. Not. nihil aliud inquiri, nisi quod scriptum est in instrumento, quod
1 tene menti. † No. ex duobus instrumentis simul coniunctis aliquid esse liquidum, quod ex vno solo non esset liquidum, vt ff. de re iud. l. ait prętor. quod est utile scire ad executionem instrumentorum liquidorum. item no. quod verbum significat idem
a quod sonat. † No. in hac l. quod nomen dotis, significat veritatem; sed nomen instrumenti significat eius continentiam,
a & tenorem, & ideo multum refert, utrum statutum a dicat, ꝙ contra

ADDITIO.

a Statutum. Vide Bal. in l. contractibus. sup. plus uale. quod agitur, ante fi. & istud dictum hic sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in uer. circa hoc membrũ. quæritur. de const. & uide Bar. in l. 1. §. & parui, ff. quod ui, aut clam, ubi in effectu tenet idem.

ꝙ contra ꝯctus dotium non possit opponi aliqua exceptio, quia hoc statutum veram dotem significat, an vero dicat, ꝙ ꝯ instra dotalia non possit opponi, quia tum. non pōt opponi aliud nisi ꝯ tenorem instri., ut a defectus solennitatis instralis, puta defectus diei, consulis, vel loci, & similia, & Tabellio sit priuatus offō, vel ꝯhentes non potuerunt mandare inde cōfici instrm, vt in auth. de non alie. §. quia vero. & ī, de sacrosf. eccl. l. iubemus, §. his Tabellionib. & gl. ord. facit drīam inter substantialitatem ꝯctus, & solennitatem instri, ut l. 1. §. editiones, ff. de eden. in fi. gl. Quæro, 1 vtrū † falsa a cā uitiet ꝯctus? Rñ. aut ponitur in traditione, & nō a vitiat, qn transferatur dñium; tñ interdum datur condictio ob causam ad repetendum, l. 3. §. si liber, ff. de cond. ob cau. Interdū condictio indebiti, vt ff. de cond. inde. l. damus. aut apponitur in promissione, & tunc refert, aut in ꝯctu in quo requiritur aliqua impletio aduersarij facta, vel futura, & tūc vitiat per dictas leges aut non requiritur aliqua impletio aduersarij in ꝯctu donationis, & tunc refert, aut est expressus titulus donationis, & ualet, vt l. 2. §. fi. ff. de don. aut non est expressus. & idē, si hoc est ex certa sciā, ar. ff. si quis cautio. l. sed si quis cautio. l. sed si quis. §. fin. ff. de uerb. obl. l. si diuortio. sed si per errorem, & tunc aut est nudū pactum, & ipso iure nō ualet. aut stipso, & tunc obstat exce. ff. de eac. doli. l. 2. §. circa. Interdum falsa causa exprimitur in cessione actionum, & tunc siue per errorem, siue ex certa scientia, ipso iure non ualet cessio facta inter uiuos, ut sup. man. l. per diuersas, & l. ab Anastasio, quam indistincte no.

ADDITIO.

a A. B. Quæro utrum falsa causa uitiet contractus. Vide Bar. in l. demonstratio, §. 1, ff. de cond. & demon.
Cels. Adde istum, in rub. sup. de const. pe. & in l. nec apud, de her. inst. & Bal. in l. demonstratio, 1. ff. de cond. & demon.

De his, quæ sub modo legati, vel fideicommissi relinquuntur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Modus, & conditio in contractib. & iudicijs æquiparantur.*
2 *Modus, & conditio per quæ verba fiant.*
3 *Legatarius sub modo an teneatur offerre.*

IN legatis. Modus, & contradictio æquiparantur in fine, sed non in principio deducendi rē in esse. h. d. tea. cum glo. concordat. ff. de cond. & demon. l. 1 quib. dieb. §. fi. † Quæro. a nunquid hoc sit uerum in ꝯctib. & iua dicijs? & dic ꝙ sic, ff. loc. l. e. quæro, §. interlocutorem, & ī. de sen. a l. cum eorum. † Quæro, per quæ verba fiat conditio, & per quæ b modus, & cā. b dic ut in gl. & ff. de cond. inde. l. qui promisit, & ff. de cond. & dem. in rub. & l. eas causas cum si. & ff. de ꝯh. emp. 3 l. cum ab eo. † Quæro, an legatarius c sub modo teneatur offerre c Rñ. qñq; ordinat oblō ad originem petitionis, & tunc dēt præcedere, ut l. ea placito de re permu. qñq; in rei traditione, ut in cautione fructuaria, & tunc dēt præcedere in instanti traditio, non ante, ut l. si vsusfructus mihi, ff. de vsufru. leg. Interdum ad actionem coadiuuandam, & tunc nisi excipiatur, non dēt offerri, quia offerre est quodam replicare, vt no. s. de transl. l. siue apud acta. in gl. mag. ver. non obstat, &c. Ideo §. offerri. debet intelligi. si uenditor opponat exceptionem pretij non soluti, alias etiam non oblato pretio condemnaretur ad rem tradendam.

ADDITIONES.

a Quæro. Vide Bar. in l. demonstratio, §. quod autem. hic all.
b Cel. Per quæ uerba fiat conditio, & per quæ modus, & causa. adde quod notaui in apo. ad istum in l. generaliter, §. cum autem. nu. 3. in uersi per si. sup. de insti. & subst. sub cond. fact.
c ... legatarius. Vide Bar. in l. filio. la 3. sup. de coll. & in l. per hanc. inf. de temp. ap. & Alb. ... l. cum is, ff. de pet. hære.

LEX II.

1 *Actio, an oriatur ex modo.*

Ex his verbis. Olim ex modo non oriebatur actio, quia non adijcitur propter se hodie oritur actio; si tamen ille, cui debet impleri modus, dēt aliquam conditionem implere, oportet, quod primo impleat hoc dicit. 1 † Opp. vt in glo. & soluo, concludendo ꝙ aut testator loquitur præceptiue, & oritur actio: aut enunciatiue per modum conditionis, & non oritur actio, vt l. si quis sub conditione, ff. si quia om i. cau. te. nisi conditio sit talis, quæ reddatur in mutuum, vt ff. de lega. 3. l. fideicommissa, §. cum esset. Aut enunciatiue per modum modi, & tunc olim non oriebatur actio ex testamento, sed caueibatur de modo implendo, & ex illa stipulatione agebatur, ut l. ii tibi, de legat. 3. & de leg. t. l. huiusmodi. in princ. sed hoc, etiam ea testamen o oritur actio, ut hic. & per hoc intelligas glo. hic positam magis clare quam loquatur. & adde quid in matrimonijs, & dic vt no. in l. 1. ff. de cond. institu. & extra, de condi. appo. c. super eo.

De conditionibus insertis, &c. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Locutio pluralis est contenta vno numero.*
2 *Feudum est contractus beneficialis, in quo hincinde oritur obligatio.*
3 *Nepos continetur nomine filij.*
4 *Ex dictio, significat immediatam causam.*
5 *Ratio naturalis magis attenditur quam pluralis oratio, quia pluralis numerus resoluitur in singularitates.*
6 *Dictio, sine, & dictio absque, requirit omnimodam carentiam.*
7 *Oratio pluralis an diuidatur in diuersa disposita.*
8 *Substitutio non debet retorqueri in læsionem filiorum.*
9 *Substitutio fideicommissaria dicitur facta ad onus, & non ad prouidentiā.*
10 *Terminus collatis in materia substitutionum, an debeāt accipi in sensu composito, vel diuiso.*
11 *Copula quando ponitur in libello, quid operatur.*

a CVm testatorem. Non decedit a sine liberis, quia nepotē ex filia reliquit hæredem. Vel sic, Non decedit sine hærede, 1 qui nepotem ex filia reliquit hæredem. No. in ista lege, † ꝙ pluralis locutio vno numero contenta est. Sed nunquid est differentia, vtrum dicat, si decesserit sine filijs, vel si decesserit sine hærede; & videtur ꝙ sic, quia primo casu filij ēt qui nō sunt hæredes, excludunt substitutum, vt ff. de lega. 1. l. filij, §. cum quis. Secundo casu non excludunt substitutum, nisi sint hæredes, vt in Authen. de non alie. §. emphyteusim. nam verbum, hæredes, sonat in successorē iuris, licet hoc casu requiratur etiam quod sit de b liberis, vt no. ff. ad Treb. l. ex facto, §. fi. b & no. in l. alia, ff. sol. mat. Considera, aut ista verba ponunt in contractu, vbi hincinde nascitur obligatio, & tunc intelliguntur de filio hærede, vt in ca. 1. an agna. vel fil. colla. 10. Vnde si feudum concedatur Titio, & si decesserit sine herede reuertatur ad dominum; intelligitur vt dixi, quia non sufficit quo ad excludendum dominum quod sit a filius & non heres, vel heres, & nō filius, quia † feudum est ꝯctus beneficialis, in quo hincinde oritur obligatio personalis; aut apponuntur in vltima voluntate, & tunc dic vt supra dixi per l. ex facto, §. fin. & ratio differentiæ est, quia priore casu non requirit̄ successio obligationis. Tu in feudo dic, ꝙ aut filius potest amplecti feudum tanq̄ heres, & tunc dēt amplecti, aut non, & tunc nō potest; quo modo ergo erit consultum domino? Resp. quia hæres habet intra annum a domino inuestituram petere, & fideli3 tatem intrare. † Quæro, an dicatur c sine filio masculo decedere il c le, qui ex filio reliquit nepotem masculum? & videtur casus ꝙ non, in cap. 1. de eo, qui sibi & suis hęred. masculis, &c. collat. 10.

Item

ADDITIONES.

a Non decedit. Pro limitatione huius l. vide quæ scripsi post An. de But. in c. Raynaldus, ex t. de testa.
And. Bar. Non decedit. Vide Pau. de Cast. cons. 77.
b §. fi. Et ibi per gl. & Doct.
c An dicatur. Hoc decidit ex dictis per Bar. in l. liberorum, ff. de verbo. sign. vbi fit differentia inter verbum, liberorum, & verbum, filiorum, & an comprehendantur nepotes maxime ex filia, & scripsi post Bar. in d. l. liberorum, per Bald. in repetitio. l. in suis, ff. & de lib. 1. & posthu. & in l. pen. sup. de li. præte. & in l. Gallus, §. quid si tantum, de lib. & post h. per Bal. & per Io. And. in c. ad extirpandum, de fil. presby. & in c. quibusdam, extra, de pę. & inquantum ille vi tenere, quod non cōprehendat nepotes ex filia, non procederet nisi esset adiecta illa dictio, masculo, per istam legē, & quia nihil boni allegatur, & maxime in casibus, in quibus appellatione filiorum veniunt nepotes. vide Bald. singulariter in auth. si quas ruinas, in fi. supra de sacrosan. eccle. & in l. sed si hac §. liberos, ff. de in ius voca. & quæ dixi post Bar. in d. l. liberorum vbi alleg. Ioan. An. in addi. Spec. in rub. de test. in 6. q. tenere idem, quod Bal. hic Salic. etiam hic sequitur Bal. ex quo filia fœmina non faciebat deficere conditionem fideicommis. ergo nec nepos ex ea natus, bene facit licet ipse non alle. tex. in c. 1. § hoc autem notandum. qui fen. da. poss. & vide Spe. in tit. de loc. §. nunc aliqua. ver. 146. & Pau. de Ca. in l. Gallus, §. nunc de lege Velleia. ff. de lib. & posth. & ibi ēt, quid si dixit, virilis sexus, & Ang. in l. sed si hac. qui manumittitur, cum sequen. & ibi per Pau. de Cast. ff. de in ius voc. & vide hic pulchram q. quam formant Raph. & Pa. de Cast. & idem Pau. in cons. 350. in cons. 97. quod incipit, Casus iste sequens continet.
And. Bar. Quæro, an dicatur. An dicatur decedere sine filio masculo, qui decedit relicto nepote ex filia, & quid si quis capit feudum pro se filijs suis masculis, an transeat ad nepotem ex linea masculina. D. Fran. de Alber. de Aret. consuluit quod sic, quia feudum est quoddam beneficium. ergo late interpretatur secundum largam significationem, venient nepotes. l. liberorum, ff. de ver. sig. tunc quia dictio, filijs, potest referri ad demonstrationem lineæ, non ad restrictionem, & ita tenet Dom. Pet. de Ancha. in ca. canonum, in repe. de consti. & an nepos ex filia excludat monasterium, si Titius instituit filiam, & si decedat sine filijs, instituit monasterium, & decessit relicto nepote ex filia, an excludatur monasterium, Iac. Bu. tenet, quod sic. D. Pet. in d. ca. canonum, vbi omnino vide.

Item quia nomine filij continetur nepos, vt l. liberorum, ff. de verb. sign. sed verbum aliud sonat, & verba debent intelligi de primo & immediato hærede, ff. de vulg. subst. l. qui liberis, §. fi. & ff. ad Trebel. l. ex facto, §. vlt. 4 † Quæro, quid si dicatur sine filijs a ex suo corpore natis, verum nepos ea filia dicatur nasci ex suo corpore? & videtur quod non, quia dictio, ex, significat immediatã causam. dic contra, quia in nepote est sanguinis continuatio, vnde immediate dicitur, quicquid per rerum naturam continuatur, est vnum & idem, vt supra de fideicom. l. cum acutissimi. Oppo. ista cõditio, si sine liberis, vel sine filijs, est pluralis numeri, ergo vera non est vno solo existente, quia vnus non est numerus, vt ff. ad Trebel. l. fin. Solu. de proprio significato verum dicis, sed de rõne naturali falsum dicis: & ideo vnus filius excludit substitutum. casus est hic, & facit ad quæstionem, si dicat statutũ b quod si supersunt masculi, non succedat soror. quid si superest vnus 5 solus, an excludat sororem? Dic quod sic, quia † naturalis ratio magis attenditur, quam pluralis oratio, & quia pluralis numerus resoluitur in singularitates, idest in clausulas separatas, & absque modo coniunctionis, & facit quod no. in cap. plerique. de elec. in cle. Hoc etiã facit ad quæstionem statuti dicentis, quod si mulier decesserit sine liberis, vir lucretur dimidiam dotis: quod non dicitur decedere sine liberis illa, quæ ex eodem 6 marito reliquit vnicam filiam, quia † dictio, sine, & dictio, absque, requirit omnimodam carentiam, ac si diceret, sine vllis liberis, & hoc tenet hic Butr. 7 † Circa hunc articulum, an pluralis c oratio diuidatur in diuersa disposita, sic distingue, aut ponitur distributiue, & diuiditur, vt ff. ad Trebellianum, l. Lucius, §. Caio. aut ponitur complexiue, & non distributiue, & tunc requiritur concursus copulatiuorum, vt ff. de cond. insti. l. si hæredi plures. aut est dubium qualiter ponatur, & tunc refert, aut loquitur quoad modum significandi, aut quo ad effectum significati. Primo casu secundum rigorem verborum requiritur veritas conditionis in vtroque, sed secundum sensum & intentionem naturalem, seu affectum, distingue, aut est eadem ratio de vno quo ad vnum, quæ de pluribus quo ad plures, & tunc refert: aut illa ratio est vera a quocunque incipias: & loquitur §. Caio. aut in persona vltimi morientis tantum, & loquitur l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebellianum. aut non est eadem ratio de vno quo ad vnum &c. & tunc requiritur in omnium persona, l. penul. de impub. & alijs substitu. Sed quomodo sciam, an sit eadem ratio? Respon. aut inter se ipsos est aliqua prouisio testatoris expressa vel tacita, vt ius accrescendi, & tunc non sufficit alterum quo ad alterum. de insti. & subst. l. fi. & l. quamuis, de impub. & alijs substitut. aut inter illos cessat omnis prouidentia 8 tam testatoris, quam legis, & tunc loquitur §. Caio. † Ex his d apparet ratio triũ legũ. vna dicit, quod si pater substituit impuberibus quendam extraneum, sub conditione, si vterque decesserit in pupillari ætate. & vnus moritur in pupillari ætate, alter superuiuit, vel post pupillarem ætatem decessit, substitutus repellitur, & ratio est, quia substitutio est facta mere in fauorem filiorum, vnde non debet retorqueri in læsionem alterius eorũ. iste est casus in d. l. pen. de impuberum, & alijs substitu. & in l. pater filiam, §. duobus, ff. ad leg. Falcid. Alia lex dicit, quod si testator instituit duos hæredes, & dicit, si neuter hæres erit, quidam alius sit hæres, quod aliquo eorum existente hærede, institutus non admittitur, vt supra de impub. & alijs substitut. l. quamuis. & est ratio, quia vulgaris substitutio ordinatur mere in fauorẽ testatoris cuius interest habere cupidum hæredem: quæ ratio cessat cum vno hærede existente habeat quod desiderat per ius 9 accrescendi. † Alia lex dicit, quod si duobus hæredibus institutis testator dicit, post obitum vestrum reddatis & restituatis, & vnus moritur, & alius superuiuit, quod debetur fideicommissum pro parte morientis, iste est casus ff. ad Trebell. l. Lucius, §. Caio. & sic illa verba, post obitum vestrum, ponuntur distributiue, & est ratio, quia fideicommissaria substitutio est facta ad onus, non ad prouidentiam eorum, quibus fit. hoc tamen fallit, quando superest persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti excludit fideicommissarium, vt ff. ad Trebe. l. hæredes mei, §. c cum ita. secundum Guil. e qui ita no. in d. l. pen. & facit de leg. 2. l. Titia Seio, §. Seia. Et per hoc habes determinatum, quid iuris in alijs substitutionibus, quia omnes aliæ reducuntur ad alterã de istis tribus. Et prædicta vera, quando in eadem oratione verborum fit substitutio cõpulatiua. si autem sigillatim singulis, & in singulis & diuersis orationibus, tunc idem iuris est de vno quo ad vnum, quod de pluribus quo ad plures, in quacunque substitutione loquaris, vt ff. de iniu. testa. l. penult. & ff. de vulg. & pu- f pill. l. vel singulis. Sed Iacob. But. f in quadam disputatione g de g legato facto mercatoribus, & artificibus lanæ, dicit quod pluralis locutio, seu oratio non resoluitur in singularitates. ratio est, quia tendit ad vnum effectum, & non ad diuersos: quia ea quæ distinguuntur fine, tanquã separata operantur quodlibet de per se, vt ff. de cond. & demonstr. l. falsã, §. vlt. Sed per hoc non habes intellectum prædictarum legum: & not. ista tria, quia subtilia. 10 † Ex prædictis ergo apparet, vtrum in mã substitutionum termini copulati debeant accipi in sensu compositio, vel diuiso. Ist. d certum est, quod voluntas testatoris regulat, & regit cond[itio]nes, vt 11 ff. de cond. & dem. l. in conditionib. primum locum. † No. quod si copula apponitur in libello, seu rescripto, aut ordinatur ad diuersos effectus, & vtrunque est probandum, aut ad eundem effectum, & idem si se astrinxerit, & neutrum per se sufficit: alias sufficit alterum probare, vt no. Arch. 3. dist. c. omnes. Tu dic, quod aut vnum copulatorum est causa alterius, & vtrunque est probandum: aut sunt separata, & separatos producunt effectus, & tunc ad victoriam copulatiuam requiritur vtrumque, sed ad victoriam disiunctiuam sufficit alterum, & facit, ff. de app. l. Seio. Vel dic, ut no. Bar. in l. diuus, ff. de reg. iur.

ADDITIONES.

a Sine filijs. Sequitur Pet. de Anch. in c. canonum, in vers. tertio principaliter quæritur in statutis, de consti. Bar. in l. liberorum, de verb. signif. Barto. in ca. j. §. filia, de [illegible] feu. & ibi dixi.

Cels. Adde eundem Bar. cons. suo 153. inci. Facti contingentia, & quod ibi plene dixi in Apost. ad ipsum. Illud consi. inci. Casus talis est. quidam testator habens quedam. Pau. de Cast. cons. 159. & Ale. in l. liberorum, ff. de verb. sign.

b Statutum. Vide circa hoc in h. q. Io. in rub. de test. §. 1. in pen. q. in addit. Spec. & facit ad no. Bar. in l. 2. §. dolo. ff. vi bo. ra. cum concor. Bal. in l. iubemus, §. fin. autem, infra ad Treb.

c An pluralis. Vide Bal. in l. pen. inf. de impub. & alijs sub. cum si. aliqua per eum in l. iubemus, §. fin. autem, inf. ad treb.

d Ex his. Vide l. pen. cum [illegible] & alijs substi.

e Secundum Gui. Idem videtur [illegible] & Imo. in §. cum ita. hic alle. & Fulg. in d. l. pe. & Pau. de Cast. in l. si pater impuberis, ff. de vulga. & pup. subst.

f A. B. Sed Iac. But. vide Bal. in c. significauit, de rescr. & in l. j. §. j. de neg. gest.

g Disputatione. De qua facit mentionem Bar. in l. 2. ff. de usu. & [illegible] & gl. no. in c. unico, in ver. permittimus, de æta. & qual. [illegible]

LEX II.

1 *Absurditas cessare debet in testamentis.*
2 *Argumentum a contrario sensu, dupliciter formari potest*
3 *Argumentum à contrario sensu, dicitur intellectus subauditus.*
4 *Testator præsumitur disponere secundum ius ciuile.*

Cum patrem fa. Argũ a ꝯrio sensu non sumitur vbi resultat prauus ĩtellectus, vel ꝯleg. h. d. Butr. & hoc est valde no. ad statuta, quod quis procedat in eis argũ a ꝯrio sensu: nã illud est verum, si non resultaret prauus intellectus, vel m. lucretur legum correctio, quod tene mẽ 1 ti. † No. in testamentis cessare debet omnis absurditas legi ꝯtra 2 inquantum potest, ut l. maximum vitium. §. j. de libe. prete. Not. in hac l. quod iussa satisdare, si non diuerterit, tenetur satisdare, & non diuertendo, non dr facere ꝯ uoluntatem testatoris, qui apponit ꝯdõnem, vult eam existere: ergo vult filiam non diuertere. Vnde a ꝯrio sensu, hoc est falsum. 1. argu. quo [illegible], quod a ꝯrio sẽsu videbat pater eã velle diuertere, sic ergo si formet arg. a ꝯrio sensu, respondetur dupliciter vno mõ per interpretationẽ alio mõ per reductionem ad absurdum. Item no. hic, quod ꝯuenien 3 ti posito in esse, nullum sequitur inconueniens. † Item no. hic a gl. a expressam, quod arg. a ꝯrio sensu est intellectus subauditus: & b ideo si statuto b cauetur, quod statuta non recipiant extraneum, vel subauditum intellm. cessat argu. a ꝯrio sensu statuti, & sic cessat dispositio tacita, & est casus simpl'r admissus. Pone, pr dixit, exheredo filium meum, si non redierit ad patriam. nunquid vr eũ instituere, si ad patriam redierit? & vr quod sic, a ꝯrio sensu, qui dẽt subintelligi, quia fauorabilis, vt ff. de manu. test. l. si qs locuples. ff. de testa. l. qui testã. §. mulier, & quod not. [illegible] de fur. l. apud antiquos. Contrarium dico, quia ex dispositionib. priuatis non resultat habitus. vt ff. de her. inst. l. ea facto. Item ex dispositionibus c negatiuis non resultat affirmatio, vt ff. de manum. test. l. Titia. c §. 2.

† Vlti-

ADDITIONES.

a Item no. hic. No. quod lar. a contrario sensu dicitur sensus subauditus, vide gloss. l. apud antiquos, supra de fur.

b Statuto. Dixi post Bal. in l. apud antiquos, sup. de fur. ista gl. etiam approbat hunc intellectum a contrario sensu tractum.

Tu dic, quod regulariter argumentum a contrario sensu, in statutis est validum in iure. ita sin. [illegible] Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. & in l. non possibile, ff. de pact. quod dictum limita. vt per Ro. sin. mihi 106. inci. vt habes, & communiter tenetur, & An. Cor. sing. [illegible] & quod ibi ponitur in apost. gl. quã ad hoc dicunt sin. & unicam in iure, in cle. ex graui, in vers. facere, extra de usu.

c L. Titia. § 2. Ille tex. probat contrarium secundum intellectum Petr. Bart. & Bald. & magis communiter Doc. in l. actione, sup. de transa. & contra Bal. alle. text. in l. si quis ita libertatem, §. fi. ff. de sta. h. nec dicatur, quod ibi non sumitur argumentum a contrario sensu orationis negatiuæ, sed propter dispositionem præcedentem affirmatiuam, quia dico, quod imo, etiam ibi sumitur argumentum a cõtrario sensu in ver. decem. & per hoc adde no. per Gul. de Cu. in l. eum, §. qui iniuriarum. ff. si quis ca. in vit. q. bene faciunt no. per Spec. in tit. de spon. vers. j. §. j. & Ant. de Bur. in c. ex parte, extra, de spon. Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in princ. vlt. char. de consti. transit simpliciter cum Bal. hic, & per hoc etiam adde l. ea facto, la pico la. ff. de hære. instit.

† Vltimo no. hic, quod testator in dubio videtur velle disponere secundum ius, & non contra ius.

LEX III.

1 *Nouerca potest recedere a priuigno, & consequitur legatum sibi factum si morauerit quando insurget sinistra suspicio.*

2 *Morari cum concubina non est turpe.*

Si ea conditione. Conditio morādi cum aliquo debet impleri, hoc verum nisi stet per eum, cum quo debet morari, quia tunc habetur pro impleta. Item hoc verum, nisi mora *a* esset inhonesta, vel periculosa, † & ideo nouercæ, quibus est relictum, si a priuignis nō diuerterint, possunt ab eis recedere propter sinistram suspicionem, & nihilominus consequuntur legatum secundum Iaco. de Are. *b* qui ita no. in l. si discepterit, ff. vbi pu. educ. deb. † Item collige hic ar. quod morari cum concubina non est turpe. secus si non est concubina, sed alias fornicaria, vt ff. de concub. l. fi. Extra quæro, *c* Doctor qui debet morari ad legendum, vel miles habuit licentiam pro aliquib. dieb. nunquid pro tempore in eundo, & redeundo debet habere salarium? Dicit gl. quod sic, ff. de re mi. l. desertorem. §. si ad diem. quam singulariter no.

ADDITIONES.

a Mora. Vide Bar. in l. Cato, §. fi. ff. de alimen. & cib. leg. cum concord.
b Iac. de Are. Vide Bal. in auth. hoc locum, sup. si secundo nup. mul.
c Extra quæro. Vide Ro. in l. diem functo, ff. de off. assess. & tex. & ibi Barto. in l. hac lege, inf. de prox. sacrorum scriniorum, li. 12. & Bal. in aut. habita, su. ne fi. pro. pa.

LEX IIII.

1 *Fortuna potest omnibus obesse, quæ omnibus dominatur.*

2 *Dotis causa fauorabilior est quam causa alimentorum.*

Legatum. *a* Si conditio nuptiarum deficit per casum fortuitum, deficit legatum: secus si deficit per dissensum alterius patris. sed quæ est ratio istius distinctionis? Respon. quia quatenus pendet ex insidiis fortunæ: † fortuna potest obesse quæ omnibus fortuitis dominatur. sed quatenus pendet ex facto alterius, alteri per alterum non debet afferri iniqua conditio. Sed quare in conditione mere causali non fit ista distinctio? Rň. quia ibi testator totum ponit Insidiis fortunæ, & sicut placuit testatori, ita placuit legi. † Quæro an hæc lex habeat locum si esset legatū nomine dotis Bertę si nuberet Titio, quo decedente impeditæ sunt nuptiæ? & vi. quod non, quia hæc lex non habet locum in legato alimentorū, vt l. j. s. de le. sed fauorabilior est causa dotis, quam alimentorum, vt no. s. communia de leg. auth. res quæ. vel saltem æque fauorabilis, vt. s. ad Trebel. auth. contra rogatus. dic contra, quia deficit finalis causa legandi, ut ff. de cond. & demon. l. Titio centum, § Titio genero, & in auth. de sanctis. Epis. §. sed, & hoc præsenti, colla. 9.

ADDITIO.

a Legatum lib. per istam l. deciditur quæstio no. per Bald. in l. deberi inf. de fideic.

LEX V.

1 *Filia per nuptias non desinit esse in patris potestate.*
2 *Tutoris, & curatoris authoritas, requiritur ad integritatem personæ.*
3 *Processus procuratoris si ex forma statuti sit nullus sine mandato, non reconualescit per ratihabitionem.*
4 *Compromissarii falsi electum non potest ratificari.*
5 *Filius si ex forma statuti patre consentiente potest testari, requiritur consensus tempore testamenti.*
6 *Vxor constante matrimonio, quicquid acquirit, an acquirat viro.*
7 *Vxor quicquid acquirit ex arte, uel mercantia, sibi acquirit.*
8 *Vxor illud quod possidet, an præsumatur esse viri.*
9 *Instrumentum depositi, an valeat inter virum, & vxorem.*
10 *Principium quare inspicitur in contractib. & non in vltima voluntate.*
11 *Patris persona inspicitur, cū factu filii recipientis traditionem interuenit.*
12 *Filius non acquirit feudum patri.*

Si vxorem tuam. Fideicommissum relictum mulieri cū nupserit, acquiritur patri, in cuius erat potestate tempore nuptiarum: sed si tunc erat sui iuris, acquiritur mulieri, & hęredibus eius. h. d. † No. quod per nuptias filia non desinit esse in patris *a* potestate. vt ff. solu. matr. l. 2. §. quod si in patris. & l. quoties cum si. Op. quod imo sit in potestate viri, cum vir vendicet *b* eam a patre, vt j. de li. exhib. l. fi. Sol. in tribus est in potestate viri, scilicet in residentia, quam debet facere cum viro. In operibus, quia debet operari viro. *c* Item in iurisdictione, quia ad forum. & legibus, & statutis viri debet esse obediens, vt ff. de iud. l. exigere dotem. In aliis autem est in potestate patris, vnde non potest facere testamentum. Item non potest sibi eligere sepulturam nisi patre uolente, ut in cap. licet, de sepul. lib. 6. item non potest donare causa mortis, nisi patre corroborante, ut ff. de do. cau. mor. l. tam is. quam donationem non potest facere ipsi patri, quia non posset interponere authoritatem in facto proprio. Item nec fratri in eadem potestate existenti; nisi quo ad nudam proprietatē, ut no. in l. 1. in fine, ff. author. tutor. Sed illa *d* ratio est falsa: quia si valet quo ad proprietatem vsusfructus formalis, qui remansit penes filiam eo mortuo, consolidatur proprietati, & ista est ratio mea. & concludit de necessitate. Sed Old. reddit aliam rationem, dicens quod ab ipso initio vsusfructus qui non potest acquiri patri, acquiritur filio. Item pater pōt remittere filio vsumfructum, vt j. de bo. quæ lib. l. cum oportet, §. j. Præterea ista nō est proprie authoritas: sed quidam consensus, quod apparet: quia potest ratificari, & conualesci, licet pater ab initio non consenserit. vnde proprie ista non est authoritas; sed quædam superioritas, vt ext. de iure patro. c. cura. & ff. de adopt. l. si Consul. vel dic vt infra dicam. † Considera quædam requiruntur *e* ad integritatem personæ, vt authoritas tutoris & patris. Quædam requiruntur ad integritatem actus, vt consensus maioris, vel sanioris partis in electionibus. Quædam requiruntur ad confirmationē actus, vt in confirmationibus prælatorum & curatorum. Quædam requiruntur ad conualescentiam actus, vt in mutuo conualescente ex post facto. Quædam requiruntur ad fingendum mandatum, vt ratihabitio. Primo casu debet authoritas interponi in ipso initio, l. obligari, ff. de auth. tut. Secundo casu *f* debet interuenire consensus in ipso initio, vnde accedētes minor parti electorum, nisi accedant in scrutinio, non faciunt electionem valere, quæ carebat essentia fundamenti, vt in c. in causis, de elc. Tertio casu conualescit contractus, vt no. in l. 2. ff. si cer. pet. & l. proinde. Quarto casu non est proprie conualescere, sed est quædam perfectio, ad quam actus prior ordinabatur, vt l. 1. de confirma. tut. Quinto, *g* & vltimo casu, aut lex requirebat mandatum; & nō sufficit ratihabitio, vt l. quid ergo, ff. de infa. † Et ideo si statutum *h* diceret, quod processus procuratoris sine mandato non valeat, ratihabitio non sufficeret, vt ff. man. l. si vero non remunerandi, §. si post creditam. vbi vero sufficit fictum mandatum, tunc ratihabitio valet, vt sup. ad Mace. l. fi. † Ex his infertur, quod electio falsi compromissarii non possit ratificari; quia electio est actus, qui non recipit suspensionē. Idē in falso prætore: quia iurisdictio requiritur ab Initio, vt no. in l. iustas, inf. de iure fisci. lib. x. Sed quare aliud in falso procuratore? Respond. quia actio, quam intentat est vera. Item quia in litis cōtestatione vere quasi contrahitur cum ipso, & ideo ratihabitio inuenit aliquid, cui inhæreat. hoc in iudiciis; sed in contractibus inuenit actionē directam, quæ in ipsius persona fundatur, vt ff. de act. & oblig. l. quicunque. vnde ratihabitio, quæ est quædam relatio, Inuenit extremum ad quod, & illi influit virtutem consensus superuenientis. Prædicta sunt vera, quando ratificans habet ius ratificandi: secus si ratificans est exclusus tempore, vt ff. rem ra. hab. l. bonorum. vel per actum contrarium obstatutum, vt ff. de sol. l. dispensatorem. † Ex quibus *i* videtur concludi, quod si per formam statuti filius potest testari consentiente patre, quod requiratur consensus tempore testamenti, vbi considera, quod iste consensus non pertinet ad patrem re ipsa, nec cura, vel solicitudine,

ADDITIONES.

a In patris. Et ideo in contractibus vxoris non requiritur præsentia viri; ad hanc materiam vide nota. per Imo. post Bar. in l. miles, §. qui iudicati, ff. de re iud. & tex. & ibi Bal. in l. 1. inf. de bon. quæ lib.
b And. Bar. Vendicet. No. quod vir potest vendicare vxorem, tu vide tex. in ca. illud de præsum. gl. ibi dicit, quod improprie. Io. And. in tit. qui fil. sint leg. in add. Specu. vide plene per Do. Abb. in d. c. illud. & an possit vendicare coram iudice laico, vel ecclesiastico, vide quæ dixi in c. literas, de rest. spo.
c Cass. Debet operari viro. Adde quod no. Gerar. de Petra sancta sing. suo pen. quod est xcix. in ordine, quod incipit, no. quod singulariter tenet. vbi ponit ad quas operas mulier teneatur viro, & in quibus maritus percipiat lucrum.
d Sed illa Ponit Old. in cons. 26.
e And. Ba. Quædam requiruntur. Nota ad id, quod dicit Bar. an pater poterit authorari filio vt det fil. vel patri, vel fratri in sua ptāte retento. adde quod Bal. sectius est opi. gl. & Bar. in l. si furiosi, sup. de nupt. & ibi est gl. solemnis dans optimā cautelam: eam omnino vide, & l. bonorum, sup. qui admit. & ibi Bal. & vide quæ no. Bar. in l. tam is, ff. de dona. cau. mor. Io. And. in tit. de instr. edi. §. fi. in addi. quæ incipit, Petrus & Cemitus. Vide Ang. qui contra tenet in l. 1. §. fuit quæsitum, ff. ad Treb. & ibi Do. Io. Mode. in l. cum filius, ff. de donat. & Vide Bald. in l. 1. sup. vnde vir. & vxor. & Ang. eleganter in Auth. de alie. & emphyt. §. œconomus, & ibi tenet contra id, quod dixi l. 1, §. fuit quæsitum, ff. ad Treb. nec alle. Mode. Et pro opi. Ang. in prealleg. §. fuit quæsitū. facit tex. sing. c. cum in iure, de elec. secundum Mode. ibi. & opt. tex. c. cum in veteri, de elec & Do. Anto. in c. nouit. de his, quæ fi. a præl. sine consen. c. vbi. tenuit quod licet prælatus non poterit donare sine consensu capituli, vt c. 1. eo. tit. tamen pōt donare c. cōsentiente cap. vt tenuit. Io. And. in addi., Spe. in tit. de his, quæ fi. a præla. & facit tex. quem sing. alle. Mode. in c. 2. in princ. de testa. in 6. vbi prior potest authorari cap. vt consentiat cum procu. & pro d. opin. Ange. facit tex. l. si pro parte, §. idem tractat, ff. de in rem uersio. & l. si quis pro eo, §. 1. ff de fideiu. licet Ang. allegat l. 1. C. de impo. lucra descr. li. 10.
f An. Bar. Secundo casu. Vide Do. Ant. & alios in c. cum consuetudinis, de consue. & Bar. l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hær.
g Quinto. Vide Bal. in l. pen. inf. de execu. rei iud. & Bar. in l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hær. & in l. si autem plures, ff. de aqua plu. arc.
h And. Barb. Si statutum. No. quod si statuto caueatur quod processus procuratoris sine mandato sit nullus, ratihabitio non facit illum reconualescere. vide Bal. in l. 1. sup. de seru. fug. & quæ no. ad §. falsus, ad Barto. vide Bald. in c. ex parte Decani, de rescript.
i Ex quibus. No. bene illam rationem, & uide no. per Bar. in l. tam is, in fi. ff. de don. cau. mor.

licitudine,nec ipso gestu,nec ratihabitione,vt no.inf.de bo.quæ lib.l.fi.§. necessitatem. ergo pertinet ad eum solum vno modo.l. authoritate.Quia pp vr dicendum q donatio causa mortis facta per filium in potestate,ratihabitione patris non reddatur valida,

6 † Denuo quæro, a vtrum quicquid b acquirit vxor,acquirat uiro cō-
a stāte matrimonio? & vr q sic,quia debet operari viro, vt l.sicut
b ff. de ope. liber. ergo quicquid acquirit ex quacunque opera sua,acquirit viro:& secundum hoc æquiparatur uxor libero homini bona fide possesso, qui acquirit possessori ex duplici capite.vel ex opera sua, vel ex re possessoris. & hoc tenet Innoc.extra,de testa.c.cum in officijs.Sed hoc non placet Pet.nam cum
c vxor possit contrahere societatem c cum uiro, ergo ei non acquirit,sed sibi.Item si conducit prædium,acquirit sibi.Item si stipulatur aliquid cum uiro,acquirit sibi partem suam,vt sup.de fide instrumen.l.scripturę.Item lex dicit,q debet stare in obsequio viri,qđ significat obsequialia seruitia in domo viri secundum qualitatem personarum.Sunt enim quædam operæ paruę æstimationis,quas similiter debet operari, ar.ff.commo.l.in rebus. §.possūt. & ff. sol.mat.l.si cum dotem, §.si autem in seruissimo.
7 † Cæterum d si vxor faceret aliquam artem, vel mercantiam
d vel esset chyrurgica, vel obstetrix, quæ quidem non sunt operæ domesticæ & familiares,id quod acquirit ex istis operis,non acquireret viro, quia nec ad præceptum viri tenetur negociari. Item si non esset in obsequium viri culpa uiri, ad nullas operas
8 tenetur,& facit ff.de don.inter vir.& vxo.l.si stipulata.† Vtrum
e illud,e quod possidet vxor, præsumatur esse viri.Dic,q i possessorio præsumitur esse vxoris, vt l.fi.inf.quo.bo. Sed in petitorio refert,aut habet uetustiorem possessionem ante matrimonium & præsumitur uxoris. Aut recentiorem, & tunc aut est contro-
f uersia cum uiro,aut eius successore, & p ræsumitur f fuisse acquisitum de patrimonio viri. Aut cum alio extraneo: & præsumitur vxoris, ut l.Quintus,ff.de auro & argento legato.& l.ob maritorum, vbi no.§.ne vxor pro mar.& uide quod no.sup.de fide
9 instrumen.l.scripturę. per Accur. † Extra quæritur, nunquid valeat instrumentum depositi inter vir.& vxo.Respon.sic, vt
10 in l.fin.ff. vt in possess.legat.† Quæro vna cum glo.quare in con-
g tractibus g inspiciatur principium, & non in vltima uoluntate? Respond. quia contractus essentialiter regulantur a consensu duorum, qui interuenit a principio, & tunc absoluunt inter se partes,vt §.de fide instrumen.l.contractus. Sed vltimæ voluntates requirunt acceptationem & consensum legatarij ex post facto, & ideo inspicitur tempus quo cedit & venit dies legati enī tunc actus testatorum est in susceptiuo, sicut dicit Arist.in ij.de anima, q actus agentium magis operantur secundum aptitudinē suscipientis, quam s'm influentiam causæ efficientis. & hāc rationē sētit hic gl.& Insti.de verb.obl.§.ex conditionali. Sed q̄ hoc op.de do.ca.mor.vbi interuenit factū filij,& tñ nō acquiritur facto filij patri, nisi filius sit in potestate tempore mortis donatoris,quod sic probatur: donans causa mortis non obligatur ex promissione.quia obligatio debet esse necessaria, ut patet in eius diffinitione.Instit de ver.obl.in prin. Vnde sequitur.quod non oritur actio,præsertim apta ad agendum, vt ff.de verb.obl. l.stipulatio. la j.si non oritur actio, nec obligatio:ergo patri non acquiritur ius.Respon.hæc ratio non est vera, quia etiam in do
h natione causa mortis inspicitur h initiū,& oritur quædam obligatio statim,nisi donator reuocaret, & talis reuocatio exceptio quædam est.sic ff.de don.causa mortis.l.Senatus,§.fin.Et est ratio quia semel tantum contrahitur, non successiue, vt ff.de verb. oblig. l.si Stichum, §.cum stipulatio. & arg.ff.de neg.gest. l.Pomponius, la j. Non obst. ff.de stipula.seru.l. si seruus communis Mæuij.& fina.quia ibi per mediam personam stipulantem,vel operas suas locantem,in qua non residebat ius acquisitum, simpliciter non poterat contrahi obligatio, & acquisitio vniformis, quia non patiebatur hoc qualitas personæ fructuarij. Porro in stipulatione tria considerantur. i.personæ congruitas, vt ff de verbo.oblig.l.continuus, §.pen.stipulationis vtilitas siue finis.eod.titu.l. si rem meam. Item persona cui ex stipulatione quæratur commoditas.eodem titu.l.filius. & hic in gloss.
11 † Sed quid dices in legato traditio per testatorem filio f. utrum si pater præmoritur testatori,euanescat legatū? & uidetur quod sic, quia inspicitur persona patris, cum interuenit factum filij traditionem recipientis, vt ff.de lega.ij.l. Lucius, la prima.& l. legatum est. contrarium est verum per l.fi.§.de vsufruc.& facit
12 ff.de dn. causa mor.l.si filio.† Quæro,quid in feudis i concessis
i filiosamilias.Respon.si regalia sunt concessa in feudum, ista sūt bona Castrensia,vt J.de bo.quæ li.l.cum multa.Idem si nō sunt regalia,sed alia ratione nō acquiritur patri quicquam,quia feudum est seruitus quædam, vt no. ff.de usufr.l. Lucius.in prin.&
K si acquireretur usufructus patri, esset seruitus K seruitutis, quod est impossibile vt l.t.ff.de usufr.lega. Item quia pater non succedit filio in feudo, ergo nec ei acquiritur per filium.probatur consequentia per l.quæ legata.ff.de reg.iu.

ADDITIONES.

a Andreas Barba.Denuo quæro. Vide Bal.in l.si stipulata, §.j.ff.de don. inter vi.& vxo. ybi dicit quod mulier tenetur operari pro viro,& nutrire virum eo casu quo sciret operari,quod est contra istam doctrinam, quam tradidit hic.forte & posset intelligi quando vxor non dedit dotem viro,vel quando est inutilis;nec habet vnde se alat,& vide Ioan.in cap.literas de restitu.spo. An mulier teneatur operari.& decidit quod sic,allegauit dicta l. sicut,bene facit l.assiduis, & ibi,glos. & Angel. infra qui po.in pigno. hab. Vnde dicit ibi Ioannes And. quod tenetur lauare sibi pedes & caput. Domi.Abb.ibi dicit, hoc verum considerata qualitate personæ: quia si esset nobilis Domina,non tenetur.tu pondera, quia non debet fieri deterior conditio creditoris propter nobilitatem debitoris nisi aliter esset iure cautū, vt dicimus in his personis, quæ non possunt grauari vltra id quod facere possunt. Pondera,quia Bald.hic dicit, quod tenetur præstare seruitia secundum qualitatē personarum, secundum quod ipse sentit quo ad artem, uel mercantiam, alias secus,vt in quæ dixi,& an teneatur operari hæredibus mariti,vide glo.singu. in d.l. sicut,& Ang.in d.l.assiduis,& in cons. 139.& facit, quia est subdita viro. cap.hæc imago & c.mulierem 33 q 5.
b Verum quicquid. Vide unum verbum per Bal.l.in l.fin.inf.de libe.exhi.& quæ dixit post Barto.in l.si filij,sup.de dona.inter uir.& uxor.& Bal. in l.si mutta.sup. de nup.qui idem tenet quod hic.& in c. 1.§.qui feu.da.poss.& in l. 1.infra de bo.quę lib.& ibi per Cyn & de alijs contractibus uide in l.si non uerum,sup. de dona.inter uir.& uxor.& ibi gl.& balve.& tex.in l.si sponsus.§.generaliter, & §. circa.ff. de donatio.inter uir.& uxor.& ibi Bal.& Salycet.& Fulgo.in l.si mater.sup.de cōtrahe.emptio.tex.in l.quod autem,§.si tibi.& ibi Bald.in lect.antiqua. & in §.si uxor a marito,ff.de donatio.inter uir.& uxor.
c Societatem. Vt in l.ex diuerso,§.item si mulier,cum glo.& ibi Bal.& Imo. ff.solu. mat melior tex.in l.alimenta,§.si.ff.de ali.& ciba.leg. possunt etiam vir & uxor. inuicem contractum celebrare depositi,ut no.Bal.sup.l.prox.in fi.
A Vide Gerar.de Petralancta sing.suo pe. quod allegaui sup. ea.l.nu.1.in uer. debet operari uiro,& hanc ferme materiam allegaui.
d Cæterum. Vide quod no. Bal.& ibi Sal.in l.1.sup.de leg.
e Verum illud. Vide Ang.& Imo. in l.qui iure, ff. de acqui.poss. & ibi, quid si uir & uxor simul possederunt,& uide in l.etiam,sup.de do.inter ui. & uxo. late Bart.in l.cum oportet.infra de bon.quæ lib.& ibi,quid in concubina.& Imo.& Ang.in d. l.qui iure.uidentur decidere contra Bal & posset responderi ad l.fin.inf. quo.bon. per quam se fundat Bal.hic,quod ibi maritus non dicebat bona esse,sua,uel acquisita de bonis suis, sed dicebat quod debebat succedere uxori, & dicit ibi q imo consanguinei uxoris debent succedere,& ideo per interdictum quorum bonorum excluditur uir a successione.
f Præsumitur. Vide Bal.in l.fi.inf.de pigno. sed cui incumbat onus probandi,quod acquisiuit uxor tempore matrimonij,uel ante,uide per Sal.in l.etiam sup. de don. inter ui.& uxo.& uide in simili glo.1 a.q.1.c.sint manifestæ,& ea causa, quæstio. 5.c.nulli.& Dom.in cap.cum in officijs.extra,de test.& glo.in l.cum oportet, in princ.infra de bon.quæ lib.uide de hac materia per Angel.in consilio 138.& ibi quid de quæsitis post matrimonium,& omnino Sal.in l.si mater.supra de contrahenda emp.
g Quare in contractibus. Limita per Bal.in l.ea demum,sup. de collatio. & ibi subdit pulchram quæstionem.
h Inspicitur. Dicit contra tex.secundum unam lec.& ibi glo.et Docto.in l. fin. ff.de do.cau.mor. per. Raph.in l.si filius, in princ.ff. de uerb.oblig. ubi uidetur dicere quod aut donatio incipit a traditione,et procedit d.l.fi.aut a stipulatione et tunc secus,l.Senatus hic alleg.
i Feudis. Plenius per Bal.in l.cum oportet,in princip.infra de bon. quæ lib. et unum uerbum in l.cum multa,hic alleg.per Bal.et alios in c.1. de fra.de no. be.inuesti.
K Seruitus. Inspecta hac ratione,deberet acquiri commoditas patri,per no.per gl.in auth.idem est inf.de bonis,quæ liberis.

LEX VI.

1 *Indiuiduum dicitur duplex.*
2 *Subiectum dispositionis quoties est indiuiduum,tota dispositio est indiuidua*
3 *Aqua si est concessa duobus molendinis iuxta flumen nauigabile, diuidi debet ita quod sufficiat vnicuique.*
4 *Castrum an sit indiuiduum.*
5 *Ius vasallorum est diuisibile.*
6 *Feuda omnia regulariter sunt diuidua.*
7 *Francum quid sit.*
8 *Curia vendita,an sint venditi vasalli.*
9 *Mansum quid sit.*
10 *Feudum concedens,an teneatur ad fructus.*
11 *Contractus feudi an sit contractus licentia,vel translationis dominij.*
12 *Indiuiduum dicitur multis modis.*
13 *Seruitus dicitur,si per pontem non possum transire absque gabella mercium.*
14 *Pedagij collectio,an sit seruitus.*
15 *Via diuidi non potest.*
16 *Via communis diuidit loca,secundum vicinitatem affectus.*
17 *Conditio indiuidua quando additur pluribus,insolidum debet impleri.*
18 *Conditio,an pro parte impleri possit.*
19 *Conditio in vltimis voluntatibus non transit ad hæredem , etiam suum.*
20 *Vnum an sufficiat impleri pro omnibus.*
21 *Conditio si est impleta ab vno,alter posset adhuc implere,& facere partem per concursum.*
22 *Conditio quando sufficiat pro parte impleri.*
23 *Conditio an transeat ad hæredem in contractibus.*
24 *Fideiussor sine discussione hæredem conuenire non potest, si reus principalis decessit cum hærede.*
25 *Modus,an transeat ad hæredem.*
26 *Legatum dotis an sit conditionale,vel modale.*
27 *Obligatio non mutatur ex persona hæredis.*
28 *Obligationis conditio non mutatur.*
29 *Filia dotata si ex forma statuti non succedat,non habet locum quando est posthuma,quando fratres uolunt dotare eam.*
30 *Iuramentum firmat pactum,sed non ampliat actum.*

Conditis,

31 Conditio,an hæredi impleri possit.
32 Conditio,an perpetuo impleri possit.
33 Conditio si est alicui apposita,an ille compelli possit.
34 Conditio si ab aliquo impleri debeat,an pœnitere possit.
35 Conditio si in contractu sit apposita,deinde cancellata, an contractus sit nullus.

Si plures. Impletio conditionis nō prodest, nisi implenti.h.d.† Ad euidentiam præmitte,q̄ indiuiduum est duplex.s. quoddam producendum in esse, vt seruitus constituenda, & domus fabricanda. Quoddam productum in esse,vt seruitus constituta & vsus. Item iurisdictio dicitur indiuidua. Item electio,quia nemo pōt dicere,ego exerceo dimidiam partem iurisdictionis meæ;vel ego do dimidium vocis meæ, qa constitutio iuris hoc non patitur; & quia illud est indiuiduum, in quo per concursum conuenis non fiunt partes quotę, & huiusmodi est iurisdictio in habitu suo. Item tutela, quia tutor nō datur certæ rei.vt ff.de admi.tut. l.vulgo. & l.1. de off.contu.Itē indiuiduum dicitur,quicquid per essentiam non potest esse nisi perfectum & integrum. Item dicitur indiuiduum per formam sibi datam ab homine, vt quando est conditio in pluribus, hoc edicto q̄ simul eam impleant;nam nisi omnes simul impleant conditio deficit,vt ff.de man.testam.l.si ita fuerit.†Item indiuiduum dicimus in officijs,quoties plures personæ ad vnum officium vocantur;ita q̄ altero mortuo expiret officium in vtroq;, vt ff.de procur.l.pluribus, vel altero inhabili existēte, vt ff.de arb. l.Pedius,§.in seruum. Item dicitur indiuiduum actus vno contextu fiendus,nam hunc contextum, siue copulam impedit interuallum.vt ff.de verb.obl.l.cōtinuus,in prin.†Item no.q̄ quoties subiectum dispositionis est indiuiduum, tota dispositio est indiuidua.v.g.factum,patientia,nudus vsus personalis,& nudus vsus realis,puta seruitutes,quæ sunt a iure inductæ propter necessitatem prædiorum. Et ideo non diuiduntur, sicut nec vsus hominis,vt ff.ad leg. Fal.l.1.§.si vsusfructus.licet quando seruitus debetur pluribus prædijs diuersorum, puta seruitus aquæ, possit tempore diuidi, vt ff.quemad.seru.amit. leg. si sic. Item si duo habent molendina prope flumen nauigabile, & Princeps ad eorum molendina concessit aq̄,debet aqua diuidi,ita tamen q̄ sufficiat vnicuique.ff.de aqua plu.arc.l.in concedendo. & ff. de var.& extra.cog.l.de usu aquæ. Si autem aqua non sufficit nisi vni molendino, quod prius constitutum est tempore, potius est iure,ut no.Cy.s.de seru.l.si manifeste. nam quod habet primum esse,habet primum frui. Si autem simul sit eis ius quæsitum,puta pluribus hæredibus: ille cui obuenit molendinum anterius,primo suam vtilitatem percipit,& exinde per aliquem aquæductum patiatur sequentem habere cuomodum aquæ; nam ita naturaliter se habet aqua, vt fluat a superiori ad inferius,vt l.1.ff. de aqua plu. arc. & naturalis commoditas nemini debet auferri, & sic q̄ prius est in uia, prius est in termino, per ordinem naturę, siue per locum ab ordine. † Sed nunquid Castrum,vel curia Castri dicatur indiuiduum? Est autem curia tam intra Castrum,quam locus iuxta castrum, qui ab ipso Castro defenditur,& in qua habitatores defendunt ipsum Castrū, Et dicendum est,quod ista non habent talem significationem, per quam non possunt diuidi, vt apparet;quia diuiduntur inter plures heredes.† Item & ius vasallorum est diuisibile; qa vnus potest esse vasallus plurium,cuiuslibet pro parte, sicut seruus & ascriptitius. hæc tamen diuisio debet fieri cum gleba. i. diuisio vasallorum,arg.in leg.quemadmodum.de agri. & censi. lib. 10. Nam sine gleba.vasallus inuitus non potest alienari, vt not. ff. de fideic.li.l.inuitus.† Item not.quod feuda omnia regulariter sunt diuidua inter hæredes,qui sunt de sanguine, & omnes debent facere fidelitatem, qui feudum tenent. Fallit in feudo franco.i. sine fidelitate concesso ex pacto. vbi non est fidelitas. † Dicitur autem francum,quando feudata est proprietas,quod etiam ad Ecclesiam transit.de fide instru.c.inter. Nam ea pacto potest omne dominium concedi feudatario,vt not.in c.Abbate, fide re lu. li. 6. per Ioan. Mona. Fallit etiam in feudo regalis dignitatis, quod non diuiditur, qa omne Regnum in seipsum diuisum desolabitur.hæc est propria natura huius feudi, & quā assumit ab origine, omni contraria conuentione circumscripta. † Sed nunquid vendita curia, videatur venditi vasalli? Respon. aut sunt vasalli ratione curiæ, & videntur venditi; sicut vendito Castro, uidentur iurisdictiones venditæ. hoc quod dico de Castro,ponit Iaco.de Are.ff.de uerb.obl.l.qui vsumfructum Nam Castrum constat ex proprietate fructuū potestate, & sua cōmoditate omnimoda,cui iurisdictio nō est ex consuetudine uel priuilegio,& communi usu loquendi.Si autem nō sunt uasalli ratione curiæ,sed alia ratione,tunc non uidētur venditi. ita intelligit cap.i.de Cap.qui curiam ue.collat.10. Hoc autem apparet,nam uasalli qui sunt incolę necessarij & perpetui curiæ, illi sunt uasalli ratione curiæ;& si recedunt, ad curiam reuocantur,vt ff.ad muni.l.de iure. Sed illi,qui sunt uasalli ratione alicuius mansi infeudati extra cortem, illi non sunt uasalli ratione curiæ. † Dicitur autem mansum largo modo quicunque ager,vt in c.j.§.si quis de manso.de contro.inuesti. collat. x. Sed alludendo vocabulo,mansum dicitur a manendo, quia ibi est habitaculum, saltem rurale, ubi consueuerunt rustici habitare gratia cōmodioris culturæ.† Sed nūquid ille,qui concessit feudum,teneat ad fructus? Videtur quod sic ea die tacitę sibi fidelitatis,ar.l.curabit, s.de act.emp. In contrarium. quod nō ueniunt fructus ante litem contest.ff.de vsu.l.videamus,§. si actione. Nā cōditio ex moribus.vel stipulatione,vel præscriptis verbis ex pacto nudo uestito per fidelitatē factam,stricti iuris sunt : quia nō sunt de iure gentium,& sic non obst. l. curabit, quæ loquitur in contractibus bonæ fidei. † Item contractus feudi videtur potius contractus licentiæ.s.quod sit licitum tenere, quam cōtractus translationis dominij.hęc ratio est falsa,quia in cōtractu permittendi,& non dandi,non uenit euictio,vt s.de transactio.l.si profundo.sed in feudu venit euictio. Solut. si dominus promisit plenam possessionem tradere intelligitur cū fructibus. Idem si vacuā:secus si simpliciter traderet, ff. de vsuris. l. si stipulatus. Est ergo idem dicere, vacuam,qđ plenam,& cōtra.†Dicitur autē indiuiduum alijs modis: & breuiter collige,q̄ quoddā est indiuiduum impletione,quæ nisi insolidum fieri non potest, & de hoc loquitur lex nostra. Quoddā est indiuiduum obligatione p proprium esse rei,& de isto loquitur ff.de verb.obl. l. stipulationes nō diuidūtur. Quoddā est indiuiduū liberatione. & hoc dupliciter,vel quia creditor non cogitur recipere partem, nec prodest debitori partē offerre,deponere,& consignare,& de isto loquitur ff.de vsu.l.tutor.§.Lucius. Vel quia etiam si creditor recipit,non contingit liberatio partis: & hoc dupliciter, vel ratione pęnę,quę nihilominus committitur insolidum,l.hæredes.§.idē turis.ff.fam.ercisc.& intelligo in pęna committenda.Sed si post pęnam commissam creditor recipit partem sortis vel canonis, puto a pœna esse totaliter recessum ope exceptionis, vt l. post diem ff.de lege cōmisso.quod teneme uel quia est debitum tale,quod in diuersis rebus non potest fieri solutio, & de ista loquitur ff.de verb. obl. l. in exequutione in fin. Amplius & breuiter dic,q̄ duplex est indiuiduum, scilicet conditionis & dispositionis. Indiuiduū conditionis est,quod diuisum corrumpit conditiones in totum: sed si corrumperet pro parte, tunc esset indiuiduum,& in hoc cōsideratur effectus ad quem fit relatio, vt ff.si quis cau.l.si seruus.§. plurium. Est autem corruptio, totius formæ destructio. Indiuiduum autem est,cuius essentia impartibilis est. Item indiuisibile est omne, quod non recipit commodam diuisionem. Diuiduum autem est, cuius quęlibet pars etiam minima,est eiusdem speciei, vt lignum. Si autem diuiduum ordinatur ad effectum indiuiduum efficitur indiuiduum vt est corda balistæ,quæ si non est longa quātum oportet, nihil est. Item indiuiduum dicitur tribus modis. Vno modo qđ lex prohibet diuidi. Secūdo mō qđ de natura sui est tale, quod ad nullum tendit finem, nisi perfectum sit. Tertio mō,quod non diuiditur per numeros,quia vna substātia cōiungitur, vt Stichos: & totiens nominatus,non est nisi semel nominatus. Fallit, si sub diuersis respectibus & cōsiderationibus nominetur, vt s. de lega. l. cū quæstio.dic ut ibi. Itē quando pars distinguit a toto ex opposito,qa sequitur cōtrarius effectus,illud est indiuiduū,si diuidatur vsus:nam ex tali diuisione sequitū mora eius, qui non habet alimentū. Indiuiduū dispositionis cognoscitur eodem modo, quādo diuisio corrumpit dispositionem, quod cognoscitū pluribus modis. Primo mō,quādo corrumpit materiam. Secūdo modo, quando corrumpit speciem. Tertio modo,quando corrumpit formam. Quarto modo,quando corrumpit finem. Exemplum de primo,si diuidatur iter. Nam remanet ita arctus locus, quod ad nullum est vsum. Exemplum de secundo, si diuidatur via, rum-

ADDITIONES.

a Ad euidentiam. Vide etiam inf.
b Sed nunquid. Vide in c.1.de Cap.qui cu.uen.& in c.i.§.item si quis.per Bal.in tit. quibus mo.feu.amit.& in c.cum Bertoldus.extra,de re iud.
c Item & ius. Vide Bar.in.l.liberti,de ope.lib.
d Feuda. Vide Bal.in l.voluntas,& quod ibi dixi,su.de fideicom.
e Fallit. Vide Baldum in cap.1.de Cap.qui cur.ven.& in authen.nisi in fi. infra ad Tre.& Dy.in consi.133.
f C.abbate. Alle.per Bal.in l.1.inf.de confes.
g Sed nunquid. Dixi post Bar.in l.cuibus,ff.de reb.du.per Bald. etiam inf. in testamento,inf.ad legem Fal.per Bart post Dy.in l.item,cum; se.ff.de acqui. rerum do.
h Mansum. Vide per Bar.in l.si quis ita in fi.cum concor.ff.de au.& arg.lega.
i Contractus. De uacua & plena pos. Vide per Ang.in l.Iul.§.ii.ff.de rei uen.& in l. si me in vacuam,ff de acqu.pos.
k Idem si vacuam. Vide tex.in l.datio,§.1.ff de act emp.ubi videtur probari quod paria sunt dicere,promitto tradere totalem fundum,& promitto uacuam possessionem.
l L.post diem.adde quod illa l.post diem, loquitur quando creditor petit pretium. Idem tamen credo si a soluente sponte accipiat propter identitatem rationis,& vide tuo.in l.a.§.et harum,ff l.de verb.oblig.
m P.D. Impartibilis Et adde quod idem Bal.ait in l.a.co.1.C.de her.ac.quod indiuiduum dicitur, quando facta diuisione apud intellectum, non remanet in singulis partibus forma substantialis,et vide eundem in repe.leg.iurisiurandum, ff. de iureiur. et an iudicium pro parte fieri possit,in leg.furiosum,C.qui test.tace.pos.

quæ (vt ita dixerim) est latitudo duorum itinerum. Nam corrũpereturea species seruitutis, quæ uocatur uia, & transiret in aliã speciem, quæ vocatur iter, vt ff. de seru. l. si tam angusti. Exemplum de tertio, scilicet qñ corrumpitur forma. quod est dupliciter, vel forma data, ut si ita scriptum sit, Titius una cum Seio tale opus facito, vel formalis, seu innata, vt si homo diuidatur per medium: nã tunc distruitur tota forma humana. Item si amputetur ei membrum, vt no. in l. Imperium. ff. de iurisd. om. iud. Oĩs autem forma idem est, quod status perfectus rei, vel dispositionis, vt ff. de verb. obli. l. cum ex causa. Exemplum de quarto, qñ pars respectu partis non affert tantam vtilitatem, quantã totũ respectu totius; verbi gratia, si prata mea indigẽt mille amphoris aquæ ad irrigandum, nam datis eis quingentis exsiccabuntur vt l. si cuius, ff. si ser. vend. Item si debetur mihi usus agri, puta duo modii frumenti. Nam dato mihi uno, fame cõsumar, ut l. usus pars, ff. de usu & habi. Item si debetur seruitus pecorum appellendorum ad fontem, puta decem ouium; nam si non permittantur nisi quinque, aliæ morientur, & fundus meus nõ sterCorabitur, licet glo. dicat, & male, ꝙ ista non est seruitus, vt ff. de

a ser. ru. præd. l. pecoris. Item si debeas mihi seruitutem a decoquendi panem in furno tuo pro tota familia mea, & tu non permittas nisi pro parte, licet Cyn. dicat hanc non esse seruitutem, quia non concernit rei necessitatem, & iõ uendito a te furno, emptor non tenetur me pati; quia seruitutes sunt inductę pp necessitatem rerum, sed fumus non indiget panẽ decoqui, & male dicit: quia immo est seruitus, quæ debetur a re personis, sicut illa ꝙ possum de agro tuo quolibet anno recipere millesimam fructuum, vel unã corbem, & erit ista seruitus innominata, fm Pet. quia genera seruitutũ multo plura sunt, quã quæ specialiter enumerata & nominata sint, ut ff. de acquirẽ. po. l. 1. §. genera.

13 † Item seruitus est, si per pontem tuum non possim transire absque gabella mercium, quam ex usu habui a tpe, cuius nõ extat memoria, vel ex priuilegio Principis habeo. Tamẽ fuit magna quæstio; quia Veneti, vt dicitur, concesserunt Placentinis transitum per quendam pontem, quia tunc possidebatur per Venetos, absque solutione alicuius vectigalis, postea pons illa factus est de districtu Paduano; modo Paduani petunt vectigal, sed Placentini dicunt se non teneri, quia ista seruitus perpetuo fuit concessa. Paduani dicunt, ꝙ ista non est species seruitutis, sed fuit quædam obligatio personalis, quæ non sequitur fundũ, ut ff. de contrahen. emp. l. fi. Item allegabant, ꝙ omnia flumina nauigabilia pertinent ad statum Imperii, & sunt Regalia, quib. sine iussu Principis nulla seruitus potest imponi, cum sint Cęsa

b ris, b vt in cap. 1. quæ sint regalia. collatio. 10. Sed hæc ratio non obst. quia verum est ꝙ in uniuersali omnia flumina nauigabilia sint Imperii Romani, licet in particulari sint earum ciuitatum, per quarum territorium transit flumen. nam unum, & idem est territoriũ, quod eminet super aquas, & quod immergitur aqs,

c & hoc satis probatur ar. littorum c maris. Nam littora, quæ sunt sub Imperio alicuius populi, vt Venetorum, vel Ianuensium, sunt illius populi, & ab eo qui pręest, licentia est petenda, secũm Iac. de Are. qui ita no. ff. ne quid in loco pub. fiat, l. littora. Illud constat teneri promissorem, ut not. ff. de alu. iudic. l. 3. §. opos. etiã vno Placentino prohibito ad totam pęnam, quia ratio ex vniuerso sumitur, vt ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta, §. vtrum. hęc enim dictio, Placẽtini, in materia, quæ requirit factum singularium personarum significat homines Placẽtinos collectiue, & non collectiue, sicut pascua nemoris per homines uillæ, vt not.

14 in l. sicut, ff. quod cuiusque uniuer. nom. † Vlt. dubitari, utrum colligere pedagium, sit seruitus debita colligenti? & dic quod non, quia de natura seruitutis est pati non exigere, vt ff. de serui. l. quoties. §. ea. Sed est quædam iurisdictio circunscripta loco, & ideo pone destructo sine spe refectionis, non posset exigi uectigalia transeuntibus per aquam ibi, vbi erat põs, nec in nouo põ

d te d nfa, vel supra facto, quia locus, in quo erat iurisdictio limitata, id est ipse pons, in rerum natura desiit esse, & omnia loca sunt naturaliter libera transeuntibus, vt ff. quemadmo. ser. ami. l. si locus, §. fi. Si autem in loco veteri reficiatur pons, tũc ius uectigalis ipso iure renouatur, sine restitutione in integrum, ut d.

15 l. si locus. † Fuit quæstio inter duas communitates de quadam uia publica, per quam ibant currus utriusque Communitatis cui ex territoriis dicta uia debet applicari: & dicendum est ꝙ dicta uia est in pmiscuo usu, nec diuidi potest quia quælibet pars diuisa esset inutilis ad exercitium uiæ, & cuius effectus indiuiduus est, eius quoque substantia indiuidua est argu. de reg. iur. l. cuius effectus, & ff. communi diui. l. arbor. §. de uestibulo, & maleficia ibi commissa syndicus utriusque uniuersitatis potest denunciare, nec curo in qua parte uiæ, utrum magis uersus unum territorium, siue latera unius territorii, quam versus reliquum: quia tota via est in promiscua iurisdictione, & communitates rediguntur ad instar duorum sociorum, siue duorum reorum credendi. Vnde si transeuntes per illam viam debent soluere pedagium, erit commune, quia ex re promiscua, & communi prouenit. In inquirendo tamen de maleficio ibi commisso, videtur melior conditio occupantis. Occupare enim dicitur, qui totum vsurpat, & nõ habet locum occupatio iurisdictionis vbi præuentio facit ius, arg. ff. de offi. Consu. l. 1. & ff. ad leg. Falc. l. in le. Falc. hoc esse obseruandum. & sicut implere conditionem prodest

e soli implenti, e ut no. in lege nostra: ita exercere iurisdictionem prodest soli utenti. porro solus præueniens intelligitur iurisdictionem exercere. Alii dicunt, quod si in medio duarũ ciuitatũ est locus communis, & ibi fiat maleficium, ꝙ Potestas vniuscuiusque ciuitatis habet cognoscere. quia eius territorium offenditur, vt ff. de his, qui deie. vel effu. l. 1. §. fin. & l. si vero, §. quod si ea meridiano. & sic non est melior conditio præuenientis; sic iniuria facta pluribus, unusquisq; suam iniuriam prosequitur, & hæc uerior secundum Obert. de Cremona. & ecõuerso, si uilla tenetur emendare furta facta in suo districtu, & in uia communi duarum uillarum esset factum furtum, quælibet uilla tenetur

f insolidum, sed una soluente, altera f liberatur, & sic ꝙ commune est, proprium est actiue, & passiue in istis indiuiduis. Quid si una via communis est inter frõtes agrorum, vel Castrorum, quęro ad cuius iurisdictionem præsumantur prædia pertinere?

16 Respond. via † Communis diuidit loca secũdum uicinitatem aspectus, vt instit. de rerum diui. §. insula. & vide quod not. Azo in Summa, uti pos. §. in his. Item medium in quãtum medium est in extremitatibus oppositum, secundum Arist. Et ideo nulla extremitas de medio prædicatur. Item quod participat de cõ

17 traris, non est simpliciter tale, ff. de leg. 3. leg. hoc legatum. Modo reuertor ad propriam materiam legis. & nota, ꝙ quãdo vna conditio indiuidua additur pluribus, debet insolidum impleri, & si impletur ab uno, & non ab altero, prodest soli implenti, & uocatur ad partem suam. Modo quæro exempla huius legis. Respond. pone exemplum Lego Titio & Sempronio fundum; si fuerint in exercitum: vnus iuit, alter non, certe ille qui iuit, debet habere partem fundi. Sed contra istud exemplum oppo. quia cum illi sint re coniuncti, ergo vno deficiente, uenit alter ad solidum per ius nõ diminuendi, ut infra de cadu. tol. l. 1. §. si vero non omnes & §. fin. autem ad deficiẽtis. Solummodo sunt coniuncti re, & verbis. vnde ratione coniunctionis verbalis quilibet ab initio vocatur ad partem, vt dicta l. 1. §. ubi autem de caduc. tollen. licet gloss. teneat primum dictum in l. 1. in fine. ff. de vsufru. accrescen. & male, secundum Petr. Alii approbant illam gloss. per l. triplici, ff. de verbo. signifi. Secundo oppon. contra istud exemplum. Nam quando deficit vnum de coniunctis, accrescit coniuncto, vt ff. de lega. 3. l. re coniuncti. & infra de cad. tol. l. 1. §. pro secundo & si talis sit conditio, quæ non possit impleri per alium, accrescit sine onere implendæ conditionis, ead. l. §. ne autem Solu. concedo, ꝙ habet partem iure proprio, & aliam partem iure accrescendi, secundum Pet. & Cyn. Non obs. ff. de condi. & demon. l. mulieri & Titio. & ibi not. quia ibi fieret contra voluntatem testatoris, si ius accrescendi haberet locum, vt ff. de vsufru. l. dominus, §. fina. & sic facilius prohibetur ius accrescendi, quam legatum. Item quia priuilegium non habet ius accrescendi, quod est not. Item pone aliud exemplum. Duo tutores simul gesserunt tutelam, quibus reliquit testator centum sub conditione si rationes reddiderint. quod intelligitur si plene & bona fide, vt ff. man. l. creditor, §. 1. ff. de condit. & demonstrat. l. qui sub conditione reddendarum, paruus tamen defectus non vitiat, vt ff. de cond. & demon. l. quamuis, quia nõ est vitiosus, cui dens abest, vt ff. de ędil. edic. l. cui dens extra, de corpore vitia. c. Thomas. Si igitur vnus reddit plenam administrationem totius indiuisæ administrationis, consequitur legatum, alter autem, qui noluit reddere, non consequitur, vt ff. de manumiss. testamen. l. si ita fuerit. Item, si iste vellet reddere rationem solum suæ administrationis, & sic pro parte, non sufficeret, quia administratio vnius intelligitur administratio alterius quo ad periculum, propter indiuisam tutelam, vt l. 2. sup de diui. tut. Item pone exemplum, Si duobus sunt relicta decem, si insulam ædificauerint, vel statuam posuerint. Nam diuidi hæc conditio non potest, quia insula non dicitur nisi perfecta sit, ut ff. ad leg. Falcid. l. si is qui quadraginta, §. quædam. Idem

18 in statua, vt ff. de vsucap. l. rerum mixtura. † Oppo. & videtur, ꝙ con-

ADDITIONES.

a Celsus. Seruitutem. Adde Bald. in §. 1. in rubrica de usufr.
Adde ad ea, quæ hic dicuntur per modum incidentis quæstionis, an pistor, seu (vt ita dicam) furnarius, qui se obligauit cuidam patrifamilias. ad coquendum panem certo tempore pro eo et sua familia, pro certo pretio, an possit petere maius salarium, si eius familia augeatur, et quid ecõtra. uide Hipp. de Marsi. sing. suo 133. incip. Tu scis, ꝙ propter sterilitatem. post medium.

b Cæsaris. Qualiter, et quid de littoribus maris. Vide ꝙ no. Bar. in l. quominus, ff. de fluminibus.

c Ar. littorum. Contra uide Bar. in ru. ff. de re. diui. et Ang. in cons. 203.
Cels. Adde his dictis notata per Compostillarem meum, D. Barb. in suo tract. Littorum et fluminum, qui est positus post lib. 2. quæstio. uol. consiliorum.

d Nouo ponte. Vide Bal. in l. si cum pecuniam, in fi. inf. de pœn. fisc.

e Implenti. Vide Bal. in l. 1 sup. ubi de crimine agi opor. et in l. 1. inf. de confes.

f Altera. Vide ꝙ no. Bal. in l. ex maleficiis, § ult. ff. de act. et obl.

a ꝙ conditio possit pro parte impleri, a vt ff. de cōd. & demon. leg. tales. Solu. ibi conditio diuidua, hic indiuidua. Item opp. quod etiam si sit diuidua, non sufficiat pro parte adimpleri, vt leg. cui fundus. in ff. de cond. & demi. Sol. ibi conditio fuit apposita vni, hic pluribus, & ratio est, quia sicut ex persona hęredum non mutatur qualitas obligationis, ita nec qualitas conditionis.

19 † Sed contra hoc oppo. nam in vltimis voluntatibus conditio non transit ad hęredē ēt suum, vt no. plene in l. j. in vlt. gloss. de his. qui ante apert. tab. licet contrarium notetur. ff. de act. & obl. l. as cui. vbi gl. no. ꝙ trāsmittitur de liberis ad liberos, & male secundum Dy. ergo videtur, ꝙ d. l. cui fundus, quæ loquitur de conditione implenda per hęredes, est falsa: quia legatum est caducum. Solu. ibi præcessit obligatio, vt inf. eod. l. cum quidam. quo casu si ille cui debet impleri, postea vult sibi solui, debet impleri conditio per hęredem legatarij. Sed contra hoc oppo. de l. cum quidam. J. eo. vbi non est necesse dari. Sol. ibi dandum cā

20 solutionis implendæ perit. † Item oppo. ꝙ sufficiat vnum impleri pro omnibus: quia nō refert a quo fiat, dummodo fiat, vt ff. de man. test. l. si ita. in prin. & ff. de verb. ob. l. cum seruus. Solu. illud intelligitur, qñ illud factum est de volūtate eius, qui debebat facere, vel eius nomine, quod præsumitur secundum Barto. ibi, quod falsum est in operis: quia operę vnius non sunt operæ

21 alterius, vt ff. de cond. indeb. l. si non sortem, §. libertus. † Modo quæro, si vnus impleuit, vtrum alter adhuc possit implere, & facere partem per concursum? Respond. sic, si conditio est iterabilis, vt ascendere Capitolium: secus si non sit iterabilis, vt fabrica eiusdem insulæ. Sed quid si ille, qui non fabricauit, velit contribuere ad dimidiam partem capēsarum, vt habeat partem legati? Respon. habebit, vt festinantia vnius alteri non noceat, ar. infra de bo. auth. iud. pos. l. fi. & ff. si m. re. l. 4. §. sed & si mensor &

22 l. ex parte hæres, ff. fa. erc. † Deinde conclude in materia secundum Iaut. quod aut apponitur conditio vni, & tunc siue res sit diuidua, siue non. sufficit pro parte impleri, vt. leg. cui fundus. de conditio. & demon. aut apponitur pluribus; & tūc aut quæritur an quantum ad implentē sufficiat adimplere pro parte, aut quęritur, an sufficiat vnum solum implere in totum, quātū ad hoc vt prosit alijs. Primo casu, aut est conditio indiuidua, & non sufficit, vt hic. aut diuidua, & tunc sufficit, vt l. si quis legatum, §. fi. ff. de condi. & demon. tunc tamen nō consequitur, nisi partē legati. nam si aliam partem vult consequi iure accrescendi, debet totum implere, vt inf. caduc. tol. leg. j. §. pro secundo. si vero quæris de secundo casu, dicaut conditio erat iterabilis, & tunc non prodest, vt hic. aut erat non iterabilis, & tunc prodest, vt leg. si ita fuerit. de manumiss. test. Iac. But. Idem Cy. oppo. obligatio dandi diuiditur inter hęredes per l. 1 a. tabul. vt supra de hæred. act. l. pro hæreditarijs. ergo & conditio dandi similiter debet di-

b uidi: quia est eadē ratio. Sol. est verum, ꝙ obligatio *b* consistat in iure hæreditario: sed conditio non consistit in iure hęreditario, vt ff. fam. ercis. l. heredes, §. idem iuris. & ideo iure hæreditario non diuiditur. Sed iuxta prædicta quæritur, debitor inuito

c creditore non potest pro parte soluere, *c* sed quid in hęredibus vtrum creditor cogatur recipere partem contingentem vni hæredum, ita ꝙ eo offerente, creditor constituatur in mora? Dicit Iac. de Are. ꝙ non, quia ea persona hęredum conditio obligationis non mutatur, vt ff. de verb. obli. l. 2. §. ea his & de prætor. stipula. l. 2. §. incertam. Petr. dicit contrarium per d. §. idem iuris. & per l. siue, supra de nego. gest. hęc vera sua ratione, quia debitor, qui promittit per se & suos hęredes, ab ipso initio diuidit actionem inter hæredes pro hęreditaria portione: unde non alteratur hæc conditio obligationis, sed exsistit in sua essentia primordiali, quam habebat aptitudine: sicut econtra, cum creditor

23 stipulatur, vt ff. de proba. leg. si pactum. † Item quæro, nunquid

d in contractibus *d* conditio transeat ad hęredem? & dicendum est ꝙ aut concernit proprium factum defuncti, & nō transit, vt ff. de verb. obli. l. qui Romę. §. Augerius. aut concernit factum in genere, vel aliquid dandum, & tūc transit ad hęredem, siue contractus incipiat a conditione, siue a dispositione, vt ff. de pi-

e gno. act. l. si necessarias, §. de uendendo. *e* secus in vltimis voluntatibus, in quibus conditio non fingit retro quo ad transmissionem. casus est in dicto §. pro secundo. & §. in nouissimo. & hęc

24 in conditione implenda, an possit impleri ab hęrede. † Modo dubitatur hic de tali articulo, mutuaui Titio quadraginta, quæ tu fideiussor promisisti mihi sub conditione, si Titius nō soluerit. Titius decessit antequam solueret, nunquid ego sine discussione hæredis Titij possim conuenire te fideiussorem: Glo. dicit ꝙ non, si reus principalis decessit cum hęrede. Non obstat, ff. de fideiussori. l. fideiussor obligari. §. fin. quia ibi reus principalis

f decesserat sine hęrede, secundum glo. Petr. dicit, ꝙ non est uis, vtrum decedat cum hęrede, vel sine hęrede quia verum est istā conditionem negatiuam extitisse, & ideo commissa est ista stipulatio, nec est necessaria excussio iuris veteris. Opin. Pet. est uera, si reus fuit in mora. opin. glo. est vera, si non fuit in mora, argumen. ff. si cert. pet. l. fina. §. sed & si cum Seio. non tamen est necesse, ꝙ constet quod in perpetuum hęredem non habeat, sed sufficit quod nemo tanquam hæres respondeat, vt singulariter no. in l. penul. §. cum aūt, inf. ad Trebelli. Considera, aut verba concipiuntur si soluere non poterit, & ista verba referuntur ad realitatem impotētiæ, & hæredem complectuntur, quia in rem sunt; aut verba dicunt si non soluerit, & tunc non soluisse dicitur, qui interpellatus non soluit; sed si non fuit interpellatus, oportet hæredem interpellari, & non est discussio, sed quædam obligatio subordinata. Oppo. quod expectandum est, quod desinat posse, vt ff. de verb. obliga. l. ita stipolatus. Sol. gloss. concedit, & ideo dicit quod decessit sine hęrede, quod non placet Pet. quia incipit obligatio in persona debitoris, qui potest constitui in mora sed in lege ita stipulatus, nulla præcessit obligatio. Præterea in dicto §. fina. sumus in obligatione accessoria, quæ non expectat extinctionem obligationis principalis, & ideo non est necesse, ꝙ reus desinat posse, sed quod reus non soluerit, & est subtilis intellectus illius §. & quia mora rei nocet fideiussori, ideo facit stipulationem contra fideiussorem committi, licet obligatio fideiussoria incęperit a conditione.

25 † In super quærit Pet. quod in modo, vtrum transeat ad hæredem? Dic aut modus est talis, qui non potest impleri ab hærede, ut modus siue causa nuptiarum, & non transit ad hæredem impletio modi, nec executio legati, ut ff. de condit. & demon. l. Titio certum, §. ante nuptias. aut modus potest impleri ab hærede, & tunc transit legatum & modus. nam quo ad transmissionem legatum est purum, sed quo ad substitutionem est sub modo. Est enim modus, non dispositioni, sed executioni eius adiacens determinatio, ut not. in l. 1. supra de his. quæ sub

26 modo. † Sed hic surgit quæstio, vtrum legatum dotis sit conditionale, vel modale distingue, aut legatum pro matrimonio contracto, & est purum omnino, aut contractis sponsalibus, & est modale; aut pro sponsalibus contrahendis, & est conditionale, vt in Authen. de sanctiss. Episcop. §. sed & hoc præsenti. & lege promittendo, ff. de iure dot. & est ratio differentiæ, quia per sponsalia matrimonium est quodammodo initiatum, vt ff. de

27 condict. ob. cau. l. quod Seruius. † Quęro, dictum est superius, quod ea persona hęredis non mutatur obligatio: quęro igitur nunquid banna defuncti possint exigi ab hęredes? & videt quod sic, quia bona confiscata possunt sine dubio extorqueri ab hęre-

28 de. lege qui actionem, de reg. iur. ergo idem in actione. † Item quia conditio obligationis non mutatur. Item quia in sententia quasi contrahitur. Sed Mat. de Fano determinauit contrarium, quem sequitur Cyn. ff. de his, qui deiecc. vel effude. l. si vero. addit Cyn. quia pœna criminalis est interloqutoria, vel lata in verbali exequutione interlocutorię. id est banni, quia diffinitiua succedens in locum banni, redigitur ad instar interloquutoriæ, quę nō transit in hęredem, nisi sit exequuta per con-

h fiscationem vel exactionem, vt l. si pęna, ff. de pœn. & sic banna

29 bannitorem *h* in aliqua pecunia præstanda nō possunt exigi ab

i hęredibus. quod est no. dignum. † Iuxta prędicta formatur *i* talis quęstio

---

ADDITIONES.

a Celsus. Impleri. Adde Bar. in l. cui fundus, nu. 2. in 1. opp. ver. ex his distingue, ff. de cond. & demon.

b Obligatio. Vide Pet. de Anch. & Imo. in l. 1. §. & harum. de ver. ob. cum concor.

c Cel. Soluere Adde Dyn. in l. Marcellus, ꝙ ibi posui in add. ad ipsum, in ver. pro ea parte contingit liberatio, ff. de verb. sig. & Bar. & Doc. in l. quisquis, sup. si cer. pet.

d Nunquid in contractib. Vide Bar. in l. si decem cum petiero, ff. de verb. obl. & facit ad quæstionem, de qua uide inf.

Cel. Adde quod notaui in apo. ad Bar. post eum, & Alex. in l. cui fundus, in fi. uers. quæro, nunquid in conditionib. in ver. transeat ad hæredes, ff. de condi. & dem. & d. ait post eundem cons. 15. taci. Ang. & Iac.

e §. de vendendo ille § in secundo resp. facit contra determinationem istam in primo membro.

f §. si Et ibi uide Bar. qui multum dubitat de intellectu huius passus.

g In super. Vide Bar. in l. quibus diebus, §. Termalus, ff. de cond. & demonstr. in ver. 3. in princip.

h Et sic banna. Vide Bal. in l. ex iudiciorum, ff. de accusa.

i Iuxta prędicta formatur. No. ꝙ regula, filia dotata non succedit, non habet locum quando est posthuma, & fratres nolunt dotare eam. Sed quid si statutum sit, a patre vel fratribus, vt dotem det frater infans, & filia non sit dotata, an pater possit eam dotare. & vr qd non, per istam doctrinam Bal. nunc pendit in facto & allegaui illud dictum hic. tu considera, quia Bal. loquitur, qñ statutum dicit, filia dotata a patre, quia statutum considerat habilitatem patris. sed qñ dicit a patre, vel a fratre, non considerauit habilitatem fratris. vnde statutum non debet intelligi, in fratre, si frater est infans, & etiam soror infans, & decedit frater infantili ętate, quia ius dotandi transit in patruum succedentem ipsi nepoti, & uide pro illo dicto Bal. hic Albe de Rosa in tract. statutorum, & Bald. l. Titio centum. §. Titio ff. d. cond. & demonstr. ubi dicit, quod sufficit quod constituatur dos sibi in testō patris. Idem voluit in l. cum in plures. ff. de admi. tut. & l. qui pupillum. de adul. Idem firmauit consulendo dom. Pet. in consi. 156. alle Bal. in l. faucimus, C. d. nup. in l. si pater. & in l. fin. C. de nup. in l. si pater. & in l. fin. C. de spon. & in l. non sine inf. de bon. quæ libe. uide Abb. in 2. p. 1. q. 107. ubi tenet contra. & Ang. in d. l. qui pupillum. ubi sequitur opi. Bar. & uide Bal. in tub. de consue. & Barto. in l. non est ff. de ritu nup. & Bar. consi. 190. incip. quidam intestatus. ubi loquitur de filia dotata, ut non succedat si est dotata ab alio quam a fratre cui succedere debet.

a quæstio.statuto cauetur ꝙ a filia dotata a patre nõ succedat, mõ cõtingit ꝙ Titius decessit relicta posthuma in utero, ita ꝙ eã dotare nõ potuit, vel relicta filia infante, vel relicta filia furiosa; mõ quæritur nunquid fratres, qui sunt hæredes vſes, dotando excludant eam: & vr̃ ꝙ sic, vel qa nihil põt imputari patri, vel quia ↄditio transit ad hæredem, nã statutum istud hẽt hunc intellectũ, ꝙ dotetur, & per hoc incipit a præcedenti dispõne: ergo ↄdõ annexa ad dispositioni effectum, transit ad hæredem. Item non stetit per patrem, arg. ff. de condi. insti. vter. in ↄtrium vr̃, quia iste est casus omissus a statuto; ergo relinquitur in iure cõi, quod est ve-

b rius. Item iuxta hoc quæritur, quidam parentes b promiserunt filiæ centum pro dote, ad hoc vt non succederet cum fratribus parentes ↄcto matrimonio noluerunt solnere dotem: postea filia vult succedere cum fratrib, fratres voluerunt sibi dare centũ nunquid possunt ad eam excludendam? Vr̃ dicẽdũ, ꝙ aut statutum incipit a ↄdictione, aut a p̃cedenti dispositione, siue arctatione dotandi. Tu dic, ꝙ hoc casu non põt dici indotata: cum præcedat obligatio dotis, quę per moram non põt fieri irrita. &

c idem est in legato, si pater iussisset eã dotari, vt no. Bar. in l. cum plures, §. pen. ff. de admi. tut. nec. n. tenebar̃ pater deponere, vel

30 consignare, quia nondum tẽpus est. † Item facit d ad aliam quæ-

d stionem: quidam parentes promiserunt filię centum, & ipsa fecit pactum, ꝙ habitis centũ ipsa non succederet, quod pactum fuit iuramento firmatũ; quęritur, vtrum hęredes patris possint soluendo cẽtum eam a successione repellere. iõ apposui iur̃m, quia iur̃m firmat pactum, sed non ampliat actum. Rñ. possunt soluere: quia præcessit ordinatio obligatiua; vnde conditionis essentia fingitur retro. secus si non præcessit obligatio, sed quædam emancipatio conditionalis; puta si patẽtes mei dotauerint me, renuncio hæreditati eorum, nam ista ↄdõ non fingit retro, nec potest impleri, nisi in forma, vt ff. de ↄd. & demon. l. qui hæ-

31 redi, & l. Mæuius. † Denuo e quæro, dictum est an hæredes im-

e plere possint conditionem, quid econuerso? pone decessit ille, in cuius persona debebat impleri ↄdõ; vtrũ poterit impleri hæredi eius? Dicit Pet. ꝙ aut est expressa persona sub tali nomine, quod repræsentatur in hærede, vt sub noĩe appellatiuo, & tunc põt impleri in persona hæredis. aut non põt repræsentari nomẽ in persona hæredis, vt quia nomen proprium; & tunc secus. aut est appositum nomen proprium, & appellatiuum, & tunc respiciendum est, quod p̃cesserit, vt ff. de sti. ser. l. si seruus cõis. Item dicit Cy. more suo, ↄsidera nomẽ proprium, ꝙ de vno tm̃ p̃dicatur, vt j. de inge. ma. l. ad recognoscẽdos. nomẽ aũt appellatiuũ qñq; est appositum ad determinationem determinati subiecti. vt Petri: & idem qñq; indeterminati, seu in genere, & tunc aut est in alios descensiuum, vt hoc appellatiuũ, hæres: aut nõ est in alios descẽsiuum, vt cum dico Pet. Vicecomes, uel Vicecomes Petrus. primo casu significat successorem. Secundo casu non. vnde si Papa committat cãm canonico Petro, vel Petro canonico, non transit ad eum, qui succedit in suo canonicatu, vel præbenda, vt in cap. statutum, de rescrip. lib. 6. Sed quæ est ratio

f f dr̃iæ in d. l. si seruus cõis? Resp. quia talia sunt subiecta, qualia p̃dicata demonstrant. Item quia principaliter regulat accessoriũ nõ eↄ facit ff. de pac. l. si unus, §. fi. & ff. de sta. lib. l. seruus si hære-

32 a di. † Quæritur vlterius, vtrum condõ g possit perpetuo impleri

g idest donec suppetit naturalis facultas implẽdi. & si quidem est tp̃s traxatum, non põt impleri post tp̃s, vt ff. de fideicomm. lib. l. Thais §. intra. & hoc verum est in conditionib. dandi, vel in momentaneis conditionib. sed quid in successiuis, puta si domum ędificaueris, quib. inest tacitum tp̃s? Considera, ꝙ ista dies tacita ponitur ad executionem conditionis, non ad eius extinctionem, & ideo non extinguit habilitatem implendi. secus si esset

h h tempus expressum, argu. ff. de leg. ij. l. statuliberum, §. Stichum Si vero non est tempus appositum, nec tacite, nec expresse; tunc

i in contractibus potest quandoque impleri, vt sup. de contrahẽ. emp. l. fin. Sed in ultimis k uoluntatibus debet impleri, cum pri-

K mum potest leuiter & habiliter, vt ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. & hoc in legatis, sed in hæreditatibus semper potest impleri, vt legitur & not. ff. de cõdi. institu. l. si quis instituatur.

l & forte in legatis l potest mora, idest negligentia purgari intra modicum tempus quia si potest purgari vera mora, multo fortius abusiua mora, vt ff. de verborum oblig. l. si seruum, ff. sequi-

33 tur. & l. si ita quis, §. Seia. † Deinde quæritur, nunquid ille, cui apposita est conditio, possit compelli ad implendam conditionem? & breuiter ꝙ non, nisi cõditio haberet implicitam dispositionem, vt ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. cum esset. & l. si quis sub conditione, ff. si quis omis. can. testam. & hoc verum, ꝙ non potest compelli debens implere. Sed nunquid possit compelli ille, cui debet impleri, ut recipiat? & uidetur ꝙ non, vt ff. de cõd. ob. cau. l. dedi, §. fina. Sol. non potest cogi recipere, sed habetur

34 pro recipiente. † Sed statim m quæritur, si semel voluit reci-

m pere, an possit pœnitere, & petere iterum sibi offerri; & uidetur quod non, quia ex sola mora purificata est dispositio; & ex quo semel purum, semper purum. In contrarium videtur per l. cui fundus. ff. de cond. & demonstr. glo. tangit inf. eo. l. cum quidam Petr. dicit, ꝙ si legatario est satisfactum, non cogitur legatarius offerre: sed si non est satisfactum, cogitur iterato offerre secundum Pet. nam res sit exequuta, non potest mora purgari, arg. ff. de con. indeb. l. qui ob rem non defensam. Tu dic, ꝙ cum semel ficte impleuerit conditionem, non cogitur vlterius offerre, si ille cui sit oblatum, non habuit causam non recipiendi. secus si habuit causam puta quia ignorabat factum, & ita intelligitur l. cui fundus, sed Iacob. de Are. aliter intelligit illam leg. videlicet per l. sub conditione, §. quoties, ff. de condit. institutio. vbi remittitur iuramentum, tamen est dandum ex legis dispositione, vt in d. l. cui fundus conditio incipit ab hæredibus; quia legatum fuit collatum in persona defuncti, vt sup. de act. ab hær. & contra hære. l.

n 1. & dic vt ibi dixi. Et prædicta faciunt n ad quæstionem. pone, ꝙ quilibet canonicus in l ecclesia iurat, ꝙ de fructibus, primus soluet vnam cappam viginti librarum: qui videns ꝙ fructus non valent tantum, non vult fructus, nunquid teneatur ad cappam? Pet. dicit ꝙ non, quia ista dispositio est conditionalis, si fructus voluerit, secundum Petr. Tu dic, ꝙ isti fructus debent conuerti in cappam, vt infra de caduc. toll. l. 1. §. pro secundo, & posito ꝙ acceptaret fructus, non tenetur vltra fructus, quia dictio, de significat materiam, & vltra non progreditur, vt l. 1. §. videamus,

35 ff. de coniun. cum eman. liber. † Postremo o quæritur, pone ꝙ in

o contractu fuit apposita conditio; demum de voluntate partium fuit cancellata conditio, vtrum remaneat contractus purus, an nullus? & dicit Pet. ꝙ si facta relatione conditionis ad cõtractũ resultat modus includens causam finalem, totus contractus est resolutus, ff. de accepti. l. fin. secus si contractus posset habere a principio suum esse absque conditionis appositione, & implemento. vnde si dico sic, vendo tibi hanc rem, si mihi decem dederis nomine pretij: abolita conditione, abolitus est contractus, secus si dicatur, si ascendatur Capitolium, secundum Petr. quod est subtile. Tu dic, vt no. gl. or. ff. si cert. pet. l. lecta.

ADDITIONES.

a Statuto cauetur. Vide quæ dixi post Bar. in l. 1. inf. de leg. hær. & cum Bal. hic transit Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in ver. pone, statuto cauetur ꝙ filia dotata, de consti. & facit ad no. per Bar. in l. Titio, §. Titio genero, ff. de cond. & demonstr. vbi Bar. idem videtur velle. s. quod intelligatur de ea. in qua pater exercuit actum dotandi. & Bal. in cons. incip. quidam decessit intestatus. Idem tenet Pau. de Cast. in cons. 106. cons. 109. Lud. Rom. in cons. 40. & cons. 129. Bar. in l. non fine j. de bo. quæ lib. facit quod no. Bal. in l. mater sup. de iure dot. & in l. si mater, inf. de suis & leg. & Pet. de Anch. in cons. 178. & Pau. de Cast. in d. §. Titio genero. ad fi.

b Quidam parentes Vide Cyn.

c A. B. Idem est legato. Vide Bar. ff. de cond. & demon. l. Titio cẽtum §. Titio genero.

d Item facit. Vide hic, in 3.

e Denuo. Vide l. 2. sup. de pac. inter empto. & vend. Bar. in l. si decem cum petiero. ff. de verb. obl. & in l. sub diuersis, §. fi. ff. de cond. & dem.

f Sed quæ est ratio. Vide eam in c. quoniam Abb extra, de offic. leg. & Bar. in l. more maiorum, in fi. ff. de iurisd. om. iud.

g Conditio. Vide Bar. in l. hæc conditio si in Capitolium in fi. de cõditio. & dẽm. ff.

h Secus, si esset. Vide Bar. in l. hæc conditio, si in Capitolium, in fi. ff. de cond. & demon. & Cy. hic.

i Si vero. Vide quæ scripsi post Imo. in l. si insulam, ff. de verb. obl. & per Cyn. hic.

K Sed in vltimis. Vide per Cyn. hic ad fi.

l Legatis Scripsi post Imo. in l. si insulam, ff. de verb. obl. & per Cyn. hic.

m Sed statim. Vide quod no. Bal. in l. 1. ad fi. ff. de insti. & subst. sub condit. fa. & Bart. & Doc. in l. proxi. & Cy. hic in pe. q.

n Et faciunt. vide per Cy. hic in 6. q.

o Postremo. vide Cyn. hic ad fi.

LEX IIII.

1 *Casus fortuitus non excusat debentem implere conditionem.*
2 *Debens implere conditionem debet ire ad domicilium eius, cui debet impleri, & ei ibidem offerre.*
3 *Interitus speciei, non liberat ab onere conditionis implendæ.*
4 *Res si non apparet, debetur æstimatio.*
5 *Impossibilitas an excuset.*
6 *Conditio dandi est mixta.*
7 *Oblatio sola debitorem non liberat ante moram.*
8 *Debitor an teneatur ire ad domum debitoris.*
9 *Debitor, qui ad domum creditoris tenetur portare, suo periculo debet portare, & non creditoris.*

Cum quidam. Iussus esse liber sub conditione dandi generis, vel speciem, impeditus p casum contingentem in actu implendæ conditionis libertatem consequitur, sed postea implere tenetur; & si species est perempta, debet præstare æstimationem. Sed si ideo conditio nõ sit impleta; quia ille cui debebat impleri, recipere recusauit; cõdõ hr̃

1 pro impleta, & iterum offerre non debet. h. d. † Nota, ꝙ per casum fortuitum non excusatur debens implere conditionem libertatis, sed præposteratur, & cõditio fit obligatio. sic ff. de oper.

2 lib. l. si ita stipulatio. † Secondo nota, ꝙ ille qui debet implere cõditionem, debet ire ad domicilium eius cui debet impleri, &

3 ei ibidem debet offerre. † Tertio no. ꝙ per interitum speciei quis non liberari potest ab onere conditionis implendæ. Quarto no. ꝙ

no. q illud, quod semel repudiatum a est, reintegrari non potest. †Quinto no. q si res non apparet, debetur æstimatio. vnde potest formari libellus hoc modo. Peto rem si extat: & si non extat, vel non apparet, peto æstimationem. & iste libellus non est alternatiuus, quia non est electiuus, sed dicitur disiunctiuus. Similis libellus formatur per gloss. ff. de verbo. obl. l. 2. §. item si in facto. †Oppo. & vr, q impossibilitas non excuset, vt ff. de condit. & demonst. l. cum ita datur, §. j. Sol. ibi penuria. hic casus, & est ar. b q ille, qui non prosequitur appellationem propter paupertatem, non excusetur quin currant ei fatalia. Sed Inno. eleganter notat contrarium extra, de appel. c. ex ratione. † Secundo c opp. cōditio dandi est mixta, quia nō datur inuito: ergo si deficit propter eam sam, deficit legatum, vt l. legatum, sup. eo. Solu. hic speciale in libertate. |vel dicit, q conditio dandi semper ex parte recipientis intelligitur protestatiua, quia præsumitur ille, cui offertur recipere, & sic præsumptione legis dependet ex potestate dantis tātum secundum Pet. qui ita no. in l. t. inf. ti. j. & hic. Tu dic, q fictione iuris est potestatiua, si ille cui offertur non vult recipere, tamen quo ad veram essentiam est mixta † Tertio opp. & videt, q sola oblatio non liberet debitorem ante moram, vt ff. de sol. l. qui decem. in prin. Sol. ibi oblatio sine rei interitu, hic cum rei interitu. Quarto opp. q interitus speciei liberet debitorem ante moram, vt ff. si certi. peta. l. quod te. Solut. ibi erat contracta obligatio in specie, hic non: sed erat danda cum causa implendæ conditionis. Quinto opp. & videtur, q post libertatem seruus non tenetur ex ante gesto, vel gerendo, vt ff. de neg. gest. l. eum actum. Solu. hic erat gerendum propter libertatem consequendam, ff. de dolo. l. & eleganter, §. seruus pactionis. † Modo quæro generaliter, vtrum debitor e teneatur ire ad domum creditoris, |vel e contra. Respond. si quidem est debitum cum alicuius obsequij, vel reuerentiæ exhibitione, debitor debet creditorem adire, vt hic, & ff. de iudic. l. sed & si susceperit, §. si libertis, & ita debent facere vasalli, cum renouant fidelitatem. item debent facere censuales, & victuales, quia sunt quodam modo subditi. J. de anno. & trib. l. pro locis. de ope. lib. l. quod nisi. de sulc. & arc. l. modios. & ff. de cond. & demon. l. tales. §. Priscus. Aut est debitum f simpliciter sine contemplatione alicuius obsequij, vel reuerentiæ: & tunc aut est determinatus locus, in quo debet offerri; & tūc ad illum locum debet accedere tam debitor, quam creditor, vt ff. de fideiuss. l. si testamento, §. si & l. j. ff. de eo, quod certo loco. aut non est determinatus locus, & tunc si quidem oportet dari causa conditionis implendæ, debet fieri oblatio in domicilio creditoris, vt hic. Idem si causa moræ purgandæ, vt no. ff. de constitu. pecu. leg. item illa, §. proinde, alias creditor debet ire ad domicilium debitoris, vbi conuenire, & exigere potest, vt supra de iurisd. omnium iud. l. iuris ordinem. Dic, q sufficit quolibet loco, & tempore congruo offerre creditori, & ecōtra interpellare præsentem creditorem. Non enim g sufficeret offerre in mari, vel in itinere de nocte, vt ff. de sol. l. si soluturus. & no. ff. de fer. l. more Romano. de hac materia not. per Innoc. extra, de pigno. cap. significante. † Et no. h quod debitor, qui tenetur portare ad domum creditoris, debet portare suo periculo, & non periculo creditoris, vt in l. nostra. & facit quod not. ff. de transact. l. cum hi, §. causæ. & inf. de sol. l. vsuras. Item scias, q in prædictis seruanda est consuetudo loci, vt dicit gloss. not. in d. l. item illa. ibi dum dicit, sic enim fieri vid mus. Lex nostra allegatur per But. in arg. ad quæstionem, q si famulus i sit infirmus ita q non possit seruire, debet nihilominus habere salariū. sed, curatus debet seruitium adimplere, vt not. in l. si uno, §. item vt quidam, ff. locati. But. Idem uidetur in stipendiariis: sed si sunt capti ab hostibus, non debent habere salarium, k vt l. j. infra de re. mili. lib. 12. vbi est casus no. si testator mandat uendi, & post certum tempus reuendi, valet mandatum, ar. l. 2. sup. de pact. inter empt. & vendito. Sed contractus etiam non est suspectus, nisi ex redituum quantitate immoderata respectu pretij, vt no. Archid. 4. q. ca. plerique, vbi omnino uideas, & multo fortius est suspectus, si fit donationis clanlula, vt l. ab Anastasio. sup. man. & no. in l. 6. de cond. insti. ff.

ADDITIONES.

a Repudiatum. Facit ad no. per Bald. in l. 1. sup. de inst. & subst. sub cond. fact.

b Est arg. Facit l. si procuratorem, §. si ignorantes, ff. mand. & per Bar. in l. 2. §. si quis in iu dicio, ff. si quis cau.

c Secundo. uide Bal. in l. 2. §. de inst. & subst. sub cond. fact. per Bart. hic, & Imo. post Ang. in l. sui quoq; in prin. & in §. 1 ff. de hær. inst. & in l. fi. ff. de cond. inst.

d And. Barb. Generaliter. No. quod uasallus debet ire ad domum domini ad præstandum fidelitatem ex quo sequitur, quod quando iurat, tenetur ire ad dominum, qd̄ facit pro Potestate iurante seruare statuta uniuersitatis. & facit quod habetur in c. eam te. de iureiur. uide Bal. in l. 1. ad fi. de rer. diuis.

e Vtrum debitor. Istis adde pulchre Bald. in l. acceptam, in 12. q. sup. de usu.

f And. Barb. Debitum. An ad implendum conditionem quis debet ire ad domum eius, cui debet impleri, uide tex. et Bald. in l. iuris quoque, §. puto recte, ff. de hær. inst. Bar. l. item illa. de const. pec. et tex. l. pe. § fi. ff. de cond. et demon.

g Non enim. Vide Bald. in l. acceptam. 4. q. sup. de usur.

h Et no. Vide Bar. in l. item illa hic alleg. maxime in fi. prin.

i Si famulus. Sed an debeat habere expensas, uide Bart. in l. si cum dotem, §. si autem in furiosissimo, ff sol. mat. contra determinationem Bal. hic facit l. cuoi hæres, §. Stichus si hæredi de sta. l. quam alleg. Ang. in l. si seruum. in prin. ff. de verb. obl.

k Cest. Salarium. Adde, an percipiant stipendium tempore, quo iter faciant de licentia Ducis eorum. Lud. Ro. fin. suo cecl. inc. Doctor, seu stipendiarius.

l Suspectus. Vide no. per Bal. in l. 1. §. diuus, ff. de var. & extraor. cog.

De vsuris, & fructibus legatorum, seu fideicommissorum. *Rubrica.*

1 *Vsura legatorum an sint licita.*
2 *Fructus uenientes ex mora, eodem casu ueniunt ex lite contestata.*
3 *Litis contestatio in causa principali, facta, operatur suum uigorem in causa appellationis.*

1 ¶. † Quæro, nunquid hodie istæ vsuræ legatorum sint licitæ? videtur quod non, vt not. in l. 2. ff. de ann. leg. Sol. dicas, quod sunt licitæ, si petantur in compensationem indemnitatis, id est interesse probati secus si petantur vt pœna, argu. ff. de in lit. iuran. l. nummis. & not. supra de sum. Tri. l. cunctos. Secundo quæro; 2 † ecce fructus veniunt ex mora, nunquid eodem casu neniant ex lite contest. Respon. sic. nam per lit. cont. augetur effectus: & hoc dupliciter. primo, quia veniunt percipiendi. Secundo, quia post litem cont. veniunt, licet non sint petiti: secus ante, quia non veniunt, nisi petiti in libello, vt ff. de dam. infec. l. missum, §. fina. 3 † Item not. quod a litis contestatio facta in causa principali, operatur suum vigorem in causa appellationis, etiam si in prima causa uicent reus, in secunda actor: quia per appellationē non extinguuntur acta litis, licet extinguatur pronunciatum. & facit infra de execu. rei iud. l. si longius. & inf. de vsu. rei iud. leg. 2. dicit Archid. quod satis ratio persuadet humana, quod quis possit pecuniam fænebrem exercere: sed quia contrarium est disciplinæ, & saluti, non est ius, nec pro iure seruatur. & est argum. contra leges permittentes vsuras, scilicet quod non sunt leges, b nec iura. not. ip le distin. cap. consuetudo. facit quod no. sup. b de pact. l. si quis in conscribendo.

ADDITIONES.

a No. quod. vide Bal. in rub. sup. de vsur. in vlt. q. & in c. 1. de feu. da. in 6. leg. com. & in l. 2. hic alle. in fi. cum concor. Ioan. Cal. in dispu. inci. vsurarius emit. & Pau. de Castr. in consi. 339.

b Phil. Dec. Leges. Sed an saltem super usuris Papa dispensare queat, habetur quod non, in c. super eo. ubi per Doct. de usur. de quo cōsul. Ant. de Prat. tenens quod nō in consi. post consi. 41. Alex. de Imo. in cōsi. 1. 4. parte. Et an saltem tolerari, aut permitti possent. Ale. cōsuluit, quod sic in consi. 1. 2. par. idē de Prato cōtra tenet in d. cōsi. quod incipit, paucis attat. ubi sup. Et quid de statuto, an permitti, et ab eo taxari possunt uide per Barto. in l. in lege la 3. ad leg. Fal. Et per hunc in auth. sed omnino uer. sed pone dicit statutum. C. de uxo. pro mat. Et Alex. in consi. 219. cōtrarium tñ, q ne in usimo quidem cōmitti possint, uerius est per c. non liceat. cū gl. dist. eo. tū omni iure prohibitur fine. scripsi in consi. 36. uer. quarto etiam. Et item cum ne super his quidem summus dispēset Pontifex, et apostolicus, ut d. §. super eo. de usur. Sunt tamen certi casus, in quibus permittuntur, ut cum creditor propter illas se onerauit, ut scripsi in l. petens, C. de pact. Et quid si ut pœna, et qualiter pœna ab usuris distinguat, uide ibidem per me, et in l. lecta, ff. si cer. pet.

LEX PRIMA.

3 *Vsura legatorum, quo ex die veniant nu. 2. & 3.*
4 *Mora in legatis vniuersal. bus inspicitur.*
5 *Minister potius dicitur qui fructus debet restituere, quam commodum sentiens.*
6 *Legati dominium transit in legatarium a morte testatoris.*
7 *Fructus legatorum, an possint peti post triennium.*
8 *Possessor bonę fidei habet priuilegium, quod præscribat fructus extantes separatos a solo.*
9 *Legatarius si ante aditam hæreditatem percepit fructus ex re legata, an restituere teneatur.*
10 *Hæres si obtulit fundum legatario, qui fuit in mora percipiendi, vnde hęres percepit fructus, an eos teneatur restituere.*
11 *Fructus pendentes testatore moriente ueniunt restituendi.*
12 *Hęres ignorans rem legatam, si percepit fructus & consumpsit, non tenetur restituere, & nu 13.*
14 *Hæres ad hoc vt fructus non restituat, quæ sunt necessaria.*
15 *Hæres in petitione hæreditatis, & iudicio familiæ erciscundę, non tenetur fructus restituere, quatenus factus est locupletior.*
16 *Possessor bonæ fidei, vel vsufructuarius, siue colonus, quos faciāt fructus suos.*
17 *Testator si legauit prædium saluo iure colonorum, legatarius poterit agere ad pensionem.*
18 *Emptor an possit agere ad pensiones.*
19 *Hæres in re legata an habeat titulum.*
20 *Testator si legauit rem, pro qua habebat Publicianam, an veniant fructus eo modo quo in rei uendicatione.*
21 *Legatarius si agat Publiciana, euincit fructus.*
22 *Vsusfructus si est legatus, an hæres ante cautionem vendendo teneatur ad fructus.*
23 *Grex si est legatus, an hæres teneatur in lacte & lana.*
24 *Cerasa ex quibus fit ceruisia, an sint fructus industriales.*
25 *Cerasa & pruna in sui consistentia, sunt fructus naturales.*
26 *Fructus quare ueniunt officio iudicis.*

Legato-

LEgatorum. Ex tempore litis præstatæ, vsuræ fructus & mercedes veniūt nomine legatorum. h. d. Et nut. φ hæc lex de triplici accessione loquitur. s. de merc. ciuili & odiosa, vt de nāli, vt de fructibus; & de ciuili nō odiosa, vt de mercedibus; quia mercedes non na, sed iuri cōuenīunis 1 percipiuntur, vt ff. de rei vend. l. si nauis. † Opp. & vr, quod veniat ea die moræ, vt ff. de leg. 2. l. si quis seruo. & l. Titia, §. Seia, & §. vsuras. & ff. de cond. & de. non. l. sicut in fin. & ff. vt leg. nomine caue. l. j. §. bellissime. Sol. aut mora præcessit lit. conteit. & veniunt ea die moræ, vt in contrarijs, & ff. de vsur. l. Paulus. aut non præcessit lit. contestat. & tunc veniunt ex die litis contestatæ, vt 2 hic. † Secundo oppo. & vr quod etiam nulla mora interueniente ueuient fructus ea die aditæ hæreditatis, vt ff. de leg. 1. l. si tibi homo. §. cum seruus. Sol. aut accessiones accedunt translato dñio in legatarium, & veniunt etiam absque mora hæredis, vt ibi: aut non translato dominio, & tunc secus, vt hic. Tertio oppo. 3 hanc solutionem de l. si. J. eo. vbi erat translatum dominium, & ante moram non veniunt fructus. Solue vt ibi dicam. Oppo. ad idem, ff. de leg. 1. l. grege, & l. si grege. Sol. ibi fructus veniunt iure principalis dispositionis, non tanq̄ accessio: quia ibi erat lega- 3 tus grex, qui augetur foetib. tanq̄ quoddam vsc. † Quarto oppo. & vr, φ etiam in vniuersali oō veniant fructus, nisi a die moræ, vt ff. de leg. 1. l. si quis bonorum? Sol. legatum bonorum non est quid vniuersale, nam non est corpus, nec est ius vsc, vt ff. de leg. 3. l. non amplius, §. cum bonorum. & ff. de leg. 2. l. cum autem, 4 † Quinto oppo. ad idem, φ etiam in vniuersalib. legatis incipiat tur mora, vt ff. de cond. & demon. l. si cui legatum. in fin. & ff. de vsu. l. in fideicōmissi in prin. ff. ad Treb. l. mulier §. si hæres. Sol. concedo φ in fideicom. vniuersali non veniunt fructus ante mo 5 ram, vt no. infra ad Trebe. l. iubemus. † Sexto contra hoc oppo. de l. in fideicommissi. §. cum Pollidius. ff. de vsur. Sol. ibi possessor est quidam minister ille, qui debet restituere fructus, quā cōmo 6 dum sentiens, † Septimo oppo. contra prædicta. dominium rei legatæ transit in legatarium a morte testatoris: ergo etiam ante aditam hæreditatem veniunt fructus, vt ff. de leg. 1. l. Heren 7 nius. Sol. ut inf. eod. l. fin. † Quæro, nunquid fructus possint peti post triennium? Dicit Bar. ff. de vsuc. l. sequitur. §. fructus, φ omnes leges, quæ dicunt φ bonæfidei possessor tenetur restituere fructus extantes, intelliguntur, nisi per triennium possederit, qa vsucapit. De consumptis bonafide non est φ quis eos lucretur & nihil restituit, et si locupletior factus sit; & est 16; quia officii Iudicis mercenarium non durat fructib. in rerum natura nō ea tantibus, vt est tex. cum ibi no. in §. si quis a non domino. Instit. de re. diui. Fall. tñ per hære. vbi tenetur quatenus est factus locupletior. & rō no. ff. de pet. hære. l. item veniunt. §. fructus, per 8 Cyn. sup. fam. erc. l. non est. † Et no. quod est priuilegium bonæfi dei possessoris, φ præscribi fructus extantes separatos a solo fine alio titulo speciali, quia in accessorijs plerūbendis sufficit generalis titulus pro suo, vt d. ar. §. de fur. l. ancillæ. & ff. de Public. l. si ego. §. partus. & l. si vsufructuarius messem. ff. de vsufruct. 9 † Quæro quid si legatarius ante aditam hære litatem fructus a percepit ex re testatoris sibi legata, vtrum teneatur hos fructus restituere heredi. Gloss. dicit φ sic, ff. de leg. 1. l. nihil proponitur, §. si idem in pensionibus, & alijs redditibus, quod est uerum, nisi 10 n a leunda hereditate heres moram fecerit. † Quæro, heres b obiulit feudum legatario, qui fuit in mora percipiendi, vnde heres percipit fructus, an teneatur restituere. Resp. sic, vt ff. sol. 11 m. l. si mora. † Quæro, quid de fructibus pendentibus in agro c testatore moriente; Resp. quedam non separati sunt a radice, veniunt in restōne, tanquam pars agri, vt l. fin. §. pen. ff. quę in fraudem credit. unde lex nostra debet intelligi de fructib. non satis a testatore, vel satis & perceptis ab eo, qui non ueniunt in legato fundi, ar. ff. de leg. 3. l. queritum §. pe. & l. i. & 2. §. de verb. 12 sig. † Quæro, quid si hęres ignorans rem legatam percepit fructus, & consumpsit, vtrum teneatur restituere? Resp. gl. quod nō per l. quęsitum. ff. de acq. rer. do. & intellige de fructibus ante litem cont. perceptis, nam post lit. cont. ad restōnem fructuum, vel æstimationis eorum, oēs possessores sunt pares, vt J. de fruc. & lit. expen. l. 2. & ff. de pet. hære. l. illud. & l. sed & si, §. et si ante li- d tem, hoc verum, nisi actori possit imputari culpa, d cur reū non prius fecerit certiorem de iure suo, vel expresse constet de legitima cā ignorantiæ. ar. l. si. §. fi. ff. de leg. 2. & facit insi. prox. in fin. Quod dixi hæredem non teneri, verum est etiā si fructus fuerūt seminati ab eo, vel quodam tertio post mortē testatoris. Secus si rge mortis pendebant in agris, quia veniunt in restōnem tanquam pars fundi, & tanquam de substātia rei legate. vt sup. dixi 13 & est tex. in l. 3. ff. de vsof. † Opp. nam immo vr aliter distinguē- dum. l. φ aut consumendo factus est locupletior, quia tantundē de suo erat expensurus. & tunc teneāt conditione sine cā ad re stitutiōem æstimationem eorum, quia nemo debet locupletari cum aliena iactura, vt ff. si cer. pet. l. si cum seruum. & l. si & me & Titium, aut sunt consumpti, tamen in utilitatem non conuersi, & nullo mō tenetur, quia non possidet, nec culpa desijt possidere. Solu. hęc distinctio est vera in fructibus naturalibus sed in industrialibus refert, aut loquimur in iudicijs vniuersalibus, & idem; aut in particularib. & tunc nihil est restituendum, quia debet lucrari pro cultura & cura, ut dixi in fa. erc. l. non est 14 † Et no. quod ad hoc ut nihil restituatur, hęc sunt necessaria, pri mo, vt bonafide possederit, tamen tpe perceptionis fructuum. secundo, ut bonafide consumpserit. tertio, vt huit fructus indu- 15 striales, vel quasi quarto, vt ad eos non sit obligatus. † Et scias φ in petit. hæ. quia est mixta, & in iudicio fam. erc. nō tenetur qua tenus locupletior: quia iure actionis ueniunt, cum actio sit vsus. ergo idem puto in cōi diuidundo, & finium regūdorum, qd in peti. he. quia est actio mixta, l'orro oñm iudicis mercenarium extinguitur consumptione fructuum, sicut superius dictū est, & inde quod no. in Spe. de fruc. & interesse, §. j. & inf. de interdic. l. 16 incerti. in vltima gl. magna. † Vtrum autem bonęfidei possessor vel vsufructuarius, vel colonus, faciant fructus suos quolibet separante eos a terra. & quid si vento, vel nimia maturitate decidant, & quid si a fure, dic vt ff. de vsu. l. si fur. & l. si vsufructu messē & si qui. mo. vsufructus ami. & ff. loc. l. cum in plures, §. messē. & ff. de fur. l. si apes. & l. si seruus. §. locau. & ff. de act. emp. l. 17 qui pendente. † Quæro, quid si testator locauerit prędium. Res. si quidem testator legauit saluo iure colonorum, legatarius habet utilem actionem ad pensionem habendam. cum teneatur stare colono: sicut diximus in fisco, & in ecclesia vendentib. vt ff. de iu. fi. l. fi. & dic idem, quod in muliere, cui debetur pensio solu. mat. pro rata anni, vt agat ea locatione facta cessione, vt l. diuortio, in princ. ff. solu. mat. & de euic. l. si res quam & ff. de act. empt. l. Iul. §. in fructib. & ff. de leg. 1. l. nihil proponitur, §. fin. Si autem testator non reseruauit iura colonorum, tunc sicut legatarius non tenetur stare colono, ita nec agere pōt ad pensionem quia contractus locationis, & conductionis nō descendit in ip- 18 sum & facit ff. de vsufru. l. defuncta. † Similis quę hio formæ in e emptore utrum ei cedant pensiones. & gl. loquit truncate. ff. de act. empt. l. Iulia. §. in fructib. Sed Nicol. de Matat. in suo apparatu dicit, φ pensiones pręte. itorum annorum non veniunt, nec pstandę sunt, sed cedendæ, n n aliud actum sit inter partes. nam id, quod prius agi, post ea re entum vr, ff. de pac. l. item qa. item subdit, qu. d de pensionib. pręt̄entis anni? Resp. non cedent emptori, si fructus agri collecti sunt, licet nondum dies soluendi eis uenerit, ar. l. dcti n cta, ff. de vsufr. & subdit, quid ergo si non sunt collecti, pensio tñ soluta, Resp. on. non præstabit eam uenditor emptori, sed consulet sibi emptor per expulsionem coloni. & subdit, sed si nondum esset soluta pensio, diuidatur inter eos pro rata anni, ar. l. diuortio. ff. so. mat. Nic. de Mata. Idem tenet Bar. in l. si. ff. de iure fisci, & a simili vr idem dici posse in legatario, vt pensiones pertineant ad heredem vsq; ad aditam hereditatem, postea ad legatarium, nō quia videantur legata, qa tunc posset agere legatarius sine cessione, sed quia tacite sequuntur, ar. l. r. ff. de tenu. leg. vnde hæres tenetur vel cedere pro rata tpis vel si non cessit, sed exegit, tenetur restituere pensionem pro ra- 19 ta tpis. & ista est veritas. † Modo quęro, nunquid in re legata hę e res habebat titulum? & videtur φ non quia nec momento dominium est apud hæredem, vt ff. de pec. l. peculium, §. item In contrarium videtur per l. 1. §. rediguntur, ff. quorum legat. & quia habet titulum vniuersalem sic φ proprie solus legatarius habet titulum, nisi repudiet legatum, & hoc post aditam hæreditatem, nam ante aditam hæreditatem neuter habet titulum efficacem, vel si habet ad rem non in re, vt ff. de vsu. l. ad tempus, §. 1. & ff. de re. cred. l. magis, §. si fundus legatarius, & ff. si certum pe- 20 tatur l. proinde. † Quæro, quid si testator f legauit rem, pro qua f habebat Publicianam, nunquid veniunt fructus eo modo, quo in rei vendicationes? Respond. sic, tex. est nota. ff. de Publicia. l. 21 eum qui. §. Publiciana. † Quæro, quid si legatarius agit Pu- 22 bliciana, utrum euincat fructus. Respond. sic, vt ff. de pignor. l. g si fundus, §. in venditione, † Quæro, quid si legatus g est vsufructus,

ADDITIONES.

a Legatarius. Vide no. in l. seruo legato, in prin. ff. de leg. 1. & no. Bal. in l. fi. inf. eod. And. Barb. Legatarius. An ante aditam hæreditatem fructus percepti ex re testatoris per legatarium, sint restituendi heredi. dic φ sic, nisi hæres fuerit in mora adeū di hæreditatem. quod autem in legato ad pias causas, an debeantur fructus a morte testatoris? No. Cat. in cap. nos quidē de test. refert Par. & Fran. de Alb. consuluisse, quod sic, unde quæ ibi dixi, quia ille tex. non probat hoc.

b Mora. Facit l. si vsufructus legatus, ff. de vsufr. et quod no. Cy. in l. fi. inf. eo. & ex expressus Flo. in l. in fideicommissi. in prin. ff. de usur.

c Quæro. Vide Iac. de Are. et Bal. in l. si quis Looccum, ff. de leg. 1. dixi in l. r. §. de vsufru. ff. ad l. Fal. et vide inf. in prox. q.

d Culpa. No. & est uerum, uide tamen Bar. in l. et ex diuerso in prin. ff. de rei vendica.

e Modo quæro. Vide Pal. Ang. et Imola in l. si qua ita hæres institutus fuerit excepto fundo. ff. de hære. inst.
Cels. Adde quod no. in apost. ad Bar. post ipsum in l. peculium, §. item. in ucr. hæres est dominus rei legatæ de pecu.

f Si testator. Vide Bar. et Ang. in l. in fideicommissaria, ff. ad Treb.

g Quid si est legatus. Vide Bar. in l. si cor. ususfr. ff. vsuis leg. cum concor.

fructus.& est actum ꝗ hæredē,an hæres ante cautionem de vendendo,&c.teneatur ad fructus? & vī ꝙ nō; quia non est in mora,nisi cautio offeratur,vt ff.de vsuc.l.si homo.Item vsusfructus non est in forma,nisi præstita cautione,vt no.in leg.j.ī. de vsufr. In contrarium vī;quia ista cautio non est præstanda,nisi tēpore, quod traditur vsusfructus,quod apparet ex verbis cautionis de vtendo fruendo.quæ verba respiciunt vsumfructum constitutum.Item apparet expresse per l.ff. de vsufr. leg. l. si vsusfructus mihi in biennium. Cum.n.primum debeat tradi, & immediate caueri,non debet incipere legatarius offerendo cautionem;sed a hæres offerendo a rem,quia ordo seruandus,est,ar.ff.de in rem. l.si non fuerit.& sic non ob.ff.de act.empt.l. Iulianus , §.offerri. vbi agens dēt offerre,quia & ibi cōtraheretur mora, si reus non 33 exciperet de pretio non soluto,nec oblato.† Quæro quid in la- b cte,& lana b gregis legati? Respon. isti sunt fructus industriales, quia hoīs cura,& impensa,quæ fit in grege, percipiuntur, & sine hominis diligentia & cura non viuerent pecudes , vt in l. in 34 rebus,§.possunt,ff.commo.& l.in peculium,ff.de vsu.† Quæro vtrum cerasa,ex quibus fit ceruisia,sint fructus industriales? Respon.hanc notitiam tradit lex,dicens quod in fructu id esse intelligitur quod ad vsum hominis inductum est,vt ff. de vsufr. leg. l.pen.ideo nō est fructus completus,donec sit in ceruisiæ aptitu 35 dine. † Item cerasa & pruna in sui consistentia sunt fructus naturalis, quia prima sui consistentia seu figura sunt in aptitudine vtendi. Ceruisia autem non dicitur fructus , sicut nec mustum. Oliua autem semper est fructus industrialis,quia nō est in aptitudine utendi nisi industria hominis operante : nam oliua non operatur ad vsum de per se,sed demum disgrediēte materia in c materiatum,seu in formam facto hominis,vt l.si eius fundi,c ff. de rei vē. Vnum autem scias,ꝙ quicquid seminatur est fructus industrialis; quia nisi præparetur ab homine , non nascitur , vt 36 Inst. de re. diui. §. si quis a non domino. † Extra quæro , quare lex statuit,ꝙ veniant fructus officio Iudicis , & non iure actionis? Respon. ideo veniunt officio Iudicis , ut actor conseruetur Indemnis a mora aduersarii.& hoc dictat æquitas exuberans in actionibus bonæfidei,vel arbitrarij, sed in stricti iuris, quæ non sunt arbitrariæ a die lit. conte. propter vigorem iudiciorum. Nam litis contestatio est radix iudicij,& ex eius vigore omnia referuntur ad tempus lit.cont.vt ff.com.l.3. §. in hac. qui §. debet intelligi in actionibus, in quibus non iuratur in litem , vel quia iudex non vult deferre iuramentum affectionis , vel quia actor non uult iurare de affectione,sed de ueritate,vt l. quoties, ff.de ser. vel,quia actio est stricti iuris, nec est arbitraria : unde tunc debet iurari secundum ꝙ interest a tēpore litis contestatę d ideo autem fructus non veniunt iure actionis , quia ueniunt ex accidenti propter moram. & transcendunt notatissimos terminos actionis propositæ.

ADDITIONES.

a Offerēdo. Vide in l.sed & si possessori,§.item si iurauero,uer.sed & si rerum.ff.de iureiu.& Sal.in l.a. sup. de usufr. tamen tex.in d.§.sed & si possessori , loquitur de usufr earum rerum,quæ usu consumuntur , in quibus cautio est de substantia,in alijs non,vt no.per Bar.in d.l.2.

b Cels Quid in lacte & lana Vide per Bar.in l.& ex diuerso,in princ.cum concor.ff. de rei uendica.

Cel. Tu uide de hoc gl Inst.de rerum di. §. si quis a non domino, & quod ibi posui in apos.ad Io.Fab.in prin.in uer.fructus industriales.

c P.D.Fundi.Et uide ibidem Bar.in l.ex diuerso.cum.ti. & per Ale. & Do.in l.si.ff. ad leg.Falc.in l.ancillæ,C.de fur.et l.3.C.de usuf.

d In bonæfidei Et hoc puto uerius per l.4.sup. deposi. etianquam Io. magna in §. actionum.Insti.de act.teneat,ꝙ fructus in contractibus bonæfidei ueniunt iure actionis,sed non uidetur iure probari Nam ob l.si marito,§.si solu.mat.quia ibi loquitur in iudicio de dote,quod est uniuersale,ut ibi per Bartol et hoc etiam ibi tenet Ang.licet Bal. ibi post Iac.de Are.uideatur tenere idem.quod gl.in d.§.actionum.s.quod sit differentia inter fructus,et usuras in contractibus bonæfidei, et cū d.l.concor.etiam Rav.in l.post dotem,in 1.q.ff.sol.mat.quam habeo in lect Guil. de Cun.super C.nam fatetur,quod usuræ ueniunt officio iudicis,l.Lucius,ff.deposi.l.quia tantundem,ff.de neg.gest.et l.qui per collusionem,§.si.ff.de act.emp. secus dicit in accessionibus naturalibus,per d.l.si marito,§.2.uide ibi Ray Dy.in d. l.post dotem,formaliter dicit idem,quod Rav.qui ab ipso habuit.sed potes dicere quod ipsi loquuntur in dote,quæ est ius uniuersale,et in qua ipsi faciunt differentiam prædictam,et sentit etiam Bart.in d.l.post dotem,in 6.et ult.quæstio.Nicol. de Nea.in d.l.si.marito.tenet idem,quod Bal.hic , et quod ibi fallit in iudicio uniuersali.pro hoc facit d.l.sup.deposi.uincta usuræ.ff.de usuris.

L E X II.

1 *Fenerator si petit exequi iuramentum de restituendo,debet idoneè satisdare,si apparebit contractum esse vsurarium.*

2 *Cautio iuratoria , licet quandoque excuset iurantem,non tamen arctat aduersarium ad aliquid præstandum.*

3 *Arbiter si est datus ad vnum articulum.lis non contestatur coram eo.*

4 *Iudex quando dat discussorem monet partes quod vadant.*

5 *Exceptio temeraria non prodest.*

Aduersus. Exceptio legis Falcidiæ non Impedit legatarium satisdantem: sed si non potest satisdare datur arbiter cum tpis præfinitione,qui de hoc articulo præsentibus partibus, vel altera parte absente cognoscat, & si apparuerit non esse locum Falcidiæ,condemnabitur hæres cum fructibus & vsuris. h.d. Not.satisdandum ad repellendum exceptionem legis fal.s.ꝙ hæres non impediat executionem legati;tamen fieri debebit restitutio , si apparuerit legem Falcidiam imminere. 1 Et ex hoc not.arg. ꝙd si fœnerator petit exequi iuramentum, debet idonee satisdare de restituendo, si apparebit contractum esse vsurarium; quod non credo, nisi sit persona suspecta , quia hoc non dicit cap.debitores.de iureiuran. nam obseruantia iuramenti non est inducta fauore fœneratoris , sed fauore animæ ipsius iurantis,& fauori animæ & his, quia pertinent ad fauorē a Dei,non potest renunciari.† Secundo no.quod ille,qui non potest satisdare , sibi imputet ; non enim statur suæ iuratoriæ cautioni. nam iuratoria cautio licet quandoque excuset iurantem, non tamen arctat aduersarium ad aliquid pręstandum , vt not. a eleganter in l. 5. supra de vsufr. Item in officijs a administrandis non sufficit iuratoria cautio , vt in prętorijs stipulationibus regulariter.& facit supra de secund.nupt. l.hac edictali, §.his illud 3 Not. tertio arbitrium dandum idest delegandum super hoc articulo , qui habet citare partes. vt intersint discussioni fiendę. non tamen oportet coram eo litem contestari , quia est datus ad unum articulum , vt ff.de confes.l.cum fideicommissum. Vltimo dic,quod hic non loquitur in Iudice delegato,sed in quodam officiali siue nuncio , qui facit discussionem bonorum. 4 †Et no.practicam;quia quādo iudex dat hunc discussorem,monet partes quod vadant,&sint simul cum eo,ne qua fraus possit cōmitti,arg. Authē.de hęr.& Fal.§.si vero absunt.& ī.si.reg.l.3. b nec oportet,ꝙ partes moneantur peremptorie,b quia ista sententia est actus pręiudicialis,vt hic. Quæro, quid vult dicere litera, partibus suis fungetur,&c. Rñ.si est delegatus,pronunciando super articulo commisso. Si autem est discussor, referendo iudici, 5 cuius relationi stabitur.† Vltimo no.quod temeraria exceptio. non prodest , quin finalr excipiens condemnetur in fructib. & expensis,& exitus acta ꝓbat, vt ī.de iud.l.rem non nouam.§.fin.

ADDITIONES.

a In officij. Vt l.2.sup.de tut.& cur.qui satis non ded.

b Peremptorie. Adde quod no.Ian.in c.cum nobis.de ele.l.scripsi post Bar.in l.si finita,§ Iul ff.de dam infec.

L E X III.

Si homines. Dic ut l.quod te,ff.si cer.pet.

L E X IIII.

a In legatis. † Quæro,a vtrum fructus rei testatoris pu- 1. re legati,sint legatarijs a die mortis testato- b ris b Dicas quod non , quia non est dominium confirmatum, sed pendet,vt ff.de leg.primo l.si tibi homo,§.cum seruus. Non a obst.ff. ad leg. Aquil.l. huic scripturę. quia † ad rem legatam bene fingitur retro translatum dominium , ut ibi: sed non quo 3 ad fructus. Isti † enim fructus medij temporis cedunt lucro hęreditatis , & per consequens futuri hęredis.hoc tenet Petr. & 4 Cyn. quod † intellige , nisi testator rem legatam tradiderit , c e vel licentiam dederit accipiendi possessionem, quia tunc legatū redigitur ad instar donationis cā mor. & lucratur fructus a die mortis , imo forte a die traditionis , vt ff.de legat. tertio. lege si mulier,§.sed si hēnti.& adde quod no.ī.de testa.l.omnium.

ADDITIONES.

a Quæro. Vide Bal.in l.2.sup.eo.

b P D Testatoris. Ad hanc quæstionem habes optimam glo. in l.quod seruus , ff.de leg.2. Et in l. Herennius,de usur.ff.Et vide per hunc ultimum not. in l.1. C. communia de leg.qui tenet idem,quod hic habes rursus optimam gl.in l.1.§.in nouissimo , inf.de cadu.tollen.

c Tradiderit. Facit quod no.glo.in l.legatum,la 1.ff.de leg.2.sed licet habuerit licentiam apprehendendi,cum non dicatur possidere,l.prædia,ff.de acq.pos.non vī,ꝙ lucretur fructus,per Doct.& Bal.in l.quod seruus,de leg.2.

De incertis personis,& ad Senatusconsultum Trebel. Rubrica.

1 *Legatum Reipublicæ, videtur relictum populo,qui demonstrari non potest.*

2 *Ciuitas an continetur appellatione personæ.*

1 ¶ † Super ista rubrica quęro , vtrum tractetur de istis personis a incertis? a Dicunt quidam quod tractatur infra eodem.lege 3. Nam quando legat Reipublicę, uidetur relictum populo, qui demonstrari non pōt, ff.de reb. dub.l.ciuibus. ff.de leg.1.l.ciuitatibus. plena not.per Cyn. & per me.in l.1. supra de sacrosan. eccles. Sed istud dictum non placet , quia Respublica & ciuitas est persona repręsentata, iuxta illud, & erat multitudo quasi uir unius,ut ff.de fideiu.l.mortuo. Tu dic,quod tractatur d incertis personis. infra eod.l.iubemus, §.si autem.in uerbo , posthumo.nam posthumus dum est in vtero,est incerta persona, ut ff. de iudic.l.sed & si restituatur , §.final.Item tractatur de incerta persona

ADDITIO.

a Incertis. Vide in l.id quod pauperib.sup.de Episc.& cleric.

persona incidenter, infra eo. l. pen. §. cum autem ibi, nullo hærede, &c. † Quæro, nunquid *a* appellatione personæ, contineatur ciuitas, vel Respublica: v. g. si iuro fidelitatem contra omnem personam mundi, vtrum videar iurare contra Rempublicam, Item si facio procuratorem contra omnem personam mundi, vtrum iste procurator possit experiri contra collegia: & videtur quod sic, vt per d. l. mortuo. In contrarium videtur per l. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa, quod est verius, quia stricta fit ibi interpretatio. & absque fictione iuris est: & tamen verum est dicere, quod iste procurator possit agere contra tutorem, & procuratorem debitoris, quia ibi præstat nudum ministerium ut supra de fideicom. l. etiam.

ADDITIO.

a Nunquid. Scripsi post Bar. in l. mortuo, hic alleg. Pau. de Cast. in auth. item quicunque, sup. de epis. & cle. transit cum Bal.
And. Bar. Nunquid. An appellatione personæ contineatur ciuitas, vide Bald. in c. 1. de noua forma fideli. in vsibus feudorum, 10. collat. & l. sed si hac, §. qui manumittunt, ff. de in ius voc. & tex. & ibi Bal. in auth. item nulla communitas, sup. de Episcop. & cleri. & Moder. in l. a. in §. primo, ff. de verborum obligatio. vbi & ego plene notaui, & illi eos addidi in l. ad eos, supra de vsur. ad Baldum, ibi omnino vide. Vide textum, & Bal. in c. primo, §. conuenticulas, de pace iuramen. firman. & l. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa. Doc. in c. cum in multis, de rescr. & ibi dixi. & in c. sedes de rescr. in ant. vide D. Ant. in cap. grauis, de præben. & ibi Ioan. de Imo. & ibi dixi. vide do. Petr. in c. nouit, de his quæ fiunt a præla. & dixit Bald. in l. quicunque, C. de seruis fugitiuis. Vide cap. quoniam, 47. dist. in. coniuncto cap. conquestus, de vsur. coniuncta subscriptione, ubi probatur quod a lex loquitur per verbum, si quis, comprehenditur vniuersitas. Vide Ludou. Rom. consi. 293. vbi disputat, an appellatione personæ veniat communitas. allego Alex. in dicto cap. conquestus, vbi dicit, quod sicut priuatus non potest recipere vsuras, ita nec communitas. Ioan. Aud. ibi similiter arguit contra communitates, voluit Rayne. in sum. de vsu versi. quid si communitas facit delictum, quia communitas non habet animam, tamen delinquere potest, vt in c. dilectus, de simo. de quo per Bal. in l. Polla. C. de his, quib. vt indig.

LEX PRIMA.

1 *Creditorum onera diuiduntur.*
2 *Res vel quantitas quamuis faciat quadrantem non tamē deducitur ad intellectum quota quo ad onera.*
3 *Hæres soluens scienter indebitum, an repetere possit.*
4 *Hæres contra fideicommissarium, qua actione agere potest.*
5 *Restitutio ex Trebelliano quot modis fieri dicitur.*

Si lex Senatusconsulto. Hæres, qui soluit creditoribus post hæreditatem restitutam, a fideicommissario repetit pro rata. hoc d. † Not. onera creditorum diui ex Trebelliano. Oppo. & videtur, quod immo ea Pegasiano, vt Inst. e. §. sed quia. Respondeo originaliter ex Pegasiano, sed transumptiue ex Trebelliano. Secundo oppo. & videtur, quod hæres qui restituit, non teneatur vllo modo, vt Instit. de fideicom. hæred. §. si quis vna. Solu. ibi hæredi remansit res, vel quantitas certa, hic quota, † Ex quo not. quod licet res, vel quantitas, faciat quadrantem: non tamen reducitur ad intellectum quotæ quo ad onera. sic supra de hær. inst. leg. quoties, & ff. de trans. l. controuersia. † Tertio oppo. hæres soluit scienter indebitum, ergo non repetit. Solu. originaliter fuit debitum. Item non est indebitum omni consideratione. Item quia in dubio videtur potius negotium gessisse, quam donasse, argum. ff. de solu. le. dispensatorem. Item vbi cadit alia coniectura, vel leuis occasio ad illud præsumendum, nō præsumitur donatio, vt ff. de sol. leg. dispensatorem Secus si alia coniectura non cadit, vt ff. de condic. indeb. le. si nō sortem, §. qui filio. & not. ff. de condic. ob causam, l. si procuratori falso. † Quæro, qua actione agit hæres contra fideicommissarium. Respond. si soluit post restitutam hæreditatem, agit negotiorum gestorum contraria directo stante, vtiliter, vel agit actione in factum secundum Petr. vtilius tamen est non habere actionem neg. gest. quæ est bonæfidei, quam in factum, quæ est stricti iuris. † Quæro, quot modis fit restitutio ex Trebelliano. Responde. tribus modis, scilicet re, & verbo, & per patientiam. & licet sit facta restitutio verbo, & non re: tamen hæres non cōuenitur actionibus hæreditariis, nisi pro rata. ita sentit hic gloss. quod est notandum.

LEX II.

1 *Hæreditatis onera diuiduntur pro rata.*
2 *Legata sunt onus hæreditarium.*
3 *Hæres an teneatur insolidum ad omnia legata particularia.*
4 *Falcidia non habet locum, si hæreditas non adeatur.*
5 *Falcidia non habet locū in legatis relictis a fideicom. nominatim, & ratio*
6 *Fideicommissum an valeat, si bona non sunt soluendo.*

Ad eum. Fideicommissarius vniuersalis, cui restituta est hæreditas ex Trebelliano, tenetur onus debitorum, & legatorum agnoscere pro sua portione hoc d. No. † pro rata diuidi onera æris alieni. † Item no. quod legata dicunt onus hæreditarium. sic ff. de action. & obligation. le. hæreditariorum. Oppo. † & videtur, quod hæres teneatur insolidum ad omnia legata particularia: nam cum ipse detrahit de eis Falcidiam, ergo actio contra eum est dirigenda, vt ff. ad Treb. l. Marcellus. Solut. distingue tres casus, aliquando legatum relinquitur ab hærede; aliquando nominatim a fideicommissario; aliquando simpliciter, non facta mentione hæredis, vel fideicommissarij vniuersalis. In primo casu dico, quod si hæres adeat sponte, deducere potest Falcidiam de legato, quia cum ab eo fuerunt legata, & fuerit grauatus per fideicommissum, reperietur oneratus vltra dodrantem, vt ff. eod. l. Marcellus, §. Pompon. Si † autem non adeat sponte, tunc similiter dico, quod Falcid. locum habet, non vt hæres detrahat, vt ff. eo. l. namque. §. qui compulsus, sed vt fideicommissarius detrahat, quia substitutus videtur loco hæredis, ff. eod. l. Marcellus. §. quod si suspecta. Secundo † casu, quando legata sunt nominatim relicta a fideicommissario: tunc siue sponte adeat hæres, siue non, non potest Falcid. de leg. deducere hæres, nec fideicommissarius, vt ff. eod. titu. l. facta, §. cum suspecta. Et est ratio, quia cum ex persona hæredis non præstantur, quia grauatus non fuit ex persona fideicommissarij, non detrahitur Falc. quia ipse nunquam detrahit. ff. eod. titul. l. mulier, §. vt Trebelliano, & ff. ad leg. Falcid. l. lex Falcidia, §. nunquam, si autem simpliciter sunt relicta, & hoc casu variant gloss. Nam in l. Marcellus, dicunt quod ad onus hæredis videntur relicta, & sic hæres sponte adiens potest vti Falcidia, & hæc vera. Sed in l. fina. infra eod. dicit, quod in dubio videntur relicta fideicommissario, & sic ad onus fideicommissarij ascripta, vt cōtra eum dirigatur petitio legatorum, & hæres non potest deducere Falcidiam circa legata, sed solum Trebellian. de fideicommisso vniuersali respectu totius assis, quia totus includitur in fideicom. vniuersali, & est alterius naturæ, cum in ea imputentur fructus & prælegata, sed in Falcidia non, vt ff. eod. l. in fideicommissariam, & ff. ad legem Falcidiam, in l. in quartam, & plene no. sup. fami. ercisc. l. filium quem habētem, sed de intellectu l. vlt. inf. eo. dic, vt ibi dicam. Opp. & videtur, quod non fiat diuisio pro rata, quia hæres debet habere quartam sine onere fideicōmissorum, & legatorū, vt inf. eod. l. fi. Sol. ibi imminebat deductio quartæ, hic nō. † Quæro, si bona *a* non sunt soluēdo propter æs alienum, vtrum valeat fideicōmissum vniuersale? Respon. sic, sed legata non valent si fideicommissarius vniuersalis facit inuētarium, *b* alias tenetur ad legata, secundum Cyn. & est no. quod intellige de leg. relictis ab eo, non de relictis ab hærede, dato quod hæres non fecerit inuentariū, hoc non debet nocere fideicommissario vniuersali, sed ipsi hæredi. Quia delictum non nocet alij, quam delinquenti. de hoc articulo vide p. Bar. in l. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg. Falc.

ADDITIO.

a And. Barb. Quæro, si bona. Nota si fideicommissarius non facit inuentarium, licet hæreditas non sit soluendo, tenetur ad legata, facit §. si vero in Aut. de hær. et Fal. Inuentarium. Vid. Ang. et Iaso. in l. qui quadringenta, quæ est l. 1. ff. eo. alias in l. 1. §. is qui quadringenta, ff. eo.

LEX III.

1 *Respublica vniuersalis apud quos sit.*

Si per fideicommissum. Quælibet ciuitas dicitur habere rempublicam, cui potest legari, vel fideicommitti, hoc dicit. † No. quod vniuersalis Respublica Romanorum nō est nisi apud Imperiū, est etiam apud Reges in suis regnis tantum, & licet ciuitates nō habeant de iure regalia *a* fisci, vt ff. ad muni. l. simile. tamen Reges habent regalia fisci, circumscripta tamen secundum regnū suum, patet ex ipso nomine, quia Reges *b* sunt, & hoc est de iure gentium, quia totus mundus ita leuat.

ADDITIONES.

a Regalia. Vide in l. 1. de bo. vacan. lib. 10. fortius ponit Bal. in leg. 1. inf. de hære. Decu. & omnino Bal. in c. 1. ad fi. quæ sint regalia.
b And. Barb. Quia Reges. Vide plene Bal. in c. 1. quæ sint regalia in vsib. feud.

LEX IIII.

1 *Iussus de adeundo hærede recusante adire; transfert onus restitutionis in substitutum vulgarem.*
2 *Hæres quamuis habeat substitutum vulgarem, non tamen habet licentiā repudiandi in fraudem fideicommissarij.*
3 *Iussus de adeundo perpetuat ius fideicommissi vniuersalis.*
4 *Casus, in quo substitutus & coniunctus, adeuntes sponte, non detrahunt Trebellianicam.*
5 *Substitutus vulgariter, an detrahat Trebellianicam.*
6 *Substitutus conueniri potest ex tacita repetitione.*
7 *Cohæres, cui hæreditas accreuit, an conueniri possit.*
8 *Legata a legitimo primi gradus relicta, non videntur repetita a legitimo sequentis gradus.*
9 *Auia, quæ repudiauit, an postea adire possit.*
10 *Repudiari non potest, quod est necesse fieri.*

Non iustam. † Iussus de adeundo in persona hæredis recusantis adire, transfert onus restitutionis in substitutū vulgarem, & cohæredem eius sine quartæ retentione. h. d. sm vtramq; lec. Diuiditur in tres partes, quia Primo ponit thema, & motiuum dubitandi. Secundo soluit dubium circa fideicommissariū. Tertio soluit aliud dubiū circa retentionem quartæ, secūda ibi, cum diuo, tertia ibi, neque enim,

Casum in terminis glo.optime figurat. No.quod dicit in summa tio. † Secundo no. quod licet quis habeat substitutum vulgarẽ, vel cohæredem, non tñ vr̃ hr̃e licentiam repudiandi in feudum & in damnum fideicommissarij vr̃is. † Tertio no. quod iussus de adeundo perpetuat ius fideicõmissi vr̃is, ut non extinguatur moriente herede ante aditam hæreditatẽ, quod alias extingueretur, vt sup.de fideic.l.eam quam. No.mirabiliter, ꝙ iussus factus hæredi transit in alium quam in heredẽ hæredis, vt in substitutum, & coniunctum. † Item no.casum mirabilem. in quo substitutus, & coniunctus sponte adeuntes, non detrahunt Trebellianicam. Item no. ꝙ iussus iudicis, idem operatur, qđ repetitio fideicommissi facta a substituto. & licet substitutus habeat onera proprio, tñ agnoscit aliena, quæ alias non agnosceret, vt ff.de le.j.licet l.Imperator. † Quæro pro intellectu literę, vtrum ista lex loquatur in substituto vulgari, an in cohærede iure accrescendi? Resp. põt loqui tam in subst. vulgari, q̃ in cohærede iure accrescendi. Oppo. ꝙ non possit loqui in substituto vulgari, quia testator substituendo vulgariter dat licentiam abstinẽdi ergo non tenet iussus iudicis ꝯtra voluntatem testatoris. Item nec vr̃ in fraudem facere, qui permittente testatore repudiat, vt ff.si quis omissa cã testa.l.j.§.si proponatur. Sol.illud verum, vbi testator substituit vulgariter, & neminem per fideicommissum grauauit. Secus vbi fecit substõnem fideicommissariam. Et hac solutione not. limitationem multarum legum: nã oẽs leges q̃ dicunt, ꝙ cessat, existentia sui hæredis dato substituto vulgari, vel extraneo cohęrede, cessant si testator ª in testõ fecit substitutionem fideicommissaria: ergo si in testõ est illa cl̃a, substituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum, quia nõ vr̃ data licentia abstinendi, ᵇ suitas operatur oẽs suos effectus. quod est memoriæ commendandum. Secundo oppo. & vr̃ ꝙ prouisio huius.l. non sit necessaria, quia substitutus põt conueniri ex tacita repetitione, vt ff.de le.j.l.licet Imperator. Sol.per eandem l.quia substitutus erat hic grauatus proprio onere. Et no. ꝙ Dy. in d.l.licet Imperator, determinat talem qõnem. † Quidam fecit testamentum, & instituit filium impuberem. & vxori suę reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ętate, substituit ei matrem impuberis, & fratrem suum; demum mortuo patre, & deinde impubere adeunte hęreditatem ex substitutione pupillari, mater insuper vult percipere alimenta, quæritur nũquid possit? Determinet Dy. ꝙ non; quia cum sit matre prouisum in secundo casu per viam substitutionis, non videtur ei prouisum per viam tacitæ repetitionis, vt d.l.licet Imperator. vers. quid.o. secundum Dyn. sed licet sit magna authoritas. Dy. contrarium sentio, quia istud legatum non petitur ex tacita repetitione, sed tanquam æs alienum ᶜ impuberis, vt ff.de lega.j. .si fundum sub conditione, §.si pater, & de bon.auto.iud.possi.l.j. & ideo mater potest repetere dicta alimenta a fratre prædicto iuxta hęreditariam portionem fratris, sicut quodlibet ęs alienum, vt J.tit.j.l.in imponenda. † Tertio opp. & vr̃, ꝙ cohæres cui accreuit, non possit conueniri, vt ff.de leg. 2.l.Celsus.§.quod alicuius. Solu. hic interuenit iussus Iudicis, & loquimur in fideicommissario vniuersali: ibi in speciali, vbi distinguit an nominatim, an indefinitiue. & dic vt ibi, & inf.de cad.tol.l.1.§.vbi autem legatarij. † Quarto oppo.ᵈ videtur ꝙ non videatur facta repetitio, quia lege cauetur quod legata relicta a legitimo primi gradus non videantur repetitia a legitimo sequentis gradus, vt l.j §.fina.de leg.3.ergo nec a substituto vulg. Sol.ista non sunt similia, quia sequens legitimus licet ueniat ex successorio edicto, tamen non habet tacitam voluntatem defuncti. & ista est mirabilis limitatio l. conficiuntur. ff.de iure codi.vbi dicimr, qood legitimus vr̃ succedere ex tacita voluntate defuncti: quia illud intelligitur de legitimo, ᵉ qui tpe mortis obtinet primum gradum. Item intelligitur de legitimo. qui succedit de iure ciuili : secus si solo prętoris beneficio, vt singulariter not.ff.de collat.bon.l.j. §. vel maxime.tene menti. † Quinto oppo.& uidetur quod auia, quæ repudiauit, non possit postea adire, vt l.sicut, supra de repud. hæred. Sol.verum est ad commodum suum, sed ad commodum alienum, sic secundum glo.ex qua no. expresse, ꝙ beneficium l.ultim.ᶠ supra de repud. hæred. non habet locum in ascendentibus repudiantibus. † Vltimo not.in hac l. ꝙ id, quod est necesse fieri, non potest repudiari: & facit ad arbitros compromissorios repudiantes, ꝙ si ex forma statuti tenentur acceptare, repudiatio nihil ualet.

ADDITIONES.

a Si testator. Quia per fideicom. grauauit filium, secus si cohæredem suum tantum l. apud Iulianum, §.idem Iulia.ff.eo.

b Abstinendi. bene faciunt no. per Barto. in l.j.ff.de vulg.& pup.in 4.q.prin.uer. itẽ dubitatur. & in uer. quid si ille. nec prædictis obst. gloss. in l.recusare, §. Tit.ff. eodem quia ille.§. loquitur de licentia data substituto pariter & fideicomm. non de licentia data instituto, & cum Bald. hic concor. Ang. in d.l.j. & ibi refert Imo. & Bald. in repe. l.in suis, ff. de li. & posth. & hic iuncto eo, quod dicit. not. in uer. decimo opp. vbi uidetur tenere, quod etiam si non est repetitum fideicommiss. præfe- ratur fideicommissarius contra Barto. in d.l. sed contra Bald hic limitantem regulam quod per dationem cohæredis extranei, &c. facit illa eõ, quam obique assignant Doctores, uidelicet quod ideo per dationem cohæredis tollitur suitas, quia testator non uidetur consulus de prouidentia legis, vt Cyn. in l. precib. in materia vulgaris, sup. de impu. et alijs subst. et per Doc in l.filius qui patri, ff. de uulga.et pup. et hoc attento, quod etiam ad cohæredes transit onus fideicomm leg si Titio et Meuio, § tu ff.de leg 2. sed ubi non transiret fideicom. ad cohæredẽ, quia esset nominatim relictum a filio, tunc posset procedere dictum Bal. pro Bal. tamen facit leg. ita tamen, §. si pater, in ratione sui, cum ibi no. per Doc. ff. cod. sed dic, quod testator tũ non ostendit se ita parum considerare de prouisione legati, et uide tmo. in d l.apud Iulia. § idem Iulianus, ff eo. ubi ponit rationem, quare datio cohæredis, &c sed pro certo ille §. si pater, satis facit pro Bald. & certe si tunc datio substituti uulgaris non tollit suitatem, quantominus cohæredis datio. et uide Bal. in l. Papinianus, §. quartam, ff. de inoff. testa. et ibi Ang. et Rapha. in l. si filius hæres, ff. de lib et posth. transit cum Bal hic. adde quod per dationem cohęredis non datur licentia abstinendi, et non tollitur necessitas, l.

c Aes alienum. Scilicet hęreditate adita per impuberem, l.in ratione, §. quod uulgo. ff.ad leg. Fal. et sic Bal. concordat cum opi. Bar. in l. hic alleg.

d And. Barb Quarto op Vide Bal. in rub. sup. qui admit. alleg. l. 1.

e Legitimo. Vide Bal. et I. no. in l. Titio, §. Iul. de leg. 2.

f L. ultima. Et ibi uide plene per Bal.

L E X V.

1 *Successionem obtinere quid significat.*
2 *Venientes ab intestato videntur in dubio rogati.*
3 *Relicta ab intestato qua actione petantur.*
4 *Actio ex testamento non nascitur ante aditam hæreditatem.*
5 *Libellus, an vitietur, si in eo exprimatur actio impertinens.*

Et fine. Voluntas disponentis velle successionem suam ad aliquem per fideicõmissum pertinere, arctat venientẽ ab intestato ad restituendum fideicõmissum, deducta quarta, & onerib. pro rata, siue scriptura interuenerit, siue non. † Opp.ª quod illa uerba, successionem obtinere, significẽt hæredis institutionem, vt sup. fam.ercis.l.quoties. Timore istius ꝯtrij dicit glo. ꝙ litera debet suppleri, successionem obtinere, scilicet per fideicommissum. ergo innuit ꝙ verbum, succedat, est uerbum directum. nisi probetur ꝯtrium. Et ideo si testator dixit, filium meum instituo, ꝙ succedat mihi, vel sibi Titius: mater excluditur, quia in pupillari ætate ista substitutio est pupillaris: qa uerbum, succedit, proprie est verbum directum, & intelligitur pleno iure. nisi voluntas esset minus solemnis, per numerum testium, vt ff.eo.l.Scæuola.& ff.de vul.subst.l.uerbis. ciuilib. & est expressum in c.si pater, de testa.li. 6. post popillarem aũt ætatem est fideicommissaria, vt ff.eo.l.qui filium in prin. si aũt talis substitutio fieret extraneo; tunc omni tpe esset fideicommissaria, vt Inst.de pup.subst.§.extraneo. † Quæro, nunquid in dubio videantur rogati uenientes ab intestato? Rñ. sic, vbi testator nullum instituit hæredem, alias pręsumitur grauare hæredem iostitum, vt Inst.de codi.§.non autem † Quæro, qua actione ᵇ petantur relicta ab intestato. Rñdet glo. ꝙ per vtilem actionem ex testamento, vt J.qñ di.leg.ced.l.fina.& ff.ad l. Falc.l. filius Quęro, quo iure cogitur quis adire? Rñ.ᶜ offõ iudicis: quia ante aditam hæreditatem non est nata actio ex testõ, ut de leg.j.leg.si tibi homo, §.cum seruus. Conclude ergo, ꝙ quædam remedia Trebelliani exercentur officio Iudicis, ut remedium coactionis: quædam actione ex testõ, ut petitio restitutionis: quædam remedio retentionis, vt quarta, vt inf.ad leg. Fal. in testamento. Quod dicit, ꝙ est necessaria actio ex testamento, verum est si hæres adiuit sponte. Sed quęro si adiuit coacte, nunquid statim cogeretur restituere officio Iudicis? Glos.hic tenuit ꝙ non: quia post aditã hæreditatem competit remedium ordinariũ actionis, ergo cessat officium iudicis, vt no.in leg. 2. ff de fideicommiss.here.pet. Tu dic, ꝙ non est necessarius libellus, sed totum expedit summario Iudicis officio scilicet quãdo cogitur restituere: quia nõ tractatur de aliquo præiudicio hæredis, vt ff.eodem.l.quia poterat. Et ideo dicit lex. ꝙ fideicommissarius non potest conueniri, vt ff.de iud.l.sed & si restituatur, in prin. quia vbi non offertur libellus, non habet locum reconuentio, ᵈ cum nullus ordo iudicij seruetur, vt not. Innocen. extra, de mutuis, petitio. capitu. primo. Conclude ergo, aut sponte adiuit, aut coacte. Primo casu est necessaria actio ex testamento, vt cogatur restituere verbo & re. Item & post restitutionem verbalem tenetur actione ex testamento, vt restituat re, vt ff.de vsufruc. l. 3.§.dare.& l.fi. supra de sacrosan.eccle. Sed pone, ꝙ fideicommissarius ex imperio aduocati sic formauit libellum; ᵉ Peto te cogi restituere, & ad hoc propono officium iudicis. Oppo. † libellus est ineptus, sicut si diceretur, & ad hoc propono actionem ex legato. Sol. si ex for

ma

ADDITIONES.

a Oppo. De verbo. succedit, vide Bart. in contrarium, in l. Centurio, in fin. ff. de vulga. & pup.

b Qua actione. Vide per Doc. in l. si legatus, & in l. Papinianus, ff. eod.

c Phi. Dec. Resp. ad idem Bar. in l. non est cogendus, ff. ad Treb. ad fi. & in l. quia poterat, eo. ver. quæro, quo iure, & ibidem per gl. Et ex dictis Bal. nõ quem ad adeundam hæreditatem compelli, licet dicatur neminem inuitum ad adeundam hæreditatem compelli, l. nec emere. C. de iu. deli. Coacta autem aditio, quando & an valeat vide eleganter per Pau. de Cast. post gl. in d. l. nec emere.

d Reconuentio. Vide Bar. in auth. & consequenter, inf. de sen. & interlo. om. iud.

e Libellum. Vide Bart. in l. 3. de iur om. iud. Ant. de But. in l. examinata. extra, de iud. & in fi. Io. An. in tit. de offi. iud. in addi. Spec. in princ. & tex. et ibi not. Ant. de But. & Imo. in c. ex literis. extra. de pig.

a ma statuti, non est necessarius libellus, sed qualisqualis petitio, procedit super eo, vt no. ff. si cer. pet. l. vinum. in fin. in magnæ gloss. Sed si sumus in iure communi, vbi est necessarius libellus solẽnis, tunc distingue inter dictos casus: nam si dixit, propono officium iudicis, procedit libellus, quia videtur intentare officium mercenarium, quod deseruit actioni ex testamento tacite in-
b clusæ. Sed si dixit, b propono actionem ex locato, vel aliam impertinentem: tunc dico quod differentia est inter nostrum Glossatorem, & Inn. Nam Acc. dicit quod libellus est reijciendus, vt ff. de eden. l. j. in prin. in fi. magnæ glo. Sed Inn. dicit, quod titulus actionis est reijciendus, sed nõ substantia petitionis, quia necessitas formularum est sublata de iure ciuili, & fortius de iure canonico. Item quia intentio est apta, licet actio non sit apta ad agendum vt no. Inn. extra, de iud. c. examinata. Tu considera, quod olim actiones decernebantur a Pontificibus, & loco illarum decretalium actionum successerunt hodie edictales, quas interpretari non est necesse: tamẽ oportet ipsas coram iudice impetrari, vt s. qui admit. ad bo. poss. l. fin. nam hodie sufficeret agnitio bonorum possessionis, tamen debet apte cognosci. sic dicam in proposito. Item quia actio est de substantialibus libelli, & super ea lis contestari debet. Item ratio Inno. non est vera: quia licet habeat aptam intentionem materialem, non tamen habet aptam intentionem formalem, sicut in sillogismis. Item quia cum requiruntur plura vtilia, & alterum est inutile, totum vitiatur. vnde Inn. non ponit veritatem, nisi forte de æquitate canonica. Non obstat titulus de formulis, quia non intelligitur de formula, quę est ipsa actio: sed de superuacua solennitate.

ADDITIONES.

a Statuti. vide Bar. in extra uaga. ad reperi. & in ver. figura. Ant. de But. in ca. i. extra, de lib. obl. & Imo in l. fi. cum concor. ff. de lib. & posth.

b And. Barb. Sed si dixit An libellus vitietur, si in eo exprimatur actio impertinens, vide Bal. in l. 2. in. de for. & Ang. in l. sed & si possessori, §. pe. ff. de iureiu.

L E X VI.

1 *Priuilegiatus vtitur aliquando suo priuilegio contra priuilegiatum.*
2 *Testator filiorum Trebellianicam non potest extenuare, & nu 8.*
3 *Hæreditatis restitutio fieri debet quotitatiue, & nõ retinendo res certas.*
4 *Hæreditas quando restituitur, citari debent illi, quorum interest.*
5 *Hæres si dissipat hæreditatem licet sit satisdatio remissa, an teneatur cauere.*
6 *Trebellianica an deducatur per filium sub conditione grauatum.*
7 *Electio non cadit inter purum, & conditionale.*
8 *Pater post mortem filij non potest testari, nisi de dimidia parte suorum bonorum.*
9 *Trebellianica filiorum minui non potest.*
10 *Fructus an imputetur filio in quartam, si imputentur in debita iure natura.*
11 *Mors pendet ex iudicio & viribus fortunæ.*
12 *Fructus quarta an imputentur in sortem.*
13 *Quarta de iure Digestorum, non detrahebatur nisi die fideicommissi adueniente.*
14 *Dos & donatio propter nuptias, quare imputantur in debita iure naturę, & non in Trebellianica.*
15 *Fideicommissum ex qua persona capit vires.*
16 *Pater an detrahat Trebellianicam filio.*
17 *Pater an possit agere in libello tanquam hæres.*
18 *Testator priuilegio sui hæredis non potest derogare.*
19 *Hæres non tenetur cauere, si testator remisit ei cautionem.*
20 *Priuilegium tunc tendit contra bonos mores, quando dat occasionem delinquendi.*

a **Iubemus.** a Liberi primi gradus rogati inuicẽ superuiuenti restituere, retinẽt quartam Trebellianicam, in qua non imputãtur fructum, etiam si testator iusserit. h.
1 d. † Not. quod priuilegiatus contra priuilegiatum vtitur suo pri-
b uilegio. l. fratres cõtra fratrem. Et est ratio: b quia duobus priuilegijs extantib. paribus vincit reus. Et quia fauor additus reo, re-
c ducit paritatem ad imparitatem. Not. quadrantem c retineri, & dodrantem restitui. & sic videtur hic casus, quod filius de restituendo rogatus post mortem, vel sub alia conditione, non detrahat nisi vnam quartam, cum hic dicat quod restituat dodrantẽ.
2 † No. quod testator non potest extenuare legitimam filiorum, er-
3 go nec prohibere. † Item no. quod ista restitutio debet, fieri quotitatiue, nõ retinẽdo res certas, nec restituendo res certas, vt ff. de pec. leg. l. si peculium, in prin. & ibi no. sed primũ fallit quando assignauit Trebellianicã in re certa, vt Inst. de fideicom. hęre. §. si qs vna. Item fallit, quando aliqua res donatur filio in peculium, quia tunc in eadem re Trebellianicam ex destinatione testatoris retinet, vt s. fa. erc. l. filium quẽ habentem, sm lecturam antiquorum. Item fallit, si erat simpliciter donatio facta filio in potestate, quia tunc in eadẽ re deduci ut Trebellianica, vt d. le. filium, secundum lec. Accur. Sed Do. Dy. non placet, quia talis donatio non venit ad fideicommissum vniuersale, vt l. sequens quæstio, ff. de leg. 2. Sed ista reprehẽsio non procedit, quia quædam non veniunt in restitutione, q̃ veniunt in imputatione, vt dos & quantitas prælegata, vel species aliena, vt s. de inoff. testa. le. quoniam nouella. & ff. eo. l. deducta, §. nũmis. & ff. ad leg. Falc. l. Mecennius. Item in vna re detrahit Trebellianica, quando est facta illius rei alienatio ex causa necessaria, vel probabili, vt ff. e. l. Marcellus. §. res quæ. vel ab hærede ignorante fideicommissum in codicillis relictum, vt ff. de leg. 2. leg. fina. §. Item fallit in legitima scilicet quando filius ex aliqua necessitate alienat aliquam rem, vt in Auth. de resti. & ea, q̃ part. §. quamobrem. nam iudex qd probabiliter factũ est, ex sua æquitate, dẽt habere ratũ, quod posset assignare legitimã in vna re, vt ff. de leg. 2. l. non amplius,
d §. si cum le. seq. Ego tamen do consilium, d quod hæc alienatio fiat cũ decreto iudicis, citatis substitutis, quia tunc non poterit
e argui dolus, ar. in l. 4. j. de pd. cura. lib. x. quod enim filius possit e impetrare separationem suæ legitime, & assignationem sibi fieri in re certa arbitrio boni viri, est arg. ff. de bo. li. le. libertus parro-
4 no, §. quid ergo. Citabuntur ergo illi, quorum interest, vt contradicant, si quam rationabilem causam habent, vt ff. de ventre insp. l. j. §. vlciari. & sufficit requiri eos, ad quos pertinet prima contradictio, quia cũ eis debet fundari hoc qualequale iudiciũ
5 vt ibi notanter dixit lex. † Extra quero, f testator remisit cautio-
f nem hęredi, pone quod ille hæres dilapidabat, nunquid cogitur cauere? Gl. dicit quod non, j. ut in pos. le. l. scire. in j. glo. Tu dic, quod aut testator potuit cogitare de ista dilapidatione, & tunc non debet cauere: aut non potuit cogitare, & tũc sic, ut leg. si credito ff. de priuil. cred. licet autẽ debeat cauere, ei tamen interdicitur administratio, vt ff. de ph. emp. l. si quis sciens. Bona etiam poterunt sequestrari, vt no. in l. fi. ff. vt leg. nomi. ca. & ar. ff. eod. l. Im-
6 perator, & ff. sol. matr. l. si cum dotem, §. si uero dotem. † Oppo. & videtur, quod Trebellianica nunquam deducatur per filium sub conditione grauatũ. nam certum est quod habet bonorũ subsidiũ. in quo ab ipso initio nõ tenet grauamẽ, vt s. de inoff. test. leg. qm in priorib. ergo nõ est grauatus vltra dodrantẽ. Item sequeretur quod detraheret duas quartas, qd est cõtra omnem iuris ciuilis veritatẽ, vt d. §. quamobrẽ. & hic. So. ut j. ad l. Fal. l. quamquam. Considera quod remedium quartum simile est alijs remedijs rei persecutorijs, in quib. tradit regula, quod si in eis detur electio, tamen semel exactum, iterum nõ est exigendum, & potissime in duabus causis lucratiuis, nam omnes istæ quartæ sunt causæ lucratiuę, & percipiuntur tanquam lucrum, vt Insti. ad leg. Fal.
g in princ. Dic ergo, g quod aut loquimur quantum ad originem, & concurrunt quę quartæ. Aut loquimur quantum ad exactionẽ & sufficit vna, nisi quatenus plus esset in altera. in lege autem nostra detrahitur Trebellianica, quia filius eligit Trebellianicã, quia forte magis expedit sibi. Pone exẽplũ i filia dotata. quia si peteret legitimam, imputaret sibi dotẽ in legitima, nõ in Trebellianica. Verum est ergo, quod filius habet electionem, sed nõ integrã quartarum retentionem. Nam quoties vnum & idem in genere

ADDITIONES.

a Iubemus. Pro limitatione huius leg. vide quæ dixi in l. fideicommissaria. ff. eod. & ibi per Imo. & alio modo limitat sing. Pau. de Ca. in l. mulier. §. cum proponeretur, ff. eo. vbi dicit, quod non habet locum, quando filius detrahit duas quartas, quia hæc l. 10. non loquitur in casu illo. Bart. contra, in l. quod de bonis, §. quod nuus, ff. ad leg. Falc. & Ang in cons. suis.

b And. Barb. Et est ratio. Quod priuilegiatus, contra priuilegiatum non utitur priuilegio, uide Bald. in authen. quas actiones, C. de sacro. eccl. & in leg. 2. sup. de priui. ubi dicit, quod si scholaris agit contra scholarem, cessat priuilegium authen. habita, sed Sali. ibi tenet contrarium quæ dixi in c. cum dilectus. de ord. cog. alias in c. super spoliationes et sic facit, an una ecclesia detrahat Falcidiam alteri, uidetur hic quod non, per illum tex. et dictum Bald. ita tenuit Lud. Ro. in auth. similiter, C. ad le. Fal. ita probatur in l. quis ad declinandum, C. de episcopis et cle. facit tex. in Auth. de ec. ti. §. si autem hæres. Ang. tamen in §. si quis, co. ti. tenuit contrariũ, tamen per verbum forte. Idem tenuit Franc. de Albergo. in quodam cons. et sequitur D. Abb. illud consilium in c. in præsentia, de pro consulo nunc, quod non possit detrahere, uide Bar. in cons. incip. occurrit.

Adde Bar. in l. fi. ff ex qui. cau. ma. et omnino Spe. in ti. de rest. in inte. §. i. uers. item no. quod priuilegiatus, in 2. parte.

c Quadrantem. Et melius Bal. inf. prox. et in leg. filium quem habentem. sup. famil. erciscund.

d Consilium. Vide Iac. de Bel. in Aut. de rest. et ea. quæ par. in i. q. et Bal. in l. filius. s. fa. erc. et facit mentionem de hoc dicto. et Rom. in l. Marcel. §. res quæ, ad tr. ff. eo. et Pau. de Cast. in aut. res quæ sup. com. de leg.

e And. Bar. quod enim filius possit. No. quod filius potest, petere legitimam sibi assignari super certa re. vide Bal. & ibi no. in l. 1. sup. quando non pe. part. & alleg. illud dictum pro mirabili Pau. de Cast. in l. 2. §. fi. C. comm. de leg. & dicit, quod millies fuit interrogatus. Tene menti, quia est quotidianum dictum, unde Paul. de Cast. cons. 13.

f And. Barb. Extra quæro. An hæres si dissipat, licet sit remissa satisdatio, teneatur cauere, unde tex. no. in l. fi. & ibi Bar. ff. vt leg. nom. cauea.

g And. Barb. Dic ergo. An filius possit detrahere duas quartas, vide gl. & Docto. in l. Papinia. §. meminisse, ff. de inoff. test. & l. quanquam inf. ad leg. Falc. Bal. in se pe. l. pater filium ff. de inoff. test. Ang. & moder. in l. cohæredi. §. cum filiæ ff. de vul. & pup. Ioan. And. in capitul. Raynutius & capitu. Raynaldus de testa. & et ope. se iure canon approbata quod indistincte detrahuntur duæ quartæ vt recitat Ang. in d. §. cum filiæ, & vide quia tex. in c. Rayn. loquitur in conditione si sine liber. decesserit licet Papa ibi pure loquatur & ret tunc responsio ad thema. unde Bal. in l. filium quem habentem sup. fam. ercis. Angel. in §. si quis autem non implens in Auth. de l. x. & Fac. et unde quod not. in l. in ratione §. quod vulgo. ff. ad l. F. L. D. Fe. in c. in præsentia de prob. unde D. An. in c. per venerabilem qui fil. sint legit. et nat. in l. fili. C. fa. ercis. & l. quoniam in prioribus C. de inoff. test. dixi in ca. Raynuti. 3, unde ibi omnin. et Aub. cons. 40. colu. 1.

genere, vel in corporibus debetur ea cadẽ causa diuersis actionibus, non potest qui semel consequutus est, iterum petere, qa dolo facit qui petit quod intus habet, vt no. Inst. de leg. §. si res. quod autem debeatur in eodem re, apparet, quia non debetur in eodem corpore hęreditatis. quinimo in singulis corporibus & iuribus. Sed licet ista opi. sit vera de iure ciuili, tamen de iure canonico & de consuetudine generali distinguitur. Aut filius est sub conditione rogatus, puta post mortem, & statim legitimam detrahit de toto asse, quæ est triens, vel semis secũdum numerum liberorum, & ista est prima deductio quæ fit a lege, vt s. de inoff. testa. l. quoniam in prioribus. Deinde existente a conditione fideicommissi, detrahitur Trebellianica de residuo corpore hæreditas. Et ista est secunda deductio, quæ fit ab ho-7 mine: nec potest dici quod electione tollatur, quia † inter purum & conditionale non cadit electio, cum conditionale non possit agnosci quarta igitur Trebellianica, quæ est conditionalis non potest eligi interim, ergo non tollitur electione; & ista ratio est apparens, sed non existens, quia tollitur re ipsa secundum veritatem iuris ciuilis. Secus de iure canonico, ut extra. de testamen. c. Raynutius, & c. Raynaldus. Et idem in Falcidia, vt no. in Auth. de hæredib. & Falc. §. si quis autem non implens. Si vero fideicommissum est purum, vel sub conditione vere die de pręsenti, quod idem est; tunc non detrahitur nisi una quarta; & quatenus est plus in altera, quia concurrendo se inuicem impediunt 8 & ideo una cedit alteri. † Ex prædicto b iure canonico & con-b suetudine, talis sequitur conclusio, qđ pater non potest testari post mortem filij, nisi de dimidia parte suorum bonorum, quãdoque de minori, ꝙ satis est absurdum. Illud nequaquam dici potest, ꝙ detrahat dimidiam Trebellianicam, & dimidiam debiti bonorum subsidij, quia sequeretur ꝙ vna expelleretur de corpore alterius, quod est impossibile, ut sup. de inoff. test. l. scimus. post princ. ꝙ desalcatur actiue non defalcatur passiue; sed dicam ꝙ de iure nouissimo potest prohibere Trebellianicam, & ita debet facere pater, si vult ꝙ Trebellianica non detrahat sed de hoc sub iudice lis est, ut dicam inf. ad leg. Falcid. auth. sed 9 cum testator. † Et ego dico, vt iam dixi superius, ꝙ Trebellianic ca c filiorum non potest minui, ergo multo minus tolli, argum. ff. de in lit. iur. l. videamus, §. item uidendum, in ratione sui. Porro nemo dixerit principium huius l. (quod loquitur de fauore 10 filiorum) aliquo iure esse correctum. † Opp. & videtur quod fructus imputentur filio in quartam: nam si imputantur in debita iure naturę, quæ est debita filio, ergo multo magis in Trebellianica, qa fortius, est iura naturæ, q̃ Senatusconsultum, vt l. 2. ff. de vsu fru. ea. re. quod autem imputentur in debita iure naturę, est expressum, ff. de inoff. test. l. Pap. §. si quis. Solut. dicit Azo, vt filius percepit fructus certo iudicio testatoris, & tunc imputat, vt in contrario in uerbo, post certum tempus. Aut in fortuito, vt quando testator rogat filium, vt restituat post mortem, & tunc non imputet, ut hic quæ distinctio est falsa, quia utrobique per-d cipit iudicio testatoris, quia testator d vult fructus medij temporis ad filium pertinere, ff. ad Treb. l. mulier, §. si hęres. quanquam 11 † mors pendeat ex uiribus fortunæ, & Dei iudicio, ut not. Inst. 12 de capitu. di. in fin. † Ideo distinctio e Azo. de die certa & incer-e ta, nullum rationẽ diuersitatis inducit: & ideo omissis ambagibus sic distingue, aut loquimur in debita iure naturæ, aut in Trebellianica. Primo casu, aut de iure veteri, & tunc aut loquimur de fructibus quartæ. & non imputantur in quartam, quia debet habere quartã & fructus quartæ: aut de fructibus, qui percepti sunt ex dodrante, qui ueniunt restituẽdi ex fideicommisso, & tunc imputantur si sunt percepti iudicio testatoris; aut loquimur de iure Cod. & tunc dicen fructus non imputant in debi-13 ta iure naturæ, m sup. de inof. test. l. scimus. §. repletionem. † Modo quæro, q̃ est ratio diuersitatis inter iure Digestorum, & Codi. R̃ndeo, qa de iure Digestorũ nõ detrahebat quarta, nisi a die fideicommissi adueniente. Vnde si tũc per fructus erat absorpta vel diminuta, vel non detrahebatur quando absorpta, vel minus detrahebatur quando diminuta. Sed per iura Codic. ipso iure detrahitur per l. nostram, non expectato die, vel conditione, ut sup. de inof. te. l. q̃m in prioribus. Vnde cum iam sit detracta, & in patrimonio filij redacta, fructus non possunt eã extenuare. Secundo casu principali in quarta Trebellianica subdistingue; quia aut loquimur de iure veteri, & tunc aut sunt percepti iudicio testatoris, & computantur, quia dies quartæ Trebellianicæ nunq̃ cedit, antequã cedat dies fideicommissi, sed ambo cedunt quasi in eodẽ instanti, & ideo fructus præteriti temporis iam peruenerunt quid imperiant; aut mora non petentis, & non imputantur. Sed ꝫ hoc oppo. de l. si mora, ff. sol. mat. Solu. ibi in re propria, hic in debita. Aut sunt percepti mora non soluentis, & tũc imputantur, & hoc plus quã in supradictis casibus, quia superflua restituuntur, vt ff. eo. l. in fideicommissaria. Aut loquimur de iure Cod. & tunc idem per omnia, quod in re ꝓforum, Fallit f in filijs primi gradus, q nõ imputant nisi post f mortẽ suam per-g ceptos. vide in l. nostra. nec potest reddi ratio g differentiæ inter filios & vlteriores, nisi sit, qa Legislatori sic uisum, est, ut hoc casu filius non concipiat nepotem quia est priuilegium taxa-14 tum. Modo quæro, quæ est ratio, quare quædam imputantur in debita iure naturæ, & non in Trebellianica, vt dos & donatio propter nuptias, & donatio simpliciter facta filio in potestate? Respondeo, quia in debita iure naturæ, pater plurimum grauat vnde in alio releuatur, vt ff. sol. mat. l. si cum dotem, §. si pater. & arg. a. eunde vit & vxor. auth. præterea. Item quia ex ipso nomine apparet, ꝙ debitum bonorum subsidium est introductum in subsidium, locus in Trebellianica. Item scias, ꝙ filius institutus in vncia non detrahit Trebellianicam, nisi de illa vncia, sed debita iure naturę detrahit de toto asse. vt sup. de inoffic. testam. l. omnimodo, & l. scimus, §. repletionem. Porro vnum non est omittendum, quod fructus percepti ante aditam hęreditatem tanquam res hæreditaria imputantur in quartam, ac post aditã hæreditatem percepti, quia hæreditas adita non est, sed hęredis bona non sic imputantur, sed cum distinctione, vt dixi. & hæc allegantur per gl. & Dyn. ff. eo. l. in fideicommissaria, §. quoties. h Item si quæras h an in falcidia debita iure institutionis de singularibus legatis imputentur fructus? Dic vt ff. ad leg. Falc. l. quod de bonis. §. fructus & no. in d. l. filium quem habentem. Quæritur nunquid in substitutione compendiosa veniant fructus? dic vt ff. de vulga. substitu. l. Centurio. Quæro nunquid veniant in l vulgari, i si institutus percipit fructus, protestando quod non intendebat hæreditatem adire, & postea renunciauit? Respondeo non veniunt vi substitutionis, quia qui repudiat, non tenetur actione ex testamento, sed veniunt petitione hæreditatis. Idem si adiuit, sed per in integrum restitutionem abstinuit, quia abstinens non tenetur actione ex testamento, sed tenetur vt quilibet possessor, l. a & tertia, ff. de condictio. indebi. Oppo. dicitur hic, quod ipse pater rogatus de restituẽdo hæreditatem filio suo detrahit Trebellianicam contra, ff. de legat. primo l. cum filio, & casus illius l. talia est, quæritur vtrum si filius talis est institutus, pater possit grauari de restituendo hæreditatem? & dicit quod sic 15 quia occasione testamenti capit commodum. † Secundo quæritur, ex qua persona capit uires fideicommissum? Respondetur quod aut rogatur restituere extraneo, & capit vires ex persona filij: aut ipsi filio, & capit uires ex persona patris. Tertio quæritur, vtrum deducat Trebellianicam Respondetur quod sic ex persona filij, si est rogatus restituere extraneo? sed si ipsi filio, non detrahit, quia ex persona filij non potest infringere filium per se vt commodum sentiens, quia nullum commodum sentiens non detrahit Trebellianicam, nisi sit hæres, 16 & rogatus vt hęres. † Quarto quæritur, si est rogatus restituere hæreditatem post mortem patris, & filius præmoritur, quid iuris?

ADDITIONES.

a And. Barb. Ex ilsententia. Et dixit hic no. quod cum iste loquatur in filijs primi gradus & loquitur de veris filij, non verificatur in adoptiuo, neque naturali, neque etiam in legitimato, licet de hoc dicat se dubitare, quia illa l. venit correctione, & intelligitur de iustis filiis. quod no.

b Ex prędicto. Vide quod no. Bal in l. quoniam in prioribus, ad fi. C. de inoff. testam.

c Trebellianica. Et est tex. hic. & hoc sequitur Lud. Rom. in l. Marcellus, §. quod autem, in fi. ff. eo. aduerte tamen, quod Cyn. in princ. videtur tenetur, quod ista l. sit correcta per authen. sed cum testator, infra ad l. Fal. tenendo opi. quod illa authẽ. corrigitur etiam in Trebellianica, & sic videtur sentire contra Bald. hic facit mentionem de verbis. Cyn & tamen tenet idem, quod Bal. & ita etiam tenet Saly. in d. authẽ. sed cum testator. in dubio tamen videretur potius fideicom. iniunctum hæredibus, quam filijs, per no. per Bar. in l. qui duos, in fi. ff. de vulg. & pup. iuncta l. si fuerit, §. 1. de leg. 3. & sic valere prohibitio contra Bal. tenet Raph. in l. cohæredi, §. cum filiæ, ff. de vulg. & pup. & in l. in fideicommissaria, in prin. ff. eo. & etiam ibi in reportatis meis, & in l. Marcellus, in prin. sup. alleg. & ad Bar. in l. qui duos, per all. adde quod no. Bal in l. post mortem, sup. de fideic. dũ all. l. 1 sup. vt acti. ab hære. & contra hæred. & vide omnino Bald. in l quoniam in priorib. in fi. supra de inof. test. & Lud. Rom. in cons. 155. incip. sed ex communi.

Adde quod not. in apost. ad illum in l. filium quem habentem, num. 60. & quod ibi posui in apost. ad ipsum in vers. possit prohiberi vbi etiam Iacob. de Aren. Pet. & Cyn. sup. sa. excus. & dixi post Bar. in auth. de hære. & fal. §. si vero expressim, in a. in apo in vers. posset prohibere Trebellianicam. col. 1.

d And. Barb. Quia testator. No. mortem Dei iudicio, præuenire, vide quæ late dixi super hoc in proe. Clem.

e Iden distinctio. De hac materia vide no. per Ang. & Imo. in l. Centurio, in fi. ff. de vulg. & pup. & Bal. in repe. c. si pater, de testa. in. 6.

f Nisi post. Vide Imo, contra, in l. fideicommissaria. & ibi dixi, ff. eo.

g Ratio. Vide Bal in § fi.

h And. Barb. Item si quæras. An in falcidia computentur fructus, Ang. hic dicit qđ sic. all. gl. in l. quod de bonis, §. fructus, quam hic all. Bal. quia illa lex uenit correctione, & concor. in Trebellianica. quid autem in debita iure naturæ, an computentur Ang. hic dicit quod aut relinquitur sibi minus legitima, & repletur de corpore hæreditatis, vt in §. repletionem, aut relinquitur tota hæreditas, & grauatur de restituendo, si decesserit sine filiis, & sic dubium est, an poterit habere totam legitimam de fructibus, & tunc detrahit de corpore hæreditario, & sic dicit se pluries practicasse. aut sub conditione restituere debet, & tunc est verisimile quod habebit fructus, & tunc computantur in quartam, & sic debet intelligi. §. si conditionem, l. Pap. de inof. test. inhærendo literæ & instruis aduocatum, quod si est nepos, non gaudebit priuilegio huius principij, quia imo in Treb. cõputabit fructus hæres suus. vide eum.

Adde omnino Bald. in l. quod de bonis, §. fructus, in apost. in versic. fructus, ff. ad leg. Falc.

i In vulgari. Vide quod no. Ang. & Imo. in l. Centurio, ff de vulg. & pup.

iuris? Reſpondetur, ꝙ remanet apud patrem ex perſona ipſius patris. Apparet igitur, quod pater non detrahit Trebellianicam filio, cuius contrarium videtur hæc lex dicere. Solu. ibi filius fuit inſtitutus, & pater de reſtituendo grauatus, quo caſu pater ex perſona ſua non eſt hæres, nec re, nec nomine: ſed commodum ſentiens per patriam poteſtatem, & ideo non detrahit Trebellianicam, vt ff. e. l. mulier, §. vt Trebellia. Sed in l. noſtra pater fuit inſtitutus, & de reſtituendo grauatus, vbi ex propria perſona & non alterius eſt hæres re & nomine, & ſic non obſtat oppoſitio. ita dicit gl. no. & intellige gloſſ. quod pater eſt inſtitutus ad cõmodum ipſius patris: ſecus ſi vt legitimus adminiſtrator ſit, vel vt quiuis alius gubernator, nam tunc nullam Falcidiam deducit. ille eſt caſus vnicus ff. de vſur. le. in fideicommiſſi, §. cũ Pollidius. & ibi per Cy. & facit ff. de hæredit. inſtitut. le. quidam
17 cum filium. † Ex prædictis apparet, an pater in libello poſſit agere tanquam hæres, quia poteſt titulo filij, non ſuo: ſed ſi vult experiri non titulo heredis, ſed virtute acquiſitionis, hoc dicat in libello, & procedit libellus. facit de vulg. ſubſtit. leg. qui liberis, §. hæc verba. & facit ff. vt leg. not. cau. leg. 1. §. qui minorem. Item
a videtur, ꝙ pater, *a* qui ſuccedit vt commodum ſentiens, non teneatur facere inuentarium ſicut nec arrogator, vel monaſterium ſuccedens in bonis ingreſſi, quod monaſterium non tenetur, niſi quatenus ad eos peruenit, vt Inſtitut. de acquis. per arro.
18 † Deinde no. in fin. huius l. in princip. quod teſtator non poteſt derogare priuilegio ſui hæredis. Contra hoc oppo. de §. in ſupradictis, inf. ead. leg. ubi teſtator poteſt derogare priuilegio ſui hæredis. Solut. circa hunc articulum ſic diſtingue. aut priuilegium conceditur contra ordinationem teſtamenti, & non poteſt teſtator illud tollere, vt hic, & ff. ad leg. Fal. le. quod de bonis §. non idcirco. & l. Titia. Aut conceditur ad executionem teſtamenti. tunc refert, aut priuilegium tenuit contra bonos mores ſaltem occaſionaliter, & tale priuilegium nõn poteſt tolli, vt ℑ. vt in poſſeſ. leg. l. ſcire. & ibi not. tunc autem vergit contra bo-
19 nos mores, quando dat occaſionem delinquendi. † Quapropter dicimus in ſimili, quod nulla poteſtas dari poteſt arbitrio, quæ det ei occaſionem delinquendi: aut non dat occaſionem delinquendi, quod intelligitur ex animo: quia vbi non eſt animus nocendi, ibi non dicitur fieri contra bonos mores, & tunc bene ualet diſpoſitio hominis, per quam receditur a legis prouidentia, vt ℑ. §. prox. & ℑ. vt pol. lega. leg. 5. & ff. de verbo. oblig. l. qui Romę, §. Flauius. & ideo dicimus in ſimili, quod valet pactum de non petendo reductionem ad arbitrium boni viri, dũ arbitrator arbitratur bona fide & quadam facilitate. non tamẽ ſupina vel craſſa, id eſt maxima, quæ reputatur eſſe dolos quidam velanis calliditate verborum, vt ff. de verbo. ſing. leg. ma-
20 gna negligẽtia. † Quæro, teſtator remiſit cautionem hęredi. pone quod iſte hæres dilapidat, nunquid cogitur cauere? Gloſſ. di-
b cit quod. non, inf. vt in poſſ. leg. l. ſcire, in 1. gloſſ. Tu dic, *b* aut teſtator potuit cogitare de iſta dilapidatione, & non debet caueri aut non potuit cogitare, & tunc ſic, vt leg. ſi creditores, ff. de priuileg. cred. Et licet non debeat cauere, interdicitur tamen ei adminiſtratio, vt ff. de contrahen. empt. l. ſi quis ſciens, bona etiam poterunt ſequeſtrari. ut no. in l. fin. ff. vt leg. nom. cau. & arg. ff. ad Trebel. l. Imperator. ff. ſolut. matrimon. l. ſi cum dotem. §. ſi vero dotem.

ADDITIONES.

a Item videtur quod pater. Vide qđ no. Bal. in aut. ſed cum teſtator, inf. ti. i. vbi quęrit an pater teneatur de peculio, filio non conficiente inuentarium. & Bald. in auth. cauſa quę ſit cum monacho. ſup. de Epiſ. & cle. ſequitur Roma. in rubr. ff. de acq. hære. & uide Bald. in leg. ſi infanti ſup. de iu. de lib. & Ioan. de Imol. in leg. 1. §. hæc uerba, ff. ſi cui plus, quam per l. fal. & Bal. in auth. ſi qua mulier, ſup. de ſacroſanctis eccleſijs, ex oppoſito vide Ang. in l. 1. §. ſi veru poſtquã, ſup. de iure delib. & Bar. in d. aut. ſi qua.

b Philip. Dec. Dic. Ad hoc vide multum apte per Barto. in l. nemo poteſt, ff. de lega. 1. & glo. ibidem in verſi. inſtituiſſe Doc. Barto. & Bald. ipſum in leg. ſi. C. ut in poſſeſ. legato. Et ad id, quod diſtinguit Bald. quod aut teſtator potuit cogitare, aut nõ quod dicitur idem, ac fingitur cogitare quod lex, ſecundum eundem in leg. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtit. idemque quod ius velle præſumitur, per Bal. in l. cum patrem, ad ſi. C. de cond. inſertis.

---

1 *Obligatio ciuilis non cadit inter patrem & filium in poteſtate, nu. 5.*
2 *Actio an poſſit cedi filio contra patrem.*
3 *Ceſſio gratuita ſi titulus donationis eſt expreſſus, dicitur cauſa aduẽtitia*
4 *Confeſſio gratuita re nulla accedente, videtur eſſe quadam donatio.*
5 *Pecunia ſi fuit tradita per filium ſtipulatori de bonis paternis, pater vel eius hæres tali filio non obligatur.*

§. In ſupradictis. Filius, vel filia non tenetur ſatiſdare nepoti de reſtituẽdo fideicommiſſo paterno vel materno, niſi iſte filius vel filia tranſeat ad ſecunda vota, vel niſi teſtator iuſſerit ſatiſdari. hoc dicit. Caſus, auus vel auia fecit teſtamẽtũ, & inſtituit filium vel filiam hęredes, quibus ſubſtituit eiuſdem filij vel filiæ filios natos, vel naſcituros, quæritur vtrum debeat dari ſatiſdatio nomine legatorum? Reſpondetur quod non, niſi in duobus caſibus. Op. quod etiam ſi teſtator iuſſerit patri rogato de reſtituẽdo filio in pote-
1 ſtate non poſſit eidem ſe obligare, † quia inter patrem & filium in poteſtate non cadit ciuilis obligatio, vt ff. de cond. indebi. le. frater a fratre Inſtituto. de inuti. ſtipul. §. item. iu tilis. & ff. e. l. Imperator. Solu. hoc ſpeciale in duobus caſibus ſecundum gloſſ. tu dic cum quæritur, vtrũ inter patrem & filium cadat ciuilis obligatio, & actio ꝙ aut eſt cauſa aduentitia. & oritur, licet actio non exerceatur ad actum ſuum patria poteſtate durantem, vt nota. ff. de fideiuſſ. l. ſi dubitetur. §. i. Aut eſt cauſa profectitia, & tunc refert, aut eſt cauſa profectitia aui in nepotem, & contrahitur obligatio, & actio vt hic. aut patris in filium, & tunc refert, aut quæris, vtrum filius obligetur patri ex re patris, & obligatur naturaliter, vt ſi pater mutuat pecuniam filio, aut vtrum pater ex re ſua obligetur filio, vt quia pecuniam profectitiam patris filius mutuat patri, & non contrahitur obligatio: aut eſt obligatio reciproca, vt ſi filius rem peculij profectitij vendit patri: & tunc non cõtrahitur obligatio, nec aduentitij . . . im. hodie ſic in aduentitijs, vt ff. de contrahen. emp. le. 5. Stat. em pater uenderet filio, contraheretur naturalis obligatio de iure gẽtium, quo iure non extenditur patria poteſtas, Inſti. de pat. pot. in princ. imo etiam ciuilis, ſi pretium eſſet aduentitium, & de
a aduentitio ſolutum eſſet. † Prædicta faciunt *a* ad quæſtiones
2 duas. Prima eſt, utrum filio poſſit cedi actio contra patrem? & breuiter dicendum eſt, ꝙ aut filius aliquid ſoluit in pretium cedendarum, aut non, vt quia ex cauſa donationis fit ceſſio. Primo caſu aut ſoluit ex pecunia patris, vel ex peculio quod habet a patre: quia ex re ſua prouenit, vt d. l. 2. ff. de ꝯhen. emp. & ff. de act. & ob. l. actiones. Aut ſoluit ex alia pecunia aduentitio: & tunc valet ceſſio, quia nihil eſt ꝙ patri quæratur. nam qui cedit actionem filio ꝯ patrem, vr cedere ea intentione, ne patri quæratur uſusfructus quod ſic probatur. Ille, qui cedit actionem, cedit eam tanquam aptam ad agendum: quia ceſſio concernit exercitium. ſed ſi pater haberet uſumfructum, non eſſet apta ad agendum, vt inf. de annali excep. l. 1. in fi. Illud conſtat, ꝙ per teſtamentum, & pactum põt impediri acquiſitio vſusfructus legalis in perſona patris, vt inf. de bo. quæ lib. authẽ. excipitur. aut eſt dubium de qua pecunia ſit ſolutum pretium cedendarũ: & tunc in dubio præſumitur de pecunia patris, quia filius non præſumitur de vento acquiſiuiſſe, niſi habeat artem, uel miniſteriũ veriſimile ad acquirendum, vt hic, & inf. de pig. l. ſi. & l. ult. §. vbi pu. edo. de. & no. in l. cum oportet. in princ. inf. de bon. quæ libe. per Innoc. extra, de teſt. c. cum in officijs. Alij dicunt ꝯtra: quia non originem, &c. vt l. non vnde originem. ſup. ſi cer. peta. ſed
3 illa lex non habet locum in caſu iſto & ideo prima vera. † Secundo caſu, quando nihil eſt datum in prætium cedendarum, ſed ceſſio fuit gratuita: ſi quidem titulus donationis eſt expreſſus, iſta eſt cauſa aduentitia, & valet ceſſio. ſi autem non eſt expreſſus, nõ valet ceſſio, vt not. in l. 1. & 2. ſup. ne liceat poten. ſufficit, ꝙ titulus ſit expreſſus in quaconque parte inſtrumenti: non cu-
4 ro in principio, vel in fine, vt ſupra de inſti. & ſubſti. l. pe. & extra, de appella. c. ſecundo requiris. † Sed quid ſi cedens confeſſus, eſt ſe recepiſſe pretium de pecunia filij? Reſpondeo. hæc confeſſio non præiudicat patri, niſi pater idem ſit confeſſus: vel forte etiam ſi pater confiteatur, non prodeſt hoc filio, vt ff. de caſtrẽ. pecu. l. ſi forte. & no. ſ. de collat. l. ſi donationem. nã iſta confeſſio gratuita re nulla accedente, videtur eſſe quædam donatio, quæ non conſiſtit inter patrem, & filium in poteſtate, argum. ff. de probatio. l. qui teſtamentum. Item, quia ceſſio uidetur eſ-
5 ſe ſimulata, vt ſupra, mandati. l. per diuerſas. † Secunda quæſtio eſt iſta apparet quidam contractus ſub hac forma, qđ ego confiteor me recepiſſe mutuo ſub ſpe futuræ numerationis a Titio centum, quæ promitto reſtituere ei, quem ipſe declarauerit, ita quod non poſſit fieri alij reſtitutio, cum confitear re vera pecuniam ad illum pertinere, modo iſte ſtipulator declarat filium meum me viuo, vel mortuo: quæritur quid iuris? Reſpõdeo, ſolutio apparet ex ſupra dictis. hic eſt maius dubium: quia iſta non eſt ceſſio, ſed eſt quædam declaratio. tamen quia ſecundum ſubiacentem materiam non eſt producibilis a principio actio inter patrem, & filium in poteſtate, & per conſequens nec tractu temporis conualeſcit, cum non interueniret traditio, vt no. Cy. in l. 1. ff. de don. ante nup. dicendum videtur, qđ dicta declaratio cum præſumitur pecunia tradita ſtipulatori per filium tanquam perſonæ adhibitæ, vel ſe adhibenti ad ſtipulandum, proceſſiſſe de bonis paternis, pater, uel eius hæres tali filio minime obligatur, ut l. 1. ſup. ſi ſeruus exte. Et ille, qui dicit cõtractum nullum, tacite petit ipſum, & inſtrumentum ipſius materialiter. & de facto, cum intellectualiter ſit nullum, caſſari, quatenus de facto proceſſit, vt ff. de actio. emp. le. exempt. §. qui vina. per gl. ord. ideo pater poteſt petere dictam cautionem, tanquam nullam, cancellari, & aboleri; & procedit talis libellus, l. ſi preſes, inſ. quomodo, & quando iudex.

ADDITIO.

a And. Barb. prædicta faciunt. An filio poterit cedi actio contra patrem, uide Ang. in l. in nulla, ff. de iud.

1 *Numerus pluralis non verificatur in uno.*
2 *Iniuria, quæ fit a pluribus, dicitur grauior,*
3 *Etiam dictio, verificatur.*

§. Si autem. Vnicus filius *a* excludit substitutum, sicut multitudo liberorum; licet testator fecerit mentionem de liberis in plurali. hoc dicit. concord. s. de
1 conditio. inser. l. 1. † Opp. quod pluralis *b* numerus non verifica-
b tur in uno, ut ff. eod. l. fina. Solu. distingue. *c* aut profertur priua-
c tiue. & verificatur in uno. quia falsa est oratio priuatiue sumpta ex vniuerso, superstite aliquo; aut requirit pluralitatem, & idem vt Inst. de lega. §. si quis ancillas. & l. si ita fuerit, §. fin. de manumis. testamen. aut subiecta materia requirit pluralitatem, & tunc secus, vt ff. de testamen. l. ubi numerus. Pone, statutum est quod si quis accessit ad domum alterius cum hominibus armatis puniatur graui pœna; iste accessit cum vno homine armato,
d nunquid punietur illa pœna? Respon. *d* non, quia est eadē ratio.
2 Nam † grauior est iniuria, quæ a pluribus fit, vt l. si plures ser-
3 ui, quę est ad hoc nota. † Quid si statutum *e* vtitur nomine col-
e lectiuo, vt quia dicit si accesserit cum familia, & non habet nisi unum ex familia? Respond. punitur, quia hoc nomen etiam in uno uerificatur, ut sup. de verb. sig. l. fi.

ADDITIONES.

a And. Barb. Vnicus filius. Vnicus filius excludit substitutum. uide tex. l. cum vxori inf. quando di. le. ce. & l. filiusfam. §. diui, de leg. 1.
b Pluralis. Vide Bal. in l. 1. sup. de cond. infer. & quod no. Bar. in l. 1. §. sed & si unus ff. vi bon. rapt.
Cels. Adde quod notaui in apostil. ad Dy. Muxellanum, Post eum in reg. pluralis. in 1. apost. D. Boer. extra, de reg. iur. lib. 6.
c Sol. distingue. Ista responsio non bene vadit ad illam l. sed ad istū textum.
d Respon. In contrarium facit l. 2. §. homines, in uer. sed & unus, ff. vi bo. rap. respō de. quod ibi loquitur de damno, non de iniuria persona.
e Statutum. Vide gl. in c. 1. 10. q. 1.
And. Bar. Statutum. Nomen familię in ono uerificatur, & quid si statutum dicit, si quis producit testes falsos, & producitur unus. vide Bal. in l. prætor ait, la 1. §. sed & si vnus, ff. vi bon. rapt. & Bal. in l. 1. ff. de procu.

---

1 *Statutum non recipit interpretationem, si lex interpretationē prohibet.*
2 *Nepos non continetur, quando fit mentio de filiis, & non de gradu.*
3 *Transuersales an contineantur appellatione filiorum.*

§. Illud etiam. Priuilegium concessum filijs, non extenditur ad nepotes; quia hæc lex
1 hoc prohibet. h. d. † No. quod statutum *a* non recipit interpreta-
a tionem, si lex interpretationem prohibet, qđ verum est nisi sit interpretatio literalis de veritate sermonis, vt in cap. exiui de pa-
2 radiso. & c. exijt, qui seminat. in fi. † No. quod qñ fit mentio de filijs, & non de gradu, non continetur nepos; secus si sit mentio de filijs, & non de gradu indefinite, vt ff. de verb. sig. l. liberorum.
3 † Sed nunquid est idem in transuersalibus? Verbi gratia, dicit statutum, quod extstente fratre non succedat fœmina. nunquid ītelligitur de fratre in primo casu fraternitatis, an de quocunq; Consului quod de primo vtero, ar. eius quod no. But. in l. si mater, sup. de suc. edi. ubi format hanc quæstionē, quod existente patruo defuncti, non admittatur mater, nūquid patruus magnus excludet matrem? & dicit quod non, quia dictio, magnus, denotat quandam improprietatem. Butr. dicas per apertiora uerba, qđ notat quandam extensionem de simpliciter ad secundum quid, quæ non fit in statutis ponentibus aliquam exceptionem contra ius commune tex. est in §. nostro: vnde hic debemus sequi uerborum aptitudinem, & non extensionis plenitudinem.

ADDITIO.

a No. quod statutum. Vide Bar. in l. omnes populi in fi. 6. q. prin. ff. de iust. & iur. & Bal. idem ponit in auth. si qua mulier, ad fio. cum concor. quas posui sup. de sacrosan. eccle. & Bal. in l. 3. sup. de suc. edic. & Imo. in l. Cęlar. ff. de public. Cels. Adde quod notaui in apost. ad Bar. in l. omnes populi, §. fi. nu. 3. in apost. in ver. interpretationem, ff. de iust. & iu.

AVTHENTICA.

1 *Conuersa nubere non potest.*
2 *Relictum post mortem rogati, debet restitui fideicommissario.*
3 *Nisi dictio, quando respicit actum præcedentem, includit priuationem.*
4 *Necessarium dicitur duobus modis.*
5 *Consuetudo quamuis regulam rumpere non possit, potest tamen rumpere constitutionem.*
6 *Conditio excluditur per ingressum monasterij.*
7 *Monasterium subrogatur loco filij.*
8 *Religionis ingressus extinguit fideicommissum.*
9 *Testator si dixit, si decesserit sine liberis veris, an monasterium excludat substitutum.*
10 *Ecclesia sicut per contractum potest excludi, ita & in ultima uoluntate.*
11 *Testator si dotauit filiam in mille, si nupserit, & si intrauerit monasteriū in quingentis: si intrauit monasterium, an debeat habere mille.*
12 *Emphyteuta si ingreditur monasteriū, an monasterium habeat locofilij.*
13 *Filius monachus succedit patri in emphyteusi.*
14 *Feudatarius pari subfeudare potest, vel meliori.*
15 *Feuda ecclesię transeunt ad ecclesiam.*
16 *Feuda quædam sunt, pro quibus non iuratur fidelitas.*
17 *Dos, sponsalibus solutis reuertitur ad puellam.*
18 *Testator si iussit filio dare partem hæreditatis patruis, si decedat sine liberis, ingreditur monasterium, an excludantur patrui.*
19 *Filius spiritualis baptismi, non excludit substitutum.*
20 *Filius verus non excludit substitutum.*
21 *Conditio deficit, cum monasterium habeatur loco filij.*
22 *Bonorum reseruatio, an excludat substitutum.*
23 *Monachus si per priuilegium testatur, eo mortuo, fideicommissarius non recuperat fideicommissum.*
24 *Hæres rogatus si in ultimo vitæ spiritu profitetur religionem, non nocet fideicommissario 25.*
26 *Sorores tertij ordinis, non sunt proprie Deo dedicatæ.*
27 *Filius adoptiuus, est sicut monasterium.*

Nisi rogati. Monasterium succedit loco liberorum nisi sit dispositum ad pias causas. Item nubere dicitur, qui vel quæ nubit in Christo; & ideo si relinquitur nomine dotis pro matrimonio contrahendo, debetur legatum, si ingreditur monasterium. Idem in donatione propter nuptias. Idem si relinquatur sub conditione, si liberos habuerit: quia si est factus monachus, vel canonicus, vel conuersus, frater Prædicator, vel de ordine Cruciferorum sancti Io. vel de alio venerabili loco, seu ordine, consequitur legatum, & hæreditatem, nec restituit, ac si haberet liberos, nisi in casu quod si non nuberet, vel liberos non haberet, esset relictum ad pias causas: hoc dicit.
1 † Extra no. quod conuersa nubere non potest, vt ff. de condic. &
2 demonst. l. mulieri. & Titio, in gloss. † In tex. ibi, nisi continua sic dictum est in l. Cod. quod fideicom. relictum post mortem rogati, debet restitui fideicom. sed si habet liberos tempore mortis, nō debet restitui. Hæc auth. ponit alios casus, in quibus non debet restitui, nec etiam impeditur consequi relictum causa dotis, vel donationis propter nup. vel sub conditione nuptiarum, vel liberorum, scilicet quando ingreditur monasterium, vel alium venerabilem locum. consequitur enim, & libere sine onere restitutionis, ac si liberos haberet. hoc verum, nisi testator disposuerit circa pias causas, puta in redemptione captiuorum, vel egentiū alimentis, quia tunc per ingressum religionis non deficit fideicommissi petitio, rogato sine liberis decedente. † In tex. ibi nisi *a*
3 hęc dictio, nisi, quando respicit actum pręcedentem includit pri-
a uationem; sed quando respicit priuationem præcedentem (si quidem antecedens, oratio negat potentiam) nisi, dictio, includit potentiam, vt ff. de manu. rest. l. Titia, §. fi. Sed si respicit actū, ponit actum, vt s. de trans. l. actione. Vel dic, aut dictio, nisi, apponitur super necessario, & inducit necessitatem: aut super possibi
4 li, & inducit possibilitatem. † Necessarium autē dr̄ duobus modis, scilicet negatiue, & affirmatiue, vt not. in c. 1. de re iudic. lib. 6. In tex. ibi. causā dotis, quia dixit sub conditione, & nunc dicit, causa: apparet quod legatum causā dotis non est conditionale, secus si legetur sub conditione dotandi, concor. ff. de condition.
5 & demonstrat. l. Titio centum. §. sed cum ante. † In text. ibi vene
b rabilem. *b* puta locum Prędicatorum, pšupposito quod habeant priuilegium succedere posse, quod vocāt mare magnum. quod seruant de consuetudine, quæ præualet, quia ipsi non sunt Mendicantes ex regula, sed ex constitutionibus eorum secundum Federic. de Sen. quia non profitentur paupertatem in communi; id enim soli Minores faciunt, qui se assimilant auibus cœli, sicut in Euangelio dicitur, per aliam professionem altiori stilo vitæ inhiantes. Et licet consuetudo nō posset rumpere regulam, id est, professionem: tamen constitutionem, quæ non est de diffinitione regulę, tollere pōt. Idem Io. And. in ca. in pręsentia, de
c probat. tamen hāc consideratione non vidit, Idem in alijs locis *c* con-

ADDITIONES.

a And. Barb. Nisi. De hac dictione, nisi, vide Bald. in add. Spe. in tit. de spon. Baro. in l. actione sup. de transac. & Ang. in l. Titia, de manu. testa.
Celsus. Adde quod no. in apost. ad illum in l. actione, per illam alleg. nu. 2. in versi. dictio, nisi dixi post Bar. in l. si ita scriptum, §. si pater, in uersi. per aduerbium, nisi ff. de leg. 2. dixi post Dy. in regula, peccatum. in uers. dictio, nisi. & Coll. in c. tuæ, nu. 3. in uers. verbum, nisi. extra, de cler. coniug. nu.
b Venerabilem. Vide plene per Bal. in auth. ingressi. & authe. si qua, supra de sacros. eccl. ex opposito super uersi. Mendicantis. sentit quod vbi essent Mendicantes ex regula, illud esset, de quo scripsi post Imol. in leg. si ita quis, §. is cui de leg. 2.
And. Barb. Venerabilem. No. quod licet consuetudo non poterit rumpere regulam, potest tamen rumpere constitutionem eius, & sic potest facere, quod Minores habeant in communi, si illam incapacitatem habent ex constitutione. secus si ex regula, ut no. in c. in pręsentia, de prob. per Doc.
c Alijs locis. Quid si ingrediatur alia loca conuentualia, ut si fiat canonicus regularis & quid si est effectus conuersus ecclesiæ regularis, offerendo se & omnia sua ecclesię: & uidetur, quod habeat locum ista aut. quia de illis iudicatur, ut de monachis professis, vt per Doct. in c. non dubium. de sent. excom. extra: & in cap. dilecta. extra de ma. & obed. & uide quæ hic no. per Dyn. & pro hoc est tex. in cap. in præsentia. extra de prob. nam ibi solum dicitur, quod se & sua obtulit monasterio. uide ibi Io. de Imo. post medium.

conuentualibus, puta si fiat canonicus regularis, vel de alio ordine, in quo fiat professio, vel assumatur sacer ordo. Ibi alimenta. & ratio, quia non debemus vnum altare cooperire, & aliud discooperire, vt contra qui po. in pign. hab. l. assiduis. Batt.
6 † Not. quod sicut conditio sine liberis excluditur per vnum liberum, ita excluditur per ingressum monasterij, nisi sit rogatus restituere in aliam causam piam. Item not. quod conditio
7 liberorum adimpletur per ingressum monasterij. † Ex hoc no-
a ta quod monastrium *a* habetur. id est, subrogatur loco filij: quia est hæres Deitudicio, vt de probat. cap. in præsentia. Oppo. nam si habetur loco filij, ergo excluderet alias causas pias, quod est falsum, dico ergo quod habetur loco filij, sed est speciale fauore religionis, quia eius contrarium esset contra libertatem religionis, & quia vita contemplatiua non debet arctari, per considerationem perdendi, vel non acquirendi, secundum Richar.
8 Mal. & Cyn. † Et not. quod si hæc ratio est vera, etiam si testator dixit quod volebat quod ingressus religionis non extinguere fideicommissum nihilominus extinguit, quia conditio reijcitur, tanquam contra naturam religionis apposita, quæ est libera, vt ff. de hered. insti. l. ille autem. & hoc tenet Dyn. & Batt.
9 † Et per hoc *b* soluitur quæstio, quid si testator *c* dixerit, si decel-
b serit sine filijs veris, & non interpretatiuis, de suo corpore de-
c scendentibus, &c. quod nihilominus ingressus monasterij resoluit onus istud, & fideicommissarius excluditur, quia non videtur extitisse conditio, & ideo deficit fideicommiss. petitio. Præterea hæc verba, ex suo corpore, intelliguntur tacite, & tamen succedit monasterium, & non fideicommissarius, ergo idem si exprimantur, Idē ēt recitando extra, de prob. cap. in præsenna. apostillam quæ incipit, etiam in totum, tenet Ioan. Andr. sed Iacub. de Bel. & Richar. Malum. vt refert hic Cyn. dicunt contrarium, quia tacitum consistit in interpretatione iuris, expressum non. Nam ubi testator seipsum glossat, non recurritur ad gloss. legis vnde cum testator disposuerit de filijs hominis & non de filijs legis, standum est suæ voluntati: nam sæpenumero plus operatur expressum, quam tacitum, vt ff. de condit. & demonstr. l. si enim diem, §. seruo. & hæc opinio est multum æqua: nam ille, qui ingreditur monasterium, dedicat se & suas
10 sed ista nuo suos sua in casu restitutionis. † Item sicut ecclesia potest excludi per contractum, vt si dono tibi inter viuos, ita quod post mortem tuam deueniat ad Seium, non obstante si forte fueris monasterium ingressus. arg. gloss. quæ est ff. de verborum obligatione, l. si ita quis, §. ea lege, in gloss. & in cap. primo, de mi. vas. qui arma bellica. collat. 10. Ita in vltima voluntate, quia in incertis non certis locus est coniecturæ, vt ff. de verborum obligatione, l. continuus. §. cum ita. Et ista opinio est valde æqua, si fideicommissaria substitutio facta sit inter liberos, vel ascendentes, quia alterum naturalis ratio, alterum pietas suadet, vt ff. de inoffi. testam. l. nam & si parentibus, & ff. de bon. lib. l. nihil, §. facilior. ff. vnde li. l. scripto, ff. de leg. 3. l. Paulo, §. Pomponius, ff. de liber. & posthum. l. filio, supra de cod. l. fin. §. pen. &
11 infra de impo. lucra. descri. l. fin. lib. 10. † Hac ratione determi-
d naturalia quæst. Pone, *d* testator *e* instituit filium, & filiam si nu-
e pserit dotauit in mille: sed si monasterium intrauerit, in quingentis. ista intrauit monasterium, vtrum debeat habere mille, nam secundum primam opin. debet habere mille spreta conditione secundum aliam non, quia testator per aduersatiuam, & negatiuam hoc expresse designauit, arg. ff. de vsur. l. in fideicommissi. §. cum Pollidius. Thomas de Formag. disputauit hanc quæstio. Bonon. & tenuit, quod debeat habere mille: sed communis obseruantia, & naturalis æquitas est in contrarium. Quæ-
f ro, *f* nunquid monasterium habeatur loco filij in alijs casibus, quam positis in ista authen. glo. not. determinat hic quod. Et ideo executores deputati ad virgines maritandas non possunt dare hanc quantitatem virgini intranti monasterium, quia non habent in mandatis, & quia maritare pauperes virgines est pia causa, quæ non potest excludi per alium pium vsum, vt hic, & in cap. contingit: de relig. do. in cle. ff. de condi. inde. l. cum ita. §. si
g mulier. Item si quis efficitur sacerdos *g* vnius capellæ, illa capella non habetur loco filij, nisi bona sua dedicet illi capellæ, vel omnia bona sua expendat ad pias causas, vel saltem ipsam hæreditatem sibi relictam. idem not. Iacob. de Aten. ff. de cond. & de-
12 monst. l. fideicommissum. † Quæro nunquid *h* in contractu
h emphyteutico si emphyteuta ingreditur monasterium, monasterium habeatur loco filij? Respond. non, licet monasterium succedat in emphyteusi, quandiu monachus viuit, vt no. Inno. extra, de prob. cap. in præsentia. Considera, nam text. in auth. de alie. & emphy. §. 1. dicit, quod si possessio data in emphyteusim aliquo casu peruenit ad Principem, vel ad fiscum vel ad aliquam ciuitatem, vel ecclesiam, tunc ordinator donans qui primo concessit in emphyteusim, potest intra biennium reuocare, aut ei
13 dimittere, si videretur expedire. † Sed quæro quomodo potest esse, quod peruenerit ad fiscum? Respond. quia bona emphyteutæ sunt confiscata, vt ff. de iu. fis. l. Statius. §. fin. Item quomodo potest esse quod peruenerit ad aliam ecclesiam? Respondeo per ingressum monasterij, vel quia filius monachus succedit patri in emphyteusi, & hoc tenet Bar. ff. de dam. infec. l. si finita, §. si qua sunt tura. sed Inno. tenet contrariū, scilicet quod per monasteriū possidatur, donec monachus viuat. sed nō respondet ad dictū §. 1. de alie. & emph. sed responderi potest quod ille §. loquitur in ecclesijs Cōstantinopolitanis, de quibus loquitur tota prima pars illius
i tituli: & sic ille §. est localis. sed hæc responsio *i* non placet: nam quicquid statuitur in fauorē ecclesiæ, intelligitur esse ius generale, nisi contrarium inueniatur expressum, vt in Auth. de non alien. §. hæc ergo. Ista Inno. bene not. Dictū autē Inn. potest habere locū, si ecclesia domina non recognoscit ab alia, vel vult retracta-
K re, sed post biennium. † Et not. *k* quod feudatarius subfeudare pōt pari, vel meliori, vt J. vti possi. 1. in fin. quia in habentib. symbolū facilis est transitus: secus in emphyteuta, nisi requisito domino vel nisi ad modicum tp̄ qd intelligitur vsque ad triginta annos exclusiue, vt patet in corpore de alie. & emphy. & not. in d. §. ea. leg. si gl. bene ponderes, & in c. in p̄sentia. in Nouella, de proba.

† Extra

A D D I T I O N E S.

a Monasterium. Quod intellige in dispositione ante ingressum, sed post ingressum secus, secundum Bal. in l. humanitatis, in vers. 3. quæritur. sup. de impube. & alus subst.

b Et per hoc. Vide per Bal in l. Deo nobis in prin. sup. de Epis. & cle. per Bar. & Doc. in l. si ita quis. §. is cui. de leg. 2. Imo. in leg. fideicommissum ff. de cond. & demon. & in leg. Lucius. la 2. ff. de here. insti. Barto. in cons. inci. lamentis. & l. si quis posthu. in prin. ff. de lib. & posth. & Sal. ant. Bald. hic tenet cum Bald. Paul. de Castr. tenet contrarium. An. de Bu. & Abb. in cap. in præsentia. extra, de prob. tenent cū Bart. Ang. hic, & Ray. & Ang. in dispu. incip. Nobilia quidam genere. Paul. in d. leg. si ita quis, in vtraq. lect. Bald. & Do. in d. cap. in præsentia, tenet opin. Bar. cum limitatione. Ang. in §. sed & hoc præsenti, in Auth. de sanct. Epis. videtur transire cū Iac. de Bel. Imo. in cap. in præsentia, dicit quod forte opin. Dy. & Barto. seruaretur in practica, quia ubi sunt opiniones, fauendum est illi opinioni, quæ est pro religione, l. sunt personæ ff. de reli. & sum. fu. tamē dicit quod opin. Iac. de Belu. videtur probabiliter posse defensari, quia tex. in §. sed & hoc præsenti, ponit casum exorbitantem a reg. iur. communis, & loquitur quando simpliciter fuit dictum, si decesserit sine liberis. ergo non debet extendi ex identitate rationis. cap. ea, quæ de re. iu. in 6. sed potest responderi ad hoc per not. per glo. in leg. quę propter necessitatem, de reg. iur. & in leg. si constante, in princ. ff sol. matri. & ibi Bar. in 9. q. 1. patris. vel quod extensio potest fieri rigore regulæ antiquæ, quæ vult, quod expressio eorum, quæ tacite insunt, nihil operatur. leg. 3. ff. de leg. 2. sed illa uerba, legitimis & naturalibus tacite inerant. d. leg. si ita quis. tamen ad hoc potest responderi, quod inerant ex uoluntate, non ex necessitate. vnde merito non habentur pro expressis per Barto. in d. leg. 3. de leg. 1. Raph. Cu. in d. leg. si ita quis, §. is cuius. tenet opi. Dy. quod monasterium excludit substitutum, nisi expresse testator dixerit si decedat sine liberis, etiam ingreditur monasterium. Petr. de Anch. in cap. Rayn. recitat opiniones, & dicit teneas quicquid placet, & dicit quod Ioan. Andr. respondet ad dictum Dyn. fu. 3. etiam in leg. 3. de leg. 1. quod illud est uerū, quando tacite & expresse idem est effectus per omnia, quod hic non est: quando testator non loquitur per verba naturalitatem denotantia, relinquit dispositionē suam interpretationi iuris communis, secus quando per denotantia naturalitatem loquitur, quia in incertis. non certis, &c. ut dicit Iacob. de Belu. in disput. contra hoc facit, quia text. in §. sed & hoc præsenti, dum loquitur de eo, quod relinquitur pro sponsalitia largitate, ostendit quod testator intellexit de matrimonio carnali, non spirituali, in qua nō cadit talis dotatio & tamē sufficit ingressus.

c And. Barb. Quid si testator. Si testator dixerit, si decesserit sine liberis veris, & non interpretatiuis, an monasterium excludat substitutum. Ioan. Andr. in cap. Raynutius. tenet opi. Iac. de Bel. sed Dominus Ant. in cap. in præsentia. sequitur gloss. ibi, & seruaretur illa glo. in practica secundum Dominum Ioan. quia propter uarias opin. capitur illa, quæ fauet religioni. l. sunt personæ, ff. de relig. sed opinio Ia. potest defensari, quia §. sed & hoc præsenti, exorbitat a iure communi, leg. si ita quis, §. is cui. de le. 1. & etiam sentit glo. in cap. præsentia. præal. ergo non debet extendi. ita transit Dominus Io. ibi. sed Franc. Pign. in præalle. §. si cui. dicit, quod tex. in corp. non probat quod habeantur loco filiorum Dominus Io. dicit. quod est casus sing. in c. in præsentia, de prob. forte sentit quod non probatur in §. sed & hoc præsenti. & uide Bald. in l. Deo nobis, sup. de epi. & cler. & in auth. si qua mulier, C. de sacros. eccl.

d Pone. Vide Bar. in l. 2. sup. de his, quæ pæ. no. & Ant. de But. & Abb. in c. in præsentia. extra de prob.

e And. Bar. Testator. Vide Ro. in l. stipulatio hoc modo, verb. obl. vbi refert opi. et vide Doc. in cap. in præsentia. de prob. & pondera, quia hic non impeditur vita contemplatiua, licet magis inuitet ad uitam actiuam. & Lud. allegauit in contrarium le. Titiæ si non nupserit, de cond. & demon. & dicit quod non facit, quia ibi impeditur matrimonium, ideo hic nō impeditur uita cōtemplatiua, vide Bar. in cons. 78. in ca. facta est substitutio, ubi testator, dixit, sine filiis legitimis ex suo corpore uide ibi.

f Quæro. Vide supra.

g And. Barb. Si quis efficitur sacerdos. Nota quod idem est si profitetur, quod si offert se, & sua, nam idem operantur, ut est tex. not. in cap. in præsentia. de probat. quando autem se uouit ecclesiæ seculari, & ibi bona contulit, non obligatur ad uotum castitatis, sed postea potest accipere vxorem, vt est glos. sing. in cap. vt lex continentiæ 27. q. 1. secundum Dom. Io. in præalleg. cap. in præsentia. & intelliguntur tunc oblata bona sola. quæ habeat tempore obligationis, nec ueniunt postea, quæsita in leg. si ita, de au & arg. leg. & uide d. Ioan. præall. cap. in præsentia.

Adde quod notam in apost. ad Cardina. in præalleg. ca. ut lex continentię. 27. quęstio. 1. dicit etiam aliquid post Panorm. ti. in ca. in præsentia extra, de probatio. ad h.

h Nunquid. vide glo. et Doc. in auth. ingressi. de sacros. eccl. et inf. et Im. in leg. si ita quis §. is cui, de leg. 2.

i Sed hæc responsio. in contrarium facit Specu. in titu. de emph. §. nunc aliqua, in uers. 12. cum seq. et uer. 15. Imo. in l. quod dicitur, ff. de uerb. obl. nisi dicas quod ipsi loquuntur in casibus, in quibus manifeste apparebat aliud statum. in esse in ecclesia Constantinopolitana, quam in aliis et dicta Bar. hic no. contra Io. de Imo. in l. si finita, §. uectigalibus, ff. de dam. infec.

K Et no. Vide in c. 1. §. præterea, de c. Contra.

15 †Extra no. a quod in his, quæ regulariter non transmittuntur ad a extraneos propter rei naturam, sicut sunt feuda ecclesiæ; non habentur loco hæredis, id est loco filij. & ideo ecclesia non succedet in feudum mortuo feudatario. Ecclesia enim cultrix, & austrix iustitiæ, non patitur aliquid contra iustitiam esse vel fieri in se, vel in altero, in ca. si clientulus, § j. de feu. alie. coll. a. Interim tamen donec uiuit vasallus, feudum non redit ad dominũ, si ecclesia habet commoditatem, & si seruitium iuxta conditionem feudi non minus decẽter præstare possit ecclesia quam uasallus, vt in d. capi. in præsentia. Cæterum si seruitiũ sit tale, quod non possit adaptari ecclesiæ, reuertitur ad dominum, vt in cap. b j. de eo. q arma bellica dep. & fuit quæstio b de facto, utrũ in feu- c do c possit succedere Papa, qui idem est quod ecclesia. Cæterum dicũt quidam, q si feudum est franciũ, id est liberũ ex pacto, vel ea cõsuetudine, q in tali feudo succedit ecclesia, saluo iure do- d mini, vt ext. de fid. instr. c. inter dilectos. nam & ius testandi d in eo competit, cum sit liberum & gratiosum, arg. sup. de inof. testa. l. si quando. sed regulariter ius testandi non competit in feudis, quorum formã & originem vasallus non potest immutare, ut in ca. 1. in prin. de succ. feu. & in c. j. §. donare. qualiter olim feudum poterat alienari, & no. q leges, q dicunt q ecclesia habetur loco hæredis, id est filij, habẽt locum, qñ ecclesia succedit p uniuersitatem; secus si in rebus certis, vt ff. de pec. le. l. si pecu- 16 lium. † Itẽ no. quod quædam e sunt feuda, pro quibus nõ iurat e fidelitas, & tunc licet remittatur iuramentum, non remittitur debitum, ut in ca. j. §. 1. quæ fuit prima causa beneficij amit. Et si iuramẽtum fit p errorẽ, transgressio talis iuramenti periurium non inducit. Secus si ex certa sciẽtia, vt ff. si quis cautio. l. sed & 17 si quis. §. fin. † Quæro, quid si testator ita dixit, lego genero meo pro dote filiæ meę decem. & cum matrimonium non esset carnaliter consumatum, puella ingressa est monasterium, vtrum monasterium, debeat habere hoc legatum; nam si sponsus ingreditur, ecclesia non deberet habere, quia solutis sponsalibus, dos reuerti debet ad puellam, vt s. de Epi. & cler. l. Deo nobis. Sol. credo habere locum hanc authẽ. in puella monasterium ingrediẽte, facta tamen professione. Nam secus si puella decederet ante professionẽ, qa nõ est monasterium ingressa, nisi puel- f la esset adulta; f quia tunc manendo in monasterio, vr tacite profiteri, ar. ff. de leg. 3. l. fideicõmissa. §. hoc autem. & not. in cap. be- 18 neficiũ, de reg. iur. li. 6. † Quæro de tali q. uolo, quod filius meus det partẽ hæreditatis patruis, si decedat sine liberis. ingreditur monasteriũ, nunqd excludunt patrui? Respond. sic ut in authẽ. de sanc. Epi. §. sed & hoc præsenti. Et ratio quia licet expressa sit una conditio, tamen lex annectit & aliam, scilicet absque monasterio. nec est una conditio, sed duę; una vera, & altera ficta, g subaudita fauore religionis. Sed si testator g ad exclusionem fictionis, ultra processerit dicendo, si decesserit sine hęrede masculo, & sic loquatur de hærede taxatiue, & discretiue, monasterium non excluderet substitutum tenendo opin. Tancredi, & Ia. de Bel. Idem si dixisset, si filium non genuerit, quia actus generationis non recipit fictionem, vt inf. de ca. tol. l. j. §. ne autem & no. ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. quoties, & s. de inst. & subs. l. generaliter; in prin. & in fi. sed hoc uidetur falsum, propter id, quod dicit de nuptijs. nam similiter nuptię non recipiunt fictionem, quia sũt similiter de iure nali, vt l. 1. §. fin. ff. de iust. & iu. & tamen monasterium idẽ operatur qđ nuptię, quia est quoddam matri- 19 monium spirituale. † Sed tunc ergo quæro, h nunquid filius h spiritualis baptismi excludet substitutum? Respond. non, ut sup. de his, qui ue. æta. l. si. quia quantum ad succedend. is non est filius, licet forte a patre spirituali in subsidium sit alendus. nam & 20 adoptiuus filius debet a patre ali. † Item quæro, nunquid ista auth. habeat locũ in filio pure rogato, vel post diem certum, nõ facta mentione conditionis liberorum? Resp. nõ, quia vetus filius nõ excludit substitutum, ergo multominus excluditur monasterium, vt no. s. de fideicomm. l. cũ acutissimi. in glos. 2. Item quæro, quid si ingrediens fecit ante testamentum, in quo bona sua pro parte reliquit extraneis, pro parte monasterio? Respon. pro parte extraneorum habet locum substitutio, pro parte monasterij non; quia personale priuilegium monasterij alij non 21 prodest, vt ff. de leg. 2. l. cum pationis. † Denuo pone donai i tibi omnia bona mea si sine liberis obiero; ingredior monasterium nunquid donatio reuocat, & vr q sic, qa deficit conditio, cum monasterium habeatur loco filij. In contrarium determinat Mart. Silli. quia auth. nostra loquitur, quando alius est cõditionem apponens, & alius in cuius persona apponitur: puta hęres, vel legatarius. secus si quis de se ipso loquitur. ita nota. Ioan. And. in d. ca. in pręsentia, in fin. & remittit ad suas additiones ad Spe. in tit. de sta. mo. vers. 15. Ex hoc insurgit talis conclusio, quod monasterium nõ habetur loco hæredis, nisi in casibus 22 a iure expressis, & non in alijs. † Quęro, quid si ingrediens aliqua bona sibi reseruauit? vr q in alijs substitutio non euanescat. dic contra, quia illa reseruatio continet factum, quod morte ex- 23 pirat, non proprietatem. † Quęro, quid si monachus k habuit K a Papa priuilegium, qđ posset testari de bonis maternis; & fecit testamentum, & mortuus est: nunquid fideicommissarius recuperat fideicommissa? Respon. non, vt ff. de solut. l. qui res, §. 24 aream. † Quæro, quid si rogatus l in vltimo vitæ spiritu facit se l monachum, & profitetur? Respond. non nocet fideicommissario; quia videtur fecisse in fraudem, vt ff. sol. ma. l. filiæ meæ. & l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fran. credi. Item si fecisset in sanitate mentis & corporis dum erat in nimia senectute, vt in ca. j. de renun. lib. 6. Sed nunquid est necesse, q substitutus agat reuocatoria? Gl. dicit q sic, monasterium autem habet causam lucratiuam, sicut arrogator. sed põt dici, q tenetur actione ex testamẽto, vt in auth. si quia mulier, de sacros. eccl. & vtili petitione hæredi. ff. ad Treb. l. Macellus, §. res quæ. & j. cod. auth. contra ro- 25 gatus. † Quid si non ingreditur monasterium, sed in manu Episcopi profitetur regulam monachalem in genere, & hoc facit bona fide, cum forte non inueniret Abbatem, qui uellet eum in suum monasterium recipere? Respondeo, Episcopus est loco monasterij; & sic interdum est monachus sine monasterio, vt quando quis est expulsus a monasterio, vt ext. de off. ordi. cap. 26 quãto. † Quid de sororibus m tertij ordinis. Respondeo, istæ non m sunt propriæ Deo dedicatę, sed est quidam modus viuendi; & 27 ideo ista qualisqualis religio non excludit substitutũ. † Vltimo no. quod ingrediens monasterium transfert non solum ea, q sunt iuris, sed etiam possessionem facti, cum filius adoptiuus sit sicut monasterium, vt ff. de prec. l. si adoptauero.

ADDITIONES.

a Extra no. Vide in auth. ingressi, su. de sacros. ecc. & Bal. sup. eo. & l. qui se patris, s. unde liberi.

And. Bar. Extra nor. Et sentit. D. Inn. in c. in præsentia. nam dicit contra alios dicentes feudum transire ad ecclesiam, si seruitium honeste posset per ecclesiam expediri. nam contrarium ibi dicit ex eo, quia ecclesia non moritur, ideo nimis esset deteriorata conditio domini. alle. tex. quem ibi Bal. alle. ubi dictum suum limitatum intellige, ut hic dicit Bal. licet eum non alleget, alias male diceret.

b Fuit quæstio. Vide. l. j. per gl. & Doc. sup. de leg.

c And. Barb. Verum in feudo. Verum in feudo possit Papa succedere, Bal. in cap. P. & G. de off. deleg.

d Ius testandi. Vide Bald. in præiudiciis feu. & Doc. in c. fi. de reb. ec. non alie.

e And. Barb. No. quod quædam No. mirabile, quod in feudo gratioso potest quis testari. unde Bal. in l. 1. C. de latin. li. tol. & in l. si plures ff. de cond. insert. et in l. 1. C. si a non compe. iu. quod no. pro limitatione c. 1. de succ. feu. unde quæ dixi in consilio, in causa illorum de Ancto.

f Adulta. Vide Bar. et Doct. in auth. si qua mulier C. de sacros. ecc. et Io. And. in Spe. de sta. mo. super uer. 15. quæro.

g Testator. Vide Ang. in §. sed et hoc præsenti. hic ass. et Ray. hic, post Cy. et uide su.

h And. Bar. Sed tunc ego quæro. An filius spiritualis baptismi excludat substitutũ. et dic quod non. et an debeat alia patre spirituali, unde simile quod dixit idẽ Bald. in l. 1. C. qui ac. nõ pos. et Ang. in l. adoptiuũ, ff. de in ius uoc. dixi in c. cũ pe. de ac.

i Pone donaui. Contrarium determinat hic Mar. Sil. et uide Cy. hic, Bald. in leg. filium, ff. de his, qui sunt sui, uel alie iur. Io. And. in add Spe. in tit. de sta. mona. super uers. 15. quæro. ubi plura ponit de materia huius auth. et ponunt etiam Doc. in c. in præsentia. ubi per Abb. extra, de prob.

k Monachus. vide quæ dixi post Bal. in l. quando, in princ. sup. de inof. testa. & quæ dixi post Bar. in auth. si qua mulier, sup. de sacro. eccl & quod no. Bal. sup. eo. & in l. qui se patris, sup. unde lib.

l Quid si monachus. Tene mẽti. facit gl. & quod voluit Bal. in cap. in præsentia, de prob. ibi uide omnino. & vide eundem in l. filię meæ. sol. mat. & ideo Angel. in l. nuper. C. de nat. lib. dixit, quod si quis duxit vxorem in articulo mortis concubinã ad legitimandum naturales, quo alijs legitimis præiudicet, quod non præiudicat. ita consuluit Ferrariæ. tene menti.

And. Barb. Quid si rogatus. Vide Pe. de Anch. in c. canonum, de consti. ubi cauetur, quod bona homicidæ applicentur hæredi occisi: & quidam habens filium facit professionem, postea fuit interfectus, an bona applicentur monasterio, an filio. alle. Fed. de Se qui multum dubitauit in q. 35. vbi decidit. quod monasterio. sed in cõs. dixit, quod debet applicari filio hoc videtur verius. secundum Dom. Pe. quia appellatione hæredis, venit filius, l. ex facto, §. §. ff. ad Treb. & Do. Ab. in c. in præsentia, dixit aliter. vide quæ ibi dixi.

m Sororibus. Vide Bar. in l. semper. §. quibusdam, ff. de iu. immu. & in l. commodissime, ff. de lib. & posth.

Celsus Adde ad hoc & seq. apostillam. Lud. Ro. sing. suis. 655. incip. Fuit a me quęsitum; et fratres sancti Francisci.

And. Bar. Quid de sororibus No. quod sorores tertij ordinis non excludunt substitutum, & de sororibus sanctæ Claræ, vide Bal. in auth. si qua mulier, de sacros. ecc. & l. quicunque alias l. 1. sup. de ser. fug.

---

1 *Tunc, aduerbium temporis, significat quoddam tempus punctuale.*
2 *Ex nunc prout ex tunc, quid significat.*
3 *Hypothecaria contra extraneum intentata, dicitur ius commune.*
4 *Dominium & rei vendicatio, concurrunt pro eadem re.*
5 *Delinquentes non sunt digni misericordia.*
6 *Solicitus quis esse non debet de hæreditate viuentis.*
7 *Dilapidatori dodrantis non permittitur alienatio residui quadrantis.*
8 *Peculium, quod filio assignauit pater, si filius libidinose dissipauit, pater deinceps eum alere non tenetur.*
9 *Hæres rogatus de restituendo, quod alienare poterat, si non alienauit, an transferat ad suum hæredem.*
10 *Hæres rogatus si non alienauit inter viuos, sed legauit alteri in testamento, an veniat in restitutione.*
11 *Actio in rem & hypothecaria, an contra eundem possit cumulari.*
12 *Ordo exclusionis ante lit. contest. non seruatus, an post lit. contest. possit suppleri.*

Contra

Contra rogatus. Rogatus *a* restituere quod ex hereditate superest, si sine liberis obierit, quartam partem tenetur fideicommissario reseruare, & de ea satisdare: quam non potest diminuere, nisi in quatuor casibus hic expressis. h.d. † In tex. ibi, tunc aduerbium *b* temporis significans quoddam tempus punctuale, quod vocatur extremitas temporis, ut l. 3. ff. de condi. & demõ. sed dictio nunc, est aduerbium præsentis temporis, vt dicit Aristo. & de simplici tempore non habemus, nisi nunc, quod est aduerbium temporis subiunctiui, sed aduerbium, tunc, est aduerbium temporis adiectiui, & nunciatiui, & est in uoce, non in substantia temporis. Ista duo aduerbia quandoque coniungũt; *c* vt cum dicimus, ex nũc prout ex tunc; nam tunc præsens trahitur ad futurum. Quandoque dicimus, ex tunc prout ex nunc, & tunc futurum trahitur ad præsens, & licet conditio potestatiua non fingat retro; tamen nunc fingetur propter pactum. Si autem iudex hæc verba poneret in sententia, vt quia dicit, ex nunc prout ex tunc excommunicatum te esse cognoscas. ideo non fingit retro, quia iudex non potest excommunicare nunc pro futura culpa, vt no. Inno. extra, de appellatio. capitu. præterea requisisti. Item no. simile, quod sicut Astrologus dicit, quod polus est stella sempiternæ apparitionis: ita ego dico de tempore præsenti, quia omni tempore est pro tunc dicere nunc. vnde solum tunc est in natura sempiterna. Ibi, superest. idest superererit. † Ibi, suppletur, no. quod non potest prius veniri ad res alienatas, quam sit facta discussio, vt statim patet, & licet hypothecaria contra extraneum intentata sit hodie ius commune; tamen in eo, quod hic dicit de actione in rem. i. de vtili rei vendicatione, vel vtili peti. hæred. est ius singulare: quia nunquam alibi inuenies, quod in rei uend. sit necessaria excussio. † Item no. quod in eadem *d* re pro eadem re concurrit dominium, & rei vendicatio, & hypothecaria action. & est ratio, quia hypotheca fundatur respectu dominij directi possessoris translati in eum per hæredem. Sed rei vendicatio, & petitio hære. fundatur respectu vtilis dominij agẽtis, & nostri maiores dixerunt, quod hoc est idem. quia dominium est irregulare, & non plenum, vt ff. de capti. l. in bello, §. si quis seruum. nam hic reus offerendo æstimationem, potest excludere agentem. Sed ego dico, sicut dominus potest directum dominium hypothecare emphyteutæ habenti utile dominium, ita est hic; quia sunt dominia diuersa specie, & non radicantur in eadem persona sed in diuersis, quod est subtilis intelligentiæ. Ibi dotis constituendæ, vel restituendæ. Ibi captiuorum, dicit Pet. de genere suo, non extraneorum. l. quamuis, ff. solu. matrimon. Idem dicit Cyn. Ego puto, *e* quod intelligatur de quibuscunque captiuis miseratione dignis, & egentibus: quia lex non distinguit, ergo &c. vt l. j. §. & generaliter, ff. de leg. præstan. † Si autem quis esset in carcere pro maleficio, non credo *f* quod habeat locum hæc auth. quia non sunt digni misericordia, qui deliquerunt, sed soli innocentes, vt ff. deposi. l. bona fides. & su. de natur. lib. l. ab Anastasio. Ibi diminutio. Istud vocabulum potest vsque ad dimidiam quartæ intelligi, non vltra, ne in totum euacuetur fideicomm. argu. ff. de contrahen. empt. l. dominum. Vel dic etiam in totum. quia minus dicitur etiam quod nihil est, vt ff. de tribu. l. illud, §. minus. No. quod dixi in summario. Item no. continuationem huius auth. in gloss. Item oppon. de l. iubemus. † Item oppo. quod non debet quis esse solicitus de hæreditate viuentis. Respõ. quod non est hic solicitus de hæreditate, sed de cautela. Vel dic, quod illa regula fallit ex voluntate domini, vt l. fi. sup. de pac. Oppo. ad l. neque pignus, ff. de reg. iur. Sol. vt ibi dixi. † Gl. in. vlt. quærit de duabus quæstionibus no. Prima est, vtrum dilapidatori dodrantis permittatur alienatio residui quadrantis? Glo. eleganter dicit, quod non, argu. i. de iure dot. l. pen. & ff. quæ in frau. credit. l. fi. §. pen. & idem dico *g* in casu auth. res, quæ. *h* sup. communia de lega. † Et facit ad duas quæstiones pone quod pater assignauit filio peculium, *i* quod filius libidinose dissipauit; vnde viuere poterat, nam pater deinceps non tenetur eum alimentare. argum. contra, quod licet filius patrem habuit. si eam perdiderit, sit alendus, ff. de operis. liber. l. libertus, & ibi Iacob. de Aret. sed istud intelligitur, quando sine dolo, vel lata culpa non enim credo quod filio imputetur leuis culpa, cum sit dominus viuo patre, vt ff. de lib. & posthum. l. in suis. Et in rebus proprijs leuis culpa non punitur, vt ff. sol. matr. l. etiam. § licet. Item si pater decedit, debet illud sibi imputare in legitimam, quia deliquit in re patris. Sed quid si non deliquit in re patris, sed commisit quoddam maleficium, puta vulnerauit quendam. propter quod oportuit patrem soluere condemnationem, nunquid istud. *K* quod est solutum imputabitur filio in legitimam, vel portionẽ suam. Hæc glos. est at. quod sic: nam quilibet malefactor dici potest dissipator, & dici potest, quod aut pater ex misericordia soluit, aut coactus per statutum ciuitatis. Primo casu non imputabitur in legitima, vt infra de cap. l. liber captus. Secundo casu imputabitur, ff. solu. matr. l. si cum dotem, §. si pater. hoc tangit Iac. de Aren. in l. Stichus, de pec. leg. ff. sed non firmat pedem. Quid si hæres rogatus non dissipat, sed non bene custodit, vnde dissipantur bona ab alijs? Respond. perinde est, ac si ipse dissiparet. Plus dico, quod in casu dissipationis debet dari curator bonis, non obst. quod dominus sit præsens: quia quantum ad gubernacula, pro absente debet haberi. ad hoc no. inf. de capt. l. cum cognatos. † Secundo *l* quærit glo. iste rogatus de restituendo de eo quod supererit tempore mortis suæ, potest alienare dodrantem. Quid si non alienauit, vtrum hanc potestatem transferat ad suum hæredem, ita quod si alienauit, non veniat in restitutione; vel etiam si non vult alienare, sed retinere; vtrum possit? Gloss. dicit quod sic, quia est iuris successor, contrarium no. in auth. de resti. & ea, quæ pari. §. hæc igitur. Nam hic attenditur tempus mortis, vt patet ex verbis fideicommis. & tunc si non est alienatum, debet restitui. † Considera pone, *m* quod non alienauit inter viuos, sed in testamento legauit alteri; nunquid veniat in restitutione? Puto quod non, arg. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicut, §. venditionis. Et ideo in quæstione glo. dico, quod aut decessit testatus, & tunc glo. vera; quia videtur alienasse, vt ff. de secun. nupt. l. si quis prioris, §. cæterum, & ff. de leg. 2. l. si vnum ex familia. Aut decessit intestatus: & tunc non videtur alienasse, & ideo hæres ab intestato restituere cogatur, quod alienatum *n* non inuenitur, ff. de pet. hær. l. sed & si, §. quod autem & ff. ad Treb. l. Titius. † Quæro, nunquid *o* in ista auth. in rem actio & hypothecaria possint contra eundem cumulari? & videtur quod sic; quia litera copulatiue dicit, in rem & hypothecariam. In contrarium videtur, quod hypothe-

---

ADDITIONES.

a And. Bar. Rogatus. No. hic secundum Ang. quod si legatũ est alicui relictum in genere, vt possit facere expensa, est tantum quãtum relinquere sibi alimenta. quod no. quia non alibi sm eum habes ita clare, tu vide quæ ibi no. & Ang. in l. 1. sup. de alien. lib. dicit quod si relinquuntur alicui sufficientia pro necessitatibus, veniunt pro alimentis, & alleg. hic Ang. quod no. in corpore; & pro istis alimentis dicit, quod põt poni manus ad proprietatem, quia specialiter per hanc legem prouidetur, & in hac ca põt fieri alienatio per grauatum. secus est simplici legato alimentorum, cui debentur sm quantitatem patrimonij. in l. qui cedit, ff. de cess. bon. & ita de facto consului. & dixi ibi in l. 1. sup. de leg. dic vt ibi dicit Ang. tu vide eundem in l. 1. sup. ... ff. ad Treb. & l. diuus, ff. de pet. hær. & quæ no. sup. de fideic. l. voluntas, ad Bal. facit c. super eo. ac. s. de app. & gl. in c. quam sit de ele. li. 6.

b And. Bar. Tunc aduerbium. No. ex nunc prout ex tunc. vide Bal. c. 1. de mili. vas. qui arm. bel. dep. Ang. in l. 1. ... de Lud. Rom. in cons. suo 130. & cons. 54. vide Ang. in l. Gallus, in prin. de lib. & posth. quæ remisi ad alios, in cle. 1. de excel. pra la. tex. in c. pastoralis, de exce. & ibi. Abb. & in c. 2. in ver. nunc. & ibi D. Ant. de accu. in 6. in ver. nunc. c. cum dilectus. de accu. c. 2. vers. ex nunc. de sorti. c. 1. de libel. obl. c. si. oem litibus. ver. ex nunc. de dolo. & contu. c. fi. ver. nunc, de for. compe. clemen. 1. de excep. facit c. personas de appel. in ver. ex nunc, Bald. in l. si ex cautione, sup. de non num. pec. Ang. in l. lecta, ff. si cer. pet. Bal. in l. quibus diebus, §. cum quidam, de condi. & demon. & in l. post dotem, ff. sol. mat. tex. in c. quoniam, §. porro, vt li. non conte. c. ad aures de appel. c. in ciuitate. de vsu. in ver. tunc, eo. lib. c. nauiganti, ver. tunc, eo. lib. & c. 1. de proba. in ver. ex tunc.

c Quandoque coniunguntur. Scripsi post gl. & Bal. in l. 1. sup. de eo sic.

d Item no. quod in eadem. Vide aliquid per Bal. in l. 1. in prin. sup. de commu. de leg.

e Ego puto. Vide quod no. Bal. & imo. in l. quamuis, cum seq. ff. sol. matr. vbi contra hæc dicta & Bal. in auth. similiter, in prin. inf. ad leg. Falc. & Bar. in auth. res quæ, in fi. communia de lega. su.

f And. Bar. Non credo. No. quod pro carceratis ex maleficio non habet locum hæc auth. vide gl. in c. sacrorum canonum 11. q. 2. & quæ dixi in c. quæ in ecclesiarum de consti. vide Bart. in l. illud, C. de sacrosan. eccl. vbi tenet contra, vide glo. in c. sicut omnino 11. q. 3. quæ alites loquitur remisi ad dictam legem. ad Bal.

g And. Barb. Et idem dico. Si pater assignat filio alimenta, & illa filius perdit, an teneatur iterum sibi præstare, vide Bar. in l. si cum dotem, §. si post solutum, ff. solu. mat. quod no. in auth. quod locum, sup. de col. & Bal. in l. scimus, sup. de inof. te. & auth. si captiui. de episc. & cle.

h Auth. res quæ. Et ibi vide Bar. in fin.

i Peculium. Vide Bal. in l. scimus, in prin. sup. de inoff. test. & in auth. si captiui. in fi. sup. de Epis. & cle. & illa plus placet quia ius alendi filium est de iure naturali, l. fi. §. ipsum autem filium, inf. de bo. quæ libe. 1. § pen. ff. de iust. & iur. ergo est immutabile l. eos, ff. de c. di. adeo quod pacto expresso et iurato tolli non põt, vt no. Bal. in l. pactum, in fi. sup. de col. post Spe. in ti. qui fi. sint leg. & per consequens nec tacite renunciari potest, l. cum quid, ff. si cer. pet. item per l. Imperator, in fi. ff. ad Trebel. quæ multum ob. determinationi huius gl. nec ob. illa glo. quia hic mortuus erat pater, nec erat restituenda hæreditas alicui, qui teneretur. istum dilapidatorẽ alere saltem de iure naturæ. Bal. in l. 1. in princ. ff. sol. mat. per gl. ibi argum, quod filius qui perdit rem datam pro alimentis, vltra non audiatur, per Bal. hic facit, quia maritus non potest renunciare beneficio ut teneatur nisi in quatum facere potest l. alia §. eleganter, ff. so. mat. tamen per dictum priuatur l. si rerum. ff. de re iudi. facit quod no. Bar. inf. d. §. eleganter, in fi. & bene facit l. etiam, §. 1. eod. tit. & istud teneo. & hic adde Bal. in l. 1. §. ius naturale, ff. de iu. & iur. & unde per Rom. in authen. quod locum. de col. sup. & quod no. Bar. in l. cum oportet, §. non autem, inf. de bo. quæ lib. & idem quod hic tenet ipse Bal. in l. si cum dotem, §. 1. solu. mat. & vide per Ang. in l. pater, ff. de euict.

K An. Bar. Nunquid illud. An illud, quod pater soluit pro condemnatione filij imputetur sibi in legitimam, vide Bar. in l. Stichus, ff. de pe. l. Bal. in auth. ex testamento. sup. de col. Bal. in l. omnimodo, §. imputari, sup. de inoff. test. in auth. si captiui, sup. de Epi. & cle. & l. illud, ad fi. sup. de col.

l Secundo. Vide ... in l. cogi. in prin. ff. ... & quod no. Bal. in auth. res quæ, sup. communi. de leg. & vide quæ sequuntur. Iaco. de Bel. in corpore vnde sumitur illa auth. transit cum gl. ita.

m Pone. Vide Raph. in l. Lucius, in fi. ff. eo. vbi videtur tenere contra Bal. facit quod no. Bar. in l. a filia. in pr. ... ff. eo. & auth. res quæ sup. comm. de leg.

o And. Bar. Quod alienatum. No. gl. quia videtur alienasse, ut sup. de secun. nupt. l. si quis prioris, §. insuper, & de lega. 2. l. unum ex familia, aut decessit intestatus; & tunc non videtur alienasse, & ideo hæres ab intestato restituere cogitur, quod est alienatum.

o Nunquid. Pro hoc facit l. fin. ff. si fa. fur. fe. dic. & declara, ut per Bar. in l. edita, sup. de e...

pothecaria respectu rei vendicationis, se habet sicut possessoriũ ad petitorium, quia hypothecaria nudam possessionem auocat ff.de euic.l.si cum venditor, Item istud non est proprie cumulare, sed inculcare, & superflue agere, quod est prohibitum, vt extra de ca pos.& propri.c.pastoralis, Sed nunquid in ista hypothecaria est necesse probare, ꝙ res fuerunt defuncti: Respõ. non, quia nec in peti.hæred.hoc oportet probari. Sed quomodo datur hęc petio hęreditatis contra titulo possidentem? Rñd. quia lex elidit titulum, vt sup. communia de leg.auth.res quæ. † Sed nunquid ordo exclusionis non seruatus añ lit.conte.potest suppleri post lit.conte.videtur ꝙ non, nam processus est nullus, vt inf.de sen.& inter.l.prolatam, Dic contra: quia ibi loquitur in ordine, qui requiritur post lit.contest. Secus in præparatorijs iudicij, in quibus ordo præposteratus, vel omissus non reddit iudicium nullum, vt no.ff.de euic.l.si mancipium, §.1. Vnde ante litem contestatã omissio libelli reddit iudicium nullum, quia omittitur id, quod est de fundamento: alias autem omissus ante litem contestatã non reddit iudicium nullum, vt dicit notan. Specul. in secunda particula Specul. in prin.& Bar.ff.de testa.l.si quæramus.

ADDITIONES.

a Ordo. Vide quæ no. Bal. in l. 1. inf.de reuoc.his, quæ in frau. cre. ali. sunt cum concor. And. Bar. Sed nunquid ordo. An ordo excussionis omissus ante litem contesta. poterit suppleri post lit.contest. vide glo.singu.l.si mancipium, ff.de euict. Celsus. Adde Bar.in alleg.l.si mancipium, ad prin.& quod ibi posui in apost. ad ipsum in ver.posset suppleri, de euict.

b Omissus. Vide Bar.in auth.generaliter, sup.de Epi.& cle.

LEX VII.

1 *Infans, pupillus, & absens æquiparantur.*
2 *Restitutio ex Trebelliano, non potest fieri procuratori in rem suam.*
3 *Monasterium si iubetur restituere, an solus prælatus restituere possit.*
4 *Tutor solus solam facti restitutionem facere potest.*
5 *Auctor sibiipsi nemo esse potest.*

Sancimus. Restitutio ex Trebelliano, potest fieri soli tutori infantis, vel absentis, & curatori furiosi & consequitur restituens re & verbo plenissimam liberationem: & econtra, nomine pupilli vel furiosi hæreditatem ex Trebelliano restituit, hoc dicit notabiliter. † No. ꝙ infans & pupillus, & absens æquiparantur. Item no. ꝙ non est vtendum nimia subtilitate in damnum pupillorum, vel dementium. Item nota, ꝙ furiosi dicuntur carere voce; quia sunt sicut animal brutum, quod non loquitur ex intellectu. Eodem modo diceremus ꝙ vox dormientis nulla est; quia quod loquitur, non intelligit. † Quæro, nunquid procuratori in rem suam possit fieri restitutio ex Treb. Respond. non, vt ff.de iu. dotium l.si mulier. §.ea actione. Et est ratio, quia restitutio ex Trebel. non potest cedi. & est ratio forte, quia restitutio ex Treb. est quædam cessio. modo si fideicommissarius alteri cederet, esset cessio cessionis: ergo ius cedendarum non potest cedi. Sed ego puto, ꝙ in restitutione ex Trebelliano sit speciale, cum non possit separari a persona fideicommissarij: cum oporteat ꝙ sumat vim in eius persona, quod est fieret procurator in rem suã, cum per talem restitutionem fideicommissario vniuersali nihil acquiratur: ergo nec per eũ in alium posset fieri transfusio, Item hæreditas per delegationẽ nõ põt acquiri, vt ff.de acq. hær.l.Paulus. Sed tex.in d.§.ex asse, ponit ista verba; quia heres actiones transferre ad alium, quam cui dẽt, non potest. quæ ratio non videtur vera, nam quis efficitur debitor cessionarij, ergo potest cessionario hæreditas restitui. Respõ. ibi est casus expressus, ꝙ per cessionẽ ille, contra quem ceditur actio, nõ efficitur debitor cessionarij, alioquin posset sibi fieri restitutio a Trebelliano. Sed nunquid cessionarius potest agere vt restituatur cedenti? Rñ.sic, pro suo interesse; quia facta restitutione cedenti, ipso iure vtiles actiones translatæ sunt in cessionariũ, ar. eorũ, quæ no.ff.eo.l.ea asse. † Quæro, si vnum monasteriũ iubetur restituere alteri monasterio, vel ecclesiæ, vtrũ solus prælatus restituere, vel ei restitui possit? & videtur quod non, sine consensu capituli; quia capitulũ non æquiparatur infanti, sed doli capaci. † Dic ꝙ, quia istud non est restituere, sed restitutum esse: cum ipso iure transeant actiones, & solam facti restitutionem possit facere solus tutor: ergo & prælatus & probantur hęc sup de sacrosan. eccl.l.fi.& ff.de reb.eo.l.1. in fi. sicut solus prælatus potest exequi inuestituras, vt in c.1. qui suc.feu.da. te.colla.x, non enim alienat, qui duntaxat possessionẽ omittit, vt in reg. iuris. † Quæro, si fideicommissum vniuersale debeatur tutori a pupillo infante, vtrum tutor poterit restituere sibiipsi? & videtur ꝙ sic, vt ff.de contrahen.emp.l.fistulas, §.fundum. Gl. dicit contrarium, quia in ista restitutione requiritur authoritas, & nemo põt esse author sibiipsi, facit c.si vna, de reb. eccle. non alien.in clem. Non ob.l.contraria: quia ibi loquitur in actu, qui non requirit solennitatem. sed verum factum, adde qđ notatur.ff.si cer. peta. singularia. Deinde no. ꝙ hic furiosus efficitur hæres, quando tenetur alij restituere hẽditatem ex Trebelliano. sic ff.eo.l.cum hęres instituta furiosa.& adde quod no.in l.Licinius, ff.de le.2.

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Et. Et quid volunt exprimere nequeunt, nec memoriam recte ordinatã aut constitutam habent, ex quo facile tales deprehenduntur. & alijs quibusdam indicijs, de quib. per Alex.in cons.54.p.1.& per eundem plene in l.si cum dotem, §.si maritus, ff sol.mat. furiosi autem a mente captis in quo differant, docet & tradit Bal. ipse in l.furiosi C.de nup.& l.3.C.de cura.fur.& Alex. in d.l.si cum dotẽ. vbi dicit post Ang. quod leges in uno canentes, locum in alio non habeant. Et uide Ang.& Io de Imo.in l.ex facto, ff.de vulga.& pup.

b Procuratori. Vide Ang.& alios in l.apud Iulia.§.utrum, ff.eod. & Bar.in l.qui ita, §.etiam, ff eod.

c Cessionarius. Vide Ang.& Imo.in l.apud Iulianum, §.utrum, ff.eo.

d Quero. Vide quod no Bal.in l.pupillum.ff.de acq.hær.

e Si fideicommissum. Vide Doc.in l.j.§.fuit quæsitum, ff.eod.

1 *Fideicommissarius vniuersalis, si sponte suscepit actiones ante restitutã hæreditatem, an hæres sit liberatus.*
2 *Fideicommissarius ante aditam hæreditatem, non potest esse contumax.*
3 *Fideicommissarius primus quando est iussus restituere actiones transeunt ipso iure in secundum.*
4 *Testator an sine herede decere possit.*
5 *Testator quod sine herede decesserit, qualiter cognosci potest.*
6 *Actiones vtiles, in trib.casib.transeunt sine aliqua restitutione.*
7 *Emptor hæreditatis, dicitur procurator in rem suam.*
8 *Restitutio fideicommissi, an possit fieri per procuratorem in rem suam.*
9 *Restitutio in quibus casibus non est necessaria.*
10 *Possessio non acquiritur sine apprehensione.*

§.Cum autem. In tribus casibus transeunt actiones ex Trebelliano in fideicõmissarium vniuersalem, per restitutionem legalem. Primus est quando hæres, qui debet restituere, occultat se dolose, & post litem contestatam, vel ante. Secundus est, quando rogatus decedit sine herede. Tertius casus est, quando a fideicommissario in fideicommissarium est iussa fieri restitutio, & primo fideicommissario est hęreditas restituta. Nam statim, & ipso iure, actiones omnes hęreditarię actiue, & passiue, transfunduntur in fideicommissarium. h.d. † Quero si fideicommissarius vniuersalis spõte suscepit actiones ante restitutam hæreditatem, vtrũ heres sit liberatus? Respondeo, aut suscepit nomine heredis cõuentu: & tunc aut transfundendo in se instantiam solam, & non fit nouatio, aut instantiam, & obligationem, & tunc fit nouatio. In dubio autem non præsumitur nouatio, sed amicabilis defensio; vel pro suo interesse, pro quo admittitur ad nouationem etiã actore inuito, ut ff.de pet.hęredi.l.sed, & si lege, §. item si rem. Aut suscepit iudicium nomine proprio, & tunc non fit nouatio ipso iure, sed ope exceptionis, idest cuiusdam taciti pacti, ut dicit illa lex no. sup.de pact.l.post venditionem. † Quero nunquid iste §. intelligatur post aditam hęreditatem? Respondeo sic, in primu casu: quia ante aditam hęreditatem non potest esse contumax, vt sup.de fideicommiss.l.eam quam, & ff.iudi. solui.l.iste bonus, nisi in casu, vt s.eo.l.non iustam, & idem vr dicẽdum in secundo casu huius. §. nam si non est adita hęreditas, nec adiri speratur; quia cum hęres institutus, & de restituendo grauatus, decessit sine hęrede, uires testamenti deficiunt, ut ff. de stipulat. ser.l.si seruus communis Meuij, & castrensis peculij, in princ. & vr ea ptestium. ff.eod.l.ille a quo. §.si de testamento, & proprie in terminis est vnica gl ff.de admin.tut.l.tutores qui post fin.§.hẽs. Et hæc est veritas; nisi ille, qui decessit sine hærede, fuisset iussus a Iudice adire, & restituere; quia per dispensationem huius legis tunc ipso iure transeunt actiones, arg.s.eo.l.non iustam. † Sed q̃ in tertio casu huius. §. qñ primus fideicommissarius est iussus restituere secundo, vtrum in sm transeat actiones ipso iure? Solu. distingue, aut primus fideicommissarius est in mora restituendi & tunc non transeunt, nisi fieret restõ re, & verbo; quia restituere est cedere; & vbi requiritur cessio, non potest agi sine cessione nisi in subsidium, l.j. ff.de instito.& no.s.de act.& obl.l.j. Hæc doctrina singulariter traditur in gl. ff.de dam.infect.l.damni, §.de illo, vbi dicit, ꝙ primus in sm transfert actionem restituendo; ergo non sine restõne, & facit quod no.s. commu. de leg. l.a.in gl. sic ergo diceret aliquis ꝙ ille §. corrigitur per istum, quod falsũ est: quia iste §. solum loquitur in casib.in quib. ante Iustinianum non erat prouisum, vt tex.ibi, & D. Vlpianus constituendo, &c. quid dicemus? gl. vr indistincte dicere, ꝙ transeat actiones vtiles sine alia restõne, & potest talis rõ assignari: quia cum pure rogatur restituere, vr electus vt minister, i.vt simplex ɔmissarius. Vñ apud ipsum nullum ɔmodum dẽt remanere, vt no. ff.de ali.leg. l.pecuniæ, in glo. die duob.modis. vñ tenetur ad restõnem oĩum fructuum, siue sit in mora, siue non. Prꝗterea text.non requirit moram

ADDITIO.

a Nunquid iste §. vide per Cy.& Bar.in l.2. ff.de testa.mil.

moram nisi in primo casu, qñ est rogatus hæres de restituendo. quod ergo dicitur in §. de illo. hodie est ampliatum per hunc. §. vel ibi loquitur quo ad veram restitutionem; hic quo ad fictam & est simile, quod no. ff. eo. l. apud Iul. §. 1. in glo. nam non est in ver. ad quid ergo. Sed Cyn. tenet opin. Pe. sed non respondet ad differentiam, quam facit hęc litera. sed facilis est responsio: quia in hęrede requiritur contumacia respectu patris, & Iudicis: sed fideicommiss. vniuersali rogato sufficit quælibet interpellatio *a* a extraiudicialis, vel diei appositæ lapsus, vel per conditionis euen b tum. Nam, & conditio *b* apposita uerbo obligationis executiuo. & sic est post facto, largo modo interpellat pro homine, ut c ff. de verbo. oblig. l. si ex stipulatu *c* & plene dixi ff. si certum per. 4 l. quod te. † Quæro, quomodo potest esse, *d* quod quis decedat d sine hęrede? Respondet glo. quia nemo vult eius hæreditatem, nec consanguineus, nec fiscus, & si dicas, quare fit mentio de fisco, cum non sit proprie hęres, vt no. ff. de nouat. l. nouatio, & l. quoties, §. fi. Respon. imo est hęres. qñ venit ex successorio edicto. secus si per confiscationem bonorum viuentis, quia tūc loquuntur illę leges; & tamen vtrobique habetur loco hęredis, vt e ꝭ. ad leg. fu. de vi. l. si tutoris. Vel dic, *e* dicit gl. quod dr̃ decedere sine hęrede, eo ipso ꝙ non habet hęredem statim cum moritur. sed ista gl. est falsa, quia quod in suspenso retinetur, non obrumpitur. Vnde aliud est hæredem ad tempus cessare, aliud sine hærede decedere, vt ff. de adm. tut. l. sine hře. ff. ut le. no. ca. l. post ꝗ. ff. dep. l. 1. §. plane. & ff. de so. l. Stichum, aut Pamphilum. in prin. f alias sequeretur, *f* ꝙ si rogatus decederet instituto hęrede posthumo, vel instituto hęrede sub conditione: ꝙ ille diceretur decedere sine hęrede, quod est manifeste falsum. & ideo prima opinio gl. est ipsa ueritas, vt ff. de fideic. lib. l. cum quasi, §. eleganter. & §. sed, & si qs, i. responso. & §. antep. & no. ff. de fideiuss. l. fi 5 deiuss. obligati, §. fin. per Accu. † Modo quæro, qualiter perueniatur ad istam notitiam. uidelicet ꝙ decesserit sine hærede? Respõ. per solennem discussionem. super qua utile puto, quod iudex pronunciet interloquendo. Nam regula generalis est, de qua re cognouerit iudex, de ea pronunciare debet, quæ regula est vera tam in diffinitiua, quam in interlocutoria, postquam non speratur diffinitiua. alias esset initium iudicij sine fine, quod est abso g num, vt ff. de iud. l. de qua re. Sed quidam *g* dicunt, vt Iacob. Bu. quod sufficit discussio, licet iudex nihil interloquatur: quia ad quid requiritur interlocutoria, cum ea ea non fiat ius? argu. eorum, quę no. in l. j. ꝭ. quorum bo. & hic p gl. positam sup verbo, p contumaciam. quę videtur dicere, quod sufficit ꝙ ex actis appareat quem contumacem; licet iudex non fuerit interlocutus eum contumacem. sed hoc est simile: quia ad conuincendum contumacem, sufficit non comparitio. & contumacię accusatio. sic sup. de iu. l. properandum, in fi. principij. & no. ff. de iu. sol. l. iam tñ, §. fin. Et adde qđ dixi in l. 2. sup. de vsu. & fru. leg. Oppo. dicitur hic, ꝙ siue lis fuerit contestata, siue non, fideicommissa habet vtiles actiones. Contra; nam opus est iudicem pronuntiare, & hoc non potest fieri lite non conte. ergo litera falsa. antecedens probatur, ff. de fideicom. l. cum vero. §. subuentum. consequentia est nota etiam, quia super actione ex testamento debet lis contestari, & aliter non potest procedi ad diffinitiuam, quãquam testamẽta sint multum fauorabilia, ut l. j. in fi. sup. de vsu & fru. l. Sol. Hic speciale, quia non fertur diffinitiua. sed interlocutoria, & forma sententiæ erit, quia iudex interloquendo pronunciabit hęreditatem restituendam, & pro restituta habendã. Vel dic, dicit gl. ꝙ non est necessaria pronunciatio; sed sufficit ꝙ ex actis appareat, quia iudex fecit scribi per Tabellionẽ qualiter, & pro quo. i. propter quod, & ad cuius petitionem ille est vocatus, & non venit; sic enim de contumacia liquet, secundum h gl. quam perpetuo no. Pone, dicit statutum *h* quod contumax ponatur in banno, nunquid est necesse quod iudex primo quã ponat in banno interloquendo pronunciet eum contumacem? 6 Resp. non, per hanc glo. quæ est vnica in iure. † Deinde videmus, ꝙ hic sunt tres casus, in quibus transeunt actiones vtiles sine ali 7 qua restitutione. † Quæro, an sint plures? Resp. vt in gl. Sed iuxta hoc quæro, hæres rogatus de restituendo hæreditatem, eam vẽdidit antequam restitueret, an emptor hæreditatis poterit eam restituere ex Trebelliano? emptor enim hæreditatis est procura 8 tor in rem suam. † Vnde quæstio stat in hoc an per procuratorem in rem suam possit fieri restitutio fideicommissi, ita ꝙ restitutio sit Trebellianica; per simplicem enim procuratorem potest fieri. Nam potest quis facere simplicem procuratorem ad actiones cedendas alteri, vt eleganter not. Cy. in l. apud Iulian. §. vtrum, ff. eo. Solu. considera, ꝙ emptor hæreditatis, quo ad mouendas actiones, est procurator in rem suam, & potest eas cedere. Sed passiue est simplex procurator, ff. de procur. l. si actor malit. & ideo tanquam mixtus procurator potest actionem cedere actiue, & passiue. Forte melius esset dicere, quod non possit passiuas transferre: & ideo non est proprie restitutio Trebellianica, vt supra de hæred. vel act. ven. lege secunda, & hæc vera. Et i scias *i* ꝙ l. si mulier. §. ex asse. non facit ad propositum; quia loquitur in casu conuerso. Deinde scias, quod glo. dat hic nonum intellectum ad l. post mortem, sup. de fideicõ. de quo dic, 9 vt dixi. † Quæro, nunquid sint *k* alij casus, in quibus non sit ne K cessaria restitutio? Respon. sic. nam si relinquitur ecclesiæ, vel ciuitati: tunc transeunt vtilia iura ipso iure, vt sup. de sacros. eccl. l. fin. Item si relinquitur pauperibus. nam omnia priuilegia ecclesiæ habent pauperes. tex. est no. in Auth. de eccl. titu. collatio. 9. 10 † Quæro, nunquid *l* sit necessarium in prædictis casibus ad acql rendam possessionem facti, ꝙ fiat traditio? Respon. sic, vt ꝭ. quorum bo. l. j. & ff. de acq. hære. l. cum hęredes. nam possessio sine apprehensione nõ acquiritur, ff. de acq. pos. l. 3. in prin. & ff. si quis test. li. esse iuss. fue. l. 1. §. Scæuola & ff. de vsuca. l. si homo, & hoc patet in simili; quia in legatarium transit dominium recta via, non tamen transit possessio etiam vacans. nam si transiret, posset sua authoritate possidere: quod est falsum, vt sup. de legi. l. non dubium, & l. j. §. redigũtur, ff. quorum leg. Sed q̃dam decretalis videtur dicere, ꝙ ecclesiæ acquiratur possessio ipso iure, vt ext. de consuet. c. ex parte. sed illud est pp authoritatem consuetudinis.

ADDITIONES.

a Interpretatio. Secus in hærede, vt hic sentit Bal. & idem Ang. in §. de illo. hic allega. licet Imo. ibi contra. & vide inf.

b Conditio. Illud est contra communem opin. Doc. in l. quoties, de ver. obl. iunctis. no. per gl. in l. si decem cum petiero, ff. eo. tt. tamen doctrina ista potest saluari, vt patet ex opp. per Bar. in l. 1. au n ff. de pe. l. & in præall. l. quoties, in fi. sed responde quod imo secundum Bar. non videtur ibi conditio.

Celsus. Adde quod notaui in apost. Bar. in alleg. l. 1. ad finem prin. in ver. conditio, ff. de pecu. leg. & omnino in l. si decem cum petiero, in fi. ff. de ver. obli.

c L. si ex stipulatu. Et l. si ex legati causa, quæ non probant.

d And. B. Quæro quõ potest esse. Imo dicas, quod vt fiscus sit hæres, est priuilegium suum, gl. est sing. secundũ Sal. in l. non intelligitur, §. cum ex causa, ff. de iure fis.

e Vel dic. Istam gl. pro sing. sequi videtur Bal. in l. pen. sup. de cond. inser.

f An. Ba. Alias sequeretur. Vide Bal. in l. pen. de cond. inser. vbi allegat istam glo. pro sing. licet hic dicat esse falsam.

g Sed quidam. Vide infra prox. q.

h An. Bar. Dicit statutum. No. si iudex potest ponere contumacem in banno ex forma statuti, quod non est necesse quod pronunciet eum contumacem, licet tex. l. 2. § quoties, ff. de iure fis. velit quod in sententia debet exprimi contumacia.

i Et scias. De qua vide sup. in prin. huius legis.

K Nunquid sint. Dixi post Bar. in l. 2. §. sed quoties, ff. eo. & Bal. sup. ea. l. in ver. quæro, si vnum.

l And. Bar. Quæro, nunquid. No. quod possessio non acquiritur sine actu corporali. Fallit, nisi consuetudo contra statueret, quod est singulare, vnde alleg. per Sal. in l. traditionibus, sup. de pac. uide Bal. in l. Titia. sup. de fur. & ext. de sc. c. parte. & in l. 1. sup. commu. de leg.

Nunquid. Hoc in terminis tenet gl. in l. 1. § sed & quoties, ff. eo.

LEX VIII.

1 *Hæres legata singularia retinere non potest, & reliquum fideicommissario vniuersali restituere.*

2 *Legatorum onus videtur ascriptum ad onus fideicommissarij vniuersalis.*

3 *Legatarius & fideicommissarius si simul insistant hęres soluere debet legata & reliquum restituere.*

Quidam testamento. Vbi vni fideicõmissũ vniuersale relinquit, alteri singulare: vtrunque debet fideicommis. vniuersali restitui 1 qui postea satisfaciat singulari. h. d. † Nota, ꝙ hęres non põt retinere singularia legata, & reliquum restituere fideicommissario vniuersali. & est duplex ratio. Primo, qa vr̃ excipere quodãmodo de iure tertij. Secundo, qa est rogatus restituere totũ. nam q a vniuersum dicit, nihil excipit. † No. quod onus legatorum videt ascriptũ ad onus fideicommissa. vniuersalis, & iõ fideicommissa a ria vniuersalis dẽt conueniri. Modo *a* quæro, quid si vniuersalis fideic. non petit fideicõmissum, an legatarij possint agere ꝯ hęredem? Respon. sic: quia vterque tenetur. s. hęres ante restitutionẽ hæreditatis, & fideic. vniuersalis post hęreditatem restitutã, vt ff. 3 eo. l. qui quadringenta. † Quæro, quid si legatarius *b* & fideicom b missarius vniuersalis simul instant? Respond. nunc debet hæres soluere legata, & reliquum restituere, vt ff. eodem l. ita tamen, §. ex Trebelliano secundum Mar. Syl. & Iac. But. Item potest se exonerare, & integraliter restituere fideicommissario vniuer c sali. hoc facit ea voluntate testatoris, vt hic. Sed quid *c* si nullus petit, nunquid potest in soluendo præuenire? Respond. sic, tam legatarijs quam creditoribus soluendo, arg. ff. de leg. 1. l. quidam testamento, §. si scriptus. & ff. de exec. do. l. contra. Et not. quod hęc lex nostra loquitur, quando legatum, vel simplex fideicommissum, item & vniuersale, sunt relicta simpliciter & pure, vel in eundem diem, vel sub eadem conditione. Sed si ea dispositione testatoris prius esset soluendum singulare quam vniuersale: vide-

ADDITIONES.

a Modo. Sed quid si fideicommissarius vniuersalis sponte suscipit actionem ante restitutionem factam, an liberet hæredem, uide Bar. sup. l. proxi. in fi.

b Quid si legatarius. vide Pau. de Cast. & Lud. Rom. in l. 1. §. fi. ff. eo.

c Sed quid. Et ideo dicit Bal. in l. successores, in l. tit. prox. quod tunc non cogitur hæres restituere hæreditatem fideicommissarijs, si totam hæreditatem consumpsit in satisfaciendo creditoribus.

videtur ascriptum ad onus hęredis. In text.ibi,ascripsit. scilicet simpliciter,non ab hęrede nominatim, Item secus si testator dixisset,deductis iudicijs & legatis,talem substituo, vt patet ex virtute verborum.

Ad legem Falcidiam. *Rubrica,*

L E X PRIMA.

1 *Distributor generalis datus in testamento,alio herede non instituto, est loco coheredis.*
2 *Distributor datus in testamento,an detrahat Falcidiam.*
3 *Minor 25.annis si totum soluit suadente conscientia,per restitutionem ad iuris apices reuerti non potest.*

SCire. Non dicitur plus debito soluere hæres, qui ex certa scientia Falcidiam non deducit, h. d. Vel sic. Non offendit ius cōmune ille qui beneficio non vult vuit vti.h.d.† No. ꝙ generalis a distributor datus in testamento alio hærede non instituto,est loco hęredis, saluo ꝙ non detrahit Falc.in Spec.de instr.edi.§.nunc vero aliqua.vet. pone ꝙ aliquis non instituit. & ita intelligitur c.cum tibi.extra , de test. † Opp. ꝙ Falcidia resecat ipso iure,vt ff.eo.l.lineam margaritarum.Sol. verum est si hęres vult vti beneficio Falcidiæ:alias secus vt l. patrem,ff.quæ in frau.cred.† Quæro, quod si minor b vigintiquinque annis suadente ɔsciētia totum soluit postea vero ꝑ restōnem in integrū.vult ad iuris apices reuerti nunquid potest:Gl.dicit ꝙ non ; quia quilibet optimus hoc fecisset , licet auari hoc non fecissent.vnde tanquam vsus via optima , non videtur lęsus : sicut nec ille,qui dedicat se religioni. Doc. autem communiter dicūt ɔ̄rium per ea,quæ no.in l.interdum,ff.de cond.indeb. Nam minor restituitur aduersus solutionem debiti naturalis tātum. Sed tu dic,ꝙ hic erat debitum vtroque iure,lex.n. Falcidia erat apta ad detrahendum tamen si hęc aptitudo deducitur in actum suū, nihil operatur,vt ff.de do.inter vir.& vxor.l.si sponsus, §.si quis rogatus,vbi non distinguitur inter minorem & maiorem . Vel dic,ꝙ aut minor soluit sui facilitate , quia inconsulte & sine aduertentia: & tunc restituitur in integ.aut iuris errore ductus , & ipso iure est tutus per condictionē indebiti,aut ex foro conscientiæ,& tunc nec recipit,nec in integrum restituitur, vt s̄.de fidei. com.l.a.quia bonum,laudabile,& maturum consilium est consecutus per condictionem indebiti ex foro conscientiæ , saltem ad pias causas,vt ff.de fideicomm.lib.l.in testamento , & saltem in his,qui debent esse prouecti in scientia,vt not. in l.professio.J. de mune.patrimoni.lib.x.

ADDITIONES.

a Generalis. Vide per Bar.in l.centurio,cum concor.ff.de vulg. & pup. & plenius in l.hæreditas.la 1.ff de hær.insti.
Celsus. Adde omnino ad propositum notata,quæ hic dicūtur,istam in addi.ad Spe. in tit.de instr.edit.§.nunc vero aliqua,vers.pone quod aliquem non instituit.
b Quid si minor. Vide gl.& Doc.in l.interdum,hic all.

L E X II.

1 *Quarta in vna re,an retineri possit.*
2 *Quarta quæ debetur patrono,de singulis rebus deduci potest .*
3 *Legatum speciei non minuitur per legatum quantitatis.*

Falcidiæ. Falcidia detrahitur de omnib.legatis prorata. h.d.Opp.a quod in vna re possit retineri quarta,vt l.non amplius,§.fi.ff.de leg.1.Sol.aut qs est rogatus restituere partē bonorum,& potest in vna retinere portionem suam, vt ibi.Aut est rogatus restituere totam hęreditatem:tunc aut eidē, & potest in vna re detrahere Trebellianicam,vt s̄.fa.er.l.filium. quem habentem. Idem si sunt plures fideicommissarij vniuersales;quia detractio in pluribus & diuersis rebus plurima haberet incommoda,vt l.2.J.quando & quibus quarta pars deb. lib. x.& quia nemo inuitus compellitur ad communionem,vt ff.de cond.indeb.l.si non sortem,§.si centum. Ista tamē detractio dēt fieri in re mediocri,nō in re optima;nisi fiat iudicis arbitrio mediante,ar.sup.com.de leg.l.fi.§.1.Vel nisi forte sit filius,qui in sua legitima loco creditoris hr̄,vt ff.de distra.pign.l.creditores, & in Auth.de restitu. & ea,quæ parit,§.quamobrem,vel nisi ex præordinatione testatoris,arg.ad l.filium.& dixi s̄.titu.1.l. iubemus. Aut loquitur in legatis particularibus,siue rerum particulariū; & tūc aut sunt plures legatarij & in singulis rebus detrahit̄ Falcidia,non in vna re,vt ff.eo.l.Platius.cum simili. Aut vni legatario sunt plures species ,& tunc potest in vna re detrahere Falcidiā,quia eadem est ratio,quæ est in vniuersali fideicom.hĕ quia hoc dictat æquitas,cum cōditio detrahentis fiat melior,& legatarij non fiat deterior,ar.ff.de aqua plu. arc.l.3.§. item Varus.& Insti.de off.iud.§.fin. Sed illud videtur b falsum,quia defalcatio legalis fit in singulis rebus ipso iure , nec transit in legatarium dominium quartę;ergo cum detractio ipso iure fit in singulis rebus, nō potest iterato detrahi in vna re missi officio iudicis implorato,non propria authoritate,vt d.§. fi. & est verius. hanc distinctionem de vniuersalibus,& particularibus facit hic Iac.Bu. quod placet Domino Cyn. sed indistincte dicit omnes res esse communes pro indiuiso, videlicet hęredis pro quarta parte ; & legatariorum,& fideicommissariorum pro tribus partibus,donec per equitatē iudicis aliud decernatur. Nam hr̄ditas quoddā corpus est,ꝙ ipso iure diuisum est inter hr̄dem, & fideicommissarium post restitutam hr̄ditatem ex Treb. loquendo in fideicō missario vniuersali.Considera qm̄ si liceret detrahere in una re, debet detrahi ante hr̄ditatem restitutā verbo,vel re, quę in consideratio non cadit in particularib.relictis,ut ff.eo.l. lineam margaritarum:quia ipso iure sine restitutione transit dn̄ium. Et idē vbicunq; ex legato vniuersitatis p̄t agi ad singulas res, ff.de pet. leg.l.si peculium.& ff.de leg.3. l. si chorus. Falsū in legato partis bonorum,quia non legatur certa species,ff.de lega.1.l.si quis bonorum,& l.non amplius,§.fin.& ff.de leg.2.l.si quis seruum , §. fin.& ff.de vsufruc.leg.l.ultim.& ff.de adim.leg.l.fi.Quæro,quid † de quarta,quæ debetur patrono ? Lex vr̄ dicere , ꝙ de singulis reb.debeat deduci,s̄m Iac.de Are.qui ita h̄r̄ no.ff.de bo.lib.l.a liberto. vbi sumit tale arg. ꝙ de singulis detrahitur portio debita iure p̄ronatus. Non obstat prędictis.ff.ad Treb. l. Marcellus, §. res quę,quia ibi in odium alienantis,& non in eius fauorem, imputat sibi totam Trebellianicam in re alienata.†Sed hic quæro, c testator legauit mihi centum,& tibi fundum,& nihil aliud habebat in bonis:vtrum hr̄s possit de centum detrahere totam Falcidiam vtriusq; legati:vr̄ ꝙ sic; quia legatum speciei non minuitur per legatum quantitatis,vel generis,quia species derogat generi.& vr̄ expressum,ff.ut in pos.leg.l.si fideicommissorum. vbi legatarius quantitatis non potest mitti in possessione speciei legatę,quia species per quantitatem non minuitur. Tu dic,quod ɔ̄rium est veritas;quia verum est , ꝙ vnus legatarius non p̄t minuere legatum alterius legatarij : tn̄ hęres de quolibet legato p̄t detrahere pro rata,ut in l.nostra, & facit ꝙ no. s̄. communia de leg.l.j.in gl.quæ incipit,in dote.

ADDITIONES.

a Opp. Vide quæ dixi post Bal.in l.filium.hic alleg.
Cels. Adde Bar.in l.filium,quem habentem,in 3.vers.ex quo habes istud singulare,& quod ibi posui in apost.ad ipsum,in vers.nec alibi habes illum casum,supra fam.ercisc.
b Sed istud videtur. Vide Dy.Bar.& Imo.in l.si pupillus,§.1.& quæ no.Imo. in l. si ex pluribus,ff.eo.
c Sed hic. Vide quæ dixi post Imo.in l.quærebatur,ff.eod.

L E X III.

1 *Hæres an priuetur hæreditate.si ei sit ablata tanquam ab indigno.*
2 *Falcidia pertinet ad hæredem,nec legatarii possunt allegare indignitatē.*
3 *Hæres,qui promisit restituere hæreditatem filio spurio testatoris,an efficiatur indignus.*
4 *Bona alicuius si sint publicata,non ueniunt bona postea quæsita.*
5 *Fiscus non tenetur facere inuentarium.*
6 *Fiscus quo iure auocat.*

Etiam. Ablata hr̄di tanq̄ ab indigno,legata non minuunt, neq; augent.h.d.Casus.quidam fuit hæres institutus, & tacite fuit ei iniunctum , vt restitueret hr̄ditatem non capaci.Item ab eo fuerunt relicta nonnulla legata capacib. quæ ascendunt dodrātem:iste. mortuo testatore , restituit hr̄ditatem dicto non capaci,ɔ̄ quem fiscus intentauit petitionem hr̄ditatis, & abstulit ei tanq̄ ab indigno,dr̄ ꝙ fiscus tenetur soluere alia legata,deducta Falcidia. Vel dic,ꝙ ante restitutam hr̄ditatem tanquam ab indigno;nam alii legatarii possunt petere legata a fisco sed fiscus Falcidiam deducit.† Op. ꝙ imo hr̄s non priuatur hr̄ditate,vt ff.de leg.2.l.Lucius,§.fi.Sol. ibi hęres nō accommodauit tacitam fidem:hic sic.vt in l.si tacitum,ff.eo.Op.ista legata sunt ascripta ab hærede:ergo per manum eius debent transire,vt no. s̄.tit.1.l.fi.Sol.indigno aufertur administratio,ut hic.Et est ar.ꝙ Notario infamato,& priuato,auferantur libri.Oppo.quod imo parcatur quibusdam personis, puta filio , qui propter nimiā reuerentiam consentit patri,vt ff.ad leg.Falc.l.si tacitum. Sol. concedo.Oppo.quod fideicō. vniuersalis possit se defendere,ut habeat dimidiam dodrantis,ut l.si tacitum,ff.eo. Solut. concedo. Op.fiscus non detrahit Falcidiam , qa nō est proprie hr̄s. a vnde vr̄ obstare.ff.ad Trebel.l.mulier, §. vt Trebelliano. coniuncta l. quoties.& l.nouatio,ff.de nou.vbi dicitur, quod fiscus in nouatione

ADDITIO.

a Phil. Dec. Hæres , hoc uerum , quando ex confiscatione succedit. secus aūt vbi ex edicto successorio succedit:habetur tamen perpetuo loco hæredis,secundum ista hic,& in l.penultim.§.1. sup. ad Trebel. & in l. tam mandatori. de non numera. pecu. Et an in rebus omnibus succedat,in quibus successurus fuerat is , in cuius locum succedit ipse,& in quibus succedere possit , uide per Alexan. in l.insulam, de verbor.obligat & Bar.in l.1.C.de ope.lib.& Bal.extra in cap. ex parte. de feu. eandem Alexand.in l quoties,ff. de noua. Quando autem in hæreditate succedit, an teneatur ad legata.uide per Barto.in l.cum fisco,ff.ad Syllan. & ibi per illum.

tione conditionali non succedit, quia non est proprie hæres. Sol. non detrahit ea persona sua, sed ex persona hæredis scripti qui remanet hæres nomine, vt ff. de vulg. substit. l. ex facto, §. fi. & ff. de leg. 1. l. cum filio. Opp. quod immo penes indignum remanet hæreditas, si fiscus nolit auferre. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium, §. si quis ante. Sol. confiteor. † Quæro ergo ad quem pertinebit Falcidia? Respon. ad ipsum hæredem: nec enim possunt legatarij allegare indignitatem, quam fiscus non allegat, vt ff. fam. erc. l. his cōsequenter, §. 2. † Modo quæro, vtrum hæres, a qui accommodauit fidem de restituendo spurio testatoris, fiat indignus? & videtur quod non quia superius non est proprie indignus, sed magis incognitus, vnde cum ipse non capit, non propterea fiscus capit, vt dixi sup. de hær. instit. l. si pater. In contrarium videtur per l. nō intelligitur, §. tacita. ff. de iure fisc. & ff. de probat. l. cum tacitum. quod est verius: quia deliquit accommodando fidem indigno contra vim & authoritatem legis. Idem dico, b si accommodasset fidem de restituendo cuidam ex bannito, cui propria ciuitas bellum indixit, vel quæstionem diffidauit. nam idem est diffidare, c quod dare licentiam cuilibet offendendi, huic enim rogato aufert ciuitas hæreditatem, tanquam ab indigno, si habet iura fisci. nec obst. quod secus esset, si palā relinqueretur huic bānito? quo casu non confiscaretur, sm veram opinionem: quia vr̄ relictum mortuo, & sic pro non scriptum. vt l. 1. in fi. ff. de contrah. Non ob. ff. de leg. 3. l. si deportati, qa ibi ius ciuile patrocinatur deportato: quia per occasionem iurisgentium, scilicet ratione dominij, quod habet in seruum, quod dominium est iurisgentium. capit ergo deportatus, sed non retinet; quia fiscus aufert vt dixi su. de hæredib. instit. l. 1. Dico ergo, quod deportatus per causam iurisgentium habet actiones, & acquisitiones, quæ sunt de iure ciuili, vt ff. man. l. si mandauero. §. is, cuius bona. Ciuiles autem acquisitiones mere non cadunt in deportato, vt l. vltim. inst. de sen. pa. † Et no. quod si omnia bona alicuius sunt publicata, nō veniunt bona postea quæsita: nec legata, quorum dies non cesserat, vt not. ff. de cond. & demon. l. non ad ea, quæ gl. non est alibi & adde, qd quidā sunt indigni etiā viuo testatore. quidam sunt indigni post mortem. quidam sunt incogniti, non tamen proprie indigni, vt sup. de fideicom. l. eam quam. † Quæro, an fiscus d teneatur facere inuentarium? Respondeo non, quia non tenetur vltra vires hęreditarias, vt l. 1. §. an bona, ff. de iure fis. & ideo cedendo hęreditati liberatur. Quæro, nunquid ille, e qui accommodauit tacitam fidem in vno nummo, censeatur indignus tota hæreditate? Respondeo sic, vt hic. Quæro quo iure fiscus auocat. Respōdeo, hæreditatem per petitionē hæreditatis: res singulares per rei vindicationem, scilicet, quando singulariter confiscantur ita intelligitur glos. hic posita, & s̄. de his quib. indig. l. 1. & facit ff. de pub. l. commissa, & l. Imperatores, ff. de iure fisci.

ADDITIONES.

a Verum hæres. Vide Ang. & Imo. in l. ex facto, §. Iuli. ff. de vulg. & pup. & no. Bar. in l. fi. de his, qui vt indig. & Bal. in l. si quis presby. su. de epi. & cle.
b Idem dico. Vide per Doc. in l. quidam cum filium, de hær. instit. ff. & vide Bar. in l. hæreditas, sup. de his quib. vt indig.
c And. Barb. Nam idem est diffidare. Quomodo autem probetur accommodatio facta de incapaci Sal. hic dicit per coniecturas, ar. eius quod no. gl. in l. dolum sup. de dolo. & l. licet imperator de leg. 1. & ita refert se consuluisse.
d And. Barb. Fiscus. An fiscus teneatur conficere inuentarium. vide singularem decisionem Bar. in l. 1. supr. de sacros. eccl. licet indecisum alibi relinquent. Celsus. Ad hoc quod not. Bar. in l. 1. §. an bona. & ibi omnino per Alex. qui late hanc quæstionem ventilat, ff. de iure fisc.
e Nunquid ille, quod dictum est contra casum l. hæres qui tacitam. ff. de his, quibus vt indig. & ibi gl. & l. ex facto, §. fi. ff. de vulg. & pup. non obst. iste tex. quia accommodauit fidem fideicom. vniuersalis.

L E X IIII.

1 *Relictum pro anima, dicitur ad pias causas.*
2 *Lex Falcidia an possit imponere legem Deo.*
3 *Deus, Princeps, & Ecclesia, vtuntur iure communi.*

Et in legatis. Etiam in relictis Principi, habet locū Falcidia. h. d. † Quæro quid a si relinquitur Deo, vel ecclesię? Respon. idē de iure veteri sm gl. q.d. secus de iure Authenticorum, quia omne relictum pro anima est ad pias causas, vt not. ff. de leg. 2. l. si quis Titio, sed in legatis ad pias causas cessat Falcidia, vt ℐ. eo. auth. similiter. Sed Ia. But. ibi tenet contrarium, vt ibi dicam. † Sed dubitatur, b quomodo lex Falcidia possit ponere legem ipsi Deo? Item quomodo statutum ciuitatis possit imponere legem Ecclesijs? Rn̄d. quia ecclesia vtitur adminiculo iuris municipalis, agendo ex testamento. Vnde ex qua lege sentit lucrum, & onus debet sentire, nam & Imperator est supra statuta locorum, & tamen in eo, quod est relictum Imperatori, habet locum ius municipale, ar. ext. de testa. c. Raynutius, quod est verum, si testamentum sumit robur a iurę municipali, vt ff. de arbitr. l. nam & magistratus. † Quæro, quid econtra, vtrum Princeps detrahat Falcidiam? Respon. sic, ex quibus conclude, quod Deus, Princeps, & Ecclesia vtuntur iure communi, nisi in casibus in iure expressis. Item not. quod ex honestate Princeps non debet detrahere Falcidiam, quia donare consueuit. Nam proprium Principis est, quod debet esse liberalis & gratiosus, vt inst. ut. 1. l. fi. & ff. ad Treb. l. si quis rogatus, §. vlt.

ADDITIONES.

a And. Bar. Quæro, quid. Vide Do. Abb. in c. ecclesia. de const.
b Sed dubitatur. Bene facit quod no. Bal. in l. si quis curialis. sup. de Epi. & cler. cum simil. & expressius in l. omnes. sup. de sacros. eccl. & vide Fed. de Sen. in consi. 55. incip. statutum &c. ad fi. & Bal. in l. 1. vlt. q. de contrah. emp.

L E X V.

1 *Dominium transit sine traditione, per donationem causa mortis.*
2 *Donatio causa mortis requirit aditionem hæreditatis.*
3 *Dono tibi post mortē meā, an per hæc verba celebretur donatio cā mortis.*
4 *Pater si donat filio causa mortis, an requiratur traditio.*
5 *Donatio facta filio, an requirat insinuationem.*

Si mortis. De donatione causa mortis detrahitur Falcidia. h. d. † Quæro cum per traditionem esset translatum dominiū in legatariū, vtrū ipso iure reuertat ad hæredem. Respon. sic tex. est no. ff. quorum leg. l. j. §. si quis ea morte. † Quæro, nunquid a per donationē cā mortis transeat dominiū sine traditione? Gl. dicit quod sic, ff. de publiciana. l. vel donationes. Sed contrarium videtur quia donatario dator condictio ea lege, vt no. ff. de leg. 2. l. cum pater, §. Mæuio. Sed nemo rem suam condicit, vt Instit. de act. §. sic itaque. nisi respondeas b per l. j. ℐ. do. quæ sub modo. Quæro, nunquid donatio c causa mortis requirat aditionē hæreditatis. videtur quod sic, quia ex ea oritur actio ex testamento d contra hæredem, vt no. in l. 1. ff. de do. cau. mor. Contrarium no. ff. de inoff. test. l. etiam. Sol. aut donatio fuit facta inter absentes, non interueniente nuncio, vel epistola: & tunc oritur actio ex testamento, & requiritur hæreditatis aditio: aut per actum, vel stipulationem, & tunc nō requiritur hæreditatis aditio. † Quæro nunquid per hæc verba, dono tibi post mortem meam, celebretur donatio causa mortis, vel inter viuos? Glo. super hoc casu loquitur alternatiue in l. fi. sup. de pact. Dic quod in dubio præsumitur causa mortis, nisi ex indicijs, vel meritis præcedentibus aliter præsumatur, vt ff. de do. causa mor. l. Seia. ff. sol. ma. l. quæ dotis. ff. de cond. indeb. l. nam & si cum moriar. & hoc in contractu titulo donationis. secus si ex alio titulo: quia tunc inter viuos, licet post mortem conferatur effectus, vt l. 1. sup. vt act. ab hęre. & contra hęre. † Quæro, si pater e donat filio in potestate constituto causa mortis, vtrum ad conualescentiam requiratur traditio? & videtur quod sic, vt sup. si quis alteri, vel sibi. l. 2. Dic contra, quia hēt instar legati, secus in simplici dona. facta filio in ptāte donatoris constituto: quia tunc ad conualescentiam requiritur traditio, vel quasi, vt no. Cy. in l. j. sup. de do. ante nup. & hoc verum, nisi sit facta benemerito, expressis causis meritorum, vel habitis pro expressis, vt quia sunt notoria: nam cum fa. filio, vel extraneo, statim valet, vt no. sup. de inoff. test. auth. vnde si parens. † Quæro, an donatio f facta filio requirat insinuationem? Respon. aut est facta in peculium: & non est proprie donatio, quia ex ea ius non acquiritur: & ideo insinuationem non meretur, vt sup. fam. ercis. l. filiom, & l. vlt. ff. de pac. leg. aut est facta vero titulo donationis: & tunc refert, aut vt extraneo, & constat de meritis, & non requiritur insinuatio vt no. ff. de don. l. Aquilius. Aut non constat g de meritis. tunc infra legitimā summam non debet insinuari. certe nec supra, quia habet vim relicti, vt no. sup. de coll. auth. ex testamento. & hoc, quando donatur filiofamilias. Sed si donatur emancipato, refert secundum quosdam aut simpliciter, & requiritur insinuatio. Aut propter merita, h de quib. constat, & non requiritur. Aut in præmium eman-

ADDITIONES.

a Nunquid. Vide dixi post Bar. in l. 1. ff. de do. cau. mor.
b Nisi respondeas. Scilicet quod quando iure speciali sine traditione transit dominium, potest dari domino condictio.
c Donat o. vide per Bar. in l. mortis, de do. cau. mor. ff.
Quæro nunquid donatio. An in donatione causa mortis requiritur aditio. vide glo. fin. in l. post legatum, §. amittere, ff. de his, quibus ut indig. unde tex. singu. l. 1. ff. de his quia sine man. ad liber. perue. vide Ang. in l. eam quam sup. de fideic. in repet. vide Bar. in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de ver. obl. & in l. mortis, ff. de do. cau. mor. Do. Io. in l. 2. eo. tit. & Bal. in l. 2. ff. de leg. 2. & l. cum virum, C. de fideic. And. Ba.
d Ex testō. Nota intelligere, vide Bar. in l. 1. & ibi Doct. ff. de don. causa mortis.
e Si pater. Dixi post Bar. in l. Papinianus, ff. de do. inter vir. & vxor. & in l. 1. sup. si quis alteri, vel sibi. & cum Bal. hic transit Lud. Ro. in l. si donatione, de col. su. unde sing. Ang. ibi, & scrip. post Bar. in d. l. Papinianus.
f An donatio. Vide Bal. in l. fi. inst. de vsuc. pro do. & in l. lata, cum concor. ibi, per me positis inf. de do.
g Aut non constat. Contra hoc est tex. in l. pe. su. de do. inter vir. & vxor.
h Philip. Dec. Aut propter merita. Quæ autem merita interuenisse oporteat, vt donatio propter merita recte dicatur, & habeatur, dicit Alex. in cons. 55. 2. parte. & habes gl. 12. q. 2. c. si quis. Et de donatione in præmium emancip. de qua hic, vide per eundem Alex. in l. Modestinus ff. de do. & per Pau. de Cast. in consilio 130. & per hunc in l. illud, sup. de sacros. eccl. & in addit. ad Spec. ver. a. qc. de. & ver. q. ad si pater.

emancipationis, & sunt opiniones, vt no. Cy. sup. de colla. l. vt liberis. Sed veritas est, quod requiritur insinuatio: quia filius patiẽdo se emancipari (esto quod mereatur patiendo) non est meritum pecuniarum, vt l. plene, la 2. §. 1. de leg. 1. Et adde quod no. Guil. de Cu. in l. si ubi, ff. si certum pet. Et per hæc verba intelligas glo., quæ est sup. de colla. le. si donatione.

L E X VII.

1 *Falcidia detrahitur de quolibet legato, sed prius deducitur æs alienum.*

1 In imponenda. † Primũ detrahitur æs alienum, & de rigore actionis cõfusum, & de superfluo legata præstantur, deducta Falcidia de quolibet legato pro rata. h. d. quod intellige facto inuẽtario. secus si non fiat inuentarium, qd dic vt infra, eo. auth. sed cum testator, & dic vt ibi dicam.

L E X VIII.

1 *Contrahere nemo præsumitur de alieno, sed de iure suo.*
2 *Vasalli in generali alienatione non continetur.*

In testamento. In testã militis cessat Falcidia, tñ æs hæredis non computatur in facultatibus defuncti. h. d. no. Sed nõne põt legare rẽ hæredis? Rñ. 1 sic. tñ in dubio non præsumitur de alieno testari. † Item non p̃sumitur quis de alieno c̃here: sed de iure suo tñ, quod est verũ, qñ emptor sciebat, vel scire debebat rei qualitatem vt ff. de c̃hẽ. emptio. l. qui tabernas. nam ibi locus erat publicus, circa quem non cadit ignorantia & ideo scripsit ibi lo. super verbo in solo, hanc glossellam, cum hoc sit emptori notum, vel cum est causa 2 mere lucratiua. arg. sup. de lega. l. vxor patrui. † Et no. a quod in a vsibus feudorum cauetur, quod in generali alienatione non continentur vasalli: nisi nominatim actum sit. v. g. dñs hẽt quoddam castrum, & de possessionib. dicti castri fecit quasdam singulares inuestituras vasallis; deinde uẽdidit castrum cuidam nobili. certe ista uenditio intelligitur sine præiudicio iuris alieni. Vnde vasalli non coguntur habere dominum ipsum emptorem; & ideo remanent vasalli & feudatarij uenditoris, quia non poterat uendere curiam & castrum in præiudicium uasallorum; & ideo nec terras eis infeudatas, nisi quo ad directam proprietatem ipsius domini, ut ff de act. emp. l. Titius. la grande. & no. ff. de fideicom miss. liberta. l. inuitus, & est expressum in c. 1. de capit. qui curiam uendi. & in c. 4. §. in generali. si de feu. fuer. controuer. uenditor tñ, qui non admonuit emptorem, tenetur nomine doli. ff. de dolo. l. & eleganter. §. 1. Considera, quod quędam ueniũt accessorie; & ista non ueniunt, nisi pertineant ad uendentem, ut ibi. quædam ueniunt principaliter; & ista ueniũt indistincte, ut l. si in emptione, §. item si emptor. ff. de c̃hen emp. † Quæro de remedijs Treb. 3 dic ut in gl. Quæro in quib. casibus cessat Falcidia. dic ut in glo.

A D D I T I O.

a Et no. Vide Bal. in l. si plures, sup. de cond. inser.

A V T H E N T I C A.

1 *Inuentarium si non sit factum, non cessat Falcidia.*
2 *Donans bona sua præsentia & futura, an testari possit.*
3 *Testator an prohibere possit Trebellianicam, sicut Falcidiam.*
4 *Falcidia si prohibeatur alienari, non vergit in detrimentum creditorum.*
5 *Creditores & legatarij absentes, qualiter citari debeant.*
6 *Communitas dicitur habitare in loco publico, vbi habitant præsidentes.*
7 *Testator si dicat quod integra legata soluantur, an videatur prohibere Trebellianicam.*
8 *Inuentarium valet respectu eorum qui citati sunt, sed respectu eorum qui non sunt citati, non valet.*
9 *Rerum subtractio post decretum interpositum, probari potest.*
10 *Dolus hæredis, qui non fecit inuentarium, non nocet fideicommissario vniuersali inuentarium facienti.*
11 *Decretum iudicis requiritur in fine inuentarij.*
12 *Inuentarium coram iudice delegato, fieri potest.*
13 *Tabelliones, quot requiruntur in inuentario hæredis.*
14 *Inuentariũ quando conficitur, absentes extra territoriũ non sunt citãdi.*
15 *Libellus comparentibus & contradicentibus inuẽtario, an auferri dẽat.*
16 *Tabellionibus potius adhibetur fides quam testibus.*
17 *Inuentarium an ruat, si hæres subtrahat vnam rem.*
18 *Protestatio repellit doli præsumptionem.*
19 *Hæres faciens inuentarium protestatus est ponere in inuẽtario quicquid in posterum inuenerit, & non seruauit, an perdat beneficium.*
20 *Hæres si errauit in inuentario, errorem suum corrigere põt corã iudice.*
21 *Filiusfamilias si non fecit inuentarium, an teneatur pater de peculio.*
22 *Officium attenuat maleficium.*
23 *Executor testamenti si non fecit inuentarium, an opponi possit.*

Sed cum testator. Tribus casibus impeditur Falcidia. Primo, si testator uetuit ex certa scientia, non per errorem. Secundo, si hæres agnouit quędam legata insolidum per scientiam, & non per errorẽ, & uide tu quod no. sup. de pac. l. post uenditionem. nisi inopinatum quid emergat. Tertio, si non fiat inuentariũ, quod fieri debet modis & temporibus & solennitatib. hic expressis, & in- 1 stantia testamentorum durat anno. h. d. † Quæro, si non sit inuẽtarium, vtrum cesset Falcidia debita iure naturæ. Respondeo non. Quæro, quid prosit detrahere Falcidiam, cum teneatur complete legata de proprio patrimonio. Rñd. imo non tenetur complere, nisi vsque ad bessem, & p hoc releuatur etiam si hæreditas non est soluendo, quãtenus legitimant defalcatur. Quæ- a ro, nunquid ille, qui donauit omnia bona sua præsentia, & futura, possit testari? & videtur, quod sic, quia etiam ultra quam qs habeat in bonis posset relinquere, si non fiat inuentarium, vt in hac auth. quod est verum, si donauit promittendo; quia adhuc remanet dominus, sed tradendo inane est testamentum, si donatio fuit inter uiuos. Et idem quidam dicunt, quod talis donatio facta in fraudem libertatis testandi non valet, quod dic vt in 3 l. fin. sup. de pac. & ibi no. † Quæro, nunquid ille, qui non fecit inuentarium, detrahat Trebellianicam? † Item nunquid testator a possit prohibere Trebellianicam, a sicut potest prohibere Falcidiam? Rñd. Trebellianicam detrahit, quam prohibere non potest. ita dicit gloss. Contrarium no. in authen. de here. & Fal. §. si vero expressum. Considera. ista sunt diuersa puncta. nã quando testator prohibet, & uidetur idem in Trebellianica, & Falcidia fauore testatoris, sicut dicimus in testamẽto militis, vt ff. ad Trebel. l. Marcellus, §. quod autem. Sed vbi non facit inuentarium hic nõ uersatur fauor testatoris, sed mera poena, quæ non reperitur expressa in Trebellianica. & hanc differẽtiam facit Bar. in d. §. quod autem. Videtur dici posse indistincte, quod in Trebellianica nihil inuenitur mutatum, & legum correctio est cuitanda. 4 † Item non est eadem ratio. quia prohibere Falcidiam non vergit in præiudicium creditorum, sed prohibere Trebellianicam b sic: quia non possent conuenire hæredem b scriptum. Item ad- c uertendum quia si ualeret prohibitio; non requireretur aditio hæreditatis, vt d. §. si vero. & sic transiret actio ex Trebelliano non adita hæreditate, & non facta restitutione ex Trebelliano: nec possibile est fieri quod est impossibile. s. sup. ti. j. l. sancimus, §. cum autem. Sed contra istud opponi. quia tex. in corpore in §. illo adiecto. dicit, vt oporteat huiusmodi hæredem, qui non creditorem solum, sed etiam legatarios, & fideicommissarios veretur; & metuit non damnificari solum, sed etiam non lucrari; quia tex. loquitur de fideicommissarijs particularibus, & vniuersalibus, imo fortius de vniuersalibus, quia eorum magis interest. ergo. si non est factum inuentarium nullo modo, vel fidei commissario vñ contẽpto, id est non citato, hæres non lucratur Trebellianicam. & illum tex. non ponderauerunt Doct. qui ex aperte decidit hanc quæstionem. Ad argumenta contraria, responde per interpretationem; quia oportet hæredem non faciẽtem inuentarium adire. & ex Trebelliano restituere, si hoc fideicommissarius uniuersalis petat. Præterea ante aditam hæreditatem ista quæstio non procedit, quia inuentarium debet fieri post aditam hæreditatem, & si fieret ante, confectio inuen- 5 tarij esset præpostera, & inordinate facta. † Sed qualiter cita- d buntur d creditores, & legatarij absentes? Respond. si agitur de præiudicio singulorum citatio debet esse singularis cum expressione citandorum: si de præiudicio vniuersorum, vniuersalis sine alia expressione: si collegiorum, collegialis. Item singularis citatio est occultanda, vniuersalis autem publicãda. & hæc probantur in corpore huius auth. §. si uero absunt, ff. de minor. l. ẽt. §. fi. 16. distinctio. cap. quod dictis. communitas autem prout est quoddam intelligibile mutuo consensu, & authoritate, & videtur sociata in suo negocio singulariter, est citanda personaliter in persona ipsorum præsidentium, vel ad habitationem ip- 6 sorum præsidentium. † Item habitare dicitur communitas ipsa in loco publico, vbi habitant ipsi præsidentes, seu ubi consueuit

A D D I T I O N E S.

a Celsus. Possit prohibere Trebellianicam. Adde illum in l. filium quem. num. 40. vers. demum quæro. & quod ibi posui in additionibus ad ipsum. in uersicu. possit prohiberi, & ibi Odoff. Iac. de Are. Pet. & Cyn. sup. fam. ercifcun. & quod notaui in apostil. ad Bal. per eum in auth. de hær. & Fal. §. si vero expressim, num. 2. an uer. possit prohibere Treb.

b Conuenire hæredem. Hæc ratio non concludit, quia nullo casu debet conueniri hæres a creditorib. hæreditate restituta. l. ita tamen, §. qui ex Trebelliano, & l. 1. in prin. ff. ad Trebel. nec quartam potest etiam detrahere hæres, nisi prius soluto ære alieno, l. & sine, sup. tup. tit. 1. puto tamen quod Bal. voluerit dicere, quod fit præiudicium creditorib. quia si hæres restituit non deducta Trebellianica, vt iussit testator, ipse non potest conueniri de turibus, aut retenta Trebellianica, & potest conueniri pro rata a credituritorib. licet secus in legatarijs, qui contra hæredem habentem quartam non agunt ut plene no. in l. 1. ff. ad Treb. sed tamen hæc ratio non videtur sufficiens, quia hæres potest totam hæreditatem restituere sine retentione quartæ, seu creditoribus exonerare, l. quia poterat, ff. ad Treb. item testator sub nomine quantitatis potest loco quartę hæredi relinquere, & non tenebitur creditoribus, §. si quis vna instit. de fideicom. hæred. & d. l. 1. §. fi. ff. ad Treb. ergo dicta ratio non concludit.

c Additio. Ista ratio non est uera, vt no. Bal. in l. filium. versic. iuxta hoc quæro, sup. fam. ercil.

d And. Barb. Sed qualiter citabantur. Qualiter citabuntur creditores, vide Bald. si. num. de ab hær. abst. in auth. si omnes.

uit congregari; non autem ad domum singulorum ciuium priuatorum, vt no. ff. de reg. ius. l. non potest dolo carere. Porro interdum accidit, quod aliqui citantur pro interesse tertij puta amici, quod non est necesse nisi in duobus casibus, scilicet in pupillo, & in absente causa Reipublicæ, tunc sufficit clausula generalis, si quis velit defendere compareat, &c. ff. ex quibus causis in possessio. eatur. l. 2.

7 † Quæro, quid si testator *a* dicit, quod soluantur legata tota, & integra. vtrum idem sit *b* quod prohibere Falcidiam? Respon. sic, † gl. est singularis, ff. de fideicommiss. liber. l. decem.

8 † Quæro, *c* pone quod hæres facit inuentarium bone, & fideliter: tamen non fuerunt citati legatarij. nec tres testes suppositi loco absentium: tamen res fuerũt ordinate descriptæ, & iudex interposuit decretum. nunquid cesset Falcidia? Dicit hic Bulg. quod ista non sunt de inuentarij solennitate: ergo eorum omissio non vitiat inuentarium, licet non citati non teneantur stare inuentario, vt l. 3. §. penultim. ff. de bonorum poss. Tu dic, quod respectu eorum qui citati sunt inuentarium valet, sed respectu eorum qui citati non sunt, non valet, quia tex. in corpore huius authen. dicit, vt oporteat huiusmodi hæredem non damnificari solum, sed etiam non lucrari, conuocare omnes legatarios, & fideicommissarios quanticunque in eadem ciuitate sunt constituti, aut quosdam pro eis agentes, ergo non citatis non præiudicat, vt ff. de mino. l. etiam, §. fi. & sic secundum quid valet, & secundum quid non valet, ff. de venditi. inspicien. l. 1. §. denunciari. & argumen. ff. de iud. l. non id circo. Alij dicũt, quod in inuentario ille, qui cadit a syllaba, cadit a toto, nisi alia sit consuetudo loci in confectione inuentarij, quia quod secundum consuetudinem fit, iure fieri videtur, vt pote cum ipsa consuetudo ex iuris authoritate sumat vigorem, vt Institu. de iure natura. §. ex non scripto. Oppo. ad istam Authen. de le. quod de bonis, §. fin. ff. ad l. Falc. Item oppo. quod res inter alios acta, &c. Item oppo. quod agnitio non præiudicet quo ad alios, vt ff. de leg. 2. l. Lucius, §. testator. Sol. ibi fuit solutum præter voluntatẽ testatoris, quia ante diem: hic secundum volũtatem testatoris. Item oppo. quod instantia duret triennio. Item oppo. quod illi qui interesse nolunt sibi præiudicent, cum a iure conit adiecendi faciant se alienos, vt ff. de fideicommiss. li. l. si legatario, §. 1. & cõtumax habetur pro præsente, ut in authẽ. qua in prouincia. sup. vbi de crim. agi. opor. Solu. hic speciale, ut subtrahatur materia res hęreditarias intercipiendi.

9 † Quæro post decretum interpositum vtrum possit probari subtractio rerum? Respon. sic, & probatur etiam per vxorem, & domesticos, ut no. in l. a. C. quã do, & quibus quarta pars debetur. lib. 10. & per torturam seruorum perseuerantium, & non vacillantium, ut no. ff. de quæstio. l. edictum. *d* Sed cum testes *d* astruxerint negatiuam, vt in text. in §. si uero absunt, quomodo post dicta testificata admittũtur testes contrarij? Respond. quia illa fuerunt testificati non in figura iudicij, nec de veritate, sed de conscientia. Quæro, vtrum inuẽtarium hæredis prosit fideicommissario vniuersali? Respon. sic, facta cessione beneficij secundum Richar. & Cyn. ad Trebel. l. si hæres pecuniam. Ego non requiro cessionem, quia ius excipiendi transit etiam in non cessum, vt l. eam, ff. de iureiu. Quæro

10 † an dolus hæredis, qui non fecit inuentarium, noceat fideicommissario vniuersali inuentarium facienti? Respond. non. Adde quod dixi sup. ad Treb. l. 2. Quæro, quid si hæres, & fideicommissarius fecerunt diuersa inuentaria excedentia, & excessa, nunquid tanquam contrariæ scripturæ sibi derogant? Respondeo non, quia res inter alios acta, &c. vt ff. de insa. l. Lucius. Quæro,

11 † nunquid in fine Inuentarij requiratur decretum *e* Iudicis? Re *e* spon. sic ar. l. vlt. sup. arbi. tut. In contrarium facit gloss. sing. sup. ad Treb. l. pe. §. cum autem. vbi acta sui ciuni, etiam sine adie-

12 ctione decreti. Simile in codice rationum. † Item inuentarium potest fieri coram iudice delegato: quod non esset si requireretur interpositio solennis decreti; ff. de proba. l. ab ea parte. Item inuentarium non est actus fori, cum extra iudicium pręsentibus partibus fieri possit. Non obst. l. vltim. arbi. tute. quia ibi in inuentario tutoris, vbi administratio debet committi per iudicis decretum, sed hæredi non oportet administrationem committi. de hoc de Episc. & cler. l. nulli. de bonis proscrip. l. si quis post hac. & C. de iure fisci. l. defensionis facultas. lib. x. Quæro, quot

13 Tabelliones requirantur in inuentario hæredis, & videtur ꝙ duo, vt in §. si uero absunt. dic ꝙ sufficit vnus Tabellio cum testib. legitimi numeri.

14 † Quæro, nunquid absentes extra territorium sint citandi. respõ. non, nisi ad domum solitæ habitationis, intra eadem iurisdictionem. Et forma citationis erit, ꝙ veniant, aut mittant, ut no. dicit ibi gl. quę incipit, procuratores. Quæro,

15 † nunquid comparentibus. & contradicentibus debeat offerri libellus. Respon. non, quia nihil petitur ab eis, vt no. ff. de interrogan. act. in ru. Quęro, pone, ꝙ tres notarij subscripserunt inuentarium nullo alio teste *f* adhibito: vtrum sufficiat glo. in corpore dicit ꝙ sic, quia vnus vr̃ alteri. attestari: nec minus creditur eis, eo ꝙ sunt tabelliones, imo istud verbum est valde no. tex. est in

16 l. Dominus. ff. de testamentis. † Ex quo sume arg. ꝙ pluribus tabellionibus deponentibus magis creditur, quam totidem testibus *g* non tabellionibus, quod tene mẽti.

† Quęro, si hæres *h* subtrahit vnam rem,

17 vtrum per hoc totum inuentarium ruat. gloss. in §. si vero non fecerit, dicit quod sic, quod est verum si interuenit dolus, secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi catenus quatenus, nec etiam puto quod noceat culpa leuissima, etiam multo minus iustus error. ff. ad Treb. l. mulier. §. si hæres, & l. quamuis. de cond. & demon. ff.

18 † Etnot. quod vtile est facienti inuentarium protestari, quod si quid in posterum interuenerit, ponet in inuentario, nam protestatio repellit doli præsumptionem, vt not. J. vti. pos. l. 1. & ff eo. l. siduo, & J. vnde vi. l. si quis in tantam.

19 † Quid ergo *i* si nõ seruat protestationem, quia quod postea deuenit in notitiam, non ponit in inuentario? Respon. non propterea perdit beneficium nisi circa illam rem; quia quod legitime factum est ex superuenienti casu, non vitiatur. argu. l. quid ergo, in prin. ff. de his qui no. infa. Quæro, quomodo instrumenta ponuntur in inuẽtario. Resp. vt ff. de admi. tut. l. chyrographis. in fi.

20 † Quæro, si hæres *k* errauit, quia plura posuit in inuentario quã debebat, vtrum possit errorem suum corrigere. Resp. sic, si corã Iudice, citatis *l* creditoribus legatarijs, & non propria authoritate; arg. supra de iuris & facti ignoran. l. cum falla. & ff. de acquirendo rerum dom. l. quæ quisque. Et idem dico in inuentario tutoris, si iustus error probetur; alias statur inuentario. ar. ff. de re. iu. l. si librarius sup. fami. ercis. l. qui familiæ, sup. arbi. tut. l. fi. & l. rura

21 de omni agro deserto. lib. 11. † Extra quæro, *m* vtrum ex eo ꝙ filiusfamilias non facit inuentarium, pater teneatur de peculio. Considera, an ista obligatio orta videatur ex delicto, cum text.

22 præsumat subtraxisse, vt in corpore huius auth. §. sancimus. † Itẽ extra quæro, filius per imperitiam tulit sententiam, hęres eius non fecit inuentarium, & certum est ꝙ filius non tenetur nisi quantum bono viro æquum videtur. Et hoc quia officium attenuat maleficium, id est non tenetur vltra quam patiantur facultates filij inspecto tempore sententie, licet propter dolum poneretur in carcere. ff. de iud. l. si filius. Nunquid ergo eodem modo tenebitur hęres eius qui non fecit inuentarium? Resp. non, quia obligatio, quę nullo modo descendit in hęredem, per omissionẽ inuentarii: non contrahitur. ff. de iud. l. Iulianus. Speciale etiam in filio gerente magistratum: quia obligat patrem de peculio, vt l. 3. ff. ad municip. Et sic pater non dicitur fideiubere pro filio in male-

ADDITIONES.

a And. Barb. Quæro, quid si testat. An si testator dicat, ꝙ integra legata soluantur videatur prohibuisse Trebel. & Falc. vide Ang. in Auth. de hæred. & Falcid. §. si vero expressa. & Moder. in auth. similiter, prope fi. vide simile quod habetur in cap. eam te, de rescrip. in ver. mandatum dedimus & præceptum. vide c. pen. de prob. in versi. volumus & mandamus, simile quod dixit D. Ant. in c. per venerabilem qui fil. sint legi. vbi geminat dicta verba, siue filijs veris & naturalib. descendentib. vide simile quod habetur in c. fi. de offi. deleg. per Bal. vide ibi D. Car. & alios, simile quod habetur in c. fi. de his quæ fiunt á maio. par. ca. vbi videtur communiter & pariter, vide simile quod dicit Bal. in l. neq. naturales, C. de prob. in ver. fit & constet esse debitorem, vide Ioa. de Imo. consil. 141. vbi loquitur quando in instrumento dicitur, promisit quis soluere & satisfacere, & sic geminantur illa verba. vide Lud. Rom. consi. 53 incip. Si volumus dicere quando geminantur illa duo verba, placuerit et videbitur, vide c. Petrus, de homi. in ver. plurimum itaq. et commot. vide c. 2. de rap. in ver. firmam et plenam, et in c. 1. de viu. ver. libere et absolute facit c. 1. in ver. sponte & libere, & de viu. Bal. in c. vnico, de li. contest. dicit, quod illa verba habentur, & si intelligantur ipso iure vide ibi, et in c. audiuimus, de collu. dete. in verb. dolus et fraus, et ibi commodum et iacturam.

b Gl. est singularis. Pro qua Ro. in l. Marcellus, §. 1. ff. ad Treb. alleg. text. in l. si post missionem, in ver. legata, ff. eo. vide quæ dixi post Bal. in l. fi. inf. eo.

c Facit inuentarium. Idem tenet Bart. in l. ab eo, inf. quomodo & quan. iu. & hic, & est tex. in l. 1. §. cum dicitur, ff. si cui plusquam per leg. Falc. & ibi gl. & Bal. in auth. si omnes, in fi. sup. si mi. se ab hære. absti.

d Sed cum testes. Vide Bar. in l. qui per salutem, in fi. ff. de iureiu. cum simi.

e Decretum. Dixi post Bar. in l. tutor qui repertoriũ, ff. de admini. tut. & vide. Bal. in l. 1. inf. qui bon. ced. pos. & Spe. in ti. de instrum. ed. §. ver. E. quid si hæres Sal. in l. fi. §. 1. sup. de iure delib. dicit ꝙ est fiendum in iudicio & quod ita tenet, quia tex. in d. l. fi. & in corpore de hære & Fal. non requirit, licet secundum eum gl. aliter dixerit in d. §. sancimus, in authen. de hær. & Falc. in ver. natura Bar. in §. hinc nobis, in d. auth. dicit quod gl. facit pro opin. Mart. de Fa. & Spec. loco præalleg. scilicet q. d inuentarium, hæredis non sit faciendum coram iudice Bal. in l. defensionis facultas, inf. de iure fisci, lib. 10. dicit secus in inuentario tutoris & quod non requiratur presentia iudicis. tenet Bart. in consi. incip. Martius fecit.

f Tres. Vide Paul. de Castr. hic, & Iac. de Bel. in §. hinc nobis, in 3. q. in Auth. de hær. & falc.

g Cel. Testib. Plurib. Tabellionib. deponentib. magis, creditur, quam totidem testibus, non tabellionib. Adde pro hoc dictã gl. sing. in Auth. de hær. & falc. §. si vero, in fi. prin. magnæ gl. quam ad hoc alleg. sing. Rom. sing. suo 363. inci. duo testes, & in repe. rub. de arbi. & Ant. Corl. sing. suis in ver. testis, incip. duo testes qui sunt tabelliones & vtrobique allegant istum tex.

h Si hæres. Vide Cy. & Bar. in l. recipientur, ff. de his quibus vt indig. et Bart. in l. 2. §. 1. su. de iure delib.

i Quid ergo. Vide Bal. in l. fi. §. 1. sup. de iure delib.

k Si hæres. Vide Bal. in l. 1. §. item solent, ff. de off. præfe. vrb. et quæ dixi post. Bar. in l. fi. su. at bi. tut. et an requiratur citatio amicorum, vide plene in l. hęc autem, ff. quibus ex causis in poss. eatur.

l Citatis. Qualiter citabuntur, vide Bart. in l. fi. eo tempore, inf. de remis. pig. et in l. fi. in prin. et ibi Bal. su. de iure del.

m Extra quæro. Vide Bal. in l. Iubemus, sup. tit.

23 maleficijs. † Quæro, a quid si vniuersali executori testamenti obijcitur, q non fecit inuentarium? Rñ. si est datus decreto Episcopi: quia habet publicum officium, potest opponi, sicut curatori bonorum. Sed testamentario non, quia priuatum officium habet a domino, sicut procurator, licet teneatur conficere inuẽtarium pro ratione reddenda, non tamen pro forma offi. cij. Sic declara, quod no. in Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua, ver. sed an teneatur inuentarium; cum ver. sequen.

ADDITIO.

a Quæro. Vide Ang. in tracta. inuenta. in princ. et Imo. in l. 1. §. hæc stipulatio. ff. sicut plusquam per l. Fal. et Bal. in l. nulli, supra de Epis. et cle.

AVTHENTICA.

5 *Falcidia non detrahitur de re prohibita alienari per legatarium vel commissarium.*

7 **Sed & in ea.** Not. † de re prohibita per legatariũ, vel fideicommissarium alienari, non detrahitur Falcidia vel Trebellianica. a & iste casus est valde not. & quotidianus, tamen Aduocati, & Doc. communiter non aduertunt ad hunc casum.

ADDITIO.

a Trebellianica. Idem Ang. in §. si uero expressim, in Authen. de hære. & fal. limitat Ram. cons. 180 inci. in Christi nomine, licet ex cõi conclusione &c. nisi bona essent subiecta restitutioni, causa fideicommissi: nisi quia hæc expressio prohibitionis alienationis exprimit illud quod tacite inerat, ideo nihil operatur, sed ipse nõ scit quid dicat, quia sequeretur, quod illa decisio nunquam esse vera, præterea dicta expressio sit alteri quam inesset: quia sine expressione ualebat alienatio a principio, secus, quando expressum, ut no. in l. cum pater, §. libertis, ff. de leg. 2.

AVTHENTICA.

1 *Falcidia non detrahitur de eo, quod relinquitur pro male ablatis.*
2 *Falcidia non detrahitur de relictis ad pias causas.*
3 *Relicta pauperibus computantur inter legata ad pias causas.*
4 *Falcidia an detrahatur de relictis consanguineo pro anima.*
5 *Donatum monacho defalcatur.*
6 *Seruo pauperior nemo est.*
7 *Trebellianica an detrahatur de relictis ad pias causas.*
8 *Episcopus debet habere quartam de relictis ad pias causas.*

Similiter. a Quando quis confitetur respectu incertæ personæ pro anima non est necessaria illius incertæ personę præsentia, nec certe possibilis. † Quæro, b an de eo, q relinquitur pro male ablatis detrahatur aliqua Falcidia. Respõ. non, vt eleganter no. in Specu. de inst. edi. §. compendiosæ, ver. item scias, ad finem §. & non dicitur confessio facta inter absentes cũ sit facta Deo teste, & ipso præsente. arg. sup. de sac. sanc. eccl. l. illud. in gl. & de non nu. pec. l. generaliter, per Cy. † No. q relicta c ad pias causas non defalcantur. Et dicitur relictum ad pias causas omne propter quod anima testatoris subleuatur, vel anima cuiuscunque catholici, vel animarum corpus carcerati, etiam pro maleficio, d vt no. ff. de leg. 2. l. si quis Titio, ad hoc in Auth. vt cum de app. cog. §. sed hæc quidem. ibi dum dicit, & ipsorum quoq; aĩæ ex hac causã pientissima subleuentur, & sup. commu. de leg. l. j. §. si enim. ibi, quæ pijs actibus sunt deputata. † Et not. e q inter legata ad pias cãs computantur oĩa, quæ relinquuntur pauperibus miserabilibus, hospitalibus, ecclesijs, & similibus. Specu. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. ver. & scias q inter relicta ad pias causas, vbi omnino vide. Item quod relinquitur pro emendandis f muris ciuitatis. Et pro custodia terræ, quia custodiuntur orphani, & miserabiles, qui sunt intus ſm Specu. qui optime dicit. † Quæro, quid si legatur g cõsanguineos h pro anima? Rñ. si pauper est, pia causa est, nisi esset legatum excessiuum. Sed quod legatur diuiti, nunq̃ est ad pias causas, vt no. ṡ. de sacrosan. eccl. l. illud nec potest assertio testatoris veritatem immutare, vt ff. de probatio. l. qui testam, ff. de castren. pecu. l. si forte, & argu. in l. vltima, ff. de exer. & quod no. sup. de colla. l. si donatione. † Quæro, quid si donat i filio monacho. Respondeo, hic concurrunt duo. Vnum, quia monachus: ergo pauper, cũ nihil habeat propriũ. Item monasterium habetur loco pauperum, aliud est fieri de sanguine. vnde videtur potius relictum contemplatione sanguinis, vt ff. de excu. tut. l. tutor. petitus, §. quæ tutoribus. nam in dubio videtur relictum naturali causa inspecta, arg. ff. de tutelis, l. q habet. Nec † ob. q sit pauper. nam nemo pauperior seruo est. & tamen non omne quod relinquitur seruo, est ad pias causas: sed domum quod in vitæ subsidio, vt sup. de necess. seruis. l. quidam, §. ille. Sed ibi loquitur quando legatur a domino, sed quando legatur ab extraneo, magis videtur relictum contemplatione domini quam serui, vt ff. de condi. & demonst. l. si filiofam. vers. directe. vel dic quod sufficit, quod pia causa sit annexa etiam nõ K principaliter. Scias q k Iaco. Buttr. super ista authen. dicit, quod e relictis ad pias causas detrahĩt Falcidia, nisi hæres sit in mora. Sed mirandum l est, quõ potuit hoc dicere: nam si detrahit, ergo non est in mora quatenus detrahitur, vt ff. eod. l. lineã margaritarum, & ideo dic non detrahi indistincte. † Modo quæro, quid in Trebellianica, m vtrum cesset in relictis ad pias causas. Istam quæstionem disputat. Spec. in tit. de instru. edi. §. compendiosæ. ver. sed cum deductio, dicit Arch. q non, in c. 1. de test. lib. 6. Sed veritas est q cessat: & ita de facto fuit iudicatum, vt dicit Specu. si qua enim differentia esset in capitulis antiquis, tamen non est fauore animæ. Et quia tex. dicit in corpore omni Falcidia cessante, &c. etiam si sit filius testatoris ille qui vult detrahere, vt plene no. ṡ. de Epis. & cle. l. si quis ad declinandã. Et idem puto si aliqua Falcidia esset per constitutionem loci introducta vt extra de testam. c. Raynutius. quia eadem est ratio, ar. ff. de relig. l. sunt personæ. & ff. de vsufr. leg. l. codicillis, in prin. † Quæro, qd de Falcidia Episcopi. Rñ. de quibuscunq; relictis ad pias cãs locis pijs, Episcopus dẽt habere quartam. secus si relinquatur personis. idem si pauperib. nominatiue, puta Pet. & Io. Si autem in gñe, puta pauperib. in gñe. Episcopi volunt quartam, ac si esset relictum hospitalib. quia eadem est rõ, de hoc no. extra de sepul. c. 2. & ita teneas. Vnde si Eps consideraret, q est pr̃ pauperum, non deberet de relicto eorũ aliquid detrahere, arg. ff. de vsu. l. fideicommissi, §. Pollidius. & de leg. 1. l. cũ filio. Tu dic q illa l. nihil facit, quia quarta Episcopalis fundatur in l. diœcesani, non in l. Trebellianica, vel Pegasiana, quia illa quę applicantur fisco applicantur ecclesiæ, & Deo, sicq; est idẽ fauor animæ testatoris.

ADDITIONES.

a Similiter. Limita singulariter, ut per Ang. in d. l. decem, ff. de fideic. lib. & in l. si seruus, ff. eo. quid de relictis filio, an dicantur ad pias causas, adeo quod non detrahitur Falcidia. vide Ang. in l. nam, & si parentibus, ff. de inoff. test.

b Quæro. Vide per Bal. in l. qui vxori, cum concor. ff. de au. & arg. lega. quid si relinquitur fraternitatib. an dicatur ad pias causas, vide Bald. in l. id quod pauperibus, in 2 1. q. sup. de episc. & cler & in l. illud, sup. de sacros. eccl.

c A. B. No. q relicta. Nota quod legatum pro anima dicitur pium, vt est gl. fin. in l. si quis Titio, de le. licet forte hoc non probauerit illa gl. vide eam omnino. Adde istum in repe. l. habeat, nu. 53. & quod ibi dixi plenissime in apost. ad ipsam in uersi. non detrahantur, sup. de sacros. eccl. dixi post Par. in l. si post missionem, in uer. Falcidia. ff. ad legem Falc.

d Maleficio. Vide quod no. Bal. in auth. contra sup. ad Treb.

e Et no. Vide quæ notat Bal. in repe. l. 1. de leg. 2. & adde quod ea quæ relinquuntur ecclesijs, uidentur relinqui pro anima, & uide per Io. And. in c. 1. de sepul. facit, c. 3. extra de consue.

f Emendandis. Vide quæ scripsi post Imol. in l. 2. §. ad municipium quoque, ff. eodẽ, & Ang. in l. r. §. fin. eod. titu.

g A. B. Quid si legatur. Quid si relinquitur consanguineo, vel diuiti, vide Bal. in l. 1. sup. de sacros. eccl. in repe. unde quæ dixi late in c. ad hæc de testa.

h Consanguineo. Vide Bal. in l. 1. in 2. commento, sup. de sacros. eccl.

i A. B. Quid si donatur. No. quod si donatur consanguineo, videtur potius datum reij ectu sanguinis. vide Bar. in l. r. sup. de sacros. eccl. Bal. in d. §. quæ tutoribus, dixi 1 o. quod pater executor non poterit eligere filium.

K A. B. Scias quod, vide notam, & singularem limitationem paucis notam per Ang. in l. 5. ff. de fideic. lib. quod in legatis pijs detrahitur Fal.

l Sed mirandum, Aliter intelligit tex. But. hic, & in l. si quis ad declinandam, & maxime quod ibi scripsi sup. de Episcop. & cler.

m A. B. Quid in Trebellianica. An Trebellianica detrahatur de relictis pijs, vide Bar. & ibi do. Io. in l. Marcel. §. 1. ff. ad Treb. Mod. in auth. similiter, Tene menti etiam si esset filius consuli apud Pistorium, unde Dy. in suo consi. Sal. hic Io. de Fanu. & do. Pet. in c. 1. de test. lib. 6. Ang. in d. l. Marcellus, §. quod autem, ubi dicit se legendo, & consulendo tenuisse quod non detrahitur. Io. de Imo. ita sequitur in d. §. q autem, uide d. Abb. consi. 127. Bal. in l. id quod pauperibus de Epis. & cler. do. Car. in c. requisisti de test. ubi loquitur de quadam apost. quæ propriè uidetur adaptari huic dicto uide quæ ibi dixi.

LEX VIII.

1 *Fideicommissum detrahitur vt æs alienum.*
2 *Actiones facto inuentario confunduntur inter testatorem, & hæredes quo ad agendum.*

Irritum. Licet quis sit grauatus de restituẽdo: tamẽ testari potest. Adde etiam, si esset grauatus de nõ præstando, vt ff. ad Treb. l. qui filium in princip. † No. tamen quod fideicommissum detrahitur, vt æs alienum, & facit sup. de donatione nup. l. si ante. Quæro † nunquid facta a inuentario confundantur actiones inter hæredem, & testatorem vigente, gl. dicit quod non, Pet. dicit q sic. Tu dic q actio potest considerari multipliciter. vno modo in se, siue ĩ abstracto, & tunc durat. alio modo prout est apta ad agere, & si non durat, quia non habet aduersarium. Tertio modo prout est apta ad detrahere: & sic durat, vt l. fi. §. in computatione, ṡ. de iure delib. & sup. eo. l. imponenda.

ADDITIO.

a Nunquid facto. Vide in l. debitori, sup. de pact. & Cyn. in l. in imponenda, sup. eo.

LEX IX.

1 *Falcidia tripliciter considerari.*

Error. Error facti parit conditionem indebiti: sed non error iuris, & dicit glo. quod est naturale debitum. & adde quod no. in l. 1. ṡ. eo. No. q Falcidia non ꝯtinet ius vĩle, nisi qñ detraheretur ſm voluntatem testato. vt ff. eo. l. Titia, & ideo

secundum

secundũ legem duodecim tabularum non erat cognita, in Authen. de nup. §. disponat. colla no. 4. Item ex lege sola veritas, hominibus innitebat, quod hodie locus, vt l. fin. in fin. sup. de fideicom. & ideo ex institutione no solemni, & si oriatur æquitas naturalis, tamen non est propriè obligatio. sed si testamentum tenuera fuit solemne, sed probatio non erat ita solennis: tunc non

1 deficit ius, sed probatio. † Tu dic, quod Falcidia potest considerari tripliciter. Vno modo post detractionem. & tunc nec naturaliter, nec ciuiliter debetur. Alio modo post agnitionem, puta promittendo, & tunc ciuiliter & naturaliter debetur, vt j. eo. l. fi.

a & sup. eo. auth. sed cum testator. Tertio modo a interim, & cum est in potentia ad detrahendũ, & non detrahendũ: & tunc est vera opinio gl. quia subest obligatio naturalis, non tamen necessario. vnde si soluitur, eligitur media via, q aut per errorem facti, aut iuris, vt hic, licet Vltramontani aliter dicant, vel. cum quis, de iur. & fac. ign. quia lex Falcidia resecat dominium, quod est ius in re; ergo multo magis obligationem, quæ est ius ad rem. Item legatum tenet de iure gentium, sic ff. de verb. sign. l. verbis legis. item pone tale notabile, quod qui per errorem consentit, potius videtur contradicere, quam consentire, vt no. in c. j. §. præterea, quib. modis amit. feu. colla. 10.

ADDITIO.

a An. B. Tertio modo. An Falcidia sit naturaliter debita vide Bal. in l. cum quis, C. de iur. & fac. ign. & ibi Bar. & Sal. & Bal. in l. 1. ff. de cond. ind. & ibi Lud.

LEX X.

1 *Hæres ex hæreditate detrahit legitimam, vt æs alienum.*

2 *Pater non tenetur soluere legitimam pro condemnatione filij.*

Quanquam. Beneficium deducendi Falcidiam, vel Trebellianicam, transmittitur ad hæredem. Quærit hic gl. nunquid liberi de restituendo rogati, detrahant duas quartas? & arguit pro & contra. & finaliter determinat, q si sunt sub conditione rogati, detrahant eas successiue, primo legitimam, & statim, secundo Trebellianicam, cum condõ fideicommissi extiterit. per legitimam itaq; habebit filius quatuor vncias de toto asse, per Trebellianicam habebit duas de toto besse. Et Trebellianica dr lucratiua, sed legitima intelligitur esse æs alienum, vt ff. de falsis l. si quis legatũ. § fin. Legitimam. n. detrahit vt suus. Trebellianicam vero vt extraneus hæres detrahit, argumẽ. ff. de coniungen. cum eman. libe. l. 1. §. si pater qui. §.

1 optime facit. † Item legitimã detrahit vt æs alienũ: ergo non impedit Trebellianicam, quia istæ duæ detractiones non sunt ambæ lucratiuæ. Item non ex eadem causa simili in Auth. de nupt. §. optime. Si autem simul incidunt vel cõcurrunt in detractione, sufficit vna detractio, in qua alia compensatur, nam Falcidia Falcidiam non resecat, sed implet. nam si se resecarent, vna diminueret corpus alterius, & neutra remaneret sub sua distinctione quod est impossibile, & hoc vult dicere gl. dũ dicit, q vna euelleretur de corpore alterius Sed veritas est de iure ciuili, q si seus qui habet legitimam assignatam a testatore, vel a lege. non est grauatus vltra dodrantem, & ideo non detrahit hic Falcidiã vel Trebellianicam. Vel dic vt dixi supra ad Trebell. l. iubemus. Opinio tñ gl. seruat de consuetudine, quæ est optima legum interpres. Et adde quod no. in Authen. de hære. & Falc. §. si quis autem non implens, in glo. quæ incipit, vel ipso iure, & quod no. p

a Azo. in summa illius tituli. Ex prædictis a apparet, q puris legatarijs, & fideicommissarijs detrahitur vna tantum a conditionalibus, vel sub die certo duæ. Est autem purum omne quod in sui

2 essentia non suspenditur. † Pone filiusfamilias b percussit quen-

b dam, vnde oportet, quod ei soluat mille, aut manus amputetur. petit a patre quod assignet sibi legitimam, vt possit soluere condemnationem? Respondeo, patrem non teneri. sed per for-

c mam c statuti pater ad hoc posset teneri, & inspicitur tẽpus deli-

d cti, d ff. de iud. l. si filius. De Trebellianica non est dubitandum, q pater nõ tenẽt eã filio assignare, licet statutũ dicat q pr̃ teneatur filio assignare partem suam, quia nondũ est in spe alicuius præstationis, nec licet petere hæreditatem viuentis. & fa. it ff. quod quisque iur. l. 3. §. si filius. Baldus de Perusio legum Doctor.

ADDITIONES.

a Ex prædictis Fulg. hic in legatis tenet contra Bar. & vide l. Marcellus, vers. quod autem. ff. ad Treb.

b And. B. Filius familias. Not. patrem non teneri ad soluendum legitimam pro condemnatione filij, nisi statuto cogeretur, vt est glo. sing. in rub. de decr. decu. an autem statutũ tunc valeat. dic q sic. de quo plene per Mod. in l. si filio ff. sol. matri.

c An. B. Sed p formã. No. q in ltima soluenda inspicitur tps delicti. Idem tenet Bal. in l. si qua ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. facit in sim. c. cum simus, de reg. Mod. in l. si filio. sol. mat. dicunt quod imo inspici dẽt tps sententiæ, arg. l. filius, sm vnã lec. ff. de iud. & l. quæsitum, de pec. & vide quod pulchre dicit Iac. Butr. in l. pactũ, C. de colla. & Bal. in l. quamuis, C. de fideicom. & Mod. in d. l. pactum & illud statutum, quod pater teneatur soluere legitimam, limita. nisi filius esset soluendo. facit l. 1. C. de decu lib. 10. & l. libertus, §. 1. ff. ad muni. Item, nisi cã esset criminalis Bal. in l. 2. C. de const. pec. Item nisi filius condemnetur propter contumaciã. Bar. in l. e. cum filius, ff. de verb. obl. Item nisi filius delinquat extra territorium, vide in d. l. filio. Item nisi esset bastardus, seu spurius, in auth. ex complexu. C. de incest. nup. Io. An. in rub. qui fil. sint legi. in additi. Spe. Item nisi esset naturalis, l. filium, diffinimus, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

d Delicti. Vide Bal. in l. si qua, ff. de his qui sunt, vel alie. iu. & in l. fi. §. 1. in uer. iuxta prædicta cum uer. seq. & quæ ibi dixi inf. de usu. rei iud. sed Lud. in l. si filio. la 2. ff. sol. mat. dicit, quod immo non attenditur tempus delicti. sed tempus sententiæ latæ contra filium, per l. si filio, secundum unam lec. hic alleg. & leg. quæsitum, ff. de pecu. & per tex. in d. l. si filio, & quod non possit postea petere aliquid plus tempore mortis. adducit aliqua Lud. Ro. in d. l. si filio, & primo, quia pater in vita solens pro filio, ex quo præuenit in tempore, videtur voluisse prouidere sui pro hæredis non autem ei nocere. l. cum quo, de peculio. §. fi. ff. eo. secũdo pro hoc adducitur, quia tempus sententiæ, quod consideratur ut pater uiuens teneatur legitimam soluere, subrogatur in locum temporis mortis patris. quod iure communi consideratur ad detrahendam legitimam filij l. etiam §. h. ff. de bo. lib. ergo debet sapere eius naturam. sed sic est quod tempus mortis patris ita consideratur ad dandam legitimam filio, ut ex bonis excrescentib. post mortem patris nil sit detrahẽdum, vt est tex. sin. in l. si patronum ex debita. §. fi. ff. de bon. lib. & unde Bald. in l. quamuis, in fi. sup. de fideic. & in l. lex Cornelia. & ibi Io. de Imo. ff. de vulg. & pupil. Ro. aliquid tangit in l. Imperator, ff. ad Tre. & ibi nil uidetur clare firmare, all. tamen quod in legitima debet attendi tempus mortis, l. 1. §. fi. præalle. & d. l. si patronum, & dicit quod istam quæstionem ponit Albe. in tractatu statutorum, in 3. parte, in q. 26. & uide Bal. in l. fi. sup. de fideic.

LEX XI.

Si vt allegas. Testator non potest Trebellianicã prohibere. b. d. Secus in Falcidia, secũdum gl. Tu dic ut dixi in auth. sed cum testator, sup. eo.

LEX XII.

1 *Verba, vtere post mortem meam bonis meis, an inducant donationẽ causa mortis.*

a In donationibus. a Falcidia detrahitur de omnibus donationibus, quæ morte

b confirmantur. dicas tamen b q istę donationes non ueniunt in fideicommisso, uniuersali, nisi sint testamento confirmatæ, vel nominatim sit hoc dictum, ff. de leg. 2. l. sequens qõ. Item in dote profectitia, quæ morte patris consolidatur filiæ, vt l. Lucius, §. filiam. de leg. 2. & supra communia de legat. authen. res quę.

1 † Quęro, nunquid verba ista inter præsentes prolata, vtere post mortem meam bonis meis, inducant donationem causa mor-

c tis. Sol. dic ut supra de pac. l. licet c B.

ADDITIONES.

a In donationibus. No. quod licet l. ista loquatur solum in donatione inter virum, & vxorem: tamen extenditur ad donationem factam inter patrem, & filium quæ morte confirmatur, ut per gloss. in auth. ex testamento, sup. de coll. & ibi per Roman.

b Andr. Barba. Dicas tamen. No. quod donationes non ueniunt in fideicommisso uniuersali, ut est tex. fin. in d. l. sequens quæstio, vide Ang. in repet. l. eam quam, sup. de fideicom.

c L. licet. Vbi habetur, quod non inter priuatos sed inter milites habet vim, vltimæ voluntatis.

LEX XIII.

Si ea cuius. Agnoscens legatum tenetur manumittere seruum proprium, de quo manumittendo erat rogatus, & emere alterum similiter. h. d. Casum pone, vt in glo.

LEX XIV.

1 *Pater administrans sicut tutor, tenetur reddere rationem, vt pater, & non vt tutor.*

Licet adieris. Actio tutelæ gestæ a patre confundit pro hereditaria portione pupilli succedentis, tñ tanquam æs alienum detrahitur, & de residuo fundus

a legatus præstatur detracta Falcidia, h. d. No. q pupillus a potest emancipari. Secundo no. q pater est eius legitimus tutor, quod dic vt no. in Auth. matri, & auiæ. s. qñ mu. tu. off. fun. põt. Tertio

b no. q etiam legatum speciei, b minuitur per æs alienum, nec re-

1 peritur alibi ita expressum. † Quęro nunqd c pr̃, qui est tutor filii,

c teneatur reddere rõnem finita tutela: Rñ. sic, vt hic, & s. de dol. si supstite, & ff. de lib. leg. l. Aurelius, §. Titius. Non ob. in l. de bon. quæ lib. l. cum oportet, §. fi. quia ibi pater administrauit iure patrio, ratione vsusfruct. hiri tanquam tutor. Et adde quod no. ff. qui satis. cog. l. filius, & sup. de iure delib. l. si infanti.

ADDITIONES.

a A. B. Quod pupillus. Nota. pupillum posse emancipari etiam infantem tex. est valde no l. fi. inst. de emanc. liber. & ibi Bart.

Legatum speciei. Vide quæ scripsi post Imo. in l. quærebatur. ff. eo. & ibi per And.

b Quæro nunquid. No. q pater administrans, vt tutor, tenetur reddere rõnem si. ut pr̃, nõ ut tutor, hinc est q dicit singulariter Azo in sum. de bo. quæ li. quod pater si vendit vt tutor, exigitur decretum iudicis, sed in casu præmisso non requiritur decretum. ita refert Bal. in l. 3. sup. de præd. mino. quod est no. dignum, & ff. de rei vxo l. magis puto. §. si fundum, & vide glos. in l. his qui. ff. de tu. & cur. da. vbi dicit, quod mater tenetur ad rationem reddendam, licet Bal. in l. cum oportet, §. sec cũ tacitas, inf. de bon. quæ lib. allegat gl. sing. & vide eundem Bald. in præall. l. his qui. vbi notanter loquitur, & ibi est gl. quod filius tenetur reddere rationem administrationis, quando datur curator patri. vide B. l. in d. l. Gallus. §. quid si ta, de lib. & posthu. ubi allegauit gl. l. orphanotrophos sup. de episc. & cler.

LEX XV.

1 *Protocollorum legatum defalcatur.*

Si prædiorum Nec de dote prediorum, nec de instrumentis Falcidia detrahitur. h.d. Quęro, † si Tabellio legauit mihi suas imbreuiaturas, ex quibus debeo lucrari centum, vtrum ista centum defalcētur? Dic q sic. Non obst. ista lex, quia hic ista instrumenta nullam vtilitatem afferebant, nisi vtilitatem probationis, quæ defalcari nō potest. Quæro, si testator *a* legauit mihi fundum, vtrum hęres teneatur mihi dare instrumenta emptionis, quæ fecit testator de illo fundo? Sol. dic, q nō originalia, nisi sint legata, ut hic, & s. de fideic. l. instrumenta. hoc verum, nisi tota res sit legata: tunc.n. originalia debentur accessorie. vt no. in Spe. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. uers. sed quæritur, an hęres, vel distributor. vbi omnino uide.

ADDITIO.

a Testator. Quid autem de instrumentis ad vtilitatem fundi, vide gl. & Doc. in l. a. d. uerb. signi.

LEX XVI.

1 *Legatum videtur inane, si deducto ære alieno nil est in hæreditate.*
2 *Hęres, qui pręuenit in soluendo, quod in hęreditate erat, non cogitur restituere.*

Successores. Legata, vel fideicommissa etiam vniuersalia non debentur, nisi prius ęre alieno deducto. † vnde si nihil est in hæreditate vltra ęs alienum, inane vr legatum, & fideicommissum. h.d. Ar. ꝯ, quia si tenet institutio: ergo, & fideicommissum, vniuersale. tn̄ quia fideicommissarij non interest, potest opponi exceptio non interest tua. hoc falsū est, quia hęc exceptio non potest opponi ei, qui petit suum, vel sibi debitum, vt ff. de ser. l. quoties. † Dic ergo, *a* q hęres pręuenit in soluendo æs alienū, non cogitur restituere ex Trebelliano, q nihil est qđ possit restitui. Secus si non pręuenit in soluendo, ff. de transa. l. si. Deinde no. gl. hic positam, q sunt quędam verba, quę regunt post se diuersos accusatiuos.

ADDITIO.

a Dic ergo: Vide Bal. in l. 6. sup. tit. 1.

LEX XVII.

1 *Falcidia deducitur de prælegatis.*

A cohęredibus. † De prælegatis deducit̃ Falcidia. Quæro de intellectu l. Nesennius & l. Titia, ff. eo. & ad Treb. l. deducta, §. nummis. & l. cum pr̄, in prin. de leg. 2. & dic vt no. sup. fam. er. l. filium.

LEX XVIII.

1 *Falcidia prius detrahitur, quam sit hæres.*
2 *Mortis causa capio equiparatur donationi causa mortis.*

Si quis. Relictum cā conditionis implendę defalcatur, & licet mero iure prius debeat impleri conditio quā fiat aditio; tamen fallit, vbi falcidiæ onus causa donationis implendæ iniunctum minuit. † Et not. mirabile, quod prius detrahitur Falcidia, quā sit hęres. Item no. mirabile, q qui ex certa scientia non retinuit, repetit: quia non fecit animo donandi, sed animo conditionis implendę. similiter no. ff. de conditio. indeb. l. Neratius. † Item no. quod mortis causa capio æquiparatur donationi causa mortis. *a* & vide quod no. ff. de don. cau. mor. l. qđ conditionis. vbi gl. dicit, q in mortis cā capione requiritur eadem capacitas, quæ in fideicom. Et ideo non potest in spurium cōferri, vel in alium non capacem, & dicit Dyn. q illa gl. non est alibi. De hoc est casus sing. ff. de cond. & demonst. l. Męuius. Itē no. tex. de duplici prouidentia mortuorum, & viuorum. Pone, vendo tibi rem pro decem, sub conditione, si dederis Stichum Titio post mortem meam. dic quod ista est mortis causa capio, tamen sumit originem ex contracto inter viuos, & forte hæres meus non detrahit Falcidiam de isto Sticho: nam si detraheret esset iuxta Falcidiam implenda ꝯdō hęredi meo. Si aūt nō facta mentione mortis dixi ego venditor, si dederis Titio. ista non est mortis causa capio, sed conditionis causa capio; sicut si aliquid daretur in republica, ff. de leg. 3. l. ex his verbis. §. alumno.

ADDITIO.

a Phi. D. Causa mortis. Adde tamen, q licet ei æquiparetur, non tamen eius appellatione comprehenditur, sicut nec legatum. licet bene testamenti appellatione veniat, secundum glo. in l. 2. C. de iu. dot. vbi per illum in verbo, contentam esse. & Bal. in ver. pone. Itam. dicti. Et huius effectus atque vtilitas est, q ex vi statuti caventis de insinuatione legatorum, & donat. causa mor. non debeat mortis capio insinuari, secundum illum egregie, vbi sup.

LEX XIX.

1 *Alienatio si alicui est prohibita, promittere non potest.*
2 *Hæres si promisit soluere omnia legata, qualiter intelligatur.*
3 *Promissio indefinita moderatur legis moderamine.*
4 *Hæres si promisit testatori soluere integrū legatum, an teneatur soluere.*
5 *Nouatio dicitur fieri mutatione personæ.*

Cum certum. Ita agnoscit legatum qui solidum promittit sicut qui integraliter soluit. hoc d. cit. Et sic not. quod paria sunt promittere, & soluere. † Not. ex hac l. argum. quod qui non potest alienare, non potest promittere. Not. hic, quod probo non reprobo. † Quæro quid si hæres *a* promisit soluere omnia legata; sed non dixit in solidum? Respondeo, intelligitur catenus quatenus requiritur saluo legis beneficio; quod est multum not. secundum Cyn. † Et est arg. *b* quod si vir, qui potest retinere tertiam partem dotis, promittat dotem simpliciter, quod adhuc potest retinere tertiam partem, quā lucratur ex forma statuti, quia promissio indefinita moderatur legis moderamine. Quæro, *c* nunquid hæc lex habeat locum in nudo pacto? Respondeo sic, si sibi assumat vestimentum, l. item illa, ff. de const. pecu. & Inst. de actio. §. de constituta. † Quid si hæres *d* promisit ipsi testatori, quod solueret integrum legatum? Respo. si promisit per stipulationem tenetur: si autem nudo pacto, vel fuit simplex consensus, secus. argumē. ff. fam. erciscun. l. his consequenter, §. secūdo, & de actio. & obligatio. l. hæreditarium. Quæro, iussus dare decem ex conditionis implendæ, dat quendam Argentarium promissorem, altera parte volente, & acceptante; nunquid videatur impleuisse cōditionem? Videtur quod non, ff. de const. pecun. l. promissor Stichi, §. fin. nam qui promisit, non propterea soluit, ff. de fun. instr. l. nepotis. licet Argentarius non habeat exceptionem executionis, vt in Authen. de fideius. §. reum. In contrarium videtur, *e* † quia mutatione personę fit nouatio, arg. ff. man. l. inter causas, §. abesse, & satisfactum videtur ei qui contentus est obligatione solius noui promissoris, ff. si cer. pet. l. fin. §. tertio Iac. de Are. dicit, quod ille qui debet habere decem, recipiendo nomen debitoris pro decē, recipit nomen debitoris in solutum. Secus si non recipit nomen debitoris pro quantitate, sed per modum accessionis, vt ipse no. ff. solu. mat. l. Mæuia. *f* † Et sic differt, qualiter verba sint concepta, vtrum dicatur, do tibi *g* talem Argentarium pro me: & tūc soluisse videor, secus si dico, in tantam quātitatem, vel propter me, vt no. ff. de pac. leg. l. si dominus Sticho. In dubio autem nō videtur acceptos nomine satisfationis, nisi contraria sit consuetudo, quia consueuerunt campsores ponere ad rationem mandatoris, & ascribere eum ad debitorem eo ipso quod pro eo promittit; & ideo videndus est codex rationum, qualiter loquatur.

ADDITIONES.

a Quid si hęres. Sed quid si hęres dat licentiam legatario, quod capiat rem legatam, an videatur renunciare Falc. Sal. in l. 1. sup. de pac. tenet quod non, maxime per hāc l. quod dicit esse singulare.

b Et est ar. Vide gl. & Doc. in l. prior, ff. so. mat. & Bal. in l. quod nomine, ff. de condi. indeb. Ang. & Imo. in l. damni, la 3. §. cum parietem, ff. de dam. infec. cum simi. & quæ scribam inf. prox.

c Quæro. Ex dictis Bal. hic collige, quod hæc l. probat quod vbicunque est geminata naturalis obligatio, est actionis productiua, patet hoc in Falcidia quæ erat debita naturaliter, in l. 1. sup. eo cum simil. & si pacto nudo constituitur, potest agi. & ita tenet etiam Ang. hic, & sequitur Ro. in l. si vero, §. de viro, ff. sol. matr. & vide Cy. hic, & per eum in l. 1. ff. de ver. obl. in prin.

d Quid si hæres. In contrarium facit, quod no. Bal. in l. 1. inf. de fruc. & lit. expen. vbi promittens integros fructus, intelligitur tamen deductis expensis, & pro Bald. hic facit l. 8. §. ad filiorū, inf. quando & quib. quar. pars deb. lib. 10. Ang. tamē in Auth. de hęre. & fal. §. si vero expressim. dicit, q si testator dicit, lego tota decem, non p hoc videtur prohibere Falcidiam, licet secundum eum contrarium fuerit determinatum per d. l. 2. alle. pro se. & l. qui totam, ff. ad Treb. & l. quis in princ. de leg. 3. in verbo, simpliciter iuncto, c. si vero expressim, præall. uide ibi per eum, & per Imo. in l. si patronus, ff. de don. & Bal. in auth. sed cum testator, sup. eo. & quod ibi dixi. Quod autem si testator dixerit, volo legata præstari pleno iure, vide per Ludo. Roma. in d. l. Marcellus, §. 1 ff. ad Treb. & ad q. Bal. uide Cy. hic, qui idem tenet. & facit ad q. quod si pater stipulatus fuerit a genero totam dotem reddi filia mortua, quod non possit retinere maritus partem, quam lucrari debebat ex forma statuti. & ita dicebat etiam Cy. in l. post dotem, ff. sol. mat. in lec. & de ista materia vide in auth. similiter, in si. sup. eo. Bal. in l. precibus, ff. de impub. & alijs subst. Bald. & Ang. in l. Centurio, ff. de vulg. & pu. & quod no. Ang. & Imo. in d. l. damni, la 4. cū parietē, ff. de dā. inf. & vide qđ scripsi hic post Bar. & quæ sup. proxime dicta sunt.

e And. Ba. In cōtrarium videtur. No. si mutatione personæ fiat nouatio, Bar. & alios in l. singularia, ff. si cer. pet. Ang. in l. qui vsumfructum, ff. de ver. obli. Io. de Imo. & alios, in l. delegare, ff. de noua. Io. de Imol. in l. pen. ff. de præt. stipu. Bal. in l. frustra, C. de non nume. pec. & l. Mæuia, ff. sol. mat. Bal. in l. rescriptum, §. si pact. & in l. 6. C. de no. & Salic. ibi, consulitu pridie.

f Mæuia. Et ibi Bal. & Imo. post Bar.

g Do tibi. Vide Imo. in l. d. legare, ff. de nou. & ibi dixi.

De caducis tollendis. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Bellum ciuile est quod populus in se mouet.*
2 *Bella calamitatem inducunt.*
3 *Lex Papia plura statuit.*
4 *Homo sapiens, sapientior est lege male posita.*
5 *Gabellas illicitas & iniustas licet fraudare.*
6 *Interfectus in bello, moritur sui iuris.*
7 *Dies legatorum non cedit a morte.*
8 *Diem cedere, quid sit.*
9 *Leges cur vna die statuunt vnum, & alia die statuunt oppositum.* 10.
11 *Substitutio vulgaris quare fuit inuenta, maxime odio caduca.*
12 *Executor sibimet non potest substitui in casu, in quo erit negligens.*
13 *Legati dominium non transit ante diem in legatarium.*
14 *Dies mortis testatoris & aditionis, est vnus & idem dies.*
15 *Conditio tacita impedit natiuitatem actionis.*

Et nomen. In prima parte ponitur proœmium & statuta legis Papiæ, & quędam Senatus. ōsulta, corrigens & statuēs, vt ante apertas tabulas cedat dies adeūdæ hæreditatis, & legatorū, ne obtentu caducitatis ꝓpter non apertas tabulas interim hærede, vel legatario defuncto, hæreditas vel legatum deferatur in fiscum. h.d. † Nota, quod bellum ciuile est. quod in se populus mouet: bellum autem est perditio aīæ, a & corporis, a vt no. in l. 1. publ. læti. vel Consul. lib. 12. Sed nunquid capti in isto bello fiunt serui capientium? Respō. non: quia non sunt proprie hostes, sed partiales. quia ciuitas diuisa est in partes, vt ff. de cap. l. si quis ingenuam, §. in ciuibus. & vbi est ista diuisio, accidit eodem modo, quo in arbore si scinderetur per medium, vel præscinderetur eius rami: quia cito desiccatur. in tali. n. morbo abscinduntur nerui ciuitatis, idest magni ciues. Vnde ciuitati aduenit spasmus, & plerunque inducitur ad necessitatem tyrannidis, sicut experientia docet: quia Imperium, & ignobile vulgus non diu sustinet pressuras. Et dicebat quidā sapiens Ianuēsis, ꝙ diuisio in ciuitate, est vermis ingressus in caseo. † No. ꝙ bella calamitatem inducunt, & maxime intestina ciuium ꝯ ciues. Secundo nota, ꝙ statuta facta tpe belli circa fiscū locupletandū cum aliena iactura, debent tolli tpe pacis. † Tertio nota, ꝙ lex Papia statuebat plura. Primo, ꝙ ante apertas tabulas non possit adiri hæreditas. Secundo, ꝙ si hæres interim interficiebatur, erat caduca hæreditas. Tertio, quod caducitas hæreditatis inducebat caducitatē legatorū. Quarto, ꝙ hęreditas caduca deuoluebatur in fiscum; sed oīa ista sunt correcta, nam hæreditas pōt adiri ante apertas tabulas. Item dies legatorum cedit a die mortis. Item nec deferuntur in fiscum. Not. ꝙ si vis succidere vitium, tolle materiam eius. No. ꝙ lex remanet etiā abolita eius rōne, donec tollat per nouam constitutionem, & iō necessarium fuit legē Papiā corrigi. No. ꝙ ꝯtria regimina, ꝯtrijs statutis indigent. Pone, Guelphi dum regebant fecerunt statuta ꝯtra Gebellinos, postea Gebellini regūt victis Guelphis: quia per regimen populi, & ipse populus intelligitur esse penes victores, an est necesse facere ꝯtria statuta? Arg. ꝙ sic, vt hic: dic ꝙ nunc ex titulo, quod quisque iur. cum si. † No. ꝙ homo sapiens, sapientior est l. male posita: & qđ licitū est tales leges legitimis remedijs reēuenire, & † fraudare gabellas b illicitas, & iniustas. No. tacite ex litera, ꝙ licet esset quis casu interfectus, & per hoc non poterat hæreditatem adire: non tñ hęres eius erat omni auxilio destitutus. † Item no. ꝙ interfectus in bello moritur sui iuris, & habet hæredem absque aliqua fictione legis Corneliæ: quia nūquam peruenit in ptātem hostium. Opp. quod clausis tabulis hęreditas non possit adiri, vt s. de his, quib. vt indig. l. si es. Solu. ibi speciale pp necem defuncti. Vel dic, ꝙ valet aditio, sed aufertur tanquā ab indigno. & hæc vera. † Oppo. ꝙ dies legatorum non cedat a morte, ff. de ꝯd. & demon. l. hæres meus. Sol. si adiectio mortis facit legatum conditionale, non cedit a morte: sed si non facit ꝯditionale, tunc sic. porro dies mortis si adijcitur grauato, facit conditionem: si honorato non facit ꝯdōnem, ꝑp infallibilem transmissionē. Sed nunquid ego possum legare vasallo meo libertatē post mortē suam? Vr̄ ꝙ non, ff. de oper. lib. l. c. si libertus, §. posthumus ibi, ꝑp successores facit ff. qñ dies leg. ced. l. ꝙ pupillæ. Opp. ꝙ unō nec purum cedat a die mortis, sed adita hereditate, ff. de leg. 1. l. si tibi ho mo, §. cum seruus. Sol. quo ad trāsmissionem cedit a morte vere, & interpretatiue: sed quo ad dñiū cedit interpretatiue, sed nō uere ante aditam hęreditatem: sed quo ad obligationem, & hypothecam nullo modo cedit, nisi sit hæreditas adita. † Quæro, quid est dictum, diem cedere? Resp. cedere idest accedere, qñ dies cedit ad actum viuificans ipsum; & ponens in substantia essendi, vel experiundi; & tunc cedit dies, qñ infallibilis est oblō; & tūc venit dies, qñ præsens est exactio. Quærit Pe. quare hr̄ditas non cedit quoad transmissionem, & secus in legato? & nescit reddere rōnem. Sed est rō, quia non pōt fieri hr̄s, nisi aīo suo proprio, vt no. ff. de aequ. hær. l. Pau. Et iō vbicūque hæreditas non adita transmittit, est quædam dispensatio legis, & specialis fauor, vt j. eod. §. in nouissimo. † Quærit sępe Papiensis Antistes, cur leges vna die statuunt vnū, alio die statuunt aliud oppositū. Sed huic qōni rñdet hæc lex, ꝙ sicut aliquid est iustū tpe guerrę, qđ est iniustū tpe pacis; ita illud est iustū, qđ cuilibet tpi suo expedit; nā sicut medicus obseruat tpa, ita iurisperitus, s̄m Cy. † No. quod vulgaris substō maxime fuit inuenta ad ꝓuidentiā futurorū, & remediū fortuitorū. & qđ ista est antiquissima substō, & sp fuit in vsu. † Extra no. hic duo. Primo, ꝙ substitutio vulgaris fuit inuēta, maxime odio caducorum; qa dicebat testator, si Titius hæres nō erit, Seius hęres esto; & sic interfecto Titio, nihilominus Seius remanebatur hæres. † Scdo not. c arg. ad pōnē. Dicit constitutio epī, ꝙ executor dēat exequi intra annū a die mortis testatoris, & nō a die sciētię executoris enumerandum. alias talis executio pertineat ad Episcopum, nam si substitutio vulgaris fiat, exequutio ibit de executore in executorem, & ad epūm, per istum no. tex. d Vnde dubitatur, d quid si est substitutus sibiipsi, videlicet quoties executor esse desierit: tunc eundē sibiipsi substituo. & dicebat quidam sapiēs, ꝙ illud erat factū in fraudem constitutionis episcopalis. & ideo non valebat illa cautela, vt s. de episco. & cle. auth. licet testator, & bene, quia negligens abijt ab officio tanq̄ suspectus, & ideo non dēt in eodem officio repeti, vt s. de procu. l. cum. ar. ꝯ. ff. qui. mod. vsusfr. amit. l. si cum in annos. Sed ibi testator disponit pro reb. suis, ꝙ potest hic de iurisdictione episcopi, & de iu. publico, quod non potest, ff. de pac. l. ius publicum. hoc ēt modo resp. ad l. quod si nolunt, §. si quis ita, ff. de ædil. edi. Item dicta constitutio ualet ꝯ scientes e vel supine ignorantes, sed contra ignorantes legitime, dicta cōstitutio non ualet, quia est contra ius commune, ut l. nulli, de episco. & cler. ibi pro sua scientia, & c. vt no. Bar. ff. de infa. l. genero. Præsumitur autem scientia ex conuersatione assidua. ex amicitia intensa, ex publica voce, & fama, ff. lo. l. diuus, de in f integr. rest. l. de tutela. & f l. si tutor. de peri. tut. † Quęro, nunquid ante diem legati transeat dominium in legatarium, vel oriatur obligatio? Dicit glo. quod non, per l. Sempronius, de vsufru. leg. Sed adueniente postea die retrofingitur dominium translatum & obligatio nata. Sed in contractibus ideo nascitur interim obligatio. quia præcedit consensus. Ista est gl. quæ non est alibi. g g dic vt dixi in l. 1. vt act. ab hęr. & l. 1. commu. de leg. per l. fin. §. sin autem. eo. tit. † Istud est no. dignum, & non tradendum obliuioni, quod quantum ad regulam Catonianam pertinet, dies mortis testatoris, & editionis est vnus, & idem. tex. est unicus in iure in l. si optioni, ff. de opt. leg. Pone, testator dicit, lego tibi decem sub hac conditione, si Titius mihi hęres erit. an Titius interim decedens transmittit? Videtur quod sic, ut l. hęc verba, ff. de h leg. j. Contrariū est verū, quia hic eo animo h iussit testator, vt faceret conditionem. de condi. & dem. l. in conditionib. primum locum. vers. nisi qui vers. non alibi. † Quęro, an tacita conditio impediat natiuitatem actionis? Gl. dicit, ꝙ sic. ff. de pac. l. negā. Non obstat. ff. de arb. l. ita demum. quia illa non est conditio, l. si absque

ADDITIONES.

a Cels. Bellum autem est perditio animæ, corporis. Adde tu istum in l. 2. nu. 71. & quod ibi posui in apost. ad istum; post Alex. in uers. diffidatio, sup. de ser.

b Gabellas. Vide Bar. in l. vectigalia, ff. de publican.

c Secundo nota. Vide Bal. in auth. licet. hic alle.

A. B. Secundo no. An tempus exequendi currat ignoranti, et constitutione episcopi vide Bar. & Bal. in l. genero, ff. de his, qui not. infa. Mo. l. in l. 1. §. occisorum, ff. ad Sil. & quæ not. sup. in l. quamdiu. qui admit. & l. captatorias, sup. de testa. mil. & tene menti dictum Compostel. in c. capitum sanctæ crucis. de relig. refert Bal. in l. genero, quod nullus pater Principem potest facere quod tempus currat ignoranti, & an statutum poterit facere, quod quis non possit allegare ignorantiam, vide Bal. in l. 1. ff. de leg. 1. & tex. in l. diuus, ff. de sal. & an ignorans mittetur ad pertinum, & est no. in cautela ad exclusionem episcopi a commissaria, unde Bal. in auth. licet, sup. de Episc. & cle.

d A. B. Vnde dubitatur. No. quo executor non potest sibimet substitui in casu, quo erit negligens. unde tex. in c. tua nobis, de test. vbi non potest testator interdicere potestatem compellendi executores episcopo, & ibi vide pulchram quæstionem quam ponit do. Abb. per quam poteris decidere istam quęstionem Bal. hic positā.

e Contra scientes. Vide quæ no. Bar. in l. diuus, ff. de sal. Ao. in l. qui putat, ff. de acq. hær. Et aduerte, quia Bal. hic loquitur in constitutione episcopi, qui non potest cōstituere contra ius commune, ut p. t. Doct. in c. si. extra, de off. Arc. episc. & hic adde Arch. in c. apostolicæ de præb. in 6. Ang. in l. genero, in fi. ff. de infa. & Ro. in l. 1. §. occisorum, ff. ad Syllan.

Cellus. Adde inquantum ille dicit, quod episcopus non potest statuere contra ius commune. Tu vide de hoc Lud. Ro. in cons. 436. incip. fui interrogatus Romæ ab vno Episcopo.

f A. B. Quero nunquid. No. quod in legatis ante diem non transit dominium, sed adueniente die fingitur retro translatum, sed obligatio non. sed in contractibus secus est, unde Bal. in auth. contra rogatus, sup. ad Treb. l. si plures, & con. l. in er. & Ang. in l. qui balneum. ff. qui potior. in pig. hab. & Io. de Imo. de leg. 1. l. quæsitum, §. si mihi seruus, & ibi in l. si tibi, & no. in l. fin. §. sed quia. sup. communia de lega. ibi dixi.

Cels. Adde omnino ad ea, quæ hic dicuntur, Bar. in l. Sempronius, post principiū, & ibi posui in apostilla, ad ipsum in uers. ante diem, ff. de vsufr. l.

g Quæ non est alibi. Vide Bal. in l. si inf. de manum. testa.

h Quia hic eo animo. Vide Paul. de Cast. in l. 3. ff. de lega. 1. & ibi dixi. ibi tamen Pau. de Cast. refert Bal. hic dicere, ꝙ testator videtur uelle, quod ista verba, si Titius hæres erit, inducunt conditionem, quando refert verba ad legatarium, vt lego Titio decem, si hæres adibit hæreditatem, secus quando refert ad grauatum, vt grauo hæredem, vt det Titio decem, si adibit hæreditatem, hoc reprehendit; quia dicit non probari, sed certe, vt vides. Bald. hoc non dicit, & an illud dictum Bald. procedat, uide Bar. in l. quibus diebus, §. fi. ff. de cond. & dem. dum tractat de verbis, & de conditione. Pau. de Cast. in d. leg. 3. transit simpliciter cum d. Bal. hic, & contra Bal. facit: quia illa verba, sub hac conditione non reddunt actum conditionalem, quia alias de sui natura, seu ex alijs verbis non esset conditionalis, sed alterius naturæ, puta modalis l. Meuia, ff. de manumis. testam. l. 2. §. fi. ff. de don. nota. Bar. in d. l. quibus diebus. probatur in l. ea conditione, & ibi ponderat Bal. & Salic. sup. de rescindenda vendi. & in l. quoniam, & ibi Bal. sup. de rerum permu. no. gl. in c. verum, extra de condit. appos. alt. eund. per Io. Andr. in add. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. per Bart. in l. nihil, ff. de contun. cum emanc. libe. Bal. in l. cum res, inf. de don. Item contra Bal. facit, quia satis videntur dicta verba verificari ex eo solo, ꝙ dicta dispositio est conditionalis quo ad impediendam natiuitatem obligationis, quia conditio, quæ tacite inest, impedit natiuitatem obligationis, vt no. in l. item quia in prin. ff. de pact. & in proposito notat Bart. & alij, in d. l. 3. de lega. 1. pro hoc etiam facit, quia verba testatoris intelliguntur secundum mentem legis, vel statuti, vt colligitur ex no. per gl. in l. Gallus, §. 1. de lib. & posthum. & per Bar. in l. hæredes mei, §. cum ita. ff. ad Treb. & Bal. in l. precibus, sup. de impub. & ali. subst. dum allegat l. si duo. ff. de acquir. hær. Item quia ibi dubitatur qualiter expressum debet intelligi, an eo modo quo tacite inest, an vero aliter; potius debet intelligi expressum esse eo modo, quo tacite inerat, ut no. Bal. in l. vnica §. videamus, sup. de rei vxo. act. all. gl. in l. post dotem, in tertia solutione, posita in gl. magna. ff. sol. mat. & no. Bar. in l. usufr. in §. testamento, ed. 2. ff. de leg. 3.

absq; dolo arbitrabitur. Sed quædã tacita modificatio, nec inest ad essentiam potestatis, sed ad iustitiam exercitij ptãtis iam natę, & arbitrij.

1 *Formam & originem non habens sicut non scriptum est.*
2 *Caduca vocantur, quæ habent esse ordinationis, sed non confirmationis.*
3 *Fundamenti defectus maior, quam defectus medij.*

§. Et cum triplici.

Hic Imperator prosequitur materiam deficientium voluntatum, & assignat primo dr̃iam noĩum dicens ꝙ vltimę voluntates, quę deficiunt ex parte honorati, qñq; sunt pro non scriptis, a videlicet qñ relinquitur iam mortuo. a Qñq; sunt quasi caducæ vt qñ legatarius decessit post testm̃ ante confirmationem, per mortem testatoris. Quædã sunt caducę, vt quę post mortem te-1 statoris deficiunt, vel repudiantur. h.d. vsq; ad §. in primo. † No. ꝙ pro non scriptum est illud, quod nullum hẽt initium, vel si vis aliter loqui, ꝙ non hẽt formam, nec originem, nec alicuius essequentiam, vt no. ff. de do. l. pen. & ff. de her. inst. l. 2. in j. gl. Se-2 cundo no. ꝙ quędam hẽnt esse ordinationis, sed non hẽnt esse confirmationis per mortem testõris, & ista vocant quasi cadu-3 ca. † Tertio no. ꝙ quędam hẽnt esse ordinationis: & esse confirmationis per mortem testatoris; tamen postea euanescunt, & ista caduca uocantur. Et collige, arg. ꝙ maior est defectus fundamenti, quam defectus medij, vel finis.

ADDITIO.

a A. B. Iam mortuo. An habeat locum in relictis ad pias causas, vide Bart. in l. pater, §. Tusc. de leg. 3. & quæ ibi remisi in tex.

1 *Quod naturali ratione nititur, perpetuo custodiri debet.*
2 *Naturalis ratio interdum non attenditur propter nimium causæ fauorem.*
3 *Coniunctio inutilis parit ius accrescendi.*
4 *Fundus si vni sit legatus, alteri vsusfructus illius fundi, an ambo concurrant in vsufructu.*
5 *Pro non scriptum remanet penes hæredem.*
6 *Pro non scriptum an libere remaneat penes legatarium.*
7 *Pro non scriptum dicitur id, quod testator relinquit seruo sine libertate.*
8 *Rigor attenditur in petendo, æquitas vero in retinendo.*
9 *Hæres grauatus quandoque est pro non scriptus.*
10 *Pro non scriptum vadit ad coniunctam personam.*
11 *Frater præteritus non facit partem matri institutæ in minus legitima.*
12 *Ius accrescendi an habeat locum in contractu pro non scripto.*
13 *Ius accrescendi habet locum in feudo, quando descendit ex vno fonte.*
14 *Sermo si proferatur a pluribus, potest inducere plura capitula.*
15 *Ius accrescendi habet locum, si beneficium concedatur a Principe in eadem inuestitura.*
16 *Ius accrescendi vnde sumpsit originem.*
17 *Ius accrescendi an habeat locum in pro non scripto iudicij.*

§. In primo.

Hic exequitur Imperator membra per ordinem; & dicit, quod pro non scriptum. Primo defertur substituto. Secundo coniuncto. Tertio remanet apud grauatum; & onus non committatur ipsi, qa 1 nunquam habuit radicem fundamenti. hoc dicit. † No. in isto §. ꝙ ea, quę sunt naturali ratione subnixa, intacta & illibata debent perpetuo custodiri. Et ideo ad naturalem rationem est recurrendum, quia optimus legis clypeus est ratio naturalis. quod 2 tene menti. † Secundo no. ꝙ naturalis ratio interdum non attenditur propter nimium causæ fauorem, vt in uerlicu. nisi per 3 rato. † Quæro, an inutilis a coniunctio pariat ius accrescendi. a Respon. sic, nam vnum extraneum est pro non scriptũ alterum vtile accrescit vtili, vt hic. facit ff. de legat. 1. l. plane. §. si duobus. Per hoc dicebã, ꝙ cellula vacua accrescebat non uacuæ, in hoc 4 exemplo scripturę, relinquo Titio fundum. † Quæro de tali dubio, testator ita dixit, lego Titio talem fundum, & post mensem Mæuio eiusdem vsumfructum, nunquid in vsufructu ambo concurrant? Et videtur ꝙ sic, ratione communis subiecti, scilicet fundi, in quo sunt coniuncti, ff. de vsufr. leg. l. si alij. In con-b trarium b videtur, quia ante diem Titius habet plenam ꝓprietatem: ergo vsusfructus non potest legari, scilicet a seipso, & sic totus accrescit Mæuio, vt dicto. §. si duobus. quod est verius. Opp. 5 † hic dicitur, quod pro non scriptum remanet penes hęredem. Sed certe lege cauetur contrarium; nam si quis seruum nõ potest per se manumittere, & legat eum alteri, cuius fideicommisit, vt eum manumittat: fideicommissum est pro non scriptũ, quia iure prohibente, tamen legatum serui remanet penes legatarium, & non penes hæredem. vt ff. de condi. & demonstra. l. si quis enim. Solu. considera, ꝙ ibi sunt duo grauamina subordinata, vnum heredis, & hoc valet, aliud legatarij, & hoc non 6 valet. † Vnde remanet apud legatarium libere, quia remanet apud grauatum, & ita concordat, & non discordat. Sed contra hoc immediate opp. de lega. 2. l. si quis quos. vbi talis seruus remanet penes hæredem. Sol. dicit glo. ꝙ ibi fuit legatum vt ministro, non vt proinde consequeretur commodum, & ideo vtrũque est inutile, quia non potest præbere ministerium, sed quomodo hoc sciam? Resp. aut est rogatus manumittere pure, aut post diẽ. Primo casu videtur nudus minister assumptus, qa etiã momentaneum commodum non sentit respecta testatoris intentione. Secundo vero casu, quia commodum sentit, ideo legatarius est. Apparet igitur, quod nudus minister est ille qui fungitur solo obsequio nihil retenturus, argumen. de don. inter virum & vxorem. l. mulier. Vnde in d. l. si quis eum. super ver. manumittere, dicit apostilla Cyn. forte post quinquennium, secus si nullum haberet commodum. Cyn. Alij dicunt quod aut hæres tradidit seruum legatario, & loquitur ibi, aut non tradidit, & loquitur l. si quis quos. Oppo. quod semper sentit commodum iuris patronatus. Sed respondeo, hoc est commodum legis, non testatoris beneficio proueniens. & ideo non consideratur, vt l. plane, l. a 2. §. 1. de leg. & de præscri. verb. l. naturalis, §. fina. 7 † Tertio oppo. nam certum est, ꝙ id quod testator relinquit seruo sine libertate, est pro non scriptum, & tamen lex tuetur possessorem, & non redit ad hæredem. v.g. testator reliquit Caio, & Seio centum, & eis fideicommisit, vt dicta centum daret ancillæ testatoris, non valet fideicommissum. Item nec legatarius petit legatum, sed pretium retinet, & non restituit hæredi. & iste casus est in l. codicillis, in prin. de leg. 2. Sol. ibi fideicommissum relictum ancillę est pro non scriptum omnino, & ideo nec legãtur centum, vt supra de necess. ser. l. quidam, §. illo. Vnde vtrunq; valet iure retentionis, sed neutrum iure petitionis, quia mixta ratione testatoris, & fideicommissarij, erat fideicommissum in-8 ualidum solo iure ciuili inspecto. † Ex quo. no. quod rigor attenditur in petendo, æquitas vero in retinendo. Opp. ꝙ pro non scriptum vadat cum onere, ff. de leg. 1. l. ciuitatibus, §. Lucius, nam casus illius §. talis est, testator dixit ita, Lucium & Seium hæredes instituo, quos damno decem, dare Męuio Seius hęres non extitit, dicitur hic quod Titius tunc legatum debet, nam Seio ꝓ non scripto habetur. Porro potest esse, quod Seius hæres nõ extitit, quia pro non scriptus, eo ꝙ erat mortuus ante testamentũ. vel nunquã fuerat in rerum natura, ff. de hære. institu. l. si Męuia. c & tamen legatum debetur iterum. Solu. ibi c in pro non scripto hæreditatis hic in pro non scripto legati vel fideicommissi. Et ratio differentiæ est, quia hæreditas est nomẽ appellatiuum, quod nunquam moritur, argumen. ff. de leg. 2. l. quod Princip. Legatarius autem & fideicommissarius sunt nomina ꝓpriorum no-9 minum designatiua. † Alij dicunt, quod in §. Lucius, debet poni casus in quasi pro non scripto, id est in caduco, vel quasi, & sic non obst. Considera, quandoque est pro nõ scriptu grauatus vt quia grauatus erat mortuus tempore testamenti, vt not. ff. de iu. cod. l. quidam referunt. tamen honoratus erat in rerum natura, vt in §. Lucius. Qñque est pro non script' honoratus, & tunc apud grauatum remanet sine onere, vt hic. Item in §. Lucius, fuerint coniuncti expresse in onere. & ideo accrescit cum onere ex natura coniunctionis, hic autem separatim legatum, & si: 10 non obst. s̃m Pet. & Cyn. † Oppo. dicitur hic, ꝙ pro non scriptũ vadit ad coniunctum. Contra, immo ad non coniunctum de lega. 1. l. si duobus, in princ. Caue tibi gl. male signat istud contrariũ. Sed dẽt signari hoc modo. nam hic dicitur, ꝙ vadit ad coniũctum per ius accrescendi. contra de d. l. si duob. in verbo, solam partem. Solu. quicquid dicat ibi gl. expone istam partem, scilicet d iure legati proprij, d tamen alia venit iure accrescẽdi, vt hic. similis expositio est supra de condi. inser. l. si plures. secundum intellectum Pet. Oppo. dicitur hic, ꝙ qui non admittitur ad partem, non facit partem. Contra, de lega. j. l. plane, §. si coniunctim, & l. huiusmodi, §. si Titio. de leg. j. & l. si Titio, & ei. de lega. 2. cum si. Solu. ita est, ꝙ qui non admittitur ad partem, alteri non obijci-11 tur, & ideo non facit partem. hęc tamen regula fallit in certis e casibus. ita se expedit Glossator. † Vnum tene e menti, quod per

ADDITIONES.

a An inutilis. Facit ad id quod no. Bal. in l. eam quam, sup. de fideic. in versi. iuxta prędicta quæro, facit l. si duobus, §. 1. de leg. 1.
An. Bar. An inutilis Vide Bar. in d. l. si alijs, & Bal. sup. fa. erc. l. quoties.
b In cõtrarium. Pro hoc facit, quia si res erat testatoris, ipso iure transit vsusfructus in Meuium post diem, vt no. in l. corruptionem, sup. de vsufru. & sic Titius nullam habet retentionem. ergo facit partem d. §. si duobus, & in terminis no. Imol. post Bar. in l. huiusmodi, in §. si Titio, de leg. 1. & maxime, quia testator potest facere quod primus legatarius ipso iure post tempus amittat dominium, & vsumfru. vt in l. si & ibi no. sup. de leg.
c Sol. ibi Contrarium tenet gl. & Dyn. in l. pater. alias Celsus pater, §. 1. & ibi plene per Bar. & Imo. ff. de leg. 3.
d Legati proprij, istum intellectum sibi appropriat Raph. in l. si duobus. hic alle. sed secundum gl. & Doct. ibi aliter intelligitur, dicit Rapha. quod ita etiam accipitur in l. plane, §. si coniunctim, de leg. 1.
e Vnum tene. Vide per Bar. in repe. l. pater filium. hic alleg. per alios, in l. plane, §. si duobus, de leg. 1. & ibi plene dixi, & per Bal. in auth. nouissima, supra de inof. test.

per istam regulam determinatur quæstio, videlicet ꝙ frater a fratre præteritus, non facit partem matri institutæ in minus legitima portione, quæ agit ad supplementum legitimæ. Itaq; ex testamento habebit integram tertiam, licet ab intestato non haberet nisi dimidiam tertiæ propter concursum fratris, qui frater suam hæreditatis portionem repudiaret; quia tunc mater haberet integram tertiam, etiam ab intestato, eo quod non haberet obiectum. Et ratio prædictæ determinationis est, quia non refert, an quis non habeat fratrem, an habeat talem, qui a successione excludatur, vt no. ff. de inoff. testamen. l. pater filium. & ibi
a Cyn. ita firmat in addi. Sed hic *a* succedit aliud dubium magis forte, si quinque sunt filij quorum legitima omnium est semis. Pone ergo, quod quatuor repudiant, nunquid legitima vnius erit semis, an triens? nam certum est, quod qui non admittitur ad partem, non facit partem. Sed quæstio quærit, an amplius partem per ius accrescendi. Istam quæstionem mouet Dyn. in d. §. si coniunctim, & tenet, ꝙ ius totius numeri obtineat per ius accrescendi, quod verum est in casu repudiationis. secus si viuo testatore aliquis esset mortuus naturaliter, & hoc est certum, vel spiritualiter, vt frater Minor, vel per damnationem, vt deportatus, nam isti non computantur in numero liberorum, qui attenditur tempore mortis parentis. Si vero post mortem parentis hoc contigisset, accresceret, sicut per repudiationem, quod est not. dignum, licet Barto. aliquando dixerit, quod inter fratres, in legitima aliquando non habet locum ius accrescendi, quia sunt coniuncti coniunctio re legali, & non in vniuerso, sed in aliquo. Sed male dicit, quia legitima habet commodum iuris accrescendi, vt in Authen. vt cum de appel. cog. §. cęterum. collatio. nona, dum tamen portio sit caduca in totum, secus si non sit caduca, sed modificata, vt in filia quæ debet stare contenta dote, nam si minus legitima habet, alij non accrescit beneficiũ legis municipalis, & ista sunt aurea verba, & subtilia, sic admittitur ad partem, licet cum quadam diminutione. Vltimo quęro, qui sunt isti enumerati casus, de quibus litera loquitur? Respondeo, vt in gloss. Et ea fine glos. oo. quod vbi casus sunt enumerati a lege, non licet ex proprio capite alium casum addere, potest tamen dici, quod imo potest per l. Quintus, §. Pomponius, ff. de annuis leg.
12 † Extra quæro, *b* nunquid in pro non scri-
b pto contractu habeat locum ius accrescendi, & videtur quod sic; nam contraho mihi, & alteri verbis directis, & in persona illius est pro non scriptum; tamen lex dicit quod mihi accrescit cum onere pretij integralis soluendi, ff. de contrahen. emptio. l. fundus ille. In contrarium videtur, quia lege cauetur, quod si stipulor fundum mihi, & Titio, non valet stipulatio nisi pro parte mea, nec mihi accrescit pars Titij, ff. de verborum obliga. l. si mihi & Titio. Item cauetur in vsibus feudorum, quod si duo fratres accipiunt feudum coniunctim, in vno contractu, portio vnius non accrescit alteri, vt in c. j. de fratribus de nouo benefic. inuest. colla. 10. Secus si ea vno fonte, seu stipita feudum descendat in plures personas, nam vna deficiente, accrescit alteri, vt in d. §. cum vero. Solu. in hoc arti. dixit Ioan. vt patet in gloss. antiquis. Nicol. de Mat. ꝙ in contractibus bonæ fidei habeat locum ius accrescendi, sed in contractibus stricti iuris, secus. Vel dicit ipse, ꝙ ideo in contractu emptionis habet locum ius accrescendi, vt vterque saluetur indemnis: & maxime promissor, qui partem non erat verisimiliter venditurus, quia venditio partis pro indiuiso non minima habet incommoda, vt l. 2. inf. quãdo & q. quarta pars deb. li. 10. & ff. de condi. indeb. l. si non sortem, §. si cẽtum, & in hac conclusione ego resideo, alias contractus vitiaretur in totum. Vnde ne vitietur, vtile trahit ad se inutile, non ecõtra. In contractu autẽ emphyteutico, quia emphyteuta similis est vsufructuario, videtur quod habeat locum ius accrescendi.
13 † Sed tu dic idem, quod in feudo. nam tunc distinguitur, aut descendit ex vno fonte, & habet locum ius accrescẽdi. Fallit si deficiat per feloniam contractus, vt quia non seruat pacta: nã tunc
c redit ad dominũ. Et idem dico in emphyteusi, *c* si pars deficiat propter canonem non solutum, vt in c. j. §. item si delator, quæ fuit prima causa benefi. amit. vt dominus habeat suæ iniurię vltionem, idem est, si facit rem deteriorem, sed si decessit sine hęrede, habet locum ius accrescendi, id est, ius accessorium. Si vero emphyteusis sumpsit originẽ a principio in pluribus personis, puta in duobus fratribus: licet in eadem inuestitura coniunctis re, & verbis, vno mortuo non accrescit alteri; quia ius accrescendi fauore vltimarum voluntatum inductum est, & de sui natura non pertinet ad contractus, nisi vbi hinc inde tractatur de damno vitando, vt d. l. fundus quam l. intelligo in coniunctis re, & verbis; alias non habet locum ius accrescendi, quia sola coniunctio re, & verbis est perfecta coniunctio, in qua co-
14 pula tenet locum formæ, & res locum materię. † Item dicta *d*
d lex habet locum. quando sermo profertur ab vno, & sic non habet inducere plura capitula; sed si sermo proferatur a pluribus; licet copula mediãte, qa tũc talis copula non inducit ius coniunctionis, quoniam copula habens inducere plura capitula, distribuit, & non coniungit. hinc est, quod quilibet sibi, & suo hęredi videtur contrahere, & non vicissim. iste casus est singularis, & vnicus in d. cap. 1. de duobus fratribus a Cap. inuest. quæ
15 verba notanda sunt, & vera. † Vnum scias, *e* quod si benefici-
e cium, uel emphyteusis concederetur a Principe, in eadem inuestitura, & coniunctim, haberet locum ius accrescendi: cum ea distinctione, quam supra dixi. Aut felonia concernit dominium, aut non, vt lege prima, infra si societas liber. Impera. lib. 10. Et ideo si duo fratres simul essent facti Marchiones, Duces, vel Comites vnius prouinciæ, haberet locum ius accrescendi inter eos; quia hoc est feudum Imperiale, ut probatur per dictã legẽ primã, si socius, &c. coniuncto. capitulo primo quis dicatur Dux, Marchio, Comes. Item quia de talibus quis non meretur inuestituram iure contractus, sed ex mera gratia. Et sic non obstat capitulo primo, de duobus fratribus a Cap. inuestitu. &
f de gradibus success. in feu. cap. 1. Porro ista feuda *f* istarum magnarum dignitatum, vocantur ligia, quia quanto maiores, tanto debent esse legaliores, & ideo iurant fidelitatem contra omnem hominem, quod iuramentum præcise non potest præstari diuersis hominibus, quia anceps periurium posset euenire, ut in quadam extrauaganti feudorum sub rubrica de quibusdam alijs extraordinarijs capitulis feudorum. capitulo primo, cuius verba hęc sunt. Si quis inuestitus de feudo ligio, pro quo contra omnes homines fidelitatem domino debet, &c. & cum placeat quemlibet ligium hominem duorum esse non posse, &c. De isto feudo fit mentio in tex. & glo. in ca. pastoralis, de re iud. in clemen. & de iure scripto non reperitur alibi. Item extra quę-
16 ro, quæ fuit ratio inductiua iuris accrescendi? Respon. vnio. item sicut naturaliter euenit, quod si vnius oculi pupilla clauditur, alterius oculi pupilla dilatatur: ita quando deficit vnus coniunctorum, alter locupletatur, & hoc propter colligentiam, quia
17 cortina cortinam trahit. † Extra quæritur, quid in pro non scripto iudicij. Ista quæstio fuit de facto in audientia Papæ in terminis, qui sequuntur. Quæstio erat inter A. & B. de beneficio, quia vnus contra alterum, & alter contra alterum agendo dicebat suum esse, & se possidere, nam isti libelli duplices procedunt in petitorio rerum incorporalium, & in possessorio retinendæ, & est vtilis mutua petitio propter pleniorem victoriam, vt singulariter no. infra vti possidetis. l. 1. in gloss. quæ incipit. precario tamen. tandem antequam ferretur sententia decessit A. Auditor pronunciauit pro A. ignorans eum mortuum, modo quidam
g *g* C. impetrauit subrogationem in loco A & petebat executionem illius sniæ. Opponebatur, quod sententia erat pro nõ scripta, quia A. erat tunc mortuus, vt l. Paulus, ff. quæ sen. sine appell. rescin. In contrarium allegabatur, quod realitas decreti, & multo magis diffinitiuæ sententiæ; quę maioris est roboris, transit in successorem, vt ff. de fideic. lib. cum quasi in prin. Respon. debatur, ꝙ viuebat ille, pro quo erat lata sententia, ita quod in eo reperiebatur fundamentum actionis, licet deficeret extremum passiuum. hic autem econtra mortuus erat ille, pro quo senten-

tia

ADDITIONES.

a Sed hic. De istis omnibus. Vide per Bal. An. & Imo. in §. si duobus, in l. plane, de lega. 1. cum concord.
b A. B. Sed hic succedit. An in legitima sit locus iuri accrescendi, vnde Dyn. in d. §. si duobus, & Bar. in d. l. pater filium, & Ang. in l. Papi. §. si conditio. ff. de inof. testa. & Mod. in l. 1. sup. quando non pe. par. peten. accre.
c A. B. Extra quæro. Vide Bal. in l. 1. sup. quando non pe. par. & in cap. 1. § cum vero. Conrad qui feu. da. pos. Bar. & Io. de Imo. in l. si mihi, & Titio. ff. de verb. obl.
d In emphyteusi. Vide Bar. in l. fraudati, ff. de publica. Bal. in l. legatum, in prin. ff. de legi. & in c. 1. de duob. fra. de no. benefi. inuest. facit quod no. Bar. in l. si finita. §. si de vectigalib. ff. de dam. infec. Tu vero in hoc dic, ut colligitur ex no. per Bart. in l. eum qui, ff. de interdic. & releg. cum concor. & hic vide Lud. Roma. in l. 1. in 11. q. sup. quando non pet. par. pe. accre.
e Item dicta. Vide Bar. in l. si mihi, & Titio, ff. de verbo. obl.
f Vnum scias. Vide Bal. & And. de Isern. in c. j. de duob. fratrib. a Cap. inuest. Cy. in l. j. in fi. sup. quando non pe. par. Bal. in c. j. de duob. fratrib. de no. bene. inuest. sequitur Raph. & Pau. de Cast. in l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obl. & Bart. in l. j. inf. si soc. lib. impe. lib. 10. in 5. q. iuncto tex. & pro opin. B. l. facit, quia etiam in feudis seruatur ius commune, si ibi expresse contrarium non est cautum c. j. in fi. de cog. feu. c. 1. & ibi gl. & Bal. de gra. suc. in feu. sed in feudis non reperitur specialiter immutatum aliquid, quando concessio facta est a Principe ergo, &c. & vide Bar. in l. si qua inf. ad tertull. contrarium etiam in Principe tenet Cyn. & Sal. in l. 1. in 11. q. sup. quando non pet. par. & And. de Isern. in cap. 1. de duobus fra. a Cap. inuest. Lud. Rom. in d. l. 1. in 11. q. transit simpliciter cum Bal. tac. Aluar. in ca. j. de duob. fratr. de no. bene. inuest. cum q. po. de le. j. infra si so. lib. impe. dicit in feudo non differre, ad sit concessum a Principe, vel non, & pro eo facit l. 1. ff. de do. int. & d. l. j. inf. si so. lib. imp. Praal. quæ est l. exorbitans a regulis iuris communis, non obst. ꝙ in feudis seruetur ius commune, nisi aliud in iure feudali sit expressum, quia potest responderi, quod est expressum in c. 1. de duobus frat. de no. bene. inuest. ubi generaliter loquitur, ergo, & c. l. in fi. ad l. 10. ff. de test. mil. vbi dicitur quod iura feudalia noviter edita debent dirigi, secundum iura antiqua, l. secundum d. l. j. inf. si soc. lib. imp. pe. per no. gl. & Dec. in l. si eundam, in prin. ff. qui satisda. cog. cum similibus.
Feuda. Vide per Hos. & Inn. in c. si extra de sen. Bal. d. inf. ea. l. §. hoc autem, & in prelud. feud.
g A. B. Modo quidam. Et fin. tene menti illam legem, cum quasi in prin. vbi probantur duo valde singularia secundum Angelum, vide ca. mino.
Celsus. Facit ad propositum finius quæstionis, & dissolutionis eiusdem, quod no. Barto. in l. Pomponius, per illum alleg. §. sed, & in, ff. de procu.

tia erat lata, gl. ff. qui satis. cog. l. si decesserit, dicit, quod ibi est speciale fauore libertatis. Ego dicam, quod similiter debet esse speciale fauore ecclesiæ, quæ semper intelligitur viuere. Vnde hæc sñia nõ solum datur personę, sed ecclesię, quia cum pronunciatur ad A. pertinere, ergo ad B. non pertinere, ff. de procu. l. Pomponius. §. sed, & is, ergo ecclesia est libera in prouidendo sibi de rectore. Item ecclesia idem est, quod ipsa libertas, vt no. in Auth. de non alien. §. vult enim. quia propter non oportet amplius inquiri de iure succumbentis, sed subrogatus est executiue mittendus in possessionem.

1 *Onus semel inhærens transit in quemlibet successorem.*
2 *Substitutio tacita vulgaris continetur in pupillari.*
3 *Caducitas pupillaris non inducit expresse caducitatem vulgaris.*
4 *Substitutio tacita vulgaris expirat, si non aditur hæreditas.*
5 *Substitutio pupillaris si est facta impuberi, continetur tacita vulgaris.*
6 *Substitutus vulgariter agnoscit onus conditionis.*
7 *Relictum ab intestato an debeatur substituto.*
8 *Filijs si nihil est relictum, non potest per fideicommissum substitui.*
9 *Pro non scriptum, & caducum differunt.* 10.
11 *Caduca de iure veteri veniebant cum onere.*
12 *Onus si non potest impleri, an deficiat legatum.*
13 *Commodum sentire non debet, qui non vult sentire onus.*

§. Pro secundo.

Olim quasi caduca deuoluebãtur ad fiscum: hodie deuoluuntur ad substitutum coniunctum, vel grauatum cũ onere suo h. d. No. 1 † quod onus semel inhęrens, transit in quemlibet successorem emolumenti, quod habebat onus annexum. Opp. lege cauetur, quod si filius legauit matri suæ quatuor prædia, & eam rogauit quod duo restitueret socero: deinde ista duo ademit socero. qđ ista duo non remanent matri grauatæ, sed hęredi testatoris. ff. de adimen. leg. l. filio, §. matri suæ. Solutio. dicit glo. quod ibi mater fuit electa vt ministra. Ista est diuinatio: quia sequeretur, quod ille. §. non haberet locum, si post tempus fuisset rogata restituere. Item quod non fuerit electa, ut ministra, patet: quia vnus fuit actus legandi quatuor prædiorum, qui non debet diuersimode interpretari: quia vniuocus est. Et ideo dic, quod ibi interuenit pręsentia testatoris, qui remouendo causam finalem legati, & ipsum legatum reuocasse videtur: quod est notandum. Secundo 2 † oppo. a & videtur, quod quasi caduca non deferantur substituto vulgari, quod sic probatur. in pupillari continetur tacita vulgaris, sed lege cauetur, quod si pupillus decedit post testamentũ viuo testatore, & sic substitutio pupillaris efficitur quasi caduca quod substitutus non succedit: vnde videtur obstare. ff. de capti. l. quod si filius. Sol. dicit glo. quod illa lex non loquitur in vulgari, quia immo succedit ex vulgari ipsi testatori: sed ex pupillari non succedit ipsi pupillo, quia pupillus decedit intestabilis, & sic 3 in patria potestate, & sic non obstaret. Hanc † glo. diligenter no. quæ expresse determinat, quod caducitas pupillaris expresse nõ inducit caducitatem vulgaris tacitæ. Sed cõtrarium videtur per textum dictæ l. quod si filius, nam tacita vulgaris licet non sit testamentum filij, tñ est eius testamenti supplemẽtũ, & est quoddam intellectuale præsumptum a iure: & si non valet principale, nec accessorium. † Item s̃m Dyn. tacita vulgaris expirat, si hęreditas non aditur ex paterno testõ, sed filius solus institutus hæres, viuo patre decedens moritur, antequam hæreditas posset adiri, ergo nihil est, quod de secundis tabulis, vel pp eas quæri possit, de hoc per Dy. ff. de vulg. & pupill. substit. l. lex Cornelia. Cõsidera, aut tractatur de emolumento hęreditatis, & bonorum filijs, & tunc debet substitutio pupillaris esse confirmata, vnde si fideicommissarius vniuersalis petit restitui bona impuberis, oportet, quod substitutio fideicõmissaria sit confirmata, argumento. ff. ad Treb. l. apud Iulianũ, §. j. Aut simpliciter agitur de hæreditate patris deferenda ex tacita vulgari, & tunc non requi 5 ritur aditio, vt eleganter no. gl. sup. de insti. & substi. l. fi. † Tertio oppo. ad idem, nam si substitutio pupillaris est facta impuberi, continetur tacita vulgaris, vt dictum est. Pone, quod pupillaris efficitur caduca: quia pupillus decessit factus pubes: nam cõtra dicimus, quod illud caducum non applicatur substituto, sic ff. de le. 1. l. quod fideicommissum, & notatur in d. l. lex Cornelia. per gl. & Dyn. Sol. istud contrarium non obstat: quia hic loquitur, quando primus gradus est caducus. Tu autem loquens, quando caducitas est in persona substituti. propter meium temporis limitati, & sic non stat oppositio tua. † Quarto immediate oppo. dici-6 tur hic, quod substitutus vulgaris agnoscit onus conditionis; verbi gratia, testator instituit, Titium hæredem sub conditione, si decem dederit pro anima testatoris, & si hęres nõ erit, substituit Seium. Titius non dedit decem, dicitur hic, quod Seius dare debet, aliter non venit ex substitutione; quod est no. dignum. tamen hoc videtur contra casum legis expressę. ff. de hære. insti. l. sub conditione. Istud contrarium est difficile, & soluitur diuersis modis: nam gl. in l. contraria dicit, quod ibi loquitur in conditione casuali: secus in potestatiua, vel mixta, sed hæc est diuinatio. Alij dicunt, quod lex contraria loquitur in conditione personali, non in rem, ff. de condi. & demon. l. quæ conditio. Alij dicunt, quod in hæreditate non intelligitur conditio repetita fauore institutionis: secus in legatis, & fideicommissis, quæ non sunt ita fauorabilia, vt not. ff. de hęred. institu. l. si quis instituatur. Alij dicunt, quod l. sub conditione loquitur de onere apposito in forma institutionis, & non in forma substitutionis; hic autem de onere apposito in forma fideicommissi, vel legati. Tu dic, quod aut est talis conditio, quam interfuit testatoris impleri per substitutum, & debet impleri: aut non interfuit, & tunc secus, argumenta extra, de voto, cap. licet. † Opp. & videtur, b quod reli-7 ctum ab instituto, non debeatur a substituto, nec a cohærede, de leg. 2. l. Celsus, §. quod alicuius. Sol. ibi constat ex præsumptione de mente testatoris, quod volebat grauare solam personam instituti. secus si non constat. Ista solu. probatur per legem expressam, ff. de leg. 1. l. sicut Imperator. Et adde quod dixi sup. ad Trebellian. l. non iustam. Vlterius opp. nam certum est, quod ab intestato ordo successorius est quædam substitutio vulgaris, quæ fit a lege, vel ab edicto Prætoris ff. de success. edict. l. fin. & tamen si relictum est ab intestato a gradu primo, vlterior gradus nõ tenetur. de leg. 1. l. 1. §. fina. & l. si plures gradus. Solut. tu tangis hic duas difficultates: nam quod dicat, quod secundus gradus obtinet vicem substituti, & ideo expirat, licet primus gradus sit in integrum restitutus aduersus agnitionem. illud est verũ de mero rigore, vel secundum tempora legis Fauiæ: secus de ęquitate, ff. de mino. l. & si sine. §. sed Papinianus & l. 2. §. si quis adita, ff. ad Tertullianum, immo, quod plus est, & est valde no. licet ex restitutione ex Trebelliãno non veniat ius instantiæ, nisi cedatur, ff. ad Trebell. l. cum hęreditas ex fideicommisso. tamen in restitutum in integrum totum transfertur, ff. de re iudi. l. ex contractu. Secundo tangis alium passum, quod ab intestato posterior gradus succedit beneficio legis, non contemplatione voluntatis defuncti, & ideo non succedit in onere fideicommissi. † Et hoc facit ad 8 quæstionem arduam c de facto. Testator dixit ita, substituo per fideicommissum filios meos inuicem: & si alter eorum decesserit cum filijs, & illi filij decesserint absque filijs, substituo eis eundem filium meum, modo accedit, quod vnus decessit cum filijs, qui filij decesserunt sine filijs, patruus petit fideicommissũ, dicitur quod non potest, quia istis filijs, quibus nihil erat relictũ, non potuit per fideicommissum substitui, de legat. 3. l. si fuerit, §. fina. cum l. sequen. in contrarium dicitur, quod isti filij tacite videntur patri suo substituti: nã l. cauetur, quod ille qui facit primum, & postremum gradum, videtur facere medium gradum institutionis, de leg. 2. l. Titia Seio, §. Seia. Dyn. dicit ibi quod in fideicommisso, quod tacite potest relinqui, duo videntur fideicõmissa subordinata: secus ĩ directa substitutione, quę dẽt fieri verbis expressis, ff. de vulg. subst. l. vel singulis, & sup. de testam. l. iubemus, de leg. 3. l. nutu. Et sic non obstat, quod no. ff. de hęr. insti. l. Lucius. & l. ex facto etiam. & supra de fideicom. l. ab eo. Aduerte, si opinio Dyn. est vera, sequitur hoc absurdum, quod ille qui decessit cum liberis, etiam fratre præmoriente, non possit testari de sua portione integra, sed tantum de legitima & Trebellianica, cum alia debeatur liberis iure fideicommissi. Et ideo opin. glo in d. §. Seia. videtur verior, quam tenet Per. vel dic, vt ibi dixi. Alij dicunt, quod non est inconueniens dicere, quod isti nepotes intelligantur grauati tanquam hęredes hęredis, vt res valeat, & non pereat. Et in hanc opinionem inclinat Bar. ff. de vulg. & pupil. substi. l. Centurio: sed illa est æquitas non scripta, nec a lege, neque a testatore, sed solum in capite discretorum virorum. hãc 9 quæstionem non determino, quia pendet de facto. † Opp. quod differentia inter pro non scriptum, & caducum, vel quasi, nõ sit vera: quia semper relicta ab instituto videntur repetita a substituto, nisi appareat de contraria coniectura, de leg. 1. l. licet Impe- d rator. Sol. ibi d loquitur in vniuersali substitutione. Sed in substitutione facta in legato, vel fideicommisso, differt pro non scriptum a caduco: & sic non obst. oppositio. Sed scias, quod l. licet Imperator, loquitur in substituto pupillari. Secus si succedatur ex pupillari. quia illam non pręstat tanquam repetita, sed 10 ex persona impuberis, secundum Bartol. ibi & bene. † Quæ- e ro, quare e aliud in pro non scripto, aliud in caduco, vel quasi? Respon.

1

ADDITIONES.

a Secundo. vide Bar. & Doc. in l. 1 in 4. q. prin. in 2. effectu, ff de vulg. & pup.
b An. Bar Opp. & videtur. Nota, quod legata relicta ab instituto, debentur a substituto, vbi ex præsumpta mente defuncti apparet. quia tunc debentur a solo instituto & limita, nisi esset legatum alimentorum, quia tunc indistincte debẽtur a substituto. casus est sing. l. 4. §. 1 uc. ff de alimen. & cib. leg.
c Celsus. Et hoc facit ad quæstionem arduam de facto. Adde quod notaui in apost. ad Dyn. in l. Titia Seio, § Seia, ff. de leg. 2. in apost. in ver. substituit filios inuicem.
d Sol. ibi. vide Bal. in l. quoties, in fi. sup. iam. eici. & in l. Caio. in prin. de alimen. & cib. lega.
e Quare. Vide per Cy. hic.

Resp. quia pro non scriptũ non hẽt originem, ergo onus non est annexũ. Itẽ non hẽt formam, quia forma & ens conueniuntur: nam forma dispositionis non est aliquid, q̃ eius perfectio: cum forma rerũ naturaliũ non est aliud q̃ perfectio earum. † Quæro, a nunquid idẽ esset de iure veteri, ꝙ caduca irẽt cum onere: Rñ. b non, ante rescriptũ Imperatoris Seueri, sed post rescriptũ Imperatoris sic, vt de leg. 2. l. si Titio & Mæuio, §. Iulianus. † Quæ- c ro, si non potest impleri onus, an deficiat legatum? Respond. aut est onus extrinsecum, & nõ deficit legatum, de leg. j. l. si fundum per fideicommissum §. 1. Si autem est onus intrinsecum: aut deficit per ademptionem, & deficit legatum, vt in l. filio, §. matri suæ, ff. de adi. leg. aut per casum, & erat nudus minister, & idem erat non erat, & si quidem onus potestatiuum, & non deficit legatum: secus si non erat potestatiuum, vt no. de conditio. 3 infer. l. legatum, & l. codicillis, in prin. ff. de leg. 2. cum simi. † Vltimo vides hic, ꝙ qui non vult sentire onera, non dẽt sentire commoda. glo. opponit de l. si negotia, ff. de nego. gest. Solu. ibi onera non erant annexa, sed dissipatara, vt ibi not. plene in feudis habes, quod aut quis dimittat feodum, aut exhibeat seruitium, per regulam hic positam, vt in c. 1. de vasal. qui contra constitu. Lothar. dic, vt ibi dixi. Item nota, quod per hanc naturalem rationẽ fundantur statuta contra Malpagos disponentia, vt Malpagus sit extra protectionem statutorum.

ADDITIONES.

a Nunquid idem. Vide gl. & Doct. in l. si duobus, in prin. de leg. 1.
b Post rescriptum. De quo in l. licet Imperator, de leg. 1. & l. si Titio. hic alleg.
c Quæro. Vide hic latius per Cy.
Cessus. Vide melius quam per aliquem per Alex. post Bar. in alleg. l. si fundum per fideicommissum, §. 1. ff. de le. 1. & ibi dixi in apost. ad eum, paulo post prin. in ver. an debeatur legatum.

---

1 *Hæreditas ad hoc ut possit adiri, requiritur scientia.*
2 *Hæreditas non adita, an transmittatur per illos, qui sunt in potestate.*
3 *Hæres, qui non est necessarius, non transmittit.*
4 *Infans suus decedens in infantia, non transmittit.*
5 *Infans, qui non uiuit nisi per unam horam, an transmittat.*
6 *Mater infantis, an restituatur in integrum ex persona infantis.*
7 *Transmissiones omnes hæreditatis, sunt de iure ciuili.*
8 *Ius agendi ad supplementum transmittitur.*

§. In nouissimo.

Hæreditas potest adiri, et clausis tabulis, & quo ad adeundum cedit dies a morte testatoris, sed quo ad transmittendum iura vetera seruantur, vt legata, & fideicõmissa transmittuntur. Sed in hæredib. seruantur, vt non cedat dies quo ad transmittendum, nisi ab adita hæreditate. Fallit in liberorum personis. Itẽ fallit, quoa ties ius deliberandi transmittitur. h. d. a † Opp. quod ad hoc, vt 1 possit adiri hæreditas, requiritur scientia eius, quod est formale, & intrinsecum iuris adeundi, ff. de condit. & demon. lege mutum interest, licet non requiratur scientia cuiusdam accessorii extrinseci, seu adminiculi: quia multum refert, vtrum requiratur scientia ad originem acquirendæ potestatis, & tunc scire est de substantia, aut ad exercitium potestatis iam natæ, & tunc nõ, vt ibi patet, sed clausis tabulis ignoratur ius, & factum ex quo principaliter defertur ius adeundi, vt ff. de transact. lege de his. ergo non potest adiri. Sol. scientia & ignorantia consistit in facto, vnde debemus supponere scientiam, vel vehementem opinionem cum cursu veritatis, vt no. ff. de acquir. hære. lege cum quidam, §. 1. & ita hic præsupponitur. In iudiciis autem requireret a apertura tabularum, vt no. supra de secund. tab. l. j. † Quæro, nũquid illi qui sunt in potestate, transmittant hæreditatem nõ aditã, & videtur ꝙ non, per regulam hic positam, q̃ dicit hæreditatẽ non aditam non transmitti. Quidã respondent ad tex. quia suus nõ dicitur adire, sed immisceri. suus autem ipso iure ciuiliter est 1 immixtus. duplex enim est immixtio, s. ciuili, & naturalis, quæ cõsistit in consensu, & per ciuilem fit transmissio repudiabilis, sic ff. de acquir. hęred. l. si quis filium, §. 1. per naturalem fit repudiabilis, quia vnita bona esse cęperunt. de vulg. & pup. subst. lege sed si plures, §. filio. & ff. de acquir. hęre. lege, qui patri. Tu dic, quod omnis, qui per legem duodecim tabularum est suus, & necessarius, trãsmittit olim, & hodie ipsam hęreditatem cum iure perpetuo adeundi, vt supra de suis & leg. lege apud hostes. & plene scripsi supra de iure deliberan. lege si fratris, nec repeto allegationes, quas ibi feci. nec obst. litera, quia regula habet locum secundum tenorem veterum legum: ergo vbi veteres leges disponebant de transmissione fienda, cessat regula hic tradita. Et ideo regula hic tradita fallit in suis, & necessariis hæredibus: & hoc non est proprie fallere, sed verba regulæ cessare. Item fallit in casibus per ordinem notatis, ff. de acquirend. hęredit. l. ventre, & ff. de contra tabul. l. illud. § final. & ff ad Syllan. l. qui posthumos, & vbicunque iure speciali defertur aditio, ibi ex æquitate speciali non impeditur transmissio, ne lex sit captiosa, 3 quam doctrinam tene menti. † Quæro. quid, b in his qui sunt b in potestate, tamen per legem 12. tabularum b nõ sunt hęredes necessarii: vt verbi gratia, instituo filium meum, & nepotem ex eo æquis partibus, nam iste nepos non est mihi necessarius hæres: quia præceditur a suo patre, qui est filius meus in gradu. Respondeo: ille nepos non transmittit, nec mihi suus est; quia me mortuo recedit in potestatem patris sui. & ideo quæstio ni procedit, nisi ille nepos meus haberet filios quia tunc transmitteret ad eos, vt h. in uer. excepto. & inf. ti. j. l. vnic. & dic ut ibi. Quęro, 4 nunquid infans suus decedens in infantia, transmittat hæreditatem paternam? gl. dicit ꝙ non, in l. si infantis. s. de iure deliberan. quia qui tam patrio tempore uiuit, ea naturali ęquitate nõ debet obesse agnatis. † Quia enim si non uiuit nisi per unam horam, in materia feudorum habemus quod non obstat tãquam natus, qui ita cito moritur, vt no. in capitu. 1. Episcop. vel Abb. in gloss. quæ incipit, sed quia. Sed illud est speciale in feudis. illa gloss. est truffa, in materia aliarum transmissionum, in quibus magis fauetur infanti, vt no. Cyn. in l. j. inf. tit. 2. in 8. q. dic vt ibi dicam: vnde non est bona argumentatio. Vnde dicendum est quod si infans transmittit ius rumpendi, ut supra de posthum. hęr. inst. l. vxoris abortu. multo fortius transmittit hęreditatem paternam in pleno iure sibi apertam. Multi tamen sequuntur opi. gl. ibi positæ, quia non transmittit hæreditatem paternam, nisi ad matrẽ, vt no. in d. l. apud hostes. Et no. quod curia Mediola. practicat, & obseruat opin. Accur. in materia transmissionum. 6 † Sed tunc remanet quæstio multum ardua, pręsupposita dicta consuetudine, vtrum mater infantis possit restitui in integrum ex persona infantis morte pręuenti, sicut restitueretur ex persona absentis, ut supra de rest. mil. l. 1. & ff. de acqu. hæredi. l. cum quidã. Iac. de Are. in l. qui duos, ff. de rebus dub. dicit ꝙ sic. idem c Bu. & Bar. in contrarium videtur, c quia illud damnum, siue lucrum cessans, id est non transmittere, est illatum diuino iudicio. vt no. Insti. de cap. dimi. non autem ex facilitate, vel aduersa fortuna, vel ex priuilegiata absentia, vel belli calamitate, vel dolo alicuius aduersarii: argu. ff. de min. l. verum, §. item sciẽdũ. Pręterea text. dicit expresse in dicta lege, si infanti, quod si est sublatus de medio naturaliter; ita habetur, ac si nunquam fuisset in rerum natura. sed si nunquam fuisset in rerum natura, nõ transmitteret beneficium restitutionis. ergo nec nunc transmittit. Item sine effectu deuolutionis loqueretur illa lex, si transmitteretur ęquipollens, id est, beneficium restitutionis in integrum, vt ff. de in integ. rest. l. nemo. Item facilius deberet transmittere ius commune, id est hęreditatem, quam priuilegium. & absurdum est dicere, quod lex sine effectu loquatur. Item si illa lex voluisset restitutionem in integrum dari, hoc expressisset. facile enim erat Legislatori dicere si voluisset, ut inf. ea. l. §. sin autem ad deficiens. Præterea iste filius excluditur a transmittendo, iuris potestate, & authoritate; quia lex specialiter ita statuit: non autem excluditur sua facilitate, vel casus facilitate, & ideo non datur restitutio contra uim, & authoritatem legum. Item cõtra fictionem legis, quę fingit eum non fuisse in medio. & ideo non datur in integ. restitutio. quæ restitutio debet con- 7 cedi per sententiam iudicis, sed fictio † est sententia legis. quæ non potest per iudicem tolli. & istæ sunt rationes Iacobi de Bel. in fi. suæ disputationis. Solu. aut est adultus, in quo potest quędã facilitas notari, & restitutionem trãsmittit, aut est infans, & tũc si quidem naturaliter decessit, & non competit in integrum restitutio, nisi propter culpam tutoris hęreditas non fuerit adita; nam propter culpam tutoris restituitur in integrum, si tutor d non est soluendo. d Aut decessit casu fortuito, & tunc restitutio datur: quia non est in alium regressus, vt d. l. qui duos. nam ibi in nauigatione decessit, & sic casu fortuito; & sic mixta ratione ætatis, & casus fortuiti restituitur hæres eius. Idem si propter alium casum, puta quia propter absentiam non potuit habere tutorem: quia etiam tunc ęquitas dictat succurri, licet mero iure sit destitutus, vt dicta l. cum quidam. Et secundum hanc distinctionem intelligo, quod scripsi in l. si infanti. supra de iure deliberan. & in l. ventre. ff. de acquiren. hæred. modo adhuc restat vnum dubium circa d. l. vxoris abortu. vtrum lex illa sentiat aliquid de transmissione. nam filius dicendi nullum est agere, vel excipere, nisi in eum, cui sit facta transmissio. Si autem est quoddã allegare. quilibet potest allegare, scilicet pro interesse 8 suo, vt ff. de Car. l. 3. §. cum cataret. † & no. ꝙ omnes transmissiones

ADDITIONES.

a Phi. Dec. Requiritur. Quæ, & quot sciri debeant ad hæreditatis aditionem, vide eleganter per Alex. in l. non potest, ff. de acq. hær. vbi ait necesse sciri hæredi delatam, deinde cui, & tertio ea qua causa, testati, an intestati. Et uide Bar. in l. qui hæ re. ff. eo. ti. de acq. hær. Quin etiam aditio facta per legitimum. quasi ex testamento non valet licet tanquam hæres ab intestato adire: l. nec is, §. hæres, & illud. & l. si is, ad quem, eo. ti. de acq. hær. & adde gl. in l. illud, ad fi. ff. si pars hære. petatur. & per Alex. in cons. 121. 1. par. & per illum in l. potuit. C. de iure deli.
b Quæro, quid. Vide Bal. in l. qui se patris. sup. unde libe.
c A. B. In contrarium uidetur, & ibi est gl. in secundum Ant. ibi.
d Si tutor non est soluendo. Et ita tenet etiam Bar. in l. si infanti hic allo.

ſtones hæreditatis ſunt de iure ciuili, nam per edicta Prætorum nulla fit tranſmiſſio;unde bonorum poſſeſſiones non agnitæ nõ tranſmittuntur, vt ff.de bo.poſ.l.3.§.denique niſi in quibuſdam caſib.ex ſuppletione prudentũ,& hoc dicit in.l.qui adm.ad bo.poſ. a l.emancipata.a Extra opp.ꝙ hæreditas non adita tranſmittatur, vt ſup.de inoff.teſt.l.ſi quis filium,nam ſi tranſmittitur; querela prolata, poteſt hæreditas adiri. Sol, concedo ꝙ illud remedium tranſmittitur, & ꝙ prolata querela,efficitur ſuus hæres, & ideo 10 hæreditatem quærit. † Item tranſmittitur ius agendi ad ſupplimentum,ſed illud non eſt tranſmittere hæreditatem,ſed quoddam remedium.

A D D I T I O.

a Ceſſ.l.1.Emancipata. Adde ibi Bar.melius,& plenius,& ibi ꝙ notaui in apoſt. ad ipſum,poſt do.Alex.in ſi nam bonorum poſſ.non agnitæ non tranſmittuntur.

1 *Legatum libertatis cedit ab adita hæreditate.*
2 *Natura dicitur id,quod cuique rei eſt primordium.*
3 *Natura aliquando ponitur pro æquitate.*
4 *Natura aliquando ponitur pro curſu rerum naturalium.*
5 *Natura aliquando dicitur ius ſanguinis.*
6 *Statuto ſuſpenſo,omnia ſuſpenduntur,quæ dependent ex illo.*

1 **§.Libertatib.** † Legatum libertatis cedit ab adita hæreditate. Item legatum,quod depẽdet 2 ex libertate.h.d.† Quæro quid eſt dictum, propter ſui naturam? Reſpon. id eſt propter ſtatutum legis, quod naturaliter ineſt ipſi legato,ſic ff.de pact.l.ſi unus verſi.quod,& in ſpecie. Item dici- 3 tur † natura, cuiuſcunque rei primordium : per quam unumquodque habet ſuum proprium eſſe, vt in capit.1.de natura feu. 4 Item † quandoque natura ponitur pro æquitate, vt ff. de condit, 5 indeb.l.nam hoc natura. Item † quandoque ponitur pro curſu rerum naturalium, iuxta illud. natura nouas deproperat edere 6 formas, vt in l.a.de uete.iure enu. Item † dicitur natura ius ſanguinis,vt ff.de pact.l.ius agnationis. Item dicitur nã,motiua naturæ,quæ animantib.inſunt, vt l.j.ff.de iuſt.& iu. Item dr̃ natura ius immutabile,vt Inſt.de iu.na.§.ſed,& naturalia. Item no.hic 7 ꝙ ſuſpenſo ſtatuto omnia ſuſpenduntur, † quæ dependent ex illo.

1 *Legatarius, qui non poßidet,non poteſt fundum colere ſua authoritate.*
2 *Vſusfructus non tranſmittitur ad hæredem.*
3 *Vſusfructus,ſi concedatur mihi,& hęredi meo, hæres non uenit ex trãſmiſſione formali.*
4 *Feudum habet aliquo caſu ſimilitudinem vſusfructus formalis.*
5 *Dies ſeruitutis legatæ an cedat in ſeruitutib. prædialib.*
6 *Ius colligendi paſſagium non eſt ſeruitus vſusfructus.*
7 *Legatum habitationis cedit ab adita hęreditate.*

§.Excepto. Quæro, quid uult dicere tex. quod vſusfr. quotidie conſtituitur,& legatur,non autẽ vt proprietas,eo ſolo momento,quo acquiritur: & ideo acquiſitus,& deficiens accreſcit,vt ff.de vſusfru.accre.l.1.§.interdum? Reſpõ.acquiſitio vſusfruct.eſt duplex. l. acquiſitio conſeſſioriç, iſta bene acquiritur in inſtanti quo traditur vt de vſusfruct.l.3.§. dare,& acquiſitio fruitionis per patientiam ſucceſſiuam acquiritur inceptiue, ſed non completiue. ſtatim ergo quod hæres ad patientiam non tenetur,quia mortuus eſt legatarius nãliter,vel ciuiliter,deficit iterum reſpectu temporis futuri , & iõ accreſcit coniuncto. Præterea neque unquam ſuit plene traditus, ut no.ſup.vſusfru.l.corruptionem.quia incorporalia, quæ per patiẽtiam traduntur,nunquam poſſunt perfecte, & incommutabiliter tradi,& (vt ita dixerim) in vſusfructu ſemp ſumus ab initio. nam proprietas non dependet ex patientia alicuius; quia patientia attribuitur dño,non ei,qui nullum ius hẽt. & iſta ſunt ſubtilia. Extra quæro, teſtator mandauit hrdi , ꝙ pręſtaret mihi fructus cuiuſdam fundi,utrum hæres facere, & curare teneatur, ꝙ ille fundus diligenter colatur.ſeu inetur,& non deſtinatur? Rñdeo tex.eſt vnicus. quod ſic , non tamen tenetur de caſu fortuito,ff. 1 de vſusfruct.lega.l.fundi Trebatiani.† Quæro, nunquid dictus legatarius poſſit ſecundum ſuam authoritatem colere, & ſeminare? Reſpondeo,non,quia non poſſidet.1 ff. de vſusfruct. l. ſi quis ita.vel dic quod imo poteſt,ſi hoc facit non cauſa poſſeſſionis adipiſcendæ,ſed ſui iuris conſeruandi, iuxta no.in l.1.ꝰ.uti. poſ. 2 & vtile eſt ꝙ proteſtetur,vt ibi no.& ff.eo.ti.l.ſi duo.† No. quod a vſusfruct.a non tranſmittitur ad hęredem , quia natura eius inhęret perſonę,& ſine perſona eſſe non poteſt,ff. de ſtipula. ſer.l. 3 vſusfr.† Sed quid b ſi concedo vſumfructum tibi,& hęredi tuo? b Reſpond.hæres non uenit ex tranſmiſſione formali , ſed cauſali.& ideo in perſona hæredis eſt nouus vſusfructus , & requiritur noua cautio de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri , vt ff. 4 de uerbor.obligar.l. ſtipulatio iſta,§.ſi quis ita. † Et not.quod feudum habet aliquo caſu ſimilitudinẽ vſusfructus formalis. vnde in diffinitione feudi ponitur hoc vocabulum, vſusfructus & ideo ſicut nouus heres debet pręſtare nouam cautionem. ita nouus hęres debet facere nouam fidelitatem,ut in capit.p.imo, quo tempore mil. niſi anteceſſor iuraſſet fidelitatẽ pro ſe, c & ꝓ ſucceſſoribus ſuis , nã ſi vſusfructuarius dediſſet ſatiſdationem pro ſe & hæredibus ſuis, non oporteret de nouo ſatiſdationem præſtari,arg.ext.de iureiur.cap. veritatis. Vel ibi non eſt nouum feudum,quia dignitas eſt quid regale,cum feudum Regni ſit conceſſum omnibus Regibus, & qualitas regia nõ moritur, licet indiuiduum moriatur, vt ff.de leg. a.l.quod Princip. & ſũt accidentia ſine ſubiecto,vel verius, iſta non ſunt proprie accidẽ 5 tia,ſed quoddã intellectuale,ſicut albedo in abſtracto.† Quæro, d quid d in ſeruitutibus prædialibus,vtrum cedat dies ſeruitutis legatæ a morte teſtatoris? Dubium facit , quia omnes ſeruitutes ſunt fruitio quædam , & in facto vtendi conſiſtunt . Sed dica morte teſtatoris cedere , licet per ſe non tranſmittantur , ſed cũ pręaedio tranſeant . vnde non eſt proprie tranſmiſſio , ſed quædã 6 inhærentia,vt l.ſi patrem,§.1.ff.quemadmo.ſeruit. amit. † Quid ſi aliquis Baro legauit mihi ius colligendi paſſagium , quod habebat ſupra pontem? Reſpondeo , iſta non eſt ſeruitus vſusfructus , ſed eſt aliud ius ſuo nomine nominatum , & habens propriam formam, & capit realitatem, & tranſmittitur ad hæredẽ, argumen.ff.de ſer.leg.l.pater.& quod ibi per Batt. Quid de iure pecoris appellandi ad fontem vicini prædio meo? nam iſta non eſt ſeruitus prædialis,nam pecora ſunt res mobiles, & in pecoribus non conſiſtit ſeruitus prędialis, ſed quędam facultas, quæ (vt puto)ſapit in dubio realitatem, quo ad trãſmiſſionem. & iõ ſi aliquis legauit mihi ius pecoris appellandi,cedit a morte teſtatoris,nam in hac materia duæ dantur regulæ , vna , quod omne legatum tranſmiſſibile de ſui natura cedit a morte . alia , quod omne non tranſmiſſibile cedit ab adita hęreditate,vt leg. 3.quã- 7 do dies leg. ced. † Ex quo ſequitur, quod legatum habitationis cedit,ab adita hęreditate, idem, ſi quantitas legetur in mercedẽ habitationis,ff.eo.tit.l.nec ſemel. §.ſi in habitatione . idem ſi relinquatur in Doctoratum, vel in militiam; quia hęc perſonæ cohęrent:ergo ſui natura tranſmiſſibilia non ſunt , ergo cedit dies ab hęreditate adita,non ante,per dictam regulam.

A D D I T I O N E S.

a An Bar. Nota,quod vſusfructus. Vide tex.no.in l.cum antiquitas, ſup.de vſusfr. qui lin itat hanc regulam,& l.fi.eo.tit.
Celſius Ratio autem eſt in promptu , quia vſusfructuarius non dicitur proprie dominus,vt dicit poſt Bar.in apoſt.ad ipſum,in auth.quod locum,nu.4. in ver. dominus,ſup.de ſec.nup.& in rub.ſup.de vſufru.in prin.in verſ.ſi dominus.
b Sed quid.vide quod ſequitur.
c Pro ſe & pro ſucceſſorib. Contra ſentit Spec.in tit.de feu.§.pen.ver. hic etiam. & Doctores in c.veritatis hic alleg.quia iuramentum eſt perſonale ea parte iurantis.
d Quid. Vide in l.pecorum,de ſer. ruſt. prædio.

1 *Conditio dicitur multis modis.*
2 *Conditio dandi non capaci,eſt poteſtatiua.*
3 *Conditio laborantis in extremis,an per alium impleri poßit.*
4 *Fideicommißum uniuerſale,& particulare,non differunt.*
5 *Fideicommiſſum uniuerſale an tranſmittatur de liberis ad liberos.*
6 *Fideicommißarius ,vel legatarius,ſi pendente conditione eſt deportatus, non expirat legatum.*
7 *Conditionalia pendente conditione an tranſmittantur.*
8 *Subſtitutio tranſmittitur,ſicut ius accreſcendi.*

§.Sin autem. Dies legatorum & fideicommiſſorum cedit a morte,ſi legatũ & fideicõmiſſũ eſt purum. Sed ſi conditionale, vel in diem incertam,non cedit, niſi adueniente conditione,vel die incerta,& ſi interim decedit legatarius,vel fideicommiſſarius, non trãſmittitur,a ſed vadit ad ſubſtitutum,vel coniunctum,vel remanet hæredi teſtatoris. idẽ in donatione cauſa mortis , in qua etiam ſubſtitui poteſt . h. d. 1 † No.hic diſtinctionem,quod conditionum alia caſualis,quę pẽdet a caſu, & fortuna; alia poteſtatiua , quam quis poteſt adimplere proprio motu,& de facili. alia mixta,quæ dependet ex mo 2 tu ſuo,& alieno,vel ex motu ſuo & fortunæ . † Quæro de conditione dandi non capaci , vtrum ſit poteſtatiua ? Reſpondeo ſic, inquantum concernit actum dantis.nec curo quod non ſit poteſtatiua,inquantum reſpicit actũ recipientis.iſta lex no. ff.de condi.& demonſt.l.Mæuius.ibi dum dicit , licet nũmos non facit accipientis.qui tex.non eſt alibi. Et eſt ratio, quia videtur aſſignata ad denotandum metum factum,cum non poſſit ius cõtinere,ſecundum Bart. Extra quæro , Titio erat relictum legatũ 3 ſub conditione,ſi certum dederit.† Modo iſte laborans in extremis per plures dies ante mortem perdidit intellectum; nunquid iſta conditio poterit per alium interim impleri? & videtur quod ſic, inf.eo.§.non autem. Solu.ſi ſciuit conditionem inſertam, poteſt per alium impleri;alias non,vt ff.de condition. & demonſt. l.a.in verſic.ſcire debet. vel dic,quod ſcientia implentis ſufficit, vt l.fin.ff.de condi.inſt.facit quod not.in cap.1.§.mutus. Epiſcopum vel Abb.collat.10.vbi gloſ.mouet ſimile dubium , & dicit, 4 amice, ſummam ſubtilitatem ꝯſecutus es . † Quæro, vtrum ſit differentia inter fideicommiſſum vniuerſale,& particulare? Reſpon.non,intra ſtranſmittendo,vt dicit ſup.de fideicom.l.cum ſeruũ.

†Quæ-

5 † Quæro, nunquid fideicōmissum universale transmittatur de liberis ad liberos cōditione pendēte? Rñdeo, non text. est hic, si ordinem & continuationem literæ diligenter inspicis, cum supra fecit mentionem de transmissione liberorum, hęc omnia prędicta modificans, dicit qđ transmissio non habet locum in conditionalibus. & hoc firmat & disputat gl. in l. i. inf. titu. i. sed hunc textum non inducit, qui decidit quęstionem. † Quæro, pendente cōditione legatarius vel fideicommissarius est deportatus, vtrum statum expiret legatum vel fideicommissum? Respondet gl. quod non quia possibile est pendente conditione ipsum restitui per Principem. secus si esset damnatus in metallū, vt ff. de condi. & demonst. l. intercidit. & uide q̄ not. eod. tit. l. non ad ea. Sed contra hoc oppo. & uidetur quod imo idem in damnato in metallum. nam si interim restituitur per Principem, reciperet legatum. vnde videtur ob. ff. de manum. testamen. l. Aristo. Solu. ibi princeps fecit pleniorem gratiam, quia cum prius esset seruus pœnę, restituit eum natalibus, non solum aduersus pęnam: & sic. talis restitutio fingit retro. merito conualescit legatum & hęreditas. Sed vbi quis restituitur contra poenam tantum, tunc non reconualescit, quia iure tam ciuili quam naturali extinctum erat. † Denuo oppo. & fortiter obstare uidetur, quod etiam conditionalia interim transmittantur. dicit lex, quod substitutus pupillo cohæredi suo, qui substitutus adiuit hęreditatem ex paterno, decedens ante pupillum & sic pendente conditione, substitutus transmittit hanc substitutionem ad quemlibet suum hęredem. Vnde videtur obstare lex illa singularis, ff. de acquiren. hęredi. l. qui patri. Sol. ibi non loquitur in substitutione pupillari transmittenda; sed in iure accrescendi, quod rapit secum hereditatem pupilli per consequentiam, & coniunctionem paternę hęreditatis, secundum glo. & Dyn. sed ista solutio videtur falsa. pone enim, quod vterque adiuerat hęreditatem: ergo nulla portio hęreditatis paternæ est caduca. & vbi non est caducitas, ibi non habet locum ius accrescendi. Solu. verum est in iure accrescendi simpliciter, secus si est vnitum cum pupillari substitutione, secundum Bartol. sed ista verba uidentur falsa: quia si expirat ius accrescendi simpliciter; ergo non potest esse vnitum cum substitutione. vnde ista verba Barto. non habent saporem intellectus. † Considera ergo quod ius accrescendi transmittitur, quia necessarium. & eodem modo transmittitur substitutio, quando quis est obligatus ad adeūdum ex substitutione: quia obligationes conditionales transeūt ad heredes ista est ergo ratio illius legis: quia siue ius accrescēdi consideres, siue ipsam substitutionem, cum esset necessario abstractus propter indiuisibilitatem hęreditatis, istud ius necessarium transmittit ad suum hęredem: licet secus in substituto vulgari, quia vulgari substitutum permittitur repudiare ex substitutione, vt ff. de su. & leg. l. si ex pluribus. & C. de impub. & ali. sub. l. in testamento. Et nota, quod illa l. qui patri, non reperitur alibi. Quęro, qualiter *b* fit substitutio in donatione causa mortis? Dicit gl. q̄ per stipulationem. Tu dic, q̄ etiā nudo pacto hodie, ista gl. est singularis, ff. de lega. 2. l. cum pater §. Neuio.

ADDITIONES.

a Quæro, nunquid fideicommissum. Nota, quod fideicommissum vniuersale non transfertur de liberis in liberos. Bal. in l. i. inf. tit. [illegible] tenet quod non [illegible] in l. si in personam fu. de [illegible]. Angel. in l. si in personam. Domi. [illegible] in l. cum an. [illegible] eundem C. de fideicom. & in d. l. si personam. Ang. in l. is cui. ff. de act. & oblig. & omnes in l. hæredes mei, §. i. ff. ad Treb. consulto apud Senam, vide Bal. in c. i. in [illegible] qui suc. te. ubi damnat gl. d. l. is cui. et dicit quod illa gl. loquitur in legato particulari, non autem in legato vniuersali. Bar. in d. l. is cui. dicit illam glo. esse falsam, et damnat a [illegible] videtur eam [illegible] Salic. in d. l. i. C. de his, qui an. aper. tab. sed uidetur [illegible] gl. d. l. is cui [illegible]. Bal. in l. 2. C. de lib. præte. glo. domi. Ant. et alij in c. Raynaldus. de testa. ubi dixit.

b Qualiter. Vide no. in l. [illegible] hęredibus, de lega.

§. Sed vt manifestetur. Omne, quod decisum est ab aliquo, si ad sua initia reuerti [illegible] reuertitur. qualiter emanauit ab illis, hoc dicit. Et ideo præstantiæ *a* quę restituuntur ciuibus, debent restitui prout exactę sunt primo, & eo ordine, quo exactæ sunt primis soluentibus de iure per ordinem.

ADDITIO.

a Præstantiæ. Vide quod dixi post Sal. in l. i. sup. de impub. & aliis substituit.

1 *Persona quando est de forma actus, nunquam receditur ab ea.*
2 *Commissio grauis potius videtur facta personæ, quam dignitati.*
3 *Onus sibi impositum an per alium quis adimplere possit.*
4 *Iurare dicitur cultus religionis.*
5 *Doctor an possit legere per substitutum.*
6 *Actus quidam dicuntur inserti formaliter.*
7 *Procurator potest substituere alium in negocijs, quæ non requirunt industriam.*
8 *Pater si instituit filium hæredem si iuerit ad sanctum Iacobum: si non potest ire, alium mittere potest.*
9 *Mandatarij factum est proprie factum mandantis.*
10 *Factum mandantis & facientis dicitur vnum numero.*
11 *Mandans alicui, quod dicit falsum testimonium, punitur tanquam particeps delicti.*
12 *Notarius officium suum alteri delegare non potest.*
13 *Testator si mandauit legatario quod ędificet domum hæredi, an teneatur ædificare suis sumptibus.*
14 *Damnatus fideiubere si soluit, an repetere possit.*
15 *Matrimonium quomodo potest contrahi per procuratorem.*
16 *Compaternitas an possit contrahi per procuratorem.*
17 *Legatarius si sit iussus dare causa conditionis implendæ, qualiter poterit repetere.*
18 *Nuncius scienter portans literas, quibus mandatur committi homicidium punitur de homicidio.*
19 *Facta, in quibus vertitur adminiculum acquisitionis, qui per alium facit per se ipsum facere uidetur.*
20 *Iuramentum fidelitatis, an quis, an personaliter præstare teneatur.*

§. Ne autem. Iste §. est valde no. & hoc dicit. onus qđ potest per aliū impleri, migrat de subiecto in subiectum: id est ambulat de legatario, cuius legatum est caducum, vel quasi, in substitutum, vel coniunctum eius, vel grauatum, apud quem remanet emolumentum. secus in grauamine, quod ab alio impleri non potest, nam illud non migrat de subiecto in subiectum. hoc dicit. vide Dyn. in regu. si quis in ius. † Et no. quod quando persona est de forma actus, nūquam receditur a persona & iste est casus in isto §. idem, si materia non possit adaptari personæ, vt hic, quia oportet quod agēs sit aptum ad id agere, vel equipollens; alias non admittitur substitutus. ff. de cō. indebi. l. si non sortem, §. libertus. Item quod mēte propria explicandū est, alieno animo fieri non potest. dici. glo. ff. de acquiren. hęred. leg. Paulus. Et commissio *a* extraordinaria & grauis, potius intelligitur facta personę quam dignitati. Specu. in titu. de instrumen. edi. §. nunc autem. versi. quid si Papa. † Ex isto §. colligitur solot. brocardi, *b* quo quęritur, an quis possit onus sibi impositum implere per alium; & dic; quia aut onus est in dando, & potest per alium adimpleri, vt leg. Aretusa, ff. de statu homi. & leg. vit. ff. de condi. institut. aut in faciendo; & tunc refert. aut non est electum proprium ministerium personæ, & idem, vt hic, versicu. sin autem in faciendo. Aut est electum ministerium personæ, & tunc non potest per alium adimpleri, vt hic in versicu. si vero talis. Butr. Tu altius considera; quia quidam sunt actus, qui sunt naturaliter inserti, quidam qui formaliter; quidam indifferenter. exemplum de primis; puta edere. ludere, coire, & similia. Et ista non possunt per alium explicari, sicut naturaliter patet; nam, vt dicit Auicenna, Deus gloriosus dedit vnicuique indiuiduo propriam comprehensionem, quam alteri communicare impossibile est. Et ideo nemo per alium comedit, vel bibit. vnde qui mandat adulterium fieri, non est adulter, nec vere nec ficte nec proprie punitur de mandato, sed tanquam fautor adulterii, vt not. ff. de vi, & vi ar. leg. i. §. quoties. nam adulterium proprium corpus commaculat, & a [illegible] in seipsum fit turpitudo licet in aliu[illegible] extendatur, vt not. in leg. 2. ff. de adulte. eodem modo dicere disciplinas. Primo est in quadam potentia naturaliter inserta, quæ vocatur aptitudo. demum per virtutem animę & exercitium studii deuenit ad perfectum, vt ff. de leg. 3. leg. Stichus. Et ideo per alium nemo addiscit, quia intensiue, non extensiue consistit. † Item nota, *c* quod quædam de natura sui personalia sunt, vt iuramentum pręstare, sed iuramentum suscipere reale est, vt eleganter not. in c. i. §. omnes filij. si de feu. fue. controuer. colla. 10. & est ratio, quia iurare est cultus religionis; quia persona non separatur, vt ext. de iureiur. cap. veritatis. per Innocen. & hoc de vinculo contracto, sed vinculum contrahēdum potest per alium explicari, vt not. in cap. vt circa. de electio. lib. 6. & in c. si personam. per quos fiat inuestit. & per quos recipi. Sed nunquid *d* per alium quis possit docere; Petr. dicit quod sic, si sint eiusdem peritiæ. tu dic, quod doctrina bene potest esse eadem, sed docens est diuersus; nec reputatur vnus, & idem. vnde dicit Innocentius, quod officium prædicandi alteri iniunctum, non potest alij delegari. extra. de offic. dele.

ADDITIONES.

a Commissio. Vide Doct. in c. i. ext. de offic. deleg.

b Brocardi. Vide quod no. Bal. post gl. in l. nec mulierem, inf. de vin. l. be. & de materia no. per Bal. post gl. in l. nemo est ff. de duo. re. & quæ ibi dixi per Bart. in l. veteris, de contrahen. & comm. stipu.
Item no. Vide infra.

c And. Bar. Sed nunquid. An Doctor poterit leges per substitutum. vide Bar. in l. nemo, ff. de duo. reis, & ibi Ioan. de Imo. & adde Bart. in c. cum dilecti. de rescriptis. & ibi dixi.

d Celsus. Adde domi. Co. post illatorē meum compatriotā & discipulum Ant. Corsing. [illegible] in versic. substitutus. incipien. volens [illegible] per substi[illegible] Bart. in l. nullam numero. 2. & quod ibi posui in apo. ad ipsum, in ver. substitutum. inf. de Decu. lib. 10. & ibi posui in addi. ad Iacob. Rebuf. dixi post Pan. in ca. i. nu. 3. post alios Conpostillatores extra, de sum. Tri. & ibi plene Felin. col. 2. post medium.

a dele. ca. quoniam Abbas. a nam prædicare populo requirit magnam industriam: & non minus moribus quam verbis prædicatur, sanctitas etiam vitæ auget prædicationis effectum. & ideo 5 opinio Innocen. vera. † De Doctore autem legum, vtrum possit legere per substitutum, dic ꝙ sic in casu necessitatis, in alio non, quia operæ non sunt eædem, vt ff. de cond. ind. l. leg. si non sortem, §. libertus, inter hæc, quæ naturaliter sunt inserta, connumerantur quædam, quæ ciuiliter inserta sunt, vt purgare se a crimine in causa capitali. nam in hoc requiritur præsentia personæ: & ideo non recipitur procurator, nisi in casu necessitatis, & tunc etiam non recipitur ad diffinitiuam, ꝙ dic vt not. in l. 2. 6 & l. reos, J. de accusatio. † Quidam sunt actus inserti formaliter, b hoc est per datam formam: verbi gratia, b testator mandat alicui, ꝙ per se pingat domum, vel Papa mandat alicui ꝙ personaliter accedat ad visitandum quoddã monasterium, nam hoc alteri committi non potest, iste est textus not. istius §. Quidam sunt actus, qui non considerantur respectu agentis, sed respectu sui effectus, ita ꝙ siue fiant per se, siue per alium, nihil refert, & tunc illa possunt per alium explicari, vt in d. §. sic. nihil enim. & ff. de verb. oblig. l. cum seruus. & l. continuus. §. item qui insulam. & ff. de duob. reis. l. nemo. Et hæc sunt vtilia etiam in materia feudorum, vt not. s. de Episco. & cler. l. quisquis. Item ꝙ quia non potest facere per se propter impedimentum facti, tamen potest facere per vicarium suum, vt ff. de offic. eius, cui manda. 7 est iurisdictio. l. 1. §. huius rei. Item † procurator potest alium substituere in negotiis, quæ non requirunt industriam, vt ff. mandati. l. si procuratorem. §. 1. In arbitratiis autem & cæteris, in quibus mandatario non potest dari certa forma, & ideo est electa industria, nemo potest substituere: quia arbitrium est inter-8 tum personæ, vt ff. de arbitris. l. in compromissis. † Et hæc faciunt ad quæstionem, si pater instituit filium hæredem sub conditione, si iuerit ad sanctum Iacobum pro anima patris, filius vult obseruare testamentum paternum, tamen quia non potest ire, vult mittere, nunquid sufficit? Respond. sic, vt ff. de verbor. oblig. l. continuus, §. si ab eod. nisi in propria persona consistat pondus, vt si Rex mandat filio, ꝙ vadat ad recuperandam terrã 9 sanctam, vt ext. de voto, c. licet. † Ex isto §. collige, b quod factum b mandatarii est vere, & proprie factum ipsius mandantis, quod sic probo, conditio apposita debet adimpleri vere, & non ficte vt l. si ita quis, §. si cui, ff. de lega. 2. Cum ergo hic dicat conditionem per alium impleri posse ad consequendum legatum, ergo 10 impletur vere. † Item pro hoc, quia mandantis & facientis dicitur vnum factum numero, vt not. Cyn. in leg. 1. inf. si reus vel accusa. mort. fue. & est gl. valde not. J. de accusa. l. qui de crimine. in glo. magna. in verbo, & tunc si eodem crimine. Item ex mandante & mandatario compilatur vnum & idem maleficiũ vt ff. de iurisdictio. omn. iudicum. l. si familia. In contrarium videtur, ꝙ cuiuslibet persona per se decernitur, & qualitas cuiusque in se proprie concernitur, vt J. de accusa. l. non ideo minus in verbo, ex sua persona. Non ob. ff. ad l. Pompe. de parrici. leg. diuus, quia ibi speciale. nam ille qui mandat filio, ꝙ occidat patrem, vel similibus personis geminum facinus committit: quia corrumpit animam eius, cui mandat, vt s. de furt. l. siquis seruo & delictum principale facit committi, & delictum alterius delicti adiectione augetur, vt J. de rap. virgi. l. 1. J. de sepulc. viol. l. qui sepulchra. & in l. omne delictum. §. 1. ff. de re militari. Solu. considera, aut id, quod mandatur requirit adminiculum iuris, & tunc proprie per alium explicatur, si ex iure mandatoris oritur, vt ff. de manum. vin. l. pater ex prouincia. aut est purum factum: & tunc considera, ꝙ in facto reperiuntur tria: scilicet ipsa res facta, & hoc est vnum & idem; personæ facientes, & hæc dinumerantur in plures, & tanto maius est delictum, quia delictum numero personarum augetur, vt ff. de iniur. l. si plures serui. & instrumenta, siue organum, vt manus & lingua, & istud non est vnum & idem, vt hic text. in verbo, suis manibus.

11 † Et ideo si quis mãdat alicui, quod dicat falsum testimonium, c ꝙ manu per tactam scripturam, & lingua per vocis emissionẽ committitur, non proprie falsum committit, sed interpretatiue, tamen eadem pœna puniuntur, tanquam eiusdem delicti participes, & eodem libello, vnica conclusione, & vnica inscriptione accusari possunt, vt ff. de fals. l. Athaletis. & facit quod not. ff. de fideiuss. l. si quis pro eo, & ff. de minor. leg. sed si vnius, §. seruus. Et no. quod in permissis tenet mãdatum dupliciter, scilicet quo ad seipsum, & quo ad mãdantis cõmodũ. Sed in criminibus non tenet, nisi quo ad pœnam. & vide Inn. extra, de homi. 12 c. ad audientiam. † No. arg. quod Notarius non potest alteri officium suum delegare, quia per se debet scribere, & non per substitutum, cum si dubitetur de scriptura, debeat fieri comparatio literarum. Item quia officium Tabellionis non sapit iurisdictionem, sed suis finibus exercetur, vt not. Guiel. in l. repetita. sup. de Episcop. & cleric. Item, quia si ipse iurat fideliter scribere, non dẽt committere alteri, & idem dico in publicis campsoribus, qui authoritate publica tenent tapetum: & eadem authoritate faciunt scripturas, vt not. in leg. quædam, §. nummularios.

ff. de eden. Solu. authoritas delegari non potest, sed facta matris scriptura per Tabellionem bene posset Notarius committere alteri merum factum scribendi: & sufficeret tantum subscriptio Tabellionis. Et hoc, si tabellio esset impeditus per se scribere: alias non, secundum Bar. in l. diuus. §. idem Senatus, ff. de fal. & talis scriptura non dr̃ exemplar, sed dicitur originale sumptum ex originali: quia idem Tabellio est author, qui potest ex eodem rogitu multa facere instrumenta, vt in l. ne casu de discu. lib. 10.

13 † Quarto, nunquid d si testator mandauit legatario, ꝙ ædificaret d hæredi domum, vtrum debeat ædificare sumptibus hæredis, an propriis? Dicunt Doctor. ꝙ recurrendum est ad coniecturas, ut si est amplum legatum, sumptibus legatarii: si paruum, sumptibus hæredis, tca. in l. Titius, ff. de leg. 2. vel determinare, ꝙ iste nõ tenetur nisi ponere operam, & pretium operæ: lapides autem, & tigna, quæ ædificio remanẽt inserta, & in substantia ædificii perseuerant, debet ponere sumptibus hæredis. † Secundo quæro, e 14 an damnatus fideiubere, si soluit, possit repetere? quidam dicunt e ꝙ non, quia debet fideiubere gratis, vt l. tribus, ff. de vsufru. earum rerum, quæ vsu consu. quod est verum, si fideiussio affert modicum damnum, vel dic, ꝙ hic est recurrendum ad coniecturas, secundum Petrum, & Cynum. Pone testator mandauit legatario, ꝙ aliquid faceret suis manibus, quod naturaliter poterat fieri per alium, nunquid substitutus tenetur ad hoc; videtur ꝙ non, per istam literam. dic ꝙ licet non possit implere in forma, implet in natura, id est, quantum implere potest, arg. ff. de conditi. insti. l. quæ sub conditione. in princip. & ff. de condit. & de-15 mon. l. in testamento. † Deinde no. in text. ibi, vxorem ducere, arg. ꝙ quis non possit contrahere matrimonium per procuratorem, ꝙ sic debet intelligi, ꝙ substantia matrimonii non fundantur in procuratore, sed in principali persona: licet ad loque-16 lam procuratoris contrahatur, vt in ca. vlt. de procu. lib. 6. † Quæ-f ri solet f de compaternitate, vtrum contrahi possit per procuratorem, nam cum compater sit spiritualis pater, non videtur in procuratorem cadere posse, nec per alium huiusmodi solennitatem implere posse, vt ff. de adoptio. l. post mortem. §. denique Ioannes. Andr. disputando tenet contrarium, & sic se habet consuetudo, maxime in Principibus, qui cõtrahunt compaternitatẽ baptizando per procuratores suos: quia ius canonicum non curat de subtilitatibus legum. imo est alia subtilis responsio, nam adoptio est quædam fictio. Item facere per alium, est quædam alia fictio, vt no. ff. de vi. & vi arma. l. 1. §. deiecisse. Sed duæ fictiones non possunt cõcurrere, paternitas vero spiritualis est rea vera, & nõ ficta, & ideo cessat ratio de duabus fictionibus incõpatibili-17 bus. † Quærunt hic Docto. si legatarius est iussus dare causa conditionis implendæ, & remanet penes hæredem, quo iure hoc repeteretur? Respon. ꝙ per condictionem ex hac l. Cyn. Vel dicti li ex testamento, quia hoc casu conditio vertitur ad præceptum sic supra, de conditio. insertis, l. cum quidam, & ff. de oper. libe. 18 l. si ita stipulatio. † Extra g quæro mandaui Titio per literas, ꝙ g committeret homicidium: nunquid nuncius qui scienter portauit literas, puniatur de homicidio subsecuto? Respond. sic, vt no. Cyn. in d. l. non ideo minus. Item si mandaui Titio, & Titius Seio, omnes tenentur, ar. ff. quod vi. aut clam. l. si ego. & ibi est tex. singula. per quem tex. dico, quod ille: qui facit per alium fa-19 cientem, ipse per se fecisse videtur, quod tene menti. † Item nota, ꝙ in omnib. factis, in quibus vertitur adminiculum acquisitionis, qui per alium facit, ipse proprie facit, vt extra de præben. ca. accedens, & ff. de preca. l. certe, §. 1. ubi est textus vnicus in iure. h Habeo duo h feuda a diuersis dominis, qui habent inter se guerram: quæritur cui debeo obedire? & videtur, quod antiquiori domino, ut in titu. hic finitur lex, deinde cõsuetudines regni incipiunt. c. 1. §. si. in contrarium videtur, quòd seruiam vtrique de feudo suo, iuxta redditus feudi pecuniam ei ministrando pro stipen-

ADDITIONES.

a Quoniam Abbas. Adde ꝙ imo est in c. quoniam Apostolicam. per Inno.
b Collige. Vide infra proxime.
Cel. Tu vide plenius per Bar. in l. si ita quis, §. si cui, in principio. & quod ibi dixi in Apostil. ad ipsum post Alex. & alios in versi. mandatarius, ff. de leg. 2.
c Cel. Per tactam scripturam. Facit hoc dictum ad propositum eorum, quæ not. Lanfranc. de Ora. & ibi dixi in Apostil. ad ipsum, in apostil. in vers. tactis scripturis, in c. quoniam contra. § instrumentorum productiones, extra, de prob.
d Nunquid. Vide quæ dixi post Imo in l. si seruus legatus, §. qui margaritam, de legat. 1.
e And. Barb. Secundo quæro. Nota illam q. pro qua vide Bal. in d. l. tribus, quia fui interrogatus in quodam examine.
f And. Barb. Quæri solet. An compaternitas poterit contrahi per procuratorem vide Federicum de Sen. cons. 15. Bar. & plene Dom. Ioan. in l. Gallus, §. forsitan, ff. de liberis, & post h. vide quæ plene dixi in c. si de offic. deleg. & ibi Do. Ant. Dom. Cardinal. & Ioan. de Imo. & Oldra. cons. 42. vbi disputat, quæ fiunt per substitutum.
g Extra. Vide in l. 1. §. incidit. & ibi Bar. ff. ad Turpil.
h Habeo duo. Vide Baldum in l. quæritur, ff. de stat. hom. in l. 1. in 23. q. ff. de re. diui. & in l. in operis, in lec. antiqua, ff. loca. per Ioan. And. in reg. contractus de reg. iur. in 6. in Mercuriali.

stipendio, vel mittendo sibi gentes sui castri. nam idem video quando seruitus debetur duobus prædijs diuersorum, vt ff. de aqua plu. arcen. l. in concedendo. De consilio autem debeo seruire antiquiori, quia non possum esse tergiuersator. Idem & de a propria persona. & hæc non habent locum in feudo a ligio, quia non possum esse vasallus nisi vnius, vt not. in capitu. pastoralis. de re iu. in cle. Apparet igitur quod ea, quæ in corpore proprio debeo facere, non debeo per alium facere. Sed ea quæ per patrimonium facio per alium facio, vt in hoc §. ne autem. † Sed b nunquid iuramentum b fidelitatis debet quis præstare personaliter? & uidetur quod sic; quia habet hanc formam, quod tactis scripturis. Dic, quod etiam per procuratorem potest iurare; quia inuestitura & fidelitas est istius naturæ, vt in cap. 1. §. personam. per quos fi. inuestit. & per quos recip. Secus in iuramento, quod præstatur a ciuibus, quod per se præstari debet, vt in pace Constantiæ. Nam est quædam proprietas appropriata rebus, vel actibus hominum, secundum quam subsistunt; & est duplex, scilicet ionata, & data, l. 1 §. si conuenerit, ff. depo. & l. cum quid, si cer. petat. Item quędam ea interpretatione facimus. nihil autem aliud est omnis interpretatio, nisi quędam adaptatio. Item ficta possessio non acquiritur per procuratorem. secundum Gui. ff. de pactis, l. ab emptione. Sed Bart. contra, quia illa fictio procedit ex consensu, vt ff. de preca. l. certe, §. 1. & extra de pręben. ca. accidens. coniuncto cap. 2. de consuet.

ADDITIONES.

a In feudo. De feudo ligio supra ca. 1. §. in primo.
b Iuramentum. Vide Baldum in l. 1 vlt. q. ff. de rerum diui. & in c. 1. §. nulla, per quos fiat inuestit. ad hoc bene faciunt no. per Barto. in l. qui bona, §. qui alieno in 3. q. princ. & ibi de hac q. ff. de damno infec. et ibi per Roma. in additionibus. per Bald. in c. 1. in fin. quo temp. mil. et i up. no. et in c. 1. §. fin. per quos fi. inuesti. et ibi quid de tutore.
And. Barb. Sed nunquid iuramentum. An iuramentum fidelitatis sit personaliter præstandum: et uidetur quod sic. Bal. tenet contra. in l. 1. ad fin. ff. de iu. di. et in l. fi. C. de cond. inser.

§. In omnibus.

Not. quod ubi unum statutum facit mentionem de alio, sufficit ipsum solum produci, quia perfectum est.

ADDITIO.

a No. Vide Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur.

1 Coniuncti re & verbis, dicuntur quando in eadem oratione sunt coniuncti
2 Verbum dicitur duobus modis.
3 Ius non decrescendi, an habeat locum inter coniunctos re & verbis.
4 Dictio amplius, quando faciat repetitionem.
5 Coniunctionis fundamentum est vnio dispositionis.
6 Ius accrescendi in hæreditatibus, quæ defertur iure directo habet locum inter disiunctos.
7 Ius accrescendi, an habeat locum in hæreditatibus.
8 Hæreditas, an accrescat pro non scripto cum onere.
9 Pro non scriptum legati & fideicommissi, quod remanet penes hæredem non remanet cum onere.

§. His ita.

In hoc §. tractat aliam materiam iuris accrescendi, & non decrescendi. Et io hęc materia subtiliter est pertractanda. & ad euidentiam est pręmittendum, quod duplex est coniunctio, scilicet legis, & testatoris. Coniunctio legis contingit duobus modis: vno ex verbis legis, vt cum duo nepotes in potestate coniunguntur inuicem respectu patris emancipati: alio modo, quia per unam personam ex legis dispositione descendit ius in plures, vt ff. de lega. 2. l. & Proculo. Sic cum ex vno stipite descendit feudum in plures filios, isti possunt dici coniuncti coniunctione consuetudinis: quia ex vno fonte oriuntur, vt in ca. 1. §. cum vero Conradus, qui feud. dare poss. coll. 10. Dico quod alij sunt coniuncti coniunctione hominis, & hoc dupliciter; nam quandoque sunt coniuncti vna coniunctione tantum, vt verbis tantum, vel re tantum. Quan-
1 doque duplici coniunctione, vt verbis & re. † Circa quæ secundum Dyn. breuiter dici potest, quod coniuncti re & verbis dicuntur, quando in eadem oratione sunt coniuncti. & hęc est coniunctio uerbalis, quæ a me uocatur coniunctio formalis, & circa eandem rem, & hęc a me uocatur coniunctio materialis. Sic ergo ubi ratio uerborum, & ratio rei se complectuntur, ibi est ratio duplex & perfecta. Si autem verba testatoris coniungant personas, & distinguant portiones, vt lego Titio & Seio fundum ęquis portionibus; ibi sunt coniuncti verbis tantum. Secus si illud verbum, portionibus, non esset a testatore expressum, sed a lege subintellectum, quia licet intellectualiter ex intellectu legis sit facta distributio, tamen testator expresse non distribuit, sed prima facie in persona cuiuslibet locus est de integra re, vt nota in l. 1. ff. de usufr. accre. in magna gloss. Pręterea duo debent considerari, actus uidelicet & aptitudo. nam aptitudine potest unus eorum ad solidum peruenire: & etiam actu, si forte portio unius ipsorum fiat caduca. Qua propter coniuncti detractis portionibus sunt re coniuncti. & hęc est ueritas, ff. de verb. signifi. l. triplici. Considera,
a quod verbum dicitur duobus modis. a † Vno modo quælibet
2 vox prolata, siue sit nomen, siue sit coniunctio, siue aduerbium, vel quæuis pars orationis. & putant quidam quod coniunctio verbalis accipiatur hoc modo: videlicet pro uoce, quæ est copula, siue cōiunctio, sicut est dictio: cum; dictio, simul; dictio, vna, id est, simul; vt ff. de cond. inde. l. qui promisit, & ff. de vsufru. leg. l. illi cum illo. Secundo modo dicitur verbum, quod est proprie pars orationis per se, sicut est verbum, do, lego, relinquo. & similia. & quidam alij putant, quod coniunctio verbalis fiet solum in hoc verbo, ita quod sit vnum verbum de pluribus legatarijs prædicatum, vt lego Titio & Seio, ista sit coniunctio verbalis. Si autem illud verbum apponitur pluries, vt lego Titio fundum, & Seio lego eundem feudum, isti non sunt verbis coniuncti, quæ coniunctio non est illa, quæ inducit ius coniunctionis, sed vnitas sermonis secundum Bar. de hoc est glo. ordina. ff. de hære. instit. l. liber. homo §. Titius. & sic aut plures personæ reguntur ab eodem verbo, & tunc sunt cōiuncti verbis: aut ab alio & alio verbo, & tunc non. Domin. Cyn. in leg. Titius fundi. ff. de hæred. institu. in verbo, duo Titij. dicit quod vnio in verbo facit esse ver-
3 bis coniunctos. Cyn. † Quæro nunquid b inter coniunctos re &
b verbis, habeat locum ius non accrescendi; Glos. dicit quod sic. in cōtrarium videtur, quia sermo testatoris non attribuit rem cuilibet insolidū, vt J. si plures vna senten. l. j. & est ca. ua in l. cui fundus, in fine. & l. talis, de condi. & demonstratio. ff. Sed caue tibi, quia ego dico quod in uirtute copulæ, de necessitate inducitur eadem oratio. Et ad euidentiam pmitto, quod si testator diceret ita, lego Titio fundum, hoc amplius. Seio domum: quod Titius & Seius in feudo essent re & verbis coniuncti, licet sint orationes diuersæ. & hoc virtute repilogationis, quia hoc est dictū, Itē non solum Titio, sed & Seio. vnde posterior oratio est illa, in cuius vnitate consistit ius accrescendi respectu fundi. Considerandum au-
4 tem est, † quod dictio, hoc amplius, quando facit comparationem actus ad actū legandi, non inducit repetitionem, sed quando rei ad rem, sic: vt ff. de lega. 1. l. si seruus legatus, §. si ita scriptum. & dic vt ibi. eodem modo dico, quod si ponitur dictio &, quia plenam repetitionē inducit, quasi dicat, & Seio lego eundem fundū, id est non solū Titio, sed & Seio, vt ff. de fun. instru. le. Seia, §. Caio. Sed si testator non posuisset dictionem, &, cuius nouissima virtus est coniungere; nisi alia mens sit testatoris, vt ff. de hæred. instituen. l. si ita quis hæres: tunc punctum, quod ponitur loco copulæ inter orationes, non induceret coniunctionem uerbalem, quia tunc punctum ponitur loco copulę continuatiue, non cōplexiue & sic virtus eius non est cōiungere personas, & de hoc minime dubitandum est, si copula ponitur inter orationem perfectam, & imperfectam, verbi gratia, lego Titio fundum & Seio eundem fundum. nam perfecta oratio mutuat imperfectę illud verbum, lego, & vtrumque dispositum regitur ab actu & forma vnius & eiusdem verbi principalis. Quapropter indu-
5 bitanter sunt coniuncti re & verbis, quia fundamentum † coniunctionis est vnio dispositionis, vt J. ea. l. §. hoc ita. tam varie in vers. propter vnitatem sermonis. quasi in vnum corpus redacti sunt. & ille est melior & formaliter test. de hoc, qui sit in iure. His ergo euidentialiter præmissis, veniamus ad text. & ad apparatum, & reliqua. dicit ergo Imperator. quod non solum coniūctiuo modo quædam relinquuntur, sed etiam disiunctiuo, id est, seorsum verbis, seu orationibus separatis. Itē dicit, quod in pari coniunctione, vel pari disiunctione, pariter habet locū ius accrescēdi cum suo onere. Item dicit, quod si aliqui sunt coniuncti re & verbis, & aliqui verbis disiuncti, si deficit aliquis ex cōiunctis, accrescit collegæ; si ex disiunctis, accrescit omnibus. Itē dicit, quod ratio differentię quare magis accrescit coniunctis, est unitas sermonis, q̄ significat cōiunctos esse, quasi vnū corpus. Disiuncti autē non sunt vnum corpus, & separatorum separata est rō. Et hæc vera sunt inter cohæredes, quibus inuitis accrescit, hoc dicit vs-
7 que ad §. vbi autem legatarij. † Nota, quod licet in hæreditatibus, quæ deferuntur iure directo, habeat locum ius accrescendi, etiā inter omnino disiunctos: tamen coniunctis accrescit inuitis. Quid ergo est, quod dicit gl. quod ideo in hæreditatib. accrescit inuito, ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus; vel pro parte cum hęrede, uel pro parte sine, quod pertineret ad iniuriam testatoris, & creditorū, ut ff. de acquiren. hæred. l. si ser-

ADDITIONES.

a Cel. Verbum dicitur duob. modis. Gl. est de hoc ordina. in gl. 2. & ibi Docto. sup. de vsu. Bart. in l. eorem, §. qui maximos, ad prin. ver. secundo quæro ff. de publica idē in l. si tibi pecuniam, in 3. nota. ff. si certum. petat. Dominus meus Ias. May. in aut. nouissima sup. de inofficio. testamen. Alexan. cons. 42. volum 4.
b Nunquid. Vide Bart. in l. re coniuncti, in verb. 3. quæro, an inter coniunctos re & verbis. de leg. 2.
Cels. Adde vnum menti tenendum, quod inter coniunctos & coniunctione legali, habet locum ius accrescendi, ac si essent coniuncti & re & verbis: dixi post Bartol. in leg. re coniuncti. in 2. quæstio versiculo, 2. quæro. & in versiculo, idem dicerem & ibi in apost. dixi ipsam in eodem versiculo, post Alexan. ff. de leg. 3.

l.si seruus communis ab extero, sed dicta ratio hic cessat, cum possit accrescere disiuncto? Respond. non est vis: quia non pōt coniunctus inducere separationem voluntatis, vt s.de iure de- 7 libe.l.quidam elogio. † Oppo.& videtur, ꝙ in hæreditatibus non habeat locum ius accrescendi, vt ff.de bono. possessio.l. sed cum patrono. Sol. vt ibi not.& plene dixi in l.1.§.quando non pet.par. Item oppo.ꝙ non habeat locum ius accrescendi, vt ff.de acquiren.hæred.l.cum hæreditate. Sol. ibi hæreditas fuerat iam agnita,& ibi est speciale in casu illius l.qui nō reperitur alibi, l.ꝙ propter creditores ille, qui non vult vti iure accrescendi, debeat cedere parti, quam agnouit, & dic vt ibi. Oppo. dicitur hic, ꝙ accrescit inuito, contra infra ea.l.§.vbi autem. Solu. in legatarijs,& fideicommissarijs etiam vniuersalibus, non accrescit inuitis. Secus est in aditione hæreditatis; nam sicut persona testatoris est quoddam indiuiduum in se, ita eius repræsentatio, quæ debet 8 fieri per vnicum hæredem. † Oppo.ꝙ pro non scriptum non accrescit, cum onere, vt s.§.in primo. Sol. ibi in ꝓ nō scripto legati vel fideicommissi; hic in pro non scripto institutionis vel substitutionis directæ & ratio est, quia ab instituto nihil excipitur, neque emolumentum neque onus, vt ff. de hæred. institu.l.si quis ita hæres institutus fuerit, excepto fundo.& l.j. ff.si ex fundo. sed a legatis & fideicommissis bene potest de iure aliquid excipi, qđ 9 in eis non venit. † Sed contra hoc oppo. nam sequeretur, ꝙ pro non scriptum legati & fideicommissi, quod remanet penes hæredem, remanet cum onere, quod est falsum. Respond. ꝙ ille titulus non est conformis titulo hæredis, sed confunditur omnino, vt ff.de leg. 1.l.legatum,§.hæredib. Dicit de no. tes. ꝙ propter vnitatem corporis & sermonis, plures personæ censentur vna, & eadem persona. Et sume hic argumentum, ꝙ bona clericorū sunt ecclesiæ, deficientibus propinquis hoc no.Iac.de Are. ff.de iniusto testam.l.si quis exhæredato.

1 *Coniunctio verbalis disponit de virilibus portionibus.*
2 *Vsusfructus formalis, non capitur iure hæreditario.*
3 *Hæredibus verbum, debet adaptari secundum quod potest adaptari.*
4 *Copula quandoque plura requirit.*
5 *Quos relatiuum, importat nomina propria.*
6 *Iurisdictio vni concessa non intelligitur alteri denegata.*
7 *Iudex specialis quando deputatur alicui in priuilegium personæ, ille solus potest cognoscere.*
8 *Ius accrescendi, qualiter habet locum in hæredibus inuitis, & non in legatarijs.*
9 *Ius accrescendi, non debet inferri impositione, quę fit in iudicio: secus in aditione principali.*
10 *Iuri accrescendi, an sit locus inter legatarios.*
11 *Seruus communis, inducit coniunctionem.*

§. Vbi autem.

Inter legatarios & fideicōmissarios est locus iuri accrescendi: tamen nō accrescit inuitis, volētibus aūt accrescit pro virilibus portionib. cum suo onere. sed si sunt verbis disiuncti, non dicitur proprie accrescere, sed non decrescere, & ideo non sentit onus, quod nō est ad suam personam appositum, nec suo legato annexum. hoc 1 dicit vsque ad §.quæ autem antiquis. † Nota, ꝙ coniunctio verbalis habet disponere de virilibus portionibus,& hic est verum vbi non est appositum nomen collectiuum: tunc oēs in vnū collecti loco vnius habentur. dicit lex, ꝙ si lego Titio cum hæredibus & Meuio, ꝙ tres partes fiunt: vnam habet Titius, aliam oēs hæredes, tertiam Meuius. Item si testator legat Titio,& hæredibus suis; dimidiam habet Titius, & dimidiam omnes hæredes, & hæredes inter se sunt copulati per duplicem copulam verbalem: vna respectu extremi, quod est Titius: alia inter se, vt ff. de vsufr.accrescen.l.si quis Titio. & ff de vulg. substi.l.cohæredi,§. qui discretas. Sed de intellectu dictæ l.si quis Titio, a dubitatur, nam aut loquimur de hæredib. testatoris.& eis non potest b legari, vt l.legatum,§.1.ff.de leg. 1.aut loquimur de hēdib. legatarij, id est Titij,& tunc cum appellatio hęredem significet mortem Titij, impossibile est, hęredes concurrant cum mortuo, seu ꝙ faciant partes per concursum, vt ff.de hæred.institu en.l. quo loco, §.si iam mortuo. Solut. illa lex potest intelligi vtroque modo. nam si intelligatur primo modo de hæredibus testatoris, dic ꝙ etiam sit relictum a cohærede, vel aliquo legatario, secundum glos. vel subtilius hæredes non participabant legatum iure legati, sed hęreditario iure, quasi limitato legato in persona Titij, vt eodem tit.l.si mulieri, secundum. Butri. Vel subtilius dic, ꝙ vsufructus formalis potest legari ipsi hæredi, licet secus in proprietate. Et ratio differentiæ, est, quia impossibile est, quod vsumfructum formalem heres capiat a seipso. Sed oportet, quod nuda proprietas alteri sit legata: verbi gratia, dicit testator, lego Caio nudam proprietatem fundi Gabiani, cuius vsumfructum lego a Titio & hæredibus. meis. † Ex hoc apparet, quòd vsusfructus formalis non capitur iure hæreditario, & iste est verus intelle- a ctus a l.si quis Titio, secundum vnam lecturam. Item & alia le- b ctura b est vera, quando lego Titio,& hęredibus Titij; quia ibi testator senserat de hęredibus & filijs, qui legis prædestinatiue vocantur hęredes, vt l.in suis, ff.de liber.& posthu.& c.1.§. & si clientulus, de feudi aliena.& sic iuxta vulgare vulgi,& improprie, se- 3 cundum Ioan. † Et sic not. quod verbum, hæredibus: debet ada- c ptari secundum ꝙ pōt adaptari. c Vnde si Papa d dixisset ita, con- d cedimus tibi talē emphyteusim vna cū hæredibus tuis: filij mei procreati venirent principaliter pro dimidia,& non accessoriç, vel successoriæ expectata morte mea. Nō ob.de libe. & posth.l. Gallus,§.quidam recte, quia ibi pręcedebat ordo iuris & necessitatis, ad quem testator habuerit respectum secundum consilium Galli. Sed vbi non præcedit legis ordinatio: tunc dictio, cum, quandoque ponitur in vim propositionis,& tunc facit cōiunctionem, vt ibi. Quandoque in vim aduerbij temporis pro quando,& tunc interdum facit conditionem, interdum diem, 4 vt infra quando dies leg. cedit.l. his verbis. † Vlterius scias de natura copulæ, ꝙ quandoque est plura requirere, vt ff.de condit.insti.l.si hæredi plures.& tunc ponitur cōditionaliter, quādoque non est de natura actus plura requirere, & tunc ponitur partitiue. sic ff.ad Trebel.l.Lucius,§.Caio.& ff.de condition. & demonstra.l.falsa.§. vlt. Quandoque significat paritatem suorū extremorum propter rationē inęqualitatis vitandę, vt C.de impube.& alijs substi.l.quamuis. hoc facit tam ratio iuris, quam natura verborum, idem est vbicunque hoc dictat ęquitas, vt eodem titulo l.cum quidam. per Butri. ratio autem iuris est, quia informitas est vitanda in vniformiter copulatis, vt ff.de vulga. substitut.l.iam hoc iure.§.sed si alter. & supra de testamen. nulli.l.in testamento. Sed contra prædicta immediate opponitur nam si l.si quis Titio secundo responso, loquitur de filijs legatarij: illi non venirent cum patre, nisi in vnam portionem, vt C.de impuber.& alijs substit.l.fin. Sol. ibi in vulgari substit. Secus in legato vsusfructus formalis: quia ibi vnusquisq; per se decernitur propter cohęrentiam, quam vsusfructus formalis habet in propria persona. Alij recedunt ab ista lectura in secundo casu l.si quis Titio. sed non in primo casu illius, vt ibi sen- 5 tit gloss. idem Rayn. † Sed contra hoc e oppo. nam l. cauetur, e quod si testator ita dixit, libertis meis & Seiæ lego, quos hoc testamento manumisi, ita ne alienet, quod quilibet libertorum, & Seia veniunt in virilem. Sol. illud est propter relatiuū (quos) quod importat nomina propria, & propter grauamen de non alienando, quod pariter refertur ad singulos. Petrus & Cyn. vel ibi per meritum & affectio, vt docet manumissio. Not. in §.sin autem disiunctim. arg. quod si pluribus est concessa iurisdictio, cum assignatione sportularum, quod non debet quilibet 6 habere integras sportulas, sed debent partiri in capita. † Item f nota argumen. quod iurisdictio f vni concessa, non intelligitur alteri denegata, sed faciunt sibi partes exercitij per concursum: nam iurisdictio potest habere consortem, circa quod sic distingue, aut iurisdictio conceditur pluribus eadem l. aut diuersis legibus. Primo casu, aut copulatiue, vel cum certi numeri requisitione,& tunc requiritur, quod simul procedant, aut absolute & simpliciter,& tunc aut sunt simul aditi,& idem, saluo quod in casu necessitatis vnus potest supplere vices alterius in procedendo tantum: aut non sunt simul aditi, tunc præuenientis est iurisdictio, ad commodum tamen sportularum vtriusque collegæ, quia in sportulis sunt re coniuncti, vt l.1.ff. de officio Consu. Secundo casu principali, quando diuersis legibus; tunc refert, aut sunt diuersę species iurisdictionis, vt quando vni est datum imperium, alteri ciuiles causæ: tunc sicut distributæ sunt iurisdictionis, ita debent procedere exercere, ut ff. de iudic.l. solemus,§. latrunculator. idem si iurisdictiones sunt diuerse per summas, vt nota, supra de pedane. iudi.l.placet. Idem vbicunque iurisdictio est cōcessa vni, ita quod solus eam exerceat: puta iudici insinuationem per formam statuti, vt nota Bartol. ff.de solu.l.quod si forte,§.1.alias in dubio,

ADDITIONES.

a Intellectus. Vide infra, eadem l.
b Alia lectu. Vide Bar.in l.Gallus, c.etiam, ff.de libe.& posthu.& in l.huiusmodi,§. si Titio, de leg. 1.
Cels. Adde ad hanc materiam Do.& præceptorem meum Iacob. de S.Georgio in suo lib.feudorum in cap.1.§.& si clientulus, post princ. in titu.de feud.alie.in vsibus feud.
c Adaptari. Facit l.pro hærede,§.si quis tamen. cum ibi not.per Bart. ff.de acquirēd. hæred.
d Vnde si Papa.& vide Bar.in l.Gallus,§.quidam recte.ff.de liber.& posth.
e Sed contra hoc. iste est tex.in l.Lucius,§.Lucius, de leg. 2. quem volui alleg.
f Iurisdictio. Vide Bar.in auth.habita, sup.ne fil.pro pat. Ang.in l.cum prætor. per illum tex. ff.de iud. Modernio. in l.si quis cum procuratorio,§.fin. per illum tex.cū concor. ff.de procu.& dixi post Imol.in l.Gallus,§.ille casus, ff.de libe.& posth. per Bal.in l.1.in 2.q.ff.de officio procon. aliquid dixi in l.1.de officio præfec. huc alle. Ang.in l.testamenta.sup.de testam.& dicit ibi Pau.de Castro, quod si deputatus est certus iudex ad causas damnorum, quod potestas, qui est iudex generalis in ciuitate, potest etiam se intromittere per d.l.1.de officio pręfe. vrb.& est locus prçoccupationi. per l. si quis postea, ff de iud. & ad istam q. potest bene allegari tex.in l.nec quicquam circa fi.& ibi Bal. ff.de officio pro con. Pau.de Castro in l.congruo, in prin.ff.de offic.eius, cui man.est iuris. per Ang.in l.consulta.in aliquibus leg. supra de testam.

bio, cum iurisdictiones fauore publico concedantur, iurisdictio vnius nō derogat alteri tam concessæ, vt l. j. §. de officio præfec. vrb. nisi nouus iudex sit adiunctus veteri in suo processu, vt legit. & no. j. de appe. l. præcipimus. & in Authen. vt differ. iudi. §. 7 præcipimus. colla. 9. † Vidi dubitari a de tali casu. duo sunt iudices deputati, ita q quilibet solus vnus in causis pupillorum, alter in causis a decem libris infra: accidit q causa pupilli est a decem libris infra, dicūt quidam q inspicitur persona tanquam dignior, argumen. l. iustissime, ff. de ædil. edic. alij dicunt, qd vterque potent cognoscere diuersis respectibus sumpto argumēto de nobiliori ad ignobilius. illud scias, q quando in priuilegium personę deputatur alicui iudex specialis; puta dicit statutum, q de causis hospitalis Misericordiæ summatim cognoscat collateralis Potestas, quod ille solus potest cognoscere. hoc sentit Iacob. de Are. ff. de leg. 1. l. quod in rerum, ff. si quis quod verum est, quia ista commissio nondum est in specie, sed in indiuiduo, attento loco cui impenditur fauor, vt nota. Dyn. in cap. generi. & teneas ista menti. Ex hoc habes veritatem in antecedenti quæstione, nam iudex deputatus fauore personæ, deputatur tanquam magis discretus; sed qui deputatur ratione minoris summæ, deputatur tanquam minimus, vt ff. de iudi. l. fin. ideo debet attendi ratio personæ, tanquam maior, vt s. quando 8 Imperator inter pup. & vid. l. vnica. † Quæro, qualiter hæredibus accrescit inuitis b & non legatarijs? Respond. vt dixi supra; quia in hæreditate est ratio, ne testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, quæ ratio cessat in legato. Præterea legatum ascribitur mero fauore legatarij. Sed institutio hæredis non fit mero fauore hæredis, sed fauore creditorum & testatoris. Et ideo non potest hæres alterius fauori renunciare. Bal. & Cyn. quia interest testatoris habere hæredem, vt Instituit. ad legem Falcid. in princip. item & creditorum, vt 9 no. s. de successor. edic. in rubri. † Ex hoc nota, quod de iure accrescendi non oportet facere positionem in iudicio, licet secus de ipsa aditione principali, vt ff. de interroga. actio. l. quia plerunque. & not. ff. soluto matrim. l. si cum dotem, §. transigi edia 10 mur. † Oppo. quod inter legatarios c non sit locus iuri accrescendi, vt ff. de conditio. & demonstra. l. mulieri & Titio. Solu. ibi mulier admittitur ex dispositione contra ius commune; & quia dispositiones sunt odiosæ, non habet locum ius accrescendi; vel ibi non est coniunctio, quia beneficium sub quo mittitur mulier est aduersatiua coniunctionis alterius legatarij. vel ibi ideo, quia contra voluntatem testatoris non habet locum ius accrescendi, vt ff. de vsufr. l. dominus. scilicet de particulari ad particularem vel de particulari ad vniuersalem, vt §. de hęred. institu. l. quoties, §. si duo, in fine. pone, dispensatum est cum patre, q possit legare duobus suis spurijs, nunquid inter eos habeat locum ius accrescendi? videtur quod nō: quia dispensatio vt odiosa, est restringenda. Sed contrarium videtur, quia voluntas testatoris fauorabilis est, & amplianda. & de hoc minime dubitandum esset, si esset legitimati, nam ex hoc pri-11 uilegio se ponitur ius commune, scilicet habilitas. † Oppo. ad idem, ff. de le. a. l. & Proculo. So. dicit glo. in l. 1. ff. de usufr. accre. q ibi nulla est coniunctio hominis, sed legis. Tu dic, q ibi, nulla est coniunctio, sed vnicuique tantum acquiritur, quantum ratio iuris permittit, ut ff. de stipu. seruo. l. si seruus communis Meuij. §. fin. Certe l. 4. eodem titu. dicit, q per seruum communem inducitur coniunctio. Et ideo glo. vera. Et ratio differentiæ est, quia prouidentia legis non est ordinata ad ius accrescendi, sed stat in suis finibus.

ADDITIONES.

a Vide dubitari. uide Barto. in l. Gallus, §. ille casus. & ibi Imo. cum concor. ff. de li. & posthum.

b Inuitis. Vide Cyn. & Bar. sup. prox. & gl. hic.

c Cessante legatarios. Adde quod inter legatarios coniunctos re tantum, habet locum ius accrescendi. item inter coniunctos uerbis, vt not. Barto. in l. coniunctim in 1. & 2. q. & ibi dixi in apo. ad ipsum in versi. breuiter dico, ff. de leg. 3.

1 *Acceptans, an possit interim legatum petere, & vendere.*
2 *Hæreditas semel adita, non potest repudiari.*
3 *Ius accrescendi an per sententiam habeat locum in caduco.*

§. Sin autem ad deficientis.

No. quod si quis non loquitur, nec velle præsumitur, vt dicit Arist. & Boe. q voces sunt notę opinionum, & voluntatum, ergo econtrario non uoces a nō sunt notæ alicuius intentionis animę. Extra quæro, a secūdū Do. Cy. legata est eadem res desiunctim duobus: unus accepta-1 uit legatum, alter nondum acceptauit, nec repudiauit. † Quæritur, vtrum acceptans possit interim legatum petere, vel uendere? Respon. Cyn. q interim admittitur ad totum. Secus in hæreditate: quia non admittitur interim, nisi ad partem. Considera, isto duo legatarij faciunt sibi partem per cōcursum ipso iure, si legatum est purum, vt ff. de leg. 2. l. cum pater, §. fundo. ergo agnoscens non potest petere nisi partem suam. Si enim vult totum petere, faciat assignari terminum b collegatario ad acceptandū vel repudiandū, vt ff. de leg. 2. l. cū quidam ita. cum l. seq. Si aūt esset vni legatū pure, alteri sub conditione? tunc dies legati puri cedit statim insolidū. † Et ideo c interim in totum peti potest, quia cessat concursus. Sed in hæreditatibus est magis dubium; quia hæreditas semel adita postea non posset repudiari, nec ipso iure decrescere, q infixa esset: tamen glo. ordi. aliter distinguit in hoc passu in l. 2. ff. si pars hæredi. pen. Et finaliter tenet q si seruo testatoris pure instituto, interim totū assignauit, q interim totam hæreditatem vēdicare possit; ergo si postea existat conditio, ipso iure accrescit, legis fictione cooperante, quia fingitur retro fuisse hæres. sic ff. de acq. hęr. l. hęres quoque Et sic non obstat q ille, q semel est hęres, non pōt desinere esse hæres; quia fallit hic propter virtutem fictionis, & hęc est ipsa veritas, quicquid dicat hic Cyn. † Quæro, nunquid in caduco per sniam, habeat locum ius accrescendi & videtur q non. nam lege cauetur q ius communium libertorum accrescit, quando deficit ipso iure, secus si per sententiam, vt leg. si duo patroni, in princ. & ibi no. ff. de iureiu. Et redditur duplex ratio, prima, quia per sententiam non deficit ipso iure, sed ope exceptionis, quę exceptio nō prodest nisi victori. Item quia per sententiā non deficit uere, sed ficte, vt not. ff. de cond. indeb. leg. si non sortem, §. hęred. alij dicunt quod in l. si duo patroni. est ratio, quia ille, qui dicit se solū patronū, negat ius accrescendi, quia negat se habere coniunctum. Et pdicta faciūt ad quęstionē dictat statutū, q legata non insinuata intra mensem non valeāt. modo vnus ex cōiunctis insinuauit, alter non: nam cum illud nō valeat, intelligitur per sententiam, vt not. Bartol. ff. de fideiuss. leg. cum lex & sic ope exceptionis non habet locum ius accrescendi. Et quod intelligit per sententiam, sic patet: quia ista solennitas non requiritur ante factū, sed post factū, ex interuallo tēporis. vnde non irritatur ipso iure, vt ff. de preci. Impe. off. l. vniuersa. Itē nō est proprie solennitas, sed quædam probatio, qua deficiente, ex post facto non deficit ius. Sed si statutū diceret, q non valeat ipso iure, tūc bene haberet locū ius accrescēdi. nam licet legatarius interim agnouisset legatū: tamē illa agnitio fieret irrita ipso iure, nam potestas annullationis tollit intellectū acquisitionis, argu. ff. ad Treb. leg. si patroni, §. fina. Pone, alio statuto cauetur, q possit insinuari. nisi sit petitū cassari, quomodo potest peti cassari, qd nullū est? Resp. attēto q potest reparari, dicitur cassari quia perdit potestatē conualescentię, vt not. s. de contratab. l. posthumo. Et ideo si iudex pnūciasset nullum, & non esset petita cassatio, adhuc possetin insinuari: q expressio eorū, q tacite insunt (quanquam facta per sententiam) non operatur aliud, nisi qd tacite inerat, vt l. 5. li pen. ap. mors interue p Pe. & Cy. hoc non credo verum, quia dicta sententia facit ius, & transiuit in rem iudicatam. Item articulus nullitatis est præiudicialis. & ideo plus puto, q lite contestata super nullitate insinuatio non possit fieri, quia cum sit aduersatiua & pręiudicialis, obstat insinuationi petitæ, quia vbicunque sententia absorbet nouam ꝯtrouersiam, ibi litis pendentia suspendit eandem, vt ff. de excep. leg. fundum. & l. fundi. & ita ꝯsului, sed consilium non fuit intellectum: quia illud verbū, nō fuerit petitum cassari, male intelligebant, motu ex eo q aliud est cassum, aliud est cassari, vt ff. de iud. l. qui se dicit. Sed ibi loquitur in actu, qui non erat ipso iure dispositus per legem, & sic nō obstat. porro cassari & reformari dicitur etiam id, quod nullum est, vt inf. de accu. l. qui absentem.

ADDITIONES.

a Extra quæro. Adde quod Rapha. in l. plane, §. si coniunctim, de leg. 1. refert ista verba Bal. hic, & dicit quod pro Bal. facit l. si domino Stichus. de le. 1. nihil firmat. Pau. de Cast. ibidem in ect. Bononiensi videtur velle, q in casu huius §. bene possit primo veniens petere totū actione personali, sed non rei vendicatione, quia nō habet dominium, nisi pro parte alle. d. l. si domino Stichus. & dicit q non est actū ab alijs tu vide etiam Ange. hic. qui videtur tenere: contra Bald. vide Imo. in d. l. si domino, & in d. §. si coniunctim.

b Terminum. Hoc non videtur necesse, quia si alius non petit. & sic non concurrit, non uidetur dici posse. quod faciant partes per cōcursum, & illa videtur intentio huius literæ, & Cyn. hic in fi.

c Et ideo. Vide gl. in l. 2. ff. pars l. are. peta.

1 *Ius non de crescendi an habeat locum in contractibus.*
2 *Imperator debet esse clemens.*
3 *Vtilitas publica ratione priuatæ vtilitatis non debet impediri.*
4 *Imperator debet se habere imperialiter, & ab eo omnis auaritia debet esse remota.*

§. Cum autem.

Ibi; in mortis causa donationibus. no. hic. tex. expressum, q alibi non reperitur, q in mortis causa donationibus habet locum ius accrescendi. vnde hic sunt priuilegiatæ donationes causa mortis, sicut vltimæ voluntates. in alijs autem ꝯtractibus, dic vt dixi s. ea. l. & s. quando non pe. par. leg. j. † Pone, quidam concessit mihi & Titio, q possimus decoquere in furno suo gratis oī hebdomada decē sextaria frumenti, Titius defecit a rerum natura, vtrum mihi accrescat portio Titij; Considera, nam si sumus ꝯiuncti re & uerbis, venio per ius nō decrescendi, quod in contractibus habet locum. Cōtrarium est verum: quia cum semel

Titius

Titius fecerit partem, recessum est a iure non decrescendi, & oportet venire per ius accrescendi, vt subtiliter no. Bar. to. ff. de leg. 3. l. re coniuncti. in articulo de vsufr. sed ius accrescendi non habet locum in 3ctibus lucratiuis. Et no. subtilem considerationem. Extra quæro, pone q in diuersis orationibus sit facta dicta concessio, vtrum quilibet nostrum insolidum possit decoquere decem sextaria? & vr q non, sed quilibet pro parte, vt ff. de verb. obl. l. stipulatio ista, §. eum qui ita dicat. Sol. aut in eadē oratione, & tunc quilibet pro parte. aut in diuersis orationibus, & tunc aut ab eandē cām, & intelligitur vna promissio; aut ob diuersas. & tunc plures, arg. ff. de probat. l. quinquaginta. in dubio aut præsumitur liberalitas in quemlibet insolidū collata. qa concernit genus. & non determinatam speciem, quæ corporaliter diuiditur, ar. ff. de leg. 2. l. Meuius, §. duobus. † No. hic in verbo, clementiæ, quod Imperator debet esse clemens. Not. in verbo, vendicationem, b quod fisco acquirit dñium ipso iure. No. in verbo, augustum priuilegium. q idem est, qd plenitudo potestatis, quæ non debet exerceri in præiudicium subditorum. No. ibi, q communiter omnibus prodest, q communis vtilitas præfertur fisco, & Cæsari. No. ibi, priuatæ nostræ vtilitati, quod illud quod acquiritur fisco, immediate acquiritur Cęsari. † Et est arg. quod vbi de publica vtilitate tractatur, licet priuatam vtilitatē in se includat, tamen testis non repellatur, quia non debet publica vtilitatis ratione priuatę vtilitatis impediri. quod dic vt ff. de rerum diui. l. in tm, §. vniuersitatis. per Cyn. cum intituletur Reipublicæ, & idem de Regibus. † Et sic collige argumentum q illi qui sunt dānati soluere cameræ Regis, q idem est ac od fiscus, sunt condemnati fisco. No. ibi imperialiter, quod Imperator debet se imperialiter habere, magnifice & gloriose, & ab eo c omnis auaritia debet esse remota.

ADDITIONES.

a An. B. Adde Bal. in l. si mihi & Titio. in ver & ideo prædicta. ff. de ver. ob.
b Vendicationem. No. fisco ac ui ri dominium ipso iure, non autem possessionem l. commissam. ff. de pub. l. imperator. ff. de iure fisci. & l. fi. sup. de sacrosancti. eccl.
c Pri. D. Esse. Quinimo liberalis & gratiosus esse debet, & minime sordidus, aut auarus, vt idē dicit in l. & in l. ad fi. su. ad l. Fal. vnde non dēt nec pōt sine iusta cā priuatorum bona auferre, & nisi publica vrgeat vtilitas l. si verberatum. §. 1. ubi per Bar. ff. de rei uē. plenissime per Alex. in prima côll. ff. & in cons. 93. 4 par. et in rub. ff. si cert. pet. et cons. 36. ubi tradit, quando iusta dicatur causa. Cui adde Pau. de Cast. consi 105. & in l. ex hoc iure. ff. de iust & iu. Quid autē efficere possit Imperator, unde no. pistū in l. rescripta C. de pr. c. imp. off. & in l. 1. C. de iu an. aureo.

1 *Statutum antiquum est interpretandum secundum antiquam legem.*

§. Locum autem.

No. † q leges disponentes sup executione, seu effectu instrumētorum, in quantum respiciunt veritatē dispositionis, & ordinationis testamēti, nō habent locū in testamentis iam factis, sed in futuris, qd tene menti. vnde antiquum statutum est interpretandum sm interpretationē antiquæ legis, non aūt secundō interpretationem nouæ legis, nisi veniret ad interpretationē casus dubij veteris legis, vt elegāter dicit gl. ī Auth. de filijs ante dota. inst. natis circa fi. & adde qd no. s̄. de legi. l. leges & ɔstitutiones.

1 *Lex non ligat etiam scientes antequam publicetur.*
2 *Statutum comprobatur per ipsius publicationem.*

§. Hęc omnia.

Ibi omnibus. Collige, † q lex non ligat etiā scientes, antequam omnibus publicetur, quia non singulariter profertur, sed generaliter promulgatur qđ dic, vt no. in procę. Clemen. Secundo † collige arg. q per publicationem statuti, a ipsius statuti promulgatio ɔprobatur. Et ideo si esset necesse probare statutum editum p testes; quia forte codices statutorū sunt combusti & testes dicerent, q audierūt statuta publicari, q talis probatio sufficeret: qa ista publicatio est quoddam notorium, quo probato, probetur factum ꝑsumptiue, vt no. ī. de accusa. l. ea quidem, per glos. licet Cy. dicat ibi notoriū sufficit vt inquiratur, sed non sufficit ad decisionem causę. Ego dico hic sufficere p ipsius rei naturam quia publicatio est de natura legis. Et in his; quæ ordināur secundū naturam, ex altero præsumitur alterum.

ADDITIO.

a Celsus. Statuti. Adde omnino Firmanum in suo aureo Repertorio. in uers. publicatio. uers. 3.

De ijs qui ante apertas tabulas hæreditatem transmittunt. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Transmissio de iure antiquo non erat in vsu.*
2 *Recusans hæreditatem, nil transmittit etiam suis.*
3 *Debitam. verbum, qualiter sit intelligendum.*
4 *Mors fortuita, prouenit ex casu fortuito.*
5 *Maledictus si vadis ad extraneos, aut aufertur his qui sunt de sanguine, aut est contra naturalem affectionem.*
6 *Liberi contristantur naturaliter de morte parentum.*
7 *Transmissio si sit alicui facta, an repudiare possit.*
8 *Suus quando transmittit ad non suum, an sit repudiatio, vel abstensio.*
9 *Hæres in fraudem suorum creditorum, non potest abstinere.*
10 *Fideicommissum conditionale, non transmittitur etiam ad suos.*
11 *Frater hæreditatem fraternam non transmittit ad alium.*
12 *Transmissio gradibus præposteratis fieri potest.*
13 *Transmissio qualiter fieri debeat, quando sunt duæ matres, scilicet mater testatoris, & mater infantis.*
14 *Infans an sit fauorabilior in transmittendo, quam maior infante.*

PEr hanc.

hęreditas etiam non adita, de liberis ad liberos transmittitur etiam ignorantibus. Et ratio est, quia vendicant tanquam debitū & est solatium suæ tristitię: & quia natura non debet defraudari casu fortuito, fortius prædicta a habent locum in legatis & fideicōmissis. h. d. no. In tex. ibi in posterum valituram. † No. ergo, q ante legem non fiebat ista transmissio, quod verū est, nisi in suis hæredibus, vt dixi supra de iure de liber. l. si fratris. In tex. ibi, licet non sint inuicem substituti. No. reciprocam substitutionem inter filios nō ꝑsumi. In tex. ibi, seu cum extraneis. No. datione cohæredis extranei, ius transmittendi non impediri. Ex hoc sequitur, q fortior est transmissio, quam ius accrescendi. In tex. ibi, siue se nouerint iste casus erat dubitabilis, quia videbatur q iste sciens non transmitteret, nisi ius deliberandi tamen contrarium est verum, quia plena transmissio non tollitur per semiplenam, nec priuilegium per ius commune. In tex. ibi, hęreditatem non recusant. † No. q recusans b hęreditatem nihil trāsmittit suis & etiam ad suos. Vnde consueui dicere, q existentia sui hæredis elisa per abstensionem, impedit transmissionem & de iure ciuili: & maxime hodie de iure nouissimo, c per quod licet authoritate Iustiniani, & sic de iure ciui. suis abstinere volentibus onera creditorum euitare, sicut dicit ille text. fin. s̄. de iure deli. l. fi. §. & hac quidem in ver. ex præsentis legis authoritate. Et aduerte quia per hoc verificatur glo. quæ est in l. qui se patris, quia in filio abstento nullę remanent reliquiæ iuris ciuilis essicaces ad hæredis essentiam substantialem. Præsertim si suus post abstensionem mortuus est, & sic nullum subiectū in essentia est in rerum nā. vnde quanquam fuerit serto essentia, tñ tunc non est. Et sic ex noua legibus directo succeditur defuncto per posteriores, vt ī. de suis & leg. l. si defunctus. In tex. ibi tāquam debita. hoc verbū, tanquam, expone, vt no. s̄. de iur. & fac. igno. l. si emancipata. † Item no. in verbum debitam, nam ex hoc verbo quidam intelligunt hanc l. in posteris conceptis viuo testatore, vt no. s̄. de inof. testa. l. si quis filium in prin. quod est fallum; qa in venientibus ex transmissione, non consideratur cōceptio, vt ibi dixi. & patet hic, non obst. quod dicit debitam: qa considerat ordinē naturæ. In tex. ibi, quod scilicet. iste ver. in quantū loquitur de legatis & fideicommissis, cōtinet iura cōe in omnibus. In tex. ibi fortuitas ob causas, vel casus humanos. † Collige, q ex ista alternatiua apparet, q mors fortuita e dicitur prouenire ex casu fortuito. Sed mors naturalis f dicitur prouenire ex humanis casibus: quia quicquid nascitur, mortale est tamen idem iuris est de morte præter naturam, & de morte secundum naturam, quod est not. In tex. ibi aduersus auitum, vel proauitum desiderium.

ADDITIONES.

a And. Bar. Fortius prædicta. Vide alium tex. secundum Bal. in c. 1. an agna. uel cog. in usibus. feu. licet ibi non faciat mentionem de illo. uide Sal. in l. apud hostes. inf. de suis & le. & Mod. in l. necessarijs, ff. de acq. hæ.
b No. quod recusans Vide Imo. in l. uentre, ff. de acq. hær. ubi refert uerba Ang. allegantis istum tex. pro declaratione l. fi. de repu. hære. & uide quæ no. Barto. in le. si filius qui patri, ff. de uulg. et pupillari.
c Nouissimo. Vult hic Bar. quod hodie beneficium abstinendi sit de iure ciuili. uide Bal. in l. si paterna inf. de reuoc. his, quæ in fraudem creditorum al. sunt. & quæ leguntur. & no. in leg. necessarijs, ff. de acq. hær. & quod sit de iure ciui. tenet Sal. in l. apud hostes, inf. de suis & leg. & in l. qui se patris, sup. unde li. & uide Bald. in c. 1. an agna. uel filius. & in l. 1. cum seq. in 3. q. sup. quando non pe. par. & in d. l. si se patris, & ibi plene dixi. & quod sit de iure prætorio, ostendo. nam ius ciuile bene potest facere desinere quem esse hæredem, auth. hoc amplius, sup. de fideicō. no in l. in substitutione, ff. de uulg. & pup. ius prætorium uero non lcg. & si fine. §. sed quod Pap. ff. de min. unde si esset de iure ciuili, sequeretur quod filio abstinēte nunquam ex potentia suitatis confirmarentur tabu. pupillares, & alij effectus suitatis non resultarent, qui idem operantur, quod aditio. l. si filius qui se paterna. & in l. si popillus. ff. de acq. hæred. & in le. si filius qui patri, ff. de uulg. & pupcum fi. pro hoc etiam facit §. sed & his permittit prætor. inst. de hære quali. & diffe. & ff. de hac q. uide per Im. in l. uentre. ff. de acq. hær. Item si uera esset opi. Bart. non confirmarentur libertates deficiente illo nudo nomine hæredis, contra l. quasi, §. sed & si quis, ff. de fideic. libe.
d Tanquam. Et ibi est gl. ualde no. uide aliam in l. si quis legatum, ff. de fal.
e Mors fortuita. Vide. Bal. in l. 1. in fi. de his q. ad l. perme. nō po. & dum glo. in hac l. uult, q ista l extendat ad casum nō conditi testamenti. Vide Im. tenentē cōtrariū in l. uentre, ff. de acq. hære. & in l. si uero, §. de uiro. ff. sol. mat. Bal. tamen sequitur glo.
f And. Barb. Sed mors naturalis. Not. q mors naturalis dicitur prouenire ex humanis actibus. tu uide gl. sing. secundū Ang. Inst. de ca. diminu. ubi uenit ex dispositione Dei.

5 desiderium. † No. quod contra naturalem affectionem est, quod hæreditas vadat ad extraneos. & auferatur his qui sunt de sanguine, & tene menti. In text. ibi, superatu. not. quod omnino extranei
6 non debent successionem sperare. † In text. ibi, solatium tristitiæ. not. quod liberi naturaliter contristantur de morte parentum.
a Fortius tamen parentes de morte liberorum. *a* Et ideo attenta hac ratione, & attento debito naturali licet hæc lex loquatur de liberis ad liberos: tamen eius ratio porrigitur ad parentes, vt not. j. de suis & legi. l. apud hostes. Et dicit But. quod licet non transmittitur ea dispositione huius legis: transmittitur ex identitate rationis. But. fallit in infante, qui non transmittit hæreditatē ascendentium, nisi ad patrem, vt s. de iure delib. l. si infanti. vel
b verius *b* dic, quod illud erat verum tempore illius legis. Sed hodie etiam ad matrem transmittit, vt ibi no. nam lex nostra tanquā posterior est seruanda, cum sit per Iustinianum confirmata, vt s. de cad. tol. l. 1. §. in nouissimo. & hæc est veritas, quicquid dicat
c Cyn. j. ad Orfi. l. nam pro numero. nam ibi D. Cy. *c* mutauit opinionem suam antiquam in deterius. nec est nouum, quia quotidie in intellectu generantur opiniones nouæ ex nouis motiuis, vt ff. de arbi. l. licuri. Quomodo ergo respondetur ad tex. in l. non pro numero ubi illi duo filij mortui non trasmittunt ad patrem, &c. Respondeo, propter obstaculum maioris æquitatis: quia maior æquitas est, quod filij superstites habeant hæreditatem maternam, quam quod per accidens mortalitatis fiant eis partes, & minuatur ius successionis eorum per concursum paternum, quia pater omnino erat extraneus a successione vxoris. vnde eo ipso est fauorabilius ius accrescendi, quā transmissio. Porro si omnes quatuor decessissent, bene transmitterent ad patrem. & ista est ipsa veritas in ista transmissione irregulari. Regularis autem transmissio iuris deliberandi bene fieret, nec hoc ibi negatur. quia intellectus illius l. suppletur per §. in nouis-
7 simu. & ita firmiter teneas. † No. quod hæc lex quantum ad verba legis non habet locum, nisi de liberis ad liberos, habet tamen locum in linea masculina & fœmina. Item ex testamento, & ab intestato. & h. d. tertia gloss. Quæritur, vtrum isti, in quos sit
8 transmissio, possint repudiare? Dicit gl. quod sic. † Sed ego subtilius quæro, vtrū ista sit repudiatio, vel abstensio vt quando suus transmittit ad non suum. Respon. tex determinat in l. si quis filium, §. 1. ff. de acq. hær. quod est abstensio, licet nepos forte post mortem aui conceptus esset auo prorsus extraneus. Et est ratio, quia hæreditates transmittuntur cum suis qualitatibus inhærentibus transmittenti, vt subtiliter nota, in l. 2. & 3. ff. de pe. hære.
9 † Vlterius *d* quæro nunquid hæres possit abstinere in fraudem
d suorum creditorum? Et est arg. quod non, ff. de bo. li. l. liberto octuaginta. vel forte ibi est speciale fauore patroni, vt l. qui autem, ff.
10 quæ in frau. cre. † Quæro de tali quæstione, testator *e* habebat
e duos filios, Petrum & Ioannem. modo Petrus habebat filios. Ioannes non; & ideo substituit Petrum Ioanni, si Ioannes decederet sine liberis. Demum decessit Petrus, postea Ioannes sine liberis, quæritur vtrum filij Petri possint agere ex fideicommisso; Quidam quod sic: gl. quod non, quia fideicommissum cōditionale etiam ad suos non transmittitur. gloss. contraria est, ff. de act. & obl. l. is, cui. vt aliquid sit speciale in liberis. Tn dic, quod glo. nostra est vera, vt dixi sup. de cad. tol. l. j. §. sin autem aliquid sub conditione, nisi aliquib. indicijs seu coniecturis appareat, quod testator idem sensisset de nepotibus arg. ff. de hær. inst. l. Lucius. Sed pro glo. contraria facit, quia si testator cogitasset, idem statuisset de nepotib. ar. huius l. in ratione sui, & ff. de pac. l. tale pactum, §. fin. Sed respōde, quod aut aliquid est omnino omissum: & nunc habetur pro omisso, vt ff. de lib. & posth. l. commodissime. aut sequitur aliquid expressum, & tunc reputatur omissum casu. vt in contrario. & ff. de vulg. substi. l. iam hoc iure. † Quæritur hic,
11 vtrum frater hæreditatē fraternam transmittat ad alium fratrē & dic quod non, secundum Iac. de Ra. & Cy. & est expressum s. de
12 in. del. l. quoniam sororem. † Quæro, nunquid transmissio, quæ † t de beneficio huius legis, fiat gradib. præposteratis. v. g. primus gradus succedens matri, instituit tertium gradum, exhæredato secundo, vel instituto secundo in re certa; Respō. hanc l. locum habere, quia non consideratur hic ordo, sed sufficit quod de liberis
13 ad liberos. † Quæro, si sunt *f* duæ matres s. mater testatoris,
f & mater infantis, ad quam ipsum fit transmissio? Respond. iste casus determinatur ff. ad Tet. l. 2. §. si quis ex liberis, quem §.
14 declaraui in §. in nouissimo, s. de ca. tol. l. uni. dic ut ibi. † Quæro, vtrum infans sit fauorabilior in trāsmittendo, quam maior infante? Dicunt hic Iac. de Ra. & Petr. & Cyn. quod sic, uidelicet in casu l. si infanti. Sed certe ibi nihil statuitur fauore infantis. sed solum patris fauore, vel aui paterni. Sed hodie idem in linea
g materna, *g* ut ibi not. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Fortius tamen parentes de morte liberorum. Ratio autem est in promptu. dicitur enim vulgo amorem ascendere nusquam, sed semper descendere. plus enim pater filium amore prosequitur. quam ipse patrem. testes sunt filij, qui omne sunt & patres, vt vult Tul. nostri in tit. 2. de Diuina post principium.
b Vel verius, uide Doc. et maxime Im. in d. l. ventre de acq. hær. et Barto. hic, qui tenet contrarium per Fol. in d. l. si infanti, hic alle. & vide Cy. hic in 8. & 9. q.
c Dominus Cy. Vide Bal. in d. l. 2. ubi idē tenet D. Io. Petrucij. sequitur hic Bal. idem tenet. Bal. in l. uentre. ff. de ac. hær. quod ista l. 1. habeat locū, ut transmittatur ad patrē hæreditas matris. contra tenet Bar. ibique sequitur Ioan. de Imo. in l. uentre. consulo nunc pro Bar. in causa delata ex Papia.
d Vlterius Vide quæ habentur in l. pater, & ibi dixi post Bar. ff. quæ in fraudē cred.
e Testator. Vide Bar. in l. si in personam, sup. de fideic. & Bal. & Im. in l. c. in ex filio in fi. prin. ff. de uulg. & pup.
f Si sunt, Vide Imo. in l uentre. ff. de ac. hær. & Bal. in l. apud hostes. inf. de suis & leg.
g Linea materna. Ponit Cy. in d. l. si infanti, in pe. q. tamen alij ibi hoc non ponunt nec Cy. expresse firmat, & expresse Ray. ibi contra Imolam tenet in l. uentre. in 6. regula. ff. de acq. hæ. uidetur dicere idem, quod Bal.

Quando dies legati, vel fideicommissi cedat. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Legata annua in fine temporis possunt solui.*
2 *Legata & ipsi actus legandi si sunt tot, quot sunt anni qualiter solui debeant.*
3 *Annuum si legatur sine numeratione annorum, est soluendum in principio anni.*
4 *Præstatio an in fine cuiuslibet anni fieri debeat si sūt plures præstationes*
5 *Præstatio fieri debet tempore, quo fructus percipiuntur, si quolibet anno fructus relinquuntur percipiendi.*
6 *Annuum si legatur in pensionem domus, inspicitur tempus pensionis soluendæ.*
7 *Dies quamuis præstationi sit adiecta, tamen non facit diem.*
8 *Præstatio quando est vnica non refert an testator dicat, soluat quolibet anno, an dicat, percipiat quolibet anno.*
9 *Præstatio an fieri debeat in principio mēsis si testator legat, lego annuum.*
10 *Præstatio annua facta pluribus alternatim debetur cuilibet in principio sui anni.*
11 *Præstatio annua si legetur non est curandum, an testator dicat, lego per singulos annos, an singulis annis.*
12 *Anno si debes, &c. versus qualiter ad veritatem ipsius sit intelligenda.*
13 *Hæres an constituatur in mora per lapsum anni si testator ante annum vetuit ipsum capere legatum.*

SI competenti. Legata annua, ī principio anni cuiuslibet
5 sunt soluenda. hoc dicit But. † Opp. quod dimo in fin. temporis, vt ff. de verb. obl. leg. qui hoc anno Sol. ibi vna præstatio, hic plures. Et est ratio differentiæ, quia quando est vnum legatum, dēt tēpus aliqd operari, nec pt aliud operari, nisi dilationē, ergo differt. Sed ī singulos annos ibi tps apponit fauore legatarij, gratia pluralitatis legatorum. & iō nō uidet appositum cā differēdi
a † Quid ergo *a* si dictū sit. quod tot sint & ītelligāt legata, & ipsi actua
a legādi, quot sunt anni; vel qd si diuersis orationib. vt lego tib primo anno decē, lego tibi secūdo anno decē: Respon. dēt solui in
b fi. cuiuslibet anni, arg. ff. de ver. ob. l. scire debemus. Et est argū. *b* ad donationē, quod si est actū quod tot sint actus donādi, quot sunt centenari, quod nō indigeat insinuatione. Secus si dictum sit, quod tot sint donationes, quot summæ, cum claudātur sub vno actu donandi, & non sub pluribus contractibus licet eodem tempore factis, de quo vide quod not. in leg. sancimus. §. si quis autem ta-
3 lem, infra de dona. † Aduerte, glo. *c* ordin. dicit in leg. si. cui, ff. de
c leg. 1. Et est gl. valde not. quod hic est casus, quod vbi legatur annuum sine numeratione annorum, quod in principio anni soluendū est. Secus si legetur annuum cum numeratione annorum mensiū, vel dierum, quia tunc esset soluēdū illud legatum indubitanter in fi. anni. Et incipit gl. in s. l. elapsis. Et hanc gl. ibidem tenet Iac. de Ra. sed certe illa gl. intelligitur, quando vnum fauore debitoris est distributū p tempora: vt annua, bima, trima die, vt in l. lecta. ff. si cer. per. Secus si anni sunt dinumerati causa demōstrationis, & multiplicandæ obligationis, vt sup. dixi. Et facit de ver. ob. l. qui Romæ in prin. & ff. de vsufr. l. defuncta. & qd not. su. loc. l. adē. & ff. de vsufr. leg. l. habitationis. vbi videas. & qd not. in l. j. §. hoc interdicto, ff. de migrando. & ff. loc. l. itē quæritur, §. fi. quæ tamen leges non loquuntur in simplici anno, sed in annuo
4 ob cām. & adde quod j. dicam. † Secundo oppo. & videt, quod etiam quando sunt plures præstationes, in fin. cuiuslibet temporis debeat fieri præstatio, vt ff. si cer. pe. l. lecta. So. ibi loquitur in vsuris, quæ moram desiderant. In princ. autem non committitur mora, sed in fi. temporis: Vel ibi ideo, quia de prima dilatione, quæ

ADDITIONES.

a Quid ergo Vide in si quod no. Bal. in c. j. §. aut si libellario. quib. mo. feu. amit. & in c. 1. in prin. feu. dare pos.
Adde quod no. in trac. clausularum in clau. ulti. volun. testatorum, in ver. tot sint lega. & in clau. contra. in ver. tot sint donationes.
b Et ar. uide Bar. in l. Modestinus, in fin. ff. de don. cum concor. per quæ patet. istum male loqui. & facit quod no. Bal. in c. 1. §. aut si libell. qui. mo. feu. amit.
c Aduerte, gl. Vide Bar. in l. 3. j. de fideicom. & Fet. & Im. in l. qui hoc anno hic alle.

ne, quæ erat ad differendū, transmittitur ad secundum, s. ad præ-
5 stationem menstruam. † Tertio oppo. q nec in prin. anni, nec in fine, sed in alio tempore. nam l. cauetur, q si testator reliquit mihi fructus percipiendos quolibet anno, debet fieri præstatio tempore quo fructus percipiuntur, etiam si in medio anni, vel quocunque tempore percipiantur, vt ff. de cond. & dem. l. 1, in fi. So.
6 ibi ex natura legati inest dies, & sic non ob. † Quarto opp. ad idē, nam lege cauetur, q si annuum mihi legetur in pensionem domus, q inspicimus tempus pensionis soluendæ, quodcunque sit illud, vt ff. quando dies leg. ce. l. nec semel. §. si in habitatione. So. ibi, quando dies inest per relationem ad aliud, videlicet ad tempus soluendæ pensionis; sed ubi dies non inest, quia primo anno legatum est purum, ideo debetur prima die anni; alioquin sequeretur q non esset purum, quod est falsum. Ex his apparet q lex nostra loquitur in annuo legato, quod propriam diem non habet ex alio adiuncto. Secus si habet, vt ff. quando dies le. ced. Firmio,
7 §. pater. † Quinto opp. & videtur quòd licet sit dies adiecta vni præstationi, tamen non facit diem, ut ff. de verbor. oblig. l. liber homo. §. decem. Sol. ibi dies fuit apposita ad solicitudinem debitoris, non ad solutionem differendam. & licet sit apposita ad instruendum debitorem, & non ad differendum; tamen notandum est, q in vltima hora diei cōtrahitur mora, vt ff. de act. em.
8 l. ratio, §. fi. † Quæro, vtrum sit differentia, a an testator dicat, sol-
a uat quolibet anno, & sic verbis directis ad grauatum: an dicat, percipiat quolibet anno, & sic verbis directis ad honoratum, & vr̄ q sic, quia primo casu est in elect. grauati quando soluat. Secundo casu est in electione honorati, quando petat arg. eorum, quæ no. ff. de leg. 2. l. Lucio. Dicas, q nulla differētia est, vt ff. quā-
9 do dies leg. ce. nec semel. §. nouissime. † Quæro, quid si testator dixisset ita, lego annum, videlicet primo mense vinum, secundo mense frumentum, eum esset in horreo testatoris; vtrum debeatur in principio mensis, vel in fine? Respond. in principio, vt
10 ff. quando dies leg. ced. l. nec refert. † Quæro, quid si testator ita dixit, lego Titio & Seio decem annua, videlicet pro primo anno Titio, & pro secundo Seio, pro tertio Titio, pro quarto Seio, & sic de singulis alternatim? Respond. cuilibet in principio sui anni debetur, ut ff. de stipulatio. seruo. l. si seruus communis Meuij, §. fin. Secus si non esset præstatio repilogata, sed duæ præstationes tantum, vna vni, & altera alteri, nisi esset relictum ad pias causas. nam tunc fauore pię causę in principio debetur. Et quia ita est consuetum soluere verbi gratia, si testator ita dixi, mando q hæredes mei duobus annis præstent pro pitantia, videlicet fratribus minoribus in primo anno duas corbes frumenti, pro secundo totidem Prædicatoribus, nam licet hic nemo veniat nisi ad vnicam præstationem; tamen caput anni inspiciam, sicut in legato alimentorum. Et no. q ratio dictæ l. qui hoc anno, est: quia in dubio minus est in obligatione. minus autem dicitur, quòd magis differtur, ff. de verb. obligatio. l. si ita, §.
11 si ita. † Quæro, an sit differentia vtrum testator dicat, lego per singulos annos, an singulis annis? Bartol. dicit q sic, quia quando per accusatiuum, debetur in fine anni: qn̄ per ablatiuum, debet in principio. trusta est, quia dicit ꝯ casum §. nouissime. quem §.
12 alleg. hic Cyn. secundum Dyn. † Quæro, nunquid illi versus, b
b anno si debes & c. sint veri. Respon. sic, si intelligas anno, s. vno. l. qui hoc anno. sed si intelligeres anno. quolibet, versus sunt falsi,
13 secūdm Dynum, & Cyn. † Quæro, testator c legauit mihi decem,
c quę vetuit me capere ante annum, vtrum lapsus anni constituit eidem in mora; & vr̄ q nō, qa dies nō est apposita debitori, sed creditori. hoc probatur per l. promissor, §. 1. ff. de constitu. pecu, vbi tempus decem dierum non interpellat, quia non est appositum debitori, vt intra decē dies soluat sed arctat creditorem, nę ante decem dies petat sed certe gl. determinat contrarium, ff. dę constitu. pecu. l. si duo. §. fi. in gl. quæ incipit, idest ad tempus, & hoc tenet Cyn. per illam glo. & per l. cum stipulatus sim. mihi a Procul. ff. de verb. obl. coniuncta l. interdum. eo. n. ad hoc, ff. de vsu. l. in fideicommissi. & quod no. ff. solu. matr. l. si mora, & l. 1, ff. de pec. leg. Extra opp. & vr̄, q non sit expectandum tempus dilationis; qa si creditor expectat tempus, postea agere nō potest, quin repellatur ope exceptionis, nam lapsus diei habet vim pacti de non petendo: & sic tollitur actio ope exceptionis, non ipso iure, vt ff. de verb. obl. l. eum cui ita, §. qui ita. & ff. de leg. 1, nemo potest. Sol. ibi dies, fuit appositus, vt postea nō repetatur, nō autem vt interim non petatur, vt ff. manda. l. si mādauero, §. Pau
d lus. Extra quæro d nunquid lex nostra habeat locum in contractibus. Respond. sic, quando non desiderat impletionem aliquam ab agente: sed quando desiderat impletionem aliquam, aut est impletio, cui commensuratur debitum, & tunc loquitur
a d. l. si seruus communis Meuij. §. fi. e si est impletio successiua. Si autem est impletio instantanea, loquitur ff. de act. emp. l. Iulianus, §. offerri. & de excep. doli. l. pater. §. ex quadrante. Si autem non est factum commensurabile, sed nuda patientia, loquitur ff. de fid. ussori. l. si a colono. Vltimo si vis, potes distinguere falsis supradictis, secundum quod distinguit Bartol. in d. l. qui hoc anno. ubi uideas.

ADDITIONES.

a Vtrum sit differentia. Vide Bar. in l. qui hoc anno, ff. de uerb. ob. licet in die adiecta causa differendæ solutionis, quādo vnica est præstatio, facit illam differendā.
b Versus. Vide Bar. in l. qui hoc anno, in prin. hic alleg.
c Testator. Vide Bal. in c. 1. de eo, qui interfec. fra. domi. sui. & quod scripsi post Bar. in l. cum stipulatus. hic alle.
d Adde quod no. Domi. Alex. in apostil. ad Bar. in l. si duobus. §. fi. in alleg. gl. in ver. ad tempus. & ibi posui in apostil. ad ipsum, in versi. lapsus. anni. ff. de consti. pecu.
d Extra quero. vide Bar. in d. l. qui hoc anno. hic alleg. qui tenet q sic.
e §. fi. vide Bar. ibi.

L E X II.

1 *Succedens in re subiacente restitutioni transmittit ad quemcunque.*

Agrum. Quod libere capitur, restitutioni non subiacet hoc dicit. No. hic, quod superstes successit ex capite non existentium liberorum primi mouentis: & tandē iste decessit sine liberis, dubitabatur an teneretur restituere? & respondetur, quod non. Ratio dubitandi erat, qa vterque decesserat sine liberis. facit in Authen. de non eligen. secun. nuben. §. Gregoria. & ff. de lega. 2. l. peto. §. fratre. † Et sic not. quod vltimo succedens in re subiacente restitutioni per prius succedit libere, & transmittit ad quemcunque. facit J. de don. l. si auia.

L E X III.

1 *Soror si ex forma statuti non succedat superstite fratre, intelligitur tempore mortis patris.*

Si Pontionilla. Legatum relictum si ad certam ętatem peruenerit, īpletis dieb. transmittitur ad hęredem. h. d. Quid si ante decedat? Dic ut infra. eo. l. ex
a his uerbis. No. quod ille a qui per aliquem casum ī successione includitur, licet iste casus non perseueret, remanet inclusus.
1 † Et ideo si statutum dicit, quod soror non succedat, superstite fratre: & intelligitur tempore mortis patris. & licet postea frater moriatur non resumit successionem semel extinctam, Secus si statutum loqueretur verbis impersonalib. puta, non succedat donec pater superuiuit, nam eo mortuo sine liberis successionem resumeret, §. de secun. nup. l. fęminę, §. fi.

ADDITIO.

a No. quod ille. Vide Bal. in c. 1. §. 1. episcopum vel Abb. & Bar. in d. l. §. cum obser. ad Tertul. ad Treb.

L E X IIII.

1 *Conditio sufficit, quod momento temporis sit impleta.*

1 **Cum vxori.** Sufficit, † q conditio in momento temporis sit impleta. arg. ꝯ, ff. de in rem verso, l. si pro parte, §. versum. Sol. hic causa consummauit suum effectum, ibi non.

L E X V.

1 *Monosyllaba unde dicitur.*
2 *Aetas perire potest, sed tempus in genere perire non potest.*
3 *Tempus debet esse completum, nec sufficit annum esse cęptum.*
4 *Annus cęptus an habeatur pro completo.*
5 *Dies quando differat solutionem.*
6 *Dilatio est expectanda.*

Ex his verbis. Quando tempus certę ętatis adijcitur post pręcedentem dispositionem puram, non facit conditionem, sed differt in tempus impletum, & ideo interim non impedit transmissionem. hoc dicit notanter.
1 † Not. quod monosyllaba, cum, a facit conditionem, vt not.
a ff. ad acquiren. hęre. l. ex parte. scilicet quando una est oratio, secus si soluties, vt hic. Et dicitur a monos. quod est unum, & syllaba. scilicet una syllaba. Oppo. contra istam l. & uidetur quod tempus facit conditionem, & impedit transmissionem, vt ff. de lega. 1. in l. si cui legetur. Solut. ibi testator apposuit tempus ętatis in forma legati, & sic inseruit substantię legati, verbi gratia, lego Titio cum erit ętatis legitimę. hic autem ętas non fuit apposita dispositioni. sed perceptione & executioni, quia primo testator legauerat Hęlię. Seuerinæ, & Secundinę decem simpliciter: postea inseruit, quæ legata accipere debebunt, cum ad legitimos annos peruenerint, nam non sine causa testator disiunxit orationes verborum, vt ff. de lega. primo, l. quidam testamento. & ff. de alimen. & cibar. lega. l. Lucius. Refert, an testator aliquid adijciat orationi completæ, an incompletę.
2 † Aduerte, tempus quod apponitur, aut est certum omni certitudine, & facit simplicem diem, aut est certum in se, sed non est certum in proprio subiecto. verbi gratia, tempus uigintiquinque annorum, certum est in suo cursu, tamen illud tempus qualificatum ætate, non est certum respectu ętatis: quia ętas perire potest, sed tempus in genere perire non potest. & tunc di-

ADDITIO.

a Quod monosyllaba, cum. De hac dictione, vide plene per Bar. in l. 1. ff. de cond. & demonstra.
Adde quod no. in apost. ad istam post eum in l. cum necq, num 3. in apost. in versic. ti. sup. de inst. & sul. & ti. sub cond. tac.

tunc distinguitur, aut concernit voluntatem disponendi, aut praeceptum soluendi. Primo casu facit conditionem, vt l. si cui legetur, de leg. j. Fallit, quando relinquitur coniunctae personae: nam tunc in dubio facit diem, & h. d. illa no. l. ff. ad Treb. l. Seius Saturninus. Secundo casu refert, aut punitur per dictionem, si, vel aequipollentem, vt per dictionem, nisi, & tunc facit conditionem, sic ff. de cond. & demonst. l. quib. dieb. §. quidem Titio. aut quod ponitur per dictionem, cum, & tunc facit dilationē vt hic; quia natura istius dictionis, est principaliter facere tempus. aut est tempus incertum omnino, & tunc semper facit conditionē, vt d. l. Seius Saturninus, vbi gl. ponit veritatem istius materiae, & melius est, quā alibi. † Secundo oppo. dr̄ hic, quod dēt esse completum totum tps, nec sufficit annum esse cœptū. Contra, ff. ad Trebe. l. qui filiū, §. Sabinus. Sol. quod hic dr̄, est regulare: tamen ista regula fallit ex coniecturata voluntate defuncti. & hoc est, quod ibi dicit litera, motus aequitate rei, & verbis testamenti, equitas. n. est pp filium, cui debebat fieri restitutio, verba sunt quia verba patiuntur hoc. nā ibi testator distributiue disposuerat in filium antequam ad annum vigesimum perueniret, & in filiam, si ante vigesimū. & proprie ante dr̄, quod omnino est ante. vnde ibi vnum praeceptum per aliud declarauit. † Hic ergo venit illud brocardum, nūquid annus cœptus [a] habeatur pro completo? Super quo dic aut loquimur de cōplemēto quod requiritur de momento ad momentū, & non habetur pro completo, aut de alio complemento, & tunc aut testator, vel lex vltra procedit declarādo, & stamus declarationi legis, vel testatoris: aut lex, vel homo vltra nō procedit, & tūc requiritur tps cōpletum: quia iste est propriae vocis significatio quod dic, vt no. ff. de min. l. 3. §. minorem. & l. qui ętate, vbi p gl. ff. qui testa. face. poss. Deinde scias, quod Iac. But. hic ponit talē distinctionē: aut verba sunt apposita, vt faciant conditionem, & tūc legatum est conditionale, aut vt faciant diem, & tūc aut apponitur dies fauore heredis, & differtur obligatio: aut fauore legatarij, & tunc differtur solutio. But. † No. istam dñiam, quia vult, quod qn̄ fauore haeredis obligatio sit nata enunciatiue, tn̄ non sit natiuitas consumata in dubio aut dies certa est apposita cum verbo obligatiuo, vt lego tibi decem post pascha, & tūc differt obligationem. aut est apposita cum verbo executiuo, vt lego tibi decē dāda post pascha, & tunc differt solutionē tn̄. But. Cyn. dicit, quod aut apponitur ad capitationem beneficij. & tūc obtinet, vt s. de vsufr. l. ambiguitatem. aut ad inchoationem bñficij: & si additur substantiae legati, facit conditionem: aut additur prestationi post legatum simpliciter relictum, & tūc facit diē. Cy. & ambo loquūtur de die futurae aetatis determinato tpe, & no. quod ī hac l. testator vsus est duplici commemoratione verborum; sed in l. si cui, de leg. 1. vns trū. Ray. † Quaero, quae erat ratio dubitationis in l. nostra. Rn̄. primo dubitabat, quia dilatio erat ꝯsumpta. & sic videbatur legatum deinceps esse purū vt ff. de statu hom. l. Arethusa. & ff. ad Trebel. l. a filia, §. alumno. Sed ꝯtrarium est verum, quia ea pectanda est dilatio, ut ff. de vsufr. leg. a l. uxori usum fructū villae, & ff. de cond. & demō. l. Publius, §. fi. Item eꝯ erat dubitatio; quia impossibilitas superueniēs uitiat legatum, sed hoc erat impossibile euenire tēpore ętatis, vt ff. de uerb. obl. l. si homo mortuus. sed ad hoc rn̄deo, quod nō facit legatum impossibile; quia utile per inutile non uitiatur, ut l. legatum, ff. de usufru. legato.

ADDITIO.

a Celsus. Annus cœptus. Adde quod no. in l. 1. in vers. quasi annum vigesimum compleuerit, ff. de manu. & in l. non putabam, in apost. in eodem vers. ff. de cōd. & demon. & dixi post Bar. in l. si cui, in prin. vers. pro cuius declaratione, ff. de cond. & demonst.

L E X VI.

1 *Actio acquiritur ignoranti.*

Si fideicommissum. Fideicommissum etiam ab intestato relictū transmittitur, etiam per ignorantiam, salua quarta Trebell. h. d. No. 1 † actionem ignoranti acquiri.

Vt in possessionem legatorum, &c. *Rub.*

L E X P R I M A.

1 *Aequalitas, ex qua nouatur actio, probari debet.*
2 *Cognitio summaria procedit aliquando oculata fide.*
3 *Cognitio summaria qua dicatur.*
4 *Hodie verbum an ponatur pro vna die.*
5 *Arbiter ad litis infinitatem potest prorogare, cum tempus est appositum ad litis celeritatem.*
6 *Cautio inducit agnitionem debiti.*
7 *Index probationes, quae non descendunt ex libello, non debet recipere.*
8 *Statutum quo cauetur, quod in quibusdam causis procedatur per simplicem querelam, qualiter sit intelligendum.*
9 *Cautio an praestetur nomine implendarum conditionum.*

Quoniam. Ex summaria cognitione venitur ad satisdationem legatorum. h. d. In tex. ibi, nihil amplius. no. secundum Vltramontanos, quod index non debet se extendere ad illa, quae non sunt petita, de hoc no. ff. si cer. pet. l. vinum, & inf. de fideicom. liber. l. fi. nisi veniant in consequentiam petitorum lite contesta. vt no. ff. de dam. infec. l. si quis mistum, §. iudex. Adde, quod qui male petit, sibi imputet, vt no. ff. de in rem verso. l. quidam. † Item aequalitas, ex qua nouatur actio competens ex simplici propositione facti, debet probari. l. habebat, ff. de instito. Et vbicunq; diuersificatur aliquorum ex trib. substantialib. libelli, s. res, causa, vel actio, non pt̄ subsequi condemnatio, vt d. l. hēbat, cum similib. De hoc plene dixi in l. edita, sup. de eden. & forma a lege tradita semper est seruanda, alias non nocet, vt ff. de appe. l. licio. In textu ibi, subtiliter. de subtili cognitione, hēs inst. de sentē. quae pro eo, quod interest. l. prima. §. in alijs. de summaria, seu succincta cognitione habes hic. † Et no. quod summaria cognitio aliquando procedit oculata fide, & non ex auditu testiū, vt l. edicto. sup. de aedic diui Adr. tol. Aliquando procedit ēt ex dictis testium, vt hic. In prima specie summariae cognitionis requiritur scriptura, nulla habens in se euidentiam maculam; nec pōt testibus validari, [a] si maculā hēt oculatam, vt no. But. in authen. si quis in aliquo documento. sup. de eden. & idem est, vbicunque statutum dicit, nisi instrumento, sic fiat. nam dēt esse scriptura sine vitio visibili, ff. si tabulae testam. nullae extab. l. 1. † Et ea pone literam duobus modis, vno modo non debet subtiliter, idest, ad plenam probationem, quasi dicat, non exigitur plena probatio, sed summaria, vt ff. ad Trebell. l. ille a quo, §. si de testamento: nam in summarijs exceptionibus, quae opponuntur ab aduersario, nisi in promptu offeratur probatio, praesumitur opponi gratia litis differendae, vt l. fin. infr. de ord. cog. & no. per Doctor. extra de concess. praeben. cap. proposuit, & inf. de fal. l. satis aperte. Modo ego quaero, quid est dictum, hodie constat. idest, constare potest. hodie agatur, idest videatur. † Nunquid istud verbum hodie, ponitur pro una die? Respon. non immo plures dies significat iudicis arbitrio, vt no. ff. ut in possessio. lega. l. si is à quo [b] in a. gloss. dum tamen non excedat tempus decem dierum, [b] ut ff. de iudi. l. si debitori, uel duorum mensium, vt ff. de iure fisci. l. aufertur, §. qui compensationem, vel ad plus trium mensium, vt no. Azo. infra, de operis noui nuncia. l. vnica. † Et hic est argumen. [c] ad quaestionem, in qua consului, arbiter fuit electus ad arbitrandum cum termino decem dierum, vel alio breuissimo spatio, data sibi potestate prorogandi. consului, quod cum tēpus esset appositum ad litis celeritatem; quod arbiter non possit prorogare ad litis infinitatem, quinimo nec vltra tres menses. † Secundo quaero, [d] nunquid sit necesse, quod fiat plena probatio? & vr̄ quod sic: quia cautio inducit agnitionem debiti, & affert plenum praeiudiciū, vt supr. ad l. Fal. l. fi. Erit ergo haec cognitio plena sm̄ quid, idest quo ad probationes: & summarie sm̄ quid, idest quia cito expeditur: & extraordinarie, scilicet per officium iudicis. Sed istud esset uerum, ubi reus suscipit in se onus probandi. & ita intelligitur glo. singul. quae est in d. l. si is, à quo. quae incipit, scilicet fideiussores. quam tene menti, quia non est aliqua gloss. in iure, quae ita bene distinguat de summaria cognitione, dic autem, quod si reus non excipiat, vel excipiat, & non offerat se probaturum sufficit summaria probatio actionis, dummodo habeat figuram probationis, vt per testamentum in scriptis, uel nuncupatiuum cum septem testibus: licet allegentur infames, vt supra de edict. diui Adria. tollen. l. fina. secus si non habet figuram probationis, vt per duos testes, vt d. l. edicto. in ver. legitimum. a contrario sensu. Modo restat respondere ad d. l. fin. s. ad leg. Falc. nam dico, quod haec satisdatio non inducit agnitionem debiti, quia non fit sponte, & quia iura

ADDITIONES.

a Validari. Vide Bar. in l. 3. in repe. inf. de pig. & quod scripsit Bald. in l. fi. de fideic. Pau. de Cast. in l. fi. de edi. diui Adr. tol. per illum tex. sequitur illud dictum Bald. summum est in parte substantiali, & Bart. in l. 1. in fi. de his, quae in testam. delen.

b Phil. Dec. Dierum. Et ad hoc per Spe. in ti. de frig. & malefi. Aduerte tamen, quod dictio, hodie intelligitur etiam de tota die, iuxta doctrinam Bar. & Doc. in l. liber homo, §. hodie, de verb. obl. in reliquis tene hic istum.

c Et hic est arg. Dixi post Bar. in l. qui bona, §. fi. ff. de dam. infec per Rom. in l. 2. ff. de re iud. & in rub. ff. de arbi. circa medium. Bal. in c. tua, nob. extra, de app. & aliquid per. Lud. Rom. in l. si finita, in prin. ff. de dam. infec. & intelligo dictum Bal. hic in potestate prorogandi, data partibus, prout ipse loqui uidetur, & prout loquitur etiam Spe. in tit. de arbi. §. excipitur, uers. sed quid si actum fuerit compromisso. secus si talis potestas esset data a lege, seu statuto, quia intelligitur, quod possit prorogari, quousque oportunum est. l. 1. l. uelut, §. haec nox. & ibi Barto. ff. de eden. & no. Cyn. & Bal. in l. fideicommissa, §. si quis, de leg. 3.
Et hic est arg. No. quod arbiter debet intra paucos dies laudare, licet poterit prorogare, non tamen potest ultra tres menses. Tu uide gl. in sing. l. Aemilius Largianus, ff. de mino. ubi potest prorogare tantum terminum, intra quantum potest causa decidi. uide Bal. in c. 1. de noua forma fide.

d Secundo quaero. Vide Bar. in l. 1. §. quod si is, cum concor. ff. de posito.

iura satisdantis intelliguntur reseruata, vt d. §. si testamento, & ff. de dam. inse. l. pretor, §. si controuersia. † Vltimo. no. hic argumen. quod iudex non debet recipere probationes, quæ non descendunt ex libello: & ideo quando libellus, & probationes sunt diuersorum generum, oblatio talium probationum nihil operatur. Secus si faciant adminiculum, vt l. momentaneæ cum sim. sup. qui legi. perso. † Quæro, dicit statutum, *a* quod in quibusdã causis procedatur summarie, & de plano. s. per simplicem querelam, quid est hoc dictum? R. si. idem est dicere, q̃ sine libello, vñ sufficit quod in actis faciat scribi suam petitionem verbalem, vt no. inf. de accu. l. si quis sc. & tene menti. † Quæro, an conditionum implendarum nomine caueatur? Respon. sic, si est actum de cauendo. vt l. dedi, in prin. ff. de condi. ob cau. Sed si hoc non est actum, tunc aut loqueris in vltima voluntate, & dic vt s. de indi. vidui. tol. auth. cui relictum, aut in contractibus; & tunc dicit gl. q̃ cautio nihil releuat, sed debet omnino conditio impleri, vt no. s. de pac. l. 1. in fi. magnæ gl. Ego dico idem in ꝯtrib. si transmissio *b* impediretur, & omnis vtilitas deperiret, vt super vsufructu, quia eadem est ratio, sine inutilis reddatur dispositio. Item in vltima voluntate, si lego Titio post mortem eius, si non ascenderit Capitolium, non habet locum cautio Mutiana, quia ex ea non potest resultare aliquis effectus.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide Bal. in l. appellatione, inf. de app. glo. & Bal. in l. si quis sc. hic alle. & Bal. in l. eadem, sup. loca. & tex. cum gl. hic.
b Ego dico. Vide Bal. in auth. cum relictum, sup. de indi. uidui. tol.

stitu. l. leges sacratissime, & ff. de legib. l. 2. vers. oportet autem. & l. omnes populi, ff. de iustitia & iure, & sup. de testam. l. testandi, & l. quidam decedens, in prin. ff. de admin. tut. † Quæro, q̃d si statutum *f* dicit, quod pater filię ingressę monasterium non possit relinquere nisi certam summam, vtrum pater possit relinquere maiorem summam? Resp. sic quia dictum statutum non valet, tanquam religioni contrarium, vt sup. de Epi. & cler. l. Deo nobis. † Sed quid *g* si statutum dicit, quod nuptę extra territorium non possit relinqui, vtrum poterit relinqui? videtur quod nõ, vt l. 1. inf. non licere habita metro. lib. 11. sed ibi loquitur quo ad res illius territorij, q̃ sunt in iurisdictione statuentium: sed in quantitate, vel in genere, non videtur dictum statutum valere, quia p̃ nuptias translatum est omnino forum, etiã originis, & sic amodo filia non est subiecta statuẽtibus mutato loco & foro, vt no. inf. de municip. & orig. l. pen. lib. a. Tu dic valere, eo quod nõ inspicimus personam, cui acquiritur; sed disponentem, l. testatorẽ qui est municipio subditus, & ideo obligatur legib. municipalibus, & potest ei per legem municipalem interdici, vt no. Bart. de fideiussor. l. cũ lex. & l. si quis pro eod. Porro vbi causa efficiens est inhabilis, ibi nullus effectus sequitur, nec etiam naturalis obligatio cõtrahitur, vt ff. de leg. 3. l. j. §. si filius. † Deinde no. tex. huius l. in verbo, ad publicam vtilitatem quod obseruantia testamentorum pertinet ad publicam vtilitatem, l. 3. ff. qui testa. fac. poss. vnde dicunt quidam, q̃ quilibet extraneus posset stipulari super obseruantia testĩ, vt factum fuit in l. hmõi, in prin. ff. de leg. 2. quod non placet, vt ibi no. quia nemo põt alteri contrahere, nisi sit publica persona, vel loco publicę personę adhibitus per iudicẽ, vt l. 3. ff. rem pup. sal. fore. & in ca. quanquam, de vsur. lib. 6 de conuet. conin. c. dudum. per Innoc.

ADDITIONES.

a Quærit hic gl. Vide Bal. in l. 1. sup. his, quæ pęna nomine, & hic adde Bar. in l. nemo potest, de leg. 1. Pet. & Cy. hic tenent, quod imo testator non potest ipso iure, sed ita non obstabit exceptio. Pau. de Cast. in l. nemo, præall simpliciter per regula huius l. tenet, quod testatur potest disponere, quod non competat hypotheca, & quod non transeat dominium rei legatæ. ad hoc all. l. Sempronius, de vsufr. leg. quia hæc fuerunt inducta in fauorem legatarij. & no. etiam Bal. hic, licet ipse non alle. Bar. hic sequitur gl. quod possit prohibere hypothecam, & etiam Sal. hic.
b Sed contra. Vide Bar. & Doc. in l. nemo potest, de leg. 2.
c An. B. In contrarium facit. Vide Bal. in c. eccl. de const. vbi alleg. d. l. nemo.
d An. Bar. Quæro si testator. No. quod testator non potest propter legatum subijcere clericum iurisdictioni seculari, an autem Papa hoc possit, vide Io. And. in c. ex parte, & c. cum instantia. de cens. ibi per D. Ant.
e And. Bar. Quæro, nunquid. An per pactum possit disponi contra auth. cassa. vide Bal. in l. fi. sup. de pac. inter emp. & vend. & an statutum laicorum possit facere, q̃ prior fraternitatis laicorum possit exigere legata ad pias causas facta. D. Pe. in ca. canonum, de const. tenet quod sic, & ita dicit de facto vidisse cõsultum. No. quod testator non potest disponere contra ius municipale. uide Bald. in l. plane. ff. quod falso. tu. aut. vbi aliter loquitur, vide quod no. Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. & Bal. in l. 1. in prin. sup. de cad. tol. & c. tua nobis, de testa. quod dixi in c. requisisti. eo. ti.
f Quid si statutum. Vide in fine Bal. in l. fi. sup. de pac. & etiam Bar. sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, vers. ad idem quæritur, verum valeat. de const. & vide quod sequitur inf prox. q.
Quid si statutum. No. non valere statutum quod pater non teneatur relinquere filię monialis nisi certam quantitatem, quæ est religioni contrarium & cum illo transit D. Pe. de Anch. in c. canonum de const. & all. Bal. in l. fin. C. de pac. & l. Deo nobis, C. de epi. & cle. tu vide Mod. in l. stipulatio hoc modo, de ver. obl. & Bal. in authen. si qua mulier, sup. de sacros. eccl.
g Sed quid. Vide Barb. in l. si sup. de pac. & ibi Bal. & quę no. Bal. in l. cunctos populos, sup. de sum. Tri. & fide Cath.
Celi. Tu adde omnino de hoc statuto & eius inualiditate, istum in l. Deo nobis, in 2. vers. sed vlterius quæro. vbi dixi in apost ad istum in vers. nupserit, su. de sacros. eccl. dixi post Bar. in l. 2. in ver. monasterium, ff. de his, quæ pæ. no. & no. Franc. de Cremo. sing. suo 74. inci. in c. si maritus.

LEX II.

1 *Testator tacitam hypothecam, quæ oritur pro legatis, potest remittere.*
2 *Testator facere potest, quod legatarius non habeat dominium sine possessione.*
3 *Testator an possit facere, quod legatario non currat præscriptio minor cẽtum annorum.*
4 *Testator non potest facere, quod legatarius non possit conueniri sub iudice competenti.*
5 *Testator an possit disponere contra ius municipale.*
6 *Statutum non ualet, quod est religioni contrarium.*
7 *Statutũ non ualet, quod filia nupta extra territorium non possit relinqui.*
8 *Testamentorum obseruantia pertinet ad publicam vtilitatem.*

Ipsis rerum. Testator potest remittere satisdationes, quę ex edicto prætoru descendunt; si testator mandat heredi, q̃ de solutione legatorum faciat confici instrumentum alias iterato exigatur; an valeat, q̃ iterato exigi possit sume arg. ea no. in Spec. de proba. §. uidendum, in uersic. sed pone, q̃ in instrumento, & dic, q̃ iterato tenetur soluere. tamen primo solutum poterit repetere. sic ff. de condi. indeb. l. Iulianus. in s. gl. & l. Neratius. eo. ti. in gl. 1. Opp. inf. eo. õ. l. scire debius. dic, vt ibi. † Quærit hic glo. *a* singul. nunquid testator possit remittere tacitam hypotecam, quæ oritur pro legatis? & dicit glo. quod sic, & bene. quia expressum derogat tacito. Non obst. ff. de lega. 3. l. nemo potest, quia ibi loquitur quo ad solemnitatẽ, quæ respicit meram legis authoritatem, cui derogari nõ potest, cum concernat ius publicum authoritate, & necessitate. Et per † hanc glos. dico, quod testator potest facere, ne dominium transeat in legatariũ sine possessione. Sed nunquid p̃t facere, q̃ legatario currat pręscriptio annalis, quæ de iure communi est perpetua? R. si. sic ope exceptionis, nõ ipso iure. dico. n. q̃ perpetua præscriptio obstat actioni perpetuę. i. pręscriptio roborata tempore q̃ perpetuum censetur, scilicet 30. vel 40. annorum, & quia pręscriptiones sunt iure publico introductæ, vt ff. de usu. l. 1. ideo nõ potest ipso iure abrumpi priuatorum potestate, vel arbitrio, vt ff. de seruitu. l. seruitutes. † Sed ꝗ̃, *b* an testator possit facere, q̃ legatario non currat minor pręscriptio centum annorum? & vĩ q̃ non, quia lex non patitur actionem viuere. In ꝯ̃trium facit ff. *c* de ædil. edic. l. q̃ si nolit, §. si quis ita. sed ibi loquitur in quadam præscriptione extraordinaria. quæ facilius tollitur q̃ ordinaria. Porro si testator vult, q̃ præscriptio non patrocinetur, ita dicat & quoties præscriptum fuerit, toties lego, & ꝯ̃hẽs dicat, quoties præscriptum fuerit toties promitto, nam ex desinentia vnius, alterius origo proficiscit̃, vt ff. quib. mod. vsusfr. amit. l. si eum in annos. † Quæro, si testator *d* instituit clericum, & grauat eum, q̃ det Titio decem, subijciens eum iurisdictioni potestatis secularis, nunquid possit coram eo conueniri? Resp. non. Idem si subijceret eum alij foro incompetenti. Et ꝗ̃ si disponeret q̃ sub iudice competenti non posset conueniri, non ualet dispositio testatoris, quia est contra ius publicum. de hoc est gl. sing. in dicta l. nemo potest. † Quæro, nunquid *e* testator possit disponere contra ius municipale: verbi gratia, statutum disponit, quod nõ valeat testamentum, nisi intra mensem sit registratum in archiuo publico, sed testator statuit, quod immo valeat? Respond. statutum legis prævalet statuto hominis, ut sup. de legibus, & con-

LEX III.

1 *Pignus prætorium qualiter constituatur.*
2 *Realitas in feudo acquiri non potest sine corporali inuestitura.*
3 *Bona non erant olim pro legato obligata.*

Si postquam. Prius inductus ĩ possessionẽ ex pignore prętorio, potior est, q̃ emptor, vel creditor posterior sc. h. d. † Quęro qualiter constituatur pignus prętorium? Respondeo non nudo verbo iudicis, sed est necessariũ, quod creditor inducat̃ in possessionem, vt ff. de pig. act. l. non est mirum, §. sciendum. Fallit vbi per casum fortuitum, vel resistentiã potentioris aduersarij non potest in possessionem iri, nã tunc habetur inducto in ipsam possessionem, tex. est singular. in l. ꝗ̃tus, ff. de bon. author. iudicis possid. Sed tunc ego quęro quare non potest iudex per suum decretũ verbale constituere pignus, sicut constituit contrahens, cum nõ minor sit authoritas prętoris, quam contrahentis, vt ff. de acqui. poss. l. qui vniuersas, §. itẽ cum Prętor. Respon. quia prętoria missio non dat nisi quãdam defensionem, quę facti est: & sine facto nihil est. † Quæro

nunquid

a nunquid eo casu, *a* quo feudum possit pignorari, constituatur pignus sine inductione in possessionem, ita ꝙ possit agi hypothecaria? Res. non: quia nulla realitas pōt acquiri in feudo sine corporali inuestitura, vt in c. j. in prin. quid sit inuestitura. colla. x. qđ
3 est menti tenendum. † Quæro, nunquid olim pro legato essent
b bona tacite obligata? *b* Gl. hic innuit, ꝙ non. ꝙ verum est, nisi in executione legati essent assignatæ certę res, quia tunc etiam iure veteri illę res erant tacite obligatę, vt ff. de ali. & cib. leg. l. Lucius, & ff. de ann. leg. l. fundus. alij dicunt, quod etiam de iure veteri erat inducta tacita hypotheca pro legatis, & fideicommissis, hoc tenet Dy. ff. de separa. l. creditoribus, & subdit, quod hoc non inuenitur alibi, ita bene expressum. Modo quęro, cum legatarij habeant tacitam hypothecam, nunquid præferuntur creditoribus chyrographarijs: & gl. dicit ꝙ sic, non quia potiores, sed quia soli in hypotheca, ita no. in l. is, cui §. q prior, ff. vt in possessio. lega. Quam gl. Dy. reprobat per casum d. l. creditorib. Dy. Tu dic, ꝙ gl. est vera, si agatur hypothecaria cōtra tertium; quia legatarius potest agere hypothecaria, chyrographarius non. Sed si tractetur de bonis vendendis, creditores sunt potiores, vt sup. de iure delib. l. fi. §. licentia, quia credita absorbent legata, vt sup. de leg. l. vniuersa.

ADDITIONES.

a Nunquid eo casu. Vide quod no. Bal. in c. 1. in prin. de prob. feu. ali. per Fe. & in c. 1. §. aut si liuellario. quib. mo. feu. amit. tex. hic alle. per Bal. loquitur quo ad translationem vtilis dominij, & illud est regulare in hypotheca, l. 1. ff. de pig. act. & in casibus feudalibus seruamus ius commune, si aliud non est expressum, ca. 1. de cog. feu. & in c. 1. de gra. suc. in feu.
b Cel. Bona tacite obligata. Tu vide no. in apost. ad Bar. post Alexan. in l. fundus, ad prin. ff. de ann. leg. & dixi in apost. ad eundem in l. Lucius Titius, ad fin. in ver. obligata, ff. de ali. & cib. leg.

LEX IIII.

1 *Tractus futuri temporis spectant ad iudicem, cum agitur de fauore.*
2 *Hæres rogatus post mortem, interim non potest conueniri.*
3 *Cautio an habeat locum in substitutione directa.*
4 *Archimedora coram quo iudice conueniri potest.*
5 *Fideiussores coram quo iudice conueniantur.*
6 *Remissio fit ad contractus, vbi quis promisit se sisti certo loco.*
7 *Remissio fit ad locum contractus, qualiter sit intelligendum.*
8 *Delinquens quare remittatur ad locum delicti.*
9 *Vasallus remittendus est ad dominū occasione seruitiorum impēdēdorum.*
10 *Dolus dat aliquando causam consensui.*
11 *Pactum de dote promisso, si non seruatur, an competat aliquod remediū.*
12 *Statutum non potest dare robur pactis contra bonos mores.*
13 *Missio an possit fieri in legatis.*

Cum Archimedoram. Cautio nomine fideicommissi debet pręstari p heredem rogatum, non p debitores hęreditarios, con-
1 ditione fideicommissi pendente. h. d. nor. † No. quod vbi agitur
a de fauore, tractus futuri tēporis spectāt *a* ad iudicem, vt hic. Secus vbi tractatur de mero odio, & de iure acquirēdo, vt l. 1. ff. de vsur. Si autem tractatur de iure quæsito conseruando, tunc tractus futuri temporis spectant ad iudicem, vt ff. si seruit. vend. l. harum, & l. egi, idē in accessionib. quæ veniunt in consequentia rei iudicatæ, si naturaliter accedunt, vt fructus: vel quasi naturaliter
2 vt pensiones. † Opp. Archimedora fuit rogata post mortem; ergo interim non potest conueniri, quia non debet quis esse sollicitus de hęreditate viuentis, l. fi. sup. de pac. Solu. tu non intelligis, quid est dictum, hęreditas viuentis. nam intelligitur, i. hęreditas disponentis, siue testantis, de qua non est hic sollicitus viuo testatore, sed mortuo. valet ergo pactum super restitutione futura facienda, vt hic; vel non facienda, vt l. 1. sup. de pac. Scias tamen, ꝙ clausulę appositę ad validandam præsentem hæreditatis diuisio-
b nem, non inducunt fideicommissi *b* remissionem: quia cum nihil detur nomine remissionis istius, non pręsumitur iactare suā spem, vt plene no. in l. qui Romæ, §. duo fratres, de verb. obl. Sed non valet nudus consensus, vel nuda renunciatio, ex qua nō surgit obligatio, quia nudus consensus magis accedit renunciationi, q̃ pacto, vt no. in d. l. j. Dicit tamen ibi Bar. ꝙ inter pręsentes si non valet renunciatio, valet, vt pactum tacitum. dic, vt ibi dixi.
3 † Vnde scias, ꝙ si duo fratres sibi inuicem remittunt fideicommissum collatum in casu mortis, minor non restituitur in integrum, casus est vnicus sup. de transa. l. fi. de fideicommisso, vltim. responso. Et vide omnino, qđ no. eo. tit. l. cum donationis. Quęro, nunquid in substitutione directa habeat locum cautio? Re-
4 spond. dic vt ff. qui satisda. cogan. l. inter omnes. † Quæro, coram quo iudice conuenitur Archimedora? Litera enim dicit, quod apud suum iudicem, nec declarat, quis sit suus iudex. Respond. apud suum, scilicet Archimedorę: quia ista cautio non venit ex facto, sed extrinsecus, ex legis prouidentia. Et ideo non inspicit domicilium testatoris, sed heredis. Tu dic, quod est in electione agentis, in quo domicilio agat. Sed in electione heredis est, in quo domicilio satisdet, vt ff. qui satisdare cogan. l. si fideiussor, §. si necessaria. & l. de die, §. hęres, & supra vbi fideicommiss. pe. opor. l. s. & si non satisdetur, quis iudex mittet in possessionem? Dic vt sup. vbi de hæredi. agi opor. l. vnica. & no. sup. de edic. diu.
5 Adr. tollen. l. fi. † Quæro de fideiussoribus, *c* in quo foro conue-
c niantur? Respondeo in eorum foro, nisi renunciauerunt priuilegio fori. quo casu, si quidem inueniuntur in loco cōtus, ibi conueniuntur, vt in c. Romana, §. contrahentes, de foro comp. libro 6. Sed si ibi non inueniuntur, non possent ibi conueniri, si non renunciassent priuilegio fori. Sed si renunciauerint, coguntur eidem se inuicem repræsentare: quia hoc casu remittuntur in ciuili, sicut in criminali. Illa est gl. vnica in iure, ff. si quis in ius vocā. non ierit. l. j. vt renunciatio priuilegij fori aliquid operetur, quod tene valde menti, licet quidam antiqui dixerunt, quod etiam sine renunciatione quis inuitus ducitur ad locum contractus,
d quod verum puto, si promisit se ibi repræsentare, *d* quia est in
6 delicto, quod non potest purgari, nisi ibi repræsentetur. † Vnde dico, ꝙ in contractibus habet locum remissio, vbicunque quis promisit se certo loco sisti, & non sistit: & ita reperio notatum per antiquissimos Doctores in d. l. j. qui multis ætatibus Accursium præcesserunt. Et ideo si in instrumēto debiti essent illa verba promisit in tali loco soluere, & ibidem personaliter representare, semper ad eum locum deberet fieri remissio, quia ipse sibi hanc necessitatem imposuit: hoc probo ex ratione legis, ff. qui satisda. cog. l. fideiussor, §. pen. Et hoc verum, si actor petat remitti. Sed si non petit, vel reus non obtemperat prætori, tunc loquitur
7 materia. lege prima, ff. de eo, quod certo loco. † Quod autem dixi, ꝙ fit remissio ad locum contractus, intellige ad locum statutum solutioni, si erat statutus certus locus, secus si incertus, puta vbicunque vis, ut ff. deposit. l. Lucius. Porro si in vno loco est celebratus contractus, in alio est celebranda solutio: nunquam ad locum celebrati contractus debet quis remitti: quia non cogitur ibi iudicium pati, nisi ibi sponte inueniatur, & non raptus per vim, & iniuriam, vt not. ff. de iudi. l. hęres absens, §. fina. quicquid glo. notauerit, ff. de constitu. pec. l. eum qui, §. Iulian. Certe ad alium locum, quam solutionis collatæ nunquam quis est re-
8 mittendus. † Scias tu quare in criminalibus est remittendus, certe, quia locus solutionis siue personalis, siue pecuniariæ, ibidem subeundæ, est vnus & idem locus nec est alibi collata luisio pœnæ, vt ff. de ac. l. si cui crimen, §. cum sacrilegium, & in auth. quia in prouincia, supra, vbi de crim. agi opor. de hac materia dixi in l. 1. sup. vbi causa status, ꝙ & hic incidenter tractaui,
9 quia vtile. † Sed nunquid vasallus *e* meus ad me remittendus
e est occasione seruitiorum impendendorum? Respondeo sic, qa hoc ius in eo possideo, vt ff. ad municipal. l. de iure, nisi velit dimittere feudum, & declinare futura seruitia pro futuro tempore feudi: pro preterito autem nunquam potest declinare, vt ff. ad municip. l. incola. la. Ideo autem potest feudum dimittere, quia eius obligatio tacitam habet conditionem, scilicet quamdiu feudum durat, vt in capitulo primo, de vasallo, qui contra constitu. Lotharij. Vnde sua fidelitas non est absoluta, sed causatiua, si velit feudum remittere: quare cedendo liberatur, vt ff. de damno
10 infect. l. pretor, §. hoc edictum. † Vlterius quæro de tali quæ-
f stione occurrente de facto. Titius *f* induxit me dolo malo, ꝙ acciperem eius filiam in vxorem, promittens (cum intentione non seruandi pactum) quod eam institueret heredem ęquali portione cum fratribus. Tandem in suo testamento non fecit; quæritur vtrum valeat matrimonium? Respond. sic; quia interdū dolus dat causam consensui, & tunc valet consensus. Item dolus de futuro vitiat consensum de præsenti. Item iste dolus non respicit essentialia matrimonij, & ideo non obst. l. & eleganter, de dolo. quia ibi dolus dedit causam contractui, re-
11 mouendo consensum contractus. hic non. † Secundo quęritur, vtrum aliquod remedium competat propter dictum pactum non seruatum? & videtur, quod non, vt supra de pactis. le-
12 ge pactum, quod dotali, vbi est expressum. † Sed nunquid per consuetudinem, vel statutum potest dari robur talibus pactis?
Respon-

ADDITIONES.

a Phi. Dec. Ad futurum in iudicijs, an & quando spectandum sit, habes in l. si idē, ff. de iurisd. om. iud. & uide in l. sciendum, §. si fundus, qui satisd. cog. vbi per Doc.
b Phi. Dec. Fideicommissi. Rem [illegible] quando trahatur ad fideicommissum ex testamento debitum, de quo in specie mentio facta non est, sed in genere tantum, tradit Dy. in cons. 15. ad id, quod iste subijcit ex Burrigario, quod si non valet, vt renunciatio, valet tamen vt pactum, adde etiam, ꝙ vtrumque includat, & pactum scilicet, & renunciationem, per ipsum met, vt l. 1. C. de pact. vers. ex hoc no.
c And. B. Quæro de fideiussoribus. No. sin. quod licet in ciuilibus non habeat locum remissio, vt in §. contrahentes tamen si pars renunciat foro, potest remitti, tamen illa gl. communiter reprobatur, idem si mutat. glo est sin. in Auth. de exhi. reis. §. hi vero. idem dicas. si est omnium contumax. tex. est sin. in l. consentaneum, ins. quomodo, & quando iud.
d Repræsentare. Vide hic, quod no. gl. in c. Roma. §. nec etiam, de foro comp. in 6. in vers. respon. cum gl. ibi alleg. l. hæres absens, §. nam vbi sic venit, ff. de iu.
e Vasallus. Vide Bar. in l. si cum quo ff. de aqua plu. arc.
f Titius. Vide gl. & Doc. in c. cum dilectus, ext. de his quæ vi me ve. cā. fi. in gl.

a Respondeo sic, *a* vt in capitu. 1. §. mulier. si de feudo fuerit controuer. colla. 10. Non obst. quod videatur contra bonos mores: quia istud est ex quadam suspicione, nō ex necessitate, vt l. fin. sup. de pac. & forte etiam sine aliquo statuto posset agi ad interesse actione in factum, per no. per Dy. ff. de verb. obl. l. Titia. Alij dicunt contra; quia fuit stultus, qui sic contraxit: vnde sibi imputet, quod est verius. † Quæro, vtrum in legatis fiat missio in omnia bona? *b* Respon. sic in missione edictali, quæ est præambula ad secundum decretum, vt pendente die, vel conditione. Et idem in contractibus, nisi ante diem agitur ad cauendum, & venditor est contumax. non enim pōt interponi, secundum decretum, vt l. Fulcinius, §. si in diem. & l. is qui, ff. qui. ex cau. in pos. ea. Item quia primum decretum succedit loco satisdationis. sic ff. de Carb. edi. l. in bonis, §. qui pupillo. Sed quando petitur ipsum debitum purum, siquidem facit missionem loco mulctæ ex illo titulo. Si quis dicen. non obst. & hac cā expressā fit missio in omnia bona, Idem in realib. actionib. quæ arbitrariæ sunt, vt l. is cui. si seruit. vendice. In alijs vero ante diffinitiuam olim poterat ex primo decreto in omnib. ex secundo iuxta mensuram iudicati: quia non debet excedere fines executionis, ut l. ab executione, infr. quo. app. non reci. & no. sup. de pact. l. si pacto.

ADDITIONES.

a Respondeo sic. Et in §. filij nati. co. ti. sed puto hoc fieri non posse, quia ubi aliqd prohibetur fieri per pactum, ut quia est contra bonos mores statutum, ibi nil potest, ut no. Bar. in l. 3. in 3. q. prin. ff. de iust. & iu. sed istud pactum est contra bonos mores, l. ex co. inf. de inut. stipu. & l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de uerb. ob. non obstante iura Bal. quia loqui uidetur in pacto de non succedendo, quod non est contra bonos mores, & pro illa opi. contra Bal. hic vide Bar. in l. 2. inf. quæ sit lon. consue. & ita intelligitur id, quod no. Bar. in l. pactum, sup. de col. & ibi Bal. in 3. oppo.

b Omnia bona. Vide Bar. in l. 1. ff. ex cau. in pos. ea.

L E X V.

1 *Creditor quamuis habeat bona debitoris in sequestro, potest tamen agere vt sibi satisfiat.*

Qui legati. Licet quis sit in possessionē missus, tamen potest cogere debitorem suum alijs remedijs ad soluendum. h. d. no. Facit extra vt li. non conte. c. quoniam frequenter. in fin. † Et no. hic *a* ar. expressum in fine, secundum quendam Doctorem vltramontanum ad quōnem, quam habuit de facto. nam pro quodam debito erant bona sequestrata secundum formam statuti, nihilominus creditor petebat debitum, opponebatur, quod erat tutus ex sequestro, certe procedit petitio creditoris nō obstante sequestro secundum illum Doctorem allegantem extra de dolo, & contu. c. 2. Et est ratio, quia non est ei satisfactum plenarie, vt ff. de fun. instru. l. nepoti. ad hoc, ff. de fideiuss. l. hæres a debitore. §. quod si stipulator. ver. arg. rei. Et pro hoc facit glo. ord. in auth. de fideiuss. §. 1. *b* in gl. quæ incipit, quid si pignus.

ADDITIONES.

a Et no. hic. Vide plene per Bar. in l. consentaneum, inf. quō, & quando iudex. & Bal. in l. 1. sup. de prohi. seque. pecu. & non potest quis opponere de litis pendentia, quotiescunque ipse est causa, quod lis noua moueatur contra eum, secūdum Bal. id l. 1. in fi. sup. communia de le. vide Doc. in rub. de eo, qui mit. in pos. in 6. Et no. hic, No. quod licet creditor habeat bona debitoris in sequestro, potest agere ut sibi satisfiat, vide Arch. in rub. de eo, qui mit. in poss. lib. 6. ubi dicit, quod missus in poss. propter contumaciam rei, potest petere, ut cogatur reus intra annum petere reuocationem tenutæ per hanc l. & l. 1. §. quid ergo, ff. de vend. inspi. facit in simili gl. in c. licet canon. de ele. in 6. in gl. antepe. sed Io. And. in illa rub. add. Spe. in titu. de primo, & secundo decreto, §. 1. in ver. porro. dicit, quod iudex potest mandare reo, ut intra annum recuperet. Sed si recusat, non potest illum mulctare, & ita trāsit ibi Dominicus, uide ibi omnino Vide D. Io. de Lig. in c. 2. de dolo, & cōtu. & ibi D. Abb. in c. quoniam, §. in alijs, vt lite non conte. Bal. tenet contra. in rub. de eo. qui mit. alle. gl. fi. in c. 3. eo. tit. uide Bar. in l. consentaneum, in pe q. C. quomodo, & quando iudex.

b §. 1. in gl. De qua fecit mentionem Bar. in l. inter eos, §. creditor, ff. de fideiuss.

L E X VI.

1 *Alienatio facta in fraudem testamenti, reuocatur iudicis officio.*
2 *Colonus meus si locauit, an secundum locatorem propria authoritate possim expellere.*

Certa est forma. Propter primā contumaciam hæredis fit missio in bonis hæreditarijs etiam dolo alienatis, vel dimissis possideri. & post sex menses in bonis hæredis. h. d. no. † No. valde hanc l. quod alienatio facta in fraudem testamēti, vel in fraudem edicti, iudicis officio reuocatur, nec est necesse, quod offeratur libellus regulariter, secus est, quia oportet offerri libellū super actione reuocatoria, vt Institu. de ac. §. itē si qs in fraudē, secundum Bart. in rep. l. 3. infra. de pign. Sed Dñs Cy. dicit contrarium, dicens, quod hæc l. cōtinet ius cōe. in l. 1. s. de ali. iu. Dic, quod alienatio facta in fraudem officij iudicis, contrario officio reuocatur, vt hic; secus si respiciat fraudē priuatorum. Sed pro Bart. facit qa idē in officio iudicis, vt ff. si uentris noīe in pos. mulier missa sit. l. j. §. necessario, sed pro Cyn. facit l. 1. §. hoc edictum. in titulo sequenti, qui incipit mulier uen. no. in possessio. calumn. cau. *a* Considera, quia ille §. necessario loquitur, non quando debitor alienat, sed quando ipse missus. illud certum est, quod si res esset affecta uitio litigiosi, vel quasi, ex eadem instantia procederetur contra nouum possessorem, vt ff. de admin. tuto. l. chyrographis. §. 1. & quod no. Inn. extra, de m. e. quia V. † Extra quæro, certum est, quod possum expellere colonum mea authoritate, quia colonus non possidet. Sed quid si colonus meus alteri locauit, vtrum potero expellere secundum conductorem mea authoritate? Bar. in d. §. necessario, sic ait. Habes hic casum, quod possessor non pōt deijcere detentorem, qui hēt cām ab alio. Sed dictum suum non teneas, quia naturaliter & ciuiliter possidens potest quēlibet deijcere, ne sua possessione priuet, vt no. ff. vti poss. l. j. §. interdictum. in glo. ord.

ADDITIO.

a Considera. Sed dic etiam melius, quod immissa poterat dici debitrix, maxime propter alienationem, l. 1. in prin. eo. tit.

L E X VII.

1 *Cautiones an per pactum eradicari possint.*
2 *Satisdationis remissio prodest debitori suspecto.*

Scire. *a* Cautio legatorū potest per testatorem remitti, sed non cautio frustratoria. h. d. Rationem reddit glo. ne inuitetur ad delinquendum, & faciunt ad pacta, quæ opponuntur in compromissis. certe nihil faciunt, quia hæres remittere potest, vt hic no. & alibi dixi. Item potest esse ratio, quia cautio frustratoria videtur esse de quadam solemnitate. licet n. non sit de forma essendi, tamen est de forma fruendi, vt nota. in l. 1. sup. de vsufr. dic vt ibi. † Dic quod quædā procedunt ex constitutione naturę: & ista non possunt per pactum eradicari, etiam cum iuramento, vt infra. de pat. po. l. abdicatio. & ff. de pac. l. ius aūt agnationis. Ita econtra, quæ non sunt pacto naturali, tolli possunt, s. de hęr. insti. l. nec apud. & l. epistola, in prin. ff. de pac. Quædā procedunt ex constitutione hominis priuati: & ista, prout nascuntur, ita & tolli possunt, vt l. nihil tam naturale, ff. de reg. iu. Quædā procedunt facto hois ministri legis, puta Iudicis: & tunc si est interloquutoria, valet consensus partium, vt l. j. in fi. ff. de prætor. stipu. Si diffinitiua, aut extra iudicium; & non valet consensus simplex, vt s. de transa. l. si diuersa. sed si transit in pactum, valet, vt sup. de pac. l. cum postea. Si autem in iudicio, valet, vt sup. de pac. l. postquam lit. Si vero est priuilegiū, valet renunciatio, vt l. a. Inf. de iure do. impe. Quædam procedunt ex ordinatione legis; tunc aut prohibēdo, & tunc non potest renunciari, quæcunque pars legis prohibeat, vt nn. sup. de pact. l. pacta, quæ contra. & l. cum lex, ff. de fideiuss. aut non assistendo, & tunc aut propter defectum solemnitatis, vel formæ: & idem saluo, quod potest apponi pœna, vt no. in §. alteri. Inst. de inut. stip. Aut vt obuietur fraudibus: & adhuc non valet renunciatio, quia sunt contra publicam vtilitatem; & idem vt l. 1. sup. ne fideiuss. dot. eden. coniuncta l. 1. sup. de donat. inter vir. & vxo. Aut mixta ratione; & tunc loquitur lex nostra cum sua gl. & ff. de pac. l. pacisci. † Quærit gl. *a* nunquid remissio satisdationis prosit debitori suspecto: dicit glo. quod sic: quod est verum, nisi mutans moribus. hac ratione in feudis iurat hęres, quia nouus hæres, noui mores, & noua anima.

ADDITIO.

a Quærit gl. Vide Bar. in l. iubemus, in fi. in prin. sup. ad Treb.

L E X VIII.

Contra eos. Administrator negligens tenetur de negligētia. h. d. facit ff. de neg. gest. l. cum alicuius. & ff. si cer. pet. l. periculum, & sup. de vsu. l. in bonæ.

De suis, & legitimis lib. *Rub.*

L E X P R I M A.

1 *Via si alicui competunt duæ, vna exclusa non tollitur altera.*
2 *Præteritus quo iure repellitur, institutus contrario iure admittitur.*
3 *Testamentum non fingitur valere, donec potest peti bonorum possessio contra tabul.*

Si fratri. Legitima successio non excluditur, licet intra centū dies bon. possessio non petatur. h. d. † No. quod ex duab. vijs vna exclusa, nō tollit altera. sic sup. de iure delib. l. suum heredem. Et ideo pessime dicit Bar. in l. *a* filio præterito, ff. de iniu. test. Qui dicit, quod præteritus tacens per annū excluditur a iure dicendi nullum, quod est de iure ciuili. & allegat ff. ad Carbo. l. si impubes, §. quęsitū. vbi dicit, quod si præteritus nō petijt bonorum possessionem contra tabulas intra annū, scripto hęredi defertur bonorum poss. secundum tabulas. & glos. dicit, quasi voluntate filij teneat interim testamentum. † Debes enim scire. *b* quod quo iure præteritus repellitur intra annum de iure prętorio: contrario iure, scilicet prętorio, institutus admittitur. Vnde deficiente bonorum possessio. contra tabulas

ADDITIONES.

a Bar. Vide Bal. in l. fi. in vers. est & is, sup. vnde cognati. & quæ ibi dixi. & quæ nor. idem Bal. post gl. in l. 1. in 3. q. sup. quando non peten. par. & vide Ro. in l. 2. sup. de contra tab. vbi in aliquibus reprehendit Bal. hic, & cum Bal. cōcordat Sal. in d. l. fi.

b An. Bar. Debes enim scire. Vide Bal. in auth. si quas ruinas, sup. de sacros. eccle. in l. fi. sup. de her. insti. & l. defuncto, ad Treb.

las, quæ datur præterito oritur bonorum possessio s'm tabulas instituto: tñ hæc bonorum possessio s'm tabulas non confert iura hæreditaria ipsi instituto, si dicatur postea testm̃ nullum; Interim antē, donec dicatur nullũ, & postquam exclusus est præteritus a contra tab. bene valet testm̃ æquitate prætoris ita q interim institutus & mouet actiones, & lucratur fructus hęreditatis. Et iste est casus singu. in d. §. quæsitum, pōdera ergo illud verbum, Interim, quod est in gl. Et sic glo. saluabis. nam si verbum, interim, non esset in gl. tūc gl. esset falsa, & hoc satis expresse notatur sup. de contra tabu. l. posthum. n. in gl. sed qualiter, vbi dum dicit, infirmatur eo iure, quo subsistere fingitur. † Et expone eo iure, i. ea aptitudine; non quod interim, donec pōt peti ꝯ tabulas fingatur testm̃ valere de iure prætorio contra tabulas. ergo rescindit, quia nullus est, & sic rescindi non potest, arg. de vsufruc. leg. l. Sempronius Attalus.

L E X II.

1 *Nepotes ex diuersis filijs an succedant auo in stirpes in emphyteusi ecclesiæ.*
2 *Emphyteusis ecclesiæ non transit ad nepotes tanquam hæredes.*
3 *Obligatio emphyteusis non trahitur ad nepotes, nisi sint de liberis inclusis in contractu.*
4 *Filij duorum fratrum an succedant auo in stirpes.*

1 a NEPOTES. † Nepotes ex diuersis filijs, succedunt auo in stirpes. h. d. Quæro, nunquid hoc sit verum a in emphyteusi ecclesiæ? Bar. in l. Gallus, in fi. prin. ff. de libe. & posthu. dicit, q quñque quis vr̄ stipulari filijs, vt hęredibus: & tūc posteri diuidunt in stirpes; quñque vt filijs, & tunc æqualiter succe-2 dunt. † Quod aūt emphyteusis ecclesiæ non transeat ad eos tanquam hæredes, sed tanq̃ ad filios, probatur s'm eum in Auth. de non alie. §. emphyteusim. Ideoque probat arg. iuris patronatus, quod in capita diuiditur, vt ff. de ope. liber. l. vt iurisiurandi, §. si liberi. Caue tibi: quia tunc dictum Bar. posset saluari, qñ expresse esset actum, q transire ad eos; siue essent hæredes, siue non. Sed b hoc nisi expresse sit actũ, in emphyteusi b ecclesiæ requiruntur duo. s. q sint hæredes, alioquin non transiret ad eos obligatio. Itē 3 q sint de liberis, inclusis in contractu emphyteutico. h. d. gl. not. c sing. ff. sol. ma. l. etiam. in 1. gl. Et simile est in feudis, c in quib. distinguuntur qualitates hæredum: iam filius & non hæres succedit. Itē non succedit extraneus hęres, qui non est de descendentibus nisi p retrocursum vt agnatus, vt in c. 1. an agnatus, vel filius. 4 colla. 10. vbi est tex. valde sing. † Ex hoc apparet determinata q̃o, an filij duorum fratrum succedant auo in feudo in capita, vel in d stirpes? nam veritas. d est, q in stirpes, quia vbicunque aliud expresse non cauetur, successiones feudorum regulantur s'm ius cōe, vt in c. 1. de gra. succes. in feud. & hoc in feudo paterno, hoc est illius cōis parentis, de cuius successione tractatur. Cæterum si esset feudum antiquum, qđ esset in causa caduci, eo q a ea immediato feudatario præmoriente non extarent liberi masculi: tunc agnati, quia veniunt ex successorio ordine, & non vt hæredes, succederent in capita, & non in stirpes, per regulam iam traditam a Bar. qui bene considerauit regulam, sed eam male applicauit. Non obstat ad primum l. vt iurisiurandi, §. si liberi. nam considera, aut id, in quo succeditur, est corpus hæreditarium, & tūc in stirpes, aut non est corpus hęreditarium, sicut est ius patronatus: & tunc in capita. Et si hoc dictũ specialiter consideretur, apparet ibi ratio, quare in feudo cæteri agnati veniunt in capita: q illud feudum non est corpus hæreditarium, sed desectluum ab hærede morientis, vt sup. de lega. l. vxor patrui. Et no. hic subtiles considerationes, & vtiles. Et adde quod no. in c. 1. de iure patro. in clem.

A D D I T I O N E S.

a And. B. Nunquid hoc sit verum. Vide Bal. in l. posthumo, de contra tab.
b In emphyteusi. Contrarium tenet Bal. in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de ope. liber. & quod ibi dixi. & istam rationem, quam hic sin. alle. Bal. allegat etiam in l. assiduis, in fi. infr. qui potio. in pig. hab. & de emphyteusi, an transeat ad liberos non hæredes, vide etiam per Bal. in l. 2. in fi. sup. de fideicom. per Pau. de Call. in l. si mihi & Titio, ff. de ver. obl. & in consi. 131. incip. viso puncto.
c Feudis, vide Bal. in l. qui se patris, sup. vnde lib. & ibi, an repudiās hereditatem patris possit habere feudum auitum. vbi tamen filius non posset esse hæres, tunc nō succedit in feudo secundum Bal. eleganter, in l. 3. sup. de fideic.
d Veritas. Vide Bal. in c. 1. de gra. suc. in feu. & in auth. cessante, inf. de legi. hær. scripsi post. Bar. in l. 3. §. 1. ff. eo.

L E X III.

1 *Regnum si vni tantum competit, an nepos succedere possit.*
2 *Ordo gradus & primogenituræ; quare consideratur in successione Regni.*

VT INTESTATO. Filius filij præmortui succedit æqualiter auo cum superstite eius filio. h. d.
1 Hic vertitur illa magna quæstio. † Quid si regnum a est, quod non potest competere nisi vni? Dic aut in tali successione consideratur ordo gradus: & succedit filius, non nepos; aut ordo primogenituræ. & dicunt quidam, quod nepos ex primogenito præfertur, quasi sanguine transmisso. Alij vero dicunt, quod nō est verum, quod ipsa indiuidua substantia trāsmittatur; imo pater moritur, & filius viuit. Item licet filius sit imago patris: nō tamen est primogenitus, quia aliud est imago, aliud veritas, vt sup. l. 2. de iure annul. aur. Ego plene tractaui de ista materia. sup. de iure deliberand. l. cum antiquioribus, sed modo determino 2 hanc conclusionem. † q nepos postea genitus succumbat. Si autem est primogenitus nepos, quam patruus (quod esse potest) vt si quis primo habuit filium, & ex eo nepotem, & postea habuit secundam vxorem, ex qua genuit alium filium: & tunc dico, q refert, quibus verbis sit præscripta consuetudo, utrum per hęc verba, filius primogenitus; & tunc præferatur patruus: an per hęc verba, primogenitus. non dicendo filius: & tunc præfertur nepos iure primogenituræ, nō iure alicuius transmissionis, quia filius, qui decessit viuo patre, nihil transmisit ad filium tuũ, quia quasi caduca non transmittuntur & incerta, vt sup. de cadu. tol. l. 1. §. pro secundo, & §. si autem sub conditione. Et no. in l. 1. sup. de his, qui ante aper. tab. Hæc aūt distinctio mea quam facio, de consuetudine probatur per tex. in l. 2. §. hæc autem ex constitutionibus, ff. de excu. tut. Sed quid in dubio, si nullo modo apparet de verbis? Respon. natura plus influit in filio quam in nepote, vt ff. de hęre. insti. l. sed, & si. §. nepotes. & ff. de suis, & legi. l. 1. §. sciendũ. in uerbo, nepos sub omni, & inf. de bon. mat. l. si viua matre. & hoc fuit seruatum in Rege Roberto, qui prælatus fuit filio fratris primogeniti in successione Regni, sed, & illa fuit ibi rō, quia Papa ita voluit propter publicam vtilitatem Regni, & immensam sapientiam dicti Regis Roberti, qui fuit secundus Salomo. Et quia sufficiebat Regi Vngariæ Regnum Vngarię, nec decens erat, q in ecclesia Dei esset duplex.

A D D I T I O.

a Quid si Regnum, Vide Bar. in auth. post fratres cum concor. inf. de leg. hære. Cels. Adde quod notaui in apostilla ad illum in l. 1. num. 58. ver. sed dubitatur, concessum est Regnum, in apostilla, in eo uer. sup. de ope. lib.

L E X IIII.

1 *Simpliciter dicitur id, quod dicitur, ut litera iacet.*

VT INTESTATO. Filius posthumus præfertur sorori defuncti. h. d. No. tex. ibi dum dicit, nimis euidenter. nimis euidenter dr̄ ita. i. simpliciter, prout litera iacet Vnde tex. dicit, q id simpliciter dicitur, quod dicitur, prout litera iacet, ut in auth. de fideiuss. in prin. Quod facit ad statutum, dicens, q positionib. debeat simpliciter rñderi. facit l. 1. ff. de vulg. subst. Item no. hic ordinem legis seruandum, nec mirum, quia in tali ordine consistit legis statutum.

L E X V.

1 *Filius legitimatus eodem modo admittitur ad successionem cum filius legitimus sicut adoptiuus.*

SI TE PARENS. Adoptiuus admittitur ad successionē cū filijs lētimis, & nãlib. tam natis ante adoptionem, q̃ post. † Et no. a q hic eodem modo admitteretur legitimatus: quia plus est esse legitimatum quam adoptatum, q a naturalia primordia habet legitimatus. nã esse spurium est quoddam uelamen, pp quod non dr̄ filius. tamen ipsa generatio non potest aboleri. simile no. ff. de iust. & iu. l. manumissiones.

A D D I T I O.

a Et no. Vide Bar. in l. cum in adoptiuis, inf. de ado. cum concor. Adde Ang. in l. Gallus, §. & quid si tantum, in fi. ff. de lib. & posth. Io. An. in reg. sine culpa, in Mercu. & omnino illum in l. quoties, sup. de rescin. vend.

L E X VI.

1 *Matrimonium irritum non conualescit, licet cesset impedimentum.*
2 *Seruus contrahit matrimonium per verba de præsenti, & postea fuit manumissus, an teneat matrimonium.*
3 *Facta ab excommunicato eo absoluto, non integrantur.*
4 *Statutum cautionis est, ne fraudentur hi, qui vsuras soluerunt.*

EX LIBERA. Status patri superueniens etiam per restitutionem natalium, non prodest spurio. Item spurius non participat in honore patris. Vnde hic est expressum a q spurij non dicuntur filij magnatum, a nec de domo magnatum: & ita fuit olim consulium, q spurij de Petramala non di-1 cerentur de domo de Petramala. † Item hic est expressum, quod irritum matrimonium non conualescit, licet cesset impedimentũ: & sic patet, q filij ante concepti non legitimantur, licet sup matrimonio postea sit dispensatum per Papam, & ita fuit conb sultũ b in quodā de Vbaldinis, vt refert Cy. ff. de statu. ho. l. Paulus: quia matrimonium sequēs non legitimat incestuosos, nec natos de adulterio. Nã legitimatio requirit, q ab initio potuerit 2 esse matrimonium, licet non esset Cyn. † Quæro, seruus de facto contraxit matrimonium cum libera per verba de præsenti, quod non valet de iure ciuili: postea manumissus perseuerauit in eodem

A D D I T I O N E S.

a A. B. Filij spurij non dicuntur filij magnatum. No. spurios non esse nominandos filios, vide Do. Pet. de Anch. in consi. 377. vbi cauetur, quod nobilis non teneatur ad munera, quidam erat filius legitimus cuiusdam bastardi nati ex nobili parente, & consulunt, quod non potuit euitare munera, quia non erat nobilis, alleg. Bal. hic, & Dy. in con. incip. in Christi nomine amen.
b Consultum. Vide per Bar. in l. fi. sup. de uerb. sig. cum concor.

in eodem matrimonio, non tamen interuenerunt aliqua verba de nouo: nunquid ista perseuerantia cõstituat matrimonium? Respon. sic. Secus si uerba a non quã intercessissent, & ideo filius post genitus est legitimus, & naturalis, vt ff. de ritu nup. l. si quis in senatorio. & est hic gl. ord. quæ tene mẽti. † Et sume hic argũm pro his, quæ fiunt, ab excommunicato, quod non redintegrantur eo absoluto. Item pro testo, quod fit ab vsurario manifesto: quod non redintegratur per cautionem, ex internallo præstitam: quia fuit factum a persona inhabili. Sed Io. And. in c. quãquã. de vsur. lib. 6. dicit, quod conualescit quia persona non est perpetuo inhabilis, sed donec caueat, & dicit quod hoc est potius quædam forma non cohærens actui, quam habilitas. † Item quia statutum cautionis est, ne fraudentur hi, qui vsuras soluerunt. Vnde quia in omni tali statu consideratur euentus: sufficit posterius factum, arg. ff. de hæred. inst. l. qui soluendo non erat duos Appollonios. Hæc opinio vera est de æquitate, sed de rigore iuris prima est uerior, quia ad tẽpus testi retulit se decretalis, dum dixit, eorum testiũ nullus intersit. Et quando lex considerat initium, non spectamus euentum. vt l. quid ergo, in princ. ff. de his, qui no. infam.

ADDITIO.

a Secus si uerba. Facit ad ea, quæ habentur in c. continebatur extra, de desfon. imp

LEX VII.

1 *Filius potest esse nobilior patre.*

Filium habere. Ex liberto nascit ingenuus. Et sume † arg. quod filius põt esse nobilior a patre. Item, & alterius qualitatis. Quæro ergo, nunquid filius possit esse Gebellinus, si pater fuit Guelphus, si quidem ista sunt nomina gentis, non põt: si autem nomina sectæ, vel animi vitia, põt.

ADDITIO.

a Nobilior. Quæro igitur, nunquid filius possit esse Gebellinus, si pater est Guelph. & si quidem ista sunt nomina gentis, non potest, ut l. ius agnationis, ff. de pac. si uero nomina sectæ, vel animi uitia, potest. Bal. ita inueni additum, & correctum in libro ipsius manu eius propria, & de Guelphis, & Gebellinis uide no. Bal. in l. 1. in prin. ff. quod cuiusl. uniuer. no. & quod dixi post Bar. in proœmio, ff. §. nos uero, & uide Bal. in l. 1. sup. ad le. Iul. Miscel.

LEX VIII.

1 *Transmissio hæreditatis patris mortui apud hostes per filiam in potestate, in quo fundatur.*
2 *Suus transmittit ab intestato.*
3 *Suus ad hoc ut transmittat, sufficit, quod sit hæres momento.*
4 *Existentia sui hæredis, non impedit alios succedere in oneribus, & honoribus hæreditatis.*
5 *Scientia mortis naturalis an requiratur in successione.*
6 *Sacerdos liberatur a patria potestate.*
7 *Sacerdos si ab intestato est hæres relictus dominus, bona paterna arripere non potest.*

Apud hostes. Hæreditas patris mortui apud hostes per filiam in potestate, etiam ignorãtem de morte patris transmittitur ad matrem. h. d. † Quæro, in quo fundatur ista transmissio? Dicit gl. in a fauore materno. sed Doc. non approbant. quia imo fundatur in essentia sui hæredis, vt apparet in tex. in uerbo, hæres extitit sua. Et præterea litera dicit, quod eo casu scientia mortis nõ desideratur: & hæc est ipsa ueritas, secundum Cy. & quasi omnes Mod. & ad confirmationem huius sententiæ inducitur lex. ff. de li. & posth. l. filius a patre. nam principium illius legis duos ponit casus, & ita duas hẽt partes, in prima parte fuit filius hæres institutus sub conditione: & in defectũ conditionis exhæredatus, quod dicebat iure iure veteri, si moritur cõditione pẽdẽte, nec institutio, nec exhæredatio, põt effectũ habere: ergo perinde hẽr ac si pater decessisset intestatus. † Ex hoc (licet litera non dicat) tacite sequitur, quod tanquam suus transmittat ab intestato. In secunda parte illius l. filius fuit pro parte institutus sub conditione, & in defectum conditionis exhæredatus & post mortẽ eius fuit institutus extraneus pro alia parte, si moritur filius pendente conditione, vĩ deficere conditio institutionis filij, & existere conditio institutionis extranei. Vnde cum addit extraneus, assumit effectum exhæredatio de filio facta, & existentia conditionis exhæredationis trahitur retro ad tẽpus testamenti; & sic videtur nunquam fuisse præteritus. sed in primo casu non est cohæres, per cuius aditionem confirmetur exhæredatio, vnde nec institutus, nec exhæredatus uidetur esse. Est ergo hæres patri ab intestato, & transmittit ad suos, ut l. suus. §. Iulianus, ff. de hæred. instit. Dices tu, cum est in solidum institutus exhæredatio est nugatoria, & habetur pro præterito. ergo statim testamentum est nullum. Respon. quod satis habet lex, quod testator nullum casum omisit, & satisfecerit formæ legati, vt sup. de instit. & subst. l. si pater. † Ex prædictis surgit talis conclusio, b quod sufficit, quod suus sit heres momento, ad hoc vt transmittat perpetuo, vt ff. de cond. inst. l. fin. Sed contra hoc immediate opp. nam dicit lex, quod si habeo filium in potestate, & ex eo nepotem, & vxorem prægnantem & instituo filium, & ei vulgariter substituo nepotem, & cõtingit postea, quod ego decedo, & post me filius antequam adeat, & non nascitur venter, quod iste nepos est mihi & patri suo suus hæres, mihi ex substitutione vulgari, patri suo ab intestato: ergo ius institutionis nõ transmisit ad nepotes. Iste est primus casus, ff. de lib. & posth. l. si filius hæres. Ecce ergo quod filius in potestate non transmittit. Sed rñ. & est notatu dignum, quod per existentiam non fit transmissio contra voluntatem testatoris, sibi de altero hærede, prouidentis, vulgariter substituendo. Non obstat sup. de iure delib. l. si fratris. ibi, non prouidet sibi de substituto vulgari, sed de cohærede de extraneo, vel dic, vt ibi dixi. Illud etiam perpendendum, puto, quod licet substitutus vulgaris impediat perpetuã transmissionem, ne ius substituti perpetuo teneatur in suspenso; tamen nõ impedit transmissionem iuris deliberandi, quod est annale. Et ita intelligas, quod no. sup. de her. inst. l. cum proponas. Vel dic, vt ibi, leges autem alias ad hoc facientes allegaui su. de iure deli. l. si fratris. Quid ergo c si superest mater testatoris, & mater impuberis, quæ istarum præfertur? Dicit Do. Dyn. quod præfertur mater testatoris per l. 2. §. si quis ex liberis, ff. ad Tert. quia nudum nomẽ hæredis non debet ei nocere, quominus ex Senatusconsulto succedat, vt ea l. §. sed si sint. Vbi considera, quod Senatusconsultum Tertullianum contrariatur leg. 12. tabularum; nam lex 12. tab. non cognoscebat matrem defuncti, quia non erat agnata. sed Senatusconsultum statuit contrarium, inspecta naturali æquitate; & sic a subtilitate l. 12. tab. recessum est per Senatusconsultum Tertullianum. Et si dicatur, quod bona ista fuerunt effecta impuberis: Resp. magis fuerunt bona patris, quam impuberis; quia patris pleno iure, impuberis aũt nudo nomine. Si aũt mr̃ testatoris non est in medio, tunc succedit mater impuberis, vt hic secundum Dy. in lec. Idẽ tenet Mar. Syl. sed gl. expresse determinat & firmat pedẽ, quod mater impuberis præfertur matri testatoris ex virtute transmissionis, ita no. gl. sup. qui admit. ad bon. pos. infantis noĩe. facit quod no. in l. fi. sup. de cur. fur. Non ob. inf. ad Orfi. l. non pro numero, quia ibi loquitur in hæreditate materna, quæ non hẽt suum hæredẽ, vt infra e. l. vbi auiarũ. Item non ob. l. si infanti. quæ dicit non transmitti nisi ad patrẽ, vel ad descendentem paternum: quia ibi similiter loquitur in hæreditatibus extraneorum, non in hęreditate paterna. quicquid ibi notetur per glo. Sed circa prędicta moueo tale dubium; quia quæro, quid est existentia sui hæredis? Respond. est quoddam intellectuale, per quod quis immiscetur hęreditati per legem etiam ignorans, d nimirum, quia est quædam continuatio dominij, vt ff. de lib. & post. l. in suis. & l. nihil, infra de vsuca. pro hęrede. Sed ista ratio e continuationis dñij falsa est in exhęredato rũpente per querelam, vel instituto f in re certa, vel agente ad supplementum legitimæ quando istã formam non assumpsit viuo patre. Pręterea contra talem existentiam sic opp. dato, quod inter patrem & filiũ esset obligatio naturalis, sequeretur, quod per existentiam tolleretur ipso iure, saluo quod remanet vtilis de iure pretorio quod est falsum, vt ff. de cond. inde. l. frater a fratre. Item sequeretur quod per existentiam sui hęredis, suus quasi contraheret cum creditoribus hęreditarijs; quia impossibile est hęreditatem esse sine istis oneribus. tunc arguo sic, g si contraxit; ergo beneficium prætoris impossibile est, quod liberetur, nisi ope exceptionis; quia obligatio radicata de iure ciuili, vel gentium nõ põt eradicari ab oĩb. Sed istud est falsum: quia ipso iure nõ tenetur, vt no. ff. sol. ma. l. si cum dotẽ, §. transgrediamur, licet pręsumptiue suus sit hęres. Et si pr̃ fuit debitor, suus præsumatur debitor; & vno probato, probatur reliquũ. tex. & gl. sing. b in Auth. vt ij, qui obl. §. sancimus. colla. 6. in gl. quæ incipit, & per consequẽs. Tu nunc es in apicibus iuris, & aut oportet te fateri quasi contractum, aut existentiam nõ esse existentiam. Sol. dic, quod est existentia quantũ ad trãsmissionem, & non quo ad alia, ita oportet te dicere inuitis existentibus, & sic secundum quid, & non simpliciter. † Ex hoc sequitur talis illatio, quod talis existentia non impedit alios succedere in onerib. & honoribus hęreditatis, etiam de iure ciuili, si consumpta sit, vt not.

ADDITIONES.

a Dicit gl. An ista gl. sit vera, vide per Bal. in emph. in l. in suis, ff. de lib. & post.
b Celsus. Ex prædictis surgit talis conclusio. Adde quod notaui in apost. ad Bar. in l. fi. ff. de cond. inst. & no. in l. si filius hæres, ff. de lib. & posth.
c Quid ergo. Vide Bal. in l. 1. ad fi. sup. de his, qui ante aper. ta. & in l. ventre, & Imo. & Bar. ff. de acq. hær. & quod per illam no. Bart. in l. si is qui pro emptore in 2. q. ff. de vsuc. & plene scripsi in reportatis ad l. filius a pře. in additio. ff. de libe. & posth.
d Ignorans. Ad idem adde illum in l. quidam elogio, C. de iu. delib. ver. sed quæritur. Quotuplex autem sit sui hæredis existentia, uide ibidem, vers. circa quod not. Et vide quod scripsi in l. qui se patris, C. unde liberi.
e Sed ista ratio. Vide Pau. de Cast. in l. si filius, qui patri ff. de vulg. & pup. & vide in l. Papinian. §. si ex causa, ff. de inoff. test. & quæ no. Doct. in l. sed si plures, §. si ex asse, & ibi Ang. ff. de vulg. & pup.
f Instituto. Vide Ang. in l. si filius qui patri. & ibi dixi, ff. de vulg. & pup.
g And. B. Tunc arguo sic. No. pro intellectu gl. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, sol. matr. uide tex. & Doc. in c. 3. de pig. & ibi dixi, alle. Bal. hic, Lud. Ro. in l. necessarijs, ff. de acq. hær. uide ibi omnino, & in c. 2. de solut.
h Gl. fin. Vide Bal. in c. 3. an ag. uel fi. & Ro. in l. necessarij, ff. de acq. hær.

no.s̄.vnde li.l.qui se patris. Quæro, nunquid in hac l. requiratur scientia captiuitatis. Gl.dicit quod sic,sed perperam. Sed † oppo ni. ꝙ imo requiritur scientia mortis naturalis, vt inf. de capt. & postli.reuer.l.nec nos.Solu.ibi loquitur in hæreditate materna, vel alicuius extranei;& hæc est vera.In paterna procederet hæc lex loqnendo de plena inmixtione & cum effectu exercitij . Et ideo ꝯductu interim factu per filium tanquam hęredem essent irri ti ipso iure quo ad dispositionem paternorum bonorum, quod est nota.dignū. Extra oppo.de l. s. j̄.de his,qui añ aper.tab. Solu. ibi loquitur non de hęreditate quæsita loquendo quoad casus speciales,sed de hęreditate apta quæri.hic autē loquitur de hære ditate quæsita per existentiam sui hęredis,vt patet in litera.& sic non obstat.† Extra quæro,dicit Host.ꝙ dignitas sacerdotalis ordinis liberat a patria potestate,a extra,de æta.& quali.c.in decorum.Modoquæro, b nunqnid ista canonica emancipatio tollat existentiam sui hęredis, & per consequens ius transmissionis ꝑpetuę? & dic ꝙ non,quia nec monacharus,vt sup.de Epis. & cle. l.Deo nobis,licet liberet a patria potestate, ff.de mun.l. si ex causa,§.Pompo.& hoc tali ratione;quia dignitas liberat a patria potestate,quando tractatur de eius commodo. Secus si tractaretur de eius incommodo,vt no.ff.de his,qui sunt sui, vel alien. iuris l. nepotes. Vnde Cy.in add.ponit ibi hanc quæstionem.Consuetudo est,ꝙ vbi quis decedit sine filio in potestate, tunc bona pertineant ad dominum terræ, non reuocando in dubio an consuetudo valeat,necne.† Quæritur de patre mortuo ab intestato relicto filio sacerdote,an dominus possit sibi accipere bona? & determinat ꝙ non · quia est liberatus a patria potestate quantū ad commoda,sed non quantum ad incommoda, sm Iac. de Are. & Cy. Ad hoc facit , quia concessum priuilegium non tollit ius commune,quod est vtile priuilegiato,quod no.in l.3.§.si emancipato,ff.de contratab.

ADDITIONES.

a Liberat a patria potestate. Adde quod notaui in apost.ad istum in l.sacros.nu.1. in vers.Episcopalis autem dignitas.sup.de Episc.& cler.dixi in apost.ad Bar.in auth. consti.quæ de dig.§.fi.in fi.in vers.alius a sacerdotio,coll.6.& post Dy. in reg.decet in vers sui iuris.

b Modo quæro. Vide Bar.in l.iter.in potestate,ff.de his, qui sunt sui vel alien. iu. & Bal.in d.l.Deo nobis,hic al.

LEX IX.

1 *Filia si ex forma statuti debeat esse dote cōtenta,dos si est minor legitima applicabitur fratribus.*
2 *Agnati masculi si ex forma statuti præferantur matri & auię materna, an præferantur etiam amitæ,& nu.3.*
4 *Pater si a successione filij excludat matrem, an auus possit etiam excludere matrem.*
5 *Mater quæ a statuto excluditur,habetur pro mortua.*
6 *Argumentum quod qui non admittitur ad partem,non facit partem.*
7 *Mater excludit amitam,si est pactum inter matrem, & agnatos quod agnati renuncient.*
8 *Statuta quod filia non succedit extantibus fratribus an valeat.*
9 *Modus idem est rumpendi,quod ab intestato succedendi.*
10 *Hæreditatis petitio est de re,querela autem de lite.*

Si defunctus. Cum aliqnis succedit cū diminutione aliquatllud,quod diminuit,accrescit illi,ad cuius commodum emanat statutum legis.Iste tex. est valde no.† Pone,statuto cauetur ꝙ filia sit contenta dote existentibus fratribus.nam ex hoc immediate sequitur , ꝙ si in dote erat minus lrīma,ꝙ illud applicetᷣ fratrib.masculis.† Itē cauetur statuto a ꝙ agnati masculi pferantur matri & auię maternę;ꝙ pręferantur ētamitę,b licet amita sit agnata : qa qđ matri & auię detrahitur,ipsis agnatis accrescere debet. nec est tex.in iure, q melius possit induci.& facit quod no.Bar.in l.2.§.fi. ff. ad Tert.licet non meminerit de tali qōne. Alij ꝯdicūt,videlicet,ꝙ si amita est in priori gradu q̄ agnati,ꝙ ipsa succedat,& non mater, vel auia , enim sint exclusæ per agnatos masculos patrocinatur ergo amitę statutum per exclusionem matris,& auię. Sed ꝯ hoc op. quia agnatorum non interest,ex quo non succedūt . Rñd. sufficit, ꝙ aliquis casus possit existere,in quo intersit. nam possibilitas sufficit ad excludendum. potest autem interesse agnatorum, si amita repudiaret.dico ergo ꝙ sufficit, ꝙ interesse fundetur sup possibili;nec traho statutū ad amitam,quia de ea non loquitur. Si qs autē vellet tenere opinionē agnatorū masculorum, posset allegare pro se id,quid no.Cyn.j̄.q̄ sit long. consue.l.2.videlicet, quod debet attendi ratio statuti . Sed certe hic sub verbis statuti nullo modo pōt comprehēdi casus,de quo queritur,ff.de lib. & posth. l.Gallus, §.quidam recte. & l.commodissime. † Et induco sic; excludere aliquem ab hęreditate legitima. est eum exhęredare , vt no.ff.de hęre.insti.l.qui volebat.exhęredatio autem non valet nisi nominatim fiat,vt ff.de li.& posth.l.1. Vnde a simili arguendo statutum non intelligitur priuare aliquem,nisi quem nominatim priuet sed ad hoc taliter respondetur·quia statuta quibus possunt adaptari iuris regulæ , debent intelligi secundum regulas iuris & argumenta legum,vt in c.1.de gra.succe.in feud.& in c. 1. strenuus,de feu.cogni.& extra, de consuet. cum dilectus,& multo fortius si recipiunt interpretationem viuæ rationis , vel æquitatis,vt sup.de noxa. l.si serui. sed per viuam rationem , seu vrgentem probatur, ꝙ ista amita excludatur : ergo excluditur . ratio autem hæc est,si ex legis dispositione vinco vincentem te, ergo vinco te. vnde Iea ponit talem casum,certum est,ꝙ de iure veteri auus,qui emancipabat nepotes , iure manumissionis præferebat patri nepotis in ipsius successione nepotes. Item certum erat , ꝙ pater excludebat matrem : tamen an auus excluderet matrem,erat dubium propter Senatusconsul. Ter.Modo pone, aliquis emancipauit nepotem , inde decessit nepos relicto auo , patre, & matre Auus excludit patrem , pater excludit matrem : quæritur an mater ex Senatusconsulto excludat auum? Respondetur ꝙ non,causa euitandi circuitus ; quia si mater excluderet auum. pater non excluderet matrem. Vnde auus,qui vincit vincentem matrem,vincit matrem,iste est casus, ff.ad Tertul.l.ægi simum.Omnis enim,qui alium vincit, ad suum commodū vincit,vt no.ff.de inoff.test.l.pater filiam. † Sed tunc obijcitur,quod mater,quæ excluditur a statuto , debet haberi pro mortua , vt in l.1 §.si pater , ff. de coniungen. cum eman. libe. sed quantum ad succedendum non habetur pro mortua,sed quantum ad obstandum alteri, secundum Dy. sed si mater non esset in medio, non esset dubium ꝙ succederet amita. † Item facit,ꝙ qui non admittitur ad partem,non facit partem. Item qui repellitur non debet excludere alium,vt ff.de contrata.l.si post mortem, §.libe.Solu. consideranda sunt verba statuti,vtrum ponat agnatos conditionaliter ad excludendum matrem, & non excludunt amitā , sed matrem sic:an sint verba dispositiua : ꝙ extantibus agnatis succedant,aut de matre,ꝙ non succedant.Ex primo capite excluditur an ita,quia verificantur termini , de quibus statutum loquitur,nec vltra requiritur statutum.ista qō est dubia, quia Bar.vr̄, ꝙ conditio prolata a lege habeat vim dispositionis,& sic vbicunque erunt duo præcepta.† Quid ergo c si inter matrem,& agnatos interueniat pactum , quod agnati renuncient data eis pecunia? Resp.tunc proculdubio mater excludit amitam, vt ff.de acquir.hæred.l.fuit quæstionis, d ergo priuilegium agnatorum est venale.nec mirum,vt ff.de contratab.l.filium.§.erit ergo. Sequitur in tex. e l.nostræ verbum notabile ibi,simili æquitate, ꝙ præferre genus paternum generi materno,est æqnum. Et est ratio, quia tendit in fauorem familię,& agnationis,vt ff.de vent.inspi. l.1.§ denunciare,ibi dum dicit, dignitas familiarum salua sit , ut no.Cyn.ins.de adul.l.1. † Quæro ergo vtrum statutum, f ꝙ filia dotata non succedat extantib. fratrib. sit æqunm? g & vr̄,ꝙ sic, quia satis filia debet esse contenta sufficiente dote , de quadā naturali,& ciuili æquitate.Sed Bar. dicit, ꝙ huiusmodi statuti non potest reddi ratio.sic ff.de verb.sig.l.liberorum . Item æquitas,alia est disposita,alia disponenda, vt s̄.de leg. 1. Item æquitas dicitur,quę semper vna,& eadem permanet,vt no.in l.1. supra de iri ius voc. Item ꝙ litera ista abusiue loquatur de abusiua æquitate apparet , quia lex hodie est correcta . Vnde dicit,ꝙ ibi loquitur de æquitate mortua,non de ęquitate pręcisa. Et not.ꝙ æquitas est fundamentum interpretandi leges,& pacta.sic.ff.pro socio.l. si socius pro filia. Sequitur in text. nostro ibi , sed & si auus , ex quo

ADDITIONES.

a A.B.Item cauetur statuto. No. meliorem tex.de iure,pro eo, quod dixit Bald.in l. maximum vitium,sup.de libe. præter.in 1.q.

b Amitæ. Et ita tenet hic Paul.de Cast.extante matre,vel auia;alias secus,quia esset casus omissus,& ex maioritate rationis non debet fieri extensio in correctorijs,& ita dicit etiam Ang in l.illam sup.de col. & de illa subtili quæstio. vide etiam per Bal.ibi in prin.& in l.si quis inf.ad Tert.& Ang.in cons.77.& in cons.seq. in cons. 91.inci.statuto Bononiensi.& vide Bal.in l.1.§.quidam filium,ff.de contratab.

c Quid ergo. Vide Bal.in l.1.in 6.q.sup.quando non pe.par.

d L.fuit quæstionis. Vide Io.And.in addi. Spec.in tit.de testa.§.1.in addit. incipien. Vbertus.

e A.B.Sequitur in text. No. æquum esse genus paternum præferri materno,sed est æquitas abusiua. Vide Bal.in l.quicunque. C.de ser. fug.ubi dicit , ꝙ tale statutum est mirabile. Vide Bar.in l.1. C.de suc.edi.& Bal ff.de leg.1.l.non quocunque. vide quod no.idem Bal in cons Martinus.Io.de Florentia posito inter consi. Ange. ubi aliter videtur loqui.vide tex.l maximum vitium , in vertic.si vero mercatores, & ver.ex hac inquitate,vide Bal.in l.in testamento,ff.de leg.tut.& in quodam consil.suo,quod refert Do.Pet.in c.1.de consti.prope fin.repetitionis,& dixi in c.cum tibi,de testa.

f A.B.Quæro ergo vtrum statutum.De isto statuto,quod sit fauorabile,Cyn.in l.1. C.de adul.& in l.1. C.quæ sit lon.consue. & Bal.in l.maximum vitium,de li præte.dicunt,quod ista ratio in statuto habetur expressa,in l.1. C.de li.& posthu.l.voluntas. C.de fideic.& ibi Bal.D.Pet.in c.1.de consti.in 14.q.uer.tertio quæro,dicit quod sordescit,dignitas familiarum sine diuitiis,vt l.quisquis,ad leg.Iul.ma. Vide Bal.in l.certum,vnde cog.ubi pulchre loquitur,Ang.lib.3.de ciu.Dei,c 128. dicit, quod per diuitias in familijs decus,& honor conseruatur,Iuuenalis autem,Haud facile emergunt ,quorum virtutibus obstat res angusta do. Cy.in l.1. C.de adu.Io. And.in rub.de succes.ab inte.Bal.in d.l.1.C.de summa Tri.Sal.in l.maximum vitium,de lib.præt.& ibi Bal.Sal.in d.l.1.de sum.Trin.Pau.de Cast.cons.23.Bal. in l.Titia,§.Lucius,de le.2.& ibi Io.de Imo.

g Aequum. Vide Bal.in l.inter filios,per illum tex.sup.fa.erc.& quæ no. Bar. & Bal. in l.cunctos populos,supra de summa Trin.& fide Cath.

ex quo tex.no.ꝙ† idem est modus rumpendi, quod ab intestato succedendi, nec in plus, quis rumpit testamentum per iudicem, quam ab intestato succedat, sic ff. de inof. test. l. mater decedens. Tamen quid dices in bono. poss. contratabu. nam edictalis omnibus aperitur, vt ff. de contratab. l. si post mortem, §. fin. plus dicit *a* quædam glo. quæ non est alibi, ꝙ decretalis concessa vni, videtur concessa omnibus, vt no. ff. de contratabu. l. non tantum, §. plane si altus. Vel dic, quod illa gl. hoc non dicit, sed dicit, ꝙ petitio preteriti aperit uiam alijs non præteritis. Sed certe immo illa gl. intendit, quod dicit: quia in apertione edictalis non est necessaria petitio. vñ aut illa gl. est falsa, aut debet intelligi, ut præmisit. † Deinde nota in tex. illa uerba ibi, vel de re, vel de lite, quod petitio hæreditatis est de re, querela autem de lite. l. præparatoria ad petitionem hæreditatis, prius enim nascitur querela, quam hæreditatis petitio, quæ sumit originem demum prolata querela, & ideo si ante proponatur. proponitur nulliter, quia nõ nata. Item proponitur præpostere. Item agitur inepte. quia ineptitudo non est aliud, nisi apparens defectus libelli, ut no. Inno. in c. 1. extra de offic. Vicarij.

ADDITIO.

a Plus dicit. De qua gl. vide Bar. in l. si post mortem, hic alleg.

LEX X.

Vbi auiarum. Emancipatio non concernit lineam maternam. h. d. Bal.

LEX XI.

1 *Partus inter duo matrimonia natus cuius præsumitur.*

2 *Natus ex ea, quæ cum fuisset concubina, nupsit, ac intra cõtinuos nouem menses peperit, legitimus præsumitur.*

a **Si matre.** Patri, & mri filius, *a* & filia ipso iure succedũt. h. d. Et no. quod in hrĩditate materna istud verbum ipso iure, non reperitur alibi, tamen prout refertur ad matrem, debet intelligi de quadam habitudine succedendi, ex qua eitius præsumitur aditio in hęreditate ascendentium, quam in hęreditate reliquorum quod est no. † Sed hic quæritur *b* de qõne vulgari: multiores accidit, ꝙ mulier primo viro mortuo, statim nubit secundo, deinde parit intra nouem menses, quia partus põt esse ex primo viro, & ex secundo: quæritur an succedat ei, & cui? Lan. de Ramp. dicit, ꝙ neutri, vt refert Cyn. ff. de statu homi. l. vulgo. Tu dic quod succedit ei, in cuius domo natus est vt l. filium diffinimus, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. † Sed quid si non fuit in matrimonio primi uiri, sed in cõcubinatu? Tu dic quod propter benignam, ꝑsumptionẽ præsumitur potius natus ea legitimo matrimonio, ar. ff. pro soc. l. merito. Et pro hoc no. in l. miles, §. defuncto. ibi dum dicit, cũ possit, & illa adultera esset impubes, & defunctũ patrem habuisse, qui tex. non est alibi, ff. de adul. Extra quęro, *c* de tali qõne. dicit statutum Mediolani ꝙ mulier nupta extra territorium Mediolani, non succedat in Mediolanẽsi territorio mõ quędã mulier mortuo patre immiscuit se hereditati paternæ, deinde nupsit cuidã Mutinẽsi, q̃ritur nunquid *d* perdit hęreditatem paternam? Rñdeo. istud statutũ debet intelligi in acquirendis, non in acquisitis priusquam nuberet. pro hac l. no. ff. unde liberi. l. si postea. & sume arg. ex illa l. ꝙ si filius postquam se immiscuit hæreditati paternæ, factus est frater Minor, ꝙ bona vacant: sed si nondum esset immixtus, ꝓximiores succedunt patri istius fratris Minoris.

ADDITIONES.

a Patri, & matri filius. Vide Lud. Rom. cons. 30. vbi alleg. Bal. hic. vide omnino si exclusa matre excludantur filij.

b Sed hic quæritur. Vide per Bar. in l. Gallus, §. 1. ff. de lib. & posth.

c Extra quæro. Vide per Raph. & Imo. in l. hæres per seruum, ff. de acquir. hær. facit quia post aditam hæreditatem non dicatur amplius de bonis defuncti, sed hæredis, secundum glo. in l. 1. §. veteres. ff. de acq. pos. dicit post Bart. in d. l. hæres, & sequitur Petr. de Anch. in c. canonum statuta vers. sed pone per statutum, &c. de cõstit. per Raph. in d. §. veteres.

d Quæritur nunquid. No. ꝙ si statuto cauetur, ꝙ nupta extra territorium non acquirit, si paterna acquirit & postea nubit, non incidit in statutum, vide Raph. in l. hęres per seruum, ff. de acq. hær. & ibi per Modernes adde Ludo. Rom. in l. res per seruum, & ibi Aret. idem tenentem, ff. de acq. hær. & omnino. Fran. de Cres. sing. suo 127. incip. Statuto cauetur, ꝙ mulier nubens extra territorium, &c. vbi alle. dictum huius hic ad hoc, quod hic dicitur pro fin.

AVTHENTICA.

1 *Liberorum prima causa est in successione ab intestato.*

2 *Impedimentum emancipationis, quo olim obstabat emancipato, est sublatum.*

3 *Transmissio hæreditatis, & continuatio dominij, dependent ab existentia sui hæredis.*

4 *Præterire cum causa, & exhæredare, an differant.*

5 *Agnationis iura an tollantur per emancipationem.*

6 *Agnatio iuris sumpsit nomen a lege 12. tab.*

7 *Dominium tam vtile quam directum nuda renunciatione non tollitur, nisi alteri acquiratur.*

a **In successione.** †Not. ꝙ in omni successione ab intestato, prima est causa liberorum. Et hoc verum est, siue successio deferatur per ius cõe, siue per statutum siue per cõsuetudinẽ, vt in c. 1. de grad. succes. in feud. colla. 10. siue per contractum: vt in capi. 1. de duobus fratribus. a Capit. inuesti. siue per testm̃, vt ff. de leg. 2. l. cum ita, §. in fideicõmisso. † Secundo no. ꝙ sublatum est impedimentum emancipationis, quod olim obstabat emancipato in successione testati. † Sed hic quæro, nunquid facto testamento sit illa differentia sublata? Et dic ꝙ quædam sunt, quæ pendent ab existẽtia sui hæredis, vt continuatio dominij, *a* & transmissio *b* hæreditatis non agnitæ, & quo ad ista dño non est sublata differentia, vt s. de iure delib. l. si fratris, & no. sup. de coll. l. si emãcipati. Quędã sunt, *c* q̃ non dependent a patria potestate, sed a rerum natura, q̃ appellatur naturalis cã: & tunc refert, aut loquimur quo ad ius rumpendi, *d* & tunc remanet differentia. quia suus præteritus rumpit ipso iure, emancipatus per ꝯtab. Et hoc est verum, si cã præteritionis est inserta: alias ẽt emancipatus rumpit ipso iure, vt not. in auth. de hęred. & fal. §. exhęredatos. Oẽs ergo gl. quæ dicunt, ꝙ emancipatus prçteritus non rumpit ipso iure, vt no. ff. de lib. & posth. l. Gallus, §. & quid si tantum, & ff. de min. l. si filius, dẽnt intelligi fm dictam distinctionem, fm Cyn. in d. l. Gallus. † Sed contra hoc *e* insurgunt Vltramontani, qui dicunt, quod idem est prçterire cum causa, quod exhęredare, sed male dicunt, quia prçterire est neutrum facere. verbi gratia, quia dicit pater: te nõ instituo, quia demeritus es, eo quia me percussisti. Et quod iste non sit exhęredatus patet: quia non habet querelam inofficiosi, sed ꝯtab. tm̃. Aut non quęrimus de prędictis effectibus, sed de alijs puta de contractibus inter patrem & filium, & de iudicijs a & tunc differentia non est sublata, vt sup. de in ius voc. l. fina. & supra de collat. l. vt liberi, §. fin. cum simil. Secundo *f* principaliter quæritur, nunquid per istam auth. sit sublatum edictum de coniungendis cum emancipato liberis? & determinat gl. quod sic ab intestato. Item no. ff. de inoffi. testam. l. si proponas & l. 1. in princ. ff. de coniun. cum eman. lib. Sed facto testamento in iure rumpendi, ius antiquum non est mutatum, nisi prout supra dixi. Sed Ia. de Ra. Cy. dicunt, quod indistincte edictum de coniũgendis, non est sublatum, & male, quia emancipatus nepoti in potestate nullam facit iniuriam, totum amplectendo: quia sibi defertur successio intestati, & hoc naturali causa inspecta, ar. ff. de cap. di. l. tutelas, & hęc est veritas. Vltimo *g* quęrit, nunquid per emancipationem tollantur iura agnationis; Quę quęstio est vtilis in feudis, si quęratur, an emancipati dicantur agnati, & si veniant vt agnati necne. certum est. n. iure agnitiones feudum nõ transmitti. Vnde etiam videtur, ꝙ si quis haberet duplex ius agnationis & cognationis, & renũciaret iuri agnationes cum iuramento, non succederet in feudo, non intelligas ꝙ renũciatione agnatio tollat a radice: sed tollitur a successione, vt ff. de pact. l. ius autem agnationis. respondendo igitur dictę quæstioni, dic vt no. inst. de fid. tu. & sup. vnde lib. l. qui se patris in a. gl. mag. vbi videas. † Considera, *h* nam agnatio iuris nomen est a l. 12. tabu. inuentum, vt inst. de leg. agna. tu. §. fi. sunt autem agnati cognati per virilis sexus cognationem coniuncti eodem titu. §. 1. sicut ergo patria potestas est causa fundamenti agnationis ita contrarium. i. emancipatio operatur ꝯtrium, vt d. §. fi. Et dicit ibi gl. no. diligenter hunc §. seu hoc fallit in duobus casibus tantum primo inter fratres licet alter emancipetur. Item inter patrem, & filium, vt ibi no. in istis ergo duobus casibus tm̃ vr̃, ꝙ emancipatio nõ dissoluat iura feudi: sed ego puto, ꝙ in feudis non tã curet agnatio q̃ genus paternum, qa feudum vocat paternum, & non agnatitium, vt in c. 1. de succ. feu. paterni. & in c. 1. de inuestitu. in ma. facta. sufficit ergo ꝙ sit hęres masculus, vt in c. 1. § & si clientulus. de feu. alie. & in c. 1. de gra. suc. in feu. Vnde in feudis nomẽ agnationis significat potius genus, q̃ qualitatẽ. porro p emancipationem (q̃tum attinet ad opinionem dignitatis) honor nõ minuitur, sed augetur. Et nihil nobilius libertate, vt ff. de fideicommis. lib. l. Lucius, §. Paulus. Item imagine emancipationis non obumbratur veritas naturalis, ar. ff. de li. & posth. l. filio quem pater.

ADDITIONES.

a Continuatio dominij. No Bal. in repe. l. in suis, in 7. op. & Ang. in l. Gallus, §. & qd si tantum, ff. de li. & posth. & aliquid per Bal. in l. meminimus, sup. de l. hered.

b Transmissio. Vide Bar. & Doc. in l. ventre, ff. de acq. hære. Idem tenet Pau. de Cas. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posthu. & ibi Ang.

c Aud. B Quædam sunt. No. quod emancipatus si est exhæredatus sine causa, rumpit testamentum ipso iure, vt est gl. sing. in d. §. exhæredatos, vide Do. Io. in l. filio præterito, ff. de iniusto test.

d Rumpendi. Vide Bal. in auth. ex causa in uer. s. opp. sup. de lib. præt.

e Sed contra hoc. Vide per Bal. in auth. ex causa, in 1. q. su. de lib. præt. Imo. lib. l. filio præterito, ff. de inu. rupto, & irrito test.

f Secundo. Vide hic Dy. qui hanc auth. ponit in tit. seq.

g Vltimo. Vide per Bal. & alios, in l. qui se patris sup. unde lib.
And. Bar. Vltimo quæritur. An per emancipationem tollatur agnatio, vide Bal. in l. qui se patris, sup. vnde liberi.
Adde quod no. in apol. ad Bar. post Alex. ipsum, & alios in l. ius agnationis, ad prin. in apost. uer. tollatur ius agnationis, ff. de pac. & no. in l. qui se patris, per illum hic alle sup. unde lib.

h Considera. Vide Bal. in c. 1. an agna. vel filij, bene facit, tex. in c. 1. §. & si clientulus de alie. feu. per Mo. in c. 1. §. pen. qui feu. da. poss.

ter nec credo, q per generalem renunciationem quis preiudicet sibi in feudo, nisi de eo faciat specificam mẽtionem, a .l. Decurionib. de silentia. li. 52. nec per nudam renunciationem perdit tur feudũ, nisi fiat in manibus domini, vel patiatur feudatarius alium inuestiri. Nõ obst. C. de pac. l. postquam liti, quia ibi speciale odium litium, & quia est ibi iudex, qui tanquam publica persona cõplet pro absente.† Item hęc est natura domini, tam vtilis, q directi, q nuda renũciatione non tollitur, nisi alteri acquiratur, vt ff. de acq. poss. l. si quis vi. §. differentia, prędicta etiam sunt not. ad statuta ciuitatum, quę pręferunt agnatos in succedendo.

ADDITIO.

a Per generalem Qualiter debet esse renunciatio, ut quis priuetur feudo, uide in c. j. de eo qui fi. de feu. pa.

LEX III.

1. *Statuta non comprehendunt, nisi casum in eis expressum.*
2. *Fęmina si non succedit, nec masculus descendens ab ea.*
3. *Sexus qualitas aliquando non consideratur in successione, sed qualitas seruitiorum.*
4. *Verborum qualitas consideratur in contractibus.*
5. *Et, cum, dictiones differunt.*
6. *Fęmina si ex consuetudine succedat in feudo, nepote & filia relictis, in comitatu quis prąfertur.*
7. *Hermaphroditus an succedat in feudo.*
8. *Feudum si recipiatur ab aliquo p se & suis filijs, nascituris, an cõprehendat illos, qui sunt nati ex secto ventre. & nu. 9.*
10. *Vasalli possunt seruire per substitutum.*
11. *Hermaphroditus habens feudum sufficit, quod seruiat taliter qualiter seruire potest.*
12. *Hermaphrodito in baptismo, an debeat imponi nomen masculi, vel fęminae.*
13. *Sententia lata super sexu, non facit ius quo ad omnes.*

QUOTIES. Etiam fęminę descendentes agnati trãsuersalibus pferuntur, & sine vlla diminutione succedunt. h. d.† Et no. quod contra istam sunt multa statuta in Italia, tamen hęc lex operatur, quia talia statuta non comprehendunt, nisi casum in eis expressũ. Et sicut fauorabile est extendere successionis, vt no. Insti. de succ. agn. in fin. ita odiosum est restringere fauores liberorũ, & erubescit statutũ male positum, vt sup. de cad. tol. l. j. §. j. in ver. erubuit. facit. l. j. de impo. lucr. desc. li. x. porro hoc est no. q licet naturale ratione (in qua consistit legis virtus, quia lex speculatur se in natura, vt Instit. de adop. §. adoptio autem naturã imitatur) fęmina, vt masculus succedat tamen accidentali ratione interdũ secus est, vt ecce fęmina non succedit in feudo, quia dominum iuuare non potest, nec pugnã facere, vt in c. 1. § hoc autem notandum, qui feu. da. pot.† Et sicut non succedit fęmina, ita non succedit masculus a descendẽs per fęminam, non quia nõ possit pugnam facere, sed quia caret principio producẽte. Femina. n. nõ est agens aptum operari trãsmissionem, licet masculus esset patiens aptus cõfirmari, si fieret transmissio. Sicut igitur medium prędium, quod non seruit, impedit seruitutem; ita media persona, quę non seruit in feudo impedit seruitutem, idest, feudũ, q est quædam seruitus, argu. ff. de seru. rust. præd. l. qui sella, §. in rusticis. Nã omnis fidelitas est contraria libertati; extra, de priuil. c. cum olim propter, & sic est seruitus quædam, & not. ff. de vsufr. l. sicut, in princ. Nec obstat. ff. de contratab. l. 1. §. si emancipatum. vbi vitium filij nõ obijcitur nepoti, qa ibi subiecta materia non respiciebat nepotẽ, hic sic.† Aduerte tamen, b q in quodam cap. extraordinario feudorum cauetur, Si cui militi ad certum seruitium feudum datum fuerit, isque relicta ex se descendente fęmina decessit, quæ id seruitiũ iuxta feudi conditionem non minus decenter præstare possit, quam masculus, & si inuestitura minime cautum sit, vt & fęminæ ad id aspirare valeant, eam tamen admitti recte putamus, quũ nimo hoc casu simul cũ masculo in feudum eam succedere quidam putant; multo magis dignum obseruantia existimauimus, cum feudum sic datum est, vt nullum seruitiũ pro eo fiat, vt plerisq; hodie feuda dantur. Ecce habes in isto capitulo, q non cõsideratur qualitas sexus, sed qualitas seruitiorum, sed hoc capi. est extraordinarium, & de iure ordinario feudorum non tenet, per d. §. hoc autem notandum, quia in feudis nomine heredis nõ cõtinetur, nisi hæres masculus, ut in c. 1. §. & si clientulus, de feu. alie. & in c. 1. §. proles. n. de gra. succ. in feu. Et hoc est verum, vbi de fęmina non est facta mentio in inuestitura. Cęterum si de ea est facta mẽtio, refert, an quis receperit pro masculo simul cum fœmina: & tunc propter istam dictionem simul pariter admittuntur, ff. de vsufr. accresc. l. si quis Titio. Idem, si sit apposita coniunctio, cum, vt ca. l. 2. respon. Idem si verba dicãt, q fęminæ succedant sicut masculi, vs d. §. si cui. & d. ver. item si quis, vbi text. formaliter sic dicit. Item si quis eo tenore de feudo aliquo sit inuestitus, vt in eo succedant fęminę sicut masculi, siue id feudum ad certum seruitium fuerit datum, siue pro eo indeterminat seruitium promissum, inuestito moriente in feudo succedant pariter mares & fęminę, quanquam enim superstite masculo ex eo, qui prius feudum acquisiuit, fęminę excludantur, & si maribus & fęminis fuerat acquisitum (vt in feudis tradi solet regulariter) sermonem tñ inuestituræ, nec non uim uerborum & sensum cõtrahentium intuentes, discreptionem sexus in huiusmodi feudi successione non fecimus. hucusq; tex. in tit. de quibusdam alijs extraordinarijs capitulis feudorum.† Ex hoc elicitur talis conclusio, q in cõtractibus inspicitur qualitas verborum: nimirum quia verba contractibus sunt forma contractus, & forma dat esse rei sicut quando contrahitur in scriptis, scriptura est idem quod forma, ut no. ff. de act. & ob. l. non figura. & nihil ei addi, vel detrahi potest, vt no. Barto. in leg. Gallus, ff. de lib. & posth. quia quod perfectũ est, nõ suscipit in se ea interuallo magis & minus, vt le. 2. ff. de manu. vin.† Item ex prædictis c sequitur talis conclusio, q differentia est inter, & cum, d nam dictio, cum inducit maiorem coniunctionem verbalem, quam dictio, &, nam si quis recepit feudum e pro se & masculis cum fœminis, non præfertur masculus. secus si dicat, & fœminis, quia dictio, & non semper coniungit, sed denotat ordinem successiuum, qui est ex natura rei, vt d. l. Gallus. §. quidam recte. Et prædicta vera sunt, quãdo vnus est recipiẽs inuestiturã. Sed si sunt duo, refert. aut sunt de nouo feudo inuestiti, aut de veteri. primo casu dato, q vnus decedat cũ masculo, alter cũ fœmina, fœmina nõ postponitur masculo, sed venit vt hęres patris, vt c. j. de duo. fra. a Cap. inuestit. quia vnusquisque videtur prospexisse sibi & suis descendentibus non transuersalibus, adeo quod si vnus decederet sine hærede legitimo, pars sua reuerteretur ad dñm, vt in cap. j. §. finali. de his qui feud. da. pot. Secundo casu debet stari veteri inuestiturę, nisi aliquid sit innouatũ de voluntate eius, qui habet ius ex inuestitura veteri, vt in c. j. §. pen. qui. mo. pe. feu. nã noua inuestitura nõ facit desinere feudũ paternũ, vt in c. j. de vasallo decre. ætat.† Modo hic restat vnũ dubiũ arduũ f quid si cõsuetudo effeminat feudũ, vt in Rege Apuliæ. & Comes, qui habebat feudum, decessit relicto nepote ex prima filia premortua, & relicta filia prima quis præferatur in Comitatu, an filia fęmina, quę est in primo gradu, an nepos qui est in secundo gradu, & an præferatur gradus, an præferatur sexus. Plerisq; dicerent masculinum præferri. Et hoc vidimus in lege contractus, ergo idem in lege consuetudinis. Nam consuetudo tacita habetur pro expresso contractu ut ff. de ædi. edic. leg. q si nolit, §. qui ast dua. Vnde isti dicunt habere casum pro se in ca. j. de eo, qui sibi, vel hæred. suis mas. & fęm. quod cap. loquitur in inuestitura facta sub hac forma, p se, & hæredib. suis masculis & fęminis masculis quippe deficientibus feudum erit pro fœminis. Et si pondereas istum tenorem inuestituræ, casus est valde diuersus, quia in tali inuestitura præfertur masculinum genus, & excluditur fœmina a quocunque masculo. Sed illud, quod magis vrget est ratio illud ca. ibi dum dicit, non patet enim locus fœminę in feudi successione, donec masculus superest. Sed pro alia parte facit, quia tale feudum effœminatum est feudum fœmininum, & non masculinum, vnde sequitur naturam fœminæ, ac si fęmina feudum istud suscepisset ab initio. argum. ff. de legat. 3. l. si pater, §. quindecim. Sed certe etiam in feudo fęminæ præferuntur masculis. vt in cap. j. de feudo fœm. Considera, quod in casu nostro fœmina est agnata. nepos cognatus est, sed nihil ad rumbum istud, dic vt dicam in authentica, cessante. post Cyn. scias quod consuetudo illius feudi non determinat hunc casum, & ideo feudum reuersum est ad dominum feudi, quia ubi feudum non habet suum stipitem in rerum natura, dominus est stipes eius, & apud Dominum habui consulere in quæstione de facto, nescio si dicam in quodam, vel in quadam, nam Marchio pater eius dixit, q si erat masculus, succederet in parte feudi: si fœmina in alijs rebus. Ecce iste non erat masculus nec fœmina, quia loco vuluæ habebat foramen rotundum; & per illud emittebat vrinam. testiculos habebat, sed non membrum in toto a io corpore similis erat masculo. Quærebatur an succederet in feudo: dicebatur quod non, etiam si tale esset feudum, quod transiret ad masculum & fœminam, quia illi, qui sunt corpore imperfecti, non succedunt in feudo. Et allegabatur, q istud erat quoddã monstrũ, ut in ti. an mu. sur. uel. ali. imperfec. cap. 1. & ff.

ADDITIONES.

a Masculus. Vide inf.

b Aduerte tamen. Vide Bal. in c. 1. §. pe. qui feu. da. pos. & in c. 1. princ. de gra. succ. in feu. & in c. 1. §. quin etiam. & quod ibi Bal. in ti. Episc. vel. Ab. & Host. in Summa de feu §. in quib. casibus mulier.

c Ex prædictis. Vide per Bar. in l. Gallus, §. quidam recte. ff. de lib. & posthum. & Bal. sup. proxi.

d Cels. Differentia est inter, & cum. Vide Bar. in consi. 182. incip. Titius cõdidit testamentum. & quod ibi posui in add. ad ipsum, & in leg. Titiæ textores, §. nihil interest. & cum. ff. de leg. 1. ponit Fel. in cap. querelam. versi. in gloss. in uersic. non potuit. extra, de simo. & not. Pet. de Anchar. consi. 366. incipient. In themate proposito.

e Feudum. Vide Barto. in consi. incip. quæstio ista habet duo dubia. & Bald. in leg. Liberti. sup. de oper libe. & Bar. in consi. incip. Dominus Amate & Sal. in leg. 3. sup. de iure emph.

f Celsus. Modo hic restat vnum dubium arduum. Adde Decl. & præceptorem meũ Io. de San. Gem. in all. cap. 1. post prin. in fi. de eo, qui sibi uel hære. suis mas. & fœminis. in vsib. feu.

7 & ff.de verb.sig.l.ostētū, nam istud est defotme animal. † Sed 3ᵐ tium dicebatur, nam antiqua quæstio erat vtrū hermaphrodita succedat in feudum: & determinatur, q sic, si magis incalescit in masculo, vt ff.de sta.ho.l.quæritur, ff.de lib. & posthum. l. sed est quęsitum, §. vlt. ff.de test.l.repetundarum, §.j.ita tenet gl.ff.de a legit.l.de quibus, a & Iacobus, de Ardizonem in summ. sua. Et ego pro ista parte consului, quia etsi visis pudendis, quæ sunt vilissima pars corporis nostri, non apparet maior incalescentia: tamen si apparet in alijs operibus virtutis, vt in agilitate corporis, & præponderet in eo virilitas: consului eum in feudo succedere, nec dr̄ omnino imperfectus, qui similis est perfecto, quia ista imperfectio est occulta, quæ tegitur perfectio autē est euidens, & manifesta, iō eligenda. Et dic, q mulier regulariter a feudo repellitur plurib. rōnibus. Primo naturali rōne, quia arma ferre non valet. Secundo, propter iustitiam honestatis, quia non debet se immiscere certibus virorum, & maxime illustrium, vt l.si qua illustris. inf.ad Orfi. Tertio propter fragilitatem consilij, quia non est apta nata solidis consilijs. Quarto, pp lubricitatem voti, quia ter mutatur in hora. Quinto propter periculositatem secreti, quia nescit secreta retinere, quæ omnia sunt discrepantia a natura feudi, vt in c. 1. de noua forma fidel. † Vidi dubitari, si quis recipit b 8 feudum pro se & suis filijs legitimis nascituris, an comprehendat illos, qui sunt nati ex secto ventre? Item, quid si substituti sunt aliqui filij legitime nascituri, & dicebant quidam, q non. Considera, quantum ad matrem illi nō sunt nati, quia non sunt viua matre nati. pater autem suum opus compleuit in cōceptione: vnde quantum ad patrem proprie sunt nati, Iurisconsultus tamen illam differentiam non comprehendit, ff. de verbo. sign. l.etiam ea. tamen quicquid sit, quo ad vocis significationem, & quo ad realitatis effectum omnes comprehenduntur, quia non natus habetur pro nato. Et econtra fauore testamenti, & etiam fauore contractus fauorabilis, sicut est feudum, quod est beneficium, & per consequens interpretatione iuuandum, vt supra de posthum. hæred. insti.l.fin. & l. Titius, §.fin. ff.de lib. & posthu. Et ita consului in ciuitate Lucana, licet quidam dente canino studuerit consilium lacerare. hoc etiam tenet Iacob.de Ardizone in notabili Summa sua. Post hoc not. q quidam nascuntur amentes: & isti carent ea parte hominis, quæ est principalissima videlicet vsu rationis, & tanquam derelicti a conditione naturę, non succedunt in feudo: quia non videtur de istis cogitatum. Quidam nascuntur omnino muti: quia nec cum difficultate possunt articulate loqui: vel omnino surdi, qui (nisi cum magna difficultate) nihil audiunt, & per hoc etiam obtusum hn̄t intellectum. Quidam nihil omnino vident, & isti omnes vocantur imperfecti, quia carent principalib. sensibus, q sunt ostia intellectus. Quidam sunt, qui in istis sensibus habent debilitatem, & isti non dicuntur imperfecti. primi ergo non includuntur in feudo, secundi autem includuntur, vt l.si ea. J. qui morbo. lib. x. Tex. aūt in d. ti. an mutus, vel alias imperfe. sic dicit; mutus, surdus cęcus, claudus, vel aliter imperfectus, si sic natus fuerit, totū feudum paternum retinebit. Obertus, & Geraldus, & multi alij. Quidam tn̄ dicunt eum, qui talis natus est, feudum retinere nō 9 posse, qa in ipsum seruire non valet. † Vbi no. illam dictionem, aliter. nam licet sit aduerbium diuersitatis: tn̄ qa ponitur comparatiue intelligitur de simili imperfectione, de qua supra specificauit, ut no. s̄. de seruis fugit. l.si fugitiui. & ar. in l.fi. §. cui dulcia ff.de vino le. Et est expressum in d.c. 1. in fi. ibi, dum dicit, & in si 10 milibus. † Et no. etiam gl. dicit ibi, q possunt seruire c per substitu c tum, pro qua gl. facit: quia feudatarius non tenet nisi pro posse, vt legi. & no. in c. vlt. de feu. sine cul. nō amit. Sed gl. dicit verum in eo, q semel est inclusus in feudo, sicut est in morbo accidentali. Secus in eo, qui nunquam fuit inclusus, sicut est in morbo naturali. Nam in feudo quatuor considerant, scilicet natura. Nam debet succedens se naturaliter conformare naturę feudi. Secundo aptitudo: qa pp ineptiam a feudo repelluntur, sicut a quolibet studio virtutis, vt ff.de leg. 3. l. Stichus. Itē actus, nā qui laborat non manducet, vt s̄. de sacrosf. eccl. l. q sub pretextu. Item consuetudo illius feudi, vt l. venditor, §. si constat, ff. communia p̄di. 11 † Ex his conclusiue apparent duæ conclusiones, siue opiniones in hermaphrodita: vna q sufficiat seruire taliter, qualiter potest, alia quantum integraliter pōt, & non dēt seruire per substitutū, ex quo admittitur ad feudum, & hæc vera, vt ff.de ver. obl. l.continuus, §.si ab eo. Fui interrogatus, an dictus hermaphrodi d ta d possit in parte sua prędigere vnum ex fratribus? Certū est.n. q debet decedere sine hærede masculo. & si certum, ergo necessariū, q pariter vocantur agnati in originali inuestitura, & eius reliquijs ac appēdinjs nō pōt derogari, vt l.3. ff.de interd. & rele. Nam quicquid ex aliqua radice descendit, necesse est eius naturā sapere descēdendo continuatiue, & non aduersatiue, vt in c.i. de vasal. decre. æta. In 3ᵐrium, videtur quia potest vnus fratrum alium fratrem præeligere & facere ipsum & suos hæredes inuestiri: qa est consuetudo feodorum, vt in c. 1. de ali. feu. paterni. nā sicut potest in manibus domini refutare in præiudicium cuiuscunq; agnati vt in c.1. §. rursus, & §. præterea. quib. mo. feu. amit. ita potest per dominum facere inuestiri aliū, qui quoddammodo non est alius, sed ipse idem, vt in c. 1. §. sed si res, per quos fiat inuesti. & per quos recipiatur. l. gratis, & sine pretio, per l.enim Fed. nullo istorum casuum potest pretium interuenire, vt in ca. 5. §. callidis, de prohi. feud. alie. per Fed. De iure vero communi certum est, quod quis non potest disponere de iure suo, & in tępore non suo extendendo illud, vt ff.de pign. l. lex vectigali, & ff. leg. 2. l. peto, §. prædium. Et idem videtur, si consensit domino, quia consensus præstitus domino non dicitur alienatio, siue alienatiua dispositio, sed quædam confirmatio, si inuenit confirmabile, alias nihil operatur, vt no. in l. 1. sup. de pact. l. si pater, in fi. de 12 manu. vind. & l. aliud, ff.de reg. iur. † Quæro, in baptismo vtrum hermaphroditę imponetur nomen masculi, vel fęminæ? Resp. In dubio incalescentis sexus, prout placet imponenti, ut J. de in-13 ge. & ma. l. ad recognoscendos. † Quæro vtrum sententia lata super sexu, faciat ius inter omnes, sicut lata super ætate? & dic q e non, vt ff.de fideiuss. l. si Titius. e

ADDITIONES.

a L.de quibus. Et vide per gl. & Bal. in l. 1. inf. quæ sit long. consue. & omnino Ang. in d. l. de quib. ubi quæritur quid si magis non incalescit in uno, quam in alio, cui debeat.

b Si quis recipit. Vide Pau. de Cast. in l. quod dicitur, ff. de lib. & posth. & ibi Ang. & Sal. in l. fi. de post. hære. insti. sup. in fi.

c Per substitutum. Vide no. per Bar. in l. continuus, §. si ab eo, ff. de uerb. oblig. Celsus. Adde Ant. Cor. se. sing. suis in vers. substitutus. & ibi no. qui & quando per substitutum possit seruire in feudo, & alijs.

d Hermaphrodita. Vide Bal. in c. 1. §. & si clientulus. de ali. feu. cum concor. & in c. j. de ali. f. u. pater & in c. 1. §. & si res. per quos fiat inuesti.

e L. si Titius. Illa non uidetur hoc probare. et ideo uidetur, q ita facit ius, sicut faciunt aliæ sententię, quib. pronunciatum est super statu personę puta quem esse clericū & quem esse liberum. l. ingenuum. et ibi Doc. ff. de sta. ho.

Ad Senatusconsultum Tertullianum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Licet. No. qđ quandoque qui existit hæres per se, quandoque per alium. Omnis autem, qui potest per se, non potest per alium, ut plene no. ff. de acq. hære. l. Paulus. iuxta illud.

Velle suum cuique est nec voto viuitur vno.

LEX II.

In successione. Pater manumissor matri in successione filij præfertur. Hoc hodie est correctum, ut inf. eod. auth. defuncto.

LEX III.

1 *Mater si non petit tutorem, in quib. casib. perdat ius succedendi.*
2 *Auia an excludatur a successione nepotis ob non petitum tutorē nepoti pupillo, & quando.*
3 *Annus datus matri ad tutorē petēdū pupillo potest p Iudicē abbreuiari*
4 *Mater licet gerat bene tutelā: nō tamē excusatur, si non petijt solenniter*
5 *Mater si posthuma tutorem non petijt, sed tutelam accepit, & natus pupillus decessit, an ei succedere possit.*
6 *Tutor statutarius dicitur legitimus de iure ciuili.*
7 *Agnatus si ex forma statuti est tutor cum matre, mater excusatur.*
8 *Mater quæ non petijt tutorem, an puniatur si statutum dicat, quod tutela duret usque ad 18. annos.*

Matres. Præmitte ad euidētiam, q si mater non petit tutorem, perdit ius succedendi, hoc est verum, si filius decessit impubes: secus si pubes, hoc dicit. Et est rō, quia eo tempore, quo deliquit, debet puniri, non in alio, vt no. infr. de le. hę. l. sciant, quia mora ętate contracta superueniente diuersa ętate, purgatur, vt ff. de le. a. l. Titia, §. vsuras. Itē quia superueniente pubertate filius potest testari; & non testando, tacite videtur relinquere matri suæ, vt ff. de iure codicil. l. a. nimirū ergo si non r repellitur: quia venit ex tacita voluntate filij. † Quęro, nunquid sunt alij casus, in quibus mater excusetur? Respon. sic. Primus casus est, si mater est minor 25. ann. vt l. a. fi. si aduer. delic. Secundus casus est, si pupilli nō interfuit sibi tutorem non peti, vt. ff. eo. l. a. §. tractari. Tertius casus est, si pupillus habet alium tutorem, puta legitimum, ita dicit gl. not. Ergo si sunt duo fratres, vnus ętatis legitimę, alius pupillus, licet mater nō petat tutorē, non pro a pterea repellitur a successione. Idē si hēt alios cōsanguineos, a quibus legitima tutela deferretur; sed Bart. hoc reprehendit, quia in tutela mater p̄fertur omnib. agnatis, ergo oportet, q aut tutelā suscipiat, aut corā iudice renūciet, vt veniat ad legitimos, aut petat aliū tutorē dari si legitimi nō sunt idonei, ff. eo. l. 3. §. si mater, sm̄ Bart. Sed antiqui Aduocati similiter practicabant secūdum hanc glo. nam mater est tutrix anomala, & hoc est in priuilegiū matris introductum, vnde nō debet verti in eius læsionem. Op. Bartol. est verior, vt plene dixi supr. de impub. & alijs substitut. l. pre-

ADDITIO.

a Consanguineos. Vide Bald. in l. precibus supr. de impub. et alijs substit. in ver. sed quid si mater non administrauit.

l.precibus. In duobus caſibus poteſt verificari gloſ. primus eſt, quando pater emancipauit filium impuberem: nam ad eum pertinet tutela *a* ſtatim & ipſo iure, vt Inſtit. de fidu. tu. in princ. Secundus caſus, eſt quando pater voluit adminiſtrari tutelam per legitimum tutorem, non poteſt facere pater, quod legitimus tutor matri præferatur. Et ſi tu dicas, iſte eſt teſtamentarius, *b* nõ legitimus. Reſp. non eſt ita, quia pater non dat eum, ſed præfert eum, vt ff. de hær. inſti. l. ſi quis ita hęres inſtituatur, ſi legitimus. Item poteſt eſſe in tali exemplo: videlicet quando pater fecit teſtametntum non ſolenne, poſt ſolenne, quia quantum ad tutorem, valet iure inteſtati, ſi interfuerunt quinque teſtes, vt ſup. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. penul. Modo habui *c* quæſtionem de facto. Mater *d* ſuſcepit tutelã, deinde nupſit nõ petito tutore vnde ipſa priuata eſt omni ſpe tutelę, & ſucceſſione impuberis, vt in Authen. de nup. §. ſi autem tutela iſte pupillus habebat auia maternam, quæ non petijt tutorem intra annum. Quærebatur, vtrũ iſta auia repelleretur a ſucceſſione impuberis defuncti? & uidetur ꝙ non: quia iſta pæna non imponitur, niſi ei, ad quem pertinebat prima ſolicitudo petendi tutorem, vt ff. e. l. 2. §. tractari. & no. 𝔖. qui pet. tut. l. nepotibus. vbi eſt glo. ſingu. In ꝯtrium uidetur, quod matre mortua ſtatim incumbat ſolicitudo auiæ; ſed iſta mater habetur pro mortua, arg. in l. 1. §. ſi pater, ff. de coniun. cum. emanc. lib. Item nullę reliquiæ remanent tutelæ maternę. i. nec nomen, nec effectus aliquis: ergo iſta auia debet excludi. Conſidera ergo, dixi in l. precibus. ſup. de impuber. & alijs ſubſt. ꝙ ſi mater excluditur, quia tutelam non aſſumpſit parcitur auiæ. Reſp. ꝙ iſti non ſunt caſus ſimiles, quia aliud eſt haberi, vt ſuſpecta, vt in q. propoſita. aliud per negligentiam excludi. D. Bar. tenet indiſtincte auiam excludi per l. ſciant, infr. de legi hære. vbi dicitur, ſciãt omnes. & ex quo dicit, omnes, neminem excipit. Item quia eadem eſt ratio ſecundum Bar. Sed ego dixi in l. precib. ꝙ aut matri ſupereſt potentia acceptandi tutelã; & tunc non excluditur auia, aut quando non tranſiuit ad ſecunda vota. aut non ſupereſt potentia; vt † quia tranſiuit ad ſecũda uota, & tunc excluditur auia, quia ſubrogata eſt in primum gradum tutelæ, & hæc eſt veritas. Eſt & alius caſus, in quo parcitur matri, videlicet ſi pupillus moritur ante annum, vt Inſt. ad Tertul. §. fi. Bar. dicit, ꝙ annos datur alijs, ſed non matri, & auiæ. nã debent confeſtim petere tutorem, & confeſtim facere inuentarium; quia matris pietas debet eſſe ſine mora, vt l. matris pietas, ſup. qui pe. tuto. Porro mater facit contra ius naturale, ſi nõ petit tutorem, ſed alij ſucceſſores faciunt contra conſtitutionem iuris ciuilis: & ideo magis peccat, *e* quia contra ius naturale peccat, ar. in l. venia. ſup. de in ius vocan. tamẽ Bar. non reſpondet ad teſt. Inſt. ad Ter. in fi. qui dat matri *f* terminum anni. ergo ſi pupillus intra annum moritur, mater excuſatur, vt in l. j. §. eleganter, ff. de lib. agno. Tu non recedas a text. qui dat vnum annum, &c. † tamen dico, ꝙ iſte annus poteſt abbreuiari per iudicem cauſa cognita. i. & ſi viderit pupilli multum intereſſe. Et ſi intra terminum prædictum a iudice ſtatutum, mater non petit tutelã ſibi decerni, vel alium conſtitui, cadit ab hęreditate pupilli, vt ff. eo. leg. 2. §. ſi mater. Item fateor, ꝙ iſte annus non erat ſtatutus mẽ de iure ffo rum. Bart. fuit in iſta materia multum verboſus; ſed tu tene, quod dixi, quia excuſatur mater propter caſum fortuitum, vt l. cum a matribus, ſup. qui pe. tut. & arg. ꝫ. de ap. l. præſes. & ꝫ. de ęd. inſer. leg. cum quidam. † Quęro, nunquid mater *g* excuſetur ſi propter ſuam ſimplicitatem geſſit negotia pupilli bene, ſolicite, ac vtiliter, ac ſi tutelã impetraſſet; & videtur quod ſic. quia habito effectu, non curamus de modo. item nec pupilli intereſt. Item hic nulla mora. Contrarium determinat glo. in d. §. ſi mater. quia niſi ſolenniter ſe immiſceat tutelę, vel alium petat ordinari, priuatur ſucceſſione; quia non obtemperauit legibus. quod forte verum eſt, ſi potuit conſulere peritiores. Secus ſi non potuit peritiores conſulere, vel forte erat iam antiqua, ꝙ quodãmodo erat ext. memoriã, arg. in le. 1. qui ętate, lib. x. Et forte d. §. ſi mater, nõ habet locum in matre, quę ſit maior ſeptuagenaria. Et idem in maſculo dictę ętatis, quia ętas pręſtat immunitatem a muneribus, vt Inſtitu. de exc. tutor. §. item ſi maior quod non placet. Vnde dic de rigore iuris eam repelli; quia vbi lex non diſtinguit, &c. Item eſt arg. ad hoc, l. vl. ſup. de tut. & fac. igno. † Modo ego quæro, Titius *h* deceſſit relicta vxore prægnante, quæ nõ petiit curatorem ventri, interim adminiſtrauit: deinde nato poſthumo ſtatim tutelam ſuſcepit. qui poſthumus immediate deceſſit. quæritur vtrum mater ei ſuccedat? & videtur ꝙ non, ff. ad Tertul. l. 2. §. quod ſi cum prægnans. & tangitur per Barto. in leg. j. §. ſed ſi maritus, ff. de lib. agnoſcen. In contrarium videtur: quia fingitur fuiſſe tutrix, retro etiam in vtero exiſtente puero, vt eleganter dicit tex. ff. de nego. geſt. l. cum pt. ver. quid ſi natus. Sed mirũ eſt, quomodo nato puero mater hẽt annum, & ſecus eſt, cum puer eſt in utero. Reſpo. quia tunc periculũ eſt in mora. Item fauorabilior eſt cauſa partus quam pueri, vt ſingulariter dicit tex. ff. de vent. in poſ. mit. l. j. §. & generaliter. † Quæro vlterius, dictat ſtatutum, *i* quod agnatus præferatur matri in tutela; nunquid mater punitur, ſi non petat tutorem? Reſpond. non: quia tutor ſtatutarius eſt tutor legitimus, & de iure ciuili. Sed quid *k* ſi agnatus non eſſet in ætate, & ſic interim eſſet locus datiuo, vt no. ff. de exc. tuto. l. non ſolum, §. ſi libertus? Reſpond. ſi intra annum completur ætas legitima, matrem non puniri, alias ſic. Sed pone, *l* ſtatuto cauetur, ꝙ agnatus ſit tutor vna cum matre, nunquid mater excuſetur? Reſpõ. ſic: quia etiam quãdo plures ſunt tutores, quilibet eſt tutor inſolidum: ergo ille pupillus non caret tutore. Secus ſi ſtatutum dicat, ꝙ mater non poſſit adminiſtrare ſine conſilio agnatorum, quia tunc ſola mater eſt tutrix, vt l. Titium & Meuium. in prin. ff. de admi. tut. Vnde punitur, ſi non ſuſcipit tutelam, vel non cedit tutelę, ita ꝙ tutela veniat ad agnatos; vel nõ petat aliũ dari, ſi agnatus non eſt idoneus, vt no. Inſt. de cura. §. interdum. † Quæro, qd ſi ſtatuto *m* cauetur, ꝙ duret tutela vſq; ad 18. annos, vtrũ puniatur mater, ſi non petit tutorem filio in 15. anno? & vr̃, ꝙ non, vt in l. noſtra. In ꝯtrium vr̃: quia cum ſit reductus ad inſtar pupilli, ergo eſt ei interdictum bonis & indiget tutore, quẽ admodum pupillus. ergo niſi pẽtat, perdit ſucceſſionem, ſicut dicimus in furioſo, vt d. §. quod ſi cum pręgnans. 2. reſpon. Et ſic ſtatutum municipale extẽdit ius cõmune, & econtra reſtringeret, ſi ſtatutum dictaret, ꝙ tutela non duraret vltra 12. annum. i. ut ſi filius decederet in 13. anno, non perderet ſucceſſionem. Vel dic præciſe ſtandum iuri communi, ex quo ſtatutum non corrigit, vt no. ſup. de ſacroſan. eccle. authen. quas actiones. quod eſt verius. *n* & no. ꝙ iſta ſunt noua, & per alios non tacta.

ADDITIONES.

a Tutela. Et no. per gl. & Doct. in auth. matri & auiæ, ſup. quãdo mu. tu. off. fun. pt.
b Teſtamentarius. Vide Bal. in l. 1. in fi. de teſt. tute.
c And. Barb. Modo habui. An contumacia matris in petendo tutorem noceat auiæ, & alijs cõſanguineis. pro gl. facit tex. ſing. l. ſi paterfamilias, ff. de hæredibus inſtit. quod contumacia cohæredis non nocet alteri. nec contumacia hæredis nocet fideicommiſſario. Bal. l. 2. inſ. qui. res iud. non po. & in l. 1. ſup. de his, quæ pœnę. no.
d Mater. Vide no. per Bal. in l. ſciant, inſ. de leg. hæ. & Bar. in l. quid ergo, §. ſi quis aliis no. ff. de his, qui no. infa. & quod ibi dixi, & Bart. in l. 5. ff. qui pe. tu.
e Peccat. Vide Bal. in l. precibus, ſup. de impub. & alijs ſubſt.
f And. Barb. Qui dat matri. No quod iudex poteſt abbreuiare terminum anni cauſa cognita facit quod no. in l. 2. ff. de re iud. Bal. in l. ſciendum, qui ſatiſ. cogan. & in auth. iubemus. C. de iudi.
g Nunquid mater. Vide Bal. in l. precibus, in ver. ſed quid ſi mater. ſup. de impub. & alijs ſubſti. & in l. cum oportet, §. fi. in pen. quæſt. inſ. de bo. quæ lib.
And. Barb. Quæro, nunquid. Not. quod licet mater gerat tutelam bene, ſolicite, ac vtiliter, tamen ſi non petijt ſolenniter, habetur ac ſi non geſſiſſet, vide eundem in l. precibus, ſup. de im pub. & alijs ſubſti. & pondera, quia illa gloſ. non loquitur in tutrice teſtamentaria. cogita an idem ſit in ea.
h Titius. Vide Bal. in l. precibus. in ver. modo quæritur de impub. & aliis ſubſtit.
Adde quod no. in apoſt. ad Bart. in l. 2. §. quod ſi cum pręgnans. & ibi late. Pau. de Caſt. ff. ad Tertul. dixi poſt eundem Bart. in alle. l. 1. §. ſed ſi maritus, ff. de lib. agno.
i Dictat ſtatutum. Vide Bar. in l. 1. ff. de leg. tu.
k Sed quid. Faciunt no. per Bar. in auth. ſacramentum ad fin. ſup. quando mul. tute. offi. fung. poteſt.
l Sed pone. Vide Bal. in d. omnem. in ver. quęro, quid ſi mater habeat inf. eod.
m And. Barb. Quid ſi ſtatuto. Si altercatur tutela per ſtatutum, an mater puniatur ſi non gerit tutelam toto tempore conſideratam a ſtatuto. vide quod not. per gl. peregrinam in l. 1. inſ. ſi de momen. poſ. fu. ap.
n Verius. Vide Petr. de Anch. in c. canonum ſtatuta. in ver. quæritur etiam ſi ſtatuto, &c. de conſtitu. & dicit, quod omnes leges loquentes de tutela trahuntur ad ſtatutum, quaſi ſit extenſio paſſiua, iuxta no. in ſim. per Docto. in leg. omnes populi. ff. de iuſti. & iure, et quia iſta videtur quædam prorogatio tutelæ, quæ debet intelligi cum ſuis qualitatibus, l. item quæritur, §. qui impletu. ff. locati. cap. is cui. de pręben. in 6 & vide in ſimi. q. Bart. in l. 2. in prin. de vulg. & pup. in ver. 2. quæro dixi, &c. & quod no. Bal. in l. precibus ſup. de imp. & alijs ſubſti. dum loquitur de ſtatuto diſponente, quod mater habeat filium in poteſtate. tamen poteſt ſuſtineri opi. Bald. dicendo, quod nulla eſt lex loquens per modum regulæ, quod ſi mater non petierit tutorem intra annos tutelæ, excludatur a ſucceſſione filij decedentis intra annos tutelæ. imò dicunt iura, ſi decedat in pupillari ętate, & ſic non obſt. ar. Pet. de Anch. ut patet in locis alleg. per eum.

LEX IIII.

1 *Sit, vel fiat, verbum, eſt canon latæ ſententiæ.*
2 *Ius accreſcendi interdum habet locum inter viuos.*
3 *Pænarum triplex eſt genus.*

Si qua mulier. Nubens intra annum luctus, ſit infamis; ſed beneficio imperiali reſtituitur famæ, ſi caret liberis illius matrimonij, ſed ſi habet liberos non remittitur infamia, nec cæteræ pœnæ, niſi donet eis medietatem ſuorum bonorum libere, ac plene in quibus vnus liberorum ſuccedit alteri, ſed omnibus defunctis ab inteſtato, redeunt dicta bonæ præcipue ad matrem. hoc dicit not. † In tex. infamis ſit no. quod verbum, ſit, *a* vel fiat, eſt canon. latæ ſententiæ. Ibi, imperiale beneficium, not. quod ſolus Princeps reſtituit

ADDITIO.

a Verbum, ſit. Vide Bal. in l. 1. ſup. de ſecun. nup.
Celtus. Adde Bar. in auth. ad hæc, nu. 1. verſ. hoc tamen eſt verum & quod ibi poſui in apoſt. in eo uer. ſup. de vſu. no. Rom. ſing. ſuo. 1. & 2. Mat. ſio. 12. incip. no. quod ubicunque. Fran. de Cre. ſin. 7. inci. in lcis quod verbum, & omnino. Fel. in c. Rodulphus. extra. de reſcr.

tuit ad famam post infamiam introductam ex cõstitutionibus Principum, vel edictis prætorum, vt l. j. §. de qua. ff. de postulan. Ibi, abolitionem. not. ꝙ restitutio ad famam est abolitio infamiæ. Ibi. & cæterarum pœnarum. per istam copulam apparet, ꝙ abolita infamia, non sunt abolitæ pœnæ aliæ. supra de nup. leg. Imperialis. Ibi, tempore nuptiarum. not. tempus delicti inspici quo ad bona. Ibi, ex viro priori. ergo secus in alijs filijs, quib. non est facta iniuria. Ibi solennitate completa. not. quod, id, ꝙ debet fieri, debet solenniter fieri. Ibi, nec retento. nota non pos-
2 se aliquid detrahi de eo, quod est solide præstandum. † Ibi, ad
a superstites. no. casum, *a* in quo in donatione inter viuos, habet locum ius accrescendi. idẽ dicimus in feudis, & Priuilegijs Principum. Verius, dic, quod illud non est ius accrescendi, sed quædam successio singularis in rebus ipsius præmortuo fratre, fiens quasi in solamẽ amissi fratris. Et ista est magis propria locutio etiam in feudis, vt in c. j. §. 1. ver. sed cum hoc iure. qui feud. dare poss. coll. a. Et posito, ꝙ esset ius accrescendi, non accrescit inuito, quia singulare ius accrescendi offertur, non infertur, vt s. de cad. tol. l. j. §. vbi autem legatarij. Ibi, duræ fortunæ. not. pium
b verbum *b* ibi, duræ fortunæ solatia ad matrem reuertantur. Ibi ex integro, per hoc uidetur, ꝙ si filij alienassent reuocarẽtur. Ibi alienata. In cõtrariũ puto, ꝙ filij libere possint testari de suis bo-
3 nis ergo & contrahere. † Quæro, nunquid istæ pœnæ *c* hodie
c sint sublatæ per Apostolum? Pet. dicit ꝙ sic. tu dic, ꝙ triplex est genus pœnarum. quoddã est mere odium vt infamiæ, & quarundam aliarum pœnarum & istæ sublatæ sunt. Quædam mixtæ & odio nubentis, & fauore filiorum, vt inf. l. proxi. & istæ non sunt sublatæ. quædam mere fauorabiles, in fauorem tantum filiorum inductæ, ut quod nubens perdat tutelam, & istæ similiter non sunt sublatæ, quia, nec etiam Apostolus cogitauit de prouidentiis erga filios tollendis, sed solũ de iustitia & libertate fœderis matrimonialis, secundum Host. quod approbat hic Cyn.

ADDITIONES.

a No casum. Vide Bal. in c. 1. §. 1. qui feu. da. possunt.
b And. Barb. Pium verbum. Nota, quod istæ pœnæ sunt hodie sublatæ per dictum Apostoli quod limita, nisi pareret in nono mense penes secũdum virum, & nec sciretur cuius esset filius. ita consuluit Pau. de Leaza. quia tunc habent locum pœnæ ciuiles. vide Abb. in c. Ecclesia. extra, de const. Bal in l liberorum ff. de his, qui no. infa. Vide Pet. de Anch. in c. canonum. de consti. in repet. Bal. in l. decreto. sup. ex quibus cau. infa. irro. & l. j. sup. de secun. nup.
c Nunquid istæ pœnæ. Vide etiam hic per Bar. & in l. 1. supra, de secund. nup.

L E X V.

1 *Mater succedens ab intestato, quamuis transeat ad secunda vota, nullam patitur pœnam.*
2 *Pleno iure verbum qualiter interpretationem recipiat.*
3 *Mater, quæ succedit pleno iure, actiones hæreditarias intentare potest.*
4 *Filius sciens matrem transisse ad secunda vota si eam instituit hæredem, videtur ei pœnam remisisse.*
5 *Mater si in testamento filij est grauata soluere legata, si perdat proprietatem, an releuetur in aliquo.*

a **Mater, quæ.** Mater succedit filio pleno iure *a* vna cũ fratre, vel sorore defuncti: nisi secundas cõtrahat nuptias, quo casu proprietatem perdit bonorum quondam mariti, & solo vsufructu formali humanitatis contemplatione
1 potitur. h. d. † In tex. ibi, ex testamento, Oppo. *b* sup. de secun. nu.
b auth. ex testamento, vbi succedens ex testamento, licet transeat ad secunda vota, nullam pœnam patitur: quia succedit, vt quilibet, & non ut mater. Sol. quantum ad hunc articulũ ibi corrigitur, quod hic dicitur. Vel dic, ꝙ aut filius non credebat eam conuolare ad secunda uota, & tunc loquatur hæc lex. aut credebat eam conuolare, & tunc loquatur lex contraria. In dubio autem præsumitur, vel non cogitasse de hoc, vel credidisse eam non
2 ad secunda vota conuolaturam. prima solutio verior est. † Ibi pleno iure. not. hoc verbum, pleno iure. i. quantum ad proprie-
c tatem, & vsumfructum, non tñ stabili iure, quia perdit proprietatem in bonis mariti postea nubendo. Simile verbum, pleno iure, habes. ff. de rei vend. l. Iulianus, in fin. alibi habes, plena possessione. i. ciuiliter, naturaliter, & pacifice, vt sup. de episc. & cle.
3 l. raptores. † Ibi, extrinsecus quidem quæsita. no. fieri differentiã rerum, siue patrimonium, sic in Auth. de non eli. secundo nu-
d bẽtes, §. Gregoria. coll. j. ibi, solo vsufr. Sed nunquid *d* ista mulier poterit intentare actiones hæreditarias? Rñ. sic tanquam vsufructuaria, quia est procurator in rem suã istius vniuersitatis, videlicet portionis hæreditariæ, & ideo eatenus agit, & conuenitũ,
4 vt l. fi. ff. de vsuf. le. † Quæro, vtrum sit drĩa, an mater nubat ante mortem filij, vel post. Glo. dicit, ꝙ nõ. vnde nõ adhibetur distinctio temporum, sed patrimoniorum. Tu dic, ꝙ aut succedit ex testamento filij: & tunc remanet differentia temporum. quia si filius instituit hæredem matrẽ, sciens eam ad secundas nuptias
e transisse, videtur ei pœnam tacite remisisse, *e* quod potest, ut in Auth. de nup. §. disponat. Si autem mater trãsiuit ad secunda vota eo mortuo, tunc non videtur ei hanc pœnam remisisse, quia nondum erat cõtracta culpa per matrem, & dolus futurus non
5 videtur remitti. † Quærit *f* glo. not. si hæc mater erat grauata le-
f gatis in testamento filij, scilicet soluendis ex propria bursa, vtrũ in aliquo releuetur, quia perdit proprietatem? Et dicit glo. quod non, quia perdit propter suum delictũ. ad hoc facit ff. ad Sylla. l. ꝓpter veneni, §. neptis. ar. cõtra, sup. de fideic. auth. hoc amplius dico. ꝙ si vult cedere vsufructui, non tenetur ad onera legatorum, sic ff. ad acq. hære. l. cum hæreditate.

ADDITIONES.

a Pleno iure. No. de verbo, pleno iure. uide tex. l. Titio, ff. de ann. leg. l. generaliter sup. qui & a qui. l. feminæ, §. illud, sup. de secun. nup. cap. conquestus. de fo. compe. ca. cum inter de re iudi. ca. cum & plantare, §. ecclesijs. de priui. cap. quoniam. & ibi Host. & per Inno. in c. pastoralis. de priui. & per eundem in c. cum ad sedem. de restit. spo. tex. in cle. 1. de excess. præla. tex. in c. auditis, de præscrip. & Lud. Rom. in auth. similiter. ad fi. sup. ad leg. Falc. & Bal. in auth. sed cum testator, C. ad leg. Fal. & uide c. 1. de rap. in verbo, plene emendens, & c. 2. eo. tit. in versi. plenam & c. auditis. in ver. pleno iure de in integ. resti.
Adde quod no. in tract. clausularum, in clau. contrac. in clausu. pleno iure.
b Op. Vide Bar. hic ita dicentẽ. & Bal. in auth. ex testamento hic alle. et Cy. hic.
c No. hoc uerbum, pleno iure. i. quantum ad proprietatem. Vide Bald. in l. feminæ, §. illud. in fi. ubi est tex. sup. de secun. nup. et his uide Bartol. in authen. nec usus, sup. de sacrosan. eccl. in l. centurio. in ver. 3. principaliter. et quod ibi scripsi, ff. de uulg. et pup. per Ro. in auth. similiter, sup. ad l. Fal. per Bar. et Ang. in l. Iulianum, §. fi. hic alle. ff. de rei ven. Doct. in c. conquestus, extra de foro comp.
d Sed nunquid. Vide l. fi. ff. de usufru. lega. et quod agere possit solus usufructuarius, consuluit Pet. de Anchara. consi. 3. ad hoc l. cognitio. in glo. et l. seq. ff. de libe. causa. et hoc si agit respectu usustructus tantum, alias requireretur consensus utriusque. l. usufructuarij, & proprietarij l. fi. §. ubi autem, infra de bo. quæ li.
e Remisisse. Faciunt no. per Bal. in l. 1. sup. de sec. nup. & Cy. hic.
f Quærit glo. Vide Bal. in l. 1 nec pone. sup. de his, quæ pœnæ no.

L E X VI.

1 *Mater tutrix transiens ad secunda vota, non succedit impuberi per fideicommissum.*
2 *Mater dum est tutrix, si speret non esse aliam tutorem, potest petere.*
3 *Mater potest petere dari aliam tutricem impuberi.*
4 *Mater multis modis potest esse tutrix.*
5 *Mater si renunciat tutelæ pupilli in manibus fratris, vel patrui satisfacit legi consignando eis rationem administrationis.*
6 *Tutor datiuus a matre petitus an præferatur legitimis.*
7 *Mater si est tutrix testamentaria, & velit transire ad secunda vota, an teneatur petere alium tutorem.*
8 *Mater si habeat contutorem testamentarium sufficit, quod reddat rationẽ contutori.*
9 *Mater minor 25. ann. si administrauit tutelam, & postea transiuit ad secunda vota tutore non petito, an excusetur a pœnis.*
10 *Mater tutrix si contraxit matrimonium in secreto, tamen non fuerit carnaliter cognita, an excusetur a pœnis.*
11 *Mater tutrix, quæ transiuit ad secunda uota tutore non petito, punitur.*
12 *Vitricus repellitur a tutela & quando.*
13 *Pupillus vbi educetur est in arbitrio iudicis.*
14 *Mulier compulsa a patre transire ad secunda uota non punitur.*
15 *Statutum quod punit cõtrahentem matrimonium sine consensu patris nõ valet.*
16 *Statuto non tenent, quæ metum inducunt.*

Omnem matri. Tutrix transiens ad scd'a vota, nisi duo faciat primo, quã transeat videlicet, ꝙ petat aliũ tutorẽ dari, & ei integraliter reddat rationẽ tutelari debito, ꝑdit successionẽ impuberis filij non solũ ab
1 intestato, sed etiã si erat ei pupillariter substituta. † Item tex. ibi iure substitutionis, s. pupillaris, non fideicommissariæ, vel legatariæ. vt l. credendũ, ff. qui pet. tut. & no. inf. de legi. hær. l. sciant. Et ratio drĩæ est, quia per fideicõmissum non succeditur impuberi vt ff. de vul. subst. l. cohæredi, §. cum filiæ. quod taliter demõstratur, nam fideicõmissarius efficitur creditor hæredis, ergo per fideicõmissum non succedit hæredi, quia succedendo confunderetur ius fideicõmissi, vt s. de pac. l. debitori. & hoc verum de fideicõmisso relicto in primis tabulis, sed pone, ꝙ pater fecit testamentũ & instituit filium impuberẽ hæredẽ, & si decesserit in pupillari ætate substituit Seium, quem rogauit, ꝙ restitueret hæreditatẽ pupillarem matri, nũquid ꝑdat illud fideicõmissum ex secun. tab. debitũ? Rñ. sic, quia ꝑ tale fideicõmissum efficiñ quasi
a hæres pupilli. l. apud Iulianũ. ff. de leg. 1. † Deinde no. quod mater dum est tutrix, & sperat non esse, põt petere aliũ tutorẽ dari. & iste est casus, in quo hñti tutorem datur tutor, quia illico receditur a tutela prima, cũ nouus tutor est datus, ut no. Inst. de cur.
a §. interdũ. Sed nunquid *a* vt mater desinat esse tutrix, requiritur ꝙ prius transeat ad secunda uota? Rñ. non, quia non posset reddere rõnem tutelæ, nisi ante transitum deponeret eam, vt l. nisi
b finita, ff. de tute. & ra. distra. Et ideo si matrem *b* pœnitet, & non vult transire, tñ non reassumit tutelam, cui semel renunciandũ putauit, nisi forte id fecerit simulate, vt l. cum quædam, ff. de ad-
c mi. tut. & ff. de ædil. l. quæritur, §. si uenditor. † Quæro, *c* nunquid

ADDITIONES.

a Sed nunquid. Vide no. in auth. sacramentum, sup. quando mul. tut. off. fun. poss.
b Si matrem. Vide quæ dixi post Bar. in auth. matri. & auiæ, & Cy. ibi in fin. & quod no. Bar. in auth. sacramentum. in fi. sup. quando. mu. tu. off. fun. po.
c Quæro. Vide quæ no. Bal. in l. precibus. in ver. sed. quid si mater, sup. de impu. & alijs subst.

quid mater possit petere dari auiā tutricem. Respon.sic. Ad intelligentiam huius quæstionis præmitte, quod dicam in matre idem dicam in auia, & econuerso, quia ista mulier quandoque est tutrix testamentaria, si per verba cōgrua relicta est tutrix in testamento. Secus si verba sint alterius solicitudinis demonstratiua, vt ff. de neg.gest.l.qui aliena, §.quanq̃.& ff.de sol.l.filio. & l.quidam decedens, in princ.ff.de admi.tu. Item potest esse tutrix anomala, idest prælata omnibus legitimis, si vult præferri, 4 vt in Authen.matri & auiæ.† Item potest esse tutrix legitima, si vult venire simul cum alijs legitimis, vt hic in verbo, legitima. Item potest esse datiua, si iudex eam dat: puta remoto vel excusato tutore testamentario. Est igitur mater, & auia capax omnis 5 generis tutelarum.† Modo q̃ro, a quid si pupillus habeat fratrem a carnalem, vel patruum, vtrum mater non petendo tutorem satis faciat legi consignando ei rōnem administrationis, tanquā legitimis tutoribus, cum authoritate iudicis? Respon.sic, si mater primo renunciet tutelæ in manib. eorū, & ipsi acceptent legitimam tutelam, alias secus. Hæc solenniter fieri debēt, vt no. 6 in l.2.§.si mater.ff.ad Tert. †Quæro, an datiuus b petitus a ma- b tre præferatur legitimis, ita q̄ in optione matris sit, quem petat tutorem? & uidetur expressum, q̄ sic, in auth.de nupt.§.si autē tutelam. Et dic q̄ est verum, si iste datiuus est datus ex inquisitione. Secus forte si perfunctorie, & legitimi sunt magis idonei c nec intelligo datū per inquisitionem, c nisi vocatis vocandis.illa.n.verba, quæ dicunt Tabelliones, & uidens, & cognoscens enim idoneum, &c.non probant, q̄ sit datus ex īquisitione: sed solum, q̄ sit idoneus ex aspectu, vt quia vnusquisq; præsumitur idoneus ex generali coniectura, vt ff. de prob.l.ab ea parte.dic de hoc, vt no.per Cy.in authē. matri, & auiæ.per glos.& alios in d l. si quis sub conditione. ff. de testam.tu. Caueat d tamen sibi mater, ne perfunctoriam petat tutorē, vel perfunctoriæ reddat rationem tutelæ, quia hoc non liberat matrem a pęna, vt d.§.si e mater. modicus e autem error in rōnib. reddendis non obest 7 matri, vt l.quamuis, ff.de cond.& demonst. † Modo quæritur, f f si mater erat tutrix testamentaria, & velit transire ad secunda vota, vtrum teneatur petere alium tutorem dari? & uidetur, q̄ non, quia litera dicit, si legitima tutela suspecta; non dicit, si testamentaria. Et est ratio: quia nec deponit tutelam, cum approbata sit fides eius a testatore: nam si testator voluisset, q̄ tutelā perderet, facile erat ei hoc dicere, vt, s̄.de cad.tol.l.1.§.sin autem ad deficientis. Item quia testamentaria, ergo excludit datiuam. & hanc opi.tenet. Pe. Alij dicunt, quod repellitur tanquā suspecta, sed ista ratio non valet. quia esset necessaria sententia iudicis, prima gl.opinio fundatur, quia nulla lege cauetur, q̄ talem tutelā perdat. Sed secunda opinio uerior est per text.d. §.sin autem tutelam, qui æquiparat eam nubēti intra annum luctus, quæ ad nullam tutelam aspirare potest, cum sit infamis & suspe- 8 cta, & odiosa memoriæ defuncti & leg. † Quæro, quid si ma- g ter habeat contutorem testamentarium. g vel legitimum, ... sufficiat, q̄ reddat rōnem contutori, alio non petito tutore? Re- 9 spon.sic; quia est insolidum tutor.† Quæro, quid si mater h mi- h nor.25.ann.de facto administrauit tutelam, tandem, maior effecta transiuit ad secunda uota, non petito tutore, & rationem administrationis non reddit, nunquid patitur has pœna? Respondeo, non, quia de tutrice hęc lex loquitur, non de protutrice. & cum sit lex pęnalis, ideo non extendam eam, argu.ff.de diuor. 10 l.fin.§.ait lex.& ff.de ritu nup.l.filio.§.primo. † Quæro, quid si i ista i mulier contraxit matrimonium per verba de præsenti in secreta camera, tamen non fuit carnaliter cognita, nec deducta, postea uero petijt tutorem, & reddit rationem administrationis, dum in publico vult matrimonium contrahere? Respō. 11 pœnam petitur, vt l. nuptias, ff.de regul.iur. † Quid si k ma- K ter ita bene tutelam gesserit, quod in aliquo non erat debitrix? Respon.punitur, non quia non reddit rationem, quæ nulla est: l sed quia dimittit filium indefensum, tutore non petito.ergo l si haberet tutores legitimos & idoneos, mater nulla ratione repel- m leretur a successore. quod est no. dignum. Sed nunquid m ista nubens potest petere futurum maritum, qui uocatur uitricus siue nouercus, subrogari in tutorē loco ipsius matris? dic ut no. ff.de adop.l. nonnunquam.§.Imperator. Considera, q̄ si aliqua promissio dotis præcessisset, ex qua posset dictus vitricus cōtra pupillum actionē habere, qui pupillus est debitor matris in dote, tūc repelleretur vitricus, per auth.minoris debitor, s̄.q da.tuto. 12 pos. Itē †nunquid admittitur ad plenā tutelam; quia pars plenę tutelę est educatio, a qua repellitur non solum mater, sed etiam ipse vitricus, si apud magis idoneū pupillus possit alimētari com- 13 mode, nō alias. nā † vbi pupillus educetur, est in arbitrio n iudicis. n vt in Auth.de nup.§. eius quoq; principis, colla.iiij. Sed quid si mr̄ fiat monacha non petito tutore? Rñ.non punit, vt in authē. de monac.in prin. qd si est compulsa a patre transire ad secunda uota. Rñ.non punitur, ut in l.3. ff.de infra.sed cū matrimoniū sit res diuina, & nodus.i.vinculum humani generis, ut in authē. de nup.in prin.quare punit? Rñ. substantia est bona. sed accidentia mala, & mali exēpli, vt in §.sin aūt tutelam. Sic electio utilis ecclesiæ prælati bona est in se, & tamen propter malum exemplum rata non est: vt si fiat ad rumorem populi, quod pro publico bono statutum est, & etiam a volentibus electio fieri non posset, vt tumultus seditionis popularis materia subtrahatur. Vnde hic disputare de consensu inane est, quia consensus non valet, nec electio quia contra ius publicum facta confirmari non potest. adde quod no. in cap. statutum, de hæred.lib.6. Innoc. enim 14 † ibi disputat, an valeat statutum o ciuitatis, quod punit contrahētem matrimonium cum filiofam. sine ɔsensu patris? & finaliter determinat q̄ non, quia matrimonium & pendentia ex illo sunt ecclesiastici fori. vnde si agit ad pœnam, Episcopus potest inhibere ne petatur pœna. quam determinationem non credo veram, quia contrahere sine consensu patris, est contra bonos mores omnium, & maxime prudentum. Et inducit odium capi- p tale, vt l.3.§.si emancipatus, ff.de contratab.& ideo p valet statutum, non quia vetat substantiam matrimonii (hoc enim non potest facere nisi Papa) sed quia punit malos mores, & in Republica facinora seminantes, non idem dicerem in prælatorum electionibus, vel præsentationibus patronorum: quia ecclesia libera est & iugum non patitur, vt le.& no.in Auth.de non alien.§. 15 super hoc in gl. quæ incipit, scilicet dederunt. & † ideo non tenēt statuta, quæ metum inducunt: quia terribiles metus non solum in armis, sed etiam in statutis consistunt, no. Cyn.in l. si cum te. s̄.quod me.cau. quinimo statutum, quod semper loquitur, semper terret, & continuum infert metum.

ADDITIONES.

a Modo quæro facit quod no. Bal.in auth.iisdem, sup.de secun.nup. vide de materia inf.ea.l.in vers.quæro, quid si mater.
b An datiuus. Vide in auth. sacramentum, vbi Bar.& Doct.supra, quando mu.tu.offi.fun.& Bal.in l.si quis sub conditione, ff.de testa.tut.
c Inquisitionem. Quæro, quando cognoscetur, quod tutor sit datus per inquisitionē vide Bar.in l.certe, §.1. ff de tut.& cu.da.ab his.
d Caueat. Vide Bal. in l.precib.vers. quid ergo si petierit.& vers.item dixi idoneum.& vers.licet etiam si maritum supra de impu. & alijs subst.
e Modicus. Vide Bal.in auth. sacram. supra, de secun.nup.
f Modo quæritur. Vide Bal.in auth. eisdem, in h.supra, de secun.nup. & etiam gl. hic & cum opi. ... tenet hic Bar.& vide quod no. Bal.in auth.matri & auiæ, supra quando mul.tut.offi.fun.po.& Cy.hic.
g Testamentarium. Vide B... in l.matres, vers. sed pone statuto, supra eo.
h Si mater. Vide Bar.in auth. eidem, sup.de secun.nup.
i Si ista. Vide Bar.in auth. sacramentum, supra quando mul.tu.offi.fun.potest.& infra, vers. sed nunquid.
K Quid si. Vide Bal.in auth.iisdem, sup.de secund.nup.
l Ergo. Vide supra, vers. modo quæro, &c. sed an mater transiens ad secunda vota nō petito tutore, si per paupertatem non restituit reliqua, excusetur. vide Bal.in auth. iisdem. sup.de secund.nup & ibi etiam an illa habeant locum in patre transeunte ad secunda vota.
m Sed nunquid. Vide sup.de inter.ma l.2.Bal.omnino in l. precib.supra de impu.& alijs subst.& in l.supra, de contra.in tu.
n Arbitrio. vide Bal.in l.1.ubi pupil.edu.deb.
o An valeat statutum. Facit quod no. Bal. in l.nemini, in fin.supra de nupt.& in l. Paulus, ff.de stat.homi.& in l.1.§ ius naturale, de iust.& iu.& Ioan. And.in add. Spec.in tit.de spon.& sequitur eum Pet.de Anch. in ca.ca ... num statuta de constit.& Bar.in l.edicimus, de mulier.lib.11.& Lud.Rom.in rub. ff.sol.matrim. ad fi.qui tenet contra Ioan. And.& ego in omnibus teneo cum Io. And. quia matrimonium spectat ad ecclesiam, c. tuam, extra de ord. cog. ergo statutum super eo non valet, cap. ecclesia sanctæ Mariæ. extra de constitutio. & si non valet super principali, nec postea pœna imponi per statutum potest, vt l.non dubium, supra de legibus, nn per Bar.in l.Seius & Augerius per illum tex.cum simil.ff.ad legem Falc. Item q̄ fieri non potest per pactum contra bonos mores nec per statutum, vt no.in rubr. de Decur.lib.10. ... libertas matrimonii per stipulationem pęnalē non potest impediri, ... ita, ff. de verb.obl. ergo &c. Tertio, nam statutum pęnale dr̄ inferre iustum metum, vt no. Bal. in l.creditor, in fi.prin.ff.de sol.& Bal.hic, sed matrimonium contractum per metum non tenet, c.veniens, el.2.extra, de spon. ergo &c.non obst.l. ... in seq.ff de cond.& demonst.alleg. per Bar.in d.l. edicimus, quia ibi loquitur in lucro & non .... tex l. titio centum §.1.ff.de cond.& demonst. non obst.in cap.super eo vnusto, cap.1.extra, de cogn. spirit.quia ibi illa consuetudo erat approbata a canone & ita tenui in rub.ff.sol. matr.& pro dicta opinione Bar facit tex.in dicto cap.statutum, hic alle. ibi directe.& q̄ dixit Innocen.in fi.de secun.nup.cum concor. Non obst. l.edicimus, quia ibi statuit ius commune, quod vxor sequatur conditionem viri, & sic non est pœnal.l.fœminæ, ff.de Senatori. & l.mulieres, sol.de dignita. lib. 12. Item illa lex est inducta de iure ciuili. quod cedit iuri canonico in matrimonio.& de hac quæstione plene per Ant.de But.in c.1.de sponsa.extra, & uide quod not. Bald.in l.conditioni.supra de instit.& substit.sub conditio. ... & ... Ang in l.1.§.ius naturale, supra alleg.& in consi.29. Alber.de Ros.in secunda parte statutorum, q.24.tenet, quod statutum, de quo hic per Baldum, non valeat.& Rom.in l.3.§.verum in fi.e. ff.ad Syllan.& adde quod Card.in c.gemina.extra de ... tenet cum Io. And. & Alb.in commento c.ecclesia sanctæ Mariæ, prælibat ... etiam alit respondet ad dictam l.edicimus.& quod ibi Bar.q̄ si statutum ... quod quia non possit contrahere sine consensu talis, est contra libertatem matrimonii, l. cum tale, §.rescriptum, ff.de condit.& demonstrat. secus in casu l.hoc modo, eo.tit.& vide Fed.de Sen.in cons.270.ubi tenet opi.Io. And.in d. cap. statutum. Adde etiam prædictis quod Roma.se fundat per dictum cap.super eo. Et nota quod vltra prædicta melius potest responderi ut per Ant.de But.in dicto c.super eo. quod ibi loquitur in consuetudine ecclesiæ, secus in consuetudine laicorum secundum eum in d.cap.per Ang in l.consulta.supra, de test. Iac. But.in l.1.in fi.de consti.Princ.& vide per Bald.de ista quæstione in cap.clerici.extra, de iud.& in rub. de const. & Pet.de Anch.in cons.9.alias 19.

And.Barb. An valeat statutum. An statutum prohibens filiumfam. contrahere matrimonium sine consensu patris sit validum, adde glo.singul.35.quæst.2.cap. hoc sanctum. quod de hoc honestate filius debet habere consensum patris, nō autem de necessitate, uide gl.l.Paulus, ff.de statu homi.& Dom.Abb.in cap. ecclesia. extra de constit. vbi consulunt ... tale statutum nō valere. Dom. Pet. de Anch.

in

in conf. 1. vbi tenet sententiam Baldi hic, licet eum non alleget & an valeat statutum, quod Guelphus non possit contrahere cum Gebellina, uide Bal. quod sic, in l. 1. §. ius naturale, de iust. & iu. alleg. Ioa. in c. si de dona. inter vir. & uxo. & an valeat statutum, quod nobilis non poterit contrahere matrimonium cum ignobili, cogita. vide quod no. in l. in copulandis, & l. fi. ut proponis. & in l. in coniunctione. supra de nup. Et vide Ioan. And. in cap. statutum præalleg. An ualet statutum prohibens matrimonium cum certo genere propinquorum, uide Bald. in l. nemini supra de nupt. Bal. in l. edicimus, C. de mut. leg. lib. 11. Et uidetur, q ualeat, nam de iure communi ualet matrimonium, quod contrahitur inter filium & filiam duorum compatrum, dummodo non contrahatur cum filio, qui fuit causa compaternitatis, c. 1. de cogn. spir. modo si consuetudo, uel statutum dicit contra, an ualeat, dicitur, quod sic, c. super eo, de cog. spir. nec restringitur libertas matrimonii, ut no. l. cum ita. & l. hoc modo de cond. & dem. et ita tenent Moder. in rub. sol. matri. & dicunt, q ualet statutum præallegatum, ut non contrahatur sine consensu patris. Io. de Imol. in d. cap. statutum uidetur tenere opi. q statutum non ualeat, dicit tamen, cogitabis. Do. Ant. in c. 2. de spon. tenet opi. Io. And. Do. Petr. in d. ca. statutum, transit cum opin. Ioan. Andreæ. in dicto consil. distinxit, aut contrahit cum digno, & ualet. aut cum indigno, & non ualet. Andreas de Iser. in cap. 1. §. præterea. qui. mod. feu. ami. dicit, quod constitutio Regni, qua cauetur, quod quando frater maritat sororem sine consensu domini feudi, priuetur feudo, quod talis constitutio non ualet, in l. imperialem, de prohib. alie. feu. per Fed. dicit, quod non ualet, si contrahat cum inimico domini, alias secus. Ego publice legendo d. §. præterea. sustinui opi. Falc. Vide Ang. in l. fi. de interd. matrim. ubi dicit, quod si cauetur, quod in matrimonio interueniat certa forma, alias contrahens incidat in pœnam, quod tale statutum non obligat ad pœnam, & ita dicit tenuisse Dom. Iac. Butr. in l. quod Principi. ff. de leg. & l. fi. Et idem dicit Ange. in l. consulta diualia, sup. de tes. Pet. de Anchar. in repe. c. canonum. tenet, quod non ualet, & uide tex. c. 2. honorantur, ibi, uerecundum, ubi non est honestum, quod filia eligat sibi uirum sine patre. & sic ibi uidetur tex. pro opin. Bal. quem nemo allegauit. uide Abb. in cap. 1. de spons. ubi sequitur opin. Io. And. licet Gaspar. de Cal. teneat contra in c. 2. de clandest. despon. ipnc pendet de facto hic Ferrariæ. Bal. l. in cap. clerici, de iud. tenet tale statutum non ualere. uide Bal. in rub. de conf. ubi tenet idem quod hic, et in d. ca. statutum, et in l. Paulus, de statu hominum. uide Dom. Abb. cons. 12.

p Et ideo. Vide Bal. in l. creditor, in fi. prin. per Bar. ff. sol. mat.

c And. Barb. Sed imo. Vide Bar. in l. r. fin. ff. §. de contrstab.

d Phil. Dec. Patriæ potestatem. Ad hoc uide gl. in l. c. si patri, C. de vsufr. contra no. ibi per Pe. C. & illum. Et adde, quod Bar. in l. cum oportet, ad fi. princ. C. de bo. quæ lib. dicit mirum, quod vsusfructus filii morte in feudo tantum, non in reliquis bonis finiatur. & uide eundem Bar. cum Baldo in l. quod scitis. de bo. quæ lib. & in l. 2. & in auth. excipitur, C. de bon. mater.

LEX VII.

1 *Excludens alium non per hoc se includit.*
2 *Vsusfructus formalis retro quæsitus non finitur per mortem filij.*

Si quis. vel si qua. Frater & soror defuncti, vel defunctę, matrē nō excludunt & si solæ sorores ueniunt cum matre, mater habet dimidiam, & omnes sorores aliam dimidiam, fratres autem soli, vel permixti cum sororib. & matre viriliter succedūt. Si vero sint pater, mater, frater, & sorores, pater & mater succedunt in bessē vsusfructus, residuū remanet apud fratres, & sorores, si mortuus erat sui iuris: sed si erat in potestate patris, pater habet veterem vsumfructum iure patriæ potestatis; mater autem cum fratrib. & sororib. succedit in virilem: sed hodie aliter statuitur, vt in authen. & cum solis, tamen in ista l. duo sunt valde no. vnum considerata ratione in §. si autem. ibi, patris persona interueniens, matris iura superare videtur. aliud in §. fin. ibi, pater quidem vsumfructum, quē & viuente filio habebat, teneat donec viuat in compendium. Et vt primum notabile intelligas, a scias, q pater manumissor præfertur matri, & licet excludat matrem, nō succedit in iure matris: sed ipsa mater retinet ius succedendi cum fratribus & sororibus defunctæ personæ. † Et sic not. qđ si excludo te, nō propter hoc includo me, si super sint alij, qui non patiuntur me includi, nec te excludi. Et facit ad quæstionem de facto. Dicit statutum, quod fratres patrueles excludunt matrem, & nihil dicit de amita. mō quęritur, si supersunt fratres b patrueles, mater & amita, quis succedat? nam videtur, q nullus, nam patrueles non succedunt propter amitam proximiorem in gradu & agnatione: nam licet patrueles matrem excludant per quandā qualitatem, quæ inest eis versus matrem, quia agnati, quæ non inest versus amitam. Item amita non succedit, quia excluditur a matre. Item mater nō succedit, quia excluditur a patruelibus, nam hic videtur casus, quod imo mater succedat tanquam habens iura humaniora. Ego alibi dixi, quod succedit amita, quia statutum nō loquitur de ea. Et sic duobus exclusis, scilicet matre per patrueles, & patruelibus per amitam, restat q sola amita inueniatur non exclusa; tamen litera nostra melius facit pro c matre, quam aliquis tex. qui sit in iure. Sed imo c videtur, quod agnati, quia ipsi sunt prima causa exclusionis & victorię, vt leg. æquissimū. ff. ad Tert. in qua l. ponit casum, & rationē eius habes inst. ad Tert. §. soror. in gl. scilicet auum. qui enim vincit propter se, & non propter alium, seu pro alio, vincit.† Modo venio ad secundum notabile, & not. q licet per mortem filij soluatur patria potestas, tñ non finitur vsusfructus formalis retro quæsitus patri ratione patriæ potestatis. d quem text. tene menti. Sequitur auth. & cum solis. & auth. in testamento, quas per te legas. sequitur auth. defuncto,

ADDITIONES,

a Intelligas. Vide l. 2. §. obijcitur, ff. eod.
b Fratres. Vide no. per Bar. in d. l. 2. §. uidendum, ff. eo. et in l. 1. §. pen. in 2. one. ff. de contratab. & Bal. in l. ill. in. clrca prin. sup. de col. in l. quicunque, sup. ser. fug.
& in l. si defunctus, sup. de suis & legit.

AVTHENTICA.

1 *Pater non succedit in feudo filij.*
2 *Emphyteusis ecclesiastica non alienata per pactum specificum, non excedit fines gradus descendentium.*
3 *Pater an præferatur matri in bonis quæsitis filio a linea materna.*
4 *Feudum an sit vnum & idem numero in persona patris & filij successoris.*
5 *Proprietas est vna & eadem in persona patris.*
6 *Inuestitura corporalis non est eadem in persona patris & filij.*
7 *Fratres vtrinque coniuncti uocantur cum ascendentib. in gradu proximo.*
8 *Parentes æquiparantur fratrib. vtrinque coniunctis.*
9 *Frater & soror vtrinque coniuncti, an excludant auum, & pro auum.*
10 *Portio virilis habet tria nomina.*
11 *Pro rata quid significat.*
12 *Ciues si ex forma statuti tenentur ire in exercitum, qualiter sit intelligendum.*
13 *Iura actiua & passiua non tolluntur minima capitis diminutione.*
14 *Statutum loci non potest facere quem testabilem intestabilem.*

Defuncto. Parentes succedunt liberis salua gradus prærogatiua. hoc primo. Circa istam primam partem quæritur, vtrū auus paternus succedat simul cum matre? vel auus maternus simul cum patre? & dic quod non, quia pater & mater excludunt auum secundum gloss. & bene, quia fundatur in tex. & ratione, nā proximior est: qui minus distat; & maior coniunctio sanguinis præfertur minori. Sed Iacob. Butr. dicit, quod sicut nepos succedit loco filij, ita auus succedit loco filij sui præmortui, qui est pater nepotis. & arguit ex natura a correlatiuorum; nam sicut se habet a linea descendēs ad successionem descendentis, ita econtra. sed ista ratio non est vera, quia magis debetur hæreditas descendentibus, quam ascendentibus, & pleniori iure, vt in authent. in successione, sup. titu. 1. † Et nota, q secus b est in feudis quam in imphyteusi ecclesiastica; quia in feudo filij pater non succedit, nec in emphyteusi ecclesiastica. nā emphyteusis ecclesiastica de sui natura non respicit nisi lineam descendentem, quoniam non debet fieri nisi in accipientis persona, & duob. eiusdem personę hæredum generib. videlicet filijs & nepotib. masculis. & fœminis, ad aliquē alium hæredum non transit. Et quod dicitur in contractib. vsq; c ad tertiam c generationem. ex interpretatione legis intelligitur modo prædicto, ut in Authen. de non alien. §. emphyteusim. nisi dicatur expresse, quod transeat in omnes descendentes in infinitum. nam hodie hoc pactum bene valet; vt ibi not. sed non valeret, quod transiret in quemlibet extraneum hęredem, quia a nunquam esset spes, q reuerteretur ad ecclesiam. † Et not. d q d licet illa verba, vsq; ad tertiam generationem, de natura sermonis videantur sonare de tribus gradibus descendentium, vt generatio siue geniculum ponatur pro gradu, quia nemo generat seipsum. tamen contrarium est, quia de simplici natura emphyteusis ecclesiasticę non alienata per pactum specificum, est q non excedat fines prædictos, & idem in feudo ecclesiæ pari ratione. Sed feuda laicorum transeunt in infinitum in omnes descendētes masculos hæredes, vt in c. 1. §. hoc autem sciendum, q e feu. da. pos. sed si non sunt hæredes c eius, qui vltimo possedit feudum, sed sunt agnati, non succedūt, nisi vsque ad septimum gradum, licet alij dicant in infinitū, per ca. 1. si vasal. feud. pri. cui. defu. qđ c. nullam habet in se rationem, nec æquitatem, & ideo nec seruandum, nisi in suis proprijs terminis: sed standū est tex. quod in feudo nō eunte per saltum, sed suo ordine, taxatus est septi-

ADDITIONES.

a Sicut se habet. Vide Cy. hic in 1. o.
And. Bar. No. quod secus. An emphyteusis ecclesiæ transeat ad hæredes, vide Bal. in l. 2. C. de suis & legi. l. fi. C. de hæt. in fi. in auth. si quas ruinas, de sacrosan. eccl. & uide quod ad Iidi ad Bar. plene in l. quod dicitur, la 2. de uerb. ob. & l. si tibi. §. pactum, ff. de pac. quid in feudo. uide c. 1. §. cum uero Conradus. qui feu. da. pot. & §. hoc quoque sciendum. & in c. 1. de fratri. de nouo benefi. inuest. & c. 1. de pra. succ. in feu. & c. 1. de natu. succ. feu. & cap. satis bene. de prohi. alie. feu. per Loth.
c Tertiam. No. ad §. emphyteusim. in Aut. de non alie. Pau. de Ca. in l. etiam in prin. ff. sol. mat. tenet contrariū per no. p Bal. in l. si in personā in fi. su. de succ. ista op. Bal. reprehen litera ex no. per Ang. in d. §. emphyteusim, & per Imo. in l. quod dicitur, de uerb. obl. & Abb. in c. in præsentia. extra de prob. & in 2. membro reprobatur per ea, per quæ reprobatur opi. Io. And. in d. c. in præsentia.
d Et no. Vide per Bal. in auth. si quas. cum concor. sup. de sacros. ecclesiis.
Celsus. Adde quod no. in trac. clau. in clau. contrac. in uers. vsque in tertiam generationem. & ibi plene. de effectu & operatione huius clausulæ.
e Hæredes. Vide supra prox. per Bar. in §. hoc autem. & in §. hoc quoque. [illegible] & in c. satis bene, de proh. feu. alie. per Loth.

septimus gradus, vt in cap. j. §. hoc quoq; de succes. feu. Aliqua
a tamen differentia est nominis, a qui post quartum gradum non
uocatur paternum, sed antiquum, ut ibi patet. sic ff. de grad. l. iu-
risconsultus. Et ista differentia est necessaria ad sciendũ utrũ re-
uocationes feudorũ debeant fieri tanquam de feudo paterno,
an tanquã de feudo antiquo. Sed ego puto istos verborum apti-
ces non curãdos, quia iura insunt sensibus, non uocabulis, ut s.
com. de leg. l. omne verbum in fi. Et ideo ẽt in formatione libel-
li non curo de ista subtilitate verborum, nec in sententijs pro-
3 ferendis, vt no. in l. & puro, §. j. ff. fa. ercis. † Quæro, utrum pa-
b ter b pręferatur matri in bonis quæsitis filio a linea materna: &
idẽ q̃ro de auo paterno, & auo materno. Bar. dixit, φ sic per l. qd
c scitis, inf. de bo. quę lib. ubi dicit esse casum. Ego dico c contra,
quia nec hic, nec in corpore vnde sumitur, fit aliqua distinctio
rerum, sed solummodo graduum, & ideo seruatur per omnia
ęqualitas. Non obst. l. quod scitis quia illa in hoc corrigitur, vel
4 dic, ut ibi dicam occasione sumpta ex prædictis. † Quæro, nun-
quid in persona patris, & filiis successoris sit unum & idem feu-
dum numero. hæc quæstio tria quærit. primo, de naturali obli-
gationẽ, de qua dic, vt no. Cyn. sup. de pac. l. pacta successorium.
vbi dicit, φ iuris fictione est idem numero, sed non inspecta ve-
ritate, sed male dicit: quia cum sit naturaliter idem: ergo uere
est idem ius. natura enim est perpetua & transitoria, & eiusdem
formæ & naturę. Item transmittit. ergo idem trãsmittitur. Sed
si qualitas mutaretur, tunc & substantia intelligeretur mutata,
5 vt no. in l. hæredib. ff. de dolo. † Secunda quæstio est de utili pro-
prietate, vtrum sit eadem numero? Et dicendum est, φ sic, quia
est eadem diffinitione, quidditate, & qualitate, vt ff. de acq. pos.
6 l. cũ hæredes. † Tertia quæstio est de inuestitura corporali. &
dicendum est, φ non est eadem in veritate, sed in fictione, quia
possessio in facto consistit, ut no. in l. cum miles, in prin. ff. ex qui.
cau. maio. nam in hæredem, non nisi per hæreditatem fit descẽ-
sio. sed hæreditas non possidet, quia inanimata non possident,
& quia representat personam mortui, non uiuentis, ut ff. si quis
testa. liber. esse iu. sue. l. j. §. Scæuola. ad quid ergo prodest dicta
fictio? Resp. qa supposita persona in inuestitura corporali, om-
ne qd in hæredes renouatur, pro corporali traditione habetur.
Secus principio, quia in feudis plena inuestitura implenda est
& non nuda, distinguuntur enim possessiones. nam aliæ sunt
nudæ, aliæ plenæ alię semiplenę, ut ff. de acq. rerũ do. l. nunquam
nuda, & s. de pac. l. traditionibus. Et olim in quibusdam domi-
nijs fiebat ista distinctio, ut no. Inst. de iure perso. §. fi. in fi. in glos.
d pen. tamen non credas, φ ista ficta possessio d continuata in fi-
lium, pariat possessorium recuperandę, cum rapiat adipiscen-
dæ, ut j. quo. bo. l. j. Seqnĩ uers. paternis quidã dimidia. not. regu-
lam in parentibus, quod succedunt per lineas, & non per capita.
7 † Sequitur in tex. Sed si cum parentibus. Iste uers. est no. Paren-
tes succedunt cum fratrib. & sororibus vtrinq; coniunctis in ui-
riles. Itẽ fratres vtrinq; coniuncti uocatur cum ascendentibus
8 i gradu proximis. h. d. † Iuxta illum vers. sequitur, nunquid fra-
ter consanguineus tm̃ succedat una cum patre e uerbi gratia, Titi⁹
habuit duas vxores, ex prima genuit Caium, ex secunda Scæuo
lam: Scæuola decessit, & mater eius, quæritur utrum Caius suc
cedat Scęuolæ simul cũ patre suo? Similis quæstio fit in matre,
vtrũ succedat filio simul cum fratre uteri. no. verbi gratia, Ber-
ta habuit duos maritos, ex primo genuit Ludouicum, ex secun
do Thadeum, decessit Thadeus, quærit̃ utrũ Ludouicus succe-
e dat una cum matre? Gl. in l. i. e ff. de iur. & fac. igno. dicit patrem
& matrẽ p̃ferri coniunctis ex uno latere tm̃, & vr̃ expressum in
Auth. de hær. ab inte. §. si igitur. ibi dũ dicit, pr̃ autem, aut mater,
aut alij parentes ei supersint. oibus ex latere cognatis hos præ-
poni sancimus, exceptis solis fratribus ex utroque parente con-
iunctis defuncto. No. ergo, quod dicit, solis. non obst. s. eo. l. si qs
vel si qua. in prin. ibi dũ dicit. fratri legitimo, vel sola cognatio-
nis iura habente. & sic de ꝯiuncto ex uno latere tm̃, quia illud
principium corrigitur per d. §. si igitur. Et potest assignari rõ,
qa parentes æquiparantur fratrib. utrinq; coniunctis: sed vtrin-
que coniunctus excludit coniunctum ex altero, ergo & parens
f Sed hoc vr̃ f ꝯ naturalẽ rõnẽ & ęquitatem, ar. s. de codici. l. i. &
in l. j. de impo. lucra. descrip. & hoc vr̃ sentire glo. in Auth. de nõ
elig. secund. nup. §. cum igit̃ in gl. quę incipit, l. ut cum fratribus.
9 prima opin. verior est. † Subsequenter quęritur utrum frater,
vel soror vtrinque coniuncti excludant auum & proauum? Vr̃
φ non, per hanc literam in verbo, parentib. nam parentum no-
g mine omne ascendentes ꝯtinentur. Contrarium vr̃ per hanc li-
teram ibi, gradu proximis. dicas ergo uiriliter succedere fratrib.
saluo, φ filij fratrum non succederent uiriliter, sed in stirpes, vt
in auth. cessante, & ibi dicam. Non obstat litera, quæ dicit, proxi
mis, qa proximus in iure dr̃, quem nullus pręcedit, ut Insti. de le
gi. agna. suc. §. fi. in vlt. gl. Sed ꝯtra hoc oppo. φ imo frater præfe-
ratur patri, quia pater uincit auum & proauum, sed frater iun-
gitur patri, ergo per quoddam nouum edictum de coniungen-
dis patris portio fratri accrescit. Item si frater facit partem pa-
tri, ergo uincit patrem secundum quid, ergo uincit auum in to-
tum, sed ista non est bona consequentia, vnde dic, quod neutra
istarum rationum valet, quia lex vltra procedit determinando,
quod parentes succedant in viriles, vt sup. authent. & cum solis.
10 † Sed oppo. quod pater non succedat, j. tit. j. l. non pro numero.
Sol. ut ibi. Sequitur in tex. ita vt viriles. no. quod virilis portio ha
bet tria nomina: quia quandoque appellatur virilis, vt hic: quan
doque apppellatur in capita, quandoque appellatur rata portio
capitum, vt sup. eod. leg. si quis, vel si qua. §. si vero matre. Et est
dictum, quod quot capita, tot portiones. In stirpes vero est dice-
re, quot stirpes, tot portiones ingrediuntur æque per considera
tionem iuris plures personæ in vnius personæ substantiam, vt ff.
11 de cond. & demon. l. eg. cum fundus, in pnn. † Modo quæro, di-
h ctat statutum, h quod omnia onera publica diuidantur inter ci-
ues pro rata, quæro quid est dictum pro rata? Respo. est dictum
pro portione, quæ se contingit, & ideo aut munus est persona-
le. i. cum officio personæ exhibendum, & intelligitur in capita. i.
in familias, siue fumantes, vt dicunt Bononienses; vel in locu-
laria, vt dicunt Perusini, nam in eadem domo plura onera esse
12 a non possunt simul. † Et ideo si decretum dicit, φ ciues, i dẽant
i ire in exercitum, intelligitur vnus pro qualibet domo. Si autem
qualitas numeri respicit res, sicut collecta, q̃ respicit bona quo
ad moderandam præstationem, & personas, quantum ad suspi-
ciendam indicatiuinem, quæ tamen a sua realitate potest deno-
minari magis munus reale, quam personale, vt ff. de muner. &
honori. l. rescripto, §. fi. tunc intelligam pro rata. i. iuxta mensu-
K ram bonorum, æstimando mobilia, k quæ vsu facile non consu
muntur, & immobilia, vt l. probationum, j. de immu. nemi. cõ-
ceden. lib. x. de sent. excom. c. grauem. per Inn. ad quam præstan
l tiam l non tenent pauperes, m quorum opera vix sufficiunt ali-
m mentis. & si tales scripti sunt in ęstimo, debent cancellari de ip-
so per habentes officium. ad hoc eis supplicatione porrecta, vt
not. in l. indictiones, j. de ann. & trib. lib. x. dico igitur ratam in-
telligi sm naturam subiacentem, idest pro portione quam iu-
13 ris ratio vnicuique distribuit. † Sequitur in text. exclusa prorsus
no. quod iura actiua & passiua minima capitis diminutione nõ
tolluntur. Extra q̃ro nunquid ista aut. habeat locũ, si testãr dece
dit pro parte testatus, & pro parte intestatus? Respond. si eate-
n nus, quatenus de inof. test. tenet. verbi gratia, statuto n Mediola-
ni cauetur, φ nõ ualeat testm̃, nec adhibeat̃ fides, nisi intersint
duo Notarij etiã si fieret extra territorium Mediolani, sed Flo-
rentiæ seruatur ius cõe, & testator habet utrobique domiciliũ,
& hic est suppositus contrarijs foris. Nam Mediolani iste dicit
intestatus si non interfuerunt duo Notarij, & Florentiæ dicitur
intestatus, vbi viget obseruantia iuris communis. Vnde sicut in
ꝯdictorio iudicio quis põt pro parte intestatus fieri, ita propter
legum

ADDITIONES.

a Nominis. Quod dicitur feudum antiquum & quod paternum, vide Bald. in §. hoc quoque. hic alleg.

b And. Barb. Quæro, verum pater. No. quod mater præfertur patri in bonis quæsitis a linea materna. vide Bar. in l. post dotem. in finalibus verbis, ff. sol. mat. Ludo. Ro. consi. 39. vbi consulit contra Bald. ego consulo contra Bal. & etiam alias consului contra eum.

c Ego dico. Pro hoc, quia bona, quæ ex paterna seu materna linea iure successionis transeunt in filium, vel nepotem, vnita censentur. l. sed si plures, §. filio ff. de vulg. & pup. sed bonorum vnitorum separatio peti non potest, sed eodem iure censentur, l. j. § præterea, ff. de sepa. sed Bal. in l. quod scitis, hic alleg. idem tenet, præterquã in successione nuptialium lucrorum, vt dotis, & donationis propter nuptias, & vide, quod ibi dixi, & aliquas quæstiones in materia huius auth. vide per Bal. in auth. post fratres, l. a. inf. de legi. hær.

d Ficta possessio. Vide Bald. in rub. extra, de causa pos. & proprie. & in l. si a lege. sup. de cond. ob cau. & in l. 1. in fi. de app. inl. & proprie. & in tit de controu. inter ma. & læ. de benefi. Io. Fab. in §. ius. Inst. de hæred. qua. & differ. & Bal. in c. item cum quis. extra, de restit. spol.

e Gl. in l. 1. Idem tenet Dy. in trac. de suc. ab intest. & Bar. post. Guil. in l. 5. in prin. in 5. q. de vul. & pup. in ver. vlterius quæro, an tacita pupillaris, &c. & an hæc auth. habeat locum in feudo, uide Bar. in cap. 1. de suc. feu. vbi tenet, quod non sit differentia inter fratres utrinque coniunctos, & consanguineos tantum, & ita etiam dicit ipse in l. 1. inf. de leg. hære. & quid si statutum in successione facit mentionẽ de fratre, an intelligatur de uterino, uide Ang. in cons. 116.

f Sed hoc uidetur. Et istam partem tenuit consulendo Imber. de Mutina, Bal. & Bar. in d. l. si quis, uel si qua. Idem tenuit in l. 1. ff. de iur. & fac. igno. Bald. Idem tenet Ang. in aut. de hær. ab intest. §. consequens. probat opi. & in §. reliquam & in §. si uero. in d. Auth. de hæred. ab intest. & uidetur tenere istam partem glo. in d. §. cũ igitur. ubi all. tex. in Auth. de hær. ab intest. facit tex. in Auth. ut fratrum filij, §. 1. & ad hoc all. gl. in d. l. 1.

g Citari. Istam partem tenet Iac. de Bel. in Auth. de hęr. ab intest. uen. §. consequẽs. Adde Pau. de Cast. in l. nõ pro numero, & ibi per istum. inf. ad Ors. & no. Ang. insti. de leg. agn. succ. §. fi.

h Statutum. Faciunt no. per Bar. in l. 4. §. actor, ff. de re iud. & Bal. in l. 1. §. quibus. in 1. q. prin. ff. quod cuiusque uniuer. nom.

i Ciues. Faciunt no. per Bar. in l. 4. §. actor, ff. de re. iu. & Bald. in l. 1. §. quibus, in 1. q. prin. ff. quod cuiusque uniuer. no.

K Aestimando mobilia. Vide Bar. in l. 1. de mul. & in quo loco, lib. x.

l And. Barb. Ad quam præstandam. No. quod pauperes non tenentur ad collectas quod in forensibus, uel bannitis, uide Bal. in tit. de recu. in addi. Spec. ubi notanter loquitur.

m Pauperes. Vide Bald. in l. etiam, infra de exec. rei iudi.

n Statuto. Vide not. per Bar. in l. cunctos populos, in 6. q. sup. de sum. Trin. & fid. catho. & quæ not. Bal. in l. si non speciali. sup. de testa.

legũ repugnantiam, vt plene dixi in l.cũctos populos, s. de summa Trinit.† Vnde dicit Spe. ꝙ statutum a loci nõ potest vnum intestabilem, facere testabilem, quod intelligo propter delictũ & damnatum ad mortem presentem, sed circa solẽnitatẽ b bene põt disponere, in Spe. de instr. edi. §. compendiose. ver. sed nũ quid de consuetudine, etiam si sit statutum castri, vel villæ. Tu in castro, c vel in villa dic contra, nisi interueniant quinque testes. C. de testa. l. fi. & qũ non sunt ibi multi periti literarum, alias non valet de iure communi, vt dixi s. de testa. l. si vnus.

ADDITIONES.

a Statutum. Vide Bar. in l. si quæramus, ff. de testa. & hoc forte, quia solus Princeps restituit tales, vt no. in l. 1. §. pro qua, ff. de postulan. contrarium dicit Rapha. in l. eius. §. 1. in fi. ff. de testa.

b And. Barb. Sed circa solennitatem. Et vide Io. And. in addi. parua. vbi vult quod et consuetudo progen se potest disponere in solennitate testamenti. Vide Ang. in l. 3. de testa. & ibi Do. &c.

c Tu in castro. Vide Bal. in l. 1. inf. quæ sit lon. consue. & Bart. in l. omnes populi ff. de iustitia & iure.

Adde omnino Pau. de Cast. in alle. l. fi. ad fi. prin. sup. de testa. & aliquid in l. si vnus. eod. titu.

Ad senatusconsultum Orficianum. *Rub.*

LEX PRIMA.

a *Filia præfertur matri matris.*

SI intestatæ. † Filia præfertur matri matris, & alij consanguinei præferuntur agnatis. h. dicit.

LEX II.

1 *Descendentes hæreditate non adita, non faciunt partem adeuntibus.*
2 *Descendentes an transmittant hæreditatem ad ascendentes.*
3 *Pater si fuit negligens adire hæreditatem, non succurritur ei per restitutionem in integrum.*
4 *Pater filio recusante potest adire hæreditatem ex beneficio legis, cum non solum, de bo. quæ libe.*
5 *Pater an repellatur a successione, si filij transmiserunt ius deliberandi.*
6 *Fratres si decedant viua matre non est tractandum de iure accrescendi.*
7 *Filij si sunt quinque & tres moriuntur viua matre, legitima duorum esset & vt duorum. i. triens.*
8 *Pater potest adire si filij superstites hæreditatem repudiauerunt.*
9 *Hæreditatis transmissio ad patrem hæreditate non adita procedit ex priuilegio.*

Non pro numero. Non numerus liberorũ, sed hæreditatis aditio designat portiones: h. d. Casus. Titius ex vxore sua Berta habebat quatuor filios, duos in ptãte, & duos emãcipatos: decessit Berta, deinde decesserunt dicti duo filij in potestate retenti, priusquã adirent hæreditatem maternam, quæritur an isti emancipati superuenientes succedãt viriliter in tota hęreditate materna? Respõdetur, ꝙ sic. Non ob. ꝙ tempore mortis matris essent quatuor filij, quia non pro numero superstitũ mortis matris tpe, sed pro numero succedentiũ materna diuiditur hæreditas. hoc. d. † No. ꝙ decedentes hæreditate nõ adita, non faciunt ptem adeuntib. † Scdo no. quod hęreditatẽ nõ aditã nõ trãsmittũt: nã si trãsmitterent fierent plures, quã duæ portiones. Oppo. & videtur quod imo transmittant de iure speciali, quia erat hęreditas materna, vt s. de his, qui ante aper. tab. l. j. Solu. ibi decesserunt cum liberis hic sine. Sed ꝯ immediate opp. nam hæreditas matris transmittitur ad ascendentem, sicut ad descendentem, vt s. de suis & le. l. apud hostes. So. aliud in hęreditate paterna propter existentiã sui hæredis, quia transmittitur non solum ad ascendentes, sed ad quoslibet hæredes, vt ibi, aliud in materna, quæ etiam ad descendentes non transmittitur, vt hic. Et ratio differentiæ est qa hęreditas patris est debita filio, per l. xij. tab. & ipsi est ipso iure applicata, licet repudiabiliter, secus in hæreditate materna. Et hanc opi. tenet Cy. & cõiter oẽs Mod. ꝙ in trãsmissione ad ascẽdentes nullus fit fauor a per hanc l. Fallit in infante, vt d. l. si infanti, propter præcipuum eius fauorem, & quia ex dispositione iuris & naturæ erat inpeditus adire. ergo merito sibi succurritur in transmittendo, ar. ff. ad Sylla. l. qui posthumos. quomodo ergo saluabis gl. in l. apud hostes? Respondeo, distingue tempora, & concordabis scripturas. nam tpe istius l. non transmittebatur ad patrẽ, sed ex interpretatione le. j. de his, qui ante aper. tab. iure nouissimo confirmatæ per Iustinianum hæreditas ascendẽtis ad ascendentes transmittitur, & ista opinio videtur æquior, tamen alia est magis defensibilis de iure, quia ista lex non reperitur correcta, nisi respondeas, ꝙ hoc est speciale, ꝙ non transmittatur ad ascendentes propter liberos superstites, b quib. debetur hæreditas matris. Nam duob. fauoribus existentibus, uno parentis, alio liberorum, præferendus est maior fauor, scilicet liberorum, & iõ pater non facit eis partem, ff. de inoff. testa. leg. pater filium, secundum Mar. Sili. & Iac. de Are. Et hęc est ipsa veritas. secus esset in hęreditate materna, quę trãsmittitur secundum iuris ciuilis regulã, vnde persona fratrum non impediret transmissionem: hoc magis placet, quam id, quod tetigi in l. qui se patris. † Opp. quod succurratur patri per restitutionem in integrum, vt l. ꝗ duos in prin. ff. de reb. dub. Solu. hic pater fuerat negligens, qa non curauit hæreditatem adire, antequam filij in potestate decesserunt, & negligenti non datur restitutio vel dic, vt in præcedanti contrario. nam hoc est, quia superest persona, c ꝗ excludit æquitatem in integrum restitutionis. † Deinde oppo. ꝙ pater posset adire ex beneficio. l. cum non solum, inf. de bonis, ꝗ lib. So. ibi loquitur filio recusante, sine patris uoluntate: hic decedente, & hæc vera. † Opp. ꝙ isti filij transmiserunt de iure communi ius deliberandi, & adeundi, ut l. cum antiquioribus. So. hæc lex intelligitur ſm illam: sed gl. dicit hic, ꝙ isti filij repudiauerunt hæreditatem, scilicet consensu patris. Et ideo pater repellitur, quod diuinare est. imo est ꝯtra tex. qui dicit priusquam maternam hæreditatem quærerent, nõ dicitur priusquã repudiarent. † Modo ego quęro, nunquid isti duo filij superstites ueniant per ius accrescendi? Rñdeo, si fratres decessissent viua matre, non esset tractandum de iure accrescendi, nec de numero liberorum, sed cum decesserint mortua matre, supstites ueniunt p ius accrescendi. rõ drĩæ est hæc, nam ius accrescendi est de acquisitione secunda, non de prima, & hoc est cum decesserint matre mortua, sed cum ea uiuente, totũ est de acquisitione prima & unica. † Ex hoc infert talis conclusio, quod si essent quinq; filij & tres essent mortui uiua matre, legitima duorum esset ut duorum. i. triens, sed si decessissent tres matre mortua, legitima duorum superstitum esset, ut quinq; filiorum, & iõ d esset semis, ut no. Dy. in l. pane, la j. §. si coniunctim, ff. de leg. 1. In glo. quæ incipit, sed quare. Iac. de Bel. in hac glo. in fin. dicit, hæc solutio nõ vr̃ bona, qa his repudiantib. patri licet adire, ut j. de bonis ꝗ lib. l. fi. §. similiq; mõ. sed quo ad iuuandum glo. potes dicere, ꝙ ẽt pr̃ repudiauit. Vel dic eis repudiantib. pr̃ põt adire eis superstitib. sed non eis defunctis, vel dic, e aut filius est hæres insolidum, & tunc transmittit ad patrẽ, siue prius moriatur, siue tunc repudiet, ut d. §. similiq; modo. Si uero filius est hæres pro parte tunc siue p̃moritur, siue repudiet, excluditur pater, & ueniunt fratres ex iure accrescendi, ut ff. ad Tertul. l. a. §. si qs ex liberis. in fi. §. in uersi. sed si non sit solus. & l. 1. §. nemo. & est ratio, tum qa fratres sunt, tum ẽt quia tractatur de iure accrescendi, arg. ff. de acq. hær. l. qui superstitis. tum etiam, quia † transmissio hæreditatis ad patrem, hęreditate non adita, procedit ex priuilegio, sed ius accrescendi de iure communi, & priuilegia facilius tolluntur, vt s. ad Velleia. l. antiquę. circa princ. Sed ad suos hęredes transmittunt, ẽt si cum extraneus sunt instituti, ut sup. de his, q ante aper. tab. l. j. & hęc est ipsa ueritas. Iac. de Bellu.

ADDITIONES.

a Celsus. In transmissione ad ascendentes nullus fit fauor. Adde omnino. Bart. Soc. in suo trac. fallen. reg. 431. & ibi ponit vltra istum hic multas alias fallentias ad hanc regulam, quas hic non enumerat.

b Superstites. Vide per Imo. in l. uentre, ff. de acq. hær.

c Superest persona. Non est putandum, quod ad hoc ut possit hæres minoris petere restitutionem in integrum ad adeundum, quod oporteat, quod hæreditas sit sibi magis debita, quam aduersario, quia sequeretur, quod hęres minoris iure communi posset admitti, & sic cessaret subsidiarium remedium restitutionis, l. in causæ. ff. de mino. & sic intellectus, quem ponit Bal. hic, post Cy. communiter non approbatur. vt no. hic per Iul. sed uult dicere Bal. quod superest persona; cui magis debebatur hæreditas primæ personæ defunctæ, non dico hæreditas [illegible] transmittere nolebat.

d l. Plane, §. si coniunctim. Et ibi uide Bal. & plenius, Imo. cum concor. ibi signat.

e Vel dic. Vide Imo. in contrarium in l. si paterfa. ff. de hær. inst. per Lud. Rom. in l. si quis hæres, §. fi. ff. de acq. hær.

LEX III.

a *Hæreditati non uidetur renunciare exclusus per prætorium.*

Matri intestatæ. Ius ciuile nõ excluditur tẽpore, licet p̃torium excludat̃, h. d. † Ex hoc no. ꝙ exclusus per prętorium, non vr̃ renunciare hęreditati, sed remedio pretoris. uide l. suum. sup. de iure delib.

LEX IIII.

Quoties. Descendẽtes pręferuntur ascendentibus. hoc dicit.

LEX V.

1 *Dignitas materna nocet filio.*
2 *Filiorum genera sunt quatuor.*
3 *Filij primi legitimantur per matrimonium, & non secundi.*
4 *Filij quando legitimantur per matrimonium, debet inuenire solemnitas.*
5 *Imperator quando legitimat spurium, sufficit exprimere in genere quod sit illegitime natus.*
6 *Conceptus vulgo si non habet matrem, quis ei succedere potest.*
7 *Bastardus cum filio legitimo institui potest.*
8 *Conceptus uulgo dicitur, cuius mater se supponit omnibus.*
9 *Libertas quando datur alicui, forma intelligibiles in eo imprimuntur.*

Si qua illustris. Mulieri illustri spurius ltĩs extantib. non succedit: secus si ex legitimo.

ADDITIO.

a Si qua. Arg. istius l. determinat Host. quod sic. & refert Io. And. in capitu. [illegible] de fil. presbit. in Nouel. in fi. quod non ualet dispensatio facta per Papam cum nato ex coniugato et soluta nobili, nisi de illius nobilitate in literis sit facta mentio. Tene menti, et uide illum infra.

mo concubitu sit natus, & ex illostri. h.d. No. casum, in quo spurius non succedit matri. † No. q dignitas materna nocet filio: Quæro de quo spurio loquitur? Resp. de vulgo concepto, nam si certus esset pater, tunc iste natus esset ex stupro, quia natus esset ex illustri virgine, vel vidua, & ideo sicut adulterini non succedunt, quia talis coitus potest accusari, ita nec (vt ita dixerim) stupratiui. Vnde hic glo. dat pro regula, q vbicunque parentes possunt accusari de adulterio, stupro, vel incestu, tales spurij tanquam nefarij, a non possunt per aliquem modum succedere patri, vel matri, vt in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. §. fi. colla. 7. Quid ergo b si mater per vim fuerit stuprata? Respō. cum mater non possit accusari de stupro, talis filius ei succedit, vt Insti. de succ. agn. §. vulgo. nam quæ vim passa est, non mutauit infamia, ff. de postula. l. 1. §. remouet. † Modo ego quæro, quot sunt genera filiorum? Respon. quatuor, vt no. Inst. de adop. in princi. Tu adde duo genera. Nam quidam sunt legitimati per gratiam, naturales vero per naturam, ut bastardi legitimati per principē. Quid sunt legitimati per gratiam, spurij per naturam, ut adulterini, & similes a Principe solenniter legitimati. † No. primi legitimantur c etiam per matrimonium, secundi non, e ut ff. de statu homi. l. Paulus. Et hoc probatur expresse ex coniunctione duorum §§. in Auth. quib. mo. nat. effi. sui. §. si quis igitur dotalia. ubi dicitur per matrimonium filios legitimari. & §. vlt. si quidem, ubi dicitur, q nati ex damnato complexu non gaudent hoc beneficio, neque alijs formis legitimandi per d. Authen. introductis. Vulgo concepti, d nec per matrimonium, nec per Principem legitimari possunt, quia in certum patrem habent, vt hic dicitur in litera, tamen in hoc staretur assertioni patris, & matris. non enim est interdictum vulgo conceptum ex indicijs vocare filium, & amplecti eum vt filium, vt ext. de fil. presbyt. cap. Michael. † Item no. quod quando filij legitimātur e per matrimonium, debet interuenire quædam solennitas, s. instrumentum matrimonij atque dotis. alias quantum ad succedendum non sunt legitimi: licet sint legitimi quo ad ordines ecclesiasticos, vt ext. qui filij sint leg. ca. tanta. † Item no. f quod quando Imperator legitimat spurium, sufficit exprimere in genere, q sit illegitime natus, nec oportet descendere ad speciem, puta q sit illegitime natus ex monacha, vel ex incestu: nam clausula, non obstante d. §. fina. omnia supplet. & quia genus includit omnem suam speciem, maxime in fauoribus, & ista est opi. Ioan. Andr. † Quæro, quis succedat g vulgo concepto, si matrem, vel lineam maternam non habet? Respondeo, succedat vxor. Si non habet vxorem, & habet tutorē, succedat tutor, vt not. ff. de reg. iur. le. quo tutela. Et ideo expositis h apud hospitale Misericordiæ succedat hospitale, vlnmo loco succedet fiscus tanq̄ in bonis uacantibus. † Quæro, habeo filiū legitimum & bastardum, quos hæredes instituto coram duobus testibus, videlicet bastardū in vnica, legitimū in residuo, vtrū valeat institutio bastardi? Spec. dicit quod si, alleg. l. fin. supra de confir. tut. sed illa lex hoc non dicit, qa tutor uenit confirmandus ex indicijs, & hæreditas non defertur extraneis ex Indicijs. Item allegat. l. 2. & l. humanitatis, s. de natu. lib. sed l. 2 non dicit aliquid de hoc, lex uero humanitatis loquitur in legitimato. qua propter vī, quod totum ptineat ad filium legitimum, vt s. de testa. l. hac consultissima, §. ex imperfecto. sed pro Spec. facit ratio tex. in Auth. de testa. imper. quia si naturalis causa inspicitur, de matre non esset dubiū q ualeret matris testamentum. de hoc. in Specul. de insti. edi. §. compendiose. ver. sed quid si pater naturalis. Quæstio fuit de facto, i q quidam habens sororem carnalem instituit bastardum coram quibusdam mulieribus, soror dicebat testamentum nullum. In contrarium allegabatur dictum Spec. multi & plerique Doctores consuluerunt pro sorore, nam si non potest quis instituere patrem suum coram duobus testibus, vt dicit Spec. in d. §. versi. quid si filius. ergo multo minus bastardum, cui nihil debetur iure naturæ. Præterea auth. licet, s. de nat. lib. dicit, quod parem pietatem debent hrē parentes liberis naturalibus, & econuerso. Sed filius naturalis non potest instituere patrem coram duobus testibus, ergo nec eō. Non obst. l. vlt. s. famil. ercis. quia loquitur illa lex de iustis filijs tm̄ suis & emancipatis, non de iniustis & illegitimis. Vnde si spāle est in filijs iustis, ergo ɔtrarium est in iniustis. & hoc de iuris rigore magnis mihi placet, quia nō sic respici debet ad naturam, q a uinculis legitimi sanguinis discedatur. † Vltimo no. quod ille proprie est vulgo conceptus, cuius mater se supponit omnibus differenter. Sed si stat lex mensibus cum uno, & alijs sex mēsibus cū alio, superinde est, sed non uulgo conceptus, quia pater demōstrari potest. & de illo loquitur l. si spurius, & l. hac parte, ff. vñ cog. Et adde q̄dam alia, quæ dixi s. de fideic. l. eam q̄. & Instit. de nup. §. fi. † Et not. quod si do tibi libertatem, formo in te libertatem, nā intelligibiles formæ imprimuntur, & tñ non minuuntur a proprio subiecto informante. ita Imperator dat legitimitatem. i. format in subiecto hanc qualitatem, sicut Sol. format quasdam qualitates in materia, quæ non sunt in sole, vt colores. & hoc est quod gl. nesciunt proprie loqui in l. manumissiones. ff. de iusti. & iure.

ADDITIONES

a Nefarii. Vide Bar. in l. fi. ff. de his, quibus ut indig.
b Quid ergo. Vide Bal. in l. eam quam, de fideicom. supra.
c Secundi non. Et uidetur etiam probari in c. cum haberet, de eo, qui du. in mat. quā pol. per adul. & Bal. in l. eam, quam supra de fideicom.
d Vulgo concepti. Vide Bal. in l. eam, quā in ver. denuo quæro, supra de fideicō.
e Legitimantur. Vide Bal. in l. cum quis, supra de natu. lib.
f Item no. Vide Bald. in c. 1. §. naturales. in prin. ff. de feu. fue. cōtr. inter do. & ag. & quæ dixi post Bar. in auth. ex cōplexu, supra de ince. nup. & Io. An. in c. fin. de fil. presby. & quæ dixi post Bar. in l. Gallus §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. Bal. in l. eam quam, ver. pone quidam supra de fideicomm. Barto. in l. Paulus. ff. de sta. ho. & vide Bened. de Humb. in l. 2. ff. de nata. resti. Bal. in c. nisi cum pridem extra, de renun. in cons. 184. dixi sup. in prin. huius legis.
g A. B. Quæro, quis succedat. Vide Bar. in l. nutritoribus, inf. commu. de succe. & Bal. in l. cum eo, ff. de pac.
h Expositis. Vide no. per gl. in l. nutritoribus, infra com. de suc.
Cels. Quæstio fuit de facto. Hāc q. habes ventilatam, & decisam per Ang. in Auth. de ince. nup. in prin. de qua ibi vide, quia diffuse tractat.

LEX VI.

1 *Nepos conceptus post mortem aui, an succedat auo.*

Quidam ancillæ. Nati ex ancilla manomittēda, facta iā mora libertati, nascūtur ingenui & successibiles actiue & passiue. h. d. no. † Quærit gloss. a utrū nepos conceptus post mortem aui, vel auiæ, succedat auo, vel auiæ? Placentinus dixit, q sic, quia de sanguine est: gl. dixit q non, quia quo ad ius succedendi in hæreditate, non agnoscitur nec cognoscitur, hæc vera ex sua persona, sed transmissione bene posset succedere, vt plene dixi in l. 1. de his, qui ante aper. tab.

ADDITIO.

a Quærit gl. Vide in l. item prætor, ff. de suis, & legi.

De legitimis hæredibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Soror a fratre dotata non tenetur conferre dotem fratri suo.*
2 *Frater & soror ad hoc ut succedant titulo consanguinitatis, non requiritur quod sint utrinque coniuncti.*
3 *Cognatio operatur idem quod agnatio.*
4 *Frater consanguineus ita succedit in feudo, sicut utrinque coniunctus.*
5 *Clausula in fine posita refertur ad omnia.*

IN successione. Titulo consanguinitatis, vel cognationis ita succedit soror, etiā dotata, sicut frater. † Quæro, nunquid ista soror dotata a fratre, teneatur dotem conferre fratri? Resp. non, quia in successione transuersalium cessat collatio dotis. ita dicit gl. hic, & sup. de colla. l. si emancipati. † Quæro, an sit differentia, vtrum sint vtrinque coniuncti, necne: gl. dicit q non, hoc de iure veteri, sed hodie econtra, vt inf. comm. de suc. auth. itaque. Sed contra hoc oppo. plores rationes vincunt vnam, nam aliquid additum pari, reducit illud ad potioritatem, vt in cap. duobus de rescrip. libro 6. † Considera hic, q tempore huius legis caput vnde agnati præferebatur capiti vnde cognati. & ideo licet essent duo fratres vtrique coniuncti, & alter ex latere patris tantum, nulla ratio prælationis surgebat ex latere matris tantum, sed solum ex paterno, cum ergo dicit, quod duæ rationes uincunt unam, concedo, sed hic non est, nisi vna, quia altera est impertinens. hodie vero a cognatio operatur idem, quod agnatio, & ambæ simul sunt duæ rationes, & uincunt unam. † Et per hoc b determinatur quæstio feudi, quia in feudo ita succedit frater consanguineus tantum, sicut vtrinque coniunctus, quia mater nihil patrocinatur in feudis, secundum D. Iac. de Dom. Ardizone Veronen. in laudabili Summa sua super feudis, & ipsa est ipsa ueritas. Modo accidit c quæstio ardua Pisis sub his terminis. Statuto cauetū, q frater excludat sororē dotatā, si statutū non diceret vltra intelligeretur ab hæreditate dotantis, d non alterius, per glo. hic positam.

Alio

ADDITIONES.

a Hodie vero. Sed non uidetur bona rō secundum Raph. hic. quia etiam antequam sublata esset differentia agnationis & cognationis, ut in §. nullum, in Authen. de hær. ab intesta. erat statutum, q frater utrinq. coniunctus præferretur fratri consanguineo tantum, ut in Auth. de consan. & uter. frat.
b Et per hoc. No. ad limitationē eorum quæ no. Bal. in auth. defuncto ad Ter. & vide Bal. in c. 1. de gra. suc. in feu. & Ang. in consi. 108.
c And. Barb. Modo accidit. Vide Lud. Ro. in con. 31. ad quod alle. Bal. & in consi. incip. uisa constitutione municipali.
d Dotantis. Vide no. per Bal. in l. si mater pro filia, su. de iure do. Pet. de Anch. in ca. canonum statuta, de consti. & ita et consulit Ray. de Monte in consi. inci. q mulieris dotatæ, &c. & dicit Ban. no. in consi. inci. factum si se habet, quidam decessit. alias incipit, quidam decessit intestatus, &c. q statutum dicens, q filia dotata excluditur ab hæreditate patris, intelligitur si fuit dotata tēpore mortis patris secus si post, per no. in l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hær. insti. & idem Bar. in l. si plures, sup. de cond. inser. vide no. per. Bar. in l. Titio centum, §. Titio genero, de cōd. & dem. & de isto statuto etiā qualiter intelligatur. vide Bal. in l. fi. sup. de dotis promis. & plene in l. fi. sup. de pac. & in l. pactū, in 20. q. su. de col. & dicit Bal. hic, qđ istud statutū intelligitur ab intestato. idē Bal. in d. l. fi. sup. de pac. & adde Barto. & gl. hic, unde Ang. in consi. 133. Pau. de Ca. in cōs. 333. & in consi. 109. Pet. de Anc. cō. fi. 76. & in consi. 159. per Bar. hic alle. tex. in l. quoniam nouella, in fin. tu. de inoff. test. & Pet. de Anch. in consi. 288.

Alio statuto cauetur, quod si frater, qui sororē excludit, decedat sine liberis, & fratre ꝯsanguineo, vel filio fratris agnato masculini sexus, teneatur dictę sorori relinquere dimidiam partis suæ. Accidit ꝙ Do. Pet. habens filium, filiam ve dotatā, facit testamentum, in quo masculū hæredem instituit, & filię supradictæ relinquit decem iure īstitutionis; demum dictus frater decessit relicta quadā filia fæmina, condito testamento, in quo instituit agnatū; quęrebatur an filia dicti Pet. deberet habere dictam dimidiam? Videbatur ꝙ sic, propter uerbum masculini sexus, qđ a videtur etiam ad liberos referendum: *a* nā uerbum commune 5 refertur ad omnia, vt ff. de vul. subst. l. iam hoc iure. † Item clau b sula in fine posita *b* refertur ad omnia, vt l. vlt. ff. de re. dub. & extra, de appel. cap. secundo requiris. Consului contrarium, quia quando prima clausula habet propriam, & specialem determinationem, clausula ultimo posita non refertur ad illud, ut not. in l. j. §. deinde. ff. de postu. & de leg. 1. l. talis scriptura. Item ista filia dicti Petri non excludit per fratrem, sed per testamentum paternum. Vnde dictū statutum debet intelligi ab intestato; ut ff. de inofficio. testa. l. Papi. §. sed nec impuberis. qua propter dicta filia sperare non potest id, quod est alij applicatum, ut inf. de dona. l. fin. §. sin autem. Et de materia clausulæ absolute positæ no. in Specu. de instr. edi. §. nunc autem, versi. item excipe. Sed quando clausula ponitur in coniunctione, & non absolute, non c respicit nisi proprium *c* determinabile, ut plene dixi in l. j. sup. de li. præte. Item si præcedentia sunt aduersatiua, respicit illud, cui probabilius adaptatur. & si est dubium, respicit ultimo loco dictum, vt l. si idem, §. fi. ff. de iurisd. om. iud. quia in ultimis stat conclusio, ut no. ff. ad Treb. l. qui filium, §. fi.

ADDITIONES.

a Referendum. Adde in simili Bart. in l. doli. in prin. ff. de seruo corrupto.

b Clausula in fine posita. Adde quod no. post Bar. in addi. ad ipsum in l. talis, §. j. uer, ex quo nota in ver. efficeretur inutilis, ff. de leg. 1. idem consi. 39. incip. sola reliquit.

c Nisi proprium. Vide Bal. in l. 6. de reb. dub.

LEX II.

1 *Patria potestas apta nata quærere non nocet filio.*
2 *Filius in quærenda hæreditate an teneatur allegare iussum patris.*
3 *Possessio bonorum per longam patientiam non probatur agnita.*

SI EIUS. Hęreditatem patri nō quæsitam per filium, mortuo patre, ꝗrit filius pleno iure, h. d. † No. quod patria potestas pręcedēs apta nata quęrere, non nocet filio, si non fuit ꝑducta ad acquisitionis actum. Sed videtur, quod imo fuerit quæsita patri, vt supra, de pet. hære. l. si filius So. ibi filius lōgo a tempore possedit uiuo patre, & ideo ex longi temporis *a* patien2 tia præsumitur solennis aditio præcessisse. † Sed nunquid *b* b necesse est allegare iussum patris? Videtur quod sic, vt ff. de usu. l. cum de in rem uerso. So. satis habet lex ꝙ interuenerit longa patientia, quia agitur principaliter de fauore patientis. Non ob. l. cum de in rem uerso, quia illa loquitur de probanda obligatione: sed quæstio nostra quærit de probanda acquisitione. simile no. glo. sup. de iure delib. l. si infanti. in glo. ibi, ex quo videtur. 3 † Sed nunquid per patientiam longi temporis, probatur boc norum possessio legitime agnita coram Prętore? Respon. *c* non, quia patientia non potest adaptari Prętori, qua propter etiam in simili dico, ꝙ ea possessione longi temporis pacifica, & sine vlla ꝯditione facta, non præsumeretur insinuatio donationis, quia nihil commune habet patientia, vel authoritas Prætoris d cum possessione. Item si statutum *d* requirit certas personas ad esse contractui mulieris non ideo præsumeretur eorum ꝑsentia, vt s. vnde legiti. l. non hoc. Fateor tamen, quod in bonorum possessione pater, qui passus est per decennium filium possidere, qui filius agnouit bonorum possessionem coram iudice, qđ præsumeretur patrem dictam bonorum possessionem ratificas4 se infra utile tempus: quia † quando longa patientia habet in se principium & finem, sufficit principium, quia potest momento fieri. hoc est, quod no. subtiliter in l. j. qui admit. ad bo. posse. qđ e reduco tibi ad memoriam. Et no. *e* quod ratio dictæ l. si filius. & l. qui in aliena, ff. de acq. hære. est, quia promiscua est possessio patris & filij, & quasi unum corpus: unde & uno possidente, intelligitur alter possidere, ut l. fi. s. de vsufr.

ADDITIONES.

a And. Barb. Ex longi temporis. Ex longo tempore præsumitur patientia, vide quæ no. Bal. & Ang. in l. qui in aliena. §. 1. ff. de acq. hære. & ibi dixi, in ca. licet Heli. de simo. & uide not. text. in ca. significauit, de consti. vbi non præsumitur authoritas Episcopi interuenisse.

b Sed nunquid. Vide Bar. in l. qui aliena, §. 1. de acq. hær. ubi sentit contrarium, & istud uidetur verius per l. si adulterium cum incestu, §. idem Polliom, ff. de adul. & Pau. de Cast. in d. l. qui in aliena, §. 1.

c Phi. Dec. Respon. Nam ea solo animo nō cognoscitur, sed corā prætore agnosci, dēt, ut per istum in rub. supra qui admi. ad bo. pos. & in l. fi. eo. tit. per Doct. Et unde in gl. Inst. de hære. qual. & diff. in uer. ad legitimam per Ang. consi. 14. ubi dicit bonorum poss. non faciet quem bon. possessorem, nisi eam coram iudice agnoscat. Et adde Alex. in rub. & Raph. d. l. h.

d Item si statutum. Vide Bal. in l. si filius in fi supra de pet. hær. & in l. qui in aliena. in §. 1. ff. de acq. here.

e Et not. Ista responsio tollitur per c. puenit, cum glo. extra, de emptio. & uenditio.

LEX III.

1 *Prior in gradu, potior est in iure.*

CONSANGUINITATIS. Soror fratris filio antefertur ciuili ac pretorio iure ex gradus prioritate. h. d. Opp. nam idem ius est tributum filijs fratris, quod ipsi fratri, vel sorori, vt J. auth. cessante. Sol. hæc corrigitur a per l. illam. Scias tamen, *a* ꝙ vltra filios fratrum standum est re2 gulæ, † ꝙ qui prior est in gradu, potior est in iure. Vnde regula istius legis est vera, & non fallit hodie, nisi in fratrum filijs & facit J. eo. l. meminimus, §. eum autem.

ADDITIO.

a Scias tamen. Vide Cynum in authen. cessante. infra eo. Barto. in auth. post fratres. infra eo.

AVTHENTICA.

1 *Filij fratris interdum cum patruo succedunt.*
2 *Transuersales ueniunt in capita.*
3 *Vlteriores post fratres & filios eorum succedunt per se.*
4 *Successio in Baronia dicitur successio singularis.*
5 *Masculus descendens per filiam præfertur filiæ alterius fratris.*

a CESSANTE. *a* Vbi non subsistunt descēdentes, vel ascendentes fratres, & sorores vtrinque cōiuncti, & eorum qui ex his præmortui sunt filij, reliquis agnatis & cognatis omnibus præferuntur, qui fratrum filij vocantur in stirpes. h. d. vsq. ad versi. & cum proximis. Ibi aūt dicit, ꝙ vocantur cū ascendentib. in gradu proximis, vsq; ibi, & quidem. Ibi aūt dicit, ꝙ filius fratri vtrinq; ꝯiunctus prefertur fratribus & sororibus coniunctis ex vno latere tantum: unde nō seruatur gradus, sed qualitas cōditionis fortioris, & duplicis, quia duę rationes uincunt unam. Modo ista auth. uidetur clara in se, tamen in rei ue1 ritate nō est clara. † Et ideo quæritur de tali q̄stione, tres erant fratres. Titius, Lucius & Sempronius. decessit Titius vno filio sup stite: decessit Lucius duobus filijs superstitibus: tertio decessit Sēpronius sine prole ab intestato: quęstio est de bonis inter dictos suos nepotes, nā filius Titij dicit se debere habere hæreditatis dimidiā totius, asserēs, ꝙ duo filij Lucij uocantur in stirpes, & illi dicunt, ꝙ in capita, quæritur quid iuris? Azo. subtiliter cōsiderans dixit, ꝙ interdum filij fratres ueniunt cū patruo ad succedendum, & tunc necesse est, ꝙ ingrediantur gradum paternū iuris fictione, & ꝙ sint pares in gradu cum patruo, & ideo succedunt in stirpes. Idem dico, si uenirent cum ascendente in gradu proximiori: sed interdum ueniunt soli & per se, & tunc sunt pari cognatione, sed dispari numero: & ideo quot capita, tot portiones, quia non est rō, quare in natura pari, licet multiplicata, quilibet non debeat deferre partem suam pari modo, nam in na2 tura pari nulla est naturalis prælatio. hanc opi. tenet Ia. Bu. † nā regula iuris ueteris est, ꝙ omnes transuersales ueniant in capita vt in l. lege 12. tab. infra, eo. nec reperitur, ꝙ ista regula sit correcta, uel modificata, nisi quādo fratrum filij ueniunt cum ascendentibus transuersalibus, & in gradu proximis, vel cum recta linea ascendēte, vt hic. ergo standū est tā rationi naturali quam b regulæ iuris antiqui, s̄m Iac. Nec ob. ꝙ *b* fratrum filij succedant loco parentum, quia verum est, quoad succedendum, non quoad succedendi modum, secundum Ray. de For. Sed glo. nostra tenet contrarium ꝙ succedunt in stirpes. Et ratio est, quia quilibet descendens repręsentat suum stipitem ex necessitate naturæ, vt ff. de colla. bon. l. dedit dotem. Sed hęc ratio e non ualet: sequeretur enim, ꝙ idem esset in nepotibus fratrum, quod est falsum, quæ quæstio formatur in feudis, & communiter determinatur ꝙ duo nepotes ex vno fratre, & vnus ex altero, succedant in capita. sed ratio potest esse in feudis, quia seruitium diuiditur in capita, ergo & successio, argumento sumpto a proportione commodi

ADDITIONES.

a Cessante. No. hic, quod si nepos succedit in locum patris eius, quando venit ad successionē patrui, uel auunculi, uenit una cum alijs patruis & auunculis, ut hinc inde, quando uenit ad hæreditatem quorumcunque ascende[illegible] ium, l. si quis ff. de suis & legit. & Insti. de hæred. quæ ab intest. §. cum autem. quando uenit ab successione aliorum una cum patruis aut auunculis, tunc non repræsentat personam patris sui, sed excluditur a patruo magno, aut auunculo magno, ita uidetur probari in l. 2. de success. edic. cogita, & uide infra pro[illegible] [illegible] Bar. post Cy. in auth. post fratres, per Aug. in corpore, und[illegible] [illegible] casus, et bene facit l. auunculo, inf. cōmunia, de succe. et uide Bal. J. et Bar. in l. 2. § 1. in ff. de suis et legi.

b And. Barb. Nec ob. Sal. hic tenet opin. Dom. Azo. tu uide Baldum in l. 2. sup. de suis et legiti. et in c. 1. §. 1. qui feu. dare poss. et c. 2. de grad. succes. et in c. 1. de natu. succes. fen. et ibi omnino uide tex. uide Bar. in l. 2. §. hæreditas, ff. de su[illegible], et legit. Ang. in Auth. de hæred. ab intest. §. si uero. tenet, quod [illegible] stirpes, et uide Iac. de Bel. Salyc. dicit in contrarium uideri, pone quod sit unus nep[illegible] ex fratre, et quinque ex alio, ius erit, quod ille solus tantum habeat, quantum [illegible] cum de futuro sint æquales in parentela, unde cum his casus non rep[illegible] [illegible] ut in corpore apparet, ergo etc. si uero dicat, quod non probat op[illegible] per uer[illegible], diximus, non comprehendit solum casum, de quo dixerat. Et cogita, Rol[illegible] fuit di[illegible]. Azo. tenuit opinio Azo. in tit. de bon. poss. unde Ang. et Bar. ten[illegible] op. Accur. per §. si non mares, quem Accur. alleg. eo. tit. l. illud. [illegible] Iac. de Bel. ita concludit. et Bar. in consi. super hæreditate Domini Nicollæ, et est in ordine. 255.

commodi & incommodi. Et reperitur vnum c. extrauagans, qđ ita determinat. Sed si vera esset opi. glo. debemus distinguere, ꝙ aut feudum defertur iure hæreditario, & tũc fratres veniunt in stirpes. aut non iure hæreditario, sed simpliciter tanquam agnati, & tunc veniunt in capita: hoc aũt liquere potest ex tenore inuestituræ. In patrimonio aũt libero, in quo successio non est nisi hæreditaria, vt vides, est differẽtia inter Do. Accursium, & Do. Azonem, præceptorem eius. Ista enim materia nõ vadit omnimode per naturales rationes, sed quia sic æquũ videtur Legislatori, & ideo in hęrendũ est tex. in corpore huius auth. qui dicit, vt in parentum iure succedant. hoc tenet Bar. & glo. in corpore quę incipit, no. si fuerit. nam tex. in ver. si vero, neq; filios fratrũ relinquat, tunc veniunt in capita. ergo si filios fratrum reliquerit, veniunt in stirpes; vt sic aduersetur in iure. Idem tenet glo. Insti. de le. agn. succes. §. hoc etiam. & Cy. hic, & glo. ℑ. ea. lege, in vl. glo. volo te mulare super tex. quia nũquam tex. loquitur in stirpes, nisi quando filij fratrum veniunt ea priuilegio, vt paret in corpore in verbo, priuilegium & in verbo, beneficium. quæ verba ibi pluries repetũtur. Sed certum est, qđ qñ veniunt ex sua psona, non veniunt obtentu alicuius beneficij, sed ipsius naturæ, & secundum regulas rigorosas graduum, ergo veniunt in capita. Ego timens recedere a glossis in consulendo, iam consului secũdum gl. Modo tamen vr̃ mihi, ꝙ opi. Azo. & sequacium

3 sit magis consona literę & naturæ.† Et no. per istam auth. quod vlteriores post fratres & filios eorum, succedunt per se, & ideo non consideratur persona eius, a quo descendunt, sed tantum ipsæ personę succedentes veniunt in capita. secus in præcedentibus, vbi consideratur persona a quo. & est necesse, vt eius vice fungatur, & ideo veniunt in stirpes. Vnde facit ad quęstionem

2 Consuetudo *a* est, ꝙ filius nõ succedat in Baronia, Pone, quidã Baro habet fratres, & nepotes ex filia præmortua: decedit, nunquid admittiẽ nepos? Videtur dicendũ, ꝙ nõ. quia iste nepos venit ex persona suæ matris, & ideo repellendus. sed vbi non essent

b fratres, nec fratrũ filij, sed vlteriores, tunc bene veniret *b* nepos, quia tunc non ꝯsideramus personam eius, a quo descendit, vt

4 hic, secundum Iac. de Ra. & Cyn. in auth. post fratres. Cyn.† Et

c no. *c* ꝙ successio in Baronia est successio singularis, sicut hęres in re certa. Vel verius. Baronia est quid vniuersale, sicut peculiũ castrense. & ideo potest quis habere vnum hęredem in Baro-

5 nia, & alium in pagania.† Item no. *d* quod per hanc theoricam

d vr̃ destrui quædam sententia, de qua fit mentio in c. 1. de eo, qui sibi, vel hæred. suis mascu. & fæm. colla. 10. vbi dicitur, ꝙ masculus per filiam descendens prefertur filiæ alterius fratris. non. n. paret locus fæminę in feudi successione, donec masculus super est ex eo, qui primus de hoc feudo fuit inuestitus. Dicas, ꝙ in illo capit. tenor inuestituræ ponebat oẽs masculos ex una parte, quos fœminis præferebat, & ideo nimirum si non est locus fœminæ, vt l. in multis, ff. de statu. ho. Sed circa illum casum vbicũque ex vi intestati succeditur tenore ꝯstus non obuiãte, potior est filia, quam filius alterius filij, quia ad excludendam filiam oportet, ꝙ nepos veniat per fundtionem, quę est quædã fictio: necesse est enim, ꝙ fungatur loco matris, ergo non potest tanquam masculus iudicari, certe nec mater mortua excludit viuẽtem sororem. Quare de primo ad vltimum cõcludendo, si feudum est indiuisibile, filia est potior nepote, & hęc est veritas. dixi in l. quoties, s̃. de suis & legi. sequitur in tex. & quidem prędicti. Hic dicitur, ꝙ filius fratris & sororis vtrinq; coniuncti prefertur fratribus & sororibus defuncti coniuncti ex vno latere tantum. Oppo. in isto fratre concurrunt duæ rationes, scilicet quia frater, & quia agnatus sed filius sororis non est agnatus, qa descendit ea fęmina, ergo potior debet esse frater ea vno latere coniunctus, quam filius sororis vtrinque coniunctæ, vel saltem par, attento ꝙ in vtroque extremo sunt duæ rationes, & sic est paritas. Solu. filius sororis habet iura agnationis, vt inf. eod. leg. meminimus, §. cum autem. Item sublata est differentia agnationis & cognationis. & sexus tam producti quam producentis, & sic non ob. oppositio.

ADDITIONES.

a Consuetudo. Vide Bart. in l. liberorum, in fi. uers. quæro, quid si filia dotata, ff. de uerb. sig. & hęc sunt formalia uerba Cy. in auth. post fratres, la. 2. inf. eod.

b Bene ueniret. In contrarium quod no. Spec. in tit. de loc. §. nunc aliqua. uers. 146. Bal. in auth. si quas ruinas, in fi. supra, de sacrosan. eccl. Ioan. And. in Specu. de test. in rub. ad fi. & illud forte Dyo. facit in c. 1. §. hoc autem, qui feu. da. pos. & quod no. in l. liberorum, ff. de ver. sig. in uers. quæro, aliquis decessit relicto nepote, &c. nec ob. tex. in aut. post fratres, la. 2. inf. eo. quia in eo cessat ratio, quod exclusa esset ibi fœmina. i. mater fauore masculorum, ut est in casu nostro & traditur per Bar. in d. l. liberorum.

c Et no. Consulo contrarium, quia sequeretur, quod mulier in dote, quæ est ius uniuersale, posset decedere testata, & in reliquo non. contra no. per Bal. & Angel. in l. si cum dotem, in prin. ff. sol. matr. nec reperitur iure cautum & esset contra l. ius nostrum, ff. de re. iu. & bene facit, quod dicamus de uerbo, relinquo, relato ad dotem, gregem, uel peculium, quamuis sint quid uniuersale, tamen non infertur ad institutionem, licet secus si referatur ad quotam hæreditatis, unde plene per Ioan. de Imo. in cap. Raynucius, in testualibus. extra, de testa. tamen Imo. in d. l. si cum dotem tenet contra Bal. & Ang. hic dicta ratione.

d Item no. Vide per Bal. in l. fi. de suis & legi.

AVTHENTICA.

1 *Ascendentes succedunt in viriles, & transuersales in stirpes.*

a Post fratres. *a* Supra posuit primo ordinẽ transuersalium vtrinque ꝯiunctorum, nunc ponit secũdum ordinem, scilicet coniunctorum ex vno latere tm̃. & in primo ordine posuit sex personas, scilicet patrem, sororem, filium fratris, & filiam. Item filium & filiã sororis. Similiter nunc ponit de dictis personis ex vno latere tantum coniunctis, quæ succedunt quando in primo ordine nullus est successus, qa natura ordinis est, ꝙ donec extat aliquis de illo ordine successor, nullus de posteriori capite vocatur, ut hic. Sequitur in text. ibi autem. In isto versic. pone casum. Petrus & Paulus fuerunt fratres carnales, decessit Paulus superstitibus duobus filijs, scilicet Sticho, & Ioanne ex eadem vxore, vel alia. decessit Ioannes superstite Antonio eius filio, deinde decessit Stichus sine liberis superstite Petro eius patruo, & superstite Antonio eius nepote transuersali. Certum est, ꝙ pater est in tertio gradu lineę transuersalis superioris, & nepos est in tertio gradu lineę transuersalis inferioris: quęritur igitur an patruus & nepos pariter succedan: Resp. quod solus nepos succedit, qa respicit inferius lineã transuersalem. Dicit gl. Insti. de legi. agna. suc. in fina. quia nepos similis est fratri: & sicut frater excludit patruum, ita fratris filius hoc dicit no. Nota rationem, cum dicit, pares, &c. quod quoties duo parificãtur, quod excluditur per vnum, excludiĩ per aliud. quod tene menti. Sed quid dices, pone, quod iste Antonius haberet filium, & repudiaret, vtrum succederet filius Antonij, an Petros, qui est patruus defuncti? Respondeo, licet nepos excludat patruum patrui sui, tamen secus est in filiis nepotis quia verum est, ꝙ nepos ingreditur gradum paternum, sed filius nepotis non ingreditur gradum auitum, hoc dicit authent. post fratres. quæ statim sequitur. & hoc dicit Cyn. ℑ. commu. de success. auth. itaque.

ADDITIO

a Post fratres. Ad intellectum huius auth. & seq. uide Iac. de Bel. in §. si uero post hac fratres in Auth. ut cum de ap. cogno. coll. 8. & hoc adde, dicit statutum, quod defuncto succedant proximiores consanguinei ex latere patris, an admittantur pariter consanguineus frater, & frater utrinque coniunctus. Petr. de Anchar. ca. canonum statuta. uer. occurrunt aliæ quæstiones, &c. de constitut. dicit, quod statutum prædictum debet intelligi secundum ius commune, scilicet quod præferatur utroque coniunctus, & ideo reprehendit quendam Doctor. qui contrarium consuluit & uide quod in simili no. Mod. in l. cum ita §. fi. post gl. ibi de lega. 2. in uer. proximo.

AVTHENTICA.

1 *Prior in gradu transuersalium est potior in iure ex successione eorum.*

2 *Successio transuersalium diuiditur in capita exceptis filijs fratrum qui succedunt in stirpes.*

3 *Successio inter auum, & auiam ac filium sororis, diuiditur æqualiter.*

4 *Intellectus auth. post fratres.*

Post fratres. Hic ponit tertium ordinem successionis transuersalium ab intestato, & duæ dan-

1 tur regulæ. Prima, †ꝙ inter fratres & fratrum filios, qui prior est in gradu transuersalium, potior est in successione eorum, siue masculus siue fœmina, siue agnatus siue cognatus, siue sit de linea transuersali sursum, siue inferius. Secundo datur quædam

2 regula transuersalis, valde no † ꝙ successio transuersalium diuiditur in capita exceptis filijs fratrum, qui succedunt in stirpes. Et scias, ꝙ ista regula non habet locum in successione rectæ lineæ ascendentis, vel descendẽtis: verbi gratia, si est auus & auia paterna, & auus maternus solus, vel econtra: dicti auus & auia vnius lineæ computantur pro vna persona, & linea coniungit eos, vt no. in authen. defuncto. s̃. titu. 2. ibi, paternos, &c. Aliud exemplum in recta linea descendente in filijs nepotum, qui succedunt pro auo in stirpes, vt Instit. de here. quæ ab intest. §. cum

3 filius.† Modo quæro: pone, Titius defunctus est superstitibus auo & auia paternis. Item superstite vno filio sororis, & duob. filijs fratris, qualiter isti succedant? Cyn. mouet istam q. Et vr̃, ꝙ quatuor partes fiant, vnam habet auus, alteram auia, alteram filius sororis, alterã duo filij fratres. sic enim seruatur qu[illegible]ra omni respectu. Nam ascendentes succedunt in viriles & transuersales in stirpes. & hæc est ueritas. quid si decedens habet auum, & decem nepotes ex fratre? Respond. omnes decem vnam virilem partem faciunt, quia pro vna persona computantur. vnde auus habet dimidiam, & isti decem habent aliam dimidiam. cum auus æquiparetur fratri defuncti, secũdum veram opi. Itẽ frater reuocat filios alterius fratris ad succedendum in stirpes, ergo idem ius seruandum est in auo, per rationem positam s̃ in authen. præcedente. quæ ratio debet attendi tanquam uirtus intrinseca legis; & tanquam genus prædicans de suis singulis speciebus, vt leg. & not. Institu. de leg. pa. tu. in princi. cum simi.

4 Et no.† quod ista, & superior auth. loquuntur, prout tollũt differentiam germanitatis, vbi esset aperta uia intestati. Sed in querela inofficiosi testamẽti, dic vt s̃. de inoff. te. l. fratres. quia est ex testamento expugnanda, sic & ꝯtra dicitur ex testamento, quia testamentum est obiectum eius, quod nititur expugnare, ac si diceret, visus est ex collore, id est aspectus, in que textus iste co-

lor. Item ex pomo nascitur vermis, i. ex corruptione eius. sic ꝯ. tab. oritur ex testamento. sic etiam querela occasionaliter non formaliter ex testamento proficiscitur.

LEX IIII.

1 *Testamentum pupilli non dicitur testamentum.*

1 **Si autem nullum.** Nihil & inualidum æquiparatur. h.d. † No. quod testm̄ pupilli non dicitur testm̄, *a* & ideo non excludit legitimos, concor. s̄. de testamen. mil. l. fin. ergo pupillus non decedit testatus, sed carens testamento.

ADDITIO.

a Testamentum pupilli, non dicitur testamentum. Ratio autem est in promptu quia testm̄ nullum non dicitur testamentum, sicut nec falsus denarius dr̄ denarius. sed adiectiue dr̄ testamētum nullum, quemadmodum homo pictus, dr̄ pictus homo. & de hoc dixi plene in addit. ad Iac. Rebuf. post eum in l. semel. num. 2. in addit. in versi. falsus denarius inf. de apoc. pub. lib. 10.

LEX V.

1 *Suus & necessarius heres excludit caput agnatorum transuersalium.*

Defunctis. Si suus hæres abstinet, vel repudiat hæreditatem defuncti, frater defuncti ex l. 12. ta. hæreditatem potest adire, si est consanguineus, idest agnatus.

1 † In tex. ibi, defunctis. datiui casus. Op. quod suus & necessarius hæres excludit caput agnatorum transuersalium: quod patet, qa lex 12. tab. facit suum hæredem, velit, nolit. ergo per consequēs excludit omnem alium a iure ciuili; quia cum primum caput assumpsit effectum suum ea primo capite, ergo secundum caput nullum est. vt l. 1. §. sciendum. ff. de suis & legi. Sol. intellige l. nostram quando suus abstinuit de iure ciuili, vt quia erat institutus sub conditione, si uoluerit, vel habebat cohæredē extraneum vel substitutum vulgarem, quibus casibus vacat suitas *a* de iure ciuili; alias esset impossibile, ꝙ ea aliquo capite legis 12. tab. ueniret sequens in gradu, vel sequens in capite, vt no. Iac. de Ra. Bu. & Cy. s̄. vnde lib. l. qui se patris. Itē si pater dedisset ei licentiam abstinendi, hoc modo etiam decedens ab intestato, qa dixisset, do filio meo licentiam abstinendi; nam ut puto, hanc gratiam facere potest pater filio quocūque iudicio uoluntatis, licet talis uoluntas non sit testamentum, arg. sup. vt in pos. le. l. 3. Ex his apparet, ꝙ Bar. qui allegauit hanc l. contra Vltramontanos in l. qui se patris. nam nō recte intellexit. Modo quæro; pone ꝙ filius abstinuit de iure prætorio, nō ciuili, & decessit, ti sic non transmittit iura suitatis; quia suitas elisa per abstensionem ipso iure non transmittitur, vt s̄. de iud. del. l. cū antiquioribus, & arg. s̄. de transa. l. cum mota. nam dicta suitas fuit, sed non est. Sed suitas pendens, quę tenet medium inter ens, & non ens bene transmittitur. Respon. puto & tunc agnatos succedere posse: quia tunc destituitur suitas ab omni suo effectu, ut hic. & iste est intellectus gl. & l. qui se patris.

ADDITIO.

a Suitas. Hoc est contra text. hic, in versi. suit. quia iste tex. & iste titulus tractat de succes. intesta.

LEX VI.

Patruo. Frater patris præfertur fratri matris, sed hodie corrigitur. hoc dicit.

LEX IX.

In successione. Soror pręfertur auo & auiæ materni s. hodie corrigitur. hoc dicit.

LEX X.

1 *Succedentes ab intestato pupillo, licet non petant tutorem, non tamen cadunt a legatis.*

2 *Fiscus an ueniat in successione pupilli, excluso primo hærede ab intestato.*

3 *Fiscus an ueniat in successione pupilli omnibus gradibus exclusis.*

4 *Pœna non imponitur adultis, qui non petierunt tutorem pupillo.*

Sciant. Omnibus successuris ab intestato pupillo moriēti incūbit onus intra annum petendi, vel ordinādi tutorem. Item si iure substitutionis pupillari, alias ipso iure cadunt a successione. hoc dicit. Hic repete, quæ dixi s̄. ad Ter. l.

1 matres. † Quarto, an priuetur *a* singularibus legatis? Respon. non

a nec ob. s̄. de leg. l. pen. quia ibi fuit relictum propter tutelam ge-

2 rendam, hic non. † Quæro, *b* excluso primo hærede, vtrum ve-

b niat fiscus? Respon. non, sed sequens in gradu, vt in l. 2. §. fin. ff. ad

3 Tert. † Quæro, si nec sequens intra annum petit tutorem? Respon. eum priuari secundum Bar. quia tex. dicit. Sciant omnes, sed gl. dicit contra s̄. qui pet. tut. l. nepotibus. nam si hoc esset, sed quæreretur, ꝙ exclusis omnibus gradibus, ueniret fiscus: quod nō

4 est de mente legis. † Quæro, quare ista pœna non imponitur adultis, si non petant? Respondeo, quia in adulta ætate pęna non potest incipere: ergo nec permanere, vt ff. de fideius. l. Vranius.

c Extra oppo. *c* nam aut iste, qui non fecit tutorem ordinari, erat minor, & non punitur, l. 2. sup. si aduer. deli. aut erat maior, & tunc non potest petere alium dari, nec seipsum dari, quia ipso iure est legitimus tutor, vt ff. de legit. tuto. l. legitimos, ergo litera falsa. Sol. tutor legitimus punitur, si non petit intra annum, sibi concedi administrationem pręmisso inuentario. Item si non

d est idoneus, dēt petere idoneum, *d* vt d. l. 2. §. si mater, ff. ad Tert. Item de pupillari substituto pone exempla, quando substitutus erat 1. motior in gradu, & sic nec de facto, nec de iure, poterat esse tutor legitimus. Certe istud exemplum non placet per glos. quæ est in d. l. matres, dic vt ibi.

ADDITIONES.

a An priuetur. Vide etiam per Bar. hic.

b Quæro. Vide Bal. in l. matres, sup. ad Tertu.

c Extra opp. Vide Bal. in l. precip. versi. sed quid si mater, sup. de impub. & ali. sub.

d Item si nō est idoneus, debet petere idoneum. Casus est hic, ꝙ electus ad aliquod officium vel dignitatem, teneatur detegere suam inhabilitatem, alias punitur, de quo dixi post Iaco. Rebuf. in l. 1. num. 1. infra ne quis liber inuitus actum reip. gere. col. lib. 11.

LEX XI.

1 *Reseruatio idem operatur in quolibet correlatiuorum.*

1 **Si ab eo.** Reseruatio † idem operatur in quolibet extremorum, siue in quolibet correlatiuorum, tam actiue quam passiue. h.d. no.

LEX XII.

1 *Quinquagenaria potest parere legitimum partum.*

2 *Nubere apte est nubere pari.*

1 **Si maior.** Etiam † quinquagenaria potest parere legitimum partum & ex legitimo matrimonio. nec

2 est miraculum, sed raro contingens, h.d. no. † No. ꝙ si quis vult apte nubere, nubat pari: tm̄ etiam inter impares tenet cōiugium.

LEX XIII.

De emancipatis. Fratri emancipato sine liberis decedenti succedunt fratres in proprietate, pater in vsufructu, & vtrinq; ꝯiuncti in bonis a matre quæsitis defuncto, pręferuntur fratribus consanguineis tm̄ id est coniunctis ex latere patris tm̄. h.d. Pone, pater per rescriptum Principis emancipauit filium absentem, vel infantem qui emancipatus decessit sine liberis, & sine testamento superstite patre & fratribus ac sororibus, dr̄ hic, ꝙ cum per Anastasium iura legitima fratribus sint reseruata, ꝙ frater & soror succedunt in tota proprietate, pater in toto vsufructu; nec debet pater de hoc turbari, cum eius votum naturale esse debeat, ad suos filios & filias res peruenire. Sed qd si iste filius defunctus habebat quęsita a matre, & habebat filium consanguineū tm̄, & alium vtrinque coniunctum? Respondetur vtrinq; cōiunctum, & maternum tm̄, in maternis pręferri: sed in alijs bonis pariter vocari, & iste est vetus casus. Et no. hic duo arg. primum est, ꝙ propter fratrem existentem in medio ius fratris minuitur tam in succedendo, vt hic: quam in transmittendo, vt s̄. ad Orfi. l. non pro numero. Secundo no. ꝙ patrem succedere filio, non est de iure natura

a li, sed de iure artificiali seu positiuo, *a* quia non est introductum de necessitate naturæ, & est variabile. Et no. ꝙ ista lex corrigitur in duobus, primo in eo, quod dicit de solo vsufructu. Secundo corrigitur in vltimo responso, vt j. commu. de succes. auth. itaq;. No. in hac l. de voto parentum non solum in masculis, sed etiā in fœminis.

ADDITIO.

a Positiuo ex quo sunt omnes successiones mundi, secundum istum in l. seq. & Gui. Benedict. Gallicum in rep. c. Ray. de test.

LEX XIIII.

1 *Lex dicitur recte posita, quæ prospicit humano generi.*

2 *Filius vitia patris non debet grauari.*

3 *Germanus & germana, dicitur frater & soror, consanguineus & consanguinea.*

4 *Filia si per statutum non succedat fratri, nunquid etiam intelligatur quod frater non succedat filiæ.*

5 *Filius sororis non habet veram agnationem.*

Lege duodecim. Ista l. primo ponit proœmium. & dicit, ꝙ lex. 12. tab. inter ma-

1 res & fœminas non facit distinctionem, † quia natura vtrumq; corpus edidit, vt perinde humanū genus maneat immortale, & alterum alterius auxilio egeat: & si corrumperet alterum, corrumperetur genus humanum. Sed postea superuenit media iuris prudenti. q̄ impiam induxit differentiam: & quasi ipsam naturam vulnerans, innocentē prolem fœminam grauauit paterno vitio, si vitium est generare fęmellas, recitat autem hic vitia medię iuris prudentię, quæ statuit vt licet germanæ sorores succederent fratribus & sororibus, tamen sorores vterinæ nō succederēt, & tū versa vice eisdem succedunt. Item statuit, ꝙ patris soror non succedat filio fratris sui vna cum masculis, & plures alias differentias introduxit. Vnde Iust[illegible] hoc corrigēs statuit, ꝙ filius & filia fratris, vocētur ad successionem patrui pariter. Item ꝙ germanæ consanguineæ filius & filia: & vterinæ filius & filia succedant, sublatis de medio [illegible] prosi[illegible] omnibus, statuens, ꝙ successio non in stirpes, [illegible] in capita diuidatur, & quod vterinæ filius in gradum legitim[illegible] transferatur, & [illegible] vocat iura agnationis, concludendo, qd [illegible] sororis consanguineæ vel vterinæ patruus & amitis pariter succedant in capita non in stirpes. h.d. Et no. quòd gl. dicit, quod hodie in stirpes. Tu dic, vt dixi in auth.

auth. cessante. vbi hunc articulum plene examinaui. Not. in hac l. de immortalitate generis humani, sic in Auth. de nup. in prin. Quod enim non pōt saluari in indiuiduo; natura (quæ generare non cessat) saluat in specie, ſm Arist. & eius Commentatorē 2. de anima. Secundo not. ꝙ lex non debet offendere naturam.
2 Tertio no. † quod generare fæminas si vitium est, vitium est generantis, id est patris. Quarto no. in successionibus æqualitatem hincinde seruari: vñ qualiter quis succedit, taliter succeditur ei.
3 † Quinto no. quod statutū, qđ derogat fæminis in succedendo. est iniuriosum. impropriē tamē loquitur, vt no. Cy. J. de adulte. l. j. No. ex hac l. in prin. quod illa lex est recte posita, quæ prospi-
4 cit humano generi. Not. † in ver. sed posteritas. *a* ꝙ solis filijs &
a filiabus defertur successio de iure naturali; sed vlterioribus gradibus descēdentibus ex filia, non debetur successio de iure naturali, quia non per legem 12. tabularum. Verius dicas, ꝙ ab intestato debetur hæreditas de iure naturali filijs primi gradus, nō vlterioribus, l. sed & si conditioni, §. nepotes, ff. de here. instit. Et hoc est, quod dicitur, ꝙ nepos sub omni conditione potest institui. hoc etiam patet, quia legitima succedit loco alimentorum, sed nullum animal alimentat nisi genitum proprium. qđ ergo dicitur in l. posthumorū, ff. de iniu. testa. & in l. Gallus, §. in omnibus, ff. de libe. & posth. est de iure artificiali, siue positiuo, non de iure naturali primçuæ intentionis. Ex testamēto autem considera, ꝙ magis est de iure naturali liberum arbitrium testatoris, quam successio filij; & ideo per primam iuris prudentiam filius poterat exhęredari iustę, vel iniuste, vt ff. de li. & posth. l. in
5 suis. Vel † dic; oēs successiones mundi esse de iure positiuo. & si q̄ dicantur esse de iure naturali, debet exponi de iure ciuili per suadēte naturali in coadiuuatione ꝯstituto, vt ff. de verb. sign. l. pronunciatio, §. familia. Et ideo cum omne ius ciuile sit mutabi-
b le, *b* valent statuta, quæ disponunt super successione filiorum & filiarum, & sufficit, ꝙ statutum habeat aliquod motiuum, licet non contineat ęquitatem, sed statuentiū voluntatem, & authoritatem. Porro vbi de nullius pręiudicio tractaref, omne statu-
6 tum valet, siue habeat in se rationes, siue non. † Item not. ibi & paterno vitio, patris vitio filium nō grauari, & illud est verum per viam punitionis; sed bene grauatur p viam indignitatis, vt superius. Item per viam contractus existentis istiua naturę, vt in feudo, vbi fælonia patris nocet filio, quando feudum erat apertum patri; secus si nōdum apertum, puta viuo auo, vt no. in c. 1. §. si vasallus culpam. si de feu. contro. suc. vbi videas. Sed nonne istud est contra naturalem rationem, vt in l. 3. ff. de interdi. & rele. Resp. non, quia filius debet venire tanquam hæres. si autem veniret ex propria persona, delictum patris sibi non noceret, vt l. an vitium. §. 1. ff. de diuer. & tempo. præscr. Et illud, quod dicitur, ꝙ dominus debet habere suæ iniurię vltorem, verum est in vita delinquentis, arg. in l. peto, §. prædium, ff. de leg. 2. Alij dicūt, ꝙ in feudo paterno nocet filio, quasi macula imposita ad radicem. Secus in feudo antiquo, cuius radix nō est vulnerata, & iō
7 pullulat adhuc, vt in c. 1. de natu. suc. feu. † In glo. sed quare. No.
c quod germanus *c* & germana dicitur frater & soror cōsanguineus & consanguinea. Frater autem & soror vterinus vterina, dicuntur non germani, quia germen attribuitur patri, nō matri quia actiuum passiuo dignius est. Lombardi vero referunt hoc nomē germanus, cum adiuncto, puta cusinus germanus, & tūc cum adiuncto significat fratrem patruelem secundum eorum vulgare. Sed si sine adiūcto proferatur significat fratrem carnalem eodem tempore natum. Item appellant patruum barbam, siue barbanū. Item filium filij appellant abiaticum. Item filium
d fratris in suo vulgari appellant *d* nepotem, & secundum communem vsum loquēdi debemus ita interpretari sermones prolatos in vulgari, sed prolatos in literali sermone debemus interpretari secundum artem literarum, vel secūdum grossum modum loqnēdi literaliter, vt ff. de leg. 2. l. liberorum, §. quod tamē Cassius, & not. sup. de dona. ante nup. leg. cum ante, per Cyn.
8 † Quæro, statutū *e* dictat, quod soror nō succedat fratri, nunqd
e videatur dictare, ꝙ econtra frater non succedat sorori? Respon. non, quia dato vno inconuenienti, nō debet dari maius. & hoc patet ex eo, quod hic recitatur de media iuris prudentia. nam staret statutum eius, nisi hęc lex vltra procederet, remouendo inconueniens. nam propter inconueniens lex est male posita, va-
9 let tamen donec corrigitur. † Quæro, *f* virum Iustinianus filio
f sororis tribuat veram agnationem? Respon. non, quia est contra diffinitionem agnationis, & sic aliud est ius agnationis. concor. J. eo. l. meminimus.

ADDITIONES.

a Sed posteritas. Vide in l. fi. inf. quo. bo. & quod infra sequitur.
b Mutabile. Vide Bald in l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iure.
c Germanus. Vide tex. in l. contrari in duob. locis, quis autem dicatur frater & soror, vide Bar. in l. Lucius, §. quæsitum, de lege. 3.
d Appellant. Vide glo. in §. cum igitur, in ver. filios, in Auth. de non ali. secundo nuben. colla. 1. & per Bar. in l. si quis filiabus, cum l. seq. ff. de test. a. n. te. & in l. si quid earum, in prin. de leg. 2. & in l. liberorum, ff. de verb. sig.
e Statutum. Sequitur Pet. de Anchar. in cap. canonum statuta, in ver. vlterius pone statuto cauetur, quod soror. de constit. & idem dicit hic Pau. de Cast. qui dicit secus esse, si statutum affirmatiue loquatur, ut quia dictat, ꝙ uitricus succedat priuigno, cui de iure non succederet, l. uitrico inf. eo. seq. uidetur tacite disponere, quod priuignus succedat uitrico non ca. catibus alijs prosimioribus, uel eodem modo quo uitricus sibi, per illum tex. in uersi. cum enim, & c. statutum enim in uno de correllatiuis, habet locum in alio, l. si ab eo, sup. eo.
f Quæro. Vide quæ dixi post Bart. in l. 2. ff. ad Treb. & Bald. in l. proxi. & gl. in rubr. sup. unde leg. & Bal. in c. 1. an agn. vel fil.

LEX XV.

1 *Differentia emancipationis & patriæ potestatis sublata est respectu paternæ successionis.*
2 *Frater & soror vterini præferuntur omnibus remotioribus in successione.*
3 *Tutelæ deferuntur ad similitudinem hæreditatum.*

a **Meminimus.** Primo confirmatur *a* lex pręcedens. Secundo dr̄, ꝙ sicut per prætorem filius emancipatus succedit patri de iure prætorio: ita per hanc ꝯ-
1 stitutionem succedit de iure ciuili. † Et sic no. quod per hanc l. sublata est differentia emācipationis, & patriæ potestatis respectu paternæ successionis. Demum dicit, ꝙ ad fratrem successionem emancipati non vocabuntur, nec filij fratrum ad successionem suorum patruorum, quod corrigit, statuens, ꝙ filius & filia fratris sui emancipati, ad similitudinem suorum succedant patruis, sine aliqua diminutione. Demū dicit, ꝙ frater & soror vterini per hanc constitutionem consequitur ius agnationis, i.
2 similitudinem quandam, vt patet in verbo, tanquam, † & præferuntur omnibus remotioribus, & hoc propter gradus proximitatem, quia sunt in secundo gradu. Demum dicit, ꝙ in tertio gradu, idest in successione patrui, fratris & sororis filij sunt esequati. Deinde subdit, ꝙ si aliquis istorum renunciat, accrescit acceptantibus: sed si omnes renunciant, veniunt sequentes in
3 gradu, nō in stirpes, sed in capita. † Vltimo dicit, quod ad similitudinem hæreditatū deferunt tutelæ, & hoc vēdicat sibi locū, quo ad futuros casus. nā casus pteriti nouis legibus non reformātur.

ADDITIO.

a A. R. Primo confirmatur. Vide Lud. Ro. consi. 31. incip. uisa constitutione municipali, ubi all. Bal. hic, ꝙ si statutū ęquiparat ascendentes & descēdentes, & fratres, & postea statuit matrē excludi per fratres, ꝙ uī excludi p auū, ut de ibi.

1 *Existentia sui hæredis, non est penes emancipatum.*
2 *Fratres sunt in secundo gradu, secundum leges.*
3 *Tanquam dictio significat fictionem.*
4 *Ius accrescendi potentius est, quam successorium edictum.*
5 *Tutorem esse sit grauamen.*

a **§. Cum igitur.** † Ibi, ad suorum similitudinem. no-
1 ta, ꝙ emancipati *a* non sunt sui, sed similes, & similes non sunt idem, vt ff. de ver. sig. l. mortis. & ff. depositi. l. quod Nerua. & ideo nemo dixerit penes emancipatū fore existentiam sui hæredis, vt s̄. de col. l. si emancipati. In tex.
a ibi, tam proximo gradu. † Not. fratres esse in secundo gradu secundum ll. nam sicut duæ manus hominis nō sunt una manus, & dextra non est sinistra: ita impossibile est, ꝙ sint unus gradus duo fratres. Fallit quo ad matrimonia, quæ matrimonium non constat nisi ca duobus, vt s̄. l. proxi. in princ. In tex. tanquam si
3 consanguinei. † No. dictionem, tanquam, *b* quæ significat fi-
b ctionem. Et ideo si statutum facit mentionem da agnatis, non
c intelligitur de filio sororis. *c* Item non intelligitur de nepote *d*
d concepto post emancipationem patris sui. nam iste non agnascitur auo, sed fingitur agnasci. hoc dicit tex. in uersi. ad suorum similitudinem. & no. s̄. unde legi. l. qui se patris. in gl. j. hæreditatem. in princ. & patet Instit. de succes. cogna. 1. respon. & licet statutum trahatur ad ius commune: concedo, sed per ius commune modus iste signandi est approbatur, licet per quandam
e extensionem sit impropriatus. Item statutum *e* non pertinet ad fictionem, vt ff. de neg. gest. l. 3. §. hæc verba, quia ubi fictio, ibi nō est veritas terminorū. Non ob. ff. ad leg. Fal. l. j. §. lex Falcidia. quia ibi fictio non respicit ueritatem, sed eius confirmationem; nam fictio postliminij, & lex Cornelia tendunt ad ꝯfirmationem testamenti. ipsum autem testm̄ de se uerum est, & tanq̄
f verum respicit legis statutū. licet Bar. dicat, ꝙ ibi fictio passiua *f* non

ADDITIONES.

a Emancipati. Vide Bal. in aut. in successione, sup. de suis & legit.
b Cel. No. dictionem, tanquam. Adde istum in l. 1. sup. de her. inst. Bar. in l. pater, §. fi. de adq. Car. in cle. 1. in fi. extra, de usu. Panor. in c. ex parte, n. 11. & quod ibi posui in apost. in uer. dictio. tanquam, extra, de spo. dixi in addi. ad Phi. Fran. in cap. 1. in prin. in uer. de hac dictione, tanquam, extra, de sum. tri. & fi. cath. lib. 6. tenet Pau. de Cast. consi. 212. & Alex. consi. 29. alias est consi. 30. uol. 4.
c Filio sororis. Vide sup. prox. in fi. per Bald. & quod ibi scripsi. hoc sequitur Pau. de Cast. in l. §. fi. §. in computatione, sup. de iu. delib. ubi per hoc dictum dicit, qđ statutum licet debeat interpretari secundum ius commune, tamen hoc est uerum secundum ius commune ordinarium & regulare; & nō autem secūdum extra ordinarium, ut colligitur hic attento qđ per hanc l. extraordinarie inductum est, qđ filius sororis dicatur agnatus, & idem dicit Pau. de Cast. in d. §. in computatione, & Bal. in l. si auia, sup. de succ. edi.
d Nepote. Vide Bal. aliter dicentem in l. qui se patris, sup. unde libe.
e Item statutum. vide Bal. in l. omnes populi, & seq. ff. de iust. & iu.
f Passiua. Bar. loquitur de interpretatione passiua, non de fictione, uide quæ scripsi post Pau. de Cast. in l. 2. §. lex Falcidia, in lect. Bononien. hic alle.

non actiua, & aliquando Accur. fuit locutus isto sermone in alia materia, vt not.ff.de transac. l.qui cum tutoribus. in princ.
4 †No.tex.ibi, vt si qui ex secūdo gradu, &c. ꝙ donec superest aliqua persona ea secundo gradu, quæ possit venire per ius accrescendi, nunquam patet tertio gradui locus. vnde hic est expres-
a sum, a ꝙ ius accrescendi potentius est, ꝗ̃ successionum edictum,
5 †No.in tex.ibi, grauamini, ꝙ esse tutorem est grauamen.

ADDITIO.

a Expressum. Vide Bal.in l.i.sup.quando non pet.par.pe.accre.

Communia de successionibus, *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Soror non excludit fratrem emancipatum a successione fraterna.*

Scire. †Soror in potestate retenta non excludit fratrē emancipatum a successione fraterna, sed pariter succedunt, h.d.

LEX II.

1 *Tutor prioris consobrini potest conueniri ab agnato harede, ut reddat rationem tutela.*

5 **Si pater.** †Tutor prior consobrini potest conueniri ab agnato eius hærede, vt reddat rationem administrationis tutelę.h.d.

LEX III.

Vitrico. Maritus matris meæ mihi non succedit ab intestato. ratio dubitādi forte erat, quia uidebatur haberi loco parentis, vel saltem protectoris.h.d.

LEX IIII.

1 *Iura omnia loquentia de seruo habent locum in monacho in his, qua possunt adaptari.*

a **Seruus.** Seruo nemo succedit.h.d. Idem in monacho, a vt
1 in auth.ingressi.†Et vnum scias, secundum Inno. in c.cum olim.extra, de priuig. ꝙ omnia iura loquentia in seruo, habent locum in monacho, quod intellige in his, quæ possunt adaptari monacho, non in alijs, vt no.s̄.de pac.l.filius. Simile dicimus, ꝙ masculinum concipit fęmininum. verum est in istis, quæ possunt adaptari fęminæ. Secus in alijs, vt l. quisquis, ad filias, J.ad leg.Iul. Maiest. & J.vnde ui.l.si quis in tantam. per Butr. Item secus in his, quæ ratione carent.

ADDITIO.

a Monacho. Vide quæ in simi.no.in l.1.§ lex Falcidia, ff.ad leg.Fal.

LEX V.

Amitæ. Priuignus non succedit nouercę p se, sed p mediā psonam natorum ex ea, qui sunt fratres sui ea latere patris.h.d. No.quod aliquid consequor alio mediante, quod immediate consequi non possum.

LEX VI.

Auunculo. Auunculus præfertur fratri consobrino, quia auunculus est in tertio gradu, consobrinus in quarto.

LEX VII.

1 *Affinitas dicitur duplex.*
2 *Posthumus quo ad successionem, habetur pro nato.*
3 *Affinitas non potest esse, nisi aliqua persona mediante.*
4 *Vir sicut succedit uxori, an ita succedit socer nurui.*

Affinitatis. Affinitatis iure nulla successio deferī.h.d. Op. maritus & vxor sūt affines, vt ff.de ↄd. ob cau.l. qd Seruius. & iure mariti defertur successio vxori, & ecōuerso, iure vxoris deferī ei successio mariti, vt l.j.s̄.vnde vir & vxor. ergo regula falsa. Sol. vir & vxor nō sunt affines, sed ip-
1 sius affinitatis causa efficiens. †Scias tamen, quod duplex est affinitas, scilicet initiatiua per sponsalia puerorum, & consolidata siue consummata per verū matrimonium de præsenti, & neu-
a tra a istarum affinitatum in successionibus ponderatur. sed in matrimonijs sic, quia ex prima oritur quoddam īpedimentū, quod vocatur iustitia publicæ honestatis. Vnde si duo impuberes maiores septennio se desponsauerūt, & alter decessit, ille, q superuiuit, nō poterit cū aliquo attinente illius mortui usq; ad quartum gradum contrahere sponsalia, nec matrimonium, vt capi.1.de despon.imp.li.6. Sed ubi est affinitas solidata, siue per matrimonium fuerit carnaliter consummata siue non, istud proprie appellatur impedimentum affinitatis, & similiter obstaculum. verbi gratia Berta & Girardus contraxerunt matrimonium. Berta mortua est, Girardus non potest accipere aliquam cōsanguineam Bertę in vxorem usque ad quartum gradum .i. vsq; ad quartam generationem inclusiue non computata Berta, vt ext. de consangui. & affini. c.non dēt. & econuerso idem si decederet Girardus, & superuiueret Berta, nā & Berta non posset ↄhere matrimonium cum aliquo ↄsanguineo Girardi usq; ad quartū gradum. No. ergo a quatuor psonis incipere prohibi-
2 tionem. s. a spōso & spōsa, viro & uxore. Item no. ꝙ in hac phibitione, nō nati habenī pro natis verbi gratia, Girardus vult accipere in vxorē ↄsanguineā Bertę natā post triginta annos post mortem Bertæ; certe non potest, licet in materia successionum hęreditatum ille, qui non erat conceptus, habeatur pro nullo, vt no.in l.fin.sup.ad Orfi. Et no. ꝙ filius Girardi ea alia vxore, bene posset contrahere cum filia Bertæ ex alio marito, quia inter eos
3 nulla est affinitas. †Item no. ꝙ affinitas non potest esse, nisi aliqua persona mediante, & ideo non est inter vir. & uxor. ita dicit gl.no. Vel dic aliter, ꝙ nulla affinitas potest esse sine capite. caput autem affinitatis sunt vir, & uxor, sponsus, & spōsa, ad quos debet recurri tanquam ad stipitem affinitatis, & sunt sicut signum positum ad sagittam, & illis demptis a computo graduum, alij
b gradus successiue debent dinumerari. Pone, statutum b dictat, ꝙ causæ debent compromitti inter consanguineos, & affines, nunquid compromittentur inter virum, & uxorem? Vī ꝙ non,
c ut dicitur in ista gl. In contrarium, quia propter c unum quodque, & illud magis, arg. ad hoc.ff.de test.mil. quod constitutum. quod uerius puto, quia agitur hic de iurisdictione, quæ de facili prorogatur propter maioritatem rationis: nam propter publicā utilitatem, isti arbitri iudices sunt, ut s̄.de iudi. l.pen.in fin. Extra oppo. morte soluitur affinitas, & amor, ut ff.de re iudi. l. sed hoc ita: ergo falsum dicit hæc lex, scilicet, ꝙ affinis nō succedat non affini: qa deberet dicere nō affinis non cedit nō affi. Sol. hic cōsi-
4 derauit nomen & reliquias affinitatis. † Extra quæro, d nunquid
d sicut succedit uir vxori, ita succedat nurui; vel econtra. cogita-
e bis. Item nota, e ꝙ Aduocati Perusini dicebant, ꝙ statutum de compromissis inter affines cessat, si quæstio est inter priuignum & nouercā mortuo patre, qa sopita est affinitas quo ad omnia, pręterq̃ ad matrimonium, vt l.cui eorum, §.affinitates. ff.de post. & uera est eorum sententia, quia affinitas consumpta pro nullo habetur. Item si statutum diceret, ꝙ inter patrem & filium deberet fieri compromissum, & esset soluta adoptio, cessaret statu-
f tum, quia consumpta est qualitas. Casus f de quo hodie sum interrogatus. Clericus in minoribus declinauit forum Potestatis, deinde deposito habitu, & tonsura, accepit vxorem. Potestas iterum vult procedere, quia qualitas clericatus est consumpta, uidetur, ꝙ posset, vt in Auth. ut iud. sine quoque suffra. §. oportet. Secundo, quia depositus est a canone. In contrarium, quia suppositus est Episcopo, respectu pęnę, & respectu loci. s̄. de iu. om. iud. l.2. nec consideratur quo ad præterita, nisi tempus delicti, vt not.ff. de leg.1. l. nemo potest. quod uerius est.

ADDITIONES.

a Neutra. Idē dicit Bal. dicit Bal. in auth. præterea, sup. vnde vir & vxor. cum cōcor.
b Pone, statutum. Adde ꝙ tale statutum est fauorabile, secundum Bal. in l.qui se patris, sup. vnde lib. & ita etiam dicit Roma. in l.1. in prin. sup. unde vir. & vxor. Pet. de Anch. in cons. 175. incip. Apud me. & contrarium eius, quod hic dicit tenet Bal. in d.l.1. in princ. & Bart. in l.non ideo, sup. 2. de hęre. instit. & in l. quod Seruius, de cond. ob cau. ff. Roma. in d.l.1. tenet opi. Bal. hoc idem tenet Sal. in d.l.non ideo minus. & Pau. de Cast. in d.l.1. licet de Bald. mentionem non faciat, idem tenet Ful. hic.
c And. Barb. Quia propter. No. ꝙ si causa debeat compromitti inter affines, comprehenduntur vir & vxor. contrarium decidit Bald. in l.1. sup. vnde vir & vxor. tenet quod hic, eleganter dicit in l.cum acutissimi, ff. de fideicom.
d Extra quæro. Vide Bal. in l.1. sup. vnde uir. & uxor.
e Item no. Vide Bal. in l.fi. sup. de ver. sig. Bar. Bal. & Ang. in §. affinitates, hic alle. Pe. de Anch. in re. c. canonum statuta, de consti. in 35. char. in uer. quarto ulterius de uerbo, consanguineus.
f Casus. Adde, quod talis clericus gaudet priuilegio fori, in c.2. in uer. nullum, & ibi Dom. ext. de foro compe.
Cels. Casus. Ego in hac quæstione adhærerem opi. 2. quæ etiam est ipsa ueritas per ea, quę no. plene in addit. ad illum, licet, in casu omnino contrario, in l.1. nu.2. uer. & ista faciunt ad quæstionem, sup. an seruus ex suo facto.

LEX VIII.

5 *Causa testati prefertur causæ intestati.*

Antequam. Etiam si institutus sit ille, qui non est capax totius hæreditatis, sed partis tm̄, cā testati præfertur causæ intestati. hoc dicit. Quęro ergo, quid fiet de portione, quam non capit? Dic ut no. in leg.1. sup. de natu. libe.
5 † Oppo. & videtur, ꝙ causa testati p̄fertur causę intestati, vt ff. de hær. inst. l. si quis ita hęres instituatur, si legitimus. Sol. aut est institutus, & tunc loquitur hic; aut est substitutus venienti ab intestato, & tunc loquitur ibi. nam ꝓpter voluntatem testatoris, veniens ab intestato obtinet gradum instituti. Quęro, nunquid illa lex habeat locum si pater substituit vulgariter filio dicendo si filius meus ab intestato hęres meus non erit, talem substituo? gl. dicit talem substitutionem non ualere, quia suus est præteritus. Bat. dicit ↄ; quia filius est pręlatus, & nullam ex hoc patitur iniuriam, cum sit positus in pręrogatiua successione, per l. si qs cum, §. fi. ff. de vulg. substi. & per d.l. Gallus, in princi. nam certe iste non est præteritus a primo gradu; quia non est gradus testamenti. nec secundo gradu; quia qui potest excludere substitutum nuda voluntate, non dicitur præteritus. vt ff. de lib. & posthu. l. si posthumus a primo. §. quod vulgo. Si quis vult tenere opi. gloss. nullam aliam potest reddere rationem, quia testm̄ est factum preter iuris ciuilis regulas, cum semper filio sit necesse aliquid relinqui iure institutionis honoris causa, vt not. in leg. filium, in prin. ff. de leg. præstan.

LEX

LEX IX.

Ancillæ. Per contubernium, cum non cōstat matrimonium, successio non defertur. h. d.

LEX X.

1 *Tutor omnibus deficiētibus ī successione pupilli prefertur fisco & quādo*
2 *Pupilli. loquela non facit ius.*

Nutritoribus. Iure nutricationis successio non acquiritur. h. d. Opp. de gl. quę est de reg. iur. l. quo tutela. Sol. ibi non loquitur in simplici educatione, sed 1 in tutore, † qui omnibus aliis deficiētibus prefertur fisco quod intellige, si pupillus decessit in pupillari ætate, secus si postea, qa tunc non inueniret se in officio. Verius puto ipsum venire post fiscum: quia non est a lege cautum, q̄ præferatur fisco. Quæro, quæ erat rō dubitationis huius l. Respon. qa Bononiētes alumnantem vocant patrem, & alumnatum vocant filium, sed in 2 hoc non est vis, † quia populi loquela non facit ius.

AVTHENTICA.

1 *Consuetudo potest ligare peregrinos & aduenas.*
2 *Peregrini pro represaliis ciuitatis capi non possunt.*
3 *Vouentes facere passagium vltra mare, si in via decedunt, bona eorum non applicatur passagio.*
4 *Consuetudo præsens si tollatur, & futura.*
5 *Consules ciuitatis possunt deputare executorem in executione testamēti.*
6 *Superior quādo cessat consuetudinē, sufficit apponere clausulā generalē.*
7 *Princeps non potest priuare Duces feudo, nisi prius iudicentur indigni per pares.*
8 *Consuetudo cōtra iuris prohibitionem non valet.*
9 *Pœnæ qualitas debet esse secundum qualitatem culpę.*
10 *Dubium facti debet decidi secundum naturalem æquitatem.*

Omnes peregrini. Aduenæ & peregrini debent recipi ad hospitium, & habēt liberam potestatem testandi de suis bonis: & si decesserint intestati, ad hospitem nihil debet peruenire. Sed Episcopus dēt legitimis hæredibus bona eorum tradere, quibus non repertis, ea in pias causas expendere, hospitesque tenentur bona Episcopo assignare sub pęna tripli, non obstante aliquo statuto, vel consuetudine contraria. Et intestabiles fiunt, qui cōtra testamēta eorum præsumunt, impediendo, vel bona non assignādo puniuntur etiā criminaliter, prout reatus qualitas exegerit. h. d. & ista auth. est valde not. Casus. Decreto Principis cuiusdam prouinciæ continetur, q̄ creditoribus cuiusdam mercatoris cessantis & fugitiui, satisfiat per hūc modum, videlicet. Prima gratuitis. Secūdo vsurariis, quo ad sortem eorum tm̄, computatis vsuris in extenuatione sortis. & hoc non obstāte qualitate hypothecę, vel temporis pręrogatiua. Deinde mandat per nouum decretum, iustitiam sibi fieri, seruatis suis decretis & statutis loci: quę statuta disponūt hipothecarios præferri, sicut etiam est de iure communi. Modo quęritur, quid iuris; nam illa copula seruatis decretis & statutis, cadit inter contraria. Secundo vr̄ dicendum q̄ decreta præualeant, qa constitutio Principis derogat consuetudinibus, & statutis locorum, ar. huius auth. de naturalitate legis est, q̄ ab habentibus potestatē sit edita. de virtute, & obsone legis est, q̄ sit publice diuulgata de substātia cōsuetudinis est, q̄ inducentes consuetudinem habeant statuendi potestatem?

1 † Nunquid ergo cōsuetudo potest ligare a peregrinos & aduea nas. Hic est arg. quod sic; nam cum hoc sit speciale, ergo in contrarium est ius commune. dic q̄ non potest imponere necessitatem consensui. Sed circa res, quas secū ferunt, bene valet bona consuetudo; puta quod debent p̄ syndicum ciuitatis dispensari pro alimentis carceratorū. nam cum ibi morantur, perpetuo etiam ibi domicilio funguntur; sicut in simili etiā dicimus 2 in c. beneficium, de reg. iur. lib. 6. † Item est arg. in ista authen. q̄ aduenę & peregrini, vel eorum bona, non possint capi pro represaliis ciuitatis; quod verum est propter aduerbium, libere, qd̄ est in tex. Item not. q̄ omnia statuta subiacent legibus communibus, vt s̄. de test. leg. fin. & l. 2. vbi sena. vel clarissi. Item not. hic expressum, q̄ causa intestati regulatur secundum leges domicilij, non secundum locum, vbi quis moritur, puta si Perusinus moriretur Venetijs Item no. quod omnis cōsuetudo, quę dicitur trāsgressio, non valet, vt no. Arch. 11. distin. cap. in his, de his, in quorum natione tribuitur Imperatori actualis confirma 3 tio. 23. dist. c. In nomine domini. † No. quod illi, q̄ vouerūt facere passagium vltra mare, si decedūt in via, eorum bona non applicantur passagio, sed eorū hęredibus. & idem in quibuscunq; peregrinis limina sanctorum visitantibus. Item not. casum in ista authen. in quo succedit Christus, & non fiscus in bonis vacan- 4 tibus. hæc tamen auth. vr̄ loqui in bonis mobilibus. † No. quod b quando Princeps *b* intendit tollere rationem consuetudinis tanquam abusiuam, tollit consuetudinem pręsentem & futuram, vt hic, & l. 3. §. diuus, ff. de sepul. vio. nam non solum remouet statutum, sed inhabilitat statuētes, de hac paterna. no. Arch. 11. distin. cap. in his. & aliqn̄ consuetudo est in vno loco, & non in alio, & tunc inspicitur locus ꝯtractus. Fallit in dote tam promittenda, quam restituenda, vbi inspicitur domiciliū viri, vt ff. de ind. l. exigere dotē. nō dico sponsi, vt no. ff. de iu. om. iu. l. cū q̄dam puella. Et ideo si statutum disponeret de lucri inter sponsum & sponsam, nondum celebrato matrimonio, inspiceretur locus contractus. Et vnum scias, q̄ consuetudo, q̄ prior canonicus possit optare præbendam, quia est rationabilis, pręscribitur in ecclesia longo tempore. 12. dist. c. ꝯsuetudinis. per Arch. Not. q̄ aduenę & peregrini non debent ab hospitalitate repelli, ꝯcordat leg. 1. ff. fur. aduer. nau. cau. Not. quod omnes ignoti possunt testari: quia quilibet præsumitur testabilis & bonæ famæ. Not. casum, in quo episcopi sunt executores causæ intestati. Item not. quod vbi non reperiuntur hæredes, bona defuncti debent per diœcesanū loci distribui inter pauperes, vel in alias pias cās. 5 † Et no. quod Spec. de instr. edi. §. nūc vero aliqua, circa prin. ver. quid si testator. vr̄ dicere, q̄ Consules & cōsilium ciuitatis possunt deputare executorem super executione testamenti. quod in casu istius aut. falsum est: nam si nō valet statutū, nec ꝯsuetu- c dine loci, ergo multo minus decretū Consulum, vel Potestatis. Sed in aliis casibus dictum Spe. est verum & notabile. nō tamē officio episcopi potest derogari in his, quę sunt ad pias causas. Vlterius no. quod lex Imperialis potest cassare consuetudinē & statutum locorū, adeo quod nō excusant delinquētē a pęna, & d sic statutum inualidū d non excusat a delicto. quod tene menti. 6 † Item & aliud est hic notandū, quod qn̄ superior cassat ꝯsuetudinem & statuta, sufficit apponere gn̄alem clausulā, licet nō ape ponat tenorem statutorum. Et istud est no. dignum pro literis e 7 Papalibus, quę ad beneficia cōceduntur. † Consuetudo feudorum dicit, quod Princeps non possit priuare Duces, nisi prius p̄ pares iudicentur indigni. An Imp. possit statuere cōtrarium, & abusiuas facere dignitates; Respō. nō, vt in c. j. de natura feu. nā cōsuetudo, q̄ disponit in ipsum Principē, maior est ipso Principe, nisi consuetudo tendat ad euersionem vel quasi status Imperij. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc aūt. ver. fin. Pone casum. Fuit f facta q̄dam reformatio f ꝯtria statuto: tn̄ statutū ante & post fuit practicatū. Respon. cū reformatio non fuerit more vtentiū approbata, statutum præualet, quia nō dr̄ interruptum alias, quod semper viguit. 4. distin. cap. fina. per doctrinam Archid. Ibidem. 8 Item † quādo prohibitio iuris cōis importat necessitatē, nō valet ꝯsuetudo ꝯtra. v. g. non męchaberis. 19. distin. ca. de epistolis per g Arch. Vltimo g † no. q̄ qualitas pęnę debet esse s̄m qualitatē 9 culpę, si statutū, pōt interpretari sane. i. quo ad sanitatē verborū statuti s̄m ius cōe. Ita dēt intelligi idē in rescriptis. Priuilegium, aūt continens sensum iuris cōis non dēt cōfirmari vt priuilegiū 10 vt no. in Spe. de instr. edi. §. nunc autem. † Ecce q̄ in dubio de iure stamus iuri communi. Quid in dubio facti v. g. dicit statutum equus non redhibeatur, nisi sit bulsus. duo testes dicunt esse bulsum, alij duo ꝯtrium. Ius aūt cōe dicit in omne vitium occultū redhibendum. dico. n. in dubio p̄sumi esse in causa redhibitionis quia dubium facti debet decidi s̄m naturalem æquitatem. Item quia emptor est deceptus nedum in tanto, sed in toto pretio, qa nil valebat animal. l. in hac, ff. de tritica. & l. in actionib. ff. de in litem iur. in gl. ff. de ædil. edi. l. bouem, §. aliquando.

ADDITIONES.

a *Phi. De.* Ligare. Ad hanc quæst. uide omnino per Car. in cle. sæpe. §. & quia. 4. q. de verb. sig. & in c. ii. de consue. Et adde si uacat, Spec. titu. de consue. Et adde vnum notabile dictum Ang. in l. ea causa ff. de postu. quod licet consuetudo vnius territorij non porrigatur ad aliud territorium omnino diuersum, bene, tamen porrigitur ad aliud eiusdem territorij forum, quod est no. & uide ibidem Ang.
b *And. Barb.* No. quod quando Princeps. No. quod. tollens consuetudinem præsentē tollit etiam futuram. unde Bal. in l. dudum, supra de contrahen. emp. glo. fin. in cle. statutum, de elec. & c. 2. de re. eccle. nō ali. Doc. in c. cum dilectus. de consue. Ang. in repeti. §. ex non scripto. Insti. de iure natu.
c Nec consuetudo. In contrarium facit quod dixi secundum Pet. de Anch. post Bar. in l. cūctos populos supra de summa Trinitate, super q̄n statuta laicorum ligent clericos. vide in ii. quod no. Bal. in l. testamenta, supra de test. & Bar. in authe. hoc amplius. de fideicom.
d Statutum inualidum. Faciunt no. per Bal. in l. iuste, in fi. ff. de acquir. poss. & uide Bal. in auth. nauigia. supra de fur.
e Literis. Vide Bal. in auth. nauigia. supra de fur. & Bar. in extrauag. ad exprimendū.
f Reformatio. Sequitur Petrus de Anch. in c. canonum statuta. in uer. quarto vlterius facta fuit, & de consti. & no. in c. 1. de treu. & pace.
g Vltimo. Sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta. vbi supra.

LEX XI.

Sancimus. Hęc lex ex toto corrigitur præterquam in eo, quod dicit, consanguinei ad paterna, vterini ad materna, bona veniant, vt statim dicam in auth. itaque, & ibi per Cyn.

AVTHENTICA.

1 *Transuersalium sunt tres ordines.*

Itaque. Coniuncti ex vtroq; latere, pręferuntur in omnibus bonis coniunctis ex vno latere tantum, hoc dicit. Quæro, quid si non extant coniuncti ex vtroque, puta vnus ex patre tantum, alter ex matre tantum? Responde, secundū gl. in bonis lineę paternę, paternus, & in materna, maternus frater. In reliquis succedunt pariter. prima duo membra probantur in l. de emancipatis, s̄. tit. j. Tertium membrum probatur: qa sublata est differentia agnationis, & cognationis. hoc clarius not. ...

per Cyn. in magna disp. vt plurimum collecta ex dictis Domini Dy. habes etiam glo. magistram Insti. de ser. cognat. §. toties. sed illa glo. non est per omnia perfecta. † Et in summa no. tres ordines transuersalium, de quibus per ordinem dicit in auth. cessante, cum duabus auth. sequentibus. Et est quidam ordo anomalus videlicet inter fratres consanguineos tantum, & vterinos tantum, in quo (vt dixi) inspicitur; vnde bona; de quibus est quæstio, habuerunt originem, vt supra eo. l. fin. Quæro, si omnes sunt vtrinque coniuncti, quare nulla prælatio est inter eos? Respondeo, quia in natura pari nullus debet alteri præferri.

De bonis maternis. *Rub.*

LEX PRIMA.

1. *Administratoris legitimi officium quod sit.*
2. *Pater super bonis filij a matre delatis in retinendo transigere potest.*
3. *Pater in causa filij an possit constituere procuratorem.*
4. *Pater rem filij potest in iudicium deducere, & non alienare.*
5. *Pater habens administrationem bonorū filij, debet dare fideiussorem.*
6. *Præscriptio non currit impedito.*
7. *Vsusfructus si est filio legatus, pater est legitimus administrator.*
8. *Filius si est maior infante, quo ad administrationem suorum bonorum an consensus eius requiratur.*
9. *Pater si est minor 25. ann. an pro filio possit esse in iudicio.*
10. *Pater si est absens, filius agere poterit.*
11. *Vsusfructus actionis personalis quid sit.*
12. *Filius sicut dicitur hæres proprietarius, ita eius pater dicitur vsufructuarius hæres.*
13. *Expensæ per maritum factæ in iudicio, non minuunt dotem.*
14. *Capitulū tenetur facere expensas cū prosequitur electionē prælati electi.*
15. *Procurator p verba mādati, an possit facere quicquid posset facere dñs.*
16. *Vsusfructus an acquiratur patri in emphyteusi vxoris, quæ peruenit ad communem filium.*

RES quæ. In delatis filiofamilias a matre, pater acquirit vsumfructū & administrationē, sed nō alienandi potestatē: unde emptori tenetur de euictione, & filio uendicanti præscriptio nō obijcitur. h. d. In tex. ibi pñte. l. administratoria. In tex. ibi, dominio id est nuda proprietate. † In tex. ibi, patētes autem. not. quod sit officium legitimi administratoris. Item nota, ꝙ pater est legitimus administrator ratione vsusfructus. Item not. ꝙ potest constituere procuratorem in iudicio. Item no. ꝙ sumptus litis debet facere de fructibus. In tex. ibi, vel ignorans, no. ꝙ ignorantia emptoris, non officit filio proprietatem habenti. In tex. ibi, docere, nota ꝙ ille, qui vendidit rem, debet probare suam esse. In text. ibi, fideiussorem, no. fideiussorem dandum emptori, quando de iure tenetur, & imminet euictio. In tex. ibi, nullam præscriptionem, no. ꝙ donec viuit pater, qui de facto alienauit, filio præscriptio non decurrit. Idem in Prælato: quia eo viuente, qui dereliquit, præscriptio Ecclesiæ non decurrit. † Quæro, an pater possit transigere? Rñ. sic in retinendo: sed in dando rem filij est secus, vt hic. Sed nunquid pt transigendo promittere rem non petere? Rñd. sic, si dñium non est liquidum, vt s. de transac. l. præses. Nam qui remittit litem, & controuersiam, non tenetur satisdare de euictione, nec possessorem cōstituit dñm, etiam si ipse sit dñs, qui taliter promisit, nisi iura sua cedat, ut no. s. de transact. l. siue apud acta, in gl. dī pendere. adeo quod nec tenetur transferre vsucapiendi cōditionem, quia non dat titulum possessori, sed solam exceptionem præstat: & sic remittere litem non est dare, ut no. in d. l. siue apud. supposita habilitate datoris Bal. † Opp. dicitur hic, ꝙ pater potest constituere procuratorem in iudicio. contra, s. de procur. l. neque. Sol. dicit gl. ꝙ hæc l. intelligitur secundum illam, videlicet, ꝙ constituat procuratorem, postquam pater est effectus dominus litis, post litē conte. & non ante. Et est ratio, quia ad iudicia ante lit. conte. nemo constituit procu. nisi suo nomine habeat actionem, ut ff. de iniu. l. sed si unius. §. procuratorem, & patet in diffinitione procu. ff. de procu. l. 1. in prin. quia ante lit. contest. non est iudicium, siue firmata persona in iudicio. Per. dicit, ꝙ etiam ante lit. conte. quia plus iuris habet pater, q̃ tutor. Spe. dicit, ꝙ si pater litigat de suo vsufructu, ꝙ potest constituere procuratorem quandocunq;, sed si litigat de proprietate, & sic de mero iure filij, non pōt, nisi post lit. cont. & tu pone exemplum, ff. de vsufr. l. cuiuscunq;. §. si fundus. Iac. de Arez. & Cyn. tenent idem, quod Pet. quod est verius: quia pater censetur procurator in rem suam, vel verius missus in rem suam, & filij. Item quia non solum habet mandatum, sed aliquid plus. i. commodum, & sic non solum habet mandatum formale, sed causale. i. coniunctum cū dominio vtendi, & fruendi. alias sequeretur ꝙ filius posset præiudicare patri in iure patri quæsito, contradicendo procuratori patris, quod est absurdum, vt s. de pac. l. filius. Item hēt pater gñale mandatū cum libera, & plenissima a lege, in quo mandato includit, ꝙ posset pcuratorē cōstituere, vt no. in fin. ff. de iur. omn. iud. l. solet, & text. est hic, q̃d tene menti. Secundo opp. dr hic, ꝙ pater non potest alienare. tamen potest rem in iudicium deducere. Contra. nam lege cauetur, ꝙ ille, qui non potest alienare, non potest agere, vt ff. de in. deli. l. ait prætor. Sol. quidam sunt, qui non possunt alienare, nec administrare, & sic loquitur contrarium. Quidam sunt, qui nō possunt alienare, & possunt tamen administrare; & tunc aut possunt administrare pro proprio interesse, & constituunt procuratorem etiam ante lit. conte. vt hic. & idem dico in episcopo, qui tanquam pater pauperum exequitur testm̄, quia loco domini censetur. Quidam sunt simplices administratores, & isti post lit. cont. possunt non ante. s. ad iudicia, sed ad negotia quandocunque, vt ff. manda. l. si procuratorē. §. j. Vel dic vno verbo, ꝙ qui non potest alienare suo nomine, non potest agere suo nomine, vt in prio. sed alieno, vel suo & alieno sic, vt hic, & J. tit. 1. l. cum oporte. §. cum autem in prin. in verbo, suo nomine. Et quia vsusfructus non consistit in priuationib. sed in acquisitionibus, vel retentionibus, ideo pater in his quæ ordinantur ad agendum, defendendum, est legitimus administrator, vt hic, & no. J. tit. e. auth. excipitur, & l. 1. §. si filio. ff. commo. Sed in alienando, vel obligando, nisi ex hoc correlatiuo surgat melior vtilitas, s. de iure delib. l. si infanti. † Tertio opp. dicitur hic, ꝙ pater debet dare fideiussorem nomine euictionis. Contra, ff. de præto. stipu. l. 1. §. stipulatio duplæ. Sol. hoc ideo, quia euictio imminebat. & hoc erat liquidum, vt no. in l. habitationum, §. fi. ff. de pericu. & commo. rei ven. & Institu. de suspe. tuto. §. suspectus, & ff. de excep. doli. l. pater, §. ex quadrante. Modo quæro hic, emi fundum, qui mihi traditus est, quem possideo, & fructus percipio, & vēditor petit pretium. Ego dico, ꝙ imminet euictio, & lis est mihi mota: nunquid teneor ad vsuras pretij? & videtur. ꝙ sic, quia non est æquum vt fructus lucrer, & pretium non soluam, vt s. de actio. em. p. l. curabit. Solu. aut venditor offert fideiussorem, & teneor ad vsuras pretij; aut non, & tunc, quia non sum in mora, & vsuræ non veniunt nisi ex mora. Imputet ergo sibi venditor culpā suam, quia in mora est non offerendo fideiussorem; nec est absurdum, ꝙ faciam fructus meos, quia ex re mea. † Opp. dicitur hic ꝙ impedito non currit præscriptio, contra, imo currit, sed datur restitutio, vt ff. de ser. rest. prædio. l. & Aristicinus. Sol. ibi in impedimento facti, hic iuris, secundum Pet. dic, ꝙ si quis impeditur rem in iudicium deducere, non currit præscriptio, vt hic. Secus si non impeditur rem in iudicium deducere, vt in contrario. † Quæro si filio legatus sit vsusfructus, an pater sit legitimus administrator? Dicit Azo. J. tit. in summa, quod sic, quia pater vtilitatem habet, filius formalitatem, & ideo concludendum est, ꝙ pater sit legitimus administrator non solum, quia habet vsumfructum, sed quia habet commoditatem solam. quod est nota. † Quæro, si filius est maior infante, vtrum requiratur consensus filij? Quidam Doct. dicunt ꝙ sic, argu. ff. de proc. l. filiusfamilias, §. sed & filia. & J. tit. 1. l. cum non solum: Ita no. magni. Doc. extra de procu. c. accedens. Tu dic, ꝙ solus pater sufficit, quia litera dicit, ꝙ omnia potest agere tanquam, id est sicut, si haberet solidum & perfectum dominium, & quia non minor est pater tutore. Sed an ipse satisdet de rato? Dic ꝙ non per istam literā, quia cogetur filius habere ratum. hoc not. institu. de satis. §. eadem. † Quid si pater est minor 25. ann. Respondeo, aget cum auctoritate curatoris, & cauebit, ꝙ in integrum restitut. non petet vt l. 3. ff. rem ratam hab. vel dic vt ibi. † Quid si pater abest, nunquid filius potest agere? Tu dic ꝙ sic, si est legitimæ ætatis, vt s. de colla. auth. quod locum. Item debet cauere de rato, vt ff. qui satisd. cogan. l. filiusfamilias. Sed contra hoc opp. quia habens actionem suo nomine, non cauet de rato, imo releuat alium, vt Inst. de satisd. §. si vero. Sol. illud verum, qñ suo nomine hēt plenam actionem. quod hic non est, quia ad patrem pertinet vsusfructus. † Quæro, quid est vsusfructus actionis psonalis? Respondeo, interesse, quod accedit ratione moræ, vt s. de act. emp. l. curabit. & ff. de verb. signific. l. vsura pecuniæ. † Quæro, an sicut filius dicitur

---

ADDITIONES

a Celsus. Est legitimus administrator. Adde hoc esse verum, nisi sit turpis, vel infamis persona: ita notat Bar. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. Solu. matrimo. & in l. 2. ver. item quæro id, quod dicitur. de vulg. & pup. & alle in l. humanitatis, de impu. & alijs subst.

b Donec. Limita vt per Bal. in auth. nisi inf. eo. Item. limita in acquisitis filio, vt hic, secus autem in acquirendis, quando ad talem acquisitionem non requirebatur actus iudicij ordinarij, l. cum ibi no. sup. qui admit.

c Quæro, an pater possit. vide per gl. in l. de re, ff. de transact.
Celsus. Adde Azo. in Summa, de bon. quæ lib. Bar. & Doct. in l. nulli. & illum in l. præses, de transa. sup. & Lanfr. de Oria. in suo tract. de arbi. par. 3. q. 5.

d L. siue apud. Adde in ver. pendente, iuncta gl.

e Opp. Adde Bal. & Ang. in l. sicut, inf. de præscri. 30. anno.

f Filius. Vide quæ hic scripsi post Bar.
Ant. Barb. Quæro, si filius. Vide Ang. & Doct. in l. si. §. pupillus, ff. de verb. obl. & Ang. in l. 1. ff. de procur. vbi tenet contra hanc gl. & finaliter illam falsat. vide omnino.

g De rato. Vide in l. si. §. nolente, inf. tit. seq. & quid econtra, vide inf. proxi.

h Abest. Vide Bald. in l. si cum dotem, §. si pater, ff. sol. mat.

dicitur proprietarius hæres, ita pater posset dici vsufructuarius hæres, seu successor vxoris? Et est ar. ꝙ sic, Inf. eo. l. pe. cõtrarium dico, quia non a se, sed filio mediante capit, vt ff. de lega. 2. l. cum filio, & ff. de vulg. sub. l. qui liberis, §. fin. Et no. ꝙ hæc lex inducitur in argum. ad tres quæstiones. Prima quæstio est. Pater habẽa duas *a* filias, quæ erant hæredes matris suæ, maritauit primo vnam, & dedit ei in dotem quartam partem hæreditatis: deinde maritauit aliam præsente prima, & eius viro, & dedit, & tradidit ei residua bona materna, illa tacente, vel non audente contradicere: demum mortuo patre, ista vendicat partem suam, quæritur nunquid possit? Dicunt Doct. ꝙ sic, per illam literam, quæ dicit, ꝙ silentium non nocet filio, viuo patre. Sed ꝯ eorum determinationem est gl. *b* ordi. sup. de pact. l. cum proponas filios. Sed illa gl. cõiter reprobatur. Et ego plus dico, ꝙ silentium pp patris reuerentiam interueniens, potius reputatur cõtradictio, quam consensus. ista est gl. no. *c* & singu. in l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerum actio non datur. † Secunda quæstio *d* est, maritus accepit in dotem quandam hæreditatem, pro qua oportuit longo tempore eum litigare, nunquid istæ expensæ minuant dotem? Glo. ordin. dicit ꝙ non, quia videtur tacite actum cum viro, ꝙ omnes sumptus faciat de propria bursa, ita dicit gl. sing. in l. 1. ff. de impen. in re. dota. fac. Nec obst. ꝙ expensæ factæ in dote minuant dotem, quia istæ expensæ non sunt factę in corpore dotis, sed in iudicio. Barto. dicit contra: quia minus non solum dicitur in re, sed in actione propter sumptus litis. ista est gl. ordi. š. mãd. l. per diuersas. Solu. distingue, aut vir percepit aliquos fructus dotis: & tunc eatenus debet expendere de fructibus, & non repetit. text. est hic in ver. sumptus ea fructibus impigre facere. si vero non percepit aliquos fructus, tunc est uera opin. Barto. nisi forte sit facta modica impensa. & si tu dicas, impensæ non sunt factæ in corpore dotis. istud est falsum: quia corpus dotis est quoddã vniuersale, sicut hæreditas, & peculium, vt sup. de iure deliber. l. fi. §. in computatione, vbi est casus. Inducitur etiam ad tertiam quæstionem. † Capitulum *e* tenetur facere expensas, cum prosequitur electionem prælati electi in concordia. pone ꝙ ea consuetudine capitulum lucratur fructus spiritualium, sed non temporalium ecclesiæ vacantis prælatus repetit fructus: capitulum vult compensare cum expensis factis in prosequutione electionis, quæritur quid iuris? Pet. dicit posse compensare. Tu dic contra, quia electo prælato non vacat ecclesia, vnde fructus percepti tempore vacationis non concernunt litem prosequutæ electionis. † Inducitur etiam ad quartam quæstionem: nunquid *f* per hæc verba mandari, ꝙ possit facere procurator, quicquid posset verus dominus, an dictus procurator possit vendere, vel donare? & dico, ꝙ ista verba intelliguntur secundum qualitatem officij, & administrationis, non dilapidationis: & ideo non potest donare, nec apponere i contractu renunciationes gratuitas, sed vniuer negotia domini gerere potest citra speciem dilapidationis, & in his consideratur utilitas domini, non ipsius procuratoris, ut in l pen. ff. si quis cau. l. creditor, § fi. ff. mandati. & ff. quod ui, aut clam. l. postidere. §. plane, & sup. de pact. l. tale pactum, & l. pręses. sup. de transac. ff. de verb ob. l. qui Romæ. §. Callimachus. in fi. & ff. de pact. l. contra iuris, §. fin. † Quæro, an ille usufructus acquiratur patri in emphyteusi uxoris, quæ peruenit ad cõmodum filij? & uĩ ꝙ non, quia esset usufructus. Item quia alienari non pt. Item quia iure mariti non succedit, in Auth. de nõ alien. *g* §. emphyt. Sol. dic, ut dicam in auth. ideo est, j. de bon. quæ lib.

ADDITIONES.

a Pater habens. Vide latius per Cyn. hic.
b Gio. Per istam gl. videtur tex. in l. vxorem, §. testamento, & quod ibi gl. Bar. & Do. de lega. 3.
c Gl. no. Adde gl. in l. filius, §. inuitus. quam ibi ponderat Bal. l. j. ff. de procura. scripsi post Imo. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. solu. mat.
d Secunda quæstio. Vide gl. in l. 1. ff. de impen. in reb. dota. fac.
e Capitulum. Vide Cyn. hic latius.
Celsus Adde illum, & Panor. in c. vt præteritæ. ver. in gl. ibi, vel alias, extra, de elec. dixi post Panor. in c. bonæ, la 2. num. 28. in ver. in stipendio eod. titu. Mandagotus plene in suo tract. de elect. par. 3. q. 58. & ibi in gl. & adde ad ipsum in ver. pertinentibus, & per Berth. de Fermo in tract. de episc. par. 4. lib. 3. q. 39.
f Nunquid Adde l. procurator cui generaliter libera. & ibi Doct. ff. de proc. & Bal. in l. si procurator, sup. de procurat.
g Aut. idem. Pone etiam in l. cum oportet. inf. de bo. quæ lib.

AVTHENTICA.

1 *Dominium acquiritur per præscriptionem.*
2 *Præscriptionis exceptio impedit processum, vbi per præscriptionem quęritur directum dominium.*

Nisi tricennale. Ista aut, dicit expresse, ꝙ possessor dicitur dominus cõpleta præscriptione, quę tamen non currit filio in potestate posito. hoc dicit, sed istud ultimum intellige, si pater habet usumfructum, sed ubi pater non habet usumfructum, filius habet plenam administrationem in iudicio, & extra, saltem patre requisito, & ideo filiofamilias *a* legitimę ętatis bene curreret pręscriptio, ut supra de collatio. auth. quod locum. Sed quid dices, si statutum dictat, ꝙ oĩbus currat p̃scriptio, qui sua debita non exegerint intra decẽ annos: nunqd currit filiofamilias? & vĩ ꝙ sic, vt extra de resti. in integrũ. c. constitutus. Cõtrarium est verum, *b* quia illa regula, ꝙ impedito agere nõ currat præscriptio, est regula naturalis: quia vbi non est negligentia, non dẽt esse pęna: & iõ habet locũ etiam in statutis. † Modo quæro, *c* nunquid sit verum, ꝙ per pręscriptionẽ q̃ratur dñium? Martu. dicit, ꝙ sic. Bal. dicit, ꝙ quęritur vtile, non directum. Canonistæ dicunt, ꝙ acquiritur uerum dominium: & quia verum, ideo perfectum. Hãc opinionem tenet Pet. quia per præscriptionẽ seruitutis acquiritur dicta seruitus, vt ff. si serui. uen. l. si quis diuturno. ergo per præscriptionem rei acquiritur directum dominium. Item pone, ꝙ vnus habeat vtile dñium, alter directum, certe illud directum põt præscribi s̃m Petrum. Alij dicunt, ꝙ si apud eundem est plenum dñium, præscribitur vtile; sed si penes diuersos, præscribitur directum, ne p̃scriptio sit inutilis, s̃m Ray. de Forl. Guil. de Cun. tenet gl. per l. si duo patroni, §. Iulianus ait. ff. de iureiur. vbi dicitur, si quis iurauit fundum suum esse, post longi tpis præscriptionẽ habet vtile in rem. ergo habet vtile dominium, nõ directum. Et hoc probatur tali ratione. dominia sunt de iure gentiũ, sed præscriptiones longi tpis sunt de iure ciuili, quod non potest tollere ius gentiũ, sed effectum eius. Item seruitutes, quę sunt de iure gentium, vt Instit. de vsucap. in fi. non quęruntur directę, sed vtiles, vt l. 1. de aqua plu. arcen. & hoc tenet Bar. vel posset distingui. *d* Aut est p̃scriptum contra scientem, & patientem, & tunc quasi, alias tanquam ex tacito, consensu eius quęratur directum. Aut ꝯ ignorãtem, & tũc vtile, quia non interuenit ꝯsensus, *e* nec silentium, ꝙ habeatur pro consensu, & sic dñium directũ, quod est de iure gentium, non est sublatũ. Porro si pręscriptio interuenit ad corroborationem consensus, tunc quæritur ius directum, vt l. fi. de his, quia non domi. & in l. bello, §. si qs seruũ, ff. de capti. & postli. reuer. & no. in l. 2. sup. qđ met. cã. de præscriptione aũt longissimi tpis, dic vt j. de p̃scr. trig. ann. l. si quis emptionis. † Ex p̃dictis infero talem cõclusionem, ꝙ vbi per p̃scriptionem quæritur directum dñium, exceptio præscriptionis impedit processum, qa agẽs nõ potest actionem edere, vt quia est exceptio litis peremptoria: secus si est præscriptum utile dominium quia agens potest edere directam in rem, super qua potest fundari litis cõtestatio. vel dic ut no. ff. de præscr. longi temp. l. emptor.

ADDITIONES.

a Et ideo. Idem tenet Bar. & Ang. in l. 1. inf. de ann. excep.
b An. Bar. Cõtrarium est verum. illud sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta, ver. occurrunt aliæ quæstiones, de constitut. & facit ad no. per Bar. in l. fi. sup. in q. cau. in integ. rest. non est necess.
c And. Bar. Modo quæro. An præscriptione quæratur dominium, vide plene Sal. in l. traditionibus, sup. de pact.
Cels. Adde quod no. ibi in apo. ad Bar. in ver per præscriptionem, ad princ. & ibi etiam notans post illum in addit. ad eundem.
d Posset distingui. Hanc opi. reprehendit in c. fi. extra de præscrip.
e Consensus. Vide Bar. in l. fi. sup. in qui. cau. in int. g. restit. non est necess.

LEX II.

1 *Vsusfructus finitur patria potestate finita.*
2 *Extensio ad quid est necessaria.*

Quicquid. Iure ptãtis ita quærit vsusfructus auo paterno in bonis obuẽtẽtibus aliena materna, sicut patri sub lata alienandi ptãte, & morte finitur vsusfructus. h. d. † Et no. *a* ꝙ Plac. intellexit, ꝙ morte filij, quia cum finita est patria ptãs, finitur usufructus. Sed ꝯtrium est uerum, quia ex quo q̃situs est patri, durat in uita patris. quod est notãdũ. Sufficit ergo patria ptãs in initio acquisitionis, nec requiritur eius p̃seuerantia. Sed nunquid idem dices, si per monachũ est acquisitus vsusfructus monasterio, & duret mortuo monacho? Rñ. nõ, nisi esset relictus contemplatione monasterij. textus est no. in l. fi. š. de vsufru. Et no. hic, ꝙ pater in vsufructu non hẽt successorem & filium. † Quęro, ad quid est necessaria extensio *b* huius legis, quia l. j. š. eo. loquitur de oĩb. q̃ deuenisit filijs a matre. ista extendit se ad genus maternum. cum. n. nomina filij contineantur oẽs descendentes, satis videbaĩ esse prouisum per l. 1. sup. eo. Sol. non est ita, qa qñ lex derogat iuri alterius, noĩe filij non continetur nepos, & noĩe matris nõ continetĩ auia. vnde cum l. 1. š. eod. veniat in derogationem tam legis antiquę, quę disponebat, ꝙ quicquid filius acquirebat, acquireret patri iure patriæ ptãtis, q̃ etiam in derogationem iuris paterni, fuit necessaria huius legis extensio quod est notandum.

ADDITIONES.

a Philip. Dec. Et nota. Vide quod scripsi ex sententia gl. contra istum, & Plac. in l. si quis, sup. ad Treb. ad fin.
b Extensio. An appellatione matris veniat auia, faciunt no. per Bar. in l. liberorum, ff. de ver. sig. & per Bal. in l. quod vero, ff. de legi.

LEX III.

1 *Pater acquirit vsumfructum virilem per filium emancipatum, succedentem matri.*

Pater

2 *Pater si donat filio in casu emancipationis, an requiratur insinuatio.*
3 *Filius deterioris conditionis esse non debet, quam nepos.*
4 *Emancipatus sibi acquirit, & non patri.*
5 *Vir an possit vti siue frui bonis vxoris, etiam non dotalibus.*

Si viua matre. In bonis a matre delatis filijs emancipatis pater succedit i virilem vsusfructus, in delatis vero filiis in ptāte: & quatenus eos concernit, hēt plenum vsumfructum: & si quidā sunt emancipati, quidam in ptāte, in parte emancipatorum hēt virilem vsumfructum, in parte vero reīctorum in ptāte, hēt vsumfructum totum, in præmiū emancipationis. Idem in nepotibus & pronepotib. emācipatis, vel suis, qđ i filijs, ne nepotes sint melioris ꝯdōnis q̃ filij. h.d.no. No.ea diuersitate filiorum diuersa iura statui. Et facit ad statutum, ꝙ disponit, ne filia dotata succedat, ꝙ alia non dotata succedat in toto residuo. † No, in hac lege vnum mirabile, ꝙ per filium emancipatum succedentem matri pater acquirit virilem vsumfructum. Item no. ꝙ pręmiū emancipationis debetur patri, quia emancipare est quodāmodo dare libertatē. & h.d. hæc l.in pluribus locis. † Qđ consueuit esse, si pater donat filio in casu emācipationis, vtrum requiratur insinuatio? Dic vt dixi sup. de coll.l.vt liberis. *a* Sed ego quæro, quid eꝫ si emancipatus donat emancipatori in præmium emancipationis? Resp. aut incōtinenti, & non requiritur insinuatio, quia donat ad libertatem, vt ff.de dona.l.si pater, & ff.de ver.obli.l.vtrum, aut ex interuallo, & tunc requiritur insinuatio, vt ĩ.de dona.l.data. † Tertio no. ꝙ filius non dēt esse deterioris conditionis, q̃ nepos. Vnde hæc litera est optimum argūm pro Domino Duce Lancastri, qui est filius inclytæ memoriæ Domini Odoardi Regis Angliæ: quod ipse dēt succedere in Regno, & non nepos ſm Richa. Malumb. & Cyn. Idem tenet Guil. de Vallodo Vltramontanus & arguo ex verbis testamenti, ad verba consuetudinis. Institui primogenitū tpe mortis meæ futurum. Item nomen primogenitus est nomē ætatis, & ætas non transit ad hæredem, vt l.ea quæ, s̄. de temp.in integ.rest.certe nemo sanę mentis præferret in hac successione, imo nec iungeret filio nepotem, licet successio diuisibilis sit, vt ff.de vulgari substō.l.verbis ciuilibus: multo ergo minus in Regno, *b* quod indiuisibile est, quia supremum est libertas, vt ff.de sta.hom.l.Arethusa.& dixi in c.j.in princ.de pace Constan.coll. 10. Quapropter Rex Robertus conscientia ductus, studuit trāsferre Regnum Siciliæ ad Regnum Vngariæ, qñ desponsari fecit gloriosam Reginam Ioannam per illustrem Andręam filiū Regis Vngariæ, cuius votis inuida fortuna non fauit. Porro quicquid est in hoc mundo, natura est, quia ens est. vnde fortuna est natura, multas euoluens mutationes, & licet intentio naturę ppetua sit semper generare, licet ex accidenti corrūpatur per inquietudinem sui motus & attribuat benigno Ioui; tñ intentio fortunæ est econtra.s.prius corrumpere, postea generare & attribuitur Marti, & Saturno, pp eorum malitiam, & iō negatū est *c* summis stare diu, nec est possibile in rectissimo ordine perseuerare currentib. cursu naturę, sicut nec in pulsantib. citharam, qđ ēt pulsus ostēdit in humano corpore. Vnde Hypocrates *d* dicit, ꝙ in exercitationib. ad summum bonum habitudines sunt fallaces, quia non possunt permanere. Et Aristoteles dicit, ꝙ oīa suo terminantur periodo, & lex dicit, ꝙ quicquid ligat, solubile est. quęst. ista non est noua in rerum natura, de qua alibi dixi. † Modo hic est quędam glo.no.q̃ quærit, nunquid emancipator hēat virilē vsumfructum, si filius suus institutus ab extraneo. & dicit ꝙ non, & bene quia regula iuris est, ꝙ emācipatus acquirit sibi, & non patri, vt ff.de solu.l.Stichum, §.quæsitum. Fallit in bonis vxoris, quia vnum corpus erat cum bonis viri: & eius fruebatē bonis ea viuente. ista sunt verba notabilia glo. † Ex quibus verbis no.& tene menti, quod vir potest vti, siue frui bonis vxoris, ēt non dotalibus quod intellige de consensu vxoris expresso, vel saltem tacito, quia vir fruitur ea sciente, vel patiente, argu.ff.de dona.inter virum & vxo.l.si seruus communis, & ideo vir ad tales fructus *e* restituendos non tenetur. Contrarium no.gl. supra de iure dot.l.vbi adhuc, in glo. si ergo, vbi dicit, ꝙ fructus paraphernalium non seruiunt viro. Et Bar. consuluit, & ad talium fructuum restitutionem vir teneatur hęredibus mulieris, ꝙ verum est quatenus excedant vsum. nam cum vir & vxor sint una caro, promiscuus vsus esse debet. quid autem cōtineatur nomine usus, certum est.tene menti.

ADDITIONES.

a L.vt liberis. Melius in auth.ex testō, cum concor.ibi signatis, eo.tit.de coll. Cel. Tu vide illum plenissime in l.illud, sup.de sacros.eccl.& in l.si mortis, su.ad l.Fal.no. idem in addi.ad Spe.in tit.de don.vers.2.& Pau.de Cast.cons.130.
b In Regno. Vide no.per Bar.in auth.hoc amplius, sup.de fideicom.& Cy.hic.
c An.Ba. Et ideo negatum est No.quoꝙ negatum est summis stare diu, vt dicit Lucanus in 1.& Boetius in 2. alias in 1. de Philo.consola.summa infimis, infima summis miscere gaudemus. Et apud Petrar. finis ad alta eleuatis est ruere.
d Ant. Barb. Vnde Hypocrates. Facit quod scribitur apud Boe. in 9. Constar teter-na, positumque lege est, ut constet genitum nihil, uide quæ dixi in procem. Cle.
e Ad tales fructus. Vide per Bar. in l.si.in prin.ff.ad leg.l.Fal.

L E X IIII.

1 *Vidua de bonis mariti debet alimentari, donec viuit in viduitate.*
2 *Mulier soluto matrimonio, intra annum sustentanda est de dote.*
3 *Vir transeunda ad secunda vota, non perdit lucra, quæ lucratur ex statuto municipali, filijs non extantibus.*

Omnem. Siue pater permaneat in primo matrimonio siue non: quia accipiat secundam vxorem, retinet vsumfructum per filium acquisitum sibi, h.d. † No. qđ uiduus.& vidua vr̄ esse in primo matrimonio, donec nubat. & iō dicit *a* Rich. Malum. ꝙ ita debet alimentari vidua de bonis mariti, dum in uiduitate perseuerat, sicut constante matrimonio, ꝙ intellige de fructibus suæ dotis, uel si non habet, vnde se alat: alias alat se de suo, quia non operatur viro, l.sicut.ff. de ope. lib. & no.sup.de rei vxo.act.l.1.§.exactio. Quod autem dictū Richa. ita simpliciter sit falsum, patet, quia supernacuo esset inuentum edictum de ventre ĩ pos. mit.ut dicit Iac.de Are.ff.de ven.in pos. mit.l.curator. † No.ꝙ sol.mat.ex dote sustentanda est mulier intra annum, ff.ad Carb.l.sed, & si.§.an autem.Iac. de Are. Item † no. *b* ex hac l.ꝙ lucra, quæ vir lucratur ex forma statuti municipalis extantib. filijs, uel non extantib.per secū.nup.non perdit: quia non consequitur hoc ab vxore, sed legis prouidentia. Tene menti.

ADDITIONES.

a Ideo dicit. Vide per Ang.in diuortio, an pen.ff.sol.mat.& ibi etiam Imo.& Cyn. etiam hic, an mulier uidua dicatur dotata, uide Bal.in l.2.sup.vnde uir.& vxo.in quæst. statu.
b Item no. Bal.tenet contrarium in testamento, sup.de secun.nup.

De bonis quæ liberis, &c. *Rub.*

L E X PRIMA.

1 *Potestas dicitur duplex.*

Cum venerandæ. Dicta in delatis ex successione matris, vel lineæ maternæ, habent locum donatis vxori, uel marito positis in potestate, vt solum quæratur vsusfructus per vigorem patriæ potestatis.h.d. Casus. dictum est supra, quod bona ex materna linea superuenientia filijs in potestate, acquirūtur patri quantum ad vsumfructum tm̄, non quantum ad proprietatem. hic dicitur, ꝙ idem in his, quæ quoquo iusto titulo vxor viro filiofam. vel uir vxori filiæf. confert.h.d. No.ꝙ filia *a* nupta remanet in ptāte patris. † Et no. quod duplex est potestas, scilicet patria, & maritalis. qcquid acquirit vxor mea, quo ad vsumfructū, acquirit patri suo, & non mihi, nisi acquirat ex maritalib. obsequijs, sicut sunt omnia diurna, in quib. tenetur, operari viro, quia alitur ab eo, vt l.sicut, ff.de ope.lib. Quęro, quę sunt ista, quæ possunt acquiri iusto ti. Rñ. nuptialia lucra, & quędam donatiua, vt l. 1.§.officio, ff.de tute.& ratio distra.

ADDITIO.

a Filia. An vxor acquirat patri suo, uel uiro, uide plenius per Bal.in l.vxorem. sup. de cond.inser.& Cyn.hic.

L E X II.

1 *Stipulatio habens locum in dote, habet etiam locum in donatione propter nuptias.*
2 *Verba in omnem casum restituenda dotis, qualiter interpretantur.*

Constitutionis. Pater, & auus paternus dātes dotē, vel donationē propter nuptias, soluto matrimonio perfecte recuperāt eas: ne si secus statueretē subtraherett eis beneuolentia dotandi, licet acquisitus aliunde p patriam ptātem solus acquiratur vsusfructus.h.d. Quęro, quod est exemplum huius legis, tres enim sunt casus, nam interdum mr̄imonium dissolui, & nullum *a* declarat, & iste casus non est hic, sed in l.1.s̄.de cond.ob.cau.& in l.pen.§.Iuli.ff.quod fal.tut. autho.& in l.qđ Seruius. ff.de cō.ob cau. Interdū fit diuortium quo ad restōnem dotis, vel pp malos mores mariti dos sequestratur, vel in tuto collocat, & iste casus non est hic, quia nil ad patrem reuertitur.sed iste casus ponitur ff.sol.ma.l.si cum dotē, §.si vero dotis. Tertius *b* casus est, qñ iure ciuili verum sit diuortium, & iste casus est hic. nam licet ex illo matrimonio extent liberi, nil ad rumbum. Est, & quartus casus, quando soluitur morte mulieris, & iste est casus hic. Sed op. aut non extant liberi, & tunc ista lex non est necessaria, quia iure veteri consolidat actio patri, ff.sol.matr.l.2.§.quod si in patris.aut extant liberi, & tunc tres sunt casus, pactum fuit appositum, quod etiam liberis extantibus

ADDITIONES.

a Cels. Tu adde omnino Geras.de Petrasa. statu suo pen, quod est ord.99.& inci. inter uirum, & vxorem potest contrahi societas.
Phil.Dec. Sed timc si ex tali matrimonio nati sint filij, an legitimi habendi sint, uide no.in c.2.qui filij sint leg. Et adde de triplici diuortio, per illum in ca.ex parte, de consue.& quod no. Io.Lup.in repe.rub.de don.inter vir.& vxor.ver.ad prædi. Et an diuortium iure canoni fieri possit, uide per illum in l.3.C.de secun.nup.& Bar.in l.rerum amotarum.ff.rerum amot.
b Tertius. Adde ad quæst.de qua in l.dos a patre, hic all.& uide infra.

extantib. dos restituatur; & tunc ista lex non est necessaria, quia agitur ex pacto, vt sup. de pac. conuen. l. ex morte. aut est appositum pactum, ꝙ liberis extantibus dos non restituat, & tunc ista lex est falsa, quia nil dẽt restitui dotanti, vt ff. de pactis do. l. inter. §. cum inter. Aut agit̃ ex tacita stipulatione, & tunc ista lex non procedit, quia pp liberos dos retinet̃, ſm Mar. Et ꝙ opinio Mar. sit vera, probatur, quia pp onera matrimonij retinet, sed liberi alimentandi sunt ab his, qui subeunt onera mr̃imonij, vt ff. familiæ erciscũ. l. si maritus. ergo pp eos dos retinet̃. Solu. dicit Io. ꝙ imo de rigore iuris nõ retinetur dos pp liberos, & hoc est pp virtutem cõsolidationis, vt hic plene no. in l. dos a patre, pfecta, sup. sol. mat. † Vltimo notandũ, a ꝙ tacita stipulatio quę hẽt locum in dote, hẽt locũ, & in donatione pp nuptias, qđ tene menti. No. ꝙ opinio b Mar. quæ de consuetudine seruatur, non hẽt locum nisi in tacita stipulatione. Tu audacter dices, ꝙ idẽ in stipulatione indefinita, in qua non est facta mẽtio liberorum, sed verba sunt ita concepta, videlicet, quam dotẽ promisit in oẽm casum, & euentum restituẽdæ dotis: nam ista indefinita locutio non derogat spãli consuetudini obtẽtu liberorum introductæ, vt ff. de ædil. edi. l. qd si nolit, §. qui assidua. Idẽ si dicat, in omnẽ casum restituendæ dotis, ſm formam c statutorũ. nam consuetudo idem est, quod statutum, ff. de legi. l. de quibus. † Plus dico, d ꝙ videbitur forsan tibi nouum, ꝙ idem est si verba dicunt, in omnem casum restituendæ dotis, & ſm ius cõmune, & hoc dico tali ratione: nam dicta consuetudo interpretatur dubium, ꝙ est de iure communi propter opinionem tãtorum virorum, & quod interpretatur aliud, vnum, & idem est cum illo, vt in auth. de filijs ante do. instr. natis, §. fi. coll. 3.

ADDITIONES.

a Vltimo no. Secus in tacita hypotheca, vt no. Bal. in l. assiduis, inf. qui po. in pig. ha. & hac adde tex. in l. fi. sup. com. vtri. iud.

b Opinio Mar. Vide Bal. in l. dos a patre hic alle. & quod dixi in prin. & idem sequitur Lud. Ro. in l. post dotem, ff. sol. mat. pro quo adduco no. per eum in rub. sup. de arbi. in 15. & vide supra.

c Secundum formam. Idem trac. Lud. Ro. in l. post dotem, ff. sol. mat. licet non alleget Bal. hic.

d Plus dico. Istud dictum sequitur Lud. Ro. in l. post dotem, ff. sol. mat. pro quo adducit no. per Bal. in l. 1. inf. de confess. & de pace Const. in ver. nos Romanorum, & ibi etiam, quid si permissum sit restituere dotem in omnem casum dotis restituẽdæ secundum formam iuris statutorum, & consuetudinis, & concludit, quod cũ ista coniunctio, & ponatur inter incompatibilia, resoluitur, in disiunctam, l. si Titio fundus, ff. de usufr. le. & ideo tunc, si promissum sit de restitutione dotis fienda de iure communi, fiet restitutio secundum ius commune, sed si reperiatur, quod consuetudo interpretatur, uel limitet ius commune in restitutione dotis, illa seruatur, quæstio sic fit in lege rerum amotarum, vbi per Barto. ff. rerum amotarum, quid si statutum dicit, quod muliere decedente in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dimidiam dotis, an habeat locum, si pater stipulatus est dotem sibi reddi: Ray. in d. l. post dotem, in lect. tenet, quod sic, nisi stipulatus fuerit per verbum, totam dotem, & allegat. quia contractus interpretatur secundum dispositionem l. quæro, § inter locatorem, ff. loca. & l. quidam cum filium, de uerbo. obl. secundo allegat l. fi. & quod ibi Doc. sup. ad l. Fal. quod perpetuo no. Pau. de Cast. hic 1. putat singulare illud dictum Bal. tamen tenet contra eum, quia Doc. dicunt communiter, quod illa consuetudo est contraria iuri communi, & partes se restrinxerunt ad ius commune; sed posset saluari dictum Bal. quia illa consuetudo ibi erat ius commune, ut inquit Bal. in 1. de pa. Consta. in uer. & in cæteris, quę ad commoditatem, & facit ad hoc quod no. Bal. & Imo. in l. illa institutio, ff. de hær. inst. & Rom. in rub. de arb. in 3. char. tamen illa non loquitur, quãdo est adiecta iure cõi, quia alias nihil operaretur, ideo Ang. videtur tenere contra Bal.

A. B. Plus dico tene menti perpetuo, quod si dicatur, in omnem casum restituendæ dotis, secundum ius commune intelligitur, secundũm opi. Mar. quæ de consuetudine seruatur, uide Bal. in l. 1. inf. de confess. vbi si dico, peto Titium condemnari secundum ius, & debebat condemnandus, secundum statutum, intelligitur secundum statutum. quod est no. dignum, licet aliter dicat. in l. quicunque sup. de ser. fug. Et facit, quod si dicatur, quod arbiter procedat secundum ius, intelligitur secundum ius statuti, vide Ang. in q. quæ incipit, duo ad inuicem litigantes. Io. And. in addi. u. tit. de arb. & audiui allegari Bal. in l. 3. C. de prob.

L E X III.

5 *Lucra matris interdum deferuntur filijs.*

2 *Lucrari pro liberis, & lucrari propter liberos, differunt.*

3 *Successio lucrorum dotalium, habet locum in successione quorumlibet aduentitiorum.*

4 *Præmoriens lucratur dotem propter nuptias.*

5 *Patrimonium uadens, & non rediens est digressum, & funditus excisum.*

6 *Mater donationem propter nuptias transmittit ad filios suos.*

7 *Pater stipulatus dotem sibi restitui soluto matrimonio sine liberis, an liberi lucrentur dotem ex tacito pacto, an quasi hæredes matris.*

8 *Copula posita in materia patris seu in materia relationis requirit paritatẽ potentia suorum extremorum.*

9 *Vir prædecedens in matrimonium non potest lucrari dotẽ propter liberos.*

Quod scitis. Ista est aliquantulum difficilis, & utilis, & habet duas partes principales. secũda ibi, sin autem. Et hoc intendit. Filiusfam. & filiafami. in lucris nuptialibus liberos suos habent hæredes. hoc primo. Si dicti liberi postea moriuntur, auus eorum paternus in dictis lucris retinet vsumfructum: maternus uero auus eorum in proprietate a se datorum succedit. hoc dicit. † Ad euidentiam præmitte, qđ interdum lucra matris deferuntur filijs ex culpa propter nouũ matrimonium, vel dotis immensitatem: & tunc filij capiũt. ista lucra tanquam aduersarij matris, non tanquã hæredes, nec imputant sibi in legitimam, ꝙ debet de bonis maternis, vt legitur, & no. in Auth. de nup. §. optime, in gl. hoc manifeste. interdum 2 lucrant̃ per mortem matris, & ista est nr̃a materia. † Item pmitte, ꝙ aliud est lucrari pro liberis, aliud pp liberos, vt no. ff. de pec. leg. l. Dñs Sticho. Nam dictio, pro, significat acquiri ipsis liberis. secus in dictione, pp. Et ista verba pertinent ad intellectum l. inter socerum, §. vir dotem, ff. de pac. do. † Item præmitte ad euidẽ 3 tiam, ꝙ illud, quod dr̃ in successione lucrorum dotalium, hẽt locum hodie in successione quorumlibet aduentitiorum, vt infra eo. l. cum oportet, ĩ fine principij, ibi, sub hac ĩn distinctione, &c. Casus in terminis in prima parte facilis est. dr̃. n. ꝙ si vir lucratur dotem, vel vxor donationẽ pp nup. ex pacto, & moritur lucrãs, superstitib. liberis, ꝙ liberi succedunt, lucrãtis tanꝗ hęredes ipsius, licet ipse lucrans esset in patria potestate. Secundus autẽ casus, qui incipit ibi, sin autem, ponitur duob. modis. nam quidam habent in litera, idem nepos, quidam non habent hoc verbum. vel pone, ꝙ filia lucrata aliquid a viro, decessit relicto filio, & patre suo, scilicet ipsius mulieris, ĩ cuius erat potestate. Modo trãsmittit in filium, sed si iste moriatur, relicto auo materno, & paterno, præfertur maternus, quia attinet per lineam eius, ꝙ lucrata est. Si aũt est in litera, idem, ponitur sic casus. Filius habebat vxorem, cum qua conuenit, ꝙ siue ipse, siue vxor pdecederet, ipsa lucraretur donationem propter nup. & res, quas receperat a patre viri: prædecessit vxor, & ei successit communis filius, idẽq; nepos, quo ad auum, demum decessit iste nepos sine liberis, qui fuit filius pdictæ vxoris; quæritur cui deferatur istud lucrũ? Dicitur, ꝙ patri, qui est proximior, & non auo: licet in eius potestate sit pater eius, & tene menti hunc casum, qui non est alibi se- 4 cundum Iacob. de Are. & Cyn. † Quod autem dr̃, ꝙ non est alibi, intelligo, ꝙ præmoriens lucretur donationem propter nupt. ex pacto. & ꝙ nouo successionis iure reuertatur ad patrem, qui est in potestate aui. Sed quo ad pxlationem gradus, est regula cõis. Sed Bart. dicit, quod non est alibi, scilicet ꝙ auus maternus pręferatur paterno in dote ab eo pfecta, vt vnde dos decessit ppter liberos, illuc reuertatur ex quadam dispensatione, quasi ad proprium fontem. Sed Rayn. de For. dixit, ꝙ aui pariter succedunt per auth. defuncto. Tu dic, ꝙ non corrigitur in lucris nuptialibus ad hoc vt parentes sint promptiores in dotando, vt su- a pra ea. l. Sed in cęteris a bonis vndecunque peruentis aui pariter succedunt, licet Bar. dicat contra, & male. Sed contra hoc opp. 5 † quia patrimoniũ vadens, & non rediens, digressum est, & funditus excisum, vt infra de dona. l. si auia, & ff. quibus mod. vsusfru. amit. l. si cum in annos, & l. j. §. sciendum, ff. de separa. Solut. b speciale hic, quia fuit visum Legislatori æquum. Sed tunc b ego quęro, nunquid idem esset in successione dotis, quod liberis, ppter quos mater erat lucrata, mortuis, & matre, dos rediret ad dotantem? & videtur, quod sic, ea quadam ęquitate, quasi iniuria dotanti sit facta propter liberos, argu. sup. ad Tertull. l. si qua mulier, §. fina. hoc tenet Bar. in quibusdam locis, & sunt de hoc statuta satis ęqua, quia magnę dotes, quę dantur hodie, & exhauriunt opes agnatorum; vnde ęquum est, ꝙ quasi ad suum fontẽ reuertantur, sed contrarium est verum, arg. sup. quando dies le- 6 ced. l. cum vxori. † No. quod si filiusf. lucratur donationem propter nuptias, trãsmittit eam ad filios suos, & per eos marito mo- c rientis proprietas non acquiritur. Ex hoc c sequitur quoddam mirabile, quod mulier potest lucrari donationem propter nuptias ex pacto, licet ista decedat superstite viro; nam hęc lex psupponit virum superuiuere, cum dicat ei non quęri proprietatem

ADDITIONES.

a Sed in cæteris. Sed contra Bal. pro Bar. facit iste tex. indistincte loquens, quo ad bona omnia, ibi, quo ad dominium eorum, &c. Item quia dos cum alijs rebus est vnum & idem patrimonium, quamuis diuersa principia habuerit, in l. iuris peritos, §. cum oriundus, ff. de exc. tut. & sic non debet diuerso iure censeri l. cum qui, ff. de vsuca. & pro opi. Bar. facit, quia hoc idem videmus in collatoribus, vt est casus in l. de emancipatis, sup. de leg. hær. etiam hodie, vt no. glo. in auth. itaque, sup. com. de succes. Idem videmus in filijs diuersorum matrimoniorum patri succedentib. quia quilibet præfertur in bonis quæsitis patri ex matre sua, l. cum alijs, de secun. nup. pro hoc etiam facit l. si qua mulier, in fi. sup. ad Tert. & per prædicta cũ Bar. tenet Rom. in l. post dotem, ff. so. mat. & ibi etiam Bar. & Imo. in fi. quanquam Bal. in auth. defuncto, sup. ad Ter. teneat indistincte contra Bar. & per Sal. & Ful. ibi, & tenent contra Bar. & Pet. de Anchan consi. 333. & per Bar. in consi. incip. in quonā, & in consi. incip. An testamentum, Roma. in consi. 40. vbi tenet cum Bar. & idem tenet Ang. in auth. itaque, per istum tex. & Pau. de Cast. hic etiam sequitur istud Ray. hic etiam videtur tenere contrarium dum dicit, quod ista lex esset secũdum istum intellectum correcta per auth. defuncto, & uide p Pau. de Ca. in auth. post fratres, la 1. sup. de legi. hæredi. vbi tenet opin. Bar. cum limitatione ibi data.

b Sed tunc. Dum dicit hoc tenere Bar. voluit eum allegare in l. post dotem, ff. solut. mat. in ver. etiam facit ad aliud pono, maritus, vel forte uerius voluit allegare no. per Bar. in l. si cum dotem, in prin. eo. tit. & vide Bal. in l. pen. sup. de fal. cau. adiec. lega. & in auth. sed & si quis, in fi. sup. de secun. nup.

c Ex hoc. Vide inf. & sup. proxime.

tem supple.sed vsumf. Oppo.& vt, q filiasam. non possit habere hæredem: nam si pater dedit ei dotem, reuertitur ad patrem, vt sup.l.proxi. Sol.hic nõ loquitur de dote, scilicet, q filia habet hæredem in dote, sed loquitur de lucro nuptiali, id est de donatione propter nuptias ei lucrata ex pacto, Porro, si quæritur ipsa dote, gl.in l.filiæ meæ.ff.sol.mat.dicit, q hæredem non habet. Bart. dicit immo iure veteri, si dos erat stipulata soli filiæ, ita ipse not. ff. sol.mat.l.post dotem.& hoc per l.Iulia.ff.de iure do. multo fortius si pater expresse donasset inter viuos ipsi filiæ dotem, vt ff.fa mil.ercis.l.Pomp.Philadelphus. Dici potest, q si habeat liberos ex matrimonio, sit vera opi. Bar. sed si nõ habet liberos, olim reuertebatur ad patrem iure peculij, vel ex ipsius dotis natura iure consolidationis, vt sup.de rei vxo.ac.l.j.§.videamus. Et hoc

7 est necessarium scire propter illã quæstionem difficilem.† Pater stipulatus est dotem sibi restitui soluto matrimonio sine liberis. Modo extant liberi. quæritur nunquid illi liberi succedant quasi lucrantes ex tacito pacto, an quasi hæredes matris, videlicet, vt celeritate intellectus mater intelligat primo lucrari, & illud lucrum ad filios transmittere. Et hoc dico pro tanto, quia si vera est opi. prima per non aditam hæreditatem matris per liberos, redit ad patrem, vel fratres mulieris. Si autem secunda opin. est verior, tunc non adita hæreditate matris per liberos, redit ad patrem, vel fratres mulieris, tanquam ad proximiores. Dy. consulendo, tenuit, q ista dos extuerit de bonis dotantis, iure contractus, & applicetur liberis. Iac. de Bel. tenet opi. secundam: idem

a Bar. ad hoc facit hæc litera in verbo, iure hæreditatis. Nec obstat a ff.de pact.do.l.inter, §.cum inter.quia ille §.intelligitur, q liberi lucrentur ex persona matris lucrantis, non ex persona ppria. qd verum puto vtra rõne; quia liberi non sunt adiecti stipulationi, sed conditioni, vt no.ff.de hær.inst.l.Luc. & idẽ mulier de ista do-

b te potest testari, b mortuo patre, vel eam cã mortis donare, patre consentiente, vel eam donare inter viuos, et sine cõsensu patris, quia filiæ patrimonium est, vt ff.de mino.l. denique, §. sed vtrũ. Sed ꝯ prædicta fortiter instatur. dictum enim thema præsupponit vnum casum expressum, scilicet liberis non extantibus, & alium omissum, scilicet liberis extantib. ergo in casu omisso actio est communis patris & filiæ, ergo mortua filia redit ad patrem, & non ad liberos. Solu, specialis est in ista conditione si sine liberis, q a contrario sensu disponat, q liberis extantib. pater omnino sit exclusus. secus autem est in alijs conditionibus restituen-

c dæ dotis, c vt l.si cum dotem, in prin.ff.sol.mat.& l. si extraneus, ff.de iure do. tamen si subaudiret intelligatur, ibi dans dotem prouidet sibi in duobus casibus, in vno per conditionem, in alio per causam finalem, quia dando ob matrimonium, dat ob causam finalem, qua non secuta, tacite sibi prospicit de repetitione, vt

8 l.quod Seruius, ff.de cond.ob cau.† Quæro, verba dicunt, quod in omnem casum soluti matrimonij, cum liberis vir lucretur dotem, & mulier donationem, solutum est matrimonium di-

d uortio iure antiquo, vt ff.de diuor.l.si.nũquid sicut vir d non lucratur dotem, ita nec vxor donationem? Resp. copula posita in materia pari, seu in materia relatiua, requirit paritatem potiꝰ suorũ extremorum, de ten.& interlo.l.cum solitum & l.4.§. de imp.& ali.subst.& ideo non lucratur, quare verbum cõe requirit paritatem, vt ff.de vulg.& pup.sub.l.iam hoc iure. Nõ ob. hæc l.quę debet intelligi, quando pactum erat appositum dicere

9 tiue in diuersis clausulis, vna dotis, alia donationis.† Vltenus e

e op.vir præcedens in matrimonio, nõ põt lucrari dotem propter liberos, vt in l.j.ff.de do. prælc. ergo nec vxor donationem propter nup. cum in istis pactis debet seruari æqualitas, vt in auth. æqualitas.sup.de pac.conuen. Solu, specialẽ est hic; nam mulier sine dote non inuenitet vtrum, sed vir sine donatione bene inuenitet vxorem, secundum Do. Scias, tamen q ista differentia

f alibi non inuenitur. Modo f hic quæro, q ridiculum est constituere mulieri donationem propter nuptias, cum non gaudeat fructibus eius, vt no. Inst.de do. §.sed primus quidem. Solu. vt ibi no. Nam talis donatio respicit cautelam dotis, & non potest alienari, nec renunciari iuri hypothecarum. Certe bonæ sunt istæ considerationes, sed consideratio legis fuit honeste viuere, videlicet, vt vir timeat lædere pudorem matrimonij, ne perdat donationem ipsam, vt sup.de repu.l.consensu, & idẽ si hodie istæ donationes non fiant de consuetudine de tanto pro tanto, fiunt tamen de aliquo. & est bona consuetudo, quod maritus vltra dotẽ teneatur aliquid relinquere vxori superstiti, vt no. in c.i.§. fi.de inue.de re.alie.fac.collatio. ia. Deinde habes hic quandam glo. paruam in verbo, sed ad patrem, quæ dicit, q proximior est. Expone, vt supra dixi. Vel dic supple, scilicet filię suę, & sic non contradicit alijs glossellis. dices tu, ista ratio non valet, quia non agitur de proximitate matris, sed de proximitate liberorum? Respond. immo valet per locum a sequenti destructo, vt supra a l Tertul.l.si qua, §. vltimo.& in Auth.de nup.§.quoniã infirmas, sequens autem destructum sunt ipsi liberi, quibus sublatis de medio, est consideranda sola matris proximitas, ar. sup.ad Orfi. l.non pro numero, & ff.ad Tertu.l.2.§.si qui ex liberis, ad nõ placet propter id, quod hic dicitur de viuir.& sic liberi non possint circumscribi, quasi non fuerint; nam si tollerentur de medio per fictionem non existentiæ, vsusfructus non haberet locũ.

g Vltimo no.g q vsusfructus acquisitus iure patriæ ptãs, ex finita perdurat: nimirum, quia potestas patria, idest causa efficiens, iam consumauerat fines suos. Porro patriam potestatem voco auitam, & pro auitam.

ADDITIONES.

a Nec obst. Vide Bal. sup.eo.in prin.
b Testari. Vide Bal. in l.pe.sup.de fal.causa adie.lega.
c Restituendæ dotis. Sed immo secundum communem lect. etiam ibi in casu omisso actio est integra filiæ, non autem est communis patris, & filiæ, vt ibi fit Mant. gl.Dy.Bar.& Imo.
d Sicut vir. Contra hoc videtur l.j.in prin.ff.de do.præleg.
e Vltenus. No.ad limitationem l.2.de pac.do.& inde sup.in l.j. Bar. & Cyn. & non est alibi secundum Bal.sup.ea.l.& hoc etiam limita, vt int.prox.sed contra istam gl.ecce Nic.de Neap.in l.a.in prin.ff.sol.mart.
f Modo. Vide gl.& ibi Doct.in auth.dos data, sup.de do.ante nup.
g A.B. Vltimo no. No. quod vsusfructus acquiritur patri ratione paternæ potestatis. quod bene no.propter Gallos, qui non habent filios in potestate, vt no.fing. tull.de pat.pote.in prin.& no.pro Iudæis, qui non habent in potestate filios suos, effectos Christianos, ut est gl.fin.in c.Iudæorum, 28.q.1.

Cels. Adde Bal. singulariter idem tenentem in c.1.§.fi.in tit.de duob.fratr.de nouo beneficio inuestitu in vsib.feu.& D.meum Iaf. May. Inst.de pat.pote.in glo. 111 rer. Romanorum, in addi. ad Christ. Por. & hoc est quo ad primam partem huius apostillæ, quantum vero ad secundam, dum dicit Iudæos non habere filios in potestate, fi ...ent, sub c Christiani, idest gl.ut est ad concordiam Doct. contrario. Arch.eorum 26.dist. c.quia sincera, tenet indistincte, quod non habeant in potestate. Contrarium no. Io.And.Ant.de Bu.& Pan. in c.fi.extr.de conuer. infid. ille in l. item in potestate, ff.de his, qui sunt sui, vel alie. iu.& ita dixi in apostil.ad Bar.in l.filius, in apo. in eo. ver.infr.de pa.do.& post Pau.in c.fi.cut Iudæi.nu.3.in ver.contrarium, extra de iu dæ.& Fel.in c.Iudæi, el 2.uers.& illa inducuntur ad quæstionem, eo.tit.

LEX XIIII.

1 *Alienatio proprietatis filio delata, an fieri possit.*
2 *Facta contra legem si non valent, vt ago, nec valent, vt valere possunt.*
3 *Episcopi consensus accedens ex postfacto, an confirmet contractum, in quo requiritur authoritas Episcopi.*
4 *Contractus forma vbi non seruatur, non præsumitur vtilis ecclesiæ.*
5 *Contractus factus potest Episcopo præsentari, & eius confirmatio peti.*
6 *Consensus, authoritas, decretum, differunt.*
7 *Episcopi consensus ex interuallo appositus non sufficit.*

Quæcunque. Lucra nuptialia, vel alia qlibet filijs obuenta. quæritur quo ad vsumfructum parentibus, qui habent in ptãte lucrantes, & si dicti lucrãtes postea moriunt, nihilominus perseuerat, sed proprietas primo defert liberis lucrãtis. Secundo fratrib. cõsanguineis, & vterinis. Tertio vterinis tantum. Quarto ad parentes proxime defunctorum. Quinto iure peculij reuertitur ad parentes, qui lucrantem in potestate habuerunt, alienatione videlicet interim

1 interdicta habentibus vsumfructum. hoc dicit. † Quęro, nun-

a quid ista a alienatio possit aliquo casu fieri? & videtur q non. gl. mirabiliter dicit, quod immo potest fieri pro vtilitate fil, quod est perpetuo tenẽ menti. Et facit ad locationes rerum ecclesiæ, videlicet, quod possunt fieri vsque ad 24. annos pro vtilitate ecclesiæ. tex. est in Authen. de alien. & emphyteu. §. locationes. Certe longum tempus dicitur decennium, & sic vltra est prohibitum, nisi cum solennitate, 12.quæstion.2.capitu. alienationis.

b & ca.sine meliora, &c. longinquitate. per Arch. Vnde si fit b vl-

2 tra licitum, & intra licitum, non valet † quia in factis contra le-

c gem si non valet quod ago, vt ago, nõ valet, vt valere põt. quod hodie dic, vt in c.dudum, de reb.eccle.non alien.in 6.in ele. mo-

d nasterium. † Sed quæritur, c nunquid d consensus Episcopi accedens

ADDITIONES.

a Nunquid ista. Facit ad no.per Bal. in l.neque, sup.de contrah.& comm. stip.istam gl.etiam sequitur Bal. in l.cum oportet, §. nunc autem, in prin.sup.eo.& est tex. in l.6.§.vbi autem, maxime, in uer.sed pater, inf.eo.
A.B. Quæro, nunquid. No. mirabile, quod licet pater non possit alienare proprietatem delatam filio, tamen si uertitur utilitas filij, potest, quod not. ad locationes feudorum ecclesiæ, unde quod pulchre dixit Bal.in rub. C.de contrah.empt. Et vide fing.gl.l.4.§.acceperat.& Bal.in l.contra iuris, ff.de pac. vbi dicit, quod si rei alienatio est vtilis ecclesiæ, non est necessaria authoritas superioris. Vide eundem in l.cum hi, §.si ea, ff.de transf.& quæ dixi prædic in consi.quod im.unde quæ remisi ad l.4.ff.de accep.vide tex.& pondera in c.j.de reb.eccl.non alie.lib.6. adde Lud. Ro.consi.309.& consi.305.incip. Visa disceptatione, ubi loqui singulariter, quod potest alienari res ecclesiæ fine tractatu, unde in c.i.de trans'a.Epi.c. ubi inualida translatio utilis ecclesiæ non tenet, sed requiritur confirmatio Episcopi, vel Papæ unde Lud.Ro.cons.51.inc. Visis circa id, vbi loquitur, quando contractus nullus utilitatem ex sequenti ratificatione, & utrum si minor factus maior ratificat contractum nullum factum in minori ætate ualeat, unde eundem Lu.Ro.cons.l. 303. si contractus cedit ad vtilitatem minoris, sine solennitate statuti ualet.
b Vnde si fit. Vide Bal. in auth.qui rem, sup.de sacros.eccl.in fi.& Bald. in authen. si quis, eo.tit.
c A.B. Sed quæritur. An authoritas Episcopi potest interuenire post actum iam completum, uide Bar.& Bal. in l.si quis mihi bona, §.iussum, ff.de acq.hæ.& Bar. in l.si plures, de aqua plu.arcen.l.3.de auth.tut. Cano. extra, de consti.c.ex parte abs est c.consuetudinis, uide Bal. in c.cum P.Tab.de fide instr. ubi pulchre loquitur.
d Nunquid consensus, unde inf.per totam l.& per Bal. in l.1.& ibi Dec. sup. qui admitti.& in l.6.§.1.an eo.& eadem l.§.finaliter ea absentes.

ce lens ex postfacto, confitetur cõtractum, in quo requiritur authoritas Episcopi? Dicit Inno. ꝙ sicut forma debet esse coniuncta cum actu, alias non informat: ita licentia, decretum, & authoritas, de decreto est magis dubium, tamen gl. ordi. dicit, ꝙ interponi incontinenti debet ea parte ante. ita dicit gl. ff. de min. l. ait prætor, §. non solum, a in gl. sed cum secus: nam, vt ibi dicit glos. istud decretum, ꝙ est quædam permissio, seu habilitatio ad actum, semper debet præcedere, quia est quædam potestatis ligatæ relaxatio, sine qua inferior nil potest, ad hoc facit, quod no. ꝭ. eo. l. fin. §. necessitatem. Tu dic, sicut diximus, in alia materia, ꝙ quædam sunt causæ fiendi, sicut efficiens, & finalis. Quædã causæ essendi, sicut materialis, & formalis. Quædam sunt causæ confirmandi, & approbandi, sicut quando contractus de voluntate partium confirmantur per prætorem, vt inf. de Decu. l. si quos. lib. 10. & l. fi. inf. de his quia non domino. Ita in proposito b dico, ꝙ si decretum accipiatur pro causa fiendi, debet præcedere: si autem pro causa essendi, debet inesse. Si autem pro causa confirmãdi, potest sequi, & puto in hoc attendi vtilitatem ecclesiæ, ut not. ff. de transf. l. cum hi, §. eam, vnde si vtile est confirmari, valet confirmatio: & præsupponitur vtilis, c ea quo prætor decreuit esse vtile, nec enim minus hoc potest prospicere in peractis, quam in futuris. l. 3. §. Iulet. ff. quando app. sit. & in c. cura. de iu. pat. nam & puto, d ꝙ prętor possit confirmare transactionem alimentorum factam sine decreto pro ipsorum alimentandorum vtilitate, vt de transf. l. cum hi, §. si prætor. & §. fi. & l. fin. ff. de iure do. & quod no. per Archi. 12. q. 2. c. Apostolicos. Item præsumitur pro decreto. in Spe. de emp. & ven. §. nunc dicendum, ver. & bñ scias, nam cum in potestate contrahentium sit de nouo contrahere, nõ video rationem, quare ea postfacto eodem consensu durante, nõ possit facere interponi decretum, quasi contractu tacite reuocato, arg. ff. de pact. l. iurisgent. §. adeo. & arg. ff. de ado. l. adoptio nõ iure facta. Non ob. extra, de elec. c. auditis, ubi nisi electio sit canonica, etiam si facta sit pro vtilitate ecclesiæ, non potest confirmari, quia speciale est in electione, quia per ipsam solam patet canonicus ingressus. Prçlatus enim debet esse electiuus, non datiuus, & maxime Papa; nunquam enim intrat canonice, si non eligitur canonice. Cætera dic, vt in gl. huius l. † Scias tamen, e ꝙ vbi non est seruata formæ integralis congruitas, ibi non præsumitur ecclesiæ, vel populi vtilitas, sed potius damnositas. Item decretum f prçsumitur ambitiosum, ut d. §. si prætor, & l. magis puto, §. non passim, ff. de reb. eo. Idem est, si ꝯ consuetudinem vel statutum ecclesiæ aliquid fiat, nam tunc decretum præsumitur obreptitium, ut ff. de fidei. l. cum vero, §. subuentum, & ideo, quod fecit antecessor, successor debet rescindere, vt ff. de testa. tut. l. iure nostro. & l. quamuis, ff. de reb. eorum, & no. per Arch. in d. c. alienationis. 12. q. 2. Item decreta perfunctoria non tenent. ꝭ. unde ut, l. meminerint, nec perlusoria, nec recte interposita, nisi rite fiant, ff. de acq. poss. l. iuste. † Contractus factus potest Episcopo præsentari, & eius confirmatio peti, & talis confirmatio habet authoritatem decreti, & paria sunt aliquid legitime fieri, vel legitime confirmari, ut in l. Tribunus, ff. de mil. test. Itẽ quod extra iudicium agitur, ad iudicium, & Prętorem ex interuallo reduci potest, vt insinnatio, dixi s. de sacros. eccl. l. illud. nam consensus iudicis non est illius generis, cuius est consensus partium & facit. ff. de sol. l. si stipulatus. §. si lancem. Arch. dicit, ꝙ ꝯctus ecclesiæ inualidus, potest confirmari per consensum, sed non per authoritatem, 12. q. 2. ca. si qua de reb. &c. sine. per Arch. vbi omnino videas dicit Arch. quod nulla alienatio g fieri potest p Abbatem sine authoritate Epi, 19. q. 2. c. nullam. Idem ait no. ꝙ dñia est inter † decretum, & authoritatem, & consensum, ut plene no. Inn. de reb. eccl. non alie. c. dudum, lib. 6. ubi dr̃, ꝙ authoritas interponitur, qñ agitur ipsum negotium, vel parum post, & hoc satis pt colligi ex deductis ad hoc in uer. authoritate, quę lr̃ · ẽps agendi negotij respicit: & qñ authoritas requiritur, tunc nõ sufficit eius consensus, qui authoritatem præstare debet: sed sicut verbum sonat, dẽt authoritas prçstari, ut no. Inn. ext. de consue. c. consuetudinis. Arch. ad hoc facit. ff. de manu. uin. l. si patet, in fi. † Ex prædictis h habes conclusionem, ꝙ non sufficit consensus Episcopi appositus ex interuallo, nec quoad ipsam alienationem, vt ff. de uerb. sig. l. alienatum, nec quoad ualidandũ consensum alienare volẽtium, arg. ff de ritu nup. l a diuo. gl. Accur. dicit, ꝙ Episcopus interponit decretum, quod est decretum ꝓprie loquendo. ita no. Accur. in l. fi. sup. de transac.

ADDITIONES.

a §. Non solum. Alias § permittit.

b A. B. Ita in proposito. No. ꝙ decretum prætoris operatur, quod contractus præsumitur vtilis. vide quod no. in l. 4. C. de præd. Decu. lib. Ang. in l. si quis cum alter, ff. de verb. obl. & Bal. in l. 2. sup. de rescin. vendi.

Cels. Adde An. Cor. sing. suis, in ver. minor in c. decretum iudicis. ubi dicit ꝙ decretum iudicis, si interuenit in alienatione rei minoris, non potest ipse minor se dicere læsum.

c Vtilis. Vide quod no. Bal. in l. fi. sup. de præd. mi. & limita, & subdit hec iosra Bald. nisi omissa esset formæ integralis congruitas, vel nisi esset contra consuetudinẽ, vel statutum ecclesiæ. Item nisi statutum esset perfunctorium, vel non rite interpositum vide Bald. in ius l. ge, quæcunque, §. primo, cum concordan. ff. de Publi.

d And. Ba. Nam & puto. No. præsumi pro decreto, vide gl. fin. l. 7. inf. de fide inst. lib. 10. Item præsumitur pro matricula, vide Bal. in l. Scrinarios, sup. de testa. mili. Itẽ præsumitur pro testamento Bal. in l. cum testamentum, sup. de iuris & fac. igno. vide plene in l. sciendum, de ver. obl.

e And. Bar. Scias tamen. No. quod vbi non seruatur forma contractus, non præsumitur vtilis ecclesiæ. vide Bal. in rub. & tex. qui feu. da. pos.

f And. Bar. Item decretum. No. si decretum est contra vtilitatem ecclesiæ, quod præsumitur obreptitium. An autem petens præsumatur in dolo, vide glo. sing. secundum Abb. in c. super literis, extra de rescrip.

g Alienatio. Vide Bal. in auth. hoc ius porrectum, sup. de sacrosan. eccle. habetur in c. Abbatibus, 12. q. 2.

h And. Bar. Ex prædicti s. Et illam glo. sing. tene menti, pro cuius intellectu vide Bal. in l. non plures, sup. de sacros. eccle.

L E X V.

1 *Statutum loquens de vxore, non comprehendit sponsam.*

2 *Filia, quę ex forma statuti debet esse dote contenta, si dos sit ei promissa, & non data, an excludatur a successione patris.*

3 *Dos succedit loco legitimæ.*

4 *Statum dicens, quod mulier dotata non succedat, infans dotata in testamento patris, an sit proprie dotata.*

5 *Arbitria omnia sunt stricti iuris.*

6 *Infans dotata, si decedat, an transmittat legatum dotis.*

Non sine. No. l. Appellatione vxoris, continetur sponsa, ea interpretatione legis benigna. h. d. Casũ pone, vt in gl. quæ non est alibi. No. ꝙ lex docet allegare pro, & contra. Item no. argum. ꝙ cãm dubiam iudex potest committere a consulendam sapienti. † Quæro, nunquid ista b lex habeat locum in statutis, dicit statutum, ꝙ si maritus præmortua vxore lucretur dotem, vtrum idem erit in sponsa? Respõ. non quia, ille ablatiuus, præmortua vxore, facit conditionem, i. si vxor sit primo mortua. sed ista non est vxor, ergo deficit ꝯdõ, vt ff. quod fal. tut. aut. l. pe. §. Iul. Sed quid si erat vxor, tamen nõdum traducta ad domũ, sed verba statuti dicũt in matrimonio copulata? Rñd. vt hæc adiectio, copulata, aliquid operetr̃, exigo ꝙ matrimoniũ sit carnaliter consummatum: nam copula ponitur pro coniunctione actuali, nõ pro habituali, loquendo in materia matrimonii, licet substantia consensus non stet in copula, vt no. in l. nupt. ff. de re. iur. & ita consului Vincentiæ. Et rõ est, quia ante ductionem vir non sustinet onera. ergo nec lucra, quia lucrũ dotis nõ debet esse merum lucrũ, vt no. ff. de cond. ob cau. l. si donaturus, §. fi. nisi statutum, vel pactum expressim disponeret aliter, vel nisi stetisset per mulierem, vt s. de Episc. & cler. l. Deo nobis, & ibi dixi. † Mõ hic quæritur de vtili qõne, & quotidiana: Statutũ est in ciuitate ista, ꝙ filia dotata debeat stare ꝯtenta dote data a patre: modo ponamus, ꝙ puella, d vel puer non est in ætate, vnde non est contractum matrimonium, sed sponsalia tantum: pater exbursauit dotem, decessit pater ista vult succedere simul cũ fratribus, quia nondũ nupta, quia qđ pendet non est, p eo, quasi sit, vt in regula iu. In contrarium arguitur per hãc l. Item per rationem naturalem, quia pater iam est functus officio suo, vt ff. ꝙ fal. tu. aut. l. pen. § Iulianus. Iacob. de Are. & Per. dicunt eam succedere. Non obst. hęc lex, quia in hac lege agit̃ de fauore sponsę. Sed in qõne nostra agitur de odio sponsæ. cum ista verba, ꝙ debeant stare contentæ, sonent quandam priuationem, vt ff. de hered. inst. l. qui volebat. & ff. de infa. l. solet, §. fi. & ff. de ri. nupt. l. si quis officiũ, multo igit̃ fortius succedit, si est dotata in testõ pr̃no nondum nupta, nec desponsata, & ideo statuentes, qui volunt eam non succedere, debent apertius legem cõponere, vt dicant, ꝙ non succedant, siue dos sit data, siue promissa, siue deputata, vulgo tñ dotatam appellamus, q̃ in testõ dotata est, vt l. cum plures, §. in primis, ff. de admin. tu. & ibi per Bar. & quia iudex debet eam cogere iudicio parentis stare, ff. de iure dot. l. si ego, §. j. Vel dic, ꝙ illud statutum cum sit contra ius cõmune, non est iuuandum interpretatione, sed intelligendum solũmodo, vt lr̃a iacet, vt l.

ADDITIONES.

a Committere. Vide Bal. in l. 4. inf. de adul. cum concor. ibi signatis.

b And. Bar. Quæro, nunquid. No. quod statutum loquens de vxore non comprehendit sponsam, vide tex. in l. solet, §. quæ virum, ff. de his, qui not. infam. & l. si quis officium, ff. de ri. nupt.

Cel. Adde istum in auth. dos data, sup. de do. ante nu. Pan. in c. tertio loco, & ibi posui in addit. ad ipsum, ext. de præsum. vbi dicit se ita consuluisse Senis, & in cap. ec publ. ext. de conuer. coniu. no. Pe. de Anch. cons. 20. incip. pro solutione dubiorum refert & sequitur Hip. de Marsi. sin. suo 106. incip. qui de proximo est cingendus, quod tamen dictum non procedit in sponsa ducta ad domum viri, vt ei cõnumeretur, vt per all. Hip. vbi sup. vbi refert ad hoc dictum fin. Sal. in l. cum te, in fi. verbis, sup. de do. ante nup. quod pro sing. & valde notabili refert & sequitur Fely. in preal. c. tertio loco ver. & retenta & c. ext. de præsum.

c Statutis. Vide Bal. in l. sancimus, sup. de nup. & Bar. in l. nihil, ff. rerum amo. & Bal. in l. 2. sup. de dot. promis. & ibi quid si fuit traducta ad domum ante tempus nubilis ætatis, de quo etiam per Bar. in l. si ante, ff. solu. mat. & ibi aliquid per Pau. de Cast. & de hac quæstione etiam per Pau. de Cast. in l. si marito, §. j. ff. so. ma. alias script. post Bar. in d. l. nihil.

d Puella. Vide Pau. de Cast. in l. de diuisione, cum l. seq. in fi. so. mat. & cum Bald. hic transit Pe. de Anc. in c. canonum statuta, in ver. quæro de q. quę occurrit de facto, de const. & ita dicit se consuluisse, & vide tex. pro & contra, 27. q. 6. per totum. & quæ dicatur dotata, vide infra, per totam l. & Ang. in cons. 13.

vt l.ꝙ vero ff.de leg.& ita tenet hic Cy.approbans opin. Iaco. de Are.& Pe.Idē tenet Ray.& dicit esse valde no. nec ob. glo.q̄ est in d.§.in primis,quia ibi dicit,ꝙ dos est assignata,i.futura.nō aūt dr̄,ꝙ sit vere dotata,vt l.fi.de don.ante nup.Tn dic, ꝙ aut statutū dicit nupta,vel maritata,& debet stare contenta dote.Et tunc vera opi.Pet.& Cy. Aut statutū non facit mentionē de nuptijs, sed dicit,mulier dotata non succedat:& tunc inspecto cōi usu loquendi,dotata intelligitur illa,q̄ est certa de dote, siue per testm̄ patris siue per promissionem.Et iō non succedit cum fratrib.qa per patrē nihil amplius fieri potuit.Et sic functus est officio pietatis,ne sequat inconueniens,ꝙ pupilla sit melioris conditionis q̄ adulta. Et ita dēt intelligi opinio Bar.& sic de consuetudine seruatur,& practicat in ciuitate Perusij.† Sed nunquid interim dēt habere alimenta *a* istius dotis? D.co,ꝙ sic, quia ista dos succedit loco legitimæ. Alij dicunt,ꝙ non inspicitur dos,sed solum filiatio,& qualitas paterna,& ita disputando tenuit Rof.Beneuentanus,ff.de alim.leg.l.cum unus,in fi.† Sed pone *b* duo sunt statuta,vno cauetur,ꝙ mulier dotata non succedat,alio cauet,ꝙ uerba staturorū debent intelligi proprie. Modo q̄rit, nunquid *c* dictis statutis præsuppositis infans dotata in testō patris dicat proprie dotata? Et vr̄,ꝙ non quia illud dicitur *d* proprie, quod constat ex sui d ffinitione.tex.est nn.huius l.ibi, quamuis. ergo, &c. Sed dos ex sui diffinitione non constat,nisi contracto matrimonio,sed contrarium puto ex mēte statuti, nam sicut uidua dicit̄ dotata,ita & uirgo. Item puto,ꝙ dicatur proprie illud, quod plene demonstrat loquentis intellectum,& intentionem. Præterea significatio non est aliud,quam qualitas uocis, proprie rem exprimens. Finis ergo significationis est,exprimere:ergo habito fine,non curamus de modo,ut sup.de test.l.quoniam indignum. Nec obstat,ꝙ modus significandi attributus dictioni ab intellectu,regulat,& regit interpretationes. Et omne, ꝙ rem congrue demonstrat, pro significando accipi debet,vt l.1.in fin. *e* ff.de dote prælеg. Sed in contrarium dici consueuit,ꝙ stricti iuris est natura omnium extendentium ius commune,vt no.Arc. 17.q.2. c.hoc tm̄.† Et ideo oīa arbitria,commissiones,& delegationes, sunt stricti iuris.Item omne,quod exorbitat a iure communi,vt ff.sol.ma.l.si vero,§.de viro,& ff.de acq.hęr.l.si seruum,§.non dixit. Fallit in maleficijs puniendis pp publicam vtilitatem,vt no. sup.de fur.l.si quis seruo. Præterea vbi non est matrimonium, nec aptitudo matrimonij,ibi non est dns,nec lucrum,nec damnum dotis,vt inst.de nup.§.si aduersus,ff.de ritu nup.l.Senatus. Solu.teneo primam partem,quia non stat per patrem.& ar.ff. de dolo.l.si oleum,& ff.de cond.& demon.l.iure ciuili, de hoc alibi dixi sup.† Quæro,quid si ista infans *f* decedit, nūquid istud legatum dotis transmittat? & uidetur ꝙ non:quia conditionale, vt in Auth.de sanctiss. Epis.§.sed & hoc præsenti. Item si esset ob causam,causa deficit nuptijs non secutis,vt l.quod Seruius,& l. si extraneus,ff.de cond.ob cau.& ff.de cond.& demonst.l.Titio centum,§.sed cum ante nup.ergo ista puella tēpore mortis suæ, si inuenit se prętеritam in testamento,rumpit testm̄ patris, l.fin. ff.de cond.& ideo consulo patri,quod aliquid filię relinquat iure institutionis.

ADDITIONES.

a Alimenta. Vide Bal.& Doct.in l.qui filium,vbi pupil.edu.deb.

b Ao.Bar.Sed pone.Et vide D.Pe.in c.canonum.de consti. ubi cauetur,ꝙ filia nupta vel maritata,non veniat ad successionem patris cum fratribus,sed non nupta veniat ad successionem omnium mobilium.Quidam decessit relictis filijs,& filia disponsata,ista filia tamen non nupta,siue maritata petebat partem mobiliū con suluit domi.Petrus,ꝙ debet admitti,quia statutum loquitur de exclusione,& loquitur de nupta,nec intelligitur de desponsata tātum,sed de illa, cum qua est matrimonium consummatum,tamen secus,vbi ageretur de fauore, quod est no. vide Bal.in prin.huius l.& D.Pet.in d.c.canonum,q.14.

c Nunquid. Vide Bal.in l.1.sup.vnde vir,& vxor.

d Illud dicitur. Vide quod sequitur.& per Bar.in l.liberorum,ff.de ver.sig.

e An.l.B.in fi.Vide gl.sing.in l.2.§.sed verum,ff.de mino.

f Infans.Vide Pet.& Bal.in contrarium,in l.sancimus c.sup.de nup.& ad hoc, vide no.in l.suus,ff.de hær.inst.& in l.si pater.sup.de inst.& subst.sub condit.fac. & in l.quoniam in priorib.sup.de inof.test.per Raphael.in l.Titio centum, §.Titio genero,ff.de cond.& demon.

LEX VI.

1 *Pecul̄ia dicuntur quatuor.*

2 *Filius si ex re patris sibi stipulatur pensionem, vtrum mortuo patre quæsita sit sibi actio.*

3 *Datum filio patris contemplatione,dicitur profectitium.*

4 *Datum filio quando dicatur datum contemplatione patris.*

5 *Datum filio a patre.vt se alat,si parum consumpsit, & ex residuo aliquid emit.patri acquirit.*

6 *Filius si ex pecunia a patre concessa percepit vsuras,an acquirat patri.*

7 *Regula quod per filium acquiratur patri, qualiter sit intelligenda.*

8 *Factum patris dicitur res patris.*

9 *Societas dicitur actus bonæ fidei.*

10 *Lucrum ex communi pecunia,communicari debet,*

11 *Filius præsumitur acquisisse ex qualitate sua persona.*

12 *Vxor præsumitur acquisiuisse ex bonis mariti.*

13 *Administrator Reipublicæ, qui tempore, quo cœpit administrare, erat pauper,præsumitur ditatus ex pecunijs publicis.*

14 *Vxor qualitate ex pecunia uiri potest acquirere prædium, quod non acquiratur uiro.*

15 *Salarium quod habet filius a magistro testatoris an sit aduentitium.*

16 *Filius aduocatus quod lucratur dicitur peculium castrense.*

17 *Milites maris quod acquirunt,dicitur peculium castrense.*

18 *Vsusfructus feudi,an acquiratur patribus iure potestatis.*

19 *Regula succedendi, & transmittendi per filium in potestate, habet locum in omnibus aduentitijs.*

Cum oportet. Omnia aduentitia filijs in potestate quo ad proprietatem quęrūtur patri,& cęteris in ptāte habentib.quo ad plenum vsumfructum cum libera administratione, & sine metu rationis reddendæ: nec non potestate transmittendi committenda ex ipso vsufructu percepta, uel res emptas ex ipsis:& ea donādi,vel concedendi pro libito voluntatis, alienatione tantummodo suo nomine patribus denegata.hoc dicit usque ad §.cum autē. Et no.ꝙ hæc lex præmittit succincte statuta antecessorum imperatorum.Secundo disponit idem in oībus aduentitijs,& non est proprie extensio,sed nouum statutū,& dic,vt in t.gl.† Deinde præmitte ad euidentiam,ꝙ quatuor sunt peculia, quoddam est peculiū profectitium *a* idest proficiscens ab eo, in cuius est ptāte, & hoc pt esse duplex:vno mō ipsum,qd ipse pater assignat,& de hoc non est tractandum,utrum quęratur patri per filium, quia nūquam discessit a bonis patris,vt sup.famil.erciscun.l.certum. Secundo modo aliud exinde quæsitum:vt fructus, redditus,prouentus, & alia quæ annumerantur ēt facto hominis accessorie etiā cooperante,vt sunt pēsiones,& mercedes seruorum,vt ff. de rei uend. l.si nauis. Et ista acquiruntur patribus recta via,quia profectitia sunt. † Hic dubitatur, si filius stipulatur sibi pensionem, ex re patris, vtrum moriente patre sit actio quæsita filio? & uidetur ꝙ sic,vt ff.de acquirēda hęreditate.l.placet.& ff.de vulga.subst.l. qui liberis,§.hæc verba.& ff.de leg.1.l.cum filio. In contrarium uidetur,ꝙ nullo momento acquiratur filio. sed ipsi patri, quia hoc est dicere recta via,id est sine medio acquiri: & sic filius sit, sicut uox patris,& quoddam organum simplex:Sol.acquiritur filio,sed non pro filio,sed pro patre, ita quod iuris intellectu fit translatio ipso iure,ac si ipse pater directe esset stipulatus.† Item circa istud peculium profectitium quæritur, si aliquid est datū filio contemplatione patris, vtrum istud dicatur profectitium? Glo.dicit,quod sic allegat l.a diuo,ff. de acquirend. hæred. & ff. de vulga.subst.l.sed si plures,§.in arrogato. Sed contra hoc oppo.de l.si socium,qui in eo,§.fina.ff.pro socio.Sol.in patre, & filio,dic ut in gl.sed in socio distingue.aut est donatum socio, aut societati,aut dubitatur. Primo,& tertio casu,sibi soli quæritur, sed secundo casu quęritur in communi. Et hæc vera sunt,etiam si sunt frater.& in eadem casa habitantes, vt in c.1. §.si duo fratres.de fratri de nouo bene.inuest.collat.10. † Quæro, quando dicatur filio relinqui contemplatione patris? Respond. quando non erat alias daturus nisi patris respectu, idest ad vtilitatem patris,quod præsumitur, si solus patris merita, & nulla filij interuenerunt:& hoc quando filius est in potestate, sed si est emancipatus,non videtur consideratione acquirendi patri datum filio,quia hoc non patitur ratio ciuilis, & ideo penes filium residet, & hoc per regulam Iuris, quæ dicit, et acquiri, cui de iure pōt acquiri,vt ff.de vsu fructu.l.adhuc, §.quæstionis. §.† Quæro, pater dedit filio fundum,vt inde se aleret,iste filius ualde parum consumpsit in alimentis, vt ex residuo aliquid sibi quęreret, ex quo residuo emit terrulas,quæritur cuius sunt? Respond. patris sunt,quia ex re patris. Sed quid si iste filius esset emancipatus, uel hoc promeruisset a patre? Respond. quo ad empta non est dubium,quia quęrit sibi,licet ex alienis redditibus *b* emerit, ut ff.de administra.tut.l.Titium,& Męuium.§.altero.& l.nō vnde originem,supra si cert.peta.† Modo quæro, quid si ex pecunia *c* concessa filio fam.per patrem,filius perceperit usuras, nunquid acquirit istas vsuras, quas exigit patri? Item quid de nominibus debitorum, & de codicibus Rozaneorum. ita enim appellant Astenses,quos Cyn.repudiat hic omnes vsurarios ita per locum a communiter contingentibus, & dicit idem de Senensibus forte suo tempore, hodie non est ita. Respond. gloss. quod vsura pecuniæ acquiritur patri:quia ex re patris, vel eius rei occasione proxima,& immediata quamquam ea contractu proficiscatur, tamen finalis ratio contrahendi est ipsa sors. Et præmeditatio finis,disponit de actu,ut l.uerum, §.causa, ff. de fur.

Alij

ADDITIONES.

a Phi.Dec.Et quid sit peculium profectitium. Vide quæ scripsi in l.ut liberis. C. de collat.& ad quæstionem Bal.uide hic per Bar.

b Phi.Dec.Redditib.Et id est recte,obstat quod in Bal.arg.de emancipato existimādum est,quod emancipatus peculium habere dicatur.quoniam emancipati peculium non habent,vt l.liberis,sup.de col.& ibid.per istum.

c Quid si ex pecunia. Vide gl.contrariam in l.1.ff.de his,qui sunt sui,uel alieni iuris,& ibi Bal.

A.B.Quid si ex pecunia. An usura ex pecunia patris exacta per filium quæratur patri,uide quod no.in l.quod seruus,ff.de acq.poss.

Alij dicunt contrarium, quia percipere vsuras est quasi quoddã furtum, seu rapina, & prohibitum de iure diuino. vñ pater, qui hoc petit postulat se admitti ad participationem criminis: & ideo improbe adit Prætorem, vt ff. fami. ercisc. l. certe, & dicit hic Cy. q de iure diuino *a* in vsurarium non transfertur dominium vsurarum. † Item regula, quę dicit, quod per filiũ acquiritur patri, debet intelligi de iusta acquisitione, vt ff. de acquirend. possessio. l. quod seruus. & not. in l. 1. ff. de his, qui sunt sui, uel alien. iur. & est simile, quod generalis inuestitura facta de omnib. possessionibus, non intelligitur facta nisi de iusta possessione, Idem de generali cõfirmatione *b* priuilegiorum, vt luc per Cyn. & est expressum in c. 1. in prioc. per quos fiat inuestit. colla. 10. & not. in Spe. de instru. edit. §. nunc aliqua. versi. quarto. vbi videas. Item contra patrem facit, quia filius *c* si hoc fecit de mandato patris, pater tenetur restituere, 41. dist. c. sicut nec suo. & videtur fecisse de tacito mandato, vel saltem de expresso voto parentis, si pater sciebat hanc esse filij cõsuetudinẽ, vt fęneraretur, vt ff. de vsu. & habi. l. plenum, §. equitij. Cum ergo pater sit alijs restiturus, dolo facit, quod petit. Sed certe ista ratio non valet, quia nec procurator potest opponere hanc exceptionem contra dominũ, vt ff. de procur. l. qui proprio, §. in cæteris. Itẽ non sequitur. debeo restituere Titio, ergo non possum petere a Seio, vt ff. fam. ercisc. l. si socius, §. Lucius. Immo quandoque agit, vt alijs restituat, vt ff. loca. l. cum in plures, §. messem. Solut. si pater petit tanquam vsuram, est improba petitio, & idem in hæredibus eius, sed si petit tanquam inuentum in peculio filij, non allegando turpitudinem vsurarum, tunc procederet petitio. quia satis est, q reperiatur in bonis, nam pręsumitur lucrum potius licitum, quã illicitum, vt l. merito, ff. pro socio. † Quæro, filius vendit rem patris vltra duplum, quam valeat, nunquid totum dicitur profectitium? Resp. si deceperit emptorem, potius dicitur quærere ex ipsa re; argu. ff. ad Treb. l. debitor, in fin. Item si bona fide, credens rem tantum valere. nam hoc reputatur lucrum industriæ, vt ff. ad l. Fal. l. si hęres. sed si esset patris institor, tunc totum acquirit patri, quia ex industria patris præpositus est stationi. Item quia factum patris dr̃ res patris. † Quæro, quare fratres *d* existentes in domo cõi, & cõiter negotiantes, mortuo patre præsumantur socij cõis quæstus, & lucri, & damni, præter quam ex maleficio, quia tunc nec lucri nec damni sunt socij, quia societas est actus ciuilis, & bonæfidei, sic ff. pro socio, l. quod ante, & tñ uiuo patre non præsumuntur socij, ut in hac l. cum oporteret? Respon. quia uiuo patre quærunt patri vsumfructũ, & ideo negotiant̃ patri, & non referunt q̃stũ frater fratri, in quo consistit societas. Item quia nec possunt cõtrahere in aduentitijs sine consensu patris viuentis, in cuius sunt potestate, vt inf. eo. l. fi. §. filius. Mortuo autem patre de facili præsumitur societas inter fratres pp naturalem charitatem, & ideo si qua emit vnus fratrum seorsum, cum pro maiori parte emerit, in cõi debent cõicari: quia non debet societas clandicare, & in Lõgobardia dr̃, q præsumitur emptio de bonis cõmunis, vt in l. si fratres. de successio. hoc sententialiter tenent Rich. & Cyn. in l. si cum duobus, §. si fratres, *e* ff. pro soc. in additio. Si autem vnus potest negotiari, alter non, vt qa pupillus, non præsumitur societas, licet de vtilitate tractet pupilli, vt ff. de administ. tuto. l. Titium, & Meuium, §. altero. nisi pr̃ mandasset cõi nomine exerceri, qa quo nomine iussit testãr, eo nomine præsumitur factũ. *f* tex. est unicus, & sing. in l. qui negociationem. in prin. ff. de administ. tuto. † Quæro, pater assignauit filio in peculium mille, filius iuit ultra mare, & reportauit decem millia, fratres petunt cõicari: ille dicit se non teneri, quia ipse solus nauigauit, & ex industria, & laboribus suis lucratus est tãta, quęritur quid iuris? Spe. secundum quod inuenit scriptũ ab alijs ita se vno verbo expediuit, dicens q illud, q aliquis lucratus est cũ cõi pecunia, uel quam a patre habuit, ut in ea negociaretur, cõmunicari debet, per l. si ita. §. f. ff. de usu. & habi. & ff. de acqui. rerum domi. l. per seruum. §. fin. Et potest tali ratione defendi: quia filius in potestate debet operari patri, de eius mandato, ut l. ficni, ff. de ope. lib. Ista no. Spec. *g* de iud. §. sequitur. uersic. quid si alter filiorum. verba Iacob. Butr. hic sic dicunt, fuit hic quæstio talis. Pater dedit filio centum, filius iuit in negociationem, & multa quæsiuit: an dicerentur quæsita esse aduentitia, uel profectitia? Ego cum pluribus Doctoribus consului, quod debet considerari quantum posset lucrari pecunia per se, & hoc est profectitium. Item quantum ex negociatione posset quærere, & hoc censeatur aduentitium, unde pleruoque tãtum valet opera, quantum pecunia, ut l. cum duobus, §. in cocunda. ff. pro socio. & l. si nõ fuerit. Iaco. Butr. in lect. Bart. dicit, q media pars lucri attribuitur pecuniæ, alia media pars attribuitur industriæ, vt supra de coll. l. illud, & ista est diuisio rusticana, & ideo cõcludendũ est, q arbitrio Iudicis inspecta qualitate *h* psonæ. & quantitate sortis, debeat fieri diuisio. † Sed statim quæritur, qd si dubitatur, vñ filius acquisiuit. Resp. glo. ex qualitate personarũ præsumi. Item ea quantitate patrimonij paterni, & bene dicit, si filius administrabat patrimonium paternum: sed si habitabat seorsum a patre, & nihil administrabat de bonis patris, istud pręsumitur aduentitium, quia non habet filius dicere titulum suæ possessionis, sufficit enim dicere possideo, vt l. fin. sup. de rei vendic. & sup. de pet. hęr. l. cogi. † Insuper quæro, *i* quid in vxore, *K* vtrum præsumatur acquisiuisse de bonis viri? Glossa dicit indistincte quod sic, per l. Quintus, ff. de donatio. inter vir. & vxo. vbi dr̃, q nisi vxor demonstret vnde honeste acquisiuerit, quod euitandę suspicionis turpis quæstus causa, pręsumitur id a viro, ac socero ad eam peruenisse, cum ipsi hoc asserant, quamuis ipsa negat. Sed quæritur, nunquid istud sit verum siue matrimoniũ sit solutum diuortio, siue morte viri; Quidam dicunt, quod qñ matrimonium solutum est diuortio, etiam si sit solutum per adulterium mulieris, tamen in ante adulterium, & post matrimonium quęsitis, pręsumitur delictum, arg. ff. de adul. l. miles, §. mulier. Idem puto dicendum in concubina, vt ff. de actio. & obl. l. fi. prędicta vera, *l* nisi mulier publice negotietur, & ipsa licita negotiatione quęstum fecerit, nam tunc non pręsumitur a viro quęsisse, cum probetur contrarium. † Quæro, quid in administratore Reipublicę, qui tempore, quo cœpit administrare Rempublicam nihil habebat, sed tempore finiti officij reperitur esse ditissimus, lib. dicit glo. quod ex publicis pecunijs præsumitur ditatus. ita nota. in l. defensionis facultas, infra de iure fisci. lib. 10. Iacob. de Bel. No. quod ratione officij præsumitur quis subtraxisse, vel abstulisse bona domini, quæ apud ipsum officialem reperiuntur, quod est indistincte verum. hęc uerba sunt Iacobi de Bel. in ca. 1. de contien. inter me, & do. de pro. feud. quod dictum est bene verum, quod si olim res fuerit domini, præsumitur subtracta per officialem, & non concessa per dominum, nec in proprietatem, nec in feudum, vt in c. j. de feu. Casta. sed ista non est quæstio, de qua ego quęro: quia ego quæro de acquisitione durante officio, quam non constat unquam fuisse in bonis domini, & gloss. in l. defensionis facultas dicit, quod pręsumitur de bonis domini, & Reipublicę, illa glo. non est alibi. Sed certe ista est turpis pręsumptio, sed in l. Quintus, non est turpis, sed honesta, quia

ADDITIONES.

a Diuino. Vide Bal. contrarium tenentem in l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur.

b Confirmatione. Vide per Bar. & Bal. in l. 1. in prin. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. & Bal. in l. omnes populi, ff. de iu. & iur. & in l. 1. in princ. de const. princ. ff. & Cy. in l. ex his, de don. inter vir. & vxo. sup.

c Filius. Vide hic Bar. cum concor. post cum signatis, & Bal. in l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur.

Celsus. Adde hic de dictis, quod voluit no. Bar. Soc. consi. 146. incip. eleganter, ver. ex quibus, in fi. 2. vol.

d And. Bar. Quæro, quare fratres. Et de istis fratribus, in societate, consului istis diebus apud Rhegium, vide late ibi in cons. uide Bar. in l. Tit. §. altero, ff. de admi. tut. Bal. & Sal. in l. 2. C. cõia utriusque iud. Bar. in tract. de duo. frat. & Bal. etiã, & eundem Bal. in c. 2. de benefi. fra. D. Pet. de Anc. cons. 289. Ang. in consi. 55. alias in consil. 88. & vide Lud. Ro. cons. 3. ubi consuluit, q duo fratres steterunt insimul quinquaginta annis, & vnus erat industriosus, alter nõ, & ille emit multa nomine proprio, q non cõicantur, & adde Bal. in l. si socius, ff. si cer. pet. & Sal. in l. cum duob. §. si fratres, ff. pro soc. & Bal. in l. 1. & l. pe. C. si quis alte. vel sibi, Bar. in l. 2. C. pro socio. Et uide consi. Bar. quod incip. Vintoniensis & est consi. 30. & 52. quãdo pater mandat filium suum cõiter uiuere cũ fratre, quid importent illa uerba. & l. Quintus, ff. de an. le. & Do. Pet. de Anch. in consi. 68. & cons. 98. & cons. 142. Bald. in l. filiæ, cuius pater, C. fami. erc. & in l. 1. C. pro socio. Pau. de Castr. cons. 180. consulo nunc Capi. Bald. in l. fi. §. quatuor, ff. de leg. 2. & in l. mandatum, C. mand. ubi singulariter loquitur, in fi. C. de coll. & in l. duo fratres, ff. de acq. hær. uide Lud. Rom. cons. 42. in primo dubio, & cõsilium Bar. 26. inci. Lucarellus, quando fratres insimul habitant, & habent filios, quomodo diuidantur fructus, uide Bar. cons. 214. inci. quidam Dominicus fecit testamentum, & in consi. 215. incip. quidam habẽs bona communia. ubi dicitur, mandamus communiter stare, quid important, uide Lud. Rom. consi. 281. cons. 104. ubi dicit, quod societas probatur testibus, si soluatur morte unius, & si unus potest prouocare alium ad diuisionem, uide omnino, & Lud. Roma. cons. 14. incip. idem uidetur de iure dicendum. ubi dicit, quod non ualet pactum perpetuæ communionis Lud. Rom. cons. inci. ad primum quæsitũ. ubi loquitur de peculio cõicando, Bar. cons. 6. incip. Dominicus fecit testamentũ, & in cons. 67. incip. ex præcedenti contractu, ubi pulchre loquitur. uide Lud. Ro. cons. 137. quomodo debet diuidi lucrum. Lud. cons. 310.

Cels. Adde Bar. cons. suo 30. incip. Vintoniensis quidam, & quod ibi posui in addi. ad ipsum post casus summarios, ubi reliquæ meæ apostillæ in illo uolu. sunt sitæ. & dixi in addi. ad ipsum in consi. in hac præcedente apostil. alleg.

e §. si fratres. Et ibi uide Bal. in repe. & in l. Titium, §. altero, in fine, iunctis his, quæ ibi scripsi, ff. de admi. tut. in l. si socius, ff. si cer. pet. & in l. si ut proponis, in fin. sup. de rei uend. & in l. si patruus, in prin. per illum tex. sup. communia utri. iud. Adde omnino Bar. in l. si patruus, nu. 3. uers. sed quæro, hic dicitur, & quod ibi posui in addit. ad ipsum, in uers. non potest intelligi, sup. communia utriul. iud. de quo etiã per Ang. cons. 4. incip. de plurib. fratrib. & Alex. cons. 49. uol. 1.

f Factum. Facit ad no. per Doct. in l. post dotem, ff. sol. mat.

g And. B. ista no. Spe. Vide Bar. in auth. ex testamento, sup. de col. & ibi Ludo. Rom. & Bal. in l. certum, C. fam. erc.

h Qualitate. Idem tenet Bal. in l. omnimodo, §. imputari, sup. de inoff. test. per Bart. in l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bon.

i And. Bar. insuper quæro. An uxor præsumatur quæsisse ex bonis uiri. quid in prælato, uide gl. & Sal. in l. placet, sup. de sacros. eccl. quid in officiali, uide Bal. in l. defensionis facultas. inf. de iure fis. lib. 10.

Cels. Adde Fran. de Cre. sing. suo 6. incip. Tuscis, quod uxor, ubi ponit quid in uidua & in amasia, de quo dixi in addi. ad istum post ipsum in l. e. nu. 2. in uer. de bonis amasiæ, sup. de natu. lib.

K In uxore. Vide in l. si uxorẽ sup. de cond. inser. & inf. prox. in uers. quæro nunquid.

l An. B. Prædicta uera ut facimus fęnator in Francia, nam consueuerunt uisurari. uide Bal. in l. e. sup. de edea.

quia non præsumitur subtraxisse, sed a viro concessa fuisse, vel de licentia viri propter promiscuum vsum. dicit ergo in publica administratione qualitatem personæ inspici, & sufficit diligēter reddi rationes arbitrio boni viri: & si quid apparuit eum extorsisse, sufficit, quod puniatur pœnis legitimis, quia pœnis legalibus contenti esse debemus, vt ff. de verbo. obligatio. l. stipulatio. & ff. de nego. gesto. l. qui sine vsuris. Item bona præsumptio est in rebus dubijs, eligere saniorem partem: vnde in tutore dicimus, quod non præsumitur subtraxisse, nec tenetur reddere rationem, nisi de suo officio, vt C. arbitrium tutelę. l. si defunctus, vnde concedo in administratore publico, quod in ipsa redditione rationis, si qua furti essent iudicia, primo tortis testibus, si essent personæ viles, vel non tortis, si essent personę solēnes: postea & ipse officialis posset torqueri, argumen. eorum, quæ not. in l. 2. infra quando, & quibus quarta pars debe. lib. decimo.

14 † Quæro, nunquid sit aliquod remedium vxori, quæ vult emere prædium, ita quod non acquiratur viro, licet re vera sit pecunia viri? Verba Richard. Malumb. & Cyn. in l. Quintus, hęc sunt. vxor, quæ vult ab hac lege se tueri, faciat sibi dari pecuniā ab aliquo suo consanguineo, saltē ficte, & de illa pecunia emat. Richar. Malumb. & Cyn. isti docent fraudem probationis, quæ fraus continet peccatum omnino occultum, de quo non iudicat Ecclesia militans, sed triumphans, cui nihil est absconditū. Et si probaretur, quod illa pecunia statim fuit reddita istis consanguineis per mulierem, tunc adhuc remaneremus in dispositione l. Quintus. vt in l. r. supra si seruus extero. sed vbi non essemus in materia fraudis præsumendę, vbi ex eo, quod pecunia cito esset reddita, non pręsumeretur contractus simulatus, secundum Bartol. qui ita no. ff. si certum petat. in l. singularia. Sequitur videre de secundo genere peculij, scilicet de peculio aduentitio, quod ea liberalitate fortunę, vel amicorum, vel laboribus quęritur.

15 † Circa quod quæro, si filius habeat aliquod salarium a magistro testatoris; nunquid istud sit aduentitium? & a dico quod sic: & de ipso salario *a* viuet, & residuum patri consignabit ratione vsusfructus. fratribus autem suis non tenetur in aliquo, quia frater fratri non tenetur ad operas. textus est hic notabilis.

16 † De tertio *b* genere peculij, scilicet quasi castrēsi, quod b est quando filius est Doctor medicinæ, vel Aduocatus, quia intelligitur militare: dic supra de inoff. test. l. fin. & sup. de Aduoc. diuer. iudic. l. fori. Caue tibi. Specu. dicit, quod illud, quod quęc runt moderni Aduocati, *c* non dicitur quasi castrēse peculium, & ideo quæritur vsusfructus patri, nisi percipiāt salarium de publico, quia est Aduocatus fisci, vel pauperum, vt notatur in Specu. de act. versicul. nec intelligas. sicut nec illud, quod acquireret ex salario tutelari, vel tanquam publicanus, etiam ratione publici officij. ista enim acquiruntur patri tantum quo ad vsumfructum. sed ego non teneo dictum Specul. in Aduocato, quia d Aduocatus ratione publici officij dicitur militare, *d* vt supra de Aduoc. diuersorum iudic. in l. Aduocati. Sed in salarijs procuratorum, quæ sunt aduentitia, quia officium procuratoris respectu officij est vile officium, vt Instit. de except. in fin. Idem in salarijs arbitrorum, qui possunt esse infames; vnde non dicuntur militare. Idem videtur esse in salarijs Notariorum, non procedentibus de bursa fiscali: quia est vile officium respectiue, vt eleganter notatur inf. de Decur. l. si quis procurator, lib. 10. Vnde talia salaria non differunt a mercantijs, & alia re familiari, quod est notandum.

17 † De quarto genere peculij, scilicet castrēsis, habes ff. de cast. pec. per totū. & vide notata per Cyn. infra de dona. l. si quis pro redemptione. Quid de eo, quod acquirūt milites maris? nam etiam in naui quis dicitur militare, vt no. in l. j. ff. de bon. poss. ex testamen. mil. In textu ibi, grauius. nota, quod iniuria, vel iniquitas, quę fit a fratre, grauius portatur, quam ea, quę fit ab extraneo, & ignoto. In tex. ibi, exceptis castrensib. nota quod castrense nullo modo acquiritur patribus.

18 † Quęstio e est de feudo, *e* vtrum patribus acquiratur vsusfructus iure potestatis? Et si quidem feudum concessum est a Principe; certū est, quod non. Quia omnis liberalitas imperialis acquiritur regulariter ipsis acquirentibus absque eo, quod acquiratur aliquid parentibus, vt infra eo. l. cum multa. in alijs autem feudis si quidem sunt feuda dignitatum, quę cohęrent ossibus feudatarij; idem, vt ff. de mino. l. 3. §. si quid. Si vero sunt alia feuda, aut sunt acquisita per virtutem armorum, vt quia vasallus fuit cum domino in hostem, & idem. Si vero sunt paganica: tunc acquiritur parentibus vsusfructus, saluo iure seruitiorum, quæ debentur domino; alij dicunt, ꝙ in feudo filius patri nullum acquirit titulum. Item cum feudum magis accedat vsuifructui, quam proprietati, vt patet in eius diffinitione. Item cum non possit transferri, nec alienari, & sic natura sui personæ cohęreat, iure potestatis non acquiritur. Sed Iac. de Bel. tenet, ꝙ patri acquiritur commoditas iure patrię potestatis, nam quę nō possunt acquiri plene, acquiruntur quo ad commoditatem, ut sup. l. fi. de vsufruct. & l. necessario, §. fi. ff. de periculo, & commo. rei vendi. Et ad cōtraria respondetur per interpretationem, nam de feudo potest inuestiri seruus, & acquiritur dño. Item monachus, *f* & acquiritur monasterio, vt in cap. 1. §. personam. per quos fiat inuestit. g & per quos reci. Item in feudo *g* hæc est regula, ꝙ nisi expresse sit aliquid in feudis cautum, seruatur ius commune, ut in capit. Obertus. §. strenuus. de feud. cogn. Sol. hoc pendet ex intentione feudū concedentis. Cum. n. feudum detur propter operam & seruitium, inuestitura facta de filio non porrigitur ad patrē, vt in c. 1. de gradibus succe. in feu. Et si diceres ꝫ. sequeretur ꝙ mortuo filio pater retineret vsumfructum, sicut retineret ipsum in bonis aduentitijs ex dispositione legis, ꝙ falsum est. Sed ista argumentatio non valet, quia illa ratio statutum reformat, nam feudo perempto, substantia feudi reuersa ad dñium, eius qualitas, id est vsusfructus apud patrem durare non pt, quia qđ caret substantia, caret accidentib. vt ff. de pign. l. lex vectigali. & l. si quis domum, §. & huic. & inf. c. 1. §. fortes. qui. mod. feu. ami. & sup. de le. l. vxor. & ff. de le. 3. l. fideicommissa, §. si rem. In tex.

19 † ibi, sub hac tamen, &c. no. regulam, ꝙ in oībus aduentitijs vndecunque prouentis, eadem est regula succedendi, & transmittendi per filium in potestate.

ADDITIONES.

a Salario. Vide in l. fi. §. fin autem, in fi. inf. eo. & ibi Bal. no.
b A. B. de tertio. Vide de hoc Do. Pet. de Anch. in rub. de postu.
c Aduocati. Vide per Bal. in l. fori, sup. de aduo. diuer. iud. & in l. fin. & ibi tex supra de inoffic. testamen.
Cels. Adde quod notaui in apost. ad istum post eum, in l. fori, nu. 1. & 2. in uer. salarijs, sup. de aduo. diuer. iud. & in l. fi. nu. 3. uer. in tex. publ. in apost. in uersic. fit quasi castrense, sup. de inoff. testam. & dixi post Bar. in l. iubemus, num. 2. in uer. doctor, uel aduocatus, inf. de Decur.
d Phil. Dec. Militare. Et illi iure triplici salarium deberi potest, ut per istum in l. 1. post gl. C. de suffra. Ad id autem, quod supra meminit de medicinæ Doctore, quo iure salarium ei debeatur, uide apud Spe. tit. de salar. §. 4. & per istum in l. 1. supra manda. in antep. q. & in l. liberti, de ope. lib.
e Feudo. Vide Bal. in l. si uxorem, in fi. sup. de cond. inser.
f A. B. Item monachus. No. quod in feudis seruatur ius commune, nisi aliud exprimatur, vide Bal. in l. 2. sup. de suis, & leg. & in c. 1. de feu. cog.
g In feudo. Vide textum, & ibi Bal. in c. 1. de gra. succe. in feu. & Bar. in l. 2. supra de suis, & legi.

1 *Pater res, in quibus habet vsumfructum, si destruat, administratio sibi aufertur.*
2 *Præbendarij de fructibus suarum præbendarum, possunt testari, & contrahere.*
3 *Pater habens vsumfructum in bonis filij potest donare filio.*
4 *Donatio facta filio in potestate donantis consistento, valet in quatuor casibus.*
5 *Fratres post mortem patris debent viuere in omni pace.*
6 *Fructuum aduentitiorum patre viuo, vel mortuo, an sit reddenda ratio.*
7 *Filius de lucro peculij profectitij, an teneatur reddere rationem.*
8 *Filius sicut fauore dotis est capax, ita fauore legitimæ portionis.*

a §. Non autem. In tex. ibi, nec ratiocinia. Collige, ꝙ pater *a* habet plenā administrationem actu, & habitu, licet non recipiat eam per iudicis decretū, nec faciat inuentarium, quia inuentariū concernit eos, qui tenētur reddere rationem, & non alios, argu. ꝫ. de Episc. & cler. l. orphanotrophos, dic, vt ibi. In textu ibi, suo nomine. not. verba,

1 quod † patribus est interdicta alienatio, scilicet suo nomine proprio, sed nomine filiorum pro vtilitate filij est concessa, ut no. supra eod. l. quæcunque. in prima glo. & dicam ꝫ. eod. l. fin. In textu ibi, penitus impunita. Quæro ergo, quid si pater, res, in qb. habet usumfructum destruat, uel corrumpat, nunquid administratio sibi aufertur? Et est argumentum, quod sic, ff. ad Trebell. l. Imperator, & infra de senten. pass. l. fin. ff. soluto matrimon. l. si cum dotem, §. si uero dotem, argum. contra, ff. ut leg. nomin. l. cau. l. fi. in prin. & quod notatur supra, ot in poss. leg. in l. scire. in prima glo. Solutio. aut delinquit in committēdo, & aufertur sibi b administratio. aut in negligendo, *b* & tunc secus. Sed cōpellitur gubernare, & sumptus in rebus facere, ut l. 1. sup. de bonis mater. nec est nouū, ꝙ aliter punitur culpa cōmissionis, quam in omittendo, vt ff. soluto matrimon. l. fin. mora. & ff. de vsufructu. l. si vsusfructus, §. de prçteritis. In textu ibi, & si quid ex

2 a vsurarum. iste ver. est notab. & est argumentum, † quod præbendarij, qui lucrantur fructus suarum præbendarum, possint postc quam lucrati sunt, de ipsis lucratis contrahere, & testari. *c* quod

3 dic, vt in c. præsenti, extra, de offic. ordin. lib. 6. † In tex. ibi, apud filium, &c. no. ibi optimum tex. ꝙ pater, qui habet usumfructū, in bonis filij, pōt ipsum vsumfructuum filio donare inter uiuos etiam irreuocabiliter, non obstante patria potestate. glo. tamen

dicit

ADDITIONES.

a Pater. idem tenet hic Cy.
b Negligendo. Contrarium tenet Bal. in l. fi. sup. de sent. pas. & ibi etiam Bar. scripsit & in l. Imperator, in reportatis, ff. ad Treb.
c Cel. Contrahere, & testari. Adde istum in auth. licentiam, nu. 5. & quod possit ibi remissiue in addi. ad ipsum in apost. in uer. fructus, sup. de epis. & cler.

dicit ꝫ. Sed pro me est Azo in Summa huius tit. qui tex. non est alibi. Et est rō, quia magis valet, vt refutatio, quam vt donō, simile habes in c.j. de alie. feu. pater. † Et no. quatuor casus, in quibus statim valet donatio facta filio, in potestate donantis constituto. Primus casus est, qn̄ pater donat filio vsumfructum aduētitiorum. Et no. ꝙ in hac donatione non habet locum querela inofficiosæ donationis. Scdo, qn̄ pater donat filio aliquid diutinum, siue diuturnum. Tertio, in dote & donatione pp nuptias vt l. Pōponius Philadelphus, ff. fam. ercis. Quarto qn̄ donat filio id, quod daturus esset extraneo, vt in authentica, vnde si parens, sup. de inofficioso testa. & arg. ff. de dona. l. Aquilius, & l. si pater. Sed si non esset daturus extraneo, talis donatio dr̄ donatio in peculiū, vt not. su. de collatio. l. si donatione. Et de ista liberalitate furtiua, & nō in proprietate concessa, loquitur gl. illa sing. s̄m lectu. antiquorū sup. fam. ercis. l. filium quē habentem. † Item interdum donat pr̄ filio, vt disciplinatus fiat, puta libros, & talis donatio non consumatur statim, sed cum filius adeptus fuerit dignitatem, ex qua possit habere peculium quasi castrēse, de hoc not. l. Macedoniani, sup. ad Meced. & ff. fam. ercis. l. quæ pater, quod dic, vt s̄. fami. ercis. l. filiæ cuius, & l. r. §. is quoque, ff. de collat. bo. In text. ibi, in omni pace. no. ꝙ voluntas legis est, ꝙ fratres post mortem patris viuant in omni pace, & sine aliqua quæstione. † Iuxta mām huius §. quæro, nunquid de fructibus aduentitiorum teneatur quis patre viuo, uel mortuo fratribus reddere rationem, quam pater non petijt? Resp. non, quia patientia patris habetur pro donatione. h. d. tex. ibi, dum dicit, diuturna donatione in filium celebranda, & ar. ff. de don. inter vi. & vxo. l. vtrum, & l. si seruus communis, licet gl. hic parua, quæ incipit, non explicat, videatur dicere, ꝙ ista donatio requirat confirmationem per mortē patris tantum, & tunc procedit conclusio ista, quis super hoc nihil petere possunt. † Item quæritur, nunquid teneatur reddere rationē de lucro peculij profectitij. Respon. sic, tali ratione: quia istud lucrum est ingressum corpus peculij, quod est corpus vniuersale, ergo tanq̄ cōe est cum fratribus consignandum, vt sup. fa. er c. l. certum, & ff. licet. pet. l. eius qui in pūincia, §. j. Sed quid si iste dicit peculium esse diminutum, & non augmentatum, nūquid teneatur fratribus de mala administratione? Rn̄deo, nō puto teneri de leui & leuissima culpa, quia commissa in re quasi propria, vt ff. de lib. & post. l. in suis, coniuncta l. etiam, §. licet. solutio mat. † Quæro, si duo e fratres in potestate patris positi, quorū cuilibet pater assignauerat portionem pro vniuscuiusque legitima, inuicem ꝯhunt, quæ obligatio oritur inter eos? & vr̄, ꝙ naturalis tm̄, vt ff. de cond. indeb. l. frater a fratre. In ꝯriū vr̄, ꝙ ciuilis, & naturalis; quia sicut fauore dotis filius est incapax, vt ff. famil. erc. l. Pomponius, ita fauore legitimæ portionis, in cuius assignatione pater potest præuenire mortem suam filio consentiente, arg. ad leg. Fal. l. cum quo. & ff. de pec. l. fin. quod verū credo. Sed quid si pater assignauerat filijs suis in potestate peculium informiter, ita vt possent negociari, & non negociari pro libito voluntatis? Rn̄. tunc est standum diffinitioni illius legis difficilis, frater a fratre. Et scias, ꝙ hodie illa l. non habet locum in peculio aduētitio, quia in eo non acquiritur radicalis obligatio patri, sed solū exercitium, vt hic: & ita leg. & no. ff. de fideiu. l. si quis pro eo, §. 1. Et no. ꝙ nō tango hic materiam de fratribus socijs, sed de fratribus seorsum negociantibus, de socijs. n. plene tractaui in l. si patruus, sup. communia vtriusque iud.

ADDITIONES.

a Et nota quatuor. No. quatuor casus, in quibus donatio valet inter patrem & filiū, nec requiritur confirmatiō per mortem. Adde si donaret causa studiorum, vt not. Bal. in l. 1. ff. de sol. Bal. & ibi Ang. arg. tex. d. l. Pomponius Philadelpus. Item, si pater donaret filio, vt donaret tertio, arg. eius, quod no. in l. profectitia, §. antepen. ff. de iure dot. quia valet inter vir. & vxo. & inter patrem, & filium. Item quādo donatur aliquid, quod donatur in castrense peculium, uel quasi l. 1. de castren. pecu. Item quando dat filio naturali, ut l. Lucius, ff. de manumis. testam. & l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraudem credi. & ibi Barto. Item quando pater dat filio, ut no. p Mose. in authen. ex testamento, sup. de col. Item nisi pater donaret filio ad alimēta, secundum Imolam in l. peculium ex eo, ff. de pec. & ibi uidetur sentire Bal. idē Bal. uidetur dicere contra hoc in l. 2. supra de inoff. do. Item nisi pater iurasset. Bal. vr̄ dicere contra hoc in l. 2. supra de inoffi. do. Item nisi pater iurasset. Bald. in l. ex causa, inf. pro empt. Mod. in l. donationes, §. pater, ff. de do. Item nisi donaretur filio in potestate, qui postea emanciparetur, l. 2. sup. si quis alte. uel sibi. Vide Bar. in l. si cum filius, ff. de dona. ubi dicit, quod ualet donatio facta a patre filio, ut donet tertio, uide ibi post Iac. de Are. And. Bar.

b Requirat. uide sup. & per Bar. in §. proxi.

c Si duo. uide Ang. no. in l. si non mortis, in prin. de inoff. test.

1 *Emancipatio dicitur quadam libertas.*

2 *Statutum quamuis post litem contestatam reseruet quasdam exceptiones, tamen reus potest sibi præiudicare per factum incompatibile.*

3 *Donatio valet statim post translationem.*

§. Cum autem. Pater, qui emancipat filiū, non tertiam dn̄ij, sed dimidiā retinet vsufruct. etiam si specialiter non reseruauit, exceptis castrensibus & quasi, in quibus nihil acquiritur patri. h. d. † Not. hic in text. per emancipationem liberentur, ꝙ emancipatio est quædā libertas & ideo dicit Cy. ꝙ minor non restituitur contra emancipationem paternam, vt ipse not. ff. de mi. l. non omnia. & quia est causa status. eo. tit. l. si ex causa. Sed nunquid contra emancipationem potest opponi exceptio simulationis? Respond. sic, ut ff. de collatio. bon. l. j. §. is quoq;, in fi. In tex. ibi, remunerationis gratia. No. patrem remunerandum a filio in præmium emācipationis. In tex. ibi, pars non minima. not. ꝙ tertia pars, non est minima pars, quia continet diuisionem in grosso. In uersic. hoc obtinente. No. quod illud, quod obseruat a iure, non est necesse protestari. In tex. ibi. sed nisi specialiter. no. quem posse renunciare reseruationi legali. † Et est arg. quod licet statutum reseruet quasdam exceptiones post litem contestatam, tn̄ per factum incompatibile posset reus sibi præiudicare. † In tex. ibi, in liberos hoc transtulerint. text. iste facit, quod donatio statim valet. sed quod infra sequitur, vt post obitum eorum ad eos perueniat, facit, ꝙ necessaria est confirmatio per mortem patris; ergo pater potest pænitere, & reuocare. ad idem facit, ꝙ in §. præcedenti tex. vocauit eam donationem diurnam, quasi dicens reuocanda: ergo pro futuro tempore habet locum pænitentia. Ego superius dixi, ꝙ irreuocabiliter valet, non tanquam donatio, sed tanquam refutatio: nam si requireretur confirmatio per mortē patris, requireretur etiam traditio, vt ff. de donatio. inter virum, & va. l. Papinianus. Item tanquam de mortis causa capione detraheretur Falcidia. quod est falsum. Item nō esset aliquid speciale in ista donatione vsusfructus, in qua Imperator ponderat naturam proprietatis: nam sicut pater alienando vsumfructum in extraneum perderet ipsum statum, vt Instit. de vsufru. §. finitur. ita multo fortius si filio fit alienatio, argu. ff. de iure dot. leg. si proprietati. Quod ergo dicit litera, vt post obitū. subaudi etiam quasi dicat perpetuo. Tene menti.

ADDITIO.

a Minor Vide Bal. in l. non omnia, hic alleg. & in l. 2. & ibi Bald. in fi. sup. aduer. rem iud. Adde quod idem tenet sup. plus ualere quod agitur, in l. 2. uerum an & quādo occulte in fraudem fiat, & quo casu fraudulentum præsumatur, uide per Iac. de Are. in l. si filio, ff. soluto matri. & per Bar. in l. 1. §. quoque ff. de col. bon. Et an sit de is, quæ Imperatori sunt reseruata uide per Doct. in l. Imperium. ff. de iurisdict. omn. iud.

1 *Obligatio dicitur duplex.*

2 *Filius potior est quæsitis, quam in quærendis.*

3 *Pater tutor filij tenetur reddere rationem.*

4 *Mater gerens negotia filij, an teneatur reddere rationem.*

5 *Mater & auia de his quæ gesserunt tenetur reddere rationem.*

§ Sed cum tacitas. Iste no. §. dicit, ꝙ pro aduentitijs conseruandis, & non alienandis, sunt bona patris tam præsentia, quam futura tacite obligata a principio gerendæ administrationis, non ex die alienationis, hoc dicit not. † Ad euidentiam præmitte, quod duæ sunt obligationes; una generalis & informis, quæ contrahitur ab initio pro ratione reddenda de reddendi. Secunda formis, quæ descendit ad suas species primæ, & per consequens secundis accedit hypotheca ab ipso initio, & hoc vult ista litera. Pone ergo, quod pater antequam alienatet aliqua aduentitia, contraxit debita cum hypotheca, certe filius erit potior. † Item pone quod acquisiuit noua bona post dictum contractum. certe filius præfertur, quia potior est in quæsitis, quam in quærendis, quod est nota dignum. Ex hoc conclude, quod inspicitur principium; vnde aliquid potest prouenire, licet nondum inde sit prodita actio personalis, & sic hypotheca præcedit obligationem, personalem virtute antecedētiæ in generali causa, & fatali principio Item aliquando reperitur hypotheca sine personali existente, vel nunquam orta, quod in fideiussoria non reperitur. ita dicit glo. singul. ff. ad Trebell. l. si hæres pecuniam. Oppo. quod bona patris non sunt obligata, vt s̄. ead. l. §. non autem. Sol. verum est. Fallit tamē in casu alienationis, vel non sunt obligata pro permissis, vt ibi sed pro prohibitis bene sunt obligata, vt hic. hæc vera. † Extra quæro, vtrum pater tutor filij teneatur reddere rationem? Resp. sic, vt s̄. ad leg. Falcid. l. licet. & s̄. de dolo, l. si superstite. & ff. de liber. leg. l. Aurelius, §. Titius. † Quæro, an mater gerens negotia filij, teneatur reddere rationem? Respon. sic, quia nullum habet vsumfructum in bonis filij, vt ff. de solutio. l. filiæ, & ff. de nego. gest. l. qui aliena. §. quanquam, nisi de modicis, vt ff. de condi. & demon. l. quamuis, nisi transeat ad secunda vota, quia tunc ad vnguem tenetur reddere rationem, vt in Auth. de nup. §. si ante tutelā. Modo ergo incidenter

ADDITIONES.

a Hypotheca. No. quod istud dictum Bald. supra hic probatur in tex. in uer. initium, & uide in simili Bal. post. Iac. But. in auth. item nulla, sup. de episc. & cle.

b Pater. Vide Bal. in l. si superstite, hic alleg. cum concord.

c Mater Vide Bal. in l. filiæ, supra famil. ercis. & infra prox. & in d. l. si quis priore, §. si. post gl. supra de secun. nup.

Celsus. Adde Sal. in l. si superstite & ibi Pau. de Cast. & Bald. supra de dolo & dixi in apost. ad præalleg. Bart. in l. Aurelius, §. Titius, in fin. post Bart. & Alexand. de liber leg.

cidenter quæro, nunquid §. iste habeat locum in pœnia, si mater administrauit non suscepta tutela? Respõ. non, quia quæ tutelã non suscepit, eam non spreuit, nec ꝗ̃fidẽ officij nupsit. licet successionem impuberis perdat, *a* vt ff. ad Tertull. l. 2. §. si mr̃. † Conclude ergo *b* ex prædictis, ꝙ mr̃ & auia tenent reddere rationẽ de his quę gessit, vel gerere debuit, assendo tutrix. vel non essendo, vt ff. de neg. gest. l. Nesennius Apollinaris, & hoc no. in gloss. expresse §. de sec. nup. l. si quis prioris. §. fi. in vlt. gl. quam singulariter no. Quærit hic Butr. filiusfam. *c* minor accusauit criãliter aliquem de iniuria authoritate patris, an possit? & dic ꝙ non. qa commodum erat fisco acquirendum. cum ergo nõ sit habiturus vsumfructũ, non est legitimus administrator, ergo authoritati non potest, sed debet dari curator liti, non personæ, vnde deberet dicere, peto curatorem dari non mihi, sed liti & causæ, ꝗ cum tali habere intendo. Iaco. But. Item si filius accusetur, nam pater non est legitimus administrator, & ideo debet dari curator liti, si filiusfamilias est minor, vt l. clarum, supra de authoritate præstanda.

ADDITIONES.

a Perdat Vide Bald. in l. matres, supra ad Tertulli.

b And. Barb. No. Concludo ergo. No. gloss. singu. quod mater tenetur reddere rationem administrationis de eo, quod gessit, uel debuit gerere. tu uide aliam gloss. quam alleg. in l. licet. supra ad leg. Falcid. & quod ibi notaui. & adde, an mater accipiens tutelam filij, sui teneatur satisdare. Cum accideret de facto, Raph. Fulgos. in leg. de creationibus, C. de episc. audien. autem dicit, quod cum non inuenisset tex. nec glo. recurrit ad Azo. in Summa, qñ mul. tut. offic. fungi põt. & ibi decidit quod sic, licet paternum iudicium excuset a satisdatione, non tamẽ excusatur mater & allegauit tex. præalleg. de creationibus, qđ debet express. in hypothecam rerum suarum facere, quod summe no. & adde, si hæreditas filij est ita diues, ꝙ non inueniat idoneos fideiussores, ut fuit in filio Regis Franciæ, cuius tutelam accepit mater Huber. de Bobio, cum fuisset interrogatus, respondit, quod tenetur præstare tales quales est possibile ut ibi refert Alber. de Ros. Et an si mater non est soluendo, poterit dari fideiussor, de soluendo. gloss. est no quod sic, in l. mulier. lier. de iure dotium. sed tu dic, quod est casus in contrarium in l. prima §. sed & si satis, ff. de magistr. conuentio. cum corpus potest capi. si iudex uult; alias secus, quia obligaretur magistratus. unde ibi Bald. ego allego gloss. in capitu. ex parte, de appellat. ad fin. quæ dicit, quod mater tenetur redere rationem administrationis, & tenetur conficere inuentarium, & satisdare.

c Filiusfamilias. An in criminalibus pater sit legitimus administrator filij minoris. Bald. in l. secunda, infra qui accusare non possunt. & quæ habentur in lege inter liberos. §. primo ff. de adulter. & Bal. in l. finalis. §. primo. ff. de uerborum obligatio.

AVTHENTICA.

1 *Bannitus in integrum restitutus vsumfructum, quẽ propter bannum acquirere non potuit, an possit recuperare.*
2 *Vsusfructus, quem habet pater in bonis filij, an extinguatur forma rei mutata.*
3 *Vsusfructus, quem habet pater in bonis filij, an extinguatur, si pater ingrediatur monasterium.*
4 *Pater si in feudo aduentitio construxit ædificia, fratres fundum pro parte sumptuum retinere poterunt.*
6 *Concessio vniuersalis, porrigitur ad futura.*

Excipitur. Nota, quòd contra voluntatem testatoris, vel contrahentis, patri non acquiritur vsusfructus. hoc dicit. Item nota in sequenti authentica, quod quando pater habet consortium proprietatis, non habet vsumfructum in filij portione. Item nota in alia authentica casus, in quibus 1 patri non quæritur vsusfructus. Modo quæro de tali quæstione: filio delata fuit hæreditas patre bannito, deinde pater est in integrum restitutus, an recuperet vsumfructum, quem propter bannum acquirere non potuit, vt nota. Institu. quibus modis ius patriæ potesta. soluitur, §. relegati? Respond. non, vt infra da senten. pass. l. fina. quia ea, quę amissa sunt, in restitutionem bonorum non veniunt, vt dictum est, quia aliud est admittere, aliud non acquirere. & iste est alius casus non tactus per glos. in 2 quo pater in aduentijs non habet vsumfructum. † Quæro, a vtrum vsusfructus, *a* quem habet pater in bonis filij, extinguatur forma rei mutata: puta area ædificata, vel econtra domo ad aream reducta? & videtur, quod sic, vt ff. de vsufructus l. qui vsufructu areæ. in contrarium videtur, quia emphyteuta non perdit emphyteusim, vt notatur in l. prima. ff. de vsufr. nec. feudatarius rem meliorando perdit feudum. quinimo si tale quid adiectum est, quod per se subsistere non potuit, feudo accrescit: si autem per se stat, ita quod per se censeatur, non accrescit, vt in capitulo primo, §. eodem contrario. de inuestitu. de rebus alie. facta. & in cap. primo, §. si quis de manso. de controuer. inuestit. & in cap. primo. §. si vasallus in feudo. in tit. hic finitur lex, deinde incipiunt consuetudines Regni, vbi etiam dicitur, quod mor b tuo *b* vasallo sine filio, hærede extraneo relicto, dominus tenetur, aut soluere pretium meliorationis, aut pati ædificium auferri. & est tex. valde no. Et idem de consuetudine seruatur, quãdo ecclesia concedit aream in emphyteusim, ædificium in iure proprio; & vel quãdo emphyteuta fecit in area aliquã ædificationẽ ad succedendum in emphyteusim, vt extraneo heredi permittatur aut diruere, aut tantum soluatur ei, quantum ecclesia locupletatur ex ædificijs. Ego consului, quod si ex hoc nimis oneratur ecclesia, quia esset impar huic restitutioni, vt ff. de ne. gest. l. sed an vltro, §. 1. ꝙ liberetur tantum pręstando, quantum ex ædificio diruto posset redde per l. in fundo, ff. de rei vendi. sed de facili posset responderi ad illam legem, quia ibi possessor nõ habebat causam ab agẽre, hic sic, & ideo standum est præcise literę dicti §. si vasallus. Ista opinio habet naturalem æquitatem. Et no. quod Bar. in l. 1. ff. de superfic. dicit non valere pactum quod ædificium sit proprium, si area est alterius; sed ego consului, ꝙ imo valet per legem a. sup. de iure emphyt. quo casu licet de iuris subtilitate ędificium cedat solo, tamen quantum ad vtilitatẽ non cedit; sicut si ego venderem alicui quãdam domum meam a primo solario supra, nam etiam hoc modo possunt consortes inter se diuidere turrim, vt quilibet sit proprietarius partis suæ. c Modo *c* reuertor ad quæstionem de patre; & gl. dicit vsumfructum non finiri, cum adhuc duret aduentitium. Tu dic, quod pri3 mus finitur, & nouus suscitatur mutatione formæ. † Quærit glo. d nunquid *d* si pater ingrediatur monasterium, extinguatur vsusfructus eius? & videtur quod sic, quia habetur pro mortuo. glo. dicit contrarium, quia quo ad comedendum non est mortuus. Dicit Ioan. And. Prędicatores fratres quod sunt mortui mũdo, e viuere tamen volunt, & ideo potest eis relinqui, *e* quod dic, vt dixi in l. Deo nobis, supra de Episc. & cler. pro gl. videtur casus extra de prob. c. in præsentia, sed contra gl. facit, quia si pater ingrediatur monasterium, filius videtur emancipari ab eo, vt no. ff. de mi. l. si ex causa. §. Papinianus, ergo apud patrem non remanet nisi dimidia vsusfructus. supra, eodem l. cum oportet, §. cum autem. Non obstat c. in præsentia, quia debet intelligi in alijs, quã aduentitija: nam ius canonicum bene distinguitur per ius ciuile, cum & diuinum distinguatur. Iacobus Buttigarius dicit qđ pater retinet medietatem vsusfructus, quę datur in pręmiũ emãcipationis: quia non emancipauit; sed existennam sui iuris habet filius a Deo, non a patre, & dicit quod sibi videtur, quod duret patria potestas, & non finiatur vsusfructus per dictam l. Deo nobis. Bu. ergo dico, quod non perdit vsumfructum in aliquo: quia 4 iste casus est magis meritorius. † Quęro, pater ampla ædificia cõstruxit in fundo aduentitio, & mortuus est: quęritur vtrum alij fratres possint retinere fundum pro parte sumptuum, quę se cõtingit? & videtur quod sic: quia magna expensa non pertineret ad usufructuarium, hoc etiam suadet ęquitas, ut ff. de mino. l. intra vtile §. de vendentibus, & ff. de nego. gest. l. duobus. In cõtrarium uidetur, ꝙ ad patres etiam magna expensa pertinet usque ad uires fructũ, ut supra, de bonis maternis, l. j. Solutio, pro fratribus non obstat l. 1. quia ibi in sumptibus litis, quos pater tenet facere ex fructibus: quia tenetur filij iura defendere. facit, quod nota supra, de negotijs gestis l. alimenta, per Cyn. non sic dicerẽ in hęredibus pręlati; quia debent fructus in expẽsis computare: qm̃ ultra uictum & uestimentum nil debet lucrari de fructibus 5 beneficij, facit quod notatur 1 2. q. 5. c. 1. per Archid. † Quęro, qđ f si pater dixit ita, Concedo *f* fructus omnes filio meo aduentitiorum suorum: an includuntur non solum fructus illius anni, sed futurorum? & videtur quod sic; quia uidetur uniuersalis cõcessio: & quia uno & eodem iure pertinent ad concedentem, ut ff. de fun. inst. l. Lucius, & ꝙ no. p Cyn. super de seruit. l. modus. Idẽ dicit Arch. in decima concestis. 1 2. q. 2. capitu. cognouimus, & argu. ff. de seru. rust. prędio. l. si seruitus.

ADDITIONES.

a Vsusfructus. Vide glo. in l. cum oportet, §. non autem supra eo. vide solutionem huius q. infra proxi.

b Mortuo. Vide Bal. in l. fin. §. j. cum concor. supra commu. de leg.

c Modo. Idem dicit gl. in §. non autem, supra ea. l.

d Nunquid. Vide Spe. in ti. de statu mo. uer. quæro, quare, & uer. 47. & quod no. Bar. in aut. ingressi, in fi. supra de sacros. eccl. & Bal. in c. 1. §. si clericus, in fi. si de feudo fue. con. inter do. & agna.

e Celius. Potest eis relinqui. Adde quod notaui in apostil. ad istum in aut. si qua mulier. nu. 5. in uer. fratribus Prædicatoribus, supra, de sacros. eccl. & Hyppo. de Marsi. sing. fuo 135. incip. an alienationes, & ibi, an dicantur mendicantes, de qua etiam dixi in apostil. ad istum vbi supra nu. 6. in versic. mendicantes.

f Concedo. Facit quod in simili no. Bald. in l. 1. supra de fideicom. secus in tit. oneroso, ut per Dyn. & Bal. in l. diuortio, § quod in anno. ff. so. mat. tamen contra Bal. hic facit. si ita, cum ibi no. per Bar ff. de aur. & arg. leg. ibi respondet ad l. seruitus hic alle. l. quando aliqui fructus præsentes essent.

LEX VII.

1 *Fœmina ex donatione Principis, potest habere quasi castrense peculium.*
2 *Papa potest vendere possessiones ecclesiæ propter necessitatem.*
3 *Fœmina potest habere quasi castrensia ex Principis concessione.*
4 *Ecclesia Romana dicitur Augusta.*
5 *Dominus pro sua necessitate non potest vendere rem vasalli.*

Cum

a **Cum multa.** Hoc est proprium a priuilegium, quod ea, quæ conferuntur a Principe filijsfamil. quęrūtur ei plenissimo iure; nec patri quęritur vsusfructus,
b siue mobilia, siue immobilia concedantur. hoc dicit. Not. b quod
c Principum priuilegia, loco castrensis peculij habentur. Et not. c
a quod per hanc l. feuda regalia castrensi peculio annumerantur. † Itē not. illa verba, & his conferre nostra dignata est clementia. hęc lex dicit, quod Imperator est summus superior. Alij dicūt, quod Papa Romanus, de Papa constat, quia omnes ecclesiæ mundi, & omnes clerici non possunt sibi auferre Papatum, vt no. Arch.
a 2. dist. c. lex est, vbi omnino vide † Et nota pro præsenti schismate, dicit Arch. quod Constantinus in resignatione regaliū, resignauit Beato Syluestro gladiū, ostendens non legitime se vsum fuisse gladij potestate, nec legitime se habuisse, cum ab ecclesia non receperit. 10. dist. c. quoniam, per Archid. Et hęc lex allegat. ad prędictam donationem Constantini, & vide quod no. in Specu. de instru. edi. §. vt autem, ver. si. vbi tractat de hac materia. Et
d idem dicendum in Papa, d quod potest vendere possessiones ecclesiæ Romanæ necessitate cogente: non autem causā ditandi consanguineos, dic quod posse dicitur etiam cū iniuste facit, & tunc potest, nisi esset contra statutum Ecclesiæ Romanę; quia tunc successor rescindit, de hoc per Archidia. 12. q. 2. c. non liceat. Papa castra etiam ecclesiæ non est dubium, quod potest infeudare benemeritis, cum etiam possit Imperator, vt in ca. 1. de na. feu. Vide Io. And. de iud. c. cū venissent, sed cum sint valde pretiosa,
e vt magna ciuitas, debet interuenire consensus Cardinalium, e qui sunt capitulum vniuersale, vt no. Archid. 10. q. 2. c. cum redemptor, &c. Abbatibus, per Archid. facit, quod no. sup. de leg. l. hu-
3 manum. In textu † ibi, siue fœmina, f no. casum, in quo fœmi-
f na potest habere quasi castrense peculium ex donatione Princi-
4 pis, vel Augustæ, quod alibi non reperitur. Et no. † quod ecclesia Romana proprie dicitur Augusta, in Auth. de mo. §. illud, in fin.
g Ex his conclude, quod si castrum g conceditur alicui ab Imperatore, vel ecclesia Romana, quod videtur ei concessum cū plenissima iurisdictione, vt ff. de offic. præfec. vrba l. j. §. cum vrbem, & l. secunda, C. de fund. limi. lib. 11. secundum Guil. de Cu. & Rayn. quod intellige de iurisdictione, quæ describitur a territorio: non de ea, quæ esset cōcessa in priuilegium personale alicui forte antecessori, vt no. ff. de acqu. rerum do. l. ergo, & per Dyn. item intelligo saluo iure alterius: puta vasallorum, vt in cap. 1. de cap. qui cur. ven. & ibi plene scripsi. Et nota, quod Imperator quandoque apponit hęc verba, integro statu; de quorum verborum effectu
5 no. in l. si quando, inf. de bo. vacan. lib. 10. † Extra quæro vtrū do-
h mini h possint pro sua necessitate vendere rem vasalli? & videt, quod sic, quia cuius ipsi sunt, & omnia bona eorum esse cognoscant, vt C. in quib. causis, colo. cen. l. fin. li. 11. contrarium est verumtamen, nec vasallus compelli potest per dominum prestare i
i collectas, vel angarias, vt ff. quod metus causa l. extat, & est casus in l. prima, ff. qui & a qui. & infra, de agri. & cen. l. dominiorum, lib. 11. Non obst. contraria, quia intelliguntur quo ad protectionem, & defensionem, non quo ad exactionem collectarum, quia cum sint regalia, soli Principi competunt, vt in ca. 1. quę sint rega. collat. 10. istud tenuit Richard. Malumb. & dixit esse valde not.

ADDITIONES.

a And. Barba. Hoc est proprium. Vide Dom. Anto. in c. cum ad monasterium, de statu monach. vbi refert Abbatem dicere, quod si Papa donat monacho aliquid, censetur peculium castrense, per istum textum. Sed pondera; quia iste text. loquitur in eo, qui est capax, & monachus non est capax. vide quæ dixi in rubrica de deposito. Et nota, quod in arduis Papa debet habere consilium Cardinalium. vide Ioa. Monach. in cap. super eo. de hæreti. lib. 6. text. in cap. per venerabilem, §. rationibus qui filij sint legitimi, vide de istis arduis: quia in arduis non potest causam agere sine consensu prælati, etiam in rebus proprijs capituli secundum Innocentium in cap. causam quæ. de iudi. & in cap. edocem, de resc. vide Bal. in l. parentes, C. de testib. vbi æquiparat causam arduam causam criminali causæ, vide Bal. in l. fina. C. de hæredit. institu. de quæstionibus arduis, vide in l. prima. C. mand. & quæ remisi ad Bald. in d. l. fin. vide Exod. 18. c. Maiora deferebant ad Moysen. vide ca. ad hæc, de offic. Archidiaco & tex. in cap. si pro debilitate, de offic. dele ga. & ibi Baldus, & dicit, quod in arduis & grauibus quis non tenetur mittere procuratorem, pro quo vide glo. in cap. 1. de foro competen. quæ dixi in cap. edocem, de rescript. Do. Abb. in cap. propositi, de proba. dicit in arduo facto consulendos plures, etiam extraneos in arte exercitatos, vide Ioan. And. in specu. de syndico, §. primo, vers. pone quod Cardin. tenet, quod in arduis requiritur, quod exprimantur nomina in constitutione syndici, & Bal. in l. prima, ff. de magi. conue. Bald. in l. iudices, C. de fide instrumen. dicit, quod in arduis notarius non potest scribere suam commissionem, vide de hoc in cap. literas, de restitu. spol. vbi dicit, quod consuetudo dat iurisdictionem, sed non in arduis. idem dicit, quod non dat potestatem cognoscendi in causa matrimoniali, inferiori ab Episcopo, vide Moder. in cap. 1. de procura. vbi dicit, quod in arduis non potest prælatus constituere procuratorem sine consensu capituli, aut agere, vide Moder. & ibi dixi in c. fin. de offi. dele ga. §. penult. quod in arduis videtur electa industria personæ. Do. Abb. in ca. 1. de excell. prælato dicit, quod Episcopus non potest suspendere in ardua dominos sine consilio capituli, vide Do. Abb. in c. ar si clerici, §. primo, de iud. vbi dicit, quod in arduis Episcopus non potest dispensare sine consilio capituli, vide glo. §. porro, 3. distin. quæ dicit, quod Metropolitanus non potest in consilio prouinciali ardua facere, & do. Card. in ca. licet, de elect. & in c. cum a nobis, de testa quod non potest Papa sine Cardinalib. ardua facere, vide Inn. in c. 2. de operis noui nuncia. vbi dicit, quod in arduis debent vocari absentes Bal. in c. cum omnes de const. idem dicit, quod in l. nullum, C. de test. vbi dicit, quod in arduis factis examinari ut testes coram honestis personis, vide do. Abb. consil. 92. vbi dicit, quod ciuitas non libera non explicat ardua sine rectore, alle. l. pe. C. de dec. lib. 10. & in l. pen. & fi. C. de lano. co. lib. 11. & clericus non explicat ardua sine Episcopo, vel Archiepiscopo, vide ibi in primo dubio illius consilij, vide do. Abb. in c. cum inter, de re iud. vbi loquitur de arduis. vide gl. §. Episcoporum. 18. dist. quę dicit, quod in arduis requiritur consensus prælati, vide solum gl. in c. de consilijs. 17. dist. facit c. cum dilectis, de appella. in causis maioribus delatis ad Papam, non seruatur dispositio illius capituli.
b No. An hæc lex habeat locum in Papa donante monacho, vide Ant. de But. in ca. cum ad monasterium, extra de statu. mona.
c Et no. Vide Bal. in l. si uxorem, in fi. supra de cond. inser.
d Papa. Vide Bal. in c. 1. in prin. de vasal. qui contra constit. Lotha. & in titu. de pace Constan. in uer. Opizoni, & in c. generali, si de feu. fuerit controuer. & quod no. Bar. in l. prohibere, §. fin. ff. quod ui aut clam, & Bal. in c. cum venissent, extra de iud. Pet. de Ancha. in consilio 398.
Celsus. Adde omnino Io. de Lig. in c. Episcopus, in fi. extra de præb. & Fel. in ca. ad audientiam, circa prin. post Pano. ibi etiam ad prin. extra de præscr. dixi aliquid post istum in auth. quibuscunque, nu. 4. in uer. suis consanguineis, sup. de sacros. eccle. & per illud dictum intelligas, quod hic ponitur.
e Cardinalium. Vide per Doct. in c. super eo. de hær. lib. 6. hoc sequitur Alua. in c. 1. in prin. in tit. Epi. vel Abb.
ff And. Barb. Siue fœmina. No. quod fœminæ possunt habere quasi castrense peculium vide Nic. de Neapo. in l. duo filijsfa. ff. de manu. in tit. generali, ubi dicit esse casum sing. in hac l. vide do. Ant. in c. cum ad monasterium, in prin. de statu. mona. ubi alle. istam legem cum multa.
g Quod si castrum. Vide per Bar. in l. 1. ad fi. uers. ff. de iur. om. iud. cum concor. Adde istum in l. 1. nu. 12. uers. sed quid si habens merum imperium, quod ibi posui in apost. ad ipsum in uersi. merum imperium, sup. de pen. iud. & dixi post Collect. in in cap. quanto numero 2. in uersicu. transferre merum imperium, &c. extra de iudi. Celsus.
h Vtrum domini. Facium ad no. per Bal. in l. 1. in fin. supra de oper. lib. uide Oldrad. in consilio 334.
i Præstare. Vide Bar. in l. 1. infra de excusa. mu. lib. 10. Spec. in tit. de feu. §. pen. uers. & no. quod vasalli, & ibi per Io. And.

LEX VIII.

1 *Pater an sit testamentarius hæres.*
2 *Pater non potest adire, si post mortem facta est institutio caduca.*
3 *Pater præfertur substituto.*
4 *Pater repellitur, si per indicia apparet, quod testator voluit patrem non succedere.*
5 *Pater in contractu, ex quo suo nomine non potest agere ita nec obligari.*
6 *Regula monachalis est fortior, quam patria potestas*
7 *Monachus in acquirendis potest præiudicare monasterio.*
8 *Ius adeundi non est in patria potestate.*
9 *Abbas inuito monacho non potest petere bonorum possessionem.*
10 *Ius adeundi quod competit patri, fundatur iure, quod competit filio.*
11 *Pater non adita hæreditate filio mortuo non potest adire.*
12 *Filius querelam repudiante pater intentare non potest.*
13 *Filius naturalis si non vult adire an pater adire possit.*
14 *Filius si mea contemplatione est institutus, si non vult adire, non possum adire.*
15 *Pater si excludit substitutū vulgarem, a fortiori excludit causam testati.*
16 *Mortuus non est, nec omnino viuus qui in extremis laborat.*
17 *Memoria mutilata totus languet intellectus.*
18 *Consilium non habet, qui in extremis laborat.*
19 *Hæreditas non defertur patri ab intestato.*

Cum non solum Hæreditatem delatam filiofamilias si filius non vult adire, pater potest adire, & econuerso si pater non vult filius potest velle. Et idem in alijs lucris ex aduentitia causa delatis, vt melior sit conditio acceptantis sine alterius præiudicio. hoc dicit no. Oppon. de l. si quis mihi bona. §. iussum, ff. de acquirenda hære-
a ditate. Solu. hæc corrigit illam. Quæro, quo iure a venit pater, cum non sit in testamento nominatus. Respondet Butriga. quod venit iure accrescendi; quia hoc speciali casu proprietas filij accrescit patri, sicut econtra vsusfructus accrescit proprietati.
1 † Quæro nunquid pater sit testamentarius hæres, aut legitimus
b datus à l. Respondeo, pro testamentario b habetur, quia eadem est persona cum filio secundum gl. Vel dic, quod hic est hæres ex testamento extensiue, non proprie, tamen competit ei beneficium legis, edicto. supra de edicto diui Adriani tollend. quia quicquid ex scripturæ intellectu percipitur ex scripti recitatione profertur, vt l. iam hoc iure, ff. de vul. subst. Propterea, & si pater non esset hæres, ex quo est hęres hęredis, locū habet dictum
c beneficium c & est simile extra de testam. c. cum tibi, nam fideicommissarius proprie non est hæres, sed habetur loco hęredis, quo ad potestatem distribuendi bona, vt no. 11. quęstio. 2. c. de laicis. Pater autem plenissimum ius habet, & pro seipso hæres est. Sed nunquid sit verum, si testator prohiberet ad patrem

ADDITIONES.

a Quo iure. Hoc reprehendit Bal. infra eadem, l. similique modo.
b Testamentario. Vide textum infra eadem l. §. similique modo.
c Beneficium. Vide ibi Bal. in 2. quæstione.

trem peruenire. Respond.non, ut supra eod,authen.excipitur.
a † Modo ego quæro,quid si filius est mortuus,a & per mortem
a facta est eius institutio caduca, nunquid pater potest adire? Re-
spond.non,vt supra de iure deliberan.leg.si infanti,§.si uero,&
argumen.supra ad Orficia.l.non pro numero. Non obstat hæc
3 lex,quia hoc est speciale in casu renunciationis. † Quæro,quid
b si filius b habet substitutum uulgarem utrum præfertur substi-
tutus,an pater? Et dicit gloss. quod pater: quia uenit titulo in-
stitutionis a iure præsumpto, & sic venit ex primo gradu. Et est
alia ratio subtilis: quia uerbum: & si hęres non erit, interpreta-
tur,nec alium hæredem etiam fecerit, ut supra de hęredibus in-
stituendis.l.cum proponas,sed iste repudiando facit patrem es-
se hęredem, ergo substitutus excludetur, nisi forte substitutus
c esset coniuncta persona c ipsi testatori. puto enim affectionem
considerari, & patrem excludi, cum superest persona, quæ ex
4 præsumpta voluntate testatoris excludat patrem. † Item puto,
quod si per indicia probetur, quod testator voluit patrem non
succedere,quod pater repellatur:sicut in simili dicimus in taci-
ta pupillari substitutione, quæ non excludit matrem, tamen si
per indicia probetur contrarium,mater excluditur, argument.
ff.de vulgari substitutione.l. Lucius. & supra de testamen. mili-
ta.leg.in testamento,& singulariter nota.in leg.precibus, in glo.
patua,& argumen.ff.de vsur.leg.in fideicommissi', §. Pollidius.
5 † Quæro,quid in contractibus. Pone aliquis recepit donatio-
nem nomine cuiusdam filijfamil,absentis,filius non vult acce-
d ptare, nunquid pater potest acceptare. hic est gloss. valde d sin-
gularis,quæ dicit,quod sic in gloss.non ergo, quam gloss. valde
nota. Nec obstat l, si seruus, ff. de pręcar. & de negocijs gestis.
l.si pupilli. §. sed si ego, quia ibi in contractu, ex quo pater suo
nomine non potest agere, ergo versa vice nec obligari, vnde
e gloss. intelligo in contractu donationis. Pone habeo filium e
monachum, quem mater sua instituit hęredem, Abbas man-
dat sibi,quod adeat hæreditatem,ego mando similiter, vterque
subtrahit obedientiam,quæritur an Abbas, an ego debeam ha-
6 bere hęreditatem, & videtur quod ego, ut hic. † In contra-
rium,quia fortior est regula monachalis,quam patria potestas,
adeo quod monachus nihil patri acquirit, sed soli monasterio,
vt in authenti. ingressi. & in authenti. si qua mulier.supra de sa-
crosanctis ecclesijs. Vnde prouidentia legis nostræ non habet
locum in tali patre,quia licet filius ei obediret,tamen patri non
acquiritur vsusfructu.Item nec monasterio acquiret,non obe-
7 diendo Abban, † quia in acquirendis monachus potest præiudi-
care monasterio,sicut seruus domino. Et si tu dicas, quicquid
acquirit monachus, acquirit monasterio. sed ius adeundi acqui
rit,ergo ius adeundi acquirit monasterio. Respond. quicquid
f acquirit filius in potestate, acquirebat olim patri. f & tamen
non acquirebat ius adeundi patri. supra ad Orfician. leg. secun-
8 da. Nam † ius adeundi non est in patria potestate, nec in corpo-
re patrimonij: sed est de libero arbitrio, vt ff. ad legem Falci-
diam.leg.pretia rerum,sed Archidiacon. dicit quod potest Ab-
bas adire ad similitudinem patris, ut ipse nota 18. quæstione
prima,capitul.statutum,per legem nostram, quæ hoc non pro-
bat, quia speciale in patribus habentibus in potestate. Ergo in
contrarium est ius commune. Idem ergo in monacho, quod
in seruo. Poterit autem Abbas carcerare monachum, & co-
gere eum adire,ut l.tertia,supra de hęredibus instituendis.Item
9 † an poterit Abbas g petere bonorum possessionem inuito mo-
g nacho. ff. ad Trebellian. l. seruo inuito? Respondeo, non,
10 ut in uersicul.at qui.quod tene menti. † Quæro, nunquid ius
adeundi, quod competit patri, fundetur in eodem iure, quod
competit filio? Respondeo sic, quia pater vtitur eo iure, quo
filius. Et hinc procedunt duæ conclusiones, una dicit, quod
pater excludit vulgarem substitutum, & idem habemus in fi-
sco in l. ex facto. §. final. ff. de vulgar. substitutione. Cyn. dicit
quod ille §.nihil facit, quia ibi indignus adimerat hæreditatem,
alias veniret substitutus,vt not.supra de hæredibus instituendis.
leg.secunda uide, quod not. ff. ad Syllanian. leg. si sequen. Se-
11 cunda † conclusio h est,quod mortuo filio non adita hæredita-
h te, pater non potest adire, quia ius adeundi pendet ex persona
filij; vnde annihilato filio per mortem, annihilatur, & pater,
tanquam appendia, secundum Richard. Malumb. & Cyn. ar-
gumen.ff.de fideiusso.l.qui contra Senatuscons.& ff.de nouatio.
i l.quoties. Sed cõtrarium i videtur, quia iam patri erat apertum
edictum,vt ff.de contratab.l.si post mortem, in fine. Porro non
gerit imaginem filij, sed propriam. Sol. si pręcessit iussus de ad-
eundo pater poterat adire,alias non,argumen. supra ad Trebel.
leg.non iustam. Fallit in infante, quia tunc pater potest iure pa-
trio,non per hanc l.sed per l.si infanti, supra de iure deliberand.
vt no.ff.de acquirend.hęredita.l.more. §. impuberes, & hic per
12 Cyn. † Quæro, quid in querela, nunquid si filius repudiat
querelam inofficiosi,pater potest eam intentare?gl.dicit, quod
non, quia querela non competit patri iure proprio, nec potest
exerceri contra uoluntatem exhæredati,vt supra de transactio.
K l.cum mota, Idem puto k in iure agendi ad supplementum,
& in iure dicendi nullum,vt l.filio præterito,ff.de inii.test. Con
sidera, quod per querelam nihil acquiritur,nisi quædam rescis-
sio testamenti, vnde in querela non cadit vsusfructus, & ideo in
querela,videtur glos.vera, sed per ius agendi ad supplementum
bene acquiritur vsusfructus, tamen quia succedit loco antiquæ
querelæ, videtur sapere naturam vindictæ, vt ff. si quis caus. l. si
eum,§. qui iniuriarum. Idem dico in monasterio,quod querela
inofficiosi non potest intentari inuito monacho, quia agere q̃re
la non est succedere, sed ius præparatorium, vt nota. ff.de inoffi-
cio.testa.l.qui de inofficioso,& dixi supra de repudia. hæredi. l.si
13 vnus.† Pone filius l meus naturalis natus ex ancilla mea,est hæ-
l res institutus,& non vult mihi obedire, vtrum potero adire, &
videtur,quod sic,quia pater. Contrarium est verum, quia non
habeo eum in potestate,tanquam pater,sed tanquam dominus.
14 † Quæro filius meus institutus mea contẽplatione non vult adi-
re.vtrum habeam beneficium huius l.dicit Iac.de Rauen.quod
non,quia hęc hęreditas est profectitia,sed lex.nostra loquitur in
aduentitia. Certe istud est absurdum, cum pleniori iure fungar,
quod minus iuris habeam, nam si id, de quo minus videtur in-
esse, & inest, ergo & de quo magis, & si dicatur, hęc hęreditas
est profectitia? Respondeo, hoc est statutum in fauorem patris,
non in odium,ff.de vulga.substi.l.sed si plures,§.in arrogato. Vel
dic quod opinio Pet.est vera,& est ratio differentię,quia in pro-
m fectitia remanet patri ius cogendi filium adire, m arg. ff.de fur.l.
filij,in prin.& infra de pat.po.l.si filius, & supra de hæred. instit.l.
cum proponas,& supra de iure delib.l.cum in antiquioribus,se-
cundum Ray. Sed si filius esset absens, vel pater de facto nõ pos-
set eum compellere,puto patri succurrendum de æquitate legis
nostræ.Idem puto,si filius esset furiosus,ff.de fideicom. libe.leg.
15 neque infantes,§. fin.† Vlterius quæro, filiusfamil. est hæres in-
stitutus a matre vult repudiare ex testamento & adire ab intesta
to.pater vero dicit,quod statim, quod repudiauit ex testamẽto,
hæreditas est ipsi patri delata,argumen.supra de impube. & alijs
subst.l. 2.quia cã testati excludit causam intestati.& hoc est verũ
& not.dignum,quicquid dicant Pet.& Cyn.nam si pater exclu-
dit substitutum vulgarem,ergo fortius excludit causam intesta-
ti. Vlterius quæritur. Mater unum ex filijs vulgariter substituit
alteri filio, in communi potestate posito? Respond.substitutum
pręferri patri: tum per ea,quæ dixi superius: tum quia per substi-
tutum pater acquirit vsumfructum, nisi eo tempore esset eman
16 cipatus. † Quæro,nunquid beneficium huius l. competat patri
arrogatori. Solu.collige per id,quod legitur Insti.de acq. per ar-
n ro. Quæro, an pater n possit adire hęreditatem in vltimo articu-
lo vitæ filij,nam qui in extremis laborat, nec omnino viuit, nec
oĩno est mortuus, sed moritur,ut no.ff.de manu.test.l.qui duos,
o dicit glo. o q̃ quilibet in vltimo uitæ articulo mutus efficitur,ut
no.in c.si Episcopum uel Abba.colla. 10. & ideo nec contumax
17 esse potest in tali articulo constitutus. Item † memoria mutila-
ta,totus languet intellectus.supra qui test.fac.poss.l. hac consul-
tissima.§.at cum humana.Item lingua ingrossatur,& articulate
18 loqui non potest,ut supra de test.l.iubemus,† Item omnis sic la-
borans

ADDITIONES.

a Mortuus.Vide infra prox & no.plene in l.is qui hæres,§.fi.ff.de acq.hæ.& ibi Bar.
& Bal.in l.non pro numero,hic alleg.
b And.Ba.Quæro,quid si filius.No.quod pater præfertur substituto,vide Do. Io.ff.
de hær.inst.l.paterfamilias.
c Coniuncta persona.Vide Bal.in l.cum proponas,supra de hær. inst. & Imo.in l. si
paterfami.ff.de hære.insti. & Bal.infra ea.l.
d Gl.valde. Hæc lex habet locum in contractib.vide per Roma.in l.qui in aliena,in
prin.ff.de acqu.hær.& per Cy.& Sal.hic,sed pone,quod filius differt adire, non ta
men vult repudiare,an pater possit adire,vide Bal.in l.1.in §.oppo. & 1. q.6.cum
seq.supra qui admit.
e Pone habeo filium.Vide per Imo.in l.qui soluendo,la 1.ff.de hær.inst.
f Patri.Vide not.per Doc.in l.3.supra de hære. insti.
g Abbas. Vide Bar.in l.tutor,ff.de bon.pos.cum concord.ibi signatis, & Bald.in l.ex
repudiatione,supra de fideicom.
h Secunda conclusio.Vide supra proxi.
i Sed contrarium. Vide per Lud.Ro.in l.is qui hæres,§.fi.vbi aliter limitat, ff.de ac.
qui,hær. Io.de Imo.in l.si paterfamilias,ff.de hær.inst.in addi.sequitur quod dicit
Bar.hic,& reputat.no.
K Idem puto. Vide Moder.in l.qui soluendo,la 2.ff.de hæred.insti.
l Pone filius. Hæc lex non habet locum in filio naturali, nato ex ancilla ipsius pa-
tris.Idem tenet Lud.Rom.in l is qui hęres,§.fi.ff.de acqu.hær.
Filius. Vide plene per Cy. hic, & quid si isto casu pater recusaret, an acquireretur
filio,uide Bar. in ea.l.§.similique modo.& per Imo.in l,si quis mihi bona,§.iussũ,
ff.de acqu.hær.
m Adire. Vide gl.& Bar.in l.si quis mihi bona,§.iussum,ff.de acqu.hære.sed an isto
casu repudiatio filij noceat patri,uide Bar.in l.is qui hęres,§.neque filius,ff.de ac-
quir.hæred.
n An pater. Faciebat dubium,quia mortuo filio non habeat locum hæc lex, ut hic
per Bar.& supra per Bal.& ad hoc facit,quia filius in vltimo vitæ spiritu non põt
adire,vt est glo.nota.in l.fina.ff.quando dies lega. ced. per quam deciditur illa q.
& de hac q.uide per Ro.in l.is qui hæres,§.fi.ff.de acq.hær.
o And.Bar. Dicit gl.An hæreditas potest adiri in vltimo vitæ spiritu, & an poterit
examinari in testem,uide Bal.in c.1.de pace iuram. firma.ubi tenet quod sic,in l.
hac consultissima distinxit,uide eum omnino.

borans præsumitur animi consilium non habere, quia penitus deficiente corpore, deficit intellectus. nam intellectus sine corpore nihil agit, vt dicit Arist. in 1 de anima. Sol. dico patris additionem tenere. sufficit enim ei vitæ momentum, cũ possit adire filio inuito, & ignorante, vt plene not. in l. 1. sup. qui admit. a ad bo. pos. imo puto, q si simul concurrant aditio patris & mors filij: quod teneat aditio patris fauore testamenti, & legatorum, vt ff. ad Treb. l. ex facto, §. si quis rogatus. 19 † Vnimo quæro, nũquid hæc l. habeat locum, quando hæreditas defertur filio ab intestato, puta ex senatusconsulto Orficiano. & videtur, q nõ, quia defertur sub nomine appellatiuo immutabili, vt ff. de cap. dimi. l. tutelas. Item istæ hæreditates ab intestato deferuntur agnatis, vel cognatis, sed pater non est agnatus, vel cognatus. Contra dicit glo. quia est eadem persona cum filio: vel melius, quia pater habetur loco filij, non per identitatem essentiæ, sed legis dispositione, alioquin idem fuisset de iure ueteri, quod de iure isto, quod est falsum. Teneas ergo, quod pater pôt succedere, nisi esset alius qui veniat per ius accrescendi. & ita limita istam gl. per talum l. non pro numero, sup. ad Orfi.

ADDITIO.

a l. 1. supra qui admit. Et ibi no. de filio, qui potest inuito & ignorante patre adire, sed pater non uidetur, possit per se adire: nisi quando filius est exclusus, ut hic. & no. Cyn. in d. l. 1. in uers. sequitur uidere &c. tamen filius est exclusus in mortis articulo, cum tunc adire non possunt, ut dici supra prox. secus uidetur tamen caue, quia ista l. intelligitur, quia filius est exclusus repudiatione expressa, secus si tacite, ut per Bar. in d. l. 1. ad fin.

1 *Filius sine consensu patris non habet legitimam personam stãdi in iudicio.*
2 *Pater si est Abbas an habeat vsumfructum in aduentitijs.*
3 *Iniuria si est facta Abbati successor eius, an possit agere iniuriarum.*
4 *Pater qualiter cogi potest præstare consensum filio.*
5 *Pater si non potest cogi præstare consensum, non tenet iudicium.*
6 *Iudex non potest supplere in contentiosis.*
7 *Iudicium non valet, vbi interuenit coactio.*
8 *Iudicium, an valeat si iudex cogatur ferre sententiam.*
9 *Metus in his quæ sunt fundamenti, quid operatur.*
10 *Filius prohibente patre potest procuratoris officium acceptare.*
11 *Filiusfamilias non est integer homo in iudicio.*
12 *Filius patre absente potest esse in iudicio agendo & defendendo.*
13 *Filiusfamilias potest esse in iudicio tutorio nomine.*
14 *Filij confessio apud acta patre præsente & non consentiente non valet.*
15 *Præceptum guarentigia factum per filiumfamilias, non valet sine consensu patris.*
16 *Iudicium contra filiumfamilias latitantem valet.*
17 *Filiusfamilias in criminalibus potest esse in iudicio sine consensu patris.*
18 *Pater potest in criminali causa appellare pro filiofamilias ac erroneam filij confessionem reuocare*
19 *Indicia constituunt notoriam confessionem.*
20 *Patris consensus requiritur filio accusanti de publico crimine.*
21 *Assessores debent compellere patrem ad consentiendum, ne sententia reuocari possit.*
22 *Filius sine consensu patris, potest procedere coram arbitro.*
23 *Pater, quo tempore habeat consentire filio.*
24 *Consensus semper præsumitur esse de substantia.*
25 *Patris notificatio quando valeat.*
26 *Authoritas, Decretum, & consensus quid differant.*
27 *Alienatio rerum ecclesiæ non tenent sine authoritate Episcopi.*
28 *Consensus patris potest interuenire ex parte ante.*
29 *Pater dicens consentio filio meo in tali causa, & in alijs; talis consensus non valet*
30 *Consensus in obligatione extraiudiciali, nihil operatur.*
31 *Patris præsentia in actu filij sufficit quia intelligitur consentire.*
32 *Pater vno verbo potest præstare consensum duob. filiis inuicem litigãtib.*
33 *Pater, qui præstitit consensum in causa principali, non tenetur de nouo præstare in causa appellationis.*
34 *Consensus patris non requiritur in extraordinarijs.*
35 *Filius sine consensu patris, potest impetrare rescriptum.*
36 *Patris consensus non præiudicat, vt contra ipsum executio possit fieri, & ratia.*
37 *Consensus patris generalis, an sufficiat.*
38 *Probandum est illud, quod plurimum facti habet.*

§. Necessitate. Cum filio fa. iudiciũ non cõsistit sine patris voluntate, & pr ipsi filio agenti, vel cõuento cogit iudicis officio pstare cõsensum. h. d. Cõtinuatur ad præcedẽtia; dictum est, q filio recusante, pr habet licentiã actiones mouere, & suscipere. & ecõ, patre recusante filius in agẽdo, & defendendo lucrum & damnum. Sed quia poterat dubitari. nunquid filius haberet legitimam personam standi in iudi-1 cio sine consensu patris, ideo emanauit iste §. in quo tria nota. 1 † Primo, quod filiusfami. non habet integram personam standi in iudicio sine consensu patris. Secundo, quod pater cogitur consentire officio iudicis causa cognita. Tertiũ, quod iudicium redditur in inuitum, non solum reum: sed quod mirabile est ex a parte actoris, quis cogitur inuitus, puta pater. Quarto no. quod metus, & compulsio, faciunt iudicium valere. Quinto, & vltimo no. q filiusfa. est legitimæ ætatis sufficit solius patris autho-b ritas: sed si esset minor b 25. ann. requireretur etiam authoritas curatoris dati sibi, non per lunæ: ita q pater, vt pater, & curator vt curator, vt j. ea. l. §. si autẽ. ibi. patre recusante, & l. si filius. ff. 2 de uerb. oblig. † Quæro pater meus est Abbas vel Episcopus, an in aduentitijs habeat vsumfructum. dicit Io. And. in c. fi. de iud. lib. 6. q idem est in clericis, & in laicis, quæstio est in hoc solum, vtrum filio in potestate necnemam dignitas Episcopalis licet li-c beret eum a patria potestate, non tamen econtra, c sicut nec cõ-3 sulatus. † Quærit Arc. iniuria est facta Abbati, qui decessit, nunquid successor possit agere iniuriarum? Quidam dicunt, qd sic, quia iniuria est facta ecclesiæ. Alij dicunt contra, quia prælatus non est in potestate ecclesiæ, sed est emancipatus, etiam si prius fuisset monachus, & in hoc inclinat Arch. vt ipse not. 12. q. 2. c. discussio. est ergo abolita iniuria morte. Insti. de iniu. §. fin. Item abolita anno. vt si. q dic, vt no. ff. quod metus cau. l. si cum exce-4 ptione. §. in causæ. & ff. de iniu. l. sed si vnius. §. stante. † Quæro, per ordinem, secundum glo. & primo qualiter cogetur. Respõ. remedijs prætoris, & inter alia est, q poterit poni in banno propter contumaciam, vt no. in l. j. §. quid ergo. ff. de ven. insp. quod bãnum operatur, vt in causis ipsius banni ei non reddatur ius, vt no. ff. ex quib. cau. maio. l. sed, & si per prætorem. §. sed cũ de-5 cretorum, in 10. col. hic finitur lex, §. domino guerram. † Secundo quæro, pone q pater non potest induci ad cõsentiendũ, nunquid tenet iudiciũ. gl. dicit, q nõ. ergo in calũniosa potestate patris erit, nec filius agat, vel cõueniatur, contra l. si idem cum eo. §. q si mutuæ, in ratione sui, ff. de iur. om. iud. nec potest per hoc pater priuari patria potestate, quia non est lege cautum, sed magis vr dicendum. q pater pp cõtumaciã, ab hoc cõsensu se facit aliensũ, vt ff. de fideico. li. l. si alieno. §. 1. Vel dic, q loco patris, iudex decerneret se ratũ habiturũ, vt ff. qd fal. tut. l. j. § idem Põpo. & de iure do. l. profectitia, in princip. s. qui. admi. ad bo. poss. l. bo-6 notum. & s. de iure delib. l. si infanti. in fi. Caue † tibi, quia in contentiosis iudex non potest supplere de facto circa legitimationem personarum, vt no. s. si aduer. rem iud. l. cũ, & minores. Iaco. de Arena tenet iudicium ualere, ar. ff. sol. mat. l. si cũ dotẽ. §. sed, & si lauter. ff. ad Treb. l. Imperator, & ff. de iud. l. si longius, in fi. & j. ea. l. §. vbi autem, & in iure nostro æquiparatur aliquẽ abesse, vel adesse, & nolle consentire. nam qui monitus a prætore non vult consentire, pro latitante debet haberi, vt ff. de fideicommiss. lib. l. non tantũ. §. siue ea iusta. & l. neque infantes, §. j. hoc tenet Iacob. de Are. Richar. & Cy. hæc quæstio non est quæstio in causa dotis, vt supra de colla. authen. quod locum, § sed dotem. Et prędicta faciunt ad q. statuti, quo cauetur, quod mu-7 lier non possit esse in iudicio sine consensu Mondualdi. † Oppo. q nõ ualet iudicium, vbi interuenit coactio, vt ff. de iudi. l. a. post prin. Sol. ibi interuenit coactio in iurisdictione acquirenda contra bonos mores, hic in iurisdictione legitime exercenda, sic nõ ob. Et ex hoc no. quod tutor, & curator possunt cogi authorari in iudicio: & ualet authoritas, quia ista compulsio est rationabi-8 lis, & iusta: secus in contractibus, vt ff. de auth. tuto. l. j. in fi. † Sed d pone, q iudex d est compulsus ferre sententiam nunquid valeat, dic, q sic, si est compulsus iudicare: sed non si sic iudicaret: nam tunc rescinderetur, ut no. 11. q. 3. c. quatuor. dic, vt infra in l. 2. de 9 sen. ex bre. reci. † Et no. q metus e in his, quæ sunt fundamenti, e vt in iurisdictione conferenda: vel augmenti, ut in iurisdictione prorroganda, vel validamenti iudicij, vt in iurisdictione non declinanda, ibi non ualet iudicium, ut l. a. ff. de iudic. Fallit ff. de iur. omn. iudi. l. eum qui iudicare, & quod ibi no. Prosequor 10 gl. † & quæro, an filius prohibente patre, possit acceptare procuratoris officium. gl. sentit, q non, & male: quia immo pôt acceptare, & exercere: quia pria potestas non extenditur ad hoc, cũ ex mero officio patri nihil acquiratur: eadem ratione potest esse executor ultimæ uoluntatis, & testificari in iudicio inuito patre. c. qui generaliter. §. nedum vero. de procu. lib. 6. Considera duo sunt. s. actio & agere, & defensio, & defendere. Item actio, & defensio sunt penes dñm: & ipse proprie mouet, & in eo substantia cõsistit; sed agere, & defendere, qd est merum factũ, est in procuratore, & quia nõ est aduentitium, cum non sit ius, & iõ gl. dicẽdo, q requiritur cõsensus patris, nõ intellexit seipsũ. Itẽ Aduocatus. Item tutor, vt l. nã q, ff. ad Trebel. Item assessor, & 11 magistratus, vt ff. de iudic. l. filius. † Quæro, nunquid filiusfam. sit in-

ADDITIONES.

a Phil. Dec. Ex parte. Ad hoc vide per Spe. in tit. de arb. §. 5. ad f. & §. 8. ad prin. & de recusat. §. 6. uer. Ordinarius. Et de hoc an iudicium præcise cogatur quis suscipere. vide per Ang. & Io. de Imo. in l. inter stipulantem, §. si Stichum, de uer. obli. & dic ut ibidem per Alexand.
b Minor. Vide hic Bar. & Cy. in 3. q. & Bal. in §. prox.
c E contra. Bar. tenet contrarium in Abbate in l. pater. ff. de acqu.
d Iudex. Vide Bar. in l. 1. cum concor. infr. de sent. ex breui. reci.
e Metus. Adde l. 2. ff. de iud.
Cels. Adde de varijs effectib. metus, & quid operetur, & causet, Ant. Cors. sing. suis suis in uer. metus, & ide qualis debeat esse.

a sit integer homo in iudicio.*a* dicit gl. q̄ uedũ integer, sed nec medius homo: nisi persona eius validetur per patrem. Considera, b quod vsque ad lit.contest. *b* exclusiue filius habet legitimam personã.& valet libellus, & omnis disputatio,& omnis interlocutoria vsque ad lit.contesta.nam tunc consensus patris incipit esse necessarius,ut ff.solu.matr.l.si cum dotem. §. eo autem tempore.ergo ante non erat necessarius. Item si filiusfa. erat minor 25.anno.potest petere curatorẽ dari liti,nec in ista petitione validanda oportet cõsensum patris interuenire, quia est de præparatorijs iudicij, & iurisdictionis quodammodo mediç inter iurisdictionem contentiosam,& voluntariam, melius est dicere, quod datio curatoris semper est iurisdictionis voluntariæ, quia semper pater non est necessarius,nec cogi posset ad consentiendum.vt l.1.ff.de offic.proc.post lit.autem conte.& in ipsa contestatione.ad hoc vt iudicium non peccet in forma, respectu personarum,quia pater, & filius reputantur vna persona, & augetur in iudicio filius per patrem, requiritur tamen patris consensus, c & *c* ista est opinio communis hodie,expresse probata per tex.in cap.si annum,§.fin.de iudic.lib.6. Alij dicunt, quod consensus patris non est necessarius, nisi quando dubitatur an pater hẽat vsumfructum, an non, ne pater postea veniens possit dicere iudicium non valere,quia ad ipsum pertinet vsusfructus, vt l.1.§. tit.1.& ar.ff.solu.mat.l.Titia.Item requiritur, q̄ pater cõsentiat filio in iudicio,in signum repudiationis vsusfructus. quæ fuit opin.Otto.antiqui glossatoris,quam opin.tenet Pe.Ia.Bu.& Bar. & quidã alij,& pessime,quia si pater prætẽderet se habere vsumfructum,non posset compelli consentire filio. Et ideo litera loquitur ubi constat de plena proprietate filij: tamen nõ loquitur in alijs quam aduentitijs, & in hoc sto cum Otto. & ideo adhæreas rationi veritatis.l. glossatori, & in perpetuum non errabis.

12 † Et conclude sic.aut pater est absens extra territorium, & tunc filius potest esse in iudicio agendo, & defendendo, & si postea pater reuertitur,non requiritur consensus patris in his,quæ acta sunt; sed in agendis in posterum. quia cum iudicium habeat in se multos actus,& quilibet actus sit iudicialis actus,vt eleganter no.in cap.sæpe.de verb.signi.in cle.mento. in quolibet actu attẽdi debet,quod persona sit integra aut pater est præsens in iudic. & tunc oportet eum consentire,vt hic,vel adhiberi rimedia, de quibus supra dixi.aut non est præsens in iudicio,tamen de facili potest eius pręsentia haberi,tunc debet requiri, & expectari, vt ar.in c.j.in fin.de cõsue.rec.feu.& ff.de proc.l.mutus.§.is,qui,&

13 l.præsens.† Modo quæro vna cum gl.nunquid filiusfam.possit interesse in iudic.tutorio nomine? Respond.q̄ sic, etiam contra patrem,nec petita venia,vt ff.de in ius voc.l.quæsitum. hoc probatur tali ratione.si filius requireret patris consensum, ergo nõ posset esse idoneus, vt supra.de leg.tut.l.fin.quod falsum est,vt ff. de capi.di.l.tutelas.cum infinitis similibus.Sequitur in glo.Item quid de præcepto facto ei confitenti in iudicio, & glo.considerat an illud præceptum sit sententia,& tunc non valet, an non sit sententia:& tunc valet,ad quod sciendum,dic quod si erat oblatus libellus,& facta lit.contesta. istud præceptum erat sententia, & ex eo oritur actio in factum,sed secus si non est in figura iudicij,quia tunc non est sententia,nec oritur actio in factum,ita no. dicit gl. Quæro ergo, quando fit post lit.contesta.vtrum sit interlocutoria,vel diffinitiua?nam si diffinitiua,deberet fieri solenniter de scripti recitatione. Item si appellatur,esset possibile appellare viua uoce: vt ff.de appel.l.creditor,§.fi.si autem esset interlocutoria:posset iudex interloqui de plano, ut ff.de iu.l.si debitori. & sine ulla interlocutoria posset cogere confitentem ad soluendum,& soluens non infamaretur,ut ff.de procur.l. si reus. Tu

14 † dic confessionem filij apud acta præsente patre,& non cõsentiente,non ualere,ar.supra de auth.præst.l.elatum,pro hoc facit, quod confessio sicut iusiurandum uim habet lit.contesta. ff. de iureiuran.l.tutor.§.primo,& l.nam postea,§.si is.Item, ut Spec. eleganter ait in titu.de actore,uersicu.sed nunquid tenet præceptum,si non licet minus,item scilicet contestari,sine patre.multo fortius non licet maius scilicet recipere præceptũ totius can-

15 sæ,ar.inf.de agen.in rebus.l.ea eo.lib.12. † Et ideo præcepta guarentigiæ,quæ fiunt filijsfam.sine consensu patris, non ualent ipso iure,nisi pater esset absens extra prouinciam: uel nisi esset fi- d lius mentitus *d* de morte patris,uel emancipatione, vel nisi esset in quasi possessione existentiæ sui hæredis fama publica accedente,ut l.3.& in l.sed si paterfam.ff.ad Macedo.& sup.eod.l.Xeno- e dotus. Ex prædictis apparet, q̄ præceptum guarentigiæ est interlocutoria: quia non profertur in scriptis, & quia sponte suscipitur per modum volũtariæ iurisdictionis, & ideo si qua exceptio competit,dictum præceptum nunquam transit in rem iudic. & prædicta sunt vera in bonis profanis: sed in ecclesiasticis non re-

16 quiritur consensus patris,vt d.cap fi.de iud.libro 6.† Modo quæro,quid si filius est latitans, & non pater, utrum ualet iudicium contra filium latitantem? Respond. sic: puta propter necessitatem causæ, & ideo filiusfam.ex contumacia potest forte banniri,nec requiritur in hoc patris consensus. Quia contumacia non est actus, sed quædam priuatio, cui non potest accedere habitus consensus paterni. Quæro, an pater possit reuocare istũ consensum? Respon.non, quia inuitus cogitur consentire:ergo

17 & perseuerare. † Quæro nũquid iste §. habeat locum in criminalibus? Respon.non,si filius.conuenitur, secus si agit forte iniuriam passus,vt ff.de iniu.l.sed si vnus,§.procuratorem,& hoc in ciuili; sed in criminali indistincte non requiritur consensus patris,vt ff.de adult.l.inter liberos, §. filius, & hoc verum, nisi ex f forma statuti *f* condemnato filio, fieret executio cõtra patrem: nam tunc pater potest adesse causæ,& debet ei notificari,arg.l.si deserta,§.si prop.public.pensit.ne in rebus a patre possessis fiat p̃iudicium patri ignoranti. vel dic, quod processus tenet,quia pa-

18 ter non est de fundamento huius iudicij criminalis:tamen † appellare potest. Item falsam & erroneam confessionem filij reuocare,& probare contrarium:vt no.in l.s.§.1.ff.si ex noxa.cã aga. & l.Lucius, ff.de appell. ita q̄ appellatione pendente nec contra patrem nec contra filium aliquid innouabitur,vt ff.de appe.l. nõ tantum,& optime facit ff.de mino.l.patri pro filio.nisi delictum filij esset notorium tam per confessionem quam per iudicium:

19 quia † iudicia coadiuuant notoriam confessionem, vt appellari non possit,vt in c.Romana,§. sin autem,de app.lib.6.conside

20 ra in criminalibus: aut filius accusat † de crimine publico; aut priuato,primo casu pater non est necessarius, quia filius prosequitur negotiũ Reipublicæ,tanq̃ quilibet de populo, nõ tanq̃ filius. Secũdo casu similiter prosequitur Reipublicæ vindictam, & similis est procuratori Reipublicæ: & procurator non indiget patris authoritate.Item accusatio non est in bonis nostris,ergo nõ est in aduentitijs bonis;ergo cessat noster §.vt ff.de acqu.hære.l. pro hærede,§.si sepulchri violati. aut filius conuenitur, & certe sicut seruus non indiget consensu domini,nec monachus accusatus consensu Abbatis;quia naturalis defensio est,vt ff.de accusat.l.hos accusare, §. omnibus,ita nec filius, quicquid dicat hic

21 Cyn. Consulo † tamen assessoribus propter opinionum varietatem,quod compellant patrem ad consentiendum, ne eorum sententia possit in dubio reuocari contra ipsos iudices tãquam de imperitia. Et ista est abundans cautela.& contrarium eius,q̄ tenet hic Cyn.tenet Iac. But.& communiter omnes. Vel intellige Cyn.quando criminalis accusatio fundatur super re fami-

22 liari, vt accusatio furti:quia disputatẽ de bonis aduẽtitijs.† Quæro vna cum gl. an coram arbitro possit filius procedere sine consensu patris? Respondet glo.quod sic:nã cũ in cõpromisso non cõtineatur pater;ergo nõ habet iudicium validare, vel inualidare. Item quod iste §.nõ loquatur in compromisso,apparet,quia dicit necessitate per officiũ Iudicis imponenda cõsentire filio. sed hoc non potest arbiter, quia est extra personas compromittentium. Item quia processus arbitri non est processus autorizabilis,vt l.1.sup. de arbi.Sed pone, duo sunt statuta in ciuitate, vnũ, q̄ filiusf.non possit se obligare sine consensu patris, aliud, q̄ oẽs cãæ dẽant cõpromitti,nunquid filiusfam. poterit compromittere sine consensu patris? R.s. sic,quia statutũ de compromissis est magis speciale. Item quia compromissum potest fieri his verbis,compromittimus in talem, nulla obligatione intercedente, sicut mandatum, & prorogatio iurisdictionis, & hoc est quod

23 vocatur compromissum nudo pacto, vt §.de arb.l.pen.† Subse- g quenter quærit glo.quo tempore *g* debeat pater cõsentire filio? Respon.sufficit,q̄ consentiat tempore litis conte. ut in §. eo autẽ tempore.nã tunc forma iudicij deducitur ad suum esse p tres personas substantiales. Item si pater dicit consentio lit. contestationi,sufficit pro tota causa,vt ff. de procur.l. qui procuratorem

24 dat,quia iudiciũ est in diuiduum,vt qui partem tangit,totã tan- h gere videtur,nisi haberet limitatum mandatum.† No.q̄ cõsen- i sus semper pręsumitur *h* esse de substantia, sed non consilium, vt no. Archi.18.dist.ca.Episcoporum. Item authoritas, licentia, &

ADDITIONES.

a Celsus. Nunquid filiusfa. sit integer homo in iudicio. Adde istum in conf.93.uolu.3.& 512.eod.volu. Raph.Fulg.consi.103.in prin.& Bartho.Socin.in sum.tract. fallen.reg.151.

b Litis contest. Vide infra & Bar.in l.1.3.op.supra qui admit.& hic in uersi. quæro, quo tempore,& Bal.inf.in uer.subsequenter quærit gl.quo tempore.

c Consensus patris. Vide Bal.in auth.quod locum,supra de colla.qui aliter dicit. Celsus.Adde Guil.de Cu.hic,nu 4.& quod illum posui in apost. ad ipsum in uer. sine consensu patris,& dixi etiam hic in addi.ad Bar.nume.9.in uers. contrarium dixi post Dy.in reg.decret.in uers.consentiente,& in apost.ad Collec.in ca. accedens,nu.2.in uer.in castrensi pecu.de procu.

d Mentitus. Vide Pau.de Cast.in consi.172.

e Præceptum guarentigiæ. Vide Bar & alios,in l.error,supra de iur.& fac. ign.

f Statuti. Vide quod sequitur,& Bar.in l.cum filius,in prin.ff.de uerb.obl. Imo.in l.pe.§.ad crimen,ff.de publ iu.in uer. item extra q' uidetur obstare huic,§.

g Quo tempore. Vide Bar.sup eo & cum gl hic transit Ang.in l.licet,ff.de iud.& Albe in 3.par.statu.q.62 in fi contra Bar.hic.

h Præsumitur. Vide Bar in repe.l.1.§.si plures,ff.de exercito.

i Celsus. Sed non consilium. Et ideo est,quod quamuis consilium requiratur a legis consuetudine,uel statutorum,si tamen non interu. niat, non reddit ipsum actum nullum,ita nota.iste in rub.de instit.uers.sed hic quæro,& in c.2. in tit. de feudo sine culpa fiam.& dixi plene in addi.ad Panor.in c.fi.nu.7.in uers.consi.prius uo petito.extra de eccle.ędif.

& decretum semp præsumuntur esse de substantia, vt ff. de rebus eorum l. magis puto. §. si es. & no. per Barto. ff. de aqua plu. areen. l. si autem. a Modo pone *a* quod pater non consensit tempore debito, sed postea ratificat, vtrum conualescat processus, glos. dicit q non: quia pater non potest ratificare, quod suo nomine non est gestum. Considera, quod duplex est ratihabitio. s. attributiua, quæ ratum habenti tanquam principali negocium 25 attribuit; & tunc loquitur regula. Alia † validatiua; & tunc potest quis validare, q suo nomine non est gestum, sic ff. de pig. l. si fundus. §. primo & ita videtur hic ualidari, sed certe oportet q pater hic faciat iudicium suo nomine, & authoritate: & ideo sumus in prima specie ratihabitionis. ista ratio est falsa quia nomine patris non uentilatur istud iudicium. Itẽ quod est fundit⁹ nullum, non potest conualescere, vt no. Inno. in c. prudentiam. de offi. dele. Item non est seruata forma iudicij in personis legitimis, vt l. instar. de iu. fis. lib. 10. sed Iac. de Are. dicit ratihabitio 26 nem valere. † Considera elegantia *b* verba *c* Inno. dicit enim, b quod differentia est inter decretum, authoritatem, & ꝯsensum, c & q authoritas interponitur, quando agitur ipsum negotium, vel parum post, vt in c. dudum. de re. eccle. nõ alie. lib. 6. & quando authoritas requiritur, non sufficit eius consensus, qui autho d ritatem præstare debet, sed sicut uerbum sonat, *d* debet authoritas præstari, vt no. Innoc. extra de consue. cap. cum consuetudinis. hæc uerba refert Arch. 18. quæst. 2. ca. quidam. & ibi dicit e Arch. q conscientia *e* ponitur pro authoritate, quæ requiritur ex publico officio. quod est notatu dignum. Et ex prædictis dicimus, quod in alienationibus rerum ecclesiarum debet interuenire authoritas Episcopi tempore contractus. nam ut eleganter f ait Innoc. omnis *f* consensus, qui pertinet ad aliquem ratione 27 publici officij, est authoritas. † Et ideo dicit Arch. 18. q. 2. c. nullam. quod alienatio rerũ ecclesiæ facta sine authoritate Episcopi, ipso iure nõ tenet: adde, quod nec sufficit ecclesiæ utilitas, cũ contra ius, & authorita. canonum sit contractum. ar. ff. de leg. j. l. si quis inquilinos, §. si item. in hoc seruanda est cõsuetudo Episcopalis curiæ; quia potest hanc iurisdictionem, & ordinem decreti interponendi præscribere, & dic vt dixi supra eo l. quæcunque, & omittendo materiam impertinẽtem, redeo ad propositum, & dico quod pater non cõsentit ex aliquo publico officio tamen, quia consentit ad integrandã personam filij in iudicio, oportet, q consentiat debito tempore, quo iudicium debet legitime initiari, vt sup. q da. tu. po. l. in uniuersis Item dico, qđ sufficit, q pater dicat consentio, ut ff. de proc. l. filius §. sed & filia. qa 28 verbum consensus, plenum habet significatum. Quæro nung quid consensus *g* patris possit interuenire ex parte ante. Respõ. sic, etiam causa nondum mota: orta tamen materia quæstionis vt ff. quod cuiusque vni no. in l. item eorum. § si decuriones. vel verius, etiam ad oĩa futura. Non ob. §. si decuriones. quia ibi loquitur in eo, quod pertinet ad aliquem rõne publici officij constituti in ius dicendo; & ideo pertinet ad futuri temporis tra-29 ctus, vt l. i. § fi. ff. de usur. † Quid si pater *h* ita dicit, consentio fih lio meo in tali causa, & in alijs; nõ uidetur ualere; cum causa di i catur demum post lit. conte. vt no. s. de transa. l. causas, vel lites. nisi dicat ad causas mouendas. credo, quod hoc intelligatur tacite ex natura commissionis, vt ff. de proc. l. omnium. Quod si in ista concessione apponitur clausula generalis: uidetur, quod re K stringatur *k* ad præcedentia, vt supra de transac. l. si de certa. Cõtrarium est verum: quia aut agitur de præiudicio generando ratione generalitatis, & loquitur ibi. & ff. de transl. l. cum Aquiliana, nisi præiudicium veniat in consequentiam commissorum, aut non generatur præiudicium; & tunc non fit restrictio, vt l. si 30 seruitus. ff. de ser. vrb. præd. † Quæro, nunquid *l* in obligatione l extra iudiciali operetur patris authoritas? Respon. non, fallit in Macedo. & voto. in Vellia. autem non fallit; quia licet pater consentiat filiæ suæ, q fideiubeat: non tamen valet fideiussio; quia non mouetur sexus per consensum paternum. Quærit glo. quid in castrensi peculio, & dicit nõ requiri consensum patris, & bene; quia in istis filius redigitur ad instar emancipati. unde p emãcipationem non augetur effectus, vt ff. de furt. l. serui, & filij, §. j. 31 † Quæro, an sufficiat *m* præsentia patris, absque eo, quod lo-m quatur pater. dico q non; quia non intelligitur cõsentire, vt ff. n de procur. l. filius. §. mutus. nisi appareant indicia *n* consensus, vt quia pater ducat Aduocatum, vel instruat causam, ar. ff. sol. mat. l. s. §. uoluntatẽ. & ff. de regul. iu. l. vbi non uoca. & ff. de ado. l. si pater naturalis. & ff. de procur. l. mutus. & ff. ad Treb. l. seruo inui. §. si pupil. licet aliud sit in authori. tuto. qui debet loqui, quando interponit authoritatem, & similiter iudex debet loqui cũ 32 interponit decretum, alias est nullum. Quæro † si duo filij inuicem litigant, utrum pater potest eis uno uerbo consentire, ut dicendo consentio uobis. & uidetur, quod non; quia est sibi contrarius. ar. ff. de pc. l. licet. §. si plures. Cõtrarium est verum, quia non est sibi contrarius, sed facit, q eã desiderat, ut ff. de author. tu. l. accipientis. ipse tamen pater non postet pro, & contra litem contestari, propter repugnantiam officij, & ita loquitur l. con-33 traria. † Quæro quid si est præstitus consensus in causa principali. vtrum requiratur nouus consensus in causa appellationis. Respond. non: quia persona principalis legitima est, arg. sup. de procur. leg. ita. demum. Quæro, quid in causa reconuentionis. Respon. idem, argu. ff. de procu. l. sed & hæred. §. defendere, 34 in gloss. † Quæro, quid in extraordinarijs *o* iudicijs. videtur, quod non requiratur consensus patris, ff. si cer. pet. l. cum filius, sed ibi pater erat absens, hic tacite consentiens, vt ff. de iud. leg. p si longius. §. fina. Quæro an filius *p* possit insinuare donationem sine consensu patris? Respond. sic arg. leg. j. supra qui admin. ad 35 bono. poss. possunt. † Item quæro, vtrum *q* possit impetrare q rescriptum sine consensu patris. Respond. sic. si interrumpitur sola citatione, secus si lit. contestatione. Quæro, si pater consensit in iudicio, an in executione sententiæ requiratur nouus consensus? Respond. non, vt not. ff. de min. leg. 3. §. sed vtrum. 36 † Quæro nunquid consensus præiudicet patri, vt in eum fiat executio? Respond. non, quia patri non generatur præiudicium, vt sup. hac leg. Et est ratio, quia consentit authorizando, non

ADDITIONES.

a Modo pone. Vide Pau. de Cast. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. sol. matri. scripsi post Bal. in l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acquiren. hære. vbi etiam per gl. Bar. & Bal.

b And. Barb. Considera elegantia. Vide Abb. in cap. 1. de rebus eccle. non alien. lib. 6. vbi tenet, quod potest consensus præcedere in contrarium, vide glo. & Doct. in cap. edoceri. de rescrip. vide Ioan. And. in cap. si Abbas, de elect. libro 6. sequitur Lapus allegat. 36. quod vbi requiritur licentia alicuius ad legitimationem personæ: tunc non sufficit tacitua consensus, quod dictum Modern. in l. secunda, §. sed verum, ff. sol. matrimo. dicunt non fore alibi. de licentia. vide cap. quam sit, & ibi Ioan. And. de elect. in 6. vide quæ dixi in cap. cura. de iure patro. & do. Abb. ibi vide quæ dixi in cap. edoceri. de rescrip. & ibi Docto. in cap. cum dilectus, de consuetu. & vide Bal. in l. secunda, de ser. reipublicæ manu. ibi loquitur egregie an authoritas debeatur ex interuallo. sequitur Domicilium & alios in cap. primo de rebus eccl. non alien. lib. 6. vide Bald. in l. quæcunque. supra eodem glo. & Doc. in cap. edoceri. de rescrip. & ibi Bald. qui pulchre loquitur. vide dom. Abb. qui alleg. cap. si qua de rebus, 12 quæstio. 2. quod non probat. dictum suum, vide ibi. & Bal. in cap. primo, de alie. feu. pat. ubi dicit, quod si statuto capituli antiquo debeat interuenire authoritas prælati, non reconualescit, licet postea interueniret ratificatio. Episcopi alleg. Arch. vide ibi, qui pulchre loquitur. vide dom. Petr. in cap. primo de fo. compet. vbi dicit, quod si alienus iudex fert sententiam sine consensu Episcopi, non potest illam ratificare unde dictum Inn. in cap. venerabili. de offic. deleg. ubi dicit, quod quoties cons. est præstandum per Principem officij, intelligitur pro consensu. vide cap. primo, de foro compet. in vers. cons. vbi intelligitur pro licentia, ubi dicit fieri cum cons. Episcopi. & sic collige, quod authoritas debet præstari in rebus expressis. ita allegauit do. Abb. in cap. 2. de pact. & Bald. sed ignorauit quorum, & dicit quod Innoc non dicit hoc in d. c. cum consuetudinis, unde vide per Bal. in l. 1. §. minus ff. de in.

c Verba Inn. Vide supra proxi. eo. vbi quid de conse. & de conscientia. vide inf. proxi. & adde illis Bal. in l. quæcunque, supra eo. cum concordan. plene per Inno. in c. cum nos, extra de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap.

d Verbum sonat. Vide Ang. & Imo. in l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acqui. hæredi. sed Pau. de Cast. ibi contra.

e Conscientia. Quando debeat authoritas Episcopi interuenire, uide Imo. in præalleg. §. iussum, & Ang. in §. emphyteu. sim. in Auth. de ali. & emphy. ubi aliter dicit: & dixi post Bar. in l. si autem plures, ff. de aqua plu. arc. & Bal. in rub. supra de exercito. & Lud. Rom. in d. §. iussum.

f Omnis. Vide per Doct. in c. cum nos. extra de his, quæ fiunt a præla. sine consensu capituli, & in c. cum consuetudinis, hic alleg.

g Nunquid consensus. Adde quod Bald. in l. iubemus, infra de emancipa. lib. dicit quod sufficit patrem consentire imperatoris rescripto, unde Bar. in l. tam is § fi. in fine, ff. de donatione causa mortis, & Bald. in §. proxi. & Cyn. hic in l. tertia quæstione. & Pau. de Cast. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff sol. mat.

h And. Barb. Quid si pater. Et pondera, si est causa ardua an pater poterit agere sine consensu filij, vide Inn. in c. edoceri, de rescriptis. ubi dicit, quod prælatus potest agere sine consensu conuentus: tamen si sunt negotia ardua non potest, vt in c. 1. de procura. & idem dicendum in patre.

i Consentio. Vide Bal. intra proxi. & Bart. in l. si quis mihi bona. §. sed utrum, ff. de acquir. hered.

K Restringatur. Vide Lud. Rom. in l. damni. la prima, §. si is qui. ff. de damno infect.

l Quæro nunquid. Bene facit l. fi. §. primo, cum ibi no. per Doct. de verb. obliga.

m An sufficiat. Vide gl. no. in l. si cum dotem, §. 1. in prima gl. ff. sol. mat. & ibi Doc. Io. And. in c. fi. in ver. assensu. de iud. in 6. & uide quod no. Bald. in l. fi. fine. sup. ad Velleianum.

Adde omnino Ant. Corset. singularibus suis in vers. taciturnitas. incipi. in onerosis.

n Iudicia. Vide Io. And. in Spec. in tit. de requi. consilij, ad finem, & in titu. de rebus eccl. non alien.

o Quid in extraordinarijs. Vide omnino Bald. in l. nec quicquam, §. de plano. ff. de off. procon. & uide gl. & Bar. in l. 1. supra qui admini. & Spec. in ti. de actio. §. 1. ver. quid si conuenitur.

p An filius. Vide Bal. in l. 1. in 21. oppo. supra qui administ. & in l. nec quicquam, §. de plano ff. de off. procon.

q And. Barb. Quæro utrum. Et an filiusfamilias poterit impetrare rescriptum absq; consensu patris: ego puto, quod sic argu. eius, quod notaui in l. causam de iud. ubi in simili iudicio meo optime probatur, sed hodie cum melius inuestigarem vidi do. de Rota, qui singulariter tenent, quod sic in decis. 93. quæ incipit, q remissio impetrata, & antequam eos viderem, sic mihi visum fuit, sed non allegant c. causam præallegatum, & ibi plus dicunt, quod si filiusfam. constituisset procuratorem; & postea fuisset emancipatus, quod actus. ille valet, licet in constituendo procuratorem non interuenerit consensus patris, quod puto mirabile, Tene menti uide glo. in c. fi. de proc. quæ dicit, quod unus de capitulo potest impetrare pro ecclesia. uide quæ dixi in cap. cum M. de constit. uide c. dilecti. de excep. ubi excommunicatus potest impetrare seu interuenire in causa appellationis.

Adde in quantum hic dicit, quod excommunicatus potest impetrare rescriptum, uide Lud. Ro. sing. suo 719. in c. illud, quod dicitur & no. in ca. prudentiam, in 12. & ibi in usi. rescriptum ab excommunicato, extra de of. del. & no. Fel. in ca. cum uenissent, uer. fallit secundo, extra de excep.

do,non se obligando,vt l.cum quædam,s̄.de admi.tu.Item pater non sperat lucrari:ergo non debet sentire damnum,vt s̄.de iure deli.l.cum aliqs,nisi de peculio,vt no.ff.sol.mat. l.si filio.& ff.de noxa.l.& si cōdemnatus.Pone filius agit possessorio recuperandæ,vel retinēdæ,vel agit actione vi bo.rap.vel.conditione furtiua,quæ dantur spoliatis:& videtur audiendus,dummodo caueat.ꝙ pater habeat ratum,vt j.si per vim,vel alio modo·l.j.sed hoc videtur falsum.nam patris ratihabitio non facit valere processum,vt supra dixi,ergo frustra cauetur. Resp.quando est cautu de rato,legitima est persona,vt le.inter quos,§.alieno.ff.de dam.insc.& ideo ratihab..valet,vel melius in d.l.j.erat q̄stio de bonis profectitijs,& non de aduentitijs,& sic non ob.

37 † Quæro,vtrum sufficiat *a* generalis consensus patris,& videa tur,quod sic,vt ff.de decur.l.honores. § finali,& hoc tenent quidā,quia nulla l.cauetur,ꝙ pater debeat specialiter ꝯsentire;q͞a in contrarium videtur,quod vbi requiritur speciale mādatū ro procuratore,requiritur & in patre mādante,immo in criminali requiritur specialis cōsensus,arg.j.de iniur.l.fi.Item iste nō est simplex cōsensus,& autoritas:& ideo non debet interponi in nube,sicut nec sub conditione,vel alia incertitudine.ff.de autho.tu.l.sed & si conditionalis.Solut.dico generalem licentiam sufficere arg.ff.quod cum eo.l.fin.& ff.de minor.le. sed si vnius.§.procuratorem,nisi in his quę requirunt speciale mandatū.argu.ff.de rebus eo.l.si pupillorū,§.si pater. Et breuiter,vbi indefinita non æquipollet vniuersali,non sufficit promissio generalis,alias sic.ff.de verb.obli.l.qui Romę.§.Callimachus & ideo generalis licentia patris non sufficeret filio in petenda restitutione in integrum.Et est ratio,quia uidetur data ad ea quæ sunt de iure communi,& nō ad ea,quæ sunt de iure speciali,vt ff.de mi.l.quod si speciali.Considera illa l.loquitur in ꝓcuratore,qui venit ad rescindendum factum mandantis,sicut ergo illud factum consistit in suo singulari casu,ita debet esse mandatum ad illud rescindendū,sed in quæstione proposita filius venit ad rescindendum factum ipsius filii,non factum paternum. Pręterea istud non est mādatum,sed quædam habilitas,immo quædam iutis prouisio,quæ etiam per epistolā explicari potest. Pone,la b ra *b* & sententia pro filio,in causa appellationis,reus proponit,quod iste fuit in matrimonio legitimæ natus,confitetur,quæritur nullo alio probato,vtrum debeat iudicari processus nullus.& uidetur,quod sic,quia pater præsumitur viuere,non abesse,

38 nam absentare se est magis facti,quam abstinere,& † quod plu c rimū facti *c* habet,illud est probandum.in contrarium videtur,quia præsumitur pro sententia,& quia in dependentibus a futuro contingenti,ex prętérito non præsumitur in pręsenti,quia si pater non consensit,processus iudicis ad quem est nullus ergo remanet sententia firma,cum appellator fungatur vice acto d ris.*d* petit enim.dic vt no.in Spec.de ac.§.t.versic.quod si postquam & ver.seq.vbi etiam Spe.dicit,quod præsumitur quis absens,nisi probetur præsens,quod verbum facit ad materiā auth. e pręsente.j.de fideiuss.Ego dico,*e* quod ibi debet fieri rimatio,alias imputet sibi actor.

ADDITIONES.

a Vtrum sufficiat.Vide supra proxi.& quæ no.Bal.in l.1.supra de sacrosf.eccl.& Cy.hic in 2.q.& Bar.in l.si quis mihi bona.§.sed vtrum ff.de acqui.hær.

b Pone lata.Vide Ang.& Bal.in l.sed & si de sua.ff.de acqui.hær.

c Facti.Hoc etiam vult Bar.in l.is potest.ff.de acq.hęr.& uide Ang.in l.pe.inf.quib.non ob.lon.temp.præscr.& Bar.in l.relegati.de pœn.ff.

d Actoris.Vide quod no.Bal.in fi.& quod ibi dixi po.l.eum infra de fideicom.lib.& quod no.Bar.in l.1.an pen.ff.nil no.ap.inter.idem tenet gl.fi.in c.si subdelegato.de off.del.in 6.& in cle.si appellatione.in gl.mag.de appe.

e Ego dico.Vide Bar.in l.ex duobus,in fi.ff.de duobus reis,& in l.is potest.ff.de acquiren.hæred.

Filius maior xxv.annorum,an habeat legitimam personam standi in iudicio.

1 *Curator non datur personæ quæ est in alterius potestate.*

§.Si autem.

† Supra dixit,quando filius est in plena ætate.i.ętate perfecta,qua maior 25.ann.nunc.dicit quando est in ætate semiplena,quæ vocatur secunda ætas,& incipit post 7.ann.supple & post annos cohærentes infantiæ.i.postquam lex habet ipsum pro doli capace,& quod tempus sit istud,not.Instu.de inuti.stipu.§.pupillus. Et durat ista secunda ætas vsque ad 25.ann.inclusiue,& de ista secunda ętate loquitur vsque ad §.vbi autem pueriliis ætas.in d.§.loquitur de infantili ætate,quę est minus,quam semiplena,quia infantilis ætas,ꝙ videt ingnorat,vt j.de fal.mo.l.j.in fina. Dicit ergo noster.§.quod si filiusfa.est in secunda ætate,potest adire hæreditatem patre nolente. Item repudiare,& pater adire saluo beneficio in integrum restitutionis,& quod ratione minoris ętatis ipso petente dabitur curator dictę hęreditati.Et not.mirabile,ꝙ pupillus doli capax potest hęreditatem adire,& repudiare.Et est speciale in filiosfam.alias secus,vt l.pupillus,ff.de acquir.hęreditā.In adulto *a* est regula generalis,quod habet potestatem adeundi,& repudiandi,si non habet curatorem,Not.casum in quo pupillus petit dari curatorem.& in hac petitione non est necessaria patris authoritas.Item in adulto nota hæreditatē vo- 2 catiā etiam aditam.† Not.curatorem *b* nō dari personæ,quę est b in alterius potestate,& si daretur,non valeret cura,sed debet dari reb.vel ad actiones mouendas,& suscipiēdas,& potest etiam c dari curator ad vnam rem,vel ad vnam litē:quia curator *c* potest esse non solum vniuersalis,sed etiam singularis.hoc eleganter dicit gloss.hic,quæ incipit,nam filio.nunquid minori possit dari curator ad consulendum,si forte statutum requirat consilium?Respon.consilium eius,qui non potest disponere,non datur,vt not.Arch.63.dist.c.non debet.& ad merum tactum non datur curator minori.sic ff.de ina.testa.l.Lucius.& adhuc non sufficit curator solus in iudicio:nisi pater consentiat in signum & priuilegiū patriæ potestatis:quia non plus operitur curator, d quā legitima ætas,vt dixi supra § prox.Porro,sufficeret *d* si pater cōsensisset in petitione curatoris,nec esset necessarius alius consensus:quia si consensit in officio,consensit in eius exercitio,vt no.ff.de admi.tu.l.Lucius Titius Caium Seium,in secunda gl.quam singulariter,no.

ADDITIONES.

a In adulto.Vide per Fulg.hic.

b Andr.Barb.No.curatorem.Vale c.quia frustra.de vsur.vbi potest vsurarius impetrare,sed non repellitur ab agendo in iudicio.vide gl.c.ad nostram,el secundo,de iureiu.quæ dicit fuisse supplicatum,sed non apparet per quem.

c Quia curator.Adde l.nec non,cum l.seq.ff.de tu.& cur.datis ab his.

d Porro sufficeret.Vide Bal.supra §.proxi.

1 *Pater potest hæreditatem castrensem a filio repudiatam adire.*

§.Similique modo

Hic † no.istum versic.quod castrensem hęreditatem a filio repudiatam,pater potest adire.Et isto ver.pater,ꝙ falsa est ratio Bul.qui dicit,ꝙ proprietas accrescit vsufru.cum in castrensibus nullus sit in usufructus patris.Et ideo glo.elegantius dicit ꝙ istud ius paternum succedit loco antiquæ occupationis ire peculij,vt j.de bo.dam.l.si filius,& l.si seruus communis M.cuj ff.de stip.ser.& ff.de leg.j.le.seruum filij.in princ.& tene menti hanc singularem gl.quæ incipit,quid ad rem.

1 *Pater est legitimus administrator filij,vbi habet vsumfructum.*

2 *Pater non tenetur cauere de rato,quamuis filius sit absens.*

§.Vbi autem.

Dictum est superius,quādo pater & filius discrepant in hęreditate amplectenda,hic quando consonāt.† Et not.*a* quod ubi pater habet a vsumfruc.ibi est legitimus filij administrator cuiuscunque ętatis sit filius,nec hoc casu datur curator proprietati ipsius filij minoris,cum omnis administratio sit penes patrem sumptibus b paternis.& quanquam pater *b* sit legitimus administrator;tamen in agendo,& desfendendo requiritur consensus filij?vt c hic eleganter dicit *c* litera,dum dicit.adhibeatur etiam filiorum consensus.qui tex.non est alibi,& per hunc text.dicit dominus Ray.de Forl.ꝙ illud,quod dicūt Doct.in l.j.s̄.de bon.mater.ꝙ possit pater constituere procuratorem,debet intelligi,dummodo ipse constituat consentiēte filio.& male intellexit,quia non est necessarius consensus filij in constitutione procuratoris,sed in iudicio,quando procurator patris contestabitur litem,vt ff. 2 sol.ma.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.† Sed quid *d* si filius esset absens,nunquid pater tenetur cauere de rato?Respon.glos.ꝙ nō.Alij contra.gloss.est vera;quia aut filius longe abest,& æquiparatur infanti:aut prope,& debet explorari eius voluntas,vt ff.de proc.l.mutus.§.his quib.lo tex.ibi longe absunt,no. e ꝙ tunc quis dicitur abesse,quando longe *e* abest,quod facit ad multas quæstiones statutorum.

ADDITIONES.

a And.Barb.Et no.No.quod pater vendicat sibi vsumfructum in bonis filij sumptibus proprijs,vide Bal.ff.vsufruc.quemad.c.l.1.§.interdum ubi dicit,quod ille,qui habet vsumfructum ex promissione legali,intentat actionem suo sumptu.secus si ex promissione hominis alleg.Gui.ita dicendum hic.Tene menti.

b And.Barb.Et quanquam pater.No.quod pater licet sit legitimus administrator tamen requiritur consensus filij vide Ang.in l.fi.§.pupillus.ff.de verb.obl.ubi est singulare dictum Inn.in cap.accedens,de procu.uide Bald.in l.1.supra de bo.mat.gl.c.edocere de rescrip.quæ dicit,quod prælatus non potest constituere procuratorem sine consensu conuentus,& pondera,quia gl.s.dicit,quod non potest agere sine consensu conuentus,ergo hic non potest sine filius consensu constituere procuratorem,si pater potest agere sine consensu filij:ergo potest constituere procuratorem:& ad istum textum cogita.Responde & pōdera,si potest dici,quod tale iste procedat in arduis.alias secus,vide c.1.de proc.ubi constitutione procuratoris debet prælatus adhibere consensum clericorū.Et Inn.ibi dicit procedere in arduis.secus in leuib.quia,solus potest cōstituere procuratorē.sequitur do.Abb.in c.edoceri.prælate.facit c.nouit & c.quādo.de his quæ fiunt a præla.faciti § .porro.quæ dicit quod Episcopus non potest reddere rationem super arduis,sed super leuibus sic.

c Eleganter dicit.Vide tamen Bal.in l.1.hic alleg.

d Sed quid.Vide Bar.in l.2.§.fi.ff.sol.mat.

e Phi.Dec.Quando longe.Ad quod uide per Alex.in l.præsens,ff.de procu.Et plene per Fel.in c.quoniam frequenter vt li.non contest.

1 Pater

1 *Pater propter æs alienum hæreditarium, an possit alienare nomine filij sine decreto iudicis.*
2 *Alienatio facta per patrem nomine filij causa cognita pôt confirmari.*

§. Sinautem æs. Supra dictum est de administratione paterna, a & de iudi. & quãdo pater non potest alienare; sed quia interdum imminet æs alienum, ideo dicit hic Imperator, quod propter æs alienum hæreditarium, pater nomine filij potest alienare res hæreditarias; hoc ordine, videlicet primo res mobiles, secundo res immobiles; hanc autem alienationem facit nomine filij, tãquam legitimus administrator, & nõ solum habet licentiam, sed necessitatem, vnde si negligit soluere ipse pater, de redditibus, uel de substantia paterna soluit usuras & damna, hoc dicit usq; ad §. sinautem legata. † Et no. b quod nulla mentio fit hic de decreto iudicis, nec de aliqua subhastatione rerũ minoris, de quib. fit mentio alias infra de præscript. xxx. annor. l. 1. & l. 2. sup. si prop. pub. pensi. ubi dicitur expresse, quod non debet ad emptionem accedi, nisi ex permissu Principis. Item ibi dicit, authoritate p̃sidis præcedẽte. & sic sopita est quæstio, de qua dixi in §. necessitate. c allegando Inno. & Archi. tex. illius legis secundæ, est melior tex. qui reperietur in iure. Et est ratio, quia solemnitas debet interuenire eodem cõtextu, vel tacite inesse. uide omnino quod no. Archi. 73. distinct. c. solemnitate. & c. obeuntibus. ad idem facit text. qui expresse determinat, quod authoritas debet præcedere, sed consensus potest sequi siue in ipso contractu siue post. & si incontinenti interueniat valet cõtractus l. obligari. §. fi. & ibi gloss. ff. de autho. tuto. sed consensus potest sequi, ut infra de emancip. liber. l. iubemus. ibi, dum dicit, authoritate præcedente. & postea dicit, ante preces, vel postea. † Sed nunquid pôt confirmari causa cognita. Responde sic, vt infra de iure fisci. l. instar. lib. 10. quia ad hoc tenetur iudex, vt iudex; quoniam iudicium factum causam demonstrat, & sic non ualet ut authoritas, sed ut cõfirmatio, si est actus, qui ab initio possit esse in pendenti; alias non ualet, quod postea fit: quia non recipit suppletionem in patre, sed sufficit patris consensus d etiam sine solẽnitatibus prædictis nimirum, quia lex non solum permittit, sed iubet: ideo quod fit legis authoritate, valet, ut not. Azo. in summa huius tituli. quod tene menti, videlicet, quod pater alienando propter necessitatem res filij, decreto iudicis non eget. & est in §. sinautem patre. nec est alibi, secundum Bart.

ADDITIONES.

a And. Barb. Paterna, Vide dom. Mattesil. in 7. no. ubi dicit, si quis tenetur omni anno monasterio, & hẽt duo millia in bonis, & relinquit usumfructum vxori. & alium instituit hæredem, qđ non debent deduci mille de bonis, prout valet actio competens monasterio, ad respõsionem qõnis pateis, sed salua dẽt remanere proprietas duorũ millium. de fructibus ante oĩa soluendũ est annum. & de reliquis uxor percipiet usumfructum. arg. huius §. & ita dicit se audisse à domino Ioanne de Marisc.
b Et no. Vide in fine huius §.
c Cell. In §. necessitate. Scilicet an sufficiat, quod decretum interueniat post actum, & quid in authoritate & consensu. Adde omnino de hoc quæsito per Anto. Corsetum sing. suis. in uer. minor. & quod ibi no. in apo. & incipit, præalle. singul. decretum iudicis
d Consensus. Vide supra eo. §. & Bal. in l. 3. supra, de prædijs minorum.

1 *Domus pretiosæ dicuntur quodammodo steriles.*

§. Sinautem legata. Hic dicitur, quod si sunt soluenda legata, vel fideicommissa, pater dẽt soluere de suo vsufru. seu redditibus. si autem nõ sufficiunt, vendat primo res mobiles, secundo immobiles steriles. tertio domos & casamẽta, deinde cætera. & no. bene istum vers. ꝙ vniuersalis vsusfructuarius tenet soluere de redditibus. † Item no. quod domus p̃tiosæ sunt quodãmodo steriles; q̃a non correspondẽt redditus pretio domorũ. Itẽ no. ar. p executoribus a testamenti, ꝙ debeant seruare ordinem in vendendo p satisfaciendis legatis. Item ꝙ non pôt vẽdere vltra, q̃ sit necesse. sic ff. de exercito. l. Lucius. Item quia dẽt illico soluere, & nõ pôt hẽre fidẽ de pretio, & si hẽret, non valeret ɔ̃tus, vt s̃. præcedenti ver. in ver. vt illico reddat. & ff. de iure fis. l. si pcurator.

ADDITIO.

a Executoribus. Vide Bart. in l. alio. ff. de ali. & cib. legat.

1 *Pater tenetur alere mancipia, de quibus usumfructum habet.*
2 *Pater filij proprietatem in nullo potest deteriorare.*

Ver. Hoc proculdubio. Hic † dicitur, ꝙ p̃r vsumfructũ mãcipiorum habens, debet mancipia alere. Item † ꝙ pater in nullo potest proprietatem filij deteriorare: vnde non potest arbores incidere, vt ff. sol. matr. l. diuortio. §. si uir in fundo.

1 *Materna reuerentia non excusat matrẽ a reddenda rõne administrationis.*
2 *Cautio non est de substantia usufructus.*

Ver. Paterna reuerentia. Hic dicit, ꝙ paterna reuerẽtia excusat patrẽ a reddenda ratione administrationis rerum filij. Item non tenetur satisdare de vtendo fruendo arbitrio boni viri. † Quærit gloss. quid in matre. a & respondet matrem teneri. & no. gl. idem no. s̃. de secun. nup. l. si quis prioris. §. fi. † Ex isto §. collige, quod cautio non est de substantia vsusfructus.

ADDITIO.

a In matre. Vide Bal. in l. cum oportet, §. fi. in fi. supra eod.

1 *Alimenta debentur filio de iure naturali.*
2 *Vtraque, dictio, ponitur interdum complexiue, & interdum coniunctiue.*

§. Ipsum autem filium. Hic dicitur, quod pater debet alere filiũ, non ratione vsusfructus, sed ratione ipsius naturę, nec debet imponi necessitas a filio vendendi proprietatem suam nudam, & ex pretio ipsius proprietatis viuere, quod est notabile dignum. † No. quod alimenta debentur filio de iure naturali & formali, quia debentur quantum sufficiat ad viuere; sed legitima est de iure naturali, non formali, quia potest per statutum augeri & minui, non tamen in tantum, quod filius non habeat, vnde se alat, vt hic. Item no. quod filius non potest retractare factum legitimum patris. † Hic gloss. dicit b vtraque, interdum ponitur complexiue, siue coniunctiue: interdum ponitur disiunctiue, vt ff. manda. l. creditor. §. duobus, & in Auth. de iudic. §. ne autem. Et facit ad quæstionem, si quis dedit in mandatis Titio, & Seio. & vtrique eorum in main si dixisset, & cuilibet eorum, talis distinctio cuilibet insolidum rem approbare solet, vt no. ff. de le. 3. l. si pluribus & vñ, quod natura huius dictionis, vterque, sit coniungere non diuidere, vt ff. ad Trebel. l. hęredes m. 1. §. cum ita. & ideo dicti procuratores habent mandatũ pro parte, quia plures per copulam connexi, vt ff. de procurat. le. plurib. sed dictio, vter, ponitur diuisim, vt ff. de condit. instit. l. vter ex fratribus, & facit l. j. infra de aquæductu. lib. 11.

ADDITIONES.

a Necessitas. Vide infra ead. l. §. filius autem.
b Glos. dicit. De hac dictione. uide Bar. in l. hoc articulo. ad fi. ff. de hær. instit. & in l. si apud, cum concord. infra de appellat.
Cels. Adde quod plene de hac dictione notaui in tractatu clausu. illarum in clausu. iudi. uersic. alter alteri auxilium.

1 *Solemnitas in alienatione rerum ecclesiæ est necessaria.*

§. Non autem licentia. Hic dicitur, ꝙ extra p̃dictos casus pater legitimus administrator non pôt vendere res immobiles, nisi sint a onerosę hæreditati, vel damnosæ. † Et not. argu. ad alienationem rerum dotalium, & rerum ecclesię, tamen solemnitas est necessaria. vt l. si fundus sit sterilis. ff. de rebus eorum.

ADDITIO.

a Nisi sint. Facit quod notat per gl. in l. ob æs. supra de prædijs minor. & quod ibi dixi post Bart.

1 *Filiusfamilias appositum iuramentum non valet.*
2 *Iuramentum dolo interpositum per episcopum debet relaxari.*
3 *Periurus non est is, cui a Papa fuit iuramentum remissum, nisi obrepserit Papæ.*
4 *Iuueniles calores sunt refrenandi.*
5 *Iuuenilis calor potest esse in homine centum annorum, si non potest bono regimine disciplinari.*

§. Filijs autem familias. Hic dr̃, quod filij familias, res, vel in quibus parentes habent vsumfructum, alienare non possunt, donec legitimus administrator viuit, nec de eis facere testamentum. † Modo a hic quæritur, quid, si filiusfamilias apposuit iuramentum? Respon. non valere iuramentum. Non obst. auth. sacramenta puberum. s̃. si aduer. vendit. quia ibi ętas, hic alia prohibitio. Sed hoc etiam tenet Spe. in tit. de actore. §. j. versi. quid si super hoc iurauit, adeo ꝙ patre mortuo b filius non potest compelli per epm̃ ad obseruantiam talis inualidi iuramenti. Præterea c iste filius similis est prodigo, cui bonis interdictũ est, vt hic innuit ibi, quare &c. prodigi autem d iuramentum non valet, quia non representat cum sanorum morum, vt no. Iac. de Are. in l. qui haber. ff. de tute. Si autem filius iuraret cum authoritate patris, bene ualeret suum iuramentum, ita ꝙ filius non indigeret curatore. & ita sentit gl. quæ incipit, sed nunquid, quam per petuo tene mẽn. Considera enim, quod interdum alienatio p hibetur propter specialẽ fauorem, vt in dote, & minore, & tunc iuramentum bona fide interpositum est seruãdum. † Si autem dolo interpositum esset; per epm̃ est relaxandum, uel competeret actio de dolo, vt s̃. de transact. l. si quis maior. Interdum prohibet̃ alienatio, ideo ne quis vtatur male substantia sua. i. ne abutatur ea. & iste prohibitus redigitur ad instar prodigi, vel pupilli, vt

ADDITIONES.

a Modo. Vide glo. hic.
b Patre mortuo. Cogita, & uide per Bal. in l. dominus, §. 1. de pecu. leg.
c Præterea. Not. de iuramento. Et uide per Inno. in capit. cum contingat, in tertio membro. extra de iureiurando. per Pau. de Cast. plene in l. & hæredi, §. filia. ff. de pactis, & Bald. in repetitio. l. secundæ, de iureiurando.
d Prodigi autem. Sed tu pondera, quia verbum supplet defectum minoris ętatis ut dicta authen. sacramenta. aut loquimur quo ad præiudicium ipsius minoris, & ualet iuramentum: alias secus, cogita tamen, & pondera tex. hic in uer. citra uoluntatem, ergo non est inhabilis alienare nisi propter præiudicium patris.

li, vt hic. Interdum prohibetur fauore publicæ vtilitatis principaliter & secundario, & tunc non valet iuramentum, vt j. de agric. & censi. l. quemadmodum, li. 13. & ff. de iure pat. l. adigere. §. fi. & ibi no. & ff. de leg. j. l. si quis inquilinos. §. fin. & no. quod iuramentum est seruandum metu pœnæ periurij, & ideo vbi non est iste metus, non cogitur quis seruare, vt ff. ad municipa. leg. fina.
3 † Et no. *a* quod si Papa *b* remittit iuramentum non est quis periu-
a rus, nisi fuerit Papæ obreptum, vt no. Archi. 19. distinct. cap. in
b memoriam. Vltimo † no. quod iuueniles calores sunt refrenan-
4 di, & potest esse iuuenilis † calor etiam in homine centum an-
5 norum si non pôt disciplinari a bono regimine, vt dicit Arist. in primo Ethicorum cap. 2.

ADDITIONES.

a Et no. Vide in c. quanto, extra de iureiurando.
b Celsus. Si Papa. An & quando possit Papa suo iuramento dispensare, notaui in apost. ad Fan post eum in c. cum inter. nu. 9. in vers. dispensare, extra, de renun. & ibi quæ sit causa dispensandi. no. Feli. in c. 2. uer. tertia declaratio. extra, de spon. & do. & præceptor meus Phil. Dec. consi. 151.

1 *Infans adire, vel repudiare hæreditatem non potest.*

1 **§. Vbi autem.** hic dicitur, † quod infans nô potest adire nec repudiare, sed pater sic, & filius veniens ad ætatem côgruam, potest ratificare, & si est restitutus in integrum, non potest iterum implorare contrarium, ne leges sint ludibrio.

1 *Pater bona aduentitia filij an possit dare filiæ in dotem.*
2 *Pater licet fecerit expensas pro filio doctorando. tamen patre mortuo talis expensa non debet fieri de communi.*

§. In seruis. Hic dicit, quod in acquisitione momentanea, pater non acquirit vsumfructum, &
a sic no. de momento *a* non curari, quod est notandum. Item no.
2 in officijs filij patrem non succedere. † Vltimo in hac materia quæro, nunquid pater bona aduentitia filij & filiæ in dotem possit dare ipsi filiæ? & videtur quod sic, quia ista alienatio est necessaria. contrarium est verum, quia ista alienatio nô descendit ex causa hęreditaria, nam mater non tenebatur dotare filiam. Item nec frater viuo patre. Sed quid si pater multa expendit in studio filij, nunquid poterit tantundem expendere in dote filiæ? Respon. non, quia non est licita ista compensatio, argu. eorum. quæ no. in l. qui originem. §. j. ff. de mune. & hono. verba Barto.
a ita dicunt. † No. quod licet pater *b* fecerit expensas pro filio mili-
b tando, vel doctorando, vel vxorando, mortuo patre, pro alio filio non debet fieri expensa de communi, & si alius frater vult eadem impedia facere de communi pro simili actu, non auditur, sed debet facere sumptus de proprio. Sed quæstio nostra quærit viuo patre.

ADDITIONES.

a De momento non curari. Vide Cyn. hic, & facit iste tex. quod illud, quod acquirit filius in potestate patris, non acquirit patri existenti in articulo mortis, secundum gl. in l. si. ver. nepotes substitutos, ff. de condi. inst. quod no.
b And. Barb. No. quod licet pater. Vide tex. no. in l. si pater, ff. de cast. pec. Barto. in l. qui bis, ff. de uerbo. oblig. gl. est in contrarium, l. si mandauero, §. interdum; ff. mā. vide duas gl. fi. in l. qui fundum, §. j. ff. pro emp. & l. 1. §. antepe. ff. de ui, & ui arma. Celsus. Adde quod posui in apo. ad Jtium in l. filiæ cuius, nu. 4. in apo. in uer. ad municipales, iu. de coll. dic post Bar. in l. 1. §. nec castrense, in fi. in uer. nô tenebuntur hæredes, ff. de col. bo.

De hæreditatibus decurionum, cohortalium, militum, & fabricensium, siue nauiculariorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Collegium succedit collegiato.*
2 *Ecclesia succedit clerico excluso fisco.*
3 *Ciuitas quare non succedit ciuibus.*
4 *Nobiles succedunt hominibus suis sine hærede decedentibus.*

1 **S I quis.** Hæc lex cum sequentibus dicit, quod † collegium succedit collegiato decedenti ab intestato sine alio hærede, excluso fisco. Sed qua-
a re *a* succedit collegium. dic, vt hic. Item † ecclesia
2 succedit clerico excluso *b* fisco, vt sup. de Episc. &
b cleri. l. si quis presbyter, & no. in l. si quis filio exhæredato. ff. de inju. test. per Iac. de Are. & tamen ciuitas nô succedit ciui suo, vt no. j. de bo. vac. in l. j. lib. x. & ff. de po. pos. l. 3. §. municipibus. nisi esse ciuitas, quæ haberet regalia fisci ex consuetudine vel pri-
3 uilegio. Respondeo, quia † ius ciuitatis non côsistit in singulis,
c sed in uniuerso corpore; sed ius collegij sic. Quæro, *c* quid de † no-
4 bilibus, *d* qui habent homines suos; vtrum ipsis hominibus suc-
d cedant decedentibus sine hęrede legitimo? & uidetur quod sic, quia cuius ipsi sunt, eius omnia sua esse cognoscant, vt j. qui. cap. colo. cen. dominos accusa. pos. l. fi. li. 12. Strictius enim sunt obligati domino, quam collegiatus collegio, & libertus patrono. si tamen vellent testari de proprijs bonis, non prohiberentur, nisi aliter se haberet consuetudo, vt no. d. l. fin. quia ingenui sunt, vt no. Inst. de iure perso. in glo. quæ incipit, sed quid de statulibero, quam diligenter nota.

ADDITIONES.

a And. Barb. Sed quare. vide Bald. in l. 2. sup. de castr. pecu. ad fi.
b Phi. Dec. Excluso Sed sic clericus non decedat ab intestato, sed hæredē fratrem fecerit, grauatū tamen de hæreditate restituenda filio bastardo testatoris, & ipsius, & sic incapaci, an in ea succedat. uide per illū in d. l. si quis presbyter. Cæterum, an & quādo in prælati bonis succedat ipsa ecclesia, uide eleganter per Philip. Cor. consi. 79. incip. in hac. ad literam G.
c And. Barb. Quæro. vide Ang. qui melius loquitur, quam alius in auth. itaque, sup. commu. de succes. quis succedit defuncto, non superstitibus côsanguineis.
d Nobilibus. Facit ad no. per Bar. in l. fi. sup. ad Trebel.

FINIS.

D. IOANNIS PETRI MANGRELLÆ,

IVR. CONSVLTI NEAP. CELEBERRIMI,

Annotationes Nouę ad Baldi Vbaldi Perusini Lecturas, super Sexta Cod. parte: necnon ad Additiones ad eum.

In Tit. de seruis fugitiu. &c.

ANNOTATIONES.

REquirendi,] Vide Ang. vers. vestem celestem, nu. 41. l. 2. in princ. pag. 4. col. 1

Retinere,] Ang. in d. vers. nu. 41. ibid. nu. 1. p. 4. c. 2

Pœna furis,] De pœna furti, vide c. regni ad hoc, sub rubr. de furt. & addit. ibi Auth. sed nouo iure, nu. 50. p. 5. c. 3

Enormi,] Vide Ang. in d. vers. vestem celestem, nu. 23. auth. sed nouo iure, in addit. lit. f. p. 5. c. 2

Contrectauit,] Fur contrectans rem furatam in diversis territorijs, an in quolibet possit puniri, Ang. in ver. vestē celestem, n. 25. Adde Alexan. consi. 19. nu. 3. vol. 7. autho. sed nouo iure, num. 8. p. 5. c. 3

Quæritur,] statuto cauetur, quod percutienti manus, quę percussit, amputari debeat, non apparet quæ manus, & habet vnam debilem, quænam debeat amputari, vide Marth. in constit. si quis aliquem, in 3. not. Item quid si vnam habet, vide de hac quæst. Marth. in d. consti u. quæst. 5. ibid. numero 15. p. 5. c. 3

Fecisse,] Ang. in d. ver. vestem, n. 25. auth. sed nouo iure, in add. lit. K. p. 5. c. 4

Quicunque,] Ad materiam istius leg. vide constit. regn. seruos, & ancillas, vbi imponitur alia pœna, quam hic seruum fugitiuum recipienti & detinenti, l. 4. in princ. p. 6. c. 1

Statuto,] Alex. cons. 80. nu. 2. vol. 1. ibid. nu. 12. p. 6. c. 3

In tit. de furt. & seru. corrupt.

ANNOTATIONES.

Furtis,] De pœna furti, vide cap. Regni ad hoc, sub rub. De furt. in rub. tit. nostri. p. 8. c. 3

Inciuilem,] De materia Cæpoll. caut. 10. l. 2. in prin. p. 10. c. 3

Non domino,] Possessor rei furtiuæ an præsumatur fur, & an teneatur indicare a quo habuit, Aug. in ver. Vestem cælestem, nu. 19. Add. Hippol. in sua pract. §. diligenter, num. 91 & Gramm. cons. 14. ibid. nu. 1.

Si is cui,] De ista lege Cassan. notabiliter in consuet. Burg. fol. 42. col. 4. nu. 9. l. 7. in princ. p. 11. c. 4

Hæreditati,] Nota quod res surrepta hæreditate iacente est vsucapibilis, de cuius intellectu, vide Ias. in l. 1. num. 3. eod. titu. l. 10. nu. 10. p. 12. c. 4

Hoc scias.] Afflictus an sit fructus industrialis vel naturalis, Matdecis. 44. col. 3. l. 12 nu. 17. p. 14 c. 1

Eos qui,] Recipiens in custodiam res furtiuas, tenetur actione furtiua, Hipp. sing. 13. & de materia Hipp. cons. 29. Niconitius alleg. 9. & cons. 10. & 47. Bald. cons. 48. volu. 3. & 375. eod. Matth. in c. 1. §. Item si furem, col. 2. in fin. quib mod. feud. amitt. Cassan. fol. 42. colu. 4. in consuetud. Burg. l. 14. nu. 1. p. 14. c. 3

Ad l. Iul. pecu.] Ang. in vers. Vestem celestem, nu. 22. l. 14. in addit. lit. b. ibid.

Sibi credendum,] si deprehenditur quis in coitu cum muliere, & dixerint matrimonium fuisse contractum inter eos, quod statur eorum assertioni. Tiraq. de leg. connubialib. l. 5. gloss. 1. part. 6. num. 12 dum sit inter eos æqualitas, l. 19. nu. 7. p. 15. c. 1

And. Barb.] Vide Camp. in c ad hoc, nu. 78. fol. 48. ibid. in addit. lit. a. p. 15. c. 4

Secundum,] Vide plene per Roman. singul. 13. l. 19. numero 18. p. 16 c. 1

Si quis seruo,] not. tex. secundum Paul. cons. 277. in causa carceratorum, vol 2. nu. 11. per quem ibi determinat, quod maritus vxori suæ potest iniungere, si de pudicitia solicitabatur, quod fingeret se præbere aures, & dare sibi tempus & horam, vt possit illum interficere, & ex hoc nullam culpam incurrit, l. 20. in princ. p. 17. c. 3

Quid si dominus,] Per istum §. dicit Cyn. prout refert Paul. hic, quod si stat statutum, quod res vendatur proximiori, & aliquis sit me proximior, emere autem noluerit, quod potero ipsum cogere, vt emat ad hoc, vt ego ab eo emam, quod nota. l. 12. nu. 9 p. 19. c. 1

In tit. De oper. libertor.

ANNOTATIONES.

Dubitatur,] vide istum in l. cum antiquioribus, nu. 11. Insr. de iur. deliber. Gram. decis. 1. quod succedit nepos, l. 10. nu. 24. p. 21. c. 1

And. Barb.] And. cons. 44. vol. 1. & 128. col. fin. eod. vol. l. 10. in addit lit. h. p. 22. c. 4

Diffinitum,] Calcan. cons. 33. in lit. b. quod est notabilis consilit. ibid. nu. 37. p. 23. c. 1

In tit. de bon. libert. & iur. patronat.

ANNOTATIONES.

Quæro] vide Soc. cons 275: in lit. c. col. pen. col. 2. Paul. cons. 218. vol. 2. Rom. sing 168. Dec. cons. 235. nu. 5. & nec venit emphyteosis. Alex. cons. 88. oportune. vol. 3. quod est consilium duplicatum, & plenius cons. 13. nu. 10. l. 1. nu. 5 p. 23. c. 4

Patronus,] vide Decis. Delphin. nu. 34. in fin. & 291. Bertran. cōs. 105. nu. 2. & seq. vol. 2 & vide Guid. Pap. sing. 451. & 844. ibid. in addit. lit. d p. 23. c. 4

In tit. quan. non petent. par. petentibus accrescant.

ANNOTATIONES.

Homo facit dominum,] Princeps familiæ vir est, vide Bal. in l. obseruatio, quæ est 2. C ne vxor pro viro. & idem Bal. in l. si ego, § dotis autem causa, ff. de iur. dot. Bart. in l. quidam in suo, ff. de condit. instit. l. 1. nu. 7 p. 35. c. 2

Concessum,] vide Bal. cons. 29. 1. lib. & cons. 100. 3. lib. & vide quę addidi hic inferius, & Bald. in cons. 180. vol. 3. Ad euidentiam præmittenda. l. 1. nu. 36. p. 37. c. 1

Non decrescendi,] Vide Dec cons. 325. Paul. cons 237. quod habet locum ius accrescendi per lineam alterius fratris mortui, si concessio est facta in solidum. Alex. cons. 189. vol. 2. & si est facta concessio cuilibet ipsorum. Idem Bal. in c. 1. §. filia. in fin. de success. feud. Ias. in l si mihi, & tibi, nu. 10. & in l. re coniuncti, nu 230. de leg. 3. Alex. cons. 21. nu. 11. vol. 5. & cons. 19 viso processu. vol. 4. Franc. de Curt. cons. 49. memoriæ recolendæ dux. Dec. cons. 318. num. 3. Alex. cons. 30. numero 9. vol. 1. ibid. num. 36.

In tit. de bonor. poßeß. Unde liberi.

ANNOTATIONES.

Imperator non potest,] Princeps ea quæ sunt iurisdictionis reuocat ad sui libitum, gratiam vel priuilegium. Gramm. deci. 46. Alexand. conf. 114. vol. 5. Princeps concedens priuilegium ob remunerationem, non potest reuocare illud, & transit in contractum irreuocabilem, Dec. conf. 286. & 292. vbi quod princeps tenetur stare promissis: Et quoniam habet à rege priuilegium ex causa onerosa, quod non dicitur priuilegium, sed contractus, Capic. decis. 121. nu. 16. Franch. deci. 135. nu. 6.
Priuilegium ob seruitia non reuocat. Ann. alleg. 19. n. 11. & idem in priuilegio ob merita, Capic. decl. 116. num. 7. l. 3. num. 33. p. 41 c. 3

In tit. vnde legitim. & vnde cogna.

ANNOTATIONES.

Quod non,] Alex conf. 144. nu 2. vol. 7. l. 5. nu. 22. p. 43. c. 4
Retrahere à spurio,] Agnatus intra duos menses agere debet ad reuocandum relicta spurio. Vide Corn. consil. 104. volu. 3. Ann. sing. 17. ibid nu. 22.
Monachus,] Vide Alex. conf. 101. sup. 1. dub. nu. 6. 7. vol. 7. qui concludit eum Bal. hic contra Abb. contrarium tenentem, quod sunt bona Dei, & Papa nō potest dispensare, ibi. n. 30. p. 44. c. 2

In tit. vnde vir, & vxor.

ANNOTATIONES.

Seruabitur,] vide Corn. conf. 5. vol. 4. lit. c. l. 1. nu. 2. p. 46. c. 1
Matrimonium,] Et an habeat locum in muliere traducta ad domum & non cognita, Nicol. de Vbal. quod sic in tract. de succ. ab intest. in 2. pti. per l. cum hic status, §. si mulier, ff. de donat. inter vir. & vxor. Relicta facta vxori an tollatur per quartam, quæ ei debetur ex dispositione huius auth. & an minuatur per legata alijs facta. Et an possit prohiberi per coniugem. Corn. conf. 4. vol. 4. & de materia, vide Soc. conf. 108. vol. 2. Et quando mulier dicatur inops, vide aliqua per Cor. conf. 178. in fin. vol. 2. Et an mulier possit rescindere donationem factam à viro, tanquam factam in fraudem fictæ quartæ, vide Corn. dict. conf. auth. præterea, in prin. p. 46. c. 2
Inops,] vide Matth. decis. 179. auth. præterea, nu. 4. p. 46. c. 3

In Tit. De collationib.

ANNOTATIONES.

Collationibus] vide Aym. conf. 135. in rubr. p. 46. c. 4
Conferatur,] Dec. pulchre, conf. 67. per tot. auth. ex testamento, in tertia addi. lit. b p. 48. c. 4
Pactum,] De materia Paris. conf. 26. vol. 3. Aym. conf. 21. & 52. l. 3. in princ. p. 49. c. 2
Quarto,] De hac quæst. vide Matth. decis. 199 & Bal. conf. 84. vol. 3. vbi de hac quæst. & quanto tempore durat Ius offerendi. auth. quod locum. nu. 8 p. 50. c. 2
Quod non,] Merita non præsumuntur, nisi probentur. & de donatione remuneratoria, vide quæ posuit Corset. in sua repe. c. grandi. de supplend. negl. prælat. coll. 3. Adde dum dicitur hic quod merita debent probari, quod fallit quando sunt præsumptiones, & coniecturæ de eis. Hipp. sing. 610. l. 13. in add. lit. a p. 50. c. 4

In titulo, de testam. milit.

ANNOTATIONES.

Vnum permittens,] Ad idem l. 3. de suspect. tut. adde Dec. conf. 3. Paul. in l. non est nouum, ff. de leg. nu. 5. l. 4. nu. p. 53. c. 3
Milites,] Quid si miles reuersus est domum, vt faciat se curare, an possit taliter testari, vide Paul. conf. 415. viso & examinato, col. 2. vol. 2. l. 15. in prin. p. 56. c. 2
Licet antiquis] per hanc l. licet. dicit Alex. quod super defectu iuris naturalis Princeps nō potest dispensare, & vide ad hoc Innoc. in c. sciscitatus. de rescript. & Dec. in reg. fæminæ, §. item impuberes, l. 18 in princ. p. 56. c. 4
Sine administrat.] Vide Dec. in reg. fæminæ. §. item impuberes, vbi dicit quod iure hæreditario bene potest habere dignitatē cum administr. vt Bal. hic & allegat multa, l. 18. nu 2. p. 56. c. 4

In tit. Qui testament. facere possunt.

ANNOTATIONES.

Filiusfa. possit testari,] an possit testari ad pias causas. Abb. conf. 64. nu. 6. vol. 1. l. 3. nu. 2 p. 57. c. 3
Furiosum,] Quomodo furor probetur, & an habeat locum in demente & insann. vide Corn. conf. 22. vol. 4. & conf. 85. vol. 2 & Soc. conf. 42. vol. 2. & Corn. conf. 73. vol 1. & an testamentum furiosi rite & recte factum valeat, Coro. conf. 202. lit. b. vol. 3. & de prædicto & tota materia, vide Dec. conf. 448. vbi aliqua de grossolano, l. 9. in prin. p. 59. c. 1

In tit. de testam. & quemadm. testa. ordinentur.

ANNOTATIONES.

Denominatio,] Quæ antē requirantur ad probationem filiationis, vide istum in l. filium eum definimus, ff. de his qui sunt sui vel alien. iur si aliquis appellat aliquem filium, præsumitur naturalis & legitimus. Bal. cōs. 437. Tiuus habebat. vo. 5. Dec. conf. 338. nu. 9. Calc. conf. 9. in prin. Corn. conf. 61. vol. 1. Rano, quia si pater nominat filium naturalem simpliciter dicendo filium meum, videtur eum legitimare. Eleganter voluit Bal. conf. 195. in hac causa de qua quæritur, vol. 3. Girard. sing. 60. vbi pulchre. Cæpol. caut. 247. Ang. cōs. 17. col. fin. Declara hoc dictum vt per Ias. in l. tale pactum. §. vlt. col. pen. ff. de pact. vide istum in l. 2. quib. res iudic. nō noc. & in auth. itē si quis. de naturalib. liber. & retenta tali ratione pro vera, an intelligatur legitimatus quoad feudum, vide Luc. de penn. in l fin. n. 26. & de his qui spont. pub. li. 10. qui multa de materia legitimationis, l. 5. nu. 1 p. 61. c. 1
Errore] error in testamento per quot testes probetur, vide Guid. Pap. q. 504. vbi error testamenti inter liberos probatur per duos testes, l 7. in prin. p. 61. c. 2
Testes] testamētum factum de nocte sine luminarijs, an probet. Ias. conf. 50. vol. 3. tenet quod non, l. 9 nu. 1. p. 61. c. 4
Patriæ concessum] statutum, an Ciuitas facere possit quod testamentum valeat coram duob. testib. Et an forensis possit in tali ciuitate testari cum duob. testib. vide Bar. in l. cunctos populos, nu. 22. ibid. nu. 2
Si vnus] Nota quod si probatur per sex testes voluntas defuncti, potest pcn deferri iuramētum suppletorium. Marian. Soc. in c. fin. extr de iur. iur. Curt. iun. in l. admonendi, col. 16. nu. 54. ff. de iur. iur. l. 12. in prin. p. 62. c. 2
Iudex,] Steph. Aufr. in tit. de potest. Sec. Regij. nu. 10. l. 18. num. 7. p. 63. c. 4
Citatio,] De hoc modo citādi, uide Luc. de penn. in l. si coloni. q. fi. C. de agric. & censit. lib. 11. & Matth. decis. 2. & 24. & Capi. decis. 8. & ista citatio per edictum valet, quando contradictor est incertus, secus quando esset certus. Hippo. plene sing. 259. ibid. nu. 7 p. 64. c. 1
Ex imperfecto,] Quid si antequam Notarius stipuletur testamētum, mortuus est testator, an ualeat inter liberos, vide Decis. Delphin. 538. vbi habetur quod sic, & de materia huius §. Gozad. conf. 3. Dec. conf. 115. nu 6. l. 21. §. ex imperfecto, in princ. p. 64. c. 3
And. Barb.] vide istum in l. parentes, nu. 4. ff. de in ius voc. ibid. in addit. lit. b p. 64. c. 4
Bart.] an ualeat testamentum & sit publicādum, si testator mortuus est antequam testamentum scriptum per Notarium sic lectum coram testibus, vide Paul. conf 202. ad primum quæsitum. vol. 2. Dec conf. 159. auth. quod sine, nu. 1 p. 65. c. 1
Requiritur,] Alex. conf. 4. vol. 7. qui de tota materia huius auth. ibid. nu. 4 ibid.
Hoc inter,] De verbis obligatoriis in primo testamento adiectis, vide Guid. Pap. q. 117. & 128. vbi an iuramentū in secundo testamento habeat vim verborum derogatoriorum, & Dec. conf. 165. Alex. conf. 24. Dec. conf. 475. Soc. conf. 73. nu. 4. vol. 2. & de hac auth. uide Rom. conf. 385. Curt. iun. conf. 169. nu. 8.
Et quid si in primo testamento adest clausula derogatoria, an si fiat secundum requiratur derogatoria expressa ipsius derogatoriæ, uide Decis. Delph. 127. col. 3. auth. hoc iter. n. 1. p. 65. c. 1
Secundū test.] uide Soc. cōs. 163. nō fuisset opus, ib. nu 4. p. 65. c. 2
Per nuncupationē,] an præsumatur testatorem in scriptis uelle testari, si incepit in scriptis non seruata solemnitate, si tale testamentū pro nuncupatiuo ualere potest, uide Soc. conf. 171. Responde pater. auth. hoc inter. §. per nuncupationem, in pr. p. 65. c. 2
Dictauib.] uide Ferrat. caut. 40. Cæpoll. caut. 196. l. 22. in princip. p. 65. c. 3

Sanci-

Sancimus,] De materia huius leg. sancimus, vide Guid. Pap. q. 200 & Iaf. conf. 131. col. 3. vol. 1. qui limitat ipsam, & conf. 68. eod. uol. Barb. conf. 60. vol. 2. nu. 11. & Alex. conf. 41. l. 27. in prin. p. 66. c. 3

Secundum testam.] Vide Paul. conf. 54. Dico non obstante, vol. 1. qui pulchre, & Corn. conf. 174. volu. 2. Guid. Pap. q. 127. l. 27. num. 8. p. 66. c. 4

Quæritur,] Corn. conf. 1. lit. c. vol. 4 l. 29. in addit. lit. b. p. 67. c. 4

Tabellio,] Alex. conf. 73. vol. 1. l. 29. nu. 9. p. 98. c. 1

Videibi,] Et de dicto Baldi vide Matth. qui tenet contrarium decis. 25. l. 31. in addit. lit. b. in fine. p. 68. c. 4

In Tit. de hæredib. instituend.

ANNOTATIONES.

Quæro,] Vide Paul. conf. 200. super hoc puncto duo sunt videnda, vol. 2. in fin l. 9. in addit. lit. b p. 72. c. 4

Error,] vide Abba. & Felin. in c. significante, de rescr. uide Rom. sing. 365. l. 14. nu. 11 p. 74. c. 1

Hæres hæred.] Hæres hæredis testatoris est hæres, sed an idem dicatur in uniuersali successore alio titulo quam hæreditario, Rom. sing 683. ibid. nu. 14 p. 74. c. 2

Pater mandat,] Vide Tiraq. in tract. le mort saisit. decla. 5. nu. 7. l. 14. nu. 61 p. 75. c. 2

In tit. de instit. & substit. seu restit. sub cond. fact.

ANNOTATIONES.

Neptis] vide Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, nu. 101. l. 1. num. 28. p. 76. c. 4

Conditioni,] vide Goffr. conf. 16. per tot. l. 2. in prin. p. 77. c. 1

Cum autem,] Dec. conf. 181. l. 6. §. cum autem. in prin. p. 79. c. 1

Nepos naturalis] Filius naturalis excludit substitutum, limita uō procedere, quando ecclesia est substituta. Hippo. sing. 131. l. 6. §. cum autem, nu. 2. ibid.

Pater teneatur,] si pater statuto tenetur emendare damnum datum per filium, an emendabit damnum datum per filium naturalem, vide Hipp sing 139. ibid. in addit. lit. e ibid.

Si testamentum,] declara, vt per Dec. conf. 159. in fi. & Curt. iun. conf. 12. l. 8. in prin. p. 79. c. 3

In tit. De impub. & alijs substitutionib.

ANNOTATIONES.

Precibus] Vide Ferrat. cau. 10. vbi generaliter an mater possit habere legitimam in bonis filii, licet per expressam pupillarem sit exclusa. l. 8. in prin. p. 81. c. 4

Compendiosa,] An substitutio cōpendiosa existente matre in medio sit omni tempore fideicommissaria vel tempore pupillaris ætatis directa, postea vero obliqua, vide Matth. decis. 367. qui vult omni tēpore esse fideicommissariā, l. 2. n. 40. p. 82. c. 1

Substit. est directa,] Nota quod eā declarat Bar. l. 8. n. 59. p. 84. c. 3

Verba,] vide Curt. iun. conf. 86. nu. 5. qui tenet contra, ibid. in addit. post nu. 66. lit. f. p. 85. c. 2

Cum quidam,] substitutio hoc modo facta, si omnes sine liberis decederent, non inducit inter institutos reciprocam substitutionem, sed dumtaxat ius legitimæ successionis censetur inter eos reseruatum, ad hoc allegatur ista lex, quam declara, vt per Paul. cōs. 57. quamquam multa scripta, vol. 1. l. 10. in pr. p. 89. c. 2

Quæritur,] Dec. conf. 105 l. 11. in 2. add lit. d p. 90. c. 4

Lex ista,] & multa similia pro hoc brocardo, vide per Ias. in l. pacto successorum, C. de pact. vel melius in l. paciscendo, l. 11. in secunda addit. incip. vltimo lex. p. 90. c. 4

In Tit. de liber. præt. vel exhæred.

ANNOTATIONES.

Reportatis] Afflict. decis. 158. l. 2. in addit. lit. b p. 92. c. 2

Fauor agnationis,] an sola hæc ratio reddi possit, vt tenet hic inf. col. 3. vel aliæ reddi possint. Soc. conf. 1. col. fin. & vide quæ posui ad istum sup. de in ius voc. l. venia, vbi etiam, an statutum illud dicatur fauorabile. l. 4. nu. 4 p. 93. c. 1

Verba statutorum,] & an stante statuto, quod verba statutorum intelligantur stricte, & quod non possit addi nec detrahi, hoc statutum debeat intelligi, vt non remoueatur interpretatio literalis, vide Soc. in l. 1. in penult. col. ff. si cert. pet. & Corn. conf. 276. in lit. l. vol. 4. vbi de statuto, quod verba intelligantur, vt iacent, & an tollatur argumentū à contrario sensu, & Aretin conf. 109 & Alex. conf. 50 in penult. col vol. 1. & conf. 90. vol. 4. & 204. col. 2. vol. 2. Bal. conf. 12. vol. 4. vbi ponit quod verba statuti sunt plene intelligenda. & vide Soc. conf 84. visa, vers. 6. moueor, vbi quod statuta non debent ad literam intelligi prout iacent, & conf. 150 & nos int ducere, col. 4. vbi quod statuti verba & pacti æqualiter interpretantur, & conf. 274. in caus. vert. confirmatur quod statuta sunt stricti iuris, & stricte intelliguntur, quia sunt ad instar stipulationis, l. 4. nu. 4. p. 93. c. 1

Sola ipsa] adde Matth. in const. asperitatem, in vers. not. in fin. l. 4. nu. 16 p. 93. c. 3

Nepos] filiorum appellatione, an veniant nepotes, Dec. conf. 95. nu. 5. Curt. iun. conf. 57. ibid.

Præterito,] vide Alex. conf. 3. nu. 11. volu. 7. & conf. 19. nu. 4. vol. 6. ibid. nu. 31 p. 94. c. 1

Cogitauit,] vide pulchre per Paul. conf. 56. incip. a primo vol. 1. & & conf. 58. Bar. de Perusio eod. vol. in auth ex causa, in secunda addit. lit. f p. 95. c. 4

Ab ignorante,] filio ignoranter præterito, an habeat locum dispositio huius auth. Alex. conf. 4. nu. 6. vol. 1. ubi nu. 57. p. 97. c. 4

In Tit. de posthum. hæred. instit.

ANNOTATIONES.

Vxoris.] Dec. conf. 623. l. 2. in prin. p. 98. c. 2

Quod certatum,] Natus in octauo mense rumpit testamentum. Matth. decis. 236. l. 3. in prin. p. 98. c. 3

In titulo, de iur. deliber. & de adeund. vel acquir. hæred.

ANNOTATIONES.

Si aula,] Vide Aym. conf. 200. l. 6. nu. 1 p. 100. c. 1

Succedunt,] Dec. conf. 87. nu. 2. l. 18. nu. 8 p. 102. c. 1

Seruari] Contrarium tenet Tiraq. le mort saisit le vif. declarat. 17 nu. 3. l. 18. nu. 15 p. 102. c. 3

Infans hæredit.] Dec. conf. 280. quod sic. ibid. in secunda add. lit. b p. 102. c. 4

Contulit,] an secundogenitus præferatur filio primogeniti, vide Corset. in repet. c. grandi, nu. 55. & istum in l. liberti, nu. 18. sup. de oper. libert. & decis Capel. Thol. q. 414. & decis. Delph. q. 52. Dec. conf. 443. qui plene. l. 19. in tertia addit. lit. a. p. 104. c. 2

Antiqua,] Fama & instrumenta antiqua, an probent confines, vide cap. Regni ad tollendam, de tollend. dissens. l. 21. in secunda addit. lit. b p. 107. c. 2

Et de hoc dicto Baldi, vide pulchre per Aretin. conf. 42. declarantem per rationes, ibid.

Creditores] Goffr. conf. 32. nu. 8. Bar conf. 154. l. 22. §. cum igitur, num. 6 p. 108. c. 2

Quid] Vide Guid. Pap. quæ. 371. vbi etiam ponit, an istud tempus currat minori, ibid. in addit. lit. d p. 108. c. 3

Conuenire hæredem,] Hæres conficiens inuentarium, non potest conueniri: fallit tamen in aliquibus casibus, vt per Ange. in repetit. l. 1. §. hæc, col. 6. ff. si cui plus, quam per leg falcid. Prima fallentia est, vt per Bald. hic. Secunda si ageretur pro legatis piis non requirentibus dilationem, puta alimentorum pauperum. Tertia si ipse hæres alios inquietat, vt hæres, quia reconueniri poterit à conuento, argum. text. leg. 2. de iudic. §. sed si agunt. & facit, auth. & consequenter. C de sentent. nisi illos alios conuenirer necessitate compulsus, puta quia debitores hæreditarij cum pecunia fugiebant. Vnde fecit eos capi, vel domus hæreditaria minabatur ruinam propter defectum domus vicinæ: quapropter petit cautionem damni infecti. & uide aliam limitationem, quod hæres confecto inuentario tenetur in solidum, quam ponit Dec. conf. 300. nu. 8. l. 22. §. donec tamen, nu. 3 p. 111. c. 1

In tit. de repud. vel abstinend. hæreditat.

ANNOTATIONES.

Si paterna,] Bald. in conf. 134. proponitur quod ex causa depositi, uol. 3. l. 2. in princ. p. 111. c. 2

Dicendum] Vide Dec. conf. 624. nu. 9. cum seq. qui tenet, quod in quærendis prælatus potest præiudicare ecclesiæ, secus in quæsitis. Idem conf. 588. nu. 15. Imol. cōs. 74. in casu præmisso. Ang.

in cons.136. Et ad materiam huius dicti, vide Cor. cons.11. vol. 3. Barbat. cons.75. vol.1. Rom. cons.184. Paul cons.125. incip. du bium facit, qui pulchre Franc. Aretin, cons.65. col. fin. Contra rium tenet Card. cons.89. in fin Crem. sing.124. Bald. in l. contra Iuris, §. si curator. C. de pact. l.5, in addit. lit. c. p.112 c.2

Monasterium.] Franch. decis.281. l.5. nu.5. p.112. c.3

Monasterium,] Barb. cons.32. col.2 volu.3, ibi in additione lit. b. p.112. c.3

In Titulo, De Edict. Diui Adrian. tollend.

ANNOTATIONES.

Edicto,] Missio in possessionem secundum hanc leg. quando locum habeat, & de materia, vide Dec. consilio 84. per tot. p.113. c.3

Remedium huius leg. an habeat locum in feudis quaternatis, vbi non apparet, quod testamentum sit factũ præcedente Reg. assensu, vide Matth. decis.119. Dec cons.467. & 516. nu.8. Franch. de Curt. cons.76. nu.1. & Dec. cons.588. num.10. vol.3. l.3. in princ. ibid.

Hæres particularis in re certa institutus agit hoc remedio, Tiraq. le mort saisit, nu.11.12. in 4. declaratione. An hæres hæredis immittatur in possessionem ex hoc edicto, ibid. declar. 5. nu.17.24.27.28. ibid.

Exceptio,] Exceptio præscriptionis & solutionis potest opponi in vim dilatoriæ & peremptoriæ, Et an detur terminus ad probandum, quando opponitur in vim dilatoriæ, vide Matth. decis.52. l.3. in 2a. addit. lit. d. p.115. c.2

In tit. de his quibus vt indig. hæred. aufer. & Senatuscon. Syllanian.

ANNOTATIONES.

Hæredes,] An in casu, quo hæreditas alicuius fisco non applicatur, indignus filii succedere non potuit, possit succedere eius hæredi, vide l. Lucius, la prima, ff. de Iur. fisc. & Ioan. de Amic. cons.9. & 10.

Hæres non vindicans mortem testatoris priuatur ipsius hæreditate, quod limita non procedere. quando mors esset illata per patrem vel filium hæredis instituti prout refert Ias. hic referẽs Alber. de Rosa. ita dixisse in rubr. huius tit. motus per text. in l. si adulterium cum incestu in §. liberto, ff. de adult. l.1. in prin. p.122. c.1

Excusationem,] Vide pulchre per Roman. cons.7. l.7. circa fin, p.124. c.1

Testamentum,] Matth. decis.25. l.8. nu.4. p.124. c.2

In Tit. de codicillis.

ANNOTATIONES.

Fideicommissum,] Curt. iun. cons.91. l.2. nu.1. p.125. c.4

Si quis agere,] Agens virtute testamenti, an possit agere vigore codicillorum, hæc lex negat; declata tamen procededere in actore: Reus vero potest & de testamento prius, & postea de codicillis excipere. Matth. decis.134. l 8. in princ. p.126. c.1

Quero,] Vide pulchre per Paul. cons.56. incipiẽdo a primo, vol.1. & cons.58. Bart. de Perusio, eod. volumine l.8. in tertia ad. lit. a p.127. c.2

In tit. de legatis.

ANNOTATIONES.

Quamuis,] Ang. cons.301. Dec. cõs.601. & cons.537. qui de intellectu glos. positæ in verb. post portem, l.1. in princ. p.127. c.3

Morari,] vide Franc. decis.244. ibi nu.11. p.127. c.4

Testator,] Gozadin. cons.61. Dec. cons.245. l.5. nu.3 p.128. c.4

Plus legauit,] Ad hanc quæst. vide Tiraq. cessante caussa limit. 18. l.11. nu.1 p.130. c.1

Meliores vsus,] In principe concedente vel donante semper intelligitur, saluo iure alterius:

Et monasterio destructo singuli monachi capiunt vt vniuersi. gloss. in c. cum dilecta, de rescript. Quid si de duobus vnum sit factum monasterium, ecclesia destructa an retineat priora iura? Et an si sit destructa per rerum naturam, an facto superioris, Felin. in d. c. nu.21. l.14. ante ante, nu.1. p.130. c.2

Ex legato,] legato nomine debitoris, an transeat actio in legatarium sine cessione, Alex. cons 96. n.7. & de hac leg. Rom. cõs. 338. col.2. nu.18. in princ. p.130. c.3

Et scias,] Adde Corset. in verb. mendicantes. l.23. in addit. secunda lit. b. p.131. c.

Illud,] Paris. cons.97. nu.5. vol.2. l.26. in prin. p.132. c.2

In titulo, De verborum & rerum significat.

ANNOTATIONES.

Sancimus,] Vide Socin. reg.43. & Corset. in verb. cautio, l. 3. in prin. p.133. c.2

Sed quid,] Affl. dec.322. in fin. l.3. in secunda add lit. d. p.133. c.4

Statutum,] Ad hanc quæst. vide quæ scribit Tiraq. cessante causa par. prim. nu.36. l.5. nu.1. p.134. c.2

In titulo, de indicta viduitat. tollend.

ANNOTATIONES.

Pænales,] Alex. cons.97. nu.2. & additio ibi posita, vol.1. l.1. nu.3. p.136. c.1

Cui relictum,] Franch. dec.231. anth. cui relictum, in pr. p.136. c.3

Legetur concubinæ,] Tiraq. nu.104. l.2. nu.7.

Imol.] vide Hipp. pulchre sing.577. ibid. in adit. lit. e. p.137. c.4

Alimenta,] Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, nu.104. ibid. nu.8. p.138. c.1

Secundarum nuptiar.] Mulier transiens ad secunda vota, non dicitur caste viuere secundum primum virum. Tiraq. in §. hoc sermone, nu.149. ibid. nu.10.

Vna oratio,] Franc. Aretin. cons.1. in 2. dub. ibid. nu.12. p.128. c.2

Quod ergo,] Et vide Bened. de Bened. cons.82. vol.3. Corn. cons.173. nu.2. & seq. vol.3. & si est relictus vsusfructus omnium bonorum, vide decis. Delphin.541. Matth. sing.4. Ias. cons. 44. & 90. vol.1. Bertr. cons.40. vol 2. & cons.21. vol.3. Francis. Aretin. cons.40. & Crem. sing.8. qui ponit multos casus: An prædicta habeant locum in viro & si Princeps taliter disponit. Aym. cons.32. in fin. l.2. in secunda addit. lit. a. p.138. c.2

In Tit. de fideicommissis.

ANNOTATIONES.

Testator,] Vide Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, limit. 2. nu.1. & 2. & nu.3. vbi concurrere debent subiecta materia, qualitas personæ, & mos regionis, l.1. nu.5. p.141. c.2

In emphyteusi,] Vide Hipp. sing.28. l.4. in addit. lit. h. p.142. c.4

Per Cyn.] Alex. cons.56. nu.3. vol 1. ibid. in addit lit. K. p.142. c.4

Prohibita alienare,] prohibitus alienare, an possit alienare ex causa necessaria, & an sententia Iudicis sit causa necessaria, vide Matth. decis.191. ibid. nu.5. p.143. c.1

Qui pignorat,] Nota quod prohibitio de non alienando non cõmittitur per solam venditionem nisi sequatur traditio, Corse. in verb. alienatio, incip. per alienationem, ibid. nu 9.

Imperator,] Habens potestatem legitimandi spurios, an possit legitimare spurias, Hipp. tenet quod non, sing. 536. l.14. nu.28. p.148 c.3

Nullum,] Potestas legitimandi concessa alicui à Principe non trahitur ad feuda. Signoro. cons.218. Socin. cons.74. super controuersia, col.5. vol.3. Dec. cons.76. & cons.389. nu.5. & omnino

no Matth. in c. naturales, nu. 50. si de feud. fuer. controuers.

Spurius an possit legitimari in præiudicium filiorum legitimorum & naturalium, vide Bald. & addit. ibi positam in l. si aquam, nu. 39. sup. de seruit. & aq.

Legitimatio facta per consiliarios & collaterales Regis an valeat circumscripta eis potestate legitimandi? Dicebã quod sic: Quia isti comparantur Principi, a quorum sententijs non appellãtur, l. 1. § 1. ff. a quib. appell. non lic. & bonus text. & ibi Ang. Inst. quib. mod. pat. potest. soluit. §. 3. ibi nota senatum. Præterea dicebam istos posse famæ restituere, Rom. cons. 499. Card. cons. 35. & ista contraria allegat Dictionator Iustit. de Iur. natur. §. Senatus, tamẽ ista quæstio potest determinari per ea quæ notat Bart. in l. infamem, de public. Iud. & Aretin. Instit. de Iur. natur. §. Ius autem ciuile, nu. 21. & in §. Senatus, nu. 3. & Paul. cons. 468. vol. 2. An in legitimatione spuriorum requiratur expressio nominis matris & quid si erratur in nomine, vide Alex. cons. 108. vol. 7.

Legitimatus per subsequens matrimonium, an excludatur per substitutionẽ factã, si decessit sine liberis ex suo corpore legitime descendentib. Alex. cõs. 5. vol. 7. l. 14. in 5. add. lit. e. p. 148. c. 4

Spurio,] vide Crauett. cons. 220. nu. 8. Menoch. in cas. 169. nu. 8. l. 14. nu. 40. p. 149. c. 2

Relinquitur spurio,] Adde quod si est relictum feudũ filio spurio non facta mentione alimentorum, intelligitur pro alimentis si filius est pauper. Paul. cons. 5. vol. 1. & Dec. cons. 611. vbi an pro dote & alimentis possit legari spuriæ, vide Abbat. cons. 50. nu. 3. vol. 2. vbi nedum potest alimenta relinquere filio spurio, sed nepotibus, &; Dec. cons. 258. & Capic. decis. 194. an relictum spurio per interpositam personam valeat, Corn. cons. 136. vol. 2. An filio spurio possit relinqui tanquam pauperi extraneo, Bal. cõs. 165. vol. 5. Præteritio filij legitimati non reddit test. nullum. Allegatur Alex. cõs. 37. in causa mota, vol. 1. Abb. cons. 87. in quæstione quæ vertitur, vol. 1. Naturalis etiam legitimatus non succedit in feudo, nisi in rescripto dicatur. Franc. Aretin. cons. 166. in fin. & ibi ponit vnam modificationem ad hoc. & Dec. cons. 448. & de legitimato, vide Ias. in rubr. de liber. & posthum. col. 2.

Spurius an possit legitimari per principem in præiudicium agnatorum. Dec. cons. 269. nu. 10. & an succedat in feudo & emphyteosi. Dec. cons. 285. nu. 19. & an Comes habens potestatem legitimandi quoscunque illegitimos præsentes & absentes, possit legitimare spurios infantes, Bal. cons. 204. vol. 2. Dec. cons. 55. vbi concessa licentia ab Imperatore Comiti Palatino non trahitur ad infantes; secus si dictum esset quoscunque. & an possit legitimare infantes, Dec. cons. 367. & cons. 377. l. 14. in 6. addit. lit. e p. 149. c. 2

Legitimari an quis possit pluries, Franc. de Curt. cons. 74. incip. super memorata facti narratione, ibi, sed præmittutur omnib. qui tenet, quod licet Paul. tenuerit contrarium cons. 41. vol. 2. incip. viso testamento. Bal. cons. 131. col. fin. vol. 3. vbi consuluit quod fiat secunda legitimatio, si de prima dubitatur. & Dec. cons. 341. viso puncto, quæ omnia videas, col. 3. & Abb. cons. 3.

Legitimatus per subsequens matrimonium, an succedat in feudo, Hipp. sing. 542.

Spurius legitimatus, an possit dici spurius. Bologn. cons. 58. An succedat in feudo, si aliquis est inuestitus, quod possit relinquere quibus vellt. Bal. cons. 267. vol. 2. An legitimatus succedat ĩ feudo ex inuestitura sibi facta amore patris. Spurius quis sit, & naturalis quis dicitur, & an legitimatur per subsequens matrimonium. Bald. cons. 206. nu. 1. vol. 3. & an dicatur de descendentib. Bal. cons. 373. vol. 1. nu. 6. & quisnam dicitur spurius. Bal. cons. 81. nu. 1. vol. 1. Legitimatus debet institui, vel exhæredari, alias præteritus reddit testamentum nullum. Rom. cõs. 34. & And. sicul. cons. 48. col. 3. lib. 1. & legitimatus rumpit testamentum prius factum ad similitudinem posthumi. Ant. de Butr. in ca. per venerabilem vlt. cor. vers. alius est effectus, qui fil. sini legitim. Dec. cons. 264. in punct. & col. 1. limitat nisi legitimatio fuisset nulla, ibid. in 6. addit. lit. e ibid.

Pone,] Alex. cons. 180. vol. 5. l. 12. in secunda add. lit. d p. 150. c. 2

Restitutionem] Dec. cons. 80. in punct. l. 16. nu. 5. p. 150. c. 3

Feudum hæreditar.] Feudum hæreditarium, an transeat ad extraneos, vide Dec. cons. 208. nu. 11. qui concludit quod non. ibi. nu. 21. p. 151. c. 1

Legatarius,] an proprietarius, an vsufructuarius debeat conseruare scripturas, Franc. decis. 386. l. 24. nu. 1 p. 152. c. 4

Precarium,] Alex. cõs. 81. lecto & discusso, vers. ex his primo, vol. 3. Hipp. cons. 43. nu. 52. & 125. nu. 29. Barbat. cons. 28. nu. 10. vol. 1. Bertr. cons. 274. vol. 2. l. 29. in add. lit. b p. 153. c. 2

Legitimatio,] Vide Dec. cons. 52. qui tenet contra Bal. l. 30. nu. 7. p. 151. c. 3

Liberi,] Vide de hoc Corneum, cons. 22. vol. 2. ib. nu. 14. p. 153. c. 4

Hoc amplius,] De materia huius auth. vide Pau. cons. 165. incip. in facto illo, vol. 1. auth. hoc amplius, in prin. p. 155. c. 2

In tit. commun. de legat. & fideicomm.

ANNOTATIONES.

Tua auctoritate,] Legatarius quando possit propria auctoritate capere legatum, vide addit. ad istum in l. Tua, §. 1. ff. de leg. 2. l. 1. nu. 18. p. 157. c. 1

A legatario] Vide Tiraq. le mort saisit le vif, declar. 5. nu. 20. ibid. nu. 30. p. 157. c. 3

Exculpauit,] vide Hipp. sing. 22. pulchre vbi multa, si confessio offensi prosit offendenti, ibid. nu. 32. ibid.

Mittere sortes,] vide Ias. in l. huiusmodi, §. fin. de legat. 1. l. 3. nu. 4. p. 158. c. 2

Libros,] In alio casu si legauerit, do filio meo libros medicinæ si profecerit in ea arte: sin autem scientiæ legali, do libros legales: an electa scientia medicinali possit reuerti ad legalem. Bal. cons. 412. verba testamenti, vol. 1. & habere libros alterius, non dat regressus. ibid. nu. 9 p. 158. c. 3

Sed quia nostra,] alienatio rei subiectæ fideicommisso, fallit tamen in casib. multis, vt per Soc. reg. 38. & Corset. in verb. alienatio. incip. si res est l. 3. §. sed quia nostra, in prin. p. 160. c. 1

Emptor autem] De materia, vide Corn. cons. l. 2. vol 3. §. emptor autem, in prin. p. 160 c. 3

Dominium,] vide Iason in l. 3. in 9. quæst. C. de int. emphyt. qui tenet contrarium, l. 3. §. emptor autem, in add. lit. g p. 160. c. 4

Res quæ] Fideiussio præstita per maritum in casu restitutionis dotium an faciat cessare beneficium huius auth. Rom. singu. 249.

Alienari prohibita non possunt vsucapi, nec præscribi, Soc. reg. 13. Ad materiam huius authen. vide Soc. cons. 75. & apostill. ad istum in l. nulla, in fin. de iur. dot. Et pulchre per ampliat. & fallent. vide Socin. reg. 38. fall. 3. & Hippol. singu. 31. & Corn. cons. 3. volu. 3. vide Corset. in verb. alienatio, incip. si res est, & Guid. Pap. quæst. 611. in auth. in princ. p. 160. c. 4

And. Barb.] vide pulchre per Luc. de Penn. in l. in his, in fin. C. de præd. & omnib. reb. lib. 11. in auth. Res quæ, in secunda addit. lit. o p. 161. c. 2

In tit. de conditionib. insert.

ANNOTATIONES.

Cum testatorem,] Vide Curt. iun. consil. 35. l. prima, in princ. p. 163. c. 4

An dicatur,] Nepos ex filia, an comprehendatur appellatione liberorum, Corn. cons. 124. & cons. 246. vol. 3. ibid. in addit. lit. c p. 163. c. 4

Nepos] An nepos ex filia excludat substitutum, vide Guid. Pap. quæst. 611. ibid. nu. 4 p. 164. c. 1

Item not.] De argumento à contrario sensu, vide Corset. in hoc verb. & Soc. cons. 165. vol. 2. & vide cons. 278. eod. vol. l. 1. in addit. lit. a p. 164. c. 2

Debet operari] Mulier debet operari viro. Adde Corset. in verb. vxor. incip. vbi alimenta, vide omnino Alex. cons. 133. vol. 4. incip. vere crudelis, l. 5 in addit. lit. c p. 164. c. 4

De rescri.] vide istum in l. obseruare, §. post hæc, ff. de offic. proc. & leg. & Paul. cons. 54. in prima impressione, ibid. lit. h ibid.

Reddatur valida,] vide Crement. sing. 69. l. 5. nu. 6. p. 165. c. 1

Præsumitur vxoris,] Alex. cons. 101. nu. 3. vol. 7. ibid. nu 8. ibid.

Territorium,] Lanarius, consil. 11. l. 6. nu. 13 p. 165. c. 4

In tit. de incert. person. & ad Senatuscons. Trebellianum.

ANNOTATIONES.

Iubemus,] vtrum pater possit Trebellianicam filiorum prohibere; vide Guid. Pap. q. 51. vbi etiam quid in extraneis, vide Paris. cons. 23. nu. 40. vol. 2. Socin. iun. con. 33. Dec. cons. 81. nu. 1. l. 6. in prin. p. 170 c. 1

Con-

Consilium.] De effectu decreti Iudicis, vide Dec. consf. 209. ibi. in addit. lit. d. p.170.c.2

Filius.] Oldrad. consf. 131. Anchar. consf. 36. Paul. consf. 122. & 200. Ang. 150. & 121. Raph. Cum in consf. 47. Franc. de Aretin. cōl. 12 & 18. col. 4 Alexand. consf. 139 & 140. in fin. vol. 1. & 143. in fin. & 162. vers. quintum, ad Trebellian. vol. 2. & consf. 1. vol. 3. ibid. lit. g. p.170.c.2

Not. Apost.] Adde Dec. cōsf. 81. n. 3. l. 6. in secūda ad. lit. c. p.170.c.4

Conditio liberorum.] Conditio si sine liberis adimpletur per ingressum monasterij, quod declara vt per Socin. consf. 62. incip. circa primum, vol. 2. in fin. Ang. consf. 80. & Bart. consf. 1. auth. nisi rogati, nu. 7. p.172.c.1

Contra rogatus,] Alex. consf. 16. vol. 7. l. contra rogatus, in princ. p.173.c.1

Ego puto,] Vide Socin. reg. 38. fall. 7. l. contra rogatus, in addit. lit. e. p.173.c.2

In tit. ad legem Falcid.

ANNOTATIONES.

Bona alicuius.] Hoc idem tenet Dec. quod non veniant postea quæsita in consf. 445. nu. 69. cum seq Lud. Gr. §. super reli. nu. 39. cum seque. de act. Paul. consf. 56. super primo, col. 2. vol. 1. Alex. consf. 15. in fin. vol. 1. hoc idem Abb. consf. 51. vol. 2. Ratio, Quia deportatus potest contrahere, & acquirere post sententiam deportationis, Abb. consf. 104. nu. 5. vol. 1. vbi bona iura allegat Ang. in tract. malefic. in verb. & eius bona.

Et de hoc dubio vide And. de Isern. in c. 1 §. & iterum si clericus, col. 3. de capit. Corrad. Matth. ibid. nu. 82. Iasf. in l. si stipulatus, §. cum stipulamur, ff. de verb. obligat. nu 6. l. 1. nu. 4. p.175.c.2

Aut non constat,] vide leg. donationes, de donat. inter vir. & vxor. quæ est contra, quam allegat Aretin. consf. 2. in prin. l. 5. in add. lit. g. p.174.c.2

Fecit inuentarium,] Non conficiens inuentarium, an detrahat Trebellianicam, vide Bart. consf. 2. & Guid. Pap. q. 53. qui ponit quid in filijs & quid in extraneis, & vide Aym. plene consf. 17. auth. sed cum testator, nu. 3. p.175.c.4

Prohibere Trebellianicam] Dec. consf. 81. num. 3. ibid. in addit. lit. a. p.175.c.4

Quid si testator.] Quid autem si testator dixit, quod legata soluantur pleno iure, vide Guid. Pap. q. 537. ibid. in secunda addit. lit. a. p.176.c.2

Vide Paul.] & Paul consf. 203. Non multum videtur necessariū vol. 1 col 2. ibid. lit. f. ibid.

Similiter,] An relictum a patre filio vel è conuerso, dicatur ad pias causas, Cremens sing. 9. auth. similiter in prin. p.176.c.2

Per Trebellianicam,] & hic habebit dimidiam hæreditatis, sed quid si propter numerum liberorum, vel per statutum legitima est semis, an detrahatur Trebellianica, cum tunc excederet dimidium hæreditatis, vide Alex. consf. 3. lit. a. vol. 7. l. 10. in prin. p.167.c.1

Verius est,] filius granatus restituere hęreditatem detrahit duas quartas, limita non procedere, quando est institutus in re particulari. Nam tunc non potest detrahere nisi legitimā, Crem. sing. 41. & pro primo dicto, vide Guid. Pap. quæst. 52. qui limitat alio modo, ibid. nu. 1. ibid.

Cum certum,] vide Aym. consf. 175 nu. 9. l. 19. in princ. p.177.c.3

Si hæres] vide de hoc verbo integrum. Hippol. sing. 687. & Corset. in verb. integre. Quid si fuit dictum pleno iure, vide Guid. Pap. quæst. 537. Dec. consf. 402. ibid. nu. 4. p.177.c.4

Dubio,] Franc. de Aret. consf. 5. in punct. ibid. nu. 5. ibid.

In tit. de caduc. tollend.

ANNOTATIONES.

Adueniente conditione.] vide Iasf. consf. 80. vol. 1. vbi an transmittatur fideicommissum conditionale ad hæredes, Castan. consf. 61. Bal. consf. 266. Proponitur quod Manfredinus, uol. 5. Com. consf. 180 uol 5. Bald. consf. 115. uol. 5. ubi an suus transmittat fideicommissum conditionale ad suos descendentes, & an substitutio fideicommissaria transmittatur, Bald. consf. 415. volu. 5. & uide Dec. consf. 397 Curt. Iun. consf 86. nu. 1. & consf. 16. nu. 6 Cassan. consf. 67. nu. 4.

Quid si post legatum factum a testatore fuit dictum illud præstari post mortem uxoris, & præmoritur legatarius, an transmittat ad hæredes, uide situm in l. ambiguitatem, C. de usufruct. & Crem. sing. 3. l. 1 § fin autem, in prin. p.180.c.4

Fideicommissum,] Aretin. consf. 1 ibid. nu. 5. p.181.c.1

Compaternitas,] Paul consf. 295 col 4. n. 6. uol. 7. Ang. in § illud, instit. de nupt. l. 1 §. na autem, in secunda add. lit f p.181.c.4

Substitutum] & vid. Rom. sing. 53. qui tenet quod non. ibid.

In Tit. quando dies legat. vel fideicommis. cedat.

ANNOTATIONES.

Cum vxori,] vide Aym consf 98. Dec. consf. 635. nu. 16. l. 4. num. 1. p.184.c.4

Ex his verbis,] Rom. sing. 244. l. 5. in prin. p.184.c.4

In tit. vt in possess. legat.

ANNOTATIONES.

Glos. vnic.] Vide Lanfranc. decis. 5. l. 4. nu. 5. p.186.c.2

Quæro,] De hac quæst. vide addit. positam in decis. Capel. Thol. quæst. 452. ibid. nu. 10.

Qui legati,] Rom. sing. 406. l. 5. in prin.

Bona sequestrata,] Quia sequestrum non est solutio, non impeditur creditor petere carcerationem sui debitoris: quia vterque finis tendit ad idem solutionis: plene de his Vincen. de Franch. decis. 200. & si carcerauit personam, non impeditur exequi in bonis, quia captura personę est compulsio, non solutio, ibi. sub nu. 3. l. 5. nu. 1. p.186.c.3

In tit. de suis & legitim. hæred.

ANNOTATIONES.

Emphyteosi,] Rom. consf. 35. Barb. consf. 18 nu. 17. vbi etiam si est renunciata hæreditas, & per eundem consf. 66. col. 1. vol. 4. Crem. sing. 14. Dec. consf. 607. & 239. col. 2. vbi patre stipulante pro se & liberis, an possit præiudicare illis: qui dicit, quod non, si tertio fuit ius quęsitum, notario pro illo stipulante. Pau. consf. 489. inc. visis & diligenter examinatis. l. 2. in addit. lit. b. p.187.c.1

Per generalem] vide pulchre per Dec. in l. 1. in 2. lect. nu. 10. & in 3. lect. nu. 43. cum seqq. ff. si cert. petat. in auth. in successione, in addit. lit. a. p.189.c.1

Fœminæ.] Fœmina succedit in feudo, pro quo non præstatur seruitium. Dec. consf. 85. nu. 6.

Quid si fuit concessum feudum pro hæredib. & successoribus vtriusq; sexus, an fœminæ æqualiter admittantur. Dec. consf. 208. nu. 4. l. 1 a nu. 3 p.189.c.1

In tit. ad Senatus Consul. Tertull.

ANNOTATIONES.

Tertullianum,] De materia tituli quæro, an mater possit excludi per statutum a successione filij, vide Alex. consf. 3. nu. 8. vol. 7. quod sic, in rubr. nost. tit. p.189.c.4

Mater excusetur] vide Rom. singu. 104. & 221. Mantua. consf. 335. Hipp. in l. de minore, in fin. princ. de quæst. l. 3. nu. 1. ibid.

Istæ pęnæ,] Alex. consf. 3. nu. 12. vol. 7. l. 4. in addit. lit. e p.190.c.3

Omnem,] Nota ad limitationem huius leg. quæ ponit Guid. Pap. consf. 44. vol. 1. qui limitat in matre relicta tutrice in testamento, & idē Gui. de materia consf. 43. & 179 & 120. & vide Bal. consf. 128. vol. 5. vbi an & quando non petens tutorem pupillo perdat successionem. Et an habeat annum ad petendum tutorem, Bald. consf. 162. eod. vol. Et an iste annus dicatur continuus, Bal. consf. 379. eod. vol Et an possit purgare moram non petiti tutoris, Bald. consf. 424. volu. 5. Et de materia Mantuan. consf. 335. Socin. iun. consf. 8. & 9. l. 6. in princ. p.190.c.4

Defuncto,] Quid si stater statutum, quod stante patruo mater filio non succedat, & extant mater, patruus & soror defuncti, de qua non est facta mentio, an tali casu mater excludatur, Dec. quod non consf. 71. nu. 2.

Quid si testator instituit duos filios, & fœminam in re particulari, & eos sub nomine collectiuo substituit, an si alter ipsorum moritur, mater ipsius admittatur vna cum fratre, Matth. decis. 32. tenet quod sic, & allegat hanc authentic. authent. defuncto in prin. p.191.c.4

Ficta possessio,] Alex. consf. 37. nu. 5. vol. 1. ibid. in secunda addit. lit. d. p.192.c.2

In tit. ad Senatus Consult. Orficianum.

ANNOTATIONES.

Si qua illustris,] spurij nati ex damnato coitu matri non succedunt, Calca.cōs.60.col.2. Mantua.cons.162.l.5.in prin. p.192.c.4

Succedere,] sed an inuicem succedant, Matth decis.96.l.5.nu.1. p.193.c.1

Habet vxorem,] Bald infr.l nutritoribus, Comm. de successionib. tenet contrarium, ibi.nu.6. ibid.

In Tit. de legitim. heredib:

ANNOTATIONES.

In feudo,] Idem dicit Dec. in cōs.446.omissis his, l.1.n.4.p.193.c.z

Cessante,] An dispositio huius auth. quod vtrinque coniunctus præferatur, habet locum in feudo, vel emphyteusi, receptis pro se & filijs, vide Curt.iun.cons. 78. qui tenet quod non, auth.cessante.in princ. p.193.c.4

And.Barb.] Et quod succedant in stirpes, & non in capita, Guid. Pap.quęst.134.auth.cessante, in addit.lit.b. p.193.c.4

Fratris filius,] An in feudo nepos excludat patruum, Gramma. decis.1.auth.post fratres, in prin. p.194.c.3

De emancipatis,] Corn.cons.265.vol.4. Rom. cons. 40. Bologn. cons.69. Cassan. in consuet. Burg.fol.267.l.13.in prin. p.194.c.4

In Tit. commun. de successión.

ANNOTATIONES.

Clericus,] Vasallus si committat delictum, & postea desinat esse vasallus, a quo Iudice cognoscetur, an à Barone? quod sic. Si quis est subditus tribunali ratione excercitij, artis serici, vel lanę: & postea discedat ab exercitio, quis Iudex cognoscet de delicto tempore exercitij? Primus Iudex. Contumax licet perdat forum, ipse tamen retinet illud Baro. Vide Franch.deci.417.ad plenum, l.7.nu.4. p.195.c.4

In Tit. De bon. matern.

ANNOTATIONES.

Opin.Bart.] Contra Bald. est communis opin. secundum distinctionem Bart. in l.1.§.1.de Impens.in reb.dotalib.fact.& quod expensæ minuant dotem, Alex.cons.162.7.vol. Capr.cons.135. Hanc opin. Bald. sequitur Cassan. in consue. Bur. Dei odat. tex rubr.z. Idem Bald. in l.z.C.de action.& obligat. sed postremo videas ad plenum Ias. in §.per retentionem. Instit. de action.n. 5.l.1.nu.13. p.197.c.1

Prædictis,] Nota quod exceptio præscriptionis est exceptio perēptoria, & et dilatoria, & si sit in vim dilationis opposita, non datur terminus ad probandum, sed reseruatur ad merita causæ, quando requirit altiorem indaginem. vide Matth. decis. 52. in auth. nisi triennale, nu z. p.197.c.a

Si viua matre,] Ad materiam, Paul.cons.410.casus iste, vol. 2.l. 3.in prin. p.197.c.3

In Tit. de bonis quæ liber. &c.

ANNOTATIONES.

Liberis,] De materia rubricæ, videlicet quæ dicatur hæreditas aduentitia, & multa alia Paris.cons.129 vol.1. in sub. nost.ritu. p.197.c.4

Testari,] Intellige de bonis, in quibus pater non habet vsumfructum, Aym cons.39.nu 4.l 3 in secunda addit.lit.b. p.198.c.4

Cum oportet,] In aduentitijs pater habet vsumfructum: Illud tamen in dote aduentitia non procedit. Ias. in l. post dotem, col fin. Bald.cons.7.punctus talis est, vol.3. Aym. cons. 84 per tot.l.6.in princ. p.199.c.4

Ex pecunia,] Vide Ang.cons.85. vbi etiam an filius possit petere salarium à patre pro suo labore, Corn.cons 105.& 152.volu.3. ibid.num.6.

Factum,] Et sic nota, quod testator potest præcipere, quod societas cum pupillo contrahatur, de quo Socin. cons.133.col.z. in fin.l.6.in secunda addit lit.f. p.100.c.a

And.Barb.] Vide Franc.Areti.cons.31. Dec cons.237. Alex.cons. 133.vol.4.& 40.eod.vol.& z. Bert.cons.229.in antiq. volu.3. Alex cons.zz vol.4.ibid.lit.i. ibid.

Vidua,] Bald.cons.137.vol.5.& cons 66.& 67.eod.vol. qui tenet sopradictam reg non habere locum in vidua. Et Cur. sen.cōs. 23.nu.3.Ang.41.Bal.139.uol.3.ibid.

Præsumptio,] Idem Dec.cons.6.ibid.nu.13 p.201.c.3

Salario,] an filius possit locare operas suas sine consensu patris, Guid.Pap.cons.zzz qui tenet quod non, licet ad interesse possit conueniri. & uide Ias. in l.1.§.fin. de iust. & iur. l.6.in addi.lit.a. p.200.c.4

Inuentarium,] Vide Boer.decis 61.l.6 §.nunc aūt, in pr. p.200 c.4

Ecclesia,] Franch.plene in sua decis.191. Dec.cons.518. auth.excipitur.nu.z

Turrim] Vide addita ad auth.ingressi, sup.de sacrosanct.eccl.ibi. num.a p.201.c.3

Nunquid, Vide Dec.in allegat.auth. ingressi, qui multa allegat, an transeat usufructus & emphyteosis in ingressum monasterium, Paris.cons.74.nu.77 vol.3.ibid.in add.lit.d. p.201.c.4

Filiusfam.] Vide Socin.in reg. 151. in uerb. filiusfam. vide Guid. Pap.quæst.54.l.8.§.necessitate, nu.1 p.203.c.1

Consensus] Vide Matth. decis.180. qui distinguit pro concordia, ibid.in secunda add.lit.c p.203.c.4

Decretum,] Nota ad apparatum & plenam notitiam huius conclusionis, quæ traduntur per Tiraq.de legib.connub.p.16.gl.6. in vers.consentement.nu.1.& gl.7.& 8.quę sequitur vbi plura, l.8.§.necessitate, nu.26 p.204.c.1

Modo pone,] pater an possit ratificare acta per filium in Iudicio sine eius consensu, Matth.decis.180.ibi.l.in tertia additio. lit.a p.204.c.2

Quamquam pater,] vide decis.Capell. Tholos.q.105.l.8.§.vbi autem, in addit.lit.b p.204.c.4

Satisdare,] Corn.cons.9.in fi.uol.2.& 267.nu.8. vol.4. Dec.cons. 265.nu.5.l.8.§.fin autem legata, vers. paterna reuerentia, nu.1. p.205.c.1

Filijs autem familias,] nota quod filiusfam. de aduentitijs, in quibus pater non habet usumfructum potest disponere inter uiuos: secus in donatione causa mortis. Aym.cons.84.nu 9.& 92 nu.1. Et adde quod si filius donat bona aduentitia contemplatione matrimonij, seu propter nuptias sine consensu patris, ualet donatio, Aym.cons.185.& 54 nu.16. Et an filia possit donare dotem uiuente patre. Aym.cons.39. l.8. §. filiis autem familias.in prin. p.205.c.z

Alienare,] vide Bertrand.cons 306.nu.4. & 327.nu.3.uol.3.in antiq. amplia quod nec delinquendo confiscatur, nec quoad proprietatem, nec quoad usumfructum, gl. Paris.fol.66.col.1.in fi. Aretin.cons 14.col.5.ibid.in prin.

Finis Annotationum super vi. Cod.